

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEU

BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, OECONOMICA
SS. PATRUM, DOCTORUM, SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,

SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB APO APOSTOLICO AD AETATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS,
ET AD PHOTII TEMPORA (ANN. 891) PRO GRÆCIS, FLORUERUNT:

RECUSIO CHRONOLOGICA

ORDEM QUÆ EXISTERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER DUODECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

PER AEDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS,
PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA;

DISCERNATIONIBUS, COMMENTARIIS VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA;

PER OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DERENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS, AUCTA;

INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS, SIVE AUCTORES ALICUIUS MOMENTI
SUSSEQUENTIBUS, DONATA;

CARENS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITA, RATIONEM ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIOREM
DISTINGUENTIBUS SUBIUNCTAQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA;

OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM
ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA;

ERTIS ET AMPLIUS INDICIBUS LOCUPLETATA; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO
LÆT RERUM, QUO CONSULTO, QUIQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM AUTEM UNUSQUISQUE

PATRUM, ABSQUE ulla EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR;
ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI CONFERRE SIT OBVIUM QUINAM PATRES ET

IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS,
A PRIMO GENESIOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPTIS, COMMENTATI SINT.

PER ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,
MATERIÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS

TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO OPERIS DECURSU CONSTANTER
SIMILIS, PARTIÛ EXIGUITAS, PRÆSENTINQUE ISTA COLLECTIS, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,

SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE NACTUMUS NIC ILLIC SPARSORUM,

PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS AD OMNES AETATES,

LOCOS, LINGVAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA.

IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
A S. BARNABÆ AD PHOTIUM.

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ cleri universarii,

SIVE

CONSUEM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

NOLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA.
LATINA, JAM PERITUS EXARATA, VICINTI-QUINQUE ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, AC QUINQUE-
CENTI-CENTUM ET MILLE-FRANCIS VENIT. GRÆCÆ DUPLICI EDITIONE TIPS MANDATA EST, PRIOR GRÆCUM
TEXTUM UNA CUM VERSIONE LATINA LATERALIS AMPECTITUR, ET AD DUODECIM ET CENTUM VOLUMINA UNA CUM
INDICIBUS PERVENIET. POSTERIOR AUTEM HANC VERSIONEM TANTUM EXHIBET, IDEOQUE INTRA SEPTEN ET
QUINQUAGINTA VOLUMINA RETINEBITUR. UNUSQUOQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUSQUOQUE NEMPE
LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO ENITUR: UTROBIQUE VERO, UT PRETIÛ HUIUS BENEFICIO FRUATUR
IMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM, SIVE GRÆCAN SIVE LATINAM COMPARET NECESSE ERIT; NECUS ENIM CUIUSQUE
VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA AQUAUNT. ATTAMEN, SI QUIS EMAT
INTEGRÆ ET SEORSIM COLLECTIONEM GRÆCO-LATINAM, VEL EANDEM EX GRÆCO LATINE VERSAM, TUM QUOQUE VO-
LUMEN PRO NOVEN VEL PRO SEX FRANCIS OSTINDET.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS LXXXVII.

PARS TERTIA.

COPIUS GAZEUS. J. MOSCHUS. S. SOPHRONIUS HIROSOL. EPISC. ALEXANDER MONACHUS.

EXCUEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,

IN VIA DICTA D'ANNOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUCE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISIENSIA.

SÆCULA VI-VII, ANNI 530-640.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ, ΤΟΥ ΓΑΖΑΙΟΥ,

ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΟΥ,

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

PROCOPII GAZÆI,

CHRISTIANI RHETORIS ET HERMENEUTÆ,

OPERA QUÆ REPERIRI POTUERUNT OMNIA,

RUC USQUE VARIORUM CURIS

JACOBI NEMPE GESNERI, JOANNIS CURTERII, FRANCISCI COMBEFISI, JOANNIS INIARTII,
J.-B. ANSSI VILLOISONIS, CARD. ANG. MAH,

MONNISI FRUSTATIM EDITA,

INGENTI LABORE NUNC IN UNUM CORPUS ADUMATA ET QUAM FIRMI POTUIT

DILIGENTISSIME RECESSITA ET EMENDATA;

ACCEDUNT

S. SOPHRONII HIEROSOLYMITANI, JOANNIS MOSCHI, ALEXANDRI MONACHI

SCRIPTA VEL SCRIPTORUM FRAGMENTA QUÆ SUPERVIVUNT

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLEMENSIS UNIVERSÆ.

SIVE

CURSUS COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORUM

TOMUS TERTIUS.

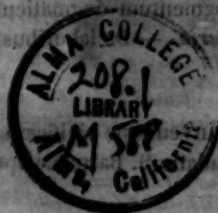
VENIUNT 3 VOL. 30 FRANCIS GALLICIS.

EXCUDERATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,

IN VIA DICTA D'ANBOISE, OLIM PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER
NOMINATAM, SEU PETIT-MONTROUGE, NUNC VERO INTRA MUENIA PARISIENSIA.

1860

8172

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HAC TOMI LXXXVII PARTE III
CONTINENTUR.

PROCOPIUS GAZÆUS.

(CONTINUATIO.)

- Panegyricus Anastasii imperatoris, Græce tantum ab J. B. C. Anssio a Villosione
primum editus, Græce et Latine postea in Collectione Byzantina, Bonnæ anno
1829 recusus. col. 2793
- Descriptio basilicæ Sanctæ Sophiæ, ex editione Fr. Combefisii. 2827
- Monodia in eandem basilicam terræmotu collapsam, ex edit. J. Iriarte in *Biblioth.*
Reg. Matrit. cod. Græc. mss. 2837

JOANNES MOSCHUS, MONACHUS ET EREMITA.

- Pratum spirituale, ex Supplemento Ducæi et Cotelerii *Monumentis.* 2951

S. SOPHRONIUS HIERSOLYMITANUS PATRIARCHA.

- Epistola synodica ad Sergium CP., ex Conciliis. 3147
- Orationes VIII juxta editiones Ant. Ballerini, Angeli Maii, Jacobi Gretseri,
Franc. Combefisii, Joan. Bapt. Cotelerii, ex Actis Sanctorum Bolland. et Biblio-
theca Patrum. 3201
- De peccatorum confessione. 3365
- De baptismo apostolorum. 3369
- Laudatio SS. Cyri et Joannis, martyrum, ex editione card. Ang. Maii. 3373
- Vita sanctæ Mariæ Egyptiæ. 3697
- Anacreontica, ex recensione Petri Matrangæ in *Spicilegio* card. Ang. Maii. 3725
- Triodiam, ex eodem *Spicilegio.* 3840
- Commentarius liturgicus, ex Maio *ibid.* 3981
- Precatio, ex Goari Rituali Græcorum, 4001
- Epitaphia Eulogii et Joannis Eleemosynarii, Alexandrinorum præsulum, ex
Brunckii *Analectis.* 4009
- Fragmentum dogmaticum. *ibid.*
- Spuria.* — De laboribus, certaminibus et peregrinationibus SS. Petri et Pauli. 4011

ALEXANDER MONACHUS.

- De inventione sanctæ crucis, ex Gretsero *De cruce.* 4015
- Laudatio S. Barnabæ apostoli. 4095

MONITUM J. B. C. ANSSII VILLOISONIS

IN PROCOPII PANEGYRICUM.

EX EJUSDEM DIATRIBA DE CODICIBUS GRÆCIS, ANECDOTORUM T. II, P. 97. ANNO.

Quas Photius cod. 160, laudat Procopii orationes varii generis, Fabricius VI, p. 250, existare vix putat: licet Nic. Alemannus Praef. ad Casariensis Procopii *ἀνέκδοτα* Declamationes Procopii Gazæ ineditas memorare videatur. Operæ igitur pretium factum me credidi, si, hac occasione data, e eod. S. Marci 428 hic depromerem unam hujusce Procopii Gazæ Orationem, quæ et inedita, et Fabricio ignota, et elegantissima est, et maximam habet cognationem cum dicendi genere, quo usus est Choricus, Procopii discipulus, et Anastasii Imperatoris, quem celebrat, vitam illustrat ac de eo multa nobis tradit, quæ nusquam leguntur apud Theophanem, Cedrenum, Zonaram, Evagrium, Theodorum Lectorem, Anastasium Bibliothecarium, Joëlem, Victorem Tunnunensem, Malalam, *Chronicon patriarchale*, comitem Marcellinum, Procopium Historiæ, Jornandem, Suldam, Baronium, Pagi, Cangium, Tillemont, le Beau, aliosque omnes auctores, quæ de Anastasii rebus gestis agentes diligenter voluimus.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΓΑΖΗΣ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΕΙΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ.

PROCOPII

ORATORIS URBIS GAZE

PANEGYRICUS IN IMPERATOREM ANASTASIAM.

Prodiit in *Scriptorum Historiæ Byzantine corporis* part. I. Bonnæ, 1839, p. 490.

ARGUMENTUM.

I. Proæmium. II. Laudes Epidamni, unde Anastasio origo. III-IV. Ejus mores, virtutes, educatio. V, VI. Fauste imperium capessit. VII. Vincit Arabes Orientis provincias infestantes. VIII-X. Sed quoque imperii seditiosos populos et præcipue Isauros coerces, victis deinde parcat. XI. Pace æque ac bello præstat. XII. Justissimus et ipse judex et in eligendis iudicibus justus. XIII. Crudele elchryargyri vectigal tollit. XIV. Aristidem et Pisistratum æquitate circa vectigalia superat. XV, XVI. Circi spectacula et crudelia et obscena removet. XVII. Magna ejus in singulas urbes beneficia. XVIII. Hierapolitanis aqua carentibus aqueductum ædificat. XIX. Casarem portum deficientem instaurat. XX. Alexandria pharum labantem firmat. XXI. Murum ducit a Ponto Euxino usque ad Propontidem. XXII. Civibus clemens, timendus hostibus, morum emendator. XXIII. Ipse moribus castissimus, una conjuge contentus. XXIV. Excellentes antiquitatis homines superat omnes, et singulas singulorum virtutes coniungit. XXV. Comparatur cum Cyro, XXVI, Agesilao, XXVII, Alexandro et Philippo. XXVIII-XXXI. Peroratio.

Α. Ἦδη μὲν, ὡς πρότερον βροῦντο, οὐκ ἔτι ἐπὶ Ἀ
σοὺ προνοῶσα, καὶ τοῖς σοῖς τροπικοῖς ἀδρονόμῃ,
καὶ ἐν εὐδαίμονίαν ὄντας ἦτις ἐπὶ μεθοῦσα τῇ
πίστει, πάντα τρόπων μηχανώμενη μὴ κατόπιν ἐρῶδη-

PATROL. GR. LXXXVII.

I. Jam quidem, optime Imperator, tota urbs
propter te superbiens, ac tuis tropicis luxurians,
et felicitatem suam qualis sit usu expertis, omni
ratione contendens dona exequare, querit, quo-

modo beneficia repenset gratia referenda, ideo vel maxime te admirans, quod munificentia tua ab iis, in quos eam contulisti, repensari nequeat. Is enim ornatus principe dignus est, una cum hostibus etiam subditos superare, illos armis, hos multitudine honorum, utrosque virtutibus. Nostra vero urbs, quæ, benefactoris imagine posita, ipso præseente fruitur, quemadmodum vehemens amator, conspecto quem diligit, surgit, omnisque ætatis homines excitat, et pater puero et senex juveni eum ostendit, et omnes simul spectaculo exsultant. Ac fortasse quidem videbor unus præter cæteros ad tam immensam rerum laudem me convertere, tantaque audacia instigari, ut vel medio ex theatro surrexerim, et recitare quidquam audeam, et quamvis minetur aliquis ab incepto non desistam. Verum hoc non est ita, sed tota urbs ad meritam pro benefactis gratiam referendam movetur; quæ cum tempus non sufficere existimet ut pro se quisque dicat, unanimi omnes sententia oratoris voce contenti sunt: is enim ad dicendum pro urbe electus, una voce omnium cogitata exprimit. Inde autem, mira res, simul et bono me animo esse et timere, accidit: quod enim facta, quæ nihil humile continent, in sublime attollunt orationem, et dicenti expedita sunt, magnum hoc est et splendidum, meque adjuvat: metuo autem, ne rerum abundantia et multitudine obstupescam, dicendi materia uti nesciens, non eloqui divitias possim, atque consilii inops appaream, sicut in prælo jucundo et varium spectaculum præbente omnia quidem pulchra sunt aspectu: spectator autem, cum omnia simul delectent, nescius quid præferat et decerpit, ab omnibus simul abstinens consistit. Sed quanquam res sic se habeat, oratio tamen ad omnia audax fiducia impleta est, et petulanter salit, et præ voluptate hæcatur, fortunaque magis quam consilio confidens, quæ futura sunt nihil curat. Qua de causa audebimus aliquid supra vires, quam indulgentia agent, animi studio excusati.

II. Tibi enim fortuna quasi futura bene prospiciens, omnia dedit quæ imperatorem Romanum decerent. Et primum, ut par erat, donavit patriam, quæ aliarum terrarum felicitatem superaret: Epidamnium enim canunt scriptores, et cum illis clamans collaudat fama, urbem ex continente proje-

Α ναι τῶν δωρεῶν (1), ἀμοιβῆς ἀπορεῖ τοῖς ἔργοις ἀμύλλωμένης· καὶ τὸν εὐεργέτην ἐντυθεῖν μᾶλλον θαυμάζει· δι' ὧν εὖ ποιεῖ, τῶν εὖ παθόντων νικῶντα τὰς ἀμοιβάς. Πρέπων γὰρ οὕτως βασιλεῖ κόσμος, μετὰ τὴν πολεμίων καὶ τοὺς ὀνηκτοὺς νικῶν, τοὺς μὲν τοῖς ὅπλοις, τοὺς δὲ τῷ πλῆθει τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν, ἀμφοτέρους δὲ ταῖς ἀρεταῖς. Ἡ δὲ ἡμετέρα πόλις, διὰ τῆς εἰκόνης αὐτὸν ἀπολαβοῦσα τὸν εὐεργέτην, ὥσπερ τις δεινὸς ἑραστής, ἀνίσταται πρὸς τὴν θείαν, καὶ πᾶσαν ἡλικίαν ἐγείρει· καὶ παῖτα παιδὶ παραστὰς καὶ πρεσβύτης νῆρ ἔχει καὶ δεικνυσὶ καὶ σκιρτῶσιν ἅμα τῇ θεᾷ. Ἰσως μὲν οὖν ὁδῶν μόνος παρὰ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τηλικούτων ἔργων πραγμάτων ἵναί, καὶ τοσοῦτον εἶναι μοι θράσος, ὥστε καὶ θεάτρου μέσος ἀνέστηκα, καὶ τολμῶ τι λέγειν, κἂν ἀπειλῇ τις οὐ παύσομαι. Τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει· ἐλθὲ δὲ πόλις ἀνθ' ὧν εὖ πάσχει πρὸς ἀμοιβὴν κινεῖται δικαίαν· καὶ καθ' ἕκαστον ἄνδρα λέγειν οὐχ ὀκνῶν ἡγουμένη τὸν χρόνον, κοινῇ πάντες φήσῃ τῇ τοῦ ῥήτορος ἀρκοῦνται φωνῇ· ὁ γὰρ ὑπὲρ πόλεως προεβλημένος τῷ λόγῳ, μὴ γλύσῃ τὰς ἀπάντων ὀποκρίνας γνώμας. Ἐκ δὲ τούτων θαρρεῖν τε ἅμα καὶ δεδιέναι με παραλόγως συμβαίνει· ὅτι μὲν γὰρ τὸ τῶν πραγμάτων, ταπεινὸν οὐδὲν ἐπαλκόμενον εἰς ὕψος ἀπαίρει ἐνδύλογον, καὶ τῷ λέγοντι πρὸς εὐπορίαν καθίσταται, μέγα τοῦτο καὶ λαμπρὸν εἰς εὐτυχίαν ἱμοί· δέδοικα δὲ μή τῃ λίαν ὑπερβολῇ καὶ τῷ πλῆθει τῶν ὑπαρχόντων καταπλαγῆς, οὐκ ἔχων δὲ τι χρήσμαι τοῖς παρούσιν, εἰ ἀφανίαν μεταβάλλω τὸν πλοῦτον, καὶ ἀπορούμενος στήσομαι. Ὅσπερ ἐν λειμῶνι τερπνὴ καὶ ποικιλῇ παρεχόμενη τὴν θείαν, πάντα μὲν εἰς κάλλος ὁρᾶται· ὁ δὲ θεατῆς, πάντων ὁμοίως εὐφραίνοντων, οὐκ ἔχων δὲ τι προτιμῆσαι καὶ δριφύεται, πάντων ὁμοίως ἀπαυόμενος ἴστηκεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ, καίπερ τούτων οὕτως ἔχόντων, πάντα τολμῶντες οἱ λόγοι καὶ νῦν ὁμοίως θρασύνονται, καὶ πηδῶσιν ἀτάκτως, καὶ ὥσπερ ὕψ' ἡδονῆς βακχεύοντες πάρεσι, τύχῃ μᾶλλον ἢ γνώμῃ θαρρόντες, καὶ τῶν μαλλόντων οὐδὲν λογιζόμενοι. Ὅθεν τολμῆσομέν τι καὶ παρὰ δύναμιν, ἀρκοῦσαν εἰς συγγνώμην τὴν προθυμίαν προεβλημένοι.

Β. Σοὶ γὰρ ὥσπερ ἡ τύχῃ καλῶς τὸ μᾶλλον μαντινομένη, πρέποντα πάντα παρέσχε τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ· καὶ πρῶτον, ὥσπερ ἔδει, χαρίζεται πατριᾷ νικῶσιν τὴν τῶν ἄλλων εὐδαιμονίαν· τὴν γὰρ Ἐπίδαμον φέουσι (2) μὲν αὐτογραφεῖς, βοῶσι δὲ καὶ μετ' ἐκείνων αἱ φῆμαι, πόλιν εἰς ἡπείρου

ANSSII VILLOISONIS NOTÆ.

(1) Eodem sensu Choricus in illa Oratione funebri, qua eundem Procopium, suum magistrum, celebrat, apud Fabric. *Bibl. Græc.* t. VIII, p. 862: Νῦν δὲ τίς οὐ κατόπιν γωρήσει τῶν εἰργασμένων, ὧν τι παρὲς τίνος μνησθῶ;

(2) Evagrius Scholasticus, *Ecclesiast. Histor.* l. iii, c. 29, p. 557, ed. Vales. Amstelodami: Οὗτος δὲ Ἀναστάσιος πατριᾷ τὴν Ἐπίδαμον ἔχων, ἡ Δυρράχιον νῦν προσηγόρευται, τὴν τε Ζήνωνος βασιλείαν καὶ γαμῆτῃ τοῦ αὐτοῦ Ζήνωνος, τὴν Ἀριδόνην, ἐποιεῖσθαι. Idem ibidem paulo supra: Ἡ Ἀριδόνη Ἀναστάσιον τὸν στέφανον ἐπιτίθησιν,

ὅπως μὲν ζῶντι εἰς γερούσιαν, ἐν δὲ τῇ λεγομένῃ τῶν Σιλεντιαρίων σχολῇ καταγεγραμμένῃ· ex quo, ut ex iis, quæ infra notabimus, apparet Anastasium obscuro natum loco. Silentiarii autem, observante Jacobo Goaro p. 55 et 56 notarum in Cedrenum, Græcis sunt ἡσυχαστοί, id est, qui ad imperatoris latera silentium et quietem indicant, juxta Agathiam *ἡσυχάται* τῆς ἀμφὶ τὸν βασιλεῖα σιγῆς. V. et Fabricii. In Glossario Cedreni, Epidamnus vero, illius patria, erat ex τῆς δὲς ἡμετέρας ἐπαρχίας, ut ait *Chronicon Paschale*, de Anastasio videndum p. 329 et seqq.

προβεδημένην εἰς θάλατταν, ὥσπερ ἐκάτερον (3) A
τῶν στοιχείων οἰκουμένην, καὶ πλεονεκτοῦσαν οἷς
φάριν οἶδε γῆ τε καὶ θάλαττα· πάρεστι γὰρ ἐν-
ταῦθα καὶ νῆσον ἐκ μέρους οἰκεῖν καὶ ἡπειρώτας
εἶναι, καὶ τῶν κατ' ἀμφοτέρω λυκρῶν ἀφαστάναι,
τῷ μὲν θατέρω φίλως ἀπολαύειν· πρόκειται γὰρ
ὥσπερ χεῖρα προβαλλομένη τοῖς ἐκ πελάγους, καὶ
φιλανθρωπῶς αὐτοῖς ἀπαντῶσα· καὶ τὸν Ἰόνιον τις
ἐκπλέων προκύπτει τῆς νῆος, καὶ πρὸς αὐτὴν ἐπι-
στρέφεται, καὶ ἡδονῇ τῶν ὁρμυμένων ἐστιᾶται τὴν
θίαν. Ἀδότηθων Ἐπιδαμνος ἐντεῦθεν προήλθε, καὶ
τῇ τῶν ἐπὶ ἡπικουρίαν χαρίζεται, ὥσπερ οὖν ἐπὶ
ἑρωτα κινεῖ καὶ τὸν Ἀπόλλων τὸν Πύθιον, καὶ τῇ τῶν
Ἑλλήνων ἀποικίᾳ ταύτην ἐκδίδει, οἷα δὲ μάντις
τάχα καλῶς τὸ μέλλον (4) εἰδῶς, ὥς δὲ πάσης γῆς
καὶ θαλάττης κοινὸν εὐεργέτην ἐντεῦθεν ἀναφανῆναι.
Οὐκοῦν εἰ τοῦς Ἀθηναίους αὐτόχθονας ἀκούων τε-
θαύμαζας, πάρεστί σοι μετ' ἐκείνων φιλοτιμῆσθαι·
εἰ τὴν Φαιάκων φιλανθρωπίαν ζηλοῖς, ἐντεῦθεν ἡ
πόλις. ἔχει δὲ καὶ Κορινθίους τὸ γένος, καὶ τὴν
Σπάρτης φιλοτιμίαν (5), καὶ πρόγονον Ἡρακλῆα,
καὶ δι' ἐκείνου τὸν Δία.

Γ'. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα παρὰ τοῦ Κρείττονος
πρῶτα δεῦρα δεξάμενος, οὐκ ἤσυχνας, μὰ Δία, γένος
οὕτω λαμπρὸν καὶ διὰ πάντων φέδμενον· ἀλλὰ γὰρ
ἀπείρυντας τοὺς προλαβόντας· καὶ τοὺς ἄλλους νι-
κῶντας (6) ταῖς ἀρεταῖς ἐπὶ σοὺ τὴν ἡτταν μεταμαν-
θάνουσι· καὶ νικῶνται νίκην ἡδίστην, καὶ ἦν ἀνεύ-
ξαινο πατέρες νικᾶσθαι (6'). Ἐκ τοιούτων γὰρ
προελθόν, καὶ τραπεῖς ὥσπερ εἰδὼς τὸν οὕτω τοῖς
πᾶσι νενικηκότα, καὶ προΐοντι τῷ χρόνῳ συναΐξων
τάς ἀρετάς, πρέπειν ἡγούμενος ἀρίστου βίου καλὴν
ὀνομασίαν χρητῆς, τῆς εὐσεβείας τὸ κτήμα ἐλογί-
ζου· ταῦτα προστεῖλαις τῷ πόθῳ, μετῴθας τῇ πα-
τρὶ, καὶ πρὸς ἄκρον ἡγεῖσθαι τοῦ πράγματος, καὶ
θᾶπτον ἀφίξει. Εἰ κόμπος δὲ ταῦτα καὶ λόγων ἀλα-
ζονεῖα, πόρρω τῆς ἀληθείας παλίνηναι. Ἀλλὰ
τούτων μάρτυρες οὐκ ὀλίγοι τινὲς ἡ φαῦλοι, καὶ οὐ·
ἀν τις παραγράφει τὸ τῆς γνώμης μεμψόμενος·
ἀλλὰ πόλις ὅλη, καὶ βουλευτικὴ τῆς πόλεως (7), ἐπὶ σοὶ
βῶσα, καὶ πρὸς ἱερείας ἀνάγουσα σχῆμα (8)· καὶ

etiam in mare, quasi utrumque elementum habitau-
tem, atque fruentem iis, quæ proferunt mare et
terra: licet enim ibi et insulam ex parte incolere
et in continente vivere, et quæ in utroque molesta
sunt vitare, quæ bona, iis plane frui. Jacet porro
quasi manum porrigens a mari advenientibus, et
amicæ eis obviam facta; et quisquis e mari Ionio
navigat, e navi prospiciens se ad eam convertit,
et voluptate e rebus, quas videt, animum pascit.
Hic e terra Epidamnus ortus est, qui urbi nomen
præbuit; postea vero ad ejus amorem commovit
etiam Apollinem Pythium, Græcorumque colonia
urbem ornavit; ut valeat fortasse bene providens
futura: oportere videlicet eum, qui omnes terras
et mare beneficiis ornaturus esset, hic nasci. Si
igitur Athenienses tanquam aborigines admiratus
es, licet cum illis gloriari; si Phæacum comitatem
diligis, ab iis hæc urbs originem habet: tenet
etiam Corinthiorum genus, et Sparte honoris cu-
piditatem, et inter majores Herculem, et per hunc
Jovem.

III. Hæc et talia prima dona a Numine cum ac-
cepiasses, non dedecorasti, me Hercule, genus tam
splendidum et ab omnibus celebratum, sed offe-
cisti eorum, qui ante fuerunt, Iunini: et qui alios
virtutibus vincebant, a te superari discunt: et
quidem vincuntur victoria suavissima, quomodo
patres vici optent. Talibus igitur prognatas et
educatus, ut ei conveniebat qui omnibus rebus
tantopere superaret, et cum temporis progressu
virtutes augens, decere existimans optimæ vitæ
pulchrum fundamentum poni, id pietatis posses-
sionem esse existimasti. Hoc tibi proponebas de-
siderio, petebas usu, et ad summum rei provehe-
baris; ac celerrime ad metam pervenisti. Si nugæ
hæc sunt et verborum jactantia, multum a veritate
aberravi. Sed horum testes mihi sunt, non pauci
quidem et fideles, et quorum testimonium, ut va-
norum hominum, aliquis impugnet, sed universa
urbs, et quidem regum urbs, quæ de te consentie-

ANSSII VILLOISONIS NOTÆ.

(3) In cod. ἐκάτερον. Hic Venetiarum descriptio-
nem legere tibi videaris.

(4) Male in cod. τὸ μέλλον.

(5) Male in cod. φιτιμίαν.

(6) In cod. νικῶντας: forte νικῶντας, id est: vi-
cisti majores tuos, qui et omnes alios sua virtute
ipsi vincebant.

(6') Cangius Famil. Byzantin. p. 85: « Anastasi-
ii imperatoris patris nomen hactenus incertum
manet apud scriptores: ex quibus duntaxat doce-
mur, Dyrrhachio oriundum, ac religione Arianum
fuisse... mater vero Anastasii Manichea et soror
fuit Clearchi Ariani, uti habet Theophanes,
p. 117. Ex quo mirum videri non debet, si hæreti-
cis parentibus natus, toto regi tempore hæreticos
ipsos (Eutychianos) tutatus, eorumque tam acriter
insectatus sit. » V. Victoria Constantinensis Chroni-
con, p. 325. De Anastasii parentibus vido et
Theodor. Lector. Histor. Eccles. I. II, p. 558.

(7) Legere mallet ἡ βασιλὶς τῶν πόλεων, quem-
admodum Constantinopolim vocant Eudocia impe-

trix in sua ad Romanum Diogenem epistola nun-
cupatoria, et auctor anonymus poematis De
capta Constantinopoli in cod. S. Marci 408, p. 198
Catalogi.

(8) Ἀνθῶν σχῆμα· mallet ἀνάγουσα. Scilicet
Anastasius, quod Baronium, Tillemont, le Beau,
etc. fugit, antequam imperium adipisceretur, An-
tiochie episcopus non quidem consecratus, sed
populi suffragis electus et designatus fuerat. Theo-
phanes in Chronographia, p. 116: Τοῦτο δ' αὐτῷ
ἔπει Πέτρο; ὁ Γναφεὶς (Antiochie episcopus) τίθη-
σκον, καὶ προεβλήθη ἐπίσκοπος Παλλάδιος, πρεσβύ-
τερος τῆς ἐν Σελυκίᾳ ἐκκλησίας τῆς ἁγίας πρωτο-
μάρτυρος Θέλης, συνεψηφίσθη δὲ Παλλάδιος καὶ
Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινῶν, καὶ Ἀναστάσιος ὁ σιλεν-
τιάρχης ὁ κακῶς βασιλεύσας. Quæ ad verbum de-
scripti Codrenus, p. 334, et sic e Theophane, ut
omnia fere, convertit Anastasius Bibliothecarius
in sua Historia ecclesiastica, p. 40, ed. Paris.
ann. 1649, ed. Fabrotti: « Eodem anno, Petro Cha-
ptheo mortuo, promotus est episcopus loco ejus Pal-

bat : et ad sacerdotium te evehebat, et, quod re ipsa testabatur, suffragio confirmabat. Non ita Eunolpus; qui cum regnandi spe excisisset, sacerdotium arripuit, audacie, non modestie premium; modo armatus et Martis cultoribus annumeratus, modo veste et habitu mutato sacra subito faciens, et altaribus astans.

IV. Tu vero ut commodum primordium et honorificum testimonium futuri imperii sacerdotis munus accipiebas. Et virtutibus debitum honorem quidem, ai rem ipsam non attigisti; cum id tan-

ἀπεριμαρτύρει τοὺς ἔργοις βεβαιούσα τῇ ψήφῳ. Οὐχ οὕτως Εὐνόλιος βασιλείας ἀποτυχθεὶς, τὴν ἱερὰν σὺνὴν λαβὼν, καὶ θρασυτέτος οὐ βίου ἀώροτος ταύτην καρπούμενος ἄλλον· καὶ νῦν μὲν ὅπλα φέρων, καὶ τελὼν εἰς Ἄρεος ὑπηρέτας, νῦν δὲ, μεταμπιγόμενος καὶ σχήματος μεταβολῇ, καὶ θύων ἑξαίτης καὶ βωμοῖς παριστάμενος.

Α'. Σὺ δὲ μελλούσης βασιλείας προσήκον προοίμιον καὶ πρέπουσαν μαρτυρίαν ταύτην ἰδέσθου, καὶ ταῖς ἀρεταῖς ὀφειλόμενον τὸ γέρας ἀπαιτήσας, ἀλλ' οὐ μέχρι τοῦ πράγματος, ἀλλ' ὅσον καὶ τὴν ἑξίαν δει-

VARIÆ LECTIONES.

οὐχ ὡς Εὐμ. τ. βαρ. ἀπέτυχες coni N. — Cf. Pausaniam I, 38, 3.

ANSSII VILLOISONIS NOTÆ.

Iadius, presbyter Leucernis (lege Seleuciensis) Ecclesie sancte primæ martyris Theclæ, cum quo electus est et Joannes Constantini, atque Anastasius Silentiarius, qui male posthac imperavit : ubi pro electus emendo electus, cum textus Grævus Theophanis, quem semper κατὰ νόμον sequitur Anastasius Bibliothecarius, habeat συνεψηφισθῆναι, id est, simul electus fuit. Cl. Tillemont, qui Anastasium designatum fuisse Antiochiam episcopum ignorabat, graviter lapsus est, hæc Theophanis verba sic vertens. *Histoire des empereurs* t. VI, art. 1, p. 532, Ed. Venet. 1739 : Anastase étoit à Antioche avec cette dignité (de Silencien en 448) lorsqu'il eut l'honneur d'élever sur le trône de cette Eglise Pallade, Eutychien comme lui ; scilicet per συνεψηφισθῆναι falso intellexit : animum calculum addidit, ut Palladius crearetur episcopus; cum potius significet, simul cum eo electus fuit. Idem *Hist. Ecclesiast.* t. XVI, art. 51, p. 381, ed. Venet. 1732 : On mit en sa place (de Pierre le Foulon) Pallade, prêtre de l'Eglise de Sainte Thècle à Séleucie, par la faveur de Jean fils de Constantin, et d'Anastase qui fut bientôt après empereur. Scilicet non assecutus est vim vocis συνεψηφισθῆναι, quam optime declaravit Cangius in suo medie Græcitatibus Glossario, in Συναψηφισθῆναι, quod dicit esse, qui populi clerique suffragiis animi ad episcopatum eligebantur seu proponebantur : nam ut fieri solet in ejusmodi electionibus, alii alium postulabant, inquit Socrates, l. v, c. 2 ; et l. vi, c. n, tanquam τοὺς ἐπισκοπῶν ἐμπροσθεν, ἢ προσδοκίμους, ut loquitur Sozomen. l. vii, c. 3, donec, conspirantibus omnium suffragiis, unus eligeretur, vel e tribus ad principem celestis horum unus ad episcopatum proveheretur; quod Cangius hoc ipso confirmat Theophanis loco, ubi observat tres hic συνεψηφισθῆναι appellari, licet plures forsitan essent; quod ex iis unus princeps, vel certe metropolitæ seligeret pro arbitrio; quippe, ut docemur e Novella 138 Justiniani c. 2, mortuo episcopo, coibant κληρικοὶ καὶ πρῶτος τῆς πόλεως, lique, propositis sanctis Evangelis, ἐπὶ τρισὶ προσώποις ψήφισμα faciebant, ὡς ἐκ τῶν ψηφισμένων τριῶν προσώπων ὁ βέλτερος χειροτονήσῃ τῇ ἐπιτοῇ καὶ τῷ χρήματι τοῦ χειροτονούντος. Qui quidem tres electi invicem, sive, ut horumce temporum Latini dicebant, suffraganei, σύμψηφοι et interduo etiam ὁμόψηφοι appellabantur, quemadmodum apud eundem Socratem l. v, c. 5 : Συνεψηφόντες τοὺς ὁμοψήφους εἰς ἐπισκοπὴν, ἐδίπλωντο τοὺς πάντας τὸν ὀρθὸν ἔχον. In eademque a Tillemontius errorem incidit doctissimi Bollandiste in *Historia chronologica patriarcharum Antiochenorum*, p. 90, col. 2, t. IV, Actor. SS. Julii, Ed. Venet. 1748, ubi sic loquitur : « Hinc facile suspicari quis posset, imo deberet, non unum hic tantum electum esse patriarcham Antiochenum, sed tres eodem tempore. Verum hæc interpretatio omnino corrigenda est;

neque enim Anastasius patriarchatum, sed imperium in ipsos etiam patriarchas tyrannicum affectabat atque aliquando post consecutus est. Sed nisi interpretem vox illa συνεψηφισθῆναι passivo posita. Sed exempla non paucæ grammaticæ proferunt, quibus tempus illud aoristum actionem significare ostendant. Sic igitur locus ille verti debuit : *Palladio vero suffraganeo est et Joannes, Constantini filius, et Anastasius Silentiarius* (nomen est dignitatis, de quo vide Cangii *Glossarium*), qui postmodum pessime imperavit. Uterque autem in aula, cuius primi erant procures, valebat plurimum; unde nihil mirum fuit, si, invidis haud dubie Catholicis, sedem illam Palladius obtinuit, quam tam potenti fultus patrocinio affectabat.

Sic supra in annotatione ad p. 8. observavimus, eodem Bollandistæ lapsus fuisse, cum inter Cyprianos patriarchas recensuerunt quemdam Macarium, qui nunquam patriarcha electus fuit, sed cum duobus aliis συνεψηφισθῆναι imperatori, qui Philotheum pretulit, indicatus et propositus fuit. Eundem autem Anastasium antequam imperium adipisceretur, patriarcha Euphemius, utpote hæreticum et Eutychetis sectatorem, e templo eiecerat. Theophanes et *Chronographia* p. 115 : Εὐφύμιος δὲ ὁ ὀρθοδόξος τῶν Ἀναστάσιον τὸν σιλεντιάριον τὸν κακῶς μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντα τῆς Ἐκκλησίας ἰδὼν, ὡς αἰρετικὸν καὶ ὁμόψηφον Εὐτυχίου, ἐν-οχλοῦντα ὁρῶν : τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθέδραν αὐτοῦ ἀνίστασθαι, ἀπελίσσας αὐτόν, ὡς, εἰ μὴ παύοιτο, ἀποκτεῖναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτοῦ θρασυμένους : ubi male Guar. Καθέδραν αὐτοῦ ἀνίστασθαι verit : eorsus ejus in ecclesiam catu sella ; male etiam Anastasius Bibliothecarius, *Hist. ecclesiastic.* p. 48, hunc locum vertens, habet *sedile ipsius*, quod erat in ecclesia, subvertit : pejus etiam Cl. Tillemont *Histoire des empereurs*, t. VI, art. 1, p. 532, ed. Venet. Nihil autem clarius ; hæc erat propria cathedra in ecclesia erecta, in qua publice docebat et suos errores spargebat Anastasius. Suidas, qui voce Πατριὰ omnino videndus, eadem fere de Anastasio narrat : Ἀναστάσιος ὁ σιλεντιάριος ὁ μετὰ ταῦτα βασιλεύσας, ἐπὶ Εὐφύμιου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως καθέδραν κατασκευάσας, (cathedra sibi constructa) μετὰ τινων ἀπαρτίας, x. τ. λ., de quo vide et Georgium Cedrenum, p. 355. Quæ quidem Suidæ verba male ibidem interpretatur summus homo, sed in quo accuratorem Græcæ lingue cognitionem desideres, Cl. Tillemont t. VI, art. 1, p. 532. Magnam autem pietatis speciem præ se ferebat acerrimus ille Catholicorum persecutor. Cl. le Beau *Histoire du Bas-Empire*, t. VIII, p. 310 : Anastase étoit dévot sans être chrétien ; il alloit à l'église avant le jour, et n'en sortoit que quand le peuple s'étoit retiré ; il jeûnoit, il faisoit de grandes aumônes. La multitude, toujours dupe de l'hypocrisie, admirait

χθῆναι τὴν σὴν, καὶ φυλαχθῆναι (9) πρὸς μείζον φῆρον καὶ κοινωτέραν εὐεργεσίαν, καὶ πᾶσιν ὑστερον ὄλλον γενέσθαι, ὡς τὰ μέγιστα παρ' ἀνθρώποις; βασιλέως σὴν καὶ ἱερέως γνῶμην, εἰς ταυτὴν συλλαβόν, ἀμφοῖν σεμνύνει τῇ θαύσει προσθήκη. Ἀλλὰ μήπωγε ταῦτα· ἀλλ' ἐπὶ τῆς εὐσεβείας τοσοῦτον εἶχες τὴν πόδον, καλῶς εἰδὼς ὡς ταυτὴ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν ὁ σύλλογος ἐπακολουθήσει βῆδως, ὥσπερ αἰδούμεναι ταύτης τὴν πρὸς τὸ κρείττον συγγένειαν· καὶ οὐ διεφύσθης τῆς γνῶμης. Εἰποντο γὰρ καὶ συνήσαν ἀλλήλαις, ὥσπερ κοινὸν οὐκ ἐτήριον τὴν σὴν εὐτυχόσαι ψυχῇ· καὶ διὰ πάντων ἐνίκας, φιλάνθρωπος δὲν ἰδεῖν τε ἅμα καὶ πειραθῆναι, φρονήσεως ἱμῆρτα· τὸν βίον εὐθύνων, τοσαῦτα περιστοπῶν ὅσα σὺ φρονῶν ὀρθαλμῶς ἐπιτρέποι, καὶ φέροι εἰδὼς εὐχερῶς ὅπως ἂν ἡ τύχη κρίνεται. Τωγατοῦν ἐν τοῖς βασιλείοις διάγειν εὐδαίμονος βίου παράδειγμα σαυτὸν ἰδεῖν τοῖς ἄλλοις, ἀρχεσθαι πρὶν ἀρχεῖν καλῶς ἐπιστάμενος· εἰπερ ἀρίστη μάλιστα τὴν πρὸς τὸ θεόντιος ἀρχεῖν ὁδὸν λαμβάνειν ἐκ τῆς τοῦ καλῶς ἀρχεσθαι πείρας. Παρῇ γὰρ σοὶ καὶ δοκιμάζειν ἐν ἑξουσίᾳ ὅσα τοῖς κρατοῦσιν ἐπιημελεῖτο, καὶ ὅσα πρὸς τὴν τῶν ὑπηκόων εὐδαιμονίαν ἐτέλει· καὶ τὰς αἰτίας ἀνεσκόπεις, καὶ ἀσφαλῶς ἐπαιδεύου, ὥσπερ ἐν ἐτέρῳ τῶν χαις τὴν τοῦ μέλλοντος μελέτην ποιοῦμενος.

Ε'. Ἦδη δέ τοι παρῇ ὁ χρόνος, ὥσπερ τι χρέος τὸ προσήκον ἀποδίδου, καὶ πρὸς ἀρχὴν τοσούτην ἀνέλαμπες· καὶ μετεβάλλου τοῖς ὀνημοῖς τὰ πράγματα. Ἀμεινον δὲ τῶν προλαβόντων μικρὰ ὕμᾶς ἀναμνησται, καὶ δεῖξαι, πῶς ποτε τούτων ἐχόντων εἰς ὁρμὴν ἡμῖν ἀφίεται μεταβολὴν. Οὐκ ἔδει δὲ πάντως τὰ μετὰ ταῦτα χρῆσθαι τῶν προλαβόντων λυπησάμεν τὴν μνήμην. Ἦν γὰρ ὅτε τοῖς, ὅσοι τὴν τῶν Ρωμαίων πληροῦσιν ἀρχὴν, οὐκ ἐτύχως εἶχε τὰ πράγματα· ἀλλὰ τις ἄτακτος ἔρως πλεονεξίας ἤκμαζε, καὶ γνῶμης ἀπιστία· καὶ συκοφάνειαι πάντων ἐκράτειν (10). Ὁ δὲ νῦν εὐδαίμων, μικρὸν ὑστερον, τὰς χρῆστας ἐλπίδας ἀποβαλὼν, εἰς αὐτοῦ χούτων μετεβάλλου σὴν. Ἐν ἰσῷ δὲ ἦν ἔχειν τι καὶ ἀπορεῖσθαι, διὰ τὴν τῶν ὁμοίων ἐλπίδα. Σένον δὲ τι πρᾶγμα καὶ παρὰ φύσιν ὑπῆρχεν· ὁ γὰρ πλοῦτος τοῦ κακτημένου εἰλόπει. Οὕτως δὲ ταῦτων ἐχόντων, καὶ πάντων ἀπειρηκότων ταῖς συμφοραῖς, ὥσπερ θεὸς ἐκ μηχανῆς ἀναφανείας χεῖρα προβάτει

A tum fieret, quod satis esset, ut dignitas tua conspiceretur, te servato ad majus suffragium et benefacta quae latius paterent; atque ut omnibus postea constaret, quomodo conjunctis quae summa inter homines sunt, regis dignitate et mente sacerdotis, utrumque alterius adiectione altius tolleretur. Verum hujus rei tempus nondum venerat, sed adhuc pietatis insigni tenebaris desiderio, probe gnarus fore ut hanc facile omnes virtutes sequantur, quasi venerantes ejus cum nomine cognitionem: neque te ea opinio sefellit. Sequebantur enim simul omnes, quos commune domicilium animum tuum nactus. Et in omnibus praecelesbas, humanus aspectu simul et consuetudine, intelligentia et experientia vitam dirigens, ceteris circumspiciens quia modestis oculum circumferre patitur, et facile tolerare sciens quatenusque fortuna offert. Itaque in regia cum versaberis, vix felleis exemplar te ipsum ceteris praebebas, parere ante imperandum bene edoctus; siquidem optima praeparatio ad recte imperandum consuetudo est bene parendi. Etenim licebat tibi cognoscere quae imperantes perperam administrarent, et quis ad civium felicitatem facerent; et in earum rerum causis inquirere, et egregie erudiebaris, quasi in aliorum casibus futuri exercitationem insituens.

V. Jam vero tempus adarat, quasi debitum exsolvens, et ad tantum imperium elucebas; et civium status mulabatur. Non alienum autem videtur, me paululum in vobis prioris conditionis memoriam revocare, et ostendere quanta rerum mutatio facta sit. Nec vero quae secuta sunt, bona sinent nos cantristari anteaorum memoria. Erat enim tempus, cum non bene se res haberent eorum qui imperio Romano continentur, sed immoderatus quidam lucri amor vigeat et animi perfidia; et calumniatores omnia tenebant. Qui modo felix, le paulo post, bona spe abjecta, miserorum habitum inducat. Nihilque intererat, rem haberes, an egeres, cum idem tibi exspectandum esset. Monatri similis et contra naturam conditio erat; divitiae enim possidentes augebant. Hisco ita se habentibus, omnibusque per miseriam desperantibus, sicut Eeus ex machina apparens manum liberatricem tendebas: et illa protinus finita sunt, et dissimila-

VARIE LECTIONES.

* Leg. ἐμπειρία vel ἐν ταῖς. N.

ANSSII VILLOISONIS NOTAE.

sa vertu. De quo vide Cedrenum p. 557, et Cl. Tillemont *Histoire des empereurs*, t. VI, art. iv, p. 557. Multas ecclesias Constantinopoli restauravit, referente Theodoro, *Hist. ecclesiast.* l. 2, p. 501. De hoc Victor Tunnunensis in *Chronico*, p. 526: « Messala consul, Constantinopoli, jubente Anastasio, sancta Evangelis, tanquam ab idiotis evangelistis composita, reprehendenda et emendanda; » de quo adeunda egregia P. Wesselingii *Dissertatio*. Sic eodem fere tempore, teste Evagrio *Hist. Ecclesiast.* l. iii, c. 31, p. 361, multi sanctorum Patrum libri corrupti sunt; multi quoque Apollinaris libri sancto Athanasio et Gregorio

Thaumaturgo falso ascripti sunt ab hæreticis, hæc fraude multitudinem in sui erroris societatem inducentibus. Anastasius autem, ejus pietatem hic tantopere prædicat Procopius, non solis Eutychianismi, sed et Manichæismi erroribus imbutus erat; de quo vide Cl. le Beau, *Histoire du Bas-Emp.* t. VIII, p. 450 sq.; Theophanem in *Chronographia*, p. 128, etc.

(9) Hæc demonstrant, Anastasium ad Antiochie episcopatum propositum quidem, sed non electum fuisse.

(10) Hos omnes ab urbe abegit Anastasius, referente Cedreno, p. 557.

tum caligo dissipata est. Divinum vere quoddam placitum versus te movebat suffragia, et quasi uno ore in te populus universus clamando consentiebat, summus senatus assentiebatur, Augusta annuebat, et comitia perfecta sunt. Id nostræ felicitatis principium, hæc prima quies; hoc omnem excitabat urbem felicitatis sensu. Ab illo tempore florent res nostræ et mutatae sunt: atque nulla eorum vis est, qui nos læserant.

VI. Quibusdam inde a primo nascendi tempore ipsæ fasciæ de purpura sunt, ac statim reges vocantur priusquam fortunam experti sunt. Postea vero sæpius eo dono indigni visi excitant accusatores contra deam, quasi nihil de iis quæ futura occultent sciverit, neque discernere possit, sed temere honores tribuat, et se dedat, non quibus oporteat, sed quibus lubeat. Quin si digni appareant eo culmine, tamen honoris studio, et ne infra hunc relinquantur, virtutes colere videntur. Sed in te eligendo præter expectationem iudicium adhibuit fortuna et iustum suffragium tulit. Sequerebatur enim virtutes Imperium præmii loco et gratiæ donans, et incrementum quidem, et omni fraude remota. Non enim, ut aliis, arma, et prælia, et cognatorum cædes, et dolus fraude vincens tantum tibi dedit honorem. Hæc infeliciæ imperii infelicia initia sunt, et eorum propria qui purpura ad explendam lucri cupiditatem induuntur. Tu tibi debitum pie accepisti, neque, me Hercule, frustratus es te eligentium testimonium, sed etiam illorum spes superasti.

VII. Hactenus oratione progressus, tanta rerum multitudine inspecta, idem mihi accidere videtur quod illis qui pontum prospectant. Sæpius enim oculos eo vertentes, mare solum vident: nihil aspectum determinat. Nihilominus periculum est faciendum: neque enim illi navigationem reformidant, neque nos orationem. Nam cum primum accepta accepisses, decere existimans omne peregrinum et barbarum procul a tuo imperio arcere, et una cum libertate subditis apparere, fieri iussisti, et protinus res ad exitum venit. Namque comperebas Orientem, præstantiorem imperii partem, quibusdam finitimis barbaris perturbari, hominibus superbis et ferocibus, qui aliorum bona infestare unice pro virtute agnoscerent; et quidem celeriter ingruentes, celeriter quoque recedentes, et, quo se contulissent, facile latentes: quippe quibus neque locus neque urbs ad habitandum definita est, sed quis-

υες ελευθερίον· κακείνα πέρας εἶχον· ἡ δὲ τῶν πραγμάτων ἀγλὸς διελύετο. Δόγμα τι θεῖον ὡς ἀληθὺς ἐπὶ σοὶ τὴν ψῆφον ἐκίνει· καὶ ὥσπερ ἐκ μιᾶς γνώμης ὁ δῆμος ἅπας ἰδὼν· μεγάλη βουλὴ προσετίθετο· βασιλεὺς ἐπένευσεν (11)· ἡ δὲ ψῆφος ἐφέρετο. Αὕτη τῆς ἡμετέρας εὐδαιμονίας ἀρχὴ καὶ κατάστασις (12) πρώτη, τοῦτο πᾶσαν ἡγήειρα πάλιν ταῖς εὐπραγίαις, ἐντεθεὶν ἀκμάζει τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ μεταβέβηται, καὶ τῶν λυποῦντων λόγος οὐδεὶς.

Γ'. Ἄλλοις μὲν οὖν ἐκ πρώτης γενέσεως ἀλουργίδες καὶ τὰ σπάργανα· καὶ βασιλεῖς εὐθὺς καλοῦνται, πρὶν αἰσθῆσθαι τῆς τύχης. Ὑστερον δὲ πολλὰκις ἀνάξειοι φανέντες τῆς δουρεῖς κατηγόρους ἐπιστῶσι τῇ δαίμονι, ὡς οὐδὲν ἡπίστατο τῶν μελλόντων, οὐδὲ κρίνειν οἶδε καλῶς, ἀλλ' αἰκῇ φιλοτιμῶνται, καὶ διδῶσιν ἑαυτὴν οὐχ ὅσοις ἀξίον, ἀλλ' ὅσοις καὶ βούλεται· εἰ δὲ καὶ ἀξίον φανείν τοῦ πράγματος, ἀλλ' οὐν δοκοῦσι τῇ τῆς τιμῆς ἀνατάσει· (12^a), καὶ τῶν μὴ κατόπιν ὀρθῶναι ταύτης, ἐπιτηδεύειν τὰς ἀρετάς. Ἐπὶ δὲ σοῦ παραδόξως κρίσιν ἔσχεν ἡ τύχη, ψῆφον ἔγνω δικάσαν. Ἐκποιοῦσι γὰρ ταῖς ἀρεταῖς· ἀμοιβὴν καὶ χάριν τὴν βασιλείαν ἀποδιδοῦσα, καὶ ταύτην ἀναίμακτον, καὶ πάσης ἀπηλλαγμένην ἀπάτης· οὐ γὰρ ὥσπερ ἐτέροις ὄπλα καὶ μάχαι καὶ προσηκόντων σφαγαί, καὶ ὄλος ἀπάτη νικῶν, τοσαύτην σοὶ περιτέθεικε τὴν τιμὴν. Αὐτοσυχοῦς ταῦτα βασιλείας δυστυχῇ τὰ προοίμια, καὶ τῶν ὅσοι πλεονεξίαις ἀπορμῆν τὴν ἀλουργίδα περιχέονται. Ἀλλὰ προσήκουσαν ταύτην προσσηκόντως δεξιόμανος, οὐκ ἡλεῖδας, μὲν δὲ, τῶν σε φημισμένων· τὴν μαρτυρίαν, ἀλλὰ καὶ παρήλας τὰς ἐκείνων ἐλπίδας νικῶν.

Δ'. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ λόγου γενόμενος, καὶ πρὸς τοσοῦτον πλῆθος πραγμάτων ὄρων, ταυτὸν εἶπα πάσχειν τοῖς ὅσοι τὰ πελάγη περισκοποῦσι. Πολλὰκις γὰρ τοὺς ὀρθαλμοὺς ἐπιφέροντας (13), θάλατταν μόνην ὄρωσιν· οὐδὲν δὲ τοῦτοις ὀρίζει τὴν θάλαν. Ὅμως τολμητέον τὴν παῖραν· οὐτε γὰρ ἐκεῖνοι πλοῦν ἀποκνοῦσι· μήτε τὸν λόγον ἡμῶν. Ἐπαυθὴ γὰρ θάπτον ἀπειλήρεις τὰ στήθερα, πρόπειν ἡγούμενος πᾶν ὃ τὴν ὕδωρ καὶ βάρβαρον πόρρω τῆς σῆς ἀρχῆς ἀπαιλῶναι, καὶ μετὰ τῆς ελευθερίας ἐπιπρᾶναι τοῖς ὀπηκόοις, ἐπένευσας ταῦτα, καὶ πρὸς πέρας ἀφίκετο. Ἐγὼ γὰρ, ὡς τὴν ἐβραν λῆξιν, τῆς ἀρχῆς τὸ σημαντικόν, πρόσκοιτοι τινες ἐπετάραττον βάρβαροι, ἄνδρες ὀδρισταὶ καὶ θρασεῖς, καὶ μίαν ἀρετὴν εἰδότες τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς ἐπιτίθεσθαι· καὶ θάπτον μὲν ἐκπόντες, θάπτον δὲ μεθιστάμενοι, καὶ ὅποι ποτὲ γῆς εἰσι βεβῶως λανθάνοντες· οἷς γὰρ μὴ χῦρος, μὴ πόλις εἰς οἰκητήριον ὥρισται, ἀλλ' ὅλην

VARIÆ LECTIONES.

^a ἀνὰ cod., ἀνατάσει conj. Villos. ^b Leg. ἐφημισμένων vel φημισμένων.

ANSSII VILLOISONIS NOTÆ.

(11) Ariadna, quæ, referente Cedreno p. 355, vivente Zenone, suo primo marito, jam tum Anastasium amabat, et de qua v. Cl. le Beau, *Histoire du Bas-Emp.* t. VIII, p. 309; Theophan. p. 117, et Zonaram l. xiv, p. 511, et p. 518 seq. Supra nostrum Procopium audivimus prædicantem, non quidem Anastasii gentis, sed omnium eorum, qui

Epidamni nati sunt, antiquissimum et nobilissimum genus. V. Evagr. *Eccles. Histor.* l. iii, c. 29, p. 357.

(12) Sic emendavi pro κατάστα, quod in cod.

(12^a) Sic (ἀνὰ) in cod. An ἀνατάσει, vel ἀνατάσει?

(13) Mallem περιφέροντας.

ἕκαστος ἐπ'αγεται τὴν οἰκίαν, αὐτοσχέδιον καλύβην ὅπῃ τυχὴ συμπεγνύμενος (14), οἱ δὲ τοιοῦτοι τίνος ἂν ἀποδύοντο τολμῆς. Τοῦτοις εἰς ἀρπαγὴν προδύκετο πόλεις, τὸ πρὶν μὲν εὐδαιμόνες καὶ λαμπραὶ, τότε δὲ τῶν βοηθούτων (15) ἔρημοι καὶ συμμαχίας ἐστερημέναι· καὶ ἡ μὲν ἔγχετο, ἡ δὲ ἐμελλαν, ἡ δὲ μετανίστατο· καὶ μᾶλλον τοῦ πάθους ὁ τῶν μελλόντων φόβος ἐλύπει· φήμη δὲ τις οὐκ εὐτυχὴς τὰς τῶν ἀπάντων διέσειεν ἀκούειν, ἐπ' ἄλλοις ἄλλα διηγουμένη, καὶ πάντα δεῖναι. Ἦν γὰρ ἀκούειν πόλιν ἀλικομένην, ἀρπαζομένην εὐδαιμονίαν, ἐλαυνομένην γυναῖκας εἰς ἀσέλγειαν (16) ἠναγκασμένας, ὀδριζομένους παῖδας, αἰκίζομένην πολιάν, ἔλκομένην (17) νεότητα, καὶ παρθένους ἀγομένας, οὐ πρὸς εὐτυχίᾳ παστέδα καὶ νομίον· εὐδαιμόνα, κατὰ τὰς πρώην ἐλπίδας, ἀλλὰ πρὸς ὕβριν ἐχέου καὶ βαρβάρου καὶ μέγρι τῆς θείας λυποῦντο· πάντα γὰρ προδύκετο τοῦτοις. Ὅ δὲ μὴ παθόντων πρώην μὲν μόνῃ τῇ τυχῇ χάριν ἠπίστατο· νῦν δὲ οὐ πάντες ὁμοῦσι μετὰ ταύτης, ὧ βασιλεῦ, οἱ μὲν δὲ μὴ (18) παθόντες, οἱ δὲ μὴ προσδοκῶντες πάλιν παθεῖν. Ὅ γὰρ βάρβαρος, τὴν προσήκουσαν πληγὴν δεδεγμένος, κάτω νεύει, καὶ δεσπότην ἐπίσταται, καὶ σωφρονεῖ μὴ βουλόμενος. Αἱ δὲ πόλεις τῶν δραγμάτων ἐλευθεραὶ· καὶ τείχη, τὰ μὲν γεγραπκότες νιάζει, τὰ δὲ νῦν πρῶτον ἀνίσταται· καὶ σωφρονουσιν αἱ πόλεις, ἀσφαλὲς κόσμον ἐπιδεικνύμεναι τοῖς βαρβάροις· φρούρια δὲ πανταχοῦ τῶν ὁπληκῶν προσέβληται, καὶ στρατιωτῶν ἡλικία ῥώμη καὶ πλήθει συμπεπραγμένων· ἄνδρες ἀκμῇ ζῶντες, καὶ βλέποντες τι νεανικόν, καὶ ὡς ἂν Ὀμηρος εἴπῃ, θεράποντες Ἀρης· οὐχ ὥσπερ πρώην ἀσθενεῖς καὶ γεγραπκότες, ἐν τοῖς δεινοῖς ὑπέτρομοι, καὶ μεθ' ἡμῶν δεδότες, καὶ τοῦ σώζοντος μᾶλλον δεόμενοι· καὶ μάρτυς ἡμῖν ἐγγύθει αὐτὸς (19), τοιαῦτα διατάτων τῷ βασιλεῖ, καὶ πρέπων ἐκείνῳ πρὸς κοινὴν εὐεργεσίαν ὑπηρετεῖν. Ὅθεν γε οὐ πατέρα καλεῖ, καὶ πιστὸν ἡγεῖται, καὶ πάσαις ψήφοις ἐπαίνει, καὶ τεθαύμαζε καὶ οὐ ποτε παύσεται.

H. Ἀλλὰ γὰρ ὁ λόγος, ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας ἐχόμενος, ὥσπερ τι ρεῦμα φερόμενον, ἐνταυθὰ ποῖν παρήνεγκε βίβλιν. Ταιγαροῦν ἐπαντίστον ὅθεν ἐξέβηκεν. Ὁμοίως γὰρ πρέπειν ἐλογίσω τῇ μελλούσῃ καλῶς ἔχειν ἀρχῇ, μὴ μόνον τῶν ἄλλοφύλων κεκαθάσθαι, καὶ τῶν ἐκείθεν ἀφεστάναι δεινῶν, ἀλλὰ καὶ, εἰ τι μέρος αὐτῆς νοσοῦν ἐστιν ἤδη καὶ

A que totam domum secum vehit, tumultuariam casum ubique fuerit compingens. Tales vero homines quo facinore abstineant? His ad praeandum exposita erant oppida prius fortunata et splendida, tum vero auxilia destituta et propugnatoribus privata; e quibus hoc quidem jam captum erat, illud in eo, ut caperetur, erat etiam e quo cives migrarent. Et magis quam ipsa calamitas futuri meiis angebat; rumor autem infelix omnium aures perstringebat, alia super alia nuntians, cuncta horrenda. Audire poterat urbem expugnari, divitias auferri, mulieres rapi ad stuprum, pueros nefasde tractari, foedari canitiem, trahi juventutem, et virgines duci, non ad genialem lectum et fortunatum sponsum, secundum spes antea conceptas, sed ad libidinem hostis barbari et ipso aspectu foedi. His enim omnia patebant. Qui vero a malis immunis erat, is prius quidem soli fortunae gratiam referebat, nunc vero te, Auguste, omnes cunctum cum illa, alii te auctore nihil patientes, alii persuasi se nihil rursus passuros esse. Barbarus enim vulnere merito accepto oculos submittit, et dominum agnoscit, et modeste agit quamvis invictus; urbes autem aerumnis liberae sunt; et moenia, quae consueverant juvenescunt, alia nunc primis exoriantur; civitates modeste agunt, securum ornatum ostendentes barbaris; castella ubique opposita sunt ad tuendos provinciales, et militum juvenus robore et multitudine munita: viri matetati florentes, et torum intuentes, et, quomodo Homerus dicat, Martis satellites: non ut antea infirmi, et senio confecti, in rebus asperis tremantes, et nobiscum timore percussi, et ipsi propugnatores indigentes. Et testis nobis prope adest ipse exercitus, principi talia perficiens, et accommodatus servire illi ad communem salutem augendam. Quare te patrem appellat, et tibi confidit, et uno ore laudat, et admiratur, et nunquam admirari desinet.

VIII. Sed oratio, semper rerum seriem prosecuta, quasi fluminis vi huc delata est; redeundum igitur unde digressi sumus. Similiter enim ad Imperium bene constituendum oportere existimasti non solum a peregrinis id purgatum esse, et liberatum malis inde nascentibus, sed etiam, si quae ipsius pars noxiosa esset et ulceroosa, atque a ca-

VARIAE LECTIONES.

* οἱ δὲ μὴ ed. * πραγμάτων conj. R. pro δραγμάτων.

ANSSII VILLOISONIS NOTE.

(14) Cf. Cl. le Beau, *Histoire du Bas-Emp.* t. VIII, p. 359, seq. Quam quidem adversus Scimitas expeditionem ad annum 498, refert idem. V. Evagr. *Hist. ecclesiast.* l. iii. c. 56, p. 566. Theophan. in *Chronographia*, p. 421.

(15) Male in cod. βοηθούτων.

(16) Hoc sic imitator Choricus *Oration. in summum ducem*, apud Fabric. *Biblioth. Græc.* vol. VIII, p. 871: Ὅ δὲ γὰρ ἐστὶ γλυκεῖαν ἀγειν εἰρήνην ὁποῖα πολέμου· ἡ γὰρ ἐλπίς εἰσοῦσα τὸν λογισμὸν, καὶ βούληται τις αὐτὸς αὐτὸν ἀπατήσας

φυγαγεῖν αὐτὴν παρακαθμένην, καὶ θόουσα, καὶ φοβεράς ἀναπλάττουσα φαντασίας, γῆρας οὐδὲ μὲν ἐλευόμενον, χρόνιον ὀδριζομένην, ἐλκόμενον εἰς δουλείαν παῖδον, ἀγομένην ἐκ παστέδος γυναῖκα x. c. l. Scilicet e communi fonte II. ix. 692.

(17) Sic ad marginem emendatum καὶ ἔλκομένην, in textu ἐλκομένην.

(18) Prius μὴ, ut supervacuum, mihi videtur tollendum; nisi veritas: Qui non passi sunt, tibi debent, quod nihil perpassi fuerint.

(19) Αὐτός. An ὁ στρατός?

teris discreparet, et hanc numeris suis restituere, et unum omnium partium efficere concentum, quemadmodum in corpore. Sciebas enim, homines concordēs et se invicem juvantes hostibus esse metuendos, atque contra infestos facile defendere: contra autem inter se dissidentes domi perniciem habere, etsi hostes absint, excitare autem adversus se inimicos et insensos, ratos sibi oblatam esse occasionem per seditionis calamitatem. Verum res quomodo se habuerit, paulo altius ab origine enarrabo.

IX. In Cilicis finibus habitat gens ferox, Solorum natio, a maris littore in mediterranea pertingens. Illi itaque, felicitate sua frui nescii, verticem tollunt, et superbiunt contra Romanorum imperium, in suam perniciem jactantia elati. Maxime autem hos commovebat, et confidere præter rem faciebat, et regio ad expugnandum sane difficilis: arx enim est, plura culmina ad caelum attollens: et hominum exercitatio. Sunt enim expediti, pernix genus, et alitum ritu super montes delati: unde delapsi nobis incidunt. Diripiebant igitur finitimarum bona, et horrendum in modum minabantur, verbis superbiētibz.... ducum turba aliisque apparatus: spes eorum splendidae erant; sicut in scena ille Agamemno sibi factus videtur, alius autem Achillis imaginem habitu representat, et alius alium imitatur, homines mendicii et laribus destituti; at dramate finito scena dissolvitur.

X. Et hi quidem mox experientia doceri debent, quam benevolam imperatorem ad justam iram coegerint, quamquam poenam meritam non solverent. Tu vero, Auguste, his viciisti; feroces pugna, et debellatos clementia, et ostendisti virtutes vere se invicem sustinere. Quos enim fortitudine et imperatoris artibus subegeras, hos clementia, sorores suas consequens, servare iussit. Et duplex tropaeum statuisti, quorum a secundo

ὕπουλον, καὶ κατὰ τοῦ λοιποῦ διανίσταται (20), καὶ τοῦτο πρὸς εὐρυμῆαν μεταστῆσαι, καὶ μίαν διὰ πάντων δεῖξαι διήκουσαν ἀρμονίαν, ὥσπερ ἐν σώματι. Ἡδεῖς γάρ, ὡς θρονουοῦντες μὲν ἄνθρωποι καὶ μετ' ἀλλήλων ἰστάμενοι φοβεροὶ τε τοῖς ἀντιπάλοις εἰσι, καὶ τοῖς λυποῦντας δάκτυον ἀμύνονται· αὐτοὶ δ' ἐν ἑαυτοῖς στασιάζοντες εἰκοθεν ἔχουσι τὴν φόβον, καὶ οὐδενὸς πολέμου προσδίδονται, μᾶλλον δὲ τοῦτ' καὶ δυσμενεῖς; καὶ μισοῦντας ἐπάγονται, καὶ ῥὴν ἡγουμένους οἰκεῖον τῶν ἐν αὐτοῖς νοσοῦντων τὴν συμφορὰν. Ὡς οὖν εἴχετο πρᾶγμα, μικρὸν ἄνωθεν διηγήσομαι.

Θ'. Τὴν Κιλικίαν προσοικοῦσι δυμαχοὶ τινες ἄνθρωποι, Σολῶν ἔθνος, ἀπὸ θαλάττης ἀνατρέχον εἰς ἡπαιρον. Οὗτοι τοίνυν, ὥσπερ οὐ δυνάμενοι μῆνιν εὐδαίμονες, ὅφου τε αἰρούσι τὸν ἀόγην, καὶ φρονοῦσι τι γαῦρον κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ δυστυχεῖν ἀλαζόνες ὀπῆρχον. Μάλιστα δὲ τοῦτους ἐκίνει καὶ θαρραλεῖν ἐδίδου παρὰ καιρὸν ἢ τε χώρα, δυσδωτων παρεχομένη τὴν φύσιν· ἀρα γὰρ ἐνταῦθα παντοδαπὰς κορυφὰς εἰς αὐτὴν ἀνατίνουσαν τὸν αἰθέρα· καὶ μέντοι καὶ τῶν ἀνδρῶν ἢ πρὸς τὰ τοιαῦτα μελέτη. Εὐστατεῖς γὰρ οὗτοι καὶ κοῦφα βαίνοντες καὶ ὥσπερ πτηνολοὶ τοῖς ὄρεσιν ἐποχοῦμενοι (21). Ὅθεν ἐπαρθόντες τὴν καθ' ἡμῶν συνίσταται σκευωρίαν· καὶ ἡγόν τε καὶ ἱεραρον τὰ τῶν προσοικοῦντων, καὶ δεινὸς ἡπαιδίων, κόμπερ βημάτων ἐπηγούντες. Βασιλέων δὲ ἦν αὐτοῖς προσταγμάτων (22), ἐκ μὴ προσηκόντων· στρατηγῶν τε ὄχλος, καὶ ἡ λοιπὴ παρασκευὴ· καὶ ταῖς ἐκπίστιν ἔσαν λαμπροί· ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς ὁ μὲν Ἀγαμέμνων ἐξαίφνης εἶναι δοκεῖ· ὁ δὲ φέρει τὴν Ἀχίλλεως εἰκόνα τῷ σχήματι, καὶ ἄλλος ἄλλον μιμήσθαι, πτωχοὶ τινες καὶ ἀνίστοιοι· εἰτα πῆρας τῷ δράματι, καὶ ἡ σκηνὴ διαλύεται.

Γ'. Καὶ οὗτοι τοίνυν οὐκ εἰς μακρὰν (23) ἱμελλόν γνώσονται, ὅσην βασιλεὺς φιλανθρωπίαν εἰς προσήκουσαν ὁργὴν ἐπισκόπασαντο, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀξίαν τῆς δίκης ἐτόγγανον· ἀλλ' ἐνίκας πάλιν, ὃ βασιλεῦς, καὶ θρασυνομένους μάχη (24), καὶ δυστυχοῦντας φιλανθρωπία (25)· καὶ ἔδειξας ὡς ἀληθὲς ἐπομένας ἀλλήλαις τὰς ἀρετὰς. Οὗς γὰρ ἀνδρῶν κατηγωνίσαντο καὶ φρονήσιον στρατηγικῆς, καὶ ποικίλην τῶν ἀγώνων εὐεργεσίαν, τοῦτους ἡ χρηστότης ἐπομένη ταῖς ἀδελ-

VARIAE LECTIOES.

* Σολῶμον conj. N.; cf. Priscian. 81, 82. * βασιλέων δὲ ἦν αὐτοῖς προσταγμάτων, ἢ μὴ προσηκόντων, στρατ. conj. N., f. βασιλ. δὲ ἦν αὐτ. πρόβλημα· imperatore gloriabantur — se. Zenone — qui immerito ad summum fastigium evectus erat? N.

ANSSII VILLOISONIS NOTÆ.

(20) Forte hic intelligit seditionem illam, de qua loquitur Cl. le Beau, *Histoire du Bas-Emp.* t. VIII, p. 519. Deinde post duos annos alia etiam concitata fuit seditio, eo periculosior, quo savius tunc incumbebat Isaurorum bellum; cf. eundem t. VIII, p. 526. De prima autem seditione hic loquitur Procopius. Joannes Malala in sua *Chronographia* lib. 15, p. 38, ed. Venetæ: "Ἐφίλει δὲ ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τὸ Ῥοδῶν μέρος Κωνσταντινουπόλεως· τοῖς δὲ Πρατοῖσι καὶ Βενέτοις πανταχὶ ἐπιτέτρεχτο στασιάζουσιν." V. Victor. Tunnunens. p. 357.

(21) Cf. Cl. le Beau, t. VIII, p. 526.

(22) Locus corruptus: forte post προσταγμάτων deest σχῆμα, vel εἶκόν, vel quid simile: nam eos exhibet veluti actores tragicos, impositam regum

personam, in scena sustinentes. Hi autem homines Isaurorum duces, στρατηγῶν ὄχλος, a Cl. le Beau recensentur *Histoire du Bas-Emp.* t. VIII, p. 523 seq. Hujusce belli originem vide ibidem, p. 531-525.

(23) Cf. Cl. le Beau, t. VIII, p. 554, post Marcellinum comitem in *Chronico*, pag. 284, t. II, ed. Venet. Operum Sirmonti.

(24) Choricus in oratione in Aratum ducem et in Stephanum: "Ἡ τοῦ πολέμου φύσις σωματῶν μὲν ἴσως, γνῶμης δὲ κρατεῖν οὐ φιλεῖ."

(25) Contra Cl. le Beau, t. VIII, p. 335, et supra p. 325. Vid. Malalam in *Chronographia*, p. 38 et 39 ed. Venet.

φαίς (26), οὕτως ἐκείναι· καὶ διελθὼν ἐστῆρας τρώπειον, τοῦ δευτέρου νικῶντος τὸ πρότερον. Τὸ μὲν γὰρ κρατῆσαι πολέμιον, ἴσως ἂν καὶ τύχης γένοιτο μόνης· τὸ δὲ τοῖς προλαβοῦσιν ἀνελθεῖν προσεῖναι τὰ δεύτερα, τοῦτο καὶ τὴν τῆς μάχης ἐπεκθεμῆς νίκην, καὶ μόνης ἀρετῆς τοῦτο γὰρ τὸ πρόπαιον. Οὐχ ὥσπερ Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ἐντιος (27) καὶ Βάρβαρος καὶ ταῖς Ἑλληνικαῖς συμφοραῖς ἀνακρίζων ἀπάτη καὶ δόλῳ δύο καὶ τριάντα Χαλκιδεῖς πόλεις ἔλκον, οὕτως ἀνέλες ὡμῶς, ὡς διαλαθεῖν εἰ γέγοναι πρόσθεν· καὶ αἰσῶμαι τοὺς ασφατέστους Ἀθηναίους, ὅπως Μηλίου καὶ Σκυωναίου· διέθηκαν. Σὺ δὲ, δικαίως ἀφορμὰς τῆς κατὰ τῶν ἀδικούντων ὀργῆς εἰληφώς, σὺχ οὕτως μετήλας, ὃ βασιλεῦ· ἀλλ', οἷα πατὴρ ἀγαθός (28), ὡς σπασθὲν ἐκείναις, σωφρονεῖν μόνον παιδεύσας, καὶ πάλιν (29) εἰδούς ἦν αὐτὸς ἐδημοδότησας, καὶ χάραν εἰσαφέροντα καὶ νῦν ἐόντως χρόναι τῇ (30) Ῥώμῃ, καὶ τῶν ἁλίων (30-31) προσέδωκονται. Πρώτον οὗτος βασιλεῦ κόσμος καὶ πάσης κρατίων ἱλαΐας. Καὶ μοι δοκεῖ Ἀλέξανδρον ἐκείνον βασιλικῶ φρονήματι παραλθεῖν· δέ, ἐπειδὴ τὸν Ἰνδὸν νικήσας εἶχε (32) τῇ μάχῃ, σύμβουλον αὐτῷ ἐπεποιεῖται τὸν πόλεμον, ὅπως αὐτῷ δέοι καχεῖσθαι· τοῦ δὲ βασιλικῶς εἰκνόντος, ἥρως μὴ τι προστιθέναι μέλει τῇ συμβουλῇ· ὡς δὲ δὲ ἐνδὸς ῥήματος πᾶσαν ἔφη τὴν ἀρετὴν δεδηλωσθαι, αἰδουθεῖς, οἶμαι, τὴν παραινέσιν, ἴσως ἄκων ὥσθι φιλόανθρωπος. Σὺ δὲ φέροις τὸ καλὸν ἐπιστάμενος, οἰκοθεῖς εἶχες τὴν συμβουλὴν· καὶ χάριν ἱσασιν ἡττηθέντες, οἶμαι, καὶ μὴν ἡγούναι συμφορὰν τὸ τοιοῦτον ὄντα λελοπηκέναι.

ΙΑ'. Οἶμαι μὲν οὖν εἰ καὶ μόντα ταῦτα λέγειν ἦν ἐμοί, πρὸς ἱκανὸν πέρας ἀφίχθαι τὸν λόγον, καὶ οὐ μετρίως τοῖς εἰρημένους φιλοτιμίσθαι. Νυνὶ δὲ πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἀρετὴν φιλονεικούντες οἱ λόγοι δεινὸν ἡγούμαι καὶ πάσης ἀνανδρίας μαστὸν, εἰ μὴ δὲ λέγειν φιλικῶς καρτεροῦσιν, ἅ τοις ἔργοις εὐ ποιῶν ἐκείνους οὐ δυσχεραίνει τῷ πλῆθει καὶ παύεται. Δυσὸν γὰρ ὄντοιν ἐν ἀνθρώποις καιροῖν, εἰρήνης τε καὶ πολέμου, πρὸς ἀμφοτέρω μερίζει τὴν ἀρετὴν, καὶ μέτρισιν ἑκάτερον, ὡς αὐτὸ μόνον εἰδὼς, θεῖρου δὲ μηδὲν ἐπιστάμενος. Καὶ τῆς μὲν ἐν πολέμοις ἀνδραγαθίας ἱκανὰ δείγματα περὶ τῶν λέγων ἐπαυδάμην ἀρετῶς· τῶν δὲ κατ' εἰρήνην ἀγαθῶν μέγιστον ἔκειντο, καὶ πολλῶν τῶν κατὰ μέρος αἰτίων, καὶ ὃ μάλιστα πρὸς εὐδαιμονίαν ἀγει τὰς πόλεις· ἐξ οὗ γὰρ ἀρχεσθαι περὶ πάντων ἀνθρώπων, καὶ βασιλέως προηλθεν ὄνομα τε καὶ πρᾶγμα, τῶν κρατούντων ἕκαστος, ἀπορῶν δὲ ἐνδὸς αὐμάτος πανταχῇ παρῖναι

A prius vincitur. Vincere enim hostes fortasse etiam per solam fortunam contigerit; sed prioribus aliter adiacere, hoc pugnae victoriam ornat, et animae virtutis hoc tropaeum est. Non, quemadmodum Philippus, vere Macedo et barbarus, et Graecorum calamitatibus florans, fraude et dolo expugnatis duobus et triginta oppidiis Chalcidicis, sic crudeliter illos sustulisti, ut incertum sit, num antea fuerint. Taceo sapientissimos Athenienses, quomodo Melienses et Scionenses tractaverint. Tu vero, quem ad iram adversus hostes iusta impellebant causa, non talem, imperator, ultionem sumpsisti. Sed quemadmodum pater bonus, ut ipse te appellabas, tantum modeste agere eos docuisti, et urbem a te edificatam donasti ei regionem fecundam. Et jam, ut oportet, fortitudine utitur, et alios protegit. Decet hic imperatorem ornatus et omni spe maior est. Et mihi videris Alexandrum illum animo regio superare; qui, postquam Indum pugna vicerat, hostem consulabat, quomodo se tractari oporteret? quo respondente: « Regie, » iterum querebat, num quid adiacere vellet huic consilio? Cum vero la uno verbo se totam virtutem indicasse diceret, motus, puto, exhortationis pudore, fortasse invitus humanum illi se praeiit. Tu vero ex ingenio tuo pulchri gnarus, proprio usus es consilio. Et grati sunt victi, et hoc unum dolent, talem a se librum esse.

XI. Credo equidem, si haec tantum dicenda haberem, ad sufficientem finem venisse orationem, rebus expositis non mediocriter ornata. Nunc vero imperatoris virtutem emulans non ferendum esse arbitratur, remque omnium ignavissimam, si ne eloqui quidem valeat ea, quae ille dum agit propter multitudinem non fatigatur. Nam cum duo sint apud homines tempora, pax et bellum, ita ille dividit virtutem, ut utrumque administret, quasi id solum didicerit, alterius ignarus. Et fortitudinis in bellis documenta satis multa ea suppediant, de quibus mox dixi: nunc vero de eo dicendum, quod pacis honorum maximum est, et multorum deinceps causa, et quod maxime ad felicitatem adducit civitates. Nam ex quo imperari hominibus coepit, et regis nomen et imperium natum est, unusquisque regnantium, cum uno corpore omnibus sibi subjectis adesse non possit, per eos qui imperii

VARIAE LECTIONES.

* Σκυωναίου; R., Σκυωναίους ed. δαίμονα ed.

ANSSH VILLOISONIS NOTAE.

(26) Ταῖς ἀδελφαῖς, id est ταῖς λοιπαῖς ἀρεταῖς.

(27) Male in cod. ἐντος.

(28) Lego: οἷα πατὴρ ἀγαθός, ὡς σπασθὲν ἐκείναις σωφρονεῖν μόνον παιδεύσας.

(29) Forte hic vox omisa est, ut πάλιν, vel quid simile; vel potius legendum καὶ πάλιν pro καὶ πάλιν.

(30-31) Realitū τῇ, quod in cod. ante τῶν ἁλίων exciderat.

(32) Forte εἰς pro εἰς. Suspiceretur Procopium hoc Porī exemplum ideo potissimum protulisse, quod unus ex Isaurorum ducibus vocabatur Indus, nisi hic supplicio affectus et minima facilius tractatus fuisset.

partem administrant, civitas continet; et per illos A benefacta tribuens omnibus adesse videtur, et quod natura efficere non potest, id facere conatur prudentia. Hæc igitur ab initio bene constituta apud quidam homines et ad regiam dignitatem præter jus erecti, lucrum privatum e re publica imperii quærentes, perverterunt, et utilia damno fecerunt. Tanquam enim negotiantes vendebant magistratus, et videre poterat sub magistratus titulo vendi provincias his, qui pecunias dare et accipere vellent, non qui recte agere scirent. Quapropter simul atque in provinciam venissent, id agebant cuius rei causa aderant, et e publica calamitate magistratus locupletabantur.

XII. Sed ex quo tu civitates nobis nutu sustentas, cognovimus, divitiarum insatiabilem amorem, qui iustitiam apud homines habitare non sinit, non omnia, ut videbatur, vincere, imo vero præter expectationem cum aliquando superari. Et tamen propter hunc pater filium prodiit, uxor virum, et gentes invicem arma capiunt. Tu vero cum assides tribunali, ante oculos versatur iustitia, et tanquam ea cernente, iudices in suffragia mittis. Atque unam sententiam sibi conciliat non qui aurum offerat, sed virtute dives, qui homines felices reddere noverit. Lysander vero, licet Spartanus, et propter res feliciter gestas animo elatus, facis Spartanum mentitus est: cum enim magistratus non ut par erat conferret, cæde et turbis Græcorum gentem implevit, et unius consilio civitates misere vivebant.

XIII. Sed unum vel alterum, quo totam adjuvit rem publicam, ubi dixero, tunc ad ea quoque orationem convertam, quæ in singulos munificè fecit. Namque scitis ipsi, — atque ut tranquilla me audiat mente vos rogo, — tributum quoddam acerbum quasi malum horrendum certis temporibus invasisse civitates, singulosque cives corripuisse, alienum a iustitia, infaustum subditis nomen, aurum et argentum uno verbo comprehensa. Homines enim operarii, victu quotidiano egentes, qui omnem vitæ spem in manibus repositam haberent, hi quasi sudoris et miseriarum mercedem solvebant: et hoc præter fortunam illos premebat. Agricola circa arbores ingemiscebat: duplici enim infortunio afflictebatur, et labores corpore perferendo, et D ærummas secum commemorando. Piscator apud

τοῖς ὀνηκίοις, διὰ τῶν κατὰ μέρος ἀρχόντων συνέχει τὰς πόλεις, διὰ τούτων εὐεργεσιῶν πᾶσι παρῆναι δοκαί· καὶ διὰ περικλείεται τῇ φύσει, μηχανάται τῇ γνώμῃ. Ταῦτα τοίνυν ἐξ ἀρχῆς οὕτως καλῶς ἔγνωσμένα νόδοι τινὲς ἀνθρώποι καὶ παρέγγραπτοι τῇ βασιλείᾳ, κέρδος ἴδιον τὴν κοινὴν πολιτείαν παποιοῦντο, διὰ φειράν τε καὶ πρὸς τοὐναντίον τῆς χρεῖας μετέβαλον (35)· ὥς γὰρ οἱ ἐμπορίας τινὲς προσετηκότες, τὰς ἀρχὰς ὠνίους ἐποίουν· καὶ ἦν ἰδεῖν ἐν ἀρχῇ σχήματι τιπρασκόμενους τὰς πόλεις τοῖς χρήματα δοῦναι καὶ λαβεῖν ἔγνωσάντων, οὗ τοῖς εὖ ποιεῖν δυναμένοις. Τοιγαροῦν ἅμα τε ταῖς πόλεσιν ἐπαδῆμουν, καὶ ἐφ' ᾧ παρῆσαν ἐπαράττετο (36), καὶ τῆς κοινῆς συμφορᾶς οἱ τῶν ἀνθρώπων ἡγεμόνες ἐκλούτουσαν.

IB. Ἐξ οὗ δὲ ἤμιν τὰς πόλεις ἀνέχεις τῷ νεύματι ἔγνωμεν ὥς οὗ τῶν χρημάτων ἀπληροτος ἱρως, ὁ τὴν δίκην ἀπειργῶν παρ' ἀνθρώποις ἐνδιατᾶσθαι, οὐ πάντα νικάει, ὥς δοκεῖν, εἶχεν, ἀλλὰ γὰρ ποιεῖ καὶ παραδίδωσι ἡττάσθαι. Καίτοι διὰ τοῦτο (35) πατήρ μὲν προδίδωσι παῖδα, γόναιον δὲ τὸν ἀνδρα, καὶ τὰ γένη κατ' ἀλλήλων ὀπλίζεται. Σοῦ δὲ παρακαθημένου τῷ βήματι (36), πρὸ μὲν τῶν ἐπιδραμῶν ἡ δίκη. Ὅσπερ δὲ ταύτης ὁρώσης μίλλουσι δικασταὶ ἐπιφέρεις τὴν ψῆφον· καὶ εἰδὼς σου τις τὴν γνώμην οὐ χρυσὸν προτεινόμενος, ἀλλ' ἀρετῇ πλουτῶν, καὶ μεταβάλλειν ἀνθρώπους εἰς εὐδαιμονίαν εἰδώς. Ὁ δὲ Λύσανδρος, εἰ καὶ Σπαρτιάτης ἦν, καὶ σπουδὴν ἐφρόνυ διὰ τὰ πρόηεν εὐτυχεῖν, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις τὸν Σπαρτιάτην ἐφεύδετο· τὴν γὰρ τῶν ἀρχόντων αἵρεσιν οὐ προστηκόντως ποιοῦμενος φόνου καὶ παραχρῆς τὸ τῶν Ἑλλήνων ἐνέκλυσεν τὸ γένος, καὶ ἐνὸς γνόμῃν ἰδυστύχουν αἱ πόλεις.

C. II. Ἀλλὰ γὰρ ἐν ἡ δευτέρῳ εἰπόν, ἐπὶ τῆς κοινῆς καὶ κατὰ πάντων εὐεργεσίας ἔχόμενον, οὕτω καὶ πρὸς τὴν κατὰ μέρος φιλάνθρωπίαν πέμψω τὸν λόγον. Ὅστις γὰρ, — καὶ μοι μὲν εἰς παρατίθεσθαι τὴν γνώμην, — ὥς φόρος τις δυσχερὲς ὥσπερ τι τῶν θεινῶν ἐκ περιδου ταῖς πόλεσιν ἐπατίθετο, καὶ διὰ πάντων ἑποῖτα, πρόφασιν δικαίαν οὐκ ἔχων, δοῦμα δυστυχὲς τοῖς ὀνηκίοις, χρυσὸς καὶ ἀργυρὸς (37) εἰς μίαν ἰλθόντες προσήγοριαν. Ὅσοι γὰρ ἀνθρώπων αὐτοργῶν "τε καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἄνδεις, καὶ ταῖς χερσὶ πῶσαν ἱλπίδα παποιοῦντο τοῦ βίου, ὥσπερ ἰδρῶτων καὶ δυστυχίας μισθὸν ἐτίλουν· καὶ τοῦτο μετὰ τῆς τύχης αὐτοῖς ἐπατίθετο. Ὅστις γεωργὸς περὶ τὰ δένδρα (38)· διπλὴν γὰρ εἶχε τὴν συμφορὰν, καὶ πονῶν τῷ σώματι, καὶ μεμνημένος τῶν λυπηρῶν· ἄλλως παρὰ τὴν θάλατταν ἡρῆται τὸ δι-

VARIE LECTIONES.

" καὶ διὰ τῆς conj. N. αὐτοργῶντες καὶ N.

ANSSI VILLOISONIS NOTÆ.

(35) De hoc cf. Cl. le Beau t. VIII, p. 347 seq.

(36) Vendebatur.

(37) Lege διὰ τούτων, nempe, ἔργων χρημάτων.

(38) In cod. βήματι, et alia manu supra τὸ β scriptum est β.

(37) Scilicet vocabatur χρυσόργυρος. Cf. Cl. le Beau, t. VIII, p. 345, qui videndos indicat Evagr.

I. iii, c. 39, p. 368; Theodorum, l. xxi; Theophan. p. 125; Anastas. p. 50; Cedren. p. 357, 358, 363; Zonar. p. 54; Glycam, l. iv, p. 265, 266; Manass. p. 63; Suidam voce Τιμώτης; Pagi ad Baronium; Asseman, Bibliothec. Oriental. t. I, p. 268, 269.

(38) Mallem παρὰ τὰ δένδρα, ut infra ὁ ἄλλος παρὰ τὴν θάλατταν.

πτυον (39), θήραν εὐχόμενος λαβεῖν, ἥς μετέξουσιν ἑταίροι. Ἐμπορος δὲ τις (40), μετὰ χαιμῶνα καὶ θάλατταν καὶ τύχην ἀγρίαν μόλις τῆς γῆς ἐπιβάς, καὶ πόλιν ἰδὼν, οὐκ ἄμισθον εἶχε ταύτης τὴν θέαν. Καὶ εἰ δεῖ λέγειν τοὺς ἄλλους (41); αἱ γὰρ περὶ τῶν οἰκημάτων (42) γυναῖκες, ὄνειδος ἀναγκαῖον λαχοῦσαι τὸν βλον, οὐδὲ τὸ δυστυχεῖν ἐπ' ἀδείας ἐκδικητὸν, ἀλλ' ὧνιον ποιοῦντο τὴν τοῦ σώματος ὕβριν· καὶ τοῦ μὴ σωφρονεῖν μισθὸς κατεδάλλετο· καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἐκ τῶν κοινῶν ἀτυχημάτων ὁ τοῦ βασιλέως θησαυρὸς ἐπληροῦτο. Ταῦτα τῶν πρὶν κρατούντων τινὲς δόξαντες εἶναι φιλόανθρωποι ἤλουν μὲν, βοηθεῖν δὲ οὐκ εἶχον (43)· ἀλλ' ἐβουλήθησαν μόνον, καὶ μέχρι τούτου τὴν ἀρετὴν ἐνεδείξαντο· τὸ δὲ πρὸς ἔργον ἐκπέρειν μετὰ τῶν ἀδυνάτων ἐθαύμαζον· ἔδει γὰρ σοὶ καὶ τοῦτο τηρεῖσθαι καὶ οὖν ἔργον γενέσθαι μετὰ τῶν ἄλλων, ὅπως ἀρετὴ μὴ λανθάνῃ τοσαύτῃ μὴ παρόντων αὐτῇ πρὸς ἀξίαν, δι' ὧν ταυτὴ ἐπιδείχεται. Ὅθεν παντὸς ἀτόπου κέρδους (44) ἐνοιῶναι παρὶδόν, καὶ ζημίαν θαυμάσας ἐπαινουμένην, ἡβουλήθης, ἐπένευσας, εἰς ἔργον ἀφίκετο. Καὶ οὐδὲ μέχρι τούτου τὰ τῆς εὐεργεσίας ἡμῖν· ἀλλ' οὐδὲ τοῖς μετὰ ταῦτα πονηροῖς γενέσθαι πάλιν ἐπέτρεψας· πᾶσα γὰρ περὶ τούτου συγγραφή πυρὸς ἔργον ἐγένετο· καὶ μετὰ τῶν λυπούντων ἡ τούτων ἀνήρηται μνήμη. Ταῦτα (45) γὰρ προσέταττες ὥσπερ Ὑδρας κεφαλὰς ἐκχαλεῖν (46) ὅπως μὴ πάλιν ἀνίσχῃ, τὸν οὖν Ἡρακλῆα μιμούμενος.

quasi Hydrae capita exuri jussisti, ne rursus enascerentur; quo Herculem tibi cognatum imitatus es.

ΙΔ'. Πρῶν μὲν οὖν Ἀριστιδὲς οὐκ εἰσθότας φόρους τάξας τοῖς Ἕλλησι, ὡς τι μέγα κατορθώσας, τὴν τοῦ Δικαίου προσηγορίαν ἠνέγκαστο· καὶ τὸν Ἀριστιδῆν τις εἰπὼν πάντως προσετίθει τὸν δίκαιον. Σὺ δὲ φόρους οὕτω μεγάλους, ὥσπερ Ἐρινύων τινα κοινὴν (47), ματαστῆσας τῶν ὀνηκάνων, εἶνος

A mare cum rete demitteret, jactum optabat, cuius pars in aliorum cederet lucrum. Mercator autem exanillatis tempestatis et maris periculis et fortuna saeva, aggre in terram egressus, et urbem conspiciens, ne hujus quidem aspectu gratis fruebatur. Quid opus est ceteros commemorare? cum ne ipsae quidem meretrices in lupanaribus prostantes, vitae opprobrium non evitandum sortitae, in turpitudine despectae vitae vacarent injuriis: sed cum vendendam proponerent corporis contumeliam, impudicia mercede redimebatur. Ut brevi praedam, ex publica calamitate Augusti thesaurus implebatur. Quare cum ex prioribus imperatoribus nonnulli, qui humanitatis laude florent, misericordia afficerentur, nullam tamen medelam inveniebant nullam. Sed optabant tantummodo, et ita virtutem suam ostendebant. Rem vero conficere, id tanquam supra humanas vires positum admirabantur. Oportebat enim et hoc tibi reservari et ab eis perferri cum ceteris, ne tanta lateret virtus, deficientibus magni momenti rebus quibus se ostenderet. Itaque neglecta omni turpis lucri cogitatione et jactura cum laude conjunctae cupidus, voluisti, rem seri jussisti, et facta est. Nec vero infra hos fines tua in nos benevolentia se continuit, sed ne iis quidem, qui post regnabunt, pravis esse concessisti. Tota enim de ea re scriptio igne consumpta, et una cum illa peste ejus memoria deleta est. Eam enim quasi Hydrae capita exuri jussisti, ne rursus enascerentur; quo Herculem tibi cognatum imitatus es.

XIV. Olim Aristides tributis insolitis Inter Graecos describendis, quasi rem magnam perfecisset, Justo cognomen accepit, et Aristidem, si quis appellaret, utique adiciebat, justum. Tu vero tributa tam grandia quasi communem quamdam Erinyn cum a subditis removeris, quoniam cognomine

ANSSI VILLOISONIS NOTAE.

(39) Subauditur ἔσται; nisi potius legendum sit: κατὰ τὴν θάλατταν ἤρειται τὸ δίκτυον.

(40) Male in cod. δὲ τῆς; ut infra τῆς γῆς pro τῆς γῆς.

(41) Imo singulis jumentorum, asinorum, pecorum, neque canum etiam exceptis capitis impositum erat hoc tributum. V. Cedrenum, p. 337 et Zonaram, l. xiv, p. 54. Nescio cur Tillemont *Histoire des empereurs*, t. VI, art. v, p. 341, dicat: Je me fierois peu à ce que Cédérine ajoute, p. 337, qu'Anastase abolit vers le même temps des *series de Chrysargyres*; nam de uno eodemque Chrysargyro hic loquitur Cedrenus.

(42) Hic, ut alibi passim, τὰ ἐκλήματα significant lupanaria. Evagr. *Histor. eccles.* l. iii, c. 39, p. 368.

(43) Feceit hoc imperator persuasus a Timotheo poeta, ut narrat Cl. le Beau, t. VIII, p. 346, auctoribus Suida in v. Τυμώτης, et scholiaste Aristophanis ad Plutum, p. 20, ibidem a Knstero laudato. Conf. et Henricum Valesium, p. 96 Notar. ad Evagrium, l. iii, c. 39, ubi describit elegantem Libanii locum in *Orations contra Florentium*, p. 427, quem hic ante oculos habuisse Procopius videtur. Ante Theodosium Juniorem et Anastasium, Alexander Severus, referente post Lamprid. in ipsius Vita Cl. Tillemontio, t. VI *Histoire des empereurs*, p. 539.

(44) κέρδους. Male in cod. κέρδος.

(45) Forte ταύτας, id est, συγγραφάς, i, pro ταῦτα.

(46) Male in cod. ἐκχαλεῖν. Cf. Cl. le Beau l. p. 546 seq.

(47) Ἐρινύων κοινὴν. Sic apud Virgil. *patriae communis Erinys*. Hunc autem locum sic expressit Choricus oration. in Sannum ducem apud Fabric. *Biblioth. Graec.* vol. VIII, p. 371: Οἴσθε τὸν νόον, ὃν ἐναγγὸς μοι συνίστησας, ὃ γινώσκω μέγιστον ὁ πατήρ. Ὅτος ἐμοῦ διηγούμενον ὅπως δίδναιμας τοῖς αὐτοῦ πολιταῖς τοὺς φόρους, ἀνέμνησέ με τοῖς περὶ σοῦ λεγομένοις Ἀριστιδῶν τοῦ Αὐσιμάχου. Ἐκείνος τοῖς νησιώταις τάξας τὰ σύμμετρον, ἦν ἐπέδειλκτο τοῖς Ἕλλησιν ἀρετὴν, ταύτην ἔλαβεν ὄνομα· καὶ σὺ τῶν Ἀραβίων ἐκείνῃ τὴν ἐπιβάλλουσαν διόρισας οὕτω μοῖραν, κ. τ. λ., ubi legere mallet οὕτως ἐμοῦ διηγούμενος, quam ἐμοῦ διηγούμενος; nam hic juvenis ex Arabia rex Choricus narrabat quomodo Sannius suis civibus Arabibus tributa solvenda descripsisset. In eadem oratione Pausaniam et Lysandrum memorat Choricus, quemadmodum et in hac Procopius. Uterque eodem modo veteres heroes collatos deprimit, ut sum extollat; uterque eodem modo historias et fabulas nihil ad rem facientes attexere amat. Deni-

digne appellari poteris? Parva enim præ hisce sunt, propter quæ Aristides hominum admirationem excitavit et Pistratus. Qui postquam decimas pro vectigali Atheniensibus solvendas imposuisset, prope Hymettum per agrum transiens senem Atticum conspexit saxum fodientem et labore deficientem. Misertus igitur, ut par erat, hominis, misit qui ex eo quæreret quos fructus saxum istud ferret. Ille autem graviter suspirans, « *Ærumnas*, respondit, et malorum multitudinem; quorum decimæ Pistrato debentur. » Scilicet tyrannum adesse nesciebat, cum hæc loqueretur. Qui, sermone hominis ad eum delato, miratus patientiam, et magnum aliquid se donare ratus, saxi immunitatem concessit colono: et tanquam virtutis documentum ex illo tempore Inimicus cognominatus est agellus ille. Sed quid Pistratum et unum senem et sterilem illum agrum commemoro potius quam omnium subditorum libertatem, qua operarii adeo omnes præter spem beati evaserunt, et rustici in agris ad laborum solatium tuas canunt laudes?

XV. Hisce convenienter et illa fecisti, quæ omnem famam superasti. Antea enim civitates inhumane quosdam ludos celebrabant, in quibus, præsertim populo, feris tradebantur homines miseri, spectantibus his quibus ejusdem naturæ affinitate conjuncti essent. Atque delectabatur, nescio quomodo, hominem dilacerari conspiciens, et ne terra quidem ejus cadaver occulari, sed pro sepulcro ferarum corpora illo impleri.

XVI. Porro alterum erat spectaculum, quod ad contrarium prorsus vergebat. Namque pueri, quasi suam naturam in femineam imitantes corporis habitu femina videri volebant, et incessu fracto, manumque pro lingua moventes, totum populum libidinoso aspectu ad ferorem incendebant. Homines ita instigati, ad certamina et insaniam acti, odio dividebantur, et in se invicem irruerant. His igitur spectaculis quasi macula subditiis purgasti. In utroque nunc homines caste agunt, et civitates salve sunt.

XVII. Sed ne longius aberrem, hisce missis ad reliqua dicenda me convertito. Non enim satis esse putasti communem utilitatem munificentia tua

Α ἂν εὐκότως τούτοις προσηγορίας; μικρὸν γὰρ πρὸς ταῦτα καὶ Ἀριστοίδης καὶ Πεισιστράτος, ἐν οἷς ἐκάτερος θαυμάζεται· ὃς δεκάτην τῶν ἐκ τῆς χώρας γενομένων φόρους τάξας τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴ παρὰ τὸν Ὑμηττὸν διερχόμενος Ἀττικὸν εἶδε προσδύτην πέτραν ἐργαζόμενον, καὶ τοῖς μόθοις ἀπειρηκότα, πέπονθεν, ὡς εἶκός, ἐπ' αὐτῷ· καὶ πέμψας ἡρώτα, τίνας αὐτῷ καρποὺς ἡ πέτρα κομίζοι· ὃ δὲ καὶ λίαν στενάζας, « Ὀδύνας, ἔφη, καὶ κακῶν πληθος· καὶ τούτων τὴν δεκάτην δεῖ γενέσθαι τῷ Πεισιστράτῃ, » εἶπε, παρῆναι τὸν τύραννον ἀγνοῶν, καὶ εἰς Πεισιστράτον ἦλθεν ὁ λόγος. Καὶ θαυμάσας ἐκείνος τῆς καρτερίας, μέγα τι νομίζων δωρεῖσθαι, ἀτελῇ τὴν πέτραν ἀφῆκε τῷ γεωργῷ· καὶ ὡς εἰς μνημὴν ἀρετῆς Ἀτελὲς ἐξ ἐκείνου τὸ χωρίον ἐπωνομάζετο. Ἀλλὰ τί μοι λέγειν ἐπιβλήσῃ Πεισιστράτον, καὶ προσδύτην ἕνα, καὶ δυστυχῆ ἐκεῖνο χωρίον, πρὸς πάντων ὑπερχείων ἐλευθερίαν, ἔθεν καὶ τῶν βαυαύσων ἑκατοστὸν παρ' ἐλπίδας εὐτυχῶν, καὶ γεωργὸς περὶ τὰς ἀρούρας παραμυθίαν τῶν πόνην φέει τὰ σά;

ΙΒ'. Ἀποδοῦθα δὲ τούτοις νάκεινα παρίσχω, καὶ πᾶσαν ἀκοὴν νικῶντα τῷ θαύματι. Πρώτερον γὰρ θέας τινὰς ἦγον ἀπανθρώπους (48) αἱ πόλεις. Ἀνδρες γὰρ δυστυχεῖς ἐν μέσῳ δῆμῳ παρεδίδοντο τοῖς θηρίοις, θεατὰς ἔχοντες τοὺς τὸ συγγενὲς τῆς φύσεως κακῆταιμένους· καὶ ἥδετό τις οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνὴρ ἀνδρα διασπώμενον θεωρῶν καὶ μὴδὲ τῇ τὸ σῶμα κρυπτόμενον, ἀλλ' ὥσπερ ἀντὶ τάφου τὰς τῶν θηρίων πληροῦντα γαστέρας.

ΙΓ'. Ἑτέρα δὲ τις παντελῶς πρὸς τοῦναντίον ἀπένευσε θέα. Ἀρρένες γὰρ παῖδες, ὥσπερ τὴν ἰδίαν εἰς γυναῖκας ἀμειβόμενοι φύσιν, γυναῖκας ἤθελον εἶναι τῷ σχήματι, καὶ διεκλῶντο τοῖς μέλεσιν, ἀντὶ γλώττης κινούντες τὴν χεῖρα, καὶ δῆμον ὄλον πρὸς ἀσελγῇ θέαν ἐκμαίνοντες· ὅθεν ἐκκατόμενοι πρὸς ἑρὶν ἀνθρώποι καὶ μανίαν, ἐμερίζοντο τῷ μίσει, καὶ κατ' ἀλλήλων ὠροῦντο. Ταῦτα τοίνυν, οἷα δὲ τινα κηλῖα τῶν ὀνηχίων ἀπασσέει· καὶ κατ' ἀμφοσφρονεῖ τοῖς ἀνθρώποις ἡ φύσις· αἱ δὲ πόλεις ἐσθλύνονται.

ΙΖ'. Ἄλλ' ἵνα μὴ πόρρω τοῦ καιροῦ γένημαι, πύρας τοῦτοις ἐπιθείς, καὶ δὴ πρὸς τὰ λοιπὰ βαδίζομαι τῷ λόγῳ. Οὐ γὰρ ἀρκεῖν ἡγήσω μέχρι τῆς κοι-

ANSSI VILLOISONIS NOTE.

que facile agnosceatur Choricium sui præcepto-
ris dicendi genus semper expressisse, illiusque
orationes in suum succum et sanguinem conver-
tisse.

(48) Ἀπανθρώπους. Sic restitui pro ὅτι ἀνθρώ-
πους, quod in cod. Cl. le Beau, l. xxviii, t.
VIII, p. 348 seq. Tillemont, *Histoire des empereurs*,
t. VI, art. iv, p. 538, ed. Venet.: *Il ôta des*
spectacles publics les combats des hommes contre
les bêtes; à quoi je pense qu'on peut rapporter ce
qu'écrivit le pape Gélase, qu'il employa son autorité
à réprimer les folles passions du peuple pour des
choses infâmes. Quæ quidem potius referenda vi-
derentur ad hæc turpia spectacula, quæ ab Ana-
stasio prohibita nullus alius auctor refert præter
nostrum Procopium, sic paulo infra dicentem:
Ἀρρένες γὰρ παῖδες, ὥσπερ τὴν ἰδίαν εἰς γυναῖκας

D ἀμειβόμενοι φύσιν... δῆμον ὄλον πρὸς ἀσελγῇ θέαν
ἐκμαίνοντες x. t. λ. Sed Papæ Gelasii, Anastasio
imperatorii scribentis, verba sic se habent, p. 311,
t. V editionis Conciliorum curatæ a doctissimo Ni-
colao Coleti, dignissimi doctissimorum Coletorum
patruo: « Tæce quod rebus ludicris popula-
res tumultus nunc etiam vestra pietatis auctoritas
refrenavit. » Unde cum non in hæc epistola de re-
bus iurpibus, ut ait Tillemont, sed duntaxat de
ludicris agatur, hic a Gelasio respici puto popula-
res illos tumultus, factiones imo et eædes, ob au-
rigas eorumque ludicra certamina in circo obortas,
de quibus Cl. le Beau, ibid. p. 357. Cætera vide
apud eundem, p. 345 seq., ubi narrat horribilem
in circo stragem ex hac causa derivatam, in qua
3000 homines trucidati sunt. Conf. eundem p. 327
et 319.

νῆς χρειὰς τὴν φιλανθρωπίαν ἐκτείναν, ἀλλ' ὥσπερ Ἀ εὐεργετῆιν δὲ τοῦτων ἐπισκοπεῖς τοὺς εὖ παθεῖν δεομένους, καὶ ὅσα κατὰ μέρος ἑλπίει τὰς πόλεις. Γνοὺς δὲ ταῦτα προσετίθει τὸ λείπον, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβάλλειν ἤξιους· καὶ μεταβάλλοντο. Ὁν τὰ πλείστα παρεῖς (μειζὺν γὰρ ταῦτα καὶ τοῦ καιροῦ νικῶντος τὴν χρειάν), ὥσπερ ἐξ ἱερῶν πρέπουσαν ἀρχὴν ποιούμεαι τῷ λόγῳ.

14. Πόλις ἐστὶν ἱερὰ (49), τῶν πρὸς ἥλιον ἀνισχύοντων, πελοάνθρωπος, ἐκ τῆς εὐσεβείας φέρουσα γνῶρισμα, καὶ ταῖς θεαῖς τελεταῖς τῶν ἁλλων προδεδωλημένη· ὅθεν εἰς ταύτην φοιτῶσιν Ἰνδοὶ καὶ Πέρσαι καὶ Φοίνικες καὶ Σκυθῶν γένη καὶ τὰ σερνὰ τῆς Ἑλλάδος, Ἰωνία τε πάσα· καὶ ὥσπερ τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους κοινὴν τις ἀν εἶποι πατριδα. Αὕτη τῶν ὁδῶν ἀνδρα μετὰ τῶν οἰκητόρων καὶ τοὺς πανταχόθεν ὄντας ἑλπίει. Τοσαῦτα γὰρ παρεῖχεν, ὅσα τῶν μεθρῶν ἡ τύχη· καὶ ἀν' ἄλλου τοῖς ὁδῶν θησαυροῦς ἐπιποιήντο· καὶ τὴν ἔνδειαν σπευδόμενοι πρὸς τὸ δεῖνόν οὕτω μόλις ἀντίειχον. Ἀλλὰ μέχρι σοῦ¹³ καὶ τοῦτο πάλιν ἑλπίει· τὴν τε γὰρ πόλιν φουδεῖν τυχεῖσθαι τὰ πρέποντα· καὶ δεῖνόν ἡγοούμενος διὰ μίαν αὐτῆς πάντας ἀνθρώπους παρῶσθαι τῶν δυσχερῶν, ὅγε τοὺς ὁδῶν εἰς ὕψος ἀπάρας (50), καὶ εἰς ταυτὸν ἀγαγὼν τὰ μὴ¹⁴ διανεστηκότα τοῖς μεταώροις, καὶ δι' ἀνωμάλου καὶ τραχείας γῆς εὐθείαν ὁδοὺν διατυπώσας τῷ ρεύματι, πηγὰς διὰ ταύτης πόρρωθεν συνήπτει· καὶ ἐν αὐτοῖς διαφανῇ καὶ ἄρθονα ρεύματα πέμπουσι, τῇ τῆς φορδὸς ὀξύτητι νικῶντα τὴν θέαν· ὥς καὶ τοὺς ἀφικνουμένους ἐπ' ἀδείας πανηγυρίζειν καὶ σὺν ἡδονῇ πάντας ἐνδιατᾶσθαι.

15. Πάλιν τὰ καθ' ἡμᾶς. Τοῦ Καίσαρος πόλιν ἐπ' ὀνόμον, ἀπειρηκότος αὐτῇ τοῦ λιμένος τῷ χρόνῳ, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀπειλὴν θαλάττης ἡνεωγμένου, καὶ μηκέτι σώζοντος τὴν κατηγορίαν τοῖς ἔργοις, ἀλλ' ἐκ τῆς παλαιᾶς τύχης ψαλὸν τοῖνομα κεικτημένου, οὐ περιεῖδες δεομένην καὶ θρηνοῦσαν διὰ τὰς δικάδας, αἱ πολλάκις διαφυγαῖσαι τὸ πέρατος ἐν τῷ λιμένι τὴν ναυαγίαν ὑπέμειναν. Καὶ οἱ δεόμενοι τῶν φορτίων ἐλασινότερον εἶχον τὸ πάθος· διασφειρόμενα γὰρ ἐύρων ὦν ἐν χρειᾷ τυγχάνοντες ἀνόνητον εἶχον τὴν θέαν. Ἀλλὰ γὰρ σοῦ βουλευθέντος νεάζει, καὶ θαρσοῦσα δέχεται τὰς ναῦς· καὶ πλήρης τῶν ἐπιτηδείων ἡ πόλις.

Κ'. Παραπλήσιον δὲ τι πάθος μικροῦ δεῖν καὶ τὴν Ἀλεξάνδρου κατεβληθε. Πύργος γὰρ ἄγαν ὀψήλδς, παλαιᾶς ἔργον εὐδαιμονίας, ἐπ' ἄκρου τοῦ λιμένος ἀνίσχων, ἐγείρει φλόγα τοῖς ἐκ πελάγους σωτήριον. Καὶ παραμυθεῖται τοὺς ἐκ θαλάττης, προμηνύων τὴν πόλιν. Πρὸς τοῦτον κυβερνήτης ὁρῶν ἰθύνει τὸ σκάφος, καὶ τὴν ναῦν ἀπαίρει¹⁵ σώζει τῶν παρακειμένων κινδύνων· οἱ δὲ ναῦται πρὸς τὴν θέαν ἡδόμενοι κροτοῦσιν εὐδοῖς, καὶ δείκνυσιν ἄλλος ἄλλῳ, καὶ

completei, sed quasi perpetuo benefaciendi desiderio motus, qui beneficiis indigerent, quibusque premerentur singula oppida incommodis circumspiciens, quod decesset suppeditare, etque in meliorem statum eorum rem convertere statuit. Atque eventus voluntatem consecutus est. Quorum rerum plurimis prætermisiss, (ampliora enim hæc sunt, quibus enarrandis tempus non sufficiat,) quasi ex sacris initium orationi decorum petam.

XVIII. Urbs est sacra, in Orientis regionibus sita, frequens pietate cognita, ac divinis mysteriis aliis præstans. Itaque hanc adeunt Indi, et Persæ, et Pœni, et Scytharum nationes, Græcique gentes nobiles, et tota Ionia: eamque quasi communem humani generis patriam dixeris. Quam aquæ penuria laborare, id præter cives etiam advenas undique affluentes vexabat. Tantum enim præbebat quantum imbres forte demitterent: cumque terra vena decesset, pluvie thesauros struxerant, qua ratione inopiam arte vincente ægre se sustentabant. Sed et hoc rursus usque ad te angebat. Cum enim cessares urbem illam debito honore afficiendam esse, graviterque ferres per hanc unam omnes homines incommodis laborare, aquæ ductibus in altum constructis et collectis fontibus, qui in superioribus locis scaturirent, et per salebrosam asperamque terræ solum ducto fluminis alveo, longinquos rivos conjunxisti, qui per illos ductus pellucidam et largam aquæ copiam effundunt, fluminis celeritate aspectum superante, ita ut nunc advenæ ad voluntatem dies festos celebrent, omnesque hilariter ibi versentur.

XIX. Ad nostras regiones revertor. Urbs, quæ Cæsareo nomine ornatur, re ipsa nomini non amplius respondebat, imo nihil præter nudam nomen ex veteri fortuna servaverat: cum portus vetustate defecisset, omnibusque fluctuum misis pateret. Eam tu non contempsisti orantem, et continuo deflentem navigia, quæ sæpe post superata maris pericula in portu elidebantur. Quin adhuc magis miserandi erant qui mercibus indigerent: perire enim videbant quæ opus essent, incassum oculis oblata. Sed te volente urbs juvenescit, et confidenter recipit naves: et abundat rebus necessariis.

XX. Non multum absuit, quin similis casus Alexandriam quoque corripere. Terris enim præalta, pristina opulentia opus, extremo in portu se attolens, excitat flammam e mari adventientibus salutarem, solatium navigantibus, urbem adesse prænotians. Oculis in hanc conversis gubernator cursum dirigit, et navem servat expertem instantium periculorum. Nautæ vero læti aspectu statim plaudunt, et alius alii eam ostendit et ad urbem se venisse

VARIÆ LECTIONES.

¹³ μέχρι σοῦ corrupta esse susp. N. ¹⁴ μὴ ante διανεστηκότα del. esse putat N. ¹⁵ ἀπαίρειν N.

ANSSII VILLOISONIS NOTE.

(49) Hierapolis.

(50) De hoc alium apud omnes *Historiæ Byzantinæ* scriptores silentium.

sibi invicem narrant, atque ut uno verbo dicam, voluptatem simul et salutem præbet appropinquantibus. Hanc maris fluctus a tergo assultans, ac nudatum paulatim munimentis jam cominus invadens concutiebatur et in eo erat, ut in solum dejiceret. Sed tu eam calamitatem medela prævenisti. Substructionibus enim indissolubilibus, quæ sævi maris vim sustinerent, communita, in perpetuum mansuram urbi restitisti.

XXI. Sed quid opus est singulatim enumerare mœnia et portus, ædificiorumque pulchritudinem ac pecuniarum copiam ad comparanda alimenta liberaliter insumptam? quid maximi illius et omnem cogitationem superantis muri extructionem, qui altus et magnus per totam fere Thraciam ductus est? Nam a mari usque ad mare protenditur, barbaros aditu arcens, omnemque hostium impetum repellens. Itaque parvus præ hoc etiam Themistoclis murus est, licet ejus latitudo celebratur, quod duo plaustra sibi occurrentia cepit. Equidem existimo Homerum, si viveret et hæc opera conspiceret, valere jussa Achillis ira et navi una incensa, Musas sæpe advocaturum, ne poetica verborum magnificentia nimis infra rerum dignitatem subsistat.

XXII. Etenim præter cætera clementer audis ad te ascendentem, qui sine timore de rebus quæ opus sunt tecum loquitur, dignitatis magnitudinem ab omni fastu immunem conspiciens: quæ tamen Pausaniam Spartanum stolidè ad jactantiam extulit, qualis esset, Persarum luxuria convictum. Tu vero clementer et loqueris, et dicentes audis; vultus terribilis et superbis adversus barbaros et hostes servantur. Nobis judicia exerceas benevole, legibus jubes necessaria: cumque tu legitime timeris, justa sunt commercia, et pudica subditorum matrimonia, cognationes genuinæ, neque ambigui propter suspicionem patribus illi.

XXIII. Nobis sane aureum illud sæculum oratione celebratum, reipsa tandem ævum ostendit. Neque enim legibus tantum nobis sancitis optima, sed vi-

A tūm πόλιν ἔχειν καταπαγγέλλονται: καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἤδονην ὅμα καὶ σωτηρίαν τοῖς ἀρικνουμένοις χαρίζεται. Τοῦτον ἡ θάλαττα κατὰ νότον προσβαλοῦσα καὶ γυμνοῦσα κατ' ὀλίγον τῶν προβλημάτων, πλησίον ἤδη γενομένη, διέσσει τε καὶ μικροῦ δεῖν καθέλειν εἰς ἰθάρος. Ἄλλ' ἐφθασας τῇ θεραπείᾳ τὸ πάθος. Ἀρράγεις γὰρ προβόλοις τοῦτον ἀποφραζάμενος καὶ δυσμάχῳ θαλάττῃ μάχεσθαι δυναμένοις, ἀθάναντος ἀπέδωκας (51) τῇ πόλει τὸ κτῆμα.

ΚΑ'. Καὶ εἰ δὲ καθ' ἕκαστον ἀπαριθμεῖσθαι τείχη καὶ λιμένας, οἰκοδομημάτων τε κάλλη καὶ χρημάτων ἀφθονίαν (52), εἰς παρασκευὴν τροφῆς φιλοτιμούμενα; τί δὲ τὸ μέγιστον καὶ κρείττον πάσης ἐννοίας τείχος ἐγγειρόμενον (53), ὀφηλὴν τε καὶ μέγα δι' ὅλης ἐν μέρει τῆς θράκης ἀγόμενον; ἐκ θαλάττης γὰρ εἰς θάλατταν ἔλκεται, τοῖς βαρβάροις ἀποκλείον τὴν ἑσθον, καὶ πᾶσαν πολεμίων ἀπυθούμενον προσβολὴν· ὥς μικρὸν πρὸς τοῦτο καὶ τὸ θεμιστοκλέους εἶναι πλάτους ἕνεκα (54) καὶ τὰς ἀμάξας ἀμφοτέρως φέρειν, ἢ καὶ πρὸς τοῖς ναυτικῶν ἀλλήλοις ἐπὶ τοῦ τείχους ἔχωρον. Οἶμαι γὰρ ἂν, εἰ παρὶν Ὀμηρος, καὶ τοιοῦτων ἔργων καθίστατο θεότης, ἀγόμενον αὐτὸν τῆς μνήδος τῆς Ἀχίλλεως καὶ μὴδ' ἐμπιπλάμενης ὀλιγάδος, πολλὰς ἐνταῦθα καλεῖσαι τὰς Μοῦσας, ὅπως ποιητικῇ μεγαλοφρονίᾳ μὴ τῆς ἀέλιας θῆαν ὑστερίσῃ τῶν ἔργων.

ΚΒ'. Πρὸς γὰρ αὐ τοῖς ἄλλοις καὶ τῷ προσόντι φιλόφρονος ὑπέχει τὴν ἀκοήν. Καὶ διαλέγεται τις ἀδελῶς (55) περὶ τῶν προσήκοντων, ὁρῶν ὡς τὸ τῆς ἀέλιας ὀφηλὴν σοδαρὸν οὐδὲν ἐπιδεικνύται· ὑπερ Πausaniam τὸν Σπαρτιάτην ἀπειροκάλως εἰς ἀλαζονείαν ἐπῆρεν, ὅπῃ Περσικῆς τρυφῆς ἐλεγχόμενον. Σὺ δὲ λέγεις τε φιλοφρόνως, καὶ λεγόντων ἀκούεις· βλέμμα δὲ δεῖνόν καὶ φρόνημα μέγα κατὰ τῶν βαρβάρων καὶ τῶν ἀδικούντων τετρήσθαι. Καὶ δικάζεις μὲν ἡμῶν εὐμνῶς· νομοθετεῖς δὲ τὰ προσήκοντα. Καὶ διὰ τὸν σὸν ἔννομον φρόον δίκαια μὲν τὰ συμβόλαια σώφρονες δὲ τοῖς ὑπηκόοις οἱ γάμοι· γνήσια δὲ τὰ γένη· καὶ οὐκ ἀμφίβολοι τοῖς πατράσι διὰ τὴν ὑποψίαν οἱ παῖδες.

ΚΓ'. Ἀλλὰ γὰρ ἡμῶν τὸ χρυσοῦν αἰεὶνὸν γένος, τὸ μέχρι λόγων φέδμενον, μόλις ἀπέδειξε τοῖς ἔργοις ὁ χρόνος. Οὐ μόνον γὰρ ἡμῶν τὰ βέλτεστα διὰ τῶν νό-

VARIE LECTIONES.

* ἐμπιπλάμενης conj. et vert. R., scilicet Odysseam μ. 415 respiciens.

ANSSII VILLOISONIS NOTÆ.

(51) Forte ἀπέδωκας, nisi ἀποφραζάμενος sit D nominativus absolutus.

(52) Cf. Cl. le Beau, t. VIII, p. 415-417; Malalam, p. 46, ed. Venet., et Cangium in *CPoli Christiana*, l. II, pag. 114.

(53) Cf. Cl. le Beau, t. VIII, p. 455. — et vide Evagr. *Histor. ecclesiast.* l. III, c. 39, p. 367, et Petrum Gyllium in l. I *De topogr. urbis Constantinop.* c. 21. Hic autem murus, ut observat Henricus Valesius ad Evagrium, ex conditoris nomine dictus est Anastasianus. Vid. et Procopium Cæsariensem. *De ædificiis*, l. IV, c. 9, p. 86, et Zonaram, p. 58.

(54) Forte hic deest καὶ ante πλάτους ἕνεκα; vel potius legendum φέρων pro φέρειν, ut referatur ad θεμιστοκλέους τείχος.

(55) Contra Photium in *Bibliotheca*, art. 69, p. 104, nescire se dicit, cur Hesychius illustris, qui in sexto suæ καθολικῆς ἱστορίας libro Anastasii gesta narraverat, eum multis aliis clementia et benignitate præstitisse scripserit: Ὁν οὗτος ὁ συγγραφεὺς πρᾶττει τε καὶ ἡμερῶν, οὐκ οἶδ' ὅπως, πολλῶν ἀποσπασμένων διανεγχεῖν· quod quidem Chrysargyro sublatum tribuendum suspicatur Andreas Schotius.

μεν νομοθετεῖς (56), ἀλλὰ καὶ τὸν οὖν βίον νόμον εὐφύχον καὶ παράδειγμα πρὸς σωφροσύνην τοῖς ἀρχομένοις ἀπέδειξας (57)· φιλεῖ γὰρ πᾶς αἰετὸς ὁπ-
 ἴκουν πρὸς τὴν τῶν ἀρχόντων ἀπαικῆσθαι γνώμην. Μίαν γὰρ σύνοικον παποῖσαι, κοινοῦν βίου καὶ
 βουλευμάτων, ἣν σοι μετὰ τῆς βασιλείας ἡ τύχη δε-
 δώρηται (58). Εἰ δὲ τις ἄλλη καλὴ τι σοὶ δοκεῖ, καὶ
 λόγος ἐπ' αὐτῇ κινεῖται πολὺς, αὐτῇ σοι πάντως μετὰ
 τῆς Ἑλένης ἡγνότηται. Δεινὸν γὰρ σοι δοκεῖ τοσοῦ-
 των (59) μὲν ὀπηρεῖν κρατεῖν, δουλεύειν δὲ ταῖς
 ἡδοναῖς τὴν πάντων ἀποπνεύσαν δουλείαν (60), καὶ
 τὴν ἐξουσίαν ὕλην ἀσελγείας ποιεῖσθαι.

ΚΔ'. Ἀλλὰ γὰρ παπονθέναι τι ξένον ὁμολογῶ, καὶ
 ὅψ' ἡδονῆς τῶν σὺν ἀνδραγαθημάτων μὴ ματρεῖ-
 σθαι τῇ δυνάμει τοὺς λόγους, ἀλλὰ μακρηγορεῖν, ὥς
 οὐκ ἐν εἰσὶν τὰ εἰρησίου. Ὅμως δὲ καὶ ὁμῖν (61-62) ἡδιστον αἰετὸς περὶ τούτων ἀκούειν ὧν
 ποθοῦσιν ἡμῖν ἐγνώρισε πολλὰς καὶ φήμῃ. Ἐπεὶ καὶ
 τοὺς ἐρωτᾷς φασὶ παντὸς μέλλον χρόνου ἔπιστα-
 μένους τὰ παιδικὰ, ὅσω καὶ μάλλον εἰδέναι φιλονει-
 κοῦσιν, ὅμως μηδὲν ἡδέως λέγειν τε καὶ ἀκούειν, ὅ
 μὴ τούτων ἔχει τὴν μνήμην. Τοὺς μὲν οὖν πάσαι
 λαμπροὺς ἔγωγε πολλὰς ἀκούων τεθαύμακα, καὶ
 πρὸς τὴν ἀκοὴν διανίσταμαι, καὶ τοὺς τοιοῦτους αἰε-
 τῶν πραγμάτων ἀρχὴν ἡδέαμην, μὴδ' ἀνδρῶν ἀγα-
 θῶν φορὰς ἐρημον ἡμῖν γενέσθαι τὸν βίον. Οὐ μὴν
 ἀλλὰ τοὺς τοιοῦτους ἄλλον ἐπ' ἄλλω σημνυνομένους
 εὐρίσκω. Κἂν ἐν τις ἐχθρὸν μόνον, ὥς πάντα φέρον
 θαυμάζεται· οὐ δὲ τὰς ἀπάντων συλλαβῶν ἀρετὰς,
 καὶ τὸ ἐκάστην λαίον. τῇ τοῦ ἐτέρου προσθήκῃ κοσμή-
 σας, δι' ἐνὸς σαυτοῦ τὰς τῶν προλαβόντων εἰκόνας
 δεικνύει.

ΚΕ'. Κύρον μὲν οὖν οἱ Πέρσαι θαυμάζουσιν, εὐερ-
 γέτην ἅμα καὶ πατέρα καλοῦντες· καὶ τὴν χρίσιν
 τέως οὐ μέμφομαι· ἐξ ὧν γὰρ ἡτύχουν τὴν προσ-
 ἡγορίαν λείδοσαν τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' οὐκ ἐξ ὧν ἡδι-
 κητο Μῆδοι καὶ Ἀστυάγης ὠδύρετο, μητρὸς πατὴρ
 ὑπάρχων τῷ Κύρῳ, καὶ πολιτὴν ἔχων δι' ἑκαῖνον αἰχμ-
 αλωτον, καὶ τὸ μέγιστον εἰς συμφορὰν, ἐξ ὧν αὐτὸς
 ἐδυστύχει, τὸν ἐξ αὐτοῦ τρίτον πατὸς ὁμοῦ παῖδα
 καὶ δεσπότην ἀποκαλῶν. Καὶ οὕτως ἀδίκῃ πόθῳ καὶ
 δράμασιν οἰκείοις (63) τὴν ἀρχὴν ἀνεδέξατο. Καὶ

tam tuam tanquam vivam legem et temperantia
 exemplar civibus proponis. Solent enim plerumque
 ad principis mores se accommodare subditi. Unam
 conjugem tibi habes sociam vitae et consiliorum,
 quam tibi simul cum regno fortuna dedit. Si qua
 alia pulchra videtur hominibus et sermonibus celo-
 bratur, ea tibi haud secus quam Helena ignora-
 tur, quippe cui non ferendum videtur tot imperare
 subditis, servire autem voluptatibus servitutem
 omnium fererrimam, et potestate ad libidinem ex-
 plendam abuti.

XXIV. Sed mirum quoddam mihi accidisse con-
 fiteor, meque voluptate de tuis egregie factis dicen-
 di abreptum orationem viribus meis non metiri,
 sed longum sermonem texere, quasi ignotis homi-
 nibus res tuas enarrem. Quanquam vobis quoque
 semper jucundissimum esse censeo de his audire,
 quae facia esse nos fama relata saepius libenter
 audivimus. Hoc modo amantes ferunt, quamvis de-
 licias suas melius quam cetera omnia noscant,
 unice scilicet de his solliciti, nihil tamen libentius
 loqui neque audire, quam quo illorum memoria
 continetur. — Et homines quidem veteris avi cla-
 ros saepius, cum de his audirem, admiratus sum,
 eorumque fama commotus tales semper rebus pu-
 blicis praesse, utque virorum bonorum proventus
 humanum genus nunquam careret, precatus sum.
 Illos tamen alium de alia re se jactare invenio, et,
 si quis una sola excellat, tanquam omnia conse-
 cutum eum admirantur. Tu vero omnium conjun-
 ctis virtutibus, adjectoque ex aliorum ornamentis
 quod unicuique deest, in te uno omnium qui ante
 fuerunt imagines ostendis.

XXV. Cyrum quidem Persae admirantur, patrem
 et salutis auctorem appellantes: quorum iudicium
 hactenus non reprehendam: nam e felicitate sua,
 regi cognomen dederunt, non propter Medorum
 calamitates, et quas Astyages desolebat, Cyri avus,
 canitie conspersus captiva, cujus miseriarum cul-
 men erat, quod nepotem suum, natum illum simul
 et dominum appellabat. Quo quidem modo ille per
 injustam cupiditatem et domesticas tragédias im-
 perium adeptus est. His peractis libertatis amantes

VARIÆ LECTIONES.

“ χρήματος pro χρόνου susp. N.

ANSSI VILLOISONIS NOTÆ.

(56) Cf. Cl. le Beau, t. VIII, p. 520. Aliam D
 sapientissimam Anastasii legem vide, ibidem,
 p. 321. Vid. et Malalam in *Chronogr.* p. 42 ed.
 Veneri.

(57) Hinc Eudocia in sua *Epist.* nuncupatoria
 p. II posita ed.: φιλεῖ τὸ ὀπηρεῖν φύσει τῇ τοῦ
 ἡγεμόνος γνώμῃ διατρεῖσθαι, αἰετὸς πρὸς αὐτὸν, ὥς
 ἐπὶ σοκοποῦ, στοχαζόμενον.

(58) Scilicet Ariadnam, Zenonis imperatoris, cui
 successit Anastasius, viduam. Cf. Cl. le Beau,
 t. VIII, p. 317 seq. At idem ibidem Anastasii filium
 memorat, qui occisus est in seditione. Ex con-
 cubina, ἀπὸ παλλαχῆς, inquit Theophan., p. 126,
 natus erat ante huiusce principis matrimonium

qui cum Ariadnam duxit, dicitur a Cedreno,
 p. 357, et Theophane, p. 117, οὐ πρότερον γαμῆ
 συνοικήσας, id est, qui nondum habebat legitimam
 conjugem.

(59) Male in cod. τοσοῦτον.

(60) Hoc, ut multa alia, sic e uno præceptore
 Procopio imitando expressit Choricus in Decla-
 matione avari patris, filio post rem fortiter gestam
 virginem amatam præmii loco poscenti contradicen-
 tis: Ἀποπὼν ἐτέρων κρατοῦντα, μόνου μὴ κρατεῖν
 ταυτοῦ.

(61-62) In cod. ἡμῖν, quod indicat variantem le-
 ctionem δαμν.

(63) Forte οἰκτοῖς.

ferro et bellis invasit, eosque ad servitatem et le-
ges insuetas adegit: itaque per victoriam de ne-
cessariis Asiam obtinuit. Tu vero, nulla cupiditate
sed iustis suffragiis ad imperium euectus, nobis
omnibus idem factus es, quod Cyrus solis Persis:
jum vero contra quam ille, consuetis tributis nos
liberasti. Et nunc quidem ea unica libertas esse
omnibus videtur, tibi sponte obedire et tuis iussis
obtemperare.

XXVI. Agesilaum Spartani celebrant et de eo
magnifice sentiunt. Et ego quoque cum illis ipsum
diligere et admiror unum ex omnibus, qui unquam
Spartæ regnarunt; propterea quod, cum parere
diderat, ad imperium accessit. Conspiciebatur
in illo vir bonus, spiritus ducens Laconicos, qui
barbaros docuerat modeste agere et cognoscere,
quæ esset Græciæ indoles. Porro ille quod in patria
morbosum et seditiosum esset compescuit, et
Spartam consiliis ad concordiam adduxit. Jam
vero superbire Spartanis non ultra concedemus,
cum novum habeamus Agesilaum, per quem bar-
barus suspensio clypeo quiescit, et pacem quamvis
ingratam amplectitur, quidquid vero imperio tur-
batum erat ad temperantiam et legitimum ordinem
revocatum est. Verum enim amicis injuste adesce,
ac præter fas honori servire, unde tunc primum
hostium ignes Sparta vidit, floremque apud Leuctra
amisit, hæc antiquus ille Agesilaus sibi habeto,
nos ab istis longe remoti sumus.

XXVII. Cum vero audirem Alexandrum, Phi-
lippi filium, animum tanto imperio dignum exhi-
buisse, cum manum subditis porrigeret auro re-
dundantem, et voluptatibus corporis imperaret, imo
vero divina natura prædium fuisse, antea quidem
incredulus fabulam hæc esse temere conficiam
putabam. Nunc vero expertus video quæ verbis
tradita mirabar. Sic de illo sentio: siquidem talis
erat, qualem te usu compertum habemus, credo
cum omnibus excelluisse, et Jovis fuisse filium,
ac Philippum deceptum.

XXVIII. Atque sic nobis processisti, omnes mi-
raculo occultans. Hinc urbes nostræ felices cho-
reis et ludis vacant. Pax enim in rebus nostris
foret, Mars et seditio præcui a nobis pulsus sunt,
mercatores securi per mare navigant: læta cum
spe ager colitur; ac galea cum hasta et gladio in
aratra et grata mutata sunt nomina:

Mulieres vero genitoribus similes pariunt natos.

²² *de conj. Schöp.*

(64) Forte *παρά ταῦτα*.

(65-66) Illic mallem ἀπὸ πλάζας.

(67) Lege *σεμνόν*, quod refertur ad φρονούντας:
ut supra: *Λύσανδρος*, et *καὶ Σπαρτιάτης ἦν*, καὶ
σεμνὸν ἐφ' ὅντι.

(68) Male in cod. *πρὸν*.

ταῦτα (64) σιδήρῳ καὶ μάχαις ἐπ' αὐτοὺς τοῦς ἐλευ-
θερίας ἐρώντας, εἰς δουλείαν ἔγων καὶ νόμους ἀν-
θεῖς· καὶ τῶν προσήκοντων ἀνεδήσαντο τὴν Ἀσίαν·
οὐ δὲ ἐρωτοὶ μὲν οὐδενί, φήσιν δὲ δεκάκις τὴν βασι-
λείαν ἀπολαβόντων, γέγονας ἡμῖν ἄπασι, ὅταν μόνος
τοῖς Πέρσαις ὁ Κύρος· καὶ πρὸς τοὺς πάντας ἐκείνῳ
τῶν συνήθων φόβῳ ἀπαλλάξας (65-66). Καὶ νῦν μὲν
δοκεῖ πᾶσιν ἐλευθερία τὸ ὅπ' οὐ τοῖς ἐκόντας, καὶ
φιλοπόνημα παθεσθαι νεύματι.

ΚΓ'. Τὴν Ἀγροσίαν ὀνομασθῆναι ἐκ Σπαρτιάται, καὶ
σεμνοὶ (67) τινὲς εἰσιν ἐπ' ἐκείνῳ φρονούντας· καὶ γὰρ
ὅς μετ' ἐκείνων ἐραστής εἰμι, καὶ τεθαύμακα μόνον
τῶν πάντων Σπαρτῆς βασιλείῳ ἀρχεσθαι πρῶτον
καλῶς ἔγνωκα, καὶ οὕτω τὴν ἀρχὴν κομισάμενον.
Ἦν γὰρ ἰδίῳ ἀγαθὸν ἄνθρωπον, καὶ πνεύματι τι λακωνι-
κόν, καὶ τοὺς βαρβάρους παιδεύοντα σωφρονεῖν, καὶ
πεισέσθαι καλῶς, ὅσον ἦν ἀρα χρῆμα τῆς Ἑλλάδος
ἡ φύσις. Ἦδη δὲ καὶ τῆς πατρίδος τὸ νοσοῦν τε καὶ
στασιάζον καταπνέουσι, καὶ μίαν τὴν Σπαρτὴν ἵποσι
καὶ γυνάμασι. Ἀλλὰ μέχρι τούτων φρονεῖν οὐδὲν
πλέον ἐπιτρέφοντες τοῖς Σπαρτιάταις, τὸν νῦν ἔχον-
τας Ἀγροσίαν, δι' ὃν βαρβάρους ἤρμαι, τὴν ἀσπίδα
κρεμάσας, καὶ τὴν εἰρήνην, καίτοι μὴ φῶν οὖσαν
ἀσπάζεσθαι· τῆς ἀρχῆς δὲ ὅσον ἀτακτον εἰς σωφρο-
νούντας μεταβέβηται, καὶ φέρειν ἔνομον αἰδέσθαι
ἀρχὴν. Τὸ δὲ τοῖς φίλοις ἀδίκως παρίστασθαι καὶ
παρὰ τὸ ἴδιον φιλονεικεῖν, δι' ὃ καὶ πῦρ ποτε πολέμου
τότε πρῶτον εἶδεν ἡ Σπαρτὴ, καὶ τὸ ἄνθος ἐν Λεύ-
κτροις ἀπέθαλε, ταῦτα δὲ Ἀγροσίαν ὁ πρῶτον (68)
ἔχων, πόρρω δὲ τούτων ἡμεῖς.

ΚΔ'. Ἀλέξανδρον δὲ τὸν Φιλίππου πυδόμενον ἀξίαν
γνώμην τῆς τοιαύτης παρέχουσαι βασιλείας, χρυσοῦ
λέουσαν προτεινόντα χεῖρα τοῖς ὀπηδαῖς, καὶ τῶν
τοῦ σώματος ἡδονῶν κρατοῦντα, ἦδη δὲ καὶ κρείττο-
νος (69) γαγῆσθαι φύσεως, πρῶτον μὲν ἡπίστου, καὶ
μύθος ἄλλως (70) ἰδοὺ μοι τοῦτο καὶ πλάσμα. Νῦν
δὲ τοῖς ἔργοις ὀρῶ, ἃ τοῖς λόγοις ἀκούων ἰθαύμαζον.
Τοσοῦτον (71) περὶ τοῦτο γινώσκω· εἰ τοιοῦτος ἦν
ἐκεῖνος, οἷός ἡμῖν αὐτὸς προήλας τῇ πείρᾳ, παύσεται
τοῦτον τοῖς πᾶσι νενικημέναι, καὶ διὰ εἶναι παῖδα,
καὶ Φιλίππου ἡπατήσθαι.

ΚΕ'. Καὶ οὕτως ἡμῖν προήλας, πάντας ἀποκρύ-
πτων τῶ θαύματι. Ὅθεν ἡμῖν αἱ πόλεις εὐδαίμονες,
χοροὶ μαγαλημένα καὶ πανηγύρεις· εἰρήνη γὰρ
ἡμῖν τοῖς πράγμασιν ἐπαυθεῖ· Ἀρξ δὲ καὶ στάσις
πόρρω τῶν ἡμετέρων πλανᾶται. Πλεῖται μὲν τοῖς
ἐμπορίοις ἀκινδύνως ἡ θάλασσα· ἐπὶ δὲ κόφραις ἐλ-
πίσιν ἡ γῆ γεμύρεται· κρᾶνος δὲ καὶ δόρυ καὶ εἶφος
εἰς ἄρματα μετασκευάσται καὶ φῖλας προσηγορίας·
τίκτονται δὲ γυναῖκες τοιαῦτα τέκνα τογεῦσι.

VARIE LECTIONES.

ANSSII VILLOISONIS NOTÆ.

(69) κρείττονος. Supra humanam naturam posi-
tae divinz. Passim τὸ κρείττον pro numine dici-
tur.

(70) In cod. ἄλλος.

(71) τοσοῦτον. Hoc tantum de hoc tenco.

ΚΘ. Τὰ δὲ τῶν ὥρων (72) τεταγμένα, καὶ πάντα Ἀ κατὰ φύσιν προέρχεται. Τὸ γὰρ θεῶν εὐμενές, ἐπ' αὐσεβέσιν ἔργοις; ὁσίων τιμώμενον· καὶ φαιδραὶ μὲν αἱ πόλεις, ἄλλη κατ' ἄλλα σμυνομένη· πᾶσαι δὲ κοινὸν προβέβληνται κόσμον, τὰς σὰς εἰκόνας ἐπ' εὐεργεσίαις¹¹ ἰστώσαι· καὶ μετ' ἐκείνων ἡμεῖς· ἐφ' αἷς δὴμου μὲν οὐ συνάγομεν θέατρα καὶ παρὰ σοι, κριτῇ σύμφρονι, ἔσαν ἀπαρριμμένα· ἐν τοῖτοις γὰρ φορτικῇ τις ἡ τέρεσις· καὶ ὄχλον ἀγοραίων ἰδεῖν ἔστιν εὐφραυνόμενον. Ὅθεν ταῦτα μὲν χαίρειν ἔωμεν· λόγοι δὲ τὰς σὰς εἰκόνας τιμῶσι, καὶ λόγων ἀγῶνες, καὶ διὰ τούτων αἱ Μούσαι.

Α'. Ἀλλὰ τί ποτε ταῦταις ἐπιγράφωμεν; τί τῆς ἀξίας ἐχόμενον; ἢ πάντως ἐκεῖνα· ἡ πόλις τὸν εὐεργέτην (73), δὲ οὐ νῦν αὖτις τα γαῦρον ἑκαίρω καὶ πόλις· εἰμὶ· ἡ δὲ αὖτις σὲ μὲν ἰσοῦσι διέπειν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν, πλείστους δὲ τοιοῦτους ἀγαθοὺς ἔχειν ἀνδρας τῶν πραγμάτων προσηγορίας· σὰς δὲ πόλεις ἐπ' εὐτυχίαις σταφάνους πλέκειν, καὶ γραφὰς ἀνατιθέναι, καὶ ἔδειν ὁμιλοῦσας¹²· ποιητῶν δὲ καλῶς καὶ ῥήτορας, ἀμφὶ σοι κινουῦντας τὴν γλῶτταν, εὐπορεῖν δὲ καὶ τοῖς σοῖς τροπαίοις ἀδρύνεσθαι (74).

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ εὐεργεσίαις N., εὐεργεσίας ed. ¹² ὁμιλοῦς conj. N.

ANSSII VILLOISONIS NOTÆ.

(72) Male in cod. ὥρων.

(73) Sic et Choricus in fine Orationis funebris, qua Mariam, Marciani, episcopi Gazæ, matrem, celebravit, inscriptionem apposuit.

(74) Hactenus Oratio Procopii in laudem Anastasii, quem depingit Cl. le Beau, t. VIII, p. 311-314. Vide et *Collectanea Constantini* a Valerio edita, p. 333; et Suidam, qui hæc in vocem Ἀναστάσιος descripsit; ab his enim hoc de Anastasio iudicium mutuatus est Cl. le Beau. Cf. idem, p. 316. Procopius in *Historia arcana*, c. 19, p. 37, cum ter centum et viginti millia librarum auri rudis necdum signati in imperiali arario reliquias affirmat. Cf. Cl. le Beau, tom. IX, pag. 12, 13.

XXIX. Quam autem anni tempora ferunt, ex ordine et secundum naturam procedunt. Numen enim, cum factis piis caste cultum propitium est. Splendent urbes, alia aliis superbiens; omnes autem communem ornatum induunt, tuis imaginibus benefactorum gratis positis; et nos idem quod illis facimus. Ad quas inaugurandas non plebis concionem indicimus, rem a te, iudice prudenti, magnopere contemptam. Illic enim vilis voluptas, et delectatio turbæ forensis conspicitur. Quare hæc missa fecimus: orationes autem tuas imagines venerantur, et orationum certamina et in illis Musæ.

XXX. Sed quid tandem his inscribamus? quid pro dignitate satis esse poterit? Num hæc utique: Urbs auctori salutis, per quem nunc cervicem attollo superbam et urbs sum? Utiā vero tu in æternum tempus Romanorum imperium regere possis, plurimosque tales habere viros bonos, quos rebus præscias: ac civitates ob felix ævum neciant coronas et tabulas dedecent et hymnos canant: denique yatum filii et oratores, tuas laudes celebrantes, semper abundant ac tuis tropæis delectentur.

COMBESII MONITUM.

AD PROCOPII RHETORIS LOCUM DE SANCTA SOPHIA.

Quod ali brevioribus delectentur, alii fusioribus; ubi præsertim breviora illa majoria fidel videantur; puta certo auctore ac æquali, qui rerum ipse ex visu testis sit; omnibus me facturum satis putavi, si felici partu ex regia Lupara saniori longe edito Procopio, eruditi viri Claudii Mastrelli S. I. opera (novi etiam interpretis) id nactus quod diu ante optaveram, ut tandem ille sic illustratus ac instauratus, lucem aspicere, priusquam hæc mea, incertique auctoris de Sanctæ Sophiæ ædificio ad umbilicum venirent; hunc illius locum ipse huc transferrem, meoque ipso genio ac stylo componerem; ac, si quando necesse videretur, incerto illi meo compararem, atque alterum altero illustrarem. Qui vellem notas historicas addere, ac vel laudare Justinianum tanto ejus molimine, vel vituperare; præsertim occasione incendii superioris Ecclesiæ ac illius seditionis Nica, in qua tot civium capita perire, parumque absuit ne et ipse Justinianus, a cuius labe coitionis nec ille prorsus immunis habeatur, qui ante Venetæ factioni tantam licentiam in Prasinos dederit: quos utroque successor Justinus, ac Justiniano solertia illa cautior ac sapientior, ita coarctavit, ut delinquent tantæ illæ turbæ cessarent, ac cives quietem colerent. Partium videbatur docti interpretis, ut Nicolai Alemanni Notas in Ἀνέκδοτα, quas una repræsentavit, cum Eichellii confutationibus, seu animadversionibus conferret, ejusque vel depelleret crimina, vel quo Justiniani læsam majestatem is recte tuetur, libratia omnibus ac æquo iudicio, laudaret. Sic certo regia dignissimum Lupara, ac in ea sere palmarium *Historie Byzantine*, librum opusque haberemus. Mihi in eam rem ut tentem aliquid, extra metas sit: qui et brevi volumine exque semine illius urbis decora quædam ac origines tentans, brevi cogor de tabella minimum levare. Ἀνέκδοτων auctor siquidem ipse Procopius est, ipse sibi majorem forte quam Justiniano labem ascivit, ac quidquid reliquæ ejus historie est, plurimum elevavit. Siquidem enim fecit, exemplo Michaeli Psello prævixit, ac quorundam in gente (gentis enim nolim dicere, in qua tot lumina omni retro sæculo claruere, ac quam in Christo,

Patrum maxime reverentia charissimam habeam optemque saniores ac beatiores) versatile ingenium ejusmodi sit, ac quam versatile, dum utile sequitur, honestum spernit, palam ostendit. Psellus quippe quam luculenta Oratione ad synodum Michaellem Cerularium patriarcham Constantinop. civili potestate sede exstrusum pro synodo exagitavit, ac impietatis, tyrannidis, aliorumque serio accusavit, tam propense eundem inter hæc vita functum laudavit, cunctaque illius magna et eximia, ut et magnis illis veteris ævi antistibus atque magistris conferendus videri possit, obtrusit; eo maxime nomine effrens, quod sopitam de processione Spiritus sancti a solo Patre Græcorum in Latinos querelam acriter defendit; vixque non emortuum Photianum schisma, in æternum postea conviviscens nullisque cedens remediis exsuscitavit; quo se soror prodidit, multamque sibi detraxit fidem; atque iis, quos propensius colit, etiam labem ascrivit ne et illos par furor exagitaverit, eoque sanctiores habiti sint, quo magis captiosi, atque ab Ecclesiastica pace ac unitate alieni. Latuit res illa eruditissimum Leonem Allatium in suo Syntagmate de Psellis, quod idcirco, aliasque ex causis, secundis suis curis vulgatum auctumque voluerat, ex eorum præsertim Catalogo, quem ei ex Emin. card. Mazarini cod. pridem descripsi; ipso locupletissimo, etsi pluribus carioso ac obliuato; quam fere sortem Pselli ejusdem codicum queritur idem Allatius. Mihi illius reposita omnia, quæ eorum temporum historiam sacram pariter ac profanam illustrare possint, atque ad *Historiam Byzantinam* momenti sint.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ.

PROCOPII RHETORIS
DE SANCTA SOPHIA

F. FRANCISCO COMBEFIS INTERPRETE.

Byzantii quondam vilissima capita ac vulgi col- A
lueves excita in Justinianum Augustum rebellionē,
vocatam Nica (id est, *Vince*, ex coitionis scilicet
symbolo) seditionem monere; quam in libris de
Bellis, nuda ac accurata narratione exposui. At,
ne cuiquam obscurum esset, non minus in Deum,
quam contra imperatorem, quippe hominum mon-
stra nefandosque, arma cepisse, eo propecti auda-
cie sunt, ut et Christianorum Ecclesie (Sophiam
Byzantii vocant, id est, Sapientiam a potissima
velut dote supremo Numini indito nomine) ignem
subjicerent. Id vero tanti Deus piaculi permisit,
cujus nempe præscientiam non lateret, quantum
instaurati templi decus futurum esset. Ac quidem
in cineres penitus redacta jacebat Ecclesia; hanc
vero non multo post Justinianus Augustus sic ela-
boravit, ut quisquis antea Christianus, eorum quæ
jam cernimus oblata effigie quadam ac specie de-
signationis, rogatus esset, num *Ædem* everti, at-
que in eum modum restitui vellet; illico, mea
quidem sententia dirutam videre cupiisset, ut fe-
lici vice præsentem hæc formam ornatumque acci-
peret. Ergo imperator, nulla sumptuum habita ra-
tione, in ædificii sedulo opus incumbere, exque

"Ανδρες, ἀγαθαί ποτε καὶ ὁ σωφρονεὶς ἔχλος Ἰου-
στινιανῶν βασιλεὶς ἐν Βυζαντίῳ ἐπαναστάνας, τὴν
Νικά καλουμένην στάσιν εἰργάσαντο· ἡγέρ μοι
ἀπαρκαλύπτως ἀκριβολογούμενη ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν
πολέμων δεδιγῆται λόγοις. Ἐνδείκνυμαι δὲ ὡς
οὐκ ἐπὶ τὸν βασιλέα μόνον, ἀλλ' οὐδὲν τι ἤσπον ἐπὶ
τὸν Θεόν, ὅτε ἀποπράδες, τὰ ἔπλα ἀντήραν· ἐμ-
πρῆσαι τῶν Χριστιανῶν τὴν ἐκκλησίαν ἐτέλμησαν
(Σοφίαν καλοῦσιν οἱ Βυζάντιοι τὸν ναόν, ἐπὶ τὰ
καιριώτατα τῷ Θεῷ τὴν ἐπωνυμίαν ἀπεργασάμενοι).
Ἐπεχώρει δὲ αὐτοῖς ὁ Θεὸς διαπράξασθαι τὸ ἀσι-
θημα, προειδὼς εἰς ὅσον τὸ κάλλος τοῦτο τὸ ἱερὸν
μεταστήσεσθαι ἐμελλεν. Ἡ μὲν οὖν ἐκκλησία ἐξη-
θρακωμένη τότε ξύμπασα ἔκειτο, βασιλεὺς δὲ Ἰουστι-
νιανὸς τοιαύτην ἀποτετόρνευται· οὐ πολλῷ ὕστερον,
B ὥστε εἰ τῶν Χριστιανῶν τις ἐπίθετο, εἰ βουλομένοις
αὐτοῖς διολωλῆναι τὴν ἐκκλησίαν εἴη, καὶ τοιάνδε
γενέσθαι, δείξας τι τῶν νῦν φαινομένων ἐκτύπωμα,
δοκοῦσιν ἂν μοι ὡς συντομώτατα εἰλεσθαι πεπον-
θῆναι τὴν ἐκκλησίαν θεάσασθαι, ὅπως δὴ αὐτοῖς εἰς
τὸ παρὸν μεταβάλοιτο σχῆμα. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς
ἀφροντιστῆρας χρημάτων ἀπάντων, ἐς τὴν οἰκοδο-
μὴν σπουδῇ ἴστω· καὶ τοὺς τεχνίτας ἐκ πάσης γῆς
ἡγείρειν ἀπαντας. Ἀνθέμιος δὲ Τραλλιανός, ἐπὶ σο-

NOTÆ.

* Edid. Combesius in Opere cui titulus: *Originum rerumque Constantinopolitanarum manipulus*,
Paris, 1664, p. 283.

φίτ τῇ καλουμένῃ μηχανικῇ λογιώτατος, οὗ τῶν κατ' αὐτὸν μόνον ἀπάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν αὐτοῦ προγενημένων πολλῶν, τῇ βασιλείᾳ ὑποῦργει σπουδῇ, τοῖς τεκταινομένοις τὰ ἔργα ρυθμίζων, τῶν τε γενησομένων προδιασκευάζων ἰσθάλματα (1). Καὶ μηχανοποιὸς σὺν αὐτῷ ἑτέρος, Ἰσιδωρος ὄνομα, Μιλήσιος γένους, ἔμφρων τε ἀλλως καὶ πρέπων Ἰουστινιανῷ ὑπουργεῖν βασιλεῖ. Ἦν δὲ ἄρα καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Θεοῦ περὶ τὸν βασιλέα τιμῆς, προκαταστήσασμένου τοῦς ἐς τὰ πραχθίσονα χρησιμωτάτους αὐτῷ ἰσομήνους· καὶ αὐτοῦ δὲ βασιλέως τὸν νοῦν εἰκότως ἂν τις ἀγασθεῖν, τοῦτου δὲ ἔνικα, οὗ δὲ ἐκ πάντων ἀνθρώπων ἐς τὸν πραγμάτων τὰ σπουδαιότατα, τοῦς καιριωτάτους ἀπολέξασθαι ἔσχε.

Θέαμα οὖν ἡ ἐκκλησία κεκαλλιστευμένον γεγένηται· τοῖς μὲν ὁρώσιν ὑπερφύεις· τοῖς δὲ ἀκούουσιν, πανταλῶς ἄπιστον. Ἐπὶ τῇ μὲν γὰρ εἰς ὕψος οὐράνιον, ὅσον καὶ ὥσπερ τῶν ἄλλων οἰκοδομημάτων ἀποσταλῆναι ἐκινεῖσθαι, ἐπικειμένη τῇ ἄλλῃ πόλει· κοσμοῦσα μὲν αὐτὴν, οὗ αὐτῆς ἐστὶν ὥρα· ζομένη δὲ, οὗ αὐτῆς οὐσα καὶ ἐπιμαρτυροῦσα τοσούτον ἀνέχει, ὥστε δὴ ἐνθύνει ἡ πόλις ἐκ περιωπῆς ἀποσκοπεῖται. Εὐρος δὲ αὐτῆς καὶ μήκος οὕτως ἐν ἐπιτηδείᾳ ἀποτετέρονται, ὥστε καὶ περιμήκης καὶ ὁλως εὐρεῖα οὐκ ἀπὸ τρόπου εὐρήσεται. Κάλαι δὲ ἀμυθῆται ἀποσεμνύνεται· τῇ τε γὰρ ὄγκῳ κακομύεται (2), καὶ τῇ ἁρμονίᾳ τοῦ μέτρου, οὗτε τι ὑπερῶν, οὗτε τι ἐνδεῶς ἔχουσα· ἐπεὶ καὶ τῶν ξυνεισισμένων κομψοτέστερα, καὶ τοῦ ἀμέτρου κοσμιωτέρα ἐπικεικώς ἐστὶ. Θωπὴ δὲ καὶ ἥλιος μαρμαρυγαῖς ὑπερφύεις πλῆθει. Φαῖς ἂν οὐκ ἔξωθεν καταλάμπεται ἥλιον τὸν χώρον, ἀλλὰ τὴν ἀγλήν ἐν αὐτῷ φύεται. Τοσαύτη τις φωτὸς περιουσία ἐς τοῦτο δὴ τὸ λαρὸν περιέχεται [Aug. διακλ.].

Καὶ τὸ μὲν τοῦ νεῦ προδωκον (εἰ δ' ἂν αὐτοῦ τὰ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον, ἵνα δὴ τῷ Θεῷ λειτουργοῦσι τὰ ἄρρητα), τρόπον τοῦδε δεδημιουργηται. Οἰκοδομία τις ἐκ γῆς ἀνέχει, οὐκ ἐπ' εὐθείας παποιημένη, ἀλλ' ἐκ τῶν πλαγίων ὑπεσταλμένη καταδραχὺ, καὶ κατὰ τὰ μέσα ὑποχωροῦσα, ἐπὶ σχῆμά τε κατὰ ἡμισυ τὸ στρογγύλον ἴουσα, ὅπερ οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα σοφοὶ ἡμικύλινδρον ὀνομάζουσιν, ἐς ὕψος ἀπότομον ἐπανέστηκεν. Ἡ δὲ τοῦ ἔργου τούτου ὑπερβολὴ ἐς σφαίρας τεταρτημόριον ἀποκρίνεται· ὑπερβὲν τε μηχανοειδὲς τε αὐτῇ ἑτέρον τοῖς προσεχέσι τῆς οἰκοδομίας

A toto undique orbe artifices quosque cogere. Anthemius Trallianus, mechanicorum omnium, non solum, verum etiam multo superioris ævi, facile princeps, illius propense studio deserviebat, in hoc intentus, ut fabris opus digerere, agendorumque proplasmata ac formas præsterneret. Una aderat alter machinarius, Isidorus nomine; ortu Milesius, singulari vir intelligentia, ac dignus, quem Justinianus imperator operis sibi administrum adungeret. Qua sane in re Numinis erga ipsum magnifice utentis eluxit dignatio, quod pro rerum agendarum mole, viros longe accommodatissimos ei paraverit. Quin hujus quoque gratia principis alium merito quis admirationi habuerit, quod emptis maximi momenti, idoneos maxime ex universo B hominum genere deligere sciverit.

Ecclesia itaque spectaculum pulcherrimum evasit; aspectu eximium ac singulare; omne ad fidem audientibus sibi adimens momentum. In cæli enim axis propemodum fastigium tollens, ac velut navis in anchoris, reliquis altior ædificiis, quantæ sese explicat civitas, imminet: quam cum ornet quasi pars, ipsa vicissim eo splendescit, quod ejus ædium una ipsiusque complexu eis surrigatur, ut velut ex specula inde clare civitas conspiciatur. Ejus tanta elegantia, sic apæ fusa latitudo ac longitudo producta, ut maxima utraque nihil modum excedat. Commendat eam species inenarrabilis: tum enim molis amplitudine, tum proportionē elegantior prænitet; nihil ut supra modum habeat, nihil quod deficit: quippe quæ usitato more magnificentior, nimis que molibus prorsus concinnior existat. Luce vero solisque fulgoribus mirabiliter affluit. Dicās, non extrinsecus a sole collustrari locum, sed inibi nasci splendorem; tanta huic templo lucis copia affusa crebrescit.

Ac quidem templi frons, nimirum pars obversa orienti, ubi arcana Deo sacra peragi solent, hoc modo constructa est. Ab humo ædificium exstat, non recta productum linea, sed laxa sensim obliquitate flexum, receditque in mediū, ac figura semitereti, quam artis periti semicylindrum vocant, in præruptam altitudinem surgit, in quartam sphaeræ partem tanti hujus celsa moles operis desinit: cui proxime coherentia celsius quiddam aliud sustinet, bicornis lunæ instar sinuatum: D quod simul concitat admirationem; simul dubie

NOTÆ.

(1) Προδιασκευάζων ἰσθάλματα. Sunt hæc prototypa ac exemplaria; atque ut Plinium secutus lib. xxiv, cap. 15 (ubi is tradit, *Archæsilai proplasmata pluris venire solita ab artificibus ipsis, quam aliorum opera*), Græca voce notior reddidi, *proplasmata*. Modellum vocant; et est futuri operis structa forma atque idea, ejus designatio summi Architecti est: aliorum artificum ut exsequantur, et in materiam inducant. *Imagines*, quæ hæc vocet, non satis ex architecturæ rationibus loqui videatur; ejus hæc primis elementis Vitru. ascribit lib. i, cap. 2. Ubi Gulielmus Philander Castilionus potest videri. Auctor anonym. monstra-

tum ab angelo imperatori in somnis τοῦ ἔσκου τὸ σχῆμα, ait: quod non vetat, quin summi architecti fuerit singula designare, quibus ad illud *Ædes σχῆμα* in materia (formam scilicet) proveheretur.

(2) Τῷ τε τῷ ὄγκῳ κακομύεται. Non putem docti esse interpretis, quod representat Regia Lapara, Nam et nitore et proportionē excellit. Scripserit et ipse *mole*; uti etiam reddit Arnoldus Vesaliensis, *mole politum*. Illud quoque *excellit*, minus est ad vim vocis, κομψοῦται: magisque elegantiam compositionis, et in ea præstantiam, ostendit.

compagis specie, timorem parit. Neque enim videtur pendere tuto, sed ibi versantibus inside pendula mole discrimen ostentare, cum tamen quæ libratæ molis periculô terret, firmissime nitatur. Utrinque pavementum columnis premitur, nec ipsis recto ordine, sed intus semicirculari forma dispositis; ita ut sibi invicem tanquam in choro assurgentes, lunato ædificio subsint. Orientem contra excitatus est paries, in quo sunt templi januæ: hinc inde columnæ, et his superiora, structura jam dictis plane similli, semicirculum exhibent. Medio in templo aggeres manufacti, quos vocant pilas, quatuor sunt; duo ad septentrionem, ad meridiem duo; adversi inter se, et æquales, utrumque par, columnas quatuor comprehendit interapedine sua. Ejusmodi pilarum fabrica lapidibus constat ingentibus; quos diligenter collectos, scite artifices commiscerunt. Tam alte evadunt, ut abruptos montium scopulos videre tibi videaris. Insuper eminent arcus quatuor, totidem efficientes latera. Eorum capita bina coeunt, pilarumque illarum fastigiis inebuntur: curvaturæ in immensum sublatæ pendent. Ac duo quidem arcus, quorum alter ad orientem solem, alter ad occidentem spectat, vacuo in aere erecti sunt: reliquæ vero suppositum habent parietem cum columellis. Ædificium aliud sustinent rotundum ac teres: unde semper ortu jucunda dies primum illucescit. Universam enim terram, credo, sublimius est: ac sensim deficit, eatenus de industria tenuatum, ut per ipsius aperturas, lux affatim intret.

ἅλ' διαγελᾷ πρότερον ἡ ἡμέρα (5). Ὑπεραίρει γάρ, μῆμα καταδραχὺ ἐξέπιττης παρειμένον τοσοῦτον, μίας ἑμβάλειν εἶναι, φέγγους διαρκῶς ἀγωγὸς εἶναι.

Hæc vero halbutiente ac gracili lingua expedire, impossibile puto. Arcubus in quadrum connexis, interjectum est opus, triangulis quatuor absolutum. Inna trianguli cujusque pars, arcum coltu presse intercepta, acutum facit angulum infimum: deinde cum intermedio spatio sursum versus se explicans, ædificio, quod inde circinnato se offert ambitu, terminatur, ac cæteros angulos ibi efficit. Rotundum illud septum mirifice ornat testudo amplissime

Ἀ ἐπὶ ῥται· τῇ μὲν εὐπρεπείᾳ, θαυμάσιον· τῷ δὲ σφαλερῷ τῆς συνθήσεως, δοκοῦν τι εἶναι φοβερὸν ὄλωσ. Δοκσι γάρ πη οὐκ ἐν βαθείᾳ ἐπηρωσθῆναι, ἀλλ' ἐπικινδύνως τοῖς ἐνθάδε οὖσι μεταωρίζεσθαι καίτοι διαφερόντως ἐν τῷ βαθείᾳ τῆς ἀσφαλείας ἐσθῆριχται. Τούτων δὴ ἐφ' ἐκάτερα κίονες ἐπ' ἰσάφους εἰσιν, οὐδὲ αὐτοὶ κατ' εὐθείᾳ ἐσθῆτες, ἀλλ' εἰσὶν κατὰ σχῆμα τὸ ἡμικύκλιον ὥσπερ ἐν χορῷ ἀλλήλοις ὑπεφανιστάμενοι· καὶ αὐτῶν ὑπεράνωθεν οἰκοδόμημα μνησθεὶς ἀποκρεμνται. Τοῦ δὲ δὴ ἐφόου καταντικρὺ τὰς εἰσόδους ἔχων ἐγγέρεται τοίχος, καὶ αὐτοῦ ἐκατέρωθεν οἱ τε κίονες καὶ τὰ αὐτῶν ὑπερθεὶν ὁμοιότατα τοῖς δεδηλωμένοις, ἐν ἡμικύκλιᾳ ἐσθῆχασιν. Κατὰ δὲ τὰ τοῦ νεῦ μέσα λόφοι χειροποίητοι ἐπανεσθῆχασιν· τείσασαρες, οὗς καλοῦσι πεσοῦς· δύο μὲν πρὸς βορρᾶν, δύο δὲ πρὸς ἀνεμὸν νότον, ἀντίοι τε καὶ ἴσοι ἀλλήλοισι, κίονας ἐν μέσῳ ἐκατέρωθεν κατὰ τείσασαρες μάλιστα ἔχοντες. Πεποιήνται δὲ οἱ λόγοι λίθοις εὐμεγέθεσι σύνθετοι, λογάδην μὲν συνειλεγμένοις, ἐς ἀλλήλους δὲ πρὸς τὸν ἡθολόγων ἐπισταμένως ἐναρμοσθεῖσιν, ἐ; ὕψος μέγα ἱκνοῦνται· εἰκάσαις ἂν αὐτοῖς εἶναι σκοπέλους ὀρῶν ἀποτόμους. Ἐπὶ τούτοις δὲ ἀφίδες τείσασαρες ἐν τετραπλευρῷ ἀνέχουσιν· καὶ αὐτῶν τὰ μὲν ἄκρα ἐνθῦο ἐνιόντα εἰς ἀλλήλα, ἐν τῇ ὑπερβολῇ ἐρήρευσται τῶν λόφων τούτων· τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐπηρμένα, εἰς ἀπέραντον ὕψος ἡῶρηται. Τῶν δὲ ἀφίδων, αἱ μὲν δύο κατὰ κενοῦ τοῦ ἀέρος ἐπανεσθῆχασιν πρὸς ἀνίσχοντά τε καὶ δύοντά που τὸν ἥλιον· αἱ δὲ λοιπὸν μὲν, οἰκοδομίαν τινὰ καὶ κίονας μικροῦς κομίδῃ ἐνερθεν ἔχουσιν· ὑπερθεὶν δὲ αὐτῶν

Β δὲ πρὸς ἀνεμὸν νότον, ἀντίοι τε καὶ ἴσοι ἀλλήλοισι, κίονας ἐν μέσῳ ἐκατέρωθεν κατὰ τείσασαρες μάλιστα ἔχοντες. Πεποιήνται δὲ οἱ λόγοι λίθοις εὐμεγέθεσι σύνθετοι, λογάδην μὲν συνειλεγμένοις, ἐς ἀλλήλους δὲ πρὸς τὸν ἡθολόγων ἐπισταμένως ἐναρμοσθεῖσιν, ἐ; ὕψος μέγα ἱκνοῦνται· εἰκάσαις ἂν αὐτοῖς εἶναι σκοπέλους ὀρῶν ἀποτόμους. Ἐπὶ τούτοις δὲ ἀφίδες τείσασαρες ἐν τετραπλευρῷ ἀνέχουσιν· καὶ αὐτῶν τὰ μὲν ἄκρα ἐνθῦο ἐνιόντα εἰς ἀλλήλα, ἐν τῇ ὑπερβολῇ ἐρήρευσται τῶν λόφων τούτων· τὰ δὲ δὴ ἄλλα ἐπηρμένα, εἰς ἀπέραντον ὕψος ἡῶρηται. Τῶν δὲ ἀφίδων, αἱ μὲν δύο κατὰ κενοῦ τοῦ ἀέρος ἐπανεσθῆχασιν πρὸς ἀνίσχοντά τε καὶ δύοντά που τὸν ἥλιον· αἱ δὲ λοιπὸν μὲν, οἰκοδομίαν τινὰ καὶ κίονας μικροῦς κομίδῃ ἐνερθεν ἔχουσιν· ὑπερθεὶν δὲ αὐτῶν

Γ κυκλοτερὲς οἰκοδομία ἐν στρογγύλῳ ἐπὶ ῥται· ὅθεν οἶμαι, τὴν γῆν ἑμπάσαν, καὶ διαλείπει· τὸ οἰκοδοῦσιν τοὺς χώρους οὗ δὴ τὸ διηρημένον τῆς οἰκοδομίας. Ταῦτα δὲ, οἶμαι, γλώσση (4), τραυλιζούσῃ τε καὶ ἰσχυροφῶν ὄσση, ἀμύχανά ἐστι. Τῶν ἀφίδων τῆς συμπλοκῆς ἐν τετραγώνῳ ἐξεργασμένης, ἐς τρίγωνον τείσασα μεταξὺ τὸ ἔργον ἀποτετελεσται. Καὶ ἡ μὲν τρίγωνον ἐκάστου κρηπὶς πεπισμένη τῇ ἐς ἀλλήλας τῶν ἀφίδων ἐνέρεται, ὁρίαν ποιεῖται τὴν κάτω γωνίαν· συναναβαίνουσα δὲ τὸ λοιπὸν εὐρυνομένη τῇ μεταξὺ χώρᾳ, ἐς τὸ κυκλοτερὲς τελευτᾷ, ὃ ταύτῃ ἀνέχει· γωνίας δὲ τὰς λειπομένους ἐν ταῦθα ποιεῖ.

NOTÆ.

(5) Ὁδὲρ δὲ διαγελᾷ πρότερον ἡ ἡμέρα. Hic quoque mendo Luparæ, Unde dies videre semper incipit, pro, ridere, quod et emendatum inter varias lectiones. Non plene omnino Vesaliens. et ut metaphora vim satis reddat, Unde dies primum illucescit. Ipsa nota, in vere, in aere, atque hic in die, ex Theophr. De histor. plant. libr. viii, 2, etc. Διαγελώσης τῆς ὥρας· vere jam adulto et tempore mitesciente. Bud. Διαγελώντος δὲ τοῦ ἀέρος· Aere jam indulgente. GAZA. Hicque adeo: διαγελᾷ πρότερον ἡ ἡμέρα.. Dies primum lata splendescit, aut quid simile parisque elegantiz.

(4) Ταῦτα δὲ, οἶμαι, γλώσση. Ita mihi ex Vesalio. ipsoque paulo infra Procopio (λόγῳ φράσαι ἀμύχανον, hæc ipsa proflenti, impossibile ut sermone enarret) emendandum succurrit: ubi Hæsch. οἶμαι οὐδὲ γλώσση· quod junctum τῷ, ἀμύχανά ἐστι, sensum facit ineptissimum; ipsum quem

D Mastretus reddidit, ac quo Procopius proficitur, non esse impossibile aut valde arduum halbutiente lingua et impedita assequi, seu enarrare, ea, quorum tantis miraculum effert; et quæ omnes facile spectatores in stuporem verterent. Quid si hiule oratio, scripsitque Procopius, οὐδὲ νῦν ληπτὰ, καὶ γλώσση. Ne mente quidem comprehend; ut vero lingua halbutiente et impedita, gracillius explicantur, impossibile esse. Sic sæpe cruces figunt qui auctorum verba ac sententias truncant, unde vix se Lector expediat, flantque illi vere ἀμύχανα, cum ipsa ut ab auctoris calame exierunt, erant εὐμύχανα: facilia et expedita; quorum exemplum nefasium edidere nuper Lugdunenses typographi, in *Curia theologia* Joannis a sancto Thoma, theologi nostræ ætatis clarissimi, ac inter sancti Thomæ discipulos inelyti· non uno aut altero loco, sed fere sexcentis.

ται. Τοῦτου δὲ τοῦ κυκλιοτέρους παμμεγέθους ἐπαν-
εστηκυῖα τις σφαιροειδὴς θόλος (5), ποιεῖται αὐτὸ δια-
φερντικῶς εὐπρόσωπον. Δοκεῖ δὲ οὐκ ἐπὶ στερόχῳ
τῇ; οἰκοδομίας διὰ τὸ παρεμεινόν τῆς οἰκοδομίας
ἐστάναι· ἀλλὰ τῇ σειρᾷ τῇ χρυσεῇ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
ἐξημμένον, καλύπτειν τὸν χώρον. Ταῦτα δὲ πάντα
ἐς ἑλληλα παρὰ δόξαν ἐν μετασίῳ ἀναρμοσθέντα,
ἐκ τε ἀλλήλων ἡωρημένα, καὶ μόνοις ἐναπεριδύ-
μενα τοῖς ἀγγιστα οὖσι, μίαν μὲν ἀρμονίαν ἐκπε-
πιστάτην τοῦ ἔργου ποιοῦνται· οὐ παρέχονται δὲ
τοῖς θεωμένοις αὐτῶν τινι ἐμψιλοχωρεῖν ἐπιπολὺ τὴν
ὄψιν. Ἀλλὰ μετέλκει τὸν ὀρθαλμὸν ἑκαστον, καὶ
μεταδιδράζει ῥᾶστα ἐφ' αὐτό· ἀγγιστοφρός τε ἡ τῆς
θέας μεταβολὴ ἐς αὐτὴν γίνεται, ἀπολίσσασθαι τοῦ ἐσ-
οριόντος οὐδαμῇ ἔχοντος ὅτι ἐν ποτε ἀγασσάτῃ μᾶλλον
τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἀποσκοποῦντες
πανταχόσε (6), τὸν νοῦν τὰς τε ὀφρὺς ἐπὶ πᾶσι συν-
νενοῦκότες, οὐχ οἷοι εἶ τι εἰσι· ζυνοῖναι τῆς τέχνης·
ἀλλ' ἀπαλλάσσονται αὐτῇ, ἐνθὺνδε καταπεπληγμένοι
ἔχει.

Μηχαναῖς δὲ πολλαῖς βασιλεῖς τε Ἰουστινιανὸς καὶ
Ἀνθέμιος ὁ μηχανοποιὸς σὺν τῷ Ἰσιδώρῳ οὕτω δὴ
μεταωριζομένην τὴν ἐκκλησίαν ἐν τῷ ἀσφαλεῖ δι-
επράξαντο εἶναι· ὥνπερ τὰς μὲν ἄλλας ἀπάσας ἐμοὶ
εἰδέναι τε ἀπορον, καὶ λόγῳ φράσαι ἀμήχανον. Μία
δὲ μοι μόνον ἐν γὰρ τῷ παρόντι γεγράφεται, ἥ δύνα-
ται ἂν τις σύμπασαν τοῦ ἔργου τεκμηριῶσαι τὴν δύ-
ναμιν. Ἐχει γὰρ ὁδε· Οἱ λόγοι ὥνπερ ἐπεμνήσθην
ἀρτίως, οὐ κατὰ ταυτὰ ταῖς ἄλλαις οἰκοδομαῖς πε-
ποιήνται, ἀλλὰ τῶν τοιούτων· Αἰδῶν ἐπιβολὴ ἐν
τετραγώνῳ διαπεποιήται, σκληρῶν μὲν φύσιν, ἐρ-
γασίαν δὲ λείων· ἐκτεμνὴν δὲ, εἰ μὲν τὰ προδόντα
ποιεῖσθαι τῶν τοῦ λόφου πλευρῶν μέλλοιεν, ἐγγω-
νίων· εἰ δὲ τὴν μεταξὺ κακλήρουνται χώρον, ἐν τετρα-
πλευρῷ γεγεννημένων. Συνήρμοσε δὲ αὐτοὺς οὐ τίτα-
νος, ἥνπερ ἀσβεστον ὀνομάζουσιν· οὐκ ἀσφαλτος, ἡ
Σεμιράμιδος ἐν Βαβυλῶνι φιλοτιμία· οὐκ ἄλλο τοιοῦ-
τον οὐδὲν· ἀλλὰ μόλιδος ἐς τέλμα χυθεῖς, καὶ με-
ταξὺ πανταχόσε χωρήσας τῶν τε λίθων τῇ ἀρμονίᾳ
ἐντεταχώς, καὶ συνδύων ἄλλήλοις αὐτοὺς. Τοῦτο μὲν
οὖν ταύτῃ ἐξείργασται. Ἐπὶ τὰ λειπόμμενα δὲ τοῦ
νοῦ ἵσμεν.

Χρυσῷ μὲν ἀκιδότῃ κατῆλειπται ἡ ὀροφὴ πᾶσα
κεραυνῶσα τὸν κόμπον τῷ κάλλει (7)· νικᾷ μέντοι

A orbiculata, atque ita ipsi imposita, ut non firmas
iuncti fabricæ propter ejus tenuitatem; sed aurea
catena ex cælo apta pendere, et locum tegere vi-
deatur. Quæ omnia in sublimi, incredibili opera
inter se conserta, aliaque ex aliis suspensa, ac
proximis tantum suffulta partibus, unam operis
compagem præclarissimam faciunt; neque uspiam
herere diu sinunt contuentium oculos: quippe cum
certatim alluciant singula, facillimeque ad se tra-
ducant. Perpetuo motu nunc huc fertur visus, nunc
illuc; nescientibus spectatoribus quid ex omni-
bus, quo se eorum potissimum ferat admiratio,
eligant: sed et velut undique lustrandi avidi, quo-
cunque fixerint oculum; animum contrahentes et
supercilium, artificiatum intelligere non possunt:
B sed semper digrediuntur, inde stupentes, quod
spectaculo impares sunt. Atque hæc in hunc se
modum habent.

τῇ ἐς τὴν ὄψιν ἀμήχανα. Ταῦτα μὲν τῇ δὲ πῃ

Ecclesiam tanto vertice fastigiatam Justinianus
Augustus et Anthemius machinarius cum Isidoro
multis ex arte adhibitis rebus firmarunt: quas
omnes nec mente concipere, nec verbis exsequi
valeo. Unam duntaxat in præsentem describam:
unde quanta sit firmitas operis plane intelligitur:
sic enim habet. Pilarum, de quibus mentionem
proxime feci, non eadem est ac reliqui ædificii
compositio, sed hujusmodi. Quadrata est structu-
ra lapidum, quibus natura duntaxat, ars lævorem
C dedit; ita cæsis, ut si quidem, qui eminentia la-
terum ejusque pilæ destinati erant, angulati sint;
quadrati vero, qui in medio sedent. Illos coagmen-
tat, non calx, quam vivam vocant; non bitumen,
quo Semiramis magnifice construenda Babylono
usa est; non ejusmodi aliud quidpiam; sed plum-
bum; quod lacunis infusum, omnia permeat inter-
stitia, liquatumque juncturis lapidum, ipsos necit.
Hæc ibi observata fabricæ ratio: nunc ad reliquas
templi partes pergamus.

* Tota auro puro illita concameratio, commistam
cum decore habens structuræ superbiam: aurum

NOTE.

(5) Παμμεγέθους ἐπανεστηκυῖα τις σφαιροειδὴς
θόλος. Vocal anonymus νεωτερικὸν τροῦλον. Tru-
lum vel trulum seu copulam, quæ temerarii ausus
aliquid haberet: quod ejus brevi secuta ruina ar-
guit, quæ præcipua quæque angustæ illius domus
communita; ipse scilicet altaris locus, et in eo
sacra mensa, quæ ex omnium rerum fusilium spe-
ciebus miro artificii conflata, omni auro omni
genere lapidum pretiosior erat: ipsa una, mira con-
cretionis existens omnia. Soleas quoque et altari
vicina loca et ornamenta, cancelli aliaque confrac-
ta, nulla deinceps Justiniani aliorumve principum
munificentia, pro priore illa majestate, uni Magno
Justiniano debita, reparanda.

(6) Ὡς ἀποσκοποῦντες πανταχόσε. Mastr. se-
quentem vocem, τὸν νοῦν, jungit particip. ἀποσκο-
ποῦντες, cum palam, sicut et sequens. τὰς τε

D ὀφρὺς cum sequenti jungenda sūt, συννενοῦκότες:
quas etiam conjunctio necit. Significat vero au-
ctor, quidquid videatur ex tantis illis spectaculis,
aspectu stuporem inficere, sensumque ac super-
cilium videntis detrahere, ut ex alio in aliud spe-
ctandi avidus semper digrediatur, nec artificium,
quantum est, unquam assequatur. Hæc an velit
novus interpr. lector viderit. Antiquus non satis
feliciter exprimit.

(7) Κεραυνῶσα τὸν κόμπον τῷ κάλλει. Tri-
buit Lupara August. velut habeat κόμπον, ubi ta-
men æque κόμπον reperi: velit, parem cum ele-
gantia magnificentiam: alterum artis subtilitas
maxime præstabat, alterum materiæ pretiositas,
aurum scilicet, varietate generis pretiosissima ma-
mora, nostro anonymo plenius exposita.

marmora æmulo fulgore vincunt. Utrumque iatus òue circum Ædem porticus ambiunt, adeo non dissepientes structuram templi, ut potius latitudinem ejus amplient; pari quidem cum ipso longitudine ad extrema porrectæ, sed altitudine inferiores. Camerae, atque auro decoratæ sunt: altera precantibus viris assignata; altera, seminarum iidem vota precesque Deo offerentium obsequio addicta; nihil habent disparile, nihil diversum. Nec parum confert ad templi decus hæc ipsarum æqualitas, ac venustat exquisita similitudo.

Quis gynæcei superiores aedes describat? Quis tot numero circum ædem porticus, xystosque sermone obeat? quis columnarum atque marmorum quibus egregio templum nitore collucescit, elegantiam cultumque percenseat? In prato floribus convestito versari se quispiam puit, ac merito horum purpuram, illorum viriditatem miretur; alia puniceo, alia candido fulgore prædita; et quæ natura, haud secus ac pictor, coloribus dissimilibus variavit. Ubi quis precaturus illuc ingressus sit, statim intelligit non potentie artisve humanæ, sed divini numinis id esse opus, et levata ad Deum mente, cælum perambulat, sic statuens, non procul cum abesse, verum sede illa potissimum gaudere, quam sibi ipse delgerit. Nec novo solum spectatori hæc incidit cogitatio, sed semper ejusque animo redit, pariter ac si tum primum illa oculis obversarentur. Videndi satiety neminem unquam cepit: sed qui sunt in templo, aspectu suavissimo oblectantur: egressi, in sermonibus, quos de illo miscet, triumphant. Jam vero quidquid pretiosæ suppellectilis huic ædi Justinianus Augustus donavit, aurum, argentum, gemmas, ut singulatim commemorem; fieri nequit: permitto lectoribus ex uno conjecturam facere. Templi locus maxime sacer, et cœvis, præterquam sacerdotibus inaccessus (altare vocant) argenti pondo habet quadraginta millia.

Ut semel finiam, summo, quod aiunt, digito percursis, et oratione brevissima comprehensis, quæ sunt meınoratu dignissima; sic Justinianus Augustus, Constantinopolitanam ecclesiam, quæ vulgo Magna dicitur, ædificavit; non suis modo sumptibus, sed labore etiam ingenii et reliqua virtutis contentione; prout mox declarabo. Arcuum, de quibus paulo supra meminì (eos *lofos* appellant mechanici) is qui ad solem orientem oppositus est, hinc inde jam surgebat, medioque imperfecto, manum extremam expectabat:

ἡ ἐκ τῶν λίθων αὐτῇ ἀνταστράπουσα τῇ χρυσῇ. Στοιχί τε εἰσιν ἑκατέρωθεν δύο, οἰκοδομίαν μὲν τοῦ νεῶς εὐδομίαν διεργόμεναι, ἀλλὰ καὶ μείζον αὐτοῦ παυσάσαι τοῦ εὐρους τὸ μέτρον, καὶ τῷ μήκει μέχρι ἐς τὸ πέρας ξυνεκινούμεναι, τὸ δὲ γὰρ ὕψος καταβέβηται. Καὶ αὐταῖς, ἥ τε ὀροφή, θόλος· καὶ ὁ χρυσεῖς, ἐγκαλλώπισμα. Ταῦταιν δὲ ταῖν στοαῖν, ἄτερα μὲν τοῖς ἀνδρας εὐχομένους διακεκλήρωται· γυναιξὶ δὲ τ' αὐτὸ ποιούμεναις ἡ ἄλλη αἰνεῖται. Παρὰλλὰξ δὲ οὐδὲν ἔχουσιν, οὐδὲ διαφέρουσι δῆπου ἀλλήλαιν· ἀλλὰ καὶ τὸ ἴσον αὐταῖν τῷ ἱερῷ ἐς κάλλος εἴκει, καὶ ὥραϊζει τὸ ἑμπερές.

Τίς ἂν τῶν ὑπερφῶν τῆς γυναικωνίτιδος ἐρμηνεύς γένοιτο; ἡ τὰς τε πεμπληθεῖς διηγοῖτο στοὰς καὶ τὰς περιστύλους αὐλὰς (8), αἷς ὁ νεῶς περιβέβηται; Τίς δὲ τῶν τε κίωνων καὶ λίθων διαριθμῆσαιτο τὴν εὐπρέπειαν, οἷς τὸ ἱερὸν κεκαλλώπισται; Λειμῶνι τις ἀνένταυχ[η] εἶναι δόξειεν ὥραϊν τὸ ἄνθος. Θαυμάσιαι γὰρ εἰκότως, τῶν μὲν τὸ ἀλουργόν, τῶν δὲ τὸ χλοάζον· καὶ οἷς τὸ φοινικὸν ἐπανθεῖ, καὶ ὡν τὸ λευκὸν ἀπαστράπτει· εἴτι μέντοι καὶ οὗς ταῖς ἐναντιωτάταις ποικίλλει χροαῖς, ὥσπερ τις ζωγράφος, ἡ φύσις. Ὅπηνικα δὲ τις εὐθεῖς, ὡς οὐκ ἀνθρώπεια δύναμις ἢ τέχνη, ἀλλὰ Θεοῦ βροτῇ τὸ ἔργον τοῦτο ἀποτετέρονται· ὁ νοῦς δὲ οἱ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπαιρόμενος ἀεροβατεῖ, οὐ μᾶκρὰν ποῦ ἡγούμενος αὐτὸν εἶναι, ἀλλ' ἐμφιλοχερεῖν μάλιστα οἷς αὐτὸς εἴλετο. Καὶ τοῦτο οὐ τὴν πρώτην μόνον ἰδόντι εὐμαθαίνει, ἀλλὰ διηνακὲς ἐκάστω τ' αὐτὸ τοῦτο δοκεῖ, ὥσπερ ἐνταῦθα τῆς βίσεως ἀρχομένης. Τοῦτου χρόνον οὐδέως τοῦ θεάματος ἔλαβε πώποτε· ἀλλὰ παρόντες μὲν τῷ ἱερῷ ἄνθρωποι τοῖς ὁρωμένοις γεγῆθαι· ἀπόντες δὲ, τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ διαλόγοις ἀποστεμνύονται. Ἐτι μέντοι τῶν καίμηλων τοῦ νεῶς τοῦδε τὰ τε χρυσώματα, καὶ τὰ ἐν ἀργύρῳ καὶ λίθοις ἐντέροις ἅπαντα μὲν φράσαι ἀκριβολογουμένῳ ἀμήχανον, ἅπερ Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς ἤθελε ἀνέθεκε. Ἐνὶ δὲ μόνῳ τεκμηριῶσθαι τοῖς τάδε ἀναλεγόμενοις ἐφίημι. Ὁ γὰρ τοῦ ἱεροῦ τὰ μάλιστα χώρος· ἀδελθός, καὶ μόνοις ἱερεῦσι βατὸς, ὅνπερ καλοῦσι θυσιαστήριον, λιτρῶν ἀργύρου μυριάδας ἐπιφέρεται τέτταρας.

Τὰ μὲν οὖν Κωνσταντινουπόλει; ἦνπερ Μεγάλην καλεῖν νομομύχασι, συνελόντι τε καὶ ἀκρῶν δακτύλῳ διαριθμησαμένῳ εἰπεῖν, λόγῳ τε βραχυτάτῳ τὰ τῶν πραγμάτων ἀξιολογώτατα φράσαι, τῇδε Ἰουστινιανῷ δεδημιούργηται βασιλεῖ. Οὐ χρήμασι δὲ αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐδάματο μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιουμένη τῇ διανοῇ καὶ τῇ ἄλλῃ τῆς ψυχῆς ἀρετῇ, ὥσπερ ἐγὼ αὐτίκα δηλώσω. Τῶν ἀψίδων, ὧνπερ ἐπιμνήσθην ἀρτίως (ἰάφρους δὲ αὐτὰς οἱ μηχανοποιοὶ ἐπικαλοῦσι) μία τις, ἡ πρὸς τὸν ἀνίσχοντα ἥλιόν ἐστιν, ἐπανειστήκει μὲν ἑκατέρωθεν ἦδη· οὐπω δὲ ἔλη τὸ μέσον συν-

NOTE.

(8) Καὶ τὰς περιστύλους αὐλὰς. Columnatas aulas, quod reddit Mastretus, mihi satis durum. Alteram altera voce explicare voluit Procopius, suntque illi, quas ita vocat, ipse στοὰν, seu porticus. Peristylia vocat Vitruvius, libr. vi, cap. 4, suntque vestibula, xysti, impluvia: Evangeliorum Latini interpretes reddunt, atria. Athenæus tradit, αὐ-

λὴν appellari perflabilem locum; et διευλινίζειν dici locum, utrinque ventum excipientem. Ah his locis subdialibus in quibus pro regiarum vestibulis prætorianorum excubie, regias ipsas dictas αὐλὰς Menandro et Diphilo, auctor idem Athenæus: nobisque etiamnum sic vocantur. Priore duntaxat sensu Homerus usurpavit.

ετίλειστο, ἀλλ' ἔμμενεν ἔτι. Οἱ δὲ πεσοὶ, ὧν δὴ ὑπερ-
θεν ἡ οἰκοδομία ἐγένετο, τῶν ἐγκαιμένων σφίσιν οὐκ
ἐνεγκόντες τὸ μέγεθος, ἀμνηστέῃ ἐξαπιναιῶς ἀπορ-
ρηγνύμενοι, οὐκ ἐς μακρὰν διαλυθησομένους ἐφκει-
σαν. Οἱ μὲν οὖν ἀμφὶ τε τὸν Ἀνθήμιον καὶ Ἰσίδω-
ρον τοὺς συμπεπνωκόσι περίφοβοι ὄντες, ἐπὶ τὸν
βασίλειά τὸ πρῶγμα ἤγον, δυσέλπιδες ἐπὶ τῇ τέχνῃ γε-
γεννημένοι. Αὐτίκα δὲ ὁ βασιλεὺς, ὅτε μὲν ποτὲ ἡμέ-
νος, οὐκ οἶδα, θεῶν δὲ, οἶμαι (οὐ γὰρ ἐστὶ μηχανι-
κός), εἰς τὸ πέρας αὐτοῖς περιελίξαι τὴν ἀψίδα ταύτην
ἐπήγγαλλον. Αὐτὴ γάρ, ἔφη, ἐπ' αὐτῆς ἀνεχο-
μένη, τῶν ἐκέρθεν πεσοῶν οὐκ ἐτί δεήσει. Καὶ εἰ
μὲν ὁ λόγος ἀμάρτυρος ἦν, εὖ οἶδα τὴν κώλαξ τε ἂν
ἔδοξεν εἶναι καὶ ἀπιστος ὄλος· ἐπεὶ δὲ μάρτυρες
παρεῖσι τῶν τῆνικαδε πεπραγμένων πολλοὶ, οὐκ ἐκ-
νῆτά ἡμῖν ἐπὶ τὰ τοῦ λόγου λαιπρόμενά ἐστιν. Οἱ
μὲν οὖν τεχνῆται τὰ ἐπιτεταγμένα ἐποιοῦν· ἡ δὲ ἀψὶς
ἐπ' ἀσφαλοῦς ἤρρητο πᾶσα, ἐπισφραγίζουσα τῇ πε-
ρὶ τὴν τῆς ἐννοίας ἀλήθειαν. Τοῦτο μὲν οὖν ταύτῃ
ἐξεργασταί· κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ἀψίδας, αἱ τε πρὸς
μνημερίαν τετραμμέναι εἰσι καὶ βορρᾶν ἀνεμον,
τοιαύτῃς ξυνηννήθη γενέσθαι· Οἱ μὲν λῶροι κα-
λούμενοι ἤρρητο. Βαρυνόμενα δὲ αὐτοὺς ἐπεπονήκει
τὰ ἐκέρθεν πάντα· κλονέει τε οἱ τῆς δυνάμεις, χάλικας
μικροὺς, ὥσπερ ἀποξυσθέντες, ἀφίσταν (9). Καὶ
αὐθις μὲν ἄθυμοι τοὺς συμπεπνωκόσιν οἱ μηχανικοὶ
γεγεννημένοι, τῷ βασιλεῖ τὰ σφίσι παρόντα εἰσήγγε-
λον. Αὐθις δὲ ὁ βασιλεὺς ἀντετεχνήσατο ταῦτα. Τούτων
δὲ τῶν πεπονηκότων τὰ ἄκρα ὅσα τῶν ἀψίδων ἐπ-
έφαιε, διαλείπει μὲν ἐν τῷ παραυτίκα ἐκείλευσεν· ἐντιθέσθαι δὲ πολλῶν ὕστερον, ἐπιθεῖν τὸ τῆς οἰκοδομίας
ὕγρον ἀπολώφισεν αὐτοῖς μάλιστα. Καὶ οἱ μὲν κατὰ ταῦτα ἐποιοῦν· ἡ δὲ κτίσις διαγίγνηται τὸ λοιπὸν ἐν
ἀσφαλεῖ οὐσα. Φέρεται δὲ τι μαρτύριον ὁ βασιλεὺς τοῦ ἔργου τοιαύτου.

NOTÆ

(9) Χάλικας μικροὺς ὥσπερ ἀποξυσθέντες, ἀφί-
σαν. De quibus hæc narrat Procopius, πεσοὶ præ-
cipue erant, seu pilæ illæ atque aggeres, quibus
potissimum arcus illi majores nitabantur, uti paulo
ante dixit de pilis fatiscentibus sub arcus onere
ad Orientem oppositi: in pilis autem, nihil calcis
adhibitum aut cementi auctor Procopius, et ipse
auctor anonymus; sed horum loco in petrarum
lacunis liquidum plumbum: non ergo illis verbis

C columnas cæmentum dimisisse tradit, quod Ma-
stretus reddit: Columnæ subditæ cæmentum perinde
dimiserant, ac si quis eas distrinxisset, sed ansulas,
ut vocat Vitruvius, ac lapidum segmenta ex his dissi-
liisse; incrustationes μαρμαρώσεις, quibus parietes
aliaque obducta erant, labefactas esse. Id enim
imminentis ruinæ indicium, ac vere laborantis fa-
bricæ, nimio injecto molis pondere.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΓΑΖΗΣ

MONODIA EIS THN AGIAN SOPHIAN ΠΕΣΟΥΣΑΝ ΥΠΟ ΣΕΙΣΜΟΥ.

PROCOPII SOPHISTÆ GAZÆI

MONODIA IN SANCTAM SOPHIAM TERRÆMOTU COLLAPSAM.

(Iriarte Reg. Biblioth. Matrit. Cod. Græc. Mss. p. 264.)

Cod. LXXII, fol. 431: Τοῦ Προκοπίου σοφιστοῦ Γάζης μονοδία εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν πεσοῦσαν
ἐκ σεισμοῦ. Procopii Sophistæ Gazæi Monodia in Sanctam Sophiam terræmotu collapsam.

Hæc Procopii Monodia, sive Lamentatio censenda est inedita perinde ac cæteræ ejusdem orationes
a Photio laudatæ, quas ne exstare quidem putat Fabricius Biblioth. Græcæ vol. VI, pag. 259. Quamobrem
rare prorsus et singulari munere Græcicæ Πισθοῦ; cultores affecturus videor, si Sophistæ disertissimi

Orationem, e tumultu, quo *Fabricius* universas condidit, excitatam, protulerim. Ipsam vero jam superstitem, jam incolumem aspice.

Fuit igitur calamitas calamitate, dolor dolore, luctus luctu, gemitus gemitu, et lamentatio lamentatione major et acrior. Ceteræ quidem afflictiones, quales libri et memorie ferunt, urbium eversiones, templorum vastationes, domorum destructiones, statuarum excidia, transmigrations, abductiones, captivitates novimus et scimus. Vidimus quæ non speravimus, non expectavimus, non mente unquam concepimus; cujus calamitas major fuit visu quam auditu, quod ante omnes mori cupivissent. Quid est hoc? mundum nostrum, nostrum cælum, solem, tectum, effugium, spem, solum delectamentum, solum juvenem, auxilium, propitiatorium, hoc magnificum templum, hanc incomparabilem domum quam ædificavit *sophia*, id est sapientia sub nomine suo, super quam statuit has septem columnas, in qua suas immolavit victimas, et scyphum miscuit; o dolorem! o calamitatem! o malorum magnitudinem! o *Iliadem*! quis linguam non laderet dicendo? quis libens non suffocaretur antequam loqueretur de hac domo quam sibi Deus selegerat? quam frequentabat, quam ut magis dicam, ut patriam habitabat, in qua propitiis efficiebatur, qua delectabatur, in qua conservabantur pretiosissima, oleum, chrisma, regium dico et sacramentale, miraculosum Christi corpus et sanguis, in qua immolabatur ipse? quis dicere audebit quod factum est? quis ferret animus vocem proferre? templum hoc famosum, celebratum, inviolatum cecidit, puto; cecidit terræmotu excussum, terræ tremore dejectum. Et qui despiciet in terram et facit eam tremere non te reveritus, non collabentem te miseratus est? ad te enim, o templum, Dei sermo; et ruinarum acervum factum et disiectum et pulverem ad terram delabentem atque sublatum non attendit? nulla de te compunxit misratio! sine sacrificiis et pulchris ritibus erit, sine cantibus manebit; nec propterea aliquid passus est in tua eversione, sed faciem suam ut duram petram composuit! istud si adhuc, ut videtur, oblitus est; humano modo, dicam, et commotus ut homo factus est, et corporalia induit; vos autem, ut filii *Sion* decori et auro comparati, ministri, sacerdotes et sacrificatores magni et novi sacrificii, et si quid aliud est in diaconis et subdiaconis, et his vestes tolluntur et disperduntur, et cantorum et musicorum et psaltarum cohors numerosa, qui, ut *Jeremias* dicit, molles et malorum expertes, et Dei magnitudines voce celebrantes, quomodo nunc transmigrati estis? quo convenietis? quomodo conversa est nostra facies in aequalorem? quomodo festa in lamentationes? nonne pulchrum fuisset nobis et justum, ut mihi videtur et omnibus, mori antequam commoreremur in hac eversione? Cum autem Deus vivere nobis dedit et vos rudera tantum nobis reliquit, quero ubi sedeat vestram templum, ubi stet venerandum concionatorium; ubi

Ἦν ἄρα καὶ συμφορὰ συμφορᾶς, καὶ πᾶθος πᾶθους, καὶ λύπῃ λύπῃς, καὶ οἰμωγῇ οἰμωγῇς, καὶ θρήνος θρήνου μείζων τε καὶ ἀργαλειώτερος· καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν παθημάτων ὅσα καὶ βίβλοι καὶ μνήμαι φέρουσι· πόλειον κατασκαφᾶς, ναῶν ἐρημώσεως, οἰκιῶν ἐρειπώσεως, ἀγαλμάτων συμπτώσεως, μεταναστάσεως, ἀπαγωγᾶς, αἰχμαλωσίας ἔγνωμέν τε καὶ οἰσθᾶμεν· εἰδομέν τε ἃ οὐκ ἂν ἠλπίσαμεν· οὐκ ἂν προσεδόκησαμεν· οὐκ ἂν εἰς νοῦν ποτε ἀνειτουργώσαμεν· καὶ οὐ μείζων οὐκ ἦν κακὸν ἢ ἰδεῖν ἢ ἀκοῦσαι· καὶ οὐ προαποθανεῖν πᾶς ἂν ἠδύετο· εἰ τοῦτο; τὸν κόσμον ἡμῶν, τὸν οὐρανὸν ἡμῶν, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τὴν καταφυγὴν, τὴν ἐλπίδα, τὴν μόνην ψυχῶν, τὴν μόνην ἀντίληψιν, τὸ εἰρεῖσμα, τὸ ἱλαστήριον, τὸν περικαλλῆ ναὸν, τὸν ἀσύγκριτον οἶκον οὐ ἀφκοδόμησεν ἡ *Σοφία* ἐπὶ τῷ ἑαυτῆς ὀνόματι· καὶ ἢ ὑπὴρξαι τοὺς ἐπὶ τὰς στήλους ἐκείνους· ὑπὲρ οὗ καὶ τὰ ἑαυτῆς ἐσφαξὲς θύματα· καὶ τὸν κρατῆρα ἐκέρρασεν. Ὁ τοῦ πᾶθους! ὦ τῆς συμφορᾶς! ὦ τοῦ μεγέθους τῶν κακῶν! ὦ τῆς *Γιγάντος*! Τίς οὐκ ἂν καὶ τὴν ἀγλῶσσαν ἐνδᾶχοι ὥστε μὴ εἰπεῖν; τίς οὐκ ἂν ἐκὼν ἀποπνιγείη πρὶν ἐκλαλῆσαι τοῦτον ἐκείνον οὐδὲ θεὸς ἐξελέξατο, ἢ ἐπαρῶτα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐνεθήμην, ἢ ἡρέσκετο, ἢ ἐπετέρπετο, εἰς ἃν ἀπέκειτο τὰ τιμωτάτα, τὸ μέτρον, τὸ χρῆσμα, τὸ βασιλικὸν λέγω, καὶ τὸ ἱερατικὸν, εἶπω τὸ παράδοξον ἐν τοῦ Χριστοῦ σῶμα καὶ αἷμα, ἐν ᾧ ἔδυετο οὗτος; Τίς εἰπεῖν τολμήσει τὸ γεγονός; τίς ἐνέγκωι ψυχὴ προσενεγκέτω τὴν φωνήν; οὗτος διώνυμος· ὁ περιδόητος, ὁ ἀσυλός· ἐπισεν, οἶμαι· ἐπισε σισιμῶ κλονηθεὶς καὶ βρασμῶ γῆς τινυχθεὶς· καὶ ὁ ἐπιδιδέκτων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν, οὐκ ἠδέσθη σε ἄρα; οὐκ ἐλέησε πίπτοντα; πρὸς σὲ γὰρ ὁ λόγος, καὶ τοῦ Θεοῦ· καὶ χῶμα γινόμενον καὶ διαλυόμενον· καὶ κοινιορτὸν πρὸς αὐτὴν πόλιν αἰρόμενον καὶ ἀναφερόμενον οὐκ ἐπεστράφη. Οὐδὲ κατενύγη ἐπὶ σὲ ὁ εὐσπλαγχνος. Ἄδυτος δὲ ἔσται καὶ ἀκαλλίεργος· καὶ διαμνεῖ ἀμελήφθης· ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπαθέ τι ἐπὶ τῇ συντριβῇ σου· ἄλλ' ἔθρησε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς στερεὰν πέτραν· Ἰν' ἰδῇ καὶ αὐτὸ εἰ καὶ νῦν ὡς εἰκελ ἐπιλέλησται· Ἰν' ἀνθρωπίνως εἶπω, καὶ περιπαθῶς ὡς ἀνθρωπῶς τε ἐγένετο· καὶ τὰ σωματικὰ ἀνεδέξατο· ὅμως δὲ ὡς υἱοὶ *Σιών* οἱ τίμιοι καὶ ἀντιθέμενοι χρυσίῳ· οἱ λειτουργοὶ, καὶ ἱερεῖς, καὶ οὗτοι τοῦ μεγάλου καὶ καινοῦ θύματος· καὶ εἰ τὸ ἑτερον ἐν διακόνους καὶ ὑποδιακόνους· καὶ τοὺς αἵρουσι τὰ σκεύη καὶ καθαιρούσι· καὶ μελουργοὺς, καὶ ὁμωροῦς, καὶ ψάλταις σύστημα τε καὶ πληρωμα· οἱ, ὡς ἱερεῖμας φῆσαι, τρωφροὶ τε καὶ κακῶν ἀπαθεῖς· καὶ τὰς ὁφείσεις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι περιφέροντες, πῶς νῦν μετετίθεισθε; ποῦ ἀθροίσεσθε; πῶς ἐστράφη ἡ καρὰ ἡμῶν εἰς πίνθος; πῶς αἱ ὀφθαλμοὶ εἰς θρήνους; Οὐ καλὸν ἦν ἡμῖν καὶ ὅσιον, ὡς καὶ ἔμοι ἐδοξε καὶ πάνσι, προαποθανεῖν, ἢ συναποθανεῖν τῷ πτώματι; Ἐπεὶ δὲ ὁ Θεὸς ζῆν ἡμῖν ἔδωκε καὶ ἐγκατάλειμμα ἡμῖν ὅμᾳς ὁπλίσκετο, ζητῶ ποῦ τὸ ἱερὸν ὁμῶν κἀθῆται νῦν ἡ ἱσταται σιμνολόγημα· ποῦ ἡ σόνοδος· ποῦ ἡ συνέλευσις;

που ἡ συζήτης τῶν Γραφικῶν βητῶν τι περὶ τῆς συμφορᾶς ἐκείνης φιλοσοφείτε, περὶ εὐδοκίᾳς· περὶ παραγωγῆς, περὶ οἰκονομίας, περὶ τῶν ἀνεφίκτων χρημάτων· εἰ τις ἐδόθη ὑμῖν ἡ ἀπεκαλύφθη λόγος· εἰπατε καὶ ἡμῖν· καὶ μὴ ἐάσητε μόνον τῷ ἀποσπάσмати τοῦ ἱεροῦ ὅμου προσανέχιν· οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καιρῷ τοῦτ' ἐλθόντων ἄρχων ἡ προφήτης ἡ ἡγούμενος· οὐδὲ ὀλοκαύτωσις· οὐδὲ θυσία, οὐδὲ προσφορά, οὐδὲ θυμίαμα. Οὐ τόπος τοῦ καρπῶσαι ἐν ὧπιν σου καὶ εὐρεῖν εἰς· ἀλλ' ὑμεῖς μὲν καὶ σώζοισθε καὶ ἴδοτε τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ ἀναγομένην εἰς ὕψος καὶ ἀνακαίνισμένην, καὶ ταῖς εὐχαῖς συγκάμωτε, καὶ δοξασθήσοισθε ἐν αὐτῇ καὶ λαμπρυνθήσοισθε· οὐ δὲ, ἤλιε, καὶ σελήνη, καὶ ἀστέρες ὑμεῖς, ποῦ ποτε ἄρτι φαίνεσθε; ποῦ αὐγάζεσθε; ποῦ τὰ ἀκτίνας ἀνίσχοντες πέμπετε; ποῖος ὑμᾶς ἱερός οἶκος ἐκδέχεται καὶ ὑποδέχεται; τίνη ἐναβρύνεσθε νῦν; τίνη ἀντιλαμβάνετε; ποῦ ἔργον ἐναεμνύνεσθε; τίς ἰδεῖν ὑμᾶς ἄνω βλέπων ἰθὺς; τίς οὐχὶ μᾶλλον κατακύπτων ἐν σκότει διαπορεύεται, καὶ φῶς ἀποστρέφεται; Οὐκ ἔδει σε περιβαλέσθαι σκότος τὸ πένθιμον; ἐκεῖνο τοῦτο ἦδη δεύτερον, φωστήρων ἄριστε καὶ μέγιστε ἤλιε; οὐχὶ καὶ σὲ, πανσεληνε, κωνοειδεῖ τινι σκιάσмати ὑποδραμεῖν καὶ ὑποκρυθῆναι ἡ ἐκλεῖψαι; Ἄλλ' οὕτω παρῆλθε τὸ γεγονός ὡς ἀγένητον· καὶ ποῦ ἐνδοξασθήσεσθε; Ἐγὼ οὖν πολλάκις ὑμᾶς εἶδον ἐν τῷ σελασφόρῳ περιγνώμην· ναὶ ἐκεῖνον· καὶ ἰδὼν ἐθαύμασα καὶ τὴν αἰτίαν ἠρεύνησα, δι' ἣν τοῦτο ὑπέστητε. Καὶ τὸ τοῦ ναοῦ κάλλος στίβον ἔμαθον τῆς διατριβῆς ἐκείνης. Καίτοι δυσέρωτας ὑμᾶς ἦμην εἶναι ἡ ἀνέρωτας· ποῖ δέ· μοι καὶ δι' ὧς ἐφάνης τῆς ἡμέρας; ἤλιε, ἐμφιλοχρῶν ἐκείσε· καὶ στρεφόμενος καὶ φαίνων καὶ λάμπων· καὶ ἐκὼν οὐκ ἀφίστασο ἡ μεθίστασο· ἕως ἡ νύξ ἐπῆλθε τὴν διάδοχόν σοι σελήνην φέρουσα. Καὶ τοῦτο ἐγὼ βλέπων ἐλογίζομην ὅτι καὶ γίγαντα καὶ νυμφίον ἐκ τοῦ παστοῦ ἐξερχόμενον ὁ μελωδὸς Δαυὶδ σε προανεφώνησε. Προεῖδε γάρ σε ἐκεῖνος τοῦ παμφοῦς ἐκείνου ναοῦ ἔρποντα. Καὶ εἶπε δέ σοι ταῦτα. Καὶ νῦν τοῦτον οὐκ ἐνερπάτης πίπτοντα δι' ὧν ἡς μελῶν· δι' ὧν ἐνδοξότερος, δι' ὧν φαυρότερος ἔσθ'· καὶ σὺ πάντων ἀδόξαστος ταπεινωθήσῃ μικρὸν καὶ συγνώσεις ἐπὶ τῷ πτώματι· ἵνα μάθης ἀλλοιωτὸς καὶ αὐτὸς καὶ τρεπὸς γεγονώς, καὶ φθορᾷ ὑποκειμένος· οὗτος δὲ εἰ μὲν ἀναστήσεται, καὶ ὕψωθήσεται, καὶ ἰδραιωθήσεται, ἡ συντελεσθήσεται, οὐκ ἐμὸν εἰδέναι· τὸ δ' ἐμὸν εἰ ἐπιβίωσω, εἰ εἰσέλθω, εἰ εἶδω, εἰ προσκυνήσω, εἰ θεοκλυτήσω, Θεοῦ ἄρα τοῦτο κίχαινο εἰδότης·

A congregatio? ubi affluentia? ubi expositio scripturarum verborum? utrum aliquid de hac calamitate disacerat; de benevolentia, de remissione, de dispensatione, de inaccessis divitiis, utrum aliquis datus sit vobis aut absconditus sermo? dicite nobis, neque sinite uni e templi fragmentis hymnos adherere. Non est in hoc tempore loquens princeps, propheta aut dux; non holocaustum; non sacrificium neque oblatio; non incensum, nec locus colligendi coram te et inveniendi misericordiam. Vos autem mementote et videte novam Jerusalem ascendentem in altum et renovatam; precibus adjuvate, et glorificabimini in illa et magnificabimini. Tu autem, sol et luna, vos stellae, ubi nunc lucetis? ubi fulgetis? ubi radios mittitis orientes? quomodo vos altera domus excipit et hospitatur? qua nunc gloriimini? quid illuminatis? quo ornatu gaudetis? quis cernere vos superne aspiciens vellet? quis non potius caput inclinans in tenebris graditur? Lucem enim abhorrens non timuit circumdari tenebris lugubribus. Hoc idem jam secundo illuminas, optime et maxime sol: non plena luna, conica sub umbra submitteris, ocularis et defleis; sed ita apparuit quod factum est ut non factum, et ubi colemini? Ego igitur saepe vos vidi in hoc fulgenti sphaerico templo; et videns obstupul, et causam quaesivi, cur ibi habitaretis; et templi pulchritudinem causam didici hujus morationis. Et vos quidem reputabam in amore infelices aut amoris expertes esse, hic mihi toto die visus es, sol, ex amica sede exani, et volvens et lucem et fulgens, et libens non abcedebas nec locum mutabas, usquedum nox venerit alienantem tibi lunam ducens. Et illud cernens cogitabam te ut gigantem, ut sponsum e thalamo egredientem vatem David cecinisse: hic enim praevixit te hujus fulgentis templi amore captum, et haec de te locutus est. Et nunc illi collapsus non adheres! Per quae major esses? per quae illustrior? per quae splendidior eris? Et tu omnium maxime inglorius demitteris brevi et obscuraberis hac destructione, ut discas et tu inconstans et volubilis factus, eadem ruina prostratus. Hoc autem templum restaurabitur, aedificabitur, firmabitur aut perficietur? meum scire non est; meum autem, si superstes sum, si ingredior, si video, si adoro, si divina eloquia audio, Deo igitur hoc et illud sciente. . . .

JOANNES MOSCHUS.

NOTITIA.

(FABRIC. *Biblioth. Græc.* edit. Harles. t. X, p. 124.)

Joannes Moschus (a) cognomento Εὐκρατής (b), (unde corruptum *Euerates* vel *Evirati* nomen concinnare alii), monasticam vitam in cœnobio S. Theodosii (c), Hierosolymis et in deserto ad Jordanem et in nova S. Sabæ laura coluit, Κανονάρχου sive præcentoris etiam officio functus, ut ipse testatur, cap. 50. Hic post visitata temporibus Tiberii et Mauricii imperatorum (d) per longinquam peregrinationem quam plurima Syriæ et Ægypti atque Occidentis etiam monasteria, animum ad scribendum appulit notissimumque illum librum de Vitis monachorum illius ætatis usque ad Heraclii (e) tempora fabulosis non destitutum narrationibus, composuit ad Sophronium sophistam, discipulum (f) et itinerum comitem, (deinde patriarcham Hierosolymitanum), quem *ταρὸν καὶ πιστὸν τέκνον* appellat in præfat. et fratrem c. 92 et 135. atque abbatem fratrem, c. 102, meminitque iterum cap. 21, 69, 110, 111, 113, 157, 162 et 77, ubi Stephanum sophistam cum illo frequentasse se testatur. Passim invehitur in hæresin Severi Acephali, neque abnuat, se profecisse ex aliorum scriptis, quæ ante illud tempus de monachorum vita et gestis exstabant. Sic cap. 55, laudat *πρότερον γερωνίκον*, et cap. 112 : Καὶ ἀναγινωσκόντων ἡμῶν εἰς τὸ παραδείσιον τὰ ἀποφθέγματα τῶν ἁγίων Πατέρων. Diem obiisse supremum a. C. 620, a Joanne Bollandio adnotatum reperi.

Titulus libri : *Pratum, viridarium, novus paradisus*, Ἀσκητῶν seu Ἀσκητῶν ἡμετέρων sive Νέος Παράδεισος (g). In editis codicibus absolvitur capitibus cxcix, cum Photius

NOTÆ.

(a) Ἰωάννης μὲν ὄνομα αὐτοῦ, ἐξ ἐπικλήσεως δὲ Ἰάκωβο, ὅπου Μόσχου. Photius cod. 199. Sic Jo. Moschi dicendus esset; sed Jo. Moschus dicitur, ut Apollonius Molo, Athenodorus Sandon, Apion Plistonices, Herodes Atticus, pro Autici, Plistonice, Sandonis, Molonis. Vide Valesium ad Ammian. XIV, 8. Non igitur credibile est, quod Rosweidus prolegom. 12, in Vitae Patrum, Moschum a natione ita dictum suspiciat. Joannis nomen solum scriptor ipse exprimit, c. 77 : Dixit mihi Sophronius : vere, abba Joannes, hodie nihil ultra studeamus. Hæc ergo scripsimus, ut et vos pariter edificemini. FABRIC. Conf. de illo G. L. Voss. De Histor. gr. II, c. 25, p. 220. Cave, in SS. Eccles. Hist. literar. I, p. 584 seq. L. Ell. du Pin, Nouv. biblioth. tom. VI, pag. 17. R. Ceillier, Hist. gen. des aut. eccles. tom. XXVII, pag. 610. Hamburg. Zuerlæss. Nachricht. III, p. 469 seqq. Saxius in Onom. lit. II, p. 67 seq. qui eum, duce Photio, nominat Joannem Moschi, scil. filium. HARL.

(b) Apud Cotelierum tom. II, Monument. p. 341. Ἰωάννου τοῦ Εὐκρατῆ βίβλος ἡ ἐπιγεγραμμένη Ἀσκητῶν. [et ita ab ipso Caveo, l. c.] Confer Cotelieri Notas p. 655, et tom. I, p. 795.

(c) Photius, cod. 199.

(d) Vide Moschum in Prato, cap. 112, 127, 155; Photium, ibid.

(e) Photius, cod. 198.

(f) Photius : Τὸ παρὸν σύνταγμα γράφει καὶ προσφωνεῖ Σωφρόνιον ἢ Σωφρόνῳ τῷ οἰκίῳ μαθητῇ καὶ ἐγγεγραμμένῳ αὐτῷ τούτῳ τὴν τοῦ βίου μέλλουσαν ἐκρίτασθαι πρὸς τὰ ἀμείνονα προτεταμένους μεταβολῇ. Joannes Antiochenus a Coteliero editus tom. I Monument. p. 167 : Ἡ τοῦ δαστοῦ Ἰωάννου πρὸς τὸν μαθητὴν Σωφρόνιον, ἥτοι ὁ Νέος παράδεισος. Neuter Sophronium illum monet fuisse eundem cum patriarcha Hierosol. Nihilominus eundem esse non dubitarunt Patres secundæ Nicænæ sy-

nodi, Jo. Damascenus et Nicephorus, sed qui Sophronio ipsi Ἀσκητῶν περιπερὴν velut auctori tribuunt, ut mox infra dicitur.

(g) Cotelierus tom. I Monument. p. 748. Lambecius, VIII, p. 599. Fana. De cod. Cesar. 43, 2, p. 844 seqq. ed. Kollar. Ille autem cod. duplicem habet præfationem : prior continet vitam Jo. Moschi, ab anonymo conscriptam ; posterior autem est ipsius Jo. Moschi ad Sophronium. In eod. vol. p. 815. seqq. Lambec. recensuit cod. 38, in quo est n. 24, ex Jo. Moschi Limonario cap. 78, continens narrationem stupendi miraculi [seu miræ fabulæ Milesiæ.] puellæ mortuæ, quæ exspoliatorum suum detinuit, nec eum relaxare voluit, donec is promitteret, se monachum futurum. Inscriptio et principium est : Περὶ τοῦ τυμβωρύχου λόγος ὡφελίμος ἐκ τοῦ Γερωνίκου etc. Add. in eod. vol. p. 576, notam Lambec. qui attulit testimonium Leonitii de Moscho et Sophronio, auctoribus Prati spiritualis. — In cod. 165, n. 21 et 22, duæ narrationes ex Jo. Moschi Prato spirituali ; excusæ in Herib. Rosweidi Vitae Patrum, ed. Antwerp. 1628 fol. p. 866 et 914. — Fragmenta quædam, in eod. Cesar. 166 I. — Excerpta ex eo, in Joannis patriarchæ Antioch. eclogis asceticis, in cod. 241, I. V. Lambec. IV, p. 385 et 387, vol. V, p. 222 seqq. — Florentiæ in bibl. Laur. cod. 3 n. 4, Joannis τοῦ Εὐκρατοῦ pratum spirituale : in quo cod. enarratio dividitur in capita, quæ sub uno tantum numero in editione comprehenduntur in plura subdivisit, observante Bandin. in Cat. codd. Gr. Laurent. I, p. 471. — In eod. cod. n. 6. (et in cod. Coisl. 232 teste Montf. in bibl. Coisl. p. 295.) est Novus Paradisus D. Daniel. Scetiote. V. Bandin. I. c. — Venetiis in cod. Naniano 42, 5. Jo. Moschi Limonarium, quod in hoc cod. constat capp. 165. V. Cat. codd. Græc. Nanian. p. 53 sq. in eod. cod. n. 4. Palladii opus dicitur Novus Paradisus. Vid. supra in

304 διηγήμασι constantem legerit. Sed idem testatur, sua jam ætate fuisse codices alios aliis auctoribus (A), et in nonnullis διηγήματα sive narrationum capita 342. In margine codicis ms. Margunii vocatur πατερικόν. Vide Rosweidum, p. 20, Prolegomenon ad Vitas Patrum.

Prodiit primum typis exscriptus Italice, nescio quo interprete, cujus editionis Lipomanus facit mentionem. FABR. Fossius in Cat. bibl. Magliabech. tom. II, col. 817 seq. recensuit opus: *Vitæ SS. Patrum*; Italica Vicentiæ 1479 fol. min. Pars prima ascribitur Hieronymo; secunda Eradio; tertia Jo. Monacho; quarta Leontio, episcopo Neapoleos in Cypro; quinta Theophilo, Sergio et Elchino: quibus additur *Pratum spirituale* Joannis Epirati ad Sophronium, ex Latino Ambrosii Camaldulensis Italice redditum a Feo Belcario, etc. tum aliam edit. Venetiis 1488 fol. min. (et Venet. 1634, k. V. Paiton. l. c. pag. 139 seq.) col: 818 seq. partim uberius recensuit. — Paitoni in Bibliotheca degli autori antich. Gr. e Lat. volgarizz. tom. II, sub voc. S. Girolamo, p. 135 seqq. multas Hieron. Vitarum SS. Patrum versiones enumerat Italicas, quarum multis addita est versio *Prati spiritualis* Italica, (col *Prato spirituale*, riscontrate col Latino et in lingua Toscana ridotte, etc.) Venet. 1542 fol. (In exemplaris sine notatam fuisse edit. primam 1475, monet Paiton.) — Ibid. 1557, fol. — 1565, k. — 1568, k. — 1569 fol. — 1579, k. — Col *Prato fiorito*, Venet. 1580, k. — Correct. a Jo. Mar. Verdizotti, ibid. 1585, k. — Emendat. ibid. 1589, k. — 1605, k. — Brescia, 1619, k. Venet. 1620, k. — Col *Prato spirituale*, dinuovo in questa ultima impressione corrette et emendate. — *Il Paradiso*, etc. Venet. 1623, k.; — 1668, 1672, 1678, k.; Florent. 1731, k.; in tom. II, curante Domenico Maria Manni, qui apud Paiton. p. 141, adnotavit, ab Ambrosio Camaldulensi e Græco in Latinum sermonem translatum fuisse *Pratum spirituale*, a. 1422. HARL.

Deinde Latine ex Ambrosii Camaldulensis interpretatione, in tomo septimo Aloysii Lipomanni, Venet. 1558, k. Et inde recusus seorsim Colonia 1583, et plus simpliciter vice in *Bibliotheca Patrum*. Idem libri decimi locum occupat in *Vitis Patrum* Heriberti Rosweidi, qui etiam notas breves addidit. Antwerp. 1615; Lugd. 1617; Antwerp. 1628, fol.

Græce et Latine denique lucem vidit in Auctario Bibl. patrum Duceano, Paris, 1624, tom. II, p. 1037; et in *Bibliotheca Patrum* Paris. a. 1644, 1654, tom. XIII. Sed Græca plurimis capitibus (?) trunca, ex mss. codicibus, uno bibl. Regiæ, 2464, et tribus Colbertinis supplavit Jo. Baptista Cotelerius, Supplementaque illa Græce et Latine vulgavit. Paris. 1681, k, tom. II *Monumentor. Ecclesiæ Græcæ*, p. 341-456.

Paschasius Auriacus (d'Orange) ordinis Minorum lector in conventu Insulensi non Latine vertit Moschi *Pratum* (ut Possevinus tom. II *Apparatus S.* p. 426, tradit), sed Gallice, quæ ejus versio prodiiit Lovanii a. 1599. Vide Sweertii *Athenas Belgicas*, p. 592.

Jo. Moschi *Historiolam de Synesio episcopo, et Evagrio philosopho*, ex cod. Barocciano Bibl. Bodleianæ, Gr. et Lat. edidit Car. Christi. Woog. Lips. 1758, k. V. Saxii *Onom.* lit. I, p. 468; et II, p. 68. HARL.

Postquam Palladii Lausiæ celebravit Nicephorus VIII, 41, *Hist.*, subjungit: Πολὺν δὲ καὶ Σωφρόνιος ὁ Ἱεροσολύμων καὶ ἀγαθὴν ἱστορίαν περὶ τούτων (μοναχῶν) ἡμῖν καταλλοίπιν, Λαμῶνα καὶ Νέον Παράδεισον τὴν συγγραφὴν ὀνομάσας. *Locupletem quoque et utilem de eis (monachis) historiam Sophronius Hierosolymitanus nobis reliquit*, Prati et novi Paradisi titulo, scripto ei indito. Intelligit itaque Sophronium, qui in patriarchatu Hierosolymitano successit, a. C. 629, Modesto, et a. 638, diem obiit, de cujus vita consulendus Papebrochius in *Actis Sanctor.* ad 11 Martii tom. II, p. 65 seq., ut dixi volumine superiore octavo p. 199 seq. [s. vol. IX, p. 167 seq. n. 17. nostræ edit.] cum illius scripta persequeretur. Joannes Damascenus, lib. I, *Pro imaginibus*, p. 328, affert locum ex τοῦ Λαμωναρίου τοῦ ἀγίου Πατρὸς ἡμῶν

NOTE.

notit. codd. Palladii *Lausiæ. Hist.* — Taurini in cod. quondam Regio 100, sine nomine quidem auctoris, Jo. Moschi *Limnarium*: inc. Ἀρχὴ τῶν διηγήσεων. V. Cat. codd. Gr. Taurin. p. 187. — Paris. in bibl. publ. cod. 916 n. 2, Jo. Moschi, *Pratum spirituale*: primum tamen folium desideratur: idem in cod. 1605 2, et in cod. Coisl. 257. V. Montfaucon. *Bibl. Coisl.* p. 304, in Paris. cod. 1539, 2, Jo. Eucratæ *Spirit. pratum*: deest autem finis. — In cod. 2751, 8, Jo. Moschi *Oratio funebris inedita, in laudem Luca Notaræ, magni ducis*. — In cod. Coisl. 570, sine auctoris nomine, centum et quinque capp. spiritualia, quorum maxima pars deest initio. V. Montf. *Bibl. Coisl.* p. 575 seq. HARL.

(A) Phot. Καὶ τὰ διηγήματα δὲ οὐχὶ τὸν Ἰσὺν ἀριθμῶν ἀν' ἑκάστῃ εὐρήσεις τοῖς βιβλίοις διασκευασμένα. Ἄλλ' ἐν τισὶ καὶ εἰς δύο καὶ τρισσάκοντα καὶ τριακοσίους διηλωμένα: τοῦτο μὲν ἐνίοις κεφαλαίων ἐπὶ διαίρεσι τοῦ ἀριθμοῦ συναρμωμένον, τοῦτο δὲ καὶ διηγημάτων Ἰσὺν ὡς περὶ νόηκ. Mentio hujus operis etiam in questionibus Anastasii q. 60, p. 528, ubi locus affertur ex τοῦ Λαμωναρίου. Præterea in Vita Gregorii M. scripta a Joanne Dia-

cono circa a. 872, et apud Surium 12 Martii obvia, libr. II, c. 45: « Nihilominus ex libro qui a Græcis Ἀσπιδὸν dicitur, a Latinis vero intelligitur *Campus* vel *Pratum*, præceptor meus inter alia toto orbe diffamata jam miracula interpretatus est mihi scribens: Enarravit nobis presbyter nomine Petrus, de S. Gregorio, » etc. ex Moschi cap. 193. Et libr. IV, cap. 63. « Sed ne solis verbis tanti præsulis humilitas inculcari credatur, superest, ut Græcorum relationibus ad me nuper interpretatis eadem patri humilitas viva operibus demonstretur. In quibus videlicet ita refertur: Enarravit nobis abbas Joannes Persa, » etc. ex Moschi cap. 151.

(i) Desunt capita 5, 7, 9, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 26, 28, usque ad 42, 44, 51, 59, 61, 62, 74, 75, 76, 82, 83, 84, 86, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 100, 102, 103, 104, 106, 109, 110, 111, 115, 117, 120, 121, 122, 124, 126, 128, 130, 131, 132, 137, 138, 139, 140, 144, 146, 147, 148, 151, 152, 153, 154, 157, 168, 169, 170, 171, 172, 178, 179, 180, 191, 202, usque ad 206, 208, 209, 211, usque ad 219; et pars capitum 8, 18, 57, 69, 105, 127, 156, 163, 197.

Σωφρονίου Ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων, eundemque repetit lib. II, p. 344; et lib. III, p. 352. In synodo secunda Nicæna, a. C. 787 celebrata, actione 4, tom. III *Concil.* edit. Binianæ affertur idem locus τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σωφρονίου ἐκ τοῦ Λαιμωναρίου. Et alii tres, actione 5, p. 614. seq. ἐκ τοῦ Λαιμωναρίου. Cum eadem iisdem verbis in *Prato* Joannis Moschi legantur, satis apparet Sophronium patriarcham Hierosolym. eundem esse cum Sophronio Joannis Moschi discipulo, cui pratum ille suum inscripsit: deinde illam de monachis historiam, quam Jo. Moschus scripserat, tributam fuisse ab aliquibus Sophronio (j) tanquam auctori, non modo, quoniam Jo. Moschi magistri sui itinerum operisque socius exstitit, sed insuper, quia Sophronius hoc opus publicum fecit, ut ex Prologo græco, qui operi præfixus est, notavit Michael, le Quien ad Damascen. tom. I, pag. 323. [Add. supra, vol. VIII, p. 90, med.]

NOTÆ.

(j) Confer Rob. Coci censuram scriptorum pag. 423 seq. et Aloysii Lipomanni præfat. ad Moschum.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΕΥΚΡΑΤΑ (α)

ΒΙΒΛΟΣ, Η ΑΕΤΟΜΕΝΗ

ΛΕΙΜΩΝ

ΑΙΑ ΤΟ ΠΟΛΥΑΝΘΗ ΒΙΩΝ ΔΙΗΓΗΤΗΙΝ ΤΗΕ ΟΥΡΑΝΟΠΟΡΟΥ ΡΟΔΩΝΙΑΣ ΦΕΡΕΙΝ.

BEATI JOANNIS EUCRATÆ

LIBER QUI INSCRIBITUR

PRATUM

QUOD FLORIDAM PROFERAT VITARUM NARRATIONEM CŒLESTIS ROSETI.

(DUCÆUS, *Supplem.* t. II, p. 4055, et COTELERIUS, *Monument. Eccles. Græc.* t. II, p. 341.)

ALOYSIUS LIPOMANUS EPISCOPUS VERONENSIS, SINCERO LECTORI.

Liber hic, quem in tertia hujus septimi tom. parte legendum exponimus, *Pratum spirituale* nominatur, ex Græco Latinus per doctum virum Ambrosium Camaldulensem monachum redditus, quem adhuc typis excusum, non nisi vernacula, atque ea Italica lingua habuimus. Tanta autem spiritualium flosculorum amœnitate refertus est, ut in Paradisi deliciis ortus esse videatur. In eo siquidem antiquorum monachorum, et aliorum patrum Deo ex intimis præcordiis servientium redolet vitæ splendor, regularis disciplinæ observantia, pudicitiae et continentiae norma, victus et vestitus parcimonia, contra hæreticos invicta constantia, in jeuniis, vigiliis, et orationibus assidua perseverantia, et erga Dominum Jesum Christum eximius et inestimabilis amor: quinetiam admirabilia quædam ac Spiritu sancto plena responsa, quæ legentium mentes spirituali quadam dulcedine perfundunt: sanctarum denique mulierum invicta fides, castitas incomparabilis, et felix earum in Deo consummatio. O si tales modo inveniremus milites Christo servientes, quam illustres, quam splendida, quam decora esset Ecclesia nostræ facies, quam adeo dejectam, et obsoletam, ac supra pelles Salomonis, atque Moysi Æthiopissam (pro dolor) denigratam conspiciamus. Quod autem libro huic integra fides præstari possit, nec inter apocrypha censeatur, facit duorum amplissimorum Patrum Græcorum testimonium: quorum alter est Photius patriarcha Constantinopolitanus; alter, Joannes Damascenus, qui in fine primi libri, quem *Pro imaginibus* scripsit, quoddam mirabile factum, quod in hoc libro describitur, narrat, hac nota præmissa, ἐκ τοῦ Λαιμωναρίου τοῦ ἀγίου Πατρὸς ἡμῶν Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱερο-

NOTÆ.

(α) Ἰωάννου τοῦ Εὐκράτᾳ. Docemur per istum titulum, et per illum quem ex alio ms. retulimus in notis t. I, Joannem Moschum, celebrem inter ecclesiasticos scriptores virum, dictum etiam fuisse Eucratam: sicut in *Actis S. Maximi* p. xxxv, Sergius ὁ Εὐκράτᾳ; et ab ipso Maximo epistola ad

Joannem cubicularium, p. 260, monachi οἱ ἐκκλησίαν Εὐκράτᾳδος memorantur, μὴ τῶν Εὐκράτᾳδων, act. 1 et 5 synodi CP. Sub Mena. Opus ejus editum fuit, cum Latine, tum etiam Græce in *Bibliotheca Patrum*. Sed Græca plurimis capitibus trunca sunt, quare hoc Supplemento indigebant.

σολύμων, hoc est, ex parvo *Prato* sancti Patris nostri Sophronii archiepiscopi Hierosolymorum. Joannes præterea diaconus, postea Romanus Pontifex, in quarto libro, quem de beati Gregorii Vita scripsit, cap. 63; hujus voluminis mentionem fecit, dum mirabile illius sancti Pontificis factum recenset, sic inquit : « Sed ne solis verbis tanti præsulis humilitas inculcari credatur, superest, ut ex Græcorum relationibus a me nuper interpretatis, eadem patris humilitas vivis operibus demonstraretur, in quibus videlicet ita refertur. Enarravit nobis abbas Joannes Persa, sanctus et venerandus vir existens (a); » et cætera, quæ sequuntur, prout in *Prato hoc spirituali*, cap. 151, habentur. Sed quod his omnibus majus est, in secunda Nicæna synodo, quæ pro cultu venerabilium imaginum contra Iconoclastas celebrata est, actione quarta ita legitur : « Eustachius venerabilis monachus, presbyter et præses mansionis Maximi, dixit : Et ego, Patres, sancti Sophronii Patris librum afferō continentem multorum sanctorum vitas; et si placeat, adducatur. Sancta synodus dixit : Legatur; Stephanus itaque monachus acceptum librum legit : « Ejusdem Patris nostri Sophronii e Limonario; dixit Theodorus abbas, Eliotes, quod erat quidam inclusus (b); » et cætera. Ubi totum caput 45, quod in hoc libro habetur, ad verbum redditur. Nihil est ergo quod de fide libri ambigere possis. Verum, scio statim moveberis, et dices : Quæ adduxisti pro libri commendatione, magnum scrupulum menti injiciunt. Namque tam Damascenus quam synodus librum Sophronio patriarchæ Hierosolymitano inscribunt, tu vero sub nomine Joannis cujusdam Evirati ad Sophronium sophistam illum scribentis evulgas. Quomodo ergo hæc convenire possunt inter se? Dubium sane haud contemnendum, et quod me ipsum quoque prima facie valde commovit. Sed profundius postea cogitanti omnis dubitationis caligo perfacile dimota est. Scriptor libri prorsus Joannes anachoreta fuit. Id tibi ex capite 77 voluminis ipsius liquido constare poterit. Photius quoque hunc ipsum auctorem libri Joannem Moschum (natione fortasse) fuisse asserit, cujus cognomen interpres Latinus forsitan Eviratum reddidit. Verum Sophronio his de causis attribuitur : vel quia ad ipsum per charissimum socium inscribitur, ut, quemadmodum et Rhetoricorum Ciceronis ad Herennium, et ejusdem ad Atticum epistolæ ad Herennium; et ad Atticum libri nuncupantur : sic Sophronii liber hic dicatur, quia ad Sophronium dirigitur, atque ex eo maxime quod ad usum illius imprimis conscriptus est. Namque auctor ipse in epistola, quam libro præmittit, fatetur se ex hoc *Prato* coronam Sophronio contexuisse, ac per eum aliis deinceps obtulisse : seu quia in hoc libro dicta et gesta ipsius Sophronii pro majori parte continentur. Nam is totius itineris libri hujus auctoris fuit individuis comes, et quæcunque ambobus ambulantiibus occurrerunt, vel quærentibus responderi contigit, diligentissime descripta sunt. Quare etiam hæc verba sæpissime iterata videbis : Venimus ego, et Dominus meus Sophronius sophista ad abbatem talem, et cætera. Et ideo semper etiam plurali locutione utitur dicens : « Perreximus, accessimus, vidimus. Narravit nobis senex monasterii dux. » Per quæ omnia conspici datur, scriptorem nunquam solum fuisse in his quæ narrat perquirendis. Sicut ergo Platonis Phædrus, Timæus, Gorgias, et Parmenides; et Tullii liber *De senectute*, Cato major, inscribuntur, a personis, quæ ibi colloquentes et disputantes inducuntur, quid obstat huic libro, quin Sophronii dicatur, cum in eo is ambulans, visitans, operans, interrogans, et respondens, ubique fere asseratur? Aut demum ex illa causa Sophronio ascribitur, quoniam una cum Joanne prædicto conscriptor (ut ita dicam) forte ejusdem libri fuit. Lege hujus voluminis caput 77, et in ejus principio ita scriptum reperies : « Ego et Dominus meus Sophronius perreximus ad philosophi Stephani domum doctrinæ gratia, » etc. Deinde in fine ejusdem capituli hoc modo scriptum legitur : « Ista cum audivimus, innuit mihi Dominus meus Sophronius, et recessimus, et dixit mihi : Vere, abba Joannes, hodie nihil ultra studeamus : satis enim ædificati sumus. Hæc ergo scripsimus, ut et vos pariter ædificemini. » Una ergo ex his rationibus, seu potius omnibus simul accedentibus, jure meritoque liber iste Sophronii nomine inscriptus videtur. Nec te moveat, quod in hoc libro Sophronius hic non appellatur Hierosolymorum patriarcha, sed sophista. Nam vocabulum hoc non in malam olim partem, sicut fit modo passim, sed in bonam accipiebatur : nec aliud designabat, quam sapientem, et prudentem hominem : qualis fuit et Libanius ille, ad quem multæ Magni Basilii epistolæ directæ fuerunt, ipsum maximis præconiis efferentes. Potuit ergo vir iste prius et monachus esse, et sophista nuncupari, inde vero ad sanctam Hierosolymorum sedem assumi, ex qua, tanquam digniori loco, postea denominationem accepit. Quo autem tempore vici hi, qui librum conscripserunt, claruerint, pro certo non habetur. Verum cum magni Gregorii Romani pontificis hujus nominis primi factum narrent, et synchronorum Cæsarum, videlicet Anastasii, Tiberii, Mauricii et Zenonis mentionem faciant, et in sexta synodo hic liber adducatur, conjectura asequi possumus, circa annum Domini sexcentisimum, illum fuisse conscriptum. Lege ergo libenti animo, et fide certa opus istud, candide lector, cujus exemplum ex apostolica bibliotheca accepimus : et ita mores, et vitam tuam ad ejus lectionem compone, ut talium tantorumque virorum, quos hic descriptos invenies, dignus æmulator exsistas : postmodum vero eorum consortio in æterna beatitudine feliciter adjungere. Quod tibi et mihi Dominus præstare dignetur, et omnibus qui Dominum Jesum diligunt in sinceritate. Vale.

NOTE.

(a) Idem miraculum, in aliis libris, hæreticorum dolo vitiatum legitur.

(b) Ejusd. syn. act. 5, in qua etiam citantur consequenter hujus lib. cap. 81 et 180.

JOANNIS EVIRATUS

DILECTO SUO IN CHRISTO, SOPHRONIO SOPHISTÆ.

Pratorum faciem verno maxime tempore esse A
 jucundissimam, charissime, perspicuum omnibus
 est, quam scilicet omnigenam florum grata varie-
 tas efficit, intuentium in se provocans aspectum,
 ac prætereuntes detinens, ipsosque varie pascens.
 Namque arridet oculis, ac mulcet olfactum. Hujus
 vere prati pars rosarum rubore vernat: pars item
 albescens liliis, ab aspectu roseo tuentes, ad se facile
 advocat. Alia item ex parte violæ rutilant, colore-
 que suo purpuram regis imitantur. Prorsusque var-
 rius, ac differens florum innumerabilium aspectus,
 atque fragantia, undique gratiam pullulat. Hujus-
 modi præsens quoque opus arbitrare, sancte ac
 fidelissime filii, Sophroni. Quippe reperies in eo
 virtutes sanctorum virorum, qui temporibus no-
 stris claruere, ac juxta Psalmistæ sententiam,
 Secus decursus aquarum plantati sunt. (Psalm. I,
 3.) Qui cum omnes Deo accepti maxime, gratique
 fuerint, alius tamen alio virtutis genere magis de-
 coratur: atque ex hac suavi varietate virtutum,
 grata venustas, amœnaque facies surgit. Ex his ego
 flores puererrimos decerpens, coronam tibi ex
 immarcescibili ac perenni prato contexui, fidelis-
 sime filii, eamque tibi, ac per te omnibus offero.
 Quamobrem præsens quoque opus, pratum appel-
 lare placuit, propter oblectationem, suaveolen-
 tiam, et utilitatem, quam ex eo legentes capient.
 Virtus enim vitæ, morumque honestas est, ad
 quam non sola divinarum rerum meditatio, fides-
 que recta ducit, verum et aliorum conversatio, vita-
 que virtutibus plena in scriptis tradita. Quocirca
 hoc mihi negotium assumpsi confidens in Domino.
 filii charissime, idque vestræ charitati persuasum
 esse cupiens, quia apud in morem, utilia quæque,
 ac vere prosecutus, sanctorum Patrum recte facta
 pro animarum lucro descripsi.

Τῶν ἐπρινῶν λειμῶνων τὴν θέαν, ἀγαπητέ, πολ-
 λῆς εὐρίσκω τέρψεως γέμουσαν, ἥν ἡ παντοδαπῆς
 τῶν ἀνθέων βλάστη τοῖς θεωμένοις παρέχεται· κατ-
 έχουσα τοὺς παριόντας, καὶ ἐστιῶσα ποικίλως αὐτοὺς·
 κατὰ τι μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς φαίδρύνουσα, κατὰ τι δὲ
 νῦν τὴν ὁσφρησιν ἡδύνουσα. Τοῦτου μὲν γὰρ τοῦ
 λειμῶνος τὸ τυχὸν τῇ τῶν ῥόδων ἐρυθρότητι κα-
 ταλῆμπται· τοῖς δὲ κρίνοις ἕτερον ἂν εἴη χωρίον·
 ἱκανῶς ἀπὸ τῶν ῥόδων ἐφ' ἑαυτὰ βιάσασθαι προτε-
 πόμεινα· ἄλλοθεν ἀπαστράπτει τὸ χρῶμα τῶν ἰων,
 βασιλικῆς ὑπάρχον μίμημα πορφυρίδος· καὶ εὖως ἡ
 ποικίλη καὶ διάφορος τῶν ἀμυθῆτων ἀνθέων, εὐ-
 ωδίας τε καὶ τέρψεως χάρισμα πάντοθεν ἀναδίδεται.
 Τιοῦτον δὲ καὶ τὸ παρὸν πόνημα ὑπολάμβανε, ἱερὸν
 καὶ πιστὸν τέκνον Σωφρόνιε. Εὐρήσεις γὰρ ἐν αὐτῷ
 ἀρετὰς ἁγίων ἀνδρῶν ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν διαλαμ-
 ψάντων· καὶ κατὰ τὸ ψαλμικὸν ἐκεῖνο λόγιον, παρὰ
 τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν πεφυτευμένους· καὶ πάν-
 των μὲν χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν θεοφιλῶν
 ὁμοίως· ἄλλοτε ἄλλου ἐν ἁλλαις ἀρεταῖς ὠραϊζομένου
 κάλλει τε καὶ εὐπρεπείᾳ, ἐξ ὧν τὰ καλὰ δρεψάμενος
 ἀνθὴ πλεκτὸν στέφανον ἀκηράτου λειμῶνος λαβὼν,
 προσφέρω σοι, τέκνον πιστότατον, καὶ διὰ σοῦ τοῖς
 πασι. Διὸ καὶ τὸ παρὸν τοῦτο τὸ πόνημα λειμῶνα
 ἀπεκαλέσαμεν, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ τέρψιν τε καὶ εὐ-
 ωδίαν, καὶ ὠφέλειαν τοῖς ἐντυχάνουσιν. Ἀρετὴ γὰρ
 βίου, καὶ τρόπος σεμνότητος, οὐ μόνον ἡ περὶ τὰ
 θεῖα μελέτη, καὶ τὸ εὐ περρονηκέναι, καὶ περὶ τὰ
 τῆς μαλ्लον ἐμφιλογηρεῖν· ἀλλὰ καὶ τὰς ἁλλων ἀνα-
 γράφεσθαι πολιτείας. Διὸ πρὸς τὸ παρὸν ἐλήλακα
 σύνταγμα, πληροφορῶν τὴν ὑμετέραν, τέκνον, ἀγά-
 πην, ὡς πολλὴν καὶ ἀληθῆ συλλογὴν ἐποιήσαμην·
 ὥς ἐπὶ τῆς σοφωτάτης μελίτης τὰ ψυχωφελῆ τῶν
 Πατέρων ἀρυσάμενος κατορθώματα. Ἐντεῦθεν οὖν
 ἀρξομαι λέγειν οὕτως ταῦτα.

CAPUT I.

Vita sanctis senis Joannis, et de spelunca Sapsis.

Erat senex quidam habitans in monasterio abbatis
 Eustorgii, Joannes nomine, quem sanctus Elias ar-
 chiepiscopus Jerosolymorum voluit præpositum mo-
 nasterii constituere. Ille vero non acquiescebat, di-
 cens: In montem Sina orationis causa pergere volo.
 Archiepiscopus autem cogebat eum, ut prius abbas
 fieret, et postea pergeret quo vellet. Cum vero senex
 non acquiesceret, dimisit eum spondentem, se, post-
 quam reversus esset, suscepturum regiminis curam.
 Et ita salutato archiepiscopo iter arripuit, ut ad Sina
 montem proficisceretur, assumpto secum et discipulo
 suo. Transvadatoque Jordane fluvio, cum vix uno la-

Ἦν τις γέρων οἰκῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἀββῆ Εὐστοργ-
 γίου, ὄντινα ὃ ἐν ἁγίοις ἡμῶν ὁ ἀρχιεπίσκοπος
 Ἱεροσολύμων ἠθέλησεν ποιῆσαι ἡγούμενον τοῦ μο-
 ναστηρίου. Ὁ δὲ οὐ κατεδέξατο, λέγων· Ἐν τῷ Σινᾷ
 δεῖ μοι ἔλθω γενέσθαι εὐχῆς χάριν. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκο-
 πος ἠνάγκαζεν αὐτὸν γενέσθαι, καὶ οὕτως ἀπέλθειν.
 Οὐκ ἀνασχεθέντα δὲ αὐτοῦ τὸν γέροντα, ἀπέλυσεν
 συνταξάμενον, μετὰ τὴν ἐπάνοδον τὴν ἡγεμονίαν
 καταδέχεσθαι. Καὶ δι' οὗτω· ἀσπασάμενος τὸν ἀρχιε-
 πίσκοπον, ἐξῆλθεν τὴν ὁδοπορίαν ποιούμενος ἐπὶ τὸ
 Σίναιον ὄρος, λαβὼν τὸν ἑαυτοῦ μαθητὴν. Καὶ δια-
 δάντος τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, ὡς ἀπὸ σημείου

ἐνός, ἤρξατο φρικτῶν ὁ γέρων καὶ πυρέσσειν. Ὡς δὲ οὐκ ἐδύνατο περιπατῆσαι, εὗρον σπηλαίον μικρὸν, καὶ εἰσῆλθον ἐν αὐτῷ πρὸς τὸ ἀνεθῆναι τὸν γέροντα. Ὡς δὲ ἐπέμνευ πυρέσσων καὶ μήτε κινηθῆναι σχεδὸν δυνάμενος (ἐποίησε γὰρ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ αὐτῷ σπηλαίῳ), θεωρεῖ ὁ αὐτὸς γέρων καθ' ὕπνου τινα λέγοντα αὐτῷ· Εἰπέ, γέρων, ποῦ θέλεις ὑπάγειν; Λέγει δὲ τῷ φανέντῃ αὐτῷ· Εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος. Λέγει αὐτῷ· Μὴ, παρακαλῶ, μὴ ἀπέλθῃς. Ὡς δὲ οὐκ ἐπεισε τὸν γέροντα, ἀνεχώρησε ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ πυρετὸς πλείον ἐπετίθετο τῷ γέροντι. Πάλιν δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ, ὁ αὐτὸς παρίσταται αὐτῷ, τῷ αὐτῷ σχήματι, λέγων· Τί θέλεις, καλόγηρε, κοπωθῆναι; ἀκουσόν μου, καὶ μηδαμοῦ ἀπέλθῃς. Ἐφ' αὐτῷ ὁ γέρων· Αὐτὸς γὰρ τίς εἶ; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ φανείς· Ἐγὼ εἰμι Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής· καὶ διὰ τοῦτο σοὶ λέγω, μηδαμοῦ ἀπέλθῃς· τὸ γὰρ σπηλαίον τὸ μικρὸν τοῦτο μεῖζον τοῦ Σινᾶ ὄρους ἐστίν. Πολλὰκις γὰρ ἐν τούτῳ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰσῆλθεν ἐπισκεπτόμενός με. Δός μοι οὖν λόγον ὅτι ὧδε κατοικεῖς, καὶ γὰρ σοὶ τὴν ὑγίαν παρέχω. Ὁ δὲ γέρων ἡδέως καταδεξάμενος συνέθετο μετὰ λόγου παραμένειν τῷ σπηλαίῳ. Παραχρῆμά τε ὑγιάνας διέμεινεν ἐν αὐτῷ μέχρι τῆς αὐτοῦ ζωῆς· ποιήσας τὸ σπηλαίον ἐκεῖνο ἐκκλησίαν· συναγαγὼν δὲ καὶ ἀδελφότητα. Ἔστιν δὲ ὁ τόπος ὁ ἐπιλεγόμενος Σάψας. Τούτου ἐξ εὐωνύμων προπαράκειται ὁ χειμαρρὸς Χωρὰθ, εἰς ὃν ἀπεστάλη Ἠλίας ὁ Θεσβίτης ἐν καιρῷ τῆς ἀβροχίας, ὁ ἐπὶ πρόσωπον τοῦ Ἰορδάνου.

CAPUT II.

De sene, qui in propria spelunca pascebat leones.

Ἄλλος γέρων ἦν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ τοῦ Σάψας, καὶ εἰς τοσαύτην ἤλασεν ἀρετὴν, ὥστε τοὺς λέοντας ἐρχομένους ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτοῦ, ὑποδέχεσθαι αὐτὸν, καὶ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ παραβάλλειν αὐτοῖς· καὶ οὕτως πλήρης ἦν τῆς θείας χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπος.

CAPUT III.

Vita Cononis presbyteri monasterii Penthucula.

Παρεβόλομεν ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σάβα, τῷ Ἀθανασίῳ. Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ γέρων, λέγων, ὅτι· Ὡς ἡμῖν εἰς τὸ κοινῶδιον τοῦ Πενθουκλά, ἦν τις Κόνων, ὀνόματι Κλιε, πρεσβύτερος εἰς τὸ βάπτισμα· καὶ ὡς μέγαν ὄντα τὸν γέροντα, ἔταξαν αὐτὸν ποιεῖν τὰ βαπτίσματα, αὐτὸς δὲ ἔχριεν, καὶ ἐβάπτιζεν τοὺς ἐπὶ τοῦτο παραγενομένους. Καθ' ὅτι οὖν ἔχριεν γυναῖκα, ἐσκανδαλίζετο, καὶ διὰ τοῦτο ἤθελεν ἀναχωρῆσαι τοῦ κοινοβίου· καθ' ὅτι οὖν ἔσχεν λογισμὸν τοῦ ἀναχωρῆσαι, ἐφίσταται αὐτῷ ὁ ἅγιος Ἰωάννης, λέγων· Κατέρρησον, καὶ κουφίσω σε τοῦ πολέμου. Ἐν μὲ οὖν ἦλθεν κόρη Περσία, ἐπὶ τὸ βαπτισθῆναι· ἦν δὲ εὐειδής πάνυ ὥραία, ὥστε μὴ δυνηθῆναι τὸν πρεσβύτερον αὐτὴν χρίσαι τῷ ἁγίῳ ἔλαιῳ· καὶ ποιήσας αὐτῇς δύο ἡμέρας, ἤκουσεν ἀρχιεπίσκοπος Πέτρος, ἐξεπλάγη ἐπὶ τῷ γεγονότι, καὶ ἠθέλησεν ἀφορῆσαι διάκονον γυναῖκα ἐπὶ τῷ αὐτῷ. Ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, διὰ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸν τρόπον. Ὁ δὲ πρεσβύτερος Κόνων, λαβὼν

pide processissent, cepit senior rigore detineri, ac post paululum invasit eum febris. Cum vero in tantum excresceret ardor febris, ut ambulare non posset, invenerunt speluncam parvulam, in quam ingressi sunt ut requiescerent. Cum vero febris ita invalesceret, ut se vix movere posset, in ipsa spelunca tres dies commorati sunt. Tunc senex in somnis aspexit quemdam astantem sibi, et dicentem : Dic, senex, quo ire vis? Respondit : In montem Sina. Dicit ei : Ne, quæso, ne recedas hinc. Cum vero seni id persuadere non posset, abscessit. Febris vero seni acrius infesta erat. Rursus nocte sequenti idem seni astitit eodem habitu, et ait : Quid, senior, affligi vis? audi me, et nusquam hinc proficiscaris. Ait illi senex : Tu quisnam es? Respondet is qui apparuerat : Ego sum Joannes Baptista ; et ideo tibi jubeo ut nusquam recedas, nam spelunca ista brevis major est monte Sina. Quippe in hanc sæpius Dominus noster Jesus, cum me visitaret, ingressus est. Pollicere ergo mihi, quod hic habitabis, et ego mox tibi sanitatem restituo. Quod senex audiens, libenter spondit se in eadem spelunca permansurum. Et continuo sanus effectus, perseveravit ibidem toto vitæ suæ tempore. Speluncam vero illam fecit ecclesiam, congregavitque fratres. Appellatur autem locus ille Sapsas. Juxta illam ad lævam situs est torrens Chorath, ad quem missus est Elias tempore siccitatis, ex adverso Jordanis.

Fuit in eodem loco Sapsa, commorans in spelæo senex alius tantæ virtutis, ut leones secum in eadem spelunca susciperet, atque cibum eis in suo sinu præberet, adeo divina gratia plenus erat vir Dei.

Cum in monasterium sancti Patris nostri Sabæ profecti fuissetus ad abbatem Athanasium, narravit nobis senex, dicens : Cum essem in monasterio Penthucula, presbyter quidam erat ad baptismi ministerium, Conon nomine, Alexandrinus genere, quem pro vitæ merito Patres jusserant ut baptizaret accedentes. Ipse igitur sancto chrismate ungebat et baptizabat eos qui ad hoc veniebant. Quoties ergo mulierem inungeret, scandalizabatur, atque ideo ex monasterio abscedere volebat. Cum autem ea cogitatione pulsabatur, assistebat ei sanctus Joannes Baptista, dicens : Tolerā, et persevera, et ego te ab hoc bello liberabo. Quadam vero die venit puella ex Perside, ut baptizaretur, quæ ita speciosa erat ac tantæ pulchritudinis, ut non posset presbyter nudam eam sancto oleo inungere (1). Cum sic vero puella illic mansisset duos dies, audiens hoc archiepiscopus Petrus obstupuit de sene vehementer, voluitque ad hoc opus delegare diaconissam mulierem;

sed id non fecit, ne contra canones fecisse videretur. Conon vero presbyter, sumpta melote sua, recessit, dicens: Jam non amplius in hoc loco manebo. Cum ergo exisset ad colles, ecce sanctus Joannes Baptista obvius illi facus est, et tranquilla voce affatus est illum, dicens: Revertere ad monasterium tuum, et hoc te bel'o levabo. Abbas vero Conon ait illi cum indignatione: Vere non revertar. Ecce enim jam toties pollicitus es mihi istud, nec fecisti. Tunc sanctus Joannes eum sedere fecit, amotisque vestimentis ejus, signavit eum ter signo crucis sub umbilico, dixitque ei: Crede mihi, presbyter Conon, volebam te pro hac pugna mercede donari; sed quia non vis, ecce abstuli a te hoc bellum, mercede autem hujus operis carebis. Reversus presbyter in cœnobium, ubi baptizare consueverat, in crastinum unctam puellam baptizavit, neque penitus animadvertit eam esse naturam mulierem. Implevit autem et alios annos duodecim in baptizandi ministerio tanta tranquillitate animi et corporis, ut nullum ultra sentiret carnis motum, neque mulierem natura videret. Atque ita in pace consummatus est.

Α τὸ μυλωτάριον αὐτοῦ, ἀνεχώρησεν, εἰπὼν ὅτι οὐ μὲν εἰς τὸν τόπον τοῦτον. Ὡς οὖν ἐξηλθεν ἐπὶ τοὺς βουνούς, ἰδοὺ ἀπαντᾷ αὐτῷ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, καὶ πρᾶξι τῇ φωνῇ λέγει αὐτῷ· Ὑπόστρεψον εἰς τὸ μοναστήριόν σου, καὶ κουφίσαι σε τοῦ πολέμου· Ὁ ἄββας Κόνων λέγει αὐτῷ μετ' ὀργῆς· Πίστευε, οὐκ ἐπιστρέψω, πολλάκις γὰρ συνέθου μοι, καὶ οὐδὲν ἐποίησας. Κρατῆσας οὖν αὐτὸν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἐκάθισεν αὐτὸν ἐφ' ἓνα τῶν βουνῶν, καὶ ἀνασχέας τὰ ἱμάτια αὐτοῦ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ τρίτον κατεσφράγισεν αὐτὸν ὑποκάτω τοῦ ὀμφαλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Πιστεύε μοι, πρεσβύτερε Κόνων· ἦθελόν σοι ἔχειν μισθὸν ἐκ τοῦ πολέμου, ἐπειδὴν δὲ οὐ θέλεις, ἐκούφισον τὸν πόλεμον, καὶ μισθὸν οὐκ ἔχεις τοῦ πράγματος τούτου. Καὶ ὑποστρέψας εἰς τὸ κοινόδιον τοῦ βαπτίσματος ὁ πρεσβύτερος Κόνων, τῇ ἐπαύριον χρίσας ἐβάπτισεν τὴν Πέτρισαν, μὴ θεωρήσας ὅπως ὅτι γυνὴ τὴν φύσιν ὑπῆρχεν· ἐποίησεν δὲ καὶ ἄλλα δώδεκα ἔτη χρίων, καὶ βαπτίζων, μήτε κινήσεις τὸ σῶμα, μήτε γυναῖκα θεωρήσας ἔτι κατὰ τὴν φύσιν. Καὶ οὕτως ἐτελειώθη.

CAPUT IV.

Visio abbatis Leontii.

Narravit nobis abbas Leontius, cœnobii sancti Patris nostri Theodosii antistes, dicens: Postquam fugati sunt ab infidelibus persecutionem passi monachi propter novum monasterium, quod dicitur Laura, illuc ego profectus sum, mansique in eadem Laura. Quodam vero die Dominico descendi in ecclesiam, ut acciperem sacra mysteria. Ingressusque vidi Angelum stantem ad dextrum altaris cornu, et magno pavore correptus, reversus sum in cellulam meam. Et venit mihi vox de cœlo, dicens: Ex quo sanctificatum est altare istud, ego jugiter illi astare jussus sum.

Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἄββας Λεόντιος τοῦ κοινόδιου τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοδοσίου, λέγων, ὅτι Μετὰ τὸ διωχθῆναι τοὺς νέους λαυρήτας, ἐκ τῆς νέας λαύρας, ἀπελθὼν ἐκάθισεν εἰς τὴν αὐτὴν λαύραν. Κατελθὼν οὖν ἐν μιᾷ Κυριακῇ, ἀπῆλθον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μεταλαθεῖν καὶ εἰσελθὼν ἰδοὺ ἄγγελον παρεστῶτα ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ληφθεὶς ἀνεχώρησεν ἐν τῷ καλλίῳ μου· καὶ ἤλθεν μοι φωνὴ λέγουσα, ὅτι Ἐξέστου ἡγιάσθῃ τὸ θυσιαστήριον τοῦτο, ἐγὼ ἐπιστεύθην παραμένειν ἐν αὐτῷ.

CAPUT V.

Relatio abbatis Polychronii de tribus monachis.

Abbas Polychronius ejusdem novæ Lauræ presbyter, narravit mihi, dicens: Cum sederem aliquando in monasterio Turrium Jordanis, unum illic ex fratribus animadverti sui ipsius negligentem, et nunquam sanctæ diei dominicæ canonem implentem; post modicum vero temporis eundem aspexi cum omni studio et alacritate se exercentem. Tunc ego dixi ei: Nunc optime facis, curam tui gerens, frater. Qui ait mihi: Domine Pater, modo moriturus sum, et post dies tres mortuus est.

Rursus idem abbas Polychronius narravit mihi, dicens: Cum in eodem monasterio Turrium defunctus esset quispiam fratrum, dixit mihi dispensator: Fac charitatem, et veni, ut fratris vasa in locum dispensationis deferamus. Cum ergo ferre cœpissimus, as-

Ὁ ἄββας Πολυχρόνιος διηγῆσατο ἡμῖν, λέγων, ὅτι Εἰς τὴν λαύραν τῶν Πυργίων τοῦ Ἰορδάνου, ἐν τῶν ἐκεῖσε ἀδελφῶν ἔβλεπον ἀμελοῦντα ἑαυτοῦ, καὶ μηδέποτε πληροῦντα τὸν τῆς ἁγίας Κυριακῆς κανόνα. Εἶτα ὡς μετὰ χρόνον εἰνᾶ, θεωρῶ τὸν οὕτως ἀμελοῦντα, μετὰ πάσης σπουδῆς σχολάζοντα, σὺν προθυμίᾳ πολλῇ. Λέγω οὖν αὐτῷ, ὅτι Καλῶς νῦν ποιεῖς, φροντίζων τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἀδελφέ. Ὁ δὲ λέγει μοι· Κύριε ἄββας, ἄρτι ἔχω ἀποθανεῖν. Καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέστη.

Ὁ αὐτὸς ἄββας Πολυχρόνιος ὁ τῆς νέας λαύρας πρεσβύτερος διηγῆσατό μοι λέγων, ὅτι Καθημένου μου ποτε ἐν τῇ λαύρᾳ τῶν πυργίων (β), ἀδελφοῦ τελευτήσαντος, λέγει μοι ὁ οἰκονόμος· Ποίησον ἀγάπην, ἀδελφέ, ἵνα τὰ σκεύη τοῦ ἀδελφοῦ ἀπενέγ-

VARIE LECTIONES.

¹ Al. inser. καθημένων. ² Al. ἀπέθανεν et ἐκοιμήθη.

NOTÆ.

(β) Λαύρα τῶν Πυργίων. Λαύραν τῶν πυργίων τοῦ Ἰορδάνου. Act. 1 et 5 concilii CP. sub Mena:

Πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῶν Πυργίων τοῦ Ἰορδάνου. Πρεσβύτερος τῶν Πυργίων τοῦ Ἰορδάνου.

κωμεν^α εἰς τὸ οἰκονομεῖον. Ὡς οὖν ἡρξάμεθα μεταφέρειν τὰ σκεύη, θεωρῶ τὸν οἰκονόμον κλαίοντα· καὶ λέγω αὐτῷ· Ὅντως σὺ^α, κύριε ἀδελφῆ, εἰ οὕτως κλαίεις; ὁ δὲ λέγει μοι· Ὅτι σήμερον τὰ τοῦ ἀδελφοῦ^α σκεύη βασιτάζω, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἄλλοι τὰ ἐμά. Καὶ οὕτως ἐγένετο. Τῇ γὰρ δευτέρᾳ^α ἀνεπήν ὁ αὐτὸς οἰκονόμος, καθὼς εἶπεν.

CAPUT VI.

Ejusdem relatio.

Ὁ ἀδελφὸς Πολυχρόνιος ὁ πρεσβύτερος διηγῆσθαι ἡμῖν ὅτι ἀκράχαι παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου τοῦ ἡγουμένου τῆς ἁγίας Μαρίας τῆς Θεοτόκου τῆς νέας, ὅτι ἀνέπαυεν τις τῶν ἀδελφῶν ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῆς Ἱερικῆς, καὶ τοῦτον ἐλάβομεν, καὶ ἐπηγάχαμεν εἰς τὰ Πυργία, ἵνα θάψωμεν αὐτὸν ἐκεῖ· καὶ ἐξοῦ κατῆλθομεν ἐκ τοῦ νοσοκομείου, ἕως οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τὰ Πυργία, οὐ διεκίπεν ἀσπὴρ ἐπάνω τοῦ τελευταίου σανατος συνοδοιπορῶν, καὶ φαινόμενος, μέχρι κατεστήσαμεν αὐτὸν ἐν τῇ γῇ.

CAPUT VII.

Vita et mors cujusdam senis qui recusavit abbas fieri in monasterio Turrium.

Γέρων τις ἐκάθητο ἐν τῇ λαύρᾳ τῶν Πυργίων. Οἱ οὖν πρεσβύτεροι τῆς αὐτῆς λαύρας καὶ οἱ λοιποὶ ἀδελφοί, ἐπειδὴ ἦν τελειωθείς αὐτῶν ὁ ἡγούμενος, ὡς μέγαν καὶ εὐάρεστον ὄντα, ἠθέλησαν αὐτὸν ποιῆσαι ἡγούμενον. Ὁ δὲ γέρων παρεκάλει αὐτοὺς, λέγων· Συγχωρήσατέ μοι, Πατέρες, κλαῦσαι τὰς ἀμαρτίας μου. Ἐγὼ γὰρ οὐκ εἶμι τοιοῦτος ὥστε^α φροντίσαι ψυχῶν· ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἔργον τῶν μεγάλων ἐστὶ Πατέρων^α, τῶν περὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀντώνιον^α καὶ τοὺς λοιπούς. Καθ' ἐκάστην οὖν ἡμέραν, οὐ συνεχώρουν αὐτῷ, παρακαλοῦντες αὐτὸν οἱ ἀδελφοί· καὶ οὐκ ἐπείθετο. Ὡς δὲ ἐπὶ πολὺ εἶδεν αὐτὸν ἀναγκαζόμενον ὑπ' αὐτῶν, λέγει τοῖς πᾶσιν· Ἐξαστέ με τρεῖς ἡμέρας εὐξασθαι· καὶ εἰ τι θελεῖ ὁ θεός, ποιῆσαι ἔχω. Ἦν δὲ Παρασκευὴ ἡμέρα. Καὶ τῇ Κυριακῇ ὁρθρου ἀνεπήν.

CAPUT VIII.

Vita abbatis Myrogenis hydropici

Γέρων τις ἦν ἐν τῇ λαύρᾳ τῶν Πυργίων νόματι Μυρογένης, καὶ εἰς τοσαύτην σκληραγωγίαν, ὥστε αὐτὸν ὕδρωπικὸν γενέσθαι· διεγεν δὲ συνεχῶς τοῖς παραβάλλουσιν αὐτῷ γέρουσιν πρὸς θεραπείαν· Εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ, Πατέρες, ἵνα μὴ ὕδρωπικὸς γένηται ὁ ἴσω μου ἀνθρώπος· ἐγὼ γὰρ ἐπὶ πολὺ τῇ τοιαύτῃ ἐπιμένειν νόσῳ εὐχόμαι τῷ θεῷ.

Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Μυρογένους ἀκούσας ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων Εὐτύχιος, ἠθέλησεν αὐτῷ πέμψαι τὰς χρεῖας, καὶ οὐδέποτε ἐδέξατο παρ' αὐτοῦ τιποτὸν· ὅτι Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ, ἵνα τῆς αἰωνίου βουθῶς κωλύσῃς.

Alia dispensatorem sentem, cui dixi: Quid, quæso, ita pluras, abba? Quia, inquit ille, hodie fratris vasa fero, et post duos dies alii portabunt mea. Tertioque die requievit frater ille, sicut prædixerat, cum Dominus eum singulariter in spe constituisset.

Idem enim abbas Polychronius presbyter hoc narravit, quod cum esset in monasterio abbatis Constantini antistitis monasterii sanctæ Mariæ Dei genitricis, quæ Nova dicitur, audivit quemdam fratrum in xenodochio Jerichuntino requiescere, quem cum accepissent fratres, ut ferrent ad monasterium Turrium, et sepelirent, ex quo iter agere cum corpore ceperunt, stella supra defuncti caput quasi comes itineris apparere non destitit, donec ipsum sepulturæ traderent.

Alius quidam senex sedebat in eodem monasterio Turrium. Patres igitur ejusdem monasterii ipsum, ut magnum et virtutibus clarum, voluerunt sibi constituere abbatem. Senex vero orabat, dicens: Ignoscite mihi, Patres, et permitte me flere peccata mea. Ego enim talis meriti non sum, ut possim animarum curam gerere: negotium istud magnorum et excellentium Patrum est, Antonii, Pachonii, sanctique Theodori. Cum vero fratres illi non acquiescerent, ipsumque diebus singulis orarent, videns se ab eis nimium urgeri, dixit eis: Permittite me tribus diebus orare, et quicquid me Deus facere juserit, faciam. Erat autem Parasceves dies: Dominica vero die mansit requievit.

Senex quidam erat in eodem monasterio Turrium, Myrogenes nomine, qui ob nimiam austeritatem vitæ hydropicus effectus fuerat. Dicebat autem jugiter his senibus, qui ad eum conveniebant visitandi gratia: Orate pro me, Patres, ne interior homo hydropicus fiat. Ego enim, ut in hac infirmitate diutius durem, Deum oro.

De hoc abbate Myrogeone cum audivisset Jerosolymitanus archiepiscopus Eustochius, voluit ad eum mittere quæcunque erant necessaria, sed ille nunquam ab eo quidquam consensit accipere. Hoc autem solum illi significabat: Ora pro me, Pater, ut liberer ab æterno cruciatu.

VARIAE LECTIONES

al. μετετέγκωμεν. * al. σοι. * al. ἰνσ. μου. * al. inser. ἡμέρα. * al. ἰνσ. εὐξασθαι. * al. add. καὶ θεοφόρων. * al. Παχώμιον καὶ Θεόδωρον τὸν ἡγισμένον.

NOTE.

Πρεσβύτερος καὶ ἀρχιμανδρίτης λαύρας τῶν Πυργίων. Πρεσβύτερος τῶν Πυργίων τῶν ἐν τῇ Ἱερικῇ.

PATROL. GR. LXXXVII.

Πρεσβύτερος καὶ μοναχὸς τῶν Πυργίων τοῦ Ἱερικίου. Pyrgiorum, Turrium.

CAPUT IX.

De mira cujusdam sancti Patris charitate.

In ipso monasterio Turrium, senex quidam erat A
sanctæ nuditatis et eleemosynæ valde studiosus ama-
tor. Quadam ergo die venit pauper ad ejus cellulam
eleemosynam petens; senex vero, cum non nisi
unum panem haberet, proferens ipsum, dedit pau-
peri. Tunc dicit ei pauper: Nolo panem, sed indu-
mentum. Volens autem senior curare illum, appre-
hensa manu ejus, introduxit in cellulam suam. Pau-
per autem cum illic nihil omnino invenisset, nisi so-
lum quod ille induebat, tanta senis virtute compun-
ctus, solvit sacculum suum, et in medio cellulæ
quæcunque habebat evacuans, dixit: Sume ista, se-
nior optime, et ego alibi quæram quæ mihi sunt ne-
cessaria.

CAPUT X.

Vita Barnabæ anachoretæ.

Anachoreta quidam erat in speluncis sancti Jorda-
nis, Barnabas nomine. Hic die quadam cum descen-
deret bibere aquam de Jordane, infixæ est pedi ejus
ex arundine festuca, permansitque stimulum pedi
infixum tenens jugiter, neque passus est ut eum me-
dicus videret; itaque computruit pes ejus. Coactus
vero est ascendere ad monasterium Turrium, sibi-
que unam cellulam accipere. Porro pes ejus in dies pu-
trescebat magis. Dicebat autem his qui ad eum ve-
niebant, quod quanto magis homo exterior patitur,
tanto amplius interior virescit.

Postquam verò ascendit abbas Barnabas ex spe-
lunca sua ad Turres, cum fuisset ibi aliquantulum
temporis, anachoreta quidam alius abiit ad spelun-
cam ipsius, ingressusque vidit angelum Dei stantem
super altare quod fecerat senior atque sacraverat.
Aitque ad angelum anachoreta: Quid hic agis? Cui
angelus ille: Ex quo sanctificata sunt ista, a Deo
ipso mihi credita sunt.

γέρων. Ἐν αὐτῇ τῇ λαύρᾳ τῶν Πυργίων, ἐκάθητό τις
γέρων. Ἦν δὲ ἀκτῆμων πᾶν· εἶχεν δὲ καὶ τὸ χά-
ρισμα τῆς ἐλεημοσύνης. Ἐν μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν,
ἦλθεν πτωχὸς εἰς τὸ πυργίον αὐτοῦ αἰτῶν ἐλεημοσύ-
νην. Ὁ δὲ γέρων οὐκ εἶχεν εἰ μὴ ἓνα ἄρτον, καὶ
ἐξενέγκας δέδωκεν αὐτὸν τῷ πτωχῷ. Λέγει αὐτῷ ὁ
πτωχός· Οὐ θέλω ἄρτον, ἀλλ' ἱμάτιον. Θέλων δὲ ὁ
γέρων ἀποθεραπεῦσαι αὐτὸν πιάσας¹⁰ αὐτὸν τῆς
χειρὸς, εἰσῆνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸ πυργίον¹¹ αὐτοῦ.
Ὁ δὲ πτωχὸς μὴδὲν ὀλως εὐρηκώς, εἰ μὴ ὁ ἐφόρει
μόνον, κατανυγείς ἐπὶ τῇ ἀρετῇ τοῦ γέροντος, ἔλυσεν
τὸ¹² ἴδιον σακκὴν (c), καὶ εἰς τὸ μέσον τοῦ καλλίου
αὐτοῦ ἐκένωσεν ὅσα εἶχε, λέγων· Λάβε ταῦτα, καλό-
γηρε, καὶ γὰρ ἀλλαχοῦ οἰκονομοῦμαι.

Ἦν τις ἀναχωρητὴς εἰς τὰ σπήλαια τοῦ ἁγίου
Ἰορδάνου, ὀνόματι Βαρνάβης. Οὗτος ἐν μὲν κατερ-
χόμενος πιεῖν ἐκ τοῦ Ἰορδάνου, ἐμπαγὲν εἰς τὸν
πόδα αὐτοῦ τι ἔσχεν, καὶ ἔμεινεν ἔχων τὸν σκόλοπα,
μὴ ἀνεγόμενος ἵνα λατρός ἴῃ αὐτόν. Καὶ ἐσάπη ὁ
ποὺς αὐτοῦ, καὶ ἠναγκάσθη λαθεῖν ἐαυτῷ πυργίον
εἰς τὰ Πύργια. Ὁ δὲ ποὺς αὐτοῦ πρόσκαιρα ἐσῆ-
πτο. Ἐλεγε δὲ πᾶσι τοῖς πρὸς αὐτὸν παραβάλλου-
σιν, ὅτι ὅσον ἐξῶ πάσχει ἄνθρωπος, τοσοῦτον ὁ
ἐξῶ ὀλλύει.

Μετὰ τὸ ἀνελεῖν τὸν ἀββᾶν Βαρνάβαν τὸν ἀνα-
χωρητὴν ἐκ τοῦ σπηλαίου αὐτοῦ εἰς τὰ Πύργια, καὶ
ποιῆσαι χρόνον τινά, ἑτέρος τις ἀναχωρητὴς ἀπέρ-
χεται εἰς τὸ σπήλαιον αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν θεωρεῖ
ἄγγελον Θεοῦ ἵστῶσα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ὅπερ
ἦν ποιήσας ὁ γέρων ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σπηλαίου, καὶ
ἀγιάσας. Καὶ λέγει ὁ ἀναχωρητὴς τῷ ἀγγέλῳ· Τί
ποιεῖς ὧδε; Λέγει αὐτῷ, Ἄγγελός εἰμι τοῦ Κυρίου,
καὶ ἀφ' οὗ ἡγιάσθη, ἔμοι ἐπιστεύθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

CAPUT XI.

Vita abbatis Agioduli.

Abbas Petrus presbyter monasterii sancti patris
nostri Sabæ, narravit nobis de abbate Agiodulo ha-
giodulo] dicens: Cum is esset antistes dux monaste-
rii beati Gerasimi, contigit fratrem quemdam de illic
residentibus mori. Quod cum senex ignoraret, pulsa-
retque præfectus canonis lignum, quod fratres con-
venientes mortuum efferrent, ut vidit senex cadaver
in ecclesiæ medio jacere, contristatus est valde, quod
non illum salutasset priusquam migraret e sæculo.
Profectusque secus lectulum ubi jacebat, ait de-
functo: Surge, frater, et da mihi osculum. Qui pro-
tinus surgens, osculatus est senem. Tum dixit se-

Ὁ ἀββᾶς Πέτρος· ὁ πρεσβύτερος τῆς λαύρας τοῦ
ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σάβα, διγγήσατο ἡμῖν περὶ
Ἁγιοδούλου, λέγων, ὅτι ὄντος αὐτοῦ ἡγουμένου τῆς
λαύρας τοῦ μακαρίου Γερασίμου, συνέβη ἀδελφόν
τινα τῶν ἐκεῖ τελευτῆσαι, καὶ οὐκ ἔμαθεν ὁ γέρων.
Καὶ κρούσαντος τοῦ κανονάρχου τὸ ξύλον, ἐφ' ᾧ
πάντας τοὺς ἀδελφούς συναχθῆναι, καὶ προπέμψαι
τὸν τελευτήσαντα, ἔλθων ὁ γέρων, καὶ ἰδὼν τὸ λει-
ψανον τοῦ ἀδελφοῦ καί μιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐλυπή-
θη, ὅτι οὐκ ἠσπάσατο αὐτὸν πρὸ τοῦ ἐξελεῖν ἐκ
τοῦ βίου. Ἀπελθὼν δὲ πρὸς τὴν κλίνην λέγει τῷ
τεθνεῶτι, Ἐγείρου, ἀδελφε, δός μοι ἀσπασμόν. Ὁ

VARIE LECTIONES.

¹⁰ al. κρατῆσας. ¹¹ al. ἐν τῷ καλλίῳ. ¹² al. τόν.

NOTÆ.

(c) Τὸ ἴδιον σακκὴν. F. σακκὴν pro σακκίον. Al.
τὸν ἴδιον σακκον, σάρκινον σάκκον dixit Germanus
patriarcha, Auctar. Combells. t. I, c. 1516 A. et σάγ-

κινον vel σάκκινον καταπέτασμα saccinum velum,
c. 1501 B. Nisi quis mecum maluerit σάρκινον car-
neum.

δὲ ἀναστὰς ἠπάσατό τὸν γέροντα. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Κοίμα τὸ λοιπὸν ἕως ἔλθῶν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐγείρει σε.

Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἀγιόδουλος ἀνερχόμενος παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου, ἐν τῷ λογισμῷ διανοεῖτο, τί ἄρα γεγόνασιν οἱ λίθοι οἱ ἐκλεκτοὶ οἱ ἐμβληθέντες ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἀντὶ τῶν ἀρχόντων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ὡς ταῦτα διελογίζετο παραχρῆμα, διέστη ἐνθα καὶ ἐνθα τὰ ὕδατα, καὶ θεάσατο τοὺς δώδεκα λίθους, καὶ βαλὼν μετάνοιαν τῷ Θεῷ, ἀνεχώρησεν.

A nex. Dormi jam, quousque veniat Christus Filius Dei, et resuscitet te.

Idem abbas Agiodulus cum transiret juxta Jordanis ripas, secum animo et cogitationeolvebat quid actum fuisset de lapidibus injectis a Jesu Nave pro his quos inde sustulerat. Cumque ista cogitaret, confestim hinc et hinc divisæ sunt aquæ. Tunc vidit illos duodecim lapides, prostratusque humi Deo gratias egit, et recessit.

CAPUT XII.

Dictum abbatis Olympii.

Ἀδελφὸς ἠρώτησε τὸν ἀββᾶν Ὀλύμπιον τὸν προσβύτερον τῆς λαύρας τοῦ ἀββᾶ Γερασίμου, λέγων· Εἰπὼν μοι ῥῆμα. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Μὴ καθίσῃς μετὰ αἵρετικῶν, καὶ κράτει γλώσσης καὶ κοιλίας, καὶ ὅπου κάθῃ, συνεχῶς λέγε, ὅτι Ξένος εἰμι.

Frater interrogavit abbatem Olympium, presbyterum monasterii sancti Gerasimi, dicens: Dic mihi verbum. Qui dixit ei: Ne sedeas cum hæreticis, et contine linguam et ventrem; ac ubicunque sederis, dic assidue: Peregrinus sum.

CAPUT XIII.

Vita abbatis Marci anachorete.

Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Μάρκου τοῦ ἀναχωρητοῦ (οὗτος δὲ ἐκάθητο πλησίον τῆς μονῆς τοῦ Πενθουκλά) ὅτι ἐπὶ ἐξήκοντα ἐννέα ἔτη ταύτην ἔσχεν τὴν ἐργασίαν, τὰς ἐβδομάδας νηστεύων, ὥστε νομίζειν τινὰς, ὅτι ἄσπετος ἐστιν. Ἐργάζετο δὲ νύκτα καὶ ἡμέραν περὶ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐδίδου αὐτὰς πτωχοῖς, οὐδὲ παρὰ τινος ἑλάθεν τιποτοῦν· περὶ τούτου ἀκούσαντες φιλόχριστοι ἦλθον δοῦναι αὐτῷ τὴν ἀγάπην· ὁ δὲ ἔλεγεν· Οὐ λαμβάνω· τὸ γὰρ ἐμὸν χειρὸν τρέφει με, καὶ τοὺς ἐρχομένους πρὸς με διὰ τὸν Θεόν.

C

CAPUT XIV.

De fratre qui a spiritu fornicationis impugnabatur, et leprosus effectus est.

Ὁ ἀββᾶς Πολυχρόνιος πάλιν ἡμῖν διηγῆσατο. ἡμῖν λέγων, ὅτι Ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ Πενθουκλά, ἀδελφὸς ἦν πᾶνυ προσέχων αὐτὸν, καὶ ἀσκητῆς. Ἐπολεμήθη δὲ εἰς πορνείαν, καὶ μὴ εἰσενεγκνὼν τὸν πόλεμον, ἐξῆλθεν τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἀπῆλθεν εἰς Ἱερικὴν πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Καὶ ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὴν κατάγωγιον τῆς πορνείας, εὐθὺς ἐλεπρώθη ὅλως· καὶ θεασάμενος ἑαυτὸν ἐν τοιοῦτῳ σχήματι, εὐθὺς ἐπέστρεψεν εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, καὶ λέγων, ὅτι Ὁ Θεὸς ἐπήγαγεν μοι τὴν τοιαύτην νόσον, ἵνα ἡ ψυχὴ μου σωθῇ. Καὶ μεγάλως ἐδόξαζεν τὸν Θεόν.

CAPUT XV.

Factum mirabile abbatis Cononis.

Ἐλεγον περὶ τοῦ ἀββᾶ Κόνωνος τοῦ ἡγουμένου τοῦ Πενθουκλά, ὅτι Ἐν μιᾷ ἀπερχομένῳ αὐτοῦ ἐπὶ Βίτων ἅγιον τὸ χωρίον ὑπήτησαν αὐτῷ Ἑβραῖοι, καὶ ἠθέλησαν αὐτὸν φονεῦσαι· καὶ γυμνωσάντων αὐτὸν τὰ ἔσχη, ἔδραμον πρὸς τὸν γέροντα, καὶ πλησιάζαντες, ἀνέτειναν τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τῷ δοῦναι αὐτῷ· καὶ ἔρειναν αἱ χεῖρες αὐτῶν ἐν τῷ μετεώρῳ ἀκίνητοι. Καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς ὁ γέρων εὐχὴν, καὶ ἀπῆλθον χαίροντες καὶ δοξάζοντες τὸν Θεόν.

Dicebant de abbate Conone antistite monasterii Penthucula, quod die quadam cum iret Betamarim, obvius habuit Hebræos. Qui cum eum occidere velent, districtis gladiis occurrerunt contra senem. Cumque appropinquassent, vibrarentque in eum gladios, manus eorum in sublime suspensæ perstiterunt immobiles. Facta vero oratione, solvit eos senex, et dimisit. Et abierunt gratias agentes Deo.

CAPUT XVI.

Relatio abbatis Nicolai de seipso et sociis.

Senex quidam sedebat in monasterio abbatis Petri juxta sanctam Jordanem, Nicolaus nomine, qui nobis narravit, dicens: Cum essem aliquando in Raythu, missi sumus tres fratres in ministerium in Thebaidem. Cum ergo per desertum iter faceremus, erravimus de via, ferebamurque per eremi latam vastitatem. Deficiente vero nobis aqua per aliquot dies, siti arescere coepimus. Cumque jam et siti et aestu deficientes, progredi ulterius non valeremus, inventis per desertum myricis, jactavimus nos singuli sub umbra arborum, expectantes mori præ siti. Prostratus vero in umbram ego factus sum in ecstasi, vidique piscinam aqua plenam, et circumfluentem, duos autem supra piscinæ labium assistere, vasque unum ligneum. Tunc coepi unum ex illis rogare, dicens: Fac mecum charitatem, domine, et da mihi pusillum aquæ, quoniam deficio. Ille vero molebat. Tunc dicit ad eum alter: Da illi modicum. Qui respondit ei, dicens: Non demus ei, valde enim desidiosus est, et negligens sui. At alter: Utique sane negligens est ac desidiosus, propter hospitalitatem tamen demus ei. Atque ita præbuerunt mihi et his qui mecum erant. Mox autem ut bibimus, confortati sumus, et iter agentes tribus diebus aliis sine potu, pervenimus ad loca habitabilia.

δοὺς, φησὶν, καὶ τοῖς μετ' ἐμοῦ. Καὶ ἐπόμεν, καὶ ὠδεύσαμεν ἡ ἄλλας τρεῖς ἡμέρας μὴ πίνοντες· καὶ τότε ἐφθάσαμεν τὴν οἰκουμένην.

Γέρων τις ἐκάθητο εἰς τὴν λαύραν τοῦ Ἀββᾶ Πέτρου πλησίον τοῦ ἁγίου Ἰωρδάνου, ὀνόματι Νικόλαος. Οὗτος διηγῆσάτο ἡμῖν λέγων, ὅτι Καθεζομένου μου ποτε εἰς τὴν Παῖθου¹¹, ἐπέμφομεν τρεῖς ἀδελφοὶ εἰς διακονίαν, εἰς Θηβαῖδα. Καὶ δὴ ἀπερχόμενοι κατὰ τὴν ἔρημον, ἐπλανήθημεν τὴν ὁδὸν, καὶ περιφερόμεθα ἐν τῇ ἐρήμῳ. Τοῦ οὖν ὕδατος ἡμῶν δαπανηθέντος, καὶ μὴ εὕρισκόντων ἡμῶν ὕδωρ ἐπὶ ἡμέρας, ἠρξάμεθα ἀπὸ δίψης καὶ ἐκ τοῦ καύματος ἐκλείπειν. Καὶ λοιπὸν μὴ δυνάμενοι βαλίζειν, εὐρόντες εἰς τὴν αὐτὴν ἔρημον δένδρα μυρίκην, ἐθήκαμεν ἑαυτοὺς, εἰς ἑκάστος ἡμῶν, ὅπου ἤδυνεν τόπον κατάσκειν (d), προσδοκῶντες τὸν ἐκ τῆς δίψης θάνατον. Καὶ δὴ ἀνακείμενος ἐγὼ γίνομαι ἐν ἐκστάσει, καὶ θεωρῶ κολυμβήθραν πεπληρωμένην ὕδατος καὶ περιεχύνουσαν, καὶ δύο τινας ἀφιστάτας ἐπάνω εἰς τὸ χεῖλος τῆς κολυμβήθρας, καὶ ἐν βυλίνῳ καυκίῳ (e) ἀντλοῦντας· καὶ ἠρξάμην παρακαλεῖν τὸν ἕνα, λέγων· Ποίησον ἀγάπην, κύριε, δός μοι ὀλίγον ὕδωρ, ὅτι ἐκλείπω. Ὁ δὲ οὐκ ἤθελόν μοι παρασχεῖν. Λέγεις αὐτῷ ὁ ἄλλος· Δός αὐτῷ ὀλίγον. Ἀποκρίνεται αὐτῷ, λέγων· Μὴ δώμεν αὐτῷ, ὅτι πολλὸν ῥάθυμὸς ἐστὶν καὶ ἄμελεῖ ἑαυτοῦ. Λέγεις αὐτῷ· Ναί, ναί, ὅτι μὲν ῥάθυμὸς ἐστὶν, ῥάθυμὸς ἐστὶν· διὰ δὲ τὴν ξεντείαν αὐτοῦ δώσωμεν αὐτῷ. Καὶ οὕτως παρέσχεν μοι·

CAPUT XVII.

Vita magni senis.

Dicebant de quodam Macno sene, qui in eodem monasterio abbatis Petri morabatur, quod quinqu-

Ἐτι δὲ καὶ τοῦτο εἶπεν ὁ αὐτὸς γέρων, περὶ ἡ τινος μεγάλου γέροντος, ἐν τῇ αὐτῇ λαύρᾳ¹² καθ-

VARIE LECTIONES.

¹¹ al. Παῖθου. ¹² al. διωδεύσαμεν. ¹³ al. Εἰσγον περὶ. ¹⁴ al. inser. τοῦ Ἀββᾶ Πέτρου.

NOTÆ.

(d) Τόπον κατάσκειν. Trilissimæ voces κατασκαις et κατασκίζειν. Quarum ultimam reduci velim in locum suum, apud Palladium, *Dialogo de vita S. Chrysostomi*, cap. 18, p. 178: Εἰς ὕπνον κατέκειν, ὅτε τοῖχου ἢ πέτρας σκιδὸν εὐρίσκειν, ἀλλ' ὅπῃ φουδὸν ἀρκαίθινον, δ καὶ αὐτὸ ἀμυδρῶς κατασκίζει. Minime vero κατασκαιέει. Elias in somnum decidit, neque parietis aut saxi inveniens umbram, sed sub juniperi virgulto, quod et ipsum exiliter obumbrat. Nec minus in voce haud absimili erratum t. II Auct. Combef. c. 237 D. In Andream Cretensem lambis, φωτὸς καταστράπτοντος αὐτοῦς ἀσπίου. Quos fulguris, lux, in modum blande subit. Cum edendum fuisset ἀσπίου. Φῶς ἀσπίου lumen significat divinum quod umbra caret. Lumine umbræ experte collustrante ipsos.

(e) Καυκίον. Καυκίον et καυκάλιον infra, cap. 15, ut καυκός et καυκα, idem sonant ac Latine caucis, caucum, cauculus, caucellus; id est calix, scyphus, poculum, patera et vas cavum. Circa quæ omisissis aliorum animadversionibus, unum expendam locum, ex Indice ad Nicetæ Annales petitum. Καυκάλιον, μίμημα, p. 95 C, ubi narratur de Adrone mago et dicitur: Καὶ προδύκειτο χελώνης ἐκφορον μίμημα, ἐνδον στέγον τῆς χελύος ἀνθρωπομορφον εἰκασμα, πεπεδημένον ἀμφὺ τῷ πόδε, καὶ τὸ

στέρον ἐληλαμένον ἤλω διαμπερές. Interpr. Et simulacrum testudinis prolatum, in quo erat imago hominis, qui ambos pedes habebat in compedibus et pectus clavo transfixum. Verum καυκάλιον, vel ut forte scribendum est καυκάλινον, et μίμημα nullatenus quadrat, sed μίμημα respondet voci sequenti εἰκασμα nisi si pro καυκάλιον vitiose legerit εἰκελον. Nicetas itaque, mea quidem sententia, explicari debet de cauco et vase concauo; illiusque verba hoc pacto in Latinum sermonem sunt transferenda: Et depromptum prostabat testudineum vasculum, infra testitudinem tegens humanæ formæ imaginem, utroque pede compeditam, et per totum pectus clavo confixam. Nec me præterit, Salmasium hominem longe doctissimum aliter sentire in Notis ad Spartianum, atque χελώνης καυκάλιον exponere testudinis superficiem, quod mihi ideo non placet, tum quia non solum proferebatur superficies testudinis, sed testudo ipsa seu vas e. testudine, tum quia coactius videtur interpretamentum. Cogitet etiam prudens lector, utrum in eodem Nicetæ Indice καυκα, quæ καυκα est ac ταυρα, erratum sit descriptoris: non enim ausim affirmare, ut et dubito de his in Vita Eudocia martyris n. 2, Martii 1: Γέγωνε καυκίον ἀμύλυντος, quia vestigia ms. lectionis magis premeret καὶ ὀγέλον.

ημέμου, ὅτι πεντήκοντα ἔτη ἐποίησαν, καθήμενος εἰς τὸ σπήλαιον αὐτοῦ, μήτε οἶνον πίνων, μήτε ἄρτον ἐσθίων, εἰ μὴ πίτυρα· μεταλαμβάναν δὲ τρίτον τῆς ἑβδομάδος.

Aginta annos egisset in spelunca sua, neque vinum bibens, neque panem comedens, nisi tantum furfurum. Tertio autem singulis hebdomadibus communicabat.

CAPUT XVIII.

Vita alterius senis monasterii Lauſæ, qui cum leonibus dormiebat.

Διηγήσατο ἡμῖν πάλιν ὁ ἀββᾶς Πολυχρόνιος ¹⁷, ὅτι "Ἄλλος γέρον ἐκαθέζετο ἐν τῇ αὐτῇ λαύρᾳ τοῦ ἀββᾶ Πέτρου, καὶ πολλάκις ἀναχωρῶν, καὶ μένων εἰς τὰς τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου ὄχθας, ὅπου ἠῤῥισκεν κοίτην λέοντος, ἐκεῖ ἐκάθευδεν. Ἐν μισθῷ οὖν εὐρίσκει δὺς σκύμνια λέοντος· εἰς σπήλαιον, καὶ φέρει αὐτὰ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὸ παλιν ¹⁸ ὃ ἦν περιβεβλημένος· καὶ ἔλεγεν, ὅτι Εἰ ἐφυλάττομεν τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ταῦτα εἶχον ἡμεῖς φοβεῖσθαι· ἀλλὰ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, δοῦλοι γεγόναμεν, καὶ πολλοὶ ἡμεῖς φοβούμεθα ταῦτα. Καὶ μεγάλῳ· ὡφελήθentes εἰ ἀδελφοί, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ σπήλαια αὐτῶν.

Narravit nobis abbas Polychronius presbyter de alio sene, qui sedebat in eadem Laura abbatis Petri, quod plerumque abiens, in ripa Jordanis commanebat, et ubi cubile leonis invenisset, illic dormiebat. Die vero quadam tulit duos leonis esculos intra palium suum in ecclesiam, et dicebat fratribus: Si mandata Domini nostri Jesu Christi custodiremus, ista animalia profecto nos timerent; sed propter peccatum servi effecti, nos illos timere comprobamur. Qua re magnifice edificati fratres, ad mansiones suas recesserunt.

CAPUT XIX.

Relatio abbatis Eliæ de seipso.

Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Ἠλίας ὁ βοσκός, ὅτι Β Καθημένου μου ποτε εἰς τὰ μέρη τοῦ Ἰορδάνου ἐν σπηλαίῳ, διὰ τὸ μὴ κοινωνεῖν με τῷ ἀββᾶ Μακαρίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων· ἐν μισθῷ τῶν ἡμερῶν ὡς περὶ ὥραν ἕκτην τοῦ καύσωνος σφοδροτέρου ὄντος, ἔκρουσέν τις τῷ σπηλαίῳ μου, καὶ ἐξελθὼν ἔθεασάμην γυναῖκα· καὶ λέγων αὐτῇ· Τί ὧδε ποιεῖς; Καὶ ἀποκριθεῖσα, λέγει μοι· Κύριε ἀββᾶ, χάγῳ τὴν πολιτείαν ταύτην ματέρχομαι, καὶ ἀπὸ σημείου ἐνός τοῦ καλλίου σου καθέζομαι ἔχουσα σπήλαιον μικρόν· ἔδειξέν μοι καὶ τὸν τόπον ὡς ἐπὶ Νότου. Καὶ λέγει μοι, ὅτι Διερχομένη τὴν ἔρημον ταύτην, ἐδίδῃσα ἐκ τοῦ πολλοῦ καύσωνος, ἀλλὰ ποίησον ἀγάπην, ὅς μοι ὀλίγον ὤδωρ. Κάγῳ ἐξενέγκας τὸ βαυκάλιόν μου δίδωκα αὐτῇ· ἢ δὲ λαβοῦσα ἔπειεν, καὶ ἀπέλυσα αὐτήν. Καὶ μετὰ τὸ ἀπελθεῖν αὐτήν, ἤρξατο ὁ διάβολος πολεμεῖν με εἰς αὐτήν, καὶ ἐμβάλλειν λογισμούς. Καὶ κατακυριευθεῖς, καὶ μὴ βαστάξας τὴν πύρρην, λαθὼν τὴν ῥάβδον μου, ἐξῆλθον τοῦ σπηλαίου, τοῦ καύσωνος καὶ τοὺς λίθους ἐκκαίνοντος, καὶ ἤρπην πρὸς αὐτήν, εἰς τὴν ἐπιθυμίαν πληρῶσαι. Γενόμενος δὲ ὡς ἀπὸ σταδίου ἐνός, τῆς ἐπιθυμίας καταπλεγούσης με, γίνομαι ἐν ἐκστάσει, καὶ εἶδον τὴν γῆν ἀνοίγεισαν, καὶ με κατασπῶμενον, καὶ θεωρῶ σώματα νεκρὰ κείμενα σσηπότητα, καὶ διεβραγότα, καὶ δυσωδίας ἀνευκτάστοι ποτὶ πεπληρωμένα, καὶ τινα ἱεροπρεπῆ ὀποδεκνύντα τὰ πρᾶγματα, καὶ λέγοντά μοι· Ἰδοὺ τοῦτο γυναικὸς ἐστίν, τοῦτο ἀνδρός ἐστίν· ἀπολαύσον ποῖον ὅσον θέλεις τῆς ἐπιθυμίας σου. Διὰ τοιαύτην οὖν ἡδονὴν βλέπε πόσους κόπους θέλεις ἀπολέσαι, ὅς διὰ πόλιν ἁμαρτίαν θέλετε λαυτοὺς ἀποστερηθῆναι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἀδελφε τῇ ἀνθρωπότητι! Διὰ μίαν ὥραν ὅλον ἐκείνον τὸν κάματον θέλεις ζημιωθῆναι; Ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῆς πολλῆς δυσωδίας ἔπεισα εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἔλθων ὁ φανείς μοι

Narravit nobis abbas Elias, dicens: Cum aliquando morarer in partibus sancti Jordanis in spelæo juxta Eunuchorum monasterium, ideo quod non communicarem Macario archiepiscopo Jerosolymitano, die quadam circa horam sextam, æstu vehementissimo coquente desuper (erat enim Augustus mensis) pulsavit quidam ostium speluncæ meæ: egressus vero vidi mulierem, et dixi ad illam: Quid tu hic facis? Et respondens, dixit mihi: Et ego, mi pater, ejusdem quo te institui sum, et quasi uno lapide distat a te spelunca mea. Ostendebat autem et locum quasi ad Austrum. Et ait: Lustravi hanc eremum, et præ æstu nimio siti fatigata sum; fac ergo charitatem, pater, et da mihi pusillum aquæ. Itaque protuli urceum, et dedi ei. Quæ cum sumens bibisset, dimisi illam. Cum autem abiisset, cœpit diabolus impugnare me, immittens cogitationes sordidas in eam. Superatus igitur, neque ferens libidinis ardorem, sumpta virga mea, cellam egressus sum in fervente æstu, cum lapides ignescerent, profectusque sum ad illam, ut implerem turpem concupiscentiam. Cum vero ferme uno stadio ab ejus adhuc spelæo distarem, mente graviter æstu libidinis, repente factus in ecstasi, vidi apertam terram, et me hiato terræ absorptum. Aspicioque illic cadavera putrida jacentia, et resoluta, et incredibili fetore plena, quemdamque reverendi habitus virum ea mihi demonstrantem, ac dicentem: Ecce istud mulieris est, istud viri, istud pueri; frui jam ut vis, et quantum libet concupiscentia tua: hujus tamen voluptatis gratia vide quot labores amittere voluisti. Vide propter quod peccatum vos ipsos privare vultis regno cælorum. Vae humanæ miserie! propter unius horæ voluptatem tanti laboris mercede frustramini. Ego autem præ nimio fetore in terram corruvi. Tunc accedens vir

VARIÆ LECTIONES.

¹⁷ al. add. ὁ πρεσβύτερος. ¹⁸ al. παλλίον.

ille venerabilis, qui mihi apparuerat, erexit me. A Ιεροπρεπῆς, ἀνέστησέν με, καὶ τὸν πόλεμον ἔπαυσεν, καὶ ἀνέχωρσα εἰς τὴν κέλλην μου, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ.

CAPUT XX.

Conversio cujusdam militis ad miraculum Dei in se factum, cujus etiam vita compendiose describitur.

Narravit nobis quidam Patrum, accepisse se a quodam milite, quod cum bellum in Africa gererent Romani cum Mauritanis, victicie fugarentur a barbaris, ac plurimi illorum passim caderentur, ipsum quoque unus ex barbaris nactus hastam, ut illum feriret, vibrare cepit. Quod ille cum cerneret, orare Deum cepit, ac dicere: Domine Deus, qui apparuisti ancillae tuae Theclae, et eripuisti eam de iniquorum manibus, libera et me de hac necessitate, et salva ex hac acerba morte, mox ibo in eremum, et agam vitam solitariam. Conversus autem neminem ex barbaris vidit. Itaque continuo venit ad hanc Lauram Cupatha, manseratque jam in spelunca, Dei se protegente gratia, annos triginta quinque.

Διηγῆσάτο μοι τις τῶν Πατέρων, ὅτι δρακονάρις (f) τις διηγῆσάτο μοι λέγων, ὅτι Πόλεμον ἔχονεν εἰς τὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς μετὰ τῶν Μαυριτιανῶν ¹⁹· καὶ ἡττηθέντες ὑπὸ τῶν Βαρβάρων, ἔδωκόμεθα. Κατεδίωκον οὖν ὀπίσω ἡμῶν οἱ Βάρβαροι, καὶ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν ἐφόνευσαν. Ἐφθασεν δὲ, φησί, καμὲ εἰς Βάρβαρος, καὶ τὸ ὄρυ αὐτοῦ ἐξέτεινεν ἵνα κρούσῃ με. Ἐγὼ δὲ ὡς εἶδον, ἡρέξαμην παρακαλεῖν τὸν Θεόν, καὶ λέγειν· Κύριε ὁ Θεός, ὁ φανερός τῇ δούλῃ B σῇ Θέκῃ (g), καὶ ρυσάμενος αὐτὴν ἐκ τῶν ἀνόνων χειρῶν, ῥῦσαί με ἐκ τῆς ἀνάγκης ταύτης, καὶ σῶσόν με ἀπὸ τοῦ πικροῦ θανάτου τούτου, καὶ ὑπάγω εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἡσυχάζω. Καὶ στραφεὶς, φησὶν, οὐκ εἰδὼν τινα τῶν Βαρβάρων. Καὶ εὐθέως ἦλθον εἰς τὴν λαύραν ταύτην τοῦ Κοπραθῆ. Καὶ ἰδοὺ ἔχω χάριτι Θεοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ ἔτη τριακονταπέντε.

CAPUT XXI.

Mors anachoretæ et ejus intersectoris

Abbas Gerontius praepositus monasterii sancti Patris nostri Euthymii narravit mihi et Sophistæ Sophronio, dicens: Tres simul eramus trans mare Mortuum; ambulantesque nobis in montem, anachoreta quidam alius circa maris ripam deambulabat. Contigit autem Saracenos (2) transire per loca illa et occurrere ipsi; cum ergo praeterissent illum, ²⁰ C versus unus ex eis anachoretæ caput abscidit, nobis de longinquo spectantibus; jam enim conscenderamus montem. Cum vero lacrymaremur tristes propter anachoretæ casum, repente cernimus avem superne venientem, raptum Sarraecenum in sublime tulisse, atque inde in terram illum dimisisse, ex eoque lapsu Sarraecenum interiisse.

Ὁ ἀββᾶς Γερόντιος ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὶς ἡμῶν Εὐθυμίου διηγῆσάτο μοι ²⁰ λέγων, ὅτι Τρεῖς ἡμεῖς βασιλεῖς πέραν τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης, ὡς ἐπὶ Βησιμουῦντα. Καὶ περιπατούντων ἡμῶν εἰς τὸ ὄρος, ἄλλος βοσκήδης κάτωθεν ἡμῶν περὶ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης περιεπάτει. Συνέβη δὲ ἀπαντῆσαι αὐτῷ Σαρακηνοῦς (h) διερχομένους τοὺς τόπους ἐκεῖνους. Ὅς οὖν ἀντιπαρήλθον αὐτὸν, ὑποστρέψας εἰς τῶν Σαρακηνῶν ἀπεκεφάλισεν τὸν ἀναχωρητὴν, ἡμῶν θεωρούντων ἀπὸ μακρόθεν. Ἦμεθα γὰρ ἡμεῖς εἰς τὸ ὄρος. Δακρυσάντων δὲ ἡμῶν διὰ τὸν ἀναχωρητὴν, ἰδοὺ ἄφνω ὄρνειον ἔλθον ἐπάνω τοῦ Σαρακηνοῦ, καὶ ἀρπάσαν ²¹ ἀνέφερον ἐπὶ τὸ μέτωπον (i), καὶ ἐξαφῆσαν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ὅπου καὶ μέλος γέγονεν ὁ Σαρακηνός.

VARIAE LECTIONES

¹⁹ al. Μαυριτιανῶν. ²⁰ al. inser. καὶ τῷ σοφιστῇ Σωφρονίῳ. ²¹ al. inser. αὐτόν.

NOTÆ.

(f) *Δρακονάρις* seu *δρακονάριος*. Πατρῴϊκος *δρακονάριος*. Epist. Theodoriti 59. Et epist. 133: Θεοδότου τοῦ *δρακοναρίου*. Leo *δρακοναρίου* appellat. Latinis *draconarii*, Lib. xx Ammiani Marcellini: *Abstractum sibi torquem, quo ut draconarius utebatur, capiti Juliani imposuit*. Reliqua ad *draconarios* spectantia, *δρακοντοφόρους*, *signiferos*, *gestatores vexillorum* in quibus dracones depicti, e Glossariis criticorumque Commentariis discuntur.

(g) *Θέκῃ*. Labitur memoria vir magnus, mihi- que dum viveret amicissimus, Henricus Valesius, quando scribit Ad Evagrium, dictam esse Theclam per synecopen pro Theoclea, ut non raro eam appellat Basilus Seleuciensis. Theoclea enim sive Theoclea mater erat, Thecla filia.

(h) *Σαρακηνοῦς*. Concilii Lateranensis iv, capitulum 68, est: Περὶ φιλῆως σχήματος Χριστιανῶν, Ἰουδαίων, καὶ Σαρακηνῶν. Ἐν ταῖς (seu potius ἐν τισιν) ἐπαρχίαις παρὰ τῶν Χριστιανῶν τοὺς Ἰουδαίους ἢ Σαρακηνοῦς ἢ τῶν ἐνδομάτων διαστέλλει διαφορά· ἀλλὰ καὶ ἐν τισιν οὕτως τις ἐπηύξησεν

σύγγυσιν, ὡς μηδεμίαν διαφορὰν διαίρησεται, etc. Et primo quidem ad marginem sollicitatur φιλῆως, ut mutetur in *φιλῆως*, vel *στιῆως*. Cum possit esse *fixio*, a *figendo*. Deinde vero postrema incommode edundur, facile ex Latinis corrigenda, sic, ὡς μηδεμίᾳ διαφορᾷ διαίρησεται. De *fixione habitus Christianorum, Judaeorum, et Saracenorum*. In nonnullis provinciis a Christianis Judaeos seu Saracenos habitus distinguit diversitas: sed in quibusdam sic quadam inolevit confusio, ut nulla differentia discernantur.

(i) *Μετώπον*. Plurimum debemus viro clarissimo nobisque conjunctissimo Emerico Bigotio, vel eo nomine, quod luce donaverit antiquam interpretationem Opusculi Nili de octo vitis: cujus nimis ope lectionem elegantissimam deteximus. Nam ubi editiones Graecæ, Combelsiana, Suarensiana, Bigotiana, habent cap. *De superbia*: Ταπεινὸς ἐκεῖνος, καὶ συμπετρος· ἀλλ' ὁ αὐτὸς Δημιουργὸς ἐπλάσεν τοὺς ἀμφοτέρους· vel ἐπλάσεν ἀμφοτέρους; vetus ille interpres reddidit: *Nam et si humilis ille, quare et tu elatus? Sed ipse idem condi-*

CAPUT XXII.

Vita alterius senis Cononis.

Γέρον τις ἐκαθέζετο εἰς τὸ κοινόδιον τοῦ ἐν ἀγίοις Α Πατρὸς ἡμῶν Θεοδοσίου τοῦ ἀρχιμανδρίτου, ὀνόματι Κόνων, Κλίε τὸ γένος, τοῦτον ἐκτελέσας τὸν κανόνα ἐπὶ τριακονταπέντε ἔτη κατὰ ἑβδομάδα ἅπας μετέλαμβάνεν ἄρτου καὶ ὕδατος, ἀδιαλείπτως ἐργαζόμενος, καὶ τῆς ἐκκλησίας μὴ ἀπολιμανόμενος²².

CAPUT XXIII.

Vita Theoduli monachi.

Ἄλλον δὲ ἑθεασάμεθα γέροντα ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ Θεόδουλον ἀπὸ στρατιωτῶν, πάσας τὰς ἡμέρας νηστεύοντα, καὶ μηδέποτε ἐπὶ πλεονὺν κοιμηθέντα²³.

CAPUT XXIV.

Vita senis cujusdam habitantis in cellis Cuziba.

Ἦν τις γέρον εἰς τὰ καλλία τοῦ Χωζιῆδ²⁴ οἰκῶν, Β καὶ διηγούντο ἡμῖν περὶ αὐτοῦ οἱ τοῦ αὐτοῦ τόπου γέροντες, οἳ ὅτε ἦν ἐν τῇ κώμῃ αὐτοῦ, ταύτην εἶχεν τὴν ἐργασίαν· εἰποτε ἐδιδάσκεν τινα εἰς τὴν κώμην αὐτοῦ διὰ πολλὴν πενίαν μὴ εὐποροῦντα σπείραι τὸ χωρίον τὸ ἴδιον, ἀπήρχετο ἐν νυκτὶ μὴ γινώσκοντος τοῦ κυρίου τοῦ χωρίου, καὶ ἐλάμβανεν τὰ ἴδια βοῦδια καὶ σπόρον ἴδιον, καὶ ἐσπείρειν²⁵ τὸ τοῦ ἑτέρου χωρίου. Ὅτε δὲ ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἱμεινεν εἰς τὰ καλλία τοῦ Χωζιῆδ²⁶, τὴν αὐτὴν πάλιν συμπάθειαν εἶχεν ὁ γέρον. Ἀπήρχετο²⁷ γὰρ εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ἀγούσαν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν ἀπὸ τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου, βασιτάζων ἄρτους καὶ ὕδωρ. Καὶ εἰποτε εἰδέν τινα ἀτονήσαντα, ἐδάσταζεν τὸ γομάριον²⁸ (j) αὐτοῦ, καὶ ἀνῆρχετο ἕως τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν Ἑλαιῶν· καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν ὑπέστρεψεν, βασιτάζων, εἰπὲρ εὗρεν ἄλλους, τὰ ἐκείνων γομάρια ἕως Ἱεριχῶ. Ἦν οὖν ἰδεῖν τὸν γέροντα, ποτὲ μὲν βασιτάζοντα γομάριον²⁹ μέγα, καὶ ἰδρῶντα, ποτὲ δὲ παιδίον εἰς τὸν ὦμον φέροντα· ἔστιν δὲ ὅτε καὶ δύο ἐδάσταζεν. Ἄλλοτε ἐκάθητο, τὰ ὑπόδηματα, εἰ ἐκόπη, ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς ποιῶν· ἐδάσταζεν γὰρ τὰ ἐπιτήδεια. Ἄλλοτε ἐπὶ πόντιον ἐκ τοῦ ἐπιπερομένου παρ' αὐτοῦ ὕδατος· ἄλλοις δὲ καὶ ἄρτους παρείχεν. Εἰ δὲ εὗρεν γυμνόν, καὶ τὸ ἱμάτιον ὃ ἐφόρει ἰδίῳ αὐτοῦ. Καὶ ἦν ἰδεῖν αὐτὸν διὰ πάσης ἡμέρας κοπιῶντα. Εἰποτε δὲ καὶ νεκρὸν εὗρεν ἐν τῇ ὁδῷ, ἐποίησε ἐπάνω αὐτοῦ τὸν κανόνα, καὶ ἔθαπτεν αὐτόν.

CAPUT XXV.

De fratre monasterii Cuziba, et sanctæ oblationis verbis, nec non de abbate Joanne.

Ὁ ἀδελφὸς Γρηγόριος ὁ ἀπὸ Σχολαρίων, εἰπεν ἡμῖν, D ὅτι Ἦν τις ἀδελφὸς ἐν τῷ κοινόδιῳ τοῦ Χωζιῆδ, ὃς ἦν μαθὼν τὴν προσκομιδὴν τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς. Ἐν μιᾷ οὖν ἐπέμφθη ἐνέγκαι εὐλογίας, κατερχόμενος ἐν τῷ μοναστηρίῳ, εἶπεν τὴν προσκομιδὴν ὡς ἐν τάξει τῆς στιχολογίας. Καὶ τὰς αὐτὰς εὐλογίας προέθηκαν ἐν τῷ δίσκῳ ἐν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ οἱ διάκονοι· καὶ

Senex quidam erat in cœnobio sancti Patris nostri Theodosii, nomine Conon, Cilix gerere, hanc vitam normam per triginta annos custodiens: semel comedebat in hebdomada panem et aquam, et sine intermissione operans, nunquam de ecclesia egrediebatur.

Alium vidimus senem in eodem monasterio, Theodulum nomine, qui miles antea fuerat. Is dies omnes jeunans, nunquam in latus dormiebat.

Erat senex quidam habitans in cellis Cuziba, de quo narrabant nobis loci ejus seniores, quod dum in vico suo esset, hanc habebat consuetudinem, ut si quem vidisset in vico præ inopia non valentem agrum suum seminare, noctu ibat, ignorante agri domino, semenque secum ferens, pauperis illius serebat agrum. Cum autem venisset in eremum, et moraretur in cellis Cuziba, eadem miserationis faciebat opera. Ibat enim per viam, quæ ducit a Jordane ad sanctam civitatem, ferens panes et aquam. Et si quando videret aliquem lacessentem, portabat onus ejus, et ascendebat usque ad sanctum montem Oliveti, rursusque per eandem cum cæteris redibat viam, ferens illorum onera usque Jericho. Vidisses senem aliquando ferentem onus ingens, sudantemque sub fasce; aliquando portantem in humeris puerulum, sæpe etiam duos. Nonnunquam sedebat, viri sive mulieris disrupta calceamenta resarciens: serebat quippe secum quæcunque ad hoc erant necessaria. Alios potabat ea quam serebat aqua, aliis præbebat panes; si quem vero invenisset nudum, pallium quod serebat, dabat ei. Eratque dulce, videre senem singulis diebus laborantem. Et si quando mortuum in via reperisset, expletis super eum psalmis consuetis et orationibus, sepeliebat eum.

VARIE LECTIONES.

²² al. ἀφιστάμενος εἰ ἐξερχόμενος. ²³ al. add. μηδὲ ὑπόδημα φορεσάντα. ²⁴ al. Χωζιῆδ. ²⁵ al. ἐσπείρειν. ²⁶ al. Χωζιῆδ. ²⁷ al. ἀνῆρχετο. ²⁸ al. γομάριον. ²⁹ al. γομάριον.

NOTÆ.

ior utrosque plasmavit. Quod est procul dubio, καὶ οὐ μετέωρος; scriptura profecto longe optima, quamvis punctum interrogans non sit necessarium.

(j) Γομάριον, γομάριον, γομάρια. Adde Glossar^o Meursii. Dorotheus, doctrina 7: φορτῆσαι αὐτὸ γομάριον. Α γόμος, unde διγομία, Judicium v, 16.

abbas Joannes presbyter offerret, qui postea Casareus Palastinae episcopus fuit, non vidit, ut solitus erat, sancti Spiritus adventum. Contristatusque valde et cogitans, ne quid forte peccasset in mente, atque ideo se Spiritus sanctus avertisset, ingressus est sacrum plorans, corruitque in faciem suam. Apparuit autem ei angelus Domini, dicens: Quoniam frater ille qui oblationes attulit, verba sanctae oblationis in via dixit, sanctificatae jam ac perfectae sunt. Ex tunc igitur statuit senior ut nullus deinceps addiceret sanctae oblationis verba, nisi qui ordinatus ad hoc esset, neque passim ea quispiam diceret, quocumque tempore absque loco consecrato.

Α ἐν τῷ προσκομιζέειν τὸν ἀδελφὸν τὸν Ἰωάννην τὸν τότε πρεσβύτερον οὕτως, τὸ ἐπικλῆναι Χοζεβίτην· δὲ καὶ ὑστερον γέγονεν Καισαρείας τῆς κατὰ Παλαιστίνην ἐπίσκοπος. Οὐκ ἰδεάσατο κατὰ τὸ εἶδος τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ λυπηθεὶς μὴτι ἄρα αὐτὸς ἥμαρτεν, καὶ διὰ τοῦτο ἀπέστη τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐσπλήθην ἐν τῷ διακονικῷ κλαίῳ καὶ ῥίπτειν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον· καὶ φαίνεται αὐτῷ ὁ ἀγγελος Κυρίου λέγων, ὅτι Ἐξότου ἐν τῇ ὁδῷ ἐπικομιζόμενος τῆς εὐλογίας ὁ ἀδελφὸς εἶπεν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν, ἡγιάσθησαν, καὶ τελειωμένοι εἰσιν. Καὶ ἀπὸ τότε λόγον εἶηκεν ὁ γέρον, ὥστε μηδένα μαθεῖν τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν, μὴ ἔχοντα χειροτονίαν, μηδὲ ὡς ἔτυχεν λέγειν αὐτὴν ἐν οἰκῇ ποτε καιρῷ, χωρὶς τόπου ἡγιασμένου.

CAPUT XXVI.

Vita fratris Theophanis, ejusque mirabilis visio, et de communicatione cum haereticis.

Senex quidam sedebat in Laura Calamonis juxta Jordanem fluvium, Cyriacus nomine, magni apud Deum meriti. Ad hunc profectus est frater peregrinus ex regione Dora, Theophanes nomine, ut interrogaret senem de cogitationibus fornicationis. Quem senior hortari coepit atque urgere verbis de pudicitia et castitate. Frater itaque magnifice edificatus, ait seni: Vere, mi Pater, ego nisi in regione mea Nestorianis communicarem, tecum permansissem. Cum vero audisset senex Nestoril nomen, afflictus de perditione fratris, corripiebat eum, et orabat ut recederet ab hac pessima et perniciosa haeresi, accederetque ad sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam, dicens non esse aliam salutis spem, nisi recte sentiamus et credamus (ut revera est) sanctam Mariam Dei genetricem esse. Dixit autem frater ille seni: Profecto, domine Pater, omnes haereses sic dicunt: Nisi nobiscum communica, salvus esse non poteris. Quid ergo faciam infelix, nescio: deprecare igitur Dominum ut reipsa me certum faciat, quenam sit vera fides. Senex autem cum gaudio fratris verba suscepta, dixitque illi: Sede in spelunca mecum, et omnino spem in Deo habeto, quia revelabit tibi ipsius benignitas quae sit vera fides. Dimissoque fratre in spelunca sua, egressus est senior prope mare Mortuum, orans Deum pro fratre. Circa autem horam nonam diei sequentis aspexit frater quemdam astantem sibi aspectu terribilem, ac dicentem: Veni, et vide veritatem. Assumensque eum, duxit in locum tenebrosum ac fetidum, ignes evaporantem; atque in ipsis ignibus vidit Nestorium, Eutychem, Apollinarem,

Β Γέρον τις ἐκάθητο ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ Καλαμώνος ἐπὶ οὐσῃ ἐν τῷ ἁγίῳ Ἰορδάνῃ, ὀνόματι Κυριακός· ἦν δὲ μέγας ὁ γέρον κατὰ θεόν. Τοῦτι παρέβαλεν ἀδελφὸς ξενικὸς, ἐκ τῆς χώρας τοῦ Δαρὰς (κ), ὀνόματι Θεοφάνης, ἐρωτήσας τὸν γέροντα περὶ λογισμοῦ πορνείας. Καὶ δὴ ὁ γέρον ἤρξατο ἐπαλεῖφειν αὐτὸν τοῖς περὶ σωφοσύνης καὶ ἀγνείας λόγοις. Ὁ οὖν ἀδελφὸς ὠφελήθεος μεγάλως, λέγει τῷ γέροντι·
 20 Κύρι ἀδελφά, ἐγὼ εἰς τὴν χώραν μου τοῖς Νεστοριανοῖς κοινωνῶ, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐ δι-
 ναμαι· ἐπεὶ μετὰ σοῦ ἔχον μέλαινα. Ὡς δὲ ἤκουσεν ὁ γέρον τὸ Νεστορίου ὄνομα, θλίβετο· ἐπὶ τῇ ἀποκατα-
 τοῦ ἀδελφοῦ, ἐνουθέτει αὐτὸν καὶ παρεκάλει ἀποστῆ-
 ναι τῆς βλαβερᾶς αἰρέσεως ταύτης, καὶ προσελθεῖν τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐ-
 C γεν δὲ αὐτῷ, ὅτι, Οὐκ ἔστιν ἄλλη σωτηρία, εἰ μὴ τὸ ὁρθῶς φρονεῖν καὶ πιστεύειν, κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον Μαρίαν ὑπάρχειν. Ὁ δὲ ἀδελφὸς λέγει τῷ γέροντι· Ὅντως, κύρι ἀδελφά, εἰαι αἱ αἰρέ-
 σεις οὕτως λέγουσιν, ὅτι Εἰ μὴ μεθ' ἡμῶν κοινωνή-
 σης, οὐ σώσει. Τί οὖν ποιήσω, οὐκ οἶδα ἐγὼ ὁ ταπει-
 νός. Δεσθῆτι οὖν τοῦ Κυρίου, ἵνα ἔργῳ με πληρο-
 φορήσῃ τὸ ποῖα ἔστιν ἀληθινή πίστις. Ὁ δὲ γέρον μετὰ χαρᾶς ἐδέξατο τὸν λόγον τοῦ ἀδελφοῦ· καὶ λέ-
 γει αὐτῷ· Κάθου εἰς τὸ καλλὸν μου, καὶ ἐπιθία·
 Εἴω εἰς τὸν Θεόν, ὅτι ἀποκαλύπτῃ σοι ἡ αὐτοῦ ἀγα-
 θότης τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἔλασας τὸν ἀδελφὸν εἰς τὸ σπήλαιον αὐτοῦ, ἐξῆλθεν ἐπὶ νεκρὰν θάλασσαν, θεό-
 μενος περὶ τοῦ ἀδελφοῦ. Καὶ δὴ ὡς περὶ ὥραν ἐνά-
 τῃν τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, θεωρεῖ ὁ ἀδελφός τινα ἐφ-
 D ιστάμενον αὐτῷ φοβερὸν τῷ εἶδει, καὶ λέγοντα αὐτῷ·

VARIAE LECTIONES.

20 al. προπον. Ὅντως.

NOTAE.

(κ) Ἐκ τῆς χώρας τοῦ Δαρὰς. Ut in Photio, Theophane, Nilo Doxapatrio Δαρὰς Cedreno et Photio Δαρρᾶς apud eundem Photium minus bene. Pluribus Δάρως, Δάραι Procopio. Stephanus, Δαρὰ, ὃν ρας (f. δ καὶ Δάρως πασί, φρούριον Ἀναστασίου πόλεως (An Ἀναστασιούπολις, ex Procopio, Theophane et Cedreno) λεγόμενον ὀχυρώτατον. Juxta etymologiam quam tradit Evagrius, lib. iii, cap. 37; et post eum Nicephorus, lib. xvi, cap. 37;

et Auctor Etymologici magni, a Dario illic devicto Interpres nostri Joannis Moschi, ex regione Dora. Hoc est, opinor, Δωρᾶς, vel Δώρας, quemadmodum in ms. Photii apud Holstenium, et Chronici Alexandrini, p. 762; quo tamen ultimo in loco suspicari quis posset legendum Δόρας, ob Elymon dicti Δαρῶν Ἀλέξανδρος ἐκεῖ δόρατι ἐκρούσεν. Videndus ad Procopium Alemannus.

ἐργου καὶ τῆς τῆν ἀλήθειαν. Καὶ παραλαβὼν αὐτὸν ἀποφέρει εἰς τόπον σκοτεινὸν καὶ δυσώδη μετὰ πυρός, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ ἐν αὐτῷ τῷ πυρὶ Νεστόριον καὶ Θεόδωρον³¹, Εὐτυχία καὶ Ἀπολινάριον, Εὐάγγριον καὶ³² Δίδυμον, Διόσκορον καὶ Σευήρον, Ἄρειον, καὶ Ὀριγένην, καὶ ἄλλους τινάς. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ φανείς, ὅτι Οὗτος ὁ τόπος ἡτοιμάσται τοῖς αἰρετικοῖς, καὶ τοῖς βλασφημοῦσιν τὴν ἀγίαν³³ Θεοτόκον, καὶ τοῖς ἀκολουθοῦσιν τοῖς δόγμασιν αὐτῶν. Εἰ οὖν ἀρέσκει σοι ὁ τόπος, ἔμεινον τῷ δόγματι σου· εἰ δὲ πείραν τῆς καλῆς ταύτης λαβεῖν οὐ θέλεις, πρόσελθε τῇ ἀγίᾳ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ καὶ ὁ γέρων διδάσκει. Λέγει γάρ σοι, ὅτι ἐὰν πάσας τὰς ἀρετὰς ποιῇσαι ἄνθρωπος, καὶ μὴ ὀρθῶς δοξάζει, εἰς τὸν τόπον τοῦτον ἔρχεται. Καὶ ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ, διηγῆσθαι αὐτῷ ὅπαντα τὰ γεγόμενα καθὼς ἑώρακεν. Καὶ προσελθὼν ἐκκοινωνήσεν τῇ ἀγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐμείνεν δὲ μετὰ τοῦ γέροντος εἰς τὸν Καλαμώννα· καὶ ποιήσας μετ' αὐτοῦ ἔτη ἱκανά³⁴, ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ.

CAPUT XXVII.

Vita presbyteri villæ Mardandos.

Ἀπὸ δέκα μιλίων τῆς πόλεως Αἰγαῶν τῆς Κιλικίας κτήμα ἔστιν ὀνόματι Μάρδαρος. Ἐν ᾧ ἔστιν ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ. Ἐν ᾧ γέροντες πρεσβύτεροι ἐκάθητο. Ἦν δὲ μέγας πάνυ ὁ γέρων καὶ ἡνέρετος. Ἐν μὲν οὖν οἱ τοῦ αὐτοῦ κτήματος οἰκητορες προσέρχονταί κατ' αὐτοῦ τῷ ἐπισκόπῳ Αἰγαῶν, λέγοντες· Ἄρον ἂν ἡμῶν τὸν γέροντα τοῦτον, ὅτι θλίβει ἡμᾶς· ἔρχεται γὰρ Κυριακῇ, καὶ ποιεῖ τὴν σύναξιν ὥραν ἐννάτην, καὶ οὐ φυλάττει τὴν νενομιμένην τάξιν τῆς ἀγίας συνάξεως. Καὶ λαβὼν ὁ ἐπίσκοπος τὸν γέροντα κατ' ἰδίαν, λέγει αὐτῷ· Καλόγηρε, διὰ τί οὕτως ποιεῖς; Ἡ ἀγνοεῖς τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας τὴν κατὰστασιν; Ὁ δὲ γέρων ἔφη αὐτῷ, Ἐπ' ἀληθείας, κύριε ὁ μέγας, οὕτως ἐστὶ, καὶ καλῶς λέγεις. Ἀλλὰ τί ποιῆσαι οὐκ οἶδα. Μετὰ γὰρ τὸν κανόνα τὸν νυκτερινὸν τῆς ἀγίας Κυριακῆς, κάθημαι πλησίον τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου· καὶ ὥς ἂν ἴδω τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκιάζον τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, οὐκ ἀρχομαι τῆς συνάξεως. Ὅταν δὲ θεάσωμαι τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τότε καὶ τὴν λειτουργίαν ἐπιτελῶ. Θαυμάζας δὲ ὁ ἐπίσκοπος τὴν ἀρετὴν τοῦ γέροντος, καὶ πληροφορήσας τοὺς τοῦ κτήματος, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ δοξάζοντας τὸν Θεόν.

Τούτῳ τῷ γέροντι ἀπέστειλεν ὁ ἀββᾶς Ἰουλιανὸς ὁ Ἐκκλησίας προσηγορίαν, πέμψας αὐτῷ καὶ πανίον³⁵ δεδομένον ἔχον ἑσθλὴν τρεῖς ἀνθρακας³⁶ πυρός. Ὁ δὲ γέρων δεξάμενος τὸν ἀσπασμὸν καὶ τοὺς ἀνθρακας μὴ ἀποσθεσθέντας, ἀντέπεμψεν τῷ ἀββᾶ Ἰουλιανῷ εἰς³⁷ τὸ αὐτὸ πανίον, βαλὼν εἰς αὐτὸ ὕδωρ, καὶ θήσας (f). Ἀπείχον δὲ ἀπ' ἀλλήλων ὥσαυτ' ἡμῖν εἰσὶν.

A Dioscorum, Severum, Arium, Origanem, et alios quosdam. Dixitque illi is qui apparuerat: Locus iste praepratus est haereticis, et blasphemantibus, et his qui illorum dogmata sequuntur. Si ergo placet tibi locus, persiate in tuo dogmate; si autem supplicium istud experiri non vis, accede ad sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam, quam te senex docet. Dico enim tibi, quia si omnes virtutes homo operetur, nec recte credat, in hoc loco cruciabitur. Atque in hoc verbo venit frater in semetipsum, et redeunt seni narravit omnia quae viderat, accessitque ad communionem sanctae catholicae Ecclesiae. Remansit autem cum sene, impletisque quatuor cum illo annis, dormiuit in pace.

ἦλθεν εἰς αὐτὸν ὁ ἀδελφός. Καὶ ἐλθόντος τοῦ γέροντος, ἦλθεν εἰς αὐτὸν ὁ ἀδελφός. Καὶ ἐλθόντος τοῦ γέροντος, ἦλθεν εἰς αὐτὸν ὁ ἀδελφός. Καὶ ἐλθόντος τοῦ γέροντος, ἦλθεν εἰς αὐτὸν ὁ ἀδελφός.

B Decem fere millibus passuum ab urbe Ciliciae Aegina villa quaedam est, nomine Mardandos, in qua templum est sancti Joannis Baptistae. In hac senex quidam presbyter sedebat, summi apud Deum meriti, magnarumque virtutum. Quadam vero die villæ ipsius habitatores accesserunt ad episcopum accusantes senem, ac dicentes: Tolle a nobis senem hunc, nam molestus nobis est. Dicit eis episcopus: Quid vobis facit? Dicunt ei: Accedit missam celebrare die Dominico, nunc hora tertia, nunc autem hora nona, ut sibi visum fuerit, neque servat solemnem ac legitimum ordinem sanctæ oblationis. His compertis, episcopus assumens senem seorsum, ait illi: Quid tibi facis, senior? an ignoras sanctæ Ecclesiæ statuta? Ait senex: Vera profecto prosequeris, et recte dicis; C verum quid agam, ignoro. Die enim Dominico post nocturnos hymnos, prope sanctum altare sedeo, et quousque videam Spiritum sanctum altare obumbrantem, sancta missarum solemnia non incipio; cum autem advenisse Spiritum sanctum aspicio, tunc ego sacra officia consummo. His auditis, episcopus admiratus virtutem senis, convocat habitatores villæ, satisfaciensque illis, dimisit eos in pacem.

Huic seni misit abbas Julianus Stylites salutationem, mittens ei etiam pannum involutum, habentem intus tres carbones ignis. Senex vero suscipiens salutationem et carbones ardentes, remisit eidem abbati ipsum pannum involutum aqua plenum. Distabant autem ab invicem fere viginti millibus passuum.

VARIAE LECTIONES.

³¹ Abest ab al. ³² Desunt in al. ³³ Non sunt in al. ³⁴ al. 8'. ³⁵ al. πανν. ³⁶ al. παπορακτων μένους. ³⁷ Abest ab al.

NOTÆ.

(f) Ἀθήσας. Cujus alie in argumento θύσας obtinet locum, t. VII Chrysostomi a Savilio editi, p. 369, l. xxii.

κοι κατεγίνωσκειν τοῦ ὀρθοδόξου, ἐπιθέμενος ¹¹ καὶ θέλων αὐτὸν πρὸς τὴν αὐτοῦ ἐφελκύσασθαι αἵρασιν. Καὶ πολλοῖς λόγοις διαπεμπόμενος, ἐδόκει κατακρίνειν αὐτόν. Ὁ δὲ ὡσπερ θεὸς ἐμπνευσθεὶς ἐδήλωσεν αὐτὸν ¹² μερίδα πέμψαι τῆς αὐτοῦ κοινωνίας. Ὁ δὲ μετὰ χαρᾶς, ὡς ἦδη πλανήσας αὐτόν, πέμψει αὐτῷ παραχρῆμα, μηδὲν ὅλως ἐνδύσας. Καὶ δεξάμενος ὁ ὀρθόδοξος τὴν σταλεῖσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ αἵρετικοῦ μερίδα, τοῦτ' ἐστὶν τοῦ Σευήρου ¹³ ποιήσας λέσθητα ἐμπροσθεν αὐτοῦ βράσαι, ἣν ἐδέξατο μερίδα ἐνέβαλεν, καὶ διελύθη ¹⁴ ἐν τῷ βράσματι τοῦ λέσθητος. Λαβὼν δὲ καὶ τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἁγίαν κοινωνίαν, ἐνέβαλεν εἰς τὸν αὐτὸν λέσθητα, καὶ παραχρῆμα ὁ λέσθης βράζων ἀπεψύγη ¹⁵, καὶ ἡ ἁγία κοινωνία τῶν τῶν. Ἐδείξεν δὲ ἡμῖν αὐτὴν παραβάλλουσιν αὐτῷ.

CAPUT XXX.

Vita Isidori monachi Melitenensis, alterumque miraculum circa sanctissimam Eucharistiam.

Τάδε ¹⁶ ἐμπόριον ἐστὶν τῆς Κύπρου. Ἐν αὐτῷ μοναστήριον ἐστὶν πλησίον τοῦ ¹⁷ λεγομένου ¹⁸ Φιλοξένου. Παραβαλόντες οὖν ἐκεῖ, εὗραμεν ἐν αὐτῷ μοναχόν, τῷ μὲν γένει Μελιτινόν, τῷ δὲ ὀνόματι Ἰσιδωρον. Τοῦτον ἐθεασάμεθα ἀδιαλείπτως κλαίοντα μετὰ οἰμωγῆς. Παρακαλούμενος δὲ ὑπὸ πάντων, ὥστε ἐνδύναι μικρὸν τοῦ πέπθους, οὐκ ἐπιθετο, ἀλλὰ πᾶσιν ἔλεγεν, ὅτι Πολλὴ ἁμαρτωλὸς εἰμι οἷος οὐ γέγονεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ μέχρι τῆς σήμερον. Ἡμῶν δὲ λεγόντων, ὅτι, Ὅτως, κύριε ἀδελφὰ μετὰ ἀληθείας οὐδεὶς ἀναμάρτητος εἰ μὴ εἰς ὁ θεός, ἀπεκρίθη λέγων. Πείσθητε, ἀδελφοί, οὐχ εὗρον ἐν ἀνθρώποις ἁμαρτίαν ὅταν οὐκ ¹⁹ ἐποίησα, οὕτε ἐγγράφως οὕτε ἀγράφως. Εἰ δὲ νομίζετε ὅτι ἑμαυτοῦ κατηγορεῖ, ἀκούσατέ μου τῆς ἁμαρτίας, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ εὐξησθε.

Ἐγὼ, φησὶν, ὅταν ἤμην ἐν τῷ κόσμῳ, γυναῖκα εἶχον. ἤμεθα οὖν οἱ δύο τοῦ δόγματος Σευήρου. Ἐλθὼν οὖν ἐγὼ ἐν μετ' ὧν ἡμερῶν εἰς τὸν οἶκόν μου, οὐχ εὗρον τὴν γυναῖκά μου, ἀλλὰ ἀκούω ὅτι ἀπῆλθεν πρὸς τὴν γείτονα κοινωνήσαι. ἦν δὲ κοινωνοῦσα ἐκεῖνη εἰς τὴν ἁγίαν καθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐδραμον δὲ εὐθέως ²⁰ κωλύσαι αὐτήν. Εἰσελθὼν οὖν εἰς τὸν οἶκον τῆς γείτονος, εὗρον τὴν γυναῖκά μου ἥδη προσφάτω; λαβοῦσαν τὴν ἁγίαν μερίδα, καὶ κοινωνοῦσαν. Δραξάμενος τοῖνον τοῦ λάρυγγος αὐτῆς, ἐποίησα ἐξεράσαι αὐτὴν τὴν ἁγίαν μερίδα. Καὶ λαβὼν, ἠκόντησα αὐτὴν ἀνωθεν κάτω. ἔπεσε δὲ εἰς βόρβορον. Καὶ εὐθέως εἶδον ἀστραπὴν κατ' αὐτοῦ τοῦ τόπου λαβοῦσαν τὴν ἁγίαν κοινωνίαν. Καὶ μετὰ δύο ἡμέρας, θεωρῶ ἄνδρα ²¹ Αἰθίοπα (p), βάκχῃ περιβεβλημένον, καὶ λέγοντά μοι. Ἐγὼ καὶ σὺ ἐμοῦ κατ-

A petiit ab eo ut partem sibi mitteret Communionis suae. Qui gaudio elatus, quod quasi illum seduxisset, protinus misit nihil hæsitans. Suscipiens itaque Catholicus missam sibi ab haeretico Severiani sectatore particulam, in ferventem ollam iniecit, moxque resoluta est. Sumptam quoque catholicæ ecclesiæ sanctam communionem in eam coniecit; statimque fervens olla refrigerata est, et sancta communio permansit integra, neque madefacta est. Quam et diligenter servavit, et ostendit nobis cum ad illum venissemus.

σῶα καὶ ἄδροχος διέμεινεν· ἦντινα καὶ διαμένει.

B Dade Cypri emporium est, in eo monasterium est quod dicitur Philoxene: ad id cum venissemus, invenimus ibi monachum genere Melitensem, Isidorum nomine. Hunc vidimus sine ulla intermissione cum ejulatu sentem. Cum autem rogaretur ab omnibus ut aliquantulum quiesceret, et a fletu temperaret, nulli penitus acquiescebat, dicens omnibus: Nimium peccator sum ultra omnes qui ab initio sæculi fuerunt. Cum autem illi diceremus: Nullus certe sine peccato est, nisi unus Deus, respondebat dicens: Veraciter, fratres, nullum inveni inter homines similem mihi peccatorem, nullumque majus delictum quam meum. Et ut cognoscatis me vera prosequi, audite peccatum meum, ut et vos oretis pro me.

C Ego cum essem in sæculo, uxorem habui: eramus autem ambo Severiani dogmatis. Cum ergo die quadam venissem domum, non inveni uxorem meam: audiavi autem quod abiisset ad vicinam mulierem ut illi communicaret (erat autem illa catholicæ religionis et fidei) cucurrique protinus volens prohibere. Profectus autem domum, inveni illam jam communicasse. Quare indignatione concitatus apprehendi guttur ejus, fecique illam evomere sacram communionem. Sumptam deinde particulam sanctam huc illucque jactabam, donec in lutum cecidit. Nox autem vidi coruscationem in eodem loco sanctam assumpsisse communionem. Post biduum verò aspicio virum quasi Æthiopem semicinctis vestitum, dicentemque mihi: Ego et tu simul in unum supplicium condemnati sumus. Et ego ad eum: Tu, inquam,

VARIE LECTIONES.

¹¹ al. ἐπαγόμενος. ¹² al. αὐτῷ. ¹³ al. Σευηριανῷ. ¹⁴ al. inser. εὐθέως. ¹⁵ al. ἐψυχράνθη. ¹⁶ al. Αἰδαί. ¹⁷ al. ἵστα τοῦ. ¹⁸ al. λεγομένου τοῦ. ¹⁹ Abest ab al. ²⁰ al. inser. θέλων. ²¹ al. ins. ὡς.

NOTÆ.

(p) Αἰθίοπα. Huc aliquo modo pertinet locus Palladii Lausiace Historiæ cap. 22, extremo, corruptus et ab interprete ex parte præteritus. Αὕτη ἡ ἐνθεὸς τῆς ἀσκήσεως πολιτεία τοῦ ἀκαταγώνιστου ἀδελθοῦ Μουσιτίου τοῦ τῷ γένει Αἰθίοπος, τὴν δὲ ψυχὴν αἰθιόαντος θεῖα χάριτι. Quæ sunt interpreti tantum: Hæc est religiosa et sancta vita quam egit

invictus athleta Moses Æthiops. Tu vero sic mecum sic lege, αἰθιόαντος, ac verte: Hæc est divina religioque vita invicti athletæ Moysi, qui genere suit Æthiops, animam autem suam divina gratia inflammaravit. Αἰθιόφ et αἰθιόαντος eleganter et apte sibi mutuo respondet.

quis es? Respondit: Ego sum qui conditorem omnium A
Dominum Jesum Christum in maxilla percussi pas-
sionis tempore. Atque hac de causa a fletu tempe-
rare non possum.

εδικάτημεν εἰς μίαν κόλασιν. Καὶ ἔγω αὐτῷ·
Σὺ ὅς τις εἶ; Καὶ ἀπεκρίνατό μοι, λέγων ὁ φανεὶς
Αἰθίοψ· Ἐγὼ εἰμι ὁ ῥαπίσας (q) ἐπὶ τῆς σιαγόνος
τὸν Ποιητὴν τῶν ἀπάντων τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστὸν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους. Διὰ τοῦτο οὖν, φη-
σὶν ὁ μοναχὸς, οὐ δύναμαι ἐνδοῦναι τοῦ κλαίειν.

CAPUT XXXI.

Conversio et vita Mariæ meretricis.

Duo senes abierunt ab Ægis in Tharsum, venien-
tesque in stabulum ut requiescerent (erat enim as-
tus) per dispensationem Dei invenerunt in stabulo
tres adolescentes habentes secum unam meretricem.
Senes ergo aorsum sederunt, unusque ex eis acci-
piens sanctum Evangelium legebat. Meretrix vero
quæ erat cum adolescentibus, ut vidit legentem se-
nem, relictis illis accessit ad senem, seditque juxta
illum. Senex autem illam rejiciens, dixit: Multum,
o infelix, impudens es, quæ verita non fuisti acce-
dere ad nos ac sedere. At illa: Ne, quæso, Pater,
ne abomineris me, neque abjicias; etsi enim omni
peccato plena sum, non tamen repulsi venientem ad
se meretricem Dominus, et Salvator omnium Chri-
stus Deus noster. Respondit ei senex: Sed meretrix
illa non permansit meretrix. Tum ipsa: Spero in
Filium Dei vivi, quia ab hodierno die neque ego per-
manebo in peccato hoc. Relinquens igitur adolescen-
tes, et sua omnia, secuta est senes illos. Miserunt
autem illam in monasterium prope Æga civi-
tatem. Hanc et ego jam anum vidi magnæ pruden-
tiæ feminam, et ista ex ejus ore didici. Erat autem
illi nomen Maria.

ριον, πλησίον Αἰγῶν, τὸ λεγόμενον τοῦ Νακκιθᾶ. Ταύτην καὶ γὰρ ἐώρακα γραῦν, πολλῇ συνέσει διάγου-
σαν· καὶ παρ' αὐτῆς ἀκήκοα ταῦτα^α.

Δύο τινες τῶν γερόντων ἀπὸ τῆς Αἰγῆς εἰς
Ταρσὸν (r) τῆς Κιλικίας· καὶ ἐλθόντες εἰς πανδο-
χεῖον κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, ἐφ' ᾧ ἀναπαύειν αὐτοὺς
(ἦν γὰρ καύσων), εὗρον ἐκεῖ τρεῖς νεωτέρους ἀπερ-
χομένους εἰς Αἴγαν, ἔχοντας μετ' αὐτῶν μίαν πόρ-
νην. Οἱ οὖν γέροντες ἐκάθισαν κατ' ἰδίαν. Λαβὼν δὲ
B ὁ εἰς γέρον ἐκ τοῦ πηρίου αὐτοῦ τὸ ἅγιον Εὐαγγέ-
λιον, ἀνεγίνωσκεν. Ἡ δὲ πόρνη ἡ οὖσα μετὰ τῶν
νεωτέρων, ὡς εἶδεν τὸν γέροντα ἀναγινώσκοντα, κατα-
λείψασα τοὺς νεωτέρους, ἐλθοῦσα ἐκάθισεν πλησίον
τοῦ γέροντος. Ὁ δὲ γέρον ἀποτιναξάμενος αὐτῇ λέ-
γει· Ποῦ φαίνεται, ὦ ἀθλία, ἀναίδης· οὐκ ἠδέσθης
πλησίον ἡμῶν ἐλθεῖν καὶ καθῆσαι; Ἡ δὲ ἀπεκρίθη λέ-
γουσα· Μὴ, Πάτερ, μὴ βεβλήθῃς με. Εἰ γὰρ καὶ πε-
πληρωμένη ὁπάρχω πάσης ἀμαρτίας, ἀλλ' οὖν οὐκ
ἀπόσωτο τὴν προσελθοῦσαν αὐτῷ πόρνην ὁ Διεσπό-
της τῶν ἀπάντων ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν. Ὁ δὲ
γέρον ἀπεκρίθη αὐτῇ· Ἄλλ' ἡ πόρνη ἐκεῖνη, οὐκέτι
ἔμεινεν πόρνη. Ἡ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἐλπίζω εἰς τὸν
Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὅτι ἀπὸ τῆς σήμερον^α
οὐδὲ ἐγὼ μένω ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ ταύτῃ. Καὶ καταλι-
C ποῦσα τοὺς νεωτέρους καὶ τὰ αὐτῆς πάντα, ἠκολού-
θησεν τοῖς γέροντι. Καὶ ἰδοὺς αὐτὴν εἰς μοναστή-
ριον, πλησίον Αἰγῶν, τὸ λεγόμενον τοῦ Νακκιθᾶ. Ταύτην καὶ γὰρ ἐώρακα γραῦν, πολλῇ συνέσει διάγου-
σαν· καὶ παρ' αὐτῆς ἀκήκοα ταῦτα^α.

CAPUT XXXII.

Conversio et vita Babylon (5) mimi, nec non Cometae et Nicosæ concubinarum ejus.

Mimus quidam erat in Tharso Ciliciæ, nomine
Babylas: erant autem illi duæ concubinae; nomen
uni Cometa, nomen alteri Nicosæ. Vivebat autem
luxuriose agens omnia quæ illi dæmon suggessisset.
Die vero quadam ingressus ecclesiam, audit per
dispensationem Dei sanctum Evangelium legi. Erat
autem ista lectio: Pœnitentiam agite, appropinquavit
enim regnum celorum (Matth. iii). Compunctusque
cœpit cum lacrymis horrere, ac se miserum dicere
pro his quæ peccaverat. Confestim igitur egressus
extra ecclesiam, vocavit duas amicas suas, dixitque
illis: Scitis quomodo vobiscum luxuriose vixerim,
utque nunquam alteram plus quam alteram dilexe-

Μῖμος τις ἦν ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας, ὀνόματι
Βαβύλας. Οὗτος εἶχεν δύο φίλας (δύοματι τῇ
μῇ), Κομητὴ^α καὶ ὄνομα τῇ ἄλλῃ Νικώσα·
ζῶν ἀσωτῶς, καὶ πράττων ὅσα περ ἔβια τοῖς συν-
εργοῦσιν δαίμοσιν. Ἐν μὲν οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὴν
ἐκκλησίαν· καὶ κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ ἠνεγινώ-
σκετο^α τὸ Εὐαγγέλιον, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ἡ περιοχὴ^α
ἡ λέγουσα· Μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν. Καὶ κατανοῶν εἰς τοῦτο, ἤρξατο
μετὰ δακρύων ταλανίζειν ἑαυτὸν, ἐπὶ τοῖς πεπραγμέ-
νοις αὐτοῦ. Καὶ παραχρῆμα ἐξεληθὼν ἀπὸ τῆς Ἐκκλη-
σίας, καὶ καλέσας τὰς δύο φίλας αὐτοῦ, λέγει αὐταῖς·
Οἴδατε πῶς ἐζησα μετ' ὑμῶν ἐν ἀσωτίᾳ, καὶ ὅτι οὐ-

VARIE LECTIONES.

^α al. ins. γάρ. ^α al. add. ἡμέρας. ^α al. add. ἦν δὲ αὐτῇ ὄνομα Μαρία. ^α al. Κομητῷ. ^α al. ἀνεγίνωσκεν. ^α al. περιοχῇ.

NOTÆ.

(q) Ὁ ῥαπίσας, etc. Malchus Chrysostomo, hom.
82 in Joannem; Theophani Cerameo, hom. 27;
Euthymio, aliis. Unde apud Lambecium, De bi-
bliotheca Cæsarea, lib. iv, cod. 164, n. 7, questio
de nomine ejus qui Christum percussit. Et lib. v,
cod. 289, p. 243, inter Georgii Calyba ἑρωταποκρί-
σεις, tricesima secunda est, περὶ τοῦ ῥαπίσαντος
τὸν Χριστὸν· Servum illum Caiphæ, qui in Domini-

cam Christi faciem colaphum impigerat. In Damas-
ceno orat. 2 de assumptione Deiparæ. Cyrilli vero
Alexandrini sententiam omnes norunt.

(r) Εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας. Chronici Alexan-
drini p. 684, seu in Epitome temporum Scaligerana,
p. 282. Edit. Amstelodam. Εἰς Μόφου κρήνας πρῶ-
τιμον ἡ ἀπὸ Ταρσοῦ Κιλικίας. Non puto, sed affirmo
legendum, πρώτη μηνί, prima mansione.

δέποτε προσέμισα μίαν τῆς ἄλλης. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἔχετε πάντα ὅσα ἐκτρεφάμην ὑμῖν· λάβετε δὲ καὶ τὰ ἐμὰ πάντα, καὶ μερίσασθε· ἐγὼ γὰρ ἀπὸ τῆς σήμερον ὑπάγω, ἀποτάσσομαι, καὶ γίνομαι μοναχός. Αἱ δὲ ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, λέγουσαι μετὰ θαυμάσιον· Εἰς μὲν τὴν ἁμαρτίαν⁵⁷ καὶ εἰς τὴν τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἀπόλειαν ἐκοινωνήσαμεν σοι, καὶ ἄρτι ὅτε θέλεις ποιῆσαι τοῦτο τὸ θεάρεστον ἔργον, ἀφίεις ἡμᾶς, καὶ ἀποτάσσῃς; Ὅντως οὐκ ἐξ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ καλὸν κοινωνοῦμέν σοι. Καὶ ὁ μὲν μῦθος, εὐθὺς ἑαυτὸν ἀπέκλεισεν εἰς ἓνα τῶν τειχῶν τοῦ πύργου⁵⁸ τῆς πόλεως· ἐκεῖναί δὲ παύθησάν τὰ ἑαυτῶν, δεδωκάσιν πτωχοῖς, καὶ λαβοῦσαι καὶ αὐταὶ τὸ ἀσκητικὸν σχῆμα, ποιήσασαι καλλίον ἑαυταῖς πλησὼν τοῦ πύργου, ἑαυτὰς ἀπέκλεισαν. Τούτῃ γὰρ συνέτυχον, καὶ ὠφελήθη. Ἔστιν γὰρ ὁ ἀνὴρ πάνυ συμπαθής, καὶ ἐλεήμων, καὶ ταπεινόφρων. Γέγραφα δὲ καὶ τοῦτο εἰς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων.

CAPUT XXXIII.

Vita sancti episcopi Theodoti.

Διηγήσατό τις τῶν Πατέρων, ὅτι γέγονεν ἐν Θεουπόλει ἀρχιεπισκοπὸς τις ὀνόματι Θεοδότος, δὲ οὗτω γέγονεν ἀγαθός, ἐπειδὴ ποτὲ παρῆν ἑορτῆς ἡμέρα (s), ἐκάλει τῶν ὑπ' αὐτὸν τελούντων κληρικῶν τινας εἰς ἑστίασιν· οὐ πισθέντος δὲ ἐνὸς οὐδὲ ὑπακούσαντος τῇ κλήσει, τότε μὲν ἡσυχίαν ἤγαγεν ὁ πατριάρχης, ἄλλοτε δὲ αὐτὸς ἀπήρχετο παρ' αὐτῷ παρακαλῶν ἔλθειν, καὶ κοινῆς ἀπολαύσει τραπέζης.

Ἐλεγεν δὲ πάλιν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Θεοδότου, ὅτι οὕτως ἦν πραδὸς καὶ ταπεινόφρων, ὅτι καθ' ὅδον ὦν μετὰ ἐνὸς κληρικοῦ, αὐτὸς μὲν λεκτικῷ (l) ἐπωχεῖτο, τῷ δὲ κληρικῷ ἐπὶ ἀλόγῳ καθημένῳ, εἶπεν ὁ πατριάρχης τῷ αὐτῷ κληρικῷ· Διελώμεθα τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος, καὶ πρὸς ἀμοιβὴν ἡμῖν ἔστω τὰ ἐφ' οἷς ἐπικαθήμεθα. Ὁ δὲ κληρικός οὐκ ἠναίχετο τοῦτο ποιῆσαι. Ἔβριν γὰρ ἔλεγεν εἶναι τοῦ πατριάρχου, ἵνα αὐτὸς μὲν εἰσελθῇ τὸ λεκτικόν, ὁ δὲ πα-

rim; itaque vestra sunt omnia quaecunque ego acquisivi, accipite insuper mea omnia et dividite inter vos; ego enim ex nunc abrenuntio saeculo, et efficior monachus. Illae autem ex uno ore responderunt ei cum lacrymis: Ad luxuriam et animarum nostrarum interitum communicavimus tibi; nunc vero quando hoc Deo placitum opus facere vis, dimittis nos, et id solus facis? profectio non ita erit, sed etiam in bono communicabimus tibi. Atque ita nunc quidem inclusit se in una turrium civitatis: illae vero, venditis omnibus suis, erogatisque pauperibus, accipientes et ipsae religiosum habitum, fecerunt sibi prope turrem cellulam, et seipsas poriter incluserunt. Hunc et ego vidi, et ab eo valde edificatus sum; est enim vir valde humilis et clemens, atque misericors. Scripsi autem et hoc pro utilitate legentium.

Narravit nobis quidam Patrum quod fuerit in sancta civitate episcopus quidam, nomine Theodotus, tantae benignitatis, ut cum in una solemnitate invitasset quosdam de clericis suis ad convivium, unusque ex eis venire noluisse, neque invitationi acquiescisset, tunc quidem patriarcha siluerit, alias vero ipse ad eam profectus sit, rogans ut veniret, mensaeque communis particeps fieret.

Dicebat autem rursus de ipso episcopo Theodoto, quod ita fuerit mitis atque humilis, ut cum semel iter ageret cum uno clerico, et ipse quidem lectica veheretur, clericus vero equo insideret, dixit clerico suo patriarcha: Mutemus vehicula nostra, et tu quidem lectica vehere, ego autem eques ibo. Cum vero clericus id facere recusaret omnino, dicens id dedecus fore patriarchae, si quidem clericus lectica portaretur, et episcopus equo insidens ingredere-

VARIAE LECTIONES.

⁵⁷ al. ἀσπιδίαν. ⁵⁸ al. πύργων τοῦ τείχους.

NOTÆ.

(s) Ἐπειδὴ ποτὲ παρῆν ἑορτῆς ἡμέρα. Sic solebant episcopi clericos mensa excipere diebus festis: uti cernere est in Vita S. Athanasii, et apud Rufinum Hist. eccles. lib. 1, cap. 14.

(l) Λεκτικῷ. l. 1, p. 415 B, epis. 1. 14 S. Chrysostomi, in Vita Maximii confessoris, n. 39; Vita et Martyrio S. Eudociae, n. 39, et apud alios a Neursio citatos. Hinc λεκτικῶς, etiam in epistola Theodotiti 110; Anonymum in Vita Chrysostomi, Savilianae editionis, l. VIII, p. 358; l. ix et xvi, λεκτικὸν habet, forsitan non absque menda. Porro locus e Vita Maximii dignus est qui hic ascribatur, Ἐπεὶ δὲ, ὡς ὁ λόγος ἔφη, πρὸς τὴν ὑπερορίαν τὸν θεῖον ἀπηνέγκαν Μάξιμον, πολλὰ μὲν συνέβη τούτων παθεῖν κατὰ τὴν ὁδόν, καὶ πολλὰς ὑπομεῖναι τὰς ἀλγηδόνας, οἷα μὴτ' εἰς λεκτικὸν καθεστῆναι θυνάμενον, τῷ πάντῃ καταπειράσθαι τοῖς πόνοις, καὶ ταῖς μυρίαῖς τετραχύσθαι ὁδύνας. Ἀμέλει καὶ εἰς τι χαλάρειον βέργῃσι πεπλεγμένον τούτων ἐνθήμενον μόλις καὶ κόπῳ διασπάζοντες, τὴν μακρὴν ὁδὸν ἐκείνην ἀπ' ἡγαγόν S. Maximum itaque, ut relatum est, in exilium deportatum, contigit in via multa pati, multasque subire arumnas, et doloribus conficiari, cum nec jumento nec lectica sedere posset, omnino scilicet

confectus laboribus, innumerisque angoribus attritus. Quamobrem gestatorio vimineo grabbato imponunt, et vix aegreque gestantes, longo illo itinere abducunt. Quia per illum emendatio et lux oboritur vocabulo corrupto et obscuro, quod legitur in Vita Dosithei apud Dorotheum Corderii: Ἐστρώννυε δὲ τοῖς ἀρρώστοις πᾶνυ καλῶς· τοιοῦτος δὲ ἦν περὶ τὸν λογισμὸν ἐλευθέριος καὶ ἐξαγγελτικὸς, ὅτι πολλάκις ἐν ὧν ἐπιλοκάλει στρώσαι, εἰδὲ τὸν μακάριον παρεργόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ· Κύριε, κύριε, λέγει μοι ὁ λογισμὸς, καλῶς στρώννυεις. Καὶ ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος, Βαβαί, κύριε, ἰδοὺ εἰ καλὸς βρεγγάριος vel βρεγγάριος· μὴ γὰρ καλὸς μοναχός. Apparet enim ex βέργῃσι scribi debere βεργάριος, Virgarius, hoc est stratorum vimineorum adornator. Ceterum agrotis lectulos commodissime sternerat: adeo autem ingenuus et liber erat in cogitationibus suis manifestandis, ut non raro cum lectulos egregie stravisset, ac beatum Dorotheum illuc transire videret, ei diceret: Domine, domine, cogitatio mihi dicit, eleganter lectulos sternis; et respondit ei ille: Papae domine, ecce bonus es virgarius, lectorum seu ex virgis stratorum constructor, non vero bonus monachus.

tur, non quievit sanctus et humilis Theodotus, do-
nec ministro persuasit non esse rem istam injurio-
sam, coegitque illum ita facere.

CAPUT XXXIV.

Vita divi Alexandri patriarchæ Jerosolymitani.

Alium habuit civitas ipsa Dei patriarcham, Alexan-
dram nomine, adeo pium et misericordem, ut cum
illi quidam ex notariis suis furatus esset aurum, et
meto perterritus fugiens in Thebaidem Ægypti, in-
cidisset vagus et errans in latrones, ac ductus fuis-
set ab eis captivus ad extremas Ægypti partes; hoc
comperio, divus Alexander redemerit eum vineum
ac captivum octoginta quinque numismatibus. Quo
reverso ita pie misericorditerque usus est, ut qui-
dam ex urbis habitatoribus dixerit aliquando nihil

τριάρχης εἰς ἄλογον κάθηται. Οὐκ ἀνῆκε δὲ ὁ θεὸς
θεόδοτος, ἀλλὰ πείσας τὸν λειτουργὸν, ὡς οὐκ ἔστιν
τὸ γινόμενον αὐτῷ ὑβρίς, ἠνάγκασεν οὕτω ποιεῖν.

ἢ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡ αὐτὴ θεοῦ πόλις πατριάρχῃν
δυνάμει. Ἀλέξανδρον, δὲ οὕτω γέγονεν ἐλεῆμων καὶ
φιλοσυμπάθης, ὅτι ποτὶ εἰς τῶν νοταρίων αὐτοῦ κλέψας
αὐτοῦ τὸ χρυσίον καὶ φοβηθεὶς ἔφυγεν, καὶ
ἀπῆλθεν εἰς Θηβαΐδα τῆς Αἰγύπτου. Τούτῳ περιτυ-
χόντες πλανομένων οἱ τῆς Αἰγύπτου καὶ Θηβαίων αἰ-
μοβόροι Βάρβαροι, πρὸς τὰ ἔσχατα τῆς αὐτῶν ἀγορᾶς
χώρας· καὶ μαθὼν ὁ θεὸς Ἀλέξανδρος, ὤνειται
μὲν αὐτὸν αἰχμάλωτον ὄντα, πάντες δὲ καὶ ὀδοιχροντα
νομισμάτων. Ἐπανελθόντι δὲ αὐτῷ, οὕτως ἐχρήσατο
φιλανθρώπως καὶ ἀγαθῶς, ὡς εἰπεῖν τινα τῆς πό-
λεως οἰκητόρων ποτὶ· Μηδὲν εἶναι τοῦ εἰς Ἀλέξαν-
δρον ἀμαρτάνειν με ἐπωφελέστερον.

Ἄλλοτε εἰς τῶν διακόνων αὐτοῦ, ἐπὶ πάντων τῶν
κληρικῶν ὑβριζέει τὸν θεὸν Ἀλέξανδρον· ὁ δὲ θεὸς
Ἀλέξανδρος ἔβαλεν αὐτῷ μετάνοιαν, λέγων· Συγχώ-
ρησόν μοι, κύριε ἀδελφέ.

CAPUT XXXV.

Vita Eliæ (6) Jerosolymorum archiepiscopi, et de Flaviano Antiochiæ patriarcha.

Dicebat abbas Polychronius de sancto Elia Jeroso-
lymorum archiepiscopo, quod sicut cum esset mo-
nachus, vinum non bibebat, ita nec patriarcha qui-
dem factus bibit, sed eandem servavit regulam.

Dicebant de eodem archiepiscopo Elia, et de Fla-
viano Antiochiæ archiepiscopo, quod ab Anastasio
imperatore ambo fuerint exilio relegati propter
sanctam Chalcedonensem synodum; Elias quidem in
Haila, Flavianus vero apud Petram. Die vero qua-
dam significaverunt sibi ambo patriarchæ, mutuo
dicentes: Anastasius hodie mortuus est; eamus igitur
et nos, ut cum illo judicemur. Et post duos dies
ambo migraverunt ad Dominum.

Ἄλλοτε εἰς τῶν διακόνων αὐτοῦ, ἐπὶ πάντων τῶν
κληρικῶν ὑβριζέει τὸν θεὸν Ἀλέξανδρον· ὁ δὲ θεὸς
Ἀλέξανδρος ἔβαλεν αὐτῷ μετάνοιαν, λέγων· Συγχώ-
ρησόν μοι, κύριε ἀδελφέ.

Ἄλλοτε εἰς τῶν διακόνων αὐτοῦ, ἐπὶ πάντων τῶν
κληρικῶν ὑβριζέει τὸν θεὸν Ἀλέξανδρον· ὁ δὲ θεὸς
Ἀλέξανδρος ἔβαλεν αὐτῷ μετάνοιαν, λέγων· Συγχώ-
ρησόν μοι, κύριε ἀδελφέ.

CAPUT XXXVI.

Vita Ephræm Antiocheni patriarchæ, et quomodo Styliten monachum a Severianæ hæreseos impietate converterit.

Narravit nobis quidam Patrum de sancto Ephræm
Antiocheno patriarcha, quod valde zelans fuerit
et fervens circa fidem. Cum enim audisset de
Stylite illo qui erat in partibus Hierapolis, quod Se-
verianæ, esset hæreseos, abiit ad illum, ut impieta-
tem dissuaderet illi. Cæpit ergo divus Ephræm cor-

Διηγέσατο ἡμῖν τις τῶν Πατέρων, περὶ τοῦ μακα-
ρίου Ἐφραιμίου τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας, ὅτι
πάντο ἦν ζηλωτὴς καὶ θερμὸς περὶ ὀρθόδοξον
πίστιν. Ἀκούσας οὖν περὶ ἐνὸς στυλίτου ἐν μιᾷ εἰς
τὰ μέρη Ἱερὰπόλεως, ὅτι τῶν Σευήρου ἀκοινωνη-
των (ε) καὶ Ἀκαφάλων ἔστιν, ἀπῆλθεν πρὸς αὐ-

VARIE LECTIONES.

“ al. inser. λέγοντες. “ al. Ἐφραίμ. “ al. add. τῆς μεγάλης. “ al. αἰρετικῶν. Al. αἰρετικῶν
Ἀκαφάλων.

NOTÆ.

(u) Ἡλίαν. Φλαβιανόν. Non facile concesserim
Theodoro lectori ac Theophani chronographo,
Heliam Hierosolymorum et Flavianum Antiochenum
anathema dixisse concilio Chalcedonensi. Colligo
magis ex Evagrio et Nicephoro, atque ex Cyrillo
Sevthopolitano in *Vita S. Sabæ*, loco citato, act. 4
et 5 synodi vii, beatos antistites multa quidem va-
riæque œconomia, necnon erga Anastasium impe-
ratorem adulatione usos fuisse, numquam tamen

aperte voluisse synodum anathematizare. Quæ de
ultimo Soterichus et Xenias hæretici querelas ad
imperatorem detulerunt, referente ipso Theo-
phane.

(v) Σευήρου ἀκοινωνήτων diciones ἀκοινωνήτος,
ἀκοινωνήστα, notiores sunt, quam ut egeant expli-
catione. Ast correctione opus habet decretum synodi
Photianæ, p. 283 D. t. II, *Synodici Anglicani*: Ἡ
ἀγία σύνοδος τοὺς ἀποστήσαντας τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ

τὸν θέλων πείσαι αὐτόν. Ὡς δὲ γέγονεν πρὸς αὐτόν. Α ἡρξάτο ὁ θεὸς Ἐφραίμιος⁷² νοουθετεῖν καὶ παρακαλεῖν τὸν στυλίτην, εἰς τὸ προσδραμεῖν τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ, καὶ κοινωνῆσαι τῇ ἀγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀποκριθεὶς δὲ πρὸς αὐτόν ὁ στυλίτης εἶπεν, ὅτι Ἐγὼ τῇ συνόδῳ οὐ κοινωνήσω ὡς ἔτυχεν. Λέγει αὐτῷ ὁ θεὸς Ἐφραίμιος· Καὶ πῶς θέλεις ἵνα ἀποθεραπεύσω σε, ὅτι χάριτι Χριστοῦ Ἰησοῦ καὶ Κυρίου Θεοῦ ἡμῶν ἡλευθέρωται ἡ ἀγία Ἐκκλησία ἀπὸ παντὸς βύπτου αἰρετικῆς διδασκαλίας· Λέγει αὐτῷ ὁ στυλίτης· Ἀφωμεν πῦρ, κύριε ὁ πατριάρχης, καὶ εἰσελθώμεν ἐγὼ τε καὶ ὁμαίς⁷³ καὶ εἰ τις ἐξέλθῃ ἀδελθός, οὗτος ὁρθόδοξός ἐστιν, καὶ αὐτῷ ὀφείλομεν ἐξακολουθεῖν. Τοῦτο δὲ εἶπεν πρὸς τὸ ἐκφοδῆσαι τὸν πατριάρχην. Ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ θεὸς Ἐφραίμιος τῷ στυλίτῃ· Ἔσει σε, τέκνον, ὡς Πατρί σου ἀκοῦσαι μου, καὶ μηδὲν πλέον ἀπαιτῆσαι ἡμᾶς. Ἐπειδὴ δὲ ἤτησας πρᾶγμα ὑπερβαῖνον τὴν ἡμῶν ἀθλιότητα⁷⁴, τεθαπρῆκαί με εἰμι εἰς τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅτι διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου, καὶ τοῦτο ποιῶ. Τότε λέγει ὁ θεὸς Ἐφραίμιος τοῖς παρευριστάσιν· Εὐλόγητός Κύριος, φέρετε ὧδε ξύλα. Ἐλθόντα δὲ τὰ ξύλα· ἄψας αὐτὰ ὁ πατριάρχης ἐμπροσθεν τοῦ κίονος, λέγει τῷ στυλίτῃ· Κάτελθε, καὶ κατὰ τὴν κρίσιν σου εἰσερχώμεθα ἀμφότεροι. Τοῦ δὲ στυλίτου ἐκπλαγέντος ἐπὶ τῇ πρὸς Θεὸν πεποιθήσει τοῦ πατριάρχου, καὶ καταλθεῖν μὴ βουληθέντος, λέγει αὐτῷ ὁ πατριάρχης· Οὐχὶ σὺ τοῦτο προσβάλλου γενέσθαι; Καὶ πῶς ἄρτι τοῦτο ποιῆσαι οὐ βούλῃ; τότε ἀποδοσάμενος ὁ ἐφόρει ὁ ἀρχιεπίσκοπος⁷⁵ ὁμοφύριον καὶ ἐλθὼν πλησίον τοῦ πυρὸς, ἡξάτο λέγων· Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δὲ ἡμᾶς καταξιώσας ἐκ τῆς ἀσποίνης ἡμῶν τῆς ἀγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας κατὰ ἀληθειαν σαρκωθῆναι, δείξον ἡμῖν τὴν ἀληθειαν. Καὶ πληρώσας τὴν εὐχὴν, ἡκόντησεν τὸ ὁμοφύριον αὐτοῦ εἰς μέσον τοῦ πυρὸς. Τοῦ δὲ πυρὸς⁷⁶ περὶ ὥρας τρεῖς διαμειναντος, καὶ τῶν ξύλων⁷⁷ δαπανηθέντων, ἔλαβον τὸ ὁμοφύριον ἐκ τοῦ πυρὸς σῶον, ἀδελφὸς καὶ ἀνέραϊον, μηδεμίαν εὐρεθείσης αὐτῷ ἐκ τοῦ πυρὸς αἰτίας. Τότε ὁ στυλίτης ἰδὼν τὸ γεγονός, ἐκληροφορήθη, καὶ ἀνεθεμάτισεν Σευθρὸν καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ, καὶ προῆλθεν τῇ ἀγίᾳ⁷⁸ Ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ μακαρίου Ἐφραΐμου ἐκοινωνήσεν, καὶ ἐδόξασεν τὸν Θεόν.

CAPUT XXXVII.

Vita Episcopi, qui cathedra relicta venit in sanctam civitatem, et mutato habitu ministrabat architectis.

Διηγήσατό τις τῶν Πατέρων περὶ τινος ἐπισκόπου D ὅτι ἑτάσας τὴν ἱερίαν ἐπισκοπὴν, ἀπῆλθεν ἐν Θεουπόλει, καὶ ἐργατίας ἔκαμειν ὑποργῶν. Ἐκεῖνον⁷⁹ τὸν καιρὸν Κώμης τῆς Ἀνατολῆς ὑπῆρχεν Ἐφραίμιος, ἀνὴρ ἐλεημων καὶ φιλοσυμπαθής. Διὰ τοῦτο⁸⁰ οὐκ τὰ κτι-

ripere Stylitem, et orare, ut accederet ad sanctum apostolicum thronum, et communicaret sanctæ et apostolicæ Ecclesiæ. Respondens vero Stylites ait: Ego synodo prorsus non communico. Dicit ad eum sanctus Ephræm: Et quomodo vis ut curem te, et satisfaciam pro gratia Domini nostri Jesu Christi? sancta Ecclesia libera est ab omni sorde pravitate hæreticæ. Dicit ad eum Stylites: Accendamus ignem (7), domine patriarcha, et ingrediamur simul, et quem flamma non læserit, ille orthodoxus erit, illumque sequi debemus. Hoc autem dixit, ut terret patriarcham. Respondit sanctus Ephræm Stylites: Oportebat quidem te, fili mi, tanquam patri obtemperare, nihilque a nobis amplius querere. Quoniam vero rem postulasti excedentem quidem vires infelicitatis mee, confido tamen in miserationibus Filii Dei, quia tuæ salutis causæ et hoc faciam. Tunc ait divus Ephræm astantibus omnibus: Benedictus Dominus; asserite huc ligna. Cum vero allata essent ligna, succendit illa patriarcha ante columnam, dixitque Stylites: Descende nunc, ut iuxta decretum tuum ingrediamur ambo. Stupefactus ille ad patriarcham constantiam, descendere noluit. Tunc dixit ad eum patriarcha: Nonne tu hoc fieri petisti? et quomodo id nunc facere non vis? Tunc exiens se qua indutus erat stola patriarcha, cum accessisset prope ignem, oravit, dicens: Domine Jesu Christe, Deus noster, qui propter nos dignatus es de sancta domina nostra Dei genitrice semperque virgine Maria incarnari et nasci, ostende nobis veritatem. Et completa oratione, jactavit stolam suam in mediis ignibus. Cum autem ignis quasi per tres horas durasset, lignaque jam igne consumpta essent, tulerunt inde stolam integram, ita ut nulla ignis indicia in ea deprehendi possent. Tunc Stylites videns quod factum fuerat, certior de veritate factus, anathematizavit Severum, et ejus hæresim, accedensque ad sanctam catholicam Ecclesiam, de manibus sancti Ephræm communicavit, et glorificavit Deum.

Quidam patrum enarravit nobis de quodam episcopo, quod relicto episcopatu suo profectus sit ad sanctam civitatem, ibique sumpto operarii habitu, ministraverit architectis. Eo vero tempore vir clemens et misericordie operibus deditus Ephremius comes

VARIE LECTIONES.

⁷² al. Ἐφραίμ. ⁷³ al. σὺ. ⁷⁴ al. ἀθλιότητα. ⁷⁵ al. πατριάρχης. ⁷⁶ al. inser. ὥς. ⁷⁷ al. infer. λοιπὸν. ⁷⁸ al. inser. καθολικῇ. ⁷⁹ al. inser. οὖν. ⁸⁰ al. δι' αὐτοῦ et διὰ τοῦτο.

NOTÆ.

Ἐκκλησίας, καὶ Θεοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου, ἀκοινωνήσις ἐπιτιμὴ τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς τῶν πιστῶν συνάξεώς τε καὶ συναυλίας καθυποβάλλει, ἕως ἂν ἐπιμείνῃ τῇ ἀποστασίᾳ. Id est: Sancta synodus eos qui a sancta Dei Ecclesia, sanctissimoque patriarcha Photio abscesserunt,

censuræ excommunicationis a perceptione corporis et sanguinis Christi, et a conventu contubernioque cum fidelibus, subjicit, quandiu in apostasia et defectione permanserint. Ineptè editum fuit ἀπαγγελίας, et versum eos qui decipiunt.

Oriens erat, ac per ipsum ædificia publica reparabantur; civitas enim terræ motu ceciderat. Die autem quadam vidit per visum Ephremius dormientem episcopum, columnamque ignis super eum ad coelum usque pertingentem. Hoc autem cum non semel, nec his, sed aspiens cerneret, obstupuit Ephremius (erat quippe visio ipsa terribilis et plena stuporis) cogitabatque apud semetipsum quidnam hoc esset, neque agnoscebat quis esset ille mercenarius, videns illum coma neglecta, veste sordida, villi et abjecto habitu, et nimia exercitatione et continentia, jugisque laboris fatigatione afflictum, et squalidum toto corpus cultu. Accersitum autem operarium ejusmodi Ephremius, percontabatur quisnam esset; cepitque seorsum agere cum illo, quo vocaretur nomine, et ejus civitatis esset oriundus. Qui ait ad illum: Ego unus pauperum istius civitatis sum; eumque non habeam unde meipsum sustentare valeam, operor ut possum, et Deus de laboribus meis pascit me. Motus ergo divinitus Ephremius, respondit illi, et ait: Crede mihi, non te dimittam, donec mihi omnia de te veraciter prosecutus fueris. Cum vero ita constringeretur, neque se ulterius posset abscondere, dixit illi: Pollicere mihi, quia quandiu fuero in vita hac, nemini dices quæ circa me sunt, et ego, suppresso tantum nomine, vera tibi de me annuntiabo. Juravitque illi comes, nulli se ea dicturum quandiu esset in vita. Tunc ait illi: Ego episcopus sum, et propter Deum dimisi episcopatum meum, et veni hac quasi ad ignotum locum. Affligens autem carnem meam, et operans, ex labore in eo modicum panis mihi acquiro; tu vero quantum potes, adice ad eleemosynam. His enim diebus Deus promovebit te ad apostolicum thronum hujus civitatis, ut pascas populum suum, quem acquisivit per proprium sanguinem Christus veras Deus noster. Ut igitur dixi, eleemosynis insiste, et pro recta fide jugiter sita et decerta. Talibus enim sacrificiis maxime delectatur Deus. Ita ut prædixerat, contigit. Divinaque Ephremius, his auditis glorificavit Deum, dicens: Quantos habui occultos famulos, et soli sibi cognitos Deus.

ἀλημοσύνης καὶ τῆς ἀρεδοξίας ἀγωνίσασθε. Τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Ἐν ὁλίγαις δὲ ἡμέραις οὕτως γέγονεν. Ταῦτα οὖν ἀκούσας ὁ θεὸς Ἐφραίμιος, ἐδόξεσε τὸν Θεόν, λέγων, Πόσους χροπτοὺς δούλους ἔχει ὁ Θεός, καὶ μόνῃ αὐτῷ γνώριμοί εἰσιν!

CAPUT XXXVIII.

Mors Anastasii (8) imperatoris impij.

Narravit nobis vir quidam fidelis de Anastasio D imperatore, quod cum eiecisset Euphemium et Macedonium patriarchas Constantinopolitane Ecclesie,

ἀπηγγέσατο ἡμῖν τις φιλόχριστος περὶ Ἀναστασίου τοῦ βασιλέως, ὅτι μετὰ τὸ καθελὼν Εὐφῆμιον καὶ Μακεδόνην (α) τοὺς πατριάρχας Κωνσταντινουπό-

VARIAE LECTIONES.

^α al. inser. οὐδὲ δις.

^β al. ἐργατείας.

^γ al. εὐλοῦ.

^δ al. ἀπὸ καὶ τοῦ ὑπάρχαι πλῆθους.

^ε absunt ab al.

NOTE.

(a) Μακεδόνιον. Exsilium Macedonii verbis memorabilibus et valde observandis refertur a Liberato, *Brenarii*, cap. 19: Hoc tempore, inquit, Macedonius Constantinopolitanus episcopus, ab Imperatore Anastasio dicitur expulsus, tanquam Evangelia falsasset, et maxime illud Apostoli dictum: Quia apparuit in carne, justificatum est in spiritu.

Hunc enim immutasse, ubi habet, ὅς, id est qui, monophysitum Græcum, littera mutata o in so tertissime, et fecisse ὅς, id est, ut esset Deus, apparuit per carnem. Tanquam Nestorianus ergo culparius expellitur per Severum monachum. Et primo quidem ad ea: Quia apparuit in carne, observo, Liberatum, I Tim. iii, 16, aut legisse in Græco ὅς, aut Latine

λεως, ἐξώρισεν⁷⁷ αὐτοὺς εἰς Εὐχάϊταν ἐπὶ Πόντον, ἅ καὶ τὴν ἁγίαν σύνοδον ἐν Χαλκηδόνι⁷⁸ Πατέρων, θεωρεῖ κατὰ τοὺς ὑπνοὺς ὁ αὐτὸς βασιλεὺς Ἀναστάσιος ἄνδρα τινὰ τέλειον λευγαίμονα ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ἐστῶτα, βαστάζοντα κώδικα γεγραμμένον, καὶ ἀναγινώσκοντα. Καὶ ἀναπτύξας πᾶν φύλλα τοῦ κώδικος (y), καὶ ἀναγνούς τοῦ βασιλέως τὸ ὄνομα, εἶπεν αὐτῷ· Ἰδε διὰ τὴν ἀπιστίαν σου ἀπαλείψω δεκατέσσαρα· καὶ τῷ ἰδίῳ δακτύλῳ ἀπῆλειψεν, φησὶν. Καὶ μετὰ δύο ἡμέρας, ἀστραπῆς (z) γενομένης μεγάλης καὶ βροντῆς (a), πᾶν θρηνηθεὶς ἀπέδωκεν τὸ πνεῦμα ἐν θλίψει πολλῇ· ἀνὴρ ὃν ἡσέθησεν εἰς τὴν ἀγνωστὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἐκκλησίαν, καὶ τοὺς ποιμένας αὐτῆς ἐξώρισεν.

CAPUT XXXIX.

Vita monachi monasterii abbatis Severiani, et quomodo a puella rustica prudenter retractus fuerit, ne cum ea peccaret.

Ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ παραγενόμενος, ἤκουσά B τινος τῶν προσκυτέρων τῆς Ἐκκλησίας διηγουμένου, ὅτι Ἐλεγεν, ψῆλν, Ἀναστάσιος ὁ πατριάρχης ἐι τοιοῦτον· ὅτι μοναχὸς τις τῆς μονῆς τοῦ ἀδελφοῦ Σευριανοῦ ἐπέμφθη εἰς διακονίαν εἰς τὰ μέρη Ἐλευθεροπόλεως. Ὡς οὖν κατέλυσεν εἰς ἓνα γεωργὸν φιλόχριστον, ἔχοντα θυγατέρα μονογενῆ, μητρὸς αὐτῆς ἥδη τελευτησάσης, ποιήσας ὁ μοναχὸς εἰς τὸν οἶκον

ac propter sanctam Chalcedonensem synodum illos Gaitan in Pontum exsilio relegasset, vidit in somnis idem imperator virum quendam insignem, vestimenti amictu candido, contra se stare, Codicem scriptum ferentem, ac legentem. Evolvens autem quinque folia Codicis, legensque imperatoris nomen, ait illi : Ecce propter perfidiam tuam deleo quatuordecim. et digito suo illos delevit. Ac post duos dies facto fulgore magno atque tonitruo, pavore turbatus reddidit spiritum in summa angustia, pro eo quod impius fuit in sanctam Christi Dei nostri Ecclesiam, ejusque pastores auxilio damnavit.

VARIE LECTIONES.

⁷⁷ al. καὶ ἐξορίσαι. ⁷⁸ al. Χαλκηδόνι.

NOTÆ.

quod, δ in quibusdam mss. sumpsisse pro conjunctione, ideoque posuisse quia : quemadmodum interpretes Græci epistolæ 5 Martini Papæ I, ad Joannem Philadelphiam episcopum, quod manifestum est in carne, veritē ὡς ἐκπεριώρη ἐν σαρκί. Nisi quis velit, quod non puto, scriptum fuisse a Liberato : Qui apparuit in carne, justificatus est in spiritu. Juxta illud Eucherii, epistola de contemptu mundi, n. 54 : Itaque manifestatus est in carne, justificatus est spiritu, apparuit angelis, predicatus est gentibus, creditus est in mundo, assumptus est in gloria. Secundo ex sequentibus colligo quædam exemplaria tempore Anastasii et Macedonii habuisse de deo, ut mutatione facta de in ὡς intelligeretur ὡς deo, ut esset Deus. Subit denique admirari, cum manifesta sit calumnia in Macedonium, tamen Fulbertum rem pro veritate accepisse, epist. 1 : Et illum Apostoli locum ubi dicit : Quod apparuit in carne, vivificatus (pro justificatus) est in spiritu. Quem (scilicet ad quem), locum Macedonius per immutationem Scripturæ apostolicam dictum sic voluit definire, id est, ut esset Deus, apparuit in carne ; necnon illo vetustiore Hincmarum, opusculo 33, cap. 18 et 22. Hincmari varians lectio mirifica est. Quidam inquit priori loco ipsas Scripturas verbis illicitis imposturaverunt ; sicut Macedonius Constantinopolitanus episcopus, qui ab Anastasio imperatore ideo a civitate expulso legitur, quoniam falsavit Evangelia, et illum Apostoli locum ubi dicit : Quod apparuit in carne, justificatus est in spiritu, per cognationem Græcarum litterarum O et Θ hoc modo mutando falsavit. Ubi enim enim habuit qui, hoc est OZ, monosyllabum Græcum, littera mutata O in Θ vertit et fecit ΘΣ id est, ut esset Deus apparuit per carnem. Quapropter tanquam Nestorianus fuit expulso. Qua de varietate sic sentio, vel Hincmarum vel ipsius exscriptorem mala fide hic egisse, atque in Θ et ΘΣ mutasse Ω et ΩΣ. Summatim et unicuique esto judicium.

(y) Κώδικα. In usu præcipue sunt κώδιξ, κωδι-

κιον, κωδικέλλος, κωδικέλλον. Rarius invenies κωδικους et κωδικέλους, quorum primum occurrit in Triade martyrum Combesiana, p. 18 ; posterius homil. Macarii 29 ; Anonymus in Demonstrationibus Chronici seu Antiquitatibus CP. cl Κωδικέλλοι, i. κωδικέλλοι, qui a codicillis. Martyrium Theodori militum præfecti, scriptum a Varo, apud Alatiū, De Symeonum scriptis, p. 113 : Οὐαρος Νωτάριος καὶ Ἀποκωδικέλλων.

(z) Ἀστραπῆς. Isidorus, lib. III. Originum, cap. ult. Scorpium quoque et sagittarium propter fulgura mensis ipsius appellaverunt. Sagittarius vir equinus cruribus deformatur, cui sagittam et arcum adiungunt, ut ex eo mensis ipsius fulmina demonstrantur. Unde et sagittarius est vocatus. Quæ ideo protuli, ut per ea tollerem mendum sorte typographicum e Rabano libro De computo, cap. 59. t. I Miscellaneorum Baluzianorum : Scorpium et Sagittarium equinis cruribus deformatum, propter fulmina (fulmina) mensium ipsorum, October et November accipiunt. Huc etiam pertinere potest locus turpissimo mendo deformatus, epist. 38 Theophylacti, ἔξ ταύτῃ καὶ τῷ διηγήσει, καὶ τοῦ κεραυνοῦ τηροῦ ἀπειλάτος ἐξ interprete : Ut hoc pacto ad illud saltem propius accedas, et ab ingenti fulmine, te illius penitus inexpertem tueris. Atque ita emaculandus τῷ διηγήσει. Ex vulgari adagio, πόρρω διὰ τὸ καὶ κεραυνοῦ. De quo Paræmiographi, et Synesius, De regno, p. 11, ex cuius textu Suidas et Michael Apostolus corrigi debent.

(a) Βροντῆς. Præstat conspiciere antiquos, quam recentioribus licet doctissimis credere. Itaque ex Apollodoro lib. I Bibliothecæ, et Tzetze, chiliade 7, vers. 91, erunt Salmonei tonitrua ἐκ βρόσης, non ἐκ κύρης, in Vita Nicephori CP. ab Ignatio diacono scripta, n. 81, ad Marti 13; Hesychius, βροσάτονος, τύμπανον ; vel ex alt. edit. βρόσας, τόνος, τύμπανον. Phavorinus, βροσάτονος, τοῦ τυμπάνου. Castigandum opinor, βρόσα, τόνος τυμπάνου.

homines diabolus immisit fratri sordidas cogitationes, impugnabaturque de puella, et quærebat opportunitatem opprimendi eam. Igitur qui illum oppugnabat demon, opportunitatem quoque illi procuravit. Patre enim puellæ proficiscente Ascalonem necessariae utilitatis gratia, frater ille sciens neminem in domo esse, nisi se solum et puellam, accessit ut illam vi opprimeret. Illa vero ut vidit ipsum totum perturbatum ad nefarium actum properare, dixit ei : Noli turhari, neque sordum quid contra me moliaris ; pater meus neque hodie neque eras veniet. Audi primum quid dicam. Ego enim (novit Deus) prompte quidquid volueris faciam. Cœpit autem illum ita alloqui : Quantum temporis habes, frater, in monasterio ? Dicit ei frater : Decem et septem annos. Dicit ei iterum : Habes experimentum mulieris ? Ait illi : Non. Ergo tu, inquit puella, vis propter unam horam amittere tot annorum labores ? Quoties sudisti lacrymas, ut carnem tuam Christo Domino puram immaculatamque servares ? et nunc totum laborem illum brevissimæ voluptatis gratia tibi perire vis ? Verumtamen si ut vis audiero te, peccesque tecum, habesne quo assumas et enutrias me ? Dicit ei frater : Non. Tunc illa : In veritate non mentior, si humiliaveris me, multorum malorum causa eris. Dicit ei monachus : Quomodo ? Puella respondens : Primum quidem, inquit, quia perdis animam tuam ; secundo quoniam et anima mea abs te requireretur ; hoc enim tibi iuramento protestor per eum qui dixit : Noli me mendacem facere (Joan. 1) ; quia si humiliaveris me, continuo mihi ipsi laqueo vitam extorquebo, invenierisque homicidii reus, atque in iudicio ut homicida iudicaberis. Igitur antequam tot malorum causas fias, revertere in pace ad monasterium tuum, et ora pro me. Rediens igitur in semetipsum frater, acresciscens, statim reversus est ad monasterium suum, prostratusque abbati, et veniam postulans, oravit, ut ultra jam de monasterio non egrederetur. Et cum in contritione cordis egisset tres menses, migravit ad Dominum.

Α τοῦ γεωργοῦ ἡμέρας τινὰς , ὁ δὲ ἀπὸ πολεμῶν τοὺς ἀνθρώπους διάβολος ἐνέβαλε βυπαρξοὺς λογισμοὺς εἰς τὸν ἀδελφόν, καὶ ἐπολεμίζετο εἰς τὴν κόρην, καὶ ἐζητείτο εὐκαιρίαν ἵνα ἐπιβῇ ὡς αὐτῇ. Ἄλλ' ὁ τὸν πόλεμον ἐμβαλὼν αὐτῷ διάβολος, αὐτὸς καὶ τὴν εὐκαιρίαν ἐποίησεν. Τοῦ γὰρ πατρὸς τῆς κόρης ἀπελθόντος εἰς Ἀσκάλωνα διὰ τινὰς ἀναγκαίας χρεῖας, καὶ εἰδὼς ὁ ἀδελφὸς ὅτι οὐδεὶς ἄλλος ἐστὶν εἰς τὸν οἶκον εἰ μὴ αὐτὸς καὶ ἡ κόρη, ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὴν θέλων βιάσασθαι αὐτήν. Ἡ δὲ, ὡς εἶδεν αὐτὸν θορυβοῦμενον, καὶ ὢλον πρὸς τὴν πράξιν φλεγόμενον, εἶπεν πρὸς αὐτόν· Μηδὲν ταραχθῆς, μηδὲ ἀγενέες τι πράξης εἰς ἐμέ. Ὁ πατὴρ μου οὐτε σήμερον, οὐτε αὔριον ἐρχεται. Ἀλλὰ πρῶτον ἀκουσόν μου εἰ τι λέγω σοι· καὶ ὡς οἶδεν ὁ Κύριος, κἀγὼ μετὰ προθυμίας εἰ τι θέλεις ποιῶ. Καὶ κατεσφορίσθη αὐτοῦ, λέγουσα τάδε· Σὺ ὦ, κύριε ἀδελφε, πόσον χρόνον ἔχεις εἰς τὸ μοναστήριόν σου ; Ὁ δὲ ἔφη· Δικασπτά ἐστὶ. Πάλιν λέγει αὐτῷ· Ἐχεις παίρναι γυναῖκάς ; Λέγει αὐτῇ· Οὐ. Ἀπεκρίθη ἡ κόρη τῷ ἀδελφῷ· Καὶ θέλεις διὰ μίαν ὥραν ἀπολέσαι σου τὸν ὀκαμάτον ; Ποσάκις ἐξέχεας δάκρυα, ἵνα ἄσπιλον τὴν σάρκα ἀπὸ βύπου παραστήσης τῷ Χριστῷ ; καὶ ἄρτι ὢλον κόπον ἐκείνον διὰ βραχείαν ὥδον ἐζημιωθῆναι θέλεις ; πλὴν ἰδοὺ ὁ ἀκούου σου ; ἐὰν πείσης μετ' ἐμοῦ, ἔχεις ποῦ λαβεῖν με, καὶ θρέψαι ; Λέγει ὁ ἀδελφός· Οὐ. Τότε ἀπεκρίθη ἡ κόρη, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἐπ' ἀληθείας οὐ ψεύδομαι· ἐὰν ταπεινώσης με, πολλῶν κακῶν αἴτιος γίνη. Λέγει αὐτῇ ὁ μοναχός· Πῶς ; Ἀπεκρίθη ἡ κόρη· Ἐν μὲν, ὅτι ἀπολείς τὴν ψυχὴν σου· δευτέρον δὲ, καὶ τὴν ἐμὴν ἀπαιτηθήσῃ ψυχὴν. Τοῦτο γὰρ ἵνα οἶδας, ὅρκω σε παῖθω· μὰ τὸν εἰπόντα· « Μὴ ψεύδου »· ἐὰν ταπεινώσης με, ὀργήν ἔμαυτὴν ὀποβάλλω καὶ εὐρίσκει καὶ φόνον ποιῶν, καὶ ἐν τῇ κρίσει ὡς φονεὺς κρινόμενος ὦ. Πρὶν οὖν γενήσῃ τοσοῦτον κακῶν αἴτιος, ἀπαλθε ὡς εἰς τὸ μοναστήριόν σου· καὶ πολλά μοι ἔχεις εὐξασθαι. Ἐλθὼν οὖν εἰς ταῦτόν ὁ μοναχός, καὶ ἀνανήψας, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ γεωργοῦ, καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτοῦ, καὶ ἔβαλεν μετάνοιαν τῷ ἡγουμένῳ ἵνα τοῦ λοιποῦ μὴ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ μοναστηρίου. Καὶ ποιήσας τρεῖς μῆνας, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν.

CAPUT XL.

Vita abbatis Cosmæ eunuchi.

Narravit nobis abbas Basilius presbyter Biantiorum, dicens : Cum essem Theopoli apud patriarcham Gregorium, venit ab Jerosolymis abbas Cosmas eunuchus Lauræ Pharan, vir singularis religionis, et fidei rectorumque dogmatum valde tenax et zelator, ac divinarum Scripturarum scientia non mediocriter instructus. Cum ergo fuisset ibi senex dies paucos, defunctus est ; et jussit patriarcha pretiosas illius reliquias in monasterio suo sepeliri, ubi et positus erat quidam episcopus. Die igitur quadam

διηγῆσθαι ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Βασίλειος ὁ πρεσβύτερος τῆς μονῆς τῶν Βυζαντινῶν, λέγων, ὅτι Ὅντος μου ἐν Θεοῦ πόλει πρὸς τὸν ἀδελφὸν Γρηγόριον τὸν πατριάρχην, ἦλθεν ἀπὸ Ἱεροσολύμων ὁ ἀδελφὸς Κοσμάς ὁ εὐνοῦχος, ὁ τῆς λαύρας Φαρόν, ἀνὴρ αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ μοναχός, καὶ ὀρθόδοξος, καὶ ζηλωτὴς πάντων· εἶχεν δὲ καὶ γυνῶσιν θείων Γραφῶν οὐ μετρίαν. Ποιήσας οὖν ὀλίγας ἡμέρας, ἐτελεύτησεν ὁ γέρον. Καὶ ἐκείλευσεν ὁ πατριάρχης, ὡς τιμὴν ὅτι λείψανον, εἰς τὸ κοιμητήριον αὐτὸν ταφῆναι, ἐνθα ἐπίσκοπος

VARIE LECTIONES.

ἡ ἐπιβόλη. ἡ εὐθὺς. ἡ τοσοῦτον ἐτῶν. ἡ inser. καὶ δυσώδη. ἡ al inser. καὶ ὡς θέλει. ἡ al. μὴ με ψεύσῃ. ἡ al. inser. εὐθέως. ἡ al. ἀπολῶ. ἡ al. χρῆσθῃ. ἡ al. inser. ἐν εἰρήνῃ. ἡ al. μεγάλα. ἡ al. ἀδελφός. ἡ al. inser. εὐθέως. ἡ absunt. al. al. ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ. ἡ al. inser. ἐξαιπὼν πάντα, καὶ παρετάλει. ἡ al. παρὰ ἐκ Φαρόν. ἡ αὐτῇ τῇ desunt in al. ἡ al. τιμὴν. ἡ al. inser. αὐτοῦ.

ἔκειτο. Μετὰ οὖν δύο ἡμέρας ¹¹ ἀπῆλθον, φησὶν, ἅνα ἀσπάζομαι τὸν τάφον τοῦ γέροντος. Ἦν δὲ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τάφου παραλυτικὸς ἀνακείμενος πτωχός, ζητῶν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσερχομένων ἐν τῷ ναῷ. Ὡς οὖν εἶδέν με ὁ πτωχὸς βάλλοντα τρεῖς μετανόας, καὶ ποιήσαντα εὐχὴν πρεσβυτέρου, λέγει μοι· Κύριε ἀββᾶ, ὅντως μέγας ἦν ὁ γέρων ὃν ἐθάψατε ὧδε πρὸ τῶν δύο ἡμερῶν ¹² τούτων. Καὶ ἀπεκρίθην λέγων· Πόθεν γινώσκεις; Ὁ δὲ λέγει μοι· Ἐγὼ παραλυτικὸς ἦμην ἑτη δώδεκα, καὶ δι' αὐτοῦ με ἐθεράπευσεν ὁ Κύριος· καὶ ὅτε ἐν θλίψει γίνομαι, ἐρχεται παραμυθούμενός με, καὶ παρέχει μοι ἀνάπαυσιν.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλο, φησὶν, ἔχεις ἀκούσαι περὶ αὐτοῦ παράδοξον· Ἀφ' οὗ ἐθάψατε αὐτὸν ¹³, ἀκούω αὐτοῦ κατὰ νύκτα κράζοντος καὶ λέγοντος πρὸς τὸν ἐπίσκοπον· Μὴ ἄψῃ μου· παρ' ἐκεῖ ¹⁴· μὴ ἐγγίγῃς μοι, αἱρετικὴ καὶ ἐχθρὴ τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ καθολικῆς Ἐκκλησίας. Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ παρὰ τοῦ λαθέντος παραλυτικοῦ, ἀπῆλθον, καὶ εἶπον ἅπαντα τῷ πατριάρχῃ· καὶ παρεκάλουν τὸν αὐτὸν ἀγιώτατον ἄνδρα, ἵνα λάβωμεν τὸ σῶμα τοῦ γέροντος, καὶ εἰς ἄλλο μνημεῖον ἀποθώμεθα. Τότε λέγει ἡμῖν ὁ ¹⁵ πατριάρχης· Πιστεύσατέ μοι, τέκνα, ὅτι οὐδὲν βλάπτεται ὁ ἀββᾶς Κοσμᾶς, ἐκ τοῦ αἱρετικοῦ· ἀλλ' ὅλον τοῦτο γέγονεν, ἵνα ἡ ἀρετὴ τοῦ γέροντος, καὶ ὁ ζῆλος αὐτοῦ γνωστὸς ἡμῖν γένηται, ὅποιον ἔχει, μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀπαλλαγὴν· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δόξα τοῦ ἐπισκόπου φανερωθῇ ἡμῖν, ἵνα μὴ ἔχωμεν αὐτὸν ὡς ὀρθόδοξον.

Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῦτο ἡμῖν ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Βασίλειος περὶ τοῦ γέροντος τούτου ἀββᾶ Κοσμᾶ, ὅτι Παρέβαλον αὐτῷ καθήμενός εἰς τὴν λαύραν Φαριῶν ¹⁶. Καὶ λέγει μοι ὁ γέρων· Ἦθέν μοι ποτε λογισμὸς λέγων· Τί ἐστὶν ὁ γέρων τοῖς μαθηταῖς; αὐτοῦ· Ὁ ἔχων ἱμάτιον, πωλησάτω αὐτό, καὶ ἀγορασάτω ¹⁷ μάχαιραν; Καὶ αὐτοὶ εἶπον ¹⁸· Ἰδοὺ δύο μάχαιραι. Καὶ ὡς ἐπὶ πολὺ, φησὶν, εἰς τὸ ῥητὸν ἠβολέσχον, καὶ οὐχ εὗρισκον, ἐξέρχομαι ἐκ τῆς κίλλης μου ἐν αὐτῇ τῇ σταθρᾷ μεσημέρι, ὡς ὄφελον ἀπελθεῖν εἰς τὴν λαύραν τῶν Πυργίων πρὸς τὸν ἀββᾶν Θεόφιλον, καὶ ἐπερωτῆσαι αὐτῷ ¹⁹. Καὶ δὴ κατὰ τὴν ἔρημον γενόμενος πλησίον τοῦ Καλαμῖνος, θεωρῶ δράκοντα πάνυ παρμεγέθη ἐκ τοῦ ὄρους κατερχόμενον ἐπὶ τὸν Καλαμῖνα· καὶ τοιοῦτος ἦν μέγας, ὥστε αὐτὸν καμάραν ²⁰ ποιεῖν ἐν τῷ κινεῖσθαι. Καὶ εὐρέθην ἄφνω διὰ τῆς καμάρας αὐτοῦ ἀβλαβὴς διερχόμενος. Καὶ ἔγνων, φησὶν, ὅτι ὁ μὲν διάβολος, δὴ τὴν σπουδὴν διασχεδᾶσαι ἠθέλησεν, αἱ δὲ εὐχαὶ τοῦ γέροντος συνέπραξαν. Ἀπελθὼν οὖν, φησὶν, εἶπον τὸ Γραφικὸν τῷ ἀββᾷ Θεοφίλῳ. Καὶ εἶπέν μοι, ὅτι ἡ ἐρμηνεία τῶν δύο μαχαίρων αὕτη ἐστίν, τὸ πρακτικὸν καὶ τὸ θεωρητικόν. Ἐάν οὖν ἔχη τις τὰς δύο ἀρετάς, τέλειός ἐστιν.

Τούτῳ τῷ ἀββᾷ Κοσμᾷ παρέβαλον εἰς τὴν λαύραν Φαριῶν. Ἐμεῖνα γὰρ ἐν αὐτῇ ἑτη δέκα. Καὶ ὡς ἐλάλει

profectus sum, ut salutarem sepulcrum senis. Erat autem supra sepulcrum ejus jaceus homo quidam pauper, elemosynam petens ab ingredientibus in templum. Cum ergo conspexisset me pauper terio prostratum, et seni orationem facientem, dixit mihi: Abba, magnus profectio erat senex ille, quem sepelitis hic ante hos duos menses. Tunc ego ad illum: Unde hoc tu nosti? Qui respondit: Vere, domine abba, ego paralyticus fui annis duodecim, et per ipsum curavit me Deus. Et quoties in tribulatione sum, venit ad me consolationem afferens, mihi quoque refrigerium praestat.

Sed et aliud audi de illo miraculum. Ex qua die ipsum sepelitis usque ad diem hanc, audio illum singulis noctibus clamantem, ac dicentem ad episcopum: Noli me tangere, haeretice; ne appropinques mihi, inimice sanctae Dei catholicae Ecclesiae. Haec ego audiens ab eo qui sanatus fuerat, perrexi, et omnia ex ordine patriarchae retuli, orabamque ipsum sanctissimum patriarcham, ut sumptum ex eo loco senis corpus, in sepulcro alio recondereamus. Tunc ait abbas Gregorius patriarcha: Mihi, illi, credite, nihil ab haeretico laeditur abbas Cosmas; sed hoc totum factum est, ut senis virtus, zelusque fidei nobis innotesceret, qualis scilicet fuerit, qualisque sit etiam post carnis occubitum, utque episcopi nobis proderetur opinio, ne illum arbitraremur orthodoxum fuisse atque Catholicum.

Dicebat item de eodem sene abbas Basilus, qui cum perrexisset ad eum commemorantem in Laura Pharan, ait illi senex: Venit mihi cogitatio aliquando, quid sit, quod ait Dominus discipulis suis: Qui habet vestimentum, vendat illud, et emat gladium (Lucæ xxi); illisque dicentibus: Ecce gladii duo hic; responderit: Satis est. Haerebamque in verbo isto, neque quid sibi vellet, intelligebam. Itaque sic cogitabundus exivi de cellula mea, in ipso meridiani solis aestu, ut irem ad Lauram Turrium, ad abbatem Theophilum, et interrogarem eum. Cumque per deserta pergerem, essemque prope Calamonem, aspicio draconem mirae magnitudinis de monte descendere in Calamonem. Erat autem adeo ingens, ut cum se moveret, curvaretur in modum cameræ, vestigiaque terræ altius impressa relinqueret. Ego vero per vestigia illius illatus ingressus sum, agnovique quia diabolus studium meum impedire voluerit; orationes autem senis juverunt me. Perveniens igitur ad abbatem Theophilum, exposui illi hæsitationem meam. Qui dixit mihi: Duo gladii duas vitas significant, activam et contemplativam. Si quis ergo has duas virtutes habeat, hic perfectus erit.

Ad hunc ipsum abbatem Cosmam perrexi ego, dum esset in Laura Pharan; mansi enim in illa annos de-

VARIÆ LECTIONES.

¹⁰ al. εἰς μοναστήριον. ¹¹ al. Ἐν μετ' οὖν. ¹² al. μηνῶν. ¹³ al. add. ἕως τῆς σήμερον. ¹⁴ al. ἔτι ἐκεῖ et περιεκεῖ. ¹⁵ al. inser. ἀββᾶς Γρηγόριος ὁ. ¹⁶ al. Φαριῶν. ¹⁷ al. ἀράτω. ¹⁸ al. τῶν δὲ εἰπόντων. ¹⁹ al. αὐτῶν. ²⁰ al. καμάρας.

cem. Cumque mihi loqueretur de salute animæ, et quoddam ex dictis sancti Athanasii Alexandriæ archiepiscopi allegaret, ait ad me senex: Cum inveneris aliquid ex opusculis sancti Athanasii, nec habueris chartas ad scribendum, in vestimentis tuis scribe illud. Tanto talique studio flagrabat erga sanctos Patres nostros, et doctores sanctus senior.

Dicebat autem et hoc abbas Cosmas de seipso, quod nocte sanctæ Dominicæ a vespere usque maneret psallens et legens, et in cella sua, et in ecclesia, neque omnino sedens; orto autem sole, cum impleret canonem, sedebat legens in sanctis Evangelis usque ad collectam.

CAPUT XLI.

Vita abbatis Pauli Nazarenensis.

Vidimus et alium senem in eadem Laura, abbatem scilicet Paulum, virum sanctum ac Deo deditum, mitissimum atque abstinentissimum. Neminem vero memini me unquam vidisse tanta consolationis ac lacrymarum gratia ornatum; stillabant enim ex oculis ejus jugiter lacrymæ. Implevit ergo sanctus iste senior in vita solitaria annos fere quinquaginta, contentus sola panis elemosyna, quam ecclesia dabat, nullique omnino colloquens. Erat autem ex Nazabo.

CAPUT XLII.

Vita abbatis Anaxanontis servi Dei.

Vidimus in eodem loco abbatem Anaxanontem, virum misericordem et continentissimum, vitamque solitariam in cellula sua agentem tanta disirictione, ut per quatuor dies unam tantum oblationem manducaret minutorum viginti (9). Sæpe vero et tota hebdomada eam solam comedeat. Circa extremum vero vitæ suæ venerendus hic vir dolorem incurrit ventris et viscerum. Tullinus itaque illum in sanctam civitatem in domum infirmorum, quæ sub patriarchæ erat cura. Die vero quadam cum prope illum essemus, misit ad illum abbas Conon præpositus Lauræ sancti Patris nostri Sabæ sudarium, unam habens benedictionem, et numismata sex, ita illi significans: Ignosce mihi, quia non permittit me ægritudo ascendere, et te salutare. Senex autem benedictionem quidem retinuit, nummos vero remisit, dicens: Si quidem voluerit Deus ut in hac vita durem, Pater, habeo, nummos decem. Cum vero eos expendero, significabo vobis, et mittetis istos. Ut autem noveris, Pater, post duos dies sæculum istud derelinquo. Quod et factum est. Detulimus autem eum in eandem Lauram Pharan, et ibi eum sepelivimus. Fuit autem beatus isie, et beati Eustochii contubernalis; ambobusque relictis, in eremo consummatus est. Erat autem ex Ancyra Galatiæ civitate.

CAPUT XLIII.

Detestabilis mors impii Thalelai archiepiscopi Thessalonicensis.

Fuit quidam Thessaloniciæ archiepiscopus, Thale-

A μοι περὶ σωτηρίας ψυχῆς, ἦλθεν χρήσις τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας. Καὶ λέγει μοι ὁ γέρων, ὅτι Ὅταν εὕρῃς λόγον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, καὶ μὴ ἔχῃς χαρτί, εἰς τὰ ἱμάτια σου γράψον αὐτόν. Τοιοῦτον πόθον εἶχεν ὁ γέρων, εἰς τοὺς ἁγίους Πατέρας ἡμῶν καὶ διδασκάλους.

Ἐλέγον δὲ καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐν τῇ νυκτὶ τῆς ἁγίας Κυριακῆς, ἵστατο ἀπὸ ἐσπέρας ἕως πρωῒ φάλλων καὶ ἀναγινώσκων, ἐν τῇ καλλιῳ αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, μὴ δὲ ὁλως καθεζόμενος· καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, καὶ ἐπλήρωσεν τὸν κανόνα, ἐκαθ-
έζετο ἀναγινώσκων εἰς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον ἕως τῆς συνάξεως.

Ἐν αὐτῇ τῇ λαύρᾳ Φαρῶν²¹, ἐωράκαμεν καὶ τὸν ἀββᾶν Παῦλον, ἄνδρα ἅγιον, καὶ ἀνακαίμενον τῷ Θεῷ, πρῶτατον πάνων καὶ ἀσκητικώτατον, δάκρυα πάμ-
πολλα καθ' ἑκάστης²² ἐκχέοντα²³ τῆς ἡμέρας. Οὐκ οἶδα εἰ τοιοῦτῃ συνέτυχον ἐν τῇ ζωῇ μου. Ἐποίησεν οὖν οὗτος ὁ ἅγιος γέρων περὶ τὰ πεντήκοντα ἔτη ἡσυχάζων, ἀρκούμενος τῇ εὐλογίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ μόνον, καὶ μὴ συντυγχάνων τινὶ τὸ παράπαν. Ἦν δὲ ἀπὸ Ἀναζαρβοῦ.

Ἐωράκαμεν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ καὶ τὸν ἀββᾶν Ἀν-
ξάνοντα, ἐν τῷ καλλιῳ αὐτοῦ, ἄνδρα ἐλεήμονα καὶ ἐγκρατῆ καὶ ἡσυχάζοντα, καὶ τοιαύτην σκληραγω-
γίαν ἔχοντα, ὅτι εἰς τέσσαρας ἡμέρας μίαν προσφο-
ρὰν ἡσθιεν λεπτῶν εἰκοσι· ἔστιν δὲ ὅτι²⁴ καὶ πᾶσαν τὴν ἑβδομάδα αὐτῇ μόνον ἤρκετο. Περὶ δὲ τὰ τελευ-
ταῖα αὐτοῦ ὁ ἀδελφίμος οὗτος Πατήρ, εἰς κοιλιὰν νόσον περιέπεσεν. Ἀννέγκαμεν οὖν αὐτὸν ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ πατριάρχου ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει. Ἐν μίᾳ οὖν ὥς ἡμέθια πηλίσιον αὐτοῦ, πέμπει αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Κόνων ὁ ἡγούμενος τῆς λαύρας τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σάβα, μακάριον ἔχον εὐλογίαν καὶ νομίσματα ἕξ, δηλώσας αὐτῷ, ὅτι Συγχώρησόν μοι ὅτι οὐκ ἐγώ με ἡ ἀσθένειά μου ἀνελθεῖν καὶ ἀσπάσασθαι ὕμᾶς. Ὁ δὲ γέρων τὴν μὲν εὐλογίαν κατέσχευεν, τὰ δὲ νομίσματα ἀνταπέστειλεν αὐτῷ, δηλώσας οὕτως, ὅτι Ἐάν θέλῃ με ὁ Θεός εἶναι ἐν ταύτῃ τῇ ζωῇ, Πάτερ, ἔχω νομίσματα δέκα. Ἐάν οὖν ταῦτα δαπανήσω, δη-
λῶ ὑμῖν, καὶ πέμπτε μοι αὐτά. Ἦνα δὲ γινώσκῃς, Πάτερ, ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας, ἐξέρχομαι ἐκ τοῦ κό-
σμου τούτου. Ὅπερ καὶ γέγονεν. Κατηνέγκαμεν οὖν αὐτὸν εἰς τὴν λαύραν Φαρῶν²⁵, καί κεῖ αὐτὸν κατεθί-
καμεν. Γέγονεν δὲ οὗτος ὁ μακάριος Εὐδοκίου καὶ Γρηγορίου τῶν²⁶ ἐν ἁγίοις σύγγελος· καὶ ἔσας ἀμφοτέρους, εἰς τὴν ἔρμην ἐτελειώθη. Ἦν δὲ καὶ τῷ γένει ἀπὸ Ἀγκύρων τῆς Γαλατίας²⁷.

²¹ al. Φαρῶν et Φαρῶ.
²² al. καθ' ἑκάστην.

²³ al. inser. δι' ὅλης.

²⁴ al. ὅτε. ²⁵ al. Φαρῶν. ²⁶ al.

τοῦ. ²⁷ al. πόλεως.

VARIAE LECTIONES.

θαλάσσιος. Οὗτος μὴδὲ τὸν Θεὸν φοβούμενος, μὴδὲ τὴν ἡτοιμασμένην ἀνταπόδοσιν δεδοικώς, καταπατήσας δὲ καὶ τὸ δόγμα τῶν Χριστιανῶν, καὶ εἰς οὐδὲν θέμενος καὶ τὴν ἱερατικὴν ἀξίαν ὁ δειλαίος, εὐρέθη ἀντὶ ποιμένος λύκος ἀγρίος. Οὗτος γὰρ ἀρνησάμενος τοῦ προσκυνεῖν τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον Τριάδα (Πατὴρ μοι, ὦ Κύριε), εἰδώλους προσεκύνη. Ἄλλ' οἱ κατὰ καιρὸν τῶν ἁγίων κρατοῦντες Ἐκκλησιῶν τοῦτον κανονικῇ ψήφῳ καθέλκον. Ὀλίγου δὲ τινος χρόνου παρελθόντος, πάλιν ὁ πάσης ἀνομίας πεπληρωμένος, ἡθέλησε πρὸς τὴν ἱερωσύνην ἐπανελθεῖν. Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὸν σοφάτατον Σολομῶντα, πάντα ὑπακούει τῷ χρυσῷ, ἀνεκλήθη ὡς ὀφείλων ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἰδίαν ἐπισκοπὴν (ἣν γὰρ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐνθα οἱ κατὰ τὸν προφήτην Ἡσαΐαν κατοικοῦσιν ἄρχοντες, οἱ δικαιούντες τὸν ἀσεβῆ ἔνεκεν δώρων, καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἰρόντες). Ἄλλ' ὁ Θεὸς οὐ παρεῖδεν τὴν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν· ἀλλὰ τὴν κατὰ τοὺς ἀποστολικούς κανόνας ἐπανεχθεῖσαν αὐτῷ ψήφον πάλιν κατέκρινεν, ὡς μὴ ἀρέσκουσιν αὐτῷ. Ἐν μιᾷ γὰρ ἡμέρᾳ ἐνδυσάμενος κοσμίως, ὡς ὀφείλων ἀπελθεῖν πρὸς τοὺς κρατοῦντας, ἵνα πάλιν ψήφῳ ἀπολάβῃ τὴν ἱερατικὴν ἀξίαν· εἶτα μέλλοντα αὐτὸν προτείνει· ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐνύξεν αὐτὸν ἡ γαστήρ αὐτοῦ εἰς ἀφροδῶνας· καὶ μείναντος αὐτοῦ ὡς περὶ ὥρας δύο, καὶ μὴ ἐξερχομένου, εἰσῆλθόν τινες τῶν ἐξω ἐστηκότων, ὡς ὀφείλοντες εἰπεῖν αὐτῷ, ἵνα ἐξέλθῃ· καὶ εὗρον αὐτὸν τὴν μὲν κεφαλὴν αὐτοῦ κάτω εἰς τὸν σιλήνα τῶν χρεῶν, καὶ τοὺς πόδας ἄνω ἔχοντα, τὸν τοῦ θυσεμβόου Ἀρείου τοῦ θεομάχου λοῦρόβροτον θάνατον αἰώνιον ἀκενεγχάμενον· κάκεινον γὰρ διὰ τῆς τῶν κρατούντων συνεργίας ἐλπίσαντα τυραννικῶς ἐπεμβάλλειν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὁ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας θυμαστός καὶ τῆς μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος ἐν ἀφροδῶσι τὰ τὴν θυσιμῆϊαν ὠδινῆσαντα σπλάγγνα διεσκόρπισεν· καὶ τοῦτον διὰ τῆς τῶν κρατούντων ἀδίκου συνδρομῆς ἐλπίσαντα τῶν προτέρων χεῖρωνα διαπράξασθαι ὁ τῆς Θεσσαλονικέως Ἐκκλησίας κυβερνῶν ἄγγελος προφθάσας σὺν τῷ μεγάλῳ μάρτυρι Δημητρίῳ, ἐν ᾧ τόπῳ καθήμενος, καὶ συνδιδάσκων μετὰ τοῦ ἐξερεθίζοντος ἀκαθάρτου δαίμονος τὰς κατὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας ἐπιβουλὰς κατεσκευάσεν, ἐν αὐτῷ τὴν ἀνίερν αὐτοῦ τοῦ ἀχρεῖου προσηλώσας τοῦ δούλου, τοὺς εὐτάκτως μὴ ἀνεχομένους βαδίζειν πόδας, μετεώρους ἀπέλιπεν, τῆς μελλούσης αὐτὸν ὑποδέχασθαι κρίσεως τὰ σήμαντρα φέροντας, καὶ ὡς φοβερὸν τὸ ἐμπέσειν εἰς χεῖρας Θεοῦ τοῦ ζῶντος·

A laus nomine. Hic neque Deum timens, neque paratam retributionem expavescens, conculcansque Christianum dogma, ac sacerdotalem honorem et dignitatem spernens, inventus est pro pastore lupus. Abnegans quippe sanctam et consubstantialem Trinitatem, Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum, idola infelix adorabat. Quem ii qui tunc Ecclesiis praeerant, communi decreto damnarunt, ac de sede sua deturbarent. Paucis post tempore nequam ille omni scelere et impietate plenus voluit ad sacerdotalem dignitatem remeare. Quia ergo, juxta sapientissimum Salomonem, omnia obediunt auro (Eccle. x), revocatus est in regionem suam (erat autem Constantinopoli in qua habitant principes, qui juxta prophetam justificant impium propter munera, et justum justus tollunt [Isaia v]). Sed omnipotens Deus sanctam Ecclesiam suam non desepxit; sed adversus apostolorum canones latam pro ipso sententiam rursus ut sibi minima acceptam damnavit. Cum enim quadam die ille processurus esset cum superbo ornato, ut ad imperatores pergeret, sacerdotumque decretis illorum iterum resumeret, pupugit illum venter, ut pergeret ad necessaria natura. Cum vero secretum locum ingressus esset exonerandi ventris causa, mansissetque intus duas jam vel tres horas, neque reverteretur ad suos, ingressi sunt quidam ex his qui illi assistebant, ut illum jam debere progredi monerent, inveneruntque infelicem illum capite deorsum, ubi egerebaniur stercora demersum, pedibusque sursum erectis. Eri-gentes autem illum, invenerunt aequali impij Arij, Dei hostis, morte extinctum horribili et aeterna. [Nam et illum, cum auxilio fretus principum se in Ecclesiam Dei speraret tyrannice ingressurum sanctae Dei Ecclesiae mirabilis et magni consilij angelus, ejus viscera quae nefarium scelus parturiebant, in secensu dissipavit; et hunc auxilio item innixum principum, cum prioribus se pejora patratum speraret, Thessalonicensis Ecclesiae rector angelus cum Magno martyre Demetrio, praeveniens, in eo loco in quo sedens, et commercium habens cum impuro daemone, adversus sanctam Dei Ecclesiam strobant insidias, in eodem inutilis servi pedes, qui recte incedere nolebat, clavis suffixos pendentes reliquit; in quibus indicia eminebant illius judicii, quo plectendus erat, et quam terribile sit in manus incidere Dei viventis (Heb. x).]

CAPUT XLIV.

Vita senis monachi prope civitatem Antinorum commorantis, et de oratione pro mortuis.

Τίς τῶν γέροντων ζητήσατο ἡμῖν ἀνελθοῦσιν ἐν Θρηβαδί, οὗ γέροντος ἐκαθίστητο ἔξω τῆς πόλεως Ἀντινῶ, μέγας, ποιήσας εἰς κἄλλον αὐτοῦ ἔτη περὶ τὰ ἐβδομήκοντα. Εἶχεν δὲ μαθητὰς δέκα· ἕνα δὲ ἔσχεν πᾶν ἀμελοῦντα ἑαυτοῦ. Ὁ οὖν γέρων πολλάκις ἐνουθεῖται καὶ παρεκάλει αὐτὸν, λέγων· Ἀδελφε, φρόντιζε τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἔχεις ἀποθανεῖν, καὶ εἰς κόλασιν ἀπελθεῖν. Ὁ δὲ ἀδελφὸς πάντοτε παρήκουεν τοῦ γέροντος, μὴ δεχόμενος τὰ λεγόμενα ὑπ' αὐτοῦ. Συνέβη οὖν μετὰ τινα χρόνον τελευτῆσαι· τὸν ἀδελφόν.

Senex quidam enarravit nobis cum Thebaidam venissemus, quod senex unus morabatur extra civitatem Antinorum, magnae virtutis vir, qui in cella sua egerat annos septuaginta. Erant autem illi discipuli decem, ex quibus unus erat valde negligens sui. Senex ergo saepius illum corripiebat, et hortabatur, dicens: Frater, sollicitudinem gere pro anima tua; habes enim mori; et nisi te emendaveris, in supplicium tendes. Frater autem ille semper seni inobediens erat, nec ea quae ab ipso dicebantur admittebat.

Contigit autem post aliquantulum temporis, ut iste A moreretur. Contristatus vero senior super illo valde (sciebat enim quod in magna desidia et negligentia de sæculo exisset), cepit orare, ac dicere : Domine Jesu Christe, verax Deus noster, revela mihi quid sit circa fratris animam. Aspexit autem in excessu mentis effectus, fluvium ignis, ingentemque in ipso igne multitudinem, ac medium fratrem illum ad collum usque demersum. Tunc ait illi senior : Nonne te propter hanc poenam orabam, ut curam animæ tuæ ageres, fili? Respondit frater, et ait seni : Gratias ago Deo, Pater, quod vel caput meum requiem habet; per orationes enim tuas supra caput episcopi sto.

CAPUT XLV.

Vita Monachi inclusi in monte Olivarum, et de adoratione (10) imaginis sanctissimæ Deigenitricis Mariæ.

Dicebat abbas Theodorus Eliotes quod fuerit qui- B dam inclusus in monte Olivarum certator maximus : impugnabat autem illum fornicationis spiritus. Die vero quadam cum instaret illi vehementer, cepit ejulare senex, et dicere dæmoni : Quandiu non dimittis me? recede jam a me, qui mecum consenuisti. Apparuit autem ei dæmon visibiliter, dicens : Jura mihi, quia nemini dices quod tibi dicturus sum, et te non amplius oppugnabo. Juravitque ille senex, dicens : Per inhabitantem in altissimis nulli dicam quæ mihi dixeris. Tunc ait illi dæmon : Noli adorare hanc imaginem, et ultra te non impugnabo. Habebat autem hæc imago expressam figuram dominæ nostræ sanctæ Dei genitricis Mariæ, ferentem Dominum nostrum Jesum Christum. Ait inclusus dæmoni : Dimitte me ut deliberem. In crastinum autem hoc significavit ipsi abbat Theodoro Eliote tunc habitanti in Laura Pharan, narravitque illi omnia. Senex autem ait recluso : Vere, domine abba, illus es, quia jurasti dæmoni ; verumtamen bene fecisti hoc revelans. Expedit autem tibi nullum in illa urbe lupanar omittere, quod non ingrediaris, quam ut neges te adorare Deum, et Dominum nostrum Jesum Christum cum matre sua. Confirmatum igitur et corroboratum pluribus verbis reliquit illum in loco suo. Apparuit ergo dæmon incluso rursus, dicens : Quid hoc est, pessime senex? Nonne tu jurasti mihi quia id nemini diceres? Et quare dixisti ei qui venit ad te : Dico tibi quia ut perjurus in die iudicii judicaberis? Respondit inclusus, dicens : Scio quidem, quia juravi, et pejeravi; verumtamen Dominum et Creatorem meum pejeravi, tibi autem non obediam. A te enim ut auctore et pravi consilii et perjurii poenæ inevitabiles exigentur.

Πολὺ δὲ ἐλυπήθη ἐπ' αὐτῷ ὁ γέρων. Ἦδει γὰρ ὅτι ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ καὶ ἀμελείᾳ ἐξῆλθεν τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ ἤρξατο ὁ γέρων εὐχεσθαι καὶ λέγειν· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ ἀληθινὸς ἡμῶν Θεὸς, ἀποκάλυψόν μοι τὰ περὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τοῦ ἀδελφοῦ. Καὶ ὡς θεωρεῖ ἐν ἐκστάσει γενόμενος ποταμὸν πυρὸς, καὶ πληθὺς ἐν αὐτῷ τῷ πυρὶ, καὶ μέσον τὸν ἀδελφὸν βαπτισμῶν ἕως τραχήλου. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οὐ διὰ ταύτην τὴν τιμωρίαν παρακάλουν σε, ἵνα φροντίσῃς τῆς ἰδίας ψυχῆς, τέκνον; Ἀπεκρίθη ὁ ἀδελφός, καὶ εἶπεν τῷ γέροντι· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, Πάτερ, ὅτι καὶ ἡ κεφαλὴ μου ἀνεσιν ἔχει. Κατὰ γὰρ εὐχάς σου ἐπάνω κορυφῆς ἵσταμαι ἐπισκόπου.

Διηγῆσάτο ἡμῖν τις τῶν γερόντων, ὅτι εἶπεν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ Ἠλιώτης, ὅτι ἦν τις ἐγκλειστος εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἀγωνιστὴς πάνυ. Ἐπολέμει δὲ αὐτὸν ὁ δαίμων τῆς πορνείας. Ἐν μίᾳ οὖν ὥς ἐπέκειτο αὐτῷ σφοδρῶς, ἤρξατο ὁ γέρων ἀποδυσσετεῖν, καὶ λέγειν τῷ δαίμονι· Ἔως πότε οὐκ ἐνδίδως μοι; Ἀπόστα λοιπὸν συνεγγήρασαί μοι. Φαίνεται οὖν αὐτῷ ὀφθαλμοφανῶς ὁ δαίμων, λέγων, Ὁμοσόν μοι, ὅτι οὐδενὶ λέγεις ἃ μέλλω σοι λέγειν, καὶ οὐκ ἔτι σε πολεμῶ· καὶ ὁμοσεν ὁ γέρων, ὅτι Μὰ τὸν κατοικοῦντα ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὐκ εἶπω τίνα, ἀπερ εἶπης μοι. Λέγει αὐτῷ ὁ δαίμων, Μὴ προσκυνήσῃς ταύτῃ τῇ εἰκόνι, καὶ οὐκ ἔτι σε πολεμῶ. Εἶπεν δὲ ἡ εἰκὼν τὸ ἐκτύπωμα τῆς Δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου Μαρίας, βασταζούσης τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Λέγει ὁ ἐγκλειστος τῷ δαίμονι· Ἄφες σκέψασθαι. Τῇ οὖν ἐπαύριον θηλοῖ τῷ ἀββᾷ Θεόδωρῳ τῷ Ἠλιώτῃ, τῷ καὶ διηγησαμένῳ ἡμῖν, οἰκοῦντι τότε ἐν τῇ λαύρᾳ Φαράν· καὶ ἐλθόντι αὐτῷ διηγείται πάντα. Ὁ δὲ γέρων λέγει αὐτῷ, Ὅπως ἀββᾶ, ἐνεπαίχθης, ὅτι ὁμοσας· πληγὴ καλὴς ἐποίησας ἐξαιπῶν. Συμμέτρι δέ τοι εἰς τὴν χώραν ταύτην μὴ ἔσαι πορνεῖον εἰς ὃ μὴ εἰσέρχῃ, ἢ ἵνα ἀρνήσῃ τοῦ προσκυνεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν μετὰ τῆς αὐτοῦ Μητρός. Στηρίξας οὖν καὶ ἐνδυναμώσας αὐτὸν πλείοσιν λόγοις, ἀπῆλθεν εἰς τὸν ὡσιν τόπον. Φαίνεται δὲ πάλιν ὁ δαίμων τῷ ἐγκλειστῷ, καὶ λέγει αὐτῷ· Τί ἐστὶν κακότης; οὐκ ὁμοσάς μοι, ὅτι οὐδενὶ λέγεις; Καὶ πῶς πάντα ἐξείπας τῷ ἐλθόντι πρὸς σέ; Λέγω σοι κακότης, ὡς ἐπιόρκος ἔχεις χρηθῆναι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἐγκλειστος, Ὅτι μὲν ὁμοσα, καὶ ὅτι ἐπιόρκησα, οἶδα, πληγὴν τὸν ἐμὸν Δεσπότην καὶ ποιητὴν ἐπιόρκησα, σοὺ δὲ οὐ μὴ ἀκούσω. Σὺ γὰρ καὶ τῆς κακοσυμβουλίας, καὶ αἷς ἐπιόρκίας τὴν ἀφενκτον δίκην ὡς αἵτιος ἀπαιτηθήσῃ.

CAPUT XLVI.

Mirabilis visio abbatis Cyriaci Lauræ Calamonis, et de duobus impij Nestorii libri.

Accessimus ad abbatem Cyriacum presbyterum Lauræ Calamonis juxta sanctum Jordanem, narravitque nobis dicens : Die quadam vidi per somnum mulierem honesta facie, purpura indutam, et cum ea viros duos, et ipsos venerando habitu, et aspectu præclaro. Arbitratus autem sum mulierem illam esse

Παρεβόλομέν ποτε τῷ ἀββᾷ Κυριακῷ πρεσβυτέρῳ τῆς λαύρας τοῦ Καλαμώνος τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ Ἰορδάνῃ. Καὶ διηγῆσάτο ἡμῖν λέγων, ὅτι Ἐν μίᾳ θεωρησαί με κατὰ τοὺς ὕπνους γυναῖκά τινα σεμνοπρεπῆ, καὶ πορφυροφόρον, καὶ μετὰ ταύτης ἀνδρας δύο ἱεροπρεπεῖς καὶ τιμίους ἐστῶτας ἐξω τῆς πόλεως;

μου. Ἐγὼ δὲ ὑπέλαβον τὴν μὲν γυναῖκα τὴν Δέ-
σποιναν ἡμῶν Θεοτόκον εἶναι, τοὺς δὲ σὺν αὐτῇ δύο
ἀνδρας τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον, καὶ τὸν ἅγιον
Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν. Ἐξελθὼν οὖν τῆς κέλλης
μου παρεκάλουν αὐτοὺς εἰσελθεῖν, καὶ ποιῆσαι εὐχὴν
εἰς τὸ καλλίον μου· αὕτη δὲ οὐκ ἐπένευσεν. Ἐμείνα
οὖν ἐπὶ πολὺ δεόμενος αὐτῆς, καὶ λέγων, Μὴ ἀπο-
στραφείην τεταπεινωμένος καὶ κατησχυμένος, καὶ
ἄλλα πολλά. Ὡς δὲ εἶδέν με τὴν αἰτῆσιν ἐπιτείνοντα,
αὐστηρῶς ἀπεκρίθη μοι λέγουσα, Ἐχεις εἰς τὴν κέλ-
λαν σου τὸν ἐχθρόν μου, καὶ πῶς θέλεις ἵνα εἰσέλθω;
Καὶ τοῦτο εἰποῦσα, ἀπῆλθεν. Ἐγὼ δὲ διυπνισθεὶς,
ἠρξάμην θλίβεσθαι, καὶ ἐνεκλόνον μῆτι ἄρα κατὰ
δάνοιαν ἡμαρτον εἰς αὐτὴν· οὐδὲ γὰρ ὁ ἑτερός τις
ἦν ἐν τῷ καλλίῳ, εἰ μὴ ἐγὼ μόνος. Ἐπὶ πολὺ οὖν
ἐμαυτὸν ἐκσεύσας, οὐχ εὖρον ἐμαυτὸν πλημμελή-
σ. ντα εἰς αὐτήν. Ὡς δὲ εἶδον ἐμαυτὸν τῇ λύπῃ κα-
ταποντούμενον, ἀνέστην, καὶ ἔλαβον βιβλίον ἐπὶ τῷ
ἀναγνῶναι, ὅπως διὰ τοῦ ἀναγνώσματος, τὴν λύπην
ἀπορρίψωμαι, βιβλίον δὲ ἦμην χρησάμενος τοῦ μα-
καρίου Ἰσχυίου τοῦ πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων· καὶ
ἀναπτύξας τὴν βίβλον, εὗρισκω δύο λόγους Νεστο-
ρίου τοῦ δυσσεβοῦς πρὸς τῷ τέλει αὐτῆς γεγραμμέ-
νους· καὶ εὐθέως ἔγνων τοῦτον εἶναι τὸν τῆς Δε-
σποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου τὸν ἐχθρόν. Τότε
ἀναστὰς ἀπῆλθον, καὶ τὴν βίβλον ἀπέδωκα τῷ δεδω-
κότι μοι αὐτήν. Καὶ εἶπον αὐτῷ· Λάβε σου τὴν βί-
βλον, ἀδελφε· οὐ γὰρ τοσαύτην ἔσχον ὠφέλειαν ἐξ
αὐτῆς, ὅσην μοι τὴν ζημίαν προξέστησεν. Κάκεινου
δὲ τὴν ζημίαν ἀνακρίνοντας, τὰ συμβάντα διηγησά-
μην· καὶ τοῦ ζήλου πλησθεὶς εὐθέως τῆς βίβλου τοὺς
δύο λόγους Νεστορίου ἀπέκοψεν, καὶ πῦρλ παρέδω-
κεν, εἰπὼν ὅτι, Οὐ μὴ μεῖνῃ εἰς τὸ καλλίον μου ὁ τῆς
Δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου
Μαρίας ἐχθρός.

A Dominam nostram sanctam Dei genitricem, eosque
qui cum illa erant duos viros, sanctum Joannem
Theologum et sanctum Joannem Baptistam. Egres-
susque de cellula orabam illos ut ingrederentur et in
cella mea orarent, quæ non consensit. Permansi er-
go diutius orans et obsecrans, ac dicens : Ne, queso,
avertatur humilis factus confusus (Psal. lxxiii), et
alia plurima hujusmodi. Illa igitur ut me vidit instare
precibus, eandemque postulationem iterare, severius
mihi respondit, dicens : Habes intra cellam tuam
inimicum meum, et vis ut ingrediar? Et his dictis ab-
cessit. Evigilans autem ego affligi cœpi, et cogitabam,
num aliquid in mente peccatum contra illam admi-
sissem, neque enim erat alius aliquis in cella mea,
nisi ego solus. Diutius igitur meipsum discutiens, ni-
hil inveni, quod in illam peccassem. Cum vero vidis-
sem me nimio mœrore absorberi, surgens accepi
librum ut legerem, quo per hujusmodi lectionem
dolorem una cogitationesque repellerem. Librum au-
tem ipsum acceperam nullo a beato Isychio presby-
tero Jerosolymitane Ecclesiæ. Evolvensque librum
inveni duos impii Nestoris libros in fine voluminis
scriptos, moxque agnovi hunc esse sanctæ Domine
nostræ Dei genitricis semperque virginis Mariæ inimi-
cum. Tunc surgens abi, librumque illi qui mihi eum
accommodaverat, reddidi, dicens illi : Accipe librum
tuum, frater, neque enim ex eo tantum utilitatis ce-
pi, quantum detrimenti. Cum vero ille detrimenti
ipsius causam sciscitaretur, omnem illi rei ordinem
retuli. Qui zelo Dei succensus protinus duos illos
Nestorii libros ex volumine præcidit, eosque igni
tradidit, dicens : Non manebit in cella mea Domi-
næ nostræ sanctæ Dei genitricis semperque virginis
Mariæ inimicus.

CAPUT XLVII.

Miraculum sanctæ Dei genitricis contra Gaianum mimum qui eam in theatro blasphemabat.

Φοινίκης τῆς Λιβανησίας πόλις ἐστίν· ἐν ταύτῃ
μῖμος ὑπῆρχεν ὀνόματι Γαϊανός, καὶ κατὰ θέατρον
τὴν ἁγίαν Θεοτόκον βλασφημῶν ἐθεάτριζεν. Καὶ πα-
ραφαίνεται αὐτῷ ἡ Θεοτόκος λέγουσα, Τί σοι κακὸν
ἐποίησα, ὅτι ἐπὶ τοσούτου δῆμόν διασύρεις με καὶ
βλασφημεῖς; Ὁ δὲ ἐγερθεὶς, οὐ μόνον οὐ διωρθώ-
σατο, ἀλλὰ καὶ πλέον αὐτὴν ἐβλασφήμει. Ἐκ τρίτου
φαίνεται αὐτῷ, τὰ αὐτὰ λέγουσα, καὶ νοουετοῦσα
αὐτόν. Ὡς οὖν οὐ διωρθώσατο, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἐβλα-
σφήμει, ἐν μιᾷ μεσημβρίᾳ ὡς ἐκάθευδεν, φαίνεται
αὐτῷ μηδὲν λέγουσα· μόνον δὲ ἐν τῶν δακτύλων
αὐτῆς διεχάραξεν αὐτὸς τὰς δύο χεῖρας, καὶ τοὺς δύο
πόδας. Καὶ διυπνισθεὶς εὐρῶθι κεκοιμημένος ἔχων τὰς
δύο χεῖρας, καὶ τοὺς δύο πόδας, κορυμὸς κείμενος. Ἐπὶ
τούτοις οὖν ὁ δαίμων ἐξηκολογήσατο πᾶσιν ἑαυτὸν
κατάδηλον ποῖναι, ὅταν ἀντιμισθίαν τῆς βλασφημίας
ἀπέλασεν· καὶ ταῦτα διὰ φιλανθρωπίαν.

Heliopolis Phœnices Libanensis civitas est. In hac
mimus quidam erat, Gaianus nomine, qui in theatro
sanctam Dei genitricem blasphemans, populo specia-
culum blasphemie præbebat. Apparuit autem illi
sancta Dei genitrix, dicens : Quid tibi mali feci, quia
coram tanta multitudine mihi detrahis, et blasphemas
me? Ille vero surgens, non solum non se correxii, ve-
rum etiam plus blasphemabat. Rursus ergo apparuit
illi sancta Dei genitrix, corripiens eum, ac dicens :
Noli, queso, noli ita lædere animam tuam. Ille vero
rursus deterius illam blasphemabat. Unde ipsa ter-
tio eidem appares, eadem repetebat. Cum autem se
ille non corrigeret, sed plus quoque blasphemias ad-
jiceret, meridie dormienti sibi apparuit, nihilque di-
cens, digito solo signavit ejus manus et pedes. Evigi-
lans autem, invenit se truncatum manibus et pedibus.
Atque ita infelix ut truncus inutilis jacens, consile-
batur omnibus cujus rei gratia, et quomodo hoc pas-
sus esset, utque propter blasphemias suas clementer
cruciatus fuisset.

CAPUT XLVIII.

Miraculum item sanctæ Deigenitricis quo Cosmiana uxor Germani patricii coacta est ex hæresi Severiana ad veram Christi fidem redire.

Narravit nobis Anastasius presbyter, et ornamentorum sanctæ resurrectionis Dei et Domini nostri Jesu Christi custos, quia adveniens illuc Cosmiana, uxor Germani patricii, voluit nocte quadam sanctæ Dominiæ sola adorare sanctum Domini nostri Jesu Christi vivificumque monumentum. Et cum appropinquaret januæ sacrarii, apparuit illi visibiliter Domina nostra sancta Dei genitrix cum aliis quoque mulieribus, diceus: Quomodo cum nostra non sis, huc audes ingredi? et prohibebat eam. Neque enim (inquirebat) nostras es. Erat enim de hæresi Severi acephali. Illa vero multum rogabat, ut mereretur ingredi. Ad quam sancta Dei genitrix respondens ait: Crede mihi, mulier, non ingredieris hac, nisi nobiscum communica-veris. Agnito autem quod quia esset hæretica ingredi prohiberetur, quodque nisi accederet ad sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam Christi Domini et Dei nostri, intrare non permetteretur, continuo diaconum accersivit, et veniente sancto calice sacrum corpus sumpsit et pretiosum sanguinem inagni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi. Atque ita absque ulla prohibitione digna habita est adorare sanctum et venerabile sepulcrum Domini Jesu Christi.

CAPUT XLIX.

Mirabilis visio ducis Palæstinæ, qua et ipse coactus fuit prædictæ hæresi abrenuntiare, et Christi Ecclesiæ communicare.

Narravit autem nobis et hoc idem presbyter Anastasius, dicens, quod Palæstinæ dux Gevemer aliquando venerit adorare sanctam Christi Domini nostri resurrectionem. Et cum cœpisset ingredi in sanctum monumentum, aspexit arietem cum impetu super se venientem, cornibusque illum impetentem, ille vero pavore correptus, retro redibat. Custos vero sanctæ crucis Azarias, et qui assistebant lictores (11), timore permoti dicunt ei: Quid est, quid habes, domine? cur non ingredieris? Dicit eis: Ut quid intulistis arietem istum? Qui stupefacti inspexerunt sanctum monumentum, nihilque videntes, aiunt ad illum: Ingredere, nihil tale intus est. Rorsum ille ingredi cœpit, sed iterum aspexit arietem contra se venientem, et se introire prohibentem. Istud cum sæpe factum esset, illeque cæteris nihil videntibus, solus arietem cerneret, ait illi crucis custos: Crede mihi, domine, aliquid habes in anima tua, quod te prohibet adorare sanctum, ac venerabile, et vivificum monumentum Salvatoris nostri; itaque moneo ut confitearis Domino peccata tua. Clemens enim et misericordissimus cum sit, et tui misereri volens, huiusmodi tibi miraculum ostendit. Ille autem cum lacrymis dixit ei: Vere multis magnisque sceleribus obnoxius sum. Et se ipsum in faciem prosternens, per multas horas permansit flens et confitens Domino. Surrexit deinde, et rursus ingredi voluit, sed iterum ab ariete permissus non est. Tunc ait illi sanctæ crucis custos: Vere aliud est, quod te ingredi vetat. Dixit autem

A Διηγέσατο ἡμῖν ὁ Ἀναστάσιος πρεσβύτερος, καὶ κειμηλιάρχης τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως, ὅτι ἐλθοῦσα Κοσμιανὴ ἡ γυνὴ Γερμανοῦ τοῦ πατρικίου, ἐβόλησεν ἐν μιᾷ νυκτὶ τῆς ἁγίας Κυριακῆς προσκυνῆσαι μόνῃ τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῶν μνήμῃ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀληθινοῦ τοῦ Θεοῦ· καὶ ἐν τῇ ἐγγίσει αὐτῇ τοῦ Ιερατείου, ἀπαντήσασα ἡ Δέσποινα ἡμῶν ἡ ἁγία Θεοτόκος ὀφθαλμοφανῶς, μετὰ καὶ ἄλλων γυναικῶν λέγουσα, Ἥμῶν μὴ οὖσα, ὧδε οὐκ εἰσέρχῃ, οὐδὲ γὰρ ἡμετέρα τυγχάνεις (ἦν γὰρ τῆς αἰρέσεως Σιουήρου τοῦ Ἀκεφάλου)· ἡ δὲ πολλὰ παρακαλεῖ, τῆς εἰσόδου τυχεῖν. Πρὸς ἣν ἀποκριθεῖσα ἡ ἁγία Θεοτόκος, εἶπεν· Πίστευσόν μοι, ὦ γύναι, ὅτι οὐ μὴ εἰσέλθῃς ὧδε ἕως οὗ κοινωνήσῃς μεθ' ἡμῶν. Ἡ δὲ γνοῦσα ὅτι, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν αἰρετικὴν, καλύπτεται εἰσελθεῖν, καὶ ὅτι εἰ μὴ προσέλθῃ τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, οὐκ εἰσέρχεται, ἐπεμύεν εὐθέως εἰς τὸν διάκονον· καὶ ἐλθόντος τοῦ ἁγίου ποτηρίου, μετέλαβεν τοῦ ἁγίου σώματος, καὶ αἵματος τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ οὕτως ἀκαλύπτως ἤξιώθη τοῦ προσκυνῆσαι τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῶν μνήμῃ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

C Διηγέσατο ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ πρεσβύτερος Ἀναστάσιος, ὅτι γενόμενος δοῦξ Παλαιστίνης ὁ Γῆδμηρ, ἦλθεν ἐν τοῖς πρώτοις προσκυνῆσαι τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἀνάστασιν. Καὶ ὡς ἤρχετο προσελθεῖν, ἐθεώρει κρινὸν ὀρμῶντα ἐπ' αὐτόν, καὶ θέλοντα αὐτὸν κερατῆσαι. Ὁ δὲ φόβῳ μεγάλῳ παρεχόμενος, ἐπὶ τὰ ὀπίσω ἀγροπόεισιν, τῷ δὲ παρεστῶτι σταυροφύλακι Ἀζαρίᾳ, καὶ τοῖς παρεστῶσι φραγγελαῖς, λέγουσιν αὐτῷ· Τί ὄν, Δέσποτα, ὃ ἔχεις; διὸ τί μὴ εἰσέρχῃ; Λέγει, Διατί εἰσηγέκατε τὸν κρινὸν τοῦτον; Οἱ δὲ ἐκπλαγέντες παρέκλυσαν ἑσω εἰς τὸ ἅγιον μνῆμα, καὶ μηδὲν ἐπαράκτες, λέγουσιν αὐτῷ κελεύοντες εἰσελθεῖν· Οὐδὲν γάρ ἐστιν ἑσω τοιούτου. Πάλιν δὲ ἐκεῖνος ὀρμήσεν εἰσελθεῖν· καὶ πάλιν τὸν αὐτὸν ἐθεώρει κρινὸν ἐπ' αὐτόν ὀρμῶντα, καὶ εἰσεῖναι αὐτόν μὴ συγχωροῦντα. Τοῦτο πλειστάκις γεγονότος ἐκεῖνου θεωροῦντος, τῶν δὲ παρεστῶτων, μηδὲν ὀλω; βλέπόντων, λέγει αὐτῷ ὁ σταυροφύλαξ· Πίστευσόν μοι, Δέσποτα, τιποτοῦν ἔχεις ἐν τῇ ψυχῇ σου, καὶ διὰ τοῦτο καλύθῃ τοῦ προσκυνῆσαι τῷ ἁγίῳ καὶ ζωοποιῶν μνήμῃ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ἀλλὰ καλῶς ποιεῖς ἐξομολογούμενος τῷ Θεῷ. Φιλάνθρωπος γὰρ ἐστίν, καὶ θέλων σε ἐλεῆσαι, ἐδείξεν θαῦμα τοιούτου. Ὁ δὲ μετὰ δακρύων λέγει αὐτῷ, ὅτι Πολλῶν καὶ μεγάλων ἁμαρτιῶν αἷτιος Κυρίῳ ὀπάργω. Καὶ ρήφας ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον, ἔμεινεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν κλαίων, καὶ ἐξομολογούμενος τῷ Θεῷ. Καὶ ἀναστὰς πάλιν τοῦ εἰσελθεῖν, οὐκ ἠδυνήθη, τοῦ φαινομένου κριτοῦ, οὐδὲν ἦττον καλύοντος. Αὐτῷ τότε λέγει σταυ-

ροφύλαξ· Ὅντως ἑταρόν ἐστι τὸ καλῶν. Ὁ δὲ λέγει· Ἄρα μὴ τῷ κοινωνεῖν τῇ ἀγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ τοῦ Σευήρου, κωλύσθαι εἰσελθεῖν; Καὶ ἤτησεν τὸν σταυροφύλακα ἵνα μεταλάβῃ τῶν ἁγίων καὶ ζωοποιῶν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μυστηρίων. Καὶ ἐλθόντος τοῦ ἁγίου ποτηρίου ἐκοινωνήσεν· καὶ οὕτως εἰσηλθὼν, καὶ προσεκύνησεν μηδὲν εἶτι θεασάμενος.

CAPUT L.

Visio et dictum abbatis Georgii inclusi.

Σκυθόπολις δευτέρα ὑπῆρχε Παλαιστίνης μητρόπολις. Ἐν ταύτῃ συνέτυχον τῷ ἀδδᾶ Ἀναστασίῳ, καὶ διηγῆσατο ἡμῖν περὶ τοῦ ἀδδᾶ Γεωργίου τοῦ ἐγκλειστού, λέγων, ὅτι, Ἐν μιᾷ νυκτὶ ἠγέρθη, ἐφ' ᾧ κρούσαι τὸ ξύλον (ἤμην γὰρ κανόναρχος), καὶ ἤκουσα τοῦ γέροντος κλαίοντος· καὶ ἀπελθὼν παρεκάλουν αὐτὸν, λέγων· Κύριε ἀδδᾶ, τί ἔχεις ὅτι οὕτως κλαίεις; Ὁ δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. Πάλιν αὐτὸν παρεκάλουν ἐγὼ, εἰπέ μοι τὴν αἰτίαν. Ὁ δὲ στενάζας μέγα ἐκ βάθους τῆς καρδίας, λέγει μοί· Πῶς μὴ κλαῖναι τοῦ ἀεσπύτου ἡμῶν μὴ θελοντος διαλλαγῆναι περὶ ἡμῶν; Ἐγὼ γάρ, τέκνον, φόβῳ ἐστάναι ἐμπροσθεν τινος ἐφ' ὃφθαλμῷ καθημένου θρόνου. Πολλὰ δὲ περὶ αὐτὸν ἦσαν μυριάδες παραχαλούντων, καὶ ἱκετεύοντων περὶ τινος πράγματος· ὁ δὲ οὐ παρεκλήθη. Εἶτα προσέειπεν αὐτῷ γυνὴ τις πορφύραν ἡμφιεσμένη προσπίπτουσα, καὶ λέγουσα, Κἀν δὲ ἐμὲ δυσωπήθητι. Ὁ δὲ οὐδὲν ἤττον ἀπαράκλητος μεμνηνεν. Καὶ διὰ τοῦτο κλαίει, καὶ ὀδύρομαι δεδοικώς τὸ ἀποδοσόμενον. Καὶ ταῦτα εἰπὼν μοι διαφανούσης πέμπτης· καὶ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, ἥτις ἦν παρασκευῇ, ὥρᾳ θ', σέεται γῇ μεγάλῳ, καὶ καταβάλλονται πόλεις τῆς παραλίας Φοινίκης.

Οὗτος ὁ ἀδδᾶς Ἀναστάσιος πάλιν διηγῆσατο ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ τοῦ γέροντος, ὅτι μετὰ χρόνον τινὰ ἱσταμένου ἐν τῇ θυρίδι, ἤρξατο κλαίειν ὁ γέρων, καὶ λέγειν μοι· Οὐαὶ ἡμῖν, ἀδελφε, ὅτι οὐδεμίαν ἔχομεν κατάνοξιν, ἀλλ' ἐν ἀμελείᾳ ἐσμέν, καὶ φοβοῦμαι, ὅτι ἐπὶ θύραις ἐσμέν· καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ καταβῆεν ἡμᾶς. Καὶ τῇ αὖριον τὸ πῦρ ἐφάνη ἐν οὐρανῷ.

CAPUT LI.

Vita Juliani senis monasterii Ægyptiorum.

Ἀναζαβδος μητρόπολις ἐστὶν δευτέρας Κιλικίας⁸⁷. Ἐν ταύτῃ ὡς ἀπὸ σημείου δεκαθῶς, λαύρα ἐστὶν ἡ λεγομένη τῶν Αἰγυπτίων (β): διηγῆσαντο γοῦν ἡμῖν οἱ Πατέρες τοῦ τόπου ἐκεῖνου, ὅτι, πρὸ ἐτῶν πέντε ἐκοιμήθη ἐνταῦθα γέρων ἄνθρωπος· Ἰουλιανός. Τοῦτο ἐμαρτύρησαν λέγοντες, ὅτι περὶ τὰ ἐβδομήκοντα ἔτη

A ille : Num fortasse ideo, quis non sanctæ catholicæ Ecclesiæ, sed Severo communico, introire prohibeor? Tunc petit a custode ut sancta et vivifica Christi Dei nostri mysteria sibi afferrentur. Et allato sancto calice, communicavit. Atque ita ingressus est, et adoravit, nil ultra impedimenti passus, nihilque ulterius cernens, quod se deterreret.

B Scythopolis secunda est Palæstinæ metropolis. In ea convenimus abbatem Anastasium, narravitque nobis de abbate Georgio incluso, dicens : Cum quadam nocte surrexissem, ut pulsarem signum (ea quippe cura mihi ut canonarchæ (12) injuncta fuerat ut excitarem fratres ad collectam) audiivi plorantem senem; profectusque ad illum, rogare cœpi, dicens : Quid habes, Pater, quia sic ploras? Ille vero nihil mihi respondit. Rursus cum rogarem illum, ut causam fletus mihi aperiret ingemiscens ille, et ex intimo corde suspirans, ait : Quomodo mihi a fletu temperem, cum Dominus noster Jesus Christus reconciliari nobis nolit? Ego enim, fili, videbar mihi assistere cuidam super excelsis throno residenti; multa vero millia circa illum erant orantium illum, atque deprecantium de quadam re, qui illorum precibus flexus non est. Posthæc accessit ad illam mulier quædam purpura induta, prociiditque illi, et ait : Vel propter me placare, fili. Ille vero nihilominus inexorabilis mansit. Atque idcirco ploro et ejulo, verens quod futurum est. Hæc mihi dixit abbas Georgius, quinta illucescente feria coruæ Domini; sequenti vero, id est parasceve, hora diei nona, repentino magnoque terræ motu corruerunt urbes maritimæ Phœnicæ.

C Idem abbas Anastasius hoc item nobis de sene eodem enarravit, quod post aliquantulum temporis, cum ad fenestram staret, plorare senex cœperit; et dixerit illi : Væ nobis, frater, quia nullam habemus compunctionem, sed in negligentia vivimus, et timeo cum ira Dei comprehendat nos, et in januis simus, ut judicemur. Et sequenti die ignis apparuit in cœlo.

VARIE LECTIONES.

⁸⁷ Κιλικίων ἐπαρχίας.

NOTÆ.

(β) λαύρα ἡ λεγομένη τῶν Αἰγυπτίων. In concilio CP. sub Mena act. 1 et 5 : Κυρίων πρεσβυτέρως καὶ ἡγούμενος μονῆς τῶν Αἰγυπτίων.

tus esset, nihil omnino sæculi istius possidens, præter cilicium, et sagum, et vasculum ligneum, et librum.

Dicebant autem nobis et hoc de ipso, quod toto vitæ suæ tempore non accendit lucernæ lumen, sed per noctes cœlitus illustrabat eum lux, ita ut clare legere posset.

CAPUT LII.

Dictum abbatis Eliæ solitarii.

Venit frater quidam ad abbatem Eliam solitari-
um in cœnobium antiqui patris Sabæ, et dixit ei:
Dic mihi verbum, Pater. Senex vero dixit fratri:
Diebus Patrum nostrorum tres istæ virtutes in amore
et studio apud monachos erant: nuditas rerum
omnium, mansuetudo, et continentia; nunc autem in
avaritia, gula et audacia. Quod horum tibi placet
arripe.

CAPUT LIII.

Vita senis Cyriaci ex monasterio sanctæ Sabæ.

Narravit nobis abbas Stephanus de quodam sene
morante in monasterio sancti Patris nostri Sabæ, no-
mine Cyriaco, quod die quadam descenderit Tuthe-
lam [*Græce κοθυλὸν*], parumque remoratus circa mare
Mortuum, redierit iterum ad cellam suam. Cum vero
esset æstus vehementissimus, ita ut senex pene de-
ficeret, extendens manus suas in cœlum ad Deum,
oravit dicens: Domine, tu scis quia jam præ siti am-
bulare non possum. Statimque nubes circa illum fa-
cta est, neque recessit ab eo, quandiu restitueretur
cellæ suæ. Distabat autem a cella milliaribus fere
duodecim.

Idem abbas Stephanus et hoc nobis de eodem sene
narrabat, quod venerint sui die quadam ut illum vi-
derent. Cum ergo venissent ad locum, quærebant
ipsius cellulam: quam dum quibusdam ostendentibus
didicissent, adeuntes pulsaverunt januam. Quibus
cognitis, senex Deum oravit, ne ab ipsis videretur.
Et aperiens januam, exiit de cellula sua, et ab eis
penitus visus non est: abiensque in desertum redire
tandiu noluit, donec illos recessisse cognovit.

ἔποίησεν εἰς ἓν σπήλαιον μικρὸν, μὴ κτησάμενος τί
ποτε τοῦ αἰῶνος τούτου, πλὴν στιχαρίου τριχίτου,
καὶ σαγίου καὶ μεγαλείου (ε), καὶ καυκίου ^α ξυλίνου.

Ἐλεγον δὲ καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὤλον τὸν
χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, οὐχ ᾔψεν λυχναῖον φῶς,
ἀλλὰ τὰς νύκτας οὐρανόθεν φῶς καταφώτιζεν αὐτόν,
δεικνύον αὐτῷ ἀναγινώσκοντι τὴν σύνθεσιν τῶν γραμ-
μάτων.

Παρέβαλεν ἀδελφὸς τῷ ἀββᾷ Ἡλίῳ τῷ ἡσυχαστῇ
εἰς τὸ κοινόδιον τοῦ σπηλαίου τοῦ ἀββᾶ Σάβα· καὶ
λέγει αὐτῷ· Ἀββᾶ, εἰπέ μοι ῥῆμα. Ὁ δὲ γέρονς λέγει
τῷ ἀδελφῷ ὅτι, Ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν Πατέρων
ἡμῶν ἠγαπῶντο αἱ τρεῖς ἀρεταί, ἡ ἀκτιμωσύνη, ἡ
πραότης, καὶ ἡ ἐγκράτεια· νῦν δὲ κρατεῖ εἰς τοὺς
μοναχοὺς ἡ πλεονεξία, καὶ ἡ γαστριμαργία, καὶ ἡ
θρασύτης. Ὅ τι θέλῃς κρατήσων.

CAPUT LIV.

Διηγῆσάτο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Στέφανος ὁ Τριχίνας περὶ
γέροντός τινος καθημένου ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἐν ἁγίοις
Πατρὸς ἡμῶν Σάβα, ὅτι ἐν μιᾷ κατήλθεν εἰς τὸν
κοθυλόν, καὶ ὀλίγον διατρίψας ἐπὶ Νεκρὰν θάλασσαν,
ἀνῆρχετο πάλιν εἰς τὸ καλλιόν αὐτοῦ. Καύσωνος δὲ
σφοδρστάτου ὄντος μέλλων ὁ γέρονς ἐκλείπειν, ἐκτεί-
νας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν Θεόν,
ἠῤῥατο λέγων· Κύριε, οἶδας ὅτι οὐ δύναμαι ἐκ τῆς
ὀφείας περιπατήσαι· καὶ εὐθέως ἐγένετο νεφέλη
περὶ αὐτόν, καὶ οὐκ ἀπεστάθη ἀπ' αὐτοῦ ἕως ἀπο-
καθίστατο εἰς τὸ καλλιόν αὐτοῦ. Εἶχεν δὲ τὸ διὰ-
στημα μίλια ἰβ'.

Ὁ αὐτὸς Στέφανος ἔλεγεν ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ τοῦ
αὐτοῦ γέροντος, ὅτι ἦλθεν ἰδιοῦ αὐτοῦ ἐν μιᾷ θέλον-
τες αὐτὸν ἰδεῖν. Ὡς οὖν ἦλθον ἐν τῇ λαύρᾳ ἀπεσῆ-
τησαν τὸ καλλιόν αὐτοῦ· καὶ τινὼν ἐπιδειξάντων
αὐτὸ αὐτοῖς, καὶ ἀπελθόντες ἐκρούσαν τὴν θύραν.
Ἐπιγνούς δὲ ὁ γέρονς ἠῤῥατο τῷ Θεῷ ἵνα μὴ θεωρη-
θεῖν ἀπ' αὐτῶν· καὶ ἀνοίξας τὴν θύραν ἐξῆλθεν τοῦ
καλλίου αὐτοῦ μὴ ὁραθεὶς ὅπ' αὐτῶν. Καὶ ἀπελθὼν
εἰς τὴν ἐρημὸν οὐκέτι εἰσῆλθεν ἐν τῷ καλλίῳ αὐτοῦ
ἕως οὐ ἀνεχώρησαν.

CAPUT LIV.

Vita monachorum Scythiotarum, et de sene Ammonio.

Venimus postea Terenuthen ad abbatem Theodo-
rum Alexandrinum; atque nobis senex: Filioli,
multum revera perdiderunt Scythiotæ monachi juxta
senum prædicationem. Credite enim mihi, filii, quia
magna erat charitas apud Scythiotas, magna absti-
nencia, magna discretio. Vidi ego illic senes, qui nisi

Παρεβάλομεν εἰς Τερενούθην τῷ ἀββᾷ Θεοδώρῳ τῷ
Ἀλεξανδρίνῳ· καὶ ἔλεγεν ἡμῖν ὁ γέρονς· Φίλοι,
τέκνον, ἀπώλεσαν οἱ μοναχοὶ τὴν Σχῆτιν κατὰ τὴν
πρόβῃσιν τῶν γερόντων. Πιστεύσατε γάρ μοι,
τέκνα, γέροντι, ὅτι μεγάλη ἦν παρὰ τοῖς Σκυθιώταις
ἀγάπη, καὶ ἀσκησις, καὶ διακρισις, καὶ ἐφθασα ἐκεί-

VARIAE LECTIONES.

^α al. καυκαλίου.

NOTÆ.

(c) Μεγαλείου, et cap. 87, μεγαλείον ἔχον ἀγρυ-
πῶν σταυρόν, exponi debet de codice sacre Scri-
pturæ, qui merito per ἀντονομασίαν et excellentiam
magnale vocetur, magnale Dei, divina magnalia con-
tinens atque enarraus. Juris Græco-Romani, p.

120, de Judæorum jurejurando, κρατήρη ἐν ταῖς
χερσὶν αὐτοῦ τὸ μεγαλείον. Et Cyrillus Scythopoli-
tanus in Vita S. Sabæ. cap. 32: Παρεγγυήσας αὐ-
τοῖς τὸ μεγαλείον καὶ τὴν λοιπὴν ἀκολουθίαν ἐν ταῖς
συνάξεσιν Ἀρμενιστὶ καθ' ἑαυτοὺς λέγειν.

γέροντας, οτι ἐὰν μὴ τις παρέβαλεν αὐτοῖς, οὐ μετα-
 λαβὼν τροφῆς τὸ σύνολον· ἐν οἷς ἦν γέροντες δύο-
 ματι· Ἀμμώνιος πλησίον μου μένων· καὶ εἰδὼς οτι
 τὴν ἐργασίαν ταύτην εἶχεν, κατὰ Σαββάτου παρέβα-
 λον αὐτῷ, ἵνα δι' ἐμὲ μεταλάβῃ τροφῆς· εἶχον γάρ
 ἅπαντες τοῦτο, ἥτινι δὴποτε ὥρᾳ παρέβαλον αὐτοῖς
 εὐχὴν ποιῆσαι, κακείνων εὐχὴν ποιοῦντων αὐτοὶ τρά-
 πεζαν ἐτίθουν, καὶ εὐθέως τροφῆς μεταλάμβανον.

CAPUT LV.

Visio cujusdam senis commorantis in Scythi, et de abbate Irenæo.

Ὁ ἀββᾶς Εἰρηναῖος διηγήσατο ἡμῖν λέγων οτι
 γέρων τις καθήμενος εἰς τὴν Σκῆτιν, εἶδε τὸν διάβολον
 ἐν νυκτὶ, οτι σκαλίᾳ παρείχεν τοῖς ἀδελφοῖς·
 καὶ λέγει ὁ γέρων τῷ διαβόλῳ· Τί ἐστὶ ταῦτα; Ἀπο-
 κρίνεται ὁ διάβολος· Τὸν περισπασμὸν τοῖς ἀδελφοῖς
 παρέχω, διὰ τοῦτο ἀμαλειότερους αὐτοὺς ποιῶν εἰς
 τὴν δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Εἰρηναῖος διηγήσατο ἡμῖν, πάλιν
 λέγων· Ὅτε ἦλθον Βάρβαροι εἰς τὴν Σκῆτιν, ἀνεχώ-
 ρησα, καὶ ἦλθον εἰς τὰ μέρη Γάζης, καὶ ἐλαβόν μοι
 καλλίον εἰς λαύραν· καὶ παρὰ τοῦ ἀββᾶ τῆς λαύρας
 ἔλαβον βιβλίον γεροντικὸν, καὶ αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐλα-
 βὼν ἀναγνῶναι· καὶ εὗρον ἅμα τῷ ἀναπτύξαι τὸ κε-
 φάλαιον τοῦτο, οτι ἀδελφὸς παρέβαλεν γέροντι, καὶ
 λέγει ὁ ἀδελφός· Εὐχαί μοι, Πάτερ. Ὁ δὲ γέρων
 εἶπεν, Ὅτε ἦς μεθ' ἡμῶν, εὐχόμεν ὑπὲρ σου· νῦν
 δὲ εἰς τὰ ἰδία σου ἀπῆλθες, καὶ οὐκέτι εὐχομαι ὑπὲρ
 σου. Ὡς οὖν ἀνέγνων ἐγὼ τοῦτο, ἐπυτσα τὸ βιβλίον,
 καὶ λέγων ἑμαυτῷ· Οὐαί σοι, Εἰρηναῖε, οτι εἰς τὰ
 ἰδία ἦλθες· καὶ οἱ Πατέρες οὐκέτι εὐχονται ὑπὲρ σου·
 καὶ εὐθὺς δεδωκὼς τὸ βιβλίον τῷ ἀββᾶ, ἀνεχώρησα,
 καὶ ἦλθον εἰς τὰ καλλία. Αὐτῇ ἡ αἰτία ἐγένετό μοι,
 τεχνᾶ, τοῦ εἰλεῖν ἐν τόπῳ.

CAPUT LVI.

Vita Joannis discipuli senis magni, qui morabatur in vico Caparasma.

Πτολεμαῖς πόλις ἐστὶ τῆς Φοινίκης. Ἐν ταύτῃ
 κώμῃ τις ἐστὶν καλουμένη Παράσημα. Ἐν ταύτῃ
 γέρων μέγας ἐκάθητο. Εἶχεν δὲ μαθητὴν ὀνόματι
 Ἰωάννην, καὶ αὐτὸν μέγαν, καὶ ὑπακοὴν ἔχοντα με-
 γάλην· ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἀπέστειλεν ὁ γέρων
 τὸν μαθητὴν αὐτοῦ εἰς διακονίαν, δοῦν· αὐτῷ καὶ ὀλί-
 γους ἄρτους εἰς ἀνάλωμα. Ὁ δὲ μαθητὴς ἀπελθὼν,
 καὶ ποιήσας τὴν διακονίαν ἐπανῆλθε φέρων καὶ τοὺς
 ἄρτους σώους. Ἰδὼν δὲ ὁ γέρων τοὺς ἄρτους, λέγει
 αὐτῷ· Διατί οὐ μετέλαβες ἐκ τῶν ἄρτων, ὧν δέδωκά
 σοι, τέκνον; Ὁ δὲ βάλων μετάνοιαν, λέγει τῷ γέ-
 ροντι· Συγχώρησόν μοι, Πάτερ, ἐπειδὴ οὐκ εὐλόγη-
 σάς με ἀποστελλῶν, καὶ ἀνέστη, ἵνα μεταλάβω, διὰ
 τοῦτο οὐ μετέλαβον. Καὶ θαυμάσας ὁ γέρων τὴν διά-
 κρισιν τοῦ ἀδελφοῦ, ἠλόγησεν αὐτὸν.

Τούτῳ τῷ ἀδελφῷ μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ γέρον-
 τος, νητεύσαντι ἡμέρας τεσσαράκοντα, θεόθεν ὄπτα-
 σία γίνεται, λέγουσα· Ἐν οὐρανῷ ποτε ἂν τὴν χειρὰ
 σου ἐπιθῇς πάθει, θεραπευθήσεται. Πρωτὰς δὲ γενο-
 μένης, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, ἰδοὺ ἀνθρώπος ἔρχεται
 ἔχων τὴν ἰδίαν γυναῖκα ἔχουσαν εἰς τὸν μαστὸν αὐ-
 τῆς καρχίνον. Παρεκάλει οὖν αὐτὸν ἄνθρωπον, ἵνα θερα-
 पेύσῃ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα. Ὁ δὲ ἐλεγεν ἐαυτὸν ἁμαρ-

Α quis ad eos venisset, nunquam sumebant cibum:
 inter quos erat senex quidam, Ammonius nomine,
 juxta me manens; cujus ego sciens consuetudinem,
 per omne Sabbatum ad illum veniebam, ut propter
 adventum meum sumeret cibum. Habebant hoc
 omnes generaliter, quod quacunq[ue] hora accederent
 ad eos aliqui, mittebant illos orationem facere,
 illisque orantibus, ipsi mensam apponebant, et con-
 tinuo cibum sumebant.

Abbas Irenæus narravit nobis de sene quodam
 commorante in Scythi, quod diabolum viderit noctu
 sarculos, rastra, et cophinos præbentem fratribus;
 dixitque diabolo senex: Quæ ista sunt? Respondit
 diabolus: Distractionem fratribus præparo, ut his
 occupati, fiant negligetiores ad orandum et glorifi-
 candum Deum.

Idem abbas Irenæus narravit nobis dicens iterum:
 Cum venissent barbari in Scythim, recessi inde, et
 veni in partes Gazæ, accepique mihi cellulam in
 monasterio. Abbas vero ipsa die dedit mihi librum
 ad legendum, in quo senum gesta (13) scripta erant.
 Moxque ut aperui librum, occurrit oculis capitulum
 istud, quod venerit quidam frater ad senem, dixerit-
 que illi: Ora pro me, Pater; dixerit autem illi senex:
 Cum esses nobiscum, orabam pro te; nunc autem ex
 quo in propria abisti, non jam oro pro te. Ut ergo
 legi ego capitulum istud, plicui librum, et dixi in me
 ipso: Væ tibi, Irenæe, quia in propria venisti, nec
 jam orant pro te Patres. Moxque librum abbati re-
 stituens recessi, et veni in loca ista. Et hæc mihi
 causa fuit, filiioli, veniendi in hunc locum.

Ptolemais civitas est Phœnicæ, in hac vicus est
 qui dicitur Caparasma [Γραῖα Παράσημα]. In eo vico
 senex quidam erat magnus, habebatque discipulum,
 Joannem nomine, et ipsum magnum, singularisque
 obedientie. Quadam ergo die misit senex discipulum
 suum in ministerium, dans ei et modicos panes pro
 victu suo. Profectus est autem discipulus, et com-
 plecto ministerio rediit, retulitque panes. Videns au-
 tem senior panes, ait ei: Fili, quare non comedisti
 panes quos dedi tibi? Prostratus ille coram sene, di-
 xit ei: Ignosce mihi, Pater, quia non benedixisti mihi,
 cum mitteres me, neque jussisti ut cibum sumerem,
 Idcirco non sumps. Admiratusque senex discretionem
 fratris, benedixit eum.

Ad hunc fratrem post dormitionem senis, cum jeju-
 nasset quadraginta diebus, vox facta est divinitus,
 dicens: Super quemcunque morbum imposueris ma-
 nus, curabitur. Mane autem facto, per dispen-
 sationem Dei, ecce homo quidam cum uxore veniebat,
 cujus mamillam cancri morbus consumebat. Rogabat
 ergo illum vir ejus ut uxorem suam curaret. Qui cum
 peccatorem se diceret, et indignum ad tale attentan-

dum opus, vir ille persistebat orans, ut annueret sibi, uxorisque suae miseretur. Cum vero imposuisset illi manum, mamillamque signasset, continuo sanata est. Et ex tunc plurima jam per illum signa Deus operatus est, non tantum in vita sua, verum etiam post mortem.

τὸν αὐτὸν καὶ ἀνάγιον εἶναι τοῦ τοιοῦτου ἐπιχειρήματος. Ὁ δὲ ἀνὴρ τῆς γυναίκας ἐπέμενεν ἱκετεύων αὐτὸν, ὥπως ἐπινεύσει καὶ ἐλεήσει τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Ἐπιθένας οὖν αὐτοῦ τὴν χεῖρα, καὶ σφραγίσαντος τὸ πάθος, παραχρῆμα ἰδεραιπύθη. Καὶ ἐκ τότε πολλὰ σημεῖα δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐποίησεν, οὐ μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον.

CAPUT LVII.

Mors Simeonis Stylitae, et de Juliano abbate etiam Stylite.

Quadraginta fere milliaribus ab Aegis civitate Ciliciae Stylites erat nomine Simeon; hic fulgure percussus interit. Abbas ergo Julianus Stylites presbyter praefer consuetudinem suam insolito tempore dixit discipulis suis: Mittite thymiana in thuribulum (14). Qui dixerunt ei: Dic nobis causam, Pater; orabantque ut diceret eis. Senex autem dixit: Quia modo frater meus Simeon a fulgure dejectus interit, et ecce transit anima ejus cum tripudio et exultatione: Distabant autem ab invicem milliaribus fere viginti quatuor.

Ἀπὸ τεσσάρων σημείων τῆς πόλεως Αἰγαίου Στυλίτης ἵστατο ὀνόματι Συμεών. Οὗτος ἀπὸ ἀστραπῆς καταβληθεὶς, ἐτελεύτησεν. Ὁ οὖν ἀββᾶς Ἰουλιανὸς ὁ Στυλίτης ὁ εἰς τὸν κόλπον, παρὰ τὸν συνήθη καιρὸν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Βάλλετε θυμίαμα. Οἱ εἰπον αὐτῷ· Εἰπέ ἡμῖν τὴν αἰτίαν, Πάτερ. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς· Ὅτι ἀδελφός Συμεών ὁ ἐν Αἰγαίᾳ, ὅπῃ ἀστραπὴν καταβληθεὶς, ἐτελεύτησεν, καὶ ἰδοὺ ἀπέρχεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ μετὰ ἀγαλλιάσεως. Ἀπείχον δὲ ἀπ' ἀλλήλων σημεῖα εἰκοσιτέσσαρα.

CAPUT LVIII.

Item de Juliano.

Abbas Stephanus Trichinas, monasterii sancti Patris nostri Sabae antistes, et hoc de memorato abbate Juliano Stylita narravit, quod leo juxta eum locum in quo morabatur apparuerit, plurimosque peregrinos et indigenas necare solitus fuerit. Die ergo quadam advocans discipulum suum senex, Pancratium nomine, dixit ei: Vade ferme duo millia passuum ad Austrum, inveniesque illic leonem jacentem, cui dices: Humilis Julianus in nomine Jesu Christi filii Dei vivificantis omnia tibi praecipit ut recedas ab hac provincia. Profectus vero frater invenit leonem jacentem. Cumque verba senis illi dixisset, continuo recessit leo.

Ἀββᾶς Στέφανος ὁ Τριχίνας καὶ τοῦτο διηγήσατο ἡμῖν περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Στυλίτου· ὅτι λέων ἐφάνη περὶ τὸν τόπον, καὶ πολλοὺς ξένους καὶ αὐτόχθονας διέφθειρεν. Ἐν μίᾳ οὖν τῶν ἡμερῶν ἐκάλεσεν ὁ γέρον τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Πανκράτιον ὀνόματι, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀπελθε ὡς ἀπὸ δύο σημείων ὡς ἐπὶ Νότον, καὶ εὐρήσεις ἐκεῖ λέοντα ἀνακαείμενον· καὶ εἰπὲ αὐτῷ· Λέγει ὁ ταπεινὸς Ἰουλιανός, ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος, ἀναχώρησον τῆς χώρας ταύτης. Ὁ δὲ ἀδελφός ἀπελθὼν εὗρεν τὸν λέοντα ἀνακαείμενον. Καὶ εἰπόντος τοῦ μαθητοῦ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ γέροντος, εὐθέως καὶ παραχρῆμα ἀνεχώρησεν ὁ λέων, καὶ πάντες ἐδόξαζαν τὸν Θεόν.

CAPUT LIX.

Vita abbatis Thalelai (15) Cilicis.

Abbas Petrus presbyter ejusdem monasterii, narravit nobis de abbate Thalelao Cilice, quod sexaginta annos transegisset in vita monastica nunquam flere desistens, dicensque jugiter: Tempus hoc nobis ad poenitentiam indultum est, et valde requiretur a nobis si illud neglexerimus.

Ὁ ἀββᾶς Πέτρος ὁ πρεσβύτερος τῆς αὐτῆς λαύρας, διηγήσατο ἡμῖν περὶ τοῦ ἀββᾶ Θαλελαίου τοῦ Κιλικίως, ὅτι ἐποίησεν ἐξήκοντα χρόνους ἐν τῷ μοναχικῷ, μηδέποτε διαλείπων τοῦ κλαίειν, εἶπεν δὲ αἰ· Τὸν καιρὸν τοῦτον δίδωκεν ὁ Θεός, εἰς μετάνοιαν, καὶ πάντῃ ἔχωμεν αὐτὸν ζητῆσαι.

CAPUT LX.

Factum egregium sanctimonialis feminae, per quod compunctus adolescens ejus amator, monachus effectus est.

Quidam vir fidelis narravit nobis, cum in Alexandria essemus, tale quiddam: Sanctimonialis, inquit, quaedam sedebat in domo sua vitam solitariam ducens; salutisque suae valde sollicita, jejuniis ac vigiliis vacabat jugiter, multasque faciebat elemosynas. Sed bonorum omnium semper invidus diabolus, tantas in virgine virtutes non ferens, contra illam pulverem excitavit. Immisit enim adolescenti cuidam turpem de illa diabolicamque cupidinem. Manebat autem extra limen ejus adolescens. Cum ergo virgo illa domo sua vellet egredi, atque ad ecclesiam ora-

Διηγήσατο ἡμῖν ὁ φιλόχριστος εὖσιν ἐν Ἀλεξανδρίᾳ τι τοιοῦτον. Μοναστριά τις, φησί, ἐκάθητο εἰς τὸν ἴδιον οἶκον, ἡσυχάζουσα καὶ φροντίζουσα τῆς ἰδίας ψυχῆς, ἐν νηστείᾳ καὶ προσευχαῖς καὶ ἀγρυπνίαις διατελοῦσα, καὶ πολλὰς ἐλεημοσύνας ποιοῦσα. Ἀλλὰ αἰεὶ πολεμῶν τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων διάβολος, μὴ φέρων τὰς τοιαύτας ἀρετὰς τῆς παρθένου ἐπίουρεν κατ' αὐτῆς κοινωρτόν. Ἀνέβαλε γάρ τινι νεωτέρῳ πόθον εἰς αὐτὴν σατανικόν. Ἔμενε δὲ τοῦ οἴκου ἐξωθεν ὁ νεώτερος. Ὅτε οὖν ἐβόλετο ἡ μοναστρία ἐξελεῖν, καὶ τοῦ οἴκου αὐτῆς ἀπιοῦσα εἰς

τὸν εὐκτήριον οἶκον εἰς τὸ εὐξασθαι, οὐκ εἰα ὁ νεώ-
τερος, ὁχλῶν, καὶ θλίβων αὐτήν, οἷα ἀρμόζει τοῖς
φιλέρωσι· ὥστε λοιπὸν ἀναγκασθῆναι τὴν μονά-
στιαν ἐκ τῆς ὁχλήσεως τοῦ νεώτερου μὴ ἐξίεναι
τοῦ αὐτῆς οἴκου. Ἐν μὲ οὖν ἡμέρᾳ πέμπει ἡ μονά-
στρια τὴν ὑπηρετοῦσαν αὐτῇ πρὸς τὸν νεώτερον, λέ-
γουσα· Ἐλθε, θέλει σε ἡ κυρία μου. Ὁ δὲ νεώτερος
ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὴν χαίρων, ὡς ἐπιτυχὼν τοῦ ἰδίου
σκοποῦ. Ἡ δὲ μονάστρια καθέζετο εἰς τὸ ἱσάριον
αὐτῆς. Λέγει οὖν τῷ νεώτερῳ, Κἀθου. Καὶ καθ-
ισασα, λέγει αὐτῷ· Ὅντως σὺ, κύριε ἀδελφε, διὰ τί
οὕτως με θλίβεις, καὶ οὐκ ἔξ με ἐξέλθειν ἐκ τοῦ
οἴκου μου; Ἀπεκρίθη ὁ νεώτερος, λέγων· Ὅντως,
δέσποινα, πᾶν σε ποθῶ· καὶ ὅτι σε εἶδον ὅπως ὡς
πῦρ γίνομαι. Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπεν· Τί γὰρ εἶδές
μου καλὸν, ὅτι οὕτως με ἀγαπᾷς; Ὁ δὲ νεώτερος
λέγει· Τοὺς ὀφθαλμούς σου· αὐτοὶ γὰρ καὶ ἠπάτη-
σάν με. Ἡ δὲ μονάστρια ὡς ἤκουσεν, ὅτι οἱ ὀφθαλ-
μοὶ αὐτῆς ἠπάτησαν τὸν νεώτερον, κρατοῦσα τὸν
χειρῶν αὐτῆς ἔδρακεν, καὶ ἐξέβαλεν τοὺς δύο
ὀφθαλμούς αὐτῆς. Καὶ τοῦτο ἰδὼν ὅτι δι' αὐτὸν ἐξ-
έδρακεν ἡ μονάστρια τοὺς β' ὀφθαλμούς, κατακυγελὶς
ἀπῆλθεν εἰς Σκῆτιν, καὶ ἐγένετο καὶ αὐτὸς δόκιμος
μοναχός.

CAPUT LXI.

Vita abbatis Leontii Cilicis.

Ἐλεγόν τινες τῶν Πατέρων περὶ τοῦ ἀββᾶ Λεον-
τίου τοῦ Κιλικίος, ὅτι εἰς τὸ τάγμα (d) τῆς Δεσποίνης
ἡμῶν τῆς ἁγίας Θεοτόκου Μαρίας τῆς νέας ἦν σπου-
δαῖος· καὶ ἐποίησεν περὶ τὰ τεσσαράκοντα πέντε
ἔτη τοῦ ναοῦ μὴ ἐξερχόμενος. Πάντοτε δὲ ἦν σύν-
νους, προσέχων ἑαυτῷ.

Ἐλεγον δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἰς
ἐθεώρει πτωχὸν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, εἰ μὲν ἦν
τυφλός, ἐδίδου αὐτῷ ἀπὸ χειρὸς· εἰ δὲ ἦν βλέπων,
ἐτίθει ἐμπροσθεν αὐτοῦ, ἥ εἰς βάσιν· κίονος, ἥ εἰς
σκαμνίον (e), ἥ εἰς τὰ βαθμῖδια τοῦ ἱερᾶτου τὰ
πολερὰ (f), κακείθεν ἐλάμβανεν αὐτὰ ὁ πτωχός.
Ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ γέροντος ὅτι, Διὰ τί, Πάτερ, οὐ
δίδως ἀπὸ χειρὸς; Ἀπεκρίνατο λέγων· Συγχώρησόν
μοι, Πάτερ· οὐ γὰρ εἰμι ἐγὼ ὁ παρέχων, ἀλλ' ἡ
Δεσποινά μου ἡ Θεοτόκος, ἡ καὶ μετ' αὐτοὺς τρέ-
φουσα.

CAPUT LXII.

Vita abbatis Stephani monasterii Eliotarum presbyteri.

Διηγήσατο ἡμῖν τις τῶν γέροντων περὶ τοῦ ἀββᾶ
Στεφάνου τοῦ πρεσβυτέρου τῆς λαύρας τῶν Ἀλιω-
τῶν, ὅτι καθήμενος αὐτοῦ ἐν τῷ κελίῳ αὐτοῦ, ἐν-
έβαλεν αὐτῷ λογισμούς· ὁ δὲ αὐτῶν λέγων· Ἀναγώ-

A tionis gratia occurrere, ingerebat se illius oculis im-
probus et impurus adolescens, nec illam egredi sine-
bat, amatoriam quædam verba procacibus nutibus illi
insusurrans; adeo ut jam præ nimia mole-tia adole-
scentis cogeretur virgo domo sua nusquam progredi.
Die igitur quadam misit ancillam suam virgo ad il-
lum ut ei diceret: Veni, vocat te domina mea. Abiit
ergo ad illam gaudens, et stuprum committere ge-
stiens. Sanctimonialis vero sedebat in cubili suo; in-
gresso igitur adolescenti ait: Sede. Cumque sedisset:
Dic, oro te, frater, inquit illa, cur ita mihi molestus
es, nec permittis me domo mea egredi? Respondit
adolescens: Vere, domina, te multum amo, et
quando te inspicio, totos in tui concupiscentiam in-
flammor. Quæ ait ad illum: Quidnam in me pulchrum
B vidisti, quia sic amas me? Ait adolescens: Oculos
tuos; ipsi enim seduxerunt me. Virgo vero ut audi-
vit quia oculi ejus illum seduxissent, sumpto radio
textorio mox oculos eruit. Hoc autem cum vidisset
adolescens, eruisse scilicet sibi virginem oculos,
compunctus corde abiit in Scythiam, ibique sæculo
renuntiavit, effectus est probatissimus monachus.

Dicebant quidam Patrum de abbate Leontio Cilice,
quod in obsequio dominæ nostræ sanctæ Dei genitri-
cis fuerit ferventissimus, ac per quadraginta annos
nunquam de illius templo recesserit. Erat autem
semper miræ gravitatis, et sibi jugiter intendens.

Dicebant et hoc de illo, quod si vidi-set pauperem
venientem ad se, si quidem ille esset cæcus, per
manum illi porrigebat elemosynam; si autem vi-
dens, ponebat ante illum, aut in columen
basi, aut in scamno, aut in sanctuarii gradibus.
Atque inde illam tollebat pauper. Interrogatus autem
a sene: Quare, Pater, per manus non das elemo-
synas? respondit: Ignosce mihi, Pater; neque enim
ego sum qui illam præbeo, sed domina mea sancta
Dei genitrix, quæ et me, et illos nutrit.

Narravit nobis unus ex senibus de abbate Stephano
presbytero monasterii Eliotarum, quod cum sederet
in cella sua, immisit illi cogitationes demon dicens:
D Recede, nihil enim hic proficis. Senex autem dicebat

NOTÆ.

(d) Τάγμα, Psellus, *Dialogo de operatione dæmo-
num*, p. 18: τοῖς ἀντικειμένους πράγμασιν. Ex Gaul-
mino, πνεύμασιν, per me τάγμασιν.

(e) Σκαμνίον, σκάμνος, σκάμνον, σκαμνίσιον.
Unde σκαμνάλια, et forte σκαμνάριος, in Prochori
Historia, ubi vulgo, Σκαμδάριος δὲ τις ὀνόματι Σάλευ-
κος. Apud Hilariam veteres editiones scammellum
et scamnello pro scabellum et scabello. In psal.
cxviii, 91.

(f) Τὰ πολερὰ. Et cap. iii, hic, πόλεϊς, πολερὰ.
Usitatum πόλεϊς. Rarum πολερὰ. Unde fuit depra-
vatum, cap. 83 Joannis nostri, ἀπὸ φαλερῶν ε'.
Quod non intelligens Ambrosius Camaldulensis in-
terpres, nec valens emendare, penitus omisit. In
Chronico Marcellini, Nummis, quos Romani Teren-
tianos vel Teruncianos vocant, Græci follares, aut
follerales. Anatasius princeps suo nomine figuratis,
placibilem plebi commutationem distraxit.

dæmoni: Non audio te, scio enim quis es; ferre non potes ut aliquis salvetur; sed Christus Filius Dei vivi ipse te conteret.

ρησον, οὐκ ὤφελ' ὦδε. Ὁ δὲ γέρων εἶπεν τῷ δαίμονι· Οὐκ ἀκούω σε^α. Οὐδὲ σε τίς εἴ. Οὐ θέλει ἰδεῖν τινα σωζόμενον· ἀλλὰ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, αὐτὸς σε συντρίψει.

CAPUT LXIII.

De eodem.

Dicebant de eodem abbate Stephano, quod cum sederet in cella sua et legeret, venit iterum diabolus visibiliter, dixitque ei: Recede, nihil enim hic proficis. Tunc ille dæmoni: Si vis ut recedam, fac ut id in quo ego sedeo ambulet. Sedebat autem in sella vineinea. Quo audito, dæmon confestim sellam illam per totam cellam ambulare fecit. Senex autem aspiiciens versutiam dæmonis, ait illi: Nempe quoniam ha velox et astutus es, non hinc recedo. Factaque

ἔλεγον περὶ τοῦ αὐτοῦ, ὅτι καθήμενος αὐτοῦ ἐν τῷ καλλίῳ αὐτοῦ, καὶ ἀναγινώσκοντος, ἦλθεν πάλιν ὁ δαίμων ὀφθαλμοφανῶς λέγων αὐτῷ· Ἀναχώρησον ἔνθεν, ὡ γέρων, οὐκ ὤφελ'. Τότε λέγει τῷ δαίμονι· Εἰ οὐδα ἐπὶ θέλεις με ἀναχωρῆσαι, ποιήσον ἵνα ὅπου κάθημαι περιπατήσῃ. Ἐκάθητο δὲ εἰς θρόνον πλεκτόν. Ὁ δὲ δαίμων ἀκούσας ἐποίησεν παραχρῆμα περιπατῆσαι, οὐ μόνον τὸν θρόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸ καλλίον. Ὁ δὲ γέρων θεασάμενος τὴν πανουργίαν τοῦ δαίμονος, λέγει αὐτῷ· Ὅντως ἐπειδὴ καὶ γοργὸς εἶ, οὐκ ἀναχωρῶ· καὶ ποιήσαντος αὐτοῦ εὐχὴν ἀφανὴς γέγονεν ὁ ἄλλοτριος δαίμων.

CAPUT LXIV.

De eodem.

Tres senes venerunt ad abbatem Stephanum presbyterum, et cum perseverarent loquentes de utilitate animæ, tacebat senior. Dicunt ei senes illi: Nihil nobis respondes, Pater? utilitatis gratia venimus ad te. Tunc ait illis: Ignoscite mihi, usque modo non animadverti quid locuti sitis; verumtamen quod habeo, hoc dico vobis. Ego die noctueque nihil aliud aspicio, nisi Dominum nostrum Jesum Christum in ligno pendentem. Quod cum audissent, multum edificati recesserunt.

Τρεῖς τῶν γερόντων παρέβαλον τῷ αὐτῷ ἀδελφῇ Στεφάνῳ τῷ πρεσβυτέρῳ, καὶ ὡς ἐμειναν λαλοῦντες περὶ ὠφελείας ψυχῆς, ἐσιώπα. Οἱ δὲ γέροντες λέγουσιν αὐτῷ· Οὐδὲν ἡμῖν ἀποκρίνη, Πάτερ· δι' ὠφελείαν ἤλθομεν πρὸς σε. Τότε λέγει αὐτοῖς· Συγχωρήσατέ μοι, ἕως ἄρτι οὐκ οἶδα τί ἐλάλησατε· πλην ὃ ἔγω, λέγω ὑμῖν· Ἐγὼ νύκτα καὶ ἡμέραν οὐδὲν ἄλλο θεωρῶ εἰ μὴ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπὶ τοῦ ξύλου κρεμάμενον. Καὶ ὠφεληθέντες ἀνεχώρησαν.

CAPUT LXV.

De eodem.

Abbas Joannes, cognomento Molybas, narravit nobis de venerando sene isto beato Stephano presbytero, quod cum aliquando jecur illius graviter infirmaretur, ex qua infirmitate sancta illa anima migravit a corpore, coegerunt illum medici carnem manducare. Erat autem illi frater sæcularis quidam, sed valde religiose et secundum Deum vivens. Factum est autem cum carnes comederet presbyter, supervenit frater ejus sæcularis, vidensque illum vescentem carnibus, scandalizatus est, et valde contristatus, quod ex tanta abstinencia atque continentia in extremo vite suæ tempore ad comedendum carnes devolutus esset. Mox ergo in extasi factus, vidit quemdam dicentem sibi: Quare sic de presbytero scandalizatus es, quia illum vesci carnibus vidisti? Nescis quia necessitate compulsus, et propter obedientiam id fecit? Nempe propterea scandalizari non debuisti: nam si merita et gloriam fratris tui videre cupis, retro convertere, et vide. Conversusque vidit fratrem suum crucifixum cum Domino. Alique ad eum is qui illi apparuerat: Ecce in qua gloria frater tuus est. Glorifica ergo eum qui glorificat eos qui se diligunt in veritate.

Ὁ ἀδελφὲ Ἰωάννης ἐπίκλην Μολυβᾶς, διηγήσατο ἡμῖν περὶ τοῦ γέροντος, λέγων ὅτι τοῦ ἀδελφῆ Στεφάνου, λέγων, ὅτι χαλεπῶς ἐν ἀσθενείᾳ καὶ νόσῳ ὑπῆρχεν· τοῦτον ἱατροὶ ἠνάγκασαν θύματος μεταλαβεῖν. Εἶπε δὲ ὁ μακάριος οὗτος ἀδελφὸς κοσμικὸν πᾶν εὐλαθῆ, καὶ κατὰ θεὸν ζῶντα. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐσθίειν τὸν πρεσβύτερον τὸ θῆμα, ἐλθεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν κοσμικὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσκανδαλίσθη, καὶ ἐλυπήθη πᾶν, ὅτι, φησὶν, ἀπὸ τῆς τοσαύτης ἀσκήσεως καὶ ἐγκρατείας, εἰς τὴν τελευταίην αὐτοῦ θυτοῦ μετέλαθεν. Καὶ εὐθὺς γίνεται ἐν ἐκστάσει, καὶ θεωρεῖ τινα λέγοντα αὐτῷ· Τί ἐσκανδαλίσθης εἰς τὸν πρεσβύτερον, ὅτι εἶδες αὐτὸν ἐσθιόντα θυτοῦ; Οὐκ οἶδας ὅτι δι' ἀνάγκην μετέλαθεν καὶ δι' ὕπακοήν; Ὅντως οὐκ ὤφελ' ἐσκανδαλισθῆναι. Εἰ δὲ θέλεις ἰδεῖν ἐν ποίᾳ δόξῃ ἐστὶν ὁ ἀδελφός σου, στράφηθι εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ βλέπε. Καὶ στραφείς, φησὶν, εἶδεν τὸν πρεσβύτερον ἀπαυγασμένον, ὡς ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ λέγει, φησὶν, ὁ φανερός· Ἴδε ἐν ποίᾳ δόξῃ ἐστὶν. Δόξαζε οὖν τὸν δοξάζοντα τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ.

VARIE LECTIONES.

^α al. σοῦ.

CAPUT LXVI.

Vita abbatis Theodosii solitarii.

Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Ἀντώνιος ὁ ἡγούμενος Ἀ τῆς λαύρας τῶν Αἰλιωτῶν, ὁ κτίσας αὐτὴν, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδοσίου Ἐσυχαστοῦ, λέγων· Πρὸ τοῦ ἡσυχάσαι θεωρῶ γεγὼνός ἐν ἐκστάσει, ὡς ἔλεγεν, τινὰ νεανίαν οὗ τὸ εἶδος ὑπῆρχεν ὑπὲρ τὸν ἥλιον. Καὶ κρατήσας με, φησὶ, τῆς χειρὸς, λέγει μοι· Δεῦρο ὅτι παλαῖσαι ἔχεις, καὶ εἰσφέρει με εἰς θέατρον οὗ τὸ μέγεθος ἐξείκειν οὐ δύναμαι. Καὶ θεωρῶ πεπληρωμένον τὸ θέατρον ἀνδρῶν, τὸ μὲν ἐν μέρος λευκοφορούντων, τὸ δὲ ἕτερον Αἰθίοπων. Ὡς οὖν εἰσῆνεγκέν με εἰς τὸ σκάμμα τοῦ θεάτρου, θεωρῶ ἀνδρα Αἰθίοπα, ὑπερμεγέθη, οὗ ἡ κεφαλὴ ἐπὶ τῶν νεφελῶν ὑπῆρχεν, γενναῖον καὶ θυσιεῖδῃ. Τότε λέγει μοι ὁ φανεῖς μοι νεανίας, Μετὰ τούτου ἔχεις παλαῖσαι. Ἐγὼ δὲ ὡς εἶδον τὸν ἀνδρα, δειλιάσας ἠρξάμην τρέμειν, καὶ καταπλήττειν, καὶ παρακαλεῖν ἀπάγοντά με, λέγων· Τίς δύναται ἀνδρῶπων φύσιν ἔχων θνητὴν μετὰ τούτου παλαῖσαι; εἰσελθε οὖν μετὰ πάσης προθυμίας. Ἄμα γάρ τῃ διαίρησασθαι, ἐγὼ βραδεύω, καὶ νικητικόν σοι στέφανον παρέχω. Ὡς οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὸ σκάμμα, καὶ ἠρξάμεθα πρὸς ἀλλήλους διαίρεισθαι, εὐθείως ἔλθων ὁ καλὸς βραδευτής, καὶ βραδεύσας δίδωσίν μοι στέφανον. Καὶ ὁ μὲν δῆμος τῶν Αἰθίοπων ὀλολύξαντες ἀφαντοὶ γεγονόασιν. Τὸ δὲ ἄλλο μέρος τῶν ἀσποφορούντων ἱπαινοὺς ἀνέπεμπον πρὸς τὸν ἐπινεύσαντα, καὶ παραχόγντα μοι τὴν καλὴν νίκην.

plebs illa obscura, Æthiopumque multitudo ingens ejulantes evanuerunt; pars vero reliqua candidatorum gratias illi et laudes referebant, qui me juverat, ac præclara victoria donaverat.

CAPUT LXVII.

De eodem.

Περὶ τούτου τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδοσίου τοῦ Ἐσυχαστοῦ διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Κυριακὸς ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, λέγων ὅτι, Τριάκονταπέντε ἔτη ἐποίησεν ὁ γέρον ἡσυχάζων, δύο ἡμέρας νηστεύων, καὶ σιωπῆσας (g) τὸ σύνολον, μήτε λαλήσας πρὸς τινα. Ἄλλ' εἰ ἀρα εἴποι' οὖν εἴπει **, διὰ ψήφου ἰδῆλου. Τούτων κατὰ ἐώρακα ἐν τῇ αὐτῇ λαύρᾳ τῶν Αἰλιωτῶν. Ἐμείνα γὰρ ἐν αὐτῇ ἔτη δέκα.

CAPUT LXVIII.

De eodem.

Περὶ τούτου τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδοσίου ἀκούσας Ἀβράμιος ὁ ἡγούμενος τῆς ἁγίας Θεοτόκου Μαρίας τῆς Νέας, ὅτι οὐκ εἶχεν ἱμάτιον ἐν τῇ χειρὶ φορέσαι, ἠγόρασεν αὐτῷ χαμίσιον **. Καὶ δὴ ὡς ἐφόρει αὐτὸ ἐν μίᾳ καὶ καθεύδα· ἐκάθευθεν γὰρ εἰς ὅρον ὁ γέ-

Abbas Antonius præpositus monasterii Æliotarum, qui etiam illud ædificavit, narravit nobis de abbate Theodosio, quod senex ipse hæc de seipso narrabat: Priusquam ad vitam solitariam transissem, factus in extasi aspexi virum quemdam, ejus species claritatem solis vinceret. Hic tenens manum meam: Veni, ait, quia pugnare et luctari te convenit; et induxit me in theatrum infinitæ magnitudinis. Aspexi autem theatrum plenum viris ex una parte caudido amictu, ex alia vero nigro vestitis. Cum ergo injecisset me in theatrum, aspicio virum miræ magnitudinis Æthiopem, ejus caput turpissimum penetrabat nubes. Tunc ait ad me juvenis ille qui mihi apparuerat: Cum hoc luctari te oportet. Ego qui aspectu viri illius proceri territus eram, tremere ac pavere cœpi, orabamque juvenem illum splendidi, qui me induxerat in theatrum, dicens: Quis hominum mortali conditione et infirmitate circumdatus, cum hoc luctari posset? Non ipsum universum genus humanum, si in unum confluat, huic resistere prævalet. Ait autem ad me juvenis ille præclarus: Prorsus cum illo te luctari opus est. Ingredere igitur cum omni alacritate et fiducia; mox enim ut tu illum adorsus fueris, ego adjutor adero, tibi que victoriæ coronam reponam. Ut ergo ingressus ad certamen sum luctari que invicem cœpimus, continuo præclarus ille judex nostri certaminis adfuit, mihi que coronam dedit. Atque

De hoc abbate Theodosio solitario narravit nobis abbas Cyriacus ejus discipulus, quod triginta quinque annos egerit in solitudine, semper post biddum comedens, et jugiter silentium servans, neque ad aliquem loquens; cæterum si loqui voluisset, signo potius quam verbo utebatur. Hoc et ego vidi. Mansi enim in eodem Æliotarum monasterio annis decem.

VARIE LECTIONES.

** al. ἦσθεν εἴπειν.

NOTÆ.

(g) Σιωπῆσας τὸ σύνολον. A Meursio editus Eusebius, in Canticum canticorum, p. 42: Ἀποδεκτικὴ δὲ ἐστὶν σιωπὴ, ἐν τῇ ἐπιστημόνως χρύπτονται, καὶ τῇ μισουμένῳ τὰ θεϊότερα, καὶ μείζων τῆς τῶν ἀρεστῶν δυνάμεως. Non dubito quin scri-

bendum sit, ἀποδεχθῆ, et μισουμένη vel μισούμενη et ἀρεστῶν. Id est: Laudandum porro est silentium, in eo qui perite celat, quique diviniora et auditorum vires superantia edocuit est, aut occultat.

runt illum pallio, abeuntesque secum illud tulerunt. A ρων ἀνήλθον λησται, καὶ ἀπιδύσαν αὐτὸν τὸ κου-
 Quo facto, nihil omnino locutus est senex. σούλλιον (h), καὶ λαβόντες ἀπῆλθον· καὶ τοῦτου γινο-
 μένου, οὐδὲν ὥτως ἐλάλησεν ὁ γέρον.

CAPUT LXIX.

Vita abbatis Palladii, et senis Thessalonicensis inclusi, nomine David.

Perreximus una ego et dominus Sophronius So-
 phista, priusquam saeculo renuntiaret, in Alexandriam
 ad abbatem Palladium, virum sanctum, et verum
 servum Dei, qui monasterium suum habebat in The-
 lazomeno [Grace, Ἀδωνίμω]. Cumque illum pariter
 deprecaremur, ut verbum nobis edificationis impen-
 deret, cepit senex ita ad nos loqui: Filii, tempus
 jam abbreviatum est; certemus hic modicum, atque
 laboremus ut immortalibus bonis in eternum per-
 fruamur. Videte martyres, videte pugiles celestes,
 quomodo viriliter et fortiter cuncta superarunt. Quos
 praeiteritum quidem tempus agnovit, vivunt autem
 semper in memoria nostra, vixque satis illorum to-
 lerantiam admirari possumus. Attestantur audientium
 singuli, stupentes ad tantam beatorum martyrum pa-
 tientiam, quae vere naturam excedit humanam. Quo-
 rum aliis quidem effossi sunt oculi, alii excisa crura,
 illis amputatae manus, istis abscissi pedes. Et illos
 quidem ignis repente consumpsit, istos autem lentius
 adurens, diu cruciavit. Atque alios nimirum profun-
 dum maris excepit, alios flumina absorbuerunt; alios
 item ferarum dentes, veluti malefactores quosdam et
 sceleratos, vivos acceperunt; alios variis exquisitis-
 que suppliciiis premortuos in cibum acceperunt. Ce-
 terorum omnia contra illos bellatores Dei tormento-
 rum genera excogitata dicere non possumus, quae
 suggestit humani generis inimicus daemon, invidia
 martyrum ipsorum et livore tabescens. O quam for-
 titier sustinuerunt! o quanto fidei ardore pugnave-
 runt, imbecillitatem corporis animae virtute superan-
 tes, et quae speraverunt praemia, praesentibus labori-
 bus digniora et longe excellentiora capientes. Quae pro-
 fecto omnia firmissimam illorum in utramque partem
 fidem ostendebant. Hinc quidem, quia laborantes mo-
 dicum, eximilis bonis in aeternum perfruuntur, inde
 vero, quia horrenda corporibus illorum invecata sup-
 plicia, quae inimicus noster diabolus induxit, fortis-
 sime sustinuerunt. Si igitur tribulationes toleremus,
 et cum Dei gratia vincamus, vere Dei amatores invo-
 nimur, Deusque nobiscum est, pugnans ipse in nobis,
 et vincens, laboresque nobis ac sudores dignationis
 suae gratia allevans. Scientes igitur, filii, quali-

Παρεβόλομεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐγὼ καὶ ὁ κύριος
 Σωφρόνιος ὁ σοφιστής, πρὸ τοῦ ἀποτάξασθαι αὐτῷ,
 πρὸς τὸν ἀββᾶν Παλλάδιον, ἄνδρα θεοφιλῆ καὶ δο-
 λον θεοῦ, ἔχοντα τὸ μοναστήριον αὐτοῦ εἰς τὴν
 Ἀδωνίμωτον καὶ παρεκαλοῦμεν αὐτὸν λόγον εἰπεῖν
 ἡμῖν ὥφελος. Ὁ δὲ γέρον ἤρξατο ἡμῖν λέγειν·
 Τέκνα, ὁ καιρὸς τὸ λοιπὸν συνεσταλμένος ἐστίν·
 ἀγωνισώμεθα ἐνταῦθα ὀλίγον, καὶ πονείσωμεν, ὅτι
 μεγάλων ἀγαθῶν εἰς αἰῶνα ἀπολαύσωμεν. Βλέπετε
 τοὺς μάρτυρας, βλέπετε τοὺς δοῦλους, βλέπετε τοὺς
 ἀσκητάς, πῶς ὑπέμειναν ὡς ἄνδρες. Οὐδὲ μὲν
 παρὲς οὐδὲν χρόνος, θαυμάζομεν ἐπὶ αὐτοῖς
 ἡμεῖς τὸ καρτερικόν. Μαρτυρεῖ δὲ πού καὶ τῶν
 ἀκουόντων ἕκαστος πολλῶ τῷ θαύματι, τὴν ὁμοιοτή-
 τιν μακαρίων μαρτύρων, τὴν ὑπὲρ πάσαν φύσιν
 ἀνθρώπων· ὀφθαλμοῦς ὅπως ἐβρόντο· οἱ δὲ
 σκέλη ὅπως ἐξεκρέοντο· καὶ οἱ μὲν χεῖρας, οἱ δὲ
 πόδας ἐπηρεῶντο. Καὶ τοὺς μὲν ἄνθρωποι κύρ, τοὺς δὲ
 σχολαῖον ὅπως ἀνήλκισεν· καὶ τοὺς μὲν ὅπως ποτα-
 μοι, τοὺς δὲ θάλασσα κατεπόντιεν· καὶ τοὺς μὲν
 ζῶντας ὅπως ὥσπερ τινὰς κακούργους ὠμοδόροι
 θήρης διεχωρίζοντο, τοὺς δὲ ἄλλους καὶ καινὰς ἐπι-
 νοίας προπομπανδόντας οἰκνοὶ κατέσθλοντο· καὶ ὅπως
 εἰ πάσας τὰς κατ' αὐτῶν ἐπινοήσεις τῶν κακῶν
 εἰδὼς (i) εἴποι τις, ὅπως ὁ ἄγριος δαίμων ἐπῆρξεν
 κατὰ τῶν θεοφιλῶν μαρτύρων καὶ ἀσκητῶν, ὅπως
 ὑπέμειναν, ὅπως ἡγωνίσαντο· τὴν μὲν ἀσθένειαν
 τοῦ σώματος, τῇ τῆς ψυχῆς ἀνδρείᾳ νικήσαντες· εἰ
 δὲ ἐφ' οἷς ἡλπισεν χρηστὰ τῶν παρόντων πόνων
 ἀξιώτερα προσδοκῆσαντες κοιτάμενοι. Ἀπὸ αὐτῶν
 ἐβόωνεν τὴν εἰς ἑαυτὰ πίστιν βεβαίαν· τὴν μὲν,
 ὅτι πονείσαντας ὀλίγα, μεγάλων ἀγαθῶν εἰς αἰῶνα
 ἀπολαύσουσιν· τὴν δὲ, ὅτι τὰς παραδόξους κατὰ τοῦ
 σώματος βασάνους, ἃς ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν διέβολος ἐπῆ-
 γαγεν, γενναίως ὑπέμειναν. Ἐν τῷ ὁπομῆναι
 τὰς θλίψεις, καὶ σὺν θαυμ. καρτερικῶμα, φιλόθεα
 ὄντως εὐρισκόμεθα, καὶ ὁ θεὸς ἐστὶ συνεγνωρί-
 μενος ἡμῖν, καὶ κρείττονός ἡμῖν ἀνήκει τοὺς πό-
 νους. Εἰδὼς, τέκνα, τοῖνον τὸν καιρὸν, ποίας ἐργα-
 σίας δεῖται, ἐπιγινώμεν ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἡσυχίας. Ἐν
 τούτῳ καὶ τῷ καιρῷ ἀναγκαῖον χρῆσασθαι ἡμᾶς τῇ
 καλῇ ἡμετέρᾳ, ὅπως ναοὶ θεοῦ χρηματίζωμεν (j).

VARIAE LECTIOES.

NOTAE.

(h) Κουσούλλιον. Et cap. 131, infra, κουσου-
 λιν (quod vertitur casulam, cap. 63, lib. iv Vita
 Gregorii; sicut in eadem Vita, lib. ii, cap. 45. καμ-
 σιον). Tomo autem i istorum Monumentorum, p.
 491, C. κουσουλιν, vestis genus. In Lexico cod.
 Reg. 2609, κάματος καὶ κάμασον, τὸ πικρότερον.
 Psellus De grammatica, κάμασον, τὸ πικρότερον,
 πρὸ ἐπικρότερον ex Meursio. Τὰ περὶ γὰρ τῶν κου-
 σούλων, vel κατ' ὄλιν, apud Georgium Alexandrinum
 in Vita Chrysostomi, n. 42. p. 217. l. xxi. Nec plura
 invenire potui circa hanc vocem. Deducitur forte aut

a κουζός, mactans, decuratus, aut a cosuere cosire,
 cosuere, conuolare, couere.

(i) Εἰδὼς. Cyrillus, in Malachiam, n. 23. Τῇ
 ἀρετῇ τὸ καλὸς ἐκφανέστεραν ἔχει τὴν εἰδῶν, εἰ
 δὲ παρακρίοιτο τις παυλότης, ἡ ἀμαρτία. Virtutis
 elegantia, si qua nequitia, aut peccatum fuerit e re-
 gione collatum, splendor appareret. Est ergo ly-
 pographicum erratum ἐνδεῖαν.

(j) Χρηματίζωμεν. Sancti Cyrilli praeclare contra
 Catharos disserentis Comment. in Malachiam, n.
 38, verba ut clara sint atque etiam sana, ad hunc

filii, causa exstitit arripiendi monasticum habitum, A
et hanc conversationem eligendi.

ποῖαν ἄρα ἐν τῇ μέλονται αἰῶνι, ὅτε καταλάβει τὸ
πρόσωπον αὐτῶν ὡς ὁ ἥλιος; Αὕτη μοι γέγονεν
αἰτία, τέκνα, τοῦ ἰλθεῖν εἰς τὸ μοναχικὸν τοῦτο
σχῆμα.

CAPUT LXX.

Vita monachi Addas Mesopotamensi inclusi.

Dicebat et hoc nobis senex, quod post hunc abba-
tem David venit et alius monachus, nomine Addas,
et ipse de Mesopotamia, et seipsum inclusit ad aliam
partem civitatis, in quadam magna platano, fecitque
sibi fenestram, ex qua etiam cum advenientibus col-
loquebatur. Cum ergo venissent barbari, et omnem
provinciam prædati essent, contigit eos per locum
illum transire. Cumque unus ex eis conspecto sene,
gladium eduxisset, ut illum occideret, sublatam in
sublime manum ut feriret, demittere nequivit, sed B
ea suspensa immobilis perstitit. Quod cum cerne-
rent barbari ceteri, admirati rogabant senem, ut
socium eorum curaret. Senex igitur, facta oratio
ne, curavit eum, et ita dimisit in pace.

Ἐλεγεν δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ γέρων, ὅτι μετὰ τοῦ
ἀδελφῆ Δαυὶδ ἦλθεν καὶ ἄλλος μοναχὸς ὀνόματι Ἀδο-
λάς, καὶ αὐτὸς Μεσοποταμινὸς, καὶ ἐνέκλεισεν αὐτὸν
εἰς τὸ ἀπὸ μέρους τῆς πόλεως εἰς πυθμένα πλατάνου.
Ἐποίησεν δὲ ἐν αὐτῇ μικρὰν θυρίδα· ὅθεν καὶ συν-
ετύγγανεν τοῖς πρὸς αὐτὸν ἐρχομένοις. Ὅταν οὖν οἱ
βάρβαροι ἦλθον, καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἐληλάτησαν,
συνέβη αὐτοῖς διὰ τοῦ τόπου ἐκείνου διαρῃσθαι
καὶ ἰδὼν εἰς τῶν βαρβάρων τὸν γέροντα παρακύ-
πτοντα, ἐξήραν τὸ ξίφος, καὶ ἀνατείνας τὴν χεῖρα
ἐπὶ τὸ δοῦναι αὐτόν, ἔμεινεν ἐκτεταμένην ἔχον
τὴν χεῖρα καὶ ἀκίνητον. Τοῦτο θεασάμενοι καὶ οἱ
λοιποὶ βάρβαροι, καὶ θαυμάσαντες, ἰδόντο τοῦ
γέροντος προσκίπτοντος αὐτῷ. Καὶ ποιήσας εὐ-
χὴν γέρων ἴσαστο αὐτόν, καὶ οὕτω ἀπίλυσεν αὐτοῖς
ἐν εἰρήνῃ.

CAPUT LXXI.

Pulchrum dictum homicidæ ad monachum qui eum sequebatur dum duceretur ad decollandum.

Narravit nobis iterum idem abbas Palladius, di-
cens, quod in Arsenolite, quæ civitas Thebaidis est,
tentus fuerit quidam homicidii reus; qui cum diu
cruciatus esset, tandem sententiam decollationis ac-
cepit. Cum ergo duceretur extra civitatem sex milli-
bus passuum (ille enim etiam perpetrarat homici-
dium) monachus quidam retro sequebatur ut illum
decollari conspiceret; cui autem ad decollandum du-
cebatur, cum vidisset monachum sequentem, ait illi:
Nunquid, abba, non habes cellulam, et opus ma-
nuum? Respondit monachus: Parce mihi, frater; et
cellam enim et opus habeo. Qui respondens ait illi:
Quare ergo non resides in cella et desies peccata
tua? Dicit ei monachus: Vere, frater mi, valde
meipsum negligo, compunctionemque anima mea
non habet, et ideo venio ut aspiciam te, dum
morieris, ut vel sic in compunctionem veniam. Tunc
ait illi reus: Vade, frater, per Dominum; sede in
cella tua, et gratias ago Salvatori Jesu Christo. Ex
quo enim ille homo factus est, et pro nobis pecca-
toribus mortuus est, homo jam non moritur æterna
morte.

Ὁ αὐτὸς πάλιν ἀδελφὸς Παλλάδιος διηγήσατο ἡμῖν
λέγων, ὅτι εἰς τὴν Ἀρσενολίτην (πόλις δὲ ἐστὶν αὕτη
τῆς Θεβαΐδος) ἐκρατῆθη τις φόνον ποιήσας, καὶ βα-
σανισθεὶς πολλὰ, ἔλαθεν ἀπόφασιν, ἵνα ἀποκεφαλι-
σθῇ. Ὡς οὖν ἀπήγγετο ἔξω τῆς πόλεως ἀπὸ μιλίων
εἰς (ἐκεῖ γὰρ ἦν καὶ τὸν φόνον ποιήσας), μοναχὸς
τις ἠκολούθει ὀπίσω αὐτοῦ ὡς ὁφείλων ἰδεῖν, πῶς
ἀποκεφαλίζεται. Ἐν δὲ τῇ ὁδῷ ὑπάγων ἀποκεφαλι-
σθῆναι, θεωρήσας τὸν μοναχὸν ἀκολουθοῦντα, λέγει
αὐτῷ· Ὅντως σοι, κύριε ἀδελφὲ, οὐκ ἔχεις κελλίον ἢ
ἐργόχειρον; Ἀπεκρίθη ὁ μοναχὸς, λέγων· Φύσει,
ἀδελφὲ, καὶ κελλίον, καὶ ἐργόχειρον ἔχω. Ὁ δὲ ἀπο-
κριθεὶς λέγει αὐτῷ· Καὶ διὰ τί οὐ κάθη εἰς τὸ κελ-
λίον σου, καὶ κλαίεις τὰς ἀμαρτίας σου; Λέγει αὐτῷ
ὁ μοναχός· Οὕτως, ἀδελφὲ, πάνυ ἀμελῶ ἑμαυτοῦ.
Καὶ διὰ τοῦτο ἐρχομαι θεωρῆσαι πῶς ἀποθνήσκεις,
ἵνα καὶ οὕτως εἰς κατάνοξιν ἔλθω. Τότε λέγει αὐτῷ
ἐκεῖνος· Ὑπαγε, κύριε ἀδελφὲ, κάθου εἰς τὸ κελλίον
σου, καὶ εὐχαρίστησον τῷ θεῷ τῷ σώσαντι ἡμᾶς.
Ἄφ' οὗ γὰρ αὐτὸς ἐνηνθρώπησεν, καὶ ἀπέθανεν
ὕπὲρ ἡμῶν, ἄνθρωπος οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει τὸν αἰῶ-
νιον θάνατον.

CAPUT LXXII.

Relatio abbatis Palladii de sene homicida, qui adolescentem falso de eodem crimine accusabat.

Et hoc item narravit nobis ipse abbas Palladius, D
dicens: Senex quidam sæcularis qui homicidium fe-
cerat, detentus est a magistratu in Alexandria. Qui
cum cruciaretur, dicebat et alium fuisse secum cau-
diis illius socium. Is autem de quo senex dicebat,
adolescens erat viginti ferme annorum. Multis ergo
supplicijs ambo affecti sunt. Et senex quidem dice-
bat: Mecum fuisti, quando perpetravi homicidium.
Adolescens vero denegabat, nihil se conscium esse
homicidii, neque cum illo se fuisse asserens. Cum
ergo cruciati fuissent, sententiam ambo acceperunt

διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Παλλάδιος, λέγων, ὅτι
Γέρων τις κοσμικὸς ἐκρατῆθη φόνον ποιήσας· ὑπὸ
τοῦ νόμου δὲ Ἀλεξανδρείας κολαζόμενος, ἔλεγεν,
καὶ ἄλλον εἶναι σὺν αὐτῷ κοινωνὸν τοῦ φόνου. Ὅν
δὲ ἔλεγεν ὁ γέρων, νεώτερος ἦν παῖς ὡς ἑτῶν εἰκοσὶ·
πολλὰ οὖν καὶ ἀμώτεροι ἐτιμωρήθησαν. Καὶ ὁ μὲν
γέρων ἔλεγεν· Μετ' ἐμοῦ ἦς ὅτε ἐποίησα τὸν φόνον.
Ὁ δὲ νεώτερος ἔλεγεν μὴ ἔχειν πρᾶγμα εἰς τὸν φό-
νον, μηδὲ εἶναι μετ' αὐτοῦ. Ὡς οὖν πολλὰ ἐκολά-
σθησαν, λαμβάνουσιν ἀπόφασιν, ἵνα ἀμώτεροι φουρ-
κισθῶσιν. Ἀπῆλθον οὖν ἐπὶ τὸ Πέμπτον· ἐκεῖ γὰρ

τοὺς τοιοῦτους εἰώθασι κολάζειν. Ἔστι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἐκείνου καταλελυμένου τοῦ Κρόνου. Ὡς οὖν ἦλθον εἰς τὸν τόπον, εἰδήσαν ὅ τε δῆμος καὶ οἱ στρατιῶται τὸν νεώτερον πρῶτον κρεμάσαι ἐν τῷ ξύλῳ. Βαλὼν οὖν μετάνοιαν τοῖς στρατιώταις, ἔλεγεν· Διὰ τὸν Κύριον ποιήσατε ἀγάπην, καὶ κατὰ ἀνατολὰς κρεμάσατέ με, ἵνα προσέχω μόνος ὡς κρεμῶμαι. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ στρατιῶται· Διὰ τί; Λέγει αὐτοῖς· Οὕτως, κύριοί μου, οὐκ ἔχω, ταπεινός, εἰ μὴ ἐπὶ μῆνας, ὅτε παθὼν τὸ ἅγιον βάπτισμα, καὶ γέγονα Χριστιανός. Ὡς οὖν ἤκουσαν οἱ στρατιῶται, ἐδάκρυον ἐπὶ τῷ νεωτέρῳ. Ὁ δὲ γέροντος χολώσας μέγα λέγει· Τὸν Σέραπιν, ἐπὶ ἐπὶ τὸν Κρόνον· προστίχειν ποιήσατε. Τότε ὡς ἤκουσαν οἱ στρατιῶται τὴν βλασφημίαν τοῦ γέροντος, ἰδόντες τὸν νεώτερον, πρῶτον τὸν γέροντα ἐκρέμασαν. Ὡς οὖν ἐφοῦρχίζον τὸν γέροντα, ἰδοὺ καθάλλαιρος πεμψθεὶς ἀπὸ τοῦ Αὐγουσταίου, εἶπε τοῖς στρατιώταις· Τὸν νεώτερον μὴ φονεύσητε, ἀλλὰ φέρετε αὐτόν. Ὅτε χάραν γενέσθαι τοῖς στρατιώταις ἅπασιν τοῖς παρισταμένοις. Καὶ ἀπαγαγόντες αὐτόν, εἰς τὸ πραιτώριον εἰσήγαγον· καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν ὁ Αὐγουστάιος. Ὁ δὲ νεώτερος παρ' ἐλπίδα σωθεὶς, ἀπελθὼν γέγονεν μοναχός. Τοῦτο δὲ γεγραφήκαμεν πρὸς ὠφέλειαν πολλῶν.

abienis monachus effectus est. Hoc autem ad nostram et legentium utilitatem scripsimus, ut sciamus quid novis Dominus pios a tentatione liberare.

CAPUT LXXIII.

Vita Joannis militis Alexandrini.

Καὶ τοῦτο ἡμῖν διηγήσατο ὁ ἀδελφὸς Παλλάδιος, λέγων, ὅτι Ἦν τις Ἀλεξανδρείας στρατιώτης, ὀνόματι Ἰωάννης, βίον ἔχων τοιοῦτον· Πάσαν τὴν ἡμέραν ἀπὸ ὁρθοῦ ἕως ὥρας ἐνάτης ἐκathedizo εἰς τὸ μοναστήριον αὐτοῦ, πλησίον τῆς διαβάθρας τοῦ ἁγίου Πέτρου, μόνος φορῶν σακκομάχην καὶ πλέκων μαλάκια, σιωπῶν καὶ μηδὲν ὁμιλῶν λαλῶν πρὸς τινα. Ἐκαθέζετο δὲ ἐν εὐκτηρίῳ ποιῶν τὰ ἐργάχειράν αὐτοῦ, μόνον τοῦτο λέγων μετὰ μέλους· «Κύριε, ἐκ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με, ἵνα μὴ αἰσχυνώμαι προσευχόμενος. Τοῦτον τὸν στίχον εἰπὼν, ἐσιώπα ὡς ἐπὶ ὥραν μεγάλην· καὶ πάλιν μετὰ τὴν ὥραν τὸν αὐτὸν ἀνελάμβανεν στίχον. Ἐλεγεν δὲ αὐτὸν ἰδόμενον δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, μηδὲν ἄλλο τὸ σύνολον λέγων. Καὶ τῇ ἐννάτῃ ὥρᾳ ἀπεδύετο τὸ σακκομάχιον· ὃ ἐφόρει τὸ στρατιωτικὸν σχῆμα, τούτεστιν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ οὕτως ὑπῆγεν εἰς τὰ ἴδια σίγνα. Μετὰ τούτου χάγῳ ἔμεινα χρόνους ὀκτώ, καὶ μεγάλως ὠφελήθην ἐν τῇ σωτηρίᾳ καὶ ἐν τῇ καταστάσει αὐτοῦ.

ut fureis suspenderentur. Abierunt ergo quinto extra urbem milliario, illic enim hujusmodi reos punire consueverant. Distabat autem ab eo loco fere uno stadio Saturni templum eversum. Cum igitur ad locum venissent et populus et milites, adolescentem primo suspendere in ligno voluerunt; adolescens autem prostratus in solo militis orabat, dicens: Per Dominum facite charitatem, et ad Orientem me suspendite, ut illum videam quando suspensus ero. Dicunt ei milites: Quam ob causam? Quibus adolescens: Vere, domini mei, non habeo infelix ego plus quam septem menses ex quo sanctum baptismum suscepi, et Christianus factus sum. Cum hoc audissent milites lacrymasi sunt super adolescente. Senex autem cum hoc audisset, fremens graviter dixit militibus: Per Serapim facite (16), ut ego aspiciam contra Saturnum. Cum vero audissent militis blasphemiam senis, omisso adolescente, senem primo suspenderunt. Cum vero illum in ligno suspenderent, ecce eques ab Augustali celeriter missus, ait militibus: Adolescentem nolite interficere, sed reducite illum. Factum est autem ingens gaudium militibus et cunctis assistentibus. Et redeuntes eum introduxerunt in praetorium, ab eo vitque illum Augustalis. Adolescens vero praeter spem salvus factus,

et legentium utilitatem scripsimus, ut sciamus quid novis Dominus pios a tentatione liberare.

CAPUT LXXIII.

Vita Joannis militis Alexandrini.

Hoc etiam nobis idem abbas Palladius narravit, dicens: Erat in Alexandria miles quidam, Joannes nomine, hunc habens ordinem vitae. Diebus singulis a mane usque in horam nonam sedebat in monasterio apud juxta gradus sancti Petri, cilicio indutus, et sportellas texens, tacens omniuo, et nulli quidquam loquens; sedebat autem in oratorio laborans manibus suis, atque hoc solum canebat dulciter: Domine, ab oculis meis munda me (Psalm. xvi), ut non confundar orans. Hunc versum cum dixerat, una ferme hora tacebat, et rursus eundem resumebat versum, ipsumque septies per totam diem repetebat, nihil omnino aliud dicens. Hora autem nona exuebat cilicium, induebatque militarem habitum, id est, indumenta sua, atque ita ad propria signa properabat. Cum hoc et ego annos octo mansi, multumque edificatus sum in silentio et instituto suo.

CAPUT LXXIV.

Ejusdem Palladii verax dictum de haeresibus.

Νοουθετῶν δὲ ἡμεῖς ὁ γέρον, καὶ τοῦτο ἔλεγεν ἡμῖν, ὅτι Πιστεύσατέ μοι, τέκνα· ἄλλο οὐδὲν ἐποίησαν τὰ σχίσματα καὶ τὰς αἰρέσεις εἰς τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, εἰ μὴ τὸ σφόδρα μὴ ἀγαπᾶν ἡμεῖς τὸν Θεὸν καὶ ἀλλήλους.

Corripuens nos aliquando senex, ipse ita nobis dicebat: Credite mihi, filiioli, nihil aliud schismata et haereses introduxit in sanctam Ecclesiam, nisi quod non Deum et nos invicem valde diligimus.

VARIAE LECTIONES.

¹¹ Al. σακκομάχην, καί.

CAPUT LXXV.

Miraculum Domini erga uxorem et filiam viri fidelis, qui hospitio suscipere monachos consueverat.

Idem abbas Palladius cum alias ad ipsum venisset, tale quiddam enarravit nobis: Erat, inquit, in Alexandria vir quidam fidelis, religiosus valde et misericors, et hospitio suscipiens monachos. Habebat autem uxorem, et ipsam humilem valde, et jejunantem quotidie. Erat autem illis et filiola quasi annorum sex. Quadam vero die vir ille pius profectus est Constantinopolim; erat enim negotiator. Relictis ergo domi uxore, et puella, et uno servo, alibi ut navigaret. Cum vero iret ad navem, alii ad illum uxor: Cui nos commendatos relinquis, domine? Respondit vir ejus: Domine nostras sanctas Dei genitrici. Die vero quadam cum sederet uxor et operaretur, habens et puellam secum, servus ille ex suggestione diabolica voluit necare dominam et ejus filiam, et diripere quicquid haberent, et fugere. Somnpto igitur ex coquina cultro, perrexit in triclinium ubi erant ambo. Cum vero venisset ante januam, comprehensus est cæcitate, ita ut neque triclinium ingredi, neque ad coquinam reverti posset. Cum autem una ferre hanc perstisset, frustra quoque conaretur ingredi, cepit vocare dominam suam, dicens: Veni hucusque. Illa admirans, quod in medio januæ persistens, ad illam non ingrederetur, sed clamaret, ait illi: Tu magis huc veni, ignorans, quod cæcitate teneretur. Puer autem cepit illam adjurare, ut iret prope illum; illa vero juravit, non se ituram. Tunc ait illi: Mitte vel puellam. Quam noluit, sed ait: Si quid vis, ipse potius veni. Videns autem servus, quod nihil potuisset agere, seipsum gladio percussit, et corruit. Domina vero illius cum vidisset quid egerat, clamavit, continuoque vicini accurrerunt. Ingressi sunt autem et ex officio prætorii nonnulli, puerumque reperientes adhuc vivum, didicerunt ab ipso omnia, et glorificaverunt Dominum qui ostenderat miracula, et matrem salvaverat cum filia.

Ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς Παλλάδιος διηγήσατο ἡμῖν ἄλλοτε προσβαλοῦσιν αὐτῷ τι τοιοῦτον, ὅτι Ἦν τις φιλόχριστος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ λίαν εὐλαβὴς, καὶ ἐλεήμων καὶ ξενοδοχῶν τοὺς μοναχοὺς· ἔσχεν δὲ καὶ γυναῖκα, καὶ αὐτὴν πάνυ ταπεινὴν, καὶ νηστεύουσαν πᾶσαν ἡμέραν· ἔχεν δὲ καὶ θυγάτηρον ὡς ἑτῶν ἑξ. ὅν. Μιὰ οὖν ἀπεδήμησεν ὁ φιλόχριστος οὗτος· ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει· ἦν γὰρ πραγματευτής. Ἐόσας οὖν τὴν τε γυναῖκα καὶ τὸ παιδίον, καὶ ἕνα δοῦλον εἰς τὸν οἶκον, ἀπέλθεν κλεῦσαι. Ὡς δὲ ἀπῆρχετο ἐν τῷ πλοίῳ, λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ· Τί νῦν ἡμεῖς ἔχες, κύριε; Λέγει αὐτῇ ὁ ἀνὴρ· Τῇ δεσποίνῃ ἡμῶν τῇ Θεοτόκῃ. Ἐν μιᾷ οὖν ὡς ἐκάθητο ἡ γυνὴ, καὶ ἐργάζετο, ἔχουσα καὶ τὸ παιδίον, ὁ δοῦλος ἐνεργηθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἠθέλησεν φονεῦσαι τὴν γυναῖκα, καὶ τὸ παιδίον, καὶ λαβεῖν εἰ τι ἔχουσιν, καὶ φυγεῖν. Καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ μαγειρίου μάχαιραν, ἤρχετο εἰς τὸν triclinium, ἔνθα ἦν ἡ κυρία αὐτοῦ. Ὡς οὖν ἐφθασεν τὸ πρόθυρον τοῦ triclinii ὁ παῖς, ἐκρατήθη ἀσπasia, καὶ οὐκ ἠδύνατο οὐδὲ ἐπὶ τὸν triclinium, οὐδὲ ἐπὶ τὸ μαγειρίον. ἀπελθεῖν. Ὡς δὲ ἐπὶ ὧραν μίαν ἐποίησεν, πικτεῦον καὶ βιαζόμενος ἑαυτὸν, ἵνα εἰσέλθῃ, ἤρχετο κράζειν τὴν κυρίαν αὐτοῦ, λέγων· Ἐλθέ ἔως τῶν ὠδῶν. Ἡ δὲ ἐθαύμαζεν, ὅτι εἰς τὸ μέσον τῆς θύρας ἔσται, καὶ οὐκ ἐργεταὶ πρὸς αὐτὴν, ἀλλὰ κράζει, καὶ λέγει αὐτῷ· Σὺ ἔλθε ὧδε μᾶλλον, μὴ γινώσκουσα ὅτι ἀσπasia κρατῆται. Ὁ δὲ παῖς ἤρξατο ὀρμίζειν αὐτὴν, ἵνα ἀπέλθῃ πλησίον αὐτοῦ. Ἡ δὲ ὠμοσεν μὴ ἀεὶ λαβεῖν πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ λέγει αὐτῇ· Πέμψον μοι κἀν τὸ παιδίον. Ἡ δὲ οὐδὲ τοῦτο ἐποίησεν, εἰπούσα· Ἐὰν θέλῃς ἔλθε σὺ. Τότε ὁ παῖς, ὡς οὐδὲν ἠδυνήθη ποιῆσαι, ἔδωκεν ἑαυτῷ τῷ μαχαίρῳ, καὶ ἀνεγχείτησεν ἑαυτόν. Ἡ δὲ κυρία αὐτοῦ θεασαμένη τὸ ἐποίησεν, ἐκραξεν· καὶ εἰσῆλθον οἱ γείτονες· εὐθὺς ἦλθον καὶ οἱ τοῦ πραιτωρίου, καὶ ἤρπον τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ ἔμαθον παρ' αὐτοῦ ἅπαντα· καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, ὃς ἐδείξεν θαυμάσια, καὶ ἔσωσεν τὴν μητέρα καὶ τὸ τέκνον αὐτῆς.

CAPUT LXXVI.

Submersio Mariæ mulieris pœcentricis.

Et hoc item Palladius ipse narravit nobis: Audivi, inquit, naucloer quodam enarrant, tale aliquid, quod die quadam cum navigaret, vectores habens viros et mulieres, venissetque in altum, ceteris omnibus bene navigantibus, aliis quidem Constantinopolim, aliis vero Alexandriam, et aliis alio, vento illis flante prospero, ipse solus navigare non poterat. Et mansimus, inquit, quasi dies quindecim, nihil ex eo loco ubi eramus, moti. Versabamur igitur in magna mœstitia et desperatione, nescientes quidnam istud sibi vellet. Ego vero, ut naucloeris cui cura navis incumbere et omnium quæ in ipsa erant, cepit regere Deum pro hac re. Quadam vero die venit ad me vox, dicens: Mitte foras Mariam, et bene

Καὶ τοῦτο δὲ ἡμῖν ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς Παλλάδιος διηγήσατο, λέγων, ὅτι Ἀκχήσα διηγούμενος τινὸς ναυκλήρου τι τοιοῦτον, ὅτι Ἐν μιᾷ ὡς ἔπλεον, ἔχων ἐπιβάτας ἀνδρας καὶ γυναῖκας, ἐλθόντες οὖν εἰς τὸ πέρατος, καὶ πάντων εὐπλοοῦντων, τῶν μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῶν δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῶν ἄλλων ἀλλαχοῦ, τοῦ ἀνέμου ἐπιτηδεῖλον ὄντος αὐτοῖς, ἡμεῖς μόνοι οὐκ ἠδυνάμεθα κλεῦσαι, καὶ ἐμείναμεν ὡς ἐπὶ ἡμέρας ἑ', μὴ κινηθέντες τοῦ τόπου οὐ ἤμεν. Ἦμεθα οὖν ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ καὶ ἀμυχανίᾳ, τὸ τί ἄρα ἔστιν τοῦτο. Ἐγὼ δὲ ὡς ναυκλήρος καὶ ἔχων τὴν φροντίδα τοῦ τε λοιποῦ πλοίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ πάντων, ἠρξάμην δεῖσθαι τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦτου. Καὶ ἐν μιᾷ ἔρχεται μοι φωνὴ ἀόρατος λέ-

VARIÆ LECTIONES.

²² Pro μαγειρίον.

γούσα· Βάλε κάτω Μαρίαν, καὶ εὐλοῖς. Ἐγὼ δὲ ἰλοχίζομαι εἰ ἂν εἴη τοῦτο, τίς ἔστιν Μαρία. Ὡς οὖν ἠρώπων περὶ τοῦτον, πάλιν ἐργεταί μοι φωνή· Εἰπόν σοι· Βάλε κάτω Μαρίαν, καὶ σῶζεσθε. Τότε ἐγὼ ἐκπεφάμην τι τοιοῦτον. Καὶ κρᾶζω ἀθρόως· Μαρία. Οὐ γὰρ ᾔδειν τίς ἦν ἡ Μαρία. Ἡ δὲ ἀνακείμενη εἰς τὸ στρώμα αὐτῆς, ὑπήκουσεν λέγουσα· Τί καλεῖσαις, κύριε; Τότε λέγω αὐτῇ· Ποίησον ἀγάπην, ἵνα ἔως ᾧδε. Ἡ δὲ ἀναστῆσα ἦλθεν. Ὡς οὖν ἦλθεν, ἔλαβον αὐτὴν κατιδίαν, καὶ λέγω αὐτῇ· Βλέπεις, ἀδελφὴ Μαρία, ποίας ἁμαρτίας ἔχω, καὶ δι' αὐτὰς οἱ ἄλλοι ἔχετε ἀπολίσθαι. Ἡ δὲ στενάχασα μεγάλως, εἶπεν· Ὅντως, κύριε μου ναύκληρε, ἐγὼ εἰμι ἡ ἁμαρτωλός. Ἐγὼ δὲ λέγω αὐτῇ· Γυνή, ποίας ἁμαρτίας ἔχεις; Καὶ αὐτὴ· Οἱμοι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἁμαρτία ἣν οὐκ ἐπραξα, καὶ διὰ τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας οἱ ἄλλοι μέλλετε ἀπολίσθαι. Τότε διηγῆσά μοι, φησὶν, ἡ γυνὴ τι τοιοῦτον· Ὅντως, κύριε ὦ ναύκληρε, ἐγὼ ἡ ἀθλία ἄνδρα ἔσχον, καὶ δύο παῖδια ἔξ αὐτοῦ, τὸ ἐν ὧς ἐνείκα ἔσχον, καὶ τὸ ἄλλο ὡς πέντε ἐτῶν, καὶ ἐπὶ τοῦτοις ἐτελεύτησεν ὁ ἀνὴρ μου, καὶ ἔμεινον χήρᾳ. Στρατιώτης δὲ πλησίον μου ἔμεινεν, καὶ ἠθέλησα ἵνα λάβῃ με εἰς γυναῖκα· καὶ ἐπεμψα πρὸς αὐτόν τινας. Ὁ δὲ στρατιώτης λέγει· Οὐ λαμβάνω γυναῖκα ἔχουσαν τέκνα ἀπὸ ἄλλου ἀνδρός. Τότε ἐγὼ ὡς ἤκουσα ὅτι οὐ θέλει με λαβεῖν διὰ τὰ παῖδια, ἅμα δὲ καὶ φιλοῦσα αὐτόν, ἔσφαξα τὰ δύο μου παῖδια ἡ ἀθλία, καὶ ἐδόλωσα αὐτῷ, ὅτι ἴδου νῦν οὐδένα ἔχω. Ὡς οὖν ἤκουσεν ὁ στρατιώτης περὶ τῶν παιδιῶν τὸ τί ἐποίησα, λέγει· Ζῆ Κύριος κατοικῶν ἐν οὐρανῷ, οὐ μὴ λάβω αὐτὴν. Ὅθεν φοβηθεῖσα μὴ φανερὸν τοῦτο γένηται, καὶ ἀποθάνω, ἔφυγον. Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ παρὰ τῆς γυναῖκος, οὐδὲ οὕτως ἠθέλησα βαλεῖν αὐτὴν εἰς τὸ πηλαγός· ἀλλ' ἐσοφισάμην, φησὶν, καὶ λέγω αὐτῇ· Ἰδού ἐμβαλὼν εἰς τὸν κάραβον· καὶ ἐὰν περιπατήσῃ τὸ πλοῖον, γίνωσκε, γύναι, ὅτι αἱ ἐμαὶ ἁμαρτίαι ἐνεργοῦσιν ἐν τῷ πλοίῳ. Τότε, φησὶν, φωνῶ τὸν καραβιαν, λέγων· Ἔσω τὸν κάραβον. Ὡς οὖν κατῆλθον εἰς τὸν κάραβον, οὐδὲν πλοῖον, οὔτε τὸ πλοῖον οὔτε ὁ κάραβος ἐκινήθη. Τότε ἀνελθὼν εἰς τὸ πλοῖον, λέγω τῇ γυναίκι· Κάτελθε καὶ σὺ εἰς τὸν κάραβον. Ἡ δὲ κατῆλθεν· καὶ ἅμα τοῦ κατελθεῖν, εὐθὺς ὁ κάραβος βαλὼν ὡς πέντε γύρους, ὀρθόδους ἀπῆλθεν. Τὸ δὲ πλοῖον οὕτως ἐπλευσεν, ὅτι διὰ τριῶν ἡμισσεως ἡμερῶν ἠνύσαμεν πλοῖον, ὃν εἰχόμεν ποιῆσαι διὰ δεκαπέντε ἡμερῶν.

A navigabis. Cœpi ergo cogitare quidnam hoc esset, et quæ esset Maria. Cum autem limitarem de hoc, venit vox de novo, dicens : Dixi tibi : M tu es Maria, et salvi eritis. Tunc ego cogitans quid istud esset, exclamavi continuo, O Maria. Nesciebam enim quæ esset Maria. Illa vero jacens in loco quo, ut audivit, respondit, dicens : Quid jubes, domine? Tunc aio ad illam : Fac charitatem, veni lucasque : Exsurgens autem continuo venit. Cum ergo venisset ad me, accepi eam sœcram, et dixi ei : Vides, Maria soror, quod peccata mea sunt, ut propter me vos omnes pereatis? Illa vero alius ingemiscens, ait : Vere, domine mi nauclere, ego peccatrix sum. Et dixi illi : Quæ peccata habes, mulier? Et illa : Væ mihi, inquit, quia non est peccatum quod ego non egerim, et propter peccata mea vos omnes in periculo constituti estis. Tunc enarravit mihi mulier quæ circa se erant, dicens : Profecto, domine nauclere, infelix ego virum habui, ex quo duos filios genui ; cumque ad matrem pervenissem, unum annorum novem, alius quinque, mortuus est vir meus, et remansi vidua. Miles autem quidam habitabat juxta me, quem ego maritum accipere volui, misi-que ad ipsam quosdam. Ille autem non acquievit, dicens : Non accipio uxorem quæ habeat ex altero viro filios. Ego autem videns quod propter filios nollet me accipere uxorem, inducta amore ejus, occidi duos filios meos, indicaviq[ue] illi dicens : Ecce modo nullum habeo filium. Miles vero cum audisset quid egissem de filiis, ait : Vivit Dominus qui in caelis habitat, quia te non accipiam. Unde ego metuens, ne hoc manifestum fieret, et morerer, fugi. Hinc ego audiens ex ore mulieris, ne sic quidem illam in mare projicere volui, sed differens dixi ad illam rursus : Ecce ego ascendo in carabum (17), et si ambulaverit navis, scito quia peccata mea in navi operantur. Vocaviq[ue] continuo scapharium, et dixi : Produe scapham. Cumque ascendissem in illam, sibilo magis vel navis vel scapha mota est. Tunc ascendens navim, dixi mulieri : Descende et tu in scapham. Quæ mox ut descendit, scapha se continuo quinquies gyrans, in profundum cum muliere submersa est. Navis autem post hæc tanta velocitate cucurrit, ut tribus diebus ac dimidio navigationem peregerimus, quam diebus quindecim peracturi eramus.

CAPUT LXXVII.

Relatio trium pauperum cæcorum, quomodo excecati fuerint.

Ἀπῆλθομεν ἐν μιᾷ εἰς τὸν οἶκον Στεφάνου τοῦ σοφιστοῦ, ἐγὼ καὶ ὁ κύριος Σωφρόνιος, ἵνα πράξωμεν ἣν δὲ μεσημβρινόν. Ἐμεινεν δὲ εἰς τὴν ἀγίαν Θεοτόκον, ἣν φοροῦμεν ὡς μακάριον· πάπας Εὐλόγιος, τὴν ἐκονομαζομένην τῆς Δωροθέας. Ὡς οὖν ἐκρούσαμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ φιλοσόφου, παρέκυψεν κόρη λέγουσα· Καθεύδει, ἀλλ' ὀλίγον ἐξηκαχέσασθε. Τότε δὲ λέγω τῷ κυρίῳ Σωφρόνιῳ· Ἀγούμεν ἐν τῷ Τετραπύλῳ, κακεὶ μένωμεν. Ἔστιν δὲ ὁ τόπος τοῦ Τετραπύλου πᾶν σεδάσιμος παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι·

Ego et dominus meus Sophronius perreximus ad philosophi Stephani domum, doctrinæ gratia ; erat autem meridianum tempus. Morabatur hic apud ædem sanctæ Dei genitricis, quæ cognominatur Dorotheæ, quam ædificavit beatus papa Eulogius ad Orientem, juxta magnum Tetrapylum (18). Cum ergo pulsarem philosophi ostium, puella respiciens a nobis : Dormit ille, oportet expectare pusillum. Tunc aio domino meo Sophronio : Eamus ad Tetrapylum, et illic maneamus. Est autem locus ille Ale-

laudrinis venerabilis; dicunt enim Jeremie propheta ossa ex Aegypto sumpta ab Alexandro conditore urbis illic fuisse reposita. Cum ergo illuc venissemus, neminem invenimus nisi cecos tres; erat enim meridies. Perreximus ergo juxta illos cecos quiete ac silenter, sedimusque habentes libros nostros. Loquebantur autem cæci ad invicem inulta. Dixitque unus ad alium: Tu quomodo effectus es cæcus? Respondit ille: Nauta eram cum essem adolescens, et cum ab Africa navigarem, in mari oculis repente captus sum, nec valens ambulare, albuginem in oculis habui. Dixit autem hic alii cæco: Tu vero quomodo effectus es cæcus? Respondit et ille dicens: Vitri ad usum varios fundendi artifex fui, et ex igne amisi duos oculos meos, et cæcis effectus sum. Aiunt autem ambo hi qui interrogati fuerant ad tertium: Dic et tu quomodo factus es cæcus? Respondit: Verò ego vobis dicam: Cum essem adolescens, laborem valde oderam, et recusabam, luxuriosiusque factus sum. Cumque non haberem necessaria vicini, furari jam ceperam. Die vero quadam cum mala multa perpetrasset, stabam in quodam loco, vidensque mortuum efferrī optime indutum, secutus sum fuus, ut viderem ubi poneretur. Venerunt autem retro sanctum Joannem, et ibi posuerunt illum in monumento, peractisque officiis recesserunt. Ego mox ut illos recessisse vidi, ingressus monumentum, exui ipsum, nihil ei relinquens præter unum linteamen. Cum ergo progredi inciperem de monumento, multis onustus pannis, dicit mihi improba mea cogitatio: Accipe et linteam, quia bonum est. Redi autem infelix ego, ut sumpto etiam linteo, nudum illum relinquerem. Tunc resedit eoram me mortuus, extendensque super me manus suas, digitis suis eruit oculos meos. Ego igitur miserabilis, dimissis omnibus, cum magna tribulatione et periculo exivi de monumento. Ecce et ego dixi vobis quomodo cæcus factus sum. Ista cum audissemus, innuit mihi Iovinus meus Sophronius, et recessimus. Et dixit mihi: Vere, abba Joannes, hodie nihil ultra studeamus; satis enim ædificati sumus. Hæc ergo scripsi, ut et vos pariter ædificemini; vere enim nullus male faciens Deum latere potest. Et nos quidem hanc narrationem ab eo qui passus fuerat audivimus. οὐδεὶς ποτὶν κακὸν, λανθάνει Θεόν· καὶ τοῦ μὲν θέντος γεγόμενα,

A λέγουσι γάρ, ὅτι τὰ λείψανα Ἱερεμίου τοῦ προφήτου ἀπὸ Αἰγύπτου λαβὼν Ἀλέξανδρος ὁ κτίστης τῆς πόλεως, ἐκεῖ αὐτὰ κατέθετο. Ὡς οὖν ἀπῆλθομεν εἰς τὸν τόπον, οὐδένα εὗρομεν, εἰ μὴ τρεῖς τυφλοὺς· μεσημβρινὸν γὰρ ἦν. Ἀπῆλθομεν οὖν πλησίον τῶν τυφλῶν μεθ' ἡσυχίας καὶ σωπῆς, καὶ ἐκαθίσταμεν ἔχοντες τὰ βιβλία ἡμῶν. Ἐλάλουν δὲ οἱ τυφλοὶ πρὸς ἀλλήλους, καὶ λέγει ὁ εἰς τῶν ἄλλων· Ὁντως σοὶ πῶς γέγονας τυφλός; Καὶ ἀπεκρίθη λέγων· Ναύτης ἦμην νεώτερος· καὶ ἀπὸ Ἀφρικῆς ἐπλέομεν, καὶ ἐν τῷ πελάγει ὀφθαλμιάσας, καὶ μὴ ἔχων πῶς περιδεσθῶ, τὰ λευκώματα ἔσχον ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ ἐτυφλώθην. Λέγει καὶ τῷ ἄλλῳ· Σὺ πῶς γέγονας τυφλός; Ἀπεκρίθη κάκεινος λέγων· Τυλοφῆς ἦμην τὴν τέχνην, καὶ ἐκ τοῦ πυρὸς ἐπύχουν ἔσχον οἱ δύο ὀφθαλμοί, καὶ ἐτυφλώθην. Λέγουσιν ἄλλω κάκεινοί· Σὺ πῶς γέγονας τυφλός; Ὁ δὲ ἀπεκρίθη· Ὁντως ἐγὼ λέγω ὑμῖν· ὅταν ἦμην νεώτερος, ἐμίσησα τὸν κάματον πάν· γέγονα δὲ καὶ δούλος. Οὐκ ἔχων οὖν πῶθεν φάγω λοιπὸν, ἐκλεπτον. Ἐν μίᾳ οὖν τῶν ἡμερῶν μετὰ τὸ ποιῆσαι με πολλὰ κακά, ἰσάμην οὖν ἐπὶ τὴν ἀγοράν, καὶ θεωρῶ νεκρὸν ἐξοδίζομενον καλῶς φοροῦντα. Ἀκολουθῶ οὖν ὀπίσω τοῦ ἐξοδίου, ἵνα θεωρήσω ποῦ μέλλουσιν αὐτὸν θάπτειν. Οἱ δὲ ἦλθον ὀπίσω τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ ἔβηκαν αὐτὸν εἰς μνημεῖον, καὶ ἀπῆλθον. Ἐγὼ δὲ ὡς εἶδον ἀπελθόντας αὐτοὺς, εἰσῆλθον εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ ἀπέδυσσα αὐτὸν εἰς τὴν ἐφόρει, ἰδὼς αὐτὸν ἐν μόνον ὀθωνίον. Ὡς οὖν ἐμελλὸν ἐξερχεσθαι ἐκ τοῦ μνημείου, λαβὼν πολλὰ C πάν· ἡ κακὴ μου πράξις λέγει μοι· Ἀδὲ καὶ τὸ ὀθωνίον αὐτοῦ, ὅτι πιθανόν ἐστιν. Ὑπέστρεψα οὖν ὁ δεσπότης ἐγὼ. Καὶ ὡς ἀπέδυσον αὐτὸν τὸ ὀθωνίον, ἵνα γυμνὸν αὐτὸν ἰδῶν, ἀνακῆται ὁ νεκρὸς ἐμπροσθεν μου, καὶ ἐκτείνας τὰς δύο χεῖρας αὐτοῦ ἐπ' ἐμὲ, τοῖς δακτύλοις αὐτοῦ ἐξέσεν μου τὴν ὄψιν, καὶ ἐξέβαλεν τοὺς δύο μου ὀφθαλμούς. Τότε ἐγὼ ὁ ἄθλιος ἰδὼς πάντα, μετὰ θλίψεως πολλῆς καὶ κινδύνου, ἐξῆλθον ἐκ τοῦ μνημείου. Ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν κατὰ πῶς γέγονα τυφλός. Ταῦτα ἀκουσάντων ἡμῶν, νεύει μοι ὁ κύριος Σωφρόνιος. Καὶ ἀνεχωρήσαμεν ἐξ αὐτῶν. Καὶ λέγει μοι· Ὁντως σοὶ, κύριε ἀδελφὲ, μὴ πράξωμεν σήμερον. Μεγάλως γὰρ ὠφελήθημεν. Ὁφεληθέντες οὖν γεγραφέαμεν, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀκούοντες ταῦτα ὠφελήθητε. Ἀληθῶς γὰρ, ὅτι διηγήματος τοῦτου ἡμεῖς αὐτῆκοι παρὰ τοῦ πεπον-

CAPUT LXXVIII.

Stupendum miraculum puellæ mortuæ, quæ exspoliatorem detinuit, nec eum relaxare voluit, donec is promitteret se monachum futurum.

Aliud autem huic simile abbas Joannes, monasterii Gigantum Pater, cum Theopolim venisset, narravit nobis, dicens: Ante modicum temporis venit ad me adolescens quidam, et ait mihi: Amore Dei suscipe me, volo enim penitere. Dicebat autem hoc cum multis lacrymis et singultibus. Ego autem cum illum cernerem valde contritum, et cum magna mœstitia, dixi illi: Dic mihi causam tantæ compunctionis, neque me celas quidquam; potens est culm

Ἱωάννης, ὁ τῆς μονῆς τῶν Γιγάντων ἡγούμενος, παραγενομένοις ἡμῖν ἐν Θεοῦ τῇ πόλει πρὸς αὐτὸν διηγήσατο ἑτερόν τι τοιοῦτον, ὅτι πρὸ ὀλίγου χρόνου ἦλθε πρὸς με νεώτερός τις λέγων μοι· Διὰ τὸν Θεὸν δέξαι με· θέλω γὰρ μετανοῆσαι. Ἐλεγε δὲ τοῦτο μετὰ τῶν πολλῶν δακρύων. Ἐγὼ δὲ, ὡς εἶδον αὐτὸν πάν· συντετριμμένον, καὶ ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ ὑπάρχοντα, λέγω αὐτῷ· Εἰπέ μοι, πῶθεν εἰς τοσαύτην ἡλῆες κατάνειν. Ὁ δὲ λέγει

μοι· "Ὁντως σοι, κύριε ἀββᾶ, πολλὸν ἁμαρτωλὸς εἰμι. Ἐγὼ δὲ λέγω αὐτῷ πάλιν· Πιστεύει μοι, τέκνον, ὅτι ὥσπερ πολλὰ ἐστὶ καὶ διάφορα τὰ ἁμαρτήματα, οὕτως πολλὰ ἐστὶ καὶ τὰ ἰάματα. Ἄλλ' εἰ θέλεις λατρεῖας τυχεῖν, εἰπέ μοι εἰς ἀλήθειαν τὰς πράξεις σου, ὅπως καὶ γὰρ ταύταις ἀρμυζόντα προσάγω τὰ ἐπιτίμια. Ἄλλως γὰρ θεραπεύεται ὁ πόρνος, καὶ ἑτέρως ὁ φονεὺς, καὶ ἄλλως ὁ φαρμακὸς· καὶ ἕτερον τὸ τοῦ πλεονέκτου βοήθημα. Ὁ δὲ μέγα στενάξας καὶ τύφας τὸ ἑαυτοῦ στήθος, συνεσχέθη τοῖς δάκρυσι καὶ τοῖς στεναγμοῖς· καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ταραχῆς τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐδὲ φωνὴν ἐλευθέραν ἀφίναί ἠδύνατο. Ἐγὼ δὲ ὡς εἶδον αὐτὸν οὕτως εἰς ἀμνηστίαν καὶ ἀπορρήτον λύπην ἐκπεπνευμένα, καὶ μὴδ' ὅπως δυνάμενον τὴν ἰδίαν συμφορὰν ἐξαγγεῖλαι, λέγω αὐτῷ· Τέκνον, ἀκούσον μου καὶ θύσας μικρὸν τὸν ἑαυτοῦ λογισμὸν, καὶ εἰπὲ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἔχει Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν παρασχεῖν σοι τὴν ἑαυτοῦ βοήθειαν. Ὁ γὰρ διὰ τὴν ἁπλότητα αὐτοῦ φιλάνθρωπον καὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς οἰκτιροῦν, πάντα διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν παθὼν, καὶ τελώναις μὲν συναλισθεῖς, πόρνην δὲ μὴ ἀποστραφείς, καὶ ληστὴν προσδεχάμενος, καὶ φίλος χρηματίας ἁμαρτωλῶν, ὑπερὸν καὶ σταυρὸν προσεδέξατο, καὶ οἱ προσδέχεται, μετανοοῦντα καὶ ἐπιστρέφοντα, ταῖς ἰδίαις αὐτοῦ χερσίν, ἀγαλλόμενος. Οὐδὲ γὰρ βούλεται τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν.

peccatorum appellatus est (*Matth. ix; Luc. vii; Luc. xxi; Matth. xi*), ipse, fili, te quoque poenitentem conversumque suis manibus suscipiet gaudens. Non enim vivit mortem peccatoris, sed ut convertatur, et vivat (*Ezech. xvii, xxiii*).

Τότε θυσάμενος ἑαυτὸν καὶ μικρὸν ἐπισχὼν τῶν δακρύων, λέγει μοι· Ἐγὼ, κύριε ἀββᾶ, ὁ πάσης ἁμαρτίας πεπληρωμένος, ἀνάξιός σου καὶ τῆς γῆς, πρὸ δύο τούτων ἡμερῶν ἀκούω, ὅτι τινὲς τῶν πρώτων τῆς πόλεως ταύτης, θυγάτηρ παρθενοῦσα ἐτελευτήσας, καὶ ἐτάφη μετὰ πολλῶν τῶν ἱματίων εἰς ἓν μνημεῖον ἔξω τῆς πόλεως. Ὅπερ ἀκούσας, ἐκ συνηθείας ὣν τῆς ἀθεμίτου πράξεως ταύτης, ἀπερχομαι νυκτὸς εἰς τὸ μνημεῖον, ἠρξάμην ἀποδοῖν αὐτὴν· καὶ ἐξέθυσά αὐτὴν πάντα ὅσα ἐφόρει· μὴδὲ τοῦ ἐνδοτέρου αὐτῆς χιτωνίσκου φεισάμενος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ στερήσας αὐτὴν, καὶ γυμνὴν αὐτὴν ποιήσας ὡς ἐγεννήθη. Μέλλοντός μου λοιπὸν τοῦ τάφου ἐξελεῖν, ἀνακάθηται ἐκείνῃ ἐμπροσθέν μου, καὶ ἐκτείνασα τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς χεῖρα, ἐκράτησεν τῆς δεξιᾶς μου χεῖρς, καὶ λέγει μοι· Ἀπλῶς, ἀνθρώπε, οὕτως ἔδει εἶ με γυμνώσαι· Οὐκ ἐφοβήθη τὸν Θεόν· Ἄρα οὐ δέδοικας τὸ κρίμα τῆς μελλούσης ἀναποδόσεως; Ἄρα οὐδὲ ὡς νεκρὰν με ὥφειλες οἰκτεῖραι; Ἄρα οὐδὲ τὴν κοινὴν ἡδέσθης φύσιν; Ἀλλὰ Χριστιανὸς ὢν, οὕτως γυμνὴν με ἐκρίνας παραστήναι τῷ Χριστῷ, μὴδὲ τὴν φύσιν αἰδεσθεῖς; Ἄρα οὐκ αὐτὴ ἡ φύσις σε ἔτεκεν; Ἄρα οὐ τὴν ἰδίαν ὕβρις μητέρα σὺν ἐμοί; Ποῶν ἔχεις, ἄθλιε, τῶν ἀνθρώπων ἀπολογίαν δοῦναι ὑπὲρ ἐμοῦ ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ; Ὅτι ζώσης μου ξένος ἄνθρωπος οὐκ εἶδεν τὸ πρόσωπόν μου, καὶ οὐ μετὰ θάνατον καὶ ταφήν ἐγύμνωσάς με, καὶ γυμνὸν

Deus adjuvare te. Et ait mihi: Vere, domine abba, magnus peccator sum. Ad quem ego rursus: Cede mihi, sicut multa et varia sunt vulnera, ita plurima quoque sunt varia medicamenta. Sed tu si curari vis, dic mihi in veritate opera tua, ut ego congrua illis admoveam epitimia (19). Alter enim curatur fornicator, aliter homicida; alii quae est avari remedium, alia mendacis medicina; atque alio iracundus, alio fur, alio adulter medicamine sanatur. Et ne tibi plurima vitia enumerem, quemadmodum in corporalibus infirmitatibus variis varia quoque remedia adhiberi conspiciamus, ita et animae vitis, quae plurima sunt, medicina quoque vario succurrit. Ille autem altius ingemiscens, et pectus suum perturbans lacrymis ac singultibus confundebatur, et per nimiam perturbationem et morborum animo deficiebat, neque vocem liberam emitere valebat. Ego vero ut illum animadverti ad desperationem tristitiamque intolerabilem lapsum, et neque quid passus esset, neque quid egisset mali, neque calamitatem suam enuntiare valentem, aio ad illum: Fili, audi me, et aliquantulum vim fac cogitationi tuae, et nuntiā mihi quid a te factum sit; potest enim Dominus noster praeberē tibi auxilium suum. Nam qui propter ineffabilem clementiam suam, et immensas miserationes omnia pro salute nostra passus est, quique cum publicanis conversatus est, et meretricem ad se venientem non repulit, latronemque suscepit, et amicum

Tunc ille vim sibi faciens, et a singultibus et lacrymis modicum temperans, ait mihi: Ego, domine mi abba, plenus omni scelere, et nec caelo dignus nec terra, cum ante hoc bideum audissem, divitis cuiusdam ex primariis civilis huius illam virginem esse defunctam, et cum multis ac pretiosis vestibus sepultam in uno extra civitatem monumento, ex consuetudine pessimi istius operis, abii noctu ad tumulum, ingressusque coepi exspoliare illam. Et cum omnibus jam ipsam exuisssem, quibus erat induta, nec interuē quidem ipsius parcens, sed eam quoque illi auferens, nudamque ipsam, ut nata fuerat, relinquens, e sepulcro egredi volebam. Tunc illa resedit coram me, sinistramque manum suam extendens, apprehendit dexteram meam, et ait ad me: Nequissime hominum, itane decuit te nudare me? an tu non times Deum, neque metuis damnationem ultimam retributionis? nonne vel saltem mortuum misereri debuisti? Sed Christianus existens, ita me nudam assistere Christo honestum fore iudicasti? neque sexum muliebrem reveritus es? nonne hic sexus te peperit; nonne matrem quoque tuam hac in me injuria violasti? Quam, infelicissime hominum, rationem redditurus es Christo de scelere in me perpetrato ante ipsius tribunal tremendum, quod vivente me nullus extraneus unquam vidit faciem meam, et tu post mortem et sepulturam denudasti me, et nudum aspexisti corpus meum? Vae humanæ miseriae,

ad quam infelicitatem devoluta est? Quo corde, homo, quibus manibus (20) accedens, sumis sanctum et pretiosum corpus Domini nostri Jesu Christi?

Ego autem, ut ista consexi et audivi, pavore et formidine totus comprehensus, tremens ac metuens, vix aio ad illam: Dimitte me, et istud ultra non faciam. Quæ ait: Profecto non ita erit. Tu enim ut voluisti, huc intrasti; sed non ita ut volueris, hinc egredieris. Nam sepulcrum istud commune erit ambobus. Neque putes te confestim moriturum, sed cum hic plures dies cruciatus fueris, malam male animam perditus reddes. Ego autem orabam illam cum lacrymis, ut dimitteret me, inultum illam per omnipotentem Dominum adjurans, spondensque, et juramento confirmandis, me iniquum istud ac nefarium opus ultra non facturum. Tandem post multas preces et lacrymas, crebrosque meos singultus, respondens illa dixit mihi: Si vis vivere et ab hac necessitate liberari, promitte mihi, quia si te dimiserò, non solum ab his nefariis et profanis actibus tuis recedes, sed statim perges, et sæculo renuntians efficeris monachus, agesque pœnitentiam pro his quæ male gessisti, serviens Christo. Ego autem juravi ei, dicens: Per Deum, qui suscepturus est animam, non solum quæ dixisti faciam, sed ab hodierna die non ingrediar in domum meam; sed hinc abiens, in monasterium proficiscar. Tunc ait puella ad me: Indue me, sicut invenisti prius indutam. Cum vero illam induissem, rursum se collocans, mortua est. Hæc ego cum ab adolescente audissem, refovens eum ac erigens verbis, et provocans ad pœnitentiam et continentiam, totondi illum, indutumque monasticum habui inclusi in spelunca in monte, magnifice gratias Deo agentem, certantemque viriliter pro anima sua.

Ἀθέατω τὸ ἔμην σῶμα. Ἀβάλε τῇ ἀνθρωπότητι, εἰς ποίαν τλαιτωρίαν κατήνησεν! Ποία, καρπία ἡ ποίαις χερσὶν προσερχόμενος μεταλαμβάνεις τοῦ παναγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ;

Ἐγὼ ταῦτα ἀκούσας, καὶ ἰδὼν, δειλιάσας καὶ ἔμφοδος γενόμενος μάλις τρέμων, λέγω αὐτῇ, Ἀπόλυσόν με, καὶ οὐκ ἐτι ποιῶ αὐτό. Ἡ δὲ λέγει μοι, Ὅντως ὡς ἠθέλησας ἦλθες· ὡς θέλεις ἐνθεν οὐκ ἐξέρχῃ· ἀλλ' ὁ τάφος ἀμφοτέροις κοινὸς γενήσεται. Καὶ μὴ νομίσης, ὅτι παραχρῆμα ἔχεις ἀποθανεῖν, ἀλλ' ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας βασανιζόμενος κακῶς τὴν ψυχὴν σου ἀποδώσεις. Ἐγὼ δὲ παρεκάλουν αὐτὴν μετὰ δακρύων ἀπολύσαι με, πολλὰ ἐξομνύμενον κατὰ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ, ὡς οὐκ ἐτι ποιήσω τὴν ἀθέμιτον καὶ παράνομον ταύτην πράξιν· τότε μετὰ τὰ πολλὰ παρακαλεῖσαι με αὐτὴν, καὶ πολλὰ δάκρυα καταγαγεῖν, ἀποκριθεῖσα λέγει μοι· Ἐάν θέλῃς ζῆν, καὶ ῥυθῆναι τῆς ἀνάγκης ταύτης, δός μοι λόγον, ὅτι ἐάν ἀπολύσω σε, οὐ μόνον ἐκ τούτων ἀφίστασαι τῶν μυσαρίων καὶ βεβήλων πράξεων, ἀλλ' εὐθέως καὶ παραχρῆμα ὑπάγεις, καὶ ἀποτάσῃ, καὶ γίνῃ μοναχὸς καὶ μετανοεῖς ὑπὲρ ὧν ἔπραξας, καὶ δουλεύσεις τῷ Χριστῷ. Ἐγὼ δὲ ὡμῶς αὐτῇ λέγων, ὅτι Οὐ μόνον ὅσα μοι εἶπες, ποιήσω, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας οὐκ εἰσέλθω εἰς τὸν οἶκόν μου, ἀλλ' εἰς μοναστήριον ἐντεῦθεν ἀπέρχομαι. Τότε λέγει μοι ἡ κόρη· Ἐνδυσόν με ὡς εὗρες με· καὶ κηδεύσαντός μου αὐτὴν, πάλιν ἀναπεσούσα ἀπέθανεν. Εὐθέως οὖν ἐγὼ ὁ ἀθλιός καὶ ἁμαρτωλὸς ἐξελθὼν ἐκ τοῦ μνημείου, ἦλθον ἐνταῦθα. Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ παρὰ τοῦ νεωτέρου, καὶ ἐπαλείψας αὐτὸν τοῖς περὶ μετανοίας καὶ ἐγκρατείας λόγοις, μετὰ χρόνον ἐκοῦρευσά αὐτόν· καὶ ἐνδύσας αὐτὸν τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἐνέκλεισα αὐτόν ἐν σπηλαίῳ εἰς τὸ ὅρος ἐνδον τῆς πόλεως, μεγάλως εὐχαριστηοῦντα τῷ Θεῷ, καὶ ἀγωνιζόμενον ὑπὲρ τῆς ἐαυτοῦ ψυχῆς.

CAPUT LXXIX.

Maximum et stupendum miraculum sacratissimæ Eucharistiæ sub Dionysio Seleuciæ episcopo.

Cum venissemus Seleuciam, convenimus abbatem Theodorum episcopum ejusdem civitatis. Ille autem narravit nobis, dicens: Sub sanctæ memoriæ Dionysio hujus civitatis episcopo, prædecessore meo, tale quiddam contigit. Vir quidam erat in hac civitate negotiator valde religiosus et dives, sed hæreticus; erat enim de Severi sectatoribus. Habebat autem servum fidelem quendam, sanctæ et apostolicæ Ecclesiæ communicantem. Hic secundum provincie consuetudinem, die sancto Cœnæ Dominicæ sumptam communionem involvit in linteo mundissimo, et in armario reposuit. Contigit autem, ut post sanctum Pascha vir ille fidelis mitteretur Constantinopolim, negotii ejusdæ gratia, dimissa per oblivionem sancta communione in armario; dedit autem ejus clavem domino suo. Quadam vero die aperiens armarium dominus, invenit linteolum, involutasque in eo sanctas particulas communionis. Contristatus est autem in hoc, et hæsitabat, quid-

Παραγενόμενοι εἰς Σελεύκειαν τὴν πρὸς Ἀντιόχειαν, συνενέχομεν τῷ ἀββῇ Θεοδώρῳ ἐπισκόπῳ τῆς αὐτῆς Σελευκίαις πόλεως· καὶ διηγήσατο ἡμῖν, λέγων, ὅτι Γέγονεν ἐπὶ τοῦ μακαρίου Διονυσίου τοῦ πρὸ ἐμοῦ ἐπισκόπου ταύτης τῆς πόλεως, τι τοιοῦτον· Ἦν τις ἀνὴρ πραγματευτὴς ἐνταῦθα, πάννυλος καὶ πλούσιος· ἦν δὲ αἰρετικὸς τῶν Σεβήρου δογμάτων, ἔχων δὲ πιστικὸν κοινωνοῦντα τῇ ἀγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ. Οὗτος ὁ πιστικὸς κατὰ τὸ ἔθος τῆς χώρας ἔλαβεν κοινωνίαν τῇ ἀγίᾳ πέμπτῃ. Καὶ βαλὼν αὐτὴν ἐν μουσικῷ ἀπέθετο ἐν τῷ ἰδίῳ ἀρμαρίῳ. Συνέβη δὲ μετὰ τὸ ἅγιον Πάσχα τὸν πιστικὸν πεμφθῆναι ἐν Κωνσταντινουπόλει διὰ πραγματείας, ἔασσαντα κατὰ λήθην τὰς ἀγίας κοινωνίας ἐν τῷ ἀρμαρίῳ αὐτοῦ. Δίδωκεν δὲ τὸ κλειδίον τοῦ ἀρμαρίου τῷ αὐθέντῃ. Ἐν μιᾷ οὖν ἀνοίξας τὸ ἀρμάριον ὁ αὐθέντης εὗρεν τὸ μουσικίον ἔχον τὰς ἀγίας κοινωνίας. Ἐλυπήθη δὲ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἠπορήθη τί ποιήσει αὐτάς. Οὐδὲ γὰρ μεταλαβεῖν

ἐξ αὐτῶν ἡνέχετο, διὰ τὸ αὐτὰς μὲν εἶναι τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, αὐτὸν δὲ τῆς Σεβήρου αἵρέσεως. Καὶ τότε μὲν ἔασαν αὐτὰς ἐν τῷ ἀρμαρίῳ, λογιζάμενος, ὅτι κατέρχεται ὁ πιστικὸς, καὶ μεταλαμβάνει αὐτάς. Ὡς δὲ ἐφθασεν ἡ ἁγία ἡμέρα τῆς μεγάλης πέμπτης, τοῦ πιστικοῦ μὴ καταλθόντος, ἡδουλήθη αὐτάς ὁ αὐθέντης καῦσαι, ἵνα μὴ πάλιν μείνωσιν εἰς δευτέρον ἐνιαυτὸν, καὶ ἀνοίξας τὸ ἀρμαρίον θεωρεῖ, ὅτι ὅλαι ἁγίαι μερίδες ἄσταχυν ἐβλάστησαν. Φόβῳ δὲ πολλῷ καὶ τρόμῳ ληφθεὶς ἐπὶ τῷ καινῷ καὶ παραδόξῳ θεάματι, λαβὼν τὰς ἁγίας μερίδας σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, κράζων τὸ Κύριε, ἐλέησον, δρομαίως ἐπεχώραει ἐπὶ τὴν ἁγίαν ἐκκλησίαν πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Διονύσιον τὸν ἐπίσκοπον. Τοῦτο δὲ τὸ μέγα καὶ φοβερὸν, τὸ ὑπὲρ πάντα λόγον, καὶ πάντα νοῦν καὶ πᾶσαν ἐνθυμήσιν θαῦμα, οὐχ οἱ δύο, οἱ τρεῖς ἐθεάσαντο, οὐδὲ ὄλγοι καὶ εὐαριθμητοὶ μόνον, ἀλλὰ ὅλη ἡ ἐκκλησία, πολῖται, καὶ ἐγγύριοι, αὐτόχθονες, ἐπιγενομένοι, ὅσοι τὴν ἡπείρον ὀδεύουσιν, καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν πλεύουσιν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, γέροντες καὶ ἀφῆλικες, νέοι καὶ πρεσβύτεροι, δεσπόται καὶ οἰκέται, πλούσιοι καὶ πένητες, ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, σοφοὶ καὶ ἰδιῶται, οἱ ἐν κλήρῳ, οἱ ἐν πρηνείᾳ, οἱ ἐν ἀσκήσει, οἱ ἐν χρείᾳ, οἱ ἐν σεμνῷ γάμῳ, οἱ ἐν ἐξουσίαις, οἱ ἐν δυναστείαις. Καὶ οἱ μὲν, Κύριε, ἐλέησον, ἰδὼν, ἄλλοι δὲ ἄλλως ἠνύμουν. Πάντες δὲ τῷ Θεῷ εὐχαρίστουν ἐπὶ ταῖς ἀνεκδιηγήτοις καὶ παραδόξοις αὐτοῦ θαυματουργίαις. Πολλοὶ δὲ ἐκ τούτου τοῦ θαύματος πιστεύσαντες προσῆλθον τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

CAPUT LXXX.

De fonte concesso a Deo fratribus monasterii in Scopulo ad orationes abbatis eorum Theodosii.

Παρεβάλομεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἀδδᾶ Θεοδοσίου εἰς τὸν Σκόπελον. Ὅρος δὲ ἐστὶ μεταξὺ Σελευκίας τῆς ἡπείρου, καὶ Ῥόσου τῆς Κιλικίας· καὶ οἱ Πατέρες τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου ἀνήγαγον ἡμᾶς ἐπ' αὐτὸν τοῦ μοναστηρίου, ὡς ἀπὸ σαγιττοβόλου ἐνός. Καὶ ὑπέδειξαν ἡμῖν, λέγοντες, ὅτι τὴν πηγὴν ταύτην πάνυ οὖσαν καλὴν καὶ μεγάλην ἐκ Θεοῦ ἔχομεν· καὶ φασιν. Οὐκ ἐστὶ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ θεοδώρητος ἡμῖν ἐστίν. Πολλὰ γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν καὶ μέγας Θεοδόσιος ἐνήστευσεν, καὶ δάκρυα ἐξέχεεν μετὰ πολλῶν γονυκλισιῶν, ἵνα ὁ Θεὸς παράσχῃ ἡμῖν τὴν ἀπολαυσιν τοῦ ὕδατος τούτου· ὅτι πρῶτον, ἐκ τοῦ χειμάρρου ἐγέμιζον οἱ Πατέρες ἡμῶν. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν ἀεὶ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν, παρέσχεν ἡμῖν τὴν εὐλογίαν τοῦ ὕδατος διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ Πατρὸς ἡμῶν. Πρὸ δύο ὧν ἔτων τινες τῶν ἀδελφῶν ᾤκησαν τὸν ἡγούμενον, ἵνα λουτρὶν κτίσωσιν ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Ὁ δὲ ἀδδᾶς ἡμῶν ἐδυσχεραίνειν ἐπὶ τούτῳ· πλὴν παρέχωρησεν συγκαταβάς τῇ ἀσθενείᾳ τῶν ἀδελφῶν. Καὶ ὅτι κτίσεται τὸ λουτρὸν, καὶ ἔλουσεν ἅπας μόνον, καὶ παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ τοιαύτη καὶ τηλικαύτη θεοδώρητος πηγὴ. Καὶ ἐπ' ἀληθείας ὁμῖν λέγομεν, πολλὰ ἐνηστεύσαμεν, καὶ πολλὰς δεήσεις ἐποίησαμεν μετὰ πολλῶν δακρύων· καὶ οὐκ ἐξῆλθεν τὸ ὕδωρ τῆς πηγῆς. Ἐποίησαν οὖν ἐνιαυτὸν μὴ ἐξερχόμενος.

A nam de illis faceret, nam ex ipsis communicare nolebat, eo quod essent sanctæ catholicæ Ecclesiæ, ipse vero Severianæ hæresis. Et tunc quidem dimisit eas in armario, ut erant, cogitans quia rediturus esset servus, et sumpturus eas. Cum autem venisset Coena Domini, neque servus ille fidelis rediisset, voluit eas dominus ipsius comburere, ne rursus ei in secundum annum servarentur. Apertoque armario, vidit omnes sanctas particulas culmos et spicas germinasse. Unde ingenti timore ac tremore comprehensus in novo admirandoque spectaculo, sumens sanctas particulas, et cum omni domo sua clamans Kyrie eleison, cucurrit ad sanctam ecclesiam, ad sacrosanctum et venerabilem Dionysium episcopum. Hoc autem magnum et terribile, et omnem rationem, omnemque mentem, et omnem cogitationem excedens miraculum, non unus, aut duo, aut tres, vel pauci aliqui viderunt, sed omnis ecclesia, civesque et rustici, indigenæ et hospites, quique continentem ambulant, et qui mare navigant, viri et mulieres, senes et impuberes, juvenes et seniores, domini et servi, divites et pauperes, principes et subditi, sapientes et simplices, virgines et monachi, viduæ ac nuptæ, qui in potestate sunt constituti, et qui illorum reguntur imperio. Et illi quidem clamabant Kyrie eleison, ceteri autem aliter Deum laudabant, omnes vero pariter Deo gratias agebant pro ineffabilibus ejus mirabilibus. Plurimi igitur ex hoc miraculo credentes adjecti sunt sanctæ catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ.

Pervenimus ad monasterium abbatís Theodosii in Scopulo. Est autem mons inter Seleuciam et Rosum Ciliciæ, patresque loci illius duxerunt nos supra monasterium, quantum est jactus agittæ, et ostenderunt nobis fontem magnum valde ac speciosum, dixeruntque nobis: Fons iste, fratres, naturalis non est, sed nobis divinitus indultus est; sanctus enim pater noster Theodosius multum jejunavit, multumque lacrymarum fudit, ac multis orationibus et genuflexionibus obtinuit, ut Deus nobis aqua istius solatium et usum præstare dignaretur. Ante enim ex torrente Patres nostri aquam hauriebant; sed Deus, qui facit voluntatem timentium se (Psal. cxliv), sua infinita bonitate præstitit nobis aqua istius benedictionem per orationes sancti Patris nostri. Verum ante hoc biennium quidam ex fratribus petierunt a Patre monasterii, ut lavaeum ædificarent in monasterio. Abbas autem graviter id quidem ferebat, cessit tamen, fratrum infirmitati condescendens. Ædificatum est igitur lavaeum in monasterio, semelque tantummodo lavatum est in eo, cum statim exsiccatus est talis tantusque a Deo nobis præstitus fons. Et in veritate vobis dicimus, Christiani, multum jejunavimus, multum oravimus, multas genuflexiones egimus, ut aquam reciperemus, nihilque profecimus. Annus ergo integer sine aqua fontis impletus est,

eramusque in magna tribulatione. Statim vero ut A
Pater noster bonus et mitis destruxit lavacrum,
Deus aquam iterum reddidit nobis.

καὶ ἐν πολλῇ θλίψει ὑπῆρχομεν. Ὡς οὖν ὁ Πατήρ
ἡμῶν ἐστρεψεν τὸ λευτῆρον, εὐθέως ὁ Θεὸς πάλιν τὸ
ὕδωρ ἡμῖν ἔδωκεν.

CAPUT LXXXI.

De puteo aqua impleto, submissa imagine ejusdem abbatis Theodosii.

Narraverunt nobis Patres ipsi et istud, dicentes :
Mulier quædam fidelis in partibus Apameæ his diebus
puteum fodit; cumque plura expendisset, ingentes-
que labores tol-rasset, et effosso puteo in magnam
altitudinem, aquam non invenisset, in mœrore et
afflictione multa erat, et propter laborem et
propter impensas. Apparuit autem ei sic afflicte
mulier quædam in somnis, dicens : Mitte in
Scopulum, et adduci tibi fac imaginem abbatis
Theodosii, et per ipsum tibi Deus aquam præstabit.
Mulier autem protinus duos homines misit ex suis,
acceptique imaginem sancti. Quam cum in puteum
submisisset, statim aqua manavit, ita ut dimidium
putei impleretur. Tulerunt autem nobis ex eadem
aqua, et bibimus, et glorificavimus Deum.

Διηγῆσαντο ἡμῖν οἱ αὐτοὶ Πατέρες καὶ τοῦτο, λέ-
γοντες, ὅτι Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις γυνή τις φιλό-
χριστος εἰς τὰ μέρη Ἀπαμείας φρέαρ ὥρυεν·
καὶ πάμπολλα δαπανήσασα, καὶ βάθος πολὺ καταλ-
θοῦσα, οὐκ εὗρεν ὕδωρ· καὶ ἐν πολλῇ ἀθυμίᾳ ὑπῆρ-
χεν, καὶ διὰ τὸν κόπον καὶ διὰ τὰς δαπάνας. Ἐν
μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν θεωρεῖ ἡ γυνὴ τινα αὐτῇ λέ-
γοντα· Πέμψον καὶ φέρε τὸ ὁμοῖωμα τοῦ ἀββᾶ
Θεοδοσίου τοῦ εἰς τὸν σκόπελον, καὶ τὸ ὕδωρ δι'
αὐτοῦ ὁ Θεὸς παρέξει σοι. Ἡ δὲ γυνὴ εὐθέως πέμ-
ψασα δύο ἀνθρώπους, ἔλαβεν τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου,
καὶ ἐχάλασεν αὐτὴν εἰς τὸ φρέαρ. Καὶ εὐθέως καὶ
παραχρῆμα ἐξηλθεν τὸ ὕδωρ· ὥστε τὸ ἡμῖς τοῦ
λάκκου πληρωθῆναι. Ἐφερον οὖν ἡμῖν οἱ διασώ-
σαντες τὴν εἰκόνα ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπίομεν, καὶ
ἐδοξάζομεν πάντες τὸν Θεόν.

CAPUT LXXXII.

Vita Joannis senis monasterii Scopuli.

Joannem quemdam senem in eodem monasterio
vidimus, de quo dicebant nobis ejusdem loci Patres :
Vere, Christiani, magnus est senex, dæmonibusque
terribilis. Quicunque enim huc venerit vexatus ab
immundo spiritu, curat eum continuo senior.

Ἰωάννην ἐνόματι γέροντα ἐθεασάμεθα ἐν τῷ αὐ-
τῷ μοναστηρίῳ. Ἐλεγον δὲ ἡμῖν οἱ Πατέρες τοῦ αὐ-
τοῦ τόπου περὶ αὐτοῦ, ὅτι Ὀντως, Χριστιανοί,
μέγας ἐστίν, καὶ φοβερὸς ὑπάρχει τοῖς δαίμοσιν.
Οἷος γὰρ ἔλθῃ ὁδε ἐνοχλούμενος ὑπὸ πνεύματος
ἀκαθάρτου, παρέχει αὐτῷ τὴν ἰασιν.

CAPUT LXXXIII.

De eodem.

Dicebant nobis et hoc de illo ipsius loci Patres, C
quod ad vigesimum quartum milliarium monasterii
emporium est, quod Exile promontorium dicitur. In
eo emporio nauclerus quidam, constructa navi tri-
ginta millium modiorum, volens eam in mare dedu-
cere, duas hebdomadas cum operariis plurimis egit
(habebat autem quotidie trecentos operarios), nec
potuit illam de loco suo movere, aut in mare dedu-
cere. Fuerat enim a pessimis hominibus incantata
navis. Erat igitur in magna tribulatione et angustia
dominus navis, et quid ageret, omnino ignorabat.
Per dispensationem autem Dei abiit senex ad paries
illas. Nauclerus autem, conspecto sene, agnoscens-
que sanctorum virum, ait illi : Ora, domine abba, pro
navi ista, per artes enim magicas in mare descen-
dere non potest. Dicit ei senior : Vade, fac ut cibum
sumam, et Deus juvabit te. Hoc autem dixit senex,
ut nauclerus abiret domum. Cum vero ille abiisset,
accessit senex solus ad navem, et tertio se in terram
prosternens, et orans Deum, tertio signavit navim
signo sanctæ crucis in nomine Domini nostri Jesu
Christi. Veniens deinde senex in domum naucleri,
dixit illi : Vade ad navem tuam, et deduc illam in
mare. Nauclerus autem credens verbis senis, abiit
cum paucis, illisque trahentibus, mox in mare dedu-
cta est navis.

Ἐλεγον δὲ ἡμῖν οἱ τοῦ αὐτοῦ τόπου Πατέρες καὶ
τοῦτο περὶ αὐτοῦ, ὅτι Ὡς ἀπὸ κ' μιλίων τοῦ μονα-
στηρίου ἐμπορίον ἐστίν, λεπτὴ Ἀκρὰ λεγόμενον.
Ἐν τούτῳ τῷ ἐμπορίῳ, ναυκλῆρος τις ἔχων πλοῖον
μοριάδων τριῶν ἡμῖς, καὶ θέλων αὐτὸ καθελκύσαι
εἰς θάλασσαν, ἐποίησεν δύο ἑβδομάδας μετὰ πολλῶν
ἐργατῶν· ἔλεγεν δὲ ὅτι τριακοσίους ἐργάτας εἶχεν
εἰς τὴν ἡμέραν· καὶ οὐκ ἤδυνήθη χαλάσαι τὸ πλοῖον
εἰς τὴν θάλασσαν, οὐδὲ κινῆσαι αὐτὸ ἐκ τοῦ τόπου
αὐτοῦ. Ἦν γὰρ ἀπὸ ἀνδρῶν κακοῦργων τὸ πλοῖον.
Ἐν πολλῇ οὖν ἀθυμίᾳ ἦν ὁ κύριος τοῦ πλοίου καὶ
θλίψει, καὶ τί ποιῆσαι οὐκ εἶχεν. Κατ' οἰκονομίαν
δὲ Θεοῦ ἀπῆλθεν ὁ γέροντος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Θεω-
ρήσας οὖν ὁ ναυκλῆρος τὸν γέροντα, καὶ πείραν
ἔχων αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· Κύριε ἀββᾶ, εὖξαι τῷ πλοίῳ,
ὅτι ἀπὸ μαγίας οὐ κατέρχεται εἰς τὴν θάλασσαν.
Λέγει ὁ γέροντος τῷ ναυκλήρῳ· Ὑπάγε, ποίησόν μοι
ἵνα μεταλάβω τροφῆς, καὶ ὁ Θεὸς ἔχει βοηθῆσαι.
Τοῦτο δὲ εἶπεν ὁ γέροντος, ἵνα ὁ ναυκλῆρος ἀπέλθῃ
εἰς τὸν ἴδιον οἶκον. Ἀπῆλθεν οὖν μόνος ὁ γέροντος εἰς
τὸ πλοῖον· καὶ βάλαι τρεῖς μετανοίας τῷ Θεῷ, καὶ
σφραγίσας τὸ πλοῖον τρίτον τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ
ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
Καὶ ἐλθὼν ὁ γέροντος εἰς τὸν οἶκον τοῦ ναυκλήρου, λέ-
γει αὐτῷ· Ὑπάγε, τὸ πλοῖόν σου κατένεγκε εἰς τὴν
θάλασσαν. Ὁ δὲ ναυκλῆρος πιστεύσας τῷ γέροντι,
ἀπῆλθεν μετ' ὀλίγων πάντων. Καὶ ἐλκυσάντων αὐτῶν, εὐθέως εἰς θάλασσαν εὐρέθη. Καὶ πάντες ἐδόξασαν τὸν
Θεόν.

CAPUT LXXXIV.

Vita et mors anachoretæ ejusdem monasterii servi De..

Οἱ τῆς αὐτῆς μονῆς Πατέρες διηγήσαντο ἡμῖν λέγοντες, ὅτι Ἀναχωρητὴς εἰς τὰ ὄρη ταῦτα ἦν, πάνυ μέγας κατὰ θεὸν, καὶ πολλὰ ἐστὶ ποιήσας βοσκόμενος. Ἐτελεύτησεν δὲ εἰς ἓν μικρὸν σπήλαιον, καὶ οὐκ ἔγνωμεν· ἐνομιζόμεν δὲ ἡμεῖς, ὅτι εἰς ἄλλην ἔρημον ἀπῆλθεν. Τινὰ νύκτα οὖν ἔρχεται κατὰ τοὺς ὕπνους, καὶ φαίνεται τῷ νῦν Πατρί ἡμῶν, τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ ποιμένι ἀδελφῇ Ἰουλιανῷ, λέγων· Ἀδελφε τινάς, καὶ δεῦρο ἔπαρόν με ἐκ τοῦ τόπου ὅπου κεῖμαι, εἰς τὸ ὄρος τὸ λεγόμενον ἡ Ἐλαφος. Λαβὼν οὖν ὁ Πατήρ ἡμῶν τινας, ἀνήλυθεν εἰς τὸ ὄρος ὅπου αὐτὸς εἶπεν. Καὶ πολλὰς ὥρας ζητήσαντες, οὐχ ὑψομεν τὸ λείψανον τοῦ ἀναχωρητοῦ. Ἦν γὰρ διὰ τὸν χρόνον ἡ εἰσόδος τοῦ σπηλαίου σκεπασθεῖσα τῶν ξύλων καὶ τῶν χιόνων. Μὴ εὐρόντων οὖν ἡμῶν, λέγει ὁ ἀδελφῆς, δεῦρο, τέκνα, κατέλθωμεν. Καὶ ἐν τῷ μέλλειν ἡμᾶς κατέρχεσθαι, ἰδοὺ ἑξαφός ἐλθοῦσα καὶ σταθεῖσα ἀπὸ μικροῦ ἡμῶν, ἤρξατο τοῖς ποσὶν αὐτῆς ὀρύσσειν τὴν γῆν. Ὁ δὲ Πατήρ ἡμῶν θεωρήσας· λέγει ἡμῖν· Πιστεύσατε, τέκνα, ἐκεῖ τέθαιπται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὀρύξαντες εὗρομεν τὸ λείψανον σώον· καὶ ἠνέγκαμεν εἰς τὴν μονὴν, καὶ ἐθάψαμεν αὐτόν.

CAPUT LXXXV.

Quomodo triticum ejusdem monasterii germinaverit propter cessationem consuetæ elemosynæ.

Διηγήσαντο δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο, λέγοντες, ὅτι Συνήθεια ἦν κατὰ μεγάλην ἀγίαν πέμπτην ἔρχεσθαι ἐν ταῦτα τοῖς πτωχοῖς, καὶ τοὺς ὀφθαλοὺς ταύτης τῆς χώρας, καὶ λαμβάνειν αὐτοὺς ἀπὸ ἡμίσεως μοδίου σίτου, ἥτοι καὶ ἀπὸ πέντε εὐλογιῶν καὶ ἀπὸ φαλερῶν ε', καὶ ἀπὸ ξεστίου οἴνου, καὶ ἀπὸ ἡμίσεως ξεστίου μέλιτος. Πρὸ τούτων οὖν τριῶν ἐτῶν γέγονεν πένωσι· τοῦ σίτου, καὶ ἐπιπράσσεται ὁ σίτος εἰς τὴν χώραν ταύτην τοῦ νομίσματος μόδιοι δύο.

Ὡς οὖν ἦλθον αἱ νηστεῖαι, λέγουσιν τινες τῶν Πατέρων τῷ ἡγουμένῳ ἡμῶν, ὅτι Κύριε ἀδελφῆ, ἐπειτὴς μὴ παράσχῃς τὴν κατὰ καιρὸν συνήθειαν τοῖς πτωχοῖς· ἵνα μὴ τοῖς ἀδελφοῖς στενωθῇ τὸ μοναστήριον, ὅτι οἶτος οὐχ εὐρίσκεται. Ὁ δὲ ἀδελφῆς ἤρξατο λέγειν τοῖς ἀδελφοῖς· Μὴ κόψωμεν, τέκνα, τὴν εὐλογίαν τοῦ Πατέρος ἡμῶν. Βλέπετε, ἐντολὴ ἐστὶν τοῦ γέροντος, οὐ συμφέρει ἡμῖν. Ὅντως αὐτὸς ἐστὶν ὁ φρονεῖς. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἔμειναν ἀναγκάζοντες τὸν ἀδελφόν, ὅτι οὐκ ἀπαντᾷ τοῦτο ἡμῖν δοῦναι, οὐδὲ παρέχομεν. Τότε λυπηθεὶς ὁ ἡγούμενος· Ὑπάγετε, εἴ τι θέλετε, ποιήσατε. Κατὰ οὖν συνήθειαν οὐ δέδωκαν τὴν εὐλογίαν τῇ ἀγίᾳ πέμπτῃ, καὶ τῇ ἀγίᾳ παρασκευῇ. Ἀπῆλθεν ὁ κρατῶν τὸ ὄριον, καὶ ἀνοίξας θεωρεῖ ὅτι οὗτος ὁ οἶτος ἐβλάστησεν· καὶ λοιπὸν ἠναγκάσθησαν ρίψαι εἰς θάλασσαν. Τότε ὁ ἀδελφῆς ἤρξατο λέγειν τοῖς ἀδελφοῖς· Ὁ ἀθετῶν τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Πατέρος αὐτοῦ, ταῦτα πάσχει, τοὺς πόνους τῆς παρακοῆς τρυγῆσατε. Πενταχόσιοι μόδιοι εἶχον ἀπελθεῖν, καὶ εἶχομεν καὶ τὸν Πατέρα ἡμῶν Θεοδόσιον θεραπεύσαι διὰ τῆς ὑπακοῆς, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς

A Ejusdem monasterii Patres narraverunt nobis, dicentes : Anachoreta quidam in his montibus erat, magnus valde secundum Deum, plurimos annos vitam solitariam ducens. Mortuus est autem in parva quadam spelunca, nobis nescientibus ; arbitravamur enim omnes, quod ad aliam eremum migrasset. Nocte vero quadam venit in somnis, et apparuit ei qui nunc est, patri nostro, bono et optimo pastori, abbati Juliano, dicens : Sume tecum aliquos, et veni, tollens me de loco ubi jaceo, in monte qui vocatur Cervus. Sumpsit igitur quosdam ex nobis Pater noster, et ascendit in montem quem ille dixerat. Cumque per plures horas quæsissemus, non invenimus anachoretæ reliquias. Erat enim speluncæ ingressus pro tempore nivibus et lignis coopertus. B Cum ergo non invenissemus, dixit senior : Venite, descendamus, filii. Cumque descendere inciperemus, ecce caprea venit, et stetit non longe a nobis, cœpitque pedibus suis humum fodere. Quod cum Pater noster aspiceret, dixit nobis : Credite mihi, filii, illic sepultus est servus Dei. Fodientes igitur invenimus corpus ejus integrum ; quod sublatum in monasterium cum honore sepelivimus.

Narraverunt autem nobis rursus et hoc, dicentes. Consuetudo fuit, ut in cœna Domini pauperes omnes et pupilli regionis hujus confluerent huc, et acciperent medium tritici sextarium, benedictiones tredecim, et sextarium vini, mediumque sextarium mellis pro quolibet. Ante hoc autem triennium, magna tritici sterilitas fuit, vendebaturque triticum in regione hac, sextarii duodecim uno numismate.

Cum ergo venissent jejunii dies, dicunt abbati nostro quidam ex patribus : Noli, domine Pater, secundum consuetudinem dare pauperibus triticum, ne desit monasterio ; triticum enim non invenitur. Abbas autem cœpit dicere fratribus : Non infringamus, filii, benedictionem Patris nostri Theodosii. Videte, mandatum senis est, non expedit nobis illud transgredi, vere ipse est qui curam nostri gerit. Fratres autem in sua persisterunt sententia, dicentes abbati : Non suppetit nobis quod dare possimus. Tunc abbas contristatus ait illis : Ite, et secundum quod vultis facite. Non itaque, ut consuetum erat, dederunt benedictionem in die sancto Cœnæ et Parescœves. Profectus postmodum qui præerat horreis, aperuit ostia, et reperit triticum totum germinasse ; quare coacti postea sumus illud in mare projicere. Tunc cœpit abbas noster dicere fratribus : Qui Patris nostri monita irrita facit, ista patitur ; labores nunc inobedientiæ metite. Quingentos modios daturi eramus, et Patri nostro Theodosio per obedientiam placuimus, fratresque nostros pauperes consolati

luissemus; nunc vero quinque tere millia modiorum A tritici perdidimus. Quid lucrati sumus, filii? quantum nobis ipsis nocuimus? Duo profecto mala egimus. Unum, quia mandatum Patris nostri praeerivimus, alterum, quia spem in Deum non habuimus, sed in horreo nostro. Vel ex hoc discamus, fratres, quia Deus est qui disponit omne humanum genus, quodque sanctus Theodosius invisibiliter pro nobis illis suis curam sollicitè gerit.

CAPUT LXXXVI.

De altero ejusdem monasterii anachoreta qui statim

Abbas Egiarius narravit nobis, dicens: Cum exissem ex Aegis post solemnitatem, hiemsque acrior inhorruisset, veni in monasterium Scopuli. Cumque illic essem, tale aliquid contigit: Anachoreta quidam in partibus illis erat solitarius, veniebatque sancto die Dominico, et sumebat veneranda mysteria. Semel autem scandalizatus anachoreta, quinque fere hebdomadas mansit, nunquam juxta consuetudinem in monasterium veniens: quapropter fratres monasterii contristabantur. Cum ergo in illo monasterio essem, venit Dominico die. Quem cum vidisset fratres monasterii, gavisii sunt, prostratique petebant veniam, et ille similiter prostratus veniam petiit, feceruntque charitatem. Anachoreta vero cum accepisset corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi, posuit seipsum in ecclesiae medio, statimque consummatus est, cum prorsus antea non aegrotasset. Cognoverunt ergo monasterii Patres, quia praescisset diem obitus sui anachoreta, et idcirco venisset, ut nihil haberet adversus aliquem migraret ad Domi- C nium.

CAPUT LXXXVII.

Inventio corporis Joannis anachoretae nuncupati Humilis.

Venimus in quemdam vicum sex miliaribus a Roso distantem, et duo senes saeculares hospitio nos susceperunt in ecclesia fundi sui. Vicus autem ad radices montis erat, in ecclesia igitur ipsa ostenderunt nobis marmoream tabulam, dicentes: Christiani, magnus in hoc monumento anachoreta jacet. Diximus autem eis: Hoc unde nostis? Et dixerunt nobis: Ante annos septem aspiciebamus nos vici hujus habitatores per noctem in vertice montis lucem quasi ignem, nos ergo putabamus quod ignem aliquis illic accendisset. Cumque per dies plurimos istud aspiceremus, ascendimus die quadam, et nulla ignis indicia vidimus; neque ignem, neque aliquid in silva igne adustum. Rursum sequenti nocte vidimus eadem lumina. Tribus igitur continuis mensibus ignem hunc vidimus. Nocte vero quadam assumentes quosdam ex vicis cum armis propter feras, ascendimus in montem ad lucem quae apparuerat. mansimusque ubi lux erat usque ad diem sequentem. Mane vero facto, aspiciemus modicam speluncam in eo loco ubi lumina

hμῶν τοὺς πτωχοὺς παραμυθίσασθαι. Ἰδοὺ ἀπώλετο ὁ αἶτος περὶ τὰ πεντακισχίλια μόδια. Τί ὠφελήσαμεν ἑαυτοὺς, τέκνα; Ὅντως δύο ταῦτα τὰ πονηρὰ ἐποιήσαμεν· ἓν, ὅτι τὴν ἐντολὴν τοῦ Πατέρος ἡμῶν παρέβημεν· δευτέρον δὲ, ὅτι εἰς τὸν Θεὸν τὴν ἐλπίδα ἡμῶν οὐκ ἔσχομεν, ἀλλ' εἰς τὸ ὄριον ἡμῶν. Λοιπὸν, ἀδελφοί, ἐκ τούτου μάθωμεν, ὅτι Θεὸς ἐστὶν ὁ διοικῶν πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὅτι ὁ ἅγιος Θεοδόσιος ἀοράτως φροντίζει ὑπὲρ ἡμῶν τῶν τέκνων αὐτοῦ.

ut communionem sacram sumpsit, consummatus est.

Θωμάς ὁ Αἰγιάριος διηγήσατο ἡμῖν, λέγων, ὅτι Ἐξερχόμενος ἀπὸ Αἰγαιῶν²² μετὰ τὴν ἑορτὴν, χειμῶνος μεγάλου γινομένου, παρέβαλον εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἀδδδ Θεοδοσίου τοῦ εἰς τὸν Σκόπελον. Καὶ ὡς ἡμῖν ἐκεῖ, γέγονεν τι τοιοῦτον· Ἀναχωρητὴς τις εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ὑπῆρχεν βοσκόμενος· καὶ ἤρχετο κατὰ ἀγίαν Κυριακὴν, καὶ μεταλάμβανε τῶν ἁγίων μυστηρίων. Ἐν μιᾷ οὖν ἑσπέρᾳ βλάστησεν ὁ ἀναχωρητής, καὶ ἐποίησεν ὡς πάντες ἐβδομάδας, καὶ οὐ παρεγένετο ἐν τῷ μοναστηρίῳ κατὰ τὴν συνήθειαν. Καὶ οἱ τοῦ μοναστηρίου ἔλυπούντο. Ὅτε οὖν ἡμῖν ἐκεῖ ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἦλθεν ἐν Κυριακῇ. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ τοῦ μοναστηρίου Πατέρες, ἐχάρησαν· καὶ ἔβαλον αὐτῷ μετάνοιαν. Ἐβάλεν δὲ καὶ αὐτὸς, καὶ ἐποίησαν ἀγάπην. Καὶ μεταλαβὼν τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ ἀναχωρητής, ἔθηκεν αὐτὸν²³ εἰς μέσον τῆς ἐκκλησίας, καὶ εὐθὺς ἐτελειώθη, μὴ ἀσθενήσας τὸ σύνολον. Ἐγνώσαν οὖν οἱ Πατέρες τοῦ μοναστηρίου, ὅτι προσέγνω τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ὁ ἀναχωρητής, καὶ διὰ τοῦτο ἦλθεν, ἵνα μὴ ἔχων κατὰ τινος, ἀπέλθῃ πρὸς Κύριον.

Παραβάλομεν εἰς κτήμα ἀπὸ ἑξ μιλιῶν Ῥόσσου, καὶ δύο κοσμικοὶ γέροντες ἐξενοδόχησαν ἡμᾶς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ κτήματος αὐτῶν. Τὸ δὲ κτήμα ἦν ὑπὸ τὴν βάσιν τοῦ ὄρους. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ οὖν ἰδεῖσαν ἡμῖν πλάκας· καὶ λέγουσιν ἡμῖν, ὅτι Ἐν τούτῳ τῷ μνημείῳ, Χριστιανοί, μέγας ἀναχωρητής κεῖται. Λέγομεν αὐτοῖς· Πόθεν οἴσασθε; Οἱ δὲ εἶπον ἡμῖν· Πρὶ ἐπὶ τὰ χρόνια ἐθεωροῦμεν οἱ τοῦ κτήματος τούτου κατὰ νύκτα, ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τὸ φῶς ὡσεὶ πυρὸς. Ἡμεῖς οὖν ἐνομιζόμεν διὰ τὰ θηρία. Ἐπὶ πολλὰς δὲ ἡμέρας τοῦτο ἐθεωροῦμεν. Ἀνῆλθομεν οὖν ἐν μιᾷ, καὶ σημείον οὐδὲν ἴδομεν, οὐδὲ τὰ φῶτα, οὐδὲ καίόμενον εἰς τὴν ὕλην τιποτοῦν. Πάλιν... νυκτὶ ἐθεωροῦμεν τὰ αὐτὰ φῶτα... οὖν ἐπὶ τρεῖς μῆνας τὸ πῦρ... Ἐν μιᾷ οὖν λαμβάνομεν τινας... νυκτὸς μετὰ ὀπλῶν διὰ τὰ θηρία, ἀνερχόμεθα εἰς τὸ ὄρος πρὸς τὸ φῶς, καὶ ὅπου τὸ φῶς ἦν, ἐμείναμεν ἕως πρωῆ. Καὶ τῷ πρωῇ θεωροῦμεν μικρὸν σπήλαιον, ὅπου τὰ φῶτα ἐφαίνετο· καὶ εἰσελθόντες εὐρίσκομεν τὸν ἀναχωρητὴν νεκρόν. Ἐφόρει δὲ στιχάριον

²² Αἰ. Αἰγῶν. ²³ Αἰ. ἑαυτὸν.

τρίχινον, καὶ ἀπὸ σιρᾶ· μαντίον· ἐκράτει δὲ καὶ ἄ
μεγάλειον ἔχον ἀργυροῦν σταυρόν. Ὡρομεν δὲ μετ'
αὐτοῦ πτύχια γεγραμμένα οὕτως· Ἐτελεύτησα
ἐγὼ Ἰωάννης ὁ ταπεινὸς ἐν ἰνδικτιῶν πεντεκαι-
δεκάτῃ. Ἐψηφίσαμεν οὖν χρόνον, καὶ ὑψήσαμεν ὅτι
εἶχεν ἑπτὰ ἔτη τελευτήσας. Οὕτως δὲ ἦν, ὡς σή-
μερον τελειωθείς. Καὶ βασιτάξαντες αὐτὸν, ἐθάψαμεν
εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

CAPUT LXXXVIII.

Vita abbatis Thomæ apocrisiarii (21) cœnobii Apamiensis, et de miraculo corporis ejus post mortem.

Ἐν Θεοῦ πόλει παραγενομένων ἡμῶν, πρεσβυτε-
ρός τις τῆς ἐκκλησίας διηγήσατο ἡμῖν περὶ τινος
ἀδελφῆ Θωμᾶ, ὅτι ἀποκρισιάρχος ἦν κοινοβίου τῶν
μερῶν Ἀπαμείας. Ἦλθεν οὖν ἐν Θεοῦ πόλει διὰ
χρείας τοῦ μοναστηρίου. Καὶ ὡς ἐχρόνισεν ἐνταῦθα,
ἐτελεύτησεν ἐν Δάφνῃ ἐν τῇ ναῦ τῆς Ἁγίας Εὐφη-
μίας. Οἱ οὖν τοῦ τόπου κληρικοὶ, ὡς ἔβην ἐθαψάν
αὐτὸν ἐν τῇ ἐνοσταφίῳ. Τῇ οὖν ἄλλῃ ἡμέρᾳ θάπτου-
σιν γυναῖκα, καὶ τιθέασιν αὐτὴν ἐπάνω αὐτοῦ. Ἦν
ὡς ὥστε ὥρα δευτέρα· καὶ περὶ ὥραν ἐνάτην ἀν-
έβρασαν αὐτὴν ἡ γῆ. Οἱ δὲ τοῦ τόπου ἰδόντες τὸ γε-
γονός, ἐθαύμασαν· εἰτα πάλιν εἰς ἐσπέραν ἐθαψάν
αὐτὴν εἰς τὸ αὐτὸ μνημεῖον, καὶ τῇ ἐξῆς ἡμέρᾳ
εὗρον τὸ λείψανον ἐπάνω τοῦ τάφου. Ἐλαβον οὖν τὸ
σῶμα καὶ ἐθαψάν αὐτὸ εἰς ἄλλο μνημεῖον. Μετὰ οὖν
ὀλίγας ἡμέρας πάλιν ἐθαψάν γυναῖκα, καὶ ἐθίχον
ἐπάνω τοῦ μοναχοῦ· μὴ νομίσαντες ὅτι οὐκ ἐξ
ἐπάνω αὐτοῦ γυναῖκα ταφῆναι. Ὡς οὖν καὶ ταύτην
ἀνέβρασαν ἡ γῆ, τότε ἔγνωσαν, ὅτι ὁ γέρων οὐ παρα-
δέχεται γυναῖκα ταφῆναι ἐπάνω αὐτοῦ. Τότε οὖν
ἀνήγαγον τῷ πατριάρχῃ Δομνίνῳ, καὶ ἐποίησαν πα-
σαν τὴν πόλιν μετὰ κηρῶν ἰλθεῖν εἰς Δάφνην, καὶ
μετὰ ψαλμωδίας καταγαγεῖν τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου
ἀνδρός ἐκεῖνον· καὶ ἀπέθιχον αὐτὸ ἐν τῷ κοιμη-
τηρίῳ, ἐνθα πολλὰ λείψανα ἁγίων μαρτύρων κείται·
ποιήσας ἐπάνω αὐτοῦ καὶ εὐκτήριον μικρόν.

CAPUT LXXXIX.

Inventio corporis sancti anachoretæ in monte Amano.

Διηγήσατό τις τῶν Πατέρων ἡμῖν ἐν Θεοῦ πόλει,
λέγων, ὅτι Ἀνήλθομεν ἐν μετὰ εἰς τὸ ὄρος τὸ Ἀμανόν,
διὰ τινος χρείαν, καὶ εὗρον σπήλαιον, καὶ εἰσελθὼν
εὗρίσκω ἀναχωρητὴν κλίναντα μὲν τὰ γόνατα αὐτοῦ,
τὰς δὲ χεῖρας ἐκτεταμένους ἔχοντα εἰς τὸν οὐρανόν,
ἔχοντα δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἕως ἐδάφους.
Ἐγὼ δὲ νομίσας αὐτὸν ζῆν, ἐβαλον αὐτῷ μετάνοιαν,
λέγων· Εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ. Ὡς οὖν οὐδὲν ἀ-
πεκρίθη μοι, ἐγερθεὶς ἀπήλθον πλησίον αὐτοῦ ἀσπάζε-
σθαι αὐτόν. Καὶ κρατήσας αὐτὸν εὗρον αὐτὸν νεκρόν.
Καὶ εἰσας ἐξήλθον. Καὶ ἀπελθὼν ὀλίγον, θεωρῶ ἄλλο
σπήλαιον, καὶ εἰσελθὼν, εὗρον γέροντα. Ὁ δὲ λέγει
μοι· Καλῶς ἦλθες, ἀδελφέ· εἰσῆλθες εἰς τὸ ἄλλ.
σπήλαιον τοῦ γέροντος· Ἐγὼ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπον
αὐτῷ· Ναί, Πάτερ. Καὶ λέγει μοι· Μὴ τι ἐκείθεν
ἔλαβες; Καὶ εἶπον, Οὐ. Τότε λέγει μοι· Φύσει,
ἀδελφέ, ἔχει ὁ γέρων τελειωθείς ἑτὶ δεκαπέντε. Οὐ-
τως δὲ ἦν ὡς πρὸ μιᾶς ὥρας κοιμηθεὶς, καὶ ποιή-

deramus. Ingressi autem invenimus anachoretam
defunctum. Erat autem indutus cilicio et pallio, te-
nebatque in manibus argenteam crucem. Invenimus
etiam chartam ita scriptam : Defunctus sum ego Joan-
nes Humilis Indictione quinta decima. Computatis
ergo annis, invenimus eum ante septem annos do-
functum esse ; ita vero erat integer, ac si die eadem
obiisset. Sublatum ergo in ecclesia cum honore se-
pelivimus.

Cum venissemus Theopolim, presbyter quidam
ipsius ecclesiæ narravit nobis de abbate Thoma, quod
apocrisiarius fuerit cœnobii quod est in partibus
Apamiæ. Venit ergo senex Theopolim pro utilitate
monasterii, et cum hic remoraretur, defunctus est
in Daphne in templo sanctæ Euphemie. Clerici au-
tem ipsius loci sepelierunt eum quasi peregrinum
inter peregrinorum sepulcra : sequenti vero die hu-
maverunt et mulierem, et imposuerunt illam super
eum. Erat autem hora secunda ; circa horam vero
sextam evomit illam terra. Loci vero illius accolæ
videntes quod factum fuerat, mirati sunt. Deinde rur-
sum vespere sepelierunt ipsam in eodem tumulo, et
sequenti die invenerunt corpus supra sepulcrum.
Accipientes ergo corpus, in alio monumento ipsum po-
suerunt. Post paucos autem dies, iterum sepelierunt
aliam mulierem supra abbatem Thomam, non cogi-
tantes loci ipsius clerici quia non permittit quem-
piam super se sepeliri. Et illam ergo rursus evomit
terra. Tunc agnoverunt, quia non permittit senex
mulierem super se humari, abeuntesque nuntiave-
runt patriarchæ Domino. Qui omnem simul
civitatem cum cereis ascendere fecit in Daphnem, et
cum psalmodia sancti viri reliquias in urbem ferre.
Deposuerunt autem sancti corpus in cœmiterio, ubi
multa martyrum corpora condita sunt, feceruntque
supra ipsum breve oratorium.

Narravit nobis quidam Patrum, cum Theopoli es-
semus, quod ascenderit quadam die in montem Ama-
num ejusdæ necessitatis causa, inveneritque spe-
luncam. Ingressus autem in illam, reperit anachore-
tam genibus flexis, manibusque in cœlum extensis,
cujus crines capitis usque in pavementum extende-
bantur. Cum autem putaret eum vivere, prostratus
ante illum ait : Ora pro me, Pater. Ipso vero nihil
respondente, surgens prope illum accessit, ut saluta-
ret eum et amplexaretur ; sed tenens ipsum, invenit
mortuum. Itaque illo dimissis, exivit. Et cum paulu-
lum processisset, vidit aliam speluncam ; ingressus-
que invenit senem. Qui ait ad illum : Bene venisti,
frater ; ingressusne es aliam speluncam ? Et respon-
dens ait illi : Utique, Pater. Rorsum dixit ei : Num
aliquid inde accepisti ? Respondit : Non. Et ille : Vere,
frater, quindecim anni jam elapsi sunt ex quo con-
summatus est. Ita vero erat, ac si ante unam horam

obdormisset. Cumque fecisset senex orationem pro A ipso, glorificans Deum recessi.

σαντός μοι τοῦ γέροντος εὐχὴν, ἀνεχώρησα δοξάζων τὸν Θεόν.

CAPUT XC.

Mors duorum anachoretarum montis Pterygii.

Duo anachoretæ erant supra Rosum in monte, qui dicitur Phterigius prope Piapen fluvium, et juxta monasterium abbatis Theodosii in Scopulo. Erat autem ex his alter senex, alter junior, senisque discipulus. Cum vero defunctus esset senex, facta oratione discipulus sepelivit eum in monte. Post dies vero paucos descendens de monte anachoretæ discipulus, venit juxta loca habitabilia, invenitque hominem quemdam exercentem terram, et ait illi: Fac charitatem, frater, accipe fossorium et sarculum, et veni mecum. Rusticus vero continuo secutus est eum. Cumque venisset in montem, ostendit anachoretæ saculari sepulcrum senis sui, et dixit ei: Fode hic. Cum autem effodisset sepulcrum, anachoretæ stetit ad orationem. Finita vero oratione, osculatus est sacularem dicens: Ora pro me, frater. Descendensque collocavit semetipsum supra senem suum, et continuo reddidit spiritum. Sacularis autem rursus operto sepulcro, Deo gratias egit. Cum autem descendisset de monte, quantum jactus est lapidis, ait intra semetipsum: Verè debui accipere benedictionem sanctorum; reversusque, illorum sepulcrum invenire non potuit.

Δύο ἀναχωρηταὶ ἦσαν ἐπάνω ὄρους Σινᾶ²⁵, εἰς τὸ ὄρος τὸ λεγόμενον Πτερύγιον, πλησίον τοῦ Πιαπὶ ποταμοῦ, καὶ τῆς μονῆς τοῦ ἀββᾶ Θεοδοσίου τοῦ εἰς τὸν Σκόπελον. Καὶ τελευθώντος τοῦ γέροντος, ποιήσας εὐχὴν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, ἔθαψεν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος. Μετὰ οὖν ὀλίγας ἡμέρας, κατελθὼν ὁ μαθητὴς τοῦ ἀναχωρητοῦ ἐκ τοῦ ὄρους, ἦλθεν πλησίον τῆς οἰκουμένης, καὶ εὐρίσκει τινὰ ἄνθρωπον ἐργαζόμενον τὴν γῆν αὐτοῦ· καὶ λέγει αὐτῷ· Ποίησον ἀγάπην, καλόγηρε, λάβε ὀρύγιον καὶ ἀμμήν, καὶ δεῦρο μετ' ἐμοῦ. Ὁ δὲ γεωργὸς εὐθὺς ὑπήκουσεν τοῦ ἀναχωρητοῦ. Καὶ ὡς ἀπῆλθον²⁶ εἰς τὸ ὄρος, ὑπέδειξεν ὁ ἀναχωρητὴς τῷ κοσμικῷ τὸν τάφον τοῦ γέροντος αὐτοῦ, τὸ μνήμα τοῦ ἀναχωρητοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· Ὅρουξεν ὧδε. Καὶ δὴ ὀρύξαντος αὐτοῦ τὸ μνήμα, ὁ ἀναχωρητὴς ἐστάθη εἰς προσευχὴν· καὶ πληρώσας τὴν εὐχὴν, ἡσπάσατο τὸν κοσμικόν, εἰπὼν· Εὗξει ὑπὲρ ἐμοῦ, κύριε ἀδελφε. Καὶ κατελθὼν ἔθηκεν αὐτὸν ἐπάνω τοῦ γέροντος αὐτοῦ, καὶ παρέδωκεν τὴν ψυχὴν²⁷. Ὁ δὲ κοσμικὸς πάλιν τὸν τάφον σκεπάσας, ἡγαρίστησεν τῷ Θεῷ. Καταβάς δὲ ὡσεὶ λίθου βολὴν, ἐκ τοῦ ὄρους, ἔλεγεν αὐτῷ· Ὅπως εἶχον λαβεῖν εὐλογία τῶν ἁγίων. Καὶ δὴ ὑποστρέψας, οὐχ ἡῦρε τὸν τάφον τῶν ἁγίων.

CAPUT XCI.

Vita abbatis Gregorii anachoretæ, et Thalelei ejus discipuli.

Dicebant quidam ex Patribus de abbate Gregorio anachoretæ, quod triginta quinque annos egisset nudus deserta circumiens.

Dicebant item de illo, quod cum esset in montibus monasterii abbatibus Theodosii in Scopulo, habebat discipulum. Quo defuncto, cum non haberet senex instrumenta ut humum foderet et sepeliret corpus fratris, descendit de monte prope mare, invenitque applicantem navem. Oravit autem nauclerum et nautas, ut ascenderent secum in montem, et sepelirent fratrem. Illi autem prompto animo obedierunt seni, sumentesque instrumenta necessaria, ascenderunt cum eo, et fodientes humaverunt corpus fratris. Unus autem ex nautis, nomine Thaleleus, compunctus in virtute senis, orabat eum ut cum illo moraretur. Senex autem dixit ei: Non potes ferro pœnitentiæ laborem. Ait ille: Ita, sane tolerare possum. Mansiitque cum sene anno uno, nimium in sacra exercitatione laborans. Post peractum autem annum prostravit se frater Thaleleus seni, dicens: Ora pro me, Pater; nam per orationes tuas Deus abstulit a me laborem; neque enim jam fatigor, neque me aeris inclementia affligit, non æstu uror, non hieme rigesco, sed in multa requie sum. Senex vero benedixit eum, peractisque cum sene duobus aliis annis cum dimidio,

Ἐλεγόν τινες τῶν Πατέρων περὶ τοῦ ἀββᾶ Γεωργίου τοῦ ἀναχωρητοῦ, ὅτι τριάκοντα πέντε ἔτη ἔμεινεν γυμνὸς περιερχόμενος εἰς τὰς ἐρήμους.

Ἐλεγον δὲ πάλιν περὶ αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἦν ἐν τοῖς ὄρεσιν τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἀββᾶ Θεοδοσίου εἰς τὸν Σκόπελον, εἶχεν μαθητὴν· καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ, μὴ ἔχων ἐργαλῖα²⁸ ὁ γέρον, ἵνα ὀρύξῃ καὶ θάψῃ τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ, κατέβη ἐκ τοῦ ὄρους παρὰ θάλασσαν· καὶ εὗρεν πλοῖον ὁρμούντα²⁹. Καὶ παρακαλεῖ τὸν ναύκληρον καὶ τοὺς ναυτικούς, ἵνα ἀνέλθωσιν εἰς τὸ ὄρος μετ' αὐτοῦ, καὶ θάψωσιν τὸν ἀδελφόν. Οἱ δὲ προθύμως ὑπήκουσαν τοῦ γέροντος· καὶ λαβόντες τὰ ἐπιτήδεια, ἀνῆλθον σὺν αὐτῷ· καὶ ὀρύξαντες ἔθαψαν τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ. Εἰς οὖν τῶν ναυτικῶν, ὀνόματι Θαλαλῆος³⁰ κατανοεῖς ἐπὶ τῇ ἀρετῇ τοῦ γέροντος, παρακάλει σὺτεν, ἵνα συμμείλῃ αὐτῷ. Ὁ δὲ γέρον λέγει, μὴ δύνασθαι αὐτὸν ὑπομεῖναι τὸν κόπον τῆς ἀσκήσεως. Ὁ δὲ νεώτερος ἔλεγεν· Ναὶ πάντως ἔχω ὑπομεῖναι. Καὶ δὴ μείνας μετὰ τοῦ γέροντος, ἐποίησεν μετ' αὐτοῦ ἑνιαυτὸν ἕνα, κοπιῶν πάντῳ δὴ ἐν τῇ ἀσκήσει. Μετὰ οὖν τὸν ἑνιαυτὸν, βάλλει μετάνοιαν ὁ ἀδελφὸς Θαλαλῆος τῷ γέροντι, λέγων· Εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, Πάτερ, ὅτι ὁ Θεὸς διὰ τῶν ὑμετέρων εὐχῶν ἀπῆρεν ἀπ' ἐμοῦ τὸν κόπον, καὶ οὐκέτι κοπιῶ, οὐδὲ οἱ ἀδέρεις με καταπο-

VARIE LECTIONES.

²⁵ al. Πωσσού. ²⁶ al. ἀνῆλθεν. ²⁷ al. τὸ πνεῦμα. ²⁸ Pro ἐργαλῖα. ²⁹ al. ὁρμούον. ³⁰ al. Θαλάλειον, et inf.

νοῦσιν · οὐδὲ γὰρ εἰς τὸν καύσωνα φλέγομαι, οὐδὲ πάλιν ἐν τῷ χειμῶνι ρίγῳ · ἀλλ' ἐν πολλῇ ὑπάρχω ἀναπαύσει. Ὁ δὲ γέρον ἡλόγησεν αὐτόν. Καὶ ποιήσας ἄλλους δύο ἡμῖς χρόνους ὁ ἀδελφὸς Θαλασίεος, προέγνω τὴν τελευτὴν αὐτοῦ. Καὶ παρακαλεῖ τὸν γέροντα, λέγων· Λάβε με εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα, ἵνα προσκυνήσω τὸν ἅγιον σταυρὸν, καὶ τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀνάστασιν. Ἐν ταῦταις γὰρ ὁ Κύριος προσλαμβάνεται με. Ὁ δὲ γέρον λαβὼν αὐτόν, ἀπῆλθεν ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει. Καὶ προσκυνήσαντων αὐτῶν τοὺς ἁγίους καὶ σεβασμίους τόπους, κατελθόντων δὲ καὶ εἰς τὸν ἅγιον Ἰορδάνην, καὶ βαπτισθέντων (η), μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐκοιμήθη ὁ ἀδελφὸς Θαλασίεος. Καὶ ἐθαψαν αὐτὸν οἱ γέρον ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου· καὶ ἐθαψαν αὐτὸν οἱ ἐαυτῶν ἐκκλησίαι.

A frater Thalelæus præcivit obitum suum oratione senem, dicens : Duc me, quæso, Jerosolymam, ut adorem sanctam crucem, et sanctam Christi Domini et Dei mei resurrectionem ; his enim diebus Dominus assumet me. Sen x autem eo sumpto, profectus est in sanctam civitatem. Itaque cum adorassent sacra et venerabilia loca, descendissentque in sanctum Jordanem, et ibi lavissent, post dies tres obdormivit in Domino frater Thalelæus, sepevitque illum senex in monasterio Copratha. Post aliquantulum vero temporis requievit et abbas Gregorius anachoreta, sepelieruntque illum ejusdem monasterii Patres in ecclesia.

Καὶ μετὰ χρόνον τινα, ἀνεπήν ὁ τῆς αὐτῆς λαύρας τοῦ Κοπρουθᾶ Πατέρες εἰς τὴν

CAPUT XCII.

Vita fratris Gregorii Cappadocis, et inventio corporis Petri solitarii sancti Jordanis.

Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ὁσιος Πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀδελφὸς Γεώργιος ὁ ἀρχιμανδρίτης τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Θεοδοσίου τῆς διαχειμένης κατὰ τὴν ἔρημον τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως, ἐμοὶ καὶ τῷ ἀδελφῷ Σωφρονίῳ τῷ σοφιστῇ λέγων, ὅτι ἔχον ἀδελφὸν ἐνταῦθα ὀνόματι Γεωργίῳ Καππαδόκῃν· ἔχεν δὲ διακονίαν εἰς Φασιλαῖδα. Ἐν μὲν οὖν τῶν ἀδελφῶν ποιούντων φωμῖα, ὑπέκλειεν τὸν φούρνον (ο) ὁ ἀδελφὸς Γεώργιος. Εἶτα μετὰ τὸ καῦσαι αὐτὸν τὸν φούρνον, οὐχ εὗρεν ἔνθα ὤρειλεν σπόγγισαι· τὸν φούρνον, τῶν ἀδελφῶν τοῦτο χρυψάντων, πρὸς τὸ πειράσαι αὐτόν. Εἰσῆλθεν οὖν, καὶ ἐσπόγγισεν τὸν φούρνον εἰς τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ· καὶ μὴδὲν τὸ σύνολον βλαβεῖς ἐκ τοῦ πυρὸς ἐξῆλθεν. Ἐγὼ δὲ ἀκούσας ἐπετίμησα τοῖς ἀδελφοῖς ὥς πειράσασιν αὐτόν.

Διηγῆσατο ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς Γεώργιος Πατὴρ ἡμῶν περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ Γεωργίου, λέγων, ὅτι Ἐν μὲν ἔθοσκεν χοίρους ἐν Φασιλαῖδι, καὶ ἦλθον δύο λέοντες ἵνα χοίρον ἀρπάσωσιν. Καὶ λαβὼν τὴν βράβδον αὐτοῦ, ἐδίωξεν αὐτοὺς ἕως τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου.

Πάλιν ὁ αὐτὸς Πατὴρ ἡμῶν διηγῆσατο ἡμῖν λέγων, ὅτι Ἡμελλόν οἰκοδομεῖν τὴν ναὸν τοῦ ἁγίου Κηρυκοῦ ἐν Φασιλαῖδι· καὶ ὤρυξαν τὰ τοῦ ναοῦ θεμελίαι. Φαίνεται μοι κατὰ τοὺς ὑπνοὺς μοναχὸς τις πάνυ ἀσκητῆς, φορῶν ἀπὸ σειρᾶς κολόβιον, καὶ μικρὸν εἰς τοὺς ὤμους αὐτοῦ ἐπιριπτάριον ἀπὸ ψαλίου· καὶ λέγει μοι πρὸς τὴν φωνή· Εἰπέ, κύριε ἀδελφὲ Γεώργιε, ἀπλῶς ἐδοξέν σοι μετὰ τοσοῦτου κόπου καὶ τοσαύτην ἀσκησιν ἔξω με ἔξαισι οὐ κτερίζεις ναοῦ ; Ἐγὼ δὲ

Narravit nobis venerabilis Pater noster abbas Gregorius archimandrita monasterii sancti Patris nostri Theodosii, quod positum est in eremo sanctæ Christi Domini nostri civitatis, mihi scilicet et fratri Sophronio sophistæ, dicens : Habui hic fratrem nomine Gregorium Cappadocem ; habebat autem ministerium suum in Phaselide. Die vero quadam cum fratres facerent panes, succendebat clibanum frater Gregorius. Sed cum succendisset illum, non invenit cum quo deberet extergere furnum ; fratres enim ipsum pannum absconderant, ut tentarent eum. Ingressus est ergo furnum, vestimentoque suo illum deterisit, nihil omnino ab igne læsus. Ego autem, hoc audito, corripui fratres, quod ita ipsum tentassent.

Narravit nobis et hoc idem abbas Gregorius Pater noster, de eodem fratre Gregorio dicens : Die quadam pascebat porcos in Phaselide ; veneruntque duo leones, ut porcum raperent. At ille sumens virgam suam, persecutus est eos usque ad sanctum Jordanem.

Rursus idem pater noster narravit nobis, dicens : Cum ædificare inciperem templum sancti Quirici (22) in Phaselide, effodiens templi fundamenta, apparuit mihi in somnis monachus quidam magnæ, ut videbatur, abstinentiæ, indutus palma, ferensque in humeris parvulum colobium de psithio, dixitque mihi voce mitissima : Dic, abba Gregori, nunquid post tantos labores tantamque abstinentiam debuisti me extra templum, quod ædificas, dimittere ? Ego autem

VARIAE LECTIONES.

¹¹ al. Κοπρουθᾶ. ¹² al. Φασιλαῖδα. ¹³ al. ὑποκαῦσαι. ¹⁴ al. σπογγίσαι. ¹⁵ al. ἐσπόγγισαι.

NOTÆ.

(η) Καὶ βαπτισθέντων. Non simplex lotio, sed pietatis opus : juxta illud in fine Itinerarii Willebrandi ab Oldembourg, Symmictorium Allatianorum, 1 : Igitor et nos carnem interioris nostri hominis restitui et mundari sperantes, descendimus, et anabamur in eodem Jordane. Idemque in nonnullis aliis Itinerariis.

(ο) Τὸν φούρνον, et cap. 184, τὸν φούρνον. Aliis est φούρνος. Vide Vitam Nili Junioris, p. 31 ; et Glossarium Meursii. Α φούρνος sit φουρνητόριον seu φουρνητόριον, quod per furnum transit, furno coctum et præparatum est ; in narratione de rebus Armeniæ, Auctar. Combells. II, c. 281 B.

senis vocem habitumque reveritus, aio ad illum. A Nou, domine; absit a me ut hoc faciam. Et ille: Vere hoc fecisti. Dixi autem ad illum: Quisnam es tu, domine? Ego, inquit, sum Petrus solitarius sancti Jordanis. Itaque surgens mane, perrexi, et quiesivi fodiens circa templum. Cumque foderem, inveni corpus ejus ita jacens, sicut in somnis illum videram. Constructoque oratorio, feci monumentum praeclarum in dextera templi parte, et illic eum deposui.

CAPUT XCHI.

Vita abbatis Sisinni qui episcopatu renuntiavit, et ejus discipuli.

Narravit nobis idem Pater noster Gregorius, dicens: Quadam die profectus sum ad abbatem Sisinnium anachoretam. Erat autem hic senex, qui relicto episcopatu suo propter Christum, venerat prope castellum, quod appellatur Be habara, et a sancto Jordane ex ferme miliaribus distat, ibique vitam solitariam agebat. Cum ergo venissem ad senem, et diu pulsarem, post multam horam aperuit discipulus ejus, et ait mihi: Vere, domine abba, infirmatus est senex usque ad mortem, oravitque Deum, ne de hoc saeculo migraret, donec audiret advenisse te in hanc regionem. Iveram enim Constantinopolim pro necessitate comobil ad piissimum imperatorem Tiberium. Cum ergo profectus es ad senem, annuntiassetque illi meum adventum, post proximam horam descendit, dicens mihi: Ascende, Pater. Ascendentes autem invenimus senem obdormisse in pace. Cognovi igitur quia mox ut didicisti me esse, qui pulsaveram, migravit ad Dominum. Et cum illum amplexaret, ait mihi delunctus leni ac mihi voce: Bene venit abbas meus: rursumque obdormivit. Nuntiavi igitur in locis illis, ut venirent et sepelirent senem. Cum ergo venissent, et monumentum foderent, ait discipulus senis fodientibus sepulcrum: Facite charitatem, et aliquantulum latius fodite, ut duos capiat. Et cum illi foderent, posuit seipsum in psithio, et requievit in pace. Sepelivimusque duos simul, senem scilicet et discipulum ejus.

τὸ ἱεροπρεπὲς τοῦ γέροντος αἰσθελὲς, λέγων αὐτῷ· Ὑπῶς γὰρ σὺ, κύριε, αὐτὸς τίς ὑπάρχεις; Ὁ δὲ ἔφη· Ἐγὼ εἰμι Πέτρος ὁ βοσκὸς τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου. Ἐγὼ δὲ ἀναστὰς τῷ πρωτῷ, ἐξέτεινα τὴν διαγραφὴν τοῦ ναοῦ. Καὶ ὡς ὀρύσσω, εὗρον αὐτοῦ τὸ σῶμα κείμενον, ὡς καὶ ἐν τοῖς ὑπνοῖς αὐτὸν εἶδασάμην. Καὶ ψοκοδμήσας τὴν εὐκτήριον, ἐποίησα μνημεῖον κάλλιστον εἰς τὸν δέξιον ἑμβολὸν· κάκει αὐτὸν κατεθέμην.

Διηγῆσατο δὲ ἡμῖν ὁ αὐτὸς Πατὴρ ἡμῶν Γεώργιος λέγων, ὅτι Ἐν μιᾷ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἀββᾶν Σισίνιον τὸν ἀναχωρητὴν. Ἦν δὲ οὗτος ὁ γέρων ἑάσας τὴν ἰδίαν ἐπισκοπὴν διὰ τὸν Θεόν, καὶ ἐλθὼν πλησίον κώμης ἐπιλεγομένης Βεταναθάρεως (ἀφ' ἧς ὀνομαζέται καὶ τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου ὡς σημεῖοις ἐξ), ἡσυχάζων. Ὡς οὖν ἀπῆλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐκρούσαμεν πολλὰ, μετὰ πολλὴν ὥραν ἤνοιξεν ἡμῖν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, καὶ λέγει μοι οὕτως· Κύρι ἀββᾶ, ἡσθένησεν ὁ γέρων μέχρι θανάτου, καὶ ἠρξάτο τῷ Θεῷ μὴ ἐξελεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ βίου, ἕως ἂν ἀκούσῃ ὅτι ἦλθες ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ. Ἥμην γὰρ ἐν Κωνσταντινουπόλει, διὰ χρεῖαν τοῦ κοινοβίου, πρὸς τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα Τιβερίον. Ὡς οὖν ἀνῆλθεν πρὸς τὸν γέροντα, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ περὶ ἑμοῦ, ποιήσας ὥραν πολλήν, κατήλθεν, λέγων ἡμῖν· Κελεύσατε. Καὶ ἀνελθόντες εὗρομεν τὸν γέροντα τελειωθέντα. Ἐγνων οὖν ὅτι ὡς ἤκουσεν ὅτι ἐγὼ ἤμην ὁ κρούων, τότε πρὸς Κύριον ἀπῆλθεν. Καὶ ὡς ἀσπάζομαι αὐτὸν, λέγει μοι ὅτε θνητῶς πράξας· Καλῶς ἦλθεν ὁ ἀββᾶς μου· καὶ πάλιν ἐκοιμήθη. Τότε ἐδήλωσα εἰς τὸ κτῆμα, ἵνα ἐλθῶσιν καὶ θάψωσιν τὸν γέροντα. Ὡς οὖν ἦλθον καὶ ὠρυσσον τὸ μνημεῖον, λέγει ὁ μαθητὴς τοῦ γέροντος τοῖς τὸν τάφον ὀρύσσουσιν· Ποιήσατε ἀγάπην, καὶ μικρὸν πλατύτερον ὀρύξατε, ἵνα τοὺς δύο χωρήσῃ. Καὶ ἐν τῷ ὀρύσσειν αὐτοὺς, εἶθ' ἔκεν ἑαυτὸν εἰς τὸ ψιθάθιον, καὶ ἀνεπάη. Καὶ ἐθάψαμεν τοὺς δύο ἑμῶν, τὸν τε γέροντα, καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ.

CAPUT XCIV.

Vita abbatis Juliani episcopi Bostrensis.

Idem Pater noster Gregorius archimandrita narra- vit nobis de abbate Juliano episcopo Bostrense, quod cum recessisset de conobio, et factus esset Bostren- D sis episcopus, quidam ex habitatoribus ipsius civita- tis odio nominis Christi voluerunt eum veneno occi- dere, corruptentesque pecuniis ministrum ejus qui ipsi porrigebat poculum, dederunt illi venenum, ut eum porrigeret metropolitae poculum, venenum in calicem mitteret. Puer autem ita ut dictum fuerat fecit, deditque calicem veneno infectum sancto Ju-

Ὁ αὐτὸς Πατὴρ ἡμῶν Γεώργιος ὁ ἀρχιμανδρίτης διηγῆσατο ἡμῖν περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἰουλιανοῦ τοῦ γενο- μένου ἐπισκόπου Βόστρων, λέγων, ὅτι μετὰ τὸ ἀπελ- θεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ κοινοβίου, καὶ γενέσθαι ἐπίσκοπον ἐν Βόστροις, τινὲς τῶν κτητόρων τῆς πόλεως, μι- σήριστοι ὄντες, ἠθέλησαν αὐτὸν διὰ φαρμάκων ἀν- ελεῖν. Καὶ ὅτι πειθουσι τὸν ἐπικέρην (p) αὐτοῦ διὰ χρημάτων, καὶ διδοῦσιν αὐτῷ ἀνατρετικὸν, ἵνα ὡς κινῶν τῷ μητροπολίτῃ, βάλῃ τὸ φάρμακον εἰς τὸ ποτήριον αὐτοῦ. Ὁ δὲ καὶ ὡς ἐδιδάχθη, οὕτως καὶ

VARIE LECTIONES.

⁴⁴ al. ὄντως.

NOTÆ.

(p) Τὸν ἐπικέρην. Magis in usu est πικέρης, pincerna, et πικέρης. Interdum tamen reperitur ὁ

ἐπικέρης, quod est magis Græcum. Sic p. 184 Juris Græco-Romani; et p. 322, post Excerpta Codicis.

ἐποίησεν. Καὶ ἐπιδοκῶς τὸ ποτήριον ὁ παῖς τῷ Ἀλιανῷ. Suscepit vero illum sanctus vir, ac divinitus agnovit insidias. Susceptum ergo calicem ante se posuit, nihil omnino dicens puero; mitissimaeque accessit omnes primates civitatis, inter quos erant et qui illi insidias paraverant. Vir autem beatissimus nolens eos publicare qui hoc fecerant, voce mitissima omnibus dixit: Si arbitramini humilem Julianum veneno occidere, ecce coram vobis pestiferum calicem bibo. Signansque ter digito suo calicem, et dicens: In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, bibo hunc calicem: bibit illum coram omnibus totum, atque illaesus perstitit. Quod illi cum vidissent, prostrati veniam petierunt.

Ὁ δὲ θεὸς ἐν τῷ Ἰουλιανῷ, μὴ θέλων παραδειγματίζειν τοὺς πεποιηκότας, πρῶτως λέγει τοῖς πᾶσιν· Ἐάν νομίζετε τὸν ταπεινὸν Ἰουλιανὸν διὰ φαρμακείας φονεῦσαι, ἰδοὺ ἔμπροσθεν ὑμῶν αὐτὸ πίνω. Καὶ σπράγισας τρίτον τὸ ποτήριον τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, καὶ εἰπὼν, Ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος πίνω τοῦτο τὸ ποτήριον, καὶ ἔμπροσθεν πάντων πῶν αὐτὸ ἀβλαβὲς διέμεινεν· καὶ ἰδόντες ἔβालον αὐτῷ μετανοῶντα.

CAPUT XCV.

Vita Patricii senis monasterii in Scopulo.

Ἦν τις γέρον οἰκῶν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Πατρὸς Βηθελεέμ Θεοδοσίου, τὸ μὲν γένος Σεβαστοπόλεως τῆς Ἀρμενίας· τὸ ὄνομα αὐτοῦ Πατρικίος, γέρον πάνυ (ἔλεγεν γὰρ αὐτὸν ἑτῶν ἑκατὸν δεκατρίων), πρᾶος καὶ ἡσύχιος. Διηγέσαντο οὖν ἡμῖν οἱ τοῦ αὐτοῦ τέκνου Πατέρες περὶ τοῦ ἐναρέτου τούτου γέροντος, ὅτι ἡγουμένος ἦν τοῦ κοινοβίου τοῦ Ἀδαζάνου, καὶ εἰσας τὴν ἡγουμένην, φοβηθεὶς τὸ κρίμα (μεγάλων γὰρ ἀνδρῶν ἔλεγεν εἶναι· τὰ λογικὰ ποιμαίνειν πρόβια) ἦλθεν ἐνταῦθα ἐν ὕποταγῇ, τοῦτο μᾶλλον χρίως ὠφέλειαν εἶναι ψυχῆς.

CAPUT XCVI.

De eodem, et de Juliano Arabe caeco.

Ἐλεγον δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἄλλος ὡς γέροντος γέροντος, τὸ μὲν γένος Ἀραβὸς, τὸ δὲ ὄνομα Ἰουλιανός, ἀπὸ ὁμμάτων (q). Οὗτος ὁ ἀββᾶς Ἰουλιανός ἐσκυδαλίσθη ποτὲ εἰς Μακάριον τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἱεροσολύμων, καὶ διέκρινε τὸ κοινωνῆσαι αὐτῷ (r). Ἐν μὲν οὖν ὁ ἀββᾶς Ἰουλιανὸς ἐπὶ τῷ ἀββᾷ Συμεῶν τῷ εἰς τὸ θαυμαστὸν ὁρός (ἀπέχει δὲ ἀπὸ Θεοδοσίου τὸ ὅρος μίλια ἑννέα), λέγων· Τυφλὸς εἰμι, ποῦ ποτε ἀπελθεῖν οὐ δύναμαι, οὔτε δὲ ἔχω τὴν δυνάμενόν με περιποιῆσθαι, καὶ κοινωνῆσαι Μακαρίῳ διακρίνομαι. Ἀλλὰ δῆλωσόν μοι, Πάτερ, τί δεῖ εἶναι ποιῆσαι περὶ τοῦ πορνεύσαντος ἀδελφοῦ, καὶ τοῦ μετ' αὐτοῦ ὁρκωμοσίαν ποιήσαντος. Δηλοῖ δὲ ὁ ἀββᾶς Συμεὼν τῷ ἀββᾷ Ἰουλιανῷ, λέγων· Μὴ ἀναχωρήσης, μηδὲ θελήσης

lano. Suscepit vero illum sanctus vir, ac divinitus agnovit insidias. Susceptum ergo calicem ante se posuit, nihil omnino dicens puero; mitissimaeque accessit omnes primates civitatis, inter quos erant et qui illi insidias paraverant. Vir autem beatissimus nolens eos publicare qui hoc fecerant, voce mitissima omnibus dixit: Si arbitramini humilem Julianum veneno occidere, ecce coram vobis pestiferum calicem bibo. Signansque ter digito suo calicem, et dicens: In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, bibo hunc calicem: bibit illum coram omnibus totum, atque illaesus perstitit. Quod illi cum vidissent, prostrati veniam petierunt.

Erat quidam senex in eodem cenobio abbas Theodosii sancti Patris nostri, genere quidem Sebastensis, nomine autem Patricius, senex valde (dicebat enim se esse annorum centum et tredecim) mitis et quietus. Narraverunt ergo nobis de illo ipsius loci Patres, quod fuisset praepositus monasterii Abazani, dimisissetque praepositi officium, periculum et iudicium metuens (magnorum enim virorum esse dicebat, pascere rationales oves) ac venisset illuc, ut sub obedientia viveret, hoc iudicans animae utilius esse.

Dicebant autem nobis et hoc de ipso: Cum alius hic fuisset senex, genere Arabs, Julianus nomine, captus oculis, ipse aliquando scandalizatus est in Macarium archiepi copum Ierosolymitanum, nolensque communicare illi. Quadam ergo die abbas Julianus significavit abbati Simeoni, qui erat in monte mirabili (distat autem a Theopoli mons ipse milliaribus novem) dicens: Caecus sum, et quo abeam nescio; neque vero habeo qui possit auxiliari mihi, et communicare Macario directo. Indica mihi, Pater, quid agere debeam de fratre, qui fornicatus est, et de illo, qui se cum eo iuramento constrinxit. Respondit autem abbas Simeon abbati Juliano, dicens: Ne recedas, neque te ipsum a sancta Ecclesia separe;

NOTAE

(q) Ἀπὸ ὁμμάτων. Una voce ἀπόματος. De Christo Gregorius papa, epistola ad Germanum CP. act. 4 synodi 7: Καὶ ἀπομάτους ὁμμάτωσαν. Et caecos illuminavit. Sic t. I, hujus Sylloges, p. 570 B. Ἦν ἀπὸ δούλων· fuerat servus. Et in Vita Euphrasii, n. 20, Martii 13, ἦν ἔλεγον ἀπὸ δούλων εἶναι. Hoc est opinor, quam dicebam fuisse ancillam.

(r) Διέκρινε τὸ κοινωνῆσαι et κοινωνῆσαι διακρίνομαι. Hinc Diacrinomeni, haeretici, quorum mentio apud Leontium, Desecitis, act. 4, 5, 6 et 7; Photium, cod. 24; Nicephorum, Hist. lib. xviii, cap. 45. Praecipue vero memoratur Joannes Diacrinomenus, cuius Historia ecclesiastica citatur act. 3 concilii generalis septimi. Ἰωάννης, inquit Theodorus Lector, lib. II ὁ Διακρινόμενος μετὰ Σεβήρου ἱστορεῖ. Seu potius meo quidem iudicio κατὰ Σεβήρου, adversus Severum, quamvis Nicephorus legisset se μετὰ ostendat, dum scribit, lib. xvi, cap. 29. Ἱστορεῖ δὲ Ἰωάννης ὁ αὐτῷ (Σεβήρῳ) διακρινόμενος. Quinetiam hujus Historiae meminit Photius, Bibliotheca cap. 41; sed quod conjicit esse Joannis presbyteri Aegaeae, graviter errat: siquidem Joannes Aegaeae vel Aegaeota Nestorianus fuit, auctore ipso Photio, cod. 55 et Leontio act. 9; utque legitur in bello Praeum ante epistolam Hormisdæ, 75; et in concilio generali 6, act. 11 et 13. Historicus autem Joannes Diacrinomenus, oppositæ prorsus haereseos, necnon juxta Photium landator conciliabuli Ephesini, Dioscori et sociorum. Denique in Demonstrationibus chronicis, quas exhibuit publico usui Franc. Combefisius, ὁ Διακρινόμενος est Joannes iste.

neque enim ulla male habet, gratia Domini nostri Jesu Christi Filii Dei. Sed et hoc scito, frater, quod si quis in hæresim inciderit, in cœnobio vestro, habetis senem magnum, nomine Patricium. Ille autem senex juxta sacrarium infra omnes moratur, prope occidentalem ecclesiæ murum; dicitque et ipse pro omnibus sanctam orationem oblationis, et ipsius oblatio sancta existimatur.

CAPUT XCVII.

Vita et mors duorum fratrum monachorum, qui nunquam ab invicem separari juraerant.

Dicebat autem abbas Joannes anachoreta, cognomento Rutilus, audisse se ab abbate Stephano Moabita referente, quia cum esset in cœnobio sancti abbatis Theodosii magni monachorum principis, erant illic duo fratres, qui sibi invicem juraverant quod neque in vita, neque in morte ab invicem separarentur. Cum ergo cunctos in cœnobio ædificarent, unus ex eis impugnatus a fornicatione, dixit fratri suo: Dimitte me, frater, quia impugnor a fornicatione, et ferre non prævalens, volo ad sæculum reverti. Frater autem rogare cœpit eum, dicens: Noli, quæso, frater mi, noli perdere laborem tuum. Tunc is dicit ei: Aut dimitte me abire, aut tu veni mecum, ut voluptati satisfaciam. Frater autem ille cum nollet eum dimittere, abiit cum illo in civitatem. Ingressus igitur est in meretricis diversorium is qui impugnabatur: frater autem ille foris stans, pulverem de terra super caput suum jaciebat, et semetipsum affligebat. Postquam vero ille completo sædo opere elupanari egressus est, dixit ad eum frater: Quid lucratus es ex peccato, frater mi? quantum inde detrimentum cepisti? Eamus rursus in cœnobium. Qui ait: Non jam possum in eremum venire, vade a me; ego enim in sæculo maneo. Cum igitur multum rogaret eum, nihilque proficeret, neque se ille sequi jam ad eremum vellet, mansit et ipse cum illo in sæculo; laborabantque ambo manibus suis, et vive-

Per idem tempus abbas Abramius, qui postmodum factus est episcopus Ephesi, et nuper monasterium construxit Constantinopoli dictum Abramitarum, bonus ac mitis pastor, ædificabat monasterium suum, quod dicitur Byzantium. Abeuntes autem duo fratres laborabant in opere, ministrantes cæmentariis. Sumptam vero mercedem operis amborum frater ille qui in fornicationem lapsus fuerat, quotidie pergens in civitatem consumebat in luxuria. Alius vero quotidie jejunans et psallens, cum omni quiete faciebat opus, nemini aliquid loquens. Videntes autem illum artifices diebus singulis neque comedentem, neque aliquid loquentem, sed semper cogitanti similem, retulerunt de illo et de conversatione ejus

σεαυτὸν χωρῆσαι τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας. Οὐδὲ γὰρ ἔχει κακὴν χάριτι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Πλὴν καὶ τοῦτο γίνωσκε, ἀδελφε, ὅτι εἰ τις ἐὰν προσκομίσαι (8) ἐν τῷ κοινοβίῳ ὡμῶν, ἔχετε ἐκεῖ γέροντα ὀνόματι Πατρίκιον· οὗτος δὲ ὁ γέρον ἱσταται ἐξω τοῦ ἱερατείου, ὑποκάτω πάντων, πλησίον τοῦ κατὰ θυμῶς τοῖχου τῆς ἐκκλησίας· καὶ λέγει καὶ αὐτὸς τὴν ἀγίαν εὐχὴν τῆς προσκομιδῆς, καὶ αὐτοῦ λογίζεται ἡ ἀγία ἀναφορά.

Ἐλεγεν δ' ἁββᾶς Ἰωάννης ὁ ἀναχωρητὴς ὁ ἐπίκλην Πυρρὸς, ὅτι Ἀχίκοα διηγούμενου τοῦ ἁββᾶ Στεφάνου τοῦ Μωαβίτου, ὅτι Ὡς ἤμην ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ ἀγίου Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου κοινοβιάρχου, ἦσαν ἐκεῖ δύο ἀδελφοὶ ποιήσαντες ὀρκωμοσίαν, ἵνα μὴτε ἐν τῇ ζωῇ, μῆτε ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν χωρισθῶσιν ἀπ' ἀλλήλων. Ὡς οὖν ἦσαν ἐν τῷ κοινοβίῳ πάντα; οἰκοδομοῦντες, ὁ εἰς ἀδελφὸς ἐπολεμήθη εἰς πορνείαν, καὶ μὴ δυνάμενος βαστάσαι τὸν πόλεμον, λέγει τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Ἀπόλυσόν με, ἀδελφε, ὅτι εἰς πορνείαν πολεμοῦμαι, καὶ θέλω ἀπελθεῖν εἰς τὸν κόσμον. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἤρξατο παρακαλεῖν αὐτόν, καὶ λέγειν· Μὴ, ἀδελφε, μὴ ἀπολέσῃς τὸν κόσμον σου. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἡ ἐλθεῖ μετ' ἐμοῦ, ἵνα τὴν πρᾶξιν ποιήσω, ἣ ἀπόλυσόν με ἀπελθεῖν. Ὁ δὲ ἀδελφὸς μὴ θέλων ἀπολῦσαι αὐτόν, ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν. Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ καταγύγιον τῆς πορνείας ὁ πολεμηθεὶς· ὁ δὲ ἄλλος ἀδελφὸς ἐξω ἱστάμενος χοῦν λαβῶν ἐκ τῆς γῆς, ἐβαλλεν εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν· καὶ αὐτὸν συνέτριβεν. Ὡς οὖν ἐξῆλθεν ὁ εἰσελθὼν εἰς τὸ πορνεῖον ὑπὸ τῆς πρᾶξιν, λέγει αὐτῷ ὁ ἄλλος ἀδελφὸς· Τί ὠφελήθης, ἀδελφε μου, ἐκ τῆς ἀμαρτίας; τί δὲ οὐκ ἐβλάθης; Ἀγῶμεν πάλιν εἰς τὸν τόπον ἡμῶν. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ, Οὐκ ἔτι δύναμαι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἔρημον. Σὺ οὖν ὑπάγε· Ἐγὼ γὰρ εἰς τὸν κόσμον μενῶ. Ὡς οὖν πολλὰ ποιήσας οὐκ ἔπισσεν αὐτὸν ἀκολουθεῖν αὐτῷ εἰς τὴν ἔρημον. ἔμεινεν καὶ αὐτὸς σὺν αὐτῷ εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἔκαμνον οἱ δύο ἐργασίας, ἵνα τραφῶσιν.

Κατ' ἐκείνους δὲ τὸν καιρὸν ὁ ἁββᾶς Ἀδράμιος ὁ πρῶην μὲν τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει λεγομένην τῶν Ἀβραμιτῶν μονὴν συστησάμενος, ὁ καὶ γυγῶνός ὑπερτον ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου, ὁ καλὸς καὶ πρῶος ποιμὴν ἐκτίζεν τὸ αὐτοῦ μοναστήριον, τὸ ἐπιλεγόμενον τῶν Βυζαντιῶν. Ἀπελθόντες οὖν οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔκαμνον ἐκεῖσε ἐργασίας, καὶ ἐλάμβανον τὸν μισθόν. Καὶ ὁ ἐμπεσὼν εἰς πορνείαν, ἐλάμβανεν τὸν δῶν τὸν μισθόν, καὶ ὑπῆγεν καθ' ἑκάστην εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἰδαπάνα αὐτόν εἰς ἀσωτίας. Ὁ δὲ ἄλλος πᾶσαν ἡμέραν ἐνήστευσε, καὶ μετὰ πάσης ἡσυχίας ποιῶν ἦν τὸ ἔργον· μὴ λαλῶν πρὸς τινα. Τοῦτον θεωροῦντες καθ' ἑκάστην οἱ τεχνῖται, μῆτε ἐσθίοντα, μῆτε λαλοῦντα, ἀλλὰ σύννου ἀεὶ, λί-

NOTE.

(8) *Et τις ἐὰν προσκομίσαι.* Interpretes Ambrosius, *Si quis inciderit.* An legebat προσκόμεναι? Cyrillus Alexandrinus apud Eustratium, quem luce donavit Allatius. p. 571, 572: Τὰς ὑπὲρ γε τῶν κε-

κοιμημένων ποιέσθαι λιτάς, προσκομίζειν τε, καὶ μεγάλα (f. μάλα) ἐμφρόνως οἰονεῖ παρόντι Χριστῷ οἱα τῆς ἀγίας καὶ μυστικῆς θυσίας.

γουςι τὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ, τῷ Ἀβραμῷ. Τότε ὁ μέγας Ἀβράμιος μεταστέλλεται τὸν ἐργάτην ἐν τῷ καλλίῳ αὐτοῦ, καὶ ἐρωτᾷ αὐτὸν, λέγων· Πόθεν εἰ, ἀδελφε; καὶ τίς σου ἔστιν ἡ ἐργασία; Ὁ δὲ πάντα ἐξωμολόγησατο αὐτῷ, καὶ ὅτι διὰ τὸν ἀδελφὸν πάντα ὑπομένει, ἵνα ὁ Θεὸς βλέπων τὴν ἐμὴν θλίψιν, σώσῃ τὸν ἀδελφόν μου. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Θεὸς Ἀβράμιος, λέγει τῷ ἀδελφῷ· Καὶ Κύριος ἐχαρίσατό σοι τὴν ψυχὴν τοῦ ἀδελφοῦ σου. Ὡς οὖν ἀπέλυσεν ὁ ἀδελφὸς Ἀβράμιος τὸν ἀδελφόν, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ καλλίου αὐτοῦ, ἰδοὺ καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κρᾶζων· Ἀδελφε μου, λάβε με εἰς τὴν ἐρημον, ἵνα σωθῶ. Εὐθέως οὖν λαβὼν αὐτόν, ἀπῆλθεν εἰς τὸ σπηλαίον, πλησίον τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου, καὶ ἐνέκλεισεν αὐτόν, καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον μεγάλως κατὰ τὸν Θεὸν προκάλυψας πρὸς πνεῦμα, Β ἀπεδήμησεν. Ἐμμεῖνεν δὲ ὁ ἀδελφὸς ἐν αὐτῷ τῷ σπηλαίῳ κατὰ τὸν ὅρκον, ἵνα ἐκεῖ τελειωθῇ καὶ αὐτός.

CAPUT XCVIII.

De eodem fratre superstite.

Τούτῳ τῷ ἀδελφῷ καθήμενῳ ἐν τῷ ἁγίῳ Ἰορδάνῳ μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἀδελφοῦ, παρέβαλεν τις γέρων ἀπὸ τῆς λαύρας τοῦ Καλαμώνος, καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰπέ μοι, ἀδελφε, ἐν τῷ τοσούτῳ χρόνῳ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀσκήσεως· τί κατώρθωσας; Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Ὑπαγε καὶ ἔρχου μετὰ δεκάτην ἡμέραν, καὶ λέγω σοι. Ὁ δὲ γέρων ἰδὼν τὴν δεκάτην ἡμέραν εὗρε τὸν ἀδελφὸν τελειωθέντα, καὶ δοτραχὸν γεγραμμένον οὕτως· Συγχώρησόν μοι, Πάτερ, ὅτι οὐδέποτε ποιῶν τὸν κανόνα μου, ἀψῆκα τὸν νοῦν εἰς τὴν γῆν.

CAPUT XCIX.

Vita Antonii senis monasterii in Scopulo.

Ἀγγήσαντο ἡμῖν οἱ τῆς αὐτῆς μονῆς Πατέρες, C ὅτι πρὸ τούτων τῶν χρόνων, ἐγένετο ἐνταῦθα τις γέρων ὀνόματι Ἰανθός. Ὁς ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ ἀπῆει ἐπὶ τὸν Κουτεῖλιν. Ἐν μίᾳ οὖν ὥς ἦν εἰς τὴν ἐρημον, ἰδοὺ Σαρακηνοὶ ἐλθόντες εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἰδόντες τὸν γέροντα, εἰς ἐξ αὐτῶν γυμνώσας τὸν ξίφος αὐτοῦ, ἤρχετο πρὸς τὸν γέροντα, θέλων φοβεῖσθαι αὐτόν. Ὁ δὲ γέρων θασσάμενος τὸν Σαρακηνὸν ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶπεν· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, τὸ θέλημά σου γενέσθω. Καὶ εὐθέως ἠνοίχθη ἡ γῆ, καὶ κατέπιεν τὸν Σαρακηνόν. Ὁ δὲ γέρων ἐσώθη· καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν μονὴν δεξιᾶν τὸν Θεόν.

CAPUT C.

Vita Petri Pontici monachi.

Πάλιν ἡμῖν διηγήσαντο οἱ τοῦ αὐτοῦ τόπου Πα- D τῆρες, ὅτι Ἦν τις ἐνταῦθα πρεσβύτερος Πέτρος ὀνόματι, τῷ γένει Πόντιος, πολλὰ καὶ μέγала κατορθώματα πεποιηκώς. Περὶ τούτου γέροντος Θεόδωρος ὁ γεγονώς ἐπίσκοπος Ῥώσσου· Ἐλεγεν ἡμῖν, ὅτι Ἐν μίᾳ ἦλθεν ἐγγιστά μου εἰς τὸν Ἰορδάνην, εἰς τὴν λαύραν τῶν Πυργίων· ἐκεῖ γὰρ ἤμην καθήμενος. Καὶ λέγει μοι· Πόσητον ἀγάπην, ἀδελφε Θεόδωρε, ἔεῦρο μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινά·· ὅτι

sancto abbati Abramio. Tunc magnus revera Abramius accersivit operarium in cellam suam, et interrogavit eum, dicens: Unde es, frater? et quod est opus tuum? Ille autem omnia illi per ordinem confessus es, et quia fratris sui gratia sustineret omnia, ut Deus (inquiens) meam tribulationem videns salvet fratrem meum. His auditis, Abramius dixit fratri: Et Dominus donavit tibi animam fratris tui. Cum ergo dimisisset eum sanctus Abramius, exissetque de cellula, ecce frater ille advenit clamans: Mi frater, assume me in eremum, ut salvus fiam. Continuo autem assumpsit eum, et abierunt ad speluncam prope sanctum Jordanem, et incluserunt se. Post modicum vero temporis, cum magnifice secundum Deum profecisset spiritu frater ille, qui in fornicationem inciderat, migravit ad Dominum. Mansit autem superstes frater in eadem spelunca juxta jumentum, quousque et ipse moreretur.

Ad hunc fratrem post mortem alterius fratris: veniens senex quidam ex monasterio Calamonis, ait illi: Dic mihi, frater, in tanto tempore solitariae vitae, spiritualisque exercitii, quid lucratus es? Dixit ei frater: Vade, et post decimum diem veni ad me, et dicam tibi. Senex autem abiens, post decimum diem rediit, invenitque fratrem migrasse ad Christum, et testam, in qua sic scriptum erat: Ignosce, Pater, quia nunquam, dum opus Dei agerem, aut horis constitutis psallere, mentem meam dimisi in terram.

Narraverunt nobis Patres ejusdem monasterii sancti Patris nostri Theodosii, dicentes: Ante hos annos defunctus est hic senex quidam, Antonius nomine. Is in vita sua maxime jejuniis operam datus, profectus est in locum qui Cotulas dicitur. Quadam ergo die cum esset in eremo, ecce Saraceni (93) in paries illas venientes viderunt senem, unusque ex eis educto gladio venit contra senem, volens necare illum. Senex autem ut vidit Saracenum contra se venientem, intuens in caelum, ait: Domine Jesu Christe, voluntas tua fiat. Siatimque aperta est terra, et absorbit Saracenum illum, senexque salvatus est, et glorificans Deum in monasterium ingressus est.

Rursus narraverunt nobis praedicti loci Patres, quod illic fuerit quidam senex, Petrus nomine, genere Ponticus, multis praeclarisque virtutibus ornatus. De hoc senex Theodorus, qui fuit episcopus Rosensis, dicebat nobis, quod die quadam convenit illum ad Jordanem in monasterio Turrium, illic enim ipse morabatur, eique dixit: Fac charitatem, frater Theodore, veni mecum in montem Sina, quia illic proficisci votum habeo. Qui cum nollet non obedire, dixit

VARIAE LECTIONES.

* al. Ῥωσσου.

** al. Σινά.

ad eum : Eamus. Cum vero transissent Jordanem, dixit ad Theodorum senior : Veni, frater Theodore, oramus ut usque ad montem Sina nullus nostrum comedat. Ad quem ille : Vere, Pater, ego hoc facere non possum. Prostravit autem se senex, et oravit, et usque ad Sina nihil comedit. Sumpsis igitur illic sanctis mysteriis, tunc et cibum sumpsit. Similiter et a Sina usque Alexandriam ad sanctum Menam pervenerunt, nihil omnino comedente sene. Ibiq[ue] denuo communicans, post communionem cibum sumpsit. Et a sancto Mena usque in sanctam civitatem venerunt, cum nihil omnino gustasset senior in via. Cum vero in sancta Christi Dei nostri resurrectione percipisset veneranda mysteria, tunc demum accepit et cibum. In hoc ergo toto tali tantoque itinere nisi tertio non comedit senex, semel in Sina monte, semel in B Alexandria, et semel in sancta civitate.

A εὐχὴν ἔχω ¹⁹. Ἐγὼ δὲ μὴ θέλω παρακοῦσαι τοῦ γέροντος, λέγω αὐτῷ· Ἀγῶμεν. Ὡς οὖν ἐπεράσαμεν τὸν ἅγιον Ἰορδάνην, λέγει μοι ὁ γέρον· Ἀδελφε Θεόδωρε, δεῦρο βάλλομεν μετάνοιαν ἵνα ἕως τοῦ Σινᾶ μηδεὶς ἡμῶν φάγῃ. Λέγω αὐτῷ· Ὁντως, Πάτερ, τοῦτο ἐγὼ οὐ δύναμαι ποιῆσαι. Καὶ ἔβαλεν ὁ γέρον μετάνοιαν, καὶ ἕως τοῦ Σινᾶ οὐ μετέλαβέν τινος. Μεταλαβὼν δὲ εἰς τὸ Σινᾶ τῶν ἁγίων μυστηρίων, τότε καὶ τροφῆς μετέλαβεν. Ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ Σινᾶ ἀπῆλθομεν εἰς τὸν ἅγιον Μηνᾶν Ἀλεξανδρείας ²⁰, μὴ μεταλαβόντος αὐτοῦ τροφῆς. Κάκει δὲ κοινωνήσας μετέλαβεν τροφῆς. Καὶ ἀπὸ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἤλθομεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, ρηθένος ἐν τῇ ἰδίῳ αὐτοῦ ὁλωσ γευσσάμενου. Κοινωνήσας δὲ καὶ εἰς τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀνάστασιν, μετέλαβεν τότε τροφῆς. Ἐν ὅλῃ οὖν τοιαύτῃ καὶ τηλικαύτῃ ὁδῷ, εἰ μὴ τρίτον οὐκ ἔφαγεν ὁ γέρον, ἀπαξ εἰς τὸ Σινᾶ ὅρος, καὶ ἀπαξ εἰς τὸν ἅγιον Μηνᾶν, καὶ ἀπαξ εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν.

CAPUT CI.

Vita Pardi monachi Romani.

Narraverunt etiam nobis de alio sene Patres ejusdem monasterii, dicentes : Erat hic senex quidam, qui ante modicum tempus defunctus est, Pardus nomine, genere Romanus. Ille dum esset junior, mulio fuerat. Die igitur quadam abiit Jericho cum mulis. Et cum esset in xenodochio, inventus est illic puer parvulus, quem, agente diabolo, mulus calce percussit et occidit, ignorante hoc abbate Pardo. Afflictus vero super hoc multum abbas Pardus, abiit in Arnonem, et effectus est anachoreta, lugens semper, diceas : Ego feci homicidium, et ut homicida in judicio damnatus sum. Erat autem illic prope torrentem leo. Diebusque singulis ibat abbas Pardus ad cubile leonis, stimulans et provocans leonem, ut exurgeret et devoraret eum ; leo autem nihil omnino illum hedebant. Videns autem senex, quia nihil proficeret, ait in seipso : Dormiam in via, per quam leo pergit ad fluvium ; nam cum transibit ut eat ad bibendum, devorabit me. Cum ergo jaceret, ecce leo post paululum venit, et quasi ratione praeditus esset, cum omni quiete transiit senem, neque omnino illum tetigit. Tunc senior certior factus est quod Deus remisisset illi peccatum, et veniens rursus in monasterium suum, vixit in magna continentia, edificans omnes vitae suae exemplo usque ad diem obitus sui.

Διηγῆσαντο ἡμῖν καὶ περὶ ἄλλου γέροντος· οἱ τῆς αὐτῆς μονῆς Πατέρες, λέγοντες, ὅτι· Ἦν τις ἐνταῦθα τοῦνομα ἀββᾶς Παῦλος, ὅστις πρὸ ὀλίγου χρόνου ἀνεπαύσατο, ῥωμαῖος τῷ γένει. Ἐν μὲν οὖν ἀπῆλθεν μετὰ τῶν βορδονίων· καὶ ἐν τῷ ξενοδοχείῳ εὐρέθη παιδίον μικρὸν, καὶ ἐκ τοῦ διαβόλου, ἀγνοοῦντος τοῦ ἀββᾶ Παύλου, ἐπάτησεν ὁ βόρδων τὸ παιδίον, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτό. Θλιβεὶς οὖν ἐπὶ τούτῳ ὁ ἀββᾶς Παῦλος, ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν C Ἀρονᾶν· κάκει γέγονεν ἀναχωρητής, θρηνῶν τὸν θάνατον τοῦ παιδίου πάντοτε, καὶ λέγων, ὅτι· Ἐγὼ ἐποίησα τὸν φόνον τοῦ παιδίου, καὶ ὥς φονεὺς ἔχω κριθῆναι ἐν τῇ κρίσει. Ἦν δὲ πλησίον λέων, καὶ καθ' ἐκαστὴν ὁ ἀββᾶς Παῦλος ὑπῆγεν εἰς τὴν κοίτην τοῦ λέοντος νύσσειν, καὶ ἀγριαίνων αὐτόν, ἵνα ἀναστῇ καὶ φάγῃ αὐτόν· ὁ δὲ λέων οὐδ' ὅλως ἐβλαπτε· αὐτόν. Τότε ὡς εἶδεν ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, λέγει ἐν ἑαυτῷ· Κοιμηθῶ εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ λέοντος, καὶ ἐν τῷ ἐρχεσθαι αὐτόν, καὶ ὑπάγειν εἰς τὸν ποταμὸν πιεῖν ὕδωρ, τρώγει με. Ὡς οὖν ἐπεσεν, ἰδοὺ μετὰ μικρὸν καὶ ὁ λέων καὶ ὡς ἐπὶ ἀνθρώπου μετὰ πάσης τῆς ἡσυχίας ὑπερεπήδησε τὸν γέροντα· καὶ οὐδὲ ὁλωσ ἔφατο αὐτοῦ. Τότε ὁ γέρον ἐπληροφόρηθη, ὅτι ἐθεὸς συνεχώρησεν αὐτῷ τὴν ἀμαρτίαν. Καὶ ἰλθὼν D πάλιν εἰς τὴν μονὴν αὐτοῦ, διῆγεν πάντας ὠφελῶν καὶ οἰκοδομῶν ἕως τῆς πρὸς Θεὸν αὐτοῦ ἀναπαύσεως.

CAPUT CII.

Relatio Sophronii sophistae de eo quod sibi in via contigerat.

Cum interrogatus esset abbas Sophronius sophista frater meus, assistebamus prope illum ego et abbas Joannes scholasticus, et abbas Quiricus, et alii quidam ex Patribus, dixitque nobis : Pergebam modo in via, et ante me adolescentulæ choream agebant, tripudiabantque dicentes : Bene veniat Sophronius ; coronatus est Sophronius.

Μέλλοντος τελειοῦσθαι τοῦ ἀββᾶ Σωφρονίου τοῦ σοφιστοῦ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ, παριστάμεθα πλησίον αὐτοῦ ἐγὼ καὶ ὁ ἀββᾶς ὁ Σχολαστικὸς, καὶ ὁ ἀββᾶς Κηρυκὸς, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Πατέρων. Καὶ λέγει ἡμῖν, ὅτι· Εἰς ὁδὸν ἀπῆλθον, καὶ ἐμπροσθέν μου νεάνιδες χορὸν ποιήσασαι ἐχόρευον λέγοντες·¹⁹ Καλῶς ἔλθεν Σωφρόνιος· ἐστεφανώθη Σωφρόνιος.

VARIE LECTIONES.

¹⁹ al. inser. ἐκείσε. ²⁰ al. εἰς Ἀλεξανδρείαν.

CAPUT CHL.

Vita et virtutes abbatis Stratigii.

"Ελεγον περί τοῦ ἀββᾶ Στρατηγίου τοῦ ἡγουμένου Α τῆς αὐτῆς μονῆς τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Θεοδοσίου, οἱ τῆς αὐτῆς μονῆς Πατέρες, ὅτι τὰ τρία ταῦτα πλεονεκτήματα ἐκτίσαστο ὑπὲρ πάντα μοναχὸν τῆς γενεᾆς ταύτης· τὸ νηστεύειν πολλὰ, τὸ ἀγρυπνεῖν πολλὰ, τὸ ἐργάσασθαι πολλὰ.

Dicebant de abbate Stratigio, Patre insignis monasterii sancti Patris nostri Theodosii, monasterii ipsius Patres, quod tres istas virtutes possederit supra ceteris nostrae monachos, jejunium, vigillas, et iuge opus.

CAPUT CIV.

CAPUT CIV

Vita abbatis Nonni presbyteri.

Διηγήσατο ἡμῖν ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Θεοδοσίου, ὁ ἀββᾶς Θεοδοσίος, ὁ γεγινώς ἐπίσκοπος τῆς Καπιτουλιάδος, περί τοῦ ἀββᾶ Νόννου, λέγων, ὅτι Ἐν μιᾷ, πρὸ τοῦ κροῦσαι τὸ ξύλον (1) δὲ νυκτερινὴν, ἀνακαίμενος ἐγὼ ἐν τῷ κλι- B νιδίῳ μου, ἤκουσα τινος λέγοντος, Κύριε, ἐλέησον, πρᾶξι καὶ ἡσυχίᾳ φωνῇ. Καὶ ἀριθμήσας πενταχόσια τὸ, Κύριε, ἐλέησον, ἠθέλησα εἰδέναι τίς ἐστὶν ὁ λέγων· καὶ παρακύψας διὰ τῆς θυρίδος τοῦ κελλίου μου εἰς τὴν ἐκκλησίαν, θεωρῶ τὸν γέροντα καί μενον εἰς τὰ γόνατα αὐτοῦ, καὶ ἀστέρα φωτεινὴν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καταυγάζοντά μοι τὸ τίς ἐστιν ὁ γέρων.

Narravit nobis in cœnobio sancti Patris nostri Theodosii, abbas Theodosius, qui fuit episcopus Capituliadis, de abbate Nonno presbytero, quod nocte quadam, antequam pulsaret nocturnum signum, dum jaceret ipse in lectulo suo, audivit quemdam leni voce dicentem, Kyrie eleison. Cumque quinquaginta vicibus hoc ille iterasset, voluit ipse scire quis esset qui hoc dicebat. Et aspiciens, inquit, in ecclesiam per cellulae meae fenestram, vidi senem procumbentem genibus suis, et stellam lucidissimam super caput ejus ostendentem mihi quis esset senex.

"Ετέρος δέ τις τῶν γερόντων τοῦ αὐτοῦ κοινοβίου διηγήσατο ἡμῖν περί τοῦ αὐτοῦ ἀββᾶ Νόννου, λέγων, ὅτι Ἐν μιᾷ πρὸ τοῦ κροῦσαι τὸ ξύλον, ἐξελθὼν τοῦ κελλίου μου ἀπῆλθον ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ θεωρῶ τὸν γέροντα ἐμπροσθεν τῆς ἐκκλησίας ἐστῶτα, καὶ ἐκτεταμένως ἔχοντα τὰς δύο χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εὐχόμενον. Ἐλαμπον δὲ αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ὥς B λαμπίδες πυρὸς. Καὶ φοβηθεὶς ἀνεχώρησα.

Alius autem quidam de senibus ipsius cœnobii narravit nobis de eodem abbate Nonno, dicens: Nocte quadam priusquam pulsaret signum, egressus de cellula mea, ibam ad ecclesiam. Et aspicio senem ante ecclesiam stantem, et extensis in caelum manibus orantem: lucebant autem manus ejus quasi lampades ignis. Quare metu perterritus recessi.

CAPUT CV.

Vita sancti senis Christophori, genere Romani.

"Εν Ἀλεξανδρείᾳ ὄντες παρεβάλομεν τῷ ἀββᾶ Θεοδοσίῳ τῷ ὄντι ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ ἐν τῇ Φάρῳ. Καὶ διηγήσατο ἡμῖν ὁ γέρων λέγων, ὅτι Ἐν τῷ κοινοβίῳ ἀπεταξάμην τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Θεοδοσίου τοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως· καὶ εὗρον ἐκεῖ γέροντα μέγαν, ὀνόματι Χριστοφόρον, Ῥωμαῖον τῷ γένει. Ἐν μιᾷ οὖν βάλλω αὐτῷ τὴν μετόνοιν, λέγων· Ποίησον ἀγάπην, ἀββᾶ, εἰπέ μοι τὴν ἐκ νεότητός σου ἐργασίαν. Καὶ πολλὰ παρακληθεὶς ὅπ' ἐμοῦ ὁ γέρων, καὶ γνοὺς ὅτι δι' ὠφέλειαν ψυχῆς αὐτὸν ἐρωτῶ, διηγήσατό μοι, λέγων, ὅτι Ὅτε ἀπεταξάμην, τέκνον, πολλὴν εἶχον B θέρμην εἰς τὸ μοναχικόν· καὶ τὰς μὲν ἡμέρας ἐσχόλαζον εἰς τὸν κανόνα, τὰς δὲ νύκτας ἀπρηχόμενον εἰς τὸ σπήλαιον· ἐνθα, ὅτε ἐν ἁγίοις Θεοδοσίοις καὶ οἱ

Cum in Alexandria essemus, accessimus ad abbatem Theodorum, qui erat in sancta Sophia prope Pharum. Et narravit nobis senex, dicens: Ego in cœnobio sancti patris nostri Theodosii, quod est in eremo sanctae Christi Dei nostri civitatis, saeculo renuntiavi: invenique illic senem magnum valde, nomine Christophorum, Romanum genere. Die igitur quadam prostratus ante illum, dixi: Fac charitatem, pater, et dic mihi quid in juventute tua operaberis. Cumque multum a me rogatus fuisset senex, agnito quod propter utilitatem animae illum rogassem, enarravit mihi, dicens: Quando saeculo renuntiavi, filii, magnum habui fervorem, summamque desiderii alacritatem ad monasticam vitam; ac diebus quidem exercebar in regulari psalmodia, noctibus vero pergebam

VARIE LECTIONES.

¹¹ Pro λέγουσαι.

NOTÆ.

(1) Κροῦσαι τὸ ξύλον. Apud Allatium, *De confessione utriusque Ecclesiae*, c. 1560: Κρούει τὸ κροῦσμα; c. 1569: Κρούσμα ποιῆσαι. In vita S. Sabae: Κρούσματος ὥρα. Et in lambis Theodori Studitae: Κρουσματουῦντος τοῦ ξύλου. Et: Σάλπιγγε καιρῷ τὸ ξύλον. Et, ἐπειδὴν σαλπίζει τις τὸ ξύλον. Per

metaphoram qua Dionysio pseudo-areopag. Oī ἀπεριστάπικτοι τῶν ἱερῶν τελετῶν· Quando aa collectam tuba insonnerit. In Regula sancti Pachomii, n. 2; Anastasius ad act. 4 synodi 7: Orientales ligna pro campanis percutiunt.

in speluncam, in qua et sanctus Theodosius, et sancti Patres reliqui orare consueverant; descendensque in speluncam, centies flectebam genua, et proce-
bam Deo per gradus singulos; sunt autem nume-
ro decem et octo. Cumque per omnes gradus descen-
dissem, permanebam illic, donec pulsaret signum.
Tunc ibam ad synaxim cum Patribus. Cum autem
opus istud undecim annis absque intermissione fecissem, cum jejuniis multis, et continentia, et nuditate rerum omnium, et obedientia, et labore corporali, veni nocte quadam secundum consuetudinem, ut in speluncam descenderem. Cumque implesem inclinationes corporis per singulos gradus, venturusque essem in speluncæ pavementum, factus in extasi, video totam speluncæ pavementum candelis plenum, ex quibus aliæ quidem accensæ erant, aliæ non. Aspicio autem et duos viros chlamyde indutos, candidoque habitu amictos, easdem candelas præparantes. Ego autem dixi illis: ut quid posuistis hic candelas istas, nec permittitis nos descendere, et orare? Qui respondentes dixerunt mihi: Patrum candelæ sunt. Dixi autem ad eos rursus: Cur aliæ ex illis ardent, aliæ non? Responderunt: Qui volunt candelas suas accenderunt, et qui nolant, non accenderunt. Aio ad illos iterum: Facite charitatem; candela mea ardet, an non ardet? Illi autem dixerunt: Ora, et accendimus illam. Tunc dico illis: Adhuc oro. Et quid usque modo faciebam? Atque in hoc verbo ad me ipsum reversus sum, conversusque ultra jam neminem vidi. Tunc dixi in melpso: Christophore, majori labore opus est. Et mane facto, recessi de monasterio, et profectus sum ad montem Sina, nihil ferens mecum, nisi quo induerbar tantum. Cumque illic egissem annos quinquaginta, venit mihi vox, dicens: Christophore, Christophore, redi in cœnobium tuum ubi etiam bene certasti, ut illic consummeris cum Patribus tuis. Et modico tempore posteaquam mihi ista dixerat, sancta illius anima in pace requievit.

Rursum enarravit nobis idem Theodorus de eodem abbate Christophoro. Dicebat, inquit, senex: Die quadam ascendi in sanctam civitatem, ut adorarem sanctam crucem. Et cum adorassem, et jam exirem, aspicio fratrem quemdam in limine atrii pretiosæ crucis, neque intrantem, neque exeuntem. Aspicio item et duos curvos impudenter ante illius faciem volantes, et alis suis oculos ejus importune impetentes, nec illum intrare permittentes. Intellexi vero eos dæmones esse, et dixi illi: Dic, frater, cur stas in medio januæ, nec intras? Qui ait mihi: Ignosce mihi, Pater mi, cogitationes habeo, ex quibus una mihi dicit: Ingradere, et adora pretiosam crucem. Alia dicit: Non, sed vade, et fac responsum (24), et alia vice adorabis. Ego autem ut audivi, tenui manum ipsius, et introduxi in templum; et continuo fugerunt corvi. Cumque fecissem illum adorare sanctam crucem, et sanctam Christi Domini resurrectionem, dimisi eum in pace. Hæc autem, inquit Theodorus, mihi senex enarravit, quia vidit me multum in ministeriis distentum, et orationis negligentem.

Α λοιποὶ ἅγιοι καίονται Πατέρες, πρὸς τὸ εὐξασθαι. Καὶ κατερχόμενος εἰς τὸ σπήλαιον, κατὰ βαθμὸν ἔβαλον τῷ Θεῷ μετανοίας ἑκατόν. Εἰσὶ δὲ βαθμοὶ τὸν ἀριθμὸν δεκαοκτώ. Καὶ ὅτε πέντας κατήλθον τοὺς βαθμοὺς, διετέλουν ἕως οὗ ἔκρουσεν τὸ ξύλον· τότε ἀνηρχόμεν εἰς τὸν κανόνα. Μετὰ οὖν τὸ ποιῆσαι μετῇ δέκα τὴν ἐργασίαν ταύτην, μετὰ νηστείας, καὶ πολλῆς ἐγκρατείας, καὶ κόπου, ἔρχομαι ἐν μιᾷ κατὰ τὴν συνήθειαν κατελθεῖν εἰς τὸ σπήλαιον· καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι με τὰς κατὰ βαθμὸν μετανοίας, ὡς ἐμελλόν εἰς τὸ ἔδαφος κατείνειν τοῦ σπηλαίου, γίνομαι ἐν ἐκστάσει, καὶ θεωρῶ ὅλον τοῦ σπηλαίου τὸ ἔδαφος κανδηλῶν πεπληρωμένον· καὶ αἱ μὲν ἦπτον, αἱ δὲ οὐ. Θεωρῶ δὲ καὶ δύο ἄνδρας τὰς χλαμύδας ἡμιορτισμένους, καὶ λευχειμονοῦντας, ἐπισκευάζοντες τὰς αὐτὰς κανδήλας. Ἐγὼ δὲ εἶπον αὐτοῖς. Διατί ἐθήκατε τὰς κανδήλας ταύτας, καὶ οὐ συγχωρεῖτε ἡμῖν κατελθεῖν, καὶ εὐξασθαι; Οἱ δὲ ἀπεκρίναντό μοι λέγοντες, ὅτι τῶν Πατέρων εἰσὶν αἱ κανδήλαι. Ἐγὼ δὲ πάλιν εἶπον πρὸς αὐτούς· Καὶ διατί αἱ μὲν ἄπτουσιν, αἱ δὲ οὐχ ἄπτουσιν· οἱ δὲ πάλιν ἀπεκρίναντό μοι· Οἱ θέλοντες, τὰς ἑαυτῶν ἀντήψαν. Τότε λέγω αὐτοῖς· Ποιήσατε ἀγάπην. Ἡ ἐμὴ κανδήλα ἄπτει ἥ οὐ; Οἱ δὲ ἔφησαν, Εὐξαί καὶ ἄπτομεν αὐτήν. Καὶ λέγω ἔγω ἀκμήν· Εὐξαί, καὶ ἕως ἄρτι, τί ἐποιοῦν; Καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ λόγῳ ἦλθον εἰς ἑμαυτὸν, καὶ στραφεὶς, οὐδένα ἰθεασάμην. Τότε λέγω ἑμαυτῷ· Χριστόφορε, εἰ θέλεις σωθῆναι, τοῦ κόπου περισσοτέρου χρεῖα. Καὶ πρῶτας ἀνεχώρησα ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου. Καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινᾶ, μηδὲν ἀποφερόμενος, εἰ μὴ ἀξίφρουον καὶ μόνον. Καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι με ἐκατὲ πεντήκοντα χρόνους ἐν ἀσκήσει, ἦλθόν μοι φωνὴ λέγουσα· Χριστόφορε, Χριστόφορε, ἀπάλθε εἰς τὸ κοινωδίον σου, ἐν ᾧ καλῶς ἡγωνίσω, ἵνα ἐκεῖ τελειωθῇς μετὰ τῶν Πατέρων σου. Καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον τοῦ εἰπεῖν μοι ταῦτα ἀνεπαύσατο ἐν Κυρίῳ ἡ ἀγία αὐτοῦ ψυχὴ ἐν ἀγαλλιάσει.

Πάλιν ἡμῖν ὁ αὐτὸς ἀδελφὸς Θεόδουλος διηγῆσθαι περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ Χριστοφόρου. Ἐλεγεν δὲ, φησὶν, ὁ γέρων, ὅτι Ἐν μιᾷ ἀνῆλθον ἐκ τοῦ μοναστηρίου εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν προσκυνῆσαι τὸν ἅγιον σταυρὸν. Καὶ μετὰ τὸ προσκυνῆσαι με, φησὶν, ἐν τῷ ἐξίναί, θεωρῶ τινα ἀδελφὸν ἐν τῷ πλεῖν τοῦ μεσιαύλου τοῦ ἁγίου σταυροῦ, μήτε εἰσιόντα, μήτε ἐξιόντα. Θεωρῶ δὲ καὶ δύο κόρακας ἀναιδῶς πετομένους εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ τοῖς περὶ κοσίζοντας αὐτοῦ τὰς ὄψεις, καὶ μὴ εἰδοντας αὐτὸν εἰσελθεῖν ἐν τῇ ναῷ. Καὶ γνοὺς ἐγὼ δαίμονας αὐτοῦ εἶναι, λέγω αὐτῷ· Εἰπὲ, ἀδελφε, τί ἐσθηκας εἰς τὸ μέσον τοῦ πλεῖντος, καὶ οὐκ εἰσέρχῃ; Ὁ δὲ, φησὶν, λέγει μοι· Συγχώρησόν μοι, κύριε ἀδελφῆ, λογισμοῦς ἔχω· ὁ εἰς μὲν λέγει μοι, Εἰσελθε, προσκύνησον τὸν τίμιον σταυρὸν· ἄλλος δὲ λέγει μοι· Οὐ, ἀλλ' ὕπαγε, ποιήσον ἀπόκρισιν, καὶ ἄλλοτε προσκυνεῖς. Ἐγὼ δὲ ὡς ἤκουσα, κρατήσας αὐτοῦ αἰὲς χειρὸς εἰσῆγαγον εἰς τὸν ναόν· καὶ εὐθέως ἔφυγον οἱ κόρακες ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ποιήσας αὐτὸν προσκυνῆσαι τὸν ἅγιον σταυρὸν, καὶ τὴν ἀγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ

ἡμῶν ἀνάστασιν, ἀπέλυσεν αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ. Ταῦτα δέ μοι, φησὶν, ὁ γέρον διηγήσατο, ἐπειδὴ εἶδον με πάλιν ἐν ταῖς διακονίαις περισπώμενον, καὶ τῆς εὐχῆς ἀμελοῦντα.

CAPUT CVI.

Relatio abbatis Theodori de monacho Syro Severiano.

Διηγήσατο ἡμῖν πάλιν ὁ αὐτὸς ἀββᾶ· Θεόδουλος λέγων, ὅτι ξενοδοχεῖόν ἐστιν ἐν ταῦθα πλησίον τοῦ Φάρου, ἀνάμεσον τῆς Ἁγίας Σοφίας καὶ τοῦ ἁγίου Φαύστου, ἔχον καὶ ξενοδόχον. Οὗτος ἐν μὲν παρεκάλειν με ἀπελθεῖν ἐν τῇ ξενοδοχείᾳ, καὶ τοποποιήσαι αὐτὸν ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας. Ἀπελθὼν οὖν ἔκειτο εὐρόν τινα μοναχὸν ξενοδοχοῦμενον, Σύρον τῷ γένει, μηδὲν ἔχοντα πλην στιχαρίου τριγλίου καὶ παλλίου, καὶ ὀλίγων ἄρτων. Ἰστατο δὲ διαπαντός ἐν μὲν γωνίᾳ, νυκτὸς καὶ ἡμέρας στιχολογῶν, καὶ μὴ συντυγχάνων τινί. Καταλαβούσης δὲ τῆς ἁγίας Κυριακῆς, ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγω αὐτῷ· Ἐρχῃ, κύριε ἀδελφε, εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν, ἵνα μεταλάβῃς τῶν ἁγίων καὶ σεπτῶν μυστηρίων· Ὁ δὲ λέγει· Οὐ. Λέγω αὐτῷ· Διὰ τί; Λέγει μοι καὶ αὐτός· Ὅτι τῶν Σευήρου εἰμι, καὶ οὐ κοινωνῶ τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀκούσας δὲ ἐγὼ ὅτι οὐκ ἐκοινωνεῖ τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἅμα δὲ καὶ θεωρῶν τὴν καλλίστην αὐτοῦ πολιτείαν καὶ τὸν ἐνάρετον βίον, ἀπῆλθον κλιῶν ἐπὶ τῷ καλλίῳ μου, καὶ κλείσας τὴν θύραν, ἔρριψα ἐμαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐδεόμην αὐτοῦ μετὰ δακρύων πολλῶν, λέγων· Δέσποτα Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ διὰ τὴν ἁρπαγὴν σου καὶ ἀμετρίτην φιλανθρωπίαν κλίνας τοὺς οὐρανούς, καὶ καταβάς διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, ὁ σαρκωθείς ἐκ τῆς Δεσποίνης τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, ἀποκάλυψόν μοι, τίνας καλῶς καὶ ὀρθῶς πιστεύουσιν, ἡμεῖς οἱ τῆς Ἐκκλησίας, ἣ οἱ τὰ Σευήρου φρονούντες. Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἤλθεν μοι φωνὴ ἀοράτως λέγουσα· Ἀπελθε, Θεόδουλε, καὶ θεωρεῖς τὴν πίστιν αὐτοῦ. Ἀπελθὼν οὖν τῇ ἐπαύριον ἐγὼ, ἐκαθέσθην ἔμπροσθεν αὐτοῦ, προσδοκῶν τι ἰδεῖν κατὰ τὴν λεγθεῖσάν μοι φωνήν. Καὶ ὡς ἔμεινα ἐπὶ μίαν ὥραν καθήμενος, καὶ ἀτενίζων εἰς αὐτόν, ἔστωτα καὶ τῇ Σύρῳ φωνῇ στιχολογούonta, θεωρῶ, ὡς ἐπὶ Κυρίου, τέκνα, περιστερὰν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καθημένην ἡσυχαιουμένην ὡς ἀπὸ μαγείρου καὶ ἐσκυλμένην καὶ δυσώδη. Τότε ἔγνων ὅτι φανεῖται μοι ζωῆς καὶ δυσώδης περιστερὰ, ἣ πίστις αὐτοῦ ἐστίν. Ταῦτα δὲ ἡμῖν διηγήσατο μετὰ πολλῶν δακρύων καὶ στεναγμῶν, ὡς ἐπὶ τῆς ἀληθείας ἣ μακαρία αὐτοῦ ψυχῇ.

CAPUT CVII.

Vita abbatis Gerasimi.

Ὡς ἀπὸ μίλου ἐνὸς τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου τοῦ πατρὸς λαύρα ἐστὶ τοῦ ἁγίου ἀββᾶ Γερασίμου λεγόμενη. Ἐν αὐτῇ τῇ λαύρᾳ παραβαλοῦσιν ἡμῖν διηγήσαντο οἱ ἔκει καθιζόμενοι Πατέρες περὶ τοῦ ἁγίου τούτου, ὅτι περιπατῶντι ἐν μὲν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου, ὑπήντησεν αὐτῷ λέων πάνυ ὠρυόμενος ἐκ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ. Εἶχεν γὰρ ἀπὸ καλὰμου σκώλοπα ἐμπαγέοντα αὐτῷ, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὄγκωθῆναι αὐτοῦ τὴν πόδα, καὶ πληρῇ πύου γενέσθαι. Ὡς οὖν ἐθεώρησεν ὁ λέων τὴν γέροντα, ἤλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπεδείκνυνεν αὐτῷ τὸν πεπληγμένον πόδα ἐκ τοῦ ἐμπαγέντος· αὐτῷ σκώλοπος, κλαίον τρόπον τινὰ, καὶ δέόμενος τῆς παρ' αὐτοῦ θεραπείας τυχεῖν.

A Narravit iterum nobis idem abbas Theodorus, dicens : Xenodochium est hic prope Pharum, inter sanctam Sophiam et sanctum Faustum : qui autem illi praeerat, die quadam oravit me ut irem in xenodochium, et ibi morarer paucis diebus. Abiens igitur inveni illic monachum quemdam hospitio susceptum, Syrum genere, nihil habentem praeter cilicium, et pallium; et panes paucos. Stabat autem in uno angulo, semper die noctuque psallens, et nemini loquens. Veniente vero die sancta Dominica, abii ad illum, dicens : Veni, frater, ad sanctam Sophiam, ut communices sanctis venerandisque mysteriis. Qui ait : Non venio. Ad quem ego : Cur, oro te? Ait mihi : Quia Severianus sum, et non communico Ecclesiae. Audiens ego, quia non communicaret sanctae et apostolicae Ecclesiae, simulque videns illius optimam conversationem, vitamque virtutibus plenam, abii lugens in cellulam meam, et clausa janua, prostravi meipsum in faciem coram Domino per dies tres, et orabam illum cum lacrymis multis, dicens : Dominator Christe Deus noster, qui propter ineffabilem tuam immensamque clementiam inclinasti coelos, et descendisti propter salutem nostram, qui incarnatus es ex sancta Domina nostra Dei genitrice semperque virgine Maria, revela mihi qui sint qui bene et recte credunt; nosne qui sanctae Ecclesiae jungimur, an qui Severo consentiunt. Die vero tertia venit mihi vox invisibiliter, dicens : Vade, Theodore, inspicie fidem ipsius. In crastinum igitur profectus, sedi ante illum, expectans videre aliquid, juxta quod mihi vox dixerat : et cum mansissem sedens quasi una hora, et intuerer in ipsum stantem, et voce Syra psallentem, vidi teste Deo, filii, columbam super caput ejus stantem fuliginosam, veluti ex coquina venientem, squalidam ac fetidam. Tunc agnovi eam, quae mihi apparuerat, calliginosam fetidamque columbam, ipsius esse fidei. Haec autem nobis narravit in veritate cum multis lacrymis et singulibus sancta ipsius anima.

D Uno fere milliario distat a Jordane monasterium, quod abbatis Gerasimi dicitur. In hoc monasterium advenientibus nobis narraverunt qui illic morabantur senes de abbate Gerasimo, quod die quadam ambulans super Jordanis ripam, obvium habuit leonem valde rugientem, suspensio pede, cui infixus erat ex calamo aculeus, adeo ut ex hoc pes ipse intumisset, et sanie plenus effectus esset. Cum igitur vidisset leo senem, ostendebat illi vulneratum ex infixo aculeo pedem, flens quodammodo et obsecrans ut illi curam adhiberet. Cum ergo vidisset eum senex tali necessitate constrictum, sedens apprehendit ejus pedem, aperiensque vulnus eduxit aculeum infixum, cum magna pu-

tredinis copia, diligentiorque depurgatio vulnere, et panno alligato, dimisit eum. Leo autem cum se curatum vidisset, noluit senem deserere, sed ut charus discipulus, quocumque pergeret, magistrum sequebatur, ita ut admiraretur senex tantam ferre gratitudinem. Igitur ex tunc senex nutriebat eum, mittens ante illum panem et infusa legumina.

γέροντα τὴν τοσαύτην εὐγνωμοσύνην τοῦ θηρίου· καὶ αὐτῷ ἄρτον καὶ βρεκτὰ δοῦναι.

Habebat autem ipsum monasterium asinum unum, ad ferendam aquam pro necessitate fratrum de Jordane. Consuetudinem autem fecerat senex, ut curam pascendi asini leo haberet. Itaque abiens cum illo juxta Jordanis ripas, patientem observabat. Quadam autem die dum pasceretur asinus, leo se ab illo longiuscule avertit; cum ece camelarius ex Arabia veniens, inventum asinum accepit, et secum duxit. Leo vero, amisso asino, rediit in monasterium tristis valde, et dejecta facie ac cervice, ad abbatem suum. Abbas igitur Gerasimus putavit quod asinum comedisset leo, et ait illi: Ubi est asinus? Ille vero quasi homo s'abat tacens, et deorsum aspiciens. Dicit ei senex: Comedisti eum; benedictus Dominus. Quidquid faciebat asinus, amodo facies tu. Ex tunc igitur leo, jubente sene, portabat canthelium (25) capientem amphoras quatuor, ferebatque aquam in monasterium.

Die vero quadam venit miles quidam ad senem benedictionis gratia. Qui cum vid-
C ret leonem bajulantem aquam, didicissetque causam, misertus est ejus, proferensque tria numismata dedit senibus, ut emerent asinum ad ipsius aquae ministerium, et liberarent ea necessitate leonem. Brevi autem transacto tempore, postquam liberatus a labore fuerat, camelarius ille, qui asinum abstulerat, veniebat ferens triticum, ut vendidaret illud in sancta civitate, habens et asinum secum. Et cum transisset Jordanem, accidit ut occurreret leoni; quo viso, dimisit camelos, et fugit. Leo autem, cognito asino, cucurrit ad eum, et ore, ut solebat, ejus capistrum mordens, traxit eum cum tribus camelis, et gaudens simul et rugiens, quod perditum asellum reperisset, venit ad senem. Senex vero, qui prius putabat quod asinum leo comedisset, tunc vero didicit quia insidias passus fuisset leo. Imposuit autem nomen leoni Jordanem. Eg-
D git itaque leo in monasterio cum fratribus plus quam quinque annos, nunquam recedens a sene.

Cum autem migrasset ad Dominum abbas Gerasimus, et a Patribus sepultus esset, per dispensationem Dei leo tunc in monasterio inventus non est. Post modicum vero venit leo in monasterium, et querebat senem suum. Abbas autem Sabbatius Cili-
C x, qui et discipulus fuerat abbatis Gerasimi, viso illo, dixit ei: Jordane, senex noster dimisit nos orphanos, et migravit ad Dominum; sed accipe, et comede. Leo autem comedere volebat, sed juxta huc atque illuc se vertens circumspiciebat, querens videre senem suum,

A Ὡς δὲ εἶδεν αὐτὸν ὁ γέρον ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ, καλίσας, καὶ λαβόμενος αὐτοῦ τοῦ ποδὸς, καὶ ἀνατεμών αὐτὸν, ἐξέβαλε τὸν κάλαμον μετὰ πολλῶν ὑγρῶν, καὶ καλῶς περικαθάρσας τὸ τραῦμα, καὶ δῆσας τὸν πόδα παννίῳ, ἀπέλυσεν. Ὁ δὲ λέων θεραπευθεὶς οὐκ εἰ-
B εἶασεν τὸν γέροντα, ἀλλ' ὡς γνήσιος μαθητῆς οὗου δ' ἂν ἀπῆρχετο ἠκολούθει αὐτῷ· ὥστε θαυμάζειν τὸν

λοιπὸν ἀπὸ τότε ὁ γέρον ἐκρεφεν αὐτὸν, βάλλων

Εἶχεν δὲ ἡ λαύρα θνόν δι' ὕδωρ εἰς τὴν χρεῖαν τῶν γέροντων. Ἐκ γὰρ τοῦ ἀγίου τοῦ Ἰορδάνου πίνουσιν ὕδωρ. Ἀπέχει δὲ ἐκ τῆς λαύρας ὁ ποταμὸς, μίλιον ἑν. Συνήθειαν οὖν εἶχον οἱ Πατέρες διδόναι τῷ λέοντι τὸν θνόν, ἵνα βόσκη αὐτὸν παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ἀγίου Ἰορδάνου. Ἐν μιᾷ οὖν βοσκάμενος ὁ θνός ὑπὸ τοῦ λέοντος, ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ οὐκ ὀλίγον διάστημα· καὶ ἰδοὺ καμηλάριοι ἐρχόμενοι ἀπὸ Ἀραβίας, καὶ εὐρόντες τὸν θνόν, λαβόντες αὐτὸν ἀπῆλθον εἰς τὰ ἱβία. Ὁ δὲ λέων ἀπολίσας τὸν θνόν, ἦλθεν εἰς τὴν λαύραν πᾶνυ συγνῶς καὶ κατηφῆς πρὸς τὸν ἀδδῶν Γεράσιμον. Ἐνόμιζεν οὖν ὁ ἀδδῶς, ὅτι ἔφαγεν τὸν θνόν ὁ λέων· καὶ λέγει αὐτῷ· Ποῦ ὁ θνός; Ὁ δὲ ὡς περ ἀνθρώπος εἰστέχεισι αἰωπῶν, καὶ κάτω νεύων. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ἐφαγες αὐτόν; εὐλογητὸς Κύριος. Εἰ τι ποιεῖ ὁ θνός, ἀπ' ἄρτι σὺ μέλεις ποιεῖν. Ἀπὸ τότε οὖν ὁ λέων καλεῖσθαι τοῦ γέροντος ἐδόσταζεν τὸ κανθῆλιον κεράμια τέσσαρα ἔχον, καὶ ἐκρεφεν τὸ ὕδωρ.

Ἦλθεν οὖν ἐν μιᾷ στρατιωτῆς εὐξασθαι πρὸς τὸν γέροντα, καὶ ἰδοὺ τὸν λέοντα τὸ ὕδωρ βαστάζοντα, καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν, ἠλέησεν αὐτόν. Καὶ ἐκβαλὼν τρία νομίσματα ἔδωκε τοῖς γέρονσι, ἵνα ἀγοράσωσιν θνόν εἰς τὴν χρεῖαν τοῦ ὕδατος, καὶ τὸν λέοντα τῆς τοιαύτης λειτουργίας ἐλευθερώσωσι. Μετὰ οὖν χρόνον τινὰ τοῦ ἐλευθερωθῆναι τὸν λέοντα, ὁ καμηλάριος ὁ τὸν θνόν λαβὼν, ἤρχετο πάλιν σίτον πωλῆσαι ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει, ἔχων τὸν θνόν μεθ' ἑαυτοῦ· καὶ περάσας τὸν ἅγιον Ἰορδάνην κατὰ συγκυρίαν ὑπν-
C τήθη τῷ λέοντι. Καὶ ἰδοὺ αὐτὸν, εἶασεν τὰς καμηλούς, καὶ ἔφυγεν. Ὁ δὲ λέων, γνωρίσας τὸν θνόν, ἔδραμεν ἐπ' αὐτόν, καὶ τῷ στόματι δακῶν αὐτοῦ, ὡς εἰσθεῖν, τὸ δουλίριον, ἔσυρεν αὐτόν, καὶ τὰς τρεῖς καμηλούς· χαίρων ὁμοῦ καὶ κρᾶζων, ὡς τὸν θνόν ὃν ἀπώλεσεν, εὐρηκῶς, ἦλθεν πρὸς τὸν γέροντα. Ὁ γὰρ γέρον εἶχεν ὅτι λέων ἔφαγεν τὸν θνόν. Τότε ἔγνω ὁ γέρον, ὅτι ἐσυκοφαντήθη ὁ λέων. Ἐπέθηκεν δὲ ὄνομα τῷ λέοντι Ἰορδάνην. Ἐποίησεν οὖν μετὰ τοῦ γέροντος ἐν τῇ λαύρᾳ λέων, πενταετὴ χρόνον ἀχώρι-
D στος αὐτοῦ πάντοτε ὢν.

Ὅτε δὲ πρὸς Κύριον ἀπεδήμησεν ὁ ἀδδῶς Γεράσιμος, καὶ ὁπὸ τῶν Πατρῶν ἐτάφη, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ ὁ λέων οὐκ εὐρέθη τῇ λαύρᾳ. Μετὰ γοῦν ὀλίγον καιρὸν ἦλθεν ὁ λέων, καὶ ἐζήτει τὸν γέροντα. Ὁ δὲ μαθητῆς τοῦ γέροντος, καὶ ὁ ἀδδῶς Σαββῆτιος, ἰδόντες αὐτόν, λέγουσιν αὐτῷ, Ἰορδάνην, ὁ γέρον ἡμῶν ἀφῆκεν ἡμᾶς ὀρφανούς, καὶ πρὸς Κύριον ἀπεδήμησεν, ἀλλὰ δαῖρο, φάγες. Ὁ δὲ λέων φάγειν οὐκ ἠθέλει, ἀλλὰ συνεχῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ τῇδε καὶ τῇδε ὑπέστρεφεν, τοῦ ἰδεῖν τὸν γέροντα αὐτοῦ, ὠρῶμενος

μεγάλα, καὶ μὴ φέρων αὐτοῦ τὴν ἀπολειψιν. Ὁ δὲ Ἀββᾶς Σαββάτιος ἰδὼντας αὐτὸν, καὶ οἱ λοιποὶ Πατέρες τριβόντες τὸν νῦτον αὐτοῦ, εἶπαγον αὐτῷ· Ἀπῆλθεν ὁ γέρον· πρὸς Κύριον, ἔσας ἡμᾶς· καὶ ταῦτα αὐτῶν λεγόντων οὐκ ᾔδυναντο ἐκ τῶν βοῶν οὐδὲ ἐκ τῶν ὀδυρμῶν παῦσαι αὐτόν. Ἀλλ' ὅσον αὐτὸν ἐδόκουν διὰ λόγων θεραπεύειν, καὶ μεταβάλλειν, τοσούτον ὠρυόμενος αὐτὸς· μᾶλλον καὶ μᾶλλον διατέλει, καὶ βοᾷ· μείζουσιν ἐκέχρητο τὸν ὁρθινον ἐπαύσων, καὶ δεικνύων διὰ τῶν φωνῶν καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, τὴν λύπην ἣν εἶχεν μὴ βλέπων τὸν γέροντα. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἀββᾶς Σαββάτιος· Δεῦρο μετ' ἐμοῦ, ἐφ' ὅσον οὐ πιστεύεις ἡμῖν. Καὶ δεικνύων οἱ ὅπου κεῖται ὁ γέρον ἡμῶν· καὶ λαβὼν αὐτόν ἀπήνεγκεν, ὅπου ἦσαν θάψαντες αὐτόν. Ἀπειχὼν δὲ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ὡς ἡμῖς μιλίον. Καὶ σταθεὶς ὁ Ἀββᾶς Σαββάτιος ἐπάνω τοῦ τάφου τοῦ Ἀββᾶ Γερασίου, λέγει τῷ λέοντι· Ἰδοὺ ὁ γέρον ἡμῶν· καὶ ἐκλινεν τὰ γόνατα αὐτοῦ ὁ Ἀββᾶς Σαββάτιος. Ὡς οὖν εἶδεν ὁ λέων πῶς ἔβαλεν μετανοίας, κρούων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ σφοδρῶς εἰς τὴν γῆν καὶ ὠρυόμενος, παραχρῆμα ἀπέθανεν ἐπάνω τοῦ τάφου τοῦ γέροντος.

Τοῦτο δὲ γέγονεν, αὐχ ὡς ψυχὴν λογικὴν ἔχοντος τοῦ λέοντος· ἀλλ' ὡς τοῦ Θεοῦ θέλοντος δοξάσαι τοὺς δοξάζοντας αὐτόν, οὐ μόνον ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον, καὶ δεῖξαι ποῶν εἶχον τὰ θηρία ὑποταγῇ πρὸς τὸν Ἀδὰμ πρὸ τοῦ αὐτὸν παρακοῦσαι τῆς ἐντολῆς, καὶ τῆς ἐν Παραδείσῳ τρυφῆς ἐκπεσεῖν.

CAPUT CVIII.

Vita presbyteri virginis, ejusque uxoris itidem virginis.

Ἐν Σάμῳ τῇ νήπῳ γενόμενοι παρεβόλουν ἐν τῷ κοινοβίῳ τῷ ἐπιλεγόμενῳ τοῦ Χαριζένου, τῷ Ἀββᾶ Ἰσιδώρῳ τῷ ἡγουμένῳ ἀνδρὶ ἐναρέτῳ, καὶ ἀγάπῃ πολλὴν κεκτημένῳ πρὸς πάντας, καὶ ἀπλότῳ καὶ ὑπακοῇ ἀμέτῳ κεκοσμημένῳ. Ὁς μετὰ χρόνον τινὰ καὶ ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς Σαδίων γέγονε πόλεως· καὶ διηγήσατο ἡμῖν λέγων, ὅτι

Ὡς ἀπὸ μιλίων ὅκτω τῆς πόλεως κτήμᾳ ἔστιν ἔχον καὶ ἐκκλησίαν. Εἶχεν οὖν πρεσβύτερον πάνυ θαυμαστὸν, ὃν οἱ γονεῖς καὶ μὴ θέλοντα γάμῳ προσημιῆσαι ἠνάγκασαν. Ὁ δὲ οὐ μόνον οὐ κατεσύρη τῇ ἀπάτῃ τῆς ἡδονῆς, καίτοι νέος ὢν καὶ νομίμῳ γυναικὶ συζευχθεὶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἐποίησεν σωφρόνως καὶ καθαρῶς ζῆσαι σὺν αὐτῷ. Ἐμαθὼν οὖν ἀμφοτέροις τὸ ψαλτήριον, καὶ οἱ δύο ἐποιοῦν ἐν τῷ ἁματὴν ψαλμῳδίαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, φυλάξαντες αὐτοὺς παρθένους μέχρι γήρους. Οὕτως οὖν ὁ πρεσβύτερος ἐν μᾶθ διελθὼν τῷ ἐπισκόπῳ τὴν διαβολὴν ψευδῇ. Καὶ ἀγνοῶν τὰ κατ' αὐτὸν ὁ ἐπίσκοπος, πέμψας, ἤγαγεν αὐτόν ἐκ τοῦ κτήματος, καὶ δέδωκεν αὐτόν ἐν τῇ φυλακῇ, ὅπου εἰσθάνον οἱ πταίνοντες κληρικὸι ἐγκλεισθεῖσαι καὶ φυλάττεσθαι.

Ἡ οὖν ἦν ἐν τῷ δεσμετηρίῳ ἐφθασεν ἐν ἁγίᾳ Κυριακῇ, καὶ τῇ νυκτὶ φαίνεται αὐτῷ νεώτερός τις εὐεδῆς πάνυ, λέγων αὐτῷ· Ἐγείρου, πρεσβύτερα, ὕπαγε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σου, ἵνα τὴν ἁγίαν ποιήσης προσκομιδὴν. Λέγει αὐτῷ ὁ πρεσβύτερος· Οὐ δύναμαι, ἐπειδὴ ἐγκλεισμένος εἰμι. Λέγει αὐτῷ ὁ πα-

A ac rugitiu magno ipsius absentiam se ferre non posse significans. Abbas autem Sabbatius, et senes reliqui fricantes ejus cervicem, dicebant ei : Migravit senex ad Dominum, et dimisit nos. Sed ista dicentes non poterant tamen illius voces et ejulationis mitigare, sed quanto amplius ipsum verbis fovere ac solari se existimabant, tanto ipse magis ejulabat, majorique rugitu utebatur, et lamenta adjiciebat, ostendens ex voce, facie, et oculis moerorem, quem habebat non videns senem. Tunc ait illi abbas Sabbatius : Veni mecum, ex quo non credis nobis, et ostendam tibi ubi positus est senex noster. Sumensque eum, duxit ubi illum sepelierant. Distabat autem ab ecclesia quasi passibus quinque. Et stans abbas Sabbatius supra sepulcrum abbatis Gerasimi, dixit leoni : Ecce hic senex noster sepultus est. Et inclinavit genua sua abbas Sabbatius supra sepulcrum senis. Cum ergo id leo audisset, et vidisset prostratum super tumulum abbatem Sabbatium, et flemem, tunc et ipse prostravit se, percussus in terram caput suum vehementer, et rugiens : atque ita continuo defunctus est super sepulcrum senis.

Hoc autem totum factum est, non quia animam rationalem habuisset leo putandus sit, sed quod Deus voluerit glorificantes se glorificare, non solum in vita hac, sed etiam post mortem, et monstrare nobis qualem primo homini habuerint subjectionem bestiae, priusquam inobediens esset mandato, et antequam excideret e paradiso deliciarum.

Cum in Samum insulam venissemus, vidimus in eamobio, quod Charizeni appellatur, abbatem leidorum ipsius monasterii praepositum, virum eximiae virtutis, et magnae ad omnes charitatis, simplicitatisque et humilitatis maxime oratum : quem etiam post aliquantulum temporis episcopum in eadem regione constitutum scimus. Ille enarravit nobis, dicens :

Est in octavo hujus civitatis militario vicus habens etiam ecclesiam : in hac presbyter quidam fuit valde mirabilis, quem parentes invitum et renitentem uxorem accipere compulerunt. Verum ille non solum voluptatis illecebra captus non est, quamvis juvenis existeret, et legitimae conjunctus uxori, sed et ipsam induxit caste secum ac pudice vivere. Didicerunt igitur ambo psalterium, amboque simul in ecclesia psallebant, servantes se ipsos virginis usque in finem. Ille itaque presbyter die quadam falsa calumnia apud episcopum accusatus est. Quem episcopus ignorans institutum ejus, accersivit ex vico, et misit in carcerem, in quem solebant peccantes clerici includi et custodiri.

Cum igitur esset in carcere, adveniente sancto die Dominico, apparuit ei juvenis formosus valde, dixitque ei : Surge, presbyter, vade in ecclesiam tuam, ut sanctam oblationem offeras. Ait illi presbyter : Non possum, quia inclusus sum. Dixit ei is qui apparuit : Ego tibi aperio carcerem ; veni, sequere me. Aperien-

que januam, ante illum exiit : Cum vero egressi essent, ambulavit ille usque dum mille passibus distaret a vico presbyteri. Facta autem die, qui custodiebat carcerem ingressus est, requirens eum ubi clausus fuerat. Et non inveniens, perrexit ad episcopum dicens : Effugit presbyter, me habente clavem. Putans igitur episcopus quia effugisset, misit unum de servis episcopatus dicens : Vade, et vide si presbyter in vico tuo est, nihilque illi interim dicas. Profectus ergo puer illum invenit in ecclesia sanctam oblationem offerentem. Reversusque dixit episcopo, illic esse presbyterum, ac eum se reperisse offerentem sacrificium. Episcopus autem magis ac magis contra illum indignatus, iuravit quod in crastinum eum cum summa ignominia reduceret.

Sequenti autem nocte apparuit presbytero is qui primo apparuerat, dicens : Veni, ut eamus ubi te episcopus incluserat in civitate. Assumensque illum adduxit rursum, et reposuit in carcere, ignorante custode carceris. Mane vero diei sequentis didicit e carcerario episcopus quia in custodia presbyter se ignorante inventus esset. Mittens episcopus sciscitabatur a presbytero quomodo de carcere exisset, et quomodo rursus absque carcerarii notitia ingressus esset. Qui respondit : Juvenis quidam speciosus valde et optime vestitus, episcopatus vestri, ut dicebat, minister, aperuit mihi ostium, et praecebat me usque ad unum milliare prope vicum nocte Dominicae, idemque rursus sequenti nocte veniens reduxit me. Episcopus igitur accersivit omnes servos episcopatus, sed nullum ex ipsis recognovit presbyter. Tunc intellexit episcopus quod angelus Dei fuerat qui hoc egisset, ne virtus presbyteri prorsus occultaretur, sed ut omnes discerent, et glorificarent Deum, qui glorificantes se glorificat. Et de ipso valde edificatus, dimisit illum a se in pace, multa contra eos clamans qui illum injuste accusaverant.

Α ναί· Ἐγώ σοι ἀνοίξω τὴν φυλακὴν, καὶ δεῦρο ἀκούσθαι μοι· καὶ ἀνοίξας τὴν θύραν τῆς φυλακῆς ἐμπροσθεν αὐτοῦ ἐξῆλθι. Καὶ ἐξελθὼν ἀκολουθεῖ ἕως ἀπὸ μιλίου ἐνδὸς τοῦ κτήματος αὐτοῦ· ἡμέρας δὲ γενομένης ἐνθα παρακείμεται, καὶ μὴ εὐρίων αὐτὸν ἀνέλθην πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, λέγων, ὅτι Ἀπέδρασεν ἀπ' ἐμοῦ, ἔχοντας μου τὴν κλεῖν· καὶ νομίσας ὁ ἐπίσκοπος, ὅτι ἀπέδρασεν, ἀποστέλλει ἕνα παῖδα τοῦ ἐπισκοπίου λέγων· Ἀπελθε καὶ βλέπε τὸν πρεσβύτερον εἴ ἐστιν ἐν τῷ κτήματι αὐτοῦ, καὶ μηδὲν αὐτῷ τέως ποιήσης. Ἀπελθὼν οὖν ὁ παῖς εὗρεν αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν ἁγίαν ἀναφορὰν ποιῶντα, καὶ ἀπαναλίσσας, εἶπεν τῷ ἐπισκόπῳ, ὅτι Ἐκεῖ ἐστίν, καὶ ὅτι προσκομίζοντα αὐτὸν ἐφθασα. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος μείζον ἀγανακτήσας κατ' αὐτοῦ, ὥμοσεν, ὅτι Ἀύριον

Β μετὰ πολλῆς ἀτιμίας φέρω αὐτόν. Καὶ τῇ νυκτὶ τῆς δευτέρας πάλιν φαίνεται αὐτῷ τῷ πρεσβυτέρῳ ὁ πρῶτον φανείς, λέγων αὐτῷ· Δεῦρο ὅπως ἀπέλθωμεν ὅπου σε ὁ ἐπίσκοπος ἐν τῇ πόλει ἔβαλεν, καὶ λαθὼν αὐτὸν ἤνεγκεν πάλιν, καὶ ἀπέθετο αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ μὴ νοήσαντος τοῦ ταύτην πεπιστευμένου, καὶ πρῶτῃ τῇ δευτέρᾳ μανθάνει ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἐπίσκοπος, ὅτι ὁ πρεσβύτερος ἐν τῇ φυλακῇ εὐρέθη ἀγνοοῦντος αὐτοῦ. Πέμψας οὖν ὁ ἐπίσκοπος ἐπυνθάνετο παρὰ τοῦ πρεσβυτέρου, πῶς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ πῶς πάλιν εἰσῆλθεν ἄνευ τῆς εἰδήσεως τοῦ φύλακος. Ὁ δὲ λέγει, ὅτι Παῖς νέος εὐεσθῆς πάνυ καλῶς φορῶν, τοῦ ἐπισκοπίου, ὡς ἔλεγεν αὐτὸς, καὶ ἡνοιξέν μοι, καὶ προηγείτό μοι ἕως ἐνδὸς μιλίου κτήματος ἀδίκως. Ταύτῃ τῇ νυκτὶ πάλιν ἔλθων εἰσῆγαγέν με. Ἐφαιρεν δὲ ὁ ἐπίσκοπος πάντας τοὺς παῖδας τοῦ ἐπισκοπίου· οὐδὲν αὐτῶν ἐπεγίνωσκεν ὁ πρεσβύτερος. Τότε ὁ ἐπίσκοπος συνῆκεν, ὅτι ἄγγελος ὑπῆρχεν Θεοῦ ὁ τοῦτο ποιήσας, ἵνα μὴ ἀρετὴ τοῦ πρεσβυτέρου καθόλου κρυβῇ, ἀλλὰ ἵνα ἅπαντες μάθωσιν, καὶ δοξάσωσιν τὸν Θεὸν τὸν δοξάζοντα τοὺς δούλους αὐτοῦ. Καὶ οἰκοδομηθεὶς εἰς αὐτόν, ἀπέλυσεν αὐτὸν μετ' εἰρήνης, πολλὰ κατακράξας τῶν διαβαλλόντων αὐτόν.

CAPUT CIX.

Vita abbatis Georgii, qui nunquam turbabatur.

De abbate Georgio, Patre monasterii abbatis Theodosii, narravit nobis abbas Theodosius ejus discipulus bonus ac mitis et humilis, qui fuit episcopus Capitoliadis, quod duodecim annos observasset eum, si vel semel turbaretur, et nunquam turbatum vidit, idque in hoc tempore, quando omnis desidia, et negligentia, et mollities, et inobedientia regnat. Quis autem, aiebat, ita frenavit oculum, sicut Pater noster sanctus Georgius? Quis ita posuit januam auribus, sicut beatus ille? Quis ita continuit linguam, sicut Pater noster? Quisnam solaris radius ita illustravit terram, sicut Pater noster nostrum omnium corda radiavit?

Περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Γεωργίου τοῦ ἡγουμένου τῆς μονῆς τοῦ ἀδελφοῦ Θεοδοσίου, διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀδελφός Θεοδοσίος ὁ τοῦτου μαθητής, ὁ καλὸς καὶ πρὸς καὶ ταπεινός, ὁ γαρονὺς ἐπίσκοπος τῆς Καπιτωλιᾶδος, ὅτι δώδεκα ἔτη ἐποίησεν, ἅπαξ τηρήσας ἰδεῖν αὐτὸν ταραχθέντα, καὶ οὐκ ἰδεῖν ταραχθέντα· καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, ἐνθα πᾶσα ἀμείλεια καί... καὶ ἀνυποταξία πολλὴ βασιλεύει. Τίς δὲ, φησὶν, οὕτω τὸν ὀφθαλμὸν ἐγάμωσεν ὡς ὁ Πατήρ ἡμῶν ὁ ἐν ἁγίοις Γεώργιος; Τίς ἔστησεν θύραν τῇ ἀκοῇ, ὡς μακάριος; τὴν γλῶσσαν ἐδέσμευσεν, ὡς ὁ Πατήρ ἡμῶν; ποία ἀκτίς ἡλιακὴ οὕτως τὴν γλῶσσαν κατεφώτισεν, ὡς ὁ ἡμέτερος Πατήρ πάντων ἡμῶν τὰς καρδίας κατέλαμψεν;

VARIAE LECTIONES.

⁸³ Int. γην.

CAPUT CX.

Dicta egregia sancti cujusdam sentis *Ægyptii*.

Ἐλαβον τὸν κύριόν μου Σωφρόνιον, καὶ ἀπῆλθο-
μεν εἰς τὴν λαύραν τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου ἐν Ἀλεξαν-
δρείᾳ πρὸς τινὰ γέροντα, πάνυ μέγαν, τῷ γένει Αλ-
γύπτιον· καὶ λέγω τῷ γέροντι· Εἰπὸν ἡμῖν λόγον,
κύρι ἀδελφὲ, τὸ πῶς ὀφείλομεν μετ' ἀλλήλων καθίσαι·
ὅτι ὁ κύριος ὁ σοφιστὴς βουλὰς ἔχει τοῦ ἀποτάξα-
σθαι. Λέγει ὁ γέρων· Καλῶς ποιεῖς, τέκνον, ἀποτα-
σόμενος, καὶ σώζων τὴν ψυχὴν σου. Καθίστας οὖν
εἰς κελλίον, ὅπου βούλεσθαι, νηφαλέως μόνον, ἔχοντες
ἡσυχίαν, καὶ προσευχόμενοι ἀπαύστως, καὶ ἐλπιδας
ἔχω εἰς τὸν Θεόν, τέκνον, ὅτι ἀποστέλλει ὑμῖν τὴν
γνώσιν αὐτοῦ εἰς τὸ φωτίσαι ὑμῶν τὸν νοῦν.

Εἶπεν πάλιν· Εἰ σωθῆναι, τέκνα, θέλετε, φεύγετε
τοὺς ἀνθρώπους. Σήμερον γὰρ ἡμεῖς οὐ παύομεθα
πάντα κρούοντες πυλῶνα, καὶ πᾶσαν πόλιν καὶ χώ-
ραν γυρεύοντες, εἰ που δυνηθώμεν φιλαργυρίας ἢ
κενοδοξίας ὀφῶντα ἑαυτοῖς ἀγοράσαι, καὶ τὰς ἑαυτῶν
ψυχὰς ἐμπλῆσαι ματαιότητος.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρων· Θεύγωμεν λοιπὸν, τέκνα,
ὅτι ὁ καιρὸς ἤγγισεν.

Εἶπεν πάλιν· Ἀδελφοί (u), πόσα κλαύσομεν, καὶ
μετανοήσομεν, ἐφ' οἷς νῦν οὐ μετανοοῦμεν!

Εἶπεν πάλιν, ὅτι, Οὐτε ἰγκωμιαζόμενοι, ἐπα-
τοῦς²² κρατοῦμεν, οὔτε πάλιν λόγον ὑποφέρομεν. Τὸ
μὲν γὰρ ἡμῖν φιλοδοξίαν ἐργάζεται, τὸ δὲ λύπην
ἡμῖν ἐμποιεῖ τοῖς ταλαιπῶροις. Ὅπου δὲ λύπη καὶ
κενοδοξία, οὐδὲν αγαθὸν εὐρίσκεται.

Εἶπεν πάλιν, ὅτι Οἱ Πατέρες ἡμῶν, ὡς μεγάλοι
καὶ θαυμαστοί, ἐποίμεινον πολλοὺς· ἐγὼ δὲ ὁ ταπει-
νός, ἐνὸς προβάτου ἄρχειν οὐ δύναμαι, ἀλλὰ πάντοτε
θηριάλωτος γίνομαι.

Εἶπεν πάλιν, ὅτι Τῶν δαιμόνων ἔργον τοῦτο ἔστιν,
ἵνα μετὰ τὸ ρίψαι τὴν ψυχὴν εἰς ἁμαρτίαν, τότε εἰς
ἀπόγνωσιν ἡμᾶς ἐμβάλωσιν, ἵνα τελείως ἡμᾶς ἀπ-
ολέσωσιν. Ἀεὶ γὰρ οἱ δαίμονες λέγουσιν τῇ ψυχῇ·
Πότε ἀποθάνεταί καὶ ἀπολείτα· τὸ ὄνομα αὐτοῦ; Ἐάν
οὖν νῆψῃ ἡ ψυχὴ, καὶ αὐτὴ ἀντιδοῇται πρὸς αὐτοὺς,
καὶ εἴπῃ· Οὐκ ἀποθανοῦμαι, ἀλλὰ ζήσομαι καὶ δι-
ηγῆσομαι τὰ ἔργα Κυρίου. Ἐπειδὴ οὖν πολλὴν ἀνα-
στασίαν ἔχουσιν οἱ δαίμονες, καὶ αὐτοὶ πάλιν ἀνταπι-
στρέφουσιν λέγοντες· Μεταναστεύου ἐπὶ τὰ ὄρη, ὡς

Assumpsi dominum meum Sophronium, et per-
rexi in monasterium quod ab Alexandria decem
et octo passuum millibus distat, ad senem quemdam
magnæ virtutis, Ægyptium genere, dixique seni:
Dic nobis verbum, Pater, quomodo debemus simul
habitare, quia dominus Sophista voluntatem sæculo
renuntiandi habet. Ait senex: Bene facis, filii, re-
nuntians sæculo, salvansque animam tuam. Sedete
igitur in cella, ubi vultis, sobrie et vigilantem, qui-
etem ac silentium servantes, et sine intermissione
orantes; et spem habeo in Deum, filii, quod mittet
vobis scientiam suam ad illuminandos animas ve-
stras.

Dixit iterum: Si salvari, filii, cupitis, fugite ho-
mines. Hodie enim nos non desistimus omnium te-
rere limina, omnemque civitatem ac regionem cir-
cuire, sicuti possumus avaritiæ vel inanis gloriæ no-
bis ipsis stipendia acquirere, et animas nostras
implere vanitate.

Dixit iterum senex: Fugiamus jam, filii, quoniam
appropinquat tempus.

Dixit iterum: Væ, væ, quantum flebimus, quan-
tumque penitebimus pro eo quod modo penitere
nolumus.

Dixit iterum: Neque cum laudamur, nos ipsos
continemus sub humilitate; neque rursus cum vita-
peramur, toleramus. Aliud quippe nobis inanem glo-
riam suggerit, aliud mœstitiâ vobis miseris facit:
ubi vero tristitia et inanis gloria est, nihil boni re-
peritur.

Dixit iterum: Patres nostri, ut magni atque mi-
rabiles, pascebant multos; ego autem humilis unam
ovem regere non valeo, sed semper ferarum mor-
sibus pateo.

Ait rursus: Dæmonum opus hoc est, ut cum ani-
mam in peccatum dejecerint, tunc nos in despera-
tionem præcipitent, ut perfecte nos perdant. Sem-
per enim dæmones dicunt animæ: Quando morietur,
et peribit nomen ejus? Si igitur sobria fuerit anima,
et ipsa ad eos econtra clamabit, et dicet: Non mori-
ar, sed vivam, et narrabo opera Domini (Psal. cxv).
Quoniam igitur magnam habent impudentiam dæ-
mones, et ipsi rursus clamant, dicentes: Transmi-
gra in montem, velut passer (Psal. x). Idcirco et nos

VARIE LECTIONES.

²² al. τὴν ταπεινώσιν.

NOTÆ.

(u) Ἀδελφοί. Cap. 19 et 78, ἀδελφ. Sic enim quo-
que solet efferri, atque etiam ἀδελφ. Estque notis-
sima ex grammaticis dictio. Pseudo-Theophilus
Alexandrinus, seu pseudo-Chrysostomus Savilii,
l. VIII, c. 857, qui ex multis variarum bibliothecarum
codicibus verus est· Christophorus Alexan-
drinus, sermone, Cui vita humana sui similis: Ἀδελφὲ
τῇ ἀνθρώποτι, ἀδελφὲ μοι; Gregentius, l. 25:
Ἀδελφὲ ὅτι τὰς ἀσθενείας ὑμῶν ἐδάτασε· Theodo-
rus Studita Laudatione in tertiam inventionem capi-
tis sancti Joannis Baptistæ: Ἀδελφοί τοῦ ἀσελγεστά-
του συμποσίου! Proh impudicissimum convivium!
In sanctum Platonem, n. 27: Vah! ob ea quæ ge-

sta tunc fuerunt. Apage facinora tunc temporis per-
petrata! Constantinus, De administratione imperii,
paulo ante finem, p. 228: Ἀδελφοί λοιπὸν τῷ πι-
στεύοντι Χριστῶντι πολίτῃ. Ubi Meursio est vox non
intellecta. Sed aut legendum ἀδελφοί, aut ἀδελφοί
per apocopen transit in ἀδελφά, ut et in ἀδελφά apud
Phavorinum et in Etymologico magno. Epigram-
mate 70 Paradisi Joannis Geometræ, Ἀδελφὲ
ζωῆς! Atque eodem modo malim accipere in Me-
taphrasi Apollinaris, psal. lxxvi, 8: Ἀδελφά, πῶς
τὸ πάροικεν ἀναξ' ἡγήσατο λαῶν, quam cum inter-
prete pro ἀνάδαλε, cunctare. Vid. Damascenum, De
fidelibus defunctis, in fine.

ad illos dicere debemus : Nam et ipse Deus meus, et Saluator meus, adiutor meus, non emigrabo (Paul. Ixi).

Dixit iterum senex : Esio janitor cordis tui, ne intret peregrinus, dicens : Noster es, an adversarium?

CAPUT CXI.

Factum cuiusdam viri calvi et sacco induti.

Ego et sodalis meus Sophronius, cum in Alexandria essemus, die quadam perreximus ad Theodosii ecclesiam, obviumque habuimus in vico virum quemdam calvum, indutum sacco usque ad genua. Videbatur autem quasi fatuus et amens. Dixit igitur mihi abbas Sophronius : Da mihi nummos. et videbis virtutem venientis. Dedi ergo illi quinque nummos : qui acceptos dedit illi qui videbatur ut amens. Accepit autem eos ille, nihil omnino loquens. Nos autem clam illum secuti sumus e vestigio. Ille vero cum flexisset a via, extendit in coelum manum suam dexteram habentem nummos, et post hæc prostravit se coram Deo, positisque in terra nummis abiit.

στρουβίον· διδὲ καὶ ἡμεῖς ἀφελόμενοι πρὸς αὐτοὺς λαγεῖν· Καὶ γὰρ αὐτὸς Θεὸς μου καὶ Σωτὴρ μου, ἀντιλήπτωρ μου, οὐ μὴ μεταναστεύσω.

Ἐῖπεν πάλιν· Γενοῦ θυρωρὸς τῆς καρδίας σου, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ τις ξένος, λέγων (v)· Ἡμέτερος εἰ ἢ τῶν ὑπαναντίων;

Ἐγὼ καὶ ὁ ἐταῖρός μου Σωφρόνιος ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ὄντες, ἀπῆλθον ἐν μιᾷ ἐπὶ τὴν Θεοδοσίου ἐκκλησίαν· καὶ ἀπαντᾷ ἡμῖν ἀνθρώπος τις φαλακρὸς φορῶν ἀπὸ σακκομαχίλου ἕως τῶν γονάτων· ἐφαίνεται δὲ ὡς σαλὸς (x). Λέγει οὖν μοι ὁ ἀδελφὸς Σωφρόνιος· Δός μοι φολερὰ, καὶ θεωρεῖς τὴν ἀρετὴν τοῦ ἐργαζομένου. Δίδωμι αὐτῷ πέντε φώλεις. Ὁ δὲ λαβὼν δίδωσι τῷ φανομένῳ ὡς σαλῶ. Ὁ δὲ λαβὼν, μὴδὲν ὄλως λαλήσας. Ἡμεῖς δὲ ἐν τῷ λαληθῶτι κατηκολουθήσαμεν ὁπίσω. Ὁ δὲ ὡς ἐκαμψεν τὴν ῥύμην, ἐκτείνει τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιάν εἰς τὸν οὐρανὸν, ἔχουσαν καὶ τὰ φολερὰ, ἀνω εἰς τὸ ὕψος, καὶ μετὰ τοῦτο βάλλει μετάνοιαν τῷ Θεῷ, καὶ θεῖς τὰ φολερὰ εἰς τὴν γῆν, ἀπῆλθεν.

CAPUT CXII.

Vita et mors Leonis monachi, genere Cappadocis.

Temporibus imperii Tiberii fidelissimi Caesaris, ascendimus in Oasim, vidimusque illic magnum in divinis rebus monachum, genere quidem Cappadocem, nomine autem Leonem. De hoc multi multa digna admiratione narrabant nobis. Nos autem ad illius pertingentes familiare colloquium, magnumque experimentum capientes sancti huius viri, magnifice edificati sumus, et maxime in humilitate ejus, et silentio, et nuditate rerum omnium, et charitate, quam ad omnes habuit. Dicebat ergo semper venerabilis hic senex : Credite mihi, filii, quia regnare habeo. Nos autem dicebamus ei : Crede nobis, abba Leo, quia nullus ex Cappadocia unquam regnavit ; importunam ergo habes istam cogitationem. Ille vero rursus dicebat : Veraciter, filii, regnare habeo. Nemo autem poterat eum ab hac cogitatione removere.

Cum igitur venissent Mazices, et universam provinciam illam devastassent ac diripissent, venerunt et in Oasim, et monachos quidem plures occiderunt, plurimosque captivos duxerunt. Inter quos acceperunt et abbatem Joannem (erat autem hic lector magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ) et abbatem Eustathium Romanum, et abbatem Theodorum Cilicem. Erant autem tres isti infirmantes. Cum ergo vincti fuissent, ait abbas Joannes barbaris : Ducite me in civitatem, et faciam ut episcopus det pro nobis numismata viginti quatuor. Accepit ergo illum unus

Ἐν ταῖς ἀρχαῖς Τιβερίου τοῦ βασιλέως καὶ πιστοτάτου Καίσαρος ἀπῆλθοντες εἰς Ὀασιν, ἐν ᾗ γενόμενοι ἐθαυμάσαμεν αὐτόθι μέγαν κατὰ Θεὸν μοναχὸν τῷ γένει Καππαδόκην. Ὄνομα δὲ αὐτῷ Λέων. Περὶ τοῦτου πολλοὶ πολλὰ καὶ θαυμαστὰ διηγήσαντο ἡμῖν. Ἡμεῖς δὲ εἰς συντυχίαν αὐτοῦ ἐλθόντες, καὶ πείραν πολλὴν τοῦ ὁσίου ἀνδρὸς ἐσχηκότες, μεγάλως ὠφελήθημεν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ καὶ ἡσυχίᾳ, καὶ ἀκτημοσύνῃ, καὶ ἀγάπῃ, ἥ εἶχεν πρὸς πάντας. Ἐλεγεν οὖν ἡμῖν ὁ ἀοιδίμος οὗτος γέρον, ὅτι· Πιστεύσατέ μοι, τέκνα, βασιλεύσαι ἔχω. Ἡμεῖς οὖν λέγομεν αὐτῷ, ὅτι Πίστευσεν ἀδελφὲ, λέγων, ἀπὸ Καππαδοκίας οὐδέποτε τις ἐβασίλευσεν· ἀκαίρως οὖν ἔχεις τὸν λογισμὸν τοῦτον. Ὁ δὲ πάλιν ἔλεγεν· Ὄντως, τέκνα, βασιλεύσαι ἔχω, καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο πείσαι αὐτὸν ἀποστῆναι τοῦ λογισμοῦ τούτου.

Ὅταν οὖν ἦλθον οἱ Μάζικες, καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἐκείνην διήρπασαν, ἦλθον εἰς τὴν Ὀασιν, καὶ πολλοὺς μὲν μοναχοὺς ἐφόνευσαν, πολλοὺς δὲ καὶ ἡγμάλωτευσαν· ἐν οἷς ἐλαβον ἀπὸ τῆς λαύρας τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην (ᾧ δὲ οὗτος ἀναγνώστης γενόμενος τῇ Μεγάλῃς Ἐκκλησίᾳς Κωνσταντινουπόλεως). Καὶ τὸν ἀδελφὸν Εὐστάθιον τὸν Ῥωμαῖον, καὶ τὸν ἀδελφὸν Θεόδωρον· ἦσαν δὲ καὶ οἱ τρεῖς ἀσθενούντες. Μετὰ οὖν αἰγμάλωτισθῆναι αὐτοὺς, λέγει ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης τοῖς βαρβάροις· Λάβετέ με εἰς τὴν πόλιν, καὶ ποιῶ τὸν ἐπίσκοπον δοῦναι ὑμῖν νομίσματα εἰκοσιτέσσαρα.

NOTÆ.

ad configendum cum hostibus cohortatus est.

(v) Ἀδὼρ. Josue v, 15, ad quem textum corruptus est pseudo-Chrysostomus, t. V editionis Etonensis, p. 997, l. xii : Ὁ τὴν μάχαιραν ἀσπασάμενος, καὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ συμπλέχεσθαι τοῖς πολέμοις προτρέπόμενος. Nam σπασάμενος ; ostendunt verba sacra, καὶ ἡ ῥομφαία ἀσπασμένη ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Magis quoque probaremi, πόλεμος. Qui gladium evaginavit, et Jesum filium Nave

(x) Σαλός. Alias alia, et alii. Nunc nomen novum produco in lucem, e Niconis Pandectis us, cuius λόγος γ', continet in titulo : Καὶ ὅτι τοὺς τὸν σαλάτον κατὰ τὸν μέγαν Συμεὼν vel Συμεῶνα καὶ Ἀνδρέαν ἐπιτηδεύοντας, οἱ θεοὶ νόμοι ἀποδοκιμάζουσιν· καὶ παντάπασιν ἀπὸ τὰ τοιαῦτα κωλύουσιν.

Ἐλαβεν οὖν αὐτὸν εἰς τῶν Βαρβάρων· καὶ φέρει αὐτὸν πλησίον τῆς πόλεως. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης πρὸς τὸν ἐπίσκοπον. Εὐρέθη δὲ καὶ ὁ ἀββᾶς Λέων ἐν τῇ πόλει, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Πατρῶν· διὸ οὐδὲ ἐκρατήθησαν. Εἰσελθὼν οὖν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ἤρξατο παρακαλεῖν τὸν ἐπίσκοπον, ἵνα τὰ νομίσματα δῷ τῷ βαρβάρῳ. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος οὐχ εὐρέθη ἔχων εἰ μὴ ὀκτὼ νομίσματα. Ἠθέλησαν οὖν δοῦναι αὐτὰ τῷ βαρβάρῳ. Καὶ οὐκ ἔλαβεν, λέγων· Ἡ δότι μοι καὶ νομίσματα ἢ μοναχόν. Ἠναγκάσθησαν οὖν οἱ ἀπὸ τοῦ κάστρου δοῦναι τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην τῷ βαρβάρῳ, κλαίοντα καὶ ὀδυρόμενον· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὰς σκηνὰς αὐτῶν. Μετὰ οὖν τρεῖς ἡμέρας λαβὼν ὁ ἀββᾶς Λέων ὀκτὼ νομίσματα, ἐξῆλθεν εἰς τὴν Ἱερμον ὅπου οἱ Βάρβαροι ἦσαν· καὶ παρακάλει λέγων· Λάβετε καὶ μὲν, καὶ τὰ ὀκτὼ νομίσματα, καὶ ἀπολύσατε τοὺς, ὅτι ἀσθενοῦσιν, καὶ οὐχ ὑπουργοῦσιν ὑμῖν· καὶ φρονεῖσαι αὐτοὺς ἔχετε. Ἐγὼ δὲ καὶ ὕγιαίνω, καὶ δουλεύω ὑμῖν. Τότε οἱ Βάρβαροι ἔλαβον αὐτὸν, καὶ τὰ ὀκτὼ νομίσματα λεγόμενα, καὶ ἀπέλυσαν τοὺς τρεῖς. Ἀπῆλθεν οὖν ὁ ἀββᾶς Λέων ἔως τινὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ἀπονήσαντα ἀπεκεφάλισαν αὐτόν· καὶ ἐπλήρωσεν ὁ ἀββᾶς Λέων τὴν λέγουσαν Γραφήν· «Μεῖζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις ὅψῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.» Τότε καὶ ἡμεῖς ἔγνωμεν, ὅτι τοῦτο ἦν ὃ ἔλεγεν, ὅτι Βασίλεῦσαι ἔχω. Ὅντως γὰρ ἐβασίλευσεν, θεὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

CAPUT CXIII.

Admonitio abbatis Joannis de Petra.

Ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἰωάννην τὸν τῆς πέτρας, λαβὼν καὶ τὸν ἑταῖρον Σωφρόνιον, καὶ ἐπῆρυνται αὐτὸν εἰπεῖν ἡμῖν λόγον. Ὁ δὲ γέρων εἶπεν· Ἀγαπήσατε τὴν ἀκτιμοσύνην, καὶ τὴν ἐγκράτειαν. Πιστεύσατέ μοι γὰρ λέγοντι, ὅτι Ὅτε ἡμῖν ἐν τῇ Σκῆτῃ, ἐν τῇ νεότητί μου, τις τῶν Πατέρων τὸν σπλῆνα αὐτοῦ ἐπόνεσεν, καὶ κρασίον δέξως ἐξήτηθῃ, εἰς τὰς τεσσάρων λαύρας τῆς Σκῆτης, καὶ οὐχ εὐρέθῃ· τοσαύτη οὖν παρ' αὐτοῖς ἀκτιμοσύνη καὶ ἐγκράτεια. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ Πατέρες ὡσεὶ τρισχίλιοι πενταχόσιοι.

CAPUT CXIV.

Vita abbatis Danielis Aegyptii.

Ὁ αὐτὸς γέρων διηγήσατο ἡμῖν πάλιν περὶ τοῦ ἀββᾶ Δανιὴλ, τοῦ Αἰγυπτίου, λέγων, ὅτι Ἀνῆλθεν ὁ γέρων ἐν μᾶ εἰς Τερνουθην, τὸ ἐργάχειρον αὐτοῦ πωλῆσαι. Νεώτερος δὲ τις παρεκάλει τὸν γέροντα, λέγων· Διὰ τὸν Θεόν, καλόγηρε, δεῦρο εἰς τὸν οἶκόν μου. Καὶ ποίησον ἐπάνω τῆς γυναικός μου εὐχὴν, ὅτι στειρά ἐστιν. Ὁ δὲ γέρων βιασθεὶς ὑπὸ τοῦ νεωτέρου, ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν εὐχὴν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ. Καὶ τοῦ Θεοῦ θελήσαντος ἔσχεν ἡ γυνὴ κατὰ γαστρός. Τινὲς οὖν ἄνδρες μὴ φοβούμενοι τὸν Θεόν, ἤρξαντο διαβάλλειν τὸν γέροντα, καὶ λέγειν, ὅτι Ἀληθῶς ὁ νεώτερος ἀήθους ἐστὶ· ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀββᾶ Δανιὴλ ἔσχεν ἡ γυνή. Ἦλθεν οὖν ἡ ἀκοή αὕτη πρὸς τὸν γέροντα. Καὶ δη-

A ex barbaris, et duxit prope civitatem, ingressusque est abbas Joannes ad episcopum. Inventus est autem in urbe et abbas Leo, et alii quidam Patrum, atque ideo tenti non fuerant. Ingressus igitur abbas Joannes cepit orare episcopum ut barbaro numismata daret; episcopus autem non plura quam octo numismata habere inventus est. Voluerunt ergo dare barbaro octo numismata, et noluit accipere, dicens: Aut viginti quatuor numismata præbete mihi, aut monachum date. Coacti igitur sunt, qui erant in civitate rursus abbatem Joannem barbaro dare seniem et ejulantem. Adduxit autem illum in suam tabernacula barbarus. Post tres ergo dies, sumptis octo numismatibus, abbas Leo in eremum exiit, ubi erant barbari, oravitque illos, dicens: Accipite me cum octo numismatibus, et tres istos dimittite, qui infirmi sunt, neque pergere per eremum possunt; nam interficietis eos, et detrimentum patiemini: ego vero sanus sum, et serviam vobis. Tunc barbari acceperunt abbatem Leonem, et octo numismata, et dimiserunt illos tres. Abiit ergo abbas Leo usque ad quemdam locum, et cum præ debilitate pergere ultra non posset, barbari decollaverunt eum. Implevitque abbas Leo Scripturam dicentem: Majorem hac dilectionem nemo habet quam ut ponat quis animam suam pro amicis suis (Joan. xv). Tunc nos quoque cognovimus quidnam esset quod dixerat, Quia regnare habeo. Veraciter enim regnavit, qui posuit animam suam pro amicis suis.

C Ad abbatem Joannem de Petra perrexi, sumpto mecum et sodali Sophronio, rogavimusque illum dicentes: Dic nobis verbum. Senex autem ait: Amate nuditatem rerum omnium, et continentiam. Credite dicenti mihi, cum adolescens morarer in Scythi, quidam senum splene indoluit, et modicum aceti quæsitum est in quatuor ejus loci monasteriis, et inventum non est. Tanta erat apud eos paupertas, et nuditas, et continentia. Erant autem ibi Patres quasi ter mille et quingenti.

D Narravit autem nobis sanctus senex de abbate Daniele Aegypto, dicens: Ascendit senex ipse die quadam in Therenuten, ut opus manuum suarum venderet. Adolescens autem quidam precabatur senem, dicens: Per Deum, senior, veni in domum meam, et fac orationem super uxorem meam, quia sterilis est. Senex autem compulsus a juvene abiit cum illo in domum suam, fecitque orationem super uxorem ejus, et volente Deo mulier in utero concepit. Viri ergo quidam non timentes Deum coeperunt seni detrachere, et dicere: Vere juvenis iste infecundus est, sed mulier a sene prægnans facta est. Venit igitur hæc fama ad senis aures, et scripsit senex marito mulieris, dicens: Cum pepererit uxor tua, nun-

ita mihi. Cum ergo peperisset uxor illius, seni signi-
ficavit juvenis, dicens : Per Deum et orationes tuas,
Pater, genuit uxor mea. Tunc abbas Daniel
ingressus ait juveni : Fac prandium, et voca cognatos
et amicos tuos. Cum igitur pranderent, sumens
senex puerulum in manibus coram omnibus dixit
infantulo : Quis est pater tuus, infans ? Ait autem
infans : Hic, ostendens digito manus suae juvenem.
Erat autem infantulus dierum viginti quinque.

τῷ δακτύλῳ τῆς χειρὸς τὸν νεώτερον. Ἦν δὲ ὁ παῖς
φωλάσσοντα ἀλῆθειαν τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ.

CAPUT CXV.

Admonitiones abbatibus Joannis Cilicis.

Dicebat albas Joannes Cilix praepositus Raythu B
fratribus : Filii, sicuti fugimus mundum, fugiamus
concupiscentias carnis (1 Joan. II).

Dixit iterum : Imitemur Patres nostros, qui cum
tanta austeritate vitae et silentio sederunt in loco
isto.

Dixit iterum : Ne sordidemus locum istum, filii,
quem patres nostri a daemonibus emundaverunt.

Ait rursus : Locus iste monachorum, non negotia-
torum est.

Dixit iterum : Inveni hic senes, qui septuaginta
annis hoc eodem in loco egerant, herbis solum et
palmarum fructibus viventes.

Dixit iterum senex : Septuaginta et sex annos haben
in hoc loco, multa mala et horrenda perpe-
sus a daemone.

CAPUT CXVI.

De fratre cui falso obficebatur subtraxisse numisma.

Narravit nobis abbas Andreas Messenius, dum es-
semus in Raythu, dicens : Cum essem adolescens,
recessimus ego et abbas meus de Raythu, et venimus
in Palaestinam ; mansimus autem apud senem quem-
dam. Senex ergo qui suscepit nos, habebat unum
numisma, quod ubi posuisset, per errorem oblitus,
suspicatus est quod junior ego furatus illud essem.
Dicebat ergo senex Patribus loci ipsius, quia frater
Andreas numisma accepit. Quod cum audisset abbas
meus, vocavit me, et ait mihi : Dic, Andrea, tu nu-
misma senis accepisti ? Ad quem ego : Ignosce, abba ;
ego nihil accepi. Habebam autem pallium, quod
abiens vendidi numismate, et accipiens numisma
perfectus sum ad senem, et prostratus illi veniam
petii, et dixi : Ignosce mihi, abba, quia Satanas de-
cepit me, et accepi numisma tuum. Erat autem illic
et saecularis quidam. Ait ad me senex : Vade, fili, ni-
hil perdidisti. Iterum igitur prostratus veniam petebam
dicens : Per Dominum, abba, accipe numisma, ecce hoc
est ; et fac mihi orationem, quoniam Satanas immisit
mihi ut furarer illud, et affligerem vos. Dixit iterum
senex : Fili, non perdidisti quidquam. Cum vero illi
non acquiescerem, tunc ait mihi saecularis ille : Vere,
domine frater, hesterno die cum huc venissem, in-
veni senem plorantem, et prostratum, petentemque
veniam in magna afflictione animi, dixique illi : Fac

λοι ὁ γέρον τῷ ἀνδρὶ τῆς γυναίκας, ὅτι Ὅταν γεννηθῇ
ἡ γυνή σου, δώλωσόν μοι. Ὅταν οὖν ἐγέννησεν ἡ
γυνή, ὅλοι αὐτῷ ὁ νεώτερος, λέγων· Διὰ τοῦ Θεοῦ
καὶ τῶν εὐχῶν σου, Πάτερ, ἐγέννησεν. Τότε ἀδελ-
φάκη ἀπελθὼν λέγει τῷ νεωτέρῳ· Ποίησον ἀριστον,
καὶ κάλει σου τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους σου.
Ὡς οὖν ἤριστον, λαβὼν ὁ γέρον τὸ παιδίον εἰς τὰς
χεῖρας αὐτοῦ, ἐμπροσθεν πάντων λέγει τῷ παιδίῳ·
Τίς ἐστὶν ὁ πατήρ σου ; Λέγει ὁ παῖς· Οὗτος· δειξάς
ἡμερῶν εἰκοσι δύο, καὶ ἰδούσαν πάντας τὸν Θεὸν τὸν

Ἐλεγεν ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης ὁ Κίλις ὁ ἡγούμενος τῆς
Ῥαῖθου, τοῖς ἀδελφοῖς· Τέκνα, ὡς ἐφύγομεν τὸν
κόσμον, φύγωμεν καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός.

Εἶπεν πάλιν· Μιμησώμεθα τοὺς Πατέρας ἡμῶν·
μετὰ πολὺς σκληραγωγίας καὶ ἡσυχίας ἐκάθισαν
ὧδε.

Εἶπεν πάλιν· Μὴ ρυπώσωμεν, τέκνα, τὸν τόπον
τοῦτον, ὃν οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐκαθάρισαν ἀπὸ τῶν
δαϊμόνων.

Εἶπεν πάλιν· Ὁ τόπος οὗτος ἀσκητῶν ἐστίν, οὐ
πραγματευτῶν.

Εἶπεν πάλιν· Ἐρθασα γέροντας, ἀπὸ ἐβδομήκοντα
ἐτῶν ποιήσαντας, βοτάνας καὶ φοίνικας ἐσθίοντας
μόνον.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Ἐβδομήκοντα ἐξ ἔτη ἔχω
ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, πολλὰ δεῖνά καὶ κακὰ παθὼν ὑπὸ
τῶν δαϊμόνων.

Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Ἀνδρέας Μεσσηνίος, ὅτι
Ὅτε ἤμην νεώτερος, ἀνεχώρησα ἐγὼ καὶ ἀδελφὸς μου,
ἀπὸ τῆς Ῥαῖθου, καὶ ἐξήλθομεν εἰς Παλαιστίνην·
ἐμείναμεν δὲ πρὸς ἓνα γέροντα. Ὁ οὖν γέρον ὁ ὑπο-
δεξάμενος ἡμᾶς, εἶχε νόμισμα ἓν. Ἐπληρώθη πού-
τεθικεν αὐτὸ, καὶ ὑπέλαθεν ὅτι ὁ νεώτερος ἐγὼ αὐτὸ
ἐκλεψα. Ἐλεγεν οὖν ὁ γέρον τοῖς Πατέραςιν τοῦ τό-
που, ὅτι Ὁ ἀδελφὸς Ἀνδρέας τὸ νόμισμα ἔλαβεν.
Ἦκουσεν δὲ ὁ ἀδελφὸς μου, καὶ φωνήσας με, λέγει·
Εἰπέ, Ἀνδρέα, σὺ ἔλαβες τὸ νόμισμα τοῦ γέροντος ;
Λέγω ἐγὼ· Φέισον, ἀδελφὲ, οὐδὲν ἔλαβον. Εἶχον οὖν παλ-
λίον, καὶ ἐπώλησα τοῦ νομισματοῦ· καὶ λαβὼν τὸ
νόμισμα, ὑπάγω πρὸς τὸν γέροντα, καὶ βάλλω αὐτῷ
μετάνοιαν· καὶ λέγω· Συγχώρησόν μοι, ὡ κύριε ἀδελ-
φῆ, ὅτι ὁ Σατανᾶς ἐγχεύσασεν, καὶ ἔλαβον τὸ νόμισμά
σου. Εὐρέθῃ δὲ ἔκει καὶ ὁ κοσμικὸς τις, καὶ λέγει
μοι ὁ γέρον· Ὑπάγε, τέκνον, οὐδὲν ἀπώλεσα. Πάλιν
οὖν ἔβαλον μετάνοιαν, λέγων· Διὰ τὸν Κύριον ἀπό-
λαβε τὸ νόμισμα, ἰδοὺ τοῦτό ἐστιν, καὶ ποιήσόν μοι
εὐχὴν ὅτι ὁ Σατανᾶς ἐνέβαλόν μοι, ἵνα κλέψω αὐτό,
καὶ θλίψω σε. Λέγει ὁ γέρον· Τέκνον, οὐκ ἀπώλεσα
τιποτέον. Ὡς οὖν οὐκ ἐπιστά με, τότε λέγει μοι ὁ
κοσμικὸς· Ὅντως, κύριε ἀδελφῆ, τῇ χθὲς ἔλθων εὐρον
τὸν γέροντα κλαίοντα, καὶ βάλλοντα μετάνοιαν, καὶ
ἐν θλίψει πολλῇ ὄντα. Ὡς οὖν εἶδον τὸν γέροντα ἐν
τοιαύτῃ θλίψει, λέγω αὐτῷ· Ποίησον ἀγάπην· εἰ

ἔστιν ὃ ἔχεις; Αἰεὶ μοι ὁ γέρων, ὅτι τὸν ἀδελφὸν Ἀ
ἐσυκοφάνησα, ὅτι τὸ νόμισμα ἔλαβον· καὶ ἰδοὺ,
εὗρον αὐτὸ, ὅπου τέθηκα αὐτό. Τότε ὁ γέρων οἰκο-
δομηθεὶς ἐπ' ἐμέ, ὅτι οὐκ ἔλαβον, καὶ ἐπήνεγκά
αὐτό, λέγων· Λάβε τὸ νόμισμα· ἐγὼ γὰρ αὐτὸ
ἔλαβον.

CAPUT CXVII.

De fratre demoniaco ab abbate Andrea sanato.

Ἀδελφὸς δαιμόλιον ἔχων, παρέβαλεν τῷ ἀββᾷ Συ-
μεῶν τῷ Στυλίτῃ εἰς τὸ θαυμαστὸν Ὅρος, ἵνα εὐχὴν
ὑπὲρ αὐτοῦ ποιήσῃ, καὶ ἀποδιώξῃ ἀπ' αὐτοῦ τὸν
δαίμονα. Αἰεὶ αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Συμεὼν· Πού κάθῃ;
Αἰεὶ ὁ ἀδελφός· Εἰς Παῖθου. Ἀπεκρίθη ὁ γέρων·
θαυμάζω, ἀδελφε, πόσον κόπον ὑπέμεινας, καὶ τοσαύ-
την ὁδὸν ἤνυσας, ἵνα πρὸς με ἔλθῃς, εἰς ἀνθρώπον
ἁμαρτωλὸν, τοιοῦτους Πατέρας ἔχων ἐν τῇ λαύρᾳ
σου. Ὑπαγε οὖν πρὸς τὸν ἀββᾶν Ἀνδρέαν, καὶ βάλε
αὐτῷ μετάνοιαν, ἵνα εὐχῇται ὑπὲρ σου, καὶ εὐθέως
θεραπεύῃ. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀπελθὼν εἰς Παῖθου, ἔβα-
λεν μετάνοιαν τῷ ἀββᾷ Ἀνδρέᾳ, καθὼς εἶπεν αὐτῷ
ὁ ἀββᾶς Συμεὼν, λέγων· Εὐχαὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἀββᾶ.
Αἰεὶ αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀνδρέας· Ἐλαβεν τὴν χάριν τῆς
ἰάσεως ὁ ἀββᾶς Συμεὼν. Καὶ ποιήσαντος αὐτοῦ
εὐχὴν, εὐθέως ἐκαθαρίσθη ὁ ἀδελφός, καὶ ἡ χάρις τη-
ρεῖται ἐν αὐτῷ.

CAPUT CXVIII.

Vita Menae diaconi monachi in Raythu.

Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Σέργιος ὁ τῆς Παῖθου,
περὶ τίνος ἀδελφοῦ διακόνου γενομένου τῶν ἐκείσε,
ὀνόματι Μηνᾶ, λέγων οὕτως, ὅτι Οὗτος ἐξῆλθεν εἰς
διακόνημα εἰς τὸν κόσμον, καὶ εἰ γέγονεν αὐτῷ, οὐκ
ἴσμεν, πλὴν ὅτι εἶπεν τὸ σχῆμα μοναχικόν, καὶ γέ-
γονε λαϊκός. Μετὰ οὖν χρόνον πολὺν ἀπῆλθεν ἐν
θεοπολίᾳ· καὶ ὡς ἀνῆρχετο ἀπὸ Σελευκίας, εἶδεν τὸ
μοναστήριον τοῦ ἐν ἀγίοις ἀββᾷ Συμεὼν τοῦ Στυλί-
του, ἀπὸ μακρόθεν, καὶ λέγει ἐν αὐτῷ, Ἀνέλθω, καὶ
ἰδῶ τὸν μέγαν Συμεὼν· οὐ γὰρ ἦν αὐτὸν θεασάμε-
νος πώποτε. Ἀνῆλθεν οὖν, καὶ τῷ κίονι πλησιάσας,
ὡς εἶδεν αὐτὸν ὁ ἀββᾶς Συμεὼν, ἐπιγονός· ὅτι μονα-
χὸς ἦν, καὶ ὅτι χειροτονίαν διακόνου ἔχει, φωνεῖ τὸν
ὑπηρετοῦντα αὐτῷ, λέγων· Φέρε τὸ φαλίδιον ὧδε,
καὶ ἐνέγκαντι λέγει αὐτῷ· Εὐλογητὸς Κύριος, κοῦ-
ρευσον ἐκεῖνον, δειξας αὐτὸν αὐτῷ ἰδίῳ δακτύλῳ.
Ἦσαν γὰρ πολλοὶ περὶ τὸν κίονα. Ὁ δὲ θαυμάσας
ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἅμα δὲ καὶ φόβῳ μεγάλῳ ληφθεὶς,
κατεδίεξεν μὴδὲν ὅπως φεγεζάμενος, ἐνοήσας ὅτι ὁ
θεὸς ἀπεκάλυψε τῷ ἁγίῳ γέροντι τὰ κατ' αὐτόν.
Αἰεὶ αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Συμεὼν. Ποίησον εὐχὴν διακόνου
καὶ εὐχαρίστων, λέγει αὐτῷ ὁ ἅγιος· Ὑπαγε εἰς
Παῖθου, ὅθεν ἐξῆλθες· κάκεινον λέγοντος αἰσχύνε-
σθαι, καὶ μὴ δύνασθαι φέρειν τὴν ἀπὸ τῶν ἀνθρώ-
πων ἐντροπήν, πάλιν λέγει αὐτῷ· Πίστευέ μοι, τέ-
κνον, ἐπὶ τούτῳ, οὐκ ὀφείλεις ἐντραπηνοῖ. Ἰλαρῶ
γὰρ προσώπῳ οἱ Πατέρες ὑποδέχονται σε, καὶ χαρὰ
αὐτοῖς γενήσεται, καὶ ἀγαλλίας ἐπὶ τῇ σῇ ἐπι-
στροφῇ. Γίνωσκε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ θεὸς σημεῖον
ἔχει ποιῆσαι ἐν σοί, ἵνα γνῷς, ὅτι συνεχώρησέ σοι ἡ
αὐτοῦ εὐσεπλαγχνία τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. Καὶ ὅτε

charitatem; quid est quod habes? Et dixit mihi senex :
Quia fratrem injusta calumnia exagitavi, dicens quod
numisma furatus esset, et ecce inveni illud. Tunc
senex edificatus est in me, quod cum non accepis-
sem numisma, detulerim illud ad eum dicens: Accipe
numisma, ego enim illud cepi.

Frater quidam demonium habens accessit ad abba-
tem Simeonem Stylitem, in admirabilem montem,
rogans ut pro se oraret, et effugaret ab eo demonem.
Dixit ei abbas Simeon : Ubi moraris? Qui ait : In
Raythu. Ad quem senex : Miror, inquit, frater, cur
tanto te labore fatigaveris, tantumque itineris per-
egeris, ut venires ad me peccatorem hominem, cum
tales ac tantos Patres habeas in monasterio tuo. Vade
igitur ad abbatem Andream, et roga illum ut orete pro
te, et statim curabit te. Venit igitur frater in Raythu;
et sicut sibi mandaverat beatus Simeon, prostravit se
illi, rogans et dicens : Ora pro me, Pater. Dixit ei
abbas Andreas : Accepit gratiam huius curationis ab-
bas Simeon. Cumque fecisset orationem, continuo
mundatus est frater, et gratias reddidit Deo.

Narravit nobis abbas Sergius in Raythu de fratre
quodam illic diacono, Mena nomine, et ait : Cum
exisset aliquando Menas ad ministerium, reversus est
ad sæculum : quid autem illi conigerit, nescimus,
nisi quia reliquit monasticum habitum, et sæcularis
effectus est. Post multum vero temporis profectus est
Theopolim, et cum rediret Seleuciam, vidit mona-
sterium sancti abbatis Simeonis Stylitæ de longe, et
ait intra se : Ascendam, et video magnum Simeo-
nem; nunquam enim eum viderat. Euntem vero et
jam columnæ appropinquantem ut vidit abbas Si-
meon, divinitus agnoscens quod esset monachus, et
quia diaconus ordinatus fuisset, vocavit ministrum
suum, dicens : Affer hue forlices. Cumque attulisset,
ait illi : Benedictus Dominus; tonde illum, ostendens
eum digito, erant enim ibi multi circa columnam.
Admiratus autem ille in verbo senis, simulque timore
magno comprehensus suscepit tonsuram, nihil om-
nino loquens; intellexit enim quia Deus revelasset
seni de se. Cum minister ergo totondisset illum,
ait ei magnus Simeon : Fac orationem diaconi. Et
cum orasset, ait illi iterum : Perge in Raythu, unde
etiam existi. Dicente autem illo, se recundari, Pa-
trumque aspectus ferre non posse; rursus ait illi ab-
bas Simeon : Crede mihi, filii, quia vereri omnino non
debes; hilari enim facie et grato animo te suscipient
Patres, gaudiumque illis fiet et exultatio in conver-
satione tua. Et hoc autem scito, filii, quia Deus signum
in te facturus est, ut agnoscas quoniam ignorat tibi
illius immensa et ineffabilis bonitas peccatum istud.
Venientem igitur in Raythu supinis manibus exce-

cum. Cognoverunt autem, quia videram illos nudos, et dixerunt mihi : Bene sedes, quiesce. Rursus ego rogabam illos, ut acciperent me secum, tunc dixerunt mihi, Non potes nobiscum esse, sede, bona enim tibi sedes est. Facientes autem mihi orationem, vidente me, super aquas Rubri maris pedibus ingressi sunt, et trans mare abierunt.

CAPUT CXIII.

Vita abbatis Zosimi Cilicis.

Παρέβαλον τῷ ἀββᾷ Ζωσίμῳ τῷ Κίλικι εἰς τὸ Σινά, ὡς ἐκαθήμην ἐν τῷ Σινά. Ἦν γὰρ παραιτησάμενος τὴν ἐπισκοπὴν ὁ γέρον· καὶ πάλιν ἦλθεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ· μεγάλην γὰρ ἀσκησιν ἐκτέτατο. Καὶ διηγήσατό μοι, λέγων, ὅτι Ὡς ἤμην νεώτερος, ἐξ-ἦλθον ἐκ τοῦ Σινά ὁρους, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν Ἀμμωνιακὴν, ἵνα μένω ἐκεῖσε εἰς κελλίον. Καὶ εὗρον αὐτόθι γέροντα φοροῦντα ἀπὸ σιθίνου κολλόδιον. Καὶ ὡς εἶδέν με ὁ γέρων, πρὶν ἀσπασσάσθαι αὐτόν, λέγει μοι· Τί ὧδε παρεγένου, Ζώσιμε; Ὑπαγε σὺ τῶν ἐνθεν. Οὐ γὰρ δύνασαι καθίσειαι ὧδε. Ἐνόμισα οὖν ἐγὼ ὅτι ἐγνώριζέν με, καὶ βάλλῃ αὐτῷ μετανοίαν, λέγων, Ποίησον ἀνάπνυ, χαλδύγηρ, πῶθεν με οἶδας; Ὁ δὲ λέγει μοι· Πρὸ δύο ἡμερῶν, ἐφάνη μοι τις λέγων, ὅτι Ἰδοὺ ἐρχεται ἑγγύς σου μοναχὸς ὀνόματι Ζωσίμος. Μὴ δέσῃς αὐτόν μείναι ὧδε· θέλω γὰρ αὐτῷ τὴν Ἐκκλησίαν Βαβυλωνίαν· τὴν κατ' Ἀβυπτὸν πιστεῦσαι. Καὶ σιωπήσας καὶ ἀφῆσάς με, ἀπῆλθεν ἀπ' ἐμοῦ ὥσπερ λίθου βολήν. Καὶ ποιήσας ὥσπερ δύο ὥρας εὐχόμενος, ἦλθεν πρὸς με, καὶ καταφιλήσας τὸ μέτωπόν μου, λέγει μοι· Φύσει, τέκνον, καλῶς ἦλθες. Ὁ Θεὸς γὰρ ἡγαγέν σε ὧδε, ἵνα τὸ σῶμά μου θάψῃς. Λέγω οὖν αὐτῷ· Πρόσσω χρόνους ἔχεις ὧδε, ἀββᾶ; Ὁ δὲ λέγει μοι, Τεσσαράκοντα πέντε ἔτι πληρῶ· καὶ ἐφάνη μοι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς πῦρ. Καὶ λέγει μοι· Εἰρήνη σοι, τέκνον, καὶ εὖρος ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐθήκεν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἀνεπαύσατο ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ δὲ ὀρούσας ἔθαψα αὐτόν, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἀνεχώρησα δοξάζων τὸν Θεόν.

CAPUT CXIV.

Ejusdem relatio.

Διηγήσατο δὲ ἡμῖν ὁ γέρον καὶ τοῦτο, λέγων, ὅτι Πρὸ ἑτῆ εἰκοσιδύο ἀνῆλθον εἰς τὸν Πορφυρίτην, θέλων καθίσειαι ἐκεῖ· Ἐλαθον δὲ καὶ τὴν μαθητὴν μου Ἰωάννην μετ' ἐμοῦ. Ὡς οὖν ἀπῆλθομεν, εὐρίσκομεν ἐκεῖ δύο ἀναχωρητάς, καὶ μέναιμεν πλησίον αὐτῶν. Ἦν δὲ εἰς μὲν Μελιτινὸς, ὀνόματι Θεόδωρος· ὁ δὲ ἄλλος, Παῦλος, ἐκ τῆς τῶν Γαλατῶν χώρας. Καὶ ὁ πρὶν Θεόδωρος ἦν ἀπὸ τῆς μονῆς τοῦ ἀββᾶ Εὐθυμίου. Ἐφόρουσαν δὲ κολλόδια ἐκ δερμάτων βουβάλων. Ἐμείνα δὲ ἐκεῖ ὡς εἰς δύο χρόνους· ἀπέιχομεν δὲ ἀπ' ἀλλήλων ὡς ἀπὸ δύο σταδίων. Ἐν μίᾳ οὖν ὡς ἔτι ἀθήτῃται Ἰωάννης ὁ μαθητὴς μου, κρούει αὐτὸν ὄφις, καὶ εὐθὺς τίθηκεν, αἰμορροήσας δι' ὅλων τῶν μορίων αὐτοῦ. Ἐν θλίψει οὖν ὑπάρχων, ἀπῆλθον πρὸς τοὺς ἀναχωρητάς. Καὶ ὡς εἶδόν με τετραγμένον καὶ τεθλιμμένον, πρὸ τοῦ εἰπεῖ τιποτοῦν, λέγουσίν μοι· Τί ἐνι, ἀββᾶ Ζώσιμε; ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός; Λέγω αὐτοῖς· Ναί. Ἐλθόντες οὖν μετ' ἐμὲ, καὶ ἰδόντες ἑρριμμένον εἰς τὴν γῆν, λέγουσίν μοι· Μὴ λυποῦ, ἀββᾶ Ζώσιμε, βοήθει ὁ Θεός. Καὶ φωνήσαντες τὸν ἀδελφόν, λέγουσιν· Ἀδελφε Ἰωάννη, γέγραυ, ὁ γέρον δέσταί σου.

PATROL. GR. LXXXVII.

A Perreximus ad abbatem Zosimum Cilicem in monte Sina, ubi morabatur; renuerat enim episcopatum senex, et redierat in cellulam suam. Erat autem vir magnæ abstinentiæ, narravitque nobis, dicens : Cum essem junior, exivi de Sina, et abii in Ammoniacem ut illic morarer, invenique ibi senem vestitum colobio de sibino. Senex autem ut vidit me, priusquam illum saluarem, ait mihi : Quid huc advenisti, Zosime? vade, non enim potes hic sedere. Existimans autem quia cognovisset me, prostravi me ante illum, dicens : Fac charitatem, Pater, unde me nosti? Senex autem dixit mihi : Ante duos dies apparuit mihi quidam, dicens : Ecce venit ad te monachus quidam, nomine Zosimus; non permittas eum hic manere; volo enim ecclesiam Babylonis, quæ in Ægypto est, illi credere. Tacuitque senex, et dimissa me, abii a me quantum est jactus lapidis. Et cum duas horas in oratione complexset, venit ad me, et osculans faciem meam, ait mihi : Fili charissime, bene venisti; Deus enim te huc adduxit, ut commendes terræ corpus meum. Dixi autem ei : Quot annos in hoc loco habes, abba? Dixit ad me : Quadraginta et quinque annos impleo. Et apparuit mihi facies ejus tanquam ignis. Et ait mihi : Pax tibi, fili, et ora pro me. Et hæc dicens collocavit seipsum, et requievit. Ego autem, effossa humo, sepelivi eum, et post duos dies recessi glorificans Deum.

C Narravit autem nobis et hoc senex, dicens : Ante annos viginti duos ascendi in Porphyritem, volens illic morari; accepi autem et discipulum meum Joannem mecum. Cum ergo illuc venissemus, invenimus duos anachoretas, mansimusque propè illos. Erat autem alter quidem ex his Galata, nomine Paulus; alter vero Melitinus, nomine Theodorus, ex monasterio fuerat abbatis Euthymii. Ferebant autem colobia ex pellibus bubalorum. Mansi autem illic ferme duos annos, distabamusque ab invicem quasi duobus stadiis. Die autem quadam cum sederet Joannes discipulus meus, percussit eum serpens, statimque defunctus est, sanguinem ex omnibus partibus fundens. In multa igitur angustia existens, abii ad anachoretas : qui statim ut viderunt me turbatum et afflictum, antequam aliquid dicerem ad eos, dicunt mihi : Quid est, abba Zosime? mortuus est frater? Dico illis : Ita sane, mortuus est. Venientes igitur mecum, videntesque ipsum in terra jacentem, dicunt mihi : Noli contristari, abba Zosime; adest divinum adjutorium. Vocantesque fratrem dixerunt :

Frater Joannes, surge, quia senex te opus habet. Continuoque surrexit frater de terra. Quærentes autem bestiam, et invenientes, tenuerunt eam, et in conspectu nostro illam in duas partes diruperunt. Tunc dicunt mihi: Abba Zosime, vade in Sina: Deus enim tibi committere vult ecclesiam Babylonis. Continuo itaque recessimus nos. Cumque venissemus in Sina, post paucos dies abbas misit me et duos alios in ministerium in Alexandriam; tenensque nos papa Alexandrinus beatissimus Apollinaris, omnes tres fecit episcopos, unum quidem Heliopoleos, alium Leontopoleos, me vero in Babylonem misit.

CAPUT CXXV.

Factum pulchrum abbatis Sergii anachoretæ.

Narraverunt nobis quidam patrum in Sina de abbate Sergio anachoreta, quod cum moraretur in Sina, constituebat illum dispensator super burdones (27). Cum ergo die quadam properaret, ecce leo jacebat in via: porro burdonarii, burdonesque, viso leone, timore correpti, recesserunt. Tunc abbas Sergius sumens de pera unam eulogiam, profectus est ad leonem, dixitque ei: Accipe eulogiam Patrum et recede de via, ut transeamus. Sumptaque leo eulogia recessit.

CAPUT CXXVI.

Egregia responsio abbatis Orentii montis Sina.

Dicebant nobis ejusdem loci sancti Patres de abbate Orento, quod die quadam Dominica ingressus est senex in ecclesiam verso sago suo, ita ut foris villosus esset. Stante igitur eo in choro, venerunt quidam de dispensatoribus loci, et dixerunt seni: Cur ita, Pater, ingressus es converso sago tuo in ecclesiam ad derisionem nostram coram peregrinis? Respondit ei senex: Vos evertistis Sina, et nemo vobis dixit aliquid, et ego quia converti sagram meum, dicitis mihi: Quare convertis sagram tuum? Ite, corrigite quæ evertistis, et ego corrigam quæ everti.

CAPUT CXXVII.

Vita abbatis Georgii sancti montis Sina, et alius cujusdam ex Galatia Phrygiæ.

Narravit nobis abbatissa Dami-na solitaria, mater abbatis Athenogenis episcopi Petrensis, dicens: Erat quidam abbas in sancto monte Sina, nomine Georgius, magnæ virtutis et abstinentiæ vir. Huic abbati Georgio magni Sabbati die sedenti in cellula sua venit desiderium faciendi sacrum diem resurrectionis in sancta civitate, et sumere veneranda mysteria in sancta Christi Dei nostri Resurrectione (28). Per totam ergo diem senior hujusmodi cogitatione sollicitabatur et orabat. Cum itaque sero factum esset, venit discipulus ejus dicens ei: Jube, Pater, ut eamus ad synaxim. Senex autem respondit ei: Vade et tempore sanctæ communionis veni ad me, et pergam. Mansit itaque senex in cellula. Cum autem ad-

Καὶ εὐθὺς ὁ ἀδελφὸς ἠγέρθη ἐκ τῆς γῆς. Ζητήσαντες δὲ τὸ θηρίον, καὶ κρατήσαντες αὐτὸ, ἐμπροσθεν ἡμῶν εἰς δύο ἐκοψαν αὐτό. Τότε λέγουσιν μοι· Ἀδελφὲ Ζώσιμε, πορεύου εἰς τὴν Σινά. Ὁ Θεὸς γὰρ πιστεῦσαι σοὶ θέλει τὴν Ἐκκλησίαν Βαβυλῶνος. Εὐθὺς οὖν ἡμεῖς ἀνεχωρήσαμεν. Καὶ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς τὴν Σινά, μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σινᾶ ἐπεμφεν ἐμὲ καὶ ἄλλους δύο εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Καὶ κρατήσας ἡμᾶς ὁ ἀδελφὸς Ἀλεξανδρείας, ὁ μακαριώτατος Ἀπολλινάριος, ἐποίησεν τοὺς τρεῖς ἐπισκόπους· τὸν μὲν εἰς Ἠλιούπολιν, τὸν δὲ εἰς Λεοντόπολιν, καὶ ἐγὼ εἰς Βαβυλῶνα.

Διηγῆσαντο ἡμῖν τινες τῶν Πατέρων τοῦ Σινᾶ, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Σεργίου τοῦ ἀναχωρητοῦ, λέγοντες, ὅτι Ὡς ἔμεινεν ἐν τῇ Σινᾷ, ἐβάλεν αὐτὸν ὁ οἰκονόμος εἰς τὰ βορδόνια. Ὡς οὖν ἤρχετο ἐν μιᾷ, ἰδοὺ λέων ἐν τῇ ὁδῷ ἀνέκειτο. Ὡς δὲ ἴδον τὰ βορδόνια, καὶ οἱ βορδονάριοι, τὸν λέοντα, φόβῳ συσχεθέντες ἀφιστάθησαν. Τότε ὁ ἀδελφὸς Σέργιος λαβὼν ἐκ τοῦ μαργωτοῦ αὐτοῦ μίαν εὐλογίαν, ἀπῆλθεν πρὸς τὸν λέοντα, καὶ λέγει αὐτῷ, Λάβε τὴν εὐλογίαν τῶν Πατέρων, καὶ ἀπελθε ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἵνα παρέλθωμεν. Καὶ λαβὼν ὁ λέων τὴν εὐλογίαν, ἀνεχώρησεν.

Ἐλεγον ἡμῖν οἱ τοῦ αὐτοῦ ἀγίου τόπου Πατέρες περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ὀρέντου, ὅτι ἐν μιᾷ Κυριακῇ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν στρέψας τὸ καμάσιον αὐτοῦ, καὶ ἔξω φορέσας τὰ τοῦτου μαλλία. Ἰσταμένου οὖν αὐτοῦ εἰς τὸν χορὸν, εἶπον αὐτῷ οἱ τὸν τόπον οἰκονόμοι· Καλόγηρε, διὰ τί οὕτως εἰσῆλθες, καὶ ἐξαγωγὴν ἡμᾶς ποιεῖς ἐμπροσθεν τῶν ξένων; Ὁ δὲ γέρων εἶπεν αὐτοῖς· Ὑμεῖς ἐστρέψατε τὸ Σινά, καὶ οὐδαὶς ὁμῖν εἶπεν τίποτε· καγὼ ἵνα στρέψω τὸ καμάσιόν μου, ἐγκαλεῖτέ με; Ὑπάγετε· καγὼ διορθοῦμαι καὶ ἐστρέψω.

Διηγῆσατο ἡμῖν ἡ ἀμμὰ Δαμιανή, ἡσυχάστρια, ἡ μήτηρ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀθηνογένους τοῦ ἐπισκόπου Περσῶν, λέγουσα, ὅτι Ἦν τις ἡγούμενος ἐν τῇ ἀγίᾳ βραί Σινᾷ, ὀνόματι Γεώργιος, μέγας πάνυ καὶ ἀσκητής. Τούτῳ τῷ ἀδελφῷ Γεωργίῳ ἐν μεγάλῳ Σαββάτῳ ἦλθεν ἐπιθυμία, καθιζομένου αὐτοῦ ἐν τῇ καλλιᾷ αὐτοῦ, ὅτι ἤθελον, φησὶν, ποιῆσαι τὴν ἀγίαν ἀνάστασιν ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει, καὶ μεταλαβεῖν τῶν ἀγίων μυστηρίων ἐν τῇ ἀγίᾳ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀναστάσει. Διὰ πάσης οὖν τῆς ἡμέρας ἔμεινεν ὁ γέρων ἀδολασχὼν ἐν τοῖς λογισμοῖς τούτοις, καὶ εὐχόμενος· ὥς οὖν γέγονεν ἑσπέρα ἦλθεν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, λέγων αὐτῷ· Κέλευσον, Πάτερ, εἰς τὸν κανόνα. Ὁ δὲ γέρων ἀπεκρίθη αὐτῷ· Ὑπάγε· καὶ εἰς τὸν καιρὸν τῆς

VARIE LECTIONES.

²⁷ Int. πάπας. ²⁸ Int. οἰκονομοῦντες.

ἀγίας μεταλήψω· δεῦρο, καὶ ἔρχομαι· ἔμεινεν λοιπὸν ὁ γέρων ἐν τῷ καλλίῳ. Ὅταν οὖν ἐφθασεν καιρὸς τῆς ἀγίας κοινωνίας ἐν τῇ ἀγίᾳ· Ἀναστάσει, εὐρέθη ὁ γέρων πλησίον τοῦ ἐπισκόπου Πέτρου τοῦ μακαρίου, καὶ παρέχει αὐτῷ τὴν ἀγίαν κοινωνίαν μετὰ τῶν πρεσβυτέρων. Ἰδὼν οὖν αὐτὸν ὁ πατριάρχης λέγει Μηνεῖ τῷ συγκέλλῳ αὐτοῦ· Πότε παραγέγονεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σινά; Ἀπεκρίθη ὁ συγκέλλος· Μετὰ εὐχὰς ἡμῶν, δέσποτα, οὐχ ἐωράκα αὐτὸν, δέσποτα, εἰ μὴ νῦν καὶ μόνον. Τότε ὁ πατριάρχης λέγει τῷ συγκέλλῳ· Εἰπέ αὐτῷ, Μὴ ἀναχωρήσης. Θέλω γάρ, ἵνα μετ' ἐμοῦ μεταλάβῃς τροφῆς· Ὁ δὲ συγκέλλος ἀπελθὼν εἶπεν τῷ γέροντι· ὁ δὲ εἶπεν· Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ γεννηθήτω. Ὡς οὖν ἀπέλυσεν ὁ γέρων τὰς συνάξεις καὶ προσεκύνησεν γέρων τὸ ἅγιον μνῆμα, εὐρέθη γέρων ἐν τῷ καλλίῳ αὐτοῦ. Καὶ ἰδοὺ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ κρούων, καὶ λέγει· Πάτερ, κίλευσον, ἵνα μεταλάβῃς. Ὁ δὲ γέρων ἀπελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ μετέλθεν τῶν ἁγίων μυστηρίων. Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος Πέτρος· λυπηθεὶς, ὅτι ἑαυτοῦ παρέκλυσεν, μετὰ τὴν ἑορτὴν πέμπτῃ πρὸς τὸν γέροντα γράμματα, καὶ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Φαράν τὸν ἀδελφόν Φώτιον, καὶ πρὸς τοὺς Πατέρας τοῦ Σινά, ἵνα τὸν ἀδελφὸν φέρωσιν πρὸς ἑαυτόν. Ὡς οὖν ἀπῆλθεν ὁ τὰ γράμματα ἐπιφερόμενος, καὶ δίδωκεν τὰς ἐπιστολάς, ἀπέστειλεν τρεῖς πρεσβυτέρους, τὸν ἀδελφὸν Στέφανον τὸν Καππαδόκην, τὸν μέγαν· καὶ τὸν ἀδελφὸν Ζώσιμον (καὶ αὐτοῦ δὲ μνήμην πεποιήμεθα), καὶ τὸν ἀδελφὸν Δουλίκτηιον, τὸν Ῥωμαῖον, πρὸς τὸν πατριάρχην· καὶ ἀπελογήσατο γράφας ὁ γέρων, καὶ λέγων· Μὴ γένοιτό μοι, δέσποτα μου ἀγιώτατε, ὅτι κατεφρόνησα τοῦ ἁγίου ἀγγέλου ὁμῶν. Ἐγραφεν καὶ τοῦτο, Ἵνα γινῶ ἡ ὑμετέρα μακαριότης, ὅτι μετὰ ἑξ μηνῶν, ὁμοῦ ἔχομεν τῷ Δεσπότη· Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἀπαντήσασαι, κίκει ὁμᾶς προσκυνῆσαι. Ἐξελθόντες οἱ πρεσβύτεροι διδόντες τὰ γράμματα τῷ πατριάρχῃ. Ἐλεγον οὖν, ὅτι Πολλὰ ἔτη ἔχει μὴ ἐξελθὼν εἰς Παλαιστίνην γέρων. Ἐπεδείκνυν οὖν καὶ τὰ γράμματα τοῦ Φαράν μαρτυροῦντα τοῖς τοῖς, ὅτι περὶ τὰ ὅ' ἔτη ἔχει ὁ γέρων μὴ ἐξελθεῖν τοῦ ἁγίου δρους Σινά· ὁ δὲ θεὸς καὶ πρὸς Πέτρος μάρτυρας τοὺς εὐρεθέντας ἐπισκόπους, καὶ τὸν κληρὸν, λέγοντας, ὅτι Ἡμεῖς ἐωράκαμεν τὸν γέροντα, καὶ πάντες τῷ φιλήματι τῷ ἁγίῳ ἡσπασάμεθα. Μετὰ οὖν τὸ πληρωθῆναι ἑξ μηνῶν, ἀνέπαιον ὁ γέρων καὶ ὁ πατριάρχης, κατὰ τὴν πρόβησιν τοῦ γέροντος.

Διηγήσατο δὲ ἡμῖν ἡ αὐτὴ ἀμὰ Δαμιανὴ καὶ τοῦτο, λέγων^α, ὅτι Κατὰ παρασκευὴν, πρὸ τοῦ ἐγκλεισθῆναι, ἀπῆλθον εἰς τὸν ἅγιον Κοσμάν καὶ Δαμιανόν, κίκει πᾶσαν τὴν νύκτα ἐποιοῦν. Ἦρχετο οὖν τῇ ἑσπέρῃ μία γραφα Φρυγογαλάτισσα, καὶ παρείχεν πᾶσιν τοῖς οὖσιν εἰς τὸν ναὸν ἀπὸ δύο λεπτῶν. Ἦδειν οὖν αὐτὴν· ἐπειδὴ πολλάκις μοι ἔδωκεν. Ἐν μιᾷ οὖν ἀνεβίβη ἐμὴ καὶ τοῦ πιστοτάτου βασιλέως Μαυρικίου, ἐλθοῦσα εὐχῆς χάριν ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει, ἐποίησεν χρόνον. Ἐλαβον οὖν αὐτήν, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸν ἅγιον Κοσμάν καὶ Δαμιανόν. Ὡς οὖν ἐν τῷ εὐκτήριῳ

A venisset tempus sanctæ communionis in sancta Resurrectione, inventus est senex prope archiepiscopum beatum Petrum, qui præbuit illi cum presbyteris sanctam communionem. Videns igitur eum patriarcha, dixit Menæ syncello seu assessori suo (29): Quando venit abbas montis Sinæ? Respondit ille: Per orationes vestras, domine, non vidi illum nisi nunc solummodo. Tunc ait patriarcha: Dic illi ut non recedat; volo enim ut mecum sumat cibum. Ille vero profectus id dixit seni. Qui ait: Voluntas Dei fiat. Cum ergo senex dimisisset synaxes, adorato sancto monumento, inventus est in cellula sua. Et ecce discipulus ipsius pulsavit, et dixit: Pater, veni, ut communices. Senex vero profectus in ecclesiam cum discipulo suo, iterum sumpsit veneranda mysteria. B Petrus autem archiepiscopus contristatus, quod illi inobediens fuisset, post solemnitatem misit ad episcopum Phari abbatem Photinum, et ad patres Sinæ, at abbatem ad se mitterent. Cum ergo venisset qui attulerat litteras, dedissetque illas, misit et senex tres presbyteros, abbatem scilicet Stephanum Cappadocem, magnum illum virum, cujus et supra meminimus (Cap. 122); et abbatem Zosimum, cujus etiam superius mentionem fecimus (Cap. 123), et abbatem Dulcitium Romanum, ad patriarcham, purgavitque se ipsum senior scribens ac dicens: Absit a me, mi domine sanctissime, ut sanctum angelum vestrum contempserim. Scripsit autem et hoc ad eum: Ut sciat beatitudo vestra, post sex menses Christo Domino ac Deo nostro simul occursuri sumus, et illic adorabo vos. Egressi itaque presbyteri dederunt patriarchæ litteras: dixerunt autem et hoc ei, quoniam senex multos annos habebat, ex quo non venerat in Palæstinam. Ostendebant item et litteras episcopi Phari simul contestantes quod ferme septuaginta annos haberet senex, ex quo de sancto monte Sinæ non exierat. Sanctus vero ac mitissimus Petrus afferebat testes eos qui tunc adfuerant episcopos et clericos, dicentes: Vere nos senem vidimus, et omnes osculo sancto illum salutavimus. Postquam igitur impleti sunt sex menses, requieverunt in pace senex et patriarcha, juxta scilicet ipsius senis prophetiam.

D Narravit nobis eadem abbatissa Damiana et hoc dicens: Die sancto Parasceves, antequam includeretur, abii ad sanctum Cosmam et Damianum, et illic totam noctem peregi. Venit itaque sero anus quædam ex Galatia Phrygiæ, et dabat omnibus qui in templo erant duo minuta: die igitur quadam neptis mea, et fidelissimi imperatoris Mauriti, veniens in sanctam civitatem orationis gratia, egit ibi annum integrum. Assumpsit ergo eam, et adduxi ad sanctos Cosmam et Damianum. Cum igitur in oratorio essemus, aio cognatæ meæ: Vide, filia, quia venit annus

VARIE LECTIONES.

^α Pro λέγουσα.

quædam dans duo minuta (ea enim mihi sæpius dederat), sume illa, ne superbias. Illa autem indignans dicebat: Mandatum habeo accipere? Tunc dixi ei: Etiam, accipe; mulier enim sancta est et magnæ virtutis: tota enim hebdomada jejunat, et quidquid in hebdomada laborans lucratur, erogat his qui in templo inveniuntur. Est autem vidua quasi annorum octoginta. Sume igitur duo minuta, et da illa tu quoque alteri: tantum ne respuas anus istius sacrificium. Ista nobis loquentibus, ecce anus veniens duo minuta erogabat; veniensque dedit mihi cum omni silentio; dedit autem et nepi meæ, dicens: Accipe ista, et comede. Cum ergo abisset, agnovimus quod Deus illi revelasset quod dixeram ei, ut acciperet et alteri pauperi daret. Misit igitur unum ex pueris suis, et de duobus minutis emit lupinos, et comedit. Asseverabat autem coram Deo dicens, eos tanquam mel dulces fuisse, ita ut miraretur et glorificaret Deum, qui dat gratiam servis suis.

CAPUT CXXVIII.

Vita Adelphii episcopi Arabessi, et de beato Joanne Chrysostomo.

Perreximus ad abbatem Athanasium in monasterium sancti Patris nostri Sabæ, narravitque nobis, dicens: Audivi referente abbate Athenogene episcopo Petræ, filio abbatisse Damianæ, tale aliquid:

Fratrem habuit avia mea Joanna, nomine Adelphium, episcopum Arabessi, sororem quoque abbatissam monasterii mulierum. Quadam vero die abiit episcopus ad monasterium visitandæ sororis gratia. Et cum intraret atrium monasterii, vidit unam de sororibus a dæmone correptam, et in pavimento prostratam. Convocat igitur episcopus sororem suam, ait illi: Placeo tibi ut soror ista perturbetur a dæmone, et debonestetur? An ignoras quia iudicium portas omnium sororum, ut abbatissa? Quæ dixit ei: Ei ego quid possum facere adversus dæmonem? Episcopus autem rursus dixit ei: Et quid hic tot annis facis? Factaque oratione, episcopus mundavit a dæmone sororem illam.

Rursus idem abbas Athanasius narravit nobis de eodem episcopo Adelphio, dicens, sese venerabilem Joannam sororem ipsius ita referentem audiasse: Cum sanctissimus episcopus Constantinopolitanus Joannes Chrysostomus in Cucum in exsilium missus est, in domo nostra mansit. Ex hoc igitur ingentem confidentiam et charitatem habuimus ad Deum. Dicebat ergo frater meus Adelphius: Cum in exsilio mortuus esset beatissimus Joannes, dolorem pertuli incredibilem, quod talis ac tantus vir, orbisque magister, iustificans Ecclesiam Dei, a throno suo exsul defunctus est. Deprecabar ergo, inquit, Deum cum multis lacrymis, ut ostenderet mihi dignaretur, in quo statu esset, et an cum patriarchis adnumeratus

ἤμεθα, λέγω τῇ συγγενεῖ μου· Ἐλπε, κυρία, ὅτι ἐρχεται μία γραῦς διδοῦσα ἀπὸ δύο νομίων· λάβε αὐτά, μὴ ὑπερφηανίσῃς. Ἡ δὲ ἰδοῦσα λέγουσα· Ἐντολὴν ἔχω λαβεῖν· Τότε εἶπον αὐτῇ· Ναί λάβε, ὅτι ἡ γυνὴ κατὰ Θεὸν μεγάλη ἐστίν· ὅλην γάρ τὴν ἑβδομάδα βογεῖ αὐτὰ τοῖς εὐρισκομένοις ἐν τῷ ναῷ· ἔχει δὲ χήρα περὶ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη. Λάβε οὖν αὐτά, καὶ δὸς αὐτά καὶ εὖ ἄλλω· μόνον τὴν θυσίαν τῆς γραίας μὴ ἀποστρέψῃς. Ταῦτα ἡμῶν λαλούντων, ἰδοὺ ἡ γραῦς ἐρχομένη καὶ διδοῦσα· καὶ ἔλθουσα ἔδωκεν μετὰ πάσης ἡσυχίας καὶ σιωπῆς. Δέδωκεν δὲ καὶ τῇ ἐμῇ ἀνεψιᾷ, εἰπούσα· Λάβε ταῦτα, καὶ φάγε. Ὡς οὖν ἀπῆλθεν, ἐγινωμεν ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε αὐτῇ ὅτι εἶπον, Λάβε καὶ δὸς αὐτά πτωχῷ. Ἐπαμψεν οὖν ἕνα παῖδα αὐτῆς, καὶ ἔλαβεν εἰς τὰ δύο λεπτά θερμια, καὶ ἔφαγεν, καὶ διεβεβαίωσατο κατὰ τοῦ Θεοῦ, λέγουσα, ὅτι γλυκεία ἦσαν ὡς τὸ μέλι· ὥστε θαυμάσαι αὐτὴν, καὶ δοξάσαι τὸν Θεὸν τὸν διδόντα χάριν τοῖς δούλοις αὐτοῦ.

Παρεβόλομεν τῷ ἀδελφῇ Ἀθανασίῳ ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σάββα, καὶ διηγήσατο ἡμῖν, λέγων, ὅτι ἠκηκόει διηγούμενου τοῦ ἀδελφοῦ Ἀθηνογό- νους τοῦ ἐπισκόπου Πετρῶν, τοῦ υἱοῦ τῆς ἀμμᾶς Δαμιανῆς, τὸ τοιοῦτον.

Ὅτι ἀδελφὸν εἶχεν ἡ μάμμα μου Ἰαννία, ἐνόματι Ἀδελφίου ἐπισκόπου Ἀραβήσου (γ)· εἶχεν δὲ καὶ ἀδελφὴν ἡγουμένην τῆς μονῆς τῶν γυναικῶν. Ἐν μὲ οὖν ἀπῆλθεν ὁ ἐπίσκοπος εἰς τὸ μοναστήριον, εἰς ἐπισκεψιν τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷ εἰσιέναι αὐτὸν ἐν τῷ μεσαύλῳ τοῦ μοναστηρίου, θεωρεῖ μίαν τῶν ἀδελφῶν ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἐνοχλουμένην, καὶ ἐν τῷ ἐδᾶκει ἐβρίμμενην. Καλέσας οὖν ὁ ἐπίσκοπος τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, λέγει αὐτῇ· Ἀρέσκει σοι πῶς ἡ ἀδελφὴ αὐτῇ ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἀδικεῖται καὶ ἀσχημονεῖ; ἢ ἀγνοεῖς ὅτι κρίμα βασιλεύεις ὅλων τῶν ἀδελφῶν, ὡς ἡγουμένη; Ἡ δὲ λέγει αὐτῷ· Κάτω τί ἔχω ποιῆσαι πρὸς τὸν δαίμονα; Ὁ δὲ ἐπίσκοπος πάλιν λέγει αὐτῇ· Καὶ ὥς τί ποιῇ τοσαῦτα ἔτη; Καὶ ποιήσας εὐχὴν ὁ ἐπίσκοπος, ἐκαθάρισεν τὴν ἀδελφὴν.

Πάλιν ὁ αὐτὸς Ἀθανάσιος διηγήσατο ἡμῖν περὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου Ἀδελφίου, λέγων, ὅτι ἀκηκόει παρὰ τῆς ἀμμᾶς Ἰαννίας τῆς τούτου ἀδελφῆς, λεγούσης, ὅτι Ὅταν ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐξωρίσθῃ εἰς Κουκουσθὸν, εἰς τὸν οἶκον ἡμῶν ἐμεινεν. Ἐν τούτῳ οὖν πολλὴν παρρησίαν καὶ ἀγάπην εἶχονεν πρὸς τὸν Θεόν. Ἐλέγεν οὖν Ἀδελφίος· ὁ ἐμὸς ἀδελφός, ὅτι Ὅταν ἐταπεινώσεν ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐν τῇ ἐξορίᾳ, λύπην εἶχον ἀφόρητον, ὅτι οὗτος ὁ ἀνὴρ, ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ τοῖς λόγοις εὐφράνας τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἔξω τοῦ θρόνου ἐκοιμήθη. Ἐδόμην δὲ τοῦ Θεοῦ μετὰ πολλῶν δακρύων, ἵνα εἰξῇ μοι αὐτὸν ἐν ποίᾳ καταστάσει ἔστιν· καὶ εἰ μετὰ τῶν πατριαρχῶν

NOTÆ.

(γ) Ἀδελφίον ἐπίσκοπον Ἀραβήσου. Vulgati- us, Ἀραβισσοῦ. Et notitiæ Græcæ multum variant. De duobus Adelphiis Arabissi, vide Chrysostomi

Vitas, cum Encycliis Leonis. Nam inter utrum- que fuit Adolius, concilii Chalcedonensis tem- pore.

ἐτάτη. Ἐπὶ πολλὸν οὖν χρόνον τοῦτο εὐχόμενος, ἐν ᾧ μὴ γενόμενος ἐν ἐκστάσει καὶ θεωρῶ ἄνδρα πάνυ εὐδεῖδῃ, κρατήσαντά με τῆς δεξιᾶς χειρὸς· ὡπῆγαγέν με εἰς τόπον λαμπρὸν καὶ ἑνδοξον, ἰδεῖν οὖν μοι τοὺς τῆς εὐσεβείας κήρυκας καὶ τῆς Ἐκκλησίας διδασκάλους. Ἐγὼ γάρ, φησί, περισκόπουμι ἰδεῖν ἐν καταθυμίᾳ εἶχον τὸν μέγαν Ἰωάννην τὸν ἀγαπητὸν ἐμόν. Ὡς οὖν ἐνέδειξέν μοι πάντας, καὶ ἐνὸς ἐκάστου τὸ ἴδιον ὄνομα εἶπεν, καὶ κρατήσας με πάλιν τῆς χειρὸς, ἐξέβαλén με ἔξω. Ἐγὼ δὲ ἐκλειυπημένος ἡκολούθουν αὐτῷ, μὴ ἑωρακῶς μετὰ τῶν Πατέρων τὸν ἐν ἁγίοις Ἰωάννην. Ὡς οὖν ἐξηρχόμην, ὁ ἐφεστὼς τῆς θύρας λέγει μοι· Οὐδεὶς ἐρχόμενος ὧδε λυπούμενος ἐξέρχεται. Τότε λέγω αὐτῷ· Αὐτὴ μοι ἐστὶν λύπη, ὅτι τὸν ἐμὸν προσφιλέστατον Ἰωάννην τὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως οὐχ ἑώρακα μετὰ τῶν ἄλλων διδασκάλων. Ὁ δὲ πάλιν λέγει μοι· Ἰωάννην τὸν τῆς μετανοίας λέγεις; Ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐν σαρκὶ οὐ δύναται αὐτὸν ἰδεῖν· ἐκεῖ γάρ παρίσταται, ὅπου ὁ θρόνος ὁ Δεσποτικὸς.

CAPUT CXXIX.

Vita cuiusdam Stylitæ.

Ὁ αὐτὸς πάλιν ἀββᾶς Ἀθανάσιος διηγῆσατο, ὅτι ἀκήκοεν τοῦ ἀββᾶ Ἀθηνογένης τοῦ ἐπισκόπου Πέτρου, λέγοντος, ὅτι· Ἐν τῇ χώρᾳ σου Στυλίτης ἦν, καὶ πάντες οἱ ἐρχόμενοι πρὸς αὐτὸν κάτω ἐστῶτες ἐλάλουν αὐτῷ διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν κλίμακα. Εἰποτε εἶπεν αὐτῷ ἀδελφός, ὅτι· Θέλω σοι εἰπεῖν λογισμὸν, ἔλεγεν αὐτῷ καὶ αὐτὸς πρὸς τῇ φωνῇ· Ἐλθὲ εἰς τὸ κουβούκλιον, καὶ ἀπῆρχεν εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ κίονος. Καὶ οὕτως ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους ἀμφότεροι, τοῦ μὲν Στυλίτου ἄνω, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ κάτω· καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐστῶτων ἐκεῖ οὐδεὶς ἤκουεν τῶν λεγομένων.

Ἔλεγε, φησί, καὶ τοῦτο ὁ ἀββᾶς Ἀθανάσιος περὶ τοῦ αὐτοῦ Στυλίτου, ὅτι δύο βοσκοὶ ἀγάπην ἔχοντες πολλὴν πρὸς ἀλλήλους, παρέβαλον αὐτῷ ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ δύο ἐν τῷ ἄμα, μηδέποτε χωρὶς ἀλλήλων ἐλθόντες. Ἐν μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν ἦλθεν ὁ εἰς λάθρα τοῦ ἐταίρου παραβαλεῖν αὐτῷ· καὶ κρούσαντος τὸν πυλεῶνα ἐπὶ πολλὰς ὥρας, οὐκ ἐπέτρεψεν ὁ γέρον· ἀνοῖξαι αὐτῷ· ὥστε ἀκηδίας αὐτῷ γενομένης ὑποστρέφει. Ὑποστρέφοντι δὲ ὡπῆντησεν αὐτῷ φίλος αὐτοῦ ἀπερχόμενος καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν Στυλίτην· καὶ πάλιν ἀπέτρεψεν αὐτὸν μετ' αὐτοῦ, ἵνα οἱ δύο ἐν τῷ ἄμα εἰσελθῶσιν πρὸς τὸν γέροντα. Ὡς οὖν ἔκρουσε τὸν πυλεῶνα, ἐδήλωσεν ὁ γέρον, ἵν' ὁ ὑστερος εἰσελθῇ μόνος. Εἰσελθὼν οὖν ὑστερος ἤρξατο παρακαλεῖν τὸν γέροντα εἰσελθεῖν καὶ τὸν ἄλλον. Ὁ δὲ γέρον ἔλεγε μὴ δύνασθαι αὐτὸν διέξασθαι μέναντι δὲ, καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας παρακαλοῦντι λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Ὁ Θεὸς ἀποστρέφει αὐτὸν, τέκνον, καὶ οὐ δύναμαι αὐτὸν διέξασθαι· καὶ ἀπελθόντων εἰς τὰ οἰκία μετὰ δύο ἡμέρας ἐτελεύτησεν.

CAPUT CXXX.

Admonitiones abbatis Athanasii, et mirabilis ejus visio

Ἔλεγεν ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Ἀθανάσιος, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν ἀκημοσύνην μί-

σσεσι. Cum ergo diutius orassem, in exstasi effectus sum, aspexique virum nimis speciosum, qui tenens manum dexteram meam, adduxit me in locum quemdam illustrem et gloriosissimum, ostendebatque mihi ecclesie doctores. Ego vero circumspiciebam, videre quaerens quem cupiebam, magnum Joannem dilectissimum meum. Cum ergo ostendisset mihi omnes, et unuscujusque proprium nomen expressisset, rursus tenens me per manum, eduxit me foras. Ego autem sequebar illum tristis, quod non vidissem eum patribus et Ecclesie magistris beatum Joannem. Cum itaque egrederer, is qui præerat janui, apprehendens me dixit mihi : Quid habes ? cur tristis es ? nemo unquam huc ingressus, tristis exivit. Tunc dixi illi : Hæc mihi causa mœroris est, quod amantissimum mihi Joannem episcopum Constantinopolitanum una cum ceteris doctoribus non vidi. Rursum dixit mihi : Joannem dicis pœnitentie ducem ? Aio ego : Illum sane. Respondens autem dixit mihi : Ipsum homo in carne vivens videre non potest, illic enim assistit, ubi thronus est Domini.

Abbas idem Athanasius narravit nobis, audisse se narrantem abbatem Athenogenem episcopum Petræ, quod in provincia sua fuerit Stylites quidam, ad quem omnes qui veniebant, inferius stantes loquebantur, eo quod non haberet scalam. Si quando igitur dixisset illi frater : Volo tibi dicere cogitationem ; dicebat et ipse illi leni voce : Veni ad gradus columnæ ; ibatque ipse ad aliam columnæ partem ; et ita loquebantur mutuo, Stylita quidem superius stante, fratre autem inferius. Cæterorum vero qui assistebant, nullus ea quæ dicebantur audire poterat.

Dicebat et hōc abbas Ainenogenes de eodem Stylita ; quod duo sæculares se mutuo valde diligentes, pergebant ad eum multis annis ambo simul, et nunquam unus sine altero proficiscentes. Quadam ergo die venit, nesciente socio suo, alter ad illum ; cumque plures horas pulsaret januam, noluit illi senex aperire, ita ut ille tædio devictus reverteretur. Revertenti autem occurrit amicus ejus, pergens et ipse ad Stylitem, rursusque reduxit eum secum, ut ambo simul ingrederentur ad senem. Cum ergo pulsarent januam, mandavit senex ut qui posterior venerat, ingrederetur solus. Ingressusque posterior cepit rogare senem, ut et alius introiret. Senex autem dixit ei se non posse illum suscipere. Perseveranti vero, et per multam horam deprecanti ait senex . Deus illum aversatur, fili, et ego illum suscipere non possum. Cumque ad propria redissent, post duos dies ille defunctus est.

Dicebat idem abbas Athanasius : Patres nostri continentiam, et paupertatem, ac nuditatem rerum

omnium usque ad mortem servaverunt; nos autem ventres nostros et crumenas dilatavimus.

Dixit iterum senex: Sub Patribus nostris in studio erat, distractiones animi vitare; nostris vero temporibus olla obtinuit, et opus manuum.

Narravit nobis et istud abbas Athanasius de se, Venit, inquit, mihi aliquando cogitatio, dicens: Quid putas erit certantibus et non certantibus? Et cum factus essem in extasi, venit ad me quidam dicens mihi: Sequere me; adduxitque me in quendam locum plenum luminis et gloriæ, statuitque me juxta unam januam, cujus species enarrari non potest: audiebamus autem interius quasi multitudinem innumerabilem laudantium Deum. Cumque pulsaremus, audivit quispiam intus, et dixit: Quid vultis? At ductor meus: Ingredi volumus. Respondit ille: Non huc ingreditur quispiam in negligentia degens; sed si intrare vultis, abite, certate, nihil aestimantes vanitates sæculi.

Α χρι θανάτου ἐτήρησαν · ἡμεῖς δὲ ἐπλατύναμεν τὰς κοιλίας ἡμῶν καὶ βαλάντια.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Ἐπὶ τῶν Πατέρων ἡμῶν περισπουδαῖον ἦν τὸ ἀπερίσπαστον· νυνὶ δὲ πρᾶτται ἐπὶ ἡμῶν χύτρα καὶ χεῖρες ἔργον.

Διηγῆσατο ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ ἀββᾶς Ἀθανάσιος, ὅτι Ἦλθέν μοι ποτε λογισμὸς λέγων· Ὁ τι ἄρά ἐστι τοῖς ἀγωνιζομένοις καὶ τοῖς μὴ ἀγωνιζομένοις; καὶ ἐγενόμην ὡς ἐν ἐκστάσει, καὶ ἦλθέν τις λέγων μοι· Ἀκολούθει μοι· καὶ ἀπήγαγόν με ἐν τινι τόπῳ φωτὸς πεπληρωμένῳ, καὶ ἔστησέν με παρὰ μίαν πύλην, ἥς τὸ εἶδος οὐκ ἐστὶ διηγῆσασθαι· καὶ ἡκούομεν ὡς ἀπὸ πληθους ἐνδοθεν ἀναριθμήτου ὁμοούντων τὸν Θεόν. Καὶ κρουσάντων ἡμῶν, ἐπήκουσέν τις ἔσωθεν λέγων· Τί θέλετε; Ἀλεγεὶ ὁ ὀδηγῶν με· Εἰσελθεῖν θέλομεν. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη λέγων μοι· Οὐκ εἰσέρχεται ἰσθὲς τις, ἐν ἀμελείᾳ ζῶν· ἀλλ' εἰάν θέλῃτε εἰσελθεῖν, ἀπέλθατε ἀγωνίσασθαι, μηδὲν μέντοι ἐν τῷ κόσμῳ τῷ ματαίῳ λογιζόμενοι.

CAPUT CXXXI.

Vita abbatis Zachari sanctæ Sion.

Narravit nobis Procopius scholasticus Porphyreonites de abbate Zachæo, dicens: Duo filii mei in Cæsarea debebant; facta est autem in Cæsarea magna mortalitas, egoque affligabar propter filios meos, ne morerentur, et ignorabam quid agerem. Dicebam autem in me ipso: Si mittam et accipiam eos inde, iram Dei fugere possibile non est; sed si dimittam eos illic, morientur, et non videbo illos. Nesciens itaque quid agere deberem, dixi: Vadam ad abbatem Zachæum, et quod dixerit mihi, hoc faciam. Perrexi igitur in sanctam Sion (illic enim semper morabatur) et non inveni eum. Veni autem in atrium sanctæ Mariæ Dei genitricis, et inveni illum stantem in angulo atrii, dixique illi de filiis meis. Cum ergo me audisset, ad Orientem conversus est, et intendit in cælum quasi per horas duas, nihil omnino loquens. Tunc vero conversus ad me, dixit mihi: Confide, ac noli affligi; filii tui non morientur in hac peste, sed et post duos dies cessabit de Cæsarea mortalitas. Quod et factum est juxta verbum senis. Et ista quidem Procopius scholasticus, ut dixi, enarravit nobis.

CAPUT CXXXII.

De eodem.

Abbas autem Cyprianus, cognomento Cuculas, cujus monasterium est extra portam Cæsare, narravit nobis, cum ad illum venissemus, dicens: Cum vastaret urbem istam sæva illa et horrenda mortalitas, inclusi me ipsum in cella mea, deprecans clementiam Domini, ut nostri misereretur, et averteret imminentem iram. Venitque mihi vox dicens: Abbas Zachæus accepit hanc gratiam.

CAPUT CXXXIII.

De sancto monacho, qui Saracenum venatorem per duos dies immobilem reddidit.

Narravit Saracenus gentilis, ex his qui in Clismate morabantur, hæc nobis dicens: Cum abiissem ad montem abbatis Antonii, ut venarer, pergens aspicio monachum in monte sedentem, tenentemque librum, et legentem. Ascendi igitur ad eum volens illum cadere, fortassis autem etiam necare. Cumque venissem prope illum, extendit contra me ma-

Διηγῆσατο ἡμῖν Προκόπιος ὁ σχολαστικὸς ὁ Πορφυρεωνίτης, περὶ τοῦ ἀββᾶ Zachari, λέγων, ὅτι Οἱ δύο υἱοὶ μου ἐν Καισαρείᾳ ἀνεγίνωσκον. Γέγονεν οὖν μέγα θανατικὸν ἐν Καισαρείᾳ, καὶ ἐθλιδόμεν διὰ τὰ τέκνα μου, μὴ ἀποθάνωσιν, καὶ τί ποιῆσαι οὐκ ἤδυν· Ἐλεγον γάρ ἐν ἑαυτοῖς· Ἐὰν πέμψω, καὶ λάβω αὐτοὺς, ὀργὴν Θεοῦ φυγεῖν οὐκ ἐνι· Ἀλλ' ἔασω αὐτοὺς ἐκεῖ; μὴ πως ἀποθάνωσιν, καὶ μὴ ἴδω αὐτούς. Μὴ γινώσκων οὖν τὸ τί δεῖλον ποιῆσαι, λέγω· Ὑπάγω πρὸς τὸν ἀββᾶν Zachari, καὶ εἰ τι εἴποι μοι, τοῦτο ποιῶ. Ὑπάγω οὖν ἐν τῇ ἀγίᾳ Σιών· ἐκεῖ γὰρ διαπαντὸς ἐσχόλαζε· καὶ οὐχ εὗρον αὐτόν. Καὶ ἔρχομαι ἐν τῷ μεσούλῳ, καὶ λέγω αὐτῷ περὶ τῶν υἱῶν μου. Ὡς οὖν ἤκουσεν, κατὰ ἀνατολὰς ἐστράφη, καὶ προσέειπεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἵκεταμένος ὡς ὥρας δύο μηδὲν λαλήσας. Τότε στραφείς πρὸς με, λέγει μοι· Θάρσει, μὴ θλιβῆς· τὰ παιδία σου οὐκ ἀποθνήσκουσιν εἰς τὸ θανατικόν, ἀλλὰ καὶ μετὰ δύο ἡμέρας παύει τὸ θανατικόν ἀπὸ Καισαρείας. . .

Et ista quidem Procopius scholasticus, ut dixi, enarravit nobis.

Διηγῆσατο Σαρακηνὸς τις Ἑλλήν εἰς τὸ Κλίσμα τοῖς πολιτευομένοις, καὶ ἡμῖν λέγων, ὅτι Ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦ ἀββᾶ Ἀντωνίου, ἵνα θηρεύσω. Ὡς οὖν ὑπήγαγον, θεωρῶ εἰς ὄρος μοναχὸν καθήμενον, καὶ κρατοῦντα βιβλίον, καὶ ἀναγινώσκοντα. Ἀνῆλθον οὖν πρὸς αὐτὸν, σῖναι αὐτόν, τάχα δὲ καὶ φονεῦσαι. Καὶ ὡς ἦλθον πλησίον αὐτοῦ, ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ

τὴν δεξιάν πρὸς με, εἰπὼν, Στήθι· καὶ ἐποίησα Ἀ δύο νυχθήμερα, μὴ δυνήθεις ὅπου κινήθαι ἀπὸ τοῦ τόπου. Τότε λέγω αὐτῷ· Τὸν Θεόν, ὃν σέβεις, ἀπόλυσόν με. Ὁ δὲ λέγει μοι· Πορεύου εἰς εἰρήνην. Καὶ οὕτως ἡδυνήθη ἀναχωρῆσαι ἀπὸ τοῦ τόπου, οὗ ἦν.

CAPUT CXXXIV.

Vita Theodori anachorete.

Ἀναχωρητὴς ἦν εἰς τὰ μέρη τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου ὀνόματι Θεόδωρος. Οὗτος ἦλθεν εἰς τὸ καλλίον μου, λέγων· Ποίησον ἀγάπην, ἀδελφὲ Ἰωάννη, καὶ βλέπε μοι· βιβλίον ἔχον ὅλην τὴν Νέαν Διαθήκην. Ζητήσας οὖν μανθάνω, ὅτι ὁ ἀδελφὸς Πέτρος ὁ γεροντὴς ὕστερον ἐπίσκοπος Χαλκηδόνος, ἔχει. Ἀπῆλθον οὖν, καὶ εἰπον αὐτῷ, καὶ ἰδεῖξέν μοι ἐν σώματι πολὺ καλῶ. Λέγω αὐτῷ· Πόσου ἐστίν; Λέγει μοι καὶ αὐτὸς, Νομισμάτων γ'. Πάλιν λέγει μοι· Σὺ αὐτὸς θέλεις ἀγοράσαι, ἢ ἄλλος; Λέγω αὐτῷ· Πίσταυσόν μοι, Πάτερ, ἀναχωρητὴς αὐτὸ θέλει. Τότε λέγει μοι ὁ ἀδελφὸς Πέτρος· Ἐάν ὁ ἀναχωρητὴς αὐτὸ θέλῃ, λάβε αὐτῷ δορεάν. Ἴδου καὶ τρία νομίσματα, καὶ εἰ μὴν ἀρέσκη αὐτῷ τὸ βιβλίον, κρατήσῃ αὐτό· εἰ δὲ οὐκ ἀρέσκει αὐτῷ, ἰδού τὰ τρία νομίσματα, ἀγόρασον αὐτῷ ὅσον θέλει. Λαβὼν οὖν ἐγὼ ἀνήγαγκα τῷ ἀναχωρητῇ. Ὁ δὲ ἔλαβεν τὸ βιβλίον, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐρημον. Ἐποίησεν οὖν δύο μῆνας, καὶ ἀνελθὼν ἀναχωρητὴς ἦλθεν εἰς τὸ καλλίον μου, λέγων· Οἶδας, ἀδελφὲ Ἰωάννη, ὅτι ὁ λογισμὸς μου θλίβει με, ὅτι δορεάν ἔχω τὸ βιβλίον; Λέγω αὐτῷ· Μὴ θλίβου, ὁ ἀδελφὸς Πέτρος πλούσιός ἐστιν, καὶ καλῶς, καὶ χαίρει ἐπὶ τούτῳ. Λέγει μοι· Πάλιν ὁ ἀναχωρητὴς· Οὐκ ἀναπαύομαι εἰ μὴ ὅω τὴν τιμὴν. Καὶ λέγω αὐτῷ· Καὶ ἔχεις, ἵνα ὄψῃ τὴν τιμὴν; Λέγει μοι, Οὐπω. Ἀλλὰ δός μοι σακκομάχην, ἵνα φορέσω. Ἦν γὰρ γυμνός. Ἔδωκα οὖν αὐτῷ τὸ σακκομάχιον καὶ κατανόησιν παλαιόν, καὶ ἀπῆλθεν, καὶ ἔκαμνεν ἐργασίας εἰς τὸν λάκκον, ὃν ἐποίησε ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων εἰς τὸ Σινά, ᾧ ὄνομα Ἰωάννης. Καὶ ὡς ἐλάμβανεν ἡμερῶσιον φώλις πέντε, ἤρχετο οὖν ἐγὼς μου εἰς τὴν λαύραν τῶν Αἰλυατῶν· ἔτρωγεν δὲ ἡμέριον δέκα μόνα θέρμα, καὶ ἔκαμνεν πᾶσαν τὴν ἡμέραν. Ποίησας οὖν ἐκ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ φώλεων νομίσματα γ', λέγει μοι· Λάβε τὸ κέρμα, δὸς αὐτῷ· εἰ δὲ μὴ θέλοι, ἐπίδοσ αὐτῷ τὸ βιβλίον. Ἐγὼ οὖν ἀπελθὼν εἶπον τῷ ἀδελφῷ Πέτρῳ ταῦτα. Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν δέξασθαι, οὐτε τὸ κέρμα, οὐτε τὸ βιβλίον· ἔμως ἐποίησα αὐτὸν λαβεῖν τὸ κέρμα, καὶ μὴ ἀποστρέψαι τὸν κόπον τοῦ ἀναχωρητοῦ· ὁ δὲ ἔλαβεν. Καὶ ἀπελθὼν ἐγὼ δέδωκα τὸ βιβλίον τῷ ἀναχωρητῇ, καὶ μετὰ χαρᾶς ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐρημον.

CAPUT CXXXV.

De quinque virginibus quæ exire voluerunt e monasterio, et a dæmonio correptæ sunt.

Παραβόλομεν εἰς τὴν μονὴν τῶν Εὐνούχων εἰς τὸν ἅγιον Ἰορδάνην, ἐγὼ τε καὶ ἀδελφὸς Σωφρόνιος, καὶ διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Νικόλαος, ὁ πρεσβύτερος τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου, λέγων, ὅτι Ἐν τῇ χώρᾳ μου (ἦν δὲ Λύκιος) μοναστήριόν ἐστι παρθένων ὡς ὀνομάτων τεσσαράκοντα. Ἐν τούτῳ οὖν τῷ μοναστηρίῳ ἐβουλεύσαντο πάντε παρθένοι φυγεῖν νυ-

num suam dexteram, dicens : Sta ; egique illic duos dies, et duas noctes nullo modo moveri prævalens ex eo loco, ubi eram. Tunc dixi illi : Per Deum, quem colis, dimitte me. Ille autem dixit mihi : Vade in pace. Et ita recedere potui de loco, in quo eram.

Anachoreta quidam erat in partibus sancti Jordanis, nomine Theodorus. Hic venit ad cellam meam dicens : Fac charitatem, abba Joannes, et quære mihi librum, qui contineat totum Testamentum novum. Querens igitur inveni, quia abbas Petrus, qui postea fuit Chalcedonensis episcopus, talem haberet. Abii itaque, et dixi ei ; et ostendit illum mihi in membranis valde pulchrum (30). Et dixi ei : Quantum valet ? Qui respondit : Tria numismata. Dixit iterum mihi : Tu illum emere vis, an alius ? Et aio illi : Crede mihi, Pater, anachoreta ipsum vult. Tunc ait mihi abbas Petrus : Si anachoreta ipsum vult, gratis illum accipe. Sume autem et tria ista numismata, et si quidem placet illi liber, teneat illum ; sin autem illi non placet, ecce habes tria numismata, eme illi juxta votum suum. Sumens ergo librum, detuli anachoretæ : qui sumpto libro abiit in eremum. Cum autem duos fere menses egisset, rediens anachoreta venit in cellam meam, dicens : Scito, abba Joannes, quia cogitatio mea me affligit, eo quod gratis habeo librum. Aio autem ad illum : Noli pro hoc affligi ; abbas Petrus dives est et bonus, gaudetque in hoc. Ait mihi rursus, anachoreta : Vere non requiesco, nisi pretium do. Dico illi : Et habes pretium, ut des ? Dicit mihi : Non ; sed da mihi saccum, ut me induam, erat enim nudus. Dedi ergo illi saccum et palliolum, et abiit, operariusque factus est in eo lacu, quem fecit patriarcha Jerosolymorum Joannes in Sigma (Gr., Sina), accipiebatque quotidianum stipendium novem minuta. Veniebat ergo prope me in monasterium Eliotarum, comedebatque decem solum lupinos, et die tota laborabat. Cum itaque fecisset de mercede sua minuta numismatum trium, ait mihi : Accipe pretium, et librum, et vade ad dominum suum : et si quidem vult minuta, da illi ; sin autem non vult, redde illi librum. Ego igitur veniens nuntiavi hæc abbati Petro : qui neque pretium, neque librum accipere volebat. Persuasi tamen ei ut pecuniam acciperet, neque repudiaret anachoretæ laborem, quam tandem acceperit. Et pergens ego dedi librum anachoretæ ; qui gaudens remeavit in eremum.

Accessimus ad Eunuchorum monasterium juxta sanctum Jordanem ego et frater meus Sophronius. Narravitque nobis abbas Nicolaus ipsius monasterii presbyter, dicens : In regione mea (erat autem ex Lycia) monasterium virginum est ferme quadraginta. In hoc ergo monasterio quinque virginibus sibi invicem condixerunt ut noctu de monasterio

fugerent, et acciperent viros. Nocte vero quadam cum dormirent sanctimoniales omnes, illis consultantibus ut vestimenta sua acciperent et fugerent, continuo quinque omnes a daemonio correpti sunt. Quo facto, non amplius exierunt e monasterio, sed confessae peccata sua, gratias egerunt Deo, dicentes: Gratias agimus magnorum indultori munerum Deo, qui flagellum hoc nobis induxit, ut animae nostrae non perirent.

CAPUT CXXXVI.

De charitate abbatis Sisinii erga mulierem Saracenam.

Narravit autem nobis et abbas Joannes ejusdem monasterii presbyter, dicens: Audiui ab abbate Sisinio anachoreta referente ac dicente: Die quadam eram in spelunca mea prope sanctum Jordanem, et cum psallerem Tertiam, ecce Saracena quaedam ingressa in speluncam meam, posuit se coram me nudans semetipsam: ego vero turbatus non sum, sed impleta psalmodia mea cum omni quiete et timore Dei, dixi ad illam Syriace: Sede, ut loquar tibi, et tunc faciam quod vis. Quae ut resedit, dixi illi: Christiana es, an gentilis? Quae ait: Christiana. Dixi ad illam iterum: Et nescis quia fornicantur, in supplicium eunt? Quae ait: Scio plane. Tunc dixi illi: Cur ergo fornicari vis? Respondit: Quia esurio. Et sic ad eam: Noli fornicari, sed veni quotidie, et ut Deus disposerit, dabo tibi cibum tuum. Ex illa ergo die veniebat ad me diebus singulis, et si quid Deus mittebat mihi, praebebam illi cibum, quousque recessi de illis locis.

CAPUT CXXXVII.

Relatio abbatis Joannis de abbate Callinico.

Dixit iterum idem abbas Joannes: Cum essem junior, cupiebam pergere ad magnos et nominalissimos Patres, ut ab eis benedicerer et edificarer. Audiens igitur de abbate Callinico magno illo, qui in monasterio abbatis Sabae inclusus erat, oravi quemdam ex familiaribus illius, ut me ad illum duceret. Abili itaque ad illum. Assidens vero is qui me adduxerat frater ad fenestram senis, per multam horam loquebatur cum eo; ego vero in meipso cogitabam, quia nunquam viderat me senior, ne forte non grato susceperet me. Cum vero frater ille recederet, permisit me ingredi, et salutare senem, et benedici ab eo, dicens ad eum: Ora et pro isto servo tuo, Pater, quia inter primos huc venit. Senex autem dixit: Agnosco illum, fili. Nam ante viginti dies descendi ad sanctum Jordanem, et occurrit mihi in via, dicens: Ora pro me, Et ego interrogavi eum: Quod est nomen tuum? Atque mihi: Joannes. Extunc igitur agnosco eum. Hoc audiens ego cognovi, quia quando cogitavi accedere ad illum, revelavit illi Deus et nomen meum, et quis essem.

ἀκούσας ἐγὼ, ἔγνων ὅτι ὅτι ἐνθυμήθην ἀπελθεῖν πρὸς αὐτόν, καὶ τὸ τίς εἰμι.

κατὰ ἐκ τοῦ μοναστηρίου, καὶ λαβεῖν ἑαυταῖς ἀνδρας. Ἐν μιᾷ οὖν νυκτί, πασι τῶν μοναστηρίων καθευδουσῶν, βουλομένων αὐτῶν λαβεῖν τὰ ἱμάτια αὐτῶν καὶ φυγεῖν, παραχρῆμα αἱ πέντε ἰδαιμονίσθησαν. Καὶ τούτου γενομένου οὐκ ἔτι ἐξῆλθον ἐκ τοῦ μοναστηρίου, ἀλλ' ἡγάριστον τῷ Θεῷ, καὶ ἐξωμολογούντο τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, λέγουσαι: Εὐχαριστοῦμεν τῷ μεγαλοδῶρι Θεῷ τῷ ἐπάγοντι ἡμῖν τὴν παιδείαν ταύτην, ἵνα μὴ αἱ ψυχὰς ἡμῶν ἀπολῶνται.

Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης ὁ πρεσβύτερος τῆς μονῆς τῶν εὐνούκων, ὅτι ἀκήκοε παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Σισινίου τοῦ ἀναχωρητοῦ διηγούμενου, καὶ λέγοντος, ὅτι Ἐν μιᾷ ἦν εἰς τὸ σπηλαῖόν μου, πλησίον τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου· καὶ ὡς ἐβάλλον τὴν Τρίτην, ἰδοὺ Σαρακηνίσσα ἐλθοῦσα, καὶ εἰσελθοῦσα εἰς τὸ σπηλαῖόν μου. Ἐθῆκεν οὖν ἑαυτὴν ἑμπροσθὲν μου γυμνώσασα ἑαυτήν. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἐταράχθην, ἀλλὰ ποιήσας τὸν κανόνα μου μετὰ πάσης ἡσυχίας καὶ φόβου Θεοῦ, καὶ πληρώσας, λέγω αὐτῇ Ἑβραϊστί· Ἰ' Ἀνακάθισον, ἱνα λαλήσω σοι, καὶ τότε εἰτι θέλεις ποῦ. Ἡ δὲ ἀνεκάθισεν. Τότε λέγω αὐτῇ· Χριστιανὴ ὑπάρχεις ἢ Ἑλλην; Ἡ δὲ εἶπεν· Χριστιανή. Λέγω αὐτῇ πάλιν· Καὶ οὐκ οἶδας ὅτι οἱ πορνεύοντες ὑπάγουσιν; Ἡ δὲ εἶπέν μοι· Ναί, οἶδα. Τότε λέγω αὐτῇ· Καὶ διὰ τί θέλεις πορνεύσαι; Ἡ δὲ ἀπεκρίθη μοι λέγουσα· Ὅτι πεινώ. Τότε λέγω αὐτῇ καγὼ· Μὴ πορνεύσῃς, καὶ ἔργου καθ' ἡμέραν· καὶ ἐξ ὧν ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ παρεῖχον αὐτῇ τὴν τροφήν· ἕως οὗ ἀνεχώρησα ἐκ τῶν τόπων ἐκεῖνων.

Εἶπεν πάλιν ὁ αὐτὸς ἀδελφός Ἰωάννης, ὅτι Ὅτε ἤμην νεώτερος, ἐπέθουν ἀπέρχεσθαι πρὸς τοὺς μεγάλους καὶ ὀνομαστοὺς γέροντας, ὥστε αὐτολογεῖσθαι καὶ ὠφελεῖσθαι παρ' αὐτῶν. Ἦκουσα οὖν περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Καλλινικοῦ τοῦ μεγάλου, τοῦ εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἀδελφοῦ Σάββα, τοῦ ἐγκλιστοῦ καὶ παρεκάλεσά τινα τῶν συνήθων αὐτοῦ ἀπεινεγκεῖν με πρὸς αὐτόν. Ἀπῆλθον οὖν πρὸς αὐτόν. Καὶ παρακαθίσας ὁ ἐνέγκας με ἀδελφός τῇ θυρίδι, ἐλάλει σὺν αὐτῷ διὰ πολλὴν ὥραν. Ἐγὼ δὲ ἐν ἑμαυτῷ διεέλεον, ὅτι οὐδέποτε με ἐώρακεν ὁ γέρον, καὶ οὐκ ἔχει γνησίως με διδάσσει. Ὑποχωρήσας οὖν ὁ ἀδελφός ἐκεῖνος, ἐπέτρεψέν με εἰσελθεῖν καὶ ἀσπάσασθαι τὸν γέροντα καὶ εὐλογηθῆναι παρ' αὐτοῦ, εἰπὼν αὐτῷ· Εὐξαι καὶ ὑπὲρ τοῦ δούλου σου τούτου, Πάτερ, ὅτι ἐν πρώτοις ἦλθον ἐνταῦθα. Ὁ δὲ γέρον ἐῖπεν· Φύσει, τέκνον, γνωρίζω αὐτόν. Πρὸ γὰρ εἶκοσι ἡμερῶν κατέλθον εἰς τὸν ἅγιον Ἰορδάνην, καὶ ὑπὸντισέν μοι, εἰς τὴν ὁδόν, καὶ εἶπέν μοι· Εὐξαι ὑπὲρ ἐμοῦ· καγὼ ἐρώτησα αὐτόν, Τί τὸ ὄνομά σου; καὶ εἶπέν μοι Ἰωάννης· καὶ ἀπὸ τότε γινώσκω αὐτόν. Τοῦτο οὖν πρὸς αὐτόν, ἀπεκάλυψεν αὐτῷ ὁ Θεός· καὶ τὸ ὄνομά

CAPUT CXXXVIII.

De abbate Sergia anachoreta, et de monacho gentili, qui baptizatus est.

Διηγῆσθαι δὲ καὶ τοῦτο ἡμῖν ὁ γέρον, ὅτι ὅτε ἦν ὁ ἀββᾶς Σέργιος ἀναχωρητὴς εἰς τὸν Πουβδῶν, μετὰ τὸ ἀναχωρῆσαι αὐτὸν ἐκ τοῦ Σινᾶ, ἐπαμψεν ἐνταῦθα εἰς τὸ μοναστήριον τένα μοναχὸν νεώτερον ἐπὶ τὸ βαπτισθῆναι. Ἡμῶν δὲ τὴν αἰτίαν, διατί βαπτίζεται, ἐπισρωτόντων, ἔλεγεν ἡμῖν ὁ διακονητής αὐτοῦ τοῦ ἀββᾶ Σεργίου ὁ ἀββᾶς Σέργιος, ὅτι ὅς οὗτος ἔλθεν, θέλων μέναι μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐγὼ δὲ ὡς διακονητὴς εἰδεξάμην αὐτὸν, πολλὰ νοουετήςας αὐτὸν, μὴ ἀδοκιμάσω·* ἑαυτὸν εἰς τοιαύτην διαγωγὴν. Ὡς δὲ ἔγνωεν τὴν ἐντοσιν αὐτοῦ, τῇ ἐξῆς λαβὼν αὐτὸν ἀπὸ πολλοῦ πρὸς τὸν γέροντα. Ὁ δὲ γέρον εὐθύς ἰδὼν αὐτόν, πρὸ τοῦ μέ τι λαλῆσαι, λέγει μοι κατιδὼν· Τί θέλεις ὁ ἀδελφός οὗτος; Ἐγὼ δὲ εἶπα· Παρακαλεῖ εἶναι μεθ' ἡμῶν. Τότε λέγει μοι ὁ γέρον· Πίστεις, ἀδελφέ, οὗτος οὐκ ἐδαπίσθη. Ἀλλ' ἀπένεγκε αὐτὸν εἰς τὴν μονὴν τῶν Εὐνοῦχων, καὶ ποιῶσιν αὐτὸν βαπτισθῆναι ἐν τῷ ἁγίῳ Ἰορδάνῃ (α). Ἐγὼ δὲ πρὸς τὸν λόγον ἐκπλαγείς, ἡρώτων τὸν ἀδελφόν, τίς εἶη καὶ πόθεν εἴη. Ὁ δὲ ἔλεγεν ἑαυτὸν ἐκ τῆς Δύσεως εἶναι, καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ Ἑλληνας ὑπάρχειν, καὶ μὴ εἰδέναι δὲ εἰ ἐδαπίσθη, ἢ οὐ. Τότε οὖν κατηχῶντες αὐτόν, ἐποίησαμεν αὐτόν βαπτισθῆναι εἰς τὸν ἁγίον Ἰορδάνην· καὶ ἔμεινεν εἰς τὸ μοναστήριον, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ.

Narravit autem nobis et hoc idem senex, dicens: Cum esset abbas Sergius anachoreta in Roban, postquam recesserat de Sina, misit huc in monasterium monachum quemdam juvenem, ut baptizaretur. Interrogantibus autem nobis causam cur nunc baptizaretur, ait nobis minister ipsius abbatis Sergii: Abbas Sergius quando ad nos venit, volens in eremo manere nobiscum, hunc mihi instituendum tradidit: ego autem illum plurimum admonui, ne se huic instituto inconsiderate ac sine probatione addiceret. Cum autem illum ejusque constantiam pervidissem, sumens eum abii ad senem. Senex autem mox ut vidit illum, antequam quidquam illi loquerer, ait mihi seorsum: Quid vult frater iste? Dixi autem ei: Orat manere nobiscum. Tunc dixit mihi: Crede, frater, iste baptizatus non est, sed adduc illum in monasterium Eunuchorum, et fac illum baptizari in sancto Jordane. Ego autem ad verba senis stupens, interrogavi fratrem quis esset, et unde esset. Ille autem ex Occidente se esse ait, parentesque habere gentiles, ac nescire utrum baptizatus esset, an non. Tunc itaque catechizantes eum, fecimus in Jordane baptizari, permansitque in monasterio, Deo gratias agens.

CAPUT CXXXIX.

Prædictio abbatis Sergii de Gregorio præposito monasterii Pharan.

Περὶ τοῦτου τοῦ ἀββᾶ Σεργίου τοῦ ἀναχωρητοῦ, διηγῆσθαι ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Σέργιος ὁ Ἀρμένιος, ὁ αὐτοῦ μαθητὴς, ὅτι Πολλὰ ἠνόχλει ὁ ἀββᾶς Γρηγόριος, ὅς ἦν ἡγούμενος τῆς λαΐρας Φαρων, ἵνα λάβω αὐτόν πρὸς τὸν γέροντα. Ἐν μὲ οὖν κατήγαγον αὐτόν πρὸς τὸν γέροντα· ἦν δὲ ὁ γέρον τότε περὶ τὰ μέρη τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης. Ὡς οὖν ἐθεώρησεν αὐτόν ὁ γέρον, ἡσπάσατο αὐτὸν πάνυ ἀσμένως, καὶ ἐνέγκας ὕδωρ, ἐνέψεν αὐτοῦ τοὺς πόδας (α), καὶ δι' ὧς τῆς ἡμέρας διελάλησεν αὐτῷ περὶ ὠφελείας ψυ-

De hoc abbate Sergio anachoreta narravit nobis abbas Sergius Armenius ejus discipulus, quod plurimum sibi molestus fuerit abbas Gregorius, qui erat præpositus monasterii Pharan, ut illum duceret ad senem. Die ergo quadam adduxit illum ad ipsum. Erat autem senex tunc circa regionem maris Mortui. Cum igitur vidisset eum senex, libentissime salutavit, allataque aqua lavit pedes ejus, ac per totam diem collocutus cum eo de adificatione animæ, die alia dimisit eum. Postquam vero abcessit

VARIÆ LECTIONES.

* I. ὅτι.

NOTÆ.

(α) Βαπτισθῆναι ἐν τῷ ἁγίῳ Ἰορδάνῃ. Quo de more Eusebius, De vita Constantini, lib. iv, cap. 62. Eusebius et Hieronymus, De locis Hebraicis, auctor Vitæ sancti Basilii, apud Anphilochium, cap. 4; Theodoritus, Hist. eccl. lib. i, cap. 32; Joannes Moschus nosier, cap. 176; Alexander Monachus, in Greisero, De cruce, c. 1231 D. Quibus adde Itinerarium Antonini, cum Hodoeporico, sancti Willibaldi.

(α) Ἐνέψεν αὐτοῦ τοὺς πόδας. Quod spectat ad loturam pedum, affirmat insignem ad Origenem emendationem, tom. 32, in Joannem p. 547-573: Καὶ ἡ εὐαγγελιστὴς γε ἐν τούτοις μοι δοκεῖ διεγείρων ἡμῶν τὸν νοῦν ἐπὶ τῶν νοερῶν τῶν κατὰ τὸν τόπον, μὴ τετηρημένας μὲν σωματικῇν περὶ τοῦ νύμφαςθαι τὴν ἀκολουθίαν. Ita edidit præstantissimus et celebrissimus vir Petrus Daniel Huetius, conjectura facta ex hisce codicibus Reg. Ἐν τοῖς μοι δοκεῖ. Mihi vero perplacet, ἐνθους μοι. Et verto: Quin et evangelista numine afflatus, videtur mihi, excitans mentem nostram ad intelligentiam spiritualem præsentis

loci, non observasse corporalem lavandi consequentiam. Vita Joannis Chrysostomi, ab incerto seu anonymo scripta, p. 324, l. xxi, loco insigni, obscuro, per doctissimum clarissimumque Savillum non intellecto, et eapropter apponendo hic: Τούτοις ὁ μέγας καταπλαγείς, καὶ ἐνθους ὡς περ ἐπὶ τοῖς ἐρημίοις γινόμενος, ἀνασκόπει· καὶ γὰρ πῶς ἡ ψυχὴ τὸ χρηματιζόμενον. Id est, His magnus ille percussus, et velut ad ea verba divinitus inspiratus, considerabat. Ipsius etenim anima quodammodo admonebatur. Sed ut ad rem redeam, quid sit balatoforum in testamento sancti Remigii, apud Flodoardum, lib. i, cap. 28, nemo, quod sciam, docuit: Aliis pauperibus tribus, ubi fratres quotidianis pedes lavare debent, quibus etiam balatoforum, quod dicitur, xenodochium, ad hoc ministerium statui, solidus unus dabitur. Nec ego possum explicare nostram lectionis; duntaxat possum per conjecturam corrigere, scribendo balanaforum aut balaneophorum, βαλανεοφόρον, quod ita a balneo et lavaero dictum sit.

abbas Gregorius, dixi, inquit, ego seni : Scis, Pater, quia scandalizatus sum, quod cum plurimos episcopos, presbyteros, et alios duxerim ad te, nullius unquam illorum pedes lavasti nisi tantum abbatis Gregorii. Tunc ait ad me senex : Fili, ego quis sit abbas Gregorius, nescio ; hoc tantum scio, quia patriarcham excepi in speluncam meam. Nam et pallium sanctum illum ferentem vidi, et Evangelium. Quod ita factum est : post sex enim annos ipsum abbatem Gregorium, ita ordinante Deo, patriarcham Theopopolitanum factum vidimus, sicut prœdixerat senex.

CAPUT CXL

Vita ejusdem Gregorii patriarchæ Theopolitani.

Dicebant quidam senum de hoc patriarcha Theopolitano Gregorio, quod his maxime virtutibus fuisset insignis, elemosynis scilicet, injuriarum oblivione, et lacrymis. Habebat autem et compassionem maximam ad eos qui peccabant. Quorum omnium rerum nos sæpe experimenta cepimus.

CAPUT CXLI

Prudens responsio abbatis Olympii.

Frater quidam venit ad abbatem Olympium in monasterium abbatis Gerasimi prope Jordanem ; et dixit ei : Abba, quomodo sedes in spelunca ista propter æstus magnitudinem, et cyniphe? Respondit ei senex : Fili, ista idcirco tolero, ut futuris cruciatibus liberer ; ideo cyniphe patior, ut immortalem effugiam vermem ; similiter et æstum hunc perfero, sempiterni ignis supplicia metuens ; hæc enim sunt temporalia ; illa vero finem nullum habent.

CAPUT CXLII

Alia prudens responsio abbatis Alexandri.

Frater alius perrexit ad abbatem Alexandrum, ipsius monasterii abbatis Gerasimi antistitem, et ait illi : Abba, volo ex eo loco, ubi habito, discedere ; valde enim acedia et tædio animi laboro. Respondit ei abbas Alexander : Istud, fili, signum est quia nec regnum cœlorum, nec æternum cruciatum in mente habes. Nam si ista sollicita intentione cogitares, nullam in cella tua acediam sentire.

CAPUT CXLIII

Vita David latronum principis, postea monachi effecti.

Cum venissemus in Thebaidem, convenimus sophistam Philanem in urbe Antinoe. Narravitque nobis utilitatis nostræ gratia de latrone quodam, nomine David, qui apud Hermopolim plurimos exspoliabat, plures etiam interficiebat, et innumera perpetrabat mala, ita ut nullus ei in his crudelitatis operibus conferri posset, eratque famosissimus inter omnes. Die vero quadam cum exercebat latrocinia cum sociis plus quam triginta, rediens in semetipsum, compunctusque in his quæ perpetraverat sceleribus, relictis sociis abiit ad monasterium. Cum-

A χῆς · τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ ἀπέλυσεν αὐτόν. Ὡς οὖν ἀπῆλθεν ὁ ἀββᾶς Γρηγόριος, λέγει τῷ γέροντι · Οἶδας, Πάτερ, ὅτι ἐσκανδαλίσθην, ὅτι πολλοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ ἄλλους τινὰς ἔφερα πρὸς ὁμᾶς, καὶ οὐδέποτε οὐδὲν αὐτῶν ἐνίψας τοὺς πόδας, εἰ μὴ τοῦ ἀββᾶ Γρηγορίου καὶ μόνου ; Τότε λέγει ὁ γέρον πρὸς με · Τέκνον, ἐγὼ τίς ἐστιν ὁ ἀββᾶς Γρηγόριος οὐκ οἶδα · τοῦτο μόνον οἶδα, ὅτι πατριάρχην ἐδεξάμην εἰς τὸ σπήλαιόν μου. Καὶ γὰρ ὁμοφύριον αὐτὸν εἶδα περιβεβλημένον, καὶ τὸ ὄγιον Εὐαγγέλιον βαστάζοντα. Ὅπερ καὶ γέγονεν · μετὰ γὰρ ἐξ χρόνου ἤξλωσεν ὁ θεὸς τὸν ἀββᾶν Γρηγόριον πατριάρχην γενέσθαι ἐν Θεουπόλει, καθὼς προεῖπεν ὁ γέρον.

B Ἐλεγον τινες τῶν γερόντων περὶ τοῦ ἀββᾶ Γρηγορίου τοῦ πατριάρχου Θεουπόλεως, ὅτι κατόρθωσεν ταῦτα ; τὰς ἀρετὰς, ἐλεημοσύνην, ἀμνησιχαλίαν, δάκρυα. Εἶχεν δὲ καὶ συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας πολλήν. Ἄν καὶ ἡμεῖς πλείστην πείραν ἐσχέκαμεν.

Ἀδελφὸς παρέβαλεν τῷ ἀββᾶ Ὀλυμπίῳ εἰς τὴν λαύραν τοῦ ἀββᾶ Γερασίμου ; πλησίον τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου, καὶ λέγει αὐτῷ, Πῶς κἀγὼ ὡς ἔχων τοσοῦτον καύσωνα, καὶ τοσοῦτους σκνίφας^{17*} ; Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ γέρον · Ὑπομένω γὰρ τοὺς σκνίφας¹⁸, ἵνα τὸν σκώληκα τὸν ἀκοίμητον διαφύγω. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν καύσωνα τοῦτον βαστάζω, δεδοικώς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον · τοῦτο γὰρ πρόσκαιρον, ἐκεῖνο δὲ τέλος οὐκ ἔχει.

C Ἄλλος ἀδελφὸς παρέβαλεν εἰς τὴν λαύραν τοῦ ἀββᾶ Γερασίμου, τῷ ἀββᾶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἡγουμένῳ, καὶ λέγει αὐτῷ · Ἀββᾶ, θέλω ἀναχωρῆσαι ἐκ τοῦ τόπου οὗ κἀγὼ εἶμι, ὅτι πάντῃ ἀκηδῷ. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀλέξανδρος · Φύσει, τέκνον, σημεῖόν ἐστι τοῦτο, ὅτι οὐκ ἔχεις κατὰ νοῦν οὔτε τὴν κόλασιν τὴν αἰώνιον, οὔτε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐπεὶ οὐκ εἶχες ἀκηδεύσαι.

Παρεβάλομεν εἰς Θηβαῖδα, καὶ συνετύχομεν εἰς τὴν Ἀντινόου πόλιν τῷ σοφιστῇ Φοιδάμῳ, ὠφέλειας χάριν, καὶ διηγῆσατο ἡμῖν λέγων, ὅτι Ἀησιῆς τις ἦν περὶ τὰ μέρη τῆς ἐρήμου πόλεως, ὀνόματι Δαβὶδ, πολλοὺς ὑμνῶσας, πολλοὺς δὲ καὶ φονεύσας, καὶ πάμπολλα κακὰ ποιήσας, ἵνα οὕτως εἴπω, ὡς οὐδεὶς ἄλλος. Ἐν μὲν οὖν ὡς εἶτι ἦν εἰς τὸ ὄρος λησταίων, ἔχων μετ' αὐτοῦ πλείους τῶν τριάκοντα, ἦλθεν εἰς αὐτὸν καταφυγεῖς ἐφ' οἷς κακῶς διεπράξατο, καὶ καταλιπὼν ἅπαντας τοὺς μετ' αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς μοναστήριον. Καὶ κρούσαντος αὐτοῦ τὸν πυλῶνα τοῦ μ-

VARIAE LECTIONES.

^{17*} al. πάγχο. ^{18*} al. τὰς σκνίφας.

ναστηρίου, ἐξῆλθεν ὁ πωλὼρς, καὶ λέγει αὐτῷ· Τί θέλεις; Ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος λέγει αὐτῷ· Μοναχὸς θέλω γενέσθαι. Καὶ εἰσελθὼν ὁ θυρωρὸς ἀπηγγαίεν τῷ ἀββᾷ τὰ περὶ αὐτοῦ. Ἐξελθὼν οὖν ὁ ἀββᾶς, καὶ θεωρήσας αὐτὸν, ὅτι γέρων ὑπῆρχεν, λέγει αὐτῷ· Οὐ δύνασαι ὥδε εἶναι, ὅτι πολὺν κόπον ἔχουσιν οἱ ἀδελφοί, καὶ ἡ ἀσκησις αὐτῶν μεγάλη ἐστίν, καὶ εἰ λοιπὸν ἄλλης ἔξεως, καὶ τὸν κανόνα τοῦ μοναστηρίου οὐ δύνασαι ὑπενεγκεῖν. Ὁ δὲ παρακαλεῖ λέγων, Ναὶ ποιήσαι ἔχω, μόνον δέξαι με. Ὁ δὲ ἀββᾶς ἐπέμεινεν, λέγων, Οὐ ποιεῖς. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἀρχιεπίσκοπος, Ἵνα γινώσκῃς, ὅτι ἐγὼ Δαβὶθ εἰμι ὁ ἀρχιεπίσκοπος, καὶ διὰ τοῦτο ἦλθον ὧδε, ἵνα κλαύσω τὰς ἀμαρτίας μου· εἰ δ' οὐ θέλεις δέξασθαι με, ὅρκους σε πληροποροῦ, καὶ τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ, ὑπάγω πάλιν εἰς τὴν προτέραν μου τέχνην, καὶ φέρω οὗς εἶχον μετ' ἐμαυτοῦ, καὶ πάντας ὑμᾶς φρονέω, καὶ στρέφω καὶ τὸ μοναστήριον ὑμῶν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀββᾶς ἐδέξατο αὐτὸν ἐνδον τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἀποκρίσας αὐτὸν, δίδωκεν αὐτῷ τὸ ἅγιον σχῆμα. Ἦρξαν οὖν ἀγωνίζεσθαι, καὶ τῇ ἐγκρατείᾳ, καὶ τῇ ὑπακοῇ καὶ ταπεινοφροσύνῃ πάντας τοὺς ἐν τῷ μοναστηρίῳ ὑπερέβαινεν. Ἦσαν δὲ μοναχοὶ ἐν τῷ μοναστηρίῳ περὶ τὰ ἑξομῆκοντα ὁνόματα. Πάντας οὖν ὠφελὼν, πάντων ὑπογραμμὸς γέγονεν. Ἐν μίᾳ οὖν καθημένῳ αὐτοῦ ἐν τῷ καλλίῳ αὐτοῦ, ἐνεπέστη ἄγγελος Κυρίου, λέγων αὐτῷ· Δαυὶδ, Δαυὶδ, συνεχώρησέν σοι Κύριος Θεὸς τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ ἔση ἀπὸ τοῦ νῦν σημεῖα ποιῶν. Ὁς ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ ἀγγέλῳ· Οὐ δύναμαι πιστεῦσαι, ὅτι ἐκεῖνα ὅλα τὰ ἀμαρτήματά μου τὰ βαρύτερα φάμμου θαλάσσης συνεχώρησέν μοι ὁ Θεὸς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ. Ὁ δὲ ἄγγελος λέγει αὐτῷ· Εἰ τοῦ ἱερέως Ζαχαρίας, ἀπιστήσαντός μοι διὰ τὸν υἱόν, οὐκ ἐφείσάμην, ἀλλ' ἐδέσμευσά αὐτοῦ τὴν γλῶσσαν, παιδεύων αὐτὸν μὴ ἀπιστεῖν τοῖς λαληθεῖσιν ὑπ' ἐμοῦ, σοὺ ἔχω φείσασθαι· Διὸ ἔση μὴ λαλῶν ἀπὸ τοῦ νῦν τὸ παράπαν. Ὁ δὲ ἀββᾶς Δαυὶδ ἔβαλεν μετάνοιαν, λέγων· Ὅταν ἤμην εἰς τὸν κόσμον τὰ ἀθέμιτα καὶ τὰς αἱματοχυσίας ποιῶν, ἐλάλουν, καὶ ὅτε θέλω δουλεύσαι τῷ Θεῷ, καὶ ὕμνους αὐτῷ προσφέρειν, τὴν γλῶσσάν μου δεσμεύεις τοῦ μὴ λαλεῖν· Τότε ὁ ἄγγελος ἀπεκρίθη λέγων· Ἐση εἰς τὸν κανόνα μόνον λαλῶν, ἔωθεν δὲ τοῦ κανόνος σιωπῶν τὸ παράπαν. Ὅπερ καὶ γέγονεν. Πολλὰ γάρ σημεῖα δι' αὐτοῦ ὁ Θεὸς ἐποίησεν. Ἐφάλλον δὲ τοὺς φαιμόους· ἄλλο δὲ βῆμα ἢ μέγα ἢ μικρὸν οὐκ ἠδύνάτο λαλῆσαι. Ὁ δὲ διηγησάμενος ἡμῖν ταῦτα εἰλεγεν, ὅτι Πόλλαικις ἰδεασάμην αὐτὸν, καὶ ἐδόξασα τὸν Θεόν.

CAPUT CXLIV.

Admonitiones unius ex senibus qui erant in Cellis.

Ἐλεγέ τις τῶν γερόντων τοῖς ἀδελφοῖς εἰς τὰ Κέλλια· Μὴ αἰρετήσωμεν Αἰγυπτίαις δουλεύειν ἡδοναῖς, αἷ Φαραῶ τῷ ὀλεθρίῳ τυράννῳ.

Εἶπεν πάλιν· Εἴθ' ὅσην περὶ τὰ κακὰ σπουδὴν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, τοσαύτην εἶχον περὶ τὰ καλὰ· καὶ ὅσον σπουδῶσι περὶ τὰ θεάτρα καὶ τὰς ἀσθενεῖς ἑρτάς, περὶ φιλοχρηματίαν καὶ κενοδοξίαν καὶ ἀδικίαν, μετέθηκαν εἰς πόθον εὐσεβείας! Οὐκ ἂν ἡγνοή-

A que pulsaret monasterii januam, exiit ostiarius, et dixit ei: Quid vis? Princeps autem latronum ait: Monachus fieri volo. Ingressus vero ostiarius nuntiavit abbati de illo. Egressus ad illum abbas, et videns quia jam senex esset, dixit ei: Non potes hic manere; multum enim laborem tolerant fratres, abstinenceque magna est, et tu cum aliter assuetus sis, distractionem monasterii ferre non praevalēs. Illis autem orabat, dicens: Utique faciam omnia, tantummodo suscipe me. Porro abbas in sententia sua persistebat, dicens: Non potes ferre. Tunc ait illi latronum princeps: Ut scias, ego sum David princeps latronum, et ideo veni huc, ut dessem peccata mea. Si autem me suscipere noleris, sub iurejurando tibi protestor per eum qui in caelo habitat, quia rursus ad priorem statum remeabo, et assumptis mecum sociis meis, vos omnes interficiam, totumque monasterium evertam. Illis auditis, abbas suscepit eum intra monasterium, tendensque illum tradidit ei religiosum habitum. Coepit igitur in spiritali militia veteranus tiro pugnare, et abstinentiae ac obedientiae, humilitatisque studiis cunctos qui erant in monasterio transcendere (erant autem fere septuaginta monachi), cunctos edificans, omnibusque existens forma virtutis, et sanctitatis exemplum. Die vero quadam sedente illo in sua cellula, missus est ad eum angelus Dei, dicens: David, David, remisit tibi Deus peccata tua, et eris ex nunc signa faciens. Qui respondens dixit: Credere non possum quod omnia peccata mea illa plura quam arena maris atque graviora, tam brevi tempore mihi remisit Deus. Cui angelus ait: Si sacerdoti Zachariae (31) non credenti mihi, cum illi filium pollicerer, non peperci, sed ejus vixi linguam, docens illum non debere esse incredulum his quae a me dicebantur, nec tibi quidem parciturus sum: ideo eris amodo non loquens. David autem prostratus humi ait: Cum essem in saeculo, nefaria scelera faciens, et humanum sanguinem fundens, loquebar; modo quando servire Deo volo, laudesque illi offerre, tunc linguam meam, ne loquar, ligas? Respondit illi angelus: Cum implebis psalmodiae canonem, loqueris, praeter canonem vero penitus tacebis. Quod et factum est, plurimaeque per illum Deus miracula ostendit. Psallebat igitur psalmos, nullum vero verbum aliud omnino loqui poterat. Qui vero nobis ista narravit, se illum vidisse asserbat, et Deum glorificasse.

Dicebat quidam e senibus fratribus qui erant in Cellis: Non appetamus Aegyptiis servire voluptatibus, quae Pharaoni pernicioso tyranno obnoxios faciant.

Dixit iterum: Utinam quantum studii circa mala habent homines, tantum haberent circa bona; et ingens ad spectacula studium, et ad vanas turpesque solemnitates, nec non avaritiam, et inanem gloriam atque injustitiam, transferrent ad

affectum pietatis. Nunquam profecto ignorassemus quantum a Deo honorati sumus, et contra demones possumus.

Dixit iterum senex: Deo majus nihil est, sed neque par, neque quod non maximo inferius sit. Quid ergo melius fortius ac beatius, qui Deum habent adiutorem?

Dixit iterum: Ubique quidem Deus est, piis autem et in spirituali exercitio sudantibus propinquat; non his qui professione sola honestantur, sed his qui illustrantur operibus. Ubi vero Deus est, quis insidiari valet, aut nocere poterit?

Dixit iterum: Hominum virtus non in natura consistit, hæc enim variabilis est, sed in proposito pietatis, et in Dei adiutorio. Curemus itaque animam nostram, illi, quemadmodum et corpus facimus.

Rursus ait senex: Colligamus animæ curationes, hoc est pietatem, justitiam, humilitatem, subjectionem. Maximus enim animarum medicus Christus Deus noster prope est, vultque curare nos. Non ergo negligamus, neque aspernemur.

Ait rursus: Docet nos Dominus sobrios ac frugales esse, nos autem miseri per delicias defluimus in voluptates.

Dixit iterum senex: Commendemus nos ipsos Deo, quemadmodum ait Paulus (Rom. vi), quasi ex mortuis viventes, neque præteritis intendentes, obliviscimur anteriora; sed secundum destinationem persequamur ad bravium supernæ vocationis (Philipp. iii).

Interrogatus hic senex a fratre quodam, quid causæ esset cur assidue judicaret fratres, respondit: Quia necdum te ipsum cognovisti. Nam qui se ipsum novit, fratrum vitia non aspicit.

CAPUT CXLV.

Vita beati Gennadii patriarchæ Constantinopolitani, et de ejus lectore Charisio.

Accessimus in cœnobium quod dicitur Salama, nono ab Alexandria milliario distans, invenimusque illic duos presbyteros senes, qui dixerunt nobis, Constantinopolitanæ Ecclesiæ se esse presbyteros, narrabantque nobis de beato Gennadio Constantinopolitano patriarcha, quod fuerit mitissimus, et mundus corpore, multumque continens.

Dicebant et hoc nobis de ipso, quod cum molestaretur a plurimis de quodam clerico nimis delinquente, Charisio nomine, accersivit eum patriarcha, ipsumque emendare conatus est. Cum vero nihil increpando proficeret, permisit illum paterna et eccle-

A σαιμεν ὅσον ὑπὸ Θεοῦ τετιμῆμεθα, καὶ κατὰ δαιμόνων ἰσχυόμεν.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Θεοῦ μέζον οὐδὲν ἄλλο, οὐδὲ ἴσον, οὐδὲ ὀλίγον ἀπολιμπανόμενον. Τί τοίνυν τοῦ τὸν Θεὸν ἔχοντος βοηθὸν ἰσχυρώτερον ἢ μακαριώτερον;

Εἶπεν πάλιν· Πανταχοῦ μὲν ὁ Θεὸς ὑπάρχει· ἐγγίζει δὲ τοῖς εὐσεβοῦσιν καὶ ἀγωνιζομένοις, τοῖς οὐ μέχρως ἀπαγγελίας σεμνοῖς, ἀλλὰ δι' ἔργων λαμπροῖς. Ὅπου δὲ ὁ Θεός, τίς ἐπιβουλεύειν βουλίσσεται, ἢ τίς ἰσχύει βιάσθαι (b);

Εἶπεν πάλιν· Ἀνθρώπων ἰσχύς οὐκ ἐν τῇ φύσει· κρεττὴ γὰρ αὕτη· ἀλλ' ἐν τῇ προθέσει, τοῦ Θεοῦ βοηθοῦντος. Θεραπεύσωμεν οὖν τὴν ψυχὴν ἡμῶν, τέχνα, ὅσον τὸ σῶμα.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Συναγάγωμεν τὰ τῆς ψυχῆς θεραπεύματα, τοῦτ' ἐστὶν εὐσείθειαν, δικαιοσύνην, ταπεινοφροσύνην, ὑποταγήν. Ὁ γὰρ μέγιστος ἱατρός τῶν ψυχῶν Χριστὸς ὁ Θεός ἡμῶν ἐγγύς ἐστι, καὶ θέλει θεραπεύσαι ἡμᾶς. Μὴ οὖν καταφρονήσωμεν.

Εἶπεν πάλιν· Διδάσκει ἡμᾶς ὁ Κύριος σώφρονας εἶναι· ἡμεῖς δὲ οἱ ἄθλιοι, διὰ τῆς τρυφῆς μεζόνως τὰς ἡδονὰς περιεργαζόμεθα.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Παραστήσωμεν ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ, ὡς Παῦλος φησιν, ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντες· μήτε βλέποντες εἰς τὰ ὀπίσω, τῶν ἔμπροσθεν (b') ἐπιλανθανώμεθα· ἀλλὰ κατὰ σκοπὸν διώκωμεν εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως.

C Ἐρωτήθη γέρον ὑπὸ τινος ἀδελφοῦ· Διατί συνεχῶς κρίνω τοὺς ἀδελφοὺς; Ἀπεκρίθη ὁ γέρον· Ὅτι οὕτω ἐγνωκας ἑαυτὸν. Ὁ γὰρ ἑαυτὸν γινώσκων, τὰ τῶν ἀδελφῶν οὐ θεωρεῖ.

NOTÆ.

(b) Βιάσθαι. Non sine indignatione leges ista apud Cyrillum ad Joan. xii, 46, p. 691: Καὶ ἵνα αὐτοὶ μὴ ἰσχύοντες βλέψαι τὸν οὐδὲν ἀδικήσαντα, τοῖς δυνατωτέροις κατ' αὐτοῦ ἐπιδιώκωσι· Uique cum ipsi non possent in os intueri eum qui nihil injustum fecerat, potentiores adversus eum irritarent atque accenderent. Quanta enim ἀδελφία, non percepisse βλέψαι, lædere eum qui nulla injuria affecterat.

(b') Τῶν ἔμπροσθεν. Philipp. iii, 14: Ἐν δὲ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπικεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· Unum autem, quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero

quæ sunt priora extendens meipsum, ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu. Ad quæ respiciens Cæsarius, quest. 171, scripserat: Ὁ γὰρ πολλὸς ἐκεῖνος καὶ ὀψιθεὶς τὴν διάνοιαν, ἀεὶ διὰ ταύτης θέων οὐδέποτε τοῖς ἔμπροσθεν ἐπικεινόμενος ἐλάξεν. Hoc est, Magnus enim ille et mente excelsus, per hanc (virtutem) perpetuo currens, nunquam ad ea quæ priora sunt extendere se cessavit. At bellis hominibus placuit edere ἐπικεινόμενους ἐλάξεν, cum hac versione sua, nunquam ad ulteriora se pervenisse dicit. I nunc, et linguæ Græcæ notitiam negligite, ut editionibus fidens, auctores Græcos intelligas.

ᾠφείλεται διὰ νοουθεσίας, ἐπέτρεψεν, καὶ παίδευσεν αὐτὸν Πατριάρχης καὶ ἐκκλησιαστικῶς. Ἐπεὶ οὖν ἔγνω ὁ πατριάρχης μὴ δὲν ὠφελοῦμενον τὸν κληρικὸν (ἰσχυρό-
λαζεν γὰρ τοῖς φθόνοις καὶ γοηταίαις), ἀποστείλαι τινὰ τῶν τὰς ἀποκρίσεις διακονούντων (ἦν γὰρ ἀναγνώ-
στης τῶν ἐκείσε ὁ Χαρίσιος), καὶ εἶπεν αὐτῷ· Εἰπὲ τῷ ἁγίῳ Ἐλευθερίῳ· Ὁ στρατιώτης σου, ἄγιε Ἐλευ-
θέριε, ἁμαρτάνει πολλά, καὶ ἡ διόρθωσις αὐτοῦ, ἡ
ἐκκοφὴν. Ἦλθεν οὖν ὁ ἀποκρισιάρχης εἰς τὸν εὐκτή-
ριον οἶκον τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἐλευθερίου, καὶ στα-
θεὶς ἐμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, προσέχων εἰς τὴν
κόγχην, ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, λέγει τῷ μάρ-
τυρι· Ἀηλοῖ σοι, ἄγιε μάρτυς τοῦ Χριστοῦ, ὁ πα-
τριάρχης Γεννάδιος, δι' ἑμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ὁ στρα-
τιώτης σου πολλὰ ἁμαρτάνει· ἡ διόρθωσις αὐτοῦ, ἡ
ἐκκοφὴν. Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐν νεκροῖς εὐρέθη ὁ τῶν
κακῶν ἐργάτης· καὶ πάντας ἐκπλαγέντας ἰδόντας
τὸν Θεόν.

A siastica censura flagellari. Postquam vero didici in
nullo meliorem fieri, neque per verba, neque per fla-
gella (vacabat enim homicidiis et magicis prastigis),
misso quodam apocrisiario suo iussit ut diceret
sancto martyri Eleutherio (erat enim lector in ipsius
oratorio Charisius): Miles tuus, sancte Dei Eleutheri,
multum peccator est; aut emenda illum, aut excide.
Venit igitur apocrisiarius in oratorium, stansque an-
te altare, ac intendens ad sepulcrum martyris, ex-
tendensque manum suam ait martyri: Patriarcha
Gennadius significat vobis, sancte Christi martyr
Eleutheri, per me peccatorem, quia miles tuus mul-
tum peccat. Aut emenda illum, aut præcide eum. In
crastinum vero mortuus inventus est acclerum opifex
Charisius, et omnes obstupefacti glorificaverunt
Deum.

CAPUT CXLVI.

Visio Eulogii patriarchæ Alexandrini.

Οὓσιν ἡμῖν ἐν τῷ ἐννάτῳ ἐν τῷ κοινοβίῳ Τουγαρᾷ,
δηγήσατο ὁ ἀδελφὸς Μηνᾶς ὁ κοινοβιάρχης, περὶ τοῦ
ἐν ἁγίοις πάππα Εὐλογίου, λέγων, ὅτι Ἐν μιᾷ
νυκτί, ἐν ὅσῳ ποιεῖ τὸν κανὼνα κατιδίαν ἐν τῷ εὐκτη-
ρίῳ τοῦ ἐπισκοπίου, θεωρεῖ πλησίον αὐτοῦ ἑστῶτα
Ἰουλιανὸν τὸν ἀρχιδιάκονον. Ὡς δὲ ἴδεν αὐτὸν, ἐτα-
ράχθη, διότι ἐτόλμησεν εἰσελθεῖν μὴ μνηύσας. Πλὴν
ἰσχύωσεν. Καὶ πληρώσας τὸν ψαλμὸν, ἔβαλεν με-
τάνοιαν. Ἐβαλεν δὲ καὶ ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ ἐν εἰσεῖ τοῦ
ἀρχιδιακόνου. Εἶτα ἀναστάντος τοῦ πάππα, καὶ
προσκυνήσαντος, ἐκείνος ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ ἱδάρους.
Ἐπιστραφείς οὖν ὁ πάππας λέγει αὐτῷ· Ἔως οὐ
οὐκ ἐγείρη; Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἐὰν μὴ σὺ αὐτὸς
ὀρέξη· τὴν χεῖρα καὶ ἀναστήσης με, οὐ δύναμαι ἐγεί-
ρεσθαι. Τότε ὁ ἀδελφὸς ἐκτείνας αὐτοῦ τὴν χεῖρα, καὶ
κρατήσας αὐτὸν ἤγειρεν. Ἠρξάτο δὲ πάλιν τοῦ ψαλ-
μοῦ καὶ στραφείς οὐκέτι ἔβλεπε τινα. Μετὰ οὖν τὸ
πληρῶσαι αὐτὸν τὸν κανὼνα τὸν ἐωθινόν, ἐφώνησεν
τὸν κοινωκλήρον αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Διατί οὐκ
ἐμνηύσας τὸν ἀρχιδιακόνου εἰσόδον (ε), ἀλλ' οὕτως
ἀμνηστὶ εἰσῆλθεν πρὸς με, καὶ τοῦτο ἐν νυκτί; Ὁ
δὲ εἶπεν μὴτε ἐωρακέναι τινα, μᾶλλον δὲ εἰσελθεῖν.
Ἀπιστήσας δὲ ὁ πάππας λέγει· Κάλεσόν μοι ὧδε
τὸν θυρωρὸν. Καὶ ἐλθόντι, λέγει αὐτῷ· Οὐκ ἀνῆλθεν
ὁ ἀρχιδιάκονος Ἰουλιανὸς ὧδε; Ὁ δὲ μεθ' ὅρκου
διεβεβαίωσατο, ὅτι οὔτε ἀνῆλθεν οὔτε κατήλθεν. Καὶ
τότε μὲν ἡσύχαζεν ὁ πάππας. Ἠρώτας δὲ γενομένης,
ἀνῆλθεν ἀρχιδιάκονος Ἰουλιανὸς εἰς προσκύνησιν.
Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ πάππας· Διατί οὐκ ἐφύλαξας
τὴν τάξιν, ἀρχιδιάκονε Ἰουλιανέ, ἀλλ' ἀμνηστὶ (δ)
ἀνῆλθες πρὸς με τῇ νυκτί ταύτῃ; Ὁ δὲ λέγει· Μὰ
τὰς εὐχὰς τοῦ δεσπότου μου, οὔτε ἀνῆλθον ὧδε, οὐδὲ
κατήλθον τοῦ οἴκου μου, εἰ μὴ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ καὶ

Cum essemus in eodem cenobio, narravit nobis
abbas Menas, cenobii ipsius Pater, de sancto papa
Alexandrino Eulogio, dicens: Nocte quadam cum tibi
matutinum laudem celebraret in episcopatus orato-
rio, vidit prope se assistere Julianum archidiaconum.
Quem ut vidit turbatus est, rur fuisset ausus ingredi,
nihil illi notians, tacuit tamen. Et cum implesset
psalmum, prostravit se humi. Fecit hoc ipsum
et is qui in specie Juliani archidiaconi apparuerat.
Deinde cum oratione facta surrexisset patriarcha, ille
nihilominus in pavimento jacebat. Conversus autem
pontifex dicit illi: Quamdiu non surgis? Ait: Nisi
mihi ipse manum porrigas et erigas me, surgere non
possum. Tunc extendit manum suam Eulogius, ac
tenens erexit illum, coepitque iterum psallere. Post
paululum autem conversus, neminem vidit. Cum igitur
implesset matutinas laudes, vocavit cubicularium
suum, dixitque illi: Cur non annuntiasti mihi archi-
diaconi ingressum; sed ita non nuntius intravit ad
me hac nocte? at ille neque vidisse se aliquem neque
ingressum esse asseveravit. Non credidit patriarcha,
sed ait: Voca mihi huc ostiarius. Cui venienti ait:
Nonne ingressus est huc Julianus archidiaconus? Ille
vero cum juramento affirmabat illum neque ingres-
sum neque egressum esse. Tacuit quidem tunc pa-
triarcha: mane autem facto, ascendit archidiaconus
Julianus, ut adoraret, dixitque illi pontifex: Quare
non servasti ordinem, archidiacone Juliane, sed abs-
que nuntio ascendisti ad me nocte ista? Qui ait:
Per orationes domini mei, neque huc ascendi, neque
de domo descendi, nisi hora ista tantum. Intellexit
tunc magnus Eulogius Julianum se vidisse marty-
rem, hortantem se ad erectionem templi sui, quod

NOTÆ.

(ε) Τὸν ἀρχιδιακόνου εἰσόδον. Vel τοῦ, vel
τῇ.

(δ) Ἀμνηστὶ. Adverbium lexicis addendum, quod
etiam reperi in Nili Opusculis, p. 379, clarumque

est ex similibus multis, ut est ἀνιδρωτί. Hoc sæpe
occurrit, et reddi debet Cyrillo in Isaiam, p. 808
B, ubi contraria, ut sententia, sic dictione, σὺν
ἰδρωτί.

ex tempore ferme resolutum et antiquatum, ruinam sui minabatur; magna cum alacritate amantissimus martyris porrexit manus, ejusque erexit templum, a fundamentis ipsum instaurans et omnigeno ornato illustrans, ut sacro martyri conveniebat.

ἔβαλε τὴν χεῖρα, καὶ ἤγειρεν τὸν τοῦτου ναὸν, ἀπὸ λαμπρόνας, ὡς ἱερῷ ἔπρεπεν μάρτυρι.

CAPUT CXLVII.

Mirabilis emendatio epistolæ beati Leonis Romani pontificis ad Flavianum scriptæ.

Narravit nobis et hoc abbas Menas ejusdem cœnobii Pater, audisse se eundem abbatem Eulogium Alexandrinum patriarcham dicentem: Cum profectus essem Constantinopolim, fructus sum contubernio domni Gregorii Romani archidiaconi, summi et singularis viri; narravitque mihi de sanctissimo ac beatissimo Leone (32) Romano pontifice, dicens haberi scriptum in ecclesia Romana, quod cum scripsisset epistolam ad sanctum Flavianum Constantinopolitanum episcopum contra impios Eutychen ac Nestorium, posuerit eam super tumulum principis apostolorum Petri, et orationibus ac vigiliis et jejuniis vacans, oraverit ipsum summum apostolum, dicens: Si quid ut homo vel minus caute posui, vel etiam omisi, tu, cui a Domino Deo Salvatore nostro Jesu Christo et sedes hæc et ecclesia commissæ est, emenda. Post quadraginta vero dies apparuit ei apostolus oranti, et dixit ei: Legi, et emendavi. Summeque epistolam de sepulcro beati Petri, aperuit eam et invenit apostolica manu emendatam.

CAPUT CXLVIII.

Visio Theodori, episcopi Darnæ, de eodem beatissimo Leone.

Theodorus sanctissimus episcopus Darnæ civitatis, quæ in Libya est, narravit nobis, dicens: Cum essem cubicularius sancti papæ Eulogii, vidi in somnis virum reverendi habitus, statura procerum, dicentem mihi: Nuntia meum papæ Eulogio adventum. Ad quem ego: Quis es, domine, qui jubet ut nuntiem? Respondens ille dixit mihi: Ego sum Leo Romanus pontifex. Ingressus igitur ego nuntiavi, dicens: Sanctissimus et beatissimus papa Leo Romanæ sedis antistes convenire vos vult. Cum hoc audisset papa Eulogius, exsurgens concitus cucurrit in occursum ejus. Salutantesque se invicem, oratione facta, resederunt. Tunc vero divinus et eximius Leo dixit sancto Eulogio: Scis quare huc venerim ad vos? Respondit ille: Non. At ipsi: Veni ut vobis gratias agerem, quia rite et magnifice pro epistola mea respondistis, quam scripseram ad fratrem meum Flavianum Constantinopolitanum patriarcham, sensum quidem et sententiam meam aperientes, hæreticorum autem ora

μόνον. Τότε συνήκεν ὁ μέγας Εὐλόγιος Ἰουλιανῶν ἑωρακίνας τὸν μάρτυρα, προτρεπόμενον αὐτὸν πρὸς ἔγερσιν τοῦ ἰδίου ναοῦ. Ἦν γὰρ ἐκ τοῦ χρόνου φθαρεὶς καὶ παλαιωθείς, καὶ πῶσιν ἀπειλὸν. Ὁ δὲ φιλόμαρτος καὶ θεῖος Εὐλόγιος μετὰ πολλῆς προθυμίας θεμελιῶν αὐτὸν οἰκοδομήσας, καὶ παντοίῳ κόσμῳ

Διηγῆσατο (ε) ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ ἀδελφὸς Μηνᾶς, ὁ κοινοδιάρχης τοῦ αὐτοῦ κοινοβίου, ὅτι ἀκηχέει τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ Εὐλογίου πάππα Ἀλεξανδρείας, λέγοντος, ὅτι Ἀναλθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Ῥώμης τῷ κυρῷ Γρηγορίῳ ἀνδρ... καὶ ἐν ἀρετῇ, καὶ διηγῆσάτῃ μοι περὶ τοῦ ἀγιοτάτου καὶ μακαριωτάτου Λέοντος τοῦ πάππα Ῥώμης, ὅτι ἐμφέρεται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ῥώμης ἐγγράφως, ὅτι γράψας τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Φλαβιανὸν τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ Εὐτυχέως καὶ Νεστορίου τῶν δυσωνύμων, τέθηκεν αὐτὴν ἐν τῷ τάφῳ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, καὶ δεήσας καὶ νηστειῶν καὶ χαμευνίαις σχολάσας ἰδέετο τοῦ πρωτοστάτου τῶν μαθητῶν, λέγων· Ὁ ὅτι ὡς ἀνθρώπος παρέλυσθα, αὐτὸς ὡς πεπιστευμένος τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν θρόνον παρὰ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διόρθωσαι. Καὶ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ὤφθη αὐτῷ ὁ ἀπόστολος εὐχόμενος, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀνέγνων καὶ διορθώσασθαι. Καὶ δὴ λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ἐκ τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἀνέπευξεν καὶ εὗρεν χειρὶ τοῦ ἀποστόλου διορθωθείσαν.

Θεόδωρος ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς πόλεως Δάρνης τῆς ἐν Λιβύῃ, διηγῆσατο ἡμῖν, λέγων, ὅτι Ὡς ἤμην σύγκελλος τοῦ ἐν ἁγίοις πάππα Εὐλογίου, θεωρῶ κατὰ τοὺς ὕπνους ἄνδρα σεμνοπρεπῆ, καὶ μέγαν, λέγοντά μοι· Μήνυσόν με πρὸς τὸν πάπαν Εὐλόγιον. Καὶ λέγω αὐτῷ· Τίς εἶ, δέσποτα; Πῶς καλεῖσαι ἵνα μὴνύσω; Αὐτὸς ἀποκριθεὶς λέγει μοι· Ἐγὼ εἰμι Λέων ὁ πάππας Ῥώμης. Εἰσελθὼν οὖν ἐγὼ ἐμήνυσα, λέγων· Ὁ ἀγιοτάτος καὶ μακαριώτατος πάππας Λέων Ἐκκλησίας Ῥωμαίων πρόεδρος προσκυνήσας ὑμᾶς θέλει. Ὡς οὖν ἤκουσεν ὁ πάππας Εὐλόγιος, δρομαίως ἀναστὰς ὑπήντησεν αὐτῷ· καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους καὶ εὐχὴν ποιήσαντες ἐκαθέσθησαν. Τότε ὁ θεῖος ὄντως καὶ θεοφόρος Λέων λέγει πάππα Εὐλόγιῳ· Οὕτως διατί ἦλθον πρὸς ὑμᾶς; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Οὐ. Λέγει αὐτῷ· Ἦλθον εὐχαριστήσαι ὑμῖν, ὅτι καλῶς καὶ μεγάλῳ ἀπαλογήσασθε ὑπὲρ τῆς ἐπιστολῆς μου, ἧς ἔγραψα πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν Φλαβιανὸν τὸν πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως· τὴν μὲν

VARIAE LECTIONES.

^α al. πρώτου. ^β Int. El.

NOTÆ.

(ε) Διηγῆσατο. Cod. Regio 1026, f. 51: Ἐκ τοῦ Λεωμναρίου κατ. αα. Διηγῆσατο ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ῥώμης Γρηγόριος ὁ Διάλο-

γος τῷ πάππα Ἀλεξανδρείας Εὐλόγιῳ, ὅτι ἐμφέρεται, etc. Varias lectiones margini apposui

ἐμὴν γνώμην φανερώσαντες, τὰ δὲ τῶν αἰρετικῶν ἱκορράξαντες στόματα. Ἰσθι δὲ, ἀδελφε, ὡς οὐκ ἐμοὶ μόνον τὸν ἐνθεν ὁμῶν ἐχαρίσασθε κόπον, ἀλλὰ καὶ τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων Πέτρῳ, καὶ πρὸ γε πάντων αὐτῇ τῇ ὕψ' ἡμῶν κηρυττομένη ἀληθείᾳ, ἥτις ἐστὶν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ταῦτα οὐχ ἅπαρ μόνον, ἀλλὰ καὶ τρις θεασάμενος, καὶ τῷ τρισσῷ τῆς ὁράσεως πιστευθεὶς, διηγησάμην τῶν ἐν ἁγίοις πάπα Εὐλογίῳ. Ὁ δὲ ἀκούσας ἐδάκρυσεν· καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, ἡὐχάρισται τῷ Θεῷ, λέγων· Εὐχαριστῶ σοι, Δέσποτα Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἀνάξιον ὄντα με, κήρυκα πεποιθῆς τῆς σῆς ἀληθείας γενέσθαι· καὶ δι' εὐχῶν τῶν θεραπεύοντων σου Πέτρου καὶ Λέοντος, ὡς τῆς χήρας δύο λεπτὰ, καὶ τὴν μικρὰν ἡμῶν προθυμίαν, ἣ σὴ ἀγαθότης προσεδέξατο.

CAPUT CXLIX.

Stupenda relatio Amos patriarchæ Jerosolymitani de sanctissimo Leone pontifice Romano.

Κατελθόντος τοῦ ἀββᾶ Ἀμμῶς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ χειροτονηθέντος πατριάρχου, ἀνῆλθον πάντες οἱ ἡγούμενοι τῶν μοναστηρίων εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· ἐν οἷς ἀνῆλθον ἐγὼ μετὰ τοῦ ἡγουμένου μου. Καὶ ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς Πατέρας ὁ πατριάρχης· Εὐξασθέ μοι, Πατέρες, ὅτι μέγα φορτίον καὶ δυσάστακτον ἐνεχειρίσθην, καὶ φοβεῖ με τὸ πρᾶγμα τῆς πατριαρχίας οὐ μετρίως. Πέτρου γὰρ καὶ Παύλου καὶ Μωϋσέως, καὶ τῶν τοιούτων ἐστὶν τὸ ποιμαίνειν φυχὰς λογικὰς, ἐγὼ δὲ ταλαίπωρός εἰμι· πλείον δὲ πάντων φοβεῖ με τῶν χειροτονιῶν τὸ βάρος. Εὗρον γὰρ ἐγγράφως, ὅτι ὁ μακάριος, φησὶ, Λέων, ὁ τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας γενόμενος πρόεδρος, ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας παρέμενε τῷ τάφῳ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, νηστειαῖς καὶ δεήσεσι προσκατεργῶν, αἰτῶν τὸν ἀπόστολον Πέτρον, ἵνα πρεῖδῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ Θεῷ εἰς τὸ συγγραῖσθαι τὰ πλημμελήματα αὐτοῦ. Καὶ δὴ πληρωθεῖσων τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὥρῃ αὐτῷ ὁ ἀπόστολος Πέτρος, λέγων· Ἐδεήθην ὑπὲρ σοῦ, καὶ συγχωρήθῃ σοι πάντα τὰ ἁμαρτήματα, πλην τῶν χειροτονιῶν. Τοῦτο οὖν μόνον ἀπαίτηθῃς, εἴτε καλῶς εἴτε καὶ ὡς ἄλλως ἔχειροτόνησας, οὓς ἔχειροτόνησας.

CAPUT CL.

Vita et sanctitas episcopi civitatis Rumelli.

Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος, ὅτι ἀπὸ τριᾶκοντα μιλίων Ῥώμης πόλεις ἐστὶ μικρὰ, Ῥωμύλλα λεγομένη. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ἐπίσκοπος ἦν πάνυ μέγας καὶ ἐνάρετος. Ἐν μίᾳ οὖν εἰσῆλθόντι τινεσὶ ἀπὸ Ῥωμύλλης πρὸς τὸν μακαριώτατον πάπαν Ῥώμης Ἀγαπητὸν, καὶ διαβάλλουσι τὸν ἐπίσκοπον τὸν ἴδιον, πρὸς τὸν πάπαν λέγοντες, ὅτι εἰς διακὸν ἡγιασμένον ἰσθίει. Ὁ δὲ πάπας ἐπὶ τῇ ἀκοῇ καταπλαγὲς ἀποστέλλει δύο τινὰς τῶν κληρικῶν, καὶ ἡγαγον τὸν ἐπίσκοπον δεδομένον, καὶ περὶέοντα, ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἐλθόντα ἐβάλεν εἰς φυλακὴν. Ποίησας οὖν ὁ ἐπίσκοπος ἐν τῇ φυλακῇ τρεῖς ἡμέρας ἐφθασεν ἡ ἁγία Κυριακὴ. Καὶ ὡς καθιεύθη ὁ πάπας, διαφανείσης τῆς ἁγίας Κυριακῆς, θεωρεῖ κατὰ τοὺς ὑπνους λέγοντα αὐτῷ, ὅτι Ταύτῃ τῇ Κυριακῇ μὴ προσκομίσης, μήτε σὺ μήτε ἄλλος τις τῶν κληρι-

A obsruentes. Scito autem, frater, quia non mihi tantum vestrum divinum laborem studiumque contoliat, sed etiam supremo culmini apostolorum Petro, et ipsi prae omnibus quae a nobis praedicatur veritati, quae est Christus Deus noster. Ista non semel tantum, sed bis terque conspiciens, trina apparitione firmatus enarravi sancto papae Eulogio. Qui cum audisset, lacrymatus est, extendensque in caelum manus suas, Deo gratias retulit dicens : Gratias tibi ago, dominator Christe Deus noster, quia cum indignus sim, veritatis tuae praconem me facere dignatus es, et per orationes servorum tuorum Petri ac Leonis, parvam et modicam alacritatem nostram, tanquam duo viduae minuta, summa et ineffabili benignitate tua suscipere dignatus es.

B Cum descendisset abbas Ammos Jerosolymam, et patriarcha ordinatus esset, venerunt omnes monasteriorum eremi abbates, ut adorarent eum, inter quos adfui et ego cum abbate meo. Caeptique patriarcha dicere patribus : Orate pro me, Patres; magnum enim onus et intolerabile mihi injunctum est, sacerdotique dignitas me terret immodice. Petri enim et Pauli et similium est regere rationales animas, ego autem infelix peccator sum. Plus autem quam cetera timeo ordinationum sarcinam; nam inveni scriptum quia beatissimus et aequalis angelis papa Leo, qui Romanorum Ecclesiae praefuit, per quadraginta dies perseveravit ad sepulcrum apostoli Petri, vigiliis et orationibus insistens, petensque ab apostolo ut pro se apud Deum intercederet, ut dimitterentur sibi peccata sua. Impletisque diebus quadraginta, apparuit ei apostolus Petrus, dicens : Oravi pro te, et dimissa sunt tibi omnia peccata tua, praeterquam impositionis manuum : hoc enim solum abs te requiretur, sive bene, sive fortassis aliter il egeris.

Narravit nobis abbas Theodorus Romanus, dicens : Est procul a Romana urbe breve oppidum, quod Rumellum dicitur : in eo oppidulo episcopus erat magnae virtutis et meriti. Die ergo quadam habitatores oppidi ingressi sunt ad beatissimum Romanum antistitem Agapetum, accusantes episcopum suum, ac dicentes : Quia in sanctificato vase manducat. Pontifex autem solo auditu percussus, mittit duos ex clericis, ut vinctum episcopum, et pedibus iter agentem Romam perducerent ; venientem vero continuo misit in carcerem. Cum ergo tres dies in carcere egisset episcopus, venit Dominicus dies. Et cum papa quiesceret, illucescente Dominico die vidit in somnis quemdam astantem sibi, ac dicentem : Hac die Dominica neque tu offeras salutarem hostiam, neque alius quispiam episcoporum qui sunt in urbe ista.

nisi solus episcopus quem habes carcere inclusum; illum enim hodie offerre volo. Expergefactus autem papa, et de visione quam viderat hesitans, dicebat in seipso: Talein contra illum accusationem suscepi, et ipse habet offerre? Venit igitur ei secundo vox in visione, dicens: Dixi tibi ut episcopus qui est in carcere solus offerat. Ambigenti adhuc tertio apparuit illi eadem repetens. Expergefactus autem pontifex, misit in carcerem, et accessit ad se episcopo, percontabatur eum, dicens: Quod est opus tuum? Episcopus autem illi nihil aliud respondit, nisi: Peccator sum. Cum vero episcopo persuadere non posset ut aliud diceret, tunc ait ad eum papa: Hodie tu offerre debes. Cum ergo sancto altari assisteret, et papa prope illum astaret, diaconis altare circumstantibus, cepit sancta missarum solemnia episcopus. Et cum complisset orationem oblationis, antequam concluderet ipsam, cepit secundo, ac deinceps tertio, et quarto dicere ipsam sanctae oblationis orationem. Cunctis vero eam moram moleste ferentibus, dicit ei pontifex: Quid hoc est, quod jam quarto hanc orationem dixisti, nec eam concludis? Tunc respondit episcopus: Ignosce mihi, Pater sancte; quia non vidi juxta consuetudinem sancti Spiritus descensum, idcirco non terminavi orationem. Sed, sancte mi domine, diaconum illum prope me assistantem, qui flabellum (53) tenet, ab altari remove; ego enim illi dicere non audeo. Tunc jussu divi Agapeti recessit diaconus, et continuo vidit episcopus et papa sancti Spiritus adventum. Sed et velum, quod altari superimpositum erat, ultro sublatum est, textique papam et episcopum et diaconos omnes qui sancto altari astabant, quasi per tres horas.

καταπέτασμα κείμενον ἐπάνω τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου αὐτομάτως ἐπὶ ῥῃ, καὶ ἐσκέπασεν τὸν τε πάπαν καὶ τὸν ἐπίσκοπον, καὶ ὅλους τοὺς παρισταμένους τοὺς διακόνους σὺν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ ἐπὶ ὥρας τρεῖς.

Tunc venerandus Agapetus, agnita sanctitate episcopi ex perspecto miraculo, quamque falsam calumniam perpassus esset cognoscens, quod illum ita vexaverat tristis effectus, statuit non jam amplius per subreptionem quidpiam agere, sed cum maturo consideratoque judicio, et magna longanimitate procedere.

κῶν, ἡ τῶν ἐπισκόπων τῶν ὄντων ἐν τῇ πόλει, ἀλλὰ ὁ ἐπίσκοπος ὃν ἐν τῇ φυλακῇ ἐγκραταίσιστον ἔχει· ἐκείνον θέλω σήμερον, ἵνα προσκομισθῇ. Ὡς οὖν διυπνίσθη ὁ πάπας, εἶπεν ἐπὶ τῇ ὁράσει, ἣν εἶδεν, λέγων ἐν ἑαυτῷ, Τοιαύτην κατηγορίαν ἰδεξάμεν κατ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἔχει προσκομισαί; Ἦλθεν οὖν αὐτῷ ἐκ δευτέρου φωνὴ ἐν ὁράσει λέγουσα· Εἰπόν σοι, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος ὢν ἐν τῇ φυλακῇ, ἐκεῖνος προσκομισαί. Ὅμοιος δὲ καὶ ἐκ τρίτου ὁβελς αὐτῷ διαποροῦντι, τὰ αὐτὰ εἰπὼν αὐτῷ. Ὅ δὲ πάπας διυπνισθεὶς ἀποστῆλαι εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ λαμβάνων τὸν ἐπίσκοπον, ἐκυνθάνετο αὐτοῦ λέγων· Τίς ἐστιν ἡ ἐργασία σου; Ὅ δὲ ἐπίσκοπος οὐδὲν ἄλλο ἀπεκρίνετο, εἰ μὴ, ὅτι Ἀμαρτωλὸς εἰμι. Ὡς οὖν οὐκ ἔπεισεν τὸν ἐπισκόπον ἄλλο εἰπεῖν, τότε λέγει αὐτῷ ὁ πάπας· Σήμερον σὺ ἔχεις προσκομισαί. Καὶ δὴ παραστάντος αὐτοῦ τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ, καὶ τοῦ πάπας παρισταμένου πλησίον αὐτοῦ, καὶ τῶν διακόνων κιχλίσαντων τὸ θυσιαστήριον, ἤρξατο ὁ ἐπίσκοπος τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς, καὶ πληρώσας τὴν εὐχὴν τῆς ἁγίας προσκομιδῆς, πρὸ τοῦ τὸ συμπέρασμα ἐπιθεῖ εὐχῇ, ἤρξατο ἐκ δευτέρου, καὶ πάλιν ἐκ τρίτου καὶ τετάρτου τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς. Πάντων οὖν ἐκινεζομένων ἐπὶ τῇ βραδύτητι, λέγει αὐτῷ ὁ πάπας· Τί ἐστιν τοῦτο ὅτι ἰδοὺ τέταρτον τὴν ἁγίαν εὐχὴν εἶπας, καὶ οὐ τελεῖς αὐτήν; Τότε ἀπεκρίθη ὁ ἐπίσκοπος· Συγχώρησόν μοι, ὦ ἅγιε πάπα, ὅτι οὐκ εἶδον κατὰ τὸ σὺνηθεὶς τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιφοίτησιν· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐτέλεσα· πληρὸν τὸν διάκονον τὸν κατέχοντα τὸ βῆθισον, ἀπόστησον ἐκ τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, ὅτι ἐγὼ οὐ τολμῶ εἰπεῖν. Τότε ὁ θεὸς Ἀγαπητὸς καλεῖται, καὶ ἀπέστη ὁ διάκονος, καὶ εὐθὺς εἶδον ὅτι ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ πάπας τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος παρουσίαν· ἀλλὰ καὶ τὸ

Τότε γνοὺς ὁ θεὸς Ἀγαπητὸς, ὅτι μέγας ἐστὶν ὁ ἐπίσκοπος, καὶ ἐσυκοφαντήθη· καὶ ὅτι οὕτως ἐβλήψεν αὐτὸν, λυπηθεὶς, λόγον τέθεικεν, μηκέτι κατὰ τὴν ἀρπαγὴν νοῆσαι τι, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς σκέψεως καὶ πολλῆς μακροθυμίας.

CAPUT CLI.

Relatio abbatis Joannis Persæ de beatissimo Gregorio Romanæ urbis episcopo.

Perreximus ad abbatem Joannem Persam, narravimusque nobis de magno Gregorio beatissimo Romanæ urbis episcopo, dicens: Cum ivissem Romanam, ut adorarem ad sepulcrum sanctorum apostolorum Petri et Pauli, staremque die quadam in medio civitatis, audio papam Gregorium per locum illum transiurum; cogitavi itaque adorare illum. Cum autem prope me esset papa, viderei que me progredi ut adorarem illum (loquor Deo teste, fratres), primus ipse prostravit se humi coram me, neque ante surrexit, quam me primo surrexisse cerneret. Et cum multa humilitate salutans me, manu sua tria numismata tradidit, iubens mihi dare quæcumque erant necessaria. Glorificavi itaque Deum, quod tantam illi con-

Παρεβόλομεν εἰς τὰ μονίδια τῷ ἀδελφῇ Ἰωάννῃ Πέρσῃ, καὶ διηγῆσθαι ἡμῖν περὶ τοῦ μεγάλου Γρηγορίου τοῦ μακαριωτάτου τῆς Ῥώμης ἐπισκόπου, λέγων, ὅτι Ἀπῆλθεν ἐν Ῥώμῃ προσκυνῆσαι τὰς θήκας τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου· καὶ ἐν μιᾷ, ὡς ἰσάμην εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως, θεωρῶ τὸν πάπαν Γρηγόριον δι' ἐμοῦ μέλλοντα περιβαίνει. Ἐλογισάμην οὖν βαλεῖν αὐτῷ μετάνοιαν. Ἰδόντες δὲ με οἱ τοῦ ὄφικίου αὐτοῦ, ἤρξαντο ὁ καθείς αὐτῶν λέγειν μοι· Ἀδελφὲ, μὴ βάλε μετάνοιαν. Ἐγὼ δὲ ἠγνώσκειν διατί μοι τοῦτο λέγουσιν. Πλὴν ἀποπνέον εἶναι ἐνόνμισα μὴ βαλεῖν αὐτῷ μετάνοιαν. Ὡς οὖν πλησίον μου ἐγένετο ὁ πάπας, θεωρήσας ὅτι ὑπῆγον βαλεῖν μετάνοιαν, ὡς ἐπὶ κυρίῳ, ἀδελφοί· πρῶτος ἐβάλεν

εις τὴν γῆν μετάνοιαν, καὶ οὐ πρότερον ἀνέστη, ἕως ἂν iulerat humilitatem, et misericordiam, et charitatem οὐ ἐν πρῶτος ἡγέρθη. Καὶ ἀσπασάμενός με μετὰ ad omnes. πολλῆς ταπεινοφροσύνης, παρέσχεν μοι διὰ χειρὸς νοήματα τρία, καλεῖσας δοθῆναι μοι καὶ κουστού- λιν, καὶ τὰς χρεῖας μου πάσας. Ἐδόξατο οὖν τὸν Θεόν, τὸν χαρισάμενον αὐτῷ τοιαύτην ταπείνωσιν πρὸς ἅπαντας, καὶ ἐλεημοσύνην, καὶ ἀγάπην.

CAPUT CLII.

Vita et dicta Marcelli Scythiotæ, abbatis monasterii Monidion.

Παρεδόλομεν ἐν τῇ λαύρῃ τῶν Μονιδίων τῷ ἀββᾷ Μαρκελλῷ τῷ Σκητιῳτῇ· καὶ θέλων ἡμᾶς ὁ γέρον ὠφελησάι, διηγῆσατο λέγων, ὅτι Ὅτε ἤμην εἰς τὴν χώραν μου (ἣν δὲ ἐξ Ἀπαμείας), ἡνίοχον εἶχεν τὰ ἐκεῖ ὀνόματι Φιλέρημον· Ἐν μὲν οὖν ἡγεθῆντος αὐτοῦ τὸ βαῖν (f), ἀνέστησαν οἱ τοῦ μέρους αὐτοῦ κρᾶζοντες αὐτῷ· Φιλέρημος εἰς πόλιν βαῖν οὐ λαμβάνει. Μετὰ οὖν τὸ ἔλθειν με εἰς Σκήτιν, εἶπότε ἐπολέμησέν με ὁ λογισμός μου, εἰς πόλιν ἀπελθεῖν, ἢ εἰς κτήμα, εὐθὺς ἔλεγον ἑαυτῷ· Μάρκελλε, Φιλέρημος εἰς πόλιν βαῖν οὐ λαμβάνει. Καὶ χάριτι Χριστοῦ, οὗτος ὁ λογισμός ἐποίησέν με μὴ ἐξελθεῖν τὴν Σκήτιν ἐπὶ ἔτη δέ', ἕως οἱ Βάρβαροι ἤλθον, καὶ ἐπώλησάν με εἰς Πεντάπολιν, καὶ τὴν Σκήτιν ἐρήμωσαν.

Ὁ αὐτὸς ἀββᾶς Μάρκελλος διηγῆσατο ἡμῖν ὡς περὶ ἄλλου γέροντος καθημένου ἐν τῇ Σκήτει (αὐτὸς δὲ ἦν), ὅτι Ἐν μὲν ἡγέρθη νυκτὸς, ἐφ' ᾧ τὸν κανόνά ποιῆσαι. Καὶ ὡς ἔρχεται τοῦ κανόνος, ἀκούει φωνῆς βουκίνου (g) ὡς ἐν πολέμῳ· καὶ παραχθὲς ὁ γέρον ἐπὶ τοῦτο, ἐν ἑαυτῷ διελογίζετο· Πόθεν φωνὴ ὦδε; στρατιῶται ὦδε οὐκ εἰσιν, οὐτε δὲ πόλεμος ἐστὶν ἐν ταῦθα. Καὶ ὡς οὕτω διελογίζετο, ἰδοὺ πλησίον αὐτοῦ ἔλθων δαίμων, λέγει αὐτῷ· Ναὶ πόλεμος ἐστίν· Ἐάν οὖν οὐ θέλεις πολεμῆσαι καὶ ἀντιπολεμηθῆναι, ὑπάγε, κοιμῶ, καὶ οὐ πολέμησαι.

Ἐπειν πάλιν ὁ γέρον· Πιστεύσατέ μοι, τέκνα, οὐ- δὲν οὕτως ταρασσέι καὶ διεγείρει καὶ παροξύνει καὶ τραπευματίζει καὶ ἀπολλεῖ καὶ ἀνίει καὶ ἐπιφέρει καθ' ἡμῶν τοὺς δαίμονας καὶ αὐτὸν ἀρχίαχον Σατανᾶν, ὡς τὸ μελετῆν ἡμᾶς διαπαντὸς τοὺς Ψαλμούς. Πᾶσα μὲν γὰρ ἡ ἁγία Γραφή ὠφελίμος ἐστίν, καὶ λυπεῖ οὐ μετρίως τοὺς δαίμονας· ἀλλ' οὐχ οὕτως τοσούτους λυ-

Accessimus ad abbatem Marcellum Scythiotam in monasterium Monidion, volensque senior prodeesse nobis, narravit, dicens : Quando eram in provincia mea (erat autem ex Apamia), auriga quidam illi erat, nomine Philereus. Quadam ergo die cum superatus fuisset, surrexerunt qui ex parte ejus erant, clamantes ei : Philereus coronam in civitate non accipit. Cum itaque venissem postmodum in Scythiam, si quando me pulsaret cogitatio mea, ut recederem in civitatem, aut villam, continuo dicebam in meipso : Marcelle, Philereus coronam in civitate non accipit. Et Christi gratia ista cogitatio fecit ut de Scythi non egrederer per annos triginta quinque, donec venientes barbari apprehenderunt me, et vendiderunt Pentapoli, Scythimque desolaverunt.

Idem abbas Marcellus quasi de alio senex morante in Scythi (ipse autem erat) narravit dicens quod nocte quadam surrexerit ut psalmos ex more caneret. Cumque psallere cōspisset, auditit vocem buccinæ quasi bellicum clangentis, turbatusque senex cogitabat, dicens : Unde hoc in loco vox buccinæ perstrepit? milites hic non sunt, bellum hinc abest. Et cum ista secum volveret, demon prope illum veniens dixit ei : Utique bellum est. Si ergo oppugnari ac repugnare non vis, vade, dormi, et non oppugnaberis.

Dixit iterum senex : Credite mihi, filii, nihil ita perturbat, et concitat, et irritat, et vulnerat, et perdit, atque contristat, et contra nos commovet demones, ipsumque perditionis auctorem Satanam, sicut perpetua psalmodum meditatio. Nam omnis quidem divina Scriptura utilis nobis est contristatque non mediocriter demones, non tamen ita sicut psi-

VARIE LECTIONES.

al. λόγος.

NOTÆ.

(f) Baῖν, seu βαῖν. Remittam te ad alios, ubi D posuero scholium seu observatiunculam cod. Reg. 1067, f. 212.

Baῖν διὰ τὴν λέγονται οἱ κλάδοι τῶν φοινίκων; Ἐπειδὴ τῇ Ἑβραίων φωνῇ ἡ σιλήνη βαῖν ὀνομάζεται. Ὁ γοῦν φοινίξ τὸ δένδρον καθ' ἑκάστην πρό- οδον τῆς σιλήνης, ἣν τινες γένναν καλοῦσιν, ἐκ τῆς ἑαυτοῦ καρδίας ἀναδίδωσι· καὶ διὰ τοῦτο τοσούτους τοὺς κλάδους τῶν φοινίκων, Ἑβραῖοι, βαῖα προσηγο- ροῦσιν· ἀπὸ τοῦ περὶ τὸ δένδρον συμβαίνοντος παραδόξου κατινομάζοντες. Ὁμοίως δὲ καὶ ἡμεῖς ἐξ ἐκείνων παραλαβόντες, καλοῦμεν αὐτὰ βαῖα.

Quamobrem rami palmarum, baῖa dicuntur?

Quia Hebræorum lingua luna nominatur βαῖν. Itaque palma arbor, quolibet lunæ processu, quem nonnulli nativitatē vocant, ex suo corde ramos producit : eaque de causa ramos illos palmarum, Hebræi baῖa nuncupant; et ab inopino quod arbori contingit denominantes. Simili ratione et nos ab illis

D accipientes baῖa indigitamus.

Aliter Callistus in Synaxario : Ἐβραίων δὲ διὰ τῶν βαῖων, οἰοῦν τῶν κλάδων. Βαῖν γὰρ παρ' Ἑβραίοις ὁ ἀπλὸς κλάδος λέγεται. In Triodio Grecorum, τῶν βαῖων Sabbato, βαῖν παρ' Ἑβραίοις ὁ ἀπλὸς κλάδος λέγεται. Grammatici. Græci deducunt, παρὰ τὸ βῖα τῆς σιλήνης. Balsamoni vox latina est, aliis Ægyptia. Sed quis nescit ungues etymologistarum? Chronici Alexandrini vocati, p. 7821 : Καὶ προσήλθεν τῷ βασιλεῖ Οὐλαεντινιανῷ ἡ γυνὴ τῷ βαῖω πρωτῷ. Lege vel σὺν τῷ βαῖω, vel βαῖω. Et accessit mulier cum palma mane ad imperatorem Valentinianum. Aut : Et accessit ad imperatorem Valentinianum mulier mane fesi Palmarum.

(g) Βουκίνου, βούκινου et βύκινου, buccina. Unde βουκινάτωρ et βυκινάτωρ. Juris Græco Romani, p. 49, βυκινάτωρ, sed præstat βυκινάτωρ, ut p. 252, et 506; necnon apud Blastarem, p. 79 E.

terium. Sicut enim in plebe si una pars laudet imperatorem, alia pars ob id non contristatur, neque movetur contra laudantes; cum vero ad injurias et contumelias non laudantium conversi fuerint, tunc adversus eos excitantur; ita et daemones non ita commoventur neque contristantur in aliis Scripturis, quemadmodum in psalmis. Nam cum psalmos meditatur, partim quidem nobis ipsis Deum laudando oramus, partim vero maledictis insequimur daemones. Ut cum dicimus: Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam, et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam (*Psal. l.*). Et iterum: Ne projicias me a facie tua, et spiritum sanctum tuum ne auferas a me (*Ibid.*). Et: Ne projicias me in tempore senectutis, cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me (*Psal. lxx.*), nobis ipsis oramus. Tunc vero persequimur daemones, cum dicimus (*Psal. lxxviii.*): Exurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum a facie ejus. Et rursus: Vidi impium superexaltatum et elevatum sicut cedros Libani; et transivi, et ecce non erat; quasi vidi eum, et non est inventus locus ejus (*Psal. xlii.*). Et illud: Gladius eorum intret in corda ipsorum (*Ibid.*). Et iterum: Lacum aperuit, et effodit eum, et incidit in foveam quam fecit. Convertatur dolor ejus in caput ejus, et in verticem ipsius iniquitas ejus descendet (*Psal. vii.*).

Dixit iterum senex: Credite mihi, filii, dicenti. Quemadmodum magna laus et magna gloria et regnum est abrenuntianti saeculo, et monasticum arripienti institutum, quia pretiosiora sunt intellectualia quam sensibilia; ita magna confusio et ignominia est monacho qui relinquit monasticum habitum, etiamsi efficiatur imperator.

Dixit iterum: Homo similitudo Dei fuit ab initio, factus est autem similitudo bestiae postquam a Deo exiit (*Gen. i.*).

Rursus ait: Etiam natura excitat concupiscentias, fratres, sed jugis et intenta abstinencia has etiam exstinguit.

Dixit iterum senex: Agnosce experimento bonam vitam, neque jam ut invalidus timeas.

Ait rursus: Noli mirari, si homo cum sis, angelus

A παῖ, ὡς τὸ Ψαλτήριον. Ὅτι περ γὰρ ἐπὶ τῶν δημοτῶν, ἐν τῷ μέρῳ τῷ ἐν τὸν βασιλεία εὐφρημῇ, τὸ ἄλλο μέρος οὐ λυπεῖται, οὐδὲ κινεῖται κατ' αὐτῶν· ἐπὶ δὲ εἰς ὕβρις τραποῦσιν, τότε διεγείρονται κατ' αὐτῶν οὕτως καὶ οἱ δαίμονες, οὐ τοσοῦτον λυποῦνται οὐδὲ ταρασσονται ἐπὶ τῆς ἄλλης Γραφῆς, ὡς ἐπὶ τοῖς Ψαλμοῖς. Μελετῶντες γὰρ τοὺς Ψαλμοὺς, τὰ μὲν ἑαυτοῖς εὐχόμεθα, τὰ δὲ τοὺς δαίμονας καταρώμεθα (4). Ὡς ὅταν λέγομεν· Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρῶν σου ἐξέλειψον τὸ ἀνόμημά μου. » Καὶ πάλιν· Μὴ ἀποβρέψῃς με εἰς καιρὸν γήρους, ἐν τῷ ἐκλείπειν τὴν μαλίσχην (5) μου μὴ ἐγκαταλίπῃς με. » Τὰ δὲ τοὺς δαίμονας καταρώμεθα ὡς ὅταν πάλιν λέγομεν· Ἀναστῆτω ὁ Θεός, καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, καὶ φυγέτωσαν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ μισοῦντες αὐτόν. » Καὶ πάλιν· Διασκορπίσον ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα. » Καὶ πάλιν· Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ παிரόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐξήγησα αὐτόν, καὶ οὐχ εὐρέθῃ ὁ τόπος αὐτοῦ. » Καὶ τὸ, Ἡ βομφαλία αὐτῶν εἰσέλθοι εἰς καρδίαν αὐτῶν. » Καὶ· Λάκκον ὥρυεν, καὶ ἀνέσκαψεν αὐτόν, καὶ ἐμπροσθεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο· ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ εἰς κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταθήσεται. »

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Πιστεύσατέ μοι, τέκνα, λέγοντι, ὡς μέγας ἔπαινος καὶ μεγάλη δόξα, καὶ βασιλεία ἀποτασσόμενῳ καὶ γενομένῳ μοναχῷ, ἐπειδὴ τιμιώτερά ἐστι τὰ νοητὰ τῶν αἰσθητῶν· οὕτω καὶ μεγάλη ἐστὶν αἰσχύνῃ καὶ ἀτιμίᾳ μοναχῷ ἔωντι τὸ μοναχικὸν σχῆμα, καὶ γενομένῳ βασιλεῖ.

Εἶπεν πάλιν· Ἄνθρωπος ὁμοίωμα Θεοῦ ἦν κατὰ τὴν ἀρχὴν· γέγονε δὲ ὁμοίωμα θηρίων, ἐκπεσὼν τοῦ Θεοῦ.

Εἶπεν πάλιν· Καὶ ἡ φύσις ἐγείρει τὰς ἐπιθυμίας, ἀδελφοί· ἀλλ' ἡ τῆς ἀσκήσεως ἐπίτασις (5) ἀποσθενύει αὐτάς.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Γνωθὶ τῇ πείρᾳ τὸν ἀγαθὸν βίον, καὶ μὴ φοβήθῃς ὡς ἀδύνατον.

Εἶπεν πάλιν· Μὴ θαυμάσῃς εἰ ἄνθρωπος ὢν, ἀγ-

NOTÆ.

(h) Καταρώμεθα. In Zachariam Cyrillus, p. 673 D. Τοῦτό τι παθεῖν ἐπαρᾶτο τινὰ τῶν εἰς Χριστὸν δεδουσεβηκότων ὁ μονάριος Δαβὶδ, λέγων· Καὶ διὰ τοῦτο στήτω ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. Sed non dubito quin scripserit ἐπαρᾶτο. Ad hunc sensum: Hoc ut contingeret cuidam in Christum impiorum, imprecabatur beatus David dicens: « Diabolus stet a dextris ejus. » Psal. cxxviii, 6, de Juda. Parque mendum offendes in Anastasii quæst. 63, p. 410: Τί δὲ οἱ θαυμάσιοι Πέτρος καὶ Παῦλος; οὐχὶ ὁ μὲν θάνατον ἐπὶ Ἀνανίαν καὶ Σαπφείραν, ἐπήγαγεν; ὁ δὲ πῆρωσιν Ἐλὺμα τῷ μάγῳ ἐπαγόμενος (imo ἐπαρώμενος vel cum cod. Reg. 1789, ἐπαρᾶσάμενος) ἐπήγαγε; Quid vero admirabiles illi Petrus et Paulus? Annon ille mortem attulit Ananæ et Saphiræ? Hic autem, Etymam magnum execratus orbavit oculis?

(i) Αἰσχύνῃ. Ἰσχυὸν volebat scribere.

(j) Ἐπίτασις. Corrupte apud Cyrillum, ad Joan. xiii, 6, t. IV, p. 722 B, impressum est στάσις pro τάσις. Τὸ ἀπονεύσθαι τοὺς πόδας, μετρίως ἀπογαλᾶ τὴν ἐκ τοῦ βαδίσματος τάσιν. Pedum ablutio aliquantum relaxat et resolvit distensionem ex incessu ortam. Item in Epistolis Nili, lib. iii, epist. 142, ἀνάστασιν pro ἀνάτασιν. Καὶ πάντως ἐπὶ πᾶσι φανείμην τῆς δυσθυμίας, τῆς δολουργίᾳς ἀπὸ τῆς ἀκαθάρτων πνευμάτων ἡμῖν ὑποσπειρομένης, πρὸς τὸ παραλύσαι ἡμῶν καὶ ἐκνευρῶσαι τὴν δικαίαν ἀνάστασιν. Et omnino supra tristitiam esse appareamus, quæ in nobis insidiosè ab impuris spiritibus disseminatur, ad dissolvendam et enervandam justam nostram contentionem. Editio Possini epist. 99, ἐννοιαν.

γελος γενέσθαι δυνήση. Πρόκειται γάρ ἡ ἱσαγγελος Ἀγγελοῦ, καὶ ταύτην ὁ ἀγωνοθέτης (κ) τοῖς ἀγωνιζομένοις ἐπαγγέλλεται.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Οὐδὲν οὕτω προσάγει Θεῷ τοὺς μοναχοὺς, ὥστε τὸ εὐσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ Κυρίῳ ἀπερίσπαστον παρέχουσα ἡ καλὴ καὶ σεμνὴ καὶ φιλόθεος ἀγνεία· καθὰ μεμαρτύρηκεν αὐτῇ τὸ πανάγιον Πνεῦμα διὰ τοῦ θεοῦ Παύλου.

Εἶπεν πάλιν· Τέκνα, ἀφώμεν γάμους, καὶ παιδογονίας τοῖς εἰς γῆν βλέπουσιν, καὶ τοῖς τὰ παρόντα ποθοῦσιν, καὶ μὴ τὰ μέλλοντα μελετῶσιν, μηδὲ περὶ τὴν αἰωνίων μίμησιν· ἀγαθῶν ἐσχολακόσιν, μήτε τῶν προσκαίρων ἀπαλλάττεσθαι δυναμένοις.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Ἐπιβώμεν ἀπαθεῖν ἀπὸ σαρκικοῦ βίου, ὡς Ἰσραὴλ δουλείας Αἰγυπτίας.

Εἶπεν πάλιν· Λαμπράς καὶ γλυκείας ἔχομεν τοῦ Θεοῦ δωρεάς· προκειμένας, ἀδελφοί, ἀντὶ τῆς τοῦ κόσμου δριμείας ἡδονῆς.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Φύγωμεν τὴν μητέρα πάντων τῶν κακῶν, τὴν φιλαργυρίαν.

feri possis. Proposita enim tibi est par angelis gloria, eamque agonistha noster certantibus spondet.

Dixit iterum senex : Nihil ita Deo monachos familiares efficit, ut pulchra et honesta et Deo gratissima castitas, quæ sicut sanctus et divinus Spiritus attestatur per beatum Paulum, honestatem et perseverantiam jugiter vacandi Domino sine distractione præstat (I Cor. vii).

Dixit iterum : Filii, dimittamus nuptias procreationemque liberorum his qui terrena respiciunt, et præsentia desiderant, nec futura meditantur, atque ad æternorum bonorum acquisitionem non attendunt, et a temporalibus et momentaneis eripi nequeunt.

Dixit iterum : Festinemus a carnali vita migrare, sicuti carnalis Israel ab Ægyptia servitute (Exod. xiv).

Alt rursus : Præclara et dulcia Dei munera habemus proposita, fratres, pro sæculari molestia voluptate.

Dixit iterum senex : Fugiamus matrem omnium malorum avaritiam (I Tim. vi).

CAPUT CLIII.

Responsio monachi monasterii Raythu ad fratrem sæcularem.

Δύο ἀδελφοί ἦσαν κοσμικοὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει, πάνυ εὐλαβεῖς, καὶ νηστεύοντες πολλὰ. Ὁ οὖν εἰς ἑλθὼν ἐν Ραῖθου, ἀπετάξατο, καὶ γέγονε μοναχός. Μετὰ οὖν χρόνον ἦλθεν ὁ ἀδελφός αὐτοῦ ὁ κοσμικός ἐν Ραῖθου, ἵνα ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μοναχόν. Ὡς οὖν ἔμεινεν πρὸς αὐτὸν, θεωρεῖ ὁ κοσμικός τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν μοναχὸν μεταλαμβάνοντα τὴν ἐνάτην ὥραν, καὶ σκανδαλισθεὶς λέγει αὐτῷ· Ἀδελφε, ὅταν ἦς κοσμικός, ἐν τῷ κόσμῳ οὐ μεταλάμβανες τροφῆς, πρὶν δύναι τὸν ἥλιον. Τότε λέγει αὐτῷ καὶ ὁ μοναχός· Ὅντως, ἀδελφε, ὅτε εἰς τὸν κόσμον ἦμην, ἐκ τῶν ὠτίων μου ἔτρεφόμην· ἡ γὰρ κενοδοξία τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁ ἔπαινος, οὐ μετρίως ἔτρεφον, καὶ ἐπεκούφισον τὸν πόνον τῆς ἀσκήσεως.

Duo fratres sæculares erant Constantinopoli, multum religiosi, multumque jejunantes. Unus igitur ex his veniens in Raythu, sæculo abrenuntiavit, et factus est monachus. Post aliquantulum vero temporis venit et sæcularis frater ejus in Raythu, ut videret fratrem suum monachum. Cum ergo moraretur apud eum, vidit sæcularis fratrem suum monachum se resicientem nona hora, scandalizatusque dixit illi : Frater, cum esses sæcularis, nunquam ante solis occasum sumebas cibum. Tunc ait illi monachus : Prefecto, frater, quando eram in sæculo, aures meæ nutriebant me ; vana enim hominum gloria et laus non mediocriter me resiciebant, jejuniique laborem leviores reddebant.

CAPUT CLIV.

Vita Theodori sæcularis, hominis Dei.

Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰορδάνης ὁ βοσκός, ὅτι Τρεῖς ἀναχωρηταὶ ἀπήλθομεν πρὸς τὸν ἀββᾶν Νικόλαον εἰς τὸν χεῖμαρρον Βετασίμους· ἀνέμεσον γὰρ τοῦ ἁγίου Ἐλπιδίου καὶ τοῦ μοναστηρίου τοῦ λεγομένου τῶν Ξένων, εἰς σπήλαιον ἐκαθέζετο· καὶ ἠυρόμεν ἐγγὺς αὐτοῦ κοσμικόν τινα· καὶ λαλοῦντων ἡμῶν περὶ σωτηρίας ψυχῆς, λέγει ὁ ἀββᾶς Νικόλαος τῷ κοσμικῷ· Εἰπὸν ἡμῖν τιποτοῦν καὶ σύ. Ἀπεκρίθη ὁ κοσμικός, λέγων· Τί ἔχει ὠφελῆσαι ὁμᾶς κοσμικός ; Κἂν εἴθε ἔδυνάμην ἑμαυτὸν ὠφελῆσαι ! Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Πάντως ἔχεις εἰπεῖν. Τότε λέγει ὁ

Dicebat abbas Jordanes solitarius : Tres simul anachoretæ perreximus ad abbatem Nicolaum in torrentem Betasimum (inter sanctum enim Elpidium et monasterium quod dicitur Peregrinorum, in spelunca morabatur) invenimusque cum illo sæcularem quemdam. Loquentibus autem nobis de animæ salute, dixit abbas Nicolaus sæculari : Dic nobis et tu aliquid. Respondit sæcularis, et ait : Quid vobis prodesse possum ? Utinam vel mihi ipsi prodesse valerem. Dixit ei senex : Propterea aliquid dicturus es. Tunc ait sæcularis : Habeo viginti duos annos, ex quo præterquam

VARIE LECTIONES.

⁶⁶ Int. κτήσιν.

NOTÆ.

(k) Hoc epithetum vir omni laude major Carolus Fresnius, in Dissertatione de inferiori avi numismatibus, cap. 67, ponit in nummo Heraclii : longe

rectius quam ii qui legendum putaverant, λογοθέτης, νομοθέτης. Quauquam ἀλοθέτης propius accedit ad ectypum ; ut cuilibet patebit.

Sabbato et Dominico die nunquam me sol comedentem vidit. Eram autem mercenarius in villa divitis hominis, iniqui et avari, cum quo mansi annis quindecim, die noctaque operans, neque mercedem mihi reddere volebat, sed per annos singulos affligebat non mediocriter. Itaque dixi in meipso: Theodore, si toleraveris hunc virum, pro mercede, quam tibi debet, caelorum regnum tibi præparabit. Servavi autem et corpus meum mundum a muliere usque in hodiernum diem. Hæc nos cum audivissemus, magnifice ædificati sumus.

A κοσμικός· Ἐγὼ εἴκοσι δύο χρόνους, ὅτι χωρὶς Σαββάτου καὶ Κυριακῆς, ἡλῖος οὐκ ἴδεν με ἐσθίοντα. Εἰμὶ δὲ μισθῖος εἰς κτήμα πλουσίου ἀνδρὸς ἀδίκου καὶ πλεονέκτου· καὶ ἔγγυς αὐτοῦ ἔχων ἔτη πεντακάθεκα, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενος, καὶ μισθὸν οὐκ ἀνέχεται μοι παρασχεῖν, ἀλλὰ κατ' ἐνιαυτὸν θλίβει με οὐ μετρίως. Ἐγὼ δὲ εἶπον ἑμαυτῷ, ὅτι θεόδωρε, ἐὰν ὑπομείνης τούτων τὸν ἀνδρα, ἀντὶ τοῦ μισθοῦ οὐπὲρ εἶχέν σοι παρασχεῖν, τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔχει σοι προξενήσαι. Ἐφύλαξα δὲ καὶ τὸ σῶμά μου καθαρὸν μέχρι τῆς σήμερον ἀπὸ γυναικός. Ταῦτα δὲ ἀκούσαντες ἡμεῖς, ὠφελήθημεν μεγάλως.

CAPUT CLV.

Relatio abbatis Jordanis de tribus Saracenis qui se invicem interfecerunt.

Dicebat et hoc nobis de abbate Nicolao abbas Jordanes: Narrabat, inquit, senex, quia imperante fidelissimo imperatore Mauritio, quando Namanes Saracenorum nationis dux prædam egit, cum circumirem ego prope Arnonem et Aidonem, aspicio Saracenos tres, habentes secum unum adolescentem valde formosum, annorum ferme viginti, vinctum atque captivum. Ut ergo vidit me adolescens, flere coepit, et orare, ut ab eis illum acciperem. Ego autem Saracenos rogare coepi, ut dimitterent eum. Unus autem illorum Græco sermone respondit, et ait: Non dimittimus eum. Et ego rursum illis dixi: Accipite me, et hunc dimittite, quia fatigationem non sustinet. Ait mihi et ipse rursum: Non dimittimus eum. Dixi eis tertio: Vel pretium pro illo non accipitis? Date mihi illum, et quidquid petieritis, ego afferam vobis. Respondit: Non possumus tibi dare illum, sacerdoti enim nostro promissimus, quia si quid pulchrum ceperimus, offeremus illud ei, ut ipsum in sacrificium offerat. Sed vade jam: nam si moram feceris, caput tuum in terram projiciam. Tunc prostratus ego humi dixi: Salvator noster Christe Deus, salvum fac servum tuum. Et continuo tres Saraceni dæmonio repleti evaginati gladiis se invicem conciderunt. Assumensque ego adolescentem in speluncam meam, refovi illum, et jam noluit recedere a me; sed renuntians sæculo, cum septem annos in habitu monastico implesset, requievit. Erat autem genere Tyrius.

B Ἐλεγεν δὲ ἡμῖν καὶ τοῦτο περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Νικολάου ὁ ἀδελφὸς Ἰορδάνης, ὅτι διηγῆσθαι ὁ γέρον, ὅτι εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πιστοτάτου ἡμῶν βασιλέως Μαυρικίου, ὅταν Ναμῆς ὁ τῶν Σαρακηνῶν φύλαρχος τὴν πρᾶξιν πεποιήκειν, ὡς ἐγύρευον πλῆθον τοῦ Ἀννωνά καὶ τοῦ Αἰδονά θεωρῶ τρεῖς Σαρακηνοὺς ἔχοντας ἓνα νεώτερον εὐεῖδῃ πάνυ, ὡς ἐτῶν κ' αἰχμάλωτον. Ὡς οὖν εἶδέν με ὁ νεώτερος, ἤρξατο κλαίειν πρὸς με, ἵνα λάβω αὐτὸν ἀπ' αὐτῶν. Ἐγὼ δὲ ἠρξάμην παρακαλεῖν τοὺς Σαρακηνοὺς, ἵν' ἀπολύσωσιν αὐτόν. Ὁ δὲ εἰς τῶν Σαρακηνῶν ἀπεκρίθη μοι Ἑλληνιστί, καὶ λέγει· Οὐκ ἀπολύομεν αὐτόν. Κἀγὼ εἶπον πάλιν αὐτοῖς· Λάβετε με, καὶ τοῦτον ἀπολύετε, ὅτι θλιβῆναι οὐ δύναται. Λέγει μοι καὶ αὐτός· Οὐκ ἀπολύομεν αὐτόν. Εἰ διὰ λογαρὴν οὐκ ἀπολύετε αὐτόν; Δότε μοι αὐτόν, καὶ ὑπάγων ἐπ' αὐτόν, καὶ φέρω ὅμῃ εἰς τὴν οἰκίαν. Λέγει μοι καὶ αὐτός· Οὐ δύναμεθα δοῦναι σοι αὐτόν· ἐπειδὴ τῷ Ιερεὶ ἡμῶν συνεταξάμεθα, ὅτι ἔστι καλὸν αἰχμαλωτῖσθαι, προσφερόμεν σοι αὐτόν, ἵνα θυσιάῃς αὐτὸν προστάτῃ. Λοιπὸν ὕπαγε σὺ, ἐπεὶ τὴν κεφαλὴν σου ῥίπτομεν εἰς τὴν γῆν. Τότε βάλλων ἐγὼ μετάνοιαν τῷ Θεῷ, λέγω· Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, Κύριε ὁ Θεός, σῶσον τὸν δούλόν σου. Καὶ εὐθέως οἱ τρεῖς Σαρακηνοὶ δαιμονισθέντες, καὶ τὰ ξίφη αὐτῶν ἐγύμνωσαν, καὶ ἀλλήλους κατέκοψαν. Καὶ ἔλαβον τὸν νεώτερον εἰς τὸ σπήλαιόν μου, καὶ οὐκέτι ἠθέλησεν ἀναχωρῆσαι ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἀπετάξατο· καὶ ποιήσας ζ' χρόνους· εἰς τὸ μοναχικόν, ἀνέπαυσεν· ἦν δὲ τὸ γένος Τύριος.

CAPUT CLVI.

Responsio cujusdam senis ad duos philosophos.

Duo philosophi accesserunt ad senem, et rogaverunt eum, ut verbum spiritalis utilitatis eis diceret. Senex vero tacebat. Rursum philosophi dixerunt; Nihil nobis respondes, Pater? Tunc senex ait illis; Quod sitis philologi, hoc est stu-

Δύο φιλόσοφοι παρέβαλον γέροντι, καὶ ἐπερώτησαν αὐτὸν εἰπεῖν αὐτοῖς λόγον ὠφελείας. Ὁ δὲ γέρον ἐσώπα. Πάλιν οἱ φιλόσοφοι εἶπον· Οὐδὲν ἡμῖν ἀποκρίνη, Πάτερ; Τότε ὁ γέρον λέγει αὐτοῖς· Ὅτι μὲν φιλόλογοι ἐστὲ οἷδα, ὅτι δὲ οὐκ ἀληθεῖς φιλόσοφοι

μαρτυρῶ. Μέχρις οὐ ποτε μανθάνετε λαλεῖν, οἱ ἀδελφοί μου. Ἐνίσθην οὖν ὑμῶν φιλοσοφίας ἔργον, τὸ ἀπὸ μελετᾶν τὸν θάνατον, καὶ τῇ σιωπῇ καὶ ἡσυχίᾳ ἑαυτοὺς φυλάττετε.

A diosi verborum, scio; quod autem non sitis veri philosophi, hoc est sapientiae studiosi, attestor. Quamdiu enim loqui discitis, qui loqui semper nescitis? Sit ergo philosophiae vestrae opus, mortem semper meditari; et silentio ac quieti servare vos.

CAPUT CLVII.

Relatio duorum monachorum monasterii Subevorum Syrorum de cane, qui fratri viam ostendit.

Παρεβάλομεν ἐγὼ καὶ ὁ σοφιστὴς Σωφρόνιος ἐν τῇ καύρᾳ τοῦ Καλαμώνος, πλησίον τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου, τῷ ἀββῆ Ἀλεξάνδρῳ· καὶ ἡρώμεν ἐγγὺς αὐτοῦ δύο μοναχοὺς τῆς μονῆς Σουβίδων τῶν Σύρων. Διηγῆσαντο δὲ ἡμῖν, λέγοντες, ὅτι Πρὸ τούτων τῶν δέκα ἡμερῶν ἦλθον τις ξενικὸς γέρον, καὶ ἐλθὼν εἰς Σουβίδα τῶν Βέσων, δέδωκεν εὐλογίαν. Παρεκάλεσεν οὖν τὸν ἀββᾶν τοῦ μοναστηρίου, λέγων· Ποίησον ἀγάπην, καὶ ἀπόλυσον εἰς τὸ πλησίον μοναστήριον τῶν Σύρων, ἵνα ἐλθῶσιν καὶ λάβωσιν καὶ αὐτοὶ τὴν εὐλογίαν· ἵνα δὲ καὶ αὐτοὶ δηλώσωσιν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Χωρεμβῆ, ἵνα ἐλθῶσιν. Τότε ἐπεμψεν ὁ ἀββᾶς ἀδελφὸν πρὸς τὸν ἡγουμένον Σουβίδων τῶν Σύρων. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἀδελφὸς λέγει αὐτῷ· Δεῦρο ἕως τοῦ μοναστηρίου τῶν Βεσσῶν· δήλωσον δὲ καὶ εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Χωρεμβῆ, ἵνα ἐλθῶσιν. Ἀπεκρίθη ὁ γέρον· Φύσει, ἀδελφε, οὐδένα ἔχω ἵνα ἀποσταλῶ· ἀλλὰ ποιήσον τελείαν τὴν ἀγάπην, καὶ ὕπαγε, καὶ εἰπόν αὐτοῖς. Λέγει ὁ ἀδελφός· Οὐδέποτε ἀπῆλθον, καὶ οὐκ ἐπίσταμαι τὴν ὁδόν. Τότε ὁ γέρον λέγει τῷ κυναρίῳ· Ἀπαλε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἕως τοῦ κοινοβίου τοῦ Χωρεμβῆ, ἵνα εἴπῃ τὴν ἀπόκρισιν. Ἀπῆλθεν οὖν ὁ κύων μετ' αὐτοῦ ἕως οὗ ἔστησεν αὐτὸν πλησίον τοῦ πυλῶνος τῆς μονῆς. Ἐβῆξαν δὲ ἡμῖν καὶ αὐτὸν τὸν κυνὰ οἱ διηγησάμενοι· εἶχον γὰρ αὐτὸν μεθ' ἑαυτῶν.

Perreximus ego et sophista Sophronius in monasterium Calamonis juxta sanctum Jordanem, ad abbatem Alexandrum, invenimusque apud eum duos monachos monasterii Subevorum Syrorum. Narraverunt autem nobis, dicentes: Ante hos decem dies venit quidam peregrinorum susceptor elemosynas erogans, et veniens in Subiba Besorum, dedit eulogiam. Rogavit igitur abbatem monasterii, dicens: Fac charitatem, et mitte in proximum monasterium Syrorum, ut accipiant et ipsi venientes eulogiam, et nuntient monasterio Charembe ut veniant et ipsi. Tunc abbas misit fratrem ad abbatem Subevorum Syrorum. Profectus itaque frater, dixit ei: Veni usque ad monasterium Besorum, nuntia vero et monasterio Charembe, ut veniant et ipsi. Respondit senex: Frater, ignosce, quia nullum habeo quem mittam, sed fac perfectam charitatem, et pergens ipse, nuntia eis. Ait autem frater: Nunquam illic perrexi, nec viam scio. Tunc ait senex catulo suo: Vade cum fratre isto usque ad monasterium Charembe, ut nuntiet eis quod vult. Abiit ergo canis cum fratre, donec statuit illum juxta monasterii januam. Ostendunt autem nobis et canem ipsum, qui ista narraverunt; habebant enim illum secum.

CAPUT CLVIII.

De asino qui monasterio nuncupato Mardes inserviebat.

Ὅρος ἐστὶν περὶ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν, τὸ Μάρδες καλούμενον· ἐν τούτῳ τῷ ὄρει κάθηται ἀναχωρηταί. Κῆπον δὲ ἔχουσιν διεστηχότα ἀπ' αὐτῶν σημείους ἕξ, περὶ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, ὡς ἐπὶ λαγυγάδα. Ἐχουσιν δὲ καὶ διακονητὴν ἕξ αὐτῶν ἕκαστος. Ὅταν οὖν ὥραν θέλωσιν ἀναχωρηταί πέμψαι εἰς τὸν κῆπον διὰ λάχανα, στρωννύουσιν τὸν ὄνον, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Ὑπαγε εἰς τὸν κῆπον πρὸς τὸν διακονητὴν, καὶ φέρε ἡμῖν λάχανα. Ὁ δὲ ὑπάγει πρὸς τὸν κηπουρὸν μόνος· καὶ σταθεὶς πρὸς τὴν θύραν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ κρούει τὴν θύραν· καὶ εὐθὺς ὁ κηπουρὸς φορτίσας αὐτὸν λάχανα, ἀπολύει. Καὶ ἐστὶν ἰδεῖν τὸν ὄνον ἑκάστοτε ἀνερχόμενον μόνον, καὶ διακονοῦντα τοῖς γέροντι μόνον, ἀλλὰ δὲ τινι μὴ παρέχοντα.

Mons est circa mare Mortuum, qui Mardes vocatur, excelsus valde. In eo monte anachoretæ commorantur: est autem illis et hortus ad radicem montis, sexto ferme lapide ab eis distans, circa maris labium: proinde habent anachoretæ et illic ministrum. Quacunque ergo hora volunt ad hortum prooleribus mittere, sternunt asinum, et dicunt ei: Vade in hortum ad ministrum, et affer nobis olera. Qui mox ad hortulanum solus vadit, stansque ante januam, capite pulsat. Statim igitur egressus hortulanus ipsum oleribus onerat, onustumque dimittit. Videreque est asinum quotidie solum ascendentem, et descendentem, et ministrantem senibus tantum, aliâ vero nulli obsequentem.

CAPUT CLIX.

Vita abbatis Sophronii solitarii, et admonitiones Menæ ducis cænobii Severiani.

Dicebat abbas Menas antistes cænobii abbatis Se-
veriani de abbate Sophronio solitario, quod circa
mare Mortuum moratus sit nudus per annos ferme
septuaginta, herbas in cibum sumens.

Et hoc rursus de illo dicebat, audisse se narra-
tem senem, et dicentem : Oravi Dominum ne dæmo-
nes speluncæ meæ propinquarent. Aspiciebam vero
dæmones venientes, stantesque a longe tribus fere
stadiis, neque ulterius appropinquare valentes.

Idem abbas Menas dicebat cænobii fratribus : Fu-
giamus, filii, sæcularium colloquia ; solent enim no-
cere junioribus monachis.

Dicebat iterum senex : Omnis ætas pœnitentiam
agere debet, juvenes simul ac senes, ut æterna vita
frui cum gloria et laude mereamur : juvenes quidem,
quia in flore ætatis, cum fervet concupiscentia, cer-
vicem suam sub jugum pudicitie miserunt ; senes
vero, quia inolitam sibi ex multis temporibus malo-
rum anticipationem transferre ad meliora potuerunt.

Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Μηνᾶς ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς
τοῦ ἀββᾶ Σεφρωνίου, περὶ τοῦ ἀββᾶ Σωφρονίου τοῦ
βοσκοῦ, ὅτι περὶ τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ἔβασκε,
ποιήσας γυμνὸς ἔτη ἑβδομήκοντα, τὰς βοτάνας
ἐσθίων μόνον, καὶ μηδενὸς ἑτέρου μεταλαμβάνων.

Ἐλεγε καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤκηχόαι αὐτοῦ
λέγοντος, ὅτι Ἐδεήθην τοῦ Κυρίου, ἵνα μὴ πλησιά-
σωσι δαίμονες εἰς τὸ σπήλαιόν μου· καὶ θεώρουν
αὐτοὺς ἐρχομένους ἕως ἀπὸ τριῶν σταδίων τοῦ σπη-
λαίου, καὶ μὴ θυναμένους πλησίον εἰσελθῖν.

Ὁ αὐτὸς Μηνᾶς ἔλεγε τοῖς ἐν κοινωδίᾳ ὄσιν
ἀδελφοῖς· Τεκνία μου, φύγωμεν τὰς κοσμικὰς ὁμι-
λίας. Οἷσθα γὰρ βλάπτειν, ἐξαιρέτως δὲ τοὺς νεώ-
τερους.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Ἥλικία πᾶσα ὀφείλει μα-
τανοεῖν νεωτέρων τε καὶ γερόντων, ὡς ζωῆς αἰωνίου
ἀπολαύειν μετὰ ἐπαίνου καὶ δόξης πολλῆς μέλ-
λουσα· οἱ μὲν νέοι, ὅτι ἐν ἀκμῇ τῆς ἐπιθυμίας τὸν
ἐαυτῶν αὐχένον ὑπὸ ζυγὸν ὑπέταξαν· οἱ δὲ γέρον-
τες, ὅτι τὴν ἐκ πολλῶν χρόνων ἐθισθεῖσαν αὐτοῖς κα-
κὴν πρόληψιν μεταθεῖναι δεδύνηται.

CAPUT CLX.

Quomodo dæmon apparuerit cuidam seni in forma pueri nigerrimi.

Narravit nobis abbas Paulus, antistes cænobii ab-
batis Theognosti, quia dixerit senex quidam : Cum
die quadam sederem in cellula mea, operarerque
manibus meis (texebam autem canistrum, et psalmos
repeiebam), ecce per fenestram ingressus est quasi
puer *Ethiops*, et stans coram me, saltare cœpit,
psallentique mihi dixit : Senex, nonne bene salto ?
Ego autem nihil respondi. Rursus ait mihi : Non tibi
placet hæc saltatio mea ? Nihil autem respondenti
mihi ait : Ecce putas te, male senex, magnum ali-
quid agere. Dico tibi, quia et in sexagesimo quinto,
et in sexagesimo sexto et in sexagesimo septimo
psalmo errasti. Tunc surgens ego coram Deo ado-
ravi prosternens me, et ille evanuit.

Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ἀββᾶς Παῦλος ὁ ἡγούμενος τῆς
μονῆς τοῦ ἀββᾶ Θεογνοῦ, ὅτι ἔλεγεν τις γέρον ἀσκη-
τῆς, ὅτι Ἐν μιᾷ ὥς ἑκαθήμεν εἰς τὸ καλλίον μου, καὶ
ἔκαμνον τὸ ἐργόχειρόν μου, ἐκέντουν δὲ κανίσκια,
καὶ ἐστιχολόγουν, καὶ ἰδοὺ εἰσῆλθεν διὰ τῆς θυρίδος
ὡς παῖς Σαρακηνὸς φορῶν μαζάριον· καὶ σταθεὶς
ἐμπροσθέν μου, ἤρξατο ὀρχεῖσθαι, καὶ στιχολογοῦντί
μοι, εἶπέν μοι· Γέρον, καλῶς ὀρχοῦμαι ; Ἐγὼ δὲ
οὐδὲν ἀπεκρίθην. Καὶ πάλιν λέγει μοι· Ἀρέσκει σοι,
πῶς ὀρχοῦμαι, γέρον ; Μηδὲν οὖν ἀποκρινομένου
μου αὐτῷ ὅλως, λέγει μοι· Τί νομίζεις κακότηρε,
ὅτι μέγα πρᾶγμα ποιεῖς ; Λέγω σοι, καὶ εἰς τὸν ἐξη-
κοστὸν πέμπτον, καὶ εἰς τὸν ἐξηκοστὸν ἕκτον καὶ
εἰς τὸν ἐξηκοστὸν ἑβδομόν, ἐπλανήθης. Τότε ἀναστὰς
ἐγὼ ἔβαλον μετάνοιαν τῷ Θεῷ· καὶ εὐθὺς ἀφανὴς
ἐγένετο.

CAPUT CLXI.

Vita abbatis Isaac Thebæi, et quomodo etiam ei apparuit dæmon in figura adolescentis.

Lycos Thebaidis civitas est : ab hac mons quidam
sex millibus passuum distat, habitantique in eo mona-
chi alii quidem in speluncis, alii autem in cellis. Pro-
fecti ergo nos illic, convenimus abbatem Isaac,
Thebæum genere ; narravitque nobis senior, dicens.
Aute annos quinquaginta duos cum operarer cono-
pionem (34), in laborando erravi, affligebarque, quia
errorem nec reperire nec emendare valebam. To-
tum ergo diem consumpsi, me frustra concidens, et
quid agerem ignorabam. Et cum fere desperarem,
ecce per fenestram ingressus adolescens ait mihi :
Errasti ; sed da mihi opus ut illud corrigam. Aio au-

Πόλις ἔστιν ἐν Θεβαδί καλουμένη Λυκώ. Ἐν
ταύτῃ ὁρος ἐστὶν ἀπὸ ἑξ μιλίων. Καθίζονται οὖν ἐν
τούτῳ τῷ ὄρει μοναχοί· οἱ μὲν εἰς σπήλαια, οἱ δὲ εἰς
κελλία. Ἀπελθόντες οὖν ἡμεῖς ἐκεῖ, παραβάλομεν
τῷ ἀββᾷ Ἰσαάκ, Θεβαίῳ ὄντι τῷ γένει. Καὶ διηγή-
σατο ὁ γέρον λέγων, ὅτι Πρὸ τῶν πενήτηκοντα δύο
ἔτων ὡς εἰργασάμην τὸ ἐργόχειρόν μου, ἔκαμνον δὲ
κονωπίωνα μέγαν, ἐπλανήθην, καὶ ἐθλιβόμην, ὅτι
τὸ σφάλμα μου οὐχ εὗρισκον. Ἐποίησα οὖν ἔλην
τὴν ἡμέραν ἀδολεσχῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τι ποιῆ-
σαι. Καὶ ὡς ἤμην ἀδολεσχῶν, ἰδοὺ διὰ τῆς θυρίδος
εἰσέρχεται νεανίσκος λέγων μοι, Ἐπλανήθης, ἀλλὰ

δός μοι, ἵνα διορθώσωμαι αὐτό. Λέγω αὐτῷ· Ὑπαγε σὺ τῶν ὧδε, καὶ μὴ γένηται μοι ποτε. Ἀπεκρίθη μοι καὶ αὐτός· Ἀλλὰ ζημοῖς ἑαυτὸν, ἐὼν κακῶς ποιήσης αὐτόν. Λέγω αὐτῷ· Περὶ τούτου σοὶ μὴ μάλιστ'. Πάλιν λέγει μοι· Ἀλλ' ἐλεῶ σε, ὅτι τὸν κόπον σου ἀπέλλεις. Τότε εἶπον αὐτῷ· Κακῶς ἤλθεσ ὧδε μετὰ τῶν φερόντων σε. Τότε λέγει μοι· Ἀληθῶς σὺ με ἠνάγκασας ὧδε ἐλθεῖν, καὶ ἐμὸς εἶ. Λέγω αὐτῷ· Πῶς τοῦτο λέγεις; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὅτι ἔχεις τρεῖς Κυριακὰς κοινωνῶν, καὶ ἔθραινόν τῳ γαστροῖ σου. Ἐγὼ δὲ εἶπον· Ψευδῆ λέγεις μοι. Καὶ αὐτός· Οὐ διὰ τὸ μάττιν τῆς φακῆς ἐμνησιμάκῃσας αὐτῷ; Καὶ ἐγὼ εἰμι ὁ ἐπὶ τῆς μνησιμακίας, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἐμὸς εἶ. Ὡς οὖν ἤκουσα ταῦτα ἐγὼ, ἰάσας τὸ καλλίον μου, ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἀδελφόν, καὶ ἔβαλον αὐτῷ μετάνοιαν, καὶ ἐποιήσαμην ἀγάπην, καὶ ὁποστρέψας εὖρον, ὅτι ἔκαυσεν τὸν κοινωπίαν, καὶ τὸ ψιθύριον, ὅπου τὴν μετάνοιαν ἔβαλλον, διὰ τὸ φθονῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἀγάπῃ.

CAPUT CLXII.

Responsio abbatis Theodori Pentapolitani super solutione abstinentiæ vini.

Ἀπὸ εἰκοσι μιλίων Ἀλεξανδρείας λαύρα ἐστὶ λεγομένη τοῦ Καλαμῶνος, ἀπὸ μέσον τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου, καὶ τοῦ Μαφορᾶ. Ἐν ταύτῃ παρεβάλομεν τῷ ἀββᾷ Θεοδώρῳ, λαβόντες καὶ τὸν σοφιστὴν Σωφρόνιον, καὶ ἐπρωτήσαμεν αὐτόν, λέγοντες· Καλὸν ἐστὶ, Πάτερ, ἐὰν παραβάλωμεν πρὸς τινα, ἢ ἐὰν παραβῇ ἡμῖν τις, λύειν ἐκ τοῦ οἴνου; Ἀπεκρίθη ἡμῖν ὁ γέρον, Οὐ. Λέγομεν οὖν αὐτῷ· Καὶ πῶς οἱ ἀρχαῖοι ἔλυον Πατέρες; Ἀπεκρίθη ὁ γέρον· Οἱ ἀρχαῖοι Πατέρες ὡς μεγάλοι καὶ δυνατοὶ ἴσχυον καὶ λύσαι καὶ πάλιν δῆσαι. Ἡ δὲ ἡμετέρα γενεά, τέκνον, οὐκ ἐστὶν ἱκανὴ λύσαι καὶ δῆσαι· ἀλλ' ἐὰν λύσωμεν, οὐκ ἔτι κρατούμεν τὴν ἄσκησιν ἡμῶν.

CAPUT CLXIII.

Vita abbatis Pauli Helladici

Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Καλαμῶνος τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ Ἰορδάνῃ, ὅτι Ἐν μῇ ὥς ἡμῖν πρὸς τὸν ἀββᾶν Παῦλον τὸν Ἑλλαδικὸν εἰς τὸ σπήλαιον αὐτοῦ, ἰδοὺ τις ἐλθὼν, ἐκρούσε τὴν θύραν, καὶ ἐξελθὼν ὁ γέρον ἤνοιξεν αὐτῷ. Καὶ ἐξεγεγὼν ἄρτον καὶ βρεχτὰ ἔβαλεν ἐμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἔτρωγεν. Ἐγὼ δὲ ὑπέλαβον, ὅτι ξένος ἐστὶ, καὶ παρακύψας διὰ τῆς θυρίδος, θεωρῶ, ὅτι λέων ἐστὶ. Καὶ λέγω τῷ γέροντι· Διατί, καλόγηρε, δίδωκας αὐτῷ φαγεῖν; φράσον μοι τὴν αἰτίαν. Ὁ δὲ λέγει μοι· Παρήγγειλα αὐτῷ μὴ ἀδικῆσαι μήτε ἀνθρωπὸν μήτε κτῆνος, καὶ Ἐρχου ἡμερήσιον, καὶ παρέχω σοι τὴν τροφήν σου. Καὶ ἰδοὺ ἔχω ἑπτὰ μῆνας, ὅτι ἐργεταὶ δευτέρου τῆς ἡμέρας, καὶ παρέχω αὐτῷ τὴν τροφήν.

Πάλιν μετ' ὀλίγας ἡμέρας παρέβαλον αὐτῷ ὄρνιθας ἀγοράσαι παρ' αὐτοῦ φλασκία. Καὶ λέγω αὐτῷ· Τί ἐστίν, καλόγηρε; Πῶς ἔχει ὁ λέων; Ἀπεκρίθη μοι, Κακῶς. Λέγω αὐτῷ, Διατί; Ὁ δὲ λέγει μοι, Τῇ παρελθούσῃ ἡμέρᾳ ἤλθεν ὧδε, ἵνα παράσχω αὐτῷ φαγεῖν, καὶ θεωρῶ ὄρνιθιν τὴν γενεῖσθαι αὐτοῦ ἡμαρμέ-

tem ad illum : Vade hinc, absit hoc a me. Respondit mihi et ipse : Certe damnum tibi est, si male opus facias. Tunc dixi ei : Noli de hoc ipse curam gerere. Ait ad me denuo : Misereor tui, quia laborem tuum perdis. Et respondi illi : Male huc venisti, et tu, et qui te adduxerunt. Dixit autem mihi : Vere tu me huc adduxisti, et meus es. Aio ad illum ego : Cur hoc? Respondit ille mihi : Quia tres dies Dominicos egisti communicans, et inimicus es vicini tui. Dixi autem illi : Mentiris. Tunc ipse mihi : Non mentior; nam propter lenticulam iratus es illi. Et ego sum, qui præsens iræ et memoriæ injuriarum. Es amodo meus. His ego auditis, mox egressus cellulam, abii ad fratrem, et prostratus ab illo veniam petii, reconciliatique sumus. Reversus autem inveni illum destraxisse et conopionem, et stoream in qua prostratus eram, quod charitati nostræ invideret.

Quinto decimo ab Alexandria milliario monasterium est, quod vocatur Calamon, inter Octavum decimum et Maphora. In hoc vidimus abbatem Theodorum Pentapolitanum (erat autem nobiscum Sophista Sophronius) et interrogavimus eum : Bonum est, Pater, quoties vel ipsi ad aliquem pergimus, vel si quis venit ad nos, vini abstinentiam solvere? Respondit nobis senior, et ait : Non. Aio autem ad eum : Et quomodo antiqui Patres solvebant? Respondit senex : Antiqui Patres, ut magni et potentes, et solvere poterant, et iterum ligare; nostra vero generatio, filii, solvere ac ligare non sufficit; nam si solvamus ritum abstinentiæ nostræ, non amplius vitæ nostræ religiosæ austeritatem retinemus.

Dicebat abbas Alexander, monasterii Calamonis, quod est prope Jordanem, Pater : Die quadam cum essem apud abbatem Paulum Helladicum in spelæo ipsius, ecce quidam veniens pulsavit, egressusque senior aperuit ei, et proferens panem et cicer infusum, posuit ante illum, et manducabat. Ego autem putabam quia peregrinus esset, et aspiciens per fenestram, vidi quia leo erat. Dixi itaque seni : Cur, Pater, præbes illi manducare, dic mihi causam? Qui ait mihi : Quia illum monui ut neminem laderet, neque hominem, neque jumentum, dicens : Veni quotidie, et dabo tibi cibum tuum. Et ecce jam septimus hic mensis est, ex quo bis quotidie advenit, et do illi manducare.

Rorsum post paucos dies perrexi ad eum, volens, ab illo emere vas vinarium, id quippe erat senis opus, et dixi ei : Quid est, Pater? quomodo se habet leo? Et ait mihi : Male. Et dixi ad eum : Quare? Respondit : Præterita die venit huc, ut darem illi manducare, videns vero ejus mentum sanguine in-

secum, dixi illi: Quid est? Inobediens fuisti mihi, et carnes manducasti. Benedictus Dominus, non jam tribuo tibi ut comedas cibum Patrum carnum devorator; recede. Ille vero discedere nolebat. Tunc accepto funiculo, triplicans illum, tres illi plagas cum eo dedi, et recessit.

CAPUT CLXIV.

Responsio abbatis Victoris solitarii ad monachum pusillanimum.

Frater venit ad abbatem Victorem solitarium in monasterium Elusum, et dixit ei: Quid faciam, Pater, quia dominatur mihi passio pusillanimitatis? Respondit senex: Morbus animæ est. Sicut enim capti [an non ægri?] oculis quando magis patiuntur, plus sibi videntur lumen intueri, qui vero sanos habet oculos, modicum; ita et pusillanimes ex modica tentatione cito perturbantur, et magnam illam esse existimant; qui vero anima sani sunt, magis in tentationibus gaudent.

CAPUT CLXV.

Vita latronis nuncupati Cyriaci.

Narravit quidam vir fidelis de latrone quodam, Cyriaco nomine, qui latrocinia exercebat circa Emaus, quæ est Nicopolis, qui adeo truculentus et immanis fuit, ut lupo vocaretur. Hic secum habuit alios latrocinii socios, non solum Christianos, verum et Judæos et Samaritanos. Quadam ergo die profecti sunt quidam ex agro Nicopoleos in sanctam civitatem magna hebdomada, ut per baptismum illuminarent filios suos. Quod cum fecissent, et reverterentur in agrum suum, ut celebrarent sanctum Resurrectionis diem, occurrerunt illis latrones, p[ri]ncipis suo absente: et viri quidem fuga evaserunt; mulieres autem, projectis nuper baptizatis filiis, tenuerunt Hebræi et Samaritani, et habuerunt eas. Fugientibus igitur viris obvius fuit latronum princeps, et ait illis: Cur fugitis? Illi autem dixerunt, quid sibi contigisset. Semens ergo illos venit ad socios suos, inveniensque infantes in humum projectos, cum sciscitatus esset quinam hoc fecissent, sceleris decollavit auctores, reddensque viris filios (nam uxores, quia inquinatæ fuerant, recipere passi non sunt) salvavit eos latronum princeps, et reduxit usque ad agrum suum. Post modicum vero temporis tentus est latronum princeps, egitque in carcere decem annos, nullusque principum illum occidit, ad postremum vero etiam absolutus est. Dicebat ergo semper: Quia propter infantes illos amaram effugi mortem. Aspiciebam enim illos frequenter in somnis dicentes mihi: Noli timere, nos pro te satisfacimus. Locuti autem postea cum illo sumus ego et abbas Joannes presbyter monasterii Eunuchorum, et hæc eadem nobis ipse narravit, glorificans Deum.

CAPUT CLXVI.

Vita latronis monachi effecti et postea in sæculari habitu decollati.

Dicebat abbas Sabbatius: Cum sederem in monasterio abbatis Firmini, venit latro quidam ad

νιν, καὶ λέγω αὐτῷ· Τί ἐστὶ; Παρῆκουσάς μου, καὶ σαρκὸς ἔφαγες. Εὐλογητὸς Κύριος, οὐκ ἐτι παρέχω σοὶ τὴν βρώσιν τῶν Πατέρων, σαρκοφάγε. Ὑπάγε ἐνθεν. Ὅτε, οὐκ ἤθελεν ἀπελθεῖν. Τότε λαβὼν σχοινίον, καὶ τριπλώσας αὐτὸ, παρέσχον αὐτῷ τρεῖς πληγὰς, καὶ ἀπῆλθεν.

Ἀδελφὸς παρέβαλεν τῷ ἀδελφῷ Βίκτορι τῷ ἡσυχαστῇ εἰς τὴν λαύραν Ἐλούσης, καὶ λέγει αὐτῷ· Πῶς ποιεῖς, Πάτερ, ὅτι κατακυριεύει μου τὸ πάθος τῆς ὀλιγωρίας; Ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἀρρωστία ψυχῆς ἐστίν. Ὅσπερ γὰρ οἱ ὀφθαλμῶντες, ἐπειδὴ μᾶλλον πάσχωσιν, πλεον φῶς δοκοῦσιν βλέπειν, οἱ δὲ ὑγιαίνοντες, ὀλίγον· οὕτως καὶ οἱ ὀλιγόψυχοι, ὅσοι μικρὰς ὀλιγωρίας ταχέως ἐξάπτονται, καὶ νομίζουσιν πολλὴν εἶναι τὴν ὀλιγωρίαν, οἱ δὲ ὑγιαίνοντες τὴν ψυχὴν, μᾶλλον ἐν τοῖς πειρασμοῖς χαίρουσιν.

Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ φιλόχριστος περὶ τινος ληστοῦ ὀνόματι Κυριακοῦ, ὅτι ἐλῆστευεν περὶ τὰ μέρη Ἐμαῶς, ἥτις ἐστὶν Νικόπολις· καὶ τοιούτως γέγονεν πικρὸς, καὶ ἀπάνθρωπος, ὅτι λύκον αὐτὸν ἐκάλεον. Εἶχεν δὲ σὺν αὐτῷ καὶ ἄλλους ληστεύοντας οὐ μόνον Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ Ἰουδαίους καὶ Σαμαρείτας. Ἐν μιᾷ οὖν ἡλθον ἀπὸ κτήματος τῶν μερῶν Νικοπόλεως τινες εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν τῇ μεγάλῃ ἑβδομῇ φωτίσαι τὰ παιδία αὐτῶν. Ὡς οὖν ἐφώτισαν καὶ ὑπέστρεφον εἰς τὸ ἴδιον κτῆμα, ἵνα ποιήσωσιν τὴν ἀγίαν ἀναστάσιμον ἡμέραν, ὑπήντησαν οὖν αὐτοῖς οἱ λησταὶ οὐ παρόντος τοῦ ἀρχιληστοῦ. Καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ψυχῇ ἐχρήσαντο· τὰς δὲ γυναῖκας κρατήσαντες, καὶ βίψαντες τὰ νεοφώτιστα, οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Σαμαρεῖται, ἔσχον αὐτάς. Ὡς οὖν οἱ ἄνδρες ἐφυγον, ὑπήντησεν αὐτοῖς ἀρχιληστὴς, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτούς, τί φοβέσθε; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ τὸ συμβάν αὐτοῖς. Λαβὼν οὖν αὐτοὺς ἦλθεν πρὸς τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ, καὶ εὗρεν τὰ παιδία ἐρριμμένα εἰς τὴν γῆν. Καὶ μαθὼν τίς ἐποίησεν, ἀπεκράδισεν τοὺς πεπονηκότας τὸ μῦθος, καὶ ποιήσας τοὺς ἄνδρας λαβεῖν τὰ παιδία, τῷ μὴ ἀνασχεθῆναι τὰς γυναῖκας ψαῦσαι διὰ τὸν ἐπ' αὐταῖς μολυσμὸν, διέσωσεν αὐτούς ὁ ἀρχιληστὴς ἕως τοῦ κτήματος αὐτῶν. Μετὰ οὖν ὀλίγον χρόνον ἐκρατήθη ὁ ἀρχιληστὴς, καὶ ἐποίησεν ἐν τῇ φυλακῇ δίκα χρόνους, καὶ οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων ἐφόνευσεν αὐτόν. Ὑστερον δὲ καὶ ἀπελύθη. Ἐλέγεν οὖν αὐτῷ, ὅτι διὰ τοὺς παῖδας ἐκαίνους τὸν πικρὸν ἐφυγον θάνατον. Ἐβλεπον γὰρ αὐτοὺς κατ' ἑναρ λέγοντάς μοι, Μὴ φοβοῦ, ἡμεῖς ὑπὲρ σου ἀπολογούμεθα. Συνετόχομεν δὲ αὐτῷ ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός Ἰωάννης ὁ πρεσβύτερος τοῦ κοινοβίου τῶν Εὐνούχων· καὶ τὰ αὐτὰ ἡμῖν διηγῆσατο, καὶ ἐδοξάσαμεν τὸν Θεόν.

Ἐλέγεν ὁ ἀδελφός Σαββάτιος· Ὡς ἐκαθήμεναι τὴν λαύραν τοῦ ἀδελφοῦ Φιρμίνου, ἤλθεν τις ληστὴς πρὸς

τὸν ἀββᾶν Ζώσιμον τὸν Κίλικα, καὶ παρεκάλει τὸν Ἀ γέροντα, λέγων, Ποίησον ἀγάπην διὰ τὸν Θεόν, ἐπειδὴ πολλῶν φόνων κύριος ὑπάρχει· ποίησόν με μοναχόν, ἵνα τὸ λοιπὸν ἡσυχάσω ἐκ τῶν κακῶν μου. Ὁ δὲ γέρων νοθετῆσας αὐτὸν ἐποίησεν αὐτὸν μοναχόν, παρασχὼν καὶ τὸ ἅγιον σχῆμα. Μετ' ὀλίγου μὲν οὖν ἡμέρας λέγει αὐτῷ ὁ γέρων, Πίστευσόν μοι, τέκνον, ὅτι ὧδε μέναι οὐ δύνασαι· εἰ γὰρ ἀκούσει βρυχῶν, κρατήσῃ· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀντιφαντασताί σου ἐλθόντες φονεύσουσί σε· ἀλλ' ἀκουσόν μου, καὶ ἀποφύγεω σε εἰς τὸ κοινόδιον ἀπέχον τῶν ὧδε. Καὶ ἀπηγγέχεν αὐτὸν εἰς τὸ κοινόδιον τοῦ ἀββᾶ Δωροθέου, πλῆσιον Γάζης καὶ τοῦ Μαιουμά. Καὶ ποιήσας χροῖους ἑνέα, καὶ μαθὼν τὸ Ψαλτήριον καὶ ἄσπασεν τὴν μοναχικὴν κατὰστασιν, ἀνέρχεται πάλιν εἰς τὰ Φιρμίνου πρὸς τὸν γέροντα, καὶ λέγει αὐτῷ, Κύριε ἀββᾶ, ποίησον ἔλας μετ' ἐμοῦ, καὶ δός μοι τὰ ἱμάτιά μου, τὰ κοσμικὰ, καὶ λάβε μοναστικά. Ὁ δὲ γέρων λυπηθεὶς λέγει πρὸς αὐτὸν, Διὰ τί, τέκνον; Ἀπεκρίθη λέγων· Ἰδοὺ ἑνέα, ὡς οἶδας, Πάτερ, ἔτη ἔχω εἰς τὸ κοινόδιον, καὶ ὡς ἐπὶ μοὶ ἐνέησεν, καὶ ἐγκρατευσάμην, καὶ μετὰ πάσης ἡσυχίας καὶ φόβου Θεοῦ ἔζησα ἐν ὑποταγῇ, καὶ ἐπίσταμαι, ὅτι αὐτοῦ ἀγαθότης συνεχώρησέν μοι τὰ πολλὰ μου κακὰ, πλὴν θεωρῶ ἐκάστοτε παῖδα λέγοντά μοι· Διὰ τί με ἐφόνευσας; Τοῦτον θεωρῶ κατὰ τοὺς ὕπνους, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐν τῇ ἀριστηρίῳ ταῦτά μοι λέγοντα, καὶ μέλας ὤραν οὐκ ἐνδίδωσί μοι. Διὰ τοῦτο οὖν, Πάτερ, θέλω ἀπελθεῖν, ἵνα ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἀποθάνω. Μάτην γὰρ ἐφόνευσά τοι παιδίον. Λαβὼν οὖν τὰ ἱμάτια, καὶ φορέσας ἐξῆλθεν ἐκ τῆς λαύρας, καὶ ὑπάγει εἰς τὴν Διόσπολιν, καὶ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ κρατηθεὶς ἀπεκεφαλίσθη.

CAPUT CLXVII.

Vita et mors abbatis Pæminis solitarii.

Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἀγαθόνικος ἡγούμενος τοῦ κοινοβίου τοῦ κασταλλίου τοῦ ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Σαβᾶ, ὅτι Ἐν μίᾳ κατηλθὼν εἰς τὴν Ρουβὴν παραβαλεῖν τῷ ἀββᾷ Ποιμένι τῷ βοσκῷ. Καὶ δὴ εὐρών αὐτὸν, εἶπον αὐτῷ τοὺς λογισμοὺς μου. Ὡς οὖν ὀψία γέγονεν εἰσέ με εἰς σπήλαιον. Ἦν δὲ χειμὼν, καὶ γέγονεν κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα κρύος μέγα, καὶ πάνυ ἐρίγωσα. Ἐλθὼν οὖν τῷ πρωτῷ γέρονι λέγει μοι, Τί ἐστι, τέκνον; Λέγω αὐτῷ, Συγχώρησόν μοι, Πάτερ, χαλεπὴν ἐποίησα νύκτα ἐκ τοῦ κρύους. Λέγει μοι καὶ αὐτός, Φύσει, τέκνον; Ἐγὼ οὐκ ἐρίγωσα. Ἐθαύμασα δὲ ἐγὼ ἀκούσας· ἦν γὰρ γυμνός. Καὶ λέγω αὐτῷ· Ποίησον ἀγάπην, πῶς οὐκ ἐρίγωσας; Ὁ δὲ λέγει· Λέων ἐλθὼν, πλῆσιόν μου χειροῖμαιται, καὶ αὐτός με ἐθέρμανεν. Πλὴν λέγω σοι, ἀδελφε, ὑπὸ θηρίων ἔχω βρωθῆναι. Λέγω αὐτῷ· Διὰ τί; Ὁ δὲ λέγει μοι, Ὅτι εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ὅτε ἤμην (ἦσαν δὲ καὶ οἱ ἀμφοτέροι Γαλάται), ποιμὴν προβάτων ἤμην, καὶ παρῆδον ξένον παροδίτην, καὶ ἐφαγον αὐτὸν τὰ κυνάρια τὰ ἐμὰ, καὶ δυνάμενος σῶσαι αὐτὸν, οὐκ ἔσωσα, ἀλλ' εἴσωσα αὐτὸν, καὶ ἀπέκτειναν αὐτὸν οἱ κύνες. Καὶ οἶδα, ὅτι κατὰ οὕτως ἔχω ἀποθανεῖν. Καὶ μετὰ τρεῖς χρόνους ἐβρώθην ὑπὸ θηρίων κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ ὁ γέρων.

abbatem Zosimum Cilicem, et rogabat senem, dicens: Fac charitatem, per Deum te precor, quia multis homicidiis obnoxius sum. Fac me monachum, ut jam tandem desistam a sceleribus meis. Senex vero exhortans illum, fecit monachum, et sanctum ei habitum dedit. Post modicum vero temporis dixit ad illum senior: Crede mihi, fili, non potes hic habitare; nam si audierit princeps, tenebit te; similiter autem et adversarii tui necabunt te. Sed audi me, et ducam te in coenobium abbatis Dorothei prope Gazam et Majumam. Illuc igitur ivit. Ubi cum moratus esset annis novem, didicissetque psalterium, et cunctam monasticam observationem, rediit rursum in Firmini monasterium, ad senem, et ait illi: Fac misericordiam mecum, Pater, et da mihi vestimenta mea secularia, et recipie monastica. Senior autem tristis effectus ait illi: Cur, fili? Qui respondens ait: Ecce novem (ut nosti, Pater) annos egi in coenobio, et quantum potui jejunavi, et continenter vixi, et cum omni quiete, et timore Dei fui in subjectione, et scio quia illius infinita bonitas multa peccata mea remisit mihi; verumtamen aspicio saepius puerulum astantem, et dicentem mihi: Cur me occidisti? Hunc autem aspicio in somnis, et in ecclesia, et cum ad communionem pergo, et in refectorio hæc eadem mihi dicentem; et vel una hora non sinit me quiescere. Ideo itaque, Pater, abire volo, ut pro puerulo moriar. Frustra enim, et sine ulla causa occidi puerulum ipsum. Sumptis ergo vestimentis suis, exiit. Et cum sic indutus pergeret Dioapolim, tentus est, et sequenti die decollatus.

Dicebat abbas Agathonicus, antistes coenobii castelli sancti Patris nostri Sabæ: Descendi die quadam in Ruba, ut pergerem ad abbatem Pæmenem solitarium. Cum ergo reperissem eum, et dixissem illi cogitationes meas, zero dimisit me in unam speluncam; erat autem hiems; fuitque nocte illa frigus maximum, ac nimia vi algoris obrigui. Veniens ergo ad me mane senior, ait mihi: Quid est, fili? Aio ad illum: Ignosce mihi, Pater, duram pertuli noctem ex frigore. Dixit autem mihi: Ego, fili, frigus nullum sensi. Miratus sum valde hoc audiens, erat quippe nudus. Et dixi ad eum: Fac charitatem, quomodo tantam frigoris asperitatem non sensisti? Dixit autem mihi: Venit leo, et obdormivit juxta me, et ipse me calefecit. Verumtamen dico tibi, frater, quoniam a feris devorandus sum. Aio ad illum: Cur, quæso? Et dixit mihi: In provincia nostra cum essem (erant autem ambo Galatæ) pastor ovium eram, et contempsi transeuntem peregrinum, et a canibus comestus est. Cum enim illum salvare possem, non feci; sed dimisi eum, et a canibus discerptus est, scioque quia et ego ita mori debeo. Quod et factum est; post tres enim annos a bestiis, ut dixerat, et ipse discerptus est.

CAPUT CLXVIII.

Dicta abbatis Alexandri senis.

Dicebat abbas Alexander senex fratribus: Patres nostri deserta et tribulationes persequantur, nos autem civitates et requiem sequimur.

Dixit iterum senex: Sub Patribus nostris virtutes istae vigeant, nuditas et humilitas; in nobis autem avaritia et superbia regnat.

Ait rursus: Patres nostri nunquam facies suas lavabant; nos autem lavacra publica balneaque frequentamus.

Dixit iterum senex: Heu mihi, filii, quia conversationem vere angelicam destruximus. Ait autem ad illum abbas Vincentius discipulus ejus: Infirmi profecto sumus, Pater. Dicit ei senex: Quid dicis, Vincenti, quia infirmi sumus? Crede mihi, fili, Olympici corpore et robusti sumus, sed anima nostra imbecilla est.

Dixit iterum: Multum comedere et bibere, et bene vestiri possumus; abstinere autem et humiliari non valemus.

Rursus dixit: Vae tibi, Alexander, vae tibi; quanta erit confusio tua quando ceteri coronabuntur.

Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἀλέξανδρος ὁ γέρων, ὁ τοῦ ἀββᾶ Βικεντίου, τοῖς ἀδελφοῖς· Οἱ Πατέρες ἡμῶν ἐδίωκον τὰς ἐρήμους καὶ τὰς θλίψεις· ἡμεῖς δὲ διώκομεν τὰς πόλεις καὶ τὴν ἀνεσιν.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρων· Ἐπὶ τῶν Πατέρων ἡμῶν, αὐταὶ αἱ ἀρεταὶ ἤκμασαν, ἡ ἀκτῆμοσύνη, καὶ ἡ ταπεινότης· σήμερον δὲ πολιτεύεται ἡ φιλοχρηματία καὶ ἡ ὑπερηφάνια.

Εἶπεν πάλιν· Οἱ Πατέρες ἡμῶν οὐδέπω τὴν ὄψιν αὐτῶν ἐνιπνον· ἡμεῖς δὲ καὶ τὰ λουτρά τὰ δημόσια ἀνοίγομεν.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρων· Οὐαί μοι, τέκνα, πολιτεία ἀγγελικὴν ἠφανίσσαμεν. Λέγει αὐτῷ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ ὁ ἀββᾶς Βικέντιος· Ἀσθενεῖς ἐσμεν ἀληθῶς, Πάτερ. Λέγει ὁ γέρων· Τί λέγεις Βικέντιε, Ἀσθενεῖς ἐσμεν; Πίστευέ μοι, τέκνον, ὡς Ὀλυμπικοί· ἐσμεν τῷ σώματι, ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐστὶν ἡ σθενωῦσα.

Εἶπεν πάλιν· Φαγεῖν καὶ πίνειν πολλὰ, καὶ φορέσαι καλῶς δυνάμεθα· ἐγκρατεῦσασθαι δὲ καὶ ταπεινοφρονῆσαι οὐ δυνάμεθα.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρων· Οὐαί σοι, Ἀλέξανδρε, οὐαί σοι· πῶς ἔχεις καταισχυθῆναι, ὅταν ἄλλοι στεφανωῦνται!

CAPUT CLXIX.

Vita senis cujusdam capti oculis in monasterio abbatis Sisci.

Erat senex quidam in Seythi captus oculis in monasterio abbatis Sisci. Distabat autem cella ipsius a puteo fere mille passibus, et nunquam passus est ut sibi alius afferret aquam, sed facto fone, unum ipsius caput ad puteum ligavit, et alterum in cella sua. Jacebat autem fons in terra. Quando ergo pergebat haurire sibi aquam, supra funem ambulabat. Hoc autem faciebat senex, ut inveniret puteum. Cum autem arena propter ventum operuisset funem, tenebat ipsum manu, et exercebat, et rursus illum in terra ponebat, et super eum ambulabat. Frater autem quidam rogabat senem, ut se permetteret illi afferre aquam. Cui respondit sehex: Fili, viginti jam et duo anni sunt ex quo mihi semper ita hausi aquam, et laborem meum tu modo auferre vis?

Ἦν τις γέρων ἀπὸ ὁμμάτων εἰς τὴν Σκῆτιν, ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἀββᾶ Σιστοῦ· ἀπαίχεν δὲ τὸ κελλίον αὐτοῦ ἐκ τοῦ φρέατος ὡς ἐλμοῖρον μιλίου. Καὶ οὐκ ἠνέσχετό (1) ποτε, ἵνα ἄλλος αὐτῷ γεμίσει ὕδωρ· ἀλλὰ ποιήσας σχοινίον, τὴν μίαν αὐτοῦ ἀρχὴν εἰς τὸ φρέαρ ἔδραυνεν, καὶ τὴν ἄλλην εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ, καὶ ἔκπειτο εἰς τὴν γῆν. Ὅτε οὖν ὑπῆγεν γεμίσει αὐτῷ ὕδωρ ἐπάνω τοῦ σχοινίου περιεπάτει. Τοῦτο δὲ ὁ γέρων ἐποίησεν, ἵνα κατ' αὐτοῦ τοῦ φρέατος εὐρίσκηται. Ὅτε οὖν ἡ ψάμμος ἐκ τοῦ ἀνέμου, ἐκάλυψεν τὸ σχοινίον, ἐκράται τῇ χειρὶ τὸ σχοινίον, καὶ ἐκτίνασεν αὐτὸ, καὶ ἐτίθη αὐτὸ πάλιν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐπάνω αὐτοῦ περιεπάτει. Ἀδελφὸς οὖν παρεκάλεσεν τὸν γέροντα, ἵνα φέρῃ αὐτῷ ὕδωρ. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Φύσει, ἀδελφε, ἔχω οὕτως γεμίζων ἐμαυτῷ ἐτη εἰκοσιδύο, καὶ θέλεις τὸν κόπον μου λαβεῖν;

CAPUT CLXX.

Vita cujusdam sanctae mulieris in eremo defunctae.

Distabat ab Jerosolymis fere viginti passuum milibus monasterium quoddam, quod Sampsonis dicitur. Ex hoc monasterio duo Patres abierunt ad mon-

Δ Μοναστήριον ἐστὶν ἀπέχον ἀπὸ Ἱεροσολύμων . . . ἐπιλεγόμενον Σαμψῶν. Ἐκ τούτου τοῦ μοναστηρίου δύο τῶν Πατέρων ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ Σινὰ ὄρος, εὐχῆς;

VARIAE LECTIONES.

¹¹ al. πολυκτημοσύνη. ¹² al. παγκρατισταὶ καὶ πύκται.

NOTE.

(1) Ἠνέσχετο. Hom. 25, Paschali sancti Cyrilli, p. 299 C: Οἱ γὰρ ἀνάθεκτοι πρὸς πλεονεξίαν, αἱ τοῖς ὄσι· προσιθῆναι σπουδάζοντες τὰ οὐκ αὐτοῖς μάλλον, τοῖς δὲ πέλας προσήκοντα, τάχα που καὶ μόνοι τὴν γῆν οἰκίσαιμον ἔχαιν ἐπαιγόνται, γαιτύνων οὐκ ἀνεγόμενοι. Non ἀπεχόμενοι· Qui enim immo-

derata cupiditate habendi laborant, semper iis quae possident adiacere studentes ea quae ad vicinos pertinent, quam ad ipsos spectant, quodammodo soli habitare terram conantur, qui finitimos pati non possint.

ἐνικα. Καὶ ἐπανελθόντες ἐν τῷ μοναστηρίῳ· διηγή-
σαντο ἡμῖν, λέγοντες· Μετὰ τὸ προσκυνῆσαι ἡμᾶς
εἰς τὸ ἅγιον ὄρος, ἐπανερχομένοις συνέβη κατὰ τὴν
ἐρημὸν πλανηθῆναι· καὶ ἐφερόμεθα ὡς ἐπὶ πελάγους
ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ἐν μὲ οὖν θεω-
ροῦμεν μικρὸν σπήλαιον μακρόθεν, καὶ ὁρμήσαμεν
ἐπ' αὐτό. Πλησιάζαντες δὲ τῷ σπηλαίῳ, θεωροῦμεν
περὶ αὐτὸ πηγάδιον πᾶν μικρὸν, καὶ περὶ τὸ πηγά-
διον ὀλίγα βοτάνια, καὶ ἔχνη ἀνθρώπου· καὶ λέγομεν
πρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι Ἀληθῶς ὁδε Θεοῦ δοῦλός ἐστιν.
Εἰσελθόντες οὖν, οὐδένα ἐθεωρήσαμεν, μόνον δὲ
ἡκούομέν τινος βρυχομένου. Ὡς οὖν ἐπὶ πολὺ ἐζητή-
σαμεν τόπον, εὐρίσκομεν ὡς ἐν τάξει φάντης, καὶ
τινα ἀνακείμενον ἐπ' αὐτῷ· καὶ πλησιάζαντες πρὸς
τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ, παρεκαλοῦμεν αὐτῷ λαλῆσαι
ἡμῖν. Ὡς οὖν οὐκ ἀπεκρίθη ἡμῖν, τότε κρατήσαμεν
αὐτόν. Καὶ τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ θερμὸν ἦν· ἡ δὲ
ψυχὴ αὐτοῦ πρὸς Κύριον ἀπεληλύθει. Τότε ἐγνώμεν
ὅτι ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἡμᾶς εἰς τὸ σπήλαιον, ἀνεπάη.
Λαβόντες οὖν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου ὅπου
ἔκειτο, ὥρξαμεν ἐν αὐτῷ τῷ σπηλαίῳ, καὶ εἰς ἐξ
ἡμῶν, ὃ περιέβλητο παλλὸν ἀφελόμενος, εἰς αὐτὸ
ἐνετυλίξαμεν τὸ σῶμα τοῦ γέροντος, καὶ ἐν αὐτῷ
τοῦτο ἐκηδεύομεν. Ἡῶρμεν [δὲ] ὅτι γυνὴ ὤπηρεν.
Καὶ ἰδοὺσάμεν τὸν Θεόν. Καὶ ποιήσαντες τὸν κανόνα
ἐπάνω αὐτῆς, ἐθάψαμεν αὐτήν.

CAPUT CLXXI.

Vita duorum mirabilium virorum, Theodori philosophi et Zoili lectoris.

Ἐν Ἀλεξανδρίᾳ δύο ἦσαν ἄνδρες θαυμαστοὶ καὶ
ἐνάρετοι, ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ φιλόσοφος, καὶ Ζώϊλος
ὁ ἀναγνώστης· ἡμεῖς δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλὴν
ἐσχκαμεν συνθήειαν τοῦ μὲν διὰ τὰ μαθήματα, τοῦ
δὲ διὰ τὸ κοινὴν ἔχειν τὴν περὶ τὰ καὶ τὴν ἀναστρο-
φήν. Καὶ ὁ μὲν ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ φιλόσοφος, οὐδὲν
ἐκίκτητο, εἰ μὴ στιχαροφελόνιον καὶ ὀλίγα πᾶν
βιβλία, ἱκοιμάτο δὲ ἐν σκαμνίῳ εἰς ὅαν ὥραν εὐρι-
σκεν ἐκκλησίαν· ὕστερον δὲ καὶ ἀπετάξαι εἰς τὸ
τοῦ Σαμαλᾶ κοινῶνιον, κάλεισε τὸν βίον ἐπλήρωσεν.
Ὁ δὲ ἀναγνώστης ὁ Ζώϊλος, καὶ αὐτὸς τὴν ἰσὴν εἴ-
χεν ἀκτημοσύνην. Οὐδὲν γὰρ οὐδὲ οὗτος ἐκίκτητο,
εἰ μὴ στιχαροφελόνιον, καὶ αὐτὸ πᾶν παλαιόν, καὶ
ὀλίγα βιβλία· ἐσχόλαζεν δὲ εἰς τὰ καλλιγραφία (m).
Καὶ αὐτὸς δὲ τελειωθείς ἐν Κυρίῳ ἐτάφη εἰς τὸν
Λιθαζόμενον, ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἀββᾶ Παλα-
δίου.

Περὶ τοῦτου τοῦ ἀββᾶ Θεόδωρου τοῦ φιλοσόφου,
καὶ τοῦ ἀναγνώστου Ζωίλου, παραβαλόντες τινὲς τῶν
Πατέρων τῷ κυρῷ Κοσμᾷ τῷ σχολαστικῷ, ἠρώτησαν
αὐτόν, λέγοντες· Τίς τῶν ἀμφοτέρων μᾶλλον ἐν τοῖς
τῆς ἀσκήσεως πόνοις ἐνεκατέρησεν; Ὁ δὲ πρὸς αὐ-
τοὺς ἐφη· Κοινὰ μὲν ἐπ' ἀμφοῖν τὰ ἐδάσματα, τὰ
στρώματα, τὰ ἐσθήματα, καὶ ἡ πάντων τῶν περιττῶν

item Sina orationis gratia, reversique in monasterium
narraverunt nobis dicentes: Cum adoravissemus in
sancto monte, et jam reverteremur, contigit nos
eremi devia errando sequi, ferebaturque sicut in
pelago per mediam solitudinem dies plurimas. Die
vero quadam aspiciemus de longinquo speluncam bre-
vem, ad quam tendentes, cum jam speluncæ propin-
quaremus, cervimus exiguum fontem, et circa fon-
tem herbas modicas, et vestigia hominis; dicebamus-
que apud nos ipsos: Vere hoc in loco servus Dei est.
Ingressi igitur neminem vidimus; solummodo autem
cujusdam vagientis vocem audiebamus. Cum ergo
diu quæsissemus, invenimus veluti præsepium, et in
eo jacentem quemdam, appropinquantisque servo
Dei, rogabamus ut loqueretur nobis. Cum vero nihil
responderet nobis, tunc accedentes tenuimus eum,
et corpus quidem ipsius adhuc erat calidum, anima
autem ad Dominum migraverat. Tunc vero agnovi-
mus, quia in ingressu nostro intra speluncam requie-
verat. Fodimus ergo in ipsa spelunca, unusque ex
nobis pallium, quo erat indutus, accepit, ut in ipso
senis corpus involveret. Sumentes autem illud de loco
in quo jacebat, cum ipsum ex more curaremus, in-
venimus esse mulierem, et glorificavimus Deum.
Completoque super illud officio, sepelivimus.

CAPUT CLXXI.

Theodori philosophi et Zoili lectoris.

Erant in Alexandria duo viri mirabiles, magnæque
virtutis, abbas scilicet Theodorus philosophus et
Zoilus lector. Fuit autem nobis cum utroque summa
familiaritas, cum altero quidem disciplinæ et studii-
rum gratia; cum altero vero, quod communis nobis
esset patria et educatio. Atque abbas quidem Theo-
dorus nihil possidebat, nisi penulam, et paucos libros;
dormiebat autem in scabello, ac in quamcunque ec-
clesiam ingrediebatur. Ad ultimum vero etiam sæculo
renuntiavit in cœnobio Salcime, ibique vitam glorioso
fine conclusit. Lector autem Zoilus et ipse æqualem
præferebat paupertatem. Nihil enim ipse quoque pos-
sidebat præter vetustam penulam, et paucos libros;
exercebat autem se in scribendo libros. Et ipse autem
consummatus in Domino, sepultus est in monasterio
abbatis Palladii.

De duobus istis, Theodoro scilicet philosopho et
Zoilo lectore, pergentes quidam Patrum ad domnum
Cosmam scholasticum, interrogaverunt eum, dicentes:
Quis eorum magis in spirituali exercitio laboravit?
Qui ait ad illos: Similia quidem fuerunt utriusque et
alimenta, et stramenta, et indumenta, rerumque om-
nium superfluarum abstinencia, et nuditas, et humi-

NOTÆ.

(m) Ἐσχόλαζεν εἰς τὰ καλλιγραφία. Infra Balsam-
on, De jejuniiis, n. 24: Ποιὸς κανὼν ταύτας ἐκαλ-
λιγράφει; Καλλιγραφίας δυσδιόρθωτον τέχνην
appellat auctor Vita Nili junioris, p. 37. Et in
Anastasioi Hodego, p. 204, ubi habetur: Πρὸς
Γεώργιον τὸν πρεσβύτερον, καὶ λογογράφον τῆς ἐκ-

κλησίας αὐτῶν, τὸν λεγόμενον Κλειδοποιόν. Exem-
plar Regium 1052 καλλιγράφον exhibet atque
καθιδοποιόν; Juris Græco-Romani p. 1, p. 470, καλ-
λιγραφῆσαντας ἢ καχιγραφῆσαντας; actione 14
sextæ synodi, καλῶς καλλιγραφεί.

litus, et frugalitas: sed abbas Theodorus philosophus A
disceat in magna imbecillitate oculorum vetus
omne novumque Testamentum didicit. Habuit tamen
consolationem fratrum, contubernium et visitationes
amicorum, avocationemque multam, cum doceret,
et cum operaretur. Zoili vero lectoris non solum
hospitalitas laudanda, verum etiam solitudo ejus et
immensa fatigatio, orisque custodia digna commen-
datione est. Ille enim sine amicorum familiariumque
contubernio aique commercio, ab omni saecularium
rerum acione feriat, nulli seipsum refrigerio et
oblectationi permisit, ne minimum quidem ab ullo
ministerium admittens: ipse enim coquebat, ipse
lavabat, nulla lectionum capiens solatia, paratus
semper aliis obsequi, nullamque habens curam aestus
aut frigoris, aut corporae infirmitatis, mundus semper
a risu, et tristitia, et effusione, et angore existens, qui
praeter indumenti asperitatem, etiam a multitudine
pediculorum indesinenter consumebatur. Habuit ta-
men et iste plus quam prior ex processibus non me-
diocre refrigerium, habens facultatem liberam quo-
cumque vellet, die nocteque procedere, quamvis hanc
libertatem et laboris magnitudo retundebat, et raro
processu saecularium familiaritatem excluderat. Unus-
quisque igitur mercedem propriam accipiet, et secun-
dum labores proprios, et juxta resurrectionis mensu-
ras, et intellectualis spiritalisque munditiae et mini-
strationis, et timoris Dei, ac charitatis, et compun-
ctionis, et jugis psalmodiae, et orationis, et inten-
tissimae fidei, et oculis hominibus latentisque
virtutis.

ἀποχή, καὶ ἡ ταπεινότης, καὶ ἡ ἀκτῆμοσύνη, καὶ ἡ αὐτο-
ἀρξεια. Ὁ δὲ ἁγὼς Θεόδωρος ὁ φιλόσοφος, ἀνυπέδε-
τος, ἐν ἀσθενείᾳ πολλῇ τὸν ὀφθαλμῶν, τὴν παλαιὰν καὶ
νέαν ἐξέμαθεν· κλῆν ἔσχεν παραμυθίαν τὴν τῶν ἀδελ-
φῶν συνδιαίτησιν, καὶ τῶν φίλων ἐντευξιν, καὶ ἀπαγω-
γὴν πολλήν, ὅτε ἐπραττεν, καὶ ὅτε ἐξηγεῖτο. Τοῦ δὲ
ἀναγνώστου Ζωίλου, οὗ ξενιτεία μόνον ἐπαίνου ἀξία,
ἀλλὰ καὶ ἡ ἐρημία, καὶ ὁ ἀμετρος κόπος, καὶ ἡ τοῦ
στόματος φυλαχὴ, καὶ ὅτι ἀφίλος, ἀνίδιος, ἀσυναδά-
λῃτος, ἐν πάσῃ κοσμικῇ ἀπραξίᾳ, καὶ πρὸς οὐδεμίαν
παραθυρίαν ἐκδίδωκεν, καὶ μηδὲ φιλήει παρ' οὐδενός
ὑπηρεσίας ἀνεχόμενος· αὐτὸς ἦψαι (n), αὐτὸς ἐπιλυ-
νεῖν, μηδὲ τὴν ἐκ τῶν ἀναγνώσμάτων ἔχων παραφυ-
χὴν· εἰσιμὸς τε καὶ ἄλλοις ὑπηρετεῖν, μηδεμίαν ἔχων
φροντίδα χρύσευς ἢ θάλασσης ἢ ἀβρυσσίας σωματικῆς,
καθαρεύων δὲ καὶ γέλωτος καὶ στεγνίας καὶ ἀκηδίας
καὶ διαχύσεως, πρὸς τῇ τοῦ ἱματίου τραχύτητι, καὶ
ὑπὸ κλήθους φθειρῶν ἀταπεινώτος ἀναλίσκόμενος.
'Ἄλλ' ἔσχεν καὶ οὗτος παρὰ τὸν πρῶτον, ἐκ τοῦ
προϊέναι οὐ μετρίαν φυγαγωγίαν, πᾶσαν ἀδειαν ἔχων
εἰς παννύχιον καὶ πανημέριον πρόδοον· ἀλλὰ καὶ
ταύτην τὴν ἀδειαν ἡ ἀμετρία τοῦ κόπου παρεκρούετο,
καὶ πολλῇ τῇ συναναστροφῇ τὸ ἐξηρημένον πρὸς
κοσμικοὺς ἐπεδείκνυτο. Ἐκαστος οὖν τὸν ἴδιον μισθὸν
λήψεται, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον, καὶ κατὰ τὰ μέτρα
τῆς ἀναστάσεως, καὶ τῆς νοεράς καὶ τῆς κατὰ νοῦν
καθαρότητος, καὶ φόβου Θεοῦ, καὶ ἀγάπης, καὶ λει-
τουργίας, καὶ κατανύξεως, καὶ ἀμετεωρίστου ψαλμ-
ωδίας τε καὶ εὐχῆς, καὶ τῆς ἐκτενοῦς πίστεως, καὶ
τῆς κεκρυμμένης ἀπὸ ἀνθρώπων καὶ λεληθίας
C εὐαρεστήσεως τοῦ Θεοῦ.

CAPUT CLXXII.

Vita praedicti Cosmae scholastici.

De isto domno Cosma scholastico, multi quidem
multa, et alia alii, et plurimi plurima nobis
reulerunt. Quae vero nos vidimus, et quae diligenter
assecuti sumus, ea tantum pro legentium utilitate
conscribimus. Erat enim vir iste humilis, misericors,
abstinens, virgo, quietus, sine ira, socialis, peregrini-
orum susceptor, amator pauperum. Plurimum itaque
nobis utilitatis contulit vir iste mirabilis, non solum
ex aspectu, sed etiam ex doctrina sua, et quod mag-
nam haberet librorum copiam super omnes qui erant
in Alexandria, eosque prompte ac libenter volentibus
commodaret. Erat autem et nihil possidens: in
tota namque domo ejus nihil vidisses aliud quam D
libros, et scabellum, et lectulum, et mensam. Licebat
vero omnibus ingredi, et interrogare quae ad utilita-
tem pertinerent, et legere. Diebus autem singulis in-
trabam ad eum ipse, et, teste veritate, nunquam ad
illum ingressus sum, quin ipsum aut legentem, aut
scribentem contra Judaeos invenirem. Magno enim
ferrebat zelo convertendi gentem illam ad veritatem.
Ideo et saepe misit me ad Hebraeos quosdam, ut per

Περὶ τούτου δὲ κυροῦ Κοσμά τοῦ σχολαστικοῦ,
πολλοὶ μὲν πολλὰ, ἄλλοι δὲ ἄλλα, καὶ πλείστοι· κλει-
στα ἡμῖν διηγῆσαντο. Ὅν δὲ ἡμεῖς αὐτόπται ἤμεν,
καὶ οἷς ἀκριβῶς παρεκολούθησαμεν, ταῦτα γράφο-
μεν, πρὸς τὴν τῶν ἐντυγχανόντων ὠφέλειαν. Ἦν
γὰρ ὁ ἀνὴρ ταπεινόφρων, ἐλεήμων, ἐγκρατὴς, παρ-
θένος, ἡσυχος, ἀόργητος, φιλόταίριος, φιλόξενος,
φιλόπρωτος. Πολλὴν οὖν ἡμῖν ὁ θαυμασιὸς οὗτος
ἀνὴρ ὠφέλειαν ἐνεποίη, οὐ μόνον θεωρούμενος καὶ
διδάσκων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν πολυδίδον
ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ὄντας, καὶ προ-
θύμως περὶ τῶν θελοῦσιν. Ἦν δὲ καὶ ἀκτῆμων·
ἐν ὧν γὰρ τῷ ὄκλῳ αὐτοῦ, ἕτερον οὐδὲν ἦν θεωρη-
σαι, εἰ μὴ βιβλία, καὶ κλῖνον, καὶ τράπεζαν. Ἐξόν
δὲ ἦν παντὶ ἀνθρώπῳ εἰσιέναι, καὶ ἐπρωτῆν τὰ
πρὸς ὠφέλειαν, καὶ ἀναγινώσκειν. Καθ' ἑκάστην
δὲ ἡμέραν εἰσερχόμεν πρὸς αὐτὸν, καὶ ὡς ἐπὶ τῆς
ἀληθείας, οὐδέποτε εἰσῆλθον, καὶ οὐχ εὖρον αὐτὸν
ἢ ἀναγινώσκοντα, ἢ κατὰ Ἰουδαίων συγγραφόμενον·
πολὺν γὰρ ζῆλον εἶχεν εἰς τὸ ἐπιστρέφειν Ἑβραίους
ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. Διὸ καὶ πολλάκις με ἐπεμψεν

NOTÆ.

(n) Αὐτὸς ἦψαι. Doctrina ἢ Dorothēi, ante me-
dium: Μη, τὸ ἐφῆ το καλῶς. Leg. Μη τὸ ἐφῆτο κα-

λῶς. Non illud recte coctum fuerat. Scribi etiam
posset, ἐφῆνόν, res coctia.

πρὸς τινὰς Ἑβραίους ἵνα ἀπὸ Γραφῆς αὐτοῖς δια-
λεχθῶ, διὰ τὸ αὐτὸν μὴ ταχέως ἐξέρχεσθαι τοῦ οἴκου
αὐτοῦ.

Τούτῳ τῷ κυρῷ Κοσμῷ τῷ σχολαστικῷ παρέβαλον
ἐν μιᾷ, καὶ ἔχων πολλὴν παρρησίαν πρὸς αὐτὸν,
λέγων αὐτῷ· Πόησον ἀγάπην, πόσον χρόνον ἔχεις
ἡσυχάζων; Σιωπῶντι δὲ καὶ μηδὲν ἀποκρινομένῳ,
πάλιν λέγων αὐτῷ· Διὰ τὸν Κύριον, εἰπὸν μοι. Ὁ δὲ
μικρὸν ἐπισχὼν λέγει μοι· Ἐγὼ τριάκοντα τρεῖς
χρόνους. Ἐγὼ δὲ ἀκούσας, ἐδόξασα τὸν Θεόν.

Ἄλλοτε πάλιν παραβαλὼν αὐτῷ, ἐπερώτησα αὐ-
τὸν λέγων· Πόησον τελείαν τὴν ἀγάπην, εἰδὼς ὅτι
δι' ὠφέλειαν ψυχῆς ἐπερωτῶ σε· λέγε μοι, ἐν τοσούτῳ
χρόνῳ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἐγκρατείας, τί κατόρθω-
σας; Ὁ δὲ μέγα στενάζας ἐκ τοῦ βάρους τῆς καρ-
δίας, λέγει μοι· Τί ἀνὴρ κοσμηκὸς ἔχει κατορθῶσαι
καὶ μάλιστα ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καθεζόμενος; Ἐγὼ
δὲ πάλιν παρεκάλουν αὐτὸν, λέγων· Διὰ τὸν Κύριον
εἰπὸν μοι, καὶ ὠφέλησόν με. Τότε πολλὰ βιασθεὶς
παρ' ἐμοῦ, λέγει μοι· Συγχώρησόν μοι, τὰ τρία ταῦ-
τα οἶδα, ὅτι κατόρθωσα, τὸ μὴ γελᾶται, τὸ μὴ ὁμό-
σαι, τὸ μὴ ψεύσασθαι.

CAPUT CLXXIII.

Factum mirum Theodori anachoretæ, qui oratione sua in mari dulcem aquam effecit.

Ἦν τις ἀναχωρητὴς εἰς τὰ μέρη τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου,
ὀνόματι Θεόδωρος, εὐνοῦχος. Οὗτος ἠναγκάσθη
διὰ χρῆσαν τινὰ κατελθεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει·
καὶ δὴ εἰσῆλθεν ἐν πλοίῳ. Καὶ χρονотριδισάντος
τοῦ πλοίου εἰς τὸ πέλαιος, ἐλείφεν τὸ ὕδωρ, καὶ ἐν
πολλῇ ἀθυμίᾳ καὶ ἀμυχανίᾳ ἦσαν οἱ ναῦται καὶ ἐπι-
βάται. Ἐγερθεὶς δὲ ὁ ἀναχωρητὴς, καὶ ἐκτεινάς τὰς
χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν πρὸς τὸν Θεὸν σώζοντα ἐκ
θανάτου τὰς ψυχὰς ἡμῶν· καὶ ποιήσας εὐχὴν, καὶ
σφραγίσας τὴν θάλασσαν τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ,
λέγει τοῖς ναύταις, Εὐλογητὸς Κύριος· ἀνελήσατε
ὅσον δεῖσθε ὕδωρ. Καὶ ἐγέμισαν ὅλα τὰ ἀγγεῖα τοῦ
ἐκ τῆς θαλάσσης γλυκέος ὕδατος, καὶ πάντες ἐδόξα-
σαν τὸν Θεόν.

CAPUT CLXXIV.

Factum naucleri viri religiosi, qui pluviam a Domino impetravit.

Ὁ ἀββὴς Γρηγόριος ἀναχωρητὴς διηγῆσατο ἡμῖν,
λέγων, ὅτι Κατερχόμενος ἐκ τοῦ Βυζαντίου εἰς
πλοῖον, εἰσῆλθεν δὲ καὶ εἰς σκριθὼν μετὰ τῆς γυναί-
κος αὐτοῦ, ὅς ὤφειλεν εὐξασθαι ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει.
Ἦν δὲ ὁ ναύκληρος πάνυ εὐλαβὴς, καὶ νηστευτής.
Ὡς οὖν ἐπλέομεν, ἀπειθῶς ἰδαπάνων τὸ ὕδωρ οἱ
παῖδες τοῦ σκριθῶνος. Ἐλθόντες δὲ εἰς τὸ μεσοπέλα-
γος ἐλείφεν ἡμῖν τὸ ὕδωρ, καὶ ἡμεῖς ἐν πολλῇ ἀνάγκῃ,
καὶ ἦν θέαμα ἰδεῖν ἱλεεινὸν, γυναῖκας, καὶ παῖδας,
καὶ παιδία μικρὰ τῇ δίψῃ ἐκλαλοῦντα, καὶ κειμέ-
νους ὡς νεκρούς. Παιησάντων δὲ ἡμῶν ἐν τῇ τοιαύ-
τῃ ἀνάγκῃ ὡς ἡμέρας γ', καὶ λοιπὸν ἐλπὶδα ζωῆς
μὴ ἔχοντων, ὁ σκριθὼν μὴ φέρων τὴν θλίψιν, ἐξήνε-
γεν τὸ ἔξφορ αὐτοῦ, θέλων ἀποκτείνειν τὸν τε ναύκλη-
ρον, καὶ τοὺς ναύτας. Ἐλέγεν γάρ, ὅτι Οὗτοί εἰσιν
αἱ τοῖοι τοῦ ἀπολέσθαι ἡμᾶς, ἐπειδὴ οὐκ ἐγέμισαν εἰς
τὴν χρῆσαν ἡμῶν ὕδωρ. Ἐγὼ δὲ τὸν σκριθῶνα παρα-

A litteras illis colloquerer. Non enim facile domo egre-
diebatur ipse.

Ad hunc domnum Cosmam scholasticam die qua-
dam profectus sum; cumque mihi magna ad illum
esset fiducia, interrogavi eum, dicens: Fac charita-
tem, dic mihi quantum temporis habes in hoc insti-
tuto. Tacenti vero, et mihi respondenti, rursum dixi
illi: Per dominum dic mihi. Cum autem se ille pau-
lulum sub silentio continuisset, ait mihi: Triginta et
tres annos habeo. Quod ego audiens, glorificavi Deum.

Alia iterum accessi ad illum, et interrogavi eum,
dicens: Fac perfectam charitatem, sciens quia pro-
pter utilitatem animæ interrogo te. Dic mihi, quæso,
in tanto tempore instituti tui, quietis et continentie,
quid adeptus es? Ille vero ingemiscens, et ex intimo
corde suspirans, ait mihi: Quid potest secularis homo
virtutis adipisci, et maxime residens in domo sum?
Ego autem rursum illum rogabam, dicens: Per Do-
minum dic mihi, ut ipse quoque proficiam. Tunc vero
multum coactus a me, dixit: Ignosce mihi; tria iusta
consecutus sum, non jurare, non mentiri, non ri-
dere.

Anachoreta quidam erat in partibus Jordania, no-
mine Theodorus, eunuchus. Hic necessitate quadam
compulsus est Constantinopolim pergere, ingressus-
que est navem. Cum vero navis diutius detineretur
in pelago, defecit aqua, erantque nautæ et vectores
in magna anxietate et desperatione. Surgens autem
anachoreta, et expandens in cælum manus suas ad
Deum, qui salvat de morte animas nostras, facta
oratione, signavit mare signo crucis, et ait nautis:
Benedictus Dominus, haurite quantum aquæ opus
habetis. Impleveruntque omnia vasa sua de mari
aqua dulci; et omnes glorificaverunt Deum.

Abbas Gregorius anachoreta narravit nobis, di-
cens: Cum ex Byzantio descenderem, ingressus sum
navim: intravit autem et scriba quidam cum uxore
sua, profecturus ad sanctam civitatem orationis causa.
Erat autem nauclerus religiosus valde, multumque
jejunans. Cum ergo navigaremus, scribæ servi frustra
consumeabant aquam. Postquam vero in medium pe-
lagus venimus, defecit nobis aqua, eramusque in
magna tristitia. Et erat miserabile spectaculum, vi-
dere mulieres, et pueros, et infantes illi arescentes,
et veluti mortuos jacentes. Cum ergo dies tres in hac
necessitate fecissemus, scriba ipse tribulationem non
sustinens, educto gladio, et nautas et nauclerum vo-
lebat occidere. Dicebat enim: Hi sunt nostræ perdi-
tionis auctores, quia non sumpserunt aquam ad suffi-
cientiam. Ego autem orabam scribam dicens: Noli
hoc facere, sed magis deprecemur Dominum nostrum

Jesum verum Deum, qui facit magna et mirabilia, quorum non est numerus. Ecce enim et nauclerus, ut vides, tertium hunc agit diem, jejunio et orationi vacans. Cumque acquievisset scribis, quarta die circa sextam horam surgens nauclerus, clamavit voce magna, dicens: Gloria tibi, Christe Deus noster, ita ut omnes miraremur in voce ipsius. Dixitque nautis: Submittite membranas (35). Et cum explicuissent eas, ecce nubes supra navem veniens, tantum pluit aqua, donec impleverunt vasa ad necessitatem nostram. Erat autem miraculum grande et terribile, quod velificante nave, nubes illa consequeretur nos, et extra navem non plueret.

χρεῖαν ἡμῶν. Ἦν δὲ τὸ θαῦμα μέγα καὶ φοβερόν, ἡ νεφέλη, καὶ ἐξῶθεν τοῦ πλοίου οὐκ ἔβρεξεν.

CAPUT CLXXV.

Relatio de Zenone imperatore, viro eleemosynario.

Narravit nobis quidam Patrum de Zenone imperatore, dicens quod mulierem quamdam in filia ipsius injuriose tractavit. Hæc autem vacabat in templo Domine nostræ sanctæ Dei genitricis, orans eam et deprecans, et cum lacrymis dicens: Vindica me de Zenone imperatore. Cum ergo multis diebus hoc faceret, apparuit ei sancta Dei genitrix, dicens: Crede mihi, mulier, ultionem tuam sepe facere volui, sed manus ejus prohibet me. Erat enim valde misericors, et eleemosynas faciens

καλέσας, ἔλεγον, Μὴ ποιήσης τοῦτο, ἀλλὰ μάλλον δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου ἡμῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ ποιούντος μεγάλα, καὶ ἀνεξιχνίαστα, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Ἰδοὺ γὰρ καὶ ὁ ναύκληρος, ὡς ὅρξ, τρίτην ταύτην ἡμέραν ἔχει τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ εὐχῇ σχολάζων. Καὶ ἡσυχάσαντος τοῦ σκριδῶνος, τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ὡς περὶ ὥραν ἕκτην, ἐγερθεὶς ὁ ναύκληρος, μεγάλη τῇ φωνῇ ἐκέκραγεν, λέγων· Δόξα σοι, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὥστε ἡμᾶς καταπλαγῆναι ἐπὶ τῇ φωνῇ αὐτοῦ. Καὶ λέγει τοῖς ναύταις· Χαλάσατε τὰς διαθέραις, καὶ ὡς ἐφῆπλωσεν αὐτάς, ἰδοὺ νεφέλη ἐλθοῦσα ἐπάνω τοῦ πλοίου, τοσοῦτον ὕδωρ ἔβρεξεν ἕως οὗ ἐγένισεν πᾶσαν τὴν ὅτι ἀνεμίζοντος τοῦ πλοίου συνηκούλουθαι ἡμῖν

CAPUT CLXXVI.

Pulchra relatio abbatis Andreæ de decem viris peregrinantibus, inter quos fuit et adolescens Hebræus.

Abbas Andreas Octavi decimi, cum essemus in Alexandria, narravit nobis, dicens: Cum essem juvenis, indisciplinatus valde et inquietus fui. Die ergo quadam persecutionem passi pro nostra inquietudine, fugimus in Palestinam ego et novem alii; inter quos unus quidam erat industrius, alius autem Hebræus. Cum ergo venissemus in eremum, infirmatus est Hebræus usque ad mortem, et Deo teste, in magno mœrore constituti eramus, nescientes quid illi faceremus. Veruntamen ut est consuetudo socialis charitatis, non illum deseruimus, sed unusquisque nostrum pro viribus ferebat eum, volentes vel in civitatem, vel in emporium illum ducere, ne mœreretur in eremo. Cum vero adolescens ex inedia et vehementissima febre, immoderatoque labore et siti præ solis æstu totus jam fere resolutus esset atque deficeret, propinquans ad exitum, neque portari posset, decrevimus cum multis lacrymis illum dimittere in eremo, et abscedere, metuentes ne nos ipsi quoque siti deficeremus. Cum igitur illum in arena plorantes posuissemus, videretque nos abire velle, coepit nos adjurare, dicens: Per Deum qui fecit cælum et terram, per Deum qui inclinavit cælum, et descendit pro salute humani generis, per Deum qui judicaturus est vivos et mortuos, nolite pati ut Hebræus moriar, sed tanquam Christiani facite mecum misericordiam, et baptizate me, ut Christianus de hac vita exeam, et ad Dominum pergam. Nus vero dicebamus ei: Vere, frater, non licet nobis hoc facere, sæculares enim

Διηγῆσάτο ἡμῖν τις τῶν Πατέρων περὶ Ζήνωνος τοῦ βασιλέως, λέγων, ὅτι γυναῖκα ἠδίκησεν εἰς τὴν θυγατέρα αὐτῆς. Ἡ δὲ ἐσχολάζεν εἰς τὸν ναὸν τῆς παναγίας Δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θεοτόκου Μαρίας παρακαλοῦσα αὐτήν, καὶ λέγουσα μετὰ δακρύων· Ἐκδίκησόν με ἀπὸ Ζήωνος τοῦ βασιλέως. Ὡς οὖν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τοῦτο ἐποίει, φαίνεται αὐτῇ ἡ παναγία Θεοτόκος, λέγουσα· Πιστεύσόν μοι, γύναι, πολάκις ἤθελον ποιῆσαι τὴν ἐκδίκησίν σου, ἀλλ' ἡ δεξιὰ χεὶρ αὐτοῦ κωλύει με. Ἦν γὰρ ἐλεήμων πάντοτε.

Διηγῆσάτο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Παλλάδιος, ὅτι Ἀχέκοα διηγούμενος τινὲς τῶν Πατέρων, ὀνόματι Ἀνδρέα, ὃ καὶ ἡμεῖς συνετύχομεν, ὅτι Ὡς ὑπῆρχον νεώτερος, γέγονα ἀτακτος πάντοτε. Καὶ πολέμου καὶ ἀταξίας γενομένης, ἐγὼ καὶ ἄλλοι ἐννέα ἐφυγόμεν ἐπὶ Παλαιστίνην, ὧν ὁ εἰς μὲν φιλόπνοος ἦν, καὶ ὁ ἕτερος Ἑβραῖος. Ἐλθόντων δὲ ἡμῶν ἐπὶ τὴν ἔρημον, ἡσθῆνησεν ὁ Ἑβραῖος μέχρι θανάτου, καὶ ἐν ἄθυμῳ ἡμεῖς πολλῇ, μὴ εἰδότες τί ποιῆσαι αὐτῷ. Πλὴν οὐκ εἰσάγαμεν αὐτόν, ἀλλ' ἕκαστος ἡμῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐδάσταζεν αὐτόν. Θέλοντες δὲ ἀγαγεῖν αὐτόν εἰς πόλιν, ἡ εἰς ἐμπορεῖον, ἵνα μὴ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀποθάνῃ, ἐπειδὴν ὁ νεώτερος, ἐκ τῆς ἀσιτίας καὶ τοῦ σφοδρτάτου πυρετοῦ καὶ τοῦ ἀμέτρου κόπου καὶ τῆς ἐκ τοῦ καύματος δίψης, ὅπως διελύθη, καὶ ἡμεῖς ἐκλείπειν (λοιπὸν γὰρ καὶ πρὸς τὴν ἐξοδὸν ἦν, καὶ οὐδὲ βασταχθῆναι ἴσχυεν), ἐβουλεύσασθαμεν μετὰ πολλῶν δακρύων εἰσάγειν αὐτόν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἀπελθεῖν, ὑποφωμένοι τὸν ἐκ τῆς δίψης θάνατον καὶ εἰς ἡμᾶς γενησόμενον. Ὡς οὖν ἐθάρκαμεν αὐτόν εἰς τὴν ἄμυνον, κλαίοντες, καὶ εἰδὲν ἡμᾶς ἀπέναι μέλλοντας, ἤρξατο ὁρκοῦν ἡμᾶς λέγων· Τὸν Θεὸν τὸν μέλλοντα κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς, μὴ ἐάσητέ με Ἰουδαῖον ἀποθάνειν, ἀλλ' ὡς Χριστιανόν. Ποιήσατέ οὖν ἔλεος μετ' ἐμοῦ, καὶ βαπτισατέ με, ἵνα κατὰ Χριστιανὸς ὑπεξέλθω τοῦ βίου τούτου, καὶ πρὸς Κύριον ἀπέλθω. Ἡμεῖς δὲ ἐλέγομεν αὐτῷ· Ὦντος, ἀδελφε, οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν τι τοιοῦτον ποιῆσαι· κοσμοκὶ γὰρ ἐσμεν· τοῦτο γὰρ τὸ ἔργον ἐπισκόπων ἐστί,

καὶ πρεσβυτέρων· πλὴν οὐδὲ ὕδατά εἰσιν ὕδα. Ὁ δὲ ἐπέμεινε τοῖς αὐτοῖς ἡμᾶς ὅρκους μετὰ θαυμάτων ἐν ὁρμαῖν, καὶ λέγων· Μὴ στερήσῃτέ με τῆς τοιαύτης δωρεᾶς, Χριστιανοί. Ἐν πλείστη οὖν ἀπορίᾳ ὄντων ἡμῶν, θεόθεν ὁ φιλόπονος κινήσει λέγει ἡμῖν· Ἐγείρατε αὐτὸν, καὶ ἐκθύσατε. Καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου ὄρθιον αὐτὸν στήσαντες ἐξεθύσαμεν. Ὁ δὲ φιλόπονος πληρώσας ψάμμου τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἐπὶ τρις κατέγεεν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, λέγων, Βαπτίζεται· Θεόδωρος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἡμῶν ὑπακούσαντων τὸ Ἀμήν, καθ' ἑκάστον ὄνομα τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσσκυνητῆς Τριάδος, καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ Κυρίου, ἀδελφοί, οὕτως αὐτὸν λάσατο, καὶ ἐνίσχυσεν ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζώντος, ὡς μηκέτι φανῆναι ἐν αὐτῷ λείψανον ἀρρώστιας· ἀλλ' ὁγιῶς καὶ ἐρρωμένως ἐν πάσῃ προθυμίᾳ τὸ λοιπὸν τῆς ἐρήμου προέτρεχεν ἡμῶν. Ἐλθόντες δὲ ἐν Ἀσκαλῶνι, ἀνηγάγομεν τὰ περὶ τούτου τῷ μακαρίῳ καὶ ἐν ἁγίοις Διονύσιῳ τῷ ταύτης ἐπισκόπῳ, τὸ ὅπως συνέβη τῷ ἀδελφῷ κατὰ τὴν ὁδόν. Ὁ δὲ δοῖος ὄντως Διονύσιος· τοῦτων ἀκούσας, ἐνεδὲς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τούτῳ γέγονε θαύματι, καὶ τὸν κληρὸν ἅπαντα συγκαλεσάμενος, ἀνατίθεται αὐτῷ τὸ πρᾶγμα, καὶ εἰ ἄρα ὤφειλεν αὐτῷ λογισθῆναι εἰς βάπτισμα ἢ τῆς ψάμμου ἐπίχυσιν ἢ οὐ. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι, ὤφειλεν αὐτῷ λογισθῆναι διὰ τὸ παράδοξον τοῦ θαύματος· οἱ δὲ ἔρασκον, οὐ. Καὶ γὰρ ὁ θεολόγος Γρηγόριος πάντα ἐξαριθμεῖται τὰ βαπτίσματα, βάπτισμα λέγων Μωσαϊκὸν, ἀλλ' ἐν ὕδατι, καὶ πρὸ τούτου δὲ ἐν νεφέλῃ καὶ θαλάσῃ βάπτισμα· καὶ τὸ Ἰωάννου οὐκέτι μὲν Ἰουδαϊκόν. Οὐ γὰρ ἐν ὕδατι μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς μετάνοιαν· βαπτίζει καὶ Ἰησοῦς, ἀλλ' ἐν Πνεύματι· τούτο ἡ τελειότης. Οἶδα καὶ τέταρτον βάπτισμα τὸ διὰ μαρτυρίου καὶ αἵματος, οἶδα καὶ πέμπτον ἔτι τὸ τῶν θαυμάτων. Ποῖον οὖν τούτων ἐβαπτίσατο, ἵνα καὶ κυρώσωμεν αὐτό; Καὶ μάλιστα τοῦ Κυρίου πρὸς Νικόδημον λέγοντος, Ἐάν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· οἷς καὶ ἀντίλεγον ἑτέροι· Τί οὖν; ἐπειδὴ οὐ γέγραπται περὶ τῶν ἀποστόλων, ὅτι ἐβαπτίσθησαν, οὐκ εἰσέρχονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Πάλιν δὲ τούτοις ἄλλοι ἀντεφύροντο λέγοντες· Ναί, ἀληθῶς ἐβαπτίσθησαν, καθὼς Κλήμης ὁ Σερωματεύς, ἐν τῷ πέμπτῳ τόμῳ τῶν ὑποτυπώσεων μέμνηται· Φησὶ γάρ, τὸ ἀποστολικὸν ῥητὸν ἐξηγούμενος τὸ λέγον, «Εὐχαριστῶ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα.» ὁ Χριστὸς λέγεται Πέτρον μόνον βεβαπτισμένον, Πέτρος δὲ Ἀνδρέαν, Ἀνδρέας Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, ἵκενοι δὲ τοὺς λοιπούς. Τούτων δὲ καὶ ἑτέρων πλείονων λαληθέντων, ἔδοξε τῷ μακαρίῳ Διονυσίῳ τῷ ἐπισκόπῳ ἀποστελεῖν τὸν ἀδελφὸν εἰς τὸν ἅγιον Ἰορδάνην, κακέισε βαπτίζεσθαι. Τὸν δὲ φιλόπονον ἔκεινον διάκονον χειροτόνησε.

sumus; hoc autem episcoporum et presbyterorum opus est; sed neque aqua hic est. Ille vero persistebat similiter adjurans nos, et plura etiam cum lacrymis adjiciens, ac dicens: Nolite, Christiani, me privare hoc divinitus indulto munere. Cum ergo in magna hæsitatione essemus, industrius ille divinitus inspiratus ait nobis: Erigite illum, et exuite. Ereximus itaque cum magno labore illum, erectumque tenentes exuimus. Industrius autem ille implens ambas manus suas arena (36), tertio effudit super caput ejus, dicens ita: Baptizatur Theodorus in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Nobis vero per singula nomina sanctæ et consubstantialis et adorandæ Trinitatis respondentibus Amen (Dominus Deus testis est, fratres), ita continuo sanavit et cor-

robora vit eum Christus Deus noster, ut nullum jam in eo pristinæ infirmitatis remaneret indicium, vel qualiscunque passionis; sed sanus et valens cum omni alacritate et florido aspectu, quod reliquum erat itineris, per eremum ambulavit semper nos præcedens, ita ut admirantes talem et tam subitam mutationem, omnes laudaverimus et glorificaverimus ineffabilem majestatem et benignitatem Christi Dei nostri. Venientes autem Ascalonem, adduximus eum ad beatum ac sanctum Dionysium ejus urbis episcopum, narrantes quæ fratri in via contigissent. Quibus auditis, sanctus admirandusque Dionysius, stupens ad tam novum inauditumque miraculum, convocato clero exposuit ei totum negotium, ut discernere, utrum effusio illa arenæ reputanda esset fratri in baptismum, an non. Et alii quidem dicebant debere reputari illi in baptismum propter inauditam miraculi magnitudinem; alii vero dicebant, Non. Theologus quippe Gregorius omnia baptismata dinumerat (Gregor. Nazianz. orat. 39, quæ est, *In sancta Lumina*): Baptizabat, inquit, Moyses, sed in aqua, et antea in nube, et in mari. Baptizavit et Joannes non jam quidem Judaice; non enim in aqua solum, sed et in poenitentia. Baptizat autem et Jesus, sed in Spiritu sancto. Istud perfectio est. Scio et quartum baptismum per martyrium et sanguinem. Scio et quintum, lacrymarum scilicet. Hæc ille. Quo igitur horum, illi inquebant, iste baptizatus est, ut etiam ipsius baptismi robaremus, maxime cum Dominus ad Nicodemum dicat: Nisi quis natus fuerit denuo ex aqua et Spiritu, non intrabit in regnum Dei (*Joan. iii*)? His alii contradicebant sic: Quid ergo? Quia scriptum de apostolis non est, quod baptizati sint, ideo non intrant in regnum Dei? Alii rursus econtra inferebant, dicentes: Ita sane, illi baptizati sunt, sicut et Clemens Stromiensis meminit in quinto Hypotyposeon*, apostolicum enim illud dictum exponens, quo dicitur, Gratias ago Deo, quia neminem vestrum baptizavi (*1 Cor. i*): Christus, inquit, dicitur Petrum solum baptizasse, Petrus Andream. Jacc-

CAPUT CLXXVII.

Mala mors monachi Aegyptii, qui habitare voluit in cella Evagrii haeretici.

Dicebat abbas Joannes Cuius commorantibus A nobis in Nono Alexandriae: Venit ad nos Aegyptius monachus, narravitque nobis, dicens: Ad monasterium Cellularum frater ex longinqua regione pervenit, volens ibi habitare, prostratusque presbytero orabat, ut in Evagrii cella moraretur. Presbyter autem dicebat non posse eum illic habitare, recedensque presbyter, ait fratri: Fili, demon acerrimus illic habitat; qui enim seduxit Evagrium, et a vera fide removit, immisitque illi scelerata dogmata, ille non permittit aliquem ibi morari. Frater autem persistebat, dicens: Profecto si hic maneo, in illa moraturus sum. Tunc presbyter coactus dixit ei: Iudicio tuo vade, et eam accipe. Sed itaque frater in cellula una hebdomada; venienteque Dominico die, perrexit ad sanctam ecclesiam: videns autem illum presbyter consolatus est; sollicitus enim pro illo erat. Veniente autem alio die Dominico, non venit ad ecclesiam. Cumque illum non videret presbyter, misit duos fratres, ut viderent cur non venisset ad ecclesiam. Qui venientes ad cellulam, invenerunt fratrem injecto fune seipsum suffocasse.

"Ελεγεν δ' ἀββῆς Ἰωάννης ὁ Κλίμξ, ὅτι Καθημένον ἡμῶν εἰς τὸ Ἐννατον Ἀλεξανδρείας, παρέβαλον ἡμῖν ὁ Αἰγύπτιος μοναχὸς, καὶ διηγῆσατο λέγων, ὅτι ἤλθεν εἰς τὴν λαύραν τῶν καλλιῶν ἀδελφῶς ἀπὸ ξένης, θέλων καθίσαι· καὶ βαλὼν μετόνοιν τῷ πρεσβυτέρῳ, παρεκάλει, ἵνα εἰς τὸ καλλιὸν Εὐαγρίου καθίσῃ. Ὁ δὲ πρεσβύτερος ἔλεγεν αὐτῷ μὴ θύνασθαι καθίσαι ἐκεῖ. Ὁ δὲ ἀδελφὸς ἔλεγεν, ὅτι Ἐὰν μὴ μείνω ἐκεῖ, πάντως ἀναχωρῶ. Λέγει αὐτῷ ὁ πρεσβύτερος· Φύσει τέκνον, χαλεπὸς δαίμων οἰκεῖ ἐκεῖ. Ὁ γὰρ πλανήσας Εὐάγριον, καὶ ἀποστήσας αὐτὸν ἐκ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ ἐμβολῶν αὐτῷ τὰ μυστὰ δόγματα, οὐκ ἐξ ἐκεῖ καθίσαι τινά. Ὁ δὲ ἀδελφὸς, ἐπέμεινεν λέγων, ὅτι Ἐὰν ὧδε μείνω, ἐκεῖ ἔχω καθίσαι. Τότε λέγει ὁ πρεσβύτερος· Τῷ κρίματι σου ὕπαγε, κάθου. Καὶ δὴ ἀπελθὼν ὁ ἀδελφὸς ἐκάθισεν μίαν ἑβδομάδα, καὶ ἐλθοῦσης τῆς ἁγίας Κυριακῆς, ἤλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ πρεσβύτερος, παρεκλήθη. Τῇ δὲ ἐρχομένῃ Κυριακῇ οὐκ ἤλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν· καὶ παρακαλεῖ δύο ἀδελφούς ὁ πρεσβύτερος, ἵνα ἀπελθόντες μάθωσι διατί οὐ παρέγεντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν· καὶ ἀπελθόντες οἱ ἀδελφοὶ ἐν τῷ καλλιῷ, εὗρον τὸν ἀδελφὸν βαλόντα σχοινίον εἰς τὸν τράχηλον, καὶ ἀπαγγαζόμενον.

CAPUT CLXXVIII.

Vita senis canobii Scholarium, viri simplicis.

Narravit nobis abbas Gregorius presbyter cœnobii Scholarium, quod ibi senex magnus, magnæque abstinentiæ moratus sit: erat autem simplex circa fidem, et ubicunque eum esse contigisset, indiscrete communicabat. Quadam igitur die apparuit ei angelus Dei, dicens: Dic, senex, si mortuus fueris, quomodo vis sepeliāmus te? ut Aegyptii monachi faciunt, an ut Ierosolymitæ? Senex autem respondit ei: Nescio. Tunc ait angelus: Cogita, et delibera; post tres autem hebdomadas veniam; et dices mihi. Pergens ego senex ad alium, narravit ei quæ sibi dixerat angelus. Quod cum audisset senex, stupefactus ex auditu, diutiusque intendens in eum, ac divinitus inspiratus dixit ei: Ubi sumis sancta mysteria? Respondens ille ait: Ubicunque invenio. Tunc ait illi senex: Non tibi ultra contingat ut extra sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam communices, ubi nominantur sanctæ quatuor synodi, Nicæna, trecentorum decem et octo Patrum; Constantinopolitana; centum et quinquaginta; Ephesina prima, ducentorum; Chalcedonensis, sexcentorum et triginta. Cum autem venerit angelus, dic ei: Sicut Ierosolymitæ sepeliri volo. Post tres igitur hebdomadas

διηγῆσατο ἡμῖν ὁ ἀββῆς Γεώργιος ὁ πρεσβύτερος τοῦ κοινοβίου τῶν Σχολαρίων, ὅτι εἰς τὰ Μονίδια γέρων μέγας πονικὸς ἐκαθέζετο, ἣν δὲ ἀφελῆς " περὶ τὴν πίστιν, καὶ δὴ πῶς ἠδύσασεν, μεταλαμβάναν ἀδικήτως. Ἐν μίᾳ οὖν ὥρῃ αὐτῷ ἀγγελὸς Θεοῦ, λέγων· Εἰπέ, γέρων, ἂν ἀποθάνῃς, πῶς θέλεις ἵνα ἐνταφιάσωμέν σε· ὡς οἱ Αἰγύπτιοι μοναχοὶ ἐνταφιάζουσιν, ἢ ὡς οἱ Ἱεροσολυμίται; Ὁ δὲ γέρων ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων· Οὐκ οἶδα. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἀγγελὸς· Σκέψαι, καὶ ἐρχομαὶ μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας, καὶ λέγεις μοι. Ἀπελθὼν οὖν ὁ γέρων πρὸς ἄλλον ", διηγῆσατο αὐτῷ ἅπερ ἤκουσε παρὰ τοῦ ἀγγέλου. Ὡς οὖν ἤκουσεν ὁ γέρων, ἠνωκὸς γέγονεν ἐπὶ τῇ ἀκοῇ· καὶ ἀνεύσας εἰς αὐτὸν ἐπιπολὺ, θεοῦ κινήσει, λέγει αὐτῷ· Ποῦ μεταλαμβάνεις τῶν ἁγίων μυστηρίων; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· Ὅπου εὕρω. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Μηκέτι δόξῃ σοι ἐξωθεν τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς. Ἐκκλησίας κοινωνῆσαι, ἐνθα ὀνομάζονται αἱ ἅγαι " τέσσαρες σύνοδοι, ἣ ἐν Νικαίᾳ τῶν τιη', καὶ ἣ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ςν', καὶ ἣ ἐν Ἐφέσῃ πρώτῃ τῶν σ', καὶ ἣ ἐν Χαλκηδόνι " χλ' (ο). [Καὶ ἐταρ ἐλθὼν ὁ ἀγγελὸς, λέγει αὐτῷ· Ὡς οἱ Ἱεροσολυμίται θέλω.

VARIE LECTIONES.

" al. ἀμελής. " al. add. γέροντα διακριτικόν. " al. infer. οἰκουμένικαι. " al. Χαλκηδόνι.

NOTÆ.

(o) Nactus sum ista in codice Regio 1026, f. 188: Ὅρος τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμένης τετάρτης συνόδου Πατέρων ἁγίων ἐν Χαλκηδόνι, οἷς ἦν ἀριθμὸς ἑπτὰ συνδείους ἔχον δραμούσας εἰς αὐτὸν ἐνάδας. Hoc est: *Definitio sanctæ et œcumenicæ quartæ synodi*

Patrum sanctorum apud Chalcedonem, quorum numerus septem compositos continebat in se recurrentes novenarios. Ex hac ergo opinione. Inerunt Patres Chalcedonenses numero duntaxat 567.

Μετὰ οὖν τρεῖς ἑβδομάδας ἦλθεν ὁ ἄγγελος, καὶ λέγει τῷ γέροντι· Τί ἐν γέρον; ἐσκέψω; Ὁ δὲ γέρον λέγει αὐτῷ· Ὁς Ἱεροσολυμίται θέλω. Λέγει αὐτῷ ὁ ἄγγελος· Καλῶς, καλῶς. Καὶ εὐθέως παρέδωκεν τὴν ψυχὴν. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα μὴ τοὺς κόπους αὐτοῦ ἀπολέσῃ ὁ γέρον, καὶ μετὰ αἰρετικῶν κατακριθῇ.

CAPUT CLXXIX.

Vita sanctimonialis femina, quæ erat ex sancta civitate.

Παραβάλομεν τῷ ἁββᾷ Ἰωάννῃ τῷ ἀναχωρητῇ τῷ λεγομένῳ Πυρρῷ, καὶ διηγῆσατο ἡμῖν, λέγων, ὅτι Ἦκουσα λέγοντος τοῦ ἁββᾶ Ἰωάννου τοῦ Μωαβίτου, ὅτι Μοναστήρια τις ἦν ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει, πάνυ εὐλαβῆς καὶ κατὰ Θεὸν προκόπτουσα. Φθονήσας οὖν ὁ διάβολος τῇ παρθένῳ, ἐμβάλλει νέῳ τινι σατανικῶν εἰς αὐτὴν ἔρωτα. Ἦ δὲ θαυμασία ἐκείνη παρθένος θεωρήσασα ὅτις τοῦ δαίμονος ἐπιβουλῆς καὶ τῆς τοῦ νίου ἀπωλείας, λαβοῦσα εἰς ἑν μαλάκιον ὀλίγα βρεκτὰ (p), ἔρχεται εἰς τὴν ἔρημον καὶ τῷ νέῳ διὰ τῆς ἀναχωρήσεως τὸ ἀνευλόγητον καὶ τὴν αὐτηρίαν πραγματευομένη, καὶ ἑαυτὴ τὴν ἐκ τῆς ἐρημίας ἀσφάλειαν. Μετὰ πολὺν οὖν χρόνον, κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ, ἵνα μὴ ἀγνωστος ἡ ἀνάρετος αὐτῆς μείνῃ πολιτεία, θεωρεῖ αὐτὴν ἀναχωρητῆς τις ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ἁγίου Ἰορδάνου, καὶ λέγει αὐτῇ· Ἀμμᾶ, τί ποιεῖς εἰς τὴν ἔρημον ταύτην; Ἡ δὲ λαθεῖν θέλουσα τὸν ἀναχωρητὴν, λέγει αὐτῷ· Συγχώρησόν μοι, ὅτι ἐπλανήθην τὴν ὁδόν· ἄλλὰ ποίησον ἀγάπην, Πάτερ, διὰ τὸν Κύριον, καὶ δεῖξόν μοι αὐτὴν. Ὁ δὲ θεόθεν γνοὺς τὰ κατ' αὐτὴν, λέγει αὐτῇ· Πίστευσόν μοι, ἀμμᾶ, οὕτως πεπλάνησαι τὴν ὁδόν, οὕτως ἐδὼν ἐπιζητεῖς· ἄλλ' ὥς γινώσκουσα ὅτι τὸ ψεῦδος ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, εἰπέ μοι τὴν αἰτίαν ἐν ἀληθείᾳ, δι' ἣν ἦλθες ἐνταῦθα. Τότε λέγει αὐτῷ ἡ παρθένος· Συγχώρησόν μοι, ὁββᾶ, νεώτερός τις ἐσκανδαλίσθη εἰς ἐμὲ, καὶ διὰ τοῦτο ἦρθον εἰς τὴν ἔρημον ταύτην. κρύνασα μᾶλλον ὥδε ἀποθανεῖν, ἢ πρόσκομμά τι (q) τινι γενέσθαι, κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου φωνήν. Λέγει αὐτῇ πάλιν ὁ γέρον· Καὶ πόσον χρόνον ἔχεις ὥδε; Ἡ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἐχω χάριτι Χριστοῦ ἔτη ιζ'. Πάλιν λέγει αὐτῇ ὁ ἀναχωρητής· Καὶ πόθεν ἐσθλεις; Ἡ δὲ ἐκβαλοῦσα τὸ μαλάκιον καὶ τὰ βρεκτὰ ἐν αὐτῷ, λέγει τῷ ἀναχωρητῇ· Ἴδε τοῦτο τὸ μαλάκιον ὃ βλέπεις, μετ' ἐμοῦ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς πόλεως, ἔχον καὶ τὰ μικρὰ ταῦτα βρεκτὰ, καὶ οἰκονομίαν τοιαύτην εἰς ἐμὲ τὴν ταπεινὴν ἐποίησεν ὁ Θεός, ὅτι χρόνον τοσοῦτον ἐξ αὐτῶν ἐσθλω, καὶ οὐκ ἠλαττώθησαν. Καὶ τοῦτο δὲ γίνωσκε, Πάτερ, ὅτι οὕτως με ἡ αὐτοῦ ἀγαθότης ἐσκέπασεν, ὅτι τὰ ιζ' ἔτη ταῦτα, οὐκ ἴδεν με ἄνθρωπος, εἰ μὴ σὺ μόνος σήμερον· ἐγὼ δὲ πάντας ἐθεώρουν. Καὶ ταῦτα μαθὼν ὁ ἀναχωρητής, ἐδόξασεν τὸν Θεόν.

A venit angelus, et dixit seni· Quid est senex? cogitasti? Dixit autem illi senex: Sicut Jerosolymitan volo. Dicit ei angelus: Bene, bene. Et continuo reddidit spiritum. Hoc autem totum factum est, ne labores suos perderet, et cum hæreticis condemnaretur.

Perreximus ad abbatem Joannem anachoretam, qui appellatus est Rutilus, narravitque nobis, dicens: Audivi abbatem Joannem Moabitam narrantem, ac dicentem: Sanctimonialis quædam erat in sancta civitate, religiosa valde, et secundum Deum proficiens. Invidit ergo diabolus virgini, immisitque juveni cuidam imparum et diabolicum in eam amorem. Virgo autem illa mirabilis cum diaboli sensisset insidias, perditionem adolescentis miserata, sumpto cilicio uno, paucisque infusus cibariis, venit ad eremum, adolescenti ex recessu suo quietem a tentatione ac salutem parans, et sibi ipsi ex solitudine securitatem et augmenta meritum. Post multum vero temporis per dispensationem Dei, ne ipsius excellens conversatio maneret incognita, vidit eam anachoreta quidam in solitudine Jordanis, et ait illi: Quid, mater, in hac solitudine facis? Illa vero latere anachoretam cupiens, ait illi: Ignosce mihi, quia erravi de via; sed per Dominum, Pater, fac charitatem, et ostende illam mihi. Ille vero divinitus de illa admonitus, ait ei: Crede mihi, mater, non tu errasti de via, neque viam requiris. Itaque sciens quia maculacium de diabolo est (Joan. viii), dic mihi veritatem causæ propter quam huc venisti. Tunc ait illi virgo: Ignosce mihi, abba: adolescens quidam scandalizatus est in me, et propterea veni in hanc eremum, melius existimans hic mori, quam offendiculum cuiquam fieri, juxta Apostoli vocem (II Cor. vi). Dicit illi iterum senior: Et quantum temporis hic habes? Quæ ait illi: Habeo gratia Christi annos decem et septem. Rursum ait ad illam anachoreta: Et unde nutritis? Illa vero cilicium et infusa (37) proferens, dixit anachoretæ: Ecce cilicium istud, quod vides, mecum de civitate exiit et ista pauca infusa. Talemque dispensationem in me humilem ostendit Deus, ut tanto tempore istis nutrir, neque imminuta sint. Et hoc autem scito, Pater, quia sic me ipsius benignitas protexit, ut per istos decem et septem annos nullus homo me viderit, nisi tu solus hodie; ego autem aspiciebam omnes. Et hæc audiens anachoreta, magnifice gloriificavit Deum.

VARIE LECTIONES.

^{pp} al. αἰσθημένη.

NOTÆ.

p) Βρεκτά. Ordo monasterii Casulorum laudatus per Allatium, De missa præsanctificationum, n. 7: Ἐσθίοντες ἄρτον, καὶ φάβα βρεκτόν. Comedimus panem, et fabam aqua maceratam. Moschi nostri.

cap. 163. Ἀρτον καὶ βρεκτά· interpres, panem et cicer infusum; e mss. Καὶ ἐρεβινθία βρεκτά.

q) Πρόσκομμά τι. Supposititius Chrysostomus in Christi Nativitatem, apud Saviliū, l. VII,

CAPUT CLXXX.

Vita Joannis (58) anachoretæ, qui in spelunca villæ Sochus morabatur.

Narravit nobis sanctissimus Dionysius presbyter A sanctæ ecclesiæ Ascalonitarum, et sacrorum vasorum custos, de abbate Joanne anachoreta, dicens : Quasi vere magnus in generatione ista fuit, atque ad commendationem summorum illius apud Deum meritorum, hoc de ipso miraculum narrabat : In spelunca, inquit, morabatur senex in partibus villæ quæ dicitur Sochus, viginti fere milliariis ab Jerusalem. Habebat autem senex in spelunca imaginem immaculatam Domine nostræ Dei genitricis, semperque virginis Mariæ, in ulnis ferentem Jesum Christum Dominum et Salvatorem nostrum. Quoties igitur abire volebat ad locum aliquem, vel per vastam solitudinem, sive Jerosolymam ad adorandam sanctam crucem et venerabilia loca, vel in Sinai montem orationis gratia, sive ad martyres distantes ab Jerosolymis multis prolixisque intervallis (erat enim senex maritum reverentiae mirabiliter deditus, et nunc quidem pergebat Ephesum ad sanctum Joannem, nunc autem Euchaitam ad sanctum Theodorum, nunc vero ad sanctam Theclam in Seleuciam Isaurie, nunc ad sanctum Sergium in Saraphas, et modo ad istum, modo ad illum sanctum), reficiebat candelam, et accendebat, ut sibi consuetudo erat, atque ad orationem stans, et Deo ut suum iter dirigeret supplicans, dicebat ad Dominam, intendens in imaginem ipsius : Sancta Domina nostra Dei genitrix, quia longum iter iturus sum diebus multis perficiendum, candelæ tuæ tu curam habe, eamque ne exstinguatur juxta propositum meum serva ; ego enim adjutorio tuo comitante iter arripio. Hisque ad imaginem dictis, egrediebatur, peractoque proposito itinere, revertebatur, aliquando post mensem, sæpe etiam post duos vel tres menses, nonnunquam post quinque vel sex, et ita reperiebat integram candelam et ardentem, sicut eam, cum iter arriperet, dimiserat, et nunquam hanc a seipsa exstingui vidit neque de somno surgens, neque a peregrinatione rediens, neque ex eremo in speluncam pergens.

χόμενος ελάσεν, καὶ οὐδέποτε αὐτὴν ἀφ' ἑαυτῆς σβεσθεῖσαν εἶωρακεν, οὔτε ἐξ ὕπνου ἀνιστάμενος, οὔτε ἐξ ἀποδημίας ἐπαναστρέφων, οὔτε ἐξ ἐρήμου φοιτῶν εἰς τὸ σπήλαιον.

CAPUT CLXXXI.

De eodem.

Dicebat nobis et hoc de ipso idem venerabilis Dionysius presbyter, quod die quadam ambulabat senex in finibus villæ Sochus, ubi erat spelunca ipsius, ambulansque leonem vidit ingentem e regione venientem. Pergebat autem in via valde angusta inter duas sepes posita, quibus agricolæ rura sua munire consueverunt, spinosas frutices plantantes. Tantam vero

Διηγήσατο ἡμῖν ὁ ὁσιώτατος Διονύσιος, ὁ πρεσβύτερος καὶ σκευοφύλαξ τῆς τῶν Ἀσκαλονιτῶν ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου τοῦ ἀναχωρητοῦ, λέγων, ὅτι ὄντως μέγας ἐν τῇ παρουσίᾳ γενεᾷ κατὰ Θεὸν γέγονεν ἄνθρωπος· καὶ πρὸς σύστασιν τῆς αὐτοῦ πρὸς Θεὸν εὐαρεστήσεως, τοῦτο τὸ θαῦμα περὶ αὐτοῦ διηγείτο. Ἐν σπηλαίῳ, φησὶν, ὁ γέρον ἐκάθητο εἰς τὰ μέρη Σοχοῦς τοῦ κτήματος ἀπὸ μιλίων μικρῶ πρὸς Ἱεροσολύμων κ'· εἰκόνα δὲ εἶχεν ὁ γέρον ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτοῦ τῆς παναγίας ἀχράντου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἀσιπάρθενου Μαρίας, ἐν ἀγκάλαις φέρουσαν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Καθότι οὖν ἐβούλετο ἀπελθεῖν εἰς τόπον τινὰ, ἢ εἰς ἐρήμους μακρὰς, ἢ εἰς Ἱεροσόλυμα, πρὸς τὸ προσκυῖναι τὸν ἅγιον σταυρὸν καὶ σεβαστοὺς τόπους, ἢ καὶ εἰς τὸ Σιναιὸν ὄρος, πρὸς τὸ εὐχεσθαι, καὶ εἰς μάρτυρας ἀφαστῶτας Ἱεροσολύμων πολλοὺς καὶ μακροὺς διαστήμασιν (ἦν γὰρ φιλομάρτυς ὁ γέρον, καὶ νῦν μὲν ἀπὴν πρὸς τὸν ἅγιον Ἰωάννην εἰς Ἑφεσον, νῦν δὲ εἰς τὸν ἅγιον Θεόδωρον εἰς Εὐχάϊταν⁷⁰, καὶ ἄρτι μὲν εἰς τὴν τῶν Ἰσαύρων εἰς τὴν ἁγίαν⁷¹ Θέκλαν εἰς Σελεύκειαν, ἄρτι δὲ εἰς τὸν ἅγιον Σέργιον εἰς τὸ Σαφά· καὶ ποτὲ μὲν εἰς τοῦτον, ποτὲ δὲ εἰς ἐκεῖνον τὸν ἅγιον ὠδεύον), ἐσκεύαζεν τὴν κανδηλάν (r), καὶ ἤπτεν ὡς εἶχεν συνήθειαν, καὶ πρὸς ἱκεσίαν στὰς, καὶ τὴν πορείαν αὐτῷ κατευθυνθῆναι τὸν Θεὸν ἱκετεύσας, ἔλεγεν εἰς τὴν Δέσποιναν, εἰς τὴν εἰκόνα αὐτῆς προσέγων· Ἁγία Δέσποινα Θεοτόκε, ἐπειδὴ ὁδὸν μέλλω βαδίζει μακράν, πολλῶν ἡμερῶν προθεσμίας ἔχουσαν, τῆς κανδήλας σου φρόντισον, καὶ σθενυμένην αὐτὴν κατὰ τὴν ἐμὴν πρόθεσιν φύλαξαι· ἐγὼ γὰρ τὴν σὴν βοήθειαν συνοδοιπόρον ἔχων ἀπέρχομαι. Καὶ ταῦτα πρὸς τὴν εἰκόνα φήσας, ἐξήρχετο. Καὶ τὴν προτεθεισάν πορείαν ποιήσας, ὑπέστρεφεν, ποτὲ μὲν διὰ μὴνός, ποτὲ δὲ διὰ δύοων καὶ τριῶν, ἔστιν δὲ ὅτε καὶ διὰ πέντε καὶ ἑξ· καὶ οὕτως εὕρισκεν τὴν κανδήλαν ἐκτετασμένην τε καὶ ἀποτέμνην, καθάπερ αὐτὴν πρὸς τὴν ὁδοποιρίαν ἐξερχόμενος ελάσεν, καὶ οὐδέποτε αὐτὴν ἀφ' ἑαυτῆς σβεσθεῖσαν εἶωρακεν, οὔτε ἐξ ὕπνου ἀνιστάμενος, οὔτε ἐξ ἀποδημίας ἐπαναστρέφων, οὔτε ἐξ ἐρήμου φοιτῶν εἰς τὸ σπήλαιον.

VARIE LECTIONES.

⁷⁰ al. Εὐχαΐταν. ⁷¹ al. ὁσιομάρτυρα.

NOTÆ.

p. 369, l. iii, iv : Ἐξ ἐκεῖνός ὁ θάνατος τὸν κόσμον διατρέχων, εἰς σὲ δὲ προσκόψας πεσεῖται. Intolerabilis menda προσκόψαν nec quidquam præter solitum Boisius.

(r) Κανδήλαρ. Ad Glossarium Joannis Meursii

vide vocem κανδηλάριος, ex Theodori Studitæ Catechesibus in Bibliotheca Scorialensi, ubi catechesis 2 libri i est : Περὶ τῆς μερίμνης τοῦ κανονάρχου, κανδηλαρίου, καὶ νοσοκόμου.

αὐτῶν τὰς ἀρούρας εἰώθασιν, τὰ τῶν ξύλων ἀκάν-
θωδη φυτεύοντες· καὶ τοσαύτην ἡ ὁδὸς ἐκ τῶν ἀκάν-
θων εἶχεν στένωσιν, ὥς μάλιστα ἕνα τινὰ μηδὲν ἐπι-
φέρμενον ἐν αὐτῇ περὶεόντα δέχεσθαι, καὶ ἀκαλύ-
τως μὴ συγχωρεῖσθαι βαδίζειν τὸν ἐν αὐτῇ πορευό-
μενον. Ὡς δὲ ἀλλήλοις προσήγγισαν, ὁ τε γέρων
καὶ ὁ λέων, οὕτε ὁ γέρων ὑπέστρεψεν εἰς τὸ βίοδον
δοῦναι τῷ λέοντι, οὕτε διὰ τὸ πᾶν στενὸν τῆς ὁδοῦ
ὁ λέων ὑποστρέφειν ἐδύνατο, οὕτε παρελθεῖν ἀμφο-
τέρους ἐνεδέχετο. Θεωρήσας οὖν ὁ λέων τοῦ Θεοῦ
τὸν θεράποντα προβαίνειν βουλόμενον, καὶ μηδαμῶς
ὑποστρέφειν θέλοντα, εἰς τοὺς ὀπισθεν πόδας στάς,
καὶ γενόμενος ὀρθὸς ἐπὶ τῶν ἐξ ὀπισθεῶν τοῦ γέ-
ροντος ἀνεκλίθη φραγμῶν, καὶ τῷ βάρει, καὶ τῇ
δυνάμει τοῦ σώματος μικρὰν ἐνρυχωρίαν ποιήσας
ἀνεμπρόστιον τῷ δικαίῳ τῇ πορείᾳ παρεσχέον· καὶ B
οὕτω παρῆλθεν ὁ γέρων τὸ ὀπίσθιον προσφάτων τοῦ λέοντος· καὶ τότε μετὰ τὴν αὐτοῦ πάροδον ὁ λέων
ἐξαναστὰς τοῦ φραγμοῦ, τὴν οἰκίαν ὁδὸν παρελήλυθεν.

Τῷ ἀββᾷ Ἰωάννῃ παρέβαλεν ἀδελφός, καὶ οὕδεν
εὔρεν ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτοῦ. Καὶ λέγει αὐτῷ, Πῶς
κάθῃ ὧδε, Πάτερ, μὴ ἔχων τὰς χρεῖας σου; Ἀπ-
εκριθὲ ὁ γέρων· Τὸ σπήλαιον τοῦτο, τέκνον, κή-
ρωμά ἐστι· ὁδὸς, λάβε.

CAPUT CLXXXII.

Vita abbatis Alexandri Cilicis, qui prope mortem a dæmone arreptus est.

Μοναστήριόν ἐστι πλησίον τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ,
τοῦ ἁγίου Σεργίου, ὡς ἀπὸ σημείων δύο, τὸ ἐπονο-
μαζόμενον Σηροπόταμος. Ἐν τούτῳ ἡγούμενος ἦν
εὐλαβὴς πᾶν ὁ ἀββᾶς Εὐγένιος ὀνόματι, ὕστερον δὲ
γέγονεν ἐπίσκοπος Ἐρμοπόλεως τῆς κατ' Αἴγυπτον·
ἥτις διάκειται ἐν μεθορίοις τῆς πρώτης Θηβαίδος.
Οὗτος διηγῆσατο ἡμῖν παραβαλοῦσιν ἐν τῷ μονα-
στηρίῳ περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Κίλικος, ὅτι
μετὰ τὸ καταγρηῶσαι αὐτὸν ἐν τοῖς σπηλαίοις τοῦ
ἁγίου Ἰορδάνου, ἔλαθεν αὐτὸν ἐν τῷ μοναστηρίῳ
ἐαυτοῦ· καὶ περὶ τὰ τελευταῖα αὐτοῦ, κλινήρης γέ-
γονεν ἐπὶ μήνας τρεῖς. Καὶ πρὸ δέκα ἡμερῶν τοῦ
πρὸς Κύριον ἐκδημηῆσαι αὐτὸν, ἐδαιμονίσθη ἐκ φθό-
νου διαβολικοῦ. ἤρξατο οὖν ὁ γέρων πρὸς τὸν δαι-
μονα λέγειν· Πρὸς ἐσπέραν ἦλθες, ἄθλιε. Τοῦτο
μέγα οὐκ ἐστίν· ὅτι ἐν κλινῇ λέλυμαι, καὶ ἀκίνητος
ὑπάρχω. Ἐδείξας πᾶν, ἄθλιε, τὴν ἀσθενείαν σου, καὶ
μὴ θέλων. Εἰ γὰρ ἦς δυνατὸς καὶ ἰσχυρὸς, ὥφειλες
ἔλθειν πρὸ ἄλλων πεντήκοντα ἢ ἑξήκοντα ἐτῶν ἐγ-
γύς μου, ἵνα διὰ τοῦ ἐνδυναμουντός με Χριστοῦ,
ἐδείξῃ σοι τὴν ἀσθενείαν σου, καὶ κατέβαλόν σου τὸ
φρόαγμα, καὶ συντριψά σου τὸν ἀκαμπτὴν αὐχένα.
Νῦν δὲ οὐκ ἐμὴ ἐστὶν ἀσθένεια, ἀλλ' ἡ καταπονοῦσά
με. Πλὴν εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, πρὸς δὲ ἀπερχόμενος
ἐνδείξομαι τὴν ἀδικίαν ἣν ὑπέστην ὑπὸ σοῦ, ὅτι μετὰ
τὴν ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν τοσούτων ἐτῶν κακοπάθειαν,
περὶ τὴν ἐξοδὸν ἐπέβης μοι ἀνελεημόνως. Ταῦτα
καθ' ἐκάστην ἡμέραν μετὰ καὶ ἄλλων πλειόνων
λέγων, τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ μετὰ πάσης ἡσυχίας τῷ
εἰρήνῃ.

CAPUT CLXXXIII.

Mirabile factum senis Ægyptii, nomine David.

Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ Κίλιξ, ὅτι Καθημένον

A semita illa præ sentibus angustiam habebat, ut vix
unum aliquem vacuum et expeditum pedibus inco-
dentem susciperet, et ne illum quidem sine impedi-
mento libere transire permetteret. Cum ergo sibi in-
vicem appropinquassent senex et leo, neque senex
retro rediit, ut leoni transitum liberum daret, neque
propter nimias semitæ angustias leo reverti poterat,
neque utrumque simul transire omnino possibile erat.
Videns igitur leo Dei servum procedere volentem, et
nequaquam retro redire sustinentem, erexit se in
posteriores pedes, erectusque stans ad lævam senis,
pondere ac viribus corporis repulsa maceria, modicam
seni latitudinem præstitit, iter sine impedimento jus-
to viro præbens; atque ita transiit senior dorsa
leonis perficans. Post cujus transitum exsurgens do-
sepi leo, peregit et ipse iter suum.

Ad hunc abbatem Joannem pergens frater quidam,
cum nihil in spelunca illius invenisset, ait seni : Quo-
modo hic moraris, pater, non habens quæ sunt ne-
cessaria? respondit senex, et ait : Spelunca ista, fili,
spiritualis mercatura est; dat, et accipit.

C Prope sanctam Bethleem monasterium est sancti
Sergii, quod duobus circiter miliaribus distat, et co-
gnominatur Xeropotamus : In hoc antistes fuit valde
religiosus abbas Eugenius, qui postmodum episcopus
Hermopolis factus est in Ægypto, quæ est in finibus
sita Thebaidis. Hic, cum ad eum venissemus, narra-
vit nobis de abbate Alexandro Cilice, quod cum inter
speluncas sancti Jordanis senuisset, accepit illum in
monasterio suo. Qui circa finem vitæ suæ lectulo de-
cubuit quasi menses tres. Ante decem vero dies quam
migraret ad Dominum, a dæmone arreptus est. Et
ecce, ait senex ad dæmonem dicere : Ad vesperam ve-
nisti, miser, hoc magnum non est; quoniam in lectulo
devinctus sum, et moveri non possum; ostendisti,
miserrime, imbecillitatem tuam. Nam si potens et
valens esses, ante hos quinquaginta, vel sexaginta
annos debueras appropinquare mihi, ego enim
per confortantem me Christum ostendissem tibi in-
firmitatem tuam, ac defecissem rugitum tuum, atque
contrivissem rigidam illam tuam inflexamque cervi-
cem. Nunc autem non mea est imbecillitas, sed in-
firmitas est quæ premit me. Gratias tamen ago Deo,
ad quem proficiscens, ostendam injuriam quam abs-
te passus sum, quia post tot annorum labores et fa-
tigationem, circa exitum sic atrociter in me invasisti.
Ista et alia plurima horis singulis dicens, decima die
cum omni quiete Domino Christo spiritum in pace
reddidit.

Δεσπότῃ Χριστῷ παρέδωκεν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν

Dicebat abbas Theodorus Cilix : Cum adhuc mo-

rarer in Scythi, erat illic senex Ægyptius, nomine David, qui die quadam ad metendum profectus est. Habent enim consuetudinem Scythiotæ, ut abeant ad villas, et metant. Ascendit ergo senex in villam, et sub mercede operabatur. Conduxit autem illum agricola quidam. Cum itaque meteret senex, die quadam circa horam septimam æstus magnus factus est. et abiit senex in quoddam tugurium, et sedit. Veniens autem agricola, et videns sedentem senem, dicit ei cum iracundia : Cur non metis, senex? nescis quia mercedem tibi reddo. Dixit ei : Ita sane; sed quia æstus magnus est, et grana tritici de spicis decidunt, ideo paululum exspecto, donec transeat æstus, neque damnum patiaris. Dicit ad eum agricola : Surge, labora, et ardeant omnia. Cui respondit senex : Et vis ut ardeant? Dixit ille cum iracundia : Ita plane. Tunc surrexit senior, et ecce continuo ardere coepit ager. Currens autem agricola, venit ad alios senes, qui in alia parte agri operabantur, et orabat eos ut venirent et deprecarentur senem ut oraret et ignem exstingueret. Venientes autem senes prostraverunt se humi; ille autem dixit eis : Dixit ipse ut arderet. Exoratus tamen ab eis abiit, et stans medius inter ea quæ arserant, et ea quæ non arserant, oravit, et continuo extinctus est ignis, et salvata est pars reliqua ruris.

καυθέντων, ἤβξατο, καὶ παραχρῆμα ἐσθίσθη τὸ πῦρ οἱ πίντες, καὶ ἐδέξαντο τὸν θεόν

A μου ἐν τῇ Σχῆτει, ἣν ἔχει τις γέρον ὀνόματι Δαβὶδ. Ἐν μιᾷ οὖν ἀπῆλθεν θερίσαι μετὰ καὶ ἄλλων μὸναχῶν. Τοῦτο δὲ ἔθος ἐστὶ ἐπὶ τοῖς Σκητιώταις; ἀπέρχεσθαι εἰς τὰ κτήματα, καὶ θερίειν. Ἀνῆλθεν οὖν ὁ γέρον εἰς κτήμα, καὶ ἡμερομίσθαι. Εἰς δὲ γεωργὸς ἐμισθώσατο αὐτόν. Ὡς οὖν ἐθέριζεν ὁ γέρον, γέγονεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ περὶ ὥραν ἑκτὴν καύσων πολλὸς, καὶ ἀπῆλθεν ὁ γέρον εἰς μίαν καλύδην, καὶ ἐκάθισεν. Ἐλθὼν δὲ ὁ γεωργὸς, καὶ ἰδὼν αὐτὸν καθήμενον, λέγει αὐτῷ μετ' ὀργῆς· Διότι οὐ θερίζεις, γέρον; Οὐκ οἶδας, ὅτι μισθόν σοι παρέχω; Λέγει αὐτῷ, Ναί, ὅλλ' ἐπειδὴ καύσων ἐστὶν πάνυ, καὶ οἱ κόκοι τοῦ σίτου ἐκ τῶν σταχυῶν ἐκπίπτουσι, διὰ τοῦτο μικρὸν ἀναμένω, ἵνα παρῶλη ὁ καύσων, καὶ μὴ ζημιούσαι. Λέγει αὐτῷ ὁ γεωργός· Ἐγείρου, κάμνε, κἂν κατ' ἑλα. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Καὶ θέλεις ἵνα κατ'; Λέγει αὐτῷ ὁ γεωργός μετὰ θυμοῦ· Ναί, εἰπὸν σοι. Τότε ἀνίστη ὁ γέρον, καὶ ἰδοὺ ἄφνω ἤρξατο καίσεσθαι ὁ ἀγρός. Τότε φοβήθεις ὁ γεωργός, ἦλθεν εἰς τὸ ἄλλο μέρος, ὅπου οἱ ἄλλοι γέροντες ἐθέριζον, καὶ παρεκάλεσεν αὐτοὺς, ἵνα ἐλθόντες παρακαλέσωσι τὸν γέροντα, ἵνα εὐχεται καὶ καταπαύσῃ τὸ πῦρ. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν ἰσθλον μετάνοιαν τῷ γέροντι. Ὁ δὲ εἶπεν, Αὐτὸς εἶπεν κατῆναι. Ὅμως δὲ παρακληθεὶς ὁ γέρον ὅτι αὐτῶν, ἀπῆλθεν, καὶ στὰς μεταξὺ τῶν ἤδη καυθέντων, καὶ τῶν μὴ τῆς ἀρούρας, καὶ ἐπώθη τὸ λοιπὸν, καὶ ἐθαύμασαν

CAPUT CLXXXIV.

Vita abbatis Joannis Eunuchi, nec non juvenis, monachi, qui nunquam bibere statuerat, atque alterius senis valde orationibus dediti.

Eramus in Nono Alexandriæ, cum accessimus ad monasterium abbatis Joannis eunuchi utilitatis gratia. Iovenimus autem ipsum senem qui egerat in habitu monastico annos octoginta, ilia misericordem, ut alium pœpinem illi similem viderimus; non solum enim ad homines, verum et ad bruta animalia misericors erat. Quid ergo faciebat senex? Nullum opus aliud habebat, nisi hoc : Surgens de mane ibat ad canes omnes qui erant in monasterio, et cibum præbæbat illis. Similiter et parvis formiculis farinam apponebat, triticumque majoribus formicis. Madefaciebat et paximatiæ, et ea super tecta projiciebat, ut volucres comederent. Ita degens jugiter, nihil cum moreretur in suo monasterio dimisit, non portam, non fenestram, non spetlum (39), non candelam, non tabulam, et ne singulis immorans prolixior sim, non dimisit omnino terrenum aliquid. Nunquam vel una hora tenuit vel librum, vel pecuniam, vel indumentum, sed omnia egenis dabat, omnem curam suam ad futura transferens.

Narrabant autem et hoc de ipso, misericordiam ejus et compassionis affectum commendare volentes. Die quadam venit ad eum agricola quidam, petens ut aureum nummum illi mutuo daret. Cum vero ille non haberet (nec enim unquam aurum tenebat senex) misit continuo, et mutuavit a monasterio numisma, et dedit homini qui id a se petierat, pollicenti post unum mensem hoc se illi redditurum. Cum vero præteris-

C ὄντας ἡμεῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐν τῷ Ἐννὰτι παραβόλομεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἀδελφοῦ Ἰωάννου, τοῦ Εὐνούχου, ὠφέλειας χάριν· εὐρομεν δὲ ἄνδρα γενηρακῆτα, πετήσαντα εἰς τὸ μοναστήριον περὶ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη, ἐλεήμονα, οἷον ἄλλον οὐχ ἐωράκαμεν οὐ μόνον πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα ζῶα. Τί γὰρ ἐποίει ὁ γέρον ἄλλο ἔργον οὐκ εἶχεν ἄλλ' ἢ τοῦτο· Ἐγειρόμενος ἀπὸ πρωῒ, παρέβαλλεν τοῖς κυναρίοις ὄλοις οὗσιν ἐν τῇ λαύρᾳ, ὁμοίως μὲν ἐβαλλεν σεμιθάλιν τοῖς μικροῖς μυρμηκίοις, σίτον δὲ τοῖς μεγάλοις, ἐβρεχεν δὲ καὶ παζαμάδας, καὶ εἰς τὰ δώματα ἐρρίπτε, ἵνα τὰ πετεινὰ φάγωσιν· οὕτως διάγων οὐκ εἴσπεν ἐν τῷ μοναστηρίῳ αὐτοῦ, οὐ θύραν, οὐ θυρίδα, οὐ σπτελὸν, οὐ κανὴλιν, οὐ πίνακα, καὶ ἵνα μὴ ὅλα λέγων μῆχος

D ἐμποιῶ τῷ διηγῆματι, οὐκ εἴσπεν ὅπως τῶν ἐπιγείων οὐδὲν, οὐκ ἐκράτησέν ποτε ἑως μίδς ὥρας, οὐ λογάρην, οὐ χρῆμα, οὐχ ἱμάτιον, ἀλλὰ πάντα παρέειχεν τοῖς δεομένοις, πᾶσαν φροντίδα τῶν μελλόντων ποιούμενος. Διηγούντο καὶ τοῦτο περὶ αὐτοῦ, τὸ ἐλεῆμον καὶ φιλοσυμπαθὲς παραστῆναι βουλόμενοι, ὅτι Ἐν μιᾷ ἦλθεν τις γεωργὸς πρὸς αὐτόν, αἰτῶν ἐν νόμισμα ἐκ χρυσοῦ δοῦναι αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ γέρον οὐκ εἶχεν (οὐ γὰρ ἐκράτει ποτὲ χρυσόν), ἐπεμψεν αὐτόν, καὶ ἐδανεῖσθαι ἀπὸ μοναστηρίου, καὶ δέδωκεν τῷ ἀνθρώπῳ εἰρηκῶτι αὐτῷ, ὅτι Μετὰ ἕνα μῆνα παρέχω σοι αὐτό. Ὡς δὲ παρῆλθεν ἔτη δύο, καὶ οὐ δέδωκεν αὐτό

(οὐδὲ γὰρ ἔσχεν ὁ γεωργός), μετακαλεῖται αὐτὸν ὁ Ἀδδᾶς Ἰωάννης, καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀδὲ μοι τὸ νόμισμα, ἀδελφέ. Ὁ δὲ εἶπεν, Γινώσκεις ὁ θεός, ὅτι οὐκ ἔχω. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Εὐρόν σοι πόρον, δι' οὗ ὠφέλῃσας ἀποδοῦναι μοι αὐτό. Ὁ δὲ εἶπεν τῷ γέροντι, Εἴ τι κελεύεις, εἰπέ μοι, καὶ ποιῶ· νομίσας ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἔργον αὐτῷ θέλει ἐπιτάξαι. Τότε λέγει ὁ Ἀδδᾶς Ἰωάννης· Ὅταν εὐκαιρῇς, καὶ οὐκ ἔλῃς τι ἐργάσασθαι, ἔρχου καὶ βάλε τριάκοντα μετανοίας, καὶ τάξω σοι ἕν κεράτιον, καὶ παρείχεν αὐτῷ φαγεῖν καὶ πίνειν· καὶ συνθέμενος τοῦτο ποιεῖν τῷ ἀνθρώπῳ καθ' ὅτι ἡσυχάζει, ἤρχετο, καὶ βάλλοντι αὐτῷ τὰς μετανοίας, ἐχάρισεν αὐτῷ ὁ γέρον μίαν χάριν, τοῦτό ἐστιν ἕν κεράτιον· καὶ παρείχεν αὐτῷ φαγεῖν, καὶ πίνειν· καὶ εἰδὼς αὐτῷ παξαμάδας εἰς λόγον τοῦ οἴκου αὐτοῦ πάντα. Ὅταν οὖν ἐπιήλθρωσεν τὰ καὶ κεράτια, ὃ ἐστιν νόμισμα, ἔλαθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ συντόμιον ὁ γέρον, καὶ ἀπέλυσεν αὐτόν, δεδωκώς αὐτῷ καὶ εὐλογίας.

Ὁ αὐτὸς Ἀδδᾶς Ἰωάννης Εὐνοῦχος διηγῆσατο ἡμῖν, λέγων, ὅτι Ἀνῆλθον ἐν Θηβαῖδι ἐν τῷ κοινοβίῳ τοῦ Ἀδδᾶ Ἀπολλῶ, καὶ εἶδον ἐκεῖ ἀδελφὸν νεώτερον ἔχοντα πατέρα κατὰ σάρκα, καὶ αὐτὸν μόναχόν. Συνετάξαιτο οὖν ὁ νεώτερος μὴ πίνειν μήτε ὕδωρ, μήτε εὐκράς, μήτε ὕδωρ [ὕγρον] ἕως τῆς ζωῆς αὐτοῦ· ἥσθιεν γὰρ σερῆς καὶ τροχίμα καὶ τινα λάχανα τὰ δυνάμενα παραμυθῆσθαι αὐτῷ ἐκ τῆς διψῆς. Εἶχεν δὲ διακονίαν τὸ βάλλειν εἰς τὸν φούρνον τοὺς ἄρτους. Ὡς οὖν ἐποίησεν χρόνους τρεῖς, ἥσθηνεν. Ἐν οἷς καὶ πρὸς Κύριον ἀπελήλυθεν. Ἐπειδὴ οὖν ἐκ τοῦ πυρετοῦ ἐφλέγετο, καὶ ἐκ τῆς ἀμέτρου διψῆς, παρακαλεῖτο ὑπὸ πάντων, ἵνα μικρὸν εὐκρατος μεταλάβῃ, καὶ οὐδὲ ὅλως ἡνέσχετο ὁ ἀδελφός. Ὁ Ἀδδᾶς οὖν τοῦ κοινοβίου μετεκαλέσατο ἱατρον, ἵνα τί δύνατόν ἐστιν παραμυθῆσθαι αὐτόν τὸν κάμνοντα. Ἐλθὼν οὖν ἱατρός, καὶ θεωρῶν τὸν ἀνέλκον ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ, καὶ πολλὰ παρακαλέσας αὐτόν, εἰς τὸ μικρὸν μεταλαβεῖν εὐκράτος, καὶ μὴ ποιῆσαι αὐτόν, λέγει τῷ Ἀδδᾶ· Φέρετέ μοι ὡς σκόφην μεγάλην, καὶ βαλὼν εἰς αὐτὴν τέσσαρα κίλκρια χλιαροῦ ὕδατος ἐποίησεν βληθῆναι, ἕως τῶν μηρῶν αὐτοῦ ἐπὶ μίαν ὥραν· καὶ διεδοχαιούτο ἡμῖν ὁ θεὸς γέροντων (ἐκεῖ γὰρ εὐρέθη, φησὶν, ὅτε ἀνῆγαγον αὐτόν ἐκ τοῦ ὕδατος), ὅτι μετρήσας τὸ ὕδωρ ὁ ἱατρός παρ' ἐν κίλικιον εὗρον τὸ ὕδωρ. Ἰδοὺ περὶ αἱ οἱ ἀσκηταὶ ἐπέμενον, ἐγκρατεῦσθαι δασκῆσιν, βιαζόμενοι διὰ τὸν Θεὸν ἑαυτοὺς, ἵνα τῶν αἰώνιων ἐπιτύχωσιν ἀγαθῶν.

Ὁ αὐτὸς ἡμῖν πάλιν διηγῆσατο, ὅτι Ἐν αὐτῷ τῷ κοινοβίῳ εἰσῆλθον εἰς καλλίον ἐνδὸς γέροντος, καὶ ἐθεασάμεν ὅτι ὅπου ἔβαλλεν μετανοίας, πλάξ ἦν, καὶ ἐπάνω αὐτῆς ἔβαλλεν, καὶ ὅπου τὰ γόνατα καὶ τὰς χεῖρας ἐπῆξεν, πλεόν τεσσάρων δακτύλων βάθος ἐκοίτανεν τὴν πλάκα. Τοσαύτας ἔβαλλεν μετανοίας.

CAPUT CLXXXV.

Vita mulieris fidelis, quæ mira sapientia virum suum gentilem ad fidem convertit.

Ἐν Σάμῳ τῇ νήσῳ διηγῆσατο ἡμῖν ὁ θεοφιλὴς καὶ φιλόπτωχος Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ κυροῦ Παύλου

sent anni duo, et agricola illud non redderet, accersivit illum abbas Joannes, et ait illi : Da mihi numisma, frater. Qui dixit, novit Deus quia non habeo. Tunc ait illi senex : Agnosce, frater, quia inveni tibi modum per quem possis mihi illud reddere. Qui ait seni : Jube quidvis vis, et faciam ; potans homo quod senior sibi aliquid injungere vellet. Tunc dixit abbas Joannes : Cum tibi opportunum est, nec habes quid facias, veni huc, et triginta genuflexiones pro me facito, et dabo tibi unum argenteum. Cui cum ille libenter consensisset, quoties illi vacabat ab opere, pergebat ad senem, et completo orationum numero dabat ei senex juxta constitutum, argenteum nummum, dabatque illi comedere et bibere, tribuens insuper paxinatia pro tota domo sua. Cum igitur impleisset viginti quatuor argenteos, id est, aureum nummum, accepit ab eo senex, et dimisit illum, dans ei etiam benedictiones.

Idem abbas Joannes eunuchus narravit nobis, dicens : Ascendimus in Thebaidem ad cœnobium albatissæ Apollo, vidimusque ibi juniorem fratrem habentem etiam carnalem patrem, et ipsum monachum. Statuit ergo juvenis nunquam bibere aquam, neque vinum, neque potionem aliam toto vitæ suæ tempore. Edēbat igitur olera quædam comestibilia, quæ ipsum ex siti recreare poterant : habebat autem et ministerium coquendi panes. Cum vero tres annos hoc abstinentiæ modo cucurrisset, incidit in gravissimam ægritudinem, ex qua etiam defunctus est. Cumque febre ureretur, et ex immensa siti fatigaretur, hortabatur ab omnibus ut vel modicam potionem degustaret ; neque prorsus hoc facere frater ille passus est. Abbas igitur accersito medico, ut languenti, si qua ratione posset, subveniret, precabatur. Qui cum venisset et videret fratrem in tali necessitate, rogare eum cœpit, ut modicum alienius potionis acciperet. Sed cum ille non acquiesceret, dixit abbati : Asserte mihi huc vas magnum. Quo allato, mittens in illud tepentis aquæ amphoras quatuor, fecit illum intus immitti usque ad femora per unam horam. Affirmabat autem nobis abbas Joannes (illic enim aderat) quod cum illum ex aqua eduxissent, metiens medicus aquam, invenit eam ex magna parte imminutam. Ecce quam vim sibi intulerunt continentes monachi, seipsos propter Deum his necessitatibus subdentes, ut sempiternis fruerentur bonis.

Idem rursus nobis enarravit, dicens : Ingressus sum in eodem cœnobio cellulam senis cujusdam, vidique quia ubi stare ad orationem solebat, tabula erat supposita. Ubi autem genua flegebat et manus, concavum erat plusquam digitorum quatuor : ex frequentia quippe et usu continuæ orationis cavaverat tabulam.

Cum in Samo insula essemus, narrabat nobis venerabilis pauperum cultrix Maria mater domni Pauli

candidati, dicens: Cum essem in civitate Nisibe, erat ibi Christiana mulier, virum habens gentilem. Erant autem pauperes, habebant tamen quinquaginta miliarisia (40), quod numismatis genus est. Die vero quadam ait vir uxori suæ: Demus hæc numismata feneratori, ut aliquod solatium ex eis capiamus; ea enim sigillatim consumimus, et deficient. Respondens autem illa bona uxor, ait viro: Si placeat ea fenerari, veni, demus illa sub fenore Deo Christianorum. Dicit ei vir ejus: Et ubi est Deus Christianorum, ut demus ei? Ait illa: Ego tibi ipsum ostendam; si enim huc dederis ea, non solum non illa perdes, sed et usuras tibi persolvat, et capitale duplum reddet. Qui ait illi: Eamus, ostende mihi illum, et demus ei. Illa vero assumens virum suum, duxit in sanctam ecclesiam: habet autem ecclesia illa quinque magnas januas. Cum ergo induxisset illum in ecclesiam porticum, ostendit ei pauperes, dicens: Istis si præbueris, Deus Christianorum ipsa accipit; isti enim omnes sui sunt. Qui mox cum gaudio numismata cepit erogare pauperibus; reversique sunt in domum suam.

Cum vero post menses tres necessitate sumptuum angustiantur, ait vir uxori suæ: Soror, nihil ut video, daturus est nobis Deus Christianorum ex debito illo, et nunc angustiamur inopia. Respondit mulier, et ait illi: Profecto dabit: vade ubi illa dedisti; et exhibebit ea tibi cum omni alacritate. Quo audito, ille currens abiit in sanctam ecclesiam; veniensque in loco ubi erogaverat numismata pauperibus, et circulans totam ecclesiam, neminem vidit qui sibi debitum redderet, nisi solos pauperes denuo sedentes. Cum ergo cogitaret in seipso, cui diceret aliquid, vel a quo exigeret, aspexit ante pedes suos in marmore facere numisma unum ex illis, quæ pauperibus ipse erogarat, inclinansque se, et accipiens illud, abiit in domum suam, et ait conjugi suæ: Ecce profectus sum in ecclesiam, et crede mihi, mulier, quia Deum Christianorum non vidi, ut dixisti, nullumque mihi aliquid dedit, nisi quod hoc numisma ibi positum vidi, ubi ego prius erogaveram. Tunc ait ad eum mulier illa mirabilis: Ipse est, qui tibi hoc invisibiliter præstitit; ille enim invisibili potestate manus suæ disponit hunc mundum. Sed vade, domine mi, eme nobis aliquid, ut comedamus hodie, rursusque ipse providebit nobis. Abiit ille, et emit sibi panem, et vinum, et piscem, et veniens domum dedit uxori. Cum accipiens piscem, cepit ipsum purgare, exenteransque illum, invenit in visceribus ejus lapidem valde mirabilem, ita ut miraretur mulier illius pulchritudinem; non tamen sciebat quid esset. Servatum autem ostendit revertenti viro, dicens: Ecce hunc lapidem in pisce reperi. Videns autem et ipse, miratus est quidem ipsius pulchritudinem, ignorabat tamen quid esset.

A τοῦ κανδιδάτου λέγουσα, ὅτι Ἦν γυνὴ ἐν τῇ πόλει Νισίβει, Χριστιανὴ· καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἑλλήν. Εἰχον δὲ ὅν μιλιαρίσια. Ἐν μιᾷ οὖν λέγει ἀνὴρ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ὅτι θανείσωμεν τὰ μιλιαρίσια ταῦτα, ἵνα μικρὰν ἔχωμεν ἐξ αὐτῶν παραμυθίαν· ἐπεὶ ἐν καὶ ἐν ἀναλλασκοντες, ὅλα ἔχομεν διαπανῆσαι. Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ, καὶ λέγει αὐτῷ, Ἐὰν καλεῖσθαι αὐτὰ, δεῦρο, δάνεισον αὐτὰ τῷ Θεῷ τῶν Χριστιανῶν. Λέγει αὐτῇ ὁ ἀνὴρ· Καὶ ποῦ ἐστὶν ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, ἵνα θανείσωμεν αὐτῷ; Λέγει αὐτῷ ἐκείνη· Ἐγὼ σοὶ αὐτὸν ὑποδείξω· οὐ μόνον οὐκ ἀπὸλλοις αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ τόκους σοὶ παρέχει, καὶ τὰ κεφάλαια ἐπιπλασιάζει. Ὁ δὲ λέγει αὐτῇ, Ἀγῶμεν, δείξόν μοι αὐτὸν, καὶ θανείσωμεν αὐτῷ. Ἡ δὲ λαβοῦσα τὸν ἀνδρα αὐτῆς, ἀποφέρει αὐτὸν ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ. Ἐχει δὲ ἡ ἐκκλησία τῆς Νισίβειος πάντα πολυέσῳνας μεγάλους. Ὡς οὖν εἰσῆλθεν αὐτὸν εἰς τὸν πόρτικα τῆς ἐκκλησίας, ἔνθα οἱ μεγάλοι πολυέσῳνες εἰσιν, εἰδείξεν αὐτῷ τοὺς πτωχοὺς, εἰποῦσα· Τοῦτοις ἐὰν παράσχῃς, ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν ταῦτα λαμβάνει. Οὗτοι γὰρ πάντες αὐτοῦ εἰσιν. Ὁ δὲ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς παρέχει τὰ ὅν μιλιαρίσια τοῖς πτωχοῖς καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας στενωθέντων αὐτῶν εἰς διαπάνησιν, λέγει ὁ ἀνὴρ τῇ γυναικὶ· Ἀδελφῇ, οὐκ ὀφείλει παρασχεῖν ἡμῖν ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν τί ποτε ἐκ τοῦ χρέους ἐκείνου, ὅτι στενωμένθα. Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ γυνὴ, λέγει αὐτῷ· Ναί, ὑπάγει ὅπου δίδωκας, καὶ παράσχῃ σοι μετὰ πάσης προθυμίας. Ὁ δὲ δρομαῖος ἀπῆλθεν ἐν τῇ ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ. C Καὶ γενόμενος ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τὰ μιλιαρίσια ἔδωκεν τοῖς πτωχοῖς, καὶ γυρεύσας ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, ὡς ἐνόμιζεν ἰδεῖν τίνα τὸν παρασχέιν αὐτῷ τι ὀφειλοντα, εἰ μὴ μόνον τοὺς πτωχοὺς καθεζομένους πάλιν· καὶ ὡς διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ τίνοι εἴποι ἡ τίνα ἀπαιτήσοι, θεωρεῖ ἐμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐν τῷ μαρμάρῳ ἐν μιλιαρίσιον μέγα κείμενον ἐξ ἐκείνων ὧν καὶ ρογυεύσας ὑπῆρχεν συναδελφοῖς, καὶ κλίνας, καὶ λαβὼν αὐτὸ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· καὶ λέγει τῇ συμβίῳ αὐτοῦ· Ἰδοὺ, ἀπῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁμῶν, καὶ πείστεσθε μοι, γυναῖ, οὐκ εἶδον, ὡς εἶπας, τὸν Θεὸν τῶν Χριστιανῶν, καὶ οὐδὲν μοι δέδωκεν, πλὴν ὅτι τοῦτο ευρον τὸ μιλιαρίσιον ἐκεῖ κείμενον ὅπου καγὼ δέδωκα ὅν μιλιαρίσια. Τότε λέγει αὐτῇ ἡ θαυμασία γυνὴ· Αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἀφανὴς σοὶ τοῦτο παρασχών. Ἀόρατος· γὰρ ἐστὶν, καὶ ἀοράτῳ δυνάμει καὶ χειρὶ τὸν κόσμον διοικεῖ. Ἀλλ' ὑπάγε, κύριέ μου, ἀγόρασαι ἡμῖν τί ποτε, ἵνα φάγωμεν τὴν σήμερον, καὶ πάλιν αὐτὸς σοὶ χορηγῇ. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἠγόρασεν αὐτοῖς ἄρτον, καὶ οἶνον, καὶ ὀψάριον· καὶ ἐλθὼν δίδωσιν τῇ γυναικὶ. Ἡ δὲ λαβοῦσα τὸ ὀψάριον, ἤρξατο αὐτὸ καθαίρειν, καὶ ἀναβρῆξασα αὐτὸ εὗρίσκει· εἰς τὰ ἔγκατα αὐτοῦ λίθον πάνυ θαυμαστὸν, ὥστε τὴν γυναῖκα θαυμάσαι εἰς αὐτόν. Οὐ μέντοι ᾔδει τί ἐστὶν, πλὴν ὁμῶς ἐφύλαξεν αὐτόν. Εἰθόντος δὲ τοῦ ἀνδρός αὐτῆς, καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἰδείξεν αὐτῷ τὸν λίθον ὃν εὗρεν, λέγουσα· Ἰδοὺ, τοῦτον τὸν λίθον εὗρον ἐν τῷ ὀψάρῳ. Ὁ δὲ ἰδὼν, ἐθαύμασεν μὲν καὶ αὐτὸς αὐτοῦ τὸ κάλλος, ἠγάπησε δὲ αὐτοῦ τὴν φύσιν.

Καὶ μετὰ τὸ φαγεῖν αὐτοὺς, λέγει αὐτῇ· Δός μοι ἅ
αὐτὸν, καὶ ὑπάγων πωλῶ αὐτόν, ἐὰν ἄρα καὶ εὕρω
λαβεῖν εἰς αὐτόν τί ποτε. Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔφην,
ᾔδει τί ἐστιν, ἰδιώτης ὢν. Λαβὼν οὖν τὸν λίθον
ἀπέρχεται εἰς τὸν τραπέζιτην. Αὐτὸς δὲ ἦν καὶ ἀρ-
γυροπράτης. Ἦν δὲ ὁ καιρὸς τοῦ στείλαι αὐτόν·
(λοιπὸν γὰρ ἐσπέρα ἦν), καὶ λέγει τῷ ἀργυροπράτῃ,
Θέλεις ἀγοράσαι τὸ λιθάριον τοῦτο; Ὁ δὲ ἀργυρο-
πράτης ἰδὼν αὐτόν, λέγει· Καὶ τί θέλεις λαβεῖν εἰς
αὐτό; Λέγει αὐτῷ ὁ πωλὼν· Δός ἐς τὴν θέλεις. Λέγει
αὐτῷ ἐκεῖνος· Λάβε πέντε μιλιάρσια. Ὁ δὲ πωλὼν
νομίσας αὐτὸν καταπαλεῖν, λέγει αὐτῷ· Καὶ παρ-
έχεις αὐτὰ εἰς τοῦτο; Νομίσας δὲ ἀργυροπράτης, ὅτι
κατ' εἰρωνείαν αὐτῷ οὕτως ἀπεκρίθη, λέγει αὐτῷ,
Καὶ λάβε δέκα μιλιάρσια. Ὁ δὲ πωλὼν νομίσας πάλιν
χλευάζειν, ἐσιώπα. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀργυροπρά-
της· Λάβε σοι ἅ μιλιάρσια εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ ἐσιώπα,
μηδὲν ἀποκρινόμενος. Ὡς δὲ εἰς λ' καὶ μετὰ τοῦτο
μέχρι ν' μιλιαρσίων ἀνῆλθεν ὁ ἀργυροπράτης, ἐξ-
οιμνύμενος ταῦτα παρασχεῖν ἐν ἀληθείᾳ, τότε ἀπιδὼν
εἰς αὐτόν, καὶ εἰς ἔνοιαν λαβὼν, ὅτι εἰ μὴ ἦν
τοῦτο πολῦτιμον, μιλιάρσια ν' οὐ παρέιχεν εἰς αὐτό·
κατ' ὀλίγον δὲ ὁ ἀργυροπράτης ἀναδιβάων, παρ-
έχει αὐτῷ ἕως τριακοσίων μιλιαρσίων μεγάλων. Καὶ
ταῦτα λαβὼν, καὶ τὸν λίθον δεδοκώς, ἔρχεται πρὸς
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ χαίρων. Ἡ δὲ ἰδοῦσα αὐτόν λέγει
αὐτῷ· Πόσου αὐτὸ πέπρακας; νομίζουσα ἦ ε' ἢ ἰ'
φύλων αὐτὸ πέπρακέναι. Ὁ δὲ ἐξενέγκας τὰ τρια-
κόσια μιλιάρσια, ἔδωκεν αὐτῇ, εἰπὼν τοσούτου πε-
πρακέναι αὐτό. Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου
θαυμάσασα ἀγαθότητα λέγει πρὸς αὐτόν· Ἰδοὺ,
ἄνερ, ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, ποῖός ἐστιν ἀγαθός,
καὶ εὐγνώμων, καὶ πλούσιος· ὅρας πῶς οὐ μόνον
τὰ ν' μιλιάρσια, ἀλλὰ καὶ τὸν τόκον αὐτῶν σοι παρ-
έσθεν δανεῖσθαι αὐτῷ, ἀλλ' εἰς ὀλίγας ἡμέρας
ταῦτα ἐξαπλάσας δέδωκεν. Γίνωσκε οὖν ὅτι οὐκ ἐστιν
Θεὸς ἕτερος, οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε ἐν τῷ οὐρανῷ, εἰ
μὴ αὐτὸς μόνος· καὶ πισθεὶς διὰ τοῦδε τοῦ θαύμα-
τος, παύσθαι μετῶν καὶ οὕτως τὴν ἀλήθειαν, γέγονεν
εὐθὺς Χριστιανός, καὶ ἐδόξασεν τὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα
ἡμῶν Χριστὸν σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι,
πλεῖστα εὐχαριστῶν τῇ ὑνέσει τῆς ἰδίας γυναίκας
δὲ ἡ; αὐτῷ τὸ γυνῆαι Θεὸν ἐν ἀληθείᾳ δεδιώρηται.

CAPUT CLXXXVI.

Vita Moschi mercatoris Tyrii.

Παραβάλομεν εἰς τὸ κοινὸν τοῦ σπηλαίου τοῦ
ἀββᾶ Σάβα, τῷ ἀββᾷ Εὐσταθίῳ τῷ ἡγουμένῳ. Κο-
μερχιάριος ἦν, ὀνόματι Μόσχος. Καὶ διηγῆσατο
ἡμῖν παραβαλοῦσιν ἐν Τύρῳ· Ὡς ἡμῖν κομερ-
χιάριος, ἐσπέρας βαθείας ἀπῆλθον λούσασθαι, καὶ
εὐρίσκειν κατὰ τὴν ἑδὸν γυναῖκα ἱσταμένην εἰς τὴν
σχοτιαν. Κἀγὼ ἀπελθὼν προσέβαλον αὐτῇ· ἡ δὲ
συνέθετο ἀκολουθεῖν ὀπίσω μου. Ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῆς
διαβολικῆς χαρᾶς, οὐδὲ ἐλουσάμην· ἀλλ' ὤρμησα
εἰς τὸ δεῖπνον; Καὶ πολλὰ προετρεπόμην αὐτήν,
καὶ οὐκ ἠνέσχετο γεύσασθαι· τέλος πάντων ἀνέστη-
μεν κοιμηθῆναι, καὶ ὡς ἤλθον τοῦ ἀσπᾶσθαι αὐ-
τήν, ἀνέκραξεν μεγάλη τῇ φωνῇ μετὰ δακρύων·

Cum autem comedisset, ait uxori : Da mihi lapidem,
ut vadam, et vendam illum, si quid fortassis pretii de
illo accipere contingat. Neque enim, ut dixi, noverat et
ipse, quid esset, ut pote simplex et rudis. Tulit ita-
que lapidem, et abiit ad trapezitam, cujus
erat proprium talia emere et vendere, invenitque
illum jam clausis omnibus egredientem (ad vespe-
rum enim jam dies erat) et ait illi : Vis emere hunc
lapidem? Ille vero considerans lapidem, dixit ei :
Quid vis ut tibi pro eo solvam? Ait autem ille : Da
quidvis vis. Ad quæ ipse : Accipe, inquit, quinque
numismata. Putans autem venditor quia illoderet
sibi, dicit ei : Et tantum vis pro illo persolvere?
Existimans trapezita, quod ita ille per ironiam lo-
queretur, ait ipsi : Accipe decem pro eo numismata.
Venditor iterum se irrideri arbitrans, tacuit. Dicit
illi trapezita : Vigniti numismata accipe. Ille autem
tacebat nihil respondens : Cum vero ad triginta, qua-
draginta, et quinquaginta numismata emptor ascen-
deret, et se daturum ea juramento affirmaret, cepit
ille amplius lapidem æstimare. Paulatim vero emptor
ascendens usque ad trecenta numismata pervenit,
deditque illa vendenti. Ipse igitur, dato lapide, ac-
ceptaque pecunia, venit ad uxorem suam gaudens.
Quæ cum videret illum exultantem, dixit : Quanto
illum vendidisti? Putabat autem quod illum quinque
vel decem minutis vendidisset. Tunc ille trecenta
numismata proferens, dedit illa uxori suæ dicens,
tanto se illum vendidisse. Illa vero summam divinæ
bonitatis clementiam admirans, dixit ei : Ecce Deus
Christianorum qualis est, quam bonus, quam gratus,
quam dives! Vides quia non solum quinquaginta nu-
mismata tibi reddidit, quæ tu illi mutuasti, sed
paucis diebus ipsa tibi sextuplicata restituit? A, nosce
igitur quia non est Deus alius, neque in terra, neque
in cælo, nisi ipse solus. Ille vero miraculo admoni-
tus, cum experimento didicisset et ipse veritatem,
effectus est repente Christianus, et glorificavit Deum
et Salvatorem nostrum Christum cum Patre et Spiritu
sancto, plurimas referens gratias prudentissimæ
uxori suæ, per quam vera Dei notitia ipsi in veritate
concessa est.

Perreximus in cœnobium speluncæ abbatis Sabæ,
ad abbatem Eustachium ipsius cœnobii præpositum,
narravitque nobis, dicens : Erat Tyri mercator qui-
dam, nomine Moschus; is nobis, cum Tyrum venis-
semus, hoc retulit, dicens : Cum essem super com-
mercia, profundo vespere abii lavatum, et in via re-
peri mulierem stantem in tenebris. Ad quam ego ubi
perrexi, consensit sequi post me. Præ diabolico itaque
gaudio non lavi, sed ad cœnam properavi, multumque
orabam illam, ut comederet; sed illa gustare quid-
quam passa non est. Tandem surreximus; et cum
ad cubandum venissemus, vellemque illam amplexari,
voce magna cum lacrymis clamavit dicens : Va-

mili miseræ! Tremefactus itaque interrogabam causam fletuum. Illa vero amplius ejulans ait: Vir meus negotiator est, et naufragium fecit, perdiditque et sua et aliena, et propterea in carcere inclusus est, nec habeo quid faciam, ut vel panem illi ministrem, atque ideo præ nimia paupertate corpus meum exponere proposui, ut illi panem inveniam, omnia enim deperierunt. Et dixi illi: Quantum est debitum? Quæ ait: Quinque auri libræ. Proferens autem aurum dedi illi, dicens: Ecce Dei nutu non tetigi te; da aurum, et redime virum tuum, et orate pro me.

Deinde post aliquantulum temporis calumnia contra me conflata est apud imperatorem, quod commercii cuncta dissipassem. Mittens autem imperator diripuit omnem substantiam meam, nudumque pertractum Constantinopolim in carcerem misit. Ubi cum plurimum temporis egissem, solo uno vestimento præter camisiam indutus, die quadam audio quod imperator me vellet occidere; itaque de vita desperans plorabam. Flentem autem et ejulantem sopor oppressit, vidique in somnis quasi mulierem illam, quæ aliquando virum habuerat in carcere, dicentem mihi: Quid est quod habes, domine Mosche? Quare hic inclusus es? Me autem respondente: Calumniam perpressus sum, et puto quia occidet me imperator. Ait mihi: Vis ut loquar pro te imperatori, et dimittet te? Ad quam ego: Nunquid ille cognoscit te? Ait: utique novit. Expergefactus autem ambigebam quid hoc esset. Astitit autem mihi secundo et tertio eadem repiens, et dicens: Noli timere, ego te absolvam cras.

Diluculo autem, imperatore jubente, adduxerunt me in palatium. Cumque ingressus essem, ille ut asperxit me putri et scissa indutum tunica, dixit mihi: Ecce nunc tui misertus sum; vade, et emendare de reliquo. Aspiciebam autem mulierem illam ad dexteram imperatoris astantem, et dicentem mihi: Confide, et noli timere. Jussitque rex mihi universa restitui, addensque mihi bona plurima, restituit me in priorem statum, faciens me præterea locum tenentem.

Ipsa igitur nocte apparuit mihi rursus eadem mulier, et ait mihi: Scis, quæ sim ego? illa sum cum qua fecisti misericordiam, et propter Deum non tetigisti corpus meum. Ecce et ego liberavi te a periculo. Vides elementiam Dei, quomodo per me, cui fecisti misericordiam, apparuit tibi misericors, quasi dicens: Hoc propter me fecisti, et ego magnificavi misericordiam meam super te.

CAPUT CLXXXVII.

Doctrina abbatis Joannis Cyzici pro acquirendis virtutibus.

Cum a sancta Gethsemane ascenderemus in sanctum montem Oliveti, monasterium offendimus abbatis Abramii. Hujus monasterii pater erat abbas Joannes ex Cyzico; interrogavimus autem eum die quadam, dicentes: Quomodo virtutem possidet quispiam? Respondit senior, et ait: Qui virtutem possidere voluerit, nisi prius oderit virtutem ex diametro contrariam

A Οὐαί μοι τῇ ἀλλίᾳ! ἔντρομος δὲ γενόμενος ἡρώτω, τὴν αἰτίαν· ἡ δὲ πλείον κλαίουσα, λέγει, ὅτι Ἄνθρωπον πραγματευτὴς ἐστίν, καὶ ἐναυάγησεν, καὶ ἀπώλεσεν ὅσα καὶ ἀλλότρια. Καὶ ἐστίν εἰς φυλακὴν ἕκὰς τὰ ἀλλότρια· καὶ μὴ ἔχουσα τί ποιήσω, ἵνα καὶ ἄνθρωπον λάβω αὐτῷ, προσεβέβημεν προβοῦναι τὸ σώμα μου, ἀπὸ πολλῆς ἀτιμίας, ἵνα εὐρωμεν κἂν ἄρτον. Ὅλα καὶ διήρπασαν. Καὶ λέγω, τί ἄλλο ἐστὶ χρέος; Καὶ λέγει, Ἐπὶ εἴ λίτρας. Καὶ λαβὼν τὸ χρυσίον δέδωκα αὐτῇ, εἰπόν· Ἰδοὺ διὰ τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ οὐχ ἡψάμην σου, ὁδὸς καὶ εὐγαλε, καὶ εὐξασθε ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ἔστα μετὰ χρόνον τινὰ λαιβορία κατ' ἐμοῦ πρὸς τὸν βασιλέα γίνεται, ὅτι τὰ κομερχίου ἐσκόρπισα· καὶ πέμπει ὁ βασιλεὺς, καὶ διαρπάζει τὴν οἰκίαν μου, καὶ ἀπὸ ὑποκαπίσου ἀνασπᾷ με ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ δίδωσι με εἰς τὸ δεσμοτήριον, καὶ ποῶν ἱκανὸν χρόνον μετὰ τοῦ παλαιοῦ καμίσου. Ἡμερούσιον δὲ ἔχουσα, ὅτι ὁ βασιλεὺς βούλεται ἀποκτεῖναι με. Καὶ λοιπὸν ἀπείπον τῆς ζωῆς μου, καὶ κλαίοντός μου, καὶ ὀδυρομένου ὑπνωσά. Καὶ θεωρῶ ὡς τὴν ἐλευθέραν τὴν τότε ἔχουσαν τὸν ἄνδρα ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ φησι· Τί ἐν τὸ ἔχεις, κύριε Μόσχε; Διὰ τί κατέχη ὥδε; Καὶ μοῦ εἰρηκτός, ὅτι Ἐλοιδορήθη, καὶ νομίζω, ἀποκτενεῖ με βασιλεὺς· καὶ λέγει μοι· Θέλεις καὶ λαλῶ περὶ σοῦ βασιλεῖ, καὶ ἀπολύει; Καὶ λέγω αὐτῇ· Καὶ οὐδὲν σε ὁ βασιλεὺς; Καὶ λέγει, Ναί. Καὶ ἐξυπνίσθη, καὶ διηπόρουσιν τί τοῦτο. Καὶ πάλιν δευτέρον καὶ τρίτον τὸ αὐτὸ λέγουσα· Μὴ φοβηθῇς· αὐρίον γὰρ ἀπολύει.

Καὶ περὶ διάφρασιν λαμβάνουσίν με εἰς τὸ παλάτιον, τοῦτο βασιλεὺς ἐπιτρέψαντος. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον, καὶ εἶδον μετὰ τοῦ ρυπαροῦ ἱματίου, λέγει μοι· Σπλαγχνίζομαι σοι, τῷ ἄρτι διόρθωσαι τοῦ λοιποῦ. Ἐθεώρουν δὲ τὴν γυναῖκα ἐκείνην ἱσταμένην δεξιᾷ τοῦ βασιλέως, καὶ λέγουσάν μοι· Θάρρει, καὶ μὴ φοβηθῇς. Καλεῖται ἀναλαβεῖν με τὴν οὐσίαν μου ὁ βασιλεὺς, καὶ δώσας καὶ ἀγαθὰ πολλὰ μετὰ πολλῆς τιμῆς ἀπεκατέστησέν με εἰς τὸν τόπον μου, ποιήσας με καὶ τοποτηρητήν.

Αὕτῃ οὖν τῇ νυκτὶ φαίνεται ἡ αὐτὴ γυνή, καὶ λέγει μοι· Οἶδας τίς εἰμι; Μεθ' ἧς ἐποίησας ἔλεος, καὶ οὐχ ἦψω τοῦ σώματός μου, διὰ τὸν Θεόν. Ἰδοὺ καγὼ ἠρῶσάμην σε ἀπὸ κινδύνου. Βλέπεις τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ; τοῦτ' ἐστίν, δι' ἐμὲ ἐποίησας, καγὼ ἐμεγάλυνα ἔλεός μου ἐπὶ σέ.

Ἀπερχομένων ἡμῶν ἀπὸ τῆς ἁγίας Γεθσημανῆς ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν, μοναστήριον ἐστὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀβραμίου ἐπονομαζόμενον, ὃ καὶ συνεστήσατο ἐμὲ γὰς Ἀβράμιος τῆς νέας ἐκκλησίας τῆς πανυμνήτου Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, γενόμενος μετὰ Εὐδόξιον ἡγούμενος. Ἐν τούτῳ τῷ μοναστηρίῳ ὁ ἡγούμενος ἦν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κουζή-

κηνός. Ἐρωτήσαμεν οὖν αὐτὸν ἐν μιᾷ λέγοντες, Πῶς ἔσται τις ἀρετὰς; Καὶ ἀπεκρίθη ὁ γέρον· Ἐάν θῷαι τις ἀρετὴν κτήσασθαι, εἰ μὴ πρῶτον μίσσησιν τὴν ἀντιδιάμετρον αὐτῆς κακίαν, οὐ δύναται κτήσασθαι αὐτήν. Ἐάν οὖν θέλῃς τὸ πένθος, μίσσησον τὸν γέλωτα. Θέλεις ταπεινώσιν ἔχειν; μίσσησον τὴν ὑπερηφανίαν. Θέλεις ἐγκρατὴς εἶναι; μίσσησον τὴν λαιμαργίαν. Θέλεις σώφρων εἶναι; μίσσησον τὴν λαγυρίαν. Θέλεις ἀκτῆμων εἶναι; μίσσησον τὴν ὕλην. Θέλεις ἐλεῆμων εἶναι; μίσσησον τὴν φιλαργυρίαν. Ὁ θέλων οἰκεῖν τὴν ἔρημον, μισεῖ τὰς πόλεις· ὁ θέλων ἡσυχίαν ἀσχεῖν, μισεῖ τὴν παρῆρσιαν· ὁ θέλων ξένος εἶναι, μισεῖ τὴν φανησίαν· ὁ θέλων ἐγκρατὴς γενέσθαι τῆς θρησκείας, μισεῖ τὸ μετὰ κοσμητικῶν διάγειν· ὁ δὲ θέλων ἀμνησικάκος εἶναι, μισεῖ τὰς λοιδορίας· ὁ θέλων ἀπερίσπαστος εἶναι, μισεῖ τὰς καταμύδας· ὁ θέλων κρατῆσαι γλώσσης, φραζέσθαι τὰ ὅσα αὐτοῦ τοῦ μὴ ἀκούειν πολλά· ὁ θέλων τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἔχειν ἀεὶ, μισήσει τὴν σωματικὴν ἀνάπαυσιν, ἀγαπήσει δὲ τὴν θλίψιν καὶ τὴν στενοχωρίαν· καὶ οὕτως δυνήσεται δουλεύσαι ἐδικρινῶς τῷ Θεῷ.

CAPUT CLXXXVIII.

Vita duorum fratrum trapezitarum Syrorum.

Ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος ὁ ἡγουμένος τῆς παλαιᾶς λαύρας, διηγήσατο ἡμῖν, ὅτι δύο ἦσαν ἀδελφοὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀργυροπράται Σύροι. Καὶ λέγει ὁ μεζότερος ἀδελφός τῷ μικρότέρῳ· Διῦρο, κατέλθωμεν εἰς Συρίαν, καὶ κτήσωμεν τὸν γονικὸν ἡμῶν οἶκον. Λέγει αὐτῷ ὁ μικρότερος· Καὶ διατί οἱ δύο, ἵνα ἐάσωμεν τὸ ἀργυροπράτειον; Ἄλλ' ἢ κάτελθε, καὶ μενῶ ὧδε, ἢ κατέρχουμαι, καὶ μεῖνον αὐτός. Δοκεῖ οὖν ἀπὸ συμβάσεως, ἵνα κατέλθῃ ὁ μικρός. Ὡς οὖν κατέλθεν ὁ μικρότερος, μετ' ὀλίγον χρόνον θεωρεῖ καθ' ὕπνου ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει μενίνας, εἶδε γέροντα ἱεροπρεπῆ, λέγοντα αὐτῷ· Οἶδας ὅτι ἀδελφός σου ἐπόρνευσεν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ καπῆλου; Ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐλυπήθη, λέγων ἐν αὐτῷ· Ἐγὼ εἰμι ὁ αἴτιος· διατί γὰρ ἀπέλυσα αὐτὸν μόνον; Καὶ πάλιν μετὰ τινα χρόνον θεωρεῖ τὴν αὐτὴν λέγοντα αὐτῷ· Οἶδας ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔπεσεν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ καπῆλου; Πάλιν ἰδὼν αὐτὸν ἐλυπήθη. Πάλιν τρίτον μετὰ χρόνον θεωρεῖ τὸν αὐτὸν λέγοντα αὐτῷ· Οὐκ οἶδας ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἀπώλεσεν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ εἰς τὴν τοῦ καπῆλου ἐξεκλήθη; Καὶ γράφει αὐτῷ ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Συρίαν, ὅτι Εὐθύς καὶ παραχρῆμα εἰσὸν ἅπαντα, καὶ κατέλαβε τὸ Βυζάντιον. Ὁ δὲ δεξιόμενος τὰ γράμματα, ἔσας πάντα, ἀνῆλθεν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Τότε ὡς εἶδεν αὐτὸν, λαμβάνει αὐτὸν εἰς τὴν Μεγάλην ἐκκλησίαν, καὶ ἤρξατο μετὰ λύπης ἐγκαλεῖν αὐτὸν, λέγων· Καλῶς, ὅτι ἐπόρνευσας εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ καπῆλου; Ὁ δὲ ἀκούσας ἤρξατο ὀμνύειν τοῦ Θεοῦ τοῦ παντοκράτορος, ὅτι Οὐκ οἶδα τί λέγεις, οὔτε ἐπόρνευσα οὔτε οἶδα εἰς ἁμαρτίαν, εἰ μὴ τὴν νομικὴν γυναῖκα. Ὡς οὖν ἤκουσεν ὁ ἀδελφὸς ὁ μεζίων ταῦτα, λέγει αὐτῷ· Οὐκοῦν ἄλλο τί σοι χαλεπώτερον πέπρακται; Ὁ δὲ διέβαλεν τοῦτο· Οὐδὲν οἶδα ἄτοπον διαπραξάμενος, εἰ μὴ ὅτι μοναχὸς εὗρον εἰς τὴν κώμην ἡμῶν τοῦ δόγματος Σιθέρου, καὶ ἀγνοῶν εἰ κακὸν ἔστιν, ἐκοινῶνον αὐτός; Ἄλλο τιποτοῦν

A malitiam, eam acquirere ac possidere non potest. Si igitur habere vis luctum, semper odio habearis. Si humilitatem habere desideras, superbiam semper execrare. Si continens esse cupis, ingluviem odi. Si pudicus, detestare luxuriam. Si nudus, materiam fuge. Qui vult esse misericors, avaritiam caveat. Qui eremum habitare desiderat, civitatis frequentiam odio habeat. Qui cupit invenire quietem, fiduciam oderit. Qui peregrinus esse vult, apparentiam (41) seu cupiditatem ostendendi se odio habeat. Qui iracundiam continere desiderat, multorum consortia fugiat. Qui injurias oblivisci vult, maledicta detestetur. Qui sine distractione esse appetit, solitarius maneat. Qui continere vult linguam, obstruat aures ne multa audiat. Qui Dei timorem habere semper cupit, corporalem oderit requiem, diligatque afflictionem et angustiam.

Abbas Theodorus antiqui monasterii praepositus, narravit nobis, dicens: Erant Constantinopoli fratres duo trapezita Syri; dixitque major ex illis minori fratri: Veni, descendamus in Syriam, et possideamus paternam domum nostram. Dixit illi junior: Cur ambo dimittimus hic ministerium nostrum? Descende ipse, et ego hic manebo; vel ego descendam, et tu hic remane. Convenit ergo inter eos, ut descenderet junior. Cum itaque descendisset, post breve tempus is qui Constantinopoli remanserat, vidit in somnis senem quemdam speciosum et magnae reverentiae, dicentem sibi: Scis quia fornicatus est frater tuus in uxorem cauponis? Qui exurgens a somno, contristari coepit, et intra semetipsum dicere: Ego illi causa fui istius lapsus, cur enim dimisi illum solum? Aspexit autem eundem secundo dicentem sibi: Scis, quia frater tuus corruit in uxorem cauponis? Quo viso, rursum contristatus est. Terio conspicit eundem dicentem sibi: Nescis quia frater tuus perdidit liberam mulierem, et in uxorem cauponis effusus est? Scripsit igitur ad illum ex Constantinopoli, ut statim dimissis omnibus veniret Byzantium. Qui acceptis fratribus litteris, statim dimisit omnia, venitque ad fratrem suum. Ille vero mox ut vidit eum, duxit in majorem ecclesiam, et coepit mœstus culpae illum, ac dicere: Bene fecisti, frater, quia cauponis uxorem adulterasti? Quod ille cum audisset, jurare per Deum omnipotentem coepit, quod neque adulteraverat, neque mulierem ullam noverat praeter legitimam uxorem. Cum hæc major frater audisset, ait illi: Nunquid aliud quidpiam peccati gravioris abs te gestum est? Ille autem asseverabat, dicens: Vere nihil mihi conscius sum iniquitatis admisisse, nisi quod monachos in villa nostra reperi Severiani dogmatis, ignoransque an malum esset, communicavi eis. Aliud quodlibet ignore me fecisse. Intellexit tunc major natu frater hoc esse quod illi dictum fuerat, fornicatum scilicet

eum fuisse, quia sancta catholica et apostolica ecclesia omissa, in hæresim Severi acephali, qui revera caupo est, corruens confusus erat, ac nobilitatem rectæ fidei contaminarat.

Α οὐκ οἶδα, ὅ τι ἐποίησα. Τότε συνήκεν ὁ μέγας ἀδελφός, ὅτι τοῦτο ἦν τὸ πορευέσθαι αὐτὸν ὅτι τὴν ἀγίαν καθολικὴν Ἐκκλησίαν εἶπεν, εἰς τὴν αἵρεσιν Σαβιτροῦ τοῦ Ἀκροφάλου τοῦ θντος καπήλου, ἔπασεν, καὶ καταγράφῃ, καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς ὀρθῆς κατεμύλυνεν πᾶσι.

CAPUT CLXXXIX.

Vita mulieris quæ fidem servavit viro suo negotiatori, et ambo a Deo adjuti sunt.

Venimus Ascalonem in xenodochium Patrum, narravitque nobis abbas Eusebius presbyter, quod negotiator quidam navigans perdidisset omnia et sua et aliena, evasissetque ipse naufragium. Qui cum venisset huc, a creditoribus comprehensus et in carcerem missus est, direptaque sunt omnia quaecunque domi habebat, et conjugis etiam ipsius vestimenta. Illa igitur ex multa anxietate, et tristitia, et inopia non poterat virum vel pane nutrire. Sedente igitur illa die quadam in carcere et gemente, intravit vir quidam magnus vinctis dare eleemosynam. Videns vero mulierem liberam sedentem cum viro suo, vulneratus est in amore ipsius, erat enim speciosissima, mandavitque illi per carcerarium ut ad se veniret. Illa videns quod agapen acceptura esset, libenter accessit. Qui sumens illam seorsum, ait ei : Quid est quod habes, et cujus rei gratia hic es? Quæ illi cuncta enarravit. Ait autem ipse : Si persolvero debitum, dormies mecum nocte ista? Illa autem vere pulcherrima et pudicissima dixit ei : Audiui, domine, dicentem Apostolum, quia mulier non habet potestatem proprii corporis, sed vir (II Cor. vii). Permite ergo, domine, ut interrogem virum meum, et quidquid ille jusserit faciam. Veniensque omnia nuntiavit viro suo. Ille, ut prudentissimus, et uxori suæ maximo devinctus affectu, raptus non est spe et desiderio evadendi carceris injurias, sed ingemiscens cum lacrymis ait uxori : Perge, perge soror, abre-nuntia homini; spero enim in Dominum nostrum Jesum Christum, quia non derelinquet nos usque in finem. Exurgens autem illa dimisit a se hominem, dicens : Dixi viro meo, et non vult.

Per id autem temporis latro quidam injectus fuerat in ipsum carcerem priusquam negotiator vinciretur : hic omnia inspiebat, et audiebat viri ac mulieris verba, ingemuitque apud semetipsum, dicens : Ecce in quo isti casu existunt, neque tamen libertatem suam prodiderunt, ut pecunias acciperent, et dimitterentur, sed pudicitiam pluris quam pecuniam existimaverunt ; viteque istius commoda, ut illius pulchritudinem non violarent, contempserunt. At ego quid faciam miser, qui nunquam cogitavi quod Deus esset, et ideo homicidiorum auctor fui ? Vocans autem illos ad se per fenestram ejus cellulæ, ubi victus detinebatur, dixit eis : Ego latro sum et cædium patror, quamobrem quacunque hora præses venerit, ad mortem ut homicida ducendus sum. Considerans vero pudicum consilium vestrum,

Παρεδόλομεν ἐν Ἀσκάλωνι, ἐν τῇ ξενοδοχείᾳ τῶν Πατέρων· καὶ διηγῆσάτο ἡμῖν ὁ ἀδελφὸς Εὐσέβιος ὁ πρεσβύτερος, ὅτι Πραγματεύεσθαι τις τῆς πόλεως ἡμῶν πλείους, ἀπώλεσε τὰ ἴδια καὶ τὰ ἀλλότρια, ἐσώθη δὲ αὐτὸς ὁ μόνος. Ἐλθὼν οὖν ἐνταῦθα καὶ κρατήθεις ὑπὸ τῶν δανεισάντων αὐτῷ, ἐβλήθη εἰς φυλακὴν, διαρπαγείς καὶ πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Καὶ οὐ κατελείφθη αὐτῷ πληρὴ ὧν ἐφόρει αὐτός, καὶ ἡ αὐτοῦ γαμετή. Ἐκείνη οὖν ἀπὸ πολλῆς ἀδημονίας καὶ στενωπώσεως ἐκτελὼν ἐλάμβανεν, ἴνα χὰν ἄρτι θρήνην τὸν ἄνδρα. Καθήμενός τὸν αὐτῆς ἐν μιᾷ καὶ ἐσιδούσης μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς εἰς τὴν φυλακὴν, εἰσήλθε μέγα πρόσωπον δοῦναι εὐποιῶν τοῖς ἐμβεβλημένοις ἐκεῖσε, καὶ ἑωρακίως τὴν ἐλευθερίαν ἅμα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς καθεζομένῃ, ἐτρώθη εἰς αὐτὴν (ἦν γὰρ ῥωρατοτάτη πᾶν), καὶ δηλοῖ αὐτὴν εἰς φυλακίτου. Ὡς δὲ ἀσμένως· ἀπῆλθεν προσδοκῶσα ἀγάπην λαβεῖν. Καὶ λαβὼν αὐτὴν κατ' ἰδίαν λέγει αὐτῇ· Τί ἐστίν ὃ ἔχεις; διὰ τί εἰ ὥδε; Καὶ διηγῆσάτο αὐτῷ τὸ πᾶν. Καὶ λέγει αὐτῇ· Ἐὰν πληρῶ τὸ χρέος σου, κομᾶσαι μετ' ἐμοῦ τὴν νύκτα ταύτην; Ὡς δὲ ὧ; ἀληθὺς ῥωρατοτάτη καὶ σφύρων, λέγει αὐτῇ· Ἦκουσα, δέσποτὰ μου, τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, ὅτι ἡ γυνὴ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν τοῦ ἰδίου σώματος, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ἔλασεν, δέσποτα, ἐρωτήσω τὸν ἄνδρα μου· καὶ ὁ καλεῖται, πῶς. Καὶ ἐλθοῦσα ἀνήγγειλεν τῷ ἀνδρὶ πάντα. Ὁ δὲ γέμων τῆς συνύψεως καὶ στοργῆς πρὸς τὴν αὐτοῦ γυναῖκα, οὐ συνηργάτω τοῦ ἐλευθερωθῆναι τῆς φρουρᾶς· ἀλλὰ μέγα στενάξας, μετὰ δακρύων λέγει τῇ γυναίκαί αὐτοῦ· Ἀπῆλθε καὶ ἀποσύνταξαι, ἀδελφε, τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐλπίζομεν εἰς τὸν Θεόν, ὅτι οὐ μὴ ἐγκαταλίπῃ ἡμᾶς εἰς τέλος. Καὶ ἀναστὰς, ἀπέλευσεν τὸν ἄνθρωπον, εἰπούσα· Εἶπον τῷ ἀνδρὶ μου, καὶ οὐκ ἠθέλησεν.

Και κατ' ἐκείνον δὲ τὴν καιρὸν, ἣν τις ὁδοστάτης ἐμβεδηλμένος τῇ φυλακῇ ἐνόθερον, καὶ πάντα κατεσκόπει τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς διαλεγομένων, καὶ ἐστίνανξεν καθ' ἑαυτὸν, λέγων, Ἰδοὺ ἐν πόλει περιστάσι οὗτοι τυγχάνουσι, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἑαυτῶν οὐ προδίδωκαν διὰ χρήματα τοῦ λαθεῖν καὶ τοῦ ἐλευθερωθῆναι. Ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην πλοῦτου παντὸς ἡγήσαντο, καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ πάντων κατεφρόνησαν· καὶ τί ποιήσω ἐγὼ δ' ἀδύλως, οὐ μὴ δέποτε ἐν νῦν λαθῶν, ὅτι· ἂν ἐστὶ Θεός· καὶ διὰ τοῦτο καὶ φόνων πολλῶν εἰμι αἵτις· Καὶ καλέσας αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς θυρίδος, οὗ ἦν ἐμβεδηλμένος, λέγει αὐτοῖς· Ἐγὼ ληστής ἤμην, καὶ πολλὰ κακά, καὶ πολλοὺς φόνους ἐποίησα, καὶ οἶδα ὅτι· ἦν ἂν ὥραν ἔλθῃ οὐ ἡμέμων, καὶ ἔλθω εἰς πρόδον, ἀποθανεῖν ἐγὼ ὡς φρονεῖς. Ἰδοὺ σὺν τῇ σωφροσύνῃ

ὡμῶν, κατενύγην εἰς ὁμᾶς· ἀλλ' ἀπέλθατε εἰς τὸνδε τὸν τόπον τοῦ τείχους τῆς πόλεως, καὶ ὠρύξαντες λάβετε τὰ χρήματα ἃ εὗρήσετε ἐκεῖ. Καὶ ἔχετε αὐτὰ, ἵνα πληρώσητε τὰ δάνεια ὡμῶν, καὶ ἄλλην πολλὴν εὐλογίαν. Καὶ εὐχασθε μοι, ἵνα γὰρ εὖρω ἔλεος.

Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπιστάς τῇ πόλει ὁ ἡγεμὼν ἐκέλευσεν τὸν ληστὴν ἐξενεχθῆναι, καὶ ἀποκεφαλισθῆναι· καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν, λέγει ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς· Κελεύεις, κύριέ μου, ἀπέρχομαι ὅπου ἡρμήνευσεν ἡμῖν ὁ ληστῆς, καὶ βλέπω εἰ ἄρα ἠλθῆνυσιν; Ὁ δὲ εἶπεν· Ὡς δοκεῖ σοι, ποιήσων. Ἡ δὲ λαβοῦσα μικρὸν σκαλλίδιον, ἐσπέρας, καὶ ἐπιστάσῃ τῷ τόπῳ, καὶ ὀρύξασα, εὗρεν χύτραν ἐσκαπασμένην, ἔχουσαν τὸ χρυσίον. Καὶ φρονίμως χρησαμένη, κατὰ μικρὸν δέδωκεν· ὡς ᾔσθεν ἀπὸ τούτου καὶ τοῦ ἄλλου δανειζομένη, ἕως πάντας ἐπλήρωσεν· καὶ μετὰ ταῦτα ἐξέβαλε καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Ἐλεγε δὲ ὁ διηγησάμενος ἡμῖν· Ἰδοὺ ὥσπερ ἐφύλαξαν οὗτοι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· οὕτως ἐμεγάλυνεν τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς αὐτοὺς ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν.

CAPUT CX.

Miraculum de ligno donato abbati Brochæ Egyptio.

Διηγήσατο ἡμῖν ὁ Ἀθανάσιος ὁ κατὰ τὸν ζημαρχὸν Ἀντιοχεύς, λέγων περὶ τοῦ ἀδδδ Βροχᾶ Αἰγυπτίου ἐν Σελευκίᾳ, πλησίον Ἀντιοχείας· Εὗρεν ἔξωθεν τῆς πόλεως τόπον ἔρημον, καὶ ἐζήτησε ποιῆσαι ἐαυτῷ ἐκεῖ μικρὸν κελλίον. Καὶ διοικοδομήσας οὐκ ἔχεν ξύλα στεγάζει αὐτό. Καὶ εἰσελθὼν ἐν μίᾳ ἐν τῇ πόλει, εὗρίσκει Ἀνατόλιον τὸν ἐπιλεγόμενον τοῦ Κυρτοῦ, κτήτορα οὗτα Σελευκίας, ἔξω τοῦ οἴκου αὐτοῦ καθεζόμενον. Καὶ προσελθὼν αὐτῷ λέγει· C Ποιήσων ἀγάπην, δός μοι μικρὸν ξύλον, ἵνα στεγάζω τὴν οἰκίαν μου. Ὁ δὲ μελαγχολήσας λέγει αὐτῷ· Ἰδοὺ ξύλον, ἔπαρον, καὶ ἀπείθε· δεῖξας αὐτῷ μεγάλην καταρτὴν ἣν εἶχεν ἐμπροσθεν τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατεμένην, ἥτις εἰς πλοῦτον ἵπολει μυριάδων ε'. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδδδ Βροχᾶς, Εὐλόγησον, καὶ ἔπαρῶ αὐτό. Λέγει αὐτῷ Ἀνατόλιος· πάλιν μελαγχολῶν, Εὐλογητὸς Κύριος. Ὁ δὲ ἀγκαλισάμενος τὸ κατάρτιον, καὶ κουφίσας αὐτὴν μόνος ἐκ τῆς γῆς, τέθεικεν αὐτὴν εἰς τὸν ὦμον αὐτοῦ· καὶ λαθὼν ἀπῆλθεν εἰς τὸ κελλίον αὐτοῦ. Καὶ καταπλαγείς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ θαύματος ὁ Ἀνατόλιος, ἐχαρίσατο αὐτῷ τὸ τηλικούτον ξύλον εἰς τὴν χρεῖαν αὐτοῦ ἥνπερ ἐβούλετο· ἐξ οὗ περ οὐ μόνον τὴν ῥηθείαν αὐτοῦ κελλίαν ἐστέγασεν, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ τῷ κατ' αὐτὸν μοναστηρίῳ D ἐποίησεν πράγματα.

CAPUT CXCI.

Vita compendiosa sancti Joannis Chrysostomi patriarchæ Constantinopolitani.

Ἐλεγεν περὶ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ δικαίου· ἐπονομασθέντος Χρυσοστόμου, διὰ τὸ τοῦ διδασκαλικοῦ λόγου καθαρὸν καὶ διαυγές· ...καὶ σωτήριον ἔλαβεν βάπτισμα, οὔτε ὤμοσεν, οὔτε ὀμόσαι οὔτε τινὸς κατελάλησεν, οὔτε ἐφεύσατο, οὔτε εὐτράπελα ἐλάλησεν, οὔτε εὐτραπελίαν ἐδέχεται.

A compunctus sum : itaque pergite, et in loco illo civitatis fodite, et accipite quas inveneritis pecunias; cumque persolveritis debitum, plurima etiam eulogia remanebit vobis, et orate pro me, ut et ego inveniam misericordiam.

Post paucos autem dies ingressus civitatem præses, latronem educi jussit et decollari. Sequenti autem die dixit mulier viro : Si jubes, mi domine, vagam ad locum quem denotavit latro, si forte vera sint quæ ille prosecutus est. Qui ait : ut tibi videtur facito. Illa vero sumpto brevi sarculo, vespere ad locum abiit, et fodiens, ollam invenit diligentissime operam, sumensque illam profecta est. Prudenti vero usa consilio, paulatim creditoribus reddebat debita, ut ex hoc ab aliis pecuniam mutuari putaretur. Implevit autem omnem debiti solutionem, virumque de carceris custodia eduxit. Dicebat autem qui ista narravit : Ecce quoniam servaverunt isti mandatum Domini nostri Jesu Christi, magnificavit et ipse in eis misericordiam suam.

Narravit nobis Athanasius Antiochenus de abbate Brocha Ægyptio, dicens : Cum venisset vir ille ex Ægypto in Seleuciam, quæ prope Antiochiam est, invenit extra civitatem locum desertum, quærebatque construere sibi in eo parvam cellulam. Quam cum extruxisset, neque haberet unde illam operiret, ingressus urbem die quadam invenit Anatolium, qui cognominatus est Curvus, Seleuciæ et Antiochiæ unum ex primariis, sedentem extra domus suæ limen, dixitque ei : Fac, domine, charitatem, et da mihi ligna modica, ut tegam cellulam meam. Ille vero maxime indignans, ait illi : Ecce lignum, tolle et discede; ostendens illi trabem maximam, quam habebat jacentem ante domum suam, de qua facta esset arbor navis onerariæ quinquaginta millium. Ait illi abbas Brochas : Benedic, et tollam illud. Dicit ei rursus Anatolius stomachans, Benedicite Dominus. Apprehendit ille trabem, solusque levavit de terra, et imposuit humeris suis, abiitque cum illa ad cellulam suam. Stupore autem percussus Anatolius in eo quod factum fuerat insigni præclaroque miraculo, largitus est ei lignum illud, ex quo non solum cellulam suam, ut petierat, operuit, sed et alia plurima ministeria D exercuit.

Dicebant de sancto Joanne Constantinopolitano archiepiscopo, qui juste et dignissime pro puritate doctrinæ, et splendore venustissimi eloquii Chrysostomus (42) cognominatus est; quod ex quo salutarem baptismum accepisset nunquam omnino juraverit, neque aliquem jurare compulerit, neque mentitus sit, neque alicui unquam maledixerit, neque scurrilia locutus sit, neque jocus admiserit.

CAPUT CXCH.

Relatio de quoniam monacho monasterii divi Gregorii (43) papæ, quomodo post mortem ab excommunicatione fuerit absolutus.

Narravit nobis sanctus quidam presbyter, Petrus nomine, veniens ex Romana urbe, de beatissimo Gregorio ejusdem civitatis Antistite, quod cum esset summus pontifex, monasterium virorum maximum ædificaverit, mandatumque dederit, ut nullus monachorum proprium aliquid haberet, ne unum quidem obolum. Frater ergo monasterii habebat sæcularem fratrem, a quo petiit dicens: Tunicam non habeo, ideo fac in me charitatem, et eme illam mihi. Dixit illi sæcularis frater: Ecce tria hæc numismata, accipe, et eme tibi ut placeat. Sumens ergo monachus tria numismata, habuit illa apud se. Quod cum alius monachus vidisset, abiit et nuntiavit abbati. Quo audito, abbas renuntiavit, et ipse sanctissimo papæ Gregorio. Beatus vero Gregorius hoc audiens, iussit eum, ut qui monasterii regulas prætergressus esset, a communione separari. Post modicum vero temporis moritur frater ille ita separatus, nesciente papa Gregorio. Post duos autem vel tres dies abiit abbas, et nuntiavit illi, dicens: Frater ille defunctus est. Quo ille audito non mediocriter contristatus est, quod antequam absolveretur excommunicationis vinculo, migrasset a sæculo: scribensque orationem in forma epistolæ, dedit uni ex archidiaconis, iubens illi ut iret et supra sepulcrum fratris illam legeret. Per ipsas vero litteras absolvebat ab excommunicationis nexibus mortuum. Abiens igitur archidiaconus, sicut illi fuerat imperatum, super sepulcrum fratris brevem illam chartulam legit. Eademque nocte vidit abbas defunctum fratrem, et ait illi: Nonne mortuus es, frater? Qui ait: Ita sane. Rursus interrogavit eum abbas: Et ubi fuisti usque hodie? Dixit ei frater: Veraciter, domine, in carcere fui usque heri; hesterno autem die absolutus sum. Notum vero factum est omnibus quia qua hora archidiaconus absolutionis verba super fratrem legerat, fuerat ab excommuni-

A Διηγέσατο ἡμῖν ὁ πρεσβύτερος ὄνοματι Πέτρος, προσελθὼν ἀπὸ Ρώμης, περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Γρηγορίου τοῦ πάπα τῆς αὐτῆς πόλεως. Ὁ γεγωνὶς πάπας ἔκτισεν μοναστήριον ἀνδρῶν μέγα, καὶ δίδωκεν ἐντολήν, ἵνα μηδεὶς τῶν μοναχῶν ἴδιον ἔχῃ τί ποτε μὴδὲ ζωὴς ὁβολοῦ. Ἀδελφὸς οὖν τοῦ μοναστηρίου εἶχεν ἀδελφὸν κοσμικόν, καὶ ᾔτησεν αὐτὸν, λέγων· Καμίσιον οὐκ ἔχω· ἀλλὰ ποίησον ἀγάπην, ἀγόρασόν μοι. Λέγει αὐτῷ ὁ κοσμικός· Ἰδοὺ τρία νομίσματα, λαβὼν ἀγόρασόν σοι, ὅσον ἀρέσκει σοι. Λαβὼν οὖν ὁ μοναχὸς τὰ τρία νομίσματα, ἀπελθὼν ἀντήγγειλεν τῷ ἡγουμένῳ· ὁ ἡγούμενος ἀκούσας ἀπελθὼν ἐπήγγειλεν τῷ ἀγιοτάτῳ πάπᾳ· ὁ δὲ μακάριος Γρηγόριος, μαθὼν ἀφώρισεν αὐτὸν ἀπὸ κοινωνίας, ὡς παραλύσαντα τοὺς κανόνας τοῦ μοναστηρίου. Μετὰ οὖν ὀλίγον χρόνον ἐτελευτήσεν ὁ ἀδελφός ὁ ἀφωρισμένος, μὴ μαθόντος τοῦ πάπα. Μετὰ οὖν δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἀπελθὼν ἡγούμενος, ἀπήγγειλεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἀδελφός ἀνέπαυσεν. Ἐπὶ τοῦτο οὖν οὐ μετρίως ἐλυπήθη, ὅτι οὐ πρὸ τοῦ ἐξελεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ βίου τούτου, οὐκ ἔλυσεν αὐτὸν τὸ τοῦ ἀφορισμοῦ ἐπιτίμιον· καὶ γράψας εὐχὴν ἐν πινακίῳ δίδωκεν ἐνὶ τῶν ἀρχιδιακόνων, κελεύσας αὐτῷ ἀπελθεῖν, καὶ ἐπάνω τοῦ ἀδελφοῦ ἀναγνῶναι αὐτήν. Ἦν δὲ εὐχὴ λύουσα αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀφορισμοῦ τὸν τεθνεῶτα. Ἀπελθὼν οὖν ἀρχιδιάκονος, ὡς ἐπεστράπη, ἐπάνω τοῦ ἀδελφοῦ ἀνέγνω τὴν ἐπιστολὴν τὴν ἔχουσαν τὴν εὐχὴν· καὶ τοιαύτη νυκτὶ θεωρεῖ ἡγούμενος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἀποθανόντα· καὶ λέγει ὁ ἡγούμενος· Καὶ ποῦ ἦς ζωὴς τῆς σήμερον; Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφός· Ὅντως, κύριε, εἰς τὴν φυλακὴν· καὶ ζωὴς τῆς χθὲς οὐκ ἀπελύθη. Ἐγνώσθη οὖν τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἐν οἷς ὥρα ἀρχιδιάκονος τὴν εὐχὴν εἶπεν ἐπάνω τοῦ τάφου, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐλύθη ἐκ τοῦ ἀφορισμοῦ, καὶ ἡλευθερώθη ἐκ τοῦ κατακρίματος ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.

CAPUT CXCHII.

Factum mirabilis charitatis sancti abbatis Apollinaris patriarchæ Alexandrini erga juvenem divitem ad inopiam redactum.

Narraverunt nobis de sancto abbate Apollinari Alexandrino patriarcha, quod valde fuerit misericors, et compassionis visceribus affluens, ejus rei indicium id offerebant. Erat, aiebant, Alexandria juvenis quidam, qui primarii civitatis dignitateque ac divitis clarissimi filius fuerat. Parentibus itaque illius defunctis, qui infinita illi bona tam in auro quam in navibus commerciis dereliquerant, non satis feliciter et prospere ea gubernans, perdidit omnia, atque ad extremam inopiam deductus est, cum neque galæ neque luxuriæ vacaverit, quæ solent divitem exhanrire patrimonia, sed in casus varios atque naufragia inciderit. Itaque ex opulentissimo pauperrimus effectus est, juxta illud Psalmistæ: Ascendunt usque in cælos, et descendunt usque ad abyssos (Psal. cvi). Namque adolescens quanto fuerat pecuniis sublimior, tanto per inopiam inferior factus est.

Διηγέσατο ἡμῖν περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις ἀδελφοῦ Ἀπολλινάρου τοῦ πάπα Ἀλεξανδρείας, ὅτι Πάνω ἦν ἐλεημῶν, καὶ συμπαθὴς· καὶ ἔλεγον τοῦτο πιστοῦσιν, ὡς ἦν τις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ νεώτερος υἱός, γεγωνὶς τῶν πρώτων τῆς πόλεως. Ὡς τελευτήσαντων, καὶ πολλὰ τῶν αὐτῶν ἐν πλοίοις καὶ ἐν χρυσίῳ καταλειπομένων, ἀστοχῆσας περὶ τὴν τούτων διοίκησιν, καὶ πάντα ἀπολέσας, καὶ εἰς πενίαν ἐσχάτην ἐλάσας, οὐ φαγὼν, οὐδὲ εἰς ἀσπιτεῖαν δαπανήσας, ἀλλὰ νουαγίῳ διαφόροις περιπεσὼν, καὶ ἀπὸ μεγάλων γεγωνῶν μικρός, κατὰ τὸ ἐν Ψαλμοῖς εἰρημένον· Ἀναβαίνουσιν ἕως τῶν οὐρανῶν, καὶ καταβαίνουσιν ἕως τῶν ἀβύσσων· οὗτος καὶ ὁ νεώτερος πολὺ ἄνω παρέχων ἐν χρήμασι, πολλῶν πλέον κάτω γέγονεν.

Τούτο ἀκηχώς ὁ μακάριος Ἀπολλινάριος, καὶ θεωρήσας ἐν τοιαύτῃ ἀσχολίᾳ καὶ πενία τὸν νεώτερον γενόμενον, γινώσκων δὲ καὶ τοὺς αὐτοῦ γονεῖς, καὶ ἐπιστάμενος ὅπως ἦσαν ἐν πλοῦτι, ἡθέλησεν ἐλεῆσαι αὐτὸν, καὶ δοῦναι μικρὰν ἀγάπην εἰς ἀποστροφὴν, καὶ ἡσυχύετο. Καὶ καθύτι ἐθεώρει αὐτὸν ἐν τῷ σηκρήτῳ αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἐδάκνυτο, βλέπων ἐσθῆτα βερυπωμένην, καὶ πρόσωπον σκυθρωπὸν ἔχοντα· ἃ τῆς ἐσχάτης πτωχείας καθέστηκε σύμβολα· ὡς οὖν ἦν ἐν τοιαύτῃ φροντίδι ὁ πάπας, ἐν μίᾳ θεόδῳ κινήσει, βουλὴν ὄντως θαυμασίαν βουλευέται, καὶ πρέπουσαν τῇ αὐτοῦ μακαριότητι.

Καὶ πῆμφας ἤγαγε τὸν νομικὸν τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας· καὶ λαθὼν αὐτὸν κατ' ἰδίαν, λέγει αὐτῷ, Δύνη μοι φυλάξαι μυστήριον, κύριε ὦ νομικέ· Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· Ἐλπίζω, δέσποτα, εἰς τὸν ὕψος τοῦ Θεοῦ· ὅτι ἐὰν κελεύσῃς, οὐ μὴ ἀνθρώπῳ εἶπω οὐδὲ ῥάθοι τις ἐξ ἐμοῦ τί ποτε ὦν θαρρήσης τῷ δούλῳ σου. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ πάπας Ἀπολλινάριος· Ὑπάγε, ποιήσον γραμμάτων χρεωστικὸν πεντήκοντα χρυσίων λιτρῶν, ὡς ἀπὸ τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, εἰς τὸν Μακάριον τόνδε τὸν πατέρα τοῦδε τοῦ νεωτέρου, καὶ βάλε, καὶ μάρτυρας, καὶ κομπλατίονα, καὶ αἶρε μοι αὐτὸ τὸ πρόσωπον. Ὁ δὲ νομικὸς τὸ κελευθὲν ἀπὸ τοῦ πάπα εὐθύς καὶ παραχρῆμα ποιήσας ἤνεγκεν τὸ χειρόγραφον, καὶ δίδωκεν αὐτῷ. Ἐπειδὴ οὖν ὁ πατὴρ τοῦ νεωτέρου εἶχεν χρόνους δέκα ἢ καὶ πλεόν τελευτήσας, ὁ δὲ χάρις νέος ἦν, λέγει αὐτῷ ὁ πάπας· Ὑπάγε, κύριε ὦ νομικέ, σῶσον τὸν χάρτην ἐν οἴκῳ ἢ ἐν κριθῇ, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας φέρε μοι αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἦλθεν μετὰ τὰς ῥηθείας ἡμέρας φέρων τὸ γραμμάτιον τῷ πάπᾳ. Τότε λέγει τῷ νομικῷ ὁ πάπας· Ὑπάγε ἄρτι, καὶ εἰπὲ τῷ νεωτέρῳ· Τί μοι παρέχεις, καὶ διδῶ σοι γραμμάτων ὠφελοῦν σε, καὶ βλέπε, κύριε ὦ νομικέ, πλεόν τριῶν νομισμάτων παρ' αὐτοῦ μὴ λάβῃς· καὶ πάρασχε αὐτῷ τὸ γραμμάτιον. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ νομικὸς, ὅτι· Ὄντως, δέσποτά μου, εἰ κελεύεις μοι, οὐδὲ ταῦτα λαμβάνω. Λέγει αὐτῷ ὁ πάπας, Ναὶ πάντως θέλω, ἵνα λάβῃς τρία νομίσματα. Τότε ὑπάγει ὁ νομικὸς πρὸς τὸν νεώτερον· Τί μοι παρέχεις, καὶ παρέχω σοί τί ποτε, τὰ μέγιστα σου εὐεργετοῦν; Ὁ δὲ συνέθετο ὁ ἐὰν βούληται, παρέχειν. Καὶ σκεψάμενος ὁ νομικὸς λέγει αὐτῷ, ὡς πρὸ τῶν ε' ἢ καὶ ἐξ ἡμερῶν ζητῶν χάρτας ἐν τῷ οἴκῳ μου εὗρον τὸ γραμμάτιον τοῦτο, καὶ μέμνημαι, ὅτι ὁ Μακάριος ὁ πατὴρ θαρρῶν εἰ; ἐμὲ, εἰσέν μοι αὐτὸ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας· καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ συνέθι μείναι παρ' ἐμοῖ ἕως τῆς σήμερον, καὶ λήθῃ παρέδραμεν, καὶ οὐκ ἦλθεν εἰς νοῦν μου δοῦναι σοι αὐτό. Λέγει αὐτῷ ὁ νεώτερος· Καί τι σὺ κελεύεις παρέσχω; Λέγει αὐτῷ ὁ νομικὸς· Τότε λέγει ὁ νεώτερος· Καὶ ὁλοῖς, ὅτι εὐπορὸν ἔστιν τὸ πρόσωπον ὀφελῶν τὸ χρέος; Ναὶ ὄντως· καὶ εὐπορὸν ἔστιν, καὶ εὐγνωμον, καὶ ἀπαιτῆσαι αὐτὸ ἔχεις ἀκόπως. Λέγει αὐτῷ ὁ νεώτερος· Γινώσκαι ὁ Θεός, ὅτι οὐκ ἔχω, ἀλλὰ ἐὰν ἀπειθῇ, καὶ ἄλλα σοι παρέχω, εἰ τι θέλεις μετὰ τῶν τριῶν νομισμάτων. Τότε παρέχει αὐτῷ τὸ γραμμάτιον τῶν πεντηκόντα λιτρῶν.

Hoc audiens beatus Apollinaris, vidensque in quantum miserie et paupertatis adolescens delapsus esset, cum parentes ejus fuissent locupletissimi, miseratus illius casum, exiguum ipsi charitatis impendere voluit subministrando alimenta, sed erubescerebat. Et quoties videbat illum, in secreto conscientie suaeangebatur, cernens vestem sordidam, et luridam faciem, quæ sunt extremæ paupertatis indicia. Cum igitur hujusmodi curis angeretur pontifex, die quadam divinitus inspiratus, consilium profecto mirabile invenit, ipsiusque sanctitati maxime conveniens.

Accersivit itaque Nomicum (44) seu dispensatorem sanctissimæ ecclesiæ, seorsumque illum allocutus, dixit ei : Potes mihi servare secretum, domne dispensator : Qui ait : Spero, domine, in Filium Dei, quia quodcumque mihi jusseris, nemini dicam, neque discet unquam id aliquis ex me quod mihi servo tuo aperueris. Tunc ait ad illum episcopus Apollinaris : Vade, conscribe chirographum debiti quinquaginta librarum auri, quæ a sanctissima ista ecclesia Macario illius miseri adolescentis patri debebantur, et appone testes et stipulationem et rata, et asser illud mihi. Dispensator continuo, quod sibi fuerat a pontifice injunctum, cum omni celeritate peregit, attulitque chirographum, et dedit illi. Cum itaque pater adolescentis ante decem annos defunctus esset, chartaque chirographi nova videretur, ait illi pontifex : Vade domne dispensator, chirographum istud vel in tritico vel in hordeo absconde, et post paucos dies asser illud ad me : quod ille cum fecisset, proximo die chirographum retulit quasi subvetustum, deditque pontifici. Tunc ait ille : Perge modo, domne dispensator, et dicito adolescenti : Quid mihi daturus es, si tibi dederò chirographum magnæ pecuniæ quæ debetur tibi? Et cave, ne plus quam tria numismata ab illo accipias, et præbe illi chirographum. Respondens autem dispensator : Vere, mi domine, si jusseris, nihil accipiam. Dixit ei ille : Volo omnino ut tria numismata accipias. Perrexit autem ille ad juvenem sicut ipsi jussum fuerat, et dixit ei : Dabis mihi tria numismata, si ostenderis tibi aliquid magnæ utilitatis tuæ? Ille vero pollicitus est illi quidquid vellet se daturum. Fingens autem dispensator, ait illi : Ante quinque vel sex dies evolvens instrumenta ecclesiastica, reperi chirographum istud, et memini, quia Macarius pater tuus mihi multum confidens, ipsum mihi diebus aliquot permisit. Defuncto ipso, contigit illud apud me usque hodie manere; oblivione enim subreptum mihi est, nec unquam venit in mentem ut illud redderem tibi. Ait illi adolescens : Nosti an locuples sit persona illa quæ debet? Dixit ei dispensator : Ita sane locuples, et grata est, potesque ab illo debitum sine labore recipere. Dixit ei junior : Vivit Deus quia modo nihil habeo; sed si recepero, quod meum est, quidquid petiisti, dabo tibi, ultra tria etiam numismata. Tunc dedit ei dispensator instrumentum quinquaginta librarum.

Suscepto itaque chirographo, perrexit ad sanctissimum pontificem, prostratusque ante illum dedit ei chirographum. Cum ergo accepisset ille instrumentum ipsum, ac legisset, cepit se ipsum turbatiorem ostendere, dixitque ei : Et ubi fuisti usque modo ? Pater tuus ante decem annos defunctus est. Perge, nolo tibi nunc respondere. Qui dixit illi : Veraciter, mi domine, non ego illud habui, sed dispensator illud habebat, et nesciebam. Sed Deus ipsius misereatur, quia modo ipsum mihi reddidit, dicens se illud inter chartas suas domi invenisse. Pontifex vero illum interim remisit, dicens : Deliberabo tecum, servato apud me chirographo. Post unam igitur hebdomadam rediit ad episcopum junior, iterumque deprecabatur eum. Ille autem quasi nihil ei dare vellet, dicebat : Quare tantum distulisti proferre chirographum ? Dixit illi adolescens : Mi domine, scit Deus quia non habeo unde familiam meam nutriam ; itaque, si Deus inspirat vobis, miseremini mei. Tunc dixit illi sanctus Apollinaris, fingens se illius precibus cedere : Summam quidem integram ego tibi restituiam ; hoc autem obsecro, mi domine frater, ne a sancta hac ecclesia usuras exigas. Tunc procidens illi adolescens ait : Quidquid voluerit et iusserit mihi dominus meus, hoc faciam ; et si ex principali summa placet minuere aliquid, minue. Dixit illi episcopus : Non id quidem ; satis est, si nobis usuras dimittis. Tunc proferens quinquaginta auri libras, dedit ei, et dimisit eum, orans eum pro usuræ remissione. Hoc opus summi Apollinaris, ista sancta illius ars atque misericordia. Ita vero Deus juveni cooperatus est per sanctam ejus benedictionem, ut ex tanta inopia emergeret, atque in priorem suum statum ordinemque remearet, plusque etiam quam parentes sui opum ac pecuniarum copia excelleret, ac præterea magna lucra animæ consequeretur.

CAPUT CXCV.

Admonitio senis qui morabatur in Scythi, facta cuidam monacho ne ingrederetur tabernas.

Senex quidam morabatur in Scythi : hic die quadam venit Alexandriam, ut opus manuum suarum venderet, viditque ibi juniorem monachum ingressum esse cauponam. Qua ex re senex vehementer afflictus, manebat foris exspectans, donec egredienti juveni colloqueretur. Quod et factum est. Mox enim ut egressus est juvenis, tenuit illum senior per manus, et seorsum illum ducens, dixit ei : An nescis, domine frater, quia habitum angelicum fers ? Ignoras, quia juvenis es ? Non nosti quia multi sunt inimici nostri laquei ? Nescis quia et per oculos, et per aures, et per figuras varias et habitus, monachi in civitatibus læduntur ? Tu autem in cauponas intrepide ingrederis, et quæ non vis audis, et quæ sunt noxia vides, inhonestisque et viris et mulieribus conjungeris. Noli itaque, fili mi, noli, obsecro, sic agere, sed fuge in eremum, ubi cum Dei adjutorio salvari potes. Respondit ei junior : Perge senior, Deus non querit nisi cor mundum. Tunc expandens in cælum ambas manus

A Λαβὼν οὖν τὸ γραμμάτιον ἀνέρχεται πρὸς τὸν ἁγιώτατον πάπαν, καὶ βάλλει αὐτῷ μετάνοιαν, καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτῷ τὸ γραμμάτιον. Ὁς οὖν ἔλαβεν ὁ πάπας, καὶ ἀνέγνω αὐτὸ, ἤρξατο ποιεῖν ἑαυτὸν ταρτασόμενον. Καὶ λέγει αὐτῷ· Καὶ ποῦ ἦς ἕως ἄρτι ; Ὁ πατὴρ σου πλεόν τῶν δέκα χρόνων τελευτήσας, ὕπαγε, κύριε, οὐ ποιῶ σοι ἀπόκρισιν. Ὁ δὲ λέγει τῷ πάπᾳ· Ὁντως, δέσποτα, οὐκ εἶχον αὐτὸ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ νομικὸς εἶχεν, καὶ οὐδὲ ἤβειν, ἀλλ' ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐλεῆσθαι, ὅτι ἄρτι μοι αὐτὸ δίδωκεν, εἰρηκῶς, ὅτι Ζητῶν χάριτα· εὗρον αὐτό. Ὁ δὲ πάπας ἀπεπέμφατο αὐτόν, τῶς λέγων, Σκέψομαι, πάλιν κρατήσας τὴν χάρτην παρ' ἑαυτῷ. Μετὰ οὖν μίαν ἑβδομάδα ἀνῆλθεν ὁ νεώτερος πρὸς τὸν πάπαν. Καὶ πάλιν ὁ πάπας ἐγκαλεῖ αὐτῷ, Διατί ἐβράδυνας, λέγων, προσ-
B αγαγὲν τὸ γραμμάτιον ; ὡς ὅθεν μὴ θάλων δοῦναι αὐτῷ τίποτε. Λέγει αὐτῷ ὁ νεώτερος, Δέσποτά μου, οἶδεν ὁ Θεός, ὅτι οὐκ ἔχω, ἵνα θρέψω τοὺς ἐμούς· εἰ τι οὖν ὁ Θεὸς ἐμβάλοι ὑμῖν, ἐλεῆσατέ με. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἐν ἁγίοις· Ἀπολινάριος, σχηματισμένος ὅτι εἶξεν τῇ παρακλήσει αὐτοῦ· Εἰς πλήρεις σοι παρέχω, τοῦτο δὲ παρακαλῶ, κύριέ μου ἀδελφε, μὴ ἀπαιτῆσαι τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν τόκους. Τότε ἔδωκεν μετάνοιαν ὁ παῖς, λέγων· Εἰ τι βούλεται μου ὁ δεσπότης καὶ κελεύει, τοῦτο ποιῶ, καὶ ἐκ τοῦ κεφαλαίου ἐὰν κελεύης μειῶσαι, μειώσον. Ὁ δὲ πάπας, λέγει, Οὐκ· ἀλλ' ἀρκεῖ μοι, ἵνα τοὺς τόκους ἡμῖν παραχωρήσῃς· τότε ἐξενέγκας δέδωκεν τὰς πεντήκοντα τοῦ χρυσοῦ λίτρας, καὶ ἀπέλυσεν αὐτόν, εἰπὼν καὶ ἐπευξάμενος ὅπερ τῆς παραχωρήσεως, φησὶν, τὸν τόκων. Αὕτη ἡ ἐργασία ἡ κρυπτή τοῦ Θεοῦ Ἀπολινάριου, αὕτη ἡ καλλίστη πρό-
C ξις αὐτοῦ, καὶ ἡ συμπάθεια. Οὕτως δὲ ὁ Θεός· καὶ τῷ νεωτέρῳ συνέφθασεν διὰ τῆς αὐτοῦ εὐλογίας, ὅτι ἐξανέστη ἐκ τῆς τοσαύτης πτωχείας, καὶ εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ τάξιν ἦλθεν, καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ ἐν πλοσίῳ καὶ περιουσίᾳ χρημάτων διέπρεψεν, μετὰ καὶ τοῦ μεγάλως ὠφεληθῆναι τὴν ψυχὴν.

Γέρων τις ἐκάθητο ἐν Σχῆτει, καὶ ἀνέβη ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ πωλῆσαι, καὶ θεωρεῖ νεώτερον μοναχὸν εἰσελθόντα εἰς τὸ καπηλεῖον. Ἐπὶ τούτῳ ὁ γέρων ἐθλίβη, καὶ ἀνέμεινεν ἔξω, ἵνα ὅταν ἐξέλθῃ, συντύχῃ αὐτῷ· ὅπερ καὶ γέγονεν. Μετὰ γοῦν τὸ ἐξελθεῖν τὸν νεώτερον, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ γέρων, ἔλαβεν αὐτὸν κατ' ἰδίαν, καὶ λέγει αὐτῷ· Κύριε ἀδελφε, οὐκ οἶδας, ὅτι τὸ σχῆμα τὸ ἅγιον περιβέβησαι ; οὐκ οἶδας ὅτι νεώτερος εἰ ; οὐκ οἶδας, ὅτι πολλὰ εἰσιν αἱ παγίδες τοῦ διαβόλου ; οὐκ οἶδας ὅτι καὶ δι' ὀφθαλμῶν, καὶ δι' ἀκοῆς, καὶ διὰ σχημάτων οἱ μοναχοὶ βλάπτονται, ἐν ταῖς πόλεσι διάγοντες ; Σὺ δὲ εἰ, τὰ καπηλεῖα ἀδελῶς εἰσεργόμενος, καὶ ἃ οὐ θέλεις, ἀκούεις, καὶ ἃ οὐ θέλεις, θεωρεῖς, καὶ ἀσέμνως καὶ γυναιξὶ συναναστρέφῃ. Μὴ, παρακαλῶ, ἀλλὰ φύγε εἰς τὴν ἐρημον, ὅπου ὁνῇ ὡς θέλεις σωθῆναι. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ νεώτερος· Ὑπαγε, καλόγηρε, ὁ Θεός οὐ χρήζει, εἰ μὴ καρδίαν καθαρὰν. Τότε ἐκτίνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶπεν ὁ γέρων· Δό-

ἔα σοι ὁ Θεός, ὅτι ἔγω ἐν τῇ Σαχτεί πενήτηντα ἔτη A
καὶ καρδίαν καθαρὰν οὐκ ἔκτησάμην· καὶ οὗτος εἰς
τὰ καπηλεῖα ἀναστρεφόμενος καρδίαν καθαρὰν ἔκ-
τήσατο. Καὶ στραφείς πρὸς τὸν ἀδελφόν, λέγει·
Ὁ Θεός καὶ σὲ σώσει, καὶ ἐμὲ μὴ κατασχύνῃ ἀπὸ
τῆς ἑμῶντοῦ ἐλπίδος.

CAPUT CXCX.

Vita Evagrii philosophi a Synesio Cyrenes episcopo ad Christi fidem conversi.

Ὁντων ἡμῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Λεόντιος Ἀπαμεύς
ἀνὴρ φιλόχριστος καὶ εὐλαβής, ἦλθεν ἀπὸ Πενταπό-
λεως· ἐκεῖσε γὰρ ἐν Κυρηναίᾳ ἀπὸ χρόνων ἱκανῶν
ἐποίει τὴν οἰκισιν. Ἦλθεν δὲ ἐπὶ τοῦ ἐν ἁγίοις πά-
πα Ἀλεξανδρείας τῆς αὐτῆς πόλεως Κυρήνης, καὶ
ἐν συντυχίᾳ γενομένων ἡμῶν, διηγήσατο ἡμῖν, λέ-
γων, ὅτι· Ἐπὶ Θεοφίλου τοῦ μακαρίου πάπα Ἀλεξαν-
δρείας γέγονεν ἐπίσκοπος ἐν Κυρήνῃ Συνέσιος ὁ φι-
λόσοφος· ὅστις ἰδὼν ἐν Κυρήνῃ εὗρεν ἐκεῖ φιλόσοφόν
τινα Εὐάγριον ὀνόματι ἑταῖρον αὐτοῦ, ἐν τοῖς παι-
δευτηρίοις γινόμενον, καὶ φίλον αὐτοῦ γνήσιον ὄντα,
καὶ ἑμμανὸς περὶ τῆν τῶν εἰδώλων λατρείαν ὑπάρ-
χοντα· ὃν ὁ ἐπίσκοπος Συνέσιος μεταθεῖναι ἐβούλετο
καὶ οὐ μόνον ἐβούλετό τε καὶ ἔσπευδεν, ἀλλὰ καὶ
ἀγῶνα πολὺν ἔσχεν καὶ μέριμναν, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν
ἀρχὴν ἐκείνην. Ὁ δὲ οὐκ ἠνέχετο, οὐδὲ παρ-
εβέγετο αὐτοῦ παντελῶς τὴν διδασκαλίαν. Πλὴν ὁ ἐπί-
σκοπος ἐκ τῆς πολλῆς πρὸς αὐτὸν φιλίας οὕτε ἐδει-
λᾶσεν, οὐδὲ ἀπέσχετο τοῦ καὶ ἐκείνην ἡμέραν δι-
δάσκειν καὶ παρακαλεῖν, καὶ νοουθετεῖν ὅπως εἰς
Χριστὸν πιστεύσας δέξεται αὐτοῦ τὴν ἐπίγνωσιν.
Ὡστε ἐν μᾶλλον καὶ τοῦτο εἰπεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν φιλό-
σοφον· Ὁντως, κύριε ὦ ἐπίσκοπε, μετὰ πάντων καὶ
τοῦτό μοι ἀπαρέσχει, ὃ λέγετε οἱ Χριστιανοί, ὅτι καὶ
συντέλεια τοῦ κόσμου τούτου γίνεται, καὶ μετὰ τὴν
συντέλειαν πάντες οἱ ἐξ αἰῶνος γενομένοι οἱ ἄνθρωποι
ἐν τούτῳ τῷ σώματι ἀνίστανται, καὶ τὴν σάρκα ταύ-
την ἀφάρτον ἔχοντες καὶ ἀνώλεθρον, εἰς αἰῶνας
βιώσουσιν, τὰς ἀμοιβὰς ἀπολήψονται, καὶ οὗτοι ὁ ἐλεῶν
πτωχῶν, Θεὸς δανείζει, καὶ ὁ σκορπίζων εἰς πτω-
χοὺς καὶ πένητας χρήματα, ἐν οὐρανοῖς θησαυρίζει
καὶ ἑκατονταπλασίονα αὐτῷ μετὰ ζωῆς αἰωνίου ἀπὸ
Χριστοῦ ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ κομίζεται, ἀπερ ἅπαν-
τα ἀπάτη μοι, καὶ χλεύη, καὶ μῦθος γίνεται, καὶ
λεγόμενα φαίνεται. Ὁ δὲ Συνέσιος ὁ ἐπίσκοπος δι-
εδεδαυῖτο, πάντα τῶν Χριστιανῶν ἀληθῆ εἶναι, καὶ
μηδὲν ἔχειν ψεῦδος, ἢ ἀληθείας ἀλλότριον, καὶ διὰ D
πολλῶν ἀποδείξεων ταῦτα οὕτως ἔχειν ἐπειράτο δει-
κνύειν.

Καὶ δὴ μετὰ πολὺν χρόνον ποιήσας αὐτὸν γενέ-
σθαι Χριστιανόν, βαπτίζει καὶ αὐτόν, καὶ τὰ τέχνα
αὐτοῦ, καὶ πάντα τοῦ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. Μετὰ οὖν
χρόνον τινὰ τοῦ βαπτισθῆναι, δίδωσι τῷ ἐπισκόπῳ
χρυσίων μὲν δηνάρια τρία εἰς λόγον τῶν πτωχῶν,
λέγων· Δέξαι τὰ τρία κεντηνάρια καὶ δίδος πτωχοῖς
καὶ ποιήσόν μοι γραμμάτιον, ὅτι ταῦτά μοι ἀποδώ-
σει Χριστὸς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Ὁ δὲ τὸ χρυσίον
δεξάμενος, προθύμως ἐποίησεν αὐτῷ τὸ γραμμά-
τιον ὡς ἤθελεν.

Ζήσας δὲ χρόνους τινὰς μετὰ τὸ ἄγιον βάπτισμα
ῥησένησεν τὴν ἐπὶ θάνατον ἀσθένειαν· καὶ μέλλων

suas senex ait : Gloria tibi, Deus ; ecce enim ego ha-
beo in Scythi annos quinquaginta quinque, et mun-
dum cor non habeo ; hic autem in tabernis conver-
sans cordis munditiam possidet. Et ad fratrem con-
versus dixit : Deus et te servet, et me non confundat
a spe mea.

Cum Alexandriæ essemus, Leontius Apamiensis,
vir religiosus ac fidelissimus, venit ex Pentapoli ;
multis enim iam annis Cyrene moratus fuerat. Venit
autem diebus Eulogii sancti Alexandrini patriarchæ,
eiusdem Cyrenensis urbis futurus episcopus. Cumque
in familiari colloquio essemus, narravit nobis, dicens :
Fuit temporibus Theophili beatissimi patriarchæ
Alexandrini Cyrene episcopus Synesius philosophus.
Qui cum venisset Cyrenem, reperit illic philosophum
quemdam, Evagrium nomine, qui sodalis suus in stu-
diis liberalibus fuerat, amicum sibi charissimum, sed
religione gentilem, et culture idololum maxi-
me deditum, eum episcopus Synesius ab idololatRIA
transferre ad culturam Christi satagebat, coranique
ingentem ejus rei sibi assumpserat pro charitate
quam erga ipsum a principio habuerat. Ille vero mi-
nime id patiebatur, neque illius doctrinam admittere
volebat : episcopus tamen præ nimio ad illum amore
ne sic quidem tædio victus desistebat diebus illum
singulis hortari, et instruere, ac inducere ut Christo
crederet, ipsiusque sacramenta susciperet. Cumque
illi quotidie ista monita dare persisteret, dixit ad eum
semel philosophus : Vere, mi domine episcope, cum
cæteris quæ mihi displicent in Christianis hoc est,
quod consummationem sæculi istius futuram dicunt,
et post consummationem omnes qui ab initio sæculi
fuerunt homines, in isto corpore resurrecturos, car-
nemque hanc incorruptibilem recepturos, et immor-
talem, atque ita in perpetuum victuros, sicut eorum
quæ in corpore gesserant præmia percepturos : eum
etiam qui miseretur pauperis, fenerari Deo, et qui di-
spersit in pauperes et inopes, in cælo sibi thesauros
reponere, et centuplicata quæ erogaverit in regenera-
tione cum æterna vita a Christo esse reddenda. Quæ
omnia cum dicuntur, deceptio, et irrisio, et fabula
mihi videntur : episcopus autem Synesius assevera-
bat omnia Christianorum vera esse, nihilque om-
nino habere falsum vel veritati contrarium, idque mul-
tis documentis asserebat, et persuadere illi nitebatur.

Post multum vero temporis, cum illum indaxisset
Christianum fieri, baptizavit ipsum et filios ejus,
cunctosque domesticos illius. Cæterum non multo
postea quam baptizatus fuerat, dedit episcopo auri
tria centenaria in usum pauperum, dicens : Accipe
aurum istud, et distribue illud pauperibus, et fac
mihi cautionem manu tua, quod Christus mihi ipsum
reddet in futuro sæculo. Qui suscepto auro, prompte
illi, ut petebat, cautionem fecit.

Vixit itaque post baptismum annos aliquot philoso-
phus, ac tandem infirmatus est ad mortem. Cum vero

mortui proximus esset, dixit filiis suis: Quando curabitur funus meum, chartam istam in meis manibus ponite, et me cum illa sepelite. Mortuo autem illo, fecerunt filii sicut eis ipse praeceperat, sepelieruntque eum cum chirographo. Tertia vero post sepulturam die apparuit episcopo Synesio nocte quiescenti, dicens: Veni ad sepulcrum, ubi jaceo, et accipe chirographum tuum; accepi enim debitum, satisfactumque mihi est, atque ut certior ejus rei fias, propria mea subscripsi manu. Ignorabat autem episcopus quod chirographum illud conspexisset ei.

Mane autem facto, accersitis filiis ejus dixit: Num aliquid cum patre vestro in monumento posuistis? Illi putantes quod eos de pecuniis interrogaret, dixerunt ei: Nihil, domine, praeter pannos consuetos. Quid igitur? Nunquid vel chartam aliquam conspexisset ei? Tunc recordati illi (ignorabant enim quod de chirographo diceret) dixerunt ei: Ita sane, domine; chartam enim in quandam moriens dedit nobis, et ait: Quando sepelietis me, chartam istam mihi in manibus date, nullo penitus sciente. Tunc dixit illis episcopus somnium quod nocte illa viderat, sumensque illos cum clericis ac primariis civitatis accessit ad philosophi tumulum. Quo aperto, invenerunt jacentem philosophum, chirographumque manu episcopi conscriptum suis manibus tenentem. Accipientes autem chirographum ex illius manibus, aperuerunt, inveneruntque in eo noviter manu philosophi subscriptum ita: «Ego Evagrius philosophus tibi, sanctissimo domino Synesio episcopo salutem. Accepi debitum in his litteris manu tua conscriptum, satisfactumque mihi est, et nullum contra te habeo jus propter aurum quod dedi tibi, et per te Christo Deo et Salvatori nostro.» Qui vero conveniant, hoc videntes obstupuerunt, et per multas horas clamaverunt, Kyrie eleison, glorificantes Deum qui facit mirabilia, talemque ac tantam promissionum suarum evidentiam dat servis suis.

Asserebat autem et hoc idem dominus Leontius, cautionem illam manu philosophi subscriptam servari usque hodie, atque in sacrario sanctae Cyrenensis ecclesiae custodiri; et quicumque sacrarii custos ingrederetur, hanc illi cum caeteris vasis sacris assignari custodiendam cum omni diligentia, atque eum deinceps successori suo integram illam inviolatamque reassignare.

CAPUT CXCVI.

Miraculum, quod pueris Apamiensibus contigit, qui joco verba sanctae consecrationis protulerunt.

Narravit nobis Gregorius Africanæ provinciae praefectus, fidelis vir, et monachorum ac pauperum amator, bonisque omnibus semper congaudens:

In provincia, inquit, mea (erat autem Apamiensis secundae Syrorum provinciae, ex oppido quod dicitur Thorax) ager est ab urbe quasi quadraginta milliariibus distans, qui Gongus dicitur; in hoc, sive in

A τελευταῖαν λέγει, τοῖς τέκνοις αὐτοῦ, ὅτι Ὡς κηδεύετε μοι, τοῦτον τὸν χάρτην θέτε εἰς τὰς χεῖράς μου, καὶ οὕτως μετ' αὐτοῦ θάψατέ με. Οἱ δὲ τελευταῖσαν τοῦ αὐτοῦ καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς, καὶ πεποιήκασι, καὶ θάπτοντες αὐτὸν μετὰ τοῦ ἰδιοχείρου κατῴρυσαν· καὶ τῇ τρίτῃ τῆς ταφῆς ἡμέρᾳ φαίνεται τῷ ἐπισκόπῳ Συνεσίῳ νυκτὸς καθεύδοντι, λέγων· Ἐλθέ εἰς τὸν τάφον ἐνθα κατὰκειμαι, καὶ λάβε σου τὸ ἰδιόχειρον. Ἐλαβὼν γάρ τὸ γρόσιον, καὶ ἐπληρώθη, καὶ οὐδένα λόγον ἔχω πρὸς σέ, καὶ, πρὸς τὴν πληροφορίαν σου, ἰδιοχείρον ἐν αὐτῷ καθυπέγραψα. Ἦγνέει δὲ ὁ ἐπίσκοπος, ὅτι συνετάφη τῷ φιλοσόφῳ τὸ αὐτοῦ ἰδιοχείρον.

Καὶ πρῶτας μεταστειλόμενος τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, Τί ποτε κατεθήκατε μετὰ τοῦ φιλοσόφου ἐν τῷ τάφῳ; Οἱ δὲ ἐνόμιζον, ὅτι περὶ χρημάτων αὐτοῖς λέγει, καὶ εἶπον αὐτῷ, Οὐδὲν, δέσποτα, πλὴν τῶν ἐνταφίων αὐτοῦ. Τί οὖν, φησὶν, οὐδὲ χάρτην τινὰ συνεθάψατε αὐτῷ; Οἱ δὲ ἀναμνησθέντες (ἡγνώσουν γάρ, ὅτι περὶ χάρτου λέγει) λέγουσιν αὐτῷ· Ναί, δέσποτα, χάρτην τινὰ τελευταῖαν δίδωκεν ἡμῖν, λέγων· Ὡς θάψατέ με, τοῦτόν μοι τὸν χάρτην ὅτε κρατεῖν εἰς τὰς χεῖρας, μηδενὸς τὸ παράπαν γινώσκοντος· τότε εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἐπίσκοπος τὸν δεικνύον ἐν κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνῃν θεασάμενος ἦν· καὶ λαβὼν αὐτοὺς μετὰ τῶν κληρικῶν καὶ τῶν κητόρων, καὶ τινὰς ἀπὸ τῆς πόλεως, ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τάφον τοῦ φιλοσόφου. Τοῦτον ἀνοίξαντες εὗρισκουσιν τὸν φιλόσοφον κείμενον, καὶ τὸ ἰδιοχείρον τοῦ ἐπισκόπου ταῖς οικταῖς χερσὶν κατέχοντα, καὶ λαβόντες ἐκ τῶν αὐτοῦ χειρῶν τὸ ἰδιοχείρον ἦνοιξαν, καὶ εὗρον αὐτὸν νειωσά τε γεγραμμένον τῇ χειρὶ τοῦ φιλοσόφου, οὕτως· Ἐγὼ Εὐάγριος φιλόσοφος σοι τῷ ὁσιωτάτῳ κυρίῳ Συνεσίῳ ἐπισκόπῳ χαίρειν. Ἐλαβὼν τὸ ἐν τούτῳ τῷ πιττακίῳ σου γεγραμμένον, καὶ ἐπληρώθη, καὶ οὐδένα λόγον ἔχω πρὸς σέ, ἐνεκα οὗ δέδωκά σοι χρυσίου, ἦγγον διὰ σοῦ, Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν. Κατεπλάγησαν δὲ οἱ βλέποντες, καὶ ἐπὶ ὥρας πολλὰς, τὸ, Κύριε ἐλέησον, βοῶντες, ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ποιοῦντα θαυμασίαν, καὶ τοιαύτην αἰὶ πληροφορίαν διδόντα τοῖς δούλοις αὐτοῦ.

Διεβεβαίοντο δὲ καὶ τοῦτο ὁ αὐτὸς κύριος Λεόντιος, ὅτι τὸ ἰδιοχείρον τὸν ἔχον τὴν ὑπογραφὴν τοῦ φιλοσόφου σώζεται μέχρι τῆς σήμερον, καὶ ἐν τῷ D κειμηλιαρχεῖ τῆς ἐκκλησίας Κυρηνῆς καίται· οἷον ἂν προβληθῇ κειμηλιάρχης ἐκεῖ, μετὰ τῶν ἱερῶν σκευῶν, καὶ αὐτὸ παραλαμβάνει, καὶ φυλάττει αὐτὸ ἐπιμελῶς, καὶ μετ' αὐτῶν σῶον καὶ ἀβλαβὲς ἐπιδίδοται.

Διηγῆσατο ἡμῖν ὁ Γεώργιος ὁ τῆς Ἀφρων χώρας ὑπαρχος γεγενημένος, ὁ φιλόχριστος καὶ φιλομόναχος καὶ φιλόπτωχος, ὁ πᾶσι χαίρων τοῖς ἀγαθοῖς οἷς ἀγαπᾷ ὁ Θεός.

Ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ μου (ἦν δὲ τῶν μερῶν Ἀπαμείας τῆς δευτέρας τῶν Σύρων ἐπαρχίας)· ὅτι χωρίον ἐστὶν ἀπὸ μιλίων τῆς πόλεως τεσσαράκοντα, τὸ Γοναγὼν καλούμενον. Ἐν τοῖς ὅρεσιν οὖν τοῦ αὐτοῦ κτῆ-

ματος ὡς ἀπὸ μιλίου ἐνδὲς παιδία ἐδοσκον θρέμματα. A Καὶ ὅσα συμβαίνει, καὶ ὁφείλει γίνεσθαι παῖσι, ἠθέλησαν παῖσαι κατὰ τὴν τῶν παίδων συνήθειαν. Καὶ ὡς ἔπαιζον, λέγουσι πρὸς ἀλλήλους· Δεῦτε, ποιήσωμεν σύναξιν, καὶ προσεγγικώμεν προσφορὰν· καὶ τοῦτου πᾶσιν ἀρέσάντος, προσέβληνον ἐξ αὐτῶν ὡς ἐν τάξει πρεσβυτέρου, καὶ ἄλλους δύο, ὡς ἐν τάξει διακόνων. Καὶ ἔρχονται εἰς μίαν πέτραν ὀμαλὴν· καὶ γὰρ ἔπαιζον. Καὶ ἐπὶ τῇ πέτρᾳ, ὡς ἐν τάξει θυσιαστηρίου διεθήκασι τοὺς ἄρτους, καὶ ἐν καυκλῇ ὀστρακίνῳ ὀνον. Καὶ παρίστανται, ὁ μὲν ὡς πρεσβύτερος, οἱ δὲ ὡς διακονοί, ἐνθεν καὶ ἐνθεν. Καὶ ὁ μὲν τὴν προσκομιδὴν εἰλεγεν, οἱ δὲ τοῖς φακιολοῖς ἐβρίπκον. Εὐρέθη δὲ ὁ ῥηθεὶς πρεσβύτερος τὴν ἀναφορὰν ἐπιστάμενος· ἐπειδὴ καὶ ἡ συνήθεια ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ παρέδραμεν, ὥστε τοὺς παῖδας ἐμπροσθεν τοῦ ἁγίου ἱερατείου ἵστασθαι ἐν ταῖς ἁγίαις συνάξεσιν, καὶ πρῶτους μετὰ τοῦ κληρικοῦ τῶν ἁγίων μεταλαμβάνειν μυστηρίων. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τισι τόποις ἐκρωνεῖν μεγάλως εἰώθασιν οἱ πρεσβύτεροι, εὐρέθησαν τὰ παῖδια, τὴν εὐχὴν τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς ἐκμανθάνοντα, ἐκ τοῦ συνεχῶς αὐτὴν ἐκρωνεῖσθαι.

Ὡς οὖν πάντα πεποιθήκασιν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν συνήθειαν, πρὶν τῶς ἄρτους μελλῶσιν, πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατεβλήθεν, καὶ τὰ προσκομισθέντα πάντα κατέφαγεν, καὶ τὴν πέτραν κατέκαυσεν ἅπαν· ὡς μὴ δὲ τὸ παράπαν μῆτε τῆς πέτρας, μῆτε τῶν ἐν αὐτῇ προσεσχεθέντων καταλειφθῆναι μνημόσυνον. Καὶ τοῦτο ἀδρῶς γενόμενον θεασάμενοι οἱ παῖδες, εἰς τὴν γῆν ἀπὸ φόβου κατέπεσαν, καὶ ἡμιθανεῖς μεμνημένους, ῥῆσαι φωνὴν ἢ ἀναστῆναι ἐκ τῆς γῆς μὴ δυνάμενοι. Μὴ εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν εἰς τὸ κτήμα τῇ ὥρᾳ ἥ εἶγον ἔδος εἰσέρχεσθαι, ἀλλ' ἐκπλήκτων κειμένων εἰς τὸ ἔδαφος, ἐξῆλθον οἱ τοῦτων γονεῖς ἐκ τοῦ κτήματος ἰδεῖν τίνος χάριν κατὰ τὸ ἔδος οὐ παρεγένοντο. Καὶ ἀναζητούντες, εὗρον αὐτοὺς κειμένους, μῆτε τινὰ τῶν παρόντων γινώσκοντας, μῆτε λαλῆσαι τοῖς λαλοῦσιν ἰσχύοντας. Οὕτως ἡμιθανεῖς αὐτοὺς οἱ γονεῖς θεασάμενοι, ἕκαστος τὸ βίον παῖδιν βασιτάσας εἰς τὸ κτήμα ἀπήνεγκεν· καὶ ἐν ἐκστάσει τοιαύτῃ τὰ τέκνα δρῶντες ἐξίσταντο τὴν τῆς ἐκστάσεως αἰτίαν μαθεῖν μὴ δυνάμενοι. Καὶ πολλάκις αὐτοὺς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐρωτῶντες, D ἀποκρίσεις παρ' αὐτῶν οὐκ ἐτύγχανον, καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς οὐδὲν ὅλως μαθεῖν ἠδυνήθησαν, ἕως οὗ ἡ ἡμέρα ἐκείνη πᾶσα καὶ ἡ νύξ παρῆλθεν. Τότε γὰρ οἱ παῖδες εἰς ταῦτους κατ' ὀλίγον ἐλθόντες, ἅπαντα αὐτοῖς διεγῆσαντο, ὡς ἐπράχθη τε καὶ γεγένηται. Καὶ λαβόντες αὐτοὺς οἱ γονεῖς, καὶ τοὺς τοῦ αὐτοῦ κτήματος κτήτορας, ἐξῆλθον, καὶ τὸν τρόπον ὁπέδειξαν, ἐν ᾧ τὸ παράδοξον τοῦτο θαῦμα ἐγένετο, ἰχνη τινὰ τοῦ καταβάντος πυρὸς ὑποβαίνοντες.

Οἵτινες τῶν γεγονότων ἀκούσαντες, καὶ ἐξ αὐτοῦ πεισθέντες τοῦ πράγματος, εἰς τὴν πόλιν εἰσέδραμον, καὶ πάντα τῷ ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως καθ' ἐξῆς ἀνήγαγον. Ὁ δὲ θαυμάσας τῶν λεγομένων τὸ μέγε-

ejus sinibus pueri pascebant pecora, et ut solet pueris contingere, puerili consuetudine voluerunt ludere. Cumque luderent, dixerunt ad invicem: Venite celebremus missam, et offeramus sacrificium, et communicemus, sicuti semper in sancta ecclesia presbyter facit. Quod cum placuisset omnibus, constituunt ex eis unum in ordine presbyteri, duosque alios pueros in ministrorum officio, reliquosque ad saxum quoddam (erant enim in planitie) ac supra saxum in morem altaris apponunt panem, et vas testium cum vino: assistuntque, unus quidem coram altari, quiungebatur officio presbyteri, medius, duo vero alii hinc atque hinc veluti ministri. Et ille quidem sanctae oblationis verba dicebat, illi vero fasciis quæ ferebantur, pro stibellis utentes, auram faciebant. Qui vero presbyteri fungebatur officio, ideo sanctae oblationis verba sciebat, quia consuetudo fuit in ecclesia, ut pueri in missis ante sacrarium assisterent, primique post clericos communicarent sanctis Christi Dei nostri venerandisque mysteriis. Quoniam vero quibusdam in locis alta voce consueverunt presbyteri sancti sacrificii orationes pronuntiare, pueri ut propius astantes sæpius eas audiendo audierant.

Cum igitur omnia secundum ecclesiasticam consuetudinem fecissent, priusquam panes frangerent ac communicarent, ignis coelitus delapsus, quæ propolita erant consumpsit omnia, saxumque totum combussit, ita ut nihil omnino neque saxi, neque eorum quæ fuerant superposita relinqueretur. Hoc repente factum cum pueri vidissent, in terram omnes præ timore corruerunt, ac diutius semivivi permanserunt, neque erumpere vocem, neque de terra surgere valentes. Cum vero non redirent domum hora qua consueverant reverti, sed pavidī in pavimento jacerent, exierunt e villa parentes eorum, ut viderent cujus rei gratia consueto legitimo tempore non revertissent. Egressi autem pueros omnes humi jacentes invenerant, neque agnoscentes aliquos, neque loqui se alloquentibus valentes. Parentes itaque semivivos eos aspicientes, unusquisque filium suum assumentes, domum retulerunt, videntesque pueros in hujusmodi excessu diutius durantes, mirabantur nimium, causas stuporis eorum omnino ignorantes, nec discernere valentes, sæpiusque illos per totum diem interrogantes, responsum nullum accipere ab eis poterunt, et quæ illis acciderant scire omnino nequiverunt, donec dies illi et nox tota præterit. Tunc enim et pueri paulatim in se ipsos reversi, cuncta ipsis retulerunt quæ gesta fuerant, et quæ illis contigerant. Assumentes vero parentes suos et omnes loci ipsius habitatores, egressi sunt, et locum eis ostenderunt, in quo mirabiliter ista contigerant, vestigia quædam elapsi ignis indicantes.

Audientes vero quæ facta fuerant, et ipsis indiciorum admoniti, in civitatem cucurrerunt, cunctaque episcopo civilis nuntiaverunt: qui perculsus magnitudine et novitate miraculi, cum omni clero

festinus accurrit, vidensque pueros, et rursus ab eis quæ venerant audiens, et celestis ignis vestigia intuens, pueros quidem omnes continuo in monasterium immisit, locum vero monasterium fecit latissimum, supra locum autem ignis ecclesiam construxit, et sanctum erexit altare,

Dicebat autem ipse dominus Gregorius fidelissimus vir, unum se istorum puerorum aspexisse, ejusque monasterii ubi miraculum acciderat, monachum ipsum cognovisse. Et istud quidem magnum revera ac divinum stupendumque miraculum Gregorius venerabilis nobis ætate nostra contigisse enarravit.

CAPUT CXC VII.

Relatio Rufini de sancto Athanasio et aliis pueris sodalibus.

Rufinus autem qui ecclesiasticam conscripsit historiam, simile quiddam priori ætate gestum a pueris ludentibus narrat. Ait enim, cum puerilia conscriberet Athanasii sanctissimi, magni propugnatoris ac præconis veritatis magnæque Alexandrinæ civitatis episcopi, et orbis totius doctoris inclyti, quomodo scilicet ipsius promotio ad episcopatum ex præscientia divina initium sumpsisset. Consequens autem mihi videtur esse, pauca de viri antiquitate repetere, et qualis a puero fuerit vitæ qualisque instituti, meminisse, quemadmodum ab his qui cum illo familiarissime vixerunt, accepimus (*Ruff. l. 1. Hist. c. 44*). Eo igitur tempore quo Alexander sapientissimus Alexandrinæ Ecclesiæ post Achillam præerat, juxta prædictionem sancti Petri archiepiscopi et martyris, qui impium Arium damnavit; cum die quadam ex eminentiore loco mare intueretur, aspexit pueros in littore ludentes, ut consuetudo pueris est, episcopumque imitantes, ac ecclesiasticæ ritus omnes. Cum ergo pueros illos diutius intueretur, majora quadam et sacratiora illos aggredi mysteria videt. Turbatus itaque continuo, clericos advocans eis ostendit, quæ ipse conspexerat, præcepitque ut irent et pueros omnes apprehenderent, atque ad se adducerent. Venientes igitur pueros interrogat quis eis ludus fuerit, quidve, et quomodo gesserint. Illi vero, utpote pueri, perterriti, ab initio quidem negare cœperunt, postea vero totam seriem exposuerunt, confessique sunt se quosdam baptizasse catechumenos per Athanasium, quem sibi pueri episcopum fecerant. Tunc igitur diligenter inquirens ab iis, et quinam baptizati fuissent, et quid, et quomodo interrogati, quidve responderent; cum ab eo qui interrogaverat, cuncta didicisset, compertio quod omnia juxta ritum religionis nostræ peregrissent, rem in commune cum clericis agitans, definivit ut dicitur, eos qui baptismo consecrati fuerant, cum omnia circa se solemniter peracta fuissent per interrogationes et responsiones, secundo quidem non oportere baptizari, sed impleri ea quæ solent a sacerdotibus fieri. Porro Athanasium, et ceteros, quos ille ut sacerdotes et diaconos habuerat in ministerio, convocatis eorum paren-

tes, ἐν τῷ τόπῳ σὺν παντὶ τῷ κλήρῳ ἐξῆλθεν, καὶ τοὺς παῖδας ἰδὼν, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀκηρώς τὰ γενόμενα, καὶ τὰ σημεῖα τοῦ οὐρανοῦ πυρὸς θεασάμενος, τοὺς μὲν παῖδας εἰς μοναστήριον ἐβαλεν, τὸν δὲ τόπον εὐαγῆς μοναστήριον πεποίηκεν· ἐπάνω τοῦ τόπου τοῦ πυρὸς τὴν ἐκκλησίαν ψυχόδομησε, καὶ τὸ ἅγιον στήσας θυσιαστήριον.

Ἐλεγεν δὲ ἡμῖν ὁ αὐτὸς κύριος Γεώργιος, ὅτι ἔνα ἐξ αὐτῶν τῶν παίδων ἦν θεασάμενος ἐν αὐτῷ τῷ μοναστηρίῳ, ἔνθα τὸ τοιοῦτον θαῦμα γέγονεν, καὶ τοῦτο μὲν τὸ θεῖον καὶ ἀγγελικὸν θαῦμα διηγήσατο Γεώργιος ὁ φιλόχριστος.

Β Πουρῆνος δὲ ὁ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν γεγραφηκώς, ὁμοίῳ τὶ κατὰ τοὺς πάλαι καιροὺς ὑπὸ παίδων παιζόντων πραχθὲν, ἀνεγράφαστο. Φησὶ γὰρ περὶ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου μὲν τῆς ἀληθείας προμάχου καὶ κήρυκος, τῆς δὲ μεγάλης τῶν Ἀλεξανδρίων προεδρεύσαντος πάσης, καὶ πάντας νηφαλιώς, καὶ κατὰ τὸ θεῶ δοκῶν ποιμάναντος, τὰ παιδικὰ διηγούμενος, καὶ ὅτι θεόθεν αὐτῷ ἡ εἰς τὴν προεδρίαν προέλευσις προγνώσει θεϊκῇ τὴν ἀρχὴν ἐκομίσαστο, τῆς ἀρχαιολογίας τοῦ ἀνδρὸς ἀναλαβεῖν, καὶ οἶον ἐκ παιδὸς γέγονεν βίου, καὶ ποίας ἀναγωγῆς μνησθῆναι, καθὰ παρελάβομεν· καὶ ἡμᾶς εἰσενεγκεῖν τῷ ἀκροατῇ. Ὁ ἐν ἁγίοις Ἀλέξανδρος ὁ πάπας τῆς Ἀλεξανδρείας, μετὰ Ἀχιλλαν γενόμενος, κατὰ τὴν τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ μάρτυρος πρόφῃσιν, τοῦ τὸν δυσσετῆ Ἀρείου κατακρίναντος, ἐν μὲν παρακλύπτῳ, καὶ θεωρῶν τὴν θάλασσαν βλέπει παρὰ τὸν αἰγιαλὸν παίζοντας, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς παισὶν, καὶ μιμουμένους ἐπισκοποῦν, καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐξ ἔθους γινόμενα ἅπαντα. Προσέγων δὲ ἐπὶ πολλοῖς εἶδεν ὅτι πράττονται τινα παρ' αὐτῶν ἀπόκριψα τῶν μυστηρίων. Παραχρῆς τοίνυν, καὶ παραχρῆμα τοὺς κληρικοὺς καλέσας, ὁπέδειξεν ἅπερ ἔπραττον, καὶ προσέταξεν ἀπελθεῖν, καὶ κατασχεῖν πάντας τοὺς παῖδας, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν. Παραγενομένους δὲ ἠρώτα τί ἦν αὐτῶν τὸ παίγνιον, καὶ τί ἔπραττον. Ἐκείνοι δὲ πτοηθέντες, ὅτε παῖδες ὄντες, ἅπαν τὸ πρᾶγμα κατ' ἄξιαν αὐτῷ διηγούνται, ὅτι καὶ ἐδάπτισαν τινὰς κατηγουμένους δι' Ἀθανασίου, ὃν κατέστησαν ἑαυτοῖς οἱ παῖδες ἐκείνοι ὡσανεὶ ἐπίσκοπον. Τότε τοίνυν ἐπιμελῶς ἐκζητήσας παρ' αὐτῶν ὁ Ἀλέξανδρος, τίννας ἐδάπτισαν, καὶ μαθὼν, καὶ εὐρών, ὅτι κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἡμετέρας θρησκείας πάντα ἐκείνα ἐτέλεσαν, ἀνακοινωνάμενος τοῖς ἑαυτοῦ κληρικοῖς, ὥρισεν τοὺς ἐξουθενήσαντες τοῦ ἁγίου λουτροῦ ἐκ δευτέρου μὴ χρῆναι βαπτισθῆναι. Ἀθανάσιον δὲ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς καταλεγέντας κληρικοὺς τοῖς γονεῦσι παρηγγύησεν τοῦ ἀνάξει ἐν νοθεσίᾳ καὶ παιδείᾳ Κυρίου, μάλιστα Ἀθανάσιον, ὃν μετ' οὐ πολλὸ τῷ θεῷ καθέλωσεν. Θεοῖς δὲ χάρισμασι καταπλουτῶν παρὰ τοῦ ἀρχιερέως τοῦ τηλικαύτου ἐν μετρίῳ βαθμῇ προδιδασθεὶς διέπρεφεν. Ἀθανάσιον δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, οὓς ἐν ἐκείνῃ τῇ παιγνίᾳ πρεσβυ-

τέρους ἔδοξεν ἔχειν ἢ διακόνους, προσκαλεσάμενος αὐτῶν τοὺς γονεῖς, ὑπὸ μαρτυρίᾳ Θεοῦ παρέδωκεν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥστε ἐκεῖ αὐτοὺς τρέφεσθαι.

Μικροῦ δὲ διαβραμόντος χρόνου, ὅτε καὶ παρὰ τοῦ σημειογράφου (s) τελείως, καὶ παρὰ τοῦ γραμματικοῦ αὐτάρκως Ἀθανάσιος ἐπαιδεύθη, παραχρῆμα ὡς πιστὴ τοῦ Θεοῦ παραθήκη παρὰ τῶν γονέων παραδίδεται τῷ Ιερεῖ, καὶ ὡσανεὶ τις Σαμουὴλ ἐν τῷ ναβὶ τοῦ Θεοῦ ἐτρέφετο. Καὶ ἥνικα πρὸς τοὺς ἐπισκόπους Ἀλέξανδρος ἐπορεύετο ἐν τῷ γήρῳ, ἐπέλεγετο εἰς τὸ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, καὶ βασιτάειν τὸ τῆς Ιερουσῆς περιδάλαιον, ὃ προσηγορεύετο Ἐφοδὸς τῇ παρ' Ἑβραίων φωνῇ.

Τοσοῦτοι δὲ ἐγένοντο τοῦ Ἀθανασίου τούτου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρὸς τοὺς αἵρετικούς ἀγῶνες, ὥστε δοκεῖν περὶ τούτου γεγράφθαι ἐκεῖνο τὸ εἰρημένον· Ἐγὼ ἐπιδείξω τοῦτε, ὅσα αὐτὸν ὑπομείναι χρὴ ὑπὲρ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος. Ἐἰς γὰρ τὸν τούτου διωγμὸν πᾶσα ἡ οἰκουμένη συνεφράξατο ¹¹, καὶ ἐκινήθησαν καὶ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ βασιλεία καὶ στρατὸς συνήλθον κατ' αὐτοῦ· ἐκεῖνος δὲ τὸ τοῦ Θεοῦ λόγιον ἐφύλαττεν, τὸ λέγων· Ἐάν οὖν σῶσιν κατ' ἐμοῦ παρεμβολαί, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου· ἐάν ἐπαναστῇ μοι συμβούλη ¹², ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω. Πλὴν ἐπειδὴ τοιαῦται καὶ τοσαῦται αὐτοῦ φέρονται πράξεις, ὥστε τὸ μὲν μέγεθος τῶν πραγμάτων μηδὲν μοι συγχωρεῖν παραθεῖν, τὸ δὲ ἄληθος τῶν πράξεων ἀναγκάζει με πολλὰ σιωπᾶν, ἐν ἀδήλῳ κάμνει μοι ὁ λογισμὸς, τὸ μὴ δύνασθαι ἐπιδέξασθαι, εἰ μὲν δεῖ κρατῆσαι, εἰ δὲ δεῖ παραλείπειν. Καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγων μνημονεύωμεν τῶν ἀνηκόντων τῷ πράγματι· τὰ δὲ ὑπολοιπὰ ἡ φήμη διηγήσεται. Πάντως δὲ ἐλάττονα τῆς ἀληθείας ἀπαγγελεῖ ἡ φήμη· προσθεῖναι γάρ τι τῇ ἀληθείᾳ οὔτε δυνήσεται, οὔτε εὐρήσει.

CAPUT CXCVIII.

Responsio sancti Athanasii episcopi Alexandrini, num quis sine fide baptizari possit.

Ἡρωτήθη ποτὲ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ πάπας Ἀλεξανδρείας, εἰ δύναται βαπτισθῆναι μήτε πιστεύων κατὰ τὴν πίστιν τῶν Χριστιανῶν καὶ τὸ κήρυγμα· καὶ εἰ βαπτισθῇ δι' ἄλλας τινας προφάσεις πιστεύειν ὑποκρινόμενος, εἰ ἄρα ἴσται, ἡ πῶς αὐτὸν δέχεται ὁ Θεός. Καὶ ἀπεκρίθη λέγων· Ἐκούσατε ἀπὸ τῶν παλαιῶν, ὡς τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ καὶ μάρτυρι, θνήσκῳ, γενομένης, καὶ ἀπλῶς πολλῶν ἐπιτρεχόντων τῷ βαπτίσματι φόβῳ τοῦ θανάτου, ὥφθη τις αὐτῷ, ἐν ἀγγέλου μορφῇ, λέγων· Ἔως πότε ἀποστέλλετε ἐνταῦθα βαλάντια ἐσφραγισμένα μὲν, κενὰ δὲ πάντα, καὶ οὐδὲν ἔχοντα ἰσῶθεν; Τοιγαροῦν ὅσον ἐκ τῆς τοῦ ἀγγέλου φωνῆς ἐνι στομάσασθαι, τὴν μὲν σφραγίδα τοῦ βαπτίσματος ἔχοντες, ἐπειδὴ ὧς εὐεργετηθῇ-

tibus, sub Deo teste ecclesiam tradidit, ut illic nutritur.

Modico itaque transacto tempore, cum et a notario perfecte, et a grammatico sufficienter (45) Athanasius jam instructus esset, continuo quasi fidele depositum Dei, sacerdoti a parentibus traditur, et veluti Samuel quidem in templo nutritur. Quoties vero Alexander in senectute ad episcopos proficisceretur, iste sequebatur eum, ferens sacerdotii amictum, qui Hebraice appellabatur Ephod,

Tanta vero et tam præclara contra hæreticos Athanasii in sancta Ecclesia fuere certamina, ut illud de eo scriptum esse videatur, quod dictum est : Ego ostendam ei, quanta pro nomine meo illum oporteat pati. Nam in ejus persecutionem totus conspiravit orbis, commoti sunt reges terræ et gentes, et regna exercitusque contra illum convenerunt. Porro ipse divinum illud eloquium opere implebat, quo dicitur : Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum; si exsurgat adversum me praelium, in hoc ego sperabo (Psal. cxvi). Vere enim tanta illius ac talia fuerunt opera, ut magnitudo quidem rerum nihil minus præterire persuaderet, multitudo vero gestorum plurima tacere compellat. Fluctuat itaque ambigua mens, neque plane dignoscere valet quid conscribere, quid omittere debeat. Atque ideo paucorum meminimus, quæ ad rem pertinent; reliqua vero fama enarrabit, quæ profecto minora quam se habet veritas enuntiabit, veritati quippe nihil addere poterit.

Interrogatus est aliquando prædictus sanctus Athanasius postquam Alexandriæ episcopus constitutus fuit, an posset quispiam sine fide baptizari secundum ritum et prædicationem Christianorum; aut si credere se simulans, aliquibus aliis occasionibus baptizatus fuisset, quid de illo sentiendum, aut quomodo suscipiat illum Deus. Et respondit, dicens : Audiui aliquando a senioribus nostris quod beato Petro episcopo et martyri, cum facta esset mortalitas, et plerique ad baptismum mortis timore confugerent, apparuerit Angelus humana specie, dicens : Quamdiu huc mittitis marsupia ista, signata quidem, inania autem prorsus et vacua, et nihil intus habentia? Erunt itaque, quantum ex angeli voce conjicere licet, signum habentes

VARIE LECTIONES.

¹¹ f. συνεφράξατο. ¹² f. συμβολή.

NOTÆ.

(s) Σημειογράφου. Invenies in Lexicis, ut et σημειογραφεῖν. At σημειογραφεῖν non invenies, quod legitur pag. paulo ante citata Hodegi Anastasiani, vialini post verba relata : Συγκαθεζομένων ἡμῶν ἐν τῷ σημειογραφεῖν τοῦ Kaisarίου. Apud

Allatium, *De perpetua consensione*, etc., col. 674 : Ἀπὸ τῶν σιγνογραφῶν. Theodorus Studita, *De sancto Platone*, h. 16 : Ἐσυρμαιογράφησεν. Ἐσπουδαιογράφησεν; Aristean, χρυσογραφία; Syncellus, βί-βλοι κεχρυσογραφημένοι.

baptismi, quoniam et beneficium aliquod existima-
runt se consequi, si baptismum suscipere, atque id-
circo baptizati (46) sunt.

Α ναί τι νομίζοντες, εἰ τὸ βάπτισμα λάβοιεν, ἔβαπτι-
σθησαν.

CAPUT CXIX.

Relatio de sensu quodam simplici, qui cum sacramentum offerret, angelos videbat.

Narravit quidam Patrum, quod senex quidam mun-
dus et sanctus existens, cum offerret sacramentum,
videbat angelos sibi dextra laevaue assistentes. Por-
ro hic ab hæreticis consecrationis ritum perciperat,
et veluti simplex et rudis divinorum dogmatum,
quando offerebat, in simplicitate et innocentia dicebat
quæ non decebant secundum rectam fidem, ignorans
quod falleretur.

Per divinam igitur dispensationem perrexit ad eum
diaconus quidam peritissimus divinorum dogmatum.
Contigit autem sanctum senem, præsentem illo, sacri-
ficium offerre. Dixit autem ei diaconus: Verba, quæ
in offerendo dixisti, rectæ fidei non sunt, sed hære-
ticorum et pravæ opinionis hominum. Senex autem
confidens, quoniam videbat angelos dum offerebat,
non intendit his quæ dicebantur a diacono, sed con-
tempnit. Diaconus autem persistebat, dicens: Falle-
ris, abba; non enim admittit fides catholica ista quæ
dicis, neque mater Ecclesia. Cum autem videret dia-
coni constantiam in se arguendo senex, atque in ob-
latione salutari sanctos angelos, ut consueverat, in-
tueretur, ait eis: Diaconus iste mihi hæc et ista
dicit: quomodo se habet veritas? Dicunt ei
angeli: Ausculta ei, nam vera loquitur, et recte ista
prosequitur. Dixit autem eis senex: Quare vos non
dixistis mihi? Dixerunt autem illi angeli: Deus ita
disposuit, ut homines ab hominibus corrigantur. Et
fratri.

Διηγῆσάτο τις τῶν Πατέρων, ὅτι τις τῶν γερόν-
των καθαρὸς καὶ ἅγιος ὢν, ἐν τῷ ποιεῖν αὐτὸν τὴν
προσκομιδὴν, ἀγγέλους ἑδραίωνετο ἐκ τῶν δεξιῶν αὐτοῦ
καὶ ἐξ εὐωνύμων ἱσταμένους. Ἦν δὲ οὗτος ἐξ αἰρε-
τικῶν παραλαβὼν τὴν προσκομιδὴν, καὶ ὡς ἀπειρος
τῶν θείων δογμάτων, ἐν τῷ προσφέρειν ἐν ἀπλότητι
καὶ ἀνακρίξ, ἔλεγεν, ἀγνοῶν ὅτι σφάλῃται.

Κατ' οἰκονομίαν δὲ παρέβαλεν αὐτῷ τις ἀδελφός,
B πείραν ἔχων τῶν θείων δογμάτων. Συνέβη δὲ τὸν γέ-
ροντα ἐπὶ αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν προσφορὰν· καὶ εἰπὼν
ὁ ἀδελφός (διάκονος γάρ ἦν)· Ταῦτα ἀ εἶπας, Πάτερ,
εἰς τὴν προσκομιδὴν, οὐκ εἰσὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως,
ἀλλὰ κακοδόξου. Ὁ δὲ γέρων ὡς δει ἀγγέλους βλέπει
ἐν τῷ προσφέρειν, οὐ προσέσχεν τοῖς λεγθεῖσιν, ἀλλὰ
κατεφρόνησεν. Ἐπέμεινε δὲ ὁ διάκονος λέγων·
Σφάλῃ, καλόγηρε· οὐ γὰρ παραδέχεται ταῦτα ἡ Ἐκ-
κλησία. Ὡς οὖν εἶδεν αὐτὸν ὁ γέρων οὕτως ἐγκαλοῦ-
μενον, καὶ ἐλεγχόμενον ὑπὸ τοῦ διακόνου, εἶδεν συν-
ήθως τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἠρώτησεν αὐτούς· Ἐπειδὴ
ὁ διάκονος οὕτως μοι λέγει, τί ἐστὶν ὃ λέγει; Εἶπον
δὲ αὐτῷ· Ἀνάσχοι, καλῶς σοι λέγει. Εἶπεν δὲ αὐ-
τοῖς ὁ γέρων· Καὶ διὰ τί οὐκ εἶπατέ μοι οὗτοι;
Εἶπον δὲ αὐτῷ· Ὅτι ὁ Θεὸς οὕτως φρονήσῃ, ἀν-
θρώπων δὲ ἀνθρώπων διορθοῦσθαι. Καὶ ἀπὸ τότε
διορθώσατο εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἀδελφῷ.
ab eo tempore correctus est, gratias agens Deo et

CAPUT CC.

Quomodo juvenis auriferus a viro patricio sit in filium adoptatus.

Narravit nobis quidam sanctorum Patrum, quod ju-
venis quidam ingeniosus se ad aurificem pro discen-
da arte contulerit, quam dum solerter addisceret,
unus ex patriciis injunxit eis, ut crucem auream la-
pidibus pretiosis ornata facerent, quo illam eccle-
siam offerret. Et quoniam valde ingeniosus erat ado-
lescens, injunxit illi magister ejus id opus. Cœpit
ergo adolescens cogitare intra se, ac dicere: Si iste
tantas offert pecunias Christo, cur non et ego mer-
cedem meam in istam crucem conferam, ut eam mi-
hi, tanquam duo minuta viduæ, computet Christus?
Cogitans igitur quantum mercedis e-sset accepturus,
mutatur id, et in crucem mittit. Veniens itaque pa-
tricius ponderat crucem, priusquam in illa lapides
includerentur, invenitque plus habere ponderis quam
constituerat. Cœpit itaque minitans urgere adolescen-
tem, quasi fraudem fecisset, aurumque adulterassei.
Tunc ait illi adolescens: Novit ille qui solus cor-
dium scrutatur arcana, quia nihil tale feci. Sed cum
viderem te tantum pecuniarum Christo Domino obta-
lisce, cogitavi immittere mercedem meam, ut et ego
pariem habeam tecum, utque me suscipiat Christus,
quemadmodum duo minuta viduæ illius accepit. Stu-

Διηγῆσατο ἡμῖν τις τῶν Πατέρων, ὅτι ὁ νεώτερός
τις εὐφυὲς ἀπελθὼν ἐμαθητεύθη τινὶ χρυσοκόμῳ, καὶ
μανθάνει τελείως τὴν τέχνην. Ἐπιτάσσει οὖν αὐτῷ
τις τῶν πατρικίων ποιῆσαι σταυρὸν διάλιθον, ἵνα
προσενέγκῃ αὐτὸν τῇ Ἐκκλησίᾳ· καὶ ἐπειδὴ πᾶν
εὐφυὲς ἦν ὁ νεώτερος, παραχωρεῖ αὐτῷ τοῦτο ἔργον
ὁ ἐπιστάτης. Λογίζεται οὖν ὁ νεώτερος, ὅτι οὗτος
τοσαῦτα χρήματα προσφέρει τῷ Χριστῷ, διὰ τί οὐ
καὶ γὰρ μίσθον μου εἰς τὸν σταυρὸν, ἵνα με
λογίζηται Χριστὸς ὡς δύο λεπτὰ τῆς χήρας ἐκείνης;
D Λογίζεται οὖν πόσον μισθὸν λαμβάνει μελλῇ, καὶ
κυχῶται, καὶ βλάλλει εἰς τὸν σταυρὸν. Ἐλθὼν οὖν ὁ
πατρικίος σταθμίζει τὸν σταυρὸν πρὸ τοῦ κλεισθῆναι
τοὺς λίθους, καὶ εὗρίσκει αὐτὸν πρὸς τὴν ὀλκὴν ἦν
δίδωκεν, ἔχον περισσόν. Ἠρξάτο ἀπειλεῖν, ὅτι ὅλον
ἐποίησεν कुδεύσας τὸν χρυσόν. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ
νεώτερος· Ὁ μόνος γινώσκων τὰ ἐγκάρδια, ἐπιστά-
ται ὅτι οὐδὲν τοιοῦτον ἐποίησα. Ἀλλὰ ἰδὼν πόσα
χρήματα προσένεγκας τῷ Χριστῷ, ἐλογισάμην βα-
λεῖν τὸν μισθόν μου, ἵνα καὶ γὰρ ἔχω μέρος μετὰ σοῦ,
καὶ προσδέξηται με ὁ Χριστὸς, ὡς τὰ δύο λεπτὰ τῆς
χήρας ἐκείνης. Ἐκπλαγείς οὖν ἐπὶ τοῦτο ἐκεῖνος,
εἶπεν· Ναί, τέκνον, οὕτως ἐλόγισας; Αἶγει αὐτῷ·

Ναί. Ἐφ' αὐτῷ · Ἐπειδὴ τοῦτο ἐλόγισας, καὶ ὅλην τὴν προαίρεσίν σου ἐκαίνωσας τῷ Χριστῷ, θαλήσας μέρος ἔχειν μετ' ἐμοῦ, ἰδοὺ ἀπὸ τῆς σήμερον ποιήσω σε υἱὸν καὶ κληρονόμον. Καὶ ἔλαβεν αὐτὸν μετ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν κληρονόμον.

A pefactus ille dixit juveni : Itane, filii, cogitasti ? Ait ille : Ita sane. Patricius vero dixit illi : Quoniam ita cogitasti, totamque voluntatem tuam obtulisti Christo, volens habere partem mecum, ecce ex hodierna die suscipio te mihi in filium, hæredemque constituo. Et assumpsit eum secum, atque hæredem suum fecit.

CAPUT CCI.

Vita viri Constantinopolitani nobilissimi, cui pater moriens Dominum Jesum Christum reliquit curatorem.

Διηγήσατό τις τῶν Πατέρων, ὅτι ποτὶ διὰ χρεῖαν τινὰ ἀνῆλθεν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὡς δὲ κάθηται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἰσέρχεται τις τῶν κατὰ κόσμον λαμπρῶν, πάνυ φιλόχριστος, καὶ θασάμενός με ἐκάθισαν· καὶ ἤρξατο ἐρωτᾶν περὶ σωτηρίας ψυχῆς. Ὡς οὖν εἶπον αὐτῷ, ὅτι τοῖς καλῶς διακοῦσιν τὰ ἐπίγεια τὰ οὐράνια δίδονται, ἔλεγεν · Καλῶς εἶπας, Πάτερ, ὅτι μακάριος ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα πρὸς Θεόν, καὶ ἑαυτὸν ἐκδοτὸν δίδωσι τῷ Θεῷ. Καὶ ἔλεγεν · Ἐγὼ τέκνον εἰμὶ εἰνός τῶν κατὰ τὸν κόσμον πολλὴ ἐνδόξουν. Ἦν δὲ ὁ πατήρ μου πολλὴ ἐλεημῶν, καὶ πολλὰ παρεῖχεν τοῖς πτωχοῖς. Μῆδ' οὖν τῶν ἡμερῶν καλεῖ με, καὶ δεικνύει μοι ὅλα τὰ χρήματα, καὶ λέγει μοι · Τέκνον, τί ἥδως ἔχεις ; ἀφήσω σοι τὰ χρήματα ἢ τὸν Χριστὸν κουράτορα ; Ἐγὼ δὲ οὐκ οὐδομούμενος, εἰς ἃ ἐποίει, εἶπον αὐτῷ · Τὸν Χριστὸν μᾶλλον· ταῦτα γὰρ πάντα σήμερον αὐτὸν παρέρχονται. Λοιπὸν ἐξ ὅτε ἤκουσεν τῶν παρ' ἐμοῦ, ἀπειθῶς παρεῖχεν, ὥστε αὐτὸν τελευτήσαντα ὄλγα ἀφίεναι. Ἐγὼ δὲ πτωχὸς ὢν, ταπεινὸς προηρχόμην, ἔχων τὴν ἐλπίδα εἰς Θεόν, ᾧ καταλείπειν με.

omnia jam libere et larga manu pauperibus erogabat, ita ut moriens pauca admodum mihi relinqueret. Ego autem jam pauper effectus, humilis procedebam, spem meam habens in Christum, cui me ille reliquerat.

Ἦν δὲ τις πλούσιος πάλιν καὶ τῶν μεγάλων, C ἔχων γυναῖκα φιλόχριστον καὶ φοβούμενην τὸν Θεόν · εἶχεν δὲ θυγατέρα μονογενῆ. Λέγει οὖν αὐτῇ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς · Ταύτην μονογενῆ τὴν θυγατέρα ἔχομεν, καὶ τοσαῦτα ἀγαθὰ ἐδωρήσατο ἡμῖν ὁ Κύριος · εἷνος οὖν χρῆζει ; Ἐὰν ἐπιζητήσωμεν δοῦναι αὐτὴν τινὶ ὁμοτίμῳ ἡμῶν, οὐ καλῶ δὲ τοῖς ἐρότοις, θλίβει αὐτὴν αἰεὶ · ἀλλὰ μᾶλλον ζητήσωμεν αὐτῇ ἀνθρωπὸν ταπεινὸν, καὶ φοβούμενον τὸν Κύριον, ἵνα κατὰ Θεὸν ἀγαπᾷ αὐτὴν καὶ θάλη. Λέγει αὐτῷ · Καλῶς ἐβόλευσας · ὕπαγε οὖν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εὗραι ἐκτενῶς, καὶ κάθισον ἐκεῖ, καὶ ὅστις εἰσέρχεται πρῶτος, οὕτως ἔστιν ὁ ἀποσταλὲς παρὰ Κυρίου. Ἐποίησεν οὖν οὕτως, καὶ μετὰ εὐδασθαι, καὶ καθίσαι, ἐσθῆθην ἐγὼ εὐθὺς εἰσερχόμενος. Πέμπει οὖν παραχρῆμα δοῦλον, καὶ καλεῖ με, καὶ ἤρξατο ἐρωτᾶν με · Πόθεν εἶ ; Ἐγὼ δὲ εἶπον αὐτῇ · Ἐκ τῆς πόλεως εἰμι τῆσδε, καὶ τοῦδε υἱός. Ἦ δὲ εἶπεν · Ἐκείνου τοῦ ἐλεήμονος ; Καὶ λέγει μοι · Ἐχεις γυναῖκα ; Εἶπον δὲ αὐτῇ · Οὐ. Εἶπον δὲ αὐτῇ ὁ ἐλπίδην μοι ὁ πατήρ μου, καὶ ἃ εἶπον αὐτῷ. Καὶ δοξάσασα τὸν Κύριον, εἶπεν · Ἰδοὺ ὁ καλὸς κουράτωρ σου ὃν ἐξελέξω, ἐπαμύνει σοι γυναῖκα καὶ χρήματα, ἵνα χρῆσι ἀμφοτέροις μετὰ φόβου τοῦ Θεοῦ. Καὶ εὐχομαι τὴν ὁδὸν τοῦ πατρός μου μέχρι τείλους ὁδεύσαι.

Narravit quidam Patrum, diceps : Ascendi aliquando Constantinopolim cujusdam necessitatis gratia ; cumque in ecclesia sederem, ingressus est quidam secularis, maxime illustris atque fidelissimus. Is cum aspexisset me, accedens salutavit eum omni charitatis officio. Et post salutationem aedit juxta me, et cœpit interrogare de his quæ pertinent ad animam salutem. Cumque ego illi dicerem quod his qui rite terrena disponunt, celestia quoque donantur : Bene, inquit, pater, dixisti. Nam vera hætus est, qui spem suam in Deum ponit, et se ipsum totum committit Deo. Et dicebat : Ego filius sui cujusdam secularis gloria clarissimi. Erat autem ipse pater meus elemosynæ maxime deditus, et plurima pauperibus distribuebat. Die ergo quadam vocavit me, et ostendit mihi omnes pecunias, dicens : Fili, quid tibi gratius est, ut dimittam tibi pecunias istas, an Christum curatorem tuum ? Ego, cum placerent mihi quæ faciebat, respondi me Christum malie. Ista enim omnia prætereunt, et hodie sunt, et eras non erunt ? Christus autem manet in æternum. Quod ille cum audisset,

Erat autem alius quidam dives valde, et primarius, habens uxorem fidelem Christo, et timentem Dominum, habebat autem et filiam unicam. Dixit ergo illi viro suo : Hanc solum habemus filiam, tantaque bona nobis largitus est Deus ; ejus ergo rei indiget ? Si quaesierimus dare illam alieni primario, et diviti, qui non sit bonis moribus, affliget eam semper. Quæramus illi virum humilem, et timentem Dominum qui secundum Deum illam diligit et foveat. Qui dixit illi : Recte dixisti. Perge ergo in ecclesiam, et ora intensissime, atque illic reside, et qui primus ingressus fueris, hic illi a Domino missus est sponsus. Fecit igitur ut jusserrat vir ejus ; cumque orasset, et sederet, ingressus sum ego primus. Mittens ergo illa servum suum, continuo accersivit me, cœpitque interrogare, dicens : Unde es ? Ego autem dixi illi : Ex hac civitate sum talis filius. Dixit autem mihi : Illius elemosynarii ? Et dixi : Ita illius sum filius. Tunc ait mihi : Habes uxorem ? Et dixi : Non. Narravique illi quæ mihi dixerat pater meus, et quæ ego responderam ipsi. Illa vero glorificans Dominum, ait : Ecce bonus curator tuus misit tibi uxorem, et pecunias, ut utaris utrisque cum timore Dei. Deditque mihi filiam suam et pecunias. Ego autem oro ut patris mei viam usque in finem teneam.

CAPUT CCIL.

Vita Abibæ secularis hominis filii, servi Dei.

Narravit aliquis Patrum, quod sæcularis A quidam habuerit filium pium, religiosum, virginem, et ab ipsis annis puerilibus continentie rerum omnium assuetum, adeo ut vinum jam non biberet. Habebat autem in votis sedere in solitudine: pater vero ejus volebat illum sæculi obligare negotiis, neque poterat; nam hoc ille minime patiebatur. Erant et illi alii fratres, ipse autem major natu omnibus. Cum autem illius institutio a patris voluntate esset remotissima, objurgabat illum assidue pater, exprobrans illi ipsam continentiam, et dicens: Cur similis non es fratribus tuis, nec te ipsum negotiis exponis? Ille vero sustinebat tacens. Omnes vero diligebant eum pro illius religione et modestia.

Cum vero pater ejus moriturus esset, quidam ex genere ipsius, et alii Abibæ (hoc enim erat filio nomen) amantissimi, putantes quod illum odisset pater ejus propter assiduas illius objurgationes, conveniunt, dicentes: Ne forte privet hereditate servum Dei pater, pro illo deprecemur. Erat enim dives valde. Pergunt itaque ad eum, et dicunt: Convenimus aliquid abs te precaturi. Quibus ille ait: Quid vultis a me petere? Pro domo Abibæ oramus, ne illum negligas. Tum pater: Pro illo rogatis me? Dicunt ei: Utique. Qui ait: Vocate illum huc. Putaverunt autem quod juxta consuetudinem objurgare eum vellet. Cumque ingressus fuisset, ait illi pater: Appropinquas mihi. Et cum appropinquasset ei, tenuit pedes ejus plorans, et dicens: Ignosce mihi, fili mi, et ora Deum, ne mihi imputet quoniam affixi te. Tu enim quærebas Christum, et ego sæculariter movebar. Vocat autem et alios filios, et ait illis: Hic dominus vester est; quicquid dixerit, facite, et quod vos habere voluerit, in ipsis potestate erit. Admiratique sunt omnes. Statim vero ut mortuus est pater ipsorum, distribuit fratribus partes. Ipse vero sumens partem suam, dedit eam pauperibus, nihil sibi omnino reservans. Fecit autem sibi parvam cellulam, ut solitarius degeret; moxque cum consummasset cellam infirmatus est atque ad finem pervenit.

Aderat autem illi frater ejus, cui dixit: Vade, frater, fac domui tuæ consolationem. Aderat quippe celebritas sanctorum apostolorum. Dixit ei frater ejus: Quomodo dimittam te, et abibo? Ait illi: Vade, et cum venerit hora mea, ego te vocabo. Cum ergo venisset hora, surrexit ad fenestram, et pulsavit. Intendit autem in eum frater ejus. Et ille ipsi annuit, dicens: Veni. Statim vero ut venit frater ejus, tradidit spiritum Domino. Omnesque mirati sunt, et glorificaverunt Deum, dicentes: Eximia charitate, qua dilexit Christum, dignum invenit finem.

Διηγήσατό τις τῶν Πατέρων, ὅτι κοσμικὸς τις εἶχεν υἱὸν εὐλαβῆ καὶ παρθένον ἐγκρατῆ εἰς πάντα, καὶ ἀπὸ μικρῶθεν λοιπὸν οὐκ ἐπινεν οἶνον· εἶχεν δὲ σκοπὸν τοῦ ἀναχωρῆσαι. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ ᾔθελεν αὐτὸν ἐμβάλειν εἰς τὰ πράγματα, καὶ οὐκ ᾔνευγετο· εἶχεν δὲ καὶ ἄλλους ἀδελφούς, αὐτὸς δὲ ἦν ὁ μείζων. Καὶ ἐπειδὴ οὐχ ἤρμοζεν ὁ σκοπὸς αὐτοῦ τῷ σκοπῷ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀεὶ ὠνείδιζεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐπιπλήττων αὐτῷ διὰ τὴν ἐγκράτειαν, λέγων· Διὰ τί οὐκ εἰ ὅμοιος τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ ἐπιδοῖς σεαυτὸν εἰς τὰ πράγματα; Ὁ δὲ ἐκαρτεῖται σιωπῶν. Πάντας δὲ ἡγάπων αὐτὸν διὰ τὴν εὐλάβειαν αὐτοῦ καὶ τὴν σωφροσύνην.

Ὅτε δὲ ἤμειλλεν πατὴρ αὐτοῦ τελευτᾶν, τινὲς τοῦ γένους αὐτοῦ, καὶ ἄλλοι ἀγαπητοὶ, δοκοῦντες ὅτι μισεῖ αὐτὸν ὁ πατὴρ, ἐκ τοῦ ἐπιπλήττειν αὐτῷ, συνάγονται, καὶ λέγουσι· Μήποτε στερῆσιν τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τῆς κληρονομίας ὁ πατὴρ· ἄλλα παρακαλέσωμεν ὑπὲρ αὐτοῦ (ἦν γὰρ πλοῦσιος). Καὶ ἀνέρχονται πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· Τίποτε ἔχομεν παρακαλέσαι σε. Λέγει αὐτοῖς· Τί θέλετε παρακαλέσαι με; Λέγουσιν αὐτῷ· Περὶ τοῦ κυρίου Ἀδίδου (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα αὐτοῦ)· ἵνα μὴ παρίδῃς αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς· Ὑπὲρ αὐτοῦ παρακαλεῖτέ με; Λέγουσιν αὐτῷ· Ναί. Λέγει αὐτοῖς· Καλέσατέ μοι αὐτὸν ὧδε. Ἐνόμισαν δὲ ὅτι ἐπιπλήξει αὐτῷ θέλει κατὰ τὸ ἔθος. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν, λέγει αὐτῷ· Ἐγγίσον μοι. Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἤπλωσεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, κλαίων καὶ λέγων· Συγχώρησόν μοι, τέκνον μου, καὶ παρακάλεσον τὸν Θεόν, ἵνα μὴ λογιστῇται μοι εἰ τι ἐβλήδόν σε· ὅτι σὺ τὸν Χριστὸν ἐζήτηεις, ἐγὼ δὲ κοσμικῶς ἐκινούμην. Καλεῖ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· Οὗτος κύριος καὶ πατὴρ ὑμῶν. Ὅτι εἶπεν, Ἐχετε τί ποτε, ἔχετε· εἶπεν, Οὐκ ἔχετε, οὐκ ἔχετε. Καὶ ἐθαύμασαν πάντες. Καὶ εὐθέως τελευτήσαντος τοῦ πατρὸς αὐτῶν, διδῶσιν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ τὸ μέρος αὐτῶν, καὶ λαμβάνει τὸ μέρος αὐτοῦ, καὶ διδῶσιν αὐτὸν τοῖς πτωχοῖς παντελῶς, μηδὲν ἀφῆσας ἑαυτῷ. Ἐκτισεν δὲ μικρὸν καλλίον εἰς τὸ ἀναχωρῆσαι, καὶ μετὰ τελειῶσαι τὸ καλλίον, ἀσθενεῖ.

Φθάνει οὖν τὸ τέλος αὐτοῦ. Καὶ παρακάθετο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Καὶ λέγει αὐτῷ· Ὑπάγε, καὶ ποιήσον τῷ οἴκῳ σου παράκλησιν, ὅτι ἅγια ἡμέρα ἐστίν. Ἦν γὰρ ἡ πανήγυρις τῶν ἁγίων ἀποστόλων. Λέγει αὐτῷ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· Πῶς ἀφήσω σε, καὶ ἀπέλθω; Λέγει αὐτῷ· Ἀπάθε, καὶ ὅτε ἔρχεται ἡ ὥρα, ἐγὼ σε καλώ. Ὅτε οὖν ἦλθεν ἡ ὥρα, ἀνίστη εἰς τὴν θυρίδα, καὶ χροῦει, καὶ προσέχει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ νεύει αὐτῷ, ὅτι Δεῦρο. Καὶ εὐθέως ὅτε ἦλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, παρέδωκεν τὸ πνεῦμα τῷ Κυρίῳ. Καὶ πάντες ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, λέγοντες· Ἀξίως τῆς ἀγάπης ἧς ἡγάπησε τὸν Χριστὸν, ἤρρεν τὸ τέλος.

VAKIÆ LECTIONES.

¹⁴ Int. τοῖς ἀδελφοῖς.

CAPUT CCIII.

Relatio de quodam lapidario, qui prudenti consilio vitam in mari servavit.

Διηγήσατό τις τῶν Πατέρων, ὅτι ποτὶ λιθουργός A
 τις, ὃν καλοῦσι καθιδάριον, ἔχων λίθους πολυτίμους
 καὶ μαργαρίτας, ἀνέβη εἰς πλοῖον μετὰ τῶν παίδων
 αὐτοῦ, θέλων ἀπελθεῖν καὶ πραγματεύεσθαι. Συν-
 ἔβη δὲ αὐτὸν κατ' οἰκονομίαν ἀγαπήσαι παῖδά τινα
 τοῦ πλοίου, ὅστις ἐποίησεν αὐτοῦ τὴν ὁπηρεσίαν, καὶ
 ἀνεπαύετο καὶ αὐτὸς παρ' αὐτοῦ ἐσθίων ἐξ ὧν ἤσθιεν.
 Μῖδος δὲ τῶν ἡμερῶν ἀκούει ὁ παῖς τῶν ναυτῶν φι-
 θυριζόντων, καὶ βεβαιωσάντων παρ' αὐτοῖς, ἵνα
 ῥήξουσιν τὸν καθιδάριον εἰς τὴν θάλασσαν, φ' οὐδ'
 εἶχεν λίθους. Ἔτα τοῦ παιδὸς μετὰ πολλῆς συγνώ-
 νης ἐισελθόντος πρὸς τὸν ἐλευθέρον (1) κατὰ τὸ
 ἔθος ποιῆσαι αὐτῷ τὴν ὁπηρεσίαν, λέγει αὐτῷ· Τί
 συγνώς εἰ, παιδίον, σήμερον; Ἐκεῖνος ἐταμιεύσατο
 λέγων οὐδέν. Πάλιν οὖν ἠρώτα αὐτὸν λέγων· Ὅπως
 εἶπες μοι, τί ἔχεις; Τότε ἐξαπὼ κλαυθμὸν, καὶ λέγει B
 αὐτῷ· Ὅτι οὕτως οὕτως ἐδουλεύσαντο οἱ ναῦται
 περὶ σοῦ. Λέγει αὐτῷ· Ἀκριβῶς; Ἀπεκρίθη αὐτῷ·
 Ναί, οὕτως ἐδεβαίωσαν περὶ σοῦ παρ' αὐτοῖς. Τότε
 καλεῖ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· Εἴ τι ἂν
 εἴπω ὑμῖν, ποιήσατε ἀκόπως καὶ ἀνευ τινὸς λογι-
 σμοῦ. Τότε ἀπλοὶ σινδόνα, καὶ ἄρχεται λέγειν αὐ-
 τοῖς· Φέρετε τὰ μου ζῖζλια (2). Καὶ ἤνεγκαν. Καὶ
 ἀνοίξας ἤρξατο ἀπλοῦν τὰ λιθάρια, καὶ μετὰ τὸ τε-
 θῆναι πάντα, ἤρξατο οὕτως λέγειν· Αὕτη ἡ ζωὴ
 ἐστίν; Διὰ ταῦτα κινδυνεύω, θαλασσομαχῶ, καὶ μετ'
 ὀλίγον ἀποθνήσκω, μὴδὲν λαβὼν μεθ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ
 κόσμου τούτου; Λέγει τοῖς παισὶν αὐτοῦ· Ἐκκενώ-
 σατε πάντα εἰς τὴν θάλασσαν. Εὐθὺς οὖν μετὰ τοῦ
 λόγου αὐτοῦ, ἤρπτησαν αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν.
 Καὶ ἐξίστησαν οἱ ναῦται, καὶ διεσκαδίσθη ἡ βουλὴ C
 αὐτῶν.

CAPUT CCIV.

Quomodo mulier religiosa et timens Deum, monachum a turpi desiderio compescuerit.

Ἐλεγέν τις, ὅτι ἐδάχθη τις ὑπὸ βρωτοῦ, καὶ εἰσῆλ-
 θεν εἰς πόλιν τινὰ περιδευθῆναι (3). Ὑπεδέξατο
 αὐτὸν δὲ γυνὴ εὐλαβὴς καὶ φοβουμένη τὸν Κύριον,
 καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν. Ὅτε δὲ ἔχεν μικρὰν ἀνεσιν
 τῶν πόνων, ἤρξατο ὁ διάβολος σπείρειν αὐτῷ· λογι-
 σμούς εἰς αὐτήν, καὶ ἤρξατο θέλειν ἀφασθαι τῆς χει-
 ρὸς αὐτῆς. Ἦ δὲ ἔλεγεν αὐτῷ· Μὴ οὕτως, Πάτερ,
 Χριστὸν ἔχης· μνήσθητι τῆς λύπης καὶ τῆς μετα-
 νοίας, ἧς μέλλεις μετανοεῖν καθήμενος ἐν τῷ κελίῳ

Narravit quidam Patrum, quod aliquando lapida-
 rius quidam, habens lapides pretiosissimos, et gem-
 mas, et margaritas, navem conscendit cum filiis suis,
 peregre ire cupiens et negotiari. Contigit autem illum
 ex dispositione Dei puerum quemdam qui erat in navi
 diligere, qui illi quoque in navi ministrabat, et ipse
 etiam ab eo reficiebatur, comedens ex his quae ille
 comedeat. Die vero quadam audivit nautas puer
 submurmurantes inter se, et statuantes illum in mare
 proficere pretiosorum lapidum causa. Venit autem
 puer ille mœrens ad virum prædictum, ut ex consue-
 tudine sua ipsi ministraret. Qui ait illi: Cur hodie ita
 mœstes es, filii? Ille vero dissimulabat dolorem, et
 tacebat. Rursum interrogavit eum, dicens: Dic mihi
 veraciter quid habes? Tunc ille erumpens in sœtum
 ait illi: Sic et sic consilium fecerunt nautæ de te.
 Dixit autem ei: Nosti hoc diligenter? Ait: Utique,
 sic de te apud se ipsos statuere. Tunc advocans
 filios suos dixit eis: Quodcumque dixerò vobis, impi-
 gre et absque ulla disceptatione perficite. Tunc expli-
 cans sindonem cepit eis dicere: Afferte capsulas.
 Quas cum tulissent, aperiens eas cepit educere lapi-
 des. Et cum omnia explicuisset, et in omnium con-
 spectum posuisset, sic dicens cepit: Hæc vita est?
 propter ista periclitor? et cum mari pugno? et post
 modicum morior? nihilque mecum ex isto sæculo
 fero? Dixit autem filiis suis: Projicite in mare ista
 omnia. Mox itaque ut locutus est, tulerunt ea, et in
 mare projecerunt. Porro nautæ obstupuerunt, con-
 silium suum dissipatum esse cognoscentes.

NOTÆ.

D Olympiade, quanquam ἐλευθερίας retineri posset,
 atque exposit de libertate et liberalitate.

(2) Ζίζλια. Non memini me alibi legere. Inter-
 pres Ambrosius, capsulas. Quod potest esse βί-
 ζλια.

(3) Περιδευθῆναι. Ad quid explicarem verbum
 quod obscurum non est? Cur ergo Nota? Ut emen-
 detur sancti Nili epistola 283, lib. II: Ἰνα γυνὴς
 σαφίστατα καὶ τοῦ ἐχθροῦ τὴν μάχην, καὶ τοῦ Χρι-
 στοῦ τὴν κηδεμονίαν, θάττον περιδεύσαντός σε, ὡς
 ἐδυνάστατον δοῦλον. Ut clarissime cognoscas et ad-
 versarii rabiem, et Christi sollicitudinem, qui te veluti
 servum dilectissimum quantocius curavit. Περιδευνῆ-
 σαντος; contrarium plane sensum reddit.

(1) Ἐλευθερον. Ἐλευθέρος, liber, ingenuus, no-
 nestus, probus, ἐλευθέρια, libera, ingenua, honesta,
 maistrone, uxore. Sic apud Cyrillum Alexandrinum,
 lib. VII Contra Julianum, p. 229 A: Ἐλευθέρια γυ-
 ναικί· Et τὴν εὐφροδίαν καὶ ἐλευθερίαν, p. autem 244 D.
 Γάμου ἐλευθέρων λησται. Occurritque ἐλευθέ-
 ρος nomen sæpe in Basilio, Chrysostomo, Palladio,
 Moscho, aliisque; interdu vero imperitia librariorum
 evasit in ἐλευθερίαν, ut apud Chrysostomum
 non semel observant viri docti. Cui adde Basili-
 um, epist. 188, cum Nostro cap. 188. Sed et puto
 Palladium in Dialogo de vita Chrysostomi, p. 155,
 scripsisse: Ὁ δὲ τῷ σχολῷ τῆς ἐλευθέριας προσέχων,
 ἀλλὰ τοῖς θεοφίλου θρύλλοις. Scopo probæ mulieris
 non attendens, sed Theophili fabulis. Loquitur de

et lacrymarum quas effusus es. Hæc ille et alia similia cum ab ea audisset, fugit ab ipso pugna diaboli, jamque erubescens inde fugere volebat, non valens præ pudore in ipsius faciem intendere. Illa rursus eum in visceribus Christi miserans, dicebat ipsi: Noli discedere, Pater, opus adhuc habes fomentis. Non erat pura anime tue illa cogitatio, sed perditū corruptorisque diaboli suggestio. Atque ita sine scandalo curatum illum a se cum viatico dimisit.

CAPUT CCV.

De alia muliere prudente, quæ se impotentem monachum sapienti consilio rejecit.

Narravit nobis quidam quod aliquis mauens in conuobio missus est pro responsis conuobii. Erat autem quidam religiosus sæcularis in vico morans, apud quem ille diuertebat, quoties veniret in vicum. Habebat vero ille filiam nuper viduam relictiā, quæ vixerat cum viro suo unum aut duos annos. Cum ergo frater ille ingrederetur et egrederetur ad eos, impugnari de illa cœpit. Quæ, ut erat prudens, id cognovit, et observabat se ut non veniret in conspectum ejus. Quadam vero die intravit pater ejus proximam civitatem ejusdem necessitatis causa, dimittens eam in domo solam.

Veniens autem frater ille secundum consuetudinem, solam eam reperit, et dixit ei: Ubi est pater tuus? Cui illa: Ingressus est civitatem. Cœpit ergo turbari ab impugnatione, volens insurgere in eam. Quæ cum omni prudentia dixit ad illum: Noli turbari; pater meus usque sero non revertetur: hic ambo sumus; scio autem quod vos monachi sine oratione nihil facitis, surge itaque et ora Deum, et quidquid miserit in cor, hoc faciamus. Ille vero non acquiescebat, sed perturbabatur magis. Quod illa ubi animadvertit, ait illi: Nannquid cognovisti unquam mulierem? Dicit ei: Non, sed scire volo quidnam sit. Quæ ait illi: Idcirco turbaris, quia ignoras fetorem infellicium mulierum. Et volens illi passionem imminuere, dixit: Nunc ego sum in mensuris, et nemo mihi appropinquare potest, neque odorari præ fetore. His ille aliisque plurimis ab ea auditis, compunctus et in seipsum rediens, lacrymatus est.

Postquam vero vidit illum puella ad seipsum redisse, dixit ei: Ecce si te audissem, et obtinerassem tibi, jamque peccatum perpetravissemus, qua deinceps facie, quibus oculis aspicere potuisses patrem meum, vel reverti ad monasterium tuum, et audire psallentium sanctorum chorum? Deprecor itaque ut sobrius ac vigilans sis, nec velis jam propter brevem voluptatem perdere tot labores quot pertulisti,

σου· μνήσῃτι τῶν στεναγμῶν καὶ τῶν δακρύων, ὧν μέλλεις ποιεῖν. Ἀκούσας δὲ ταῦτα παρ' αὐτῆς καὶ ἑτερα τοιαῦτα, ἔφυγεν ἀπ' αὐτοῦ ὁ πόλεμος, καὶ διατραπέις ἤθελεν φυγεῖν, μὴ δυνάμενος ἀνέιναι εἰς αὐτήν. Ἦ δὲ πάλιν ἐν σπλάγγνοις Χριστοῦ ἐλαγεν αὐτῷ· Μηδὲν διατραπέις, χρεῖαν ἔχεις ἐτι παριοδευθῆναι· οὐκ ἦν τῆς καθαρᾶς σου ψυχῆς διαλογισσῆναι ἐκεῖνα, ἀλλὰ τοῦ φθοεροῦ διαδόλου ἦν ἡ ὑποβολή. Καὶ οὕτως ἀσκανδαλιστῶς θεραπεύσασα αὐτὸν ἀπέλυσεν μετὰ φόβου.

Διηγῆσάτο τις, ὅτι ἀδελφὸς μένων ἐν κοινωβίῳ, ἐπέμπετο εἰς ἀποκρίσεις τοῦ κοινωβίου· ἦν δὲ τις κοσμικὸς εὐλαθεὶς εἰς κώμην τινά, καὶ ἰδέετο αὐτὸν κατὰ πίστιν δόκιμης ἤρχετο εἰς τὴν κώμην. Ἐίχεν δὲ ὁ κοσμικὸς μίαν θυγατέρα προσφάτως χηρεύσασαν, μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐνιαυτὸν ἕνα ἢ δύο ζήσασαν. Εἰσερχόμενος οὖν καὶ ἐξερχόμενος ὁ ἀδελφὸς πρὸς αὐτοὺς, ἐπολεμήθη πρὸς αὐτήν· ἐκεῖνη δὲ συνεθὶ οὖσα ἐνόησεν, καὶ ἐφύλαττεν ἑαυτήν, μὴ ἰλθεῖν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Μιάς οὖν τῶν ἡμερῶν εἰσῆλθεν ὁ πατὴρ αὐτῆς εἰς τὴν πόλιν ἐγγὺς διὰ χρεῖαν, ἀφῆσας αὐτήν μόνην ἐν τῷ οἴκῳ.

Ἐλθὼν δὲ ὁ ἀδελφὸς κατὰ τὸ ἔθος, εὐρίσκει αὐτήν μόνην ἐν τῷ οἴκῳ, καὶ λέγει αὐτῇ· Ποῦ ἐστίν ὁ πατὴρ σου; Λέγει αὐτῷ· Εἰς τὴν πόλιν εἰσῆλθεν. Ἡρᾶταρθον παράσσεσθαι ὑπὸ τοῦ πολέμου, θέλων ἐπαναστῆναι αὐτῇ. Λέγει αὐτῷ ἐκεῖνη μετὰ συνέσεως· Μηδὲν παραχθῆς· ὁ πατὴρ μου ἕως ὅτε οὐκ ἔρχεται. Ὅδὲ ἔσμεν οἱ δύο· οἶδα δὲ ὅτι ὑμεῖς οἱ μοναχοὶ μηδὲν πράττετε ἔκτος προσευχῆς. Ἐγείρου οὖν, εὗξαι τῷ θεῷ, καὶ εἰ τι ἐμβαλεῖ εἰς τὴν καρδίαν σου, τοῦτο ποιήσωμεν. Ὅ δὲ οὐκ ἠνείκετο, ἀλλ' ἐπαράσσετο ἐκ τοῦ πολέμου. Λέγει αὐτῷ· Τῷ ὄντως σὺ ἔγνως ποτὲ γυναῖκα; Λέγει αὐτῇ· Οὐ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο θέλω ἕνα εἶδω τί ἐστίν. Λέγει αὐτῷ· Διὰ τοῦτο οὖν παράσση, ἀγωνῶν τὴν δυσωδίαν τῶν ἀθλίων γυναικῶν. Καὶ θέλουσα μειῶσαι τὸ πάθος αὐτοῦ, λέγει, ὅτι· Ἐν τοῖς μηνιαίοις εἰμὶ, καὶ οὐδεὶς δύνανται μοι προσεγγίσει, οὐδὲ ὁσρανθήσθαι μοι, ἀπὸ τῆς δυσωδίας, ταλανίζουσα τὸ σῶμα αὐτῆς. Ἀκούσας δὲ ταῦτα παρ' αὐτῆς καὶ ἄλλα τοιαῦτα, σιωπῶν (α) καὶ ἰλθὼν εἰς ταυτὸν ἰδᾶκουσε.

Ὅτε οὖν εἶδεν ὅτι εἰσῆλθεν εἰς ταυτὸν, λέγει· Ἰδοὺ, εἰ ἤκουσά σου, καὶ ἐπισῆθην σοι, ἥδη ἡμεθα ἀπαλλαγέντες, τελέσαντες τὴν ἀμαρτίαν. Ποῖα οὖν ἔχεις λοιπὸν θεάσασθαι τὸν πατέρα μου, ἢ ἀπελθεῖν εἰς τὸ μοναστήριόν σου, καὶ ἀκοῦσαι τοῦ χοροῦ τῶν ἁγίων ἐκείνων ψαλλόντων; παρακαλῶ οὖν σε, νήφον, καὶ μὴ θελήσης διὰ μικρὰν ἡδονὴν ἀπώλεσαι τοὺς τοιούτους καμάτους (β) ὅσους

NOTÆ.

(α) *Σιωπῶν*. Verbum minus usitatum Dorothei, doctrina 74: Εἶδον πολλοὺς τῶν ἀδελφῶν ὀβρίζοντας καὶ σιωπώντας αὐτόν. *Aspiciebam multos fratres contumelia officiantes et commoventes seu irritantes ipsum.*

(β) *Καμάτους*. In Auctario novissimo Combesii, t. I, p. 499 B. Irenæus, Ἦ ὁνός τύπον εἶχε

σώματος Χριστοῦ· ἐπ' ὃν πάντες οἱ ἀνθρωποὶ ἐκ καυμάτων ἀνεπαυμένοι, ὡς ὅν' ὀγκύματος βαστάζονται. Vix quemquam dubitaturum arbitror, quin legi debeat καμάτος. *Asina Balaami, figura erat corporis Christi; super quem cuncti homines a laboribus quiescentes, velut curru gestantur.*

ἔχεις, καὶ στερηθῆναι αἰωνίων ἀγαθῶν. Ἀκούσας δὲ αὐτῆς ταῦτα τὰ ῥήματα, ὁ ἀδελφός, ὁ παθὼν τὸ διήγημα, ἔλεγεν τῷ ἐξηγησαμένῳ, εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, τῷ διὰ τῆς συνέσεως καὶ σωφροσύνης αὐτῆς μὴ ἑλάντι αὐτὸν τελείως ἐκπασεῖν.

CAPUT CCVI.

Qua arte mulier (47) quædam illustris mansuetudinem edocta sit.

Διηγῆσάτο τις τῶν Πατέρων, ὅτι μία συγχλητικὴ ἦλθεν εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων· καὶ κατελθοῦσα εἰς Καισαρείαν, μάλλον ἤρεσεν αὐτῇ ἡσυχάσαι ἐκεῖ. Παρεκάλει οὖν τὸν ἐπίσκοπον, λέγουσα· Δός μοι μίαν παρθένον, ἵνα τυποῖ με καὶ διδάσκη με τὴν φόβον τοῦ Θεοῦ. Ἐκλεξάμενος οὖν ὁ ἐπίσκοπος μίαν ταπεινὴν, δίδωσιν αὐτῇ. Μετὰ οὖν χρόνον, ἀπαντήσας αὐτῇ ὁ ἐπίσκοπος, λέγει· Πῶς ἡ παρθένος ἡ δοθείσα σοι; Ἡ δὲ εἶπεν· Καλῇ μὲν ἐστίν, οὐ πάνυ δὲ ὠφελεῖ τὴν ψυχὴν μου, ἐπειδὴ ἀφίει με ποιῆσαι τὰ θελήματα μου, ταπεινὴ οὖσα· χρεῖαν δὲ ἔχω ἵνα ἐπιπληρῇ μοι, καὶ μὴ συγχωρῇ μοι ποιεῖν τὰ θελήματα μου. Πάλιν οὖν λαβὼν ὁ ἐπίσκοπος ἄλλην σκληρὰν, δίδωσιν αὐτῇ, ἣτις ἔλεγεν αὐτῇ· Μωροπλουσία, ἅλλα τοιαῦτα ἐπιπληρτοῦσα αὐτῇ. Μετὰ ταῦτα πάλιν ἡρώτα αὐτὴν ὁ ἐπίσκοπος· Πῶς ἡ παρθένος; Καὶ λέγει αὐτῷ· Ἀληθῶς αὕτη ὠφελεῖ μου τὴν ψυχὴν. Καὶ οὕτω· διελαμψεν ἐν μενέλῃ· πραδότηι.

CAPUT CCVII.

Vita puellæ Alexandrinæ, quæ a sanctis angelis de sacro fonte fuit levata.

Διηγῆσάτο ὁ ἀββᾶς Θεόνας, καὶ ὁ ἀββᾶς Θεόδωρος, ὅτι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπὶ Παύλου τοῦ πατριάρχου κόρη τις καταλείφθη ὑπὸ τῶν γονέων αὐτῆς, ἐχόντων περιουσίαν πολλήν. Ἦν δὲ ἀκμὴν ἀδάπτιστος. Μὴ οὖν τῶν ἡμερῶν διακρίνουσα εἰς τὸν παράδεισον, ὃν κατέλιπον αὐτῇ οἱ γονεῖς αὐτῆς (εἰσὶ γὰρ παράδεισοι μέσον τῆς πόλεως ἐν τοῖς οἴκοις τῶν μεγιστάνων)· οὐσης οὖν αὐτῆς ἐν τῷ παραδείσῳ, ὅρᾳ τινα ἀνθρώπων, εὐερεπίσαντα ἑαυτὸν εἰς τὸ ἀπάγασθαι. Τρέχει οὖν, καὶ λέγει αὐτῷ· Τί ποιεῖς, καλὲ ἀνθρώπε; Λέγει αὐτῇ· Τὸ θνῆσθαι σοι ἀφες με, γύναι, ὅτι ἐν πολλῇ θλίψει εἰμὶ. Λέγει αὐτῷ ἡ κόρη· Εἰπέ μοι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τάχα δύναμαι σοι βοηθῆσαι. Λέγει αὐτῇ· Πολλὰ χρεωστῶ, καὶ ἀχθομαι σφόδρα ὑπὸ τῶν δανεισμάτων μου· καὶ ἡρεσιάζω ταχέως ἀποθανεῖν, καὶ μὴ οὕτως ὀδυνηρὰν ζῶν ἔξω. Λέγει αὐτῷ ἡ κόρη· Δέομαι σου, ἰδοὺ, ὅσα ἔχω, λάβε, καὶ ἀπόδος, μόνον μὴ ἀπολέσῃς ἑαυτόν. Καὶ λαβὼν ἐκεῖνος, ἀπέδωκεν τὸ χρέος. Στανωθεῖσα δὲ λοιπὸν ἐκείνη, καὶ μὴ ἔχουσα τὴν φροντισίοντα αὐτῆς, ἐρημος οὖσα ἀπὸ γονέων, ἡναγκάσθη, καὶ ἤρξατο πορνεύειν.

Καὶ ἔλεγον τινες τῶν γυναικόντων αὐτὴν, ἐν ποίᾳ ὑποστάσει ἦσαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· Τίς οἶδεν τὰ χρέματα Θεοῦ, πῶς συγχωρεῖται ψυχὴν δι' αἰτίαν τινὰ παραπίπτειν;

Ὅμως μετὰ χρόνον τινὰ ἠσθένησεν· καὶ ἦλθεν εἰς ἑαυτήν. Καὶ κατανογεῖσα ἔλεγεν τοῖς γείτοσι· Διὰ τὸν Κύριον ποιήσατε ἔλεος μετὰ τῆς ψυχῆς μου, καὶ

A æternisq[ue] privari bonis. Audiens autem hæc ipsius verba frater ille qui passus fuerat tentationem, quæ ista retulit, gratias agens Deo, qui illum per mulieris prudentiam et pudicitiam ne funditus periret eriperat, reversus est ad monasterium, et peccati sui penitentiam egit.

Narravit quidam ex Patribus, quod mulier illustris et ex senatorio genere, venerit adorare sancta loca. Cumque descendisset Cæsaream, placuit sibi illic requiescere, rogavitque episcopum, dicens: Da mihi unam virginem, ut informet me et doceat timorem Dei. Eligens autem episcopus virginem humilem, tradidit ei. Post aliquantulum vero temporis occurrens illi episcopus, ait: Quomodo se gerit virgo quam assignavi tibi? Quæ ait: Bona quidem est, sed non valde prodest animæ meæ: permittit enim me voluntates meas facere, cum sit humilis. Sumens autem episcopus unam duriores dedit ei, quæ illam objurgabat, appellans eam satumam divitem, et his similia illi exprobrans. Post tempus aliquod rursum illam rogavit episcopus: Quomodo se habet altera virgo? Quæ dixit: Revera ipsa prodest animæ meæ, Atque ita magnam acquisivit mansuetudinem.

Narravit nobis abbas Theonas et Theodorus, quod Alexandriæ sub Paulo patriarcha puella quædam relicta fuerat pupilla a parentibus magna facultate locupletibus: erat autem adhuc sine baptismo. Die vero quædam ingressa pomarium quod sibi reliquerant parentes ejus (sunt enim in medio civitatis pomaria), vidit quemdam parantem sibi laqueum ut se præsocaret. Cucurrit igitur, et dixit ei: Quid facis, homo? Dixit autem ei: Dimitte me, mulier, quoniam in multa tribulatione sum. Quæ ait illi: Dic mihi causam, et fortassis juvare te potero. Dixit illi: Gravi ære alieno premor, et valde suffocor a creditoribus, elegique potius vitam semel finire, quam ita misere vivere. Quæ dixit illi: Quæro te, accipe omnia quæ habeo, et redde, tantum ne perdas teipsum. Sumens vero ille reddidit omnia.

Puella ergo angustari cepit, non habens qui sibi curam gereret. Itaque destituta parentum solatio, fornicari instituit, et inde sibi victum querere.

Dicebant ergo viri qui noverant illam, quæ in statu erant parentes ejus: Quis novit ista, nisi solus Deus? quomodo scilicet permittitur anima sibi propter causam aliquam ipsi soli cognitam, et ad tempus derelinqui.

Post aliquantulum temporis infirmata est puella, et in se reversa componcia est, oravitque vicinos, dicens: Propter Dominum facite misericordiam cum

anima mea, et loquimini papæ, ut me faciat Christianam. Omnes autem aspernabantur eam, dicentes: Quis hanc suscipiat, quæ meretrix est? affigebatur autem vehementer. Cum vero in his esset angustiis, astitit illi angelus in specie hominis, cum quo misericordiam fecerat. Cui illa dixit: Cupio fieri Christiana, et nemo vult pro me loqui. Qui ait: Numquid revera istud cupis? Respondit illa: Utique domine, et deprecor te ut hoc mihi impetres. Qui ait: Noli tristari, ego adducam aliquos, qui te accipient. Adduxit ergo alios duos et ipsos sanctos angelos, duxeruntque illam in ecclesiam: rursumque seipsos transformantes in personas quasdam illustres, et notas ex ordine Augustalis, vocant clericos, presbyterum scilicet et diaconum, qui in hoc ipsum constituti erant. Dicunt eis clerici: Vestra charitas pro ea pollicetur? Illi autem responderunt: Etiam, nos pro illa pollicemur. Sumentes ergo illam baptizaverunt, et albis nuper baptizatorum vestibus induta rursus ab eis subvecta est. Quam cum deposuissent, evanuerunt.

δύσαντες αὐτὴν καὶ τὰ νεοφωτιστικὰ ἐνδύματα· καὶ λευκοφοροῦσα, εἰσηλθεν βασιλαζομένη ὡς αὐτῶν· καὶ θέντες αὐτὴν, ἀφανεῖς ἔγινοντο.

Vicini ergo cum illam ita albis indutam viderent, postquam recesserunt illi, dicunt ei: Quis te baptizavit? Nuntiavit autem eis rem totam, dicens: Venerunt quidam et tulerunt me in ecclesiam, locuti que sunt clericis, et baptizaverunt me. Et dixerunt ad eam: Qui sunt illi? Cum vero non posset dicere qui essent, illi abeuntes nuntiaverunt episcopo. Dixit autem episcopus his qui ad baptizandum constituti erant: Vos illam baptizastis? Et confessi sunt se illam baptizasse exoratos ab illo et illo Augustalibus. Porro accersitis ex prætorio his quos clerici dixerant, dixit episcopus: Num ipsi pro ista fide iussistis? Qui dixerunt: Neque novimus, neque consili sumus nobis hoc fecisse. Tunc vero jam cognovit episcopus Dei hoc opus esse. Convocansque illam dixit ei: Dic mihi, filia, quid gessisti boni? Quæ ait: Meretrix existens et pauperula, quid boni operari potui? Dixit illi episcopus: Nihil ne omnino operata es? dixit ei: Non, nisi quod videns quemdam qui a creditoribus premebatur, se suffocare volentem, data illi omni substantia mea liberavi eum. Et his dictis continuo obdormivit in Domino, liberata a delictis tam voluntariis quam involuntariis. Tunc episcopus glorificans Dominum, dixit: Justus es, Domine, et rectum iudicium tuum (Psalm. cxviii).

Ἀ λalήσατε τῷ πάπῃ, ἵνα ποιήσῃ με Χριστιανήν. Καὶ πάντες καταφρόνουν αὐτῆς, λέγοντες· Ἄρα δέχεται ταύτην πόρνην οὖσαν; Καὶ ἦν ἐν ὀλίῳ πολλῇ διὰ τοῦτο. Ἐν τούτοις δὲ οὕσης αὐτῆς, καὶ ἀθυμούσης, ἐπίστη αὐτῇ ἀγγελὸς Κυρίου ἐν τῷ σχήματι τοῦ ἀνθρώπου, μεθ' οὗ ἐποίησεν τὸ τέλος. Καὶ λέγει αὐτῇ· Τί ἐστὶν ὃ ἔχεις; Ἡ δὲ εἶπεν· Ὅτι ἐπιθυμῶ γενέσθαι Χριστιανή, καὶ οὐδεὶς θέλει λαλήσαι περὶ ἐμοῦ. Λέγει αὐτῇ· Ἐν ἀληθείᾳ ποθεῖς; Ἡ δὲ εἶπεν· Ναί, δεομαί σου. Λέγει αὐτῇ· Μηδὲν ἀθυμήσης. Ἐγὼ φέρω πινὰς, καὶ λαμβάνουσάν σε εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Φέρει οὖν ἄλλους δύο καὶ αὐτοὺς ἀγγέλους, καὶ ἀποφέρουσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ πάλιν μετασχηματίζονται εἰς πρόσωπά τινα περιφανῆ τῶν ἀπὸ τῆς τάξεως τοῦ Αὐγουσταλίου· καὶ καλοῦσιν τοὺς κληρικοὺς τοὺς ἐπὶ τῶν φωτισμάτων τεταγμένους. Καὶ λέγουσιν αὐτοῖς ὁ κληρικοί· Ἡ ἀγάπη ὁμῶν παραγυῖται αὐτῇ; Λέγουσιν αὐτοῖς· Ναί. Ποιήσαντες οὖν οἱ κληρικοὶ τὰ πρὸς τὴν ἀκολουθίαν ἐπὶ τῶν μελλόντων βαπτίζεσθαι, ἐδάπτισαν αὐτὴν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐν-

δύσαντες αὐτὴν καὶ τὰ νεοφωτιστικὰ ἐνδύματα· καὶ λευκοφοροῦσα, εἰσηλθεν βασιλαζομένη ὡς αὐτῶν· καὶ θέντες αὐτὴν, ἀφανεῖς ἔγινοντο.

Οἱ οὖν γαίτορες ἰδόντες αὐτὴν λευκοφοροῦσαν, εἶπον αὐτῇ· Τίς σε ἐδάπτισεν; Καὶ ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, λέγουσα· Ὅτι τινὲς ἰδόντες, ἐλάβον με εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἶπον τοῖς κληρικοῖς, καὶ ἐδάπτισάν με. Καὶ ἔλεγον αὐτῇ· Τίνες οὗτοι; Ὡς οὖν οὐχ εὐρίσκων εἰπεῖν, ἀπελθόντες ἀνήγγειλαν τῷ πάπῃ. Καλεῖ οὖν ὁ πάπας τοὺς ἐπὶ τοῦ φωτιστηρίου. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Ταύτην ὑμεῖς ἐδάπτισατε; Ὁμολόγησαν οὖν ὅτι παρακληθέντες ὑπὸ τοῦδε καὶ τοῦδε τοῦ Αὐγουσταλίου. Μεταπέμπεται οὖν ὁ ἐπίσκοπος τοὺς ὀνομασθέντας, καὶ πυνθάνεται παρ' αὐτῶν, εἰ αὐτοὶ ἐνεγγυήσαντο αὐτὴν. Καὶ εἶπον· Οὕτως ὁλομαν, ὅτε γινώσκωμεν τοὺς τοῦτο πεποιηκότας. Καὶ τότε ἔγνω ὁ ἐπίσκοπος, ὅτι θεῖον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτὴν, εἶπεν· Εἰπέ μοι, θυγάτερ, τί πράττεις σοι ἀγαθόν; Λέγει αὐτῇ· Πόρνη οὖσα καὶ πτωχή, τί ἀγαθὸν εἶχον διαπράττειν; Λέγει αὐτῇ· Οὐδὲν ἀγαθὸν ὅπως ὅσας ἑαυτὴν πράττειν; Λέγει αὐτῇ, Οὐκ· εἰ μὴ εἶδόν τινα θέλοντα ἀπάγεσθαι, πειγόμενον ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ αὐτοῦ· καὶ πᾶσαν τὴν ὑπαρξίν μου δοῦσα, ἠλευθέρωσα αὐτόν. Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἀνεπαύσατο ἐν Κυρίῳ· ἠλευθερωθεῖσα καὶ αὐτὴ τῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων τῶν πλημμελημάτων. Τότε δοξάσας ὁ ἐπίσκοπος· τὸν Κύριον, εἶπεν·

Δόξα σοι εἰ, Κύριε, καὶ εὐχαριστοῦμεν σοι.

CAPUT CCVIII.

Pulchra responsio senis, facta fratri qui a tristitia impugnabatur.

Frater, qui a tristitia impugnabatur, interrogavit senem, dicens: Quid faciam, quia cogitationes meae insurgunt adversum me, dicentes: Inutiliter et impotente renuntiasti, salvari non potes. Dixit ad eum senior: Scis, frater, quia etiam non possumus terram repositionis ingredi, expedit nobis ut cadamus in deserto, quam ut revertamur in Ægyptum?

Ἀδελφός κρατούμενος ὑπὸ λύπης, ἠρώτησεν γέροντα⁷⁵, λέγων· Τί ποιήσω, ὅτι οἱ λογισμοί μου ἐπιτίθενται μοι, λέγοντες, ὅτι Ἀκαίρως ἀπετάξω, σωθῆναι γὰρ οὐκ ἔχεις⁷⁶. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· Οἶδας, ἀδελφέ, κἂν μὴ δυνάμεθα εἰσελθεῖν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, συμφέρει ἵνα τὰ κῶλα ἡμῶν πίση ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἢ ὑποστρέψαι εἰς Αἴγυπτον;

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁵ al. τὸν ἀββᾶν Νόνον. ⁷⁶ ul. δύνῃ.

CAPUT CCIX.

Pulchra admonitio cujusdam sancti viri super verbis orationis Dominice : Et ne nos inducas in tentationem.

Εἰπὲν τις τῶν ἁγίων· Ὅταν εὐχόμεθα πρὸς Κύριον λέγοντες· Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· οὐχ ἵνα μὴ πειραθῶμεν λέγομεν· ἀδύνατον γὰρ τοῦτο· ἅλλ' ἵνα μὴ καταποθῶμεν ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ, ἐν τῷ πρᾶξαι τι ἀπαρέσκον Θεῷ· τοῦτο γὰρ ἐστὶν τὸ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. Καὶ γὰρ οἱ ἄγιοι μάρτυρες, πειρασθέντες διὰ τῶν βασάνων, καὶ μὴ νικηθέντες, οὐκ εἰσῆλθον εἰς πειρασμόν· ὡς οὐδὲ ὁ μαχόμενος μετὰ θηρίου, ἕως οὗ μὴ βρωθῇ ὑπ' αὐτοῦ· ὅταν δὲ βρωθῇ, τότε εἰσῆλθεν εἰς τὸν πειρασμόν. Οὕτως καὶ ἐπὶ παντὸς πάθους, ἕως οὗ μὴ νικηθῇ ὑπὸ τοῦ πάθους.

A Dixit quidam sanctorum : Cum oramus ad Dominum, dicentes : Ne nos inducas in tentationem (*Matth. vi*) ; non ut non tentemur oramus (hoc enim possibile non est), sed ne a tentatione absorbeamur, si aliquid agamus quod displiceat Christo; hoc enim est non intrare in tentationem. Sancti enim martyres tentati per supplicia, nec superati, non intrarunt in tentationem, sicuti neque qui pugnat cum bestia, quousque non devoratur ab ea : cum vero devoratus fuerit, tunc introivit in tentationem. Ita et in omni passione sit ; neque enim intramus in tentationem, nisi a passione superemur.

regula

CAPUT CCX.

Quomodo sanctus episcopus altercantem secum alterum humilitate superavit.

Διηγήσατο τις τῶν Πατέρων, ὅτι δύο ἐπίσκοποι Βεγγύετεροι ἀλλήλων ὄντες ἔσχον ποτὲ πρὸς ἀλλήλους ὀλιγωρίαν. Ἦν δὲ ὁ εἰς πλούσιος, ὁ δὲ ἄλλος ταπεινότερος· καὶ ἐξήτει ὁ πλούσιος κακοποιῆσαι τὸν ἄλλον. Ἦκουσαν δὲ ἐκεῖνος, καὶ ἔλεγεν τῷ κλήρῳ αὐτοῦ, εἰδὼς εἰ ἐμᾶλλον ποιεῖν· Ἐχομεν νικῆσαι τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι. Καὶ ἔλεγον αὐτῷ· Τίς δύναται, δέσποτα, πρὸς τοῦτον ; Ἐλεγεν δὲ αὐτοῖς· Ἀναμείναι καὶ ἔχετε ἰδεῖν. Ἐπιτηρεῖ οὖν· καὶ ὅτε εἶχεν ὁ συνεπίσκοπος αὐτοῦ πανήγυριν ἁγίων μαρτύρων, λαμβάνει τὸν κλήρον αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· Ἀκολουθήσατέ μοι, καὶ ἔχομεν νικῆσαι. Οἱ δὲ ἔλεγον ἐν ἑαυτοῖς· Τί ἄρα ἔχει ποιῆσαι ; Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐρχομένου αὐτοῦ μετὰ τῆς λιτῆς, ὡς ἤγγισαν, κίπται εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ μετὰ τοῦ κλήρου αὐτοῦ, λέγων· Συγγώρησον ἡμῖν, δέσποτα, δοῦλοι σου ἐσμεν. Ἐκεῖνος δὲ ἐκπλαγείς εἰς ὃ ἐποίησεν, κατανυγείς τῇ ψυχῇ, τοῦ Θεοῦ μεταλαβόντος τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐπιλαμβάνεται τῶν ποδῶν αὐτοῦ, λέγων· Σὺ μοῦ δεσπότης καὶ πατήρ· καὶ ἀπὸ τότε μεταξὺ αὐτῶν μεγάλη ἀγάπη γέγονεν. Καὶ ἔλεγεν τῷ κλήρῳ αὐτοῦ· Οὐκ ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἔχομεν νικῆσαι διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ; Καὶ ὑμεῖς οὖν ὅτε ἔχετε, πρὸς ἀλλήλους τοῦτο ποιεῖτε, καὶ νικῶτε.

Εἶπεν πάλιν ὁ γέρον· Πλεονεκτεῖ (2) ὁ ταπεινὸς εἰς δόξαν καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα· διότι ὁ μὴ εἰς πρόσωπον μόνον, ὁ δὲ ταπεινὸς καὶ εἰς πρόσωπον καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ ἐπαινεῖται καὶ μακαρίζεται.

CAPUT CCXI.

De sene magnæ virtutis, qui fratrem suum illi suffuratum a carcere liberavit.

Διηγήσατο τις τῶν ἡγουμένων, ὅτι Ἐμμεῖν ἐγγὺς D τοῦ κοινοβίου ἡμῶν γέρον τις· ἦν δὲ ἀγαθὸς τὰ τῆς ψυχῆς. Ἐγειννιάζεν δὲ αὐτῷ ἀδελφός. Καὶ ἀπόντος τοῦ γέροντος, ἐνεργηθεὶς ὁ ἀδελφός, ἀνόλβας τὴν

Quidam ex Patribus narravit de duobus vicinis episcopis, quod aliquando inter eos simulas quendam exorta sit. Erat autem ex his alter quidem dives et astutus, alter vero humilis valde ; querebaturque astutus ille alium lædere. Quod cum ipse comperisset, ait clero suo : Christi gratia vincere possumus. Dixeruntque illi : Quis, domine, adversus istum prævalere possit ? Et ait illis : Expectate paulisper, et videbitis misericordiam Dei. Observavit igitur diem, qua ille martyrum festivitatem celebraret, assumensque clerum suum ait illis : Sequimini me, et quicquid me facere videritis, et vos facite, prorsusque victores erimus. Dicebant ergo : Quid putas facturus est ? Venit igitur ad episcopum, et pertranseunte Litaniam, populoque totius civitatis congregato, prociuit ad pedes ejus cum toto clero suo, dicens : Ignosce nobis, domine, servi tui sumus. Stupefactus ille, atque compunctus in tanta episcopi humilitate, Deo cor illius immutante, pedes illius tenuit, dicens : Tu meus et dominus et Pater es. Factaque est inter eos ex illa die magna charitas atque concordia. Dicebat autem clero suo humilis ille : Nunquid non per Christi gratiam vicimus ? et vos ergo cum habetis inimicum, ita facite, et victores eritis.

Dixit iterum senex : Majorem habet gloriam humilis quam rex ; ille enim solum in faciem laudatur ; hic autem semper et ubique laudatur, et beatus prædicatur.

NOTÆ.

(2) *Πλεονεκτεῖ*. Accipitur πλεονεκτεῖν in bonam et in malam partem : in bonam, apud Cyrillum, in Nahum, p. 477 E : ὦντο γὰρ οἱ νενικήκασιν οὐκ ἐκόντος αὐτοῦ, καὶ ὁμοῦ τοῖς Ἰουδαίοις τὴν ἐπαμύνουσαν αὐτοῖς πεπλεονεκτήκασιν χεῖρα. In malam,

apud eundem, ad Michæam, p. 452 D : Ἐπὸνησάντο, πεπλεονεκτήκασιν (sic malo quam πεπλεονάκασιν) καὶ ὀωγμοὺς εἰργάσαντο κατὰ τῶν ἁγίων.

alies. et senex, ingressus est cellam ejus, librosque illius et vasa diripuit. Cum ergo rediisset senex, et aperto ostio, vidisset vasa omnemque supellectilem sublatam esse, perrexit ad fratrem, ut nuntiaret ei quid sibi contigisset, invenitque vasa adhuc in medio posita; nondum enim frater ea reposuerat. Nonsens autem senior confundere vel arguere fratrem, simulata necessitate, continuo ad necessaria naturae egressus est, ibique permansit per multam horam, donec frater ille vasa de medio tolleret, atque reponeret. Veniens autem postmodum senex, de alia re illum alloqui coepit, neque ipsum omnino arguit.

Post paucos autem dies deprehensum est a quibusdam fratris furium, missusque est in carcerem, sene nihil penitus sciente. Comperio autem quod in carcerem frater ille conjectus esset, ignorans causam senior, venit ad monasterium nostrum, ad quod accedere saepe consueverat, dixitque mihi: Fac charitatem, et da mihi aliqua esculenta. Et aio ad illum: Num aliquem habes hospitem? Dixit autem mihi: Habeo sane. Accepit autem ea senior, ut iret ad fratrem in carcerem, et consolaretur ac reficeret eum. Ut autem ingressus est carcerem, procidit frater ille ad pedes ejus, dicens: Propter te hic detineor, abba; ego enim sum qui tua omnia furatus fui: sed ecce liber tuus apud illum est, et pallium tuum, et cetera illo et illo in loco sunt. Dixit ei senior: Certus esto, filii, idque firmiter tene, quia non idcirco ad te veni, neque enim sciebam penitus quod propter me hic esses; imo comperio quod hic detinereris inelusus, indolui, ingressusque sum consolandi tui causa: nam ecce quae attuli pro refectioe tua: faciam autem omnia, ut te de carcere liberem. Profectusque rogavit pro eo quosdam de principibus: quibus cum nota esset viri virtus, mittentes eduxerunt fratrem illum de custodia.

CAPUT CCXII.

De duobus senibus, qui mira patientia erga latrones usi sunt.

Dicebat quidam senum: Accessit ad nos senex magnae virtutis; legentibusque nobis patrum Vitas atque sententias (delectabatur enim senex ille ea potissimum lectione, ita ut esset illi semper in ore et in corde; unde et ex ea maximum virtutis fructum acquisivit), ad eum senem legendo ventum est, ad quem ingressi latrones dixerunt: Omnia, quae habes in cella tua, tollere venimus (*Apud Pelag., libell. xvi, n. 13*). Ipso vero dicente: Quaecunque videntur vobis, filii, tollite, tulerunt omnia, et abierunt. Et cum solum marsupium quod pendeat reliquissent, senex, illo accepto, post eos sequebatur clamans ac dicens: Accipite, filii, a me quod tollere

Α κίλλαν αὐτοῦ, εἰσελθὼν ἔλαβεν τὰ βιβλία αὐτοῦ καὶ τὰ σκεῦη. Ὡς οὖν ἦλθεν ὁ γέρον, ἀνοίξας τὸ καλλιόν, καὶ αὐτὸν τὰ σκεῦη αὐτοῦ ἤρπαγμα, ἦλθεν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀναγγεῖλαι αὐτῷ· καὶ εὗρεν τὰ σκεῦη ἀκριβῆς ἐν τῷ μέσῳ· οὐκ ἦν ὁ ἀδελφὸς συστειλας αὐτά. Καὶ θέλων ὁ γέρον μὴ κατασχῶναι αὐτὸν μηδὲ ἐλίσγειν, ἐποίησεν αὐτὸν ὥς ἐτι ἐνοχλεῖ αὐτὸν ὁ γαστήρ αὐτοῦ, καὶ ἀπελθὼν ἔμεινεν ὥς εἰς τὰ ἀναγκαῖα ἱκανὴν (α) ὥραν, ἕως οὗ συστειλαί καὶ ἐκ τοῦ μέσου τὰ σκεῦη. Καὶ ἰδὼν μετὰ ταῦτα ὁ γέρον, ἤρξατο ἐρωτᾶν αὐτὸν περὶ ἄλλου πράγματος, καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἤλεγχεν.

Μεθ' ἡμέρας δὲ ὀλίγας, ὑπέρβησαν τὰ σκεῦη τοῦ γέροντος, καὶ λαβόντες τινες ἔβαλον εἰς φυλακὴν, τοῦ δὲ γέροντος τὸ σύνολον μὴ μαθόντος. Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ ὅτι εἰς τὴν φυλακὴν ἔστιν, τὴν Β αἰτίαν οὐκ εἰδὼς δι' ἣν εἰς τὴν φυλακὴν ἔστιν· ἀλλ' ἰδὼν γ', φησὶν ὁ ἡγούμενος, πρὸς με· ἐπύκναζεν γὰρ πρὸς ἡμᾶς· καὶ λέγει μοι· Ποίησον ἀγάπην, δός μοι ὀλίγα ὧδέ, καὶ ὀλίγα καθαρὰ (β). Λέγω αὐτῷ· Πάντως τινὰς ἔχεις σήμερον; Λέγει μοι· Ναί. Ἦν δὲ λαθὼν αὐτὰ ὁ γέρον εἰς τὴν φυλακὴν, καὶ ποιήσῃ παρακλήσιν τῷ ἀδελφῷ. Ὡς οὖν εἰσῆλθεν εἰς τὴν φυλακὴν, πίπτει ὁ ἀδελφὸς εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· Διὰ σέ εἰμι ὧδε, ἀββᾶ· ἐγὼ γὰρ εἰμι ὁ κλέψας τὰ σκεῦά σου· ἀλλ' ἰδοὺ τὸ βιβλίον σου παρὰ τῷδε ἔστιν, καὶ τὸ ἱμάτιόν σου παρὰ τῷδε. Λέγει αὐτῷ ὁ γέρον· Πληροφρονηθῇ ἡ καρδία σου, τέκνον, οὐ διὰ τοῦτο εἰσῆλθον· οὐδὲ γὰρ ὥσως ἔμαθον, ὅτι δι' ἐμὲ εἰ ὧδε· ἀλλὰ ἀκούσας ὅτι ὧδε εἰ, καὶ λυπηθεὶς, εἰσῆλθον ποιῆσαι σοὶ παρακλήσιν· καὶ ἰδοὺ Γ ἔβη τὰ καθαρὰ καὶ τὰ ὧδέ. Πλὴν πάντα ποιήσω ἕως οὗ ἐκβάλω σε ἐκ τῆς φυλακῆς. Καὶ ἀπελθὼν παρακάλεσεν τινὰς τῶν μεγάλων· ἦν γὰρ γνωστὸς αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ· καὶ πεισθέντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἐκ τῆς φυλακῆς.

VARIE LECTIONES.

"I. ἦλθεν. "An ἐντὸς vel del. vel add. καλλιῶ,

NOTÆ.

(α) Ἰκανήν. Tollo per levem occasionem levemendum ab Aristea De LXX, quest. 17: Μὴ πολλῶν ὀρέγου, τὸν δὲ ἱκανῶν πρὸς τὸ βασίλευσιν. Interpret. Neque multas jurisdictiones ad tuum regnum pertrahere cupias; scribendo τὸν δὲ ἱκανῶν. Hoc est: Ne multa cupias, sed quæ sufficiunt ad

regnandum.

(β) Καθαρά. Ex sensu verti bellaria. Neque enim alibi ejusmodi significatione inveni. At interpres Ambrosius quod non intelligebat, laxius transtulit. In Glossariis, καθαροὶ ἀρετῆς, Siligineus. Quid vero sit cœna pura neminem latere potest.

τῶ καλλίῳ ἡμῶν. Οἱ δὲ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀνεξίκα-
κίᾳ τοῦ γέροντος, ἀπεκατέστησαν αὐτῷ πάντα τὰ ἐν
τῷ καλλίῳ αὐτοῦ, καὶ μετανόησαν, εἰπόντες πρὸς
ἀλλήλους· Ἀληθῶς οὗτος ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ ἐστιν.

Ὡς οὖν ἀνεγνώκαμεν τοῦτο, λέγει μοι ὁ γέρον·
Οἴδας, ἀδελφῆ; τοῦτο τὸ ἀπόφθεγμα πάνυ με ὠφέλη-
σεν. Λέγω αὐτῷ· Πῶς, Πάτερ; Καὶ λέγει μοι· Ποτὲ
μὲν ὄντος μου ἐν τοῖς τόποις τοῖς κατὰ τὸν Ἰορδάνην,
ἀνέγνων τοῦτο, καὶ ἰθαύμαζον τὸν γέροντα, καὶ
ἔλεγον· Κύριε, καταξιώσόν με κατ' ἔχνος τοῦτου ἔλ-
θειν, ὁ καταξιώσας με ἔλθειν εἰς τὸ σῆμα τοῦτο. Ὡς
οὖν εἶχον τὸν πόθον τοῦτον, μετὰ δύο ἡμέρας Ἰβὺς
λησται ἐπιβρίπτουσιν. Ὡς οὖν ἔκρουσαν τὴν θύραν,
καὶ ἔγνων ὅτι λησται εἰσιν, εἶπον ἡμεῖς· Χάρις τῷ
Θεῷ, Ἰβὺς καιρὸς ἐνδείξασθαι τὸν καρπὸν τοῦ πόθου
μου. Ἀνοίξας δὲ, ἔδεξάμην αὐτοὺς μετὰ ἰλαρότητος,
ἥψα δὲ λύχνον, καὶ ἡρξάμην δεικνύειν αὐτοῖς τὰ
πράγματα, λέγων· Μὴ θεωρεῖσθε, πιστεύω τῷ Κυ-
ρίῳ, ὅτι οὐ μὴ κρύψω ἀπ' ὁμῶν τί ποτε. Λέγουσιν
μοι· Ἔχεις χρυσίον; Λέγω αὐτοῖς· Ναί, ἔχω τρία
νομίσματα. Ἦνοιξα οὖν τὸ σκεῦος ἐμπροσθεν αὐτῶν.
Καὶ λαβόντες ἀπῆλθον μετ' εἰρήνης. Ἐγὼ δὲ χα-
ριέντως εἶπον αὐτῷ· Ὑπέστρεψαν, ὥστερ' ἐκείνοι
ἐπὶ τοῦ γέροντος; Ὁ δὲ λέγει μοι εὐθέως· Οὐ· μὴ
ποίησ' ὁ Θεός. Οὐ γὰρ τοῦτο ἤθελον, ἵνα ὁποστρέ-
ψωσιν.

CAPUT CCXIII.

Cur signa et prodigia divinitus in sancta Ecclesia fiant.

Ἐλεγόν τις τῶν γερόντων περὶ θεῶν τεράτων γι-
νομένων καὶ νῦν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, διὰ τὰς
ἀναφύσεις καὶ ἀναφυόμενας ἀθέους αἵρέσεις, καὶ
μάλιστα διὰ τὴν τοῦ ἀκαφάλου Σευήρου καὶ τῶν λοι-
πῶν ὀλεθρίων σχίσματα, πρὸς ἀσφαλείαν καὶ βε-
βαιώσιν τῶν ἀσθενεστέρων ψυχῶν, καὶ τὴν αὐτῶν
ἐκείνων εἰ βούλοιντο ἐπιστροφῇ. Πρὸς γὰρ διὰ τῶν
θεῶν Πατέρων, καὶ εἰ τι ἀνωθεν διὰ τῶν ἁγίων
μαρτύρων ὁσημέραι γινομένων σημείων, ἐν τῇ καθ-
ολικῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἐτι καὶ σήμερον.

CAPUT CCXIV.

Miraculum fontis baptismalis in Cœanensium civitate.

Σοροῦβα κώμη τις ἐστὶν ὑπὸ τὴν ἑνορίαν τῆς πό-
λεως Κοιανέων, ἐν ᾗ ἐστὶν φῶτισμα (c), ἐν τοῖς
ἁγίοις Θεοφανείοις ἱδρῶν, καὶ ἐκ τῶν ἱδρώτων γεμι-
ζόμενον διὰ τριῶν ὥρων, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα πά-
λιν, οὐκ ἀθρόως, ἀλλὰ κατὰ μέρος, διὰ τῶν αὐτῶν
τριῶν ὥρων μειούμενον.

NOTÆ.

(c) *Φῶτισμα*. Quemadmodum Ecclesia vocatur
locus in quo sit cœtus, ἐκκλησία, ita hoc capite et
sequenti φῶτισμα dicitur locus in quo illuminatio,
φῶτισμα, baptismus, celebratur: qui locus vulgo
nominatur φωτιστήριον, φωτιστήρ, βαπτιστήριον,
βαπτιστήρ, baptisterium. An vero apud alium scri-
ptorem φῶτισμα hoc sensu accipiat, plane
nescio. Non tamen multum dissimiliter in Symmi-
etis Allatii, p. 1, p. 36 et 62, locus est βάπτισις, et
βάπτισις Χριστοῦ. Quod vero spectat ad φῶτισμα
seu φωτισμὸν, baptismum, observavi Theodorum
Gazam interpretem *Orationum* sancti Chrysostomi
de incomprehensibili Dei natura, orat. 4, p. 775 A,

A oblitus estis de cella nostra. Quamobrem admirantes
illi senis tolerantiam, omnia suis locis in cellulam
reversi restituerunt, dicentes ad invicem: Vere hic
homo Dei est.

Cum igitur hoc legeremus, ait ad me senex: Hoc
exemplum mihi multum profuit, abba. Ad quem
ego: Quomodo, Pater? Et ait mihi: Cum aliquando
morarer prope loca Jordanis, legi hoc, et mirabar
hunc senem, et dicebam: Domine Deus, qui me ad
hunc habitum vocare dignatus es, fac me dignum
hujus vestigia sequi. Et cum arderem summo asse-
ctu imitandi eum, post bidden supervenierunt latro-
nes, et pulsantibus illis januam, agnovi quia latro-
nes essent, dixique in meipso: Deo gratias; tempus
est ut ostendam fructum desiderii mei. Aperiens
autem januam, hilariter suscepi eos, et accendi lu-
cernam, et cœpi eis omnia ostendere, dicens ad eos:
Nolite turbari; confido in Domino, quia nihil celabo
vos. Aiant autem mihi: Habes aurum? Et
dixi eis: Etiam, habeo tria numismata, posuique
illa coram eis; qui accipientes ea abierunt in pace.
His ego auditis, jocans dixi seni: Nunquid isti ad te
reversi sunt, quemadmodum illi ad senem? qui sta-
tim dixit mihi: Non; avertat hoc Deus; neque enim
voluissim ego ut reverterentur.

Dicebat senex quidam: Signa et prodigia divinitus
usque hodie in Ecclesia sunt propter eas quæ pul-
lularunt, et quotidie pullulant, impis hereses, et
maxime propter acephali Severi, et cæterorum per-
niciosi schismata, ad munitionem ac firmitatem infir-
marum animarum, atque ad illorum ipsorum, si ita
voluerint, conversionem. Propterea igitur et a san-
ctis Patribus, et a beatissimis martyribus ab initio
fidei usque hodie sunt mirabilia in sancta catholica
et apostolica Ecclesia.

Soruba vicus quidam est ad radices montis, in quo
sitae est Cœanensium civitas. In eo baptisterium est,
quod in sanctis Epiphaniis sudat, qui sudor per tres
horas continuis incrementis augetur, et post bap-
tisma peractum decrescere incipit, et tribus aliis
horis sensim deficit.

D t. I. posuisse post sacri lavacri splendorem, pro eo
quod Græce est, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ λουτροῦ.
Quia nimirum legebat, ἀπόφραστον, nomine minus
usitato. Quemadmodum διαφράματος scripserat
auctor Martyrii SS. Masimi, *Dada ei Quintiliani*,
n. 3. (Qua voce etiam utitur Cyrillus Scythopolita
in *Vita Sabæ*, cap. 17 et 67.) Ediderunt autem, δια-
φράματος, et tentaverunt corrigere, διανύσματος.
Ad Aprilis 13, Pseudochrysostomus, *De tur-
ture*, seu *De Ecclesia*: Εἰ τις ἐστὶν ἐνταῦθα κατ-
ηγούμενος, μετανεῖται, προσερχέσθω τῷ Θεῷ, τῷ
ὄντι βαπτισθῶ, τῷ βλέμματι (ἢ πνεύματι) φω-
τιζέσθω.

CAPUT CCXV.

Aliud miraculum baptisterii castelli Cedrebratis.

Est et in castello Cedrebratis, quod sub monte Ancoandron civitatis situm est, baptisterium, quod in paschali sanctæ resurrectionis festivitate, cum sit lapis unus, ex se ipso continuo impletur. Duratque aqua illa usque ad Pentecosten, moxque transacta Pentecoste evanescit. Utraque vero ista miracula in provincia Lyciæ sunt. Si quis autem hæc ita esse non credit, usque ad Lyciam, non grande iter est, pergat, ut rei veritas fidem illi faciat.

CAPUT CCXVI.

Prudens consilium de non temere definiendo, deque non servando quæ temere definita fuerint.

Cum essem semel in sancta civitate, venit ad me vir quidam fidelis, et dixit mihi : Quia quedam indignatio oborta est inter me et fratrem meum, et ille non vult reconciliari mihi; alloquere illum, et ad reconciliationem exhortare. Quod ego libentissime suscipiens, conveni fratrem illius, locutusque cum illo sum ea quæ ad charitatem et concordiam pertinere videbantur. Visusque est interim obtemperare mihi, postmodum vero dixit ad me : Reconciliari nequeo, quia juravi per crucem, ultra illi non reconciliari. Quo audito, subridens aio ad illum : Juramentum tuum talem habet vim, ac si dixisses : Per pretiosam crucem tuam, Christe, non observabo mandata tua, sed inimici tui diaboli voluntatem faciam. Non solum enim non debemus ea servare, quæ a nobis pessime definita fuerint, sed etiam maxime poenitentiam agere et affligi in his quæ contra nostram salutem male definivimus. Nam si Herodes poenitentiam egisset, neque iurandum quod stulte emiserat, servasset, nunquam profecto maximum illud scelus admisisset, ut præcursorem Christi decollaret. Quod quidem ipsius Basilii sententia confirmatur, quam de Evangelio sumpsit, quando voluit Dominus lavare pedes beati apostoli Petri, cum ille primo pertinaciter obstitens, postea sententiam mutavit.

CAPUT CCXVII.

Optimum senis consilium, ne monachus mulieri appropinquet.

Dixit senior quidam : Filiioli, sal ex aqua est, et si appropinquerit aquæ, continuo solvitur, et deficit : et monachus similiter ex muliere est; itaque si appropinquat mulieri, solvitur et ipse, atque in id desinit, ut jam monachus non sit.

A "Ἐστὶ δὲ καὶ ἐν τῇ κώμῃ Κεδρεβάτοις, τῇ οὐσῇ ὑπὸ τὴν ἐνορίαν Οἰνοανδῶν τῆς πόλεως, φῶτισμα, ὅπερ ἐν τῇ πασχαλῇ ἑορτῇ τῆς ἀναστάσεως, μονόλιθον ὄν, ἀφ' αὐτοῦ γεμίζεται ὕδρω, καὶ κρατεῖ εἰς τῆς Πεντηκοστῆς τὸ ὕδωρ, καὶ ὕδωρ μετὰ τὴν Πεντηκοστὴν ἀφανὲς γίνεται. Ταῦτα ἀμφοτέρωθεν θαύματα, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Λυκίας. Εἰ δὲ τούτοις τις ἀπιστήσῃ, οὐ πολλὸς μέχρι τῆς Λυκίας ὁ σκυλῆς, πρὸς πληροφωρίαν τῆς ἀληθείας.

B "Ἄλλοτε γενομένου μου εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, ἔρχεσθαι τις φιλόχριστος, καὶ λέγει μοι : Ἐπειδὴ μικρὰν ἀγρίαν ἐσχέκαμεν μετ' ἀλλήλων, ἐγὼ τε καὶ ὁ ἀδελφός μου, καὶ οὐ θέλει διαλλαγῆναι μοι, ἀλλὰ παρακληθῆναι, καὶ λάλησον αὐτῷ. Ἐγὼ δὲ μετὰ χαρᾶς δεξιόμενος τὸν λόγον, καὶ καλῶς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐλάλησα αὐτῷ τὰ συντείνοντα αὐτῷ εἰς ἀγάπην καὶ εἰρήνην. Καὶ ἔδοξε μὲν παῖδεσθαι μοι. Ὑστερον δὲ λέγει μοι : Οὐ δύναμαι διαλλαγῆναι αὐτῷ, ὅτι ὡμοσα εἰς τὸν σταυρόν. Ἐγὼ δὲ ὑπομεριδίας εἶπον αὐτῷ : Ὁ ὅρκος σου τοιαύτην δύναμιν ἔχει, ὅτι μὰ τὸν τίμιον σταυρόν, Χριστὲ, οὐ μὴ φυλάξω τὰς ἐντολάς σου, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ ἐχθροῦ σου τοῦ διαβόλου ποιήσω. Καὶ γὰρ οὐκ ὀφειλομένον μόνον στηῆσαι τὸ κακῶς ὀρισθὲν ὅφ' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον μετανοεῖν καὶ θάλασθαι ἐφ' οἷς κακῶς ὠριζόμεθα καθ' αὐτῶν : καθὼς φησὶν ὁ θεοφόρος Βασίλειος. Καὶ γὰρ Ἡρώδης εἰ μετανόησεν, καὶ μὴ ἔστησεν τὸν ὅρκον αὐτοῦ, οὐκ ἂν εἰργάσαστο τὸ μέγα ἁμάρτημα ἐκεῖνο, ἀποκεφαλίσας τὸν τοῦ Χριστοῦ πρόδρομον. Καὶ λοιπὸν ἤνεγκα αὐτῷ τὴν χρῆσιν τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ἣν ἤνεγκεν ἐκ τοῦ ἑδοῦ γελίου, ὅτε ἠθέλησεν ὁ Κύριος νῆσαι τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου Πέτρου, κακείνους ἀντίπειν⁸⁰.

CAPUT CCXVIII.

Quomodo abbas Sergius injuriantem agricolam patientia confuderit.

Narravit nobis abbas Sergius, antistes monasterii D abbatis Constantini, dicens : Cum aliquando iter ageremus cum quodam sancto sene, erravimus de via, et neque scientibus nobis neque volentibus, inter saxa inventi sumus, et aliqua de satis volentes

Εἶπαν γέροντες Τεκνία, τὸ ἅλας ἐκ τοῦ ὕδατος ἐστίν, καὶ ἐὰν προσεγγίῃ ὕδατι, λύεται καὶ ἀφανίζεται. Ὁμοίως καὶ ὁ μοναχὸς ἐκ τῆς γυναικὸς ἐστίν, καὶ ἐὰν προσεγγίῃ γυναικὶ, λύεται, καὶ εἰς τὸ μὴ εἶναι, μοναχὸς ἐθλονότι, τελευτᾷ.

VARIAE LECTIONES.

⁷⁹ al. ῥηθὲν. ⁸⁰ al. add. καὶ ταῦτα ἀκούσας, διηλλάγη τῷ ἀδελφῷ.

NOTÆ.

(d) Σπόριμα. Ex Glossis, sationes, saxa, segetes, a σπείρω. Quod verbum misere prima littera truncatum jacet in Auctario Combefisiano primo,

c. 841 E, ubi Gregorius Antiochenus de sepulcro Dominico loquentem sic introducit angelum : Δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ἐν ᾧ παρὲς ὁ ἀσπορος κόκκος τοῦ

επατήσαμεν ὀλίγα τῶν σπορίμων. Ἡσθημένος δὲ ὁ A γεωργὸς [δς] ἠρώθη ἐκεῖ ἐργαζόμενος, ἤρξατο ὀβριζειν πολλὰ μετ' ὀργῆς, καὶ λέγειν οὕτως· Ὑμεῖς μοναχοί; Ὑμεῖς φοβεῖσθε τὸν Θεόν; Εἰ εἰχάτε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν, τοῦτο οὐκ ἐποιεῖτε. Εὐθέως δὲ λέγει ἡμῖν ὁ ἅγιος γέρον· Διὰ τὸν Κύριον, μηδεὶς λαλήσῃ. Καὶ ἔλεγεν αὐτῷ· Καλῶς λέγεις, τέκνον μου· εἰ γὰρ εἰχομεν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ταῦτα οὐκ ἐποιεῖμεν. Πάλιν ἐκεῖνος ὀβριζεν μετὰ θυμοῦ. Πάλιν λέγει ὁ γέρον· Ἐν ἀληθείᾳ λέγεις, τέκνον, εἰ ἡμεθεὶ ἀληθινοὶ μοναχοί, οὐκ ἂν τοῦτο ἐποιήσαμεν. Ἀλλὰ διὰ τὸν Κύριον συγχώρησον, ὅτι ἡμάρτομεν. Ἐκπλαγῆς οὖν ἐκείνος, ἐλθὼν ἐβρῆψεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς πόδας τοῦ γέροντος, λέγων· Ἡμάρτηκα, συγχώρησόν μοι· καὶ διὰ τὸν Κύριον λάβετέ με μετ' ὁμῶν. Καὶ ἔλεγεν ὁ μακάριος Σέργιος, ὅτι B Ἐπ' ἀληθείας μετ' ἡμῶν ἠκολούθησεν, καὶ ἐλθὼν, ἔλαβεν τὸ σχῆμα.

CAPUT CCXIX.

Quomodo frater quidam humilitate diacono de se conquerenti conciliatus sit.

Διηγῆσάτο μοι γέρον πρᾶγμα τοιοῦτον, ὅτι Ποτὲ ἐκάθισα μικρὸν χρόνον εἰς τὴν λαύραν τοῦ ἀββᾶ Γερασίου, καὶ ἔσχον τινὰ ἀγαπητὸν. Καθημέριον δὲ ἡμῶν μιᾶς τῶν ἡμερῶν, καὶ λαλοῦντων περὶ ὤφελειας, ἐμνήσθη τὸν λόγον ^α τοῦτον ^β τοῦ ἀββᾶ Ποιμένος ^γ. Καὶ λέγει μοι, ὅτι Ἐγὼ, πατήρ, πείραν ἔχω τῶν λόγων τούτων, καὶ τῆς ἀναπαύσεως ^δ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν. Ποτὲ γὰρ ἔσχον τινὰ διδάσκαλον ^ε γνήσιον ἀγαπητὸν τῆς λαύρας, καὶ οὐκ οἶδα πόθεν εἶχεν εἰς ἐμὲ ὑπόνοιαν περὶ πράγματος φέροντος αὐτῷ λύπην, καὶ ἤρξατο συγγνάζειν μοι. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἐγὼ συγνῶν, ἠρώτησα μαθεῖν τὴν αἰτίαν. Καὶ λέγει μοι· Ὅτι τόδε τὸ πρᾶγμα ἐποίησας. Ἐγὼ δὲ μὴ συνειδώς ἑμαυτῷ ^α, παντελῶς τοιοῦτον πρᾶγμα ποιήσαντα, ἠρξάμην πληροφοροῦν αὐτόν, ὅτι οὐ σύνοιδα ἑμαυτῷ ^β τοῦτο ποιήσαντα. Λέγει μοι· Συγχώρησον, οὐ πληροφοροῦμαι. Ἀναχωρήσας δὲ ἐγὼ εἰς τὸ καλλίον μου, ἠρξάμην ἐρευνᾶν τὴν καρδίαν μου, εἰ τι τοιοῦτον πρᾶγμα πέπρακται μοι, καὶ οὐχ ὑβρισκόν. Ἐλθὼν οὖν αὐτὸν κατέχοντα τὸ ἅγιον ποτήριον, καὶ ἐπιβιδόντα ^γ· καὶ ὁμνῶν αὐτῷ κατ' αὐτοῦ, ὅτι οὐ σύνοιδα ἑμαυτῷ τοῦτο ποιήσαντα ^δ· καὶ οὐκ ἐπέισθη. Ἐλθὼν οὖν πάλιν εἰς ἑμαυτόν, καὶ μνηστῆς τούτων τῶν λόγων τῶν ἁγίων Πατέρων, ^ε καὶ πιστεύσας αὐτοῖς, ἔστρεψα μικρὸν τὸν λογισμόν μου, καὶ λέγω ἐν ἑμαυτῷ· Διάκων γνησίως ἀγαπᾷ με, καὶ ἀπὸ ἀγάπης κινούμενος ἐθάβρῃσέν μοι δ' εἶχεν ἡ καρδία αὐτοῦ περὶ ἐμοῦ, ἵνα νήψω, καὶ τοῦ λοιποῦ φυλάξω ἑμαυτόν, καὶ μὴ ποιήσω αὐτό. Πλὴν ψυχὴ ἀθλία, ἐπειδὴ λέγεις, οὐκ ἐποίησα τὸ πρᾶγμα τοῦτο,

nolentesque calcavimus. Quod cum vidisset agricola (erat enim illic operans) cepit contra nos injuriosa multa proferre cum iracundia, dicens : Vos monachi estis? vos timetis Deum? si timorem Dei ante oculos habuissetis, hoc profecto non fecissetis. Tunc ait nobis sanctus senior : Per Dominum nullus ei respondet. Conversusque ad illum, dixit : Recte locutus es, fili mi; nam si timorem Dei haberemus, non ita fecissemus. Ille rursus furens, contumeliis impetebat nos. Rursumque dixit senior ad illum : Vera prosequeris, fili; nam si veri monachi essemus, istud non egissemus, sed per Dominum indulge nobis quoniam peccavimus. Stupefactus ergo ille ad tantam senis humilitatem, accessit propius, prostravitque se ad pedes senis, dicens : Peccavi, indulge mihi, et per Dominum assume me vobiscum. Dicebatque beatus Sergius, quia secutus sit illos rusticus, et acceperit habitum.

Narravit nobis senior quidam de se, dicens : Cum aliquando morarer ad breve tempus in monasterio abbatis Gerasimi, habebam quemdam mihi maxime dilectum fratrem in contubernio. Die vero quadam sedentibus nobis, et de utilitate animæ loquentibus, mentionem feci ego de sermone quodam abbatis Pomenis. Qui ait ad me : Ego experimento didici verborum istorum vim et tranquillitatem, ac vehementem efficaciam illorum. Habui enim semel diaconum quemdam monasterii mihi charissimum, atque amantissimum mei. Huic, nescio unde, venit suspicio de me ejusdem rei sibi inferentis merorem, cepitque contristari, et me non ut solebat intueri. Videns autem ego illum tristem, causam ab eo tristitiam percontari cepi. Qui dixit mihi : Quia rem istam fecisti. Ego cum nihil mihi omnino ipsius rei conscius essem, cepi illi satisfacere, ac dicere nullam ipsius rei me habere conscientiam. Et ait mihi : Ignosce, frater, mihi satisfactum non est. Profectus itaque ab illo in cellulam meam, cepi examinare cor meum, an tale aliquid a me fuisset admissum, neque inveniebam. Cum ergo ille teneret sanctum calicem in manibus, fratribusque distribueret, accessi ad eum, et juravi per ipsum calicem, nihil me omnino tale gessisse. Nec sic quidem illi satisfactum est. Rursus vero in me ipsum rediens, verbaque ista sanctorum Patrum memoria repetens, eisque credens, verti paulisper cogitationem meam, et dixi in me ipso : Diaconus iste intentissime diligit me, et charitate motus hoc dixit mihi, quod erat in

VARIE LECTIONES.

^α αὐ. τοῦ λόγου. ^β Int. τινὰ. ^γ αὐ. add. τοῦ αἰτιᾶσθαι ἑαυτὸν ἕκαστος πάντοτε ἐν παντὶ πράγματι. ^δ Int. inser. καί. ^ε I. διάκονον. ^α αὐ. ἑμαυτόν. ^β αὐ. μεταβιδόντα. ^γ αὐ. σύνοιδα ἑμαυτόν τι τοιοῦτον ποιήσαντα. ^δ αὐ. add. λέγω δὲ τοῦ ἑαυτὸν αἰτιᾶσθαι.

NOTÆ.

σώματος, πολὺχουν δόταχυν ἀθανασίας ἐβλάστησεν. Venite, videte locum, in quo granum non solum solutum corpore, numerosam immortalitatis spicam ger-

manavit. Sed quis dubitaverit quin scribendum sit σκαπεῖς; ad hunc sensum, in quo solum granum illud corporis quod sine semine prodit?

corde suo de me, ut sobrius ac vigilans sim, et de cætero custodiam me ipsum, et istud ultra non faciam: sed tu, infelix anima, dum dicis, Non feci hanc rem, innumera mala gestisti, et latent te. Mihi sunt quæ fecisti heri, vel nudius tertius, vel ante decem dies? recole ea si potes. Et hoc itaque fecisti, sicut et illa, et latet te similiter ut illa. Sic itaque animo affectus, quasi revera id fecissem, sed inter cætera oblitus essem, cepi gratias referre Deo et diacono, quoniam per ipsum Dominus dignum me fecisset recognoscere peccatum meum, et poenitentiam de ipso agere. Surgens igitur perrexi ad diaconum ut poenitentiam agerem, et illi referrem gratias. Ut ergo pulsavi ipsius januam, continuo aperiens, primus se mihi prostravit, dicens Ignosce mihi, nam a demonio mihi suggestum est, ut rem illam falso de te suspicarer. In veritate enim Deus me certum reddidit innocentie tue, neque omnino permisit ut illi satisfacerem, dicens mihi: Non est necesse. Ego igitur maxime edificatus, glorificavi Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum incommutabilem atque individuum Trinitatem, cui est honor, et Imperium, et magnificentia, et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

ROSWEYDI NOTE.

(1) *Nudam eam sancto oleo inungere.* Obtulit olim tam viros quam feminas nudas corporibus baptizare, itaque inungere.

(2) *Saracenos.* De monachis a Saracenis interfecit Martyrologium Romanum 19 Februarii: « In Palestina commemoratio sanctorum monachorum, et aliorum martyrum, qui a Saracenis sub duce Alamundaro ob fidem Christi ævissime cæsi sunt. » Ubi Baronius notat: Isidem cæsi sunt hi Saracenorum incursionibus, quarum mentio habetur in rebus gestis sancti Joannis Silentiaris, quas refert Metaphrastes die 13 Maii, itemque in Vita sancti Sabæ abbatis apud eundem die 5 Decembris, ac in Actis etiam sancti Euthymii abbatis, quæ idem recitat die 20 Januarii. Consentunt isidem quæ habentur in Prato spirituali, cap. 21 et 99. Una eademque persecutio Saracenorum sanctos monachos diversisque diebus occidit, ut non mireris si infirius de monachis cæsis a Saracenis æpe agatur. Hactenus Baronius.

(3) *Ex scholaribus.* In Græco est, ἀπὸ Ἰσχολαρίων. Hervetus verterat *scholasticus*. Ex militia ordine scholares sunt.

(4) *Verba sanctæ oblationis.* Infra, cap. 196, habes item verba oblationis a puero prolata, et panem unum saxo, quod pro altari erat, igne cælesti consumptum; quod reverentia causa factum credo, ne videlicet tam sanctum mysterium puerilibus ludicris expoqueretur.

(5) *Babylæ.* Ut hic ecclesiam ingrediens, audita fortuita Evangelii sententia ad meliorem frugem converteritur, idem pluribus aliis contigit. Vide dicta ad vitam sancti Antonii cap. 2, n. 9.

(6) *Elia.* De Elia in exilium misso exstat mentio in Vita sancti Sabæ, auctore Cyrillo, 5 Decemb. Vide Baronium, tomo VI, anno Christi 515, Symmachi papæ 15, Anastasii imp. 23, et Theodorici regis 21.

Quod vero hic habetur, post duos dies, monet Baronius tomo eodem, anno Christi 518, Hormisdæ papæ 5, Anastasii imp. 28, Theodorici regis 26, duos, inquit, nimirum dies a scriptis litteris, non autem ab obitu Anastasii numerandos. Certe in Vita sancti Sabæ a Cyrillo monacho conscripta, 5 Decembris, Elias ipse ex visione et revelatione narrat se decimo die Anastasium ex hora mortuum secutum.

(7) *Accendamus ignem.* Freqvens ea in causa fidei

A μυσία κατὰ οὐ πέπρακται σοι, καὶ ἑλαθες αὐτὰ; Ποῦ εἰσιν τὰ [α]. δ] ἐποίησας χθές ἢ πρόχθες, ἢ πρὸ δέκα ἡμερῶν; μέμνησαι αὐτῶν; οὐκοῦν καὶ τοῦτο ἐποίησας ὡς ἐκεῖνα, καὶ ἑλαθες, ὡς καὶ τὰ πρῶτα. Καὶ οὕτως διέθηκα τὴν καρδίαν μου, ὅτι ἐν ἀληθείᾳ ἐποίησα αὐτὸ, ἀλλ' ὥσπερ ἑλαθον τὰ πρῶτα, οὕτως καὶ τοῦτο. Ἡρξάμην οὖν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ, καὶ τῷ διακόνῳ, ὅτι δι' αὐτοῦ κατεβλήσεν με ὁ Κύριος ἐπιγινώσκαι τὸ σφάλμα μου, καὶ μετενόησα περὶ αὐτοῦ. Ἀναστὰς οὖν ἐν τοιοῦτοις λογισμαῖς, ἦλθον μετανοῆσαι τῷ διακόνῳ, καὶ εὐχαριστῆσαι αὐτῷ, ὅτι δι' αὐτοῦ ἔγνων τὸ σφάλμα μου. Καὶ ὡς ἔκρουσα εἰς τὴν θύραν αὐτοῦ, ἀνοίξας βάλλει μοι μετάνοιαν πρῶτος, λέγων· Συγχώρησέν μοι, ὅτι ἀπὸ δαιμόνων ἐχλευάσθην, ὑπονοήσας περὶ σοῦ εἰς τὸ πρῶτον ἐκεῖνο. Ἐν ἀληθείᾳ γὰρ ἐπιληροφόρήσεν με ὁ θεός, ὅτι οὐκ ἔχεις πρῶτον. Καὶ ἔλεγον ὅτι οὐδὲ ἀφήκιν με πληροφοροῦσάι αὐτὸν, λέγων· Οὐκ ἔστιν χρεῖα. Καὶ μεγάλως ὠφελήθεις, ἐδόξασα Πατέρα, καὶ Υἱόν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα· ᾧ πρέπει χράτος, καὶ μεγαλοπρέπεια, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Trinitatem, cui est honor, et Imperium, et magni-

ad ignem provocatio. Exempla aliquot congesti in disserat. de Fide hæreticis servanda cap. 12.

(8) *Anastasii.* Baronius, tomo VI, anno Christi 495, Gelasii papæ 4, Anastasii imp. 5, Theodorici regis 3, agit de Euphemio in exilium misso ab Anastasio; anno vero Christi 514, Symmachi papæ 15, Anastasii imp. 21, Theodorici regis 19, de Macedonio in exilium ab eodem Anastasio pulso.

Quæ hic habes de quatuordecim deletis, intellige de annis. Zonaras, tomo III, in Anastasio: καὶ αὐτῷ ὄναρ ἰδεῖν λέγεται ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ἄνδρα τὸν ῥοβερὸν, τὸν κατέχοντα, καὶ λέγοντα πρὸς αὐτόν· Ἰδοὺ δὴ τὴν κακοπρατίαν σου, ἀπαλείψω τῆς ζωῆς σου ἔτα τεισσοπρατικὰ: « Deuotum aliud vidisse somnium memoratur rex, virum terribilem, qui librum manu gestaret et diceret: Ecce ob peruersitatem fidei tuæ, annos xiv vitæ dumi deleo. » Vide Baronium, tomo VI, anno Christi 518, Hormisdæ papæ 5, Anastasii imperatoris 20, Theodorici regis 26.

(9) *Minutorum viginti.* Existimo in Græco fuisse λεπτῶν vel ὀλίγων, nam deest hic nobis ille textus. Infra, cap. 151: « Ἀσπείθετε quodidiam σιμπένδιον novem minuta. »

(10) *Et de adoratione.* Septima synodus generalis, quæ est secunda Nicæna, actione 4 et 5 exemplum hoc ex hoc libro Græce citat.

(11) *Lictores qui assistebant.* Græce παραγγελαί. Intelligit lictores ducis. Hervetus verterat, et ceteri qui assistebant.

(12) *Ut canonarchæ.* Hoc Hervetus deerrat. Appositum ex Græco, in quo κανονάρχος, id est, qui canonum psalmorum cantandorum præest.

(13) *Senum gesta.* In Græco est βεβλήοντες. Ita liber ille appellabatur. Ex Gerontico ms. quedam vertit Raderus noster parte in Viridarii sui. Sic Verba Seniorum dicebantur quæ Patres illi scite proferebant.

(14) *Mittite thymiana in thuribulum.* Jam olim in honorem sanctorum thymiana incendi solium.

(15) *Thalelai.* Raderus noster, Viridarii parte 1, putat hunc eundem cum Thaleleo martyre tempore Numeriani, de quo Menæa, 30 Maii. Sed verior ut ratio temporis aliud suadeat: siquidem Moschus audit ex Felro, quæ de hoc hic habentur; at Petrus centenis annis a Numeriani imperio distat. Alter

opinandi occasio forte fuit, quod hic dicatur Cilix; A et alter in Menæis dicatur Azarbi in Cilicia additus. Sed ibidem dicitur profectus a Libano; quare Libanites est.

Verisimilius hunc eundem esse cum Thalelæo Theodoret, cap. 28 Philothei, quia uterque Cilix, et idem de penitentia dictum habent. Theodoretus eum vidit, et Moschus audivit narrari ex Petro. Sic tempora convenire poterunt.

(16) *Per Serapim facite.*] Ita locus hic nunc restitutus ex Græco. Ante nullo sensu erat, *Serapim facite.*

(17) *Carabum.*] Ex sequentibus intelligitur quid carabus sit. Dicitur enim: *Produc scapham.*

(18) *Tetrappylum.*] Porticus vel templum quatuor columnarum ordinibus constans. In Græco omittitur, ad Orientem juxta Tetrappylum; ejus loco est. τὴν ἐκπορευομένην τῆς Δωροθέας: quæ cognominabatur *Dorothea*, de beatæ Virginis æde. Tetrappylus Alexandrinus meminit Sophronius archiepiscopus Jerosolymitanus, agens de miraculis Joannis et Cyri martyrum: *Ἐκείθεν γοῦν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ Τετραπύλῳ νήστει καθεύδουσιν*: « Ingredere itaque Alexandriam, et in magno Tetrappulo jejunos dormi. » Quæ citantur in septima synodo, act. 4.

(19) *Eptimia.*] Retinui Græcam vocem *ἐπτίμια*, id est, multas. Ecclesiastici quidam scriptores Latini hoc usurpant vocabulum. Vide Onomasticon.

(20) *Quibus manibus.*] Manibus olim viri, feminæ linteolo Eucharistiam excipiebant et sumebant.

(21) *Apocrisiarii.*] Infra, cap. 145, misso quodam apocrisiario suo. Est fere apocrisarius, Græcis ἀποκριστήριος, legatus ecclesiæ negotia tractans.

(22) *Templum sancti Quirici.*] Videndum an non hic ipse, qui sanctus Quiriacus in Romano Martyrologio dicitur, 29 Septembris: in Palæstina sancti Quiriaci anachoretæ, cuius Vitam a Metaphraste descriptam apud Laurentium Suriem eo mense habes.

(23) *Sarraceni.*] Vide hic dicta supra, ad cap. 21, de Sarracenorum incursionibus, et martyribus sub illis passis.

(24) *Responsum.*] Quid hic responsum sit, jure hæreas. Suspicio in Græco fuisse προσηνέριον, quod interpres prima et obvia notione responsum vertit. Videndum tamen num hic vertendum sit, sportam, vel simile quid. Suggestebat videlicet monacho cogitatio, ut non adoraret crucem, sed in cellam rediret, et sportas texeret. Vide dicta sup., ad lib. v, libel. x, n. 18.

Quod si responsum hic communi notione intelligitur, cape fratrem hunc missum pro responsis cœnobii. Sic infra, cap. 205: « aliquis manens in cœnobio missus est pro responsis cœnobii. »

(25) *Canthelium.*] Sunt canthelia, κανθελία, onera asinis imponi solita.

(26) *Sibino.*] Idem mox accurrit caput 123: « vestitum colobio de sibino. » Quid sibinum sit, nondum mihi lectum.

(27) *Burdones.*] Vide dicta ad Vitam Simeonis Stylitæ, cap. 20, n. 24.

(28) *In sancta Christi Dei nostri resurrectione.*] Hoc loco Resurrectio est templum Christi resurrectioni dicatum.

(29) *Syncello seu aessori suo.*] Servavi Græcum vocabulum syncellus, qui apud Græcos est proximus a patriarcha.

(30) *In membranis valde pulchrum.*] Græce est: ἐν σίματι πολὺ καλῶ.

(31) *Zacharia.*] Zachariam non perfecte credidisse angelo, Lucas, cap. 1, testatur. Non dubitavit Zacharias de Dei potentia, qui noverat Isaacum de sterili Sara et Abrahamo genitum, sed de voluntate Dei. Quare in supplicium dubitationis cessit illi taciturnitas. Augustinus lib. 1. Homiliarum, homil. 44:

« Accepit Zacharias supplicium taciturnitatis, merito infidelitatis: quia non credidit, tacuit; sic enim recte dictum est psalmo cxv: *Credidi, propter quod locutus sum*; quia Zacharias non credebatur, merito non loquebatur. » Ambrosius, lib. 11 in Lucam: « Incredulitas Zachariæ affatum eripuerat et auditum. »

(32) *Leone.*] Baronius, tomo vi, anno Christi 449, Leonis papæ 10, Theodosii 42, Valentiniani 25, imp., ad hanc de Leonis encyclicam (quæ inter epistolas Leonis est 10) visionem notat: Sed præstat, inquit, audire potius sententiam Petri, quam visionem Petri, dicentis: *Firmiorem quavis visione habemus sermonem propheticum* (II Pet. i), etc. Etenim majorem sibi ea epistola fidem vindicat ex divinis Scripturis, traditionibusque sanctæ Ecclesiæ, et communi sanctorum Patrum consensu, quam ex recensita modo visione. Hactenus Baronius.

Qui ad sequentis capitis visionem de sancto Eulogio defensore epistolæ sancti Leonis ista quoque addit: At certioris fidei certiorisque quoque testimonii apud me est de epistola sancti Leonis publica concilii œcumenici Chalcedonensis assertio et prædicatione, quam quælibet privata hujusmodi visiones. Ita Baronius. Vide apud eundem plura de hac Leonis encyclicam elogio.

Ad sequens caput 149, de Leone ista notat Baronius anno 461, Hilarii papæ 1, Leonis 5, et Severi 1, imp. Sed quid est: *Omnia tibi sunt dimissa peccata, præter manuum impositionem*? Num peccata ex parte dimitti possunt? Minime gentium, si ad culpam referas. Cæterum quoad poenam dici debent dimissa fuisse sancto Leoni peccata. Quod enim facile sit in his peccata etiam prudentem episcopum, jure sanctus Apostolus monet ita Timotheum: *Nemini cito manus imposueris, neque communicaveris peccatis alienis* (I Tim. v). Illis ergo remanebat sanctus Leo delictorum poenis obligatus, quæ illi perperassent, qui ab eo indigne promoti fuissent ad ordines. Tunc namque dicuntur præsules communicare peccatis alienis, dum indignis conferunt honores et ministeria. Hinc sibi timens Propheta rex, ait: *Ab alienis parce servo tuo* (Psal. xviii). Quod si hæc sunt in viridi, quid fiet in arido (Luc. xxi)? Leone quis sanctior atque prudentior, ut tantum periculum liber transiliat?

(33) *Flabellum.*] Græce *πίτιλον*. Ejus in sacro faciendo usus, quod diaconus gestat.

(34) *Conopionem.*] Servavit interpres Græcam inflexionem, quod nunc *κονοπίον*, nunc *κονοπίον* dicitur, conopeum Latinis usitatum, pro textili testatorio culcibus arcendis comparato.

(35) *Membranas.*] Ut hic membranas ad aquam pluviam excipiendam explicant, sic alii nautæ velera et pelles exponunt, tum ad pluviam tum ad rorem colligendum.

(36) *Arena.*] Nec arena litoralis, nec quocunque modo mædacta potest esse materia baptismi; siquidem materia baptismi aqua esse debet, quæ quis abluere possit. Vide Scholasticos in III partem divi Thomæ, et in primis Franciscum nostrum Suarez, t. III, in III partem, ad q. 66, art. 4, disp. 20, sect. 1.

(37) *Infusa.*] Quæ hæc infusa sint, difficile divinare. Nam varii cibi infundi possunt et mæcerari. Hic ante: « paucisque infusis cibariis. » Aliquoties in Theodoro supra habens « lentem aquam mædactam. » Hic infra, cap. 184, « Infundebat et paximatis seu mædactabat. »

(38) *Joannis.*] Citatur hæc historia in septima synodo generali, quæ est II Nicæna, act. 5, ubi pro Saraphas habetur Araphas.

(39) *Spelum.*] Reposui hoc ex Græco textu *σπήλιον*, quod interpres omiserat, videtur fenestra intelligi ex speculativo lapide.

(40) *Miliarisia.*] Retinui Græcam vocem *μυλια-*

pieta, quod certi nummi genus. Interpret *numismata* A ubi quod hic est, *tunicam non habeo*, vertit ille, *casulam non habeo*. Eodem modo idem, lib. iv, c. 63: « Et jussit mihi dari casulam, et necessitates meas omnes. » Ubi noster interpret Ambr. Camaldulensis hic, cap. 181: « Jubens mihi dari quæcumque erant necessaria, » decurtate. Omisit enim illud de *casula* seu *tunica*.

(41) *Apparentiam*.] Græce est, *φανερών*, id est, cupiditas se ostentandi

(42) *Chrysostomus*.] Henricus Savilius, notis suis ad tomum VIII Chrysostomi Græce a se editi, existimat non indignum observatu temporibus inter quintam synodum, anno 553, et sextam, anno 680 celebratam (quibus Georgium Vitæ Chrysostomi scriptorem vixisse probabile esse ait) Chrysostomi cognomen ignotum fuisse. Sed refellit eum Joan. Moschus seu Sophronius hic, qui tempore Georgii istius vixere, et hujus cognominis Chrysostomi meminere.

(43) *Gregorii*.] Habetur hæc narratio in Vita sancti Gregorii, lib. II, cap. 45 per Joannem Diaconum scripta, qui eam citat ex libro, qui a Græcis *Δευτών* dicitur, a Latinis vero intelligitur *Campus* vel *Pratum*. Qui hic ipso liber est, quem præ manibus habemus. Citat ille ex interpretatione præceptoris sui, B

(44) *Nonicum seu dispensatorem*.] Varia *Nomici*, *Νομικοῦ*, ut hic in Græco textu, est significatio. Hic dispensatorem significat.

(45) *A notario perfecte, et a grammatico sufficienter*.] *Notarius* hic est qui præest pueris ad prima elementa et litteras formandas. Vide *Onomasticon*.

(46) *Idcirco sunt baptizati*.] Baronius, tomo III, anno Christi 310, § 13. Significat nimirum ejusmodi sacramentum consecutos, non autem, quod aiunt, rem sacramenti, ipsam gratiam abluentem peccata.

(47) *Mulier*.] Joannes Cassianus, collat. xviii, cap. 14, simile exemplum religiosæ feminae, quæ patientiæ acquirendæ intenta erat, narrat.

ANNO DOMINI DCXL.

S. SOPHRONIUS

HIEROSOLYMITANUS PATRIARCHA.

NOTITIA.

(FABRIC. *Biblioth. Græc.* ed. Harles. IX, p. 163.)

Sophronius, Damascenus, Joannis Moschi familiaris, ex sophista (a) monachus S. Sabæ, ac denique post Modestum ab a. C. 629 ad 638 (b) *patriarcha Hierosolymitanus*. Vide Papebrochium in *Actis* SS. ad 11 Martii, tom. II, pag. 65 seq. Sergii, Cyrique, Monothelitarum constans adversarius, de quo Combesisius in *Historia Monothelitarum*, pag. 22 seq. Sub ejus nomine feruntur:

1. Fragmentum hypomnematum *De laboribus, certaminibus et peregrinationibus apostolorum Petri et Pauli*, Lat. in *Bibl. Patrum*, Paris. 1573, tom. II, et 1654. tom. VII, col. 107 et 108; col. 1618, tom. IV, et Lugd. 1677, tom. V. pag. 1123. Incipit: *Petrus genere fuit Hebræus*. Elogium Sophronii in Petrum et Paulum apostolos, Græce incipit: Πάτρις ἡμῶν διὰς ἀδελφεικῶς. FABR. Sophronii *Orat.* Latine in *Bibl. maxima Patrum*, Lugd. tom. XII, p. 206-214. — *Homilia*, Gr. in cor. Escorial. V. Plüer, *Itiner. per Hispan.* p. 190. — It. in bibl. Vaticana, teste Montfauc. in *Bibl. biblioth.* I, p. 134, B. — In cod. Coisl. 282, in Marci Monachi Collectione dictorum adversus Barlaam et Acindynum, loca quoque Sophronii nostri adducuntur. V. Montfauc. *Bibl. Coisl.* pag. 404 seq. — In bibl. Vaticana Sophron. *De vita et martyrio SS. apostolorum*. V. Montfauc. *Bibl. biblioth.* I, p. 101 A. Et conf. infra, vol. IX, p. 135 ed. vet. HARL.

2. Fragmentum *De baptismo apostolorum*, Græce et Lat. apud Lambecium, III, p. 53 seq. [p. 138 seqq. ed. Kollar.], et ad calcem Pseudo-Dorothei, Tyrii, (c) quem cum

NOTÆ.

(a) *Sophistam* Sophronium appellat Jo. Moschus. cap. 92, et in Præfat. [V. inf., vol. IX, p. 22 ed. vet.]

(b) Anni 636, quorum sententiam Papebrochius loco laudato oppugnat probabilibus argumentis. FABR. Saxius in *Onom.* lit. II, pag. 75, prodit, Sophronium ab a. 633 fuisse patriarcham Hierosolymitanum, laudatque Pagii Critic. Baron. 633, VI, VII, p. 274-276, a. 636 (quo Sophronius e vita decessit), III, IV, p. 314. 315, tom. IX, atque in *Analectis Moshemii, Hist. ecclesiast.* sæc. VII, part. II, cap. 2, § 5. (c) Caveus, in *Hist. litterar. scripti. eccl.* I, p. 579, ad a. 629. Hoc demum anno,

n. 629, Sophronium scribit, patriarchæ Hierosolymitani dignitatem esse consecutum, et, indefessus, ait, orthodoxæ veritatis vindex, qui præsens Alexandriae factus a. 633, Cyrum sub obtentu pacis ineunda hæresin in Ecclesiam invexisse strenue exclamavit, et communionem ei renuntiavit, etc. Tum recenset ejus scripta. Add. Lambec. *Comm. de Cæsar.* III, p. 137 seq. not. 2, ubi is de Sophronio ejusque ætate agit, aliosque laudat VV. DD. de illo disputantes, et supra, vol. VIII, p. 355, not. q. HARL.

(c) Vid. supra, vol. VII, p. 435. HARL.

libris de vita Moysis, a Gaulmino illustratis, edidi Hamb. 1714, 8, pag. 552 seq. Sub Theodoretoli nomine ex cod. Regio Symeonis Logothetæ Gr. ac Lat. exstat in Appendice Cangiæ ad *Chron. paschale*, pag. 438 FABR. Lambec. III, cit. p. 138 seqq. not. 1-3. Atque Kollar. not. A; et ad cod. 30, p. 123; et in additam., p. 542 seqq. de singularibus quibusdam Sophronii narrationibus atque opinionibus disserit. (Sed conf. Cavei iudicium, p. 579.) Præterea Kollar. ad pag. 137, notat id Fragmentum ex Sophronio decerptum esse a Theodoro, Cyri episcopo; ideoque in cod. Regio huic Theodor. id tribui: atque consulere jubet Epiphan. in hæresi Antidicomarianitarum, n. 17; Petrum Siculum in *Historia Manichæorum*, pag. 183 et Glycam in *Annalibus*, pag. 209, etc. — Idem Fragma. ex Sophronii Hypomnematibus desumptam est Vindob. in cod. Cæsar. 320, n. 3. V. Lambec. V, p. 589 seq. HARL.

3. Fragmentum ex *Encomio S. Joannis, theologi et evangelistæ*, Græce et Lat. apud Cotelierum ad *Constitut. apostol.* III, 6. Aliud apud Lambecium, III, pag. 100 (d). Meminit et hujus encomii Hippolytus Thebanus in *Chronico*: 'Εγκωμιάζων δὲ τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ὁ ἀγώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων ὁ μέγας Σωφρόνιος, διδάσκει τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, οὗτι Πατὴρ τοῦ Θεολόγου Ζεβεδαίου ἦν, Σαλώμη δὲ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, etc.

4. In *S. Joannem Præcursorem*. Latine in *Bibl. concionatoria* Combefisii. Incipit: Ἰδοὺ ἡμῖν ἡ φωνὴ τοῦ λόγου, τὴν φωνὴν. [Conf. infra, vol. IX, p. 99, vet. ed.]

5. In *S. Joannem Chrysostomum*. Memoratur ab anonymo Saviliano FABR. V. Lambec. comm. VIII, pag. 635 sqq. de cod. Cæsar. 27, cum Kollarii nota, et supra. vol. VIII, p. 457 et 458. HARL.

6. *Laudes Joannis Eleemosynarii*. Meminit Leontius. FABR. Conf. Lambec. VIII, pag. 575 sqq. de Cod. 19 s. *Menologio Græcor.*, etc. HARL.

7. In *Christi Natalitia*; sermo habitus a. C. 638, Hierosolymis jam per Saracenos captis. Exstat Latine in *Bibliothecis Patrum*, ut tom. XII, edit. Lugd. pag. 206. FABR. In cod. bibl. publ. Paris. 1171, n. 20. — Vindobon. in cod. 303, n. 1, *Menologio Græcorum* m. Sept. inserta sunt *Troparia Sophronii Hieros. in Vigilia natalis Christi cantari solita*, et n. 3; ejusdem *Horologium magnæ Parasceves*, cum antiquis notis musicis. V. Lambec. V, p. 568 seq. — Add. infra, vol. XIII, p. 806, not. HARL.

8. *Sermo de Hypapante Domini*, e ms. Mediceo versus et Latine editus a Bollandi in *Actis SS.* tom. I Februarii, pag. 274 seq. FABR. Vindobon. in cod. Cæs. 39, n. 1, Excerpta ex Sophr. *Orat. in Annuntiatione Deiparæ*. V. Lambec. VIII, p. 818. — Oratio ipsa in cod. Coisl. n. 274. V. Montfauc. *Bibl. Coisl.* p. 389. — Paris. in bibl. publ. cod. 1184, n. 3, *Orat. in Præsentationem*; et cod. 1452, 3, *Hom. in Purificationem*. Add. infra, vol. IX, p. 114 ed. vet. HARL.

9. In *SS. quadraginta duos martyres (f)* Amorienses, Latine in *Bibl. concionatoria* Combefisii. Incipit: Ἐπὶ τὰ μαρτυρικὰ ἐπαθλα. FABR. Græce in cod. Paris. bibl. 1447 n. 3. Conf. infra, vol. IX, p. 121 vet. ed. HARL.

10. *Encomium SS. Cyri et Joannis*. Citat Joannes Damascenus, l. III *De imaginibus*, tom. I edit. novæ p. 387; et septima synodus act. 4, ubi Fragmenta duo exinde afferuntur tom. III Binii, p. 561 seq. Edere promisit integrum Græce et Latine Papebrochius ad 11 Martii tom. II, p. 67. Laudat Allatius, *contra Creyghtonum*, pag. 517 seq. Incipit: Ἄλλοι μὲν ἄλλους τοὺς ἁγίους τιμῆσσαν. FABR. Conf. infra, vol. IX, pag. 70. HARL.

11. *Vita S. Mariæ Ægyptiacæ* Latine ex Pauli, diaconi Neapolitani, versione [Ap. R. Heribert. Rosweid. *De vitis Patrum*, pag. 381. V. infra, vol. IX, pag. 28 vet. ed.] Apud Surium ad 2 April. et Græce in *Actis SS.* ad calcem tom. I Aprilis. pag. XIII. Licet Sophronium auctorem esse neget Papebrochius, tom. I April. pag. 69, Græce tamen sub Sophronii nomine exstat MS. in bibl. Cæsarea. Vide Lambecium IV, pag. 128 [p. 294, Koll. cod. 151 n. 13], et V, pag. 27 [p. 62, Koll. cod. 210, n. 32]; lib. VIII, pag. 231 [p. 491, Koll. cod. 15, n. 28.] Etiam in Montfauc. *Bibl. Coisl. n. 126*. [Add. p. 121 ad calcem cod. 58, — pag. 196 cod. 121, n. 34; — p. 401, cod. 284, fol. 148; et p. 149, cod. 304, n. 25. H.] Incipit: Μυστήριον βασιλέως κρύπτει καλόν. Citatur et a Damasceno, III, *De imag.* pag. 388. FABR. Add. codd. Monach. in bibl. elect. 27 et 75. (V. Cat. codd. Gr. Bavar. p. 7 et 24.) — Venet. Nanian. 59, n. 5; et 96, n. 3. (Cat. codd. Gr. Nanian. p. 66 et 138. — In bibl. Bodlei. n. 290, inter codd. Gr. Oliv. Cromvell. — In tom. II Catal. codd. Angliæ, etc. n. 6157, inter codd. Thomæ Gale. — Taurini in bibl. Regia, codd. 21 et 320. V. Cat. codd. Gr. Taur. p. 92 et 402 (g). Florentiæ, in bibl. Laurent. Med. cod. 34, n. 11, plut. 7. V. Bandin. Cat. Gr. codd. Laur. I. p. 294 seq., qui præter alia laudat Gudii *Epistolas*, p. 278. Rosweidum habuisse *Vitam Mariæ Ægyptiacæ*, a Metaphraste Græce scriptam, et adnotat Papebrochium Mariam illam ad a. Chr. 421 revocare. — Ibid. in cod.

NOTÆ.

(d) Cod. 59, n. 13, pag. 264 seq. ed. Kollar. — Paris. in bibl. publ. cod. 186, n. 2, excerpta ex illo encomio. HARL.

(e) Hallucinetur Harlesius; etenim sive in volumine septimo, ubi Patrum sermones de Præcurso-re, sive etiam in aliis Combefisii tomis, hunc frustra quaeres. EDIT.

(f) Sophronii esse non potest. Vid. infra Ang.

Mai præfationem historię Cyri et Joannis. EDIT.

(g) In ejusd. bibl. Taur. cod. 105, fol. 414, est ex Sophronii *Synodica*, cap. 35, *De hæreticis atque hæresiarchis*; atque in cod. 271, fol. 76, Sophronii *De interpunctione*. V. Cat. cit. pag. 198 et 375. HARL.

35, n. 12; et Bandin. l. c. p. 459, observat, ac alia, sed antiqua, manu litteris rubris ascriptum fuisse: συγγραφεὶς παρὰ Σωφρονίου Ἱεροσολυμίτου. — In cod. bibl. Sfortianæ, teste Montfauc. in Bibl. biblioth. mss. I, pag. 699 A. — Paris. in bibl. publ. codd. triginta. — Mosquæ in bibl. synod. cod. 39, fol. 201, sub nomine Sophronii; at sine auctoris nomine in cod. 41, n. 5. V. Matthæi Notit. codd. Mosq. pag. 61; add. eundem V. D. in Præf. ad Euthymii Zigabeni Comment. in IV Evangelia, tom. I, p. 37; et infra vol. IX vet. ed. HARL.

12. SS. archangelorum et angelorum Encomium. Exstat Latine ex versione Theodori Peltani in bibliothecis Patrum, ut tom. XII edit. Lugd. pag. 209. FABR. Græce Monachii in cod. elect. 114, fin. V. Cat. codd. Gr. Bavar. p. 45. — Paris. in bibl. publ. cod. 137, n. 4. Sic. citatur in Cat. codd. Paris. II, p. 22. Chrysostomi, vel Sophronii potius Oratio in laudem S. Michaelis archangeli; pari modo, ibid. n. 3. Orat. in festo angelorum dicta. (V. supra, vol. VIII, p. 469, et pag. 508.) HARL.

13. In exaltationem venerandæ crucis, et in sanctam ἀνάστασιν, Sermo Græce et Latine editus a Jacobo Gretsero tom. II De cruce, pag. 88. Hinc Latine in Bibl. Patrum, tom. XII edit. Lugd. pag. 212. Incipit: Σταυροῦ πανήγυρις, καὶ τίς οὐ στερήσεται; Verterat et ante Gretserum Achilles Statius. FABR. In codd. quinque bibl. Paris. publ. Orat. in S. crucem. — Oxon. in cod. Barocc. n. 234. — Florent. in bibl. Laur. Med. cod. 4, n. 6, plut. 4, Sermo in exaltationem crucis. V. Bandin. Cat. codd. Gr. Laur. I, p. 520. — In cod. Vaticano 903 De veneratione crucis, in media Dominica Quadragesimæ, teste Montfauc. Bibl. biblioth. mss. I, p. 33, C. — Inter codd. bibl. Sfortianæ Encomium in exaltationem crucis, teste eodem, l. c. pag. 701 A. Add. infra, vol. IX, pag. 93 ed. vet. HARL.

14. In adorationem sanctæ crucis et de jejuniis, Lat. ab eodem Gretsero pag. 283 edit. primæ; et in Bibl. Patrum, tom. XII edit. Lugd. pag. 213. Incipit: Καὶ οὐ ταπεινὸν. Vertit Godfridus Tilmannus. FABR. V. infra vol. IX, p. 91, vet. edit. HARL.

15. Carmen Anacreonticum de Simeone sene Christum suscipiente, quod melle ipso, ut ait, suavis Græce edidit Allatius in Diatriba de Simeonibus, pag. 5 seq. Incipit: 'Αἰὲν ἡγλαῖε μὲ παρὰ δ' οὐ.

16. Epistola synodica ad Sergium, patriarcham CPol. quæ incipit: Βαβὰ, βαβὰ μακάριστοι, atque exstat Latine (non integra guidem) apud Baronium tom. VIII, ad. a. 633, n. 8 seq.; ubi testatur, in codice alio Græco non ad Sergium, sed ad Honorium papam inscribi. Græce et Latine integra in Actis sextæ synodi, habitæ adversus Monothelitarum hæresin CPoli a. C. 680, act. 10, tom. III edit. Binianæ, pag. 113-132. In hac Synodica legitur longa illa enumeratio hæreticorum, quam dedi volumine superiore, pag. 483 seq. FABR.; seu vol. VIII nostræ edit. p. 353 seq., ubi in not. q. plures memoravi codd. quibus addes cod. Laurent. 12, n. 35, plut. 6, ubi est particula ex confessione fidei S. Sophronii, Hierosolym., quam misit ad œcumenicam sextam synodum: eaque, ut ait Bandin. Cat. codd. Gr. Laur. I, p. 122, in Actis concilii CPolitani III, act. 11. Et est pars Epistolæ ejusdem Sophronii, Sergio, patriarchæ CPolitano, inscriptæ, Labbeanæ Concil. editionis tom. VII, p. 887. — Ibid. in cod. 8, n. 55, plut. 9, inter definitiones breves Patrum de substantia et natura, hypostasi et persona legitur, p. 305, ex Sophronii Hieros. epistola ad Honorium, Roræ pontificem. (Bandin. I, p. 402.) — In cod. Barocciano 185, e Sophronii Hier. Synodici scriptis, Romam missis, excerpta; et ejusdem (ut videtur confectori Cat. mss. Angliæ, etc. I, p. 24): Confessio de incarnatione Christi; et in cod. 197, e Synodico Sophronii De S. Trinitate; id. De incarnatione Christi. — In vol. II Catalogi mem. inter codd. Vossian. n. 2138, Sophronii Συνοδικὰ διατάξεις. — Et inter codd. Th. Gale, n. 5838, Cat. de hæresibus et hæresiarchis, ex Sophronii Synodicis. — An ex hac epistola est Sophronii opus. De illis, qui officium ecclesiasticum non recitant? quod est in cod. Paris. bibl. publ. 1632, n. 12.

Quæ Fabricius, infra XI, p. 45 ed. vet. scripserat, huc reducam: « Sophronii, patriarchæ Hierosol., a. C. 638 defuncti, Collectio ex synodis ms. in bibl. Galliar. regionis matris, in 4, memoratur a Petro Pithæo, nec aliunde mihi nota est. » Imprimis, quæ Fabricius infra de scriptoribus, in Photii Biblioth. censura subjectis, in vol. XI, pag. 484 seqq. vet. ed. litteris consignarat, ad h. loc. commodiorem referenda arbitror. Ita vero Fabric: « Cod. 231 Sophronii, patriarchæ Hierosol., Synodica missa ad Honorium (h), qui episcopus Romanus fuit ab a. 626 ad 638. Eadem est haud dubie, quæ, missa ad Sergium, CPol. patriarcham (ab a. 610 ad 639); servata exstat integra in actione undecima synodi sextæ, CPoli in Trullo habitæ, a. 680, tom. III ed. Binianæ, et Labbeanæ VI; et novissimæ Harduinianæ, tom. III, p. 1257—1296. Nam in eadem leguntur, quæ Photius adnotavit, omnia, Magnus cum Apollinario percussus anathemate, Theodoretus contra Cyrillum scripta reprobata; duo distincti Origenes, vetustior alter, et alter cognomine Adamantius: nec non Jacobus, Syrus, a quo Acephali Jacobitæ dicti, cum aliis hæreticis condemnatus. Ex hac Synodica locum, ubi hæreses et hæreticos anathemati subiecti exhibui (i) [vol. VIII, pag. 353 seqq.] Satis autem constat vel ex ipsis Honorii et Sergii nominibus, recentius

NOTÆ

(h) Fugit hic locus Photii Combesium in Histor. Monothelitarum, p. 31, ubi tamen recte conjicit, hanc Synodicam a Sophronio missam ad Honorium, non ad Joannem papam, uti tradunt Cedrenus et Zonaras.

(i) Conf. Oudin. De scriptor. eccles. I, col. 1605 seq. ubi quoque codd. in quibus Sophronii libelli De Trinitate et incarnatione Christi ex synodico occurrunt, memorantur. HARL.

esse et subdititium additamentum, quod post verba [p. 357, lin. 15], καὶ τὴν ἀτίθειαν οὐστοίχοι exhibent Cotelierius tom. I, p. 528: Πρὸς τοῦτοις ἀνάθεμα ἐστῶσαν καὶ κατάθεμα Κύρος, ὁ τῆς Ἀλεξανδρείων μοιχῆς ἀθεσμέτατος, Θεόδωρος, Φαρανίτης, Σέργιος Κωνσταντινουπόλεως, Ὁνώριος, Πύρρος, οἱ τῆς τῶν Μονοθελητῶν αἵρέσεως ἀρχηγοὶ καὶ συνήγοροι, Πύρρος, Παῦλος, Πέτρος, οἱ τῆς βασιλείας πρέδροι, τῆς ἀσεβείας δὲ πρόδροι, ταῦτοις καὶ τῇ ἀληθείᾳ μαχεσάμενοι, Μακάριος Ἀντιοχείας καὶ Στέφανος ὁ τοῦτου μαθητῆς καὶ ἀπονοίας διδάσκαλος Πολυχρόνιος, νέος Σίμων Μάγος, καὶ ὁ κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν, μέγρι νῦν τῇ ἀληθείᾳ μαχόμενος Ἀρμάσιος τὸ κάθαρμα, οἱ τε σὺν αὐτοῖς αἰρετικοὶ καὶ τῆς ὀρθοδοξίας πολέμοι, Σαρρακηνικῷ φρεσὶ σμυννόμενοι. *Præter hos anathema sit et cathema Cyrus, Alexandria Ecclesiæ scelestissimus adulter; Theodorus, Pharanita; Sergius, CPolitanus; Honorius, Romanus, Monotheletarum hæresis duces et patroni; Pyrrhus, Paulus, Petrus, regie quidem urbis antistites, verum impietatis propugnatores, secum et cum veritate pugnantes; Macarius, Antiochenus, ejusque discipulus simulque amentia magister, Stephanus, Polychronius, novus Simon Magus; et, qui Alexandria veritatem adhuc oppugnat, Harmasius, piacularis homo, quique cum illis hæretici atque orthodoxæ fidei hostes, Saracenicis fastu elati.* » Hactenus Fabricius. HARL.

17. In Actis synodi septimæ, sive Nicænæ secundæ (a. C. 787 celebratæ), aliquoties laudatur Sophronius, afferunturque loca sub illius nomine ex τοῦ Ἀειμωναίου. Vide tom. III, edit. Biniana, pag. 562, 613, 614 et 615. Etiam apud Jo. Damascenum, lib. I *De imaginibus*, tom. I, pag. 328 edit. novæ; II, pag. 344. Et Sophronio tribuit Nicephorus, lib. viii *Hist.* cap. 41. At constat auctorem Ἀειμωναίου, sive *Prati spiritualis*, quo vita et dicta solitariorum describuntur, non esse Sophronium, sed Sophronii amicum, Joannem Moschum (j), qui opus illud Sophronio dedicavit, quemque in præf. ἱερὸν καὶ πιστὸν τέκνον, alibi, ut cap. 92, 102, 135, fratrem vocat. Meminit et Sophronii cap. 21, 69, 110, 111, 113, 157, 162 et 77, ubi nomen auctor ipse suum ponit: *Dixit mihi Sophronius: Vere, abba Joannes, hodie nihil ultra studeamus.* Et Stephanum sophistam se cum illo refert frequentasse. Sophronium etiam ipsum sophistam appellat cap. 92; abbatem vero, cap. 102. Non diffidetur hic scriptor, qui *κωνσταντίνος* inter monachos fuit (cap. 50); et temporibus Tiberii II imp. Ὀασιν Ἀgypti petiit (c. 112); præ manibus se habuisse *Vitas Patrum* et *sententias* ante ipsum, nescio quibus auctoribus, descriptas, cap. 212, βιβλίον γεροντικὸν (k), cujus meminit p. 50. Ex his credibile est fabulas, quas non paucas habet, cum bona fide transcripsisse. Palladii abbatiss, velut æqualis sui, meminit cap. 176; passimque invehitur in hæresin Severi Acephali. Cum Italice modo typis excusum exstaret hoc opus, Latine ex Ambrosii Camaldulensis versione primus edidit Aloysius Lipomannus, Venet. 1558, 4. Deinde post editionem Coloniensem, 1583 (et Bigneanam in *Bibliotheca Patrum*, Paris. 1575, tom. II; et 1589, tom. VII). Heribertus Rosweidus, in *Vitis Patrum* Antwerp. 1617, 1628, fol. lib. x, additis etiam brevibus notis. Aliam Paschasii Auriaci, ordinis Minorum Insulani versionem, dubito, an editam, memorat Possevinus, tom. II *Apparatus sacri*, p. 426. Hinc Græce et Latine in *Auctario Bibl. Patrum* edidit Fronto Ducaeus, tom. II, p. 1057, Paris. 1624, fol. Lacunas ex codice 2466 bibl. Regiæ Paris. et tribus bibl. Colbertinæ supplevit; multaque emendavit Cotelierius, tom. II *Monument. Ecclesiæ Græcæ*, Paris. 1681, 4. p. 341-456. Exstat quoque Græce et Latine in *Bibl. Patrum*, Paris. 1654, tom. XIII. FABR. Plura leges infra, vol. IX, lib. v, cap. 32, § 11, 12 et 13, pag. 21 seqq. ed. vet. Adde Oudin. l. c. pag. 1607; et infra, vol. X, p. 205 ed. vet. — In cod. Coisl. 369; Ἀειμὼν Ἰωάννου καὶ Σωφρονίου, patriarchῶν, etc., constat capp. 296, et in fine deficit. V. Montfaucon in *Bibl. Coisl.* p. 573. — In cod. 3585, Sophronii, patriarchæ, *Pratum spirituale*, teste Montfaucon in *Bibl. biblioth. mss.* I, p. 123 A. Add. Lambec. comm. VIII, pag. 575, not. 3. — Dublini inter cod. Narcissi, Dublin. archiepiscopi. n. 1262 Catal. etc., est Sophronii *Hortus monasticus*, seu *Pratum spirituale*, Arabice. HARL.

18. *Acta S. Anastasii Persæ*, Sophronium auctorem, habere conjicit Baronius ad a. C. 627, n. 1.

De sermone suppositio *De Assumptione Mariæ*, vide Lambec. Comm. VIII, p. 316 seqq. in primis p. 322-326 seqq. — Ex eo quoque in cod. Selden. 53 in bibl. Bodlei. Cat. codd. Angl. etc. n. 3383. — In ead. bibl. n. 272, Sophron. patriarcha *De moribus et consuetudinibus*. — In eod. Cat. codd. inter codd. bibl. publ. Cantabrig. n. 2331, *Pars prima glossarum* ab Eusebio, Hieronymo, Sophronio (forsan Hieronymi amico), Hebr. Græce, Lat. composita et exposita.

Hymnos aliaque poemata confecit. Vide paulo ante ad n. 7. — In cod. Naniano 154, n. 33, Ποίημα Σωφρονίου, etc. inc. Δοξολογία, Δέσποτα φιλόφρων, etc. V. Catal. codd. Gr. Nan. p. 349. — In cod. Barroc. 96, sec. Catal. codd. Angliæ, etc. I, p. 11, occurrit et citatur Sophronii, patr. Hierosol. *Carmen in Thermas*; idem cum illo, quod circumfertur in Appendice *Anthologia Gr.* conf. supra, vol. IV, p. 432, 487, seqq.; vol. VII, p. 170, seci. 24.

NOTÆ.

(j) Τοῦ Μόσχου, vide Photium cod. 190, et Heriberti Rosweidi Prolegomena ad *Vitas Patrum*, pag. 20 seq. Pro Joanne Eivralto, ut habet Lipomanni editio, Græcus codex, quem Cotelierius inspexit, habet Ἰωάννου τοῦ Εὐκρατῆ, Joannis Eucratæ, tom. II *Monument.* p. 341, 655. Lambecium, VIII, pag.

399 [p. 854. seq. ed. Koll.]

(k) Nonnulli hoc Joannis Moschi Ἀειμωναίου appellant ὡς πατερικόν, alii νέον παραδεδειγμένον, respectu vetustioris Ἀειμωναίου nempe, de quo Photius. 193.

ANG. MAII PRÆFATIONES.

I.

Script. Vet. Collect. X, p. xxiv.

Cogitanti mihi de Sophronii, viri sanctissimi, ante medium sæculum septimum patriarchæ Hierosolymorum, tum insignibus erga Ecclesiam meritis, tum etiam non paucis scriptis, permirum videri solet, nondum hæc, in tanto typorum apud nos usu fuisse collecta, neque idoneo voluminis apparatu conjunctim edita; imo vero complura in codicibus mss. ad hanc usque diem indecore prorsus retineri. Quæ igitur sparsim sunt vulgata, veluti in concilio generali sexto, in sanctorum Actis, in Patrum Lugdunensi Bibliotheca, apud Gretserum, *De cruce*; apud Combessium in *Bibliotheca PP. concionatoria*, atque apud Allatium, non ignoro; sed præterquam quod pars illorum nonnisi Latine exstat, sine Græco originali; ea sane incommode sus deque quærentur, et illustratione debita carent; atque, ut dixi, fratrum librorum adhuc latentium comitatum desiderant. Itaque cepi consilium instruendi mediocrem tomum, quem postea in lucem emitam, quo cuncta Sophronii opera, cum Hesychie etiam presbyteri Hierosolymitani non paucis scriptis haud pœnitendis, complexurus sum. Et sane apud me habeo Græcos utriusque auctoris textus complures: Sophronii autem studeo pene præ cæteris divulgare copiosissimam, quam præ manibus habeo, de SS. Cyro et Joanne historiam, genuinum certissimumque beati Patris fœtum, et diu nimis in Græcorum Latinorumque codicibus pressum. Interim vero nihil vetat, quominus hic duo colloquemur in antecessum S. Sophronii scripta: primo videlicet in SS. Petrum et Paulum AA. panegyricam orationem, quam veluti gemmulam in Vaticano codice Græcam reperi, brevique hora Latinam feci; deinde typici quoddam fragmentum, sacris quos superius descripsi, hymnis quodammodo consonum, cum finalibus regi et sacrorum antistiti acclamationibus: nam officii quoque divini ordinem a S. Sophronio nostro fuisse instauratum, testatur auctor priscus Simeon Thessalonicensis apud Allatium in *Dissert. de ecclesiasticis Græcorum libris* quam nunc rem Vaticanus codex confirmat.

II.

Spicileg. Rom. IV, p. v.

1. Ex Sophronianis lucubrationibus primam pono in sanctum Domini Præcursorem luculentam laudationem, quam ff. 20, longius quoque se fuisse producturum dicit Sophronius, nisi corporis infirmitas, et instans sacræ liturgiæ tempus finem dicendo imposuisset. Hæc est de illarum homiliarum numero, quas ecclesiastici patres, ac præcipue episcopi, Græci atque Latini, per anni circulum sive de sanctis, sive de tempore, sive de sacris Libris, aliisve argumentis, in concione populi recitabant. Prorsus autem hallucinatur Theophilus Harlesius, *Biblioth. gr. ed. nov. t. IX, p. 163*, dum ait Sophronii de Præcurso Domini sermonem exstare Latine editum a Combessio in *Bibliotheca concionatoria*. Etenim sive in volumine septimo, ubi Patrum sermones leguntur de Præcurso, sive etiam in aliis Combessii tomis, hunc frustra quæres. Quia vero Combessius tom. I, in *Præf. p. 41*, ait, Allatium habuisse inter cæteros hunc quoque Sophronii sermonem (quem quidem nunquam edidit, præter hæc initialia verba *ἱδου ἡμῖν ἡ φωνὴ τοῦ λόγου φωνῆ*), idcirco Harlesius, Combessii verbis perperam intellectus, putavit eum exstare a pud ipsum Combessium, quod secus omnino est. Cæteroquin hanc Sophronii orationem in Præcurso, necnon duas ejusdem alias in occursum Jesu infantis ac Simeonis, et in sanctos angelos, possedit mss. Holstenius, teste ipsomet in *Epistolis ed. Boissonadi, p. 210*. Sed enim quod initium Fabricius, Harlesius et Combessius, habuisse Allatium apud se sermonem Sophronii de XI. martyribus (am oriensibus), is non prædictorum tantummodo, verum etiam Allatii error fuit, a falso codicum titulo obrusus: etenim ego in palatino Vat. codice (quem ipsum Allatius, ut puto, vidit) sermonem illum Sophronio inscriptum vidi; sed tamen prima statim lectione comperi, compositum esse vivente Theophilo imperatore, ideoque duobus post Sophronium sæculis, quæ ipsa martyrum amoriensium ætas est.

2. Insuperatum aliud Sophronii scriptum in Ottoboniano Vat. codice nactus sum, quo sacrosanctæ liturgiæ instrumenta, vestes, ministrorum officia, sacri operis ordo, etc., recensentur atque explicantur. Utilis sane doctrina atque pretiosa! quamquam opusculum in medio abruptum, atque haud scio an uspiam integrus aliquando occurratur sit. Interim moneo, diversum plane ab hoc Sophroniano esse opusculum ejusdem ferme tituli, quod sub Germani Byzantini patriarchæ nomine prodit Græce Parisiis typis Morellianis anno 1560.

3. Sequuntur venustissima Sophronii carmina Anacreontica; quorum laus tota merito pertinet ad ingeniosissimum Siculum sacerdotem Petrum Matrangan, Athanasiani Græcorum collegii in alma urbe prærectorem. Itaque ipse verbis suis in præfatione atque in scholiis a se additis Spartam hanc pro dignitate exornabit.

4. Dum Sophronii scripta in Vaticanis præsertim codicibus vestigare, incidi in amplum *triduum* quoddam, pulcherrimis litteris antiqua manu descriptum, atque ab hactenus editis totum differens, optimi generis et prorsus orthodoxi. Melodi in eo loquuntur Antonius monachus, Clemens quidam (a) Joannes monachus (scilicet Damascenus), Josephus, Leo despota, Sergius, Sophronius, atque studita Theodorus; copiosissimi quidem omnium Sophronius ac Theodorus. Ego vero, reliquis omissis, Sophronii tamen

NOTÆ.

(a) Ex ascetico Clementis serm. 27 vidi excerptum in cod. Vat. cujus initium: *Ἐν τῇ κλίτῳ μὲν βίβλῳ*.

gratia non recusavi laborem omnia excerpendi, quæ nomine ejus inscripta erant. Pium sane opus, et religionis dulcedine delibutum, quod auctoris animum cœlestibus affectibus inflammatum demonstrat. Jam Sophronium alias quoque ecclesiastici officii partes composuisse, notum est; nominatimque de typico admonet nos codex bibliothecæ Coislinianæ apud Montfauconium. p. 591: 'Ἀρχὴ τυπικοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγίας λαύρας τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Σάββα συντεθὲν καὶ συγγραφέν παρὰ τοῦ ἁγιοτάτου Πατρὸς καὶ ἱερομοναχοῦ κυροῦ Σωφρονίου· αὕτη ἡ ἀκολουθία γίνεται καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν Ἱεροσολύμων ἁγίας μοναῖς. Sophronii fragmentum dogmaticum habes a me impressum in tomo VII *Script. vet.* p. 22, idque arbitror pertinere ad ejus de Trinitate et Incarnatione Opusculum, quod in codd. aliquot superesse creditur. Insuper in cod. Vat. 483, f. 158. Σωφρονίου παράφρασις εἰς τὸ περὶ μνήμης, καὶ ἀναμνήσεως, καὶ ὕπνου, καὶ ἐγρηγόρεως, καὶ τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς. Denique in miscello codice Vat. Fragmentum quoddam Sophronii legebam, de laude virginitatis, quod hic ascribo. Σωφρονίου Ἱεροσολύμων. Ὅσον δὲ παρθενίας καὶ σωφροσύνης τὸ μεταξὺ, αὐτὰ ἄλλὰ τὰ τῶν ἀρετῶν ἀξιώματα· καὶ ὁ κρείττων υἱὸν καὶ θυγατέραν τόπος, ὁ μόνος ἐκεῖσε διδόμενος τῆς ψυχῆς ὁμοῦ καὶ σαρκὸς τὴν ἐν Χριστῷ παρθενίαν τιμῆσαι, καὶ μιμηταῖς τῆς τοῦτον τεκούσης ἀχράντου Παρθένου γενομένοις τε καὶ ὑπάρξαι· τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ πᾶσιν ἐπιφανὲς ἐφάνερωσε, μὴ πάντας εἰπὼν τοῦτου τυγχάνειν χωρητικούς, τοῦ τῆς παρθενίας λέγειν χαρίσματος, ἀλλὰ μόνους ἐκείνους οἷς ὁ Ἰησοῦς ὡς ἀξίους κατὰ θεὸν ἡγέρεταις πρόγνωσιν.

5. De duabus SS. Cyri et Joannis historiis earumque interpretationibus, accurate infra locuti sumus in monito p. 226-229; quare non verbis temperandum est. Illud apprime gratulor et gaudeo, quod tres Græcos magni Cyrilli, etsi brevissimos sermones modo mihi divulgare datum sit, a Sophronio biographo nobis conservatos, quorum nemo tamen meminerat, nedum aliqua editio exstabat; hique item in Latino Anastasii textu recurrunt.

6. Inter eos qui Sophronii de SS. Cyro et Joanne opus legebant, Petrus Parthenopensis erat, non ille - pidus sæculi undecimi; desinens scriptor, ejus notitiam, p. 267, exhibuimus. Id apprime demonstrat primi postremique miraculi interpretatio, quæ est in cod. Vat. 6075. Sed insuper studio proprio prædictorum martyrum historiam scripsit Petrus cum critico prologo, qui non sine fructu legetur. Sanctorum scilicet Cyri et Joannis jam temporibus illis celebris fuisse cultus videtur in urbe Neapoli; quem cultum, sancti Cyri scilicet, felicissime ibidem suscitavit atque restituit nostra haud procul ætate sanctus Franciscus de Hieronymo S. I., perque ejus reliquias prodigia plurima edidit, quo fit ut veterum ab Sophronio narratorum fama, his recentibus confirmetur: præsertim quia, æque ac Sophronius, ipsius Cyri M. adhortatione aut visione ad eum honorandum videtur Franciscus fuisse impulsus (b). Est autem Petrus biographus non ignobilis; quare et sanctæ Julianæ, Coronatorum quatuor, et sanctæ Catharinæ passionibus ab eo scriptas in eodem codice vidi, quarum tamen nonnisi prologos dedi, qui aliqua se commendant eruditione, auctorisque ætatem declarant.

NOTÆ.

(b) Vide ejusdem sancti Francisci Vitam auctore Longaro Oddo, lib. II, 4.

SANCTI SOPHRONII HIEROSOLYMORUM PATRIARCHÆ

VITA EX VARIIS COLLECTA.

(BOLLANDIST. *Acta sanct. Mart.* t. II, p. 65.)

CAPUT I.

Communia cum magistro suo Joanne Moscho studia Alexandriæ; unde Prati spiritualis auctor dictus.

1. Sophronium, Hierosolymitanæ Ecclesiæ episcopum sexagesimum secundum, ex civitate Damasco, multiplex eruditione, divinarum Litterarum scientia et pietate insignem natum esse, asserit Græcorum *Menologium* hoc die: assentiuntur et Menæ: a quibus parentum nomina proferuntur, quæ patri Plintas, matri Myro fuere. Sacrarum doctrinarum studium in eo ingens fuisse, nec minorem studio peritiam posterioris vitæ Acta luculenter probant: dialecticarum quoque præceptionum atque rhetoricæ artis professionem in adolescentiori, et necdum monasticam vitam professio, indicat honorifica Sophistæ appellatio; sub qua ejus nomini Pratum spirituale inscribit Joannes Moschus: siquidem Sophronius Joannis discipulus sociusque

A hic est, de quo agimus. Esse autem maxima cum probabilitate creditur S. Joanni Damasceno, τὸ Ἀειμνήριον τοῦ ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων citanti ac producenti, in fine libri quem pro imaginibus conscripsit, altero duntaxat a morte Sophronii sæculo, eadem autem in Palestina vives.

2. At quæ ratione, qui Joannis Moschi certo esse cognoscitur tam ex Photio vol. 499 quam ipsa prologi ad Sophronium inscriptione; Sophronio ipsi tribuitur a Damasceno, necnon a Nicæna secunda synodo ad sacrarum imaginum cultum restituentem, non multo postquam Damascenus scripserat, celebrata? In hujus enim actione 4, suggerente Eustachio, hegumeno mansionis Maximi, B Stephanus monachus e Limonario Patris nostri Sophronii legit ad verbum ea, quæ cap. 45 Prati, ut diximus, spiritualis continentur. Respondet Aloy-

sus Lipomannus, Veronensis episcopus, cujus studio præclarum illud opus ex Hieronymi Camaldulensis versione primum Latinis typis subjectum fuit : « Sophronio his de causis attribui ; vel quia ad ipsum per charissimum socium inscribitur ; quemadmodum et rhetorica Ciceronis ad Herennium, et ejusdem ad Atticum epistolæ, ad Herennium et ad Atticum libri appellantur : sic Sophronii liber hic dicatur, quia ad Sophronium dirigitur : atque ex eo maxime, quod ad usum illius in primis conscriptus est. Namque auctor ipse in epistola, quam libro præmittit, fatetur se ex hoc Prato coronam Sophronio contulasse, ac per eum aliis deinceps obtulisse. »

3. Seu quia in hoc libro dicta et gesta ipsius Sophronii pro majori parte continentur : nam is totius itineris libri hujus auctoris fuit Individuus comes ; et quæcunque ambobus ambulantes occurrerunt, vel quærentibus responderi contigit, diligentissime descripta sunt. Quare etiam hæc verba sæpissime iterata videbis : Venimus ego et dominus meus Sophronius sophista ad abbatem talem, etc. Et ideo semper etiam plurali locutione utitur, dicens : Perreximus, accessimus, vidimus, narravit nobis senex monasterii dux. Per quæ omnia conspici datur, scriptorem nunquam solum fuisse in his quæ narrat perquirendis. Sicut ergo Platonis Phædrus, Timæus, Gorgias, et Parmenides, et Tullii liber de senectute Cato Major inscribuntur a personis, quæ ibi colloquentes et disputantes inducuntur ; quid obstat huic libro, quin Sophronii dicatur ; cum in eo is ambulans, visitans, operans, interrogans et respondens ubique fere asseratur ? Aut demum ex illa causa Sophronio ascribitur, quoniam una cum Joanne prædicto conscriptor, ut ita dicam, forte ejusdem libri fuit. Lege hujus voluminis caput 77 et in ejus principio ita scriptum reperies : « Ego et dominus meus Sophronius perreximus ad philosophi Stephani domum doctrinæ gratia ; » etc. Deinde in fine ejusdem capituli hoc modo scriptum legitur : « Ista cum audivimus, innuit mihi dominus meus Sophronius, et recessimus, et dixit mihi : Vere, Abba Joannes, hodie nihil ultra studeamus ; satis enim, ædificati sumus. » Hæc ergo scripsimus, ut et vos pariter ædificemini.

4. « Una ergo ex his rationibus, seu potius omnibus simul accedentibus, jure meritoque liber iste Sophronii nomine inscriptus videtur ; » quibus Lipomanni rationibus hæc quoque adjungatur si placet : quod Sophronii opera vulgari liber ac celebrari primum cœperit, quem ipse a magistro Romæ, ubi perfectus demum est, moriente, velut testamento acceptum, una cum defuncti cadavere in Palæstinam attulerat, quemadmodum paulo post videbimus. Quod tamen pro secunda ratione assumit Aloysius, fuisse Sophronium individuum auctoris comitem, id post ea intelligendum est tempore, quibus hic illi sese in Ægypto conjunxit :

nam credibile non est omnibus iis quæ in Palæstina Syriaque narrata fuere, audiendis (quamvis comites adfuisse indicet Joannes pluraliter loquens), comitem semper habuisse Sophronium qui necdum monasticæ professionis voluntatem susceperat, et nusquam in iis nominatur. Dicunt quidem Græcorum Menzæ quod « ad Magni Theodosii cœnobium se conferens, ibi in quiete et silentio divinarum Litterarum meditatione roboravit animum : et præterea (cum majori adhuc studio discendæ philosophiæ arderet) Alexandriam navigavit ; » verum perturbatis rebus temporibusque, in eo elogio memorantur plura ; et quod a viro factum mox constabit, adolescenti tribuitur, siquidem de suscepto habitu monastico intelligere Menzæ volumus : nam aliqui sciendi proficiendique avidum adolescentem patriæ suæ vicina monasteria non infrequenter adiisse, ipsumque illud S. Theodosii, et in eo jam tum famosum Joannem, Limonarii postea auctorem cognovisse, colligitur ex hoc initio capituli 91 : « Narravit nobis venerabilis Pater noster abbas Gregorius archimandrita monasterii S. P. N. Theodosii, mihi scilicet et fratri Sophronio Sophistæ. »

5. Ubi quod eum appellet fratrem, haud aliter potest accipi quam per anticipationem quamdam ejus vocis, qua inter se utebantur Romæ, cum ista scriberentur : alias Dominum appellat capite 69. « Perreximus una ergo et dominus Sophronius, priusquam sæculo renuntiaret, in Alexandriam ad abbatem Palladium. » Et expressius cap. 77 supra citato, et cap. 110 : « Assumpsi, inquit, dominum meum Sophronium, et perreximus in monasterium, quod ab Alexandria decem et octo passuum millibus distat, ad senem quemdam magnæ virtutis, Ægyptium genere, dixique seni : Dic nobis verbum, Pater, quomodo debemus simul habitare ; quia dominus Sophista voluntatem sæculo renuntiandi habet. Ait senex : Bene facis, fili, renuntians sæculo, salvansque animam tuam ; sedete igitur in cella, ubi vultis, sobrie et vigilanter, quietem ac silentium servantes, et sine intermissione orantes. »

6. His porro aliisque similibus monitis excitatum Sophronium credo monasticum habitum assumpsisse : atque huc spectare, quod de versione eidem oblata per viam legitur cap. 102. « Cum interrogatus esset abbas Sophronius Sophista, frater meus, assistebamus prope illum ego et abbas Joannes Scholasticus, et abbas Quiricus et alii quidam ex Patribus, dixitque nobis : Pergebam modo in via et ante me adolescentulæ choream agebant, tripudiabantque dicentes : Bene veniat Sophronius : coronatus est Sophronius. » An autem deinceps quoties Limonarii auctor in plurali dicit : « ivimus, perreximus, » etc., intelligi debeat Sophronius adfuisse, etiamsi hoc non exprimatur, ambigi merito potest ; nec enim de nihilo esse videtur quod cap. 262 tam clare hoc

addat: « Vidimus abbatem Theodorum Pentapolitanum (erat autem nobiscum Sophista Sophronius) et interrogavimus eum, » etc.

7. Atque ex his, historię elucidandę causa hic prolatis, alterum quoque intelligi potest: videlicet, quale studium fuerit, ejus in utroque cupiditas partem arcta illos inter se necessitudine copulavit: hoc agebant nempe ut ex iis, quę ubique videbant audiebantque, selectiores, ut sic loquar, flosculos carperent, et in illud quod meditabantur pratum transferrent, ad suum aliorumque profectum: cujus rei exempla possent ex nominato libro proferri varia: unum hic pro omnibus est, quod capite undecimo reperitur, his verbis: « Ego et sodalis meus Sophronius cum in Alexandria essemus, die quadam perreximus ad Theodosii ecclesiam, obviumque in via habuimus in vico virum quemdam calvum, indutum sacco usque ad genua: videbatur autem quasi fatuus et amens. Dixit igitur mihi abbas Sophronius: Da mihi nummos, et videbis virtutem venientis. Dedi ego illi quinque nummos; qui acceptos dedit illi, qui videbatur ut amens: accepit autem eos ille, nihil omnino loquens: nos autem clam illum secuti sumus e vestigio: ille vero cum flexisset a via, extendit in cœlum manum suam dexteram habentem nummos, et post hæc postravit se coram Deo, positisque in terra nummis abiit. »

8. Circuibant nempe tanquam apes argumentosaę æque discipulus atque magister: et in spirituales favos junctum referebant quę collegerant. Eoque alludit pars illa hymni a Græcis soliti hoc die decantari, cujus initiales litterę hunc versum constituunt:

Σωφροσύνης μέλιτι τὸν ἐπώνυμον, αἶσιμα βίβω.

Sapientię nomen ferentem cano, quod æquum est
[faciens:]

hujus, inquam, hymni versus a fine decimus tertius huc alludit, cum dixit: « Ὅλος ἀνάθημα Θεοῦ τὰς τῶν ἀσκητῶν φουτοურγίας περιπτάματος, σοφῆ, λειμῶνα τὸν σὸν κατεφύτασας, ἀρετῶν ἐμμελέτημα τῷ Θεῷ τῷ ἐν ὁπίστοις καθιστώσας. » Totus Deo devotus, ascetarum circumvolitans plantationes, limona, id est, pratum tuum consevisisti, studiosam exercitationem virtutum Deo, qui est in altissimis, offerens: » Ut hic Limonarii opus Sophronio non obscure tribuatur, tanquam alteri illius auctori.

9. Primi porro auctoris elogium (quod bona ex parte Photius Bibliothecę suę inseruit, integreque ex MS. codice Vaticano antiquo a Francisco Olivarii Latine redditum, Heribertus noster Rosweydeus edidit inter vitas Patrum) hic juvat proferre; quoniam ad res discipuli illustrandas non parum conducere videtur, ut ejus magistri historia cognita ex parte aliqua habeatur. Sic igitur habet: « Conscriptus est hic liber Prati, seu Vitę sanctorum ac virtute præditorum Deoque placentium Patrum, qui in ipso continentur, reliquęque perutiles ani-

maę narrationes, ac scite dicta sacrorum justorum, Christique amantium Patrum et Fratrum, a Joanne sanctę memorię presbytero, et monacho cognomento Moscho: qui principio quidem sæculo renuntiavit in monasterio sancti Patris nostri Theodosii, abbatis et archimandritę omnium, quę sunt Hierosolymis, cœnobiorum sive monasteriorum: cum autem in deserto ad sanctum Jordanem non exiguo tempore versatus esset cum sanctis Patribus, qui illic degunt, eorumque virtutes collegisset, eas huic operi inseruit. Cumque habitaret in Novo, quod dicitur, monasterio, quod a sancto et magno Patre nostro Saba ejusque discipulis constructum ad hoc usque tempus permanet, audiens qua tyrannide Persę Romanos oppressissent, occasione cædis Mauritii imperatoris ejusque liberorum, a Novo monasterio secedens, perrexit ad partes Antiochię magnę. »

10. « Atque inde rursus, cum prævalere gentem videret, Alexandriam se contulit; et tota quę circa illam est solitudine peragrata (fuerat enim jam a principio imperii Tiberii missus in Ægyptum ad ministerium obeundum) et usque ad Oasim, proximamque illi solitudinem perveniens; postquam eos qui illic erant Patres invisit, atque inde rursus audivit sancta loca fuisse occupata, et Romanos metu correptos; Alexandria relicta, ad magnam Romanorum urbem navigio appulit una cum charissimo discipulo suo Sophronio. Dum autem essent in itinere, diversas insulas lustrarunt. Tali vero donatus a Domino gratia fuit vir beatus, ut si quid de vita rebusque gestis virtute insignium virorum audisset vel vidisset, id scriptis mandaret: quo factum est, ut et Romę cum esset, idem consilium sit exsecutus. » Hactenus elogium, cujus pars altera propius Sophronii vitam attingens sequenti paragrapho proferetur. Hic tantum observo Tiberium, quo regnare incipiente, visendi Ægypti occasionem Moschus habuit, erę Christianę anno 579 exeunte, imperii (habenas suscepisse: Mauritium autem, cujus mortem secutę clades eidem Moscho necessitatem attulere Palestinę deserendę, ex vita sublatum circa finem anni 602.

11. Quod autem Antiochiam discedens socium Sophronium duxerit, atque adeo testem habuerit multorum, quę visa a se auditaque scribit a Patribus circa Antiochiam degentibus; ab eoque adhuc sæculari sumptibus ad iter necessariis adjutus sit, suspicari possumus, affirmare nequaquam; cum Menęa dicant ipsum Alexandrię inventum a Sophronio: quod tamen magnam apud nos vim non habet propter alios in isto elogio, quod ex Menęis inferius subjiciemus, parachronismos: aliud autem nullum in contrarium est argumentum: neque ratio ulla temporum repugnat, quominus jam tum Moscho potuerit adherere: nam si annos saltem sexaginta vixisse Sophronium concedas, fuit ille, moriente Mauritio, viginti trium amplius annorum:

quæ sane ætas itinerum studiorumque laboribus A
maxime est opportuna.

CAPUT II.

*Sanctorum Cyri et Joannis miracula scribit, sancto
Joanni Eleemosynario familiaris; Roman abii;
redit in Palestinam.*

12. Omissis igitur conjecturis, hoc certi habemus
ex præcedentibus, Moschi contubernio usum esse
Sophronium in Ægypto, primum quidem sæcularem,
deinde monachum: item utrumque simul obisse
regionis illius monasteria, atque in ipsa usque de-
serta penetrasse: quid autem Alexandriæ speciatim
egerit Sophronius, partim ex argumento *Prati spi-
ritualis* liquet, maxime ex capitibus præcætitatis 77,
110, 111 aliisque: partim ex D. Joannis Eleemo-
synarii Vita, insignique de SS. Cyro et Joanne vo-
lumine, ibidem per Sophronium scripto; quod ad
xxx Januarii, quo die sancti isti coluntur, frustra
desideratum, et periisse creditum, feliciter reperimus
in Romano itinere nostro, et quidem utraque
lingua, servamusque ingentis thesauri vice suo
tempore proferendum, cum supplementum operi
semper crescenti non contemnendum adjiciemus:
illius autem scribendi occasionem et præscriptionem
comitata sunt mirabilia, ex protheoria seu
præfatione cognosce:

13. Propter ægritudinem oculorum ad Cyrum et
Joannem martyres accurrentes apud eorum basili-
cam morabamur, miraculorum exundantiam in-
tuentes, hæc memorantia scripta volebamus le-
gere, quæ nos martyrum certamen instruerent,
quæve de præcedentibus miraculis prædicarent:
nihilque invenientes quæ diximus, nisi tantum
duos breves sermones magni Cyrilli, qui propu-
gnator et præco exstitit veritatis, ad zelum sumus
intolerabilem excitati. Si pagani quippe falsa con-
scribentes, cum nihil verum nec fabulis liberum
dicant, tot libros super demoniis conscripserint:
nos ad instar quadrupedum, secundum amicos
justi Job, tacebimus tanta ac talia veritatis, quæ
Christus Deus noster est, opera magnifica contuen-
tes per veros famulos ejus effecta?... Idcirco et
nos flagrantiori zelo ferventes ad confessionem
sanctorum cucurrimus pie procidentes in faciem,
totoque animo devoteutes, ut si nobis concesse-
rint visionis officium, de certamine eorum, quæ-
que ab eis sunt, eorum miracula conscriberemus,
divina gratia cooperante nobis....

14. Unde assurgentes, et apud nos postmodum
recollecti; hinc quidem martyrum celsitudinem
spectabamus, et miraculorum quæ fiebant multi-
tudinem cernebamur, inde imbecillitatem no-
stram... unde recusare hanc, quæ in votis Deo et
martyribus ejus a nobis promissa est, redemptionis
oblationem volumus: sed hæc nos agere vo-
lentes Salomon coercerat, dicens: « Juxta quod
vovisti Deo, votum tuum ne tardaveris exsolvere. »
.... His igitur viris obstrictus, interdum quidem
scribere propter priora perterritus, interdum non

scribere propter sequentia contremiscens, et quid
agerem nesciens, atque ad eosdem martyres con-
fugiens, quid agendum esset ab eorum sanctimo-
nia deposcebam. Illi vero affectus suscipientes
propositum, scribere præcepere, præsidium et
consilium suum conferre pollicentes. Multoties
itaque scribentibus nobis apparuere, quod repro-
miserant adimplentes: nunc quidem atramentum
et calamum porrigentes, nunc vero quaternionem
sumentes, et quæ nos sefellerant corrigentes:
interdum, utpote narrationibus gaudentes, vul-
tus hilaritate monstrabant ea se cum delectatione
discutere: quod et nos sæpius patimur, dum latis
oculis pervenerimus ad loca gratiam relationis ha-
bentia. Millies quippe nobis, dum in aliis occupa-
remur, conquesti sunt, et tanquam negligentem
increpavere, dicentes: Quousque non perficis ve-
ritatem? hæc de scriptura et laude sui nominis
defendentes: quæ omnia si scribere velimus, eos
qui lecturi sunt onerabimus. Sufficit autem per hæc
modo, sæpius nobis ab eis collatum præsidium,
dum scriberemus, astruere; Deumque atque eos
testes veritatis, quæ in his est, habentes.

15. In primis ergo horum martyriale certamen
conscripsimus, et quod in templo sint venerabilis
Marci depositi, et quomodo demum in ædem Evan-
gelistarum sunt deinde transpositi: horum occa-
siones et semina ex vocibus sancti Cyrilli colligentes.
Post quæ, has septem decadas miraculorum con-
scripsimus; millia decadam multarum habentes
describere; si utique nos dicere possemus, au-
dire vero, qui hæc lecturi sunt, valuissent.... et
harum quidem septem decadam tres primariæ ea,
quæ post martyriale certamen sepulturamque et
translationem gesta sunt, continent; sed et quar-
tæ dimidium Cyri et Joannis, quæ in Alexandrinis
factæ sunt virtutes, enumerat; quartæ vero resi-
duum et decas quinta ea, quæ in Ægyptiis et Ly-
bicis acta sunt, prædicant; sexta autem et sep-
tima beneficia, quæ advenis concessa sunt, inti-
mant.... Nos autem non ignoramus quod sacris
miraculorum narrationibus mollis stylus magis
congruat et solutus: sed nos hunc relinquentes,
extensum suscepimus, ut per hunc concitum san-
ctorum fervorem et ad curas egentibus conferen-
das, designemus instantiam. »

16. Hæc ibi atque alia plura, brevitatis causa
hic prætermissa, punctique signata: in ipso vero
de laudibus dictorum sanctorum sermone, qualis
fuerit oculorum infirmitas et quomodo ab ea cu-
ratus sit, clarius sic exponit: « Nos quippe ocu-
lis infirmati, nos Salvator totius corporis appella-
vit lucernam.... et cæcitatem asferre infirmitatem
hanc a medicis audientes, quorum alii quidem vi-
tium hoc effusionem, alii vero platycorian, seu
pupillæ dilationem nominabant; ad nos bene ope-
rantes sanctos, Cyrum scilicet et Joannem, profe-
cti sumus, omnem nostram vivendi spem in di-
vinitus illis data gratia suspendentes, et humanum

auxilium, tanquam infirmum et contra passionem minus validum, repellentes : at illi fidem admittentes.... celerem præbuere sanitatem languoris, et de futuris, quod hinc nihil essemus passuri, quæ Asclepiadæ nos passuros dixere, certos reddere : Homerice nostram cæcitatem per visiones et ænigmata, ut illis gratum est effugantes. »

17. Sed hæc privata Sophronii studia fuere, quæ nemo mirabitur alienis sæpe occupationibus fuisse interrupta : qui modo legerit quanto, tam ipse quam ejus magister Joannes, in pretio fuerint apud sanctum Joannem Eleemosynarium, Alexandrinæ urbis archiepiscopum : et quanta publicarum curarum pars ad eos pertinuerit. De quibus hæc Leontius num. 60, in Vita a nobis edita ad 23 Januarii. « Misit ei Deus viros sapientes et semper memorandos, Joannem et Sophronium : consilarii enim erant veraciter boni, quibus et tanquam patribus indiscrete obediebat, et gratias agebat tanquam constantibus maxime et viriliter agentibus militibus pro pietate religionis. Etenim sancti Spiritus virtute freti, cum Severianitis ac cæteris circa regionem nostram existentibus immundis hæreticis sapientia sua ac disputationibus pugnas habentes et conflictum, multa quidem castella pluresque ecclesias, similiter et monasteria ab ore tallum bestiarum, tanquam boni pastores, evellere studuerunt : propter quod et maxime plurimum honorabat sanctos hos ille vere sanctissimus. »

18. Imo domesticos illos videtur habuisse : ita familiariter in Vita per Metaphrasten conscripta num. 9, eum sub vespem domi suæ mœstum interrogat, quod alius audebat nemo, « divinus qui aderat Sophronius : Quid est, inquit, o vir divine, quod te afficit molestia?... Ille autem miti et leni voce : Hodie, inquit, miserandus Joannes non ab aliquo ullam accepit mercedem, neque ulum vel minimum placulum potuit offerre Christo pro multis et magnis suis delictis.... Cum itaque sacrosanctus intellexisset Sophronius, quid sibi vellet, quod ab eo dictum fuerat : Te potius, inquit, lætari oportet et non tristitia affici, o beatissime domine, quod tibi commissum gregem feceris vivere in tanta pace, ut nullus de re aliqua cum vicino habeat controversiam : sed tanquam angeli aliqui absque ulla lite et contentione homines vivant in terra. »

19. Quem igitur habuit in hierarchico munere ministrum probatissimum, et suarum virtutum arcanorumque consilium dum viveret, eundem etiam habuit a funere laudatorem : « In ejus enim (ut testantur Menæa) beata pace sopiti mortem hic Sophronius de immenso ipsius eleemosynarum thesauro excellentissimaque virtute funebrem laudationem scripsit, ipseque multis lacrymis obitum ejus est prosecutus. » Hujus laudationis Leontius meminit num. 2 : « Jam quidem, inquit, et alii ante nos de hoc admirabili viro et summo sacer-

A dote Joanne philosophati sunt, potentes existentes in opere et in sermone. Dico enim Joannem et Sophronium Dei cultores, et amatores virtutum, et pietatis propugnatores : attamen quamvis tales essent, de dignitate et merito viri istius multa omiserunt..., deinde vero, quia sapientes et potentes in opere et sermone, amatores historiarum erant, sapienter et sublimiter materiam depinxerunt. »

B 20. Prius tamen, quam emigraret e vivis antistes sanctissimus, Alexandriam reduces Joannes atque Sophronius, peragrata interiori Ægypto, invenerunt turbata omnia : « Dum Persæ Jordanis loca, Palestinam et sanctam civitatem armorum vi subegerunt. Capto vero Hierosolymorum patriarcha Zacharia, pretioso etiam et vivifico Crucis ligno locis illis erepto, captivorum hominum multitudinem innumeram in Persidem abduxerunt » et universam populati sunt Syriam. « Qui autem eorum manus effugere potuerunt (ut ex Metaphraste describit Baronius, quamvis auctores confundens Leontium nominet) et laici, tam ii, qui magistratum gerebant quam privati ; et clerici cum episcopis confugerant Alexandriam. » Sed nec illic diu tutis esse licuit : anno enim sequenti Persæ Ægyptum, Alexandriam, et Libyam ad usque fines Æthiopie subegerunt. Idj futurum Joannes Moschus prævidebat : ergo cum Sophronio cæterisque discipulis navim conscendens Romam navigat, et in Cyprum quidem una cum Joanne patriarcha recepisse se, eoque defuncto, per Ciliciam aliosque Asiæ tractus, qui in Limonario memorantur, Samuque, et Archipelagi insulas, demum in Italiam pervenisse facile crederem, si quod pro ea opinione argumentum offerretur.

C 21. Nunc autem in alto auctorum silentio divinare non licet : quod tamen inter tam multa, quæ in Cypro facta auditaque narrat Moschus, nulla sit mentio discessus ab Alexandria in comitatu patriarchæ, non me commovet : video enim, quod toto illo opere ne semel quidem Joannes patriarcha nominetur : ideo fortassis, quod quæcunque de eo commemoranda noverant Moschus et Sophronius, retulerint in Vitam ejus a se conscriptam Romæ : quod si ab hac diversa fuit Laudatio funebris per Sophronium, eamque constaret in exsequiis dictam, tum vero certum pene foret simul cum episcopo in Cypro adfuisse Sophronium. Verum de his nihil liquet. Fortassis etiam Limonarii opus non integrum ad nos pervenit ; sed bona parte mutilum : nam ut Photius ait : « Non eundem narrationum numerum servatum in omnibus libris deprehendas : cum in quibusdam ad duo et quadraginta supra trecentas sese extendant (hodie autem solum novemdecim supra ducenta capita numerantur), idque vel ex capitum quorundam divisione, vel certe aliorum interjectione adaucto numero. »

D 22. In exitu erat papæ Deus-dedit pontificatus, vel Bonifacii Vinchoatus, quando Romam cum suis

Joannes appulit, ubi credibile est, non infructuosam tantorum virorum fuisse praesentiam, ut de gliacentibus repullulantibusque in dies per Orientem haeresibus Romana sedes plenius informaretur: quas Sophronii praecipue partes fuisse existimo; nam devexa magistri senectus quietem potius postulabat: qui interim, ne posteritati esset inutile senile otium suum, ex omnibus quae viderat, audierat, adnotarat ad aedificationem profutura, Limonarium seu *Pratum spirituale* conscripsit, cum « suae ad Deum migrationis tempus praevideret, » inquit Elogii superius prolata auctore, quod in hunc modum prosequitur: « Non tamen juxta ordinem eorum, quae audita vel spectata a se fuerant; sed ut paria erant inter se, tam quae audita quam quae spectata fuerant, sibi invicem copulata scriptis mandavit. Cum autem ab his terrestribus secessurus esset tumultibus, atque ad tranquillam et quietam vitam transurus, advocato charissimo suo discipulo librum hunc ei tradidit, quo sanctorum Patrum Vitae ac res gestae Deo acceptae continentur: eique mandavit, ut reliquias suas ne Romae relinqueret, sed arca lignea inclusas ad montem Sinaem transferre cerneretur, quantum in eo situm esset, ut cum sanctis, qui illie sunt, Patribus deponerentur. Quod si quem exoriri barbaricum tumultum accideret, quo id fieri prohiberetur: in monasterio S. Theodosii, in quo ab initio saeculo nuntium remiserat, ipsas deponi. »

23. Hoc igitur implere mandatum cum studeret charissimus discipulus, assumpto secum Joanne cum suis discipulis (erant quippe duodecim numero) magnum Joseph imitatus est, qui cum fratribus suis Israellem sumens ex Aegypto transtulit ad patres suos, quemadmodum ipsi fuerat a genitore mandatum. Cum autem ille Ascalonem appulisset, et fieri non posse didicisset, ut ad sanctum montem Sina perveniret, propter tyrannicas incursiones eorum, qui vocantur Agareni; assumptis B. Joannis reliquiis, initio octavae indictionis Hierosolymam venit; et invento antislite magni monasterii sancti Patris nostri Theodosii Georgio presbytero, postquam illi cuncta renuntiavit, quae fuerant a sene praecipita, cum illis Fratribus monasterii, qui tum inventi in urbe fuerunt, et monachis, qui cum ipso degebant, B. Joannem devexerunt: et sicut jusserat, in S. Theodosii caemeterio deposuit, una cum sanctis Patribus qui illic jacent, reliquumque vitae suae tempus in eodem caenobio transegit. » Hactenus praefixum *Prato spirituali* elogium, cujus postrema verba, nisi aliam a Sophronio Hierosolymitano Moschi socium fuisse velimus credere (contra totius pene Graecae antiquitatis consensum, quem sequitur auctor Menæorum), necesse est benignius interpretemur de longe maxima vitae reliquae parte, cujus tredecim omnino anni in caenobio acti sint; tres autem duntaxat in patriarchatu.

24. Annum reversionis significat octavae indictionis character vicesimum supra sexcentimum fuisse; quod sane admiratione non caret: cum non minus de hoc quam sequenti anno credibile sit verum fuisse, quod ait Theophanes ad annum Heraclii 11, Chosroem dominationis suae jugum omnibus intolerabile per crebras caedes atque vectigalia fecisse. Ad annos porro in monasterio traductos a Sophronio potius quam ad breve tempus episcopatus, pleraque illius, quae nunc perisse dolemus, opera existimo pertinere: necnon sanctorum Vitas: si quidem praeter taxatas hactenus, scripsit aliquas: prout S. Mariae Aegyptiacae Vitam, quae nunc in manibus est ab eo descriptam Nicephorus Callistus auctor est, *Historiae eccles.* lib. 17, cap. 5; idemque de Anastasii Persae Vita suspicatur ad annum 622 eminentissimus Baronius: quam utramque talem esse fatemur, ut nihil contineat, unde Sophronii esse vel non esse certo possit negari vel affirmari: multum alioqui diversus est stylus ab eo, quo SS. Cyri et Joannis laudationem atque miracula descripta per eundem auctorem gaudemus nos reperisse, et quidem indubitata.

CAPUT III.

Patriarchatus Sophronii et certamina adversus Monothelitas.

25. Gemebat interim sub immani Persarum servitute captiva Hierosolyma et cum ea Syria universa, donec injurias suas ulciscens Deus, blasphemum Chosroem ter prelio victum, per parciales filii Sirois manus vita simul et regno expulit; redditisque utrinque captivis pax inter Heraclium Siroemque coaluit, anno Christianae aerae 628, captivi Zachariae locum implente Modesto cum vicarii nomine (episcopum quidam minus recte scribunt statim ab urbe capta) monasterii Theodosiani abbate, qui difficillimo tempore afflictissimae dioeceseos curas sustinens monachorum regimen transtulerat in Georgium: quamvis illi ex caenobio, ut ea serebant tempora, nec murato, nec adversus quotidianas Persarum infestationes ulla ex parte tuto, intra urbem se receperant: quae Sophronio Roma revertenti cum magistri corpore ejusque sociis causa fuit veniendi Hierosolymam, et, ut mihi quidem videtur, ibidem remanendi usque ad conclusam pacem; quando licuit monachis ad veteres sedes aut potius vetustarum sedium ruinas remigrare, et episcopatu suo restitutus Zacharias est ab Heraclio imperatore, salutiferæ crucis, lignum ad suum locum referente.

26. Haec anno 629 contigere, quando etiam existimo Sophronium, ex Zachariae pontificis, vicarii quoque Modesti mandato, sacris codicibus restituendis, in ordine ad divinum Officium toto Hierosolymitano patriarchatu prisco more decoreque concinendum, intendisse: id enim ex Simeonis Thessalonicensis verbis constat, citatis a Leone

Allatio dissert. 1 de libris Græcorum, pag. 7, qui eum auctorem hactenus ineditum, et ante sexcentos annos clarum; in dialogo contra hæreses sic loquentem inducit. « Ordinator et suavior... ex Hierosolymitano monasterii S. Sabæ typico ordo præscribitur, qui etiam ab uno eoque solo perfici potest.... et absque cantu.... Etenim S. P. N. Saba eum ordinem præscripsit a sanctis Euthymio et Theoctisto acceptum : hi porro a maioribus et hominologeta Charitone desumpserunt. Sacri vero Sabæ constitutionem, ut audivimus, locis illis irruptione Barbarorum vastatis deperditam, Sophronius sanctæ civitatis patriarcha studio laboreque restituit : et post eum rursus... Joannes Damascenus renovavit, scriptoque demandatam tradidit : » quia scilicet Saraceni fidem Sophronio datam non servantes, simul et sancto patriarchæ, sancta a canibus conculcata videre non sustinenti, vivendi finem ex mœrore attulerant; et libris quoque ac rebus omnibus sacris vastitatem maximam, primo barbaricæ irruptionis impetu : nam postea, consubilito in Syria ac Palæstina Saracenorum imperio, egere modestius et facile Damasceno fuit deperdita instaurare. Et hæc quidem diu in sola Hierosolymitana Ecclesia fuere usurpata : nunc autem postquam extincta propemodum est Orientalis Ecclesia, sub imperio Turearum, « reliquis aliarum Ecclesiarum ritibus obmutescens, inquit Allatius, ille qui S. Sabæ fuisse dicitur, uti melius et rebus accommodatior, ideoque plausibilior apud Græcos invaluit : quo non tantum qui S. Sabæ regulis nomina dedere, sed ceteri etiam aliorum Ordinum sectatores, et sacerdotes in sæculo vitam agentes, et quod maximum est, universa fere Græcia ad recitanda divina officia diriguntur. »

27. Anno 630 imperatorem adhuc Hierapoli morantem convenit Athanasius, Jacobitarum patriarcha, et simulans Chalcedonensem se admittere synodum, duas in Christo naturas proflendo, vasa sua interrogatione circumvenit quærens unicave an gemina in Christo operatio atque voluntas dicenda foret : incautumque in Monothelitarum protraxit hæresim, ejus incendium totum fere orientale conflagravit imperium : ne autem deflagraret, Sophronii potissimum opera factum, catholici omnes scriptores agnoscunt. Ipse enim tectos primus dolos aperuit, latebrasque quærentem hæresim in lucem protraxit, prout ad hunc annum quo perniciosam scintillam in animum Heraclii Athanasius iniecit, refert Theophanes, totam Monothelicæ flammæ historiam sub uno hic aspectum ponens, et quæ annis pluribus quam quinquaginta gesta sunt, usque ad 682 scilicet, continua narratione pertexens; ut nemo existimare debeat ex mente Theophanis principium sedentis Hierosolymæ Sophronii ad hunc annum esse referendum, quamvis id dici videatur, quo adjuncte tabulæ chronographicæ Zachariam pontificem exhibent, uti et anno sequenti.

28. Anno autem 632 habemus in iisdem tabulis episcopum ecclesiæ Hierosolymitanæ Modestum : eum qui Zachariæ vicarius antehac fuerat, et duobus annis sedisse indicatur, Hujus quoque antistitis patriarchatus omnino turbulentus fuit novis ex Arabia motibus per Saracenos, contra quos per suos duces pugnans Heraclius, alternante fortuna victus victorque aliquoties, tandem anno 634, substituti in locum mortui Modesti Sophronio, « quasi rebus in desperatis Syria relicta, et venerandis lignis Hierosolyma asportatis, Constantinopolim recessit, » ut inquit ad hunc annum Theophanes. Interim vivente adhuc Modesto, quem ex die cultus sacri eidem in Menæis delati 18 Decembris mortuum suspicamur; adeoque anno 634 apud Græcos jam a trimestri inchoato : Modesto, inquam, adhuc vivente, Cyrus Alexandrinus patriarcha collegit Alexandriæ synodum mense Maio, ut ex sextæ synodi Actis docemur; et Monothelitarum hæresi, hactenus clam gliscenti, viam aperuit; eo simulato prætextu, quod hæreticos omnes in Egypto positos Ecclesiæ catholicæ jungere posset, si duarum voluntatum et operationum voces silentio supprimeret : satis esse dicens, si in Christo tantum theandrica voluntas et operatio diceretur, ex qua duarum in Christo naturarum exacta satis professio ederetur; eo quod, etsi non voces, res ipsæ tamen expressæ haberentur.

29. « Res visa est, inquit ad hunc annum Baronius, speciem præferens pietatis et charitatis; si (ut dicebant) absque detrimento catholicæ fidei, voces interdum tacerentur, quibus discordiæ nutrentur. Verum dolo malo cuncta tunc acta esse, exitus declaravit : » nec fraudulenter agi Sophronium latuit : « Gloriabantur siquidem inde Jacobitæ et Theodosiani, inquit Theophanes, palam jactantes se non quidem cum Chalcedone, ac Chalcedonem secum doctrina communicare : et una quoque admissa, unicam quoque Christi naturam docere. » Itaque agnoscens hæreticorum dolos atque fallacias pacis involuero tectas, scripsit ad Sergium Constantinopolitanum patriarcham; qui catholicam simulans pietatem, etsi occultum in pectore venenum foveret, orthodoxus ab omnibus habebatur, miroque plausu exceperat missum ad se Alexandrinæ pseudosynodi decretum et unionem aqua male tinctam, ut loquitur Theophanes; rogans ut illud de unica operatione capitulum synodi Alexandrinæ deberetur : imo et Constantinopolim ea de causa ad eundem Sergium profectus est, ut ipse Sergius testatur in Epistola ad Honorium papam. Cujus ex sextæ synodi actione 12 hic proferimus verba.

30. « Sophronius venerabilis monachus apud Alexandriam tum temporis positus, cum præfato sanctissimo Papa (Cyrum intelligit) quando, ut diximus, admirabilem illam circa eos, qui dudum hæretici fuerant, Dei beneplacito unitatem componebat; atque cum eo de iisdem capitulis perira-

etabat, adversatus est; et contra dixit ad unius operationis capitulum, duas omnino operationes Christi Dei nostri dignum inquiens censi... Quia igitur per hoc cum litteris ejusdem sanctissimi comministri ad nos conjunxit, de hoc quoque apud nos sermonem movendo insistens, ut de talibus adimeretur capitulis, post factam unionem, vox unius operationis: durum nos hoc arbitrati sumus: quomodo enim non esset durum et valde onerosum, quando hoc resolvere, evertere erat futuram quidem omnem illam concordiam, quæ bene fuerat effecta, tam apud Alexandrinam civitatem quam per universas sub ea provincias; quæ nullo tempore acquieverant usque nunc, nomen saltem simplex divini atque laudabilis Patris Leonis, aut sancti et magni atque universalis Chalcedonensis concilii mentionem facere. Multis igitur a nobis de hoc motis sermonibus, ad prænominatum venerabilem Sophronium, postremo adhortati eum sumus, testimonia nobis proferre sanctorum ac probabilium Patrum, illorum videlicet, quos omnes communiter doctores confluemur, et quorum dogmata legem sanctæ Dei cognoscunt Ecclesiæ, duas nominatim et ipsis verbis operationes in Christo dicendas tradentis. Ille autem hoc facere penitus non valuit....

31. Ilanc igitur contentionem incipientem accendi videntes, necessarium judicavimus attritas potius sanctorum Patrum voces et synodice definitas semper sequi: et neque quæ raro a quibusdam Patribus dicta sunt, et non circa hæc intentionem habentibus, quasi planam et inambiguam de eis doctrinam exponerent, ad regulam et legem per omnia dogmaticam reducere; quæle est et quod de una operatione ab eis dictum est: neque iterum quæ nullatenus dicta sunt a probabilibus Patribus, nunc vero ab aliquibus proferuntur, duas, inquam, operationes proferre. Et ad ultimum stetit ac placuit, quatenus prædictus Sophronius venerabilis nullum sermonem de cætero, de una sive duabus operationibus movere debeat: sed ei sufficiat præfata cautæque ac trita sanctorum Patrum recta traditio atque doctrina. His itaque contentis sæpe nominatus venerabilis vir, et hæc custodire certificans, petimus nos etiam per epistolam de his ei præbere responsum; quatenus hujusmodi epistolam (ut ait) ostendat iis, qui forsitan interrogare eum de prædicta questione voverint: quod et alacriter egimus, et ille quidem in his hinc enavigavit. Hactenus Sergius caute ac valde: qui et sensa sua in sequentibus Romani Pontificis judicio subiecit: et utrique duntaxat parti indicat indicendum silentium: licet obscure innuat primas ac potiores partes eorum esse, qui unicam asserebant operationem in Christo.

32. Sophronius autem quamprimum Constantinopoli rediit in Palestinam (quod vix antefinem Julii vel etiam Augusti vel Septembris factum possumus

A arbitrari) et Modestus morte sua vacuum sedem patriarchalem reliquit, ad eandem evectus est: id quod in supra citata epistola Sergius audito se didicisse commemorat, necdum autem de ordinatione illius Synodicas litteras suscepisse. Suscepit autem non multo post: nam ut Theophanes ait: « Sophronius Hierosolymorum episcopus institutus, congregatis quibus præerat episcopis, Monotheliticum dogma condemnavit, synodicaque Acta Sergio Constantinopoleos et Joanni » (Honorium voluit dicere: nam Joannes eo nomine Tertius ante annos sexaginta duos vita functus erat, cum forte adhuc puer esset Sophronius: quartus vero nonnisi triennio post Sophronii mortem elapso electus fuit; et tamen hunc calami seu memoriæ lapsus ex Theophane Anastasius bibliothecarius transcripsit, ex Anastasio *Historia miscellæ* auctor, ex his aliisque pari errore seductis Baronius in notis ad *Martyrologium*: sed ipse se in *Annalibus* correxit): Acta, inquam, synodica Sergio Constantinopoleos et Honorio Romæ episcopo transmisit per procuratorem Leontium, Sanctæ Resurrectionis diaconum, et secretarii cancellarium, primumque notarium; eique additum socium Polyuctum litteras Sophronii deferentes. Quæ quidem litteræ in Actis sextæ synodi integræ recitantur: « in quibus, ut ait Photius, orthodoxam sententiam accurate expendit, et sacrorum dogmatum doctrinam minime vulgarem demonstrat... rogat autem corrigi si quid in epistola vel omissum vel aliter dictum quam par sit. »

33. Nempe de Sergio nihil sinistri adhuc suspicabatur Sophronius, ideoque de novis vocibus silentium optanti sive fuso fallacisque consentiens, ab eo discesserat, et nunc ad eundem litteras bona fide mittebat: quod idem et Honorius Pontifex fecerat: atque ad priorem Sergii respondens epistolam: « Litterarum, inquit, ad eundem Sophronium directarum suscipientes exemplar, et intuentes satis provide circumspecteque fraternitatem vestram scripsisse, laudamus novitatem vocabuli auferentem, quod posset scandalum simplicibus generare: nos enim in quo pervenimus oportet ambulare... confidentes Dominum Jesum Christum operatum divina, media humanitate, Verbo Dei naturaliter unita; eundemque operatum humana, ineffabiliter atque singulariter assumpta carne discrete, inconfuse atque inconvertibiliter plena divinitate. » Hæc Honorius pacis atque tranquillitatis ecclesiasticæ causa, nec ipse de Sergio quidquam suspicans mali; verum ejus iniquitatem retexit tempus, et synodus œcumenica prædicta multoties condemnavit: Actione autem 13 hoc de Sophronio testimonium Patres congregati tulere: « Pertractavimus autem et Synodica Sophronii venerabilis memoriæ, quondam archiepiscopi sancti Dei Hierosolymorum civitatis, et hæc repentes cum vera fide convenientia, Apostolicisque et sanctorum atque probabilium Patrum doctrinis paria, utpoteque sunt orthodoxa, recepimus, et ut salubria sanctæ Catholicæ Ecclesiæ

suscepimus; et nomen ejus inseri sanctis diptychis sanctarum ecclesiarum justum esse judicavimus. »

CAPUT IV.

Romam mittitur Stephanus a Sophronio : hic urbe a Saracenis capta moritur.

34. Cæterum cum minime quiesceret Cyrus illiusque associæ, unam prædicare in Christo voluntatem non amplius indici a Sergio silentii legibus se teneri Sophronius credidit, eorumque temeritati obviam ire volens, « dedit in duobus libris sexcenta testimonia ad evictionem impietatis eorum et veritatis ostentionem, » ut in concilio Lateranensi sub Martino I pontifice testatus est Stephanus, olim super hisce legatus ad Honorium missus ab ipso Sophronio, qui « Revocare, inquit, minime eos valuit: commovit autem contra se ad insidias et malignam defractionem; » dum scilicet omnium turbarum in ecclesia per ipsum exsurgentium causam esse clamitant Sophronium; qui (ut Pyrrhus Constantinopolitanus post illius mortem in disputatione cum sancto Maximo ait) « tempore inopportuno sermonem de operationibus excitavit; » a qua calumnia egregie idem Maximus Sophronium vindicavit, ostenditque omnem culpam refundendam in Sergii « mutabilitatem et inconstantiam, in alias alio tempore transeuntis sententias, et nullo sensu permanentis, » dum scilicet vult orthodoxos videri: nec tamen ab ea, quam Heraclio insillaverat, opinione recessisse.

35. Quid autem Sophronius? pergit Stephanus: « Nullo modo propter hoc reveritus est omnino ille, nec timuit timorem ubi non erat timor: quoniam justus sicut leo, confidit. » Zelo autem Dei et fiducia repletus, duxit me indignum et statuit in sanctæ Calvarie loco, ubi propter nos, ipse qui super nos secundum naturam Deus est, Dominus noster Jesus Christus sponte crucifigi secundum carnem dignatus est; et ibi alligavit me vinculis insolubilibus dicens: Tu dabis rationem ipsi, qui propter nos secundum carnem in hoc sancto loco sponte crucifixus est Deus, quando cum gloria in terribili ejus adventu judicaturus est vivos et mortuos, si distuleris et postposueris fidem ejus periclitantem: licet ego hoc facere corporaliter, ut nosti, propter emersam ex nostris peccatis incursionem Saracenorum præpedior. Quantocius ergo de finibus terræ ad terminos ejus deambula, donec ad apostolicam Sedem, ubi orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt, pervenias, non semel, non bis, sed multo sæpius; aperiens sacris viris ibidem consistentibus omnia secundum veritatem, quæ in istis partibus mota sunt: et non quiescas instantius expetens atque exorans eos, donec ex apostolica prudentia, quæ in Deo est, ad victoriam judicium perducere debeant, et noviter introductorum dogmatum perfectam faciant secundum canones destructionem.... »

A 36. Hac sui patriarchæ adjuratione adactus Stephanus, quid egerit passusque sit, pergit in hunc modum synodò explicare: « Igitur in his pertimescens ego atque perterritus, propter impositam mihi terribilem in tremendo ac venerabili loco conjurationem, necnon et creditum mihi ex Dei permissu episcopale ministerium (Dorensis Ecclesiæ videlicet) considerans, sed et supplicationem omnium pene habitantium orientalem tractum reverendissimorum episcoporum, et Christianorum populorum consonanter prædicto beatæ memoriæ Sophronio ad hoc me invitantium, utpote primum Hierosolymitanæ dioceseos (sacerdotali scilicet in officio cum a Sophronio adjuraretur, prout præfatur in principio) non dedi secundum Scripturam somnum oculis meis, et palpebris meis dormitationem, et requiem temporibus meis, quatenus adimplere debuisssem ejusmodi desiderabilem jussionem. Sed absque ulla mora propter hoc ipsum tantummodo huc properavi: a quo tempore tertio visus sum vestris apostolicis adesse vestigiis, expetens ac deprecatus, quod ille et omnes libenter postulare noscuntur, hoc est, fidei Christianorum periclitanti manum porrigere.

37. Quod addiscentes contrarii, non levibus me implicuerunt afflictionibus, præceptiones propter me per loca et provincias dirigentes, quatenus comprehendi, et ferris constrictus ad eos deberem destinari, sicut omnes cognoscunt: sed Dominus auxiliatus est mihi, et liberavit me ab omnibus persequentibus me, ad propositum currentem, et ad bravium properantem vestræ apostolicæ sedis. Neque desepit Deus preces cum lacrymis oblatas supplicum suorum, sed excitavit non equidem mediocriter præcessores apostolicosque præules in commotione, necnon contestatione prædictorum virorum. » Hos apostolicos præules arbitramur fuisse Severinum; Joannem et Theodorum, quorum primus non modo non suscepit Heraclii Imperatoris a Sergio sociisque concinnatam ecthesim, ad quod per Isacium Italiæ exarchum coactum illum esse mendaciter gloriatur Cyrus, in epistola ad Sergium, in concilii Lateranensis secretario 3 producta: sed, ut ibidem ait Martinus, « eam condemnavit et anathematizavit. » — « Joannes, quoque teste Theophane, convocata episcoporum synodo, Monothelitarum sectam inflicto anathemate damnavit; » atque, ut ex S. Maximo docet Baronius, ad annum 640 operam dedit, ut requisitus is qui Honorii primam epistolam scripserat, illius sensum dilucide interpretaretur ad imperatorem Constantem scribens, ut sic ansa tolleretur hæreticis calumniose ventilandi nomen Romani Pontificis, velut pro se facientis. Theodorus denique, qui Pyrrhum, S. Maximi disputatione conversum, benigne exceperat, ejusdem, mox ubi Ravennam appulit, ad vomitum reversi, cætero-

rumque, qui cum eo communicaverant, abdicationem et condemnationem propria manu exaravit; ex vivifico Christi sanguine stillam excutens in atramentum, idque ad eoryphei apostolorum sepulcrum inter missarum solemnia calice afferri jussu, atque in universo ecclesiarum conventu ad id convocato, ut habemus ex Theophane.

38. Cum autem Paulum æque hæreticum Constantis fecisset patriarcham, eique adhaerens Joppensis episcopus Sergius (qui patriarchalem auctoritatem jam inde a Persarum recessu, vivente videnteque Sophronio, sæculari potestate nixus arrogarat, et episcopus sibi consentientes sacrilege ordinari) iisdem adiutoribus mire turbaret subjectas Hierosolymitano patriarchatui ecclesias; tum denuo Orthodoxorum rogatu secunda vice (nam prima ad indictum a Joanne concilium venisse crediderim anno 640) Romam appulit, causaque exposita, loci sacri servator ordinatus a Theodoro papa, de mandato ejus in hæresi pertinaces deposuit, eosque recepit tantum, qui libellum poenitentiae obtulerant, quorum libellos, inquit in concilio Lateranensi, nuper deferens obtuli sacratissimæ presidenti Sanctitati vestræ, Martino ter beatissimo papæ anno 649: atque hæc tertiz vices fuerunt, quibus se dicit Stephanus apostolicis Patrum Romæ congregatorum vestigiis adesse, ex quo tempore fuerat a S. Sophronio adjuratus: atque hæc ex insidiæ pertinent, quas sibi Romam venturo positas, superius est conquestus.

39. Verum hæc ad posteriora pertinent tempora et S. Sophronii mortem secuta, ad illius autem historiam pertinet propius, quod anno 635 Saraceni, cæsis duobus prætoribus, Sacellario et Bahane, quadraginta millia militum ducentibus; splendide triumphantes, Damascum, Sophronii patriam, bene composito exercitu aggressi, eamque potiti sint, et reliqua simul Phœnicie provincia: in qua cum proprias sedes constituissent, mox in Ægyptum tendunt, et ipsam quoque sibi subjiciunt: sequenti autem anno Umarus in Syriam destinavit Jasdium, et totam Saracenis adjunxit imperio: per se vero expeditionem suscepit in Palestinam; in qua cum omnia passim oppida præsidis occuparet; agros vero viasque haberet latrocinii infestas, non potuerunt sanctæ civitatis incolæ diem natalem Domini in Bethleem solita pietate peragere; sed ad eos Saracenorum metu intra urbem conclusos, habuit orationem Sophronius quæ in *magna Patrum Bibliotheca* exstat, et illius temporis calamitates graphice enarrat: nusquam tamen obsidionis vel oppugnationis in ea fit mentio, eo quæ magis movemur, ut credamus nonnisi post Januarii anni 636 datum esse obsidioni principium, quæ per biennium continuata, hoc scilicet anno, et 37 fortassis toto (saltem juxta Græcos annum a Septembri inchoantes) Urbem fide data Umarus obtinuit, ut narrat Theophanes. Umari

A ingressum, et secutam Sophronii mortem describens his verbis:

40. « Sophronius autem Hierosolymorum antistes fidem ab eo pro totius Palæstinæ incolumitate acceperat. Umarus itaque cilicinis camelorum vestibus, liisque laceris et sordidis opertus, et hypocrisim plane diabolicam pietatis velamine ostentans, sanctam civitatem ingreditur; et mox templum a Salomone constructum, in impietatis et blasphemie oratorium illud conversurus, sibi ostendi postulavit. Hunc cum Sophronius vidisset: Hæc est vere, inquit, abominatio desolationis a propheta Daniel prænuntiata, quæ modo stat in loco sancto: multaque simul lacrymarum copia insignis ille pietatis propugnator Christianam gentem deflebat. Intra templi igitur septa dum ille moraretur, precibus apud eum agebat patriarcha, ut acceptam a se sindonem ac vestem indueret: quam cum assumere detrectasset, episcopus vix exoravit, ut ista gestaret, donec solita indumenta lavarentur; et propriis resumptis, statim ista Sophronio restituit.

41. « In ea rerum calamitate Sophronius præclaris verbis et gestis Hierosolymorum Ecclesiam olim amplificans, de Heraclio et Monothelitarum ipsi addictorum pravitatibus et commentis, deque Sergio et Pyrrho confutatis clarissima tropæa referens, defunctus est, magno utique rei catholice detrimento, quæ fortissimum pugilem amisit eo tempore, quæ Antiocheno, Alexandrino, Constantinopolitanoque patriarchis una cum Heraclio contra ipsam certantibus, maxime vacillabat: cum Pyrrho tamen necdum patriarcha Sophronio fuit, si qua fuit, contentio: hujus namque annus primus cum 29 Heraclii componitur a Theophane, atque adeo cum anno Christi 639; cum intra paucos ab urbe dedita menses exspiravit Sophronius, mense, ut credimus, Martio anni præcedentis: neque enim Baronio possumus assentiri ad annum Heraclii 15 ceptam obsideri urbem statuenti: nam quod ad annum 26 Heraclii Theophanes susceptam referens in Palæstinam expeditionem, etiam sanctæ civitatis deditionem et Sophronii mortem narret, id non alia facit de causa, quam quod hujus expeditionis historiam noluerit per plures annos distrahere satisque habuerit indicasse, hoc anno sic ceptam obsideri Hierosolymam, ut nonnisi sequenti, id est biennii spatio, capta sit: quo posito omnino consequens est, ut Sophronius (siquidem est Martio mense, eo, quo collitur die, ex hoc sæculo translatus) annuum 38 vivendo ingressus sit tribus integris in patriarchatu expletis: quibus additi menses vel hebdomades non multæ eorum quibus ordinatus mortuusque est annorum fortassis vix dimidium annum aut etiam trimestre constituent: namque contra Cyrum post Alexandrinam synodum Sophronius egisse legitur, dum eunt redeuntque nuntii totum fere annum 634 abstulere.

42. Hierosolymitanorum patriarcharum catalogus, apud Nicephorum Constantinopolitanum patriarcham, finem accipit in Sophronio: post cuius mortem pastore viduatam remansisse Ecclesiam quidam ex Zonara colligunt, qui sub Constantino Pogonato œcumenici concilii, anno 680 celebrati, principes enumerans, et excusans cur Hierosolymitanus et Alexandrinus patriarchæ non adfuerint, ait: «Neque Alexandria neque Hierosolyma patriarcham habebant a Saracenis occupatæ;» sed ut tunc nulli in iis ecclesiis fuerint: non tamen recte dixeris nullos omnino sub Saracenis fuisse, cum varii in historiis nominentur: qua de re pluribus ad Acta martyrum Sabaitarum 20 Martii, ubi de Elia ejusque successoribus. Quare nihil vetat Theodorum, Theodori pontificis Romani anno 641 electi patrem, sancto Sophronio suffectum credere, quem Florarium sanctorum ms. 15 Kal. Aprilis divis addit his verbis: «Item sancti Theodori Hierosolymorum episcopi, patris sancti Theodori Papæ.» Neque refragantur pontificum Romanorum catalogi, sive in antiquissimis olim Palatinæ, nunc Vaticanæ bibliothecæ membranæ, sive apud Anastasium Bibliothecarium; qui simili fere exemplo usus, ita de hoc pontifice scribit: «Theodorus natione Græcus, ex patre Theodoro, episcopo de Hierosolyma,» sive «de civitate Jerusalem,» ut est in præcatis membranæ. Sed nec filium nec patrem alibi reperimus sanctis annumeratos.

43. Celebris autem sancti Sophronii cultus hoc die apud Latinos æque ac Græcos est atque in Martyrologiis Galesiui, Molani secundæ editionis, Baroniique Romano recensetur hoc die: a Græcis autem in Anthologio, Menologio, majoribusque Menæis, ex quibus hoc vitæ compendium damus, quamvis rerum ordine nonnihil perturbato conscriptum, maxime ubi de Hierosolymitano patriarchatu agitur, velut ante captam a Persis sanctam civitatem suscepto, quod, ut jam vidimus, ad ultimos vitæ annos pertinet: commemoratio vero Alexandrina cum Joanne Eleemosynario ad mediæ ætatis annos, ut ex hactenus deductis clare liquet.

VITÆ EPITOME.

Ex Mænsis Græcorum.

Hic maximum Ecclesiæ sidus ex Phœnice thurifera, urbe Damasco originem traxit, plorum et frugalium soboles parentum. Patri nomen erat Plinthis, matri Myro. Sophronius per præstantem vim ingenii, studio tamen et cura auctam, mox ad omnium scientiarum culmen quasi ultra fines na-

A turæ, evasit. Cum adhuc Damasci degeret, virtutem eorum tamen, qui in solitudine erat, æmularatur. Deinde ad magni Theodosii cœnobium se contulit, ubi in quiete et silentio cum Deo familiariter agebat, et pectus divinarum Litterarum meditatione mentemque constabiebat, cogitationesque omnes et sensus, in obsequium Christi redigebat. Præterea, cum majori adhuc studio discendæ philosophiæ arderet, Alexandrinam urbem nobilissimam navigat, ibique Joannem quendam, sapientiam et prudentiæ laude florentissimum clarissimumque virum, convenit; cuius et contubernalis et convictor sociusque factus, cum eo concordî plane animo vixit; a quo et ipse sapientiam hauriebat, et vicissim quæ norat, magistro suo impertiebat. Factum inde, ex assidua lectione, ut nescio quæ nox et caligo oculos ejus occupavit, sed a sanctis Cyro et Joanne divinitus curatus est, qui aliud solum ab eo non petivere, quam uti quotidiana per eos patrata miracula litteris consignaret, quod præstitit diligenter. Postea Hierosolymorum pontifex ob singularem vitæ sanctimoniam creatus est; sed civitate sancta ab impiis Persis capta, Alexandriam se ad Joannem, qui ab eleemosyna nomen invenit, et thronum apostolicum administravit, profectus est. In cuius beata pace sopiti mortem hic Sophronius de immenso ipsius eleemosynarum thesauro, excellentissimæque virtute fœnebre laudationem scripsit, ipsæque multis lacrymis ipsius obitum est prosecutus. C Posteaquam vero in sanctam civitatem revertit, exprimi non potest quanta cura laboreque Ecclesiam sibi a Deo commendatam rexit: somnum enim oculis non dedit nec palpebris dormitationem; neque enim contra vim impetumque hostium æternorum; sed contra hæreticorum quoque exitialia dogmata illi depugnandum erat; quos scriptis et auctoritate Patrum in viam revocabat, suisque ipse disputationibus exarmabat et frangebatur. Interim plurima et nobilia ingenii monumenta ad Ecclesiæ utilitatem reliquit, quibus et cum virtute vivere, et ex præcepto divino tractare præsentia docemur. Ex quorum numero est liber ille omni admiratione prædicandus, quo res gestas Mariæ Ægyptiacæ cum angelis merito comparandæ, et ultra humanæ vitæ modum progressæ, explicavit. Hæc illius vivendi ratio, qua se Deo probavit, alios erudit, Christi linguam vicariam exhibuit, commissumque sibi gregem rexit et intra triennium pontificatus beata potius pace ad Dominum est translatus.

SANCTI SOPHRONII HIEROSOLYMITANI EPISTOLA SYNODICA

AD SERGIUM PATRIARCHAM CONSTANTINOPOLITANUM.

(Mansi, Concil. general. Coll. XI, p. 461.)

Domino in omnibus sanctissimo (1), ac beatissimo fratri, et consacerdoti Sergio, archiepiscopo et patriarchæ Constantinopoleos, Sophronius, inutilis servus sanctæ Christi Dei nostri civitatis.

Papæ! papæ! beatissimi, quam mihi nunc amabilis quies, et multo quam pridem amabilior, ex quo de incurioso silentio in causarum turbam decidi, et terrenis quibusdam fluctibus opprimor. Papæ! papæ! Deo honorabiles, quam nunc suavis est mihi pusillitas, et non mediocriter quam pridem suavior ex quo de stercore et humo, ineffabili nimiaque penuria ad solium pontificale ascendii et multum cerno fluctum conjungi, et fluctus sequens periculum. Non enim ita essesuavia conspiciuntur, quæavia autem insuavium experimentum atque notitiam, sicut post experimentum et incursum apparent tristitiam: sic salus his, qui post salutem ægrotant, optabilis; sic tranquillitas, qui post tranquillitatem fluctuantur, gratissima: sic divitiæ his, qui post divitias egent, amabiles; et omnia quis ita considerabit exsistere, ipsa quidem esse ac permanere naturali atque essentiali qualitate, qualia et ante experimentum contrariorum apparebant, meliora tamen post horum effici scientiam et sustinentibus multo pretiosiora, necnon et jucundiora et desiderabiliora. Et hoc nobiscum Job laudabilis ita se habere decernit splendidissime, utrorumque experimentum accipiens ac recte definiens, meritoque iudex in his, quæ a nobis dicuntur, progrediens, sententiamque indeclivem et immunificam statuens. Quid ergo ait ille decertator indomitus, mutationem passus jucundorum, et in æstuationem angustiarum veniens? « Quis putas me constituet in mense dierum, quibus me Deus tuebatur, quando lucerna ejus super caput meum splendeat, quando lumine ejus gradiebar in tenebris; quando eram in itineribus lætus; quando Dominus inspiciebat tabernaculum meum; quando eram opulentus nimis et in comitatu meo pueri mei; quando effluabant viæ meæ butyro, montes autem mei fluebant lacte; quando progrediebar diluculo in civitate,

Δεσπότη πάντων ἀγαπᾶται, καὶ μακαριωτάτη ἀδελφῇ, καὶ συλλειτουργῇ Σεργίῳ, ἀρχιεπισκόπῳ καὶ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως, Σωφρόνιος, ἀχρεῖος δοῦλος τῆς ἀγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως.

Βαβαί! βαβαί! παμμακάριστοι, πῶς μοι φίλον νῦν τὸ ἡσύχιον, καὶ πολλὸ τοῦ πρὶν προσφιλέστερον, ἀφ' οὗπερ ἐξ ἡσυχίας ἀπράγμονος εἰς πραγμάτων τύρβην ἐλήληθα, καὶ χερσαίαις τισὶ καταντλούμαι τοῖς κύμασι! Βαβαί! βαβαί! θεοτίμητοι, πῶς μοι νῦν ὅτι τὸ ἐλάχιστον, καὶ τοῦ πρὶν οὐ μετρίως ἡδύτερον, ἀφ' οὗπερ ἐκ κοπρίας, καὶ γῆς, καὶ ἀράτου καὶ πολλῆς ταπεινότητος εἰς θύκων ἱεραρχικὸν ἀνελήλυθα. Καὶ πολλὸν ὁρῶ συνευγμένον τὸν κλύδωνα, καὶ τῷ κλύδωνι παρομαρτοῦντα τὸν κίνδυνον. Οὐχ οὕτως γὰρ ἥδιστα καθορᾶται τὰ ἥδιστα πρὸ τῆς τῶν ἀπῶν πείρας καὶ γνώσεως, ὥς ὅταν μετὰ πείραν καὶ ἔρπον τῶν λυπηρῶν καταφανῇται: οὕτως ὕγια τοῖς μετ' ὕγια νουοῦσι: τριπλόητος: οὕτως γαλήνη τοῖς μετὰ γαλήνην χειμαζομένοις ἐπὶ χαρτος: οὕτως πλοῦτος τοῖς μετὰ πλοῦτον πενομένοις ἐράσιμος: καὶ πάντα τις οὕτως ἂν ἴδῃ τυγχάνοντα αὐτὰ μὲν ὄντα καὶ μένοντα φυσικῇ καὶ οὐσιώδει ποιότητι, ὁποῖάπερ καὶ πρὸ τῆς τῶν ἐναντιῶν πείρας ἐφαίνετο. Κομφότερα δὲ μετὰ τὴν τούτων γνώσιν γινόμενα καὶ τοῖς αὐτὰ δεδεγμένοις πολλὴ τιμώτερα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τερπνότερα, καὶ πολλὴ ποθεινότερα. Καὶ τοῦτο ἡμῖν Ἰώβ ὁ ἀοιδίμος συμψηφίζεται λαμπρότατα, διὰ πείρας ἐκατέρων γενόμενος, καὶ τὰς ψήφους ὁρθὰς ὀρίζομενος, καὶ δίκαιος ἂν εἴη κριτὴς τῶν λεγομένων ἡμῖν προσερχόμενος, καὶ κρίσιν ὀρίζων ἀπροσκλινῇ καὶ ἀδέκαστον. Τί οὖν ἐκεῖνος ὁ ἀθλητὴς φησιν ὁ ἀδάμαστος, τῶν ἡδόντων παθῶν τὴν μετάδλησιν, καὶ τῶν λυπούντων ἐλθῶν εἰς ἐπὶ κλυσιν; « Τίς ἂν με θείῃ κατὰ μῆνα τῶν ἐμπροσθεν ἡμερῶν, ὥν με ὁ Θεὸς ἐφύλαξεν, ὥς ὅτε ἡγῆται ὁ λόγνος αὐτοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς μου; ὅτε πῶ φωτὶ αὐτοῦ ἐπορεύσῃ ἐν σκότει, ὅτε ἡμῃ ἐπιβρίθων ὁδοῦ, ὅτε ὁ Κύριος ἐπισκοπῇ ἐπὶ οἶκον μου, ὅτε ἡμῃ ὁδὸς γίαν, κύκλῳ δὲ μου οἱ παῖδες: ὅτε ἐχέοντό μου αἱ ὁδοὶ βουτύρῳ, τὰ δὲ ὄρη μου ἐχέοντο γάλακτι: ὅτε ἐξεπορεύσῃ μὴν ὁρβριος ἐν πόλει, ἐν δὲ πλατείαις ἐτίθετό μου ὁ

NOTÆ.

(1) Est hæc Sophronii synodica Epistola Græca in ms. bibl. Regis Christianiss. Cod. 2951, al. 1026, fol. 75. HARDUINUS.

βίψρος. Ἰδόντες με νεανίσκοι ἐκρύβησαν, πρεσβύτεοι δὲ ἐκάνεστησαν ἄνθρωποι δὲ ἐπαύσαντο λαλοῦντες, δάκρυλον ἐπιθέντες ἐπὶ στόματι, οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐμακάρισάν με. Ὁύκοῦν εἰκότως καὶ γὰρ, μακαριώτατοι, σὺν Ἰῶδ τῷ πεντάθλῳ βοήσομαι, τῶν πάλοι μοι προσόντων καλῶν τῇ μνήμῃ βαλλόμενος. Γαλήνως ταῦτα βίος ἦν καὶ ἡσύχιος, καὶ ταπεινότης οὐδένα γινώσκουσα κλύδωνα. Τίς ἄν με θεῖη κατὰ μῆνα ἔμπροσθεν ἡμερῶν, ὃν με ὁ Θεὸς ἐφύλαττεν ἀθλίπτον, ὥς ὅτε ἡῦγει ὁ λύχνος αὐτοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς μου εἰρηναίαν βιοῦντος ζωὴν καὶ ἀκύμαντον, ὅτε τῷ φωτὶ αὐτοῦ ἐμπορεύμην ἐν σκότει, ὅτε τῆς ἡσυχίας ἐτρύγων τοὺς βότρυας, ὅτε γαλήνης ἐβριθόμην γεννήμασιν, ὅτε ἀπαρξίας ἐτρύγων βλαστήμασιν, ὅτε ἀμεριμνίας ἡγαλλίων τοῖς ἀνθεσιν, ὅτε ἀφοβίας ἐστεφανούμην τοῖς κάλυξιν, ὅτε ἀπραγμοσύνης ἡσιώμην ταῖς χάρισιν, ὅτε τῆς ἐπιγείου πενίας ἀπῆλθον, ὅτε τῆς ἀκινδύνου κοπρίας ἤρουν τοὺς αὐλακας, ὅτε τῆς ἀκυμάντου πτωχείας τὴν θάλατταν ἔπλεον, ὅτε τῆς χθαμαλῆς ἐστίας ἐναντιόμην τοῖς κάλλεσιν, ὅτε τῆς χαμαιτρώφου διαίτης μάννα τὸ μελίρρυσον ἡσθιον, ἄλλος τις Ἰσραὴλ καὶ αὐτὸς θεωρούμενος, καὶ τρυφὴν τρυφῶν εἰρηνικὴν καὶ οὐράνιον ἄνευ γογγυσμοῦ καὶ γνώμης ἀγνώμονος; vescebar, alius quidam Israel cernendus, citra murmuracionem ingratum propositum?

Ἐπεὶ οὖν ταῦτα καὶ τούτων πέρα, σοφώτατοι, εἰς ἐμὲ τὸν τρισάθλιον ἀνάγκη μεγάλη καὶ βίβλα θεοφιλῶν κληρικῶν, καὶ εὐλαβῶν μοναχῶν, καὶ πιστῶν λαϊκῶν, τῶν πάντων πολιτῶν τῆς ἀγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως, τῶν χειρὶ με βιασαμένων, καὶ τυραννίδι δρασάντων γεγένηται, οἷός τις οἶδα οὐδὲ ἐπίσταμαι κρίμασιν, ἀξίῳ τοὺς πανίερους ὑμᾶς καὶ προτρέπεται, μὴ μόνον εὐχαῖς καθαφαῖς ταῖς πρὸς Κύριον ἐπικουρεῖν ἐμοὶ βιωτικῶς θαλαττεύοντι, εἴτα δὲ καὶ κινδυνεύοντι, καὶ στηρίζειν με μικροψυχίας ἐκλάζοντα, ἀλλὰ καὶ θεοπνεύστοις διδάγμασι ποδηγεῖν πρὸς τὴν τῶν πρακτέων ἐγχείρησιν, τοῦτο μὲν ὡς πατέρες καὶ φύσαντες, τοῦτο δὲ ὡς ἀδελφοὶ καὶ οὐαίμονες. Ὅτε γοῦν ὑμεῖς ἐμοὶ πατρικῶς τε καὶ ἀδελφικῶς τὰ αἰτήματα δίκαια γε τυγχάνοντα, καὶ γὰρ ταῖς ὑμετέροις ποδηγίαις ἐφέφομαι, καὶ συμπλοκὴν τὴν πρὸς ὑμᾶς ἐμπορεύσομαι, ἣν ἡ πίστις συνδεῖ τοὺς ὁμόφρονας, καὶ ἡ ἐλπίς συνοφεί τοὺς εὐθύφρονας, καὶ ἡ ἀγάπη συνδεσμοὶ τοὺς θεόφρονας. Ὅν τὸ σχοινίον τὸ ἐντριτον, καὶ τριῶν τούτων τῶν θείων ἀρετῶν συμπλεκόμενον οὕτε λύσιν ἐπίσταται, οὕτε ῥῆξιν ὑφίσταται, οὕτε χωρισμὸν παραδέχεται· ἀλλ' ἐστὶν ἀληθῶς ἀδιάρρηκτον, εἰς μίαν συνάγον εὐσέβειαν τοὺς τὴν πλοκὴν αὐτοῦ πλουτοῦντας τὴν ἐνθεον. Ἐπεὶ δὲ τις ἀποστολικὴ καὶ ἀρχαία παράδοσις ἐν ταῖς κατὰ πάσαν τὴν οἰκουμένην ἀγίαις Ἐκκλησίαις κειράττηεν, ὅπως οἱ πρὸς ἱεραρχίαν ἀγόμενοι τοῖς πρὸς αὐτὸν τὰς ἱεραρχίας χειρίζουσι πάντα εἰλικρινῶς ἀνατίθενται, ὅπως φρονοῖεν, καὶ ὅπως πίστεως ἔχοιεν, ἣν Παῦλος αὐτοῖς ὁ σοφώτατος ἄγαν ἀσφαλῶς παραδεδώκεν, ἵνα μὴ εἰς κενὸν τὰ δρόμήματα ταύ-

et in plateis sedes mea ponebatur? Videntes m: juniores abscondebantur: seniores vero assurgabant, majores natu autem desinebant loqui, digittum ori suo imponentes: audientes vero, beatificabant me. Ergo ego etiam merito, beatissimi, cum Job quinquies victore clamabo; memoria pristinorum honorum, quæ mihi aderant, pulsatus. Tranquilla hæc fuerant, vita cum silentio, et nullam fluctuationem agnoscens pauperies. Quis putas me constitueret in mense dierum anteriorum, quibus me Deus absque tribulatione servabat, quando fulgebat lucerna ejus super caput meum, pacificam vitam degentis et inflectuabilem, quando lumine ejus gradiebar in tenebris, cum vindemiabam racemos silentii, dum serenitatis honestabar germinibus, dum imperturbationis delectabar palmitibus, dum securitatis floribus collaetabar, dum intrepidationis flosculis coronabar, dum incuriæ gratiis convalescebam, quando terrestri fruebar pauperie, quando sulcos impericulosi stercoreis exarabam, quando inflectuosæ paupertatis mare transmeabam, quando humilis cellæ pulchritudinibus congaudebam [quando victus, quem humi sumebam, melle] quando arvalis victus mellifluis illo manna deliciasque epulabar cœlestes atque pacificas,

Quoniam igitur hæc, et ultra hæc, sapientissimi, in me ter afflictum necessitate magna, et vi Deo amabiliū clericorum religiosorumque monachorum, et fidelium laicorum horum omnium civium hujus sanctæ Christi Dei nostri civitatis qui violentia manu me compulerunt, et more tyrannico coegerunt, peracta sunt, quibus nescio judiciis neque percipio, quæso sacratissimos vos, et exhortor, non solum mundis orationibus ad Dominum me adjuvare [in hujus vitæ negotiis] vitaliter fluctuantem, pariterque periclitantem, et confortare me pusillanimitatibus nutabundum, sed et a Deo inspiratis institutis introducere operandum inceptum. Hoc quidem, ut patres, et prolatores [progenitores]; hoc vero, sicut fratres et consanguinei. Date ergo vos mihi paterne simul atque fraterne, quæ postulo, justa quippe sunt, et ego vestram pedeductionem sequar, et copulam ad vos habere merebor, qua fides consentaneos nequit, et spes recto sapientes unificat, et charitas divina sentientes addensat, quorum funis triplex, et ex istis tribus divinis constringitur virtutibus, neque solutionem agnoscit, neque disruptionem admittit, neque separationem sustinet, sed est veraciter indisruptus, in unam congregans pietatem eos, qui copula ejus divina ditati sunt. Quia vero quædam apostolica, atque prisca traditio in sanctis Dei per totum orbem Ecclesiis tenuit, ut qui ad pontificatum ducuntur, iis qui ante illos pontificatus regunt, omnia sinceriter conferant, vel exponant, qualiter sapiant, et qualiter fidem detineant, quam Paulus¹ eis sapientissimus nimis

¹ Job xxiv, 2 10. ² II Cor. vi, 1.

caute contradidit, ut non cursus suos in vacuum A peragant (inanis namque eis omnis cursus existeret, si in quolibet fides violaretur). Ille quippe sacer, qui Dei voces audivit, et cœlum ipsum habuit magistrum [scholam], et paradisi contemplator pro tempore [ante tempus] factus est, et verborum aliis hominibus ineffabilem fuit auditor, formidabat (sicut ipse ait *) et perterrebatur, ne forte cum aliis prædicaret Christi salutiferam prædicationem, ipse reprobis efficeretur. Unde et in Hierosolymis ascendebat Christi cœlestis discipulus, et divinis, qui præerant, subiciebatur discipulis, et evangelicam, quam prædicabat, doctrinam innotescebat eis, qui alios putabantur præcedere, et ipsius eos faciebat doctrinæ participes, munimen sibi despondens, et eis, qui post eum fuerant ejus suscepturi doctrinas, quibus formula salutis cunctis probabilis factus est, qui ejus sequi vellent vestigia. Huic proinde et nos consuetudini servientes, et legem optimam arbitrati, omne, quod olim decenter effectum est, maxime, apostolico roboratum instructo : qualiter de fide teneamus, scribimus, et a Deo instructis vobis ad probandum dirigimus, ne forte terminos æternos transgredi, quos patres nostri posuerunt †, æstimemur, non discernere tantum scientibus ab incertis proba dogmata, sed et reintegrare, quæ minus sunt, propter perfectam in Christo charitatem exacte potentibus, atque valentibus. Illa igitur dicturus advenio, quæ ab initio in sancta et catholica Ecclesia natus, et nutritus perdidici, et a mollibus percepi unguibus sapere, et prædicantibus vobis a Deo inspiratis audi.

Credo igitur beati (secundum quod a principio credidi) in unum [Deum Patrem omnipotentem, sine principio penitus, et sempiternum, omnium visibilium atque invisibilium Factorem. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, qui sempiternæ et intemporaliter [sc. impassibiliter] ex ipso natus est Deo et Patre : et non aliud principium quam Patrem cognoscentem, sed nec aliunde quam ex Patre ipso substantiam habentem, lumen de lumine consubstantialia, Deum verum de Deo vero consempiternum. Et in unum Spiritum sanctum, qui sempiternæ a Deo Patre procedit, et lumen, et Deum ipsum agnoscendum vere Patri et Filio consempiternum, consubstantialia atque contribulem, ejusdemque essentia atque naturæ, similiter et deitatis. Trinitatem consubstantialia cohonorandamque, ac coassistricem, connaturalem, et cognatam, atque contribulem, in unum correceptitulanam deitatem, atque in unam copulandam communem dominationem, absque personali confusione, et absque substantiali divisione. Trinitatem itaque in unitate credimus, et unitatem in Trinitate glorificamus : Trinitatem quidem pro tribus subsistentiis, unitatem autem

χοιεν· κενὸς γὰρ αὐτοῖς ὁ δρόμος ἐτίγνετο, ἀδικουμένης κατὰ τι τῆς πίστεως. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ θεοπέσιος, ὁ Θεοῦ φωνῶν ἀκροασάμενος, καὶ οὐρανὸν αὐτὸν ἐσχηκὼς παιδευτήριον, καὶ παραδείσου θεωρὸς γενόμενος πρόωρος, καὶ ῥημάτων ἐτέρους ἀρρήτων ἀνθρώποις πυθόμενος, ἐδεδίει καὶ ἔτρεμε, καὶ ὡς αὐτὸς φησιν, ἐπεφόβητο, μήπως ἄλλοις κηρύξας Χριστοῦ τὸ σωτήριον κήρυγμα, αὐτὸς ἀδόκιμος γένηται. Ὅθεν καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀνήρχετο ὁ Χριστοῦ μαθητὴς ἐπουράνιος, καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ θεοῖς μαθηταῖς ὑπεκλίνετο, καὶ τὸ εὐαγγελικὸν ὅπερ ἐκήρυττε διδάγμα, τοῖς τῶν ἄλλων δοκοῦσι προδύχειν ἐγνώριζε, καὶ κοινωνοῦς αὐτοῦ ἐποιεῖτο τοῦ δόγματος, τὸ ἀσφαλὲς αὐτῷ μνηστευόμενος, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν δεχομένοις αὐτοῦ τὰ διδάγματα, καὶ τύπος B ἅπασι σωτηρίας γινόμενος ἄριστος τοῖς ἀκολουθεῖν αὐτοῦ βουλουμένοις τοῖς ἴχνησι. Τοῦτοι τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τῷ ἔθει δουλεύοντες, καὶ νόμον ἡγούμενοι κάλλιστον πᾶν τὸ τοῖς πάλαι πρεπόντως γινόμενον, ἀποστολικῷ μάλιστα κρατυνθὲν ἐγχειρήματι, τὸ ὅπως ἔχομεν, περὶ πίστεως, γράφομεν. Καὶ τοῖς θεοσόφοις ὑμῖν πρὸς δοκιμὴν ἀποστέλλομεν, ἵνα μὴ ὅρια μετατιθέντες αἰώνια, ἅπερ ἡμῶν οἱ Πατέρες ἔθεντο δόξωμεν, οὐ διακρίνουν μόνον εἰδόσιν ἀπὸ τῶν νόθων τὰ δοκίμια δόγματα, ἀλλὰ καὶ προσαναπληροῦν τὰ λείποντα διὰ τὴν καὶ ἐν Χριστῷ τελείαν ἀγάπην δυνάμενοι ἀκριδῶς καὶ ἰσχύουσιν. Ἐκεῖνα γοῦν λέξων ἐλεύσομαι, ἅπερ ἀπ' ἀρχῆς ἐν Ἐκκλησίᾳ τῇ ἁγίᾳ καὶ καθολικῇ τεχθεὶς καὶ τραπεὶς ἐκμάθηκα, καθ' ἁπάλων φρονεῖν ὀνύχην παρεληφα, καὶ C κηρυττόντων ὑμῶν τῶν θεοπνευστῶν ἀκήνοα.

Πιστεύω τοίνυν, μακάριοι, καθάπερ ἀρχήθεν πιστεύεχα, εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα παντοκράτορα, ἀναρχον παντελῶς καὶ ἀίδιον, πάντων ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων Ποιητὴν. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἀίδιον καὶ ἀπαθῶς ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντα τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός· καὶ οὐκ ἄλλην ἀρχὴν ἢ τὸν Πατέρα γινώσκοντα, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλοθεν ποθεν ἢ ἐκ τοῦ Πατρὸς τὴν ὑπόστασιν ἔχοντα· φῶς ἐκ φωτός ὁμοούσιον, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ συναΐδιον. Εἰς ἓν Πνεῦμα ἅγιον τὸ ἐκ Θεοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ φῶς καὶ Θεὸν καὶ αὐτῷ γνωριζόμενον, καὶ ὃν ἀληθῶς Πατρί καὶ Υἱῷ συναΐδιον, ὁμοούσιον τε καὶ ὁμόφυλον, καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ φύσεως, καὶ ὡσαύτως δὲ καὶ θεότητος. D Τριάδα ὁμοούσιον καὶ ὁμότιμον καὶ ὁμόθρονον, συμφῶν καὶ συγγενῆ καὶ ὁμόδοξον, εἰς μίαν συγκεφαλαιουμένην θεότητα, καὶ εἰς μίαν συναγομένην κοινὴν κυριότητα, ἀνευ προσωπικῆς ἀναχύσεως, καὶ ὑποστατικῆς ἐκτός συναρέσεως. Τριάδα γὰρ ἐν μονάδι πιστευόμεν, καὶ μονάδα ἐν Τριάδι δοξάζομεν· Τριάδα μὲν ταῖς τρισὶν ὑποστάσεσι, μονάδα δὲ τῷ μοναδικῷ τῆς θεότητος. Ἡ τε γὰρ ἁγία Τριάς ἀριθμητὴ ταῖς προσωπικαῖς ἐστὶν ὑποστάσεσιν, ἥ τε παναγία μονὰς πάσης ἐκτός ἐστιν ἀριθμήσεως. Καὶ ἡ μὲν

* II Cor. xii, 4. † Prov. xxi, 28.

ἀδιαίρετον ἔχει διαίρεσιν, καὶ ἀσύγχυτον φέρει συν-
 ἀφαικιν· διαιρουμένη γὰρ ταῖς ἀριθμηταῖς ὑποστάσε-
 σι, καὶ ἀριθμουμένη ταῖς προσωπικαῖς ἐτερότησι τῶ
 ταυτῷ τῆς οὐσίας καὶ τῆς φύσεως ἦνεται, καὶ τὸν
 παντελῆ μερισμὸν οὐ προσέεται. Ἡ τε μονὰς ἐνιαῖα
 τὴ ἐστὶ καὶ ἀζυγος, καὶ πᾶσαν φέυγει τὴν κατ' οὐ-
 σίαν ἀριθμῆσιν. Εἰς γὰρ Θεὸς ἡμῖν ἀραρότως πι-
 στεύεται, ὅτι καὶ θεότης μία διαπρυσιώσῃ¹ κηρύσσεται,
 κἂν ἐν Τριάδι προσώπων γινώσκῃται. Καὶ εἰς Κύ-
 ριος ἡμῖν ἀναγγέλλεται, ὅτι καὶ κυριότης μία βε-
 βαίως διέγνωσται, κἂν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι δείκνυ-
 ται· οὕτε καθὼς εἰς Θεὸς ὁ Θεὸς καὶ μία θεότης ἐστὶ
 διαιρούμενος, καὶ εἰς τρεῖς θεοὺς μεριζόμενος, ἢ εἰς
 τρεῖς θεότητας ἐκφερόμενος· οὕτε καθὼς εἰς Κύριος ὁ
 εἰς Κύριος διιστάμενος, καὶ εἰς κυρίους τρεῖς εὐρυ-
 νόμος, ἢ κυριότητας τρεῖς πλατυνόμος. Ἀρειαν-
 ῶν τὸ δυσσέδημα εἰς ἀνίστους θεοὺς τὸν ἕνα κατα-
 τέμνον Θεὸν, καὶ εἰς ἀνομοίους θεότητες τὴν μίαν
 μερίζον θεότητα, καὶ εἰς ἑτερογενεῖς τρεῖς κυριότη-
 τας τὴν μίαν διιστῶν κυριότητα. Οὕτε καθὼς Τριάς ὁ
 εἰς Θεὸς ἐστὶ καὶ γνωρίζεται, καὶ ὑποστάσεις τρεῖς
 καταγγέλλεται, καὶ εἰς τρία πρεσβύεται πρόσωπα,
 καὶ Πατὴρ, καὶ Υἱὸς, καὶ Πνεῦμα ἅγιον λέγεται, συ-
 στελλόμενος, ἢ συντιθέμενος, ἢ συγχεόμενος, καὶ εἰς
 μίαν αὐτὸν συναλείφων ὑπόστασιν, καὶ εἰς ἕν συγ-
 κρίνων οὐκ ἀριθμούμενον πρόσωπον. Σαβελλιανῶν τὸ
 ἀνόημα εἰς μίαν τὰς τρεῖς ὑποστάσεις συγγένον
 ὑπόστασιν, καὶ εἰς ἕν τὰ τρία συμφύρον πρόσωπα
 πρόσωπον. Ποῦ γὰρ Τριάς, ὡς δυσσεβίστατοι, εἰ πρὸς
 ἕν καθ' ὁμὰς ἢ Τριάς συναχθήσεται πρόσωπον, καὶ
 πρὸς μίαν θραμείται συγκεχυμένην ὑπόστασιν; Ἡ
 ποῦ μονὰς, ὡς μανικῶτατοι, εἰ πρὸς οὐσίας τρεῖς ἢ
 μονὰς ἐξαχθήσεται, καὶ πρὸς φύσεις τρεῖς πλατυ-
 θήσεται, καὶ εἰς τρεῖς θεότητας πληθυνθήσεται;
 easdem tres conspergens personas.) Ubi enim est Trinitas, o impiissimi, si in unam personam
 secundum vos Trinitas ipsa colligitur, et in unam
 unitas, o furiosissimi, si in tres essentias ipsa unitas
 tres deitates multiplicabitur?

Ἀσεβὲς γὰρ παρ' ὀρθοδόξοις ἐκάτερον, καὶ πάντῃ
 τῆς εὐσεβείας ἐξώκειλε, τὸ τε μοναδικὸν καθ' ὑπό-
 στασιν, τὸ τε τριαδικὸν ἐν ταῖς φύσεσι. Τὸ μὲν γὰρ
 πρὸς Ἰουδαϊσμὸν εὐθὺς ἀποφέρεται, καὶ αὐτῷ συν-
 ἀποφέρει τὸν λέγοντα· τὸ δὲ πρὸς Ἑλληνισμὸν ἐκ-
 κυλλέται, καὶ αὐτῷ συνεκκυλλεῖ τὸν φάσκοντα. Καὶ
 ἢ πάντως Ἑλληνίζει ὁ τοῦτο μανικῶς σὺν Ἀρείῳ
 φβεγγόμενος, ἢ Ἰουδαίζει, ἐκεῖνο δυσσεβῶς σὺν Σα-
 βελλίῳ δεχόμενος. Καὶ διὰ τοῦτο καλῶς τοῖς θεολό-
 γοις τεθέσπισται, μονάδα μὲν ἡμᾶς φρονεῖν μιᾶ καὶ
 ἐνιαῖα θεότητι, καὶ τῷ ταυτῷ τῆς οὐσιώδους τε καὶ
 φυσικῆς κυριότητος· Τριάδα δὲ ταῖς ἀσύγχυτοις τρι-
 σὶν ὑποστάσεσι, καὶ τῷ διαφόρῳ τῆς τρισανθρωπίας
 προσωπικῆς ἐτερότητος· ἵνα μήτε τὸ ἐν μείνῃ² Σα-
 βελλίον πάντῃ ἐν θεωρούμενον, καὶ πᾶσαν ὑποστατι-
 κὴν πληθὺν ἐκτερόμενον· μήτε τὰ τρία σεμνύνῃ τὸν

A propter singularitatem deitatis. Nam sancta Trini-
 tas numerabilis personalibus est subsistentiis, et
 sancta unitas extra omnem numerum est : et hæc
 quidem indivisibilem habet divisionem, et incon-
 fusam gerit conjunctionem. Cum dividitur namque
 numeralibus subsistentiis, et numeratur persona-
 libus alternitatibus, identitate essentiae atque na-
 turæ conjungitur, et omnimodam partitionem non
 recipit. Unitas enim singularis et incomputabilis
 omnem refugit secundum essentiam numerum.
 Unus enim Deus a nobis [congruenter] enixius
 creditur, quoniam et deitas una flagranter prædi-
 catur, licet in Trinitate personarum agnoscitur.
 Et unus Dominus a nobis annuntiatur : quoniam et
 dominatio una firmiter agnoscitur, licet in tribus
 subsistentiis demonstretur : neque secundum quod
 unus est Deus, et una est deitas, est divisibilis, et
 in tres deos partibilis, vel in tres deitates produ-
 cendus : neque secundum quod unus est Dominus,
 unus Dominus distans est, et in tres dominos
 expandendus est, ac in tres dominationes dilatan-
 dus est : (Arianorum hæc est impietas, quæ in
 inæquales deos unum concidit Deum, et in dissimi-
 les deitates unam partitur deitatem, et in alteri-
 genas tres dominationes unam distinguit domina-
 tionem ;) neque secundum quod Trinitas unus Deus
 est, et agnoscitur, et subsistentiæ tres pronun-
 tiantur, (2) et tres obsecrantur [creduntur] personæ,
 atque Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, dicitur
 coarctatus, sive compositus, vel confusus, et in
 unam seipsum colligens subsistentiam, in unamque
 coercens non numerandam personam. (Sabelliano-
 rum ista est pravitas, in unam substantiam tres
 confundens subsistentias, et in unam personam
 concurrat confusibilem subsistentiam ? Vel ubi
 efferetur, et in tres naturas dilatabitur, et in

Impium quippe est orthodoxis utrumque, et a
 veritate prorsus projectum est, tam singularitas
 secundum subsistentiam, quam ternalitas in naturis.
 Illud enim statim ad Judaismum deducit, et a sese
 dicentem simul abducit [defertur, et secum simul
 abducit dicentem] : hoc vero ad Paganismum de-
 volvitur, et sese asserentem convolvit [secum si-
 mul ass. c.]. Et aut omnino paganus est, qui hoc
 furiose cum Ario perhibet : aut Judæus est, qui
 illud impie cum Sabellio suscipit. Et ideo bene
 a deiloquis sancitum est, unitatem quidem nos
 sapere una et singulari deitate, et identitate essen-
 tialis atque naturalis dominationis : Trinitatem
 autem tribus inconfusis subsistentiis, et diver-
 sitate numerandæ personalis alteritatis, quo-
 tenus nec ipsum unum Sabellianum subsisten-

VARIE LECTIONES.

¹ διαπόρω. ² Ἰσ. σεμνύνῃ.

NOTÆ.

(2) Ms. noster, et in tribus personis colitur. HARD.

talem multitudinem abiecit : neque omnia, omnem unitatis vocem repellentia deitatis, essentiae, atque naturae. Quemadmodum igitur unum Deum didicimus sapere, ita et unam deitatem confiteri percepimus, et sicut subsistentias tres exorare [colere] didicimus, ita et tres glorificare personas instrumur, non alium unum Deum præter tres cognoscentes personas, neque tres consubstantialis personas Trinitatis, quæ sunt, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, alteras præter unum Deum agnoscentes. Et idcirco unum hæc tria, in quibus est deitas, prædicamus : et tria unum, quorum est deitas, annuntiamus, sive (quod est accuratius ac manifestius dicere) quæ Deus est, atque agnoscitur : hoc ipsum quippe, et unum est, et tria creditur, et tria prædicatur, et unum veraciter annuntiatur. Et neque unum, quatenus unum est, tria recipitur, neque tria, secundum quod tria sunt, unum advertitur, quod est mirabile, et omni certe plenum stupore. Hoc ipsum namque, et numerabile est, et refugit numerum. Numerabile quidem tribus suis subsistentiis, refugit autem numerum singularitate deitatis. Unitas quippe ejus essentiae, atque naturæ numerari penitus non admittit, uti non et differentiam deitatis introducat, et ex hoc essentiae, et naturæ, et eorum multitudinem unum principium faciat. Omnis namque numerus conubertalem habet differentiam, et omnis differentia atque discretio numerum superiroducit, ut insitum.

Numeratur ergo beata Trinitas non essentiis, nec naturis, nec diversis deitatibus, ternisve dominationibus, absit, sicut insaniunt Ariani, et sicut novæ tritheizæ, id est, ter deitatis latratores [laurant doctores], id essentiis tres, et tres dominationes, et tres similiter vaniloquentes deitates, sed subsistentiis et proprietatibus intellectualibus perfectis, per semet subsistentibus, numero divisibilibus, et non dividendis deitate. Dividitur itaque indivisa sancta Trinitas, et divise rursus conjungitur. In personis namque divisionem habens, indivisa permanet, et insecabilis per essentiam et naturam, similiter et deitatem. Et idcirco nequam tres deos dicimus, neque tres naturas in sancta Trinitate glorificamus, neque tres essentias in ea prædicamus, neque tres confitemur deitates, non consubstantiales, non alterius substantiæ, non ejusdem originis, neque alterius originis, neque quæ singulariter in ea prædicantur, in multitudinem deducere permittimus, nec quemquam ejus unitatem dividere sinimus, neque tres quosdam deos esse cognoscimus, aut tres quasdam naturas, vel tres quasdam essentias deitatis novimus, non unigenas, aut alienigenas, non ejusdem speciei, aut alterius speciei, sed nec penitus deos, aut naturas, vel essentias, aut deitates agnovimus, vel cognoscentes scimus. Sed et eum, qui recipit, vel

A Ἀρειον τρία διαμπαξ̃ προνοούμενα, καὶ πᾶσαν μοναδικὴν φωνὴν διωδόμενα θεότητος, καὶ οὐσίας, καὶ φύσεως. Ὅσπερ οὖν φρονεῖν ἕνα θεὸν ἐδιδάχθημεν, οὕτω καὶ μίαν θεότητα καθομολογεῖν παρειλήφαμεν· καὶ ὥσπερ ὑποστάσεις τρεῖς προσθεῖναι ἐμάθομεν, οὕτω καὶ πρόσωπα τρία δοξολογεῖν ἐπαιδεύθημεν, οὐκ ἄλλον τὸν ἕνα θεὸν παρὰ τὰ τρία γινώσκοντες πρόσωπα, οὐτε τὰ τρία τῆς Τριάδος ἐμοῦσια πρόσωπα, ἅπερ ἐστὶν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἕτερα παρὰ τὸν ἕνα θεὸν ἐπιστάμενοι. Καὶ διὰ τοῦτο ἐν τὰ τρία τὰ ἐν οἷς ἡ θεότης κηρύττομεν, καὶ τὰ τρία ἐν, ὧν θεότης ἐστὶν ἐξαγγέλλομεν· ἡ τὸ γε ἀκριδέστερον εἰπεῖν καὶ σαφέστερον, ἃ ἡ θεότης ἐστὶ καὶ γινώσκειται. Τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ ἐν ἐστὶ καὶ τρία πιστεύεται καὶ τρία δοξάζεται, καὶ ἐν ἀληθείᾳ ἀναγγέλλεται. Καὶ οὐτε τὸ ἐν ἢ ἐν ἐστὶ, τρία λαμβάνεται· οὐτε τὰ τρία καθὼς τρία* τυγχάνει, ἐν ἐξακούεται· ὁ καὶ παράδοξον καὶ πάσης γέμον ὄντως ἐκπλήξεως. Τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ ἀριθμητὸν ἐστὶ, καὶ διαφεύγει τὴν ἐξαριθμῆσιν· ἀριθμητὸν μὲν ταῖς αὐτοῦ τρισσαῖς ὑποστάσεσι, διαφεύγον δὲ τῷ ἐνικῷ τῆς θεότητος τὴν ἀριθμῆσιν. Τὸ γὰρ ἐνικὸν αὐτοῦ τῆς οὐσίας καὶ φύσεως ἀριθμῆσθαι παντελῶς οὐκ ἀνέχεται, ἵνα μὴ καὶ διαφορὰν εἰσὼση θεότητος, καὶ λοιπὸν οὐσίας καὶ φύσεως, καὶ πολυθείαν τὴν μοναρχίαν ἐργάσονται· πᾶς γὰρ ἀριθμὸς τὴν διαφορὰν κέχεται συνεικόν, καὶ πᾶσα διαφορὰ καὶ διάκρισις τὸν ἀριθμὸν συνεπάγεται σύμφυτον.

C Ἀριθμεῖται γοῦν ἡ μακαρία Τριάς οὐκ οὐσίαις καὶ φύσεσι καὶ διαφοραῖς θεότητιν, ἡ τρισσαῖς κυριότησιν, ἅπασι, ὡς Ἀρειανοὶ μαίνονται, καὶ οἱ τῆς νέας τριθείας λυτῶσιν ἡγούμενοι, οὐσίας τρεῖς, καὶ φύσεις τρεῖς, καὶ τρεῖς κυριότητας, καὶ τρεῖς ὁμοίως κενολογούντες* θεότητας· ἀλλ' ὑποστάσεις καὶ ἰδιότησι νοεραῖς, τελείαις καθ' αὐτὰς ὁρεστώσαις, ἀριθμῷ διαιρεταῖς, καὶ οὐ διαιρεταῖς τῇ θεότητι. Διαιρεῖται γὰρ ἀδιαίρετος ἡ παναγία Τριάς, καὶ διηρημένως πάλιν συνάπτεται. Τοῖς γὰρ προσώποις τὴν διαίρεσιν ἔχουσα ἀδιαίρετος μένει, καὶ ἄτμητος οὐσίᾳ καὶ φύσει, ὡσαύτως δὲ καὶ θεότητι. Καὶ διὰ τοῦτο οὐτε τρεῖς θεοὺς λέγομεν, οὐτε τρεῖς φύσεις ἐπὶ τῆς Τριάδος δοξάζομεν, οὐτε τρεῖς ἐπ' αὐτῆς οὐσίας κηρύττομεν, οὐτε τρεῖς ὁμολογούμεν θεότητας, D οὐχ ὁμοουσίους, οὐχ ἑτεροουσίους, οὐχ ὁμοφύλους, οὐχ ἑτεροφύλους, οὐδ' ὅσα μοναδικῶς ἐπ' αὐτῆς προκηρύττεται, εἰς πλῆθος ἐκφέρειν ἀφίεμεν, ἡ τίνα τὴν αὐτῆς διαιρεῖν συγχωροῦμεν ἐνότητα. Οὐτε δὲ τρεῖς τίνας θεοὺς ἐπιστάμεθα, ἡ τρεῖς τίνας φύσεις, ἡ τρεῖς τίνας οὐσίας, ἡ τρεῖς τίνας θεότητας οἰδαμεν· οὐχ ὁμογενεῖς, οὐχ ἑτερογενεῖς, οὐχ ὁμοειδεῖς, οὐχ ἑτεροειδεῖς· ἀλλ' οὐτε δὲ ὅλως θεοὺς ἡ φύσεις ἡ οὐσίας ἡ θεότητας ἐγνωμεν, ἡ γινώσκοντας οἰδαμεν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἔχοντα ἡ φρονούντα, ἡ γινώσκοντα, τοῖς ἀναθέμασι βάλλομεν. Ἡμεῖς γὰρ μίαν ἀρχὴν τὴν μίαν ἱσμεν θεότητα, μίαν βασιλείαν, μίαν

VARIE LECTIONES.

* τρεῖς. * καινολογούντες.

ἐξουσίαν, μίαν δύναμιν, μίαν ἐνέργειαν, μίαν βούλησιν, μίαν θέλησιν, μίαν δεσποτείαν, μίαν κίνησιν, εἴτε τῶν μετ' αὐτὴν ὄντων ὁπάντων δημιουργικὴν, εἴτε προνοητικὴν, εἴτε συστατικὴν καὶ συντηρητικὴν· μίαν κυριότητα, μίαν ἀδιότητα, καὶ ὅς' αὐτὰ μοναδικὰ καὶ ἀπόζυγα τῆς μιᾶς οὐσίας καὶ φύσεως ἐν τρισὶν ἐστὶ προσωπικαῖς ὑποστάσεσιν· οὐτε τὰς ὑποστάσεις συγχέοντες, καὶ εἰς μίαν αὐτὰς ὑπόστασιν ἄγοντες· οὐτε τὴν οὐσίαν τὴν μίαν μερίζοντες, καὶ εἰς οὐσίας τρεῖς αὐτὴν κατατέμοντες, καὶ τὴν μίαν διὰ τοῦτο διαιροῦντες θεότητα· ἀλλ' ἐστὶν εἰς Θεός, μία θεότης ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν λάμπουσα, καὶ τρεῖς ὑποστάσεις· καὶ πρόσωπα ἐν θεότητι μιᾷ γνωριζόμενα. Διὰ τοῦτο τέλειος Θεός ὁ Πατήρ, τέλειος Θεός ὁ Υἱός, τέλειος Θεός τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἐπειδὴ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν ἔκαστον πρόσωπον ἀμερίστον καὶ ἀνελλιπῆ καὶ τελείαν ἔχει θεότητα. Καὶ ὥς μὲν Θεός τὸ αὐτὸ καθέστηκεν ἔκαστον καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον τοῦ νοῦ χωρίζοντος τὰ ἀχώριστα· ὥς δὲ Πατήρ καὶ Υἱός καὶ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἕτερον καὶ ἕτερον, καὶ ἕτερον οὐ λέγεται. Κάνειν οὖν ταῦτα τοῖς θεολόγοις κηρύττεται, Θεός, καὶ Θεός, καὶ Θεός, ἀλλ' εἰς τὰ τρία Θεός· οὐ γὰρ ἄλλος Θεός ὁ Πατήρ, οὐδὲ ἄλλος Θεός ὁ Υἱός, οὐδὲ ἄλλος πάλιν Θεός τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἐπεὶ μὴδ' ἄλλη φύσις ὁ Πατήρ, μὴδ' ἄλλη φύσις ὁ Υἱός, μὴδ' ἄλλη πάλιν φύσις τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τοῦτο γὰρ καὶ τοὺς πολλοὺς καὶ διαφόρους θεοὺς ἐκτεχνάζεται, καὶ τὰς πολλὰς καὶ διαφόρους ἐκτίκει θεότητας. Ἀλλὰ Θεός μὲν ὁ Πατήρ, Θεός ὁ Υἱός· ὁμοίως δὲ Θεός καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὡς μιᾶς ἀμερίστως καὶ ἀνελλιπῶς τὰ τρία πρόσωπα πληρούσης θεότητος, καὶ ἐν ἑκάστῳ οὐσης ὁλοτελῶς καὶ ὁλικῶς. Θεότης γὰρ μερισμὸν οὐκ ὑφίσταται. Καὶ ἐν τοῖς τρισὶ πρόσωποις πληρωτικῶς καὶ ἐντελῶς, οὐ μεριστικῶς ἵκουν ἐκ μέρους πληρούσα, ἀλλ' ἐν ἑκάστῳ πληρεστάτως ὑπάρχουσα, καὶ μία γε μένουσα, καὶ εἰ ἐν προσώποις τρισὶ διαφαίνοντο· καὶ πρὸς θεότητων πληθυσμὸν οὐκ ἐκτεργουσα, καὶ εἰ ἐν τρισὶν ἐστὶν ὑποστάσεις· ἵνα μὴ σωματικὴν τινα πάθῃ διαίρεσιν ἢ ὄντως ἀπαθὴς καὶ ἀσώματος. Καὶ πάσχειν οὐκ εἰδυῖα τὰ τῆς κτίσεως ὅρια.

non partibiliter, sive ex parte easdem implens personas, sed in unaquaque existens plenissima, et una permanens, licet in tribus personis monstretur, et ad deitatum multitudinem non excurrans, licet in tribus sit subsistentiis, ut non corporalem quamdam sustineat sectionem, quæ certe est impassibilis, et incorporea, et pati nesciens quæ creaturæ sunt propria.

Ἔστιν οὖν μετὰ τοῦ εἶναι Θεός Πατήρ ὁ Πατήρ, καὶ οὐτε Υἱός, οὐτε Πνεῦμα ἅγιον, ἀλλ' ὅπερ ὁ Υἱός κατ' οὐσίαν ἐστὶ, καὶ κατὰ φύσιν τὸ Πνεῦμα τυγχάνει τὸ ἅγιον· καὶ ἐστὶ μετὰ τοῦ εἶναι Θεός ὁ Υἱός, καὶ οὐτε Πατήρ, οὐτε Πνεῦμα πανάγιον, ἀλλ' ὅπερ ὁ Πατήρ κατὰ φύσιν κηρύττεται, καὶ δὲ κατ' οὐσίαν τὸ Πνεῦμα καθορᾶται τὸ ἅγιον. Καὶ ἐστὶ μετὰ τοῦ εἶναι Θεός Πνεῦμα ἅγιον, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ οὐτε Πατήρ θεωρούμενον, οὐτε Υἱός λαμβανόμενον, ἀλλ' ὅπερ ὁ Πατήρ κατ' οὐσίαν πεπίστευται, καὶ ὅπερ ὁ Υἱός κατὰ φύσιν ἀγγέλλεται. Τὸ μὲν διὰ τὴν φύσιν,

A sapit, aut novit, anathematibus percellimus. Nos enim unum i principium unius nominis deitatis [principatum, unam nov. deitatem,] unum imperium, unam potestatem, unam virtutem, unam operationem, unum consilium, unam voluntatem, unam dominationem, unum motum, tam omnium, quæ post eam sunt, creatricem, quamque providam, et stabilientem, atque conservatricem, unam dominationem, unam sempiternitatem, et quæque sunt talia singularia, et incomposita unius essentiae, atque naturæ in tribus personalibus subsistentiis, neque subsistentias confudentes, et in unam eas subsistentiam deducentes, neque unam eandemque essentiam partientes, et in tres eam essentias discerpentes, et unam ex hoc dividentes deitatem, sed est unus Deus, una deitas in tribus subsistentiis fulgens, et tres subsistentiæ, et personæ in deitate una cognoscuntur. Propterea perfectus Deus est Pater, perfectus Deus est Filius, perfectus Deus est Spiritus sanctus, idcirco quod unam eandemque singula quæque persona inseparabilem, indiminutam, atque perfectam habet deitatem. Et juxta quod Deus quidem est, ipsum [idipsum] existit unumquodque, dum seorsum consideratur, ipsa intelligentia, quod non separabile, separante : ut Pater tamen, et Filius, et Spiritus sanctus, aliud, et aliud, et aliud non dicuntur. Et idcirco hæc a Dei capacibus prædicantur, Deus, et Deus, et Deus : sed unus est hæc tria Deus. Non enim alius Deus Pater, nec alius Deus Filius, neque alius iterum Deus Spiritus sanctus, quia nec alia natura est Pater, nec alia natura est Filius, neque alia iterum natura est Spiritus sanctus. Hoc enim et multos atque diversos deos opinatur [calide infert], multasque et varias generat deitates, sed Deus quidem est Pater, Deus vero est Filius, similiter Deus est et Spiritus sanctus, eo quod indivise et indimute eadem tres personæ una impleantur deitate, et in unaquaque earum funditus tota sit. Nam deitas divisionem non sustinet, et in tribus ipsis personis plenifice, atque perfecte,

D Estigitur cum hoc, quod Deus Pater ipse Pater, et neque Filius, neque Spiritus sanctus, sed quod Filius est, secundum substantiam, et quod naturaliter Spiritus sanctus existit, et est cum hoc quod Deus est Filius ipse Filius, et neque Pater, neque Spiritus sanctus : sed quod Pater secundum naturam prædicatur, et quod secundum substantiam Spiritus sanctus conspicitur : et est cum hoc quod Deus est Spiritus sanctus ipse Spiritus sanctus, et neque Pater esse cernitur, neque Filius esse suscipitur : sed quod Pater secundum essentiam creditur, et quod Filius

VARIE LECTIONES.

* πανάγιον.

secundum naturam annuntiatur. Hoc quidem propter naturam, et identitatem substantiæ, et cognitionem essentiae, illud vero propter alteritatem horum trium proprietates, propterque dissimilitudinem proprietatum, quæ inconfuse unamquamque figurant personam. Sicut enim esse Deus unaquæque inconvertibiliter possidet, ita et proprietatem, per quam ipsa persona figuratur, immutabilem et immobilem obtinet, quæ eidem soli est insita, et ab ipsis aliis personis eam discernit, et consistam [connaturalem], atque cohonoricandam, consubstantialiæ quoque, et consensivam Trinitatem absque confusione conservat. Trinitas igitur est, non solum una deitatis perfectione perfecta, sed superperfecta, et ultra deitatem gloria, ac sempiternitate et imperio non dispersita, neque alienata. Neque enim creatum quid aut servile est in Trinitate, neque subintroductitium, tanquam quod prius quidem non existerit, postremo vero introgressum. Neque igitur defuit Patri Filius, neque Filio Spiritus sanctus, sed inconvertibilis et incommutabilis eadem Trinitas semper est. Et de sancta quidem, ac consubstantiali, sempiternaque, et principali, omniumque Opifice, et regina Trinitate qualiter sentiam, atque glorificem, et venerer (ut breviter dicere suppetit), manifeste vobis aliquid clarumque digessi. Neque enim amplius quid fari permittit harum synodicarum syllabarum compendium. Qualiter quoque, et de incarnatione unius de eadem venerabili Trinitate Dei Verbi, et Filii clementissima atque admirabili, hoc est, de summa exinanitione, ad nos quoque terrenos divina atque deifica descensione, teneam atque sentiam, et tenere a sanctis Patribus, qui secundum vos a Deo inspirati sunt, mihi est traditum, tanquam coram ipsa veritate, quæ conspicit universa, synodicam hanc litteram scribens, expono, et ad vestrum destino sapientissimum auditum.

Credo et de hac, sanctissimi, quod Deus Verbum, unigenitus Patris Filius, qui ante omnia sæcula et tempora impassibiliter de eodem natus est Deo et Patre, miserationem induens, et humanitatis misericordiam circa humanum nostrum lapsum, spontanea voluntate, et Dei gignentis consilio (sponte sua et Dei g. voluntate), et divino complacito Spiritus non separatus a gremio generantis, ad nos humilis descendit. Est enim sicut ejusdem voluntatis Patri, et Spiritui, ita et essentiae [infinite] inexplicabilis, et naturæ circumscriptionem nullo modo sustinens, aut secundum nos localem transmeatum; naturaliter sciens efficere divinam operationem, et uterum intactum ingressus virginitalis castitate lustratum [puritate fulgentem] Mariæ sanctæ, præclaræque, quæ Dei sunt sapientis, ab omni contagione liberatæ [liberæ], et corporis, et animæ, et intellectus, incarnatur qui erat incarneus, et formam suscipit nostram, qui secundum divinam essentiam, quantum ad habitum et speciem, inextormabilis; et corporatur

καὶ τὴν τῆς οὐσίας ταυτότητα καὶ τὸ συγγενὲς τῆς ὑπάρξεως, τὸ δὲ διὰ τὰς ἑτέρας τῶν τριῶν ιδιότητας, καὶ τὸ τῶν ἀσυγγύτως ἑκαστον χαρακτηριζόντων πρόσωπον ἰδιωμάτων ἀνόμοιον. Ὅσπερ γὰρ τὸ θεὸς, ἑκαστον ἀμετάπτωτον κέκτηται, οὕτω καὶ τὴν τοῦ προσώπου χαρακτηριστικὴν ιδιότητα ἀμετάβλητον καὶ ἀκίνητον λέλογχε τὴν αὐτῇ καὶ μόνῃ προσοῦσαν, καὶ τῶν ἄλλων προσώπων αὐτὸ διακρίνουσαν, καὶ τὴν ὁμοφύαν καὶ ὁμότιμον, ὁμοούσιον τε καὶ ὁμόθεον Τριάδα τηροῦσαν ἀσύγχυτον. Τριάς οὖν, ἡ Τριάς οὐ τελεία μόνον τῇ τῆς μιᾶς θεότητος τελειότητι, ἀλλὰ καὶ ὑπερτέλης καὶ ὑπέρθεος δόξῃ, καὶ ἀδιδότῃ, καὶ βασιλείᾳ, μὴ μεριζομένη, μηδὲ ἀπαλλοτριούμενη. Οὕτως οὖν κτιστὸν τι ἡ θεοῦ ἐν τῇ Τριάδι, οὕτως ἐπέσκατον, ὡς πρότερον μὲν οὐκ ὑπάρχον, ὕστερον δὲ ἐπιστελλόν· οὕτως οὖν ἐνέλειπε Πατρὶ Υἱὸς, οὕτως Υἱὸς Πνεῦμα· ἀλλ' ἀρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος ἡ αὐτῇ Τριάδι δαί. Καὶ περὶ μὲν τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου ἀδίδου τε καὶ ἀρχικῆς καὶ πάντων Δημιουργοῦ, καὶ βασιλέως Τριάδος τὸ ὅπως φρονῶ, καὶ δοξάζω, καὶ σέβομαι, ὡς ἐν βραχείῳ εἰπεῖν, ὅλῳ ὁμῖν καὶ σαφὲς διατέθεικα. Οὐ γὰρ τι πλεον συνεχῶρει τούτων φάναι τῶν συνοδικῶν συλλαβῶν τὸ ἐπιτομον. Ὅπως δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦ ἐνὸς αὐτῆς πανσέπτου Τριάδος Θεοῦ Λόγου καὶ Υἱοῦ φιλανθρώπου τε καὶ παραδόξου σαρκώσεως, ταυτὸν δὲ εἰπεῖν ὑπερτάτης γνώσεως, πρὸς τοὺς ἐπιγίλους ἡμᾶς θεϊκῆς καὶ θεοποιῦ καταβάσεως ἔχω καὶ φρονῶ· καὶ κηρύττειν ἐκ Πατέρων ἁγίων καὶ τῶν καθ' ὁμάς θεοπνεύστων παρέλαβον, ὡς ἐπὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς τῆς ἐφορήσεως τὰ σύμπαντα, γράμμα τοῦτ' ἐκ συνοδικῶν γράφων ἐνέβημι, καὶ πρὸς τὴν ὑμῶν ἐκπέμπω τῶν πανσόφων ἀκράσιν.

Πιστεύω καὶ περὶ ταύτης, θεότατοι, ὡς ὁ θεὸς Λόγος, ὁ τοῦ Πατρὸς μονογενὴς Υἱὸς, ὁ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων καὶ χρόνων ἀπαθὴς ὑπ' αὐτοῦ γεννηθεὶς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, οἶκτον λαβὼν καὶ φιλάνθρωπον ἔλεον τοῦ ἀνθρωπίνου ἡμῶν ὀλισθήματος ἔκουςίῳ θελήματι, καὶ Θεοῦ βούλησει τοῦ φύσαντος, καὶ συνευδοκίᾳ θεῶν τοῦ Πνεύματος, κολῶν μὴ χωρισθεὶς τοῦ γεννήσαντος πρὸς τοὺς ταπεινοὺς ἡμᾶς καταβέβηκεν. Ἔστι γὰρ ὥσπερ τῆς αὐτῆς βουλήσεως τῇ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι, οὕτως καὶ οὐσίας ἀπείρου καὶ φύσεως· περιγραφῆς οὐδαμῶς ἀνεχόμενος, ἡ τῆς καθ' ἡμᾶς τοπικῆς μεταβάσεως, κατὰ φύσιν δρᾶν εἰσὼς· θεϊκὴν τὴν ἐνέργειαν, καὶ μητρὰν εἰσὼς ἀπειρόγαμον, παρθενίας ἀγλαΐζομένην ἀγνόηται, Μαρίας τῆς ἁγίας καὶ φαειρᾶς καὶ θεόφρονος καὶ παντὸς ἐλευθέρως πολύσματος τοῦ τε κατὰ σῶμα καὶ ψυχῆν καὶ διάνοιαν, σαρκούται ὁ ἄσαρκος, καὶ μορφούται τὸ ἡμῶν ὁ κατ' οὐσίαν τὴν θείαν ὅσον εἰς σχῆμα καὶ εἶδος ἀμόρφωτος, καὶ σωματοῦται καθ' ἡμᾶς ὁ ἀσώματος, καὶ ἀνθρώπος κατὰ ἀλήθειαν γίνεται ὁ αἰὲ θεὸς γνωριζόμενος· καὶ μητρικῆς κοι-

λιας ἐγγάστριος ὁ τοῦ αἰδίου Πατρὸς ἐγκόλπιος δεικνύται, καὶ ὁ ἀχρονος ἀρχὴν χρονικὴν καταδέχεται· οὐ φαντασίᾳ ταῦτα γινόμενος ἀπαντα, καθὰ Μανιχαίοις καὶ Οὐαλεντινίοις δοκεῖ τοῖς παράφροσιν, ἀλλ' ἀληθείᾳ καὶ πράγματι ὅλον ἑαυτὸν κενώσας πατρικῶ καὶ οἰκείῳ θελήματι, καὶ ὅλον προσλαβὼν τὸ ἡμέτερον φύραμα, σάρκα φημί τὴν ἡμῖν ὁμοούσιον, καὶ ψυχὴν λογικὴν τὴν ψυχᾶς ταῖς ἡμετέραις ὁμόφυλον, καὶ νοῦν τῷ νῷ τῷ ἡμῶν παραπλήσιον. Ταῦτα γὰρ ἀνθρωπός ἐστι καὶ γινώσκεται· καὶ ἀνθρωπος κατὰ ἀλήθειαν γέγονεν ἐξ αὐτῆς ἀκρας τῆς ἐν Παρθένῳ τῇ παναγίᾳ συλλήψεως. Ἀνθρωπος γὰρ χρηματίζεται ἐξούλτο, ἵνα τῷ ὁροίῳ ἀνακαθάρῃ τὸ ὅμοιον, καὶ τῷ συγγενεῖ τὸ συγγενὲς ἀνασώσῃται, καὶ τῷ συγγενὲς τὸ συμφύεῖς ἐκλαμπρύνει. Διὰ τοῦτο Παρθένος ἀγία λαμβάνεται, καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν ἀγιάζεται, καὶ οὕτως ὑπουργεῖ τῇ σαρκώσει τοῦ Κτιστῆτος ὡς καθαρὰ καὶ ἄγνη καὶ ἀμόλυντος. Σαρκοῦται γοῦν ὁ Λόγος καὶ Θεὸς τὸ ἡμέτερον οὐ προπλασθείσῃ σαρκὶ συναπτόμενος, ἢ προμορφωθέντι καὶ κατ' αὐτὸν προϋποστάντι ποτὶ προσπλεκόμενος σώματι, ἢ προϋποστάσῃ ψυχῇ συντιθέμενος, ἀλλὰ τότε τοῦτοις παραγενομένοις πρὸς ὑπαρξίν, ὅτε αὐτοῖς ὁ Λόγος αὐτὸς καὶ Θεὸς συνετίθετο φυσικῶς σύγχρονον ἔχοντα τῇ ὑπαρξει τὴν ἔνωσιν, καὶ οὐ πρὸ τῆς πρὸς τὸν Λόγον ἀληθεστάτης συμβάσεως καθ' ἑαυτὰ γινόμενα πώποτε, ἢ τινος ἀνθρώπου τῶν καθ' ἡμᾶς ἑτέρου τὸ παράπαν ὑπάρξαντα, ἀλλὰ σύνδρομον ἔχοντα τῇ φυσικῇ τοῦ Λόγου συμβάσει τὴν ὑπαρξίν, καὶ οὐκ ἐκείνης οὐδὲ ὡς ἐν ὀφθαλμοῦ ριπῇ ταύτην προτερεύουσιν ἔχοντα, ὡς Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς βεββεί, καὶ Νεστόριος. Ἄμα γὰρ σὰρξ, ἄμα Θεοῦ Λόγου σὰρξ· ἄμα σὰρξ ἐμφυχος λογικῇ, ἄμα Θεοῦ Λόγου σὰρξ ἐμφυχος λογικῇ· ἐν αὐτῷ γὰρ καὶ οὐ καθ' ἑαυτὴν ἔσχε τὴν ὑπαρξίν.

tia, sicut Paulus Samosatenus perstreptit, atque Nestorius. Simul quippe caro, simul Dei Verbi caro, animata rationalis, simul Dei Verbi caro animata rationalis. In illo itaque, et non per semetipsam habuit existentiam unam [G. non habet unam].

Ἄμα γὰρ τῇ συλλήψεϊ τοῦ Λόγου ταῦτα παρήχθη πρὸς σύστασιν, καὶ ἡνώθη αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν ἄμα τῷ πρὸς σύστασιν ἀγεσθαι τὴν ὄντως ἀληθῆ καὶ ἀμέριστον, τὴν μήτε διαίρεσιν πάσχουσιν, μήτε τροπὴν εἰσδεχομένην καὶ σύγχυσιν· ὑπ' αὐτοῦ παραγόμενα, καὶ ἐν αὐτῷ συνιστάμενα, καὶ αὐτῷ συντιθέμενα, καὶ χρόνον οὐδένα τὸ σύνολον τῆς οἰκείας συστάσεως προτερεύοντα φέροντα τῆς πρὸς αὐτὸν ἀσυχύτου τε καὶ ἀτμήμου συνθέσεως. Ἐκ τῶν οὖν ἀχράντων παρθενικῶν αἱμάτων τῆς παναγίας καὶ ἀχράντου Παρθένου Μαρίας ὁ Λόγος σαρκωθείς κατὰ ἀλήθειαν ἀνθρωπος, κὰν τῇ παρθενικῇ γαστρὶ κυοφορούμενος, καὶ τὸν χρόνον πεπληρωκὴς τῆς ἐννόμου κητέσεως, ἐν πᾶσι τοῖς φυσικοῖς καὶ ἀμαρτίαν οὐ φέρουσι τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν ὁμοιούμενος, καὶ τὴν ἡμετέραν οὐκ ἀπαξιῶν ἐμπαθεστάτην εὐτέλειαν, τίττεται Θεὸς ἀνθρωπίνῳ τῷ σώματι, ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ σχήματι,

A secundum nos, incorporeus. Et homo juxta veritatem efficitur, qui semper Deus agnoscitur; et materno ventre gestari monstratur, qui sempiterni Patris in sinu est: et intemporeus, principium recipit temporale, non per phantasiam factus hæc omnia (ut Manichæis et Valentinis videtur insanis), sed re et veritate totum seipsum exinaniens paterna et propria voluntate, et totam nostram assumens massam, carnem, inquam, nobis consubstantialiam, et animam rationalem, animabus nostris contribulem, et mentem menti nostræ comparē. Hæc namque homo est, et cognoscitur; et homo secundum veritatem factus est ab ipso summo conceptu de sanctissima Virgine. Homo enim fieri voluit, ut simili consimilem mundificaret, et cognato cognatum salvificaret, et connaturali connaturale illustraret. Ideo Virgo sancta accipitur, et anima, corpusque sanctificatur, atque ita ministravit in incarnatione Creatoris, ut mundo, et casta, atque incontaminata. Incarnatur ergo Verbum Deus, quod nostrum est, non præfactæ carni copulatus, præformatove, atque in sese præsubsistenti aliquando corpori conlinitus [counitus], (5) vel animæ præexistenti conjunctus: sed tunc his ad subsistendum [G. existentiam] venientibus, quando eis ipsum Verbum, et Deus copulatus est; naturaliter contemporalem habens unionem, atque subsistentiam; et non [G. cont. habentia existentia unionem, et non] ante verissimum ipsius Verbi conventum in seipsis unquam existerunt, vel cujuspiam secundum nos alterius hominis penitus existerunt, sed cum verbis ipsius naturali conventu subsistentiam habitura concurrerunt [existentiam habentia conc. illum], et nec quantum in ictu oculi hanc quam illam priorem habentia, sicut Paulus Samosatenus perstreptit, atque Nestorius. Simul quippe caro, simul Dei Verbi caro, animata rationalis, simul Dei Verbi caro animata rationalis. In illo itaque, et non per semet-

Cum conceptu quippe Verbi, hæc ad subsistendum [G. ut consisterent] prolata sunt, et secundum subsistentiam ei unita sunt, quando ad subsistentiam [G. consistentiam] prolata sunt: quæ certe vera est et insecabilis, quæ neque divisionem perpetitur, neque mutabilitatem, aut confusionem admittit ab ipso prolata et in ipso consistentia, et nec quantum composita [G. ipsi adjuncta], nullumque prorsus tempus propriæ constitutionis tulerunt, quod inconfusam atque inseparabilem ad eum compositionem præcederet. Ex inviolabili namque et virginali sanguine immaculatæ Virginis Mariæ, Verbum vere factum est incarnatum, et veraciter homo, et in utero virgineo deportatus, et tempus explevit legitimi puerperii, et per singula naturalia, et peccatum non trabentia, nobis hominibus similis factus, nostramque non dedignatus passibilem vilitatem,

VARIE LECTIONES.

ἢ καθ' αὐτό.

NOTÆ.

(3) Ms. noster, contextus. HARP.

nasceatur Deus humano corpore, similiterque et * habitu [figura] animam rationalem et incorpoream habente, quod ipse in semetipso, et nequaquam alter rationali animavit spiritu, et Virginem generantem conservavit, et Θεοτόκον eam proprie, et veraciter demonstrat, vel si Nestorius vecors scinditur, et ejus Deo rebellis exercitus lacrymatur, et lamentatur, et ejulat, et iterum cum eo discerpitur. Deus namque erat, qui ex sancta Virgine Dei Genitrice Maria genitus est, et secundum hanc temporalem propter nos nativitatem suscepit post primam ejus et sempiternam illam ex Patre, naturalem atque ineffabilem, nativitatem, quanquam incarnatus nascebatur ob similitudinem nostri carnalium : totus Deus collaudandus, totus idem ipse apparens homo perfectus. Deus idem noscendus : perfectus homo idem ipse innotescendus : ex duabus quippe naturis unionem habuit, deitate, et humanitate : et in duabus perfectis noscebatur naturis, deitate et humanitate.

Neque enim unioni mutatio quælibet, vel confusio intercessit, neque differentie, dualitatisque formarum, sive substantiarum post unionem divisio quedam, aut sectio est intromissa, licet hoc contristet quidem furem Nestorium, illud vero tabefaciat Eutychem desipientem (4). Nam quæ secundum subsistentiam ad invicem uniuntur, neque mutationem acceptant, neque divisionem agnoscunt : neque scit quæ confusionis sunt propria, neque sectionis discit indicia. Quod, prout apparet Eutyches ignorans atque Nestorius, et unionis secundum subsistentiam non addiscentes virtutem, juxta quam et incarnatum est Verbum, et caro animata et intellectualis immutabiliter deificata est : hic quidem in confusionis pelagum jactatur, hic vero in divisionis voraginem defecit. Et idcirco ille quidem refugit confiteri dualitatem naturarum, hic vero unam Dei Verbi naturam incarnatam se subtrahit prædicare, vel etiam unam ejus compositam subsistentiam dicere melius : timorem refugæ metuentes, ubi timor nullus inhabitat. Nos vero sensu vivo utriusque horum servilem propellentes amantiam, et super petram pietatis stantes intrepidi, et secundum subsistentiam Verbi ad carnem, quæ ex nobis est intellectualem, et animatam, convenientiam prædicamus, et unum Christum, et Filium incarnatum Verbum obsecramus (5). [asserimus] et unam ejus subsistentiam compositam dicimus, et in duabus enim annuntiamus naturis, et duas ejusdem Dei Verbi nativitates credimus, unam quidem ex Deo Patre, quam intemporalem et sempiternam scimus, secundam ex Dei Genitrice matre, quam et modernam et temporalem cognoscimus, et unam Dei Verbi naturam in eo

A ψυχὴν λογικὴν καὶ ἀσώματον ἔχοντι, ὅπερ αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ καὶ οὐχ ἕτερος λογικῷ ἐνεψύχωσε Πνεύματι. Καὶ Παρθένον τηρεῖ τὴν γεννήσασαν, καὶ Θεοτόκον αὐτὴν κυρίως καὶ ἀληθῶς ἀναδείκνυσσι, καὶ Νεστόριος ὁ παράφορος ῥήσσηται, καὶ τούτου τὸ θεομάχον στρατόπεδον θαυρήν καὶ θρηγῇ καὶ ὀδύρηται, καὶ σὺν ἑκαίῳ πάλιν σπαράττηται. Θεὸς γὰρ ἦν ὁ ἐκ Παρθένου τῆς ἁγίας Θεοτόκου Μαρίας τικτόμενος, καὶ δευτέραν δι' ἡμᾶς καὶ χρονικὴν προσδεχόμενος γέννησιν μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ καὶ αἰδίον τὴν ἐκ Πατρὸς φυσικὴν καὶ ἀνέκφραστον γέννησιν, καὶ σεσαρκωμένος ἐτίκτετο διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς τοὺς σαρκικοὺς ὁμοίωσιν. ὁλος Θεὸς ἀνυμνούμενος, ὁλος ὁ αὐτὸς προσπερέμενος ἀνθρώπος· τέλειος Θεὸς ὁ αὐτὸς γινωσκόμενος. καὶ τέλειος ἀνθρώπος ὁ αὐτὸς γνωριζόμενος· ἐκ δύο γὰρ φύσεων ἔσχε τὴν ἑνωσιν θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἐν δύο τελείαις ἔγνωρίετο φύσει, θεότητι τε καὶ ἀνθρωπότητι.

Οὕτε γὰρ τῇ ἐνώσει τροπὴ τις ἢ φυρμός ἐμπίπτει, οὕτε τῇ διαφορᾷ καὶ δυάδι τῶν μορφῶν ἦτοι τῶν οὐσιῶν μετὰ τὴν ἑνωσιν διαίρεσις τις ἢ τομὴ εἰσέκρινετο· καὶ τούτου μὲν λυγρὴ τὸν μαμηγῶτα Νεστόριον, ἑκαίῳ δὲ τῇ Εὐτυχῇ τὸν κακόφρονα. Τὰ γὰρ καθ' ὑπόστασιν ἀλλήλοις ἐνωμένα οὕτε τροπὴν συνεισδέχεται, οὕτε γνωρίζει διαίρεσιν, οὕτε συγχύσεως οἶδε τὰ ἴδια, οὕτε τομῆς λαμβάνει τὰ σύμβολα· ὅπερ, ὡς εἰκεν, Εὐτυχὴς ἀγνοῶν καὶ Νεστόριος, καὶ τῆς καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως μὴ μαθόντες τὴν δύναμιν, καθ' ἣν ὁ λόγος σεσαρκῶται, καὶ ἡ σὰρξ ἐμφυχὸς καὶ ἑνωὺς ἀμεταβλήτως τεθέλωται, ὁ μὲν εἰς τὸ τῆς ἀναχύσεως ἀκοντίζεται πέλαιος, ὁ δὲ εἰς τὸ τῆς διαίρεσεως καταφέρεται βάραθρον. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν φεύγει καθομολογεῖν τὴν δυάδα τῶν φύσεων, ὁ δὲ μίαν καθομολογεῖν τὴν τοῦ Θεοῦ Λόγου φύσιν σεσαρκωμένην συστήλλεται, ἢ καὶ μίαν αὐτοῦ σύνθετον λέγειν ὑπόστασιν δέδοικε· φόβον οἱ δραπεταὶ φοβοῦμενοι, οὗ φόβος οὐδεὶς πολιτεύεται. Ἡμεῖς δὲ ῥωμαλέω φρονήματι τὴν ἑκατέρου τούτων δούλην παρελάσαντες ἀνοίαν, καὶ ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς εὐσεβείας ῥωτῶτες ἀδείμαντοι, καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν τοῦ Λόγου πρὸς σάρκα τὴν ἐξ ἡμῶν τὴν ἑνωὺν καὶ ἐμφυχον κηρύττομεν σύμβασιν, καὶ ἓνα Χριστὸν καὶ Ἰῶν τὸν σεσαρκωμένον Λόγον πρεσβεύομεν, καὶ μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν λέγομεν σύνθετον, καὶ ἐν δυσὶν αὐτὸν ἀγορεύομεν φύσει, καὶ δύο τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ Λόγου γεννήσεις πιστεύομεν· μίαν μὲν τὴν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς, ἣν καὶ ἀχρονὸν καὶ αἰδίον ὀδοῦμεν· καὶ δευτέραν τὴν ἐκ τῆς Θεοτόκου μητρὸς, ἣν καὶ πρόσφατον καὶ χρονικὴν ἐπιστάμεθα· καὶ μίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου φύσιν ἐπ' αὐτοῦ σεσαρκωμένην δοξάζομεν, ἀλλ' οὐχ ὡς Ἀπολινάριος καὶ Εὐτυχὴς καὶ Διόσκορος λέγουσιν. ἀλλ' ὡς ὁ σοφὸς ἡμῶν παραδίδωκε Κύριλλος. Καὶ τὰ τῶν φύσεων σώζεσθαι φάσκομεν ἴδια, καὶ τὴν τῶν

NOTÆ.

(4) Nicephorus CP. in refutatione ms. Eusebii et Epiphaniæ fol. 277, hæc describit ex epistola So-

phronii ad Honorium. HARD.

(5) Ms. noster, solimus. Id.

ἡνωμένων διαφορὰν ἐπαγγέλλομεν, τὴν ὡς φυσικῇ⁹ ἂν λεγομένην καὶ οὖσαν ποιότητι, ἐν οὐσιώδει δὲ νοουμένην καὶ οὖσαν ποσότητι¹⁰, καὶ οὕτε τὴν Νεστοριανὴν τομὴν δεδιττόμεθα, οὕτε τὴν Εὐτυχιανὴν τροπὴν εὐλαβοῦμεθα· ἐπεὶ μῆτε ὡς ὁ ματαιόφρων Νεστόριος σχετικὴν τὴν ἔνωσιν λέγομεν, ἢ ἰσοτιμίαν καὶ ταυτοβουλίαν καὶ θελημάτων ῥοπὴν καὶ ταυτότητι παρρηροῦμεν τὴν σύμβασιν. Μῆτε ὡς Εὐτυχὴς ὁ θεήλατος· κατὰ σύγχυσιν τινα καὶ ἀλλοίωσιν Θεοῦ Λόγου καὶ σαρκὸς ἐψυχωμένης νοερώς, ἥτοι τῶν φύσεων καὶ οὐσιῶν καὶ μορφῶν φληναφοῦμεν τὴν σύνθεσιν, τῶν ἐξ ὧν ἐπὶ Χριστοῦ ἡ θαυμασία γεγίνηται σύμβασις. Ὅθεν τὴν βασιλικὴν ὁδὸν καὶ μέσσην ὁδεύοντες, καὶ ἀποστιγνοῦμεν τὴν σύγχυσιν, καὶ τὴν τομὴν μυσαιτόμεθα· μόνην δὲ κατὰ ψυχὴν ἀσπαζόμεθα τὴν ἀσύγχυτον ὁμοῦ καὶ ἀμέριστον θεότητός· τε καὶ ἀνθρωπότητος ἔνωσιν, ἣν μόνην¹¹ γνωρίζειν ἐπίσταται ἡ φυσικὴ καὶ ὑπόστασιν σύνοδος.

unde regiam viam, et mediam gradientes, et confusionem, et sectionem abominamur, solam autem ex animo veneramur inconfusam, simulque indivisam deitatis atque humanitatis unionem, qualem solum cognoscit naturalis secundum subsistentiam conventio.

Ταύτῃ γὰρ ἀλλήλαις ἐνούμεναι θεότης τε καὶ ἀνθρωπότης ἐσχηκασιν, ἵνα μῆτε τροπὴν ὑπομένοιεν, μῆτε διαίρεσιν πάθοιεν. Ὁ γὰρ τῆς ἐνώσεως λόγος, τῆς φυσικῆς, φημι, καὶ καὶ ὑπόστασιν (οὕτε γὰρ ἐτέραν ἔνωσιν ἐπὶ Χριστοῦ παρὰ ταύτην ἐπίσταται), οὐκ ἀγνοεῖ μὲν τὴν διαφορὰν, ἐξίστησι δὲ διαμπερὲς τὴν διαίρεσιν, καὶ τηρεῖ συνδραμόντα πρὸς ἔνωσιν ἀτρεπτα, καὶ τῶν ἡνωμένων μερισμὸν οὐκ εἰσδέχεται· καὶ διὰ τοῦτο ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἐκ δύο φύσεων τὸν Χριστὸν ὀνομάζοντες, καὶ Θεὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον, καὶ διφυῆ καὶ διπλοῦν κατὰ τὰς φύσεις κηρύττομεν. Ὅμοιος δὲ καὶ ἐν θεότητι τέλειον (7)· διὸ καὶ ἐν δυοῖν αὐτὸν δογματίζομεν φύσεις, καὶ ὁμοούσιον ὡς Θεὸν τῷ Πατρὶ τὸν αὐτὸν ἀναγράφομεν, καὶ ὁμοούσιον τῇ μητρὶ καὶ ἡμῖν τὸν αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον φάσκομεν, ὁρατὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἀόρατον, κτιστὸν τὸν αὐτὸν ὡσαύτως καὶ ἀκτιστον, οἶμα τὸν αὐτὸν καὶ ἀσώματον, ἀπτόν τὸν αὐτὸν καὶ ἀνέπαφον, περιγραφτὸν τὸν αὐτὸν καὶ ἀπερίγραφον, ἐπίγειον τὸν αὐτὸν καὶ οὐράνιον, σάρκα τὸν αὐτὸν ἐψυχωμένην λογικὴν¹² καὶ θεότητα, πρόσφατον τὸν αὐτὸν καὶ αἰδιον, ταπεινὸν τὸν αὐτὸν καὶ ὑπερτάτον, καὶ ὅσα διττῆς ἀμερίστως εὐρίσκεται φύσεως· κἀν τὸ μὲν ὑπῆρχεν αἰ, ὡς φύσιν ἔχον αἰδιον, τὸ δὲ δι' ἡμᾶς ἐν χρόνῳ ἐσχάτως ἀτρέπτως ἐγένετο, ὡς φύσιν προσλαβὼν τὴν ἀνθρώπειον. Εἰ γὰρ ἡ ἔνωσις ἀτρεπτος ἦν καὶ ἀμέριστος, ὥσπερ καὶ ἀτρεπτός ἐστι καὶ ἀμέριστος μένει, καὶ τὰ δύο ἀναλλοίτως διάφορα¹³ σημαίνοντα, καὶ ἀμερίστως¹⁴ ἐτερότητι συλλαμπόμενα. Φύσεις ταῦτα καὶ οὐσίαι καὶ μορφαὶ καθεστήκασιν, ἐξ ὧν ἡ ἀπόρρητος γέγονεν ἔνωσις, καὶ ἐν αἷς εἰς καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς κατοπεύεται.

A incarnatam glorificamus, et non sicut Apollinaris, Eutychesque et Dioscorus dicunt, sed sicut sapiens nobis tradidit Cyrillus, et quæ sunt naturarum, salvari dicimus propria, et unitorum differentiam recitamus, quæ ut in naturali quidem dicitur, et est qualitate, in essentiali vero intelligitur, et est quantitate: et neque Nestorianam sectionem metuimus, neque Eutychianam mutationem veremur, quia neque sicut insulsus Nestorius, affectualem unionem dicimus, aut isotimia, quod est honoris æqualitate, aut tantobulia, quod est consilii concordia, nec voluntatum momento, et identitate deliramus hanc conventionem; neque sicut Eutyches a Deo propulsus secundum confusionem quamdam, aut mutabilitatem Dei Verbi, et carnis intellectualiter animatæ, sive naturarum, atque substantiarum, et formarum compositionem garrimus, ex quibus in Christo admirabilis facta est conventio:

Hanc quippe cum alterutrum copulate deitas et humanitas habuerunt, ut neque conversionem sustineant neque divisionem patiantur. Unitatis namque ratio, quæ naturalis, inquam, est, atque secundum subsistentiam, (neque enim alteram unionem in Christo præter istam agnosco) non ignorat quidem differentiam, divisionem autem prorsus expellit (6). Quæ vero ad unitatem concurrerunt, inconversa conservat, partitionemque unitorum non admittit, et ideo ex deitate et humanitate, et ex duabus naturis Christum nominantes, et Deum eundem et hominem, et diphya, quod est, bis genitum [biformem], duplicemque secundum naturas prædicamus. Similiter autem, et in deitate perfectum, et in humanitate eundem scimus perfectum, idcirco et in duabus eum ut docemus naturis, et Patri consubstantiali, ut Deum, hunc ipsum asserimus, et consubstantiali matri, et nobis hunc ipsum ut hominem asserimus, visibilem hunc ipsum et invisibilem, creatum hunc ipsum similiter et increatum, corporeum hunc ipsum et incorporeum, contractibilem hunc ipsum et incontractibilem, circumscriptum eundem et incircumscripsum, terrenum eundem et cœlestem, carnem hunc ipsum animatam rationalem et divinitatem, recentem hunc ipsum et sempiternum, humilem hunc ipsum et sublimissimum, et quæque duplicis inseparabiliter repertiuntur naturæ; vel si alterum quidem semper existit, ut sempiternum habens naturam; alterum vero propter nos in novissimis temporibus inconvertibiliter factus est, utpote humanam assumens

VARIE LECTIONES.

⁹ φυσικῆς ποιότητος. ¹⁰ ποίητι. ¹¹ μόνη. ¹² λογικῶς. ¹³ ἀναλλοιώτῃ διαφορᾷ. ¹⁴ ὁμορρίπτῃ.

NOTÆ.

(6) Citatur hæc a Nicephoro CP. in Antirrheticis mss. ex Synodica Sophronii ad Honorium. Hano.

(7) Deest, καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τὸν αὐτὸν οἰδαμεν τέλειον. Hano.

naturam. Si enim inconvertibilis erat et inseparabilis unitio, sicut et inconvertibilis est et inseparabilis permanet, et duo duo immutabiliter differentia significantur, et inseparabiliter alteritate confluent, naturæ et substantiæ, et formæ sunt hæc, ex quibus ineffabilis unitio facta est, et in quibus unus idemque Christus conspicitur, et unum unum manet, quod ex ipsis effectum est, non jam dualiter divisum, sed ea, ex quibus factum est, sine sectione et transversione demonstrans: subsistentia hoc exstat, et persona composita, ex inconfuso constans temperamento, quæ partitionem convenientium nescit: sed esse unum, et permanere unum, indivisum sortitur, neque et duo, juxta quod unum existit, efficitur, neque confundit, et in singularem redigit unitatem, naturalemque et essentialem identitatem ea, ex quibus naturaliter convenit, sed est unum, et duo hoc ipsum agnoscibile, unum quidem secundum subsistentiam atque personam, duo vero secundum ipsas naturas atque naturales earum proprietates, ex quibus, et esse unum sortitum est, et natura duplex permanere servavit.

Unde idem ipse unus manens Christus, et Filius, et unigenitus, inseparatus in utrisque naturis conspicitur, et quæ sunt utriusque substantiæ, naturaliter operabatur, secundum insitam unicuique essentialem qualitatem, sive naturalem proprietatem. Quod si naturam haberet singularem et inconjunctam, sicut et subsistentiam atque personam, non ageret utique, neque unus idemque Filius et Christus perfecte efficeret quæ utriusque erant naturæ. Quando enim deitas expert corporis naturaliter operata est? vel quomodo corpus deitate frustratum actiones operatum est quæ essentialiter deitatis esse noscuntur? Verum Emmanuel, dum unus est, in eo ipso utraque, id est Deus et homo, quæ naturæ utriusque sunt veraciter gessit, secundum aliud atque aliud, quæ gesta sunt operans; secundum quod Deus quidem est, idem ipse est quæ divina sunt; secundum quod homo, idem ipse est quæ humana sunt: seipsum omnibus volens ostendere, quod Deus idem ipse et homo sit: et ideo ipse, tam quæ divina sunt agit, quam quæ humana, similiter et dicit et loquitur. Non alius quidem miracula operatus est, alius autem perpetravit humana, passionesque sustinuit, sicut Nestorius vult, sed unus quidem idemque Christus et Filius, qui et divina gessit, et humana: secundum aliud vero et aliud sicut divinus protestatus (8) est Cyrillus [docuit Cyrill.], quia et in utrisque habuit potestatem inconfusam, nec non et impartibilem. Secundum quod Deus ergo sempiternus idem ipse existebat, patrabat miracula: secundum quod homo vero idem ipse modernus agnoscebatur, faciebat humilia et humana. Sicut enim in Christo utraque natura indiminute proprietatem suam custodit, ita et operatur utraque forma cum alterius communione, quod proprium habuit, Verbo operante quod

A Μένει καὶ τὸ ἐν ἐν, τὸ ἐξ αὐτῶν γεγονὸς ἀποτελεσμα, μηκέτι διχα διαιρούμενον, καὶ τὰ ἐξ ὧν ἀνευ τομῆς καὶ τροπῆς ἐνδεικνύμενον. Ὑπόστασις τοῦτο τυγχάνει καὶ πρόσωπον σύνθετον ἐξ ἀσυγχύτου ὅσων ἀνακράσεως καὶ μερισμῶν οὐκ εἰδυία ¹¹ συμδάσεως, καὶ τὸ εἶναι ἐν καὶ μένειν ἐν λαχὼν ἀδιαίρετον· καὶ οὕτε δύο, καθὼ ἐν ὑπάρχει γινόμενον· οὕτε συγγέγον καὶ πρὸς μίαν ἄγον ἐνότητα, καὶ φυσικὴν καὶ οὐ σῶδῃ ταυτότητα τὰ ἐξ ὧν φυσικῶς συνενήνχεται· ἀλλ' ἔστιν ἐν καὶ δύο τὸ αὐτὸ γνωριζόμενον· ἐν μὲν κατὰ τὴν ὑπόστασιν τε καὶ πρόσωπον, δύο δὲ κατὰ τὰς φύσεις αὐτάς, καὶ τὰς φυσικὰς αὐτῶν ιδιότητας, ἐξ ὧν καὶ τὸ εἶναι ἐν διακλήρωσε, καὶ τὸ μένειν ἐν φύσει διπλοῦν διεφύλαξεν.

confundit, et in singularem redigit unitatem, naturaliter convenit, sed est unum, et duo hoc ipsum agnoscibile, unum quidem secundum subsistentiam atque personam, duo vero secundum ipsas naturas atque naturales earum proprietates, ex quibus, et esse unum sortitum est, et natura duplex permanere servavit.

B "Ὅθεν ὁ αὐτὸς μένων εἰς Χριστὸς καὶ Υἱὸς καὶ μονογενὴς ἀδιάρτητος ἐν ἑκατέραις ὁρᾶται ταῖς φύσεσι, καὶ τὰς ἑκατέρας φυσικῶς οὐσίας εἰργάζετο κατὰ τὴν ἑκατέραν προσοῦσαν οὐσιώδῃ ποιότητα, ἢ καὶ φυσικὴν ιδιότητα. "Ὅπερ εἰ τὴν φύσιν ἔσχε μοναδικὴν τε καὶ ἀσύζυγον, καθὰ καὶ τὴν ὑπόστασιν τε καὶ τὸ πρόσωπον, οὐκ ἂν διεπράξατο· καὶ οὐκ ἂν ὁ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς τὰ τῆς ἑκατέρας ἐντελῶς κατεργάζετο φύσεως. Πότε γὰρ θεότης ἀμέτοχος σώματος, ἔργα φυσικῶς κατεργάσατο σώματος; ἢ πότε σῶμα χηρεῦον θεότητος πράξεις ἐνήργησεν οὐσιωδῶς γνωριζόμενας θεότητος; "Ὁ δὲ Ἐμμανουὴλ εἰς ὧν καὶ ἐν ταυτῷ τὰ ἑκάτερα, τούτεστι Θεὸς τε καὶ ἄνθρωπος, τὰ ἑκατέρας ἔδρα κατὰ ἀλήθειαν φύσεως, κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ἐνεργῶν τὰ πραττόμενα. Καθὼ μὲν Θεὸς ὁ αὐτὸς τὰ θεῖα, καθὼ δὲ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς τὰ ἀνθρώπινα. Ἐαυτὸν τοῖς πᾶσι δείξει βουλόμενος, ὡς Θεὸς ὁ αὐτὸς εἰς καὶ ἄνθρωπος. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς τὰ τε θεῖα ποιεῖ καὶ ἀνθρώπινα, ὁμοίως καὶ λέγει καὶ φθέγγεται. Καὶ οὐκ ἄλλος μὲν τὰ θαύματα πεπραχέν, ἄλλος δὲ τὰ ἀνθρώπινα τέτευχε, καὶ παθήματα πέπονθεν, ὡς Νεστόριος βούλεται. Ἀλλ' εἰς μὲν καὶ ὁ αὐτὸς Χριστὸς καὶ Υἱὸς ὁ τὰ θεῖα δεδρακὼς καὶ ἀνθρώπινα, κατ' ἄλλο δὲ καὶ ἄλλο, ὡς ὁ θεὸς ἐπρέσβευσεν Κύριλλος. Ἐπειδὴ καὶ ἐν ἀμφοτέροις ἔσχε τὴν ἐξουσίαν ἀσύγχυτον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀμέριστον. Καθὼ μὲν γὰρ Θεὸς ὁ αὐτὸς ὑπῆρχεν αἰδιος, ἔδρα τὰ θαύματα· καθὼ δὲ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς ἐγνωρίζετο πρόσφατος, ἐποίησε τὰ ταπεινὰ καὶ ἀνθρώπινα. Ὡς περ γὰρ ἐν Χριστῷ ἑκάτερα φυλάττει φύσις ἀνελλίπῳ τὴν ἐαυτοῦς ιδιότητα, οὕτω καὶ ἐνεργεῖ ἑκάτερα μορφή μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας τοῦθ' ὅπερ ἴδιον ἔσχηκε· τοῦ μὲν Λόγου κατεργαζομένου τοῦθ', ὅπερ ἐστὶ τοῦ Λόγου μετὰ τῆς κοινωνίας δηλονότι τοῦ σώματος· τοῦ δὲ σώματος ἐκτελοῦντος ἅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος, κοινωνοῦντος αὐτῷ

VARIE LECTIONES.

¹¹ εἰδυίας.

(8) Ms. noster, affirmavit. HARD.

NOTÆ.

δηλα
στάσι
τομή
τὰ
μεν.

Μι

δ πα

στῶ

βιον

αὐτὸ

τεν

υιοῦ

τὰ

ἐ:

Κα:

ζομ

ἀλλ'

ὁφ

ἐκ

ἀλλ

μίν

ζομ

παν

οδε

κορ

ἀλλ

ἴδιο

τρο

θα

σιν

σε

νοι

ἐνε

ἐπ

σν

θα

δῆ

αὐ

πα

χῆ

ἐξ

τῶ

οὐ

τέ

κῆ

σα

φ

μ

ἐπ

να

τε

οί

δ

δηλαδὴ τοῦ Λόγου τῆς πράξεως· καὶ ταῦτα ἐν ὑποστάσει μίᾳ γνωρίζεμενα, καὶ τὴν βδελυρωτάτην¹² τομὴν διωδοῦμενα. Οὐτε γὰρ διηρημένως ἐνῆργουν τὰ ἴδια, ἵνα καὶ μερισμὸν αὐτῶν ὑποπτεύσωμεν.

Μὴ σκιρτᾶτω διὰ τοῦτο Νεστόριος ἐαυτὸν βουκολῶν ὁ παράφορος, ὅτι περ ἐκᾶτέρα μορφὴ ἐν τῷ ἐνὶ Χριστῷ καὶ Υἱῷ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας τοῦθ', ὅπερ ἴδιον ἐσχηκεν, ἐπραττεν. Οὐτε γὰρ τῆς θατέρας κατ' αὐτὸν διεστώσα τοῦτο, ὅπερ ἴδιον ἐσχηκεν, ἐπραττεν· οὐ γὰρ δύο κατ' αὐτὸν χριστοὺς καὶ υἱοὺς τοὺς ἐνεργοῦντας δοξάζομεν, ἵνα μὴ κατὰ φύσιν Υἱὸν καὶ Χριστὸν τὰ παράδοξα, ἔτερον δὲ κατὰ χάριν Υἱὸν καὶ Χριστὸν τὰ πτωχότερα. Καὶ εἰ δύο τὰς κοινῶς ἐνεργοῦσας μορφὰς δογματίζομεν, ἐκάστην κατὰ τὴν ἐαυτῆς φυσικὴν ἰδιότητα, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Υἱὸν καὶ Χριστὸν τὴν τὰ ὀψιγὰ καὶ πτωχὰ φυσικῶς ἐργαζόμενον κατὰ τὴν ἐκάστης τῶν δυεῖν αὐτοῦ φύσεων φυσικὴν οὐσιώδη ποιότητα λέγομεν. Αἱ γὰρ τοὶ φύσεις ἀμετάδελτοι μένουσαι καὶ ἀσύγχυτοι, καὶ δύο τηλαυγῶς γνωρίζομεναι, καὶ οὐ συγκεχυμένως ἐνωθεῖσαι τοῦτον παντελῶς ἀπεστέργητο¹³, καὶ ἐν ὑποστάσει μίᾳ δεδεικνυτο. Μὴ μάτην πηδάτωσαν Εὐτυχὴς καὶ Διόσκορος οἱ τῆς οὐκ εὐσεβείας ἀθέου συγχύσεως πρόδρομοι, ἀλλὰ μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ἐκάστη φύσις τὸ ἴδιον ἐπραττε, καὶ τὴν διαίρεσιν φεύγουσα, καὶ τὴν τροπὴν οὐ γινώσκουσα, καὶ τὴν διαγορὰν πρὸς τὴν θατέραν φυλάττουσα, καὶ τὴν κοινωνίαν καὶ σύνθεσιν ἀδιάλυτον καὶ ἀρραγὴ διασώζουσα. Ἐνθεν εὐσεβοῦντες, καὶ ἐπὶ τῶν ὁρῶν τῆς ὀρθοδόξιας ἱστάμενοι, ὥσπερ τὸν ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστὸν καὶ Υἱὸν ἐνεργεῖν τὰ ἐκᾶτερα λέγομεν, ἐπειδὴ θεὸς ὁ αὐτὸς ὁπῆρχε καὶ ἀνθρωπός, καὶ οὐδεμίαν ἐνδυομένην σάγχυσιν· οὕτως οὐδὲ ἐκᾶτερὰν μορφήν μετὰ τῆς θατέρου κοινωνίας ἐνεργεῖν τὰ ἴδια φάσκοντες, ἐπειδὴ περ δύο μορφαὶ καθεστῆκασιν ἐν τῷ ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ Χριστῷ φυσικῶς ἐνεργοῦσαι τὰ ἴδια, τινὰ τὸ παράπαν ἐννοοῦμεν διαίρεσιν, ὡς ἐναυθὰ μὲν Εὐτυχῆς, ἐκείσε δὲ συκοφαντεῖν ἡμᾶς ἐθέλει Νεστόριος, ἐξ ἐναντίας ἀλλήλων ἱστάμενοι, καὶ τὸν καθ' ἡμῶν τῶν εὐσεβῶν δυσσεβῆ μερισμάμενοι πόλεμον· οὐς εἰς οὐδὲν λογιζόμενοι καὶ τῆς¹⁷ ἐκᾶτέρας φύσεως ἐκᾶτερὰν ἴσμεν ἐνέργειαν, τὴν οὐσιώδη λέγω καὶ φυσικὴν καὶ κατὰ τὸν ὅλον, ἀδιαίρετος ἐξ ἐκᾶτέρας προοῦσαν οὐσίαν καὶ φύσιν, κατὰ τὴν ἐμπεφυκυῖαν αὐτῇ φυσικὴν καὶ οὐσιώδη ποιότητα, καὶ τὴν ἀμέριστον ὁμοῦ καὶ ἀσύγχυτον τῆς θατέρας οὐσίας συνεπαγομένην συνέργειαν. Τοῦτο γὰρ καὶ τῶν ἐνεργειῶν ἐπὶ Χριστοῦ ποιεῖ τὸ διάφορον, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ εἶναι τὰς φύσεις, τῶν φύσεων. Οὐ ταυτὸν γὰρ θεότης τε καὶ ἀνθρωπότης κατὰ τὴν φυσικῶς ἐκάστη προσοῦσαν ποιότητα, καὶ εἰς ὑπόστασιν μίαν ἀλλήλαις ἀρράστως συνέδραμον, καὶ εἰς ἓν ἀσύγχυτος συν-

A Verbi est, cum communione scilicet corporis, et carne exsequente quod carnis est, communicante ei videlicet Verbo in eadem operatione, dum quando hæc in una subsistentia cognoscantur, et in una persona considerentur, et insulsißimam sectionem propellant. Neque enim divise operabantur propria, ut et divisionem earum suspicemur.

Non exsultet pro hoc Nestorius, seipsum seducens erroneus, idcirco quod utraque forma in uno Christo et Filio, cum alterius communione operabatur quod proprium habuit. Neque enim ab altera ejus dissidens, quod proprium [ab aliquo d. ipsa habuit, sejuncta quod p.] habuit, operabatur. Neque enim secundum ipsum duos christos aut filios, qui operantur [opinamur] glorificamus : unum quidem, secundum naturam Filium et Christum, quæ mira sunt : secundum vero, secundum gratiam Filium et Christum, quæ humiliora sunt : quanquam duas formas, quæ communiter operantur, edocemus, unamquamque secundum suam naturalem proprietatem, sed unum eundemque Filium et Christum, qui et sublimia et humilia naturaliter operatur, secundum uniuscujusque duarum ejus naturarum naturalem et essentialiæ qualitatem, asserimus. Naturæ namque incommutabiles manentes et inconfusæ, et duæ manifeste cognoscendæ, et non confusibiliter copulatæ, his penitus non erant frustratæ, et in una subsistentia monstrabantur. Non vane prosiliant Eutyches et Dioscorus, nequaquam existentis impiæ confusionis prolatores : sed unaquæque natura cum alterius communione agebat quod proprium habuit, et divisionem refugiens, et conversionem ignorans, et differentiam ad alterum conservans, communioneque et compositionem insolubilem atque indurptam persalvans. Hinc pie sentientes et super terminos rectæ fidei consistentes, sicut unum eundemque Christum et Filium operari utraque dicimus, eo quod Deus idem ipse erat et homo, nullamque excogitamus confusionem, ita nec utramque formam cum alterius communione operari propria disserentes, eo quod duæ formæ, in uno eodemque Christo naturaliter propria operantes, existunt, ullam penitus consideramus divisionem, sicut hic quidem Eutyches, illic vero nobis vult calumniari Nestorius, e diverso ad invicem consistentes, et adversum nos pios impium prælium partientes : quos pro nihilo reputantes, et utriusque naturæ utramque novimus operationem, essentialiæ dico, naturalem, et congruam, indivise de unaquaque procedentem essentiali et natura, juxta insitam eâ naturalem atque essentialiæ qualitatem, et inseparabilem simulque inconfusam alterutris essentiali una secum cooperationem adducentem. Hoc quippe et operationum, quæ in Christo sunt, differentiam facit, sicut et naturas esse naturarum. Non enim

VARIE LECTIONES.

¹² καὶ ἐν προσωπίῳ ἐνὶ θεωρούμενα.

¹³ L. οὐκ ἐστέργητο.

¹⁷ οἱ καὶ τὴν.

idipsum est deitas, et humanitas secundum qualitatem unicuique naturaliter inditam, licet in unam subsistentiam, ad invicem ineffabiliter concurrerint, et in unam personam sint inconfuse compositæ, et unum eundemque nobis Christum et Filium effecerint, secundum subsistentiam ad invicem concurrentes [per concurrentiam adinvicem et compositionem secundum subsistentiam] atque compositæ. Etenim Deus Verbum Deus Verbum est, et non caro, quanquam carnem rationaliter animatam assumpsit, hancque sibi unionione naturali et secundum subsistentiam adunivit. Ipsa vero caro, caro est animata rationaliter, et non Verbum, licet Dei Verbi caro conspicitur. Et ideo neque eandem habent indifferenter operationem ad invicem post unionem naturalem ac inconfusam, id est, veram, et secundum subsistentiam : neque nam solam naturalem penitusque differentem quatenus [nisi in essentiam unam, et unam naturam eas cognoscamus] quæ ab Acephalorum pueris posita.

Quemadmodum igitur utriusque essentiae, atque naturæ, ex quibus nobis in Christo inconfusa facta est unitas, et unum Christum perfecit et Filium, totum Deum, totum eundem ipsum credendum, et hominem, utramque naturalem confitemur operationem, ne naturas, quæ inconfuse unitæ sunt, confundamus : siquidem ex operationibus tantum, secundum eos, qui sunt talia callentes, naturæ noscuntur, et essentialium semper differentiam ex differentia operationum est innotum comprehendere : ita, et omnem vocem et operationem, seu divina quædam sit, et cælestis, sive humana, atque terrena, ex uno eodemque Christo et Filio edocemus procedere, ex unaque ejus composita, et singulari subsistentia, qui incarnatus Deus Verbum exstabat, qui et utramque inseparabiliter et inconfuse operationem, secundum naturas suas a seipso naturaliter proferebat. Secundum divinam quidem naturam suam, juxta quam erat etiam Patri consubstantialis, divinam et inexplanabilem : secundum humanam vero, juxta quam et hominibus nobis ipse consubstantialis mansit, humanam atque terrenam, unicuique naturæ amicam et congruam : et non sinens quemquam aspicientium scandalizari, quod non sit idem ipse Deus et homo, qui hæc et illa naturaliter operabatur. In eo quidem, quod idem ipse unus Christus et Filius operabatur utraque, Nestorii cœnulentam obstruens effluentiam : nec enim duos juxta eum christos et filios, sicut diximus, qui operantur hæc atque illa, opinamur : in eo vero quod ostendebat, quæ utriusque naturæ sunt propria, inconfusa post unionem manentia, et utramque earundem similiter proferebat operationem, ipsa naturali ratione cognoscendis naturis, propriamque naturam naturaliter explanantibus, ex qua inseparabiliter, atque natu-

A ἐτέθησαν πρόσωπον, καὶ τὸν αὐτὸν ἡμῖν ἕνα Χριστὸν καὶ Υἱὸν ἀπέτελεσαν διὰ τῆς καθ' ὑπόστασιν πρὸς ἀλλήλους συνδρομῆς καὶ συνθέσεως· ὃ τε γὰρ Θεὸς Λόγος Θεὸς Λόγος ἐστὶ, καὶ οὐ σὰρξ, καὶ εἰ σὰρξ λογικῶς ἐψυχωμένην προσεβλήθη, καὶ ἐνώσει ταύτην φυσικῇ καὶ καθ' ὑπόστασιν ἦνωσεν. Ἦτε σὰρξ, σὰρξ ἐστὶν ἐψυχωμένη λογικῶς, οὐ Λόγος, καὶ εἰ Θεοῦ Λόγου σὰρξ κατοπτέυεται. Καὶ διὰ τοῦτο οὐτε τὴν αὐτὴν ἀπαρallάτως ἀλλήλοις ἐνέργειαν μετὰ τὴν ἔνωσιν τὴν φυσικὴν καὶ ἀσύγχυτον, τούτεστι τὴν ἀληθῆ καὶ καθ' ὑπόστασιν ἔχουσιν· οὐδὲ μίαν καὶ μόνην αὐτῶν τὴν ἐνέργειαν λέγομεν, ἣ οὐσιώδη καὶ φυσικὴν, καὶ παντελῶς ἀπαρallακτόν, ἵνα μὴ καὶ εἰς οὐσίαν μίαν, καὶ φύσιν μίαν αὐτὰς συναλάτῃμεν, τὴν Ἀκεφάλων παιζομένην παισὶ, καὶ αὐτοῖς ἀναι-

B δῶς προφερομένην αὐτοῖς ῥήμασι σύνθετον. earum operationem dicimus, sive essentialem, et naturalem penitusque differentem quatenus [nisi in essentiam unam, et unam naturam eas cognoscimus] quæ ab Acephalorum pueris

C ὡς περ οὖν τὴν ἑκατέρας οὐσίας καὶ φύσεως, ἐξ ὧν ἡμῖν ἀσύγχυτως ἐπὶ Χριστοῦ γέγονεν ἡ ἔνωσις, καὶ τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ Υἱὸν ἀπέτελεσαν ὅλον Θεόν, ὅλον τὸν αὐτὸν πιστεύομεν ἄνθρωπον, ἑκατέραν φυσικὴν ὁμολογοῦμεν ἐνέργειαν, ἵνα μὴ τὰς ἀσύγχυτως ἐνωθείσας φύσεις συγγέμνῃ, εἴπερ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν καὶ μόνων κατὰ τοὺς τὰ τοιαῦτα δεινοὺς αἱ φύσεις γνωρίζονται. Καὶ τῶν οὐσιῶν αἰετὶ τὸ διάφορον ἐκ τοῦ διαφόρου τῶν ἐνεργειῶν καταλαμβάνεσθαι πέφυκεν· οὕτω καὶ πᾶσαν φωνὴν καὶ ἐνέργειαν, καὶ θεία τις ἢ καὶ οὐράνιος, ἣ ἀνθρωπίνη τε καὶ ἐπίγειος ἐξ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προέλναι Χριστοῦ καὶ Υἱοῦ δογματίζομεν, καὶ τῆς μίᾳς αὐτοῦ συνθέτου καὶ μοναδικῆς ὑποστάσεως, ὃς σεσαρκωμένος τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐτύχχανεν, ὃ καὶ ἑκατέραν ἀμερίστως καὶ ἀσύγχυτως ἐνέργειαν κατὰ τὰς ἑαυτοῦ φύσεις ἐξ ἑαυτοῦ φυσικῶς προβαλλόμενος· κατὰ μὲν τὴν θεϊαν αὐτοῦ φύσιν, καθ' ἣν ἦν καὶ τῷ Πατρὶ ὁμοούσιος, τὴν θεϊκὴν καὶ ἀνέκφραστον· κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπίνην, καθ' ἣν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν ὁ αὐτὸς ὁμοούσιος ἔμεινε, τὴν ἀνθρωπείαν καὶ πρόσγειον· τὴν ἑκάστη φύσει φιλην καὶ πρόσφορον· καὶ οὐκ ἔδωκεν τῶν ὁρώντων τινὰ σκανδαλίζεσθαι, ὡς οὐ Θεὸς ὁ αὐτὸς εἴη, καὶ ἄνθρωπος, ὃ ταῦτα κακείνα φυσικῶς ἐργαζόμενος· διὰ μὲν τοῦ τὸν αὐτὸν ἕνα Χριστὸν καὶ Υἱὸν ἐνεργεῖν τὰ ἑκάτερα, τὴν Νεστορίου μιανρὰν ἐμφράττων ἀπόρροϊαν· οὕτε γὰρ δύο κατ' αὐτὸν χριστοὺς καὶ υἱοὺς, ὡς εἰρηκαμεν, τοὺς ἐνεργούντας ταῦτά τε κακείνα πρεσβύσομεν· διὰ δὲ τοῦ δεικνύναι τὰ ἑκατέρας ἴδια φύσεις ἀσύγχυτα μετὰ τὴν ἔνωσιν μένοντα, καὶ ἑκατέραν τῶν αὐτῶν ὁμοίως προσφέρειν ἐνέργειαν, τῷ φυσικῷ λόγῳ γνωριζομένων τῶν φύσεων, καὶ τὴν οικίαν φύσιν φυσικῶς ἐρητηνεουσῶν ὅτι ἡς ἀμερίστως καὶ φυσικῶς ἐπηγάζετο, καὶ οὐσιωδῶς ἀνεβλύστανε ἡ τὴν Εὐτυχὸς ἐκτρέπων φιλοσύγχυτον βλάβστησιν. Ἐντεῦθεν τόκον

VARIÆ LECTIONES.

¹⁸ ἐρητηνεύουσιν. ¹⁹ ἀνεβλύστανε.

τεχθεὶς τὸν ἡμέτερον γαλακτοτροφεῖται καὶ αὐξεται, καὶ τὰς σωματικὰς μεθελικιώσεις διέρχεται, ἄχρις οὗ πρὸς τὸ τῆς ἀνθρωπίνης ἡλικίας ἀφίκετο τέλειον· καὶ πείναν τὴν ἡμῶν καὶ δίψαν προσδέχεται, καὶ κόπον καθ' ἡμᾶς τὸν ἐξ ὁδοπορίας ὑπέμεινεν. Ἐποιεῖτο γὰρ καὶ τὴν πορευτικὴν ἡμῖν ὁμοίως ἐνέργειαν, ἥτις ἀνθρωπίνως ἐνεργουμένη, καὶ κατ' οὐσίαν ἀνθρωπίνην προβαίνουσα, τῆς ἀνθρωπείας αὐτοῦ φύσεως ἐτύγχανεν ἐνδείξεις. Ὅθεν καὶ τόπον ὡς ἡμεῖς ἐκ τόπου μετέβαινεν, ἐπεὶ καὶ κατὰ ἀλήθειαν γέγονεν ἀνθρώπος, καὶ φύσιν τὴν ἡμῶν ἔσχεν ἀμείωτον, καὶ περιγραφῆς ἠνέσχετο σώματος, καὶ σχῆμα τὸ ἡμῖν ἀρμόζον πεφόρηκε. Σωματικὴ γὰρ, τοιούτου σώματος, καὶ ἡ μορφή τυγχάνει τοῦ σχήματος, καθ' ἣν ἐν μήτρᾳ συλληφθεὶς διεπέπλαστο, καὶ ἣν εἰσαεὶ διετήρησεν, καὶ εἰς αἰῶνα τηρεῖ τὸν ἀπέραντον. Διὰ τοῦτο πεινῶν διετρέφετο, διὰ τοῦτο διψῶν ἰποτίετο, καὶ ὡς ἀνθρώπος ἔπινε. Διὰ τοῦτο παιδικῶς ἐδαστάζετο ἰγυῶναι παρθεναῖς ἐποχούμενος, καὶ κόλποις μητρικοῖς ἀνακαίμενος. Διὰ τοῦτο κοπιῶν ἐκαθέζετο, καὶ ὑπνου χρήζων ἐκάθευδεν. Ἀλλὰ καὶ ἤλγει τυπτόμενος, καὶ μαστιζόμενος ἔπασχε, καὶ πόνοὺς ὑπέμεινε σώματος, χεῖρας καὶ πόδας τῷ σταυρῷ περνούμενος· ἐδίδου γὰρ ὅτε καὶ ἤθελε φύσει τῇ ἀνθρωπείᾳ καιρὸν ἐνεργεῖν καὶ πάσχειν τὰ ἴδια· ἵνα μὴ φαντασία τις καὶ θεὰ διάκενος ἡ αὐτοῦ περιώνυμος κρίνοιτο σάρκωσις. Οὐ γὰρ ἀκουσίως ταῦτα ἢ ἀναγκαστῶς προσεδέχeto, κἀν φυσικῶς αὐτὰ καὶ ἀνθρωπίνως προσέτετο, καὶ ἀνθρωπίναις κινήσεσιν ἐποίησε καὶ ἔπραττεν· ἀπαγε τῆς βδελυκτῆς ἐνθυμήσεως.

Θεὸς γὰρ ἦν ὁ ταῦτα πάσχειν σαρκικῶς ἀνεχόμενος, καὶ σώζων ἡμᾶς τοῖς οἰκταῖς παθήμασι, καὶ βραδείων ἡμῖν δι' αὐτῶν τὴν ἀπάθειαν. Ἀλλ' ὅτε πάσχειν καὶ πράττειν καὶ ἐνεργεῖν ἀνθρωπίνως αὐτὸς ἐθεοῦλητο, καὶ τοὺς ὀρώντας ὠφελεῖν ἐψηφίστο, δι' οὓς καὶ ἀνθρώπος κατὰ ἀλήθειαν γέγονε· καὶ οὐχ ὅτε αἱ φυσικαὶ κινήσεις καὶ σαρκικαὶ νικησθῆναι φυσικῶς πρὸς ἐνέργειαν ἤθελον, εἰ καὶ οἱ ἐπιβουλεύοντες ἄθελον τὰς ἐπιβουλὰς πληροῦν παντοῦμως ἐγλίχοντο. Σῶμα γὰρ παθητὸν καὶ θνητὸν καὶ φθαρτὸν ἐνεδύσατο, καὶ τοῖς φυσικοῖς καὶ ἀδιαβλήτοις ἡμῶν ὑποκαίμενον πάθει. Καὶ τοῦτ' ἐπὶ οἰκταῖ φύσει καταλλήλως πάσχειν καὶ δρᾶν συνεχώρησε μέχρι τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως. Ἐκείσε γὰρ καὶ τὸ παθητὸν ἡμῶν καὶ θνητὸν καὶ φθαρτὸν καταλέλυκε, καὶ τὴν ἐκ τούτων ἐλευθερίαν ἡμῖν ἐχαρίσατο. Τὰ μὲν οὖν ταπεινὰ καὶ ἀνθρώπινα οὕτως ἔκουσίως ὁμοῦ καὶ φυσικῶς, μένων καὶ ἐν τούτοις Θεὸς ἐπεδείκνυτο· ταμίας γὰρ ἦν αὐτὸς ἐαυτῷ παθὼν ἀνθρωπίνως καὶ πράξων, καὶ οὐ μόνον ταμίας, ἀλλὰ καὶ πρύτανις, καὶ εἰ φύσιν παθητὴν φυσικῶς ἐσεσάρκωτο. Καὶ διὰ τοῦτο ἦν ὑπὲρ ἀνθρώπων αὐτοῦ τὰ ἀνθρώπινα· οὐκ ἐπειδὴ περ φύσις ἦν οὐκ ἀνθρώπειος, ἀλλ' ἐπειδὴ περ ἔκουσίως γέγονεν ἀνθρώπος, καὶ ἀνθρώπος γεγωνὺς ἔκουσίως αὐτὰ προσεδέχeto· καὶ οὐ τυραννικῶς ἢ ἀναγκαστῶς ἔστιν ὅτε καθ' ἡμᾶς καὶ ἀδουλήτως, ἀλλ' ἡνίκα καὶ ὅσον ἐβούλετο, καὶ συγχωρεῖν αὐτὸς

raliter emanabat, et essentialiter exundabat. Eutycheis avertens confusioni socium germen. Deinde partu nostro natus lacte nutritur et crescit, et corporales ætates [ætatum mutationes] discurrit, donec ad humanæ ætatis perfectionem pertingeret, et esuriam nostram, et sitim, et fastidium juxta nos ex itinere sustinet. Faciebat quippe et incedendi similiter nobis operationem, quæ humaniter actitata, et secundum humanam substantiam progrediens humanæ ejus naturæ erat ostensio. Unde et ex loco, sicut nos, ad locum commigrabat : quia et veraciter factus est homo, et naturam nostram habuit indiminute, et circumscriptionem carnis suscepit, et habitum nobis competentem indutus est. Corporalis enim, id est, corporis, et forma B ipsius habitus existit, juxta quam in utero conceptus formabatur, et quam semper servavit, et in sæculum [G. interminabile] indivise conservabit. Idecirco esuriens cibabatur, ideo sitiens potabatur, et ut homo bibebat : ideo pueriliter bajulabatur, ulnis virginalibus supervectus, et materno sinu repositus ; ideo fatigatus sedebat, et somni indigena dormiebat : sed et dum cæderetur, dolebat, et verberatus patiebatur, et dolores sustinuit corporis, manus et pedes in cruce transfixus. Dabat itaque, cum volebat, humanæ naturæ tempus operari, et pati quæ sua sunt, ne forte phantasia quadam, et visio inanis, nominabilis ejus judicaretur incarnatio. Neque enim involuntarie hæc, vel necessitate suspiciebat, vel si naturaliter ea, et humane admittebat, et humanis motionibus actitabat, atque operabatur. Absit hæc abominabilis suspicio.

Deus nempe erat, qui hæc pati carnaliter acquiescebat, uti nos propriis passionibus salvaret, et per hæc nobis immuniter inpartiret, quando pati agereque, et operari humanitus idem ipse volebat, et considerantibus prodesse decernebat, propter quos et homo veraciter factus : et non cum naturales motus atque carnales moveri naturaliter ad operandum volebant : et dum insidiatores insidias audacter delectabantur perficere. Corpus enim se passibile, et mortale, atque corruptibile induit, et naturalibus nostris, atque irreprehensibilibus subjectura ægrimoniiis, et huic, quæ naturæ suæ decenter conveniebant, pati atque patrare indulsit, usque ad resurrectionem ex mortuis. Ibidem quippe, et passibile nostrum, et mortale, atque corruptibile dissolvit, et horum nobis libertatem donavit. Quæque igitur humiliâ atque humana sunt, ita sponte simul, et naturaliter, manens etiam in his Deus, demonstrabat. Erat namque ipse sibi ταμίας ac reconditor passionum humanarum, et actionum, et non solum reconditor, sed et arbiter, quanquam natura passibilis erat, qua naturaliter incarnatus erat. Et ideo erant humana ejus ultra hominem, haud quidem, quod natura humana non fuerat, sed quia sponte factus est homo ; et homo factus sponte hæc recipiebat, et non tyrannice, vel necessitate, ut nos plerum-

que, et involuntarie : sed quando, et quantum volebat, et permittebat ipse, tam iis, qui afflictiones ingerebant, quamque ipsis passionibus, quæ secundum naturam agebantur, annuebat. Verum illa divina præclaraque et sublimia, et nimirum nostram vilitatem superantia, quæ erant miracula, et prodigia, et admirandorum operum prolatio : quæ erant, inseminata conceptio, Joannis intra uterum exsultatio, partus ipse incorruptibilis, illibata virginitas, quæ ante partum et in partu et post partum est intemerabilis, pastorum cœlestis instructio, magorum stellivoca convocatio, munificentia cum hac simul, et adoratio, litterarum indocilis scientia. « Quomodo namque hic (inquunt) litteras scit, cum non didicerit ? » Partum [speciatim] redarguens amicorum ignorantie malevolum desiderium, ex aquis vinalis refectio, infirmorum corroboratio, cæcorum aspectus, emendatorum [mutilatorum] erectio, paralyticorum constrictio, claudorum recte currendi motio, leprosorum supermicans mundatio, esurientium repentina repletio, persequentium orbitas, ventorum mitigatio, maris tranquilla sedatio, super aquas corporalis incessio, immundorum spirituum expulsio, elementorum subita conturbatio, ultronea sepulcrorum apertio, ex mortuis tridwana resurrectio, corruptionis non moritura destructio, mortis indeficiens dejectio, custodit signaculi lapidis, et sepulcri incoercibilis exitus, januarum clausurarum intractabilis ingressus, in cœlum a terra nimium admirabilis et corporalis ascensio, et omnia, quæ his sunt similia, et sermonis naturam, et vocis virtutem transcendentia, et omnem humanum intellectum superantia : quæ omnia ultra naturam et sermonem humanum effecta, divine Dei Verbi essentie, atque nature profecto exsistebant indicia, etsi per carnem agebantur et corpus, et non sine carne rationaliter animata gerebantur : non tamen propter hæc Deum Verbum æstimemus incarnatum, nec absque corpore astruamus, idcirco quod ea patrabat, quæ corporea superexcellunt. Etenim Verbum veraciter caro factum est, et incarnatum, absque mendacio corporatum est, et unus Filius cognoscebatur, qui omnem ex se proferebat operationem, divinam et humanam, exiguum et immanem [amplissimam], humilem atque cœlestem, carnalem et incorpoream, visibilem et invisibilem, circumscriptam et dualitati, et ex seipsa eam incessabiliter prædicantem, et flagrantem annuntiantem.

Unus itaque idemque cum sit secundum substantiam Filius, indivisus, duarum naturarum idem ipse noscatur, secundum aliam quidem divina signacula operaturus, secundum aliam vero humilia recipiebat. Et propterea a Deo instructi asseverant, qui pro Christo Deo vero præmiis co-

τοῖς τὰ πάθη προσφέρουσι, τοῖς τε παθήμασιν αὐτοῖς ἐνεργοῦμένοις κατὰ φύσιν ἐπένευσε. Τὰ δὲ θεῖα καὶ λαμπρὰ καὶ ὑπέρτατα, καὶ νικῶντα προδήλως ἡμῶν τὴν εὐτέλειαν, ἅπερ ἦν θαυμαστά καὶ τεράστια, καὶ τῶν παραδόξων ἔργων ἡ πρόδοξος, ὅποια περ ἦν ἡ ἀσπορος σύλληψις, ἡ Ἰωάννου ἐγγάστριος σκίρτησις, ὁ τόκος ὁ ἀφθορος, ἡ παρθενία ἡ ἀχραντος, ἡ πρὸ τοῦ τόκου καὶ ἐν τῷ τόκῳ καὶ μετὰ τὸν τόκον ἀλώ-
 B βητος, ἡ τῶν ποιμένων οὐράνιος μύησις, καὶ τῶν Μάγων ἀστροκίνητος ἔλκυσις, δωροφορία τε σὺν αὐτῇ καὶ προσκύνησις, ἡ γραμμάτων ἀμαθήτετος εἰδησις (« Πῶς γὰρ οὗτος, φασὶν, οἶδε γράμματα μὴ μαθηθῶς ; ») : μερικῶς ἐπιελέγχουσα τῶν τῆς ἀγνοίας ἐραστῶν τὸν κακὸν τρόπον ἔρωτα, ἡ ἐξ ὕδατων οἰνώ-
 C δης ἐμφόρησις, τῶν ἀσθενῶν ἡ ἐπιβήρωσις, τῶν τυφλῶν ἡ ἀνάβλεψις, τῶν κυλλῶν ἡ ἀνόρθωσις, τῶν παραλύτων ἡ σύσφιγξις, τῶν χυλῶν ἡ εὐθρόμορος κίνησις, τῶν λεπρῶν ἡ ὑπερλαμπρος κάθαρσις, τῶν πεινῶντων ἡ στέδιος πληρωσις, τῶν διωκόντων ἡ πύρρωσις, τῶν ἀνέμων ἡ κοίμησις, τῆς θαλάττης ἡ γαληναία κατὰστασις, ἡ ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐνώμα-
 D τος βάδισις, ἡ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐκδιώξις, ἡ τῶν στοιχείων αἰφνίδιος κίνησις, ἡ τῶν μηνυμένων αὐτόματος ἀνοίξις, ἡ ἐκ νεφρῶν τριήμερος ἔγερσις, ἡ τῆς φθορᾶς οὐ τελευτῶσα κατὰλυσις, ἡ τοῦ θανάτου μὴ παυομένη καθαίρεσις, ἡ φυλαττομένης τῆς τοῦ λίθου καὶ τοῦ τάφου σφραγίδος ἀκύλως ἐξοδος, ἡ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ἀκράτητος εἰσόδος, ἡ εἰς οὐρανοὺς ἀπὸ γῆς πολυθαύματος καὶ ἐνώματος ἀν-
 E οδος, καὶ πάντα τὰ τοῦτοις παρόμοια, τὰ καὶ λόγου φύσιν, καὶ φωνῆς ὑπερβαίνοντα δύναμιν, καὶ πᾶσαν ἀνθρωπείαν ὑπερνικῶτα διάνοιαν. Ἀπερ' ἅπαντα ὑπὲρ λόγον καὶ φύσιν ἀνθρωπίνην τελούμενα, τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου θείας οὐσίας καὶ ἰφύσεως ὁμολογουμένως ὑπῆρχε τεκμήρια, εἰ καὶ διὰ σαρκὸς ἐνηργεῖτο καὶ σώματος, καὶ οὐ διὰ σαρκὸς λογικῶς ἐψυχωμένης ἐπράττετο. Καὶ οὐ διὰ ταῦτα τὸν Θεὸν Λόγον τοπά-
 F σομεν ἄσαρκον, ἢ σώματος αὐτὸν ἐκτὸς δογματίσομεν, ὅτι περ εἶδρα τὰ σωμάτων ὑπέρτερα. Καὶ γὰρ ἀληθῶς ὁ Λόγος σεσάρχεται, καὶ ἀφευδῶς σαρκωθείς σεσωμάτῳ, καὶ εἰς ὕδωρ ἐγινώσκετο ὁ πᾶσαν ἐξ αὐτοῦ προφέρων ἐνέργειαν θεῖαν τε καὶ ἀνθρώπειον, ταπεινὴν καὶ ὑπέρογκον, χθαμαλὴν καὶ οὐράνιον, σαρκικὴν καὶ ἀσώματον, ὁρατὴν καὶ ἀόρατον, πε-
 G ριγραπτὴν καὶ ἀπερίγραφον, ἀναλογοῦσαν αὐτοῦ τῇ δυάδι τῶν φύσεων, καὶ δι' αὐτῆς αὐτὴν ἀσιγήτως κηρύττουσαν, καὶ διαπρυσίως ἀγγέλλουσαν.

incircumscripam, convenientem naturarum ejus

Εἰς γὰρ ὧν καὶ ὁ αὐτὸς καθ' ὑπόστασιν ὕδωρ ἀει-
 αἰρετος, καὶ δύο φύσεις ὁ αὐτὸς γνωριζόμενος, κατ'
 ἄλλην μὲν τὰς θεοσημείας ἐργάζετο, κατ' ἄλλην δὲ τὰ
 ταπεινὰ παρεδίετα. Καὶ διὰ τοῦτό φασιν οἱ θεόφρονες,
 οἱ ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀληθοῦς στεφάμενοι,
 καὶ τὸ φάσκαι θεῶν δεξάμενοι, τὰς θειοτάτας συν-

* Joan. vii, 15.

** πῆρως.

έσεις²¹ ἡμῖν ἐξυφαίνοντες· ὡς ὅταν ἀκούσης περὶ τοῦ ἐνὸς Υἱοῦ τὰς ἐναντίας φωνάς, καταλλήλως μέριξε ταῖς φύσεσι τὰ λεγόμενα· ἂν μὲν τι μέγα καὶ θεῖον, τῇ θεῇ φύσει προσένμων· ἂν δέ τι μικρὸν καὶ ἀνθρώπινον, τῇ ἀνθρωπίνῃ λογισόμενος· οὕτω γὰρ καὶ τὸ τῶν φωνῶν ἀσύμφορον διαφεύξῃ. ἑκάστης, ἃ πέφυκεν ἴδια, δεχομένης φύσεως, καὶ τὸν Υἱὸν τὸν ἕνα καὶ πρὸ πάντων αἰώνων καὶ πρόσφατον κατὰ τὰς ἁγίας Γραφὰς ὁμολογήσεις. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐπὶ τοῦ ἐνὸς Υἱοῦ φασί, πᾶσαν μὲν ἐνέργειαν οὐκ ἂν τις χωρίσαι²² τῆς μιᾶς υἰότητος, τῆς δὲ φύσεως, ἥς ἔστιν οἰκεῖον τὸν γινόμενον, τῷ λόγῳ γνωρίζειν· οὐκοῦν κάλλιστα λίαν αὐτοῖς δεδογματίσται τὸ, ἐνὰ μὲν ὁμολογεῖν τὸν Ἐμμανουὴλ· οὕτως γὰρ ὁ Θεὸς Λόγος σαρκιωθεὶς ὀνομάζεται· καὶ τὸν αὐτὸν ἅπαντα ὄντα καὶ οὐκ ἄλλον καὶ ἄλλον, τὰ τε ὑψηλὰ καὶ ἐλάττωτα παντοίας ἐκτὸς διαστάσεις. Αἱ ὦν καὶ τῶν αὐτοῦ φύσεων ἀσύγχυτος ἡ ἐπιλόη γνωρίζεται, καὶ εἰς ὑποστάσεις δύο καὶ πρόσωπα διαμπαῖς ὁ αὐτὸς οὐ μερίζεται· ἀλλ' ἔστιν εἰς καὶ ὁ αὐτὸς Υἱὸς καὶ Χριστὸς ἀδιάκμητος, ἐν δυτὶν ἀδιαίρετος· γνωριζόμενος φύσει· καὶ αὐτοῦ τὰ πάντα τοῦ ἐνὸς Υἱοῦ διαθεβασιμῆθα, καὶ πάσας αὐτοῦ καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὰς ἐνεργείας πιστεύομεν· κἂν αἱ μὲν αὐτῶν εἰσι θεοπρεπῆς, αἱ δὲ οὕτως πάλιν ἀνθρωποπρεπῆς, αἱ δὲ μέτρηταινὰ τάξιν ἐπέχουσιν, ὡς ἔχουσαι τὸ θεοπρεπὲς ἐν ταῦτῃ καὶ ἀνθρώπινον. Ταύτης δὲ φαμεν τῆς δυνάμεως καὶ τὴν κοινήν²³ καὶ θεανδρικὴν λεγομένην ἐνέργειαν, οὐ μὴν ὑπάρχουσαν, ἀλλ' ἐπαργυνεὶ καὶ διὰφορον, ἣν ὁ ἐξ Ἀρείου πάγου Παῦλος τῷ θεῷ θεῶς ζωογρηθεὶς θεηγόρος Διωνύσιος ἐφησεν, ὡς τὸ θεοπρεπὲς ἐν ταῦτῃ καὶ ἀνθρώπινον ἔχουσαν, καὶ διὰ τῆς χαριεστάτης τε καὶ συνθέτου προσήσεως τὴν ἐκάστης οὐσίας καὶ φύσεως ἐκάστην ἐντελῶς δηλοῦσαν ἐνέργειαν. Προαιώνιον τοίνυν τὸν Θεὸν Λόγον δοξάζοντες καὶ τῷ Πατρὶ συναίδιον, χρονικὴν ὑπομῖναι προσηύδομεν γέννησιν, ἣν ἐκ Παρθένου τῆς κυρίως καὶ ἀληθῶς θεοτόκου Μαρίας σαρκιωθεὶς ἀπετίκτετο. Καὶ διὰ τοῦτο δύο τὰς γεννήσεις γεγεννησθαι πρὸς τῶν εὐσεβούντων εἰκότως πιστεύεται. Καὶ τέλειος ὦν ὁ αὐτὸς ἐν θεότητι, τέλειος ἦν ὁ αὐτὸς ἐν ἀνθρωπότητι· οὐτε τῇ διαφορᾷ τῶν οὐσιῶν διαιρούμενος, οὐτε τῇ τῆς ὑποστάσεως καὶ τοῦ προσώπου ταυτότητι τὰς φύσεις ἄγων πρὸς οὐσιώδη ταυτότητα· ἀλλ' ἐξ ὧν καθ' ὑπόστασιν πέφνε φύσεων, ἐν αὐταῖς ἀδιαίρετως ἔμεινε, πάντα σφῶς καὶ ἀληθῶς ὑπελήθων τὰ ὑμέτερα ἔργα καὶ πάθη φυσικὰ καὶ ἀδιάβλητα πράγματα, τὰ μώμου μακρὰν καὶ μολύσματος, καὶ ἐν οἷς ἁμαρτίας ἔχνος τινὲς μὴ εὐρίσκεται· ἁμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τις ὁδὸς ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ τὸ σὺνολον ἤρρηται. Καὶ συναστραφείς ἀνθρωπίνως ἡμῖν, ὅτε τέλειος γνωριζόμενος ἀνθρώπος, κἂν Θεὸς ὁ αὐτὸς ἀπαρλεῖπτως ἐτύχανε, καὶ θαυματουργήσας ὡς ἔπρεπε.

ronati sunt, et loqui divinitus acceperunt, divinas nobis intelligentias [confessiones] contextantes : sicut cum audieris unius filii contrarias voces, convenienter naturis, quæ dicuntur, partire : si quidem quid magnum et divinum est, divinæ naturæ exhibens : si vero quid parvum est et humanum, humanæ reputans : sic enim et dissonantiam vocum effugies, unaquæque natura proprietates, quæ ei sunt insitæ, receptante, et ipsum Filium unum tam ante omnia sæcula, quam modernum, secundum sacras Scripturas considerabis. Sed et hoc in uno Filio asserunt : omnem quidem operationem nullas ab uno Filio sequaturoverit. Cujus vero naturæ sit quod geritur, per propriam operationem insinuet [ratione cognoveris] : ergo nimis pulcherrime ab eis est explanatum, unum quidem confiteor Emmanuel (ita quippe Deus Verbum incarnatus nuncupatur) et eundem omnia patrare, et non alium et alium, tam sublimis, quamque exigua citra ullam distantiam, per quæ, et ejus naturarum inconfusa qualitas recognoscitur, et in substantias duas, atque personas ipse prorsus non dispergitur, sed est unus idemque Filius, et Christus inseparabilis in duabus indivise agnoscendus naturis, et ipsius volus Filii cuncta esse certificamus, et omnes ejus, et voces, et operationes credimus : licet quædam earum sint Deo decibiles, quædam vero ita rursus humanæ, quædam vero medium quemdam ordinem obtinent, tanquam habentes in hoc ipso Deo dignum quid et humanum. Hujus vero asserimus esse virtutis etiam illam, quæ dicitur nova [communis], et deivirilis operatio, non unam existentem, sed diversi generis, ac differentem, quam ex Areopago a Paulo egregio divinitus capius, Deo vocatus [G. deiloquus] asseruit Dionysius, utpote Deo decibile in hoc ipso, et humanum habentem perque alacrem [elegantem], atque compositam dictionem, uniuscujusque substantiæ, atque naturæ unamquamque perfecte significantem operationem. Ante sæcula igitur esse Deum Verbum glorificantes [asserentes] Patrique cœternum, temporalem sustinuisse annuntiamus nativitatem, qua ex Virgine, vere ac proprie Dei Genitricis Maria incarnatus nascebatur. Et idcirco duabas nativitatibus nasci a piis merito creditur : et perfectus idem existens in deitate, perfectus erat idem in humanitate, nequaquam per differentiam substantiarum divisus, neque per identitatem substantiæ atque personæ, naturas ipsas deducens ad identitatem substantiæ : sed ex quibus secundum subsistentiam naturis sed ex quibus in ipsis inseparabilis mansit, omnia sapienter, et vere nostra gerens opera, et passiones naturales atque irreprehensibiles, quæ procul a macula atque pollutione sunt, et in quibus ejuspiam peccati vestigium non reperitur. Peccatum namque non fecit, nec quilibet dolus in ore ejus pro-

VARIAE LECTIONES.

²¹ συναίνεσεις. ²² χωρήσεις. ²³ καινήν.

PATROL. GR. LXXXVII.

100

sus inventus est; et conversatus una nobiscum humane, utpote qui sciebatur homo perfectus, etiam Deus idemque indiminite exstabat, miraculaque, ut decuerat, faciens.

Perfectus quippe Deus noscebatur, quamvis A Τέλειος γὰρ Θεὸς ἐγινώσκετο, καὶ ἀνθρωπείᾳ νοε-
 r̄w̄ς ἐψυχωμένη σαρκὶ συνεκίκρατο. Ἐπὶ τὸ πάθος
 τὸ ἐκούσιον ἄνισι, καὶ ἐκουσίως Ἰουδαίοις προβί-
 δεται, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν αὐτοῖς δι' ἀνθρώπων σωτη-
 ρίαν ἐκουσίως προβιδῶσι· καὶ δεσμεύεται, καὶ κολα-
 φίζεται, καὶ ἐμπύεται, καὶ μαστίζεται, καὶ χλευά-
 ζεται, καὶ χλαμύδα πορφυρᾶν ὡς βασιλεύων τῶν
 ὧλων ἐνδύεται, καὶ κάλαμον ὡς σκηπτρον βασιλικὸν
 βασιλικῶς ἐγχειρίζεται, καὶ Πιλάτου κατακρίνεται
 κρίνοντος, καὶ τέλος ἱερῶν προσήγγυται, καὶ χεῖρας
 καὶ πόδας αἱμάσσεται τῇ σωτηρίῳ σταυρῷ προσ-
 ηλούμενος, καὶ λησταὶς συνεπαίρεται, καὶ ὁδὸς πο-
 τίζεται, καὶ χολῇ; ἀπογύεται, καὶ μέγα βοήσας τῇ
 Πατρὶ τὴν ψυχὴν παραδίδωσι, καὶ τὴν πλευρὰν τῇ
 λόγχῃ τιτρώσκεται, καὶ ὕδωρ καὶ αἷμα σωτήριον μετὰ
 B θάνατον προχέει καὶ νέκρωσιν, καὶ νεκρὸς τοῦ σταυ-
 ροῦ καταφέρεται, καὶ κηδεύεται, καὶ σμυρνίζεται,
 καὶ ταφὴν τριήμερον θάπτεται, καὶ τριήμερος ἀνα-
 στάς τοῦ τάφου προέρχεται, καὶ πάντας ἑαυτῷ τοῦς
 νεκροὺς συνανίστησιν, ἐκ τάφου καὶ φθορᾶς πρὸς
 τὴν ἀτελευτήσαν αὐτοῦ ζωὴν ἐπαγόμενος διὰ τῆς αὐ-
 τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐκ
 νεκρῶν ἀναστάς ἐμφανίζεται, καὶ πιστοποιεῖται βρώ-
 σαι καὶ πόσει καὶ ἀφ' χειρῶν ἀποστολικῶν τῆς οἰ-
 κίας σαρκὸς τὴν ἀνάστασιν, καὶ Πνεῦμα τοῦτο,
 παρέχει πανάγιον, ὡς συγγενὲς αὐτῷ καὶ ὁμόφυλον·
 καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀναφέρεται, μᾶλλον δὲ ὡς καὶ τῶν
 οὐρανῶν δεσπότης ἀνέρχεται, καὶ δεξιὸς τοῦ τεκνόν-
 τος καθέζεται, ὅθων ἔχων τὸν πατρικὸν καὶ βασι-
 λικὸν καὶ ὑπέρτατον. Ὅθεν καὶ πάλιν ἐλεούσεται
 C κρίσιν ζώντων καὶ νεκρῶν ποιησόμενος, καὶ ἀποδώ-
 σων ἑκάστῳ κατὰ τὰς πράξεις, ὥσπερ πέπραχεν, εἴτε
 ἀγαθὰς ἢ πράξεις καὶ καλὰς, εἴτε φαύλας καὶ φεικτάς
 κατεργάσατο· ὃν οὖν Πατρί τε καὶ Πνεύματι καὶ
 βασιλεύειν τῶν ὧλων πιστεύομεν βασιλείαν ἀληθῶς
 ἀτελευτήτον, καὶ τέλος οὐκ ἐπιδεχομένην καὶ πλη-
 ρωμα. Ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας,
 ταῦτ' ἐνδὲ φάναι, τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκώσεως, καὶ πρὸς
 τοὺς ταπεινοὺς ἡμᾶς ὁμοιώσεως, ὡς λέγω καὶ φρονῶ,
 διὰ βραχείων ἐγνώρισα· περὶ δὲ τῆς τοῦ ὁριωμένου
 κόσμου γεγονυίας ἰαρχήθεν συστάσεως, καὶ συνε-
 λείας, ἣν ἢ οὐκ εἰς μακρὰν ὑποδέξοιτο, ὁμολογῶ,
 θεοτίμητοι, ὡς πάντα, οὐ μόνον τὰ ὁρατὰ, ἀλλὰ ἔη
 καὶ ἀόρατα ὁ εἰς Θεὸς ἐτεκτήνατο, ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς
 καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἡ ἀίδιος φύσις καὶ ἀναρχος,
 D καὶ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε, καὶ οὐκ ὄντα
 πρὶν ἐσχεδιάσει, καὶ τὰς τούτων μυρίας διαφορὰς σο-
 φῶς προσέβαλετο. Πάντα γὰρ διὰ τοῦ Μονογενοῦς ὁ
 Πατὴρ ἐν ἁγίῳ πεποίηκε Πνεύματι, ἃ καὶ προνοεῖ
 σοφῇ συγκρατεῖ τῶν οἰκειῶν ἔργων ὡς Θεὸς προϊστά-
 μενος, ἀρχὴν τε τοῖς πᾶσι χρονικὴν ὁρίσάμενος, τὰ
 μὲν αἰσθητὰ τέλει χρονικῇ καθυπέβαλε, τὰ δὲ νοητὰ
 καὶ ἀόρατα τούτων ἀέλιας ἤξιωσε μεΐζονος, καὶ θνή-
 σκει μὲν οὐδαμῶς, οὐδὲ φθείσεται κατὰ τὸ τῶν αἰσθη-

VARIE LECTIONES.

ἢ ἀγαθὰς τις. ἢ ἡ.

τῶν βευστῶν καὶ εὐπαρόιστων, οὐ μὴν ἐστὶ τὴν φύσιν ἀθάνατα, ἢ πρὸς οὐσίαν μετατλήθην ἀφραστον ²², ἀλλὰ χάριν αὐτοῦ ἐχαρίσατο φθορὰς αὐτὰ καὶ θανάτου διεργούσαν.

tamen sunt immortalia per naturam, neque in essentiam incorruptibilem transeunt, sed gratiam eis largitus est, a corruptione ea, et a morte coercentem.

Ὅτις ἀνθρώπων ψυχὰ διαμένουσιν ἀφάρτοι· οὕτως ἄγγελοι διατελοῦσιν ἀθάνατοι· οὐ φύσιν ἀληθῶς, ὡς ἐφημεν, ἀφάρτον, ἢ οὐσίαν κυρίως ἀθάνατον ἔχοντες, ἀλλὰ χάριν ἐκ Θεοῦ κληρωσάμενοι ἀθανασίας χορηγὸν, καὶ ἀφάρτοις αὐτοῖς ὑπάρχουσιν ἀφάρτοι· ἀλλ' οὐκ ἐπειδὴ περ αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχὰ Θεοῦ χάριτι τὴν φθορὰν ἀπέωσαν τὴν πᾶσι κτιστῆς φύσεων ²³ ἐμφολεύουσιν, διὰ τοῦτο καὶ πρὸ σωμάτων αὐτὰς ὑποπεύσομεν, ἢ πρὸ τῆς τοῦ ὁρωμένου κόσμου παραγωγῆς καὶ συμπτῆξεως ἐν ἀδελφῇ τινὶ ζωῇ τελεῖν ἐννοήσομεν, καὶ βίον ἔχειν οὐράνιου ψήσωμεν ²⁴, ἀσάρκον τε καὶ ἀσώματον ζώσας ζωὴν τὴν ἀδίδον ἐν οὐρανῷ ποτε μὴ ὑπάρχοντι, ὡς Ὁριγένης ὁ παράφορος βούλεται, καὶ οἱ τοῦτου συμμίσται καὶ σύμφρονες Διδύμος καὶ Εὐάγριος, καὶ ὁ λοιπὸς αὐτῶν μυθωμέριμος ὁμιλος· ὅπερ οὐ τοῦτο μόνον πεπλανημένως δοξάζουσιν Ἑλληνικοῖς ἐμπερόμενοι δόγμασι, καὶ τὴν Χριστιανῶν καταβρύχοντες εὐγνέειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν σωμάτων τούτων, ὧν νυνὶ περικεῖμεθα, ἀνοήτως ἀναιροῦσιν ἀνάστασιν, μυρία δεινὰ βατταρίζοντες τῆς δυσσεβοῦς αὐτῶν μυθοπλαστίας ἐπάθεια· οἷς ἀρκεῖ πρὸς ἐπιπληξιν τὸ Παῦλον πρὸς Κορινθίους λεγόμενον· « Ὡς αἱ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται· » καὶ λοιπὸν, οὕτως αὐτοῖς τοῖς λογισμοῖς μεταδίδουσι, τὸ, Κενὴ ἔρα ²⁵ ἢ πίστις ὁμῶν, προστεθήσεται· ἢ οὐ μέρος, ὡς οὗτοι, τῆς ἡμῶν σεπτικῆς ὁμολογίας γεγνηται καὶ ταυτησὶ τῆς σαρκὸς ἢ ἀνάστασις; Καὶ σαρκὸς γὰρ ὁμολογεῖν ἀπαιτούμεθα τῷ σωτηρίῳ προσιόντες βαπτισματι. Διὰ τοῦτο γὰρ, καθά τινα τῶν σοφῶν τεθεώρηται, καὶ πᾶσα τοῦ Μονογενοῦς ἢ λαμπρὰ καὶ δίδασκμος οἰκονομία λαμπρῶς πεπραγμένεσσι, ἵνα καὶ τὴν εἰκόνα σώσῃ, καὶ τὴν σάρκα ἀθανάτισῃ· οὐ τοῦτο δὲ μόνον οἱ παράφρονες σφάλλονται, καὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ παρακρούονται· ἦν γὰρ αὐτῶν ὡς ἐν συγχρίσει κακῶν καὶ φορητὸν τὸ δυσσεβήμα· ἀλλὰ καὶ ἑτέρα μυρία παρὰ τὴν ἀποστολικὴν καὶ πατρῴαν ἡμῶν παράδοσιν λέγουσι, παραδείσου φωτεῖαν ἐκβάλλοντες, ἐν σαρκὶ πεπλάσθαι τὸν Ἀδὰμ οὐ βουλόμενοι, τὴν ἀπ' αὐτοῦ τῆς Εὐας διάπλασιν φέγοντες, τὴν ἡχὴν ἀθετοῦντες τοῦ ὕψους, τὰς τῶν οὐρανίων ταγματῶν ταξιαρχίας οὕτω μὲν ἀρχήθεν ἐκ Θεοῦ κακίσθαι ²⁶ κωλύοντες, ἐκ καταδίκης δὲ προγενεστέρας καὶ παρτροπῆς αὐτὰς φανταζόμενοι· ὡς ἐν ἐνάδι τε νέων πάντα παρῆχθαι τὰ λογικὰ, ἀθῶς ὁμοῦ καὶ μυθικῶς ὀνειρώττοντες, τῶν ὑπερουρανίων ὁδῶν τὴν κτίσιν κακίζοντες, τέλος εἶναι κολάσεως θέλοντες· καὶ πάντων μὲν τῶν αἰσθητῶν παντελῇ φθορὰν παρεισφύζοντες· πάντων δὲ τῶν λογικῶν, ἀγγέλων, ἀνθρώ-

ali supposuit, intellectualia vero et invisibilia his meliori dignitate dignatus est, et nullatenus quidem moriuntur, neque corrumpuntur, juxta quod sensibilia defluunt, atque pertranseunt, non

Sic hominum animæ permanent incorruptæ, sic angeli immortales perseverant, non naturam re vera, sicut asserui, incorruptam proprie immortalē habentes. essentiam, sed gratiam a Deo sortiti sunt, quæ immortalitatem largitur, et incorruptionem eis providet. Sed non ideo quod hominum animæ gratia Dei corruptionem repulerunt, quæ omnibus creaturis naturaliter insidet, ideo et ante corpora eas fuisse suspicabimur, vel ante hujus visibilis mundi productionem, atque compaginem in sempiterna quadam vita positas arbitrabimur, vitamve habuisse cœlestem asseremus, incarneam seu incorpoream vitam viventes perpetuam in cœlo aliquando non existentem, sicut Origenes erroneus constituit, et hujus complices, atque consentanei Didymus, et Evagrius, et reliqua earum fabularum excogitatix sodalitas; qui quidem non hoc solum errando pronuntiant Paganorum concretis dogmatibus [similia docentes], et Christianorum nobilitatem sordidantes, sed et istorum corporum, quibus nunc sumus amici, imprudenter perimunt resurrectionem, multa talide balbutientes implissimis eorum et fabulosis figmentis condigna, quibus ad castigationem sufficit, quod a Paulo ad Corinthios dictum est: « Quod si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit », et reliqua: ita eorum cogitationibus [et ita iam cog.] vaneſcentibus, illud adjicietur: Ergo vana est fides vestra; annon est pars vobis nostræ adorandæ confessionis, et carnis istius resurrectione? Nam et carnis resurrectionem exquirimur constiteri, ad salutarem baptismum accedentes, juxta quod quidam sapientium contemplatus est, quod cunctum Unigeniti præclaræ insignisque dispensationis præclarum mysterium erat, et negotium, ut imaginem salvaret, et carnem immortalē efficiat. Non solum autem in hoc desipientes falluntur, et a recto itinere divagantur (esset namque eorum tanquam in comparatione malorum tolerabilis impietas), sed et alia multa extra apostolicam atque paternam nostram traditionem asseruerunt, paradisi plantationem projicientes, in carne Adam formatum fuisse nolentes, ex eo Evam formatam fuisse vituperantes, serpentis sonitum refutantes, cœlestium officiorum [ordinum] principatus ita quidem principio a Deo creatos fuisse prohibentes, ex condemnatione vero pristina et transgressione eos confluentes. Sicut in unitate autem mentium omnia rationabilia fuisse producta,

²² II Cor. xv, 16.

VARIE LECTIONES.

²³ L. ἀφάρτον. ²⁴ L. κτιστοῖς φυσικῶς. ²⁵ φήσομεν. ²⁶ καὶ ἔρα ματαία. ²⁷ κακίσθαι.

impie simul et fabulose somniantes, super cœlestium aquarum creaturam pessimantes (9). [improbantes], finem esse volentes supplicii et omnium quidem sensibilibus omnimodam corruptionem subintroducunt, omnium vero rationabilium, angelorum, hominum, demonum restaurationem adstruunt, et iterum in unitatem fabulosam horum differentias profundentes, cum et nihil a nobis differre Christum, quem ipsi delirando perdocent, non quem nos pie prædicamus, gloria seu honore, sive regno sive dominatione demoniose scaturiunt, millia quædam proferentes de diabolico cordis eorum et impio thesauro, non una sæculæ subversione tantummodo, sed millibus proximos potantes, et animas hominum mortificantes, miseri, pro quibus Christus mori dignatus est, et pro quorum redemptione suum divinum sanguinem fudit, ei munus præ omni dignitate divini suam animam posuit. Nos vero recte immaculatæ fidei ac pudicæ lacte potati rationali et sine dolo, et bonum verbum degustantes, universa eorum tenebrosa dogmata repellentes, et omnibus horum nefandorum vaniloquiis liberi, et paternis nostris superincedentes vestigiis, et præsentis sæculi consummationem dicimus, et vitam illam, quæ post præsentem vitam futura est, credimus æternam permansuram; et immortale habemus supplicium; illam quidem indesinenter exhilarantem laudabilium operum patratores, istud vero incessabiliter affligens, necnon et crucians eos, qui hinc affectores malorum effecti sunt, et penitentiam agere noluerunt, priusquam hinc evaderent, et exirent: Vermis enim eorum non morietur, » inquit Christus iudex et veritas, » et ignis eorum non exstinguetur. »

Hæc sapere atque credere, sapientissimi, ex apostolica et evangelica, atque prophetica et legali, et ex paterna et doctrinali prædicatione percipimus, et manifesta vobis prudentissimis fecimus, nihilque vobis occultavimus. Consequens cæterum existit, et competens, ac pristinae traditioni conveniens, sacratissima concilia paternorum nostrorum, atque sacratissimorum conventuum manifesta litteris facere, quæ tanquam lustrantia nostras animas confovemus, et per sæcula habere nos exoramus, quatenus cum eis et beatam vitam participemus, uti eorum filii nobiles, ac successores. Quatuor itaque in divinis Ecclesiæ dogmatibus magna sacraque et universalia concilia suscipimus, evangelicis illustrata fulgoribus, et splendificata evangelicarum configurationum, et speciminum quantitate. His principari dicimus Nicænum trecentorum decem et octo Deum gereptinum patrum conventum, qui ex divino nutu concitus, Arianae rabiei deiecit contagia. Post illum vero tempore, non gloria sive gratia, secundus congregatur conventus, qui in regiam convocatus est civitatem. Quinquaginta vero et centum a Deo instituti Patres existi-

των, δαιμόνων ἀποκατάστασιν φάσκοντες, καὶ πάλιν εἰς ἐνάδα μυθικήν τὰς τούτων διαφορὰς ἀναχίοντες· ὅτι καὶ μὴδὲν ἡμῶν διαφέρειν τὸν Χριστὸν, ὃν αὐτοὶ ληρωδῶς δογματίζουσιν, οὐχ ὃν ἡμεῖς εὐσεβῶς προσκηρύττομεν, δόξη, ἢ τιμῇ, ἢ βασιλείᾳ, ἢ δεσποτείᾳ δαιμωνιωδῶς ἀναδράττουσι· καὶ μυρία ἅτα προφύροντες πρὸς τοῦ διαβολικοῦ καὶ δυσσεβεῶς τῆς καρδίας αὐτῶν θησαυρίσματος, οὐ μὲν μόνον ἀνατροπῇ θολερᾷ, ἀλλὰ μυρίαις τὸν πλησίον ποτίζοντες, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων θανατοῦντες οἱ δειλαῖοι, ὅπερ ὢν Χριστὸς ἀποθανεῖν κατηξίωσε, καὶ λύτρον αὐτοῦ τὸ αἷμα ἐν θεῷ ἐξέχεε, καὶ ὥρον ὅπερ πᾶσαν ἀξίαν θεοῦ τὸν ἐκείνου ψυχὴν κατεβόλετο. Ἡμεῖς δὲ πίστει ὁρῶντες καὶ ἀμωμῆτου καὶ σώφρονος τὸ λογικὸν ποτισθέντες γάλα καὶ ἄδολον, καὶ καλὸν θεοῦ ῥῆμα γευσάμενοι, ἅπαντα τὰ ἐκείνων σκοπεῖν διωσάμενοι δόγματα, καὶ τούτων ὄντες ἀπάντων τῶν ἀθέσμων αὐτῶν φληνάφων ἐλευθεροί, καὶ τοῖς πατράσι ἡμῶν ἐπιβαίνοντες ἵκνῃσι, καὶ τοῦ παρόντος κόσμου συντείλειαν λέγομεν, καὶ τὴν ζωὴν ἐκείνην τὴν μέλλουσαν τὴν μετὰ τὴν παρούσαν ζωὴν διακονίζειν πιστεύομεν, καὶ τὴν κώλασιν ἀτελεύτητον ἔχομεν· τὴν μὲν ἀλήτως εὐφραίνουσιν τῶν ἀρίστων ἔργων τοὺς πράκτορας, τὴν δὲ ἀπαύστως ἀλγύνουσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κολάζουσιν τοὺς ἐνθάδε γεγυνοτάς ἐραστὰς τῆς φαυλότητος, καὶ μετανοεῖν οὐ θελήσαντας πρὸ τῆς ἐντεῦθεν ἐκδρομῆς καὶ ἐκδόσεως.

Ὁ γὰρ σκόληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, » φησὶ Χριστὸς ὁ κριτὴς, ἡ ἀλήθεια· καὶ τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται. »

et veritas, » et ignis eorum non exstinguetur. »

Ταῦτα φρονεῖν καὶ πιστεῖν, σοφώτατοι, ἐκ τῆς ἀποστολικῆς καὶ εὐαγγελικῆς, ἐκ τῆς προφητικῆς καὶ νομικῆς, ἐκ τῆς πατρῴας καὶ διδασκαλικῆς παρακληφότες κηρύξεις, καὶ δεδρακότες ὑμῖν τοῖς πανσόφοις κατὰ δὴλα, καὶ μὴδὲν ὅμως ἀποκρύφοντες· ἀκλόουθον λοιπὸν ἔστω καὶ ἀρμόδιον· καὶ τῇ παλαιᾷ παραδόσει κατὰλληλον, τὰς ἐκρὰς συνόδους τῶν πατρικῶν ἡμῶν καὶ παντέρων ἀδελφῶν ὅσας ποιεῖν ἐπὶ γράμματος, ἃ· ὡς φωταγωγοὺς ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς περιέπομεν, καὶ δι' αἰῶνος ἔχειν εὐχόμεθα, ὅπως αὐταῖς καὶ τῆς μακαρίας ζωῆς κοινωνήσωμεν, ὡς παῖδες αὐτῶν εὐγενεῖς καὶ διάδοχοι. Τέτταρας τοίνυν ἐπὶ τῶν ἐνθῶν τῆς Ἐκκλησίας δογματικῶν μεγάλαις καὶ ἐκρὰς οἰκουμένικαῖς συνόδοις δεχόμεθα, εὐαγγελικαῖς παιδρυνόμενας λαμπρότησι, καὶ χαρακτήρων εὐαγγελικῶν ἀγλαΐζομένας ποσότητι· τούτων πρωτεύειν φερόμεν ἐν Νικαίᾳ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων Πατέρων συνέδριον, ὅπερ ἐκ θείας ἀδελφότητος ἐπινεύσεως τῆς Ἀρείου λύττης καθαιρεῖ τὰ μιάσματα. Μετ' ἐκεῖνο δὲ τῷ χρόνῳ, οὐ δόξη καὶ χάριτι, συναβροῖζεται δεύτερον ἀδελφωμα τὸ ἐν τῇ βασιλεῖᾳ συνειλεγμένον τῶν πόλεων. Πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν θεόσοφοι Πατέρες ἐτύγγανον, οἱ

²⁷ Isa. LXVI, 24; Marc. IX, 43.

(9) Ms. nosler, viruperantes. HARB.

καὶ τοῦτο πληροῦν θεῶθεν ἡγμένοι τὸ ἄθροισμα, ὃ τὴν A
 τριχέρανιον Μακεδονίῳ, Ἀπολλινάριον τε καὶ Μά-
 γνου σδανύει διασκίβεται, καὶ τῆς τοσαύτης χαλεπῆς
 πυρακτώσεως τῶν εὐσεβούντων τὰ συστήματα βύεται.
 Τρίτον μετὰ τοῦτο μόνον τῷ χρόνῳ δοξάζω συνέδριον
 εἶναι ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον ἐκ θείας ἐνεδρεύσαν βου-
 λήσεως· τὸ γὰρ Διοσκόρου λεγόμενον δεύτερον τῆς Εὐ-
 τυχοῦς ἀδοκίμου γνώμης πεφύραται σύστοιχον·
 ὅπερ πρῶτον συνέδριον διακοσίων μὲν ἁγίων Πατέ-
 ρων ἐγνωρίζετο πλήρωμα, καταβάλλει δὲ τὸν ἀνθρω-
 πολάττην Νεστορίον, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν Χριστομά-
 χον ἀσείδειν. Καὶ εἰς ταῦτα μετὰ τὰ τρία τῷ χρόνῳ
 μόνῳ θεόσοφον ἀθροίζεται σύνταγμα τῶν ἐξακοσίων
 ὁμοῦ καὶ τριάκοντα παννυμνῆται Πατέρων, καὶ δε-
 δούχων τῆς πίστεως, ὅπερ ἐν Χαλκηδόνι μὲν τὴν
 θείαν ποιεῖται θεῶθεν συνέλευσιν, καὶ συναβλοῦσαν B
 εἶχεν Εὐφημίαν τὴν μάρτυρα, τὴν καὶ μέχρι τῆς
 σήμερον προμαχοῦσαν αὐτῶν τοῦ ὁμοῦ τῆς πίστεως,
 καὶ τῆς αὐτῶν περιφήμου καὶ μεγίστης ἀθροίσσεως
 λόγον πολλὴν ποιούμενην καὶ ἀπαισυνον.

Κατασφάνει δὲ τὴν ἐνωρίδα τὴν βέβηλον, Εὐτυχῇ
 ᾤκημι καὶ Διόσκορον, καὶ τὴν τούτων ἀπογράττει
 θεομάχον κακόνοιον ἐκ τῆς Ἀπολλινარიανῆς ὥσπερ
 πηγῆς καταρρέουσας, καὶ πληροῦσαν πάντας τῆς
 ἀσεβείας τοὺς βύακας. Ἐκβάλλει δὲ μετὰ τῆς τούτων
 ἀπεθεωτάτης αἰρέσεως· διὰ τῶν αὐτῆς ὀρθοδόξων
 προρρήσεων καὶ τὴν Νεστορίου τοῦ θεομάχοι πᾶμ-
 μίαν ἀφαιρεῖν· καὶ κατὰ ταύτης γὰρ ὡς ἐστὶ τῇ
 ἀναίειρα σκαιροῦσης ἡθρολκετο. Ὅθεν καὶ τελείως C
 αὐτὴν ἀπενέκρωσε, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐλῶν
 ἐξωστράκισεν. Ἐπὶ ταύταις δὲ ταῖς μεγάλαις καὶ
 οἰκουμένικαίς πανεπέτοις τε καὶ πανίροις τῶν ἁγίων
 καὶ μακαρίων Πατέρων ὁμοτίμοις ἀθροίσεσι τέσ-
 σαρτοι, καὶ πέμπτῃ ἁγίαν ἄλλην παρὰ ταύτας καὶ
 μετὰ ταύτας συστήσαν, οἰκουμένην δέχομαι σύν-
 οδον, τὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ αὐτὴν γενομένην τῶν
 πᾶσεων, Ἰουστινιανοῦ τοῦ τότε τὰ σκήπτρα τῆς
 Ῥωμαϊκῆς βασιλείας διέποντος, καὶ πάντα αὐτῆς τὰ
 λαμπρὰ διορίσματα· ἥτις κυροῦσα ἂν μὲν τὴν ἐν
 Χαλκηδόνι περιώνυμον ἡθροισται σύνοδον· ἀναιρεῖ
 δὲ καὶ ἐκρίπτει πρὸς βλαβρὸν πρωτοτύπως μὲν Ὀρι-
 γήνην τὸν ἄφρονα, καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ δεινῶδη
 κομψύματα, καὶ πολυειδούς ἀσεβείας πλήρη συγ-
 γράμματα· Εὐαγγέλιον δὲ σὺν αὐτῷ καὶ Διδύμου τὰ D
 δόγματα· καὶ πάντα αὐτῶν τὰ Ἑλληνικά καὶ τερα-
 τώδη, οὐ μὴν ἄλλα καὶ μυθώδη ληρήματα· μεθ' οὗς
 τὸν Μοφουεστίας ἐκτίλλει Θεόδωρον, τὸν Νεστορίου
 τοῦ θεομάχοι διδάσκαλον, καὶ ὡς μισαρὸν εἶναι τοῖς
 αὐτοῦ βλασφημίαις συγγράμμασι τῆς καθολικῆς Ἐκ-
 κλησίας ἐκρίπτει· ζυζάνιον· Θεοδώριτον δὲ τὰ κακῶς
 κατὰ τοῦ τῆς εὐσεβείας προμάχου Κυρίλλου καὶ
 δυσσεβῶς γεροντά συντάγματα, καὶ ὅσα κατὰ γε-
 ρῶν δώδεκα τοῦ αὐτοῦ θεοπιστοῦ Κυρίλλου κεφα-
 λαίων, τῆς τε πρώτης ἀγίας ἐν Ἐφέσῳ συνόδου καὶ
 τῆς ὀρθῆς ἡμῶν κατηγορήσεως πίστεως, Νεστορίῳ τῷ
 δυσσεβεῖ χαρίζομενος· κακείνη ταύτης ποιεῖ τῆς κα-

terant, qui et hoc implere concilium divinitus
 ducti sunt, quod triful; rem Macedonii, Apollina-
 risque, et Magni impietatem exstinxit, et de tam
 magna atque diffidili inflammatione coetus piorum
 eripuit. Tertium post hoc tempore solo concilium
 gloriose, quod in Epheso prius ex divina voluntate
 consedit (nam secundum quod Dioscori dicitur,
 illius reprobæ intelligentiæ Eutychetis comprehen-
 ditur consonum) quod primum concilium ducentio-
 rum quidem sanctorum Patrum plenitudo nosce-
 batur: deiecit autem hominicolam Nestorium, et
 omnem ejus Christo rebellem impietatem. Quartus
 quoque post hæc tria tempore tantum a Deo in-
 structus congregatur conventus sexcentorum simul
 et triginta laudabilium Patrum, et illustratorum
 fidei, qui in Chalcedone quidem divinum divinitus
 fecit conventum, et concertantem habuit Euphe-
 miam martyrem; quæ et usque hactenus super fidei
 eorum definitione p opugnati, et pro opinatissimo
 eorum maximoque conventu verbum plurimum, et
 incessabile facit.

Perimit vero profanam dualitatem, Eutychen,
 inquam, et Dioscorum, et eorum obturat Deo rebel-
 lem malitiam, ex Apollinarii unda tanquam fonte
 defluentem, et replentem omnes impietatis rivulos,
 eiecitque cum istorum implissima hæresi per suas
 orthodoxas assertiones, et Nestorii Deo rebellis
 immundissimam hæresim. Nam et contra hanc,
 adhuc impudenter respirantem convenerat. Unde
 et eam perfecte interemit, et ab ecclesiasticis
 atrils expulit. Super his autem magnis, et univer-
 salibus, venerandis quoque ac sacratissimis san-
 ctorum beatorumque Patrum honore comquantis
 quatuor conventibus, etiam quintum sanctum, præ-
 ter istos, et post istos aliud concilium universali-
 ter constitutum suscipio, quod in regia urbe etiam
 id celebratum est, Justiniano tunc sceptra Romani
 imperii dispensante, omnesque ejus præclaras de-
 finitiones, quod ad confirmationem quidem nomi-
 natissimi Chalcedonensis concilii congregatum
 est. Perimit autem, et in interitum projicit prin-
 cipaliter quidem Origenem insanum, et omnes ejus
 pomposas somnolentias, et plena multæ impietatis
 commenta; Evagrii quoque cum eo, et Didymi
 dogmata omnia eorum pagana, atque prodigiosa,
 nec non et fabulosa deliramenta. Post quos et
 Mopsuestenum evellit Theodorum magistrum Deo
 rebellis Nestorii, et ut immundum zizaniam cum
 suis blasphemis opusculis ab apostolica Ecclesia
 projicit. Scripta quoque Theodoriti, quæ male et
 impie adversus Cyrillum propugnatiorem pietatis
 effecta sunt, et quæque tam contra duodecim ejus-
 dem divini Cyrilli capitula, quamque sanctum pri-
 mum Ephesinum concilium, nostræque fidei recti-
 tudinem accusavit, impio favendo Nestorio; etiam
 illa istius condemnationis obnoxia faciens, quæ
 pro Diodoro, et Theodoro satisfaciens scripserat.

VARIE LECTIONES.

²¹ κυροῦσθαι.

Cum quibus et epistolam, quæ dicitur illæ, ad Marim Persam scriptam obtruncavit, id est, exstirpavit, utpote non tantum rectis infestam dogmatibus, sed et omni impietate refertam. Illa igitur sacra, et magna universalique sancta quatuor amplector concilia, et uno sensu confoveo. Super his vero, et hanc quintam honoro, atque honorifico, et veneror, et cuncta eorum libenter recipio tam in dogmatibus, et diversis doctrinis, quamque hæreticorum anathematibus, et definitionibus. Unde et comprobo, atque suscipio, quos susceperunt, et probaverunt. Et anathematizo, atque abjicio, quos anathemati submiserunt, et abjectos a sancta nostra catholica Ecclesia censuerunt. Has beatas et sanctas quinque synodos assequens, unam tantum fidei definitionem agnosco, et mathema unum novi, et symbolum, quod sapientissima, atque beata trecentorum decem et octo Deum gerentium patrum sancta Nicæna multitudo ex sancto effata est Spiritu, quod in Constantinopoli centum et quinquaginta a Deo inspiratorum Patrum congregatio confirmavit, et in Epheso primum ducentorum divinorum Patrum corroboravit concilium, et in Chalcedone, sexcentorum triginta sacratissimorumque Patrum suscepit et stabilivit conventio, et incommutabile indisruptumque et immobile flagranter asseruit conservari. Patrum προσεδίξατο καὶ ἐκράτουν σύμβασις, καὶ οὕτως ἔφη φυλάττεσθαι.

Suscipimus deinde, eisdemque unis amplectimur cuncta quoque sacratissimi Cyrilli divina et a Deo instructa conscripta, utpote omni rectitudine plena, et omnem hæreticorum impietatem demolientia, præcipue autem illas ad Nestorium Deo odibilem, et a Deo projectum, duas synodicas epistolas, secundam quoque, et tertiam, in qua et quodecim connexa sunt capitula, quæ omnem Nestorii malitiam, sanctorum apostolorum æquiuumeris exussit carbonibus. Cum istis vero suscipio et synodicam epistolam, quæ scripta est ad sanctissimos orientales episcopos, in qua et voces eorum sacras appellavit, pacemque cum eis firmavit. Cum quibus, et ipsas Orientalium episcoporum litteras connumerabiles, et indissolubiles dicimus utpote ab ipso divino Cyrillo susceptas, et ab ipso esse testatas vocibus non ambigendis orthodoxas. His similiter sapientissimi Cyrilli sacris inscriptis tanquam sacram, et cohonorandam suscipio, ejusdemque rectæ fidei propagatricem, et a Deo condonatam, atque a Deo inspiratam epistolam magni, atque præclari Leonis sanctissimi Romanæ Ecclesiæ, imo omnium quæ sub sole sunt, luminaris; quam divino manifeste permotus Spiritu contra Eutychen maledictum, et Deo odibilem desipientemque Nestorium, ad Flavianum laudabilem scripsit regiæ urbis episcopum; quam et firmamentum rectæ fidei appello, atque definio, hos qui ita eam optime definierunt, sanctos Patres sequens, utpote omnem quidem rectitudinem fidei nos instruentem, omnem vero pravitatem hæreticam perimentem, et

A ταχρίτως μέτοχα, ἅπερ καὶ ὑπὲρ Διοδώρου καὶ Θεοδώρου ἀπολογούμενος γέγραφε· μεθ' ὧν καὶ τὴν Ἰβὰ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πέρσην γεγράφει λεγομένην Μάρην ἀπερρίξωσεν, ὡς οὐ μόνον ὀρθῶν δογματῶν ἀντίπαλον, ἀλλὰ καὶ πάσης ἀσεθείας ἀνάπλεων. Ἐκεῖνας μὲν οὖν τὰς ἱερὰς καὶ μεγάλας καὶ οἰκουμένης ἁγίας τέταρας συνόδους ἀσπάζομαι, καὶ προνήματι ἐνὶ περιπτύσσομαι· ἐπὶ ταύταις δὲ καὶ ταύτην τὴν πέμπτην τιμῶ καὶ γεραίρω, καὶ αἰδομαι. Καὶ πάντα αὐτῶν ἀσμένως προσέμαι τὰ τε ἐν δόγμασι, καὶ διαφόροις διδάγμασι, καὶ τοῖς κατὰ τὸν αἰρετικόντων ἀναθεματισμοῖς καὶ ὀρίσμασιν· ὅθεν καὶ ἀσμενίζω καὶ δέχομαι, ὅς ἐκ ἰδέξαντο καὶ ἡμεῖς· καὶ ἀναθεματίζω καὶ ἀποβάλλομαι, ὅσους ἀναθέματι καθυπέβαλον, καὶ ἀποβλήτους τῆς καθολικῆς καὶ ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ἡγήσαντο· ταύταις ταῖς ἁγίαις καὶ μακαρίαις πάντα συνόδοις ἐπομένους ἕνα καὶ μόνον ὅρον ἐπίσταμαι πίστεως, καὶ μάθημα ἓν οἶδα καὶ σύμβολον, ὅπερ ἡ πάνσοφος καὶ μακαρία τῶν ἐν Νικαίᾳ τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφώρων Πατέρων θεσπέσια πληθὺς ἐξ ἁγίου προσεφθέγγετο Πνεύματος, ὃ καὶ ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἑκατὸν πενήτηκοντα θεοπνευστῶν Πατέρων ἐπεκύρωσεν ἄρροις· καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῃ πρώτῃ τῶν διακοσίων ἐνθύνων Πατέρων ἐθεβαίωσε σύνοδος· καὶ ἡ τῶν ἐν Χαλκηδὼνι ἑξακοσίων τριακοντα πανίερων ἀπαράτρωτον καὶ ἀρραγὴς καὶ ἀσάλευτον διαπρυ-

Δεχόμεθα δὲ καὶ ἀγκάλαις ταῖς αὐταῖς καὶ ἀσμενίζομεν πάντα τοῦ θεοπεσίου Κυρίλλου τὰ θεῖά τε καὶ θεόσοφα συγγράμματα, ὡς πάσης ὀρθότητος γέμοντα, καὶ πᾶσαν αἰρετικῶν καθαιροῦντα δυσσεβειαν· ἐξαιρέτως δὲ τὰς πρὸς Νεστορίου τὸν θεοσυγῆ καὶ θεήλατον δύο συνοδικὰς ἐπιστολάς, τὴν τε δευτέραν καὶ τὴν τρίτην, ἥ καὶ τὰ δύοκαίδεκα συνήπται κεφάλαια· ἅπερ ἅπασαν τὴν Νεστορίου κακόνοιαν ἀποστόλων ἁγίων ἱσχυρίοις κατέφλεξεν ἀνθραξί. Σὺν ταύταις δέχομαι καὶ τὴν πρὸς τοὺς τῆς Ἐφῆς ἀγνωτάτους προέδρους συνοδικὴν γραφείσαν ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ καὶ ἱερὰς αὐτῶν τὰς φωνὰς ἀπεκάλεσε, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εἰρήνην ἐκράτουν. Αἱ συνάρθρια καὶ αὐτὰ τῶν ἀνατολικῶν προέδρων τὰ γράμματα λέγομεν, ὡς ὑπ' αὐτοῦ Κυρίλλου τοῦ θεοῦ δεχθέντα, καὶ εἶναι πρὸς αὐτοῦ μαρτυρούμενα φωναῖς ἀναμφίλεκτοις ὀρθόδοξα. Τοῖσι οὖν ὁμοίως τοῖς ἱεροῖς Κυρίλλου τοῦ πανσόφου χαράγμασιν ὡς ἱερὰν καὶ θρόνιον δέχομαι, καὶ τῆς αὐτῆς ὀρθοδοξίας γεννήτριαν καὶ τὴν θεόδοτον ἐπιστολὴν καὶ θεόπνευστον τοῦ μεγάλου, καὶ λαμπροῦ, καὶ θεόφρονος Λέοντος τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας· μᾶλλον δὲ τῆς ὑπ' ἡμῶν πάσης φωστῆρος, ἣν θεῶς σφραγίσαντος Πνεύματος ἐκράτουν· Εὐτυχοῦς τοῦ κακόφρονος, καὶ Νεστορίου τοῦ θεοσυγοῦς καὶ παράφρονος πρὸς Φλαυιανὸν τὸν ἀοίδιμον τῆς βασιλείας τῶν πόλεων πρόεδρον γέγραπεν· ἣν καὶ στήλην ὀρθοδοξίας καλῶ καὶ ὀρίζομαι, τοῖς οὕτως αὐτὴν καλῶς ὀρισμένοις Πατράσιν ἁγίοις ἐπόμενος, ὡς πᾶσαν μὲν ὀρθοδοξίαν ἡμᾶς ἐκδιδασκούσαν, πᾶσαν δὲ κακοδοξίαν αἰρετικὴν ὀλοθρεύουσιν, καὶ τῶν τῆς ἁγίας ἡμῶν

καθολικῆς Ἐκκλησίας θεοφρουρήτων αὐτῶν ἀπελευ-
 νούσαν. Μεθ' ἧς ἐνθίου συλλαβῆς καὶ χαράματος,
 καὶ πάσας αὐτοῦ τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰ δόγματα, ὡς
 ἐκ στόματος προύχοντα Πέτρου τοῦ κορυφαίου προσ-
 ἔλμαι καὶ καταφιῶ καὶ ἀσπάζομαι, καὶ πάσῃ ψυχῇ
 περιπτύσσομαι. Ταῦτα, καθὼς προείπον, δεχόμενος
 τὰ ἱερὰ πάντα τῶν μακαρίων Πατέρων καὶ θεῶν συν-
 ἑδρίαι· καὶ τὰ Κυρίου πάντα τοῦ πανσόφου συγ-
 γράμματα, καὶ μάλιστα κατὰ τῆς Νεστορίου μανίας
 γενόμενα, καὶ τὴν τῶν ἀνατολικῶν προέδρων συλ-
 λαβὴν τὴν πρὸς αὐτὸν γραφεῖσαν τὸν θεϊκότατον Κύ-
 ριλλον, καὶ παρ' αὐτοῦ μαρτυρηθεῖσαν ὀρθόδοξον,
 ὅσα τε Λέων ὁ τῆς Ῥωμαίων ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας
 νομὸς ἀγιοτάτος γέγραφε, καὶ μάλιστα κατὰ τῆς
 Εὐτυχιανῆς καὶ Νεστοριανῆς βδελυρίας συνέταξε·
 ταῦτα μὲν ὡς Πέτρου, ἐκεῖνα δὲ ὡς Μάρκου γινώ-
 σκω ὀρίσματα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάντα πάντων τῶν
 τῆς καθολικῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐκκρίτων μυσταγω-
 γῶν θεόσοφα διδάγματα, εἴτε ἐν λόγοις τε καὶ συγ-
 γράμμασιν, εἴτε ἐν ἐπιστολαῖς τοῖσι περιελήπται.
 Καὶ συλλήδον ἐπιπεῖν, ἅπαντα δεχόμεναι καὶ ἀσπάζο-
 μαι, ὅσα περ ἡ ἀγία καθολικὴ ἡμῶν Ἐκκλησία προσ-
 ἔλται· καὶ πάντα τοῦμπάλιν ἀποστρέφομαι, καὶ
 ἀναθεματίζω, καὶ λογιζομαι βέβηλα, ὅσα καὶ αὐτὴ
 πανσόφως βδελύσσεται, καὶ τῆς οἰκείας εὐσεβείας
 ἡγεῖται πόλεμια, οὐ μόνον βιβλικά, καὶ λογίδια,
 καὶ θεομάχα καὶ παρῆγγραπτα δόγματα, ἀλλὰ καὶ
 αἰρετικὰ καὶ κακόδοξα, καὶ κακοδόξων αἰρέσεων
 ἡγῆσάμενα πρόσωπα· καὶ πρὸς πληροφορίαν ἡμῶν
 ἀπαράλειπτον αὐτὰ διαρθροῦμαι τὰ πρόσωπα, ἅπερ
 ἀναθεματίζω καὶ ποιῶμαι κατάκριτα, οὐ γλώττῃ
 μόνον καὶ στόματι, ἀλλὰ καὶ καρδίᾳ καὶ πνεύματι,
 ὡς τῆς ἀγίας καὶ καθολικῆς ἡμῶν πίστεως ὀφθέντα
 διὰ πάντων ἐπίβουλα.

Ἀνάθεμα τοίνυν εἰσαὶ καὶ κατάθεμα, ἀπὸ τῆς
 ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς Τριάδος, Πα-
 τρός, καὶ Υἱοῦ, καὶ ἁγίου Πνεύματος ἑστῶσαν, πρῶ-
 τον μὲν Σίμων ὁ Μάγος, ὁ παστὴν πρῶτος κακίστων
 κακίστως ἄρξας αἰρέσεων· μεθ' οὗ καὶ Κλεόβιος, Μέν-
 ανδρος, Φιλητος, Ἐρμογένης, Ἀλέξανδρος ὁ Χαλ-
 κεύς, Δοσίθεος, Γόρθεος, Σατορνίνος, Μασδόθεος,
 Ἀδριανὸς, Βασιλείδης, Ἰσιδωρος ὁ τοῦτου υἱὸς καὶ
 τὴν μανίαν ὑπέρτερος, Ἐβίων, Καρποκράτης, Ἐπι-
 φανῆς, Πρόδικος, Κήρινθος τε καὶ Μήρινθος, Οὐα-
 λεντίνος, Φλωρίνος, Βλαστὸς, Ἀρτέμων, Σεκουδός,
 Κασσιανὸς, Θεόδοτος, Ἡρακλείων, Πτολεμαῖος, Μάρ-
 κος, Κολορβάσος, Ἀδέμης ὁ Καρύστιος, Θεόδοτος ὁ
 σκυτεὺς, Θεόδοτος ἱεροῦ, Εὐφράτης ὁ Περσικὸς,
 Μονόμιμος ὁ Ἀραβ, Ἐρμογένης, Τατιανὸς ὁ Σύρος,
 Σεθῆρος, Ἀσκληπιόδοτος, Βαρδηςάνης, Ἀρμόνιος
 ὁ τοῦτου υἱὸς καὶ τὴν πλάνην ἰσθέρπος, Ἐρμόφι-
 λος, Κέρδων, Σακέρδων, Μαρκίων ὁ Ποντικὸς,
 Ἀπελλῆς, Ἀπολλωνίδης, Πόντιος, Πρέπων, Πίθων,
 Συμερὸς, Θεόδοτος ὁ τραπεζίτης, Μοντανὸς, Πρί-
 σκυλλὰ τε καὶ Μαξιμίλλα αἱ τοῦτου μανιώδεις μαθή-
 τριαι, Νέπος, Ἐλκισεύς, Ὀριγένης, Ὀριγένης

ab a Deo custoditis atriis nostrae sanctae catholicae
 Ecclesiae effugantem: cum qua divina syllaba, et
 scriptura, et cunctas ejus epistolas, et dogmata,
 tanquam prolata ex ore Petri principis apostolo-
 rum, amplector, et perosculor, et veneror, et ani-
 ma tota complector. Haec, sicut praedixi, sacra, et
 divina quinque: beatissimorum Patrum concilia
 suscipiens, omniaque conscripta, praesertim Cyrilli
 sapientissimi, quae contra Nestorii insaniam facta
 sunt, et epistolam orientalium episcoporum, quae
 ad eundem divinum Cyrillum scripta est, quam et
 ipse orthodoxam esse testatus est, quaeque Leo
 sanctissimae Romanae Ecclesiae sanctissimus dis-
 pensator scribit, et maxime quae contra Eutychia-
 nam et Nestorianam profanationem scripsit: haec
 quidem ut Petri, illa vero ut Marci definitiones
 agnosco; nec non et omnia omnium nostrae cat-
 holicae Ecclesiae probabilius instructorum a Deo
 instructa didagmata, seu in verbis et scriptis, sive
 in epistolis quibuslibet comprehensum est. Et, ut
 concinne dicam, cuncta suscipio, et amplector,
 quaeque sancta catholica nostra Ecclesia suscipit:
 et cuncta e regione refuto, atque anathematizo,
 et profana esse reputo, quotquot et ipsa sapienter
 abominatur, et propriae pietati aestimat esse con-
 traria, non solum codicillos et verba, et Deo
 repugnantia, et privata [spuria] dogmata, sed et
 haereticas et maledicas, maledicarumque sectarum
 doctrices personas. Et ut nihil desit ad vestram
 satisfactionem, ipsas quoque personas exprimo,
 quas anathematizo, et condemnatas officio non li-
 qua tantum et ore, sed corde et spiritu, utpote
 quae sanctae catholicae nostrae fidei in omnibus in-
 sidiantes ostense sunt.

Anathema itaque in perpetuum, et catathema a
 sancta et consubstantiali et adoranda Trinitate
 Patre, et Filio, et Spiritu sancto sint, primum qui-
 dem Simon Magus, qui primus pessimis haeresi-
 bus pessimus principavit; post quem Cleobius,
 Menander, Philetus, Hermogenes, Alexander Aera-
 rius, Dositheus, Gorthus, Saturninus, Masbotheus,
 Hadrianus, Basilides, Isidorus ejus filius, et furo-
 re superior, Ebion, Carpoerates, Epiphaneus, Pro-
 dicus Cerinthusque, et Merinthus, Valentinus, Flo-
 rinus, Blastus, Artemon, Secundus, Cassianus,
 Theodotus, Heraclion, Ptolemæus, Marcus, Color-
 basus, Ademius Carystiensis, Theodotus [Cerdo
 Coriarius] Scytens, Theodotus alter, Euphrates
 Persicus, Monoimus Arabs, Hermogenes, Tatia-
 nus Syrus, Severus, Asclepiodotus, Bardesanes,
 Harmonius ejus filius, et errore consimilis, Her-
 mophilus, Cerdon, Sacerdon, Marcion Ponticus,
 Apelles, Apollonides, Politus, Prepon, Piton,
 Theodotus [Synarus] Trapezita, Montanus, Pris-
 cillaque, et Maximilla hujus furiosae discipulae,
 Nepos, Helcesens Origenes, alter Origenes qui et

VARIÆ LECTIONES.

¹¹ L. Ἐλκισεύς. F. scrib. Ἐλκισαύος.

Adamantius, Sabellius Libycus, Novatus, Paulus Samosatensis, Epigenus, Cleomenes, Noetus Smyrnensis, Manes, cui impli furoris cognomen, Sabatius, Arius, Meletius, Aetius, Eunomius, Asterius, Eudoxius, Donatus, Macedonius, qui sancto relictus est Spiritui, et Pneumatomachi appellationem dignam accepit, Apollinarius Laodicensis, et ejus filius Apollinarius, Magnus, Polemon, Pelagius, Celestius, Julianus, ejusdem furoris defensores, Theodorus Mopsuestenus, et Nestorius sedæ antropolatriæ fœdissimi prædicatores, Cyrus et Joannes Cilicæ, ejusdem impietatis impli productores, Eutyches, Dioscorus Eutychetis defensor, et advocatus Barsumas, Zooras, Timotheus qui dicitur Ælurus, Petrus Moggus, id est, Balbus; et Acacius, qui henoticam, id est, [cenoticam] vanitatem Zenonis machinati sunt, Lampetius auctor nec nominandæ Marcionistarum (10) hæreses, Didymus, et Evagrius Origenianæ vanitatis primi secretales fœdissimi. Petrus Fullo, qui ad hymnum trisagii crucem ausus est coaptare. Petrus alter, Ibericum, et barbaræ mentis contagium, Esaias hujus Petri collega, qui aliam Acephalorum inter Acephalos hæresim propagaverunt. Cum quibus omnibus, et præ omnibus, et post omnes, et secundum omnes, et super omnes sit et Severus anathema, horum sævissimus discipulus, qui præ omnibus Acephalis tam novis quam veteribus, demonstratus est crudelissimus tyrannus, et sanctæ Ecclesiæ catholicæ immanissimus inimicus, sanctissimæque Antiochenæ ecclesiæ adulter iniquissimus, et corruptor execrabilis. Theodosius quoque Alexandrinus, Anthimus Trapezuntius, Jacobus Syrus, Julianus Halicarnassensis, Felicissimus, Gajanus Alexandrinus, a quibus Gajanitarum sive Julianistarum superinventæ sunt hæreses. Dorotheus ejusdem impiæ hæresis propugnator. Paulus, qui Fuscus non solum appellatione, sed et secundum veritatem. Joannes Grammaticus, cognomento Philipponus, id est, studiosus, imo Matæopponus, id est, irritus laborator, Conon quoque et Eugenius: hi tres, tritheizæ, id est, triplicis deitatis, ter maledicti propugnatores. Themistius, qui fuit ignorantie pater, et genitor, atque seminator nefandissimus, qui Christum verum Deum nostrum diem judicii nescisse delirabat, nesciens quæ ipse, jam a Deo projectus, assereret, et non recognoscens, quæ ignorando loquebatur. Nisi enim ignorasset verborum suorum virtutem, non utique lethiferam ignorantiam peperisset, et ignorantie fœditatem ferventer defenderet, ignorare Christum non secundum id quod Deus erat sempiternus, sed secundum quod veraciter homo factus, diem consummationis, atque judicii ex insipientia mentis eructans, et purum eum efficiens hominem, et hoc

ἄλλος ὁ καὶ Ἀδαμάντιος, Σαβέλλιος ὁ Διός, Νότατος, Παῦλος ὁ ἐκ Σαμοσατῶν, Ἐπίγενος, Κλεομένης, Νόητος ὁ Ἐμυρναῖος, Μάνης ὁ τῆς ἀθείου μανίας ἐπώνυμος, Σαββάτιος, Ἀρειος, Μελέτιος, Ἀέτιος, Εὐνόμιος, Ἀστέριος, Εὐδόξιος, Δονάτος, Μακεδόνης ὁ τῷ ἁγίῳ μαχεσάμενος Πνεύματι, καὶ Πνευματομάχου προσηγοῖαν ἄξιον δεξιόμενος. Ἀπολλινάριος ὁ Λαοδικεὺς, καὶ ὁ τοῦτου υἱὸς Ἀπολλινάριος, Μάγνος, Πολέμων, Κελίστιος, Πελάγιος, Ἰουλιανὸς, οἱ τῆς αὐτῆς μανίας ὑπέρμαχοι. Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας, καὶ Νεστόριος, οἱ τῆς μισαρᾶς ἀνθρωποπατείας μακρότατος κήρυκας. Κῆρρος τε καὶ Ἰωάννης οἱ Κίλικες, οἱ τῆς αὐτῆς ἀθείας ἀθεώτατοι πρόδοι. Εὐτυχῆς, Διδύσκος ὁ Εὐτυχέως ὑπαρσιπότης καὶ συνήγορος, Βαρσουμάς· Ζωόρας, Τιμόθεος ὁ λεγόμενος Αἰλουρος· Πέτρος ὁ Μογγός καὶ Ἀκάκιος οἱ τὸ κενωτικὸν²² τακτικῶς μανῶν Ζήνωνος· Λαμπέτιος ὁ τῆς δυσωνόμεν τῶν Μαρκιωνιστῶν αἵρέσεως ἑξαρχος· Αἰδύμος καὶ Εὐάγριος οἱ τῆς Ὀριγενιανῆς τερθρείας μυστηριόχατοι παμμίαροι. Πέτρος ὁ κυπαρὶς ὁ τῷ τρισαγίῳ ὕμνῳ προσαρμόσαι σταυρὸν θρασυψύχων· Πέτρος ἕτερος τὸ Ἰδριχὸν καὶ φρενοδόρβαρον μίσμα· Ἡσαΐας ὁ τοῦ παρόντος Πέτρος συνόμιλος, οἱ ἄλλην ἀκέφαλον ἐν Ἀκεφάλῳ καταβεβάντες αἵρεσιν· μεθ' ὧν ἁπάντων καὶ πρὸ πάντων καὶ μετὰ πάντας καὶ κατὰ πάντας καὶ ὑπὲρ πάντας ἔστω καὶ Σεβήρος ἀνάθεμα, ὁ τούτων μαθητὴς ἐκμανέστατος, καὶ πάντων χρηματίσας Ἀκεφάλων τῶν νέων καὶ τῶν παλαιῶν ὁμότητος τύραννος, καὶ τῆς ἁγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐχθρὸς δυσμανέστατος, καὶ τῆς Ἀντιστοχίων ἀγιοπάτης Ἐκκλησίας μοιγὸς ἀνομιέστατος, καὶ φθορὸς βδελυρώτατος· Θεοδόσιος τε ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ Τραπεζούντιος· Ἀνθίμος, Ἰάκωβος ὁ Σύρος, Ἰουλιανὸς ὁ Ἀλικαρνασσέως, Φελικίσσιμος, Γαϊανὸς ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ἀφ' ὧν ἡ τῶν Γαϊανιτῶν, ἡγοῦν Ἰουλιανιστῶν, ἐπιγένονεν αἵρεσις· Δωρόθεος ὁ τῆς αὐτῆς ἀθείας ὑπερμαχίας αἵρέσεως· Παῦλος ὁ Μελανός, οὐ μόνον δὲ λεγόμενος, ἀλλὰ καὶ γενόμενος κατὰ ἀλήθειαν· Ἰωφάνης ὁ Γραμματικὸς ὁ τὴν ἐπανουμίαν Φιλόπονος, μᾶλλον δὲ Ματαίπονος, Κόνων τε καὶ Εὐγένιος, οἱ τρεῖς τῆς τριθείας τρισκατάρτοι πρόμαχοι· Θεμιστιος ὁ τῆς ἀγνοίας πατήρ, καὶ γεννήτωρ, καὶ σπορεὺς ἀθεσμιότατος, ὃς ἀγνοεῖν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν τὴν ἡμέραν ἐπληνᾶται τῆς κρίσεως, ἀγνοῶν ἅπαν αὐτὸς ὁ θεήλατος ἔφασκε, καὶ μὴ εἰδὼς ἅπαν ἀμφιγνοῶν ἀνεφθέγγετο. Εἰ μὴ γὰρ ἡγνέει τῶν οἰκείων λόγων τὴν δύναμιν, οὐκ ἂν τὴν ὀλέθριον ἀγνοίαν τέτοκε, καὶ τοῦ τῆς ἀγνοίας ἀγους θερμῶς ὑπερήσκειεν, ἀγνοεῖν τὸν Χριστὸν, οὐ καθὼς Θεὸς ὑπῆρχεν ἀίδιος, ἀλλὰ καθὼς γέγονεν κατὰ ἀλήθειαν ἄνθρωπος, τὴν ἡμέραν τῆς συντελείας καὶ κρίσεως ἐξ ἀφρόνων φρενῶν ἐρευγόμενος, καὶ φιλὸν αὐτὸν ἐργαζόμενος ἄνθρωπον· καὶ ταῦτα τερατεῖαν ἐπισημίζων ἑαυτῷ τὴν Ἀκέφαλον, καὶ φύσιν μίαν

VARIE LECTIONES.

²² ἐνωτικὸν intelligit.

NOTÆ.

(10) Pro Marcianistarum ex Timotheo presb. HARD.

αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ φανταζόμενος σύνθετον· ἔστω δὲ σὺν αὐτῷ καὶ Πέτρος ὁ Σύρος ἀνάθεμα, καὶ Σέργιος ὁ Ἀρμένιος, οἱ τῆς μικρᾶς τριβέλας ἡγούμενοι, καὶ μηδὲ οὕτω πρὸς ἑαυτοὺς συμφωνήσαντες, μηδὲ τὰ αὐτὰ παραπλησίως ἀλλήλοις δοξάσαντες· Δαμιανός, ὁ τούτων μὲν ὑπερβαλόντως ἀντίπαλος, νέος δὲ φανεὶς ἐν ἡμετέροις χρόνοις Σαβέλλιος. Μεθ' ὧν καὶ οἱ αὐτῶν τῆς ἀσθελεῖας διάδοχοι ἀνάθεμα ἔστωσαν καὶ κατάθεμα, Ἀθανάσιος τε ὁ Σύρος, καὶ ὁ Ἀποζυγάριος· Ἀναστάσιος, καὶ οἱ τῆν τούτων ἀσύμβατον σύμβασιν, ἀσυμβάτως τε καὶ ἀμαθῶς προσιέμενοι, καὶ ἀλογίστων δίκην κτηνῶν ὅπ' αὐτῶν βουκολούμενοι· καὶ ἀλλήλους μὲν φησι²⁵⁻²⁶ φιλικῶς συμπεριόμενοι, ὅπ' ἀλλήλων δὲ τοῖς ἀναθεματισμοῖς ἐχθρῶδώς τιτρωσόμενοι.

Ἐνδυσθῶσαν δὲ σὺν αὐτοῖς, καὶ περιβαλλέσθωσαν τὸ ἀνάθεμα καὶ κατάθεμα καὶ Βενιαμὴν ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ Ἰωάννης, καὶ Σέργιος, καὶ Θωμᾶς, καὶ Σεβήρος οἱ Σύροι, οἱ ἐπεὶ ζῶντες ζῶντην τὴν ἐπάρατον, καὶ πολεμοῦντες ἐμμανῶς τὴν εὐσέβειαν· κοινωνεῖτω δὲ αὐτοῖς τῆς τῶν παρόντων ἀναθεματισμῶν κατακρίσεως καὶ Μηνᾶς ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ τῆς τῶν Γαλιαντῶν προμαχῶν καὶ προσπίλων αἰρέσεως, καὶ πολεμῶν ἐμφανῶς τῆς ἀληθείας τὸ κήρυγμα, καὶ πάντας σὺν αὐτοῖς οἱ τούτου κοινωνοὶ καὶ ὁμόφυλοι, καὶ τὴν ἀσέβειαν σύστοιχοι· βαλλέσθωσαν (11) δὲ τοῖς ἵσσις αὐτοῖς ἀναθέμασι καὶ πᾶσαι αἱ αἱρέσεις αἱ μετὰ τὴν Χριστοῦ παρουσίαν ἀκμάσασαι, καὶ Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν πολεμεῖν θρασυνομέναι, τουτέστιν ἡ Νικολαϊτῶν, ἡ Εὐχιτῶν, ἡ Καϊανῶν, ἡ Ἀδαμιανῶν, ἡ Μαρβιλιανῶν (12), ἡ Βορβοριανῶν, ἡ Νασηνῶν, ἡ Στρατιωτικῶν, ἡ Ἀφονιτῶν (13), ἡ Πιθιανῶν²⁵⁻²⁷, ἡ Σοριανῶν, ἡ Ὀφιτῶν, ἡ Ἀντιτακτιτῶν, ἡ Περαιτικῶν, ἡ Ὑδροπαραστατῶν, ἡ Ἐγχερατιτῶν, ἡ Μαρκωνιστῶν, ἡ Φρυγῶν, ἡ Πεπουζιανῶν, ἡ Ἀρτοτυριτῶν, ἡ Τασκοδοργῶν, ἡ Τεσσρεσκαδεκακτιτῶν, ἡ Ναζωραίων, ἡ Μελχισεδεκιτῶν, ἡ Ἀντιδοκμαριανιτῶν, ἡ Ταθηριανῶν, ἡ Μαρτιανῶν, ἡ Δουλιανῶν, ἡ Ἀνθρωπομορφιτῶν, ἡ Ἰερακτιτῶν, ἡ Μεσαλλιανῶν, ἡ Εὐτυχιτῶν, ἡ Ἀεφάλλων, ἡ Οὐρεσπουνοφιτῶν, ἡ Ἡσαλιανῶν, ἡ Ἀγγοῖτων, ἡ Ἰακωβιτῶν, ἡ Τριθεῖτων, καὶ εἰ τις ἑτέρα παρ' αὐτὰς καθέστηκε δυσσεδῆς καὶ θεήλατος αἵρεσις.

Ἀπαντας τοίνυν τοὺς προαναφερομένους αἱρεσιάρχας, καὶ τὰς μετὰ τούτους ὀνομασθείσας δυσσεβιστάτας αἱρέσεις καὶ σχίσματα ἀναθεματίζω καὶ καταθεματίζω ψυχῇ καὶ καρδίᾳ καὶ στόματι, ἐννοίᾳ

VARIAE LECTIONES.

²⁵⁻²⁶ L. φῶσι vel σφίσι. ²⁵⁻²⁷ Ἡριονητῶν. L. Σηθιανῶν.

NOTE.

(14) Additamentum hoc loco insertum in ms. cod. Reg. 2536, sed spurium, vide apud Cotelierium tom. I. Monum. p. 790. HARD.

(12) In cod. Reg. 1026, Βαρβυλλιστῶν. In cod. 2536, Βαρβιλιστῶν. Apud Theodoret. I. I. Hæret. fab. c. 13, Βαρβιλῶται. HARD.

(13) Αἱ Ἡριονητῶν: forte pro Θηβωνιτῶν. HARD.

(14) Pro commissentur: legente Latino interprete

A monstruositatem sibi defamans Acephalam, et naturam unam ejusdem Christi Salvatoris nostri compositam vaticinans [imaginans]. Sit autem et cum eo Petrus Syrus anathema, et Sergius Armenius tritheiz minores [G. minoris] doctores, et nec sic ad invicem consonantes, neque eadem similiter cum alterutro opinati. Damianus horum quidem excellenter adversarius, novus autem demonstratus temporibus nostris Sabellius; cum quibus et eorum impietatis successores anathema sint, et catathema, Athanasius quoque Syrus, et Apozygarius Anastasius, et qui eorum inconvenientem convenientiam inconvenienter, et indocte suscipiunt, et irrationabiliter tanquam jumenta ab eis seducuntur. Et cum invicem quidem quasi amicabiliter comminiscantur [conjunguntur, G.], (14) invicem vero inimicis anathematibus sauciantur.

Induantur autem cum eis, et amicianter anathema, et catathema, et Benjamin Alexandrinus, et Joannes, et Sergius, Thomasque, et Severus Syri, qui adhuc vivunt vitam execrabilem, et crudeliter pietatem expugnant. Participetur etiam cum eis his anathematibus, et Menas Alexandrinus, Gajannitarum propugnator, atque defensor hæreseos, et in aperto expugnans veritatis prædicationem, et omnes cum eis consortes, atque contribules, et impietate consentanei. Submittantur autem eisdem anathematibus et omnes hæreses, quæ post Christum adoleverunt, et Christi Ecclesiam ausæ sunt expugnare, id est, Nicolaitarum, Euchitarum, Calanorum, Adamianorum, Marbillotarum, Borborianorum, Nasenorum, Stratioticorum, Apbonitarum, Sethianorum, Sophianorum (15), Ophitarum, Antitactitarum, Peraticorum, Hydroparastatarum, Emcratitarum, Marcionistarum, Phrygum, Pepuzianorum, Artotyritarum, Abrodicorum, Tassaradecalitarum [Tascodurgorum], Nazareorum, Melchisedechianorum, Antidicomarianitarum, [Martianorum] Tatherianorum (16), Cyreianorum, Spatrianorum [for. Sphæronistarum], Dulianorum, Anthropomorphitarum [Venustianorum], Hieracitarum, Messalianorum, Eutycharum, Acephalorum, Versunophitarum (17), Isaianorum, et Agnoitarum, Jacobitarum, Tritheitarum, et quæque alia pravitas D exstiterit impia, et a Deo projecta hæresis universa.

Igitur superius nominatos hæreseon principes, et quæ post eos anathematizata sunt implissimæ hæreses, et schismata, anathematizo, et catathematizo animâ, corde, et ore, mente quoque, et

συμφερόμεναι. HARD.

(15) Forte, Ophianorum, sive Ophitarum, et in Græco, ἡ Ὀφιανῶν ἡ Ὀφιτῶν, HARD.

(16) Legendum videtur Psathyrianorum Cyrtianorum, Psathyrianorum Dulianorum, et in Græco: ἡ Ψαθυριανῶν, ἡ Κυρτιανῶν, ἡ Δουλιανῶν, ex Theodoret. I. IV. Hæretic. fab. c. 4. HARD.

(17) Alibi, Barsanuphitarum. HARD,

verbis, atque sermonibus. Et omnem aliam hæresis auctorem perditum, et omnem aliam profanisimam hæresim, et omne aliud schisma a Deo rejectum, quotquot nostra sancta catholica Ecclesia anathematizat. Anathematizo autem, et catathematizo etiam omnes eorum consentaneos, qui eandem cum eis impietates æmulantes, sine penititudine in eis sunt mortui, et quique usque nunc in eisdem perseverant, et expugnant catholicæ nostræ Ecclesiæ prædicationem, et fidem nostram rectam, et immaculatam impetunt: et anathematizo iterum similiter omnia eorum Deo repugnantis scripta, quæ contra nostram sanctissimam catholicam Ecclesiam composuerunt, et adversus fidem nostram rectam, atque immaculatam conscripserunt. Anathematizo autem cum eisdem profanis hæresibus, et omnem aliam Deo obililem, et maledicam hæresim, quam sancta nostra catholica Ecclesia anathematizare, atque condemnare consuevit, eorumque auctores, et genitores, et eorum probrosas, atque sceleratissimas loquelulas, atque codicillos, sola honorans, et tenens, sentiensque et venerans sancta nostræ Ecclesiæ catholice et apostolicæ dogmata, quæ partim [speciatim] vobis, et breviter edidi, propter synodicarum literarum ut dixi, compendium. Cum quibus hinc etiam migrare deprecor, quando hoc Deus præceperit. Unde et vestram queso paternam sanctitatem, has a mea humilitate suscipientem jure synodico litteras, paternis oculis conspicerem, et fraternis obtulibus cernere: et si quid per ignorantiam culpatum [offensum] est, sive per oblivionem prætermisum est, aut per festinationem minus animadversum est, aut per compendium minus expressum est, et nullatenus memoratum, aut per immobilitatem lingue est tacitum, aut per lingue gravitatem, et vocis nimiam exilitatem, aut per sermonum agrestium infirmitatem, et nobis nolentibus siluit, adjectionibus, et dictionibus adimplere, ex paterna procedentibus plenitudine, et emendationibus corrigere, et robur amicissimum tribuere, fraternis operatum studiis, paternisque irrigatum propositis: ut neque quod in eis, deest, imperfectum semper appareat: neque quod infirmum est, et per ignorantiam fortassis plerumque fefellit, invalidum jugiter maneat, et per totam vitam ægrotet.

Quod cum amicabiliter a vobis fuerit factum, me quidem locupletabit atque salvificabit, vobis autem beatissimis testificabitur de compassionis caro affectu, hoc idem est dicere de filii atque fraternitatis dilectione. Ita vero ex vobis ego dilatus, et quod defuit, redintegratus, et quod infirmum est, medicatus, et quod claudicabat, correctus, paternis fraternisque divitiis coronatus, quales vobis gratias referre, et una cum his gau-

A τε καὶ λόγοις καὶ ῥήμασι, καὶ πάντα ἕτερον αἵρεσι-
ἀρχὴν ἐλέθριον, καὶ πᾶσαν ἑτέραν παμδέδηλον αἵ-
ρεσιν, καὶ πᾶν ἕτερον σχίσμα θεήλατον, ὅσους περ
ἡ ἀγία καὶ καθολικὴ ἡμῶν Ἐκκλησία ἀναθεματίζει.
Ἀναθεματίζω δὲ καὶ καταθεματίζω καὶ πάντας αὐ-
τῶν τοὺς ὁμόφρονας, τοὺς τὰς αὐτὰς αὐτοῖς ἀσεβείας
ζηλώσαντας, καὶ ἀμετανοήτους ἐν αὐταῖς τελευτή-
σαντας, καὶ τοὺς ἐτι καὶ νῦν ἐν αὐταῖς διαμένοντας,
καὶ πολεμοῦντας τῇ καθολικῇ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ τὸ
κῆρυγμα, καὶ πίστιν ἡμῶν τὴν ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον
βάλλοντας· καὶ ἀναθεματίζω πάλιν παραπλησίως·
καὶ πάντα αὐτῶν τὰ θεομάχα συγγράμματα, ἃ κατὰ
τῆς ἀγιοτάτης ἡμῶν καθολικῆς Ἐκκλησίας συν-
έταξαν, καὶ κατὰ τῆς ὀρθῆς ἡμῶν καὶ ἀμωμήτου συν-
εγράψαντο πίστεως· ἀναθεματίζω δὲ σὺν αὐταῖς
B ταῖς βεβήλοις αἵρέσεσι καὶ πᾶσαν ἑτέραν θεοσυγῇ
καὶ κακόδοξον αἵρεσιν, ἣν ἡ ἀγία καθολικὴ ἡμῶν Ἐκ-
κλησία ἀναθεματίζει καὶ κατακρίνειν συνειδισται,
καὶ τοὺς ἐξάρχους αὐτῶν καὶ γεννητοράς, καὶ τὰ αὐ-
τῶν μυστρά καὶ παμμίαρα λογιδριά τε καὶ βιβλίδια·
μόνα τιμῶν, καὶ κρατῶν, καὶ φρονῶν, καὶ σεβόμενος
τῆς ἀγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἡμῶν Ἐκκλη-
σίας τὰ δόγματα, ἅπερ μερικῶς ὁμῖν καὶ διὰ βρα-
χέων ἐκτέθειμαι διὰ τὸ τῶν συνοδικῶν γραμμάτων,
ὡς εἶπον, ἐπιτομον· μεθ' ὧν καὶ ἀπαίρειν τῶν ἐν-
τεῦθεν προσεύχομαι, ὅτε θεὸς τοῦτο γενέσθαι προ-
τάξειεν. Ὅθεν καὶ τὴν ὑμετέραν ἀξίῳ πατρικῇ
ἀγιότητι, ταῦτα πρὸς τῆς ἐμῆς ταπεινότητος θεομῶ
C συνοδικῇ δεχομένην τὰ γράμματα, πατρώοις θεωρη-
σαι τοῖς ὁμασι, καὶ ἀδελφικοῖς κατανοῆσαι τοῖς
βλέμμασι, καὶ εἰ τι δι' ἀγνοίαν ἐπταίσται, ἢ διὰ
λήθην ἁλλοδαπέται, ἢ διὰ σπουδὴν παρεώραται, ἢ διὰ
συνομιάν κεχώριται καὶ οὐδαμῶς ἐμνημόνευται,
ἢ διὰ γλώττης ἀκνησίαν σεσίγηται, ἢ διὰ βραδυ-
γλωτίαν καὶ φωνῆς μεγίστην ἰσχνύνηται, ἢ διὰ λό-
γων ἀγροικωτέρων ἀσθένειαν καὶ μὴ βουλομένων
ἡμῶν σεσιώπηται, προσθήκαις ἀναπληρῶσαι καὶ
φθέγμασιν, ἐκ πατρικῆς προερχομένοις πληρώσεως,
καὶ διορθώσεσιν ἰθύναι, καὶ ῥῶσιν προσφιλεστάτην
χαρίσασθαι ἀδελφικοῖς ἐνεργουμένην σπουδῆμασι,
καὶ πατρικαῖς ἀνομβρουμένην προθέσεσιν^α, ἵνα μὴ
τό τε ἑλλιπὲς ἐν αὐτοῖς καὶ εὐτελεὲς εἰσαὶ διαφαί-
νοιτο, μήτε τὸ ἀσθενὲς καὶ ἀγνοῖα πολλῆς σφαλ-
D λόμενον ἀρῥωστοῦν εἰσαὶ διαμείνῃ, καὶ δι' ὧν τοῦ
βίου νοσηλεύόμενον

Ὅπερ φιλικῶς ὅψ' ὁμῶν καὶ γνησίως γιγνώμα-
νον πλουτισθὲν μὲν ἐμὲ καὶ ἰάσεται, μαρτυρηθὲν δὲ
τοῖς μακαριωτάτοις ὁμῖν τὸ συμπαθεῖ· καὶ φιλόστορ-
γον, ταῦτό δὲ εἰπεῖν τὸ φιλάδελφόν τε καὶ φιλότεκνον·
οὕτω δὲ πρὸς ὁμῶν ἐγὼ πλουτιζόμενος, καὶ τὸ ἑλλι-
πὲς· προσαναπληρούμενος, καὶ τὸ ἀσθενὲς ἰατρευό-
μενος, καὶ τὸ χαλὸν ἀνορθούμενος, καὶ ῥῶσει καὶ
πλούτῳ πατρικῷ καὶ ἀδελφικῷ στεφανούμενος, πλη-
κὴν ἔχειν χάριν ὁμῖν καὶ χαρὰν σὺν αὐτῇ νομισθῇ-

VARIE LECTIONES.

^α προσθέσεσιν.

ομαι, ἡ εὐφροσύνη τρυφῶν καὶ ἡδονὴν τὴν ἀνω-
τάτω γνωσθήσομαι! Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰδὲν μό-
νος Θεός, εἰδὲν δὲ καὶ αὐτὸς ἐγὼ, θεοτιμητοί, ὁ
τὴν τοιαύτην κερδαίνων εὐπάθειαν, καὶ τὴν λαμπρὰν
εὐεργεσίαν δρεπόμενος. Εἰδείητε δὲ τάχα καὶ αὐτοὶ
καὶ μαθησοῖσθε, εἰ καρδίας τῆς ἐμῆς τὸ θερμὸν εἰς
εὐσείθειαν ἔβριθε, καὶ τῆς ψυχῆς τὸ πολὺ πρὸς ἀγάπην
ψυχικοῖς ὀφθαλμοῖς θεωρήσοιτε. Περὶ τούτων οὖν ἐπὶ
πλέον ὁμᾶς αἰτεῖν τοῖς λόγοις ἀφ' ἑαυτοῦ (οἶδα γὰρ,
ὡς ταῦτα πάντως πληρώσετε⁸⁸ καὶ πρὸ τῶν ἡμε-
τέρων ἑλαχίστων αἰτήσεων, ἀδελφικτῆς ἀγάπης πυρ-
σφ' πυρακτούμενοι, καὶ πόθῳ πατρικῷ φιλοζέμε-
νοι), ἐκεῖνο δυσωπῶ, καὶ δυσωπῶν οὐδέποτε παύ-
σομαι, ὥστε καὶ εὐχαίς πρὸς Θεὸν καὶ δεήσεσιν ἐμὲ
περιέπειν θερμώτατα ἐν δεδοῖς καὶ τρέμοντα, καὶ
τὸ βῆρος βαστάζειν τοῦ προσεπιτεθέντος μοι ζυγοῦ
μὴ δυνάμενος· καὶ οὐ τοῦτό γε μόνον, ἀλλ' ὅπως
καὶ τὸ Χριστοῦ μοι τοῦτο συμβόσχοιτε ποίμνιον·
ὅπου ποιμαίνειν μὲν αὐτοὺς ἐγχεῖρισμαι, ἀδυνατῶ
δὲ, μὴ ἐπικουρούτων ὡμῶν ἀντιλήψαι, ποιμαίνειν
τούτου καὶ τρέφειν ἐνθέοις τόποις καὶ ὀφελίμοις βλαστή-
μασι, καὶ φυλάττειν ἀδολοῦς καὶ ἀπήμαντον. Καὶ
διὰ τοῦτο προσεύω καὶ δέομαι, ἵνα μὴ βλάβῃ ταῦτα
τὴν οἰανοὺν ὑπομένοντα παρὰ τὴν ἐμὴν ἀπειρίαν
καὶ ἀτεχνίαν, καὶ οὐκ ἀκούσαν πρὸς τὸ δεόντως
νέμειν ἀδράνεια, ὡς αὐτὸς αὐτοῖς λυμηνάμενος ἐν
ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως κρίνωμαι, καὶ τῶν κλεπτόντων
καὶ σφαττόντων καὶ ἀπολλύοντων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ
τὰ πολυτίμητα πρόβατα οὐ τελευτῶσαν ὑφ' ἐμὲ τὴν
κλῆσιν. Τὴν γὰρ τούτων σωτηρίαν τε καὶ ἐπαύ-
ξησιν, καὶ τὴν πόαις ταῖς ἀρίστοις κορυφουμένην
πίστιν οἶδα σαφῶς καὶ ἐπίσταμαι πρὸς τοῦ ἀρχι-
πομένου Χριστοῦ εὐθυνησόμενος. Ἀλλ' εἰ τι, θεο-
τιμητοί, δύνασθε, Χριστοῦ χαρίζομένου τὸ δύνασθαι,
βοηθεῖν ἡμῖν ἀγωνίσασθε· ἵνα μὴ καὶ ἐγὼ, καὶ
τὰ Χριστοῦ ταῦτα τὰ τιμώτατα πρόβατα θηριόλωτοι
παρὰ τὴν ἐμὴν ἀδυναμίαν γενοίμεθα.

Τὴν Ἰσὴν δὲ ὅμιν πλουσίαν ἀγῶν παράκλησιν, ἵνα
ἐκτενῆ ποιήσθε καὶ ἀπαυστον τὴν πρὸς Θεὸν ἡμετέραν
καὶ δέησιν ὑπὲρ τῶν φιλοχρίστων καὶ γαληνοτάτων
ἡμῶν βασιλέων, τῶν θεόθεν τῆς βασιλείας λαχόντων
τοὺς οὐρανούς· ὅπως αὐτοῖς φιλοκρίτῳ Θεὸς καὶ
φιλόανθρωπος, ὁ καὶ δύναμιν ἔχων ἰσοσθενῇ τῷ βου-
λήματι, ταῖς ὑμετέραις θεοδέτοις εὐχαῖς μελιττό-
μενος, ἱτῶν μὲν πληθύν αὐτοῖς πολλὴν προσχαρί-
σεται, νίκας τε μεγίστας κατὰ Βαρδάρων δόλῃ καὶ
τρόπαια, καὶ παίδων παισὶν αὐτοῦς στεφανώσῃ,
καὶ εἰρήνῃ θεῇ χαρᾷ καὶ σιχῆπτρα παράσχοι
κραταῖα καὶ ἐνδύναμα, Βαρδάρων μὲν ἀπάντων, μέ-
λιστα δὲ Σαρακηνῶν, ὁρρὸν καταβάττοντα, τῶν δὲ
ἀμαρτίας ἡμῶν ἀδοκίῃς νῦν ἡμῖν ἐπαναστάντων,
καὶ πάντα ληζόμενων ὡμῶν καὶ θηριώδει φρονήματι,
καὶ δυσσεβείᾳ καὶ ἀδελφῶν πολυήματι. Διὰ περισσῶς
τοὺς μακαρίους ὁμᾶς ἡμετέροις ἐκτενεστάτας πρὸς
Χριστὸν τὰς δεήσεις ποιήσασθαι, ὅπως ταύτας εὐ-
μενὺς πρὸς ὡμῶν προστάμενος καταβάλλῃ θέτον

A diu habere aestimabor, sive lætitiā vindemiasse
et delectamentum eximium recognoscar? Sed hoc
quidem noverit solus Deus; noverim autem etiam
ego ipse, Deo honorabiles, qui huiusmodi compas-
sionem [commodum] lucrificatio, et præclaro bene-
ficio potior. Noveritis autem reor et vos, et addi-
scetis, si cordis mei fervorem circa pietatem vide-
ritis, et quod plurimum animæ ad charitatem est
oculis animæ creveritis. Super his igitur amplius
vos verbis poscere desinens, (scio enim quod hæc
per omnia complebitis, et ante nostras humillimas
supplicationes fraternæ charitatis ardore concre-
mati, affectuque paterno inflammati) illud quæso
et postulans nunquam desinam, quatenus oratio-
nibus apud Deum me flagrantissime foventis me-
tuentem, atque tremementem, et onus sufferre mihi
jugi impositi nequientem: et non hoc solummodo,
sed ut hunc quoque Christi gregem mecum pascat-
is, qui mihi quidem ad regendum commissus est:
invalidus autem sum, nisi vestris præsidis adjuver
ad regendum hunc, atque nutriendum divinis qui-
busdam, et profuturis germinibus, ad conservan-
dum quoque innoxium, et illæsum. Idcirco exoro,
et deprecor, ut nullam hic grex noxam sustineat
per meam imperitiam, et inertiam, et opportune
regere non sufficientem impotentiam, et tanquam
ego ipse eum læsissem, in die iudicii iudicer, et
furanium latronum, atque occidentium, et per-
dentium pretiosissimas oves Christi Dei, immortale
C tormentum suscipiam. Harum enim salutem, et
augmentum, et pinguedinem pascuis optimis excel-
lentem scio, et aliquando a Christo pastorum prin-
cipe a me exigendam agnosco: sed si quid, Deo hono-
rabiles, potueritis, Deo ad suffragandum nobis
condonante, virtutem concertate, ne et ego ipse, et
hæ pretiosissimæ Christi oves propter meam imbe-
cillitatem a bestiis capiamur.

Æqualem autem vobis opulentam postulationem
offero, ut instantem ad Deum obsecrationem, at-
que deprecationem fundatis pro Christo dilectis,
et tranquillissimis nostris imperatoribus, qui di-
vinitus imperii gubernacula meruerant, quatenus
ipse misericordissimus atque humanissimus Deus,
qui etiam virtutem habet equiparem voluntati,
vestris Deo acceptabilibus orationibus mitigatus
annorum quidem eis copiosam multitudinem con-
donet, victoriasque maximas adversus barbaros
impendat, et tropæa, et filiis filiorum eos coronet,
et pace divina circumdet, et sceptrā fortia conce-
dat, atque vigentia Barbarorum omnium, maxime-
que Saracenorum supercilia confringat, qui ex
nostris peccatis ex insperato nunc super nos sur-
rexerunt, omniaque diripiunt crudeli serinoque
proposito, et impia profanaque audacia. Unde plus
quam etiam vos sanctissimos poscimus, instantis-
simas ad Christum petitiones effundere, ut has

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ πληρώσετε.

propitius a vobis suscipiens, cito deiciat eorum a furore plenam jactantiam, et viles eos, sicut et antea, sub acbellum a Deo conservandis nostris imperatoribus tribuat, ut et ipsa dierum lætitiā habeant, qui in terris nostrum habent imperium, a bellicis perturbationibus quiescentes, et cuncta eorum cum eis lætetur respublica sceptris eorum firmissime communita, et per eos pacifico statu jucunditatis procreatoribus racemis vescatur. Jure proinde supplico vestræ fraternæ dilectioni, Leontium Deo amabilem diaconum sanctæ Christi Dei nostri resurrectionis, et nostri venerabilis secretarii cancellarium, primumque notariorum, et religiosum fratrem nostrum Polyuctum, qui hujus nostræ synodice scripturæ ministri sunt, placido vultu conspicerē, et condecēti condescensione suscipere. Hoc quippe vestrum nimium speciale constat indicium, quod et aspicientes vos admirantur, quod et in sublimitate maxima existitis, et maximam humilitatem estis induti. Sed et cunctis vestris præclaris proprietatibus spiritaliter atque hilariter complectimini, et animæ spiritalia largimini stipendia, et ad nos celeriter remittite alacres atque gaudentes, quod talem sunt meriti conspicerē Byzantinorum antistitem, lætificantes quoque etiam nostram pusillitatem, dum splendide nobis quæ vestra sunt, disserunt a Deo condonatum animæ valetudinem, et a Deo concessam corporis sanitatem: et desiderabilia scripta conferre, quæ rectam nobis fidem illustrent et habitum animæ candificent, et pastorem nos disciplinam instituunt, et constantissimos ad regendum hic Christi gregem efficiant, ut discretionis ac scientiæ præsidio muniti, a caulis ovium divina Providentia nobis commissarum baculo pastoralis vigilantis furentes ac insidiantes lupos arceamus: populumque nobis commissum periculi immunem Creatori præsentemus, pro laboribus nostris ab æquissimo iudice mercedem munifice recepturi. Omnem quæ cum sacratissimis vobis est, Deo amabilem, et jucundam fraternitatem, plurimum in Christo Deo ego humilis et pusillus, et hi qui mecum sunt omnes fratres salutamus: incolumis in Domino ora pro me, sanctissime frater.

αὐτῶν τὰ μανίας πλήρη φρυγμάτα, καὶ εὐτελεῖς αὐτοῦς ὑποπόδιον, καθὰ τὸ πρότερον, τοῖς θεοδόχοις ὁμῶν βασιλεῖσι δωρήσαιο· ἵνα εὐήμεροίεν μὲν αὐτοὶ οἱ ἐπὶ γῆς ἡμῶν βασιλεῖον ἔχοντες, πολεμικῶν θορύβων παυσάμενοι· εὐήμεροί δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ ἅπαν αὐτῶν τὸ πολίτευμα, σκήπτροις τοῖς αὐτῶν καρτερῶς χαραχόμενοι, καὶ εἰρηνικῆς δι' αὐτῶν καταστάσεως τοῖς εὐφροσύνης τοκίας δρεπόμενοι βότρυας. Ἀντιβόλῳ δὲ δικαίως ὁμῶν τὸ φιλάδελφον, Λεόντιον τὸν θεοφιλέστατον διάκονον τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως, καὶ τοῦ εὐαγθοῦς ἡμῶν σκερτέου καρχαλλάριον τε καὶ πρωτονοτάριον· καὶ τὸν εὐλαδέστατον ἡμῶν ἀδελφὸν Πολύεукτον, τοὺς τοιοῦτος ἡμῶν τοῖς συνοδικαῖς διακονοῦμένους χαράγμασιν, εὐμένεισι προσώποις θεάσασθε, καὶ συγκαταδᾶσαι πρεσβύδει προσδέξασθε. Τοῦτο γὰρ ὁμῶν καὶ τὸ ἰδιώτατον πέφυκε γνῶρισμα, ὅ τούς θεατὰς ὁμῶν ἀεὶ καταπλήττετε, ἐν ὕψει τε μεγίστῃ τυγχάνοντες, καὶ μεγίστην ἐνδοδυμένοι ταπεινώσιν. Ἀλλὰ καὶ πάντιν ὁμῶν τοῖς λαμπροῖς ἰδιώμασι πνευματικῶς καὶ ἰατρῶς δεξιώσασθε, καὶ ἐφ' ὅδια ψυχῆς πνευματικὰ καὶ λαμπρὰ προσχαρίσασθε, καὶ θάπτον ὡς ἡμᾶς ἀντιπέμψατε γαννυμένους καὶ χαίροντας, οἱ τοιοῦτον ἱστορεῖν Βυζαντίων ἡξίωσαντι πρόεδρον· χαροποιούντα τε καὶ ἡμῶν τὴν εὐτίλειαν ἐν τῇ διηγεῖσθαι κομφῶς ἡμῖν τὰ ὑμέτερα, ῥῶσιν ψυχῆς θεοδόρητον, καὶ ὕγιαν τοῦ σώματος θεόδοτον, καὶ νέμειν ποθούμενα γράμματα, τὰ πίστιν ἡμῖν τὴν ὀρθὴν ἐκπαίδρύνοντα, καὶ τὸ ἥθος τῆς ψυχῆς ἐκλευκαίνοντα, καὶ τὴν ποιμαντικὴν ἡμᾶς ἐπιστήμην παιδεύοντα, καὶ θαρβυαλούς πρὸς τὰ ποιμαίνειν τὰ ἐνθάδε Χριστοῦ ποιοῦμενα ποίμνια. . .

... πᾶσαν τὴν σὺν τοῖς πανίροις ὁμῖν θεοφιλεῖ καὶ φαιδρὰν ἀδελφότητα πλείστα ἐν Χριστῇ τῷ Θεῷ ἐγὼ τε ὁ ταπεινὸς καὶ ἐλάχιστος, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοὶ προσαγορεύομεν· ἐββλωμένος ἐν Κυρίῳ ὑπερεύχου μου, ἀγνώτατε ἀδελφέ.

SANCTI SOPHRONII HIEROSOLYMITANI ORATIONES.

S. Sophronii (1) archiepiscopi Hierosolymitani in Christi Servatoris natalitia, quæ tum in Dominicam diem inciderant, Oratio (2).

Lætiam illustremque præsentem diem cerno utpote gemino nos splendore et luce perfundentem, geminaque lætitia et jucunditate genus nostrum cumulantem. Non quod duplicem nobis solem ostendat, eaque ratione duplici nos gratia irradiet, sed quod unus idemque justitiæ Sol, quem offert, dupliciter quodammodo nobis, qui in terris ætatem degimus, exoriatur, duplicemque splendorem et gloriam mortalium generi subministret; et duplex tandem spiritalis gaudium eidem asserat. Hinc quidem ex utero virgineo exortus, inde vero ex aditibus inferorum antris excitatus. Ut exortus immensa mortalium animos lætitia delibutos reddidit: ut vero excitatus, tristem mortem peremit, omnesque, quos definebat mortuos, illi ademit: et nobis qui in terrestri hæc regione versamur, ad incorruptam immortalemque vitam iter aperuit. In unum namque utraque coierunt, juxta illud, quod in Psalmis fertur: « Misericordia et veritas obviaverunt sibi, justitia et pax osculatae sunt. Veritas de terra orta est, et justitia de cælo prospexit. Etenim Dominus Noster Jesus Christus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum¹. » Christi namque exortus, ejusdemque ex mortuis resurrectio in unum diem inciderunt. Jure proinde meritoque lucem hanc dierum Dominam appellaveris, ut quæ communem omnium Dominum nobis ex mortuis exhibebat redivivum, natalitiæque ob illius ex Virgine ortum, solemnitate aucta et cumulata sit. Nihil videri his potest splendidius, nihil mentis oculis observari jucundius. Ecquid enim divinissimo Dei Optimi Maximi exortu animo pertractari

A potest illustrius? Quid celebratione dignius? Quid rursus eidem Dei ex mortuis resurrectione cogitari potest lætius? Quid obiri festivius? Et enim ille vera lux, quæ ex vera luce æterne indivulsee nascitur: quæque nobis hodie bifariam oritur, per nativitatem nimirum, et resurrectionem, duplicesque salubres radios impertitur: utraque enim salutari gaudio referta est. Quamobrem læta quoque festivæque voces præsentem hanc solemnitatem illustrant fidelesque duplici nomine ad festum hunc diem celebrandum invitant. Hic virgo, quæ cum in lucem edidit, angelum non absque justissima causa, ejusmodi oratione se compellantem accipit: « Ave, gratia plena, Dominus tecum² »; quasi dicat maledictio quæ Evæ jam olim irrogata fuerat, jam tandem per te finem facit. Hic rursus pastores vigilantes, nocturnasque custodias observantes, angelum ejusmodi nuntium ad se deferentem audiunt: « Ecce evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus in civitate David³. » Per quem et servamur, et excusso servitutis iugo, in Dei filios gratis cooptamur. Illic vero illustres feminae Christi redemptionis discipulae, ipsummet Dominum *Ave*, clamantem exaudiant⁴. Qui sane Christus omnibus tantæ hujus lætitiæ auctor existit. Nam et per ipsum mors mortua est, et terribile illud condemnationis nostræ iudicium quasi exterritum, abolitum est, et legale maledictum dissolutum est et Evæ poena restincta est, et mortis imperium eversum est, et mortuorum resurrectio, mortem in seipsam sævire amplius non sinens, luculenter inchoata est. Ibi, propter admissam in paradiso prævaricationem, maledictio illa: « In dolore paries filios⁵, » omnino proscrit-

¹ Psal. LXXXIV, 11-13. ² Luc. 1, 28. ³ Luc. II, 10, 11. ⁴ Matth. xxviii, 9. ⁵ Gen. iii, 16.

NOTÆ.

(1) Sophronium hunc posteriorem esse priore illo altero cuius ut presbyteri meminit, descripsitque vitam sanctus Hieronymus in *Scriptorum ecclesiasticorum catalogo*: cum ille sancto Hieronymo σύγχρονος ad tempora Joannis 44. Hierosolymitani pontificis vixerit. Hic vero cum in sua de Christi natalitiis oratione multis agat de immani sævæque tyrannide Saracenorum qui per id tempus oppidum Bethleem occupabant, satis indicat se illum esse Sophronium 62, ac postremum Ponticem Hierosolymitanum, cuius meminit Nicephori Constantinopolitani Chronologia.

Pleniora de S. Sophronio Hierosolymitano episcopo suppeditabit tomo VIII *Annalium ecclesiasti-*

carum exact. 13, sextæ synodi ex concilio Romano sub S. Martino Papa, secretario 2, tomo III. Ex Theophane in *Miscella* et aliis. Consule quoque notas ad *Romanum Martyrologium* 11 Martii. Consignatur obitus sancti Sophronii sub Heraclio imperatore, anno salutis 636, 11 Martii, quæ die ejus natalis inter sanctos inscriptus habetur publicis Latinæ et Græcæ Ecclesiæ tabulis. *Biblioth. Patrum*, t. XII. 206.

(2) Attexuntur huic quædam etiam de immani sævæque Saracenorum tyrannide, qui per id tempus oppidum Bethleem, vel occupant, vel certe obsessum tenebant.

pta est; quippe cum lætitia et gaudium Christi natalitia exceperint: hic vero alterum illud maledictum, nempe: « Terra es, et in terram revertaris », penitus evacuatum est, eo quod vita resurrectionem ex mortuis propalam ostenderit; siquidem maledictio et pœna erat illud: « In dolore paries filios; » Adami vero alterum illud: « Terra es, et in terram redibis; » utriusque autem parcam et miseram vitam perpetuo ducere. Verum enimvero potentissimus horum Liberatorem et Redemptorem per suam nativitatem et resurrectionem in medium se tulit, verumque Redemptorem et Liberatorem sese declaravit. Nihil enim exstat, quod Dei potentiam vincat. « Dominus namque mortificat et vivificat, deducit ad inferos et reducit, » ut scriptum est ¹. Sed neque quidquam comperiri quoque potest, quod omnipotenti illius nutui obsistere valeat. Manus ejus propter peccata hominem verberant; eandem rursus propter ingentem ejusdem benignitatem, percussus sanant. Ast quis sum ego, qui quæ videmus, et audimus, pro dignitate exponam? Destituor enim oratione, et lingua, et ore, quibus divinorum illorum festorum miracula pro merito edisseram. Ea propter maxime perplexus, summaque in rerum difficultate constitutus, angelorum hymnum mutuo accipiam, illumque Deo humanam naturam sortito, necnon e sepulcro et mortuis hodierna luce exsuscitato, ingenti voce decantabo, clareque et perspicue personabo: « Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis ». Nam quo nos sublimis efficeret, magisque cœlestes, quam terrenos esse ostenderet e sublimi ad nos viles abjectosque descendit. Bello rursus, quod sub aspectum non cedit, impetitos, securitate et pœce donavit, suoque Patri reconciliavit, et nostram cum Deo Patre pacificationem in seipso faciens, se pacem nostram esse demonstravit. Et nos æque, qui longissime a divino aspectu rejecti proscripique eramus, ita suis virtutibus exornavit et instauravit, ut et Deo probaremur, et clementi oculo ab eodem aspicermur. Et sepius maceria e medio sublata, illud quoque præter cætera nobis impertitus est, ut Dei claritatem revelata facie contemplari queamus. Denique nos, qui pridem ob delicta nostra in mortem incurreramus, eademque ultro et quasi data opera nobis absceveramus: « Deus enim mortem non fecit, neque, (cum sit optimus) in vivorum perditione lætatur », denuo in vitam asseruit, et e sepulcro et interitu exsuscitavit, dicereque nos jussit: « Ubi est, mors, victoria tua? ubi est stimulus tuus, inferne? » Christus enim ad nos humiles sese demittens, nostrumque ortum sponte subiens, et ut verus homo mortem oppetens, utraque defregit et obscuravit.

« O altitudo divitiarum sapientiæ et potentie divinitatis! » « O benignitatem vere immensam! Etenim cum

¹ Gen. iii, 19. ² 1 Reg. ii, 6. ³ Luc. i, 14. ⁴ Ephes. ii, 14, 15. ⁵ Sap. i, 13. ⁶ Osce xiii 14; 1 Cor. xv, 55. ⁷ Rom. xi, 35. ⁸ Luc. ii, 14. ⁹ Psal. lxxxi, 6.

antea non essemus, ex nihilo nos produxit. Insano rursus temerarioque consilio, in interitum prolapsos, necnon in mortis barathrum præcipites actos, extumulo denuo exsuscitavit; morteque, qua valide tenebamur, debellata, ipsam vivendi naturam iterum nobis restituit, atque adeo ipsam spiritalem vim, æque ut ante, infundere nunquam desiit. Cum enim Deus sit, iis, qui ope illius indigent, dona et beneficia vere divina et magna jugiter impertit. Ea propter rursus clamo, semperque cum cœlestibus illis exercitibus clamabo: « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis ». Equid enim convenientius vereque decentius, et reipsa quoque illustrius dicere possunt, qui natum Deum celebrare, laudibusque evehere cupiunt, quam: « Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis? » Deus in terra agit; et quis in cœlum non evadat? Deus e Virgine natus in medium prodit; et quis hodie divinus non efficiatur? Quis, quo propius ad eum accedere queat, ad virginittatis sanctitatem non anhelet? continentiamque alacri animo non complectatur? Deus vilibus abjectisque panniculis involvitur: et quis est, qui, si quid forte vile abjectumque quandoque occurrat, quo divinitatis particeps fiat, obvis ulnis illud non excipiat? Nec enim alia de causa humana paupertate sese convestivit Deus, quam ut sua nos gratia Deos efficeret. Atque hoc Psalmista David, idemque Christi parens, prophetiæ dono illustratus, Christique ex se nascituri beneficia edoctus, ac præclara divinaque ejusdem facta liquido per spiritum conspicatus, disertis jam olim verbis exposuit: « Ego, ait: « dixi, dii estis, et filii Excelsi omnes ». Deus inter nos est, veterem hominem exuti, ipsumque, quoad ejus fieri potest, æmulati, divini efficiamur. Celsissimus factus est terrenus; et nos nostræ quoque mentis proposita, animique desideria sursum subrigamus, divinorumque munerum capaces nos reddere studeamus.

Deus in præsepio palam proponitur, nobisque, qui et fame tabescimus, et jumentorum more nulla pene ratione ducimur, seipsum ultro in cibum exhibet. Equis euchobrunto illo alimento tanquam divinis dapibus, divinaque charitate prorsus indigno abjecto, in illius divinitate se non oblectet? Vere dixerim: « Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. » Tripudio, pastorumque more exsulto, dum voces ejusmodi plane divinas audio; et ad præsepe, quod Deum excepit, statim convolare gestio, necnon ad cœleste illud specus toto animi impetu raptus, mysterium, quod in ipso latet, coram conspicari, atque hymnum illum: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, in recens nati gloriam et honorem depromere ardentem desidero.

Quin divinos quoque Magos veneror, magnique

facio : et cursum, quo Deo addicti, divinaque edocti viri illi usi, ad cœlestem Bethleem devenerunt, majorem in modum admiror. Accesserunt huc autem; Herodis quidem furorē, infantumque trucidatorem gladium, nihil quidquam veriti : stellam vero luce sua viam præmonstrantem, duces utique sublimem, planeque cœlestem, ad sublimē illud cœlestique iter commode conficiendum, peropportune nacti. Horum ego comes esse peropto; natoque Deo munera quædam offerre percipio; etsi ille hoc tempore ab amicis non exigat aurum, aut myrrham, nūc thus (hæc enim aliæque ad vitæ usum necessaria, tanquam universorum conditor et Dominus, egentibus familiariter ipse donare solet, quam ab ullis omnino postulare.) Auri autem loco fidei sinceritatem exigit. Pro myrrha autem incorruptam animæ corporisque integritatem deposcit : tum doctrinæ rursum prædicationis puritatem; tum orthodoxum tandem circa fidem sensum et intellectum. Thuris autem vice bonorum operum suaveolentiam a nobis efflagitat: non quo horum acceptione dives evadat : verum quo nos per ea opulentiores reddat. Ecquid enim exstat usque sublimium cœlestiumve rerum, aut illustrium beneficiorum, quorum thesaurus et fons immensumque pelagus non est Deus? Neque horum solum origo et causa est, sed magnificus quoque liberalisque, si egentes adsunt, eorundem dator.

Verum Magi divinique pastores ad Bethleem, quæ Deum excepit, proficiscantur, stellamque comitem et itineris ducem habeant, et miraculum illud plane stupendum coram contemplantur, contemplantisque obstupescant, et dona Magis digna hilariter offerant, et angelorum doxologiam ingeminant : *Gloria in excelsis Deo*, recinentes, *et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Nihil illi Herodis furias, non aliud ullum metum incutere solitum animo pertractent; sed divinis tantum meditationibus se occupent, infantemque pannis involutum, et in divino præsepio positum, defixa oculorum acie spectent, qui infans universorum est servator, Deusque et Dominus vere inexplicabilis; etsi nostri causa, qui carnales sumus, adeoque puram nudamque illius divinitatem intueri nequibamus, humanæ carnis corporisque velamine sit obiectus. Nos autem propter innumera peccata nostra, gravissimæque errata, earum rerum contemplatione indigni effecti, cursu illuc contendere, præstoque adesse prohibemur, sed vel invitī et nocentes domi manere cogimur; nullis sane corporis vinculis astricti, verum Saracenicæ metu absteriti et compediti; tristitiaque, nostra quidem infelicitate digna, indigna autem bonis, quæ nobis alioqui debebantur, veluti tempestate quadam jactati. Quandoquidem, si miseria nostra bonis illis digna fuisset, omnino nos quoque prope loca illa positi (nec enim a longinquo illa aspicimus) cum pasto-

ribus choros duceremus, et cum Magis Deo dona afferremus, et cum angelis odam illam : *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, decantaremus.

Verum enimvero ejusmodi voces vel hoc loco depromere inoffense sinimur; at ipsum vero præsepe, et specum illam vere sublimem cœlestemque contueri, tanquam spectaculo ejusmodi indigni, omnino vetamur. Vere generis nostri principem, primumque parentem Adamum a paradisi habitatione miserabiliter proscriptum, hic imitatur. Etenim ob nefaria peccata lapsusque, quæ prava præposteraque mente subinde designamus, tam gravia, vel multo quoque graviora tristioraque patimur, quam ille. Nam ut ille a paradisi deliciis proscriptus, exsulque factus, et gravissima irrevocabilique Dei sententia inde ejectus, oculis quidem paradisi hortum usurpabat (e regione enim illas habitabat) ad ipsum autem denuo regredi non valebat; ut qui flammeam illam versatilemque romphæam, quæ aditum ad ejusmodi locum præcludebat, ipsumque ob designatum prævaricationis peccatum bono illo ardentem cupito orbat, ob oculos versari cerneret; ita nos quoque hodierna die multamur : quândoquidem civitatem Bethleem, quæ Deum excepit vicinam habemus, neque in ipsam tamen ingredi permittimur, non quidem ardentem illam? versatilemque paradisi romphæam, conspicantes, sed efferatam, planeque barbaram, atque omni revera crudelitate plenum Saracenorum gladium extimescentes. Hic enim gladius horrendum fulminans, eademque spirans et intentans, beatæ illius visionis exsortes nos reddit, domique citra ulteriorem progressionem manere compellit. At vero licet Agarenorum sica æque nunc fulminet, ac romphæa illa quæ paradisi ostium quondam asservabat; attamen si nos voluerimus, hoc est, si conversi Deum nostri causam per studiosa opera ex animo quæsierimus, ut antea fuerat, sedata mox et mitis evadet. Si, inquam, nos peccatorum flammam per poenitentiam restinxerimus, et Deum Optimum Maximum propter nos et secundum nos natum religiose coluerimus, operumque, quæ ille execrari solet, studium intermiserimus, ardoris sui sensum facile deponet. Quæ, quæso, fronte ad Deum accedere audemus, qui nullam, neque animi secunditatem, neque corporis castimoniam muneris loco deferimus? Quomodo ipsi appropinquare non veremur, qui operum, quæ illi lætitiæ et voluptatem parere dignoscuntur, suaveolentiam nullam obtinemus? Præsertim cum flagitiosorum operum graveolentiam infestissime odisse non ignoremus? Metuo autem magnoque tremore constringor, ne qui orthodoxam fidem habere videmur, secundum illam quoque laborare deprehendamus : ut qui eam solum, hoc est ab honestarum actionum conjugio sejunctam, bonorumque operum comitatu destitutam, oberrare permiserimus. Si enim fides stu-

diosa fragrantium operum actione orbata, secundum Jacobum fratrem Domini ¹⁶, qui hujus quoque gregis pastor aliquando exstitit, est mortua, quomodo nos rectum cursum tenebimus, qui fidem operibus, quasi aliis quibusdam exornare non curamus? neque animos nostros pernicibus operum misericordiae penulis obarmamus? Quamobrem, fratres animo meo exoptatissimi, opera, quæso, cum fide consociemus, neque ob operum, quæ adesse oportebat, absentiam, eam infirmemus: ita enim fiet, ut quemadmodum fide fortes validique consistimus (neque enim Christi gratia defensi conservatique, ulla illam ex parte labefactavimus), sic bonis quoque operibus firmemur: et Christum ipsum qui honestis actionibus impense delectatur, fide simul et operibus non parum recreemus, clementissimamque ejusdem celsitudinem nobis promereamur. Ipse enim est, qui tanquam legislator, hæc decreta diserte pronuntiat: « Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum coelorum: sed qui facit voluntatem Patris mei, qui est in celo ¹⁷. » Rursum: « Si diligitis me, mandata mea servate ¹⁸. » Item: « Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis ¹⁹. » Si itaque paternam illius voluntatem fecerimus, veramque et orthodoxam fidem constanter retinuerimus, Iamachitarum romphiam facili negotio amollemur; Saracenicamque sicut a nobis avertemus; et Agarenorum ateam confringemus; et divinam Bethleem non longo post tempore contemplantur; et quæ in illa sunt admirabilia contuebimur, et admirandorum operum opificem Christum conspicabimur: et una cum angelis doxologiam illam: « Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis, » magna sonorque voce decantabimus, operamque ea re Christo cum primis gratam navabimus. Est enim ille iis rebus, quæ salutem nostram promovere et procurare natæ sunt addictissimus.

Annon cum Dei Verbum esset, æternumque ex æterno Patre ortum haberet, impollutum matris Virginis uterum propter nos inhabitavit? Veramque in illa, et ex illa carnem suscepit? Suscepit autem ex ea carnem non prius quidem formatam et existentem, quam indissolubili vinculo illi conjungeretur: sed una cum ipso, et in ipso Verbi complexu, existentiam sortitam. Ipsius namque constitutio et ratio cum ipsa compositione ad punctum coibat, ipsique cœva erat. Quam etiam carnem rationalia vitæ spiritu animatam sibi secundum hypostasim adjunxit, ut illustre illud fidei lumen. Leo, docet, et sapientissimus Cyrillus magnus ille celestis doctrinæ præco, præclare veræque pietati et religioni admodum consentaneæ, confirmat. Christus namque salutis nostræ causa nobis per omnia assimilatus, et similis expertem conceptionem habuit (viri enim, ut nasceretur,

A synergia nulla egebat), et Virginis utero se circumscribi sustinuit, et hominum more pro suæ clementia in lucem edi voluit, et in manifestissimum omnipotentis divinitatis suæ judicium et argumentum, Virginem, ex qua proditi, integram incorruptamque conservavit, ipsamque nihilominus Deiparam esse palam ostendit. Quin et ipsa vicissim virgo luculentum ineffabili illius divinitati testimonium perhibuit: testatum, inquam, orbi fecit, ipsum esse verum Deum, verumque Dei Filium, ejusdem cum Patre naturæ et substantiæ: etsi ab illis, in quorum oculos incurrebat, homo tantum nostri similis fuerit habitus. Coruscat autem et licet hic Filius duabus naturis divina una, humana altera, interim nulla ex parte est divisus; manet enim unus Christus, et unus Filius, omnis expert mutationis, confusionis, sectionis, et divisionis. Annon idem ille, cum dives esset, unaque cum regno imperium in omnes obtineret, quo nos, qui pauperrimi eramus, immortales illius opes consequeremur, in nostram mendicitatem ultro sese dimisit? Nonne, cum increatus, imo vero creator, universæque creaturæ conditor esset, quo nos in increatæ naturæ suæ consortium eveheret, inter creaturas censi voluit? Nonne cum omnis materiæ, corporeæque concretionis exsors degeret, quo nos caducis istis fluxisque corporibus et carnibus superiores efficeret, nostraque corpora incorruptione vestiret: et carnem nostram immortalitate donaret, caro et corpus fieri in animum induxit? Annon, cum secundum divinitatem nullis limitibus circumscriberetur, quoad immensum regnum suum aditum nobis patefaceret, carnem mole definitam sibi ascivit? Annon cum ab omni peccato vacuus, sanctusque et per omnia impollutus esset? « Peccatum enim non fecit, neque inventus est dolus in ore ejus ²⁰. » Nostri causa peccatoribus annumeratus est? et in peccatricis carnis similitudinem, in lucem fusus est? Qui enim peccatum ignorabat, eum Pater, in quem nullum peccatum cadit, propter nos peccatum fecit ²¹: ut carne ab omni peccato immuni, peccati condemnationem evacuet, nosque peccatores a contractis peccatorum sordibus expiare.

D Nonne cum Filius et liber foret, naturalisque Domini polleret, quo nos libertatis dono ornatos, Deo Patri quasi filios offerret, inter servos censi sustinuit? Per ipsum enim id assecuti sumus, ut Altissimi filii nominemur et simus. Interim illud adoptionis donum non natura, sed gratia nacti sumus. Annon, cum æternus et impatibilis, et immortalis esset, quo nos ab interitu omnique patiendi necessitate liberaret, et a mortis vinculis multiplicibusque catenis quibus irretiti tenebamur, expedit et vindicaret, carnem nostram patibilem mortalemque induit? Annon hæc omnia præstitit, modoque divinissimo implevit, et con-

¹⁶ Jac. ii, 17. ¹⁷ Matth. vii, 51. ¹⁸ Joan. xiv, 12. ¹⁹ Joan. xv, 14. ²⁰ Isa. lxi, 93; I Petr. ii, 22.

²¹ II Cor. v, 21.

summam? Ulque; nec enim contingit Deum proposito suo frustrari. Nam quid animo concipi potest, quod Deus, si velit, non efficiat? Aut quis est, qui omnipotenti efficacissimæ ejusdem voluntati suæ voluntate, ut maxime id contendat, obistere valeat? Hujus tanti auminis, fratres, festum diem nos hodie obimus, etiam magna cum tristitia illud faciamus: ut qui locum, in quo Deus Verbum, et Dominus per exortum, qui verbis explicari nequit, apparuit, propinquum habeamus, neque ad illum tamen accedere valeamus. Sane idem fere hic nobis usu venit, quod divinissimo Moysi²¹. Hic enim in montem præcelsum subvectus, promissionis terram oculis quidem usurpabat avidissimeque in illam ingredi cupiebat; verum quod virgæ suæ verberare aquarum fluentes et rivos e petra educiturus, Deum non benedixit, nequaquam huc ingredi permissus est²². Et ille quidem ad eum modum terra multum desiderata orbatus, mororeque exhaustus, hinc ad Deum emigravit. Nos autem, qui his non dissimilia patimur, quid faciemus? Nam etsi de cælestibus donis animo voluptatem capimus, et letamur, et religiose nos oblectamus, et quasi continuin gaudium haurimus; contristamur tamen, turbamur non parum, quod locum cœlestis aspicere non licet, ibique festum conventum agitare, ubi vera lux exorta est, ubi æterna vita floruit, ubi tandem donorum et gratiarum omnium thesaurus spectabilis formæ apparens, omnes, qui cum fide et pietate intuentur, illustrat et recreat, cœlestique gaudii uberrime exsatiat; ac tales illis opes impertitur, qui neque deficiunt, neque deficiunt; efficitque ut non absque gaudio et oblectatione, cum angelis, pastoribus et Magis: *Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, concelebrant. Adamo tantum primo generis nostri parenti, divinoque Moysi misere admodum hodierna hæc assimilatur: verum Davidis quoque parentis sortem cum primis exacte exprimimus: ut qui iisdem pene difficultatibus hoc tempore involvamus, obstaculisque præpediamur, quibus olim ille. Etiam David in regem a Deo assumptus, cum Philistæorum acie undique circumjecta aliquando coerceretur spiritali siti, quali forsitan nos modo, arens ardensque salutarem aquam ex cisterna, quæ erat in Bethleem, bibere desiderabat? Aqua autem quam mystice ille expectabat, et viva erat, et omnes qui ex ea bibebant, divina virtute vivos efficiebat: « Si scires donum Dei, » aiebat Christus, fons ille vitæ nunquam deficiens ad Samaritanam; « et quis est, qui dicit tibi: Da mihi bibere, tu forsitan petivisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam. Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum; qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ

A salientis in vitam æternam²³. » Cisterna hæc sacra sanctissimam Virginem designabat, quæ et iterum gestora, et Deum paritura erat. Quod enim hic transigebatur, prophetis et figura erat de Christo, qui est aqua viva omnibus vitam infundens, deque mystica et spiritali cisterna, quæ aquam illam, quæ nunquam deficit, uterò comprehensum, in lucem dedit, hoc est de impolluta Virgine.

Hanc autem cisternam et aquam Isariam rex David videre desiderabat, intenseque gestiebat, spiritalibus nimirum et corporeis oculis: illis quidem, ut illustrissimus propheta; his vero, ut consummatissimus justus: Hoc ergo desiderio latus ardens aiebat: « O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethleem juxta portam²⁴. » Cognoscere hinc licet, quam apte nos hoc tempore his assimilamur, qui Christum quondam, cum spiritalibus, tum corporeis quoque oculis contueri exoptabant. Ad quod vetrum desiderium Christus Dominus aqua illa viva alludens, allucibilia concionatur: « Multi prophete et justi cupierunt videre, quæ videtis, et non vident, et audire, quæ vos auditis, et non audierunt²⁵. » Huc etiam spectant, quæ apostolus Petrus ad eos, qui in Christum Servatorem crediderant, ea de re scribit: « Quem, ait, cum non videritis, diligitis, in quem nunc quoque non videntes creditis. Credentes autem exultatis inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestris salutem animarum vestrarum: de qua salute exquiverunt atque scrutati sunt prophete, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi, prænumitans ea quæ in Christo sunt passiones, et posteriores glorias. Quibus revelatum est, quod non sibi met ipsis, vobis autem ministrabant ea quæ nunc annuntiata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu sancto missa de cœlo, in quæ desiderant angeli prospicere²⁶. » Si ergo justi, et prophete, et angeli, Christi nativitatem et locum in quo exoptatissimus ejusdem ortus contigit, contueri desiderabant, et desiderant; quid mirum est, si nos abjecti minimique, qui ejusdem religionis et pietatis participes, orthodoxæque fidei, coheredes effecti sumus, ardentem istud desideremus. Et quænam causa, quæso, divinum Davidem, cum et germanus Bethleemita esset, ortumque e deserta Bethleem ducebat impediens, quæ minus Bethleemistica cisternæ aquam, quam tantopere expetebat, tantaque aviditate sitiebat biberet? Eadem prorsus, quæ nos hoc tempore; nam et ipse quoque æque ac nos modo, ob hostilem metum, ad sacram Bethleem cursu contendere, aquamque concupitam haurire prohibebatur. Quid autem homini contingere potest miserabilius, quam bonum desideratum ob oculos positum habere, neque considerato tamen frui posse: quanloquidem tum

²¹ Num. xx, 12. ²² Joan. iv, 10 seqq. ²³ II Reg. xxiii, 15. ²⁴ Matth. xiii, 17. ²⁵ I Petr. i, 8-12.

temporis quoque, proinde, ac nunc, Philistæorum A statio Bethleem obsidebat : eaque res illum, quem admodum nos quoque hac tempestate, quo minus bonum illud usque adeo beatum et desideratum (quippe quo nihil nobis obtingere potuisset felicius, aut honoratius, aut oblectabilius) consequamur, impedit, et absterret, ne ad divinam Bethleem accederet, absterrebat et impediēbat.

Verum licet ille e Bethleemica cisterna aquam bibere desiderans, propter infestam Philistæorum aciem, quæ Bethleem summis semper laudibus prædicandam, tunc obsessam tenebat, ad deiferam illam civitatem, per id tempus pervenire non posset; nihilominus expetitam aquam, siquidem sensilem aquam bibere placuisset, obtinuit. Etenim tres fortissimi satellites, validissimique propugnatores, regis desiderio comperto, ipsumque non sine æquissima causa dicere audientes : « O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethleem juxta portam : » rati aquæ quæ sensu percipitur desiderio illum teneri, cum essent, ut conficere et dicere licet, ad mortem illius causa subeundam promptissimi, in manifestum vitæ discrimen proruerunt : regi per hoc animi sui robur, infractamque audaciam probare volentes, vel certe eximiam et admiratione dignam in principem suum benevolentiam; invictamque erga salutarem ejusdem sermonem, studium et ardorem demonstrare instituentes. Siquidem : « Majorem hac dilectionem nemo habet, ait Salvator, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. » — « Irruerunt ergo tres fortes, ait Scriptura, in castra Philistinorum, et hauserunt aquam de cisterna Bethleem, quæ erat juxta portam, et attulerunt ad David ». « Hic tu jam Davidis pietatem, virtutumque omnium reginam discretionem considera. Nam ut regnorum habet historia, noluit aquam illam bibere, verum libavit eam Domino, dicens : « Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc : num sanguinem hominum istorum qui profecti sunt, et animarum periculum bibam » ? »

Noluit ergo vir ille plane divinus aquam hanc bibere. At cur noluit? quia prophetiæ lumine illustratus, fore prævidebat, ut Judæi aquæ illi vi-

²² Joan. xv, 13. ²⁷ II Reg. xxiii, 16. ²⁸ ibid. 17.

venti, omniaque vivificantia secundum carnem e Bethleem exorituræ, et e lacu virgineo nascituræ, et in lucem proditura, hoc est, Christo fidem denegaturi essent. Ut vates ergo sanctissimus Judæorum in Christum perfidiam facto adumbrabat. Ob id, inquam, divinus ille vir aquam ad se delatam haurire noluit, quia insanos acceleratosque Judæos Christi prædicationi in suum ipsorum interitum et perditionem, nequaquam credituros præagiebat, certoque prævidebat. At nos vero, qui Christum Servatorem gratanter suscipimus, et orthodoxa fide ornati sumus, et execrandam Judæorum incredulitatem aversamur, et apuriam fœdantque eorumdem amentiam modis omnibus detestamur, sacram Bethleem adire enixe avemus, divinanque cisternam, quæ juxta portam exstat, Deiparamque Virginem mystice designat (hæc namque aquam vivam quæ vitam dat mundo effudit), mentis oculis contemplari, et salutem, quæ in ipsa apparuit, hoc est Christum, qui humanam ortum hac luce in ea subit (hic enim nostra est salus, et vita, et redemptio) accurate contueri, adire nequaquam possumus. Tenemur profecto desiderio, et siti æque nos torrente, atque altera illa torrebatur regem; videre autem aquam, ut decantatus ille David, et vel solo aspectu animam visumque inde pascere propter Saracenorum metum omnino non valemus. Etenim impiorum Agarenorum statio æque nunc, ut dictum est, illustrem Bethleem occupat et obsidet, ut quondam Philistæorum; nec ullam prorsus transitum ad illam indulget. Interminatur enim cædem et interitum, si quis ad sanctam illam civitatem egredi, divinissimæque ac nobis optatissimæ Bethleem appropinquare ausus fuerit. Quare intra civitatis hujus portas conclusi, necnon in divino hoc Dei Genitricis templo constituti, festum hunc diem anniversariamque solemnitatem, non citra tristitiam obimus publicæque celebramus : Vestram proinde in Christo Deo nostro dilectionem hortor, rogoque et obsecro, etc.

In codice Græco, quo usus sum, deest orationis epilogus, quem ex charta spatium quod reliquum erat, tres aut quatuor periodos excessisse non puto.

ANTON. BALLERINI PRÆFATIO IN SEQUEMTEM HOMILIAM,

Quo loco habenda S. Sophronii scripta, § 1. — Homilia, quæ nunc editur, nulli ex ejusdem opusculis secunda censeri debet, § II, III. — Indicia, quæ hanc homiliam certum Sophronii setum evincunt, § IV. — Quandoque homilia habita fuerit, § V.

I. Quod Sophronii Hierosolymitani egregium hoc in Deiparæ laudem opusculum nancisci datum mihi fuerit, inventumque e tenebris in publicam lucem producere, idque iis temporis adjunctis præstare, cum immaculatæ beatissimæ Virginis conceptu inter eas veritates, quæ fide tenendæ sunt, per solemne Ecclesiæ judicium asserto, ejusdem augustæ Reginæ ac Domine nostræ gloria clarioribus nitet radiis, atque uberiori lucis suæ suavitate universum orbem exillat; habeo enimvero, cur ipse mihi maxime gratuler. Et sane dum præclarissimum illud ecclesiasticæ eruditionis lumen, Angelum Mainum, cer-

no, eo maxime curas suas contulisse, ut universim (1) quidem patriarcharum, qui Orientales sedes tenuerunt, scripta rimaretur, prorsus autem singulari studio, si quæ reperiri adhuc possent operum sancti Sophronii reliquæ, inquireret; dum eundem eximium virum cerno, tantum sancto huic doctori detulisse, ut vehementer doleret (2); tum quod quæ edita sunt ejusdem scripta, nondum in tanto typorum usu collecta essent et idoneo voluminis apparatu conjunctim edita, tum quod complura alia in codicibus nris. ad nostros usque dies indecore prorsus retinerentur; dum cerno denique Sophroniana quæque tanto in pretio apud eum fuisse, ut vix dum reperta in mss. codicibus avidissime arripuerit, ac vulganda censuerit tum *Historiam SS. Cyri et Joannis* (3), utut nihil, præter horum sanctorum martyrum laudationem ac miracula ad ipsorum sepulcrum perpetrata, contineat, tum *Triodion* (4), quamquam hoc idem, sin minus integrum, plurima tamen ex parte in communi Græcorum Triodion jam prostaret, tum binas homilias, in sanctissimos apostolos Petrum ac Paulum alteram, quam necdum editam existimavit, (5), alteram in sanctum Domini Præcursorem (6), et cum his quæcunque demum reperit ejusdem auctoris scriptiones aut scripionum nactus est fragmenta (7); eurnam ipse non existimaverim, sane pretiosam ad manus mihi delatam esse margaritam, cum luculentissimam hanc sancti doctoris in *Annuntiationis mysterium* homiliam adipisci fortunate contigit?

II. Videlicet si Eminentissimo, quem laudo, viro tanquam de inventa gemma gratulari sibi licuit (8), cum primum ipsi in Vaticano codice homilia occurrit, quæ est in SS. Petrum ac Paulum; hæ nobis pari aut fortasse etiam potiori jure de ea, quæ modo offertur in *Deiparæ Annuntiationem*, gratulationis argumentum præbatur. Si quæras enim, quid tandem adeo singulare præferant Sophroniana, quod tanto sapientissimi Mali studio excitando par foret, ex hujus ad Sophronii elucubrationes sive præfationibus sive scholiis discere facile, id non modo præclaris sancti patriarchæ pro Ecclesiæ gentis, laboribusque adversus hæreses, acephalorum præsertim ac monothelitarum, exantatis tribuendum esse, sed potissimum penitissimæ planque eximie ejus in sacris dogmatibus scientiam deberi, ut propterea et sapientissimum cum a sancto confessore Germano appellatum esse (9), ac de ejus scriptis verissime dictum conperiamus, quod œcumenicum vi concilium (Act. 15), de synodicis ejusdem litteris affirmavit, eas se pro orthodoxis habere, et tanquam sanctæ catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ perutilis suscipere, quodque de ipsis litteris pronuntiavit in sua *Bibliotheca* (Cod. 230) Photius, ipsas scilicet orthodoxam sententiam accurate expositas exhibere, et sacrorum dogmatum doctrinam minime vulgarem præferre.

III. Atqui si accurata ac luculenta divinorum dogmatum enucleatio ac propugnatio potissima ratio haberi debet, quæ Sophronii nobis opuscula commendet; profecto nihil hæsitans affirmaverim, post synodiam ejusdem epistolam a Patribus Concilii vi œcumenici probatam æque ac laudibus cumulatam, vix aliud ejus opusculum promi posse, quod cum hac, quam modo edimus, homilia comparandum videatur. Et sane quamquam proluxa hæc oratio in mysterio Virginis ab angelo salutatz explanando et celebrando proprie versetur; tamen vel in ipsis ejus initiiis, occasione sibi consulto comparata ex illa, quam tertio repetit, læti nuntii proclamatione, catholicam de sacrosancto augustissimæ Triadis mysterio doctrinam proponendam explicandamque assumit; idque tam late decem paragraphis prosequitur, ut hæc tractatione veluti altera ex præcipuis orationis partibus absoluta, in codicibus tum Viennensi Cæsareo, tum Coisliniano ad oram libri adnotata ea verba invenias, τέλος τῆς θεολογίας, finis theologiae, tractationis scilicet de S. Triadis mysterio. Ibi autem cernere est Sophronium non modo purissimos doctrinæ catholicæ latices adversus veteres Sabellianorum, Arianorum, ac Pneumaticorum errores prominentem, sed et novas exagitantem impietates acephalorum ac theopaschitarum, qui, duce Petro Cnaphes, trisagium hyinum corruptentes, atque omnia sua deque miscentes, crucis predicationem ad augustissimam Trinitatem stulte transferebant. Ubi vero proprium homiliæ argumentum pertractandum aggreditur, præter eximia illa, quæ sive de primævæ creati hominis conditione, sive de funestissimo humani generis lapsu, sive de misericordissimo Dei prostratum hominem erigentis consilio scribit, de ipso incarnationis dominicæ mysterio tam dilucide et præclare doctrinam Ecclesiæ adversus omnigenas hæreses explanat, ut tantum non illis ipsis synodicis litteris, quas a synodo sexta collaudatas diximus, comparari hoc opusculum possit. His porro omnibus fac insuper illa addas plane splendidissima, quæ salutationem angelicam exultans de celsissimis beate *Deiparæ* prærogativis mira tum pietate tum sapientia tradit, quæque frustra in aliis, quæ nobis supersunt, ejusdem scriptis requiris; et exinde plane colliges, quam merito hoc opusculum præstantissimum haberi possit ex paucis illis (ut cum Baronio ad ann. 636, n. 5 loquar) quæ nobis supersunt, nobilissimi hujus et divinitus afflasi ingenii monumentis, cujus doctrina egregia et eloquentia promeruerunt, ut plane inter nobiliores Orientalis Ecclesiæ magistros censeatur adnumerandus.

IV. Cæterum sincerum magni Sophronii fetum hanc homiliam habendam esse, argumenta suadent extrinseca juxta atque intrinseca. Et extrinsecum quidem indicium sufficiens suppediat manuscriptorum codicum auctoritas. Sophronii enim nomine oratio inscripta reperitur 1. in exemplari, quod penes nos habuisse testatur Michael Le Quien (10); 2. in Coisliniano codice 274 (qui nunc in Parisiensi Imperiali

NOTE.

(1) Vid. Præfat. ad tom. X *Spicilegii Romani*, § 6, pag. vi.

(2) Vid. Præfat. ad tom. X *Novæ Collectionis veterum scriptorum*, § 16, pag. 24.

(3) In tom. III *Spicilegii Romani*.

(4) *Spicilegii Romani*, tom. IV.

(5) *Vet. Script. Nov. Collect.* tom. X pag. xxv. Nil porro mirum, quod hanc homiliam inde ab anno 1666, interprete Joanne Francisco Albano, Clemente d. in hujus nomine undecimo Romano pontifice, Romæ excusam fuisse, eruditissimum virum latuerit, quando id ipsum generatim scriptores historiæ litterariæ latuit: latendi autem causa hæc obscura est, quod nempe opusculum ne vicinis quidem pagellis constans, atque ab adolescente septemdecim vix annos nato vulgatum, non eam de se famam potuit excitare, quæ extra Urbis mœnia longe lateque pervolitare; unde factum est, ut cito in

tenebras, e quibus emererat, remeaverit, et ægre aliquod ejusdem exemplar in bibliothecarum Urbis miscellaneis reperire liceat.

(6) *Spicilegii Romani* vol. IV.

(7) In tom. X *Nov. Collect. Vet. Script.* pag. xxxi habes Sophronii Troparium, in *Præf.* tom. III *Spicilegii Romani* scriptumculum de peccatorum confessione, in IV tomo mutilum *Tractatum de re liturgica*, et in ejusdem tomi *Præfatione* (pag. viii) fragmentum *De laude virginitalis*.

(8) Vid. Præfat. tom. XVI *Nov. Collect.* V. S. § 16.

(9) S. German. *De hæresib. et synodis*, n. 39; apud Maium *Spicileg. Roman.* tom. VII, pag. 52.

(10) In not. ad § 12 Homiliæ S. Joannis Damasceni in *Sabbatum sanctum*, Damasc. *Opp.* tom. II, pag. 820. Nov. Edit. t. III, hujus *Patrolog.* t. XCVI col. 611. Edit.

Bibliotheca asservatur), e quo et apographum, quod nunc edimus, desumptum est; 3. in codice 3383 Bibliothecæ Bodleianæ in mss. codd. Joannis Seldeni codice 53 n. 7., prouti scribit Casimirus Oudinus (11); 4. in ms. codice inter Græcos historicos nunc 128 (Lambecio vero 39) bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis, licet non integra ibi oratio, sed quædam tantummodo exhibeantur excerpta; et hæc quidem ad eam homiliam pertinere, quam hic edimus, certo licuit argumento nosse, postquam vir eximius Fridericus Pilat pro sua humanitate aliquot ex iis excerptis exscribenda et transmittenda ad me curavit: pro quo atque aliis in me beneficiis gratissimum ipsi me profiteor; 5. in codicibus, qui apud schismaticos Græcos servantur; unde Nicodemus monachus in Theodoromio (12) et orationem ipsam Sophronii esse ex auctoritate codicum in variis monasteriis, quæ ibi recenset, existentium expresse affirmat (13), et plura dein fragmenta ex ipsa in decursu exscribit. Porro cum hisce testibus nemo contradicat; nam nullus allegatur codex, qui eandem orationem alii, quam magno Sophronio Hierosolymitano episcopo, tribuat, neque ullus exstat inter viros eruditos, qui ejusdem homiliæ mentionem injecerit, deque ejus auctore dubium aut controversiam aliquam moverit; ex criticæ artis regulis apud omnes receptis ratum esse exploratumque debet, homiliam Sophronio adjudicari nullo modo posse.

Huc accedunt argumenta intrinseca; quæcunque enim in homilia demum inspicias, nihil invenies, quod non plane Sophronio congruat. Convenit ratio styli; eadem quippe hic, atque in aliis ejusdem elucubrationibus, eloquentiæ vis, iidem amplificandæ et exornandæ orationis modi, eadem illa in dicendo faciundia, ut prolixiores luxuriantesque sæpe occurrant periodi (14). Congruit ratio sententiarum; non modo enim iidem eximie pietatis sensus, eadem affectuum vehementia, idemque relictæ omniæ doctrinæ apparatus; verum etiam eadem prorsus sententiæ iisdemque fere verbis prolatae: eadem in saceris dogmatis propendendis atque explicandis formulæ, eadem denique vel in rebus minus obviis usurpata argumenta (15). Convenit singulare illud Sophronii studium nullam prætermittendi, imo nullam non accersendi occasionem sinceræ Ecclesiæ doctrinas inculcandi, adversasque hæreses redarguenti (16). Convenit denique ratio errorum, quos frequentius homiliæ auctor exagitat, Nestorianorum scilicet, et potissimum Eutychianorum ac Polycephalæ (ut ipse vocat) Acephalorum sectæ. Id enim et aliis Sophronii scriptis commune est, ætatiq; Sophronii ita est proprium, ut prorsus nefas sit, in alia tempora hanc orationem transferre.

V. Quod vero in hac homilia Sophronius ne verbum quidem injecerit, quod ad Monothelitarum errores referri queat; Michael Le Quien potius quam inde concluderet, homiliam alteri scriptori tribuendam, maluit affirmare (17), id a litteris Honorii Romani pontificis, qui ea de controversia silentium indixisset, repetendum esse. At nihil opus est ejusmodi hypothesi; fieri enim potuit, ut Sophronius hanc orationem haberet, antequam in episcopum Hierosolymitanum eligeretur, ac proinde antequam Cyrus Alexandrinus ac Sergius Constantinopolitanus venenum hæreticum aperte disseminassent. Imo aliquod ejus rei indicium in ipsa homilia non deest, ubi (§ 48) se Sophronius ἑταῖρος titulo designat, qui sane in concione ad populum habita, monachi potius, quam episcopi conditioni congruit. Sed et illud prætereundum non est, monumentum illius, quod silentium Sophronio indictum ab Honorio tradit, epistolæ scilicet ejusdem Honorii, quæ in sexta synodo lecta perhibetur, non satis firmam esse fidem (18). Addiderim ulterius, etsi sua illi Honorii epistolæ fides constaret, tamen ne hac quidem ratione quæstionem solvi, cur Sophronius doctrinam de duplici Christi Domini voluntate et operatione in ea homilia prorsus tacitus prætermiserit. Narrat enim epistola, illud seu consilium seu præceptum silentii de una vel duplici Christi voluntate servandi Sophronio transmissum ab Honorio fuisse per Stephanum Dorensem, quem Sophronius ipse propter eandem Monothelitarum causam Romam ad Honorium miserat. Porro plane incertum est, an post reditum Stephani tamdiu Sophronius adhuc vixerit, ut dein hanc homiliam in Virginis Annuntiationem habere potuerit (19).

NOTÆ.

(11) *Comment. de scriptor. eccles.* ad. ann. 630, vol. I, col. 1606.

(12) Ἐορτοδρόμιον, ἥτοι ἐμπνεύματα εἰς τοὺς ἁμαρτανικοὺς κινήσεις, x. τ. λ. Venet. 1836.

(13) Pag. 288 in not. ad prolegom. canon. in Annuntiationem.

(14) Exempla ejusmodi periodorum ut aliquot inquam, fac videas § 1 *Homiliæ in SS. apostolos Petrum et Paulum* (N. Collect. Vet. Script. tom. X, pag. xxix), tum § 5 *Sermonis in laudem SS. Cyri et Joannis* (Spicil. Rom. vol. III, pag. 37-41), ubi unica periodus quatuor implet pagellas.

(15) Manifesto id apparet ex collatione eorum locorum, quæ in hac homilia vel de S. Trinitate vel de incarnatione agunt, cum litteris ejusdem synodicis. Item quod in hac homilia (§ 44) legis, Deum voluisse, dum nasceretur, matrem intactam servare, ut exinde sua evinceretur divinitas, illud ipsum reperies cum *Homilia in Christi Natale* (Bibl. PP. Luga, tom. XII, pag. 208), tum in ejusdem *Oratione in Occursum* (§ 8 apud Bollandianos Febr. tom. I pag. 276).

(16) Exempla habes tum in exordio *Homiliæ in SS. apostolos Petrum et Paulum*, ubi omnino præter orationis scopum doctrinam inculcat de duabus

Christi naturis, tum in *Sermone in occursum Domini*, in quo et illud animadversione dignum, quod cum diutius jam et plures (§ 5, 8, 9 et 11) adversus hæreses tum Nestorii tum Eutychis et Acephalorum verba fecisset, tamen denuo (§ 22) duas Christi naturas prædicandi occasionem capit ex duabus volueribus, quæ tunc oblatæ dicuntur (apud Bolland. I. c. pag. 272).

(17) Loc. sup. cit.

(18) In Romano nostro collegio hæc propugnata est thesis: *Quæ feruntur mutua Honorii ac Sergii epistolæ, eas aut confictas aut saltem interpolatas habendas esse affirmamus.* De quo quidem argumento nonnulla aliquando me editurum confido. Illud unum hic præmoneo, momenta, quæ in hanc me sententiam impulerunt, alia esse ac hypothesim, quam de interpolatis synodi VI Actis Em. Baronius propugnavit.

(19) Unicum homiliæ exemplar habere ad manus licuit, e Coisliniano codice, ut dixi, diligentissime exscriptum. Cum tamen nonnulla excerpta e codice Cæsareo Vindobonensi receperim, alia vero fragmenta apud Nicodemum monachum repperim, variantes lectiones, quas collatione instituta deprehendi, subiunde adnotabo.

II.

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατριάρχου Ἱεροσολύμων Σωφρο-
νίου λόγος εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν τῆς ὑπερ-
αγίας Θεοτόκου¹.

A Sancti Hierosolymorum patriarchæ Sophronii ser-
mo in annuntiationem sanctissimæ Deiparæ.

ANTON. BALLERIN. Sylloge monument. II, 33.

Εὐλόγησον, Πάτερ.

Benedic, Pater.

Α'. Εὐαγγέλια, ἀδελφοί, εὐαγγέλια, καὶ πάλιν ἐρῶ,
εὐαγγέλια· οὐχ ὅτι πάντων εὐαγγελίων ἐστὶν ὀψη-
λότερα, θεϊοτέρα τε καὶ κομψότερα, καὶ ἀσυγκρίτοις
ὑπεροχαῖς ἐξοχώτερα· οὐδ' ὅτι ὠραῖόν με τὸν αὐτῶν
ἀποδείκνυσιν ἄγγελον, καὶ ὠραίους μου τοῦς πόδας
ποιεῖ καὶ ἐργάζεται (ἀγαθῶν γὰρ ἀπάντων ἐστὶν
ἀγαθώτερα, καὶ χρηστῶν ἀπάντων χρηστότερα,
καὶ πάντων θαυμασιῶν θαυμασιώτερα, καὶ πάν-
των συμπαθῶν συμπαθέστερα, καὶ φοβερῶν
ἀπάντων καὶ φοβικῶν φοβερώτερα τε καὶ φοβικώ-
τερα)· ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀρχικῆς Τριά-
δος τρισσοῦμενα τὴν ὑπερτάτην δόξαν καὶ θείαν ἀρί-
θμωσιν. Ἀπὸν γὰρ τὸ ἐν ἱεροῖς καὶ θείοις τρισσοῦ-
μενον δόγμασιν, ἡ καὶ θεοσόφοις κηρύγματα, καὶ
σιπητοῖς ἀπαγγέλμασι, τιμὴ τῆς μακαρίας Τριάδος
ὀρίζεται, Πατὴρ, φῆμι, καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεύ-
ματος· ἡ τις καὶ Τριάς ἐστι, καὶ μονὰς κατοπτεύε-
ται· καὶ μονὰς ἐστὶ, καὶ Τριάς ἐξουσιάζεται· τὸ
μὲν ταῖς τρισσαῖς ὑποστάσει, τὸ δὲ τῇ μιᾷ καὶ
μόνῃ θεότητι, ἤγουν οὐσίᾳ καὶ φύσει.
Trinitas est, et unitas cognoscitur; et unitas est,
tres hypostases; illud vero propter unam solamque
divinitatem.

I. Bonum nuntium, fratres, bonum nuntium :
dicam etiam tertio, bonum nuntium; non modo
quia lætis quibusque nuntiis sublimius hoc est,
divinius, et præclarius, atque ob incomparabiles
excellencias eminentius; neque modo quia me,
qui illud ipsum assero, jucundum visu exhibet,
meoque pedes tum aspectu tum re ipsa efficit
speciosos¹, quandoquidem et quovis bono mellus
idem est, et quavis re utili utilius, et universis
mirabilibus admirabilius, et omnibus misericordiæ
divitiis miseratione locupletius, atque venerandis
omnibus ac tremendis venerandum magis ac ma-
gis tremendum; verum etiam quia tertio repeti-
tum sublimissimum illum ac divinum beatæ et
principantis Trinitatis numerum declarat. Omnia
enim quæcunque in sacris divinisque dogmatibus,
sive etiam in diviniore sapientiæ prædicationibus,
angustisque enuntiationibus tripliciter efferuntur,
in gloriam deputantur beatissimæ Trinitatis, Pa-
tris, inquam, et Filii, et Spiritus sancti; quæ et
et Trinitas deprehenditur; hoc quidem propter
tres hypostases; illud vero propter unam solamque
divinitatem, substantiam nempe atque natu-
ram.

Β'. Μία γὰρ τῆς ὑπερουσίας καὶ ζωαρχικῆς Τριά-
δος ἡ οὐσία κηρύσσεται, ὡς εἰς μίαν καὶ μόνην ἀνα-
γομένης θεότητα. Διδὼ καὶ τὸ ὁμοούσιον, τὸ τε συγ-
γενὲς καὶ ὁμόφυλον, ἀβράγης ἔχει καὶ στεβρὸν καὶ
ἀσκέδαστον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀπλήθυντον. Ἡ γὰρ
ἅγία Τριάς, ἡ πάντων κρατοῦσα τῶν ὄντων καὶ
ἀρχοῦσα, καὶ πάντων κτιστῶν βασιλικῶς καὶ θείως
διοποιοῦσα, ἀριθμεῖται μὲν ταῖς ἐαυτῆς ὑποστάσεσι·
Τριάς γὰρ ἐστὶ καὶ πιστεύεται· τῇ δὲ οὐσίᾳ καὶ
φύσει, ὡσαύτως δὲ καὶ θεότητι, πάσης κρείττων
ἐστὶν ἀριθμήσεως. Οὐ γὰρ πρὸς τριαδικὴν ἐξαριθμη-
σιν καὶ κατ' οὐσίαν ἐκφέρεται· ἐπειδὴ τῶν προσ-
ωπικῶν ἐαυτῆς ὑποστάσεων ποιεῖται τρισσὴν τὴν
ἀριθμῶσιν. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ μεριστὴ ταῖς ὑπο-
στάσεσι δεικνύται, καὶ μένει κατὰ τὴν φύσιν
ἀμέριστος, καὶ τοῖς προσώποις διαιρετὴ καταγγέλλε-
ται. Ἰδίᾳ γὰρ τούτων ἕκαστον φαίνεται, καὶ τὴν

II. Supersubstantialis enim, omnisque vitæ auc-
trix Trinitatis una prædicatur substantia, utpote
quæ in unam solamque adunatur divinitatem.
Quamobrem tum substantiæ, tum essentiæ, tum
naturæ integra manet unitas, stabilisque atque in-
divisa, imo vero et multiplicationis experta. Etenim
sacrosancta illa Trinitas, quæ exstantia omnia po-
testate sua continet et moderatur, et creatis uni-
versis regali divinoque dominatur imperio, nume-
rum quidem quoad suas ipsius personas admittit;
quippe Trinitas est et creditur: quoad substan-
tiam vero, naturamque juxta ac divinitatem, om-
nem superat numerationem. Neque enim, quamvis
personalium sui ipsius hypostaseon ternario pol-
leat numero, idcirco ad ternarium numerum quoad
substantiam quoque se protendit. Propterea et
distinctionem præfert (1) in hypostasibus; et dum

¹ Rom. x, 15.

VARIE LECTIONES.

¹ Sermonis hujus excerptis in Vindob. Cas. codice sequens titulus præfigitur: Τοῦ ἀγνωστάτου ἀρ-
χιεπισκόπου Ἱεροσολύμων κυρίου Σωφρονίου ἐκ τοῦ εἰς Εὐαγγελισμόν λόγου. Ἐκ περιτομῆς· τὸ μέγιστον
ὡς ἡ θεολογία.

NOTÆ.

(1) Ne, quæso, Janseniani existiment, præforma-
tam hic a sancto Sophronio fuisse eam loquendi
formulam, quæ, uti in dogmatica Constitutione
Auctorem Fidei, inquit s. m. Pius VI, facile rudes
præsertim et incautos in fraudem impellere valet,
quippe quæ tradens, Deum in tribus personis di-
stingui, vi verborum hoc erroris periculum subinfert,
ut essentia divina distincta in personis puerit.

D Subjectum enim, quod in hoc Sophronii loco et
distinctionem præferre dicitur, et distinctum quoad
personas prædicatur, et distinctionem obtinere per-
hibetur, non est natura aut essentia divina, sed
sacrosancta atque adoranda Trinitas. Eam autem
Apostolicæ Constitutionis sententiam nunc memi-
nisse baud inutile visum fuerit, quando formulam
illam loquendi, quam SS. Pontifex graviore potius

indistincta manet in natura, in personis distincta prædicatur. Quoad hasce enim singulas, distincta, quoad naturam vero indiscreta apparet. Exinde ratione plane mirabili ac stupenda distinctionem pariter obtinet atque unitatem; quoniam neque propter id, quod unum est, naturam scilicet, confunditur, adeo ut in unam quoque ac solam coarctetur personam; neque iterum propter eas, quæ tres sunt, personas inquam subsistentes, in diversa

φύσιν ἀδιαίρετος. Ὅθεν καὶ παράδοξον ἀληθῶς καὶ ἀκατάληκτον τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν ἐνωσιν κέκτηται· ὅτι μᾶτε διὰ τὸ ἐν, ὅπερ ἡ φύσις ἐστίν, ἀναχέεται καὶ πρὸς μίαν ἐλαύνει καὶ μόνην ὁποστάσιν· οὕτε διὰ τὰ τρία, ἐκφύως καὶ παντελῶς διατέμνεται, ἀπερ πρόσωπα ἐστὶν ἐνωπόστατα· ἀλλ' ἐστὶν ἀβραγῆς καὶ ἀμέριστον, καὶ πάντα μερισμὸν καὶ συζυγίαν ἀρνούμενον.

ac prorsus sejuncta discinditur; sed unum illud

III. Est enim hoc ipsum in Trinitate mirabile ac stupendissimum, quod, quamvis unum sit atque idem secundum naturam, et Deus unus sit, atque una Divinitas; tria tamen in personis invenitur; non quasi natura ipsa seu deitas dividatur, sed quia in suis ipsius hypostasibus ac personis in numerum confusionis omnis expertem dilatatur. Quemadmodum enim Deus est Pater, sic Deus est Filius, itemque Deus est Spiritus sanctus. Et quatenus eorum unusquisque dicitur Deus, unicam præfert trium personarum substantiam; quatenus autem Pater, et Filius, et sanctissimus Spiritus (hec enim trium personarum ac vere trium ipsius hypostaseon proprie sunt nomina (3), quibus beata Trinitas quoad personas ad invicem sine divisione naturæ distinguitur), tres vere sunt et creduntur, et a fidelibus universis, itemque a cœlestibus atque invisibilibus virtutibus, magna voce celebrantur, et glorificantur, hinc terno sanctitatis præconio collaudatæ, hinc vero una naturalis dominationis prædicatione coadunatæ. Namque « Sanctus, sanctus, sanctus Dominus exercituum », clamaverunt sex alas habentia Seraphim², qui multo melius profecto, ac nos, theologiæ norunt rationes, utpote qui propius, quem nos, ad Deum accedunt, atque e purissimis illius splendoribus participant, sinceraque ejus luce illuminantur. Saceratissima enim Trinitas ter ab ipsis sancta prædicatur, et terna sanctificatione ac glorificatione honoratur; per eam autem vocem, « Dominus exercituum », in unum dominatum sine confusione contrahitur. Quemadmodum enim illud, « Sanctus, sanctus, sanctus », ter ab iisdem Seraphim conclamatum, trium beatæ Trinitatis personarum nu-

Γ'. Τοῦτο γὰρ καὶ τὸ θαυμαστὸν αὐτῆς ἐστὶ καὶ φρικτότατον, ὅτι ἐν καὶ ταυτὸν κατὰ τὴν φύσιν ὑπάρχουσα, καὶ θεὸς εἷς καὶ θεότης μία τυγχάνουσα, τρία τοῖς προσώποις εὐρίσκεται, οὐ τὴν φύσιν ἢ τὴν θεότητα τέμνουσα, ἀλλὰ τὰς αὐτῆς ὁποστάσεις καὶ πρόσωπα εἰς ἀριθμῶσιν οὐ συγχεομένην εὐρύνοσα. Ὅσπερ γὰρ ἐστὶ θεὸς ὁ Πατήρ, οὕτω θεὸς ὁ Υἱὸς, οὕτω θεὸς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Καὶ καθὼ μὲν θεὸς ἕκαστον λέγεται, μίαν τῶν τριῶν προσώπων τὴν οὐσίαν παρίστησι· καθὼ δὲ Πατήρ καὶ Υἱὸς καὶ Πνεῦμα πανάγειον (ταῦτα γὰρ τῶν τριῶν προσώπων καὶ τῶν τριῶν ἀληθῶς αὐτῆς ὁποστάσεων ἀκριβῶς ἐστὶ τὰ ὀνόματα, οἷς ἀλλήλων ἡ μακαρία αὐτῇ Τριάς ἀνευ μερισμοῦ διαστέλλεται φύσεως), τρία ὄντως ἐστὶ καὶ πιστεύεται, καὶ ὑπὸ πάντων πιστῶν, καὶ τῶν οὐρανίων τε καὶ ἀοράτων δυνάμεων, μεγαλοφώνως κηρύττεται καὶ δοξάζεται. ἐν τρισὶ μὲν ἁγισμοῖς ἀνυμνούμενα, εἰς μίαν δὲ συνιόντα φυσικὴν κυριότητα. « Ἅγιος γὰρ, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ, » τὰ ἐξαπτέρυγα Σεραφίμ ἀνακέκραγε, τὰ μᾶλλον ἡμῶν θεολογίας λόγους γινώσκοντα, ὡς μᾶλλον ἡμῶν θεῶν πλησιάζοντα, καὶ καθαρὰς αὐτοῦ φωταυγείας μετέχοντα, καὶ ἀξιωματοῖς αὐγαῖς ἐλλαμπόμενα. Τρισὼς γὰρ ὑπ' αὐτῶν τρισαγία ἡ Τριάς ἀγιάζεται, καὶ τρισὶν ἁγισμοῖς καὶ δοξολογίαις γεραίρεται· καὶ εἰς κυριότητα μίαν τὴν, « Κύριος Σαβαώθ, » φωνὴν ἀσυγχύτως συνάγειται. Ὅσπερ γὰρ τὸ, « Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, » τριπλῶς ὑπ' αὐτῶν τῶν Σεραφίμ κελαδοῦμενον, τῶν τριῶν τῆς μακαρίας Τριάδος προσώπων τὴν ὁμνουμένην ἀριθμῶσιν δείκνυσιν· οὕτω τὸ, « Κύριος Σαβαώθ, » μίαν, καὶ μόνον λεγόμενον τὴν μίαν ἐμφαίνει καὶ μόνην αὐτῶν κυριότητα, καθ' ἣν καὶ εἰς τὰ τρία θεὸς ἀσυγχύτως ἐστὶ καὶ δοξάζεται, καὶ ἡ μία θεότης ἐν

² Isa. iv, 5. ³ Isa. v, 2.

VARIÆ LECTIONES.

* Cod. repetit μίαν, at loca similia palam faciunt legendum μόνην.

NOTÆ.

imprudentiæ quam pravo inconditæ illius turbæ Pistorii congregatæ animo tribuere maluit, recentius in libris vernacula lingua conscriptis et magna præterea laude cumulatis et semel et iterum usurpatum rursus non sine dolore reperimus.

(2) Hæc enim, proprie et accurate loquendo, nomina sunt trium personarum, triumse hypostaseon; Ταῦτα γὰρ τῶν τριῶν προσώπων καὶ τῶν τριῶν..... ὁποστάσεων ἀκριβῶς ἐστὶ τὰ ὀνόματα. Ita Sophronius; et ex hisce quoque confirmatur quam merito s. m. Pius VI; in dogmatica Constitutione Auctorem Fidei notaverit incertiam Pistoriensis concilii bulli ita de hac re statuentis, perinde ac exactior loquendi forma postulat, ut augustissimæ Triadis

personæ appellarentur Pater, Verbum, Spiritus sanctus, minus vero exacte denominarentur Pater, Filius, et Spiritus sanctus. Porro si hæc mere de causa, apostolicæ quidem sedis iudicio, Pistoriense conciliabulum reprehensione non caruit; quid vero sentiendum de recenti illa falsi nominis scientia, quæ (uti legimus in Petri Leroux Ἐγκυκλοπαίδειᾳ, cap. 8.) loquendi formam æque atque ipsam dogmatis substantiam inscite juxta ac perverse corrumpens, sanctissimæ Triadis mysterium ita exhibet, ut personæ Patris locum teneat realitas entis, locum Filii entis idealitas, amor vero locum Spiritus sancti sibi vindicet?

Τριάδι γεραίρεται. Διὰ τί γὰρ μὴ μόνον ἀπαξ εἰπόντα σεσίγηκε; μὴδὲ κεκραγότα δις, σεσιώπηκεν, ἀλλὰ τρίς ἀναλαμβάνει τὸ, « Ἅγιος; » Ὅτι μὴ μία καὶ μὴν ἡ τῆς Τριάδος ἐστὶν ὑπόστασις· ἀπαγε τῆς Σαβελλιανῆς δυσσεβείας τὸ βδέλυγμα! μὴτε δύο ταύτης· καὶ μόνῃ τυγχάνει τὰ πρόσωπα· ἀπαγε τῆς Μακεδονιανῆς βδελυρίας· τὸ θεῶν! ἀλλὰ τρίς βοᾷ, καθὼς ἔφη, καὶ κραυγάζει τὸ, « Ἅγιος, » καὶ ἀπατάπαστοις τοῦτο προσφέρει τοῖς χεῖλεσι, καὶ ἀσιγήτοις ἀγγέλλει τοῖς στήθεσιν, ἐπειδὴ τρεῖς τῆς μακαρίας Τριάδος καὶ πάντων ἀρχικνωτάτης αἱ ὑποστάσεις ὀρίζονται, καὶ τρία αὐτῆς τὰ συγγενῆ τυγχάνει καὶ ὁμόφυλα πρόσωπα, τὰ μίαν ὁμοτίμως θεότητα, καὶ μίαν ἰσοθεῶνως κυριότητα, καὶ μίαν τῶν ἀπάντων ἀρχὴν καὶ βασιλείαν ἀδιάρρηκτον ἔχοντα. exstantium omnium principii, Trinitatis tres definiuntur hypostases, tresque coessentialis ac consubstantialis sunt illius personæ, unam pari honore deitatem, unamque pari fortitudine dominationem, atque unum in res omnes imperium regnumque sine scissione possidentes. (2)

Δ'. Αὐτὸ καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλάχιστοι, οἱ ταύτης προσκυνηταὶ γνησύντατοι καὶ δοῦλοι τυγχάνοντες, ἀσχετῶς κηρύττειν ὅμιν εὐαγγέλια θέλοντες, τρισὲς εὐαγγέλια λέγομεν, Εὐαγγέλια, εὐαγγέλια, φάσκοντες, καὶ πάλιν, Εὐαγγέλια, κράζοντες, κἀνθόδε τῆς μακαρίας τὴν τιμὴν εἰσάγοντες Τριάδος, κἀν μὴ τριαδικὸς ὁ λόγος, ἀλλ' οἰκονομικὸς, τοῦ ἐνὸς τῆς αὐτῆς πανσέπτου Τριάδος καθέστηκε, καὶ μόνῃν ἡμῖν εὐαγγελίζεται τοῦ Λόγου τὴν ἀφίξιν. Καλὸν γάρ ἐστι, καὶ πᾶσι πιστοῖς προσφιλέστατον, τὸ ἐν· ἐκατέρωσι ἀγγέλλειν ἐκάτερα, καὶ ἀσύγχυτον τηρεῖν ἐκατέρων τὴν δῆλωσιν, τοῦτ' ἐστὶ κἀν τοῖς οἰκονομικοῖς κελαδήμασι Λόγου τριαδικοῦ ἐξαγγελῆσθαι, κἀν τοῖς τριαδικοῖς ἡγουν θεολογικοῖς ἐξαγγέλλεσθαι τὰ οἰκονομικὰ προσφέρεισθαι ῥήματα (ἐπειδὴ καὶ τῆς Τριάδος εἰς ὁ Λόγος γνωρίζεται, ὁ τὴν οἰκονομίαν ὑπελθὼν τὴν ἀνθρώπειον, καὶ σώσας ἅπαν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων τὸ φύραμα), διεσταλμένοις μέντοι καὶ ἰδιοτρόποις νοήμασιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ προσρήμασιν, ἵνα μὴ τις ἐντεῦθεν φουρμὸς καὶ ἀνάχυσις τίχτηται τῶν τε θεολογικῶν καὶ τριαδικῶν προσκηρύξεων, τῶν τε οἰκονομικῶν καὶ ἑτεροῶν προσρήσεων, διὰ τὴν τοῦ Λόγου καὶ Θεοῦ πρὸς τοὺς ταπεινοὺς ἡμᾶς συγκατάθεσιν.

atque invocationibus, ut ne qua scilicet, propter Dei ac Verbi ad nos miseros descensum, permixtio inde et confusio pariat prædicationum tum earum quæ ad dispensationem aut ad alterum ordinem referuntur.

Ε'. Ἐλαυνέσθωσαν γοῦν ταύτης ἡμῶν τῆς ἱερᾶς πανηγύρεως, Σαβέλλιοι, Μάρκελλοι, Ἀρειοί, Εὐνόμιοι, Εὐδόξιοι Ἀστέριοι, καὶ ὅσοι τοῦτοις εἰσὶν ὅμοιοι, καὶ τὴν ἀθετὰν ὁμῶρθησκει, οἱ τῆς θεολογίας

A merum collaudatum ostendit, ita illud, « Dominus exercituum, » unicam, semelque pronuntiatum unam ac solam declarat ipsarum dominationem, secundum quam et Deus unus tres inconfuse sunt et glorificantur, atque una deitas in Trinitate honoratur. Cur enim, cum semel eam vocem protulissent, non tacerunt? neque siluerunt, cum his clamassent, sed ter illud « Sanctus » repetunt? Quia scilicet Trinitatis non una solaque est hypostasis; apage Sabellianam execrabilem impietatem: sed neque duæ ac solæ sunt ipsius personæ; apage Macedonianæ impudentiæ atheismum: sed ter clamant, ut dixi, ingeminantque illud « Sanctus, » idemque labiis indesinenter efferunt, atque ore silere nescio prædicant, quoniam beatæ, ac summæ ipsius adorandæ Trinitatis personam versetur, nobisque solum Verbi adventum annuntiet. Opportunum enim cunctisque gratissimum contingit fidelibus, quod utrobique utriusque mentio injiciatur, et simul inconfusa servetur utriusque explicatio, videlicet quod et ea, quæ pertinent ad Trinitatem, memorentur, cum de dispensatione disseritur, et rursus laudationibus theologicis, seu circa Trinitatem versantibus, nonnulla de dispensatione subinferantur (quandoquidem et unus esso de Trinitate Verbum dignoscitur, qui humanam dispensationem in se suscepit, totamque nostram, hominum scilicet, massam salvam fecit); diversis tamen et cuique propriis (id fiat) conceptibus juxta

B IV. Quapropter et nos omnium minimi, qui adoratores ejusdem sincerissimi, servique sumus, cum fausta vobis evangelizare cupidissime exoptemus, bonum nuntium, semel et iterum et tertio repetimus, bonum nuntium, clamantes, bonum nuntium, atque iterum bonum nuntium ingeminantes, beatæ scilicet Trinitatis honorem huc quoque inferentes, etiamsi sermo, non quidem ad Trinitatem, sed ad dispensationem spectans, circa alteram summæ ipsius adorandæ Trinitatis personam versetur, nobisque solum Verbi adventum annuntiet. Opportunum enim cunctisque gratissimum contingit fidelibus, quod utrobique utriusque mentio injiciatur, et simul inconfusa servetur utriusque explicatio, videlicet quod et ea, quæ pertinent ad Trinitatem, memorentur, cum de dispensatione disseritur, et rursus laudationibus theologicis, seu circa Trinitatem versantibus, nonnulla de dispensatione subinferantur (quandoquidem et unus esso de Trinitate Verbum dignoscitur, qui humanam dispensationem in se suscepit, totamque nostram, hominum scilicet, massam salvam fecit); diversis tamen et cuique propriis (id fiat) conceptibus juxta Dei ac Verbi ad nos miseros descensum, permixtio quæ ad theologiam atque Trinitatem, tum earum

V. Procul itaque ab hac sacra nostra panegyri sunt Sabellii, Marcelli, Arii, Eunomii, Eudoxii, Asterii, et quotquot alii hisce similes, impietati que pariter devoti reperiuntur; qui dispensationis

VARIE LECTIONES.

* C. Cæs. αὐτῆς. * C. Cæs. βδελυρίας. * Cod. Ev.

NOTÆ.

(2) Hinc et Damascenus in epistola ad Jordanem archimandritam de Trisagio hymno, cap. II Opp. Tom. I, pag. 483; Nov. Edit. I. II; hujus Patrolog. I. XCV, col. 27. EDIT. Ad hunc porro modum definite pronuntio, Deum per Seraphim ac per Trisagium hymnum unam in tribus hypostasibus divinitatem ac dominationem tanquam per arithmeticeam quamdam declarationem Isaia revelasse. Cur enim non bis, aut quater, aut sexcenties vocem hanc Sanc-

tus cecinerunt? Quid item est, cur nec bis, nec ter, aut quater, aut sexcenties, hæc verba, Dominus Sabaoth, pleni sunt cæli et terra gloria ejus, pronuntiarunt, verum vocem Sanctus ter, vocabulum autem Dominus semel duntaxat Seraphim exclamarunt? An non ut ostenderent tres quidem esse sanctas hypostases, unam vero irium dominationem, unum imperium, gloriam unam essentiamque et Deitatem?

dogmatibus theologicos permiscet sermones, ac semel ipsi implicantes et confundentes, ad veritatem assequendam plane impotēs deprehenduntur. Sed profecto et Petri (3) procul absint, et Severi (4) universaque labilis innumerisque linguis hæresis Acephalorum; qui ut sese nobis fidelibus ac piis impiissime ac scelestissime opponant, Trisagii cantico præpostere subtexentes crucem, inconfusæ Trinitatis doctrinas confuderunt (5). Nam dum et ipsi ter illud « Sanctus, sanctus, sanctus, » concinunt, triplici sanctificationi crucem impie subnectunt. At enim si hymnus *Trisagios* est Triplicitatis proprius, quomodo, homines divinæ sapientiæ vere imperiti, eidem crucem imperite adiungunt?

Non enim de Trinitate crux prædicatur, sed ad Filium, unum de Trinitate, per misericordissimam incarnationem factum hominem, et crux pertinet et crucifixio: crux quippe salutarem illius prædicat mortem, quam cruci affixus pro nobis secundum carnem subiit.

VI. Cum vero miseri illi nec Verbi incarnationem profiteantur, neque etiam diversarum substantiarum, deitatis inquam et humanitatis, unionem dicant, neque generationem ejus ex Virgine divina vereque Dei Genitrice prædicent, quæ tamen omnia cruci prævia sint oportet, ita sit ut, sacrosanctis dogmatibus blasphemam divinitatis passionem (6) perverso consilio immiscentes, crucem quoque impie proferant.

Scealerati enim et stulti Entychetis confusionem omnem insanæ sectantes, totumque ejus maxime sæculentum calicem poti, omnia permiscunt, confundunt omnia; iis, quæ theologiæ sunt, inserunt quæ sunt dispensationis; quæ theologiæ sunt, ad

Α τοὺς λόγους τοὺς τῆς οἰκονομίας συμφύροντες ὁγμᾶσι, καὶ ὅφ' αὐτῶν συμφυρόμενοι καὶ συγγεόμενοι, καὶ τάλῃθες εὐρεῖν μὴ δυνάμενοι· καὶ μὴν καὶ Πάτροι, καὶ Σευήριοι, καὶ πᾶσα τῶν Ἀκεφαλῶν ἡ μυριάκιός τε καὶ μυριάκιωσσο; αἵρεσις· οἱ δὲ διὰ τὴν πρὸς τοὺς πιστοὺς ἡμᾶς καὶ θεόφρονας δυσσεβεστικὴν τε καὶ μιὰρὰν ἀντιπάθειαν, τῇ τρισαγίᾳ φωνῇ σταυρὸν παρυφάναντες, τῆς ἀσυγχύτου Τριάδος τοὺς λόγους συνέχεαν. Τρεῖς γὰρ καὶ αὐτοὶ τὸ, « Ἁγίος, ἅγιος, ἅγιος, » φάσκοντες, σταυρὸν ἀσεβῶς τοὺς τρεῖς ἁγιασμοὺς ἐπιφέρουσιν. Εἰ γὰρ τῆς Τριάδος ὕμνος ὁ Τρισάγιος πέφυκεν ὡς, πῶς ἀπαίδευτος σταυρὸν αὐτῷ προσαρμύζουσιν οἱ τὴν θεῖαν ὄντως σοφίαν ἀπαίδευτοι;

B Οὐ γὰρ τῆς Τριάδος ὁ σταυρὸς καταγγέλλεται, ἀλλὰ τοῦ σαρκωθέντος Υἱοῦ τὴν φιλόφρονον σάρκωσιν, τοῦ τῆς Τριάδος ἑνός, καὶ ὁ σταυρὸς αὐτός ἐστι καὶ ἡ σταύρωσις, κηρύττων αὐτοῦ τὴν σωτήριον νέκρωσιν, ἣν δι' ἡμᾶς σαρκικῶς ἐνεκρούτο σταυρούμενος.

Γ'. Τοῦ Λόγου γὰρ σάρκωσιν οὐκ εἰπόντες οἱ τάλανες, οὔτε μὴν ἑτερογενῶν οὐσιῶν ὀνομάσαντες ἔγνωσιν, θεότητος τε, φημί, καὶ ἀνθρωπότητος, ἀλλ' οὔτε τὴν ἐκ Παρθένου τῆς θείας αὐτοῦ καὶ κυρίως Θεοτόκου κηρύξαντες γέννησιν, ἀπερ' ἅπαντα σταυροῦ χρεῶν καθυγῆσασθαι, σταυρὸν ἀθέσμως προσφέρουσι, τὴν μιὰρὰν θεοπάθειαν ἱεροῖς μὴ γινῆναι βουλόμενοι ὁγμᾶσιν.

Γ' Εὐτυχὸς γὰρ τοῦ μιὰροῦ καὶ παράφρονος ὄλην νενοσηχότας τὴν σύγχυσιν, καὶ ὄλην πεπονηκότας· τὴν πολύφωτον κύλικα, πάντα συγχέουσι, τοὺς θεολογικοὺς τὰ οἰκονομικὰ καταμίσγοντες, τοὺς οἰκονομικοὺς τὰ θεολογικὰ καταθλίβοντες, ἀμφω τὰς φύσεις εἰς

VARIÆ LECTIONES.

* Cod. πεπονηκότες.

NOTÆ.

(3) Taxatur hoc loco Petrus cognomine Ἐντυχός, Fullo videlicet appellatus, secta Entychianus, qui ter Antiochenam sedem annis 471, 476, et 485 invasit.

(4) Severus hic indigitatur ex eadem Monophysitarum secta, qui anno 512, expulso Flaviano II Antiocheno episcopo, eandem sedem occupavit.

(5) Crimen corrupti per scelestum hoc additamentum hymni Trisagii in Petrum Fullonem sic rejicit Damascenus (Epist. ad Jordanem archimandr., de hymno Trisagio, cap. 3, pag. 485; Nov. Edit. t. II; hujus Patrolog. t. ACV, col. 51. edit.) Cnaphi hoc deliramentum est, qui ingenti tumens arrogantia, aperto, ut dicitur, capite..... ac si ipsismet Seraphim sapientior foret, ac mysteriorum intelligentior, Trisagium hymnum tanquam inelegantem pannum quemdam fullonum more expurgare veritus non est. Etenim si Trisagium hymnum de Filio solo dicamus, omnis prorsus sublaia est ambiguitas, atque cum Maronitis Trisagio crucifixionem adjicimus. Verum absit, ut rei hoc labis usurpamus..... Et reipsa eundem Petrum Cnaphem hoc nomine sic Romanus Pontifex Felix III in epistola ad ipsum data redarguit: Ut serpens Evæ, in ipse quoque erroris venena multitudinem fidelium atque auribus infudisti: traditamque ab angelis sanctissi-

mam laudationis formam corrupisti, inserens illi: Qui crucifixus es pro nobis.

(6) Id ipsum Petro Fulloni exprobraverat Felix Papa III (epist. 4) iniquens: Quandoque enim dicis, Trinitatem propter nos crucifixam, non Christum, et cari. Mox autem eubdit pontifex, quo se hæreticus reciperet: Quandoque autem..... venisti ad pejus..... totum hymnum ad Filium referendo. Qua de re juverit attulisse quæ adversus Severum disputat imperat. Justinianus in opusculo Adversus Monophysitas, Græce per Ang. Maium edito (VV. SS. Nov. Collect. tom. VII, pag. 314; hujus Patrologiæ t. LXXXVI col. 1103. edit.): Nam et hoc Severus ausus est dicere, hymnum Trisagium ad solum Filium referri, Patre et sancto Spiritu a doxologia exclusis. Hoc porro nihil est aliud quam Filium, juxta Arii furorem, a Patris sanctique Spiritus substantia sejungere, eumque inducere alterius substantia; aut, sin minus hoc, at perinde est ac negare, juxta Nestorii blasphemiam, Christum esse Deum unumque sanctæ Trinitatis; at idem est ac quartæ cuidam personæ, secundum illorum demensitiam, hunc hymnum deferre: non peridentes, se per id, quo honorem Filio tribuere se existimant, eundem inhonorare, ipsumque ab adoratione, quæ Patri ac Spiritui sancto deferretur, separare.

φύσιν μίαν λαύνοντας, οὐσίας τὰς δύο πρὸς οὐσίαν μίαν συνάπτοντες, τὰς ἑκατέρας· μορφὰς θεότητος τε καὶ ἀνθρωπότητος τῶν οὐσιῶν δογμάτων ἐκβάλλοντες, καὶ μορφήν εἶναι μίαν Χριστοῦ καὶ οὐσίαν καὶ φύσιν βουλόμενοι· ἵνα μήτε τῆς θεολογίας οἱ λόγοι ἀκραιφνεῖς καὶ ἀκέραιοι μένωσι, μήτε τῆς οἰκονομίας τὰ δόγματα ἐλευθεριάζῃ τῆς Εὐτυχιανῆς αὐτῶν, μᾶλλον δὲ δυστυχούς, τροπῆς καὶ συγχύσεως. Ἀλλ' ἔκείνοι μὲν εἰς ἀσεβείας βυθὸν κυδιστήσαντες φρεσίσθωσαν, καὶ τοῖς τῆς ἀσεβείας περικλυζέσθωσαν ψεύμασιν.

Ζ'. Ἡμεῖς δὲ τῆς εὐσεβείας οἱ τρόφιμοι, καὶ τῆς ἑκείνων ἀκεφάλου τερφείας ἀντίπαλοι, τῶν πατρῶν ἡμῶν δογμάτων γνησίας ἐχόμεθα· καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων ἀγρυπνοὶ γενόμενοι φύλακες, λόγους τριαδικούς ἐπιστάμενοι, καὶ λόγους οἰκονομίας γινώσκοντες, καὶ μὴδὲ τούτους ἑκείνοις συγχέωμεν, μήτε τούτοις ἑκείνους συμψύρωμεν, ἀλλ' ἑκάστοις τὸ πρέπον ἀρμόζωμεν, καὶ τόπον καὶ τρόπον καὶ καιρὸν ἀφορίζομεν⁷ ἴδιον. Καὶ οὕτως ἔξω σκανδάλων ἰσόμεθα, καὶ πλάνης αἰρετικῶν ἀκοινώνητοι, καὶ μανία· ἐτεροδόξων ἐλεύθεροι· καὶ ἐπὶ τῆς ἀληθείας στησόμεθα πίστεως, ὑπὸ μηδενὸς τῶν πονηρῶν πνευμάτων στροβουόμενοι, μὴδὲ πρὸς ἐννοίας πονηρὰς ἐκφερόμενοι, εἰς ἃς ἡμῶν ἡλεεινῶς οἱ ἀντίπαλοι, τὸ ἐστάναι καλῶς παρωσάμενοι, καὶ τὸ φυλάττειν ἀφέντες ἀσφαλῶς τὴν πατρῶαν εὐσεβείαν, ἐμπειπύκασι, καὶ ὀλέωσι, καὶ δυσσεβείας⁸ αἰρετικῆς κλυδωνίζονται κύμασιν.

Η'. Οὐκοῦν τούτων ἡμεῖς καλῶς παρευρότες τῆς ἀσεβείας τὴν ἄβυσσον, καὶ ἐπὶ τῆς ἀσείστου πέτρας τῆς πίστεως σὺν ἀσφαλείᾳ τοὺς πόδας ἑρπύσαντες, καὶ εἰς ὅρος ὀφελὴν ἀναβαίνοντες, καὶ ἐπ' ἄκρων δογμάτων ἰστάμενοι κατὰ τὰ εὐαγγελικὰ καὶ προφητικὰ διατάγματα, καὶ τὴν φωνὴν, ὡς σθένος ἡμῶν, μᾶλλον δὲ ὡς βοήθην Θεοῦ, ἀνυψώσαντες, Εὐαγγέλια, εὐαγγέλια, κράζωμεν, καὶ πάλιν φάμεν, Εὐαγγέλια, καὶ τῆς Τριάδος τὸ σῶμα γαστρίροντες, καὶ τοῦ τῆς Τριάδος ἐνὸς Θεοῦ Λόγου τὴν πρὸς ἡμᾶς συγκατάθεσιν ᾔδοντες. Ταῦτα γάρ ἐστιν ἡμῶν, ἀδελφοί, τὰ εὐαγγέλια, ἕπερ τοῖς πιστοτάτοις ὑμῖν εὐαγγελίζεσθαι προκηλύθαμεν τε καὶ κηρύττειν βουλόμεθα σήμερον.

Καὶ τὴν ὑμῶν ἀγάπην προτρέπομεν, αὐτὴν εὐκρεπῶς καθαρίσασαν, τὰ τοιαῦτα ἡμῶν εὐαγγέλια διέξασθαι. Τὸν γὰρ, ὡς χρεῶν, αὐτὸν καθαρίσαντα, οὐ βδελύττεται, οὐδὲ μὴν ἀποστρέφεται ταυτὶ τὰ ἱερὰ ἡμῶν εὐαγγέλια· ἀλλὰ μόνῃ παρ' αὐτῷ ποιεῖται⁹ σωτήριον, καὶ φωτὸς αὐτὸν πληροὶ καὶ ἀλλάμψως, καὶ Θεοῦ θεῖον ἐργάζεται τιμενος, τὴν φύσιν ἀνθρωπίνην μὲν ὄντα, καὶ πλουτοῦντα Θεοῦ τὴν ἐμφάνειαν. hominem existentem, augustum deitatis templum, ac splendidissimæ Dei præsentis munere divitem efficit.

A dispensationem pertrahunt; naturas binas in unam redigunt naturam, in substantiam unicam conjungunt duas substantias, duplicem et divinitatis et humanitatis formam a propriis placitis expungunt, unamque Christi formam et substantiam, ac naturam definiunt; adeo ut neque theologicæ rationes sinceræ apud illos atque intemeratæ maneant, neque dispensationis dogmata ab euty-chiana ipsorum seu potius dystychiana conversatione atque confusione servantur immunia. Værum in impietatis abyssum ultro præcipites delapsi confundantur illi quidem, et impietatis fluctibus circumagantur.

VII. Nos vero pietatis alumni, acephalorumque illorum præstigiis inimici, patrum nostrorum dogmata fideliter servemus; et traditionum apostolicarum custodes vigilantes effecti, cum rationes ad Trinitatem pertinentes habeamus perspectas, et quæ sint dispensationis rationes sciamus, neque has cum illis confundamus, neque his illas commisceamus; sed singulis quibusque, quod par sit, adaptemus, eunumque locum, et modum, et tempus propriam definiamus. Et sic a scandalis longe remoti, et ab hæreticorum aberrationibus immunes, et ab heterodoxorum insaniam liberi erimus; divinaque in fide constanter persistentes, nequaquam ab ullis malis spiritibus circumagemur, neque in perversa illa signimenta pertrahemur, in quæ adversarii nostri, dum felici frui stabilitate parvipendunt, paternamque pietatem diligenter custodire negligunt, miserabiliter prolapsi sunt, et perierunt, atque hæreticæ impietatis fluctibus jactantur.

VIII. Quoniam itaque impietatis eorum abyssum feliciter devitavimus, ac super inconcussa fidei petra secure pedem desigentes montem excelsum conscendimus, atque in summis dogmatibus secundum evangelica et prophetica documenta consistimus; jam et vocem, prout vires nobis suppetunt, seu potius prout Deus dederit, attollentes clamemus: « Bonum nuntium, bonum nuntium, » iterumque dicamus: « Bonum nuntium, » et Trinitatis nempe gloriam celebrantes, et Dei Verbi, unius de Trinitate, misericordem ad nos descensum laudibus prosequentes. Hoc enim est, fratres, felix nuntium nostrum, quod ut vobis fidelissimis fausto omine afferremus et in concionem prodivimus, et verba facere hodierna die instituimus.

Vestram autem charitatem hortamur, ut, vosmetipsos convenienter purificantes, ad faustum hanc nostram annuntiationem excipiendam aptos exhibeatis. Eum enim, qui semet, prout oportet, mundaverit, sacra hæc nostra felicissima annuntiatio non lædio afficit, neque sane arceat; sed mansionem apud ipsum facit salutarem, ac lucis ipsum atque charitate implet, eumque, uti natura ac splendidissimæ Dei præsentis munere divitem efficit.

VARIE LECTIONES.

⁷ Cod. ἀφορίζομεν.

⁸ Cod. ποιῆται.

Omnes itaque convenite, omnes festinate, omnes A concurrite, omnes convolate, omnes alterutrum prævenite, columbæ vobis pennas induentes, ut et voletis, et feliciter in Christo quiescatis *, vel assumentes velocissimæ capræ pedes, ut cœlestia nuntia auribus excipere possitis; ut angelo felicissima nuntia enarranti credatis; ut annuntiantem Dei ad homines adventum piis auribus auscultetis; ut denique nos quoque conventum hunc vestrum cernentes alacrem, cœlumque ad præcelsa nuntia nostra audienda paratissimum, gaudentes pariter atque exsultantes clamare possimus: « Bonum nuntium, bonum nuntium, bonum nuntium, » terna felicitis nuntii proclamatione fidem nostram comprobantes.

IX. Et sane tunc veritas emergit, mendacium B autem nunquam prævalet, neque infaustissimus incredulitati aditus prorsus aperietur. Nihil enim perniciosum magis, quam incredulitas adversus effata divina. Propterea Judæi in præceps acti sunt; propterea aberrarunt Samaritæ: propterea in tenebris versantur gentiles; propterea hæretici corruerunt; quia eam Dei evangelis fidem denegarent, neque divinis oraculis obsequerentur, sed pertinaciter et hostiliter eadem impugnarent, anima simul et corpore demortui, atque æternæ vitæ expertes, veræque lucis exsortes reperti sunt. Nunquam enim mendacium, usque dum mendacium est et cognoscitur, veritatem assequitur; neque tenebræ, quousque tenebræ sunt, suaque persistunt in caligine, unquam illuminantur, neque ullum prorsus resurgens luminis radium recipiunt. Propterea fulgidæ annuntiationes nostræ vobis, qui lucem ultro excipitis, magna voce proferuntur; neque enim incredulorum auribus proponi illæ patiuntur, neque in tenebrosis cordibus habere sedem ipsis arridet.

X. Vos itaque tanquam filii lucis *, ac luce nutrita germina, lucentia nostra pariterque illuminantia excipite læta nuntia. Jam enim de ipsorum virtute vos illuminati estis, et divina eorum mysteria illuminatis vestris mentibus illuxerunt, purisque illa cordibus exceperitis; et Dei Filium cum fide et gaudio recipientes, ac solum Salvatorem vestrum eum habentes, filii Dei facti estis. « Quotquot enim, inquit, receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus; qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt *. » Vos ergo, quippe Dei filii lucidissimi, lucidissima illa audite Dei nuntia, per quæ Dei filii facti estis, et terrena ignobilitate abjecta, cœlestem nacti estis nobilitatem, humanamque aspernati originem, divinam generationem adepti estis. Vos itaque, qui ob perfectam sacrarum annuntiationum fidem divina institutione digni evasistis, vos, inquam, eas auribus excipite.

* Psal. liv, 7. * I Thess. v, 5. * Joan. i, 12, 13.

VARIE LECTIONES.

* Cod. ἰζόφοται. ** C. res. ἀμαυρί.

Πάντες ἀθροίσεσθε, πάντες συνάγεσθε, πάντες σπουδίσετε, πάντες συνθέετε, πάντες συντρέχετε, πάντες ἀλλήλων προτρέχετε, περισσεύετε ἑαυτοῖς περιθήμενοι πύργους · ὅπως καὶ πατασθήσθε, καὶ καλῶς ἐπὶ Χριστὸν καταπαύσθε · ἢ πόδας εὐδρομούσης δορκάδος δεξάμενοι, ἵνα οὐρανίων εὐαγγελίων ἀκούσθε, ἵν' ἀγγέλου εὐαγγέλια λέγοντος παῖθοισθε, ἵνα Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἀγγέλλοντα ἀκρίβει φιλοθείας ἀκοαῖς ἀκούσθε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες ὑμῶν τὴν ὁσίαν συνάθροισιν, καὶ τὴν πρὸς ἀκράσιν τῶν ὑψηλῶν ἡμῶν εὐαγγελίων προθυμοτάτην συνέλευσιν, χαίροντες ὁμοῦ καὶ γαννύμενοι κρᾶζωμεν · Εὐαγγέλια, εὐαγγέλια, εὐαγγέλια, τῷ Χριστῷ τοῦ κηρύγματος τῶν εὐαγγελίων βεβαιούντες τὴν πίστιν.

Θ'. Ἐνθα γὰρ ἡ ἀλήθεια πρόειδεν, οὐτε ψεῦδος ποτε πολιτεύεται, οὐτε ἀπιστία χώραν ἔχει κακίστης εἰσόδου · ἀπιστίας γὰρ οὐδὲν πρὸς λόγους θεικοῦ χαλεπώτερον. Ἐνθεν Ἰουδαῖοι πεπώκεισαν · Ἐνθεν Σαμαρεῖται πεπλάνηται · Ἐνθεν Ἕλληνες ἐν σκότει διαγούσιν · Ἐνθεν αἱρετικοὶ καταβλήθησαν, εὐαγγελίοις Θεοῦ μὴ πιστεύσαντες, εὐαγγελίοις Θεοῦ μὴ ὑπαίξαντες, ἀντιθετοὶ τε καὶ ἀντίπαλοι μέναντες, καὶ νεκρωθέντες, ψυχαὶ τε καὶ σώμασι, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀκωνήντοιοι, καὶ τοῦ ἀληθινοῦ φωτός φανέντες ἀμέτοχοι. Οὐ γὰρ καταλαμβάνει ψεῦδος ποτε τὴν ἀλήθειαν, ἕως οὗ ψεῦδος ἐστὶ καὶ γινώσκεται · οὐδὲ σκοτία φωτίζεται πώποτε, ἕως οὗ σκοτία ἐστὶ καὶ ἰζόφοται *, καὶ παντοίως ἀμαυρεῖ ** φωτός φάρον ἀλλάμψων. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ φωτεινὰ ἡμῶν εὐαγγέλια τοῖς φωτοδόχοις ὁμῶν μεγαλοφώνως κηρύττεται · οὐ γὰρ βούλεται ἀπίστων ἀκοαῖς κατατίθεσθαι, οὐδὲ καρδίαις φίλει σκοτειναῖς ἀναυλίζεσθαι.

Ι'. Ὑμεῖς οὖν, ὡς τέκνα τοῦ φωτός καὶ φωτισμοῦ γεννήματα, τῶν φωτεινῶν ἡμῶν καὶ φωτιστικῶν εὐαγγελίων ἀκούσατε. Ὑμεῖς γὰρ καὶ τὴν αὐτῶν ἐφωτίσθητε δύναμιν, καὶ τὸ αὐτῶν θεοσοφον μυστήριον ψυχαῖς φωτειναῖς ἐπελάμψθητε, καὶ καρδίαις καθαραῖς ὑπεδέξασθε, καὶ Θεοῦ τέκνα γεγόνατε, τὸν τοῦ Θεοῦ Ἰδὼν πιστῶς καὶ ἀσμένως εἰσεδέξαντο, καὶ μόνον ὁμῶν Σωτῆρα γνωρίσαντες. « Ὅσοι γὰρ ἔλαβον αὐτὸν, φησὶν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ · οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγενήθησαν. » Ὑμεῖς οὖν, ὡς Θεοῦ παῖδες φανότατοι, καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ φανότατων εὐαγγελίων ἀκούσατε, δι' ὧν Θεοῦ παῖδες γεγόνατε χάριτι, καὶ οὐρανίαν εὐγένειαν ἔχετε, τὴν χοίκτην δυσγένειαν ρίψαντες, καὶ θείαν προσεληφάτε γέννησιν, τὴν ἀνθρωπίαν ἀποθήμενοι πρόβον. Ὑμεῖς οὖν τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων ἀκούσατε, οἱ τῆς τούτου τελειοτάτης πίστεως θείας ἀξιοθέντες μυστικῶς.

Τίνα δὲ ἡμῶν ἐστὶ τὰ εὐαγγέλια; ἢ τί τὸ τούτων Ἀ
ὁπάρχει κατόρθωμα; λεγόντων ἡμῶν, πιστῶς ἀποδ-
σασθαι. Ἐροῦμεν γὰρ ἐμμελίστατα, ὡς αὐτὸς ἡμῖν,
ὁ δὲ ἡμῶν ὁμῖν νῦν εὐαγγελιζόμενος, διδῶσι.

ΙΑ'. Κρίτας οὖν ἐν ἀρχῇ ὁ Θεὸς οὐκ ὄντα τὰ
σύμπαντα, ὅσα μετ' αὐτὸν ἐστὶ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ παρ-
ήχθη πρὸς γένεσιν, ὁρατὰ καὶ ἀόρατα, αἰσθητὰ καὶ
νοούμενα, οὐράνια καὶ ἐπίγεια, κτίζει κατ' οἰκίαν
εἰκόνα καὶ ἀνθρώπων, ἐκ λογικῆς αὐτὸν φύκῃς κατα-
σκευάσας καὶ σώματος· ὃν καὶ εἰκόνα τε καὶ ὁμοίω-
σιν τῆς οἰκίας ἀγαθότητος τίθεικεν, αὐτεξούσιον
αὐτῷ ζῶν ἡμιστάμενος, καὶ παραδείσου θεοῦ
ποιήσας οἰκήτορα· καὶ καλὸν αὐτὸν τεκτινάμενος,
θεῖαν ἐντολὴν αὐτῷ καὶ σωτήριον ὥρισεν, ἵνα μὴ τῷ
μεγέθει τῆς εἰκόνης ἐπαρῇται, μηδ' ἐκ τῆς πρὸς
θεὸν ὁμοιωτικῆς, Θεοῦ φύσιν ἀσυνείκτως φαντάζεται.

Ἄλλ' οὗτος τοσαῦτα πρὸς Θεοῦ λαβὼν, τοῦ τούτου
τεκτινάμενος, χάρισμα (βασιλεὺς γὰρ ὑπ' αὐτοῦ
τῶν ἐπιγίων προϋδίδητο, ὑπ' αὐτοῦ Θεοῦ προδη-
λως τοῦ κτίσαντος βασιλευόμενος καὶ ἀρχόμενος, ὡς
καὶ πάντα τὰ κτίσματα), οὐκ ἤνεγκε τῶν δώρων τὸ
μέγεθος, ἀλλὰ Θεοῦ λαβεῖν σπουδάζει ταυτότητα, καὶ
εἶναι Θεὸς ὁ κτιστὴς ἐπαθύμενος ἀνθρώπου· καὶ
φαντασθεὶς κακῶς ἀπάτη τοῦ ὅρου τὰ θεῖα καὶ
ὕψηλα καὶ ὑπέρτατα, πρὸς θάνατον καὶ φθορὰν
καταφέρεται, καὶ πίπτει πτώμα θειοτάτου, ὁ θεῖας
φύσεως ἀρπάσαι βουλόμενος τὸ ἀξίωμα. Τοῦτο γὰρ
καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἀφραν ταπεινώσιν ταπεινωθῆναι
τὴν παρ' ἀξίαν ἑαυτὸν ὑφ' οὗν ἐθέλησαντα. Ἐπεὶ καὶ
« πᾶς ὁ ὑψὼν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, » ὡς κακῶς
ἀρπάζειν πειρώμενος, ὅπερ αὐτῷ Θεὸς μὴ δέδωρη-
ται. « Οὐ γὰρ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, » ὡς
ὁ μέγας Ἀπόστολος ἔφησεν, « ἀλλ' ὁ ὑπὸ Θεοῦ τοῦ
διδόντος καλούμενος. »

ΙΒ'. Ἦν οὖν τῷ θανάτῳ κρατούμενος οὗτος, φοβῶ
συμφερίσμενος, ἀπὸ γῆς προερχόμενος, ὁ ἀρπάσαι
Θεοῦ τὴν τιμὴν θρασυόμενος, καὶ πάλιν εἰς γῆν
κατελκόμενος, σήμερον σαρκικῇ γεννήσει γεννώμε-
νος, καὶ αὐριον θανάτῳ σαρκικῇ θανατούμενος,
σήμερον ἐν ζῶντι ὀρώμενος, καὶ αὐριον ἐν νεκροῖς
ἀριθμούμενος. Καὶ ταύτην τὴν δίκην ὁ Θεὸς ἀδική-
σαι θελήσας ἤνεγκεν ἀνθρώπου, ἐξ οἰκίας τοῦτο
παθὼν βουλῆς καὶ προθέσεως, κακῶς τῷ αὐτεξούσιῳ
χρησάμενος, ὅπερ εἰλήφει τιμηθεὶς πρὸς τοῦ κτί-
σαντος, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐπρεπαστάτην ὁμοιωσιν,
καὶ εἰκονικὴν περιφάνειαν. « Ὁ γὰρ Θεὸς θάνατον
οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ ἀπωλεία ζώντων εὐφραίνεται. »

¹ Luc. xiv. 11. ² Hebr. v. 14.

VARIE LECTIONES.

¹¹ Ad oram codicis hoc loco legitur : Τέλος τῆς θεολογίας· *Finis Theologiæ* ; et in Cas. codice, fol. 7. lln. 12 : Τέλος τῆς αὐτοῦ θεολογίας καὶ τοῦ τριαδικοῦ λόγου· *Finis Theologiæ ipsius (Sophronii) et sermonis de Trinitate.*

NOTE.

(7) Sap. i. 13. LXX paulo aliter : Ὅτι ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τίπτειται ἐν ἀπωλείᾳ ζώντων.

At annuntiatio nostra, quænam tandem illa est? Aut quodnam expectandum est ab ea beneficium? Dicentem fideliter auscultate. Præstantissima enim dicemus, prout nobis ille largitor, qui fausta nunc vobis per nos annuntiat.

XI. Cum Deus igitur in principio e nihilo condidisset universa, quotquot nempe præter ipsum sunt et ab ipso acceperunt existendi initium, visibilia et invisibilia, sensibilia et intelligibilia, cœlestia ac terrestria; hominem quoque ad propriam suam imaginem creavit, ex anima illum rationali et corpore compingens; quem cum libera sui que juris vita donasset, ac paradisi divini habitatorem constituisset, propriæ bonitatis et imaginem et similitudinem eum effecit. Cumque bonum illum condidisset, divinam ac salutare ei mandatum imposuit, ne forte imaginis nobilitate superbi- ret, neve, ob similitudinem cum Deo, naturam quoque divinam sibi insipienter commisceretur.

Verum hic cum tanta a Deo Creatore suo munera accepisset, licet enim Dei conditoris sui regno et imperio, non secus ac reliquæ creaturæ omnes, nisi par erat, subiceretur; rex tamen eorum omnium, quæ supra terram sunt, constitutus ab ipso fuerat, donorum magnitudinem non tulit, sed æqualitatem cum Deo assequi conatur; et cum homo esset et creatus, Deus esse appetit; atque ita dum divina sibi et sublimia et celsissima quæque, serpentis fallacia, male commiscitur, in mortem et corruptionem delurbatur; dumque divinæ naturæ arripere vult dignitatem, horrendo lapsu corrui. Namque et illud æquissimo factum est jure, ut qui se extollere præter meritum voluerat, in summam abjectionem provolveretur; quoniam et « omnis qui se exaltat, humiliabitur », tanquam qui male sibi usurpare illa contenderit quæ Deus ipsi largitus non fuerit. « Nec enim quisquam sumit sibi honorem, » ut inquit magnus Apostolus, « sed qui a Deo [donante] vocatur. »

XII. Hic itaque, qui honores arripere divinos temere adnitus fuerat, in mortis potestatem relictus jacebat, corruptione labescens; et egressus e terra, denuo in terram resolvi properabat, hodie carnali generatione nascens, cras vero carnali morte occumbens, hodie in vivis apparens, cras in mortuis recensitus. Et merito hanc tulit homo sententiam, qui Deo ausus fuerat injuriam inferre suomet e consilio arbitraturque hanc vicem percipiens, dum libera sui potestate, quam a Deo conditore per summum honorem pro excellentissima cum ipso similitudine ac nobilissima imagine acceperat, prave abulit. *Neque enim Deus mortem fecit, nec latatur in perditione viventium (7).*

Et vere infelix evaserat ac summopere miserabilis qui pridem erat beatissimus; quando paradisi possessor conspiciebatur, quando primus constitutus fuerat paradisi incola, quando vita laboribus vacua molestiarumque experte fruebatur, quando sine tunica ullius indumentis dies agebat, quando non timebat aerum mutationes, quando molestiam frigoris non noverat, quando ignorabat concretiones glaciei, quando aestus non affliciebatur ardoribus, quando, etsi nudus incederet, non erubescibat, quando non experiebatur passionum conflictus, quando non affligebatur morborum cruciatibus, quando ab humana servitute immunis, quando a barbarica tyrannide liber erat; quando nullas exactionis tributorum audiebat interpellationes; quando non fugiebat occurrentis feneratoris aspectum, quando non pavebat ferarum laniatus; quando felicitate summa potiebatur, quando paradisi vesciebatur fructibus, quando bonis omnibus affatim fruebatur; quando divina collustrabatur luce, quando terrestribus creaturis, quamvis et ipse creatus, tanquam rex dominabatur: quando Dei similitudinem mirum in modum refulgebat.

Quibus sane omnibus, postquam salutare Dei mandatum transgressus est, utpote in Deum ipsum rebellis, exspoliatur, ac nudus et pristino destitutus splendore relinquitur; atque a paradiso quidem e vestigio expellitur, inque terram rursus, quippe corruptibilis ob pravificationem affectus, revertitur; excessu autem stultitiae, pristinam illam exuens dignitatem, qua Deus ipsum creans exornaverat, similis jumentis evadit. Atque ita dum per vim divinitate potiri se posse putat, corruptionis, mortis et passionum servitute premitur.

XIII. Verum qui eum e nihilo, quod prius erat, educens creaverat, in tali conditione ipsum eum cerneret, misericordia tactus est; et tactus misericordia ad miserandum est conversus; in miserando autem imis se visceribus commotum ostendit; intus demum visceribus non ulcunque, sed uti hominum amantissimus, commotus, pro summa qua pollebat benignitate, ac pro summa erga hominem dilectione, ad ipsum salvandum atque reparandum divina prorsus misericordia excitatur. Hinc antiquum illud et amoris erga homines plenum consilium exsequitur, quod ab ipso initio sua in homines charitate impulsus constituerat. Opus enim suum, psalmator ipse cum esset, non ferebat labefactum cernere, atque in terram ac corruptionem lapsum interire.

XIV. At vero quodnam est consilium, quod ad salutem ac redemptionem hominum Deus excogitavit? Id proclamat in medium prodiens admirandus ille Esaias, qui Deum sine semine concipiendum praedixit, ipsumque e Virgine generandum in antecessum enarravit; qui pro divini hujus consilii executione laudis canticum Deo in gratiarum actionem concinens, ita exclamavit: « Domine,

* Isa. xxv, 1 seqq. sec. LXX.

A Καὶ ἦν ἡλαινὸς ὄντως καὶ οἰκτιστός, ὁ πάλαι μακαριστός, ὅτε παραδείσου κτήτωρ ἐφαίνετο, ὅτε παραδείσου πρῶτος οἰκῆτωρ ἐτίθειτο¹², ὅτε ζωὴν ἀπονον εἶχε καὶ ἀμοχθον, ὅτε γυμνὸς καὶ ἀχίτων διέτριβε, ὅτε τῶν ἀέρων τὰς τροπὰς οὐκ ἰδεύμηνεν, ὅτε τοῦ κρύους ἡγνός· τὴν σύμπληξιν, ὅτε τοῦ καύσωνος τὸν φλογμὸν οὐκ ἠπίστατο, ὅτε περιάγων γυμνὸς οὐδ' ἥσχυνέτο· ὅτε παθῶν προσβολὰς οὐκ ἰδέχετο, ὅτε νοσημάτων ἀλγυδόνος οὐκ ἥσθετο, ὅτε δουλείας ἀνθρωπίνης ἀπήλλακτο, ὅτε τυραννίδος βαρβαρικῆς ἡλευθέρωτο, ὅτε φορολόγων ὀχλήσεως οὐκ ἤκουεν, ὅτε θανάσιων συναντήσεως οὐκ ἔδεικεν, ὅτε θηρῶν οὐκ ὠρρώδει¹³ σπαράγματα, ὅτε αὐτῆμερὶν ἀκραν ἐκέκτητο, ὅτε παραδείσου καρποὶ ἀπετρέφετο, ὅτε πάντων ἀγαθῶν ἀφθόνης ἀπῆλαυνεν, ὅτε Θεοῦ φωταυγείας ἰδέχετο, ὅτε κτισμάτων γήινων, κτιστὸς παφυκῶς, ἔδασκευεν, ὅτε Θεοῦ εἰκὼν ἐχηρμάτιζε, καὶ ὁμοίῳσι Θεοῦ θαυμαστῶς ἐφαιδρύνετο.

B Θεοῦ φωταυγείας ἰδέχετο, ὅτε κτισμάτων γήινων, κτιστὸς παφυκῶς, ἔδασκευεν, ὅτε Θεοῦ εἰκὼν ἐχηρμάτιζε, καὶ ὁμοίῳσι Θεοῦ θαυμαστῶς ἐφαιδρύνετο.

C Ἄντ' ἀπάντων ἐντολὴν Θεοῦ παραβὰς τὴν σωτήριον, ὡς εἰς Θεὸν ἐπαικῶς, ὀργανίζεται· καὶ γυμνὸς καὶ ἀλλότριος τῆς προτέρας ἀγαλας καθίσταται, καὶ παραδείσου μὲν εὐθὺς ἐξορίζεται, εἰς γῆν δὲ πάλιν, ὡς φθαρτὸς δι' ἀμαρτίαν γεγονὼς, ἀποστρέφεται· καὶ ὁμοιοῦται διὰ πληθὺν ἀνοίας τοῖς κτήνεσι, τὴν προτέραν τιμὴν ἀποθέμενος, ἥπερ αὐτὸν ὁ κτίσας Θεὸς ἐκαλλώπισε. Δουλεῖ γοῦν φθορᾷ καὶ θανάτῳ καὶ πάθει, τυραννικῶς πλουτεῖν νομίσας θεότητα.

D II'. Ἀλλὰ τοῦτον ὁ κτίσας καὶ παραγαγὼν οὐχ ὑπάρχοντα πρότερον, ἐν τάξει τοιαύτῃ θεασάμενος, ὥκτειρε· καὶ οἰκτεράς ἡλέησε, καὶ ἐλεήσας σπλαγχνίζεται, καὶ σπλαγχνισθεὶς, ὡς φιλόανθρωπος, οἰάπερ ὢν ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος, πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ καὶ ἀνάκλησιν, σπλαγχνοῖς θεϊκοῖς διανίσταται· καὶ βουλὴν πληροῖ ἀρχαίαν τα καὶ φιλόανθρωπον, ἣν φιλοανθρώπως ἀρχῆθεν βεβούλευται. Οὐ γὰρ ἔφερ' ἐν, ὡς πλάστης, θεωρεῖν αὐτοῦ τὸ πλάσμα φθειρόμενον, καὶ εἰς γῆν καὶ φθορὰν¹⁴ ἀπολλύμενον.

E sua in homines charitate impulsus constituerat.

F ID'. Καὶ τίς ἡ βουλὴ, ἣν Θεὸς ἐβουλεύσατο πρὸς ἀνθρώπων σωτηρίαν καὶ λύτρωσιν; Ἦσας βοάτω παρελθὼν ὁ θαυμαστός, ὁ καὶ τὴν ἀσπορον Θεοῦ προφθεγξάμενος σύλληψιν, καὶ τὴν παρθενικὴν αὐτοῦ προδιηγησάμενος γέννησιν· ὃς ἐπὶ τῇ πληρώσει τῆς θείας βουλῆσεως, ᾧδον ᾄδων Θεῷ χαριστήριον, « Κύριε, ὁ Θεός μου, δοξάσω σε, νύκτα γεννᾷς τὸ ἐνομά σου, ὅτι ἐποίησας θαυμαστά· πράγ-

VARIAE LECTIONES.

¹² Cod. ἐτίθειτο. ¹³ Cod. ὠρρώδει. ¹⁴ Nic. pag. 245 om. εἰς γῆν καὶ φθορὰν.

ματα, βουλὴν ἀρχαίαν ἀληθινήν· γένοιτο· οὗτις ἔθνη καὶ πόλεις ὀχυράς εἰς χῶμα, τοῦ πεσεῖν αὐτῶν τὰ θεμέλια· τῶν ἀσεδῶν πόλεις εἰς τὸν αἰῶνα οὐ¹⁸ μὴ οἰκοδομηθῇ. Διὰ τοῦτο εὐλογῆσαι σε ὁ λαὸς ὁ πτωχός· καὶ πόλεις ἀνθρώπων ἀδικουμένων εὐλογήσουσί σε. Ἐγένου γὰρ πάση πόλει ταπεινῇ βοηθός, καὶ τοῖς ἀθυμοῦσι δι' ἑνδεῖαν σκέπη. Ἀπὸ ἀνθρώπων πονηρῶν ῥύσθι αὐτούς.

es adjutor omni civitati pauperi, et praesidium ab hominibus scelestis liberabis eos.

Ταῦτα ἡμῶν, ἀδελφοί, τὰ θεῖά ἐστιν εὐαγγέλια· ταῦτα ὑμῖν¹⁹ εὐαγγελιζόμεθα σήμερον, οὐχ ὥς μεταίπειτα γίνεσθαι μέλλοντα, ἀλλ' ὥς ἤδη θεῖως γεγνημένα, καὶ σεσωκῶτα τῆς καταβίβης τὴν ἀνθρωπίνην, καὶ πρὸς τὴν προτέραν τοῦτον ἀναγαγόντα λαμπρότητα καὶ μακαριότητα, καὶ Θεοῦ φίλον ὡς τὸ πρὶν ἐργασάμενα.

ΙΕ'. Πῶς δὲ ἡμῶν ἡ σωτηρία Θεῷ πραγματεύεται; ἢ πῶς ἡ ἀνάκλησις πράττεται; συνεπὶς καὶ πανσόφως ἀκούσατε (σοφὰ γὰρ ἐστὶ καὶ ὑπέροφα καὶ πάσης σοφίας ἀνθρωπίνης ἐκπείνεα), θεῶν ἀναλαβόντες διάνοιαν καὶ ἀξίαν θεϊκοῦ ἐπαγγέλματος. veritate. Sapientiae enim plena, imo plenissima excedentia.

Οὐκ ἄλλως κρίνει οὖσαί τὸν ἀνθρώπον καὶ τὴν οἰκείαν εἰκόνα λυτρώσασθαι, ὁ πλάσας ἀρχῇ τὸν ἀνθρώπον καὶ κατ' οἰκείαν τοῦτον εἰκόνα τευξάμενος, ἢ φύσει γεγνημένος ἀνθρώπος, καὶ τὴν οἰκείαν εἰκόνα οἰκείῳ ποιησάμενος φόρημα¹⁷. Ἐντεῦθεν τὰ ἄμικτα μίγνυνται, ἐντεῦθεν ἀκράτως κινᾶται τὰ ἀκρατά, ἐντεῦθεν συντίθεται τὰ ἀσύνθετα, ἐντεῦθεν τὰ ἀσύνθετα σφίγγεται, ἐντεῦθεν τὰ θεῖα ἀνθρώπινα γίνονται, ἵνα τὰ ἀνθρώπινα θεϊότερα γένηται· ἐντεῦθεν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, μένων θεὸς καὶ Θεοῦ Λόγος, παχύνεται· ἐντεῦθεν ὁ ἀκτιστος, ὡς ἐξ ἀκτίστου Θεοῦ γεννηθεὶς, μένων ἀκτιστος, κτερίζεται· ἐντεῦθεν ὁ ὕψιστος, ταπεινὸς ἐξαγγέλλεται, καὶ ὁ ἀόρατος, ὁρατὸς κατοπεύεται, καὶ ὁ ἀνέταφος, ἀφ' ἧν καταδύχεται· καὶ ὁ ἀσώματος, ἐνσώματος πρόεισι, καὶ ὁ ἄταρκτος, σὰρξ ἀναγράφεται· καὶ ὁ ἀπαθὴς, παθητὸς προσκηρύσσεται· καὶ ὁ φύσιν ἔχων ἀθάνατον, φύσει θνητὸς ἀναγορεύεται, ἵνα τὴν παθητὴν καὶ θνητὴν ἀνθρωπότητα πρὸς ἀθανασίαν ἀγάγοι λαμπράν καὶ

VARIÆ LECTIONES.

¹⁸ Cod. τοῦ. ¹⁹ Cod. ὁμᾶς. ¹⁷ Cod. φόρημα.

NOTÆ.

(8) Vulgat. Lat. magis consone cum textu Hebraico : *Domine, Deus meus es tu*; pronomen μου abest a Vatic. cod. 70.

(9) Vulgatus addit conjunctionem *et*, quæ tamen etiam a textu Hebraico abest.

(10) Vulg. *cogitationes antiquas, fideles*.

(11) Vulg. *Amen*. Sophronius hic Vatic. omittit vocem Κύριε, quam retinet codex Alexandrinus, quemadmodum et editio Aldina. Hinc patet codicem a Sophronio adhibitum neque cum Alexandrino, neque cum Vaticano perpetuo coherere.

(12) Vaticanus codex oppositam sic præfert sententiam : "Οτι ἔθνη καὶ πόλεις ὀχυράς τοῦ μὴ πεσεῖν αὐτῶν τὰ θεμέλια." Quia posuisti civitates in tumultum; civitates munitas ut non caderent fundamenta earum. Particula tamen negativa μὴ abest etiam a

A Deus meus (8). glorificabo te (9); in hymnis colaudabo nomen tuum, quoniam mirabilia fecisti, consilium antiquum verum (10). Fiat (11). Quoniam firmas urbes posuisti in tumultum, ut cadant ipsarum fundamenta (12); ne ædificetur in æternum civitas impiorum. Propter hoc benedicet tibi populus pauper (13); benedicent tibi et civitates hominum injuriam patientium (14). Quia factus sis (15), qui propter inopiam animo fracti erant.

Hoc est, fratres, divinum nuntium quod afferimus : hæc vobis hodierna die evangelizamus, non quasi deinceps eventura, sed uti divinitus jam facta, quæque hominem jam præsterunt a condemnatione liberum, inque pristinum decus beatitudinemque restituerunt, ac Deo amicum non secus ac primitus effecerunt.

XV. At qua tandem ratione, inquires, salus nostra a Deo perficitur? aut quomodo ista sit restitutio? Dum auribus divinam hanc, divinisque pollicitationibus dignissimam adinventionem accipitis, pro vestra prudentia atque sapientia animum ad hæc sunt, omnemque humanam sapientiam longe

Is, qui hominem ab initio plasmavit, ipsumque ad propriam suam imaginem cōdidit, non alia ratione hominem salvandum, propriamque imaginem redimendam esse iudicavit, quam si ipse natura sua homo, propriamque imaginem proprium suum efficiat indumentum. Hinc impermixta miscentur; hinc sine mutatione confuendo utraque temporantur integra et sincera. Inde sumpsit natura disjuncta conjunguntur; inde non connectenda nectuntur; exinde divina sunt humana, ut humana diviniora fiant. Inde Dei Verbum, manens Deus et Dei Verbum, in materiam dilatatur. Inde increatus, quippe a Deo increato genitus, increatus manens, creatur. Exinde Altissimus prædicatur humilis, et invisibilis oculis visibilis cernitur, et impalpabilis palpatur, et incorporeus prodit corporeus, et carnis expertus carnem habens describitur, et impassibilis proclamatur passibilis; et qui naturam habet immortalem, natura pronuntiatur mortalis, ut

D Codice Alexandrino. Cæterum cum Cod. Alex. non secus ac Vaticanus ac reliquæ editiones vocem πόλεις ita repetant : "Οτι ἔθνη καὶ πόλεις εἰς χῶμα, πόλεις ὀχυράς τοῦ πεσεῖν..." subesse suspicio potest, hanc repetitionem a Codice Sophronii amanuensium vitio abfuisse.

(13) Vulgatus eum textu Hebraico, *populus fortis*.

(14) Vulg. cum Hebr. *civitas gentium robustarum*.

(15) Ubi Sophronius habet ἀθυμοῦσι, reliqui Græci codices versionis LXX legunt ἀθυμῶσαι. Vulgatus cum Hebr. *Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulationibus suis : spes a turbine, umbraculum ab æstu*.

scilicet passibilem mortalemque humanitatem ad immortalitatis splendorem atque ad impassibilitatem adducat, Deoque inimicam atque rebellem ipsi Deo ac Patri reconciliet.

XVI. At quo (inquis) pacto hæc adimplentur, quomodo efficiuntur, atque ad opus non fallaciter deducuntur? Tremendum enim illud est et terrificum, et auribus hominum, qui vel divinissima quæque humanis rationibus dimetiuntur, prorsus incredibile. Verum ubi Deus est, qui denuntiat, silet humanarum ratiocinationum vilitas. Deo enim cuncta facillima sunt, et possibilia, imo et facti non ardua, quæcunque demum facere voluerit. Divinæ scilicet et eminentissimæ potestatis hæc est nota præclarissima atque excellentissima, et creatæ omni naturæ prorsus incommunicabilis; atque inde fit, ut quæ supra naturam humanam sunt, ac vim ac stuporem rapiant.

At quomodo Deus id perficit? Quomodo ad egregium finem perducit? Præclare nos id docet a Deo inspiratus Lucas, qui et bonum illud sacrorum omnium sacratissimum nuntium nostram conscripsit, ut nemo ob rei magnitudinem incredulus exsistat, neve aliquis, infirmus cum ipse sit et impotens atque ad divinius quodque facinus ineptus, Deo impotentiam fallaciter attribuat. Audistis nuper, ulpote ipso proclamante, quomodo « mense septimo missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth ad Virginem desponsatam viro, cui nomen Joseph, de domo David, et nomen Virginis Maria »¹⁰. Audis Deum misisse, et rei fidem non vis habere? Noli de iis diffidere quæ Deus ordinavit; sed potius summa cum pietate crede, Deum, quæcunque demum facere voluerit, ea perficere pro omnipotentia sua valere. Deinde vero a quonam alio mitti posset angelus, nisi prorsus a solo Deo, qui ipsum creavit, et ex non existantibus substantiavit, universamque angelicam naturam ex tempore condidit? Si itaque constat Deum esse, qui misit, missum autem angelum fuisse in comperto est, quomodo quæ dicta sunt, vera non erunt? Hæc utique stupeant universi; at Dei virtutem cum norint prorsus infinitam esse ac vere omnipotentissimam, enarratis fidem ne abnuant.

XVII. Verum quid missus beatus ille angelus ad Virginem integerrimam dicit? Aut quomodo sanctissimum hoc nuntium ipsi defert? Et qualia portenta per ipsam magnificentia hæc divina molitur? « Ave gratia plena, Dominus tecum »¹¹.

A gaudio (16) Incipit eam alloqui ille gaudii nuntius. Noverat enim et plane sciebat, nuntium illud suum universis hominibus atque omnibus pariter creaturis gaudium parare, et quoslibet a quibuscunque dolores expellere; noverat, ex di-

¹⁰ Luc. i, 26, 27. ¹¹ Luc. i, 28.

VARIE LECTIONES.

¹² Nic. abest πρότερον.

NOTÆ.

(16) Nempe a salutatione, qua alios læto animo esse jubemus.

A ἀπάθειαν, καὶ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ προτοκίωσιν τὴν ἐχθρὰν Θεοῦ καὶ πολέμωσαν.

IG. Καὶ πῶς τοῦτο πληροῦται, καὶ πράττεται, καὶ εἰς ἔργον ἄφυστον διάγεται; Ἔστι γὰρ φοβερὸν καὶ κατὰπληκτον, καὶ ἀνθρώπων ἀκοαῖς ἀπιστότατον, ἀνθρωπίνους νοούντων λογισμοῖς τὰ θεϊκότερα. Ἀλλ' ἐνθα Θεὸς καταγγέλλεται, ἀργεῖ τῶν ἀνθρώπων λογισμῶν ἡ εὐτέλεια. Πάντα γὰρ ῥήματα Θεοῦ καὶ δυνατὰ καὶ εὐόριστα, οἷά γε ὄντων ἐθελήσεις. Καὶ θέλεις τοῦτο καὶ ὑπεράτης δυνάμεως ἀριθμηλατόν ἐστι καὶ ἐξαίρετον γνῶρισμα, καὶ πάση φύσει κτιστῇ παντελῶς ἀκοινώνητον. Ἐνθεν γὰρ ἐστι θαυμαστὰ καὶ κατὰπληκτα τὰ φύσεως ἀνθρωπίνης ὑπερ-
B τερα, καὶ πᾶσαν κτιστὴν ὑπερβαίνοντα δύναμιν, omnem creatam prætergrediuntur, in admirationem

Καὶ πῶς τοῦτο Θεῷ διανύεται, καὶ πρὸς πέρας περιώνυμον ἄγεται; Διδάσκει σαφῶς ἡμᾶς Λουκᾶς ὁ θεοπρίστος, τὸ πάντων ἱερῶν ἱερώτατον συγγραμμὸν ἡμῶν Εὐαγγέλιον, ἵνα μηδεὶς ἀπιστῇ τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος, ἵνα μηδεὶς ἀδυναμίαν Θεοῦ καταψεύσεται, ἀσθενὴς ὑπάρχων αὐτὸς καὶ ἀδύναμος, καὶ πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν θειοτέραν ἀνίκανος. Καθὰπερ αὐτοῦ βούντας, ἀρτίως ἠκούσατε, ὡς « Τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ Θεοῦ, εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἣ ὄνομα Ναζαρέτ, πρὸς Παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαβὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς Παρθένου Μαρίας. » Ἀκούετε; Θεὸν ἀποστελλάντα, καὶ ἀπιστεῖν ἐθέλεις τῷ πράγματι; Μὴ ἀπιστεῖ Θεοῦ τῷ διατάγματι, ἀλλὰ μᾶλλον εὐσεβέστεστα πιστεύετε, ὡς πληροῦν ἐστι Θεὸς δυνατώτατος, ἀπερ ἂν καὶ πράττειν βουλήσοιτο. Ἀγγελὸς δὲ πρὸς τίνος ἂν ἐτέρου καὶ στέλλοιτο, ἢ πρὸς μόνου πάντος Θεοῦ, τοῦ ποιήσαντος καὶ ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν οὐσιώσαντος, καὶ πᾶσαν φύσιν ἀγγελικὴν σχεδιάσαντος; Εἰ οὖν Θεὸς ὁ στελλίας διέγνωσται, καὶ ἄγγελος ὁ σταλείς προσκηρύττεται, πῶς οὐκ ἀληθὲς τὸ λεγόμενον; Ταῦτα θαυμαζέτωσαν ἅπαντες· μὴ ἀπιστεῖτωσαν δὲ τῷ κηρύγματι, Θεοῦ τὸ σθένος γινώσκοντες, ὡς παναχρεῖς ἐστὶ καὶ ἀληθῶς παντοδύναμος.

D IZ. Τί δὲ σταλείς ὁ μακαριστὸς ἄγγελος πρὸς τὴν Παρθένον φησὶ τὴν ἀνείρανδρον; ἢ πῶς αὐτῇ τῶν τοιούτων εὐαγγελίων ἀπαγγέλλει τὴν δόξωσιν; καὶ ὅσα τίκεται δι' αὐτῆς τὸ τοιοῦτον Θεοῦ μεγαλοῦργημα; « Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σου. » Ἀπὸ χαρᾶς πρὸς αὐτὴν ὁ τῆς χαρᾶς ἄγγελος ἀρχεται. Ἦδει γὰρ, καὶ ἠπίστατο, ὡς πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ πᾶσιν ὡσαύτως τοῖς κτίσμασι χαρὰς αὐτοῦ τὸ διάγγελμα πρῶτον¹² γίνεται, καὶ λύτης ἀπάσης τοῖς πᾶσιν ὀλέθριον· ἦδει γὰρ, ἐκ τούτου

θεογνωσίᾳ τὸν κόσμον αὐγάσσει· ἥξει, τῆς πλάνης τὴν ἀχλὺν ἀφανίζουσα· ἥξει, τοῦ θανάτου τὸ λείπερον ἀμειλύνουσα· ἥξει, τῆς φθορᾶς τὴν δύναμιν φθείρουσα· ἥξει, τοῦ βίου τὴν νίκην καθέλκειν· ἥξει, τὸν ἀπολλύμενον ἀνθρωπον σώζειν, τὸν τούτοις πάλαι δουλεύοντα, ἀφ' οὗ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ἀπελθόντα, καὶ τῆς ἐκείσε μακαρίας διατριβῆς ἐξελθόντα. Διὰ τοῦτο χαρὰν αὐτοῦ τῶν εὐαγγελίων τὸ προϊόντιον τίθησι, διὰ τοῦτο χαρὰν αὐτοῦ τῶν λόγων προφέγγεται, διὰ τοῦτο χαρὰ τῶν εὐαγγελίων τούτων προηγήσατο, ὡς πᾶσι γεννησομένων χαρὰ τοῖς πιστεύουσιν. Ἐδεῖ γὰρ ἀπὸ χαροποιῶν¹⁷ λόγων καὶ ῥημάτων ἀρχεσθαι τῆς χαρᾶς τὰ θεῖα μηνύματα. Διὰ τοῦτο γὰρ ὁ ἄγγελος πρὸ πάντων χαρὰν ἀναφέγγεται, τῶν οἰκίων εἰδὼς εὐαγγελίων τὴν ἐκδοσιν, καὶ ὡς χαρὰ φανείται παγκόσμιος ἡ αὐτοῦ τελειωμένη διάλεξις.

III. Ποίαν γὰρ οὐχ ὑπερβαίνει χαρὰν καὶ τερπνότητα, τὸ πρὸς τὴν μακαρίαν Παρθένον γενόμενον καὶ τῆς χαρᾶς μητέρα διάγγειμα; Χαίροις, ὦ χαρὰς τῆς ἐπουρανίου γεννήτρια· χαίροις, ὦ χαρὰς τῆς ὑπερκότης μεινυρία· χαίροις, ὦ χαρὰς τῆς σωτηρίου μητρόπαις· χαίροις, ὦ χαρὰς τῆς ἀθανάτου παρὰ τῆς· χαίροις, ὦ χαρὰς τῆς ἀλέκτου μουσικῶν καταγώνιον· χαίροις, ὦ χαρὰς τῆς ἀρρήτου ἀξιάγατος ἄρουρα· χαίροις, ὦ χαρὰς τῆς ἀρεύσου πηγῇ παμμακάριστος· χαίροις, ὦ χαρὰς τῆς ἀβύσσου θεοφόρον κειμήλιον· χαίροις, ὦ χαρὰς τῆς ζωοπαρόχου φυτὸν εὐθαλάσσιον· χαίροις, ὦ Θεοῦ Μητὴρ ἀνύμφευτε· χαίροις, ὦ Παρθένε μετὰ τόκον ἀσύλητε· χαίροις, ὦ πάντων παραδόξων παραδοξότατον θέαμα. Τίς σου φράσαι τὴν ἀγλαίαν δυνήσεται; Τίς σου φάναι τὸ θαῦμα τοιμήσει; Τίς σου κηρύξει θαρσύνει τὸ μέγας; Ἀνθρώπων τὴν φύσιν ἐκόσμησας, Ἀγγέλων τὰς τάξεις νενίκηκας· τῶν Ἀρχαγγέλων τὰς φωταυγίας ἀπέκρυψας· τῶν Θρόνων τὰς προεδρίας, δευτέρας σου ἀπείδεξας· τῶν Κυριοτήτων τὸ ὄψος ἐσμίκρυνας· τῶν Ἀρχόντων τὰς καθήσεις προέδραμες· τῶν Ἐξουσιῶν τὸ σθένος ἡνεύρωσας¹⁸. τῶν δυνάμεων δυναμώτερα προελήλυθας, δύναμις τὸ τῶν Χερουβιμ πολυόμματος γηθνοῖς ὀφθαλμοῖς ὑπερέβαλες· τὸ τῶν Σεραφίμ ἑξαπτέρυγον ψυχῆς θεοκινήτοις πτεροῖς ὑπερέβηκας· καὶ πάσης ὑπερέσχες τῆς κτίσεως, ὡς πάσης πλεόν τῆς κτίσεως καθάρτητι λάμπουσα, καὶ τὸν πάσης Κτίστην δεξαμένη τῆς κτίσεως, καὶ τοῦτον κυφοροῦσα καὶ τίχτουσα καὶ Θεοῦ Μητὴρ ἐκ πάσης γεγεννημένη τῆς κτίσεως.

A vina hujus mysterii cognitione mundum lumine collustrari; noverat, erroris disijci caliginem; noverat retundi mortis aculeum; noverat vim corruptionis infringi; noverat inferno victoriam auferri; noverat salutem perditio affligere homini, qui horum malorum iugo jamdiu premebatur, ex quo scilicet a paradisi deliciis expulsus, et a beato illo domicilio ejectus fuerat. Propterea legationis suæ exordium a gaudio ducit; propterea sermonibus suis gaudii voces præmittit; propterea faustis hisce nuntiis gaudium antecedit, utpote quæ omnibus credentibus gaudio futura erant. Et sane par omnino erat, ut divina gaudii denuntiatio a sermonibus verbisque gaudium elicientibus sumeret initium. Propterea enim et angelus gaudium ante omnia renuntiat, quia faustæ legationis suæ non ignorat exitum, ac probe novit colloquium quod habebatur, in totius mundi gaudium manifeste esse cessurum.

XVIII. Et profecto quodnam gaudium, aut quænam reperiri potest jucunditas, quam non longe excedat alloquium ad Virginem illam beatam ac gaudii parentem habitum? Gaude, o supercælestis gaudii genitrix. Gaude, o sublimissimi gaudii nutrix. Gaude, o salutaris gaudii sedes princeps. Gaude, o immortalis gaudii auctrix. Gaude, o ineffabilis gaudii mysticum diversorium. Gaude, o indeficientis gaudii fons beatissime. Gaude, o gaudii æterni deiferum cimelium. Gaude, o vivificantis gaudii arbor virentissima. Gaude, o Innupta Dei Mater. Gaude, o Virgo post partum integerrima. Gaude, o spectaculum præ mirabilibus omnibus summe admirandum. Quisnam tuum eloqui splendorem poterit? Quisnam portentum, quod ipsa es, enarrare verbis audeat? Quisnam magnificentiam tuam effari se posse confideat? Tu hominum exornasti naturam: Angelorum ordines superasti; tu fulgores Archangelorum obtinebrasti; tu sublimes Thronorum sedes infra te ostendisti; tu altitudinem Dominationum depressisti; tu Principatum ducatibus præcurristi; tu enervasti fortitudinem Potestatum; tu ipsis Virtutibus potentior virtus prodiisti; tu Cherubim oculatissimum visum terrestribus oculis vicisti; tu Seraphim sex alas habentium volatus animæ pennis divinitus agitat transvolasti; tu denique omnem creaturam longe transgressa es, quippe quæ præ omni creatura enituit puritate (17), et omnium creaturarum conditorem in te exceperisti; ipsumque et sinu tuo gestasti, et genuisti, et sola ex omnibus creaturis Dei mater effecta es.

VARIE LECTIONES.

¹⁷ Cod. χαροποιῶν. ¹⁸ Cod. ἐνεύρωσας.

NOTÆ.

(17) Inspice attente, quomodo sanctus Sophronius singularissimam Mariæ puritatem (καθάρτητα) accenseat nominibus, quibus ipsa et spectaculum summopere admirandum, et miraculum inenarrabile, et naturæ ornamentum, et præcelsior universis ac singulis cælestibus ordinibus, ac demum omni creatura præstantior celebratur. At

vero, quo pacto esset puritatis miraculum, si quod scdissime singulos filios hominum deturpat, ipsam quoque deturpasset? Quo pacto angelicos ordines puritate longe excederet? Quo pacto creatura quæpam Virgine Deipara purior excogitari non posset?

XIX. Propterea tibi aeclamo : « Ave, gratia plena, » quoniam et præ omnibus creaturis (18) gratiæ muneribus cumulata fuisti. Et hujusmodi in te gaudii et gratiæ causam utique scio, ac plane perspectam habeo; atque ideo clamans et simul gratulans adjicio : « Dominus tecum; » qui quidem tanquam conditor universis dominatur creaturis; tecum vero est, utpote in sinu tuo gestatus, et per ineffabilem conceptionem tuam in utero tuo clausus. « Dominus tecum; » qui æternaliter quidem ex Patre natus, cum Patre semper conjunctus intelligitur; nunc vero tecum per conceptionem adest, ac tremendam ex te assumptionem carnis exsequitur. « Dominus tecum; » qui primam inde habet generationem æternam, hinc vero secundam ex te generationem nanciscitur. « Dominus tecum; » qui una cum Patre universis sane dominatur creaturis : verum ex te formam servi induit, atque humanum genus a servitute liberat. Propterea enim Dominus factus est servus, ut servum gratia sua efficeret dominum. « Dominus tecum; » qui cum extra cunilibet creaturæ censum prius emerneret, nunc visus est cum te creata, et per te inter alias creaturas connumeratus est. In te enim creatur increatus; et Creator procedit ex te creatus. In te cerno increatum factum creaturam; et carnis expertem in te factum carnem intueor.

XX. Qui ad te, o Virgo, legationem mittit, in cælo carne carebat et corpore; hic vero carnem et corpus eum factum conspicio. In cælo utpote increatus super omnem creaturam eminebat; hic vero in te virgine ipsum et creaturam et manufactum opus sine sui mutatione effectum invenio. In cælo quidem Deum humana natura carentem contemplantur; quomodo enim in cælo cerneretur humanitas? Absit, ut novi somnient Origenes; aut iterum insaniant Didymi; aut denuo in contentione audacissimi Evagrii fabulas inanes in furorem aeli enarrent, et cum detestandis Græcis fœdere initio, præcedentem animarum vitam excogitent. Illic vero cum cerno hominem sine mutatione factum; et miraculum in miraculo contemplor, quoniam ipse et Deus est immutabilis, et homo est inexplicabilis; duplex quoad naturam, sed non duplex quoad hypostasim; una enim eademque persona constat, at in duabus naturis manifeste compertus; neque propter naturarum, quibus coalescit, duplicitem divisus, neque iterum pro-

18'. Διὰ τοῦτο σοι, ὦ Χαίρε κεχαρισμένη, ὡς προσφθιγγομαι· ἐπειδὴ καὶ πάσης πλὴν ἐχαριτώδης ἡ τῆς κτίσεως· καὶ τῆς τοιαύτης ἐν σοὶ χαρὰς τε καὶ χάριτος γνωρίζω καὶ οἶδα τὸ αἶψαν διὰ καὶ ἐπιφέρω βῶν καὶ φθιγγόμενος· Ὁ [Κύριος] μετὰ σοῦ, ὁ πάσης μὲν, ὡς Κτίστης, κυριεύων τῆς κτίσεως· μετὰ σοῦ δὲ, ὡς ἐν κοιλίᾳ τῇ σὴ βασταζόμενος, καὶ κοσμοφάν κοσμορούμενος ἄφραστον. Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, ὁ ἀϊδίως μὲν ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς, καὶ μετὰ Πατρὸς αἰὶ θεωρούμενος· μετὰ σοῦ δὲ νῦν τῇ συλλήφει γινόμενος, καὶ ἐκ σοῦ φοβεράν ποιησάμενος σάρκωσιν. Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, ὁ πρῶτην μὲν ἔχων ἀϊδίον γέννησιν, καὶ δευτέραν ἐκ σοῦ προσδεχόμενος γέννησιν. Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, ὁ πάσης μὲν σὺν Πατρὶ κυριεύων τῆς κτίσεως, ἐκ σοῦ δὲ δούλου μορφὴν ἐνδύμενος, καὶ δουλείας ἐλευθερῶν τὸ ἀνθρώπινον. Διὰ τοῦτο γὰρ δούλος ὁ Κύριος γίνεται, ἵνα τὸν δούλον ἀποδείξῃ χάριτι κύριον. Ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, ὁ πρῶτην μὲν πάσης ἔξω τυγχάνων τῆς κτίσεως, νῦν δὲ μετὰ σοῦ τῆς κτιστῆς καθορώμενος, καὶ διὰ σοῦ τοῖς κτιστοῖς γενόμενος συναριθμῶς. ἐν σοὶ γὰρ ὁ ἀκτιστος κτίσεται, καὶ ἐκ σοῦ κτιστὸς ὁ Κτίστης προέρχεται. Κτίσμα βλεπόμεν σοὶ γεγόντα τὸν ἀκτιστον, καὶ ἄρκα θεωρῶ τελεσθέντα τὸν ἀαρχρον.

K'. Ἄνω μὲν στέλλων, ὁ Παρθένε, πρὸς οὐδ', ὁ σαρκοῦ ἦν καὶ ἀσώματος· ὥδε δὲ σάρκα σκοπῶ καὶ σῶμα γενόμενον. Ἄνω μὲν ἀκτιστος ἦν πάσης ἐξηρημένος τῆς κτίσεως· ὥδε δὲ κτίσμα τοῦτον εὐρίσκω καὶ ποίημα ἀτρέπτως ἐν σοὶ τῇ Παρθένῳ γενόμενον. Ἄνω μὲν Θεὸν ἐῶρων γυμνὸν ἀνθρωπότητος ἐποῦ γὰρ ἀνθρωπότης ἐν οὐρανῷ κατοπιτεύετο· Μὴ πάλιν Ὀριγένας ληρείτωσαν· μὴ πάλιν ραϊνέσθωσαν Διδύμοι· μὴ πάλιν Εὐάγριοι θυμομαχοῦντες λυτάτωσαν· μύθους κενὸς ἀφηγοῦμενοι· καὶ προβοτὴν ψυχῶν φαναζόμενοι, καὶ Ἑλλήσι μυσταροῖς συσπινόμενοι· ὥδε δὲ ἀναλλοιώτως ἑρῶ γενόμενον ἀνθρώπον καὶ θαῦμα ἐν θαύματι, ὅτι καὶ Θεὸς ἐστὶν ἀναλλοιώτος, καὶ ἀνθρώπος ἐστὶν ἀνεμνήνευτος· τὴν φύσιν διπλοῦς, ἀλλ' οὐ διπλοῦς τὴν ὑπόστασιν, ἐν καὶ ταυτὸν ἔχων τὸ πρῶτον· ἐν φύσει δὲ διττῆς γνωρίζόμενος, μήτε διὰ τὸ τῶν φύσεων διττὸν διαρούμενος, μήτε διὰ τὸ τῆς ὑποστάσεως ταυτὸν καὶ ἐνικὸν καὶ ἀσύζυγον. τῶν, ἐξ ὧν ἐστὶ, φύσεων δημιουργῶν τὴν ἀνάχυσιν· οὕτως τῆς ἀνω Τριάδος τῆς τῶν ὅλων ἀρχικῆς αἰῶν τὴν ἀρίστην, καὶ εἰς

VARLE LECTIONES

¹⁸ Cod. ἐχαριτώδη. ²² Cod. προσδεχόμενον. ²³ Cod. συναριθμῶς. ²⁴ Cod. λυτάτωσαν. ²⁵ Cod. δημιουργόν.

NOTÆ.

(18) Quo sensu in Ecclesia acciperentur verba Gabrielis ad Virginem apud sanctum Lucam, en testis etiam sanctus Sophronius accedit. Is nempe munus divinarum cumulus intelligendus est Mariæ collatus, ut quætanque demum cæteris creaturis tributa noveris vel excogites, longe infra gratias, quibus nobilissime exornata fuit sancta Virgo, haberi debeant. Atqui nemo ignorat, non modo cælestes spiritus, sed et primos humani

generis parentes e divinis Creatoris manibus gratia sanctificantes ornatos prodixisse. Quomodo ergo creaturarum omnium prærogatiæ nobilioribus Virginis prærogatiis cedunt, si ad originem quod spectat, nedum cæteris omnibus ipsa antecedit, infinito intervallo splendidior non modo sanctorum angelorum, non modo protoparentum, sed ipsius quoque diaboli et angelorum ejus ortus dicendus sit?

τῶν ἀνθρώπων τοῖς ἀνθρώποις δεικνύμενος, καὶ θεὸν ἅπ-
τον αὐτὸν εὐρίσκω καὶ ἄνθρωπον, καὶ τοῦ θαύμα-
τος θαυμάζω τὸ μέγεθος.

is numerum augens, et simul tamen unus ex
et Deum deprehendo et hominem, ac magnitudinem

KA'. « Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. »
Καὶ τί ταύτης ἂν εἴη τῆς χαρᾶς, ὡ Παρθενομῆτορ,
ἀνώτερον; Ἡ τί ταύτης ἂν τῆς χάριτος γένοιτο με-
ζον, ἥς μόνῃ σὺ θεόθεν κατεληρονόμηκας; ἡ χαριέ-
στερόν τε καὶ φαειρότερον; Πάντα σου κατόπιν βα-
δίζει τοῦ θαύματος· πάντα σου κάτω κείται τῆς χά-
ριτος· πάντα δευτερεύει τὰ ἱερῆτα, καὶ τὸ ἥττον
κληροῦται τῆς λαμπρότητος. « Θεὸς μετὰ σοῦ » καὶ
τίς ἀμιλλᾶσθαι τοιμήσεις²⁶; Θεὸς ἐκ σοῦ· καὶ τίς
ἐλθὺς οὐχ ἡττηθήσεται, καὶ μὴ μᾶλλον σοὶ χαίρων
ἀφήσει τὸ προὔχον καὶ ἔξοχον; Διὰ τοῦτο σοὶ τὰ μέ-
γιστα φθέγγομαι, τὰ σὰ θεωρῶν ἐν πᾶσι χριστοῖς
προτερήματα· « Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος
μετὰ σοῦ. » Ἐκ σοῦ γὰρ ἡ χαρὰ οὐ μόνον ἀνθρώ-
ποις κεχαρίσται, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσι διδο-
ται.

KB'. « Ὅντως ἐὺλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν· » ὅτι
τῆς Εὐας τὴν κατάραν εὐλογίαν μετέβαλες²⁷. ὅτι
τὸν Ἀδὰμ, ὅντα τὸ πρῶτον ἐπάρατον, εὐλογηθῆναι
διὰ σοῦ παρεσκεύασας. « Ὅντως ἐὺλογημένη σὺ ἐν
γυναιξίν· » ὅτι περ ἡ εὐλογία τοῦ Πατρὸς διὰ σοῦ τοῖς
ἀνθρώποις ἀνέτειλε, καὶ κατάρας αὐτοῦς τῆς παλαιᾶς
ἡλευθέρωσεν. « Ὅντως ἐὺλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν· »
ὅτι διὰ σοῦ οἱ σοὶ προπάτορες σώζονται· σὺ γὰρ τὸν
Σωτῆρα γενήσεις, τὸν τοῦτοις σωτηρίαν θαίχην ἐρ-
γαζόμενον. « Ὅντως ἐὺλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν· »
ὅτι καρπὸν ἀσπόρως ἐδύλασθης, τὸν πάσῃ γῇ τὴν
εὐλογίαν δωρούμενον, καὶ κατάρας αὐτὴν τῆς ἀκαν-
θοφόρου λυτρούμενον. « Ὅντως ἐὺλογημένη σὺ ἐν
γυναιξίν· » ὅτι, γυνὴ τῇ φύσει ὑπάρχουσα, θεοτόκος
γενήσῃ τῷ πράγματι. Εἰ γὰρ ὁ ἐκ σοῦ τεχθεὶς ὁ ἄνθρωπος,
σεσπαρμένος Θεός ἐστι κατὰ ἀλήθειαν, θεοτόκος
οὐ διακρίσεται λέγοιο, ὡς Θεὸς κατὰ ἀλήθειαν τί-
τουςα.

KΓ'. Ἀλλ' ἡ μακαρία Παρθένος καὶ ἑνθεος, ἰδοῦσα
τὸν θεοπέσιον ἀγγελὸν οὕτω πρὸς αὐτὴν ἀφικόμενον
καὶ τοιοῦτοις αὐτὴν προσφθεγγόμενον ῥήμασι, τὴν
ἀγίαν ψυχὴν ἐπαράττετο· καὶ τοὺς λόγους τοῖς λο-

pter hypostasis identitatem et singularitatem et
unicitatem pariens naturarum confusionem; ne-
que supernæ, omnia pro nutu moderantis, Trini-
tatis inter homines apprens. Atque ita eundem
miraculi plane obstupesco.

XXI. « Ave, gratia plena, Dominus tecum. » Et
quid sublimius esse queat hoc gaudio, o Virgo
mater? Seu quid excellentius esse possit hac gra-
tia, quam tu sola divinitus sortita es? Aut quid ea
jucundius ac splendidius excogitari potest? Om-
nia distant a miraculo quod in te cernitur, omnia
infra gratiam tuam jacent; secundas tenent omnia
vel probatissima, et claritate plane inferiori po-
tuntur. « Dominus tecum; » et quisnam tecum
contendere ausit? Deus ex te; equis e vestigio
tibi non cedat, et non magis tibi primatum præ-
cellentiamque gaudens tribuat? Propterea, tuas
præ creaturis omnibus eminentes prærogativas
intuens (19), summis tibi plausibus exclamo: « Ave,
gratia plena, Dominus tecum. » Ex te enim gau-
dium non modo hominibus impartitum est, sed
supernis quoque virtutibus tribuitur.

XXII. Vere « benedicta tu in mulieribus, » quo-
niam Evæ maledictionem in benedictionem comi-
mutasti; quoniam Adam, qui prius jacebat exse-
cratione percussus, ut per te benediceretur, effecisti.
Vere « benedicta tu in mulieribus, » quoniam be-
nedictio Patris per te affulsit hominibus, eosque
a veteri maledicto liberavit (20). Vere « benedicta tu
in mulieribus, » quia per te progenitores tui salu-
tem inveniunt; tu siquidem genitura es Servatorem,
qui divinam ipsis salutem comparabit. Vere « be-
nedicta tu in mulieribus, » quoniam sine semine
eum protulisti fructum, qui benedictionem terra-
rum orbi elargitur, ipsumque a maledictione spinas
germinante redimit. Vere « benedicta tu in mulie-
ribus, quia, mulier naturali conditione cum sis,
Dei tamen genitrix reipsa fies. Etenim si qui ex
te nasciturus est, secundum veritatem Deus est
incarnatus, ipsa jure meritoque diceris Deipara,
quippe quæ Deum verissime paris.

XXIII. At beata illa ac divina Virgo cum angelum
divinorum interpretem hoc modo ad se advenien-
tem vidisset, atque hisce dictis se alloquentem
[audivisset (21)], sancta turbabatur anima, et sermo-

VARIE LECTIONES.

²⁶ Ad oram codicis θελήσεις. ²⁷ Cod. μετέβαλες.

NOTÆ.

(19) Rursus Sophronius inculcat, nullum in
creaturis cerni gratiæ donum, quod longe nobilius
in sancta Virgine non resplendeat.

(20) Manifestam hic habes sanctæ Virginis a com-
muni cæterorum miserrimo statu sejunctionem il-
lam, quam passim in SS. Patrum scriptis recur-
rentem contueri licet. Quid porro est vetus male-
dictio, nisi æternæ mortis sententia in omnes pro-
pter commune omnibus peccatum lata? Cum ergo
sententiæ indoles postulet ut ab ea maledictione
liber ille habeatur qui ad liberandos alios idoneus
censetur, sua sponte hinc elucet, sanctam Deipa-
ram a communi omnium reatu immunem hic

D prædicari, seu potius hanc Virginis beatitudinem uti
exploratam præsumi.

(21) Nisi quis malit, vocem aliquam e Græco
textu excidisse, habemus Sophronium anacolutho
ac figurata locutione (zeugma appellant) utentem,
non secus ac usum esse Herodotum, putaverunt
grammatici in ea pericope (lib. iv, cap. 106):
Ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλώσσαν δὲ
ἰδίην· ubi scilicet unico verbo adjuncta cernuntur
bina nomina, quorum tamen alterum eidem verbo
minus apte coherere videtur. Verumtamen par erit,
ut certiori aliquo hujus figuræ exemplo posthæc
grammatici utantur· ut enim in var. Herod. 1c.

nes illos apud se perpendens scrutabatur, quid sibi vellent angeli verba, secum ipsa inquirens et diligenter investigans. Stupebat enim, ac mirabatur angelicæ salutationis indolem. « Ipsa vero, inquit, videns, turbata est in sermone ejus, et cogitabat, qualis esset ista salutatio (22). » Erat enim, erat humanæ quoque intelligentiæ plena; proindeque nihil eorum, quæ dicebantur, re accurate non perpensa, admittebat. Quippe animo recogitans Evæ deceptionem, timebat ac verebatur, ne denuo seipsam quoque dolosus serpens, non secus atque illam, deciperet. Prudenter itaque omnia expendebat, nequando alloquium serpentino illi simile seipsam forte e divina claritate in præceps ageret.

XXIV. Porro cum illam hoc pacto secum ipsam colluctantem cælestis nuntius, ad eam missus, cerneret, protinus ab omni illam timore liberat, terroremque ac metum, omnimodamque eximit perturbationem, lætissima ei et jucundissima et suavisima effatus. « Ne timeas, inquit, Maria ²³; » non sum ei similis, qui matrem tuam decepit; non sum ei similis, qui hominem olim supplantavit, non sum ei similis, qui progenitores tuos quondam e paradisi deliciis extrusit; non sum ei similis, qui a beata vita hominem deturbavit, atque in vitam ærumnis plenam induxit: non sum ei similis, qui mortem præ invidia generavit ²⁴, et universos homines obnoxios morti effecit: non sum ei similis, qui universos homines e limo terre conditos, et suam a Dei manu formationem sortitos, divini præcepti effecit prævaricatores, ac rursus in terræ limbum convertit: non sum ei similis, qui Adamum, amicitia Dei prius fruentem, Deo reddidit inimicum.

Angelus ego sum Dei omnipotentis, et dux certo cuiusdam angelicorum agminum existo, atque inter Dei angelos Gabriel nuncupor. A Deo autem Patre omnipotente ad te, immaculatam omnisque labis expertem Virginem, missus sum, ut unigeniti ejusdem Filii, qui omnia ad existendum perduxit, atque ex non exstantibus ad existentiam vocavit, tum descensum in te Virginem, tum summe celebrandam ejus in te conceptionem, et divinissimam ex te incarnationem, et admirabilissimam in tuo utero gestationem, et incomprehensibilem ex te nativitatem annuntiem.

Per hæc inimici machinamenta omnia labefaciuntur, per hæc universa hostis inventa simul cum ipso eorum inventore disjiciuntur; per hæc

²³ Luc. 1, 30. ²⁴ Sap. 11, 24.

VARIE LECTIONES.

²³ Abest hæc vox a lexicis; sed facile a δειδίσχεται deducta apparet. ²⁴ Ita ced.

NOTÆ.

ction. suadet Joannes Schweighæuser, iste de Androphagis locus sic videtur restituendus: 'Εσθίετα δὲ (Ἀνδρόφαγοι) φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην· γλώσσαν δὲ ἰσθὶν ἔχουσι. Vid. Herodot. tom. II, part. 1, p. 298 et part. II, p. 159 edit. Argentor. 1816,

γισμοῖς ἀνεσκάλευε, λογιζομένη καθ' ἑαυτὴν καὶ μαστεύουσα τῶν ἀγγελικῶν ῥημάτων τὴν δύναμιν· ἐθαμβεῖτο γάρ, καὶ ἐθαύμαζε τῶν ἀγγελικῶν ἀσπασμῶν τὴν ποιότητα. « Ἡ δὲ γάρ, φησὶν, ἰδοῦσα, διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ· καὶ διελογίζετο, ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. » Ἦν γάρ, ἦν καὶ ἀνθρωπίνης συνείσεως ἐμπλεως, καὶ τῶν λεγομένων οὐδὲν ἀδασανίστως προσέειπε. Ἐδεῖε γάρ καὶ ὑπέτραμε, τῆς Εὐαε τὴν ἀπάτην γινώσκουσα, μήπως αὐτὴν ὁ ὄφις ὁ δόλιος, καθὰ κακείνην, ἀπατήσοι τὸ δεύτερον· καὶ διὰ τοῦτο πάντα συνετῶς ἐδοκίμαζε, μήπως αὐτὴν ὀριόμορφον πρόσφθεγμα θεϊκῆς ἐκδόλοι λαμπρότητος.

B ΚΔ'. Ἀθρήσας δὲ οὕτως αὐτὴν ἐναγώνιον ὁ σταλὲς πρὸς αὐτὴν ἐπουράνιος ἄγγελος, φέδου παντὸς· ἐλευθεροῖ, καὶ δεδίσχεται ²⁵, καὶ ταραχῆς ἐκβάλλει πανταλοῦ; καὶ κυνήσεως, καὶ φησι πρὸς αὐτὴν ἱλαριώτατα καὶ χαριέστατα καὶ ἡδύτατα· « Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· » οὐκ εἰμι κατ' ἐκεῖνον, τὴν μητέρα τὴν σὴν ἀπατήσαντα· οὐκ εἰμι κατ' ἐκεῖνον, τὸν τὸν ἀνθρώπον πάλαι σφάλλαντα· οὐκ εἰμι κατ' ἐκεῖνον, τὸν πρῶν σου τοὺς προπάτορας τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ἐξορίσαντα· οὐκ εἰμι κατ' ἐκεῖνον, τὸν ἐκ μακαρίας ζωῆς ἐκβεβληκῶτα τὸν ἀνθρώπον, καὶ τοῦτον ἐπωδύνη ζωῇ προσαρμόσαντα· οὐκ εἰμι κατ' ἐκεῖνον, τὸν φθόνῳ τεκόντα τὸν θάνατον, καὶ πάντας ἀνθρώπους θνητοὺς ἐργασάμενον· οὐκ εἰμι κατ' ἐκεῖνον, τὸν πάντας ἀνθρώπους τοὺς ἐκ γῆς γεγονότας, καὶ λαβόντας χειρὶ Θεοῦ τὴν διάπλασιν, θείας ἐντολῆς παραβάτας ποιήσαντα, καὶ πάλιν εἰς γῆν ἀποστρέψαντα· οὐκ εἰμι κατ' ἐκεῖνον, τὸν, πρῶν τὸν Ἀδὰμ φίλον Θεοῦ χρηματίζοντα, Θεοῦ ἐχθρὸν ἀναδείξαντα.

C Ἀγγέλός εἰμι Θεοῦ παντοκράτορος, καὶ ἐν ἀγγελικοῦ τινος ἡγούμεναι στρατεύματος, καὶ ἐν ἀγγέλοις Θεοῦ Γραβριθλ ὀνομάζομαι. Καὶ λέγειν πρὸς σέ, τὴν ἀσπίλον καὶ ἀμωμον Παρθένον, ἐκ Θεοῦ Πατρὸς παντοκράτορος ἱσταλμαί, τὴν τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ, τοῦ τὰ πάντα παραγαγόντος πρὸς ὑπαρξιν, καὶ ἐξ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι καλέσαντος, ἐπὶ σέ τὴν Παρθένον· κατὰ δασιν, καὶ τὴν ἐν σοὶ πολυύμνητον σύλληψιν, καὶ τὴν ἐκ σοῦ πανυπέρτατον ²⁶ σάρκωσιν, D καὶ τὴν ἐν σοὶ πολυθαύμαστον κύησιν, καὶ τὴν ἐκ σοῦ ἀκατάληπτον γέννησιν.

Δι' ὧν ἅπαντα τοῦ ἐχθροῦ τὰ σπουδάσματα λύεται· δι' ὧν ἅπαντα τοῦ ἐχθροῦ τὰ εὐρήματα σὺν αὐτῷ τῷ τούτων εὐρετῇ καταλύεται· δι' ὧν ἅθρω-

πος σώζεται, καὶ θανάτου φοβῶν ἐξανίσταται· δι' ὧν τῆς πλάνης ἡ νύξ ἀφανίζεται· δι' ὧν ὁ παραδείσου γενόμενος ἔξοικος ἄνθρωπος, πάλιν οἰκεῖ τὸν παράδεισον· δι' ὧν ὁ τῆς πρὸς Θεὸν φιλίας γυμνωθεὶς συμβουλία τοῦ δράκοντος, Θεοῦ φίλος πάλιν καθίσταται.

Καὶ διὰ τοῦτο σοὶ βοῶ, ὦ μακαρία Παρθένε καὶ Θεοῦ γεννησομένη τοῦ τῶν ὧν Σωτῆρος γεννήτρια· «Χαίρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν·» ὅτι τοιούτων τυχεῖν μεγαλείων ἡξίωσαι· ὅτι καὶ ἡ χαρὰ ἡ οὐράνιος ἐκ σοῦ τῷ κόσμῳ τευχθήσεται, καὶ ἡ εὐλογία ἡ ἐνθεος, ἡ τὴν πάλαι κατάραν ἀμβλύουσα, διὰ σοῦ τοῖς ἀνθρώποις πηγάζεται.

ΚΕ'. Ἐπαινῶ σου, ὦ Θεομήτορ, καὶ αὐτὸς ἐγὼ τὴν ἀσφάλειαν, καὶ τὴν σύνεσιν πάνυ ἀποδέχομαι, ὅτι φοβῆ τοῦ δολίου τὰ θήρατρα· ὅτι φοβῆ τοῦ μισανθρώπου θηρός τὰ τεχνάσματα· ὅτι δειλιῆς τὰ κρυπτά τοῦ διαβόλου τοξεύματα· ὅτι δειμαίνῃ καὶ δέδοικας τὰ ποικίλα τοῦ θρώως καὶ ἀληθῶς θανατηφόρα ψύσματα, ἵνα μὴ Εὐα τις κατ' ἐκείνην ἄλλῃ καὶ σὺ χρηματίσῃς³⁰.

«Μὴ φοβοῦ, Μαρία· εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ·» τὴν ἀθάνατον· εὖρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν ὑπέρλαμπρον· εὖρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν πολύεσκτον· εὖρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν ὑπέρφωτον· εὖρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν σωτήριον· εὖρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν ἀκλόνητον· εὖρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν ἀσάλευτον· εὖρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ ἀνίκητον³¹· εὖρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ τὴν αἰδίον. C. tiam, quæ te salvam præstet; invenisti apud Deum gratiam, quæ nullo impetu quatitur; invenisti apud Deum gratiam plane invictam; invenisti apud Deum gratiam perenniter duraturam (24.)

³⁰ Luc. 1, 38. ³¹ ibid. 30.

VARIE LECTIONES.

³⁰ Cod. χρηματίσῃς. ³¹ Nic. tria incisa omittit; post sequens vero incisum nonnulla permisceet quæ pertinent ad § xxvii.

NOTÆ.

(23) Sophronium habes suo calculo suffragantem communi SS. Patrum sententiæ, qua affirmant dignam existisse Mariam, quæ in Dei matrem eligeretur. Atqui notum est, id maxime ad singularissimam ejusdem puritatem spectare. Qua de re juverit hic oculis subjicere, quæ in liturgicis Ecclesiæ Græcæ precibus legimus (Men. ad diem 12 Febr. Od. α'): *Verbum suprema Deitatis majestate fulgens (et) carnis prius expers, tu, o undequaque sancta, peperisti carne indutum. A sæculo enim tu sola, o purissima ab omni macula, propter micantes puritatis radios, et propter pulchritudinem virginitalis, et propter charismata quamlibet labeculam repellentia, digna apparuisti.* (Σσαρχωμένον, Παναγία, τέτοιας τὸν πρὶν ἀσώματον θεαρχικὸν λόγον· μόνη ἐξ αἰῶνος γὰρ ἀκτίσει καθαρότητος, παρθενίας τε κάλλε, καὶ παναρώμους χαρίσμαις πέφηνας ἀξία, πανάμωμε.) De voce autem θεαρχικόν, quæ in hoc canone recurrit, legenda sunt, quæ adverteit Eustathius Thessalonicensis (Comment. in hymn. Pentecost. Damasceni, n. 82; Spicilleg. Rom. 3 tom. V, p. 245), monens eam esse vim dictionis, ut nihil sublimius dici queat: Ὄχι ἂν ὁρθῶς ἐποιμεν εἶναι τι ὑπέρτερον.

(24) Inducitur hic Gabriel gratiam sanctæ Virginis divinitus collatam miris effluens encomiis, et per hæc ejusdem animum confirmans, ne scilicet deplorandum primæ matris Evæ lapsus sibi quo-

A homo salvatur, et a corruptione mortis resurgit; per hæc nox erroris evanescit; per hæc homo, a paradiso jam extorris, rursus paradisum incolit; per hæc, qui draconis versutia amicitiam Dei amiserat, rursus Dei amicus constituitur.

Et idcirco tibi, o Virgo beata, et Dei omnium Salvatoris futura genitrix, clamo: «Ave, gratia plena, Dominus tecum; benedicta tu in mulieribus³²»; quoniam et digna exstitisti, quæ tantorum magnalium potireris (23), et celeste ex te gaudium mundo parietur, et divina benedictio, quæ veteris maledictionis vim retundit, per te in homines dimanat.

XXV. Et ipse quidem tuam, o Dei Mater, collando cautam prudentiam, ac prorsus sapientiam approbo, quod nempe dolosi illius laqueos expavescas; quod bellux illius, odio in homines flagrantis, timeas insidias; quod verearis absconditas diaboli sagittas; quod serpentis versutos ac vere mortiferos afflatus metuas ac formides, ne secunda quæpiam Eva, priori illi similis et tu evadas.

Verum «ne timeas, Maria; invenisti enim apud Deum gratiam³³»; perire nesciam; invenisti apud Deum gratiam præ qualibet eximiam; invenisti apud Deum gratiam omnibus votis expetendam; invenisti apud Deum gratiam omnium gratiarum splendidissimam; invenisti apud Deum gratiam, nunquam elanguentem; invenisti apud Deum gratiam, quæ te salvam præstet; invenisti apud Deum gratiam plane invictam; invenisti apud Deum gratiam perenniter duraturam (24.)

que metuat. Eam autem in rem archangelus tacite comparisonem quamdam inter Mariæ atque Evæ gratiam instituit, et duplici ex capite gratiam Deiparæ tanquam præstantiorem celebrat. Ac primo quidem illud utriusque gratiæ discrimen attingit, quod ad illum sanctæ Virginis metum eximendum pressius facit, et temporariæ gratiæ protogenitricis (hæc enim a congenita sibi gratia cito excidit), stabilem Mariæ gratiam opponit, quam propterea ἀθάνατον, ἀμείωτον, σωτήριον, ἀκλόνητον, ἀσάλευτον, ἀνίκητον, atque αἰδίον appellat: quæ quidem invicta præterea ostendunt, quam vetus, quamque explorata fuerit in Ecclesia doctrina, qua traditur sanctissimam Dei Genitricem in gratia confirmatam fuisse. Deinde vero nonnulla alia interserit, quæ universim ad ejusdem gratiæ præcellentiam prædicandam spectant, uti cum eam dicit ὑπέρλαμπρον, πολύεσκτον, ὑπέρφωτον. Porro facillime patet, gratiam Deiparæ haud ὑπέρλαμπρον, aut ὑπέρφωτον, aut πολύεσκτον præ gratia Evæ dici posse, nisi Evæ consortem Deiparam in eo statuas, quod ad primam spectat originem. Quid enim equiparari illi gratiæ potest, quæ efficiat, ut nunquam non charissima Deo anima exstiterit, nunquam non celesti illa claritate refulserit? Quænam gratia majori pretio habenda ac potiori exoptanda affectu, quam quæ im-pediat, ne inter prima existendi initia anima Deo invisā, diabolo mancipata, in se turpissima fuerit?

Et alii quidem, iique plures, ante te eximia sanctitate floruerunt. Sed nemini, quemadmodum tibi, plena gratia impertita est. Nemo, sicut tu, beatitate auctus est: nemo, sicut tu, sanctitate exornatus est: nemo, sicut tu, ad tantum magnificentiae est euectus: nemo, sicut tu, purificante gratia praecipuus est (25); nemo, sicut tu, splendida luce est circumfusus: nemo, sicut tu, caelesti lumine refulsus; nemo, sicut tu, prae omni celsitudine exaltatus est. Et merito quidem; nemo enim, sicut tu, ad Deum tam prope accessit; nemo, sicut tu, Dei donis ditatus est; nemo, sicut tu, Dei gratiae particeps fuit. Omnia vincis, quaecunque inter homines emineant; omnia superas munera, quae effusa e Dei largitate in quoslibet dimanaverint (26). Plus enim omnibus inhabitantis Dei possessione ditescis. Nemo sic in se Deum complecti potuit; nemo potuit sic frui Dei praesentia; nemo dignus est habitus, qui sic per Deum illuminaretur; ac propterea non modo Deum omnium Conditorum ac Dominum in te excepisti, sed cum habes ex te ineffabiliter incarnatum, atque in utero tuo gestatum, et post haec genitum, et universos homines a paterna condemnatione redimentem, ac salutem, quae nullum finem habitura sit, ipsis elargientem.

XXVI. Et propterea tibi clamavi, atque iterum vehementer clamabo: « Ave, gratia plena, Dominus tecum; benedicta tu in mulieribus. » Ne ex-

A Πολλοὶ μὲν πρὸ σοῦ ²⁵ γεγόνασιν ἄγιοι· ἀλλ' οὐδεὶς κατὰ σὲ κεχαριτωται· οὐδεὶς κατὰ σὲ μεμακάρισται· οὐδεὶς κατὰ σὲ καθηγιασται· οὐδεὶς κατὰ σὲ μεμεγάλυνται· ²⁶ οὐδεὶς κατὰ σὲ προκειθάσται· οὐδεὶς κατὰ σὲ περιήγασται· οὐδεὶς κατὰ σὲ εκπρωτίσται· οὐδεὶς κατὰ σὲ υπερύψωται· οὐδεὶς γὰρ κατὰ σὲ Θεῷ ²⁷ προσεπλάσσε· καὶ ²⁸ οὐδεὶς κατὰ σὲ Θεοῦ δώροις πεπλούτηκεν· οὐδεὶς κατὰ σὲ Θεοῦ χάριν ἐδέξατο· πάντα νικᾷς τὰ παρὰ ἀνθρώποις ²⁹ ἐξαιρέτα· πάντα νικᾷς τὰ παρὰ Θεοῦ ³⁰ δοθέντα τοῖς πᾶσι δωρήματα· πάντων γὰρ πλεόν Θεοῦ πλουτεῖς τὴν κατοίκησιν· οὐδεὶς οὕτω χωρῆσαι Θεὸν διδύνεται· οὐδεὶς οὕτω Θεοῦ παρουσίαν ἰσχυρὸς διξασθαι· οὐδεὶς οὕτω φωτισθῆναι Θεὸν κατηξίλναι. Καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον τὸ Θεὸν τὸν ἀπάντων Κτίστην καὶ Δεσπότην προσεδέδεξαι, ἀλλὰ καὶ ἔχεις ἐκ σοῦ παραδόξως σαρκούμενον καὶ χοροφούμενον, καὶ μετὰ ταῦτα γεννώμενον, καὶ πάντας ἀνθρώπους καταδίκης πατρὸς σου λυτρούμενον, καὶ σωτηρίαν αὐτοῖς ἐκ παυστομένην δωρούμενον.

ΚΓ'. Καὶ διὰ τοῦτο σοὶ ἔκπραγα, καὶ πάλιν ἐρῶ διαπύρσιν ³¹· « Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί. » Μὴ ταράττου,

VARIAE LECTIONES.

²⁵ Nic. pag. 213, addit, καὶ ἄλλοι. ²⁶ In margin. μεγαλύνεται. ²⁷ Nic. τῷ Θεῷ κατὰ σέ. ²⁸ Nic. omitt. καί. ²⁹ Nic. παρ' ἀνθρώποις. ³⁰ Nic. πρὸς Θεοῦ. ³¹ Cod. διαπύρσιν

NOTÆ.

Comparatio igitur a Sophronio instituta gratiam existentiae coeavam in Maria non minus quam in prima matre Eva, astruit, imo præsunt.

(25) Merito queri hic potest, quid sibi velit sanctus Sophronius, cum inquit, *Virginem Mariam purificantem gratia praecipuam fuisse*, seu magis ῥητώ; *Virginem (utique ope gratiae) pramundatam fuisse*. Nam si generatim sermo esset de gratia humanam voluntatem praeveniente, sane obvius foret sensus, atque ad illud fidei dogma propositio referenda esset, quo adversus haereticos Pelagianos ac Semipelagianos profitemur, gratiam divinam humanis meritis non rependi, sed eandem praevenire humanum quodlibet non modo opus bonum, sed etiam desiderium, ipsumque credulitatis affectum. At enim liquido apparet sancti doctoris sententiam nullatenus huc spectare posse. Ut enim reliqua praetermittamus, quis non videat, Sophronium singularem aliquam Deiparae praerogativam celebrare his verbis voluisse? Porro quod eo sensu quispiam Dei gratia praecipuetur, adeo singulare dici non debet, ut haereticus audiat, quisquis affirmet, aut existisse unquam aut existere quempiam posse hominem gratia exornatum, quem hac ratione gratia non praeveniret: *alioquin*, ut inquit Apostolus (Rom. xi, 6), *gratia jam non est gratia*. Sententia igitur sancti Sophronii, ad quidpiam aliud est referenda, quod et capax sit purificationis per gratiam, quodque purificatio ipsa praevenire vero aliquo sensu dicatur. At vero tale aliquid evidentissime habes in ipsa humana Deiparae natura. Purificationis enim non capax modo, sed et indiga per se in praesenti conditione, est humana natura, quippe in primo parente vitata; tum autem etiam praevenire naturam purificationis rectissime dicitur, cum gratia purificans non jam inductam delet culpam, sed ne indicatur antever-

C tendo impedit. Et hunc quidem sensum ipsa Sophronii verba indicant. Singularis enim Virginis praerogativa in eo statuitur, quod ipsa *praepurgata* fuerit (*προκεκαθάσται*), dum ceteri Adae filii non *praepurgari*, sed *purgari* dicuntur. At quodnam divinum discrimen inter *purgatum* et *praepurgatum* reperias, nisi quod illic maculam purgatio subsequitur, ut eam auferat, hic praevent, ne inficiat? Singulare igitur privilegium quod eo loci Sophronius de beata Dei Matre deprædicat, nullum est aliud, quam singularissima ejusdem ab originali infectione preservatio.

Sed et dignissimus, qui consideretur, est totus hujus loci contextus. Sophronius enim, uti liquet, ad instar cujusdam principii, e quo deinde tot tantaeque Deiparae praerogativas deducat, praemittit illud, quod ex Evangelio constat, Mariam *plenam gratia* fuisse. Ac rursus horum magnalium quasi rationem postea redditurus, *gratiae plenitudinem* iterum inculcat, cui subnectit immensum illum numerum divinorum cumulum, quo Deipara munera cuivis creaturae collata infinito intervallo excedit. Palam est ergo, ex mente SS. Patrum tum in ea *gratiae plenitudine*, tum in illo donorum divinorum praerogativa excessu, et munus illud, angelis et protoparentibus commune, contineri, vi cuius gratia divina ipsi existendi initio coeva proficienda sit.

(26) Si gratiae munera Mariae collata longissime excedunt *quaecunque a Dei largitate in quoslibet dimanaverint*; profecto aut absurdissime affirmandum est, originem peccato infectam sanctae origini longe praecellere, aut verius fatendum est, Virginem Deiparam non modo aequae ac protoparentes caelestesque spiritus, in gratia creatam fuisse, sed longe nobilioribus gratiae donis in eadem illa prima sui origine ex magnificentissima Dei liberalitate ac sapientia fuisse exornatam.

τῶν ἐμῶν βημάτων ἀκούουσα· μὴ φοβοῦ, πυνθανομένη ἅς ἐμῆς πρὸς σὲ διαλέξεως· οὐκ ἀπάτην ἄγω τοῖς ἀνθρώποις ὀλέθριον· οὐ φθόνον θανάτου γεννήτορα τοῖς ἐμοῖς ὁμοδοῦλοις προξενεῖν παραγέγονα· πᾶσαν ταραχὴν τῆς σῆς καρδίας ἀπέλασον· πάντα διαταγμὴν τῆς σῆς διανοίας ἐξόρισον· πάντα φόβον τῆς σῆς ψυχῆς ἀποδώξον· οὐ φοβερός πρὸς σὲ παραγέγονα, εἰ καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους φοβερώτατος φαίνομαι· οὐκ ἐξηγάμην τῷ τῆς ἐμῆς ἀρχῆς ἀξιώματι· οἶδα γάρ, πρὸς τίνα παρὼν διαλέγομαι· οἶδα, πρὸς τίνα θεῶθεν ἀπέσταλμαι· οἶδα, τίني διακονεῖν προεχειρίσμαι.

Τούναντιόν ἐγὼ σε θεωρῶν καταπλήττομαι, καὶ φόβου καὶ δέους ἐμπιπλάμαι· τούναντιόν ἐγὼ σου θαυμάζω τὸ μέγεθος, καὶ τρόμου πληροῦμαι καὶ δέηματος· ἐγὼ σου τὴν χάριν δεδιττομαι· ἐγὼ σου τὴν λαμπρότητα τέθηκα. Ἐγὼ δούλος εἰμι Θεοῦ¹⁹ καὶ δάκρυον· σὺ δὲ Μήτηρ ἐστὶ Θεοῦ, τοῦ ἐμοῦ Δεσπότη²⁰ καὶ Κτίσαντος²¹, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ γεννήτρια, καὶ τροφὸς ἀδελφότητος μαζῶν αὐτὸν παρθενικῶν ἀποτρέφουσα χεύμασι, τὸν πάση σαρκὶ τροφὴν δίδοντα τὴν εὐκαιρίαν. Ἐγὼ λάτρις εἰμι Θεοῦ, καὶ λειτουργὸς ἀποκρισῶν· σὺ δὲ Θεὸν αὐτὸν ἔχεις ἐγγάστριον ἐν σοὶ σαρκικῶς διατινόμενον, καὶ ἐκ σοῦ νυμφικῶς προσερχόμενον, καὶ πᾶσι τὴν χάριν πρυτανεύοντα, καὶ αἰγλὴν θεϊκὴν χαρίζόμενον. Ἐν σοὶ γάρ, ὦ Παρθένε, Θεός, ὡς ἐν οὐρανῷ τινι καθαρωτάτῳ καὶ λόμποντι, ἐτὸ οἶκόν σου ἐθετο σκήνωμα· καὶ ἐκ σοῦ, ὡς ἐκ παστοῦ νυμφίος, πορεύσεται· καὶ δρόμον ἐκμιμούμενος γίγαντος, ὁδὸν ἐν βίῳ δρᾶμοι²² τὴν ἐν πᾶσιν ἐσομένην τοῖς ἐν βίῳ σωτήριον, ἀπ' ἀκρῶν οὐρανῶν ἕως ἀκρῶν αὐτῶν διατείνουσιν, καὶ θέρημις ἐνθέου πληροῦσαν τὰ σύμπαντα, καὶ σὺν αὐτῇ φωτοζώου φαειρότητος.

KZ'. Ὅθεν σοι καὶ πάλιν βοῶ τῆς χαρᾶς τὸ μακάριον πρόσφθεγμα· Χαῖρε, κεχαριστωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· χαρὰν κομίζων ἐλήλυθα, οὐ φόβον ἀνθρώποις ὀλέθριον· χαρὰς ὑπάρχων διάκονος, οὐ λύπης ὑπέρτης γνωρίζομαι· χαρὰς ἀγγελος πέφνη²³ οὐλύπης κήρυξ γινώσκομαι. Τί²⁴ φοβῇ τὸν σε²⁵ τούναντιόν φοβούμενον; Τί δειλιᾷς τὸν δειλιώντά σου τὸ ἀξίωμα; Τί δεδιττῇ τὸν χάριν τὴν σὴν δεδιττόμενον; Τί εὐλαβῇ τὸν ἀγλαῖαν τὴν σὴν εὐλάθου-
μενον; Δούλος εἰμι καὶ λάτρις ἐλάχιστος τοῦ σοῦ Παιδὸς καὶ γεννήματος. Αὐτός με, μὴ ὄντα, πεποίηκεν· αὐτός με πρὸς σὲ τῶν οὐρανίων χωρίων ἀπέστειλε, τὴν αὐτοῦ σοι μηνύων χαροποιὸν ἀφίξειν· τὴν αὐτοῦ σοι βοῶ ἀπερίγραφον σύλληψιν· τὴν αὐτοῦ σοι καταγγέλλω ἀνεμάρτητον σάρκασιν· τὴν αὐτοῦ σοι προσφθέγγομαι χαρὰς ἀπάσης γεννήτριαν γέννησιν.

KH'. Καὶ διὰ τοῦτό σοι λέγω, Παρθένε παννύμφη· Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ

A pavescas ad verba mea; ne metuas ad meum alloquium; non struo dolos hominibus funestos; non adveni, ut genitricem mortis invidiam conservis meis propinem: pavorem omnem abige e corde tuo; e mente tua dubitationem omnem depelle: ejice quamlibet ab animo tuo formidinem; non asto tibi tremendus, utut maxime tremendum cæteris omnibus me exhibeam, neque præfero dignitatis meæ majestatem; novi enim quamnam præsens alloquar; novi ad quam divinitus missus fuerim; novi cuius ministerium præstare jussus sim.

Ego contra, te conspiciens, formidine metuque percussus expavesco: egomet contra timore correptus ac tremens stupeo magnificentiam tuam. Ipse gratiam tuam vereor; ipse splendorem tuum admiratione defixus suspicio. Ego quidem Dei servus et minister sum; tu autem eris Dei ac Domini et Creatoris mei Mater; imo vero et genitrix et ineffabilis altrix uberum virginalium fluentis Illum enutries, qui omni carni præbet escam in tempore opportuno²⁶. Ego Dei sum famulus, ac responsa ferendi fungor munere; tu vero intra sinus tui claustrum Deum ipsum habes in te secundum carnem immorantem, et ex te procedentem veluti sponsum, et gaudium omnibus comparantem, ac divinum universis lumen impertientem. In te enim, o Virgo, tanquam in purissimo niten-tique cælo, Deus posuit tabernaculum suum²⁷; et procedet ex te tanquam sponsus a thalamo²⁸; ac imitans cursum gigantis²⁹, in vita sua viam eurret viventibus salutarem in cunctis futuram, quæque a summis cælis usque ad summos cælos se protendens, omnia divino calore atque una simul vivifico splendore repleat.

XXVII. Proinde etiam iterum beatam hanc gaudii salutationem tibi inclamo: Ave, gratia plena, Dominus tecum. Gaudium asserens veni, non exitium metum hominibus infero; gaudii sequester existo, non doloris minister agnoscor; adsum lætitiæ angelus, haudquaquam infausta denuntio. Quid times e converso te timentem? Quid expavescis dignitate tua expavescentem? Quid ab eo tereris, qui gratia tua terretur? Quid vereris eum, qui tuum splendorem veretur? Servus sum, et minimus Filii ac germenis tui famulus. Ipse me, cum non existerem, condidit; ipse me e plagis cælestibus ad te misit, jucundissimum suum tibi (per me) significans adventum; ineffabilem ejus tibi nuntio conceptionem: inenarrabilem ejus tibi revelo incarnationem; ejusdem nativitatem omnis gaudii genitricem tibi notam facio.

XXVIII. Et idcirco tibi, o Virgo omni laude dignissima, dico: Ne timeas, Maria: invenisti

¹⁹ Psal. cxliv, 15. ²⁰ Psal. xviii, 6. ²¹ ibid. ²² ibid. 7.

VARIÆ LECTIONES.

²³ Nic. pag. 223, omitt. Θεοῦ. ²⁴ Nic. Θεοῦ ἐμοῦ, Δεσπότη. ²⁵ Nic: his continuo adjungit, quæ habes § seq.: χαρὰς ἀγγελος, x. τ. λ. ²⁶ Nic. pag. 223, πέφυκα. ²⁷ Nic. addit, proprio ut videtur marie οὖν. ²⁸ Nic. omitt. γε.

enim gratiam apud Deum ²⁰. » Invenisti gratiam, quam nulla penitus mulierum invenit : invenisti gratiam, quam nemo novit : invenisti gratiam, quam nemo sortitus est.

Et qualem istam? Audi ²¹. « Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur; et dabit ei Dominus Deus sedem David patris ejus, et regnabit in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis. » Hæc ut tibi significarem, e cælis missus sum; ut hæc tibi perspicue annuntiarem, misit ipse qui ex te nasciturus est; ut tibi hæc verbis ac sermonibus enarrarem, mandavit Verbum Patris; ut hæc tibi proponerem, unigenitus Dei Filius imperavit; hanc mihi legationem imposuit in cælis, ut ipsum hic præsentem intueor; in cælo hoc munus mihi commisit, et ipsum cerno in te Virgine commorantem (27). Æternus erat, qui ad te Virginem devenit : nescius erat temporis, qui in tempore a te concipitur; expers erat carnis, qui secundum carnem ex te nascetur : erat incircumscriptionis, qui in te circumscriptionem recipit.

XXIX. « Ecce concipies in utero. » Neque tamen mihi cogites, o Virgo, reliquarum mulierum conceptionem. Ecce concipies in utero conceptione satus experte, conceptione ineffabili, conceptione inenarrabili, conceptione divina, quam non viri inchoaverit consuetudo, neque virilis effecerit congressus, quam nemo hominum verbis explicare valeat. Et sane quoniam pacto illi, qui secundum naturam nascuntur, poterunt ea, quæ supra naturam sunt, effari? Cum itaque conceptus tuus naturæ ordinem prætergrediatur, ratiocinationibus, quæ secundum naturam sunt, ne insistas.

« Paries autem filium », cui non tantum natura sit tempori mortique obnoxia, sed qui simul naturam habeat æternam ac tempora omnia omnesque vicissitudines transcendentem. « Et paries filium, » qui non solum visibilis in carne cernatur, sed invisibili quoque incorporeaque substantia constet, « Et paries filium, » qui non modo tuus, o Virgo, filius appareat, verum etiam Dei Filius agnoscat. Et paries filium, » qui non solum deprehendatur homo, sed verus etiam credatur Deus. « Et paries filium, » non salutis, quæ ab

²⁰ Luc. 1, 30. ²¹ ibid. 31-35.

VARIÆ LECTIONES.

²² Nic. pag. 213, τοσύνολον. ²³ Nic. ἐδέξατο.

NOTÆ.

(27) Sunt et alii nonnulli e veteribus, qui cum sancto Sophronio opinati sunt Verbi incarnationem tunc perfectam fuisse, cum angelus sanctam Virginem salutans ea verba protulit: *Ave, gratia plena, Dominus tecum* : quod quidem Sophronius adhuc disertius infra (§ 36) affirmat, cum angelum inducit dicentem sanctæ Virgini: *Jam concepisti, ex quo illud Ave protuli*. De hujus opinionis pretio nihil attinet hoc loco disserere; hinc tamen ultro se rursus proflit portentosa Nicodemi monachi inscitia (vid. *Præfat. ad orat. Isidori Thes-*

salon., § 8, 9, part. 1, pag. 204, 205), qui hanc Sophronii orationem plus semel allegat, et nihilo minus cum aliis Græculis addit, Virginem Deiparam ab originali peccato tunc demum emundatam fuisse, cum illud impletum est, quod posterius subdidit angelus, *Spiritus sanctus superveniet in te*, etc. Sic mira istorum sapientia novissimum oculis nostris monstrum subjicit, Virginem jam Dei Verbo sætam, et adhuc tamen peccato inquinatam, ac proinde Deo invisam et diabolo mancipatam!

Καὶ ποίαν ταύτην; ἀκούε. « Ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃς υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ Ὑἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται· καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ ἐλ; τοὺς αἰῶνας· καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. » Ταῦτα πρὸς σὲ βοᾶν οὐρανὸς ἐπέσταλμαι· ταῦτά σοι σαφῶς εὐαγγελίσασθαι, ὃ ἐκ σοῦ τεχθησόμενος πέπομφε· ταῦτά σοι μνηῦσαι λόγοις καὶ ῥήμασιν, ὃ Λόγος τοῦ Πατρὸς ἐγκεκλεύεται· ταῦτά σοι διαλέξασθαι, ὃ μονογενὴς Ὑἱὸς τοῦ Θεοῦ διεθέσπισεν· ἄνω μοι τὸ διάγγελμα δίδωκε, καὶ ἀνάθεα αὐτὸν κατασκέπτομαι· ἐν οὐρανῷ μοι τὸ ῥηθὲν ἐνεχείρισε, καὶ ἐν σοὶ τῇ Παρθένῳ τοῦτον θεωρῶ διαιτῶμενον. Ἀΐδιος ἦν, ὃ πρὸς σὲ τὴν Παρθένον ἀπικόμενος· ἀχρονος ἦν, ὃ ἐκ σοῦ χρονικῶς κυττόμενος· ἀσαρκος ἦν, ὃ ἐκ σοῦ σαρκικῶς τεχθησόμενος· ἀπερίγραφτος ἦν, ὃ ἐν σοὶ περιγραφτὸς ἀνεχόμενος.

ΚΘ. « Ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ. » Καὶ μὴ νόει μοι, ὦ Παρθένε, τῶν ἄλλων γυναικῶν τὴν σύλληψιν. Ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ σύλληψιν ἀσπορον, σύλληψιν ἀφραττον, σύλληψιν ἀῤῥήτητον, σύλληψιν ἐνθεον, ἣν οὐκ ἀνδρὸς ἐγεώργησε σύνδοξος, οὐκ ἀῤῥενος ἐφργασται σύμβασις, ἣν ἀνθρώπων ἐξεπέιν οὐδαίς ὃ δυνάμενος. Ὡς γάρ οἱ κατὰ φύσιν γεννώμενοι, τὰ ὑπὲρ φύσιν εἰπεῖν ἐξισχύουσιν; Ὑπερφουὸς οὖν οὐσῆς σου τῆς συλλήψεως, τοὺς κατὰ φύσιν λογισμοὺς μὴ ἐξέταξε.

« Τέξῃ δὲ υἱόν, » οὐ μόνον χρονικὸν καὶ ἐπικηρον, ἀλλὰ δὴ καὶ αἰδίων, καὶ πάντων χρονικῶν ἀρχικώτερον· καὶ τέξῃ υἱόν, » οὐ μόνον σαρκικὸν θεωρούμενον, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀνώματον· « καὶ τέξῃ υἱόν, » οὐ μόνον σὺ τῆς Παρθένου φαίνόμενον, ἀλλὰ δὴ καὶ Θεοῦ Ὑἱὸν γινωσκόμενον· καὶ τέξῃ υἱόν, » οὐ μόνον γνωριζόμενον ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ Θεὸν ἀληθῆ πιστευόμενον· καὶ τέξῃ υἱόν, » οὐ σωτηρίας τῆς παρ' ἐτέρου δόμον, ἀλλὰ σωτηρίαν πᾶσιν ἀνθρώποις δωρούμενον.

ἢ ὁμοῦ μενον.

alio sit, indigum, sed salutem omnibus hominibus

« Καὶ » διὰ τοῦτο « καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰη- A
σοῦν, » ὅπερ ὄνομα Σωτῆρ ἐρμηνεύεται. Ἐξαι γάρ,
ὡ Παρθένε, τὸν Σωτῆρα τῶν ὅλων τιττόμενον, αὐτὸ
κληροῦσθαι τοῦ Σωτῆρος τὸ ὄνομα ἵνα καὶ αὐτοῦ
τοῦ ὀνόματος δηλῶται ὅτι τοῦ τεχθέντος ἡ δύναμις,
καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις σημαίνεται τοῦ σου παιδὸς ἡ
σωτήριον λόγευσις.

Α'. Οὗτος ἔσται μέγας, » ὡς « μεγάλης βουλῆς
Ἄγγελος » καλούμενος, καὶ « Θεὸς ἰσχυρὸς » ἀνύ-
μνουμένος καὶ « θαυμαστὸς τοῦ Πατρὸς » κελαδοῦ-
μενος « σύμβουλος, » καὶ « Ἀρχὸν εἰρήνης » φαινό-
μενος, καὶ πάσης, ὡς Ποιητῆς, ἐξουσιάζων τῆς κτί-
σεως, καὶ τοῖς ἐπιγεῖσις εἰρηνοποιῶν τὰ οὐράνια. Τὰ
γὰρ τῆς οὐχίας ἀρχῆς κατορθώματα ἐπὶ τοῦ οὐραίου
ἔμου φορεῖ καὶ βραχίονος · οὐ γὰρ ἑτέρου δυνάμει,
οὐκ εἰ μὴ μᾶλλον κατορθοῖ τὰ πραττόμενα, εἰρηναίαν B
τοῖς πᾶσι πηγάζων κατὰστασιν. Ἀλλὰ καὶ « πατὴρ
αἰῶνος » ἔστι « τοῦ μέλλοντος, » ὁ μόνος ἐκ μόνου τε-
χθεὶς Θεοῦ τοῦ γεννητορος, καὶ πατὴρ ὑπάρξας αἰῶ-
νος τοῦ μέλλοντος, καὶ πρὸ πάντων αἰώνων συναὐτῶν
τῷ Πατρὶ δοξαζόμενος. Περὶ οὗ καὶ Ἡσαίας προ-
λαβὼν προεφήτευσεν · « Παιδίον, λέγων, ἐγεννήθη
ἡμῖν, καὶ υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν » τὸ σὺν, ὡ Παρθένε,
παιδίον, οὐ σοὶ νῦν ἀγγέλλω τὴν γέννησιν, οὐ ἡ ἀρ-
χὴ ἐπὶ τοῦ ὥμου αὐτοῦ · « καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα
αὐτοῦ, μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος, θαυμαστὸς, Συμ-
βουλος, Θεὸς ἰσχυρὸς, Ἐξουσιαστὴς, Ἀρχὸν εἰρήνης,
Πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. »

« Οὗτος ἔσται μέγας » οὐχ ὡς μὴ μέγας ὢν,
μετέπειτα δὲ γεννησόμενος, ἀλλ' ὡς ἀπὸ μέγας ὢν, C
καὶ μετὰ ταῦτα δὲ γεννησόμενος. Μεγάλου γὰρ Θεοῦ
καὶ Πατρὸς κατὰ φύσιν Υἱὸς γνωριζόμενος, μέγας καὶ
αὐτὸς διορίζεται, καὶ τῇ φύσει Θεὸς κηρυχθήσεται ·
συμφυῖ· γὰρ ὢν Θεῷ τῷ γεννητορὶ, πάντως καὶ τὴν
σὴν ἔξει κατ' οὐσίαν ταυτότητα. Ἀνίστον γὰρ ἑαυτῶν
Θεὸς Υἱὸν καὶ ἀνόμοιον οὐκ ἂν ποτε ἔκτισεν γεννή-
σειεν, ἀλλὰ πάντως συμφυῖ καὶ πανόμοιον, καὶ ἐν
πᾶσι φυσικοῖς ἀπαράλλακτον.

ΑΑ'. « Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ Υἱὸς Ὑψίστου κλη-
θήσεται. » Μέγας μὲν γὰρ ἔστιν ἀπὸ, καὶ ὑψίστου
Θεοῦ Υἱὸς προσηγόρευται, ὡς ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μεγάλου
Θεοῦ, καὶ Υἱὸς αὐτοῦ μονογενεὶς κηρυττόμενος ·
ἔσται δὲ, φησὶ καὶ κληθήσεται, οὐχ ὡς ταῦτα D
μὴ ὢν, μὴ οὕτως ὑπόπτειν · ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκ σου
ταῦτα βοῶ πολυθαύμαστον γέννησιν, καὶ τὴν ἐκ
σου σαρκίην ἐνανθρώπησιν. Τὸ ἔσται γὰρ καὶ
κληθήσεται, χρονικὰ πεφυκότα προσρήματα, ὡς
καθ' ὁμᾶς τοὺς ἀνθρώπους γενόμενος ἄνθρωπος ἐλ-
ρηται, ἐπεὶ καὶ καθ' ὁμᾶς κατ' ἀλήθειαν πρό-
εσιν.

²² Isa. ix, 6, sec. LXX. ²³ ibid. sec. communiorem lectionem : nam a cod. Vat. hæc absunt.
²⁴ Coloss. i, 20. ²⁵ Isa. ix, 6. ²⁶ ibid.

VARIE LECTIONES.

NOTÆ.

(28) Isa. ix, 6. Cum tam varia sit penes veteres
sive Græcos sive Latinos celeberrimi hujus ver-
siculī lectio, haud inutile fuerit ex hoc Sophronii

« Et » propterea « vocabis nomen ejus Jesum ; »
cujus sane nominis interpretatio est *Salvator*.
Oportet enim, o Virgo, ut qui nascitur in omnium
salutem, nomen ipsum *Salvatoris* sortiatur ; ut ex
ipso quoque nomine manifestetur nati potestas, ac
filii tui nativitas universis hominibus salutifera
ostendatur.

XXX. « Hic erit magnus, » quippe ²² « magni
consilii Angelus » appellatus, et « Deus fortis »²³,
celebratus, et prædicatus « mirabilis consiliarius
Patris, » et declaratus « Princeps pacis, » et, ut-
pote Conditor, creaturarum omnium dominator,
ac ²⁴ terrestribus pacem cum celestibus concil-
ians. Præclara enim principatus sui facinora feret
super humerum brachiumque suum ²⁵ ; quippe non
alterius, sed sua ipsius virtute ac potentia rem ge-
ret, pacificam omnibus comparans conditionem.
Sed est præterea « Pater futuri sæculi »²⁶, « solus
ex solo Deo genitiore genitus, et futuri sæculi Pa-
ter existens, et ante omnia sæcula cum ipso Pa-
tre glorificatus. De quo Isaias quoque, tempora
præcurrens, prophetavit inquit : « Parvulus na-
tus est nobis, et filius datus est nobis, » tuus nempo
parvulus, o Virgo, cujus tibi nunc nativitatem an-
nuntio : « Cujus principatus super humerum ejus :
et vocatur nomen ejus magni consilii Angelus, Mi-
rabilis, Consiliarius, Deus fortis, Dominator, Prin-
ceps pacis, Pater futuri sæculi (28). »

« Hic erit magnus ; » non instar illius, qui, ma-
gnus cum non sit, magnus postea sit evasurus,
sed tanquam qui semper magnus est et deinceps
permanebit. Cum enim eum Dei ac Patris
Filium secundum naturam esse constet, ipse quo-
que magnus decernitur et natura Dea prædica-
bitur. Et profecto ille eandem tecum substantiam
habebit, qui prorsus ejusdem etiam cum Deo Pa-
tre naturæ existit. Neque enim, dum generat
Deus, inæqualem sibi dissimilemque posset prole
deum, et perfecte similem, et omnibus naturalibus

XXXI. « Hic erit magnus, et Filius Altissimi
vocabitur. » Semper enim magnus est, et Filius
proclamatur Altissimi, utpote ab ipso magno Deo
natus et unigenitus ejusdem Filii declaratus. Dic-
tum autem erit et vocabitur, non quasi reipsa ejusmodi
ipse modo non sit ; ne id suspiceris ; sed hæc
propter summe admirandam ejus ex te nativita-
tem, et propter humanæ carnis ex te assumptio-
nem dico. Illa enim verba erit et vocabitur, quæ
locutiones sunt temporis, de illo dicta sunt, qua-
tenus homo, vobis hominibus similis, factus est ;
nam vere etiam vobis similis enascitur.

loco nosse, quamnam lectionem Palæstini codices
preferrent.

Similiter et illud : « Dabit ei Dominus Deus secundum David patris ejus ; et regnavit in domo Jacob in æternum, et regni ejus non erit finis »¹⁷. » Hæc enim omnia propter carnalem ejus ex te generationem de illo affirmantur. Postquam enim semel propter vos homo, vobis similis, fieri dignatus est, simul et perfectus homo audire, et humana omnia pati non abnuī, ut scilicet neque se audientibus videretur spectrum, neque ab intuentibus phantasma putaretur, et miraculum verissimi sui ad vos descensus factis probaret, utque evidentia assumptæ a se propter vos humanæ naturæ argumenta præberet. Nam quomodo homo, qui terrenæ particeps natiuitatis non fuerit, nec terrenam gerat abjectionem (quid enim terra abjectius est?), vel magnus fiet, vel verus Altissimi Filius vocabitur (29)? Aut quomodo (homo) æternum Davidis thronum sortiretur? Aut quomodo in domo Jacob (homo) semper regnaret, et regnum ejus finem non haberet? David enim et Jacob secundum sensum mysticum acceptus, ipse intelligitur Christus. Nam ipse fortis manu, id est virtute, existit, et supplantavit hostes vestros (30), et victoriam adversus eos vobis donavit. Per quem illi quoque ex hominibus, qui in ipsum credant, merito antiquum illum Judæorum populum supplantabunt, et utpote Christo egregie fideles inventi, primogenituram, quæ, si tempus spectes, illius (Judaici) populi erat, obtinebunt.

Verum cum naturam ipse æternam, atque incomprehensibilem ex Patre habeat natiuitatem, hæc (humana) assumere et in se suscipere per indutam ex te piissima carnem, et per natiuitatem ex te Dei matre sibi eligit; ut nempe illa eadem, quæ secundum immortalem naturam ipse possidet, hæc vobis quoque, quibus sua in vos homines charitate etiam consubstantialis secundum carnem secundum gratiam divinam donaret.

XXXII. At illa Dei capax, Deumque gestans, ac plane immaculata (31), atque universis simul crea-

¹⁷ Luc. 1, 52.

(29) Sensus est : « Quomodo vere affirmari posset, hominem aut magnum evasurum esse, aut verum Altissimi Filium appellatum iri, aut Davidis throno regnoque æterno potiturum, nisi iste, de quo hæc prædicuntur, vere homo esset, et omnia, quæ sunt hominis, haberet, ac propterea nisi humanam nactus esset natiuitatem, humanamque abjectionem vere assumpsisset? »

(30) Hæc videlicet spectant ad illud Genesios (xvii, 36) : *Iuste vocatum est nomen ejus Jacob : supplantavit* (LXX ἐκτίρπισε) *enim me in altera vice : tum ad illud Osee (xii, 3, 4) : In utero supplantavit fratrem suum, et in fortitudine sua directus est cum angelo, et invaluit ad angelum, et confortatus est.*

(31) Etiam iste Sophronii locus (vide enim, quæ alias de eadem re advertimus in not. ad § 14 Orat. Isidori Thessal. in *Deipara Præsentationem*, part. 1, pag. 445) eos redarguit, qui voces ἀγία, ἀγνή, παναγνος, cum sæpissime de *Deipara* dicantur, nunquam non coercent ad virginalem ejusdem

Ἀσάτως δὲ καὶ τὸ, ὁ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας· καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. Ταῦτα γὰρ ἅπαντα τῆς ἐκ σοῦ χάριν σαρκικῆς ἀναφωνεῖται γεννήσεως. Ἀπαξ γὰρ δι' ὑμᾶς γενέσθαι καθ' ὑμᾶς ἀνασχόμενος ἀνθρώπος, καὶ πάντα δι' ὑμᾶς τὰ ἀνθρώπινα ἀκοῦσαι τε καὶ παθεῖν καταδέχεται, ἵνα μὴ φάσμα νομισθῇ τοῖς ἀκούουσιν, ἵνα μὴ δόκησις δόξῃ τοῖς βλέπουσιν, ἵνα τῆς πρὸς ὑμᾶς ἀληθοῦς συγκαταβάσεως τοῖς πράγματι δείξῃ τὸ μέγεθος, ἵνα τῆς οικίας δι' ὑμᾶς ἐνανθρωπήσεως παραστήσῃ σαφὴ τὰ τεκμήρια. Ἐπεὶ πῶς ἀνθρώπος, μὴ χοικὴν λαχὼν τὴν ἐκλόγευσιν, καὶ χοικὴν φορῶν ταπεινώσῃ (τί γὰρ χοός ἐστι ταπεινότερον;), ἢ μέγας γενήσεται, ἢ Υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται γνήσιος; ἢ πῶς Δαβὶδ ἀδιάδογον θρόνον κληρώσει; ἢ πῶς ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ ἀεὶ βασιλεύσει, καὶ οὐχ ἔξει τέλος αὐτοῦ τὸ βασίλειον; Δαβὶδ γὰρ καὶ Ἰακώβ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἐρμηνεύεται πρὸς θεωρίαν μυστικὴν λαμβανόμενος. Αὐτὸς γὰρ καὶ κραταῖος χειρὶ, ἥτοι δυνάμει, καθίστηκε, καὶ τοὺς ὁμῶν ἀντιπάλους ἐπερίνει, καὶ τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ὁμῶν ἐδωρήσατο. Δι' οὗ καὶ οἱ εἰς αὐτὸν τῶν ἀνθρώπων πιστεύοντες, τὸν πάλαι τῶν Τουδαίων λαὸν εἰκότως περὶνέουσιν, καὶ τὰ κατὰ χρόνον αὐτοῦ πρωτοτόκια, ὥς καλῶς Χριστῷ πεπιστευότες, κομίσονται.

Ἀλλὰ ταῦτα κατὰ φύσιν ὢν τὴν αἰδίον, καὶ τὴν ἐκ Πατρὸς ἀκατάληπτον γέννησιν, διὰ τὴν ἐκ σοῦ τῆς θεόφορος σάρκωσιν, καὶ δέχεσθαι λέγεται· Ἐν ᾧ αὐτὸς κατὰ φύσιν ἐστὶ τὴν ἀθάνατον, ταῦτα καὶ ὁμῶν κατὰ χάριν τὴν θείαν δωρησεται οἷς καὶ φιλανθρώπων γενένηται κατὰ σάρκα, τὴν ἐκ σοῦ, τὴν παθητὴν καὶ θνητὴν ὁμοούσιος.

passibilem et mortalem ex te susceptam factus est,

AB'. Ἀλλ' ἡ θεοδόχος κυοφόρος Παρθένος καὶ παναγὸς καὶ πάσης ὁμοῦ τῆς κτίσεως προδύουσα,

NOTÆ.

castitatem significandam. Dum enim Sophronius scribit, ἡ Παρθένος; καὶ παναγος, apertissime virginalem puritatem distinguit ab τῆς ἀγνείας, et exinde elucet, eas voces latius ad omnimodam puritatem exprimentam usurpatas fuisse. Neque vero putes, id singulare Sophronio fuisse; nam (ut alia nunc missa faciam) ecce tibi eadem distinctio et in Menseis occurrit (die 10 Dec. ad Vesp.) : Ἀδὸν τὸν ἀνομώτατον ἀδίκως καθηλούντα σὺ ἐπὶ ξύλου ἡ Παρθένος καὶ ἀγνή καὶ Μήτηρ σου ὀρώσα, ὥς Σουμίων προέφησε, τὰ σπλάγγα, Σῶτερ, διετίτρωζε· Cum ab improbiissimo populo inique te, o Salvator, clavis in ligno configi cerneret innocens illa et Virgo et Mater tua, doloris gladio corde transfigebatur.

Illud etiam adverte, quomodo SS. Patrum animis altissime defixa imago tum puritatis omnimodæ tum altissimæ præ omnibus creaturis eminentior, quæ resurgit in sancta Virgine, efficiat, ut hæc laudes, etiam ubi nihil tale res postulat, sponte sua e calamo fluant, ac proinde Sophronius etiam

σύλληψεν θείαν ἀκούσασα, καὶ θαυμαστὴν κυοφορίαν ἀνθρώπου, καὶ τόκον εὐαγγελισμένην παράδοξον, ἐπὶ τοῖς λαγομένοις θαυμάζουσα, καὶ τὴν γυναικείαν φύσιν γινώσκουσα, καὶ τὰς τούτων συλλήψεις φυσικῶς ἐξετάζουσα, καὶ τοὺς τούτων τοκετοὺς συνετῶς ἀνακρίνουσα, ὥς οὐκ ἐκτὸς ἀνδρικῆς συνελεύσεως ταῦτα πώποτε γίνεται, καὶ ἐστυγνῆ ἀδικτον βλέπουσα, καὶ τῆς τοιαύτης συνηθείας κἂν μέχρις ἐνθυμήσεως ἄγευστον, πρὸς Γαβριὴλ φησι τὸν ἀρχάγγελον, τὸν ταῦτα αὐτῇ τῇ μεγαλειᾷ, Θεοῦ μεγάλα μηνύοντα πράγματα, καὶ τὰ τῆς χαρᾶς εὐαγγέλια φάσκοντα· «Καὶ πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;» Πῶς σου πιστεύουσιν τοὶς ῥήμασιν ὑπὲρ ἀνθρωπείαν φύσιν τυγχάνουσι; Πλείστας τέκοντας γυναῖκας ἐώρακα, καὶ ἀνευ ἀρρένων συμδάσεως οὐδεμίαν εἶδον γεννήσασαν. Καὶ πῶς ἐπ' ἐμοὶ ταῦτα γενήσεται; τὰ φυσικὰ μὴ δραμοῦση δρομήματα; Καὶ πῶς υἱοῦ μήτηρ ἀρρένος γίνουμαι, ἢ πάμπαν ἀρρένος ἀγνοοῦσα συνάφειαν; Τάχα με νομίζεις, ὦ ἄγγελε, ὥς ἐπιπερ ἀνδρὶ κατὰ νόμον τὸν Μωσέως μεμνήσκειμαι, ὅτι καὶ κοίτην ἀνθρωπείαν ἐώρακα, ἀφ' ἧς αἱ τέ συλλήψεις καὶ κυοφορίαι καὶ τόκοι βλαστάνουσιν; Οὕτω τὴν πρὸς τὸν ἐμὸν μνηστήρα καὶ φύλακα, γαμικὴν πεποίημαι σύνοδον. Καὶ πῶς σύλληψίν μοι μηνύσεις καὶ γέννησιν, καὶ πάντως παιδὸς τεχθήσομένου γαλούχησιν;

conceptiones et prægnationes et partus, vidisse? Nunquam ad sponsum et custodem meum conjugali consuetudine accessi. Quomodo ergo conceptionem, et generationem, et omnino nascituri filii lactationem mihi memoras?

ΑΓ'. Μᾶλλον ἀγνοεῖς, ὧ τῶν ὑπὲρ φύσιν εὐαγγελίων διάκονε, ὥς οὐκ ἀνδρὰ Μαρία συντέθραπται, εἰδὲ παῖσι πρόσωμιλησεν ἀρρέσι; Γνωθὶ παρθενίας τῆς ἐμῆς τὴν λαμπρότητα, καὶ οὐ φήσεις μοι τὴν ἀπειρανδρον σύλληψιν. Γνωθὶ μοι τῆς ἀγγελίας τὸ μέγεθος, καὶ οὐ λήξεις μοι κυοφορίαν ἀνύμφευτον. Γνωθὶ μοι τῆς σωφροσύνης τὸ ἄμωμον, καὶ οὐκ εἴποις μοι τόκον ἀφύσικον. Γνωθὶ μοι τὴν ἀθιγὴ καθαρότητα, καὶ οὐ βοήσεις μοι γαλούχησιν ἀπιστον.

Μᾶλλον οὐκ ἔμαθες, ὧς ἐκ πρώτης εὐθέως γεννήσεως εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἀνατέθραμμαι ἅγια, ἐνθαπερ ἀνὴρ οὐκ εὐρίσκειται, ἐνθα τις ἀνδρῶν οὐκ εἰσέρχεται, ἐνθαπερ ἀρρένων οὐδεμία κατοπτέεται πάροδος. Γνωθὶ τῆς ἐμῆς ἀνατροφῆς τὸ σεβάσιμον, καὶ μὴ μοι σαρκικὰς ἐννοίας ἀγόρευε. Γνωθὶ τῆς ἐμῆς διατήρης τὸ πάλαννον, καὶ μὴ μοι συνηθείας μητέρων ὑπόπτους.

Οὐ ταυτὸν παρθενία καὶ γάμος, ὧ ἄγγελε· οὐ

³² Luc. i, 34.

A turis eminentior Virgo, cum de divina conceptione audivisset, et de mirabili persenisset gestatione in utero, tum de partu illo mirabili intellexisset; enimvero ad hos sermones mirabunda hærebat; neque enim muliebrem naturam ignorabat; considerabat proinde conceptiones, quæ secundum naturæ leges sunt, prudenterque animadvertebat, etiam sequentia puerperia absque virili congressu nunquam locum habere. Porro cum semet intactam, atque ab hujusmodi consuetudine, imo et ab hujusmodi cogitationibus plane illibatam nosset; ad Gabrielem archangelum, qui ipsi singularia hæc magnalia, ac divinæ magnificentiae opera significabat, ferebatque faustum gaudii nuntium, reponit: «Et quomodo erit hoc mihi, quoniam virum non cognosco?» Quomodo verbis tuis, quæ a legibus naturæ humanæ statim adeo recedunt, fidem habebō? Mulieres parientes equidem vidi plurimas; at quæpiam earum, quæ genuerit sine congressu virili, nullam novi. Quomodo itaque in me, quæ hasce naturæ vias nusquam calcavi, fieri hæc poterunt? Quo pacto mater sim ipsa masculi, quæ masculi consuetudinem prorsus ignoro? Nunquid quia viro secundum legem Moysis desponsata sum, propterea existimas, o angyele, me cubile humanum, e quo initium dicunt et con-

C XXXIII. An vero ignoras, o supernaturalium rerum nuntiandarum minisier, Mariam neque cum viris educatam (32), neque inter pueros masculos versatam unquam fuisse? Nosce splendorem virginis meæ; et de conceptione ista sine viri congressu verba sane non facies. Nosce castitatis meæ excellentiam; et de ista prægnatione conjugii experte sermonem non injicies. Nosce pudoris mei a quavis labe immunitatem; et non dices mihi isto de partu præter naturæ leges. Nosce integerrimam puritatem meam; et lactationem istam incredibilem mihi nequaquam loqueris.

Quin etiam et illud incompertum tibi videtur, me a prima statim nativitate in Sanctis sanctorum, ubi vir nullus occurrit, quo nemo virorum pedem infert, quo nullus cernitur viri cujusvis accessus, enutritam fuisse. Cognosce sanctam vitæ meæ rationem, et ne carnales menti meæ cogitationes objicias. Considera summam conversationis meæ puritatem; neve illa, quæ, matribus sunt consueta, de me suspiceris.

Non unum idemque sunt, o angyele, virginitas et

NOTÆ.

hoc loco Deiparam et purissimam (πάναννος) et creaturis omnibus præcellentiore (πάσης τῆς κτίσεως προύχουσα) concelebrat.

(32) Hæc referenda sunt ad historiam quæ tradit Mariam templo oblatam, atque in ejusdem templi recessibus educatam fuisse. Luculentius id patet ex his, quæ angelus inducit Virgini respon-

dens (inf. § 34). Mariæ ex voto parentum Annæ ac Joachimi templo oblata testem habes etiam Cosmam, cujus *Commentarios in S. Gregorii Nazianzenii Carmina*, Græce edidit vir Em. Angelus Mai, *Spic. Rom.* tom. II, part. II. (Vid. *Comm. ad Carm.* II, v. 423, p. 36.)

connubium : non idem sunt continentia et conjugalis consuetudo; non idem sunt puritas plane sacra, et seminae virique conventus. Etsi enim « honorabile sit connubium, et torus » secundum legem Moysis sit « immaculatus »; at certe multum illis eminet gratia virginitalis. Magnum ista inter et illam discrimen interest; neque illam omnino inter se comparationem invicem admittunt. Quoniam igitur pacto eximias virginitalis prerogativas ipse posthabens, quæ sunt connubii ac tori, nuntias ac proponis?

Propterea nuntium istud tuum formido; propterea sermonem tuum timeo; propterea salutationem tuam non admitto, antequam omnia mature dispiciam, et prudenter explorem, ac diligenter perpendam; nequando, sermonibus ab humana fide alienissimis fidem habens, ipsa quoque mente decipiar, et matris meæ Evæ vestigia premam, ac miseris hominibus majorum adhuc malorum, graviorumque calamitatum auctrix evadam (53)

²² Hebr. xiii, 4.

(53) Haud putaverim, ita hæc sensa Deiparæ a S. Sophronio tribui quasi persuasum reipsa sancto doctori fuerit, tunc sanctam Virginem hæc elocutam fuisse. Citius dixerim, more eorum, qui ex Gr. laudibus celebrantes sancti Præcursoris natiuitatem, hunc utut in utero matris adhuc inclusum anticipatione quadam inducunt sublimia quæque de divinis disserentem, sic sanctum Sophronium ista de sancta Dei Genitrice pro sensis potius, quæ fidelibus inesse de eadem noverat, quam pro rei gestæ verisimilitudine protulisse, atque eadem plane de causa factum cernis, ut Gabriellis archangeli ad Virginem alloquitis illa Sophronius intermisceretur, quæ ad refutandas hæreses Nestorii et Eutychetis adversus incarnationis Dominicæ mysterium opportuna videbantur, licet ea ab angelo tunc dicta fuisse, nemo sibi persuadeat.

Cæterum haud levis momenti fuerit, apud christianam plebem exploratissima tunc ea fuisse, quæ in hac Sophronii oratione legimus. Concludi enim inde potest, vulgatissimam ergo in Ecclesia doctrinam exstitisse, quæ tradit, eum locum in divina regenerationis humanæ æconomia tribuendum esse Deiparæ, qui in prima olim humani generis conditione veteri illi Evæ datus fuerat, adeo ut quæcunque primæ hujus matris propria fuerunt, ad sanctam Dei Genitricem transferendâ sint. Et sane, nonne ex his Sophronii verbis patet, comparationem Mariam inter et Evam eo usque perductam fuisse, ut sanctæ Virginis deceptio (si qua locum habuisset), et lapsus nonnisi primæ matris deceptioni et lapsui æquiparanda forent, neque minus ab illius quam hujus gestis aut rectis aut pravis universi humani generis seu sospitas seu perniciës penderet?

Sed et ulterius aliquid ex his elucet, quod presens ad rem præsentem spectat, nempe ex recepta tunc doctrina non aliam, ac Evæ fuerit ante lapsum, Mariæ conditione exstitisse. Propterea hypotheticam illam sanctæ Virginis deceptionem non cum ulla ex omnigenis prævaricationibus eorum, qui in statu naturæ lapsæ versantur, sed cum Evæ errore conferri hic cernis. Propterea Virgo se comparat Evæ (sup. § 23), cum ad hanc serpens primo accessit, et quam ideo (§ præf. paulo inf.) diserte dicit adhuc malitiæ expertem. Pro-

Α ταυτὸν ἀζυγία καὶ σύμβασις· οὐ ταυτὸν ἀγνεία παν-
λερος, καὶ θήλεος κοίτη καὶ ἀρρένος. Εἰ γὰρ καὶ
« τίμιος ὁ γάμος » καθέστηκε, « καὶ ἡ κοίτη » κατὰ
νόμον ἐστὶ τὸν Μωσέως « ἀμώαντος, » ἀλλ' οὐν πολὺ
τούτων τῆς παρθενίας ἡ χάρις ὑπάρχειται. Πολὺ
τούτων κακείνης ἐστὶ τὸ διάφορον· καὶ οὐδεμίαν
πρὸς ἄλληλα ταῦτα τὸ παράπαν δέχεται σύγκρισιν.
Ὡς οὖν αὐτὸς ἀφελὲς τὰ παρθενίας γνωρίσματα, τὰ
γάμου καὶ κοίτης ἀγγέλλεις προβλήματα;

Διὰ ταῦτα σου δειλὴν τὸ διάγγελμα· διὰ ταῦτα σου
φοβοῦμαι τὴν πρόδρσιν· διὰ ταῦτα σου τὸν χαιρε-
τισμὸν οὐ προσέλαμν, ἀνευ συνειτῆς ἐρευνήσεως, ἀνευ
σοφῆς ἀνακρίσεως, ἀνευ ἀληθοῦς ἐξετάσεως, μήπως
λόγοις ἀπίστοις πιστεῦσασα, ἀπατηθῶ καὶ αὐτὴ τὴν
διάνοιαν, καὶ μητρὸς ἐμῆς τῆς Εὔας βαθίσω τοῖς
ἐγχεσι, καὶ γένωμαι τοῖς ἀλλοῖσι ἀνθρώποις μειζόνων
κακῶν καὶ συμφορῶν χειρόνων προμνηστρία.

NOTÆ.

pterea angelus (§ 24 et 25) cum plura verset, quo
testetur se non eum esse, qui in errorem ac per-
niciem impellat, nullas insidias memorat ac nullas
ruinas, nisi quæ ad protoparentum lapsum perti-
nent. Huc et illud spectat, quod ejusmodi fingitur
deceptio, quæ, non secus ac Evæ factum est, a
divina charitate (§ 23) deficiat: nam hæc utique
idoneum sensum habent, si sanctam Virginem eo
loci constitutam reputes, quem tenuit Eva ante
peccatum; contra vero nonne carent omni sensu,
si Mariam quoque lapsis hominibus accenseas?
Orationis enim series non aliter lapsos homines
exhibet aut exhibere hic potest (vid. a. § 12 ad 18)
quam peccati tenebris et umbra mortis involutis,
quibus ideo restauratio per incarnationis opus
divinitus paratur; nullus ergo locus superest di-
vinæ gratiæ luci, e qua Maria excidere possit,
siquidem ipsam quoque inter lapsos connumeret.
Huc denique collineat, quod graviores adhuc ruinæ
universo humano generi ex hypothetica Maria
ruina impendere perhibeatur (§ præf.): nunquid
enim hæc palam non faciunt, ex recepta tunc do-
ctrina veteri Evæ sic Mariam fuisse substitutam,
ut, non secus atque illa, novi ordinis principium
foret, novumque denuo quoddam periculum ac
veluti certamen in ipsa instauraretur, cujus exitus
novæ aut felicitatis aut infelicitatis origo humano
generi existeret? Hinc est, quod et sanctus Pro-
clus (homilia 6, § 16) demones non modo consi-
lia de sancta Virgine expugnanda tanquam de
summa rerum agitantibus, sed etiam expresse tan-
quam cum secunda Eva, æque ac prior illa, adhuc
innocenti et integra bellum parantes inducat: *At
iterumne* (inquit) *cum secunda Eva nobis instat
certamen? Instruendane acies adversus impollutam
mulierem? Quoniam itaque modo naviculam
ejusmodi tempestate jactabimus? Quoniam
modo discerpemus ovem? Quoniam modo
diripiemus civitatem?* Ἀλλὰ πάλιν ἡμῖν ἐστὶ πρὸς
δευτέραν τὴν πόλιν, πρὸς ἀφθορον γυναῖκα ἡ παρ-
ταξίς; Quo in loco ut vim earum vocum ἀφθορον
γυναῖκα plene percipias, adverte, quod contra Pro-
clus subdidit de priori Eva: *Ἐκίνη τῆς φθορᾶς
μεταλαβούσα, τῇ; ὑπερκαμίντης ἀξίας λαβίσταί δι-
ενοεῖτο.* Illa cum corruptionem sibi assumeret, emi-
nentem dignitatem capessere se existimabat; Ἀφθο-
ρον ergo Proclus Mariam dicit, utpote ab illa cor-

"Θεν σοι καὶ πάλιν φυσικῶς ἀποκρίνομαι· « Καὶ ἅπαντες οὗτοι, ἐπὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; » καὶ ἄνδρα, καθὼς ἔφη, τέξομαι; Ἄπιστον διάγγελμα· λόγων ἀκολουθίας ὁ λόγος ἀλλότριος, καὶ τῆς κοινῆς συνηθείας ἀπόξενος. Διόπερ οὐκ ἂν αὐτὸν πώποτε δέξωμαι, εἰ μὴ λόγον ἀκολουθοῦν φήσειας; τῆς τῶν παρὰ σοῦ λεγομένου ἐκδόσεως· λόγου ^α γὰρ ἐκτὸς ἀπεδόσεως, οὐκ ἂν τι τοιοῦτον τὸ σύνολον γένηται. Ἀδὲς οὖν λόγον τοῦ σοῦ διαγγέλματος, καὶ τότε σου πιστεύσω τοῖς; ῥήμασι. Σωφρονιστέραν με καὶ ἐμ-φρονα τῆς Εὐαε ποιεῖ τὸ παράπτωμα· εἰς ὅπερ αὐτὴν, ἀπόντηρον οὖσαν καὶ ἀπλαστον καὶ λογισμῶν ἐρεύνης ἀμέτοχον, τὸ δολερὸν ἐκεῖνο κατήγαγε τοῦ ἀρχιερέως δράκοντος σύριγμα. Δευτέρα γοῦν Εὐα οὐκ ἂν ποτε γένωμαι, λόγος ἀληθὲς πιστεύσας. sibilus ipsam dejecit. Absit itaque, ut, inauditis istis sermonibus fidem habens, altera Eva aliquando evadam.

ΑΔ'. Τούτων ἀκηκοὺς ὁ ἀρχάγγελος τοῦ παρθενικοῦ πρὸς αὐτὸν καὶ ἀμώμου φάσκοντος στόματος, πάλιν ἡμέρως πρὸς αὐτὴν ἀποκρίνεται· καὶ τῶν φυσικῶς ἡπορημένων, ὑπερφύω; τὴν λύσιν παρέχεται, καὶ λογισμῶν ἐρεύνης ἀπαλλάττει τὴν πάν-αγρον.

Οἶδα, ὦ Παρθένη, καὶ πέπεισμαι, ὡς κοίτην ἀνδρὸς οὐ τεθέασαι· βλέπω σου τῆς παρθενίας τὸ ἀχραντὸν θεωρῶ σου τῆς διανοίας τὸ ἔνθεον· βλέπω σου τῆς ἀγγελίας τὸ ἀδίκτον· κατανοῶ σου τὴν ἀκραίωτην καθαρότητα. Ἐπίσταμαι, ὡς εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἀνετράφη καὶ ἠύξησας Ἁγία καὶ τὴν ἐκείθεν ἔχεις κατὰ τὸ σῶμα καὶ ψυχὴν ἀγιότητα. Γινώσκω, ὡς μόνον ἔνομα πράγματος ἔρημον ὁ Ἰωσήφ κεκλήρωται· οὐ γὰρ ὡς τόκου σοι γεωργὸς προσήλυθεν, ἀλλ' ὡς ὑπηρέτης τόκου πιστὸς καὶ φιλόθεος.

Τί μοι σὺ φθέγγῃ νῦν τὰ ἐξαιρετά; Ἐγώ σοι τὰ τούτων ὑπέρτερα φθέγγομαι ^α. Σὺ μοι λέγεις φυσικὰ καὶ ἀνθρώπινα· ἐγὼ δὲ σοι ὑψηλὰ βουὰ καὶ θεϊκά. Εἰ τῶν ἐμῶν ἐγνώσκεις λόγων τὴν δύναμιν, οὐκ ἂν μοι γυναῖον συνηθείας παρέφερες· οὐκ ἂν μοι λόγους ταπεινοῦς προσεκόμιζες· οὐκ ἂν μοι νόμους ἐκράυγαζες φύσει, ὧν ἐκτὸς οὐδέποτε τίττει τὰ θῆλα. Οἶδα καὶ αὐτὸς τὴν ἀνθρωπίνην συνηθειαν, καὶ εἰ καὶ ^β ἀνθρωπος τὴν φύσιν οὐ πέφυκε. Οἶδα καὶ γὰρ, ὡς ἀνδρὸς ὁμιλία καὶ θῆλεος γεννᾷ εὖθε τὸν τιτκόμενον ἀνθρωπον. Οὐκ εἰμὶ τούτων ἀγνωτος ^γ τὴν εἶδῃσιν, εἰ καὶ τούτων εἰμὶ τὴν ἐνέργειαν ἀπειρος· ἄλλη γὰρ φύσις ἐστὶν ἡ ἀσώματος, καὶ ἄλλη πάλιν ἡ σωμάτων φύσις καθέστηκε· καὶ ἄλλος τῶν

Ac proinde, habita naturalium legum ratione, iterum dico tibi: « Quomodo erit hoc mihi, quoniam virum non cognosco; » et virum nihilominus, ut, inquis, pariam? Haud fide dignum proponis; a coherencia cujusque sermonis propria alienus, et a communi consuetudine abhorrens est iste sermo. Quamobrem nunquam illi acquiescam, nisi declares, qua congrua ratione, quæ a te dicuntur, ad exitum deduci queant. Ac sane nisi ratio explicetur, quidquam simile prorsus non fiet. Da itaque rationem propositionis tuæ, et tunc dictis tuis credam. Cautiorem me ac prudentem facit Evæ præceps lapsus, in quem, cum adhuc malitiæ expertus ac simplex illa esset, et incuriosa sermones perpendendi, fraudulentus ille totius malitiæ principis draconis

XXXIV. Hæc archangelus ab ore virgineo et immaculato ad ipsum loquente cum accepisset, placide vicissim ad eam respondet; et quæ naturali ratione explicari non poterant, horum solutionem e supernaturalibus præbet, atque innocentissimam illam a rationum investigatione relevat.

Novi (inquit), o Virgo, et certum mihi est, viri torum te nunquam vidisse. Scio, quam intemerata virginitas tua; perspicio, quam divinæ sint cogitationes tuæ; video, quam intacta castitas tua; perspectam habeo, sincerissimam puritatem tuam. Non ignoro te in Sanctis sanctorum enutritam fuisse, atque ibi adolevisse, et quam exinde et corporis et animæ sanctitatem serves. Novi, Josephum merum (conjugis) nomen sine re sortitum esse; neque enim tanquam sator tibi prolis comparuit (34), sed ut fidelis et Deo charus filii tui minister.

At quorsum quæ ad rem non pertinent, hæc mihi tu modo promissis? His sublimiora ego pandam tibi. Tu narras mihi naturæ consentanea et humana; ego vero excelsa tibi dicturus veni ac divinissima. Si sermonum meorum vim nosces, non mihi mulierum objiceres consuetudines; non mihi humilia illa reponeres; non commemorares mihi naturæ leges, præter quas seminae nunquam pariant. Ipse quoque, quanquam natura homo non sim, humanam novi consuetudinem. Novi et ego, viri et mulieris conversatione homines, quotquot nascuntur, generari consuevisse. Non sum horum ignarus, quanquam rei et operis plane exsors, cum alia sit natura incorporea, et alia contra eorum natura

VARIÆ LECTIONES.

^α Cod. λόγον. ^β Nic. pag. 247, φθέγγομαι. ^γ Nic. omitt. εἰ καὶ. ^δ Nic. ἀγνώτης.

NOTÆ.

ruptione (φθορά); immunem; quam esu ligni prior Eva incurrit.

In confesso igitur esse debet, comparisonem Mariam inter et Evam eo spectare, ut Maria Evæ ante lapsum innocentem ceu nova ac nobilior Eva æquiparetur, quemadmodum novus Adam Christus veteri Adamo suffectus fuit. Quod utrumque Zeno Veronensis complectitur, cum divinam charitatem

mundi restauratricem alloquens inquit (lib. I, tract. II, n. 9, p. 25, Veron., 1739): Tu Evam in Mariam redintegrasti: tu Adam in Christo renovasti. Sed de his plura in Commentario.

(34) Nisi quis potius quam προσήλυθεν legendum putet προσήλυθεν, ut sensus sit: neque enim adjunctus est tibi tanquam prolis sator.

quæ corpore constant; atque alia corpore carentibus lex sit et vitæ ratio (35), alia corpus habentibus consuetudo. Sepone, quæso, abjecta et terrena, et excelsa potius ac cœlestia intueri: vilia illa atque humillima relinque, et mecum in admiranda ac plane sublimissima obtutum desige. Non partum iuxta naturæ leges nunc tibi propono, qui procedat ex viri et carnis voluntate³⁰; sed tibi partum annuntio, qui et supra naturæ leges, et a communi ordine remotus sit.

XXXV. Virginem nunquam genuisse, scio, o Virgo; attamen tu generabis virgo perspecta, et virgo perseverans. Novi, citra viri consortium mulierem nunquam peperisse; at certe voluntate sua Deo partum decernente, tu (virgo) paries. Haudquamquam semet ipsa condidit humana natura, adeo ut leges quoque suas sibi definiat. Deus, qui naturam fabricavit, et congruas ei leges statuit, potest etiam, quotiescunque ipse velit, ejusdem leges, quas ipse condens præfinivit, immutare. Deus est, qui vult; æquis Dei se decretis opponat? Utique mulieres omnes, quæ matres fiant, prius cum viris conveniunt, et tunc matres evadunt: in vero, Deo ita volente, mater fies, virgo tamen, custodiens te Deo, existens et permanens. Aliam in te Deus novo opere efficiet conceptionem; aliam in te exstructionem Deus ostensurus est. Nam nihil prorsus eorum, quæ facere velit, impossibile ei est; sed velle ipsi simul est efficere, creaturarum, quarum ipse conditor est potentissimus, nulla eidem obistente. Quomodo ergo Deus, qui omnia potest, te quoque, o Virgo, matrem efficere non poterit? Nisi forte præfinitis limitibus, et consueto ordini, quem ab initio constituit, ille quoque subijciatur, atque ipse serviat legibus, quibus voluit ut homines deservirent. Haud probanda ista sententia; haud satis pium hoc est responsum; haud Deo accepta ejusmodi dicta: Deum nempe statuere legibus suis obnoxium, et contendere, Deum ordini servis præstituto ipsum servum subijci. Gratulor tuam cernens prudentiam; gaudeo animadvertens cautelam tuam; lætor tuam perspicies sapientiam, etsi verbis meis contradixeris. Non enim ab incredulitate profectos sermones tuos judico, neque sapientisque investigationis, et mentis accurate

XXXVI. «Concipies igitur in utero,» sicuti dixi: quin imo, ut video, et jam concepisti, ex quo tibi illud Are protuli, vocemque gaudii effectricem locutus sum: «Et paries filium,» qui et te, cum non esses, creavit, et ante te omnes condidit creaturas. Cuncta enim per Dei Verbum facta sunt;

³⁰ Joan. 1, 13.

³¹ Nic. τὰ χαμηλά. ³² Nic. pag. 249, καὶ τότε μητέρες προέρχονται: neque prorsus hanc lectionem abjecerim, præsertim cum in similibus vocibus, συνέρχονται et dein προέρχονται, ratio prostet, cur altera particula oculo excidere potuerit. ³³ Nisi forte legendum sit ἀπόταξιν. ³⁴ Nic. δείξει. ³⁵ Conl. ἐθίμασι: suspicari autem et illud licet, Sophronium, qui, ut inquit Photius (cod. 251), ἐννοιωτρίζει πανταχοῦ τοῖς ῥήμασι, scripsisse ἐθίμασι, quod iotacismi vitio versum sit in ἐθίμασι.

NOTE.

(35) Vide exploratam in Ecclesia doctrinam de angelorum natura plane incorporea.

Ἀσωμάτων ὁ τε νόμος ἐστὶ καὶ ἡ διαίτα, καὶ ἄλλη σωμάτων ἐστὶν ἡ συνήθεια. Ἄφες μοι τὰ χαμερπῆ³¹ καὶ ἐπίγεια, καὶ βλέπε μοι τὰ ὑψηλὰ καὶ οὐράνια· ἄφες μοι τὰ εὐτέλῃ καὶ ἐλάχιστα, καὶ ὅρα μοι τὰ θαυμαστά καὶ παρμέγιστα. Οὐ φυσικὸν σοι τόκον εὐαγγελλίζομαι σήμερον, τὸν ἐκ θελήματος ἀνδρὸς καὶ σαρκὸς προερχόμενον· ἀλλὰ τόκον σοι τὸν ὑπὲρ φύσιν φημί καὶ συνήθειαν.

ΑΓ'. Οἶδα, ὡς οὐδέποτε παρθένος, ὦ Παρθένη, γεγέννηκεν· ἀλλὰ σὺ γεννήσεις, παρθένος ὁρωμένη καὶ μένουσα. Οἶδα, ὡς ἀνδρὸς ἀνευ συμβάσεως οὐδέποτε τέτοκε γύναιον· ἀλλὰ σὺ γε τέξῃ. Θεοῦ τὸν τόκον θεσπίζοντος. Οὐχ ἑαυτὴν ἡ ἀνθρωπεία φύσις εἰργάσατο, ἵνα καὶ νόμους οἰκείους ὀρίσῃται. Θεὸς, ὁ ταύτην τευξάμενος καὶ νόμους ὀρίσας τοὺς πρέποντας, καὶ δύναται, ὅτε καὶ βούλεται, τοὺς νόμους ἀμεΐσαι τῆς φύσεως, οὗς αὐτὸς τεκνουργῶν διαῤῃσαστο. Θεὸς ὁ βουλούμενος· καὶ τίς Θεοῦ θεσμοῖς ἀντιτάξοιτο; Πάσαι μὲν γὰρ αἱ γυναῖκες μητέρες γινόμεναι, πρῶτον ἀνδράσι συνέρχονται³²· σὺ δὲ, παρθένη, τηρουμένη καὶ μένουσα, μήτηρ ἐκ οὐλοῦ γενήσῃ θελήματος. Ἀλλῃ ἐπὶ σοὶ Θεὸς καινουργήσῃ τὴν σύλληψιν· ἄλλῃ ἐπὶ σοὶ Θεὸς τὴν ἀπόταξιν³³ δείξει³⁴. Ἀδυνατεῖ γὰρ αὐτῇ τὸ παράπαν οὐδὲν, ὡν ἂν ἐθελήσῃ ποιεῖν· ἀλλ' ἔργον εὐθέως τὸ θέλημα γίνεται, κτισμάτων αὐτῇ μηδενὸς ἀντιπίπτοντος, ὡν αὐτὸς ἐργάτης ἐστὶ δυνατῶτατος. Πῶς οὖν Θεὸς, ὁ πάντα δυνάμενος, καὶ σὺ, ὦ Παρθένη, μήτέρα ποιεῖν οὐ δυνήσῃτο; εἰ μὴ νόμοις καὶ ὅροις καὶ ἐθεσιν, οἷς αὐτὸς πρότερον ἐθετο, ὡς ἐκείνοις καὶ αὐτὸς ὑποκαίμενος, καὶ νόμοις δουλεύων, οἷς ἀνθρώπους δουλεύειν ἐθέσπισεν. Οὐ καλὸν τὸ ἀπόφθεγμα· οὐκ εὐσεβὴς ἡ ἀπόκρισις· οὐ θεωρική ἡ ἀπόφασις, Θεὸν ποιεῖν τῶν οἰκείων νόμων ὑπόδουλον, Θεὸν δουλεύειν τοῖς τῶν δούλων ἐθέλειν ἐθίσμασι³⁵. Καίρω σου θεωρῶν τὸ νηφάλιον· χαίρω σου κατανοῶν τὴν ἀσφάλειαν· χαίρω σου βλέπων τὴν φρόνησιν, ἃν τοῖς ἐμοῖς ἀντιφθέγγῃ προσφθέμασιν. Οὐ γὰρ ἀπιστίας κρίνω τὰ ῥήματα, οὐδ' ἀντιλογίας οἶδα τὰ φθέγματα, ἀλλὰ σοφῆς καὶ συνετῆς ἐρευνήσεως καὶ διανοίας ζητητικῆς καὶ φρονήσεως.

D κῆς καὶ φρονήσεως. contententis voces in his reperio, sed prudentis atque intelligentis omnia scrutantis responsum.

ΑΓ'. «Συλλήψῃ οὖν ἐν γαστρὶ,» καθὼς εἰρηκα³⁶ μᾶλλον δὲ ἥδη, ὡς ὁρῶ, καὶ συνεληφας, ἀφ' οὗ σοι τὸ Χαίρειν ἠγόρευσα, καὶ φθογγὴν σοι χαροποιὴν διέλεγμαi· «Καὶ τέξῃ υἱόν,» τὸν σε μὴ οὖσαν ποιήσαντα, καὶ πᾶσαν τὴν κρίσιν πρὸ σοῦ τεκτηνάμενον. «Λόγῳ γὰρ Θεοῦ τὰ πάντα γεγέννηται·» καὶ Λόγον

Θεοῦ καὶ Θεοῦ, ὡ Παρθένη, γεννήσεις, οὐ γυνὸν ἄνθρωπότητος· καθὰ ἐκ Πατρὸς αἰδίως γεγέννηται, ἀλλὰ σάρκα γεγονότα καὶ ἄνθρωπον ἄνευ τροπῆς καὶ συγχύσεως, ἄνευ μεταβολῆς καὶ μειώσεως, ἄνευ σωματικῆς ἀλλοιώσεως· ὁ γὰρ Θεός, ὁ καὶ τούτων δημιουργὸς κραταιότατος, τούτων ἐστὶ κατὰ φύσιν ἀπείραστος· ὑμῖν γὰρ τοὺς ὅρους, οὐχ ἑαυτῷ διωρίσατο.

Τέξῃ οὖν Ἰῶν, ὡς προσέφηκα, τοῦ Θεοῦ τὸν αἰδίον, ὃς καὶ Ἀλόγος ἐστὶ τοῦ Γεννήτορος· καὶ τούτων οὐκ ἄσπεκτον, ἀλλὰ σὰρκα συμπεπλεγμένον καὶ αἵματι, καὶ ψυχὴν νοερὰν καὶ ὁράτον ἔχοντα, καὶ ὅσα περ ἐστὶν ὁ κατὰ φύσιν ὁρώμενος ἄνθρωπος· ὃς ἐπὶ σέ, τῇ ἀμόλυντον, ὡς ἐπὶ πόκον ὕδατος, κατερχόμενος, σάρκα μὲν ἐκ σὺν αἱμάτων παρθενικῶν προσλαβόμενος, ψυχὴν δὲ δημιουργῶν αὐτὸς, καθὼς βούλεται, ἐνώσας τε ταῦτα καὶ συμμίξας ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν εἰς ἐνὸς Ἰοῦ μὴ τενομένην ὑπόστασιν, ἐκ σοῦ παραδόξως τεχθήσεται, παρθένον σε φυλάττων τὴν τίκτουςαν, καὶ Θεοτόκον σε ποιῶν τὴν ἀπειρανδρον. Τέξῃ δὲ, ὅτε τῆς κυοφορίας τὸν χρόνον πληρώσεις. Βούλεται γὰρ ὁ φιλόανθρωπος, βούλεται καὶ κατὰ τοῦτο ποιῆσθαι τὴν αὐτοῦ πρὸς ἀνθρώπου ὁμοίωσιν, ἵν' ἐν ἅπασιν ἄνθρωπος γένηται, μήτε τοῦ εἶναι Θεός· ἐξιστάμενος, μήτε ἀνθρωπεῖος μετασχὼν ἀμαρτημάτων. Μὴ οὖν μοι λοιπὸν ἀνθρωπίνους λέγε νοήμασι· « Καὶ πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; »

ΑΖ'. Πρὸς δὲ καὶ πάλιν ἡ παναγία Παρθένος θάρσος ἀδείμαντον ἔχουσα, ἀτρόμοις ἀποκρίνεται χεῖρσιν· « Ἀκούε, ὦ τῆς ἐμῆς παραδόξου συλλήψεως καὶ τῆς ἐμῆς λογείας παρθενικῆς καὶ γεννήσεως ἄγγελε· πῶς οὐκ ἔχω σου θαυμάσαι τὰ ῥήματα; πῶς οὐκ ἔχω σου τεθηπνῆναι τὰ φέγγματα; Πράγματα γὰρ μοι λέγεις ὑπέρτατα, τὰ μήπω μέχρι τοῦ νῦν ἐν ἀνθρώποις γεγόμενα. Οἶδ', ὡς πάντα Θεὸς κατεργάζεται, ἅπερ ἂν διαπράξασθαι πρόθοιτο. Ἄλλ' ὅπερ αὐτὸς εὐαγγελίσῃ μοι ῥήμασιν, οὕτω μέχρι τῆς σήμερον γέγονε.

Πολλάκις μὲν γὰρ στεῖρωσιν ἔχοντα γύναια, καὶ πέτρας ξηρὰς ἐκμιμούμενα, Θεοῦ μετὰ ταῦτα θεσπίσαντος, τέτοκε. Παρθένος δὲ ἀγνείαν ἀφθορον ἔχουσα, καὶ συζυγίας ἀνδρὸς καθαρεύουσα, οὕτω μέχρι τῆς σήμερον τέτοκεν. Οἶδα, στεῖραν τὴν Σάρραν ἔτη πολλὰ διανύσασαν· ἀλλ' ὅσπερ τὸν Ἰσαὰκ ἐγέννησεν, ὅτε πρὸς γῆρας ὤρᾳτο βαδίζουσα, καὶ τρίχα λευκὴν ἐπεκόμιζε τῆς οἰκείας παλαιότητος μάρτυρα· ἐπεὶ Θεὸς διατάξαι, καὶ ἀδύνατον ἦν, εἰ μὴ γένηται. Οἶδα, Ῥεβέκκαν στεῖραν ὑπάρχουσαν, καὶ γονὴν μετὰ ταῦτα βλαστήσασαν διδύμον· ἦν Ἰακώβ καὶ Ἠσαὺ ἐπλήρουν οἱ σύγγονοι, ἐξ ἐνὸς πατρὸς καὶ μιᾶς ἐμφανῶς στεῖρας μητρὸς μετ' ἔτη πολλὰ προσερχόμενοι. Οἶδα τὴν Ἀνναν τὴν ἀτεκνίαν λύουσαν, καὶ τὴν στεῖρωσιν κλαίουσαν, τῆς οἰκείας μητρὸς ὁδορομέ-

³¹ Psal. LXXI, 6.

VARIÆ LECTIONES.

³² Palam est, hic μητὸς stare pro μήτρας.

In autem, o Virgo, ipsum et Verbum Dei et Deum gignes, non humanæ quidem naturæ expertem, prout æternaliter ex Patre genitus est, sed carnem et hominem, sine ulla tamen conversione et confusione, sine mutatione et imminutione, et sine corporali transversione factum; nam expers horum Deus est natura sua, licet potentissimus eorum operator; fines enim vobis, non ipse sibi constituit.

Paries itaque, ut antea dixi, æternum Dei Filium, qui et Verbum est Patris; et hunc non carnis expertem, sed carni et sanguine adunatum, anima intelligenti atque invisibili ac denique iis omnibus prædium, quibus instruitur quisquis secundum naturam homo cernitur. Qui in te immaculatum « descendens, tanquam pluvia in vellus ³¹, » carnem ex virgineo tuo sanguine assumens, animam vero, quemadmodum ipsi placet, creans, et hæc sibi copulans atque secundum hypostasim in unius Filii non divisam personam coniungens, ex te ineffabili modo nascetur, te virginem, dum paris, custodiens, et te connubii nesciam efficiens Dei Genitricem. Paries autem, cum gestationis in utero tempus expleveris. Vult enim hominum ille amator, vult in hoc quoque semet hominibus similem præbere, ut neque Deus esse desinens, neque humanum peccatum participans, in cæteris omnibus humanam in se exprimat conditionem. Ne amplius ergo mihi illud, ex humana cogitatione profectum, reponas: « Et quomodo erit mihi istud, quoniam virum non cognosco? »

XXXVII. Ad quem iterum quoque sanctissima Virgo, firmissimam habens fiduciam, securis respondet labiis: Audi, o conceptionis meæ ineffabilis ac virginæ prægnationis partusque mei nuntiator: nunquid non habeo, quod in verbis tuis plane demirer? Nunquid non est mihi, cur ad dicta tua obstupescam? Sublimissima quippe, et huc usque nusquam inter homines facta mihi enarras. Novi, Deum, quæcunque sibi agenda præstituerit, ad opus deducere. At nondum ad hodiernam usque diem factum est, quod mihi sermo tuus annuntiat.

Sæpe equidem mulieres, quæ sterilitate laborabant, quæque aridæ prope rupi comparandæ erant, prolem, Deo deinceps ita volente, consecutæ sunt.

Virgo vero, incorruptam servans castitatem, et a viri consortio munda, nusquam usque in præsens peperit. Novi Saram multos annos sterilem exegisse; sed postea, cum ad senium properare cerneretur, provectæque ætatis suæ testes gereret canos capillos, Isaacum genuit; Deus enim præcepit, et impossibile erat, ut illud non fieret. Novi, sterilem exstitisse Rebecam, geminumque deinde factum edidisse, cum Jacobum eodem tempore gestaret et Esau, qui ex uno patre unaque ex matre manifeste sterili, post multos annos enati sunt. Factam secundam Annam scio, quæ et suam plora-

bat sterilitatem, et mortem propriæ vulvæ lamentabatur, ac propterea a cibo potuque abstinēbat, quod infecunditatis calamitatem non ferret; sed ista quoque cum universorum Deum cum lacrymis deprecaretur, Samuelem generavit, et abrogat sterilitatis leges, quoniam Deus voces ipsius exaudivit, ac desiderium ejus, utpote potens, explevit. Hisce et eam connumerabo, quæ me post sterilitatem protulit, ac per preces genuit me, Mariam. Etenim ipsa quoque Annæ (36) nomen gerebat, communemque habebat cum nomine infecunditatem. Sed et ipsa cum Deum, cui omnia subsunt, exorasset, ac multas ei preces obtulisset, ut mater evaderet assecuta est: ipsa ex Dei ordinatione generat, infecunditatis legibus abrogatis. Alias quoque plures steriles enumerare licet, quæ ex singulari Dei providentia matres effectæ sunt. At virginem quampiam in vita sua genuisse, quod ipse, ut inquis, nuntiare advenisti, ad hanc usque diem nondum audivi.

XXXVIII. Non itaque Dei jussis fidem abnuo; nam eorum omnium, quæ operari ipse voluerit, operator omnino ostenditur. Sed eorum, quæ dixisti, vim nitor; et quod ipsa præferunt inopinati et novi, hominumque auribus inauditi, id obstupesco: ac merito inquirō, quo pacto hæc fient, et quia ratione exitum sortientur. Hicirco neque, cum responsum tibi facerem, dixi: « Non erit hoc mihi prout dixisti, quoniam virum non cognosco; » sed sciscitata a te sum, « Quomodo erit hoc mihi, quoniam virum non cognosco? » Neque enim id aliquando factum est, neque virgo nascitur, quæ genuerit; quamobrem interrogavi, ut modum discerem, quo virgo mater fiat, ac filii germinisque semen cum non susceperim, filium pariam. Atque eadem de causa prorsus merito a te denuo sciscitavi, inquis: « Et quomodo erit hoc mihi, quoniam virum non cognosco? » Non enim incredulitatis verba profero; tantummodo accuratam rei posco declarationem. Dico conceptionis modum, ac generationis causam explica; neque non verbis incredulam, sed mandatis obsequentem habebis. Impossibile est enim, ut non fiat, quidquid Deo placitum fuerit.

XXXIX. Hæc ab illa vere Dei Genitrice futura cum audisset archangelus nuntiorum lator, ipsius responsum hujusque sapientiam admiratus, reponit: Optime profecto et sapientissime, o Dei Mater Virgo, memorasti, quomodo olim mulieres,

νην τὴν νέκρωσιν, καὶ διὰ τοῦτο βρώσεως ἀπεγομένην καὶ πόσεως, ἐπειδὴ τῆς στεριώσεως τὸ ἄλγος οὐκ ἔφερεν· ἀλλὰ καὶ αὕτη σὺν δάκρυσι τὸν τῶν ὧν Θεὸν ἱκετεύουσα, Σαμουὴλ ἀποτέτοκε, καὶ τῆς στεριώσεως τοὺς θεσμοὺς παραγράφεται, ἐπεὶ Θεὸς αὐτῆς τῶν φωνῶν ἐπακήκοε, καὶ τὴν αἴτησιν, ὡς δυνατός, ἀνεπλήρωσε. Ταῦταις συναριθμῶ καὶ τὴν ἐμὲ μετὰ στείρωσιν φύσασαν, καὶ ἱκετίας μετὰ τὴν Μαρίαν γεννήσασαν. Ἄννης γὰρ καὶ αὕτη τὴν προσηγορίαν ἐκόμιζε, καὶ σὺν τῇ προσηγορίᾳ τὴν στείρωσιν. Ἀλλὰ καὶ αὕτη τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν ἐνυωπήσασα, καὶ δεήσεις αὐτῇ πολλὰς προσκομίσασα, τὸ γενέσθαι μήτηρ προσέβληφεν· ἥτις γεννᾷ, Θεοῦ διατάξαντος, τῆς ἀγονίας τοὺς θεσμοὺς ἀθετήσασα. Καὶ στερίεως πολλὰς ἀριθμῆσθαι δύναμαι, μητέρας ἐκ Θεοῦ γενομένας προστάγματος. Παρθένον δὲ οὕτω μέχρι τῆς σήμερον ἤκουσα, καθ' ὅσον τὸν βίον γεννήσασαν, ὅπερ αὐτὸς λέγειν, ὡς λέγεις, ἐλήλυθα.

ΛΗ'. Οὐκ ἀπιστῶ γοῦν Θεοῦ τῇ προστάγματι· ἐργάτης γὰρ ἀναδείκνυται πάντων, ὧν ἐργάσασθαι θελήσειεν. Ἀλλὰ θαυμάζω τῶν λεγομένων τὴν δύναμιν, καὶ τούτων ἐκπλήττομαι τὸ παράδοξον ὁμοῦ καὶ παράξενον, καὶ ἀκοαῖς ἀνθρώπων ἀσύνηθες· καὶ ζητῶ δικαίως, πῶς τοῦτο γενήσεται, ἢ τρόπον ὁποῖον ἔξει τὴν πλήρωσιν. Ὅθεν οὐδὲ ποιουμένη πρὸς σὲ τὴν ἀπόκρισιν, οὐκ ἔσται μοι τοῦτο, καθὼς ἔφησας, ἔφησα, « ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω », ἀλλὰ, « Πῶς ἔσται μοι τοῦτο, » σὲ²⁰ προσηρώτησα, « ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; » Οὐδὲ γὰρ γέγονε πώποτε, οὐδὲ παρθένος ὄρεται γεννήσασα· διὸ τὸν τρόπον μαθεῖν ἐπεζητήθησα, καθ' ὃν ἐγὼ μήτηρ παρθένος γενήσομαι, καὶ τέξω παῖδα, παῖδος μὴ δεξαμένη σποράν καὶ γεννήματος²⁰. Καὶ διὰ τοῦτο σε πάλιν ἐρωτῶσα φημι σωφρονέστατα· « Καὶ πῶς ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; » Οὐ γὰρ ἀπιστίας ῥήματα προφέρωμαι, ἀλλ' ἀκριβείας ζητῶ τὴν ἀπόδειξιν. Τὸν τρόπον εἰπεῖ τῆς συλλήψεως, καὶ τῆς γεννήσεως τὴν αἰτίαν ἐρμήνευσον, καὶ ἔξεις με οὐκ ἀπιστοῦσαν τοῖς ῥήμασιν, ἀλλὰ πειθαρχοῦσαν τοῖς φθέγμασι²¹. Τὸ γὰρ Θεῷ δοκοῦν τῶν ἀδυνάτων ἐστίν, εἰ μὴ γένηται.

ΔΘ'. Ταῦτα πρὸς αὐτῆς τῆς γεννησομένης ἀληθῶς Θεομήτορος ὁ τῶν εὐαγγελίων ἀκηροῦ; κήρυξ ἀρχάγγελος, θαυμάσας αὐτῆς τὴν ἀπόκρισιν καὶ τὸ ταύτης συνετὸν, ἀπεκρίνατο· Ἀριστά γε καὶ σωφώτατα, ὦ Θεομήτορ Παρθένε, διελέξαι, ὡς πάλα γυναῖκες

VARIAE LECTIONES.

²⁰ Nic. pag. 214, om. ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω. ²¹ Nic. om. σέ. ²² Nic. seqq. omittit usque ad οὐ γάρ.

²¹ Nic. φθέγμασιν.

NOTÆ.

(36) Si viro Em. Angelo Maio visum est non negligendum Cosmæ testimonium, utpote priscum, pro Anna divæ Virginis Genitrice (in not. ad Cosm. Comm. in Carm. ci Greg. Naz., Spic. Rom. tom. II, part. II, p. 217); sane neque Sophronii, qui Cosmam sæculi intervallo antecessit, testimonium redebitur contemnendum. Sed et antiquius ejusdem

traditionis testimonium Emms Maius nobis suppeditavit in Carmine Victorini de Nativitate, Vita, Passione et Resurrectione Domini, in quo ista leguntur (Classic. Auct. tom. V, pag. 582): Anna Deo placuit, Genitrix quæ sancta dicitur. Edidit hæc Mariam. Dominum quæ Virgo recepit, Conceptum verbo spiritalis gratia fudit.

στείραι τυγχάνουσαι πρότερον, μητέρες παίδων γε-
γόνασιν ὕστερον, καὶ φύσιν τρόπον τινα τὴν ἐαυ-
τῶν ἐδίδαξαντο, καὶ παῖδας ὑπὲρ φύσιν τετόκασιν,
σπλαγχνισθέντος Θεοῦ καὶ οἰκτείραντος τοῦ Δεσπό-
του καὶ Κτίστου καὶ Πλάστου τῆς φύσεως. Ὅπου
γὰρ Θεὸς ἐπινεύσεις, τῆς φύσεως ἀργεῖ τὰ ὀρί-
σματα.

Ὅπερ οὖν ἐκείναι, Θεοῦ διατάξαντος, τῆς οἰκίας
τὰ πάθη νενικήκασιν φύσεως, καὶ πάθη μεγάλα παρα-
λύσασιν φύσεως, κοιλίας καρπὸν προσηγάγοντο· οὐ-
τω καὶ σὺ, ἡ ἐκ στερείας τῆς Ἀννης βλαστήσασα, καὶ
τῆς τεκούσης τὴν φύσιν νικήσασα, ἀγνή παρθένος
τυγχάνουσα, καὶ παρθένος μετέπειτα μένουσα, τέξῃ
παραδόξως υἱὸν ἀσπόρον καὶ ἀνήροτον, αὐτοῦ σε τοῦ
τικτομένου καλεούντος. Αὐτὸς γάρ ἐστι καὶ τῆς φύ-
σεως Κύριος, ὡς Κτίστης αὐτῆς τυγχάνων καὶ πρύ-
τανις. Θεὸς γάρ ἐστιν ἀκατάληπτος, καὶ ὡς ἄνθρω-
πος ἐκ σοῦ τῆς Παρθένου τεχθήσεται. Ἐπεὶ καὶ
ἐπρεπεὶν αὐτῇ, καὶ ὠφείλετο, ἄνθρωπῳ φιλανθρωπίᾳ
γινομένη δι' ἀνθρώπων ἀπάντων ἐκλύτρωσιν, ἐκ μό-
νης Παρθένου τὸν τοκετὸν ἐπιδείξασθαι, ἥδονης ἐκτὸς
γαμικῆς καὶ συμβάσεως ποιησαμένη τὴν ἐκ σοῦ
περιφανή καὶ σωτήριον σάρκωσιν.

Μ. Εἰ δὲ ὅτι παρθένος καθαρὰ καὶ ἀμόλυντος οὐ-
πω μέχρι καὶ τήμερον τέτοκεν, οὐδὲ μήτηρ ἀσπόρου
ποτέ παιδὸς ἀνηγόρευται, ἀμφιβολίᾳ σου ποιεῖ τὴν
διάνοιαν, καὶ μαθεῖν ἐπιζητεῖς, πότε παρθένος γε-
γέννηκεν· καγὼ σε διερρωτῶ καὶ πυνθάνομαι, πότε
γὰρ Θεὸς ἐνηνθρώπησεν· ἢ πότε σαρκωθῆναι Θεὸς
κατεδέξατο· ἢ πότε Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος· ἢ πότε
Θεὸς ἀσπόρως συνεληπτὰ· ἢ πότε κυοφορίας Θεὸς
ἠνέσχετο· ἢ πότε Θεὸς σαρκικὴν ἐκ γυναικὸς ἐπ-
εδείξατο γέννησιν· ἢ πότε Θεὸς γυναικείων μαζῶν
ἀπεθῆλκεν· ἢ πότε Θεὸς κλαυμυρισμὸν ἀπηνέγκα-
το· ἢ πότε Θεὸς ἡλικίας ἀδελφίν ἐβλήκεν· ἢ πότε
Θεὸς σὺν τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν⁹⁹ πεπολιτεύεται· ἢ
πότε Θεὸς ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀπέθανεν· ἢ πότε Θεὸς
σταυροῦ προσήλωσιν ἐσχέκεν· ἢ πότε Θεὸς λόγῳ
τὴν πλευρὰν ἐκκεκέντηται· ἢ πότε Θεὸς τριήμερον
ταφὴν ὑπελήλυθεν· ἢ πότε Θεὸς πάντα ταῦτα πά-
σχων τεύεται, ἵνα παθῶν ἀπάντων τὸν ἄνθρωπον

A steriles antea cum essent, matres deinde libero-
rum factæ sunt, ac miserante Deo et propter mi-
sericordiam suam indulgente Domino et Creatore
ac Conditore naturæ, propriam quodammodo natu-
ram vicerunt, ac supra naturæ vires filios procrea-
runt. Ubi enim Deus annuerit, cedunt naturæ fines
ac leges.

Quemadmodum ergo illæ, Deo disponente, pro-
pria naturæ vicerunt infirmitatem, domitoque
acerbo naturæ vitio, uteri fructum attulerunt; sic et
tu, quæ e sterili Anna progenita, gignentis quoque
naturam devicisti, pura existens virgo, et virgo
dein perseverans, filium sine cujuspiam opere aut
semine, ipso id a te volente, qui ex te nascitur,
ineffabili modo paries. Ipse enim Dominus est et
naturæ, utpote naturæ ipsius creator et provisor.
Est enim Deus incomprehensibilis, etiam ex te Vir-
gine nasciturus sit tanquam homo. Deinde vero
cum propter suam in homines charitatem ad om-
nium hominum redemptionem ipse fiat homo, con-
veniebat etiam, atque ipsi debebatur, (37) ut, remoto
quovis conjugali congressu ac voluptate, conspi-
ciam ac salutarem ex te perficiens incarnationem,
nativitate ex sola Virgine gloriari posset.

XL. Quod si hoc animum tuum suspensum tenet,
quod necdum ad hodiernam usque diem inteme-
rata ac munda virgo pepererit, nec sine viri opera
quæpiam unquam mater pueri fuerit compellata,
et dici tibi postulas, quandonam virgo pepererit;
ego quoque te interrogo, et percontor, quandonam
C Deus humanam naturam induerit, vel quando Deus
dignatus fuerit incarnari, vel quando Deus factus
sit homo, vel quando Deus sine semine conceptus
fuerit, vel quando Deus in utero gestari tulerit,
vel quando Deus carnalem ex muliere nativitatem
habuerit, vel quando lac Deus e femineis suxerit
uberibus, vel quando vagitus Deus emisserit, vel
quando a-tatis acceperit incrementum, vel quando
Deus inter vos homines conversatus fuerit; vel
quando Deus pro hominibus mortuus sit; aut
quando cruci affligi Deus passus fuerit; vel quando
D Deus latus transfusus sit lancea: vel quando Deus

VARIE LECTIONES.

⁹⁹ Cod. ἡμῖν.

NOTÆ.

(37) Dignum sane est, quod animadvertatur So-
phronio quoque suffragante, non ex absoluta rei
necessitate, sed ex decencia repetendum esse, quod
Verbum Dei Filius, carnem humanam assumens,
e matre Virgine præter naturæ ordinem nasci vo-
luerit. Quæ quidem doctrina explorata adeo et
scholæ theologis fuit, ut eximius Suarez (in part.
III, q. 22, disp. 10, sect. 5), cum hanc thesim sta-
tueret: *Dicendum vero est, absque ulla dubitatione,*
potuisse Deum hominem concipi et generari ex mu-
liere opera viri; continuo subdat: Hanc assertionem
censeo adeo certam, ut contraria nec probabilis nec
verisimilis sit. Exinde vero liquet, haud rem ac-
eos tangere, qui putant, ideo ejusmodi concep-
tionis rationem in Christo repugnasse, quod repugnet,
Christum originali Adæ peccato infici potuisse,
atque hinc permoveri se affirmant, ne Virginem

Deiparam, quæ consueti naturæ ordine concepta
est, ab Adamitico peccato exemptam fuisse existi-
ment. Etiam si, inquit idem Suarez (in III part.,
quæst. 15, disp. 33, sect. 2), per *seminalem pro-*
pagationem conciperetur (Christus), si supponamus
factam esse unionem a primo instanti conceptionis
ejus, etiam non posset ex vi talis conceptionis pecca-
tum originale contrahere. Curnam vero? Quia scilicet
non adeo necessarius est nexus inter generatio-
nem ab Adam ordinario modo deductam et origi-
nalem labem, ut hæc duo invicem se jungi, Deo
sic dispensante, non queant. Hinc et illa nonnul-
lorum Patrum sententia, sanctum Domini Præcur-
sorem, quem nemo certe credidit sine seminali
propagatione conceptum, ab originis vitio fuisse
preservatum.

triduanum subierit sepulcrum; aut quando Deus A
perferre hæc omnia visus sit, ut hominem malis
universis eriperet, et mortis quidem atque corrup-
tionis impetum frangeret, suam vero imaginem,
hominem videlicet, incorruptibilem restitueret at-
que immortalem. Si itaque, o Virgo, nunquam hæc
facta sunt, sed in tempus præsens fuerant reserva-
ta, atque eadem implenda per te fore jam antea
prædictum divinitus fuerat; qui fieri potuit, ut alia
virgo (hoc enim, ad probandum et confirmandum
partum tuum virgineum, a me audire voluisti) ante
te generaret? Nunquam virgo peperit, o Virgo,
nunquam peperit; sed neque virgo altera post te,
o Virgo, aliquando pariet; sed neque, o Virgo,
unquam exstitit virgo Dei mater, neque post te so-
lam Dei matrem, o Virgo, alia quæpiam virgo (Dei
Mater) existet. Tu enim, et tu sola inter mulieres
virgo es paritura, et tu sola inter mulieres Dei
mater es appellanda. « Semel enim in consumma-
tione seculorum », unigenitus Filius Dei ac Patris naturam humanam induturus erat, et car-
nem ex te, atque ex te sola, mirabiliter assumptam ostendit.

XLi. Hoc porro Dei propositum per te, ac per te
solum, exitum accepturum esse, prophetis tibi
verbis persuadeo. Mirabilis ergo ille Isaias, præ-
videns Dei ac Verbi ex te incarnationem, divinam
atque seminis expertem conceptionem, tum
dolorum exsortem gestationem, et nativitatem
ineffabilem, atque inenarrabilem lactationem, sic
manifeste ante proclamavit: « Ecce virgo in
utero habebit, et pariet filium, et vocabunt nomen
ejus Emmanuel (38). » Videsne, Virgo pura et
immaculata, quomodo eam, quæ paritura erat
Emmanuelem, absolute virginem appellavit? quæ
quidem tu, et sola existis, non autem alia quæ-
piam ante vel post te videbitur. Non enim ille, a
Deo inspiratus, dixit: Ecce virgines in utero ha-
bebunt, et parient filios, et vocabunt nomina eo-
rum Emmanuel, adeo ut etiam alteram parientem
virginem tibi exhibere possim. Unus enim est
Emmanuel, quem tu, o Virgo, gignes secundum
carnem; alius autem Emmanuel, ut alia quoque virgo
admirandum sortiatur partum, neque prius existi-
tit, neque posthac existet, et tu unica es, o Vir-
go, divina hujusce genitrix, neque altera quæpiam
vel ante te Dei mater nominata est, vel post te in-
super erit.

XLii. Aptissime igitur et convenientissime tibi
acclamavi: « Ave, gratia plena, Dominus tecum. »
Quod enim lingua Hebraica dicitur Emmanuel, in
Græcum sermonem translatus intelligitur « No-
biscum Deus. » At vero, quandonam Deus cum ho-
minibus conversatus, vobisque hominibus conu-

³⁸ Hebr. ix, 26.

VARIE LECTIONES.

³⁸ Excidisse hinc videtur particula δέ. ³⁹ Aut excidit, aut certe subintelligitur hic repetita vox
Θεομήτωρ. ⁴⁰ Cod. γέννηται. ⁴¹ Cod. συναριθμῆται.

NOTÆ.

(38) Isa. vii, 14, sec. LXX. Vulgatus enim paulo aliter: Ecce Virgo concipiet, et pariet filium, et
vocabitur nomen ejus Emmanuel.

ρύσεται, καὶ θανάτου μὲν καὶ φόρου ὀλοθρεύσῃ τὴν
ἐφοδὸν, ἀφάρτον ³⁸ καὶ ἀθάνατον ἀναστήσῃ τὴν οὐ-
κρίαν εἰκόνα, τὸν ἀνθρώπον. Εἰ τοίνυν μηδέποτε
ταῦτα, ὦ Παρθέने, γεγίνηται, εἰς τὸν παρόντα δι-
καιρὸν ἐτετήρητο, καὶ πληροῦσθαι διὰ σοῦ προτεθεί-
σπιστο· πῶς ἂν ἄλλη παρθένος σου προτέρα γεγέν-
νηκεν, ὅτι τοῦτο παρ' ἐμοῦ μαθεῖν ἐπεζητήσας πρὸς
πίστωσιν καὶ παραστάσιν τῆς σῆς παρθενικῆς ἀπο-
τέλει· Οὐ τέτοκε ποτε παρθένος, ὦ Παρθέने, οὐ τέ-
τοκεν· ἀλλ' οὔτε μετὰ σὲ παρθένος ἐτέρα, ὦ Παρθέ-
νε, πώποτε τέσσεται· ἀλλ' οὔτε Θεομήτωρ, ὦ Παρθέने,
παρθένος γεγίνηται· οὔτε μετὰ σὲ παρθένος τις ἄλλη,
ὦ Παρθέने, τὴν μόνην Θεομήτορα, γίνεται ³⁹. Σὺ
γὰρ καὶ μόνη γυναικῶν παρθένος γεννήσας, καὶ
σύ γε μόνη Θεομήτωρ ἐν γυναιξὶ χρηματίσας.
B « Ἀπαξ γὰρ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, ὁ μονο-
γενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός ἐνανθρωπήσας,
καὶ τὴν ἐκ σοῦ καὶ μονῆς θαυμαστὴν ἐπιδεδίξεται
σάρκωσιν.

MA'. Καὶ ὅτι τοῦτο Θεοῦ τὸ ἐπάγγελμα διὰ σοῦ καὶ
μόνης τὴν πληρῶσιν ἐμελλε δέξασθαι, προφητικοῖς
σε πιστώσομαι ῥήμασιν. Ἡσαίας γοῦν ὁ θαυμάσιος
τὴν ἐκ σοῦ τοῦ Λόγου καὶ Θεοῦ προορώμενος σάρκω-
σιν, σύλληψιν τε θέλαν καὶ ἀσπορον, καὶ κυοφορίαν
ἀνώδυνον, καὶ γέννησιν ἀφραστον, καὶ γαλούχησιν
ἀλεκτον, ὧδε φανερώς προανακέκραγεν· Ἰδοὺ ἡ
παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέσσαται υἱὸν, καὶ καλέ-
σουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ. » Οὐρξ, Παρθέने
ἀγνή καὶ ἀμόλυντε, ὡς παρθένον ἀναντιρρήτως προ-
ηγόρευσε τὴν τὸν Ἑμμανουήλ τέξασθαι μέλλουσαν;
ἥτις σὺ καὶ μόνη καθέστησας, καὶ οὐχ ἐτέρα τις πρὸ
σοῦ ἢ μετὰ σὲ θεαθήσεται. Οὐ γὰρ, Ἰδοὺ αἱ παρθέ-
νοι, φησὶν ὁ θεόπνευστος, ἐν γαστρὶ ἔξουσιν, καὶ τέ-
ξονται υἱοὺς, καὶ καλέσουσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν Ἑμ-
μανουήλ, ἵνα καὶ ἄλλην παρθένον παραστήσω σοὶ τί-
κτουςαν. Εἰς γὰρ ὁ Ἑμμανουήλ, ἐν σὺ σαρκικῶς, ὦ
Παρθέने, γεννήσας, καὶ οὐκ ἄλλος ὁ Ἑμμανουήλ ἢ
πρότερον γέγονεν, ἢ μετὰ ταῦτα γενήσεται, ἵνα καὶ
ἄλλη παρθένος τέκον τέκῃ παράδοξον· καὶ μία σὺ
εἶ, ὦ Παρθέने, ἡ τοῦτο θέλα γεννήτρια ⁴⁰, καὶ οὐκ
ἄλλη τις πρὸ σοῦ Θεομήτωρ πεφήμισται, ἢ μετὰ σὲ
προσγενήσεται.

D MB'. Οὐκοῦν κάλλιστά σοι καὶ πεπωδέστατα κέ-
κραγα· « Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ τοῦ. »
Τὸ γὰρ Ἑμμανουήλ Ἑβραϊκῇ διαλέκτῳ λεγόμενον,
εἰς Ἑλλάδα φωνὴν ἀμειδόμενον, « Μεθ' ἡμῶν ὁ
θεός, » ἐκλαμβάνεται. Πότε δὲ θεός μετὰ ἀνθρώπων
γεγίνηται, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑμῖν συναριθμῆται ⁴¹,

εἰ μὴ νῦν ἐν ἑσχατοῖς καιροῖς τοῦ αἰῶνος, ὅτε καὶ ἡ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπελάβετο, καὶ σὰρκα τὴν ἐκ σοῦ προσενεληψε;

Τὸ γὰρ Ἑμμανουὴλ ἐξηγούμενον, διτιτῆς ἐρημνείας καθέστηκε· φύσεως ἀνθρωπίνης καὶ θείας, ἐξ ὧν καὶ συντίθεται, ἐν αἷς καὶ γνωρίζεται. Τέλειος γὰρ ὢν Θεὸς, προαιώνιος, τέλειος ἐν σοὶ γέγονεν ἄνθρωπος, τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν ἐκ σοῦ προσλαβόμενος, καὶ ταύτην ἑαυτῷ συνθείς καθ' ὑπόστασιν· φυλάξας ὅτ' ἀναλλοίωτον, τὴν φυσικὴν ἑκατέρας ποιότητα φύσεως, καὶ τὰ τούτων φυσικὰ καὶ οὐσιώδη γνωρίσματα. Ὅτε γὰρ Θεὸς Λόγος, Θεὸς Λόγος μεμνήκη, καὶ εἰ φύσιν σαρκὸς φυσικῶς ἡμφιάσαστο· ἢ τε σὰρξ ἐμφυχωμένη λογικῶς, ἢ ἐκ τῶν σὺν ἀχράντων αἱμάτων προσεληψε, καὶ πνεύματι ζωῆς λογικῆς ἐψύχωσε, σὰρξ λογικῶς ἐμφυχωμένη μεμνήκη, καὶ εἰ μόνου Θεοῦ Λόγου σὰρξ ἐγνωρίζετο, ἡωμένη αὐτῷ καθ' ὑπόστασιν, καὶ εἰς ἐνδὲς προσώπου καὶ μίαις ὑποστάσεως συνθερομένη οὐ ταυνομένην συνθέουσα, οὐδὲ μὴν τὰ ἐνούμενα τρέπουσαν, καὶ εἰς οὐσίας ταυτότητα φέρουσαν.

Εἰ καὶ ἑκατέρων οὖν ὁ Χριστὸς διαφύλαξε τῶν φύσεων καὶ οὐσιῶν τὸ διάφορον· εἰς Υἱὸς καὶ Χριστὸς ἐκ σοῦ τῷ κόσμῳ φανήσεται, οὐ θεϊκὸς υἱὸν καὶ χριστῶν τὸ διάφορον. Ὁ γὰρ ὢν Θεὸς ἀληθής, ἄνθρωπος ἀληθής καὶ τεχθήσεται, ψεῦδος οὐδὲν ἐνδεικνύμενος, ὧν ἂν καλοῖτο καὶ λέγοιτο. Διὰ τοῦτο Ἑμμανουὴλ προσκληθήσεται, ὡς ἄμφοι πεφυκὼς κατὰ ἀλήθειαν, καὶ Θεὸς ὁ αὐτὸς ἀπερίγραφος, καὶ ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς κατὰ ἀλήθειαν· τὸ μὲν κατὰ τὴν ἐκ Πατρὸς αἰώνιον γέννησιν, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἐκ σοῦ τῆς Μητρὸς χρονικὴν καὶ ἐσώματον κύσιν. Οὕτω γὰρ σώζειν τὴν ἀνθρωπείαν φύσιν ὑπόδεκxεν· ὅτι περ εἰς τοσαύτην ἑαυτὸν καθέκxεν ὁ ἀκένωτος· κένωσιν, ἵνα τὴν κενώθειαν εἰς γῆν διαφθορὰς ἀνθρωπότητα, πάλιν ἐκ γῆς ἀναστήσῃ, καὶ οὐρανίων κλήρων ποιῇσθαι μέτοχον, ἀντὶ τῆς ἐν παραδείσῳ τὸ πρὶν ἀπολαύσεως.

ΜΓ'. Καὶ πῶς τοῦτο, ὃ θεοδόξε Παρθένη, γενήσεται, ἐρῶ καὶ φράξω τοῖς ῥήμασιν, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο πρὸς σὲ λέξων ἐλήλυθα· « Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ. » Ἐχεις σαφῆ τὴν ἀπόδειξιν, ἔχεις ἀληθῆ τὴν ἀγόρευσιν. Πνεῦμα ἅγιον ἐπὶ σέ, τὴν ἀμύλυντον, κάτεισι, καθαρωτέραν σε ποιησόμενον, καὶ καρπογόνον σοι παρεξόμενον δύναμιν. « Ἐπισκιάσει δὲ σοι ἡ Θεοῦ » παντοδύναμος· « δύναμις, » τοῦτ' ἐστίν, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καὶ Υἱὸς ὁμοούσιος. Οὕτως γὰρ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ χεῖρ ἐστὶ καὶ βραχίον καὶ δύ-

²² Hebr. II, 16. ²³ Luc. I, 35.

VARIE LECTIONES.

²⁷ Cod. φυλάξας.

NOTE.

(39) Non singularis est Sophronii sententia, Verbum Dei Filium beatam Virginem obumbrasse;

PATROL. GR. LXXXVII.

id ipsum legere est et in homilia Joannis Geometrae (§ 16); imo et in Synodica Severi Antio-

meratus est, nisi modo in novissimis diebus sæculi, quando et « Semen Abraham apprehendit » et carnem, quæ ex te est, assumpsit?

Emmanuel enim, si interpretemur, duplicem habet significationem, naturæ scilicet humanæ et divinæ, e quibus etiam constituitur, et in quibus cognoscitur. Perfectus enim Deus ante sæcula, perfectus in te factus est homo, humanam ex te naturam assumens, sibi que hanc coaptans secundum hypostasim, naturalem utriusque naturæ qualitatem ac naturales et essentielles utriusque proprietates immutabiles servans. Nam et quod erat Deus Verbum, etsi naturam carnis realiter indutus est; itemque quod erat caro, anima rationali prædita, quam e sanguine tuo immaculato assumpsit, rationalisque vitæ spiritu animavit, caro anima rationali prædita permansit, etsi caro cognoscatur unius Dei Verbi, ipsi secundum hypostasim conjuncta, et in unius personæ atque unius hypostasis indivisibilem conveniens unionem, quæ sane neque connexas naturas immutat, neque in unius substantiæ identitatem adducit.

Etsi igitur Christus utriusque naturæ ac substantiæ discrimen servaverit; tamen unus Filius et Christus ex te manifestabitur mundo, nullam (plurium) filiorum et christorum diversitatem præferens. Namque idem, qui verus est Deus, verus quoque nascetur homo, nihil eorum, quæ vocetur, et dicatur, non verissimum ostendens. Vocabitur idcirco Emmanuel, quippe qui verissime utrumque sit, et Deus idem Incircumscriptus, et idem homo secundum veritatem: illud quidem secundum æternam ex Patre nativitatem; hoc vero secundum temporalem et corpoream ex te matre generationem. Sic enim ipsi complacuit humanam salvare naturam; is videlicet, qui exinaniri non potest, in huiusmodi exinanitionem semetipsum demisit, ut humanitatem, in terram corruptionis misera deturbatam, rursus e terra erigeret, et loco deliciarum, quibus fruebatur primitus in paradiso, hæreditatis cœlestis participem efficeret.

XLIII. Quonam autem modo, o Dei capax Virgo, id perficiendum sit, dicam, verbisque enarrabo, cum ad hoc quoque tibi revelandum advenerim: « Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi; ideoque et quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei ».²⁴ Ecce habes perspicuam declarationem, veram habes explicationem. In te immaculatam Spiritus sanctus descendet, mitidiori te exornaturus puritate, virtutemque tibi ferendi fructum collaturus. « Obumbrabit » autem « tibi » omnipotens « Dei virtus, » Dei Verbum scilicet (39), atque consubstantialis

Filius. Ipsius enim Dei ac Patris hic et manus est et brachium et virtus, ac per ipsum Pater tanquam per Filium fecit omnia, et « In ipso omnia constant » : ipse ineffabili modo ex se carmen assumet, et salus expertem ex te conceptionem subibit, humanæque menti imperviam ex te nativitatem in opus deducet.

XLIV. « Propterea et quod nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei. » Si itaque Filius Dei vocabitur, qui ex te Deipara Virgine nasciturus est, quomodo non virgo apparebit illa, quæ ipsum est paritura? Quod enim virgo immaculata existens ineffabili generatione pepereris, quodque post incorruptum partum virgo permanseris, id luculentissime et citra quamlibet ambiguitatem omnipotentem illius divinitatem evincet. Si enim Deus est qui ex te nascitur, quemadmodum reipsa Deus et est et prædicatur, quid igitur erit, quod, si voluerit, efficere ipse non possit? Deus namque est, licet præterea nascatur ut homo; et homo est, licet te parientem, uti etiam Deus, servet virginem.

Idecirco enim ad te Virginem ego Gabriel missus fui, ut vel ipso meo nomine palam faciam, eum, qui ex te Virgine intemerata gignitur, Deum pariter esse atque hominem. Nam et hoc nomen *Gabriel*, si ad interpretationem deducatur, Deum simul atque hominem enuntiat (40). Profecto cum multi in cælo essent angeli, nullum tamen eorum mittendum censuit; sed me, qui unus ex ipsis noscor, nominorque Gabriel, ideo misit, ut non solum alloquils, sed et meo ipso nomine perspicue tibi significarem, eum qui ex te nasciturus est, Deum simul hominemque existere, atque « omnia verbo virtutis sue portare », et, quippe qui sanctus sit, universorum quoque hominum sanctificaturum nativitatem, et Filium vocatum iri Altissimi, atque eos qui in ipsum credant, filios Altissimi per gratiam effecturum. Cæterum verbis meis, o Virgo, fidem habe: hæc enim reipsa ex omni parte implebuntur. Vera siquidem tibi loquor, utpote veritatis præco ac nuntius.

Atque ut in fide immota perseveres, ad firmissimum argumentum ac certum indicium exitus, quem sermo meus sortietur, et hoc haud anceps signum præbeo: « Ecce enim Elisabeth cognata tua et ipsa concepit filium in senectute sua; et hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis; quia non

Α ναις, καὶ δι' αὐτοῦ ὁ Πατήρ, ὡς δι' Υἱοῦ, τὰ πάντα ποιήσῃ, καὶ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα συνέστηκε, » τὴν ἐκ σοῦ ποιησόμενος ἀνεμύνηντον σάρκωσιν, καὶ τὴν ἐκ σοῦ ἔνδειξόμενος ἀγεώργητον σύλληψιν, καὶ τὴν ἐκ σοῦ ἐργασόμενος ἀπερινόητον γέννησιν.

ΜΔ'. « Διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον, κληθήσεται Υἱὸς Θεοῦ. » Εἰ τοίνυν Θεοῦ Υἱὸς, ὁ ἐκ σοῦ τεχθήσόμενος τῆς Θεοτόκου Παρθένου, κληθήσεται, πῶς οὐ παρθένος ἡ τοῦτον γεννώσα φανήσεται; Δείγμα γὰρ τοῦτο σαφές καὶ ἀκράδαντον γνώρισμα ἔσται τῆς αὐτοῦ τῶν πάντων κρατούσης θεότητος, τὸ παρθένον σε τυγχάνουσαν ἀσπιλον τεκεῖν τὴν ἀνέκφραστον γέννησιν, καὶ παρθένον μένειν μετὰ τὴν ἀφθορον λόγευσιν. Εἰ γὰρ Θεός, ὁ ἐκ σοῦ τῆς παρθένου τικτόμενος, ὥσπερ οὖν καὶ Θεός ἐστι καὶ κηρύττεται, τί οὐκ ἂν βουληθεὶς διαπράξαιτο; Θεὸς γὰρ ἐστι, καὶ ἐν εἰ καὶ ὡς ἄνθρωπος τίκεται· καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ἐν εἰ καὶ ὡς Θεὸς παρθένον σε φυλάττει τὴν τικτούσαν.

Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ αὐτὸς ἐγὼ Γαβριὴλ πρὸς σὲ τὴν Παρθένον ἀπέσταλμαι, ἵνα μου καὶ αὐτῷ δηλώ τῷ ὀνόματι, ὡς Θεὸς ὑπάρχει καὶ ἄνθρωπος ὁ ἐκ σοῦ τῆς ἀκράντου Παρθένου τικτόμενος. Καὶ γὰρ καὶ τὸ Γαβριὴλ ὄνομα εἰς ἑρμηνείαν ἀγόμενον, Θεὸν ἀγορεύει καὶ ἄνθρωπον. Ἐπεὶ πολλοὶ κατ' οὐρανὸν ἐτύγγχον ἄγγελοι, ἀλλ' οὐδένα τούτων στελαὶ βεβούλευται· ἀλλ' ἐμὲ, τὸν τούτων ἕνα φαινόμενον, Γαβριὴλ δὲ ὀνομαζόμενον, ἐπεμψεν, ἵνα καὶ λόγῳ τῷ ἐμῷ καὶ ὀνόματι δηλώσω σοι σαφῶς τὸν ἐκ σοῦ τεχθισόμενον, ὡς Θεός ἐστι καὶ ἄνθρωπος, καὶ « πάντα φέρει τῷ τῆς οἰκείας δυνάμεως ῥήματι. » καὶ, ὡς ἅγιος εἴη, καὶ τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων ἀγιάσῃ τὴν γέννησιν, καὶ ὡς Υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται, καὶ υἱοὺς Ὑψίστου ποιήσῃ χάριτι τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας. Λοιπὸν τοῖς ἐμοῖς, ὦ Παρθένε, πίστευε ῥήματι· πάντως γὰρ οὕτοι « πραγματικῶς πληρωθήσονται. Ἀληθεύς γὰρ σοι φθεγγόμενος, ὡς ἀληθείας κήρυξ καὶ ἄγγελος.

Καὶ πρὸς τὴν πληροφορίαν καὶ πίστωσιν μεῖζονα τῆς τῶν ἐμῶν ῥημάτων πληρώσεως, καὶ σημεῖον ἀναντιρρόητον δίδωμι, ὅπως μένους περὶ τὴν πίστιν ἀγάλας· Ἰδοὺ γὰρ Ἐλισάβετ, ἡ συγγενὴς σου, καὶ αὐτὴ συνεληφύλα ὤν ἐν γήρῃ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρῃ· ὅτι οὐκ

³⁸ Coloss. 1, 17. ³⁹ Hebr. 1, 3.

VARIE LECTIONES.

⁴⁰ Nic. κατ' οὐρανὸν πολλοί. ⁴¹ Nic. p. 223 βεβούληται. ⁴² Ita cod. et subintellig. λόγοι.

NOTÆ.

cheni ad Theodosium Alexandrinum, cujus excerptum ex Arabico codice vulgavit eminentissimus Maius (*Spicil. Rom.* tom. III, p. 723), sic eadem recurrunt: *Æternum Dei Verbum, Patris virtus, per se Virginem obumbravit, uti Evangelia docent.*

(40) In S. Germani CP. ejusdem ac præsens argumenti oratione (§ 46) eadem nominis *Gabrielis* recur-

rit interpretatio, licet ad significandum pertrahatur non quidem duplicem Christi Domini naturam, sed potius reconciliationem inter Deum et humanum genus ope divinæ incarnationis perficiendam. Cæterum notum est Hebraicam vocem *קַיָּוִן* pro eo usurpari quod est *vir Dei*.

ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα. » Καὶ τοῦτο A
σοι δεῖγμα γενήσεται κράτιστον, ὡς πάντα μου τὰ
ῥήματα, πρὸς σέ, τὴν πᾶσι σεπτήν, εὐαγγέλια, τέλος
ἀληθές καὶ σωτήριον δέξεται πρὸς ἀνθρώπων ἀπάν-
των ζωὴν καὶ ἐκλύτρωσιν. Τῆς γὰρ αὐτῆς παρὰ Θεῷ
τυγχάνει θυσίαν, καὶ τὸ, στείραν τεκεῖν τὴν οὐ
τίκτουσαν, καὶ τὸ, παρθένον τεκεῖν τὴν ἀνύμφευτον.
Σὺ οὖν χαῖρε, ὡ κεχαριτωμένη παρθέने καὶ ἔνθεε,
ἐφ' οἷς σοι Θεὸς ὁ τῶν ὅλων Δεσπότης κεχαρίσται,
καὶ ἐφ' οἷς Θεοῦ τὸν Υἱόν, τὸν πάντων χαρὰν γενησό-
μενον τῶν ἀνθρώπων τῷ γένει, γενήσεται.

ME. Πρὸς ὃν ἡ Θεομήτωρ Παρθένος πιστεύουσα,
καὶ ὡς ἔσται πάντως τελείως τοῖς λειλαλημένοις
αὐτῇ παρὰ Κυρίου, θαρσύνουσα, πρῶτος ὁμοῦ καὶ B
ταπεινῶς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρθενικῶς ἀποκρίνεται·
τὸν « πρῶτον γὰρ καὶ ταπεινὸν τῇ καρδίᾳ » Χριστὸν
γεννᾶν ἡ πάναγος ἐμελλε, καὶ πλουτεῖν αὐτὴν ἔδει τὴν
αὐτοῦ ταπεινότητα καὶ πραότητα. « Ἰδοὺ ἡ δοῦλη
Κυρίου » γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. »

MG. Γαβριὴλ μὲν οὖν ὁ ἀρχάγγελος ταῦτα πρὸς
τῆς Θεοτόκου Παρθένου ¹¹ πυθόμενος, εἰς οὐρανὸν
ἀνελήλυθεν, ὅθεν πρὸς αὐτὴν καὶ ἀπέσταλτο ¹². Ἡ
δὲ Θεὸν ἐκυφορέει τὸν στελιαντα, τὸν ἄνω μὲν σὺν
Πατρὶ δοξαζόμενον, κάτω δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς, σαρκικῆς
κυοφορίας ἀνεχόμενον. Ἄμα γὰρ ὁ Λόγος καὶ Θεὸς
πρὸς αὐτὴν παραγέγωνε, καὶ διὰ τῆς τοῦ ἀγγέλου
φωνῆς, εἰς τὴν θείαν αὐτῆς νηδὺν εἰσελήλυθε καὶ C
σεσάρκωτο, καὶ ἔνευ τροπῆς σεσωμάτωτο, σάρκα
προσλαβὼν ἐξ αὐτῆς τὴν ἀνήροτον, καὶ ταύτην ἐνώ-
σας ἑαυτῷ κατ' ἀλήθειαν, λογικῶς μὲν ἐμψυχωμέ-
νην, οὐ προϋποσέσσαν δὲ τῆς ¹³ πρὸς αὐτὸν ἀνεκφρά-
στου συνθέσεως. Ἄμα γὰρ σὰρξ, ἄμα Θεοῦ Λόγου
σὰρξ · ἄμα σὰρξ ἐμψυχος λογικὴ ¹⁴ · ἐν αὐτῇ ¹⁵ γὰρ
τὴν ὑπόστασιν ¹⁶, καὶ οὐ πρὸ αὐτοῦ τὴν οὐσίαν
ἔσχηκεν.

Οὕτε τινὸς ἐτέρου σὰρξ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπων
γέγονε πώποτε, καὶ τότε τῷ Θεῷ Λόγῳ συνέδραμε ¹⁷.
καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐποίησατο σύνθεσιν ἄλλ' ἐν τῷ ¹⁸,
τὸ εἶναι σὰρξ ἐμψυχος λογικὴ, καὶ Θεοῦ Λόγου σὰρξ
ἐμψυχος λογικὴ ἐκ παρθενικῶν καὶ ἀχράντων αἰμά-
των ληφθεῖσα τῆς ἀχράντου Παρθένου κεκλήρωκεν. D
Οὐδέμια γὰρ τοῖς διαιρεῖν τὸν ἓνα Υἱὸν καὶ Χριστὸν
εἰς δύο υἱοὺς καὶ Χριστοὺς ἀσεβέστατα θέλουσιν ἐμ-

¹⁷ Luc. 1, 36. ¹⁸ Matth. vi, 29. ¹⁹ Luc. i, 38.

VARÆ LECTIONES.

¹¹ Cod. πρὸς τὴν Θεοτόκον Παρθένον. Idem et in Cæsar. codicis fragmento legitur. ¹² Cod. Cæs.
ἀπέσταλται. ¹³ Cod. τὴν. ¹⁴ Nic. pag. 221 addit, ἄμα Θεοῦ Λόγου σὰρξ · sed forte e præcedentibus, quæ
ipse non affert, huc ea transtulit. ¹⁵ Nic. ἐαυτῷ. ¹⁶ Nic. intra parentesim addit, ἡτοι τὸ εἶναι, sed
plane inscite; caro enim in Verbo quidem subsistebat, sed in se erat, atque esse sui proprium habebat :
nec minus inscite, uti patet, illud αὐτῷ immutavit in ἐαυτῷ. ¹⁷ Nic. sequens incisum omittit. ¹⁸ Nic.
ἐν αὐτῷ τῷ.

NOTÆ.

(41) Ecce doctrinam illam apud SS. Patres ex-
ploratissimam, oportuisse ut Filio quam simillima
Genitrix existeret. E quo principio cum S. So-
phronius summam sanctæ Virginis humilitatem
ac mansuetudinem hic arguat, alii, ut vidimus,

pari jure eam in Virginis puritatem innocentiam-
que deducunt, quæ a quavis labe immunis præ-
dicanda sit. Vid. Orat. Isidor. Thessalon. in Na-
tiv. Deip. § 17, part. 1, pag. 243.

A erit impossibile apud Deum omne verbum ¹⁷.
Hoc utique validissimum tibi argumentum erit,
omnia verba mea, fausta hæc ad te omnibus vene-
randam nuntia, certissimum ac salutarem exitum
ad universorum hominum vitam ac redemptionem
esse receptura. Divinæ enim virtuti perinde est
efficere sive ut pariat sterilis, quæ impos erat
gignendi, sive ut pariat virgo ignara connubii. Tu
ergo, o Virgo, gratia plena ac divina, letare de
muneribus quibus Deus, universorum Dominus,
te cumulavit, et quibus Filium Dei, qui universo
hominum generi gaudio futurus est, generabis.

XLV. Ad quem Virgo Dei Genitrix plane cre-
dens, et confidens, omnia prorsus perfectum iri,
quæcunque sibi a Domino dicta fuerant, man-
sue et humiliter (nam « mitem et humi-
lem corde » ¹⁸ Christum purissima illa genera-
tura erat, atque oportebat (41) ut propria illius
humilitate et mansuetudine eximie ornaretur),
imo vero et ratione Virgini consentanea respon-
dit : « Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum
verbum tuum » ¹⁹.

XLVI. Porro cum Gabriel archangelus hoc a
Virgine Deipara responsum tulisset, in cælum,
unde et missus ad eandem fuerat, reversus est.
Ipsa vero Deum, qui illum miserat, gestabat in
utero, in cælo quidem cum Patre glorificatum, in
terris vero et ex ipsa in utero secundum carnem
gestari sustinentem. Simul enim Verbum ac Deus
ad ipsam descendit, ac per angeli vocem divinum
ejus ingressus est sinum et incarnatus est, et
sine sui mutatione corpus induit, carnem non
satam ex ipsa assumens et sibi met hanc vero
uniens, atque eam rationali quidem anima prædi-
tam, non tamen ante ineffabilem cum ipso conjun-
ctionem jam subsistentem. Simul enim caro, si-
mul Dei Verbi caro, simul caro animata rationali;
subsistentiam enim habuit in ipso, existen-
tiam vero ante id ipsum non habuit.

Neque enim ea aliquando caro fuit ejuspiam
alterius hominis nobis similis, quæ dein cum Deo
Verbo conjuncta fuerit, in compositionemque cum
ipso concurrerit; sed simul atque esse cepit caro
animata rationalis, ex virginali atque intemerato
Virginis immaculate sanguine desumpta, accepit
etiam ut esset caro animata rationalis Verbi Dei.
Nulla enim unum Filium et Christum in duos fi-

lios et Christos dividere impilissime volentibus (42), nulla (inquam) præsto est sive demonstratio sive prætextus, ut affirmare possint, eam (carnem Verbi) substituisse aliquando per se ipsam, et propriam habuisse personam, deinde vero sic cum Verbo et Deo in naturalem unionem convenisse. Quæ enim seorsim existunt, atque ab invicem sejuncta conspiciuntur, nunquam unionem naturalem et secundum hypostasim accipiunt. Ubi autem naturalis primitus non adsit unio, neque ea, quæ est secundum hypostasim, sit conjunctio, neque una atque eadem, indivisa pariter et individua, omnemque respuens divisionem, persona prædicatur.

φασιν ἡ πρόφασις ἐνεστίν, ὡς ὑπόστη ποτὲ καθ' ἑαυτὴν, καὶ ἴδιον ἐσχῆκε πρόσωπον, καὶ εἶθ' οὕτως τῷ Λόγῳ καὶ Θεῷ πρὸς ἑνωσιν φυσικὴν συναλέλυθε. Τὰ γὰρ ἀνὰ μέρος ὄντα, καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἐν χωρισμῷ θεωρούμενα, οὐδέποτε φυσικὴν, ἢ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἑνωσιν δέχεται. Ὅπου δὲ ἑνωσις φυσικὴ μὴ προέρχεται, μηδ' ἡ καθ' ὑπόστασιν γίνεται σύνθεσις, οὐδέ μὴ καὶ ἡ αὕτη ὑπόστασις δέκνεται, οὔτε ἐν καὶ τὸ αὐτὸ καταγγέλλεται πρόσωπον, ἀδιαίρετον ὁμοῦ καὶ ἀμέριστον, καὶ πᾶσαν τομὴν διωθούμενον.

VARIE LECTIONES.

79 Cod. οὐδέμῃ.

NOTÆ.

(42) Manifeste hic Sophronius docet, hunc quoque errorem Nestorii tribuendum, quod Dominicæ carnis seu naturæ humanæ existentiam non contemporaneam qualicunque, quam admisit, conjunctioni cum Deo Verbo, sed plane huic præcedentem tradiderit. Et ne putes, his Samosatensium Paulum (qui § seq. simul cum Nestorio ac Theodoro memoratur) potius quam Nestorium impeti, videsis quæ eadem de re Sophronius habet in celeberrima sua Synodica (supra): Σαρχοῦται γοῦν Λόγος ὁ Θεός, . . . οὐ προπλάσθησεν σὰρξ συναντῶμενος, ἢ προμορφωθέντι καὶ καθ' αὐτὸ προῤῥοπιτάντι ποτὲ προσπλεκόμενος σώματι. . . ἀλλὰ τότε τοῦτοις παραγενομένοις πρὸς ὑπαρξιν, ὅτε αὐτοῖς ὁ Λόγος . . . συνεντίθεται φυσικῶς σύγχρονον ἔχοντα τῇ ὑπάρξει τὴν ἑνωσιν, καὶ οὐ πρὸ τῆς πρὸς τὸν Λόγον ἀληθεστάτης συμβάσεως καθ' ἑαυτὰ γενόμενα πῶποτε. . . ἀλλὰ συνδρομον ἔχοντα τῇ φυσικῇ τοῦ Λόγου συμβάσει τὴν ὑπαρξιν, καὶ οὐκ ἐκείνης, οὐδὲ ὡς ἐν ὀφθαλμοῦ ῥιπῇ ταύτην προτερεῦσαν ἔχοντα, ὡς Παῦλος ὁ Σαμοσατεὺς βοᾷ καὶ Νεστόριος. Ἄμα γὰρ σὰρξ, ἅμα Θεοῦ Λόγου σὰρξ, κ. τ. λ. Incarnatur ergo Verbum Dei, . . . non præformate carni semet coaptans, aut præformato corpori aliquando in se subsistenti se conjungens, sed his ad existentiam tunc venientibus, quando ipse Deus Verbum eisdem copulabatur: naturalem nempe unionem habent contemporaneam existentiam, non vero existerunt in se aliquando ante verissimum cum Verbo conventum: . . . sed synchronam naturali Verbi conjunctioni existentiam habent, non autem, ut Samosatensis Paulus ac Nestorius perstrept, hanc illi tempore præcedentem habent, ne ictu quidem oculi. Simul quippe caro, simul Verbi Dei caro, etc.

Porro hæc quoque conferre debent ad abstergendam labem qua inconsulto vel sanctus pontifex Leo M. aspergitur. Scilicet cum Leo quoque et apertissime et sæpius (vid. epist. 59, ad cler. et pleb. Constantinop., cap. 5, epist. 102, ad episc. Galliar., cap. 3, et serm. 28, in Nativ. Dom., 8, cap. 5, edit. Baller.) Nestorium vitiati dogmatis circa tempus unionis Verbi cum carne incuset, jam si vera est sententia Joannis Garnerii (De hæc. et libr. Nestor., diss. 1, § 3, pag. 286), de unionis tempore Nestorium ab Ecclesia sententia non recessisse, eo res adducitur, ut sanctus doctor insigni imprudentia (ne temeritate dicamus, aut calumniam) falsum Nestorii crimen dicendus sit imposuisse. Atqui hoc ipsum morari Garnerium debuit, ne præceps eam in opinionem veniret. Quid enim? Nonne sanctus Leo quo tempore controversia Nestoriana agitabatur, sancti Cælestini lateri, utpote Romanæ Ecclesiæ archidiaconus, assidebat, primasque in gerendis negotiis partes agebat? Nonne sanctus Leo, quod Garnerius non diffidetur,

B ad manus habuit Nestorii scripta, etiam ea e quibus suam Garnerius opinionem firmat, quæ et refutanda ad Joannem Cassianum ante ipsam synodum Ephesinam transmisit? Nonne, cum synodus Ephesina celebraretur, ad Leonem Cyrillus de gravissimis concilii negotiis, quo ad sanctum Cælestinum deferretur, scribebat? Cuiam vero e Romano clero, vel quandonam apostolicæ sedi perspectas Nestorii res affirmabimus, si tunc incomptas putemus sancto Leoni, qui propterea tam crasse erraverit, atque insuper ad affirmanda ea, de quibus ignorabat, temere progressus fuerit?

Miratur Garnerius (l. c.) hominum aliud Nestorio tribuentium sententiam. Atqui mirandum potius, quod tam facile sibi ipse snaserit, tot viros doctri-
C na et sanctitate præclaros, quorum prolixum catalogum tum ex Oriente, tum ex Occidente, si locus ferret, facile foret subijcere, et quorum multi coævi factis fuerunt, nihil aut certe minus, quam ipse viderit, de hac re providisse, ac temere scripsisse. Præsertim vero, quod summa argumentorum pro ea sententia in verbis demum Nestorii sita sit, ut merito domui in summa arena fundata comparari queat. Numquid enim ea Nestorii dicta evincunt, ipsum aliter docuisse nunquam? Sane ut id affirmes, unica tibi præsto est ratio, ut Nestorii in doctrinis semel prolatis constantiam vindices. Atqui occurrit tibi sanctus Cælestinus, quo auctore (Epist. ad Nestor., n. 2) Nestorius vera involvens obscuris, rursus utraque confundens, vel confitetur negata, vel nititur negare confessa; occurret tibi et Marius Mercator, lectorem monens (Dissert. de XII anathem. Nest., n. 22), ut cautus sit de Nestorii varietate et inconstantia, quam, ait, utrum astutia an recordia ad alliciendum auditorem habeat, non est facile nosse: quovis tamen pacto constat, eum varium esse, sibi-
D que contrarium. Agitur ergo de re judicata: ac tantumdem constantiæ Nestorii deferre licet, quantum fidei tribuere consuevimus hominis testimonio, qui solemni judicio maxime mendacissimus fuerit proclamatus. Non adeo ergo de ea constantia præsumendum fuit, ut tot Patres antiqui, quibus nemo unus e veteribus contradixerat, inscitiæ damnarentur.

Cæterum aliqua Garnerio excusatio ex eo non desuerit, quod Petavius, quem oppugnandum sibi proposuit, leviuscule hoc argumentum pertractaverat. Nunc autem eo minus dubitandi locus superest, quo certius corrumpit et binæ ratiuncule, quas Garnerius in rem suam addidit, scilicet 1. Quod Nestorius Mariam Χριστοτόκον constanter dixerit; 2. Quod Cyrillus ejusmodi errorem non reprehenderit. Jam enim ab anno 1853 Em. Maius sancti Cy

MZ. Ὡςπερ δὲ τοὺς τοιοῦτους παράφρονες ἢ ἀδαιρέτους ἐκκλίνει τοῦ Λόγου καὶ ἀμέριστος σάρκα-
αις, καὶ πάντῃ τῶν τῆς εὐσεβείας τροφίμων ἐξίστησι
(Νεστόριοι οὗτοι καὶ Παῦλοι εἰσι, καὶ Θεόδωροι, καὶ
οἱ τοῦτων πρὸς θεομάχον μανίαν συνόμιλοι⁸⁰), οὕτω
καὶ τοὺς συγγέειν τὰς φύσεις θέλοντας, καὶ φύσιν
μίαν ἐξ ἀμφοτέρων ἐργάσασθαι σπαύδοντας φύσειον,
συνλόγων ἔξω τῶν εὐσεβῶν ἀποπέμπεται. Οὕτε γὰρ,
κατὰ τὴν ἐκείνων μανίαν, ὁ Λόγος σαρκούμενος,
τρέψας ἑαυτοῦ πρὸς σάρκα τὴν φύσιν σεσάρκωται,
ἀλλ' οὕτε τὴν σάρκα τὴν ἑνὸν καὶ ἐμψυχον, ἣν ἐκ
Παρθένου ταυτησὶ τῆς Θεοτόκου προσεληψε, πρὸς
φύσιν ἑαυτοῦ τὴν θείαν ἡλλοίωσε, καὶ θεῖκην πρὸς
οὐσίαν μετέβαλεν· ἀλλ' ἔμεινεν ἀτρεπτος, καὶ μετα-
βολῆς παντοίας ἀνώτερος, καὶ συγγύσεως πάσης
ἑλπίστος, καὶ σάρκα σαρκωθείς τὴν ἡμῖν ὁμοούσιον,
καὶ γενόμενος δι' ἡμᾶς κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπος.
Μεμένηκε δὲ καὶ ἡ σὰρξ ἀναλλοιωτος, καὶ πάσης ἔξω
τροπῆς καὶ συγγύσεως· καὶ τῷ λόγῳ συμβῆσα πρὸς
σύστασιν, καὶ ἐνωθείσα καθ' ὑπόστασιν αὐτῷ τὴν
ἀμέριστον, ἔχουσα μὲν τὸ πρὸς ἡμᾶς ὁμοούσιον ἀτρε-
πτον, καὶ σώζουσα, ὅσον εἰς φύσιν καὶ οὐσίαν καὶ
ὑπαρξιν, ἀπαράλλακτον πρὸς ἡμᾶς τὴν ὁμοίωσιν,
οὐδένα δὲ τοῦ Λόγου μερισμὸν ὑπομένουσα, ἣ τομὴν
καὶ διαίρεσιν πάσχουσα· ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Λόγου ἰδίᾳ
καὶ ἰδικῇ χρηματίζουσα, καὶ πρὸς ὑπόστασιν αὐτῷ
μίαν συντρέχουσα, διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν καθ' ὑπόστα-
σιν ἔνωσιν, ἐπὶ τῶν ἰδίων ὄρων τῆς φύσεως ἐστῶσα
καὶ μένουσα δείκνυται· διαφορὰν μὲν φυσικὴν πρὸς
αὐτὸν ὑποφαίνουσα, διαφορὰν δὲ προσωπικὴν πρὸς
αὐτὸν οὐ γινώσκουσα, ἀλλ' εἰς μίαν μὲν σὺν αὐτῷ
τελοῦσα καὶ μόνην ὑπόστασιν, καὶ ταύτην ἐνιασίαν
καὶ σύνθετον (οὐ γὰρ ἀπλὴν καὶ ἀσύνθετον), οὐκ εἰς
μίαν δὲ φύσιν συνθέουσα σύνθετον· ἀρχὴ γὰρ τοῦτο
τυγχάνει συγγύσεως, καὶ κρηπίς ὑπάρχει τρεπτικῆς
ἀλλοιώσεως.

simplex ea est et inecomposita), non autem in unam compositionem naturam conveniens; hinc enim suum confusio ducit initium hoc convertentis illius mutationis existit fundamentum.

Ὡςπερ οὖν τοὺς διαιροῦντας καὶ τέμνοντας ὁ Λό-
γος σαρκωθείς ἀποσείσται, οὕτω καὶ τοὺς ἀμφοὶ τὰς
φύσεις συγγέοντας, καὶ κρᾶσιν αὐτῶν καὶ ἀλλοίωσιν
φάσκοντας, περιβάλλων ἱερῶν ἀποβάλλεται⁸¹. Σευ-
ροὶ οὗτοι⁸² καὶ Εὐτυχεῖς, καὶ Διόσκοροι, Ἀπολινά-

XLVII. Quemadmodum autem inseparabilis hæc
et individua Verbi incarnatio tali stultitia insigni
præterit, ejusmodi sunt Nestorii, Pauli, et Theo-
dori, horumque in furore adversus Deum collegæ,
atque eos proinde a veræ pietatis alumnis plane
excludit; sic a piorum cœtu etiam eos removel,
qui conantur naturas confundere, atque ex utra-
que naturæ unam nituntur naturam efficere. Neque
enim Verbum, dum carnem assumeret, suam ipsius
naturam in carnem (secundum illorum insaniam)
vertendo incarnatus est; neque rursus carnem
mentis compotem et animatam, quam ex hac ead-
em Virgine Deipara assumpsit, in suam ipsius
divinam naturam immutavit, in divinamque sub-
stantiam convertit; sed immutatus permansit, et
a qualibet conversione remotus, ab omnique con-
fusione immunis, et carnem nobis consubstantia-
lem induit, ac verus propter nos homo factus est.
Itemque caro nihil prorsus mutata permansit caro,
cujuslibet et conversionis et confusionis expert; et
conjuncta Verbo, ut consistere possit, ipsique
secundum individuum hypostasim adunata, id qui-
dem, quod nobis est consubstantial, sine ulla
mutatione retinet, et in nullo pariter mutatam no-
biscum similitudinem, quoad naturam et essentiam
et substantiam, servat; neque tamen ullam a Verbo
divisionem sustinet, neque scissionem aut sejun-
ctionem ullam patitur; sed ipsius Verbi propria
est et peculiaris; dumque propter unionem cum
eo secundum hypostasim in unam eam ipso per-
sonam convenit, propriis tamen naturæ suæ fini-
bus consistens ac perseverans ostenditur; diver-
sam quidem ab ipso (Verbo) præferens naturam,
non tamen diversam ab eodem personam ullatenus
habens, sed in unam et solam cum ipso hyposta-
sim, eamque unitam et compositam (43) (non enim

compositionem naturam conveniens; hinc enim suum confusio ducit initium hoc convertentis illius mutationis existit fundamentum.

Verbum igitur incarnatum quemadmodum illos
rejiit, qui scissionem ac divisionem inducunt;
ita et eos, qui ambas naturas confundunt, ipsa-
rumque mistionem atque mutationem prædicant,
a sacris septis repellit. Ejusmodi sunt Severi, et

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁰ Ita cod. pro συνόμιλοι, vel forte pro συνάμιλοι, quanquam usitatum reperiamus quidem ἀμιλλότερος, non vero ἀμιλλός. ⁸¹ Cod. Cæs. ἀποφαίνεται. ⁸² Codex Casareus duplici mendo sic binas voces in unam contrahit: σευκροιοῦτοι.

NOTÆ.

rilli homiliani Græce edidit (*Collect. vet. script.*, vol. VIII, part. II, pag. 108), eamque an. 1814 rursus dedit versione auctam (*Nov. PP. Bibl.*, vol. II, pag. 75), qua utraque æ ratio plane eliditur. En tibi vel unam Cyrilli sententiam, qua et errorem illum arguit, et ideo abusive ab iis Mariam dici Christiparam contendit (n. 10, pag. 82): Εἰ δὲ μετὰ τὴν ἔνωσιν κέχρηται, τὴν δὲ ἔνωσιν οὐ βούλωνται λέγειν πρὶν ἐκ τῆς Παρθένου τεγεῖσθαι, οὐδὲ Χριστοτόκος οὐκέτι πρὸς αὐτὴν ἢ Παρθένος ὁμολογῆθεται. Jam si post conjunctionem Jesus unctus fuit, conjunctionem autem nullam dicere volunt ante ejus ex Virgine ortum, sequitur ut isti ne Chri-

stiparam quidem Virginem fateantur. Et hæc quidem pauca pro argumenti, nimis forte multa pro loci ratione, ad tuendos Patres dicta fuerint.

(43) Consuetum fuisse SS. Patribus, maxime Græcis, ut Christi Domini personam compositam dicerent, ostendit Dionysius Petavius, idque altero ejusdem sancti Sophronii testimonio et encyclica illius epistola confirmat: simul vero egregie, pro more suo, disputat, quo sensu hæc accipienda sententia sit, et quomodo conciliari commodè queat cum eorum sive veterum sive schola recentiorum qui simplicem dicendam esse Christi personam contendunt. Vid. *De incarnat.*, lib. III, cap. 12-16

Eutychetes, et Dioscori; Apollinarii quoque et Polemones, et ante istos Simones, Valentini, Marciones, Basilidæ, Manetesque (44) ac Manandri, et quæ nunc omnia agitat, universa acephalorum polycephala hæresis; quæ quidem unum communemque adversus pietatem bellum gerit, innumera vero ac nunquam finem habentia in se ipsa bella patitur. Hæc itaque vere augusta, imo vero augustissima, divinisque piorum auribus plane digna, quæ modo annuntiamus, nos quidem suaviter invitavit; sed a solemnī lætitia felicitis eorum annuntiationis sceleratos illos ac stultos foras expellunt, quippe qui impie de iisdem et sentiunt et loquuntur.

XLVIII. Ego autem minimus (45) ad hæc prædicanda hodie cum prodierim, ad vos solos pietatis fideique filios, ac pie illa, quæ dicuntur, excipientes, clamo voce magna, et palam promulgo, et dico: « Bonum nuntium, bonum nuntium, bonum nuntium. » Bonum nuntium Salvatoris nostri; bonum nuntium Dei propter nos incarnati; bonum nuntium divini ad nos adventus; bonum nuntium Dei naturam humanam e nobis assumptis; bonum nuntium conceptionis Dei sine semine; bonum nuntium Dei in virgineo sinu gestati; bonum nuntium Dei cum carne sine mutatione conjuncti; bonum nuntium, cuius virtute nos abjecti erigimur, et deificamur, et dii secundum gratiam efficitur. Jam non amplius correctionem timeamus; non amplius passionibus terremur; non amplius mortem expavescimus; non amplius scelestum diabolum trepidamus; non amplius occultas ejus insidias metuemus; non amplius manifestam ejusdem tyrannidem formida-

Α ριοί τε καὶ Πολέμονες, καὶ πρὸ γε τούτων Σίμωνες, Οὐαλεντίνιοι, Μαρκίωνες, Βασίλειδοι, Μανέντες τε καὶ Μαίνανδροι, καὶ ἡ νῦν κακῶς ἀνασφάλουσα, πᾶσα τῶν Ἀκεφάλων αἵρεσις πολυκέφαλος· ἡ ἓνα μὲν πολεμον καὶ κοινὸν πρὸς τὴν εὐσεβείαν ἐχούσα, μυρίους δὲ πρὸς ἐαυτὴν καὶ παυομένους⁴³ μηδέποτε φέρουσα⁴⁴. Ταῦτα οὖν τὰ ὄντως ἱερὰ καὶ πανίερα, καὶ ἀκοῶν ἐνθύνων ἐπάξια τῶν εὐσεβοῦντων ἡμῶν εὐαγγέλια, ἡμᾶς μὲν ἡδέως προσίεται, ἐκείνους δὲ τοὺς μιαινοὺς καὶ παράφρονας ἐξω διώκει ταυτησὶ τῆς εὐαγγελίου αὐτῶν πανηγύρεως, ὡς ἀσεβῶς αὐτὸ νοοῦντας ἐκείνους καὶ λέγοντας.

MH'. Ἐγὼ δὲ ὁ ἐλάχιστος, ὁ τούτων προελθὼν B κήρυξ τήμερον, πρὸς μόνους ὁμᾶς, τοὺς εὐσεβεῖας παῖδας καὶ πίστεως, καὶ δεχομένους εὐσεβῶς τὰ λεγόμενα, μεγαλοφώνως βοῶ, καὶ διαβήδην κηρύττω καὶ φθέγγομαι· « Εὐαγγέλια, εὐαγγέλια, εὐαγγέλια. » Εὐαγγέλια⁴⁵ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, εὐαγγέλια τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ δι' ἡμᾶς· εὐαγγέλια τῆς Θεοῦ παρουσίας πρὸς ἡμᾶς· εὐαγγέλια ἐνανθρωπήσεως Θεοῦ τῆς ἐξ ἡμῶν· εὐαγγέλια ἀσπόρου συλλήψεως Θεοῦ· εὐαγγέλια κυοφορίας Θεοῦ παρθενικῆς· εὐαγγέλια ἀτρέπτου συνδρομῆς Θεοῦ πρὸς σάρκα· εὐαγγέλια, ἐφ' οἷς ἡμεῖς οἱ ἀπόβλητοι ὑφούμεθα καὶ θεούμεθα καὶ θεοὶ κατὰ χάριν γινόμεθα. Οὐκίτι φοβερὰν δεδιτόμενοι· οὐκίτι πάθῃ φοβούμενοι· οὐκίτι θάνατον τρέμοντες· οὐκίτι τὸν μακρὸν ὀρθνέοντες διάβολον· οὐκίτι τὰς ἀφανεῖς αὐτοῦ προσβολὰς εὐλαβοῦμενοι· C οὐκίτι τὰς φανεράς αὐτοῦ τυραννίδας δειμαίνοντες· ἀλλ' ὧοι θεοὶ φαινόμενοι, ὧοι θεοειδεῖς εὐρισκόμενοι, ὧοι τῆς ἀνω χορείας⁴⁶ γραφόμενοι, ὧοι πολλ-

VARIÆ LECTIONES.

⁴³ Cod. Cæs. παυομένης. ⁴⁴ Cod. Cæs. hic finem fecit hisce verbis: τέλος καὶ τούτων, eorum nempe quæ ex Sophronii sermone scriptor decerpserat. ⁴⁵ Nic. pag. 242 omittit hæc εὐαγγέλια, quam deinde vocem ex sequenti ipso et hic at deinceps suffuratur, usque ad πρὸς σάρκα, ubi sermoni abrupto conjungit quæ § 50 occurrunt: Ἀρὰ μὴ ταπεινῇ, x. τ. λ. ⁴⁶ Cod. χορείας

NOTÆ.

(44) Communior apud Græcos inflexio nominis Manetis est Μάνης, Μάνους; ita enim, ut aliquos allegem, Cyrillus Hierosol. (Catech. vi, n. 24), Nazianzenus (orat. 25, al. 23, § 8), Nyssenus (Contr. Eunomium, orat. 10), Chrysostomus (De Virginit., § 5), Epiphanius (hæres. 66, § 1, 2), Damascenus (De hæres., § 66). Eusebius tamen Cæsariensis (Hist. eccl. lib. vii, cap. 31) nomen pro Manetis ingenio flectens, utitur voce Μανίς, quasi a μαν-νομαζι (insanio) dictus sit, utpote qui, prout idem subdit, τὴν φύσιν μανιώδης (suapte natura furiosus) exstiterit, et τυφοῦμενος ἐπὶ τῇ μανίᾳ. Eadem de causa licet Socrates (Hist. eccl. lib. i, cap. 22) de Manete scripserit: μετνομαζι ἐαυτὸν Μάνην, (semet Manem appellat), tamen in titulo ejusdem capituli legitur: περὶ τοῦ Μανέντος. Utramque pariter formam habes in Historia Manichæorum a Petro Siculo conscripta, in qua (n. 41, apud Mai, N. PP. Bibl., tom. IV, part. II, pag. 15) et δυσώνυμος Μάνης (infausti nominis Manes) occurrit, et (n. 21, pag. 29) τοῦ Μανέντος μαθητῆς Κωνσταντίνος (Manetis discipulus Constantinus), quamquam Petrus, non secus ac Socrates, scribit (n. 42, pag. 17): ἀπὲρ Κουβρίκου Μάνην ἐαυτὸν ἐνόμασεν (pro Cubricō Manetem se nominavit). Attamen Nicetas Choniates (de Manichæis,

apud Mai, ibid., pag. 110) vocem Μανέντα adhibet, ubi et de nomine assumpto a Manete agit: Ἐκείνος γὰρ Κουβρίκος ἐκαλεῖτο πρότερον, εἰτα μετεκάλεσεν ἐαυτὸν Μανέντα (Is enim antea Cubricus appellabatur; deinde semet Manetem nominavit); licet nec alia forma desit apud eundem Nicetam, qui mox subdit: Δηλοῖ δὲ ὁ Μάνης τῇ Βαβυλωνίῳ γλώσσῃ τὸ σκεῦος (significat autem Manes Babylo-niorum lingua vas). Imo apud Theodoretum cernere est (Hæret. fabul. lib. I, c. 26) non modo Μάνης, et Μανέντος, sed tertia quadam inflexione εἰς Μάνητα. Hæc annotata fuerint, ut pateat, quorsum Sophronius usus fuerit voce Μανέντης, quam eadem ætate usurpavit et sanctus Maximus, ubi (tom. II, p. 18) Severo exprobrat, quod et Μανέντος φαντασίαν docuerit.

(45) Et ex his colligi potest hanc orationem a sancto Sophronio adhuc monasticam vitam agente habitam fuisse, antequam scilicet Hierosolymitanam Ecclesiam gubernandam susceperet. Licet enim episcopus cum episcopo agens interdum semet ἐλάχιστον appellat, uti Cyrus Alexandrinus in inscriptione epistolæ ad Sergium Constantinopolitanum (act. 13 synod. vi), non eadem tamen ratione oves suas pastor alloqui solebat.

ται τῆς ἀνυ πόλεως Ἱερουσαλὴμ θεωρούμενοι. Ἐνθα γὰρ ἂν σῶμεν ἡμῶν τὸ πολίτευμα, ἐκεῖ καὶ τοὺς κλήρους δεξιόμεθα, καὶ τὰς ἀρβήτους μονὰς κατοικήσομεν⁸⁷.

ΜΘ'. Τούτων ἀπάντων, ἀδελφοί, τὰ εὐαγγέλια φέροντες, πρὸς τοὺς φιλότατους ὁμὰς ἀφικόμεθα τήμερον. Τούτων γὰρ ἀπάντων ἀρχὴ καὶ ῥίζα καὶ κρηπίς καὶ θεμέλιος τὰ νῦν πρὸς ὁμὰς εὐαγγέλια πέφυκεν. Ἐκ τούτων γὰρ, ὡς ἐμάθετε, πᾶσα ἡμῖν τῶν ἀγαθῶν ἡ ἀφθονία τηγάζεται, ὡπερ ἀπὸ πηγῆς τινος ἀναβλύζουσα, καὶ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν οἰκουμένην ἀρδεύουσα, καὶ εὐφραίνουσα καὶ ἐκτρέφουσα, καὶ εἰς οὐρανίους αὐλὰς ἀναφέρειουσα, καὶ τῶν ἐκείσε στασιότατων μονῶν καὶ μακαρίων δωρεῶν κοινωνοὺς ἀποφαίνουσα. Καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις βοᾷ γεγηθὼς διαπύριον· «Εὐαγγέλια, εὐαγγέλια, εὐαγγέλια·» πρὸς ἅπαντες ὁμὰς καλῶ καὶ προτρέπομαι, καὶ ἅπαντες ἐκτατάειν βεβούλημαι σήμερον. Ἐνθεν γὰρ ἡμῶν ἡ σωτηρία προέρχεται· ἔνθεν ἡμῖν ἡ ἐλευθερία πυροποιεῖται· ἔνθεν ἡμῶν ἡ πρὸς Θεὸν υἰοθεσία μαρτυρεῖται· ἔνθεν ἡμῶν ἡ ἀνάκλησις τίττεται· ἔνθεν ἡμᾶς ὁ Λόγος σώζειν καὶ Θεὸς ἀφικόμενος τῆς σωτηρίας ἀπάρχεται. Ταύτην τῆς εἰς ἡμᾶς εὐσπλαγχνίας ποιεῖται προοίμιον· ταύτην τῆς ἡμῶν θεωρίας τὴν ἀρχὴν ἐπεδείξατο· ἥς ἀνθρώποις οὐδὲν θυμηρέστερον· ἥς γηϊνοῖς οὐδὲν τιμαλφέστερον· ἥς τοῖς θνητοῖς οὐδὲν χαριέστερον. Ὅθεν ὁ δευτέρος Ἀδὰμ, τὴν παρθένον γῆν προσλαβόμενος, ἀναμορφώσας ἑαυτὸν ἀνθρωπίνῳ τῷ σχήματι, δευτέραν ἀρχὴν ἐπὶ ἀνθρωπότητι τίθει, τὴν τῆς προτέρας ἀνακαινίζουσαν παλαιῶσιν, καὶ δευτέραν ἡμῖν δεικνύς ἀπαλειπῶν, τὸ μὲν συγγενὲς πρὸς ἐκείνην καὶ ὁμόφυλον ἔχουσαν, οὐ φέρουσαν δὲ πρὸς αὐτὴν τῆς ζωῆς τὸ ὁμότροπον, οὔτε τῆς ἀξίας καὶ δόξης ἱερὰς τὸ ἰσάριθμον. Ἐκείνη διὰ τὸν πρῶτον Ἀδὰμ κατεκρίνετο· αὕτη διὰ τὸν δευτέρον Ἀδὰμ ἡλευθερῶνται μίμψεως. Ἐκείνη διὰ τὸν πρῶτον Ἀδὰμ, θεϊκῶν αὐγῶν ἐξωφάνισται· αὕτη διὰ τὸν δευτέρον Ἀδὰμ, οὐρανίων αὐγῶν ἀναπέπλυσται. Ἐκείνη διὰ τὸν πρῶτον Ἀδὰμ, τὸν ἐκ γῆς χοῖκόν καὶ χορόφρονον, δουλείας ζυγὸν ὑπεβάσταξεν· αὕτη διὰ τὸν δευτέρον Ἀδὰμ καὶ Θεοῦ Υἱὸν ὁμοούσιον, υἰοθεσίας ἀξίωμα δέχεται· καὶ, «Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ,» κρᾶζειν καὶ βοᾶν κατεπλούτησεν.

Ν'. Ἄρα μὴ μικρὰ ἡμῶν, ἀδελφοί, τὰ εὐαγγέλια; ἄρα μὴ εὐτελεῖς τῶν ἡμετέρων εὐαγγελίων ἡ κήρυξις; ἄρα μὴ ταπεινὴ καὶ κατὰπτυστος⁸⁸ τῶν ἡμῶν εὐαγγελίων ἡ ἐκλαμψις; ἢ⁸⁹ οὐ πᾶσαν ὑπερβαίνει

⁸⁷ 1 Cor. xv, 47. ⁸⁸ Rom. vii, 15.

VARIAE LECTIONES.

⁸⁷ Cod. κατοικήσωμεν. ⁸⁸ Nic. pag. 242 omitt. καὶ κατὰπτυστος. ⁸⁹ Nic. omitt. ἢ.

NOTÆ.

(46) Patet e contextu hæc Sophronii verba ad illud Apostoli spectare (Philipp. iii, 20) : Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, nostra autem conversatio in cælis est.

(47) Frequentissima apud SS. Patres occurrit

mus; sed omnes dii cernimur, omnes Deo similes deprehendimur, omnes cœlesti choræ ascripti, omnes supernæ civitatis Jerusalem cives conspiciemur. Ubi enim conversationem nostram habemus (46), ibi hæreditatem quoque accipiemus, et ineffabilem mansionem obtinebimus.

XLIX. Horum omnium bonorum nuntium lætissimum ad vos dilectissimos, fratres, hodie pervenientes attulimus. Namque horum omnium origo, et radix, et fundamentum, et basis ea sunt, quæ modo vobis annuntiavimus. Ex his siquidem, uti nostis, tanquam e fonte quodam dimanans, nobis omnis bonorum copia profluit, atque universam pariter terram irrigat, et exhilarat, et nutrit, et ad cœlestes aulas reducit, et divinissimarum, quæ illic sunt, mansionum, ac beatorum munerum participes efficit. Ac propterea sæpius vehementi voce cum gaudio exclamo : « Bonum nuntium, bonum nuntium, bonum nuntium; » propter hoc vos voco et excito, et ut hodierna die hoc festivo celebraretis, optavi. Inde enim salus nostra procedit; inde nobis elucet libertas; inde nostra in Dei filios adoptio enascitur; inde nostra revocatio paritur; inde Verbum ac Deus ad nos salvandos accedens salutiferum opus inchoat. Hoc suæ in nos misericordiæ facit exordium; hoc statuit deificationis nostræ initium, quo nihil jucundius hominibus, quo nihil terrestribus pretiosius, quo nihil mortalibus gratius; unde secundus Adam, terra virgine (47) assumpta, se ipsum humano habitu (ut primum quondam Adamum) formans, alterum humanitati creationis initium facit, prioris renovans vetustatem, et secundam nobis exhibens non inveteratam, quæ ejusdem cum (priori) illa est naturæ atque ejusdem propaginis, non tamen eosdem habet cum illa vitæ mores, neque dignitatis et sublimis gloriæ pondus. Illa per primum Adam condemnata fuit; hæc a crimine per secundum Adam est liberata. Illa per primum Adam divinis exspoliata fuit splendoribus; hæc per secundum Adam cœlesti luce est restaurata. Illa per primum Adam « e terra terrenum »⁴⁰, ac terrena sapientem servitutis jugum subiit; hæc per secundum Adam et consubstantiali Dei Filium « adoptionis in filium » dignitatem recepit, et clamandi ac vocandi, « Abba, Pater »⁴¹, potestate aucta est.

L. Nunquid, fratres, levis momenti hoc nostrum est nuntium? Nunquid nullius pretii annuntiationis nostræ est præconium? Nunquid exiguus ac despicendus nuntii nostri splendor? An potius non

comparatio sanctæ Virginis cum terra illa virgine, e qua primus Adam formatus est. Comparisonem autem inde etiam institui, quod utraque terra purissima fuerit, nec maledictioni subjecta, in Commentario prosequimur.

omnem fulgorem, omnemque nitorem superat, A
atque omnem obscurat venustatem? Propterea ad
vos consortes, eademque sapientes clamo, et cla-
mans, « Bonum nuntium, bonum nuntium, bonum
nuntium, » non satior. Sermonem excurrere adhuc
volentem et ulterius expedito gressu progredi eu-
pientem, cohibeo. Jam enim defessos auditores
cerno, quanquam sublimium annuntiationum no-
strarum auditione nondum satiatos. Spiritum si-
quidem promptum habetis, sed carnem infirmam²²;
quoniam et sermonis satietate tenemini, et laborem
ferre ulterius non valetis. Scio autem satietatem
sermonis, utut divinus hic sit et sublimis, etiam
audiendi alacritati inimicam esse, præsertim vero
si quis in sermonibus audiendis ad fastidium sit
pronus. Sancto igitur et sublimi sensu sublimium
ac sanctarum annuntiationum nostrarum subli-
mem sanctamque celebremus solemnitatem, ac
digno ipsam ac decenti honore prosequamur, ut
per ipsam invictissime consequamur bona illa
cælestia, quorum ipsa nobis radix et fons, et mater
apparuit in ipso Christo Jesu Domino nostro, quo-
cum Patri et sancto Spiritui gloria, honor, impe-
rium, majestas in sæcula sæculorum. Amen.

λαμπρότητα, καὶ πᾶσαν ὑπεραίρει φαειρότητα, καὶ
πᾶσαν²² ἀποκρύπτει κομψότητα; καὶ²³ διὰ τοῦτο
βοῶ πρὸς τοὺς κοινωνοὺς ὑμῶν καὶ ὁμόφρονας· καὶ²⁴,
« Εὐαγγέλια, εὐαγγέλια, εὐαγγέλια, » βοῶν οὐ κορέν-
νυμαι. Ἐτι τρέχειν βουλόμενον καὶ καλῶς ἐδδρόμειν
ἐπιμένον, ἐπὶ τὸν λόγον. Κεκμηχότας γὰρ ὁρῶ
τοὺς ἀκούοντας, καὶ ταῦτα μὴ κορεσθέντας τῆς τῶν
ιερῶν εὐαγγελίων ἡμῶν ἀκροάσεως. Τὸ μὲν γὰρ
πνεῦμα πρόθυμον ἔχετε, ἀλλ' ἀσθενῇ τὴν σάρκα·
ἐπὶ καὶ λόγου κόρον περικτασθε, καὶ ἐπὶ πλεῖον
μοχεῖν οὐκ ἰσχύετε. Οἶδα δὲ ταῖς ἀκοαῖς καὶ λόγου
κόρον πολέμιον, καὶ θεῖος ἢ καὶ ὑπέρτατος, καὶ μά-
λιστα ταῖς ἀψικόρως²⁵ πρὸς λόγων ἔχουσιν ἀκρόα-
σιν. Ἰερῶς τοίνυν καὶ ὑψηλῶς τῶν ὑψηλῶν ἡμῶν
εὐαγγελίων καὶ ιερῶν τὴν ὑψηλὴν καὶ ιερὰν ἑορτὴν
ἐορτάσωμεν· καὶ ἀξιῶς αὐτὴν καὶ περὶ πότως τιμή-
σωμεν· ἵνα δι' αὐτῆς ἀμαχότατα τῶν οὐρανίων ἀγα-
θῶν ἐπιτύχωμεν· ὧν ἡμῖν αὕτη ῥίζα καὶ πηγὴ καὶ
γεννήτρια πέφησεν, ἐν αὐτῷ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυ-
ρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι
δόξα, τιμὴ, κράτος, μεγαλυσύνη, εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

III.

Oratio de Hypapante sive occursu Domini,

Ex ms. Græco Mediceo Regis Franciæ. Edid. Bollandist. Act. Sanct., Februar. I. I, p. 274.

Cap. I. *Mysteria Christi celebranda. Hujus festi C*
solemnitas.

4. Aliud Christi est hoc mysterium, alia hæc est
Christi Dei nostri magnificentia. Magna enim sem-
per sunt illius miracula, ut quæ orationum aditus
accessusque vincant omnium, omnisque excedant
virtutem sapientiæ, non humanæ modo, sed etiam
angelicarum, earumque quæ sub aspectum non
cadunt, Virtutum. Sermo namque et lingua quæ-
dam, quæ a nobis hominibus comprehendere ne-
queat, cælestibus angelis seorsum data est. Qua-
propter et magna voce cum magno Fausto exclama-
bo: Ubi sapiens? Ubi scriba? Ubi conquisitor
hujus sæculi?²² Ubi rhetorum ornamenta? Ubi
philosophorum problemata? Ubi grammaticorum fa-
cete artes? Certe stultam fecit Deus sapientiam
hujus mundi, et supervacaneam vanamque, et
inutilem vel ideo magis demonstravit, quia hæc
sapientia donum etiam ac munus gratiæ erat, ad

observationem inquisitionemque Dei, vanoque ex
errore resipiscendum, incredulis gentibus data. Ve-
rum « quia per mundi sapientiarum non cognovit
mundus Deum, placuit Deo per stultitiam prædica-
tionis salvos facere credentes²³. » Et hæc jure cum
Paulo clamo, ipseque etiam nunc admirandus
exclamabo: « O altitudo divitiarum et sapientiæ et
scientiæ Dei? Quam incomprehensibilia sunt judi-
cia ejus, et investigabiles viæ ejus? Nullus enim
cognovit sensum Domini, neque quisquam consi-
liarius ejus fuit²⁴. » Nam quo modo res creata
mentem videat Conditoris, vel ingenium intellec-
tumque illius possit comprehendere? Vel quo
modo figmentum det consilium ei, qui ipsum fin-
xerit, quasi committenti se figmenti consilio, indi-
gentique imperfecto ad perfectionem? Ideo apud
insipientes, quod prædicatur, stultitia est: quia
sapientia hominum insatuta est. Ideo Academia
obdormit, Stoa (1) conticuit, vacat Peripatus, dor-

²² Matth. xxvi, 41. ²³ I Cor. i, 20. ²⁴ I Cor. i, 21. ²⁵ Rom. xi, 33-35

VARIE LECTIONES.

²² Nic. ἀδύνα. ²³ Nic. omitt. xaf. ²⁴ Nic. partic. καὶ postposit ter repetita vocis εὐαγγέλια. ²⁵ Cod. ἐψικόρως.

NOTÆ.

(1) Schola Stoicorum et Peripateticorum.

mit Lycæum (2), Athenæ proculcatæ sunt : ut ne, relicto Deo omnium Conditore, deos faciant res ab ipso creatas. Hæc enim contra Deum Deique militant: sapientiam, quæ ea quæ videntur, Deo esse majora judicant, neque Deum eorumdem Conditorum videre cupiunt. Propterea tradita ea silentio sunt, atque in profundum oblivionis projecta.

2. Hinc potius Nazareth prædicatur, in qua Evangelia Dei recitata sunt : prænuntiatur hinc Bethlehem, ubi Deus in carne nascitur (3). . . . ubi Deus miracula patrans vitam degit. Præsignatur hinc Golgotha, ubi Deus crucem suscipit : hinc canitur resurrectio, in qua et sepulcro Deus rursus exurgit : prædicatur hinc Sion, ac latera Aquilonis præsignificantur, ubi Christus, cum a mortuis resurrexisset, apparet : hinc gloria mons Olivarum afficitur, e quo cum humana natura in cælum Deus revertitur. Ablata sunt priora, atque alia introducta : infatuata illa, hæc demonstrata sunt : illa in cinerem redacta, hæc illustrata : illa iuste, quia Deum non honoravere, contempta sunt ; convenienter hæc, quia Deo, ut oportebat, dedere gloriam, vicissim gloriæ commendata sunt. Illa enim hominibus erant offensio, trahebant ad interitum, in inferni barathrum deferebant ; ast hæc hominibus et saluti sunt, eosque e morte ad vitam reducunt, et e terra in cælum revehunt. Illis in oblivionem actis, hæc festo jam colimus : hæc hodierna die universi concelebramus : his, ut par est, initiatur. Dei enim festa sunt, atque mysteria, quæ, cum juxta hominum conditionem apte perficiuntur, tum mystice sese perficientem ipsa perficiunt.

3. At quod nunc etiam hoc mysterium ait (hujus enim est præsens hæc celebritas) vel quæ hæc Christi magnificencia (hujus enim est hæc pompa atque progressus) continuo nos roget quispiam, vel infidelitate detentus, vel etiam ignorantiam religionis affectans : Ecclesiæ namque filiis, initiatisque a sancto Spiritu, omnia, quæ Christum attinent, manifesta sunt atque cognita, nihilque est eorum, quæ peraguntur, ignotum. Ego vero et clamabo, atque eloquar, prædicaboque, quæ festi hujus sunt propria. « Non enim erubescio Evangelium Christi, » quod clamavit ante nos Paulus, sed extraneorum sapientum per ipsum, fastus pudore suffundo. « Virtus enim Dei, quæ comprehendere nequit, est in salutem omni credenti. » Et vero qui possit fieri, ut potentiam Numinis ineffabilem proferre erubescam ? mysteria nostra frustra ne incusent Aristagoræ (4), Anaxagoræ, Anaximandri, Py-

thagoræ, Aristoteles, Platones, sapientiam jam corruptæ sapientissimi defensores, qui quæ dicunt nesciunt, eaque quæ assunt intelligere nequeunt, quos merito et piscatorius (5) nota perstrinxit enallamus, et artis autoris scalpellum demersuit, mortuæque et insensibilia ostendit esse terræ retrimenta : verum his e sapiente nostra celebritate dimissis (quippe qui Dei sapientiam et ex se ipsi expulerunt, et inani se vanaque stultitia repleverunt) nos ore cuncti theologico miranda atque a Deo recte facta accinamus, purisque mentibus celebremus. Hoc enim et divinis Dei festis conducit maxime, atque hic eos, qui festa sua concelebrant, requirit.

4. Natus est æternus ille Christus in carne, ac more nostro sibi matrem sumpsit, quæ ipsum indubitate et ineffabiliter genuit : atque hanc nos, qui salutem ex ipsa decerpimus, mystice nuper festo die colimus. Post quem rito octavus dies expectatam carnis circumcisionem excepit : tum vero tanquam mystæ clientesque Dei, quique divina Dei dona acceperimus, rursus mystice hanc peregrinamus. Aliud autem nunc succedit illis mysterium alioque mortalibus dono gratificatur. Nihil enim a Deo nato proficiscitur, quin ad hominum utilitatem omnino referatur : præ desiderio certe humiles abjectosque extollendi, nostra hominum causa natus est. Quodnam autem nunc etiam illud est, quod ut Deum decet, celebramus mysterium ? Progressus Christi perquam admirabilis, adventus Christi felicitate plenissimus, Christi perdifficilis explicata oblatio, Christi e divinissimo quidem Bethleemo excedentis, adventantis autem hanc in urbem Hierosolymam (6), de loco in locum transgressio.

5. Equis potest hanc Dei ex allo in alium locum migrationem effari ? Quapropter, o viri, eadem nobiscum sapientia repleti, ineffabilia Jesu Christi mysteria, atque ejusmodi ut nequeat ea fumen orationis complecti. Quomodo enim Dei non circumscripti progressum, ejusdemque ex aliis in alia loca transgressionem audiens, non continuo ridebit dicentem, tanquam incredibilia in hominum mentes nulloque pacto recipienda inducentem ? Prodit tamen incircumscrip- (reprehendant licet gentiles hoc præconium, insipientia ejus notata), prodit qui naturalem ambitum (quippe Deus) non sustinet, imo, qui natura potentiaque infinitus est, (finita enim hæc natura est finitæque virtutis) nostro hominum more prodit : rumpatur licet, qui Filium ait esse alium, qui processerit, in alioque

* Psal. LXVII, 5. * Rom. I, 16.

NOTÆ.

(2) Gymnasium Athenis, in quo docuit Aristoteles.

(3) Desunt nonnulla, potissimum de urbe Hierosolymitana.

(4) De his philosophis agit Lærtius in libris De Vitis philosophorum, et passim antiqui.

(5) Apostolos Petrum et Paulum intelligit : ita eodem S. Chrysostomus alique Patres describunt.

(6) Græce ταύτην τὴν πόλιν, ubi se degere indicat.

delirat, qui non processerit, atque ita filiorum Christi-
 orumque par nobis somniat miser ille Nestorius. Ille vero potius et ex se sibi persuadet im-
 pie, et Christi mysterium nefando ausu dilacerat. Voluit enim procedere duntaxat natus ex Virgine,
 non autem natus ex Patre Filium, Verbum illud
 sempiternum. At verum manifestumque Deus fecit
 progressum. Vere enim erat caro factus et corpus,
 comprehensusque fuerat circumscriptione corpo-
 rea: exasperetur licet is, qui naturam carnis in
 Verbo negat, quod caro factum est, progressionem-
 que merum spectrum fuisse somniat, miser Euty-
 ches. Si enim Verbi, quod caro factum est natura
 mansisset unica, fuisset spectrum, quod apparebat,
 et nuda umbra hoc Christi esset mysterium, nec
 vere Verbum incarnatum. Etenim quomodo Ver-
 bum, si non assumpsit naturam carnis, immutabi-
 liter caro factum est? At Verbum revera caro fa-
 ctum est, conversionemque in carnem nullo modo
 sustinuit; inviolataque ex Virgine accepit natu-
 ram carnis, secundum quam ex ea etiam est pro-
 genitum. Idem et dissolutionem non admittit natu-
 rarum, et in naturis innotescit duabus: neque ob
 differentiam earum divisam, quemadmodum insa-
 nus surebat Nestorius: neque confundens substan-
 tiam (7), quorum in hypostasi facta est conjunctio.
 Ita unus idemque et in eodem existens, Deus in-
 notescit et homo, exhibet personam unicam, con-
 stitutam, ex ambabus constantem naturis; atque
 quæ erant ambarum propria, non confun-
 dentem: ex quibus enim immutabiliter compone-
 batur, indivise in iisdem apparet, nec mysterium
 confundens suum, neque suam personam divi-
 dens.

CAP. II. Occursus Christi. Lumina collata. Dies
 purgationis.

6. Ita cœlestis ille Bethlemita procedit: ita ap-
 pareat spectabilis, qui fugit aciem oculorum: ita
 experta ille corporis in carne monstratur: ita ve-
 nit circumscriptus, qui circumscribi non potest.
 At in occursum curramus ejus universi, qui tam
 pie illius colimus veneramurque mysterium, pro-
 penso cuncti animo eamus. Quis illi primus occur-
 ret? Quis Deum oculis cernet primus? quis Deum
 primus excipiet? Quis primus ulnis portabit
 Deum? Neminem pigeat cursus accelerati, nemo
 ad gressum concitatum claudicat, nemo piū
 abruptat exitum, nemo ad divinum occursum
 tardet: nemo celebritatis degustate spectetur experta,
 nemo mysteriorum exsors appareat, nemo luci-
 fera hilaritate privetur: nemo ad cursum Si-
 meonis senis velocissimum fiat languidior, nemo
 annu illa Anna pede tardior judicetur, ut ne quo
 modo senes vereque grandævi illum, quem defi-

A cientem viderint pedibus, citoque cursu destitui,
 non solum incusent, sed remissum etiam animum,
 fortasse et infidelem, eidem prophetis verbis
 exprobrent. Nemo igitur sit occursum non parti-
 ceptus, nemo ab luce (8) ferenda alienus.

7. Cereorum etiam splendorem addimus, tum
 ostendendo splendorem accedentis divinum, a quo
 cuncta splendent, pessimisque depulsis tenebris
 illustrantur abundantia lucis æternæ; tum vel ma-
 xime manifestando splendorem animæ, quicum
 nos occurrere Christo necesse sit. Ut enim Dei
 Mater Virgoque integerrima, veram ulnis tulit lu-
 cem, iisque adfuit, qui jacebant in tenebris; ita et
 illustrationibus illius nos illustrati, ac lumen om-
 nibus apparens tenentes manibus, ei qui vere lux
 est, obviam ire festinemus. Nam profecto, quia lux
 venit in mundum*, eumque tenebris circumfusus
 illustravit, et quia visitavit nos Oriens ex alto,
 atque his qui in tenebris sedebant, affulsit†; hoc
 nostrum est mysterium; idcirco lampades tenentes
 incedimus, idcirco lumina ferentes accurrimus,
 tum ita designantes, quod illuxit nobis, lumen;
 tum splendorem, ab eo nobis affuturum, innuen-
 tes. Quapropter curramus una, Deo cuncti occur-
 ramus: ne, si facere id piguerit, vel de animo ab
 eo ingrato aliquando accusemur, vel de metuendo
 ipsius contempti crimine: audiamusque, quod
 etiam dicentem eum prius audierant tenebris illis
 involuti, nec illustrandi Judæi: « Quia Lux venit
 in mundum, et dilexerunt homines magis tenebras,
 quam lucem: erant enim eorum mala opera » (sem-
 per enim animum obscurat malitia, nec eum sinit
 videre lucem): vel etiam illa (quod sacrum ait
 Evangelium) « Lux in tenebris lucet, et tenebræ
 eam non comprehenderunt ». lux ergo illa ve-
 ra, quæ illuminat omnem hominem venientem in
 hunc mundum**, venit. Omnes ergo, o fratres,
 illuminemur: omnes illustremur. Nemo nostrum
 maneat hoc non initiatus splendore, nemo oppletus
 illum nocte persistat; sed prodeamus omnes splen-
 didi: illustrati eamus obviam simul universi, lu-
 cemque illam claram ac sempiternam excipiamus
 cum sene Simeone: exsultantesque cum eo animis,
 Genitori Patrique lucis, qui misit lucem veram,
 caliginemque depulit, ac nos omnes effecit splen-
 didos, cum gratiarum actione hymnum concina-
 mus. Dei enim salutare, quod paravit ante faciem
 omnium populorum atque ad nostram novi Is-
 raelis gloriam manifestavit, etiam nos per ipsum
 vidimus, fuimusque veteri illo obscuroque crimi-
 ne, uti vitæ præsentis vinculis viso Christo Simeon††,
 confestim absoluti. Nos etiam Christum e Bethle-
 hemo ad nos profectum complexi fide, facti sumus
 ex gentibus, Dei populus (ipse enim Dei Patrisque
 salutare est) oculisque Deum carnem factum con-

* Joan. iii, 19. † Luc. i, 78. ** Joan. iii, 19. †† Joan. i, 5. †† Joan. i, 9. †† Luc. ii, 31.

NOTE.

(7) Græce, ὅτι συγγένων τῇ ἑνώσει (potius ὁ-
 σῶν) τῶν ἐξ ὧν ἡ καθ' ὑπόστασιν γέγονεν ἑνωσις.

(8) Græce φωτοφορία; ἀλλότριος, allusione ad ce-
 reos qui ferebantur, facta.

speximus, ac visa Dei præsencia ulnisque mentis admissa, novus Israel nuncupamur, eamque fealis anniversariis, in oblivionem ejus nunquam venturi, celebramus.

8. Verum Christusne ubique præsens accedit (9)?

An lux implens omnia procedit in medium? Nihil enim illius, cum natura non circumscripta sit, nullaque abs re arceri valeat, velitque legem implere priscam, vacuum est claritate. Imo vero accedit, ortumque suum omnino summum præsignificans, de se Mosaico vaticinatus est ore. At quale hoc vaticinium? « Omne masculinum adaperiens vulvam, inquit, sanctum Domino vocabitur ¹³. » Quod quidem præceptum, magis tamen denuntiationem propheticam, etiam solus implevit, cum ex utero Virginis solus ipse prospexit, eamque tamen virginitate non privavit sua, ejusdemque, cum procederet, vinculum non dissolvit: quod de solo ipso aperte prædictum erat. Nam et ipse solus e sola natus est Virgine, et a seminis experte vulva solus est genitus, et solus e Virginis utero progressus, ipsam Virginem conservavit, non corrupta ejus gratia nascens, illius non minuto splendore in lucem veniens, vinculo illius non soluto progrediens: quæ et Deum ostendunt eum esse, qui nascitur, et Deiparam declarant proprie eam esse quæ parit. Ubi scelestus iterum videtur esse Nestorius, qui neque Deum dicere vult eum qui nascitur; nec Deiparam eam sustinet vocare quæ peperit: ubi exsecrandus quoque Eutyches spectatur, qui carnem negat Domino ejusdem, atque nobis, esse naturæ. Quo enim modo Verbum, quod caro nostra fieri causa sustinuit, « Caro factum est ¹⁴, » si natura carnis ab eo ex nobis neque vere assumpta, neque ita ipsi juncta erat, ut ostenderet liquido, eandem, quam nos, naturam Verbum ante corporis experts suscepisse, atque ita vere hominem factum esse nobiscum, si neque habeat corpus ejusdem cum corporibus nostris generis, neque animam ejusdem, quæ nostræ constant naturæ? At vere « Verbum caro factum, » nos servare cupit: et existens in ipso Deus vere factus homo, nihil falsi præsefert, neque homines nos decepit; sed nostra natura suscepta gratificatus est nobis suam.

9. Etenim, si hoc ita non erat ut credimus, quomodo, qui hæc scribit, ait Evangelista: « Et postquam impleti sunt dies purgationis eorum ¹⁵? » Qualis porro purgationis, o abominande Eutyches, si caro in Christo non erat vera? si natura humana adunata non erat Verbo? nam divina experts corporis quali eget purgatione? quæ contaminatio in experte carnis divinitate conspicitur? Quanquam ut hominum conditio exigebat, humiliter hoc con-

scriptum est, vel maxime ob te amentiamque tuam imaginariam, atque instar Manichæorum attonitum stuporem tuum. Nam neque, qui omnium est expiator Christus, ulla expurgatione indigebat, accepta præsertim carne illa sola immaculata: neque quæ peperit, inviolata illa impollutaque vero Virgo, quæ omnium genuit expiamentum, expiatione per legem præscripta eguit. Quanquam hoc, secundum legem, ascriptum sit, ut ne Christus dissolutor esse legis existimaretur.

CAP. III. Ad occursum admittuntur orthodoxi, repelluntur hæretici.

10. Quid autem vel ipsa inviolatis gestavit ulnis, vel quid Simeon excepit suis, præter Deum carnem corpusque factum? Et Deum affectu religioso propheta suscipiebat, ac Patri Deoque illum defererebat, et legem implebat spiritu, « Nunc, » inquit, inquit labiis, « dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace ¹⁶. » Quod ei ex Spiritu dictum erat ¹⁷, non visurum se mortis adiuturum, nisi prius videret Christum Domini, legisque vinculum solveretur. Senex enim ille obtinebat personam legis. « Quia, » inquit, videntur oculi mei Salutare tuum ¹⁸. » Non enim erat Salutare lex illa Mosaica. Lex autem vetus et senex et infirma, viso Christo, hoc est Salutari Dei, et ab infirmitate ad salutem reducebatur; et vetustate, quæ illi aderat, convenienter novitati renovata, exinebatur: lumen enim veterem Israel omni vetustate liberans, ad eumque gentes adducens, oculis cernebatur. Idcirco clamat, clamansque enuntiat: « Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace; quia viderunt oculi mei Salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium et gloriam plebis tuæ Israel ¹⁹. » Existens novus e veteri (et Galilæa gentium illustratur, et novus Israel demonstratur) Christum, lumen, aspexit.

11. Quid autem vidit etiam oculis, nisi cognatum nobis corpus atque conspicuum, convincensque inscitiam Eutychetis et Manichæica semente productam? Ex natura enim sua fugit aspectum Deitatis, nec hominum oculis cerni potest. Excedant D ergo hæc nostra celebritate simul Eutyches ac Nestorius ejusdem hostes et adversarii, illiusque letitiam violare certantes: hic quidem Christum dividens individuum, ille vero impie ea, quæ confundi non possunt, confundens: nec enim unquam a talibus nostra se patitur adornari celebritas. Idcirco purgamini, idcirco nitescite, idcirco Christi mysteria, velut Christo amici; colite; etenim aliter sibi obviam accurrentes neque admittit, neque oculis videre sustinet: verum a celebritate sua

¹³ Exod. xiii, 2; Luc. ii, 23. ¹⁴ Joan. i, 14. ¹⁵ Luc. ii, 22. ¹⁶ Luc. ii, 29. ¹⁷ ibid. 26. ¹⁸ ibid. 30. ¹⁹ ibid. 31.

NOTÆ.

(9) Intelligi solam Christi deitatem infra patet, ubi hæretici de ea male sentientes perstringuntur.

eos exsules esse jubet, profanosque constituit et A occursum ad se exsortes. Abeant una cum his Eunomii et Eudoxii (10-11) et Asterii (12), et cum ipsis Manichæi et Apollinarii (13), Severi ac (14) Dioscori (15), omnisque Acephalorum (16) misera illa ac vere capite carens gangræna. Illi quidem quia ob carnem Christi conspicuam, et inaspectabilem perfectamque deitatem imminuere et abrogare conati sunt, eamque alterius efficere naturæ, substantiæque a natura, quæ est in Patre, qui genuit, contendere diversæ, in creatis eam rebus audacter numerantes, ac decernentes Christum Deum creatum esse, et, secundum utramque naturam, divinam, inquam, et humanam adorandum esse. Hi vero ob illam Christi, quæ non videtur, deitatem, etiam carnem ejus eludere eumentirique volunt : qui ea quæ unius solum naturæ propria sunt, abripientes, conjunctarum confusionem substantiarum imaginantur : et miseras Apollinarii Polemonisque (17) præstigias libenti animo accipiunt. Quibuscum Ebiones (18) ac Samosatani (19), Pauli et Bardesanæ collocentur, nostroque e festo hoc exigantur. Hi quidem, quia Christum solummodo nudum hominem ac nobis parem arbitrati sunt, iisque quæ deitatis sunt propria, carentem, ac ne Deum quidem ullo modo nominaverunt. Illi vero, quod Christum non æternum esse Deum Patrique æternitate parem, sed ex Maria affirmabant solum ex ipsa ineffabili incarnatione Deum existisse rati.

12. Et si quidem universi, quotquot vel impie secundum ipsos insanierunt, vel secundum eosdem evaserunt insane impii, a divino Christi occursum repellantur, ut nos, qui recte sentimus, cuncti hunc festo colentes die, hæreseos multifariæ nulla labe suscepta Christo Deo eamus obviam, eumque

cum sene Simeone et cum anu ac vate Anna excipiamus. Ambo enim antiquabantur, et lex videlicet, et secuti illam prophetæ, dimissionem expectabant. Nam usque ad repletam luminibus Christi ostensionem, et obtinuit lex, et prophetæ vaticinantes, a Deo erga Christum sapienter peracta mysteria, admirandaque de Christo oracula prædixerunt. Nos ab ethnicorum multitudine in novum translatis Israel, novusque Dei populus appellati, conflteamur vicissim, ac Psalmos accinentes, « Cantemus Domino canticum novum »¹². Nos pulchre renovati Christique præsentia in altum sublatis, abjecto splendore vetustateque gentili simul ac legali universa, omnique eam, quæ carnem sapiat, clarissimæque hac Christi celebritate indigna, cantemus Domino canticum novum. Renovati etenim sumus, novique facti et veteribus, jusque canticum novum canere Deo ac Patri, qui Christi nos præsentia et innovavit universos et populum illius novum esse demonstravit. « Cantemus Domino canticum novum : quia mirabilia fecit »¹³, atque per Christi quidem præsentiam mirabilibus, per quam omnia innovantur, recuperantur perditæ vetera, nova conspiciuntur, atque in Deum sublata in primam juventutem transferuntur.

13. Qualia autem hæc sint, evidenter tradit lyra Spiritus : « Salvavit ipsum dextera ejus, inquit, et brachium sanctum ejus »¹⁴. Et quænam hæc, quæso, dextera Dei ac genitoris, et brachium sanctum existit, nisi solus ille, per quem omnia fecit Filius ? per quem, quæ ante non erant, condidit, et e non existentibus ad existendum perduxit : quæ postea ad interitum ac vetustatem repentia (veterascens enim res unaquæque et consenescent ex naturæ suæ habitu semper ad interitum vergit)

¹² Psal. cxvii, 1. ¹³ Psal. cxvii, 1. ¹⁴ Psal. cxvii, 2.

NOTÆ.

(10-11) Eudoxius Ariannus Constantinopolitanus : Invasor sedis baptizavit Valentem imperatorem, cui se adjunxit Aetius magister Eunomii, dein ab Eudoxio constituti episcopi Cyziceni, quem expulsum apud se Constantinopoli delinquit. Ita Socr. l. iv, c. 1 et 7, et S. Epiphanius hæres. 73, n. 38, qui hæreticis Anomæis annuerat, quorum princeps Eunomius habebatur.

(12) Asterius Sophista in persecutione Maximiani Christianam fidem ejuravit. S. Epiphanius hæres. 76, n. 3. Agunt de eo homine Cappadoce et Ariano, ejusque libris Socr. l. i, c. 24 ; Sozom. l. ii, c. 31 ; S. Athanasius *De Synodo*, aliique.

(13) Apollinaris Laodiceni hæreses describit Epiphanius hæresi 77, n. 22 ; scilicet Christum corpus e coelo detulisse, animam non assumpsisse, corpus divinitati consubstantialia fuisse. Agit de eo Sozomen. l. vi, c. 25, et alii : eum S. Damasus papa Romæ in synodo damnavit anno 375.

(14) Severus sedem Antiochenam expulso S. Flaviano per vim invasit anno 513, ex secta Acephalorum, oppugnator concilii Chalcedonensis. Columnatur SS. Flavianus, et Elias tunc quoque per ipsum e sede Hierosolymitana pulsus, 4 Julii.

(15) Dioscorus episcopus Alexandrinus patronus

Eutychetis, cum eo in concilio Chalcedonensi damnatus. De eo agemus 18 Febr. ad *Vitam S. Flaviani episcopi Constantinopolitani*, ab ejus factionis hominibus in exilium pulsus.

(16) Cum Petrus Mogus in sedem Alexandrinam anno 482 receptus, Henotico Zenonis imperatoris admissio, Catholicos simul et hæreticos offendisset, Eutychiani plures ab utrisque deficientes, Acephalli, id est, sine capite sunt appellati : in varias mox sectas divisi.

(17) Polemonem ex scriptis Apollinarii ansam nactum, dixisse in Christo substantiarum confusionem factam, et commistionem divinitatis et corporis tradit Theodoretus, l. iv *Hæret. fabul.* cap. 9.

(18) Ebion princeps hæresis, quæ Christum nudum hominem appellavit, contra quem et Cerinthum S. Joannes suum Evangelium scripsit. Agunt de eo Theodoretus in compendio *hæreticarum fabularum*, earumque lib. ii, cap. 1 ; S. Epiphanius hæresi 51, aliique.

(19) De Paulo Samosateno agit S. Ephrem Syrus in Testamento quo Bardesanem strenue confutatum esse tradit Theodoretus lib. i *Hæret. fabul.* cap. 22 ; de hoc etiam agit S. Epiphanius hæresi 22.

omnipotente quoque dextera et excelso omnimode-
que sancto brachio servat. Constat enim splen-
dore cognitionis divinæ locupletati, præclareque
et corpore et animo, et intellectu lustrati solum
Christum esse cognoscique qui per carnis simili-
tudinem ob rerum omnium conditarum recupera-
tionem ad nos venit; per quem et manifeste ser-
vamus, et antiqua nostra vetustate eximimur, re-
dimimurque ac Deo efficitur nova conspersio²²,
apparentes nos jam veteris acidique fermenti.

14. Nos enim vere sumus dicimurque Dei dex-
tera inexpectato modo conservatæ creaturæ, ac
potenti ejus brachio renovatæ: de quibus David
vaticinando modulans tenere cantabat: « Salvavit
ipsum dextera ejus et brachium sanctum ejus²³; »
salute scilicet indigebamus, ac recessum redem-
ptionemque ab exitiali vetustate petebamus: qui-
bus Psaltes secum adventu Christi ad salutem in-
digenibus, addicit dextera ac brachii Patris cor-
roborationem ad renovandum gloriosam, ut in
canticum hoc divinitus inspirato exponitur: « Notum
fecit Dominus salutem suam: in conspectu gen-
tium relevavit justitiam suam²⁴. » Quod et Simeon
(id est, lex) suscipiens, clamitabat ad Deum, sibi
concesso salutari, id est, Christo gratificantem:
« Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum
verbum tuum in pace²⁵. » Pax enim cœlestibus
ac terrestribus vere Christus significatur. « Quia
viderunt oculi mei Salutare tuum, quod parasti
ante faciem omnium populorum, lumen ad revela-
tionem gentium, et gloriam plebis tuæ Israel²⁶. »
Completum est vaticinium: perfecta promissio:
illustratum est, quod errabat: affectum est gloria,
quod erat inglorium: atque ego (et in me lex)
alii a vetustate, neque tantum evasi novus, verum
etiam tuum, Domine, conspicatus Salutare, oculis-
que senilibus gloriam tuam intuitus, vigorem pro-
prios expertem rugæ juvenilemque recepi. Etenim
Christus lumen gentibus factus est, et Israellem
novum gentium vocatumque novum, excellenti
mirificaque affectu gloria, dispersit illi gloriam
vere expertem senii, et luce nunquam con-
senescente, neque ex lege agente rugas illu-
strans.

CAP. IV. Simeonis et Annæ prophetiæ explicatæ.

15. Et ille quidem grandævus Simeon, viso Dei
salutari, gratis hæc cum ipso verbis sermocinaba-
tur: illud Dei ac Patris Salutare ulnis gerens, quo
is salutem transmisit omnibus eximiamque dedit
redemptionem. Conversus autem et ad Virginem,
quæ Salutare Dei in carne genuit peperitque, et ad
Josephum, qui putabatur pater hujusce luminis,
innotuit tamen a carnali partu lucis omnino alien-
nus: « Ecce, inquit, positus est hic in ruinam et
in resurrectionem multorum in Israel²⁷; » in rui-

A nam servorum litteræ, in resurrectionem filiorum
gratiæ; in ruinam, legalem adhuc colentium ve-
tustatem, in resurrectionem amantium evangelicam
novitatem; in ruinam gloriantium paternitate car-
nali Abraham, in resurrectionem factorum Abraham
filiorum per fidem; in ruinam indutorum pruden-
tiam Adæ veteris, in resurrectionem sapientium
indumentum Adæ novi; in ruinam sapientium pul-
verea ac terrena, in resurrectionem cupientium
excelsa atque cœlestia. Primus enim Adam e terra
factus, pulvereus, terrenum habuit affectum. Hic
autem secundus Adam, qui et in carne mela porta-
tur manibus, et ipse me ferentem divine fert, pe-
regre venit ad nos e cœlo, omnibusque adventum
suum fideliter admittentibus, ac primi quidem Adæ
vestem respuentibus, novi vero nativitate de-side-
rantibus, cœlestem largitur censum. Quotquot enim
eum cum fide receperint, iis adoptionem immorta-
lem filiorum apud Deum ac Patrem confert²⁸, qui
neque ex voluntate carnis gignuntur, neque ex vo-
luntate viri constituuntur, sed ex Deo secundum
gratiam nascuntur: nec enim e substantia ejus
naturaque proveniunt.

16. Solus enim hic, o Virgo Mater inviolata, ex
Deo secundum naturam genitus est ac Deo Patri
consubstantialis: solus ex Deo natus genitore, Fi-
liusque ejus unicus agnoscitur, et certe ex te Vir-
gine incarnatus, generationem humanam ex te sus-
cepit. Ac tuam ipsius, quæ et magna Dei conspe-
xisti mysteria, et thesaurum gratiæ nobis hunc pe-
peristi, animam pertransibit anceps gladius²⁹, ac
mentem stupore percussam ensis percurret, quan-
do eum oculis conspexeris sponte clavis cruci affi-
xum atque inter latrones medium sublatum, inter-
imere ipsam mortem, a qua occidebamur; nobis
vero, qui juste moriebamur, donare vitam; ac li-
gatis legionibus dæmonum, solvere peccatorum
vinculis hominem, antiquitus a dæmone alligatum.
At non persistet, neque omnino in te permanebit
gladius ille pertransiens: nunquam enim, o Dei
Mater, in divini ex te conceptus, miræque ex te
progenerationis oblivionem adducta fueris. Corri-
piaris certe quodam humano stupore ex iis, quæ
infandæ Crucifixionis tempore eventura sunt; quo-
modo Deus qui per naturam neque mori, ac ne pati
quidem potest, in crucem agi sustineat, quomodo,
qui ab angelis sempiterna effertur gloria, idem
latronum medius contumeliis afficiatur, quomodo,
qui escam præbet omnibus esurientibus, quique po-
tum dat omnibus sitientibus, sel bibat et acetum:
quomodo vita illa, quæ dat vitam omnibus ea ca-
rentibus, subeat necem: quomodo latus illi hasta
confodiatur, qui lancea sensum omnem oculorum
fugiente mortem confoderit; quomodo, qui mor-
tem corruptionemque sepelit, qui sepultos tumulis
eximit, qui sortitis ex Adam corpora eademque

²² 1 Cor. v. 7. ²³ Psal. xlviii. 4. ²⁴ ibid. 3. ²⁵ Luc. ii. 29. ²⁶ ibid. 50. ²⁷ ibid. ²⁸ Joan. i. 12.
²⁹ Luc. ii. 35.

mortua ob contractam ejusdem Adami primi parentis labem circumferentibus, vitam reddit a morte excitatis, ferat tridui sepulturam! percelleris enim nonnihil, hæc videns omnia: at non diu paribis ambigens: animam quippe tuam ac mentem pertransibit percussio tantarum tamque terribilium gladius. At non persistet: nec mansionis stationisve locum occupabit, ocissime quippe depulsus abs tuo illo seminis experte conceptu, atque abs tuo illo semper virgineo partu.

17. His omnino nihil est vel horribilius, vel, iis qui non intelligunt, visu incredibilius. Idcirco revelantur ex multis cordibus cogitationes, quæ conspiciere nequeunt divina tua ac mira mysteria, quæ nec cælorum virtutes quidem videre potuerunt. Idcirco cadit, qui non credit, præconio: resurgit autem atque ad vitam immortalitatemque illustratur, qui proli tuæ credit, ipsumque ore Deum prædicat, teque, quæ genueris, sentit esse Deiparam. Idcirco Christus ita ex te natus, ignaris mysteriorum ejus vere ponetur in signum, cui contradicatur³⁰, patienturque illi lapsus, a quo erigi non poterunt, participes reddit i infidelitatis; excitationemque a mortuis, vitamque, quæ in cælis est, propterea quod vitæ æternæ non crediderint, nunquam contemplabuntur. Hæc locutus desistit, dominationemque legis, ipsum legislatorem jam advenientem suæque ipsius legis consilio perfecte stantem conspicatus, simul sistit. Processit enim Christus, complementum legis; Paulique sententiæ³¹ qui contradicat est nemo. Unde in salutem quidem credenti est, at infidelem habenti animum in interitum ac ruinam.

18. Adstat Anna etiam huic operi, anilibus incedens gressibus. Nam et illam advocabat mysterium impleturam prophetiæ gratiam, dum prophetico spiritu testatur quod notum fecit Dominus salutare suum, ac quod in conspectu gentium revelavit justitiam suam: et quod non sit lex³², quæ in umbra figuraque prævaluerit, hominibus imponens onera importabilia³³, revelata jam cunctis gratia, suave habente jugum et onus leve facileque portatu³⁴. Et quod non sit lex vaticinantur de Christo prophetæ, ubi, qui iisdem inspiravit vaticinia, vaticinatumque eos misit, ipse jam adventarit. Quæ quidem Anna cum prophetiæ clareret gratia, diceretque ad eos, qui expectabant redemptionem Israel³⁵, consolationem ingenerabat iis undique divinam, venisse omnium Redemptorem, apparuisse Salvatorem universi, qui velit imaginem redimere suam, cupiatque homini a se creato salutem conferre. Nam ideo Christo est nomen Jesus: quippe et Jesus Salvator exponitur.

19. Hæc autem omnia cum et re ipsa fierent, et propalarentur verbis, stupebat Maria Dei Mater, admirabatur una cum ipsa præsens Josephus. Post-

A quam tamen, quæ a lege injuncta erant, consummassent (omnia namque quæ legis erant, Christus venerat implere et legalibus finem præceptis imponere); revertuntur in Nazareth, ubi a Gabriele archangelo fuerat salutata, quæ mundo genuit Salvatorem, et de seminis experte conceptu gravis, et virgo a partu manens, videntibusque declarans universis, notum factum esse Salutare Dei, lumen gentibus illuxisse, omnibus terrarum finibus justitiam redemptionemque Dei apparuisse: ac divinam gloriam claritatemque eternam omnibus interitis, corruptionisque nesciam induisse eos, qui illum exspectabant³⁶.

CAP. V. *Mysterium turturum et columbarum oblatarum Epilogus.*

B 20. Quid autem volunt et turtures, aut cur pulli columbarum accepti sunt, quæ Christus adiens Hierosolymam ad sistendum se Genitori Deo in sacrificium deferebat? aut quam ob rem par unum ex alterutro genere obtulit, si, quæ hunc genuit, virgo manserit? offerebat pro se Patri hæc animalia, quæ pura deprehenduntur, interque volucres eximia: ac, præterquam quod ambo munda sint nec profana, horum genus utrumque simul, propriam quamdam virtutem continet: ostenduntque aves illæ, eximium esse aliquid atque selectum, præter cætera, innatum sibi, quod spiritaliter contemplantibus afferat utilitatis haud parum. Præceptum namque servandæ legis non intra solam consistit litteram: additum etiam quiddam continet, et eminens magis eo, quod apparet, atque incomparabili pretio excedens. Ideo littera me occidit, solam sequentem litteram; Spiritus autem vivificat spiritui bene obtemperantem³⁷: et dum littera a velamine dehiscit quodammodo, spiritus subenntem fundum, ac denudantem thesaurum illic abditum, atque ita opes illas infinitas adeptum perficit. Puræ erant aves turtures et columbæ, sicuti dictum est, ac turtures quidem summa temperantia, quam adeo amplectuntur, ut, si conjugii mors contigerit, nec superstes eum alio convenire sustineat, vitam reliquam agat cælibem, viduitatemque colat potius quam ut connubialem cum alio mare contactum sufferat. Columbæ vero sunt purissimæ a malitia, omnisque noxiæ expertes, quas ideo ob simplicitatem suam vacuitatemque malitiæ Christus simplices vocat³⁸, quæque ad suos quoque persecutores, tanquam mali nil passæ, mox redeant: quod summæ signum est innocentiae, multæque ut sic dicam, simplicitatis indicium. Et quidem casti turtures, degunt privati ac solitarii; at insontes columbæ non modo cicures, domorumque incolæ, sed etiam hominum peraman-
D tes. Id persuadeat illa peramabilis columba, ad Noe in arcam rediens, olæ ramum ore afferens, et misericordiam declarans Domini diluvii finem.

³⁰ I. nec. II, 35. ³¹ Rom. I, 16. ³² Psal. cxvii, 2. ³³ Matth. xxiii, 4. ³⁴ Matth. xi, 30. ³⁵ Luc. I, 38. ³⁶ Luc. iii, 7. ³⁷ II Cor. iii, 6. ³⁸ Matth. x, 10.

mystice vero, ut Patri Spirituique videbatur, benignum Christi adventum, quem extremis temporibus per amorem misericordiae vere plenum, exhibuit. Erat quippe tunc quoque vespere, cum ad Noe, secundum ab auctore generis Adamo vitae genitorem, frondifera illa prophetice revolavit; atque ad futuram nobis inclinante saeculo Christi Dei misericordiam praenuntiavit.

21. Vult ergo Christus manifestissime, ad se accedentes temperantiae cum primis habere puritatem innocentiaeque splendorem sapere, atque his magis illustrari, ipsumque Christum, qui eos condidit, et ea qua erga homines fuit misericordia, eosdem servaturus descendit, exhalare; ut is et videat et laetetur, libensque illos simul occurrentes excipiat. Nec enim alia re ulla sic Deus colitur, atque temperantiae et castimoniae omnisque innocentiae perfectione. Est autem honestum, suave ac quietum, negotiorumque aestu liberum, et Deo, quoad fieri id quidem potest, adherere, et nulla ab re implicari studiosius, distractum scilicet atque occupationibus mundanis avulsam: quibus etiam illud canticum videtur dicere: *Vacate et videte*, quoniam ego sum Deus ²², *tanquam in solitaria sibi vita vacaturis semper amans commonstrare sanctimoniam suam illuminantem. Honestate effulgent etiam similiter tum mansuetudo, tum communio amorque mutuus, quo quis agere recte poterit, tum qua convenienter erga proximum afficiatur misericordia, cum eaque naturaliter conjuncta humanitas, in quibus fit ipso cum Deo praegrandis assimilatio.*

22. Cur autem volucres binas attulit? sic enim lex afferre imperabat: quia unus idemque Christus naturis duplex cernitur, e duabus quidem na-

²² Psal. Lxv, 11. ²³ Matth. v, 48.

A turis adunatus, atque in duabus sine divisione confusioneque innoscens, tam divina quam humana, ex quibus etiam est compositus. Verum nos ipsi etiam constantes animo atque corpore, constituti sumus duplices, apparentesque et in animo et in corpore, ut ambobus etiam, quod honestum est, faciamus; neque altera quidem parte expleamus virtutem, claudicemus autem altera, virtutumque splendore careamus. Atque hoc ipse Dominus, qui virtutis universae bonus dator agnoscitur, cum doceret, aiebat: *Estote perfecti, sicut et Pater vester caelestis perfectus est* ²³. Imperfectum enim inexpectumque si quid est, Deo etiam non acceptum continuo esse judicatur.

23. Hoc itaque scientes etiam nos, desideratissimi, Christo Deo ita simul eamus obviam: temperantiam afferentes, apportantes castimoniam, ferentes innocentiam, injuriarum oblivione ostendentes, separantes nos ipsi a curis saecularibus, Deoque sistentes puros, conferentes morum lenitatem, benevolentiam, amoremque habentes in omnes mutuum, addicentesque ad haec omnia miserentem omnium animum, prodeuntique ex animo commiserante misericordia abundantes, ita Christum accipiamus accedentem, ita spectemus Christum, ita Christum divina quadam ratione stringamus ulnis, verbisque coram confiteamur prophetis, illius ad nos adventum laudantes, eamque, quam erga nos exercuit, misericordiam ore magnisque vocibus praedicemus, ut et regnum coelorum adipiscamur, et aeternis fruamur bonis in ipso Christo Redemptore ac Salvatore nostro Deo, cum quo optimo Deo Patri sanctissimoque Spiritui gloria, honor, et adoratio undique sit et nunc et semper et in saecula saeculorum. Amen.

IV.

Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων λόγος εἰς τὴν ὑψώσιν τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ εἰς τὴν ἀνάστασιν.

Sophronii patriarchae Hierosolymitani oratio (1) in exaltationem venerandae crucis, et in sanctam resurrectionem.

Interprete Godfrido Tilmanno. — GREYER, III 226.

Σταυροῦ πανήγυρις, καὶ τίς οὐ σκιρτήσει; ἀναστάσεως κήρυξις, καὶ τίς οὐ γελάσει; Ὁ μὲν γὰρ ἐν τόπῳ Κρανίου παγέλις καὶ τὸν Δεσπότην προσηλωμένον ἔχων τῆς κτίσεως, « τὸ καθ' ἡμῶν χειρό-

Crucis panegyris est et solemnitas, quis non exultaverit? Resurrectionis praedicatio est, quis non in hilaritatem diffundatur? Nam crux, quae in Calvariae loco fixa fuit, universorumque condito-

NOTÆ.

(1) Habemus hanc orationem ex bibliotheca Maximi Margunii. Latine versa est jam olim ab Achille Statio, Lusitano, cujus, versio, postquam hanc novam confereram, Roma ad me missa est a R. P. Hieronymo Brunello, Societatis nostrae presbytero. Auctor orationis hujus est Sophronius patriarcha Hierosolymitanus, cujus anniversariam memoriam Graeci et Latini agunt 2 die Martii. Graeci hoc Elogio: « Sancti Patris nostri Sophr. patriarchae Hierosolymitani, ex civitate Damasco, multiplici eruditione, divinarum litterarum scientia et pietate insignis. Floruit temporibus Heraclii, cujus anno 19 ad sedem illam evectus est, mortuus anno 28 ejusdem: « Cum, ut inquit Cedrenus, diu multumque adversus Heraclium, et cum eo sentientes Sergium, ac Pyrrhum Monothelitas, decer-

tasset, » et multa scripta Ecclesiae reliquisset; inter quae liber qui *Pratum spirituale* inscribitur; *Vita Mariae Aegyptiacae*, varia Ecomia in sanctos, duae homiliae in crucem; et Epistola synodica ad Joannem Pontif. Max. et Sergium episcopum Constantinopolitanum. Vide Cedrenum et Zonaram in Heraclio. Habuit Sophronius orationem hanc pridie Exaltationis sanctae crucis, nempe 13 Septembris; quo die celebratur Hierosolymis dedicatio templi, quod *Anastasis* seu *Resurrectio* vocabatur. Typicum Sabae, 13 die, *Τὰ ἑγκαλνία τῆς ἁγίας Χριστοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναστάσεως*. Dedicatio sanctae Christi Dei nostri Resurrectionis. Et de hac resurrectione loquitur in tota hac oratione Sophronius; non autem de festo Resurrectionis seu Paschae.

rem affixum tenuit, illud: « Quod contra nos erat, A
chirographum disruptum¹. » et nos a peccati nexibus
exsolvit (chirographum, inquam, quod progenitor
noster Adamus, Dei mandata transgressus, subsi-
gnavit) effectique, ut omnibus lœtitiis pleni inco-
dere, et instar vitulorum solutis vinculis saltare
possimus. « Ubi enim abundavit iniquitas, ibi
superabundavit et gratia²; » resurrectio vero
mortis corruptionem exterminavit, tenebrasque
infernî expulit, et mortuos ex sepulcris excitavit,
et ab omni facie, ut cum propheta loquar, lacry-
mas abstersit; gratiamque, quæ hæreditate et suc-
cessionem non comparatur, omnibus impertivit. Non
enim particulare est resurrectionis donum, neque
ad paucos quosdam hujus beneficii amplitudo sese
extendit. Omnis namque creaturæ Deus et Domi-
nus erat, qui secundum humanam naturam sepu-
lcrum vel potius resurrectionem in ipsa effecit; qui
beneficia ad paucos manare solita dare non solet;
apud quem personarum acceptio nihil loci habet.
Nam cum verissimus sit rerum omnium Dominus,
in omnes gratiæ salutisque dona effundit, rationem
enim habet suæ imaginis, eamque perfectissime
cepto, ad similitudinem Dei efformatus est.

Crucis memoria agitur; quis hominum se ipsum
non crucifixit? Hunc enim Deus pro maxime lo-
gitimo et germano adoratore agnoscit, qui seipsum
mundo crucifixit, quique opere ipso suum erga
crucem cultum et amorem comprobât. Resurre-
ctionis eœcœnia sunt; quis fidelium non renovabi-
tur, omni illa morte, quam passiones et immo-
deratæ cupiditates afferunt, repulsa, animæque
immortalitate et incorruptione induta? Alia enim
mors est animæ, alia corporis; illam enim mortem
generat peccatum, ut hujus cathedræ princeps
Jacobus, frater Domini, scriptum reliquit³; hanc
vero parere consuevit resolutio elementorum, ex
quibus cujuslibet essentia constituitur. Certe im-
mortalis itidem animæ separatio et quasi mors
quædam est, etiam si hoc medicorum decretis ni-
mæ approbetur (quippe qui solam corporum
curationem promittant), nam et hoc primo homi-
ni, cum divinum præceptum prævaricatus esset,
disertis verbis, ab hujus universi procreatore, loco
pœnæ, impositum est. Crux in altum extollitur;
quis a terra in altum mystice sese non attollet?
nam ubi liberator in altum effertur, ibi oportet,
ut et is, qui liberatur, pariter ascendat, desiderio
semper cum Servatore versandi, semperque per-
mansurum auxilium ab illo accipiendi. Hodie proce-
dit resurrectio, suæque progressionem omnia illustrat
et ornat. Cras crux manifestatur, munera cultori-
busque largitur. Hodie resurrectio expanditur,
eras crux in edito loco quodammodo supervolat;
illa quidem mortem publice traducens; hæc vero
curbas dæmonum; illa per seipsam prædicans et
proclamans, mortem jam vere deletam esse, hæc

Α γραφον ἔρρηξε, » καὶ δεσμῶν ἀμαρτίας ἡμᾶς ἤλυ-
θέρωσεν, ὅπερ Ἀδὰμ ἡμῶν ὁ προπάτωρ ὑπέγραφε,
παράθεξ τοῦ Θεοῦ τὰ ἐντάλματα, καὶ σὺν θυμῇ
σκιρτῆν παρεσκεύασεν, ὡς ἐκ δεσμῶν ἀναιμένα μο-
σχάρια. « Ἐνθα γὰρ ἡ ἀμαρτία ἐπέλασεν, ἡ χά-
ρις τοῦ Θεοῦ ἐπερίσσευσεν. » Ἡ δὲ τοῦ θανάτου
τὴν φθορὰν ἐξουστράκισε, καὶ τοῦ ᾄδου τὸν ζῶον ἀπ-
ήλασε, καὶ τοὺς τεθνεώτας τῶν τάφων ἀνέστησε,
καὶ προσώπου παντός, προφητικῶς εἰπεῖν, ἀπῆλ-
ψε δάκρυον, καὶ τὴν χάριν τὴν ἀληθῶς ἀδιάδοχον
ἀνθρώπου παντὶ προσεχάρισται. Οὐ γὰρ μερικὸν
τὸ τῆς ἀναστάσεως ὄνημα, οὐδ' εἰς ὁλίγους τινὰς
ἡ ταύτης ἐδίδθη κατόρθωσις. Θεὸς γὰρ ἀπάσης
ὕπηρχε τῆς κτίσεως, ὁ ἀνθρωπείᾳ σαρκὶ τὴν ταφὴν
ἐν αὐτῇ ποιησάμενος, μᾶλλον δὲ τὴν ἀνάστασιν· ὃς
B μερικὰς οὐκ οἶδε παρασχέσθαι χάριτας, οὐδὲ προσ-
ωπολήφια τις παρ' αὐτῷ πολιτεύεται. Πάντων γὰρ
Θεὸς ἀληθὴς γνωρίζομενος, εἰς πάντας ἀνθρώπους
τῆς σωτηρίας ἐκτείνει τὸ χάρισμα, εὐκλὸς τῆς Ἰδίας
φειδόμενος, καὶ ταύτην ἀναεὶν τελεώτατα, ἐπεὶ καί
πᾶς ἐπίγειος ἄνθρωπος ἐν εὐκλῇ Θεοῦ περικλυτοῦρ-
γῆται.

renovat, quandoquidem omnis homo, nemine ex-

Σταυροῦ προήλθε μνημόσυνα, καὶ τίς ἀνθρώπων
ἐαυτὸν οὐ σταυρώσει; Τοῦτον γὰρ οἶδε προσκυνητὴν
γενισιότατον. Τὸν ἐαυτὸν τῷ κόσμῳ σταυρώσαντα,
καὶ ἐαυτὸν δεικνύοντα τοῖς πράγμασιν, ὃς σταυροῦ
φίλος πεφώραται γνήσιος. Ἀναστάσεως τὰ ἐγκαίνια,
καὶ τίς πιστὸς οὐκ ἀνακαινισθήσεται, πᾶσαν παθῶν
ἀπωσάμενος νέκρωσιν, καὶ ἀφθαρσίαν ψυχῆς ἐνδυ-
σάμενος; Ἄλλος γὰρ ψυχῆς διορίζεται θάνατος, καὶ
C ἄλλος τοῦ περὶ αὐτὴν γινώσκειται σώματος. Ἐκείνον
μὲν γὰρ ἡ ἀμαρτία κυλοῦσι τὸν θάνατον, ὡς ἡ ταύ-
της τῆς καθέδρας ἀρχηγὸς καὶ ἡγούμενος ὁ ἀδελφός
θεός Ἰάκωβος γέγραφε. Τοῦτον δὲ ἡ τῶν στοιχείων
ἀνάλωσις γεννᾷν πέφυκεν, ἐξ ὧν οὐσιωδῶς καὶ συν-
ίσταται. Ναὶ μὴν καὶ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς ἀναχώ-
ρησις, κἂν λατρῶν παισὶ μὴ δοκῇ τοῖς μόνῃ θερα-
πεύειν ἐπαγγελλομένοις τὰ σώματα· ἐπειδὴ τῷ ἄν-
θρώπῳ τῆς θείας ἐντολῆς παρακούσαντι τοῦτ' αὐτὸ
πρὸς τοῦ Κτίσαντος σαφὲς ἐπιτίμιον ἐδίδωτο. Σταυ-
ρὸς εἰς ὕψος ἐπαίρεται, καὶ τίς ἀπὸ γῆς μυστικῶς
οὐκ ἀρθήσεται; Ἐνθα γὰρ ὁ Λυτρωτὴς ὑπεραίρεται,
ἐκεῖ καὶ ὁ λυτρωθεὶς φοιτᾷ καὶ διάλλεται, ποθὼν αἰ
C συνεῖναι τῷ σώσαντι, καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου ἐρυγῆν
οὐ φθειρομένην ἀντιληφῖν. Σήμερον ἡ ἀνάστασις
πρόεισι, καὶ φαιδρύνει τῇ προόδῳ σύμπαντα· αἰερὶον
ὁ σταυρὸς ἐμφανίζεται, καὶ τοὺς προσκυνηταῖς τὰ
δῶρα παρέχεται. Σήμερον ἡ ἀνάστασις ἠπλωταί, καὶ
αἰερὶον ὁ σταυρὸς ὑπερίπταται· ἡ μὲν τὴν φθορὰν
στηλετεύουσα, ὃ δὲ τῶν δαιμόνων τὰς φάλαγγας· ἡ
μὲν δι' ἐαυτῆς προκηρύττουσα, ὡς ἀληθῶς τεθνή-
κωτα ὁ θάνατος· ὃ δὲ διαγγέλλων τοῖς ἄπαισι, ὡς
πᾶσα κακουργία δαιμόνων καθήρηται, καὶ ὡς πᾶσα
αὐτῶν ἐκπενέχρωται μισρὰ καὶ ψυχοφθόρος ἐνέργεια.
Καὶ ὦ τοῦ θαύματος! καὶ τί εἰπεῖν ἀπορῶ τὸ μυ-

¹ Coloss. ii, 14. ² Rom. v, 20. ³ Jac. i, 13.

σθῆριον; πάλαί μὲν γὰρ τῆς ἀναστάσεως ὁ σταυρὸς Ἀ
προηγῆσατο, ἔπειτα δὲ ἡγεμόνα καὶ πρόδρομον ὁ σταυ-
ρὸς τὴν ἀνάστασιν κέκτηται.

O miraculum, et quid cunctior mysterium edicere? Olim quidem crux resurrectionem antecede-
bat; nunc vero resurrectio dux et velut anteambulo crucis est.

Ὡ τῆς θαυμαστῆς ἀνταμείψεως! Ὁρῶ γὰρ κἀν-
θάδε τοῦ Σωτῆρος τὸ λόγιον ἀναφανδὸν ἐπ' αὐτοῖς
ἐκπληρούμενον· « Ἰδοὺ γὰρ οἱ ἔσχατοι γεγῆνασι πρῶ-
τιστοι, καὶ τὸ ἐμπάλιν οἱ πρῶτοι πεφῆνασιν ἔσχατοι. »
Καὶ τίς ἄρα φάναι δυνήσεται τούτων τῶν ἀμοιβῶν
καὶ ἀλλαγμάτων τὸ αἶτιον; Οὐ γὰρ δρόμοις τίσι τοῦ-
των χρωμένον, ἢ μὲν προπεπῆδεν, ὁ δὲ ὡς βρα-
δύς· ἐφυστέρησε. Τί γὰρ μὴ, ὡς καὶ πρότερον, ὁ μὲν
θεῖος σταυρὸς προανατεῖλας ἐξήστραψεν, ἡ δὲ φωτο-
φόρος ἀνάστασις μετ' ἐκείνου τριήμερος ἔλαμπε;
Καὶ τί μὲν συνειδότες ἡμῶν οἱ γεννητόρες τούτων
τὴν ἀμοιβὴν ἐποίησαντο, λέγειν ἀναμφιδόλως οὐκ
ἔχομεν. Οἴόμεθα δὲ καὶ στοχαζόμεθα, τοὺς ἐκ τῶν
περάτων ἀφικνουμένους πρὸς τὴν αὐτῶν ζωφόρον
προσκύνησιν τῆς ὑστερήσεως καὶ τῆς προπορεύσεως
εἶναι τὸ αἶτιον· ὅπως πρότερον οὗτοι τῆς ἀναστά-
σεως τὴν περιχαρὴ καὶ λαμπρὰν ἑορτὴν ἑορτάσαν-
τες, μετὰ δὲ ταύτῃ εὐθὺς σταυροῦ τὴν μακαρίαν
ὕψωσιν βλέποντες, ἐφόδιον καλὸν καὶ σωτήριον τὴν
αὐτοῦ πανοθενιστάτην συμπόρευσιν ἔχοιεν, ἐν ὁδοι-
πορίαις συνθέουσιν ἐν παλάγῃ συμπλέουσιν, καὶ
τὴν πανταχοῦ σωτηρίαν βραβεύουσιν, καὶ ἐκ πάντων
ἐναντίων φυλάττουσαν, καὶ αὐτοῖς ὑμῖν δεικνύσαν
τοὺς πράγμασι, ὡς πάντα τῆς οἰκουμένης τὰ πέ-
ρατα ἢ πανακυστάτη τοῦ σταυροῦ περιελίγηε δύνα-
μις, καὶ ὡς τὰ πάντα πληροῖ, καὶ ἀκόπως πανταχοῦ
παράγινεται, τὴν δυσχερῶν τοὺς πιστοὺς διασώζουσα
καὶ σωτηρίαν αὐτοῖς εὐσεβοῦσι πυρσεύουσα, καὶ τὰ
πάντων ἐχθρῶν καταργούσα βουλεύματα.

Τάχα δὲ τίς καὶ ἕτερος λόγος ἐνεστί κρύφιος, ὃν
ἴσασιν καὶ ἐπίστανται οἱ πάλαί γεγονότες ταυτησὶ τῆς
ἐκκλησίας διδάσκαλοι, ὃν ἡμεῖς οἱ ἐλάχιστοι μὴ εἰ-
δέναι τανὺν σαφῶς ὁμολογεῖν οὐκ αἰδοῦμεθα. Δοίῃ
δὲ ὁ Θεὸς καὶ τούτου τὴν εἰδήσιν, ὡς ἀραρότως πι-
στεύομεν, διὰ μόνην ὑμῶν τῶν πιστοτάτων ὠφέλειαν.
Τί τοίνυν τούτων ἡμῖν τῶν μακαρίων ἑορτῶν ὕψη-
λότερον; τί τούτων ἡμῖν τῶν ἱερῶν πανηγύρεων ἐν
τοῖς οὐρανοῖς ἑστιν ἱερώτερον; ἢ πῶς χαρησόμεθα καὶ
οικιρτήσομεν τούτων τὰς ἑορτάς ἑορτάζοντες; Ἀνα-
στάσεως ἑλλαμψίς, καὶ σταυροῦ δαδούχος προσκύνη-
σις. Ταῦτα ἡμῖν τῆς πάσης σωτηρίας τὰ τρόπαια.
Ταῦτα ἡμᾶς θανάτου καὶ παθῶν λυτρωσάμενα, καὶ
τῆς δαιμόνων κακίστης λυμάνσεως, πρὸς τὸν Δε-
σπότην ἡμῶν ἐπαγγάγε, τὰ κατηφῆ καὶ σκυθρωπά
καταλύσαντα, καὶ τῶν χαροποιῶν ἡμῖν τὴν αὐγὴν
ἐκπετάσαντα. Ἡ οὐ ζωῆς ἡμῖν ἡ ζωοτόκος ἀνάστα-
σις ὁρᾷται τῆς ἀθανάτου τὴν εἰσοδὸν; ἢ οὐ παθῶν
ἡμῖν ἀπολύτρωσιν ἐγγενῆ καὶ ὁ σταυρὸς ἀνυψούμε-
νος; Καὶ γὰρ ἀληθῶς ταῦτα τῆς πρὸς Θεὸν οἰκειώ-
σεως πάλιν ἡμᾶς μετόχους ἀνέδειξε, δι' ἣν καὶ γε-
γέννηται καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐπὶ γῆς ἀνατέ-
ταλκε.

Audem omnibus annuntians, omnem demonum im-
probitatem exinanitam, omnemque animas perdendi
perniciosum conatum jam ad nihilum recidisse.

O admirandam permutationem! Video enim
et hic Salvatoris verbum perspicue impletum
esse: « Ecce novissimi facti sunt primi ». »
Et quisnam hujus vicissitudinis et permutationis
causam explicare poterit? Neque enim cursus velo-
citate usa, illa antegressa est; hæc, ut tardior,
subsecuta. Cur igitur non, ut prius, divina crux
prius exorta refulsit; luciflua vero resurrectio
triduo post illam resplenduit? Equidem quid ma-
jores nostri spectarint in hac permutatione facien-
da, nemo nostrum pro certo et explorato dixerit.
Arbitramur autem, nobisque conjectura ducti, per-
suademus, eos, qui ex sinibus terræ ad utriusque
adorationem sese conferunt, hujus subsecutionis
et antegressionis causam fuisse, ut obito prius et
celebrato lætissimo et splendidissimo Resurrectionis
festo; post hoc autem statim crucis exaltatione
conspicua, potentissimum ejus comitatum, quasi
egregium et salutare viaticum secum asportent;
habeantque crucem in terra quidem simul gradien-
tem, in mari simul navigantem comitem; tanquam
salutis utique largitricem, omniumque incommo-
dorum profligatricem, quæ reipsa demonstret, quo-
modo immensa crucis virtus omnes fines terræ
complexa sit, et ut omnia compleat; et quam om-
nibus locis absque labore præsens sistatur; eri-
piens fideles ex cunctis difficultatibus salutemque
piis concilians, et omnia hostium consilia irrita
reddens.

Fortē subest alia occultior ratio compræta vete-
ribus hujus Ecclesiæ magistris; quam nobis igno-
tam esse publice fateri non erubescimus. Deus
det, ut et hujus cognitionem consequamur, ut me-
rito credimus, propter solam vestram, qui maxi-
me fideles estis, utilitatem. Quid igitur beatissimis
hisce solemnitatibus sublimius? Quid his sacris
conventibus et festis in tota rerum universitate
est sanctius? Quomodo non efferemur gaudio, et
exultabimus, dum hæc festa celebramus? Ea re-
surrectionis claritas, et crucis fulgida adoratio:
hæc omnis nostræ salutis tropæa sunt. Hæc a
morte cunctisque pravis animi motibus nos libe-
rarunt; et a durissima dæmonum vexatione expedi-
tos ad Dominum nostrum reduxerunt, fugataque
omni tristitia et anxietate, lucem eorum, quæ læ-
titia refertissima sunt, expanderunt. Annon vitæ
genitrix resurrectio ingressum ad Immortalem vi-
tam nobis largitur? Annon crux exaltata a pas-
sionibus perturbationibusque nos liberat? Vere
hæc similitudinis illius cum Deo et familiaritatis
denuo nos participes fecerunt; cujus gratia etiam
instituta et nobis omnibus terram incolentibus
exorta sum.

* Matt. xix, 30

Cognita igitur horum plena mysteriis virtute, A et quantis beneficiis nos affecerint, et quæ dona nobis iidem conciliarint, ita præclare et pie illa celebremus, prout ipsamet coli exoptant: non in « cubilibus et impudiciis; non in contentione et æmulatione; non in rapinis et iniustitiis ». Omitto reliqua scelera commemorare; audeo enim dicere, fratres charissimi, ejusdem fidei nobiscum consortes, iisdemque spiritualibus fructibus et donis cumulati, si quis hoc modo ea venerari velit, futurum, ut talem non tantum non respiciant aut admittant, sed et aversentur et abominentur, tanquam hominem, qui vitam illis indignam agat, et facta illis plane exosa perpetret. Quapropter hortor et admono, ut illa fugiamus et caveamus, quæ odio esse scimus tam augustis et venerandis mysteriis: illa autem omni studio amemus et agamus, quæ ipsis grata et accepta novimus. Grata vero sunt et jucunda omnia; quæ agentem ad salutem ducunt, et quæ viam ad æternam vitam præmonstrant. Annon vitam nullo fine terminandam, lucemque minime celeriter diffugere solitam hominibus impertierunt, postquam a Christo resplenderunt? Igitur et nos mutemus nostrum vivendi institutum, depositaque priore conversatione, tanquam noxia et perniciosa, in novitate vitæ, facili cursu, feremur. Annon vitæ hæreditatem resurrectio nobis donat? An non crux nostrum veterem hominem crucifixit?

Si igitur resurrectionem colimus, et hujus festum feriamur, vitam quoque novam diligamus, qua non solum verbis amici erimus, sed et ipsius quam maxime germani et legitimi antistites et sacerdotes. Si vero crucem salutamus et exosculamur, cur non et cupiditates simul « cum membris » (quæ super terram) crucifigimus, ut cum Paulo clamare liceat: « Christo confixus sum cruci; vivo ego jam non ego, vivit vero in me Christus ». Si ergo Christus vivere dicitur in illis, qui seipso mundo crucifixerunt, et « membra, quæ super terram sunt, mortificaverunt », ut Paulus clamat et attestatur, cur non et nos similia opera suscipimus, et omne, quod super terram est, membrum mortificamus, passiones, appetitiones malas, et cætera de genere eodem, ut et in nobis Christus vivat, vitamque senii expertem largiatur? Sectemur igitur pacem cum omnibus, et simul cum illa sanctificationem nobis comparemus; nam sine his « nemo unquam Deum videbit », ut Paulus testis est: qua de causa Christus pax nominatur: « Ipse enim est, inquit, pax nostra ». Quin et « sanctificatio » appellatur est. Pax quidem, ut pacificæ concordie et conjunctionis auctor, unius cælestia terrestribus, unamque ex ambobus Ecclesias constituens. Sanctificatio vero et redemptio (nam et hoc nomen præter cætera adeptus est) eo quod sit liberator noster, qui captivi fuimus; neque a daemonum duntaxat et perturbationum iugo nos liberavit, sed et divinam quamdam sanctificationem peccatoribus nostris inspersit.

Τούτων τοιγαροῦν τὴν μυστικὴν γινώσκοντες δύ-
ναμιν, καὶ ὅσον ἡμᾶς εὐεργέτησε, καὶ ὥνπερ ἡμῖν
ταῦτα γεγένηται· πρόξενον, οὕτως αὐτὰ καλῶς καὶ
εὐσεβῶς ἑορτάζωμεν, ὥς αὐτὰ τιμώμενα βούλεται,
« μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ξιρίδι καὶ ζήλῳ, μὴ
ἀρπαγαῖς καὶ ἀδικίαις »· καὶ τῶν λοιπῶν σιγῇ τὴν
κατάλογον. Τολμῶ γὰρ εἰπεῖν, ἀδελφοί γεννησώτατοι,
καὶ τῆς αὐτῆς ἡμῶν πίστεως σύγκληροι, καὶ γονὰς
τὰς αὐτὰς πνευματικὰς συμπλουτήσαντες, ὥς τὸν
οὕτως αὐτὰς ἑορτάζειν ἐθέλοντα, οὐ μόνον οὐχ ὀρᾷ,
οὐ προσέεται, ἀλλὰ καὶ ἀποτρύφεται, καὶ βδελύ-
τεται, ὥς ἀπρεπὺς αὐτοῖς πολιτευόμενον, καὶ τὰ
μισητὰ πάντα αὐτοῖς ἐργαζόμενον. Διὸ παρακαλῶ
καὶ προτρέπωμαι, ταῦτα μισεῖν καὶ ἐκτρέπεσθαι,
ἅπερ ἡμῶν μισεῖ τὰ σεβάσματα· κακεῖνα φιλεῖν καὶ
ἐργάζεσθαι, ἅπερ ἀρέσκουν αὐτοῖς ἐπιστάμεθα. Ἀ-
ρέσκουν δὲ καὶ τέρπειν ἐπιστάνται, ὅσα πρὸς σωτη-
ρίαν ἐπανάγει τὸν πράσσοντα, καὶ ὅσα πρὸς ζωὴν
ἰδηγεῖ τὴν αἰώνιον. Ἡ οὖν ζωὴν ἡμῖν μὴ τελευτώσαν,
καὶ φῶς ἡμῖν οὐ δύόμενον ἥστραψε Χριστοῦθεν ἀν-
θρώποις ἐκλάμψαντα; Οὐκοῦν ἀμειψόμεν καὶ ἡμεῖς
τὰ αὐτῶν πολιτεύματα, καὶ τὴν προτέραν ἀναστρο-
φὴν ἀποδυσάμενοι ὥς βλαβεράν καὶ ὀλέθριον, ἐν και-
νότῃ ζωῆς εὐδρομήσωμεν. Ἡ οὖν ζωῆς ἡμῖν ἡ ἀνά-
στασις θεωρεῖται τὴν κλήρωσιν; ἢ οὐ τὸν παλαιὸν
ἡμῶν ὁ σταυρὸς ἀπεσταύρωσεν ἀνθρώπον;

Εἰ οὖν τὴν ἀνάστασιν σίθομεν, καὶ ταύτης τὴν
ἑορτὴν ἑορτάζομεν, καὶ καινότεραν ζωὴν ἀγαπή-
σωμεν, δι' ἧς οὐκ ἐσόμεθα φίλοι μόνῳ τῷ στόματι,
ἀλλὰ καὶ μύστοι αὐτῆς οἰκιστάτοι. Εἰ δὲ καὶ τὸν
σταυρὸν ἀσπαζόμεθα, τί μὴ καὶ τὰ πάθη συσταυρού-
μεν τοῖς μέλεσιν, ἵνα Παῦλος καὶ ἡμεῖς συμβοήσω-
μεν· « Χριστῷ συνεσταύρωμαι, ζωὴ δὲ οὐκ ἐστὶ ἐγώ,
ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ ὁ Χριστός »· Εἰ οὖν ἐν τούτοις ζῇ ὁ
Χριστὸς ἐκπαγγέλλεται ἐν τοῖς· αὐτοὺς τῷ κόσμῳ
σταυρώσας, καὶ τὰ ἐπίγεια μέλη νεκρώσας, ὥς
Παῦλος βοᾷ καὶ μαρτύρεται, τί μὴ τοιαῦτα καὶ ἡμεῖς
ἐργαζόμεθα, καὶ μέλος ἅπαν νεκρούμεν ἐπίγειον,
πάθος, ἐπιθυμία, κακὰ, καὶ τούτων τὴν λοιπὴν συν-
αρίθμωσιν, ἵνα καὶ ζήσῃ ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός, καὶ
ζωὴν τὴν ἀγήρω θεωρήσῃται; Οὐκοῦν τὴν μετὰ
πάντων εἰρήνην διώκωμεν, καὶ τὸν ἁγιασμὸν σὺν
αὐτῇ πορισώμεθα· τούτων γὰρ χωρὶς· οὐκ ἂν ποτέ
D τις τὸν Κύριον ἴδῃται, ὥς Παῦλος πάλιν ἡμῖν μα-
μαρτύρηκε. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἰρήνην Χριστὸς καταγ-
έλλεται· Αὐτὸς γὰρ ἐστὶ, φησὶν, ἡ εἰρήνη ἡμῶν·
καὶ ἁγιασμὸς· προσωνόμασται. Εἰρήνη μὲν, ὥς εἰ-
ρηναίαν κοίτας ὁμόνοιαν, ἐνώσας τε τοῖς ἐπὶ γῆς
τὰ οὐράνια, καὶ Ἐκκλησίαν μίαν ἅμῳ τευξάμενος.
Ἁγιασμὸς δὲ καὶ ἀπολύτρωσις (πρὸς γὰρ τοῖς προ-
τέροις καὶ τοῦτο κηρύττεται), ὥς λυτρωτὴς ἡμῶν
τῶν αἰχμαλώτων γενόμενος, καὶ οὐ μόνον ἡμᾶς δαι-
μόνων καὶ παθῶν λυτρωσάμενος, ἀλλὰ καὶ ἁγια-
σμὸν ἡμῖν ἐμμετεύσας τὸν ἔνθεον.

^a Rom. xiii, 13. ^b Galat. ii, 19. ^c Coloss. iii, 5. ^d Hebr. xii, 14. ^e Ephes. ii, 14. ^f I Cor. i, 30.

Ἄπερ ἐκ φωνῆς τῆς ἐμῆς ἐπακούσῃτε, πάση Ἀσπουδῇ καὶ προθέσει διώκωμεν καὶ κτώμεθα, καὶ ἀρπάζωμεν, καὶ Χριστῷ δι' αὐτῶν συναπτώμεθα, τὴν καλὴν καὶ μακαρίαν συνάφειαν. Τὸν γὰρ οὕτω πρὸς αὐτὸν ἀφικνούμενον, οὐ μὴ ἐκδόμῃ ἐξω τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος καὶ μακαριότητος, ἀπαγε! Σπεύσωμεν οὖν ταυτηνὴ τὴν συμφωνίαν πρὸς αὐτὸν κτήσασθαι, ἥς οὐκ ἔστι τι προτιμότερον, καὶ τὸ ζῆν Χριστὸν ἐν ἡμῖν ἐξωνήσασθαι δράμωμεν, οὐπερ οὐδὲν ἔστι κραταιότερον, ἵνα τοῦτον τὸν πλοῦτον κτησάμενοι, καὶ βασιλείας οὐρανῶν ἀπολαύσωμεν, καὶ ζῶν τὴν αἰώνιον εὐρωμεν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρι ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα σὺν ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

V.

Σωφρονίου τοῦ ἐν μοναχοῖς ἀγιογράφου, μετὰ ταῦτα δὲ πατριάρχου Ἱεροσολύμων, ὁμολογία λεγθεῖσα εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ τῇ μέσῃ ἑβδομαδίᾳ τῆς ἁγίας Τεσσαρακοστῆς· καὶ ὅτι διὰ νηστείας εὐκρινουδὺς δυνατὸν ἐκκαθαρθέντας τὸν νοῦν, ἀκατακρίτως προσελθεῖν, καὶ μετασχεῖν τῶν θείων μυστηρίων.

Interprete Codefrido Tilmanno. — GAETSER. II, 226.

Οἱ τῶν ἱατρῶν πάντες (2), πολλάκις μὲν ἐπιγιγνώσκοντες τὰς εἰσόδους τῶν ἐπερχομένων ἡμῖν νόσων, φάρμακά τινα ἐξεπίτηδες κεραννύντες, ἀποτρέπουσι τὰς δι' ἀνορεξίαν τοῦ σώματος μελλούσας ἐπεισέρχεσθαι ἀβρώσιαις, πρὸς τὸ μὴ νομῆν τινα λάθῃ καὶ δυσφύρτον ἄλγος ἐμποίησιν τῷ κάμνοντι. Πολλάκις δὲ εὐχόμενοι ἐκ τῆς πολυπειρίας καὶ τὰ ἐγγυρρίζοντα πάθῃ τοῖς σώμασιν εὐχερῶς ἀποκρούεσθαι, καὶ μάλιστα εἰ τύχοι ὁ κάμνων αὐτὸν ἐπιδεδωκέναι ταῖς τοῦ ἱατροῦ χερεῖ, καὶ πεσιθῆναι γενόμενος ἔποιτο ταῖς πράξεσι ταῖς τούτου. Τὸν αὐτὸν ἐξ τρέπον καὶ ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν Θεὸς πεπίηκε, καὶ φάρμακον ἀκεσώδυνον προσέθηκεν ἡμῖν τὴν ἱερὰν ταύτην καὶ πανάριστον νηστείαν, οὗ χρόνους καὶ καιροὺς ὀριζομένην, ἀλλὰ διηγεῖται φυλαττομένην, ὥς τὰς ὁρέξεις τῆς σαρκὸς χαλινούσαν, καὶ τὴν νομὴν τὴν ἐκ τῆς ἡδονῆς καὶ πάθους τῷ σώματι ἐπιγιγνομένην προσαναστέλλουσαν, πρὸς τὸ μὴ καταστρατευσάμενον ἐκ τῆς καθ' αὐτὸ φιληδονίας ὑποδρύχιον τὸ πνεῦμα ποιήσῃ, καὶ πτώμα οὐ μικρὸν ἀπεργάσῃται. Καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς κατὰ τὴν τοῦ μεγάλου κήρυκος Παύλου φωνὴν ἀλλήλων προσάντη παρατάττονται. « Ἡ σὰρξ γάρ, φησὶν, ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός. Ταῦτα δὲ ἀλλήλοις ἀντίκεινται. »

Adde quia et id ulceris, quod insinuare se assolet, corporis per captatum studio illecebram volup-tatum, ipso statim aditu suppressit: nēdum sponte sua militans adversum se, per eam vitæ indulgentioris molliem, in barathrum perditionis præcipiet et immergat spiritum, ac proinde ruinam operetur haud mediocrem. Revera enim juxta mentem eximii illius præconis Pauli, adversum se hæc velut in acie consistunt ac decertant. « Caro enim, ait, concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem. Hæc enim sibi invicem adversantur ¹⁰. »

¹⁰ Galat. v, 17.

NOTÆ.

(2) Meniose Grotserus Οἱ τῶν ἱατρῶν πάντες πολλάκις, Medici plerumque omnes, pro vera lectione quam res ipsa clamat et confirmant codices

Quæ ergo ex me jam audiistis, omni studio, diligentia et conatu sectemur, mentibus infigamus, et cupide arripiamus, eorumque interventu cum Christo, præclaro illo et felicissimo nexu copulemur. Nam eum, qui hac ratione instructus ad ipsum accedit, non repellat a sua bonitate et beatitudine; absit! Quapropter posita mora enitamur, ut hanc conjunctionem cum Deo nobis comparemus, qua nihil est excellentius; euremusque ut Christus in nobis vivat, quo nihil est validius et potentius, ut his opibus ditati potiamur etiam regno cælorum, vitamque æternam inveniamus, in ipso Christo Deo et Salvatore nostro, cum quo Patri, et sancto Spiritui gloria nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

B Sophronii monachorum sanctissimi, postea patriarchæ Hierosolymitani, oratio dicta in adorationem venerandæ ac vivificæ crucis media S. Quadragesimæ hebdomadæ; et quod mente per jejunium sincerum purificata Eucharistiæ et divinorum mysteriorum possimus compotes fieri.

Et quidem medici plerumque omnes, simul ac cognoverint morborum nobis ingruentium assultus primos, solerti quapiam et ex composito temperata permistione pharmacorum, multifariam infirmitatem, per stomachi fastidium alioqui in nobis coorituram, depellunt e corporibus, et ita abalienant, ut ulcus nullum depascens adeat ægrôtus, nullo incommodiore aut toleratu difficili sensu doloris afficietur. Quin et illi ipsi, multa suæ artis freti peritia, subinde consueverunt diuturnos quoque affectus, nullo prope negotio, velut ab radice revellere e corporibus ac profligare, idque cumprimis contingit, si qui incommodum habet, elocet se totum ac dedat manibus medicantis, et iis, quæ ab illo præscripta sunt observanda, per omnia moriger obsecundet. Ad eum sane modum benignus et clemens Deus noster nobiscum egit. Pharmacum siquidem nobis suggerit doloris omnis delinitivum, sacrum nempe hoc ac longe optimum jejunium. Non id intelligi velim, quod stata dimensione temporis circumscribitur, aut certe per occasionem se offert, sed quod continenter et anxia sedulitate observatur, quippe quod intemperantem carnis appetitum om-

D nem, velut freno quopiam injecto, coercet ac assolet, corporis per captatum studio illecebram volup-tatum, ipso statim aditu suppressit: nēdum sponte sua militans adversum se, per eam vitæ indulgentioris molliem, in barathrum perditionis præcipiet et immergat spiritum, ac proinde ruinam operetur haud mediocrem. Revera enim juxta mentem eximii illius præconis Pauli, adversum se hæc velut in acie consistunt ac decertant. « Caro enim, ait, concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem. Hæc enim sibi invicem adversantur ¹⁰. »

Vaticani, Οἱ τῶν ἱατρῶν πάντες πολλάκις, Medici sæpenuero. Ang. Mai, Spicileg. Rom. IV, præf. pag. 15.

Dirimendi igitur istius duelli causa, dilectissimi, A universorum Deus universis nobis magnopere profuturum hoc jejunium dierum quadraginta proposuit, ad tolerandos fortiter, qui supersunt, agones, et ad profligandos spiritus, circumstistentis nos aeris incolas, ut externa tandem vitiligine peccati per vitæ munditiâ ad diem Dominicam pertingamus vivificantis et triduanæ resurrectionis, purique purum Deum propius contemplemur, ipsi coexcitemur ad vitam, cum ipso glorificemur, denique et ab eodem amanter excipiamur. Nam et viator, cum ob destinatum initio locum debeat quotidie gradum promovere, si modo contempletur aliquando inquieturum se a defatigatione arreptæ peregrinationis; etiamsi is sit quamlibet lassus de prolixitudine viæ difficilioris, spe tamen quam optima dum alitur obtinendi refrigerii, majori accingitur alacritate ad iter conficiendum. Et ipsi plane viatores sumus hanc nostram perbreve vitam trajicientes celeri admodum curriculo. Et hi quidem qui probe fuerint perfuncti vita, prono occurso provehentur ad supernam illam regiam, ubi eatenus fuerat illorum conversatio. Contra, qui improbe (sicut ego) comperientur vixisse in lacu longe infimo, at illorum congruenti villis, quibus superstites adhuc in miserandam servitutem totos se addixerant, cum iisdem illic defossi conspiciuntur.

Dixeris: Ecqua tandem ratione possit quis cursu contendere ad ea, quæ sursum sunt, tantisper dum vita hæc superstes est? Qui id fiat, rogas? Ego dico: qui expurgata mente per contemplationem sublimiter evolvant, et supernis illis virtutibus colantur; qui hostis totius generis humani demolitionem celebrant festiviter ac jucunde. Itaque per jejunium neutiquam observatu difficile, perdet contactum intemerati ac vivificantis ligni, perinde ac utraque hominis parte, perpurcati (ceu dictum jam est) exsultemus una cum virtutibus illis cælorum municipibus, quibus nos concives fore spes est, quando e cœlis iudex advenerit. Rogas, qui id fiat? Quo primum tempore cœlitus aspiratam menti nostræ affluentiam per adversantium nobis spirituum depulsionem, digni habebimur, qui mundis labiis reverenter attingamus vivificantem et intaminatam crucem. Et quando benignus Deus noster per sanctorum Patrum traditionem hanc nobis indixit viam, viam dico magnopere commodi et utilis jejunii, ut cum quidvis quamlibet pusillum de nostro labore adjecerimus, a squalenti situ peccatorum expiati ac repressis surreptentium affectionum insidiis, absolutam remissionem percipere mereamur, per venerabilem altatum vivificantis ligni, ipso clementer indulgente, qui eidem affixus est, ceu deinceps perspicuum evadet. Alioqui quonam pacto alterutrum alteri profuerit, nosque velut manu deducat ad Dominicam diem sanctæ Resurrectionis? Jejunium quidem agilitatem parit corpori, venerandæ autem crucis adoratio, quæ sincera prorsus sit, mentem remolitur et avocatur ab obscenorum maxime operum confusanea turpitudine, nosque ceu reduces ad cœlestem illam revocat regiam. Hæc sane a nobis ut observentur,

Διὰ τοῦτο οὖν, ἀγαπητοί, τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν προῦπτον ἅπασιν ἡμῖν προτέθεικεν ὁ τῶν ὅλων Θεός, πρὸς τὸ περισσotέροis πάντως ἀγῶνας καὶ ἀνατροπὴν τῶν ἀερίων πνευμάτων· ἵνα τελείως αὐτοὺς ἐκκαθάραντες, φθάσωμεν διὰ καθαρᾶς βιώσεως εἰς τὴν Κυρίαν ἡμέραν τῆς τριημέρου καὶ ζωηφόρου ἀναστάσεως, καὶ καθαροὶ τῷ καθαρῷ ἡμῶν Θεῷ ἐποφθεῖν τε καὶ συναναστῆσώμεθα, καὶ σὺν αὐτῷ δοξασθῶμεθα, καὶ φιλικῶς ὑπ' αὐτοῦ προσδεχθῆμεν. Ἐπεὶ καὶ ὁδοιπóρος, ὅταν ἐρ' ὃ τόπῳ ὀφείλῃ καθ' ἡμέραν ἐπιβαίνειν, εἰ μόνον θεατῆς γίνωτο τῆς καταπαύσεως, τῆς ὁδοιπορίας πλείονα τὴν προθυμίαν πεποιῆται, καὶ ἄρα εἴη κακμῆκώς τῷ πλήθει τῆς χαλεπωτάτης ὁδοῦ, τῇ ἐλπίδι τῆς ἀναψύξεως λίαν τρεφόμενος. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ὀδитаί ἐσμεν, διὰ τῆς βραχείας ἡμῶν ζωῆς ἀνατρέχοντες, καὶ τὴν διόδουσιν ἡμῶν ποιοῦντες· οἱ μὲν καλῶς ζήσαντες πρὸς τὴν ἄνω βασιλείαν, ὅπου ἡμῶν τὸ πολίτευμα, καταντώντες· οἱ δὲ ἀσεβῶς, κατ' ἐμὲ, βιοτεύσαντες, ἐν λάκκῳ που κατωτάτῳ τῶν ἑαυτῶν παθῶν, οἷς καὶ καταδουλωθέντες βιοῦντες κατεῖχοντο, ἐν αὐτοῖς ἐκείθεν κατωρυγμένοι φανήσονται.

Καὶ πῶς, φασίν, οἷόν τέ τινα ἀναβραμεῖν πρὸς τὴν ἄνω ἐστὶ περιόντα ἐν τῷδε τῷ βίῳ; Πῶς; Ἐγὼ λέγω· διὰ τοῦ καθαρτικοῦ νοδῆ ἀναπτερούμενοι, καὶ ταῖς ἄνω δυνάμεσι συναγαλλόμενοι, τὴν κατάλυσιν ἐορτάζοντες τοῦ πανόλου ἐχθροῦ· ὥστε ψυχῇ καὶ σώματι διὰ τῆς πράσεως νηστείας, καὶ τῆς προσφάσεως τοῦ ζωοποιοῦ καὶ ἀχράντου ξύλου, ὡς ἐκατέρωθεν καθαρθέντες συγχιρτῆσαι, ὡς ἔφαμεν, ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσιν, αἷς καὶ πολιταί γενησώμεθα, ἡνίκα κατ' οὐρανῶν ὁ χριτῆς παραγένῃται. Καὶ πῶς, φησί, τοῦτο γένοιτο; Ὅταν ἀγνοῖς τοῖς χεῖλεσι διὰ τῆς ἡγεμονικοῦ ἡμῶν ἐλλάμψεως, καὶ τῆς ἀποτροπῆς καὶ ἐναντιώσεως τῶν ἐναντίων πνευμάτων, τοῦ ζωοποιοῦ καὶ ἀχράντου σταυροῦ τῆς καθαρᾶς προσφάσεως· ἀξιοὶ φανήσώμεθα· ἐπεὶ καὶ ὁ ἀγαθὸς ἡμῶν Θεός διὰ τῆς τῶν ἀγίων Πατέρων παραδόσεως τὴν ὁδὸν ἡμῖν ταύτην ἀνδείξατο, τῆς ἐπωφελοῦς, φημί, νηστείας· ἵνα μικρὸν ἀναθέντες τῆς ἡμῶν τάλαιπωρίας, τοῦ ῥύπου τὴν καθαρθέντες, καὶ τὰς τῶν παθῶν ἐπιβουλὰς ἀναστειλιαντες, τὴν τελείαν ἀφῆσιν τῆς τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου προσφάσεως παρὰ τοῦ ἐν αὐτῷ παγέντος ληψώμεθα, ὡς λοιπὸν ἔστιν ἰδεῖσθαι· ἐτέρως πῶς τῷ ἐτέρῳ συναντιλαμβανόμενον, καὶ χειραγωγῶν πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως, ἢ μὲν νηστεία τὸ κοῦρον τοῦ σώματος ἀποτελοῦσα, ἢ δὲ τοῦ θεοῦ σταυροῦ καθαρῶτατῃ προσκύνησις τὸν νοῦν ἡμῶν ἀπάγουσα τῆς τῶν αἰσχίστων ἔργων συγχύσεως, καὶ πρὸς τὴν ἄνω βασιλείαν ἐπάγουσα. Ταῦτα ὁ μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων γενέσθαι πεποιῆκεν, ὁ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς τῇ σωτηρίῳ αὐτοῦ τοῦ σταυροῦ προσηλώσει κατεργασάμενος, καὶ τῷ μετασφῷ τῆς θείας ταύτης νηστείας χρηστὰς ἡμῖν ἐλπίδας ἐπέφηνε τῆς ἀναστάσεως.

mediator Dei et hominum providit, qui salutem nostram operatus est in medio terræ, huic cruci apprimere salutari affixus, perque hoc jejunium spem bonam securæ resurrectionis nobis indicavit.

Ἄλλ' ὦ νηστεία, θεοδοτόν ἐργαλεῖον, ἡ συγκόπτουσα ὡς πέλεκυς τὰς ἀναφύσσας ἡμῖν ἐμπαθεῖς ὀρέξεις, ὅπερ ἀπολέσας ὁ Ἀδὰμ, ἐξόριστος δίδεικται τῆς τοῦ παραδείσου συμβιώσεως, συντηρήσας δὲ Μωϋσῆς θεόπτης ἐγένετο. Ὡ νηστεία δυνατωτέρα πυρὸς, ἡ τὸ πῦρ τὸ Χαλδαϊκὸν τεφρώσασα, καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας ἀτρώτους διαφυλάξασα. Ὡ νηστεία ἡ τὸν προφήτην Ἰωνᾶν λυπήσασα, καὶ τὴν Νινευιτῶν πλὴν φυλάξασα· καὶ εἰ τις τὰς ὁδοὺς τῆς νηστείας ἐβελήσειεν ἐξηγιάσαι, τάχα ἂν δυνηθῇ καταλαβεῖσθαι τὰ Θεοῦ ἄπειρα κρίματα.

Si quis proinde velit persequi vestigiolum multifariam jejunii viam, utique nullo prope negotio assequi possit, quin et nonnihil ex arcanis Dei judiciis percipere valebit.

Ἄλλ' ἵνα μὴ τὴν νηστείαν μόνην καὶ τὰ ζωοποιᾷ αὐτῆς χαρίσματα ἐγκωμιάσωμεν, φέρε προθύμην ἐν μέσῳ τῷ ἐν μέσῳ τῆς νηστείας προτεθὲν ἡμῖν ζωοποιὸν ζύλον τοῦ τιμιού σταυροῦ, καὶ ἐν μέσῳ τῆς γῆς προσπαγένεις σωτηρίαν ἡμῶν. Τί καὶ πῶς αὐτὸ ἀνυμνοῦντες; ἐν τῇ στόματι καὶ καρδίᾳ; Οὕτως εἰπωμεν βοῶντες καὶ λέγοντες αὐτῷ· Χαίροις, σταυρὲ τίμιε, ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ὑπαπλώσας ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱὸς καὶ Λόγος, ἐνηγκάλισατο ἡμᾶς, καὶ προσήγαγε τῷ ἐπουρανίῳ Πατρὶ. Χαίροις, σταυρὲ, δι' οὗ ἐκκαθαρόνται ἡμῶν αἱ αἰσθήσεις πάσης κηλίδος διὰ τῆς ὁλοκαρδίου ἡμῶν ἐν σοὶ περιπτύξεως. Χαίροις, σταυρὲ, ὁ χερὰν ἀνεκλάητον τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ τοῦ ἐν σοὶ καθηλωθέντος ἀφύστως προσενήσας. Χαίροις, σταυρὲ, ἐκθάμβωσις τῆς φλογίνης ῥομφαίας, ὡς νῦτα δούσης διὰ σοῦ τῷ εὐγνώμονι ληστῇ. Χαίροις, σταυρὲ, ὃν κατέχοντες ἡμεῖς νυνὶ ὁ πιστὸς λαὸς, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον εἰς ἰκετηρίαν σου προσάγομεν τῷ ἐν σοὶ προσπαγέντι Χριστῷ καὶ Θεῷ, διὸ καὶ πάνυ καυχώμεθα ἐπὶ σοὶ, ὡς τοῦ Δεσπότης ἡμῶν ἐν σοὶ τὰς ἀχράντους χεῖρας ἐκτανύσαντος, καὶ ἐν σοὶ ἐκχυθέντος τοῦ θεορρότου αἵματος τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου, τοῦ ἀοράτου Πατρὸς, οὗτινος οἱ εὐσεβεῖς μετέχοντες σήμερον ἐξιλεούνται τῷ ζωοποιῷ ἡμῶν Θεῷ ἐπὶ τῶν ἥδῃ κακῶν αὐτοῖς πλημμεληθέντων, καὶ τὴν λύσιν αὐτῶν διὰ τὴν αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς γενομένην ἄκραν συγκατάθεσιν, καὶ διὰ τῆς ἀναμνήσεως τοῦ ζωοπαρόχου αὐτοῦ πάθους εὐχερῶς ποριζόμεθα.

in te quoque effusus sanguis ille est, a Deo profluens, nempe a Filio, qui idem sanguinis participes hodie effecti, quicumque pie te colunt, repropitiuntur vivificanti Deo nostro pro eatenus male sibi commissis, eorumque absolutionem facile promeremur accipere per summam ejus condescensionem, qui tanta gessit nostri causa, perque commemorationem vivificæ passionis ipsius.

Χαίροις, σταυρὲ, νικοποιὸν ὄπλον τοῦ μεγάλου Βασιλέως, ὃ ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ φρικτῇ αὐτοῦ ἐλευσίᾳ μέλλων συνδιαπορευθῆναι ταῖς οὐρανίαις δυνάμεσι, καὶ ταῖς τῶν δικαίων ἀπάντων ὁμηγύρεσιν, οἱ καὶ συνεκλάμψουσὶ σοὶ ὡς φωστῆρες, δηλοῦντες καὶ προσδοκοῦντες τὴν ἔλευσιν τοῦ Βασιλέως τῆς κτίσεως ἀπάσης, οὗ ἡ ἐνέργεια τῆς χάριτος, καὶ τοῦ ἀμήχανου κάλλους, τῆς ἐν σοὶ ἐναποκειμένης δόξης, ἥ; ἔλαβες παρὰ τοῦ ἐπὶ σοὶ προσηλωθέντος Ἰησοῦ ἐκφαντικώτερον σὺν τοῖς δικαίοις συναστράφει εἰς αἰσχύνῃ μὲν τῶν Ἰουδαίων εἰς καύχημα δὲ τῶν τὰς

A Sed enim, o jejunium, organum plane ferreum nobis Dei providentia subministratum, quo reu acutissima bipenni intempestivi vitiosique appetitus in nobis repullulantes præsecantur. Et quidem Adam mox id ut perdidit, extorris declaratus est a communione paradisi: contra, Moyses, eo penes se conservato, Deum videre promeruit. O jejunium igne quovis præpollentius, quod et Chaldaicum illum ignem redegit in cineres, tresque pueros conservavit citra vulneris vestigium. O jejunium, quod cum aliquantulum mæroris Jonæ prophætæ in-

Si quis proinde velit persequi vestigiolum multifariam jejunii viam, utique nullo prope negotio assequi possit, quin et nonnihil ex arcanis Dei judi-

Ne interim solitarium quidem jejunium deprædicemus, aut certe ea sola, quæ per jejunium conferuntur homini, beneficia meritis attollamus præconiis: agite, in medium deprecamur, quod in medio jejunii adorationis gratia proponi solet, lignum vitale venerandæ Crucis, quodque nostra salutis causa defixum est in medio terræ: quid aut certe quo nos pacto debitas illi exsolvemus laudes? Ore nimirum juxta ac corde. Hunc plane in modum ei ipsi voce exserta dicamus: Salve, crux pretiosa, in qua ipse Dei Filius ac Verbum expansis manibus circumplexus nos est, et cœlesti suo conciliavit Patri. Salve, crux, cujus salutari interventu, nostri sensus ab omni probro expurgantur sordentis maculæ, per humilem complexum toto corde nostro sibi exhibitum. Salve, crux, quæ inesfacibile gaudium patribus nostris conciliasti, per eum qui tibi clavis confixus est. Salve, crux, hebetatio flammæ illius rhomphææ aciem obtundens, ac si terga det tui unius gratia, non male grato latroni. Salve, crux, cujus præsentiam nunc obtinentes nos populus fidelis, gens sancta, supplicium devotione offerimus te Christo ac Deo, ei utique, qui confixione clavorum tibi cohærere voluit. Eoque in tui unius gratiam magnifice gloriamur et exultamus, nimirum quoniam Dominus noster innoxius prorsus, nec ullius maculæ colore interpunctas manus expandere in te dignatus est, Salve, crux, magni illius Regis scutum, cujus prætentu paratur victoria omnis, quod et in secundo ac formidabili ejus adventu viam præmunit cœlestium virtutum choris, et universo justorum cœtui, qui instar luminarium tibi præradiabunt prænuntiantes, et adventui Regis universæ creaturæ prægredientes, cujus quidem vis gratiæ efficax adeo, neque non inimitabilis decor gloriæ in te repositæ, quam ab ipso mutuata es Jesu, qui tibi cohæsit clavis suffixus, et idem expressius, palamque conspiciendus una cum justis, in pro-

brum quidem ac dedecus Judæorum; e diverso in eorum gloriam et exultationem, qui propriam tibi ac divinitus insitam vim sedulo contemplati fuerint in hac adhuc constituti concreta ac rudimole gravissimæ carnis. At certe, veneranda crux, Christianorum quidem tutelarum et fidissima custos, universorum autem ex adverso occurrentium insultuum potentissima profligatrix, aspice nos eo, qui in te est splendore, vim qualemcumque perspectivam cordis nostri, ea claritate enitescere facito, et illustra, ut tale aliquid spontanei eligamus perpeti, cujusmodi patientissime pertulit nostri causa Filius ipse et idem Verbum invisibilis Patris, nimirum ut in ipsius gratiam et nos, quemadmodum ipse prior pro nobis, animas nostras ad mortem usque deponamus. Id etenim si voluerimus perpeti, et ejusmodi honestam atque perutilem non inviti ingrediemur viam, nimirum poterimus omni cum alacritate Christi passionibus effici conformes, quarum sancta emulatione, per efficacem vim tuæ virtutis efficitur, ad id ut indemnati pertingamus, teque digne contemplemur, et summa cum observatione colamus, inexpugnabili potestate subnixi ejus, qui per se mortem ipsam mortificavit; simul etiam dignos reddito, qui hilariter ac festive spectum lucisuum diem, observamus in arham quidem expressioris ac participii eorum, quæ reposita sunt nobis, et æternum duratura, bonorum, quorum omnes nos contingat consortes fieri gratia et clementi erga nos benignitate Domini nostri Jesu, quocum Patri gloria una cum sancto ipsius Spiritu nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

VI.

Sophronii Hierosolymorum episcopi, sanctorum Archangelorum, et Angelorum, cæterarumque cælestium Virtutum Encomion.

Interprete Theodoro Pellano. — COMBEF. Biblioth. Concionat. VIII, 226.

O divini materiæque expertes Dei exercitus! o mente rationeque præditæ intelligentiæ! At præstat gradatim, et ex ordine vos prædicare, magnificare, et invocare. O Seraphim, quæ sex alis exornata, inque prima cælestium exercituum acie collocata, vestro ardore cæteros omnes incenditis. Vos estis, quæ propter inconcussam stabilitatem, corporeæque concretionis vacuitatem, tum ob æternitatem vobis communicatam, cognoscendique et inflammandi virtutem, expressum quoddam divinæ similitudinis simulacrum præ vobis fertis; vos secundaria lumina, emanatione plane beata, e prima luce prodeuntia, recte appellamini, ut quæ immensum infinitumque trini unicusque principatus illius, numeris omnibus absoluti, splendorem, quantum fas est, citra ullum medium excipiat, exceptumque cæteris mentibus et intelligentiis communem faciatis. Cum vos ergo ob incendiendi expiandique vim, qua polletis, quaque omnem malitiam omnemque sceditatem absolvere et expiare eosuevistis, incensorem et calfactorum nomini-

Α ἰδίας καὶ θείας σου ἐνεργείας ἐν τῷ παχεῖ τούτῳ καὶ βαρυτάτῳ σαρκίῳ θεοσεακώτων. Ἄλλ', ὡ σταυρὲ τίμιε, φύλαξ μὲν ἀσφαλέστατε τῶν Χριστιανῶν, ἀναιρέτα δὲ δυνατώτατε ἀπασῶν τῶν ἐναντίων ἐφ' ὧδων, αἰγασσον ἡμᾶς; τῇ σοι ἐναποκειμένη αἰγλήῃ φωτίσον ἡμῶν τὸ ὀπτικὸν τῆς καρδίας, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐλώμεθα τοιοῦτον τι πεπονθέναι, ὅσον ἐπὶ σοὶ πέπονθεν ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ ἀοράτου Πατρὸς; ὁπρὸ αὐτοῦ τε ἡμᾶς, ὥσπερ αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν, θεῖναι μέχρι θανάτου τὰς ἡμετέρας ψυχάς. Καὶ γὰρ εἰ τοῦτο ἐλέσθαι θελήσωμεν παθεῖν, καὶ τὴν καλὴν ταύτην ὁδὸν καὶ χρηστὴν αἰρετίσασθαι, δυνησόμεθα μετ' εὐκολίας καὶ τοῖς πάθεσιν αὐτοῦ συμμορφωθῆναι, ἧς ἀκατακρίτους διὰ τῆς σῆς ἐνεργειῶν δυνάμεως φθάσαι καὶ γενέσθαι θεάμονας ἀξίους καὶ προσκυνητὰς τῇ ἀκαταμαχητῇ ἐξουσίᾳ τοῦ διὰ σοῦ θάνατον νεκρώσαντος, ποιήσον, κατιδεῖν δὲ ἅμα καὶ τὴν λαμπροφύρον ἡμέραν καὶ φασεφόρον τοῦ Πάσχα μετ' ἱλαρᾶς εὐφροσύνης ἀξίωσον, εἰς ἀρραβῶνα μὲν τοῦ ἐκτυπώτερου τε καὶ ἀληθεστέρου Πάσχα, εἰς ἀπόλαυσιν μὲν τῶν αἰώνιων ἐκείνων ἀγαθῶν, ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς μετασχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα, ἅμα καὶ τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

prælucidum, inquam, diem Paschæ, id quod pie verioris Paschæ, in typum vero securitatis fructuonis ac participii eorum, quæ reposita sunt nobis, et æternum duratura, bonorum, quorum omnes nos contingat consortes fieri gratia et clementi erga nos benignitate Domini nostri Jesu, quocum Patri gloria una cum sancto ipsius Spiritu nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

C bus designemini, internos, obsecro, animæ meæ accessus, a vitiorum sordibus expiate, spinosaque materia quæ eidem coheret, incensa absumptaque, divinum sermonem pectori meo inserite; ac cordis mei tenebris penitus eliminatis discussisque, intimos mentis meæ sensus illuminate.

O vos, Cherubim, oculis plena et quadriformia, quæ internis viribus formæ vestræ cognatis, appositæque proportionem respondentibus, vi ratiocinante nimirum, et irascente: fortitudine rursum, et cælesti celsitudine, ample magnificeque exulta, omnique sapientia plena estis (quare etiam cognitionis fontes et scaturigines appellamini), divini verbi cognitione me expolite, itaque contra veterem serpentem incendite, et e terra in sublime potenter evehite.

O Throni ardore accensi et inaccessi, qui Dei Opt. Maximi sedes, vehiculum, et requies estis omnique humilii abjectaque servitute superiores: utpote summum illum omnium regem inter vos complexi, me ab omni fraude et exsecrando opere liberate, Deique gloria et majestate dignum effice.

O venerandæ Dominationes, hoc nominis ea de causa sortitæ, quod divinam auctoritatem vestro munere exprimat, cælestiumque bonorum communicationem vere proprièque citra ullum prorsus impedimentum excipiat: donate mihi ut,

animi perturbationibus, quæ mentem corrumpunt, imperare, demonisque insidiis, quæ animum graviter lædunt usque ad ultimum vitæ spiritum dominari queam.

O Potestates, quæ appellationem functioni vestræ consentaneam consecutæ, nulla prorsus servitute valetis premi, nullo turbine concuti : quæque ab illo solo principatu, a quo omnis potestas fluit, potestatem et firmitatem nactæ estis : impertiamini mihi potestatem contra aspectabiles et inaspectabiles hostes, qui contra animam meam insurgunt, mentemque meam in captivitatem redigere contendunt, et gressus meos, ne secundum Deum dirigantur, evertere nituntur.

O Immotæ masculæque Virtutes, quæ propter animi robur et fortitudinem invictamque virium præstantiam, divinam potentiam et vim adumbratis ; me debilem ac infirmum divino robore et fortitudine circumcingite et quo spiritales illos angues, et scorpiones viriliter propulsem proteramque, idoneum reddite.

O flecti moverique nescii Principatus, qui a ovino principatu omnis principii experte, omnisque principatus auctore, et nomen, et dignitatem principatus citra controversiam accepistis, quique tertio angelorum choro prælati estis, fidi adeste : et quo de infestissimis hostibus triumphem, iisdemque ad finem usque imperterriti et sine vulnere resistam, sedulam operam navate.

O ter sanctissime, summeque amande, et venerande sacræ militiæ princeps, et administer Michael, angelorum coryphæe, omni cultu omni-que laude et celebratione dignissime ; qui Judaici populi ductor quondam existitisti, ipsique planam ad meliora salutique vicina viam, summa fide ostendisti, quique ingenti illa horrendaque, ac longe lateque per omnia sonitum spargente tuba, olim personiturus es : cuius quidem terribili clangore, qui a sæculo mortui fuerant, ex abditis terræ receptaculis resurgent ; et terra veluti funda rotata, e fundamentis movebitur ; et clementa dissolventur, et sol atro colore perfundetur, et in cili-
cini sacci modum obscurabitur ; et luna tota in sanguinem convertetur ; et stellæ perinde ac grossus et ficu, dum valida vi venti agitantur, e caelo in terram decident ; et universus aer, quasi tetrīs nubibus obductus, in noctem vertetur ; et cælum instar libri involutum e medio facesset ; et mons omnis, et vallis, et insula, et civitas e sedibus suis emovebuntur ; et magnates, et potentes, et duces, et terræ iudices, et reliqui populi humiliabuntur ; et quod gravissimorum dolorum, et gemituum, stridorumque dentium, ac omne genus suppliciorum, tempus jam adesse cernent, præ timore et horrore exanimabuntur. Quando ergo omnes, qui in vivis adhuc

¹ Psal. xli, 5. ² Ezech. 1, 1 seqq. ³ Luc. 1, 36.

A legunt in momento (2), et quasi in ictu oculi emorientur, statimque immutabuntur ; quando mare et flumina, et infernus ingenti impendentium malorum formidine metuque concussa, quos detinebant, mortuos emittent ; quando justī quidem, aeris nubibus subvecti, obviam Christo Domino rapiuntur, in omnem æternitatem vitam cum eo acturi ; peccatores autem ad supplicia, quæ in illos constituta sunt, amandabuntur ; quando tandem omnia illa admirabilia, quæ expectantur per sonitum quem daturus es, consummabuntur ; tunc, o sancte archisatrapa, errantium ductor, prolapsorum excitator, animorum propugnator, corporum conservator, dæmonum exterminator, universæque creaturæ illustrator ; tunc, obsecro te, tunc fidus causæ meæ patronus adesse ne gravare. O sanctissime Michael, qui populum Israeliticum Dei mandato per mare trajectum, in terra promissionis constituisti, et Jesum Nave contra adversarios armasti, et Moysi tabernaculum a sanguinario hoste liberasti, et multorum aliorum sanctorum animas illuminasti, meos quoque internos sensus illustra, internumque animæ meæ oculum illumina ; et cor meum, vitæ hujus fluctibus agitatam, confirma ; et mentem meam ad terrena inclinatam, sursum ad cœlestem prudentiam subleva ; et remissas manus meas, contra bello assuetos hostes confirma ; et emortuos pedes meos, ne semitam, quæ ad cœlos ducit, deserant, corrobora ; et cervicem meam peccatis onustam subrige ; et cicatrices meas, quæ graveolentiam exhalant, planeque computrescunt, sana ; et ardentium libidinum perturbationumque incendium seda ; et cæteras tandem miseriæ et laborum meorum molestias cura. Iterum, re et nomine Michael, te oro, et quanto possum sensu obtestor, ut e vitæ hujus curriculo exituro, lætus pacatusque appareas, meque sub honorato alarum tuarum velamine abscondas atque ex angustis obscurisque inferorum locis ereptum, in loca tabernaculi admirabilis constituas, deducens et usque ad domum Dei, in voce exultationis, et confessionis et soni festum celebrantium ¹.

Tu quoque, divinissime angelorumque præstantissime Gabriel, qui mundi es exoptatissimus, gaudii et lætitiæ dator optimus ; qui divinorum arcanorum interpres es scientissimus, bonorumque omnium administer et procurator primarius ; qui sacrorum tandem ministrorum dux et princeps es augustissimus ; agedum mentem et cor meum instrue, et ad universa Dei judicia et justificationes dirige. Qui Ezechieli ² in Chobar visionem illam plane divinam patefecisti, sterilitatis meæ labem dissolve. Qui insecundum ante Elisabethis uterum a vinculo, quo tenebatur, Dei jussione solvisti ³, eandemque fructuosam effecisti,

NOTÆ.

(2) Vivi tempore judicii in ipso raptu morientur et immutabuntur. Aliqui tamen sentiunt, non morituros, sed tantum immutandos.

meam quoque infelicem afflictamque animam, A grata quadam venustate, internaque lætitia, et luce perfunde, qui beatissimam inculpatissimamque sacratissimæ purissimæque Domine nostræ Genitricis Dei Mariæ animam, læta salutarique annuntiatione ingenti gaudio imbuisti¹; Evæque tristitiam, ejusdemque luctum, certæ salutis sponsione in lætitiā transformasti; paucis, qui totius mundi mœrorem in gaudium convertisti, vesteque luctuosa discissa, omnes lætitiæ stola induisti; te etiam atque etiam, o Gabriel, veræ lætitiæ conciliator et dator, rogo obtestorque, ut me, gravi ægrotudine pressum, clementer visites, divinaque virtute atque animi jucunditate impleas, necnon a tormentis Belial, spectabiliūque et inaspectabiliū hostium periculis exemptum, per tuam auctoritatem et apud Deum intercessionem, justorum et sanctorum cœtui adjungas, et tandem in locis illis, quæ omnibus deliciis affluunt, tuto colloques.

O vos, reliqui omnes angeli et archangeli, cœtus cœlestis, corona impenetrabilis, phalanx præstantissima, multitudo immensa, exercitus innumerus, celsitudo inaccessa, magnitudo incomprehensa, chorus incomparabilis, notitia omni indagatione superior, lætitia inexplicabilis, pompa summe admirabilis, quantitas cogitationem omnem excedens, subtilitas mensuram ignorans, agilitas cui alia nulla est similis, ordo infinite multiplex, celeritas infanda, substantia quæ circumscribi nequit, gloria mentis cogitatione comprehendi nescia, vis omni virtute et robore major; vos omnium Regis estis administri, vos venti, et spiritus, et aquæ, et Principes, et equi, et exercitus, et diaconi, et apostoli, et prædicatores, et prophetæ, et evangelistæ, et rerum divinarum interpretes, et custodes, et presides, et conservatores, et abactores, et conductores et viæ duces, et inquisitores, et libripendes, et calculatores, et curatores, et illuminatores, et opum datores, et luminaria, et lucernæ, et lampades, et montes, et colles, et nubes, et iudices, et susceptores, et relatores, et defensores, et decertatores, et propugnatores, et divina specula, et simulacra, et imagines, et nautæ, et naves, et gubernatores. Vos ii estis, qui cælum cursu expeditissimo transmittitis; qui motu celerrimo incitatissimoque per aerem discurretis; qui cælum et æthera repletis; qui nulli non homini custodes et comites adestis; qui Creatoris voluntatem inflexe perficitis; qui vocem sermonum ejus citra intermissionem auditis, qui semper crescit et proficitis, perpetuaque incrementa sumitis (solus enim Deus est, in quem nulla cadit mutatio); qui cœlestia corpora vocamini; qui mentes Deique tabernacula appellamini; qui carbonēs, et turbines, et flammæ nominamini: qui mystæ, mysteriorumque interpretes, et omnium Regis amici, et musici, necnon sacrorum ministri, et diaconi dicimini.

Com igitur tali tantaque gloria sitis exornati, totque prærogativis cumulati, merito vestram benignitatem rogo et obsecro, o boni omnisque maculæ exsories angeli et archangeli: vestræ, o impolluti spiritus, magnificentiæ supplico, conservare vitam meam inoffensam, spem infractam, mores inculpatores, dilectionem erga Deum et proximum integram, et ab omni offensione liberam. Manu me, quæso, ducite et deducite, et ad omnem salutarem Deoque acceptam semitam dirigite. Iterum, o divini spiritus, vos rogatos plurimumque obtestatos cupio, quando in ultimo vitæ meæ hiatu, ex luteo hoc vase excedere compellar, vosque omnes actiones meas trutina expensuri estis, cunctaque, quæ vel palam, vel clam designavi, calculaturi, ut tunc vel omnes, vel ii certe, quos Deus ex vestro ordine tum mittet, quo infelicem miseramque animam meam excipiant, placidos clementesque vos mihi exhibeatis, bilanciæque, quam pravis meis operibus perditæ gravavi, dextere subleveis, eamdenque tanquam solius clementis Dei ministri, quavis ratione et arte exonerare studeatis. Porro autem bonorum honestorumque operum loco, de quibus spem concipere licebat, immensam Domini misericordiam, in medium proponite, benedictum clementemque Deum, o laudatissimæ præstantissimæque mentes, orantes, ut per vestram intercessionem, omnes afflictiones, et morbos, et calamitates, quæ unquam in vita pertuli, in criminum meorum compensationem condemnationisque, et cruciatuum non vulgariū, quos juste promeritus fueram, relaxationem et condonationem admittere, eorumdenque vice et loco habere et calculare dignetur: quo, inimico per divinam gratiam perfecte semel superato debellatoque, ob servatam miseram animam meam, ingens gaudium oriatur in cœlo: conditor ter benignissimus vos convocante, et dicente: « Congratulamini mihi, amici, quia invenio ovem², » quæ olim in montibus aberraverat. Denique, cum consummationis dies advenerit, et mundi finis jam præ foribus urserit, et cœli contremiscent, et firmamentum nutabit, et terræ fundamenta quatentur, et abyssus abyssi præ timore obrigescent, et inferi formidine horrebunt, et immensi maris divisiones in ignem vertentur, et elementa omnia a facie ignis, ut cera, dissolventur, et qui in terræ recessibus obruti jacebunt, exsuscitantur, et mundi hujus figura pertransibit, et tremendus iudex in limine ipso assistet, vosque adventum illius antevertentes, terminos finesque terræ percurreritis, quo universos mortales, qui a sæculo mortem obierant, in unum cogatis, illosque incorrupto iudici simul omnes sistatis, quo singuli de omni opere, omnique cogitatione, et animi conceptione rationem reddant: tunc, obsecro vos, neque unquam usque ad vitæ finem obsecrare desinam, qui omnia lustratis, publicaue Dei ministeria non absque auctoritate obitis, et hoc ipso

¹ Luc. i, 28. ² Luc. xv, 6.

regiam quamdam dignitatem præ vobis geritis, A quod et sceptrum, et virgas, et hastas deferitis (per hæc enim coercendi, et puniendi vim, qua polletis, evidenter ostenditis), tunc, inquam, tunc, obsecro, propitii adeste, miseroque, et infelici tanquam ter optimi regis illius principes, parcite, et me a tristi illa, iracundaque sententia, quæ in ignem æternum amandat, per vestram apud Deum intercessionem liberate. Contra vero lætæ, et jucundæ illius vocationis, vitæque, quæ omni mœrore caret, nullaque re indiget, me una cum meis synergis, et cognatis, quorum nomina, et vocationem novit is, qui nihil nescit, participem efficite, et gaudii tandem quod nunquam finem facit, hæredem declarate.

O Domine, Servator, Deus et Verbum, qui dominatum in excelso obtines: qui principio cares, B universaque contines: qui ingenti robore polles, omnibus vitam, omnibus timorem affers; qui cælum et terram, omniaque, quæ illorum ambitu continentur, solo nutu condidisti^{6,7}; qui primum quidem angelos mente concepisti, tuusque conceptus opus fuit: quod enim mente conceperas, id solo verbo explesti, et absolvisti. Mox pari arte et facilitate hominem e terræ pulvere, secundum tuam imaginem et similitudinem formasti⁸, efformatumque, et modicum quid ab angelis diminutum⁹, et libero arbitrio ornatum, omnium creaturarum rerum regem et dominum constituisti; nempe quo bonis illis, quæ illi in paradiso præparaveras, frueretur, quibus etiam tantisper fruius est dum a serpente, et uxore captus, atque seductus, divina tua mandata prævaricatus est, degustando nimirum lethiferæ arboris pomum: quare e regia dignitate et vestigio excidit, paradisoque exclusus, in poenam factis suis dignam incurrit; puta in fletum, et servilem habitum, in sudorem, laborem et molestiam, in tristitiam et dolorem, et quod suppliciorum omnium vere est acerbissimum, in justam tandem mortem, dissolutionemque in terram, ex qua primo susceptus, productusque fuerat. Tu autem, Domine, vere clemens, et miseri-

cors, peculium, quod præ cæteris omnibus tibi charum, diaboli tyrannis oppresserat, nequaquam aspernatus es; verum tremendum illud mysterium, quod ante omnia sæcula definieras, expleturus, te ipsum, qui Patris es sapientia, et mens, et Verbum, et character, et terminus, et imago, et sigillum, et Filius, et forma expressa, exinanivisti. Nam et in casta Virgine per Spiritum sanctum inhabitasti, et ortum ex ea, qui omnem rationem excedit, sumpsisti. Nec enim virginea claustra omnino solvisti; sed carnis expertus, modo, quem tu nosti, in eam ingressus, carne indutus ex ea denuo egressus es, uteri ostio clauso, ut ante erat, relicto. Mox crucem subiisti, felle, et aceto inter se permistis, potatus, lanceæque ad latus tuum adacta, confossus. Mortem tandem sponte perperus, mortem ipsam peremisti, mundumque universum immortalitate donasti; et prolapsam, deformatamque imaginem, in integrum instaurasti, et veterem maledictionem, quæ per lignum irrogata fuerat delevisi. Tu ergo universorum Rex et Conditor, qui unus tantarum, tamque admirabilium rerum architectus es, cunctaque, quæ usque existant, in communem mortalium utilitatem condidisti, ac pœnæ obnoxios non sine paterna affectione punire consuevisti, quando pro tribunali sedens, omnes ad iudicium es adducturus, statione dextera cum iis omnibus, quorum memoriam in mente habeo, me dignare. O omnium inspector, occultorumque cognitor, criminibus, quæ ullo unquam tempore perpetravi, oblivioni traditis, immortalis thalami ostium, hoc est, cœlestem gloriam mihi pande. O immortalis Sponse, benedictionis vocem fac nos audire. O benefice, justorum numero me accense, tuique gaudii, inculpatæ Matris tuæ, angelorumque sanctorum, et apostolorum, et prophetarum, et martyrum, et justorum omnium, qui a sæculo fuerunt, precibus intercedentibus, consortes nos effice, qui cum Patre tuo, et Spiritu sancto es benedictus nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

^{6,7} Esther. XIII, 10. ⁸ Gen. I, 26, 27. ⁹ Psal. VIII, 6.

VII.

Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον.

D Encomium in sanctum Joannem Præcursores.

ANG. MAI Spicileg. Rom. I. IV, p. 130.

α'. Δίδου, ὦ φωνὴ τοῦ Λόγου φωνήν· δίδου ἡμῖν, ὦ λύχνε τοῦ φωτός, τὴν αὐγὴν· δίδου ἡμῖν, ὦ τοῦ Λόγου Πρόδρομε, τοῦ λόγου τὸν δρόμον, ἵνα σε πρὸς ἀξίαν τοῖς σοῖς εὐφημήσαντες ἐντροφήσωμεν σήμερον· ὕμνεῖν γάρ σε κατὰ χρέος πατρῶν^α τε καὶ ἰδιῶν πάντων πλέον, ὦ Βαπτιστὰ, προθυμούμεθα.

1. O vox Verbi, da vocem! Tu lucerna luminis, da nobis splendorem! O Verbi Præcursor, da nobis verbi cursum, ut hodie exsulemus dignis te ipsum celebrando laudibus! Nos enim impulit animus ut majora tibi canamus quam patribus et coetaneis tuis, o beate Joannes! plus tuis cumulat

VARIÆ LECTIONES.

^α πατρῶν.

sumus muneribus quam majorum tuorum omnium. Cum grates debitas a nobis effundere nequeamus, denuo ad te benignum confugimus datorem, ut præconiis nostris dux et magister adesse velis; ne forsan te solis verbis prædicantes, propter verborum exilitatem et dedecus, gloriæ tuæ detractores potius videamur quam grati laudatores. Qui verborum nostrorum simplicitatem ignorant, sermonem requirunt comparem magnitudini et dignitati Præcursoris, nec unquam veniam concedunt oratori, cum viribus deficientibus, propositum suum non attingit, et flammam ab aliis expectatam non accendit. Quicumque te gloriæ corona redimire voluerit, semper a digna longissime aberit; nemo enim totis exclamat faucibus, nisi furat et mente solita excesserit. Quid igitur mihi agendum est, qui, per singulas horas, muneribus tuis innumeris veluti arbor ad aquas, undis indesinenter affluentibus, sua agmina sumit, ita ex vivificante infusione tua meum profectum capio? Quid gratius, an silere et nullatenus clamare, si quis digne profari nesciat? An clamare quo quis posito modo ita ut indomitum mentis sensum demonstret, etiamsi præ vocis imbecillitate ingentem clamorem edere nequeat? Hic profecto veniæ dignus est, quia sapientium partes complectitur. Inter decem leprosos a Domino mundatos, fuit quidam alienigena, ex Samaria oriundus; ingratiæ turbæ adnumeratur quæ benefactori suo fausta ex viribus non deprecabatur: langore enim purgati, gloriam Deo non tribuerunt, qui ipsis mundationem dederat.

2. Ideo non est silendum, sed tibi laudes ex affectu tribuendæ sunt, etiamsi ad celsitudinem tuam non attingamus. Nequaquam carpiamus probum illorum novem, celebratam autem societatem illius habeamus, qui gratior judicatus fuit. Clama in nobis, o Baptista, sicut prius clamasti in deserto: deserti enim sumus et verbo et voce et splendore, quibus gloriæ tuæ corona complectitur. Imo et altius clama in nobis: clamabimus cum clamaveris, et silebimus cum silueris, etsi ingentes edituri essemus clamores. Clamor noster ad nihilum reputabitur, nisi ex divino clamore tuo suum fragorem hauserit, et nusquam terrarum vox nostra audietur, nisi e voce tua magna sonitum sumpserit. Ideo plus magisque te in adiutorium invocamus et adprecamur, ut linguam nostram, voce carentem, a vinculis absolas, veluti nascendo linguam patris Zachariæ solvistis! Da quoque supplicibus nobis vocem ad præconia tua longe lateque diffundenda, quemadmodum infans genitorem tuum voce donasti ad nomen tuum publice proferendum. Si lingua ejus alligata fuit dum per adventum tuum illam solves et ad salutandum te ipsum, moveres, quomodo linguam nostram in laudem tuam movebimus,

A Ἐπειδὴ δὲ πάντων πλέον ἐκ προγόνων σου ταῖς δωρεαῖς ἐνεδρύνθημεν, καὶ οἰκοθὲν τοῦτο δρᾶν οὐ δυνάμενοι, πάλιν ἐπὶ σὲ τὸν φιλόδωρον τρέχοντες, καὶ σὲ γενέσθαι χορηγὸν ἡμῖν τῶν ἐπαίνων αἰτούμεθα. Ἵνα μὴ σε μόνον τοῖς ἐξ ἡμῶν λόγοις γερῶντες, ὀφρίσται τινες εἶναι τῆς μικροπρεπείας τῶν λόγων καὶ ἀτιμίας δόξωμεν, ἢ ἐπαινέταις τε καὶ εὐχάριστοι, παρὰ τοῖς οὐκ εἰδῶσι τὴν ἡμῶν ἐν λόγοις εὐτέλειαν, ἀλλὰ τῷ μεγέθει ἢ ἀξίᾳ τοῦ τιμωμένου ἀπαιτοῦσιν εἶναι τὸν λόγον ἐφάμιλλον· καὶ μὴ διδοῦσι συγγνώμην τῇ προθέσει τοῦ λέγοντος, τοῦ πόθου τὴν φλόγα μὴ φερούσῃ, εἰ τὸ ὑπὲρ αὐτὴν ἐκ βίας ἐφάπτοιντο. Ὅτι μὲν γὰρ οἱ σε ταῖς εὐφημίαις στεφανοῦν ἐβελήσοιεν πόρρω που τῆς ἀξίας· καὶ πάντων μακρὸν ἀπολείπονται, οὐκέτι οὐδεὶς ὥς οὐχ ἔλαττο κερύσει τῷ στόματι, εἰ μὴ μέμνηται καὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἐξέστη φρονήματος. Τί οὖν χρὴ διαπράττεσθαι τὸν ὄλον ἐμὲ μυρίοις σου καθ' ὥραν ἐκάστην δωρεαῖς, ὥσπερ τὸ δένδρον παρ' ὕδασι τὴν φωτείαν λαχὼν, ὀρνεύμενον καὶ ἀλκτικῶς παραρρέουσιν ἔχοντα τῆς σῆς ἐνεργητικῆς χύσεως τὴν ἐπίδοσιν; Ἄρα σιγᾶν καὶ μηδὲν ἑλὼς βοᾶν χαριστήριον ἐστὶ κατ' ἀξίαν μὴ δεδύνῃται, ἢ βοᾶν ὥς οἷός τε εἶη καὶ δύνῃται, καὶ ταύτῃ δεικνύουσι τῆς ἐνοούσης αὐτῷ γνώμης τὸ ἀσχετον; καὶ ἢ βοή ταύτης τὸ μέγεθος δι' οἰκείαν φανεροῦν μὴ λοχύσῃ σμικρότητα. Ὁ μὲν γὰρ καὶ ἀποδοχῆς ἀξίος κρίνεται, καὶ τὴν τῶν εὐγνωμονούντων μοῖραν λογίζῃται· καθὰ κακεῖνος ὁ ἐν τῇ δεκάδι τῶν ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος καθαρθέντων λεπτῶν ἀλλογενῆς καὶ ἀλλόφυλος· ὁ δὲ τῶν ἀχαρίστων στίχει συνάπτεται, τὸν εὐεργέτην οὐκ εὐφημῶν κατὰ δύναμιν, καθὰ καὶ οὗτοι εὐληφότες μὲν τῆς νόσου τὴν κάθαρσιν, οὐ δεδοκότες δὲ δόξαν Χριστῷ τῷ ταύτην αὐτοῖς δεδοκῆτι τὴν κάθαρσιν.

β'. Οὐκοῦν οὐ σιωπητέον, λεκτέον δὲ σοι ποθητῶς τὸ ἐγκώμιον, εἰ καὶ κατόπιν τῆς σῆς μεγαλειότητος λέξοιμεν· ὥς ἂν μὴ τούτων τῶν ἐννέα τῶν μῶμον δρεψόμεθα, ἀλλὰ τοῦ κριθέντος εὐγνωμόνος τὴν ἐπαινετὴν ἑταιρίαν ἀρκάσωμεν. Βόησον τοίνυν, ὦ Βαπτιστὰ, καὶ νῦν ἐν ἡμῖν ὥς ἐν ἐρήμῳ τὸ πρότερον. Ἐρημοὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς λόγου καὶ φωνῆς καὶ ταῦτα βλαστώσης αὐγῆς καθεστήκαμεν· ἐξ ὧν σοὶ καὶ δι' ὧν ὁ τῆς εὐφημίας ἀναπλέκεται στέφανος· βόησον καὶ νῦν ἐν ἡμῖν γεγωνότερον. Βοησόμεθα γὰρ εἰ βοήσεις, καὶ σιγήσομεν εἰ σιγήσεις, καὶ μεγαλοφώνως βοᾶν προηρήμεθα. Εἰς οὐδὲν γὰρ ἡμῶν ἡ βοή λογισθήσεται, μὴ τῇ θειοτέρᾳ σου βοῇ τὸ σθένος λαμβάνουσα· καὶ οὐδαμῶδε γῆς ἡμῶν ἡ φωνὴ ἀκουσθήσεται, μὴ ἐκ τῆς μεγάλης σου φωνῆς δεχόμενοι τὸ εὐχον. Διὸ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς σμμαχίαν σε προκαλούμεθα καὶ λύσαι δέμεθα τὴν γλῶτταν ἡμῶν ἀφωνία δουλεύουσιν, ὥσπερ καὶ Ζαχαρίας τῷ πατρὶ πάλα γενόμενος ἔλυσε· καὶ δοῦναι φωνὴν ἵκετεύομεν πρὸς τὴν τῆς σῆς εὐφημίας ἀνάρρησιν, καθὰ καὶ κείνῳ τικτόμενος δίδωκας πρὸς τὴν τοῦ σοῦ δημηγορίαν ἐνόματος. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος τὴν γλῶτταν πεπέδητο ἕως αὐτὴν ἢ σὴ προέλευσις ἔλυσε, καὶ τῆς σῆς προσηγορίας κεκίνηχε πρόδος, πῶς ἂν ἡμεῖς πρὸς τὴν σὴν εὐφημίαν τὴν γλῶτταν

κινήσοιμεν, μὴ σοῦ ταύτην κινούντος καὶ στρέφοντος καὶ πρὸς τὸ οὖν αὐτὴν κατευθύνοντος· στάδιον;

γ'. Ἀλλὰ μοι πρὸς τὴν βαλθίδα τῶν λόγων ὁ λόγος ἐλθὼν, καὶ πρὸς τὴν τῶν σὼν θαυματῶν πληθύν ἐκθαμβούμενος, ἀπορίᾳ συνέχεται· μείζονι, ὅθεν τῆς κατὰ σὲ διηγήσεως ἀρξεται. Τὴν γέννησιν εἰποι πρῶτην ἢ ὁ Γαβριὴλ προσμήνους ὡς χαρὰς ἐσομένην τῷ κόσμῳ προοίμιον; Ἀλλὰ τὴν κυοφορίαν ἢ ἡ στείρα γραῦς ὡς ὑπερφυᾶ περιέκρυβε; Ἀλλὰ τὴν ἐγγάστριον δρχησιν τὴν πρῶτην Θεὸν ἐγγάστριον πᾶσι κηρύξασαν; Ἀλλὰ τὴν ἐκ στείρας ἀπότειν ἱστορεῖν ἐκθύμησης; Ἀλλὰ καὶ πορείαν τριήμερον ἤνυσσε καὶ χρόνον τριμηνιαῖον παρέμεινε, ἵνα τὴν θαυμαστήν σου θεωρήσασα γέννησιν τὸ τῆς Τριάδος ἐνὸς μήτηρ ἀπειρόγαμος ἔσσεθαι οὐ συνελήφθη βεβαίως τε καὶ ἀραρότως πιστεύσειεν; Ἀλλὰ τὴν γαλούχησιν ἢ ξηρὸς σοι μασθὸς θηλὴν διὰ γῆρας βαθὺ παραδόξως πρόχγευεν; Ἀλλὰ τὴν ἐν ἐρήμῳ διαίταν ἢ ὁ κόσμος χωρεῖν οὐκ ἔδυνάτο, τὴν ἐκ τῆς ἐρήμου πρὸς τὸν Ἰσραὴλ τελευταῖαν καὶ πρῶτην ἀνάδειξιν δι' ἧς αὐτοῖς τὸν Χριστὸν ἐξεκάλυπτε, καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐκήρυττε. Ἀλλὰ τὸν Ἰορδάνην ἐν ᾧ τὸν λεὼν ἐκαθάριζες, καὶ δι' οὗ σε Χριστὸς ἐκαθάρισε, λειτουργῶν σε λαβὼν ποιήσας τοῦ οἰκείου βαπτίσματος; Τὴν νομοθεσίαν ἢ φιλανθρωπίᾳ τοῖς πειθομένοις ἐθέσπισες; Τὴν ἀπειλὴν ἢ ἐμβριθῶς τοῖς ἀπειθοῦσι προέφερες; Τὴν παρρησίαν δι' ἧς ἀρχοντας καὶ βασιλεῖς κατέπληττες, καὶ ἢν ἀξίως ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐτρόμασε, καὶ εἰ πάθει γυναικὸς τὸ δέος ἀπέθαλε; Τὴν γενναίαν ἀποτομήν καὶ τῆς τιμῆς κεφαλῆς τὴν ἀφαίρεσιν, δι' ἧς σεαυτὸν διπλοῦν τοῦ σωτήρος κατέστησας; Πρόδρομον, οὐκ ἐπὶ γῆς μόνον αὐτοῦ προῶν καὶ προτρέχων, ἀλλὰ καὶ εἰς ᾧδην γιγνόμενος Πρόδρομος κατακοιτοῖ καὶ μένουσιν, ὥσπερ τοῖς ἐπὶ γῆς προηρῶντων αὐτοῦ τὴν σωτήριον ἀφεςιν;

δ'. Ἀλλὰ τί τῶν σὼν ἐπέλθωμεν πρότερον; ἢ τί καταλειφώμεν δεύτερον; ἑκάστου τὴν ὑπεροχὴν σύγκληρον ἔχοντος καὶ φιλονεικούντος εἰκότως εἰς προοίμιον τάττεσθαι καὶ τὸ πέρας ἐφ' ἑαυτῷ πάσης τῆς παρουσίας ἐγκωμιαστικῆς διαλέξεως δεχέσθαι, καὶ μὴ συγχωροῦντος ἐπ' ἄλλο τι τὴν γλῶτταν διήγημα φέρεσθαι, ὅπως ἂν ἀτελεῖς αὐτῷ μὴ ἐαθῇ καὶ ἀποπλήρωτον. Δοκεῖ δὲ ἡμῖν ἔχειν καλῶς εἰ τοῦ χρόνου καὶ ἡμεῖς τὴν τάξιν φυλάξοιμεν, καὶ τῷ χρόνῳ πρωτεύουσιν, καὶ νῦν πρωτεύουσι ταῖς λέξεσιν· ἵνα καὶ τάξιν λάβοι τὴν πρέπουσαν, ἀρμόδιον ἑκάστῳ καὶ βραχεῖαν παρέχων διήγησιν, καὶ φύγοι τῆς χρονικῆς ἐναλλαγῆς τὴν ἀνάχυσιν· ἐπειδὴν ἐν τούτῳ Λάβαν τὸν δόλιον, ὅτι τῶν θυγατέρων τὴν ἡγετονὰ πρὸ τῆς πρεσβυτέρας γάμψυ κατεγγυᾶν οὐκ ἠνέσχετο, καὶ ταῦτα ποθομένην καὶ πρόχρητον νομισθεῖσαν τῷ γήμαντι. οὐ μόνως χάριν σωματικῆς, ἀλλὰ καὶ ψυχικῆς ὠραυότητος ἔνεκα; Οὐκοῦν ἐπαναγέσθω πάλιν ἡμῖν ὁ λόγος ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου καὶ τοῦ θαυμαζομένου τὴν σύλληψιν, εἰ τῆς εἰς τὸ εἶναι παρόδου προοίμιον καὶ πάντων ἐφεξῆς ἐν τάξει τιθέτω τὸν ἑπαινον, ὡς αὐτὸς ὁ παρ' ἡμῶν εὐφημούμενος τὸν λόγον ἡμῖν χορηγεῖν ἐπι-

A nisi illam moveas, veritas et ad cursum tuum dirigas?

3. Verbo autem ad exordium verborum stante, præ multitudinem prodigiorum obstupesco et qua progrediar via magis obstupesco, cum mirabilia tua sint proferenda. Quid prius dicendum? An generatio tua, quam Gabriel archangelus ceu gaudii initium mundo annuntiavit? An prægnatio tua, quam mulier sterilis et superadulta in se abscondidit? An saltatio interna, quæ Deum in visceribus mundo indicavit? Quis generationem ex sterili enarrare audebit? Nonne et trium dierum iter perfecit et tres permansit menses, ut admirabilem ortum tuum videret et firmiorem atque gratiorem ex presentia carperet fidem intemerata mater illa, quæ conjugii expers, unum e Trinitate editura fuit? Quis lactationem dicet, quam tibi ex siccis uberibus præstavit mulier annis incurva? Vivendi rationem in deserto, quam mundus capere non potuit? Manifestationem ex deserto, quæ ultima et prima ad Israel facta est, Christum revelavi, et regnum cælorum prædicavi? Jordanem, in quo populum purificasti, per quem Christus teipsum purificavit, cum teipsum in ministrum baptismatis sui assumpsit? Præcepta, quæ perhumaniter dedisti obsequentibus, et minas quas in perfringentes duriter protulisti? Libertatem qua reges et principes corripuisti, qua Herodes rex merito contremuit etiamsi propter libidinem mulieris terrorem excusserit? Generosam venerabilis capitis tui ablationem, per quam duplex Salvatoris Præcursor constitutus es; non enim in terris solum præiissi et antevolasti, sed in inferos descendisti præcursor illis qui ibidem expectabant et remanebant, quemadmodum in terra salutiferam redemptionem prædicasti.

4. Verum ad quænam tuorum procedemus prius, et quæ secundo reponemus loco? Qui superabundantem substratam habet materiam, et palmam referre desiderat, aptissime quædam ad exordium ordinat et ad finem suum singula laudis momenta dirigit; nec unquam concedit ut lingua ad extranea confluiat, ne forte incompleta sit oratio et a proposito aberret. Nobis igitur pulchrum videtur si temporis ordinem sequamur (præstat enim tempus gestis, præstat quoque verbis); ita conveniens exponitur rerum series, consonans et brevis fuit factorum narratio, attamen temporum variantium confusio vitabitur. Nonne callidus ille celebratur Laban qui filiarum suarum natu minorem ante maiorem desponsari non permisit, etiamsi a sponso desiderata et in præmium efflagitata fuerit, propter gratiam corporis et doles animæ? Reducamus igitur verbum ad initium verbi et admirabilem conceptionem illam, quæ introitus fuit ad vitam et ad res subsequentes. Adsit nobis prædicandus ille Præcursor et laudes nostras ad finem perducatur. Attamen inopportunitatem non erit ut rem alius desumamus; apparebit enim infantem, antequam in

utero conceptus fuerit, magnum esse futurum et expectantibus bona majora oriturum, propter defleibile Adami nobis haud ignotum excidium. Cujus ruinæ causa omnes miserrime versamur et in terram corruptionemque abibimus, qui semel omnes audivimus: « Terra es et in terram reverteris »*. Hæc enim contra naturam nostram lata est sententia; hominum vitæ immista est non sola infelicitas, sed et quid contra Deum. Creatorem et Dominum totius mundi reliquimus et minorem habuimus quam conservos nostros creatos, imo et facturas manuum nostrarum Deos, appellavimus! Ideo ignominie passionibus inserviebamus, quia ignominiosis idolis et demonibus tribuebamus honorem Dei solius honorandi! Talis naturæ nostræ erat infirmitas, quæ supereminentem non acceperat magnitudinem, ut maximæ indigeret medelæ, scilicet ut Creator noster suis similis esset creaturis, ut Deus quoad nos fieret homo per conjunctionem cum carne humana, omnium nostrum naturales passiones in se susciperet et diabolo non afficeret. Sic demonstranda erat summa rerum differentia! Sic sub cælo salvandus erat homo, voluntarie cum suis vincendus et constringendus passionibus, ad pristinam felicitatem, quam illi Deus ab initio comparaverat.

5. Hanc felicitatem promisit Deus primo illo Abraham, in cujus semine omnes tribus terræ benedicere largitus est, propter unigeniti Filii sui, et Verbi incarnationem; post Abraham hanc et Davidi per juramentum confirmavit: de fructu enim lumborum ejus statuit Regem gloriæ in thronum suum, ex omnibus maxime regalem, ponere, cum sæculum præsens ad finem pervenerit et lex scripta in definito tempore plenitudinem acceperit. Hanc videre et contemplari desideraverunt non solum Abraham et David, qui tantas promissiones accipere meruerunt, sed et multi prophætæ et reges. Quemadmodum in Evangeliiis beata discipulorum conjungebatur societas, ita sanctorum omnium vehemens desiderium ibat ad Christum; novissima hujus sæculi jam aderant: Evangelium salutarem habebat promulgationem, et lex per Christum expectatam plenitudinem consequebatur; prophætæ et justi omnes in Jerusalem expectabant redemptionem Israel, quia instante a Spiritu edocti, præsentem intueri cupierunt non solis animæ sed corporis quoque oculis, antequam ex hac vita discesserint. Non modo desiderabant sed etiam deprecabantur et Deo supplicationes offerebant, et quoniam digni erant, petitiones suas consecuti sunt. Talis erat Simeon, qui Christum ut sacerdos in ulnas acceperat et Domino totius creationis benedixit; talis erat Anna, quæ longum viduitatis suæ tempus honeste perficiendo, dies noctesque consumendo in,

neusien. Τάχα δὲ καὶ ταύτης ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀγαγεῖν οὐκ ἀσύμφορον· δείξει γὰρ καὶ οὕτως αὐτὸν καὶ πρὸ ταύτης τῆς ἐν κοιλίᾳ συλλήψεως μέγαν τινὰ γενησόμενον καὶ ἐπὶ μειζόνων ἀγαθῶν προσδοκίᾳ φανούμενον, τὴν ἐν Ἀδὰμ ἡμῶν οὐκ ἀγνοούμενον ἔκπτωσιν. Διὰ ταύτης γὰρ πάντως ἀθλίως ἐπράττομεν καὶ εἰς γῆν καὶ φθορὰν ἀπελήγομεν, ὡς ἀπαξ οἱ πάντες τὸ, « Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ, » πειθόμενοι· τοῦτο γὰρ τῆς ἡμῶν ἐτύγχανε φύσεως ὑπὲρ τῆς ἡμῶν παρακοῆς τὸ κατὰκριμα. Οὐκ αὐτὴ δὲ μόνη τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἡ ἀθλιότης εἰδείκνυτο, ἀλλ' εἶχεν αὐτῇ συμμεμιγμένον τὸ ἄθεον. Τὸν γὰρ Κτίστην τοῦ παντὸς καὶ Δεσπότην ἐάσαντες ὁμοδοῦντες ἐλατρεύομεν κτίσμασιν, καὶ θεοὺς ὠνομάζομεν τῶν ἰδίων ἡμῶν χειρῶν τὰ ποιήματα. Διὸ καὶ τοῖς τῆς ἀτιμίας ἐδουλεύομεν πάθει, ἐπειδὴ τοῖς ἀτίμοις εἰδώλοις καὶ δαίμοσιν τοῦ μόνου τιμίου Θεοῦ τὴν τιμὴν προσεφέρομεν. Τοῦτο τῆς ἡμῶν φύσεως ἦν τὸ ἀβρώστημα, ὃ μεγέθους ὑπερβολὴν οὐ δεχόμενον μεγίστης ἱατρείας εἰδέετο. Αὐτὴ δὲ ἦν τὸ τὸν Κτίστην ἡμῖν ὁμοιωθῆναι τοῖς κτίσμασιν, καὶ τὸν Θεὸν ἀνθρώπων γενέσθαι καθ' ἡμᾶς διὰ τῆς πρὸς σάρκα τὴν ἀνθρωπίνην συνθέσεως· καὶ πάντων ἡμῶν ἀναλαβεῖν ἐν ἑαυτῷ τὰ φυσικὰ καὶ διαβολικὰ οὐκ ἐμποιοῦντα παθήματα· καὶ τοῦτον παντελῆ τὸν ἀφορισμὸν ἐκτελεῖσθαι, καὶ οὕτω περιφανῶς διακρατούμενον ἀνθρώπων, καὶ πρὸς τὴν πρώτην αὐτὴν δημιουργήσας συνέξευσε.

ε'. Ταύτην Θεὸς καὶ ποιεῖν πρώτῳ τῷ Ἀβραάμ ἐπηγγείλατο, καὶ ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ πάσας εὐλογηθῆναι τὰς φυλάς τῆς γῆς ἐχαρίσατο, διὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου σαρκώσεως· ταύτην μετὰ τὸν Ἀβραάμ τῷ Δαβὶδ ἐπωμόσατο, καὶ ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ἐπὶ τὸν βασιλικῶτατον αὐτοῦ θρόνον τὸν βασιλεῖα τῆς δόξης τίθεσθαι συνέθετο, ὅτ' ἂν ὁ παρὼν αἰὼν ἐπὶ τὸ τέλος ἀφίκοιτο καὶ τοῦ γραπτῷ νόμου ὁ διορισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καιρὸς τὸ πλήρωμα δέξοιτο. Ἦν ἰδεῖν καὶ θεάσασθαι οὐ μόνον Ἀβραάμ καὶ Δαβὶδ οἱ τὰς τοιαύτας ἐπαγγελίας ἀξιοθέτους κληρώσασθαι, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ μετ' ἐκείνους προφῆται τε καὶ βασιλεῖς ἐπεθύμησαν, καθάπερ ἐν Εὐαγγελίοις πρὸς τὴν τῶν οἰκείων μαθητῶν μακαρίαν ὁμηγυρίαν, αὐτὸς ἡ πάντων ἁγίων ἐπιθυμία Χριστοῦ ἀπεφάνετο. Παρῇ οὖν τοῦ παρόντος αἰῶνος τὰ ἔσχατα, καὶ ἡ ἐπαγγελία τὴν οἰκείαν ἐκάστω ἐνέκβασιν, καὶ ὁ νόμος τὴν προσδοκωμένην αὐτῷ διὰ Χριστοῦ προσεδέχeto πλήρωσιν· καὶ πάντες οἱ ἐν Ἱερουσαλὴμ προφῆται καὶ δίκαιοι τὴν τοῦ Ἰσραὴλ προσδεχόμενοι λύτρωσιν, καὶ Πνεύματι ταύτην ἐφροσύνωσαν μαθάνοντες, ἐπὶ θοὺν αὐτῆς τὴν παρουσίαν θεάσασθαι, οὐ μόνον ψυχῆς ἀλλὰ καὶ σώματος ὁρμασιν πρὶν τῆς παρουσίας· ζωῆς ἐκδημήσωσιν. Καὶ οὐ μόνον ἐπέθουν, ἀλλὰ καὶ ἠδύοντο καὶ Θεῷ δεήσεις προσέφερον, καὶ τῶν αἰτουμένων (ἄξιοι γὰρ ἦσαν) ἐτύγχανον. Τοιοῦτος ἦν ὁ Σιμεὼν ὁ Χριστὸν ὡς ἱερεὺς ἐν ἀγκάλας δεξάμενος, καὶ Δεσπότην αὐτὸν πάσης ὁμολογήσας τῆς

* Gen. iii, 19.

κτισεως. Τοιαύτη ἡ Ἄννα ἢ τὴν πολυχρόνιον ἐκείνην
 χρεῖαν κοσμίως ἀνύσασα, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐν
 τῷ ἱερῷ Θεῷ προσεδρεύουσα, ἡ τότε προφητικῶς
 παραστᾶσα τῷ Πνεύματι, καὶ παρόντα Χριστὸν
 τοῖς τότε παροῦσιν ὑπέβαινε. Τοιοῦτος ἦν ὁ Ἀριμα-
 θαῖος Ἰωσήφ ὁ τῆς ἀπάντων ζωῆς τολμηρὸς ἐντα-
 φιαστὴς, καὶ διὰ τοῦτο μάλλον εὐσχημῶν βουλευτὴς
 κηρυττόμενος, ὅτι τὴν μὲν τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ
 Σωτῆρος βουλὴν ὡς αἰσχρὰν παρητήσατο καὶ ἀσχή-
 μονα. «Ὅστος γὰρ, φησὶν, οὐκ ἦν συγκατατιθέμενος
 τῇ βουλῇ καὶ τῇ γνώμῃ αὐτῶν. » Ταύτην δὲ μόνος
 αὐτὸς ὡς λαμπρὰν καὶ εὐσχημόνα, εὐσχημῶνος καὶ
 λαμπρῶς ἐδολεῦσάτο. Τοιοῦτος καὶ Ζαχαρίας ὁ
 πρεσβύτες τε καὶ ἱερεὺς ἐγνωρίζετο, ὃς καὶ διὰ τὸ
 τῆς ἡλικίας ὑπέρακμον καὶ τοῦτο γῆρα παρεπομένον
 θανάτου τὸν ἔδεικτο δεήσεις ἐκτενεῖς καὶ συχνὰς τῷ
 Θεῷ προσεκόμιζε μὴ στερηθῆναι τοῦ πᾶσι προσδο-
 κωμένου θεάματος, μηδὲ πρὸ τῆς τοῦτο θείας τὸν
 ἐλπίζοντων καὶ ἐπὶ θύραις ὄντα θεάσασθαι θάνατον.
 Ταύτην ὁ πρεσβύτες ἀεὶ προσῆγεν τὴν δέσην· τοῦτο
 μὲν ἅπασιν ταχέως ἐκλάμψαι τῆς σωτηρίας τὸ φῶς
 ἐπευχόμενος· τοῦτο δὲ καὶ ἑαυτῷ τὴν τοῦτου τοῦ
 φωτὸς ἀνατολὴν ἰδεῖν ἐξαιτούμενος. Καὶ ἵνα μὴ
 κατὰ τὸν ταύτης αὐτὸν τὸν χρόνον ἀκμάζοντα ταύτης
 ἀρπαγῆναι τῆς θεωρίας ἀμέτοχον, περὶ τοῦτου δι-
 ηνεκῇ τὴν πρεσβειάν ποιούμενος, καὶ μάλιστα ὅτε
 Θεῷ τὰς κατὰ νόμον λατρείας προσέφερεν, ἵνα τού-
 των ταχέως ἡ ἀμειψίς ἐπὶ τὸ πνευματικώτερον καὶ
 τελειότερον γένηται, καὶ λυτρωθῶσι τοῦ βάρους οἱ
 τὸν αὐτὸν ζυγὸν ἐπιχειρόμενοι ἔχοντες κλήροι, κατὰ
 τὸν τῆς ἑφημερίας καιρὸν τὴν εἰς τὰ Ἅγια τῶν
 ἁγίων μετὰ θυμιάματος εἰσόδον, ἐνθα τοῦ ἔτους
 ἅπαξ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ μόνον εἰσέτρεχεν, αἷμα ταῖς
 χερσὶν ἐπαγόμενος καὶ διαβρόχῃ δεικνὺς τῷ αἰνίγ-
 ματι τὴν ἐσομένην μίαν καὶ μόνην Χριστοῦ τοῦ
 Σωτῆρος προσέειπεν, ἦν ἑαυτῷ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ
 ἀρχιερεὺς καὶ ἀμὸνς ὑπὲρ ἡμῶν εἰς σφαγὴν τῶν
 ἀνθρώπων προσήγαγεν.

Γ'. Ἐνταῦθα γοῦν καὶ Ζαχαρίας γενόμενος (ἦν
 γὰρ τῆς τοιαύτης λειτουργίας ἐπάξιος), καὶ τῷ θυ-
 σιαστηρίῳ παρστώς, καὶ περὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ
 Λόγου τὸν φύσιντα προσδεχθεὶς τῇ ἐπιμονῇ τῆς
 δεήσεως, δεξιὸν τοῦ θυσιαστηρίου καθ' οὗ τὴν τοῦ
 θυμιάματος εὐωδίαν προσέφερεν, οὐράνιον ἐστῶτα
 κατενόησεν ἄγγελον, ἀγγελίαν αὐτῷ δεξιάν καὶ
 οὐράνιον φέροντα. Γαβριὴλ οὗτος ἦν ὁ τούτων τῶν
 μηνυμάτων διάκονος, ὁ καὶ τῇ προσηγορίᾳ πρὸ τῶν
 λόγων δηλῶν τὸ ἐξάγγελμα· τὰ γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ
 Λόγου θείας ἐνανθρωπήσεως μηνύσεων ἔχει προοίμια,
 περὶ ἧς καὶ ὁ πρεσβύτες ἐκτενῶς ἐλιτάνευεν· ὅν
 ἰδὼν ὁ θεσπέσιος ἄγγελος ἐπὶ τῇ ὀπτασίᾳ κλονούμε-
 νον, καὶ τῷ φόβῳ τὸν κλόνον συναύξοντα, «Ἐταράχθη
 γὰρ, φησὶ, Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν·» τοῦ
 νόμου γὰρ ἐν ἑαυτῷ τὸν σάλον εἰκόνις, καὶ τὴν πρὸς
 τὴν εὐαγγελικὴν ὑπετύπου πολιτείαν μετέθεσιν· ἀφαι-
 ρεῖται πρῶτον τοῦ φόβου τὸν τάρachον, καὶ εἰθ' οὕτω
 τῶν Εὐαγγελίων ἀπάρχεται. Οὐ γὰρ φόβος ἦν τὰ λεγέ-
 μενα, ἀλλ' ἀφοβίας καὶ τερπνότητος πρόξενον· τί λέ-
 γων; «Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσθκούσθη ἡ δέησίς
 σου.» Μονονυχὶ βοῶν, τί δέδοικα, ὦ πρεσβύτες; τί δέ-

A templo Domini, tunc spiritu prophetico astitit et
 Christum praesentem assistentibus manifestavit;
 talis erat Joseph ab Arimathaea, qui Dominum vitam
 audacius sepelivit. Illic praedicatur consiliarius
 honestus, quia Judaeorum consilium in Salvatorem
 tanquam malum et indecorum rejectit; «Is enim,
 dicitur, eorum consilio et sententiae non adnumeratus
 est; » sua solus uti splendida et honesta honeste et
 splendide consiliavit. Talis ostenditur Zacharias
 senex et sacerdos, qui annis jam incurvatus,
 supplices et frequentes Deo effundebat preces, ne
 morte senectutem insequente, oraturus esset illo
 ab omnibus expectato intuitu; neque, ante aspectum
 illum, speratam et portis insidentem mortem videret.
 Postulationem indesinenter deferebat senex, ut
 citius omnibus effulgeret lux salutis et ipse lucis
 hujus ortum videret. Ne forsan, tempore jam in-
 stante, hujus spectaculi non fieret particeps, et ad
 eundem semper et in omnibus respiciebat finem, et
 maxime cum Deo praescripta obsequia praestaret, ut
 servitium illud quam citissime mutaretur in cultum
 magis spiritualem et perfectum; atque onere libe-
 rarentur, qui comparem sibi sortem habebant.
 Nam pro ratione temporis et vicis cum incenso
 stabant ad introitum in Sancta sanctorum; illuc
 autem solus summus sacerdos et semel in anno in-
 grediebatur, sanguinem suis deferens manibus et
 evidenter ostendens hoc aenigmate, unicam et solam
 Christi Salvatoris futuram oblationem, quam sibi
 Deo et Patri summus sacerdos et agnus sacrificium
 pro nobis hominibus obtulit.

6. En devenerat Zacharias, qui tali ministerio
 dignus, ante altare stabat, in adventum Verbi ge-
 nitorem continuis efflagitabat precibus et ad dex-
 tram altaris incensum suavitatis offerebat, cum
 astantem angelum de caelis perspicere, ipsi nuntia
 optata et caelestia reportantem. Quorum minister
 erat Gabriel, et data salute, verbis autem nondum
 datis, jam mandatum suum ostendit: venit enim

D ad Verbi Dei divinam incarnationem praenuntian-
 dam, quam senex ille suppliciter expostulabat.
 Hunc mirabilis angelus visione commotum intelligit
 et timore plus magisque commotum: «Turbatus est
 dicitur, Zacharias videndo et timor irruit »; in
 seipso fragorem legis significabat et translationem
 vitae figuratae in Evangelium. Motum timoris tollit
 primo angelus, deinde nuntiandorum initium facit:
 res enim dicenda non ad timorem sed ad fiduciam
 et gaudium provocant. Quid ergo nuntiat? «No
 timeas, Zacharia, quia exaudita est deprecatio
 tua; » ac si diceret: Quid times, o senex? quid
 times, cum tuis respondeatur efflagitationibus?
 quid trepidas, cum onere legis eximaris? quid tur-

baris, cum umbræ declinationem videas? Veneranda sunt nuntia mea, sed audientibus non terribilia: magna enim tibi committenda sunt mysteria, et audientem te, graviter non decet commotione et terrore detineri, sed mecum letari et congaudere. Etenim in gaudium et lætitiā hæc eveniunt: hominum redemptio adest, dejectorum propinquit resurrectio, finis legis accedit et tempus gratiæ exoritur. Non longe abhinc, tuis autem oculis horum caput cernes: Verbum Dei ex Virgine carnem factum et vestrum hominum morē genitum et omne genus humanum liberatum; non solum rerum quas videre desiderasti eris speculator, sed et beatus minister. Ut verbis meis fidem adhibeas, novo prodigio in fiducias te conducam, ea tibi indicando quæ de cætero nunquam videre sperasti. Quænam sunt? « Uxor tua Elisabet gignet filium tibi, et vocabis nomen ejus Joannem: et erit gaudium tibi et exsultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt: erit enim magnus coram Domino: et vinum et siceram non bibet, et Spiritu sancto replebitur ex utero matris suæ; et multos filiorum Israel convertet ad Dominum Deum ipsorum; et ille præcedet in spiritu et virtute Eliæ, et convertet corda patrum in natos et incredulos in prudentiam justorum, parare Domino plebem expeditam¹. »

7. Audis quomodo angelorum vocibus celebretur Joannes antequam in utero concipiatur? Ex sterili natus est Samuel, ast non ex longæva et patre annis proveciore; natus quidem est Isaac ex senioribus ab ævo et virtute gignendi decidentibus, sed a Spiritu sancto in utero non est repletus. Verum et cæteris privilegiis nullus alius ante nativitatem suam insignitus est veluti Joannes. Propheta erat Samuel et videns vera prædixit; nam futura tanquam præsentia vidit: vinum quoque et siceram non bibit: ast desertum non inhabitavit nec alimentis utebatur alienis, neque in nativitate sua multorum factus est gaudium sicut Joannes, qui ortu suo lætitiā attulit orbi universo. Fructus quoque ex sterili celebratur Joseph ille continens; verum antea jam benedictus erat Jacob quæm illum ex sterili Rachel genuerat: continens erat Joseph, et contra Ægyptiacam stabilivit mirabile continentię tropæum, sed denuntiatus non fuit dux virginitalis uti Joannes: quantum igitur virginitas a continentia distet, ipsamet virtutum dignatio demonstrat et præstantissimus ille filiorum filiarumque locus, iis tantum in celo concessus, qui virginitatem Christi anima et corpore simul colunt et imitatores facti sunt intemeratę Virginis quæ

δοικας περί ὧν αἰτεῖς λαμβάνων ἀπέχρισιν; τί φοβή νομικῆς ἀχθιδόνος λυτρούμενος; τί ταραττεῖ τῆς σκιάς ὁρῶν τὴν ἀπόδασιν; τί καταπλήττει τῶν σαλευομένων ὁρῶν τὴν μετástασιν; φοβερά μὲν γάρ εἰσι τὰ ὑπ' ἐμοῦ μνησόμενα, ἀλλ' οὐ φόβου ποιητικὰ τοῖς ἀκούουσι· καὶ μεγάλα σοι λέγειν ἔχω μυστήρια, ἀλλ' οὐ πρέπει σε τοῦτων ἀκριβῶς ἀκροώμενον ταραχῇ καὶ φόβῳ συνέχεσθαι· ἀλλὰ χαίρειν σὺν ἐμοὶ καὶ εὐφραίνεσθαι· εὐφροσύνης γὰρ καὶ χαρᾶς ποιητικὰ ταῦτα καθέστηκεν. Πάρεστι τῶν ἀνθρώπων ἡ λύτρωσις· ἐλήλυθε τῶν πεπτωκότων ἡ ἑγέρσις· τοῦ νόμου τὸ πέρας ἀφίκετο· τῆς χάριτος ὁ καιρὸς ἀνατέταλκε. Καὶ ὄφει τούτων οὐκ εἰς μακρὰν ἐν ὀφθαλμοῖς τὸ κεφάλαιον, τὸν Θεὸν Λόγον ἐκ Παρθένου σαρκούμενον, καὶ καθ' ἡμᾶς^β τοὺς ἀνθρώπους τι- κτόμενον, καὶ ὅλον τοῦ ἀνθρωπείου γένους τὸ φύλον ρυόμενον. Καὶ σὺ τούτων οὐ μόνον ἐση θεατῆς ἀπερ ὄρῃν ἐπεθύμησας, ἀλλὰ καὶ ὑπηρέτης γενήσῃ μακάριος. Ἵνα δὲ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις πιστεῦ- σιαις, καὶ ξένῳ σε θαύματι πρὸς πίστιν ἐπάγομαι, ἐκεῖνά σοι διηγούμενος ἀπερ ὄρῃν τὸ λοιπὸν οὐκ ἐπίστευες· τίνα ταῦτα; « Ἡ γυνὴ σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱὸν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην· καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται· ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον Κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐκ αἰσθήσεται· καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ προσελεύσεται ἐν Πνεύματι καὶ δυνάμει· Ἡλιοῦ, καὶ ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατ-

ζ'. Ὁρᾷς οἷα τῆς Ἰωάννου καὶ πρὸ αὐτῆς τῆς ἐν κοιλίᾳ συλλήψεως εἶναι μαρτυρεῖται φωναῖς ἀγγελ- λικαῖς τὰ αὐχήματα; Ἐτέχθη μὲν γὰρ ἐκ στείρας καὶ Σαμουὴλ, ἀλλ' οὐκ ἐκ γηραιᾶς οὐδὲ πατρὸς προ- θεσκητός καὶ γέροντος. Ἐτέχθη καὶ Ἰσαὰκ ἐκ γη- ραιῶν μὲν καὶ τοῦ τίττειν ἐνηλλαγτόων τὸν καιρὸν καὶ τὴν δύναμιν· ἀλλ' οὐ Πνεύματος ἁγίου ἐκ νηδύος αὐτῆς ἐνεπίμπλατο· ἀλλ' οὕτε τοῖς ἄλλοις ἀπασιν τούτων οὐδὲς ὠραῖζέτο, οἷς Ἰωάννης καὶ πρὸ τοκε- τῶν ὠραῖζεται. Καὶ προφήτης μὲν ἦν ὁ Σαμουὴλ, καὶ ὡς βλέπων ἀληθῶς ἐχρημάτιζε· ἔδλεπεν γὰρ ὡς παρόντα τὰ μέλλοντα καὶ οἶνον οὐ πέπωκεν οὐδὲ σί- κερα, ἀλλ' ἔρημον οὐ κατέφικεν οὐδὲ ξέναις ἀνθρώ- ποις τροφαῖς διετρίφετο· ἀλλ' οὕτε γεννώμενος χαρὰν πολλοῖς ἐνεποίησεν, ὥσπερ Ἰωάννης ὁ μέγιστος ἔδραμε τῆς παγκοσμίου χαρᾶς προγεννώμενος ἡγού- μενος. Ἐγεγονέι στείρας καρπὸς καὶ Ἰωσήφ ὁ σε- φώτατος· καὶ πρὸ τοῦ γε ὁ ἐκ στείρας αὐτὸν Ῥαχὴλ γεννησάμενος Ἰακώβ ὁ μακάριος· καὶ σὺ φρων μὲν ἦν Ἰωσήφ (ἐσθης γὰρ κατὰ τῆς Αἰγυπτίας τὴ τῆ; σωφροσύνης ἀξιάγαστον τρόπαιον), ἀλλ' οὐ παρθενίας στρατηγὸς ὡς Ἰωάννης ἐγένετο· ὅσον δὲ παρθενίας καὶ σωφροσύνης τὸ μεταξί, αὐτὰ βοᾷ τὰ τῶν ἀρετῶν ἀξιώματα· καὶ ὁ κρείττων υἱὸν καὶ θυγατέρων τόπος, ὁ μόνους ἐκεῖσε διδόμενος τοῖς ψυχῆς ὁμοῦ

¹ Luc. 1, 14-17.

^β καθ' ὁμᾶς.

καὶ σαρκὸς τὴν ἐν Χριστῷ παρθενίαν τιμήσας, καὶ Ἀ μιμηταῖς τῆς τούτου τεκούσης ἀχράντου Παρθένου γενομένοις τε καὶ ὑπάρξασιν. Τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ πᾶσιν ἐπιφανὲς ἐφανέρωσεν, μὴ πάντας εἰπὼν τούτου τυγχάνειν χωρητικοῦς, τοῦ τῆς παρθενίας, λέγω, χαρίσματος, ἀλλὰ μόνους ἐκείνους ὁ Ἰησοῦς ὡς ἀξίους κατὰ θεῖαν ἡγορεῖσθαι πρόγνῳσιν. Ἠγαπήθη Θεῷ καὶ Ἰακώβ ἐτι κατὰ τὴν μητρῴαν νηδὺν διαιτώμενος· ἐρρήθη γὰρ θεῖα φωνὴ πρὸς τὴν τούτον ἐγκόλπιον φέρουσαν, « Τὸν Ἰακώβ ἡγάπησα, καὶ τὸν Ἡσαὺ ἐμίσησα »· ἀλλ' οὐ Πνεύματος ἀγίου κυοφορούμενος γέγονεν ἐμπλεῖως· καὶ Θεῷ παλαίειν παννύχιος ἴσχυσε· νύξ γὰρ ἀγνοίας τότε Θεοῦ τοῖς πᾶσιν ἐκέχυτο· ἀλλ' οὐ Θεοῦ προτρέχειν καὶ Θεὸν βαπτίζειν δεδύνητο, ὁ μόνος ἐν ἀνθρώποις Ἰωάννης ποιεῖν ἀπετόλμησεν. Ὁρθρος γὰρ ὁ τῆς θεογνωσίας ἀναβεβήκει, λοιπὸν καὶ τῆς ἀληθοῦς ἡμέρας ἡ φαιδρότης ἐπέλαμπε· καὶ τῆς πάλης ὁ ἀπάλαιστος τῷ μηρῷ διὰ τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἐκ μητροῦ γεννησομένους, ἐπέσκαζε, καὶ ὅλος ὁδυρομεῖν οὐκ ἠδύνατο, προμηνῶν αὐτῶν ἐμφανῶς τῷ αἰνίγματι, τὸ πρὸς τὴν θεῖαν χάριν ἐπιδομούσαν τῷ βίῳ βραδύ καὶ δυσκίνητον καὶ τὴν ἐκ τούτου φανησομένην αὐτῶν πανολέθριον χύλανσιν, ἣν Ἰωάννης παντελῶς οὐχ ὑπέμεινε, καίτοι κατ' ἐκείνους ἐξ Ἰακώβ καταγόμενος· ἀλλ' εὐδρομὸς τις πρὸς ταύτην καὶ Πρόδρομος γίγνεται τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀπιστίας, καὶ νυκτὸς πόρῳ καταλείπων τὰ μυστήρια.

ἦ. Ἐβουλόμην δὲ καὶ τὸν Σαμψὼν παραγαγεῖν εἰς παράθεσιν. Ἐκ στειρας γὰρ καὶ αὐτὸς ἐγεγέννητο, καὶ δεήσας τῆς πρὸς Θεὸν βλαστῆς ἀναπέφηνε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐκὼν οὐκ ἐκείρατο· « Εὐρὸν γὰρ, φησὶν, οὐκ ἀνέβη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ »· καὶ ἄλλοις δὲ θεοῖς τισὶν ἐκόμα δωρήμασιν· ἀλλ' ἡ Δαλιδᾶ καὶ νῦν τὸ πορνίδιον πάλιν αὐτὸν γενναίως κρατήσασα ἀκολουθεῖν ἡμῖν πρὸς Ἰωάννην οὐκ εἴασεν. Καὶ μεγάλοι μὲν ἐνώπιον Κυρίου πάντες ἐτύγχανον, ἀλλ' οὐ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν ἐπιστρέψαντες φαίνονται· οὕτε Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ προωδεύκασιν ἐν Ἡλίῳ δύναμι καὶ πνεύματι, οὕτε καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα τῶν ἐν νόμῳ τραφέντων ἐπὶ τοὺς γεγονότας ἐν χάριτι μεθαρμύζαντες δείκνυνται, οὐδ' ἀπειθείας Ἰουδαίου ἐν φρονήσει δικαίων τῶν ἐν Χριστῷ δεδικαιωμένων ὠδήγησαν, οὕτε Κυρίῳ ἐπὶ γῆς ἀναλάμψαντι λαὸν κατεσκευασμένον ἠτοίμασαν, οὕτε τὰ τούτων ἐσχέχασιν μέζονα. Τί γὰρ μείζον τοῦ ἰδεῖν ἐν σαρκὶ καὶ βαπτίσαι τὸν Κύριον ὕδασι, καὶ ἐκ στειρῶν ἔσχον· ἡ μῆτερων τὴν γέννησιν; καὶ ἄλλοις τοῖς πλεονεκτήμασιν ἐβαλλόν, μεγάλοις μὲν εἰ πρὸς ἐτέρων ἀρετὰς παραβάλλοντο, μικροῖς δὲ λίαν εἰ τοῖς Ἰωάννου χαρίσμασι τομῶν συγχρίνεσθαι. Πρὸς δ' αὖ δι' ὑπερβολὴν ἀνυπερβλήτον καὶ Ζαχαρίας τότε ὁ μέλλων Ἰωάννου πατὴρ ἀναδείκνυσθαι τὸν νοῦν ὡς ἐπ' ἀμηχάνους τισὶν ἐκπληττόμενος, τῆς ἀπιστίας τὸ κέντρον ἐδέχετο· καὶ δὴ τούτῳ πληγῇς πρὸς τὸν μακάριον ἔφασκεν ἄγγελον ἐκείνα τῆς δει-

Deum genuit. Hoc etiam Salvator luculentissime ostendit dicens : « Non omnes capiunt illud », virginitatis donum affirmo, sed illi soli quos Jesus per divinam suam præscientiam disposuerit. A Deo amatus est Jacob cum adhuc in utero matris existeret; matri enim filium sinu gestanti voce divinitus delapsa dictum fuit : « Jacob dilecti et Esau odio habui » ; attamen utero gestatus a Spiritu sancto non fuit repletus. Nocte quidem Deo colluctare potuit, tunc enim nox ignorantiae divinae ubicumque diffundebar : ast Deo praecurrere et Deum baptizare nequivit : unicus inter homines id facere ausus est Joannes. Aurora surgente, surrexit et notitia Dei et splendor veritatis per diem colluxit : invictus sed femore claudus de lucta recessit Jacob, (ratione eorum qui ex femore ipsius erant orituri), ideo citius currere non potuit, et hoc aenigmate significat vitam et arduam et immobilem, quae divina gratia afflante, in perniciosam paralyin abiit. Hanc omnino expertus non est Joannes, etiamsi ex Jacobo descenderit : e contra celerrime ad gratiam cucurrit et Domino praecurrit : procul secedendo a Judaeorum infidelitate et a mysteriis nocturnis.

κατ' ἐκείνους ἐξ Ἰακώβ καταγόμενος· ἀλλ' εὐδρομὸς 8. Samsonem quoque in comparisonem adducere statuimus. Hic etenim ex sterili natus est, germen ex precibus apparuit et sponte sua caput non totondit : « Novacula, dicitur, non ascendit super caput ejus », aliisque munusculis a Deo insignitus fuit. Verumtamen cum ipsum Dalila meretrix sapientius et viriliter devicerit, ad Joannem conferre non licet. Fuerunt omnes magni coram Domino, sed non multos e filiorum Israel ad Dominum Deum suum convertentes exhibentur, neque Christum Deum praecedunt in virtute et spiritu Eliae, neque corda patrum ad liberos, videlicet lege enutritos, in filios gratiae transformantes dicuntur, neque inobedientes Judaeos ad prudentiam justorum, scilicet in Christo justificatorum deduxerunt, neque Domino in terris apparenti plebem expeditam paraverunt, neque majora perfecerunt. Quid enim majus est, num Dominum in carne videre et aqua baptizare, an ex matre sterili suum ducere originem? Alii quoque vigerunt facultatibus, et magnis quidem, si cum ceterorum hominum virtutibus comparas, parvis autem nimis, si ad charismata Joannis audeas conferre; horum copia et ubertate perspecta, mente captus est Zacharias, futurus ille Joannis pater, et stimulo diffidentiae fuit lacessitus. Percussus enim ad angelum Dei sequentia diffidentiae verba convertit : « Quomodo cognoscam illud? ego sum senex, et uxor mea processit in diebus suis » ; quae profecto emittere pater Joannis nun-

* Matth. 19, 41. * Gen. xxv, 23; Rom. ix, 13. * 1 Reg. i, 41. * Luc. i, 49.

VARIÆ LECTIONES.

• ἔχειν, σχεῖν?

quam debuisset. Magna et voci clamantis apta non protulit Zacharias, sed personam gerebat legis vocem coarctantis et retinentis; quam qui scripsit Moyses, vocem coarctans et retinens nominatur. Ideo expeditus esse debuisset, qui in se omnia commissi habebat et silentium legis præfigurabat; quia Christus, magnus legislator, in carne apparuit nobis, legi finem dedit et legis novæ factus est exemplar. Angelo ejus silentium purificanti fidem adhibuit Zacharias: « Ego sum Gabriel astans coram Deo et missus sum locutum ad te et evangelizatum hæc tibi: et ecce eris tacens et non poteris loqui usque ad diem quo hæc fiant, quia non credidisti verbis meis, quæ in tempore suo implebuntur ». Quam optime silentium imponit angelus; siquidem factor vocis nascendus erat: et typus fuit non tantum eorum qui legi non credebant, sed etiam eorum qui fidem dare volebant, quod vox ad prædicandum a se fuerit emissi. Merito sua voce privatur Zacharias, sapiente Salomone dicente: « Per quæ peccat quis, per hæc et torquetur »: scilicet ut voci egredienti ex deserto fidem adhibere disceret. De terra infecunda, id est matre sua, surrexit Joannes: in deserto clamat ad Judeorum animas, quæ fidei fructum non afferebant; clamat ad gentes, quæ prius non habebant fructum dulcem et esculentum, quem Christus, velut cibum Samaritanum, sumere quivisset. Utriusque fuit Joannes in deserto vox magna et magna clamans: salutem annuntians, frugiferum semen in aridas Judeorum et gentium terras immittit.

οἱ ψυχᾶι, ἣ καὶ τῇ ἐξ ἰδνῶν Ἐκκλησίᾳ ὡς καρπὸν οὐκ ἔχουσα τὸ πρότερον ἡμερὸν τε καὶ τρόφιμον καὶ τρέφειν Χριστὸν κατὰ τὴν ἐν Σαμαρείᾳ βρώσιν δυνάμενον· ἐκατέρῃ γὰρ τούτων Ἰωάννης ἐν ἐρήμῳ ἡ μεγάλη καὶ μεγάλη βώσα φωνῇ τὸ σωτήριον ὄντως βεβόηκεν κηρύττων, τὸ καὶ καρποφόρον εἰς γῆν μεταβάλλειν ἐκατέρῃ ἱκανὸν ἄκαρπον ἔρημον.

9. Cur igitur senex ille et sacerdos legisque doctor et discipulus, qui consolationem Israel expectabat, supplices indesinentesque offerebat preces, angelicis dictis non credidit? Nonne quia diffidentiam, sub lege existentem, ad vivum in se expressit? Si angelum Dei altari astantem sensit et ipsum alloquentem, cur verba ejus fiducialiter non audiuit? Ad morem Abrahami et Saræ fidem suam gerebat Zacharias; sin aliter, Deo credendum fuisset mirum quid et super naturam operanti. Quid enim existit, quod non citius ad nutum Dei omnipotentis inclinetur? Mirabilis Job, a Deo, voce de nube delapsa, eruditus, mirabiliter exclamavit: « Scio quia omnia potes, et nihil impossibile apud te ». Nisi vim quamdam sibi inimicam Deo autem contrariam suspicatus esset, num quævisisset quænam dictis addenda sit fides, interrogans « Quomodo cognoscam illud »? Sciebat mendacem quemdam esse ab initio et veritatis dicendam ignorantem: sicut prius mentitus est et totus in menda-

Α νης ἀπιστίας τὰ ῥήματα· « Κατὰ τί γινώσκειαι τοῦτο; ἔγω γάρ εἰμι πρεσβύτερος, καὶ ἡ γυνὴ μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς· » ἀπερ εἶπεν Ἰωάννου τὸν πατέρα, παντελῶς οὐκ ἔπρεπεν· εἰρηκεν δὲ οὐχ ὁ Ἰωάννου πατὴρ τῆς μεγάλας τε καὶ ἐξαίσιμα βώσης φωνῆς, ἀλλ' ὡς τοῦ στενοφώνου καὶ βραδυγλώσσου νόμου φέρων τὸ πρόσωπον· στενοφώνος γὰρ ὁ Μωϋσῆς καὶ βραδυγλώσσος ὁ τούτον γεγραφὼς ἀναγέγραπται· ὅθεν εὐθὺς καὶ ὃ πᾶν ἐπετάττετο, καὶ εἰκονίζεν ἃ ἐν αὐτῷ νόμου τοῦ Μωσαϊκοῦ τὴν σωπῆσιν, ἣν ἐπιφανέντος ἡμῖν ἐν σαρκὶ τοῦ μεγάλου νομοθέτου Χριστοῦ σεσιώπηκεν, ὡς νόμου βουλῆς γενέσθαι προτύπωμα· ἐπέθετο γὰρ τοῦ ἀγγέλου τὴν σωπῆν αὐτοῦ καθαρίζοντας· « Ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σὲ καὶ εὐαγγελίσασθαι σοὶ ταῦτα· καὶ ἰδοὺ ἔση σωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἥς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν· » καὶ μάλα εὐκρίτως ἐπιτιμᾷ τὸ φωνῶν, εἰ καὶ τῆς φωνῆς γεννήτωρ ἡμῶν γενέσθαι· οὐ μόνον ὅτι τῶν ἐν νόμῳ διαπιστούμενων γενέσθαι τύπος ἠνέσχετο, ἀλλ' ὅτι μὴδὲ τὴν ταῦτα κηρύττειν σταλλομένην φωνὴν ἀπ' αὐτοῦ προϊέναι πεπίστευκεν, καὶ τῇ τῆς φωνῆς ἀπιστίᾳ προσέθε, δικαίως τῆς φωνῆς ἐστερίσχετο. Ἐπειδὴ δὲ, « Δι' ὧν τις ἀμαρτάνει, διὰ τούτων, ὡς ὁ σοφὸς φησὶν Σολομὼν, κολάζεται, » ἵνα μάθοι τῇ ἐξ ἐρήμου προτύπῳ φωνῇ μὴ ἀπιστεῖν· ἐξ ἀγόνου γὰρ τῆς ἡτοῦ μητρὸς ὁ Ἰωάννης ἐξέβηκε, καὶ ἐν ἐρήμῳ

Β βώσῃ· ταῖς Ἰουδαίων πίστεως καρπὸν οὐ τιχτούσας ψυχᾶι, ἣ καὶ τῇ ἐξ ἰδνῶν Ἐκκλησίᾳ ὡς καρπὸν οὐκ ἔχουσα τὸ πρότερον ἡμερὸν τε καὶ τρόφιμον καὶ τρέφειν Χριστὸν κατὰ τὴν ἐν Σαμαρείᾳ βρώσιν δυνάμενον· ἐκατέρῃ γὰρ τούτων Ἰωάννης ἐν ἐρήμῳ ἡ μεγάλη καὶ μεγάλη βώσα φωνῇ τὸ σωτήριον ὄντως βεβόηκεν κηρύττων, τὸ καὶ καρποφόρον εἰς γῆν μεταβάλλειν ἐκατέρῃ ἱκανὸν ἄκαρπον ἔρημον.

Θ'. Τί γὰρ ἄρα καὶ ὁ πρεσβύτερος ἐκεῖνος καὶ ἱερεὺς καὶ τοῦ νόμου παιδευτὴς καὶ διδάσκαλος, καὶ τὴν παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ προσδεχόμενος, καὶ ὑπὲρ ταύτης αἰετὶ προσάγων σύντονον δέξιν, μὴ τοῖς ταύτης εὐαγγελίοις ἐπέθετο, εἰ μὴ τὸν ὑπὸ νόμον ἐν αὐτῷ προεξωγράψει ἀπιστον; Εἰ μὲν γὰρ ἀγγελὸν ἅγιον φέτο τὸν τῷ θυσιαστηρίῳ παρεστῶτα, καὶ ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἐκαίθεν φεγγόμενον, διὰ τί μετὰ πίστεως τῶν λεγομένων οὐκ ἤκουε, τῷ κατὰ τὸν Ἀδραμ καὶ τὴν Σάρραν πρὸς τὸ πιστεῦσαι θυμίζων αὐτὸν ὑποδείγματι; καὶ τοῖς εἰ καὶ τοῦτο μὴ ἦν, ἴδει πάντως Θεῷ πιστεῦσαι θεοπίσαντι ξένον τι καὶ ὑπὲρ φύσιν ἐργάσασθαι· τί γὰρ ἐν τοῖς οὐσίῳ ἐστὶν ὃ μὴ ἥτερον πρὸς ὑπαρξιν τῷ τοῦ Θεοῦ πανσθενεῖ συντρέχει προστάγματι; ὃ καὶ ἰὼδ ὁ θαυμάσιος ὅπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ νέψει προεμένης διδασκόμενος, θαυμασίως πω; ἀνεβόησε· « Οἷός ἐστι πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δὲ σοὶ οὐδέν· » εἰ δὲ δύναμιν ἐχθρὰν τινα καὶ ἀντίθεον τῇ πρὸς αὐτὸν φεγγομένην ἐτόπαζε, τί τῶν λαληθέν-

• ibid. 19, 20. " Sap. xi, 17. " Job xlii, 2.

VARIÆ LECTIONES.

• Ἰσ. εἰκονίζεν. • Ἰσ. ἐβόησε.

τιν ἐπαίξει τὴν πίστειν, λέγων, Κατὰ τί γινώσκουμαι τοῦτο; εἰδὼς ὡς ψεύστης ἐστὶν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἀλήθειαν λαλεῖν οὐκ ἐπίσταται· καὶ ὡς τὸ πρῶτον ψευδόμενος, καὶ ὅπως δεχθεὶς ἐν τῷ ψεύσματι, οὐκ ἀπορήσει καὶ τὸ δεύτερον ψεύσασθαι· ὅπως μελίσσιν ἀπάταις αἰχμάλωτον τὸν ἀλόντα ταῖς πρῶταις αὐτοῦ προσβολαῖς ἀπενέγκοιτο· ἀλλ' οὐ τοιοῦτός τις εὐ-
 ήθης ὁ Ζαχαρίας ὁ Ἰωάννου τοῦ μεγάλου πατρὸς ἐτύγχανεν, ἀπαγε· οὐδ' ἐκ ρίζης τοιαύτης οὕτω μωρᾶς ὁ γλυκύτατος οὗτος καρπὸς Ἰωάννης ἐφύετο, ὁ καὶ διὰ τοῦτο τάχα τρεφόμενος μέλιτι· ὅτι πᾶσι τοῖς τὴν ἐξαιρέτον ἀγαπῶσι ζῶν ἡδύς ἐστιν καὶ γλυκύτατος, πρὸς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ δι' ἐνθεον ἡδονὴν προσκαλεῖται τε καὶ προτρέπεται μίμησιν· ἀλλ' ἔκστασιν ὁ προσδύτης, ὡς ἐφημεν, οἶμαι, κατὰ στήν, καὶ τὸν ὑπὸ νόμον προδελῶσαι τὸ ἀπιστον· κοινῆς κατακτυπούσαν τὰ πέριτα, καὶ τὸν ὑπὸ

ε'. Οὐκοῦν μέγας ὁ ἱερεὺς καὶ μυστικῶς ἀπιστεῖ, καὶ μυστικώτερον ἀφαιρεῖται τοῦ λόγου τὴν πρόθεον διὰ τὸ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀπιστίας ἀλλογιστον· καὶ τοῦτο Ἰωάννης ὁ τοῦ Λόγου πρέσβις Προδρομος φέρων ἐν αὐτῷ τὴν ἀρετὴν τοῦ γεννητορὸς· εἴπερ ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκειται, καὶ οὐ δύναται δένδρον σαπρὸν καρπὸν καλὸν ποιεῖν, κατὰ τὴν θέαν ἐκείνην φωνὴν καὶ θεότευκτον· εἰ γὰρ μὴ οὕτως τις τοῦ προσδύτου τὴν ἀπιστίαν νοεῖν ἐθέλησειεν, ἔσται πολλὴ τῆς Ἐλισάβετ ἐν ἀρεταῖς ἐλαττούμενος· ἐκείνη γὰρ καίτοι τούτων μεθαιῶς ἐπακούσασα (ἀναυδος γὰρ ὡς αὐτὴ ὁ προσδύτης), ἀνέλυσε τὴν μακαρίαν Παρθένον ἐλθούσαν πρὸς αὐτὴν θεωρήσασα, καὶ τῆς παρθενικῆς πυθομένη προσήρσεως, Θεοτόκον αὐτὴν εὐθὺς ἀνηγόρευσε· «Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, μεγάλη βοῶσα τῇ φωνῇ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα εἰθῇ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με; ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσεῖρτησεν τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου, ἢ ἢν καὶ ἀξίως ἐμακάριζεν λέγουσα, καὶ Μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἐστὶ τελειώσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου· οὐ μόνον γὰρ ἔγκυσεν αὐτὴν οὖσαν ἐπέγνω τῷ Πνεύματι, ἀλλὰ καὶ τὸν παρὰ Θεοῦ λελαλημένων αὐτῇ δι' ἀγγέλου φωνῆς ἐκλούπει τὴν εἰδήσιν· ὅπερ ἀπιστον ἀνεῖν παντελῶς καὶ ἀπίθανον· δείκνυσιν γὰρ Ζαχαρίου τὴν πρὸς Θεὸν τελειότητα, οὐ μόνον τὸ πρὸς αὐτὸν ἀπιστάλθαι τὸν ἀγγελον τὸν τὰ τοιαῦτα κατακοσμήσαντα ἐπὶ γῆς ἐπαγγελίᾳ, καὶ τὸ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ γενέσθαι, τὸ τῇ Χριστοῦ συγγενεῖα σεμνύνεσθαι· ἰδοὺ γὰρ, φησὶν, Ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς σου, αὐτὸς ὁ τὴν ἁγίαν Παρθένον εὐαγγελισάμενος ἀγγελος· ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν μετὰ τὸν Ἰωάννου τόκον προφητικῶς μεμελώδηκεν, καὶ τὰ περὶ Χριστοῦ προεῖργεῖεν, Ἐὐλογητός, βοῶν, Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ὅτι ἐπισκέψατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ἡγήρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν, ἐν οἰκῷ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ· καὶ τὰ ἕτερα ὅσα περὶ αὐτοῦ τούτοις ἐπύγαγεν, ἃ καὶ πρὸ θανάτου θεάσασθαι ἐκάστης ὥρας προσήχεται.

¹² Matth. vii, 18. ¹³ Luc. i, 42-44. ¹⁴ ibid. 45. ¹⁵ ibid. 68-70.

A cio versatur, ita nec secundo in mendaciorum angustis hæsabit; imò majoribus fallacis capivum suum in majora vincula conficiet. Is autem ducti facilis non fuit Zacharias, pater magni Joannis, procul abhinc! Non ex radice tam insipienti frutex dulcis germinavit Joannes, qui modo pascendus erat melle; omnibus vitam selectam diligentibus dulcis et suavis est, omnes divina quidam jucunditate ad suam imitationem advocat et exhortatur. Uti jam innulmus, exstasi tanquam Isaac detentus fuit senex, qui legis silentium et diffidentiam sub lege ostenderet, prænuntiaret quoque fragorem Evangelii, ad fines terræ pertingentem et gentes ad fidem gratiæ perducen-

tem. τὸν Ἰσαὰκ ἐκείνον ὑπέμεινε, ἵνα τοῦ μὲν νόμου τὴν ἐκστασὶν ἐκείνην ἡμεῖς ἐκείνην τὴν βροντὴν τὴν πάντα τῆς οἰκίας χάριν αὐτῶν τὸ πιστὸν προημύνουσι.

B 10. Igitur sacerdos magnus mystice diffidit et majori mysterio orbatur usu sermonis propter Judæorum irrationabilem diffidentiam: ex illo autem procedit Joannes Verbi præcursor qui virtutem patris præ se poriat. Si arbor cognoscitur a fructibus suis, et si arbor mala, secundum divinam illam vocem ¹², «Non potest bonos fructus facere,» et si quis diffidentiam senis hoc sensu capere nollet, multo minoris virtutis erit Zacharias quam Elisabeth. Horum enim particeps mater non fuit, cum matus ad illam redierit senex; in beatam Virginem ad se venientem vidit et ejus salutationem audivit, Deiparam Virginem protinus appellavit: «Benedicta tu in mulieribus,» voce magna exclamavit, «et benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi ut mater Domini mei ad me veniat? Ecce enim ut vox salutationis tuæ facta est in auribus meis, exultavit infans in gaudio, in utero meo ¹³.» Quam et digne laudavit, dicendo. — «Et beata quæ credidisti, quia perficientur quæ tibi (a Domino) dicta sunt ¹⁴.» Non solum spiritu cognovit illam prægnantem, sed etiam quæ angelica voce a Deo dicta fuerant, scientia tenet, quod secus a fiducia et sanæ longè abesset. Perfectio Zachariæ relate ad Deam demonstratur, quod ad ipsum angelus de cælis in terram demissus fuerit et mandata sua decore perfecit, quod Joannem Baptistam genuerit et Christi cognatione fuerit insignitus. «Ecce enim Elisabeth, cognata tua,» ait angelus, qui beatam Virginem salutavit. Cognoscitur ejusdem perfectio, quod nato Joanne, prophetico canto, quæ ad Christum pertinent, annuntiavit: «Benedictus, exclamavit, Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ; et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui; sicut locutus est per os sanctorum, qui a sæculo sunt, prophetarum ejus ¹⁵.» Demonstratur et cæteris quæ de Christo adjecit et ante mortem videre singula hora deprecatus est.

11. Similiter et his quæ ad finem cantici de suo A filio prophetavit : « Et tu, puer, dicit, propheta Altissimi vocaberis; præcedes enim ante faciem Domini parare vias ejus; ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum nostrorum, per viscera misericordie Dei nostri »; quæ non suo fonte, sed inspiratione Spiritus sancti protulit. Sic enim in Evangeliiis scriptum est : « Et Zacharias, pater ejus, repletus est Spiritu sancto, et prophetavit dicens »¹¹. » Quid dixit? Ea sane, quæ antea narravimus; patet enim Zachariam a Spiritu sancto repletum non fuisse, nisi spiritui foret fidelis et exoptati repletionem dignus; neque prophetiam edidisset si non merito talem gratiam accepisset. Ilæc omnia ad conceptionem Joannis concurrunt et demonstrant B illum, ante conceptionem, majorem fuisse omnibus qui e mulieribus nati sunt; quod Christus, ipsa veritas, verissime testatus est, ne quis suspicaret Joannem vel uno inter homines inferiorem esse quia ex magnis sum ortum non duxisset. Littera ipsa Evangelii, in loco ad eum pertinente, hunc sensum specialiter intendit, cum intelligendi cupidis prædicet : « Erant ambo justi coram Deo, procedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine offensione »¹². » Quid enim? Testante Evangelio, ad virtutis fastigium pervenerunt parentes Joannis, Zacharias et Elisabeth, quod summum videre est; non solum inconcusum justitiæ testimonium habebant in conspectu hominum, sed et coram Deo : soli Deo justi debebant videri, secundum legem evangelicam, quam oculo prophetico jam observabant. Novum illud nostrum « Nesciat sinistra quid faciat dextra »¹³, » sua vita tenebant, et ad mandata Christi verbis et operibus festinabant. Ad calculum hunc et alium apprime adiciebant, videlicet Mosaicorum præceptorum et justificationum perfectam plenitudinem, ita ut in utraque lege procederent : hinc coronam insignem reportaverunt legis veteris, illine autem in evangelicis fastigiis emicaverunt.

ψήφω σαφώς ἡ πασῶν ὁμῶν τῶν Μωσαϊκῶν ἐντολῶν καὶ δικαιοματῶν ἀμεμπτος πλήρωσις ἵνα δείξῃ τοὺς ταυτηνὴν τὴν ἐννομον ἔχοντας, ἑκατέρους ἑκατέροις, τοῖς τε τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας στεφανουμένους αὐχτήμασιν, καὶ τοῖς τῆς εὐαγγελικῆς πολιτείας λαμπρυνομένους ὕψωμασιν.

Jure et debito Joannis primordia erant videnda : D sic demonstratur nobis Joannem utriusque Testamenti mediatorem esse, utriusque præstantiam in se habere. Confluemur illum ad Veteris Testamenti limites definivisse, quia prophetarum cælum et numerum complevit : omnes enim prophetae in die Joannis Baptistæ prædicare cessarunt. Novi autem Testamenti initium et ductor apparet, quia apostolos præcedit; angelicam enim mandatum obtinuit, scilicet ut ante Christum iturus et cursurus esset. Jussus est velut angelus Deum præcedere, « et a diebus Joannis Baptistæ regnum cælorum vinu patitur et violenti rapiunt illud »¹⁴; » a Joanne

ια'. 'Ομοίως δὲ καὶ ἀφ' ὧν πρὸς τῷ τοῦ ἄσματος πέρατι περὶ τοῦ οἰκείου παιδὸς προσεφθέουσιν : « Καὶ σὺ, παιδίον, λέγων, προφήτης Ὑψίστου κληθήσῃ : προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ τοῦ θῶναι γινώσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφίσει ἀμαρτιῶν ἡμῶν διὰ σπλάγγνα ἰλέους Θεοῦ ἡμῶν. » Ἀπερ οὐκ ἀπὸ καρδίας ἀλλὰ Πνεύματος ἁγίου γενόμενος ἔμπλεος ἔλεγε· γέγραπται γὰρ ἐν Εὐαγγελίοις ὡς περὶ αὐτοῦ : « Καὶ Ζαχαρίας, φησὶν, ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη Πνεύματος ἁγίου, καὶ προσεφθέουσεν λέγων· » τί λέγων; ταῦτα δηλαδὴ ἀπερ προλαβόντες εἰρήκαμεν· πρόδῃλον δὲ ὡς οὐκ ἂν οὗτος ὁ Ζαχαρίας ἁγίου σαφῶς ἐνεπίμπλατο Πνεύματος, εἰ μὴ πιστός τις ὑπῆρχε τῷ Πνεύματι καὶ τῆς εὐκαταίας αὐτοῦ πληρώσεως ἄξιος· καὶ ὡς οὐδὲ Ἰωάννου πατὴρ ἐχρημάτιζε, εἰ μὴ καὶ ταύτης ἦν τῆς ἀξίας ἐφάμιλλος. Ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα τῆς Ἰωάννου καθηγεῖσθαι συλλήψεως, δεικνύντα πάντων αὐτῶν τῶν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν πρὸ συλλήψεως μέγιστα· καθὰ καὶ ταύτην αὐτῷ Χριστὸς ἡ ἀλήθεια τὴν μαρτυρίαν ἀληθῶς μεμαρτύρηκε· ἵνα μὴ κατὰ τοῦτό τις τὸ μὴ ἔκ μεγάλων τετελεῖσθαι τινῶν ὑπολάβοιεν αὐτὸν τινος τῶν ἀνθρώπων ἐλάττονα· ὁ καὶ τὸ γράμμα τὸ εὐαγγελικὸν διὰ φροντίδος, ὡς οἶμαι, τιθέμενον διὰ τῆςδε τῆς περὶ αὐτὸν προεκτεθείσης Γραφῆς τὴν ὑπόνοιαν τῶν τοῦτο μελλόντων ὑπονοεῖν προσηνέριζε φησαν ἑναργῶς· « Ἦσαν δὲ καὶ οἱ ἀμφοτέροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιομασί τοῦ Κυρίου ἀμεμπτοι· » τί δέ; τοῦ τοιαύτην εἶναι τότε Ζαχαρίαν καὶ τὴν Ἐλισάβετ τοὺς Ἰωάννου γεννήτορας ψῆφον εὐαγγελικὴν μαρτυροῦσαν αὐτοῖς; τῶν ἀρετῶν τὴν ἀκρόπολιν, τὸ ὑπερέχον ἔστιν ἐν ἀνθρώποις θεάσασθαι· οὐ μόνον γὰρ αὐτοῖς τὸ δίκαιον ἢ ἀδέκαστος, ἀλλὰ φησὶν παρέσχετο, πλήρ καὶ τὸ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ προσήγαγεν· Θεῷ γὰρ μόνῃ καὶ δίκαιον φαίνεσθαι νόμοις εὐαγγελικοῖς ἐπιτεθήσων, ὁματι προφητικῷ ὡς ἤδη τεθέντας προβέλοντες· καὶ τὸ, « Χεῖρα τὴν ἀριστερὰν τὸ δεξιὸν ἀποκρύπτειν, » περᾶσθαι πολίτευμα, φθάνειν τῆς τοιαύτης νομοθεσίας ἔργῳ καὶ πράξει τὸ πρόσταγμα· πρόσκειται δὲ καὶ τοῦτο τῇ

ιβ'. Τοιοῦτους γὰρ εἶδει καὶ ἔπρεπε καὶ τοὺς Ἰωάννου προβολῆς ὁρᾶσθαι· ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐκ τούτων ἡμῖν Διαθήκης ἑκατέρας μεσότης ἤμελλε δεικνυσθαι, καὶ συνέχειν ἐν ἐαυτῷ τῶν ἀμφοτέρων ἀληθῶς τὸ ἐξαίρετον· ὁμολογῆται γὰρ ὡς τῆς μὲν Πρεσβυτέρας τέλος ὠρίζετο (τοῦ γὰρ προφητικῷ χοροῦ τὸν ἀριθμὸν αὐτὸς τετελείωκεν, ἐπειδὴ καὶ πάντες οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ προσεφθέουσιν), τῆς δὲ Νεωτέρας ἀρχὴ καὶ προοίμιον· πάντων γὰρ τῶν ἱερατῶν αὐτὸς προηγῆσθαι· ἐπειδὴ προεῖναι τε καὶ προτρέχειν Χριστοῦ ἀξίαν βίῳ ἀγγελικῇ ἀπετελέσθαι· Θεοῦ γὰρ ὡς ἀγγελος προβαδίζειν κεκρίσθαι, « Καὶ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν

¹¹ Luc. i, 76-78.¹² ibid. 67.¹³ ibid. 6.¹⁴ Matth. vi, 5.¹⁵ Matth. xi, 12.

Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ· ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
βιάζεται, καὶ βιάσται ἀρπάξουσιν αὐτήν· ἐξ ἑκείνου
γὰρ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν βιάζεσθαι διὰ τῆς εὐαγγελι-
κῆς ἀγωγῆς ἰκνουσίας ὑπὸ πάντων ἀρπάζεται· ἐξ
Ιερλούς τοίνυν καὶ προφήτου πατρὸς καὶ ἄλλα λαμ-
ποῦ καὶ θαύματος ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἱερὰ καὶ προ-
φητικὰ, Ἰωάννης οὗτος ὁ ἐν πᾶσι προφήταις ἔχων
τὸ περισσὸν συλλαμβάνεται, ὃς καὶ μόνος ἐν γαστρὶ
προσηΐτευσεν· ἐπεὶ παρόντα γαστρὶ παρθενικῇ τὸν
Δεσπότην ἦνυσεν, καὶ μόνος ἐν γαστρὶ Πνεύματος
ἀγίου γέγονεν ἔγκυος, κυοφορῶν ἐν ἑαυτῷ καὶ κυο-
φορούμενος· κυοφορούμενος μὲν στείρα μητρί, κυο-
φορῶν δὲ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος καὶ ὀδῶνα προφη-
τικὴν πρὶν ὀδωιθῆναι ποιούμενος, καὶ πρὸ τοῦ
τεθῆναι τίτλων τὸ Πνεύματος χάρισμα· εἴπερ ἐν
γαστρὶ, κατὰ τὸν θεῖον Ἠσαΐαν, λαμβάνουσι καὶ ὀδι-
νουσι· καὶ πάλιν ἔπειτα τίκτουσιν οἱ προφητικῶς
ὕπηρετοὺντες τῷ Πνεύματι, καὶ τὴν κρύφιν τοῦτου
βουλὴν εἰς τοῦφαναν· ἐξαγγέλλοντες· ἀλλὰ ταῦτα
μὲν Ἰωάννης ὕστερον ἔδρασεν μετὰ τὴν αὐτοῦ παρά-
δοξον σύλληψιν· ἐν στείρᾳ γὰρ μήτρα συνεληφτο
καὶ ἐν περσούτιδι μητρί τὸν πρὸ πρᾶσδύτου πατρὸς
κατεβέβλητο· πρὸ τοῦτου δὲ τέως ἡσυχάζει βίᾳ μὲν,
μητρικῇ δὲ ὁμοῦ καλεῖται· παρθένος· οὐκ ἠδούλετο
γὰρ ἀνενέργητον φέρειν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος,
ἥς κατὰ τὴν ἀγγελικὴν φωνὴν ἐγκόλπεται· ἐτι τελὼν ἡ
ἐπιμύκητο· ἐπειδὴ δὲ ὁ πενταμηνιαῖος ἑκεῖνος χρό-
νος παρῳχκεν ὁ τὸν αἰσθητὸν ἡμῖν νόμον παραθί-
λῶν διὰ τῶν σύσειχον αὐτῷ πεντάδα καὶ προσψύ-
κητον ὡς εἴη μήτηρ ἑαυτὴν περιέκρυβε, καὶ τὸν

ιγ'. Μὴν δὲ λοιπὸν ὁ ἔκτος παρῆν · καὶ παρῆν ἡ C
 Παρθένος τὸν ἄκτιστον ἐν γαστρὶ κτιζόμενον φέρουσα·
 ἐν ἑκτῷ γὰρ αὕτη συλλαμβάνει μὴν τὸν ἐν ἑξ ἡμέ-
 ραις τὸν ἐξαήμερον κόσμον τευζάμενον, καὶ ἡμέρα
 τῇ ἑκτῇ τὸν ἀνθρωπὸν κτίσαντα, καὶ πάλιν αὐτὴν
 διὰ σταυροῦ πεπραχότα καὶ ὄντα, ἀνακτίσαντα· οὐκ εἶ-
 τήν ἡσυχίαν ἄγειν ὁ Ἰωάννης ἠνίσχεται, οὔτε τοῦ Λό-
 γου παρόντος ἡμερεῖν ἢ φωνὴ κατεδέχεται· ἀλλὰ
 κήρυξ ἐγίνετο πῶρος, μηδαμῶς τῆς κηρύξεως
 διὰ τῶν τῆς γλώττης δεσμῶν κυλουμένης· ἔδσα γὰρ
 τοῖς σκιρτήμασιν ὡς πάρεστιν ὁ δεσμὸν ἡμᾶς τοὺς
 ἀνθρώπων λυτρούμενος· καὶ τὸ σκιρτᾶν ἡμῖν ὡς
 ἐκ δεσμῶν ἀνεμύμενον δωρούμενος ἡγγαλλία κρᾶ-
 ζων τῷ Πνεύματι, δς ἀφίκετο πᾶν δάκρυον ἀπὸ προσ-
 ῶπου παντὸς ἀφαιρούμενος, καὶ σταθερὰν ἀγαλλία-
 σιν τῷ γένει παντὶ χαρίζόμενος· ἡ πλοὺ τὸν δάκτυλον D
 καὶ τοῦ Θεοῦ τὸν Ἀμὸν ἀπεδείκνυν, καὶ τὸν ὑπὲρ
 ἡμῶν δι' ἀμαρτιᾶν ἐρίψων σφαττόμενον, καὶ τοῦ
 κόσμου τὴν ἀμαρτίαν τέλειον αἰρῶντα· ἄμφω τὰς
 χεῖρας ἐξέτεινεν, καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ προεκήρυττε
 τρόπον· ὅπερ ὁ ἐν γαστρὶ Παρθένου παρὼν κατὰ
 δαιμόνιον ἰσθμὸν παραγέγονεν· ὁρβίος ἰστατο καὶ τὴν
 ἐξ Ἰδοῦ πάντων ἀνάστασιν μυστικῶς ἐκελάδει τῷ
 σήχηματι· ἦν ὁ ἐν ἀσπόρῳ μήτρᾳ τότε κρυπτόμενος ἐν
 τάφῳ κρυφθεὶς ἐπεδείξατο· καὶ τάχα ἀν τῇ μητρὶ
 διεμάχεται, ὅτι τὰ τοιαῦτα βοᾷν ἐπιέμενον φυσικοῖς,

A sumit violentiae initium, attamen illud rapiunt omnes evangelicis viis et bona sua voluntate. Igitur ex sacerdote et propheta, de ceteroque illustri et devoto patre, in sancta et vaticinante matre concipitur Joannes qui omnes superat prophetas, quod solus, in utero degens, prophetavit; quia in Virginis visceribus praesentem Dominum agnovit. In utero quoque solus Spiritu sancto repletus est, ideoque concipiens et conceptus: conceptus a matre sterili, concipiens gratiam Spiritus, factum propheticum, antequam ipse partibus fuerit solutus et dona Spiritus producens priusquam ipse editus fuisset. Secundum divinum Isaiam concipiunt in utero et parturiunt, postea autem generant, qui spiritui prophético inserviunt, id est absconditum ejus consilium in publico denuntiant. B Joannes vero non multum post admirabilem conceptionem suam id perfecit. In alvo sterili recubat, a patre seniore in matrem seniore confectus est, ad tempus ibidem quiescit cedendo et vi superna et imperio matris; ast inefficacem gratiam Spiritus in se portare noluit, qua, secundum angelicam vocem, in sinu matris adaugescens, fuit repletus. Quinto enim mense elabente, lex sensationis in nobis manifestatur, quinque sensus corporei et promptiores excitari solent; quo tempore semetipsam abscondidit Elisabeth tanquam matrem et prophetam, jam non silentem, secum abscondidit.

αὐτῶν σωμάτων καὶ ταχύτερων αἰσθησέων, ὥς ἵ
ἀσφίγητον τοῦτον προφήτην ἑαυτῇ συναπέκρυπτεν.

C 13. Verumptamen sextus aderat mensis, aderat
quoque Virgo quæ Increatum, sed modo factum,
in utero suo gestabat. In sexto mense concepit il-
lum qui intra sex dies mundum constituerat et die
sexto creaverat hominem; hominem autem male
degentem per crucem denuo creavit. Quiescere non
diutius sustinuit Joannes : Verbo enim præsentē,
vocem cohibere non potuit : præmaturus fuit præ-
co et nullatenus præconium ejus vinculis linguæ im-
plicatur : etenim saltibus suis clamat illum adesse
qui homines liberaret a vinculis et nos a vinculis
solutos exsilire sineret. Exsultavit clamans spiritu
illum advenisse qui ab omnium facie lacrymas tol-
leret; protendit indicem et Agnum Dei ostendit,
qui propter hircorum peccata mactandus, delicta
D totius mundi ablaturus erat. Suas extendit manus
et crucis tropæum ita proclamavit, in utero Vir-
ginis existens, advenit ut staret contra demones :
recte stetit et omnium resurrectionem ab inferis
mystice denuntiavit, quam etiam præfiguravit e
sepulcro, dum ipse in matre sua intemerata recu-
bare. His perspectis, contra matrem suam pugna-
turus erat Joannes, quod ipsum prædicandi cupi-
dum naturæ vinculis cohiberet, et reluctantiem in
captivitate detineret. Ast vocem suam ipsi citis-
sime tribuit mater, et his verbis beatam Virginem af-

fieri concedit : « Benedictus fructus ventris tui. Unde hoc mihi ut mater Domini mei ad me veniat. » Quod Joannis præconium est, ab ore Elisabeth prolatum. Vocem similem et eadem verba adhibuit, dum baptizans turbam in Jordane, Christum ad se venientem sensit; appropinquanti Salvatori et baptismum expetenti clamavit Joannes : « Necessitatem habeo ut a te baptizer, et tu venis ad me? » Audisti vocis similitudinem, noscas et eundem esse loquentem : hæc enim ore suo effudit, illa autem per os matris.

ἀνεβόησε γὰρ καὶ τότε ὡς ἰδὼν αὐτὸν προσεγγίζοντα· « Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἐρχῇ πρός με; » ἐγνώρισας τῆς φωνῆς τὴν συγγένειαν; γνώρισον τοῦτον εἶναι τὸν ἀκείνην καὶ ταύτην φθεγξάμενον· καὶ τὴν μὲν δι' αὐτοῦ, τὴν δὲ διὰ τοῦ τῆς μητρὸς ἀνεφθέγγετο στόματος.

14. Puto fervidum istum Christi præconem se non pacifice habuisse ad matrem quæ illum suis gestabat visceribus et ab egressu impediebat. Nonne mittentem Deum sic alloquitur : Domine, ad ineffabilem adventum tuum in terra prædicandum misisti me, et mater alligatum detinet; tu clamare jubes, illa autem linguam implicat; ad præcurrendum me posuisti, illa cursum includit : ast naturæ Dominator es, jubes et natura jussu perficit; tantum manda, et mater impedire non potest; dic tantum, et statim juxta dictum fiet; voluntati tuæ compar astat potestas, et omnipotenti imperio tuo inserviunt omnia. Si talia exsequenda non mandas, ne cursum deficientem mihi crimini vertas, cum defectus a lege tua pendeat. Ipse terminos naturæ posuisti quos transgredi nequeunt, qui legibus naturæ subiecti sunt. Verumtamen propter Joannis fervorem prædicandi nulla jussa dedit Dominus naturæ, quæ ab initio imperium ejus fidelis exsequitur, et ejus legibus semetipsum subijcere dignatus est, cum propter nos homines et ad similitudinem nostram factus est homo. Edit verba, quæ posterius ad baptismum accedendo educet : « Sine modo, sic enim decens est nobis implere omnem justificationem¹¹. » Quibus auditis, uti conciliandum est, quievit Joannes et amplius loqui ausus non est, quatenus vehementissime expaverit tempus definitum ut e sinu matris egressurus sit et divinitus commissum præconium incepturus. Tres adhuc affluxere menses, quibus Creatorem sibi cohabitantem vidit et iisdem naturæ vinculis detentum. Advenit autem tempus pariendi, tres enim menses Virgo prægnans remanserat apud Elisabeth, ut termino suo egrediatu præco veritatis, qui in mundum missus fuerat. In visceribus matris suæ initiatus est mysteriis altissimæ Trinitatis, sicut olim Moyses in nube. Nascitur autem jussu Dei, qui adhuc in alvo virginis erat absconditus.

15. Nascens quidem, matris suæ probrum statim ademit, quo illa sterilitatis causa afficiebatur. Sed frenum linguæ, quo pater laborabat propter diffidentiam offensionem, non solvit filius. Astantes omnes de puero decertabant; mater, quæ a Spiritu

α δεσμοῖς ἐνεπόδισε, καὶ καταῖχεν ἀκοντα δέσμιον, εἰ μὴ τὴν φωνὴν αὐτῷ ὁσπτον δανείσασα πρὸς τὴν μακαρίαν Παρθένον διαρρήδην φράσαι δι' αὐτῆς συνεχώρησε· Ἐβύλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου· καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με; Ἰωάννου γὰρ τάχα τοῦτο τυγχάνει τὸ κήρυγμα, καὶ εἰ τὸ τῆς Ἐλισάβετ διεκεκρήκυτο στόματι· ἐπειδὴ καὶ τὴν συγγενὴ φωνὴν καὶ ταυτολέκτον πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν ἀνακείραγεν, ὅτε πάλιν πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ τὸν ὄχλον βαπτίζοντά, ἐπ' αὐτοῦ βαπτισθῆναι καὶ αὐτὸς παραγέγων· « Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἐρχῇ πρός με; » Οἶμαι δὲ τὸν αὐτὸς θερμὸν πρὸς τὴ κήρυγμα Χριστοῦ κατὰ τῆς κυοφοροῦσης καὶ τῆς πορείας εἰργουσίας ἀλαλήτως ἐντυγχάνειν τῷ στελλαντι· Δέσποτα, σὺ με κηρύττειν ἀπέστειλας τὴν σὴν ἐπὶ γῆς ἀνεκδιήγητον ἀρετὴν, καὶ ἡ μήτηρ κατέχει πεδῆσασα· σὺ κελεύεις βοᾶν, καὶ αὕτη τὴν γλῶτταν συνέδησεν· σὺ με προτρέχειν πέπομφας, καὶ αὕτη μοι τὸν δρόμον συνέκλεισε· Δεσπότης ὑπάρχεις τῆς φύσεως· κέλευσον, καὶ ἡ φύσις τὸ κελευσθὲν διαπράττεται· μόνον πρόσταξον, καὶ κωλύειν ἡ μήτηρ οὐ δύναται· μόνον εἰπὲ, καὶ τὸ λεχθὲν εὐθὺς γενήσεται· σύνδρομον γὰρ ἔχεις τῇ βουλῇ καὶ τὴν δύναμιν, καὶ πάντα τῷ σὺ παντοδυνάμῃ δουλεύει θεοπίσματι· εἰ δὲ τοῦτο μὴ κελεύεις με διαπράξασθαι, μὴ καταδικάσῃς μοι βᾶθυμیان τοῦ δρόμου, ὁ τοῦ δρόμου νομοθετήσας τὴν κώλυσιν· αὐτὸς γὰρ τοὺς δρόμους ἔθου τῆς φύσεως οὓς ὑπερβαίνειν οὐκ ἐνεστὶν τοὺς νόμους δουλεύοντας φύσεως· ἀλλ' οὐδὲν ὁ Δεσπότης διὰ τὴν Ἰωάννου πρὸς τὸ κηρύττειν θερμότητα, καὶ τῆς ἀρχῆς· θεν αὐτῷ καλῶς θεοπισθεύσης προέταττε φύσεως, ἥ· καὶ αὐτὸς διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἡμᾶς καθ' ἡμᾶς γέγονεν ἄνθρωπος, νόμοις δουλεύσαι σὺν ἡμῖν κατηξίωσεν· ἀλλ' ἐκεῖνα τάχα κἀνθάδε πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο, καὶ μετὰ ταῦτα προσίων τῷ βαπτισματι, « Ἀφες· ἀρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῶς πληρῶσαι πάσαν δικαιοσύνην· ὃν, ὡς εἰπες, Ἰωάννου ἀκούσας, ἡσύχασε καὶ ἔτι λαλεῖν οὐκ ἐτόλμησεν· καίτοι λίαν τῆς συνεχούσης αὐτὸν νηδύος τοῦ διορισμένου πᾶσιν τοῖς κυσικομένους καιροῦ προεξέλειν ἐπειγόμενος, καὶ τοῦ θεοῦ αὐτῷ δοθέντος κηρύγματος ἀρῆσθαι· οὕτω δὲ μῆνας ἐτι τρεῖς καὶ συνοικοῦντα τὸν Κτίσαντα βλέποντι, καὶ τῶν αὐτῶν τῆς φύσεως θεσμῶν ἀνεχόμενον, ὁ τοῦ τόκου καιρὸς ἐπιγίνεται· τοὺς τρεῖς γὰρ ἡ τοῦτον κυοφοροῦσα Παρθένος τῇ Ἐλισάβετ συμπαρέμεινεν, ὅπως ἐντελὺς ὁ ἐξ αὐτῆς προερχόμενος, καὶ κήρυξ ἀληθὴς τῷ κόσμῳ στελλόμενος, τῆς ὑπερτάτης Τριάδος ὡς ἐν νεφέλῃ Μωσαϊκῇ τῇ μητρὶ γαστρὶ μνηστῇ τᾷ μουστήριῳ· καὶ τίχεται τοῦ ἐν μήτρᾳ τῇ παρθενικῇ κρυπτομένου Θεοῦ διατάξει.

16. Καὶ τεχνεὺς τῆς μὲν τεκούσης μητρὸς εὐθείας τὸ θνείδος ἐπαυσε, ὃν ἐκ τοῦ τῆς ἀπαιδίας ἔσχεν ἐγκλήματος· τῆς δὲ τοῦ τεκόντος πατρὸς γλώττης τὸν χαλινὸν οὐκ ἀπέλυσεν, ὃν ἐκ τοῦ τῆς ἀπιστίας ἔσχε προσκόμματος· καὶ παῖς μὲν τοῖς ὀρώσι πᾶσιν

¹¹ Matth. iii, 15.

εἰ ἀναμφίβολος· ἡ τεκοῦσα μὲν γὰρ τὴν ψυχὴν ἐλαμπομένη τῷ Πνεύματι, Ἰωάννην αὐτὸν ἡδούλετο λέγεσθαι· ὃ δὲ Ἑβραϊκῇ μὲν ἐκφωνεῖται φωνῇ, εἰς τὴν Ἑλληνίδα δὲ μετερχόμενον, Θεοῦ χάριν δηλοῖ καὶ *παράδοξαιον*· οἱ δὲ συγγενεῖς καὶ τῆς συναγωγῆς φίλοι καὶ τρόφιμοι τῆς προφητικῆς ἐπινομιᾶς ἀκούσαντες, καὶ περὶ τὴν τῷ κόσμῳ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὴν χάριν οἰόμενοι, ταύτην ἠρνοῦντο, καὶ μετὰ τῆς οἰκείας ἐμφάσεως ἐφεύγον, καὶ ὃ καὶ ἀμείβειν αὐτὴν ἐπειρῶντο καὶ ἤθελον, καὶ τολμηρότερον πρὸς τὴν φύσασαν ἔλεγον· «Ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου ὃς καλεῖται τὸ ὄνομα τούτου»· ἡμελλὼν γὰρ οἱ τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀποπληροῦντες συγγένειαν· ὃ δὲ πυξίδα λαβὼν διὰ νεύματος, ἐπεὶ λαλεῖν μὴ ἔδύνατο, «Ἰωάννης τοῦνομα τοῦ παιδός, ἀπεχάραττεν οὐ μόνον δὲ τοῦτο τοῖς κληροῖς ἐνέγραψεν, ἀλλὰ καὶ γράψων τοῖς γράμμασιν, ἔδωκα τοῖς ῥήμασιν, τῷ τῆς χειρὸς κινήματι, σύνδρομον τῆς γλώττης ἐμφαίνων τὴν κίνησιν, καὶ τῇ γραφῇ τρηχούσῃ δεκνὺς τὸν λόγον συντρέχοντα· τοῦτο γὰρ σημαίνει βουλόμενος καὶ ὁ μακάριος εὐαγγελιστὴς ἐμφαντικώτερον ἔφησεν· «Καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων· Ἰωάννης ἔσται τὸ ὄνομα αὐτοῦ»· ὅμα γὰρ ἔγραψεν τε καὶ ἔλεγεν, καὶ σύγχρονον παρῆγεν ὄραν τὴν ἐκατέρου μέρους γλώττης καὶ χειρὸς ἐκατέρας ἐνέργειαν· οὐ γὰρ ἔγραψε μὲν, οὐκ ἔλεγεν δέ· ἢ ἔλεγε μὲν, οὐκ ἔγραψεν δέ, ἀλλ' ἔλεγεν ἴσως καὶ ἔγραψεν· καὶ ἡ χεὶρ κάτωθεν ἔθεεν, καὶ ὁ λόγος ἄνωθεν ἔρρεεν· καὶ οὐδεὶς ἐκατέρων κατὰ θατέρου τὴν νίκην, ἀλλ' ἄμφω φίλοι τοῦ δρόμου τὴν νύσσαν ἠοπάζοντο· καθὰ καὶ βαλβίδων ἔξω δρᾶμοντες, καὶ ἄμφω νίκης στεφάνους ἐλήφασιν· οὐδενὸς τὴν ἥτταν ὁμολογεῖν ἐδεήσαντος· ἐφ' ᾧ καὶ θαύμασαν ἅπαντες· θαύματος γὰρ ἦν ἀληθῶς τὸ πρατόμενον ἄξιον· καὶ εἰ τοῖς τότε τὸ χρῆμα θαυμάζουσι, μόνον σωματικῶς θαυμάζετο, ἐπεὶ καὶ μόνον σωματικῶς ὑπ' αὐτῶν καταφαίνετο· ἀλλὰ μὴ τοῖς μύσταις τοῦ Πνεύματος οὐ μέχρι τῶν ὁρωμένων τὰ τοῦ Πνεύματος στήσεται, ἀλλ' ἔχειν τι κρυπτόν· ὁ λόγος ἐνδείκνυται, ὃ διερευνῶντες τῷ Πνεύματι, πνευματικῶς ἀνιχνεύσωμεν· καὶ τοῦτου θηράσαντες τοῦ λόχου δηλαδὴ τὴν αὐγὴν ἡμῖν καταπέμποντος τοῖς τοῦ Πνεύματος τέκνοις ὑμῖν, εἰς τροφὴν παραθώμεθα πνευματικὴν.

15. Θεοῦ χάριν ἐλέγμεν Ἰωάννου σημαίνει τὸ ὄνομα, ἐπειδὴ καὶ ταύτης ἐπέμπετο πρόδρομος, μηνυτὴς ἀγαθὸς ἀπεστέλλετο· Θεοῦ δὲ χάρις ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος εἶναι πιστεύεται, ὃ δὲ ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτίας ἀσχεσι βρῖθοντας, ἐν σαρκὶ καθ' ἡμᾶς ἐσχῶς τὴν φανέρωσιν· καὶ τῶν μὲν τοιούτων ἡμᾶς λυτρωσάμενος ἀσχεων, δόξης δὲ τῆς οἰκείας πληρώσας καὶ χάριτος· οὕτως γὰρ ἁπάντων Θεὸς καὶ Πλάστης καὶ πρῦτανης πᾶσιν ὁμοῖος ἐπέλαμψεν, Ἰουδαίους, Ἕλλησι, βαρβάρους, ἰδιώταις, σοφοῖς, ἀσόφοις, δούλοις, δεσπόταις, καὶ πᾶσιν ἰσὺν τὴν τῆς οἰκείας φιλανθρωπείας ἀγλὴν προτέθεικεν, κἂν ἔξ Ἰουδαίων σαρκικῶς ἀπεικίστατο διὰ τὴν πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατριάρχην ἐπαγγελίαν καὶ ἐντεῦθεν, τὸν ἐξ ἔθνων μὲν τὴν γέννησιν ἔχοντα, Ἰουδαίων δὲ τὸ γένος γεννήσαντα· «Ἢ γὰρ, ὁ Παῦλος φησὶν ὁ σωφύτατος, ἢ ἡ Ἰουδαίων μόνον Θεὸς ὁ Θεός, οὐχὶ δὲ καὶ ἔθνων; ἔστι γὰρ ἀληθῶς καὶ ἔθνων Θεός ὁ Θεός·

illustrata erat, Joannem illum appellari voluit; hoc nomen Hebraicum, si in linguam Græcam verteris, gratiam et adjutorium Dei sonat. Vicini synagogæque devoti et discipuli, prophetico nomine audito, atque gratia Dei et Patris mundum jam illuminante, istiusmodi titulum respuerunt, propriam significationem effugere et aliam inducere conabantur. Itaque audacius genitrici dixerunt: «Quia non est in gente tua, qui nomine isto appelletur,» Judæorum enim morem intendebant. Pater, cum loqui non posset, et indicium haberet, sumpsit tabellam et «Joannes est nomen ejus», exaravit; hoc non tantum in ceris scripsit, sed quod litteris scribebat exclamavit et verbis; manum suam ad motum linguæ una conduxit, ita ut manus et verba simul procederent. Ad hoc significandum beatus evangelista præclare dicit: «Et postulata tabella, scripsit dicens: Joannes erit nomen ejus.» Simul scripsit et dixit, uno eodemque tempore lingua et manus ejus operantes videre erat; non enim una ex parte scripsit et ex altera dixit, neque ex una dixit et altera scripsit, sed pariter dixit et scripsit; deorsum currebat manus, sursum currebat verbum, neutrum vicit alterum, sed ambo, adamantes currentes, metum salutabant, et cum una ab aditu stadii currebant, una victoriæ coronam reportarunt, et neutrum devictum recedere voluit. Illud mirabantur omnes, et profecto admirationis dignum erat; sed rem tantum corporaliter mirabantur, quia corporalem præ oculis habebant; mystici autem et spiritu imbuti non stabant ad visibilia, sed spiritu inquirimus et investigamus, quid spirituale et absconditum in verbis sit. Si ad lucernam attendimus, hujus radios nobis filiis suis dimittit Spiritus, ad alimenta spiritualia curramus!

16. Gratiam Dei, jam diximus, significat nomen Joannis, quia missus fuit ut gratiæ esset præcursor et præco. Gratia Dei Verbum Dei esse auditur, quod propter nos homines, peccati ignominia deformatos, in carne nostra apparuit, ut nos a sordibus lavaret, et sua gloria cumlaret atque gratia. Ita Deus omnibus visus est factor et instaurator, Judæis et Græcis, Barbaris et idiota, sapientibus et insipientibus, servis et dominis; omnibus quoque parem benignitatis et humanitatis suæ splendorem immisit. Etsi carnaliter ex Judæis natus sit, attamen patriarchæ Abraham promissus et optatus fuit, qui ipse suum ex gentibus ortum ducit et Judæorum genus procreavit. «Annon,» dicit sapientissimus Paulus, «Deus Judæorum tantum est Deus? nonne et gentium? certe et Deus gentium est Deus, quia unus et unicus est Deus, qui circumcisionem ex fide iustificat et præputium per fidem»;

æqualis ergo utrisque et similis apparet gratia Dei. Prophetico spiritu afflante, admirabile nomen Joannis protulit Zacharias et verbo et scripto: his duobus loquendi signis unam adoptionis gratiam indicat, quæ dabitur et Judæis et gentibus. Omnis accipit qui desiderat et efflagitat cum fide vera et mundo corde; dicitur enim: «Quicumque receperunt eum, dedit illis potestatem filios Dei fieri, qui non ex sanguine, non ex voluntate carnis, non ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt»¹⁴. » Patet enim Judæos scripto tabellæ significari, quia legi scriptæ serviebant; gentes autem verbo et spiritu oris, quia verbum habebant et spiritu ad legem accedebant. Lex verum duplici modo nota fuit; modo carnali et literæ adherenti, modoque rationali et in spiritu. Hoc sensu accipiendum est evangelicum mysterium de mystica et duplici prolatione nominis, quod profecto non a nobis invenire potuimus, sed ostendit Joannes, cum ut lucerna inextinguibilis effulgeat et abscondita illuminet. Major nostra est admiratio quam veterum, qui non futura, sed tantum præterita et præsentia perspiciebant. In vita procedit Joannes: saliendo præcedit Solem justitiæ, sicut matutinus lucifer, qui flamma et splendore suo omnes superat stellas et lumen acceptum diffundit, dum oriatur sol, magis coruscat, ardeat et effulgeat. Tantus, tam illustris et incomparabilis fuit præcursor.

Μᾶλλον θαυμάζομεν ἢ ἐκεῖνοι· ἐκεῖνοι τὸ παλαιὸν ἄλλ' ἐπὶ μόνις τοῖς ὁρωμένοις θαυμάζοντες· οὕτω δὲ Ἰωάννης ἐν βίῳ προέρχεται τοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἠλίου, καὶ λαμπρότατος καὶ πάντας ἐκπλήττειν τῷ μεγέθει τῆς οικίας λαμπρότητος, ἣν αὐτῷ προφέρειν παρείχετο ἡ Ἠλίου τοῦ μετ' αὐτὸν εὐθὺς ἀνατέλλοντος δι' ὑπερβολὴν μαρμαρυγῆς καὶ ἀκρας τοῦ φωτὸς καὶ ἐκλάμψεως, ἡ μεγάλη τε καὶ περιφανὴς καὶ ἀχώριστος πρόδος.

17. Ita natus, ita vocatus est Joannes: nomine suo virtutem illius præsignat, qui ex Virgine nascentus erat. Linguam patris et legis a vinculis cohibentibus solvit; legi tremulæ et patri muto tribuit vocem, quia ipse erat vox ad Verbum venturum alte annuntiandum, et ad præsentem vocem Moysi legislatori adimendam. Quomodo fieri potuit ut, voce Verbum generante, coram Verbo siluerit, cum ipsa fuerit enata? Num stultitiæ vinculis alliganda erat lingua, ne forsitan ad verbi productionem et generationem procederet? Patet enim quod Jesus, Verbum Dei, post vocem Joannis apparuerit et linguam legis titubantem solverit. In prophetarum promissionibus futura erant consignata et abscondita: ideo data est Joanni vox ingens et resonans, ut repelleret quidquid antea visum fuerat mutum et elinguem tribulatum propria virtute in respondendo promptum et paratum redderet. Zacharias quidem erat sacerdos et propheta ut mystica nobis forma esset: sacerdotio et senectute figuratur lex et legis vetustas; prophetiæ dono prophetarum numerus. «Apertum est autem illico os ejus et lingua ejus, et loquebatur benedicens Deum»¹⁵; videlicet quod Christus in terris apparuerit, qui est Verbum et sapientia Patris; quod siccillum ab ore

Α ἔπει καὶ εἰς καὶ μόνος ὑπάρχει Θεός, ὃς δικαιοῦσαι περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροθυσίαν διὰ τῆς πίστεως, τὴν πρὸς τοὺς οὖν ἑκατέρους τῆς θείας χάριτος ἴσην καὶ ὁμοίαν ἐμφάνειαν. Πάλιν ὁ Ζαχαρίας προφητικῶ κινούμενος Πνεύματι, λόγῳ καὶ γράμματι Ἰωάννου τὸ θαυμαστὸν προσεκόμισε νόημα, τῇ ἐφαμύλλῳ τῆς ἑκατέρας δεικνὺς ἐκφωνήσεως, ὡς μὴ τοῖς πᾶσιν τῆς υἱοθεσίας χάρις δοθῇσται τοῖς ἐκ νόμου καὶ ἔθνῳν ἐπ' αὐτὴν ἐπιστρέφουσιν, καὶ προεμένους αὐτὴν καὶ λαμβάνουσι μετὰ πίστεως ἀληθοῦς καὶ ψυχικῆς καθαρότητος. «Ὅσοι γὰρ αὐτὸν ἔλαβον, φησὶν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἑξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι, οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγενήθησαν.» πρὸς δὲ ἄλλον γὰρ ὡς Ἰουδαῖοι μὲν τῷ τῆς πινακίδος ἐσημαίνοντο γράμματι, ὡς τῷ τοῦ νόμου δουλεύοντες γράμματι· τὰ ἔθνη δὲ τῷ τοῦ στόματος Λόγῳ καὶ Πνεύματι, ὡς Λόγου μᾶλλον μετέχοντες καὶ τὰ τοῦ νόμου προσχωρήσαντες Πνεύματι· ἐπεί καὶ ὁ νόμος αὐτὸς διπλοῦς ἐγνωρίζετο, τὸ μὲν ἔχον σαρκικὸν καὶ ἐν γράμματι, τὸ δὲ λογικὸν καὶ ἐν Πνεύματι· αὕτη διερμηνευομένη ἡμῖν τὸ εὐαγγελικὸν τοῦτο μυστήριον τῆς Ἰωάννου διπλῆς ἐν ταυτῇ καὶ μυστικῆς ἐκφωνήσεως ἡ αἰτία κατελήπται, ἣν οὐχ ἡμεῖς ἐξ αὐτῶν εὗρεν δεδυνήμεθα, ἀλλ' Ἰωάννης αὐτὸς ὁ λύχνος ὁ ἀσβεστός ἀστράπτων καὶ τὰ κρύφια φωτίζων ὑπέδειξεν· ὅθεν νῦν ἡμεῖς

Γ 17. Οὗτος τεχθεὶς, καὶ Ἰωάννης κληθεὶς, καὶ τῷ οικείῳ μηνύσας ὀνόματι τοῦ μετ' αὐτὸν ἐκ Παρθένου τεχθῆσομένου τὴν δύναμιν, λύει τοῦ τεκόντος καὶ κεκληχότος νόμου τὴν γλῶτταν δεσμοῖς βραδυγλωτίας πρὸς τοῦτο δουλεύουσιν, καὶ παρέχει τῷ βαρυφώνῳ νόμῳ καὶ Πατρὶ φωνῇ ἢ φωνῇ διαπύσιον τὸν Λόγον κηρύττειν τὸν μετ' αὐτὸν φανησόμενον, τῷ καὶ τὴν προσοῦσαν Μωυσεὶ τῷ νομοθέτῃ βαρυφωνίαν ἐλαύνοντι· πῶς γὰρ ἦν δυνατόν πρὸς τοῦ Λόγου τιττομένης τὸν Λόγον τῆς φωνῆς ἀφωνία τὸν ταύτῃ γεγεννηκότα κατέχεσθαι; ἡ δεσμοῖς ἀλογίας τὴν γλῶτταν πιέζεσθαι μέλλοντος ὅσον οὐδέπω τοῦ Λόγου προεῖναι καὶ τίκτεσθαι; πρὸς δὲ ἄλλον γὰρ ὡς μετὰ Ἰωάννην τὴν φωνὴν Ἰησοῦς ὁ Λόγος γενόμενος, τὴν γλῶτταν τοῦ νόμου βραδυγλωτίας δεσμῶν ἐλευθέρωσεν· ἐσφράγιστο γὰρ αὐτοῦ καὶ τῆς προφητικῆς ἐπαγγελίας τὰ κρύφια, καὶ φωνῇ αὐτῷ μεγάλῃ καὶ εὐρυφώνῳ δέδωκεν ἀπελάσας αὐτοῦ τὸ πρῶτον φαινόμενον ἀφωνον, καὶ ἐξελὼν αὐτοῦ τὴν ἀφωνίαν τῇ φανερώσει τῆς οικίας ἐκλάμψεως, τὴν πρὶν αὐτὸν ἀφανῶς κατεβλήβουσιν· διὰ τοῦτο γὰρ ἐν Ζαχαρίᾳ τὸ κατ' αὐτὸν ἱερεὶ καὶ προφήτῃ τυγχάνοντι, ἐτελείτο μυστικῶς τὰ ἑκάτερα, ὡς ἑκατέρου σαφῶς εἰκονίζοντι, τῇ μὲν ἱερωσίῃ τὸν νόμον, καὶ τῇ γη-ραλαίῳ τῷ παλαιῷ τὴν νομικὴν παλαιότητα· τὸ δὲ

¹⁴ Joan. 1, 12, 15. ¹⁵ Luc. 1, 64.

τῆς προφητείας χάρισμα, τοῦ προφητικοῦ καιροῦ τὴν ὁμήγυριν· Ἐλεῖν γὰρ, φησὶν, τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἔλαλει εὐλογιών τὸν Θεόν· καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς Χριστοῦ κατὰ γῆν τοῖς ἐπὶ γῆς ἐπιφανέντος, ὅς καὶ Λόγος ἐστὶ καὶ σοφία τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ προφητικοῦ στόματος ἡ σφραγὶς ἀπεσφράγισται, καὶ τῆς νομικῆς γλῶττης ὁ δεσμὸς ἀπολέλυται· καὶ ὁμοίως ἐκάτεροι ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται λαλοῦσι φανερώς Χριστοῦ τὸ μετήριον, καὶ εὐλογοῦσιν αὐτὸν ὡς Θεὸν προαιώνιον, τῇ εὐαγγελικῇ συναθροίνῃ· καὶ συμδροντῶντες κηρύγματι. Διὰ ταῦτα τῶν τότε παρόντων ὁ σύλλογος καὶ τῶν γειτόνων ποιουμένων τὴν οἰκῆσιν, φόβῳ μεγάλῳ συνέχοντο· καὶ περιμερίμως περὶ αὐτὸν διελέγοντο· Καὶ τί ἄρα καὶ τίς Ἰωάννης ἐσται, συνελθὼς διεσκέπτοντο· οἱ γινώσκοντες τοιαῦτα θαυμάσια συμβέβηκε πράγματα ὥστερ ἐπ' ἄλλου τινὸς μὴ συνήκαμεν.

ἡ· Ἄλλ' ἐγὼ φῆσω πρὸς τὴν ἐκείνων διάσκεψιν, B ἐπεὶ μὴδ' ἄλλος τις κατ' αὐτὸν μέχρις αὐτοῦ γυναικὸς ἀποτίτεταται, ἵνα καὶ τοιαῦτα συμβαίῃ θαυμάσια καὶ παράδοξα· ἐπειδὴ γὰρ μεζῶν εἶναι τῶν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μεμαρτύρηται, ταύτῃ τοι καὶ δοξῆς ἡξίεται τηλικαύτης γενέσθαι, ἵνα καὶ διὰ τοῦτο δοξάσῃ Χριστὸν τὸν μετ' αὐτὸν δι' ἡμᾶς τεχνησάμενον· οὐ μόνον δὲ ταύτῃ τῇ διὰ τεράτων Χριστὸς τὸν οἰκεῖον ἡμφίλασε Πρόδρομον, ἀλλὰ καὶ ἀοράτως αὐτῷ συνὼν ὡς Θεὸς παρὰ πᾶσιν ἐποίει μέγα καὶ ἐπίδοξον φαίνεσθαι· ἔχει γὰρ αὐτὸ περὶ τούτων τῆς εὐαγγελικῆς φωνῆς ἡ ὑφήγησις· «Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας πόδας τοὺς περιουκούντας αὐτοῦ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ ἐλαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα· καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες· Τίς ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἐσται; καὶ χεὶρ Κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ·» εἰργετο γὰρ οὐδαμῶς ἡ τοῦ Κυρίου χεὶρ, ὁ Μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Λόγος τοῦ εἶναι μετ' αὐτοῦ τῇ θεότητι καὶ μεγαλύνειν αὐτὸν ὥστερ πρῶτον αὐτοῦ καὶ μέγιστον κήρυκα· αὐτὸς γὰρ ἡ τοῦ Θεοῦ δεξιὰ καὶ χεὶρ καὶ βραχίον ὠνόμασται, ὡς πάντα δρῶντος δι' αὐτοῦ τὰ γενόμενα, καὶ ἐν μήτρᾳ παρθενικῇ σαρκαρχωμένος συνελήπτο, καὶ ὡς ἐν θαλάμῳ βασιλικῶς κατευνόζετο· ὅθεν ὁ Ἰωάννης γεννώμενος πάντας ὑπερέχων τοὺς ἐκ γυναικῶν γεννωμένους ἐδείκνυτο, καὶ φόβον ἐγέννα καὶ ἔτικτε μέγιστον, οὐ μόνον τοῖς συνοικοῦσιν αὐτῷ καὶ ὁμόφροσι καὶ ποδοῦσι Χριστοῦ τὴν θεϊκὴν εἰς ἡμᾶς ἐπιφάνειαν· ἀλλὰ καὶ τοῖς περιουκοῦσι καὶ ἔξω τῆς χάριτος μένουσι διὰ τὴν ἐν τῷ τοῦ νόμου γραπτῷ δυσανόστοστον οἰκῆσιν· περὶ οὗτοι γὰρ πῶς ἡμᾶς οὗτοι νομίζουσι μερικῶς τὸν νόμον δεχόμενοι, καὶ μονοστοχοῦντες τῷ γράμματι· δι' οὗ καὶ ὑφ' ἡμῶν γεγόνασιν ἔξοικοι καὶ τῆς αὐτὴν νοουμένης ἀποικισθῆσαν χάριτος· ἐκείνοι μὲν οὕτως οἱ δειλαῖοι δι' οὐκ εἰσαν κακόνουσαν τῆς ἐν νόμῳ κεκρυμμένης ζωῆς ἐξεβλήθησαν· ὁ δὲ ταύτης κήρυξ καὶ Πρόδρομος μετὰ τοιαύτης τεχνεὶς γαλουχεῖται δυνάμει· καὶ μετὰ μαζὸν εἰς τὴν ἐρημον ἔξεισιν, παντὶ τὰς ἐν ἀνθρώποις διατριβὰς ἀρνούμενος, ὡς οὐκ ἀξίας τῆς ὑπὲρ ἀνθρώπων αὐτοῦ διαγωγῆς καὶ βιώσεως· πῶς γὰρ ὁ μὴδὲν ἔχων χαμερπὲς καὶ ἀν-

A prophetarum ademptum fuerit et vinculum linguae legalis solutum; quod lex et prophetæ simul, et aperte mysterium Christi annuntient, ipsum enim Deum benedicant æternum et quod evangelicæ prædicationis cooperatores sint et tonitrua. Circa hæc versabatur præsentium sermo et vicinorum in domo affluentia: magno detinebantur timore et solliciti inquirebant et perscrutabantur: «Quid et quis erit iste Joannes?», quia in nativitate ejus tanta mirabilia evenerunt, quanta ab alio nunquam audiamus?

καὶ τῶν γειτόνων ποιουμένων τὴν οἰκῆσιν, φόβῳ 18. Ast de vicinorum perscrutatione aliquid dicendum est, quia nec alius e muliere natus est usque ad Joannem, cui talia et tanta mirabilia atque portentosa contigerunt. Major inter natos e muliere perhibetur, tantaque dignatus est originis gratia ut Christum post ipsum et pro nobis nasciturum glorificaret; suum Præcursorem non tantum his circumdedit prodigiis, sed cum ipse invisibiliter ceu Deus adfuerit, hunc magnum et illustrem omnibus videri effecit. Sic enim habet evangelica narratio: «Et factus est timor super omnes vicinos eorum et in omni montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc, et posuerunt omnes audientes in corde suo, dicentes: Quisnam puer iste erit? Et manus Domini erat cum illo». Nullus obex implicabat manum Domini, ne unigenitus Dei Filius in sua adesset divinitate, et magnum atque primum suum Præcursorem magnificaret; ipse enim Joannes dextra Dei et manus et brachium vocatur, quia facta ejus operabatur Deus, etsi per incarnationem suam in utero Virginis conciperetur et veluti in lecto regali recubaret. Inde Joannes nativitate sua omnes e muliere natos superat, et nascendo magnum infundit timorem, non solummodo comparibus ejus vicinis, divinum Christi adventum expetentibus, sed et conterminis et extra gratiam habitantibus, quia sub lege scripta difficillime convertebantur tabernacula. Qui partim legem recipiunt et literæ inhaerent, forte et nos ipsos in numerum confinitorum reponent; se autem a nobis separant et a gratia impertienda recedunt, quia timore et depravato sensu a vita in lege abscondita aberrant. Hujus vitæ præco et præcursor tantam in nativitate recepit virtutem, eaque cum lacte pascitur; a mamma autem exivit in desertum et communem hominibus vivendi rationem respuit, quasi conversatione et vita sua non fuissent digna. Quomodo ille, qui nihil terreni, neque humani, nec domum, nec victum, nec tectum, nec amicitiam, neque necessitatem, neque ad sexum affectus, nec ad mulierem obsequium et mentem, nec quidquam eorum quæ in vicis et urbibus perficiuntur, habebat, cum ho-

²² Luc. I, 64. ²³ ibid. 65.

minibus sive in urbe, sive in vico habitasset? In desertum exivit, non eo sine ut cum Moysē viro præstantissimo æmularetur; in divinis enim magis eruditus fuit quam Moyses, ad suos reversus est ut leges indiceret, populum errantem liberaret et Ægyptiaca sapientia tribulatum ad pietatem reduceret. Non exivit ut Eliam antiquum imitaretur, qui tanta prodigia in terris patraverat; atamen novus appellatus fuit Elias: in virtute et spiritu Eliæ procedit: egreditur ut Herodem, novum Achab, reprehendat et ab Herodiade, altera illa Jezabel, vexatur, persecutusque occiditur. Nec quem alium inter viros famosum sibi in vitæ scopum proponit, siquidem prudentes et inspirati non minorem æmulantur virtutem, sed cum perfectioribus contendere soleant; natura autem non permisit ut quis inter homines videndus sit melior Joanne. Inter homines dico, id est inter viros, Christus enim nullo concedit modo ut quis suspicetur sanctissimam Virginem et venerabilem Dei genitricem, quæ omnes viros et feminas superat. Manifesto Joannes non ad homines sed ad angelos cœli imitandos exivit in desertum, quia eorum nomen accipere meruit. εχώρησεν, φανερώς ὡς οὐκ ἀνθρώπων τινὸς μιμησόμενος, ἀλλ' οὐρανίους ἀγγέλους εἰς τὴν ἐρημον ἐξεῖσιν, ἐπειδὴ καὶ τῆς αὐτῶν προσηγορίας ἤξίωτο.

19. Jure et merito cum illis bonum et Deo gratum certamen habuit, qui solus in corpore angelus terrenis apparuit; æthereæ dignitatis fuit princeps, cœlesti ministerio Christum in fluctibus Jordanis baptizaturus erat et solum servitium suum angelico more, vita autem humana, erat perfecturus. Tali proposito focos paternos reliquit Joannes, ut regionem quamdam elevatam et cœlestem, desertum videlicet, habitaret; ita omnibus, quasi in speculo, videri fuit quod gratia Dei, quod Christus recessurus esset a patrum synagoga, secundum carnem genita, ut desertam gentium ecclesiam esset adiuturus. Hoc non ad tempus sed pro semper acturus erat, usque dum secundo a cœlis apparuerit cum gloria multa et majestate, ut verum Israel ostendat. « At puerulus crescebat et corroborabatur spiritu, et erat in deserto usque in diem ostensionis suæ ad Israel²⁸. » Qui spiritu pollent perspicaci, illud Christi tenent ad Judæos: « Ecce domus vestra relinquetur vobis deserta²⁹, » domum suam a deserta gentium ecclesia facit, vocatos autem in corpus suum habet et omnes æque capite suo dirigit. « Corpus Christi sumus et membra de membris, fidem caput habemus³⁰. » ut docet nos præclarissimum vas electionis. Christus inhabitans in nobis, membris et corpori nostro dat iuvementum, confortatur spiritu qui spirituales fortitudinem nostram confortat, quam suam propriam propter nos esse putat. Quam belle demonstratur in desertis! Sic luculentissime apparet Christum non in sola gente, scilicet in solo Israel fuisse et subsistere, verum in omnibus gentibus et ecclesiis, quæ suam

ἀρώμινον, μὴ οἶκον, μὴ τροφὴν, μὴ σκέπην, μὴ φιλίαν, μὴ συναλλαγὴν, μὴ πρὸς γένος συνάφειαν, μὴ πρὸς γυναικα ὁμόνοιαν, μὴ ἄλλο τι τῶν ἐν κώμαις δρωμένων καὶ πόλεσιν, ἀνθρώποις συνώκησεν ἐν πόλεσιν, ἢ κώμαις συνώκησεν; ἔξεισιν δὲ οὐ Μωϋσεία ζηλώσας τὸν ἄριστον, εἰ καὶ πλεῖον Μωϋσεὺς τὰ θεῖα παιδεύεται, καὶ νομοθετῶν ἐπανέρχεται, καὶ λαὸν λυτροῦται πλανώμενον, καὶ ποδηγεῖ καλῶς πρὸς εὐσέβειαν ὑπ' Αἰγυπτίων νοσητῶν κακῶς ἐκθλιβόμενον· οὐδ' Ἠλίαν τὸν παλαιὸν ἐκτιμούμενος τὸν μεγάλην κατὰ γῆν ἐργασάμενον τέρατα, καὶ νέος Ἡλίου προσηγόρευται, καὶ ἐν Ἡλίου δυνάμει καὶ Πνεύματι πρόεισι, καὶ Ἡρώδην τὸν νέον Ἀχαῶς σωφρονίσαν ἐπάνεισιν, καὶ ὑπὸ τῆς Ἡρωδιάδος τῆς ἄλλης Ἰεζάβελ διώκεται, καὶ διωκόμενος κτείνεται, οὐδέτερον τινα τῶν κατὰ τοὺς τοῦ ἰδίου βίου σκοπῶν προτιθέμενος, εἰ μὴ πρὸς ἡττοῦς τὴν ἀρετὴν τοῖς ἐνθέοις καὶ σώφροσιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς κρείσσους εἰσθεὴν ἢ ἀμιλλα γίνεσθαι· εἰ δὲ ἂ παρ' ἀνθρώποις Ἰωάννου τὸν κρείττονα βλέπειν ἢ φύσις οὐκ ἠνεγκαν ἀνθρώπων, ἀρρένα δὲ φημι διὰ τὴν ὑπὲρ πάντας ἀνθρώπων θηλείαν καὶ ἀρρένας Παναγίαν Παρθένον καὶ σπετὴν Θεομήτορα, οὕτε Χριστὸς ἐννοεῖν συν-

εῖθ'. Ἔσχε δὲ δικαίως πρὸς αὐτοὺς τὴν τοιαύτην ἔριν ἀγαθὴν καὶ φιλόθεον ὁ μόνος φανεὶς ἐπὶ γῆς ἐνσώματος ἀγγελος, ὡς καὶ τῆς αἰθρίας αὐτὸν ἀξίας συμμετόχον, καὶ τὴν ἱσὴν μέλλων Χριστῷ λειτουργίαν προσάγειν Ἰορδάνου βαπτισμένῳ τοῖς βέυσμασιν, καὶ τὴν ἀλλήν ἅπασαν ὑπηρεσίαν ἣν δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς ἐπιγείου ζωῆς ἀγγελικῶς ἐκτελῶν εἰσαγῆχεν· μετὰ τοιαύτης γοῦν Ἰωάννης τῆς ἐρέσεως, τὴν πατρῶαν ἐστὶν ἀφείξ, ὡς χωρὸν ὀψηλόν τινα καὶ οὐράνιον τὴν ἐρημον ἔκκησε, πᾶσι διδοὺς ἐνορῶν τῷ αἰνίγματι ὡς τὴν κατὰ σάρκα γεννήσασαν καὶ πατρῶαν συναγωγὴν ἢ τοῦ Θεοῦ χάρις Χριστὸς καταλείψει, καὶ τὴν τῶν ἐθνῶν ἐρημον Ἐκκλησίαν οἰκήσει· καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ χρόνον τίνα, ἀλλ' εἰς αἰὲν διαπράξεται, καὶ ἕως ἀναφανεῖν πάλιν τὸ δευτέρον ἀπ' οὐρανοῦ μετὰ δόξης πολλῆς καὶ δυνάμεως πρὸς τὸν ἀληθινὸν Ἰσραὴλ ἀναδεικνύμενον. « Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥεκεν, καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραὴλ. » Ἰσασί γάρ οἱ ἀγγινοῖα πατριχῇ στεφόμενοι, ὡς τοῖς Ἰουδαίων δήμοις εἰπὼν ὁ Χριστὸς, « Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἐρημος, » οἶκον ἑαυτοῦ τὴν ἐρημον τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίαν πεποίηται, καὶ σῶμα ἰδίον τοὺς κεικλιμένους ἡγούμενος, καὶ ἐν ἱερῇ κεφαλῇ αὐτοῖς ἐπικείμενος· σῶμα γὰρ ἔσμεν Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους, καὶ κεφαλὴν αὐτὸν ἔχομεν, ὡς τὸ τῆς ἐκλογῆς ἐκδιδάσκον σκευὸς· φησὶν αὖτε τὴν ἡμῶν τῶν μελῶν καὶ τοῦ σώματος οἰκειούμενος αὖξιν, καὶ κραταιοῦται πνεύματι ὁ τὴν πνευματικὴν ἡμῶν κρατύνων κραταίωσιν, ταύτην ἰδίαν διὰ τοὺς ἰδίους ἡμᾶς λογιζόμενος· εὐ δὲ καὶ τὸ ἐν ἐρήμοις αὐτὸν εἶναι φάσκειν τὰ Ἀδνία· δείχνουσι

²⁸ Luc. i, 80. ²⁹ Matth. xxiii, 38. ³⁰ I Cor. xii, 27; Coloss. i, 18.

γὰρ τοῦτο ἐμφαντικώτερον λέγοντα, ὡς οὐκ ἐν ἔθνει μόνον ἐνὶ καθά καὶ πρώην ἐν μόνῳ τῷ Ἰσραὴλ Χριστός ἐστι καὶ γίνεται, ἀλλ' ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι καὶ ταῖς ἐκ τούτων λαχοῦσιν· Ἐκκλησίαις τὴν σύστασιν. Οὕτως γὰρ πολλὰ τοῦ τῆς Γραφῆς πληθυντικῶς ὀνομάζονται· νῦν μὲν ὅρη τὰ ὕψηλά, νῦν δὲ βουνοί, ἄρτι δὲ πηγαί, καὶ ἄλλοτε νῆσοι τῶν ἔθνων, καὶ ἀλλὰ τοῦ πλοῖα Καρχηδόνας τροπικῶς σημαίνοντα. Σὺ μὲν οὖν, ὦ μακάριε Βαπτιστὰ (καλέσω γὰρ σε Χριστοῦ βαπτιστὴν, καὶ εἰ μήπω σε τοῦτο ποιεῖν ὁ Λόγος· ὑπέδειξεν). οὕτω τε καὶ διὰ ταῦτα τὰς ἐρήμους κατέλαβες, ὡς ἐγὼ σε νοήσαι καὶ φράσαι δεδύνημαι, μυστικώτερον πῶς αὐταῖς εὐαγγελιζόμενος τὴν καταλειφθεῖσαν θάττον αὐτὰς τῆς θαλάσσης χάριτος σωτήριον ἀφίξιν.

κ'. Ἐγὼ δὲ σοι πρόθεσιν ἔχων τῷ λόγῳ συνέπεσθαι· εἰργομαι καὶ καρτερῶς κωλύομαι· τοῦτο μὲν δι' ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν (σοὶ γὰρ λέγειν ἀλλήθες οὐκ αἰσχύνομαι, ταύτην εἰδότε καὶ πρὸ τῆς ἡμῶν ἀγορεύσεως)· τοῦτο δὲ, ὅτι περὶ τοῦ ἱερᾶς λειτουργίας κειρὸς, ὡς ὀρέξ, παραγέγονεν, καὶ πάντως ἡμᾶς ὡς ἐαυτὸν κατέχειν βιάζεται καὶ σὺν σοὶ πρὸς τὴν φιλήν χωρεῖν οὐκ ἀφίξιν ἐρημον· ὅν κ' ἐν πρὸς βραχὺ οὕτε σοὶ ποθητὸν, οὕτ' ἐμοὶ δυνατόν, οὕτε τῇ σῇ πανηγύρει πρέπον καθέστηκε· διὸ σοι συγγνώμης προσάγων τὴν αἴτησιν παρακαλῶ συμπαράμεναι τῷ Πνεύματι, κ' ἐν τῷ σώματι χωρεῖς πρὸς τὴν ἐρημον, καὶ τὴν σὴν ἀρωγὴν ἀπαύστως παρέχεσθαι τοῖς ταύτης ἡμῖν ἀδιαλείπτως ἐγγειρίζουσιν· εἰργει γὰρ σε τόπος· οὐδεὶς βοήθειν ἐπινεύσαντα, ἐν οὐρανῷ παρόντα τῷ Πνεύματι, καὶ πάντα ἡμᾶς εὐχερῶς κατοπεύοντα· καὶ ταύτην μὲν σου τὴν σεδασμὴν πανήγυριν δίδου μετὰ τῆς ἀξίας ἡμᾶς πανηγυρίσαι τετιμνωμένης, καὶ ὡς σοὶ τε φίλον τῷ Προδρόμῳ τῆς χάριτος, καὶ τῇ Θεῷ σοι κεχαρισμένη πολιτεία κατὰ ἄλῃλον· τῆς παρουσίας δὲ ζωῆς· τὸ ἐπιλοιπον μόριον οὕτως ἀγίοις καὶ περιέποις, ὡς ὁ νόμος κελύει τοῦ Πνεύματος, οὗ τύπος αὐτὸς ἡμῖν ἐν Χριστῷ προκεκρίσθαι, ἵνα τοῦτου πληρωταὶ ταῖς σοῖς ἐπινοαῖς γινόμενοι, καὶ τῆς ἐνθάδε ζωῆς καλοῖα Χριστοῦ ὁ ταύτης χορηγὸς χωριζόμενοι ἐν μετ' αὐτῶν ὑπὸ σὲ τελουσῶν πόλει, ὧν δίδου σοὶ τε καὶ τοῖς μετὰ σὲ οἱ οὐρανὸν οὐ γὰρ τολμήσω κατὰ σὲ φάναι, Χριστοῦ ἐπηγγελᾶτο, ὡς ταῖς ἱεραῖς σου κἀνθάδε νομοθεσίαις βραχέω· πῶς παιδαρχήσαντι· ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐν ταύταις γινόμενοι, καὶ σοὶ μὲν ὡς ὑπασιπτοῖ καὶ προστατῇ καὶ φύλακι νομοθέτῃ τε καὶ παιδευτῇ τοῦ λαμπροῦ πολιτεύματος, τοῖς δὲ σοῖς ἡγουν τοῖς ὑπὸ σὲ ὡς συνδούλοις ἐνθάδε τελέσασιν καὶ νηυσὶς μαθηταῖς συναπτόμενοι κοινωνοὶ καὶ τῆς ἀποκειμένης σοὶ ζωῆς αἰωνίου γενοίμεθα, καὶ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ σὺν ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, τιμὴ, κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

A ex illis constitutionem habent. Hoc multis in locis Scripturæ et abundantius quidem enuntiatur: vocantur nunc montes altissimi, nunc colles, modo fontes, modo insulæ gentium, alibi sub tropico nomine Carthaginensium navium designantur. Tu igitur beatissime Baptista, te enim Christi baptistam nomino (etiāsi sermo te baptizantem nondum ostenderit), desertum petivisti ut modo mystico, sicuti intelligere et dicere possum, ibidem nuntiaturus gratiam Dei et salutem citius adventuram esse atque permansuram.

μυστικώτερον πῶς αὐταῖς εὐαγγελιζόμενος

20. Quæ in laudem tuam addere et conjungere desidero, proferre prohibeor et vehementissime impediō. Hinc obstat humana fragilitas, veritatem enim tibi constiteri non vereor, quam ante sermonem jam noveras; illinc autem sacrosanctæ actionis tempus vides quantum instet: nos omnes ad liturgica premit et non sinit ut tecum in peramatum desertum tuum abeamus. Si brevius dixerimus quam ipse desideras, quam possumus et hæc festivitas expostulat, veniam nobis concede; Supplices te precamur ut spiritu nobiscum remaneas, etsi corporaliter abeas in desertum et indigentibus nobis quoque momento indeficiens tuum auxilium præstes. Cum volueris, nullus te impedit locus quin nos adjuves: es quidem præsens in cælis, et nos omnes facillime conspicias; da igitur nobis ut hæc venerabilem festivitatem debito celebremus gaudio, veluti præcursori gratiæ et conversationi tuæ a Deo tribute convenit. Per reliquas vias nostræ semitas duc, et custodi nos in lege spirituali cujus formam in Christo nobis proposuisti, ita ut inspiratione tua legis spiritus adimpleamus, et Christus vias hujus ductor invocetur ab iis qui in civitatem tibi devotam secesserunt. Dicere non audeo Christum post te ipsum apparuisse, ut quodam modo sanctis institutis tuis, quæ tibi et divinis viris dedit, inserviret; sed nosmet homines in illis dirige, ut sub galea, defensione, custodia et institutione tua pie atque sancte conversemur, ut cum famulis tuis et generosis discipulis hic degentibus conjungamur et participes efficiamur illius æternæ et repromissæ vitæ, in Christo Jesu Domino nostro, per quem et in quo cum Deo Patre et Spiritu sancto gloria, honor et virtus in sæcula sæculorum. Amen.

D cum Deo Patre et Spiritu sancto gloria, honor et virtus in sæcula sæculorum. Amen.

VIII.

S. Patris nostri Sophronii archiepiscopi Hierosolymorum Laudes BB. Apostolorum Petri et Pauli dictæ die quarta festi SS. Natalis.

Α Τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων εἰς τοὺς ἀγίους Πέτρον καὶ Παῦλον τοὺς μακαρίους ἀποστόλους τῇ θ' ἡμέρᾳ τῶν Γενεθλίων.

ANG. MAI Nov. Collect. 1. V, p. xxv.

1. Rursus nobis inseparabile par illuxit, rursus sodalitas indissolubilis nobis effloruit, rursus nobis connexio indivisibilis pullulavit, apostolicis nempe solemnitatibus in unum festum concurrentibus ac solemnitate; quæ cum duplici hilaritate refuleant, unicum tamen, veluti lux solaris, fulgorem demonstrant. Petrus enim summus apostolorum apex hodie celebratur; simulque Paulus gratia æmulus, et apostolatus dignitate proxime accedens: quanquam is minime ad duodenarium illum pertinet splendorum apostolorum numerum, cujus electum ac designationem haud homo aliquis simplex curavit, non propheta, non patriarcha, non justus quivis, non cælestis et incorporeus angelus; quippe hi omnes servi, nobisque hominibus conservi fuere, etsi nos virtutibus et spiritualibus meritis gratiusque longe superarunt; verum ipse Christus omnium herus simul et Deus ac Dominus; Ille, inquam, natura duplici personaque unica præditus, ille ex divina humanaque constans natura, quem divinam simul humanamque substantiam habere manifeste cognoscimus; qui neque in has duas secatur, neque ullam divisionem patitur, propter scilicet mutationis omnis ac partitionis nesciam conjunctionem: neque enim illa, ex quibus constat, confudit, licet ea hypostatice copulaverit: neque ea in quibus subsistit, mutuo distraxit; quamvis in iisdem perfectus cernatur Deus et homo, eundem nempe in eodem conspiciendum se præbens: qui corda et renes novit, animæque invisibilis consilia spectat, quem unusquisque videlicet clam in corde molitur, et eos qui ejusdem naturæ sunt callidissime celare putat.

2. Sic ergo salutis nostræ sollicitus, cujus rei gratia ad nos quoque de cælo venit, piscatorum delectum fecit, hisque gratiam contulit apostolatus, ipsorum utique numero congruam, quin tamen idcirco divideret eorumdem dignitatem, aut perturbationem ordini induceret, sed cum apostolica dignitatis gratiæque unitate, differentiam ordinis conservavit. Præclara enim Dei sapientia virtusque alique intellectus omnium mentium solertissimus, et unitatem in apostolatus dignitate conservandam, et ordinis differentiam inconfuse denotandam judicavit, ut neque in perturbationem verteretur (in-

α'. Πάλιν ἡμῖν δοῦς ἀδιάλυτος ἑλαμψεν, πάλιν ἡμῖν συζυγία ἀδιάλεικτος ἠνθῆσε, πάλιν ἡμῖν συναφεία ἀδιάτμητος ἔδρυσεν, ἀποστολικῶν ὁμοῦ πανηγύρεων εἰς μίαν συνδραμουσίων ἑορτὴν καὶ πανήγυριν, καὶ διπλαῖς ἡμᾶς λαμπρυνουσίων ταῖς φαιδρότησιν, ἐν μιᾷ φωτὸς ἡλιακοῦ φαινομένων λαμπρότητι. Πέτρος γὰρ τῶν ἀποστόλων ὁ κορυφαϊότατος σήμερον, καὶ Παῦλος ὁ Πέτρῳ τὴν χάριν ἐφάμιλλος, καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἀποστολῆς παραπλήσιος, κἀν εἰ μὴ τῆς ἱερᾶς ὁδοκαδὸς ἐκείνης τῶν φωτοφανῶν ἀποστόλων ἐτύγγανεν, ἥς τὴν ἐκλογὴν καὶ πρόκλησιν, οὐκ ἀνθρωπὸς τις ψιλὸς τεκτῆναίτο, οὐ προφήτης, οὐ πατριάρχης, οὐ δίκαιος, οὐκ οὐράνιος καὶ ἀσώματος ἀγγελός· δοῦλοι γὰρ οὗτοι καθεστῆκασιν ἅπαντες, καὶ ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις ἐμὸδουλοι, κἀν εἰ ἀρεταῖς ἡμῶν καὶ πνευματικαῖς ἀξίαις καὶ χάρισι μέτρῳ πολλῷ διαφέρουσιν· ἀλλ' αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὁ Δεσπότης πάντων ὁμοῦ καὶ Θεὸς καὶ Κύριος, ὁ τὴν φύσιν διπλοῦς καὶ μοναδικὸς τὴν ὑπόστασιν (1), ὁ ἐκ θέας τε καὶ ἀνθρωπίνης συγκείμενος φύσει, καὶ ἐν οὐσίᾳ τε θεῖα καὶ ἀνθρωπίνη φανερῶς γνωριζόμενος, καὶ οὐδαμῶς εἰς αὐτὰς διαιρούμενος, οὐδὲ τομὴν τὴν εἰανοῦν προσεχόμενος, διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ ἀμέριστον ἔκτισιν· οὐδὲ γὰρ τὰ ἐξ ὧν ἐστὶ συνέχυσεν, εἰ καὶ ἀλλήλοις ταῦτα καθ' ὑπόστασιν ἦνωσεν· οὕτε τὰ ἐν οἷς ἐστὶν ἀλλήλων διέστησεν, κἀν εἰ ἐν αὐτοῖς τελειῶς γνωρίζεται Θεὸς καὶ ἀνθρώπος, ὁ αὐτὸς καὶ ἐν αὐτῷ θεωρούμενος· ὁ καρδίᾳ καὶ νεφροῖς ἐπιστάμενος, καὶ ψυχῆς ἀφανοῦς θεωρῶν τὰ βουλευόμενα, ἅπερ ἕκαστος ἀνθρώπος ἐν καρδίᾳ κρυφαίως βουλευέται, κἀν εἰ λανθάνειν δοκῇ ληστρικώτατα τοὺς τῆς αὐτῆς ὑπάρχοντας φύσεις.

β'. Οὕτως ἡμῶν τῆς σωτηρίας κηδόμενος, δι' ἣν καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐξ οὐρανοῦ κατελήλυθεν, ἀλείων ἐκλογὰς ἐποίησατο, καὶ χάριν ἀποστολῆς αὐτοῖς κατεμέρισε, συναριθμουμένην μὲν αὐτῶν τῇ ποσότητι, οὐ διαιρούσαν δὲ αὐτῶν τὸ ἀξίωμα, οὕτε τὴν τάξιν συγχέουσιν (2). Ἀλλ' ἐν τῇ ἐνότητι τῆς ἀποστολικῆς ἀξίας καὶ χάριτος, τὸ τῆς τάξεως τηροῦσαν διάφορον καλὸν γὰρ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ δύναμις, καὶ ὁ Λόγος ὁ πάντων γνωστῶν γνωστικώτατος, κέχρικε καὶ τῆς ἀποστολῆς τὴν ἀξίαν ἐνιαίαν φυλάττεσθαι, καὶ τῆς τάξεως τὴν διαφορὰν ἀσυγχύτως γνωρίζεσθαι, ὥς ἂν μήτε ἡ τάξις εἰς ἀταξίαν μετέρχεται·

NOTÆ.

(1) Notemus S. Sophronii doctrinam contra Monophysitas, Monothelitarum fratres, quorum hæreseos malleus ipse fuit.

(2) En ut S. Sophronius primum Petri in apostolico ordine belle tuetur, etiam supra Paulum;

quorum dignitatem neoterici aliquot, male erga sedem Petri Romanam affecti, æquare volebant: ita ut ipsorum doctrina inter damnatas merito propositiones relata sit.

ἐξεγερθὼν γὰρ Θεῷ τυγχάνει τὸ ἀτακτὸν· μήτε τῆς ἀξίας ἡ χάρις εἰς ἀνίστους διατέμνεται· χάριτας· ἀμεταμέλητα γὰρ εἰσι τὰ χαρίσματα, καὶ τὸ δριονόπερ αὐτὸς διορίσαιοτο, οὐδαμῶς, ὥς ἡ μελωδία φησὶ, παρελεύσεται· οὗτος ὁ πάντα ζυγῷ καὶ σταθμῷ διοικούμενος, καὶ ἐκάστη διδοὺς ἀπροσωπολήπτῃ βουλῇ τὰ χαρίσματα, μετὰ τὴν πρώτην ἐκλογὴν, ἣν ἐπ' ἀποστόλοις πεποίηται δώδεκα, καὶ τὴν δευτέραν, ἣν ἐπὶ μαθηταῖς δύο καὶ ἑβδομήκοντα τέτευχε· μετὰ τὴν εἰς οὐρανὸς ἐκ τῶν ἐπιγε(ων) πραγμάτων ἀνάβασιν, ἥτις διὰ τὴν σάρκα γεγένηται, ἥντις ἡμῶν προσελάβετο (ἄσαρκος γὰρ καὶ ἀσώματος τὸ πρὶν ὥς ἡμᾶς καταδέθηκε), καὶ τρίτην ἐκλογὴν ἐπαδείκνυται, αὐξων τῶν ἀποστόλων καλῶς τὴν ἀριθμῆσιν, οὐκ ἀποστολῆς διαφορὰν ἐργαζόμενος· ἐξουσίαν γὰρ ἔχει ὁ πάντων κεραμεὺς ἡμῶν Θεός, τοῦ πηλοῦ καὶ τοῦ πλάσματος σκευοποιεῖν, καὶ παράγειν ὥς βούλεται, μηδενὸς αὐτοῦ ταῖς βουλαῖς ἀντιπράττοντος· ὅς καὶ τὸν Παῦλον σαφῶς ἐκλεγόμενος, ἔφασκε πρὸς Ἀνανίαν τὸν Παύλου βαπτιστὴν καὶ διδάσκαλον· ἐκεῖνος γὰρ αὐτὸν καὶ τυφλωθέντα πεφότικε, καὶ φωτισθέντα βεβάπτισε, καὶ βαπτισθέντα δεδίδαχε τὸ θεόπνευστον διδάγμα· Ὁ πορεύου ὡς πρὸς τὴν τοῦτου θείαν κατήχησιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀνάβλεψιν, ὅτι σκευὸς ἐκλογῆς μοι ἔστιν οὗτος, τοῦ βασιτεῖαι τὸ ὕψος μου ἐνώπιον ἰθύνων καὶ βασιλεύον υἱὸν τοῦ Ἰσραὴλ· ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν. Ἀλλὰ καὶ Παῦλος αὐτὸς ὁ θαυμαστός, τῆς οἰκίας ἀξίας δεῖκνύς τὴν προχειρίσιν, ἔγραπεν, ὥς ὁ ὀνεργήσας Πέτρῳ εἰς τὴν περιτομὴν, ἐνήργησε καὶ μοι εἰς τὰ ἔθνη.

γ'. Τῆς οὖν τοῦ Σωτῆρος κατ' ἐκλογὴν προχειρίσεως, Πέτρῳ τῇ πρώτῃ τῶν ἀποστόλων καὶ κήρυκα Παῦλον συναρμολόγησεν τὸν ἔνθεον, καὶ ἐν ἀμφοῖν δεδωρημένης ἀξίωμα, καὶ εἰ τὸν μὲν εἰς ἀποστόλῃ τῶν ἐν περιτομῇ προσβάλλετο, τὸν δὲ ἀγέλαις ἰθνηκαῖς προσεκλήρωσε· καὶ χάριν μίαν, καὶ θεόδοτον ἀξίωμα, τὸ τῆς υἰοθεσίας φημι τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Γενήτορα, τοῖς δι' αὐτὸν ὡς Χριστὸν αὐτὸν ἐπιστρέφουσι δέδωκε, καὶ ὄνομα ἐν ἀμφοῖν προσκαχάρισται, τὸ ἀπ' αὐτοῦ Χριστοῦ Χριστιανὸς ὀνομάζεσθαι· εἰκότως καὶ ἡμεῖς οἱ τούτων μαθηταὶ καὶ ἀκόλουθοι, πιστὴν τὴν αὐτῶν περιέποντες, καὶ διδάγμα τὸ αὐτῶν ἀσπαζόμενοι, ἀλλήλοις τούτους συνήψαμεν, οὐς ἡ χάρις συνῆψε τοῦ Πνεύματος· καὶ κοινὴν αὐτοῖς συνιστώμεν πανήγυριν, ὥς κοινὸν λαχοῦσι καὶ ἰσχυρίεσθαι τὸ προχειρίσμα· καὶ μίαν Χριστῷ ἐορτὴν ἐορτάζομεν, ὥς μίαν ἡμῖν πνευματικῆς αὐτῆς διὰ τῆς ἀμφοτέρων ἐπαστραπτούσης παίδεργίας· οὐς γὰρ Χριστὸς αὐτοῖς συνηρμόσατο, καὶ μὴ κατεκόσμησε χάριτι, τούτους ἀλλήλων διαίρειν οὐκ ἀκινδύνον, οἱ εἰς Χριστὸν τετελοῖτες ἡμᾶς ἐξηφίσαντο· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ μίαν αὐτοῖς πανήγυριν ὤρισαν, ἵνα μὴ Χριστοῦ τῇ ψήφῳ φανῶσιν μαχόμενοι· ὅς καὶ ἡμεῖς οἱ ἐλάτιστα, ἐν πᾶσιν ἀκολουθεῖν ἐπισπούδοντες, καὶ κοινὴν αὐτοῖς συνδρομὴν συνιόντες ἀδρόκοιμεν, καὶ ταύτῃ φανότατα τιμῶμεν αὐτῶν τὴν

A visa enim Deo perturbatio) neque gratis dignitatis, inaequali gradu beneficii uteretur. Sunt enim sine poenitentia dona; et terminum ab eo praefinitum, ut ait Psalmus, nemo transgrediatur. Cum is itaque cuncta cum pondere et statera fecisset, et unicuique libera sua voluntate dona attribuisset, post priorem duodecim apostolorum delectum, alterum quoque discipulorum septuaginta duorum fecit. Denique post suum, cum ea carne quam a nobis sumpsit, in caelum reditum (etenim sine carne ullove corpore ad nos antea descenderat) tertium quoque peregit delectum, ut apostolorum numerum praeclare sugeret, quin propterea differentiam in apostolatuum inveheret. Est enim in Dei arbitrio, utpote omnium figuli, luto et forma ad plasticen prout vult utendi, et pro libito moderandi, quin quispiam ipsis voluntati obsistere queat. Atque is quidem post Paulum publice electum, Ananiam Pauli postea baptizatorem magistrumque admonuit. Quippe ille hunc et caecum illuminavit, et illuminatum baptizavit, et baptizatum caelesti doctrina imbuit. «Perge, inquit Christus, ad hunc divinitus erudiendum, nec non visui restituendum; quia vas electionis mihi iste est, ut deferat nomen meum coram gentibus, regibus, illisque Israel: ego enim ei ostendam, quanta ipsum oporteat pro nomine meo pati». Quin adeo Paulus ipse mirificus, suae dignitatis initium demonstrans, ait: «Qui operatus est Petro in circumcisione, idem mihi inter ethnicos operatus est».

5. Cum igitur Servator per electionem suam Petro principi apostolorum divum Paulum associaverit, unamque ambobus dignitatem contulerit (quoniam illum circumcisorum apostolum fecerit, hunc autem gregi ethnico destinaverit), cumque unam eandemque gratiam, supernamque dignitatem, ut filii scilicet Dei et Patris fiant, quicumque per ipsum ad Christum convertuntur, dederit; et nomen utrique simul largitus fuerit, ut Christiani ab ipso Christo nuncuparentur; merito et nos qui sumus horum discipuli et assecrae, fidem eorum amplexi, doctrinamque secuti, alterum alteri copulavimus, quos gratia spiritus jam conjunxerat: communemque ipsis solemnitate agimus, utpote qui commune et par officium sortiti sunt: unumque Christo festum celebramus, quia una nobis spiritalis per ambos laetitia illuxit. Quos enim ipse Christus conjunxit, et eadem gratia ornavit, hos invicem separare, periculosum ii judicarunt qui nos Christo genuerunt: quamobrem unam ambobus solemnitate indixerunt, ne Christi sententiae adversari viderentur. Quibus et nos pusilli, in omnibus obsequi satagentes, ad communem utrique apostolo festivam concionem concurrimus, atque hoc publico testimonio sodalitium ipsorum honoramus: ubi enim Petrus coryphaeus praedicatur, ibi statim et Paulus nomina-

¹ Act. ix, 15, 16. ² Galat. ii, 8.

tur : et ubi divus homo Paulus apparet, ibi et Petrus comes conspicitur.

4. Sic hi sapientes et eximii ineffabile sodalitium inter se colunt, separationem respuunt, partitionem recusant, discidium vitant, divisiones fugiunt, a dissensionibus abhorrent, tanquam odiorum causis, et inimicitiae occasionibus; nempe ut nos doceant spiritualis dilectionis commoditatem, et amoris secundum Christum utilitatem. Nam quidquid secundum Christum non est, id verum emolumentum præbere minime potest. Quamobrem uterque, ut charitatis bona nobis demonstrent, atque exemplo suo vim ejus exprimant, communem solemnitatem agitari gaudent. Quare horum alter, charitatis vinculum invictum agnoscens, cunctis hanc charismatibus majorem esse definivit, quæ proximo suo male facere nescit : « Charitas enim, inquit, proximo non nocet » : et eos, qui hac sunt imbuti, invicem tolerare jubet; neque id solum, sed alienam querere præcipit non propriam, stimulante amore, commoditatem; quæ virtus unum corpus atque unam animam facit sectatores suos, et in eadem spe vocationis collocat, et participes æternæ vitæ declarat. Alter autem apostolus : « Animas, inquit, vestras castificantes in obedientia veritatis, sincero amore atque ex corde invicem amate, atque ut Dei famuli omnes nos honorate, et fraternitatem diligite » . Sciebat enim, nos invicem fratres fieri per charitatem : unde et ante omnia mutuam impense fovere charitatem mandat; quia charitate multitudinem peccatorum operiri diserte definit. πάντων τὴν εἰς αὐτοὺς ἀγάπην ἔκτενως ἔχειν ἡμᾶς ἀμαρτημάτων, ὀριστικῶς ἀπεφῆνατο.

5. Atqui nos contraria horum præceptis agentes, non modo invicem amare nolumus, verum etiam hostili odio proximos prosequi malimus; nescii, ut reor, quod discordia et odium, mali spiritus gentina sunt : quare proximos et injuriis afflicimus, et sexcentis calumniis quatimus, atque omni maleficii genere affligimus, postquam semel charitatem exuimus; quæ quidem, ut ait sapientissimus Paulus, malum proximo inferre non solet. Sed enim neque horum divina præcepta, cælestis gratiæ plena, quæ salutem ipsorum exsecutoribus, non tamen auditibus tantum, suppeditant; neque rursus prudentia exempla, transferre nos ad charitatem mutuam potuerunt. Adeo diro odii morbo laboramus, tamque exulceratis animis ad mutuas inimicitias sumus; qui sane malorum omnium præcipuus fons est et parens. Unde vos obsecro, dilectissimi, ut qui apostolicam simul, et benevolentiam plenam, divorum hominum Petri ac Pauli solemnitatem celebramus, æmulemur ipsorum charitatem; atque ut unus spiritus unumque corpus efficiamus, studeamus; cum nobis in unius fidei unctione traditum est; animumque mutuis injuriis imponamus, ut cælestia charitatis

συνάφειαν· ἔνθα γὰρ Πέτρος ὁ κορυφαῖος κηρύσσεται, ἐκεῖ καὶ Παῦλος εὐθὺς ὀνομάζεται· καὶ ὅπου Παῦλος ὁ ἐνθεὸς ἀνθρώπος φάνη, καὶ Πέτρος συναγλαζόμενος δέικνυται.

8. Οὕτως ἀλλήλων οἱ σοφοὶ καὶ θεσπέσιοι τὰς συνουσίας ἀρρήτους ἐργάζονται, τὸν χωρισμὸν οὐ βουλόμενοι, τὸν μερισμὸν ἔκτρεπόμενοι, τὰς διαιρέσεις ἐκκλίνοντες, τὰς τομὰς ἀποφεύγοντες, τὰς διαστάσεις οὐ στέργοντες, ὡς μίσους ἐκγόνους, καὶ ἔχθρας οὐκ ἀποβλήματα· διδάξαι διὰ τούτων ἡμᾶς ἐπιέμενοι, τὴν τῆς πνευματικῆς ἀγαπῆσεως ὁνησιν, καὶ φιλίας τῆς κατὰ Χριστὸν τοῦ ὠφέλιμον· τὸ γὰρ κατὰ Χριστὸν τὸν θεὸν οὐ γινόμενον, οὐδὲ μίαν παρέχειν οἶδε τοῖς δρώσιν ὠφέλειαν· διὰ τοῦτο δὴ καὶ ἀμφοτέροι, τὸ τῆς ἀγάπης ἡμᾶς ἐκδιδάσκοντες θελός, καὶ ἐν αὐτοῖς τυποῦντες αὐτῆς τὴν ἐνέργειαν, καὶ κοινήν τὴν πανήγυριν ἀγούσιν. Ὅθεν, ὁ μὲν, ἀλλήλοις ἡμᾶς τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης γιγνώσκων τὸ ἀπαιτῶν, ἦν καὶ πάντων μαζίονα τῶν χαρισμάτων ὠρίζετο, ὡς καὶ τὸ πλησίον κακὸν οὐκ εἶδὼν ἐργάζεσθαι· Ἡ γὰρ ἀγάπη, φησὶ, τὸν πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· καὶ ἀλλήλων ἐνδέχεσθαι τοῖς αὐτὴν ἐνδεδυμένοις ἐντέλλεται· καὶ οὐ τοῦτό γε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σφὼν αὐτῶν μὴ ζητεῖν διατάσσεται, ἀλλὰ τὸν πλησίον ποθεῖν δι' ἀγάπην, ἥτις καὶ ἐν σῶμα, καὶ ἐν Πνεῦμα ποιεῖ τοὺς μετέχοντας, καὶ ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως τίθῃσι, καὶ κοινωνοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀποδείκνυσιν· ὁ δὲ, « Τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας, φησιν, εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον ἐκ καρδίας ἀλλήλους ἔκτενως ἀγαπήσατε, καὶ ὡς θεοῦ δούλοι, πάντας ἡμᾶς τιμήσατε· τὴν ἀδελφότητα ἀγαπάτε, ἀδελφοποιεῖν ἀλλήλους ἡμᾶς εἰδὼς τὴν ἀγάπην· ὅθεν καὶ πρὸς ἑκατέρωθεν· ὅτι τὴν ἀγάπην καλύπτειν πλῆθος

α'. Ἄλλ' ἡμεῖς τὰναντία τούτων ταῖς διδασκαλίαις σπουδάζοντες, οὐ μόνον ἀλλήλους ἀγαπᾶν οὐ βουλόμεθα, ἀλλὰ καὶ μισεῖν ὡς πόλεμους τοὺς πλησίον ἐθέλομεν· οὐκ εἰδότες, ὡς εἰκεν, ὡς ἔχθρα καὶ μίσος τοῦ πονηροῦ καθέστηκεν ἔργονα πνεύματος· ὅθεν καὶ ἀδικούμεν τούτους, καὶ θλίβομεν, καὶ μυρία διαβολαὶς ἐκτοξεύομεν, καὶ πᾶν εἴ τι κακὸν εἰς αὐτοὺς ἐργαζόμεθα, τῆς ἀγάπης ἀπαξ χρεῖσαντες· ἥτις κατὰ Παῦλον τὸν πάνσοφον, τὸν πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται· ἀγάπης γὰρ ἔργον ὄντως πεφώραται κάλλιστον, τὸ τὸν πλησίον κακὸν μὴ ἐργάζεσθαι· ἄλλ' οὕτως τούτων τὰ θεῖα διδάγματα, τὰ θεῖα γέμοντα χάριτος, καὶ σωτηρίαν τοῖς ποιηταῖς αὐτοῖς [οὐ] μόνον ἀκροαταῖς παρεχόμενα, οὕτως τὰ σοφὰ πάλιν ὑποδείγματα μεταγίγειν ἡμᾶς πρὸς ἀγάπην δεδυνῆται· οὕτω νοσοῦμεν χαλεπῶς τὸ μισᾶν, καὶ ἀρῶσσοῦμεν δεινῶς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀπέχθειαν, ἥτις πάντων κακῶν καὶ πηγὴ κυρίως ἐστὶ καὶ γεννήτρια· διὸ παρακαλῶ, προσφιλέστατοι, ἵνα τὴν ἀποστολικὴν ὁμοῦ καὶ φιλικὴν Πέτρου καὶ Παύλου τῶν θεσπεσίων ἀνδρῶν πανήγυριν ἀγοντες, ζηλοῦμεν αὐτῶν τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν εἰς ἐν σῶμα ποθεῖν συνάφειαν, καθὰ καὶ ἐν τῷ τῆς μιᾶς ἐδε-

¹ I Cor. xiii, 4. ² I Petr. ii, 16, 17.

ἐάμεθα χρίσματι πίστεως, καὶ κακῶν τῶν εἰς ἀλλή-
λους πανσώμεθα, καὶ τῶν ἀγάπης οὐρανίων αὐτοῖς
ἀμειβόμενοι κοινωνήσοιμεν, φοιτῆται χρηματίζοντες
γνήσιοι, καὶ ὄντες αὐτῶν παῖδες, καὶ υἱοὶ γνωρίζο-
μενοι, ὡς κρατοῦντες αὐτῶν τὴν ἀγάπην, καὶ τι-
μῶντες ἀκριβῶς τὰ προστάγματα, καὶ μηδὲν παντελῶς τῶν ἱερῶν μαθημάτων αὐτῶν παραφθίροντες.

ζ'. Ἀλλὰ τί τοῦτο νῦν οἱ σοφοὶ καὶ παμμέγιστοι
πράττουσι, μετὰ Στεφάνον ἡμῖν τὸν πανάριστον εἰς
θεωρίαν σαφῆ προερχόμενοι, καὶ τετάρτην ἐκουσίως
πράξιν αἰρούμενοι; καίτοι τῇ ἀξίᾳ τῆς κορυφαίας
ἀποστολῆς καὶ προβλήσεως, οὐ Στεφάνου μόνον τοῦ
λαμπροῦ πρωτομάρτυρος, ἀλλὰ καὶ πάντων ὁμοῦ
θεοφιλῶν ἀνδρῶν προηγούμενοι, καὶ τῷ μεγέθει τῆς
αὐτῆς πρωτερεύοντες· οὐκ ἄδῳλον γὰρ ὡς μαρτυ-
ρικῇ λαμπρότητι καὶ ἑλλαμψί, πολλῇ τῆς ἀποστο-
λικῆς αἰγλῆς ἡτέταται καὶ στάσεως· τρίτην γὰρ μετὰ
τοῦ Χριστοῦ σωτήριον γέννησιν Στεφάνου δεδοκότες
ἡννήγυριν, τετάρτην ἑαυτοῖς διετηρήσαντο (3), τῶν
ἐντολῶν τοῦ Δεσπότου μνημονεύοντες, καὶ ταύτας
κινηθῆδε πληροῦν ἐφεύμενοι· τοῖς γὰρ τὰ πρωτεῖα
λαμβάνειν ἐθέλουσι, καὶ τὰς μεζους ἀξίας αἰρεῖσθαι
διώκουσι, τάξιν αἰρεῖσθαι τὴν ἐσχάτην ἐθέσιπαι, ὡδὲ
πως διαβρήθην πρὸς αὐτοὺς φθεγγόμενος· Ὁ
Θεὸς ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, γενέσθω πάντων ἑσχα-
τος· α καὶ, Ὁς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν πρῶτος εἶναι,
ἔστω ὑμῶν δοῦλος· καὶ πάλιν, Ὁ μεζῶν ἐν ὑμῖν,
γενέσθω ὡς νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακο-
νῶν. Ὁ γὰρ ὡς ἐν ἑαυτῷ ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ τα-
πεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἑσχατοὶ
πρὸς τὴν ἀμπελουργίαν καλούμενοι, πρῶτοι τὴν
μισθοφορίαν ἐδέχοντο. Ὅθεν τοῦτο σαφῶς ἐπιστάμε-
νοι, καὶ τάξιν τὴν δευτέραν λαμβάνουσι, καὶ Στε-
φάνῳ τῷ θεῷ τὰ πρωτεῖα παρέχουσιν· ἵνα πρῶτοι
δικαιώτατα γένοιτο, καὶ τὴν ἀρίστην ἡμᾶς ὁδὸν τῆς
ὕψωσης, τὴν εὐτέλειαν φημι καὶ ταπεινώσιν, ἣν
πρῶτος ἐνεργήσας Χριστὸς ἐτέμετο, ὑποδείγμασι
τοῖς ἑαυτῶν ἐκδιδάσκουσι· μάθετε ἀφ' ἡμῶν, τοῖς
ἐργοῖς φθεγγόμενοι, ὡς πρῶτοι καὶ ταπεινοὶ τῇ καρ-
δίᾳ τυγχάνομεν, κατὰ τὸ Χριστοῦ τοῦ Δεσπότου καὶ
διδασκάλου διάταγμα· καὶ διὰ τοῦτο, ὁ μὲν ἀλλήλους
ἡμᾶς ἡγείσθαι ἑαυτῶν ὑπερέχοντας ἔφασκεν· ὁ δὲ
τὴν εἰς ἀλλήλους ἡμᾶς ταπεινωφροσύνην ἐγκομβώτα-
σθαι βούλεται· Ὅτι ὁ Θεός, φησὶν, ὑπερηφάνους ἀν-
τιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν· διὸ καὶ προσ-
τίθῃσι τῷ τοιοῦτῳ διηγῆματι, Ταπεινώθητε ὑπὸ τὴν
κραταίαν χεῖρα τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὕψωσιν ἐν καιρῷ
ἐπισκοπῆς· ὃν, ἀδελφοὶ ποθεινότεστοι, ἀκραται καὶ
μαθηταὶ χρηματίζοντες, συνάψαμεν τῇ μαθήσει
τὴν μίμησιν, καὶ τῇ ἀκρόασι τοῦ λόγου τὰ πρά-
γματα, ἐκείθεν μὲν τὴν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην λαμ-
βάνοντες· ἵνα καὶ λόγῳ καὶ πράγματι τὴν πρὸς αὐ-
τοὺς ἐπισπεύδοντες μίμησιν, καὶ τὴν αὐτῶν ὁμοίωσιν
φέροντες, καὶ οὕτως αὐτῶν ἐμμερῶς τὴν ἐορτὴν
ἐορτάζοντες, εὐφράνωμεν ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ
πνεύματα, καὶ φαιδρύνωμεν ἡμῶν ταῖς αἰσθήσεσι

³ Marc. i, 44. ⁴ Matth. xxiii, 12, 13. ⁵ Matth. xx, 1 seqq.

NOTE.

(3) Notemus morem Hierosolymitanae Ecclesiae celebrandi festum sanctorum Petri et Pauli quarto a Christi natalibus die.

A præmia una cum illis consequamur; genuinos nos-
met discipulos et progeniem demonstrantes; ut filii
eorum dignoscamur, quorum charitatis sumus hære-
des, præceptis insuper illorum accurate servantes, nul-
lamque doctrinæ eorumdem partem corrumpentes.

6. Verum enimvero, cur hi demum sapientes ac
maximi, post egregium Stephanum ad publicum
nobis spectaculum prodeunt, quantum sponte dra-
matis actum sibi vindicantes? Atqui summi cul-
mine apostolatus et electionis, non splendidum tan-
tummodo Stephanum protomartyrem, sed omnes
simul Deo charos homines anievertunt, suæque
dignitatis magnitudine primas ferunt. Neque enim
est dubium, quin martyrii amplitudo et nitor, apo-
stolico splendori et gradui longe sit inferior. Nihil
tamen minus tertiam, post Christi Servatoris natalia,
Stephano concedentes solemnitatem, quartam sibi
reservarunt, præceptorum Domini memores, quorum
hic quoque observandorum studium præ se ferunt.
Dominus enim iis qui primas partes ambiunt, ma-
ioresque dignitates consequi avent, locum novissi-
mum occupare mandavit, sic diserte illos alloquens:
« Qui vult inter vos primus esse, fiat omnium postre-
mus; et qui vult ex vobis princeps esse, sit om-
nium famulus ». Et rursus: « Qui major est in
vobis, fiat ut junior; et præses, tanquam ministra-
tor: nam qui se ipsum extollit, humiliabitur; et
qui se humiliat, exaltabitur ». Insuper illi ul-
timi ad colendam vineam vocati, mercedem primi
acceperunt. Quare apostoli hoc probe scientes,
secundam stationem deligunt, divoque Stephano
primam concedunt; nempe ut ita primi justissime
evadant, nobisque optimam exaltationis viam, hu-
militatem dico atque demissionem, quam primus
operibus propriis Christus munivit, exemplis suis
doceant: discite a nobis (voce operum clamant)
quomodo mites humilesque cordibus sumus, juxta
Christi domini magistrique præceptum. Itaque alter
apostolus ut nos invicem revereamur ceu superio-
res, admonet: aliter vero mutuam humilitatem
insinuare vult; quia Deus, inquit, superbis resistit,
humilibus autem dat gratiam. Quare et subdit hu-
jusmodi admonitioni: humiliamini sub potente manu
Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis. Atque
horum, fratres desideratissimi, cum simus audito-
res atque discipuli, adhibeamus præceptis imita-
tionem, verborumque auditioni opera; inde scilicet
mutuam charitatem referentes: ut et verbis et opere
eos imitantes, nosque similes exhibentes, et sic pari
cum illis ratione festum celebrantes, animos nostros
mentesque lætificemus, sensuumque consonantia
nostrorum exhiberemus lætissimum illorum tole-
mitatem. Hoc enim ipsi cernentes, magis letantur;
atque ita ex hilarati et gaudio perfusi, suas pro nobis

preces Deo offerunt, vitam nobis tranquillam petentes, regnumque celorum expostulantes; ejus ultimam (postquam nos recte composuerimus, et ad Deum conversione expiaverimus, charitatisque vinculis invicem constrinxerimus) gloria et gaudiis omnes potiamur, et æternæ juventutis vitam nunquamque desinentem consequamur in Christo Jesu Domino nostro; cum quo Deo Patri et sancto Spiritui gloria, honor, potentia, magnificentia, et laudatio ubique, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ματι δόξα, τιμή, κράτος, μεγαλσύνη τε καὶ ἀνύμνησις πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

IX.

COTELER. *Patr. Apostol* p. 288.

Sophronii sanctissimi archiepiscopi Hierosolymitani, Ex Encomio sancti Joannis Theologi et evangelistæ, quod incipit ab his verbis: *Joannes tonitruum filius ista tonat*: « In principio erat Verbum. »

Et post alia.

Illuxit Joannes filius Zebedæi et Salomes. Hoc quippe nomen matris compertum est: quemadmodum etiam qui Spiritu Dei locuti sunt sancti Patres agnoverunt. Ideoque et aliam bonam sortem sorte omni prosperæ sortis multo meliorem ac majorem. Hæc autem erat matris quæ peperit, ut sororis Dei gloria. Etenim Salome quæ magnum Joannem genuit, erat filia Josephi, qui omnium nostrum Salvatoris Christi pater existimabatur: sicuti sapientissimus Lucas retulit^a. Neque enim pater revera erat: quandoquidem nec vere Dei Genitricem ac semper Virginem Matrem Domini ullatenus cognovit, aut eam immaculata virginalique gratia privavit. Fuit etiam Salome Jacobi, Josæ, Judæ, et Symeonis, necnon Mariæ ac Annæ soror atque consors: quos Numine afflati Patres ἀδελφοθεοὺς, hoc est, fratrem habentes Deum, præclare appellant, et nomine tenus nec ultra illos ea dignitate ornant: quia plane procreati sunt ab eo qui pater Christi putabatur esse ab hominibus; quique ita in Evangeliiis vocatur: sicut et Josephum nuncupare cernitur ipsa purissima et prorsus immaculata Virgo Mater Dei, quæ nunquam omnino virum cognovit. « Fili enim, inquit, et ego, et pater tuus dolentes quærebamus te^b. »

Et post pauca.

Salomen novam Saram Zebedæus in medium vocavit, quo tanquam soror Christo supplicaret

^a Luc. III, 25. ^b Luc. II, 48.

τὴν αὐτῶν φαίδροτῆτιν πανήγυριν· τοῦτο γὰρ θεοοῦντες πλέον εὐφραίνονται, καὶ πλέον ἀγάλλονται, καὶ χαίροντες ὁμοῦ καὶ γαννύμενοι, τὰς ὑπὲρ ἡμῶν Θεῷ δεήσεις προσφέρουσιν, εἰρηναίαν ζωὴν πρεσβεύοντες καὶ βασιλείαν οὐρανῶν ἐξαιτούμενοι· ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἑαυτοὺς, ὡς δέον ρυθμισαντας, καὶ μετανοήσας τῇ θείᾳ λαμπρύνοντας, καὶ ἀγάπης συνδέσμῳ συσφιγξαντας, τὰς ἀπολαύσεις καὶ τὴν ἐκλαμψιν δρέψασθαι, καὶ τὴν ἀγῆρευ ζωὴν καὶ μὴ λήγουσαν δέξασθαι, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι.

Β Σωφρονίου τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων ἐκ τοῦ ἔγκωμιου τοῦ εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Θεολόγον καὶ εὐαγγελιστὴν, οὗ ἡ ἀρχὴ, Ἰωάννης ὁ πῆς βροντῆς υἱός, τὸ· « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, » βροντῆς. Καὶ μεθ' ἑτέρα.

Ζεβεδαίου Ἰωάννης καὶ Σαλώμης προέλαμψεν. Αὕτη γὰρ καὶ τῆς μητρὸς ἡ προσηγορία ἐπεφώρτο καθάπερ καὶ ταύτην οἱ Πνεύματι Θεοῦ λαλοῦντες Πατέρες ἐφώρσαν ἅγιον. Ὅθεν καὶ εὐκληρίαν ἀλλήν, κλήρω πάσης εὐκληρίας πολλῇ κρείττονά τε καὶ μείζονα. Αὕτη δὲ ἦν ἡ τῆς τεκούσης μητρὸς ἀδελφότητος εὐκλεία. Σαλώμῃ γὰρ ἡ τὸν μέγαν Ἰωάννην κηῆσασα, τοῦ μὲν Ἰωσήφ θυγάτηρ ἐγένετο, ὅς τοῦ πάντων ἡμῶν Σωτῆρος Χριστοῦ πατὴρ ἐνομιζέται, ὡς ὁ πάνσοφος Λουκᾶς ἀπεγράφει^a. Οὐ γὰρ ἦν πατὴρ ἔργῳ καὶ πράγματι· ἐπεὶ οὐδὲ τὴν ἀληθῶς Θεοτόκον καὶ ἀειπαρθένον Μητέρα τοῦ Κυρίου τὸ σύνολον ἐγνωκεν, ἡ τῆς ἀχράντου καὶ παρθενικῆς αὐτὴν ἀπεγύμνωσε χάριτος. Ἰακώβου δὲ καὶ Ἰωσὴφ καὶ Ἰούδα καὶ Συμεῶνος, καὶ μὴν καὶ Μαρίας καὶ Ἀννῆς ἦν ἀδελφὴ γνησία καὶ σύγκληρος οὗς καὶ πατέρες οἱ ἔνθεοι ἀδελφοθεοὺς καλῶς ὀνομάζουσι, μέχρις ὀνόματος καὶ μόνου τῷ τοιοῦτῳ κατακοσμοῦντες αὐτοὺς ἀξιώματι· ἐπεὶ ὅπως ἐκ τοῦ παρὰ ἀνθρώποις νομισθέντος εἶναι τοῦ Χριστοῦ καὶ κληθέντος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις πατὴρ ἀπατέχθησαν καθὰ τὸν Ἰωσήφ καὶ ἡ πάναγος αὕτη καὶ πανάχραντος Παρθένος Θεομήτωρ προσγορευοῦσα φαίνεται, ἡ μηδαμῶς ἄνδρα τὸ παράπαν γινώσκουσα^b. « Τέκνον γὰρ, φησὶ, καὶ ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ σου ὀδυνώμενοι ἐζητούμεν σε. »

Καὶ μετὰ βραχέα.

Ἦς Σαλώμῃν τὴν νέαν Σάρραν ὁ Ζεβεδαῖος εἰς μέσον ἐκάλεσεν, ἵνα ὡς ἀδελφὴ τὸν Χριστὸν ἱκετεύσειεν.

MONITUM IN SEQUENS OPUSCULUM.

Ang. Mai, *Spicileg Rom.* .. III, p. xv.

Quamquam de novis aliquot S. Sophronii scriptis supra col. 3425, seq. 3572, locutus sim, hoc tamen loco non incommodum est unum ex his commemorare, quod in Græca quidem bibliotheca non recenset Fabricius, sed tamen nuper a Pithæo didici, in quem casu incidit, qui in historica synopsi corpori Juris canonici præposita scribit inter ceteros canonum collectores Sophronium patriarcham Hierosolymitanum,

cujus collectionem quamdam ex synodis existisse ait etate sua in bibliotheca reginæ Galliarum. Quantum vero aut ejusmodi id opus fuerit, silet Pithæus, atque ego a Gallicano codice absens divinationibus indulgere vix ausim. Ecce tamen in codice Vat. brevem quamdam Sophronii nostri scriptunculam reperi *De peccatorum confessione* (sic enim cum Cangio interpretor titulum *Περὶ ἑξαγγελίων*) ubi vir sanctus urget, quantopere oporteat, ut is qui peccatorum confessiones a pœnitentibus excipit, morali canonicaque doctrina instructus sit, quo et culpam diversa genera cognoscere, et remedia idonea adhibere queat. Reapse olim sacerdotum audiendis confessionibus præpositorum sapientia in eo præcipue versabatur, ut canones pœnitentiales probe scirent, quibus nulla Ecclesia seu Latina seu Græca seu denique Orientalis caruit. Postquam vero ejus scientiæ necessitatem demonstravit Sophronius, canones ipsos pœnitentiales, legum instar pœnalia, ponit; quos videlicet canones apud Hierosolymorum Ecclesiam usitatos fuisse credendum est. Et quoniam hujusmodi canones in synodis plerique condi solebant, hinc fortasse, ut fallor, Parisiacus reginæ codex, opusculum hoc Sophronii, collectionem ex synodis appellavit. Sed utcumque Regius codex se habet, mihi quidem Vaticanam Sophronio inscriptam lucubratiunculam recitare hoc loco placet.

ΠΕΡΙ ΕΞΑΓΓΕΛΙΩΝ

EK TOY AΓIOY ΣΟΦΡΟΝΙΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ.

DE PECCATORUM CONFESSIONE

A SANCTO SOPHRONIO HIEROSOLYMITANO.

Πολλοὶ τρόποι τῶν ἐξαγγελίων εἰσι· ἄλλος γάρ A ἔστιν ὁ ἐκουσίως ἐξαγγέλλων, καὶ ἄλλος ὁ ἀπὸ πειρασμοῦ ἢ ἁβρωτίας· καὶ τινὲς μὲν φεύγουσι τοὺς ἐστυμμένους καὶ τὴν Γραφὴν μεμνημένους, προστρέχουσι δὲ τοῖς ἰδιώταις· ἄλλως γὰρ ὠρελεῖται ὁ εἰς λατρὸν δόκιμον ἁβρωστος περιδουόμενος, καὶ ἄλλως ὁ εἰς ἀπειρον τῆς λατρικῆς τέχνης· καὶ ἄλλος τρόπος πάλιν τῆς ἐξαγγελίας τῶν ἀρχόντων, καὶ ἄλλος τῶν στρατευομένων, καὶ ἄλλος τῶν πλουσίων, καὶ ἄλλος τῶν πτωχῶν καὶ πνήτων, καὶ ἄλλος τῶν γερόντων, καὶ ἄλλος τῶν νωτέρων· καὶ ἄλλος ὁ τρόπος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τάγματος, καὶ ἄλλος τῶν μοναζόντων, καὶ ἄλλος τῶν ἐν κοινῷ βίῳ, καὶ ἄλλος τῶν ἡσυχάζοντων, καὶ ἄλλος τῶν ἀναχωρητῶν· οὗς ὀφείλει ἀκριβῶς εἰδέναι ὁ τὰς ἀναδοχὰς δεχόμενος· ὥσπερ ὁ δόκιμος λατρὸς ἐκάστου πόνου καὶ δόξης καὶ ἀλγήματος, τὰς τε βοτάνας καὶ τὰ κενωτικά καὶ τὰ εὐρία καὶ τὰ οὐλωτικά B γινώσκει καὶ ἐπίσταται, οὕτως καὶ οἱ τὰς ἐξαγγελίας δεχόμενοι ὀφείλουσιν εἰδέναι, τί ἐστὶ ψυχικῆς νόσος καὶ νόος ἁβρωσία καὶ καρδίας παραχὴ καὶ πάθος σωματικόν, καὶ τί ἐστὶ πορνεία νόος, καὶ μοιχεία ψυχῆς, καὶ αὖραι διανοίας, καὶ παραρηπισμοὶ συνειδήσεως, τί ἐστὶν ἁμαρτία, καὶ τί ἐστὶν ἀδικία, τί ἐστὶ πλεονεξία, τί τὸ ψεύδος, καὶ τί ἡ ἐπιπορκία· καὶ ὥσπερ ὁ μετὰ αἰρετικῶν δογματίζων ἐὰν οὐ γινώσκει τί ἐστὶ ἡ οὐσία καὶ φύσις, τί ἐστὶν ἡ ὑπόστασις καὶ πρόσωπον ἀτομον, τί ἐστὶν ἡ διαφορὰ καὶ ποιότης καὶ ἰδίωμα, ἑαυτὸν μὲν βλάπτει, ἄλλους δὲ οὐκ ὠφελεῖ, οὕτως καὶ οἱ τὰς ἐξαγγελίας δεχόμενοι· ἑαυτῶν γὰρ τὰ ἴδια πάθη μὴ λατρεύσαντες, καὶ διὰ τῶν γραφικῶν βοτάνων, καθαρσίων, καὶ ἀλειμμάτων, τὴν χολὴν τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸ φλέγμα τῆς ἀδικίας, καὶ τὴν δυσωδίαν τῆς πλεονεξίας ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος αὐτῶν μὴ καθαρίσαντες, καὶ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν ὑπὲρ θεοαπεύσαντες, καὶ

Peccatorum confitentorum multi sunt modi: alius est, si quis libenter confiteatur; alius autem si quis propter tentationem vel infirmitatem id peragat. Quidam a rigidioribus et in Scripturae doctioribus recedunt confessorii ut indoctos adeant. Ast qui sanitatem requirit infirmus aliter a probato tractatur medico quam ab imperito. Rursus alius est confitendi modus eorum qui civitati præsent et eorum qui rem militarem ducunt; alius divitum et alius pauperum; alius senum et alius juvenum. Iterum inter Ecclesiæ ordines alius est monachorum modus et alius cenobitarum; alius in monasteriis quiescentium et alius degentium in eremo; qui tales recipit, rerum adjuncta sedulo cognoscere debet. Quemadmodum expertus C medicus pro ratione mali punctiois et doloris herbas noscit, purgativa, scalpella et coalescentia applicat, ita qui confessiones excipiunt, scire debent quid sit morbus animæ, mentis infirmitas, cordis perturbatio et corporis afflictio; quid sit fornicatio spiritus, animæ adulterium, intelligentiæ turbines et voragines conscientiæ; quid sit peccatum, injustitia, avaritia, mendacium et perjurium sicut qui cum hæreticis disputat, ni apprimè resciverit quid essentia sit et natura, hypostasis et persona inseparabilis, quid sit differentia, qualitas, et proprietates, sibi metipsi nocet et aliis non opitulatur; ita et qui confessiones excipiunt. Enimvero qui proprias passiones non sanaverint, et salutiferis scripturæ herbis et unguentis cholam peccati non purgaverint, nec tumorem injustitiæ, nec avaritiæ foetorem depulerint ex anima et corpore, qui propriam non curaverint infirmitatem nec in se ipsos fuerint misericordes, quomodo aliorum misereri et eos adjuvare poterunt? Sacros enim qui ignorant canones, vanaque gloria et hominum obsequio falsificant, confes-

sos occidunt spiritualiter, cum aliud pro alio doceant et peccatores ingravatos morti æternæ præmittunt. In die autem iudicii sanguinem conflentium ab istis doctoribus requireret justus Judex. ἄλλο ἀντ' ἄλλου διδάξαντας, καὶ τοὺς ἀμαρτήσαντας, πειφορτισμένους τῷ θανάτῳ παρέπεμψαν· τὸ δὲ αἷμα τῶν ἐξαγγειλάντων, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἐκ τῶν τοιούτων διδασκάλων ἀπαιτῆσαι ὁ ἀδίκαστος Κριτής.

Ex sacris canonibus. — Si quis post sumpcionem corporis et sanguinis Domini balneo usus fuerit, maledictus. Si quis ad communicandum jejunavit et in os ejus, dum se lavavit aut balneo usus fuit, aqua ex adverso inierit, non recedat a communione ne Satanas occasionem illius removendi habeat. Qui obligationes parentum sive vivorum sive mortuorum infregerit, anathema sit. Qui parentum corripuerit pannos et vultum percusserit, vel illos simpliciter despexerit sive in vita sive in morte, sit maledictus. Qui non permiserit ut pauperes spicas elapsas colligant, sit maledictus. Si quis pro vita aliquid hariolis tribuerit, scriptum acceperit vel cecinerit, sit maledictus. Si quis aræ et torcularis primitias Ecclesiæ et pauperibus non dederit, maledictus. Qui fratrem calumniatus fuerit, cum calumnianti diabolo condemnatur. Si monachus inebriatus fuerit, fornicatus est. Si e nimia repletionē evomuerit, fornicatus est. Si monachus de populo riserit, fornicatus est. Si prapósito refragatus fuerit, fornicatus est. Si monachus de cinctus decubuerit in lecto et ita dormierit, poenitentiam ei dierum habeat. Qui cum schismatico oraverit, sit et ipse schismaticus. Qui cum hæretico, sive in ecclesia, sive domi, oraverit, sit et ipse separatus. Qui cum deposito oraverit, deponatur et ipse. Qui cum excommunicatis communicaverit, sit et ipse excommunicatus. Si quis episcopus, vel presbyter, vel diaconus mundanas curas susceperit, deponatur. Clericus non sudeubeat; spondens autem deponatur. Presbyter, qui fidelem vel infidelem percusserit, deponatur. Qui pretio sacerdos factus fuerit, cum episcopo ordinante, deponatur, sicut Simon. Sacerdos, qui senus repetit, ni cesset, deponatur. Vagans et vinolentus sacerdos, ni cesset, deponatur. Qui propriam ejecerit uxorem et aliam duxerit, separetur. Sacerdos, qui non propter itineris necessitatem, in taverna manducaverit, separandus. Qui claudus, vel cæcus, vel surdo aut aliter mutilato illuserit, separetur, quia factorem ejus arguit. Episcopus, qui pietatem non docuerit, separetur; deponatur autem si indoctus permanserit. Cunn episcopus clerico indigentii non benefecerit, separetur. Qui virgini non sponsatæ vim intulerit, eamque corruperit, separetur; non licebit ipsi aliam ducere, sed quam imprægnaverit habeat, etsi hæc fuerit pauper. Qui de victima suffocata sive venatione capta, sive disrupta, gustaverit, sacerdos deponatur, laicus vero separetur. Claudus, aut uno oculo privatus, si de

αὐτοὺς μὴ ἐλεήσαντες, πῶς δύνανται ἄλλους ἐλεῆσαι, βοηθησαί; καὶ κενοδοξίας καὶ ἀνθρωπαρεσίας τοὺς θεοὺς κανόνας παραχαράττοντες μὴ ἐπιστάμενοι (1), ψυχικῶς ἐθανάτωσαν τοὺς ἐξαγγέλλοντας, πειφορτισμένους τῷ θανάτῳ παρέπεμψαν· τὸ δὲ αἷμα τοιούτων διδασκάλων ἀπαιτῆσαι ὁ ἀδίκαστος Κριτής.

Εἰ τις μεταλαβὼν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, λούσεται, ἐπικατάρatos. Ὁ νηστεύων εἰς τὸ κοινωνῆσαι ἔαν ἐκ τοῦ ὑπιναντίου εἰσελθῇ ὕδωρ εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, ἢ νιπτομένου ἢ λουμένου, οὐκ ἀποτραφῆσεται τῆς κοινωνίας, ἵνα μὴ εὐρὴ ἀφορμὴν ὁ Σατανᾶς τοῦ κωλύσαι αὐτόν. Ὁ λύων ὄρον γονέων ἢ ζώντων ἢ θεθενῶτων, ἀνάθεμα ἔστω. Ὁ τριχῶν ἀπόμεινος καὶ τὸ πρόσωπον τύπτων, ἢ ἀπλῶς περιφρονῶν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ, κἂν ἐπὶ ζωῆς κἂν ἐπὶ θανάτου, ἐπικατάρatos. Εἰ τοὺς στάχυας τοὺς ἀποπιπτοντας οὐκ ἀφίησιν συλλέγειν τοῖς πτωχοῖς, ἐπικατάρatos. Εἰ τις δίδωι τοῖς μάντεσιν ἀντίψυχον, καὶ λαμβάνει γράπτον, ἢ ἄδει, ἐπικατάρatos. Εἰ τις ἀπαρχὰς ἄλλων καὶ ληνοῦ οὐ δώσει τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς πτωχοῖς, ἐπικατάρatos. Εἰ τις ἀδελφὸν διαβάλλῃ, σὺν τῷ διαβόλῳ κατακρίνεται. Ἐὰν μεθύσῃ μοναχὸς, ἐπόρνευσεν. Ἐὰν ἀπὸ γαστριμαργίας ἐμέσῃ, ἐπόρνευσεν. Ἐὰν μοναχὸς γελᾷ ἐπὶ δῆμου, ἐπόρνευσεν. Ἐὰν ἀπολογηθῇ τῷ ἡγουμένῳ αὐτοῦ, ἐπόρνευσεν. Εἰ τις μοναχὸς ἀποζώννυται ἐν τῇ κοίτῃ αὐτοῦ, καὶ οὕτως κοιμηθῇ, ἐχέτω μετανοίας ρν'. Ὁ συνευχόμενος ἀκοινονήτῳ, ἀκοινώντης ἔστω καὶ αὐτός. Ὁ συνευχόμενος αἰρετικῷ ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν οἴκῳ, ἀκοινώντης ἔστω καὶ αὐτός. Ὁ συνευχόμενος κἀθρημένῳ, κἀθρημένος ἔστω καὶ αὐτός. Ὁ κοινωνῶν τοῖς ἀκοινονήτοις, ἀκοινώντης ἔστω καὶ αὐτός. Κοσμικὰς φροντίδας ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος δεχόμενος, καθαιρεῖται. Κληρικὸς ἐγγύρας οὐ δίδωσι, δοὺς δὲ καθαιρεῖται. Ἰερεὺς πιστὸν ἢ ἀπιστον τυπτήσας, καθαιρεῖται. Ὁ ἐπὶ χρήματιν ἱερεὺς γενόμενος, μετὰ τοῦ χειροτονήσαντος ἔσται κατὰ τὸν Σίμωνα καθαιρούμενος. Ἰερεὺς τόκους ἀπαιτῶν, εἰ οὐ παύεται, καθαιρεῖται. Ὁ κυβιστὴς καὶ πάροις ἱερεὺς, εἰ μὴ παύοιτο, καθαιρεῖσθω. Εἰ τις τὴν αὐτοῦ γυναῖκα ἐκβάλῃ, καὶ ἐτέραν ἀγάγῃται, ἀφορίζεσθω. Ὁ δίχα τῆς κατὰ τρίβον ἀνάγκης κληρικὸς εἰς καπηλεῖον ἔσθω, ἀφορίστος. Ὁ ἐμπαίζων χωλὸν ἢ τυφλὸν ἢ κωφὸν ἢ ἄλλως τὸ σῶμα πεπηρωμένον, ἀφορίζεται, ὥς ἐπιμυφόμενος τὸν πλάσαντα αὐτόν. Ὁ τὴν εὐσείδειαν μὴ διδάσκων ἐπίσκοπος, ἀφορίζεται· καθαιρεῖται δὲ μένων ἀδίδακτος. Ἐπιδεὶ κληρικὸν οὐκ εὐεργετῶν ἐπίσκοπος, ἀφορίζεται. Ὁ βιασόμενος παρθένον ἀμνήστευτον, συμφορεῖς αὐτὴν, ἀφορίζεται, καὶ μὴ ἐξίστω αὐτῷ ἐτέραν λαμβάνειν, ἀλλ' ἐκείνην κατέχειν ἥν ἡρετίσαστο, κἂν πενιχρὰ τυγχάνῃ. Ὁ γεύόμενος θουτοῦ πνικτοῦ ἢ θηριαλώτου ἢ θνησιμαίου, καθαιρεῖται· ὁ δὲ λαϊκὸς ἀφορίζεται. Γίνεται χωλὸς ἢ ἑτερόφθαλμος ἀξίος· ὑπάρχων ἐπίσκοπος· ὁ μέντοι τυφλὸς ἢ κωφὸς οὐ γενήσεται.

NOTÆ.

(1) Sensus requirit: τοὺς θεοὺς κανόνας; μὴ ἐπιστάμενοι κενοδοξία καὶ ἀνθρωπαρεσίᾳ παραχαράττοντες.

Τοὺς ἀμφιγυνουμένους εἰ ἐβαπτίσθησαν, ἢ μὴ, ἤρσαν βαπτίζεσθαι, μήποτε τῷ δισταγμῷ στερηθῶσι τῆς θείας καθάρσεως.

Θυσιαστήριον ἐν ἀγρῷ ἢ ἐν ἀμπελώσει γεόμενον ἐν ᾧ λείψανον οὐκ ἐναπόκειται μαρτύριον, καταστρεφίσθω. Καταστρεφίσθωσαν δὲ καὶ τὰ δι' ἐνυπνίων καὶ ἀποκαλύψεων συνιστάμενα θυσιαστήρια· σκότος γὰρ ὂν ὁ διάβολος, φῶς ὑποκρίνεται, καὶ προφάσει δῆθεν εὐλαβείας τὰς τῶν ἀνθρώπων δολοῦναι ψυχάς. Εἰ τις φωραθῇ ἀποκείρων τινὰ χωρὶς παρουσίας τοῦ ὀφειλοντος αὐτὸν εἰς ὑποταγὴν παραλαβεῖν ἡγουμένου, αὐτὸς καθαιρείσθω· ὁ δὲ ἀποκαρεῖς ὑποταγῇ καὶ μοναστηρίῳ διδόσθω. Εἰ τις κληρικὸς πορνεύσαι, τοῦ μὲν βαθμοῦ τῆς ιερουσύνης κατάγεται, τῆς θείας δὲ κοινωνίας οὐ χωλύεται, ἀλλὰ μετὰ τῶν λαϊκῶν κοινωνεῖ. Ὅτι οὐ χρὴ μεταδίδοναι τῶν θείων μυστηρίων τοῖς λαμβάνουσι τόκους, ἢ συνεσθῆναι αὐτοῖς ἐπιμένουσι τῇ παρανομίᾳ. Εἰ ὀφείλει ὀνειρωθεὶς κοινωνῆσαι, ἢ οὐ; Εἰ μὲν ἐπιθυμῇ γυναικὸς, οὐκ ὀφείλει· εἰ δὲ ὁ Σατανᾶς πειράζων αὐτὸν, κοινωνεῖτω τῶν θείων μυστηρίων, ἐπεὶ οὐ παύσεται ὁ πειράζων ἐπιτιθέμενος αὐτὸν κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ὅτε ὀφείλει κοινωνῆσαι. Εἰ μὴ δυνατόν ἐν ἐκκλησίᾳ προῖναι, κατ' οἶκον συνάξεις, ὡς ἐπίσκοπος, ἵνα μὴ εἰσέρχεται εὐσεβὴς εἰς ἐκκλησίαν ἀσεβῶν· οὐχ ὁ τόπος γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἀγιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνθρώπος τὸν τόπον· φευκτέον σοι ἔστω διὰ τὸ βεβηλωθῆαι ὑπ' αὐτῶν· ὥς γὰρ ὅσοι ιερεῖς ἀγιάζουσιν, οὕτως οἱ ἄναγες μιμνῆσκουσιν· εἰ δὲ μήτε ἐν οἴκῳ ἅμα μήτε ἐν ἐκκλησίᾳ δυνατόν συνανθροπισθῆναι, ἔκαστος ἐαυτῷ φιλῶντα, ἀναγινωσκέτω, προσευχέσθω ἢ ἅμα δύο ἢ τρεῖς· Ἐποῦ γὰρ ἔάν τις, φησὶν ὁ Κύριος, δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι ἐν τῷ ἔμῳ ὀνόματι, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ἐάν ιερεὺς πλὴν οἴκῳ καὶ ἐκράτῃ, ἡμέρας μ' μὴ κοινωνεῖτω· ὁμοίως δὲ καὶ μοναχός. Εἰ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος πέσῃ εἰς ἀμαρτίαν γυναικὸς, καθαιρείσθω. Εἰ τις ποιῇ μετὰ ἑτέρου, καὶ ἀποθάνῃ τὸ ἐν μέρῳ, ἵνα ποιῇ ἐπιτίμιον ὁ ζῶν, ἥτοι παρηγγέλλῃ ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ, καὶ χρόνιον ἵνα εὐχόμενος ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος. Τοῖς διδοῦσι χρήματα πρὸς τὸ διαφύγειν βασάνους, οὐκ ἔστιν ἐγκλημα· εἴλοντο γὰρ χρήματα ζημιωθῆναι ἢ ψυχὴν· καὶ λύτρον ἀνδρὸς ὁ ἴδιος πλοῦτος. Οὐδὲ τοῖς τῇ φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορισάμενοις ἔστιν ἐγκαλεῖν, κἂν ἀντ' αὐτῶν ἕτεροι κατεσχέθησαν· ἠδύναντο γὰρ κἀκεῖνοι φυγεῖν. Εἰ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ὡς δῆθεν ἐπ' ἐγκλήματι τοῦ οἴκλου κατεγνωκὼς ἐπισκόπου πρὸ συνδικῆς διαγνώσεως ἀποστῇ τῆς αὐτοῦ κοινωνίας, καὶ μὴ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καθαιρείσθω. Καὶ εἰ τις ἐπίσκοπος αὐτὸ τοῦτο τολμήσῃ κατὰ τοῦ ἰδίου μητροπολίτου, καθαιρείσθω. Ὡσαύτως καὶ εἰ τις ἐπίσκοπος ἢ μητροπολίτης κατὰ τοῦ πατριάρχου ταῦτα τολμήσῃ, τῆς ιερουσύνης παύεσθωσαν. Εἰ δὲ τινες ἀποστασῇν τινος οὐ διὰ πρόφασιν ἐγκλήματος, ἀλλὰ δι' αἵρεσιν ὑπὸ συνόδου ἢ ἀγλῶν

A clerico fuerit dignus, fiat episcopus; altamen eccus vel surdus nunquam fiat. Si quidam dubitent an baptizati sint necne, praestat baptizari, ne dubii causa divina purificatione indigeant.

Si quod alkare in agris sive in vineis exstructum fuerit, et martyrum reliquiae non subiaceant, evertatur. Evertantur quoque altaria quae propter somnia et visiones aedificata fuerint; etenim cum diabolus sit umbra, lucem simulat, et sub specie pietatis incautas hominum mentes irretit. Si quis aliquem totonderit absque praesentia superioris, tonsus in subjectum accipientis, et deprehensus fuerit, deponatur ipse: tonsus autem subiciatur et monasterio tradatur. Si clericus fornicatus fuerit, descendat a gradu sacerdotii, a sacra vero communione non arceatur sed communicet cum laicis. Profecto sacris mysteriis participare non debent, qui usuram accipiant, nec cum illis manducandum est dum in sua permanent iniquitate. An somnio pollutus communicare debet necne? Si desiderio mulieris, non debet; si a diabolo tentatus fuerit, communicet divinis mysteriis, quia tentator, ratione temporis quo communicandum est, insidiari non desinit. Si tibi impossibile fuerit, o episcopo, in ecclesiam progredi, populum in domum convoca, ne forsitan in ecclesiam impiorum intret; etenim locus hominem non sanctificat, homo autem locum: tibi fugiendum est ab illis ne profaneris: quemadmodum enim sancti sacerdotes sanctificant, ita maculant impii. Si neque domi neque in ecclesia populum congregare poteris, unusquisque sibi ipse caniet, legat et oret, vel duo simul aut tres. Ubi enim duo vel tres, ait Dominus, in nomine meo congregati fuerint, ibi sum ego in medio eorum¹⁰. Si quis sacerdos vinum biberit et evomuerit, dies quadraginta non communicet; similiter et monachus. Si episcopus, vel sacerdos, sive diaconus in peccatum mulieris inciderit, deponatur. Si quis tractaverit cum alio et una pars mortua fuerit, debitum peragat vivens vel a confessore jubeatur per unum annum pro defuncto preces fundere. Qui facultates suas effundunt ut tormenta effugiant, accusari non debent: maluerunt enim opes perdere quam animam, et lytron hominis sunt ipsius divitiarum. Ne ipsi quidem accusandi sunt, qui fugientes salutem obtinuerunt, etsi eorum loco alii fuerint deprehensi: hi enim effugere potuissent. Si quis sacerdos aut diaconus, cum proprium episcopum de crimine accusaverit, ante synodicam disquisitionem recesserit ab ejusdem communione, neque nomen suum manifestavit, deponatur. Si quis episcopus idem ausus fuerit contra suum metropolitam, deponatur. Similiter, si episcopus vel metropolita id contra patriarcham ausi fuerint, a munere sacerdotii decedant. Si qui autem ab alio recesserint non accusationis praetextu, sed propter haeresin a synodis et

¹⁰ Matth. xviii, 20.

sanctis Patribus damna. tam, honore et receptu digni A Πατέρων κατεγνωσμένην τιμῆς καὶ ἀποδοχῆς ἄξιοι, sunt, tanquam orthodoxi. ὡς οἱ ὁρθόδοξοι.

FRAGMENTUM.

De baptisate apostolorum.

Περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν Ἀποστόλων.

(LANBEC. t. III, p. 52.)

Dubitantibus quibusdam cupidis, et dicentibus : A quonam apostoli (1) baptizati sunt, et si non erant baptizati, quomodo baptizabant? ambigentibus quoque iisdem præterea, et dicentibus : A quonam apostoli ordinati sunt, et, si non erant ordinati, quomodo ordinabant? incitata est ab iis humilitas nostra ad studiose et diligenter de his rebus inquirendum. Invenimus igitur in *Commentariis sancti Sophronii* cum alia plurima memoratu digna tum præter illa et hæc, quæ quæsieramus; nempe B quod Dominus et Deus noster Jesus Christus sanctum Petrum (2) propriis manibus baptizaverit, et Petrus Andream, et Andreas Jacobum ac Joannem; Joannes autem et Jacobus reliquos omnes apostolos. Idem quoque Sophronius dicit et hoc, quod Incontaminatam (3) Dominam nostram Deiparam et Matrem vitæ nostræ sanctus Petrus cum sancto Joanne evangelista baptizaverit; atque insuper addit, quod sanctus Joannes evangelista fuerit consobrinus Servatoris nostri Jesu Christi secundum carnem. Joseph enim, sponsus Virginis Deiparæ, ex vera uxore sua quatuor habuit filios, nempe Jacobum, Simonem, Judam, et Josen, et tres filias, nempe Esther et Thamar (4) et tertiam, quæ, æque ac mater, appellata fuit Salome, et a Josepho in matrimonium data est Zebedæo. Cum hac genuit Zebedæus Jacobum et Joannem evangelistam, qui tres in terra habuit matres; primam videlicet Salomen, ex qua natus est corporaliiter; secundam autem tonitruum, utpote cujus filius singulari quodam sensu a Domino appellatus est ¹¹; tertiam denique spiritualiter, nempe sanctam Deiparam, secundum Verbum Christi ex cruce ad sanctum Joannem dicentis : *Ecce mater tua*; atque iterum dicentis ad Virginem : *Mulier, ecce filius tuus* ¹².

Ἀπορούντων τινῶν φιλοπευστούντων καὶ λεγόντων, Ὑπὸ τίνος ἄρα οἱ ἀπόστολοι ἐβαπτίσθησαν, καὶ εἰ μὴ ἐβαπτίσθησαν, πῶς ἐβάπτισον; καὶ προσέτι ἀπορούντων, Ὑπὸ τίνος ἄρα κεχειροτόνηνται, καὶ εἰ μὴ κεχειροτόνηνται, πῶς ἐχειροτόνου; παρῳμήσαν τὴν ἡμετέραν ταπεινώσιν φιλοπονηθὲν περὶ τούτων τὴν ἔρευναν ποιήσασθαι καὶ εὗρομεν ἐν τοῖς Ὑπομνήμασι τοῦ ἁγίου Σωφρονίου καὶ ἄλλα πλείστα μνήμης ἄξια, καὶ πρὸς τούτοις καὶ ταῦτα, περὶ ὧν καὶ τὴν ἔρευναν ἐποιήσαμεθα, ὅτι μόνον τὸν ἅγιον Πέτρον ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς οἰκταῖς χερσὶ ἐβάπτισεν, καὶ Πέτρος Ἀνδρέαν, καὶ Ἀνδρέας Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Ἰωάννης δὲ καὶ Ἰάκωβος τοὺς λοιποὺς πάντας ἀποστόλους. Φησὶ δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὴν πανάχαρτον Δέσποιναν ἡμῶν Θεοτόκον καὶ Μητέρα τῆς ζωῆς ἡμῶν ὁ Πέτρος σὺν τῷ Θεολόγῳ Ἰωάννῃ ἐβάπτισεν· καὶ προστίθῃσιν, ὅτι ἀνεψιὸς ἦν ὁ Θεολόγος Ἰωάννης τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τάρκα· ὁ γὰρ Ἰωσήφ, ὁ μνηστὴρ τῆς Παρθένου, τέσσαρας υἱοὺς ἔσχεν ἐκ τῆς βιωτικῆς αὐτοῦ γυναίκος, Ἰάκωβον, Σίμωνα, Ἰούδαν καὶ Ἰωσὴ· καὶ τρεῖς θυγατέρας, τὴν τε Ἑσθὴρ καὶ τὴν Θάμαρ (5), καὶ τρίτην τὴν Σαλώμην ὁμόνυμον τῇ μητρὶ· ἦντινα ἐξέδοτο ὁ Ἰωσήφ πρὸς γάμον τῷ Ζεβεδαίῳ· μετ' ἧς ἔτεκεν Ζεβεδαῖος Ἰάκωβον καὶ τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, ὃς τρεῖς μητέρας ἔσχεν ἐπὶ τῆς γῆς· τὴν μὲν μίαν Σαλώμην, ἐξ ἧς καὶ γεγέννηται σωματικῶς δευτέραν δὲ Βροντὴν, ὅτι βροντῆς υἱὸς ἐξηραμάτισεν νοητῶς παρὰ τοῦ Κυρίου, ὅτι τῷ σταυρῷ παρειστήκεισαν, Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, πρὸς τὸν Θεολόγον ψήσαντος· καὶ αὐτὴ πρὸς τὴν Παρθένον, Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου, εἰπόντος.

¹¹ Marc. iii, 17. ¹² Joan. xix, 26, 27.

NOTÆ.

(1) Contra hanc dubitationem de baptisate apostolorum vide Tertullian. lib. *De baptismo*, et sancti Augustini. epist. 108.

(2) Quod Christus ex duodecim apostolis suis solum sanctum Petrum propriis manibus baptizaverit, legitur etiam apud Nicephorum Callistum *Hist. eccles.* lib. ii, cap. 3, tanquam desumptum ex Evodii, sanctorum apostolorum successoris, Epistola quadam, quæ, sive *Isamen* inscripta; additurque ibidem, paulo aliter quam in Sophroniano hoc fragmento, sanctum Petrum porro baptizasse reliquos omnes apostolos. Vide etiam Fragmentum Chronologicum Hippolyti Thebani et card. Baron. *Annal. eccles.* tom. I, an. 31, num. 40.

(3) Quod beatissima Virgo Deipara a sancto Petro principe apostolorum, simul et a sancto Joanne evangelista baptizata fuerit, legitur etiam in fragmento chronologico Hippolyti Thebani, supra memorato.

(4) Locus singularis de tribus sancti Josephi filiabus Esther, Thamar et Salomé; nam in supra citato Hippolyti Thebani fragmento apud Nicephorum, Sambucum et Canisium, et in codice ms. Cæsareo, inter theologicos Græcos vicesimo nono, attribuantur illi duæ tantum filię, Esther videlicet et Thamar.

(5) Apud Canisium, pro Θάμαρ perperam legitur Μάρθαν.

IN VITAM SS. CYRI ET JOANNIS.

(Spicileg. Rom. t. III, p. v.)

Ecclesiasticorum Patrum scripta, præsertim apprimè orthodoxorum, typis imprimere, religionis plurimum interest: sunt enim thesauri totidem in sacro arario locandi, unde postea pro variis Ecclesiæ usibus aut necessitatibus depromi queant. In his haud postremum, ut puto, locum occupat Sophronius patriarcha Hierosolymitanus, qui vitam sanctis operibus, et religiosis scriptis insignem, circa annum Christi 640 pie clausit. De libris ab eo relictis, multi multa pro re nata dixerunt, neque tamen nonnisi pauca lucem sparsim aspexerunt, ut ipse supra dixi in Præfatione; quo in loca consilium meum patefeci colligendi cunctas sancti viri lucubrationes, atque in primis edendi historiam beatorum MM. Cyri et Joannis, ac patrum ab iisdem miraculorum; quam nunc fidem denique libero.

Thaumaturgicam SS. Cyri et Joannis historiam a Sophronio nostro fuisse conscriptam, dicit in primis ipse auctor in protheoria, et in laudibus, atque in postremo miraculo, et demum in epigrammate quod de sua vita conscripsit p. 95, cui mox astipulatur latroscophista Seneca in tetrasticho. Græcorum insuper Menæum ad diem Martii undecimam sic: Σωφρόνιος τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπίκουρον παθόν-
τας, ὅπῃ τῶν ἀγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου θεραπεύεται, καὶ τῆς λατρείας ἀπαυτίζεται μυσθὸν τὰ κατ' ἐκείνην παρ' αὐτῶν τελούμενα θαύματα γραφῇ παραδοῦναι. Sophronius oculorum caliginem patiens, a sanctis Cyro et Joanne sanatur, qui loco mercedis pro valetudine reddita ab eo postulaverunt, ut miracula per eos quotidie patrata scripto traderet (a). Item Nicæne secundæ synodi Patres, et sanctus Joannes Damascenus testimonia pro sacrarum iconum honore ex Sophroniano hoc opere protulerunt, ut nos infra adnotavimus, p. 18, 380, 403. Jam Bonifacius consiliarius priora duodecim a Sophronio conscripta miracula, fecit Latina; Anastasius autem Bibliothecarius reliqua omnia, cum protheoria laudibusque, necnon utraque sanctorum historia, ut infra demonstramus. Denique Petrus Parthenopensis, præterquam quod sanctorum martyrum Historiam Marte proprio in compendium redegit, primum quoque et postremum miraculum ex Sophronio nominatim interpretatus est, ut dicemus; hæque scripturæ in Vat. Lat. codice 6075, habentur, unde eas extulissemus, nisi secundi tomi moles satis jam excrevisset, et nisi propemodum supervacaneæ post Anastasii lucubrationes visæ fuissent.

Nunc de Græco exemplari dicendum est, quod nobis præclarum hunc et copiosum genuinumque Sophronii solum suppeditavit. Is est Vaticanus codex 1607, membranæ sæculi xii, qui olim fuit in Cryptæ-Ferratæ monasterio, ut ejus adhuc inscriptio testatur, et a me in autumnalibus feriis anno 1838 observatus fuit; pretiosum sane χειρῆλιον, in quo unice Sophronianum hoc monumentum superesse credo; huncque ipsum Romanum codicem a Bollandianis ad diem 11 Martii designari puto his verbis: *Insigne de SS. Cyro et Joanne volumen Alexandriæ a Sophronio scriptum; quod ad 31 Januarii, quo die sancti isti coluntur, frustra desideratum, et perisse creditum, feliciter reperimus in Romano itinere nostro, et quidem utraque lingua, sermoque ingentis thesauri vice, suo tempore proferendum; id quod postea extincta Societate, et interrupta Actorum SS. editione, non est effectum. Atque illud Bollandianum apographum utrum uspiam supersit, equidem ignoro; quominus id tamen ex utroque Vaticano codice Græco atque Latino, de quo pariter mox sum dicturus, derivatum fuerit, nullus dubito.*

Post inventum Græcum exemplar, Latinam quoque cæpi vestigare priscam interpretationem, cujus item Bollandiani non solum meminerunt, verum etiam specimen impresserunt, quin tamen ejus esse

NOTÆ.

(a) In hoc eodem *Menæo* (ed. Venet. an. 1820) de patria Sophronii sic habetur: Οὗτος ὁ μέγιστος τῆς Ἐκκλησίας φωστὴρ, χώρας μὲν ἐν Φοινίκῃς Λιβύας Στεφάνου, πόλεως δὲ Δαμασκού, εὐσεβῶν καὶ ὁμοφρόνων τέκνον. Nunc mendosum hoc Λιβύας Στεφάνου corrigitur ab ipso Sophronio in Epigrammate de vita sua, pag. 95, Λιβανοστεφάνου, quam apparet fuisse Libanensem regionem in qua urbs Damascus. Errat quoque diverso modo Menæi Latinus interpres apud Bollandianos mart. t. II, p. 72. Hoc maximum Ecclesiæ sidus ex Phænice thurifera, urbe Damasco, originem traxit, piorum et frugalium soboles parentum. Prior error est thurifera, propter æquivocum vocabulum Λιβανός quod thus et Libanum significat. Alter error est frugalium pro concordium, quia Lat. in-

terpres perperam legit σωφρόνων pro ὁμοφρόνων. Insuper ex *Menæo* cognoscimus, Sophronium abundantioris eruditionis philosophiæque cupidum Alexandriam se contulisse; cujus itineris causam modestiæ causa Sophronius in postremo miraculo patefacere noluit. Jam quod Petrus Parthenopensis apud nos, p. 648, dicit Sophronium oriundum ex urbe Phœnea, placet mihi nunc sententiam meam ibi reformare, ut verba ἐκ χώρας Φοινίκης perperam intellecta atque explicata putem a Petro ex urbe Phœnea, pro ex Phænice regione. Item in mendoso apud Sophronium vocabulo, p. 95, et 648, ἐν αἷς vel ἐναῖς, nihil aliud latere judico, quam verbum substantivum. Interim vero, si placet, addatur geographorum libris novum nomen Libanotidis regionis Libanostephanus.

auctorem Anastasium suspicarentur. Ecce autem is quoque textus inter Vaticanos Latinos codices sub numero 5410 mihi se obtulit. Est vero hoc antiquioris codicis, de quo paulo post dicam, apographum, ut prævia F. Peniæ inscriptio declarat: *Sanctus Sophronius archiepiscopus Hierosolymitanus de laudibus et miraculis sanctorum martyrum Cyri et Joannis. Habetur manuscriptum in archivio ecclesiæ S. Mariæ in via lata de Urbe; ex quo Franciscus Penia Rotæ auditor hunc codicem transcribi curavi, anno jubilæi 1600. Imo et alterum apographum, sed paulo negligentius confectum, et cum Petri Parthenopensis ejusdem tituli opere confusum, in Vallicelliana bibliotheca observatum a me fuit.*

Jam tanti operis visis apographis, consequens erat ut ipsius autographi cupiditate tenerer, quod exstare in archivio S. Mariæ in via lata non unus Penia dicebat, verum etiam Aringius qui *Rom. subterran.* lib. II, 21, translationem reliquiarum sanctorum martyrum Alexandria Romam, ex eodem codice S. Mariæ in via lata transcriptam vulgavit; et denique magnus Baronius, cujus in notis ad martyrologium die 31 Januarii hæc verba sunt: *Translationis historiam exstare ferunt in codice per vetusto diaconie S. Mariæ in via lata.* Haud vidit ergo Baronius codicem, sed famæ tantummodo referenti credidit. Ego vero his cognitis, et Peniæ potissimum affirmatione confusus, recta ad archivium S. Mariæ perrexi, in cujus ego urbana parvæ habito; quod mihi sane universum benigne canonici reseraverunt; sed ad codicem quod attinet, frustra fui; prorsus enim ibi non comparet; nullumque esse in vivis canonicum mihi affirmarent qui eum suis oculis uspiam viderit: quare ipsi putant eundem longo abhinc tempore fuisse sublatum, vel casu aliquo pessumdatum. Litterarium hercle damnum non contemnendum agitur enim de codice qui sub Innocentio III papa, anno 1204, conscribatur, quique anno ducentesimo nonagesimo octavo supra millesimum, sub Bonifacio VIII papa canonicorum jussu religatus reparatusque dicitur, teste iterum Peniæ apographo, in quo jam nos acquiescere necesse est.

Sequitur ut de narratione translationis reliquiarum sanctorum martyrum Cyri et Joannis Alexandria Romam dicatur; quæ quidem narratio in Græco codice nulla est, neque esse potuit, sed Latine per scripta exstat in calce codicis S. Mariæ in via lata, unde eam divulgavit, ut dixi, Aringius, ego vero ut cognitam et a Sophronii calamo alienam prætermisi. Indidem quoque derivatæ adamussim sunt lectiones officii ecclesiastici, ad priscum usum illius cleri, quas Martinellus recitat (b). Translationis autem narratio sic incipit. *Temporibus Honorii et Arcadii, qui religiosissimi imperatores fuerunt, sancto Innocentio papa existente, beatissimorum martyrum corpora abba Cyri et Joannis a catholicis duobus monachis, scilicet Grimaldo et Arnulpho, translata sunt, videlicet ab Alexandria civitate usque ad urbem Romam. Erat autem illo tempore inter Saracenos et civitatis Alexandria incolæ dissensio maxima, usque adeo quod ipsi Barbari cum perfidia magna super Alexandria civitatem equitaverunt. Postea vero undique tam maximum ingerentes bellum, quod ad ultimum procul dubio superata est. Pergit relator dicere, quod sancti martyres prædicti monachis per somnium apparentes, imperaverint ut suas reliquias Romam transferrent, ne eas Barbari capta mox Alexandria, flammis exurerent. Cui monito monachi obtemperantes beatorum virorum corpora Romam transtulerunt, et deducuntibus pompam Innocentio papa cum cardinalibus atque prælatis, eadem deposuerunt in sacra illa S. Praxedis æde, quæ in regione Transiberina, via Portuensi, sita est. Age vero quis protinus non agnoscat crassum relatoris errorem, omni temporum scientia destituti, scribentis scilicet imperatores Honorium et Arcadium pro Heraclio, et Innocentium papam pro Honorio? Etenim sub Caesaribus fratribus atque Innocentio nulla fuit a Saracenis Egypti occupatio, sed ea demum contigit anno Heraclii 25, Honorii papæ nono, Christi 634, ut Baronius aliique ostendunt. Præterea quo tempore conscribat Sophronius historiam suam (nempe intra annos 610 et 620, ut miraculo viii demonstrabo) corpora sine dubio Cyri et Joannis in templo suo apud Menuthem in Alexandria vicinia quiescebant, et totius orbis concursu colebantur, ut centies Sophronius dicit. Superest igitur, ut gravi emendato Latini relatoris errore, translationem illam sæculo Christi septimo, sub ipsam Alexandria captivitatem, anno circiter Heraclii 25, a Grimaldo (seu Grimoaldo) et Arnulfo monachis factam credamus. Nam et Grimoaldi nomen circa id tempus de militum ducibus principibusque non semel legitur. Certe quidem de sanctorum corporum ex Egypto Romam translatione, minime est dubitandum. Etenim et Joannes diaconus *Vit. S. Greg. M.* lib. IV, 91, basilicam Tiberinam memorat SS. Cyri et Joannis sub Benedicto (II), pontifice, sæculo septimo; et illa reapse superest trans Tiberim sacra ædícula S. Praxedis, quam supra memoravi, quamque egomet nuper adii, vineis obsitam, et cultu paupere instructam; cujus in hypogeo, post ostium jamdiu muro obstructum, picturas a Martinello loc. cit. descriptas spectare nunc non licet, imo eas madore ac sita deletas suspicor: attamen per fenestram epigrapham adhuc introspicere potui, prisca litteris marmori incisam, et antiquariis non incognitam, quæ ita se habet:*

*Corpora sancta Cyri reuient hic atque Joannis,
Quæ quondam Romæ dedit Alexandria magna.*

Præter hæcenus memoratam sanctorum martyrum integram historiam, quæ Græce in codice Cryptæ Ferratæ, Latine autem in exemplari S. Mariæ in via Lata conservata est; alia insuper exstite-

NOTÆ.

(b) Primo trofeo della Santa Croce, eretto in Roma nella via Lata, p. 3.

runt quasi operis compendia aut excerpta, veluti illud non ita breve cum miraculis quindecim ab Othone Zyllo Latinitate donatum, et in Bollandianis *Sanctorum Actis*, t. II Januarii editum. Item ut jam dixi Petri Parthenopensis scriptum, quod in sequente volumine imprimendum curavimus: qui tamen auctor, etsi duodecimo Christi seculodesinente vel proximo inepte scriptis, translationem sacrorum corporum adhuc ignorabat. Est rursus sanctorum martyrum diversa passio in codice vetere S. Mariæ ad Martyres, nunc Vaticano. Denique et alia martyrum horum Acta Græce et Latine in Vat. codicibus legere memini, quæ omnia ex Sophronianis fontibus derivata videntur.

Exspectabant fortasse lectores sive de Græco textu sive de Latino iudicium nostrum, quod tamen ab editore proferri minime oportet, postquam res ipsa in publico lumine exposita est. Utinam certe mellior Sophronio aut politior interpret obtingisset! Etenim tam Bonifacius, quam ipse Anastasius impedita admodum, subobscura et interdum semibarbara locutione fluunt. Neuter utique Græcam linguam non callet, imo verbis uterque presse insistit, quanquam ipsam sensuum genuinam vim haud raro vel ignorat vel pervertit, et omni semper lepore caret. Ego vero quid agerem? Manusne tam priscis interpretibus vel medicas vel violentas inferrem, ut eos corrigerem, variarem, interpolarem? Minime gentium. An omnino ipsos omitterem vel abjicerem, novumque textum pro nostri sæculi gustu adornarem? Ne id quidem mihi persuaderi passus sum, ut neotericam scilicet interpretationem, quantumvis lucidam ac politioem, his quæ vetustatis auctoritate aut colore commendantur præferrem. Ecce enim, vetustis textibus ita a me conservatis, tres veluti pro uno habemus auctores, Sophronium, Bonifacium atque Anastasium.

Quamvis autem Sophronii scriptum historici generis sit, attamen ne dogmatica quidem utilitate et gravitate caret. Nam miraculis xxxvi, xxxvii, xxxix, corporis Domini in Eucharistia præsentiam constanter affirmat: in liturgico Commentario commutationem quoque seu transsubstantiationem panis ac vini in corpus ac sanguinem Domini disertis verbis edicit: Μηδελ δοξαίτω ἀντίτυπα εἶναι τὰ ὅγια τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον πιστευέτω προσφερόμενον μεταβάλλεσθαι εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ. Quod si velim hæretici considerent, qui publicas quoque pœnas suis edictis ac legibus adversus catholicos transsubstantiationis assertores decernere non sunt veriti. Præterea in multis miraculis oppugnat Sophronius diversos temporum suorum hæreticos, Severianos nimirum, Julianistas, Theodosianos, satorum observatores, ethnicos, blasphemos, atheos, nempe miraculo xii, et a miraculo ferme xxviii usque ad xxxix. Neque laude carent eruditionia, quæ ex Porphyrio initio miraculi xxxi, recitat; item quæ miraculo liv, de Damasco ejusque civibus doctis, ac potissimum de Nicolais dicit. Denique Sophronium lectores pervenustum quoque poetam ex ejus longiusculo epigrammate post, *Laudes in SS. Cyrum et Joannem* multoque magis ex mellitis ejusdem infra Anacreonticis intelligent.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ

ΜΟΝΑΧΟΥ ΜΟΝΗΣ ΑΒΒΑ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

ΤΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΗΜΟΝ ΟΥΣΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΗΜΩΝ ΠΟΛΕΩΣ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΚΥΡΟΝ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗΝ

ΤΟΥΣ ΜΑΡΤΥΡΑΣ

BEATI SOPHRONII

MONACHI MONASTERII ABBATIS THEODOSII, QUOD EST CIRCA DESERTUM SANCTÆ

CHRISTI DEI NOSTRI CIVITATIS,

QUI POSTMODUM EPISCOPUS FACTUS EST EJUSDEM HIEROSOLYMITANÆ CIVITATIS,

LAUS SS. MARTYRUM CYRI ET JOANNIS

ET MIRACULORUM QUÆ AB EIS GESTA SUNT EX PARTE NARRATIO.

Interpretibus Bonifacio consiliario (1) et Anastasio Bibliothecario.

PROTHEORIA.

1. Propter ægritudinem oculorum ad Cyrum et Joannem martyres accurrentes, apud eorum basilicam morabamur, miraculorumque exundantiam intuentes, hæc memorantia scripta volebamus legere, quæ nos martyrum certamen instruerent, quæve de præcedentibus miraculis prædicarent: nihilque inveniētes quæ diximus, nisi tantum duos breves sermones magni Cyrilli, qui propugnator et præco exstitit veritatis, ad zelum sumus intolerabilem excitati. Si pagani quique falsa conscribentes, dum nihil verum nec fabulis liberum dicant, tot libros super dæmoniis conscripserint, nos ad instar quadrupedum secundum amicos justi Job tacebimus, tanta ac talia veritatis, quæ Christus est Dens noster, opera mirifica contuentes, per athletas ejus et famulos effecta? et præcipue clamantem eum manifestius audientes: Quæcunque dixe-

A

Η ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

α'. Ὁφθαλμὸν ἀρρωστίας ἔνεκα Κύρω καὶ Ἰωάννῃ προσελθόντες τοῖς μάρτυσιν, κατὰ τὸν αὐτῶν νεὼν ἐτρίβομεν· καὶ τὰ τῶν λάσεων βλέποντες κύματα, ὑπομνήμασιν ἐντυχεῖν ἡβουλήθημεν τὴν τῶν μαρτύρων ἡμῶς ἐκδιδάσκουσιν ἄθλῳ, καὶ τινὰ τῶν προλαβόντων θαυμάτων κηρύττουσιν· καὶ μὴδὲν εὐρόντες ὧν ἔφημεν, εἰ μὴ μόνως δύο μικρὰς ὁμιλίας Κυρίλλου τοῦ μεγάλου (2) τῆς ἀληθείας προμάχου καὶ κήρυκος, εἰς ζῆλον ἀφόρητον ἤχθημεν. Εἰ ψευδῇ μὲν συγγράφοντες Ἕλληνες, καὶ μὴδὲν ἀληθές, μὴδὲ φασμάτων ἐλευθερον λέγοντες, βίβλους ὑπὲρ δαιμόνων τοσαύτας γεγράφασιν, ἡμεῖς δὲ τετραπόδων δίχην κατὰ τοὺς ἰὼδ τοῦ δικαίου φίλους σιγήσομεν, τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τῆς ἀληθείας, ἥτις ἐστὶν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἔργα θαυμάσια βλέποντες διὰ τῶν ἀσκητῶν καὶ τῶν τούτου θεραπόντων γιγνόμενα; καὶ μάλιστα διαρρήδην βούντος ἀκούον-

B

NOTÆ.

(1) Ab hoc Bonifacio priora duodecim ss. martyrum cum præfatione miracula in Latinum ex Græco Sophronii fuisse conversa, testis est apud nos *Spicil.* t. IV, p. 228, ipse Anastasius. Quisnam autem fuerit prædictus Bonifacius, quæque ejus tatas, munera, et dignitas, tradit erudita adnotatione Bencinius ad *Vitas pontificum RR.* ed. Blanchin. t. IV, p. 130. Ætas inde patet, quod sub Benedicto II et Sergio I, pontificibus vixit, dimidio vix sæculo post sancti Sophronii obitum. Loquitur autem de Bonifacio synodus Nicæna secunda in act. I., cujus verba recitat prædictus Bencinius.

Idem de dignitate consilarii sic ibi ait. « Apud Romanum clerum et Pontificem dignitas consilarii Sedis apostolicæ erat inter spectabiliores. Qui enim hoc munere fungebatur, in gravioribus publicisque controversiis velut assessor pontifici et clero astabat; et siquando vacaret sedes, una cum aliis regabat ecclesiam. » Antequam vero hoc scholium præsentii volumini attexerem, jam de Bonifacio consilario aliquid ego scripseram in quinto *Spicilegii* volumine, pag. 154.

(2) Videsis has perbreves S. Cyrilli homilias a nobis editas hujus *Patrologiæ* t. LXXVII, p. 1099.

τας, Ὅσα εἴπατε ἐν τῷ κρυπτῷ, ἐν τῷ φωτὶ ἀκούσθη-
σεται· καὶ ὁ πρὸς τὸ οὐδ' ἡγούσατε, ἐπὶ τῶν δωμά-
των κηρύξατε· καὶ τῶν μακαρίων ἀποστόλων ἐν ταῖς
Πράξεσιν, πρὸς τοὺς σιγῆν αὐτοῖς ἐπιτρέποντας λε-
γόντων, «Ὡς ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα ἄλδομεν καὶ ἡκού-
σαμεν μὴ λαλεῖν.» Διὸ καὶ ἡμεῖς ζήλω θερμότερῳ
καίόμενοι πρὸς τὴν σορὸν τῶν ἀγίων ἐδράμομεν· καὶ
πεσόντες εὐσεβῶς ἐπὶ πρόσωπον ὁλοφύχως ἠξάμεθα
ὥς ἡδὴ ἐν ἡμῖν ὑπουργοῦσαν τὴν ὄρασιν, περὶ τῆς
αὐτῶν ἀλλήσεως ἐντελέστερον γράψωμεν, καὶ περὶ
τῶν πρὸς αὐτὸν γινομένων θαυμάτων συντάξωμεν,
συνεργούσης ἡμῖν πρὸς τὸν κάματον τῆς θείας αὐ-
τῶν χάριτος καὶ δυνάμεως· ὅπερ ὧν ἡμεῖς ἡβουλό-
μεθα γραφὴν τὴν παροῦσαν ποιήσασθαι· τὴν Ἄνναν
ἐπὶ τῇ προσένεξι Σαμουὴλ τοῦ προφήτου μιμούμε-
νοι, καὶ Πέτρου τὴν πενθερὰν εὐγνωμόνως ζηλώσαν-
τες, ὥς ἡ μὲν τὸν υἱὸν, ἡ δὲ αὐτὴν Θεῷ τῷ σεσωκότι
πρὸς δουλείαν προσήνεγκαν. Ὅθεν ἀναστάντες καὶ
καθ' ἑαυτοὺς μετὰ ταῦτα γινόμενοι, τὸν μαρτύ-
ριον ὕψος σκοπήσαντες, καὶ τῶν δρωμένων θαυμάτων
τὸ πλῆθος θεώμενοι, κατὰ τὸν μέγαν Πέτρον ὅτε τὸ
θαλάττιον ρεῖθρον ἐπέβλεπεν ἐφοδῆθαι, καὶ τοῖς
ἑαυτῶν λογισμοῖς ἐκπονούμεθα, καὶ πλείστα τὴν
ἡμῶν αὐτῶν προπέτειαν ἐμμεφόμεθα, δι' ἣν ἑαυτοὺς
[οὐ] μετρήσαντες πρότερον, ἐν τοῖς ὅπερ ἡμεῖς ἑαυτοὺς
ἐξετείναμεν.

β'. Συνήχεε δὲ τὸν φόβον ἡμῖν Μωϋσῆς ὁ θεοπά-
σις, μᾶλλον δὲ ὁ πρὸς Μωϋσέα διαλεγόμενος Κύ-
ριος, καὶ μίαν εἰσφορὰν τὸν πλοῦσιον ἀπαιτῶν καὶ
τὸν πένητα· καὶ μήτε τὸν πλοῦσιον ἐὼν πλείονα δι-
δοῖναι λύτερα, τὴν ψυχὴν λυτροῦσθαι βουλόμενον,
μήτε τι συγχωρῶν παρὰ ταύτην προσφέρειν τὸν πέ-
νητα. «Πᾶς γὰρ, φησὶν, ὁ παραπορευόμενος εἰς τὴν
ἀπόσκεψιν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, δώσουσιν
τὴν εἰσφορὰν Κυρίῳ· ὁ πλούσιον οὐ προσθήσει, καὶ ὁ
πενόμενος οὐκ ἐλαττωθήσει ἀπὸ τοῦ ἡμίσεος τοῦ δι-
δράγμου, ἐν τῷ δίδοιαι τὴν εἰσφορὰν Κυρίῳ, ἐξελθ-
εῖν περὶ τῶν ψυχῶν ὁμῶν.» Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἀπο-
ρώτεροι καὶ τῶν λίαν πτωχῶν ἐν λόγοις τυγχάνοντες,
παραιτήσασθαι τὴν ἐν εὐχαίς συνταχθεῖσαν Θεῷ τε
καὶ μάρτυσιν τῶν λυτρῶν εἰσφορὰν ἡβουλόμεθα·
ἀλλὰ τοῦτο δρῆν ἡμεῖς ἔτερον ἀνέκοιτε λόγῳ, ὅπερ
ἐκκλησιάζων ὁ Σολομὼν ἀπεγράφατο· «Καθὼς ἀνέβη
εὐχὴν τῷ Θεῷ βῶν, μὴ χρονίσῃς τοῦ ἀποδοῦναι αὐτό-
ν· οὐκ ἔστιν θέλημα ἐν ἀφροσίν· οὐ οὖν οἷα ἀνέβη,
ἀπόδος· ἀγαθὸν τοῦ μὴ εὐξασθαι σε καὶ μὴ ἀποδοῦ-
ναι.» Καὶ Δαβὶδ ὁ τοῦτον γεννησάμενος λέγων ἐν
ᾠδαῖς· «Τὰς εὐχὰς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω.»
καὶ πάντας ἐπὶ τὴν οικίαν ἀναγόμενος μίμησιν,
«Εὐξασθε γὰρ, φησὶν, καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ
ὁμῶν.» Ὡν τὰ ἀκολούθα καὶ Ἰωνᾶς ὁ προφήτης
φῶν ἐφ' ὁμόλογον· «Ὅσα ἠξάμην ἀποδώσω σοι Σω-
τήρι μου τῷ Κυρίῳ.» Ἡδὴ δὲ καὶ Μωϋσῆς ὁ νόμος
ἀπαιτεῖν ἡμῶν τὰ ἐν εὐχαίς συνταττόμενα· «Ἐάν

ritis in oculo, audientur in lumine; et quæ in
aure audistis, prædicate super tecta: beatisque
apostolis ad eos, qui silere sibi in dicebant, in
Actis suis dicentibus, «Quod nos non possumus
quæ vidimus, et audivimus non loqui¹.» Idcirco
et nos flagrantiori zelo ferventes, ad confessionem
sanctorum cucurrimus, pie procidentes in faciem,
totoque animo devoventes, ut si nobis concesse-
rint visionis officium, de certamine eorum accu-
ratius conscriberemus, et quæ miracula ab eis sunt
facta colligeremus, cooperante nobis ad laborem
divina eorum gratia atque virtute. De quibus dun-
taxat Scripturam hanc volumus facere, Annam in
oblatione matrem prophete Samuelis imitati, et
sorum Petri fideliter æmulati; quarum illa fi-
lium, hæc seipsam Deo, qui eam salvavit, ad de-
serviendum obtulerat. Unde assurgentes, et apud
nos postmodum recolli, hinc quidem martyrum
celitudinem speculabamur, miraculorum quæ fle-
bant multitudinem cernebamur; inde imbecillita-
tem nostram, sicut Petrus magnus dum super
fluenta maris incederet, animadvertentes, terre-
bamur fluctuantes in cogitationibus nostris, et
multum nostram petulantiam refutantes, ob quam
nosmetipsos primum non metientes, ad id, quod
supra nos est, nosmetipsos extendimus.

2. Adaugebat nobis vero timorem et Moyses ille
venerabilis, imo Dominus qui cum Moysæ dispu-
tans unam oblationem et divitum exquirat et pau-
perum; neque divitem sinens ampliora munera
dare, cum animam velit redimere, neque præter
hæc quidquam offerre pauperem. «Omnis itaque,
ait, qui profectus fuerit ut consideret, a viginti
annis et supra, dabunt oblationem Domino: qui
dives est, non adjiciet; et qui pauper est, non
minuet de dimidio didragmatis, dum dederint
oblationem Domino redemptionem pro animabus
suis.» Unde et nos valde scilicet pauperiores
etiam eis, qui nimis sunt inopes in sermone, re-
cusare hanc quæ in votis Domino et martyribus
ejus, a nobis promissa est redemptionis oblationem
volumus; sed hæc nos agere alterum elo-
quium coarcebat, quod Salomon concionator
ascripserat dicens: «Juxta quod vovisti Domino
votum tuum, non retarderis exsolvere, quoniam
non est voluntas in insipientibus. Tu autem quæ-
cumque voveris, redde; bonum est te non vovere
et non reddere².» Et David ejus genitor inquit
in Canticis: «Vota mea Domino reddam³:» om-
nesque ad sui imitationem invitans, «Vovete, in-
quit, et reddite Domino Deo vestro⁴.» Quibus
consequentia et Jonas propheta canens effatus est:
«Hæc quæ vovi, reddam salutari meo Domino⁵.»
Jam pridem et lex Moysis exigi mandat, quæ pro-

¹ Act. iv, 20. ² Exod. xxx, 13-15. ³ Eccle. v, 3. ⁴ Psal. xxi, 26. ⁵ ibid. lxxv, 12. ⁶ Jonæ ii, 10.

NOTÆ.

(3) Ita codex; quod verbum Latinus interpres non expressit.

mittuntur in votis : « Si ergo voveris, inquit, votum Domino, non tardaveris reddere, quia exquirens exquiret Dominus Deus tuus abs te, et erit tibi in peccatum. Si vero non vis vovere, non erit tibi in peccatum. Quæ processerint de ore tuo conservato faciens, quemadmodum voristi Domino Deo tuo, donum quod locutus es ore tuo¹. »

5. His igitur curis obstrictus interdum quidem scribere propter priora perterritus, interdum non scribere propter sequentia contremiscens, et quid agerem nesciens, ad eosdem martyres confugiens, quid agendum esset ab eorum sanctimonio deposebam. Illi vero affectus suscipientes propositum, et pro petulantia non denotantes, scribere præceperunt, præsidium suum conferre pollicentes. Multoties itaque scribentibus nobis apparuere, quod repromiserant adimplentes; nunc quidem atramentum et calamus porrigentes, nunc vero quaternionem sumentes, et quæ nos fefellerant corrigentes; vultus hilaritate monstrabant ea se cum dilectione discurrere, quod et nos sæpius patimur dum lætis oculis pervenerimus ad loca gratiam relationis habentia. Millies quippe nobis dum in aliis occuparemur conquesti sunt, et tanquam negligentibus increpavere dicentes : Quousque non perficis veritatem? hoc de præsentī scriptura, et laude sui nominis deferentes. Quæ omnia si scribere velimus, eos qui lecturi sunt oneralimus : sufficit autem nobis per hæc modo, sæpius nobis ab eis collatum præsidium dum scriberemus astruere, Deum atque eos testes veritatis, quæ in his est, habentes. In primis ergo horum martyriale certamen conscripsimus, et quod in templo sint venerabilis Marci depositi, et quomodo demum in sedes sunt evangelistarum exinde transpositi; horum occasiones et semina ex vocibus sancti Cyrilli colligentes. Postque hæc, septem decadas miraculorum conscripsimus, millia decadarum multarum habentes describere, si utique nos dicere possemus, audire vero qui hæc lecturi sunt valuissent. Veraciter quippe etiam in hoc, sapientiæ concionator effatus est dicens : Omnes sermones laboriosi; non poterit os loqui; nec oculus replebitur ad videndum, nec auris replebitur audiendo.

4. Propter hoc ergo septem tantum decadas miraculorum scribere proposuimus, septimum numerum apud sanctam Scripturam mysticum, et decimum perfectum esse cernentes : ut per hæc ostendamus circa signa facienda eos possibiles, dum in utroque tam mysticum est, quam perfectum; et mysticum quidem secretam rationem sanationum significat, infinitam vero perfectum; et septimi quidem mysticum ac pretiosum, per hæc Scriptura nos edocet, quod omnium Deus die septima a constructione requievit, et hanc san-

A γὰρ εἴβη, ψῆλιν, εὐχὴν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, οὐ χρόνισις ἀποδοῦναι αὐτῇ· ὅτι ἐκζητῶν ἐκζητήσει· Κύριος ὁ Θεός σου παρὰ σοῦ, καὶ ἔσται σοι ἁμαρτία· ἐὰν δὲ μὴ θαλήσῃς εὐξασθαι, οὐκ ἔσται σοι ἁμαρτία. Τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων σου φυλάξεις, καὶ μὴ ποιήσῃς ὃν τρόπον ᾗδεν Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου, ὅτιμα δ' ἐλάλησας τῷ στόματι σου. »

Γ'. Οὕτω δὲ τοῖς λογισμοῖς πεζόμενοι, καὶ ποτὲ μὲν γράφειν διὰ τὰ πρῶτα φοβούμενοι, ποτὲ δὲ μὴ γράφειν διὰ τὰ δεύτερα τρέμοντες, καὶ τί ὄραν οὐ γινώσκοντες, πρὸς τοὺς μάρτυρας καταφύγομεν, ὃν τὸ πρακτέον πρὸς τῆς αὐτῶν ἀγιότητας ἡτοῦμεθα· οἱ δὲ τοῦ ζήλου τὴν γνῶμην δεξάμενοι, καὶ τῆς προστασίας οὐκ ἀτιμάσαντες ἑνακα, τὸ γράφειν ἐπέτρεψαν, τὴν αὐτῶν συμπάσιαν χορηγεῖν συνταξάμενοι· πολλὰς οὖν ἐν τῷ γράφειν ἡμεῖς ἐπεφάνησαν, πληροῦντες αὐτῶν τὸ ἐπάγγελμα· ποτὲ μὲν μέλαν καὶ κάλιμον παρεχόμενοι, ποτὲ δὲ τὴν τετράδα λαμβάνοντες, καὶ τὰ ἡμέτερα σφάλματα διορθούμενοι· ἔστιν δὲ ὅτε καὶ τὰς διηγῆσαι χαίροντες τὴν τῶν προσώπων δεικνύον ἱλαρότητα, ἐν τῷ διέρχεσθαι πάσχοντες ὁ πολλὰς ἡμεῖς ὑπομένομεν, ἐπὶν ὀνόμασιν ἐν ἡδυνάεσι γενώμεθα, ἢ χωρὶς Φαρισαῖσιν (5)· μυριάδας δὲ ἡμῖν ἐν ἄλλοις σχολάζουσιν διεμάχοντο, καὶ ὡς ἀμελοῦσιν ἐπέπληττον· καὶ, Μάχρι τίνος οὐ πληροῖς τὴν ἀλήθειαν; ἔλεγον; ἀλήθειαν τὴν παρούσαν γραφὴν, καὶ τὸν εἰς αὐτοὺς ὀνομάζοντες ἔπαινον· ἅπερ εἰ γράφαι θαλῆσαιμεν, ἅπαντας τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀποκναίμεν· ὅθεν τὴν διὰ τούτων καὶ μόνον δηλώσαντες τὴν πολλὰς αὐτῶν γενοῦσαν ἡμῖν ἀρωγὴν, ἐν τῷ γράφειν ἀρχοῦμεθα, θεὸν καὶ αὐτοὺς τῆς ἀληθείας ἐν τούτοις ἔχοντες μάρτυρας· ἐν πρώτοις οὖν τὴν μαρτυρικὴν αὐτῶν γεγραμμένην ἀθλήσιν, καὶ τὴν εἰς ναὸν Μάρκου τοῦ θαλοῦ κατὰθεσιν, καὶ τὴν ἐκ τούτου πρὸς τὸν τῶν εὐαγγελιστῶν οἶκον μετέθεσιν, τὰς τούτων ἀφορμὰς καὶ τὰ σπέρματα ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου φωνῶν συλλεξάμενοι· μεθ' ἧ καὶ δεκάδας ἐπὶ τὰ θαυμάτων ἐγράψαμεν, μυριάδας δεκάδων πολλὰς ἔχοντες ἀναγράψασθαι, εἴπερ λέγειν ἡμεῖς μὲν ἡδυνάμεθα, ἀκούειν δὲ οἱ τούτοις προσομιλοῦντες ἐνίσχυον· ἀληθεύει γὰρ καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ σοφὸς Ἐκκλησιαστής, ὡς Πάντες, εἰπὼν, οἱ μετὰ κόπου καὶ λεγόμενοι καὶ ἀκούμενοι καὶ γινόμενοι λόγοι ἔργοι· οὐ δυνήσεται ἀνὴρ τοῦ λαλεῖν· καὶ οὐκ ἐμπλησθήσεται ὀφθαλμὸς τοῦ ὄραν, καὶ οὐ πληρωθήσεται οὐς ἀπὸ ἀκροάσεως.

Δ'. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δεκάδας ἐπὶ καὶ μόνας θαυμάτων γράφαι προήχθημεν, τὸν ἐπὶ τὰ ἀριθμὸν παρὰ τῇ Γραφῇ μυστικόν, καὶ τὸν δέκα τέλειον βλέποντες· καὶ δι' αὐτῶν παριστῆν ἀμφοτέρω τὰ περὶ τὰ σημεῖα δυναμένους, τὰ τε μυστικὸν καὶ τὸ τέλειον· τὸ γὰρ μυστικόν, τὸν κρύφιον λόγον δηλοῖ τῶν λύσεων· τὸ ἀπειρον δὲ, τὸ τέλειον· καὶ τοῦ μὲν ἐπὶ τὰ μυστικόν τε καὶ τίμιον, διὰ τούτων ἐκ τῆς Γραφῆς διδασκόμεθα· ὅ τε γὰρ τῶν ἔλων Θεὸς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ τῆς δημιουργίας ἐπαύσατο, καὶ ταύτην ἁγίαν ἐθέσπισεν· ἐπὶ τὰς ἡμέρας τὴν ἄζωμον τοῦ Πάσχα

¹ Deut. xxiii, 25-24.

τροφὴν διεδόξατο· λυχνίαν τε ποιεῖν ἐπτάμυξον· καὶ διὰ τοῦτο ἑβδομος μὲν ἀπὸ Ἀδὰμ ὁ ἔνωχ· ἑβδομος δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ Μωϋσῆς παρεγένετο· ὁφθαλμοὺς δὲ Κυρίου ἐπὶ βλέπειν ἐπὶ τὴν οἰκουμένην μανθάνομεν· τοσαῦτα δὲ πνεύματα τὸν Ἡσαΐαν ἀκούομεν λέγοντα· καὶ στίλους ἐπὶ τῆς σοφίας ὁ Σολομὼν ἀπρηθμῆσεν· καὶ οἱ ἀπόστολοι διακόνους ἐπὶ νομικῶς προχειρίζονται. Τοῦ δὲ δέκα τὸ τέλειον ἄδουσι μὲν καὶ οἱ ἔξω φιλόσοφοι, οἱ καὶ θεοὶ αὐτὸν ἡγγάμενοι, ὡς ἡ τετρακτὺς ἡ Πυθαγόρειος βούλεται, οἷ καὶ μονάδων τέλος καθέστηκεν, καὶ μονὰς δεκάδων γυωρίζεται· καὶ βάσις ἐστὶν τῶν μετ' αὐτῶν ἀριθμῶν, ἐφ' αὐτὸν αἰεὶ συντιθέμενος· ἄδει δὲ καὶ Μωϋσέως νόμος σαφέστερον· δέκατος μὲν γὰρ ὁ Νῶε μετὰ τὸν Ἀδὰμ ἀναδείκνυται· καὶ ῥίζα τῆς τοῦ γένους δευτέρα καθίσταται τὴν δεκάδα μιμούμενος· ὁ Ἀβραάμ δὲ τῷ Μελχισεδέχ ὡς νικῆσας δεκάτας προσήνεγκεν· ἐντεῦθεν καὶ δεκάτας τῶν ὄντων Ἑβραῖοι θεῷ προσάγειν προστάττονται· καὶ τῆς ψυχῆς δὲ τὸ λύτερον ὁλοὺς δέκα προσφέρειν ὁ νόμος ἐθέτισεν· ἀλλὰ δεκάτῃ μὲν τοῦ πρώτου μηνὸς ὁ ἀμνὸς συλλαμβάνεται· δεκάτῃ δὲ τοῦ ἑδόμου μηνὸς ὁ ἱλασμός ἀναγράφεται· ἐντολαὶ δὲ δέκα θεογράφονται· πλαστὴν τῆς διαθήκης ἐνηστραπτὸν· δέκα δὲ καὶ ὁ Κύριος τὰ τῆς εὐχῆς παραδίδωκεν ῥήματα· καὶ Δαβὶδ μὲν ἐν ψαλτηρίῳ δεκαχόρδῳ τοὺς Ψαλμοὺς ἐτερέτιζεν· Ἀβραάμ δὲ μέχρι δέκα δικαίων καταγεί Θεοῦ τὸ φιλόπνευστον, καὶ τὴν ἐπὶ Σοδομίταις τῆς καταδίκης ἀνάβλησιν.

usque ad decem justos Dei clementiam inclinavit, et Sodomorum clamorem, quo condemnabantur, inflexit.

ε'. Τοῦ δὲ πολυπλασιασμοῦ τῶν δύο τούτων ἀριθμῶν, τοῦ ἐπτά, φημί, καὶ τοῦ δέκα τὴν δῆλωσιν ὁμοίως ποιεῖται τὰ λόγια· αὐτῇ καὶ Μωϋσῆς σὺν τῷ λεῶ φοίνικας εὗρεν ἀνὰ τὴν ἔρημον ἑβδομήκοντα· καὶ μετ' αὐτὸν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρους προβάλλεται· καὶ ὁ Κύριος δὲ μαθητὰς ἑβδομήκοντα· ἑτέρους μετὰ τοὺς δώδεκα καὶ πάλιν ἀνδείξε'· καὶ ἑβδομάδες ἑβδομήκοντα συνετεμήθησαν ἀπὸ τῆς τοῦ Νῶε κατακλύσεως καὶ τῆς Ἱερουσολύμων ἐμπήσεως ἕως Χριστοῦ ἡγουμένου, κατὰ Δανιὴλ εἰπεῖν τὸν μακάριον· ἑβδομήκοντα δὲ ἔτη ἕως τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος Ἰσραὴλ ἀνακλήσεως· ἀλλὰ καὶ Τύρον ὁ Ἡσαΐας αἰτεῖ παρὰ Κυρίου καταλειφθῆσθαι, φησὶν, ἑβδομήκοντα· καὶ πάλιν μετὰ τοσοῦτων ἐτῶν ἀριθμὸν ἐπισκεφθῆσθαι· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἑβδομηκοστὸς ἑβδομος ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ Ἀδὰμ ὁ νέος Ἀδὰμ τῷ βίῳ τῷ καθ' ἡμᾶς ἐπεδήμησεν· καὶ ἐπτάκις συγχωρεῖν ἑβδομήκοντα, καὶ ἀφιέναι προσέταξεν τὰ τῶν μετανοούντων ἀδελφῶν ἀμαρτήματα· καὶ μακρὸν ἂν εἴη [ἡ] τῆς παρουσίας σχολῆς τὰς περὶ τούτων μαρτυρίας ἐκ τῆς Γραφῆς ἀναλέγεσθαι· πᾶσα γὰρ τούτων πεπλήρωται, καὶ κηρύττει σαφῶς τὸ τούτων τῶν ἀριθμῶν μυστικόν τε καὶ τέλειον.

ς'. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς τῶν ἁγίων, ἑβδομήκοντα ταυτὸν δὲ ἐστὶν εἰπεῖν δεκάδας μὲν ἐπτά, ἐπτάδας δὲ

A etiam esse decrevit. Septem diebus edere azyma festivitatis Paschæ constituit, et lucernam facere septiformem; et septem rostrorum. Et idcirco septimus quidem ab Adam Enoch; septimus vero ab Abraham * Moyses advenit. Oculis quoque Domini septies orbem terræ videre didicimus; totque spiritus Esaiam dicentem audivimus; et Salomon septem sapientie columnas dinumerat; et apostoli septem diaconos legitime promoverunt. Decimi vero perfectum, tradunt quidem et externi philosophi, qui et Deum hunc arbitrati sunt, sicut illa vult tetractys, id est quaternitas Pythagoræ, quia et terminus unitatum est, et unitas decadarum esse cognoscitur; basiæque ad fundamentum est sequentium numerorum, dum in se ipso semper multiplicatur. Canit autem et Mo-saica lex manifestius, quod decimus quidem Noe apparuerat post Adam, qui ad instar decadæ, secunda quædam radix generis exstitit. Abraham vero ad Melchisedech decimas utpote victor obulit: hinc et decimas rerum suarum offerre Domino Judæi præcepti sunt: et pro redemptione animæ decem obolos lex decrevit offerri. Decima quoque primi mensis agnus assumitur; decima vero septimi mensis propitiatio describitur. Mandata etiam decem a Deo in testamenti tabulis scripta fulserunt. Decem etiam Dominus orationis tradidit verba. Et David quidem in psalterio decem chordarum modulatus est Psalmos. Abraham vero et Sodomorum clamorem, quo condemnabantur,

5. Multiplicationem vero horum duorum numerorum, septimi, inquam, et decimi, similiter manifestant eloquia. Confestim quidem Moyses cum populo septuaginta palmas invenit in eremo; de-hinc septuaginta promovit presbyteros: et Domi-nus iterum alios discipulos septuaginta post duode-cim demonstravit. Septuaginta quoque septimanæ a Noe diluvio a templi destructione, et Hierosolymo-rum incensione usque ad Christum ducem recen-sentur, juxta Daniele; septuaginta etiam anni quoadusque de Babylone Israel revocatus est: sed et Isaias Tyrum dicit annis septuaginta a Deo relinquendam, et iterum post totidem annorum numerum visitandam, et in hoc quod in principio fuerat restaurandam. Ipse Dominus septuagesimus septimus ab Adam vetere, novus Adam in hanc vitam advenit; et septuagies septies indulgere et peccata fratrum penitentiam agentium dimittere mandat. Longum proinde existit, quam præsens facultas est, super his testimonia de Scripturis eligere, dum his tota referta sit, manifeste prædi-cans horum numerorum mysticum atque perfe-ctum.

6. Ex hoc igitur et nos horum sanctorum, se-ptuaginta miracula scripsimus, quæ dicendæ sunt

* Euseb. Chron. lib. 1. cap. 16, p. 20.

decadæ quidem septem, septimanæ vero decem. A Quorum tres quidem decadæ primariæ, quæ post eorum martyriale certamen, sepulturamque et translationem continentur, sed et quartæ dimidium, Cyri et Joannis, quæ in Alexandrinis gestæ sunt, virtutes insinuant. Quartæ vero residuum, et decada quinta, quæ in Ægyptiis et Libycis actæ sunt prædicant: sexta autem et septima, beneficia quæ in advenis gesta sunt intimant. In tribus quippe lotus scriptorum miraculorum dividitur numerus, in Alexandrinis, in Ægyptiis et Libycis, et in eis qui ex advenis medelam adepti sunt. Divisionis vero causam ad locum venientes asseremus. Non autem ignoramus quod sacris miraculorum narrationibus, mollis stylus magis congruat et solutus, sed nos hunc relinquentes, extensum suscepimus, ut per hunc concitum sanctorum fervorem, et ad curas ægrotantibus conferendas designent instantiam.

Δέκα τῶν θαυμάτων γεγράφαμεν· καὶ αἱ τρεῖς μὲν αἱ πρῶται δεκάδες, αἱ μετὰ τὴν ἐμάρτυρον ἀθλήσιν καὶ ταφὴν καὶ μετὰθεσιν ἐμφερόμεναι· καὶ μὲν τοὶ καὶ τῆς τετάρτης ἡμῖς, τῶν εἰς Ἀλεξανδρείας Κύριον καὶ Ἰωάννην πραχθέντων δηλοῦσιν τὴν δύναμιν· τὸ δὲ ταύτης λειπόμενον καὶ δεκάς ἡ πέμπτη, τῶν ἐν Ἀλυπτίῳ δραστήντων καὶ Αἰθίοσι, γεγονόσιν κήρυκας· ἕκτη δὲ καὶ ἑβδόμη, τὰς ἐπὶ τοῖς ὀθνεῖσι αὐτῶν εὐεργεσίας μηνύουσιν. Εἰς τρεῖς γὰρ ὁ πᾶς ἀριθμὸς τῶν γραφῶν τῶν θαυμάτων διηρηται, εἰς Ἀλεξανδρείας, εἰς Αλυπτίους καὶ Αἰθίους, εἰς τοὺς ἐξ ἀλλοδαπῆς δραστομένους λαῖματα· τὸ δὲ τῆς διαίρεσεως αἷτιον κατὰ τοὺς τόπους γινόμενοι λέγομεν· οὐκ ἀγνοοῦμεν δὲ ὡς ταῖς τῶν θαυμάτων ἱεραῖς διηγήσεσιν ὅτι ὁ ἀνειμένος μᾶλλον χαρακτήρ καὶ ἐκλυτος ἐκπεπεν· ἀλλ' ἡμεῖς τοῦτον ἔασαντες, τὸν σύντονον παραλάβομεν, ἵνα καὶ δι' αὐτοῦ τὸ τῶν ἁγίων θερμὸν καὶ εὐκίνητον καὶ πρὸς τὰς τῶν νοσοῦντων ἰάσεις σημαίνῃ τὸ σύντονον.

TO ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΚΥΡΟΝ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗΝ.

LAUDES IN SS. CYRUM ET JOANNEM.

7. Alii quidem aliter sanctos honorent, multifarie donationes eorum publicantes, et multis modis beneficia prædicantes; hi excelsorum quidem templorum erectionibus, illi vero variorum marmorum adornationibus, alii auro fulgentium tessellarum compositionibus, alii delectabilibus pictorum artibus, et aureis alii atque argenteis titulis, alii autem sericis et bombycinis texturis. Atque ut simul absolute dicamus, universi honorem martyribus exhibere contendant, prout singulis facultas est et voluntas, et alterutrum in his vincere appetant, suum erga sanctos ostendentes affectum, et percipientes pro corruptilibus, immarcescibilia; et pro temporalibus quæ finem non habent: talibus enim egregii consueverunt amatores suos recompensare muneribus. Nos autem, quibus sermo est terrenis materiis pretiosior, utpote qui non sola ex materiali lingua, sed et spiritu profunditur; verum et ipse quia defluit et dissolvitur, sæpe negligitur; hoc sanctos honoremus, quo etiam maxime gaudere martyres certus sum tanquam Verbi Dei vocatos prædicatores; postulantes etiam ut et iste nobis detur in aperitione oris, et benigne quasi proprius suscipiatur, a nobis illis oblati, qui nihil dignum solemnitate ipsorum habemus, quorum scilicet gratiæ donis plurimum destituimur.

Ζ. Ἄλλοι (4) μὲν ἄλλως τοὺς ἁγίους τιμᾶσαν, πολυμερῶς αὐτῶν τὰς δωρεὰς θριαμβεύοντες, καὶ τὰς εὐεργεσίας πολυτρόπως κηρύττοντες· οἱ μὲν ναῶν ὑψηλῶν ἀναστήμασιν, οἱ δὲ ποικίλων μαρμάρων κοσμήσεσιν, ἄλλοι δὲ χρυσαυγῶν ψηφίδων συνθέσεσιν, ἕτεροι φαῖδροις ζωγράφων τεχνάσμασιν, καὶ χρυσοῦ ἄλλοι καὶ ἀργύρου ἀναθήμασιν, ἕτεροι δὲ τοῖς ἐκ σηρικῶν καὶ βομβύκων ὑφάσμασιν· καὶ ἅπαξ ἀπλῶς ἅπαντες ἐπὶ τὴν τῶν μαρτύρων τιμὴν ἀμιλλάσθωσαν, ὡς ἐκάστου εὐπορία ἐστὶν καὶ ἡ βούλησις· καὶ ἀλλήλους ἐν τοῦτοις νικᾶν ἐπιείσθωσαν, τὴν πρὸς τοὺς ἁγίους ἐνοῦσαν αὐτοῖς στοργὴν ἐνδεικνύμενοι· καὶ κοιμούμενοι ἀντὶ μὲν τῶν φθαρτῶν τὰ ἀμάραντα, ἀντὶ δὲ τῶν προσκαίρων τὰ τέλος οὐκ ἔχοντα· τοιούτοις γὰρ αὐτῶν οἱ θεσπέσιοι τοὺς ἐραστὰς ἀμείβεσθαι τοῖς δώροις εἰώθασιν. Ἡμεῖς δὲ οἷς λόγος ἐστὶν τῶν γηίνων ὧν τιμαλφέστερος, ὅτε μὴ μόνως ἐκ γλώττης ὁλώδους, ἀλλὰ καὶ πνεύματος προχεόμενος, καὶ αὐτὸς δὲ διὰ τὸν βευστὸν καὶ ρυόμενον ἀμελούμενος, τοῦτ' αὐτοῦ ἁγίου τιμήσωμεν ὃ καὶ μάλιστα χαίρειν τοὺς μάρτυρας πείθεσθαι, ὡς λόγου Θεοῦ χρηματίσαντες μάρτυρες, ἄξιον μὲν οὐδὲν τῆς αὐτῶν πανηγύρεως ἔχοντι, πολὺ δὲ τοῦτων λειπομένω τῆς χάριτος· αἰτοῦντες καὶ τοῦτον ἡμῖν ἐνανοῖξαι τοῦ στόματος διδόναι, καὶ προσηγῶς ὡς οἰκτεῖον δέξασθαι πρὸς ἡμῶν αὐτοῖς προσφερόμενον.

NOTÆ.

(4) Sequentes versus octodecim, usque ad ἐλῶσαν existant citati ex Sophronio in Nicæna secunda synodo edit. Florent. t. XIII, p. 57. Differt autem

Latina interpretatio Anastasii apud synodum ab hac codicis Vaticani, quæ fortasse est Bonifatii consilarii.

η'. Χρέος δὲ ἔστιν τὸ ἐγκώμιον· καὶ τοῦτο πρὸς Ἀ
ἐκτίσιν, ἕτερον πάλιν ποιούμεθα δάνεισμα, τὴν αὐ-
τῶν ἀρωγὴν ἐπισπώμενοι, ἵνα αὐτοὶ ᾧσιν οἱ διδόντες
τε καὶ οἱ λαμβάνοντες, καὶ τοὺς λέγοντας ἡμεῖς ἀγιά-
ζοντες· χρέος οὖν ὅτως ἐστὶν τὸ ἐγκώμιον καὶ χρέος
παράδοξον, χρέος ἐκτινόμενον καὶ τὸν χρεώστην οὐκ
ἐλευθεροῦν τοῦ ὀφλήματος, χρέος ἀποκληρούμενον
καὶ πάλιν αἰεὶ χρεωστούμενον, χρέος ἀποδιδόμενον
καὶ προσθήκην λαμβάνον αὐξήσεως, χρέος αἰεὶ προσ-
φερόμενον καὶ τὴν ὑπαρξιν οὐ μειοῦν τοῦ προσφέρον-
τος, χρέος αἰεὶ παρεχόμενον καὶ πληθύνον τῶν εὐ-
γνωμῶν διδόντων τὰ πράγματα, χρέος αἰεὶ προσ-
νέμενον καὶ εὐλογεῖσθαι ποιῶν τὸν προσνέμεντα.
Οὐ παλαιὸν δὲ τὸ χρέος καθίστηεν, ὥς καὶ τόκον
ἐγγενῆσαι τοῖς μάρτυσιν, οἱ καὶ τόκον λαβεῖν ἀπ-
αναίνονται, θεῶν ἐντολῶν γενόμενοι φύλακες, καὶ
ταύτας παρελθεῖν καὶ μετὰ τὴν ἐνθάδε ζωὴν οὐ βου-
λέμενοι· ἀλλ' εἰ καὶ τὰ τοὺς τοὺς ὑπευθύνους οὐ θέ-
λουσιν, τὸν αὐτῶν βασιλεῖα μιμούμενοι, καὶ τοὺς εὐ-
γνωμῶνας ἀποδέχονται, καὶ μέμφομαι τοὺς ἀγνώ-
μονας· οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς τοῖς δέκα λεπτοῖς τὴν
κάθαρσιν δωρησάμενος, τὸν ὑποστρέψαντα καὶ τὴν
χάριν ὑμνήσαντα ἀλλόφυλον ὄντα προσεδέξατο καὶ
ἐπήνεσεν, καὶ πρέπειν τὴν εὐνοίαν τοῖς εὐ πάσχουσιν
ἐμαρτύρησεν· τοὺς δὲ λοιποὺς ὡς ἀγνώμονας, (Ἰου-
δαῖοι γὰρ ἦσαν) ἐμέμψατο· ἄρτι γὰρ τοὺς ὀφθαλμοὺς
ἀσθενήσαντες, οὗς ὁ Σωτὴρ λύχνον τοῦ παντός προσ-
ηγόρευσε σώματος· φωτὸς γὰρ ὅπως ὁ τοῦτων στε-
ρούμενος ὑπομένει τὴν στέρησιν.

θ'. Καὶ τύφλωσιν ἄγειν ἀκούοντας πρὸς τῶν λατρῶν
τὴν ἀσθένειαν, ὧν οἱ μὲν τὸ πάθος ἐπίχυσιν, οἱ δὲ
πλατυκορίαν ὀνόμαζον, ἑκατέρω δὲ τέλος ἡ τύφλω-
σις, καὶ τῶν ὀμμάτων ἡ στέρησις, ἐπὶ τοὺς ἁγίους
τούτους Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς εὐεργέτας ὠμή-
σαμεν, πάσας ἡμῶν τὰς περὶ τοῦ βλέπειν ἐλπίδας
τῆς θεοῦ αὐτοῖς δοθείσης χάριτος ἐξαρτήσαντες,
καὶ τὴν ἀνθρωπίνην βοήθειαν ὡς ἀσθενῇ καὶ πρὸς τὸ
πάθος ἀδύνατον παρωσάμενοι. Οἱ δὲ τὴν πίστιν ἀπο-
δεξάμενοι (πιστεῖν γὰρ δεῖ πρῶτον τὸν προσερχό-
μενον, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον), ταχέως τῆς νόσου
παρέσχον τὴν ἰασιν, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἡμεῖς
ὡς οὐδὲν πάθοιμεν ὅσα Ἀσκληπιάδα πάσχειν εἰρήκα-
σιν ἐπιστάσαντο, τὴν Ὀμηρικὴν ἡμῶν δι' ὀραμάτων
αἰνιγματωδῶς καὶ χαριέντως ὡς φίλον αὐτοῖς φυγα-
δεύσαντες τύφλωσιν, δεικνύντες ἐναργῶς ὡς πάντα
δυνατὰ τῷ Θεῷ τὰ τοῖς ἀνθρώποις ἀδύνατα.

ς'. Ἐγκωμιαζέσθωσαν οὖν πρὸς τῆς ἡμῶν εὐτε-
λείας οἱ μάρτυρες, καὶ πρόφασις εὐφροσύνης γινέ-
σθωσαν τοῖς ἀκούουσιν· σιχητὶ γὰρ τῶν πιστῶν τὰ
σοστήματα Κύρον εὐφημούμενον βλέποντα, καὶ τῶν
εὐσεβούντων τὸ πληθὺς ἀγάλλεται Ἰωάννου μαθὼν τὸ
ἐγκώμιον· ἐξ Εὐαγγελίων δὲ ἡμῖν καὶ τῶν τοῦ Κυ-
ρίου φωνῶν τὸ προκείμενον, αἱ πρὸς τοὺς ἀποστόλους
πρῶτην ἐλήχθησαν, ἀρμόττουσι δὲ Κύρῳ καὶ Ἰωάννῃ
τοῖς μάρτυσιν, καὶ τοῖς μετ' ἐκείνους τοιοῦτοις προσ-
φέρεσθαι. Ὑμεῖς ἔστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἅλας

⁹ Matth. vi, 22. ¹⁰ Hebr. xi, 6. ¹¹ Matth. 5, 14.

8. Debitum vero est laus, et ad huius exsolutio-
nem rursus alterum mutuamur eorum persequen-
tes auxilium, ut idem ipsis sint, et qui dant et
qui accipiunt, et nos qui loquimur sanctificantes.
Debitum ergo vere est laus, et debitum admirabile;
debitum persolutum, et debitorem a debito [non] li-
berans; debitum quod completur, et iterum semper
debetur; debitum redditum, et appositionem acci-
piens incrementi; debitum quod semper offertur,
et substantiam non minuit offerentis; debitum
quod semper exhibetur, et res multiplicat devote
præbentium; debitum semper attributum, et bene-
dici faciens tribuentem. Non autem adeo velus est
debitum, ut etiam usuram martyribus gignat;
quanquam ipsi usuram accipere renuant, divino-
rum mandatorum facti custodes, et hæc transire
post hanc vitam nolentes. Verum ipsis usuras exi-
gere a debitoribus nolunt, regem suum imitantes,
et devotos suscipiunt, et reprehendunt ingratos.
Sic enim et ipse decem leprosis illis purgatione do-
nata, eum qui reversus et gratiam est confessus,
cum esset alienigena suscepit atque laudavit, de-
cereque benevolentiam habere circa beneficiorum
auctorem, hos qui bene patientur, attestari dignos
est. Reliquos autem tanquam ingratos, Judæi
enim erant, merito reprehendit; modo quippe ocu-
lis infirmati, quos Salvator totius corporis appel-
lavit lucernam; lucis enim revera privationem
sustinet, qui his privatus exstiterit.

9. Et cæcitatem afferre infirmitatem hanc a me-
dicis audientes, quorum alii quidem vitium hoc ef-
fusionem, alii vero platycoriam, id est latam pupil-
lam nominabant; utriusque autem finis cæcitas est,
et oculorum privatio; ad hos bene operantes san-
ctos, Cyrum scilicet et Joannem, profecti sumus
omnem nostram videndi spem in divinitus illis data
gratia suspendentes, et humanum auxilium tan-
quam infirmum, et contra passionem minus validum
repellentes. At illi fidem admittentes; credere quip-
pe primum, accedentem oportet, secundum Apo-
stolum ¹⁰; celerem præbuere sanitatem languoris;
et de futuris quod hinc nihil essemus passuri, quæ
Asclepiade nos dixere passuros, certos per omnia
reddiderunt, homericam nostram cæcitatem per vi-
siones et ænigmata, ut illis gratum est, effugantes;
manifestæque monstrantes, quod omnia possibilia
sint credenti, et quod possibilia Domino quæ im-
possibilia sunt apud homines.

10. Laudentur igitur martyres a vilitate nostra,
et occasio latitiæ audientibus fiat; aripudia enim
ducunt fidelium cunei laudari Cyrum conspicien-
tes, et pie agentium multitudo exsultat Joannis
ediscens præconia. Porro ex evangelicis est ei Do-
mini vocibus nobis verbi principium ad apostolos
prius edictis; congruunt autem offerri Cyro nec
non et Joanni martyribus, et qui tales fuere post
illos. Vos vere estis lux mundi ¹¹, et sal terræ ¹²,
o ter beati: lux quæ non occidit, et sal quod non

¹¹ ibid. 13.

infatuatur; lux quæ non exstinguitur, et sal quod foras non mittitur, lux quæ non dormit, et sal quod minime conculcatur; lux quæ semper videtur, et sal quod semper comeditur; lux universis dulcissima, et sal cunctis amandum, sine quo et sermo gratiæ desertus, et panis incomedibilis; lux Dei cognitionem donans, et sal deitatis amorem patrans; lux tenebrarum solutio, et sal eorum quæ infatuata sunt condimentum; lux illuminans non illuminata, et sal bono saliens humore, quæ boni non sunt humoris, lux depravata redarguens, et sal dissoluta constringens! O bigam sanctorum, per quam divinitas habetur mirabilis, mirabilis enim est re vera Deus in sanctis suis. O bigam martyrum, per quam mundus hilarescit! O bigam justorum, per quam vita renovatur! O bigam sanctorum, per quam fides stabilitur! O bigam opimorum, per quam pii magnificantur! O bigam amulorum, per quam error evellitur! O bigam potentium, per quam diabolus rumpitur! O bigam armatorum, per quam torquentur dæmonia! O bigam piorum, per quam in profundum idola demerguntur! Ave, o revera sacra biga, quæ et Domino præsens es, et mortalibus meliora concedis; ave, o biga honorabilis, quæ in cælo manes, et terram non deseris; ave, o biga sancta, quæ cum angelis chororum ducis, et homines perspicis. Vere utique cigne auditis vos Salvatorem laudantem, et magnissime prædicantem atque dicentem: « Vos estis lux mundi, et sal terræ; » lux a vera luce illuminata, et sal ab ipso qui vere est sal conditum, et illuminans pure credentes, et condiens opime laudantes.

11. Porro quomodo insolubilis hujus dualitatis non miremur connexionem, vel quomodo admirandæ hujus conjugationis gloriosam non dicamus unionem? Videmus enim mista, quæ fuerant incommista; et mutuo convenientia, quæ erant invicem inconvenientia; et temperata, quæ erant intemperata; et complexa, quæ fuerant incomplexa; et pacificata, bellantia; et amica facta, contraria; unum ex conventionem facta, quæ unum fieri difficile poterant. Alter enim monachus erat, Cyrus scilicet; alter autem miles exstiterat. Et ille quidem desertum, iste vero persequabatur urbes. Alter pacem ad omnes custodire studebat, secundum eum qui dixit: « Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes »¹²; alter autem bellum, quod adversus homines sit (5), amplectebatur; alter propria, pauperibus dispergebat; alter vero non propria, tyrannide diripiebat; alter philosophicam vitam ducebat; alter vero judicalem ordinem discurrebat; alter cælestem habebat conversationem, alter tenebat terrenam constitutionem; alter ma-

Α τῆς γῆς, ὡς τρισμακάριοι, τὸ φῶς τὸ μὴ δυόμενον, καὶ ἅλας τὸ μὴ μωραίνόμενον, τὸ φῶς τὸ μὴ σβεννόμενον καὶ ἅλας τὸ μὴ ἔξω βαλλόμενον, τὸ φῶς τὸ ἀσείμητον καὶ τὸ ἅλας τὸ ἀκαταπάτητον, φῶς τὸ ἀειθεωρούμενον καὶ ἅλας τὸ ἀεὶ βιβρωσκόμενον, φῶς τὸ πᾶσιν γλυκύτατον καὶ ἅλας τὸ πᾶσιν ἐράσιμον· οὐ χωρὶς καὶ λόγος χάριτος ἔρημος, καὶ ἄρτος ἄβρωτος γίνεται, φῶς θεογνωσίαν δωρούμενον, καὶ ἅλας φιλοθεῖαν τεχνούμενον, φῶς τὸ σκότους λυτήριον καὶ ἅλας τὸ τῶν μωρανθέντων ἐκάρτυμα, φῶς φωτίζον τὰ ἀφώτιστα καὶ ἅλας εὐχυμίζον τὰ δύσχυμα, φῶς διελέγγον τὰ ἀτοπα καὶ ἅλας συσφίγγον τὰ ἐκλυτα. Ὡς ξυνωρίδος ἀγίων, δι' ἧς τὸ θεῖον θαυμάζεται! θαυμαστὸς γὰρ ὄντω; ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ. Ὡς ξυνωρίδος μαρτύρων, δι' ἧς ὁ κόσμος παιδρύνεται! Ὡς ξυνωρίδος δικαίων, δι' ἧς ὁ βίος καινίζεται! Ὡς ξυνωρίδος δόσιων, δι' ἧς ἡ πίστις κρατύνεται! Ὡς ξυνωρίδος δόσιων, δι' ἧς εὐσεβεῖς μεγαλύνονται! Ὡς ξυνωρίδος ῥηλῶτων, δι' ἧς ἡ πλάνη θερρίζεται! Ὡς ξυνωρίδος δυναστῶν, δι' ἧς ὁ διάβολος ῥήσσεται! Ὡς ξυνωρίδος ὁπλιτῶν, δι' ἧς κολάζονται δαίμονες! Ὡς ξυνωρίδος εὐσεδῶν, δι' ἧς ποντοῦται τὰ εἰδωλα! Καίροις, ὅντως ὡς ξυνωρίδος ἱερὰ καὶ θεῶν παρούσα καὶ βροτοῖς τὰ κρείττω βραβεύουσα· χαίροις, ὡς ξυνωρίδος τιμῆς, ἐξ οὐρανοῦ μὲν οὐσα καὶ τὴν γῆν οὐκ ἔλασσα· χαίροις, ὡς ξυνωρίδος ἀγία, σὺν ἀγγέλοις χορεύουσα καὶ ἀνθρώπους ἀποπτεύουσα· ὅντως ἀξίως ἀκούετε τοῦ Σωτῆρος ὁμῆς ἑγκωμιάζοντος καὶ μεγαλοφώνως κηρύττοντος· « Ὑμεῖς ὅσα τὸ φῶς τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἅλας τῆς γῆς· » φῶς ἐξ ἀληθινοῦ φωτὸς φωτιζόμενον, καὶ ἅλας ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὄντως ἁλὸς ἀρτυόμενον, καὶ φωτίζον ἀκραιφνῶς τοὺς πιστεύοντας, καὶ ἀρτύον διαρκῶς τοὺς γεραίροντας.

ια'. Πῶς δὲ τῆς αὐτοῦ ταύτης δυάδος μὴ θαυμάσιον τὴν συνάφειαν; ἢ πῶς ταύτης τῆς ξένης συζυγίας τὴν ἑνωσιν μὴ δοξάσωμεν; Ὁρῶμεν γὰρ μιγνύμενα τὰ ἄμικτα, καὶ ἀλλήλοις συμδάντα τὰ ἀλλήλοις ἀσύμβατα, καὶ κραθέντα τὰ ἀκράτα, καὶ συμπλακνύμενα τὰ ἀσύμπλεκτα, καὶ εἰρηνεύσαντα τὰ πολέμια, καὶ φιλιώσαντα τὰ ἀντίπαλα, καὶ ἐν ἐκ συνουσίας γενόμενα τὰ γενέσθαι ἐν δυσκολαίνοντα· ὁ μὲν γὰρ ἦν μοναστής ὁ Κύρος, καὶ Ἰωάννης στρατιώτης ἐτύγχανεν· ὁ μὲν τὴν ἔρημον, ὁ δὲ τὰς πόλεις ἐδίωκεν. Ὁ μὲν, τὴν πρὸς πάντας εἰρήνην ἐσπούδαζεν κατὰ τὴν εἰρηκότα, « Εἰ δυνατόν τὸ ἐξ ὁμῶν μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες »· ὁ δὲ ἐκ τῶν πρὸς ἀνθρώπους ἡσπάζετο πόλεμον· ὁ μὲν τὰ ἴδια τοῖς πτωχοῖς ἀπεσκόρπιζεν, ὁ δὲ τὰ μὴ ἴδια τῇ τυραννίδι διήρπαζεν· ὁ μὲν φιλόσοφον βίον μετήρχετο, ὁ δὲ φιλόδικον τάξιν διήνυεν· ὁ μὲν οὐράνιον εἶχεν πλιτεύμα, ὁ δὲ γῆινον ἔσχεν κατάσθημα· ὁ μὲν τὰς χεῖρας εἰς δικαιοσύνην ἐξέτεινεν, ὁ δὲ πρὸς τὴν μάχην καὶ πόλεμον καὶ μάχαιραν· ὁ μὲν τοὺς πεπονητοὺς ἀνθρώπους λάτρευεν, ὁ δὲ τοὺς ἐβρώμενους ἐτίτρωσκεν· καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ὁ μὲν οὐράνιον βασιλεῖ

¹² Rom. xii, 18.

(5) Cod. quod ad cælos ducit.

συνετέτετο, ὁ δὲ ἐπιγίειρ βασίλει συνωπλιζέτο. Τί-
νος οὖν ἔργον ἢ θαυμαστή τοῦτων γέγονεν ἑνωσις;
Ἥ τις ὁ τὸ διάφορον ἀνέλων καὶ συνάγων αὐτοὺς εἰς
ὁμόνοιαν; Τίς ἐστὶν ὁ τὴν ἀληθὴ συζύγιαν αὐτῶν ἀρ-
μοσάμενος; ἡ δὴλον ὅτι Χριστὸς Θεὸς ἡμῶν, ὁ ποιῶν
μεγὰ τε καὶ ἐξάσια, ἐνδοξά τε καὶ ἀνεξιχνίαστα,
ὁ λύσας τοῦ φραγμοῦ τὸ μεσότοιχον καὶ εἰς ἓν συν-
δήσας ἀμφοτέρω, ὁ τοῖς ἀνω τὰ κάτω συνάψας, καὶ
τοῖς οὐρανίοις συνενεγκῶν τὰ ἐπίγεια, ὁ ἀγαθὸν τὰ
πλανώμενα πρόδωκα καὶ τοῖς μὴ πλανηθεῖσιν συν-
άψας, καὶ ἐν ἐκ πάντων ἐργασάμενος ποιμνιον· ὁ
τῇ μὲν ἀγγέλοις, οὐρανὸν δὲ βατὸν ἀνθρώποις τευ-
ξάμενος.

inseruit et cœlestibus terrestria contulit; qui reducit errantes oves, et his quæ non erraverunt adunat, et unum ex omnibus est operatus ovile; qui terram quidem angelis, cœlum autem pervium homini-
bus fabricatus est.

ιβ'. Εἰπωμεν καὶ ἡμεῖς μετὰ τοῦ ψάλλοντος προ-
φήτου τὴν λύραν ἀρμόσαντες, Κύρου καὶ Ἰωάννου
τὴν θείαν ὁρῶντες συνάφειαν· ὅπως· « Αὕτη ἡ ἀλ-
λοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, » δι' ἧς οἱ μωροὶ
σοφίζονται, καὶ μωραίνουσιν οἱ σοφώτατοι· δι' ἧς
ἀλιεῖς θλιβεύονται, καὶ τελωνοῦνται τελῶναι, καὶ λη-
σταὶ ληστεύονται· « Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς
τοῦ Ὑψίστου, » δι' ἧς οἱ τυφλοὶ ἀναδιδέπουσιν, καὶ
τυφλοὶ οἱ βλέποντες γίνονται· δι' ἧς εὐλογοῦσιν οἱ
βλάσφημοι, καὶ διδάσκουσιν οἱ ἀπαίδευτοι· δι' ἧς οἱ
ἰδιῶται θαυμάζονται, καὶ οἱ λόγους αὐχοῦντες χλευά-
ζονται· δι' ἧς οἱ ἀγράμματοι ῥητορεύουσιν, καὶ οἱ
ῥήτορες ἀγοικίζουσιν· « Αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δε-
ξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, » δι' ἧς πτωχεύουσιν πλούσιοι
καὶ πλουτοῦσιν οἱ πένητες, δι' ἧς δυνατοὶ μὲν ἡσθε-
νησάν καὶ ἀσθενεῖς δύνανται περιζώννυνται· « Αὕτη
ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, » δι' ἧς ἡ
στείρα πολύτεκνος καὶ ἀτεκνος ἡ πολύτεκνος γίνε-
ται· δι' ἧς δυνάσται τῶν θρόνων καθέλκονται, καὶ
πτωχοὶ καὶ πένητες ἀπὸ κοπρίας ἀνίστανται· δι' ἧς
ὄρη καὶ βουνοὶ τεταπεινῶνται, καὶ αἱ βαθεῖαι κοι-
λάδες πεπληρῶνται· δι' ἧς ἐξισοῦνται τὰ σκολιὰ, καὶ
αἱ τραχεῖαι εὐθύνονται· « Αὕτη τοίνυν ἡ ἀλ-
λοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, » δι' ἧς λύκος ἀρ-
νίην συμβόσκειται, καὶ παρθάλει καὶ ταῦρος καὶ μο-
σχάριον ἅμα νέμονται λέοντι καὶ ὑπὸ μικροῦ παι-
διοῦ ποιμαίνονται· δι' ἧς ἄρκτος καὶ βούς καὶ λέων
ἐσθίουσιν ἄχυρα, καὶ εἰρηναίως αὐτῶν τὰ παῖδια
συναγελάζονται· δι' ἧς ἐπὶ τρώγλῃν ἀσπίδων καὶ
κοίτην ἐγγόνων αὐτῶν ἐπιβάλλει χεῖρας ἀφόδως τὰ
νήπια· ἀπολλύειν γὰρ οἱ ὄφεις αὐτὰ ἢ κακοποιεῖν
οὐκ ἰσχύουσιν· « Αὕτη οὖν ὅπως ἡ ἀλλοίωσις τῆς
δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου » καθέστηκεν, ἥτις καὶ Κύρου
καὶ Ἰωάννην εἰς ὁμόνοιαν ἤγαγεν, καὶ εἰς ἐστίαν
μίαν κατῴκησεν, καὶ ἅθλῳ ἐνὶ πρὸ τοῦ τέλους ἐκό-
σμησεν, καὶ ὁδὴν μὲ μετὰ τὸ τέλος ἐδόξασεν, καὶ
στεφάνῳ ἐνὶ τοῖς νικηφόροις ἐτίμησεν· ἀποστολικῶς
γὰρ τὸν δρόμον τελείσαντας καὶ τὴν πίστιν τηρή-
σαντας τῶν ἀποκειμένων τοῖς τοιοῦτοις στεφάνων
ἠέλωσεν.

que apostolice consummantes, fidemque servantes, coronas quæ huiusmodi sunt repositæ meruerunt.

“ Psal. LXXVI, 41.

(6) Hæc exciderunt a textu Græco.

A nus ad supplicationem extendebat, alter vero ad
arcus et sagittas et lanceam et machæram; alter
homines patientes curabat, alter autem homines
incolumes vulnerabat. Et ut summam dicamus,
alter cum cœlesti rege construebatur, alter vero
cum terreno armabatur imperatore. Cujus itaque
opere, mirabilis horum facta est unitas? vel quis
diversitatem abstulit, et eos ad unitatem collegit?
quis autem eorum est, qui veram conjunctionem
aptavit? an procul dubio Christus Dominus noster,
qui facit magna et mirabilia gloriosa et investiga-
bilia? qui solvit medium parietem maceræ, et col-
ligat in unum utraque; qui superioribus inferiora

B 12. Dicamus ergo et nos cum psallente propheta
lyram aptantes, ac Joannis et Cyri sacram videntes
connexionem: vere « Hæc est immutatio dexteræ
Excelsi », per quam stulti sapientes efficiuntur,
et insatiantur sapientissimi; per quam piscato-
res instar piscium capiuntur, et telonarii vecti-
galium more sumuntur, et latrones ac persecuto-
res latrocinium et persecutionem patiuntur.
« Hæc est immutatio dexteræ Excelsi, » per quam
cæci illuminantur, et qui vident cæci sunt; per
quam benedicunt blasphemæ, et discunt inerediti;
per quam idiotæ in admiratione habentur, et qui in
verbis gloriantur merito deridentur; per quam
illiterati rhetorizant, et rhetores agreste loquuntur.
C « Hæc est immutatio dexteræ Excelsi, » per quam
pauperes efficiuntur, locupletes; et ditantur paupe-
res; per quam fortes infirmi sunt, et infirmi accincti
sunt robore [per quam satietas esurit et esuries
satiatur (6).] « Hæc est immutatio dexteræ Ex-
celsi, » per quam sterilis secunda, et multorum
natorum mater efficitur infecunda; per quam po-
tentes a solis deponuntur, et pauperes et egeni
exaltati de stercore præsidet; per quam montes
et colles humiliantur, et profundæ replentur con-
valles; per quam æquantur prava, et asperæ se-
mitæ planæ constituuntur. « Hæc est itaque immu-
tatio dexteræ Excelsi, » per quam lupo cum agno
pabula sumit, et pardus cum hædo quiescit, et
taurus atque vitulus simul cum leone pascuntur a
D pueroque parvo minantur; per quam ursus et bos
et leo comedunt paleas, et cum eis pacifice pueri
congregantur; per quam super foramen aspidum,
et cubile natorum aspidum, mittunt manus suas in-
trepidum parvuli; perdere quippe serpentes eos vel
male facere minime prævalent. « Hæc igitur immu-
tatio dexteræ Excelsi » constitit, quæ etiam Cyrum
atque Joannem ad concordiam duxit, et in una domo
locavit; et certamine uno ante finem ornavit, et
gloria una post mortem glorificavit, et corona
una victoriosissimos honoravit; cursum nam-

NOTÆ.

13. Sed nec prius beati isti moribus invicem impugnabant, nec conversationem sibimet habebant contrariam, quoniam monachi Cyrus habitu, militis vero stola Joannes circumdaretur; et ille ovis, hic vero lupi pelle indueretur; uterque enim sacratus, uterque bonus, uterque verax, uterque sine macula, uterque justus, uterque Dei cultor, uterque simplicitate, lege ac disciplina seu præceptore plenus, quemadmodum finis eorum et divinitus eis data charismata testimonium præbuerunt. Non enim illos tantum habitus discernebat, quantum fidei collocatio comparabat; nec tantum repromissio separabat, quantum eos pietas copulabat: nec tantam his distantiam artes præstabant, quam communionem spes donabat. Qui enim ab eadem sunt habitu fide, similes quoque et moribus fient; et qui uni pietati studium impenderunt, eisdem etiam actibus operantur; et qui ad eandem speciem inspiciunt, eisdem utuntur annisibus.

14. Unde Christus omnium Deus et universitatis Dominus ac moderator, qui cuncta novit ante quam ut essent fierent, qui corda scrutatur et renes, quoniam non dormientibus oculis occulta hominum inspicit, ad unam gloriam martyres istos perduxit, et unum utrique contulit cultum. Est enim sine personarum acceptione iudex, et pondus justum est apud eum, et statera quæ injusto nutui non inclinatur; qui unicuique librare novit quod justum est secundum suum laborem, eique mercedem propriam donat. Hinc Cyri Joannisque parilem in virtutibus sciens bonorem, unum etiam contulit utrique in sacratissimi Marci celebrando templo sepulcrum; et hinc per evangelicum virum Cyrillum scilicet, illum pietatis propugnatorem, et prædicatorem a templis evangelistarum evangelistis moribus coæquales transtulit martyres, et apostolorum vicinos constituit: nam eos evangelistis vel apostolis separandos non duxit, quia nequaquam virtutis diversitas, inter eos separationem induxit.

15. Sed ista quidem multa post tempora gerantur, Theodosio videlicet minore imperatore, et magno Cyrillo sedem Alexandriæ moderante, cum videlicet jam primum Deus et pater humani generis fuisset misertus, quod seductione dæmonum peribat, et in terræ cæno miserabiliter volutabatur, in tenebrisque sensuum ambulabat. et creaturæ magis quam Creatori serviebat, per filiumque legem in adiutorium tribuisset; et attributa lex, per mandatum, imo per humanum et proclivem ad vitia nutum, infirmata fuisset et non posset illos salvare propter quos etiam per angelos data et in manu mediatoris, id est Moysi lata fuerat: et rursus cum jam post legem, etiam legis latorem Filium scilicet factum ex muliere, factum sub lege misisset, qui ex paterna ipsius natura ortus est, et per quem omnia fecit, quique perpetuo cum illo considet, secumque nihilominus creaturæ non perpetuæ dominatur; et cum jam et ipse Dominus Christus erga nos dispensationem complisset, et inimicum cele-

13. Οὐδὲ πρῶν μὲν οἱ μακάριοι πρὸς ἀλλήλους τοῖς τρόποις ἐμάχοντο, οὔτε πολιτείας εἶχον ἀντίπαλον· εἰ καὶ μοναστοῦ μὲν ὁ Κύρος τὸ σχῆμα, στρατιώτου δὲ στολὴν Ἰωάννης ἡμπέσχετο· καὶ ὁ μὲν προβάτου, ὁ δὲ λύκου δορὰν ἐνεδιόσκειτο· ἀμφω γὰρ ἐστὶν ἱερῶ, ἀμφω ἀγαθῶ, ἀμφω ἀληθινῶ, ἀμφω ἀμέμπτω, ἀμφω δίκαιω, ἀμφω θεοσεβῇ, ἀμφω ἀνακίας ἀνάπλεω, νόμου τε θεοῦ καὶ διδαχῆς καὶ προστάγματος, ὥς τὸ τέλος αὐτῶν ἐμαρτύρησεν, καὶ τὰ θεῶν δοθέντα ἰχάρισματα· οὐ γὰρ τοσοῦτον αὐτοῖς τὸ σχῆμα διέκρινεν, ὅσον ἡ πίστις συνέκρινεν· οὔτε τοσοῦτον αὐτοῖς τὸ ἐπάγγελμα διεχώρισεν, ὅσον συνῆπταν αὐτοὺς ἡ εὐσέβεια· οὔτε τοσαύτην αὐτοῖς αἱ τέχναι παρεῖχον διάστασιν, ὅσην κοινωνίαν αὐτοῖς ἡ ἐλπίς ἐχαρίζετο· οἱ γὰρ τῆς αὐτῆς ἐχόμενοι πίστεως, ὅμοιοι καὶ τοῖς τρόποις γενήσονται· καὶ οἱ μίαν ἀσχοῦντες εὐσέβειαν, πράξεις αἱ ἀγαθὰς διαπράττονται· καὶ οἱ πρὸς ἐλπίδα τὴν αὐτὴν ἀποβλέποντες, τοὶ αὐτοὶ ἐγγιγρήμασιν κέχρηνται.

14. Ὅθεν ὁ Χριστὸς ὁ τῶν ὅλων Θεὸς καὶ τοῦ παντός Δεσπότης καὶ πρῦτανις, ὁ πάντα εἰδὼς πρὸ τῆς αὐτῶν εἰς τὸ εἶναι γενέσεως, ὁ καρδίας καὶ νεφροῦς ἐρευνώμενος καὶ ἀκοιμήτοις ὁμοιασὶν τὰ κρυφία τῶν ἀνθρώπων θεώμενος, πρὸς δόξαν μίαν τοῖς μάρτυρας ἤγαγεν, καὶ σέβας ἐν ἀμφοτέροις δεδώρηται· ἀπροσωπώλητος γὰρ ἐστὶν κριτῆς, καὶ στάθμιον δίκαιον, καὶ συγροσταεῖν οἶδεν τὸ δίκαιον, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον καὶ τὸν ἴδιον αὐτῶν μισθὸν χαρίζομενος· ὅθεν Κύρου τε καὶ Ἰωάννου τὸ ὁμότιμον ἐν ἀρεταῖς ἐπιστάμενος, καὶ ἕνα τάφον ἀμφοτέροις ἐδράβευσεν, εἰς τὸ Μάρκου τοῦ θεοῦ σεβάσμιον τέμενος· κακείθεν δὲ ἄνδρὸς εὐαγγελικοῦ Κυρίλλου τῆς εὐσεβείας ὑπερμάχου καὶ κήρυκος πρὸς νεὺν εὐαγγελιστῶν ὁμοτρόπους μετέστησεν μάρτυρας, καὶ τῶν ἀποστόλων κατέστησεν γείτονας· χωρίζειν γὰρ αὐτοὺς εὐαγγελιστῶν ἢ ἀποστόλων οὐκ ἔκρινεν· ὅτι μή τις τὸ διάφορον τῶν χωρισμῶν αὐτοῖς ἐπετείχευεν.

15. Ἀλλὰ τὰ μὲν πολλοὶς ὕστερον χρόνις ἐπράτετο, Θεοδοσίῳ τοῦ μικροῦ βασιλεύοντος καὶ Κυρίλλου τοῦ μεγάλου τὸν Ἀλεξανδρείας θρόνον ἰθύνοντος· πρῶν δὲ ἦδη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος οἰκτείραντος ἀπάτῃ δαιμόνων φθειρόμενον, καὶ εἰς γῆν ἑλκείνως εἰλυσπώμενον ἐν σκότει φρενῶν πορευόμενον τῇ κτίσει λατρεῖον παρὰ τὸν κτίσαντα, καὶ δι' Ὑιοῦ δεδοκός τε θεσμὸν εἰς βοήθειαν, καὶ τοὺς δεδομένους νόμους διὰ τῆς ἐντολῆς, μᾶλλον δὲ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης πρὸς τὰ πάθη ῥοπῆς ἀσθενήσαντος, καὶ μὴ δυναμένου σῶζειν ἐκείνους δι' οὗς καὶ δι' ἀγγέλων ἐδεώρητο καὶ χεὶρ μείστου Μωϋσέως ἐτεθέσπιστο· ἦδη δὲ πάλιν μετὰ νόμον καὶ τὸν νομοθέτην Χριστὸν γεννώμενον ἐκ θυναικῶς, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἐκπέμφαντος τὸν ἐκ τῆς πατρικῆς αὐτοῦ φύσεως γεννητῶς ἀνατελλαντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πεποίηκεν, τὸν αἰδώς αὐτῷ συνεδρεύοντα καὶ τῆς οὐκ αἰδίου συνδεσπόζοντα κτίσεως· ἦδη δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ τὴν εἰς ἡμᾶς οἰκονομίαν τελείαντος, καὶ τῆς αὐτοῦ σωτηριώδους ἐν-

ἀνθρωπώσεως τὸν σκοπὸν ἐκπληρώσαντος, καὶ τὸ πρὶν ἀπολώλως διασώσαντος πρόβατον, καὶ τοῖς ἰδίοις ὤμοις ὀχούμενον τῷ Πατρὶ προσενέγκαντος, καὶ μέλλον ἐπ' αὐτῷ ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνεσήμετοις ἐνέναι τοῖς οὐ παθοῦσιν τὴν ἀπώλειαν χαίροντος· ἦδη δὲ τὴν εἰς οὐρανὸν ἡμῖν καινίσαντος ἀνοδόν, καὶ τὴν εἰς παράδεισον ἀνοίξαντος εἰσοδόν, καὶ τὴν ἐκ τάφου δεδωκότος ἀνάστασιν· ἦδη σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς πρυτανεύσαντος, καὶ τὴν σαλευσμένην κραταίωσαντος· θάλατταν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ δρακόντων τὰς κεφαλὰς καταθλάσαντος, καὶ ἀγκιστρῶν τὸν πολυκέφαλον ἄξαντος δράκοντα· ἦδη τὴν διαβολικὴν ἀπάτην αὐτοῦ καὶ τὸ πρόσωπον ἐκκαλύψαντος, καὶ εἰς πύξιν τὰ κρύφια τοῦ θώρακος εἰσελάσαντος, καὶ δεδωκότος ἡμῖν ἐπάνω πατεῖν ὕψων καὶ σκορπίων καὶ πάντων τῆς δυνάμεως· ἦδη δὲ πάλιν περιθέντος Χριστοῦ φορεῖαν ἐπὶ ῥίνα τοῦ δράκοντος, καὶ κρίκον τοῖς μυκτήρσι προσδῆσαντος, καὶ τὰ χεῖλη ψελλίῳ τρυπήσαντος, εἰληφότος τε αὐτὸν τὸν ἀποστάτην καὶ φυγάδα δοῦλον γενόμενον, καὶ δεδεμένον ἡμῖν ὥσπερ σπρουθίον παιδίῳ λαῷ τῷ τοῦ Χριστοῦ νηπιάζοντι νειμάντος· ἦδη δὲ πεπτιωκότος ἐσωπόρου τοῦ πρωτὸ ἀνατέλλοντος, καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς ἐλασθέντος οἰκῆσεως, καὶ οἰκεῖν προστατομένου τὴν δόυσσον· ἦδη δὲ λοιπὸν καὶ τοῦ τῶν ἀποστόλων κηρύγματος τὴν οἰκουμένην φωτίσαντος, καὶ τοῦ τῶν ἀλλείων δικτύου τὸν κόσμον ζωγραφίσαντος, καὶ τοῦ σκυτοτομικοῦ σμιλακος τὴν ἀναίσθητον κλάνην ἐκτεμόντος, καὶ πανταχοῦ τὸ σεπτὸν Εὐαγγέλιον διαγγέλλοντος, καὶ πάσης σαρκὸς ὥρως Θεοῦ τὸ σωτήριον· ἦδη δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἐξ Ἰουδαίων ἀρθείσης τοῖς ἔθνεσιν τοῖς ὅριμον αὐτοῖς τὸν καρπὸν Θεῷ τῷ δωδωκότῃ προσφέρουσιν, καὶ τοῦ δεσποτικοῦ ἀμπελῶνος τοὺς περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἐργάτας ἀμπελοφύλακας ἔχοντας· καὶ τοῦ πεσόντος εἰς εὐγαιον ἄρουραν σπέρματος τὴν καλὴν αὖξιντος αὖξιν· καὶ τὴν καρποφορίαν ἐν ἑκατὸν καὶ ἐξήκοντα καὶ τριάκοντα, Θεοῦ διδόντος τῷ σπείραντι· καὶ πάντων πάντα πωλούντων τὰ ἴδια, καὶ λαμβανόντων ἀντὶ πάντων τὸν πολυτίμον μάργαρον· καὶ τῶν ὕψιπτων ὀρνέων ἐπὶ τοὺς κλάδους σκηνοῦντων τοῦ βραχυσπόρου συνάπειος.

15. Πάλιν ὁ δράκων ὁ σκολιὸς τὴν κεφαλὴν τῷ σταυρῷ συνθλασθεὶς τὸ οὐραῖον ἐσάλευεν· καὶ ταύτῃ φοβεῖν τοὺς εὐσεβοῦντας ἐνόμιζεν· πάλιν ὁ νυκτερινὸς σκοπεὺς σκότος ἐξ ἐσωπόρου γενόμενος, ἐν σκότῳ σπείρειν τὰ ἴδια προσεπόθει ζιζάνια· πάλιν τὰ πετεινὰ τὰ οὐράνια τὸ παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκ τοῦ καλοῦ σπορέως πεσὼν κατεσθίειν ἠδοῦλοντο· πάλιν ὁ τὴν Εὐαν πλανήσας συρίγματι, καὶ τὸν Ἀδὰμ ποιήσας ἀντίθεον, ὁ τὸν Ἀβελ φονεύσας ὡς δίκαιον, καὶ τὸν Κάιν ἀδελφοῦ φονεῖα τευξάμενος, ὁ τὸν Πάλαι λαὸν ποιήσας φιλόσαρκον καὶ ἀπολέσθαι παρασχευάσας δι' ὕδατος· ὁ τὸν Χάμ τελέσας ἐπάρατον, καὶ τοῖς ἐν Χανάνῃ τὴν τῶν γλωσσῶν ἐπαρτήσας διαίρειν· ὁ τοῖς ἀνθρώποις πληθύνας τὰ εἴδωλα, καὶ Θεοῦ χωρί-

riter quidem dispoliasset, velociter autem deprædatus fuisset, et ovem quæ ante perierat salvam fecisset, Patri que propriis vectam humeris sustulisset, et magis super eam quam super nonaginta novem quæ non perierant gratulatus fuisset; jamque cum in coelum nobis ascensum innovasset, et paradisi aditum reserasset et resurrectionem ex sepulcro dedisset; rursusque cum salutem in medio terræ dispensasset, et mare quod commovebatur firmasset, et draconum qui in eo erant capita confregisset, hamoque inde draconem illum qui erat multorum capitum eduxisset, diaboli etiam seductionem, quæ ipsius quoque indumenti facies est, detexisset, et faciei ejus portas aperuisset, supraque serpentes et scorpiones omnemque virtutem eorum calcare dedisset: cumque iterum Christus jam capistrum circa draconis nasum imposuisset, et circulum in naribus alligasset, et armilla labia perforasset; cumque apostatam et fugitivum factum, servum sempiternum accepisset, atque nobis vinctum quasi passerem, puero, populo scilicet, quia in ipso Christo parvulus est, tribuisset; sed et cum iam lucifer qui mane oriebatur cecidisset, et ab hominum habitatione pulsus, habitare jussus apud abyssum fuisset; quin et cum iam apostolorum prædicatio terrarum orbem illuminasset, et verriculum piscatorum mundum venatum esset, et sutorio scalpro insensatum errorem recidisset; et ubique sanctum Evangelium prædicasset, omnisque caro salutare Dei vidisset; nec non cum jam et regnum Dei a Judæis ablatum et gentibus datum fuisset, quæ fructum in tempore suo Deo qui dedit offerunt, et in Dominica vinea eos qui circa undecimam horam venerunt custodes et operarios habuisset, et semen quod in bonam terram ceciderat, bono incremento crevisset, fructusque oblationem per singula, centum vel sexaginta, sive triginta, Deo qui seminavit dedisset, omnesque omnia sua vendidissent, et pretiosum margaritum pro omnibus accepissent, ad celsaque volantes aves supra ramos parvi seminis, sinapis scilicet, habitassent.

16. Iterum tortuosus draco per crucem capite conquassatus caudam movebat, et hoc modo deterrere pie agentes existimabat: iterum nocturnus sator, tenebræ ex lucifero factus, in tenebris seminare sua desiderabat zizania; iterum cœlestes volucres semen quod secus viam, ex bono satore ceciderat, devorare volebant; iterum qui tentat eos, qui sunt Christi, qui tentatus est et vicit, tentare gestiebat; iterum draco qui sibilo suo Evam seduxit, et Adam Deo fecit contrarium, qui Abel occidit ut justum, et Cain fratricidam operatus est, qui antiquum populum carnis fecit amatorem, et egit ut per aquam periret; qui Cham maledictum patravit, et his qui in Chalanne (8) reperti

NOTÆ.

(8) In codicis margine Chanahari.

sunt linguarum consummavit divisionem, qui multiplicavit hominibus idola, et a Deo separavit qui creaverat; qui Israellem ingratum et Pharaonem durum atque imitem exhibuit, et alterum quidem perire fecit in eremo, alterum vero in maris immittibus fluctibus; qui Judæos legi et prophetis inobedientes fecit, gentiumque subiecit abominationibus; qui invidere Christo Hebræis suavit, et crucifigere qui venerat ut salvaret illos; qui ipsius persuasit accusare resurrectionem, et hujus persequi et occidere prædicatores.

17. Qui his omnibus minus contentus, Cyrum postmodum et Joannem martyres debellabat, persecutionum tempore resplendentes, et Christi milites existentes. Sed superabatur, contra stimulos calcitrando miserrimus cum invictis præfictos [Cod. um] aggressus in prælio. Etenim exhibebat quidem romphæam fulgurantem, sed fortes isti hanc ejus infligebant cordi: et arcum animæ noxium intendebat, sed hunc maturius quam sagittarum foret emissio, una cum brachiis quæ utenderant contrebant; et lacum effodiebat, sed sibi hunc et non suis contrariis, id est martyribus, effodiebat. Ad extremum vero fatigatus congressionibus istis, et iterum pugnare non valens, his tunc eos tradidit, qui ejus cernebantur honorare præcepta, quatenus horum truculentis manibus verberati, cum tormentorum vim ferre non possent, sacrificia ei offerrent atque libamina, Deumque illum cum aliis prædicarent dæmonibus; aut si hæc facere nolissent, instantis sustinerent vitæ jaecturam. Hoc autem genus infelix, ignorabat quod sanctis quidem meliorem vitam et coronas non habentes finem conciliaret; sibi autem mortem superatione majorem, et plagam confusione referatam.

18. Denique comprehendebantur quidem ab his qui sine Deo erant, hi qui cum Deo conversabantur, Diocletiano videlicet qui Romani principatus tenebat imperium, et Syriano qui Alexandria præerat civitati, atque Cassio qui gentilis penes Canopum vesaniæ sacerdotio fungeretur. Post Petri divini et piorum apud Alexandriam pastoris insigne certamen (duplex ab eis bellum ebulliebat [deest in Gr.], alterum quidem adversus homines crudeles, et crudeliter flagellis utentes, alterum vero adversus hos concitantem draconem: comprehendebantur autem non soli ab interfectoribus, erat enim taliter eis certamen levius, et non multum habens sollicitudinem, sed et virginum chorus cum illis retinebatur; tres enim erant, et mater quæ has pie et pudice germinaverat, dum scilicet animas et corpora caste Christo cœlesti Sponso utraq[ue] regerent desponsata. Quarum hæc erant, ut aiunt vocabula, Theocliste quidem primogenita, quæ annum quintum decimum ætatis agebat; quæ vero post hanc erat, Theodote appellabatur, tertium decimum annum transigens, quæ autem post has utraq[ue] nata est, dicebatur Eudoxia, unius enim hæc et decimi erat anni. Atha-

σας τοῦ κτείναντος· ὁ τὸν Ἰσραὴλ δειλὴς ἀχάριστον, καὶ τὸν Φαραὼ σκληρὸν καὶ ἀτίθαστον, καὶ τὸν μὲν ἀπολίσθαι ποιήσας εἰς ἔρημον, τὸν δὲ θαλάττιον εἰς ἀμελιχτα κύματα· ὁ τοὺς Ἰουδαίους νόμῳ καὶ προφηταῖς ἀπειθεῖς ἐργασάμενος, καὶ τοῖς τῶν ἰδῶν ὑποτάξας βδελύγματος· ὁ φθονῆσαι Χριστῷ τοῖς Ἑβραίοις ἐνθήμενος, καὶ σταυρώσαι τὸν σώζειν αὐτοὺς ἀρπικόμενον· ὁ τὴν αὐτοῦ συκοφαντεῖν ἀναπαύσας ἀνάστασιν, καὶ ταύτης διώκειν καὶ φονεύειν τοὺς κήρυκας.

17. Ὁ τοῦτοις ἅπασιν οὐκ ἀρκοῦμενος, Κύρον ὑστερον ἐπολέμει καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας ἐν καιρῷ διωγμῶν ἀναλάμψαντας, καὶ Χριστοῦ στρατιώτας ὑπάρχοντας· ἀλλ' ἤτετό πρὸς κέντρα λακτί-
B ζων ὁ δειλαιός, καὶ ἀνικητοῖς συμβάλλων εἰς πόλεμον· ἐσπᾶτο μὲν γὰρ ῥομφαίᾳ ἀστράπτουσαν, ἀλλ' οἱ γενναῖοι ταύτην αὐτοῦ τῇ καρδίᾳ ἐνέπησσαν, καὶ τόξον φυγοφθόρον ἐτίανον, ἀλλὰ τοῦτο θάττον πρὸς τῆς τῶν βελῶν ἀπολύσεως ἅμα βραχίονι τοῖς τετακῶσιν συνέτριβεν· καὶ λάκκον ἐρυττεν, ἀλλ' ἐαυτῷ τοῦτον καὶ οὐ τοῖς ἀντιπάλοις ὤρυττεν μάρτυσι· τέλος δὲ τοῦτοις ἀποκαμῶν τοῖς συγκρούμασιν καὶ πάλιν πολεμῆν μὴ δυνάμενος, τοῖς τότε τιμῶσιν αὐτοῦ προστάγματι παραδίδωσιν, ἵνα ταῖς τούτων μαιφῶνις χερσὶν αἰκισθόμενοι, καὶ τὴν τῶν βασάνων βίαν οὐ φέροντες, θυσίας αὐτῷ καὶ σπονδὰς προσενέγκωσιν, καὶ θάψιν αὐτὸν σὺν τοῖς ἄλλοις κηρύξωσι δαίμοσιν· ἢ ταῦτα ποιεῖν μὴ βουλόμενοι, τῆς παρουσίας ζωῆς ὑπομένωσι στέρησιν· τοῦτο δὲ δρᾶ-
C σας ὁ τέλος ἠγγόησεν ὡς τοῖς μὲν ἁγίοις ζωὴν προξενήσειεν κρείττονα, καὶ στυγρῶς τέλος οὐκ ἔχον-
τας, ἐαυτῷ δὲ θάνατον ἤτετάν τε μείζονα καὶ πληγὴν αἰσχύνῃς ἀνάπλεων.

18. Συναλαμβάνοντο μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν ἀθέων οἱ ἐν-
θεοὶ, Διοκλητιανοῦ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς βασιλεύον-
τος, Συριανοῦ δὲ τῆς Ἀλεξανδρείας ἀρχόντος πόλεως, καὶ Κασσίου τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Κανωπῷ μανίας ἱερατεύοντος· μετὰ τὴν [supple ἀθλήσιν] Πέτρου τοῦ θεοῦ τῶν εὐσεβῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιμάναντος, ὁ μὲν πρὸς ἀνθρώπους ὤμους καὶ ὤμας κεχηρμέ-
D νους ταῖς μάστιγι, οἱ δὲ πρὸς τὸν τοῦτους παροτρύ-
νοντα δράκοντα· συναλαμβάνοντο δὲ οὐ μόνον τοῖς κτείνουσιν) ἦν γὰρ ἐν οὗτος ὁ ἄγων αὐτοῖς ἐλαφρό-
τερος καὶ οὐ πλείστην ἔχων τὴν μέριμναν, ἀλλὰ καὶ παρθένων αὐτοῖς ἁγίων χορὸς συνεκατείχετο· τρεῖς γὰρ ἐτύγγαχον, καὶ μήτηρ ἡ ταύτας εὐσεβῶς καὶ σωφρόνως βλαστήσασα, ψυχὰς ἀγνισαμένων καὶ σώματα, καὶ Χριστῷ τῷ οὐρανίῳ νομῶν μνηστευσμένων ἀμφοτέ-
ρα· ὧν ταῦτα μὲν ἦν, ὡς φασί, τὰ ὀνόματα· Θεοκτίστη μὲν ἡ πρωτόγονος, ἔτος ἡλικίας πέντε καὶ δέκατον ἄγουσα· ἡ δὲ μετ' αὐτὴν Θεοδότῃ προσηγορεύετο, εἰς ἔτος ἀφικομένη τρίτον καὶ δέκατον. Εὐδοξία δὲ ἡ τεχθεῖσα μετὰ τὰς ἀμφοτέρας ἐλέγετο, ἐνὸς δὲ αὐτῇ καὶ δεκάτου ἔτους ἐτύγγαγεν. Ἀθανασίαν δὲ καὶ τὴν βίξαν ὀνόμαζον τὴν τὸ παρθενικὸν τοῦτο καὶ τριχλόνον δένδρον προσενέγκασαν καὶ τοὺς πανάγους ἀσάχνας εἰσδράψασαν ἀρουραν· αὗται Κανωπῷ μὲν

ῥῶτον τὸ πρότερον, ἔτι κατὰ γῆν διατρίβουσαι, καὶ τὸ τῆς παρθενίας διατρέχουσαι στάδιον· νῦν δὲ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν σὺν τοῖς μάρτυσιν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀλλοῦσιν συνήθλησαν.

stadium simul virginitalis concurrentes; nunc autem cælum ipsum cum martyribus habitant, quod niam et cum martyribus pro pietate certantibus certaverunt.

τθ'. Προνοίᾳ δὲ τοῦ Χριστοῦ τοῦ νομφίου γεγένη-
ται, ἵνα ταῖς τῶν ἀθλητῶν καρτεραῖς ἀντιστάσεσιν
στομωθῶσιν ἀσθενέστερα γυναῖκα, καὶ τοῖς νυμφοστό-
λοις αἱ νύμφαι εἰς νυμφῶνα τὸν οὐρανίον συνεισελ-
θῶσιν· πληροῦται δὲ τοῦ Νυμφίου τὸ βούλημα, καὶ
ἅμα τοὺς τε νυμφαγωγούς καὶ τὰς νυμφάς τας οὐ-
ρανίας ἐκδέχεται παστᾶσαι. Ἐνταῦθ' αἱ μοι τὴν τῶν
μαρτύρων βλέπετε μέριμναν, καὶ τὴν ὑπὲρ ἄλλων ἐν
τοιοῦτῃ καιρῷ φροντίδα στοχάσασθε. Οὐ μόνον γὰρ
ὑπὲρ ἑαυτῶν ἡγωνίων οἱ ἄγιοι, ἀλλὰ καὶ κἀκείνων ἐνε-
κιν οὐχ ἦττον ἑαυτῶν ἐδεδοίκεσαν· εἰ μὴ τῆς σφῶν
αὐτῶν ὀλιγότητι, καὶ κἀκείνων αἴτιοι γίνωνται πρὸς ἀσέ-
δειαν. Ἄρα γὰρ πρὸς πόσαι τὸν τότε καιρὸν οἴεσθε
μερίζειν αὐτῶν τὴν διάνοιαν; ἄρα πρὸς πόσους ἀφα-
νεῖς λογισμοὺς παλαίειν αὐτοὺς τότε νομίζετε; ἄρα
πρὸς πόσαις τότε προσβολαῖς τοῦ φθονεροῦ καὶ μισο-
κάλου προσεπλέκοντο δαίμονες; Ὁ μὲν γὰρ διάβολος
τὴν παρούσαν ἰσως αὐτοῖς ζωὴν ὑπετίθετο, καὶ ὡς
ἴδιον τὸ τοῦ κόσμου θεόκτιστον σχῆμα διέγραφεν,
ἥλιον γλυκὺν ὄρεᾶν ἀνατέλλοντα, σελήνην τε βλέπειν
σὺν ἀστρασι τὸν οὐρανὸν καλλωπίζουσαν, ἀέρων τε
προσηγνῶν ἔχειν ἀνάπνοιαν, καὶ γῆν κατεῖν τὴν παμ-
ποικίλον, θάλατταν πλεῖν τὴν εὐρύχωρον, καὶ κρη-
ναῖς καὶ ποταμοὺς ἐπιτρέπεσθαι, ἀνθεῖς καὶ λειμῶσι
τῆς γῆς ἐπαγάλλεσθαι, καὶ τῶν ἐκ τούτων καρπῶν
τὴν ἀπόλαυσιν δρέπεσθαι· θαλατταῖς γοναῖς ἐντρο-
φᾶν, καὶ τὰς ἐκ ποταμῶν καρποφορίας κορύνυσθαι·
ἀεροδρόμοις πτηνοῖς διατρέφεσθαι, καὶ ζῶων ἰδιω-
μῶν ἔχεσθαι βρώσεως.

κ'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ διάβολος ἰσως ὑπέβαλλεν, καὶ
πολλάκις αὐτὰ καὶ πρὸ τῶν παρόντων ἀγώνων ἰσχυ-
νέτο· τὴν γὰρ ἐξόδον τοῦ βίου τηρῶν ὁ ἀνασχυντος,
τάχα γὰρ ταύτην διὰ τῆς πτέρυγος τὸ θεῖον ἠνέξατο
λόγιον, ὡς ἐνθάδε διάγωμεν, τῶν ἰδίων προσβολῶν
οὐκ ἀφίσταται, καὶ εἰς αἰὲν προσερχόμενος κατασχύ-
νεται. Οἱ δὲ τούτου πρόμαχοι καὶ τῆς αὐτοῦ κακίας
θεράποντες, Συριανὸς ἦν ὁ θεήλατος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ
μισαρῶς Ἑλληνίζοντες βασιλικοὶ ὑπηρετοῦντες
προστάγμασιν, βασάνων μὲν ἀνοχὴν ὑπηγόρευον, καὶ
τῶν ἡπειλημένων θανάτων ψυχοκτόνον ἀνάλυσιν,
πλοῦτόν τε ἐπηγγέλλοντο, καὶ ἀξίας παρέχειν ἐπ-
ώμυνον, καὶ πολιτάρχαις ἐγγράφειν ἀπήγγελλον,
καὶ Διοκλητιανῷ Καίσαρι γνωρίμους ποιεῖν ἰσχυρί-
ζοντο, εἰ ταῖς αὐτῶν πειθεῖν καλεῖσθαι, καὶ οὐδεὶς
σὺν αὐτοῖς μᾶλλον δὲ δυσσεβεῖν ἀναισχύντων ἐσάνων
καὶ δαιμόνων μορφώμασιν, μᾶλλον δὲ δυστήνων
ἀνθρώπων προσάγειν προσκύνειν, καὶ θεοὺς ἀπο-
καλεῖν ξύλα κωρὰ καὶ ἀναίσθητα, καὶ πρὸς τρο-
φὴν μόνον πυρὸς χρησιμεύοντα· περὶ γὰρ αὐτὰ

A nasiani quoque nominabant radicem quæ virginalē
hanc et trium surculorum arborem protulit, et ius
quod spicas castissimas aluit. Hæc apud Canopum
prius habitaverant, adhuc in terra conversantes et
stadium ipsum cum martyribus habitant, quod-

19. Providentia præterea hoc Christi sponsi fa-
ctum est, ut athletarum perseveranti resistenti
constantia, infirmiores acuerent mulierculæ, et
cum paranympis sponsæ in cœlestem thalamum
pariter introirent; impletur autem sponsi voluntas,
et una cum paranympis, sponas quoque in cœle-
stibus admittit cubiculis. Hic mihi martyrum aspectus
curam, et pro aliis in tali tempore sollicitudinem
contemplamini. Non enim tantum pro se sancti
agonizabant, sed et propter illas nil minus quam
propter se formidabant, ne pusillanimitate sua, et
illarum quoque ad impietatem efficerentur aucto-
res. Siquidem, rogo, ad quot per idem tempus
divisam eorum fuisse opinamini mentem? vel
adversus quot invisas cogitationes eos tunc existi-
sisse luctatos arbitramini? aut quot putatis invidi
et odientis bonum dæmonis adnectebantur immis-
sionibus? diabolus enim præsentem vitam eis forte
pollicebatur, et a Deo creatam mundi figuram
quasi propriam ascribebat, id est dulcem videre
solem oriri, lunamque cum stellis aspicere venu-
stantem et noctis tenebras illustrantem, aerisque
desiderabilis habere respirationem, et terram cal-
care pervariam, mare navigare spatiosum, fonti-
bus ac fluminibus delectari, super floribus terræ et
campis odoriferis exsultare, et ex his fructuum
refectionem carpere, marinis setibus (frui), et ex
fluminibus productis fructificationibus saturari, per
aera discurrentibus volatilibus aleri [ita col.], et
habiliū escam animalium persequi.

20. Et hæc quidem diabolus forsitan suggerebat,
licet multoties ea et ante præsentēs agones offe-
rendo, confunderetur. Exitum quippe vitæ obser-
vabat impudentissimus, et forte hunc per calca-
neum, divinum videtur innuere eloquium: donec
quippe hic degere noscitur, a propriis ille non
cessat insidiis, et semper accedens confunditur.
At vero hujus propugnatores et ipsius malitiæ fa-
mulī Syrianus erat divinitus fulminandus, et qui
cum eo execrabiliter paganorum ritibus serviebant,
imperialiumque præceptorum ministri; tormento-
rum quidem inducias denegabant, minitantesque
mortis resolutionem quæ animas perimeret, et di-
vinitas promittebant, [et dignitates tradituros juro-
jurando affirmabant], et inter principes urbium in-
scribere pollicebantur, et Cæsari Diocletiano notos
facere affirmabant, si ejus duntaxat jussionibus
obedissent, et colere cum illis, imo vero impie
agendo colere idola paterentur, ac dæmonum for-
mis, magis autem detestabiliū hominum, adora-

NOTÆ.

(9) Hæc desunt in codice Latino.

PATR. GR. LXXXVII.

tionem obtulissent, et deos ligna muta et insensibilia, atque ad escam tantummodo ignis utilia nuncupassent. Igni namque tam ipsa traditis, quam proprios fabricatores autrahitis. Et hæc quidem illi, et his plura, dicebant.

21. At vero martyres vocum semper memores Salvatoris, ac discipulorum ipsius verba jugiter meditantes, hujuscemodi hostium impetum retundebant : Nos enim, dicebant, o iudex, repromissa et dona tam tua quam ejus qui per vos præcipit loquens, ut noxia et non profutura respuimus. « Quid enim proficiet homo, si totum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua¹²? » aut quid proderunt substantiæ in die furoris? aut quam dabit quis propitiationem suam, aut pretium redemptionis animæ suæ? Nam simul quidem insipiens et stultus peribunt; relinquent autem alienis divitias suas; neque enim gloria eorum in infernum cum illis descendet, sed sepulcrum eis æterna domus efficitur; et cælum quidem utpote factum transibit, et sicut amictus veterascens mutabitur, temporalem enim habens compaginem, temporalem quoque solutionem accipiet, cum Deus, qui id sicut pellem extendit, præceperit; sol autem obtenebrabitur, et luna non dabit lumen suum, cum is qui illum quidem in potestatem fecit diei, hanc vero in potestatem noctis, pronuntiaverit. Stellæ vero sicut folia sicus ab ætheria cadent abside, cum Deus voluerit, qui in signa eas et tempora posuit : præterea terra, quæ de aqua et per aquam verbo Dei stabilitatem suscepit, cum omnibus quæ in ea sunt cessabit, cum voluerit Deus, qui non in vacuum fecit eam, sed in hominum habitationem : « Adveniet enim dies Domini sicut fur, in quo cœli magno impetu transibunt, elementa vero calore solventur, et terra et quæ in ea sunt opera comburentur : novos autem cœlos et novam terram secundum ipsius promissa expectamus¹³. » — « Quæ enim videntur, temporalia sunt; æterna vero, quæ non videntur¹⁴. » Quæ semper pensantes, et per cogitationem habentes, et nos sortem propriam habituros credentes, immaculati Deo et in violati satagimus inveniri. Et idcirco tormenta vestra non timemus, et minas vestras non formidamus : non timere namque ab his qui occidunt, corpus, animam autem non possunt occidere, didicimus. Et repromissa vestra exsecramur, tanquam a Deo separantia, et demonibus copulantia : meliores enim nobis repromissiones Christus hominum dominator donabit, hæreditatem videlicet incorruptam, et incontaminatam, et immarcescibilem, conservatam in cœlis; et quæ « oculus non vidit, nec auris audivit, et in cor hominis non ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se¹⁵. » Terreni amici imperatoris fieri

A παριβόται, καὶ τοὺς οἰκείους ἐφέλκεται τέκνας· καὶ ταῦτα μὲν ἔκτειναι καὶ τούτων ἔλεγον πλείονα.

καί. Οἱ δὲ μάρτυρες τῶν τοῦ Σωτῆρος φωνῶν ἀειμνημονεύοντες, καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἀειμελετούντες τὰ ῥήματα, τοῖς τῶν ἀντιπάλων τὰς προσβολὰς ἀπεκρούοντο. Ἡμεῖς γάρ, ἔλεγον, ὦ δικαστὰ, τίς σὺς ὑποσχέσις καὶ δωρεὰς καὶ τὰς τοῦ λαλοῦντος δι' ὑμῶν καὶ προστάττοντος, ὡς βλαβεράς παρατοίμαθα μᾶλλον καὶ οὐκ ἐπωφελεῖς. « Τί γὰρ ὠφελήσεται ἄνθρωπος, ἐὰν ἔλῃ τὸν κόσμον κερδέσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τις ἀντάλλαγμα; » ἢ τί ὠφελήσεται ὑπάρχοντα ἐν ἡμέρᾳ θυμοῦ; ἢ τί δώσει τίς ἀντάλλαγμα ἢ τῷ Θεῷ ἐξίλασμα ἑαυτοῦ, εἰς τὴν τιμὴν τῆς λυτρώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; Ἐπὶ τὸ αὐτὸ γὰρ ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται, καὶ καταλείψουσιν δὲ καὶ ἀλλοτρίους τὸν πλοῦτον αὐτῶν. οὐτε γὰρ ἡ δόξα αὐτῶν εἰς βῆθιν αὐτοῖς συγκατέρχεται, ἀλλ' ὁ τάφος αὐτῶν αἰώνιος οἰκία αὐτοῖς γενήσεται. Καὶ οὐρανὸς μὲν ὡς γενιτὶς παρελεύσεται, καὶ ὥσει περιβόλαιον παλαιούμενον ἀλλαγήσεται· χρονικὴν γὰρ ἔχων τὴν σύμπτειν, χρονικὴν καὶ τὴν λύσιν εἰσδέχεται, ὅτ' ἂν Θεὸς τὸ τοῦτον ὥσει δέσφριν ἐκτεῖναις κελυεύσειν. Ὁ ἥλιος δὲ σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, ὅτ' ἂν τὸν μὲν εἰς ἀρχῆς ποιήσας τῆς ἡμέρας, τὴν δὲ εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς, ἀποφῇνηται. Ἀστέρες δὲ ὡς φύλλα συκῆς τῆς αἰθερίας ἀψίδος ἐκπίπτουσιν, ὅτ' ἂν Θεὸς ὁ εἰς σημεῖα καὶ καιροὺς αὐτοὺς θέμενος βούληται. Γῆ δὲ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα ἡ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος λόγῳ Θεοῦ δεξαμένη τὴν σύστασιν παύσεται, ὅτ' ἂν ἐθέλῃ Θεὸς ὁ μὴ εἰς καινὸν ποιήσας αὐτὴν, ἀλλ' εἰς ἀνθρώπων κατοίκησιν. « Ἦξει γὰρ ἡ ἡμέρα Κυρίου ὡς κλέπτῃς, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ροιζῶν παρελεύσονται· στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσεται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται, καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ καινὴν γῆν, καὶ τὰ ἐπαγγέλματα αὐτῷ προσδοκῶμεν. — « Τὰ γὰρ βλέπομενα, πρόσκαιρα· αἰώνια δὲ, τὰ μὴ βλέπομενα. » Ἀπερ ἀεὶ λογίζομενοι, καὶ δι' ἐνθυμήσεως ἔχοντες, καὶ κλήρον ἴδιον ἔχειν πιστεύοντες, ἀσπλοὶ Θεῷ καὶ ἀμώμητοι εὐρεθῆναι σπουδαζόμεν· δι' ὃ τὶς βασάνους ὑμῶν οὐ φοβούμεθα, καὶ τὰς ἀπειλὰς οὐ δεδοικαμεν· μὴ φοβεῖσθαι γὰρ ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι, ἐμάθομεν· καὶ τὰ ὑποσχέσεις; ὑμῶν βδελυγτόμεθα, ὡς χωρίζουσας Θεοῦ καὶ συναπτούσας τοῖς δαίμοσιν· κρείττους γὰρ ἡμῖν ὑποσχέσεις Χριστοῦ τῶν ὅλων Δεσπότης δεδιώρηται, κληρονομίαν ἀφθαρτον καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀμόλυντον καὶ ἀμάραντον τητηρηκίνας ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἡ ὀφθαλμοῦ οὐκ ἴδεν καὶ οὐδ' οὐκ ἔκρουσεν καὶ ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἡ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. » Ἐπιγέλῳ φίλοι γενέσθαι βασιλέως οὐ θέλομεν, γένος ὄντες ἐκλεκτῶν, καὶ βασιλείον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον χρηματίζοντες, καὶ λαὸς εἰς περιποίησιν. Ἀξιώμασιν τοῖς παρ' ὑμῖν οὐκ ἀξιοῦμεν σπερνεσθαι, Θεοῦ παῖδες ὑπάρχοντες, καὶ

¹² Math. xvi, 26. ¹³ I P. c. iii, 10, 13. ¹⁴ II Cor. iv, 18. ¹⁵ Isa. lxiv, 4; I Cor. ii, 9.

ἀξίας κατὰ τὸ μέτρον τῆς πίστεως ἔχοντες. Πολιτάρχαις ὑμῶν οὐκ εὐφροσύνην ἐγγράφεισθαι, οὐρανοπολίταις τυγχάνοντες, βίβλην ζωῆς ἀναγεγράφαι πιστεύοντες· ἦθεν καὶ θαρρόμεν εἰπεῖν· « Τίς ἡμᾶς χωρίζει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; » τοῦ ἐκ σκότους ἡμᾶς εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς μεταστήσαντος· τοῦ δι' ἡμᾶς σάρκα πτωχεύσαντος, ἐν ἡμεῖς πλουτῆσωμεν τὴν αὐτοῦ θεότητα· τοῦ θανέντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα θάνατον ἡμεῖς καὶ φθορὰν ἀποφύγωμεν· θλίψις τοῦ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν βυσαμένου τῶν θλίψεων; στενοχωρία τοῦ διὰ στενοπορίας ἡμᾶς εἰς τὴν ἀπερίγραφον αὐτοῦ βασιλείαν ἰδύνοντος; διωγμὸς τοῦ διωθέντος δι' ἡμᾶς καὶ νικῆσαντος τοὺς διώκοντας, καὶ μισθὸν ἡμῖν τοῖς δι' αὐτὸν δικωμένοις οὐρανῶν βασιλείαν δωρήσαντος; λιμὸς τοῦ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν πεινᾶσαντος, καὶ λιμώσσοντας ἡμᾶς καὶ μηδὲ χοίρων τροφᾶς εὐποροῦντας χορτάζεσθαι, τροφῶν ἀθανάτων ἐμπλήσαντος; κίνδυνος τοῦ κινδύνων ἡμᾶς ἐξαρκάσαντος; μάχαιρα τοῦ τυθέντος ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ψυχοφθέρου μαχαίρας ἡμᾶς διασώσαντος; « Πειπνισμεθα οὖν, ὡς οὐδὲ θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἄρχαι, οὔτε ἐνστώτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τίς κτίσις ἑτέρα, δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, » διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως καὶ τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς αὐτοῦ φιλανθρωποῦ χρηστότητος· καὶ, ὅτι « Μὴ ἄξια τοῦ νῦν καιροῦ τὰ παθήματα, » καὶ ἡ τῶν παρόντων ρούθις ἀπόλυσις, « Πρὸς τὴν δόξαν τὴν εἰς ἡμᾶς ἀποκαλύπτεσθαι μέλλουσαν. »

fundum, neque alia aliqua creatura poterit nos Domino nostro²²; » propter eminentiam scientiæ, et abundantes divitias misericordissimæ bonitatis suæ, et quia « Non sunt condignæ hujus temporis passionibus ac præsentium fluxa refectio [ex voc. ἀπολαυσίς]; » ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis²³. »

κβ'. Ταύτην ἐγνωκότες τῶν ἁγίων τὴν βουλὴν οἱ δικάζοντες, καὶ τοῦ φρονήματος αὐτῶν ἀγασσάμενοι, οἰηθέντες δὲ ὡς λόγοις αὐτοῦς μεταπειθεῖν ἀδύνατον, εἰ μὴ καὶ διανοίᾳ πειραθεῖεν κολάσασιν, ἐν λόγοις ἀρετῇ, ἀλλ' οὐκ ἐν ἔργοις ἀνδρείαν ἔχειν αὐτοὺς λογισάμενοι, ὡμοτέρως αὐτοῖς τὰς βασάνους προσέφερον, δύο ταῦτα πραγματευόμενοι· τοὺς τε γὰρ ἁγίους οὕτω πρὸς τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τῶν τῶν εἰδώλων προσκύνειν ἁγείν ἐνόμιζον, τὰ τε συναθροῦντα καὶ συναγωνιζόμενα γύναια, τοῖς τῶν δρομίων συνεφέλικεσθαι αἵμασιν. Ἀλλ' οὐκ ἐπιτεύχεται δόλιος θῆρας κατὰ τὸ λόγιον· Χριστοῦ γὰρ ἀμφοτέρους δύναμιν ἐξ ὕψους ἐνδύοντος, τὰ πικρὰ τῶν δικαστῶν διεβήγγυντο δίκτυα, καὶ τῶν ἁγίων αἱ ψυχὰς τῆς παγίδος ὡς στρουθίῳ ἐρρύσθησαν. Ὅσπερ γὰρ τὰ πελάγια κύματα ταῖς πέτραις προσρήσσοντα διαλύεται, καὶ πλεῖον οὐδὲν ἢ κοῦφος ἀπρὸς ἀποδείκνυται· οὕτως Κύριος τε καὶ Ἰωάννη ἀγρίως τε καὶ ὡμῶς προσβάλλοντες οἱ κολάζοντες, καὶ πάσας ὑπερβολικῶς αὐτοῖς ἰδέαν βασάνων προσφέροντες, ὡς οὐ προσβάλ-

A nolimus, cum genus simus sanctum, regale sacerdotium, gens sancta vocati, et populus in acquisitionem²⁴. Dignitatibus, quæ apud vos sunt, non poscimus decorari, pueri Dei existentes et dignitates secundum fidei mensuram habentes. Principes urbium vestrarum non anhelamus inscribi, cum simus cœlestes cives, et nos inscribendos in libro vitæ credamus; unde et præsumimus dicere, « Quis nos separabit a charitate Christi²⁵, » qui de tenebris nos transtulit in admirabile lumen suum²⁶; qui propter nos pauper factus est, ut ejus divinitate ditaremur²⁷; qui mortuus est pro nobis, ut mortem nos et corruptionem effugiamus? Tribulatio ejus, qui humanam naturam a tribulatione liberavit? an angustia ejus, qui nos per angustum iter in incircumscriptionem regnum suum introducit? an persecutio ejus, qui persecutionem passus est propter nos, et vicit persequentem, et mercedem nobis, qui propter ipsum persecutionem patimur, cœlorum regnum definivit? an fames ejus, qui salutem nostram esurivit, et famem patientes nos, et nec porcorum escas, quibus satiaremur habentes, immortalibus escis replevit? an nuditas ejus, qui in Adam misertus est nuditatis, et stola prima nos induit? an periculum ejus, qui perituros a periculis nos eripuit? an gladius ejus, qui pro nobis immolatus est, et a corumpente animam gladio nos salvavit? « Certi ergo sumus quod neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque

C futura, neque virtutes, neque altitudo, neque prope separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu

22. Hoc judices sanctorum consilium agnoscentes, et eos prudentiæ admirantes, arbitantesque quod verbis eos inflectere foret penitus impossibile, nisi et intolerabilibus tentavissent suppliciis, in sermonibus virtutem eos et non in operibus habere fortitudinem arbitantes, crudeliora illis tormenta inferebant, duo hæc operantes; denique (10) taliter et sanctos, secundum quod sibi videbatur, adducere ad decorum adorationem existimabant, et mulieres quæ cum illis certaverant et passæ fuerant, per timores eorum quæ gesta fuerant, simul attrahere nitebantur. Sed non consecutus est dolosus capturam, juxta quod scriptum est; Christo enim utrosque virtute ex alto induente, varia judicium retia scissa sunt, et sanctorum animæ delaqueo sicut passerereptæ sunt; sicut enim pelagi fluctus saxis illis volvuntur, et nihil amplius quam leves spumæ monstrantur, ita et carnifices cum Cyro et Joanne ferociter et crudeliter congregantes, et omnem suppliciorum speciem illis ni-

²² I Petr. II, 9.²³ Rom. VIII, 35.²⁴ I Petr. II, 9.²⁵ II Cor. VIII, 9.²⁶ Rom. VIII, 38, 39.²⁷ ibid. 18.

NOTÆ.

(10) Dic videlicet.

inim inferentes, quasi nunquam cum eis habuissent conflictum, manebant inefficaces, a stabilitate ipsorum, quæ erat in Christo, repulsi; vel quasi cum turribus quæ devastari nequeunt hostes machinas inferunt, semet edomant ac devastant, et conatus sui lucrum nullum habentes reveriti revertuntur; sic et carnifices verbera apponentes, sese labore fatigabant, et eos qui acceperant, robustiores efficiebant, et eorum quæ desiderabant frustrabantur intentione. Unde et illæ Salvatoris sponsæ insuperabili indutæ constantia, et adversus omnem impetum inimici armatæ, fortiterque in spectaculo fidei cum hostibus colluctatæ, inflexibiles et pene intractabiles pœnas inferentibus permanebant; non tantum de flagellis ipsæ sollicitæ, quantum hi qui flagellabant patiebantur, laboribus fatigati. Spes enim cœlestium, et eorum, qui antea passi fuerant, immobilis et fortis instantia, robustiores eas monstrabat (imo et plagarum dolores exstinguebat).

23. Diutius autem cum adversus martyres contendissent, superati sunt, et a tormentis cessaverunt, et flagella dimiserunt, et strigiles projecerunt, atque victricum eis facti sunt coronarum auctores, mortem illis per gladium inferentes, cum sextum diem haberet mensis qui apud Ægyptios nuncupatur Mechir, et primum ac tricesimum is qui apud Romanos Januarius appellatur: quando et amici Christi martyres cum propter Christum martyrizassent, animadversionem capitum pertulerunt. Taliter sanctos martyres passos, et triumphalia diademata consecutos, et bravia supernæ ac divinæ vocationis adeptos, fideles populi efferentes, canticum triumphale canendo, ad Marci basilicam detulerunt, qui eis et fidem radicavit, et per hanc certaminum aperuit stadium, ac perceptarum eis immarcescibilem coronarum exordium factus est: bene discipulos magistro copulantes, et agonithetæ eos qui certaverant præsentantes, et oves ad pastorem ducentes, et agricolæ plenam fructibus spicam, atque prætori insuperabilem certantium phalangem ferentes. At ille gratulabundus tanquam proprios filios sanctos suscepit, et gavisus veluti diligentes imitatores, in ulnis assumpsit (et exsultans Deo obtulit), clare missa voce profatus: « Ecce ego et pueri, quos mihi dedisti, Deus »⁸⁶. » Apud quem fidelium caterva martyrum recondidit corpora, non communiter agnos et agnas conspicientes, neque simul sponas Christi et paranympnos humo abscondentes, sed privatis utrosquetumulis recondentes; nam tribum tribum seorsum, et mulieres eorum seorsum dividere fuerant eruditi; quapropter et hic quoque festinaverunt servare præceptum. Et sanctorum quidem certamina, et cursus, et luctamina, et victoriæ, quin et coronæ immarcescibiles, et in templo Marci sacratissimi deposito, taliter ut per pauca dicamus consummata sunt, et finem habuerunt insignem.

Α λοντες ἔμενον ἀπρακτοί, ὑπὸ τῆς αὐτῶν στεῆρρότητος ἐν Χριστῷ ἀνταθούμενοι· ἡ ὥσπερ πύργους ἀπορήτοις προσάγοντες τὰς μηχανὰς οἱ πολέμιοι αὐτοὺς δαμάζουσι καὶ λυμαίνονται, κέρδος οὐδὲν τῆς ἐγγειρήσεως ἔχοντες ὑποστρέφουσιν· οὕτως ἐπιτιθέντες τοῖς μάρτυσιν τὰς αἰκίας οἱ δῆμιοι, αὐτοὺς τῇ καμᾶτῃ κατέκοπτον, καὶ βωμολαιοτέρους τοὺς δεχομένους εἰργάζοντο, καὶ τῆς τῶν ποθομένων εὐρήσεως ἀπετύγχανον. Ὅθεν καὶ τοῦ Σωτῆρος αἱ νύμφαι θάρσος ἀήτητητον ἐνδυσάμεναι, καὶ πρὸς πάσας τοῦ ἐχθροῦ τὰς ὁρμὰς ἐπιλαίμεναι, καὶ γενναίως ἐν τῇ θεάτρῳ τῆς πίστεως τοῖς ἀντιπάλοις παλαίσσασαι, ἀκλίνας καὶ ἀχείρωτοι τοῖς κολάζουσιν ἔμενον, ὡς τοσοῦτον τῶν μαστίγων φροντίζουσαι, ὅσον οἱ μαστιζόντες ἐπασχον· ἡ γὰρ τῶν οὐρανίων ἐλπίς, καὶ τῶν προπασχόντων κραταῖα καὶ ἀκράδαντος ἐνστάσις, ἀνδρειότερας αὐτὰς ἀπεδείκνυνεν· καὶ αἱ ἀλγυδόνες αὐταῖς τῶν πληγῶν ὑπετέμνοντο.

κγ'. Ἐπὶ πολὺ δὲ τοῖς μάρτυσι φιλονεικήσαντες οἱ δικάζοντες, τέλος ἡττηθῆσαν καὶ τῶν βασάνων ἐπαύσαντο, καὶ τὰς μάστιγας εἴασαν, καὶ τοὺς ὑστῆρας ἀπέβριψαν, καὶ νικητικῶν αὐτοῖς στεφάνων γεγόνασιν αἱ τοῖς, τὸν διὰ τοῦ ξίφους αὐτοῖς ἐπενέγκαντες θάνατον. Ἡμέραν εἶχεν ἕκτην ὁ παρ' Αἰγυπτίους Μεχίρ, μίαν δὲ καὶ τριάκοντα ὁ παρ' Ῥωμαίους Ἰαννουάριος, ὅτε μάρτυρες οἱ φιλόχριστοι διὰ Χριστὸν μαρτυρήσαντες κεφαλὰς ἀπετμήθησαν. Οὕτω τοὺς ἁγίους ἀθλήσαντας μάρτυρας καὶ τοὺς νικητικούς στεφάνους ἀρπάσαντας, καὶ τὰ βραβεῖα τῆς ἀνὸ καὶ θείας ἀνύσαντας κλήσεως, ὁ πιστὸς λαὸς ἀνελόμενοι ψόδῃ ἐπινίκιον ἔδοντες, εἰς τὸ Μάρκου τέμενος ἤγαγον, ὃς τὴν τε πίστιν αὐτοῖς ἐνερίζωσεν, καὶ τῶν ὑπὲρ ταύτης ἀγώνων τὸ στάδιον ἥνοιξεν, καὶ τῶν ἀμαράντων στεφάνων ἀπῆρξατο· καλῶς τοὺς φοιτητὰς τῇ διδασκάλῳ συνάπτοντες, καὶ τῷ βραβευτῇ προσέμενους τοὺς ἀθλήσαντας, καὶ τῷ ποιμένι τὰ πρόβατα φέροντες, καὶ τῷ γεωργῷ τὰ πλήρη καρπῶν τῶν σταχυῶν προσάγοντες, καὶ τῷ στρατηγῷ τὴν τῶν στρατευομένων ἀήτητητον φάλαγγα. Ὁ δὲ γεγεθὼς ὡς τέκνα γνήσια τοὺς ἁγίους ἐδέξατο, καὶ χαίρων ὡς μισήτας ἀκριβεῖς ἐν ἀγκάλαις προσέλαβεν, καὶ σκικρῶν τῷ Θεῷ προσήγαγεν, φωνὴν ἀφιεῖς διαπρύσιον· « Ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παῖδιά ἃ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός· » καὶ παρόντων τῶν πιστῶν θυμυγύρειν, τὰ τῶν μαρτύρων κατέθηκε λείψανα· οὐ κοινῇ τοὺς ἀμνούς καὶ τὰς ἀμνάδας συνθάψαντες, οὐδ' ὅμα τὰς νύμφας Χριστοῦ καὶ τοὺς νυμφαγυγούς τῇ γῇ κατακρύψαντες, ἀλλ' ἰδίαις ἀμφοτέροις σοροῖς θησαυρίσαντες, ἐπεὶ φυλὴν φυλὴν καθ' ἑαυτὴν καὶ ταύτας διαίρειν ἐκπαίδευσαν, κἀνταῦθα τηρεῖν ἐσπούδασαν τὸ παράγγελμα. Καὶ τῶν μὲν ἁγίων οἱ ἄλλοι καὶ οἱ δρόμοι καὶ αἱ πάλαι καὶ αἱ νῦναι, καὶ πρὸς τοῦτοῦ οἱ ἀμαράντοι στέφανοι, καὶ ἡ ἐν τῷ ναῷ Μάρκου τοῦ θεοῦ κατάθεσις, οὕτω πως, ὡς δι' ὀλίγων εἰπεῖν, ἐτελέσθησαν. καὶ πέρας ἔσων ἐπίσημον.

⁸⁶ Isa. viii, 18.

κδ'. Εἰπωμεν δὲ καὶ τὴν ἐκείθεν ἐνταῦθα μετὰθε- A
σιν, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἡ μετὰθεσις γέγονεν. Μετὰ
τὰς πολλὰς ἐκείθεν ἡμέρας, ἵνα τί καὶ Μωσαῖσιν, καὶ
καὶ τοῦτο τοῖς μάρτυσι χαρισώμεθα· ἀποδίδονται γὰρ
ἡμᾶς ἐν τοῖς αὐτῶν ἐγκωμίοις Μωσαῖζοντας· μᾶλλον ἢ
Πλατωνίζοντας· μετὰ τὴν ἐκείνων τῶν τυράννων κατὰ-
λυσιν, καὶ τῶν τοῦς ἀγίους· κολασάντων ἀπώλεσιν, καὶ
τῆς τῶν εἰδώλων μυσταρᾶς λατρείας καθαίρεισιν, καὶ
ἰδρυμένων αὐτοῖς ναῶν καὶ βωμῶν τὴν κατὰπτωσιν·
μετὰ τὴν Κωνσταντίνου τοῦ μακαριστοῦ πρώτου
Χριστιανῶν καὶ Ῥωμαίων τὰ σκήπτρα κρατύναντος,
καὶ τῶν υἱῶν μεταβίωσιν· μετὰ τὴν Ἰωβιανῶν καὶ
Οὐαλεντιανῶν τε καὶ Γρατιανῶν πρὸς ζωὴν τὴν κρείτ-
τω μετανάστασιν, μετὰ Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου καὶ
τῶν ἐγγόνων πρὸς τὴν ἀνω λῆξιν ἀνάλυσιν, Θεοδο-
σίου τοῦ μικροῦ τὴν βασιλείαν διέποντος, καὶ Κυ- B
ρillo τοῦ θείου τὰ ἐνθάδε λογικὰ τοῦ Χριστοῦ ποι-
μαίνοντος πρόβατα, καὶ μεγαλοφώνῳ σάλπιγγι τὴν
τῆς εὐσεβείας σοφίαν κηρύττοντος, δαίμων τις Ἰσοπε-
ρὸς καὶ Αἰγύπτιος ἀνεφαίνετο Μενουθῆς τούνομα,
κώμην οἰκῶν τὴν ἐπ' αὐνοῦ, θήλειαν μορφήν περ-
ποιούμενος, καὶ ταύτῃ δεικνὺς τὴν οἰκίαν ἀσθένειαν,
καὶ πρὸς τοὺς ἀρρένας τῇ ψυχῇ τὴν ἀσθένειαν μάλ-
λον ἀδράνειαν, οὐ σθένει ψυχῶν τὴν ὁδύσσειον ἄλυσιν,
ἀλλὰ Θεοῦ συγχωρήσει τέως ἐσθλὴς πρὸς ἡμετέραν
ἀφάδειαν, ἵνα δὲ μνημονεύωμεν, τοῦτου τὰς κα-
κουργίας θεώμενοι, ὁποῖον ἡμᾶς δυσχερῶν Χριστοῦ
ὁ Θεὸς ἠλευθέρωσεν. Οὗτος ὁ δαίμων ὁ σκοτεινὸς ὡς
Αἰγύπτιος, ὁ θηλύφρων ὁμοῦ καὶ θηλύμορφος μετὰ
Λοξίου τε καὶ τρίποδος τὴν κωφότητα, καὶ τῆς ἐν
δοδωνῇ ὁρυδὸς σιγῇ ἀνεκλάλητον, καὶ τὴν τοῦ Καστα-
λικοῦ νάματος σιωπὴν ἀτελεύτητον, καὶ τοῦ Ῥοδίου
ταύρου τὴν συγγνωσθεῖσαν αὐτῷ πτώσιν ἀμύκητον,
καὶ τὴν πάντων, ὡς εἶπειν, τῶν Ἑλληνικῶν μαντείων
κατὰσθεσιν. Ἀσκληπιοῦ τε τὴν μὴ τελευτῶσαν ἐκ-
πύρωσιν, καὶ τῶν κατ' αὐτὸν λατρῶν τὴν παντελῆ
καὶ ἀνίαν λώδωσιν, προφητεύειν καὶ νόσους λα-
τρεύειν, μᾶλλον δὲ ψευδοπεῖν καὶ νοσοποιεῖν ἐτε-
ρατεύετο φάσμασιν· Ἥως γὰρ ὁ ψεύστης ὢν ἀπ'
ἀρχῆς, καὶ ψεύδης ἐκ τῶν ἰδίων λαλῶν, ἐν ἀληθείᾳ
τε παντελῶς οὐχ ἰστάμενος; ἢ πῶς ὁ τὴν ἰδίαν ἦν
εἶχεν ποτε μὴ φυλάξας ἀρχὴν, ἀλλ' ὥσει νεκρὸς
ἐβδελυγμένος ρίψει, καὶ σκόληξί βρώων, καὶ σῆψιν
ἔχων ὑπόστρωμα, ὁ πᾶσαν πτώσιν πασῶν, καὶ με-
γάλην νοσὸν τὴν ἀσθένειαν; Αὐτοὶ γὰρ προφητι-
κῶς εἶπειν, ἡσθένησάν τε καὶ ἔπεσον, καὶ πάντῃς
ἀγαθοῦ τὴν ἀνίαν περικεῖμενοι νέκρωσιν ἐτέροις
ζῶσιν ὀρέξειεν; ἢ νοσοῦσιν τισὶν ἀλεξήσειεν, ὁ βοη-
θεῖν αὐτῷ μὴ δυνάμενος; Ὁ γὰρ τις ἔχει ἐκ φύσεως
τοῦτο λαχὼν, ἢ πρὸς ἐτέρου λαθὼν καὶ φυλάξας
ἀμείλων, τάχα ἀν' ἡδύνατο καὶ πρὸς ἄλλων ἐκτελεῖν
μετάδοσιν· ὁ δὲ μὴ ἔχει, πῶς ἐτέροις διδόναι δυνή-
σεται;

κε'. Καὶ τούτων οὕτω κειμένων, πολλοὺς τὸ εἰ-
δεχθὲς τοῦτο δαιμόνιον ταῖς ἀπάταις παρέσυρεν, καὶ
προσκαλεῖσθαι αὐτοῦ τῷ βωμῷ ἐλπίδι ῥώσεω; ἢ

24. Dicamus autem etiam inde huc factam trans-
lationem, et causam propter quam translatio fa-
cta est. Post multos itaque dies, ut aliquid etiam
Mosaice fateamur, et hoc martyribus condonemus;
recipiant enim nos in præconiis suis Mosaizantes
potius quam Platonizantes, post illorum tyranno-
rum destructionem, et eorum qui sanctos punierunt
interitum, et simulacrorum detestabilis servitutis
depositionem, et ararum ac templorum quæ ipsi
statuere ruinam; post beati Constantini, qui primus
Christianus Romanorum scepra roboravit, ac fi-
liorum obitum; post Joviniani quoque et Valen-
tiniani, et Gratiani ad meliorem vitam migratio-
nem; post Theodosii Magni ac filiorum ad requiem
supernam resolutionem; Theodosio Minore impe-
rium moderante, et divino Cyrillo rationabiles
hic Christi oves pascente, et magniloqua tuba
pietatis sapientiam prædicante, daemon quidam
teterimus et Ægyptius apparebat Menuthis nomine,
castellum a se cognominatum inhabitans, et for-
mam femineæ fingens, et hac propriam infirmita-
tem et imbecillitatem demonstrans adversus eos
qui mares sunt animo, non virtute fugiens abyssi
catenam, sed Dei permissio, interim ad cautelam
nostram dimissus, ut semper memores simus hu-
jus mala opera conspicientes, quolibet nos Chri-
stus Deus difficultatibus liberaverit. Ille daemon
tenebrosus sicut Ægyptius feminei sensus erat
pariter et formæ, post Loxii et tripodis surditatem,
et ineffabilem Dodonæ quercus taciturnitatem, et
interminabile Castalici fluenti silentium, postque
Rhodii tauri sine mugitu sibi non agnitum casum,
et omnium, ut ita dicatur, paganarum divinatio-
num extinctionem, Asclepiique non finitam in-
flammationem, et similitum omnimodam et insana-
bilem medicorum læsionem, prophetare ac mederi
languoribus, imo falsa dicere ac morbis inficere
per phantasmata protendebat. Nam quomodo is
qui mendax est ab initio, et mendacium de proprio
loquitur, in veritateque prorsus non stat, verita-
tem asseveret? Aut quomodo is qui proprium quem
habuit aliquando principatum non custodivit, sed
veluti mortuus abominatus projectus est, et ver-
mibus scatet, et putredinem habet stratum, qui
omni casu cadit, et ingenti languet infirmitate:
« Ipsi enim, ut propheticè dicamus, infirmati
sunt et ceciderunt »²⁷; « totiusque boni est mortifi-
catione circumdatus, aliis sanitatem porrigeret?
aut languentibus quibusdam præstaret remedia,
qui sibi auxiliari non valet? Quod quis habet, hoc
vel ex natura sortitus, vel ab altero arceptum si
custodierit indiminutum, fortassis poterit ad alios
quibus impertitur extendere: at vero qui non ha-
bet, quomodo aliis tribuere potuerit?

25. Et his ita positis, multos fœdissimum hoc
dæmonium seductionibus suis abstraxit, et aram
suam residere, spe recipiendæ sanitatis, vel per-

²⁷ Psal. xxi. 2.

ciendiæ prophetiæ, suavit, non solum infidelibus, et cunctis his qui iussionibus ejus parebant, sed et fidelibus et hominibus qui Christi portabant indicia. Novit enim malitia ad se trahere simplicem, fortassis autem et eum qui ad meliora congrue spectat, nisi Deum sui custodem habeat nutus. Alias et hujus urbis soboles multam simplicitatem habentes, et in simplicitate potius agnitæ, facile a melioribus ad pejora mutantur, et leviter a noxiis corrumpantur, ac difficilior ex minoribus eriguntur, multorum oculorum mentem non bene oculatam habentes; unde et Paulus cum tales Galatas vidisset: « Miror, ait, quod sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi »; et post multam doctrinam, sapientissimamque admonitionem, consequenter eos insensatos esse testificatus est. Porro cum Hebræos lacte adhuc egere, et inexercitatos habere animæ sensus ad discretionem mali et boni vidisset, imbecilles merito et parvulos nominavit. Corinthiis autem, qui deprehensi fuerant cum periclitantibus sapere: « Timeo, inquit, ne forte, sicut serpens seduxit Evam in astutia sua, corrumpantur sensus vestri a simplicitate et castitate, quæ est in Christo ». Sapientia quoque animum qui sine malitia est facile transmutari dicit, et idcirco dari astutiam innocentibus, pueris autem et juvenibus prudentiam, sensumque ac intellectum.

26. Sed ille Cyrillus egregius, pastor bonus, et Christi boni pastoris discipulus et sectator, qui semper et diei caumate cremabatur, et noctis glacie stringebatur, quique ab oculis somnum repellerebat et avertibat, ut lucubrantibus visibus et vigili mente custodiret oves, ne furto ablatae fuerint et mactarentur, et perderentur, vel a bestiis caperentur; sic enim et furem et feram Nestorium, latronem simul et lupum perspexit, et a mandra insecutus est, atque inefficacem pepulit ab ovili, illasas oves custodiens; Cyrillus, inquam, qui cum Theophili avunculi sui et præsulatus esset et zeli successor, seductionem dæmonis intuens, et fidelium læsionem conspiciens, Salvatoris servus effectus, ut cessaret malum, dæmonisque destruerentur phantasmata, et perfecta populo præberetur veritatis agnitio, ac divinæ ipsius cognitionis amor, precatus est; Deus autem maturius famuli sui precibus admissis et cordis voluntatem dedit, et effusus pro fidelibus suis petitiones implevit; oculi Domini super justos, et aures ejus ad preces eorum; voluntatem enim revera timentium se faciet, et orationes eorum exaudiet; quoniam prope est omnibus, qui invocant eum in veritate. Et dæmonis quidem fregit operationem, plebis autem infirmitatem curavit; uni enim justo Deus mille peccatores donat, et populum non nunquam pie supplicanti; sic enim et Lot civitatem integram donavit, super petitione admiratus eum et facie; et Moysi Israel

A προφητείας ἀνέπειθεν, οὐ μόνον ἀπιστοῦσιν καὶ πάντῃ τοὺς αὐτοῦ προκειμένους καλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ πιστοῦς καὶ Χριστοῦ τὰ σύμβολα φέροντας. Δεινὸν γὰρ ἡ κακία πρὸς ἑαυτὴν ἔλκουσα τὸν ἀκακόν, τάχα δὲ καὶ τὸν ἀρὰρῶν; πρὸς τὰ κρείττονα νεύοντα, εἰ μὴ θεὸν φύλακα τῆς αὐτοῦ κτήσαιο νεύσεως. Ἄλλως δὲ καὶ οἱ τούτου τοῦ ἁγίου ἐκγονοὶ πολλοὶ τὸ ἀκέραιον ἔχοντες, καὶ μᾶλλον ἐν ἀπλότητι γνωρίζομενοι, εὐχερῶς τῶν ἀρίστων ἐπὶ τὰ χεῖρω μεθίστανται, καὶ βλάβης βλαβεροῖς παραφθείρονται, καὶ δυσχερῶς ἐκ τῶν ἡττωμένων ἀνάγονται, τὸν πολυόμματον νοῦν οὐκ εὐόματον ἔχοντες. Ὅθεν καὶ Παῦλος τοιοῦτους τοὺς Γαλάτας θεώμενος, « Θαυμάζω, φησὶν, πῶς οὕτως ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι Χριστοῦ » καὶ μετὰ πολλὴν διδασκαλίαν καὶ σοφωτάτην παραίνεσιν εἰκότως αὐτοῖς ἐμαρτύρησεν τὸ ἀνόητον. Ἑβραίους δὲ βλέπων ἔτι χρῆζοντας γάλακτος, καὶ γυνὰ τὴς ψυχῆς αἰσθητήρια πρὸς διακρίσιν καλοῦ καὶ τοῦ χείρονος ἔχοντας, νοητοῦς ἀξίως καὶ νηπίους ὠνόμασεν. Κορινθίοις τοῖς προλαβοῦσιν σωφρονεῖν κινδυνεύουσιν, « Μὴ πως ὡς ὁ ὄφις, ἔφη, ἐξηπάτησεν Εὐάν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, φθεῖρη τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἀπλότητος καὶ τῆς ἀγνότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν. » Ἡ δὲ Σοφία τὸν κακὸν νοῦν εὐμαρῶς, φησὶν, μεταλλεύσθαι, καὶ διὰ τοῦτο διδόναι πανουργίαν ἀκάκοις, παισὶν δὲ καὶ νέοις τὸ φρόνημα, αἰσθησὶν τε καὶ ἔννοιαν ἐπαγγέλλεται.

κς'. Ἄλλ' ὁ θεσπέσιος Κύριλλος ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς καὶ Χριστοῦ τοῦ καλοῦ ποιμένος μαθητῆς καὶ ἀκλόουθος, ἀεὶ τῷ τῆς ἡμέρας καύματι συγκαίόμενος, καὶ τῷ πικρῷ τῆς νυκτὸς συμπηγόμενος, καὶ τῶν ὀμμάτων τὸν ὕπνον ἀπιστῶν καὶ τροποῦμενος, ἵνα ἀγρύπνοις ὀφθαλμοῖς καὶ ἐγρηγόρῃ τῷ νῷ φυλάττει τὰ πρόβατα, καὶ μὴ κλέπτοιτο καὶ θύοιτο καὶ ἀπολλοῖτο μηδὲ θηριώματα γίνοντο. οὕτω γὰρ καὶ τὸν φθορὰ καὶ θῆρα Νεστόριον, ληστὴν ὁμοῦ καὶ λύκον ἐφώρασεν, καὶ τῆς μάνδρας ἐδίωξεν, καὶ τῆς ποιμένης ἀπήλασεν ἀπρακτόν, τὰ πρόβατα φυλάξας ἀλώθηται. Κύριλλος ὁ Θεοφίλου τοῦ θείου καὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ ἔχλου τυγχάνων διάδοχος, τὴν ἀπάτην βλέπων τοῦ δαίμονος, καὶ τῶν πιστῶν τὴν βλάβην θεώμενος, τοῦ Σωτῆρος ἰκτίτης ἐγένετο, καὶ παῦσαι τὸ κακὸν ἐλιτάνευεν, τοῦ τε δαίμονος καταργῆσαι τὰ φάσματα, καὶ τελείαν τῷ λαῷ παρασχεῖν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, καὶ τῆς αὐτοῦ θεογνωσίας τὸν ἔρωτα. ὁ Θεὸς δὲ ᾤετο τὰς τοῦ θεράποντος δεήσεις δεξάμενος, καὶ τὸ τῆς καρδίας θέλημα δέδωκεν, καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν πιστῶν αἰτήσεις ἐπλήρωσεν. Ὁφθαλμοὶ γὰρ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὥτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν. θέλημα γὰρ ὄντως τῶν φοβουμένων αὐτῶν ποιῇται, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται. ἐπειδὴ περ ἐγγὺς πάνσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ καθίστηται. καὶ τοῦ μὲν δαίμονος ἐθραυσεν τὴν ἐνέργειαν, τοῦ δὲ λαοῦ τὴν ἀσθένειαν ἐθεράπευσεν. Ἐν γὰρ δικαίῳ ὁ Θεὸς χιλίους χαρίζεται. καὶ λαῷ πολλὰκις εὐσεβῶς ἰκε-

²⁶ Galat. i, 6. ²⁷ Hebr. v, 12. ²⁸ II Cor. xi, 5. ²⁹ Psal. cxliii, 15. ³⁰ Psal. cxliv, 19, 20.

τεύοντι. Οὕτω γὰρ καὶ τῷ Ἀὐτῷ τὴν πόλιν ἐλόκληρον ἠγαρήσατο ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ θαυμάσας αὐτοῦ καὶ τὸ πρόσσωπον· καὶ τῷ Μωϋσῇ τὸν Ἰσραὴλ ἀμαρτάνοντα πολλάκις δεδοῖται· οὕτω καὶ Κυρίλῳ Θεὸς δικαίῳ τυγχάνοντι, καὶ κατὰ Ἀὐτὸ αὐτοῦ καὶ Μωϋσεῖ

θεράποντι, πόλιν ὅλην καὶ ὅλον λαὸν ἐδωρήσατο.
κζ'. Καὶ δὴ νύκτωρ αὐτῷ μεθ' ἱκετίας καθεύδοντι, δι' ἀγγέλου τὸ πρακτέον ἐμήνυσεν, Κύρον κτελέσας τὸν αἰδιδίμον μάρτυρα ἀπὸ τοῦ Μάρκου τοῦ θεσπεσίου νεὸς πρὸς τὸν τῶν Ἀγίων Εὐαγγελιστῶν σηκὸν μεταστήσασθαι, ὅνπερ ὁ προσδρεῦσας Θεόφιλος ἐν αὐτῇ τῇ κώμῃ Μενουθῇ ἦν δομησάμενος, ἐν ᾗ καὶ τὸ εἰδωλὸν Ἰδρυτο, καὶ τὸ δαιμόνιον ἐπεπόλαζεν. Τοῦτον Κύριλλος ὁ θαυμάσιος τὴν χρησμὸν δι' ἀγγέλου δεξάμενος, ἐπὶ Μάρκον τὸν ἅγιον ἔδραμεν, καὶ τὸ σεπτόν ἐκκαλύψας Κύρου σπιρίδιον, ἔνθον σὺν αὐτῷ καὶ Ἰωάννην τὸν τρισόβδιον εὗρισκεν· καὶ σφῶς λογισάμενος ὡς ἀμφοτέρους τὸ θεόλεκτον πρόσταγμα τῇ τοῦ ἐνὸς προσηγορίᾳ, διὰ τὴν ἀμφοτέρων ὁμολογίαν τε καὶ ὁμοφροσύνην ἐμήνυσεν, καὶ ὡς οὐ θεὸν διελεῖν μετὰ θάνατον οὐς οὐ τρέπος, οὐ τόπος, οὐ τάφος, οὐ χρόνος, οὐ πάθος, διέλυσεν, τούτους ἀμφὺ λαβὼν εἰς τὸ λεχθὲν αὐτῶν τῶν Εὐαγγελιστῶν ἱερὴν μετήγαγεν τέμενος, σκιρτῶν ὁμοῦ καὶ ἀγαλλόμενος κατὰ Δαβὶδ τὸν μακάριον πρὸ τῆς κιβωτοῦ Κυρίου χορεύοντα παρακλησίως μιμούμενος. "Οὐδὲν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Μελεῶδον τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ λύραν καὶ θεόπνευστον ἀρμολύμενος μελωδίαις δύο τοὺς μάρτυρας ἤνεσεν, τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ δημοσιεύων τερπνότητα, καὶ τοῖς εὐσεβέσιν εἰκῶν καὶ ὑπόδειγμα τῆς ἐπὶ τοῖς ἁγίοις εὐφροσύνης γινόμενος· ὡς καὶ οἱ νῦν ἐντυγχάνοντες, καὶ τὸν ἐκείνου πόθον γινώσκουσιν, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ διάθεσιν μεταβάλλουσιν· χαίρουσιν γὰρ εὐθὺς καὶ σκιρτῶσιν ὡς Κύριλλος, καὶ τὸν Χριστὸν τοῖς ὕμνοις γοοῖσιν, καὶ ταῖς εὐφημίαις στεφανοῦσιν τοὺς μάρτυρας.

κη'. Θαυμάσιος γὰρ ὄντως ἐστὶν τοῦ Σωτῆρος τὸ τίς ἀνάγκη καὶ τὸ τῆς αὐτοῦ προνοίας πανεύπορον, πῶς οὐ θεῖον ἐξ οὐρανοῦ βρέξας καὶ πῦρ, τὸν ἀλιτήριον ἐκείνον ἐκαραύνωσε δαίμονα, ὡς πάλαι Σόδομά τε καὶ Γόμορρά τῇ φύσει μεμφόμενα, καὶ τὸν Ποιητὴν ὡς οὐκ εὐ τὰ καθ' ἡμᾶς διαθέμενον ἐνυδρίζοντα· οὕτε γῆν ἀνοιχθῆναι καὶ καταπίειν τὸν ἀκάθαρτον ἔκρινεν, ὥς ποτε Δαθὴν καὶ Ἀβιρῶν συναγωγὴν ὑπερήφανον· οὕτε λίθους ὀμβρήσας τὸν ἀνέστιον ἐχαλάσεν, ὡς ἔθνος ποτὲ τῷ Ἰσραὴλ ἀντιστάμενον· οὕτε πεσὶν τὸ τοῦ μιαινοῦ βδελυρώτατον ἀγάλμα, καὶ εἰς λεπτὰ συντριβῆναι προσέταξεν, ὡς πάλαι τὸν Βῆλ καὶ τὸν Δαγὼν καταλέπτυνεν, ἀλλὰ σώμασι νεκροῖς καὶ κεκοιμημένοις ἐν μνήματι τὸ τοῦτου θράσος κατεύνασεν, καὶ τῶν ἐπ' αὐτῷ καυχωμένων τὴν ἀλαζονείαν κατήσχυνεν· δείξας θέλων, ὡς οἶμαι, τοῖς συνετοῖς καὶ ἀρετήφορον, πόση μὲν ἡ τῶν αὐτοῦ μαρτύρων καὶ μετὰ θάνατον δύναμις, πόση δὲ τῶν παρ' Ἑλλῆσι θεῶν ἡ ἀσθένεια, καὶ ὅσον ἡττώνται οἱ θεοὶ χρηματίζεσθαι αὐχέσαντες, ἀκινήτοις ἁγίοις καὶ νεκροῖς καὶ μὴ πορεύουσιν σώμασιν.

A peccantem saepe donavit. Ita et Cyrillo Deus cum esset justus, et suus instar Lot et Moysi famulus, totam civitatem et populum totum donavit.

καὶ κατὰ Ἀὐτὸ αὐτοῦ καὶ Μωϋσεῖ

27. Et ecce noctu et post supplicationes dormienti per angelum quid esset agendum significavit, Cyrum jubens memorabilem martyrem ab egregii Marci templo ad sanctorum evangelistarum transferre basilicam, quam Theophilus, qui ante illic praesulatum tenuerat, in eodem castello Menuthi dedicaverat; in quo et simulacrum locatum fuerat, et daemonium frequentabant; hoc itaque Cyrillus mirabilis oraculo accepto, ad sanctum Marcum cucurrit, et venerabili revelato Cyri sepulcro, intus cum eo et Joannem beatissimum reperit, et sapienter arbitratum quod utrosque a Deo dictum praeceptum, per unius appellationem propter utriusque concordiam et unanimitem indicaverit, et quod non esset decorum post mortem separare quos non mos, non locus, non sepulcrum, non tempus, non passio dissolvisset; hos ambos acceptos in idem jam dictum evangelistarum sacrum transtulit templum, tripudians pariter et exsultans, beatique David morem imitans, ante arcam Domini chorum ducentis: unde et secundum eundem modulatorem, cum spiritalem lyram suam et divinitus inspiratam coaptasset, duobus martyres laudavit modulaminibus, jucunditatem quae sibi inerat publicans, et piis imago et exemplum in sanctorum laetitia factus; quae et hi qui nunc sunt relegentes, et illius amorem cognoscunt, et ad ipsius affectum pertranscunt: gaudent enim continuo et exsultant more Cyrilli, Christumque hymnis concelebrant, et coronant laudibus martyres.

28. Miranda enim revera est Salvatoris potentia, et ejus providentiae divitiae, quomodo non sulphur de caelo pluens et ignis, noxium illum demonem fulguraverit, quemadmodum Sodoma quondam atque Gomorrha, naturae detrahentia, et Factorem quasi non bene quae circa nos sunt disposuerit, injuriis impotentia; neque terram aperiri et absorbere immundum judicaverit, ut aliquando superba Dathan et Abiron conventicula: neque lapidibus instar imbrum dimissis grandina verit non sanctum, sicuti gentem quondam quae restitit Israeli: neque cadere illius polluti abominabile simulacrum et in pulverem conteri jusserit, sicut olim Bel et Dagon comminuerat; sed per corpora mortua et jacentia in monumento, hujus temeritatem deposuit, et compescuit insaniam, et in se gloriantium confusit jactantiam; ostendere volens, ut reor, sapientibus et sensus sanos habentibus, quanta eorumdem ipsorum martyrum etiam post mortem fuerit virtus, quanta vero gentilium deorum infirmitas, et quanto facilius hi qui deos vocatos se gloriantur, per immobilia sanctorum et mortua et non spirantia corpora superentur.

29 Huc cum sancti venissent et evangelistarum A
 cohabitatores effecti, primum quidem ipsa locatione,
 quæ in hoc sacro templo effecta est, protinus in
 fugam dæmonium converterunt, et atrium illum in
 tartara persequentes, et tropæo in hujus fuga
 triumphantes, desertam exhibuerunt habitatoris
 domum. Secundum vero ab his opus agebatur patri-
 moniorum, quæ inerant dæmoni, exspoliatio, id est
 devastatio : viri enim erant patrimonia ejus, cum
 mulierculis, qui ad aram sedebant, et spe vana
 decepti, et acriori phantasia delusi ; quos martyres
 animabus et corporibus mortuos veluti quædam
 spolia deprædati sunt : prius forte fuga secundum
 divinam vocem veluti mortuo alligato ; postmodum
 eis et vitam misericorditer donant, ad fontem illos
 vitæ adducentes, et cognoscere Deum dantes, quem
 ignorantes mortui erant, lumenque verum donantes,
 quod non videntes obtenebrabantur. Sic enim sal-
 vant et captant ea quæ sibi ab inimicis diripiuntur ;
 sicut Dominus et magister eorum cum orbem terræ
 rapuisset captavit. Tertium martyres his, quæ jam
 diximus, nil minus gerebant ; abominabile quippe
 illud dæmonis templum, in quo phantasias men-
 daces tergiversator operabatur, et in quo erat ara
 semper sanguinibus madefacta, et ille stabat femi-
 næ formæ statunculus, maritimo sabulo obrue-
 runt ; et secundum patriarcham Jacob subtilis ter-
 ram occultaverunt, ita ut oblivionem et utilem
 ignorantiam execrabilis et animas corrumpentis
 dedicationis illius posteris faceret. Quartum præ-
 cedentibus jungebatur, profanæ constructionis ipsius
 exitium, quæ dæmonis erat æquivoca ac detestabi-
 lum ejus immolationum execrabilis habitatio : hanc
 enim arena et mare martyrum partiti sunt nutu,
 et quiddam ejus arena est obrutum, quiddam vero
 inter marina reumata fluctuat. Quintum a martyribus
 gerebatur, quod et nunc gloriosissime geritur
 Deique gratia perenniter est gerendum, et ante
 universitatis consumptionem minime consum-
 mandum ; quod et omnes norunt quotquot martyres
 norunt, ipsorumque gratia perfruuntur ; quotquot
 etiam templum viderunt, et tumultum eorum hono-
 rabilem salutaverunt ; est autem prodigium, san-
 ctorum templum mirabiliter stans, et omnes præ
 admiratione percellens : supra ripa enim non altam
 nec firmam ædificatum est, et medium est inter
 arenam et fluctus, impetum utriusque suscipiens :
 et orientem quidem habet sæviens mare, et arenam
 vexantem et supervenientem ; ad occidentem vero
 solem, arenæ scopulum hostiliter contra fluctus
 insilientem, et terram humidam perurgentem. Sed
 neque aquam dimittit cum arena copulari, neque
 arenam cum aquis misceri, interpositus quodam-
 modo terminus utriusque apparens, et frenum eis
 proprium fundamentum protendens. In altitudinem
 autem multam erigitur, et atheri tectum connectit ;
 unde et desiderabile est navigantibus ; a multis enim
 stadiis apparens, eos qui ad Alexandriam navigant,
 cum de pelago visi fuerint, suscipit, et delectationem

xθ'. Ἐνταῦθα γὰρ ἐλθόντες οἱ ἄγιοι, καὶ τοῖς
 εὐαγγελισταῖς γενόμενοι σύσκηνοι, πρῶτον μὲν ἐξ
 αὐτῆς εὐθύς τῆς εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον σηκὸν ἐπιβί-
 στως εἰς φυγὴν τὸ δαιμόνιον ἐτρεψαν εἰς τάρταρον
 ἐκ γῆς ἐκδιώξαντες, καὶ τρόπαιον ἐπὶ τῇ τούτου
 φυγῇ θριαμβεύσαντες, ἐρημον τὴν οἰκίαν τοῦ οἰκῆ-
 τορος εἰδεξάν. Δεύτερον δὲ τούτοις ἔργον ἐπράτ-
 τετο ἡ τῶν ὑπαρχόντων τῷ δαίμονι σκύλευσις, ἣγουν
 ἡ πόρθησις. Ἀνθρώποι ἦσαν αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα
 καὶ γύναια τῷ βωμῷ προσκαθήμενα, ἐλπίζοντες
 ἀπατῶμενοι καὶ φαντασίᾳ δεινῇ χλευαζόμενοι · οὐσ-
 περ οἱ μάρτυρες ψυχὰς νεκρωθέντας καὶ σώματα,
 τὸν ἰσχυρὸν τῇ φυγῇ κατὰ τὴν θείαν φωνὴν πρότε-
 ρον δήσαντες, ὡς νεκρὸν ἐσκύλευσαν · δεύτερον καὶ
 ζωὴν αὐτοῖς φιλανθρωπῶς χαρίζονται, τῇ πηγῇ τῆς
 ζωῆς αὐτοὺς προσενέγκαντες · καὶ γυνῶναι θεὸν
 δωρησάμενοι, ὃν ἀγνοοῦντες νεκρῶντο · καὶ φῶς
 ἀληθινὸν χαρισάμενοι, ὅπερ ἐσκοτούντο μὴ βλέπον-
 τες. Οὕτω γὰρ σώζουσιν τε καὶ ζωοποιοῦσιν τὰ
 πρὸς ἐθρὸν αὐτοῖς ἀρπάζόμενα, ὡς ὁ Θεοπότης αὐ-
 τῶν καὶ διδασκαλὸς τὴν οἰκουμένην ἀρπάσας ἐζώ-
 γησεν. Τρίτον οἱ μάρτυρες τῶν φθασάντων ἔθρων
 τότε οὐκ ἔλασσαν · καὶ τὸ βεβλυρὸν ἐκεῖνο τοῦ δαι-
 μονος τέμενος, ἐν ᾧ τὰς ψευδεῖς φαντασίας ὁ δραπέ-
 τῆς εἰργάζετο, ἐν ᾧ βωμὸς ἦν ἀεὶ τοῖς αἵμασι διαί-
 νόμενος · καὶ τὸ γυναικώμορρον ἱστατο ξάανον παρ-
 αλίᾳ φάμμῳ κατέχουσαν, καὶ κατὰ τὸν πατριάρχην
 Ἰακώβ ὑπὸ χθόνα κατέκρυψαν · ὡς καὶ λήθην ἐμ-
 ποιῆσαι τοῖς ἔπειτα, καὶ ὠφέλιμον ἀγνοίαν τῆς μυ-
 σταρᾶς αὐτοῦ καὶ ψυχοφθόρου δομησεως. Τέταρτον
 τοῖς προλαβοῦσιν συνήπτετο ὁ τοῦ δυσαγούς αὐτοῦ
 κτήματος δλεθρός, ὁ τῆς δαίμονος ὑπῆρχεν ἐπώνυ-
 μον, καὶ τῶν μυσαρῶν αὐτῆς τελευτῶν μαρὴν ἐνδιαί-
 τημα · τοῦτο γὰρ φάμμος καὶ θάλαττα μαρτύρων
 ἐμερίσαντο νεύματι · καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ φαρμακίον
 ἐστὶν ὑποδρύχιον, τὸ δὲ θαλατταῖος περικλύζεται
 βεύμασιν. Πέμπτον ἐτελείετο τοῖς μάρτυσιν, τὸ καὶ
 νῦν παραδόξως τελοῦμενον, καὶ πρὸ τῆς τοῦ παντός
 συντελείας οὐ συντελούμενον, ὃ καὶ πάντες Ἰσασιν οἱ
 καὶ τοὺς μάρτυρας ἐπιστάμενοι, καὶ τῆς αὐτῶν
 ἀπολύοντες χάριτος, ὅσοι καὶ τὸ τέμενος ἀθεάσαντο,
 καὶ τὴν σορὴν αὐτῶν ἡσπάσαντο τὴν πολέουκτον ·
 ἐστὶν δὲ καὶ τὸ τεράστιον, τῶν ἁγίων τὸ τέμενος πα-
 ραδόξως ἱστάμενον καὶ πάντας ἐκπλήττον τῷ θαύ-
 ματι. Ἐπ' ἡλόνος γὰρ οὐχ ὑψηλῆς οὐδὲ σταθερᾶς ὥκο-
 δόμηται, καὶ μεσιτεῦει φάμμῳ καὶ κύμασι, τὰς ἑκα-
 τέρων ὀρμὰς προσδεχόμενον, καὶ κατευνάζον ὡς με-
 σίτης τὸν πῦλον · πρὸς ἑω μὲν γὰρ ἔχει βρυχω-
 μένην τὴν θάλασσαν, καὶ τὴν φάμμον πορθεῖν
 ἐπαύσαν · πρὸς δὲ δυσόμενον ἡλίον, τῆς φάμμου τὸν
 σκόπελον, πολεμῶς ἐφορμῶντα τοῖς κύμασιν, καὶ γερ-
 σοῦν τὴν ὑγρὰν ἐπισείροντα. Ἄλλ' οὕτε τὸ ὕδωρ ἐξ
 τῇ φάμμῳ συμπλέκεσθαι, οὕτε τὴν ἄμμον τοῖς ὕδα-
 σιν μίσγεσθαι τὴν μεθόριον, ὡς παρ' ἑκατέρων φα-
 νέν, καὶ χαῖνον αὐτοῖς τὸν οἰκεῖον προτεῖνον θεμέ-
 λιον. Εἰς ὅφως δὲ πολὺ ἐκπαιρόμενον καὶ τῷ αἰθέρι
 συνάπτον τὸν ὄροφον, ποθεινὸν ὑπάρχει τοῖς πλεοῦσιν
 ἐκ πολλῶν γὰρ σταδίων φαινόμενον, τοὺς μὲν εἰς Ἀλε-
 ξάνδρειαν πλέοντας τοῦ πελάγους φανέντας προσδέ-

χεται, καὶ τέρψιν αὐτοῖς οὐ τὴν τυχοῦσαν χαρίζεται, ἀλλ' ἵνα αὐτοὶ ὡς ἐγγὺς τὸ ποθοῦμενον τοὺς δὲ ταύτην ἐκπλέοντας μέχρι πολλοῦ προπέμπει βλεπόμενον, καὶ σωτηρίους ἐφοδιάζει δωρήμασιν.

Κ'. Τὰ δὲ τοῖς ἁγίοις ἐντεῦθεν τεταυρογούμενα τίς ἱκανὸς ἀριθμήσασθαι, ἢ γλώττῃ τολμηρᾷ διηγῆσασθαι, ἢ πολυρῆμονι φθέγγεσθαι στόματι; Ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς, οὐδὲ εἰ δέκα μὲν εἴεν γλώτται τινι, δέκα δὲ στόματα, ψυχὴν τε χαλκείαν καὶ φωνὴν ὁ τοιοῦτος ἄβρρηκτον κτήσαιο· ὁ μόνος δὲ θεὸς ὁ καὶ τοσαύτην αὐτοῖς ἰσχύϊν δωρησάμενος, δι' οὗ προεθέσπισαν τὰ δι' αὐτῶν εἰς δόξαν αὐτοῦ πραχθησόμενα· ὁ ἀριθμῶν πλήθῃ ἄστρον καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν, ὁ χειρὶ μὲν τὸ ὕδωρ μετρών, καὶ τῇ σπιθαμῇ τὴν οὐρανὸν, δραχμὴ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν, ὧ καὶ ὕετοῦ σταγόνες ἡριθμῶνται, καὶ ββίοι δρόσου μεμέτρωνται, καὶ ψάμμου προέγνωνται ψήγματα· δι' οὗ λεπροὺς καθαρίζουσιν, χυλοὺς ποιοῦσιν ἀρτίπους, ἀσθενεῖς θεραπεύουσιν, τυφλοὺς τὸ βλέπειν χαρίζονται, δαιμόνια τε ἐκβάλλουσιν, καὶ νεκροὺς ἐγείρουσι, καὶ μάλιστα τοὺς ψυχῆς πεπονήτοτας τὴν νέκρωσιν· καὶ δωρεὰν πᾶσιν ἀνθρώποις παρέχουσιν, τὰ δωρεὰν αὐτοῖς δοθέντα χαρίσματα· ἀπλετά τε ὄντα καὶ ἀπειρα, καὶ ἡμέρας ἐκάστης καὶ ὥρας αὐξοόμενα, καὶ ζυγὶν ἀριθμοῦ μὴ δεχόμενα, λέγειν ἀδύνατον· αἱ γὰρ τοῖς δευτέροις τὰ φθάσαντα σκέπεται, καὶ ταῦτα τοῖς ἐπιούσιν κατακαλύπτεται, λήθῃ καταχνυόμενα καὶ σιγῇ σκιαζόμενα, θαλάττιόν τι καὶ φθονερὸν ὑπομένοντα. Ὡς περ γὰρ ἐνταῦθα κύματα κορυφοῦμένα τε καὶ αὐξοόμενα ὁρᾶται καὶ βλέπεται, καὶ τέρπει τοὺς ὀρῶντας καὶ βλέποντας, εἴτα προχωρήσαντα καὶ δευτέροις ὑπελθάντα εὐθὺς τῷ τῆς λήθης ἐκδίδονται βέσματι, καὶ βεῖ τῇ λήθῃ πρὶν ἢ βέσθῃ τοῖς ὕδασι, καὶ σιγῇ κατακρύπτεται πρὶν ἢ κρυβῇ τοῖς ἐπειτα κύμασιν· οὕτω καὶ τῶν ἁγίων Κύρου τε καὶ Ἰωάννου τὰ θαύματα, ἐπαλλήλως πηγάζοντα, καὶ πλουσίως ἐκδιδόμενα, σιγῇ καλύπτει τὰ παρόντα τὰ πρότερα, καὶ ἀληθεῖς καὶ αὐτὰ τῇ τῶν ἐπιδόντων ἐφ' ὧ καλύπτεται.

λα'. Ἀλλ' εἰ καὶ οὕτω ταῦτα καὶ τοσαῦτα καθέστηκεν, ὀλίγα λίαν αὐτῶν εἰπεῖν πειρασώμεθα· συντελέσει γὰρ καὶ αὐτὰ τοῖς ἐγκωμίοις τὸν ἔρανον, προλαμβάνουσιν ἔχοντα τὴν ἀλήθειαν. Ὅλγα γὰρ ὄντως εἰσι τὰ λέγεσθαι μέλλοντα τὸν ἀριθμὸν ἐξδομήκοντα, πρὸς πληθὺν ἀμέτρητον παραβαλλόμενα, ὥς περ καὶ βανίδες ὀλίγαι καὶ εὐμετροὶ πρὸς πέλαγος ἀκατάληπτον συμβαλλόμεναι. Οὐ τοῖσι τῶν ἁγίων χάριν, μὴ γένοιτο, περιγράφοντες, οὔτε τὰς εἰς ἡμᾶς αὐτῶν εὐεργεσίας· συστέλλοντες (ἢ οὕτω τοῦ πρόπρωτος ἐκμανεῖν), ἀλλ' ἀπόδειξιν αὐτὰ τῶν ἐγκωμίων ποιοῦμενοι, καὶ τῇ αὐτῶν εὐφροσῇ ἀσάλευτον σύστασιν. Διὸ καὶ μέρος αὐτὰ τῶν ἐπαίνων τιθέμεθα, ὁροφον ὥς περ τῷ λόγῳ στεγανὸν προμηθεύμενοι, ὥς ἂν μὴ ταῖς τῶν ἀπίστων ἀδουροστόμοις βολαῖς καταστᾷ, καὶ δι' αὐτῶν ἐμψράττοντες τῶν τοῖς εἰδύλοις προστετηκένων τὰ στόματα. Διὰ τοῦτο γὰρ οὔτε θανόντων παλαιῶν μνημονεύσωμεν, οὔτε

A illis non modicam donat, prænuntians quod prope sit quod desideratur: eos vero qui ab hac navigant, usque ad multa spatia præmittit dum cernitur, et salutaribus farsum muneribus vaticum præbet.

50. Porro prodigia quæ hinc a sanctis effecta sunt, quis enumerare, vel audaci lingua narrare, aut ore multiloquo effari sufficiat? hominum quidem nullus, nec si cuiquam decem sint linguæ, et totidem ora, æneamque animam et vocem qui talis est fortissimam habeat; sed solus Deus, qui et tantam eis fortitudinem contulit et ex eternitate prædestinavit, quæ per eos ad gloriam suam erant agenda; qui numerat multitudinem stellarum et omnibus eis nomina vocat; qui manu quidem aquam metitur, et palmo cælum, pugillo autem omnem terram, cuique pluviæ guttæ dinumerate sunt et roris jacula mensurata, et micæ præcinitur arenæ: per quem leprosos emundant, claudos faciunt pedibus sanis, infirmos curant, cæcis visum donant, et dæmonia eiciunt, et mortuos suscitant, maximeque illos qui mortificationem animæ patiuntur; et gratis hominibus tribuunt quæ sibi data sunt gratis charismata: quæ cum sint plurima et infinita, et per singulos dies et horas crescentia, numerique trutinam non recipientia, dici non possunt; semper enim succedentibus præcedentia conteguntur, et subsequentibus ista velantur, obliiteratione obruta, silentio obumbrata, atque marinum et invidiosum quid perferentia. Sicut enim hic fluctus cum elewantur et crescunt, videntur et aspicuntur, delectarique faciunt videntes et aspicientes: deindeque præcedentes succedentibus subillatis, mox reumati oblivionis traduntur, et decidunt oblivione, priusquam defluant aquis; et absconduntur, priusquam abscondantur posterioribus fluctibus; ita et cum sanctorum martyrum Cyri et Joannis miracula vicissim et inseparabiliter effluant, et divitius emanent, silentio et obliiteratione præsentia quæ prius acta sunt contegunt, et ipsa quoque imminentium supervenienti visione velantur.

31. Sed quamvis hæc et tot ita consistant, pauca tamen ipsorum effari tentemus: consummabunt enim et ipsa laudibus census, præfulgidam habentia veritatem. Pauca enim revera sunt quæ dicenda sunt, id est numero septuaginta, ad multitudinem immensam collata; quemadmodum et guttæ paucae ac numerabiles ad incomprehensibile pelagus. Non hic sanctorum gratiam circumscribentes, absit; neque illa quæ in nobis ipsis patrata sunt beneficia breviantes, ne sic ab eo quod decorum est in insaniam convertamur, sed illa præconiorum probationem, et laudibus eorum commendationem, immobilem facientes; propter quod et partem ea laudationum ponimus, quasi tectum sermone stabile providentes, quo infidelium jaculis quæ veluti ora sine ostio sunt, minime stillare cogantur, ac per ipsa idolis faventium ora oppilantes. Ideo ergo nec veterum miraculorum memoriam fa-

ciamus, nec eorum relationem, quæ ante multum tempus gesta sunt prosequamur, ne prolixi temporis auxilio præmuniti, possint Deo invisī ea respuere; sed quæ temporibus nostris facta sunt conscribamus: quorum alia quidem nos vidimus, quædam vero ab aliis qui viderunt audivimus: sed et plurimi eorum qui passi sunt, imo et de infirmitatibus suis convaluerunt, et vitæ huic hactenus supersunt, solemque istum intuentur, et presentibus rebus utuntur, necnon et testimonium nobis perhibent veritatis, hæc ad gloriam Dei, et honorem sanctorum ore proprio retulerunt; quidam autem et ad Dominum sunt profecti, et presentibus rebus exempti, cum multis et ipsi quæ circa se gesta fuerant annuntiassent, et testes nobis dictorum veraces, eos scilicet qui viderant et audierant, dereliquissent.

32. Verum etsi in veterum scrutinium nosmet immittere, et illorum etiam quædam litteris enarrare voluissimus, non utique pagani nos falsi criminis arguere potuissent, his ipsis et quæ iugiter a sanctis sunt manifeste redarguti; eorum quippe quæ perpetuo geruntur visio, et eorum quæ nuper acta sunt enarratio, et veteribus utique fidem præstabant, et in nobis muniunt veritatem, atque abominandis idolorum cultoribus, eorum dissidentiam excludunt. Veteribus ergo vetera compte loqui deserventes, utpote temporibus eorum refulgentia, et eos qui tunc præsentēs erant letificantia et ornantia, ipsi quæ noviter facta sunt, nostrisque temporibus desuper effusa, imbrum more consistunt, dicamus, et verbis propriis venustemus. Propria quippe sunt et quæ antiquiora sunt tempore, quia Christus non est divisus, qui hæc et illa per sanctos fabricans, et futura quoque nobis est iterum præstaturus: proprii vero rursus et nostri sunt qui operati sunt ea egregii scilicet martyres atque fideles qui martyrum miraculis per illud tempus nobilitabantur; ne nos iterum maledici novorum inopia miraculorum vetera prosequi dicant; acres enim et inverecundi atque coelesti consistunt ad umbrandam veritatem, et huic præferendum mendacium, veritatem prosequi apud insensatos videri, et e contrario mentiri veritatem putari, quamvis miraculorum quæ semper sunt nimbis falsiloqui capiantur vel consumantur. Hominiū plane nescius nullus, ut opinor, sacræ Cyri atque Joannis virtutis existit, quam eis omnium Deus et Salvator Jesus Christus (adversus cunctos omnino morbos) donavit, ad gloriam fidelium atque catholicæ Ecclesiæ ædificationem et stabilitatem.

33. Sed omnes qui non corpore fuere præsentēs, tanquam præsentēs atque videntes noverunt quotquot hanc terrenam habitant regionem; in omnem quippe revera terram sonus eorum de illis exivit, et in ipsos orbis terræ fines, de his verba venerunt: non enim de solis apostolis hoc Psalmista clamare accipiendus est, sed de hominibus

A τῶν πρὸ πολλοῦ γεγονότων καιροῦ ποιησώμεθα τὴν διήγησιν, ἵνα μὴ τὴν συμμαχίαν τοῦ χρόνου ἐμπαράξωμεν, καὶ δυνήθωμεν οἱ θεοστυγεῖς αὐτὰ παραγράφασθαι· ἀλλὰ τὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις καιροῖς γενόμενα γράψωμεν, ὧν τινὰ μὲν ἡμεῖς τεθεάμεθα, τινὰ δὲ παρ' ἐτέρων θεαταμένων ἠκούσαμεν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ πλείους τῶν πεπονημένων, μᾶλλον δὲ θεραπευθέντων ἐστὶ τῷ βίῳ τούτῳ τῷ καθ' ἡμᾶς περιλείπονται, καὶ τοῦτον τὸν ἥλιον βλέπουσιν, καὶ τοῖς παροῦσιν κέχρηται πράγμασιν, καὶ μαρτυροῦσιν ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν, αὐτοὶ ταῦτα πρὸς δόξαν μὲν θεοῦ, τιμὴν δὲ τῶν ἁγίων οἰκείους διηγούμενοι στόματι· τινὲς δὲ καὶ πρὸς Κύριον ἐξεδήμησαν, καὶ τὸν τῆς πραγματικῶν ἐλύθησαν, πολλοὶς καὶ αὐτοὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀπαγγέλλαντες, καὶ μάρτυρας ἡμῖν τῶν λεγουσμένων ἀψευδεῖς τοὺς ἰδόντας τε καὶ ἀκούσαντας καταλείψαντες.

34. Ἄλλ' εἰ καὶ τῶν παλαιῶν εἰς ἔρευναν ἑαυτοῦς ἐμβάλωμεν ἡθουλόμεθα, καὶ χάκεῖνον τινὰ τῷ γράμματι διηγῆσασθαι, οὐκ ἂν ἡμᾶς Ἕλληνας ψευδοποῦντας ἐλέγχειν ἠδύναντο· τούτοις αὐτοὶ καὶ τοῖς εἰς αἰὲν πρὸ τῶν ἁγίων γιγνομένοις σαφῶς ἐλεγχόμενοι. Ἡ γὰρ τῶν εἰς αἰὲν πραττομένων θέα, καὶ τῶν ἐναγχοῦς γεγονότων διήγησις, καὶ τοῖς παλαιοῖς τὴν πίστιν παρῆχον ἀνάτρωτον· καὶ ἡμῖν ἐπέτειχίζον τὴν ἀλήθειαν, καὶ τοῖς βδελυροῖς εἰδωολάτραις τὸ ἀπιστεῖν τοῖς λεγομένοις ἀπέκλειον. Τοῖς παλαιοῖς οὖν παλαιὰ σεμνολογεῖν καταλείψαντες, ἃ τοῖς αὐτῶν καιροῖς ἀναλάψαντα, καὶ τοὺς τότε παρόντας εὐφραίνοντά τε καὶ σεμνύοντα, αὐτοὶ τὰ νεωστὶ γεγονότα καὶ ἐν τοῖς ἡμετέροις καιροῖς ἐπομνήσαντα λέξωμεν, καὶ τοῖς ἰδίοις ἡμῶν καλλωπίσωμεν τὰ ἀδία καὶ τὰ χρόνῳ πρεσβύτερα· ὅτι Χριστὸς οὐ μεμνηρισται, ὁ ταῦτα τε χάκεῖνα διὰ τῶν ἁγίων τευξάμενος, καὶ τὰ μέλλοντα πάλιν ἡμῖν δι' αὐτῶν παρέχόμενος. Ἰδιοὶ δ' αὖ καὶ ἡμετέροις καὶ οἱ δρᾶσαντες αὐτὰ θεσπέσιοι μάρτυρες, καὶ οἱ τοῖς τῶν μαρτύρων θαύμασιν κατ' ἐκείνο καιροῦ πιστοῖς σεμνυνόμενοι, ἵνα μὴ πάλιν ἡμᾶς οἱ ἐπάρατοι ἀπορρῆναι θουμάτων τὰ παλαιὰ διεξέρχεσθαι λέγωσιν. Δεινοὶ γὰρ οἱ ἀνόντοι καὶ ἀναίσχοντοι καθέστησαν, συσκιάζειν μὲν τὴν ἀλήθειαν, ἀπ' αὐτῆς δὲ τὸ ψεῦδος προβάλλεσθαι, καὶ τὸ ψεῦδος ἀληθεύειν παρὰ τοῖς ἀνοήτοις ἐργάζεσθαι, καὶ τὸ μὴ πάλιν ψεῦδεσθαι τὴν ἀλήθειαν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ταῖς τῶν αἰὲν γιγνομένων θαυμάτων νιφάσι ψευδογοροῦντες ἀλίσκονται. Ἀνθρώπων μὲν γὰρ ἄγνωστος οὐδεὶς, ὥς οἶμαι, καθέστηκεν τῆς ἱερᾶς Κύρου καὶ Ἰωάννου δυνάμεως, ἣν αὐτοῖς ὁ πῶν ὄλων Θεὸς καὶ Σωτὴρ Ἰησοῦς Χριστὸς κατὰ πάντων ἀπλῶς τῶν παθῶν ἐχαρίσατο, πρὸς καύχημα πιστῶν καὶ ἀσφάλειαν, Ἐκκλησίας [καθολικῆς] οἰκοδομήν καὶ βεβαίωσιν.

35. Ἄλλ' πάντες οἱ μὴ παρόντες τῷ σώματι, ὡς παρόντες καὶ βλέποντες ἴσασιν, χωρὶν ὅσοι τουτοὶ τὸν ἐπίγειον ναῖουσιν· εἰς πᾶσαν γὰρ ὄντως τὴν γῆν ὁ εὐθόγγος ὁ περὶ αὐτῶν ἐξελήλυθεν, καὶ εἰς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα, τὰ περὶ τούτων ἀφίκετο ῥήματα. Οὐ γὰρ περὶ μόνων τῶν ἀποστόλων τοῦτο βόηεν τὸν Ψαλμῶδον ἐκδεξόμεθα, ἀλλὰ καὶ περὶ πάν-

των τῶν ζῳωτάντων αὐτῶν τὴν ἀθάνατον μίμησιν. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἀκροῖται μόνον πρὸ τούτου τῆς αὐτῶν ἐτυγχάνομεν χάριτος, ὥς καὶ πάντες οἱ μακροὶ ἀφροσῶτες τοῦ τεμένουσιν αὐτῶν διαστήμασιν· νῦν δὲ καὶ θεῖται τῆς τῶν ἀκουσμάτων ἀληθείας γέγοναμεν, ὀφθαλμικοῦ νοσήματος ἕνεκα προσελθόντες αὐτοῖς, ὡς προσέρηται· καὶ αὐτοὶ μὲν τὴν ὕψιν ἀεξάμενοι, καὶ τρυγῶντας ἄλλους τὰς λάσεις θεώμενοι. Ἄλλ' ὁ μὲν προφήτης τὴν λύραν τὴν ἱερὰν ἀρμολογῶν, καθάπερ ἠχοῦσαμεν, οὕτως καὶ ἴδομεν, πρὸς τὴν παλαιὰν Ἱερουσαλὴμ βοᾷτω τοῖς ἔσθασιν· ἡμεῖς δὲ πρὸς τοὺς μάρτυρας φήσωμεν· Βραχύτερα πάνυ περὶ ὑμῶν τοῖς ὧσιν ἐπυθόμεθα, ὢν τοῖς δμῶσιν ἴδομεν, καὶ σταγασὶ μικραῖς ἔδρουσιζόμεθα πρότερον, αἷς αἱ γλῶτται νεφέλας μιμούμεναι τοῦ μαρτυρικοῦ τῶν λάσεων ἀνιῶσαι πελάγους ὕψιζον. Τούτου δὲ ἡμεῖς αὐτόπται τοῦ πελάγους γενόμενοι, καὶ τοῖς αὐτοῦ νηξάμενοι νάμασιν, μετὰ τοῦ Ἰωδ πρὸς ὑμᾶς τὰς τούτου πηγὰς ἀνακράζομεν. Ἀκοῇ μὲν ὠτὸς ἠχοῦμεν ὑμῶν μόνον τὸ πρότερον, νυνὶ δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμᾶς ἑωράκαμεν. Ἀπερ οὖν παρόντες τοῖς δμῶσιν ἴδομεν, καὶ τοῖς ὧσιν ἀκηκόαμεν, ταῦτα καὶ γράφομεν· καὶ τοῖς μακρὰν διεσῶσιν τοῖς σῶμασιν, καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς γίνεσθαι μέλλουσιν παραπέμψομεν· δεῦτε, καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ἃ ἔθετο τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς, τῷ προφήτῃ Δαβὶδ συμφεγγόμενοι· καὶ πιστὴν λεὼν διεγείροντες συναθροίσωμεν πρὸς τὴν τῶν θεῶν διὰ Κύρου καὶ Ἰωάννου γιγνομένων τεράτων ἀκράσιν. Φέρε δὴ οὖν, φέρε, πάλιν τὰς τῶν ἁγίων εὐχὰς ἀρωγὴν ἐνδυσάμενοι, τῶν θαυμάτων ἐγγειρίσωμεν τὴν διήγησιν, ἐν ᾗ πᾶσιν σύμμαχον τὴν ἀλήθειαν καὶ μάρτυρα τῶν λεγομένων ποιούμενοι.

Explicit laus sanctorum martyrum Cyri et Joannis; et post Laudem principium Miraculorum.

Τοῦ συγγραφέως.

Τίς τὰδ' ἔγραψεν; Σωφρόνιος. Πόθεν; ἐκ Φοινίκης. Φοινίκης ποίης; τῆς Λιβανοστεφάνου.

Ἄστου δὲ πόλον; Ἐν αἷς Δαμασκός. Ζῶσι τοκῆς;

Οὐ· θάνατον ἀμρότεροι. Οὐνομα δ' εἰπέ δόο.

Μήτηρ μὲν τε Μυρῶ, γενέτης· κικλίσκετο Πλύνθας.

Ἐίχε γάμον γλυκερὸν, καὶ τοκῶν ἀγέλην;

Οὐ γάμον οὐ παῖδας σέβει πώποτε, ἄζυγος ἦεν.

Πῇ γῆς μονάσας, καὶ τίνας ἐν μελάθρῳ;

Ἐν χθονὶ θεοδόχῳ, καὶ ἐν οὐρεσὶ Ἱεροσολύμων,

Ἐν μάνδρῃ μεγάλῃ Θεοδοσίου μεγάλου.

Καὶ τίσι τόνδ' ἐτέλεσεν καὶ ἐνθετο θέσκελον ὕμνον;

Κύρῳ Ἰωάννῃ μάρτυσι θειοκόις.

Τίποτε δὲ τόσον ἔπειθε νόου πόνον; Οὐνεκα καὶ τοὶ

Ὅμμασι νοσταλτοῖς δῶκαν ἀκροστορίην·

Seneca iatrosophistῶ.

Κύρῳ ἀκροστορίης πανυπέριστα μέτρα λαχόντι

(11) Ab Anastasii interpretis Latino codice ab-sunt hæc epigrammata Sophronii ac Senecæ iatro-sophistæ; quæ tamen in Græco exemplari conser-

A qui æmulati sunt immortalem imitationem ipso-rum. Unde et nos ante hoc, sicut etiam omnes qui longioribus a templo eorum spatiis distant, gratiæ ipsorum auditores tantum eramus, nunc autem inspectores auditionum veritatis effecti sumus, ob oculorum languorem accedentes ad eos, ut prædictum est; qui et ipsi sanitatem carpsimus, et alios sanitates vindemiare conspeximus. Sanctus propheta quidem sacram lyram coaptans, sicut audivimus ita et vidimus, ad veterem Jerusalem cantibus clame; nos autem ad martyres asseramus: pauca de vobis auribus audiebamus, quos oculis vidimus: et modicis prius roris guttis perfundebamur, quibus linguæ nubes imitantes, martyrico sanitatum vestrarum assumptæ pelago compluebant.

B Hujus autem et nos inspectores pelagi facti, et in ipsius natantes fluentis, cum Job ad vos, qui hujus estis pelagi fontes, exclamabimus: auditu quidem auris audiebamus vos primitus, nunc autem oculis vos vidimus. Quæ itaque oculis vidimus, et auribus audiebamus, hæc et scribemus, et his qui corporibus degunt, et his qui post nos futuri sunt transmittemus: venite et videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, cum propheta David affati; silemque populum erigentes congregemus ad auditionem prodigiorum per Cyrum et Joannem divinitus patratorum. Eia ergo nunc, eia iterum sanctorum orationes in auxilium induentes, relationem miraculorum ipsorum aggrediamur, auxiliatricem et testem eorum quæ dicuntur veritatem in omnibus facientes.

Auctoris.

Condidit hæc quis? Sophronius. Dic unde creatus? Phœnice. At quanam? De Libanostephano.

Urbs quanam? Damascus. Adhuc vivuntne pa-
[rentes?

Mors rapuit. Nomen fac ut utrumque sciam.

Dicta Myro mater, Plynthas pater audiit. Anne

Sortitus charum conjugium ac sobolem?

Et thalamo et natis experts cum cælibe vita.

D Ast ubi, quove fuit cœnobio monachus?

In nutrice Dei terra, Solymæ tumulisque,

Amplifico in septo Theodosii eximii.

Jam quibus hunc diu componens obtulit hym-
[num?

Cyro ac Joanni martyribus nimis.

Cur vero tantum suscepit mente laborem?

Ii fuerant ægris quippe medela oculis.

Seneca iatrosophistæ (11).

Cyro qui medica præ cunctis pollet ab arte,

NOTÆ.

vata sunt; eaque nos totidem versibus Latina fecimus.

Neenon Joanni, martyribus superis,
Sophronius letans, ocnlorum luce recepta,
Ilac gratus libri munera parva dabat,

A Καὶ τῷ Ἰωάννῃ μάρτυσι θεσπιστοῖς.
Σωφρόνιος βλεφάρων ψυχάλγεια νοῦτον ἀλύξας,
Βαῖον ἀμειδόμενος τήνδ' ἀνέθηκε βιβλίον.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΤΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΛΓΙΩΝ ΚΥΡΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΤΩΝ ΣΟΦΩΝ ΑΝΑΓΥΡΩΝ.

SOPHRONII MONACHI SOPHISTÆ

NARRATIO MIRACULORUM SS. CYRI ET JOANNIS

SAPIENTUM ANAGYRORUM.

I. — De Ammonio octavario scrofas habente in B A'. — Περὶ Ἀμμωνίου τῷ ἐκταβαρίῳ χοιράδας ἐσχηκότος περὶ τὸν τράχηλον.

Justum arbitror, mirabilem narrationem ag-
gressus, prima quæ domestica sunt civitatis ex-
ponere, in qua martyrum admirabile certamen
exactum est, et venerabilis basilica eorum con-
structa est; quatenus nec Alexandrinus contri-
stemus, alios eis præponentes in propriis, neque
urbi eidem injuriam inferamus, quæ maxima opti-
maque est, ac delectabilis, et ob hoc præferenda;
ut miracula, quæ narrationis tenent exordium,
tanta plebe, talique civitate, vera hæc fuisse testi-
ficante, etiam his præbeant fidem, quæ in subse-
quenti dicenda sunt. Ammonius ergo miracula no-
bis initiet, idcirco quod hic de proceribus exstitit
civitatis, opulentia præclarus, et benigno patre
gloriosus. Ille quippe non paucis tempore Alexan-
drinorum dispensavit Ecclesiam, pater Eulogii, qui
sedem ipsam optime dispensavit; hic vero princi-
patum tenuit octavarum; et est vectigal per octa-
vam, quæ injuste quidem colligitur, pie vero dis-
ponitur, quæ ante exitum exigebat.

Hic ergo Ammonius dum adhuc juvenis esset,
et pulchritudine corporis adolescentiæ ætatem or-
nasset, in gutture passionem pessimam habuit,
quod medici merito scrofas appellant, eo quod hu-
jusmodi sint animalibus similes, quæ hanc ægri-
tudinem procreant, novum porcinarium in cervici-
bus hominum facientia. Hæ ergo adolescentis hujus
vallaverant collum, et tanquam matris alebantur
in utero, paulatimque crescentia, guttur ejus con-
strinxerant, atque ad magnam miseriam puerum
cumdem adduxerant abstringendo, et culis exten-
sione suffocando.

Δίκαιον οἶμαι τῆς τῶν θαυμάτων ἀρχόμενος δι-
ηγῆσεως, πρῶτα τὰ οἰκεία φράσαι τῆς πόλεως, ἐν ᾗ
καὶ τῶν μαρτύρων ἡ θαυμαστὴ γέγονεν ἐβλησις,
καὶ τερπνὸν ψυχοδόμηται τέμενος· ἵνα μήτε τοὺς
Ἀλεξανδρέας λυπήσωμεν, ἐτέρους αὐτῶν ἐν τοῖς ἰδίοις
προστάττοντες· μήτε τὴν πόλιν αὐτὴν ἀτιμάσωμεν,
μεγίστην οὖσαν καὶ καλὴν καὶ ἐράσμιον, καὶ ἀξίαν
διὰ τοῦτο προτάττεσθαι, ἵνα τὴν ἀρχὴν τῆς διηγῆ-
σεως κληρώσάμενα θαύματα, καὶ τοιαύτης ὑπὸ πό-
λεως ἀληθῆ μαρτυρούμενα, καὶ τοῖς ἔπειτα λέγε-
σθαι μέλλουσι παραπέμψοι τὸ εὐπιστον. Οὐκοῦν ἀρ-
χέτω τῶν θαυμάτων ἡμῖν ὁ Ἀμμώνιος, ἐπεὶ καὶ
αὐτὸς τῶν πρώτων ὑπῆρχε τῆς πόλεως, πλοῦτῳ τε
διαπρέπων καὶ ἀγαθῷ πατρὶ σεμνυνόμενος. Ὁ μὲν
γὰρ χρόνος οὐ μικροὺς τὴν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλη-
σίαν διήκῃσεν, πατὴρ Εὐλογίου τοῦ πάνυ τὸν θρό-
νον ἰθύναντος· ὁ δὲ τὴν τῆς ἐκτάβης ἀρχὴν (τέλος
τοῦτο κατ' ὀγδοάδα), καθέστηκεν (12), ἀδίκως μὲν
συναγόμενον, εὐσεβῶς δὲ διοικούμενον· οὗς πρὸ τέ-
λους (13) διήνυσεν.

Οὗτος γοῦν ὁ Ἀμμώνιος νέος ἐτι τυγχάνων, καὶ
κάλλει σώματος τῶν ἐφήδων κοσμῶν τὰ συστήματα
πάθος ἔσχεν χυλεπὸν εἰς τὸν τράχηλον, ὅπερ ἱατροὶ
χοιράδας καλῶς ὀνομάζουσιν, διὰ τὸ ζῶοις εἰσικάναι
τοιούτοις, τὰ τοῦτο δημιουργοῦντα τὸ νόσημα, καὶ
κενοὺς συφεῶνας τῶν ἀθλίων ἀνθρώπων τοὺς τρα-
χήλους ποιοῦμενα. Ταῦτα τὸν τοῦ νέου περιστοιχί-
σαντα τράχηλον, καὶ ὥσπερ ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐκτρε-
φόμενα, καὶ ταῖς κατ' ὀλίγον αὐξήσεσι τὸν αὐχένα
συντείνοντα, καὶ συναυξέειν αὐτοῖς ἀναγκάζοντα, ἐν
μεγάλῳ κακῷ τὸν νεανίαν διέβηκαν, συνέχοντά τε
καὶ συμπνίγοντα τῇ παριτάσει τοῦ δέρματος.

NOTÆ.

(12) Octavarium, inquit Cangius gloss. Lat., vec-
tigal quod ex rebus venalibus fisco præstabatur,
de quo est lex 7 et 8, Cod. de vectigal. et l. vii.,
Cod. de locato. Citatque ex Bollandio hunc ipsum

Sophronii (sed Bollandio Cangioque anonymi)
locum.

(13) Bolland. δὲ οὗτος Προτέλους. Bonifacius tamen
legebat, ut est in codice nostro Gr.

Ὁ δὲ πατήρ τοὺς σοβαροὺς τῶν λατρῶν προσκαλούμενος, τοῦ νέου τὸ πάθος εἰδείκνυνεν, καὶ βοηθεῖν ἠντιδόκει τῷ παιδί κινδυνεύοντι, καὶ μισθοὺς τῆς θεραπείας προσέφερεν· Οἱ δὲ τὸν Ἰουλιανὸν (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ πατρὶ) διὰ τιμῆς πλείονος ἀγοντας, καὶ τὸν παῖδα στέργειν ὑπὲρ αὐτὸν ἐπομνύμενοι, καὶ ἄλλως πως τὴν ὀλκὴν τῶν μισθῶν ἐφηθέμενοι, τῆς τε νόσου τὴν ἀκείαν χρεὸς εἶναι διώκοντο, καὶ ταύτην αἰδοί· καὶ τιμῇ τοῦ πατρὸς, καὶ πόθῳ καὶ στοργῇ τοῦ παιδὸς παρασχεῖν ἐπηγγέλλοντο. Καὶ δὴ πάντα τὰ τῆς τέχνης κινήσαντες, καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς τέχνης, εἰ ἔστιν εἰπεῖν, ἐγγωρήσαντες, ὤνησαν οὐδὲν· ἔπει τοὺς μάρτυσιν τὰ τοῦ παιδὸς ἐτηρεῖτο σωτηρία. Τοῦτον γὰρ ὁ πατήρ, τῶν λατρῶν ἀφελόμενος, τοὺς ὄντως λατροῖς Κύρῳ καὶ Ἰωάννῃ προσήνεγκε, ὧν τὴν τιμίαν σορὸν καταβρέχον τοὺς δάκρυσιν, ἄρωγους γενέσθαι τοῦ παιδὸς ἐλιτάνευεν, καὶ μὴ παριδεῖν αὐτοῦ τὴν υἱὸν τηλικούτῳ κλύδωνι συνεχόμενον. Οἱ δὲ τοῦ γέροντος ἐτακούσαντες, καὶ τὰ τῆς εὐχῆς οὐκ ἀτιμάσαντες δάκρυα, καὶ τὸν νέον λάσαντο, κάκεινον τοῦ δεινοῦ περιδεβρέου λαμπρῶς ἡλευθέρωσαν.

Ἀδικεῖν δὲ νομίζω, εἰ μὴ καὶ τῆς θεραπείας μνήμην ποιήσωμαι. Ἐπεὶ γὰρ τὸν νεανίαν ἀνέωρων ὑπέρποφρον, καὶ τῷ τοῦ πλοῦτου φροσῆματι πρὸς ἀλαζονείαν αἰρόμενον, οὐ πρότερον τοῦ σωματικοῦ τέοντος τὰς οἰδήσεις κατέπαυσαν, εἰ μὴ τῆς ψυχῆς τὴν φλεγμονὴν ἐθεράπευσαν· πλεῖω γὰρ τῆς τῶν ψυχῶν ἰάσεως καὶ ἀπαθείας φροντίζουσιν. Τὸν οὖν Ἀμμωνιον ψυχῇ νοσοῦντα καὶ σώματι βλέποντες, καὶ τοὺς ἐκατέρων αὐχένας κακῶς διακείμενον, οὕτω τῆς θεραπείας ἰξίωσαν· πρῶτον μὲν τὰ πρὸ τῆς σεβασμίου αὐτῶν σοροῦ σαρκοῦ ἐπιτάττουσιν, ὅπως μάρη μὴ ὑπερφρονεῖν, ἵνα διὰ τῆς εἰς τὰ κάτω καὶ εἰς γῆν κατανεύσεως, ὅθεν τε ἐλήφθη διδάσκειτο, καὶ ὅπου φησὶν ὁ Θεὸς τῷ πρωτοπλάστῳ Ἀδὰμ· Ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, ἕως οὗ ἀποστρέψω σε εἰς γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθης, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. » Καὶ πρὸς Θεὸν Δαβὶδ ὁ θεσπέσιος· Ἐνταναλεῖ τὸ πνεῦμα αὐτῶν καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν. »

Ἄλλ' οὖν τῆς ψυχῆς τοῦ νέου τὸν ὄγκον μαράναντες, καὶ ὅστις εἴη μαθεῖν ἀναγκάσαντες, ἐπὶ τὸ τοῦ σωματικοῦ τραχήλου τὰς χοιράδας τὸ φάρμακόν ἐπεμπον. Τοῦτο δὲ ἦν τῆς αὐτῶν κηρωτῆς ἡ παναλκῆς ἐμπλάστρος, ἣν ἄρτῳ μυχθεῖσαν περιθεῖναι τῷ τραχήλῳ προσέταξαν· καὶ τῆς τῶν ἁγίων γενομένης κελεύσεως, τοῦ πάθους ὁ παῖς ἀπηλλάττετο· οὐ πολυλαῖς γὰρ ταῖς ἡμέραις ἀντισχεῖν αἱ χοιράδες πρὸς τὸ φάρμακον ἵσχυσαν. Ὅθεν ἐπιτεθέντος αὐταῖς τοῦ βοηθήματος, οὕτως ὅξως ὥσπερ τινὲς μαστίζοντος αὐτάς ἢ διώκοντος ἐφυγον· καὶ ἄρῳ διαβρόχασαι τὸ περιέχον αὐτάς τοῦ αὐχένος δερμάτιον πρὸ τοῦ τῶν ἁγίων ἔπασαν μνήματος· ἐξήκοντα δὲ ἦσαν καὶ ἔπειτ' αὐτὸν ἀριθμῶν, ὡς ἔλεγον αὐτάς ὁ μετρήσαντας· ὅς οἱ τότε τῷ νεῷ διακονοῦμενοι ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας πρὸ τοῦ τῶν ἁγίων ἡώρησαν μνήματος, τὴν τῶν

A Qua de re pater ejus elegantiores advocans medicorum, adolescentis ægritudinem demonstrabat; et ut adjutorium ferrent periclitanti puero supplicabat, mercedesque curæ condignas, priusquam curam facerent, proponebat. Illi vero Julianum, quod erat nomen patris ejus, in multo honore se gerere, puerumque diligere super eum jurabant; alioquin et onere mercedum illecti, ægritudinis curam ut debitam propter reverentiam et honorem patris, amoremque adolescentis et affectum, exhibere promittebant. Verum ubi omnia quæ artis fuerant peregerunt, et quæ super artem sunt, si dicendum est, nihil profuerunt, idcirco quod martyribus pueri hujus servabatur salvatio, hunc pater a medicis auferens, ad veros medicos Cyrum et B Joannem adduxit; quorum venerabilem confessionem lacrymis irrigans, auxilium ferre adolescenti poscebat; nec contemnerent filium ejus tantâ compressum fluctuatione. Hi vero senis orationem exaudiunt, ejus felus non aspernati, et puerum curaverunt, et ex illa collaris cutis pernicio clarius eruerunt.

Injustum autem existimo, nisi et curationis memoriam faciamus. Etenim videntes eundem adolescentem supercilio elevari, et opulentiae fastu ad elevationem extolli, nec prius corporalis cervicis tumores sedaverunt, quam animæ jactantiam curavissent. Plus enim salute corporis animarum integritatem desiderant. Ammonium ergo et anima ægrotantem videntes et corpore, et utraque cervice pessime constitutum, hoc modo eum curare dignati sunt: primum quidem venerabilem eorum confessionem mundificare mandantes, quatenus disceret non super sapere quam oportet sapere, sed deorsum inclinatus in terram, unde sumptus est, et ubi post modicum reversurus est, addisceret sicut ait Dominus ad Adam: « Quia terra es, et in terram ibis, donec converteris in terram de qua sumptus es »²². Et ad Deum David divinitus dicit: « Auferes spiritum eorum et deficient, et in pulverem suum convertentur »²³.

Ita ergo tumorem animæ adolescentis macerantes, et quis esset addiscere coarctantes, ad scrofarum passionem, quæ in corporeo gutture fuerat, medicinam mandaverunt. Hoc autem ceratis eorum omnipotens emplastrum fuit, quod cum pane commistum gutturi ejus imponi præceperunt: sanctorumque jussione peracta, de ægritudine puer ereptus est: nec enim multis diebus contra eorum medicinam scrofæ resistere valuerunt; adjutorio quippe eis superposito, velociter tanquam aliquo flagellante eas et persequente, fugatæ sunt, et acro aperientes cervicis cutem, et qua continebantur rumpentes, ante sanctorum memoriam ceciderunt: sexaginta et septem vero fuerunt numero, sicut a numerantibus eas dicebantur: quas qui tunc in basilica ministrabant, per multos dies ante san-

²² Gen. iii, 19. ²³ Psal. ciii, 29.

clorum memoriam suspenderunt, virtutem martyrum demonstrantes cunctosque Dei excitantes ad laudem. Et Ammonius quidem pro duplici ægritudine duplicem et medelam accipiens, sanus restitutus est genitori.

Post aliquod vero tempus iterum elatus est sensu, oblivionemque præcedentis castigationis incurrens, corporali rursus infirmitate corrumpitur, et meliora sapere martyrum castigationibus docetur. Etenim non mediocriter infirmatus, periclitabatur de stomacho, imo colicæmon Asclepiadæ hanc ægritudinem vocaverunt; et conferentes quod non qualitas stomachi differentiam dolorum faceret, et ampliores hos quam qui sunt stomachi; considerantes enim, quod non erat eum aliquid victus accipere, quod per os non confestim evomeret; non valente alvo ejus quod per stomachum mittebatur recipere, eo quod tortionibus constipata, cibum in se retinere non poterat; sed dum descenderet, statim repulsum per os remittebat, non sinens per se transitum facere; quamvis ergo hanc ægritudinem medici, et quique eorum induti sunt tribones, sermonumque dicacitate confidunt, omnes enim introibant, et potuerunt quidem addiscere, non tamen idonei fuerant accurare, quandoquidem valde hunc investigaverunt, et munerari cupierint, ut et mercedum pompam argento, et de felicitate curandi præstantiorem gloriam conquisissent.

Idcirco his omnibus refutatis Ammonius, nullumque ex eis inveniens juvamentum, nisi tantum ut eorum super hac ægritudine impossibilitatem addisceret, et quod verbis quidem sint nimis idonei, operibus autem curare nullatenus strenui; ad Cyrum iterum et Joannem egressus est, solos hos post Deum credens adjuutores existere; unde et celerem curam accepit, mercedem congruam fidei, quam in eos labuerat, consecutus. Et stomachi quidem oleum et cera fuit curatio, quæ confessionem eorum radianti fulgore splendificavit. Ita et vanam gloriam mentis ejus competentem medicamine martyres correxerunt; etenim nocte ad Ammonium venientes mollem vestem et fluidam deponere præcipiunt, et indumento asperiore circumtegi, de stuppa quidem intexto, sacco vero vocato, quod ad instar sacci sit asperum, quo nimis pauperes ob pauci pretii vilitatem amicti sunt, hanc pro pretiosa et præclara veste induere decernentes: aquam vero ad bibendum (fratribus ægrotis) in humeris portare præcipiunt, non unum urceum, sed duos in utrisque humeris bajulantem; nec se prius eum curaturos inquit, nisi prius ipse peregrisset quod jussum est. Ille autem sanctorum jussionem perficiens, et undam cum præfato indumento obsequenter exhauiens, promissam huic ministerio consecutus est sanitatem. Ita quippe Ammonius etiam hanc effugiens ægritudinem, et hujus præcedentisque languoris medicos depulsores collaudans abiit. Et nos igitur sanctis laudis hymnum dicentes, isti enim sunt qui post Deum harum passionum sunt sana-

A μαρτύρων ἰσχύον ἐνδεικνύμενοι, καὶ πάντας κινῶντες πρὸς θεάρεστον αἵνεσιν. Καὶ Ἀμμώνιος μὲν ἐπὶ διπλῷ τῷ νοσήματι διπλὴν λαβὼν καὶ τὴν ἰασιν, ὅτις ἀποδίδεται.

Μετὰ χρόνον δὲ τινα πάλιν ἐπαρθεὶς τῷ νοσήματι, καὶ λήθην τῆς προλαβούσης παιδείας κτησάμενος, σωματικῇ πάλιν ἀσθενείᾳ παιδεύεται· καὶ τὰ κρείττω φρονεῖν μαρτύρων ἐπιτιμίοις παιδεύεται. Ἀσθενήσας γὰρ οὐ ματρὶως τὸν στόμαχον ἐκινδύνευεν· κολικευμὸν δὲ μᾶλλον Ἀσκληπιάδαι τὸ πάθος ἐκάλεσαν· καὶ στομάχου διάθεσιν τὸ διάφορον τῶν ἀλγηδόνων συγχρίναντες· καὶ μείζους ταύτας ἢ κατὰ στόμαχον βλέποντες· οὔτε γὰρ ἦν αὐτῶν τινος μεταλαβεῖν, ὃ μὴ πάλιν ἀνήγαγεν εὐθὺς διὰ στόματος, μὴ δυναμένης αὐτοῦ τῆς γαστρὸς τὸ παρὰ τοῦ στομάχου πεμπόμενον δέξασθαι, ἥτις τοῖς σπράφοις πιεζομένη, καὶ δριμυτέραις ταῖς ἀνίαις δουλεύσασα, μένειν ἐν αὐτῇ τὴν τροφήν οὐκ ἠνίσχετο, ἀλλὰ θάτον αὐτὴν κατιοῦσαν ἀνέπεμπε, καὶ διὰ στόματος ἐρρίπτειν, δίδον δι' αὐτῆς οὐ παρέχουσα. Ἀλλ' εἰ τὸ πάθος οἱ ἱατροὶ καὶ τούτων οἱ φοροῦντες τοὺς τρίβωνας, καὶ τῇ κομψείᾳ τῶν λόγων ἐπηρεϊδόμενοι (ἅπαντες γὰρ εἰσέτρεχον), μαθεῖν ἡδυνήθησαν, οὐκέτι καὶ τὴν ἰασιν παρέχειν εὐπόρησαν, καίτοι λίαν αὐτὴν ἀνιχνεύοντες καὶ ὠρεῖσθαι γιγνόμενοι, ἵνα καὶ τὸν μὲν μισθὸν κομψὸν τὸ ἀργύριον, καὶ τῆς εὐδοκίμησης κομφοτέραν τὴν δόξαν πορίσωνται.

Διὸ καὶ πάντων αὐτῶν καταγνοῦς ὁ Ἀμμώνιος, καὶ μηδεμίαν πρὸς αὐτῶν παθῶν τὴν ὠφέλειαν, εἰ μὴ μόνον τὸ μαθεῖν αὐτῶν τὴν πρὸς τὸ πάθος ἀσθένειαν, καὶ ὅτι λόγοις μὲν εἰσιν ἱκανώτατοι, ἔργοις δὲ θεραπεύειν ἀνίκανοι, πρὸς Κύρον καὶ Ἰωάννην ἐξέρχεται, μόνους αὐτοὺς ἱατροὺς μετὰ θεοῦ πιστεύσας γενήσεσθαι. Ὅθεν καὶ τάχος τὴν ἰασιν εἰληφεν, μισθὸν εὐπρεπῆ τῆς εἰς αὐτοὺς κομισάμενος πίστει. Καὶ τοῦ μὲν στομάχου ἔλαιον ἦν καὶ κηρωτὴ τὸ καθάρσιον, ὅπερ αὐτῶν τὴν σορὸν πυρὶς μαρμαρυγῇ καταλάμπουσι· τῆς δὲ ψυχῆς τὸ κενόδοξον καταλλήλῃ φαρμάκῳ περιστροβοῦσιν οἱ μάρτυρες. Ἐλθόντες γὰρ νυκτὸς πρὸς Ἀμμώνιον, τὴν μαλακὴν ἐσθῆτα καὶ βέουσιν περιστεῖλαι καλεοῦσιν, περιθέσθαι δὲ τραχυτέραν ἀμφίαισιν τὴν ἐκ στυπλῶν μὲν ἔχουσαν ὑφάσμα, σάκκον δὲ καλουμένην, διὰ τὴν πρὸς σάκκον ἐγγυτάτην τραχύτητα, ἣν οἱ πάνυ πτωχοὶ διὰ τὸ λίαν εὐωὸν καὶ εὐτελὲς περιβάλλονται. Ταύτην ἀντὶ τῆς πολυτελοῦς καὶ χλιδῆς ἐσθῆτος εἰπόντες ἐνδύσασθαι, τοῖς ἀσθενοῦσιν ἀδελφοῖς τὸ πότιμον ὕδωρ ἐπὶ τῶν ὤμων ἄγειν προστάττουσι· οὐ κέραμον ἵνα βαστάζοντα, ἀλλὰ δύο ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὤμων θεσπίσαντες· καὶ οὐ πρότερον αὐτοὺς ἀνύσει τὸ πρόσταγμα. Ὁ δὲ πληρώσας τῶν ἁγίων τὴν χεῖρα, καὶ τὸ νάμα μετὰ τοῦ λεχθέντος ἐνδύματος ὑδρευσάμενος ἐπεικίστατα, τὴν ἐπηγγελμένην τῇ τοῖσδε πράξει ῥώσιν ἐδέξατο. Οὕτω δὲ καὶ ταύτην ἐκφυγὼν ὁ Ἀμμώνιος τὴν ἀσθένειαν, τοὺς ταύτης ἱατροὺς καὶ τῆς προλαβούσης ὠκνότητας εὐφημήσας ἀπόηχο. Καὶ ἡμεῖς δὲ τοὺς ἁγίους ὑμνήσαντες (αὐτοὶ γὰρ μετὰ θεοῦ τῶν λε-

χθέντων ἰατροῖ καθεστήκασιν), ἐπ' ἄλλας ἀξιαγάστους Α τοres, ad alias eorum medicinas admirabiles accedamus.

IV. — *Περὶ Θεοδώρου τοῦ ἐσχηκότος ἐν τοῖς δύο ὀφθαλμοῖς τὰ λευκώματα.*

Θεόδωρος δὲ μετὰ Ἀμμώνιον ἡμῖν εἰς διήγησιν πρόεισι, πλὴν μὲν ἔχων καὶ αὐτὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, πλοῦτον δὲ σύμμετρον καὶ ἀμέριμον, τὴν καλλίστην αὐτάρκειαν· νόσον δὲ τῶν τοῦ σώματος ὀφθαλμῶν τὴν ἀπώλειαν. Τούτους γὰρ παθὼν ὁ Θεόδωρος, καὶ τὴν δέουσαν οὐχ εὐρὴν ἐπιμέλειαν, ἐν ἀμφοτέροις ἔσχεν τὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀμαυροῦντα λευκώματα. Ἄπερ ἐσχηκὼς καὶ πρὸς τῶν ἰατρῶν μαθὼν αὐτῶν τὸ ἀνίστατον, τὸν τῶν μαρτύρων σηκὸν καταλαμβάναν, ἐλπὶδα μίαν ἑαυτῷ περιθέμενος ἀκατασχυντον, πίστιν εἰς αὐτοὺς ἀνυπόκριτον, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν τοῖς οὕτω πιστεύουσιν γιγνομένην ἐπίσχεψιν. Ἐλθὼν οὖν εἰς τὸν τῶν μαρτύρων σεβάσιμον τέμενος, τῆς εἰς αὐτοὺς ὁλοφύχου πίστεως τὸν καρπὸν ἀπεσφέρετο. Χρόνον γὰρ ἐν αὐτῷ διατρίψας βραχύτατον, καρπὸν ἐκομίζετο· τὸν οὐ χρόνους πολλοῖς γεωργοῦμενον; ἀλλ' ἀπλότῃ πίστεως τιθηνοῦμενον· ὃν ἀντιμετροῦντες οἱ ἄγιοι, εἰς τὴν αὐτῶν πηγὴν ἐξιέναι προσέταττον, καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ χρῆσασθαι νάμασιν πρὸς τὴν τῶν ὁμμάτων ἀνάδελψιν. Ὅ δὲ τὸ κελευσθὲν ποιῶν ἑτοιμάτατα, χειραγωγοῦμενος ἐπὶ τὸ βέλτερον ἀπέρχεται, καὶ τὰς ὕψεις ἐν τούτῳ νιφάμενος, καὶ ταύτας εἰς τι φακιλίον ἐκμαζάμενος ἔβλεψεν, σὺν τῇ τῶν ὕδατων ὑγρότητι, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποβαλὼν τὰ λευκώματα. Ἄπερ τῶν ὁμμάτων ἐκ θείας τιδὸς ἀποπτεθέντα θυνάμεως κἀν τῷ φακιλίῳ τυγχάνοντα, πᾶσιν εἰσδραμὼν τοῖς ἀνὰ τὸν νεῶν εὐρεθείσιν ὑπέδειξεν· ὑπδειγμα πίστεως ἑαυτὸν παρεχόμενος, καὶ τῆς ἐκ πίστεως γιγνομένης ἰάσεως κηρύττων τὸ μέγεθος.

V. — *Περὶ Καλοῦ τὸν Ἰδιον πόδα κατεδάξαντος.*

Καλὸς δὲ τις ἀξίως λεγόμενος (γνώμην γὰρ τοιαύτης προσηγορίας ἀκόλουθον διεκέντητο), ἐκ τῆς τοῦ μισοκάλου σπουδῆς, καὶ τῆς πρὸς τὰ καλὰ δεινῆς ἀντιστάσεως, ἀπὸ κλίμακος κατιῶν συμποδίζεται, καὶ συμποδισθεὶς ἀφ' ὕψους βιακὼς εἰς γῆν καταφέρεται πτώματι. Ὅθεν τὸν πόδα συντριβείς ἐκινδύνευε, αὐτὸν τοῦ ποδὸς εἰς μυρία κατεδάξας τὸν κάλαμον. Ἀλλ' ὅτε τὴν τῶν ἰατρῶν ἰδὲν πρὸς τὸ πάθος ἀνόνητον ἔλευσιν, ἐπιλειψάντων σχεδὸν τῶν τοῦ ποδὸς ὀστέων ταῖς κατὰ μέρος ἀποβολαῖς τε καὶ βεῦσεσιν, καὶ τῶν σαρκῶν τε συναναλωθεισῶν ταῖς τῶν ἰχθύων ἐκδύσεσιν, ἐπὶ τὴν τῶν ἁγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου καταφεύγει βοήθειαν, ἑαυτῷ πλεῖστα μεμψάμενος. ὅτι τῶν ἁγίων τοὺς ἰατροὺς προστίμησεν, καὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ συγγνώμης πολλὰ τυχεῖν ἐλιτάνευεν· καὶ μετὰ τῆς συγγνώμης καὶ τὴν ἴσιν αὐτοῦ ὀρέγειν ἰκέτευεν. Ἦν ἀδιστάκῃ τῇ πίστει πρεσβεῦον κομίζεται, ἑλαίῳ τῷ τῆς κανδήλας ἐκ προσταγματος ἀλειφόμενος, καὶ τούτῳ πληρῶν τῶν ἐκπεσόντων ὀστέων τὴν ἑνδοξίαν. Καὶ τοῦτο μὲν τοῦ Καλοῦ καθεστήκην τε τὸ διήγημα, καὶ τοῦ γεγονότος ἐπ' αὐτῷ θαύματος τὸ μνημόσυον.

II. — *De Theodoro qui albores in utrisque oculis habuit.*

Sed et Theodorus post Ammonium narrandus accedat, civitatem habens et ipse eandem Alexandriam, sed opes mediocres et curarum expertes, quodque optimum est, sorte sua contentus. Egrotabat igitur oculorum corporis orbitate; hos quippe dolens Theodorus, et non inveniens diligentiam competentem, in utrisque oculis induit tenebrosos albores; quos dum habuisset, et a medicis esse insanabiles didicisset, ad sanctorum confessionem occurrit, unam sibi spem, qua non confunderetur, proponens fidem in eos indubiam, et eorum visitationem ita credentibus adfuturam. Veniens itaque ad venerabilem basilicam martyrum, fidei quam in ipsos medullitus habuit, fructum adeptus est. Tempus enim ibidem moratus brevissimum, fructum adeptus est, qui nec temporibus multis acquiritur, sed simplicitate fidei coalescit; cuius sancti vicissitudinem compensantes, ad fontem suum egredi, et ejus fluentis abluvi ad oculorum illustrationem præcipiunt. Ille vero quod jussum est paratus efficere, mox ut ductus ad hæc fluenta profectus est, ibidemque ablucens lumina, et faciei quodam extergens aspexit, et cum aquarum humore etiam oculorum albores abiecit, qui de oculis divina quadam sunt expulsi virtute; atque ad basilicam currens in eodem faciali omnibus qui adfuerant demonstravit; exemplum se fidei aliis exhibens, et salubritatis, quam fides assequitur, prædicans magnitudinem.

III. — *De Calo qui pedem eruperat.*

Calus quidam, qui condigne bonus vocatus est, voluntatem enim habuit tali dignam vocabulo, acutusque voluntati et vocabulo consequentes, ex insidiis inimici, qui calide bonis obluclatur studiis, per scalam descendens comprehensus est, et desuper in terram violento lapsu deductus est, pedeque contrito periclitabatur, cannula ipsæ et pedis tibia in mille partibus diminuta. Qui dum medicorum præsidia conspexisset ad succurrendum invalida, dumque fere jam ipsius pedis ossa paulatim cadendo defluerent, carnibus cum affluentī sanie liquefactis, ad sanctorum martyrum Cyri et Joannis confugit præsidium, nimis semetipsum accusans, quod medicos præposuerit sanctis, et de hoc valde indulgentiam supplicans invenire, et cum indigentia medicinam eos concedere: quam, cum fide indubia precaretur, adeptus est, candelæ oleo eis præcipientibus delibutus, et ex eo reintegrans damna ossium dilapsorum. Talis quidem ejusdem Cali existit narratio, et miraculi quod in eo peractum est recordatio.

IV. — *de Isidoro qui pulmone infirmabatur.* A Δ'. — *Περὶ Ἰσιδώρου τοῦ τὸν πνεύμονα ἀσθενήσαντος.*

Isidori quoque aegritudinem narrabo, et ejusdem aegritudinis admirabilem curam. Majumitis erat Isidorus, non de Majuma Gazæorum exortus, sed de Majuma Alexandrinorum progenitus, qui in Pharo, quæ olim insula fuerat, insitus est; nunc vero pars Alexandriae adunata, et eadem insula reputatur, licet antiquum habens idem locus persistat vocabulum. Hic namque Isidorus de pulmone graviter fuerat cruciatus, et mors infirmitatis erat remedium; hunc enim putrefactum paulatim expuebat in flegma atque in sanguinem resolutum. Et finem vitæ ex hoc expectabat, quæ prorsus assequi hujusmodi pulmonis aegritudinem solet.

Sed in hoc Isidorus seipsum conspiciens, et cognoscens quod nulla salutis spes ab hominibus remansisset, habens in sanctos Cyrum et Joannem martyres fidem, quæ montes quidem transponit in mare, mortuos autem erigit de sepulcris, talem namque eis Salvator virtutem attribuit, affectum eorum quem in se habent opportune remunerans, ad eosdem omnipotentes medicos de civitate progreditur: ejus fidem martyres admirati, non in noctis somnio, sed in visione, sese manifestantes, non hoc aut illud facere, sed citri portionem porrigentes, prompte comedere mandaverunt. Ille autem aliquem esse existimans, de his qui præsentibus in basilica fuerant, quod datum fuerat grate suscipiens, et libenter comedens, dum adhuc extremam partem citri quem comēdebat manderet, in vomitum motus est; ex hocque turbatus, una cum cibo et vermem, qui pulmonem ejus comēdebat, abjecit, quod efficiens pariter et aegritudinem abjecit, et firmi atem continuo recipit.

V. — *De Menna philopono qui emphrazin habuit.*

Hora est nos post admirabilem narrationem Isidori, Mennam philoponum in medium ducere, qui philoponio præerat, quod est ad Peronam circa beatum Andream. Hic philoponus infirmus est graviter, febris autem erat vehemens ejus infirmitas; quæ instanter eum atque flagranter [*atibi fragr.*] aggressa, et fere omnem corporis humorem exstinguens, ad emphrazin eum immensitate desiccationis perduxit. Quam ventris distictionem discipuli medicorum, de febribus quasi non periculosis exortam negligentes, dissolvere conabantur, pannos plurimos et diversas unctiones adhibentes, et in eis mittentes antidota, et cibos qui ventrem solverent porrigentes: et hæc omnia exercentes, non solum nihil ei ex his quæ dederant profuerunt, nam quæ in ventrem miserant intrinsecus remanentibus et non valentibus excreari, multo amplius vir ipse periclitabatur, paulatim tumore ventris extento, nullum inveniens

Ἰσιδώρου δὲ τὴν ἀσθενείαν ἀφηγήσεται, καὶ τῆς ἀσθενείας τὴν παράδοξον ἱασιν· Μαίουμίτης ἦν ὁ Ἰσιδωρος, καὶ οὐ τοῦ Μαίουμα τῆς Γαζαίων ὁρμώμενος, ἀλλὰ τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας Μαίουμα γνωριζόμενος, ὅστις ἐν Φάρῳ τῇ ποτὶ νήσῳ καθέστηκεν, νῦν δὲ μέρος Ἀλεξανδρείας, ἐνωθείσης τῇ πόλει τῆς νήσου, λογίζεται, εἰ καὶ τὴν παλαιὰν ἔχων ὁ τόπος τοῦ Μαίουμα προσηγορίαν ἐπέμεινεν. Οὗτος οὖν ὁ Ἰσιδωρος χαλεπῶς πᾶν διέκειτο, τοῦ πνεύμονος αὐτὸν χαλεπῶς κατατρύχοντος, καὶ θάνατον αὐτῷ τῆς ἀσθενείας ἐπαγγελλόμενος πὺ φάρμακον· τοῦτον γὰρ σηπόμενον κατ' ὀλίγον ἀνέπτυνεν εἰς αἷμα καὶ φλέγμα λυόμενον, καὶ τὴν ἐντεῦθεν τελευτήν προσεδέχετο, ἥτις ἀκολουθεῖν πάντῃ τε καὶ πάντως τῇ τοιαύτῃ διαθέσει τοῦ πνεύμονος [εἶωθεν].

Ἄλλ' ἐν τούτοις αὐτὸν θεασάμενος, καὶ μαθὼν ὡς οὐδεμιὰς σωτηρίας ἐλπίς παρὰ ἀνθρώποις αὐτῷ καταλείπεται, πίστιν ἔχων εἰς τοὺς ἁγίους Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας, τὴν ὄρῃ μεθιστώσαν εἰς θάλασσαν, νεκροὺς δὲ ἐκ τάφων ἐγείρουσαν (τοιαύτην γὰρ αὐτοὺς ὁ Σωτὴρ παρέσχεν τὴν δύναμιν), τὴν εἰς αὐτὸν στοργὴν προσφυῶς ἀμειβόμενος, ἐπ' αὐτοὺς τουτοῦσι τοὺς πανσθενεῖς ἱατροὺς ἐκ τῆς πόλεως ἐρχεται. Οὐ τὴν πίστιν οἱ μάρτυρες ἀγασσάμενοι, οὐκ ἔπαυον ἀλλ' ὑπάρ αὐτῷ παραφαίνονται· οὐ τόδε ποιεῖν ἢ τόδε προστάττοντες, ἀλλ' ἀπὸ κίτρου μέρος ὀρέγοντες καὶ ἐσθίειν προστάττοντες. Ὁ δὲ τῶν ἐν τῷ νεφῷ παρόντων τινας ὑπολαβὼν εἶναι τοὺς μάρτυρας, τὸ δοῦν ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ ἡδέως δεξάμενος ἥσθιεν. Ἄλλ' ἐστὶ τοῦ καταποθέντος κίτρου τὸ τελευταῖον μασώμενος, ἐκινήθη πρὸς ἔμετον· καὶ τοῦτο παθὼν συναφέρει τῷ βρώματι καὶ τὸν [τὸ] πνεύμονα κατεσθίοντα σκώληκα· ὃν ἀποβαλὼν, συναποβάλλει τούτῳ τὸ νόσημα, καὶ τὴν ῥῶσιν εὐθὺς εἰσδέχεται.

Ε'. — *Περὶ Μηνᾶ τοῦ φιλοπόνου ἐσχλητός τὴν ἐμφραζιν.*

Ὅρα δὲ ἡμᾶς μετ' Ἰσιδώρου καὶ τὴν κατ' αὐτὸν θαυμασίαν λέξαι διήγησιν, Μηνᾶν εἰς μέσον ἀγαγεῖν τὸν φιλόπονον, ὃς φιλοπονέου προίστατο τοῦ κατὰ τὸν Ἀνδρείου τοῦ θείου τοῦ εἰς τὴν Περώνην ὑπάρχοντος. Ἠρώσθησεν δεινῶς ὁ φιλόπονός, πυρετὸς δὲ ἦν σφοδρὸς τὸ ἀρρώστημα, ὃς ἐπιτεταμένως αὐτῷ καὶ διαχαῶς ἐμβολῶν, καὶ πᾶσαν σχεδὸν ἐξαμβλώσας αὐτοῦ τῆς γαστρὸς τὴν ὑγρότητα, εἰς ἐμφραζιν αὐτὸν ὑπερβολῇ ἐσφρότητος ἤγαγεν, καὶ ταύτην παίδας ἱατρῶν τῆς κοιλίας τὴν ἐμφραζιν τῶν πυρετῶν ὡς ἀκινδυνότερον ἀμείψαντες, διαλύειν ὑπέγοντο, κλείσταις ἐμβόροις καὶ διαφόροις ἀλείμμασι χρώμενοι, καὶ τὰς τῶν ἀντιδότων λυτικὰς διὰ στόματος πέμποντες, καὶ βρώματα τὸν στόμαχον φθείροντα παρεχόμενοι. Ἄλλὰ τούτοις ἅπασι ἀγωνισάμενοι, τέλος ἐπαύσαντο, μὴ μόνον αὐτὸν μηδὲν ἐκ τῶν δεδομένων ὠνήσαντες, ἀλλὰ καὶ τὰ μέγιστα βλάψαντες. Τῶν γὰρ τῇ γαστρὶ παραπεισθέντων ἐνδον μενόντων καὶ παραιτουμένων τὴν ἐκρυσιν, μεζόνως ὁ ἀνὴρ

ἐκινδύνευεν, κατὰ μικρὸν ἐξυγκούμενος, καὶ τὴν ἄδε constringente se et suffocante necessitate remedium.

Τούτων οὖν ἡμέρας δις ἐπὶ τὰ βαστάσας τὸν κίνδυνον, καὶ μηκέτι φέρειν δυνάμενος, ἐπὶ Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας ὤρμησεν, τούτοις τὸ ζῆν καὶ τὸ θανεῖν ἀναθέμενος. Ἦλθεν δὲ οὐ πρὸς χρώματος, οὐκ ἀλόγοις ζωῶσι ὀχοῦμενος, οὐ φορεῖω καθήμενος (θρόνος οὗτος καθέστηκεν ἐν ᾧ βαστάζειν οἱ νοσηλεύοντες τοὺς ἀσθενούντας εἰώθασιν). Οὕτως γὰρ ἠδύνατο καθῆσθαι· οὕτως ὀγκώθεις τὰ ἐντόσθια καὶ ξέρον γενόμενος θέαμα, ἀλλ' εἰς κράδατον κείμενος, ἀνθρώπων ἐξ καὶ δέκα τῇ διαδοχῇ βασταζόμενος. Ἐλθόντα δὲ αὐτὸν οἱ μάρτυρες ἐποικτείραντες φιλοπρόσωπον σπουδῇ κατὰ τὴν νύκτα τὴν αὐτὴν ἐπισκέπτονται, *ισχάδα* [cod. σχ. *hic ei infra*] μίαν παραέχοντες, ἣν καὶ τρώγειν ἐκέλευον, ὡς δυναμένην αὐτὸν τῆς νόσου, μᾶλλον δὲ τοῦ ἔδου λυτρώσασθαι. Ὁ δὲ διυπνωθεὶς (ὅναι γὰρ ἦν τὸ φαινόμενον), τὴν *ισχάδα* κρατεῖν ὑπελάμβανεν· ἦν οὐχ εὐράν, ὡς τῆς ζωῆς ἐκπεσὼν ἰδυσχέραινεν· ὅμως καλῶς αὐτοῦ τὴν ὁμίζον, τὰ τῆς δέψας διηγῆσθαι, καὶ *ισχάδα* φέρειν αὐτῷ διατάττετο. Ἡ δὲ τὸν λόγον ἀκούσασα, καὶ τῇ στρωμνῇ τοῦ ἀνδρὸς ἀνένδυσσα, *ισχάδα* κείμενην ἐν αὐτῇ κατενόησεν· καὶ ταύτην εὐθέως ἀρπάσασα, ἔτι λέγοντι τῷ ἀνδρὶ καὶ διηγούμενῳ τὴν ὁρασὶν ὑπεδείκνυσεν. Ὁ δὲ τὴν *ισχάδα* δεξάμενος, ταύτην εἶναι τὴν καθ' ὅνους αὐτῷ δοθεῖσαν ἀπήγγελλεν, καὶ τὴν προτέραν χάριν εὐθὺς ἀνελάμβανεν· φαγὼν δὲ τὸ σῆκον ὅπερ αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν οἱ μάρτυρες ἔδωκαν, τῆς σωτηρίας ἐτύγχανεν. Ἐτι γὰρ τοῦτο διαμασώμενος καὶ τρώγωντος, τὰ τῆς ἐμπράξεως πέρας ἐλάμβανεν· καὶ θάπτον αὐτοῦ λυθέντος τὸν τῆς γαστέρα δεσμεῖον, εἰς ἀφεδρώνας ἐλθεῖν κατεπέμπετο· εἰς οὐσπερ ἐλθὼν καὶ πᾶσαν ἀποκρίνας τὴν ὕλην ἣν ἔνδον ἐμφορῆθαι ἐθησαύρισεν, εἰς τοσούτον κατέστη λεπτότητος εἰς ἣν περ ἦν πρὶν ἢ πάθῃ τὴν ἐμφορῆσιν· καὶ τελείας τυχὼν τῆς λύσεως, κήρυξ εὐγνώμων τῆς τῶν ἁγίων ἐγένετο χάριτος. Ἐπ' ὧμων γὰρ ἄρας τὸν κράδατον, ἐφ' οὐπερ ἦλθεν φερόμενος, ἐβρώμενος· εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἔτραχεν, ἔργῳ ζηλώσας τὸν ἐν τῇ προδρατικῇ κατακείμενον ἄβρωστον, ὃν ὁ Χριστὸς μετὰ ἑτη θεραιπύσας ὀκτὼ καὶ τριάκοντα, τὴν κλίνην αἶρειν ἐκέλευσεν, πᾶσιν βοῶν τῶν ἁγίων τὴν ἀφραστον δύναμιν, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ παραδόξως προελθοῦσαν ἐνέργειαν.

Γ'. Περὶ Γεδδαίου τοῦ ναυλομαχοῦ τοῦ εσχηκότος τὴν σύριγγα.

Ἐκ τοῦδε ἡμᾶς τοῦ θεάματος, ἐπὶ τὴν ἐαυτοῦ θεωρίαν ὁ ναυλομάχος ἐφέλκεται, ὃς Γεδδαῖος μὲν ἦν ὄνομα, πάθος δὲ τὸ τῆς σύριγγος νόσημα, ὅπερ ἐπὶ τοῦ βουδῶνος· ἐσχηκώς, ὡς οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ἰδομάζετο, ἀεὶ δὲ αὐτοῦ μαστιζόμενος, καὶ κρουνηδὸν ἀπορρέων τὴν ἐκ παντὸς τοῦ σώματος ἐν αὐτῷ συναγομένην ὑγρότητα· ἀλλὰ ταύτης ὁ Γεδδαῖος ἀπαλλαγῆναι τῆς μά-

Hoc igitur per bis septem dies perpassus periculum, et ultra ferre non valens, ad Cyrum et Joannem martyres confugit, eis vitam mortemque committens. Venit autem non pedibus, non jumento vectatus, non in phorii pilento considens, quæ sedes est in qua deportari ægroti a non ægrescentibus assolent; nec enim sedere poterat, tam magno tumore interioribus ejus extensis, ut nova visio cerneretur; sed in lectulo rejacens a sedecim hominibus per vices portatus est. Venientem autem martyres miserati, clementiori celeritate nocte eadem visitantes, unam caricam porrexerunt, quam et comedere præceperunt, quæ posset eum ab ægitudine vel potius ab inferno reducere. Qui experefactus, visio (14) enim erat quam viderat, eandem caricam se tenere putabat; et hanc non inveniens, tanquam et vitam amitteret, desperabat. Verum ad se suam conjugem vocans, quæque viderat enarravit, et caricam sibi afferre mandabat; illa vero sermones ejus suscipiens, et stratum ejus conspiciens, caricam in eo jacentem considerat, quam confestim arripiens, adhuc loquenti viro et somnium enarranti monstravit; quam ille suscipiens, hanc esse, quæ in somnio ei data est, astruebat; et prius gaudium confestim recipiens, dum sicut ipsam comedit, quam ei ad salutem martyres dederant, sanitatem adeptus est. Dumque adhuc eam manderet atque comederet, emphraxis illa ad transitum venerat. Statim quippe resoluta ventris vinculo ad recessum compellebat adduci, ad quem pertransiens, omnemque illuviem excreans, quam passus conclusionem reconderat, ad tantam subtilitatem reductus est, quantam et prius quam concluderetur, habuerat; perfectæque salute potitus, fidelis præco gratiæ martyrum factus est. Atque in humeris lectulum sumens, in quo ad veniendum subvectus est, discurrit in Alexandriam, illum opere æmulatus, qui in probatica piscina languens jacuerat, quem Christus post triginta et octo annos salvificans, tollere grabatum ipsum jusserat; ineffabilem sanctorum virtutem vociferans omnibus, et opus admirabile quod in eo pertulerant.

VI. De Geddæo nautomacho qui fistulam habuit.

Ex hoc spectaculo, ad sui considerationem nos nautomachus attrahit, cui Geddæus quidem fuerat nomen, passio vero, fistulæ languor, quem habens in inguine sicut dici non est afflicus est, ex eo jugiter flagella perpetuens humoris effluentibus guttis ibidem ex ipso corpore recollecti. Sed Geddæus de hoc supplicio eximi penitus cupiens,

NOTE.

(14) Ergo Bonifacius interpres legebat hic ὕπαρ, non ὕναρ. Confer p. 116 (col. 3432 B.)

PATROL. GR. LXX. XVII.

108

medicorum atterebat vestibula, frequentans ei jugiter procedens ad eos, qui multis præferendi dicebantur. Dum omnium vero experientiam accepisset, et salutem non percepisset, omniaque impendens non fuisset liberatus a fistula, ad sanctorum venit basilicam; non habens medicum ad quem continuasset obsecram, nec argentum habens quod prærogaret in usibus; sed eos hos æstimans medicos qui non egent mercedibus et inopes nutriunt (15), benignam martyrum visitationem promeritus, audit per visionem hujus fistulæ medicinam. Hoc autem erat de sisamo et melle cum paxematico pane commisto atque contrito compositum, et unum ex utrisque confectum cataplasma; quo uti præcipitur, tam ad eradicandam fistulam, quam etiam ad complendum vulnus. Qui somnium excutiens, cito quod dictum est peragit. Et cum fecisset, medelam facto concurrentem adeptus est. Mittens quippe illud fortissimum adiutorium, et fistula confestim exillit præcepto sanctorum recognito, et fistulæ cavitas statim repleta est martyrum mandatis quædiens.

VII. De Mennagardo (16).

Nos autem divinorum horum modorum disciplinam admirantes, et virtutis gratiam quæ eis adeo concessa est collaudantes, ad Mennam lordum transibimus, hunc canendis martyribus materiem facientes. Velox pedibus erat Mennas, tanquam si una caprea in agro, juxta divinum eloquium Asabel illum æquiparans, qui pro velocitate pedum in Scripturis est admirabilis. Qui dum velocissimis cursibus uteretur, in longam ægritudinem irruens, in loripedem conversus est de acripede (17). Et de longa quidem vix tandem est exiliit ægritudine: non tamen evasit (hujus) progeniem; sed immobilis permansit in lectulo, etiam ereptus de ægrimonio. Medicis vero longam quidem infirmitatem vincitibus, desperantibus autem ægritudinem, quæ ex morbo illo progenita fuerat, Mennas ad recordationem gratiæ sanctorum conversus est; et fidem habens salutis stipendium, aliorum pedibus deportatus ad confessionem eorum pervenit. In qua positus, et salutares preces martyribus offerens, oleo ungere pedes præcipitur, quod in nocturno lumine confessionem eorum splendificat; quod Mennas confidenter efficiens, pedum inertiam abjicit, et velocitatem pristinam recipit: sanctisque canens canticum gratiæ, propriis pedibus Alexandriæ iter profectus est.

VIII. De Christodoro oekonomo qui per stagnum navigans periclitatus est, et dum de navigationis molestia agrotasset, in morbum incidit.

Quoadusque relinquimus Christodorum, qui

στιγος ὡς γλιχόμενος παντοίως τὰ τῶν ἱατρῶν κατέτριβεν πρόθυρα· πρὸς ἐκείνους θειάζων καὶ συχνὰ προερχόμενος, οἱ τῶν πλειόνων διαφέρειν ἔλεγοντο. Ὡς δὲ πάντων πειραθείς, τῆς ὑγείας οὐκ ἔτυχεν, καὶ πάντα ἀσπανάσας οὐκ ἠλευθερώθη τῆς σύριγγος, ἐπὶ τὸ τῶν ἁγίων ἔρχεται τέμενος, οὐκ ἔχων ἱατρὸν ᾧ σχολάσει δι' ἄκcesιν, καὶ οὐκ ἔχων ἀργύριον ᾧ χρήσιτο πρὸς ἐπίδοσιν, ἀλλὰ τούτους ἡγούμενος ἱατροὺς μισθωμάτων ἀποροῦντας ὑπάρχοντα;· ἀξιώθεις δὲ τῆς τῶν μαρτύρων ἀγαθῆς ἐπισκέψεως, ἤκουσεν δι' ὀράματος τὸ τῆς σύριγγος φάρμακον. Τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἐκ σισάμου καὶ μέλιτος σύνθημα, ἄρτι παλαιμῆτη μίχθην διὰ τρίψεως, καὶ ἐν ἐξ ἀμφοῖν χρηματίσαν κατὰπλάσμα, ὃ καὶ χρῆσασθαι προσετέτακτο, εἰς τὴν τῆς σύριγγος ἀπορίζωσιν, καὶ εἰς τὴν τοῦ τραύματος ἀναπλήρωσιν. Ὅ δὲ τὸν ὑπνον ἀποσεισάμενος, θάττον τὸ λεχθὲν διεπράττετο, καὶ τῇ πράξει σύνδρομον ἐκαρπούτο τὴν ἱασιν. Βληθέντος γὰρ αὐτοῦ τοῦ κραταιοῦ βοηθήματος, ἥ τε σύριγξ εὐθὺς ἀνεπήδησεν τὸ τῶν ἁγίων γνωρίσασα πρόσταγμα, καὶ ὁ τῆς σύριγγος βόθυνος ἐγεμίζετο τῶν μαρτύρων μαζῶν τὸ παράγγελμα.

Z'. Περὶ Μηνᾶ τοῦ ἱμαρτοπόδο.

Ἡμεῖς δὲ τῶν θεσπασίων τούτων ἱατρῶν τὴν ἐπιστήμην θαυμάσαντες, καὶ τὴν ἐκ Θεοῦ χαρισθεῖσαν αὐτοῖς ἀνυμνήσαντες δύναμιν, ἐπὶ Μηνᾶν μετέλθωμεν τὸν λουρόποδα, καὶ τοῦτον ὑπόθεσιν τῆς εἰς τοὺς ἁγίους φθῆς ποιησώμεθα. Ὁκύπους ἦν ὁ Μηνᾶς ὥσπερ μία δορκὰς ἐν ἀγρῷ, κατὰ τὸ θεόπνευστον λόγιον, τὸν Ἀσαήλ ἐκείνον μιμούμενος; τὸν ἐπὶ τάχει ποδῶν παρὰ τῇ Γραφῇ θαυμαζόμενον, καὶ δρόμοις δευτάτοις ἐκέχρητο. Νόσῳ δὲ προσομιλήσας μακρᾷ, εἰς λουρόποδα μετέπεσεν ἐξ ὠκύποδος· καὶ τῆς μὲν νόσου μολὴς ποτὲ τῆς μακρᾶς ἐπήλλακτο, τοῦ δὲ ταύτης οὐκ ἔλυτροντο γεννήματος· καὶ λυτρωθείς τοῦ νοσήματος, τῶν ἱατρῶν μὲν πρὸς τὸ μακρὸν ἀνδρισμένων ἀβρώστημα, ἀπειπαμένων δὲ πρὸς τὴν ἐκ τῆς νόσου τεχθείσαν ἀσθένειαν, εἰς μνήμην ὁ Μηνᾶς τῆς τῶν ἁγίων ἔρχεται χάριτος· καὶ πιστὶν ἔχων τῆς σωτηρίας ἐφ' ἑδίων, ἐτέρων ποτὶ βασταζόμενος, τὸν τούτων οἶκον κατέλαθεν· ἐν ᾧ γεγονώς, καὶ σωτηρίου λιτὰς προσενέχας; τοῖς μάρτυσιν, ἐλαίῳ τοὺς πόδας ἀλείφειν προστάττεται, τῷ φωτὶ τῷ νυκτερινῷ τὴν σὸρὸν αὐτῶν καταυγάζοντι· καὶ τοῦτο Μηνᾶς πεποισθὼς ποιούμενος, τῶν ποδῶν τὴν ἀρχὴν ἀπερρίπτεν, καὶ τὴν παλαιὰν ὠκύτητα προσελάμβανεν· καὶ τοῖς ἁγίοις ἔσας φθῆς χαριστήριον, οἰκείοις ποσὶ τὴν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τρέidon διήνυσεν.

Η'. Περὶ Χριστοδώρου τοῦ οἰκονόμου ἐν πλῶ τερτῇ τῆς Μηνῆς κινδυνεύσαντος, καὶ ἐκ τῆς τοῦ πλοῦ ἀηδίας ἐκδράσαντος.

Τί δὲ καὶ τίνος ἄχρι καταλείβομεν τὸν Χριστόδω-

NOTÆ.

(15) Ergo in Græco textu deest aliquod vocabulum.

(16) Codex hic mendose lardo, sed infra lordum. Est autem ex Græco λαρδός, curvus. Hinc verbum lordicare, dorso curvato incedere, apud Cangium. Mihi omnino placeret loripes, ut scribit paulo infra

ipsemet interpretes.

(17) Acripedem explicat noster interpretes ὠκύποδα, id est velocem. Videntur ergo corruiere quæ scholiastæ sibi conflingunt de cerva acripede, quasi pedibus æreis prædita apud Virgilium, *Æneid.* vi, 804.

ρον, ὃς ὠκονόμει τῶν ἁγίων τὸ τέμενος; Ἀξιομνη-
μόνευτος γὰρ ὁ ἀνὴρ, οὐ δι' ἀρετὴν μόνην ἦν κέκτη-
ται (λίαν γὰρ ἔστιν φιλάρετος καὶ φιλόλογος), καὶ ἦν
πρὸς τοὺς ἁγίους ἔχει σπουδὴν καὶ ἐπιμέλειαν, καὶ
τὴν ἐπ' αὐτῶ τῶν μαρτύρων εὐμένειαν, ἀλλ' ἵνα καὶ
γινώσκαι ἔχοιεν, οἱ Κύρου καὶ Ἰωάννου τοῖς θαύ-
μασιν ἐντυγχάνοντες, καθ' ὃν ταῦτα καιρὸν ἀνεγρά-
ψησαν, Θεοῦ τοῦτο κελεύοντος, καὶ συνεργούντων
τῶν δεδρακότων καὶ δρώντων τὰ θαύματα. Εὐλόγιος
μὲν γὰρ ὁ ἀοίδιμος τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπλῆως ὁ
ἡγούμενος τῆς Ἐκκλησίας, οἰκονομεῖν τῶν ἁγίων τὰ
πράγματα προβάλλεται τὸν Χριστόδωρον, τὴν εἰρη-
μένην πρὸ τούτου κατὰ τὸν οἶκον Ἰωάννου τοῦ Προ-
δρόμου βραβεύοντα· καὶ Θεόδωρος δὲ ὁ μακάριος ὁ
μετ' Εὐλόγιον τὰ τῆς καθέδρας διαδοξάμενος, τούτον
ἐπὶ τὴν ποίμνην εἶναι ἐκέλευσεν· οἷς καὶ Ἰωάννης
ὁ κατ' ἐξοχὴν χρηματίζων φιλόπτωχος (18) τὴν αὐ-
τῶν ἀρχὴν σὺν Θεῷ κληρωσάμενος, καὶ νέμων αὐτῶν
ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ πρόβατα, σύμφηρος γέγονεν,
καὶ διοικεῖν αὐτὸν τὸ τῶν ἁγίων ἐθέσπισε τέμενος·
ἐφ' οὗ καὶ τὰ τοῖς μάρτυσι δρώμενα γράφεται τέρα-
τα, καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς παραπέμπεται, εὐφημίας τῆς
εἰς τοὺς δράσαντας ἕνεκα, καὶ Χριστιανικοῦ χάριν
φρυδάματος.

Μαρεῖαν τὴν λίμνην ἴστε, φιλόχριστοι, Ἀλεξανδρεῖς
μὲν πάντως ἅπαντες, Αἰγυπτίων δὲ οὐκ ὀλίγοι, καὶ
Λιβύων οἱ πλείονες, καὶ ὅσοι τὴν Ἀλεξανδρείαν φιλο-
μαθῶς ἱστορήσατε. Ταύτην ὁ Χριστόδωρος ἔπλεεν,
εἰς Μαρεῶν ἐλθεῖν προαιρούμενος, καὶ τὰ τῶν
ἁγίων ἐπισκέψασθαι κτήματα· χειμῶνος δὲ τὸν ἀέρα
συχύσαντος (τούτου γὰρ ὁ καρδὸς ἐπιφαίνεται), καὶ
τὸ τῆς λίμνης κυκῶντος ὕδατιον, καὶ κύματα σκλη-
ρὰ διεγείραντος, τέ τε σκάφος τῆδε κάκεισε τῷ κλύ-
δωνι περιήγετο, ὀρθοπλοεῖν οὐ δυνάμενον, ἀλλ' ἐκ
κυμάτων εἰς κύματα σφαιριζόμενον, ὁ Χριστόδωρος
ἐκινδύνευε, καὶ θανεῖν κίλινον ἔλεεν· ὑπελάμβανεν,
καὶ ἰχθύων τροπῇ προσεδόκησεν γίνεσθαι, ἐναποψύ-
ξας τοῖς ὕδατιν, ὅτε καὶ κροκοδείλων διαψύγοι τὰ
στόματα. Ἀλλὰ πρὶν ἢ τῶν τοιούτων ὑποστῇ, πρὸς
τοὺς ἁγίους ταῖς ἱκεσίαις ἐτρέπετο· τοῦτο σαφῶς
ἐπιστάμενος, ὡς καὶ θανάτου ῥύεσθαι οὐς ἂν ἐθέ-
λοιεν δύναται, καὶ σῶζειν αὐτὸν ἐπιτάμευεν, αὐτῶν
ἕνεκα κινδυνεύοντα. Οἱ δὲ τῆς ἱκετείας ἀκούσαντες,
θᾶττον ἐπέστησαν· εἰργεῖ γὰρ αὐτῶν τὴν ἀρωγὴν
καὶ τὴν ἀνεξίκακον ἀφ' εἰς τόπος οὐδείς, οὐ χειρσαλός,
οὐ λιμναῖος, οὐδὲ πάλιν θαλάττιος, οὐ πλεῖστον συγ-
κείμενος, οὐ μακρὴν ἀρεστώ; διασημασιν, ἀλλ' εἰς
ὅπου περ ἂν αὐτοῦ τις πρὸς συμπάντα καλέσειεν,
εὐθέως ἐφίστανται, καὶ βοηθοῦσιν αὐτῷ καὶ σώζου-
σιν καὶ φυλάττουσιν· καὶ κἂν ἐχθρῶν ἢ νοητῶν ἢ
ἐπίλειψις, συμπολεμοῦσιν αὐτῷ· καὶ τὸν πρὸς τού-
τους αὐτοῦ νικῆσαντες πόλεμον, ἐκείνους μὲν μετ'
αἰσχύνῃ διώκουσιν, νικηφόρον δὲ δεικνύουσι τὸν
καλέσαντα· κἂν ἀνθρώπων ἢ κακοπραγῶν ἢ ἐπ-

A dispensavit sanctorum basilicam? Dignus quippe
memoria vir iste est, non solum propter virtutem
quam possidet, nimis quippe est probus et elo-
quens, sed et propter studium quod circa sanctos
habet ac diligentiam, et martyrum erga eum ele-
mentiam, sed etiam ut cognoscere valeant, qui
Cyri et Joannis miracula perlegunt, quali con-
scripta sint tempore, Deo hoc iubente, et coope-
rantibus his, qui hæc et operati sunt et operantur
miracula. Eulogius quidem memorabilis Alexan-
drinæ præsul Ecclesiæ ad dispensandas res sancto-
rum promovit Christodorum, qui ante hoc basi-
licam iremen [ita cod.], quæ est Joannis Præcur-
sor, dispensaverat. Sed et beatus Theodorus, qui
post Eulogium sedis habenas suscepit; cum qui-
bus et Joannès, qui per prælationem amator pau-
perum appellari promeruit (18), qui et pontifica-
tum eorum a Deo sortitus est, et usque ad præ-
sens oves eorum regit, pari sententia hunc dispen-
satorem sanctorum sanxit basilicæ; sub quo hæc
quæ a martyribus gesta sunt describuntur pro-
digia, et posteris commendantur, ad laudem eo-
rum qui hæc operati sunt, et propter gratiam
potentiæ Christianæ.

Mareiam stagnum nostis, qui Christum diligitis,
Alexandrini quidem omnes omnino, Ægyptiorum
vero non pauci, et Libyci plurimi, et quique
Alexandriam curiose describitis. Hoc stagnum
Christodorus navigans, in Mareotem ire delegerat;
C tempestatem vero aerem confundente, quia et
tempus hiemis videbatur, et stagni aquas turbave-
rat, atrocesque concitaverat fluctus, navis quidem
huc illucque deducebatur a fluctibus, rectum navi-
gare non prævalens; sed in fluctus circumferebatur
protinus ex fluctibus, submergique credebatur.
Periclitatus autem Christodorus, emori se mis-
erabiliter existimabat, cibumque se fieri piscium
expirantem in fluctibus; quando et dentes croco-
dilorum effugeret. Sed priusquam aliquid hujus-
modi sustineret, ad sanctorum invocationem con-
versus est; manifeste cognoscens quod et a morte
liberare quos voluerint valeant, et salvari se sup-
plicabat, propter eos sustentent periculum. Cujus
illi deprecatione suscepta, assistunt celeriter;
D nullus quippe locus adventum eorum et salutare
præsidium prohibet, non terra, non stagnum, ne-
que mare, non in propinquo positus locus, non
longe distentus spatiis, sed ubicunque eos quis-
quam ad auxilium invocaverit, confestim assistunt
et adjuvant et salvificant et custodiunt. Sive enim
intelligibilem inimicorum incursus sit, simul
pugnans cum eo, et conflictum ejus victricem [ita
cod.] efficiunt; illos quidem confundentes ac per-
sequentes, victorem autem qui invocaverit de-

NOTE.

(18) Loquitur Sophronius de Joanne Eleemosy-
nario, coetaneo familiarique suo, cujus etiam Vitam
conscripti, desideratam hactenus; sed ejus in lo-
cum successit illa notissima et passim obvia a
Leontio Cyprio composita. Quoniam vero ait So-

phronius se hæc scripsisse, episcopatum Alexan-
drinæ gerente Joanne, sequitur ut scripserit intra
decennium, ab anno Christi 610 ad 620, quo spa-
tio episcopatum Joannis conclusum fuisse scimus.

monstrantes : seu hominum malignorum tentatio fuerit, hanc facile dissipant; sive etiam bestiarum pessimarum contingat incursus, salutem impertunt. Ita quoque etiam languorum acerrimos et intolerabiles cruciatus mitigant, et tanquam benigni medici sanando subveniunt. Vel si in aquis tam stagnalibus quam marinis discrimen imminet, serenitatem impertunt et se venerantes eripiunt. Sicut tunc apparentes invocanti Christodoro, hic quidem ventis recedere, ille præcepit aquis quiescere; communiterque serenitatem aeris, et fluctuum substernentes, ratem dirigunt navigatione tranquilla, ut ministrum proprium salvassent; opere demonstrantes quantum prosint ad auxilium invocati; et hoc fideles sciro, qui necdum cognoverant suadentes, ut in necessitatibus eos atque ex periculis ad auxilium invocantes, optabile eorum adipiscantur præsidium, imminetiumque discriminum noxium incursum effugiant.

Et de hac quidem immiti morte ereptus Christodoros, concurrens precibus suis promeruit omnipotens sanctorum præsidium. De quassatione vero turbulenti navigii et intolerabili aeris confusione, atque undarum illisionibus validis ad magnam deductus molestiam; et ex hoc inæqualis effectus, gravem ægritudinem incidit; toto quippe fervere in corpore, dum internus humor in eo commoveretur et efflueret quodammodo per totius corporis superficiem, graviter periclitabatur, et si non ita miserabiliter, ut antea mori, quippe omnibus prorsus incumbit, et non est quisquam qui hoc iter non transeat. « Quis enim est homo qui vivat, inquit, et non videat mortem »? Unus est enim omnium introitus ad vitam et exitus idem est; in pace tamen hoc nos perpeti deprecamur. Namque mors totius est humanæ naturæ sententia; cum quocunque vero terrore et perturbatione hinc nos abscedere, maximeque violentum illum in fluctibus obitum execramur. Quod et David admirabilis in orationibus obsecrat: « Non me demergat, exclamans, tempestas aquæ, neque urgeat super me puteus os suum »²². » Et Habbacum similia deprecatus ostenditur: « Nunquid in fluminibus furor tuus? aut in mari impetus tuus »²³? Illud quidem putatur divinam nobis exinde pronuntiare clementiam, hoc autem iudicis inextinguibilem iram; licet multi bonæ vitæ male sunt mortui, multique mali tranquillam mortem habuerunt. Quod Deo quidem manifestum est, qui sapienter dispensat quæ nostra sunt, nobis autem incomprehensibile nimis est, et ad sciendum incognitum. Nemo enim scit sensum Domini, nec consiliarius ejus in creaturis effectus est. In mari quippe vias totius dispensationis constituit, et semitas in aquis multis. Consequenter ergo ait: « Et vestigia tua non cognoscuntur. »

Periclitabatur itaque sicut visus [interpret

Α ήρεια, εὐμαρῶς αὐτὴν διαλύουσιν· καὶ θηρίων ἢ κακοτρόπων ἢ ἐφοδος, τὴν σωτηρίαν βραβεύουσιν· καὶ παθῶν ἢ ὀριμεία καὶ ἀστεκτος βάσανος, κατευνάξουσιν καὶ ὡς προσηγείς ἱατροὶ θεραπεύουσιν· ἢ ἂν ἐν ὕδατι ἢ λιμναίοις ἢ θαλατταίοις ὁ κίνδυνος, γαλήνην χαρίζονται καὶ λυτροῦνται τοὺς σέδοντας· ὡς καὶ τότε Χριστοδῶρ φανέντες καλέσαντι, ὁ μὲν ἤρεμεῖν τοῖς ἀνέμοις ἐκέλευσεν, ὁ δὲ ἡσυχάζειν ἐπετίμα τοῖς ὕδατι, κοινῶς δὲ τὴν εὐδίαν τοῦ ὁφείρου ἀπλώσαντες, καὶ τοῦ βεύματος τὸ σκάφος ἐν γαλήνῃ πλεῖν κατιθύναντες, τὸν σὸφον αὐτῶν λειτουργὸν δι-εσώσαντο, δείξαντες ἐναργῶς ὅσον ὠφελοῦσιν πρὸς συμμαχίαν καλούμενοι· καὶ τοῦτο διδάσκειν τοὺς σὺ γιγνώσκοντας πιστοὺς ὑποθέμενοι, ἵνα ἐν ἀνάγκῃ αὐτοὺς καὶ κινδύνους ἀρωγὰς προσκαλούμενοι, εὐ-βοίαν αὐτῶν τὴν ποθομένην ἀντίληψιν, καὶ τῶν παρόντων δεινῶν τὴν βλαπτικωτέστην ὁρμὴν διαφύ-γοιεν.

Καὶ τοῦτον μὲν οὕτω τὸν ἀμελικτον θάνατον ὁ Χριστοδῶρος ἀπεσείσατο, σύνδρομον τῆς ἱκετείας εὐρῶν τὴν πανσθενῆ τῶν ἀγίων βοήθειαν· ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ πλοῦ δυσκινήσεως τῆς τε τῶν ἀέρων ἀνυπόστατου συγχύσεως, καὶ τῆς τῶν κυμάτων ἀγρίας προσκρού-σεως, ἀνομαλῆσας ἀκρότατα, καὶ δύσκρατος ἐκ τού-του γενόμενος, εἰς ἀρρώστιαν ἐνέπεσεν ἀστεκτον· δι' ὅλου γὰρ ἐκθράσα· τοῦ σώματος, τῆς ἐγκαίμενης ὕλης συγκινηθείσης καὶ εἰσδυάσης τρόπον τινὰ ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ἐπιφάνειαν, χαλεπῶς ἐκινδύνευε, εἰ καὶ μὴ οὕτως ἐλαεινῶς ὡς τὸ πρότερον. Τεθνᾶναι μὲν γὰρ πάντως ἅπαντες ἔχομεν, καὶ οὐκ ἔστιν οὐ-δεὶς ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν οὐχ ὀδεύσειεν. Τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς ζῆσεται, φησὶν, καὶ οὐχ ὀφείλει θάνα-τον; Μία γὰρ πάντων εἰσοδος εἰς τὸν βίον, ἐξοδὸς τε ἴση· εἰρηναίως τε πῶς τοῦτο παθεῖν ἱκετεύομεν, ἐπεὶ πάσης ὁ θάνατος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἔστιν ἀπόφασις· ἀπευχόμεθα δὲ τὴν μετὰ θεοῦ ἐνθέου-τινός καὶ ταραχῆς ἀναχώρησιν, καὶ μάλιστα τὴν συμβαίνουσαν ἐν ὕδατι ἐξοδόν. Ὁ καὶ διαβὼς ἡτήσατο προσευχαίς ὁ θαυμασιός, « Μή' με καταποντισάτω, βοῶν, καταιγὶς ὕδατος, μηδὲ καταπίετω με βυθός, μὴ συ-σχέτω ἐπ' ἐμὲ φρέαρ τὸ στόμα αὐτοῦ. » Καὶ Ἀμβα-κούμ δὲ τὰ παραπλήσια προσευχόμενος φαίνεται· Μὴ ἐν ποταμοῖς ὠρίσθης, Κύριε, ἢ ἐν ποταμοῖς ὁ θυμός σου, ἢ ἐν θαλάσῃ τὸ ὄρημά σου; Τὸ μὲν γὰρ δοκεῖ τὴν ἐκείσε θείαν ἡμῖν προμηνύειν εὐμένειαν· τὸ δὲ τὴν τοῦ προκρίναντος ὀργὴν ἀκατάσβεστον, εἰ καὶ πολλοὶ μὲν ἱσθλοὶ δυσθανεῖς ἐν βίῳ γεγόνασιν, πολλοὶ δὲ κακοὶ τέλος ἐσχέκασιν ἡδιστον· ὅπερ Θεῷ μὲν ἔστιν φανερόν τῳ τὰ καθ' ἡμᾶς σοφῶς πρυτανεύοντι, ἡμῖν δὲ παντελῶς ἀκατάληπτον καὶ πρὸς εἰδῆσιν ἀγνωστον. Οὐδέ τις γὰρ ἐγὼ νοῦν ἢ βουλὴν Κυρίου, οὐδὲ σύμβουλος αὐτοῦ τῶν κτισμάτων ἐγένετο· ἐν θαλάττῃ γὰρ τὰς ὁδοὺς τῆς τοῦ παντός διοικήσεως ἔθετο, καὶ τὰς τῶν ἐν ὕδατι πλεούσιν· ὅθεν ἀκο-λούθως· Καὶ τὰ ἔργη σου, φησὶν, οὐ γινωσκόνται. Ἐκινδύνευεν μὲν οὖν, ὡς ἔφηνει εἰπὼν, ὁ [Χριστό-

²² Psal. LXXVIII, 49. ²³ Psal. LXVIII, 16. ²⁴ Habac. III, 8.

δωρος τῇ τῶν ἐκβρασμάτων φορᾷ κυμαίνόμενος· καὶ τῇ τῆς ὕλης ἐκροῇ συμπιγνόμενος· ὅτε καὶ τῶν Ἀσκληπιάδων συνδραμόντες οἱ ἄριστοι, πλείον τι ὄραν ἢ λέγειν οὐκ ἴσχυον, ἢ ὡς πάντῃ τε καὶ πάντως τε-
 ονήσεται, καὶ ὡς αὐρίον ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον οὐ
 θεάσεται. Ἀλλὰ ταύτης ὡς ἤκουσεν τῆς οἰκτρᾶς
 ἀποφάσεως, τῆς ἐναγχοῦς αὐτῷ πρὸς τῶν ἁγίων γενο-
 μένης ἀρωγῆς ἐμνημόνευσεν, καὶ μνημονεύσας ἐδέετο
 πάλιν τυχεῖν ἐπισκέψεως· ἡκάλει δὲ πρὸς ἐπίσκοπον
 σὺν Ἰωάννῃ καὶ Κύρῳ τοῖς μάρτυσιν, καὶ τὸν ἐν
 μάρτυσι στρατοπεδάρχῃν Θεόδωρον· φιλοθεόδωρος
 γὰρ ἦν ὁ Χριστόδωρος, καὶ ἐκ φίλου πολλοῦ συ-
 χνότερον αὐτὸν προσεκαλεῖτο πρὸς ἄμυναν. Ὁ δὲ τὰς
 ἐπιλήσεις ὡς παρὰ φίλου δεξάμενος, καὶ ἐπικαμ-
 φθεὶς πρὸς μεγίστην συμπάθειαν, καθ' ὅπου αὐτῷ
 παραγίνεται ἐκ πολλοῦ διαστήματος, πρὸς τὴν αὐτοῦ
 ποθουμένην βοήθειαν· εἶχεν δὲ καὶ σημεῖον τῇ δεξιᾷ
 χειρὶ βασταζόμενον, ἔχων καὶ σταυρὸν ὑπερκείμε-
 νον, φανεράν ἐκποιῶν αὐτῷ τὴν λυσίπικον ἀφίξιν·
 Οἶδας, φησὶν, ὦ Χριστόδωρε, τίνας ἐνεκα παραγέ-
 να; Κάκειναι τὴν ἀγωνίαν ἀπαγγελλαντος, τοῖς ἐν-
 θάδε προσέδραμον, εἰρηκέν, παρακάλεσαι Κύρον
 ὑπὲρ σοῦ τὸν ἡγούμενον. Καὶ ταῦτα, φησὶν, Θεοδώ-
 ρου τοῦ μάρτυρος φήσαντος, Κύρος εὐθὺς ἀναφαίνε-
 ται, Ἰωάννην σὺν αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν ἐπαγόμενος· καὶ
 τῇ κλίνῃ κοινῇ τῇ σπουδῇ πλησιάζαντες, τὸν ἐπ'
 αὐτῇ κατακείμενον ἐπεσκέπτοντο, ταῖς χερσὶν ἐπ-
 αφόντες τὰ τραύματα, καὶ οἷον νίτρω τὸν τῶν
 ἐκβρασμάτων θυμὸν κατευνάζοντες· καὶ τοῦτο
 προσηκῶς ἐκτελέσαντες, πάλιν οἱ τρεῖς ἀνεχώρησαν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καθ' ὅπου ἐπράττετο· ὑπάρ-
 δε ἡ νόσος ἐληξεν τοῦ ἡλίου ἐκλάμψαντος· τοῦτου
 γὰρ ὑπεργίως ἀγγάζαντος, καὶ τὴν ἡμέραν ἐν
 κόσμῳ φαιδρύναντος, ὥστε λεπτίως ἰχθύων πᾶσιν
 ὑπέφανον, οὗς ὁπλὲ δύνων κατέλειπεν ἀνθρακας·
 ταῦται· γὰρ εἰσκαίσαντες πῶς κατεσκληρότα τὰ
 φύματα καὶ τοῦ σώματος λεπτιζόμενα καὶ χαμαὶ
 καταπίπτοντα. Ἀλλ' ὅτε πάντα τοῦ σώματος ἐκπε-
 πτώκασιν, καὶ τοῦτο τῆς αὐτῶν ἀπειλῆς ἐλευθερον
 εἶσαν, ἐπιφανέντες πάλιν οἱ μάρτυρες (πέμπτῃ δὲ
 ἦν μετὰ τὴν πρώτην ἡμέραν), κελεύουσιν λούσασθαι
 τὸν παρ' ἐλπίδας φυγόντα τὸν θάνατον· καὶ καλῶς
 ἐψηθέντι πισσαρίῳ (εἶδος ὀσπρίου τοῦτο παρὰ πᾶσιν
 οὕτω καλούμενον) ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα χρίσαι κε-
 λεύουσιν, ὡς πᾶσαν κηλῖδα καὶ λεῖψαναν τῆς τῶν
 πυμάτων ἐκλύσεως εὐθὺς ἀποσμήχοντι, ὃ καὶ γεγέ-
 νηται. Εἰσιόντι μὲν γὰρ τῷ λουτρῷ τὰ τῶν ἀνθρώπων
 συνεισήρχετο στίγματα· ἐξίοντι δὲ, τούτων οὐδὲν συν-
 εἴρηχετο γνῶρισμα, ἀλλ' ὅρῳ τὸ λοιπὸν ὡς γεγένητο
 τῶν τε σπλινῶν τῶν ἐκ πυμάτων ἐλευθερός, καὶ τῶν
 ἐκ νόσου τοσαύτης ἐπὶ πολλῷ φαινομένην οἰδημάτων
 ἀμέτοχος. Τοσαύτη γὰρ ἐστὶν τῶν ἁγίων ἡ δύναμις,
 ὡς μόνον φανεῖσαι, ἅπαν ἐξαφανίσαι νόσου μνημόσυ-
 νον, καὶ μόνον θελήσασα πᾶν ἀφρώστας ἐξαλείφει
 τεκμήριον· καὶ Χριστόδωρος μὲν οὕτω τὸ διπλοῦν
 διέφυγεν νόσημα· καὶ σωθεὶς δουλεύει καὶ γεραίρει
 τοὺς μάρτυρας. Ἡμεῖς δὲ ἐνταῦθα τὰ κατ' αὐτὸν
 συμπεράναντες, καὶ τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὁμωφῆδας
 αὐτῷ κοινωνήσαντες, ἐπὶ τὰ παραπλησίως εἰς τὴν

A *legebat ὥσθην]* sum dicere Christodorus, effero
 papellarum impetu fluctuans; quandoquidem et
 asclepiadæ, qui præcipue fuerant concurrentes, am-
 plius quid agere vel dicere nequaquam valebant, nisi
 quod esset modis omnibus moriturus, et quod cra-
 sino orientem solem non cerneret. Quam misera-
 bilem sententiam audiens, præsidiorum quæ a san-
 ctis nuper concessa sunt, recordatus est. Et iterum
 precabatur visitationis auxilium: invocabat autem
 ad sui visitationem eum Joanne et Cyro martyri-
 bus Theodorum, qui est magister militiæ, amator
 quippe Theodori fuit Christodorus, eumque ex
 multo frequenter invocabat affectu succurrere.
 Cujus ille invocationem ut ab amico suscipiens,
 et magna ejus compassione inflexus, per somnium
 B ei festinus equester apparuit, tanquam ex multo
 veniens spatio, ad ejus quod desiderabat auxilium:
 deportabat autem signum in dextera, in quo erat
 et crux superposita. Et ut manifestam faceret sal-
 lutiferam sui præsentiam, scis, inquit, Christodore,
 quid advenirem? Et illo ignorantiam præsentente,
 hui gratia, inquit, huc accurri rogare pro te Cyrum
 abbatem. Et hæc agente Theodoro martyre, Cyrus
 statim apparuit una secum fratrem Joannem addu-
 cens: atque ad lectulum pari festinatione propin-
 quantes, jacentem visitant, vere ejus vulnera man-
 nibus contractantes, et tanquam (nitro) furiam
 ebullientium vulnerum mitigantes; hæcque leniter
 peragentes, pariter idem tres recesserunt.

C Et hæc quidem fiebant in somnio, visio autem
 erat, ut sol exorians demonstravit; et proinde su-
 per terram radiante, et in tenebris diem illu-
 strante, tanquam squamæ piscium omnibus visæ
 sunt, quas occidens vespere carbunculos relinqui-
 rat: his namque similes videbantur illæ durissimæ
 papulæ, dum desquamatæ in humum de corpore
 cecidissent. Dumque omni delaberentur ex cor-
 pore, et hunc de tali afflictione liberum reliquis-
 sent, apparentes iterum martyres, quinta jamquo
 dies erat post primam, lavari eum jubent, qui propter
 spem mortem effugerat, et piso bene cocto, hoc
 autem est genus leguminis ab omnibus sic appel-
 latum, totum ejus corpus perungere, qui omnem
 maculam et reliquias effluentium papellarum con-
 festim abstergeret, quod et factum est: dum enim
 D lavacrum intrasset, cum vulnerum signis ingressus
 est: dum vero egrederetur, nullum horum indi-
 cium simul egressum est, sed tanquam noviter
 genitus videbatur, tam a maculis papellarum liber,
 quam ab ægritudinis tantæ nimium parentibus indi-
 ciis alienus. Tanta quippe est sanctorum potentia,
 ut si tantum appareant, omnem ægritudinis abs-
 tergant memoriam; et dum voluerint, omne per-
 imant infirmitatis indicium. Et Christodorus qui-
 dem ita duplicem ægritudinem evasit, et salvatus
 veneratur, ac deservit martyribus. Nos autem his,
 quæ de eo dicta sunt, terminum apponentes, et
 in sanctorum laudibus ei communicantes, ad simi-

illa miracula, quæ in ejus conjuge martyres operati sunt, sermonis ordinem transferamus.

IX. De Theodora uxore ejusdem æconomi oculis graviter dolente.

Quoniam quidem Christodori ægitudines et curas jam diximus, congruit ut et Theodora faciamus memoriam, hoc etenim erat nomen uxoris Christodori, et quæ in ipsa martyres gesserunt miracula. Primum ergo quod in ea primum operati sunt memoremus miraculum, quia et memoria dignum est, quo ostendatur sanctorum etiam in absentes visitatio: et quomodo longe quoque ægrotantes accedere ad eorum medelam hortentur, hoc sibi (potius), quam argenti et auri lapidumque pretiosorum fulgores, thesaurizare negotium. Et prius hoc quod postmodum factum est apponemus. Hæc mulier in gravem oculorum dolorem inciderat, et in civitate degens, ægritudinem sustinebat, et dum multitudo eam medicorum probabilium visitaret, omnibus erat periculum infirmiores a cura hujus passionis ostendi: sic pessima erat infirmitas et discipulis asclepiadarum adversa! quorum contentione sancti apparentes solverunt; et ut poeta dixit, alterna virtute facientes victoriam, magis autem utriusque justitiam perpendentes, virtute propria ægritudinem curaverunt. Et neque passionem, neque qui hanc mederi voluerant, quasi vel victores vel ab alterutro victos constriptavere.

Dicemus ergo et modum quo recte martyres indicaverunt, quo erga omnes eorum condescensio possit describi. Tempore quo hæc mulier oculis ægrotabat, et inter medicos contra hanc passionem certamen agebatur, tunc Christodorus promotus est Joannis et Cyri basilicam dispensare, Eulogio hunc promovente, sicut jam sumus effati: quod Theodora conjux ejus cito cognoscens, contendebat cum viro, et ministerium refutabat inquires, quod porro a civitate sejunctum est, et pergentes illuc domum desertam relinquimus; et prorsus egredi recusabat, et ut solent mulieres ad excusationem præparatæ eadem retexebat. Quodque erat præterea fortius et esse irrefragabile putabatur, oculorum ægritudinem obtendebat; et fortassis comparem persuaderet ad ministerium recusandum, callidæ quippe sunt, natura eis suffragante, ad persuadendum mulieres in quocunque voluerint, quamvis nimis sint hebetes, et tanquam infirmiori vasi concederetur mulieri posse quod volebat. Nisi hoc sancti scientes, et promotione Christodori delectati, mulieri per somnium asitissent, atque ad comitandum cum viro in venerabilem eorum basilicam præparassent. Ad eam quippe venientes, quamobrem asserunt tuum comparem prohibes nobis sicut promotus est ministrare? At illa, qui enim estis, Christi martyres inquirebat? Cyro vero asserente quod ego sum Cyrus, Joannem autem hic, qui mecum pietatis certamen adeptus est; mulier respondebat: sola infirmitatis oculorum causa; quia si illuc, inquit, abiero, medicorum

A αὐτοῦ σύμβιον βραδύντα τοῖς μάρτυσι θαύματα τὸν λόγον μετάγωμεν.

Θ'. Περὶ Θεοδώρας τῆς γυναίκος τοῦ οἰκονόμου κακῶς ὀφθαλμωσάσης.

Ἐπειδὴ Χριστοδῶρου τὰς νόσους καὶ τὰς λῆσεις εἰρήκαμεν, καλὸν καὶ Θεοδώρας μνήμην ποιῆσθαι (τοῦτο γὰρ τῆς Χριστοδῶρου συμβίου τὸ ὄνομα), καὶ τῶν εἰς αὐτὴν πραχθέντων θαυμάτων τοῖς μάρτυσιν. Πρῶτον οὖν τοῦ κατ' αὐτὴν πρώτου μνημονεύσωμεν θαύματος, μνήμης ἀξίου τυγχάνοντος, καὶ παριστά-
τος, ἡμῖν καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἀπόντας τῶν ἁγίων προτροπὴν καὶ ἐπίσκεψιν, οἱ καὶ τοὺς πόρρω νο-
σοῦντας, πρὸς τὴν αὐτὴν ἐλθεῖν θεραπεῖαν προτρέ-
πουσιν, καὶ ταύτην ἑαυτοῖς ἐμπορεύεσθαι, ἥ χρυ-
σοῦ καὶ ἀργυρίου τοὺς θησαυροὺς καὶ λίθων τιμίων
B φαίδρότητα· καὶ μετὰ τοῦτο τὸ γινόμενον παρα-
θώμεθα. Ὀφθαλμία τὸ γυναιον, κατὰ τὴν πόλιν δὲ
διατρίβουσα τὴν νόσον ὑπέμενε, ἔνθα καὶ πλῆθος
λατρῶν εὐδοκίμων αὐτὴν ἐπισκέπτοντο, καὶ τοῦ πά-
θους ἡττάσθαι πάντες ὅφ' ἐν ἐκινδύνευσον· οὕτω δει-
νὸν ἦν τὸ ἀρρώστημα, καὶ πάντων Ἀσκληπιάδων
πολέμιον· ἀλλὰ ταύτην αὐτῶν τὴν μάχην διελυσαν
προφανέντες οἱ ἅγιοι, καὶ τὴν νίκην, ποιητικῶς εἰπεῖν,
ἐτεραλχεία ποιήσαντες· μᾶλλον δὲ τὸ δίκαιον ἐκατέ-
ροις βραβεύσαντες, τῇ αὐτῶν ἀρωγῇ τὸ πάθος ἀκέ-
σαντο, καὶ μήτε τὴν νόσον, μήτε τοὺς αὐτὴν θερα-
πεύειν ἐθέλοντας, ὡς ὅτ' ἀλλήλων ἡττωμένους λυ-
πήσαντες.

Λέξωμεν δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς τῶν μαρτύρων ὁ-
ρθῆς διατίθεως· εἰκονίζει γὰρ ἰδιωτάτην πρὸς πάντας
C αὐτῶν συγκατάθεσιν. Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν τὸ γυναιον ἐνόησε τὴν ὄρασιν, καὶ τοῖς λα-
τροῖς πρὸς τὸ πάθος ὑπῆρχεν ὁ πόλεμος, οἰκονομεῖν
Ἰωάννου καὶ Κύρου τὸ τέμενος προσέβληθη Χριστο-
δωρος, Εὐλογίου τοῦτο, ὡς ἐφημεν τοῦ μεγάλου, προ-
τρέψαντος· ὁ Θεοδώρα μαθοῦσα ἡ σίνευος, θάπτον
τῷ ἀνδρὶ διεμάχετο, καὶ τὴν διακονίαν ἐκάκισεν,
ὅτι περ, φησὶν, τῆς πόλεως πόρρω διεστήκειν, καὶ τὴν
ἐστὶν ἰόντες καταλιμπάνομεν ἔρημον· καὶ παντοίως
παρητήτο τὴν ἔξοδον· καὶ ὅσα γυναικὶν ἔτοιμα πρὸς
ἀφορμὰς παραφέρουσα· καὶ τὸ δὴ πάντων στερέω-
τατον καὶ δυσανάτρεπτον λογιζόμενον, καὶ τῶν
ὀφθαλμῶν τὴν ἀσθένειαν· καὶ τάχα ἂν ἔπεισε τὸν ὁμό-
ζυγον παραιτήσασθαι τὴν ἐγχείρησιν (δεῖν γὰρ
D πρὸς τὸ πείθειν τοὺς ἄνδρας τὰ γυναικα, καὶ πρὸς
ἄπερ ἂν ἐβέλθουσιν, εἰ καὶ λίαν εἴη φαυλότατα, τὴν
φύσιν ἔχοντα σύμμαχον, καὶ ὡς ἀσθενέστερα σκευὴ
παρεχομένην τῷ γυναικεῖ φύλῳ τὸ δύνασθαι), εἰ μὴ
τοῦτο μαδόντες οἱ ἅγιοι, ὡς καὶ τῇ προβολῇ Χριστα-
δῶρου τερωόμενοι, κατὰ τοὺς ὕπνους τῷ γυναικὶ
παρέστησαν, καὶ συνδραμεῖν τῷ ἀνδρὶ πρὸς τὸ τί-
μιον αὐτῶν παρεσχεύασαν τέμενος. Τίνας γὰρ ἔνεκεν,
εἶπον πρὸς αὐτὴν ἀφικόμενοι, εἰργεῖς σου τὸν ὁμό-
ζυγον λειτουργῇσαι ἡμῖν ὡς προβέβληται; Ἡ δὲ· Τι-
νες γὰρ ὑμεῖς; τοῦ Χριστοῦ τοὺς μάρτυρας ἤρετο·
Κύρου δὲ φήσαντος, ὡς· Ἐγὼ μὲν Κύρος, Ἰωάννης
δὲ οὗτος· ὁ σὺν ἐμοὶ τὸ τῆς εὐσεβείας ἄθλον ἀράμενος·
τὸ γυναιον ἀπεκρίνατο· Μόνου χάριν τοῦ τῶν ὀφθαλ-
μῶν ἀρρώστηματος· ὅτι, φησὶν, ἐκεῖσε γινωσκόμενην

[γενόμενη?] τῆς τῶν λατρῶν ἀρωγῆς ἀπολείπομαι. Αὐτῶν οἱ μάρτυρες τῶν ῥημάτων ἀκούσαντες, εὐθὺς αὐτῇ τὸν ἰερὸν σηκὸν ὑποφαίνουσιν, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κατακειμένων ἀσθενῶν τὸ πλῆθος ἐδείκνυν, καὶ τὴν ἐκάστου νόσον οἷα τις ὑπῆρχεν ἀπηγγέλλον. Εἶτα σὺν τοῖς ἀπασί, φασὶ, καὶ τοὺς σοὺς θεραπεύειν ὀφθαλμοὺς οὐκ ἰσχύομεν; καὶ ταῦτα λέξαντες, ἔπεισαν ἔργοις τὴν πειθὸν καὶ οὐ λόγοις ψιλοῖς ἐργασάμενοι. Ἐξελθοῦσα δὲ καὶ θαυασμένη μόνον τὸ σπεῖτον αὐτῶν τέμενος, τὴν νόσον εὐθέως ἀπέβαλεν, ὁδύνης μηκέτι τοιαύτης ὀφθαλμῶν πείραν ἀδρῆσασα, οὐ τὸ καὶ τὸ πρὸς θεραπείαν ποιήσασα, ἀλλὰ μόνῃ τῇ θέᾳ τοῦ τῶν μαρτύρων νεῶν δρεψαμένη τὴν ἀμάραντον ἱασιν. Ἰσχυσεν γὰρ ἡ τοῦ σηκοῦ γλυκυτάτη μορφή πάθος θεραπεύσαι πικρότατον, καὶ παραστήσαι τῶν ἐνοικούντων ἁγίων τὴν ἀμέτρητον δύναμιν.

Λέξω δὲ καὶ τὸ ἕτερον, ὅπερ εἰς αὐτὴν ἐπράχθη θαῦμα τοῖς μάρτυσιν, ἐπειδὴ τὸ προλαθὼν ἀπηγγέλλαιμιν, καὶ οὐ κρύψω αὐτῇ τοὺς ἀκούοντας· οὐ γὰρ σιγῆς ἀξία τὰ ἡμέτερα ὥς τὰ τῶν δαιμόνων φανότατα φάσματα· τοῖς γὰρ πρέπει σιγῇ καὶ λήθῃ καὶ τάρος καὶ σκότος ἐξώτερον, τόπος ἀπὸ κρυφῆς τῆς αὐτῶν βδελυρίας γιγνόμενα· ἀλλὰ καὶ βαρυφώνου σάλπιγξ, καὶ μεγαλορῆμονος κήρυκος καὶ δώματος ἀγγιγεφούς τοῖς ὑψώμασιν, ἐφ' οὗς στήσονται καὶ βοήσονται οἱ κηρύσσοντες· τὰ γὰρ ἐν φανερῷ καὶ οὐκ ἐν παραθύτῳ τοῖς μάρτυσιν δρώμενα θαύματος γέγοντα καὶ οὐκ αἰσχύνῃς ἀνάπλεα, πᾶσιν γνωρίζεσθαι πέφυκεν ἀξία, καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν διαβρότην κηρύττεσθαι. Οὐκοῦν λέξωμεν, καὶ οὐ κρύψωμεν, καὶ σκιρτήσωμεν λέγοντες, καὶ χορεύσωμεν τῶν ἁγίων τὰς πράξεις κηρύττοντες, πάντων ὄντα πιστῶν ἀγλαΐσμά τε καὶ καύχημα.

Μετὰ πολὺν αὕτη καιρὸν ἡ Θεοδώρα τῆς ὀφθαλμίας, μᾶλλον δὲ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν ἰλουτο ρώσεως· τὸ δὲ λουτρὸν τῶν ἁγίων ἐτύγγαγεν· ἐκείτῃ γὰρ τότε διέτριθεν· καὶ λουομένη πίπτει δεινῶς· εἰς τοῦ πῖσω γὰρ καταφέρει ῥήγματι, γλοιώδεσι τισιν ὀλισθήσασα, τοῖς ἐκ τριμμάτων τάχα γυναικεῖον ἐκρέουσιν. Ἦν δὲ καὶ τὸ πῦμα δεινόν· μετὰ γὰρ τὸ λούσασθαι τοῦτο συμβέβηκεν, ἐξουσίας τῶν ἐμπύρων ἐπὶ τοὺς ψυχροὺς ἀέρας καὶ νάματα, ὅτε καὶ τῶν λουομένων τὰ σώματα εὐπαθεῖ τέστιν καὶ χαυνότερα, τῇ διαχύσει τοῦ χαυνούτου; τε καὶ ἐκλύοντος αἵματος. Τοῦτο γὰρ τὸ θερμὸν, ἕως ἐν ἀέρι ψυχροτέρῳ τυγχάνωμεν, ἐπὶ καρδίαν ἔσω φεύγει καὶ κρύπτεται, τῇ ἐπαφῇ τοῦ ψυχροῦ συστέλλομενον· ἐπειδὴ δὲ ἀέρι θερμῷ προσομιλήσωμεν, ἀναχωρούσης τῆς ἐξω θερμότητος, εὐθὺς ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἐξείσιν, ἐλευθερωθέν πως τοῦ διεργόντος ψυχροῦ καὶ συστέλλοντος, καὶ τὸ συγγενὲς γνωρίσαν τῆς ἐξω θερμότητος.

Ἐν τοιαύτῃ γοῦν διαθέσει καὶ Θεοδώρα τότε τυγχάνουσα σώματος, πίπτει μὲν ἐπὶ νῶτον καὶ τένοντα, ἐπληγῇ δὲ τὸν ἀγκῶνα βαθύτατα, μεγάλου καὶ κατ' αὐτὸ ἀνοικθέντος τῷ κρούσματι τραύματος, καὶ πολλοῦ ἐκ τούτου κατενεχθέντος τε καὶ ρύσαντος αἵματος· ἀλλὰ τὴν τρυφερὰν πληγὴν ἐπικύνδονον, καὶ τὸ

A frustrabor subsidio. Illos sermones dum martyres accepissent, confestim ei sacrum eorum ovile describunt, et ibidem perjacentium infirmorum multitudinem monstrant, atque uniuscujusque ægritudinem, qualis quisque esset, edisserunt. Cum his omnibus, inquit, etiam tuos curare non volebimus oculos? Et hæc dicentes, non solis sermonibus, sed operibus persuadent. Egressa vero conspiciens ad venerandam eorum basilicam, statim abscit ægritudinem, oculorum dolorem ultra non sentiens; nec hoc aut illud ad curam accipiens, sed sola templi martyrum visione immarcescibili salute potita est. Valuit nempe ovilis eorum forma conspecta pestem amarissimam curare, et inhabitantium sanctorum virtutem innumerabilem comprobare.

B

Dicam autem et alterum quod in ea gestum est a sanctis miraculum. Quia igitur quod præcessit narravimus, nequaquam silentio etiam hoc ab audientibus occultamus: nec enim nostra silentio digna sunt, sicut dæmonum vanissima phantasmata; illos enim compellit silentium et oblivio et sepulcrum exterioresque tenebræ, locus qui abominaciones eorum abscondat; sed tuba fortiter personans, et præconium magnanimiter vociferans, et tectum sublime nubibus appropinquans, in quibus consistentes prædicatores exclament, hæc quæ in manifesto et non abscondito martyribus gesta sunt, miraculoque referta, et non confusione repleta sunt, ab omnibus cognosci naturaliter digna et per omnem terram manifestius prædicanda. Ergo dicemus et non occultabimus, et dicentes exsultabimus atque tripudiabimus, actus prædicantes sanctorum ad fidelium omnium exsultationem et gaudium.

Post multum itaque tempus quo dolor imo restauratio oculorum concessa est, lavata est eadem Theodora in balneo sanctorum, ibique tunc morabatur. Dumque lavaretur, post tergum graviter cecidit, et collapsa dejecta est in lubricam quamdam oleaginam quæ semineis fricamentis defluerat. Fuit autem lapsus gravis: post enim quavis lota est, hoc ei contigerat dum egreditur de caloribus ad aquarum fluentia et frigidos aeres, quando et lavantium corpora mollia sunt et fragilia per diffusionem sanguinis calore relaxato atque disperso. Nam quandiu frigidus sumus in aere ad corda interiora refugit in conditis, frigido quippe tactu contrahitur corpus: dum vero aeri propinquaverit, exteriori frigore recedente, ad superficiem statim calor egreditur, illico quod exemptum et a prohibente se et contrahente frigore fuerit liberatum, extrinsecus positi caloris cognitionem sentiens.

Theodora itaque in æqualitate corporis constituta, cecidit quidem post tergum et jugulum, et in profundum cubiti vulnerata est; magnum namque ibidem ex tali collisione reseratum est vulnus, multusque sanguis effluxit. Sed tantam plagam plenam periculo et vulnus insanabile confestim

apparentes martyres sanaverunt; nec triduum permittentes in manu ejus et cubito, quod vulneratum erat, agnoscere. Audire autem profecto estis intenti etiam salutis remedium, quomodo venerabiles martyres in momento temporis tantam plagam sanaverint. Quod et breviter astruam, et auditoribus manifestum efficiam.

Nocte namque subsequente, quæ luci ejusdem dici successerat, iidem sancti dum hæc mulier paululum requiesceret, astiterunt. Profecto enim hujus rei gratia in tantis doloribus tale somnium acceperat, ut sanctorum celerem visitationem perciperet. Assistentes ergo hominum amatores, vino mærotico manus ejus spungiolari præcipiunt, superque vulnus imponi carnes lupelli: marinus hic piscis est, lupellus vocitatus; sed et lavacro competente uti præcipiunt; ex dæmonibus esse noxam hanc sentientes; quatenus in loco in quo eorum insidiæ factæ sunt, in eodem et isti salutis tropæum sistent. Peracto autem, quod sancti præceperant, mox Theodora medelam adepta est: dæmones autem tanquam vane insidias facientes, confusi sunt; glorificati vero sunt martyres, et Christus Dominus noster qui per eos operatur miracula in laudem Dei.

X. De Maru filia æconomi quæ per dentes etiam et aures doluerat.

Eis etiam Marum annectamus, gignentibus copulantes et filiam: de Christodoro quippe hæc et Theodora pronata [prognata] est; non itaque eam transcurramus; et si illam vitam qua vivimus nuper transiit, in ipso juventutis momento præteriens, et in ætatis flore quæ in mundo sunt derelinquens, nuptiarum quidem horam jam maturam habuerat, viri vero concubitus nequaquam agnoverat. Conjugamus ergo suis etiam hanc genitoribus, sanctorum miracula, et non mortis inclementiam imitati, quæ hanc a progenitoribus separavit. Sed nos relinquamus immemorabilem mortem [aliter Gr.]. Martyrum itaque etiam Marus est adepta præsidium, dum adhuc in hac vita degeret. Quale vero fuerit memorantes, explanemus ut factum est.

Hæc puella juvenior nimis exsisterat, et fructu mamillarum vescebatur, qui ad hujusmodi ætatem eam aluerat; nec dum dentium protulerat aciem: non lac manibus qui uberum fructus est, sed ore et de labiis capiebat. Postquam autem ei tempus accessit, quo noviter nati dentes exciliunt, et exorti os exornant, gratiam ei ad specimen marmorum adnecientes, ut per eos articuletur et vox quæ procedit incondita, et cibum solidiorem comminuant; cum tormento vero quodam solent erumpere, dolores plurimos parvulis dentes proferentibus insipientes, et febres excitantes acerrimas, quibus corpus graviter concrematur. In his et Marus parvula posita, dum dentes emitit, tormentum sustinebat, quod hos solet præcedere; præcurrunt quippe dolores ad instar satellitum, vias dentium

A τοσούτο τραῦμα δυσίατον, εὐθὺς οἱ μάρτυρες ἐπιφανέντες ἴδαντο· μὴ δὲ τριταῖον αὐτὸ συγχωρήσαντες ἐπὶ τῆς χειρὸς καὶ τοῦ παθόντος ἀγκῶνος γνωρίζεσθαι. Ἀκούσαι δὲ πάντως ἐπιείγεςθαι καὶ τῆς ὕλης τὸ φάρμακον, ὃ μάρτυρες οἱ θεσπέσιοι ἐν χρόνῳ βοήθῃ πάθος τηλικούτου ἴδαντο. Αἰξω δὲ καὶ τοῦτο συντόμως καὶ φανερὴν ποιήσομαι τοῖς ἀκούουσιν.

Νυκτὸς γὰρ ἐπιλαβομένης καὶ τὴν ἡλιακὴν τῆς ἡμέρας ἐκείνης διαδεξαμένης λαμπρότητα, μικρὸν οἱ ἅγιοι καθεδυθέντες τῇ γυναικὶ παρίστανται· τάχα γὰρ τοῦτου χάριν τὸν ὕπνον ἐν τοσαύταις ὀδύνας εἰδέξαιτο, ἵνα καὶ τῶν ἁγίων τὴν ταχίστην ἐπίσκεψιν εἰδέξαιτο. Ἐπιστάντες οὖν οἱ φιλόανθρωποι μάρτυρες αἶψα τῇ ἐκ Μαρiewτου τὴν χεῖρα σπογγίσαι, προσέταξαν, καὶ σάρκα ἐπιθεῖναι τῷ τραύματι λάβρακος (βαλάντιος οὗτος ἰχθὺς λάβραξ οὗτω καλούμενος)· καὶ λουτρῷ δὲ προσφόρως καλεῖν οὖσι χρῆσασθαι, ἐκ δαιμόνων εἶναι τὴν βλάβην νοήσαντες, ἵνα καθ' ὃν τρέπον ἡ τούτων ἐπήρεια γέγονεν, καὶ τοῦτ' αὐτοὶ ἐκ τῆς θεραπείας στήσωσι τρόπαιον. Γενομένου δὲ τοῦ τῶν ἁγίων προστάγματος, ἡ Θεοδώρα μὲν εὐθὺς λατρεῖσθαι· οἱ δὲ δαίμονες ὡς μάτην ἐπιδοιλεῦσάντες κατησχύνοντο, οἱ δὲ μάρτυρες ἐδοξάζοντο, καὶ Χριστὸς ὁ Θεὸς ὁ δὲ αὐτῶν ἐνεργῶν τὰ παράδοξα.

Γ'. Περὶ Μαρῶς τῆς θυγατρὸς τοῦ οἰκονόμου παθοῦσης ἐκ τῶν ὀδόντων καὶ τῶν ὠτων τὴν κόπην.

Τούτοις τὴν Μαρῶν προσποιήσωμεν, καὶ τοῖς τεκούσιν προσθήσωμεν τὸ θυγάτριον· ἐκ Χριστοδώρα γὰρ αὕτη καὶ Θεοδώρας ἐβλάστησεν. Μὴ οὖν αὐτὴν παραδράμωμεν, εἰ καὶ τὸν καθ' ἡμᾶς αὕτη βίον ἀρτίως παρέδραμεν, ἐν ἀκμῇ νεότητος ἐκδημήσασα, καὶ ἐν ἡλικίᾳ ἀνθεῖν τοὺς ἐπὶ γῆς καταλείψασα, γάμου μὲν ὥραν ἀρμόδιον ἔχουσα, ἀνδρὸς δὲ κοίτην παντελῶς ἀγνοήσασα. Συνάψωμεν οὖν καὶ αὐτὴν τοῖς γεννήσασιν τὰ τῶν ἁγίων διηγούμενοι θαύματα· καὶ μὴ θάνατον μιμησώμεθα τὸν ἀπάνθρωπον, τὸν τῶν φουσάντων αὐτὴν διαστήσαντα, ἀρνηθέντα καὶ ἡμεῖς καταλείψαντες. Μαρτίων γὰρ καὶ Μαρῶν συμμαχίαν ἐτύχησεν ἔτι κατὰ τὸν βίον διάγουσα· ἦν ἐκθυσώμεθα μνημονεύοντες ὡς γεγένηται.

Νέον ὑπῆρχε πάντῳ τὸ κόριον καὶ μαζὸν ἐτρύγα, τὸν τὴν τοιαύτην ἡλικίαν ἐκτρέφοντα, μὴ πω τῶν ὀδόντων τοὺς τοίχους ἐκφύσασα· οὐ χερσὶν τὸ γάλα (τοῦτο γὰρ τῶν μαζῶν ὁ καρπός), ἀλλὰ χεῖλεσιν ἐπιδρεπομένη καὶ στόματι. Ἐπειδὴ δὲ τούτοις ὁ χρόνος ἀφίκατο καθ' ὃν τοῖς ἀρτιγενέσιν οἱ ὀδόντες ἐκφύουσιν, χάριν αὐτῇ μαρμαροειδῆ παρεγόμενοι, καὶ τὴν δι' αὐτῆς ἐκείνην ἀσσημον φωνὴν διορδοῦμενοι, καὶ τροφὴν τὴν στερεωτέραν λαλόντες, σὺν πότῳ δὲ τινὶ αἱ τούτων φύσεις εὐθασί γίγνεσθαι, ὀδύνας πολλὰς τοῖς ἀνάγουσι παισὶ τοὺς ὀδόντας παρέχοντι, καὶ πυρετοὺς προξενούντι δεινοὺς τοὺς τὸ σῶμα χαλεπῶς καταφρύγοντας. Ἐν τούτοις καὶ Μαρῶ νηπιόζουσα καθίσταται. Ἐκφύουσα γὰρ τοὺς ὀδόντας, καὶ τὰς τούτων προηγούμενας ὀδύνας ὑπέμενεν· ἐν δορυφόρων γὰρ αὐτῇ προτρέχουσιν σχήματι, τὰς τῶν

ὀδόντων ἰδού· εὐτερεπίζουσαι, καὶ τὰ ὄντα μαστίζου-
σιν, καὶ πᾶν δι' αὐτὸν μέλος τοῦ σώματος, εἰ καὶ
πρὸς παρασκευὴν ἰδοῖεν μέλλοντα. Αἱ τὴν Μαροῦν
οὕτω ποτὲ δεινῶς κατετίτρωσκον, πυρετοὺς ἐκπυ-
σεύουσαι, καὶ στόμα δριμύτουςαι, καὶ ὥτα πιέζουσαι,
καὶ κεφαλὴν βεσματίζουσαι, καὶ οὕτω μὲν διετιθεύσαν
τὸ κόρικιν, ἕως οἱ ὀδόντες ἐφάνησαν· ἐπεὶ δὲ τὰ
ὄντα τοῖσι ἀπέστραπτεν, καὶ τὴν ἰδίαν τὸ στόμα
χάριν ἐδέξατο, αἱ μὲν ὀδύναι παύλιν ἐσχέασιν, τὰ
ὥτα δὲ τοῦ συναχθέντος ἐπλήρωτο βέματος· τέλος
δὲ τὴν τοῦτου συρόσῃν μὴ καταστάντα, κατὰ τὰς
τῶν ὀδόντων μητέρας πέτρας ἐκρήγνυνται· καὶ τοῦ-
του πηγὰ καὶ δυσωδία, σκωλήκων ἱσμὸς προσεγένετο.
Οὕτω δὲ συντόνω, καὶ τὸ παιδίον ἱατροῖς προσεγένετο.
Οὕτω μὲν ἔβλυσεν, ὥς μηδὲν ἀνέχεσθαι φραγμοῦ
καὶ κωλύματος τὴν φερομένην ἐκείνην βόθην ἀναστέλ-
λοντα. Ἀπερ ἡ τὴν παῖδα γεννήσασα βλεπούσα, καὶ
φέρειν ἐπὶ πολὺ μὴ ἰσχύσασα, εἰς Ἀλεξάνδρειαν
ἐλθεῖν ἐβουλεύσατο, καὶ τὸ παιδίον ἱατροῖς προσεγένετο·
ἐλθόντων δὲ τῶν ἁγίων γὰρ τότε διέτριβεν τέμενος.

Καὶ κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα καθ' ἣν εἰσελθεῖν παρ-
εσκεύαστο, ἐρημον ὁρᾷ καθυδύσασα ἱατροῦ τὸ δω-
μάτιον· εὗρισκεν καὶ μοναστὴν ἐν αὐτῷ καθεζόμε-
νον. Κύρος ἦν οὗτος ὁ φανερός· καθεζόμενος· μονα-
στὴς γὰρ ἐγένετο, καὶ μοναστῶν δὲ ὀφείλεται φαί-
νεσθαι σχήματι. Πυργίσκος δὲ ἐμπροσθεν ἐστήκει
τοῦ μάρτυρος, ὅνα τὸ τῶν ἱατρῶν, φησὶν, σχῆμα κά-
κει διακρίνοιο, ὥς ἱατροῖς τοῦτο φαίνεται (α). Πρὸς ἣν
δὲ ἅγιος δὲ ὤθεν ἐπὶ θρόνου καθήμενος ἔλεξεν· Ἐνθάδε,
ὡ γύναι, εἰ παραγέγονας· Ἡ δὲ, Ἱατροῖς ζητοῦσα,
πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· καὶ τοιοῦτον μὲν ἐγὼ τόνδε
τὸν οἰκίσκον νερόμικτα· ἐν αὐτῷ δὲ οὐδὲν τῶν ἐν τοῖς
ἱατροῖς πρὸς περιουσίαν ὄντων, ὁρῶ παρακείμενον·
ἀλλ' οὐδὲ ἐνδον τι τῶν τοιούτων ἔχει σου τὸ ἀρμάριον.
Ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀκριβῶς ἀπεκρίνατο· Ἐρεύνησον,
καὶ ὅπερ ἂν εὕροι, ὥς τοῖς πάσχουσιν ἐμβαλεῖ, καὶ
ἐσθίηται σου τὸ θυγάτριον. Ἡ δὲ τὸν οἶκον ἅπαντα
περινοστήσασα, θυρεὸν μικρὸν ἐδέαστο, καὶ μέλι-
τος ἐν αὐτῇ ποτήριον κείμενον. Ὡς οἶμαι γὰρ τὸ ἀρ-
μάριον φαρμακοθήκη μεζόνων νοσημάτων ἐτύχα-
νεν. Ἀναστὰς δὲ θάπτον τοῦ στήματος, τὸ λεχθέν
αὐτῇ διεπράξατο, καὶ βραχὺ τοῦ μέλιτος τοῖς ὡς τοῦ
βρέφους ἐγγέλας, σκωληχόμεστον ἀνήγαγεν θύλακα·
δακτύλων τὸ μήκος τεττάρων, καὶ πλάτος ἀνάλογον
ἔχοντα· καὶ τοῦτου λυτρωθεῖσα παραχρῆμα τὸ κόρικιν
ὅπερ αὐτῇ τῶν ἀλγυθίωνων ταμεῖον ἐγένετο· καὶ
τῶν ἀπλήστων τικτομένων δεινῶν ἐλυτρώτο κολά-
σεων.

Καὶ Μαροῦν μὲν οὕτω· οἱ μάρτυρες μάλιστα φιλῶ
θεραπεύουσιν· ἄλλο δὲ γύναιον εὐσεβὲς καὶ φιλόχρι-
στον, Μαρίαν μὲν ὁμωνύμως ἀκούουσιν (Μαροῦν γὰρ
τὸ κόρικιν ἔλεγον τὸ τῆς Μαρίας ὑποκορίζοντες
ὄνομα), ἀλλ' οὐ σύγχρονον οὐδὲ ἐμήλικτα· καὶ πάθος
μὲν ὁμοῖον ἔχουσαν, ἀπ' ἄλλου δὲ τοῦτο συμπτώμα-
τος, μετὰ πολλῶν ἱατρῶν πεῖραν ἀνόνητον, εἰς τὸ
σεπεῖν αὐτῶν ἐλθεῖσαν μαρτύριον, κηρωτῇ καὶ συ-
καμίνους ἐξέλασαντο, ταῦτα καθ' ὅπως ἐνῶσαι τοῖς

(α) Est aliquid amplius in Latino.

A apparantes, gingivas punientes, et omnia corporis
membra. Ita et Marum graviter puniebant febres
exaggerantes, aures affligentes, et caput inundantes,
et totam eam pessime cruciantes, et in his puellula
fuerat donec dentes apparerent. Postquam autem
affluerunt de gingivis, et eorum gratiam assecuta
est, dolores quidem requiem habuerunt; ad extre-
mum humoris inundationem non capientes, tan-
quam de petra quæ aquarum mater est eruperunt,
cujus fons putor ut vermes effectus est. Sic vero
pertinaciter hanc triformem necessitatem influserat,
quatenus nihil admitteret, quo posset refrenare vel
coercere ex eo descenditis humoris illivum. Quæ
mater puellæ conspiciens, et diu sustinere non præ-
valens, ad Alexandriam venire delegerat, et parvu-
lam medicis tradere, ut ab eis curaretur, et me-
delam perciperet: eo quod tunc in sanctorum
commorabatur basilica.

In ipsa igitur nocte, qua preparata fuerunt in-
gredi, per desertum se conspexit pergere, per quod
diu iter faciens, medici domicilium reperit, et
sedentem inibi monachum, Cyrus autem hic erat
qui videbatur consedere. Monachus namque fuerat,
et monachorum apparet in habitu. Armarium vero
coram martyre positum stabat, ut etiam in hoc
medicorum figuram ostenderet. Ingressa vero,
C apud semetipsam cogitabat utrum hæc statio esset
medici. Ad quam senectus qui quasi super solium
sedebat affatus est: Quam ob rem, o mulier, huc
advenisti? illa vero respondit: Stationem medici
querens, hujusmodi ego arbitrata sum habitaculum.
Sed nil in eo esse, quæ in stationibus ad curandum
preparantur, conspicio, neque intus horum aliquid
tuum habet armarium. Ad quam ille, Accurate, ait,
inquire, et quidquid inveneris, in auribus dolentis
immitte, et filiola tua curabitur. Illa autem totam
domum circumiens, fenestram modicam conspexit,
in qua erat mellis positum poculum; arbitrator
quippe quod armarium, medicamentorum est repo-
silio propter magnas ægritudines. Quæ de lectulo
velociter surgens quod ei dictum fuerat peragit:
D modicumque mellis parvulæ fundens in auribus,
follem plenum vermibus eiecit, habentem digitorum
quatuor longitudinem et latitudinem similem. Ex
hoc ergo confestim est liberata puellula, eo quod
dolorum ei promptuarium fuerat, et ita ab acerrimis
suppliciis quæ ex eo gignebantur erepta est.

Et Marum quidem sic solo melle martyres cura-
verunt; alteram namque mulierem piam atque
Christianam Mariam univoce nominatam; nam
Marum illam parvulam vocitabant, Mariæ deriva-
ntes vocabulum, quæ nec coætaneam tot annorum nec
passionem similem habuit; ex altero autem eventu
post experimentum inutile medicorum multorum,
dum ad venerabilem eorum confessionem occurreret,
cerote et celsis [ita cod.] hanc sanaverunt nec som-

nium conficere, et auribus hæc infundere demandantes. Nos denique collaudantes una cum curatis mulieribus martyres, ad alia eorum prodigia decurramus, et has litteras pie audientibus proponamus.

XI. De Maria filia diaconi quæ per fenestram altam ceciderat, et cadens in nihilo læsa est.

Alienus parvulæ memoremus ejusdem ætatis et nominis, alterum duntaxat miraculum recordantes, jicet hoc præcedente incomparabiliter majus sit. Illud quidem forsitan et elegans medicus ageret, et si non sic, et sic cito, neque tali uteretur medicamine: hoc autem neque quisquam medicorum facturum est, neque omnes medici, vel omnes homines, si ad ejus effectum congregarentur et facerent, quoadusque obeuntes de sepulcris erigarent, et mortuos homines facerent immortales. Et siquidem alia puella, et alterum existit miraculum; sed hi qui hoc et illud et alia operati sunt, iidem sunt et non alteri, Cyrus hic venerabilis, et Joannes Cyri socius: qui et nimia et magna secundum morbos operantes prodigia, et universis modis præstant ægotantibus beneficia, et salvificant qui eorum præsidium vel minimum vel magnum poposcerunt.

Maria ergo vocabatur puellula, Joannis vero diaconi basilicæ sanctorum fuerat filia; miraculum vero ut valuero referam. In quadam domi fenestra jocabatur hæc parvula, in qua frequentius genitrix ejus condens, lusum tunc lineo filatu repletum reliquerat. Errore autem ei nescio quo contingente, sicut evenire ac fieri multoties solet, aliquibus necessariis utilitatibus occupata, parvulam in fenestra reliquerat. Et illa quidem occupabatur ad ea quæ curabat, infans autem matris providentia destituta, ignara vero boni ac mali naturaliter discernendi, de alta nimis fenestra in pavimento delapsa est. Strepitu autem inferius facto de illusione corporis, mater ad videndum id quod strepuerat per fenestram inexistit, penitus quippe erat oblita quod filiam in fenestra reliquerat: inspiciens vero, videt in pavimento projectam, et confestim rediens ad casus ejus memoriam, lugens et ejulans totam illam regionem concussit, sed et sanctorum martyrum cœlestem basilicam, cui cōhærebat id domicilium, et per ædes templi ingressum atque egressum habuerat. Quæ accurrens et genas multis lacrymis abluens, cumque ea omnes qui flentem conspexerant et eminus clamantem audierant, ut quasi parvulam mortuam tollerent, et sepulcro mandarent, hanc salvam illæsam, atque immunem in terra sedentem inveniunt, et cum porcis qui in loco tunc inventi sunt ludentem, et se transtollentem atque infantilibus et infirmis staplis eos quatientem inveniunt. Quam illico rapientes, ante sanctorum memoriā projecerunt, ut salvatores eos venerantes (parvulæ, et) omnium quicumque de eis in Christo confidunt, ut auxilia-

Α τρίψουσιν, καὶ τοῖς ὅσιν ἐμβαλεῖν ἐντειλάμενοι. Ἡμεῖς δὲ πάλιν ὑμνήσαντες σὺν τοῖς λαθεῖσιν γυναικοῖς τοὺς μάρτυρας, πρὸς ἄλλας αὐτῶν τερατουργίας ὁρμήσωμεν, καὶ ταῦτα τὰ πράγματα [interpret. Lat. *legebat grammata*] τοῖς εὐσεβῶς ἀκούουσιν παραθώμεθα.

IA'. Περὶ Μαρίας τῆς θυγατρὸς τοῦ διακόνου καὶ μηδὲν βλαβείσης τὸ σύντολον ἀφ' ὧντος πεσοῦσης.

Ἐτέρως παιδὸς μνημονεύσωμεν, ὁμωνύμου τε καὶ ὁμήλικος, ἐτέρου δηλονότι θαύματος μνημονεύοντες, εἰ καὶ τοῦτο μείζον τοῦ προλαβόντος ἐστίν καὶ ἀσύγκριτον. Ἐκεῖνο μὲν γὰρ καὶ λατρὸς ἴσως ἀνέπραξεν ἄριστος, εἰ καὶ μὴ οὕτω ταχέως, μηδὲ τοιοῦτω φαρμάκῳ χρησάμενος· τοῦτο δὲ οὐτε τις λατρῶν ποιήσκειν, ἀλλ' οὐδὲ πάντες ἀνθρώποι πρὸς τὴν αὐτοῦ ποιήσιν ἀδροῖζόμενοι, ἕως ἀν καὶ νεκροὺς ἐκ τάφων ἐγείρῳσιν, καὶ τοὺς θνητοὺς ἀνθρώπους ἀθανάτους ἐργάσαιντο· εἰ καὶ καὶ τὸ χόριον ἔτερον καὶ πάλιν ἔτερον θαῦμα καθέστηκεν, ἀλλ' οἱ τοῦτο κάκεινο ποιήσαντες οἱ αὐτοὶ καὶ οὐχ ἕτεροι, Κύριος οὗτος ὁ θεοτάτος καὶ Ἰωάννης ὁ Κύρου συνόμιλος, οἱ τὰ μικρὰ καὶ τὰ μέγιστα πρὸς τὰς νόσους ποιοῦμενοι τέρατα, καὶ παντοίως εὐεργετοῦντες τοὺς πάσχοντας, καὶ σώζοντας τοὺς ἀρωγῆς εἶτε μικρὰς εἶτε μείζονας χρῆζοντας.

Μαρία μὲν ἐκαλεῖτο τὸ χόριον, Ἰωάννου μὲν τοῦ διακόνου τοῦ τῶν ἁγίων τεμένους ὁπῆρχε θυγάτριον· τὸ δὲ θαῦμα ὡς ἀν οἶός τε ὦ, διηγήσομαι. Ἀθύρον ἦν παρὰ θυρίδι τινὶ τοῦ δωματίου τὸ χόριον, ἐν ᾗ καθεζομένη συχνότερον ἡ γεννήσασα, λινοῦ πλήρη νήματος ἐχάλα τὸν ἀτρακτον. Καὶ ῥέμψως γενομένης τινὸς οἷα φιλεῖ πολλάκις συμβαίνειν καὶ γίνεσθαι, καὶ τινος τάχα τῶν ἀναγκαιῶν ἀπασφαλίσαντος, καὶ τὸ παιδίον ἐπὶ τῆς θυρίδος ἔξω ἀναγκάσαντος, ἐκείνη μὲν ἦν ἐφ' ὅ τε καὶ ἔδραμεν. Τὸ βρέφος δὲ μητρικῆς προνοίας στερούμενον ἔρημον χηρεῦόν τε φυσικῶς τῆς καλοῦ καὶ κακοῦ διακρίσεως, ἀνωθεν ἀφ' ὕψους πᾶν θυρίδος εἰς τὸ ἔδαφος ἔπεσεν. Κτύπου δὲ κάτωθεν τῷ τιναγμῷ γεγονότος τοῦ σώματος, ἡ μήτηρ ἰδεῖν τοῦ κτύπου παρακύπτει τὸ αἶτιον, παντελῶς ἀμνημονήσασα, ὡς ἐπὶ τῆς θυρίδος καθήμενον κατέλιπεν αὐτῆς τὸ θυγάτριον· ὁ παρακύψασα, ἐρριμμένον ἴδεν ἐπὶ τὸ ἔδαφος, καὶ εἰς μνήμην εὐθέως ἔλθουσα τοῦ πνύματος, ἀλαλάζουσα τε καὶ κοκκύζουσα τὸν χώρον ὅλον ἐκείνον ἰδόνησεν καὶ τὸ τῶν μαρτύρων οὐράνιον τέμενος· παρέκειτο γὰρ αὐτῷ τὸ δωμάτιον, καὶ διὰ τοῦ νεῶ τὴν εἰς οἶκον εἰσοδὸν ἐποιεῖτο καὶ ἔξοδον. Καὶ δραμοῦσα δάκρυσι πολλοῖς τὰς παρειὰς καταβρέχουσα, καὶ σὺν αὐτῇ πάντες οἱ βλέποντες κλαίουσαν καὶ μακρόθεν βοῶσαν ἀκούοντες, πρὸς τὸ νεκρὸν ἀνελίσθαι τὸ χόριον καὶ ταφῇ παραδοῦναι τῷ μνήματι, τοῦτο εἶδον καὶ ἀλαλῶντες τε καὶ ἀπῆμαντον εἰς γῆν εὐρον καθήμενον, καὶ χοῖροις κατὰ τὸν τόπον εὐρημένοις προσπαίζον ἀδρανέσι καὶ ἀχαρίεσσι τοῖς βαπτίσμασιν. Καὶ τοῦτο ὁσίων ἀρπάξαντες, πρὸ τοῦ τῶν ἁγίων ἐρρίψαν μνήματος, ὡς σωτήρας αὐτοῦς τοῦ βρέφους γεραίροντες, καὶ πάντων τῶν ἐπ' αὐτοῖς πεποιθότων ἐν Χριστῷ, ὡς ἀρωγούς ὁμνούντες καὶ φύλακας.

Οὐ περιτετὸν δὲ οἶμαι, καὶ ὅ τι κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα περὶ τούτου καθυδύνει τεθέσθαι, προσθεῖναι τῇ διηγήματι. Ἰωάννης οὗτός ἐστιν ὁ διάκονος, οὗχ ὁ τοῦ παιδίου πατήρ, ἀλλ' ὁ ἐκ Βυζαντίου διὰ πάθος ποδῶν προσπελάσας μάρτυς· ψύξις δὲ τῶν γονάτων τὸ πάθος ἐλέγχο, ὅπερ οὐδὲ βασιλεὺς Ιατρὸς, οὔτε γὰρ τῶν ἄλλων ὅσοι βουλόμενοι θεραπεύσαι δεδύνηται. Καὶ Ιαθεὶς καὶ ρυθεὶς τοῦ νοσήματος, χάριτος ἕνεκα διὰ βίου δουλεύειν τοῖς ἁγίοις ὑπέσχετο. Ὁ κληρωθεὶς μετὰ ταῦτα διάκονος, ἐκ λαϊκοῦ μὲν καταστήματος, σπουδαίου δὲ καὶ μοναχικοῦ πολιτεύματος, μαρτυρικῇ ψήφισματι καὶ κελεύσματι, χειροθεσθεὶς δὲ πατριαρχικῇ Ἰωάννου τοῦ νῦν τὴν Ἀλεξανδρείαν Ἐκκλησίαν ποιμαίνοντος· οὕτως ἔφη τότε κοιμώμενος, ὅτε τῇ αἰρίον τὸ θαῦμα τὸ λεχθὲν ἐμελλε γίνεσθαι, Κύρον ὁρᾶν καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας, καὶ σὺν αὐτοῖς πολλὴν λευχειμονοῦσαν ἁγίαν ὁμήγυριν, οἱ ταῦτα πρὸς τὸν θωπεύμενον ἔλεγον· Ἐλθε σὺν ἡμῖν, καὶ τῆς ἐσομένης εὐφροσύνης ἀπόλαυσον. Ἰωάννης δὲ ποῦ πορεύεσθαι καὶ πρὸς ποῖαν εὐωχίαν τοὺς ἁγίους ἠρώτησεν. Οἱ δὲ, Ἰωάννης, φασί, ὁ διάκονος εἰς δειπνον ἡμᾶς ἐκάλεσεν σήμερον, καὶ παρ' αὐτῷ πάντες ἡμεῖς ἐστιώμεθα· καὶ ταῦτα φήσαντος, τοῦ λαμπροῦ τῶν ἁγίων ἡγίου τοῦ συντάγματος ἔπεσθαι καὶ αὐτὸν μετὰ τούτους κελεύσαντος. Ὡς δὲ πάντες, φησὶν, εἰς τὴν ἐστίαν ἀπῆλθον οἱ ἅγιοι, ἀνῆλθον καὶ γὰρ τῶν κελεύσαντων πληρῶν τὸ ἐπίταγμα· καὶ συνδειπνήσας αὐτοῖς, πάλιν μετ' αὐτῶν ἀνεχώρησα πρὸς τὰ τῶν δαιτυμόνων τεθηπῶς ἀξιώματα καὶ στολίσματα· καὶ θαυμάσας τοῦ δειπνοῦ τὴν σεμνὴν πολυτέλειαν, καὶ τοῦ φανέντος τότε λυθέντος ὁράματος, Ἰωάννη πάντα τῇ διακόνῃ διηγγείλεν, ἀγνοῶν μὲν τὸ τοῦ διηγήματος σύμβολον· εὐδαίμονα δὲ τοῦτον καλῶν καὶ μακάριον, εἰ πρὸς τοιαύτην ἀξίαν ἀφίκοιτο, ὥς τοιοῦτος ἁγίος καὶ τοσοῦτος ἐστὶν τὴν καὶ κατ' οἶκον εἰσδέχεσθαι. Καὶ τοῦτο μὲν ἄγνωστον ἦν παντελῶς τὸ ἐνύπνιον, ἰὼς τὸ θαῦμα πρᾶχθὲν διηρμήνευσε.

Ἐγὼ δὲ τῶν ἁγίων μετὰ πάντων καὶ τοῦτο θαύμακα, ὅτι περ καλῶς ἐν ᾧ πᾶσι Χριστῷ διδισκάλῳ καὶ Θεῷ τῶν ὅλων ἐπόμενοι δειπνῇ κένταυθα τὸ θαῦμα παρείχασαν· ὥσπερ γὰρ ὁ Σωτὴρ ἐπὶ τῇ πηγῇ τῆς Σαμαρείας καθήμενος, καὶ πρὸς τῶν μαθητῶν φαγεῖν προτρέπομενος, οὕτω πρὸς αὐτοὺς ἀπεκρίνατο· Ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν ἦν ὑμεῖς οὐκ οἴσασθε· βρῶσιν εἰπὼν τὴν τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων σωτηρίαν καὶ τέρπην ἀπολύτρωσιν. Ἐμὸν γὰρ βρῶμα, φησὶν, ἐστὶν ἵνα ποιῶ τοῦ πέμψαντός με Πατρὸς [τὸ θέλημα] καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. Ἐργον δὲ καὶ θέλημα τοῦ Πατρὸς ἔτερον οὐδὲν ἢ τούτων ἡ σωτηρία καθέστηκεν. Οὕτω καὶ νῦν Ἰωάννης καὶ Κύρος οἱ μάρτυρες βρῶσιν εἰκότως καὶ δειπνον ἐκάλεσαν τὴν σωτηρίαν τῆς παιδός, προμηγύοντες καὶ τὸ γεγονός ἐπ' αὐτῇ θαῦμα παράδοξον, ὥς τρέφον αὐτῶν πείναν ἀγαθὴν καὶ φιλόανθρωπον, καὶ τέρπον αὐτῶν τὴν ἀγνὴν καὶ φιλόσοφον πρόθεσιν. Ἡμεῖς δὲ τὸ περὶ τῆς παιδός ἐνταῦθα διηγήμα περαιώσαντες, καὶ τοῖς σεσχωμένοις

Nequaquam autem superfluum esse arbitror quid eadem nocte quiescentibus super hoc apparuerit ad narrationem adijcere. Joannes hic est diaconus non illius parvulæ genitor, sed qui de Byzantio propter ægritudinem pedum ad martyres venerat ; et passio ejus fuerat ariditas genuum, quam nec ipsi imperiales medici, qui præ cæteris sunt nominabiles, curare valuerunt. Sanatus autem et de ægitudine liberatus, ob gratiam toto vitæ tempore martyribus servire devoverat. Qui post ex laici habitu, religiose vero et monachice conversantis, martyrum jussu atque sententia, manu Joannis patriarchæ, qui nunc Alexandria regit Ecclesiam, diaconatum sortitus est. Hic, ut effatus sum, tunc dormiens, dum in crastinum futurum esset, ut foret quod dixi miraculum, Cyrum et Joannem martyres conspiciit, cumque eis multorum stolas albas vestientium cætum. Hique ad conspicientem aiebant : Veni nobiscum, et esto futuræ exultationis particeps. Joannes autem quo se et ad quam lætitiā sanctorum inquirebat hortari ? Illi vero, Joannes, inquirunt, diaconus ad cœnam nos hodie convocavit, et apud eum omnes epulabimur ; et hæc inquiringes candidam illam sanctorum catervam præibant, et sequi secum eis præcipiebant. Postquam autem omnes, inquit, sancti domum ingressi sunt, ascendi etiam ego mandatum complens jubentium, convivatusque cum eis simul egressus sum ; convivarium stupefactus dignitate et habitu, etiam miratus hujusmodi venerabilis cœnæ divitias : hæcque omnia, dum solveretur quod tunc visum est somnium, Joannes diacono retulit : ignorans quidem quid significaret narratio, felicem vero pronuntians et beatam qui ad tantam dignitatem accesserat, ut tales sanctos ac tantos in convivium atque hospitium suscepisset. Et hoc quidem quod per somnium viderat penitus erat incognitum, donec de peracti miraculi explanaretur effectus.

Ego autem sanctorum laudo cum omnibus et hoc miraculum, et quod bene in omnibus Christum doctorem et Deum omnium assequentes, nec ipsum miraculum simulaverint. Dum a discipulis ut comederet hortaretur, ad eos respondit : Ego cibum habeo comedere, quem vos nescitis ; cibum dicens in se credentium salutem, et redemptionem optatam ; meus enim cibus, inquit, est, ut faciam voluntatem ejus qui me misit Patris, et opus ejus perficiam. Opus autem et voluntas Patris nihil est aliud quam salus eorum qui sunt super terram. Ita etiam nunc Joannes et Cyrus amabiles Christi martyres opportune cibum et cœnam dicentes salutem parvulæ, prædixerunt et quod ultra spem in ea factum est miraculum, utpote nutriendi benignam eorum et humanam esuriam, delectabile quoque et venerabile gratumque propositum. Nos vero parvulæ narrationem explentes, et qui eam salvaverunt martyribus voces laudiferas emittentes, al-

terius eorum admirandæ operationis describemus. A μαρτυρίαι τὰς εὐφροσύνας· ἀναπλήσαντες, ἅλλα αὐτῶν διήγημα ἀναγράφωμεν.

XII. *De Juliano comite qui ex maleficio dissolutus est membris.*

Julianus, qui magis nunc est quam prius mirabilis, qui copia pecuniarum abundat, et possessionibus virtutis non deficit, qui genus ducit insigne, et omnibus tanquam gloriosus innotuit, duplicem habens infirmitatem, et duplicem super hac percipiens sanitatem, ad narrationem procedit, adhuc quidem vitæ superstes, et sua omnibus referens, vult tamen et hoc nostro brevissimo stylo referri, et tanquam qui supersit semper, suum posteris prædicare miraculum; cujus affectum admirantes, et erga hos sanctos martyres propositum approbantes, quæ circa eum gesta sunt, conscribere visi sumus.

Pollebat Julianus in juventute, et coetaneam cum hac habebat opulentiam, quæ luxuriæ genitrix est et omnis magistra libidinis. Et illa quidem voluptates pariebat et proferebat, hæc vero istas videbat tunc et nutrebat; et bellum erat animæ adversus divitias pariter et corporis juventutem. Sed hanc fortissime vincentes tulerunt captivam, et ancillam duxerunt; et quæ sibi videbantur, facere cogebant. Non audebat enim contradicere ad ea quæ dure sibi ab illis imperabantur, quemadmodum nec vetus Israel serviens in Ægypto; et videbatur sicut auriga infirmus et impotens, qui equis exultantibus vehitur, et horum impetum retinere non valet, sed invitus actus ac violenter ab eis arripus, postremum retinaculis dimissis, cum illis præcipitatur. Sic et juvenis anima tyrannidem a divitiis passa, deliciarumque ac corporis vigoris dominio oppressa, ad turpes voluptates efferebatur, et more servili passionibus pravis inclinabatur. Cumque Julianus in hoc devenisset, ante constitutionem legalium nuptiarum, nuptiis copulabatur iniquis; et ante ulnarum amplexus suarum, ulnis alterius ariabatur; et priusquam fontem proprium acquisisset, ex fonte sine auctore aquam bibere gestiebat; et ante pullum gratiarum, cum pullo convenit gratias non habente; in amorem namque mulierculæ venit, et huic ob voluptatem commis-

cebatur. Porro honorabilibus nuptiis et toro immaculato convinctus, iniquarumque nuptiarum sentiens læsionem, ab illius mulierculæ communione cessavit: quæ separationem non ferens, et zelum ex hoc scelestum accipiens, veneficio juvenem impetit, et mortem ei ob separationem conficiens. Verum quidem occisione pueri frustrata est, fecit tamen eum a mortuo nihil distantem, manus et pedes potione conviciens, et omne ipsius membrum corporis destruens; imo Deo potius juvenem conservante, qui propter bonitatem suam delictorum juventutis non reminiscitur, et peccata hominum despicit, et iram citam non infert, sed magnanimiter semper

IB. *Περὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ κόμητος ἐκ περιεργίας παρεισθέντος τὰ μέλη ἅπαντα.*

Ἰουλιανὸς ὁ μᾶλλον νῦν ἢ πρῶτον θαυμάσιος, ὁ χρημάτων εὐπορίᾳ βριθόμενος, καὶ κτημάτων ἀρετῆς μὴ λειπόμενος, ὁ γένος ἄγων ἐπίσημον, καὶ πᾶσιν ὡς σεμνὸς γνωρίζμενος, διττὴν ἐσχηκὺς τὴν ἀσθένειαν, καὶ διττὴν ἐπὶ ταύτῃ κομισάμενος ἴασιν, εἰς διήγησιν πρόειεν, ἔτι μὲν τῷ βίῳ περιλειπόμενος, καὶ πᾶσι τὰ κατ' αὐτὸν διηγούμενος· θέλων δὲ ὁμῶς ἐμφέρεσθαι τῷδε ἡμῶν τῷ βραχυτάτῳ συντάγματι, καὶ ὥστερ' αἰετὶ περιῶν τὰ κατ' αὐτὸν διαγέλλειν θαῦμα τοῖς ἔπειτα· οὐ τὴν στοργὴν ἀγαθόμενος, καὶ τὴν πρὸς τοὺς τοὺς ἀγίους ἀποδείξμενος πρόθεσιν, τὰ κατ' αὐτὸν συγγράφειν ὀρμήσωμεν.

Ἦκαζεν Ἰουλιανὸς ἐν νεότητι, καὶ πλοῦτον εἶχεν ταύτης συνήλικα, ὃς ἀκαλασίας ἐστὶν πατὴρ καὶ πάσης ἀσελγείας διδάσκαλος. Καὶ ἡ μὲν τὰς ἡδονὰς ἔτικτεν καὶ προῦδάλλετο, ὃ δὲ ταύτας ἐτιθέμην τε καὶ ὑπέτρεφεν· καὶ πόλεμος ἦν τῇ ψυχῇ πρὸς πλοῦτον ὁμοῦ καὶ νεότητα σώματος. Ἀλλὰ ταύτην κατὰ κράτος νικήσαντες εἶλον αἰχμάλωτον, καὶ δοῦλον ἤγον, καὶ τὰ αὐτοῖς δοκοῦντα ποιεῖν κατηνάγκαζον, μὴ τολμῶσαν ἀντεῖπειν πρὸς τὰ σκληρῶς αὐτῇ πρὸς αὐτῶν προστασσόμενα· ὥστερ' οὐδ' ὁ παλαιὸς Ἰσραὴλ πάλαι θητεύων κατ' Αἴγυπτον· καὶ ἦν ἰδεῖν ὥστερ' ἡνίοχον ἀσθενῆ καὶ ἀδύνατον γαυριῶσιν ἱπποῖς ὀχούμενον, καὶ τὰς τοῦτων ὁρμὰς ἐπισχεῖν οὐ δυνάμενον, ἀλλ' ἀκουσίως ἀγόμενον καὶ βιαίως πρὸς αὐτῶν ἀρπαζόμενον, καὶ τέλος τὰς ἡνίας ἐάσαντα καὶ οὐκ αὐτοῖς χρημνιζόμενον. Οὕτως ἡ τοῦ νέου ψυχῇ πλοῦτον τυραννομένην, τρυφῇ τε καὶ ἀκμῇ δεσποζομένην τοῦ σώματος, πρὸς αἰσχροῦς ἡδονὰς ἀπεφέρετο, καὶ πᾶθεσιν ἀτόποις δουλοκρατῶς ὑπακλίνετο. Ἐν τούτῳ δὲ γεγινὼς Ἰουλιανὸς καταστάσεως, πρὸ γάμου νομίμου γάμοις ἀνόμοις συνήπτετο· καὶ πρὸ τῶν ἰδίων ἀγκάλων, ἀγκάλαις ἀλλοτρίαις συνέιχετο· καὶ πρὶν ἢ πηγὴν οἰκείαν προσκτήσεται, ἐξ ἀδεσπότου πηγῆς πίνειν ὕδωρ ὕδρευετο· καὶ πρὸ πώλου χαρίτων, βεμβασμοῦ πώλου ὠμίλησεν· γυναῖκα γὰρ ἤλθεν εἰς ἔρωτα, καὶ τούτῃ δι' ἡδονὴν συνεπλέκετο.

Τιμὴν δὲ γάμῳ συναφθεὶς καὶ ἀμιάντῳ κοίτῃ εἰς ὕστερον, καὶ τοῦ παρανόμου γάμου τῆς βλάβης αἰσθόμενος, τῆς πρὸς ἐκεῖνο τὸ γύναιον κοινωνίας ἐπαύετο· ἡ δὲ τὸν χωρισμὸν μὴ βαστάσασα, καὶ ζῆλον ἐκ τούτου λαβοῦσα παμμίαιρον, φαρμακείᾳ τὸν νέον ἡμόνατο, θάνατον αὐτῷ διὰ τὸν χωρισμὸν συσκευάσασα. Καὶ τοῦ μὲν φόνου τοῦ παιδὸς ἀπετύγχανεν, ἐποίησε δὲ νεκροῦ μηδὲν διαφέροντα, χεῖρας καὶ πόδας τῷ φαρμάκῳ συνδήσασα, καὶ πᾶν αὐτοῦ μέλος τοῦ σώματος καταργήσασα, θεοῦ μᾶλλον τὸν νέον φυλάξαντος, τοῦ δι' ἀγαθότητα μὴ νεότητος ἀμαρτυρῶν μνημονεύοντος, καὶ παρορῶντος βροτῶν ἀμαρτήματα, καὶ ὀργὴν αὐθήμερον οὐκ ἐπάγοντος, ἀλλὰ

μακροθυμούντος· ἀεὶ καὶ τὴν ἡμῶν ἐπιστροφὴν καὶ μετάνοιαν ἀναμένοντας. Ἐλαυνὸς οὖν ὑπῆρχεν βλεπόν-
μενος· καὶ γονεῦσι μὲν προῦκειτο συμφορὰ, γυναικὶ
δὲ νῆα καὶ γένει πένθος ἀντὶ χαρᾶς ἀπροσδόκητον·
καὶ πᾶσι τοῖς ὀρώσιν οἰκτιστον θέαμα. Ποοὶ μὲν γὰρ
ἄλλων ἐφέρετο, καὶ χερσὶν ἑτέρων ἐκίχρητο, καὶ
πάντα δι' ἄλλων ἐνῆργει καὶ ἐπραττεν ὅσα Θεὸς ἀν-
θρώποις δι' αὐτῶν ποιεῖν ἐδωρήσατο· λατρῶν δὲ οὐ-
δεὶς τοῦ πάθους αὐτὸν ἠδύνατο ρύσασθαι, οὐ διαί-
ταις, οὐκ ἀντιδότοις, οὐκ ἐπαλλήλοις ἀλείμμασιν, οὐ
παντοδαποῖς βοηθήμασιν· ἀλλ' ὅλων τούτων ὑπῆρ-
χεν τὸ πάθος· ἀνώτερον, ἀνθρωπιὰ χεὶρ χεῖρα πα-
ρασχεῖν μὴ βουλόμενον.

Ὅπερ οἱ γονεῖς θασάμενοι, ἐπὶ Θεὸν καὶ τοὺς
μάρτυρας καταφεύγουσιν, χαίρειν μὲν λατρικοῖς
βοηθήμασιν, καὶ θείαν ἀρωγὴν ἀνθελόμενοι. Οἱ δὲ
θεοτάτοι μάρτυρες τὸν νέον οἰκτεῖραντες, τῶν μὲν
ἀλγυδόνων αὐτῷ τὰς ἀκίδας ἀπήμβλυναν, χεῖρας δὲ
κινεῖν καὶ πόδας ἐκτείνειν μερικῶς ἐχαρίσαντο· τε-
λειαν γὰρ αὐτοῖς δόγματος αἰτία τις παρασχεῖν ἐν-
επόδισεν. Ἰουλιανὸς γὰρ οὗτος ὁ νέος, Ἰουλιανοῦ τοῦ
παλαιοῦ μαθητῆς ἔστιν Ἀπολλινάριου Ἀλικαρνασσεῶς
ὑπάρχοντος, καὶ ὁμόφρων αὐτοῦ καὶ ὁμόδοξος. Ταῦτα
φέρων κατὰ ψυχὴν Ἰουλιανὸς ὁ νέος τὰ δόγματα, οὐ
δι' αὐτὰ τοῖς ἁγίοις, ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ σώματος προ-
σέπασεν νόσημα. Οἱ δὲ μακάριοι μάρτυρες πολλὰ
αὐτῷ νύκτωρ ἐπιφερόμενοι, τοῦ τοιοῦτου δόγμα-
τος ταρβήνουν ἀπέχεσθαι, καὶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλη-
σίας τὴν κοινωνίαν ἀσπάσασθαι. Πολλὰκις δὲ καὶ τὸ
ποτήριον ἐδάσταζον ἁγίου σώματος· δεσποτικῶς πε-
πληρωμένον καὶ αἵματος, καὶ προσελεθεῖν αὐτῷ
προστρέποντο, αὐτοῖς τὸ δοκεῖν μεταλαμβάνοντες,
καὶ συμμεταλαθεῖν αὐτοῖς τὴν Ἰουλιανὸν προσκαλού-
μενοι. Ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ δογματικῶς αὐτῷ διελέγοντο
διασαφούντες τὴν ἐν Ἐκκλησίᾳ κηρυττομένην ἀλή-
θειαν, καὶ οὕτως ἔχειν τὸ περὶ τῆς σωτηριώδους
Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐνώσεως ὡμυσοῦν κήρυ-
γμα.

Ἄλλ' ὥς ταῦτα πάντα καὶ τούτων πλεονα διεπρά-
ξαντο, καὶ τὸν Ἰουλιανὸν οὐκ ἐπεισαν, πεισθῆναι
μὴ θέλοντα, πάλιν αὐτῷ τῆς προτέρας οδύνης ἀνέμ-
νησαν, καὶ τὰ κέντρα τῶν ἀλγυδόνων αὐτῷ μετὰ
προσθήκης τάχα τινὸς ἐπανέστησαν, χεῖρας ὥς τῇ
πρὶν καὶ πόδας συνῆσαντες, καὶ μειζνῶς τὰς
ἀλγυδόνας αὐξήσαντες· τάχα που τὸ τῆς μελωδίας
ἔργους αὐτοὶ ἐνδοικνύμενοι, ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς
σιαγόνας τῶν μὴ πρὸς Θεὸν ἐγγιζόντων διὰ πίστεως
ἀγχοῦντες. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ γενναῖος νεανίας ὁ τοσαύτας
μὲν παραινέσεις, τοσαύτας δὲ μαρτυρίας καὶ τηλι-
καύτας ὑπασίας, καὶ πρό γε τούτων ἀπάντων τὸ ἐπ'
αὐτῷ γεγονὸς θαῦμα παραγραφόμενος, τὰς μι-
κρὰς ἐκείνας οὐκ ἴσχυεν παραγράφασθαι μάλιστα,
ἀλλ' ἔκραζεν, ἐβόα, ἐλιτάνευεν, ἐκάλει, ἤντιθέλει, ἰκα-
τείας ἀπέπεμπεν τοὺς μάρτυρας ἀποκαλούμενος·
καὶ ἦν οὐδεὶς ὁ λυτρούμενος ἢ ὁ ρυόμενος ἢ τῶν
δεινῶν ἐξαιρούμενος ἢ βοηθῆσαι δυνάμενος, ἐπεὶ
τῶν ἁγίων ἦν ὄργη τὸ γινόμενον.

Ἄλλ' ὅτε αὐτοῦ τὸ ἀίθασσον τοιαύταις βρασάνοις

A agit, et conversionem poenitentiamque nostram ex-
spectat. Miser ergo erat dum conspiceretur; et pa-
rentibus quidem calamitas inerat, uxori autem no-
væ ac generi inopinatus pro gaudio luctus, cun-
ctisque videntibus miserandum spectaculum; nam
pedibus et manibus aliorum utebatur, efferebatur,
et omnia per alios operatus agebat, quæcunque
Deus hominibus per se ipsos facienda donavit: me-
dicorum autem nullus eum a passione poterat
liberare, non dietis, non antidotis, aut aliis alis-
que unguentis, vel diversis adjuvantis. Sed his
omnibus passio potior erat, humanæ manui ma-
num præbere non volens.

Quod parentes intuentes, ad Deum et ad marty-
res fugiunt, avete quidem medicis prenuntian-
tes, avete autem et medicinalibus auxiliis asse-
rentes, divinum potius auxilium exoptantes. At
vero sacratissimi martyres super juvenem miseri-
cordia moti, dolorum quidem stimulos reddide-
runt oblitus, manus autem movere, ac pedes par-
tim extendere donaverunt, perfectam enim illis
præbere sanitatem, quædam causa dogmatis im-
pedivit. Julianus quippe hic junior, cum Juliani
(Apollinaristæ) veteris Halicarnassensis hæresim
sequi vovisset, consentaneus erat etiam opinionis
ejusdem. Hæc ferens in animo Julianus junior
dogmata, non propter illa sanctis, sed ob corporis
approximabat languorem. Porro beati martyres
frequenter et noctu apparentes, ab hujusmodi do-
gmate monebant abscedere, et Ecclesiæ catholicæ
communione amplecti. Multoties vero etiam
calicem portabant sanctum, corpore Dominico
plenum et sanguine, et accedere illum exhortaban-
tur; ipsi, ut putabantur, sumentes, et Julianum
secum sumere advocantes: nonnunquam vero
etiam cum eo dogmaticè disputabant, edisserentes
veritatem quæ in Ecclesia prædicatur, et sic se
habere prædicationem quæ est de salutifera Christi
Dei nostri unitate jurabant.

Sed cum hæc omnia et his plura egissent, Ju-
lianumque nullo modo inflexissent obedire nolen-
tem, iterum eum prioris doloris reminisci compel-
lunt, et aculeos dolorum ei cum additamento forte
quodam erexerunt, manus sicut prius et pedes
colligantes, et magis doloribus incrementum dan-
tes, et in camo et freno maxillas eorum qui ad
Deum per fidem non approximant, constringentes.
Ille enim fortis adolescens, qui tot admonitiones,
tot testimonia, et tantas visiones, et super hæc
omnia quod in se factum fuerat miraculum parvi-
péndit, modica illa parvipendere flagella non valuit,
sed clamabat, vociferabatur, vocabat, deprecaba-
tur, rogabat, supplicationes mittebat, martyres
invocans. Et erat nullus qui redimeret, qui erue-
ret, qui a cruciatibus eriperet, vel qui auxiliari
potuisset; nam ira sanctorum erat, quod fuerat
factum.

Sed quando ejus obstinationem talibus manu

sue affecerunt tormentis, et persuasibilem eum qui prius fuerat impersuasibilis operatæ sunt, tunc apparent subridentes et alludentes, et quamobrem ita clamaret sciscitabantur. At ille quasi ignorantibus eis, quæ erant passionis, enuntiavit, et adjuvare cohortabatur periclitantem. Egregii vero martyres eum super fide recta denuo commonebant, et quod hujus causa dolores illi essent molesti significabant, et quod nunquam aliquando a cruciatibus eum essent liberaturi, nisi prius ipse se ipsum ab hæresi qua tenebatur eripuisset, atque apostolicæ Ecclesiæ communionem foret amplexus, quod Julianus videre desiderabat et consilere semper optabat. Cumque illum accedentem ad se martyres aspexissent, etiam hæc ei ad maiorem satisfactionem denuntiaverunt: manus enim in cælum extendentes, maxima juramenta et horrenda jurabant, quod non Gaianitas, non Theodosianos in numero fidelium vel piorum habeat Christus vel reputet. Hæc Julianus cum juramento a sanctis audiens, et plagis et juramenti veritatem ediscens, ab utroque liber effectus est, sanitate animæ et incolumitate corporis per fidem resumpta.

Lædere autem puto narrationem, si tacuero sanctorum agilitatem, et gratulationem, quam circa Juliani communionis perceptionem demonstraverunt, est autem hæc. Quia enim eum a priori quidem hæresi distantem, et veram Salvatoris confessionem arripientem intuebantur, circa perceptionem vero sanctorum mysteriorum verecundantem, et confusionem arbitrantem, in quibus oportebat clarum exsistere; miraculi quiddam et delectatum dignum peragunt. Apparentes autem in somnis ei, quemadmodum consueverant, ecce, inquit prope est Salvatoris nativitas, quando Dei Patris unigenitus Filius incarnatus homo factus est. Hanc Alexandrini sacram et celeberrimam festivitatem catholicæ Ecclesiæ filii et alumni, in basilica sanctæ virginis Mariæ ac Dei Matris agunt, quæ cognominatur Theona. Ad hanc ergo et ipse profectus, et unus eorum, qui nativitatis Dominicæ pie celebrant solemnitatem, effectus, et cum Ecclesia fidelium connumeratus, psalmodiæ communica, et apostolicam lectionem absulta, et sanctorum tubam Evangeliorum audi: etenim usque ad horum abscultationem, ii qui hæreseos tuæ sunt, perseverant; et post evangelicarum auditionum absolutionem, secundum priscam consuetudinem exi, ut absque suspitione remanere videaris, procurrens, et a templo egressus in dromo exspecta, qui locus insignis in Alexandrina urbe consistit, in platea figuram coniacens, porticibus quidem duabus mediatus, et columnis ac marmoribus adornatus, populoque plurimo angustatus, atque diversis forensibus mercimoniis oneratus. In hunc ait cum feris, observa synaxeos absolutionem; cumque omnes videris domum reversos, tunc silentio, nemine contemplante, in templum ingressus, veneranda suscipe sacramenta, et taliter in domum

A ἡμέρωταν, καὶ πειθήνιον τὸν πρὶν ἀνήκοον ἀπειργάσαντο, τότε φαίνονται μειδιῶντες καὶ προσπαίζοντες, καὶ δι' ἣν αἰτίαν οὕτω βοᾷ τε καὶ κράζει διεπνύοντο. Ὁ δὲ ὡς ἀγνοοῦσιν αὐτοῖς τὸ τοῦ πάθους διήγησιν, καὶ βοηθῆσαι προετρέπετο κινδυνεύοντι. Οἱ δὲ θεοπύσιοι μάρτυρες πάλιν αὐτὸν τῆς δραθείσης ἀνεμνήσκον πίστεως. καὶ ὡς ταύτης χάριν αἱ ἀληθινότητες αὐτῷ παρενοχλοῦσιν ἐσημαίνον, καὶ ὡς οὐκ ἂν ποτε τῶν δεινῶν αὐτὸν ἀπαλλάξειεν, εἰ μὴ πρῶτος αὐτὸς ἑαυτὸν τῆς ἐχούσης αἱρέσεως ἀπαλλάξειεν, καὶ τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τὴν κοινωνίαν ἀσπασοίτο· ὅπερ Ἰουλιανὸς ἰδεῖν ἐπόθει, καὶ πυθέσθαι, προσήχετο. Ὡς δὲ προτέμενον αὐτοῖς τὸν νέον ἰδὼν οἱ μάρτυρες, καὶ ταῦτα οἱ πρὸς μείζονα πληροφορίαν ἀπήγγελλον. Χεῖρας γὰρ εἰς οὐρανὸν ἀνατείναντες μεγίστους ὅρκους καὶ φρικώδεις δαίμνυντο, ὡς οὐ Γαϊανίτας, οὐ Θεοδοσιανούς, ἐν μέτρῳ πιστῶν ἢ εὐσεβῶν ἀριθμῶ ἔχει Χριστὸς ἡ λογίζεται· τούτων Ἰουλιανὸς ἐνωμότως πρὸς τῶν ἁγίων πυθόμενος, καὶ πληγαῖς καὶ ὅρκοις παιδεύεις τὴν ἀλήθειαν, ἀμφοτέρων αὐτῶν ἀπηλλάττετο, ὕψλαν ψυχῆς καὶ ῥώσιν σώματος προσλαβὼν διὰ πίστεως.

Βλάβαι δ' οἶμαι τὸ διήγημα, εἰ σιγήσω τὸ τῶν ἁγίων ἀνθρῶν καὶ ἐπίκριμα, ὃ περὶ τὴν Ἰουλιανοῦ μετάληψιν ἐπεδείξαντο· ἔστιν δὲ τοῦτο· Ἐπειδὴ μὲν γὰρ αὐτὸν τῆς προτέρας ἡαίρέσεως ἀπιστῆμενον ἔβλεπον, τὴν ἀληθὴν δὲ τοῦ Σωτῆρος ὁμολογίαν ἀσπάζαντα, περὶ δὲ τὴν μετάληψιν τῶν ἁγίων μυστηρίων αἰδοῦμενον καὶ αἰσχυρὴν ἡγοῦμενον ἐφ' οἷς ἔδει λαμπρύνεσθαι, θαυμαστόν τι καὶ θαυμάσιον εἶδον διαπράττονται. Φανέντες γὰρ καθ' ὕπνου αὐτῷ, ὥσπερ εἰώθασιν, Ἰδοῦ, φασίν, ἔγγυς ἔστιν τὸ τοῦ Σωτῆρος γενέθλιον, ὅτε τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ὁ μονογενὴς Υἱὸς σαρκωθείς ἐνηνθρώπησεν. Ταύτην Ἀλεξανδρεῖς τὴν ἱερὰν καὶ σεβασμίαν πανήγυριν, οἱ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας υἱοὶ τε καὶ τρόφιμοι ἐν τῇ ἐπισημῇ Θεωνᾷ τῆς ἁγίας Παρθένου Μαρίας καὶ Θεομήτορος ἄγουσιν. Εἰς ταύτην οὖν καὶ αὐτὸς ἀφικνούμενος, καὶ εἰς τὴν τῆς γενέθλιον ἑορτὴν εὐσεβῶς γεραίρόντων γενόμενος, καὶ τῇ τῶν πιστῶν Ἐκκλησίᾳ συναριθμούμενος, τῇ ψαλμῳδίᾳ κοινωνήσων, καὶ τῶν ἀποστολικῶν ἀναγνωσμάτων ἀκράσας, καὶ τῆς τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων ἀκουσὼν σάλπιγγος· μέχρι γὰρ τῆς τούτων ἀκρόσεως παραμένουσιν· καὶ μετὰ τὴν τῶν εὐαγγελικῶν ἀκουσμάτων ἀπόλυσιν, κατὰ τὴν παλαιὰν σου συνήθειαν ἐξίθι, τὸ ἀνύποπτον στυγρῶ προμηθεύμενος· καὶ τοῦ τεμένου ἐξιών, ἐν τῷ δρόμῳ παράμεινον· τόπος οὗτος ἐπίσημος τῆς Ἀλεξανδρίων καθέστηκεν πόλεως, ἐκ λεωφόρου σχήματος κείμενος, ἐμβόλοις μὲν δυσὶν μεσοῦμενος, καὶ κίσις καὶ μαρμάρους κοσμούμενος, λεῖψ τὸ στενοχωρούμενος κλείνει, καὶ τοῖς ἐν ἀγοραῖς παντοδαποῖς πρᾶτηρίοις βριθόμενος· Ἐν τούτῳ, φασίν, τοῦ περιπάτους ποιούμενος, ἐπιτήρει τῆς συνάξεως τὴν ἀπόλυσιν· καὶ ὅτε πάντας ἰδῇς ἀναχωρήσαντας ὁκάδε, τότε καὶ ἡσυχίαν μηδενὸς λόιδὸν κατοπτρεύοντος, εἰς τὸ τέμενος εἰσελθὼν, τῶν σεπτῶν μυστηρίων μετέλαβε, καὶ οὕτω εἰς οἶκον ἐλάσας ἡσύχῳ

τὸν ἡμέτερον. Οὐ γεγόνως, καὶ τὸν τῆς ἐπιγνώσεως αἰρέσεως ἅμα τῷ λεχθῆναι μῶμον ἐκφύγας, καὶ τὴν τῆς αἰσχύνης ὑπόνοιαν παύσεις· τῆς δὲ σωτηρίας ἀκατάληκτον ἔξεις τὸν ἔπαινον· καὶ ταῦτα μὲν οἱ ἅγιοι συνεβούλευον.

Ἰουλιανὸς δὲ τὴν συμβουλίαν ὡς ἐξ ἁγίων διέλαμνος, καὶ τῷ οἰκείῳ σκοπῷ δοὺς ἀκόλουθον ἐντολαῖς ἄγειν συνέθετο. Τὸ δὲ οὐκ ἦν ὡς ἐνόμιζεν, οὐδὲ ὡς ἐπόθει τε καὶ ἐγλίχeto, εἰ καὶ ταῦτα ἔχειν ἐνόμιζεν τὴν παραίνεσιν· ἀλλ' ὡς τοῖς ἁγίοις ἔδοκει τε καὶ τεθέσπιστο, καὶ τὸ τοῦ Σωτῆρος διηγήρουσε λόγιον· «Οὕτω λαμβάνετε τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσιν τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» Ὁ γὰρ οἱ μάρτυρες ἐπὶ τῶν δωματίων κηρύττειν ἐβούλοντο, τοῦτο ἔκαινος ἐν ἀφανεί κρύπτειν ἐβούλετο. Ἐπιστάσης οὖν τῆς τῶν Γενεθλίων ἱερᾶς πανηγύρεως, τῆς τῶν ἁγίων Ἰουλιανὸς μνημονεύσας κελεύσεως, ἐπὶ τὸ Θεῶν καλούμενον, φησὶν, τέμενος ἔρχεται· καὶ ἀπροαίτις γενόμενος τῶν εὐαγγελικῶν ἅμα τε καὶ ἀποστολικῶν ἀναγνώσεων, ἐπὶ τὸν δρόμον μετὰ τὴν τοῦτων ἐξῆλθεν ἀναγνώσιν· κακέισε μέinas τὸν καιρὸν τῆς συνάξεως, μετὰ τὴν ταύτης ἀπόλυσιν καὶ τῶν πιστῶν ἀναχώρησιν, πάλιν τῷ νεφί προσπελάσας ἐκέκρυπτο· καὶ ὡς ἔδοκει τὴν τῶν μυστηρίων ἐποίητο μετὰ λήψιν.

Ἄλλὰ ἐν ὅσῳ κατὰ νεύον καὶ κεκυφώς, ὡς προσήκον ἦν, τοῦ Δεσποτικοῦ μετέλαθεν σώματος, κληρικοὶ τῆς τῶν Γαλιανιτῶν λεγομένης αἰρέσεως ἑκατὸν περίπου τάχα τὸν ἀριθμὸν, εἰς τὸν νεῶν εἰσηλθόν τοῦ εὐξασθαι ἐκ συνήθειας τοῦτο τινες μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ποιούμενοι, τοῦ τόπου τὸ σέβας φυλάττοντες, καὶ τῇ Θεοτόκῃ τὴν συνήθη προσκύνησιν νεύοντες· οἱ δὲ Ἰουλιανὸν μεταλαμβάνοντα θεασάμενοι, τῇ μεταβολῇ τοῦ ἀνδρὸς ἐξεπλάγησαν, καὶ ἀλλήλοις ἐνένευσον, τοῖς οὐκ ἑωρακόσιν αὐτὸν ἐνδεικνύμενοι. Ὁ δὲ ἀνανεύσας τὴν ζωοποιὸν τροφὴν ἐν σπλάγχθοις κατέθετο· κακέινους εὐδὺς θεασάμενος, ἐκλήθησε τοῦ τῆς αἰδοῦς ἐρῶντος, καὶ τῶν ἁγίων αὐτῷ γερονέται τὸν θρίαμβον ἔγνωκεν· καὶ πάντα αὐτοῖς διερωτῶσιν ἀπήγγειλεν, ὅσα τε κατέχοντες αὐτὸν οἱ μάρτυρες διεπράξαντο· καὶ ὡς ἐρυθριῶντα αὐτὸν περὶ τὴν μετὰ λήψιν ἐθρίαμβευσαν· καὶ τούτῳ μὲν αὐτῷ τῷ τρόπῳ πρὸς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, συνάφεια γέγονεν, θαύματος καὶ ἐκπλήξεως καὶ τῆς τῶν ἁγίων ἡμερότης πεπληρωμένη καὶ χάριτος· ἡ δὲ ῥῶσις τοῦ σώματος τῇ τῆς ψυχῆς μεταθέσει συνέτρεχεν. Ἡμεῖς δὲ τὴν περὶ αὐτοῦ διήγησιν ἐκπληρώσαντες, καὶ τοὺς ἁγίους ὑμνήσαντες, ἐφ' ἑτέραν αὐτῶν θαυματουργίαν μετέλθωμεν, καὶ ταύτης ποιησώμεθα τὴν διήγησιν.

ΙΓ'. Περὶ Ἡλίου τοῦ λεπροῦ.

Τὸ εἰς Ἡλίαν δὲ τὸν λεπρὸν πρᾶχθὲν τοῖς ἁγίοις τεράστιον, τίς ἀκούσας οὐ θαυμάσει τοὺς δρᾶσαντας, καὶ πλείστα δύνασθαι μαρτυρήσει τῷ θαύματι; Λεπρὸς ὁ Ἡλίας ἐτύγχανεν, καὶ χρόνον πολὺν ἔσχε τοῦτο τὸ σύμπτωμα, οὐχ ἓν μείλει λεπρὸς γνωρίζομενος, ἀλλ' ἐν ὅλῳ τῷ σώματι τῆς ἀσθενείας φέρων τὰ

²⁷ Matth. v, 16.

A nostram vadens quiesce. Quo facio atque comperto, his qui hæreseos tunc sunt, mox ut dictum fuerit, silentio contegetur, et verecundia quiescet suspicio, et salutis indesinentem habebit laudem; et hoc quidem sancti dabant consilium.

Julianus autem consilio tanquam a sanctis accepto, quod proprio videbatur concordare consilio, in finem reducere repromisit; quod tamen non erat ut æstimabat, neque ut desiderabat et anhelabat; quanquam sic se habere communionem putaret: sed ut a sanctis visum atque decretum est, et Salvatoris concionatur eloquium: «Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.» Quod enim martyres supra lecta prædicari volebant, hoc ille in obscuro abscondere satagebat. Instante itaque nativitalis Dominicæ sacra solemnitate, sanctorum jussionis recordatus Julianus, ad templum venit quod Theona vocitatur, et auditor evangelicarum et apostolicarum lectionum effectus, ad dromum post horum recitationem exiit. Et cum ibi mansisset tempore synaxeos, post hujus absolutionem et recessum fidelium, iterum ad templum accessit, et occulte ut putabat mysteriorum faciebat communionem.

Sed dum inclinatus et submissus, ut conveniebat, Dominicum sumeret corpus, clerici hæreseos quem dicitur Gaianitarum, centum forte circiter numero, in templum ingressi sunt oraturi, ex more hoc quodam post absolutionem quæ ab eis agebatur facientes, locique venerationem custodientes, ac Dei Genitrici ad orationem solitam impendentes; qui Julianum communicare videntes, de commutatione viri stupefacti sunt, et invicem innuebant, maxime his qui non viderant hoc monstrantes. At ille cum vivificam escam in visceribus recondidisset, eos mox intuitus, et verecundia repletus erubuit, et a sanctis factam sibi publicationem fuisse cognovit, et omnia illis percontantibus significavit, quanta videlicet instruente eum martyres egerint, et qualiter erubescens illum circa communionis perceptionem publicaverint. Et hoc quidem modo ad catholicam Ecclesiam copulatio facta est, miraculo et stupore referta et sanctorum mansuetudine repleta et gratia. Porro incolumitas corporis cum animi mutatione concurrat. Nos autem narrationem de ipso complentes, sanctosque laudantes, ad aliud eorum mirabile opus (transeamus) et hanc quoque faciamus narrationem.

XIII. De Helia leproso.

Quod autem in Helia leproso patratum est a sanctis prodigium, quis audiens non eos qui patravere mirabitur; et plura posse quam istud miraculum fuerit attestabitur? Helias itaque hic leprosus erat, et hanc concisionem multo tempore habuit, non in uno membro leprosus ægrius, sed in

τοιο corpore infirmitatis stigmata ferens; non tamen ea, quæ cum haberet Paulus, in ipsis gloriabatur: virtutes enim erant illa, et actiones cœlestes in Paulo Christum imagines, et radii quidam Solem iustitiæ demonstrantes, et filios lucis atque diei eos qui has habuerunt facientes: sed illa quæ secundum legem Mosaicam abominanda erant, atque immunda, et a quibus alieni factus coloris homo extra castra et civitatem pulsus, tanquam abominabilis et immundus a reliquis contribulibus arcebatur.

Hæc Elias stigmata ferens, quæ peccata sunt singula, quæque verbum Deus existens, et homo inter homines factus, et secundum spiritum et juxta litteram ab hominibus pepulit. Sed et tunc secundum litteram curatum leprosum, secundum legem Moysi, munus offerre decrevit, et nihil a quoquam adeptus utilitatis. Inefficaces enim etiam huic apparuerunt Hippocrates et Galenus, ac Democritus frater ejus notibus natura, atque cum illis ii qui ex verbis eorum efferruntur, nobisque horum appellationes pro magnis remediis afferunt; ad Cyrum et Joannem martyres venit, sanitatem volens passionis acquirere, et credens quod acquisiturus penitus esset. Præterea non modico prolongato temporis intervallo, nihil proficiens mœrore affectus est, sanctis dispensationibus quibusdam, differentibus sanitatem: et hoc passus ex diabolico procul dubio sensu, qui et ipsum inhibere sanitate voluit, et sanctorum recidere compassionem; manere ultra in templo non potuit; grave namque est acedix vitium, et vehementer animabus diligentibus Deum adversum, et magnopere has lædit, nisi dum recens est, maturius id tanquam dæmonii meridiani flammæ extinguant. Quod leprosus facere differens, et non valens ultra ferre ipsius incendium, profectus recessit, relictis templo ac divinis martyrum charismatibus, et quantum in se erat infirmitatis propriæ sanitatem.

Sed sancti per idem tempus eum invidiam passum quominus convalesceret contemplantes, miserati misericordiam præstiterunt, nihil curantes in se ab eo factam stultam injuriam. Cumque recederet, juxta sancti Metræ martyrium, mediante die in monachorum ei schematibus obviantes, ignorantiamque compassionis fingentes, unde veniret, et quo pergeret, percontati sunt. At ille quasi veraciter ignorantibus confessionem faciens, et sanctos nominavit, et templum asseruit. Sed martyres et causam iterum, propter quam illuc venerat, dicere præceperunt. Ille vero dixit: Causam videtis, manifesta enim hæc est, et non eget ejuspiam nuntio. Ast egregii sancti denuo sciscitabantur, dicentes: Et quam ob causam ante passionis libertatem discessisti? Et perseverantiæ tempus significavit, et quod nihil proficeret perseverans enuntiavit, testes ipsos turpes albores ostendens; non sanctos in hoc incusans, sed se indignum cum reverentia et lacrymis tanto munere asserens. Porro compatientissimi

Α στίγματα, οὐχ ἅπερ ἔχων ὁ Παῦλος ἐπ' αὐτοῖς ἐσ-
μύνοντο· ἀρεταὶ γὰρ ἔκειναι καὶ πράξεις οὐράνιοι, ἐν
Παύλῳ τὸν Χριστὸν εἰκονίζουσαι, καὶ ἀκτίνες οἶόν
τινες τοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἡλίου τυγχάνουσαι, καὶ
τέκνα φωτὸς καὶ υἱοὺς ἡμέρας ποιοῦσαι τοὺς ἔχοντάς·
ἀλλ' ἔκεινα ἃ κατὰ νόμον Μωσαϊκὸν βδελυρὰ τε ἦν
καὶ ἀκάθαρτα, καὶ τὸν γεννώμενον ἀνθρώπον ἐξου-
καρεμβολῆς καὶ πόλεως ἤλαυνεν, βδελυρὸν καὶ ἀκά-
θαρτον τῶν λοιπῶν ὁμοφύλων ἀπαίργοντα.

Ταῦτα φέρων Ἡλίας τὰ στίγματα, τῆς ἀμαρτίας
ὑπάρχοντα σύμβολα, ἅπερ ὁ Λόγος Θεὸς ὢν καὶ ἀν-
θρώπος ἐν ἀνθρώποις γενόμενος, καὶ κατὰ πνεῦμα
καὶ κατὰ γράμμα τῶν ἀνθρώπων ἀπῆλθεν, καὶ τὸν
B τότε θεραπευθέντα κατὰ τὸ γράμμα, λεπρὸν κατὰ τὸν
νόμον Μωυσεως προσενέγκαι τὸ δῶρον ἐθέσπισεν·
καὶ μηδὲν πρὸς μηδενὸς ὠφελοῦμενος (ἀπρακτοὶ γὰρ
κάνταυθα πεφύκασιν Ἰπποκράτης τε καὶ Γαληνὸς
καὶ Δημόκριτος ὁ ἀδελφὸς ὁ νόθος τῆς φύσεως, καὶ
σὺν αὐτοῖς οἱ τοῖς λόγοις αὐτῶν βρενθυόμενοι, καὶ
τὰς τούτων ἡμῖν προσηγορίας ἀντὶ μεγάλων φαρμά-
κων προσφέροντες), πρὸς Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς
μάρτυρας ἔρχεται, τοῦ πάθους ἱατρὸν θέλων πορί-
σασθαι, καὶ πιστεύων ὡς πάντως πορίσεται. Οὐκ
ὀλίγου δὲ παρεκταθέντος χρονικοῦ διαστήματος,
μηδὲν ἐνῆσας ἡθύμησεν, τῶν ἁγίων οἰκονομίαις τισὶν
ταμειουμένων τὴν ἱατρὴν· καὶ τοῦτο παθὼν ἐκ δια-
βολικοῦ δηλονότι φρονήματος, τοῦ καὶ αὐτὸν κωλύσαι
τῆς θεραπείας θελήσαντος, καὶ τὴν τῶν ἁγίων ἐκκό-
C ψαι συμπάθειαν, μένειν ἔτι κατὰ τὸ τέμενος οὐκ
ἠδύνατο. Βαρὺ γὰρ τῆς ἀκηδίας τὸ πάθος, καὶ πᾶν
ψυχαις φιλοθείας πολέμιον, καὶ μεγάλα ταύτας ἀδι-
κῆσαι δυνάμενον, εἰ μὴ ᾔεττον αὐτὸ ὡς δαιμονίου
φάσμα μεσημβρινοῦ νεανικῶς ἀποσβέσωσιν· ὅπερ ὁ
λεπρὸς ποιεῖν ὑπερθέμενος, καὶ μὴ ἰσχύσας ἔτι φέρειν
αὐτοῦ τὴν ἐκπύρωσιν, ἀπάρας ὤχετο, καταλιπὼν τὸ
τέμενος, καὶ τὰ τῶν μαρτύρων θεία χάρισματά,
καὶ ὅσον ἐπ' αὐτῷ τῆς οικείας ἀσθενείας τὴν ἱατρὴν.

Ἄλλ' οἱ ἅγιοι κατὰ τὴν καιρὸν αὐτῷ φθονηθέντα
τῆς νόσεως θεασάμενοι, οἰκτεῖραντες αὐτὴν ἐπηλάνθαν.
φροντίσαντες οὐδὲν τῆς εἰς αὐτοὺς ἀλογίας καὶ
ὕβρεως. Ἀναχωροῦντι δὲ κατὰ τὸ Μητρεῖ τοῦ ἁγίου
μαρτύριον μεσοῦσης ἡμέρας ἐν μοναχῶν ὑπαντή-
D σαντες σχήματι, καὶ ἄγωνιαν συμπαθεῖ προσποιησά-
μενοι, πῶθεν ἔρχοιτο καὶ ποῦ πορεύοιτο προσηρώτη-
σαν. Ὁ δὲ ὡς ἀληθῶς ἀγνοοῦσιν ἐπαγγεῖλιαν ποιοῦ-
μενος, καὶ τοὺς ἁγίους ὠνόμασεν καὶ τοὺς μῆνας
ἔφρασεν. Ἄλλ' οἱ μάρτυρες καὶ τὴν αἰτίαν λέγειν δι'
ἣν ἐκεῖ παρεγένετο διεκέλευον· ὁ δὲ, τὴν αἰτίαν,
ἔφρασεν, βλέπετε· προφανὲς γὰρ αὕτη καὶ οὐ χρήζει
τινὸς τοῦ μηνύοντος. Οἱ δὲ θεοσπίστοι πάλιν ἐπύθοντο,
Καὶ τίνας, λέγοντας, ἔνεκα πρὸς τῆς τοῦ πάθους ἀπαλ-
λαγῆς ἀνεχώρησας; παραμονῆς τὸν χρόνον ἐσήμα-
ναν, καὶ ὡς οὐδὲν ὠφελεῖτο παραμείνας ἐμῆνυν,
μάρτυρας τὰς εἰδεχθεῖς ἐκείνας λευκάδας ποιοῦμενος·
οὐ τοὺς ἁγίους ἐν τούτῳ μεμφόμενος μὴ δυνηθέντας
ἢ μὴ θελήσαντας, ἀλλ' ἐαυτὸν ἀνάξιον σὺν εὐλαβείᾳ
καὶ δάκρυσιν αἰτῶν τοῦ δωρήματος. Οἱ δὲ συμπα-

θέστατοι μάρτυρες ἐτι μάλλον αὐτὸν ἐλεήσαντες. Α Πέθου καὶ νῦν ἡμῖν καὶ δρομέως ὑπόστρεφε, λέγουσιν, καὶ εἰς Θεοῦ τὰ θαυμάσια, καὶ τὴν ἐπὶ σοὶ τῶν ἁγίων ἐπίσκεψιν. Πρὸς τὸ αὐτῶν οὐν ἀφικόμενος τέμνων, καμῆλους εὐρήσει; ἐπὶ τὴν πηγὴν παριούσας ὡς τέτταρα; καὶ τῆς τετάρτης ἐπιμαλῶς τὴν κόπρον δεξάμενος τῷ τῆς πηγῆς ἀνάλυσον ὕδατι, καὶ τοῦτω τῷ χρίσματι ἅπαν σου τὸ σῶμα κατὰχρισον, μηδὲν ὅλως παρερχόμενος ἄχριστον, ἵνα μὴ τὸ τοῦτου μὴ χρισμένον μείνη πάλιν κατὰστικτον καὶ ταύτῃ τῇ νόσῳ διηνεκῶς κατεχόμενον. Καὶ ταῦτα κατὰ πρόσωπον λέξαντες, ἀφανεῖς ἀθρόως ἐγένοντο.

Ὁ δὲ θέλων εἶναι τὴν ὄψιν εὐθὺς λογισάμενος, καὶ ὡς αὐτοὶ εἰσιν οἱ φαινόμενοι καὶ ταῦτα προστάξαντες μάρτυρες, σπουδαίως πρὸς τὸ σεπτὸν αὐτῶν ἐρχεται τέμνων, καὶ πρὸς τῆς πηγῆς τὰς λεχεύσας αὐτῷ καμῆλους; εὐράμενος, τὴν τῆς τελευταίας ὀνδόν, ὡς εἰπον, ἐπέλαθεν, καὶ ταύτην τῆς αὐτῶν πηγῆς ἀποδρέξας τοῖς νάμασιν, ὅλον ἑαυτὸν περιέχρισεν. Ἔσχεν δὲ κἀναυθα φθορὸν τὸν δαίμονα. Τὰ; γὰρ εἴρεις οὐκ ἔχρισεν τὸ χρίσμα, φησὶν, τὸ καθαίρων αὐτὸν μυσαττόμενος· ὅθεν ἀκολουθῶς κατὰ τὴν τῶν ἁγίων θεόφραστον κίλευσιν, ὅλον μὲν αὐτοῦ τὸ σῶμα καθάρων τῶν στιγμάτων εὐθὺς ἐγένετο, τὸ δὲ πρόσωπον ἔμεινεν διὰ βίου κατὰστικτον· τῆς μὲν αὐτοῦ παρακοῆς οὐ κρυπτόμενος ἐλαγχος, τῆς δὲ τῶν μαρτύρων θυνάμεως καὶ παραλογισομένης κελεύσεως κήρυξ ἀσκήτος καὶ μάρτυς ἀληθῶς ἀξιόπιστος· καὶ πολλὰ μὲν αὐτον τῆς παρακοῆς Ἥλιας ἐμέμφατο, ὥνησεν δὲ τὸ παράπαν οὐδὲν, ὥσπερ οὐδὲ Ἡσαῦ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτοῦ τὰ πρωτότοκα.

ΙΔ'. Περὶ Θεοπέμπτου τοῦ δαιμονιῶντος.

Παρίτω μετ' ἡλλαν εἰς μέσον ἡμῖν ὁ Θεόπεμπος ἀκολουθίαν εὐραμένος εὐκαιρον, τῆς τῶν ἡγουμένων στοιχείων τῆς ἐκατέρων προσηγορίας φύλαξ συνθέσεως· καὶ σύντομον τῆς κατ' αὐτὸν θαυματουργίας ποιήσομαι τὴν διήγησιν, τέρπουσαν μὲν εὐσεβῶν τοὺς ἀκούοντας, ἀναγγέλλουσαν δὲ τὰ τῶν ἁγίων κατὰ δαιμόνων φθορὰτα τρόπαια. Ἐδαιμονία δεινῶς ὁ Θεόπεμπος, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὤπηρχεν οὐδεὶς, ὅστις αὐτὸν θεωρῶν οὐκ ἰδέακρυσεν. Φιλοῦσι γὰρ ὡς ἐπίπαν οἱ ἄνθρωποι πρὸς τοὺς τοιοῦτω μᾶλλον κατεχομένους νοσήματι κατακάμπτουσαι, ὅτι τάχα μὴ πάθος καθίστηεν σώματος. Τοῦτο γὰρ ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἔξυλου τῆς παρακοῆς εἰς αὐτὸν παραδείσου γενοσάμενος φυσικῶς ὑπηνέχθη τοῖς πάθεσιν, καὶ βουλεύει φθορὰ καὶ τοῖς τῆς φθορᾶς ὀλισθήμασιν καὶ μήπω θανὼν ἰδιώμασιν μέχρι τῆς πάντων κοινῆς ἀναστάσεως, ἐνθα φθορὰ τε καὶ τὰ τὴν φθορὰν συνεισάγοντα θανάτω, παντελῶς καταλύεται. Ἀλλὰ ψυχῆς ἀθανάτου παρὰ φύσιν τὸ νόσημα, καὶ φύσεως ἀθάρτου χάριτι Θεοῦ τοῦ ποιήσαντος ἀλλοίωσιν τις καὶ πάθος φθορᾶς παρακλήσιν δαιμόνων ἐπηρεία τικτόμενον· εἰ καὶ Θεοῦ ὑπερβολῇ φιλανθρωπίας δεικνύμενον πρὸς ὀφέλειαν γίνεσθαι τῶν πασχόντων αὐτὸς συνεχώρησεν.

Τούτῳ Θεόπεμπος τῷ νοσήματι ὀκτῶ καὶ δέκα βουλεύσας τοῖς ἔτεσιν, καὶ μηκέτι φέρειν τοῦ δαι-

PATROL. GR. LXXXVII.

martyres magis super eo miseri, acquiesce nobis etiam nunc, et citius revertere, inquit, et videbis mirabilia, et super te visitationem sanctorum. Ad eorum itaque templum profectus camelos invenies supra fontem adesse quatuor, et quarti sterces diligenter acceptum aqua fontis dissolve, et hac unctione totum corpus tuum inunge, nihil omnino prætermittens minus inunctum, ne hoc quod inunctum non fuerit, maneat rursus distinctionibus variatum, et ab hoc languore continuatim possessum. Et his in faciem illius edictis, repente disparuerunt.

At ille divinam fuisse visionem, et quod ipsi fuerint, qui apparuerant, et ista præceperant, martyres mox intelligens, festinanter ad venerabile templum ipsorum venit, et ante fontem jam dictis camelis inventis, novissimi sterces sicut dixerant sumpsit, et in fontis eorum rigans fluentis, totum sese perunxit. Habuit autem et hic iterum invidentem sibi diabolus; nam faciem non inunxit, quasi unctionem purgantem abominans; unda consequenter, juxta sanctorum delioquam jussionem, totum quidem corpus ejus mundum a stigmatibus continuo factum est; porro facies permansit, tota vita sua, varietate distincta; inobedientie quidem ejus non occultanda correptio, virtutis autem martyrum et non contemnendæ jussionis præcepto non tacens, et testis vera fide dignissimus; et multum quidem semet Elias propter inobedientiam inculpabat, sed nihil omnino profecit, quemadmodum nec Esau, qui etiam cum lacrymis requisivit primogenita sua.

XIV. De Theopompo dæmonizante.

Accedit post Eliam nobis in medium Theopompus, congruentiam opportunam primorum elementorum in amborum nominis positione custodiens, et brevem faciat in se patrati miraculi narrationem, quæ pie delectari faciat audientes, et sanctorum contra dæmones tropæa denuntiet metuenda. Dæmonizabat acriter Theopompus, et hominum erat nullus qui eum videns non lacrymaretur. Amat enim ex more homines incurvari, maximeque ad eos qui hujusmodi passione premuntur, quia fortasse non vitium corporis exstat; hoc enim ab initio cum de ligno inobedientie in paradiso gustatum fuisset, naturaliter subjectum est passionibus et servit corruptionis etiam nondum moriens proprietatibus, usque ad communem omnium resurrectionem; ubi corruptio, et quæ corruptionem inferunt mortes, modis omnibus desiruntur; sed animæ immortalis præter naturam est languor, et naturæ incorruptibilis gratia Dei qui fecit eam, commutatio quedam, et corruptioni passio est similis, dæmoniorum suggestionem nata, et odio nostri statuta; quamvis Deus supereminentiam miserationis ostendens non id nisi ad patientium fieri utilitatem indulserit.

Huic Theopompus cum languori annis decem et octo servisset, et ultra ferre dæmonis rabiem minime

valuisset, ad martyres qui hanc destruunt et persequuntur, Cyrum scilicet et Joannem, accedit: labore vero multo vastum itineris spatium transiens, pedibus enim hoc propter pecuniarum fecit inopiam; et cum post occasum solis tandem aliquando ad martyrium pervenisset, fatigationeque plurima virtutem jam propriam consumpisset, in exteriori ecclesiæ recubuit porticu, non valens ultra saltem illud breve consumere spatium; sed ingressum templi, ac si magnum quiddam et operosum, reservavit in crastinum. Illic autem ei tota nocte dormienti assistunt in somnis, propriis formis et non extraneis utentes, clementissimi martyres; et vocantes eum ex nomine, Frater, aiunt, Theopompe, ecce qui tibi molestus erat, et tribulabat, malignum spiritum, in nomine Jesu Christi qui propter nos crucem toleravit, expulimus. Sed surgens, gratiarum Deo actionibus persolutis, ad tuam recede domunculam. Qui videri ab hominibus solem non sustinens, una cum dæmonio etiam labore quem ex itinere habebat deposito, surgit celeriter illinc ubi erat recubans, et ingressus templum et gratiarum actione super maxima sanitate decantata Deo, atque martyribus qui se in Deo curaverant, gaudens pariter et exultans, atque magni prædicans opus miraculi, abiit.

XV. De Joanne ulceroso.

Bene autem et Joannes imitatus Theopompum præsens tempus observavit, inconfusus et ipse compositionem elementorum custodiens, et ad alios volentem pergere calamum, se pertransire non enarratum minime perferens. Ergo et quæ circa eum gesta sunt, opportune scribamus, mirantes ipsius sobrietatem pariter et acumen. Passionem Joannes habuit inhumanam, quæ omnibus, ut ita dicamus, corporalibus passionibus major est et amarior, ideoque fortassis a medicis elephantis designatur æquivoca. Sicut enim illud animal ab aliis quadrupedibus fortitudine differt et magnitudine corporis (aiunt autem illud recordari mali adversus eos qui se contristaverint, et post multa si potuerit annorum curricula ulcisci amare in eum qui se contristasse dignoscitur), ita et hanc aliis passionibus majorem esse malitiam medici perspicientes, elephantis nomine nuncuparunt. Moyses vero et eum, qui elephantino morbo premebatur, extra castra et civitatem, cum leproso sequestrat, per leprosum quidem peccati exsilio relegans varietatem, per eum vero qui elephantinum morbum incidit, morum forsitan feritatem.

Dicunt autem eum et sacratissimi Ecclesiæ doctores multam elephantinum morbum habentium fecisse providentiam, arcereque marium cum feminis coitum, usque ad perfectam femineam menstrui purgationem, quam per dies septem venire constat; ita ut hinc languor qui ex elephantino morbo corporibus connascitur et concrescit, causam parentes habeat, et horum circa coitus maturi certique temporis incontinentiam et excessum; quod

A μόνος τὴν λύτταν δυνάμενος, τοῖς ταύτην καταργούσιν τε καὶ διώκουσιν Κύριον καὶ Ἰωάννην προσέρχεται μάρτυσιν. Καμάτιον δὲ πολλῶν διανύσας τὸ συγχὸν τῆς πορείας διάστημα (ποσὴν γὰρ τοῦτο διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἀπορίαν πεποίητο), καὶ καταλαβὼν μετὰ δούσιν ἡλίον μόλις ποτὲ τὸ μαρτύριον, καὶ κόπῳ πλείονι δαπανήσας ἤδη τὴν δύναμιν, κατὰ τὸν ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἀνεκλήθῃ περίβολον· μὴ δυνήθεις εἰ καί κείνῳ τὸ βραχὺ βαδίσαι διάστημα, ἀλλὰ τὴν εἰς τὸ τέμενος εἰσοδόν, ὡς μέγα τι καὶ δυσέργαστον ταμειουσάμενος εἰς τὴν αὐρίον. Ἐκεῖ δὲ πᾶσαν τὴν νύκτα αὐτῷ καθευδήσαντι, κατ' ὄναρ ταῖς οἰκείαις μορφαῖς, καὶ οὐ ξέναις, χρυσάμενοι οἱ φιλόανθρωποι παρίστανται μάρτυρες· καὶ καλέσαντες αὐτὸν ἐξ ὀνόματος, Ἄδελφε Θεόπμπε, λέγουσιν, ἴδου τὸ παρενοχλοῦν σοι καὶ θλίβον σε πνεῦμα πονηρὸν ἐν ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ δι' ἡμᾶς σταυρὸν ὑπομείναντος, ἀπῆλθασμεν. Ἀλλὰ ἀναστὰς, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ, πρὸς τὸ οὐδ' ἀναχωρεῖ δωμάτιον. Ὅδε φανῆναι μὴ περιμείνας ὑπὸ ἀνθρώπων τὸν ἥλιον, σὺν τῷ δαιμονίῳ καὶ τὸν ἐξ ὀδοιπορίας ἀποθέμενος κάματος, ἀνίσταται ταχέως ὅθεν ἦν ἀνακαίμενος, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ τέμενος, καὶ τὴν χάριν τῆς μεγίστης ἰάσεως ἴσας Θεῷ καὶ τοῖς μάρτυσιν, χαίρων οἰοῦ καὶ σκιρτῶν, καὶ τὴν μεγαλοουργίαν κηρύττων τοῦ θαύματος, ἀπαλήλυθεν.

IE. Περὶ Ἰωάννου τοῦ λελοθημένου.

C Καλῶς δὲ καὶ Ἰωάννης μιμούμενος τὸν Θεόπμπτον, τὸν παρόντα καιρὸν ἐπετήρησεν, ἄγαν ἀσύγχυτον καὶ αὐτὸς τῶν στοιχείων φυλάττων τὴν σύνθεσιν, καὶ πρὸς ἄλλους ἵνα τὸν κάλαμον θέλοντα, μὴ συγχωρῶν παρελθεῖν αὐτὸν ἀδιήγητον. Οὐκοῦν καὶ τὰ κατ' αὐτὸν εὐκαίρως συγγραφόμενα, θαυμάσαντες αὐτοῦ τὸ ἔξω καὶ νηφάλιον· Πάθος Ἰωάννης ἔσχεν ἀπάνθρωπον, δ' πάντων εἰπεῖν τῶν σωματικῶν παθῶν μείζον ἔστιν καὶ πικρότερον, καὶ διὰ τοῦτο τάχα πρὸς τῶν λατρῶν τὴν τοῦ ἐλέφαντος ὁμωνυμίαν σημαίνεται. Ὅσπερ γὰρ ἐκεῖνο τὸ ζῶον τῶν ἄλλων τετραπόδων ἄλλῃ διαφέρει καὶ μέγιστον τοῦ σώματος (φασὶ δὲ αὐτὸ καὶ πρὸς τοὺς λυπούντας μνησίσκαον, καὶ μετὰ πολλὰς ἐτῶν περιόδους ἀμείβεσθαι πικρῶς, εἰ δυνήθῃ, τὸν λυπήσαντα), οὕτω καὶ τοῦτο τῶν ἄλλων παθῶν πολὺ μείζον λατρὸν κακίᾳ σκοπήσαντες, τῷ τοῦ ἐλέφαντος ὀνόματι προσηγόρευσαν. Μωϋσῆς δὲ καὶ τὸν ἐλεφαντιάσεως νόσον κρατούμενον, ἔξω παρεμβολῆς τε καὶ πόλεως μετὰ τοῦ λεπροῦ διωρίσας· διὰ μὲν τοῦ λεπροῦ τὸ τῆς ἁμαρτίας ἐξορίσας παμποίκιλον, διὰ δὲ τοῦ ἐλεφαντινῶτος τάχα τὸ τῶν παθῶν ἐκδιώξας ἀγρίον.

Λέγουσιν δὲ αὐτὸν καὶ οἱ θεοὶ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι, πλείστην τῶν ἐλεφαντινῶτων ποιούμενοι πρόνοιαν εἰργίνει ἀρρένων τὴν πρὸς τὰ γυναῖκα σύνθεσιν, μέχρι τελευτῆς τοῦ θήλεως ἐκ τῶν μηνιαίων καθάρσεως, ἥτις δι' ἡμερῶν ἑπτὰ παραγίνεσθαι πέφυκεν· ὡς ἐνθεν τοῖς ἐλεφαντινῶσιν τὰ σώματα γίνεται, συντιχτομένου καὶ συναυόντος τοῦ νοσήματος, αἰτίαν τοὺς φύσαντας ἔχοντος, καὶ τὸ τοῦτων περὶ τὰς συνόδους ἀκρατέως τε καὶ ἄωρον· καὶ τῇ

ατηνῶδες φέσει προσεῖναι τῶν ἰδὼν τοῦ δικαίου φι-
λων τις ἐμαρτύρησεν, «Ὁραν, βοῶν, ἔθετο κήνεςιν,
οἰκῶσιν δὲ κοιτῆς τάξιν·» καὶ ταύτη τοὺς ἀνθρώπους
εἰκότως μεμψόμενος, ὡς ὥραν μίջως οὐ γινώσκον-
τας, ἦν καὶ τιμῆ καὶ φυλάττει τὰ ἄλογα. Τοῦτω δὲ
ταῖς πάθει τῆς ἐλεφαντιάσεως καὶ τὸν ἰδὼν ὡς
δεινῷ καὶ μεγάλῳ πεπαικέναι τὸν διάβολον λέγουσιν.
Ἐξῆλθεν δὲ, φησὶν, ὁ διάβολος ἀπὸ τοῦ Κυρίου καὶ
ἐπαῖσε τὸν ἰδὼν ἔλκει πονήρη, ἀπὸ ποδῶν μέχρι
κεφαλῆς, τῷ μεγέθει τοῦ τραύματος αἰμαλώτων ἀφ-
ρεῖν ἐλπίσας τὸν δίκαιον, εἰ καὶ μηδὲν ὄν ἤλπισεν
ἐδρασεῖν, ἐπὶ πέτρῳ τοῦ δικαίου, καὶ οὐ φάμμον ἐρη-
ρυσμένον ἔχοντος τὸν θεμέλιον. Κάκεινος μὲν ὑπο-
μονῇ νικήσας τὸν παῖσαντα, τὸν τῆς νίκης ἡρατο
στέρανον.

Ἰωάννης δὲ, τοῦτω κρατούμενος τῷ νοσήματι, καὶ
κατὰ μικρὸν ὑπ' αὐτοῦ δαπανώμενος, παρὰ ἱατρῶν
οὐχ εὐρὺν τὸ γλυκὺ τῆς ἰάσεως, ἐπὶ Κύρῳ ἔρχεται
τὸν παυσίκακον καὶ Ἰωάννην τὸν Κύρου συμμάρ-
τυρα, πισταῶν Χριστοῦ τοῖς θεραπεύουσιν, ὥστε
μόνον εἰ θέλειεν, εὐθὺς αὐτὸν ἰαθήσεσθαι. Οἱ δὲ, τὸν
πρόσφυγα θεασάμενοι, καὶ τῆς πίστεως αὐτοῦ τῆς
εἰς αὐτοὺς ἀγαθάμενοι, βραχύτατον αὐτὸν πᾶν
καιρὸν παρὰ τὸν αὐτῶν σηκὸν φιλοφρονησάμενοι,
καὶ τῆς εἰς αὐτοὺς πίστεως, ἄξιον δεδοκότες ἀντάλ-
λαγμα τὴν ῥῶσιν, ἀπέλυσαν.

Γράψω δὲ καὶ τὸ φάρμακον, δι' οὗ τοιοῦτον ἀρρώ-
στημα οἱ μάρτυρες εὐμαρῶς ἐθεράπευσαν, μήπως
ἱατρῶν οἱ περίεργοι, Ἰπποκράτειόν τι προσενέγκαι
τοὺς ἁγίους νομίσωσιν, καὶ ταύτη τὴν ἀρῆστον αὐ-
τῶν σφοδρὰς δύνανται, Ἰπποκράτην αἰτιῶν καὶ
Γαληνὸν τῆς ἰάσεως, καὶ οὗ τοὺς μάρτυρας τοὺς
δεδοκότες προὔτοντες. Ὑαλὸς ἦν τὸ βοήθημα,
πρὸς ὃ παλαιὸν αὐτῆς εἶδος τὴν φάμμον μετενέχθη-
σαν μετὰ τὴν λείωσιν· τοῦτο γὰρ οἱ ἅγιοι δι'
ἐκσυπλύν τὸ βοήθημα παντὶ προσενέγκαι τῷ σώματι
τῷ τὴν ἱερὰν ἔχοντι νόσον προσέταξαν. Ὅδε σπου-
δαίως τὸ κελευσθὲν ἐργασάμενος, σπουδαίπερον τὴν
νόσον ἀπέθετο. Ὅσπερ γὰρ ἐκείνῳ τῷ νόματι τῆς
βρυστῆς ὑπάρχοντι φύσεως, στάσις οὐκ ἦν προσφε-
ρομένη τῷ σώματι, ἀλλ' ἅμα τοῦ προσνεχθῆναι
πρὸς τοῦδαφος ἔρρεεν, καίτοι μεμιγμένην ἔχον τὴν
ὕαλον· οὕτως οὐδὲ τὸ τῆς ἐλεφαντιάσεως νόσημα
μένειν ἠδύνατο, τοῦτο προσνεχθέντος αὐτῷ τοῦ
καταρρέοντος ὕδατος· ἀλλὰ τοῦτο συνέρρεεν δεοί-
κως τοὺς θεοπίζοντας, καὶ τάχα δι' αὐτοὺς καὶ
μυθεῖσιν τοῖς ὕδατιν ὑαλον. Ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦτο
πρὸς αἶνον τῶν δεδρακότων τὸ θαῦμα συγγράψαντες,
ἐτέρου γραφῇ ποιησώμεθα θαύματος, οὐν πᾶσιν
ὑμνοῦντες τοῖς λαλαῖσιν τοὺς μάρτυρας.

IG. *Peri Zachariou tou todes didymous paschē-
santos.*

Μικροῦ καὶ Zacharias ἡμᾶς ὁ βραδύτατος ἔλαθεν,
οὐ πάθει ποδῶν τὴν βραδύτητα κησάμενος, ἀλλ'
ἐτέρῳ νόσῳ τοῦ τάχους σταρούμενος ταῖς τῶν γυνη-
τικῶν ὀργάνων οἰδήσει καλυόμενος. Ταῦτα γὰρ
ἤλγει τε καὶ ἐξογκοῦτο δι' ὧν τῶν εὐνοῶν ἡ πρὸς
τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους διάκρισις γίνεται· οὐ μόνον

A etiam bestiali naturæ inesse, Job justī amicorū
quidam testatus est. «Tempus, clamat, posuit peco-
ribus, sciunt autem cubilis ordinem;» et hoc modo
convenienter homines reprehendens, tanquam com-
missionis tempus ignorantes, quod videlicet hono-
rent et observent rationabilia animantia. Hac vero
passione elephantini morbi quidam tanquam dira
et magna Job percussus a diabolo dicunt: Exiit
autem diabolus, inquit, a Domino, et percussit Job
ulcere pessimo a pedibus usque ad caput; magni-
tudine vulneris, captivum tollere sperans justum;
licet nil eorum gesserit quæ speravit, cum supra
petram justus et non super arenam fundamentum
haberet innixum. At ille, patientia vincens percu-
tentem, victoriæ tulit coronam.

B Joannes autem, cum hoc languore premeretur, et
paulatim ab eo consumeretur, a medicis non
inventa dulcedine sanitatis, ad Cyrum venit ma-
lum compescentem, et Joannem Cyri commarty-
rem, credens Christi famulis, quod si tantum vel-
lent, ipse continuo sanaretur. At illi, videntes pro-
fugum, et fidem ejus admirantes, brevi hunc
valde tempore, in templo suo benigne tractatum,
fidei ipsius in commutationem digna incolumitate
data, dimiserunt.

Scribam interea et ipsum quoque remedium,
per quod talem martyres infirmitatem facile cu-
raverunt; ne medicorum curiosi Hippocraticum
quiddam attulisse sanctos existiment, et taliter in-
effabilem ipsorum virtutem irrideant, Hippocratem
auctorem vel etiam Galenum sanitatis, et non
martyres qui patravere, prædicantes. Vitrum erat
auxilium, ad veterem speciem suam, in arenam
scilicet spissa contritione transductum, et solis
aquis postquam tritum fuit immistum; hoc
enim per somnia sancti illi adjuvamentum toto
afferri corpori, ei qui sacrum habebat morbum,
jusserunt; qui festinanter, quod jussum fuerat
operatus, festinantis languorem ejecit. Sicut enim
illi fluente, qui est naturæ fluidæ, status non erat,
dum corpori afferretur, sed mox ut allatum es-
set, in pavimentum fluebat, quanquam mistum
vitrum haberet, ita nec elephantini morbi languor
manere poterat, cum allata sibi aqua deflueret,
sed cum his fluebat, eos qui præceperant me-
tuens, et propter eos quoque forsitan vitrum illud
aquis immisum. Nos autem et hoc ad laudem pa-
trantium conscripto miraculo, alterius faciamus
scripturam miraculi, cum omnibus laudantes, qui
sanati sunt, martyres.

XVI. *De Zacharia qui languorem testiculorum pa-
tiebatur.*

Propemodum et Zacharias nos ille tardissimus
latuit, non passione pedum tarditatem habens, sed
alio languore velocitate carens, neque pedum vir-
tutis, ut reor, minus quid possidens, sed genitakium
tumoribus organorum prohibitus. Hæc enim dole-
bat simul et gravabatur, per quæ inter eunuchos

et alios homines discretio fit, non solum pene immobili gressu ex hoc usus, vix sese nobis tanquam apem in hieme demonstravit; sed super huiusmodi languore fortassis et ipse confusus, et suam ipsius volens occultare infirmitatem; quamquam super animæ iussi sumus erubescere, non super corporis passionibus. « Erubescant enim impii et deducantur, inquit, in infernum ¹. » Et iterum: « Erubescet, Sidon, ait mare ²; » idololatriam Sidonis nomine indicans. Et rursus: « Confundantur, et revereantur omnes qui oderant Sion ³. » Dominus quoque in confusionem mittendos æternam, non eos qui corporalibus passionibus prægravantur; ipse enim infirmitates nostras et languores portavit; sed eos qui secundum animam infirmantur, et malorum operarios actuum, dixit.

Alii quippe languorum sunt non voluntarii, quotquot scilicet corporis et circa corpus esse noscuntur. Alii vero voluntarii, et qui ex nostro gignuntur consilio, quotquot videlicet animæ intellectualis et liberum habentis arbitrium, pulchritudinem dissipant; et ideo super his qui primo dici sunt, nullus nos sanctorum accusasse unquam apparet, non lex, non propheta; non iustus, non apostolus, non magister (his enim et ipsi omnes subiecti sunt, tanquam hi qui simile nostro corpus portaverunt), non ipse Dominus factus homo, et existens similis nobis passibilis, et per corpus et rationabilem animam unius nobiscum substantiæ. Super animæ vero voluntariis et non necessariis passionibus questi sunt universi, lex videlicet puniens congruentem vitio pœnam definiens, propheta ab his abstinendum iubentes, et meliora providendum hortantes, iusti eas deserere commoventes, apostoli transmigratione eorum manu ducentes, et magistri harum fugam insinuantes. At vero Dominus primus nobis iustitiæ viam ostendens, et semitam ab animæ passionibus perfecte recedendi primus inveniens, omnibus Discite a me, misericorditer est affatus. Pro his enim pœnas pro eo quod in nobis profecto earum existentia sit, luemus et sustinebimus: propter has et iudicabimur, et tribunali Christi assistemus, cum de cælo iudex advenerit reddere unicuique secundum opera sua, et non secundum vicia corporis. « Omnes enim nos, inquit, manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum ⁴. »

Ergo incassum super vitio corporali Zacharias erubescere, et quotquot super corporis passionibus confunduntur, causas confusionis ignorantes, et huius non bene ordinem reversantes. Licet hic vix apparuerit, et sero, aliquando verumtamen profectus ad sanctorum venit basilicam, quos deprecabatur, et iterum supplicabat, quo se a gravamine liberarent. At illi, ad eum noctu venientes, conveniunt asserentes: Zacharia, quid ad nos venisti?

A δὲ τὸ ἐκ τούτου δυσκίνητην βαδίσματι χρώμενος, ἑαυτὸν ἡμῖν ὡς ἐν χειμῶνι μέλισσαν ἰδεῖν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ νοσήματι τάχα καὶ αὐτὸς αἰσχυνόμενος, καὶ κρύπτειν ἐθέλων ἑαυτοῦ τὴν ἀσθένειαν, καίτοι ψυχικοῖς οὐ γὰρ σωματικοῖς ἐπαισχύνεσθαι προστετάχθαι πάθεισιν. « Αἰσχυνθήσαν γὰρ, φησὶν, οἱ ἀσθεῖς καὶ καταχθίνας εἰς ἄβυσσον, καὶ πάλιν· Αἰσχυνθήτω, Σιδὼν, εἰπὲν ἡ θάλασσα· » τὴν εἰδωλολατρείαν τῇ τῆς Σιδωνος θεώσεως ὀνόματι· καὶ αὐθις· « Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἀποστραφήτωσαν πάντες οἱ μισοῦντες Σιών· » καὶ ὁ Κύριος δὲ τοὺς εἰς αἰσχύνην ἐκπεπονημένους αἰώνιον, οὐ τοὺς σωματικοῖς βρῖθοντας πάθεισιν (αὐτὸς γὰρ καὶ τὰς ἀσθενείας ἡμῶν καὶ τὰς νόσους ἐδάστασεν), ἀλλὰ τοὺς ψυχικῶς ἀσθενήσαντας καὶ φαῦλον ἐργάτας γενομένους πρᾶξεον εἰρηκεν.

Τὰ μὲν γὰρ ἐστὶν τῶν νοσημάτων ἀκούσια, ὅσα σώματος καὶ περὶ σῶμα γνωρίζεται· τὰ δὲ ἐκούσια καὶ γνώμης ἡμετέρας κινήματα, ὅσα ψυχῆς αὐτοεξουσίας καὶ νοεράς χάλλος λυμαινεται· καὶ διὰ τοῦτο περὶ μὲν τῶν προτέρων οὐδεὶς ἡμῖν τῶν ἁγίων ἐγκαλέσας φαίνεται ποτε, οὐ νόμος, οὐ προφήτης, οὐ δίκαιος, οὐκ ἀπόστολος, οὐ διδάσκαλος (τούτοις γὰρ καὶ αὐτοὶ πάντες ὑπέκειντο, ὡς σῶμα ἡμῖν παραπλησίως φορέσαντες· οὐ καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος γενόμενος· ἄνθρωπος καὶ χρηματίσας ἡμῖν ὁμοιοπαθὴς, καὶ διὰ σῶμα καὶ ψυχὴν λογικὴν ὁμοούσιος)· περὶ δὲ τῶν τῆς ψυχῆς προαιρετικῶν καὶ οὐκ ἀναγκάων παθῶν ἐνεκάλεσαν ἅπαντες, νόμος μὲν τιμωρούμενος, καὶ κατὰλληλον ἐρίζων τῷ πάθει τὴν κολασιν· προφῆται τούτων ἀπέχεσθαι, καὶ τὰ κρείττω μεταποιεῖσθαι καλεῶντες· δίκαιοι παραινούντες αὐτῶν τὴν ἀπόλειψιν, ἀπόστολοι χειραγωγούντες πρὸς τὴν ἀπ' αὐτῶν μετανάστασιν, διδάσκαλοι τούτων ἡμῖν τὴν φυγὴν ὑποφαίνοντες. Ὁ δὲ Κύριος πρῶτος ἡμῖν τῆς δικαιοσύνης ὁδὸν ἐνδείξαμενος, καὶ τρίτον τῆς ἀπὸ τῶν ψυχικῶν παθῶν τελείας ἀναχωρήσεως πρῶτος εὐράμενος, πᾶσιν τῷ, Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, φιλοφρόνως ἐφθέγγετο. Ὑπὲρ τούτων γὰρ τὰς εὐθύνας ὡς ἐν ἡμῖν οὐσίας αὐτῶν δηλονότι τῆς ὑπάρξεως ἀπαιτούμεθα· καὶ ὑφέρομεν καὶ κρινόμενοι καὶ βήματι Χριστοῦ παριστάμεθα, ὅταν ἐξ οὐρανοῦ ὁ κριτὴς παραγίνεται ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, οὐ κατὰ τὰ πάθη τοῦ σώματος. « Πάντες γὰρ, φησὶν, παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσθαι ἕκαστος πρὸς ὃ ἔπραξεν διὰ τοῦ σώματος, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε φαῦλον. »

Οὐκοῦν μάτην ἐπὶ πάθει σωματικῷ καὶ Ζαχαρίας αἰσχύνεται, καὶ ὅσοι κατ' αὐτὸν ἐπὶ σωματικοῖς αἰσχύνονται πάθεισιν, τῆς αἰσχύνης ἀγνοοῦντες τὰ αἰτία, καὶ ταύτης τὴν τάξιν οὐ καλῶς ἀντιστρέφοντες. Ἀλλ' εἰ καὶ μόλις ἐφάνη ὁ πότος, πλὴν ὁμως ἀφίκετο καὶ τὸ τῶν ἁγίων κατέλαβεν τέμενος· καὶ τούτοις ἐδέετο καὶ πάλιν ἱκετεύει ἀπαλλαγῆναι τοῦ τῶν διδύμων βαρῆματος. Οἱ δὲ νυκτὸς πρὸς αὐτὸν ἰλθόντες κτενύοντα. Ζαχαρία, τί, φασίν, πρὸς ἡμᾶς παρανέγονας;

¹ Psal. xxx, 18. ² Isa. xlviii, 4. ³ Psal. cxviii, 5. ⁴ II Cor. v, 10.

Ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ὑπερυβρίων πως αἰδοῦμενος ὑπεδείκνυσεν. Οἱ δὲ μάρτυρες, παιδεύοντες αὐτὸν ἐπὶ σωματικῶς παθήμασιν μὴ αἰσχύνεσθαι, δείξει αὐτοῖς τὸ πάθος ἡγάχαζον εἰς τὰ παιδοποιὰ προσέτατον μόρια. Ὁ δὲ τὸ καλεσθὲν αἰσχύνῃ ἀνάπλωσιν ἐπαρτεν· ἀντιστῆναι γὰρ δι' αἰδῶ τοῖς καλεῖουσιν οὐκ ἔδυνάτο. Οἱ τὰ λεχθέντα μόρια ἡρέμα πως ταῖς χερσὶ καταψήξουσιν φυγαδεύσαντες, οἱκοὶ χωρεῖν ἐπιτρέπουσιν Ἰδοῦ, φησὶν, κακὸν ἔχεις οὐδὲν, ἀλλ' ἀναστὰς εἰρηνοποιεῖ τὴν εἰς οἶκον ἐπάνοδον. Ὁ δὲ στραφεὶς μετ' ἐκείνων τὸν ληξίπονον ὄνειρον, συναποπτάσας αὐτῶ τῶν διδύμων τὰς οἰδήσεις ἐπαγίγνωσκεν, καὶ πένου λυτρωθεὶς καὶ κακίστου βαρῆματος· καὶ ταῖς εὐφημίαις στεφανώσας τοὺς τούτων αὐτὸν ἐλευθερώσαντας μάρτυρας, καὶ Χριστὸν τὸν δι' αὐτῶν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶ ὀρέξαντα τοῦ νοσήματος, ἀπελῆλυθεν.

**ΙΖ'. Περὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσώρου τοῦ σεσημειω-
τους τοῦς μηροὺς ἔχοντος.**

Καὶ Ἰωάννου δὲ μνημονεύομεν, οὐκ ἐπειδὴ τῶν εὐπατρίδων ἦν, καὶ τῶν ἐπὶ χρυσῷ βρενθυνομένων ἐτύγγανεν· ἔνθεν γὰρ καὶ Χρυσώνης ἐλέγετο, τοῦ τε κτήματος· καὶ τῆς ἐγγειρήσεως πρὸς τοῦτο αὐτὸν συνωθοῦντων τὸ δόγμα· οὐκ ἂν γὰρ Χρυσώνης καὶ χρυσίου χηρεῦν ἐλέγετο, εἰ μὴ κτήμα χρυσίου λαμπρότερον πρὸς τῶν ἁγίων τὴν ῥῶσιν ἐδέξατο· ὃ καὶ πᾶσιν ἀφθόως τοῖς προσιοῦσιν χαρίζονται, μηδένα τῆς αὐτῶν δωρεᾶς ἀποστρέφοντες, εἰ μὴ λίαν τις ἢ βδελυρὸς καὶ τῆς αὐτῶν εὐεργεσίας ἀνάξιός, ἢ δι' ἀπιστίαν κληρωτάμενος τὸ ἀνάξιον, ἢ δι' ἔργων μοχληρῶν ἀνεπίστροφον βούλησιν. Ἐγὼ δὲ καὶ ἐνδὲς ἢ δευτέρου προιόντος τοῦ λόγου τοιοῦτου μνησθήσομαι, μηδεμίαν πρὸς τῶν ἁγίων καρπωτάμενος τὴν ὠφέλειαν· ἵνα τοῦτων τὸν περὶ πίστεως ζῆλον καὶ τὴν πρὸς τὰ παῦλα τῶν ἔργων εἰδότες ἀπέχθειαν, ἀρέσκειν αὐτοῖς περὶ βίον καὶ πίστιν σπουδάζοιεν.

Ἰωάννης οὖν οὗτος ὁ τῇ τοῦ χρυσίου κτήσει τε καὶ προστηγορίᾳ γαυρούμενος, νόσῳ δεινῇ περιπίπτων, οὔτε λόγῳ φατῇ, οὔτε παισὶν ἱατρῶν εὐχερεὶ πρὸς τὴν ἱασιν· τοὺς γὰρ μηροὺς ὁ ἀνὴρ ὡς ἐκ τινος θείας ὀργῆς κατεδάπτετο· καὶ σαπέντος αὐτοῦ τοῦ τοῦς μηροὺς περιέχοντος δέρματος, καὶ πάντοθεν δι' ὑπερβολὴν διεβρώγτος τῆς σήψεως, αἱ σάρκες αἱ τούτου κλυπτόμεναι πρότερον, τοῦ οἰκείου γυμνωθεῖσαι πάμπαν ἐνδύματος, καὶ ἐνδυμα ὁ πρὸς τῆς φύσεως ἔλαγον ἀπολίσσασθαι, χωριζόμεναι τῶν ὁστέων ἀπέπιπτον, τῷ περιστέλλοντι κατὰ βραχὺ συνηπόμεναι δέρματι καὶ πρὸς γῆν καταρρέουσαι.

Ὡς δὲ χρόνον συχὸν ἐν τῇ νόσῳ διέτριψεν ψυχρολογίαις ἱατρῶν ἀπατώμενος καὶ μηδὲν ἐξ αὐτῶν ὠφελούμενος, εἰ μὴ λόγον εἰς ἀέρα λυόμενον, καὶ τοῦ τραύματος οὐκ ἀπτόμενον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ χρόνιον τοῦ νοσήματος, καὶ τὸ ταῖς ἀλγηδόσιν ἐλεεινῶς ἐγκατακεῖσθαι, μόλις ποτὶ καὶ τὸ πρὸς τὴν νόσον ἀδύνατον ἐξ Ἱπποκράτους ἐκέρδαιεν, καὶ μακρὰν χεῖρην αὐτοῖς προσφεγγάμενος, τὸ Κύρου καὶ Ἰωάννου θεωρητῶν ἱατρῶν καταλαβὲν. Οἱ δὲ

A Qui erubescens atque reveritus, causam eis dixit. Porro martyres, corripientes eum ne super corporis passionibus erubesceret, ostendere sibi partes præcipiebant quæ illos procreant, quæque passionem cernebantur habere : at ille quod jussum est licet plenus verecundia gessit, resistere quippe ob pudorem jubentibus non valebat. Qui prædictas corporis partes leniter manibus confricantes, et tumoris pondus confricationibus effricantes, domum repedare præcipiunt : Ecce, inquit, mali nihil habes, sed surge, in pace ad domum fac reditum. Ille autem conversus post illam visionem quæ dolorem compresserat, cum ea simul avo-
B lasse testiculorum tumores cognovit, et dolore pessimæque gravedine liberatus, laudibusque redimitis martyribus qui se tali liberaverant a languore, Christum qui per eos sibi hanc libertatem porrexerat passionis glorificavit, atque recessit.

XVII. De Joanne Chrysone qui putrefacta femora habuit.

Et Joannis quoque memoriam faciemus, non quia nobilis erat ex his qui super auro se jactant, hinc enim et Chrysones diceretur, pecunia et officio ad hoc eum compellentibus nomen : neque enim Chrysones et auro non destitutus diceretur, nisi sanitatem rem videlicet auro fulgentiorem a sanctis per fidem utique percepisset, quam omnibus ad se accedentibus copiose largiuntur, neminem a suo munere avertentes, nisi quis nimis sit abominandus, et beneficio eorum prorsus indignus, vel ob incredulitatem sentiat, ut indignus existat, aut per opera mala inconvertibilem habeat voluntatem. Ergo aut unius vel duorum, procedente sermone, hujusmodi memoriam faciemus, qui nullius utilitatis consecuti sunt fructum, ad cautelam eorum qui erunt postmodum accessuri, ut horum pro fide zelum, et contra prava opera inimicitiam non ignorantes, vita illis et fide placere festinent.

Itaque Joannes iste, qui auri possessione atque appellatione gloriabatur, languorem incurrit acerrimum, qui scilicet nec ad sandum verbo possibilib, nec erat medicorum discipulis facilis ; femur quippe hujus viri quædam quasi divina ira mandebat, et cum pellis quæ femur circumdabat tabefacta, et undique nimietate putredinum dirupta fuisset, carnes quæ hac velabantur, prinitus proprio denudatæ penitus indumento, et molis tumore quem a natura sortitæ fuerant perditæ, separate ab ossibus decidebant, cum tegente se pelle paulatim in putredinem versæ, et ad terram dilapsæ.

Cumque tempore multo in languore deguisset, frigidis et inutilibus dictis medicorum deceptus, et nihil ab eis nisi sola verba quæ non vulnus tangunt, sed dissolvuntur in aere, percepisset ; quin potius et e diverso morositatem languoris ac dolorum miserabilem labem diutius pertulisset, vix tandem languoris impossibilitatem ab Hippocrate lucri se secisse tantummodo sensit, unde illi valere longe profatus, ad Cyri Joannisque di-

vinitus datam venit percepturus medelam. At illi sancti martyres, qui vere medici vocitantur, diviniæ suæ virtutis et medicorum infirmitatis volentes diversitatem ostendere, quodam hunc per visum apparentes auxilio sanaverunt; sale scilicet et cymino mistis, quæ terere et super femora conspergere præceperunt. Quod cum languens mox post somnium fecisset, sævis seipsum doloribus et ærumna non modica liberavit; et qui prius paulatim diffuere videbatur, sicque omnium communem recipere mortem, subito tunc cymini granis et salis, martyrum jussione astrictus convalluit, et divina sanctione mortem quam exspectabat evasit. Cum quo Deum salvificantesque martyres collaudantes, ad aliud ipsorum mirabile opus proficiscamur.

XVIII. De Paulo caput vermibus plenum habente.

Paulus autem quidam pauper et nimis egenus, aurique penitus inops, post Joannem Chrysonem et divitem, ad narrationem accedit, qui huic sociari festinans, luci se facere quidquam fortasse credebatur, si ei jungi quoquomodo potuisset: sicut etiam in foro videmus agere pauperes; sic accedunt, et post illos qui auro affluunt gradiuntur, si quoquomodo guttas quasdam ex defluentibus illis, amatrix Christi compassionis causa, valeant impetrare. Hoc agens et nunc Paulus accedit, et forte compos efficitur hujusmodi desiderii; non enim procul ab amore paupertatis manebat. Passionem autem Paulus et languorem insanabilem habens accedit, et a martyribus sanitatem carpere volens, et incolumitatem quæ ab ipsis est percipere gestiens. Et illic quidem paupertatis medelam fortassis adeptus est, hic vero infirmitatis accepit procul dubio sanitatem; cui talis inerat ægrotatio, sicque curationem adeptus est. Dolebat adeo caput, ut dici non posset, et dolorem quidem tam clamores, quam in somnis vigilæ, atque cum his tumoris pondus monstrabat. Porro tumoris, et eorum quæ secum inerant, laboranti index non inveniebatur; unde et quidam medicorum sanguinem hujus vitii causam dicebant, quidam vero pus cujusdam collectionis immensæ, et alterius alii concursum facies asserebant, omnes autem communiter frustrabantur, nil veritati proximum perhibentes; quod videbatur sibi divinabant, suis sententiis sensus destruentes alternos.

Sed sancti, ægrotationem accurate scientes, dolorumque causam non ignorantes, gratulanter curant; quod illis impossibile visum est, facile sibi hoc et lusu fore monstrantes. Dicemus autem et curationis suavitatem, et gratulationem sanciorum declarantes, potentiam et delectationem quamdam, carnali mistam suavitati, facientes miraculum, imo his qui auditores fuerint effecti miraculi. Dormire Paulum præter spem facientes (in ignorantiam enim pene somni cecidit, dum in capite invisibiliter comederetur, et doloribus incessanter deprimeretur) assistunt noctu dormienti sospitalem donantes, et modum sospitalis denuntiantes. Di-

δυνως λατροὶ χρηματίζοντες; μάρτυρες, τῆς θείας αὐτῶν δειξίαι δυνάμει; καὶ τῆς λατρῶν ἀσθενείας θέλοντες τὸ διάφορον, οὐκ ἐπὶ τοῦτον τινὶ βοηθήματι ὄναρ ὁφθέντες ἴασαντο, ἅλας σὺν κυμίνῃ μίχθην ἐν τῷ τρίβεσθαι πλάττειν τοὺς μηροὺς ἐπιτρέπουσιν. Ὅπερ ὁ νοσῶν μετὰ τὸν ὕπνον εὐθὺς ἐργασάμενος, πόνων αὐτὸν χαλεπῶν καὶ συμφορῶν οὐ μικρῶν ἐλυτρώσατο: καὶ ὁ πρὶν κατὰ βραχὺ καταβρεῖν νομιζόμενος, καὶ οὕτω τὸν πάντων κοινὸν ὑποδέχεσθαι θάνατον, εὐθὺς τότε κυμίνου βολαῖς, καὶ ἁλῶν συν-εσφίγγετο: καὶ βουλευσάμενος μαρτύρων ἐβρώννυτο, καὶ θεῶν θεσπίσματος τὸν προσδοκώμενον ἀπέπεμπε θάνατον. Μεθ' οὗ θέν καὶ τοὺς ζῶντας ἀγίους ἡμεῖς ἀνυμνήσαντες, ἐφ' ἑτέραν αὐτῶν θαυματουργίαν βαδίσωμεν.

B

III. Περὶ Παύλου τοῦ τὴν κεφαλὴν σκωλήκων γέμουσαν ἔχοντος.

Παῦλος δὲ τίς πένις ἡμῖν πτωχός τε λίαν καὶ ἀχρυσός; μετ' Ἰωάννην τὸν Χρυσώην καὶ πλούσιον εἰς διήγησιν ἔρχεται, λογιζόμενος εἰ τὴν πρὸς αὐτὸν σχοίῃ συνάφειαν, ὥσπερ ἐν ταῖς ἀγοραῖς ποιοῦντας ὁρῶμεν τοὺς πένητας προσόντας τε καὶ τῶν χρυσορρεύστων ὀπισθεν βαίνοντας, σταθόν εἰ ποτὲ τίσιν αὐτῶν, διὰ φιλόχριστον ἀποβρέουσαις συμπάθειαν, περιτύχοιεν. Τοῦτο καὶ νῦν ὁ Παῦλος ποιοῦμενος πρόεισι, καὶ τάχα τυγχάνει τῆς τοιαύτης ἐφέσεως: οὐ πόρρω γὰρ φιλοπτωχείας Ἰωάννης ὑπῄλκετο· πάθος δὲ καὶ νόσον ἔχων ἀνίστατο πρόεισι, κἀν τοῖς μάρτυσιν ὕλειαν καρποῦσθαι βουλόμενος, καὶ ῥῶσιν τὴν ἀπ' αὐτῶν κομῖσθαι γλιχόμενος. Κάκει μὲν τῆς πένιας τὸ φάρμακον ἰσως ἐδρέφατο, ἐνταῦθα δὲ πάντως τῆς ἀσθενείας λαμβάνει τὴν ἴασιν· τοιοῦτο δὲ ἦν αὐτοῦ τὸ ἀρρώστημα, καὶ οὕτω τῆς θεραπείας ἐπέτυχεν. Ἠλγει τὴν κεφαλὴν ὡς λέγειν οὐκ ἔνεστιν, καὶ τὸ μὲν ἄλλος αἰ τε βοᾷ, αἰ τε ἀγρυπνίαι, καὶ μετὰ τούτων ὁ ὄγκος ἐδείκνυνεν. Τοῦ ὄγκου δὲ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ μηνυτῆς οὐχ εὐρίσκειτο· θέν οἱ μὲν τῶν λατρῶν αἷμα τὸ αἰτιον ἔλεγον, οἱ δὲ ποιοῦ τινος ὑπερῶγον θρόνοι, καὶ ἄλλης ἄλλος συνδρομὴν ὕλης ἐπ' ἐγγετο τῆς ἀληθείας οὐδὲν ἔχόμενον λέγοντες, ἀλλὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς μαντευόμενοι, καὶ τὰς ἀλλήλων βουλὰς ταῖς ἐσῳτῶν ἀναλύοντες ἀποφάσσειν.

C

Ἄλλ' οἱ ἅγιοι, τὸ πάθος ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι, καὶ τὴν τῶν ἀληθδόνων αἰτίαν γινώσκοντες, χαριέντως πως θεραπεύουσιν, τὸ φανὲν ἐκείνοις ἀδύνατον, ἑαυτοῖς εὐμαρὲς δεικνύοντες καλῶς παίγνιον. Αἰξωμεν δὲ καὶ τὸ τῆς θεραπείας ἥδῃ καὶ ἐπίχαρι, τὴν τῶν ἁγίων ὑπερφαίνοντες δύναμιν, καὶ τέρψιν πνευματικὴν σαρκικῇ μεμιγμένην ἡδύτητι, δημιουργοῦντες τῷ θαύματι, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀκραταῖς γενομένοις τοῦ θαύματος. Ὑπνώσαι τὸν Παῦλον παρ' ἐλπίδα ποιήσαντες (σχεδὸν γὰρ εἰς ἀγνοίαν ὕπνου μετέπεσεν, τὴν κεφαλὴν ἀφανῶς βιβρωσκόμενος, καὶ ταῖς ὀδύνασι ἀνεκδοῦς κρατούμενος), ἐφίστανται νύκτωρ καθεύδοντι τὴν ῥῶσιν δωροῦμενοι, καὶ τῆς

D

ῥώσεως τὸν τρόπον μηνύοντες. Ὑπερῶρον, φασίν, τῆς στρωμνῆς ἀνιστάμενος ἐπὶ πύλῃν τὴν πρὸς θάλασσαν ἐξῆι, ἥτις τὸν ἔξω τοῦ νεῶ περικλείει περίβολον· καὶ κατὰ τῆς σιαγόνος τὸν ὑπανετώνα εὐτενέστερα βάπτει· καὶ τοῦτο ποιήσας, τοῦ προσόντος σοι πάθους τὴν ῥώσιν εὖροις ταχύτατα. Ὁ δὲ, φαντασίαν εἶναι τὸ φανὲν ἡγησάμενος, οὐδὲν τῶν πρὸς τῶν ἁγίων λεγόντων αὐτῷ διεπράξατο· καὶ δις δὲ τοῦτο ποιεῖν κελευσθεὶς δι' ὁράματος, οὐ πεποίηκεν.

Τὸ τρίτον δὲ τῶν μαρτύρων εἰπόντων, πυθόμενος ὡς εἰ μὴ τοῦτο ποιήσειεν, τῆς φιλῆς οὐ ταύξεται ῥώσεως, ἐγερθεὶς τῆς στρωμνῆς ὀρθρινότερον, τὸν δειχθέντα πυλῶνα κατεβίβησεν· στρατιώτην δὲ τινα κατὰ τὴν πύλῃν αὐτῷ συναντήσαντα, καὶ τῇ μὲν παλάμῃ ῥάβδον βαστάζοντα, τῇ δὲ καρδίᾳ τὸν θυμὸν ὡσαύτως κατέχοντα, βαπτίζει σφόδρα κατὰ τῆς σιαγόνος τὴν πληγὴν πικησάμενος. Ὁ δὲ στρατιώτης, μελλήσας οὐδὲν, ἀλλὰ σὺνδρομον τῷ βαπτισματι τὴν ἐαυτοῦ ποιοῦμενος ἄμυναν, τὴν βακτηρίαν εὐθὺς ἀνατείνεται, καὶ τὸν βαπτίζοντα αὐτῷ κατὰ τοῦ κράνους ἀντέπληξεν, στεραιτέραν πάνυ πληγὴν ὡς χρὴ βαπτίζειν ἤς εἶλασιν. Παῦλος δὲ τὴν πληγὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς τοσαύτην δεξάμενος, πίπτει χαμαὶ τραυματίας γενόμενος, καὶ βρύων αἵματι τε καὶ σκώληξι, καὶ πάντας ἀποβαλὼν τοὺς ἐνδον ὑπάρχοντας σκώληκας, πολλοὺς τε λίαν ὑπάρχοντας καὶ ἀφειδῶς αὐτὸν κατεσθίοντας, ἀπηλλάττετο τοῦ νοσήματος, ἀκαλλὰγην εὐρὺν ἀπροσδόκητον, πληγῇ χαρισθεῖσαν καὶ τραύματι. Καὶ τὸ τραῦμα δὲ θάπτον λάθῃ· οὐ γὰρ τραῦμα τοῦτο ἂν εἴποιμεν, ἀλλὰ τραύματος φάρμακον, καὶ πάντας βοήθημα, καὶ παθήματος ἐμπλαστρον, καὶ κακώσεως ἱασιν· καὶ τελείαν τὴν ῥώσιν δρεψάμενος, ὕμνον εἰπὼν εἰς τοὺς μάρτυρας, καὶ θεὸν ἀνυμνήσας, ὡς ἔκρεπεν, τὸν δι' αὐτῶν δεδραχότα τὴν ἱατρίαν, ἔρχετο· ἀφορμὴ καὶ ἡμῖν χρηματίας καὶ πρόφασις τῆς εἰς Χριστὸν ὁδοῦς καὶ τοὺς μάρτυρας.

ΙΘ. *Περὶ Στεφανίδος τῆς ἐχοῦσης τὸν καρκίνον.*

Ἐν τῶν θαυμάτων γινέσθω καὶ τῆς Στεφανίδος ἡ παράδοξις ἱασις, καὶ μηδεὶς ἀπιστεῖτω τῷ θαύματι, τῶν ἁγίων τὸ σθένος σταθμώμενος, καὶ χάριν τὴν δοθείσαν αὐτοῖς ἐπιστάμενος, οἱ νόσημα πᾶν θεραπεύουσιν καὶ ῥώσιν δι' οἷκτον χαρίζονται πᾶσιν τοῖς πιστῶς αὐτοῖς προσπελάζουσιν. Στεφανὶς οὖν τὸ προτεθὲν ἡμῖν εἰς ἐξηγήσιν γύναιον, πάθος ἔσχε δεινὸν καὶ ἀνίατον· καρκίνος τὸ πάθος ἐλέγετο, οὐκ ἀπᾶν ἔχον τῆς φύσεως ὄνομα· καρκίνω γὰρ οἰκίς, εἰκότως αὐτῷ καὶ τὴν προσηγορίαν κοινῶν προσέδεξάτο. Καὶ τοῦτο μὲν ὑπῆρχεν τῆς Στεφανίδος τὸ νόσημα, οὐ μόναι τὰς ἀληθόνας ἐπίστανται γυναίκων δοαὶ πεπεῖρανται· ἱατροὶ δὲ, καὶ τούτων οἱ γενάρχαι Γαλινὸς καὶ Ἱπποκράτης, τὸ τῆς τέχνης κομμὸν σεμνολόγημα, τὴν ἥτταν βοᾶν οὐκ αἰσχύνεται, τὸν πρὸς καρκίνον τὸ πάθος παραιτούμενοι πόλεμον, καὶ τοῖς νικητηρίοις αὐτὸ καταστέφοντες· ταύτῃ δεικνύντες αὐτοῦ τὴν φυσικὴν σχολιότητα, ἣν οὐ φάρμακον εὐτρίβεις, οὐ δραστήριον, οὐκ ἐμπλαστρος ἡ γαλιανή τε καὶ πάγρις, οὐκ ἡ φθιωτικὴ καλουμένη ἀντίδοτος, οὐκ ἄλλο τι φυσικὸν τε καὶ

A luculo, inquit, a strato consurgens, ad portam quæ ad mare ducit egredere, quæ templi exterius claudit vestibulum; et eum, qui tibi obvius fuerit, in maxilla fortiter alapa percute; quo facto, agrotatione, quam habes, continuo liberaberis. At ille, phantasiam esse quod apparuerat cogitans, nihil eorum quæ jussa sibi a sanctis fuerant, egit: et bis hoc facere jussus per visum, non fecit.

Tertio autem ad ipsum sanctis dicentibus, et comperto ille quod, nisi hoc faceret, sanitatem non esset impetraturus amatam, valde mane surrexit e lectulo, et ad ostensam sibi portam pervenit; militem vero quemdam juxta portam obviam sibi venientem, qui virgam quidem in manu tenebat, sed furorem in corde minime continebat, valida cecidit alapa, plagam in maxilla vehementissimam faciens. Miles autem, nihil omnino negligens, sed suis cursim pro alapa retribuens ultionem, baculum confestim extendit, et eum qui se percuisset, hoc in capite percussit, fortiores plagam ea quam manu acceperat infligere baculo satagens. Paulus sane hujusmodi plaga recepta in capite, cadit in terram vulneratus effectus, et sanguinem ac vermes effundens; nam omnibus, quos habuerat introrsum, ejectis, licet multi fuerint, et non parcentes se devoraverint, redimitur a languore, redemptionem insperatam reperiens, plagam sibi donatam e vulnere. Porro maturius sanitatem vulneris consecutus est. Non autem hoc vulnus merito dixerim, sed remedium vulneris, et languoris auxilium, et passionis emplastrum ad sanitatem afflictionis. Et perfecta sospitate recepta, hymnum dixit in martyres; Deumque, qui per eos sanitatem patrauerat, decentissime laudans, profectus est; fomes nobis effectus atque occasio in Christum canendi cantici et in martyres.

XIX. *De Stephanide quæ cancerum habuit.*

Unum miraculorum fiat etiam Stephanidis admirabilis sanitas, cujus nemo incredulus erit miraculi, si sanctorum potentiam ponderet, et datam illis divinitus gratiam aperte comperit, qua omnem languorem curant, et cunctis qui ad se fideliter accedunt sanitatem miserationis intuitu donant. Stephanis ergo mulier, quæ ad relationem nobis proposita est, passionem habuit crudelem et insanabilem, quæ cancer appellatur, non dissonum habens a naturæ nomen; cancer enim similis facta, consequenter ab eo etiam communionem accepit vocabuli. Et hic quidem languor erat Stephanidis, cujus solæ dolores hæ feminæ norunt, quæ expertæ sunt; medici autem horumque præceptores Galenus et Hippocrates, qui medicinæ artis compta videbantur esse laudatio et gloriatio, superationem sui clamare non confunduntur, non modo adversus canceri passionem mire prælium recusantes, sed et hanc victoriis coronantes: hoc modo monstrantes naturalem ipsius pravitatem, quam non medicamen bene tritum et efficax, non emplastrum galbianæ,

seu panchristos, non antidotum quod vocatur Philonis, non aliud quid naturale vel simplex, aut ex opitulatione alterius commistæ speciei factum remedium, sedare huc usque prævaluit. Sic enim passio erat immitis, sortita insitam feritatem, et omne contrario delerrens quod se mitigare vel pelleri appetisset.

Cum autem hujus Stephanis cognovisset invictam tyrannidem, et adversus eam, medicinæ artis ignaviam, quam qui hanc sectabantur operibus et sermonibus prædicabant, et quod non nisi soli Deo ac martyribus, languor suus inclinatur, et jubentibus pareat, ad Deum se confestim et Cyrum atque Joannem Christi omnium Dei famulos, contulit; quam sancti martyres condignam fidem ejus in se habitam honoraverunt. Honor autem erat celeris sanitatis donum, et passionis qua occulte tenebatur ereptio atque redemptio. Sanant igitur mulierem non medicaminibus haud visibilibus, sicut eis moris erat laborantes sanare, sed visibilibus tangentes manibus passionem. Quadam namque die cum ante martyricum sanctorum monumentum astaret, et curationem adipisci deprecaretur lacrymans et suspirans, et ferventi fide supplicationes offerens, cancerum repente, omnemque cum eo lationem, et quæ fuerat ex ipso generata, infirmitatem deposuit: quem cadentem et palpitantem, multi quidem tunc viderunt, diei quippe tempus erat, ex his qui orantes aderant opem consequi deprecantes. Multi autem ex his, qui ad orationem accesserunt, et martyres honoribus placaturi venerunt, etiam post hæc pendentem, et ex alto sanctorum virtutem annuntiantem viderunt et audierunt. A quibus hæc cum audissemus, scripsimus, et in veritate cognoscentes prædicamus; sanctos quidem super hoc glorificantes; languentes autem, et eos qui insanabilibus passionibus deprimuntur, ad eorum venire curationem orantes. Porro hic finem narrationis præsentis miraculi facientes, ad nem.

XX. De Maria hydropica.

Multa valde miraculorum est relationis utilitas: fortassis enim universis præstat qui audiunt beneficia, animas ipsas una cum corporibus sanans, et aliis quidem fidem abundantiorum donat, aliis vero alienationem corporalium passionum; communiter autem utriusque animabus atque corporibus lætitiā castam et gratissimā, et delectamentum speciali exultatione repletum, quem sermo auditoribus pronuntiare non potest. Hoc ergo præcedenti carpentes miraculo, et præsentī quoque carpemus, communicatores gaudii sanctorum effecti, et piam sanctorum gloriationem sortiti. Sed ibi quidem Stephanis nobis lætitiæ facta est causa; hic vero Maria efficietur, quæ cum passionem haberet insanabilem, propter spem consecuta est sanitatem. Et quidem passionem ipsam hydropem vocant medicinalis disciplinæ periti, sed prodesse his qui in talē dispositionem devenerint, nec in magno nec in

ἀκρατον ἢ ἐκ συναφείας εἰθους ἑτέρου βοήθημα κατευνάζειν ταῦτα μέχρι τῆς σήμερον ἴσχυουσιν. Οὕτω τὸ πάθος ἀνήμερον προσλαβὼν ἀγριότητα, καὶ πᾶν τὸν ἀντίον φοβούμεν τὸ τιθασσεύειν αὐτὸ ἢ διώκειν γλιχόμενον.

Τούτου δὲ μαθεύσα καὶ Στεφανὶς τὸ τυραννικὸν καὶ ἀνήμερον, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ τῆς λατρικῆς τέχνης ἀδράνεια, ἣν οἱ ταύτην μετιόντες ἔργους καὶ λόγοις ἐκέρυττον, καὶ ὡς μόνῳ Θεῷ τε καὶ μάρτυσιν τὸ πάθος αὐτῆς ὑποκλίνεται, καὶ κτελεύσει παύσθαι, πρὸς Θεὸν εὐθὺς καὶ πρὸς Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς Χριστοῦ καὶ Θεοῦ τῶν ὅλων θεράποντας ἠτοκομῶλησεν. Καὶ ταύτην ἰδόντες, ἄξιως τῆς εἰς αὐτοὺς ἐτίμησαν πίστεως· ἡ δὲ τιμὴ τῆς ταχείας λείσεως τὸ δῶρον ἐτύγγανεν, καὶ πάθους τοῦ κρυφίως κατέχοντος ἀπαλλαγὴ τε καὶ λύτρωσις. Ὡνται τοίνυν τὸ γύναιον οὐ φαρμάκοις ἀσφατοῖς, ὡς ἔθος αὐτοῖς ἴσθαι τοὺς κάμνοντας, ἀλλὰ ὁρατοῖς χερεὶ τοῦ πάθους ἀψάμενοι. Ἐν μὲν γὰρ ὡς πρὸ τοῦ μαρτυρικοῦ τῶν ἁγίων ἴστατο μνήματος, καὶ θεραπείας τυγγάνειν ἐλπίτάνευσεν διακρούσά τε καὶ στένουσα, καὶ πίστει θερμῇ τὰς ἰσχυρίας προσφέρουσα, καὶ τὸν καρχίνον εὐθέως ἀπέβαλεν, καὶ πᾶσαν σὺν αὐτῷ βλάβην, καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ τιττομένην ἀσθένειαν, ἐμπεσόντα καὶ σκαίροντα. Καὶ πολλοὶ μὲν εὐθὺς αὐτὸν ἐθεάσαντο (ὁ καιρὸς γὰρ ἡμέρας ἐτύγγανεν), οἱ παρήσαν εὐχόμενοι, καὶ τυχεῖν βοηθείας ἐδέοντο· πολλοὶ δὲ καὶ μετὰ ταῦτα κρεμάμενοι καὶ ἀπ' ὕψους τὴν τῶν ἁγίων διαγγέλλοντα δύναμιν, εἰς εὐχὴν ἀφικνούμενοι καὶ τοὺς μάρτυρας. Ἀφ' ὧν ἡμεῖς ἀκηκοότες ἐγράψαμεν, καὶ μαθόντες ἐν ἀληθείᾳ κηρύττομεν, τοὺς ἁγίους ἐπὶ τούτῳ δοξάζοντες· τοὺς νοσοῦντας δὲ κεκρατημένους ἀνιάτοις παθήμασιν, ἐπὶ τὴν αὐτῶν ἐλθεῖν θεραπείαν προτρέπονται· τὴν τοῦ παρόντος δὲ θαύματος διήγησιν ποιησάμενοι, ἐφ' ἑτέρας θαυματουργίας βαδιοῦμεν διήγημα. ἄλλοις ἀνέστηναι τὸν ἀντίον φοβούμεν τὸ τιθασσεύειν αὐτὸ ἢ διώκειν γλιχόμενον.

Κ'. Περὶ Μαρίας τῆς ἐχούσης τὸν ὕδρωπα.

Πολλὴ πάνυ τῆς τῶν θαυμάτων ἐπαγγελίας ἔστιν ὠφέλεια· ἴσως γὰρ πάντας εὐεργετῇ τοὺς ἀκούοντας, ψυχὰς αὐτῶν βιωνώουσα σὺν τοῖς σώμασιν· καὶ ταῖς μὲν πίστιν περισσοτέραν χαρίζεται, τοῖς δὲ σωματικῶν παθῶν ἀλλοτρίωσιν, κοινὴν δὲ ἀμφοτέροις ψυχαῖς τε καὶ σώμασιν εὐφροσύνην ἀγνὴν καὶ τριπλότητον, καὶ τέρψιν πνευματικῆς ἀγαλλιάσεως γέμουσαν, ἣν λόγος ἀναγγέλλειν τοῖς ἀκρωμένοις οὐ δύναται. Ταύτην οὖν ἐκ τοῦ προλαβόντος τρυγῆσαντας θαύματος, καὶ ἐκ τοῦ παρόντος τρυγῆσωμεν, κοινῶν τῆς χαρᾶς τοῖς ἰωμένοις γινόμενοι, καὶ τῆς ἐπὶ μάρτυσιν εὐσεβεστάτης αὐχέσεως. Ἄλλ' ἐκεῖ μὲν ἡ Στεφανὶς τὸ τῆς εὐφροσύνης γέγονεν ἱερά, ἐνταῦθα δὲ Μαρία γενήσεται, πάθος ἐσχηκυῖα δυσλατον καὶ παρ' ἐλπίδα λαβοῦσα τὴν ἴασιν. Καὶ τὸ μὲν πάθος οἱ τῆς ἱατρικῆς ἐπιστήμης ὕδωρον λέγουσιν· ὄνῃσαι δὲ τι τὸν εἰς τοιαύτην ἐλθόντα διδόντα οὐκ ἴσχύουσιν, οὐ μικρὸν, οὐ μέγιστον, οὐ παραμυ-

θίαν τινὰ πρὸς τῆς τέχνης χαρίσασθαι, ὅπερ ἐν Ἀ
ἀπαιτοῖν σχεδὸν τοῖς λοιποῖς ποιοῦσι νοσήμασιν, τὰ
μὲν τέλειον θεραπεύοντες, τὰ δὲ ψυχαγωγούντες
τοὺς ἔχοντας, καὶ μειοῦντες τρόπον τινὰ βοηθή-
μασιν.

Τοῦτο καὶ Μαρία παθοῦσα τὸ νόσημα, καὶ πρὸς
ἔσχατον κίνδυνον φθάσασα, οἰδήσασά τε ἐξαιτίον καὶ
φρικτὴν ὑπάρχουσα θέαμα· μετὰ τὴν τῶν λατρευόν-
των ἀπόγνωσιν, καὶ τὴν τοῦ θανάτου βεβαίωσιν, σὺν
κινδύνῳ πολλῷ τὸν ναὸν τῶν ἁγίων κατέλαθεν· καὶ
τεθεῖσα μόλις εἰς τοῦδαφος ἔκειτ' ὀδύνην οἰμώζουσα,
καὶ λέγειν τῆς οἰμωγῆς μὴ πλέον ἰσχύουσα,· ἀλλ'
οὕτω τοῦ πάθους αὐτὴν ἐκπνέοντος καὶ στενοχω-
ροῦντος ὑπὲρ λόγου ὁγκωσιν, οἱ ἐλείφ' ἑρπύοντες μάρ-
τυρες καθ' ὅπως ὁφθέντες, τὴν τε ζῶν ἔχαρι-
ζοντο, ἣν ἔχειν οὐκ ἤλπιζεν, καὶ νόσου τὸ φάρμακον
ἐπαρῶν, καὶ τοῦτο ποιεῖν ἐν τάχει προσέταττον.
Ἄρτος δ' ἦν παλαιότητος τὸ φάρμακον, οὐ μακρόθεν
ἐρχόμενος, ἀλλ' ἐν Ἡρακλείᾳ γένοιτο κόμη περιτό-
μενος, ὃν, εἰπούσης μετὰ τὸν ὄνειρον, ἤγαγον οἱ ἐγ-
γίζοντες, καὶ τῷ τῆς πηγῆς βρέξαντες ὕδατι, πᾶσαν
αὐτὴν ἐκ κεφαλῆς· μέχρι ποδῶν καταπάτουσιν, ὡς
ἡ τῶν ἁγίων ἐθέσπισε κέλευσις. Σηραιομένου δὲ
τοῦ λεχθέντος ἐκ παλαιότητος καὶ ὕδατος χρίσματος,
καὶ τῆς ἐνδον σφυρούσης ὑγρότητος· πληθὺς ἐξηραί-
νεται, πᾶσαν αὐτὴν ὡς ἐπὶ σπόγγῳ ἡ σίφωνος ἀνιμω-
μένου τοῦ χρίσματος, καὶ πρὸς τοῦμπαφὸς ἀνωδύνως
ἐκκαίοντος. Οὐ μόνον δὲ τὴν ὑγρὰν ἐκείνην πληθω-
ρίαν τὸ λεχθὲν ἀνερρόρρησεν φάρμακον, ἀλλὰ καὶ τὸν
ἀπ' αὐτῆς τῆς νόσου τικτόμενον θάνατον. Καὶ Μα-
ρία μὲν οὕτω χαλεπῶς κινδυνεύσασα, βράδις διαφεύ-
γει τὸν κίνδυνον, μαρτυρικῆς ἐπιτυχούσα δυνάμει,
καὶ τοῦ νοσήματος κρείττονος· καὶ αἰτίας γνωρίζο-
μένης τῆς βρώσεως, Ἡμεῖς δὲ πάλιν τοὺς μάρτυρας
εὐφημήσαντες, καὶ ὡς τηλικούτων ἔργων ἐργάτας
ὁμνήσαντες, ἔργον ἑσπερον μέγιστον καὶ τηλικαύ-
τη· εὐφημίας ἐπάξιον τῆς αὐτῶν συγγράφωμεν χά-
ριτος.

ΚΑ'. Περὶ Μαρτυρίας τῆς ἐκ περιεργίας τὰ σπλάγχνα πασχούσης.

Μαρτυρίας τὸ πάθος ἀκούσωμεν, καὶ τὴν τοῦ πά-
θους μὴ παρέλθωμεν ἱσασιν, ἵνα μὴ μόνον ἐπὶ τὸ πά-
θος συγγνάζωμεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ῥώσιν μαυθάνοντες
χαίρωμεν. Δεινὸν ἦν αὐτῆς τὸ ἀρρώστημα, καὶ λό-
γου καὶ γλώττης ἐπέκεινα· οὐ γὰρ φυσικὸν ἦν, ὡς
τὰ πολλὰ πάθη συμβαίνουσιν ἐκ χυμῶν κλεινῶν γι-
νόμενα, ἢ συμπτωμάτων ἀπ' ἄλλων τικτόμενα, οἷς
μετὰ τὴν ἐν παραδείσῳ παράδοσιν δουλεύειν ἀνάγκη
τὸ σῶμα κεκλήρωται· ἀλλ' ἐκ περιεργίας καὶ τιμῶν
μοχθηρίας, καὶ ἄθεον κεκτημένων προαίρεσιν, καὶ
φιλοσιμουμένων κακῶς πρὸς τὸ οὕτως ἀφειδῶς λυ-
μαίνεσθαι τὸ ὁμόφυλον. Εἴτε οὖν δηλητηρίοις χρώ-
μενοι, εἴτε βλαπτικαῖς δαιμόνων ὁρμαῖς τε καὶ μά-
στιξιν, ἐκάρχουν τὸ γύναιον, ἀγνοοῦμεν ὡς ἀνθρωποι·
θεὸς δὲ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐπίσταται, ὁ
πάντων ἔχων τὴν εἰδῆσιν, πρὸ τῆς αὐτῶν εἰς τὸ εἶ-
ναι ἐνώσεως. Τὰ σπλάγχνα δὲ πάσχειν ἐβόα τὸ γύ-

A medico valent, sed nec quodlibet ex arte conferre
solamen, quod in omnibus pene reliquis agniti-
nibus faciunt, quasdam perfecte curantes, quasdam
autem modo quodam opitulationibus minorantes, et
qui has habuerint animantes.

Hunc et Maria passa languorem, et ad extremum
discrimen perveniens tumoreque turgida, ingens
et horribile spectaculum facta est. Post despera-
tionem vero medicantium, ac certitudinem mor-
tis, cum dispendio multo eorum qui ferebant, ad
sanctos pervenit; et vix supra pavementum posita,
jacebat cum dolore gemens, et dicere nihil præ ge-
mitu valens, sed ita eam passione deprimente et
angustante ac suffocante, tumoribus qui ultra quam
dici possent excreverant, miserentes martyres, qui
B affluentia miserationis abundant, et in somnis ap-
parentes, et vitam donant, quam habituram se non
sperabat, et languoris medelam asseruerunt. Et
hoc celeriter facere præceperunt. Panis enim erat
medicina illa, paxamates, non a longe delatus, sed
in vicino castello, Heraclio vocabulo, tessellatus;
quem cum dixisset post somnium, qui aderant de-
tulerant: quo fontis aqua rigato, tota illam a ca-
pite, tenus pedibus asperserunt, quemadmodum
sanctorum jussio sanxerat; exsiccatoque unguen-
to, quod ex paxamatico pane confectum et aqua
fuerat, multitudo quoque humoris delitescens
interius exsiccata est, totam hanc unguento instar
spongiæ vel siphonis hauriente, et sine dolore ad
superficiem effundente. Non autem solam illam
C tantum humoris illuviem prædictum medicamentum
absorbuit, sed et mortem quæ ex ipso erat nasci-
tura languore. Et Maria quidem cum in tam ævum
periculum incidisset, facile periculum effugit, mar-
tyrica virtute percepta, et languoris melioratione,
causaque sanitatis comperta. Nos autem, martyres
iterum collaudantes, et utpote tantorum operum
operarios hymnis canentes, aliud maximum opus,
et tanta laude condignum gratiæ conscribamus
ipsorum.

XXI. De Martyria quæ ex maleficio viscera læsa patiebatur.

Martyriæ passionem audiamus, et sanitati
passionis non transeamus, ut non tantummodo de
D passione muerorem efficiamus, sed et de incolu-
mitate conligne gaudeamus. Severa ejus erat in-
firmitas, et verbis et lingua superior: non enim
naturalis erat, sicuti multæ passiones contingunt
ex amplioribus humoribus factæ, vel casibus ab
aliis generatæ, quibus post factam in paradiso
transgressionem, servire corpus necessitate sorii-
tum est; sed maleficio quorundam malignam et
sine Deo voluntatem habentium, atque ad sic do-
lendos proximos male et sine parcitate operam
dantium. Itaque sive veneficiis utentes, sive non
innoxiis dæmonum motibus atque flagellis mul-
lierem affligerint, ignoramus, ut homines; Deus
autem hoc novit, una cum aliis universis, qui
cunctorum habet scientiam, ante ipsorum ad exsi-

stendum effectus. Porro viscera se pati clamabat, A
hæcque comedi ac lacerari plorabat, et aliud quid
causam sciscitantibus non dicebat.

Illuc autem medicorum procures confluentes,
neque passionem cognoscebant, neque causam de-
nuntiabant, neque aliquid patiebantur offerre re-
medium, sed nil prodesse valentes, quasi non
apparuisent, revertebantur. Quo comperto, qui
mulieri pertinebant, maturius eam ad Cyrum et
Joannem martyres ducunt, haud divinæ virtutis
eorum ignari, per quam sanitatem acceden-
tibus porrigunt, et opera peragunt admiranda, quæ
nec sermo potest enarrare, nec plane sensus valet
hominum intelligere; omnes beneficiis persequen-
tes; qui nimirum propterea donati sunt homini-
bus sancti, datum Dei benigni optimi, et donum
perfectum, erga homines donatoris clementiam
imitantes, etque ut digni potius datore cognosci
valerent, quam munus ejus facere non proficuum,
festinantes.

Qui et tunc, Martyriæ miserti taliter dilaceratæ,
ut diximus, et vocibus arduis ejulantis, ad som-
num deduxerunt, et ut somnium aspiceret præpa-
raverunt. Ipsi autem erant qui et videre dabant,
et qui apparebant: viros enim videbat in mona-
chorum vestibus coruscantes, et lenius ac placidius
intuentes, et cum reverentia venientes, atque
dicentes: Qua pro causa taliter clamas, et dormire
non sinis eos qui hic in laboribus perseverant? At
illa viscera se dolere respondit. Et martyres rur-
sus eam verbis reciprocis convenientes, ita in-
quiunt: Et sola tu dolorem habes ex his omnibus
importabilem? et hoc dicto, caput mulieris tenet
uterque, et cum os ejus manibus adaperuissent,
duorum senior, Cyrus videlicet ille mirabilis, in
eam ter insufflavit: et hoc facto, ipsi quidem
quasi recesserunt, illa vero tam a somnio, quam
a somno dimissa, doloris quidem mediocrem re-
quiem sentiebat; urgebatur autem ad latrinas
venire, quo perveniens sedet, et palmarem per
ventrem vermem deposuit, qui ejus occulte viscera
comedebat. Quem velut stercus excreans, ad san-
ctorum spiritum pulsum, penitus a doloribus et
lacerationibus liberata est; hymnisque martyri-
bus cumulatis, sana et illæsa recessit. Cum qua et
nos eadem illis hymnodia allata, alterius hymno-
diæ faciamus obtentum, alterius relationem mira-
culi facientes.

XXII. De Sarapammone sciron habente in pede.

Quid autem illustrem Sarapammone negligi-
mus? si cum prætergredi, et cum reliquis non
enarratum deserere nolumus, quorum multitudi-
nem scit hominum quidem nullus, sed nec con-
ficere potest, scit autem solus Deus, et post Deum
martyres qui sanabant. Ergo dicemus ejus infir-
mitatem, et cum hac misericordissimam sanita-
tem, quam ad omnes egregii illi evidentiter osten-

vaion, και ταῦτα δάπτεσθαι τε και σπαράττεσθαι
διωλόζεν· ἑταρον δὲ τι τοῖς τὴν αἰτίαν πυθομένοις
οὐκ ἔλεγεν.

Ἐκεῖσε δὲ τῶν ιατρῶν οἱ προστάται συβρέοντες,
οὔτε τὸ πάθος ἐγίνωσκον, οὔτε τὴν αἰτίαν ἀπήγγελ-
λον, οὔτε προσφέρειν ἠνίσχοντο φάρμακον, ἀλλ'
ᾠφελούντες οὐδὲ ὡς μὴ φανίντες ὑπίστρεφον. Ὁ
μαθόντες οἱ τῷ γυναικὶ προσήκοντες, θάπτον αὐτὴν
πρὸς Κύρον και Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας ἄγουσιν,
οὐκ ἀγνοῦντα τῆς θείας αὐτῶνδντες δυνάμεως, δι' ἧς
τὰς λάσεις τοῖς προσιοῦσιν ὀρέγουσιν και δρῶσιν
ἔργα θαυμάσια, ἃ μὴδὲ λόγος δύναται διηγήσασθαι
μὴδὲ νοῆσαι σαφῶς ἀνθρώπων ἰσχύει διάνοια, πάντας
εὐεργετοῦντας και σώζοντας, και κινδύνων ἀλλεπαλ-
λήλων λυτρούμενοι· ὡς διὰ τοῦτο δωρηθέντες τοῖς
ἀνθρώποις οἱ ἅγιοι, και δόσις ἀγαθὴ και δώρημα
τέλειον Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου πρὸς ἀνθρώπους ὑπ-
άρχοντες, και μιμούμενοι τὸ τοῦ δωρησαμένου φι-
λάνθρωπον, και σπεύδοντες ἄξιον μᾶλλον τοῦ δεδω-
κότος χαρίεσθαι, ἥπερ ποιεῖν αὐτοῦ τὸ δῶρον ἀνό-
νητον.

Οἱ και τότε τὴν Μαρτυρίαν οἰκτείραντες οὕτως
σπαρattoμένην, ὡς ἔφημεν, και φωναῖς διαπρυσίσις
οἰμώζουσιν πρὸς ὑπνον κατήγαγον· και ἐνύπνιον
και ὄναρ ὁρᾶν παρεσκεύασαν. Αὐτοὶ δὲ ἦσαν οἱ δε-
δωκότες ὁρᾶν και φαινόμενοι· ἄνδρας γὰρ ἔβλεπεν
ἐκ μόνων τῶν ἱματίων ἀστράπτοντας, και προσηγνίς
τε βλέποντας και μειλίχιον· και πρὸς αὐτὴν μετ'
εὐλαθείας ἐρχομένους και λέγοντας· Τίνος ἕνεκεν
οὕτω βοᾷς, και καθεύδειν οὐκ ἔξ· τοὺς ἐν νόσις ἐν-
θάδε προσμένοντας; Ἡ δὲ τὰ σπλάγγνα ποιεῖν ἀπ-
εκρίνατο. Καὶ οἱ μάρτυρες πάλιν αὐτὴν ἀμειδόμενοι
ῥήμασιν, εἰτὰ φασιν· Καὶ μόνῃ ὑπνον ἐκ τούτων
ἀπάντων ἔχεις ἀφόρητον; Καὶ τοῦτο φήσαντες, τὴν
κεφαλὴν τοῦ γυναικὸς κρατοῦσιν ἀμφοτέροι· και τὸ
στόμα διανολίζαντες, ὁ τῶν δύο πρεσβύτερος (Κύρος
οὗτος ἦν ὁ Θεοπέσιος) τοῦτῃ τρίς ἐνεφύσησεν· και
τοῦτο ποιήσαντες, αὐτοὶ μὲν, φησὶν, ἀνεχώρησαν,
ἐκείνη δὲ τοῦ τε ὑπνου και τοῦ ὁράματος ἀπελύετο·
και τῆς μὲν ὁδύνης μετρίως ἐπέπαυτο, ἐλθεῖν δὲ πρὸς
ἀφεδρῶνας ἠπείγετο, ἐνθα γενομένη καθέζεται, και
παλαιστὴν διὰ γαστρὸς κατήγαγεν σκώληκα, τὸν τὰ
σπλάγγνα κρυφίως κατεσθίοντα, ὃν ὡς κόπρον κατε-
ίνατι καλεοῦσιν. Τούτου δὲ τοῦ πάθους ἀπαλλαγεί-
σα και Μαρτυρίᾳ ἐλεύς· ἐπέτυχεν, χάριτι και φι-
λάνθρωπῃ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, και τῶν σεπτῶν
ἀναργύρων δωρημασι.

KB. Περὶ Σαραπάμμωνος σκίρον εἰς τὸν πόδα ἐχοντος.

Τί δὲ τὸν λαμπρὸν Σαραπάμμωνα μέλλομεν, εἰ-
περ αὐτὸν παρελθεῖν οὐ βουλόμεθα, οὔτε καταλιπεῖν
μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδιήγητον; ὣν τὴν πληθὺν οἶδε
μὲν ἀνθρώπων οὐδεὶς, οὐδὲ στοχάζεσθαι δύναται·
οἶδεν δὲ μόνος Θεός, και οἱ μετὰ Θεὸν ἀκροάμενοι
μάρτυρες. Οὐκοῦν λέζωμεν αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν, και
μετ' αὐτῆς τὴν φιλάνθρωπον ἰασιν, ἣν οἱ Θεοπέσιος.
πρὸς πάντας σαφῶς ἐπιδείκνυνται, Θεοῦ φιλαπθρω-

πίαν μιμούμενοι, καὶ τὸ συγγενὲς εὐμαρῶς ἐποικτι-
σαντες· τοῖν ποδοῖν ὁ Σαραπάμμων τὸν ἑτερον ἱπα-
σχεν, καὶ τὸ πάθος εἰς τέρας τὸν ἄνθρωπον ἡμειδέν-
ου τραῦμα γὰρ ἦν, ἢ φυμάτων, ἢ ἑτερον σύμπτωμα
βαθίαν ἔχον τὴν ἱασιν, ἀλλ' ὁ παρ' ἱατροῖς σκῆρος
λεγόμενος, ἔπερ ἐπαχθέστατον νόσημα, ὅλον αὐτοῦ
τὸν πόδα μέχρι βουδῶνος περιλαβὼν, ὡς ἀσκὸν ἀπε-
τέλεσεν, πολυπλασιάσαν τῷ ὄγκῳ πρὸς τὸν ὀγιά
καταλειπόμενον. Οὕτω γὰρ τοῦτο τὸ τερατῶδες ἀρ-
ρώστημα τέως τὸν ἔχοντα τίθησιν ἐναλλαγείας ἀφ-
αιρέσει καὶ προσθήκῃ τοῦ πλεονός, ἕως ἂν τὸ ὑπέρ-
ογκον αὐξήσῃσι περὰ τῶν βουδῶνων τὸν σύνδεσμον,
καὶ ὅλον ἀπολέσῃ τὸν ἄνθρωπον.

Ἄλλ' ἔτι τοῦ πάθους νεάζοντος, καὶ ἀρχὴν γεννή-
ματος ἄγοντος, ὁ πατήρ· Ἰουλιανὸς (οὗτος ἐλέγετο)
τοῖς τῶν λατρῶν ἐξέχοντας φέρων ἰκέταυσεν, ἐρρωμέ-
νοι αὐτῷ τὸν παῖδα χαρίσασθαι, μισθοῦς ἀξίου δώ-
ρου χαρίσασθαι. Οἱ δὲ τὸν Γαλήνῳ περιστρέφοντες,
καὶ τὸν Ἱπποκράτην ἑαυτοῖς ἀνελίττοντες, καὶ πολ-
λὰ μὲν τῷ νοσοῦντι προσφέροντες, εἰς κενὸν δὲ πυ-
κτεῖοντες, καὶ ἀνόνητα κάμνοντες, καὶ μηδὲν ὠφελῆ-
σαι δυνάμενοι, τέλος ἐπαύσαντο, τῇ παύλῃ τὴν ἥτταν
κοιμίσαντες, καὶ τὴν τοῦ πάθους ἀπόρθητον δύνα-
μιν. Ἐντεῦθεν ἐπὶ Κύρον ὁ νέος καὶ Ἰωάννην ἐφέρε-
το· τοὺτους γὰρ οἱ γονεῖς μεμαθήκασιν ἅπαν νόσημα
καὶ πᾶσαν ἀσθένειαν θεραπεύοντας, καὶ νόμοις
ιατρῶν καὶ στοχαστικαῖς ἀποφάσεσι μὴ δουλεύοντας.
Οἱ γὰρ ἄνωθεν τὰς ἰάσεις δωρούμενοι, ἐπάνω πάντων
εἰσὶ, καὶ κεναῖς διδαχαῖς οὐχ ὑπόκεινται, ὡς ἐν πᾶ-
σιν αὐτῶν τοῖς σημείοις γινώσκοντες, ἱατρικὴν μὲν
ἐπιτάττοντες, ἀλλὰ καὶ ἐναντία προστάττοντες. Οἷα
γὰρ κοινωνία τρὸς σκότος φωτὶ· κἀναυθα λέγοιμ'
ἀκόλουθον· ἔπερ ἐκ θεοῦ μὲν οἱ μακάριοι μάρτυ-
ρες, ἐξ ἀνθρώπων δὲ καὶ ἐκ γῆς οἱ ἐπὶ γῆς ἱατροὶ
θεραπεύουσιν.

Πρὸς τοῦτων οὖν ἀπογνωσθέντα τὸν Σαραπάμμωνα
λαβόντες οἱ ἅγιοι, ἐλαίῳ καὶ κηρωτῇ τοῖς τὸν πυρ-
σιν τὸν τὴν ἁγίαν αὐτῶν σὸρὴν φωτίζοντα τρέφουσιν,
τὸν πόδα τὸν πάσχοντα λιπαίνειν κελεύουσιν· τοῦτο
κατ' ἐναρ εἰρηκότας τοῖς φύσασιν. Ὁ δὲ ποὺς λιπαί-
νόμενος ἐλεπύνετο, καὶ κηρωτῇ τρεφούσῃ τριφόμε-
νος κατετήκετο, καὶ ποτιζόμενος ἔλαιον, τὸ πρόσωπον
ἐλαρύνον ποτίζοντας, ἐξηραίνετο, καὶ τὴν προτέραν
ἀπελάμβανεν μὲν ὡφεισιν, ἣν ὁ κτίσας κατ' ἰσθόρπον
τροπὴν ἀμφοτέροις ἀπένευμεν. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον
ὕψιχε θαύματος ἔστιν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν
αὐξήσιν, ἣν ἐν μακρῷ τῷ χρόνῳ προσέλαβεν, ἐν ἡμέ-
ραις ὀλίγαις ἀπέβαλεν· τοιαύτη γὰρ τῶν ἁγίων ἡ χά-
ρις καθέστηκεν, ὡς τὰ χρόνια καὶ μεγάλα νοσήματα
βραχυτάτῳ καιρῷ καὶ συμκροτάτῳ θεραπεύειν κελεύ-
σμεται. Σαραπάμμων οὖν λαθεῖς, ὡς αὐτὸς ἐπίστευσεν
καὶ οἱ φύσαντες, καὶ τὸ τῶν μαρτύρων ἐθέλοισεν
βούλημα, ὑγειῆς σὺν αὐτοῖς ἀπελήλυθεν τὰ χαριστή-
ρια τοῖς εὐεργέταις φθεγγόμενος. Ἡμεῖς δὲ πάλιν ὡς
ταύτην πεπονθότες τὴν ἱασιν, οὐχ ἥττον τῶν πεπονθότων τοὺς δεδρακτάς· ὁμνήσαντες, ἐπ' ἄλλην εὐερ-
γείαν βαδίσωμεν.

A dunt, divinam clementiam imitantes, et benigne
proximis miserationem praestantes. Pedum Sara-
pammo in altero patiebatur, passioque ad prodi-
gium hominem transducebat: non enim vulnus
erat, aut papula, aut casus alius qui sanari facile
possit, sed quod a medicis sciros dicitur, languor
videlicet pessimus, qui totum pedem ipsius usque
ad inguinem circumplexus, sicut utrem patravit,
multiplicans hunc incompassibili mole, multo am-
plius quam alter erat qui sanus esse videbatur. Sic
enim haec prodigiosa infirmitas interim sui exhibet
possessorem, commutari faciens ejus formam et
habitum, tam aequalitatis sublevatione quam plu-

B Sed cum languor adhuc recens esset, nascenti-
dique principium ageret, pater ejus, Julianus no-
mine, praecellentes in medicis adduxit, et ut incolu-
mem sibi donarent filium, condignasque dono
mercedes acciperent, supplicavit. At illi, Galenum
vertentes, et Hippocratem frequenter in se revol-
ventes, cum multa quidem languenti attulissent,
in vacuumque pugnassent, cessatione superatio-
nem sui, passionisque inexpugnabilem virtutem
vocibus praedicantes. Hinc ad Cyrum et Joannem
juvenis ferebatur: didicerant enim parentes, quod
hi omnem languorem, et omnem infirmitatem
curarent; qui enim de sursum sanitates donant,
super omnes sunt, et terrenis doctrinis non sub-
jacent, sicut in omnibus signis suis egisse liqui-
dus agnoscuntur, cum nihil medicinale imperave-
rint, sed et contraria nonnunquam praeceperint.
Quae enim communicatio luci ad tenebras? etiam
dicere hic consequens est, si ex Deo quidem beati
martyres, ex hominibus autem et de terra terreni
medici curant.

Ab his ergo sancti desperato Sarapammone ac-
cepto, oleo, et cerote, quibus candelam nutriunt,
quae sanctum eorum illuminat tumulum, pedem
qui patiebatur inungere jubent, hoc parentibus in
visu dicentes. Porro pes dum inungeretur tenuis
reddebatur, et cerote fots qui nutrit tabescebat,
et potatus oleo quod faciem potantis exhilarat,
exsiccabatur; et priorem recipiebat formositatem,
quam qui creavit aequa lance utrique restituit. Et
non solum hoc erat admiratione dignum, sed quia
molem et incrementum quod per longum tempus
assumpsit, in diebus paucis abiecit; talis enim
sanctorum est gratia, ut prolixos et magnos lan-
guores brevissimo tempore et jussione parvissima
curent. Sarapammo itaque sanus effectus, sicut
ipse credidit et parentes, sanctorumque sensui
propositum, sincerus cum ipsis abiit; his, qui
beneficia sibi praestiterant, gratiarum pronuntians
actiones.

XXIII. De Gennadio qui caput plenum muscis habuit.

A ΚΓ'. Περὶ Γεννάδιου τοῦ τὴν κεφαλὴν μυῶν γέμουσαν ἔχοντος.

Gennadii passionem passionisque admirabilem sanitatem quis non miretur? Etenim revera sunt utraque miranda, et humanis passionibus aliena, Galeni ejusque medicaminum dissimilia. Audiamus ergo, et admiremur non tantum languorem, quantum languoris curatores. Dolebat caput Gennadius non sicut pati, qui patiuntur, assolent, sed sicut hominibus nullus elanguit: cum sonitu quippe quodam, et bombum faciente motu sustinebat dolores, quod omnibus quidem medicis, sed et omnibus erat audientibus dum dicerent extraneum. Et alii quidem passionem mirabantur; medici autem multis quidem nunc unguentis, nunc diversis misturis, nunc autem phebomis purgatoriisque ac reliquis adjumentis utentes, nullum Gennadio conferebant auxilium. Sic enim languor erat dirus ac desperatus; nescimus utrum ex maleficio, an ex alio quodam naturali casu generatus; solam namque passionem et hominis curationem discere quivimus.

Cum quo accedens is qui patiebatur ad martyres, citam liberationem sui promeruit, quæ martyrica est gratia plena, et urbanam Joannis seu Cyri ronscensionem subscribit; quæque taliter est effecta. Sane non hanc tacebo, sed nec occultaverim, nec hujusmodi boni auditoribus dispendium fecerim; pigritiæ plane opus, vel invidiæ tale quid evidenti est? sed invidia quidem tam a mediocritate nostra, quam ab omni Christiano, qui quæ Dei sunt sapit, penitus absit; pigritiæ vero torpor ille pauper, et qui amicos pauperes secundum proverbialem Salomonis doctrinam efficit, semper quidem ab humilitate nostra pellatur, quam maxime nunc, quoniam amatrice martyrum anima et voluntate, Cyri atque Joannis amica hominum miracula scribimus.

Gennadius equidem dormiebat, sed egregii martyres vigilabant, et sanitatem dormientis investigabant, curationemque præstabant. Denique ad eum veniunt, et Domini nostri verbis utuntur, quæ ad eum qui penes probaticam jacebat piscinam dixit: Vis enim sanus, inquit, fieri? Ille vero ad eos, Etiam, respondit: quid enim non agere procuraret, cum tali languore valide puniretur? Tunc iterum ad eum sancti dixerunt: Ergo si vis sanus fieri, egredere mane basilicam cum a strato surrexeris, et camelis tribus una cum viro, qui hos trahit, occurre. Horum novissimum apprehensum, ne abire dimittas, donec cacet: stercus enim quod ex hoc fuerit excreatum, cum aquis rigaveris, infirmitatis tuæ erit præsidium, et tanto te malo liberum reddet, cum tuo allatum capiti fuerit. Et his dictis martyres abierunt.

At vero cum languens, uti jussus fuerat, surrexit a strato, exivit completurus quod fuerat imperatum, et camelis, ut edoctus fuerat, tribus inven-

Γεννάδιου τὸ πάθος τίς οὐ θαυμάσειεν, καὶ τὴν τοῦ πάθους παράδοξον ἱστίαν; ξένα γὰρ Ἵντως ἀμφότερα, καὶ παθὼν ἀνθρώπινον ἀλλότριά, καὶ Γαλιανοῦ φαρμάκων ἀνόμοια. Ἀκούσωμεν οὖν καὶ θαυμάσιον οὐ τοσοῦτον τὸ νόσημα, ὅσον τοὺς ἱατροὺς τοῦ νοσήματος: Ἥλγει τὴν κεφαλὴν ὁ Γεννάδιος, οὐχ ὡς πάσχειν ἔθος τοὺς πάσχοντας, ἀλλ' ὡς οὐδεὶς ἐν ἀνθρώποις ἐνόσησεν· μετ' ἤχους γὰρ τινος καὶ βομβώδους κινήματος τὰς ἀλγυδόντας ὑπέμεινεν, ὁ πᾶσιν μὲν ἱατροῖς, πᾶσι δὲ τοῖς ἀκούουσιν ξένον ὅπῃρχε λεγόμενον. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι μόνον τὸ πάθος ἐθαύμαζον, ἱατροὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἀλείψμασι, διαφόροις δὲ σμήξεσι, φλεβοτόμοις δὲ καὶ καθαροῖς καὶ λοιποῖς χρώμενοι βοηθήμασι, ὥφελον οὐδὲν τὸν Γεννάδιον· οὕτω δεινὸν ἦν τὸ νόσημα καὶ ἀλλόκοτον· εἴτε δὲ περιεργείας τοῦτο τεκούσης, εἴτε καὶ φυσικοῦ τινος ἄλλου συμπτώματος, οὐ γινώσκομεν· μόνον γὰρ τὸ πάθος καὶ τὴν τοῦτου θεραπείαν μαθεῖν ἡδυνήθημεν.

Μεθ' οὗ προσελθὼν ὁ πάσχων τοῖς μάρτυσιν, ταχέαν αὐτοῦ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκομίσατο, μαρτυρικῆς γέμουσαν χάριτος, καὶ Ἰωάννου καὶ Κύρου ἀστείαν τὴν συγκατάδασις ὑπογράφουσιν· ἥτις τρόπον τοῦδε γεγέννηται. Οὐ σιγῇσω γὰρ αὐτὴν οὐδὲ κρύψαιμι, οὐδὲ τοιοῦτου καλοῦ ζημιώσαιμι τοὺς ἀκούοντας· δυνου γὰρ ἔργον ἢ φθόνου σαφῶς τὸ τοιοῦτο καθέστηκεν· ἀλλ' ὁ μὲν φθόνος ἀπέστω πάντῃ τῆς ἡμῶν μετριότητος καὶ παντὸς Χριστιανῶν καὶ θεόφορος· δυνος δὲ πάλιν ὁ πένθος καὶ τοὺς φιλοῦς πένθητας ἐργαζόμενος, κατὰ τὴν παροιμιώδη Σολομῶντος παραινέσιν· ἑλανεῖσθαι μὲν δεῖ πρὸς τῆς ἡμῶν ταπεινώσεως, μάλιστα δὲ νῦν ὅτε ψυχῇ καὶ βουλῇ φιλομάτυρι, Κύρου καὶ Ἰωάννου τὰ φιλόφροντα γράφομεν θαύματα.

Ἐκίθευεν· μὲν οὖν ὁ Γεννάδιος, ἡγρύπνουσιν δὲ μάρτυρες οἱ θεοπείσοι, καὶ τοῦ καθεύδοντος διηριάνων τὴν ἱστίαν, καὶ τὴν θεραπείαν ἐσκέπτοντο· εἴτα πρὸς αὐτὸν παραγίνονται, καὶ τοῖς τοῦ Κυρίου λόγοις ἐγρήσαντο, οὐς πρὸς τὸν ἐν τῇ προβατικῇ κατακείμενον ἔλεξεν, θέλεις γὰρ, ἔφασαν, ὕγινης γενέσθαι; Ὁ δὲ τὸ, Ναί, πρὸς αὐτοὺς ἀπεκρίνατο· τί γὰρ οὐκ ἐμελλε τοιαύτῃ νόσῳ σφόδρα τιμωρούμενος; Τότε πάλιν πρὸς αὐτὸν εἶπον οἱ ἅγιοι· Εἰ θέλεις οὖν ὕγινης γενέσθαι, ἐξέλθε πρῶτας τὸ τέμενος ἀπὸ τῆς στρωμνῆς ἀνίστάμενος, καὶ καμήλοις συναντήσας· τρισὶ, οὖν ἀνδρὶ τῷ ταύτας ἐφέλκοντι, τούτων τῆς ἐσχάτης λαβόμενος, οὐ μὴ πρότερον ἐσθῆς πορεύεσθαι, ἕως ἂν ἀφοδεύσεις· τὸ ταύτης γὰρ ἐκκρινόμενον σκύβαλον ὕσται εὐθὺς δευόμενον, τῆς σθῆς ἀβρωστίας ἔσται βοήθημα, καὶ κακοῦ σε τηλικούτου λυτρώσεται, τῇ σὲ κεφαλῇ προσπερέμενον. Ταῦτα ψήσαντες ἀπῆλθον οἱ μάρτυρες.

Ὁ δὲ νοσῶν τῆς στρωμνῆς ἀναστὰς, ὡς κεχέλευστο, πληρώσων ἐξῆει τὸ θέσπισμα· καὶ καμήλους τρεῖς εὐρών, ὡς ἐπύθετο, τῆς τελευταίας τῆς φορ-

θείας ἐδράζατο· καὶ ταύτης δραζάμενος, τῶν λοιπῶν τὴν πορείαν ἐκώλυνεν. Ὁ δὲ τούτων ἔχων τὴν πρόνοιαν, λόγοις μὲν ἀπολύσαι τὸ πρότερον πείθειν ἐπειράτο τὸν ἀβήρωτον· ὡς δ' εἶδεν αὐτὸν μὴ πειθόμενον, ἀνατείνας αὐτοῦ τὸ καμηλόκεντρον, καὶ παύσασαν αὐτοῦ κεφαλὴν ἐμαστιγώσεν, καὶ ταῖς ἐν αὐτῇ φρουρουμέναις μυαῖς ποθομένην ἀνοίγει ἐξόδον. Αἱ θύραν εὐρούσαι φυγῆς τε καὶ πτήσεως, εἰργασθαι λοιπὸν οὐκ ἠνείχοντο· ἀλλὰ τούτου γεγονότος ἀνέπησαν, καὶ βαγέοντας τοῦ περιφράγματος ὄχοντο, καὶ τοῦ δεσποτηρίου διουργήντος ἀπέδρασαν, καὶ τὸν φωλεὸν ἐκείνων τὸν καινὸν διωχθεῖσαι κατέλιπον ὁδὴν ἐρημον καὶ τῆς αὐτῶν ἀκοιμήτου βλάβης τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν παρόντα τόπον ἐπλήρωσαν, θαύμα καινὸν τοῖς ὁρώσιν ἐκθέουσαι. Καὶ τῶν μὲν μυῶν οὕτως ἐλευθερώθη Γεννάδιος, μαρτυρικῇ χειρὶ, καὶ οὐ βάδδω καμηλίου, τὴν ἐλευθερίαν εὐράμενος.

Ἔτι δὲ ταῖς μυαῖς τοῦ τραύματος βρύοντος καὶ στενουμένου ταῖς φοβεραῖς αὐτῶν ἀναπηθήσων, ἡ λεχθεῖσα κάμηλος, ὡς ἀπὸ τινος ἀνενδότου προστάγματος τὴν ὁδὸν ὑπεξέκρινε· καὶ ταύτην εὐθέως οἱ προσώπιτες ἀρπάσαντες, καὶ θάπτον ὕδατι δεύσαντες, τὸ μυοφόρον ἐκεῖνο τραῦμα κατέπλασαν, τὴν εἰσόδον αὐταῖς ἀναφράττοντες, μὴ πάλιν εἰσελθῶσιν ἀναστρέψασαι, καὶ κατὰ τὰ ἐπὶ τὰ πονηρότατα πνεύματα μένουεν, καὶ χεῖρονα τὰ ἐσχάτα τῶν προτέρων ἐργάσονται. Ἐπιτεθέντος δὲ τῷ τραύματι τὸ ἐκ βολέων γενόμενον, φροῦδον αὐτὸ παραχρῆμα πεποίηκεν, καὶ πᾶσιν σχεδὸν εἰπεῖν ἀγνωστον τοῖς ὁρῶν βουλομένοις τῶν μυῶν τὴν ἐπαυλιν, μόνους δὲ τῆς ἐξόδου τοὺς τύπους ἐφύλαξε, τῆς Κύρου καὶ Ἰωάννου φιανθρωπίας μνημόσυνον, καὶ τῆς αὐτῶν μαρτυρικῆς δυνάμεως μάρτυρας. Ἡμεῖς δὲ καὶ νῦν ὡς ἐπὶ πᾶσι ποιούμεν τοῖς θαύμασι, τοὺς ἁγίους ὁμνήσωμεν, τῆς ὁμνολογίας κοινωνῶν καὶ ἡγούμενον ἔχοντες τὸν λαθόντα Γεννάδιον· καὶ οὕτω τὸν λόγον πρὸς ἐτέρου θαύματος ἐπαγγέλλαν ῥυθμίσωμεν.

ΚΑ'. Περὶ Ἰουλιανῆς τῆς τυφλῆς, καὶ Ἰουλιανῆς τῆς καταφορητικῆς.

Θαύματι διττῷ καὶ ἐξέχοντι θαῦμα διττὸν προσεπλήρωμεν, οὐκ ἐφ' ἐνὶ προσώπῳ γενόμενον, ἀλλ' ἐπὶ δύο, φύσεως μιᾶς καὶ ἐνὸς τυχοῦσιν ὀνόματος· καὶ φύσις μὲν ἦν αὐτοῖς ἡ τοῦ ἰσθμίου, Ἰουλιανῆς δὲ τῆς μάρτυρος ὀνήρχε τὸ ὄνομα. Ἰουλιανὴ γὰρ διὰ τὴν προσηγορίαν μίαν κομίζουσα, δύο δὲ κρατοῦς μὲν νοήματα, τοῖς ἁγίοις προσέρχεται· ἀμφοτέραι μὲν Ἰουλιανὰ καλούμεναι, οὐ κοινὸν δὲ τὸ νόημα, οὐδὲ τὸ κατὰ κόσμον ἀξίωμα. Ἐν πλουτέρῳ γὰρ ἡ μὲν ἐγνωρίζετο, ἡ δὲ πέναν ἔσχε συνείστιον· καὶ ἡ μὲν δεινῶς ἠσθένει· τὸν θώρακα καταφορητικῇ διαθέσει δουλεύουσα, ἡ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπεκλείετο τύφλωσιν ἀπαρηγόρητον ἔχουσα· καὶ ἡ μὲν λατρός ἐκάλετο πρὸς ἱασιν, ἡ δὲ καὶ τῆς τούτων ψυχολογίας· καὶ τοῖς νοσοῦσιν ποθεινῆς ἐπισκέψεως διὰ πτωχείαν ἐστέρητο. Ἔσχον δὲ καινὸν τῶν παθῶν τὸ ἀνάτατον, εἰ καὶ τὴν μαρκελλίνου μὲν λατρὸν (οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο τῆς καταφορητικῆς καὶ πλουσίας ὁ σύμβολος), τὴν πτωχοτέραν δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπο-

lis, novissimum per capistrum comprehendit, quo comprehenso, reliquorum iter inhibuit. Porro vero qui horum commissam provisionem habebat, verbis primitus infirmo, ut eos dimitteret, suadere tentavit: at ubi eum non acquiescentem vidit, extenso suo camelorum aculeo, caput ejus quod patiebatur, verberibus sauciavit, et muscis, quæ in ipso erant retrusæ, desideratum aperuit exitum. Quæ ostio fugæ atque volatus invento, arceri de cætero non patiebantur. Sed hoc facto, avolare runt, et sepe disrupta profectæ sunt, et effosso carcere fugerunt, et lustrum illud novum pulsæ reliquerunt a dolore desertum, et a sua non lædenti læsione hominem liberum demonstratum: et præsentem tunc locum repleverunt nova miracula, cum viderentur discurrere. Et quidem a muscis aliter Gennadius est liber effectus, martyrica manu, et non virga camelarii, liberatione reperta.

Cum autem adhuc muscis vulnus afflueret, et vir terribili earum volatu coarctaretur, jam dictus camelus quasi ex quodam jugi præcepto stercus emisit, et hoc protinus qui adstant arripit, et maturius aquis intincto, musciferum illud vulnus facto cataplasmateo resperserunt, oppulantes illis introitum, ne iterum reversæ introissent, et secundum septem illos spiritus nequam in ipso manentes operaretur novissima pejora prioribus. Impositum autem vulneri factum ex stercoribus medicamentum, invisibile id confestim et incognitum fecit pene cunctis, ut ita fateatur illud muscarum videre volentibus habitaculum, solas excelsas figuras reservans, Cyri atque Joannis misericordiæ monumentum, et ipsorum martyricæ potentis testes. Nos autem, sicut in omnibus miraculis facimus, hymnis sanctos laudemus, hymnodicæ communicationem et ducem qui sanatus est habentes Gennadium, et ita sermonem ad redditionem alterius miraculi moderemur.

XXIV. De Juliana cæca, et Juliana cataphorica.

Miraculo duplici et eminenti miraculum duplex addamus, non in una persona factum, sed in duabus, quæ unius erant nature, unius et nominis; et natura quidem erat eis feminea, nomen vero martyris Julianæ. Mulierum quippe dualitas unum ferens vocabulum, et duobus detenta nominibus ad sanctos accedit, utraque Juliana vocata, et commune nomen adeptæ, sed non communi languore depressa, nec ad sæculum dignitate potita. In divitiis enim harum altera degere noscebatur, altera vero paupertatem cohabitricem habebat. Et altera quidem crudeliter infirmabatur in pectore, cataphoricæ affectioni deserviens, altera vero claudetur oculis, cæcitatem sine solatio possidens; et illa quidem ad conferendam sanitatem medicos evocabat, hæc autem ob paupertatem etiam animatione horum, et quæ desiderabilis est languentibus visitatione carebat. Habebant sane passionibus communiter insanabiles, licet medici ei quæ

Marcellini erat, sic enim maritus cataphoricæ ac A
divitis vocabatur, adessent; eam vero quæ pauperior erat, oculosque amiserat, nullus visitaret Asclepiadarum. In veritate quippe secundum Salomonem copiosum in sapientia et immensum, qui marinam habuit cordis effusionem; amici divitum multi, a paupere vero, et quem habebat, recessit. psit.

Porro hæc duæ mulieres, quarum altera pecunias non habebat per quas medicos advocaret, altera vero quam multis pecuniis erogatis nil sibi profecerat, ad Joannem et Cyrum potentissimos medicos, qui pecuniarum non egent, nec auro mercedis curant infirmos, adveniunt. Quarum mulierum, quia illarum infirmitatem diximus, restat ut sanitatem dicamus, quam postquam ad basilicam venerunt adeptæ sunt. Nam ante hujus visionem et ad eos adventum, nos homines infirmamur, et crudelibus passionibus detinemur; hanc autem videntes, et habitantibus in ea martyribus procidentes, omnem languorem et omnem infirmitatem confestim abjicimus. Cum ergo venissent, de quibus dicebamus, ad templum, incolumitatem a templi habitatoribus expectabant; etiam illic diguitatibus suis utentes, altera quidem minime (tumore vana seu Deo odibili ex divitiis elata) inflatione deposita, ante monumentum in lecto jacebat; altera vero alicubi ante portam videbatur ejecta, secundum illum pauperem et egenum Lazarum qui Abraham sinus consors effectus est.

Porro martyres utrique æque apparebant, alterius typhum corripientes, alterius vero humilitatem animæ consolantes, sanitates tamen utrique donantes. Nam ei quæ cataphorica erat, et sensum arrogantiae possidebat, Cur ad confessionem nostram, dicebant, venisti? cumque illa respondisset, desiderio impetrandæ sanitatis et sospitatis, Si vis, inquirunt, hæc a nobis percipere quæ dixisti, ejice grabatum tuum et in pavimento recumbe, et hoc tibi animæ et corporis fiet passionis remedium. Julianæ vero pauperculæ, quæ proprii laboris manu vivebat, hæc apparentes dixere: crocodili carnes allatas, ignis carbonibus assas et in mortario battritis, in pulveremque redactas, super oculos tuos qui patiuntur, asperge. Et hæc quidem sancti utrique per somnium apparentes jussurunt. Illæ vero expergefactæ quæ sibi sancita fuerant oculis complerunt, et repromissas in præceptis sanitates obtinuerunt. Et alteri quidem terrenum culile suffecit ad sanitatem; alteri vero ex crocodilo crematum et confectum subsidium; mox enim ut ea quæ thoracem patiebatur super terram recubuit grabato relicto, a passione libera facta est; mox autem ut cæca pulverem super oculos posuit, visum recepit. Porro nos cum utraq; medicis colaudatis, reliquorum relationem miraculorum sollicitè faciamus.

XXV. De Helpidia hæmorrhœissa.

Vix Helpidiam invenimus; in hac enim multitudine qui sanati sunt occultabatur; denique a mar-

λέσασαν τῶν Ἀσκληπιδίων οὐδεὶς ἐπισκέπτετο. Ἐπὶ ἀληθείας γὰρ κατὰ Σολομώντα τὸν ἐν σοφίᾳ πολλὴν καὶ ἀμέτρητον καὶ χύμα καρδίας θαλάττιον ἔχοντα, οὗτοι πλουσίως πολλοί, οὗ δὲ πτωχὸς καὶ ἀπὸ τοῦ ὄντος αὐτῷ λείπεται· καὶ ταῦτα μὲν ὁ Σολομὼν ὡς ἔχει τὰ πράγματα γέγραπεν.

Et hæc quidem Salomon, ut se res habent, descri-

Τὰ δύο δὲ ταῦτα γυναῖκα, ἡ μὲν οὐκ ἔχουσα χρήματα δι' ὧν ἰατροὺς προσκαίεσται· ἡ δὲ πολλὰ δαπανήσασα χρήματα καὶ μὴδὲν ἐαυτὴν ὠφελήσασα, ἐπὶ Ἰωάννην καὶ Κύρον τοῖς πανθενεῖς ἰατροῖς καὶ χρημάτων οὐ χρῆζοντας, οὐδ' ἐπὶ χρεῶσιν τοῖς ἀσθενεῖς θεραπεύοντας ἔρχονται. Ὡν λέξω τὴν ἱστίαν, ἐπειδὴ τὴν ἀσθένειαν εἰσπομὴν (αὕτη γὰρ λείπεται), μετὰ τὴν πρὸς τὸ τέμμενος ἀφίξειν. Πρὸ γὰρ τῆς αὐτοῦ θείας καὶ τῆς εἰς τοὺς ἀγίους ἀφίξεως, ἀσθενούμενοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ δεινοί; πολλάκις κατεχόμεθα πάθειν· τοῦτο δὲ βλέποντες, καὶ τοῖς οἰκοῦσι προσπίπτοντες μάρτυσι, πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν ἀσθένειαν εὐθὺς ἀπορρίπτομεν. Ἐκδοῦσαι γοῦν περὶ ὧν ἐλέγομεν εἰς τὸ τέμμενος, τὴν ῥῶσιν ἵκτου τοῦ νεοῦ τοῖς οἰκείοις ἀξιώμασι χρώμεναι. Ἡ μὲν γὰρ τὸν ὄγκον οὐκ ἀποβαλοῦσα τὴν μάστιον, οὕτε τὴν πλουσίαν θεωρίστητον φύσημα, ἐπὶ κλίνης πρὸ τοῦ μνήματος ἔκειτο· ἡ δὲ ἔξω πρὸ τοῦ πυλῶνος ἐκβέβητο, κατὰ τὸν πένθητα καὶ πτωχὸν καὶ τοῦ Ἀβραμιαίου κλῆπου σύγκληρον Λάζαρον.

Οἱ δὲ μάρτυρες ἰσως ἀμφοτέραις ἐφαίνοντο, τῆς μὲν τὸν τύπον παιδεύοντες, τῆς δὲ τὴν ψυχικὴν παρηγοροῦντες ταπεινῶσιν· ἐκατέραις δὲ τὰς ἰάσεις δωροῦμενοι. Τῇ μὲν γὰρ καταφορητικῇ καὶ ἀλαζονικῇ ἐχούσῃ τὸ φρόνημα, τί κατελιπας, ἔλεγον, τὴν στήλην τὴν ἡμετέραν; Ἀποκριθεὶς δὲ, ὡς Ὑγίαις τυχεῖν ἐπιθυμοῦσα καὶ βώσεως· Εἰ θέλεις, φασίν, ταῦτα πρὸς ἡμῶν, ἄπερ εἶπας, κομίσασθαι, ἀποβαλοῦ σου τὸν κρᾶδατον καὶ εἰς τοῦδαφος ἀνακλίθητι· καὶ τοῦτο σοι ψυχικοῦ πάθους καὶ σωματικοῦ γενήσεται φάρμακον. Ἰουλιανῇ δὲ τῇ πενιγρῇ καὶ χερνίτιδι ταῦτα φανέντες εἰρήκασιν· Κροκοδείλου κρέας ἐνέγκασα πυρὸς ἀνθραξιν ἐπιτησον, καὶ τοῦτο πολὺ ἐν θυᾷ λεάνασα καὶ ξήριον ποιήσασα, τοὺς ὀφθαλμοὺς σου τοὺς πεπαγθότα· ἐπίχρισον. Καὶ ταῦτα μὲν ἀμφοτέραις οἱ ἄγιοι κατ' ἕνα φανέντες ἐκέλευσαν. Αἱ δὲ τὴν ὑπὸν ἀφίμεναι, τὰ θεοπισθέντα ὁδόν ἐπλήρωσαν, καὶ τὰς ἐπὶ ταῖς προστάγμασιν ἐπαγγελθείσας ἰάσεις ἐδρέψαντο. Καὶ τῇ μὲν ἤρκεσιν ἡ χαμαικοιλία πρὸς ἄκρην, τῇ δὲ τὸ ἐκ κροκοδείλου κεκαυμένον βοήθημα. Ἀμα γὰρ ἡ τὸν θώρακα πάσχουσα ἐπὶ γῆς ἀνεκλίθη λιποῦσα τὴν κρᾶδατον, τοῦ πάθους ἀπῆλλακτο· ἅμα δὲ καὶ ἡ τυφλῇ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπιβαλοῦσα τὸ ξήριον, ἀνέβλεψεν. Ἡμεῖς δὲ σὺν ἀμφοῖς τοῖς ἰατροῖς εὐφημήσαντες, τῆς τῶν λοιπῶν θαυμάτων ἀπαγγελίας φροντισόμεν.

ΚΕ'. Περὶ Ἑλπίδιας τῆς ἐχούσης αἰμόρροιν.

Μόλις τὴν Ἑλπίδιαν εὐρήκαμεν· ἐν τῇ πληθύνει γὰρ αὕτη τῶν ἰαθέντων ἐκρύπτετο, τὴν θεραπείαν μὲν

τοὺς ἀγίους συλῆσασα, δεδοικυῖα δὲ καὶ διὰ τοῦτο καὶ τρέμουσα· κατ' ἐκείνην τάχα τὴν ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος αἰμορροοῦσαν λαμβάνουσα. Ἐδεῖται γὰρ καὶ αὐτὴ σαφῶς, μήπως οἱ συληθέντες τὴν ἱασιν νοήσωσι μάρτυρες, καὶ φανερὰν αὐτὴν τοῖς πᾶσι ποιήσωσιν, ὥσπερ καὶ ἐκείνην ὁ Κύριος, αὐτὸν τὸν λαμβάνειν καὶ πάντας νομίσασαν ἐφανέρωσεν. Ἄλλ' οὐκ ἔλαθεν οὐδ' αὐτὴ νῦν τοὺς ἀκούσαντας, ὡς οὐδ' ἐκείνη τότε τὸν Κύριον. Οἱ γὰρ ἅγιοι ἐν μέσοις τοῖς ὄχλοις κρυπτομένην αὐτὴν θεωρήσαντες, πάντων εἰς μέσον καὶ μὴ θέλουσαν ἀγούσιν, καὶ πάντων ἐν ὕψει θριαμβεύουσιν· οὐχ ὡς τι τῶν ἀτόπων ποιήσασαν, ἀλλ' ὡς πιστεῖ τὴν σωτηρίαν κερδάνασαν, καὶ πρὸς αὐτῶν εἰκότως ἀκούουσιν· «Θάρσει, θυγάτερ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε, πορεύου εἰς εἰρήνην.»

Ἐλπίδια γὰρ τοῦτ' ἐπὶ πιστότατον γύναιον, τὸ τῆς αἰμορροίας ἔσχεν ἀρρώστημα, ὅφ' οὐ θεινῶς κατετήκατο καὶ μᾶλλον ἀπειθῶς ἀνηλίσκατο, πηγὴν στελλομένην τοῦ πάθους οὐκ ἔχουσα, οὐκ ἀνενάου νόματος, ἀλλὰ βρύνοντος αἵματος· καὶ κρουνὸς ἀεὶ διαινόμενος, οὐκ ἀργυροειδέσι τοῖς ὕδασι, ἀλλὰ φοινιχόχρῳσι στάζουσιν αἵμασιν. Ἐντεῦθεν νεκρὰ μὲν ἐν ζῶσιν ἐφαίνετο, τοῦ ἐρυθραίνοντος ἐπιλείποντος αἵματος· ἐν νεκροῖς δὲ πάλιν οὐκ ἐλογίζετο, ἐπὶ τοῦ ζωτικῷ ψυχούντος αὐτὴν καὶ συνέχοντος πνεύματος. Ἐκ τούτου φυγεῖν θέλουσα τοῦ νοσήματος, τοὺς φυγαδεύειν αὐτὸ ἐπαγγελλομένους ἰατροὺς ἐπέδιωκεν, ἐκείνους δὲ μετὰ κλειστής σπουδῆς ἀνιχνεύουσα, τοὺς δι' ἐξοχὴν ἐνδεδμενένους τοὺς τρίδυνας, καὶ πάντα τὰ τῆς τέχνης αὐχοῦντας ἐπίστασθαι, καὶ τοὺς μανθάνειν ἐθέλοντας, ἐν ὁρῶν τῶν λόγων ὡς ἐν εἰδήσει τῶν ἔργων διδάσκοντας· οὐς εὐθηνούντας μὲν ἀνὰ τὴν πόλιν ὡς ἡθέλειν εὕρισκεν, σπανίζοντας δὲ πρὸς ἱασιν οὐχ εὕρισκεν ὡς ἠβούλετο· ἐκάστου γὰρ αὐτῶν πείραν λαμβάνουσα, ὡς οὐ πειραθείσα πρὸς ἄλλον μετήρχετο, καὶ καθ' ἓνα τοὺς πάντας ἀμείψασα, τὸ κατέχον αὐτὴν οὐκ ἤλαυνε νόσημα.

Ὅτε δὲ πάντα τὸν βίον αὐτῆς καὶ τὴν ὑπαρξιν εἰς ἰατροὺς ἐδαπάνησε, καὶ τὸ πάθος φυγεῖν οὐκ εὐπόρησε, οὔτε παραμυθίαν τινὰ ταῖς ἀλγυῖαις πορίσασθαι, εἰ καὶ τὴν ἀπορίαν πάντων ἀναλωθέντων εἰς αὐτοὺς ἐπορίσατο, ἐπὶ Κύρον καὶ Ἰωάννην ἡρέμα πως ἔρχεται, κλέψαι μελετῶσα τῇ πίστει τὴν ἱασίν. Εὐκαιρὸν δὲ καιρὸν πρὸς τὴν κλοπὴν ἀναμένουσα, καὶ τὴν ὥραν φυλάττουσα καθ' ἣν συλῆσαι τὴν θεραπείαν ἠδύνατο, νυσταγμῷ βαθεῖ καταφέρεται καὶ ὑπνῷ συλᾶται, πρὶν ἢ συλῆσαι τοὺς μάρτυρας· καὶ κλέψαι τὴν ἱασιν θέλουσα, αὐτὴ τὸνναντίον ἐκλείπεται· καὶ κλαπείσα πάλιν περὶ τῆς κλοπῆς ἰδοὺλεύετο. Ἄλλ' ἰδοῦσα τούτους, ὡς ἀκουσίως ἐκάθευδε, τὴν κλοπὴν ἐφοβήθη ποιήσασθαι· διορύξαι γὰρ τὸν θησαυρὸν οὐκ ἐθάρσησε, ἀλλήλους βλέπουσα τοὺς ἀγίους φυλάττοντας, καὶ μὴ δυναμένους ὑπὸ τινος εἰ μὴ θέλοιεν, κλείπτεσθαι.

Αὐτοὶ δὲ τὸν σκοπὸν τοῦ γυναικοῦ νοήσαντες, καὶ τὴν πίστιν ἀποδεξάμενοι καὶ τὴν φανερωθεῖσαν εὐ-

tyribus quidem curationem furata est, sed timens ob hoc et tremens, atque secundum illam fortassis hæmorrhoißsam, quæ a Salvatore sanata est latitans : formidabat enim et hæc apte, nequando martyres, a quibus furto sanitatem abstulerat, intelligerent, et manifestam eam omnibus facerent, sicut et illam Dominus publicavit, quæ et illum ei omnes latere putabat. Sed nec ista latuit nunc eos qui se sanam fecerant ; quemadmodum nec illa tunc Dominum ; sancti enim in medio turbarum etiam volentem adducunt, et coram omnibus manifestant ; non quasi quid prævum fecerit, sed tanquam eam quæ fide salutem lucrata sit, et ab eis convenienter audierit : « Confide, filia, fides tua te salvam fecit, vade in pace. »

Helpidia enim hæc fidelissima mulier sanguinis fluxus habuit ægritudinem, a qua tabescebat atrociter, et sine ulla parcitate consumebatur, fontem habens passionis qui non deficiebat ; non tamen laticibus perennibus fluentem, sed sanguinis rivulis emanantem, neque argenti specie aquas habentem, sed phænicei coloris sanguinem distillantem. Ac per hoc mortuus quidem inter viventes apparebat, deficiente sanguine, qui ruborem vultus præstat : et rursus in mortuis esse non æstimabatur, eo quod hanc vividus adhuc spiritus animaret, et contineret. A quo languore fugere volens, medicos qui fugare hunc reponmitterent, persecuta est, illos semper multo studio investigans, qui propter eminentiam tribonibus induebantur, et omnia quæ sunt artis se nosse gloriabantur, et eos qui discere vellent, in supercilio verborum æque ut in scientia operum edocebant ; quos abundare per civitatem, ut volebat, inveniebat, sed raros ad sanitatem idoneos inveniebat ; uniuscujusque enim illorum experimento accepto, quasi non experto, transibat ad alium, et per singulos, omnes remunerabat ; sed languorem, qui se habebat, non minorabat.

Cum autem omnem victum suum atque substantiam in medicis consumpsisset, et passionem effugere minime valuisset, sed nec requiem doloribus mercari quamlibet potuisset, licet solam egestatem omnibus in eos expensis acquisierit, ad Cyrum et Joannem pedetentim accedit, fide furari meditante sanitatem. Verum dum tempus opportunum ad faciendum furtum exspectat, dum horam qua curationem prædari posset observat, dormitione profunda deprimitur ; et a somno dispoliatur, priusquam dispoliet martyres ; et furari sanitatem volens, ipsa e contrario furtim adimitur, furtoque adempta, de furio rursus iniebat consilium. Sed his visis, cum sine voluntate dormiret, furtum facere timuit, suffodere namque thesaurum non præsumpsit, sanctos videns invicem observantes, et non posse furtim a quoquam, nisi voluissent, auferri.

Ipsi autem cum mulieris intentionem intellexissent et fidem, ac manifestam sibi et notam ejus

religionem admisissent, ad eam veniunt, et incolomnitatis munus condonant, et passionis ter desiderabilem sanitatem, non quasi ignorantes furtim exspoliati, sicuti quidam super Salvatore dicere præsumperunt, in cælum os ponentes et iniquitatem in excelsum loquentes, et lingua terram transcuntes, et pessime perhibentes, quomodo scivit Deus? et si est scientia in excelso? Qui cum his, qui dixerunt: Quare tu, homo cum sis, facis te ipsum Deum? connumerabuntur, et sortem sibi insipientis dispertientur. Sed in scientia misericordii sanitates præstantes, sicut ex omnibus eorum miraculis diximus.

Astantes ergo, ut dicebamus, myrtum in vinum mittere, et id præcipiunt bibere. At illa hoc post somnium facto, statim a flagello sanata est: sanguis enim, qui instanter ab ea fluebat, cum medicinas sensisset, stetit, quibus dum per os diffunderet prohibebatur effluere, statu pro fluore correptus, et a natura liquida et instabili, in robustam et stabilem commutatus, imo penitus subductus, existendi et diffundendi omnino quietem adeptus. Igitur Helpidia quidem, huiuscemodi sanitatem consecuta, cum pro hac gratias dantibus obtulisset, ad pergendum in pace ab eis dimittitur. Nos autem, pacem optantes, et duplices gratias pro pace scilicet et miraculis Deo ac martyribus decedantes, linguam ad aliorum narrationem miraculorum dirigimus.

XXVI. De Theodora quæ absorbueral ranam.

Præcedentem investigantes mulierem, sanatorumque pelagus navigantes, et vias quæ more fluminis agunt decurrentes, mulierem invenimus aliam, cujus antequam vidissemus aspectum, ranunculum in ea sonantem audivimus, quam cum ipsa jam rana vobis adducimus magna voce prædicantem quod in se factum est prodigium martyrum. Theodora dicebatur a parentibus, quæ cum aquam biberet, pusillum ranunculum exhibit, qui in huius ventre quasi in quodam stagno moratus, primitus quidem cum esset adhuc parvulus, non tam amare illam demoliebatur, torsiones autem quasdam faciebat cum moveretur, parvitatem suam æquiparantes, quas mulier ab alia se pati causa putabat, ignorans quod ranunculum absorberet. Quia vero crescens magnus affectus est, et in ventre dum aleretur excrevit mulieri, quæ hoc erat novo et deformi gravida fœtu, simul concrescens dolores multiplicavit, quos ultra ferre non valens, in pavementum volutabatur, horam cessationis non habens, et quietis tempus ignorans, ita ut pati a spiritu potius quam passionem corporis habere putaretur.

Præterea huius opinionis etiam medici erant, qui probabiliores existere inter ceteros videbantur, quique circa languorem deficientes, nullam ejus capere notitiam, unde jam quasi demonium abens ducebatur ad martyres. Cum autem ad ho-

Α λάθειαν, πρὸς αὐτὴν παραγίνονται, καὶ τῆς ῥώσεως τὸ ὄψων χαρίζονται, καὶ τοῦ πάθους τὴν τριπλόητον ἱασιν· οὐχ ὡς ἀγνοοῦντες συλοῦμενοι (ὡς λέγειν τινὲς ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἐτόλμησαν, εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα τιθέμενοι, καὶ δόκιαν εἰς ὕψος φθεγγόμενοι, καὶ τῇ γλώττῃ τὴν γῆν διερχόμενοι, καὶ κάκιστα λέγοντες· Πῶς ἔγωγ ὁ Θεός; καὶ Εἰ ἔστιν γνῶσις ἐν τῷ Ὑψίστῳ; Οἱ τοῖς εἰποῦσιν αὐτῷ, Διὰ τί σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς ἑαυτὸν Θεόν; συνταχθήσονται, καὶ τὴν κληρουχίαν αὐτοῖς τοῦ ἄφρονος συμμερίζονται), ἀλλ' ἐν γνῶσει φιλανθρώπων τὰς λύσεις παρέχοντες, ὡς ἐκ πάντων αὐτῶν τῶν θαυμάτων μαθάνομεν.

Ἐπιστάντες οὖν, ὡς ἐλέγομεν, μυρσίνην ἐν οἴνῳ βαλεῖν, καὶ τοῦτον πιεῖν ἐπιτάττουσιν. Ἡ δὲ μετὰ τὸν ὕπνον τοῦτο ποιήσασα, εὐθέως ἴατο τῆς μάστιγος. Τὸ γὰρ αἷμα τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀστάτως ῥέον, τῆς τοῦ φαρμάκου παρουσίας αἰσθόμενον ἴστατο· καὶ τούτου διὰ στόματος καταβρέοντος, αὐτὸ καταβρεῖν ἐκωλύετο, στάσιν ἀντὶ ῥύσεως παιδευόμενον, καὶ φύσιν ἐκλυτόν τε καὶ ἄστατον, εἰς σταθεράν καὶ στερέμνιον ἀλλαττόμενον, μέλλον δὲ παντελῶς συσταλλόμενον, καὶ τὸ εἶναι καὶ ρεῖν καθόλου παύομενον. Ἐλπίδια μὲν οὕτω τῆς ῥώσεως ἔτυχε, καὶ τὴν ὑπὲρ ταύτης χάριν τοῖς δεδωκόσιν προσάξασα, εἰς εἰρήνην πορεύεσθαι πρὸς αὐτῶν ἀπελύετο. Ἡμεῖς δὲ, τὴν εἰρήνην εὐξάμενοι, καὶ διπλὴν τὴν χάριν ὑπὲρ εἰρήνης καὶ θαύματος Θεῷ τε καὶ μάρτυσιν ἄσαντες, τὴν γλώτταν ἰθύνομεν πρὸς ἑτέραν θαυμάτων διήγησιν.

C ΚΓ'. Περὶ Θεοδώρας τῆς καταπιούσης τὸν βάτραχον.

Τὸ προλαβὼν ἀνιχνεύοντες γύναιον, καὶ τὸ τῶν ῥωσθέντων πέλαιος διαπλέοντες, καὶ τὰς ποταμιδὸν ἀγούσας ἑοδὸς διατρέχοντες, γύναιον εὗρομεν ἑτερον, πρὸ τῆς θείας τοῦ βατράχου ἐν αὐτῷ κελαδοῦντος ἀκούσαντες· καὶ ταύτην ὡς οὖν τῷ βατράχῳ φέρομεν μεγαλοφώνως κηρύττουσαν τὴν ἐκ αὐτῆς γενομένην τερατουργίαν τοῖς μάρτυσιν. Θεοδώρα πρὸς τῶν γονέων ἐλέγγο, καὶ ὕδωρ πίνουσα, μικρὸν κατέπιεν βάτραχον, ὃς ἐν τῇ ταύτης γαστρὶ ὡς ἐν λίμνῃ τινὶ διαιτώμενος, τὰ μὲν πρῶτα, μικρὸς ἔτι τυγχάνων, οὐχ οὕτω πικρῶς αὐτὴν ἐλυμαίνετο, σπρόγγους δὲ τινὰς ἐποίει κινούμενος, ἀναλογίζοντας αὐτοῦ τῇ βραχύτητι· καὶ τούτους ἡ γυνὴ ἀπ' ἄλλης πάσχειν αἰτίας ἐνόμιζεν, ἀγνοοῦσα τὴν τοῦ βατράχου κατὰ ποσιν. Ἐπειδὴ δὲ μέγας ἀεξανόμενος γέγονεν, καὶ ἐν κοιλίᾳ τρεφόμενος ἤδυναν, καὶ τῇ κυοφοροῦσῃ τὸ καινὸν τοῦτο καὶ κακόμορφον ἐμβρυον τὰς ἐδύνας συνηΐζανεν, ἃς οὐκέτι φέρειν ἰσχύουσα, εἰς τοῦδαφος ἐκύλιετο, ὥραν ἀναπαύλης οὐκ ἔχουσα, καὶ ἡσυχίας· καιρὸν οὐ γινώσκουσα, ὡς πάσχειν ὑπὸ πνέοντος ὑποπτεύεσθαι, ἢ πάθος ἔχειν νομίζεσθαι σώματος.

Ταύτης δὲ τῆς δόξης καὶ λατρῶν ὑπῆρχον οἱ δόκιμοι, παντελῶς ἀπορήσαντες πρὸς τὸ νόημα, καὶ μηδεμίαν αὐτοῦ λαβεῖν δυνάμεντος διάγνωσιν. Ὅθιν λοιπὸν ὡς δαιμόνιον ἔχουσα, πρὸς τοὺς μάρτυρας ἦγετο· Καὶ αὐτῆς μολούσῃ, εἰς τὸν ναὸν, αὐτῶν τὸν

πανοδεύσαστον, ἡ νόσος μὲν εὐθὺς ἡλέγητο· φανερὰ δὲ τοῖς πᾶσιν ἐγένετο καὶ τῶν λατρῶν ἡ ἀμάθεια· καθ' ὅπως γὰρ αὐτῇ παραστάντες οἱ μάρτυρες, ὕδωρ πλεῖν πρὸ βρωμάτων ἐκέλευον, τῇ πόσει τοῦ νάματος τὴν φυγὴν ἐπαγγελλόμενοι τοῦ νοσήματος. Ἦ δὲ κατ' ἐκείνον, φησὶν, τὸν παυσόδυνον θνείρον, τὸ νάμα πίμπωκεν ὡς τετέστιστο πρὸ τροφῆς παντοίας καὶ βρώματος· καὶ τοῦτο ποιοῦσα κινεῖται πρὸς ἑμerton, καὶ τὸν μικρὸν ἐκείνον ἀνήγαγεν βάτραχον, ὃν ἀγνοῦσα κατέπιεν· καὶ δι' ὕδατος εὐρούσα τὸν θλεθρον, δι' ὕδατος καὶ φεύγει τὸν θάνατον· τοῦτο γὰρ ἀγαστρον οἱ φιλόθρυποι πρὸς τὴν τοῦ θανατηφόρου βατράχου θῆραν ἐχάλκευσαν καὶ τοῦ γυναιχοῦ σωτηρίαν ἀνέκφραστον, ὃ καὶ διάβολος ὁ μισάνθρωπος πρὸς ἀπώλειαν τῆς Θεοδώρας ἐχρήσατο, ἥτις παρ' ἐλπίδα φυγοῦσα τὸν θλεθρον, καὶ τοῖς ζωγρησασί μάρτυσι σωτηρίου φωνὰς προτενεγκοῦσα, τοῦ νεῶ αὐτῶν ἀνεχώρησεν. Ἡμεῖς δὲ χάνταῦθα βοᾶς εὐφύμων αὐτοῖς μελωδῆσαντες, μελωδίας ἄλλης ἀφορμὴν ποιησώμεθα, ἄλλο τερᾶστιον τῷ παρόντι συντάττοντες.

KZ'. Περὶ Θεοδώρου τοῦ καλεσθέντος ἐκ τῶν ἀγίων ἀσπίδα φαργῖν.

Θεόδωρον τὸν τῷ προλαβόντι γυναικὶ συνώνυμον, καλῶς ἡ τῶν θαυμασίων ἀκολουθία μετ' ἐκείνου εἰς διήγησιν ἤνεγκε, καὶ τοῖς τρωφῶσιν ἐν τοῖς τῶν ἀγίων ἔργοις καὶ πράξεσιν εἰς ἐστίαν ἐξιδάσαστον προῦθηκε, οὐ μόνον ὅτι κοινὸν πρὸς αὐτὴν ἔλαθεν ἔνομα, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ κατ' αὐτὸν ἐκ μέρους ἀρρώστημα, καὶ τοῦ πάθους ἡ ἀφραστοῦ ἰασίς ἔχουσι τινὰ τῶν ἐπ' ἐκείνης ἐμφερίαν· εἰ καὶ πολλή τις ἀγαν ἀμφοτέρων ἐστὶν ἡ διάκρισις, ὡς δεῖξει προῖδον τὸ διήγημα.

Τὰ σπλάγχνα μὲν γὰρ ἐπασχεν ὁ Θεόδωρος, οὐ βατράχου τινός· εἰς αὐτὸν ὀλισθησάντας, καὶ τούτου νῆξαι κυκλῶντός τε καὶ ταράττοντος, καὶ δεινὰς ἀλγυδῶνας ἐντεκτοντος, ἀλλὰ περιεργίας ἐκ βρώματος, ἀνδρῶν οὐ καλῶν ἐγχειρήσας, ὁδύνην αὐτῷ γεννώσης ἀφόρητον. Φιλοῦμεν γὰρ οἱ τρισάθλιοι μὴ μόνον αἰκισμοῖς καὶ φονικοῖς ὀργάνοις καὶ ἔξισιν ἀμύνεσθαι τὸ ὀμφύλον, εἰ τι τῶν λυπούντων εἰργάσατο, ἢ καὶ φθόνῳ μισοδύμῳ κρατούμενοι, καὶ εἰ μὴδὲν εἰς ἡμᾶς ἐπλημμελήσεν, ἀλλὰ καὶ φαρμακείας αὐτὸν κατεργάζεσθαι, τὴν πρὸς τὸν πέλας φυσικὴν στοργὴν ἀπολέσαντες· εἴπερ κατὰ Μωσαῖα τὸν νομογράφον, τὸν τῆς φιλοπληλίας εἰσηγητὴν καὶ διδάσκαλον, πᾶν ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον, καὶ πᾶς ἄνθρωπος τὸ πλησίον αὐτοῦ· καὶ τῆς ὑπὲρ πάντων τῶν ὀρωμένων ἡμῖν ἀπολογίας παντελὺς ἐκλαθόμενοι· εἴπερ κατὰ Παῦλον τὸν νομομαθῆ, τὸν πάσης ἀρετῆς ἐργάτην καὶ κήρυκα, πάντες τῷ τοῦ Χριστοῦ παραστησώμεθα βήματι, δίχως δικαίας τινυόντες, καὶ κατ' ἀξίαν τῶν πράξεων ἀγαθῶν τε καὶ φαύλων λαμβάνοντες. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς λέλεχται καὶ πεπιστεύεται, πάντως ὅτι καὶ γενήσεται, κἂν ἡμεῖς οὐ βουλώμεθα κακῶ συνειδότε πληττόμενοι.

Θεόδωρος δὲ δεινῶς τιμωρούμενος, καὶ τῇ βρώσει τοῦ καυστικοῦ φαρμάκου τὰ σπλάγχνα φλεγόμενος,

PATROL. GR. LXXXVII.

A norabile templum eorum venisset, et languor protinus indicatus est, et manifesta cunctis medicorum inscientia facta est; in somnis enim ei astantes sancti aquam bibere antequam escam sumeret praeceperunt, per haustum poculum, passionis fugam denuntiantes; quæ post illud salutarum somnium, de aqua fecit quod jussa est ante omne alimentum vel escam. Et hoc facto, movetur ad vomitum, et amaram illam ranam efficit, quam nesciens absorbuerat; factumque est, ut quæ per aquam perniciem reperit, per aquam etiam mortem effugeret: hoc enim ad invicem illi hominum amatores ad mortiferæ illius ranæ captionem, ad mulierisque salutem conflagrant, quo etiam osor hominum diabolus, ad perditionem usus est Theodora. Quæ cum præter spem exitum evasisset, pro data salute præconia victoribus martyribus obtulisset, a templo eorum recessit. Porro nos etiam hinc eis bonas laudes vocibus modulantes, alterius modulaminis materiam faciamus, aliud præsentī prodigium ennertentes.

XXVII. De Theodoro qui a sanctis jussus est comedere aspidem.

Theodorum præcælentis æquivocum feminae, bene miraculorum ordo, post illud ad narrationem deduxit, et ante hos qui in sanctorum epulari operibus et actibus delectantur, in deliciis admiratione dignas proposuit, non solum quia commune cum ea sortitus est nomen, sed et quia tam similis infirmitas quam passionis ineffabilis sanitas, habent quamdam eorum quæ super illa facta sunt ex parte similitudinem, licet multa valde sit utrorumque discretio, ut demonstrabit subsequens enarratio.

Viscera quippe patiebatur Theodorus, non rana in eum quavis illapea, et hæc mutationibus quatiente atque turbante, dirosque dolores parturiente, sed maleficio non bonorum virorum conatibus ex cibo confecto, dolorem importabilem generante; amamus enim miserrimi non solum verberibus et homicidalibus organis seu gladiis, contri-
bulibus ultionem inferre, si triste quid operentur, vel etiam si nihil in nos delinquant, invidia odii fraterni detenti; verum etiam incantationibus eos
D inficere, et maleficiis aliquoties insectari, naturali circa proximum amissa dilectione. Cum secundum Moysen legis scriptorem, mutique amoris institutorem et præceptorem, omne animal diligat simile, et omnis homo proximum suum: et reddendæ rationis pro omnibus quæ geruntur a nobis oblii, eum juxta Paulum legis doctorem, omnisque virtutis operatorem et prædicatorem, omnes Christi exhibendi simus ante tribunal, pœnas exsolventes, et secundum actuum merita, sive bona sive mala recipientes. Et quidem hæc ut dicta et credita sunt, procul dubio sent; licet nos forte nolimus, conscientia non bona perculsi.

Theodorus autem cum puniretur, et ejus viscera incensorii maleficii comestione inflammarentur, ad

medicorum pergebat concilia. Sed sicut pergebat, sic iterum redibat in nullo ab eis adjutus; unum solummodo abiens et veniens lucrabatur, eorum videlicet impossibilitatis notitiam. Cognoscens autem quod omnes illi nihil contra passionem valuissent, et desperans ab eis erui et salvari, ad Joannem et Cyrum martyres, qui vere adjuutores sunt et salvare queunt, occurrit, et in horum confessione recubuit, auxilium præstolaturus eorum. At illi nil visitationis tardantes, videbant enim languorem esse vehementem, dormienti Theodoro assistunt, et apparentes aspidem manducare præcipiunt, et hujus esca sugere immite periculum. Qui conversus, manu crucis signum in fronte pingebat, et malignam phantasiam existimans esse visionem, nil eorum quæ dicta sunt egit.

Supplicanti vero et flenti sancti rursus in somnis apparentes, hæc facere præceperunt. At ille etiam hanc eandem legem parvipendit, nihil dictorum gerere passus, sed e contra esseri ejusdam demonis impetum, perdere se ac occidere festinantis, suspicabatur sanctorum imperium. Cum vero etiam tertio martyres apparentes, suam facere jussionem illi minime persuasissent, quamvis tertio visis credidisset vultibus, eorum illud fuisse decretum; quarta vice propter immensam miserationem et compassionem venientes, quoniam quidem, aiunt, quod tibi multoties dictum est, facere noluisti, ad fontem nostrum mane consurgens egredere, et quod in eo ad manducandum inveneris habile, inambigue sume, et hoc tibi sufficiet ad omnem curationem fruendum.

Qui cum mane sicut jusserant ad eorum fontem exisset, post ostium jacentem cucumerem reperit, quem acceptum cum studio ac desiderio manducabat. Cumque ad finem cucumeris jam jamque venisset, et valde dulcem perceptionem ipsius fecisset, aspidis videt extemplo residuum, quo velocius in pavimento projecto, timuit nimis, quasi foret hinc penitus moriturus. Quod tamen non erat verum, nec veritati consimile; potius autem salvator esca et vivit, et effugit mortem quam projecto non effugisset, nisi escam mortiferam comedisset. Mox enim tam ex timore quam ex fastidio prorumpit in vomitum, et quantum aspidis manducavit, abiecit; cum eo simul educens et exitiale quod prius comederat veneficium; sanctis non contraria contrariorum secundum terrenos medicos remedia facientibus, sed similibus similia medelis sanantibus. Non enim medicorum legibus subditi, his accedentes ad se sanant, sed cælesti sanctione retenti, inopinatas atque divinas sanitates donant. Itaque sic Theodorus a languore liberatus, perfectamque sospitatem adeptus, persolutis gratiarum actionibus abiit. Nos autem narratione hic de eo cum laude finita, alterius scripturam et relationem actionis faciamus laudandæ.

τὰ τῶν ἱατρῶν κατεπίττει συνέδρια· ἀλλ' ὡς ἀπίει πάλιν ὑπέστρεψε, μηδὲν πρὸς αὐτῶν ὠφελοῦμενος· ἐν δὲ μόνον ἐκέρβαινε ἀπὼν καὶ ἐρχόμενος, τῆς αὐτῶν ἀπορίας τὴν εἰδῆσιν. Γινούς δὲ πάντας ὡς οὐδὲν πρὸς τὸ πάθος ἰσχύουσιν, καὶ ἀπογοῦς τὸ ὕπ' αὐτῶν λυτροῦσθαι καὶ σώζεσθαι, πρὸς Ἰωάννην καὶ Κύρον τοὺς μάρτυρας, τοὺς ὄντως ἀρωγούς καὶ σώζειν ἰσχύοντας ἔρχεται, καὶ τῷ τούτων σηκῷ κατακλίνεται, τὴν αὐτῶν ῥοπὴν ἐκδεχόμενος. Οἱ δὲ μὴ βραδύναντες τὴν ἐπίσκεψιν (ἐδῶρον γὰρ τὴν νόσον ἀφόρητον), κοιμώμενυ θεοδῶρυ παρίστανται, καὶ φανέντες ἀσπίδα φαγεῖν ἐπιτρέπουσιν, καὶ ταύτης τῷ βρώματι φυγεῖν τὸν ἀμείλικτον κίνδυνον. Ὁ δὲ στραφεὶς, τῇ χειρὶ τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον ἐπὶ τὸ μέτωπον ἔγραψε, καὶ πονηρὰν εἶναι φαντασίαν νομίσας τὸ ὄραμα, τῶν λεχθέντων οὐδὲν διεπράξατο.

Ἰκετεύοντι δὲ καὶ κλαίοντι, πάλιν ἐν ὕπνοις ὀφθέντες οἱ ἄγιοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖν διετάξαντο. Ὁ δὲ καὶ τοῦτον αὐτῶν τὸν θεσμὸν παρεκρούσατο, μηδὲν τῶν ῥηθέντων ὁρᾶν ἀνεχόμενος, ἀλλ' ἀγρίου τινὸς δαίμονος ἐφόδιον, ἀναλεῖν αὐτὸν καὶ φονεῦν σπουδάζοντος ὑπονοῶν τῶν ἁγίων τὸ πρόσταγμα. Ὡς δὲ καὶ τρίτον φανέντες οἱ μάρτυρες τὴν ἑαυτῶν ποιεῖν οὐκ ἔπεισαν κλεῦσιν, καίτοι τῷ τρισσῷ πεισθέντα τῆς ὁψως, αὐτῶν εἶναι τὸ θέσπισμα, ἐλθόντες τὸ τέταρτον δι' οἶκτον ἀμέτρητον καὶ θείαν συμπάθειαν, Ἐφ' ὅσον, φασί, τὸ λεχθέν σοι πολλάκις ποιεῖν οὐκ ἠθέλησας, εἰς τὴν ἡμετέραν πηγὴν πρῶτ' ἀνιστάμενος ἐξίθι, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ βρωτὸν εὐρισκόμενον ἀδιστακτικῶς μετάλαβε· καὶ τοῦτό σοι πρὸς πᾶσαν ἀρκέσει θεραπείας ἀπολαυσιν.

Ὁ δὲ πρῶτος εἰς τὴν αὐτῶν πηγὴν ἐξελθὼν, ὡς ἐκλεῦσαν, τῆς θύρας ὅπισθεν εὗρεν σίκυον κείμενον, καὶ λαβὼν αὐτὸν μετὰ πάσης σπουδῆς καὶ ἐφύσεως ἥσθιν. Ἐπὶ τὸ τέλος δὲ τοῦ σικίου γενόμενος, καὶ πᾶν αὐτοῦ τὴν μετὰληψιν γλυκεῖαν ποιοῦμενος, ἀσπίδος ἄθρόον ὁρᾶ τὸ λειψόμενον, καὶ τοῦτο θάτον ἀπολύσας εἰς ἔδαφος, ἰδεύλασε λίαν ὡς πάντως τεθνήσκει. Τὸ δὲ οὐκ ἦν ἀληθές, οὐδ' ἀληθεὶ παραπλήσιον· σώζεται δὲ μᾶλλον τῷ βρώματι, καὶ ζῇ, καὶ διαφεύγει τὸν θάνατον· ὃν οὐκ ἂν διαφέυγεν, εἰ μὴ βρῶμα θανάσιμον βέβρωκεν. Εὐθέως γὰρ ἔκτε τοῦ φόβου, ἔκ τε τῆς ἀγῆδιας πρὸς ἑμὲν ἔρχεται, καὶ τῆς ἀσπίδος ὅσον· ἔφαγεν ἀποδέδληκε· συνανενέγκας αὐτῷ καὶ ἔπερ ὀλέθριον πρότερον βέβρωκε φάρμακον· τῶν ἁγίων οὐ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων κατὰ τοὺς ἀπὸ γῆς ἱατροῦς ποιοῦμένων λάματα, ἀλλ' ἰωμένων τοῖς ὁμοίοις τὰ ὅμοια. Οὐ γὰρ νόμοις ἱατρῶν ὑποκείμενοι, τούτοις τοὺς προσιόντας αὐτοῖς θεραπεύουσιν, ἀλλ' οὐρανίῳ κρατοῦντες θεσπισματι, παραδόχους καὶ θείας τὰς ἰάσεις χαρίζονται. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Θεόδωρος λυτρωθεὶς τοῦ νοσήματος, καὶ τελεῖαν τὴν ῥῶσιν δρεψάμενος, εὐχαριστῶν ἀπελήλυθεν. Ἡμεῖς δὲ τὴν περὶ αὐτοῦ διήγησιν ἐνθάδε σὺν εὐφημίᾳ περάσαντες, ἑτέρας γραφὴν καὶ διήγησιν εὐφήμου πράξεως ποιησώμεθα.

ΚΙΡ. *Περὶ Νεμεσίου ἀπὸ ἐπαρχῶν, καὶ Φωτει-
νοῦ ἀπὸ ὁμιλιῶν.*

XXVIII. *De Nemesione expraefecto et Photino
cæco.*

Εἰς μέσον καὶ νῦν ὁ Νεμεσίω τῶν ἰαθέντων ἐλή-
λυθε, Φωτεινοῦ μὲν ἀπαγγέλλον τὴν ἱασιν, ἑαυτοῦ
δὲ δηλῶν τὸ ἀνίστατον· καὶ τῶν μὲν ἀγίων κηρύσσων
τὴν δύναμιν, ἑαυτοῦ δὲ μνηύων τὴν ἀνοίαν· καὶ
ταύτην τάχα μεμψόμενος ὡς τῆς μαρτυρικῆς
αὐτῷ γενομένην ἀρωγῆς παρεμπόδισμα. Λέξω-
μεν δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ὡς ἐμάθομεν· ἔστιν γὰρ
οὐκ ἀνωφελὴς ἡ διήγησις, καὶ αὐτῷ γέγονεν ἀνωφε-
λὴς ἡ πρὸς τοὺς μάρτυρας ἔλευσις. Εἰς καὶ οὗτος
τῶν ἐν τέλει λαμπρῶν ἐγνωρίζετο, οὐκ ἀξίᾳ μόνῃ
κοσμοῦμενος, ἀλλὰ καὶ πλοῦτι γαυρούμενος, καὶ τῇ
περὶ πλοῦτον βρομένη παιδρότῃ· ἐπελεονέκτει δὲ
τῶν μόνους πλουτοῦντων τοῖς χρήμασι, σοφίᾳ λόγων
Ἑλληνικῶν σπουδαζομένοις στομύλαιςιν.

Ἦν ἐνεγκεῖν οὐ δυνηθεὶς τὴν ἀπόνοιαν, καὶ τὰ τῇ
φρίνᾳ κολπούτας ψυχήματα, κατὰ τοῦ τῶν ὧν
Θεοῦ, Γραφικῶς εἰπεῖν, ἐτραχηλίασεν· καὶ πάντων
αὐτοῦ τῶν γεννητῶν ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῷ συλῆσας τὴν
πρόνοιαν, ἀστρώα κινήσει ταύτην προσέφερεν,
καὶ τοῖς ἐκ ταύτης ἄλλ' ἐπ' ἄλλοις συμβαίνειν σχή-
μασι τὰ καθ' ἡμᾶς ἀνῆπτεν ὁ ἀθλιός· δούλους ἡμᾶς
τοῖς ψυχῆς καὶ λόγου μετέχοντας καὶ κατ' εἰκόνα
κτισθέντας τοῦ κτίσαντος· καὶ ταύτῃ τιμηθέντας
ἐλευθερίᾳ γνώμης καὶ βουλῆς αὐτεξουσίᾳ· ἀψύ-
χων ὁμοῦ καὶ λόγου χρευόντων ἀστέρων, καὶ πάσης
ἀμοιρῶντων ἀισθήσεως καὶ βουλήσεως, τῶν δου-
λευσέντων ταχέντων τούναντίον τοῖς ἐπὶ γῆς καὶ θεοῖς,
ἡ δὲ αἰδοῦντο προστάγματα· καὶ σημαινόντων μόνων
καὶ χρόνου τὰ τμήματα, ἀέρων τροπὰς ὡς ὁ δι' ἡμᾶς
κτίσας αὐτὰ Θεὸς διετάξατο. Φησὶν γὰρ ὁ τῆς τῶν
ὧν γενέσεως συγγραφεὺς καὶ διδάσκαλος τὴν τού-
των ποίησιν ἐξηγούμενος· «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Γενη-
θήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ,
εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ διαχωρίζειν ἀνὰ μέσον
τῆς νυκτὸς, καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιροὺς,
καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἡμέρας· καὶ ἔστωσαν εἰς
φαῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαί-
νειν ἐπὶ τῆς γῆς· » καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ οὕτω
τοσοῦτον τοῦτον δεινόν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πολὺ
χαλεπώτερον· ἀστέρων γὰρ σχηματισμοῖς καὶ κινή-
σεσι τὸν πάντων ἔχων κτίστην δουλεύοντα παράγειν
ἡμᾶς ἐφρόνει πρὸς γένεσιν. Τοσαύτην γὰρ ἡμᾶς οἱ
ἀστρομανεῖς παρασχέιν τὴν ἰσχὺν ἐπειράδυσαν, ὡς
μὴ μόνον ἀνθρώπων καὶ πάντων κρατεῖν τῶν ἐπὶ
γῆς, οἱ καὶ τῶν ἀστέρων ὄντες ἀναισθητότεροι· ἀλλὰ
καὶ Θεοῦ τοῦ τὸ πᾶν σχεδιάσαντος, καὶ μόνῳ κελεύ-
σματος πρὸς τὸ εἶναι τὸ μὴ ὄν παρενέγκαντος.
vere insensibiliores existunt, sed ut Deum teneri
sola jussione ut esset quod non erat eduxit.

Ἄλλ' οἱ μὲν τῆς μανίας ταύτης εὐρέται καὶ προ-
στάται γινόμενοι, οὐκ εἰς μακρὰν τῆς οἰκίας ἀθείας
τὴν δίκην εὐρήσουσιν, καὶ τοσοῦτον ὀριμυτέραν καὶ
μεῖζονα, ὅσον καὶ τῶν ἐπομένων αὐτοῖς τὸ πλήθος
ἐκτείνεται. Τούτων γὰρ αἱ ἀμαρτίαι ὑπάρχουσι πρό-
δολοι, καὶ τοῖς ἐπακολουθεῖν, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπό-
στολον, εἰκότως ἂν λέγοντο, διὰ τὴν προφανή τῶν

In medium etiam nunc eorum qui sanati sunt
Nemesio venit, Photini quidem pronuntians sa-
nitatem, suam vero significans insanabilem pas-
sionem, sanctorumque virtutem prædicans, et
amentiam suam insinuans, qua forte querebatur
quasi martyrici sibi fuerit factum juvenilis of-
fendiculum. Dicamus autem et quæ circa eum
gesta sunt, sicut didicimus. Est enim non inutilis
enarratio, licet ei suus ad martyres factus sit ad-
ventus inutilis. Unus et iste ex his qui inter prin-
cipes clari habebantur, existere probabatur, non
sola dignitate ornatus, sed et divitiis et decore qui
circa divitias affluit elevatus; superabat autem eos
qui soli locupletes sunt, pecuniis sapientiaque ser-
monum gentilium, et quæ ex his studentur versuti's.

Quorum jactantiam et elevantes sensum infla-
tiones, ferre non valens, adversus universorum
Deum, ut secundum Scripturam fateamur, elevatus
est, et omnium creaturarum ejus quantum in se
erat subtrahens providentiam, stellari hanc mo-
tui offerebat; et accedentibus habitudinibus quæ
ex ipso nonnunquam istis, nonnunquam aliis pro-
veniunt, nostra quæque miserum applicabat,
servos nos faciens qui animæ sumus elatioris par-
ticipes, ad imaginemque creati creatis, et per
hanc honorati libertate voluntatis, et proprietate
arbitrii, stellis inanimalibus existentibus ratione-
que carentibus, atque omni sensu et motu volun-
tario destitutis; quæ potius e contra servire jussæ
sunt his qui sunt super terram, et per divina
nobis illucescere et apparere præcepta, et signi-
ficare tantum eorum mutationes, ac temporum
participationes, quemadmodum Deus disposuit
qui eas propter nos condidit. Alii enim omnium
nativitatis descriptor atque magister, horum fa-
cturam enarraans. Et dixit Deus: Fiant luminaria
in firmamento cæli, ut luceant super terram, et
dividant inter diem et noctem, et sint in signa et
tempora et dies et annos, et sint in lucem in fir-
mamento cæli, et illuminent terram; et factum
est ita. Et adhuc non solum hoc tantum malum,
sed quod est et multo sævius et crudelius, stel-
larum habitudinibus ac motibus omnium creato-
rem servire credebatur, et perducere nos (ad gene-
sim) sapiebat. Tantam quippe illis hi, qui in stel-
lis insaniunt, fortitudinem præbere conati sunt,
ut non solos homines et omnia quæ sunt supra
terram ab eis imperari, ii qui etiam stellis ipsis
crederent qui universitatem compendio fecit, et

Verum qui hujus inventores et auctores vesaniae facti sunt, non longius impietatis suæ pœnam invenient, et tanto acriorem atque majorem, quanto etiam sequentium illos extenditur multitudo. Horum namque peccata manifesta sunt, et hæc nimirum subsequi secundum divinum Apostolum congrue dicta sunt, propter evidentem per-

ditionem sequacium. Non enim tantum impietatis miseris illis effecti sunt præceptores, verum etiam ad inhiantem delinquendum sunt monstrati doctores, neque Deum adesse rebus dicentes, neque iudicium fore actuum concedentes, sed neque sponte nostra fieri quæ per voluntatem nostram efficiuntur, sed per stellarem voluntatem et motum asseverantes, et sicut hujus insubstantiva coegerat habitudo. Qui quandoque igne qui non exstinguitur, et qui non moritur penitus verme, factorem suum et hujus universitatis geneseos operatorem erudiente cognoscant; quoniam hic eum ex magnitudine ac pulchritudine creaturarum secundum rationem conspiciere noluerunt, neque oculis hominum invisibilem, qui a creatione mundi per ea quæ facta sunt, videtur et intelligitur, videre et intelligere cupiverunt. Sed et obscuratum est insipientes cor eorum; dicentes se enim esse sapientes, stulti facti sunt, et servierunt creaturæ potius quam Creatori.

Nemesio autem, qui hujus nobis narrationis est auctor, ad ipsum enim convertam denuo calamum, inter Christianos quasi connumeratus, sed hos qui fatum introducunt sine ratione sectatus, abhinc supplicio quod eis præparatum est tentabatur (atque oculis merito privatus est, quibus cælum perverse observabat, curioseque sideri chori motum inspiciebat;) in oblivionem baptismi sumpto, et omnibus quæ ibidem Christo sponderat. Oculorum autem orbationem perpeusus, testimonium veritatis mox Scripturæ perhibuit, dum per eos, per quos peccaverat, puniretur. Ignorans autem cæcitatibus causam, et quod flagellum esset injusti visus, et vinculum se puniens et impediens, medicorum elegantissimos adhibebat, et horum optimos optimarum repromissione mercedum attrahit; sed et nihil ex studio quod sibi circa hos inerat prorsus obtinuit; cæcus enim nihilominus permanebat, etiam horum frequentibus seriis admissis.

Quaquam nihil horum facere oporteret eum qui fatum sine pudore dogmatum dogmatizabat, et cunctorum quæ fierent coactitium illud et præaugurum prædicabat. Denique si certissime per hanc disciplinam quæ circa fatum est credebat se omnino sanandum, et hoc rursus visurum, stellareque iterum motum conspecturum, non oportebat medicos admittere qui sibi deberent sanitatem concedere, sed hujus exspectare decretum etiam medicis exceptis venturum. Sine prævaricatione quippe ab eis intonat fati persuasibilia verba, si nobis et volentibus et nolentibus accidant. At vero si sanitatem sibi non contulit, sed etiam stultit, ut quid Asclepiadas congregabat (ac per eos genesim oppugnabat)? sciens quod ab ipsa vineceretur, si ipsum etiam Asclepium adiutorem ascisceret. Verum perspicuum erat, quod spem sanitatis a sideribus sumpserit, licet circa vocationem medicorum deciperetur, citius forte quam prædestinatus esset, visum recipere cupiens.

A επομένων ἀπώλειαν. Οὐ μόνον γὰρ ἀθείας καθηγῆται τοῖς ἀθλοῖς γεγόνασιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ πλημμελεῖν καταθυμῶς διδάσκαλοι· μήτε θεὸν ἐφεστῶτα τοῖς πράγμασιν λέγοντες, μήτε δίκην εἶναι τῶν πραττομένων παρέχοντες, μήτε μὴν οἰκοδὸν δοῦν τὰ κατὰ γνώμην ἡμετέραν γινόμενα, ἀλλὰ κατ' ἀστροφάν βουλήσιν τε καὶ κίνησιν φράζοντες, καὶ ὡς ὁ ταύτης σχηματισμὸς ἀναγκάσειεν. Καὶ πυρὶ μὴ σβεσνυμένῳ, μὴδὲ τελευτῶντι τὸ σύνολον σκώληκι, τὸν ἑαυτὸν ποιητὴν καὶ τοῦδε τοῦ παντὸς γενεσιουργὸν παιδεύθησονται· ἐπειδὴ τοῦτον ἐνταῦθα ἐκ μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων, ἀναλόγως θεωρεῖν οὐκ ἠθέλησαν· οὔτε τὸν ὀφθαλμοῖς ἀνθρώπων ἀόρατον, τὸν ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς οἰκήμασι καθοράμενον καὶ νοούμενον, καθορᾶν καὶ νοεῖν ἐπεθύμησαν· ἀλλ' ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία, καὶ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα.

C Νεμεσίῳ δ' ὁ ταύτης ἡμῖν τῆς διηγῆσεως αἴτιος (ἐπ' αὐτὸν γὰρ πάλιν τρέψω τὸν κάλαμον), ἐν Χριστιανοῖς, φησὶν, ἀριθμούμενος, καὶ τοῖς τὴν εἰμαρμένην εἰσάγουσιν ἀλογίστως ἐπόμενος, ἐνταῦθεν τῆς αὐτοῖς ἐτοιμασθείσης ἐπιεικτοῦς κολάσεως· καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰκότως ἀφαιρεῖται τοῦ σώματος, δι' ὃν κακῶς τὰ κατ' οὐρανὸν ἀπεσκοπίευσεν, καὶ περιέργως ἐώρα τοῦ χοροῦ τῶν ἀστέρων τὴν κίνησιν, λήθην λαβὼν τοῦ βαπτίσματος, καὶ πάντων ὧν ἐκεῖ τῷ Χριστῷ συνετέτακτο. Παθὼν δὲ τῶν ὀμμάτων τὴν πτέρωσιν, ἐμαρτύρησεν εὐθὺς τῇ Γραφῇ τὴν ἀλήθειαν, δι' αὐτῶν ὧν ἡμάρτανε κολαζόμενος. Ἀγνοήσας δὲ τῆς ἀδελφείας τὸ αἶτιον, καὶ ὡς μάστιξ ἦν καὶ δεσμὸς ἀδίκου θεωρίας αὐτὸν τιμωρουμένη καὶ ἐργουσα λατρῶν ἐπιλογὴν ἐπεδείκνυτο, τοὺς τούτων ἀγαθοὺς ἐπαγγελλὰ μισθῶν ἀγαθῶν ἀφελκόμενος. Ἀλλ' οὐδὲν ἐκ τῆς περὶ τούτους αὐτῷ σπουδῆς περιέγρονε· τυφλὸς γὰρ οὐχ ἤττον διέμεινεν, καὶ τούτων συχνόος τοὺς ὀφθαλμοὺς προσερχόμενος.

D Καίτοι τούτων οὐδὲν ἔδει ποιεῖν τὸν εἰμαρμένην ἀναιδῶς δογματίζοντα, καὶ πάντων αὐτὴν ἀναγκαστικὴν καὶ προάγγελον τῶν γινομένων δοξάζοντα. Εἰ μὲν γὰρ ἀκριβῶς ἐκ τῆς περὶ ταύτην ἐπιστήμης ἠπίστατο ὡς πάντως βωσθήσεται, καὶ ταύτην πάλιν θεάσοιτο, καὶ τὴν ἀστροφάν αὐτῆς βόησει κίνησιν, οὐκ ἐχρὴν λατροῦς προσλαμβάνεσθαι, καὶ τὴν βῶσιν αὐτῷ δημιουργήσιν ὀφειλοντας, ἀλλ' ἀναμένειν ταύτης τὸ θέσπισμα καὶ χωρὶς λατρῶν ἀφικνούμενον. Ἀπαράβατα γὰρ αὐτοῖς τὰ τῆς εἰμαρμένης βροντᾶ τὰ κομψεύματα, καὶ βουλομένους πάντως ἐκβαίνοντα. Εἰ δὲ τὴν βῶσιν αὐτῷ μηδωμῶς προσηγόρευσεν, ἀλλὰ καὶ παντελῶς ἀπεψήνατο, τί τοὺς Ἀσκληπιάδας συνήθροισεν, καὶ δι' αὐτῶν ἐπολέμει τὴν γένεσιν; εἰδὼς ὡς πρὸς αὐτῆς νικηθήσεται, καὶ τὸν Ἀσκληπιὸν αὐτὸν ἐπιτρείτοιτο σύμμαχον. Ἀλλὰ πρόδηλος ἦν ἐλπίδα βώσεως ἐκ τῶν λατρῶν [Anastasis legebat ἀστέρων] εἰσδεχόμενος, εἰ καὶ περὶ τὴν κλῆσιν τῶν λατρῶν ἀπιστοφάλλετο, ταχύτερον τάχα ἢ προεθεόπιστο τὰς ὕψεις ἀναλαβεῖν ἀρεγόμενος.

Ὡς δὲ πολὺν εἰς αὐτοὺς καιρὸν καὶ μισθὸν ἔδωκεν, οὐτε πρὸς αὐτῶν ὠφέλειαν τὴν οἰανοὺν ἐκομίζετο, οὐτε τῆς εἰμαρμένης ἐπληροῦτο τὸ πρόσταγμα, πρὸς Κύρον ἔλθειν καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας ἔκρινε, εἰ αὐτῶν ἰσως οἰηθείς ταύτης τελείσθαι τὸ θέσπισμα. Ἀλλ' ὥφθη κἀνταῦθα πλανώμενος, καὶ σὺν αὐτῷ πλανώμενα τὰ τῶν μοιρῶν ἀκλωστον ἡμῶν. Ἐργονὸς γὰρ κατὰ τὸ τέμενος, τοὺς ἁγίους ἰσως ἰκίτευσεν, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῷ χαρίσασθαι βλέποντας, καὶ τῆς εἰμαρμένης πληρῶσαι τὸ θέσπισμα, ἵνα ταύτη τὴν ῥῶσιν τῶν ὁμμάτων ἀνάθῃται, ἀγνωμονήσας τοὺς ταύτην ἐνεργήσαντας μάρτυρας· ὅπερ ἂν διεπράξατο, εἰ τὴν αἰτήσιν ἦν χομισάμενος. Οἱ δὲ μάρτυρες τοιοῦτο μὲν οὐδὲν ἂν ὁ Νεμεσίων ἤθελεν ἔδρασαν· πληξαι δὲ θέλοντες τὸν ἀνόητον καὶ δεῖξαι τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς πίστεως τὸ διάφορον, τοιοῦτο εἰ διαπράττονται.

Φωτεινὸς τις τῶν λίαν εὐτελῶν ὃς τὰς ἐπώρας πρὸ τοῦ νεῷ τῶν ἁγίων τριῶν παλίων ἐπίπρασσε, τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν ἀπολέσας τὴν ὄρασιν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Κύρου καὶ Ἰωάννη τοῖς ἁγίοις προσέδρασε, ταύτην ἀναλαβεῖν διὰ τῆς αὐτῶν ὁρεγόμενος χάριτος. Τοῦτον καθ' ὅπου ὄφθεντες οἱ μάρτυρες, Ἀπιθί, φασί, πρὸς Νεμεσίωνα, καὶ μόνον σου τὰς χεῖρας ἐπιθήσει ταῖς ὁμμασιν, καὶ τὴν ῥῶσιν εὐθείως κομίσαι, καὶ τὸ φῶς θεάσει τοῦ πάλαι λαμπρότερον. Ὁ δὲ τοῦτο πρὸς τῶν ἁγίων πυθόμενος, εἰς προὔπτον εἰπεῖν ἔδειξε τὸν ἀνθρώπον, τῆς ἀξίας ἔνοον τὸ ὑπέρογκον, καὶ τοῦ πλοῦτου τὴν ὑπεροφίαν σταθμώμενος. Ὡς δὲ καὶ δις καὶ τρις τοῦτο ἔρην τοὺς ἁγίους ἰδε καλεῦντας, τισὶ τῶν ἀνὰ τὸν νεῶν τὸ φανέν εἰς πεῖν ἀπετόλμησε. Οἱ δὲ πρὸς Κύρον τὸν δικολόγον γενόμενοι, τὸν σοφὸν ὁμοῦ καὶ φιλόχριστον, τότε τῶν ἁγίων σηκῷ διακρίθοντα, τὸν καὶ ταῦτα ἡμῖν ἀπαγγέλλαντα, τὸ τῷ Φωτεινῷ φανέν ἀπαγγέλλουσιν. Ὅς πρὸς τὸν ἄνδρα σπουδαίως γενόμενος, τὴν τῶν ἁγίων ἐμψυσε κέλευσιν· καὶ ταύτην πληροῦν πολλοὺς χρησάμενος πέπεικε ῥήμασιν, ταυτὸν ἀμαρτωλὸν ὀνομάζων, καὶ πρὸς τοιαύτης πράξεως ἐγγείρησιν δυσχεραίνοντα.

Ἐλθὼν οὖν ὁ Νεμεσίων καὶ τῶν ἁγίων στάς πρὸ τοῦ μνήματος, καὶ πολλὰ μετὰ θαυμάσιον εὐξάμενος, τῆς τε σοφοῦ, τῶν λειψάνων, καὶ τῆς μήλης τῶν ἁγίων ἀψάμενος, οὕτω τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς Φωτεινοῦ παρόντος ἐπέθηκεν. Ὁ δὲ τῆς ἀφῆς τῶν ἐκείνου χειρῶν μόνον ὡς ἦσθετο, εὐθείως ἀνέβλεψεν, καὶ πάντας μὲν πρὸς αἶνον ἐκίνησεν, Νεμεσίωνα δὲ καὶ πρὸς πλείονα δάκρυα μὴδὲν ὠφελοῦντα τὸν κλαίοντα, ἐπειδὴ μὴ καὶ τὴν γνώμην μετέβαλεν. Ὅθεν Νεμεσίω μὲν εἰκότως Ἡσαίου τοῦ προφήτου πρὸς αὐτὸν ὀνειδιστικώτερον ἤκουε λέγοντος· Στήτωσαν δὴ καὶ σπασάτωσαν σε οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ὀρώντες τοὺς ἀστέρας ἀναγγελλάτωσάν σοι τί μέλλει ἐρχεσθαι ἐπὶ σέ. Φωτεινὸς δὲ τοῦ Σωτήρος βοῶντος καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπυνθάνετο. « Πορεύου εἰς εἰρήνην, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. » Φωτεινὸς μὲν οὖν τὰς εὐχαριστίας Θεῷ προσνέμειν καὶ μάρτυσι, χαίρων ἀπέχετο. Νεμεσίω δὲ τάχα μὴ βλαβεὶς ἐκ τοῦ θαύματος, μέρος τι τοῦ τοῖχου πλησίον τοῦ μνήματος μαρμαροῖς ἐκόσμησεν,

Cum autem multum in eos tempus et mercedis stipendium consumpsisset, et neque ab eis profectum quemlibet percepisset, neque facti præceptum completum fuisset, ad Cyrum et Joannem venire martyres judicavit, per hos fortassis opinatus huius forte decretum perficiendum. Sed apparuit etiam hic errasse fatorum habens flamina torta. Cum enim ad templum venisset, sanctos forsitan precabatur oculos sibi donare videntes, et facti adimplere decretum, ut huic sanitatem luminum ascriberet, ingratitudinem circa martyres qui hanc essent operaturi demonstrans; quod plane gessisset, si petitionis percepisset effectum. At vero martyres ex his, quæ Nemesio voluit, nihil tale gesserunt; verum percellere insensatum volentes, et infidelitatis ac fidei ostendere differentiam, talo quid operantur.

Photinus ex valde vilibus quidam poma ante basilicam sanctorum trium puerorum vendebat, corporalium visu oculorum amisso, per idem tempus Cyro et Joanni sanctis hærebat, hanc recipere per eorum desiderans gratiam. Huic in somnis martyres apparentes: Vade, inquit, ad Nemesionem, qui cum tantum manus super oculos tuos posuerit, et sanitatem confestim recipies, et lumen priori clarius contempleris. Qui hoc a sanctis audito, palam dixit se metuere hominem, dignitatis molem considerans, et divitiarum superbiam pensans. Cum autem bis et ter hoc gerendum, qui sibi apparuerant sanctos jubentes vidisset, quibusdam dicere qui erant in templo presumpsit. At illi ad Cyrum caudicum, virum sapientem pariter et philochristum, qui tunc in sanctorum degebat basilica, qui etiam ista nobis recensuit, venientes, quod Photino fuerat visum annuntiant; qui ad virum celeriter veniens sanctorum jussionem innouit, et hanc adimplere multis usus fuit sermonibus: cui se ille peccatorem nominabat, et ad tantæ actionis conatum, invalidum.

Veniens ergo Nemesio, et sanctorum ante monumentum assistens, et multum cum lacrymis orans, cum iam sepulcrum cadaverum quam melen sanctorum tetigisset, manus super oculos Photini præsentis imposuit. At ille cum manuum tantum ejus tactum sensisset, protinus vidit, et omnes quidem ad laudem commovit, Nemesionem vero etiam ad lacrymas multas nihil adjuvantes plorantem, quia forte nec mentem mutaverat. Unde Nemesio quidem convenienter Isaiam ad se affectu exprobrantis audiebat dicentem: Stent nunc et salvam te faciant astrologi cæli; qui vident stellas, annuntiant tibi quid venturum sit super te. Photinus vero Salvatorem etiam ad se clamantem audiebat: Vade in pace, fides tua te salvum fecit. Itaque Photinus quidem gratiarum Deo actionibus impensis, gaudens recessit. Nemesio autem forte de miraculo nihil læsionis incurrens, partem aliquam parietis juxta monumentum marmoribus adorna-

vit, Christum in his et Joannem Baptistam ac præcursorem, Cyrumque martyrem, sed et se factam super hoc gratiam prædicantem depingens. Nos autem, quæ circa illos gesta sunt referentes, et sanctorum potentatum simul et gratulationem denuntiantes, et hac pro causa eos denuo collaudantes, ad alias eorum mirabiles valde narrationes procedimus.

XXIX. De Athanasia quæ non credidit sanctis Cyro et Joanni martyribus.

Dixisse nos in præcedentibus recordamur, quod duas vel tres relationes essemus scripturi, per quas et instantia et severitas sanctorum agnosceretur, tam ad desidiorum utilitatem, quam ad studiosorum securitatem; quatenus utrique discant quod non solum bene facere bonis, sed et pœnas inferre noverint malis: in hoc quoque Christum Dominum suum imitantes, qui omnibus quidem regnum suum expandit, non tamen omnibus id absolute concedit, sed quidem hoc his qui obaudiunt prædicationem suam, et fidem operibus custodiunt, ac mandata ejus omni virtute perficiunt; his vero, qui tales non sunt, non dormientem vermem, et gehennam æternam, et tenebras exteriores. Et ad eos quidem, qui a dextris sunt, Venite, hæreditatem possidete, dicitur; ad eos vero, qui a sinistris sunt, Discedite a me in ignem æternum, clamat. Et per Isaiam quondam prophetam ad omnes simili modo affatus: Si volueritis, et audieritis me, ait, (terræ bona manducabitis; quod si nolueritis, neque audieritis me) gladius devorabit vos. Os enim Domini omnipotentis, inquit, locutum est ista. Nemo ergo quasi severos sanctos denotet, sed neque crudeles et duros existere suspicetur, si dominantis sequentes vestigia, bene quidem faciunt prudentibus, et puniunt sceleratos; verum et hoc ad utilitatem, sicut ille quoque communis agit magister, efficiunt; si considerare possunt et pœnitentiam bonam ostendere, hi qui eorum flagella tolerant, ut ostentura sunt quæ Deo juvante dicuntur. Quoniam eorum, qui pœnitentiam egerunt, miseri sunt; eos vero qui non egerunt pœnitentiam, perdidit. Non enim sunt inhumanitatis discipuli vel genimina, ut pœnitentes minus recipiant, sed humanitatis filii simul et germina.

Veniat igitur in medium Athanasia mulierecula, et testimonium prima perhibeat super sanctorum pœnis in peccantes exhibitis, nec non et beneficio ac misericordia erga pœnitentiam agentes ostensis. Hæc fama celebris habebatur inter illustres Alexandriæ feminas; Marcellini enim uxor erat, cujus paulo ante memoriam fecimus, cum Julianæ sanitatem describeremus; divitiis terrenis decorata, parentumque claritate coronata. Verum cum his omnibus mundi charismatibus esset venusta, secundum animam tamen sævius manebat obscura, erga Cyrum atque Joannem fidem non habens, un-

Α Χριστὸν ἐν ταύταις καὶ Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν τε καὶ πρόδρομον καὶ Κύρον τυπώσας τὸν μάρτυρα, καὶ ἑαυτὴν τὴν ἐπὶ τοῦτῃ χάριν κηρύττοντα. Ἡμεῖς δὲ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀφηγησάμενοι, καὶ τῶν ἁγίων τὸ δυνατόν ὁμοῦ καὶ χάριν μηνύσαντες, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν αὐτοὺς ἀνυμνήσαντες, ἐπ' ἄλλας αὐτῶν θαυμασιωτάτας διηγήσεις προσιμεν.

ΚΘ'. Περὶ Ἀθανασίας ἀπιστοῦσας εἰς τοὺς ἀγίους Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας.

Εἰρηκότες ἐν τοῖς προλαβοῦσι μεμνημένα ὡς δύο ἢ καὶ τρία διηγήματα γράψωμεν, δι' ὧν καὶ τὸ σύν-
τονον καὶ στυπτικὸν τῶν ἁγίων γνωσθήσεται, πρὸς
τὴν τῶν βῆθμοτέρων ὠφέλειαν, καὶ τὴν τῶν σπου-
δαιοτέρων ἀσφάλειαν, ὅπως ἑκάτεροι μάθοιεν, ὡς οὐ
μόνον εὐεργετεῖν τοὺς ἀρίστους ἐπιστάμενοι, ἀλλὰ
καὶ κολάζειν τοὺς χεῖροντας, καὶ τοῦτῃ Χριστὸν τὸν
ἑαυτῶν Δεσπότην μιμούμενοι, τὸν πᾶσι μὲν τὴν ἑαυ-
τοῦ βασιλείαν ἀπλώσαντα, οὐ πᾶσι δὲ ταύτην ἀπλῶς
παρεχόμενον· ἀλλὰ ταύτην μὲν τοῖς ὑπακούουσιν αὐ-
τοῦ τῷ κηρύγματι, καὶ τὴν πίστιν ἔργῳ καὶ τὰς ἐν-
τολάς αὐτοῦ διανύουσιν· τοῖς δὲ μὴ τοιούτοις, ἀκοί-
μητον σκώληκα καὶ γέενναν αἰώνιον, καὶ σκότος ἐξώ-
τερον· καὶ πρὸς μὲν τοὺς δεξιούς·· Δεῦτε, κληρονο-
μήσατε,· λέγοντα· πρὸς δὲ τοὺς ἀριστερούς·· Ἀπέλ-
θετε ἀπ' ἐμοῦ εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον,· κράζοντα· καὶ
διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου πρὸς πάντας ὁμοίως φθεγ-
ξάμενον·· Ἐάν θέλητε καὶ εἰσακούσῃτέ μου, τὰ ἀγαθὰ
τῆς γῆς φάγεσθε· ἔάν δὲ μὴ θέλητε μὴδὲ εἰσακού-
σῃτέ μου, μάχαιρα ὁμᾷ· κατέδεται· τὸ γὰρ στόμα,
ψῆσιν, Κυρίου παντοκράτορος ἐλάλησεν ταῦτα. Μη-
δεὶς οὖν ὡς αὐστηροὺς τοὺς ἁγίους μωμῆσθαι, μὴδ'
ἀπηνεῖς καὶ σκληροὺς ὑποπετεύσειεν, οἱ τοῦ δεσπό-
ζοντος ἀκολουθοῦντες τοῖς ἔχουσιν εὐεργετοῦσι μὲν
τοὺς ἐχέφρονας, τιμωροῦνται δὲ τοὺς ἀλάστορας· καὶ
τοῦτο γὰρ πρὸς ὠφέλειαν, ὡς ὁ κοινὸς πάντων διδά-
σκαλος, πράττουσιν, εἰ συνειδεῖν δύνηθεῖεν καὶ μετά-
νοιαν ἀγαθὴν ἐπιδείξασθαι· οἱ τὰς αὐτῶν ὑπομένοντες
μάστιγας· ὡς δείξουσι σὺν Θεῷ τὰ λεγόμενα, ὅτι
τοὺς μὲν μεταγνόντας ἤλεσσαν, τοὺς δὲ μὴ μετα-
γνόντας ἀπώλεσαν· οὐ γὰρ ἦσαν ἀπανθρωπίας μα-
θηταὶ καὶ γεννήματα, ὡς τοὺς μετανοοῦντας μὴ δέ-
χεσθαι, ἀλλὰ φιλανθρωπίας υἱοὶ καὶ βλαστήματα
D γνήσια.

Ἦκέτω τοίνυν εἰς μέσον Ἀθανασία τὸ γύναιον, καὶ μαρτυρεῖτω πρῶτῃ τῶν μαρτύρων τὸ κολαστικὸν πρὸς τοὺς πταίνοντας, καὶ τὸ πρὸς τοὺς μετανοοῦντας εὐεργετικὸν καὶ φιλάνθρωπον. Αὕτη τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διαφανῶν εὐφημίζετο· Μαρκελλίνου γυνὴ γὰρ ἐτύγχανεν, οὗ πρὸ βραχέως ἐμνήσθημεν, ὅτε τῆς Ἰουλιανῆς τὴν βῶσιν ἐγράφομεν· καὶ πλοῦτῃ γῆτῳ διέπρεπεν, καὶ γονέων ἐστεφανοῦτο λαμπρότητι· Ἐν τοῦτοις δὲ πᾶσι τοῖς κοσμικοῖς σεμνυνομένη χάρισμα-σιν, κατὰ ψυχὴν χαλεπῶς ἐσκοτίζετο, τὴν εἰς Κύρον καὶ Ἰωάννην πίστιν οὐκ ἔχουσα· ὅθεν αὐτοὺς ἐκωμῶδει συγχότερον, καὶ μὴ εἶναι μάρτυρας ἔλεγεν,

μηδὲ διὰ Χριστὸν ἠθληκέναι ἢ παθεῖν ἀπεφάνετο, ὃ ἅ

de illos crebrius deridebat, et non esse martyres assererat, neque propter Christum decertasse vel passos fuisse pronuntiabat, quod est extremæ miseriæ.

Εἴτε δὲ πλάνη τινὶ κρατούμενη καὶ φάσμασιν Ἑλληνικοῖς ὑποκλίνουσα, οὕτω τοὺς ἁγίους διέστυρεν, εἴτε δὲ φρενὸς καὶ καρδίας ἀπλότητι, διὰ τὸ μὴ φέρεσθαι γραφὴν τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῖν ἀπαγγέλλουσαν. μόνῃ δὲ τοῦτο βοᾶν τοῦ Κυρίου τοῦ Θεοῦ θεόπνευστον σάλπιγγα (19), λέγειν οὐ δύναμαι· πλὴν ἐκάτερον ἀσεβὲς καὶ ἀπαίδευτον. Εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὸν πρότερον ἐδυσφήμει τοὺς μάρτυρας, πρόδηλον ὡς δυσσεβείας τοῦτο καὶ πλάνης ἐπίμεστον· εἰ δὲ κατὰ τὸν δεύτερον, ὃν ὑποπεύομεν, τιμωρίας ἀξία καὶ μέμψεως. Εἰ γὰρ μόνους σχοίμεν μάρτυρας οὓς ἐν ὑπομνήμασιν ἔχομεν, ἅρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν, ὀλίγους αὐτοῦ τῶν παθῶν κοινωνοὺς ποιησάμενος· ὀλίγοι γὰρ οὗτοι πάνυ τυγχάνουσιν· ἐν κινδύνους δὲ καὶ ἡμεῖς γενησόμεθα, μὴ μυριάσι μαρτύρων φρουρούμενοι, καὶ ταῖς οἰκειῶν αἱμάτων προσχύσει, ὑπὲρ ἡμῶν τὸν Χριστὸν προσθεύοντας ἔχοντες. Εἰ γὰρ καὶ μηδὲως εἰσὶν ὑπομνήματα, ἵνα καὶ τὴν Κυρίου παρῆσιν διάλεξιν τὸ πᾶν ἀρκοῦσαν πιστώσασθαι, τὰ τοὺς ἁγῶνας τῶν ἁγίων κηρύττοντα, καὶ τὴν κλήσιν αὐτῶν ὑποφαίνοντα, τὸ πλῆθος ἔχρην τῶν δυνάμεων τῶν δι' αὐτῶν ἀδίαλειπτως γινόμενον, παρασχέιν αὐτοῖς μαρτύρων ὑπόληψιν. Εἰ γὰρ ἔργα μαρτύρων οὐ πράττουσιν, καὶ χάρισματά δυνάμεων οὐκ εἰλήφασιν, δι' ὧν τοὺς ἀσθενοῦντας ῥωννύουσιν, εἰ καὶ ἡμῖν οὐ δοκεῖ (οὕτε γὰρ ταύτης τῆς δόξης ὑπάρχομεν), πλὴν παρ' αὐτοῖς μὴ λεγέσθωσαν μάρτυρες· εἰ δὲ καὶ μαρτύρων πλεον ἐνεργοῦσι τεράστια, τίνα λόγῳ μὴ λέγονται μάρτυρες; eos martyres non dicantur. Quod si plusquam martyres operantur miracula, qua ratione martyres non sunt dicendi?

Καὶ μάλιστα τοῦ Σωτῆρος εἰπόντος πρὸς Ἰουδαίους τοὺς εἰς αὐτὸν μὴ πιστεύοντας· «Εἰ μὴ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ Πατρὸς μου, μὴ πιστεῦτέ με· εἰ δὲ ποιῶ τὰ ἔργα, καὶ ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις μου πιστεῦτε· καὶ δεδοκὸς ἡμῖν ἀπλανῆ καὶ βεβαίαν διάνοιαν καὶ μηδέποτε ψευδομένην διάκρισιν, ἀπὸ τῶν ἔργων τοὺς ἐνεργοῦντας στοχάζεσθαι. «Ἀπὸ γὰρ τῶν ἔργων αὐτῶν, φησιν, ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· καὶ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκειται. «Εὐθὺς δὲ τοῦτο καθέστηκεν· εἰ ὁ τυφλὸς μὲν λαθεῖς τούτων οὐκ ἀκούσας ἐπέγνω τὸν Κύριον, καὶ Θεοῦ τὴν ἐνέργειαν ἤκουσεν. «Εἰ μὴ γὰρ ἦν οὗτος, φησιν, ἀπὸ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὕδεν. «Ἡμεῖς δὲ τούτων καθ' ὥραν ἀκούοντες τοὺς τυφλοὺς ἡμᾶς ἔσεσθαι μέλλοντας θεραπεύσαντος, καὶ τοσαύτας ἡμῖν εὐεργεσίας δωροῦμένου μὴ γνῶμεν; Τί γὰρ ἐστὶν ὃ δρῶσι μὲν καὶ πράττουσι μάρτυρες, ἀδυνατοῦσι δὲ τοῦτο Κύριος καὶ Ἰωάννης ἐργάσασθαι; Οὐδέν. Εἰ δὲ τις δεῖξάτω προσελθὼν, καὶ τὴν ἀπολογίαν ὑφέξομεν· πλεον γὰρ τι λέγειν οὐκ ἔχομεν, ὡς δρῶσιν οὗτοι τίνα ἢ μὴ δρῶ-

Sive autem errore quodam detenta, sive gentilibus præstigiis perturbata, sanctis taliter detraheret; sive sensus et cordis simplicitate, eo quod non ferebatur scriptura quæ hoc indicaret, nec certamen nobis eorum pro Christo sumptum et testimonium referret, nisi sola divinitus inspirata Cyrilli acclamatio, sacratissima salpinx, dicere nequeo. Verumtamen utrumque impium simul est et indisciplinatione refertum. Denique si secundum priorem quidem modum martyribus derogabat, manifestum est quod impietate sit hoc et errore plenum; si vero secundum posteriorem, quem et conjicimus, et sic est pœna et reprehensione dignissima. Si enim solos illos martyres habuerimus, quos in monumentis habemus, ergo Christus mortuus gratis est, paucos communicatores suarum faciens passionum; pauci enim valde sunt isti. Sed et nos periclitabimur, nisi millibus martyrum muniamur; qui sanguinis proprii fusionibus apud Christum intercedant pro nobis. Quippe cum, et si omnino monumenta minus consisterent, ut Cyrilli quoque disputationem omitam quæ universitatem certam reddere sufficit, quæ sanctorum agones prædicarent, certamenque declararent; multitudinem operaret virtutum quæ per eos indesinenter efficiuntur, præbere illis martyrum existimationem. Si enim opera martyrum non operantur, et charismata virtutum non perceperunt, per quæ infirmos roborant, licet nobis non sic videatur, neque enim hujus opinionis [cod. gloriæ] sumus; attamen apud

Præsertim cum Salvator ad Judæos qui non credebant in eum edixerit: «Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi; si autem facio opera, et si mihi non creditis, operibus meis credite»: et dederit nobis non errantem sed stabilem mentem, nunquamque fallentem discretionem ab operibus operatores considerandi: Ab operibus enim eorum cognoscetis, inquit, eos, et a fructu arbor cognoscitur. Stultum autem vere consistit, si cæcus quidem sanus effectus, his non auditis cognovit Dominum, Deique operationem edixit: «Si non esset, inquit, hic a Deo, non potuisset facere quidquam;» et nos qui cæci fuerimus, hos per singulas horas audientes curare, et toti beneficia nobis præstare, non cognoscemus? Quid enim sit quod gerant agantque martyres, et hoc Cyrus et Joannes nequeant operari? Nos quidem nihil conjicimus; si autem quis opinatus fuerit, accedat et ostendat, nosque rationem reddemus. Amplius enim quidquam dicere nolumus, qualiter agant isti quædam quæ non

NOTÆ.

(19) Intellige Cyrilli sermunculos, de quibus nos alibi.

agant alii martyres. Simili quippe modo universos martyres colimus, tam videlicet eos qui miracula operantur, quam qui non operantur miracula; et pro sanctis, non contra sanctos, loqui satagimus. Itaque nos quidem de sanctis Cyro et Joanne martyribus et reliquo sanctorum martyrum exercitu, sic et causam habere tenemus, atque tenebimus; omnesque, qui taliter in fide præfulgent, sic sapere de illis et credere cohortamur.

Athanasia vero, de qua sermo se intulit, non sic martyres colens, ad blasphemias quasdam convertebatur, sæpius super eis spectaculum faciens, et semper in confabulationibus detrahens; et non solum ipsa martyres eos non dicebat, sed et illos qui volebant dicere prohibebat. Quia ergo hujus erat exstimationis, talemque opinionem in Cyrum et Joannem sanctos habebat, et experientiam oportebat eam accipere acrioris horum correptionis, ut non remaneret jugiter peccans, sed cognita liquido veritate, tantæ insanæ exilliret exitium; sic misericordia martyrum, qui ab ea blasphemabantur, corripitur. Quadam die cum talia quibusdam in domo sua disputaret, sanctisque inhoneste deridendo illuderet, pulex unus errans et saliens quasi pro sanctis pugnaturus mordet vehementer talum ejus: quem mulier comprehendere volens, cum deorsum incurvata flecteretur, mansit continuo in eadem inflexionis figura, sursum aspicere de cætere minime valens! neque enim erectam poterat, quod solum proprium est hominum, monstrare formationem; irrationabiliter enim peccantem in martyres, irrationabilium animantium per nutum deorsum facto corrigunt habitu. Fiebat autem non sine dolore tormentum, quod nimirum habuit tanto supplicio consequens; a quo valide verborata, multorum fletuum vocibus absconditos manifestabat dolores; quorum causam ignorans, et hoc enim multitudine blasphemiarum lucrabatur; et effugere periculum cupiens, acies medicorum accersibat, qui alacriter confluabant, grandium spe mercedum gloriantes; sed hæc frustabantur, passionis causam ignorantes, et quid facerent nescientes.

Cum autem hanc decenter imo misericorditer martyres severius arguissent, et ut eorum per illas pœnas virtutem cognosceret, peregissent, patienter in somnis astantes ei, mitioribusque verbis dicentes: Veni ad nos, in domo enim tua erat, et sanitatem nos tibi donabimus; illa, et « Qui estis vos, respondebat ad eos, ut plus quam tot medici valeatis? » Illi autem: « Nos, inquit, o mulier, Cyrus et Joannes martyres sumus, qui semper a te deridebamur. Et si cum fide in domum veneris nostram, nostrum experieris donum, sicut experta es et flagellum. » Et his martyres dictis, discesserunt. Illa vero somno dimisso, Cyrum invocabat sanctum et Joannem Cyri comartyrem, quos ante paululum deridebat, et ad istos venire festinabat, quæ ante modicum venientes ad illos, convitiis implebat.

Α σιν ἔπειροι μάρτυρες. Ὅμοιως γὰρ ἅπαντας τοὺς μάρτυρας σέβουμεν, καὶ τοὺς θαύματα πράττοντας, καὶ τοὺς οὐ πράττοντας θαύματα· καὶ λέγειν ὑπὲρ ἁγίων οὐ καταλέγειν ἁγίων σπουδίζομεν. Ἡμεῖς μὲν οὖν οὕτω περὶ Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ τοῦ λοιποῦ τῶν ἁγίων μαρτύρων στρατεύματα; ἔχοιμέν τε καὶ ἔξομεν, καὶ πάντας οὕτω τοὺς ἐν πίστει προλάμποντας, φρονεῖν περὶ αὐτῶν καὶ πιστεύειν προτρέπομεν.

Ἀθανασία δὲ περὶ ἧς ὁ λόγος γεγένηται, οὐχ οὕτως τοὺς μάρτυρας σέβουσα, πρὸς δυσφημίας δεινὰς ἐξετρέπετο, πυκνότερον αὐτοὺς θεατριζούσα, καὶ ἐν συντυχίαις αἰετ διαβάλλουσα· καὶ μὴ μόνον αὐτὴ μὴ λέγουσα μάρτυρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς λέγειν ἐβδολοῦσας εἰργουσα. Ἐπεὶ οὖν ταύτης ἦν Ἀθανασία τῆς ὑπολήψεως, καὶ ὁξάν τοιαύτην εἰς Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς ἁγίους ἐκείκτετο, καὶ πείραν ἔδει λαβεῖν τῆς τούτων δριμυτέρας παιδείσεως, ἵνα μὴ μέλινῃ διηνεκῶς ἁμαρτάνουσα, ἀλλὰ μαθοῦσα σαφῶς τὴν ἀλήθειαν, τηλικαύτης μανίας ἐκφυγῇ τὸν θάνατον· οὕτω φιλανθρωπία μαρτύρων τῶν πρὸς αὐτὴν δυσφημουμένων παιδεύεται. Ἐν μίᾳ τῶν ἡμερῶν ἐν ὧσιν τοιαῦτά τισι κατὰ τὸν οἶκον αὐτῆς διελέγετο, καὶ τοὺς ἁγίους ἀσέμνως γελῶσα διεπαίριζε, ψύλλα μία χαμῶθεν πηδήσασα, ὥς τῶν ἁγίων ὑπερμαχοῦσα, δάκνει σφοδρῶς αὐτῆς τὸν ἀσπράγαλον· ἦν ἡ γυνὴ κατασχέιν κατανεύσασα, ἔμεινεν εὐθὺς ἐπὶ σχήματος, ἄνω νεύσαι τὸ λοιπὸν οὐκ ἰσχύουσα, οὔτε τὴν θρῆνον δύναμιν ἢ διάπλασιν ἧτις μόνων ἀνθρώπων ἰδία καθέστηκεν ἐπιδείξασθαι. Ἀλόγως γὰρ εἰς τοὺς μάρτυρας ἁμαρτάνουσα, ἀλόγων αὐτὴν διὰ τῆς εἰς τὰ κάτω νεύσεως σωφρονίζουσι σχήματι. Ἐγένετο δὲ οὐκ ἀναλγήτως ἡ βάσανος, ἀλλ' ἔσχεν ὁδὸν τηλικαύτης τιμωρίας ἀκλόουθον· ὅψ' ἦς μαστιζομένη σφοδρότατα πολυκλαύστοις φωναῖς τὰς κεχυρμμένας ἀληθινὰς ἐπέφαινε· ὧν ἀγνοοῦσα τὸ αἶτιον (καὶ τοῦτο γὰρ τῇ πλήθει τῆς δυσφημίας ἐκέρδαινε), καὶ διαδράναι ποθοῦσα τὸν κίνδυνον, ὁρμαθοῦς ἱατρῶν μετατέλλετο. Οἱ δὲ προθύμως συνέβησαν, ἀδρότερον μισθῶν προσδοκίας γαυρούμενοι· ἀλλὰ ταύτης ἀπέπιπτον, ἀγνοοῦντες τοῦ πάθους τὸ αἶτιον, καὶ τί ποιεῖν οὐ γινώσκοντες.

Ὅτε δὲ δένυνται αὐτὴν, μᾶλλον δὲ φιλανθρωπῶς οἱ μάρτυρες ἔτυψαν, καὶ γινῶναι αὐτῶν ταῖς κολάσεσι τὴν ἀλὴν παρεσκεύασαν, φαίνονται καθ' ὅπνον αὐτῇ παριστάμενοι, καὶ πραετέροις ῥήμασι λέγοντες· Ἐλθέ πρὸς ἡμᾶς (εἰς οἶκον γὰρ ὑπέρχε τὸν αἶτιον), καὶ τὴν ῥώσιν ἡμεῖς σοι δωροῦμεθα· Ἡ δὲ, Τίνες γὰρ ὑμεῖς, πρὸς αὐτοὺς ἀπεκρίνατο, ὅτι τοσούτων ἱατρῶν πλεον ἰσχύετε; Οἱ δὲ, Ἡμεῖς, φασίν, ὦ γύναι, τυγχάνομεν Κύρος καὶ Ἰωάννης οἱ μάρτυρες, οἱ αἰετ παρὰ σοῦ κωμωδοῦμενοι· ἀλλ' εἰ μετὰ πίστεως εἰς οἶκον ἔλθοις ἡμετέρον, ἡμετέροιο θάπτον πειραθῆσαι δωρήματος, ὥσπερ ἐπειράθης καὶ μαστιγῶς. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ μάρτυρες εἰπόντες ἀπόφρχοντο· ἡ δὲ τὸν ὕπνον εὐθέως ἔτασα, Κύρον ἐπέβια τὸν ἅγιον καὶ Ἰωάννην τὸν Κύρου συμμάρτυρα, οὓς πρὸ βραχείως ἐτόθαζεν, καὶ πρὸς τοὺς ἐλθεῖν κατεπέμπετο, ἡ πρὸ μικροῦ τοὺς πρὸς αὐτοὺς ἐρχομένους ὑβρίζουσα.

Ἄλλ' ἄρα πρὸς αὐτοὺς ἔλθοῦσα τῆς ἐλπίδος ἀφ' ἧμαρ-
 τεν· οὐδαμῶς· πῶς γὰρ οἶόν τε ἦν τοὺς μάρ-
 τυρας· ψεύσασθαι, μιμητὰς τοῦ Σωτῆρος τυγχάνον-
 τας· Ὅτι δεῖξαι τῷ γυναικὶ θελήσαντες τὴν ἀνυπέ-
 ρβλητον αὐτῶν καὶ ἀνέφικτον δύναμιν, καὶ τὸ τῶν
 μαρτυρικῶν χαρισμάτων ὕπερογκον, δευτέραν τῆς
 μάλιστα τὴν ῥῶσιν εἰργάσαντο· ταμειουσάμενοι γὰρ
 ἕως οὗ πρὸς αὐτοὺς παρεγένετο, ἅμα δὲ τὸν ἱερὸν
 ἐκαίον αὐτῇ βατήρα τοῦ τεμένους ἐπάτησεν, τῆς
 συνεχούσης εὐθὺς ἀπηλλάττετο μάλιστα· καὶ τὸ
 κάτω νεῦσιν ἐκείσε προσερίψασα, ὁρθεῖν τῷ σχήματι
 τὸ μαρτύριον ὤδευεν· καὶ κατὰ φύσιν βαλίζουσα,
 χαριστηρίους φωνὰς τῆς τε παιδείας· τῆς τε θερα-
 πείας· τοῖς ἀγίοις προσέφεραν. Ὅθεν τῆς ἐφ' ἐκότερα
 τούτων πειραθεῖσα δυνάμει, θεραπείας λέγω καὶ
 μάλιστα, τῶν οὐ πειραθέντων πλέον αὐτοὺς ἐτίμα
 καὶ ἔσεθεν· καὶ οὐ μόνον μάρτυρας τούτους ἐκήρυ-
 τιν, ἀλλὰ καὶ τὰ πρῶτα φέρειν ἐν μάρτυσιν ἔλεγεν.
 Ἐνταῦθεν πολλοὶ αὐτοὺς δάκρυσιν ἐμειλίξατο, καὶ
 πολλαῖς καὶ πλουσίαις προσφοραῖς ἠδεράπευε, τῆς
 προτέρας ὕδρευς ἕνεκα, καὶ τῆς ὑστερας πρὸς αὐτοὺς
 ἀγαπήσεως. Καὶ οὕτω μὲν Ἀθανασία τῆς παιδείας
 ἀπώνατο, καὶ τὴν προτέραν ἀπειλήσε τῇ μεταγνώσει
 πειράνοισιν, τὰ πρέποντα περὶ τῶν ἁγίων φρονήσασα.
 Ἡμεῖς δὲ τούτους ἀεὶ τιμῶντες καὶ σέβοντες, καὶ ὡς
 ἀγίους γεραίροντες μάρτυρας, καὶ τοὺς ὅπῃ Χρι-
 στοῦ παπονόδοι συντάττοντες, ἀξίως καὶ νῦν εὐφη-
 μήσαντες, ἄλλην διήγησιν γράψωμεν, δι' ἧς αὐτῶν
 καὶ τὸ στυπτικὸν καὶ τὸ εὐσπλαγχνον παραπλησίως
 γνωσθήσεται, ὃ πάντας εὐεργετῇ γιγνωσκόμενον
 τοὺς μὴ παρέρργως τῶν λεγομένων ἀκούοντας.

Δ. Περί Γεσίου τοῦ ἱατροσοφιστοῦ.

Πάρεστι νῦν καὶ ὁ Γέσιος οὗ τεχνολῶν τῶν
 ἁγίων τὰ φάρμακα, καὶ θεραπεύειν τοὺς πάσχοντας
 κατὰ θεσμὸν αὐτοῦς ἱατρικὸν βρενθονόμενος, ἀλλὰ
 νοσῶν καὶ σφοδρῶς ὀδυνώμενος, καὶ τῆς θείας με-
 τασχέιν ἑωρεᾶς ὁρεγόμενος, ἧς ἀπολαύσας ἀδρότε-
 ρον καὶ θεῶν ἰδῆσθαι μαρτυρήσας τοὺς μάρτυρας,
 μὴδὲν εἶναι τῶν ἱατρῶν τὰ κομψόματα πρὸς τὴν
 τῶν ἁγίων ἀλκὴν ἀπεφάνετο. Λέξωμεν τοίνυν αὐ-
 τοῦ τὴν ἀσθένειαν, καὶ τῆς ἀσθενείας τὸ αἶτιον, καὶ
 τὸ ταύτης χαριέστατον φάρμακον, καὶ ἐπ' αὐτῇ εἰς
 ἐτι καὶ νῦν ἐκαισχύνεται, καὶ φανεροῦσθαι πᾶσιν οὐ
 βούλεται γράμμασιν. Σοφιστὴς ὁ Γέσιος ὤπῃρξε σο-
 φώτατος, οὐ λόγους ῥητορικοὺς ἐξηγούμενος, καὶ διὰ
 τοῦτο φορῶν τὸ τριβώνιον, ἀλλὰ τέχνης ἱατρικῆς
 προϊστάμενος, καὶ ταύτης σὺν ἀκριτεῖα διδάσκαλος
 τοῖς μανθάνουσι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γνωρίζόμενος.
 Οὗτος ὁ σοφὸς ἐν λόγους αἰρόμενος, καὶ καλλίστοις
 ἱατροῖς ἱατρὸς φημιζόμενος, Ἑλληνικῆς οὐκ ἦν ὁ
 τρισόβλιος· δεισιδαιμονίας ἐλευθερός, ὡς ἔλεγον οἱ
 σαρῶς τὰ κατ' αὐτὸν ἐπιστάμενοι, καὶ τὸ ἀκούσιον
 αὐτῶν ἐθιρίαμβευς βάπτισμα, ὅπερ ἀπειλὴν φοβηθεὶς
 βασιλικὴν ἐβαπτίσατο· καὶ τοῦ θείου λουτήρος ἀνίων,
 τὸ Ὁμηρικὸν ἐκεῖνο δυσσεβῶς ἀπεφθέγγετο·

Αἶας δ' ἐξαπόλωλεν, ἐπεὶ πλεον ἀλμυρὸν ὕδωρ.

Ταύτην οὖν καὶ μυηθεὶς τὰ θεϊότατα, κρύπτων
 παρ' ἑαυτοῦ τὴν δυσείδειαν, ἐκωμῶδι μὲν ἀεὶ Χρι-

Sed putas cum eos advenisset, et spe frustrata
 est? nequaquam. Quomodo enim esse poterat ut
 martyres mentirentur, cum Salvatoris essent imi-
 tatores? Qui ostendere volentes mulieri incompara-
 bilem et incomprehensibilem virtutem suam, et
 martyricorum charismatum magnitudinem, veloci-
 rem sanitatem, quam flagellum fuerit, operati
 sunt. Verumtamen distulerunt hoc, donec ipsa ve-
 niret ad eos. Cum autem sacrum limen templi cal-
 casset, a flagello quo tenebatur continuo liberata
 est, et illic proelivi curvatione projecta, directo
 schemate per oratorium ambulabat, et naturaliter
 incedens, gratiarum voces tam pro castigatione
 quam pro curatione sanctis obtulit: unde in utro-
 que horum experta virtutem, curatione scilicet et
 flagello, plus his qui experti non fuerant colebat
 eos et honorabat; et non solum martyres hos praedi-
 cabat, sed et primum gerere inter martyres as-
 serebat. Hinc multis eos lacrymis placans, multis
 ac ditibus oblationibus laetificabat, tam prioris in-
 juriae quam posterioris dilectionis erga eos habitae
 causa. Et quidem sic Athanasia disciplina profecit,
 et priorem resipiscens amentiam diluit, decentia
 super sanctis de caetero sentiens. Nos autem his
 semper honore et cultu celebri habitis, et ut san-
 ctis martyribus collaudatis, cumque his qui pro
 Christo passi sunt connumeratis, condigne hos
 etiam nunc laudamus, asiam relationem scribentes,
 per quam eorum et austeritas et misericordia pa-
 riter cognoscetur, quae omnibus beneficia praestare
 dignoscitur, qui non perfunctorie quae dicuntur au-
 dierint.

XXX. De Gesio iatrosophista.

Adest nunc etiam Gesius, non artificioso de san-
 ctorum remediis disputans, nec eos curare pati-
 ntes secundum jura medicinalia factitans, sed lan-
 guens et oppido dolens, divinaeque ipsorum dona-
 tionis participari desiderans, qua magnifice fretus,
 et divinitus sanare martyres attestatus, nihil esse
 medicorum ambages ad comparisonem illorum
 virtutis assererat. Dicemus igitur infirmitatem ejus,
 et infirmitatis materiam, huiusque gratum valde
 remedium, licet ipse hactenus et nunc erubescat,
 et manifestari omnibus minime litteris velit. So-
 phista erat Gesius sapientissimus, non quod ser-
 mones rhetoricos enarraret, et tribonem idcirco
 portaret, sed quod artis medicinae praesset, et hu-
 jus cum diligentia magister per illud tempus dis-
 centibus cerneretur. Ille sapiens, qui verbis can-
 tabatur, gentilis miscerrimus superstitionis liber
 non erat, sicut ii dicebant qui quae illius sunt li-
 quido noverant, et invitum suum publicabat bap-
 tismum, quo imperatorias metuens minas fuerit
 baptizatus, et cum a sacro lutere ascendisset, mox
 Homericum illud carmen impie cecinit:

Ajax autem desperiit, nam salsam bibit aquam.

Hanc ergo sacramentis initiatus apud se impie-
 tatem occultans, Christianos deridebat, quasi Chri-

stium irrationabiliter valde colentes, et divinis ejus legibus servientes, aliaque multa detestanter erucians, et de malo cordis sui thesauro verba non bona depromens, ex cordis enim veraciter abundantia os loquitur et effatur. Deridebat autem et Cyrum atque Joannem martyres, quasi ex arte medicinali hominum languores curantes, et non ex divina quadam et superna virtute. Cum enim audiret infirmis ab eis medicamina præcipi, quæ partim et nos quoque supra descripsimus, medicorum hæc fore magisteria prædicabat; et hoc quidem hippocraticum dicebat auxilium, hæc enim inquires in hoc dicuntur conscripta; hoc vero galenicum vocabat medicamentum, et in hoc jacere sermone pronuntiabat; aliud autem Democriticum esse referebat evidenter epithema, et locum ubi hoc diceret commemorabat: et cum hoc vel illud eorum medicamentum audiret, alterius esse medici jactabat emplastrum: et omnia quæ a sanctis dicerentur, quorundam esse medicorum confectiones asseverabat; naturali ratione semper de languoribus, ac medicaminum, quæ dabantur, qualitatibus disputans, et secundum medicinalem ea præcipi rationem, ac passionum fieri destructionem affirmans.

Sed horum ei stultiloquiorum, non aliud quidquam martyres exhibent argumentum, licet evidentius a rebus ipsis redarguantur, nisi eundem amentem Gesium qui horum erat factor et genitor: dorso namque infirmus infelix cum armis, humeros ipsos cum collo veluti ex quadam divina irarefactos et omni motu carentes habebat; hæc enim lignorum sicca quæque et humorem non habentia in viventis corpore posita imitabantur et depingebant; doloremque sentiebat tali supplicio consequentem; et passionis causam ignorans, mederi sibi certabat, qui sanare alios procurabat: ungebatur enim diversis unguentis et catharsis non minoribus quam ipsa essent unguenta; diapasque multimodis alterna vice transigebat, et calidiorum participabatur escarum siccitatem, esse hæc flegma quæ illis inerant locis existimans, et hoc modo differentiam accipere putans infirmitatis causa.

Cum autem omnia quæ artis erant fecisset, quæque se Galenus et Hippocrates aliorumque medicorum examen edocuerat peregisset, et passio in nullo minorata videretur, neque aliquem tam desiderandum motum immobilibus membris dare potuisset, illustres medicorum accersit, quibus accedentibus cum infirmitatem dixisset, hujus ab illis exigebat remedium. Cum autem quod sibi visum fuerat unusquisque pronuntiasset, novissime omnia quæ ab eis dicta fuerant ipse se jam gessisse narravit. Quibus illi auditis, silentio tenebantur, et solum continuo medicum passionis cunctorum Deum pronuntiabant, qui plus aliquid in omnibus super homines posset, et gereret quæ ab omnibus hominibus non geruntur. Ad sanctos præterea Cy-

στιανούς, ὡς τὸν Χριστὸν ἀλογώτατα εἰδοντας, καὶ τοῖς ἐνθέοις αὐτοῦ νόμοις δουλεύοντας, ἀλλὰ τε πολλὰ βδελυρῶς ἐρευρόμενος, καὶ τοῦ πονηροῦ τῆς καρδίας θησαυροῦ τὰ πονηρὰ προφερόμενος ῥήματα· ἀπὸ γὰρ τοῦ τῆς καρδίας ἀληθῶς περισσεύματος, τὸ στόμα λαλεῖ τε καὶ φθέγγεται. Ἐκωμῶδει δὲ καὶ Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας· ὡς ἐκ τέχνης ἱατρικῆς θεραπεύοντας τὰ τῶν ἀνθρώπων νοσήματα, καὶ οὐκ ἐκ θείας τινὸς καὶ ὑπερτάτης δυνάμεως. Πυνθανόμενος γὰρ τὰ τοῖς ἀσθενοῦσι πρὸς αὐτῶν προσταττόμενα φάρμακα, ἃ καὶ ἡμεῖς μερικῶς ἀνεγράψαμεν, ἱατρῶν εἶναι ταῦτα διδάγματα διετέλειτο· καὶ τοῦτο μὲν Ἰπποκράτειον εἶλεγε τὸ βοήθημα· τὰδε γὰρ ἐν τῷδε φησι τῷ συγγράμματι· τοῦτο δὲ Γαλῆνειον ἐβόα φάρμακον, κὰν τῷδε κείσθαι τῷ λόγῳ διηγέλλετο· ἄλλο δὲ Δημοκρίτειον εἶναι, διηγέιτο σαφῶς τὸ ἐπιθεμα, καὶ τὸν τόπον ἐνθα τοῦτα, φησὶν, ἐμνημόνευε· καὶ ἑτέρου θάττον ἱατροῦ τὴν ἑτέραν ἀκούσας ἐδόματ' ἐμπλαστρον· καὶ πάντως τὰ πρὸς τῶν ἁγίων λεγόμενα, τινῶν ὑπάρχειν ἱατρῶν διεβεβαιοῦτο κατὰ τὰ φυσιολογῶν αἰεὶ τὰ νοσήματα, καὶ τὰς τῶν διαδεδομένων ποιότητας, καὶ κατὰ λόγον αὐτὰ τὸν ἱατρικὸν ἐπιτάττεσθαι, καὶ τῶν παθημάτων ἐνεργεῖν τὴν καθάρσιν.

Ἄλλὰ τούτων αὐτοῦ τῶν φληνάφων, οὐκ ἄλλεν τινὰ παριστῶσιν οἱ μίτρυρες ἐλεγχον, εἰ καὶ σαφῶς ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐλέγχονται, ἀλλ' αὐτὸν τὸν παράφρονα εἴσιον, τὸν τούτων ποιητὴν καὶ γεννητορὰ. Τὰ νῦτα γὰρ ἀσθενήσας ὁ δεσπαιος, καὶ σὺν ταῖς ὁμοπλάταις τοὺς ὁμούς αὐτοῦ καὶ τὸν τράχηλον, ὡς ἐκ τινος θείας ὁρμῆς αὐανθέντας ἐσχηκῶς καὶ πάσης ἀμοιροῦντα κινήσεως (ταῦτα γὰρ τὰ τῶν ξύλων ζηρὰ τε καὶ ἀναίμα ἐν τῷ ζῶντι τυγχάνοντα σώματι, ἐλάλει τότε καὶ ὑπέγραφε, καὶ τὴν δόνην ἐποίητο τῇ τοιαύτῃ κολάσει κατὰ τὴν ἑλπίδα), καὶ τοῦ πάθους ἀγνοήσας τὸ αἴτιον, ἱατροῦ ἐν αὐτῷ τὸς ἄλλους ἰώμενος ἠγωνίζετο. Ἐχρήτο γοῦν διαφοροῖς ἀλείμμασιν καὶ καθαρσίοις τῶν ἀλείμμάτων οὐκ ἤττοσιν, διαίτας τε πολυτρόπους διήμειδε, καὶ θερμοτέρων τροφῶν μετελάμβανε, ψύξιν εἶναι καὶ φλέγμα τὴν ἐν ἐκείνοις οὖσαν τοῖς τόποις οἰόμενος, καὶ ταύτῃ διαφορεῖσθαι δοκῶν τὸ τῆς ἀσθενείας παρ' αἰτίον.

Ὡς δὲ πάντα τὰ τῆς τε τέχνης πεποίηκεν, καὶ Γαλῆνός αὐτὸν καὶ Ἰπποκράτης καὶ τῶν ἄλλων ἱατρῶν ὁ ἐσμὸς ἐξεπαίδευσεν, καὶ τὸ πῖθος οὐδὲν ἀπεμείωσε, οὔτε τινὰ τριπόθητον κίνησιν τοῖς ἀκινήτοις μέλεσιν ἡδυνήθη χάρισασθαι, τοὺς κομφεῖς τῶν ἱατρῶν μεταστέλλεται, καὶ προσελθόντας, εἰπὼν τὴν ἀσθένειαν, ταύτης αὐτοὺς ἀπῆτει φάρμακον. Ὡς ἕκαστος δὲ τὸ δόξαν ἀπήγγελλον, τελευταῖον αὐτὸς ἅπαντα δεδρακέναι τὰ λεγθέντα πρὸς αὐτὸν διηγέισατο. Οἱ δὲ τούτων ἀκούσαντες, ἀρασίῃ κατεῖχοντο· καὶ μόνον εὐθὺς τοῦ πάθους ἱατρὸν τὸν τῶν ὅλων θεὸν ἀνηγόρευον, τὸν πλέον τι παρὰ ἀνθρώποις δυνάμενον, καὶ δρῶντα τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις οὐ δρώμενα. Εἰς τοὺς ἁγίους οὖν Κύρον καὶ Ἰωάννην ἐξείναι προσέειπεν, καὶ τὴν αὐτῶν ἀναμείνειν ἐπι-

σας· καὶ τὴν ἐκ ταύτης θεραπείαν προσδέχεσθαι, ὡς ἐπειδὴ θείας αὐτοὶ μετέχουσι χάριτος, καὶ οὕτως δυνάμει δημιουργοῦσι τὰ θαύματα. Πρὸς οὗς, εὐθέως ὁ Γέσιος καὶ τοὺς ἁγίους ἱατρικῶς ἐνεργεῖν τὰς ἰάσεις ἐφθέγγετο, καὶ θεῖον οὐδὲν ἢ θαυμαστὸν ἐπιδεικνυσθαι, ὅ μὴ τοῖς παλαιοῖς ἱατροῖς διηγόρευται. Οἱ δὲ πρὸς τοῦτο σοφῶς ἀνθιστάμενοι, καὶ πολλὰς αὐτῶν θεραπείας προσφέροντες, καὶ μυρία φάρμακα λέγοντες, καὶ τὰ τοῦτοις ἰαθέντα νοσήματα, τοὺς λόγους εἰπεῖν ἀπῆλθον τὸν ἄρρωστον. Ὁ δὲ καὶ λῆγειν ἐθέλων οὐχ εὗρισκε, καὶ λέγων εὐθὺς πρὸς αὐτῶν ἀντρέπετο· καὶ σιγῇ ἤξιον πρὸς αὐτὸν καλῶς ἀντιλέγοντας, καὶ σιγῶν ἀκουσίως ἐπιθετο· καὶ πεισθεὶς πρὸς τοὺς μάρτυρας ἤρχετο οὐ τοσοῦτον πεῖσθαι, ὅσον ἀληθῶς δέσιναις ἱλαυνόμενος.

Ἐλθόντι δ' οὖν ὁμοῦ αὐτῷ, καὶ ῥώσεως τυχεῖν ἔκτεθον, καὶ κατὰ δύναμιν λιπαροῦντι τοὺς μάρτυρας, νύκτωρ καθιεύδοντι φαίνονται, καὶ τὸ τοῦ πάθους μηνύουσι φάρμακον, ἀπέλθοντι τιμωρίαν τοῦ πάσχοντος· φάσκων γὰρ εἶναι σοφός, μᾶλλον μωρός ἢ σοφός ἀπεδείκνυτο. Φέρε γὰρ θου σάγμα, φησὶν, καὶ τοῦτο φόρησον, τοῖς ὅμοις αὐτὸ περιθέμενος καὶ τραχήλῳ καὶ νώτῳ τοῖς πάσχουσιν· καὶ μεσοῦσης ἡμέρας ὅλον ἡμῶν περινόττει τὸ τέμενος, μεγαλόφρωνος βοῶν, ὡς Μωρὸς εἰμι καὶ ἀνούστατος· καὶ τοῦτο πεπραχὸς, ὡς εἰρήκαμεν, εὐθὺς εὐρήσεις τὴν τοῦ σώματος ἱασιν. Καὶ ταῦτα μὲν εἰς αὐτὸν οἱ ἅγιοι φήσαντες ἔρχοντο· ὁ δὲ στραφεὶς φαντασίαν ἐκάλει τὸ ὄραμα, καὶ οὐ Χριστοφόρων ἁγίων ἐπίταγμα· καὶ διαπτύσας, ὡς φάσμα τὸ θέσπισμα, τῶν λεχθέντων οὐδὲν διαπράττετο.

Πάλιν δὲ λιτανεύων τοὺς μάρτυρας, ταῦτα ποιεῖν μετὰ προσθήκης ἐπέθετο. Ἐλθόντες γὰρ πάλιν πρὸς αὐτὸν ὡς ἐκάθευδεν, καὶ κώδωνα σὺν τῷ σάγματι μέγαν ἐκ τοῦ τραχήλου κρεμάσαι προστάττουσι· καὶ σὺν τοῖς αὐτῶν τὸν νεῶν διαθεῖν τὸ, Μωρὸς εἰμι, κράζοντα. Ἄλλ' ὡς καὶ ταύτην τὴν διάνοιαν ἠθέλει, τὴν κέλειςιν φάσμα καλῶν ἀνακόλουθον, τὸ σάγμα τεχνολογῶν καὶ τὸν κώδωνα μὴ δυνάμενος, μηδὲ ποίας ταῦτα τυγχάνουσι κράσεως [Anastasius legebat χρίσεως], καὶ φυσικῆς καὶ οὐσιώδους ποιότητος ἰσχύων ποιήσασθαι τὴν κατάληψιν, αὐθις ἐδέετο, καὶ ἔκτελεις τῇ Δεσπότη προσέφερεν, θεραπεύσαι μὲν αὐτοῦ τὴν ἀσθένειαν, καὶ μὴ παρίδωκεν αὐτὸν φάσμασιν βουκολούμενον. Οἱ δὲ θεώτατοι δυνῶν καὶ φιλόανθρωποι μάρτυρες, πάλιν ἐφάνησαν καὶ πάλιν ποιεῖν τὰ πρῶτα προσέταξαν, προσθέντες καὶ τὸν χαλινὸν φορεῖν ὡς τὰ ἄλογα, καὶ ὑπὸ τινος τῶν οἰκετῶν προβαδίζοντος ἔλκεσθαι κατὰ τρόπον αὐτὸν τῷ σάγματι καὶ τῷ κώδωνι σμυννόμενον, καὶ τὸ, Μωρὸς εἰμι, μάλα σαφῶς ἐπιλέγοντα· οὐχ ἑαυτοὺς ταῖς προσθήκαις τοῦ τε χαλινοῦ καὶ τοῦ κώδωνος διορθούμενοι, ἀλλὰ τοῦ σφοδράτου Γεσίου ταῦται· ἐκδηλοτέραν ποιοῦντες τὴν ἀνοιαν, καὶ αἰσχύνῃ ἐρμυτέρᾳ καὶ μετρίᾳ μαστίζοντες αὐτοῦ τὸ ἀσύνετον. Αὐτοὶ μὲν οὖν οἱ θεσπέσιοι εἰπόντες ταῦτα πρὸς αὐτὸν, ἀνεχώρησαν.

A rum et Joannem exire præcipiebant, et ipsorum exspectare visitationem et ex hac curationem accipere, eo quod ipsi divinæ gratiæ forent participes, et divina virtute patrarent miracula. Ad quos statim Gesius et sanctos medicinaliter operari sanitates perhibebat et divinum nihil vel mirandum ostendere, quod a veteribus medicis non fuerit divulgatum. At illi sapienter adversus hoc resistentes, et multas suas curationes afferentes et remedia mille fatentes, istisque sanatos languores dicentes, rationes persequi petebant infirmum. At ille quid diceret non inveniebat, et dicens protinus ab eis confutabatur, et silere poscebat eos qui sibi optime resistebant, et tacens invitis acquiescebat, et acquiescens ad martyres veniebat, non tantum suadela, quantum doloribus diris impulsus.

Venienti tamen ei et sanitatem assequi supplicanti, ac martyres secundum vires poscenti; noctuque dormienti apparent, et passionis indicant medicamentum, congruum stultitiæ patientis, dicens enim esse sapientem, stultus potius quam sapiens demonstratus est: Fer enim asini sagma, inquit, et hoc porta positum super humeros, collum, et dorsum, quæ dolores perpeti comprobantur, et meridiantis diei tempore, totum nostrum circita templum voce magna exclamans: Stultus sum et amentissimus; et hoc sicut diximus acto, corporis continuo invenies sanitatem. Et quidem sancti, his ad eum dictis; abierunt. At ille conversus, phantasiam vocabat somnum et non Christiferorum præceptum sanctorum; et respuens illud quasi phantasie decretum, nil agebat dictorum.

Iterum autem martyras deprecans, eadem facere cum additamento audiebat. Venientes enim rursus cum dormiret ad eum, tintinnabulum cum sagmate magnum in collo suspendere, et cum his ad templum suum currere, et, Stultus sum, clamare præcipiunt. Sed cum etiam hanc ob amentiam jussionem sprevisset, inconveniens hoc monstrum appellans, cum scilicet sagma deprehendere vel tintinnabulum non valeret, et cuius hæc essent iudicii seu naturalis ac substantivæ qualitatibus non posset advertire, iterum obsecrabat, et sanctis supplicationes offerebat, ut curarent potius infirmitatem suam, et non despicerent se fabulis non bonis deceptum. Ast sacratissimi revera et misericordissimi martyres rursus apparuerunt, et iterum priora facere præceperunt, addentes ut frenum sicut irrationabilia portaret animalia, et a quovis traheretur præcedente servorum, et sequeretur secundum morem ipse, sagmate ac tintinnabulo adornatus, et, Stultus sum, valde frequenter affatus, non se ipsos ab additamentis freni et tintinnabuli corrigentes, sed sapientissimi Gesii manifestiorem per hæc amentiam facientes, ejusque acriori ac majori confusione insipientiam flagellantes. Itaque ipsi quidem egregii martyres his ad eum dictis, discesserunt.

Ille vero expergefactus, phantasma iterum dicere A
somnia formidabat, quod se certum tertia reddi-
derat visione; verum et hoc facere cogebatur amit-
tendi causa languoris, et ne ad iram sine indul-
gentia contra se martyres commoveret. Igitur
sagmate super humeros elevato, frenoque capiti et
ori imposito, tintinnabulum in collo portabat, ter-
gaque se per templum trahentis et in hujus atrii
incedentis pueri sequebatur, quæ decem erant ut
aiunt qui hæc dinumeraverunt. Stultus sum, sapi-
sime clamans. Cum ergo sanctorum jussionem com-
plesset, cum sagmate, freno, et tintinnabulo, etiam
dorsal languorem deposuit, et sanitatem resumpsit,
quæ facta est præceptis sanctorum amabilis,
eorumque sanctionibus comes.

Accedente vero nocte, et orientis succedente cla-
ritate, iterum dormienti Gesio divini assistant mar-
tyres, et perpetratum in se peccatum ad ipsius
reducebant gratulanter memoriam, asserentes, quia
si omnia quæ a nobis remedia languentibus tri-
buuntur, priscorum qui consumpti sunt medicorum
vis esse inventiones, dic ubi passionis tuæ Hippo-
crates tuus adjuvamenta descriperit? vel Galenus,
qui apud te mirabilis perhibetur, dixerit? ubi etiam
hæc Democritus effatus fuerit? aut alius quis-
quam ex famosis medicis horum memoriam fe-
cerit? Et si hæc apud eos inveneris dicta, et de aliis
quoque veritatem dices affatus. Quod si tale nihil
illos dixisse probaveris, cognosce temet etiam de
aliis extitisse mentitum. Itaque sancti cum taliter
Gesium publicassent, et calumniatorem esse liquido
convicissent, somnium dissolverunt.

Ille vero etiam soporatus obmutuit, nihil habens
in quo martyribus contradiceret: et cum evigilasset,
stupescibat, sapientissimam redargutionem admi-
rans. Hymnis ergo virtutem sanctorum prædicans,
et divinitus eos sahare qui potentiatur confitens, ab
eorum recessit basilica. Aiunt autem sanctos Cos-
mam et Damianum, horum conmedicos et conmar-
tyres, tale quid peregrisse, sicut etiam illud para-
lytici et mutæ mulieris signum, nec non et Hebrææ
quæ cancerum habuerat intrinsecus occultatum,
Cyrus et Joannes egerunt; quæ multi tanquam heri
facta commemorant et præconiis efferunt. Sed hæc
quidem, quæ inter illorum scripta sunt miracula,
transcurrimus; præsens vero prodigium quoniam
scriptum in eis non est, nos merito scripsimus. Et
memo intretur si sancti vicenter [ita cod. pro rici-
ssim] eadem patrent miracula: ex uno enim fonte
Cyrus atque Joannes, Cosmas et Damianus,
Christi Dei nostri hauriunt, et unum Dominum
habent, et honorant utrique, qui per eos nobis cura-
tiones donat, et multimoda gerit prodigia; quem
hymnis, tanquam eum qui est omnium Deus, lau-
dantes, et martyres veluti ejus fideles famulos,
aliorum miraculorum interpositiones faciamus.

XXXI. De Theodoro, qui cum communicasset naso
sonitum reddidit, et statim cæcus effectus est.

Adolescens Theodorus, qui præsentis nobis narra-

Ο δὲ γενόμενος ἐξυπνος, φᾶσμα πάλιν εἰπεῖν ἔδει-
λία τὸν δνειρον, τῷ τρισσῷ βεβαιωθέντα τῆς δψεως,
καὶ τοῦτο ποιεῖν ἠναγκάζετο τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ
νοσήματος ἕνεκα, καὶ ἵνα μὴ πρὸς ὀργὴν ἀσυγχώ-
ρητον καθ' ἑαυτοῦ κινήσῃ τοὺς μάρτυρας. Τὸ σᾶγμα
γούν ἐπ' ὤμου καὶ νῶτον ἀράμενος, κὰν τῷ τρα-
χήλῳ φορέσας τὸν κώδωνα, καὶ τὸν χαλινὸν ἐνθεὶς
τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ στόματι, τοῦ παιδὸς ὀπισθεν εἰ-
πετο ἀνὰ τὸ τέμενος ἄγοντος, κὰν τούτῳ τοὺς διαύ-
λους ἀνύοντος (δέκα δὲ ἦσαν, ὡς φασιν οἱ μετρήσαν-
τες), τὸ, Μωρὸς εἰμι κράζων συχρότατα. Πληρώσας
οὖν τῶν ἁγίων τὴν κλευσιν, σὺν τῷ σάγματι καὶ τῷ
χαλινῷ καὶ τῷ κώδωνι, καὶ τὴν ἐπινώσειον νόσον
ἀπέθετο, καὶ τὴν ῥῶσιν ἀνεῖληφεν, τὴν φίλην αὐτῶν
τοῖς προστάγμασιν καὶ σὺνδρομον τοῖς θεσπίσμασιν.

Ἐπιλούσης δὲ τῆς νυκτὸς, καὶ τὴν τῆς ἑω δεξα-
μένης φαειρότητα, πάλιν Γεσίῳ καθεύδοντι οἱ θεοὶ
παρίστανται μάρτυρες, καὶ τὴν εἰς αὐτοὺς ἀμαρ-
τίαν χαριέντως πως αὐτὸν ἀνεμίμησκον. Ἐπειδὴ γάρ,
λέγουσι, πάντα τὰ πρὸς ἡμῶν τοῖς νοσοῦσι διδόμενα
φάρμακα, τῶν πάλαι φθειρομένων λατρῶν εἶναι θέλεις
εὐρήματα, λέγε ποῦ τὰ τοῦ πάθους τοῦ σου βοηθήματα
Ἰπποκράτης ὁ σὸς ἀνεγράφετο, ἢ Γαληνὸς ὁ παρὰ
σοὶ θαυμαζόμενος εἶρηκεν; ποῦ δὲ ταῦτα Δημόκριτος
εἶρηκεν; ἢ τῶν ἄλλων τις ᾄδόμενον λατρῶν ἐμνημό-
νευσεν; Καὶ εἰ ταῦτα παρ' αὐτοῖς εὖροις λεγόμενα,
καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀληθεύσεις φθαγγόμενος· εἰ δὲ
τοιούτων οὐδὲν ἐκείνους λέγοντας ἀποδείξεις, γί-
γνωσκε σαυτὸν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ψευδόμενον. Οἱ
μὲν οὖν ἅγιοι οὕτω τὸν Γέσιον στηλιτεύσαντες καὶ
συκοφάντην ἐμφανῶς διελέξαντες, ἔλυσαν τὸ ἐν-
ύπνιον.

Ο δὲ καὶ ὑπνῶν ὑπεφάνετο ἀντιλέγειν οὐδὲν ἔχων
τοῖς μάρτυσιν, καὶ διυπνισθεὶς ἐξεπλήττετο, τεθη-
πῶς τὸν σαρῳάταν ἐλεγχον. Ὑμνήσας δ' οὖν ὅμοις
τῶν ἁγίων τὴν δύναμιν, καὶ θεῶν αὐτοὺς ὁμολογή-
σας ἰδοῦναι τοὺς πάσχοντας, τοῦ τεμένους αὐτῶν
ἀνεχώρησεν. Φασὶ δὲ καὶ Κοσμᾶν καὶ Δαμιανὸν τοὺς
ἁγίους συνιατροὺς καὶ συμμάρτυρας τοιοῦτόν τι δια-
πράξασθαι, ὥσπερ καὶ τοῦ παρέτου καὶ τῆς ἀλάλου
γυναικὸς· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς Ἑβραίας τῆς ἔχου-
σης τὸν καρκίνον ἔσω κρυπτόμενον, Κύρος καὶ Ἰωάν-
νης πεπράχασι· ἅπερ πολλοὶ ὡς χθὲς γεγονότα
μémνηνται καὶ κηρύττουσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς καὶ
τοῖς ἐκείνων ἐγγεγραμμένα θαύμασι παρεδράμομεν·
τὸ παρὸν δὲ τεράστιον ὡς μὴ γραφὴν ἐν αὐτοῖς ἡμεῖς
ἀνεγράψαμεν. Καὶ θαυμαζέτω μηδεὶς εἰ ἄλλῃλοι· οἱ
ἅγιοι τὰ αὐτὰ διαπραττοντες θαύματα (ἐκ μίξ γὰρ
πηγῆς Κύρος τε καὶ Ἰωάννης, Κοσμᾶς τε καὶ Δα-
μιανὸς, Χριστοῦ) τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀρύονται τὰ ἰάματα,
καὶ ἕνα Δεσπότην ἔχουσι τε καὶ τιμῶσιν ἑκάτεροι,
τὸν δι' αὐτῶν ἡμῖν τὰς θεραπείας δωρούμενον, καὶ
δρῶντα τὰ πολύτροπα τέρατα· ὃν ὡς τῶν ὅλων Θεὸν
ὄντα ὑμνήσαντες, καὶ τοὺς μάρτυρας ὡς πιστοὺς
αὐτοῦ γεγονότας θεράποντας, ἐτέρων θαυμάτων τὰς
παραθέσεις ποιοῦμεθα.

ΛΑ'. Περὶ Θεοδώρου τοῦ μετὰ τὸ κοινῶν-ῆσαι μι-
ροκτυπήσαντος, καὶ παραχρημα τυφλωθέντος.

Ὁ νεανίας Θεόδωρος ὁ τῆς παρουσίας ἡμῖν διηγῆ-

σως· αἴτιος, μεγάλης ὠφελείας γίνεται πρόξενος τοῖς Α
οὐ παρέργως τῶν λεγομένων ἀκούουσι. Οὗτος γάρ
εἰς τὸ τῶν ἁγίων γενόμενος τέμενος, μετὰ τὴν τῶν
ζωοποιῶν Χριστοῦ μυστηρίων μετάληψιν, ἔθεν, οὐκ
ἴσμεν, κινούμενος, εἴτε τινὸς αὐτὸν πρὸς θυμὸν παρ-
οτρύνοντος, μανίᾳ μεγίστῃ φλεγόμενος, καὶ ζέων
τῇ κινήσει τοῦ περὶ καρδίαν καυχάζοντος αἵματος,
οὐ λόγος μόνους τὸ θεῖον ὁ δειλαῖος ὕδρις, δυσφημῶν
ὁ τρισάθλιος, καὶ ὡς κατὰ συνδούλου τινὸς τὰς λοι-
δορίας ποιοῦμενος, ἀλλὰ καὶ τῇ διὰ βινῶν ἀναρρώ-
φήσει τοῦ πνεύματος κτύπον ἀποτελῶν βροντῇ φο-
βερᾷ παραπλήσious, τὸν φρίττειν εὐθὺς ἀναγκάζοντα
πάντας τοὺς παρόντας καὶ βλέποντας, καὶ τοὺς ὥσιν
ἀκουσίως ἀκούοντας. Πολλοὶ δὲ τοῦτοῦ Χριστιανῶν
διαπραττόνται, βλασημῶν, ὡς οἴμαι, νομίζοντες,
ἀγνοοῦντες δὲ παντελῶς τὸ πραττόμενον· ὅπερ ἀκρι-
βῶς εἰ ἐγίνωσκον, οὐκ ἂν αὐτὸ μετὰ μυρίας βασι-
λῶν εἰργάσαντο.

Καὶ τάχα διασφαῖν τὸ κακὸν οὐκ ἀνέστην· ἰσως
γάρ τινες μανθάνοντας αὐτοῦ τὴν ποιότητα, καὶ ὡς
Ἑλληνικῆς ἐστὶ δυσσεβείας ἐπάξιον εὖρημα, τῆς τοιαύ-
της ἑαυτοὺς φρενοβλαβείας φυλάττειν. Τοὺς Ἑλ-
ληνας, φησὶν ὁ Πορφύριος, τὰς ἐναγείας θυσίας τοῖς
εἰδωλείς προσφέροντας βίνοκτυπεῖν ἐντυνύματα, οὐκ ἔ-
βριζα καὶ δυνάμει τοῦ πνεύματος τὸν τοιόνδε κτύπον
προσφέροντας, ὕμνον ποιεῖσθαι σεβάσιμον, ὡς ἐντε-
θεν πολλὴν ἔχειν τοὺς θύοντας ἀδειαν, καὶ τὴν ἀμιλ-
λαν ζηλοῦν ἱκανώτατα, τίς βίνοκτυπία νικήσει τὸν
ἔσπερον, ἢ ὁ βέλτερος πρῶτος ἀκούοιτο, καὶ δαίμο-
σιν ὑπάρχει γλυκύτατος. Αὕτη τῶν τοιόνδε κτύπων
ἡ ποιότης καθέστηκεν πρὸς θεραπείαν δαιμόνων ὑπάρ-
ξισα, καὶ δαίμονας ἀκαθάρτους ὕμνῳ λεληθότως
τοὺς προσμένους αὐτὴν ἀναγκάζουσα. Ὅθεν τοὺς ταύ-
τῃ χρωμένους προτρέπομεν, μαθόντας αὐτῆς τὸ
βλαπτικὸν καὶ ὀλέθριον, ὡς ψυχοφθόρου λύτης
ἀφίστασθαι. Τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; καὶ
τὰ ἑξῆς.

Τούτῳ τῷ κτύπῳ Θεόδωρος· τῷ βδελυρῷ καὶ φι-
λειδῶν μετὰ τὴν τῆς ἀχράντου κοινωνίας βρώσιν
χρησάμενος, εὐθὺς ἐστέρητο τῶν ὄψεων, καὶ τῶν
ὀμμάτων ἐχέρευε, σύνδρομον τῇ δυσφημίᾳ τὴν τιμη-
ρίαν εὐράμενος· καὶ τούτου συμβάντος ὡς ἐφημεν,
τρόμος· ἀπαντας τοὺς παρόντας ἐλάμβανεν, καὶ φό-
βος· οὐχ ὁ τυχὼν ἐπενέμετο, μὴ καὶ αὐτοὶ τοῖς ὁμοίοις
ἐμπέσωσι τοιαῦτα συχνῶς ἀμαρτάνοντες· καὶ δι'
ἔθος τὴν πρᾶξιν οὐχ ἀμαρτίαν ἡγοῦμενοι· πολλὰ τε
τῶν παρόντων ἕκαστος ἐξέχευε δάκρυα, Χριστὸν ὅπερ
ἑαυτοῦ καὶ τοὺς μάρτυρας ἱλασκόμενοι, καὶ τοῦ πε-
πονηθότος χάριν δέμενοι, ὅπως ὡς Θεὸς οἰκτιράς τὸν
ἄθλιον μετανοοῦντα προσδέξεται, καὶ διὰ τῶν ἁγίων
πάλιν τὸ βλέπειν χαρίσεται.

Ἐπιφανέντες οὖν καθ' ὕπνου οἱ μάρτυρες τῷ τὴν
δρασιν ἀπολέσαντι, Τίς σε, φασιν ἐργάτην, ὃ ἄθλιε,
τοσαύτης μύσαρᾶς εἰργάσατο πράξεως; ἥς ἰδεῖ παρὰ
πάντα μὲν ἀπαντας τὸν βίον ἀπέχεσθαι, ὡς Ἑλληνι-
κῆς καὶ φιλῆς τοῖς δαίμοσιν· καὶ εἰ ἐν ἀγνοίᾳ ποιοῦν-
ται ταύτην ὁ πλείονες, μάλιστα δὲ ταύτης τὴν ποιήσιν

tionis est auctor, magnæ utilitatis efficitur causa
his qui non transitorie quæ dicuntur audierint.
Hic enim in basilicam sanctorum veniens post vi-
vificorum Christi sacramentorum perceptionem,
unde motus nescimus, sive hunc quisquam ad
furorem incitaverit, sive nemo exacerbaverit, insania
maxima inflammatus est, et ardens motu sanguinis,
qui circa cor ebullit, non solis infelix verbis divi-
nitati blasphemans injuriam intulit, et quasi
adversus conservum quemquam maledictiones
intorsit, sed et spiritu per nares sursum absorpto,
ex se sonitum reddidit, tonitruo terribili similem,
qui horrere statim omnes coegit, præsentibus scilicet
et intuentibus, et invisitis auribus audientes. Multi
autem hoc Christianorum gerunt, blasphemare
quidem ut reor existimantes, quod autem agitur
ignorantes; quod si certius novissent non utique
id post tot millia tormentorum egissent.

Et forte hoc explanare malum, non est ineptum;
fortassis enim ejus nonnulli cognita qualitate, et
quod gentili condigna impietate sit adinventio, a
tali semetipsos sensuum læsione custodient. Gen-
tiles immunda sacrificia idolis offerentes, vehemen-
tissime sonitum facere naso, dicit Porphyrius,
virtute valida spiritus et ingenti, et hujuscemodi
sonitum proferentes, hymnum facere celeberrimum;
ita ut hinc multam habeant hi qui sacrificant
concertationem, quasi narium sonitu superet
alterum, ut optimus primus audiat, et dæmo-
nibus sit dulcissimus. Hæc est horum sonorum
qualitas, quæ ad placationem dæmoniorum inventa
est, quæque dæmonas immundos sensim laudare
cogit eos qui hanc sectantur. Unde qui hæc utimini,
cohortamur ut cum ejus læsionem perniciosamque
didiceritis, ab ea tanquam ab animarum corruptrice
rabie recedatis, ne per hanc idololatricæ constitui-
mini. Quæ enim communicatio luci ad tenebras?
et cætera.

Hoc abominando et idolis grato sono, post in-
teremeratæ communionis cibum Theodorus visus,
mox privatus obtutibus, oculis destitutus est, con-
currente cum blasphemâ pœna reperta; quo ut
diximus accidente, tremor universos qui aderant
comprehendit, et timor non quâviscumque depastus
est, ne et ipsi laberentur in talia taliter crebro
peccantes, et propter consuetudinem peccatum
minime quod ageretur existimantes; multasque
singuli præsentibus lacrymas effundebant, Christum
pro se ac martyres placatos facere procurantes, et
ei qui passus fuerat gratiam imprecantes, quo tan-
quam Deus super misero misericordia motus, hunc
pœnitentem reciperet, et per sanctos iterum videre
tribueret.

Apparentes ergo martyres in somnis ei qui visum
amiserat, Quis te, inquiunt, o miser operatorem tam
exsecrandæ operatus est actionis? a qua universos
oportebat omnibus abstinere diebus, ut plures per
ignorantiam faciunt: præsertim cum hujus opus
tunc maxime oporteat abominari, quando Christi

sacramenta tanguntur. Et nunc si tertia die præ-
sente œconomo et præ manibus thuribulum reti-
nente, incensique odoribus templum replente,
thuribuli videris prunas, et incensi fumum ad
superiora salientem, a flagello perfecte libera-
beris; ast si nil eorum quæ diximus tertianus
oculis videris, scito quod perpetuam lucrifacias
cæcitatem, et aliquid eorum quæ videntur non sis
ultra visurus. Et hæc quidem in somnis ei profati
sunt.

At ille post visionem conversus multo amplius se
dementabat, præstituti temporis secum angustiam
reputans; unde instantia multa preces mittebat, et
lacrymarum rivulos indesinentes, fundebat, Deum
rogans et martyres, usque ad prædicti temporis
consummationem; habebat autem et omnes qui in
templo erant secum intercedentes, et pro se lita-
nias facientes cum lacrymis, atque fraterni amoris
præceptum perficientes, quod dicitur: Orate pro
invicem ut salvemini. Cumque deprecatio cunctorum
accepta fuisset, Theodorus visum recepit, et timorem
cæcitatatis abiecit.

Christodoro quippe tertia die incensum in san-
ctorum martyrio ponente; hic enim œconomus
erat; et transeunte ubi Theodorus cæcus residebat,
cum tantum ad locum in quo baptisterium erat
pervenit, carbonēs et illum repente suavis odoris
fumum ascendentem aspexit. Cumque vocem glo-
rificantem Deum et martyres emisisset, omnes
rursus ad timorem et gaudium erexit, gaudium
quidem quoniam visum inopinate recepit; timorem
autem, quoniam præsentēs esse putabant martyres;
et omnis ultores fore delicti. Cunctisque congre-
gatis, videre Theodorum; et gravi majorique vociferatione facta, Christodorus stupefichat, ignorabat
enim penitus quod factum fuerat: qui cum cogno-
visset tunc facti miraculi magnitudinem, et cum
aliis omnibus quin et Theodoro, qui cum cæcus
fuisset visum receperat, Christum magna voce
glorificavit et sanctos qui Christum magnificant
per miracula. Nos autem tanquam hi qui illic
tunc præsentēs affuimus, et miraculum ipsum con-
speximus, eis qui hoc patrauerunt hymnodias offe-
rentes, firmiori et puriori animo ad aliud prodigi-
um vadimus.

XXXII. De Agapio gentili.

Multi venditorem argenti noverunt Agapium,
non tantum argentum vendentem, sed et manifeste
gentiliter conversantem, et simulacra colentem, et
servientem creaturæ potius quam Creatori; propter
quam abominandam impietatem in regia urbe
convictus, et comprehensus, et pœnis affectus est:
fugit autem insperate iudicii gladium, non muta-
tione mentis, quā hunc nemo procul dubio repre-

A ἴδει μυσάττεσθαι ὅτε Χριστοῦ τῶν μυστηρίων ἐφ-
άπτονται. Καὶ νῦν εἰ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ παρίοντος τοῦ
οἰκονόμου, καὶ μετὰ χεῖρας; τὸ θυμιατήριον ἔχοντος
καὶ θυμιῶντος τὸ τίμενος, ἰδοὺς τοῦ θυμιατηρίου
τοὺς ἀνθρακας, καὶ τοῦ θυμιάματος καπνὸν ἀναθρώ-
σκοντα, λυτρωθήσεται τελείως τῆς μάστιγος, καὶ τὰς
ὀφείας ἔξεις ἑρρωμένως ὡς πρότερον· εἰ δὲ μὴδὲν ὧν
ἔφημεν τρίταιος ἰδοὺς τοὺς θυμιασμοὺς, ἴσθι διηνεκῇ
κερδάνας τὴν τυφλωσιν, καὶ μηκέτι τῶν ὁρατῶν τι
θεώμενος. Καὶ ταῦτα μὲν ὄντως αὐτῷ προσεφθέγ-
γοντο.

Ὁ δὲ στραφείς μετὰ τὴν ὄρασιν, μεζίζωνος ἑαυτὸν
ἀποδύρετο, τὸ τῆς προθεσμίας (20) στενὸν λογιζόμε-
νος· ὅθεν συντονίᾳ πολλῇ τὰς δεήσεις ἀνέπεμπε, καὶ
δάκρυον ὄχτους οὐ στελλομένους· κατέφερε, θεὸν
B ἀντιβολῶν καὶ τοὺς μάρτυρας μέχρι τῆς τοῦ λεχθέν-
τος καιροῦ συμπληρώσεως· εἶχε δὲ καὶ πάντας αὐτῷ
τοὺς ἐν τῷ νεφί συμπερσεβύοντας, καὶ τὰς ὑπὲρ αὐ-
τοῦ λιτὰς ποιουμένους σὺν δάκρυσιν, καὶ πληροῦντας
φιλάδελφον πρόσταξιν, τὸ εὐχεσθαι ὑπὲρ ἀλλήλων
ὅπως ἰαθῇ τε. Καὶ δεχθείσης τῆς πάντων δεήσεως,
ὁ Θεόδωρος τὸ βλέπειν ἀπέληψε, καὶ τὸ δέος ἀπέβαλε
τῆς τυφλώσεως.

Χριστοδώρου γὰρ θυμιῶντος τῇ τρίτῃ τὸ τῶν
ἁγίων μαρτύριον (οἰκονόμος γὰρ οὗτος ἐτύγχανεν),
καὶ παρίοντος ἔνθα τυφλὸς ὁ Θεόδωρος ἐκαθίσετο, ὡς
μόνον αὐτοῦ τὸν τόπον τὸ φωτιστήριον ἔνθα ἦν κατ-
έλαβε, τοὺς ἀνθρακας ἀθρόως ἐσχόπησε, καὶ τὸν
εὐώδη καπνὸν ἀναβαίνοντα· καὶ φωνὴν ἀφείς δια-
C πρύσιον δοξολογοῦσαν Χριστὸν καὶ τοὺς μάρτυρας,
αὐθις ἀπαντας πρὸς φόβον καὶ χαρὰν διανέστησε·
χαρὰν μὲν ὅτι παραδόξως ἀνέβλεψε, φόβον δὲ ὅτι
παρόντας ἰδοῦν τοὺς μάρτυρας, καὶ πᾶν ἐκδικεῖν
τὰς παράπτωμα. Καὶ πάντων ἀθροισζομένων ἰδεῖν τὸν
Θεόδωρον, καὶ βοῆς γενομένης βαρείας καὶ μεζίζωνος,
ὁ Χριστοδώρος ἐξεπλήττετο. Ἦγνῶσι γὰρ παντελῶς
τὸ γινόμενον· καὶ γνοὺς τῆς τότε θαυματουργίας τὸ
μέγεθος, καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις ἀπασι καὶ Θεοδώρῳ τῷ
τυφλωθέντι καὶ βλέποντι, τὸν Χριστὸν μεγαλοφώνως
ἐδόξαζεν, καὶ τοὺς ἁγίους τοὺς Χριστὸν τοῖς θαύ-
μασι μεγαλύνοντας. Ὑμεῖς δὲ νῦν ὡς τότε παρόντες
καὶ τὸ θαῦμα θεώμενοι, τοῖς δεδρακόσι τὰς ὁμν-
D οφίας προσάξαντες ἐπ' ἄλλο τέρας ἐμβριθέστερον
ἄπιμεν.

AB'. Περὶ Ἀγαπίου τοῦ Ἑλλήνου.

Πολλοὶ τὸν ἀργυροπράκτην Ἀγάτιον ἴσασιν, οὐ
πρᾶσιν ἀργύρου μόνον ποιούμενον, ἀλλὰ καὶ προφα-
νῶς Ἑλληνίζοντα, καὶ ἔθνα σέβοντα, καὶ λατρεύοντα
τῇ κτίσει παρὰ τὸν Κτίσαντα. Δι' ἣν βδελυρωτάτην
δυσσέθειαν ἐλεγχόμενος, ἐν τῇ βασιλεῖᾳ τῶν πόλεων
συσχεθεὶς ἐκολάζετο· φεύγει δὲ παρ' ἐλπίδα τῆς δι-
κῆς τὴν μάχαιραν, οὐ μεταθέσει γνώμης (οὐδεὶς γὰρ
ἂν ἐπεπέμψατο), ἀλλὰ χρυσίου πολλὰς μεταδόσεις·

NOTÆ.

(20) Anastasius non præstituti temporis, sed alacritatis scribit in codice: quia loco προθεσμίας per-
peram legebat προθυμίας.

ὅπερ ἐστὶν ἀθεώτατον· οὔτε φιλανθρωπία νόμον (ποῦ γὰρ τὸ πρὸς τοὺς οὐ μετανοοῦντας φιλάνθρωπον; ἔπει μὴ τότε φιλανθρωπεύονταί, ὅτ' ἂν οἱ πταίνοντες τοῖς οἰκείοις ἐναπομείνουσι πταίσμασιν), ἀλλὰ φιλαργυρία τῶν ἐκδικούντων τὰ νόμιμα· πάντα γὰρ οὕτως ὑπακούεται τῷ χρυσίῳ, ὡς Σολομὼν ὁ σοφὸς ἀπεγράφατο. Πλὴν εἰ καὶ δώσει χρημάτων τὴν ζωὴν ὁ τάλας ὠνήσατο, καὶ θάνατον τὸν τότε διέφυγεν, ἀλλὰ τὸ θεῖον φυγεῖν οὐ δεδύνηται, οὐδὲ δίκης ὄμμα παντέφορον.

infelix redemerit, et mortem quæ tunc imminerebat evaserit, divinitatem tamen effugere non potuit, nec iudicii oculum qui omnia conspiciat.

Ἀποδράσας οὖν τὸ Βυζάντιον μετὰ τὴν ἐκ τῶν φρουρίων ἀπόλυσιν, εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἔρχεται, λανθάνειν ἐνθάδε νομίσας καὶ κρύπτεσθαι. Ἦγνός γάρ ὁ βδελυρὸς καὶ θεήλατος ἐκ τῆς περὶ τοὺς οἰκείους θεοῦς ὑπολήψεως, ὡς ἡ θεία πανταχοῦ καθέστηκε δύναμις, καὶ τὰ πάντα πληροί, τὴν οὐσίαν ἀπερίγρα-
 φον ἔχουσα, καὶ τὰ πάντα συνέχει, καὶ πάντων ἐστὶν ἐπέκεινα, ὡς αὐτὴ διὰ Ἡσαίου φησὶν πρὸς τοὺς οἰομένους αὐτὴν ἐν τόπῳ βραχεῖ περιεργεσθαι·
 « Ποῖον οἶκον οἰκοδομήσατέ μοι, λέγει Κύριος, ἡ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; » Πρὸς ἣν ἅπαντα διὰ πολλὴν συγκατάθεσιν συγκρινόμενα, οὐρανὸς καὶ τὰ κατ' οὐρανὸν ἀγγέλων ἀναρίθμητα τάγματα, γῆ καὶ τὰ κατὰ γῆν ζῶα καὶ ἄνθρωποι, ἀήρ καὶ ὄρνεα τὰ κατὰ τὸν ἀέρα πετόμενα, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ἅπαντα τὰ ὁρατὰ καὶ ἀόρατα, ὡς ῥοπή ζυγοῦ καθεστῆκασι, καὶ ὡσεὶ σταγὼν ἀπὸ κάδου τυγχάνουσι, καὶ ὡς σάλος ἐλογίσθησαν στόματος. Τοῦτο γὰρ καὶ Δαυὶδ ἀκριβῶς ἐπιστά-
 μενος ἔφαλλεν· « Ἐθαυμαστώθῃ ἡ γνώσις σου ἐξ ἐμοῦ, ἔκραταιώθῃ, οὐ μὴ δύναμαι πρὸς αὐτὴν· »
 ἥς τὸ μέγεθος ἐνδείκνυμενος, ἐπάγει καὶ φησιν· « Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου; καὶ ἀπὸ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐάν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ· καὶ ἐάν στρώσω εἰς τὸν ἄδην, πάρει· ἐάν ἀναλάβωμαι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον, καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης· καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεὶρ σου ὁδηγήσει με, καὶ καθεῖξαι με ἡ δεξιὰ σου. »

Ὅθεν φυγὰς ὁ Ἀγάπιος, καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενόμενος, τὴν τῆς δίκης δεξιὰν οὐ διέφυγεν, ἀλλ' ὑπὸ ταύτης κατασχεθεὶς ἐκολάζετο· οὐ νόμοις παραδοθεὶς ὡς τὸ πρότερον) πάλιν γὰρ ἂν τὴν τιμωρίαν διὰ χρημάτων ἐξέφυγεν· πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, ἀλλ' ἀοράτως πληγείς πληγὴν χαλεπὴν τε καὶ ἀφυκτον· νόσος δὲ ἦν ἡ πληγὴ κατὰ παντὸς εὐρυνομένη τοῦ σώματος, ἣν Ἀσκληπιάδης παραγορεύουσι πάρεσιν. Καὶ τοῦτο δὲ φεύγειν ἡλικιῶς τὸ ἀρρώστημα (οὐ γὰρ δίκης ἔργον τὸ πάθος ἐνόμιζεν, ἀλλὰ σύμπτωμα σώματος), συγχῶς τοὺς ἱατροὺς μετεστέλλετο. Οἱ δὲ παραγενόμενοι, τὰ τῆς τέχνης ἐπ' αὐτῷ διεπράττοντο, εἰδότες μὲν ὡς οὐ ζήσεται, οὐδὲ τοῦτο φύγοι τὸ νόσημα, ἀλλ' ἐλπιδὶ μισθῶν ἀπατῶν-
 τε· τὸν ἀθλιον.

Ὡς δὲ χρόνος προέβαιεν, καὶ τὸ πάθος προέκοπτε,

A henderet, sed multis auri distributionibus, quod est penitus impium : neque misericordia legum ; ubi enim est misericordia circa eos qui non egerunt poenitentiam ? Nam non tunc misericordiam consequuntur cum peccantes quique in propriis culpis permanserunt, sed avaritia eorum quibus commissa sunt defendenda legitima. Omnia enim obediunt auro, ut Salomon descripsit ille sapientissimus. Verumtamen licet dato pecuniarum vitam

Byzantium ergo post absolutionem carcerum fugiens, Alexandriam venit, latere hic existimans et abscondi. Ignorabat enim abominabilis et a Deo ejectus, ex opinione qua erga proprios tenebatur deos, quod divina ubique sit virtus, et omnia
 B impleat, incircumscriptionem habens substantiam, cunctaque contineat, et sit universorum superior ; sicut ipsa per Isaiam dicit, adversus eos qui hunc in loco brevi opinabantur arceri : Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus : aut quis est locus requietionis meæ ? nonne cælum et terram ego impleo ? Ad quam universæ propter multam condescensionem comparata, cælum videlicet, et qui in cælo sunt innumerabiles ordines, terra et quæ in terra sunt animalia simul et homines, aer et aves quæ per aerem volitant, mare et quæ inhabitant in aquis, et ut breviter asseramus, visibilia et invisibilia, sicut momentum trutinæ sunt, et veluti fluens a situla gutta consistunt, et ut saliva reputata sunt oris, et reputabuntur. Et hoc enim etiam David certissime sciens psallebat : « Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, non potero ad eam ».
 C Cujus magnitudinem ostendens subinfert, et dicit : « Quo ibo a spiritu tuo ? et a facie tua quo fugiam ? Si ascendero in cælum, tu illic es ; si descendero in infernum, ades ; si sumpsero pennas meas ante lucem, et habitavero in postremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, et tenebit me dextera tua ».

Unde fugax Agapius Alexandriam veniens, congruum iudicium non evasit, sed ad hoc detentus poenis cruciabatur, non ut prius legibus traditus ; alioquin poenam iterum per pecunias effugisset. Omnes enim quæ sua sunt querunt, non quæ Jesu
 D Christi, secundum divinum Apostolum. Sed invisibiliter plagatus plaga sæva et inevitabili ; languor enim erat plaga illa per totum corpus extensa, quam Asclepiadæ paralyticis nuncupant. Et hunc quoque languorem fugere sperans, crebros medicos advocabat ; non enim adversionis opus passionem esse putabat, sed corporalem eventum. Qui venientes, quæ artis erant in eo gerebant ; quod quidem non victurus esset, nec languorem effugiturus scientes, sed miserum in mercedum spe decipientes.

Cumque annus processisset, et passio profecisset,

ita ut et linguam quoque paralysis tangeret, quæ jam tanto solvebatur flagello, vocem non valens articulatam depromere, licet ipse non vita excederet, sed atrociter puniretur, cõnsilium a quibusdam accepit ad Cyrum Joannemque martyres properandi, tanquam qui possent a passione se liberare, si cum fide ad eos et lacrymis accessisset. At ille maledictus timens nequando eum tanquam paganum judicarent, ad sanctos venire nolentem, simulabat enim se esse Christianum, et pelle tegebatur ovina, licet lupus veraciter impius nosceretur, consilium admisit, et exitum fieri annuit, latere per hoc homines opinatus, et seducere martyres arbitratus, tanquam deificam nostri scientiam non habentes, sed hos similes diis suis existimans, qui non solum quæ procul sunt vel abdita hominum, sed nec ea quæ in præsentiariis sunt norunt. « Simulacra quippe gentium argentum et aurum, opera manuum hominum; os habent et non loquuntur; oculos habent et non audient; nares habent et non odorabunt; manus habent et non palpabunt; pedes habent et non ambulabunt; non clamabunt in gutture suo. » Quibus est subinferre conveniens etiam illud: « Similes illis sicut qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis. »

Deprehendebatur igitur miser se ipsum seducens non martyras, seque latere faciens et non eos qui hanc opinionem habebant de ipso. Cum enim ad Cyri et Joannis sacratissimam venisset basilicam, hos dormiens intuebatur in habitu Christodori dispensationem habentis ecclesie, per templum incedentes et Deo adolentes incensa, ad se vero accedentes, et minis acrioribus quodammodo sibi loquentes atque dicentes: Quid ad nos, o totius pietatis aliene, omnique abominatione plene venisti? Deridere etiam nos advenisti? Per cœli et terræ Creatorem et habitat rem, et deitatis ejus quæ hic est et ubique virtutem, non nos fugies, ut existimasti, sed super dorsum te publice flagellabimus, ut cognoscas liquidius quibus fueris ausus illudere. Et cum hæc adversus cum sancti intimassent, abierunt.

At ille cum timore quin et tremore conversus, annuendo et balbutiendo cuncta obsequentibus sibi disseruit; et cum dispensator hora incensi transiret, et thuribulum retineret, habito in præcordiis pavore minarum, vertere illum ministro præcepit; et versus cum respexisset, Christodori pedes qui ad eum venerat apprehendit, et ne flagellaret se supplicabat, ipsum enim opinabatur esse qui se in somnis flagellaturus comminabatur. Ignorans autem Christodorus, omnia enim a puero didicit, intrabatur quidem quod dicebatur, non autem percutere illum, ut supplicaverat, jurejurando spondidit.

Post non multum vero temporis infirmus quis esset innotuit: recusabat enim in hæreseos quasi

A ὥστε καὶ τῆς γλώττης τὴν πάρεσιν ἄπτεσθαι, ἤτις λοιπὸν τῇ μάστιγι διελέλυτο, φωνὴν ἔτι διαρθροῦν οὐκ ἰσχύουσα· καὶ τὸν βίον αὐτὸς οὐκ ἐξήρχετο, ἀλλ' οὕτω δεινῶς ἐκολάζετο· συμβουλευέται πρὸς τινων πρὸς Κύρον ἐλθεῖν καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας, ὡς δυναμένους αὐτὸν τοῦ πάθους λυτρώσασθαι, εἰ μετὰ πίστεως αὐτοὺς καὶ θαυρῶν ἀφίκοιτο. Ὁ δὲ δειλαίνων μήπως αὐτὸν ὡς Ἕλληνα κρίνωσιν, εἰς τοὺς ἀγίους ἐλθεῖν μὴ βουλόμενον) ὁπεκρίνετο γὰρ τὸν Χριστιανὸν ἐπὶ ἑπάρτος, καὶ τὸ τοῦ προβάτου περιεβάλλετο κώδιον, εἰ καὶ λύκος ἀληθὴς ὁ δυσσεβὴς ἐγνωρίζετο), τὴν βουλὴν εἰσεδέξατο, καὶ τὴν ἐξοδὸν ἐπένευσε γίνεσθαι, λαμβάνειν μὲν διὰ τοῦτου τοὺς ἀνθρώπους οἰόμενος, ἀπατᾶν δὲ νομίζων τοὺς μάρτυρας, ὡς γινώσκιν τῶν καθ' ἡμᾶς οὐκ ἔχοντας ἐνθεον· ἀλλὰ τοὺτους κατὰ τοὺς ἑαυτοῦ θεοὺς λογισάμενος, τοὺς μὴ μόνον τὰ πῶρρωθεν ἢ τῶν ἀνθρώπων τὰ κρύφια, ἀλλ' οὕτε τὰ καίμια παρὰ πόδας γινώσκοντας· « Τὰ γὰρ εἰδωλὰ τῶν ἐθνῶν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων· στόμα ἔχουσι, καὶ οὐ λαλήσουσι· ὀφθαλμοὺς ἔχουσι, καὶ οὐκ ὄψονται· ὠτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἀκοισθήσονται· χεῖρας ἔχουσι, καὶ οὐ φηλαφήσουσιν· πόδας ἔχουσι, καὶ οὐ περιπατήσουσιν· οὐ φωνήσουσιν ἐν τῇ λαρυγγὶ αὐτῶν· » οἷς ἐπενεγκεῖν ἔστιν ἀκόλουθον καὶ τό· « Ὅμοιον αὐτῶν γίνονται οἱ ποιοῦντες αὐτὰ, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. »

C Ἦλθον τοίνυν ὁ δειλαῖος ἑαυτὸν οὐ τοὺς μάρτυρας, καὶ λαμβάνων ἑαυτὸν οὐ τοὺς ταύτην ἔχοντας περὶ αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν. Γενόμενος γὰρ εἰς τὸ Κύρου καὶ Ἰωάννου θειότατον τέμενος, ἔβλεπεν ἐν σχήματι Χριστοδώρα τοῦ τὴν διοίκησιν ἔχοντος τὸν νεὼν περιάγοντας καὶ θυμιῶντας θεῷ θυμιάμασι· παρ' αὐτῷ δὲ γαγονότας, ἀπειλητικώτερόν πως αὐτῷ διαλέξασθαι· Τί πρὸς ἡμᾶς, ὁ πάσης εὐσεβείας· ἀλλότριε, καὶ πάσης βδελυρίας ἀνάπλες παραγέγονας; χλευάζειν καὶ ἡμᾶς, ἀσεβήλους; Μὰ τὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς Ποιητὴν καὶ οἰκήτορα καὶ τὴν ἐνθάδε καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς θεότητος δύναμιν, οὐ μὴ φύγοις ἡμᾶς ὡς ὑπέρλας, ἀλλ' ἐπὶ νῶτον σε δημοσίως μαστίξομεν, ἵνα γνῷς σαφέστερον τίσιν ἐμπαίξαι τετόλμηκας. Καὶ ταῦτα προσαπειλήσαντες ἀπῆλθον οἱ ἅγιοι.

D Ὁ δὲ στραφεὶς ἐμφοβός· ἔτι καὶ ἐντρομός, νεύμασιν ἅπαντα καὶ ψελλίσμασιν τοῖς διακονομένοις αὐτῷ διεσάφησεν· καὶ τοῦ οἰκονομοῦ κατὰ τὸν καιρὸν παρίοντος τοῦ θυμιάματος, καὶ τὸ θυμιατήριον ἔχοντος, ἔχων τῆς ἀπειλῆς τὸ δέος ἐγκάρδιον, στρέφειν αὐτὸν τῷ ὑπηρετῇ διάταξε· καὶ στραφεὶς, ὡς διένευσε, τὸν Χριστοδώρα ποδοῖν παρ' αὐτῷ γεγονότος ἑδράζετο, καὶ μὴ μαστίξαι ἐκέλευε· αὐτὸς γὰρ ᾤετο τοὺς κατ' ὄναρ αὐτὸν μαστιγοῦν ἀπειλήσαντας· Ἀγνοῶν δὲ ὁ Χριστοδώρας (πάντα γὰρ πρὸς τοῦ παιδὸς ἔμαθεν ὕστερον), ἰθαύμαζε μὲν τὸ λεγόμενον, μὴ τύπτειν δὲ αὐτὸν ὡς ἰκέτευεν ὡμοσεν.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ τοῖς ἀσθενέσιν ὅστις ὑπῆρχεν γινώσκειται· καὶ γὰρ τὴν τῶν ζωοποιῶν ἀπρηνεῖστο

μυστηρίων ὡς ἐν αἰρέσεως σχήματι ποιεῖσθαι μετά-
ληψιν· καὶ παρὰ τῶν ἐν τῷ νεφ̄ θόρυβος κατ' αὐτοῦ
πολὺς διηγείρετο· ὃς τοῦτο μαθὼν, καὶ θέλων ἀπο-
τρίψασθαι τὴν ὑπόνοιαν, τῶν ἁγίων Χριστοῦ μυστη-
ρίων μετέλαβε. Καὶ ὅστων μετὰ τὴν τούτων μετά-
ληψιν, δαίμων ἄγριος εἰς αὐτὸν εἰσπέδησεν, ὥστε
καὶ εἰς τὸν προδότην Ἰουδαν ὁ Σατανᾶς μετὰ τὸ λα-
θεῖν αὐτὸν τὸ ψωμίον ὑπερ ὁ Σωτὴρ ἐπέδωκεν ἐμβά-
φας εἰσέλατο· καὶ χαμαὶ κείμενος ἐσπαράττετο, καὶ
τοὺς ὀφθαλμοὺς διεστρέφετο, καὶ τὰ μέλη χαλεπῶς
ἐλυγίζετο, καὶ τοὺς ἄφρους ἐκ τοῦ στόματος ἐπεμπε
κῦμα θαλάττιον ἐλεεινῶς ἐκμιμούμενος· καὶ νήφων
μὲν ἐξ ὀλίγου, εἶπερ ἄρα καὶ ἐνηψε, λαλεῖν δὲ παν-
τελῶς ἢ τὴν γλῶτταν ὅλως κινεῖν οὐκ ἤδυνάτο· ὑπὸ
τοῦ δαίμονος δὲ στρεβλούμενος, καὶ συνεχῶς ἐνεργού-
μενος, οὐ μὴν ἄλλὰ κοιμώμενος, εἰπερχάθευδε, μὴ
πίσται προελθὼν ἄλλ' ὑποκρίσει τοῖς μυστηρίοις
ἡτέρχετο.

Τρεῖς γοῦν οὕτω διανύσας ἡμέρας ὁ ἄθλιος, καὶ
πολλάκις τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, μᾶλλον παν-
ημέριον καὶ παννύχιον σπαρattόμενος, καὶ πάντα
πάσχιον ὅσα πάσχουσιν οἱ δαίμοσι στυγηροῖς πιεζό-
μενοι, θανάτου πίπτει τοῖς ὁρώσι παρεχέτο. Ὅθεν
οἱ τούτῳ προσήκοντες ἐγνωκότες ὡς ὅστων ὑπὸ τοῦ
δαίμονος ἀναιρεθῆσεται, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἦγον εἰς
Ἀλεξάνδρειαν εἰς οἶκον τὸν ἑαυτοῦ τεθηζόμενον.
Ἐξελθὼν δὲ τῶν ἁγίων τὸ τέμενος, καὶ βραχὺ λίαν
ὀδεύσας διάστημα, σὺν ἰδύνῃ πολλῇ τὸ πνεῦμα παρ-
έδωκεν, τῆς δυσσεβείας ἀξίον εὐράμενος θάνατον, τοῦ
δαίμονος αὐτὸν κατὰ τὴν ἰδὺν ἀποπνέξαντος· καὶ
τὸν μὲν νεῶν καταλείπειν ὡς μικρὸς τε καὶ βέβη-
λος ἐλαυνόμενος, καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν οὐχ ἑώρακεν,
ὡς ταύτης ὑπάρχων ἀνάξιος. Καὶ οὕτω μὲν Ἀγά-
πιος εἰς Θεὸν δυσσεβήσας καὶ μάρτυρας, τὸν βίον
κατέστρεψε· καταστροφή γὰρ ὄντως ἀσεβοῦς τοι-
αύτη, κατὰ τὸ λόγιον, καὶ ἡ ἐλπίς αὐτοῦ ἀπο-
λείται, καὶ οὐκ ἔσται αὐτοῦ τὸ παρὰ πᾶν ἡ δαίτα.

Ἡμεῖς δὲ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ τὴν μαρ-
τυρίην τὴν ἐπὶ τοῖς μετανοοῦσιν καὶ τοῖς οὐκ ἐπι-
στρέφουσιν ὑπογράφαντες, καὶ πρὸς ὄνησιν τῶν
εὐσεβοῦντων κηρύξαντες· ἵνα μὴ μόνως τὰς ἰάσεις
θεώμενοι ἀργότερους πρὸς ἀμυναν τοὺς μάρτυρας
οἴοντο, καὶ ταύτῃ βλαδῶσι διάνοιαν, πρὸς καταφρό-
νησιν καὶ ῥθυμίαν ἐκκλίναντες· καὶ ὕμνους ὑπὲρ
τῆς ἐντεῦθεν ὠφελείας αὐτοῖς προσκομίσαντες, ἕτερα
δύο ἢ τρία θαύματα τερπνότερα γράψαντες, τέλος
τῶν ἐπ' Ἀλεξάνδρειαν γραφέντων τεράτων οὐ γεγο-
νότων μόνον αὐτὰ ποιησώμεθα· ἵνα πέρασι ταῦτα
τερπνοί, ὀριζόμενα, ἅπαντα τερπνὰ τοῖς ἐντυγχά-
νουσι φαίνοντο· τέρποντα μὲν τοῖς ἐμπροσθεν, τοῖς
παροῦσι δὲ μικρὸν ὑποσύφοντα· καὶ πάλιν τοῖς μὲν
ἡδέσι τὰ τῶν ἀκουόντων ψυχὰς θεραπεύοντα, τοῖς δὲ
στυπικωτέροις ταῦτα ἀνεπισθῆτως καθαίροντα·
ὡς καὶ τῶν Ἀσκληπιᾶδων οἱ δόκιμοι πράττουσιν·
μέλει γὰρ τὰ θεκτικὰ καὶ ὠφέλιμα τῶν φαρμάκων
συνδύσαντες, ἥτοι προσμύξαντες, τοὺς δεομένους κα-
θάρασεως ἐκκαθαίρουσιν. Τούτους οὖν καὶ ἡμεῖς ἐν-
θάδε μιμούμενοι, τοῖς προλαβοῦσιν ἡδέσι τὰ παρόντα
θεκτικὰ προσποιήσαντες, ἐπὶ τοῖς ταῦτα τερπνοῖς

PATROL. GR. LXXXVII.

A schismate positus vivificorum participari myste-
riorum; et susarrum adversus eum multum exci-
tabatur; quo ille comperto, suspicionem volens
detergere, sancta Christi suscepit mysteria. Postque
horum perceptionem, statim in eum agrestis daemon
insiliit, quemadmodum Satanas in Judam prodito-
rem, cum accepisset buccellam quam Salvator
tradidit cum intinxisset, introiit. Et in terra jacens
discerpebatur, et oculos reversabat, et membra
sævius contorquebat, et spumas ex ore dimittebat,
fluctum marinum miserabiliter imitatus; et cum
vigilaret paululum, si tamen veraciter vigilabat,
loqui modis omnibus vel linguam movere prorsus
non poterat; a dæmonio vero contortus, et jugiter
passus, quinetiam et dormiens, si tamen dormiebat,
non fide accessisse ad sancta mysteria, sed simu-
latione arguebatur.

Tres ergo cum infaustus ita dies transisset, et
sæpe tam interdiu, quam noctu, imo tota die
totaque nocte discerperetur, cunctaque pateretur,
quotquot pati consueverunt ii qui a perosis dæ-
monibus deprimuntur, mortis fidem videntibus
præstitit: unde hi, quorum intererat, agnoscentes
quod citius a dæmone foret interimendus, receptum
eum deportabant in Alexandriam, in domo propria
moriturum. Cum autem sanctorum templum exisset,
et brevi valde intervallo profectus esset, cum dolore
multo spiritum tradidit, condignam impietatem mortem
inveniens suffocante hunc in via dæmonio. Et
certe templum quidem ut scelestus et profanus
pulsus didmisit, et civitatem ipsam ut hæc indignus
non videret. Et sic quidem Agapius in Deum et in
martyres impie peccans, vitam dissolvit. Talis enim
veraciter est impii eversio, secundum divinum elo-
quium; et spes ejus peribit, et non erit ejus penitus
habitaaculum.

Nos autem et in isto et in iis qui præcesserant,
id est tam in his qui egerunt, quam qui non ege-
runt pœnitentiam, martyricam describentes virtu-
tem, et ad profectum pie agentium prædicantes, ut
non solas sanitates videntes, tardiores ad vindictam
martyras opinantur, et hoc modo propter ignoran-
tiam lædantur, ad contemptum et desidiā incli-
nati; et hymnos pro utilitate hinc facta eis offeren-
tes, alia duo vel tria miracula jucundiora scriben-
tes, finem eorum quæ in Alexandrinis facta sunt
prodigiorum efficiemus. Non tamen ibidem sola
facta sunt quæ scribuntur, quo terminis hæc de-
lectabilibus definita, omnia delectabilia his qui
legerint videantur; delectabilia quidem prioribus,
præsentibus autem modicum non sine causa seve-
ra, et iterum posteros jucundari facientia; cum
suavibus quidem audientium animas curent, et a se-
terioribus sensum expurgent; sicut etiam Asclepia-
dæ probabiliter agunt: cum melle namque morda-
cia et profutura remedia commiscentes, eos qui
purgatione egent emundant. Nos ergo et hos hic
imitantes, et præcedentibus suavis præsentia

mordacia commiscentes, aliis hæc jucundioribus A contegamus, finem facientes delectabilem, non omnium conscriptionis miraculorum eorum, sed miraculorum tantum apud Alexandrinis gestorum.

XXXIII. De Cosmiana, quæ ad sanctos oratum abiit, et de jumento cecidit corpusque contrivit.

Suave nobis etiam præsens exstitit miraculum, quod a sanctis in muliere quadam Cosmiana nomine factum est, et fortassis ansteriorum recitationi occurrit, ut tristitiam quæ illinc nobis fore putabatur, ejusdam spongiæ more detergeret; et non tantum hoc, sed ut sicut a tristibus mulierum narratio cœpta est, ita etiam lætorum Scriptura inceptionem feminas habeat. Sic enim et Dominus post resurrectionem apparens, primo Avete mulieribus donat, quoniam primo eis post factam in paradiso transgressionem tristitiæ verba pronuntiavit. Hoc judicans ipse justissimum, ut quæ primæ tristari susceperant, ipsæ quoque primæ gaudere perciperent, et nec esset schisma in corpore, secundum divinum Apostolum, qui caput mulieris virum vocavit, et viri corpus mulierem sanxit, et neque mulierem sine viro, neque virum sine muliere, corpus fore vult universum, cum alterum quidem corporis gaudium, alterum vero tristitiam prius susceperit.

Ergo adsit mulier, et sicut Athanasia miraculorum prima, quæ tristare videntur, effecta est, ita et Cosmiana prima eorum quæ magnanimitatem C habent, efficiatur. Itaque incolumis erat hæc corpore, et passionis nil habebat. Porro domi degens, desiderium habebat venire ad martyres, et adorare horum reliquias, ac emanante ab illis benedictione potiri. Et adimplere desiderium volens, cum paucillum supra inquietum sedisset asinum, ad templum iter agebat. Hanc invidiæ pater cum multo ad sanctos amore properare videns, magnam se putabat sustinere jacturam, si cum tanto studio et calore ad divinum templum ipsa pertingere potuisset, et non in itinere in magnos laqueos ejus offendens reditum faceret, neque deifica confessione visa, neque cultura data, neque munere pretioso impenso. Tristem quippe hunc reddunt, et mordent omnia quæ Deum tanquam benignum placant, hominibusque Dei amicis beneficia præstant, et salutis argumenta.

Unde cum ad medium itineris mulierem venisse vidisset, jactato repente subjugali, quod portabat eam, ut in terram retrorsum caderet impulit, et ut dorsum ante alias partes corporis illis rueret, fecit. Quod cum impetu validiori deferretur in terram, illis est, et totum confestim contritum, mortuamque diutius mulierem demonstravit; fortassis et ad sepulcrum misisset, nisi refrigerantes martyres invenisset, et pene mortuam erigentes, et vitam iterum concedentes. Post multum ergo,

συγκαλύψωμεν· τέλος τὰ τερπνα τῆς εἰς Ἀλεξανδρίας θαυμάτων συγγραφῆς, οὐ θαυμάτων ἐνεργείας ποιούμενοι.

ΑΓ'. Περὶ Κοσμιανῆς ἀπιστοῦσης εἰς τοὺς ἀγίους τοῦ εὐξασθαι καὶ πεσοῦσης ἐκ τοῦ ἀλόγου καὶ συντριβείσης τὸ σῶμα.

Ἡδὺ καὶ τὸ παρὸν ἡμῖν θαῦμα καθέστηκεν, ὅπερ ἐπὶ γυναιὶ τινὶ Κοσμιανῇ τοῖνομα τοῖς μάρτυσι γέγονε· καὶ τάχα καλῶς μετὰ τὴν τῶν αὐστηροτέρων ἀγγελίαν ἀπήντησεν, ἵνα τὴν ἐκείθεν δοκοῦσαν ἐσεσθαι λύπην ἡμῖν, ὥσπερ ἐπὶ σπύγγου τινὸς παρελθὼν ἀναμάξῃται· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἵνα ὥσπερ ἀπὸ γυναικῶν τῶν ἀνιώντων ἡ διήγησις ἤρξατο, οὕτω καὶ τῶν ἡδόντων ἡ Γραφὴ ἀρχὴν ἔχει πάλιν τὰ γυναῖκα. Οὕτω γάρ καὶ ὁ Κύριος μετὰ τὴν ἀνάστασιν φαίνεται πρῶταις γυναιξὶ τὸ, Χαίρε, δορούμενος, ἐπειδὴ καὶ πρῶται αὐταῖς μετὰ τὴν ἐν παραδείσῳ παράδασιν, τὰ τῆς λύπης ἐφθέγγετο ῥήματα· τοῦτο κρίνας αὐτὸς δικαιότατον, ἵνα πρῶται τὸ λυπεῖσθαι δεξιόμεναι, αὐταὶ πρῶται καὶ τὸ χαίρειν κομίσωνται, καὶ μὴ ἡ στίγμα ἐν τῷ σώματι, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, τὸν κεφαλὴν μὲν γυναικὸς τὸν ἀνδρα κατέσσαντα, ἀνδρὸς δὲ σῶμα τὴν γυναῖκα θεσπίσαντα· καὶ μήτε γυναῖκα χωρὶς ἀνδρὸς, μηδ' ἀνδρα χωρὶς γυναικὸς τὸ πᾶν εἶναι σῶμα βουλόμενον· ἡ τὸ μὲν τοῦ σώματος τὸ χαίρειν, τὸ δὲ τὸ λυπεῖσθαι πρῶτον ἐδέξατο.

Οὐκοῦν παρῆτο τὸ γυναῖκα· καὶ ὥσπερ Ἀθανασία πρώτη τῶν λυπεῖν δοκούντων θαυμάτων γεγέννηται, οὕτω καὶ Κοσμιανὴ πρώτη τῶν ἐχόντων τὸ εὐθυμον γίγνεται. Ἐρρωτο τοίνυν αὕτη τῷ σώματι, καὶ πάθος οὐδὲν ἔσχεν ἢ νόσημα· κατ' οἶκον δὲ διατρίβουσα, πόθον ἔσχεν ἐλθεῖν εἰς τοὺς μάρτυρας, καὶ προσκυνῆσαι τούτων τὰ λείψανα, καὶ τὴν βρούσσαν ἀπ' αὐτῶν εὐλογίαν καρπώσασθαι, καὶ πληρῶσαι τὸν πόθον ἐθέλουσα, ἐπ' οὗν μικρὸν ἀτάκτῳ καθίσασα, πρὸς τὸ τέμενος ὤδευε. Ταύτην ὁ τοῦ φθόνου πατὴρ θεασάμενος, πᾶν πόθῳ πλείονι πρὸς τοὺς ἀγίους ὀρήμασεν, μεγάλην αὐτὸς τὴν ζημίαν ὕφειξεν ἐνόμιζεν, εἰ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς καὶ θερμότητος εἰς τὸν ναὸν τὸν θεῖον ἀφίκοιτο, καὶ μὴ καθ' ὁδὸν ταῖς πονηραῖς αὐτοῦ παγίσαι προσκύψασα, ποιῆσαι τὴν ἐπάνοδον, μήτε τὸν σηκὸν ἰδοῦσα τὸν ἐν-θεον, μήτε τὸ τέβας δοῦσα τὸ πρόσφορον, μήτε τὸ δῶρον λαβοῦσα τὸ τίμιον. Λυποῦσι γὰρ αὐτὸν καὶ δάκνουσιν ἅπαντα τὰ τὸν θεὸν ὡς ἀγαθὸν θεραπεύοντα, καὶ τοὺς φιλοθεοὺς ἀνθρώπους εὐεργετοῦντα καὶ σώζοντα.

Ὅθεν ἐπὶ τὰ μέσα τῆς ὁδοῦ τὸ γυναῖκα ὡς ἰδεγένομενον, ῥίψας ἀθρόον τὸ φέρον αὐτὴν ὑποζύγιον ἐπ' ἑδαφος ἤνεγεν εἰς τοῦπίσω πεσεῖν, καὶ τὸν νῶτον ἡγεῖσθαι ποιήσας τοῦ πτώματος, ὁ φορτὴ σφοδρότερᾳ φερόμενον τῇ γῇ προσραγὲν, ὅλον εὐθύς συνετρίβετο, καὶ νεκρὸν ἐπὶ πολὺ τὸ γυναῖκα ἐδειξεν· τάχα δ' ἂν καὶ πρὸς τάφον παρέπεμψεν, εἰ μὴ τοὺς μάρτυρας ἀναψύχοντας εὐρίσκει, καὶ θανοῦσαν σχεδὸν ἀνεγείροντας, καὶ ζῶν πάλιν ταύτην παρέχοντας. Μετὰ πολὺ γοῦν αὕτη ἀνανήψασαν (ἐτενήκει

γὰρ τῷ ῥοῖζῳ τότε τοῦ πτώματος, καὶ πάντα αὐτῇ
τὰ ὁστά διελέλυτο), εἰς πόλιν ἀποστρέφειν οἱ συν-
όντες ἠδούλοντο, ἵνα θερμὰ, ψοῖν, ἔχουσιν ἔτι τὰ
τραύματα, πρὸς ἱατροὺς ἀπενέγκουσιν, καὶ μὴ μετὰ
ψύειν καὶ νέκρουν. Δοκοῦσιν γὰρ τὰ τῶν τραυμά-
των θερμότερα, καὶ πρὸς ἱασιν ἐτοιμότερα, καὶ μήτε
τοσοῦτον ἱατροῖς παρέχειν τὸν κάματον, μήτε μὴν
ἄλγος ἐμποιεῖν τοσοῦτον τοῖς πάσχουσιν, ὅσον τὰ
μετὰ πληξίν ψυχούμενα καὶ βραδύνοντα δέξασθαι
φάρμακον. Ἡ δὲ τὴν ἔκκοπὴν τῆς εἰς τοὺς ἁγίους
ἀφιξεως, δαίμονος ἔργον εἶναι νοήσασα, πάλιν νο-
στεῖν οὐκ ἠνέσχετο, πρὸ τῆς τοῦ πόθου πληρώσεως.
Πάλιν οὖν ἐπὶ τὸ κτῆνος αὐτὴν μετὰ δυσχερείας πολ-
λῆς ἀνενέγκαντες, ἐμπροσθε τε καὶ ὀπίσθι, μετὰ
πολλῆς ἀσφαλείας κατέχοντες, διὰ τὸ παντελῶς αὐ-
τὴν κατέχειν αὐτὴν ἐπ' ἀλόγῳ μὴ δύνασθαι, σὺν
κινδύνῳ πολλῷ πρὸς τοὺς μάρτυρας ἤγαγον. Καὶ
προσευξαμένην αὐτὴν, καὶ τὴν αὐτῶν σορὸν προσκυ-
νήσασαν, ἐπὶ τὸ ἄστυ πάλιν εἰσῆνεγκαν, παραμένειν
τῷ νεφῷ μέχρι ῥώσεως οὐ θελήσασαν, ἀλλὰ τοῦτο
πρὸς τοὺς ἁγίους ἀστεύεστατα λέξασαν.

Πολλοὶ μὲν, ὧ Χριστοῦ μιμηταὶ καὶ θεράποντες
μάρτυρες, νοσοῦντες πρὸς ὑμᾶς ἀφικνούμενοι, μετὰ
ῥώσεως καὶ χαρᾶς ὑποστρέφουσιν· ἐγὼ δὲ μετὰ ῥώ-
σεως ἐξελθοῦσα τῆς πόλεως, πρὸς ὑμᾶς ἐλθοῦσα,
ταύτης ποιήσασθαι φύλακας, μετὰ πόσου κινδύνου
καὶ νοσήματος ἐπανερχομαι! Καὶ νῦν εἰ μὲν ἀσθε-
νοῦσα τῆς ἐστίας ἐλήλυθα, παρέμενον ἂν μέχρις οὗ
τελείαν ἐκομισάμην τὴν ἱασιν· ἐπειδὴ δὲ πρὸς ὑμᾶς
οὐ πάθους ἕνεκα καὶ παραμονῆς παραγέγονα, ἀλλ'
εὐχῆς καὶ προσκυνήσεως, ἣν ὁ μισόκαλος κωλύσαι
θεθέληκεν, ἀλλ' οὐκ ἴσχυσεν, τὴν ὑμῶν εὐρὼν συζυ-
γίαν ἀντίπαλον, ταύτην ὡς ἠβουλόμην τελείσασα,
πάλιν οἶκαδε πορεύομαι, οὐκ ἄλλους ἱατροὺς τοῦ
ἐμοῦ ποιησαμένη νοσήματος, ἀλλ' ὑμᾶς ἐλθεῖν ἐκεῖ-
σε προτρέπουσα, καὶ τὴν ὑμῶν ἀρωγὴν ἀναμένουσα,
ὥς ὥστε ἐρρωμένην με τῆς ἐστίας εἰλήφατε, εὖ-
τως ἐκεῖσε γιγνομένην ἰάσησθε. Ταῦτα πρὸς Κύρον
καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας φέσασα, τὸν τούτων
νεῶν καταλέλοιπε, καὶ σὺν πολλῷ τὴν πόλιν κινδύ-
νῳ κατεῖληψε, ἀδιστάτως πιστεύουσα ὡς πάντως
ἐλθόντες οἱ ἅγιοι, κατ' οἶκον αὐτὴν θεραπεύσωσιν·
ὃ καὶ γεγένηται.

Κυροῦν γὰρ τὴν πίστιν τῶν εἰς αὐτοὺς πιστευόν-
των σπουδάζουσιν, ἔργῳ δρῶντες ἅπερ ἐκεῖνοι πι-
στεύουσιν, καὶ πιστοτέρους αὐτοὺς τῆς τῶν πιστευ-
θέντων δωρεᾶς ἐργαζόμενοι. Κατ' αὐτὴν γὰρ τὴν
νύκτα σήμασιν ἱατρῶν ἀφικόμενοι, τί ἂν ἔχοι, τὴν
Κοσμιανὴν καθεδούσαν ἤροντο. Ἡ δὲ τὸ πάθος
ἀπήγγελλε, καὶ τοῖς ἁγίοις, ψοῖν, ἐπεμέφετο, ὡς
τοῖς μὲν ἄλλοις ἀσθενέσι τὴν ῥῶσιν παρέχουσιν, αὐ-
τὴν δὲ μόνην ἐρρωμένην συντηρήσασιν. Μειδιάσας
δὲ ὁ τὴν τοῦ καθηγουμένου τάξιν καὶ τὸ διδασκα-
λικὸν φανεῖς ἐπέχων ἀξίωμα, τῷ μαθητιῶντι προσ-
έταξε· Πάρελθε, ψοῖν, καὶ ὅσπτον αὐτὴν τῆς πλη-
γῆς ἐλευθέρωσον. Ὁ δὲ πληρὼν τὸ ἐπείταγμα, δρο-
μαῖος ἐλθὼν τὴν σιαγὸνα πλῆττει βαρίσματι, καὶ
τὴν ἐλευθερίαν τῇ νοσοῦσῃ χαρίζεται. Ἡ δὲ τῇ πλη-

cum illa recreata paululum respirasset, mortua
enim erat præ magno impetu casus, et omnia ossa
ejus fuerant dissoluta, in civitate qui simul ade-
rant repedare volebant, ut dum calida, inquirunt,
habet adhuc vulnera, ad medicos referatur, et non
post congelationem et mortificationem; videntur
enim calidiora vulnera, et ad sanandum magis esse
facilia, et medicis tam magnum non præstare labo-
rem, neque tantum his qui patiuntur inferre dolo-
rem, quantum quæ post percussione frigescent,
et admittunt tarde remedia. Quæ impedimentum
profectionis ad sanctos agendæ, dæmonis esse opus
intelligens, redire nullatenus patiebatur ante desi-
derium adimpletum. Rursus ergo eam supra jumen-
tum cum multa difficultate imponentes, antequam ac-
retro cum ingenti cautela retinentes, eo quod con-
tinere se ipsam supra jumentum nullo modo pos-
set, cum multo periculo ad martyres adduxerunt.
Et cum orasset, eorumque tumultum adorasset, in
urbem hanc iterum introducunt, permanere in
templo usque ad incolumitatem nolentem, sed hoc
ad sanctos urbane dicentem:

Multi quidem, o Christi æmulatores et famuli
sancti martyres, ægroti ad vos venientes, cum so-
spitatis gaudio revertuntur; ego autem quæ de civi-
tate cum incolumitate egressa sum, et ad vos veni,
huius vos factura custodes, cum quanto periculo
et languore revertor! Et nunc si infirma quidem a
domo profecta fuisset, perseverarem utique quo
usque perfectam reciperem sanitatem; quia vero ad
vos non passionis et perseverantiæ causa veni, sed
orationis et adorationis, quam osor bonorum inhibere
voluit, sed non valuit, vestram inveniens combinatio-
nem adversam, hanc sicut volui consummavi, do-
mum regrediar, non alios medicos mei factura languo-
ris, sed vos exhortans venire, et vestrum præstolans
adjutorium, quatenus sicut me a domo accepistis
incolumem, ita illuc remanentem sanetis. His ad
Cyrum et Joannem martyres dictis, basilicam hor-
um deseruit, et cum multo ad civitatem discrimi-
nine venit, indubitanter credens quod sancti do-
mum venturi, se forent procul dubio curaturi, quod
et factum est.

Stabilire quippe fidem in se credentium satagunt,
opere gerentes quæ illi credunt, et fideiores eos
his qui crediderant collatis muneribus operantes.
Eadem igitur nocte in habitu monachorum venien-
tes, quidnam haberet Cosmianam dormientem in-
terrogaverunt. At illa passionem referebat, et
super sanctis celi queritabat, quod aliis quidem
infirmis sanitatem præstiterint, se vero solam sa-
nam contriverint. Subridens autem is qui præcep-
toris ordinem et didascalicam noscebatur dignita-
tem habere, ei qui discipulus videbatur esse, præ-
cepit: Adesto, inquires, et ocius eam a contritio-
nibus libera. Qui cum præceptum impleisset, et cur-
rens venisset, maxillam percutit alapa, et languenti
tribuit libertatem. At illa ictu vertitur alapæ, in

veritate quemquam feruisse arbitrata: sed neminem conversa conspexit, non medicum qui quasi præceperat, non discipulum qui dederat alapam, non in maxilla indicium alapæ, non quæ ex casu prodierant vulnera, non insanabilem dorsi languorem, quæ sanctorum dolores dissolvens adventus, et salutaris quæ ab eis data est alapa, invisibilia compendio fecit, horumque dolores exterminavit. Hæc itaque taliter sanitatis incolumitate percepta. protinus ad se rediit, et surgens sanctos laudibus extulit, gratiam et sospitatis celeritatem decantans. Nos autem narratione de ipsa consummata, sanctisque hymno dicto, prodigium unum vel duo scribentes, et finem eorum miraculorum quæ in Alexandrinos dicta sunt fabricantes, quæ in Ægyptios et Afros gesta sunt, cooperatione Dei et auxilio B martyrum, inchoemus.

XXXIV. *De Dorothea, cujus filius Callinicus nomine cum ad sanctos pergeret, ovum deglutiverat serpentis.*

Ad tempus nobis etiam mulier alia venit, quæ et ipsa in via, quæ ducit ad martyres, super puero parvulo tentationem perpessa, sanctorumque manifestum et citum consecuta præsidium, cum præcedente vult colligi, ut non solum ore, sed et scriptura, trophæum predicet salvatorum. Cuius nos opportunitatem et devotionem mirantes, etiam votum adimpleamus, linguam ei et manum mutantes et calamum, ut et devotionis quoque mercedem jubente Deo cum ipsa percipiamus. Dorothea quidem vocabatur mulier; huius autem duo pueri Callinicus et Epimachus vocabantur, quorum major, Callinicus scilicet erat annorum quasi duodecim, Epimachus autem nonum agebat annum; cum quibus genitrix ad sanctorum veniebat basilicam, orare atque salutare colendas eorum reliquias. Cumque maiorem partem itineris transgessissent sub quadam arbore sedent, itineris fatigationem solventes; pedibus enim profecti fuerant; nam pecuniarum egestas iumenta illos ascendere prohibebat.

Quos antiquus sub arbore intuens inimicus, statim contra hos insidiarum recordatus est quas antiquitus sub arbore texit, per quas etiam in Adam D et Eva genus universum humanum livoris jaculis interfecit, et morti servire coegit. Unde concalescentum et virulentum serpentis ovum, per quod et illam commoveret perditionem, pueris juxta truncum arboris jacens ostendit, quod neque bonum erat ad escam; neque pulchrum ad visum, licet sic pueris, sicut etiam Evæ, propter imperfectionem ætatis videretur, cum nondum essent exercitatos animæ sensus sortiti, ad bonorum et horum contrariorum discretionem. Quibus ut dixi carentes, ad ovum quod visum fuerat indiscusso festinaverunt, volatilis ejusdemque his quæ chloros per aera ducunt genimen esse putantes. Quo arrepto Callinicus et elevato, prævenit enim Epimachum minorem

A γῇ σερφέται τοῦ βαπίσματος, ὑπάρ τινὰ βαπίσαι νομίσασι· ἀλλ' οὐδένα στραφεῖσα τεθέατο, οὐ τὸν λατρὸν, φησὶν, τὸν προστάξαντα, οὐ τὸν μαθητὴν τὴν δεδοκῶτα τὸ βάπισμα, οὐκ ἐπὶ τῆς σιαγόνος τὸ βάπισμα, οὐ τὰ ἐκ τοῦ πτώματος τραύματα, οὐ τὸ τοῦ νώτου δύσπιστον νόσημα, ὅπερ ἡ τῶν ἁγίων λυσίππου ἀφίξις, καὶ τὸ πρὸς αὐτὴν δοθὲν σωτήριον βάπισμα, φροῦδα συντόμως πεποίηκε, καὶ τὰς τοῦτων ἀληθύνοντας ἠφάνισε. Αὕτη μὲν οὖν οὕτω λαβοῦσα τὴν ἴασιν, καὶ τῆς ῥώσεως εὐθὺς ἐλθοῦσα πρὸς αἰσθησίν, ἀναστὰσα τοὺς ἁγίους εὐφήμευσεν, τὴν χάριν ἄδουσα καὶ τὸ τάχος τῆς ῥώσεως. 'Ἡμεῖς δὲ τὴν κατ' αὐτὴν διήγησιν συντελέσαντες, καὶ πάλιν τοὺς ἁγίους ὑμνήσαντες, τέρας ἐν ἑτερον ἢ καὶ δεύτερον γράφαντες, καὶ τέλος αὐτὰ τῶν ἐπ' 'Αλεξανδρεῦσι λεχθέντων θαυμάτων τευξάμενοι, τῶν εἰς Αἰγυπτίους καὶ Λίβυας, Θεοῦ συνεργούντος καὶ τῆς τῶν μαρτύρων συμμάχιας, ἀρξώμεθα.

ΔΔ'. *Περὶ Δωροθέας, ἧς τὸ παιδίον Καλλίνικος εἰς τοὺς ἁγίους ἀπὼν, ὧν κατέπειν ὄψεως.*

Εἰς καιρὸν ἡμῖν γύναιον ἕτερον παραέγευε κατὰ τὴν ὁδὸν καὶ αὐτὸ τὴν εἰς μάρτυρας φέρουσαν, ἐπὶ παιδί μικρῷ παθὼν τὴν ἐπὶ ἡρεῖαν, καὶ τῆς τῶν ἁγίων φανεράς καὶ ταχείας τυχὸν ἀντιλήψεως, καὶ τῷ προσλαβόντι θέλει συνάπτεσθαι, ἵνα μὴ μόνῃ τῷ στόματι, ἀλλὰ καὶ γραφῇ κηρύττῃ τῶν σεσωκότων τὸ τρόπαιον. 'Ἦς ἡμεῖς τὸ εὐγνωμον θαυμάσαντες, καὶ τὸν πῶθεν πληρώσωμεν, γλῶτταν αὐτῇ κυχρῶντες καὶ κάλαμον· ἵνα καὶ τὸν τῆς εὐγνωμοσύνης μισθὸν καλέυσει Θεοῦ σὺν αὐτῇ κομισώμεθα. Δωροθεῖα μὲν ἐκαλεῖτο τὸ γύναιον, τὴ δὲ ταύτης μεράκια δύο ἦν, Καλλίνικος καὶ 'Επίμαχος. Καλλίνικος μὲν ὁ μέζων, ἐτῶν ὑπῆρχε ὡς δώδεκα· 'Επίμαχος δὲ, χρόνον ἦν υἱεν ἑννατον. Μεθ' ὧν ἡ γεννήσασα πρὸς τὸ τῶν ἁγίων ἤρχετο τέμενος, προσεύξασθαι τε καὶ προσκυνῆσαι αὐτῶν τὰ σεβάσματα λείψανα. Τὸ πλεῖστον δὲ τῆς ὁδοῦ διοδεύσαντες, ὑπὸ τι δένδρον καθέζονται, τὸν ἐξ ὁδοπορίας ἀναλύοντες κάματον· ποιοὶ γὰρ ἀπίσαν, ἐπεὶ τὸν ἀρχηγμάτων ἦ ἔνδεια, ζωαῖς αὐτοὺς ἐπιβαίνειν ἐκώλυεν.

Οὓς ὑπὸ τὸ δένδρον ὀρῶν ὁ ἀρχέκακος, εὐθὺς τῆς καθ' ἡμῶν ἀρχαίας ὑπὸ τὸ δένδρον ἐπιβουλῆς ἐμνημόνευσε, δι' ἧς ἐν 'Αδάμ τε καὶ Εὕᾳ γένος ἅπαν ἀνθρώπων βασκανίας ἀπέκτεινε βέλεσιν, καὶ θανάτῳ δουλεύειν ἐτάχθησαν. 'Οθὼν ὧν οὐριον ὄψεως δι' οὗ κακὴν ἡμῖν ἐτύρευε τὴν ἀπώλειαν, τοῖς μεῖραξι παρὰ τὸ πρέμνον τοῦ δένδρου κείμενον ἐδείξεν, ὅπερ οὕτε καλὸν ἦν εἰς βρώσιν, οὐδὲ ὥρατον εἰς ὄρασιν, εἰ καὶ οὕτω τοῖς παῖσιν ὡς καὶ τῇ Εὕᾳ διὰ τὸ ἀτελεῖς τῆς ἡλικίας ἐφαίνετο, μήπω λαγούσης γεγυμνασμένα τὰ τῆς ψυχῆς ἀσκητήρια πρὸς καλῶν καὶ μὴ τοιοῦτων διακρίσιν. 'Ὡν, ὡς ἔφην, χηρεύοντες, ἐπὶ τὸ φανὲν ὧν ἀνεξετάτως ἐσπούδασαν, πτηνοῦ τινος τῶν ἀνὰ τὸν ἀέρα χορευόντων εἶναι νομίσαντες γέννημα. 'Αρπάσας δὲ τοῦτο καὶ λαβὼν ὁ Καλλίνικος (ἐφθασε γὰρ 'Επίμαχος τὸν ἐλάττονα), ὡς μέγα τι τῇ χειρὶ διεδάσσε· καὶ ἐπειδὴ περὶ ὁ ἀδελφὸς ἀποτυχὼν τοῦ θη-

ράματος ἔκλειεν, καὶ τοῦτω τὸ εὐρημα παρέχειν ἡ μήτηρ ἐκέλευσεν, ἵνα τοῦ μικροτέρου παιδὸς ἀναστείλῃ τὸ δάκρυον, θάπτον τὴν χεῖρα προσενέγκας τῷ στόματι, τὸ ὦν εὐθὺς καταπίνει τοῦ θραῦς, μεμορφωμένον ἦδη καὶ τέλειον ἔχον ἔνδον τὸ τῆς τεκούσης ὁμοίωμα· καὶ μητρικοῦ παρακοῦσας προστάγματος, θάνατον παρακοῆς ἐτρύγα τὸ βλάστημα· εἰ μὴ Κύρος αὐτὸν καὶ Ἰωάννης οἱ μάρτυρες τὸ θανατηφόρον ἐκδύναι πεποίησαν δίκτυον· εἴτα τὸ λοιπὸν τῆς πορείας ἀνύταντες, εἰς τὸ τέμενος γίνονται.

Ὡς δὲ τοῦτο κατέλαβον, καὶ τὰς προσευχὰς Θεῷ τε προσήνεγκαν, καὶ τὸν τῶν ἁγίων τάφον ἡσπάσαντο, μετ' οὐ πολὺ τῆς προσκυνήσεως, τὰ σπλάγχνα ποιεῖν ὁ Καλλίνικος ἤρξατο, ἀνοιχθέντος ἐν τῇ τοῦτου γαστρὶ τοῦ ὠοῦ, καὶ τὸν χάριστον ἐκείνον θησαυρὸν ἐξεμέσαντος. Καὶ στρόφους μὲν αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀλγυδόνων ἐφύκεισαν· ταῖς δὲ κατὰ μέρος αὐξήσεσιν τῶν μὲν στρόφων παρηγοῦντο τὸ γνῶρισμα, τοῖς δὲ δαιμόνων ὁμοιοῦντο στρεβλώσεσι. Ἄρτι γὰρ τοῦ περιέχοντος ὀστρακοειδοῦς ὁμένης ἐκκύψαν τὸ παγγάλεπον γέννημα, καὶ μὴ παρούσαν εὐρίσκον τὴν φύσιν, πρὸς τὴν ταύτης εἶρπε κακὴν ἀναζητήσιν, καὶ τῆδε κάκεισε τοῦ παιδὸς τὰ σπλάγχνα διέθεε· τάχα δὲ καὶ διέδακνεν, εὐρεῖν ἐν αὐτοῖς τὴν τροφὴν οὐ δυνάμενον. Ὅθεν τὰ πρῶτα μὲν ἔκλειε, προβαίνον δὲ μείζονι κραυγαῖς ἤξε τὸ δάκρυον· ὥς δὲ βαστάζειν πλέον τοῦ θραῦς τὰς ἀνίας οὐκ ἴσχυσε, πεσὼν εἰς γῆν ἐκυλίετο, ἐσπαράττετο, πολυειδῶς τοῖς μέλεσιν ἐτυλίσσετο, ὥς μὴδὲ φωνὴν αὐτὸν ἐκπέμπειν εἰς ὑπεροχὴν δύνασθαι, ἀλλὰ θηήσκειν εὐθύς τοῖς ὀρώσιν νομιζέσθαι.

Δωροθέα δὲ ἡ τοῦτον καὶ τὸν ἀδελφόν, ὡς ἔφην, αἰδίσασα, Καλλινίκου τὰ σπλάγχνα πλέον ἐδάπτετο, οὕτως ἐλεεινῶς τὸν υἱὸν ἀπολλύμενον βλέπουσα· καὶ προσελθοῦσα θάπτον τοῖς μάρτυσιν μετὰ κραυγῶν καὶ δακρύων τὰς ἱκετείας προσέφερεν. Βαβαί γάρ, ἔλεγεν, ἅγιοι! πῶς μου τὴν θυσιὰν ἐδέξασθε; βαβαί! πόλυν με δωρεῶν ἡξιώσατε; βαβαί! ποίας μοι δεξιῶσεως μετεδώκατε; Ἄλλαι γυναῖκες τέκνα μὴ ἔχουσαι πρὸς ὑμᾶς καταφεύγουσαι τίχτουσιν· ἐγὼ δὲ δύο δορυφρουμένη (sic) τάνθαδε κατέλαβον, καὶ μεθ' ἐνός, εἰ μὴ σπεύσοιτε, τῶν ἐνθόνδε ἀπέρχομαι. Ἄλλοι θανάτου πνέοντες ἔρχονται, καὶ τοῦτου καταγελῶντες ἀπέρχονται· ἐμοὶ δὲ τῆς ἀθλίας τὸ νήπιον παῖζον ἔχεν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὀρχούμενον, καὶ πάντως τεθνήσκειται, ἐὰν ὑμεῖς οὐ λυτρώσασθε· καὶ τὴν ὁδὸν ἣν ἐλήλυθε, πάλιν ζῶν οὐ πορεύσεται. Ἡρατὲ μου τοῦ γήρους τὸ στήριγμα, τῆς ἀσθενείας τὴν βακτηρίαν ἐλάβετε, τὴν ἐλπίδα τῆς ἐν ἁγιάτοις ἀναπαύλης ἡρπάσατε· τὸν τρέφειν με μετὰ Θεοῦ προσδοκώμενον ἔχετε. Εἰ ἐγὼ, μάρτυρες, ἔπαισα, τί μου τὸ παιδίον κολάζετε; εἰ ἐγὼ ἡμάρτον, ἐμὲ τιμωρήσασθε· τί μητρὸς ἀμαρτίας ἀγνοοῦσι τέκνοις ἐπάγεται; διὰ τί κατάρas νομικῆς καὶ Μωσαϊκῆς γίνεσθε κατακρίσεως ἔκδοκι; Ἀμαρτίας γὰρ, φησὶν, πατέρων ἐπὶ τέκνα. Ἄλλ' ἐκ τῆς κατάρas τοῦ νόμου Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν, ὑπὲρ ἡμῶν κατάρas γινόμενος· καὶ ταύτην διὰ τοῦ προφήτου τὴν κατακρίσιν ἔλυσεν

A fratrem, quasi quiddam magnum manu portabat. Et quoniam frater captione frustratus plorabat, et huic inventionem praeſtare mater jubebat, ut minoris filii lacrymas removeret; citius manum applicans ori, ovum statim absorbet serpentis, formatam jam et perfectam habens intus parientis similitudinem. Et maternum praetergressus praecceptum, mortem inobedientiae per solum captasset, nisi Cyrus eum atque Joannes martyres mortiferum evadere rete fecissent. Deinde residuo viae peracto, ad basilicam veniunt.

Cumque ad hanc pervenissent, Deoque orationes obtulissent, non multum post orationem viscera dolere Callineus cepit, cum jam ovum in hujus ventre apertum esset, et thesaurum illum pessimum evomuisse. Et quidem initia dolorum tortionibus erant paria, quae in incrementis partim earundem tortionum denegabant notitiam, partim vero demonum tortionibus erant similia. Cum enim testaceae formae membrana circumdaretur prorupit saevissimum genimen, et praesentem non inveniens matrem, ad hujus malam repedabat inquisitionem, et hac illacque viscera pueri peragrabat forsitan et mordebat, invenire in illis nutricem non valens; unde puer dolore pressus, in primordiis quidem flebat, procedente vero tempore majoribus lacrymas augebat clamoribus. Porro cum portare amplius serpentis cruciatus non posset, cadens in terram volutabatur, discerpebatur, multiformiter membris involvebatur, ita ut postmodum nec vocem emittere posset, moribundus continuo a videntibus aestimatus.

Dorothea vero quae hunc et fratrem, sicut dixi pepererat, plus membris quam Callineus mordebatur, tam miserabiliter filium perditum intuens. Et accedens cito ad martyres, supplicationes cum clamoribus et lacrymis offerebat. Dicebat enim: Heu heu, sancti, quomodo sacrificium meum admisisistis? heu heu qualibus me dignam muneribus reddidistis! heu heu quam mihi susceptionem tribuistis? Aliae mulieres natos non habentes cum ad vos confugerint pariunt, ego autem duos oblatura huc veni, et cum uno hinc nisi acceleraveritis regrediar. Alii necis spirantes accedunt, sed hanc deridentes, abscedunt; meus autem infelix puerulus qui ludens venit et saltans, procul dubio morietur, nisi vos liberaveritis, et via qua venit non vivus abibit. Tulistis senectutis meae firmamentum, infirmitatis baculum accepistis, spem quietis extremam rapuistis, et eum quem post Deum nutrire me praestolabar habetis. Si ego martyres culpavi, ut quid puerum meum cruciatis? Si ego peccavi, me punite. Quare peccata matris ignorantibus natis inferitis? quare condemnationis legalis atque mosaicae maledictionis efflicmini defensores? peccatum enim inquit patrum in filios. Sed ex maledicto legis Christus nos redemit, pro nobis adveniens, et per prophetam condemnationem dissolvit, manifeste dicens, quod

ultra non esset dicenda parabola hæc : « Patres comederunt uvas acerbas, et dentes filiorum obstupuerunt. » Ergo non alius pro alio, sed unusquisque pro se rationem reddit Deo ; et anima quæ peccaverit, ipsa morietur, et non alius quisquam pro ea sustinebit iudicium vel tormentum. Alii sunt qui maledicto legis deserviunt, hi videlicet, qui liberatorem Christum Dei Filium non susceperunt. Nos autem filiorum adoptionem per ipsum lucrantes, non spiritum servitutis in timore accepimus, sed spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus : Abba Pater ; sicque de cætero liberi constituti sumus libertate cur Christus nos liberavit. Ergo aut me cruciate, filiumque dimittite, aut cum ipso etiam me punite, ne vivens mei videam perditionem filii. Si vero nihil horum patimini agere, donate vobis iterum puerum amatorem miserationis Deum nostrum et Dominum imitantes.

Cum autem hæc et his plura dixisset ad martyres, et per totam noctem lacrymas obtulisset, modicum circa diluculum obdormivit, non animi defectionis, et laboris victa sagittis, sed ut sanctorum visitationem aspiceret, qui assistentes, sicut omnibus facere consuevere, circa horam ferme tertiam diei filium educere a templo iusserunt, et ponere sub divo medium in exteriori atrio præceperunt, nemine illi, nec ipsa matre appropinquante, sed obsidente, modico interposito spatio visura prodigium quod erat in eo divinitus faciendum. Et hæc quidem dixerunt martyres, et dicentes avolaverunt. Dorothea vero per jam dictam horam sanctionem agebat, puerumque susceptum eduxit e templo, et in prædicto loco reumbere fecit, hac illaque creberrime volutatum, quia multis quidem mori exspectabatur, sed a matre vivere credebatur.

Porro cum media quasi hora præterisset, postquam puer ibidem recombuit, multitudine copiosa præsto assistente, atque permanente visura proventum, ecce dracæna, quæ ovum illud generaverat, hujus faciens inquisitionem, repens et sibilans venit, revocans id more mulieris, quæ amisso parvulo cum ejulatu et coeyto facere affectat desiderati scrutinium. Et exterioriorem januam evidenter ingressa astantem populum separavit, et in fugam mox ut visa est vertit, ad puerumque cucurrit infirmum, et hunc frequenter circumiens, modo quidem ad aurem susurrabat, modo autem ori appropinquabat, et filium quiete vocabat, alibi cubi deorsum jacentem, et in ventre pueri conversantem. Qui præsentem sentiens matrem, et hujus sibilos recognoscens, cursim ascendit, et ad ipsam per os exit, tanquam semel natus et ultra in ventre jure teneri nolens ; imo sanctorum præceptum agnoscens, hoc enim dicere magis primum ; cui et parens famulata, ad ipsius inquisitionem compendio properaverat, et genimen jam manere in visceribus, etiam si vellet, non poterat. Cum autem genitrix eum vidisset ab ore pueri

A διαβρήδην εἰπὼν, ὡς οὐκέτι λεχθήσεται ἡ παραβολὴ αὕτη · « Οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα, καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἡμωδίασαν · » καὶ λοιπὸν οὐκ ἄλλος ὑπὲρ ἄλλου, ἀλλ' ἕκαστος ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ Θεῷ · καὶ ψυχὴ ἡ ἀμαρτανουσα, αὕτη ἀποθάνεται, καὶ οὐκ ἄλλος τις ὑπὲρ αὐτῆς ὑφέξει δίκην καὶ κόλασιν. Ἄλλοι εἰσὶν οἱ τῇ κατάρτι τοῦ νόμου δουλεύοντες, οἱ τὸν ἐλευθερωτὴν Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ Υἱὸν οὐ δεξάμενοι. Ἡμεῖς δὲ τὴν δι' αὐτοῦ υἰοθεσίαν κερδάναντες οὐ πνεῦμα δουλείας εἰς φόβον ἐλάβομεν, ἀλλὰ πνεῦμα υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν. Ἀββὰ ὁ Πατήρ, καὶ τὸ λοιπὸν ἐλεύθεροι ἢ Χριστὸς ἡμεῖς ; ἡλευθέρωσεν. Ἡ οὖν ἐμὲ κολάσατε, καὶ τὸ τέκνον ἑάσατε, ἢ σὺν αὐτῷ καὶ μετὰ τιμωρήσασθε, ἵνα μὴ ζωῶσα βλέπω τοῦ ἐμοῦ παιδὸς τὴν ἀπώλειαν · εἰ δὲ τούτων οὐδὲν ἀνέχεσθε διαπραξάσθαι, καὶ μὴν μου τὸν παῖδα χαρίσασθε, τὸν φίλοικτον Θεὸν καὶ Δεσπότην ὑμῶν ἐκμιμούμενοι.

Ταῦτα καὶ τούτων πλεονα πρὸς τοὺς μάρτυρας λέγουσα, καὶ δι' ὅλης νυκτὸς φέρουσα δάκρυα, μικρὸν περὶ τὸν ὄρθρον ἀφύπνωσε, οὐκ ἀθυμίας καὶ κόπου νικηθεῖσα τοῖς βέλεσιν, ἀλλ' ἵνα τῶν ἁγίων θεάσοι τὴν ἐπίσκεψιν · οἱ παραστάντες, ὡς πᾶσιν εἰώθασιν, ὡς περὶ ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας τὸν Υἱὸν ἐξοῖσαι τοῦ ταμένους ἐκέλευσαν, καὶ θέσθαι μέσον εἰς τὸ ἐξώτερον ὑπαίθριον προσέταττον, μηδὲν αὐτῷ προσεγγίζοντος, μηδὲ τῆς τεκούσης αὐτῆς, ἀλλ' ἐκ μικροῦ διαστήματος παρακαθέζεσθαι, καὶ θεωρεῖν τὸ γινόμενον ἐπ' αὐτῷ θεόθεν τεράστιον. Καὶ ταῦτα μὲν εἶπον οἱ μάρτυρες, καὶ εἰπόντες ἀπέπησαν. C Δωροθεὰ δὲ κατὰ τὴν λεχθεῖσαν ὥραν ἔδρα τὸ θέσπισμα, καὶ τὸν παῖδα λαβοῦσα, τοῦ ταμένους ἐξήγαγεν, καὶ ἐν τῷ ῥηθέντι τόπῳ κατέκλιεν, ἐνθα καὶ ἐνθα συνεχῶς κυλινδούμενον, καὶ τοῖς μὲν πολλοῖς θανεῖν προσδοκώμενον, τῇ δὲ μητρὶ ζῆν πιστεύμενον.

Ὡς ἡμωρίου δὲ μικροῦ διοδεύσαντος, μετὰ τὴν γενομένην ἔκεισε τοῦτο κατάκλιναν, πληθούς πολλοῦ παρεστῶτος, περιμένοντος ἰδεῖν τὴν ἀπόδασιν, ἰδοὺ ἡ τὸ ὦν ἐκεῖνο γεννήσασα δράκαινα, τοῦτου ποιουμένη τὴν ζήτησιν, ἔρπουσά τε καὶ συρίττουσα παραγίνεται, ἀνακαλοῦσα καθὰ καὶ γυνὴ νήπιον ἀπολλύμενον σὺν ὁλολυγῇ καὶ κωκυτῷ ποιεῖσθαι φιλεῖ τοῦ ποθομένου τὴν ἔρευναν. Καὶ τῆς ἐξω θύρας προφανῶς D ἐλάσασα, καὶ τὸν ἐφεστῶτα λεῶν διαστήσασα, καὶ πρὸς φυγὴν παρὰ τὰ προῖμα τρέψασα, πρὸς τὸν παῖδα τρέχει τὸν ἄρρωστον, καὶ τοῦτον συγχῶς περιέουσα, ποτὲ μὲν πρὸς τὸ οὖς ἐπιθύριζε, ποτὲ δὲ τῷ στόματι προσεπέλαζεν, καὶ τὸν υἱὸν ἡσυχῶς ἀνέκραζε κάτω πρὸς καίμενον, καὶ τῇ γαστρὶ τοῦ παιδὸς ἐντρεφόμενον. Ὅς παρούσης τῆς μητρὸς ἐπαισθόμενος, καὶ τὰ ταύτης γνωρίσας συρίσματα, δρομαῖος ἀνέρχεται, καὶ πρὸς αὐτὴν διὰ τοῦ στόματος ἐξεῖσι, ὡς ἅπαξ τεχθεὶς καὶ κυφορεῖν μηκέτι βουλόμενος · μάλλον δὲ τῶν ἁγίων γνοὺς τὸ ἐπίταγμα (τοῦτο γὰρ εἰπεῖν εὐσεβέστερον, ᾧ καὶ ἡ τεκούσα δουλεύουσα, πρὸς τὴν αὐτοῦ συντόμῳς ἀφίκετο ζήτησιν), καὶ λοιπὸν μένειν ἐγγάστριος, καὶ εἰ βούλοιο, μὴ δυνάμενος. Ἐκπηδῆσαντα δὲ τοῦ στόματος ὡς ἰδὼν αὐτὸν ἡ

γεννήσασα, καὶ ὡς αὐτὸ τυγχάνον γνωρίσασα τὸ ἄλκιον καὶ παρ' αὐτῆς ζητούμενον γέννημα, ἀνελομένη τε ὄντων αὐτὴ σὺν τῇ θῆα τῷ στόματι, σκίρτωσα καὶ χαίρουσα πρὸς τὸν αὐτῆς φιλῆδὸν ἀνεχώρησεν. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ Δωροθέα τὸ γύναιον, τὸν ἐαυτῆς υἱὸν παραχρῆμα βωσθέντα Καλλίνικον, μετὰ τὴν τοῦ δρακοντιαίου γεννήματος, ἐξοδόν, ἀνελομένη, καὶ σὺν αὐτῇ τὴν χάριν τοῖς σεσωκόσιν ἔσασα μάρτυσιν, ἀγαλλομένη καὶ χαίρουσα τὴν εἰς πόλιν ὁδὸν ἐποίησατο. Ἡ δὲ τότε παρούσα πληθὺς, θεωρὸς γενομένη τοῦ θαύματος, τὴν ἐν Εὐαγγελίοις φωνὴν ἐκλάδῃσεν, Ὅντως, λέγοντες, εἶδμεν παράδοξα σήμερον· ἐφ' οἷς Θεὸν τε καὶ μάρτυρας ὡς οἶά τε ἦν ἀνευφήμησε· μεθ' ἧς καὶ ἡμεῖς τὰς πρεσβυτέρους εὐφημίας Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν καὶ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ σκοποῦ βαδίζομεν ἐκπλήρωται.

ΛΕ'. Περὶ Θεοφίλου τοῦ ἀπὸ μαγείας συνδεθέντος τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.

Θαυμαστὸς ὁ Θεόφιλος ἀληθῶς, καὶ θαυμαστὸν καὶ τὸ κατ' αὐτόν ἐστι διήγημα· καὶ τάχα διὰ τοῦτο τελευταῖον ἡμῖν ἐαυτὸν διετήρησεν, μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτὸς ἐαυτὸν ὕστερον ἤγαγεν, ἀλλ' οἱ παυμάσιοι μάρτυρες. Τελευταῖον δὲ μόνον τῶν ἐπ' Ἀλεξανδρεῦσι γραφέντων εἰρήκαμεν, ἵνα καὶ τὰ προλαβόντα θαύματα καλλωπίσειεν, καὶ πλουσίως εὐφραίνῃ καὶ λαμπρῶς τοὺς ἀκούοντας, καὶ πρὸς αὐτὸν δὲ πᾶν ὃ ἐμπεφόρευτο ἑτέρου γραφῇ μὴ σκεπτόμενος. Ἀγασάμενοι τοίνυν καὶ ἡμεῖς αὐτὸν τῆς συνέσεως, τὰ κατ' αὐτὸν διηγούμεθα, στέφανον αὐτὸν θαυμαστὸν τοῖς προγραφεῖσιν ἐπάγοντες· Ὅψης μισανθρωπίας πατήρ καὶ τῆς μισαδελφίας διδάσκαλος, ὁ ἐξ ἀρχῆς πλανήσας τὸν ἀνθρώπον, καὶ γυμνὸν αὐτὸν τὸ ὅσον ἐφ' ἐαυτῷ θείας ἐργασάμενος χάριτος, τῇ πρὸς ἀνθρώπους οἰκείᾳ μανίᾳ καὶ θυμῷ μὴ ἀρκούμενος, καὶ ὅσαις αὐτοὺς ἀπαύστως περιβάλλει συμφοραῖς καὶ συμπτώματιν, ὡς Ἰωβ φησὶν ὁ θεοπέσιος· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἐπ' ἀλλήλους ἐγείρει συχνότερον, ἐμβαλὼν αὐτοῖς τῆς αὐτοῦ μισανθρωπίας τὰ σπέρματα, ὡς καὶ εἰς τοσοῦτον αὐτοὺς ἐκκαίει πρὸς τὴν ἀλλήλων ἀπέχθειαν, ὡς καὶ αὐτὸν αἰρεῖσθαι τῆς οἰκείας μήνδος σύμμαχον, καὶ πρώτους ἐαυτοὺς βλάπτειν τὰ μέγιστα (ψυχῆς γὰρ ὁ θάνατος τίκεται [ἐκ] τῆς πρὸς ἐκείνον συμβάσεως), καὶ οὕτω τοὺς ἀδελφοὺς οὐς ἀγαπᾷν ὡς ἐαυτοὺς προσετάχθημεν.

Τοῦτόν τινες ἀδικῆσαι Θεόφιλον θέλοντες, ᾧ οἰκωῶσαντο μετὰ τῆς αὐτοῦ πονηρᾶς προαιρέσεως· ἦν ἐκτελεῖσαι σπουδάζοντες βοηθὸν αὐτὸν πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν ἐπεσφύροντο. Ὁ δὲ πεισθεὶς τῶν μαρτύρων ἐπικλήσειεν, οὐ μετρίως ἐκάχον τὸν ἀνθρώπον, χεῖρας καὶ πόδας συνδῆσας τοῦ σώματος, καὶ δειναῖς ἀλγηδόσι βαστάζων ὡς ἤθελεν, καὶ τάχα οὐκ ὅσον ἤθελεν καὶ ἡβούλετο (ἀνεῖλε γὰρ αὐτὸν εἰ ἡδύνατο), ἀλλ' ὅσον ἀνίψιν πρὸς Θεοῦ συνε[χε]χώρητο. Ἀλλ' ὁ Θεόφωλος τὴν αἰτίαν ἀγνοοῦν τοῦ νοσήματος, τοὺς ἰατροὺς μετεπέμπετο, καὶ βοηθεῖν ὡς σθένος ἰκέτευε, καὶ σῶζειν ὡς τάχος ἐδέετο, ἀργὸν καὶ ἀκίνητον κείμε-

A exsiliem, et ipsum esse genimen proprium, quod a se inquirebatur, agnoscens, sumpto eo, mox ut vidit in ore, exsultans et gaudens ad latebras suas recessit. Hoc modo et Dorothea mulier Callinico filio suo post dracontalis geniminis exitum, sospite mox recepto, cum eo gratias sanantibus hunc martyribus concinens et exsultans, domum cum gaudio remeavit. Porro multitudo, quæ præsens aderat, inspectrix effecta miraculi, evangelica voce continuo cecinit: Vere, dicentes, vidimus mirabilia hodie. Oh quæ, Deum et martyras, ut erat possibile collaudavit. Cum qua et nos, decentibus Christo Deo nostro laudibus sanctisque ipsius oblati martyribus, ad propositæ intentionis properabimus supplementum. προσελαντες μάρτυσιν, πρὸς τὴν τοῦ προτεθέν-

B XXXV. De Theophilo qui a magia manibus et pedibus vinculus est.

Mirabilis vere Theophilus, mirabilis est et de ipso narratio. Et forte idcirco novissimum nobis sese servavit, imo non ipse se ipsum postmodum intulit, sed mirabiles sancti. Novissimum autem illum eorum duntaxat esse perhibuimus, qui inter Alexandrinos descripti sunt, ut et præcedentia venustet miracula, et clarius ac locupletius lætificent audientes, et ab eis semper in memoria sit, alterius scriptura minime tectus. Mirantes igitur et nos sapientiam ejus, quæ circa eum gesta sunt enarrabimus, coronam illum mirabilem his quæ præscripta sunt conferentes. Is qui est humanitatis odii pater, et inimicitiae fraternitatis magister, qui ab initio decepit hominem, qui eum quantum in se fuit divina gratia exiit, propria et furibunda in homines detentus insania, non solum magnis incessanter eos afficit casibus et calamitatibus, quemadmodum Job ait egregius²⁷, sed et illos adversus se invicem crebrius erigit, immittens inter eos sua homines odientia semina; qui etiam eos adeo succendit ad mutuam inimicitiam, ut et ipse quoque multoties eligatur proprii furoris auxiliator ab his qui primo se ipsos maxime lædunt (animæ quippe mors nascitur e conventionem quæ cum ipso conficitur) et sic fratres, quos diligere sicut nos ipsos sumus præcepti.

D Hunc quidam, opprimere Theophilum injuste volentes, ut patronum proprium asciscere curaverunt, cum ipsius iniquo proposito, quod consummare satagentes, adiutorem illum ad insidias atraxerunt. At ille sedis advocacybus parens, non mediocriter hominem affligebat, manus et pedes corporis vinciens, dirisque doloribus verberans, ut volebat; et forte non quantum volebat, vel appetebat, nam perimeret illum si posset, sed quantum cruciare a Deo permittebatur. Verum Theophilus causam languoris ignorans, medicos accerniebat, et adjuvare quantum vires suppet-

²⁷ Job xl, 41.

rent supplicabat, et salvare quantocius obsecrabat, se inertem immobilemque jacentem, et miserabiliter præ doloribus pereuntem; quique ut ille læsionis causam ignorantes, non ea quæ artis erant operabantur, nihil enim hæc eos qui passionem non cognoscunt facere jubent; sed quæ ex proprio sensu, et studiosa reperiunt sapientia. Multis itaque antidotis, multisque purgamentis impensis, ex alicujus enim alimentorum superfluitate putabant esse passionem, et aliis quibusdam per unguenta dietamque patris, cum nil profecissent quieverunt, vix tandem se ignorare passionem asseverantes. Quorum non modo ignorantiam, sed et cum hac impotentiam cum cognovisset infirmus, portari se ad sanctos jubebat, qui divinitus scirent mortalium passiones, et illinc eis sanitates porrigerent. Ad Cyri ergo ac Joannis cum venisset basilicam, et solvere se a malo martyres supplicasset, post non multum temporis exauditus et incolumitate potitus; compatiens quippe sunt erga hos qui diversis passionibus deprimuntur, et celeres illis conferunt sanitates, nisi his oppido, sint indigni, vel disciplinae prolixiores egentes, ob rationes quasdam et occulta

judicia, quæ solus novit moderator universorum, et hi quibus ipse tanquam dignis hæc innouerit. Quia vero languorem diximus, et sanitatis quoque dicemus modum; magno enim est miraculo dignus, et hujus rei gratia etiam infirmitatem ediximus. Astantes ei per somnium sancti hæc facere jubent: Egredere, fatentes, ad mare diluculo, philoponos te levare atque portare cohortans, et cum quemquam ex piscatoribus inveneris retiaculum in mare mittentem, mercedem illi tale quid repromitte, ut pro te rete super aquas expandat; nam quodcumque ceperit, hoc tibi ad curandum proficiet, et te denudatum a malis omnibus deliberebit. Et his quidem martyres dictis, avolarunt. At ille philoponis, qui ex his sunt qui de infirmitatibus convalescunt, mane vocatis, sanctorum præceptum edixit, et celeriter se tollere supplicabat. Illi vero martyrico audito decreto, maturius eum tollentes eduxerunt e templo, et cum juxta mare venissent, piscatorem quemdam cum reti reperiunt, fœtus aquarum captantem; ad quem cum accederent, infirmum super arenam ponunt. Qui piscatorem allocutus: Quid vis, ait, pro uno et solo summisso jactu percipere, præbiturus mihi quodcumque rete captaverit? sive quid attulerit, sive nihil attulerit, et sive parvum vel magnum, sive plus vel minus exhibeat, ut meum modis omnibus sit quod fuerit reti captum. At ille siliquam unam respondit, quam infirmus alacriter dare promisit. Expansum itaque ille rete projecit in mare, pusillum forte pisciculus, vel quid eorum quæ in aquis sunt capere ratus, eademque manifeste putabat infirmus, qui holidis jactum mercede conduxerat. Tracto autem paulo post retiaculo, fiscellam quamdam brevissimam sursum eduxit, non quod utique sperabat, quæ non deorsum Moysen absconditum deferbat, sed malefi-

νον, καὶ ταῖς ὁδύναϊς ἐλαυνῶς ἀπολλύμενον. Οἱ δὲ συναγνοήσαντες αὐτῷ τῆς βλάβης τὸ αἴτιον, οὐ τὰ τῆς τέχνης εἰργάζοντο· οὐδὲν γὰρ αὐτῇ τοὺς πάθος ἀγνοοῦντας ποιεῖν διατάττεται, ἀλλὰ τὰ ἐξ οἴκειου νοῦ καὶ φιλοπόνου φρονήματος. Πολλὰς γοῦν ἀντιδότους βέβαντες καὶ καθάρσια πλείονα (ἐκ χυμῶν γὰρ πληθωρίας τὸ πάθος ἐνόμιζον), καὶ ἕτερα αὐτῶν δι' ἀλειμμάτων καὶ διαφόρου διαίτης ποιήσαντες, ὡς οὐδὲν ὠφέλουν, ἐπαύσαντο· μόλις ποτὲ τοῦ νοσήματος εἰρηκότες τὴν ἀγνοίαν, καὶ μετὰ τῆς ἀγνοίας τὸ ἀνάλκας κομίζειν αὐτὸν πρὸς τοὺς ἁγίους ἐκέλευε, τοὺς θεοὺς εἰδότες βροτῶν τὰ νοσήματα, κάκειθεν αὐτοῖς τὰς ἰάσεις ὀρέγοντας. Εἰς τὸ Κύρου γοῦν καὶ Ἰωάννου γενόμενος τέμενος, καὶ λῦσαι τὸ κακὸν ἱκετεύσας τοὺς μάρτυρας, μετὰ χρόνον οὐ πολλὸν εἰσ-
B ακούεται, καὶ τῆς ῥώσεως ἔτυχεν. Συμπαθεῖς γὰρ εἰσι πρὸς τοὺς πάσχοντας, καὶ συντόμους αὐτοῖς τὰς ἰάσεις χαρίζονται, ἐῖ μὴ πάνυ τούτων εἶεν ἀνάξιοι, ἢ παιδείας μακροτέρως δεόμενοι, δι' ἀλόγους τινὰς καὶ κρύφια παταίσματα, οὓς μόνος ἐπίσταται τῶν ὧλων ὁ πρῦτανι, καὶ οἷς ἂν αὐτὸς ὡς ἄξιοι γινώρ-
C σαιεν.

Ἐπειδὴ δὲ τὴν νόσον εἰρήκαμεν, καὶ τὸν τρόπον λέξομεν τῆς ἰάσεως· μεγάλου γὰρ ἐστὶν θαύματος ἄξιος, καὶ τούτου χάριν καὶ τὴν ἀπθένειαν ἐφημεν· Ἐπιστάντες αὐτῷ καθ' ὕπνου οἱ ἅγιοι, τότε ποιεῖν διατάξαντο· Ἐξίθι, φασί, πρωίας πρὸς θάλασσαν τοὺς φιλοπόνους σε βαστάσαι καὶ λαβεῖν προτρεψάμενος, καὶ τινι τῶν ἀλιέων περιτυχὼν εἰς θάλασσαν ἀμφί-
D θληστρον βάλλοντι, μισθὸν αὐτῷ τότε τι σύνταξαι, ἵν' ὑπὲρ σοῦ τὸ δίκτυον ἐραπλώσῃ τοῖς ὕδασι· καὶ ὁ δ' ἂν ζωγράφειεν, τοῦτο σοι πρὸς θεραπείαν γενήσεται· τοῦτο γὰρ σε γυμνωθὲν τῶν δεινῶν ἀπαλλάξει. Καὶ ταῦτα μὲν κατ' ἑναρ εἰπόντες οἱ μάρτυρες ἔπησαν. Ὁ δὲ τοὺς φιλοπόνους (ἐξ αὐτῶν δὲ εἰσι τῶν ἀσθενῶν οἱ δυνάμενοι) πρωὶ προσκαλεσάμενος, τῶν ἁγίων αὐτοῖς εἶπε τὸ πρόσταγμα· καὶ θάπτον αὐτὸν ἀφρὲν ἱκέτευε. Οἱ δὲ τὸ μαρτυρικὸν πυθόμενοι θέσπισμα, θάπτον αὐτὸν ἀνελόμενοι, τοῦ τεμένους ἐξέισαν· καὶ τῆς θαλάττης πλησίον γενόμενοι, ἀλιέα τινὰ μετὰ δικτύων εὗρισκουσι, τὰς γονὰς τῶν ὕδατων θη-
C ρεύοντα· καὶ παρ' αὐτὸν ἀφικόμενοι, τὸν ἄρρωστον ἐπὶ τῆς ψάμμου τιθέασιν. Ὁ δὲ τὸν ἀσπλιευτὴν προσφθεγξάμενος, Τί βούλει, φησὶν, ὑπὲρ βολῆς μίᾳς καὶ μόνης κομίσασθαι, καὶ παρασχεῖν μοι ὕπερ ἀ-
D γαρεύσοι τὸ δίκτυον; καὶ εἶτε τι ἀνενέγκω, εἶτε καὶ μηδὲν ἀνιμήσοιτο, καὶ εἶτε μικρὸν εἶτε μέγα, καὶ εἶτε πλείονα εἶτε ἐλάττωνα, ἐμὸν ἔσται καθάπερ ἐπι-
τεῦγμα τὸ τῷ δικτῷ ζωγρούμενον. Ὁ δὲ, Κεράτιον ἐν, ἀπεκρίνατο. Ἀπλώσας οὖν ἔκρινεν τὸ δίκτυον εἰς τὴν θάλατταν ἐρμήψε, μικρὸν ἰσως ἰχθυῖδιον, ἧ τι τῶν ἐν ὕδατι ἀγρεύειν οἰόμενος· τὰ αὐτὰ δὲ προδή-
λως ἐνόμιζεν καὶ ὁ τὴν βολὴν μισθωσάμενος ἄρρω-
C στος. Ἐκλύσας δὲ μετὰ βραχὺ τὸ ἀμφίθληστρον θί-
D βην τινὰ βραχυτάτην ἀνήγαγεν, καὶ οὐχ ὕπερ ἐκάτε-
ρος ἤλπισεν· ἦτις οὐ τὸν Μωϋσέα κάτω χρυπτόμενον ἐξερε, ἀλλὰ τὸ κατ' Ἰαννὴν καὶ Μαμβορὴν κακούρ-

γῆμα· οὐτε νομοθέτην ἀστέλλον καὶ παρὰ πάντας πρῶτον ἀνθρώπους, ὡς δέδεικται, ἀλλ' ἀνομόν τι καὶ δαιμονικῆς ἀγριότητος κύημα. Ὅπερ ὁ ἀλειύσας ἀγνῶν, καὶ σὺν αὐτῷ πάλιν ὁ ἄρρωστος, περὶ τῆς θήκης ἐμάχοντο, ὁ μὲν. ὡς Οὐ θίβην, λέγων, ἀλλ' ἰχθύν ἀνερχόμενον πέπραχα· ὁ δὲ νοσῶν, ὡς οὐ μόνον ἰχθύν, ἀλλὰ καὶ ὁ δ' ἂν ἀνέλθοι φάσκων ὠνήσασθαι. Ἔτιχτε γὰρ αὐτοῖς· οὐ μόνον ἡ θίβη τὸν πόλεμον ἔχειν τι τῶν ἀναγκαίων ἔδωκεν ἐμφαίνουσα, ἀλλὰ καὶ ἡ περίεργος ταύτης ἀσφάλεια. Οὐ μόνον γὰρ κλειδῶσαι περισφιγκτο, ἀλλὰ καὶ σφραγῖσαι μοιθεδίναις ἐστέμωτο.

munimen, non solum quippe clavis circum stringebatur, sed et signaculis plumbeis obstruebatur. Ὡς δ' ἐπὶ πολὺ φιλομαχῆσάμενοι πείθειν ἀλλήλους οὐκ ἴσχυον, οὐδὲ πάλιν παραχωρεῖν ἀλλήλοις ἠνείχοντο, πρὸς τὸν οἰκονομοῦντα τὸ τέμνωσιν ἐρχόνται, κριτὴν αὐτὸν τῆς δίκης ληψόμενοι. Ὁ δὲ τοῖν ἀμφοτέροιον λόγον πυνθόμενος, οὐ πρότερον τὴν ψήφον ἠνείχετο. Εἰ μὴ τὴν χειλέον ἀνοίξω, φησὶν, καὶ ταύτης ἔδωκεν θεάσομαι. Ἀνοίξας οὖν πάντων ἐν ὕψει σὺν κόπῃ πολλῇ τὸ κιθῶτιον, θέαμα δεινὸν καὶ παγγάλεπον εὗρισκεν, οὐδὲν ὧν οἱ εὗρισκοντες ἐνόμιζον, ἢ πάντες οἱ παροστώτες καὶ βλέποντες, ἀλλ' ὅπερ οἱ ἄγιοι φιλανθρωπίας πελάγει νηχόμενον ἐκ κόλπων βυθίων ἀνήγαγον. Ἔδωκεν ἦν ἀνδρείκελον, ἐκ χαλκοῦ λαχὼν τὴν ὑπόστασιν, εἰκονίζον μορφῇ τὸν θεόφιλον, καὶ ἥλους ποσὶ καὶ χερσὶ καθηλωθέντας ἔφερε τέταρας, ἥλου ἐνδὸς καθ' ἐκάστου μέλους ὑπάρχοντος. Ὅπερ οἱ παρόντες θεώμενοι, πολυτρόπως ἐξίσταντο, τί δ' ἦν τὸ φαινόμενον οὐκ ἐγίνωσκον· ὅθεν καὶ τῶν μαχομένων ὁ πόλεμος πέπαυται, φανερωθέντος αὐτοῖς τοῦ εὐρήματος.

Καὶ μικροῦ ἂν αὐτὸ ἐμβατατεύειν ἐνέβαλον, καὶ κύμασι τὸ δυσσεβὲς ἐκρυσψαν θέαμα, Θεοφίλου μηδεμίαν εὐρόντος ὠφέλειαν, εἰ μὴ πάλιν οἱ μάρτυρες τὸν οἰκονομὸν κινήσαντες, τὸ τί ἂν εἶεν οἱ ἥλοι ζητῆσαι οἱ προσπεπηγότες τέτρασιν ἀνδριάντος τοῖς μέλεσιν· ὅθεν τῶν παροστώτων τινὲς ἀποσπῶν, εἰ δύναίτο, τοὺς ἥλους ἐκέλευσεν. Ὡς δὲ τὸν ἀνδριάντα δεξάμενος ἥλου τε τοῦ τῇ δεξιᾷ χειρὶ πεπηγότος δραξάμενος, σὺν δυνάμει πολλῇ βιαίως ἐλκύσας ἀφῆλυσεν· οὐπερ ἀποσπασθέντος, ἡ δεξιὰ Θεοφίλου χεῖρ εὐθὺς ἀπελύετο, καὶ τῆς ὁδῶν τὸν ὄγκον ἀπέβαλλε, καὶ τὸ μετὰ τῆς ὁδῶν ἀκίνητον. Τότε πᾶσιν ἐγνώσθη τοῖς βλέπουσιν ἡ εἰς αὐτὸν μυστὰρ περιεργία, ἦν οἱ γόητες ἐκείνοι σὺν μικροῖς καὶ κακίστοις δαίμοσιν πράξαντες, θαλαττῇ βυθῷ ὡς οὐκ ἀναυθυσμένην ἐνέβαλον. Ἀλλ' ἀσθενεῖς καὶ μαρινῶδεις ἠλέγχθησαν, Κύρου σαφῶς αὐτοὺς διελέξαντος, καὶ Ἰωάννου τοῦ Κύρου συμάρτυρος· καὶ δεῖξαντες ἐναργῶς, ὡς οὐδὲν αὐτῶν ἐν ἐπίσταντι ἄδατον, οὐκ οὐρανός, οὐ γῆ, οὐκ ἄηρ, οὐ πῦρ, οὐκ ὕδωρ, οὐ θάλαττα, ἀλλὰ πάντα διέρχονται τοὺς εὐσεβεῖς καὶ πιστοὺς διασιώζοντες. Καὶ ταῦτα μὲν φανερά τοῖς πᾶσι καθ' ἑστῆκε, κἄν ἡμεῖς μὴ κηρύξωμεν.

sed omnia transeunt salvantes pios atque fideles. licet illa nos minime predicemus.

A cium quod erat simillimum Iannis et Mambris, neque legislatorem elegantissimum, et super omnes homines mansuetissimum, sed iniquum quid et dæmonica feritatis genimen. Quod piscator et cum eo rursus infirmus ignorantes, super fiscellam mutuo rixabantur; alter quidem quod non fiscellam, sed piscem qui esset ascensurus vendiderit dicens; alter vero, id est languidus, quod non solum piscem, sed et quidquid ascensurum foret emerit asseverans: pariebat enim eis litem non solum fiscella, quæ habere se quid necessarium intrinsecus ostendebat, sed et curiosissimum hujus

Cumque diutius jurgati [cod. objurgati] acquiescere mutuo minime valuisent, sed nec cedere iterum invicem pertulissent, ad dispensatorem templi venerunt, hunc judicem controversiæ accepturi. At ille amborum verbis compertis, non prius dare sententiam patiebatur, nisi operculum aperuero, inquit, et quæ introrsus sunt ejus aspexero. Aperta ergo cum labore multo sub omnium oculis arcula, visionem atrocem et sævissimam reperiēbat, et nil eorum quæ hi qui repperant autumabant, nisi quod omnes qui astabant intuiti sunt, quodque sancti miserationis pelago natans, e profundis sinibus eduxerunt, simulacrum videlicet, viri exprimens formam, et sortitum ex æramento substantiam, et imaginans figura Theophilum, et quatuor ferens pedibus ac manibus clavos infixos, singuli enim singulis erant membris infixi. Quod qui aderant contemplantes, multifarie stupefiebant, quid autem esset quod apparuerat ignorabant; unde et litigantium pugna, cum inventio sibi apparuisset, soluta est.

Et propemodum eam rursus in mare demersam summississent, et fluctibus sædam illam speciem occultassent, Theophilo nullum repiente profectum, nisi denuo martyres commoventes dispensatorem, ut quinam essent clavi quæreret excitassent, qui iniixi quatuor statunculi membris existerent; unde cuidam assistentium jussit extrahere clavos, si posset. Qui cum statunculum accepisset, clavumque qui in dextera manu infixus erat apprehendisset, cum virtute multa violenter abstractum procul excussit; qui dum abstraheretur, Theophili manus dextra continuo solvebatur, sicque doloris molem deposuit, et cum dolore immobilitatem. Tunc omnibus, qui hoc viderunt, innotuit infanda curiositas quæ contra eum fuerat adinventā, quam scilicet illi malefici cum importunis et pessimis actam dæmonibus marino profundo summiserant, quasi nunquam aliquando dissolvendam. Sed ut infirmi et insani redargui sunt, Cyro eos et Joanne Cyri commartyre liquido convincentibus, ostenso dilucide quod nihil sit illis in creaturis non pervium, non cælum, non terra, non aer, non ignis, non aqua, non denique mare, Et quidem hæc manifesta cunctis effecta sunt,

Cæterum ii qui tunc cum dispensatore habebantur, cum maleficum vidissent, et cognovissent marum dextram movere Theophilum, et martyres laudaverunt, reliquosque clavos evellere festina-verunt. Dum autem hos exsolverent, infirmus quoque a vinculis et tormentis pariter solvebatur, quousque omnes evulsi sunt; sicque languens ab omni liberatus est diabolica operatione pariter et flagello. Cum enim clavum lævæ statunculi manus abstulissent, lævam protinus is qui patiebatur extendit: et rursus cum eos qui pedibus simulacri erant affixi abstraxissent, pedes infirmus sine dolore nihilominus movit. Unde festinus exsurgens ad confessionem sanctorum cucurrit, sanctosque magna voce laudavit, in altum manus extendens, et collaudantes eos qui viderant habens. Nos autem martyres tanquam potentes iterum hymnizantes, et præsentem narrationem, quasi coronam miraculis quæ in Alexandrinis a nobis scripta sunt asserentes, ea quæ in Ægyptios te Libyos scripta sunt jamjamque incipimus, Christum Dominum nostrum largitorem nobis verbi fieri deprecantes, simulque Cyrum ac Joannem martyres miracula ex ipso patrant.

INITIUM MIRACULORUM QUÆ IN ÆGYPTIOS
ET LIBYOS SCRIPTA SUNT.

XXXVI. De Theodoro subdiacono podagram
habente.

Alexandriam Ægypti atque Libyarum audio esse metropolim, et ab hac separandos non justum Ægyptios aut Libyos duxerim, quorum cum sit caput, radix, quin etiam crepido simul et fundamentum, sine his quia nec ipsa vult apparere, nec absque hac Libya, vel Ægyptus, quoniam neque corpus vivit a capite separatum, neque rami a radice recisi permanent fructuosi; quin etiam ubi crepido defuerit, simulacrum non sine casu stabit, quemadmodum nec fundamento carens manere poterit ædificium; unde consequens esse reor et justum, ut sicut capiti corpus, radici rami, crepidini simulacrum, et fundamento ædificium, hærentia clara sunt et sine discrimine, ita et cum Alexandria, Libya vel Ægyptus in Cyri Joannisque miraculorum serie, ordinate gaudeant et delectentur, hujus claritate fulgentes, et tanquam sociæ gloriantes super sanctorum liberali mirabilium possessione gestorum. Ergo uniantur Alexandrinis Ægyptiis, et ab his Libyi non abscindantur, veluti filii parentes sectati, et eandem in martyribus claritatem carpentes, et gloriam unam et impartibilem possidentes.

Præfulgeat igitur in Ægyptiorum et Libyorum miraculis Theodorus, qui ab Ægypti civitate Theneso nomine prodiit, qui tunc quidem cum laicis connumerabatur, et his qui se a catholica Eccle-

A OI τότε δὲ περὶ τὸν οἰκονόμον τυγχάνοντες, ὡς ἴδον καὶ ἔμαθον τὸ κακούργημα, καὶ χεῖρα τὴν δεξιάν κινεῖντα Θεοφίλον, περιχαρεῖς γεγονότες τοὺς μάρτυρας ἤνεσαν, ἀφηλῶσαι τε τοὺς λοιποὺς ἥλους ἐσπούδασαν. Πρὸς δὲ δὲ τούτους ἐξέβλυν, ἐκ τῶν δεσμῶν δ' ἀρρώστος καὶ βασάνων ἐλθετο· μέχρις οὖ πάντας ἀνέσπασαν· καὶ οὕτως ὁ νοσῶν πάσης ἐλυτρώθη διαβολικῆς περιεργίας καὶ μαστιγῆς. Τὸν γὰρ ἐπὶ τῆς λαϊκῆς χειρὸς τοῦ ἀνδριάντος ἐξάραντες, τὴν λαϊκὴν εὐθύς ὁ πάσγων ἐξέτεινεν· καὶ πάλιν τοὺς τοῖς ποσὶ τοῦ ἑσάνου προσηλωμένους ἥλους ἐκσπᾶσαντες, τοὺς πόδας δ' ἀρρώστος ὁδύνης· χωρὶς καὶ ἀληθδόνος ἐκίνησεν. Ὅθεν δρομαῖος ἀναστὰς, τῇ σορῶ τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων προσέδραμε, καὶ τοὺς ἁγίους μεγαλοφώνως ἀνύμνησε, μετεώρους καὶ τὰς χεῖρας ποιούμενος, καὶ συνημνούμενος ἔχων τοὺς βλέποντας. Ἡμεῖς δὲ πάλιν τοὺς μάρτυρας ὡς δυνατόν ἀνυμνήσαντες, καὶ τὴν παρούσαν διήγησιν κορωνίδα τοῖς θαύμασιν τοῖς εἰς Ἀλεξανδρείαν γραφεῖσιν ἡμῶν ἐπετέγκαντες, τῶν εἰς Αἰγυπτίους καὶ Λιβύας λοιπὸν ἀπαρξώμεθα, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν χορηγὸν ἡμῖν τοῦ λόγου γενέσθαι προσθεύσαντες, καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ δρῶντας· τὰ θαύματα Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας.

APXH TON EIS AIGYPTIOYΣ KAI LIBYAS GRA-
ΦENTON ΘΑΥΜΑΤΩΝ.

ΔΓ'. Περὶ Θεοδώρου τοῦ ὑποδιακόνου ποδάγραν
ἔχοντος.

Ἀλεξανδρείαν Αἰγύπτου καὶ Λιβύων ἀκούω μητρόπολιν (21), καὶ ταύτης χωρίζειν οὐ δίκαιον Αἰγυπτίους ἡγοῦμαι καὶ Λιβύας, ὧν κεφαλὴ τε καὶ ρίζα τυγχάνουσα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κρητὶς καὶ θεμέλιος· τούτων ἐκτὸς οὐδ' αὐτὴ βούλεται γενέσθαι, οὐδὲ ταύτης Λιβύη καὶ Αἰγυπτὸς, ἐπεὶ μὴδὲ σῶμα ζῆ τῆς κεφαλῆς χωρίζομενον, μὴδὲ ρίζης οἱ κλάδοι τεμνόμενοι μένουσιν ἔνχαρτοι, μήτε μὴν κρητὶδος ληφθεῖσθαις ἀπλωτων ἀγαλμα στήσεται, μήτε θεμελίου στερούμενον μένειν οἰκοδόμημα δύναται. Ὅθεν ἀκόλουθον οἶμαι καὶ δίκαιον, ὡς κεφαλὴ τὸ σῶμα συγκείμενον, καὶ ρίζη τὸν ὄρθηκα, καὶ κρητὶς τὸ ἀγαλμα, καὶ θεμελίον τὸ οἰκῆμα, λαμπρὰ τέ ἐστι καὶ ἀκίνητα· οὕτως Ἀλεξανδρεῖα Λιβύη συνταττομένη καὶ Αἰγυπτὸς ἐν τοῖς τῶν θαυμάτων Κύρου καὶ Ἰωάννου συντάγμασιν, χαίρουσι τε καὶ τέρονται τῇ ταύτης φαιδρότητι λαμπρυνόμεναι, καὶ ὡς κοινωνοὶς σεμνυνόμεναι τοῦ τῶν ἁγίων μεγαλόφρονος κτήματος. Οὐκοῦν ἐνούσθωσαν Ἀλεξανδρεῖται Αἰγύπτιοι, καὶ τούτων οἱ Λιβύες μὴ τεμνέσθωσαν, ὡς γονεῦσι παῖδες ἀγόμενοι, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπὶ τοῖς μάρτυσι δόξαν καρπούμενοι, καὶ κλέος ἐν ἀμέριστον ἔχοντες.

Προλαμπέτω τοῖνυν Αἰγυπτίῳ ἡμῶ καὶ Λιβύῳ ἐν θαύμασιν ὁ ἐκ Θεοῦ Θεόδωρος (πόλις αὕτη τῆς Αἰγύπτου καθέστηκεν), ὁ τότε μὲν ἐν λαϊκοῖς ἀριθμούμενος καὶ τοῖς Ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς ἀποσχίζου-

NOTÆ.

(21) Hunc locum sub sancti Sophronii archiepiscopi Hierosolymitani nomine laudat secunda Nicæna synodus. act. 4, t. XIII, ed. Florent. col. 57.

σιν, νυνὶ δὲ Θεοῦ χάριτι καὶ μαρτύρων φωτισμῷ καὶ προστάγματι, καὶ ἐν τοῖς ταύτης παισὶ λογιζόμενος, καὶ βαθεῖον τυχὸν ἱερατικοῦ τοῦ μετὰ τοὺς διακόνους ὑπάρχοντος, καὶ λειτουργῶν ὡς ὑποδίακονος ἐν τῷ σερπῷ τῶν ἁγίων οἰκῆματι. Οὗτος, ὡς φασιν, ὁ Θεόδωρος ἐκ νέας ἡλικίας τῷ τῶν ποδῶν περιπίπτει νοσήματι, ὅπερ ἱατροὶ ποδάγραν, ὡς οἶμαι, καλῶς προσηγόρευσαν, διὰ τὴν τοῦ πάθους πολλὴν ἀγριότητα. Ὡς γὰρ τῶν θηρῶν ἀγριότερα φυσικῶς τὸ ἀνήμερον ἔχοντα τοῖς ἡμερῶν ἐθελουσὶν εἶσιν ἀνυπότακτα τιθασσεύοντα χαλινὸν δεχόμενα· οὕτω καὶ τοῦτο τὸ ἀνήμερον νόσημα, παισὶν ἱατρῶν ὑπάρχον ἀτίθασσον, ὑγείας χαλινὸν οὐκ ἀνέχεται, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς προσφερομένους αὐτῷ τοῖς βοηθήμασιν, ὥς περ ἐξ ἀράχνης ὄντας περικόβαν ἀπέρχεται, τὴν οἰκίαν ἀναλαβὼν ἀγριότητα.

Τούτῃ περιπεσίῳ ὁ Θεόδωρος ἐκ βραχείας ἡλικίας, ὡς ἔφημεν, προκόπτον εἶχε τὸ πάθος ἀφόρητον ὅπερ κατὰ τῶν ζώων γεννήματα, καὶ φυτῶν καὶ δένδρων βλαστήματα τὰ τὴν οἰκίαν ἀρετὴν καὶ εὐγένειαν ἐκ προσιμίων εὐθὺς ἐνδεικνύμενα, ἣν ἔχειν εὐφυῆς ἔπειτα μέλλουσιν, τοῖς εἰδόσιν ὁρᾶν ἐκ μήτρας αὐτῆς καὶ φυτῆς παραστράπτοντα· καὶ αὐτὸ τὸ αὐτοῦ φανέν προσεδείκνυν. μέγεθος, ὡς πόρους εὐθὺς δυσειδεῖς καὶ προκόπτοντας ἐπὶ τε ποδῶν καὶ χειρῶν τῇ τῶν ἀλγυδόνων βλαστήσει σποδρότεται καὶ τῇ πανομῆριᾳ τοῦ συχνῶς καταστάζοντος ρεύματος. Μετεπλάττοντο γὰρ αὐτῷ πρὸς λίθων ἀμορφίαν οἱ δάκτυλοι, μήπω τελείας τυχόντες αὐξήσεως· καὶ τῶν ποδῶν οἱ ταρσοὶ ἐμιμοῦντο τὰ τῆς γῆς ἀναστήματα· καὶ τάχα ἂν αἱ πόδες αὐτῷ καὶ σὺν τοῦτοις αἱ χεῖρες πρὸς ταῦτα μετεβάλλον, τὴν οἰκίαν μορφὴν ἀρνησάμενοι, καὶ τὸ σφῶν εἶδος παντελῶς διαλλάξαντες· ἐπὶ μὲν Κύρον εὗρεν τῇ νόσῳ μαχόμενον, καὶ Ἰωάννην τὸν μάρτυρα τὸν τοῦτου συνόμιλον.

Ἰατροῖς μὲν γὰρ αὐτὸν τὸ πρῶτον ἐκδεδωκεν· ἀλλ' ὡς ἴδεν κρατοῦν αὐτὸν τὸ ἀρρώστημα καὶ τῆς τέχνης ἐμφανῶς περιγιγνόμενον, πρὶν ἢ καὶ αὐτοῦ περιγένηται, πρὸς τοὺς ἁγίους κατέφυγε, μόνους μετὰ Θεόν, εἰ θελήσαιεν, δύνασθαι κατευνάζειν τὸ πάθος πυθόμενος, χαλινὸν ὀρέγοντας ἔνθεον, καὶ οὐ βροτέας ἐκ τέχνης γενόμενον. Ἐλθὼν οὖν αὐτὸν εἰς τὸ τέμενος, θεραπείας τυχεῖν μετὰ πάντων ἐδέετο. Οἱ δὲ φιλόανθρωποι μάρτυρες παραστάντες αὐτῷ πολλάκις καθιέδοντι, τῇ καθολικῇ κοινωνίᾳ Ἐκκλησίᾳ προσέταττον, δι' ὅρων ἐπαγγελλόμενοι, ὡς εἰ πισθεῖη αὐτεῖς περὶ πίστεως ὁρθῆς αὐτῷ συμβουλευούσιν, καὶ τὴν ῥῶσιν χάρισσιν, καὶ δωρεὰς πρὸς ζωὴν συντελοῦσας τὴν παροῦσαν παρέξουσιν, καὶ κλήρων ἱερατικῶν ἀξιώσουσιν· τῆς γὰρ Ἰουλιανοῦ τοῦ Ἀλικαρνασσεῖος ὑπῆρχεν αἰρέσεως. Ὁ δὲ τούτων ἀπάντων τὰς μεθ' ὅρων ἐπαγγελίας πυθόμενος, οὐδὲν ἤττον ἀπειθῆς καὶ ἀμετάθετος ἔμεινεν. Ὅθεν οἱ μάρτυρες ὡς λόγους αὐτὸν οὐκ ἐπειθον χρώμενοι, ταῖς τῆς ἀσθενείας ἐπιτραζόν μαστίξιν· ὡς δὲ μὴδ' οὕτω τὸν ἄνθρωπον ἐπεισαν, δεῖξαι θεοπίστους τῆς οὐκείας ἀσθενείας τὸ μέγεθος, ἵνα καὶ οὕτω δειλιάσας τὰ μέλλοντα, πειθήνιον αὐτὸν ἀπεργάσσοιτο.

sia scindunt; nunc autem Dei gratia et martyrum illuminatione atque præcepto, et cum hujus filiis depulatus sacratum gradum, qui est post diacones consecutus, et ministrat ut subdiaconus in venerabili sanctorum habitaculo. Hic ut fertur Theodorus ab ineunte ætate pedum languorem incurrit, quem bene ut reor medici podagram appellaverunt, ob multam scilicet ægritudinis feritatem. Sicut enim ferociiores bestię natura immites existentes, et his qui has mansuefacere volunt se minime subdunt, et dum mitigari tentantur, frenum non recipientes resultant; ita et hic immitissimus languor cum sit discipulis medicorum prorsus immitis, curationis frena non sustinet, sed cum hæc sibi allata in auxilium fuerint, quasi ex aranea contexta recidit et indomitus recedit, propria feritate resumpta.

Hunc cum incurrisset a parva ut innuimus ætate Theodorus, processum habebat intolerabilem, qui secundum animalium genimina et plantarum et arborum germina, quæ propriam virtutem et nobilitatem mox a principis exhibent, quam habiturus indolem esset, postmodum his qui videre noverant, ex ipso utero et nativitate præmonstravit. Ipseque apparens suam jam magnitudinem ostendebat, ita ut meatus mox sædi rumpentes, tam in pedibus quam in manibus ex dolorum pullularent nimietate more imbrium, indefesse reumate distillantes: transfigurabantur enim ei digiti in lapidum deformitatem, etiam nondum perfecto incremento sui percepto; et pedum plantæ, terræ cumulos imitabantur. Et fortasse pedes ei et una cum his manus ad hæc translata fuissent, forma propria denegata, et specie sua penitus commutata, nisi Cyrum invenisset contra morbum pugnantem, et Joannem martyrem sacratissimi Cyri consocium.

Nam primo quidem se medicis tradidit, sed cum vidisset quod et illos superaret, et artem manifeste vinceret languor; prius quam et se quoque penitus obtineret, ad sanctos confugit solos post Deum si vellent posse passionem compescere sciens, divinum porrigentes frenum, et non humano ex artificio factum. Cum ad templum ergo venisset, curationem consequi cum omnibus precabatur. Ast misericordissimi martyres assistentes ei sæpe dormienti catholice communicare præcipiebant Ecclesię, jurejurando se pollicentes, si sibi obedisset de fide recta ei consilium tribuentibus, et sanitatem illi donaturos, et donationes vitæ præsentis congruas præstituros, et eum clero dignum sacro facturos; Juliani quippe Halicarnaseos erat hærescos. At ille horum omnium repromissionibus cum juramentis auditis, nihilominus incurvabilis et immutabilis mansit. Unde martyres cum nullis sermonibus inflexissent, verberibus tentabant infirmitatis. Cum autem nec sic fecissent hominem conquiescere, demonstrare decernunt infirmitatis proprię magnitudinem, ut vel sic futura pavesces, semet exhiberet obedientem.

Et apparentes ambo per visum in domicilium A imponunt templi, se sequi præcipientes, et iuxta summitatem domatilis statuentes, mare tranquillum factum monstrabant, et si hujus posset numerare fluctus, interrogabant. At ille, etiam, nimis facile respondebat; et martyres numerare præcipientabant. Cumque ille numerare cœpisset, et numeros sicuti et fluctus parumper ediceret, et illi e contra frequentiores paulatim effecti, et rursus spissi et alternati ad ripas illiderentur, Theodorum qui posse se numerare dicebat, potentialiter superabant, et se esse superatum fateri cogebant. Qui fluctuum victus frequentia, cadens in faciem et non posse se perhibens, indulgentiam expetebat. At illi erecto eo, vides aiunt frequentes istos et innumerabiles fluctus? Qui ait, etiam, gloriosissimi martyres. Tunc iterum sancti dicunt: Sicut hos fluctus neque numerare quis neque continere, Deo qui creavit excepto, potest, sic nec infirmitatis tuæ reumata. Ergo si obaudieris nos, ad id quo tibi crebro consilium damus, et factus fueris fide catholicus, et nos te audiemus, et Christum pro te Deum et Dominum nostrum rogabimus, et credimus quod omnium tibi præbeat sanitatem. Nam quomodo enim pro te deprecabimur, te manente circa nos inobediente? At ille his et aliis pluribus auditis, nequaquam mentem mutavit.

Verum cum et hanc eorum admonitionem sprevisset, non jam ut humani cohortantes, sed sicut inhumani mitantes apparent. Post aliquot enim dies jam dictæ visionis iterum aspirare martyres videbatur, non jam lenibus verbis hortantes, sed minis atque terroribus præcipientes. Supra sedes enim quasi sedebant, et exercitus et ordines principales sedentibus illis astabant; quorum aliqui tanquam ex martyrico missi decreto, inspectorem somnii comprehenderunt Theodorum, et manus retrorsum vertentes, et collum inclinare in terram cogentes, in similitudinem qua nequam operarios, carnifices tractare solent, timentem eum atque trementem ductum in medium utriusque ordinis statuerunt. Cum autem sancti minas intentarent et hæc et hæc facere his qui eum deorsum innuentem et inclinem tenebant, si sibi credere noluisset præciperent, astantes ordines procidebant, et parcere iræ, et acquiescentem ex hoc Theodorum recipere, et donare præteritæ diffidentiae indulgentiam supplicabant.

Præterea martyres, horum quasi suscepti petitionibus, et parum quid ira cohibita, tollere his qui tenebant eum jusserunt et dimittere, si sanctæ communicare polliceretur Ecclesiæ. Adducentes ergo eum hi qui tenebant, si causam tantarum sciret minarum interrogabant. Qui ait, etiam, scio causam. Illi vero, et quænam esset, rursus interrogaverunt. At ille, pro eo quod accedere, inquires, ad catholicam Ecclesiam nolim, ad Christique sacramenta quæ in ea celebrantur, denuntiavi. Ergone

Kal φανέντες εἰς ὄναρ ἀμφοτέρω, εἰς τὸ τοῦ ναοῦ δωματίον ἀναφέρουσιν ἀκολουθεῖν αὐτοὺς διατάξαντες, καὶ πρὸς τὸ ἄκρον τοῦ θώματος στήσαντες, τὴν θάλατταν γαληνίσαν ἐδείκνυν· καὶ εἰ μετρεῖν δύναιτο τὰ ταύτης ἐπυνθάνοντο κύματα. Ὁ δὲ λίαν εὐμαρῶς μετρεῖν ἀπεκρίνατο. Καὶ μετρεῖν οἱ μάρτυρες ἔλεγον. Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ τῆς μετρήσεως, καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἀνειμένω; ὡς τὰ κύματα λέγοντος πυκνότερα ταῦτα κατ' ὀλίγον γιγνόμενα, καὶ πάλιν συχνὰ καὶ ἐπ' ἀλλήλα τοῖς εἰσιούσι προσπίπτοντα, κατὰ κράτος ἐνίκων τὴν δύνασθαι μετρεῖν εἰρηκότα Θεόδωρον, καὶ τὴν ἥτταν ὁμολογεῖν κατηνάγκασον. Ὅς νικηθεὶς τῇ τῶν κυμάτων συχνότητι, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον καὶ λέγων μὴ δύνασθαι, πρὸς τὸν ἅγιον ἦτει συγχώρησιν. Οἱ δὲ τοῦτον ἐγείραντες, Ὁρᾷς, λέγουσι, τὰ συνεχῆ ταῦτα καὶ ἀμέτρητα κύματα; Ὁ δὲ, Ναί, φησὶν, ἐνδοξότατοι μάρτυρες. Τότε πάλιν οἱ ἅγιοι λέγουσιν· Ὡς περ ταῦτα τὰ κύματα οὐτ' ἀριθμῆσαι τις, οὕτως κατασχεῖν ἀνευ Θεοῦ τοῦ κτίσαντος δύναται, οὕτως οὕτως τῆς σῆς ἀσθενείας τὰ βέβηματα. Εἰ οὖν πεισθεὶς ἡμῖν εἰς ὅσοι συνεχῶς συμβουλευόμεν, καὶ γένηται περὶ τὴν πίστιν ὁμολογία, καὶ ἡμεῖς σοι πειθόμεθα, καὶ Χριστὸν περὶ σοῦ τὸν Θεὸν καὶ Δεσπότην ἡμῶν ἱκετεύσομεν, καὶ πιστεύσομεν ὡς πάντως παράσχοι τὴν ἰασιν· πῶς γὰρ αὐτὸν περὶ σοῦ λιταεύσομεν ἀπειθοῦ; ἡμῖν διαμένοντος; Ὁ δὲ καὶ τούτων καὶ πλείων ἄλλων πυθόμενος, οὐδαμῶς τὴν γνώμην μετέβαλεν.

Ἀλλ' ὡς καὶ ταύτην αὐτῶν ἀπέρριψε τὴν παραίνεσιν, οὐκέτι προτρέποντες ὡς φιλόδωποι, ἀλλ' ἀπειλοῦντες ὡς ἀπότομοι φαίνονται. Μεθ' ἡμέρας γάρ τινα; τοῦ λεχθέντος ὁράματος, πάλιν ὁρᾷν ἐδόκει τοὺς μάρτυρας οὐκέτι προσηγεῖσι λόγοις προτρέποντας, ἀλλ' ἀπειλαί; καὶ φόβοις προστασσοντας. Ἐπὶ θύκων γάρ, φησὶν, ἐκαθέζοντο, καὶ στρατιαὶ καὶ τάξεις ἀρχοντικαὶ καθήμενοι αὐτοὺς παρεστήκασι· ὧν τινες ὡς ἐκ μαρτυρικοῦ πεμψθέντες θεοπίσματος τὸν ὀνειροπολοῦντα συνέσχον Θεόδωρον, καὶ τὰς χειράς εἰς τοῦπίσω αὐστρέψαντες, καὶ τὸν τράχηλον κλίπειν εἰς γῆν ἀναγκάσαντες, ὥσπερ τοὺς κακούργους οἱ δῆμιοι σχηματίζουσιν, εἰς μέσον αὐτὸν δεδιότα καὶ τρέμοντα ἀμφοτέρων τῶν τάξεων ἀγαγόντες παρέστησαν. Ἀπειλοῦσι δὲ τοῖς ἁγίοις καὶ τὰς ποιεῖν καὶ τὰς τοῖς αὐτὸν κάτω νεύοντα καὶ κεκυφῶτα κατε

ἔχουσιν, εἰ μὴ πιστεύουσιν αὐτοῖς ἐθέλοι, προστάττουσιν, αἱ παρεστῶσαι τάξεις προσέπιπτον, λῆξαι τῆς ὀργῆς ἱκετεύουσαι· καὶ πειθόμενον ἀπὸ τοῦ νῦν τὸν Θεόδωρον δεῖσθαι, καὶ δωρήσασθαι τὴν τῆς παρελθούσης ἀπειθείας συγχώρησιν. Οἱ δὲ μάρτυρες, φησὶν, τούτων τὰς αἰτήσεις ἐξεδέχοντο, καὶ μικρὸν τῆς ὀργῆς ὑπενώσαντες, ἀπάγειν τοὺς κρατοῦντας ἐκέλευσαν, καὶ πάλιν αὐτὸν ἀπολύειν τῇ ἁγίᾳ κοινωνεῖν Ἐκκλησίᾳ συνθέμενον. Ἀπάγοντες γοῦν αὐτὸν οἱ κατέχοντες, ἡρώτων εἰ τῆς τοσαύτης ἀπειλῆς τὴν αἰτίαν ἐπίσταται. Ὁ δὲ, Ναί, φησὶν, οἶδα τὸ αἴτιον. Οἱ δὲ, Καὶ τί ἂν εἴη; πάλιν ἡρώτησαν. Ὁ δὲ, Τὸ μὴ θέλειν με προσελθεῖν τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ τελουμένοις Χριστοῦ μυστηρίοις, προσηγγεῖν. Τί οὖν; προ-

έρρη, φαίν, εἰ τῆς κατὰ σοῦ μελετωμένης ὁργῆς ἀπολύσωμεν ; Καὶ συνθέμενον αὐτὸν ἀπολύουσιν. Στραφεῖς δὲ μετὰ τὸν ὄνειρον, περιδεῖς ἔτι καὶ ἐντρομος τὰ κατ' ὄναρ φανέντα καθ' ἑαυτὸν ἐλογίζετο· οὕτω δὲ πέπειστο, ἀλλ' ἄμφιβολον εἶχεν ἀκμὴν τὴν διάνοιαν, καὶ τὸν λογισμόν τῇδε χάριτι φερόμενον.

Ἐν ὧν δὲ τὰ περὶ τούτων ἐσκέπτετο, πρὶν ἢ ταλαντεύσῃ τὸ χρῆσιμον, καὶ τὸ πρακτικόν βεβαίως ψηφίσαιτο, πάλιν ἀφύπνωσε, καὶ πάλιν βλέπει τοὺς μάρτυρας, ἐν Ἰουλιανοῦ τοῦ διακόνου θέῳ καὶ σχήματι, ὃς κατ' ἐκεῖνο, καιροῦ λειτουργεῖν ἐν τῷ ναῷ προκεχειριστο, παρυστώσας καὶ λέγοντας· Δεῦρο, πρὸς τὸ μνήμα τῶν ἁγίων ἐλθόντες εὐξώμεθα. Ταῦτα δὲ πρὸς αὐτὸν διελέγοντο, δοκιμάζοντες αὐτὸν εἰ μετέθετο, καὶ πειθήνιος αὐτοῖς μετὰ τοιαύτῃν ὕβρι B γγένητο. Ἀμέλει γοῦν ἐπὶ τὴν σορὸν αὐτῶν τὴν τιμὴν ἐρχόμενοι, καὶ σὺν αὐτοῖς ἀκολουθοῦντα τὸν Θεόδωρον ἔχοντες, πρὸ τοῦ φωτιστηρίου γενόμενοι, ἔνθα ὡποποιᾷ Χριστοῦ κεῖται μυστήρια, εἰσελθεῖν αὐτὸν καὶ μεταλαβεῖν προετρέποντο, Εἰσελθε, λέγοντες, σὺν ἡμῖν καὶ τῶν ἁγίων Χριστοῦ μυστηρίων μεταλάβε. Ὁ δὲ, Οὐ, φησιν, οὐκ εἰσέρχομαι· ἑτέρας γὰρ ἐγὼ ὁδὸς καθίστηκα, καὶ οὐ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας κηρύγματος· προσδοκῶ δὲ σήμερον τὴν γενήσασαν, τὰ τῆς μεταλήψεώς μοι δῶρα κομίζουσιν. Ἄλλ' ἑασὸν με τέως, πρὸς τὸν αὐτὸν διάκονον ἔλθω, ὅπως ἐν ὧν τὰ τοῦ μνήματος ἠνέμκται· κἀνκεῖλα, εἰσελθὼν τὸ τῆς κανδήλας ἔλαιον δέξωμαι. Πολλοὶ γὰρ τοῦτο τῶν οὐ κοινωτικῶν διαπράττονται, ἐν τῇ C τῶν ἁγίων κανδήλᾳ καυόμενον ἔλαιον, ἀντὶ σώματος ἁγίου καὶ αἵματος Χριστοῦ τοῦ πάντων ἡμῶν Θεοῦ καὶ Σωτῆρος δεχόμενοι (22)· μὴ δὲ πράττουσιν, ὡς οἶμαι, γινώσκοντες, μήτε τὸ τῆς βλάβης ἐπιστάμενοι μέγεθος.

Ἡγιάσθῃ μὲν γὰρ, λέγω· καὶ γὰρ, [τὸ] τῆς τῶν ἁγίων κανδήλας ἔλαιον, ἀλλὰ τί τοῦτο πρὸς τὸν τοὺς ἁγίους αὐτοὺς ἀγιάζοντα ; Καὶ δύναμιν αὐτὴ κατὰ νοσημάτων ἔχειν τίθεμεθα (23), ἀλλὰ τί πρὸς Χριστὸν τοῦ Θεοῦ σοφίαν ὄντα καὶ δύναμιν, τὸν καὶ μάρτυσιν αὐτοῖς χαρίσματα δυνάμειον νέμοντα ; Λέγω δὲ τιμῆς ἄξιον ὡς ἐπάνω τῆς θήκης καυόμενον, ἀλλὰ τί πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν Χερουβὶμ καθεζόμενον ; καὶ τί τὸ τῆς κανδήλας ἔλαιον τῶν ἁγίων παραφερόμενον, ἢ τοὺς ἁγίους αὐτοὺς τοὺς [τὸ] τῆς κανδήλας ἀγιάζοντας ἔλαιον ; D Πᾶν γὰρ ὅπερ κτίσεται τέτακται, οὐ μόνον ἐπίγειον, ἀλλὰ καὶ οὐράνιον, εἴτε Θρόνοι, εἴτε Ἀρχαί, εἴτε Ἐξουσίαι, εἴτε Κυριότητες, εἴτε Δυνάμεις ἀγγελικαί, καὶ παρὰ ταύτας ἑτεραι, εἴτε αὐτὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφίμ τὰ πολυόμματα ζῶα καὶ ἐξαπτέρυγα, τὰ τῶν πολλῶν κτισμάτων πολὺ τιμιώτερα, καὶ διὰ τοῦτο Θεῖν ἐποχοῦμενον ἔχοντα· εἴτε τις ἐν νοητοῖς ἑτέρα κτίσις καθέστηκε, Θεῷ μὲν φανερά τῷ ποιῶσαντι, ἡμῖν δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἀπόκρυφα, ἀγαπητὸν ἡγείται καὶ εὐχεται τὸ δοῦλειον ἄγειν ζυγόν, καὶ

NOTÆ.

(22) Confer hoc egregium de corpore et sanguine Domini, in eucharistia presentibus, testimonium Sophronii, cum alio in commentario ejusdem liturgico, quem ipsi edidimus ; itemque in mirac. 38.

accedis, aiunt, si quam meditatur iram adversus te relaxamus ? Et spondentem illum dimiserunt. Conversus autem post somnium, pavens adhuc et tremens, quæ sibi apparuerant in visu secum tractabat ; nondum tamen credebat, sed dubium adhuc animum possidebat, et cogitationem huc illucque ferebat.

Porro dum de his consideraret, priusquam perpenderit quod esset utilius, et quid foret agendum decerneret, iterum obdormivit, et iterum martyres aspexit, in habitu et specie Juliani diaconi, qui per idem tempus ad obsequendum in templo ipsorum proventus exsisterat, astantes atque dicentes : Heia ad memoriam sanctorum venientes oramus. Hæc vero ad eum disputabant, probantes illum, si mutatus esset, et obediens sibi post talem visionem existeret. Denique ad pretiosum eorum tumultum convenientes, et sequentem Theodorum secum habentes, cum ante illuminatorum facti fuissent, ibi vivifica Christi posita sunt mysteria, introire hunc et communicare adhortabantur : Ingredere, dicentes, nobiscum, et sancta Christi mysteria percipe. At ille : Non, inquit, non prorsus Ingredior ; alterius enim ego opinionis exsisto, et non prædicationis Ecclesiæ ; exspecto autem hodie genitricem, communionis mihi munera deferentem. Sed dimitte me interim, ad eundem dicebat diaconum, ut quia monumenti cancelli aperti sunt, ingressus oleum candelæ suscipiam. Multi enim ex his qui non communicant, id agunt ; oleum, quod C in sanctorum ardet candela, pro corpore sancto et sanguine Christi omnium nostrum Dei et Salvatoris sumentes, neque quod agunt ut reor scientes, neque læsionis magnitudinem cognoscentes.

Etenim sanctificatum quidem esse, dico et ego, sanctorum candelæ oleum ; sed quid est hoc, ad comparisonem ejus qui ipsos sanctos sanctificat ? Et virtutem id contra languores habere confiteor ; sed quid ad collationem Christi, qui est Dei virtus et sapientia ? qui et ipsis quoque martyribus virtutum charismata tribuit. Dico autem et quod est honore dignum, tanquam id quod supra loculum ardet ; sed quid ad æqualitatem ejus, qui sedet super Cherubim ? Et quid candelæ sanctorum affertur oleum, potiusquam sanctos ipsos qui candelæ sanctificant oleum ? Omne quippe quod inter creaturas dinumeratur, non solum terrenum, sed et celeste, sive Throni, sive Principatus, sive Potestates sive Dominationes, sive Virtutes angelicæ, et præter has alia, sive ipsi Cherubim et Seraphim, multorum oculorum senarumque alarum animalia, qui cum sint pretiosiores quam multe creaturæ, Deum idcirco vehere dinoscuntur, vel si qua in invisibilibus alia creatura est Deo manifesta qui fecit, et nobis occulta,

(23) Viden Sophronium, qui oleo ante sacras reliquias incenso virtutem medicinalem, martyrum scilicet meritis conciliatam, pie tribuit ?

amabile arbitratur, et optat servile ducere jugum, et famulari, et dominici Christi Dei nostri corporis membrum vocari, non autem ei comparari, vel æqualitatem, si velut quid pene simile sit, velle aliquatenus applicare; quod neque si quis esset qui præberet, percipere consensisset. Hic sensus est hostis antiqui, per quem et ipse rapinam arbitratus esse se æqualem Deo, et sedium similitudinem super nubes prætendens, ab abside cœlestis cum ante fuerit lucifer cecidit, et primos parentes nostros in paradiso seducens pellexit. Hoc autem dicimus non prædictorum errores corrigentes; quid enim mihi eos qui foris sunt iudicare, ut dicit Apostolus? sed fratres nostros cautos reddentes, ne forte illos hoc sæpius facere contemplantes, cum eis impie agant. Sed ad narrationis residuum veniamus.

Audientes ergo martyres, qui quasi Julianus diaconus languenti apparuerunt, quod candelæ suæ oleum vellet accipere, in aditu qui est ante cancellos monumenti, assistunt, et introitum ei prohibebant, in faciem resistentes, et ingredienti velociter occurrentes; et modo quidem ad sinistram, modo vero in dexteram transeuntes, et per semetipsos introitum obstruentes. Cum autem multos transitus fecissent, ad illuminatorium ei pergere, et Christi sacramenta percipere minus persuaserunt; verum concedebant illi introitum qui ad proprium tumultum deducebat. Quem cum Theodorus pertransisset, ingressusque fores suisset, priusquam ad cancellos pervenisset, oleumque sumpsisset, posterius ejus vestimentum comprehendentes, ut ad eos convertatur egerunt; et rursus se cohortabantur audire, et sibi potius quam his qui propriæ præessent hæresi, obedire. Cumque nec sic eum obedientem vidissent, ad sepulcrum progredi dimiserunt. Qui conversus, obsecratos videt monumenti cancellos, et de cætero non invento qualiter candelæ sumeret oleum, recedebat mœstus et tristis. Porro amatores hominum martyres nequaquam desidia pressi, sed ante illuminatorium perseverantes, iterum exeuntem a monumento rogabant et hortabantur doctrinis et monitis multis utentes. Cumque vidissent hunc tam incurvabilem et parere nolentem, dimiserunt, hoc horribili iurejurando dicentes: Per Christum Dei et Patris Filium, cunctorum dominatorem et Deum, qui in martyrica militia nostra regnat, et sanitatum nobis gratiam donat, nisi nobis obedias, et nisi ad solam catholicam ipsius Ecclesiam et mysteria sacra quæ in ea celebrantur accedas cum munda et casta conscientia, ita hinc languens abibis sicut et huc venisti, nil a nobis utilitatis adeptus. Et hæc quidem per visum dicta sunt.

Mane autem cum processisset ad monumentum oraturus, sanctorum videt ante monumentum quemdam Paschasium nomine a spiritu maligno vexatum, qui videns Theodorum, grandi voce hæc ad eum affatus es, torvis oculis intuens, et denti-

A δοῦλον εἶναι καὶ λέγεσθαι τοῦ δεσποτικῷ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν σώματος· μὴ μὴν αὐτὸ παραβάλλεσθαι, καὶ τὸν Ἰσὺν ἢ παρὰ μικρὸν ἀποφέρεισθαι βούλεισθαι· ὅπερ οὐδέ τις ἦν ὁ παρέχων ἐτύγγανεν λαβεῖν καταδέξατο. Τοῦτο γὰρ τοῦ ἀρχεκάκου τὸ φρόνημα, δι' οὗ καὶ αὐτὸς τὴν ἰσότητά τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀρπαγμὸν ἡγησάμενος, καὶ θρόνου ὁμοιωθὲν ὑπὲρ νέφης φανταζόμενος τῆς οὐρανίου ἀφίδος, ὁ πρὶν ἐωσφόρος ἐκπέπτωκε· καὶ τοὺς ὄντας ἡμᾶς ἐν παραδείσῳ προπάτορας, εἰς φθορὰν δελεάσας κατέσπασεν. Ταῦτα δὲ λέγομεν, οὐ τὰ τῶν εἰρημένων διορθούμενοι σφάλματα (τί γάρ μοι τοὺς ἐξω κρίνειν, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος;), ἀλλὰ τοὺς ἡμῶν ἀδελφούς ἀσφαλίζόμενοι, μήπως αὐτοὺς τοῦτο ποιοῦντας συχνότερον βλέποντες, σὺν αὐτοῖς ἀσεβήσωσιν. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ λειπόμενον ἡμῖν τῆς διηγήσεως ἐλθωμεν.

Ἀκούσαντες γοῦν οἱ μάρτυρες οἱ ὡς Ἰουλιανὸς ὁ διάκονος τῷ νοσοῦντι φαινόμενοι, ὡς τὸ τῆς κανθῆλας ἑλαίου βούλεται διέλασθαι, εἰς τὸν βατήρα τὸν πρὸ τῶν κανθέλων ὄντα τοῦ μνήματος ἵστανται, καὶ τὴν εἰσοδὸν αὐτῶν διεκώλυσον εἰς ὅσῃν γινόμενοι, καὶ εἰσόντι προτρέχοντες, καὶ ποτὲ μὲν εἰς λαίᾳ, ποτὲ δὲ εἰς δεξιὰν μεταβαίνοντες, καὶ τὴν εἰσοδὸν δι' ἑαυτῶν ἀναφράττοντες. Ὡς δὲ πολλὰς μεταβάσεις ποιήσαντες πρὸς τὸ φωτιστήριον αὐτῶν ἀπέλθειν καὶ τῶν Χριστοῦ μυστηρίων μεταλαβεῖν οὐκ ἔπεισαν, παρεχώρουν αὐτῷ τὴν ἐπὶ τὴν οἰκίαν σὸρὸν ἀγούσαν εἰσοδόν. Καὶ ταύτην δὲ περάσαντα τὸν Θεόδωρον, καὶ εἰσελθόντα τὸ πρὸ θυρῶν, πρὶν ἢ καταλάβει τὰ κἀνκεῖλα καὶ τὸ ἑλαῖον διέλαται, τῶν ὀπισθεν αὐτοῦ λαβόντες ἱμάτιον στραφῆναι πρὸς αὐτοὺς παρεσκεύασαν· καὶ πάλιν αὐτῶν ἀκούειν προέτρεπον, καὶ πείθεσθαι μᾶλλον αὐτοῖς ἢ τοῖς τῆς οἰκείας προσεστώσιν αἰρέσεως. Ὡς δὲ μὴδ' οὕτω πειθόμενον ἔβλεπον, προΐεναι πρὸς τὸν τάφον ἀπέλυσαν. Ὁ δὲ στραφεὶς ἡσφαλισμένῳ βλέπει τὰ τοῦ μνήματος κἀνκεῖλα· καὶ μὴ εὐρὼν λοιπὸν τοῦ τῆς κανθῆλας ἑλαίου λαβεῖν, ἀνεχώρει κατηφῆς καὶ λυπούμενος. Οἱ δὲ φιλόανθρωποι μάρτυρες μεθ' αὐτῶν ἄσπετον ἔχοντες, ἀλλὰ πρὸ τοῦ φωτιστηρίου προσμελίναντες, πάλιν αὐτὸν ἐξίοντα τοῦ μνήματος παρεκάλουν καὶ προὔτρειπον, διδασκαλίᾳ χρώμενοι καὶ πολλαῖς παραινήσεσιν. Ὡς δὲ ἴδον οὕτως ἀκαμπῆ καὶ πεισθῆναι μὴ θέλοντα, τοῦτο μεθ' ὅρκου φρικώδους εἰρηκότες ἀπέλυσαν· Μὴ τὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Υἱὸν, τὸν πάντων Δεσπότην καὶ Θεὸν, τὸν καὶ τῆς μαρτυρικῆς στρατιᾶς βασιλεύοντα, καὶ τὴν χάριν τῶν ἱαμάτων δωρούμενον, εἰ μὴ πεισθῆις ἡμῖν, καὶ μόνῃ τῇ καθολικῇ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ τοῖς λειτουργομένοις ἐν αὐτῇ μυστηρίοις προσελθὼς μετὰ καθαρᾶς καὶ ἀγνῆς συνειδήσεως, οὕτως ἐντεθεὶς ἀπελεύσει νοσῶν, ὥσπερ καὶ τάνθαδε κατέλαβες, μηδὲν πρὸς ἡμῶν ὀφειλούμενος. Καὶ ταῦτα μὲν κατ' ὅσα ἐλέχθη τε καὶ γεγένηται.

Πρωτὰ δὲ προΐων εἰς τὸ μνήμα τῶν ἁγίων προσεύχασθαι, ὅρῃ πρὸς τοῦ μνήματος τινα Πασχάσιον τούνομα, ὑπὸ πονηροῦ πνεύματος ἐνοχλούμενον· ὃς ἰδὼν τὸ Θεόδωρον, διαπρυσίφ φωνῇ τὰδε πρὸς αὐτὸν ἀπεφθέγγετο, βλοσυρὸν ἐνιδὼν καὶ τοῖς ὀδοῦσι

βρυχώμενος, καὶ ὡς ἀπὸ τῶν ἁγίων τοὺς λόγους ἀκούων, τὸ τάχος σου τὴν ψυχὴν ἀπέλαθε, φώτισον, ἐπεὶ μὰ τὴν ἐνθάδε ναύουσαν δύναμιν, ὡς ἡλθεῖς ὠδετῇ τῆς ποδᾶγρας μανίᾳ κρατούμενος, οὕτως ἀναχωρεῖς μὴ τυγχάνων ἰάσεως· καὶ ταῦτά σοι λέγειν οἱ ἅγιοι μοι προστάττουσι μάρτυρες. Ὁ δὲ τούτων πρὸς τοῦ δαιμονιώντος πυθόμενος, καὶ ῥόμφη ληφθεὶς, λαβὼν δὲ καὶ τῶν κατ' ὄναρ ἀνάμνησιν, διὰ τὸ τῶν ῥημάτων καὶ τῆς ἀπειλῆς παραπλήσιον, εἰσελθὼν εὐθὺς εἰς τὸ φωτιστήριον τῶν Χριστοῦ μυστηρίων μετέλαθε, καὶ τὴν ψυχὴν τῇ μεταλήψει τῶν μυστηρίων ἐφώτισεν. Ἐξ ἐνεργείας δὲ δαίμονος εἰς δεινὴν ῥαθυμίαν ἐλπίεπαυκεν μετὰ τὴν μετάληψιν, καὶ ἐν τοῖς οὐκαίτοις ἑαυτὸν ἐμβάλων λυπούμενος στρώμασι, θάπτον ἐκ τῆς λύπης ἀψύπνωσε.

Καὶ πάλιν βλέπει τοὺς μάρτυρας εἰς Ἰουλιανὸν τὸν διάκονον ἑαυτοὺς σχηματίζοντας, καὶ τῆς ἀθυμίας τὴν αἰτίαν αὐτὸν ἐξετάζοντας. Ὁ δὲ, Ὅτι με, φησὶν, οἱ ἅγιοι κοινωνήσαι κατηνάγκασαν. Οἱ δὲ, Καὶ τοῦτό σε, φασὶν, ἀνιᾶν ἢ λυπηῖσαι τὸ σύνολον ὥφειλε; μᾶλλον δὲ καὶ χαίρειν ἔδει σε καὶ ἀγάλλεσθαι, ἐννοοῦντα τῆς οικείας ψυχῆς τὴν ὥφελειαν, καὶ τῆς ἀσθενείας τὴν ἰατρίαν προσδεχόμενον· πάντως δὲ ὅτι θεοῦ τοῦτο καθέστηκε βούλημα, οὐ χωρὶς οὐδὲν οἱ ἅγιοι διαπράττονται. Καὶ τούτοις αὐτὸν τοῖς λόγοις οἱ μάρτυρες ψυχαγωγήσαντες ἔρχοντο. Ὁ δὲ στραφεὶς τῆς μητρὸς ἐμερίμνα τὴν ἀφίξιν, καὶ μάλιστα διὰ περ ἑμελλε τῆς οικείας αἰρέσεως ἐπιφέρεισθαι λείψανα· ἦτις μετ' οὐ πολὺ τῆς ὥρας ἀφίκετο, μὴδὲν τοιοῦτο κομίζουσα, δι' ὧν καὶ τὴν ἀφίξιν ὑπῆρχεν ἀνύσασα, εἰκονομίᾳ μαρτύρων τὴν λήθην φανερώς ὑπομείνας. Ὁ δὲ μαθὼν ἦσθη μὲν πρότερον, εἰτα δὲ καὶ πάντα τῇ μητρὶ διηγῆσατο, ὥσπερ εἰς αὐτὸν ἐδράσθη τοῖς μάρτυσι, καὶ ὡς τῇ Ἐκκλησίᾳ προσδραμεῖν ἐδιάσαντο. Καὶ οὕτω μὲν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσέδραμεν.

Ἀξίωμεν (21) δὲ λοιπὸν καὶ τὴν ῥῶσιν τοῦ σώματος, δι' ὀλίγου τὸν λόγον ποιούμενοι· Μετ' ὀλίγας τὰς ἡμέρας πάλιν ἐκάθευθε, καὶ παρεστῶτας βλέπει τοὺς μάρτυρας, καὶ συνοδεύειν αὐτοῖς ἐπιτάττοντας· ὁ δὲ, φησὶν [Dam. σφίσι] προθυμότερον εἶπετο· ἦδει γὰρ οὐκ ἀκερδὲς τὸ τοῖς ἁγίοις συνεῖσθαι. Ἐλθόντες οὖν εἰς ναὸν τινα τέλειον [Dam. mendose Ἑλλήνων], τῷ μὲν εἶδει φοδερὸν καὶ ὑπέριλαμπρον, τῷ δ' ὕψει τῶν οὐρανῶν αὐτῶν ἐραπτόμενον· καὶ εἶσω τούτου γενόμενοι, μεγίστην εἰκόνα καὶ θαυμασίαν ἐδιδέκομεν· μέσον μὲν τὸν δεσπότην Χριστὸν γεγραμμένον χρώμασιν ἔχουσιν, Χριστοῦ δὲ τὴν δέσποιναν ἡμῶν τὴν θεοτόκον καὶ Ἀειπάρθενον Μαρίαν ἐδύονμεν, καὶ δεξιὸν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος καὶ πρῶτομον, τὸν ἐν κοιλίᾳ σκιρτήμασιν αὐτὸν προμηνύσαντα, ἐπὶ καὶ λαλῶν ἐνδον [Synod. et Dam. ἐνδον ὧν] οὐκ ἤκούετο, καὶ τινὰς τοῦ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν ἐνδόξου χο-

bus frendens, et veluti a sanctis sermones faciens, et affirmans ita juratus: Vade velociter, animam tuam illumina; nam per virtutem, quæ hic inhabitat, sicut huc venisti insania podagræ detentus, ita recedes sanitatem minime consequutus. Et hæc dicere tibi, sancti mihi præcipiunt martyres. At ille hoc ab eo qui a dæmonio vexabatur audito, timore captus, et accepto etiam sermonum quos in visu audierat commonitorio, propter verborum et minarum similitudinem, ingressus est illuminatorium, et Christi mysteria sumpsit, et animam perceptione mysteriorum illuminavit. Porro ex operatione diaboli post communionem, in diram incidit animi defectionem, et cum tristis in propria se stramenta jactasset, citius ex tristitia obdormivit.

Et rursus aspicit martyres in Julianum diaconum sese transfigurantes, et causam mœroris eum interrogantes. Qui ait: Quoniam sancti communicare me coegerunt. At illi, et hoc te, inquirunt, mœstum facere vel tristem omnino debuerat, cum gaudere te potius oporteret, et exsultare intellectu propriæ animæ adjutorio, et infirmitatis expectato remedio? Certum vero est, quod hæc voluntas sit Dei, sine quo nihil omnimodis operantur. Et his eo verbis martyres consolato, recesserunt. At ille conversus de matris sollicitus erat adventu, ob hæreseos propriæ quas erat allatura reliquias; quæ non post multam veniens horam, nihil ex his propter quæ iter illud transegerat attulit, martyrum dispensatione manifeste oblivionem perpessa. At ille cum cognovisset, prius quidem gavisus est, dein vero cuncta matri narravit quæcumque in se martyres gesserunt, et qualiter Ecclesiæ occurrere se coegerint. Et ille quidem taliter ad Ecclesiam confugit.

Nos autem jam corporis sanitatem dicemus, sermonem compendio facientes. Post paucos dies iterum dormiebat, et iterum aspicit martyres astantes, et secum comitari præcipientes, qui ut forebat alacrius sequebatur; noverat enim quod non sine lucro cum martyribus esset comitaturus. Venientes ad templum quoddam perfectum, specie quidem terribile, atque præfulgidum, altitudine vero ad cælos pertingens; et hoc penetrantes, maximam imaginem et admirabilem videbamus, quæ in medio quidem sui Dominum Christum coloribus habebat depictum, sinistrorsum vero matrem ipsius, Dominam videlicet nostram Dei genitricem æsemperque virginem Mariam; porro dextrorsum Joannem ejusdem Salvatoris baptistam et præcursorem, qui ex utero exsultationibus eum prænuntiavit; nam et loquens, cum intus esset, non audiretur; necnon et quosdam de apostolorum et

NOTE.

(24) Sequentem narrationem referunt ex sancto nominatum Sophronio synodus secunda Nicæna act. 4 ed. Florent. t. XIII, col. 57; itemque S.

Joannes Damascenus iu tertia oratione *De imaginibus*.

prophetarum glorioso choro, martyricoque collegio cum quibus erant etiam ipsi martyres Cyrus scilicet et Joannes, qui ante imaginem stantes Domino procidebant, genua flectentes, et capita in terram curvantes, atque pro curatione juvenis intercedentes. Verba præterea intercessionis hæc erant: Domine clementissime, jubes ut demus huic sanitatem? Cum autem multoties supra terram adorantes supplicationis verba misissent, Christusque Dominus non annueret, ab intercessione cessantes tristes ac deficientes ad me adveniunt, non admodum procul ab imagine stantem; et appropinquantes: Vides, inquit, quomodo Dominus non vult dare tibi sanitatem? sed nil anxieris; profecto enim et erga te, sicut etiam erga omnes, benignitatem suam ostendet. Et cum parum discessissent, id est quasi dimidiæ horæ spatio, iterum abeuntes deprecabantur, et rursus inefficaces ut ferebant redeunt, et tristes sicut prius Domino de sanitate tribuenda nihil jubente. Et eadem mihi venientes iterum dicunt.

Tertio sane pergentes: Confide, dicunt; nunc enim gratiam profecto suscipimus; sed et tu sicut nos vides supplicantes, nobiscum veniens Dominum deprecare. Et tertio ad imaginem venientes, prioribus modis utebantur et verbis. Et cum hora multa deprecarentur, et deorsum jacentes, Jubes, Domine, tantum clamarent? Christus visceribus motis, tanquam misericors annuit, et Date illi ex icona dicebat. Et surgentes a terra martyres, primo quidem gratias agebant Christo Deo nostro, eo quod deprecationem eorum exaudierit, deinde vero gaudentes et exsultantes: En, inquit ad me, gratiam Deus donavit: ingredi Alexandriam, et in magno Tetrapyllo dormi jejunos, et pauxillo ex oleo candelæ, quæ sursum ante Salvatoris imaginem ardet, in ampulla modica sumpto, iterum nihil gustans, huc confestim regredere, et pedibus hoc inunctis, donum sanitatis habebis.

εἰς ληκύθιον, πάλιν ἀγυστο· τὰ ἐνθάδε κατάλαβε, καὶ τοῦτω μὲν δώρημα.

At ille post somnium Alexandriam venit, et in Tetrapyllo dormiens, maximum videt draconem a pedibus exeuntem, et rursus post exitum super se redeuntem, sed subito martyres apparentes introitum prohibuerunt, et virga caput draconis conquassaverunt; ipsique præceperunt confidenter agere, et non jam pedum infirmitatem vel manuum expavescere. Ipse autem post dormitionem surgens, candelæ oleum sumit, et ad sanctorum properat templum; ad quod cum venisset, manus ut jussus fuerat, et pedes inunxit, et continuo languorem deposuit, incolumitatem resumpsit. Meruit cum delectabili sanitate etiam dona, quæ si

Ἀ τοῦ, καὶ τῆς μαρτυρικῆς ὁμιγηθῶντος· μεθ' ὧν ἐτύγχανον καὶ αὐτοὶ Κύρος καὶ Ἰωάννης οἱ μάρτυρες, οἱ πρὸ τῆς εἰκόνος ἱστάμενοι, τῷ Δεσπότη προσέπιπτον, γόνυα [Synod. τὰ γόνυα] κάμπτοντας, καὶ τὰς κεφαλὰς εἰς ἔδαφος φέροντες, καὶ περὶ τῆς τοῦ νίου θεραπείας πρεσβεύοντες. Ταῦτα δὲ ἦν τῆς πρεσβείας τὰ ῥήματα· Δέσποτα φιλόθρως, κελεύεις δῶμεν καὶ τοῦτω τὴν ἱσιν; Ὡς δὲ πολλάκις εἰς γῆν προσκυνήσαντες, καὶ τοὺς τῆς ἰκετείας λόγους ἐκπέμψαντες, καὶ ὁ Δεσπότης Χριστὸς οὐκ ἐπένευε, τοῦ πρεσβεύειν παυσάμενοι, κατηφείς καὶ ὀλίγωροι πρὸς ἐμὲ, φησὶ, παραγίνονται, οὐ πολὺ μακρὰν τῆς εἰκόνος ἱστάμενοι· καὶ πλησίον γενόμενοι, Ὁρᾷ, φασὶν, ὡς ὁ Δεσπότης οὐ βούλεται σοὶ δοθῆναι [Dam. δοῦναι] τὴν ἱσιν; Ἀλλὰ μὴδὲν ἀθυμῆσης· πάντως γάρ καὶ πρὸς σὲ ὡς καὶ πρὸς πάντας χρηστεύσεται. Καὶ διαστάντες ὥστε μικρὸν ἡμιώριον, πάλιν ἀπελθόντες ἐδέοντο, καὶ πάλιν ἀπρακτοί, φησὶν, ἀνακάμπουσιν κατηφείς [Dam. addit καὶ ὀλίγωροι] ὡς καὶ πρότερον, τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ μὴ κελεύοντος· καὶ τὰ αὐτὰ [Dam. ταῦτά] μοι πάλιν ἐλθόντες εἰρήκασιν.

Τὸ τρίτον δὲ πορευόμενοι, Θάρσει [Dam. Θάρρει], λέγουσιν· νῦν γὰρ πάντως τὴν χάριν λαμβάνομεν· ἀλλὰ καὶ σὺ ὥσπερ ἡμεῖς ὁρᾷς ἱκετιζόντας, σὺν ἡμῖν ἐλθὼν τὸν Δεσπότην ἱκέτευε. Καὶ πρὸς τὴν εἰκόνα τὸ τρίτον γενόμενοι, τοῖς προλαβοῦσι τρόποις ἐχρῶντο καὶ ῥήμασι· καὶ ὡς ὤραν πολλὴν ἐδεήθησαν, καὶ κάτω κείμενοι, τὸ, Κελεύεις, Δέσποτα, μόνον ἀνέκραζον, τότε [cod. καὶ] ὁ Χριστὸς σπλαγχνισθεὶς ὡς οἰκτεῖρμων ἐπένευε, καὶ, δότε αὐτῷ, πρὸς [Synod. πεινῶσε πρὸς] τῆς εἰκόνος ἐφθέγγετο. Καὶ χαμόθεν ἀναστάντες οἱ μάρτυρες, πρῶτον μὲν εὐχαρίστουν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὡς τῆς δεήσεως αὐτῶν ἐπακούσαντι [cod. ὕπακ]. Ἐπειτα δὲ χαίροντες καὶ γαννύμενοι [cod. ἀγανν.], Ἰδοὺ, φασὶν πρὸς ἐμὲ, ὁ Θεὸς τὴν χάριν ἐδώρησάτο. Εἰσελθε γοῦν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ τετραπύλῳ νῆστις καθεύδῃς, καὶ μικρὸν τοῦ τῆς κανθίλας ἐλαίου τῆς ἑνὸς πρὸς τῆς τοῦ Σωτῆρος εἰκόνος ἀποτομένης λαβὼν, καὶ τοῦτω τοὺς πόδας ἀλειψάμενος, τῆς υγιείας ἔξεις.

Ὁ δὲ μετὰ τὸν ὄνειρον εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἔρχεται, καὶ ἐν τῷ τετραπύλῳ κοιμώμενος, ὁρᾷ παμμεγέθη σάτον δράκοντα τῶν ποδῶν ἐξερχόμενον· καὶ πάλιν μετὰ τὴν ἔξοδον πρὸς αὐτὸν ἀνακάμποντα. Ἀλλ' ἄφνω φανέντες οἱ μάρτυρες, τὴν εἰσοδὸν διεκώλυσαν, καὶ βάδῳ τὴν κεφαλὴν μὲν τοῦ δράκοντος ἐθλάσαν, αὐτῷ δὲ θαρσεῖν διατάξαντο, καὶ μηχανεῖν ὀφθαλμοῖν ἢ ταῖν χερσὶν τὴν ἀσθένειαν. Αὐτὸς δὲ ἀναστὰς μετὰ κοιμησιν, τῆς κανθίλας λαμβάνει τὸ ἐλαίον, καὶ πρὸς τὸ τῶν ἁγίων ἔρχεται τέμενος· ἐνθα γενόμενος, ὡς θεοσπίσθη, τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἡλείψατο, καὶ παραχρῆμα τὴν νόσον ἀπέθετο, καὶ τὴν βῶσιν ἀπέλαθεν. Ἐξῴθη δὲ μετὰ τῆς καλλίστης

NOTE.

(25). Synod. ἀνέλαβε, sequitur autem in synodo dictum Tarasii patriarchæ Cpolitani, qui ex dictis argumentum ac jus desumit retinendi in templis monumenta pictorum et reliquarum artium. Subse-

quitur Thomæ monachi testimonium quod illa adhuc imago in Tetrapyllo Alexandrie conservaretur, quodque omnigenæ per eam sanarentur infirmitates.

καὶ ἡδίστης ἰάσεως, καὶ ὧν αὐτῷ πισθέντι δωρεῶν Ἀ ἐπηγγέλαντο· ὑπὲρ ὧν ἀπάντων εὐχαριστῶν δου-
λεῖται σπουδαίως τοῖς μάρτυσιν· οὗς καὶ ἡμεῖς ἀν-
υμνήσαντες ἐπ' ἄλλην αὐτῶν θαυματουργίαν μετ-
ἐλθωμεν.

AZ. *Peri Iωάννου τοῦ ὑποδιακόνου λευκώματα ἐν ἀμφοτέροις ἐσχηκότες τοῖς ὁμασιν.*

Ἐπειδὴ Θεοδώρου τὴν νόσον γεγράφωμεν, καὶ τὴν εἰς ἐκκλησίαν βίαν καὶ ἀκούσιν εἰσοδόν, καὶ τὴν εἰς ὑπέρτατος Θεοῦ τρισόβλιον πρόδοον, φέρε καὶ Ἰωάννην αὐτῷ συνυφάνωμεν, τὸν ὁμοίως καὶ αὐτὸν κοινωνικῶν ἐξ ἀκουσίως γεγόμενον, καὶ τῆς κοινωνίας μισθὸν τὴν ῥῶσιν δρεψάμενον, καὶ πάλιν ἀδελφὸν κατὰ βαθμὸν ἱερατικῶν χρηματίζοντα. Ἰωάννης οὖν οὗτος, ἡ τῆς παρούσης γραφῆς ἀφορμὴ τε καὶ πρό-
φασις ἐκ Κυνοῦ μὲν τῆς Αἰγυπτίας ὥρμητο πόλεως·
ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς κόραις ἔσχε λευκώματα, καὶ
τούτων τὸ φῶς ταῖς τῶν λευκωμάτων εἰσβολαῖς ὅ-
πεχώρησεν, ὥς μὴ δυνάμενον κόρας ὀφθαλμῶν συνοι-
κεῖν τοῖς λευκώμασιν· ποῖα γὰρ κοινωνία φωτὶ
πρὸς σκότος; ὥς καὶ Παῦλος ὁ θεσπέσιος εἶρκεν·
οὔτε γὰρ τὸ φῶς ἐν κοινωνίᾳ μένειν τοῦ σκότους
ἀνέχεται, οὔτε τὸ σκότος σύνοικον τὸ φῶς παραδέ-
ξασθαι δύναται, ἀλλ' ἐναντίαν τὴν φύσιν ἐν ἅπασιν
ἔχοντα, ἐναντίαν καὶ τὴν ἐνέργειαν κέκτηται· ὥστε
τοὺς ἔχοντας, ἡ τὸ σκότος μὴ βλέπειν, ἡ τὸ φῶς μὴ
σχοτίζεσθαι.

Ἰωάννης οὖν ἔχων τοῦ σκότους τὰ αἷτια, τοῦ φω-
τὸς ἀπετύγγανεν, καὶ τούτου σκοτισθεὶς ἐχωρίζετο,
καὶ σκοτισθεὶς τὸ παράπαν οὐκ ἔβλεπεν· ἐν νόσῳ
γὰρ τῶν ὁμμάτων γενόμενος, καὶ φωτὸς στερηθεὶς,
ὥς προεῖρηται, ἐπὶ Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυ-
ρας ἤγετο, ἐτέρων ὀφθαλμοῖς ποδηγούμενος· ἐνιαυ-
τοῦ δὲ ἐνδὸς διηπνεύσαντος, τῆς τῶν ἁγίων ἀρωγῆς
ῥηξιοῦντο καὶ χάριτος. Οὕτω δὲ τῶν ἁγίων γέγονεν
ἡ ἐπίσχεσις· Ἐπὶ τῆς στρωμνῆς ὁ Ἰωάννης ἐκάθευ-
θεν, καὶ καθεδὼν, ἑαυτὸν ἐστῶτα πρὸ τοῦ τῶν ἁγίων
ἔβλεπε μνήματος, καὶ περὶ τῆς τῶν ὁμμάτων ἰδέε-
το ῥώσεως· καὶ τοῦτο ποιῶν τοῖς ἁγίοις ἰδοὺ καὶ
θεάσασθαι ἐμπροσθεν τῆς οἰκίας σοροῦ ἐν πρεσβυ-
τέρων καθήμενους μορφαῖς τε καὶ σχήμασιν· οἱ τῶν
θρόνων ἀναστάντες, καὶ τῆς χειρὸς τὸν Ἰωάννην λα-
βόμενοι ἐπὶ τὸ θεῖον θυσιαστήριον ἤγαγον· καὶ τού-
τῳ αὐτὸν παραστήσαντες, ἄρτον αὐτῷ προσένεμον
ἅγιον ζωοποιὸν Χριστοῦ σῶμα γεγόμενον (26)· καὶ
μετὰ τὴν τούτου μετάληψιν, ἀπὸ τῆς μυστικῆς πάλιν
τραπέζης λαβόντες ποτήριον, θεοῦ πεπληρωμέ-
νον ἐπότιζον γάλακτος· ὃ τάχα καὶ Παῦλος ὁ ἀπό-
στολος ποτίζειν τοὺς ἐν Χριστῷ νηπιάζοντας ἔγραφε.
Μεθ' αὐτὸν Ἰωάννην ἀπέλυσον τοιοῦτο αὐτὸν περι-
φράξαντες ῥήμασιν· Ἴδοι τῆς ἀληθινῆς ζωῆς τὴν ἐξοδὸν,
ὡ νεανία, κατέμαθες. Τὸ λοιπὸν οὖν ἐνθάδε τῶν μυ-
στηρίων Χριστοῦ μετελάμβανε· Θεοδοσίου γὰρ καὶ
Σευήρου ὁ Ἰωάννης ὑπῆρχεν ὁμόδοξος, καὶ τούτων
τοῦ δόγματος ὑποδιακόνου τάξιν κεκλήρωτο.

sibi paruisset, illi sponponderant. Pro quibus omni-
bus gratias agens, servit studiosae martyribus; quos
et nos hymnis efferentes, ad aliud eorum opus mi-
rabile procedamus.

XXXVII. *De Joanne subdiacono qui albugines in ambois oculis habuit.*

Quoniam Theodori sorpitem resumptam, et violentum ac non voluntarium ad ecclesiam introitum, et opimum ad ministros Dei accessum descripsimus, age nunc et Joannem cum illo texere procuremus, qui et ipse similiter communi-
cator spontaneus de non spontaneo factus est, communionisque mercedem sanitatem adeptus est, et rursus frater, per sacros gradus provecius, ap-
pellari promeruit. Hic ergo Joannes qui praesentis scripturae somes est et occasio, de Cyno Aegyptiaca civitate exstitit oriundus: in utrisque autem pupillis habebat albugines, et harum lumen pra albuginum recessit immissionibus, cum profecto non possent pupillae oculorum simul cum albuginibus habitare. Quae enim est communicatio luci ad tenebras? sicut et Paulus dixit egregius. Neque enim aut lumen in communionis manere possit tenebrarum, aut tenebrae cohabitaticrem possunt admittere lucem; sed sicut contrariam habent naturam in cunctis, sic et contrariam possident operationem; ita ut qui habet, vel tenebras non videat, vel lumen non obtenebrescat.

Joannes ergo habens tenebrarum causas, lumine frustrabatur, et ab hoc sequestratus tenebras patiebatur, et obtenebratus penitus non videbat. Itaque oculorum visu privatus, et sicut dictum est luce fraudatus, ad Cyrum et Joannem martyres ducebatur, aliorum oculis ductus. Porro cum unus praeterisset annus, sanctorum opem et gratiam meruit. Taliter autem sanctorum facta est visitatio. Supra stratum Joannes dormiebat, et dormiens ante sanctorum se intuebatur monumentum stantem, et de sanitatis visus deprecantem; et hoc faciens, putabat sanctos videre ante proprium tumulum in presbyterorum formis et habitu; qui de sedibus assurgentes et manu Joannem apprehendentes, ad divinum altare duxerunt, et illum huic sistentes, panem ei sanctum praebuerunt, vivificum Christi corpus effectum: et post hujus communio-
nem, rursus a mystica mensa sumpto calice divino lacte repleto potaverunt, quemadmodum et Paulus apostolus hos, qui in Christo parvuli erant, potasse se scripsit. Post quae Joannem dimiserunt; praeterea talibus eum circumspicientes verbis: Ecce aiunt verae vitae viam, o adolescens, didicisti. De cetero hic Christi ergo sume mysteria; Theodosii quippe atque Severi Joannes erat iste sectator, et horum dogmatis subdiaconi sortitus est ordinem.

NOTÆ.

(26) Rursus testimonium pro pane eucharistico in corpus Christi converso.

Hæc in somnis is qui cæcus interim habebatur A intuitus, somnum quidem abiecit, mysticam vero instructionem, quæ per somnium facta fuerat stabilivit, divinam hanc arbitratus, et corporalium oculorum, si consummata foret, donaturam obtutum. Unde consurgens, sacramentis ubi jussus est, protinus communicavit, omni sua priore traditione deposita, et ecclesiæ animabus utili prædicatione recepta. Et hoc gesto, sicut fuerat jussus, tertianus lumen visibus contemplatus est, animæ illuminationem e vestigio subsecutus, et factus est sicut natus est, et erat quasi nunquam aliquando languidos habuerit corporis oculos.

Verum cum in his esset, et clare prorsus videret, ille qui bonorum est interemptor, invidit, privareque duplici sanctorum munere festinabat. Et privabat, sicut volebat; sed rursus apparentes salvatores salvarunt, et osoris hoi consilium subverterunt. Joannis enim patre mortuo, qui Theodorus dicebatur, et diaconus ejusdem erat hæreseos, veniunt quidam illius secundum genus propinqui, et domum ei reverti suadent, diaconum pro patre facere pollicentes. Et sumpto juvene, mandatum sanctorum penitus oblivioni tradente, pergebant. Cum autem hi qui Joannem tulerant, Cyno appropinquassent, et uno tantummodo signo a civitate ipsa distarent, veniunt martyres et palam faciem Joannis percutiunt alapa, et lumen adimunt quod dederant, et tenebris induunt quas abstulerant. In hoc autem Joannes malum deveniens, cognovit causam; et cognita, se pœnituit, et repœnitens indulgentiam consecutus est, et veniam consecutus correptus est, et correptus denuo lumen recepit, et recepto lumine servivit martyribus, et serviens receptione dignus efficitur liberali, et hæc dignus effectus in clerum profecit ecclesiæ. Accepta vero benigna tunc alapa, et cæcus sicut prius effectus, iterum reversus est, et desideratæ civitatis abnegavit introitum; sanctorum compassionem et quod conversum suscepturi et curaturi essent ad salutem corripientes, non nesciens.

Denique cum nocte illa dormiret, videt; imo quoniam non videbat, audiebat; cito revertere, et placare curato martyres indignatos, quos dispen- D santis templum Christodori scilicet illius mirabilis insinabat vocabulo. Veraciter autem et sic erat somnium, hoc forte sanctis per divinam dispositionem operantibus, quia sine Christodori, ait, præceptione recessit: unde venientem Joannem neque videre, neque his qui in templo erant infirmis connumerare voluit, sed in venerabili templi sacratio jacebat, ubi omnes hospites jacebant; loco alio, propter languentium qui illic inerat populum, non reperto. Interea cum Joannes in hoc tribus diebus jacuisset, et locum infirmantis sicut intumatum est non accepisset, gratifica hoc martyrum dispensante virtute, post tres illos dies cum dormiret, diaconum videt in loco ambonis stantem. et

Ταῦτα καθ' ὅπου οὐκ εἶδεν τυφλὸς θεασάμενος, τὸν μὲν ὕπνον ἀπέβαλε, τὴν δὲ καθ' ὕπνον ἐνεστήριξε μύησιν, θεῖαν αὐτὴν ὑπολαβὼν, καὶ τὴν τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν εἰ τελεσθεῖη χάριτος μὲν ἀνάβλεψιν. Ὅθεν ἀναστὰς τῶν μυστηρίων εὐθὺς ἐνθα προσετάχθη μετέλαβε, πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προτέραν παράδοσιν ἀποθέμενος, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας ψυχοφελὲς ἀσπασάμενος κήρυγμα· καὶ τοῦτο πεπραχὼς ὡς τεθέπιστο, τρίτατος τὸ φῶς τοῖς ὁμασιν ἐδωκεν, τῷ φωτισμῷ τῆς ψυχῆς κατὰ πόδας ἐπόμενον, καὶ γέγονεν ὡς γεγέννητο, καὶ ἦν ὡς οὐ νοσήσας ποτὲ τῷ σώματι ὁματα.

Ἄλλ' ἐν τοῦτοις ὄντι καὶ λαμπρότητα βλέποντι, ὁ τῶν καλῶν ἀναιρέτης ἐφρόνησεν, ἀποστρεφὲν τε τοῦ B διττοῦ τῶν ἁγίων δωρήματος ἐπαυθεῖν. Καὶ δὴ ἐστέρησεν ὡς ἐβούλετο· ἀλλὰ πάλιν φανέντες οἱ σωτῆρες διέσωσαν, καὶ τὴν τοῦ μισοκάλου βουλὴν κατεστρέψαντο. Τοῦ γὰρ Ἰωάννου Πατρὸς τελευτήσαντος (θεόδωρος οὗτος ἐλέγετο καὶ διάκονος τῆς λαχθείσης ὑπῆρχεν αἰρέσεως), ἀρκεῖν οὐκ ἔστιν τινος τῶν πρὸς γένος αὐτῷ πλησιαζόντων, καὶ ἀναστρέφειν οἴκαδε περὶ θουσιν, διάκονον ποιεῖν ἀντὶ τοῦ Πατρὸς ὑποσχομένοι. Καὶ δὴ λαβόντες τὸν νέον ἀπήσαν, τῆς τῶν ἁγίων ἐντολῆς παντελῶς ἐκλαθόμενον. Ὡς δὲ πλησίον τῆς Κυνῶν τὸν Ἰωάννην οἱ λαβόντες γεγόνασιν, καὶ σημειῶν ἐν καὶ μόνον ἀπέχον τῆς πόλεως, καταλαθόντες οἱ μάρτυρες ὀφθαλμοφανῶς Ἰωάννου τὰς βίβλους βραβείων, καὶ τὸ φῶς ἀφαιροῦνται ὅπως ἐδωκασιν, καὶ τὸ σκότος ἐδίδουσι ὅπως ἀφελόντες C ἐτύγγαν. Ἐν τούτῳ δὲ κακοῦ Ἰωάννης γενόμενος, ἔγνω τὸ αἶτιον, καὶ γνοῦς μετενόησεν, καὶ μετανοῦς ἐτυχε συγχωρήσεως, καὶ συγγνώμης τυχὼν διωρθώσατο, καὶ διορθώσάμενος πάλιν ἀνέβλεψεν, καὶ ἀναβλέψας δουλεύει τοῖς μάρτυσι, δουλείων ἀποδοχῆς ἡζιῶθι φιλόφρονος, καὶ ταύτης ἀξιώθεις εἰς τὸν τῆς ἐκκλησίας κληρὸν προέκοψε· τότε δὲ λαβὼν τὸ φιλάνθρωπον βράσιμα, καὶ τυφλὸς ὡς τὸ πρῶτον γενόμενος, πάλιν ὑπέστρεψε καὶ τῆς ποθομένης πόλεως ἀπηνεῖστο τὴν εἰσοδὸν, τῶν ἁγίων εἰδὼς τὴν συμπάθειαν, καὶ ὡς ἐπιστρέφοντα δέχονται καὶ θεραπεύουσιν πρὸς σωτηρίαν παιδεύσαντες.

Ἀμέλει κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα κοιμώμενος ἐβλεπε, μᾶλλον δὲ ἐπεὶ μὴ ἐβλεπεν, ἤκουσεν· Θάπτον ὑπόστρεψον, καὶ θεράπευε τεθυμωμένους τοὺς μάρτυρας τοῦτους· τοὺς τοῦ οἰκονομοῦντος· τὸ τέμενος, Χριστοδωρος ἦν ὁ θαυμάσιος, δηλώσας ὀνόματι. Ἀληθὲς δὲ καὶ οὕτως ἦν τὸ ἐνύπνιον, τοῦτο τάχα τῶν ἁγίων κατὰ θεῖαν ἐργασαμένων διοίκησιν· ὅτι χωρὶς τῆς Χριστοδωροῦ, φησὶν, ἐπιτροπῆς ἀνεχώρησεν· ὅθεν ἐλθὼν τὸν Ἰωάννην οὐτε ἰδεῖν οὐτε τοῖς ἀνὰ τὸν σῆκον ἀσθενοῦσιν [συντάττεισθαι] τεθέληκεν, ἀλλ' ἐν τῷ σπῆτι τοῦ τέμενος ἐλαττω κατέκειτο, ἐνθα καὶ πάντες οἱ ξενιζόμενοι μένουσιν, τόπον ἕτερον διὰ τὸν ἐνόντα τῶν νοσούντων λαὸν μὴ εὐρίσκοντες. Ἐν τούτῳ γοῦν Ἰωάννης ἡμέρας· τρεῖς κατακείμενος, καὶ τόπον ἀσθενούντος οὐ λαβὼν, ὡς δεδῆλωται, τῆς τῶν μαρτύρων τοῦτο διοικουμένης χαριστάτης δυνάμεως, μετὰ τὰς τρεῖς ὡς ἐκάθευθε, ὁ δὲ ἀκονὸν ὁρᾷ κατὰ τόπον ἐστώτα

τοῦ ἀμῶντος, καὶ τῶν σεπτῶν Εὐαγγελίων τὰς βίβλους· βαστάζοντα, καὶ μεγαλοφώνως εὐαγγελιζόμενον. Τοῦτο δὲ ἦν ὅπερ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου ὁ φανεὶς ἀνεγίνωσκεν, ἢ τοῦ Σωτῆρος πρὸς Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν διὰ τῶν οικείων μαθητῶν ἐρωτήσαντα, «Σὺ εἰ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἑτερον προσδοκώμεν, ἀπόκρισις. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Πορευθέντες ἀπαγγέiliate τῷ Ἰωάννῃ ὃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, λεπροὶ καθαρίζονται, χωλοὶ περιπατοῦσιν, καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν.»

Τούτων ἀκροατῆς τῶν ῥημάτων Ἰωάννης καθ' ὕπνου γενόμενος, εὐθέως ἀνίσταται σὺν τῷ ὕπνῳ τὴν τύφλωσιν ἀποθέμενος· ἀναβλέψας γὰρ τοῖς τοῦ σώματος ὅμμασιν, τὸ φέγγος ὁρᾷ νεωστὶ τοῦ ἡλίου γενόμενον (δρῆρος γὰρ ἦν)· καὶ τότε μετὰ τὴν τῆς νυκτὸς ἀναχώρησιν, ἡλιακαῖς ἀκτίσιν ὁ ἀνὴρ ἔλευκαίνοτο, ὅτε καὶ Ἰωάννης τῆς σωτηρίου φωνῆς λεγούσης ἀκροασάμενος, «Τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν, ἀδελφε· ἀνέβλεψε, πίστει προφωτισθεὶς τὴν ψυχὴν καὶ φωτεινὰ προσηλάμενος ταύτης τὰ ὅμματα· οὐδέπω δὲ τελείαν τὴν ῥώσιν ὡς τὸ πρῶτον ἰδέετο, ἀλλὰ μόνον φέρων ἐν τοῖς ὅμμασι τῆς τοιαύτης ἀγνωμοσύνης τὸν ὀφελίμον Ἰεγγον, ἵνα τοῦτον ἄλλοι θεώμενοι, ἐαυτῶν ἀσφαλέστεροι γίγνιντο. Ἡμεῖς δὲ καὶ ταύτης τῆς παντοφελοῦς παιδείσεως ἕνεκα τοῖς ὕμνοις ὑμνήσαντες, ἄλλης αὐτῶν παιδευτικῆς θαυματουργίας ἀνόμεθα.

ΑΗ'. Περὶ Στεφάνου ὡσαύτως ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐσχηκότες λευκώματα.

Ἦκέτω μετὰ τοῦτον τὸν Ἰωάννην ὁ Στέφανος, καὶ διαδεχόμενος τὸν Κυνοπολίτην ὁ Νικιῶτης τῷ γράμματι, προσαύξων τῶν ἁγίων τὸν ἐπικρινον, καὶ προσηγήκη τῆς αὐτῶν εὐφημίας γιγνώμενος. Ἐνόσει μὲν καὶ αὐτὸς, κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων λευκώματα, καὶ τῆς τοῦ προλαθόντος ὑπῆρχεν αἰρέσεως· ὧν πολλὴν ποιούμενος πρόνοιαν ὡς φωτὸς γλυκυτάτου παθόντων τὴν στήρησιν, τῇδε χάρις διέθεεν, εὐρεῖν ἐπιποθῶν ὁ πρῶν ἀπώλεσεν. Πῶς δὲ τοῦτον οἱ θεσπίσιοι καὶ φιλάνθρωποι· μάρτυρες θεραπεύουσιν ἀκουσώμεθα· ἔτι δὲ τούτων τὸν ζῆλον τὸν ὑπὲρ τῆς ὁρθῆς θαυμάσιον πίστεως, καὶ τὴν δεδομένην αὐτοῖς τῶν λαμάτων ὑμνήσωμεν δύναμιν. Πρῶτον γὰρ ἐπὶ μῆνας τέσσαρας ἑλθόντα τὸν Στέφανον ἀνεπίσκεπτον εἶσαν, διὰ τοῦτου τὴν δυσκατάθετον αὐτοῦ γνώμην μαλάσσοντες, καὶ πραότερόν πως πρὸς παραδοχὴν τοῦ βελτίονος ἐργαζόμενοι. Εἶτα μετὰ τὸν ῥηθέντα καιρὸν ἐπισκέπτονται, καὶ ἀξιούσι τῆς ῥώσεως, ἐπισκέψαι μὲ πρὸς τὴν τηλικαύτην νόσον ἀρχίζαντες.

Τοιοῦτοι δὲ τρόπον καθέοντι φαίνονται. Ἐν τῷ ἱερατεῖ τοῦ τεμένους ἐστίχεσαν, σχῆμα μοναστοῦ περικείμενοι, καὶ τὸν Στέφανον ἔξω τυγχάνοντα ὡς εἰς αὐτοὺς ἔλθειν ἐκάλουν τοὺς νεύμασιν· καὶ εἰς τὴν ἱερατικὴν αὐλὴν εἰσπηδήσαντι, εὐλόγησιν αὐτῷ (ἔρτος ἦν καθαρὸς σταυρὸν ἐντετυπωμένον ἔχων) παρεῖχοντο. Ὁ δὲ τὴν δοδεῖσαν εὐλογίαν δεξάμενος, ἀκων εἰς τοῦδαφος εἶπαι φέρεσθαι, ἦν αὖθις Κύρος ὁ διδωκὴς ἀνελόμενος· εἰς χεῖρας ἑδίδου τοῦ νέου, οὐ γῆς παλάμης ἐξέπεσεν· καὶ πάλιν πεσοῦσαν τὸ

A sanctorum Evangeliorum librum bajulante, voceque magna evangelizante; hoc autem erat ex Evangelio secundum Matthæum, quod is qui apuerat recitabat, Salvatoris ad Joannem Baptistam, per proprios discipulos interrogantem: «Tu es qui venturus es, an alium exspectamus,» responsio. «Et respondens Joannes dixit illis: Euntes renuntiate Joanni quæ auditis et videtis: cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, et surdi audiunt.»

Horum auditor verborum Joannes per somnium factus, mox exsurgit, cum somno cæcitate deposita: receptis enim corporis visibus, splendorem videt solis noviter ortum, mane quippe erat, et tunc post noctis recessum, solaribus radiis aer albescere videbatur, quando et Joannes dicentem salutarem vocem audiens quia cæci vident, illico visum resumpsit aptea fide illuminatus secundum animam, et prius illuminatis hujus possessis optatibus. Verumtamen nunquam perfectam sicut ante sanitatem recepit, sed manet in oculis portans hujusmodi ruptæ fidei utilem correptionem, ut hunc alii videntes sese cautiore efficerent. Porro nos etiam propter hanc utilem per omnia correptionem, sanctos laudibus honorantes, aliam ipsorum disciplinalem miraculi operationem tēngamus.

XXXVIII. De Stephano similiter in oculis habentis albugines.

C Veniat post hunc Stephanus, et succedat Cynopolitæ in hoc scripto nicities, sanctorum laudationem augmentans, et quædam bonæ ipsorum famæ additio factus. Languēbat enim et ipse, in oculis habens albugines, et illius qui præcessit erat hæreseos; quorum, quia dulcissimi luminis fuerant passi privationem, multam jure fecit provisionem; et ideo hac illacque discurrebat, invenire desiderans quod ante perdiderat. Qualiter autem hunc egregii martyres et amatores hominum eurent, audiamus; quinimo zelum horum miremur, quo pro fide orthodoxa flagrant, datamque illis sanitatem laudemus virtutem. Denique primo quidem per menses quatuor venientem Stephanum sine visitatione deseruerunt, per hoc immutabilem ejus mentem mollificantes, et mitiorem quodammodo ad receptionem melliorationis operantes. Dein post prædictum tempus visitant, et dignum faciunt sanitate, una visitatione ad tantum languorem contenti.

Tali autem modo dormienti manifestantur. In sacrario templi stabant, habitu induti monastico, et Stephanum, qui foris erat, ad se venire nutibus invitabant, et in hieraticam aulam insipienti benedictionem præbebant, quæ mundus panis erat crucem habens expressam. At ille datam benedictionem suscipiens, sine voluntate in pavementum ferri permisit, quam iterum Cyrus auferens tradidit. Cum vero iterum et tertio cecidisset, receptam iterum tertio tradidit, gemens quodammodo

et huiusmodi voce ad infirmum effatus : Vere, frater, valde multum desideravi templo te adherentem, et audire : Amen, amen, Domine, dicentem. At ille intelligens quod de mysteriorum Christi perceptione diceret; tunc enim hanc sacerdotibus, dum viviscum et salutare corpus et sanguinem Dei distribuunt, allocutionem respondentem edicimus, testimonium voce propria perhibentes ac profluentes quod verum sit, et vere dicatur quod ab illis nobis in spiritualem escam, et in remissionem peccatorum tribuitur; per singulos dominicos dies hanc se immortalem escam sumere promittebat. Sed sanctus manifestius faciens audienti, vere, inquit, nec semel huc veniens communicasti; quod nisi gesseris, nec nos tibi quid necessarium conferre poterimus.

"Ὅντως, φησὶν, οὐδ' ἀπαξ ἐνθάδε μολῶν ἐκοινωνήσας· δύναμει.

Surgens autem a somno Stephanus, ad communionem confugit Ecclesiae, huiusque mysteria sequentem reperit visum. Hinc et his qui huic ministrabant de ecclesiasticis Salvatoris ovibus factus est, insaniam esse manifestam, quamquam barbarus esset, cogitans, contra Deum et sanctos Ecclesiamque catholicam et orthodoxam fidem pugnare. Sed ille qui omnibus invidet bonis, et in hos qui salvantur livoris facibus inardescit, donum dimidium abstulit, licet totum auferre volens minime potuisset. Post sanitatem quippe animæ ac corporis, receptumque utriusque oculi visum, cum adhuc in sanctorum basilica moraretur, minister interrogabat Stephanum : Ecce, ait, o domine, hic sanctorum obediens iussis, communicatores catholicæ facti sumus Ecclesiae; cum autem ad civitatem nostram auxiliante Deo pervenerimus in horum putas iussionibus permanebimus? an iterum ad pristina repedabimus? Ille vero ad eum respondit: Dum sumus, inquit, hic, quæ videntur martyribus peragamus; cum autem hinc abierimus, propria dogmata sicut antea retinebimus, et fidem quam nobis patres nostri tradiderunt.

Et hæc quidem solis interim intentionibus dicebantur; opus autem verbis nondum tale copulabatur; ultio divina sermonibus æque ut operibus auditis, quasi agentem, dicentem insectabatur. Nox enim post solis occasum et illius diei veniens terminus, his qui supra terram erant requiem concedebat, hominibus scilicet, aliis quodammodo ferens somnum, et clamore vocitans lumen, cum nec ipsa profecto vane ab omnium Factore sit facta : qua et Stephano tanquam ingrato martyres apparent, et ingratitudinis eum ponas luere cogunt, balneis hunc uti præcipientes, quibus sicut iussus est utens, ita male tractatus est, ut nocte ac die plurimum vigilaret, et cum multis doloribus, quia insomnem ducebat vitam ploraret, quod in passione sensuum eos qui patiuntur adducere novit. Sed

A δεύτερον, πάλιν ὁ Κύριος ἐπιδεδώκεν ἀνεξιχνίαστον. Ὡς δὲ πάλιν τὸ τρίτον παρέπεσον, πάλιν ἐκ τρίτου λαβὼν ἐπιδέδωκεν, οὐ μόνον τὸν τρόπον τινὰ, καὶ τοιαύτην φωνὴν πρὸς τὸν ἀσθενούντα φθεγγόμενος· "Ὅντως, ἀδελφε, πᾶν πολὺ προσεπόθησα τῷ νεφί σου προσελάσαντος, τοῦ ἀκούσαι σου τὸ, Ἀμήν, ἀμήν, Κύριε, λέγοντος. Ὁ δὲ συνελθὼς ὡς τῆς τῶν μυστηρίων Χριστοῦ μεταλήψεως ἔνεκεν εἰρηκεν (τότε γὰρ τοῦτο τοῖς ἱερεῦσιν τὸ ζῶον ποιεῖν καὶ σωτήριον σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ διανέμειναι πρόσθεγμα λέγομεν, μαρτυροῦντες οὐκ αἰσὶ φωνῇ καὶ συντιθέμενοι, ὡς ἀληθὲς καὶ ἐστὶ τε καὶ λέγεται, τὸ πρὸς ἐκείνων εἰς τροφὴν ἡμῖν πνευματικὴν καὶ ἀφεσιν ἁμαρτιῶν παρεχόμενον, καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ταύτης μεταλαμβάνειν τῆς ἀθανάτου τροφῆς ἀπεκρίνατο. Ἀλλ' ὁ ἅγιος φανερώτερον ποιῶν τῷ ἀκούοντι τὸ λεγόμενον, ὅτι ἐὰν μὴ ὁράσῃς, τί τῶν ἀναγκαίων ὄντων οὐ

Ἀναστὰς δὲ τῶν ὑπνῶν ὁ Στέφανος, τῇ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας κοινωνίᾳ προσέδραμεν, καὶ τοῖς ταύτης μυστηρίοις ἐπομένῃ τὴν ἀνάβλεψιν εὗρισκεν. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ τοῦτον διακονούμενος, τῶν ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Σωτῆρος προσδότην γίνετο, μανίαν εἶναι σοφῇ, καὶ τοῖς βάρβαροις ὡν, λογισάμενος, τὸ πρὸς Θεὸν καὶ ἁγίους, Ἐκκλησίαν τε καθολικὴν καὶ πίστιν ὁρθόδοξον μάχεσθαι· ἀλλ' ὁ πᾶσιν δει τοῖς χρῆστοις διακονούμενος, καὶ τοῦτον σωζόμενος ἐδάσκαλεν, καὶ τὸ δῶρον ἐξ ἡμῶν ἀφείλετο· εἰ καὶ τὸ πᾶν ἀφείλεσθαι βούληθεῖς οὐ δεδύνηται, τοὺς μάρτυρας εὐρὺν ὁρατοῦ τοῦ δωρήματος. Μετὰ γὰρ τὴν ῥῶσιν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ τῶν ἐκατέρων οφθαλμῶν τὴν ἀνάβλεψιν, εἰ κατὰ τὸν σηκὸν διατρέφοντες, ὁ διακονούμενος ἡρώτα τὸν Στέφανον· Ἰδοὺ, φησὶν, ἐνθάδε, ὦ κύριε, ταῖς τῶν ἁγίων πεισθέντες κελεύσειςιν, κοινωνικοὶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας γεγόναμεν· τὴν ἐνεγκαμένην δὲ σὺν Θεῷ καταλαμβάνοντες ἐμμένωμεν ὅρα ταῖς τοῦτον κελεύσειςιν, ἢ πρὸς τὸ πρῶτον πάλιν χωρήσωμεν; Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο, ὡς Ἐνταῦθα μὲν ὄντας τὰ δοκούντα ὁρῶμεν τοῖς μάρτυσιν, ἀπὸντες δὲ τῶν ἐντεῦθεν, τῶν οὐκ ἐκείνων πάλιν δογμάτων ὡς τὸ πρὶν ἀνθεξώμεθα, καὶ πίστει ἡμῖν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐνεχείρισαν.

D Καὶ ταῦτα μὲν ἐν μόναις τέως ἐλέγετο ταῖς ἐντεῦθεν· ἔργον δὲ τοῖς λόγοις οὕτω τοιόνδε συνήπτετο καὶ δίκην τῶν λόγων ὡς περ ἐργῶν ἀκούσασα, ὡς παραχρᾶτα τὸν εἰρηκότα μετήρχετο. Νῦν γὰρ μετὰ τὰς ἡλίου δυσμὰς κακείνης τῆς ἡμέρας ἰδούσα τὸ πέρας τοῖς ἐπὶ γῆς ἐβράδυσσε τὴν ἀνάπαυσιν ἀνθρώποις, δηλονότι ὑπνον αὐτῇ ταῖς πέτραις φέρουσα, καὶ βῶσα σαφῶς ὡς οὐ μάντιν οὐδ' αὐτὴ τῷ πάντων ποιητῇ πεπλάστουγγεται· καθ' ἣν καὶ οἱ μάρτυρες Στεφάνῳ ὡς ἀγνώμονι φαίνονται, καὶ τῆς ἀχαριστίας αὐτὸν τὰς εἰκας εἰσπράττοντα, λουτροῖς αὐτὸν ἐπιτρέψαντες χρῆσθαι· οἷς ὡς ἐκλευσθῇ χρῆσάμενος, οὕτω διετέθη κακῶς, ὡς πολλὰ γρηγορήσαι νυχθήμερα, καὶ τὴν πολλὴν ἀπνίαν σὺν ταῖς ὀδύναῖς ὀδύρεσθαι, εἰς πάθος φρενῶν φέρειν εἰδύσαν τοὺς πάσχοντας. Ἀλλ' αὐτὴ μὲν μαρτυρία ὡς εἶον ἦν

τὸν ἀγνόμενα, φιλανθρωπικῶς μαρτύρων ἐπαύσατο· ἢ τύφλωσις δὲ πάλιν αὐτὸν ἢ παλαιὰ διεδέξατο, γλώττης ὀλισθὼν καὶ δυσσεβὲς διανοίας κολάζουσα γέννημα· καὶ ταῦτα πάσχειν ἀξίως ὁ ἄθλιος, ἡγνῶναι κακῶς τῆς βασιάνου τὸ αἷτιον.

Ἄλλ' οἱ Χριστομίμητοι μάρτυρες ὑπερβαλλόντως ὄντες φιλάνθρωποι, καὶ σωθῆναι πάντας ἀνθρώπους ἐθέλοντες, καὶ ἰλθεῖν εἰς ἀληθείας ἐπίγνωσιν, ὥς ἂν ἐπιγνῶν, καὶ ἐπιγνούς μεταγνώσει, καὶ μεταγνούς σωθεῖν, τοῦτω δεικνύουσι δι' ὁράματος, καὶ φανέντες ἐν ἄρχοντος εἶδει τε καὶ τάξει τοῦ τῆν Νικίου πάλιν ἰθύνοντος, τῆς πρὸς Κύρον, φησὶν, καὶ Ἰωάννην περὶ κοινωνίας γενομένης αὐτῷ συγκαταθέσεως ὠνειδίζουν τὴν παράθεσιν, καὶ στέργειν αὐτὸν τὰς πρὸς αὐτοὺς συνθήκας ἐκέλευον· καὶ τοῦτον ἠπειλουν εἰ πρὸς ἄλλην ἰδοὶ παράτρωσιν. Ὁ δὲ ὡς ἔγνω τῆς βλάβης τὸ αἷτιον, ἀναστὰς ἐπωμάσατο μηκέτι μὴ λόγῳ μὴ ἔργῳ τοιοῦτό τι διαπράξισθαι, καὶ τῶν προλαβόντων συγγνώμην ἤξιωσε.

Οἱ δὲ θεσπέσιοι μάρτυρες ὡς ἴδον ἁραρώτως συνθέμενον, καὶ σθένει πάντῃ τὰς πρὸς αὐτοὺς περὶ πίστεως συνθήκας φυλάττειν σπουδάζοντα, πάλιν αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐφάνησαν τῷ θυσιαστηρίῳ Χριστοῦ παριστάμενοι, καὶ τὴν ἀναίμακτον θυσίαν προσφέροντες, ἥς αὐτῷ καὶ μετέδωκαν προσενέγκαντες· καὶ μεταλαβόντες πάλιν αὐτῷ τὴν τοῦ Σωτῆρος Νύμφην τὴν Ἐκκλησίαν ὑπέδειξαν ἐν λαμπροῖς ἐσθήμασιν ἀπαστράπτουσαν, καὶ κόσμον ἔχουσαν ἔνθεον καὶ κάλλος ἀνείκαστον ἀνθρωπίνῃ φωνῇ μὴ λεχθῆναι δυνατόν. Ἦτις ἰδούσα πρὸς τὸ σεπτὸν θυσιαστήριον, πάλιν καὶ αὐτῇ τῶν ἐπιχειμένων Χριστοῦ μυστηρίων τῷ Στεφάνῳ λαβοῦσα μετέδωκεν· καὶ τοῖς ἁγίοις εἰρηκόσιν, Ἀρχεὶ αὐτὸ δοθὲν πρὸς τελείωσιν, τοιοῦτοις ἀπεκρίνατο ῥήμασιν· Βούλομαι περιτεθεῖν αὐτὸν τοῖς ὁσίοις δωρήμασιν, καὶ τοῦτο πλεῖον τῶν δεδομένων κομίσασθαι· ἐγὼ γὰρ αὐτὸν ἐδεξάμην νῦν φωτιζόμενον, καὶ υἱὸς ἐμὸς ἀπὸ τοῦ παρόντος κεκλήσεται.

Καὶ ταῦτα πρὸς τοὺς μάρτυρας λέξασα, σταυρὸν χρύσειον λίθοις διαυγέσιν καὶ τιμίαις λάμποντα ἀπὸ τοῦ τραχήλου τοῦ νέου περὶ τὸ στήθος ἤωρσεν, τοῦτον φύλακα τοῦ δοθέντος αὐτῷ παρασχούσα φωτισματος· ὅτι ἔξω προελθόντα τοῦ ἱεροῦ τόπου τὸν Στέφανον, μετὰ τὴν τῆς μυσταγωγίας ἐκείνης ἀπόλυσιν, Αἰγύπτιας τις δυσειδὴς ἄμα καὶ βέβηλος, ἐκδύειν ἠβούλετο τῆς ἐκκλησίας ἔξω γινόμενον, καὶ πολὺ μαχησάμενος οὐ δεδύνηται· ἀλλὰ καὶ νικηθεὶς, εἰς βόθυνόν τινα δυσκατάληπτον πέτωκε, σταυροῦ δηλονότι τοῦ τῆς νίκης δοτήρος καὶ φύλακος τὸν οὐκ εἰς προσκυνητὴν πάλιν βουνύοντος, καὶ νίκην κατὰ τοῦ σκότους παρέχοντος. Μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς νίκης ὁ Στέφανος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ σκότος ἀπέθετο, καὶ τῆς ὑγείας ἀπῆλαυσε, καὶ τὸ φῶς ὡς τὸ πρὶν ἐθεάσατο, σερίων ὅπῳ πρὸς θεραπείαν χρῆσάμενος· τοῦτων γὰρ ἐκχυματίζεσθαι τὸν ὅπῳ οἱ μάρτυρες δι' ὁραμάτων ἐκέλευσαν. Καὶ ἐπὶ τοῦτω δὲ πάλιν τοὺς σωμάτων καὶ ψυχῶν ἱατροὺς ἀνυμνήσαντες,

A ipsa quidem misericordia martyrum, quæ sicut conveniens erat verberabat ingratum, quievit; cæcitas autem ei velus subrogata est, linguæ lubricum, et impium mentis puniens genimen. Et dum hæc pateretur, infelix, ignorabat mali causam tormenti.

Sed martyres cum excellenter sint Dei æmulatores, et hominum amatores, salvarique omnes homines, et venire ad veritatis cognitionem velint, ut agnosceret, et agnoscens pœniteret, et pœnitens salvaretur, hoc ostendunt per somnium. Apparent enim in specie ac ordine principis Niciopolim moderantis, exprobrantes quasi ad Cyrum et Joannem de communione sacre conventionis prævaricationi, et stabilire illum factas ad se sponsiones jubebant, et minabantur, si ad alium ultra declinasset errorem. At ille cum læsionis cognovisset causam, surgens iurejurando juravit ulterius se non verbo, non opere hujusmodi quid acturum, et præcedentium veniam postulavit.

Cum autem egregii martyres hunc vidissent firmiter pollicentem, et virtute omni factas ad se de fide sponsiones custodire festinantem, iterum illi in somnis apparuerunt altari Christi assistentes, et incruentum sacrificium offerentes, de quo ei et impertiti sunt dum offerrent. Cuique communicanti rursus Salvatoris Sponsam, Ecclesiam scilicet ostenderunt, claris vestibus rutilantem, divinumque ornatum habentem atque inestimabilem pulchritudinem, quæ humana voce dici non poterat; quæ ad venerabile veniens altare, iterum et ipsa proposita Christi sumpta mysteria Stephano præbuit; et dicentibus sanctis sufficere illi quod ad perfectionem fuerat attributum, hujuscemodi verbum respondit: Volo eum divinis muneribus abundare, et hoc plus his quæ data sunt asportare. Ego enim nunc eum dum illuminaretur suscepi, et filius meus a tempore præsentis vocabitur.

Et his ad martyres dictis, crucem auream sulgidis pretiosisque lapidibus coruscantem a collo juvenis circa pectus suspendit, hanc observatricem illuminationis quæ illi data fuerat præstans; quia cum a sacro loco post illam mysticæ celebrationis solutionem Stephanus processisset, Ægyptius quidam sœdus, atque pollutus, volebat eum exuere, cum extra ecclesiam foret-inventus, et multum causatus, nihil prævaluit, sed et victus in foveam quamdam vix comprehensibilem cecidit, cruce videlicet victoriæ datricæ et observatrice, proprium adoratorem ad luctationem roborante, et victoriam contra tenebras tribuente. Paulo post victoriam, Stephanus et tenebras oculorum abiecit, et sanitate potitus est, et lumen sicut antea vidit, intybarum succo ad curationem usus; ex his enim elicere succum martyres in somnis jusserunt. Et in hoc iterum corporum et animarum medicis collaudatis, et super hos Christo,

qui per eos operatus est sanitatem, ad aliam sanitatem et alterius relationem miraculi gradiamur.

Α καὶ πρὸ γε τούτων Χριστὸν τὸν δι' αὐτῶν ἐνεργούντα τὴν ἰασιν, πρὸς ἄλλην ἰασιν καὶ ἐτέρου διηγήσιν θαύματος ἰωμεν.

XXXIX. De Petro paralytico.

Quoniam in utrisque miraculis et prodigiis quæ præcesserunt, et enarrationibus quæ a nobis antea dictæ sunt, Cyri atque Joannis sanctorum martyrum de fide sententia claruit, et quod catholicæ prædicationem Ecclesiæ colant, hujusque communionem amplectantur, per sanitatem eorum qui modo commemorati sunt patet, dignum arbitror esse Petri quoque memoriam facere, quem egregii martyres cum sectæ priorum esset, ad sanctissimæ venire communionem Ecclesiæ coegerunt; quamvis hoc non in exemplum tribuatur, sed ob utilitatem prævaricatorum Ecclesiæ concedatur, ut isti secundum illud eloquium in ore duorum vel trium testium omnis verbi statum cognoscentes, nunc quoque veritatem ediscant, et propriis dimissis hæresibus, ad Salvatoris accedant ecclesiam, typum sanctorum sequentes, et ab eis Christum discentes. Propterea enim et eos qui adhuc superstites sunt, et aerem istum visibilem spirant adducimus, ut si nobis non credunt dicentibus, illos interrogent, et ab eis veritatem ediscant. Sufficient quippe nobis ad omnem recitandis certitudinem, prestantes favorem martyres, et vacillantes circa pietatis cognitionem in eam et freno circumferentes. Sed ad propositum veniamus, et hoc iterum operibus ipsis etiam nunc ostendamus. Porro principium hujus narrationis istinc faciamus.

Heraclide prædio Petrus erat, quod stadiis quatuordecim a sanctorum templo distabat, et dissolutionis habebat languorem ex magna infirmitate generatum, nolentem recipere terminum nisi Petri mortem vidisset, et una cum eo monumentum appropinquasset. Verum ad Cyrum et Joannem martyres, ac per eos ad Ecclesiam catholicam, et fidem orthodoxam veniens, ante mortem languorem deposuit, et ante monumentum exitiosam paralyisin; veritate namque nihil est fortius sicut Zorobabel ostendit prudentia, quæ cœlestibus confirmatur prædicationibus, et Ecclesiam servat semper insuperabilem, portis scilicet nequaquam inclinatam inferni, quæ sunt hæreses odio Christum habentes, et inferni faucibus ministrantes, cunctosque lapsos hujus utero facile transmittentes.

Huic enim dormienti fide ferventissimi martyres assistentes, mansuete simul et leniter disputant. Vis enim, asserebant, sanitate perfrui et incoluntate, et hanc pessimam omnium infirmitatem effugere? At ille prompte interrogatione accepta labilis dixit, et capite hoc innuens indicavit, manibus vero molis sicut poterat modum supplicationis monstrabat. Martyres autem cum vidissent eum ad sanitatem anhelare, hujusmodi ei optionem præten-

ΛΘ. Περὶ Πέτρου τοῦ παρῆτου.

Ἐπειδὴ περ ἐν ἁμῶν τοῖς προλαβοῦσι θαύμασι τα καὶ τέρασι καὶ τοῖς πρὸ τούτων λεχθεῖσιν ἡμῖν διηγήμασιν ἡ περὶ πίστεως γνῶμη Κύρου καὶ Ἰωάννου τῶν ἁγίων μαρτύρων δεδῆλωται, καὶ ὡς τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας τὸ κήρυγμα οἰδοῦσιν, καὶ τὴν ταύτης κοινωνίαν ἀσπάζονται, διὰ τῆς ἰάσεως τῶν μνημνευθέντων ἀρτίως γινώσκονται, ἄξιον, οἶμαι, καθέστηκε καὶ Πέτρου μνήμην ποιήσασθαι, ὃν οἱ θεσπέσιοι μάρτυρες τῆς τῶν πρὸ αὐτοῦ δόξης ὑπάρχοντα πρὸς τὴν τῆς ἀγιοπάτης Ἐκκλησίας ἐλθεῖν κοινωνίαν ἡνάγκασαν. Καὶ εἰ μὴ σκοπεῖν τοῦτο ποιούμεθα, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἀποστατούντων τῆς Ἐκκλησίας ὀφέλειαν, ἵν' οὗτοι κατὰ τὸ λόγιον ἐπὶ στόματος δύο ἢ τριῶν μαρτύρων παντὸς ῥήματος τὴν στάτιν γινώσκοντες, καὶ νῦν μεταμάρθωσιν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὰς οἰκίας αἰρέσεις ἐάσαντες, τῇ τοῦ Σωτῆρος Ἐκκλησίᾳ προσέλθωσιν, τῷ σκοπῷ τῶν ἁγίων ἐπόμενοι, καὶ πρὸς αὐτῶν τὸ χρηστὸν διδασκόμενοι. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοὺς ἐτι κατὰ τὸν βίον ὑπάρχοντας καὶ τὸν ἀέρα τοῦτον τὸν ὁρώμενον πνέοντας φέρομεν, ἵνα εἰπερ ἡμῖν ἀπιστήσωσιν λέγουσιν, ἔκείνους αὐτοὺς ἐρωτήσωσιν, καὶ παρ' αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν μάθωσιν. Ἀρκέσουσι γὰρ σκοπῶν τῶν ἁγίων ὀρθότητος πίστωσιν συνηγορούντες οἱ μάρτυρες, καὶ τοὺς σκάζοντας πρὸς τὴν τῆς εὐσεβείας ἐπίγνωσιν ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ μεταφέροντες. ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, καὶ τοῦτο πάλιν δι' ἔργων καὶ νῦν αὐτὸν ἐπιδείξωμεν· τὴν ἀρχὴν δὲ τῆς τούτου διηγήσεως ἐνθένδε ποιήσωμεν.

Ἡρακλείου τοῦ κτήματος ὁ Πέτρος ἐτύγχανεν, ὃ σταδίοις δέκα καὶ τέρασι τοῦ νεῦ τῶν ἁγίων διέστανεν· καὶ πάρεσιν εἶχε τὸ νόσημα ἐκ μεγάλης ἀσθενείας γενόμενον, εἰ μὴ Πέτρου θεάσοιτο θάνατον, καὶ σὺν αὐτῷ παλάσει τῷ μνηματί. Ἄλλ' εἰς Κύρον ἐλθὼν καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας, καὶ δι' αὐτῶν εἰς Ἐκκλησίαν καθολικὴν καὶ πίστιν ὀρθόδοξον πρὸ θανάτου τὴν νόσον ἀπέβαλεν, καὶ πρὸ μνήματος τὴν ἐλευθερίαν πάρεσιν· ἀληθείας γὰρ οὐδὲν ἰσχυρότερον, ὥς ἡ τοῦ Ζοροβάβελ δεικνύσι φρόνησις, τῆς τοῖς οὐρανίοις κρατυνομένης κηρύγματα, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν αἰὶ τερζύσης ἀτήτητον, καὶ πύλαι ᾧδου μηδαμῶς ὑποκλίνουσαν, αἵτινες αἰρέσεις εἰσὶν αἱ μισόχριστοι, τῇ τοῦ ᾧδου διακονοῦμεναι φάρυγγι, καὶ πάντως εὐμαρῶς τοὺς ἐμπίπτοντας τῇ τούτου γαστρὶ παραπέμπονται.

Τούτῳ γὰρ οἱ τῇ πίστει θερμότατοι μάρτυρες παρστάντες καθυδόντι, πρῶως ὁμοῦ καὶ προσηγῶς διαλέγονται. Βούλει γὰρ, ἔρασκον, τῆς ὑγείας ἀπολαῦσαι καὶ ῥώσεως, καὶ ταύτην φυγεῖν τὴν κακίστην πάντων ἀσθένειαν; Ὁ δὲ προθύμως προσηγόμενος τὴν ἐρώτησιν, Ναί, τοῖς χεῖλεσιν εἶρηκεν, καὶ τῇ κεφαλῇ τοῦτο νεύσας ἐμύνησεν· χεῖρας δὲ κινῶν ὡς ἡδύνατο, τὸν τῆς ἰκετείας τρόπον ἰδείκνυσεν. Οἱ δὲ μάρτυρες ὡς ἔβον αὐτὸν πρὸς τὴν ῥώσιν

φλεγόμενον, τοιαύτην αὐτῷ προτείνουσι (27) λητὴν [ἴμο Ἰσραηλιτικὸν] λεόν. οἱ τοῦτων γονεῖς καὶ προπάτορες· ὅθεν ὁ Πέτρος μὴδὲ τυχεῖν ἐφησε βούλεσθαι ῥώσεως, μὴδὲ τῆς συνόδου γενέσθαι τῆς ἐν Χαλκηδόνι συναχθείσης ὁμόδοξος. Οἱ δὲ θεσπέσιοι ταῦτα λέγοντι προσηπείλησαν, καὶ ὡς οὐκ ἄλλως σωθήσεται ψήσαντες ἀνεχώρησαν, τὰς ἀλγυθόνας αὐτῷ διυπλίσαντες, ἃς ἦσαν αὐτοὶ κατευνάσαντες. Ὁ δὲ ταῦταις δεινῶς αἰκιζόμενος πάλιν ἀρωγούς ἐκάλει τοὺς μάρτυρας· ἀλλὰ πάλιν ἐλθόντες, καὶ τὰ πρῶτα προτείναντες, ἀπράκτους ἀπέλυσεν. Οὐ μόνον δὲ δις καὶ τρις ἢ τετράκις τοῦτο πεποίηκεν, ἀλλὰ πολλάκις αὐτοὺς καλῶν εἰς βοήθειαν, καὶ δι' οἶκτον αὐτῷ πολλὸν ὑπακούοντας, καὶ τὰ αὐτὰ ποιεῖν ἐπιτρέποντας, ὡς οὐκ ἐλθόντας ἀπέλυσεν, μὴ βουλόμενος αὐτοῖς ὑπείκειν καὶ πείθεσθαι. Αὐσμετάθετον γὰρ ἔθνος Αἰγύπτιοι (28), καὶ ὁ ποιεῖν ἅπας θεσπίσουσιν, εἴτε καλὸν εἴτε χρεῖστον τοῦ κρείττονος, οὐ βραδίως μεταίψουσιν· καὶ οὕτω μὲν τοιοῦτοι τυγχάνουσιν ἅπαντες. severantes, recesserunt, dolores ei excitantes quos iterum adjutores asciscere martyres procurabat, sed iterum venientes et prima præsentantes, infliccas dimisit; non autem bis et ter aut quater hoc fecit, sed multoties eos vocant in adiutorium, qui cum propter multam miserationem exaudirent, et eadem facere præciperent, quasi non venissent, nihil veritus dimittebat, nolens eis subdi vel obedire; natio enim Ægyptiorum vix mutatur, et quod facere semel decreverit, sive sit bonum, sive sit meliori deterius, difficiliter immutatur; et isti quidem tales sunt universi.

Πέτρος δὲ τῆς ὁδύνης ὑπερβολῇ τιμωρούμενος, καὶ φέρειν ἐτι τῶν βασάνων οὐχ οἷός τε ὦν τὴν δριμύτητα, μάλις δὲ καὶ οὕτω πεισθεὶς τοῖς τῶν ἁγίων καλεύμασι, τοὺτους τὸ τελευταῖον ἐκάλεσεν, ἵνα πάλιν οἰκτείραντες ἔλθωσι, καὶ τὰς ὁδύνας διώξωσιν, καὶ τὴν ῥῶσιν χαρίσωνται· καὶ παντὸς οὐδ' ἂν ἐθέλωσι τε καὶ λέξωσιν, τοῦτου πληρωτὴν ἑαυτὸν ὀρίζων ἐκούσιον. Οἱ δὲ συμπαθεῖς ὅντες, καὶ φιλόνηρωποι μάρτυρες, καὶ τότε καλοῦντος ἀφίκοντο, καὶ τὰ αὐτὰ ποιεῖν διετάττοντο, καὶ κοινωνῶν αὐτὸν ἔχειν τῆς πίστεως, εἰ πεισθεὶς καὶ ποιήσῃ, διώμυνοντο. Τοῦτω γὰρ ἐτι διστάζοντι περὶ τὴν τῶν μυστηρίων μετάληψιν, οὐκ ἀρκεῖ πιστεύειν, ἐφθέγγαντο, ὡς ἡμεῖς, ὦ Πέτρος, πιστεύομεν, καὶ ἡμῖν ἐν τῷ περὶ πίστεως λόγῳ συντάττεσθαι; Ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς πάλιν λέγειν ἐτόλμησεν· Τί γὰρ καὶ ἡμεῖς, ὦ τοῦ Χριστοῦ μεγάλοι θεράποντες, ὡς ἢ ἐν Χαλκηδόνι πιστεύετε σύνδοξος; Οἱ δὲ κατὰ ταύτην φρονεῖν τὴν τῶν ἱερῶν ὅσαν πληθὺν ὠμολόγησαν· καὶ οὕτω πιστεύειν ὡς ἢ ἐν Χαλκηδόνι πεπίστευκε σύνδοξος· καὶ ταύτην ἔλεγον πιστὴν ὀρθὴν καὶ θεόπνευστον κήρυγμα, ἣν ἡ λεχθεῖσα σύνδοξος ὥρισε.

Ταῦτα λέξαντες οἱ θεσπέσιοι, καὶ δι' ὅρκων αὐτὰ βεβαιώσαντες, καὶ τὸν Πέτρον ἥδη προπεσθέντα τοῖς βασάνοις δράσαντες, τῷ δοκεῖν ἀνεχώρησαν τοῦ ταμέτους αὐτῶν οὐκ εἰργόμενοι. Ὁ δὲ πρῶτος τὸ μακάριον ἐπλήρωσε πρόσταγμα, καὶ μισθὸν εὐσεβείας τὴν

A dentes, si vis, aiunt, a languore liberari, surgens pretiosum Jordanem ingredi (hoc enim nomine Alexandrini sacri baptismatis piscinam significant (29), eo quod Christus Dominus noster ad purificationem nostri sit in Jordane flumine baptizatus) manibusque ibidem lotis, mysteria Christi quæ illic sunt accipe, manuum ostendentes figura, corporis Christi ac sanguinis vividam ac beatam perceptionem. Qui hoc audito, malam propositionem esse ait, synodoque maledixit Chalcedonensi, quamvis li- quido sciret hujus auctores. Odium quippe multum Ægyptii ex irrationabilitate ac barbarico sensu contra sanctum hoc feruntur concilium (30), quemadmodum quondam adversus Israeliticum populum, horum parentes ac genitores. Unde Petrus B neque sanitatem velle se impetrare dixit, neque synodi quæ Chalcedone collecta est, fieri consentaneum. Illi autem egregii martyres hæc dicenti minati sunt; et quod non aliter esset salvandus as- pridem sedaverant; qui atrociter his verberatus.

Petrus autem doloribus nimium cruciatus, et sufferre ultra tormentorum non valens acedinem, sicque tandem sanctorum jussionibus parens, hos novissime invitavit, quo rursus miseri venirent, et dolores pellerent, et sanitatem donarent, et pro certo definiens se quidquid vellent et dicerent, voluntarie completurum. Ast compatiatissimi revera et amatores hominum martyres, etiam tunc illo vocante veniebant, et eadem facere præcipient, communicatoremque se fidei hunc jurabant, si acquiesceret, et jussa perficeret, habituros. Hunc ergo cum adhuc circa sacramentorum perceptionem dubitaret, Non tibi sufficit credere percontabantur, sicut nos credimus, o Petre, et nobiscum in ratione fidei computari? Ille vero ad eos iterum dicere præsumebat, nunquidnam et vos, o magni famuli Christi, sicut Chalcedonensis creditis synodus? At illi secundum hanc sapere sanctam multitudinem sacerdotum confessi sunt, et ita credere sicut Chalcedonense concilium credidit astruebant, et hanc esse eandem rectam et prædicationem divinitus inspiratam, quam prædicta synodus definiert, asserebant.

Hæc cum egregii dixissent, et jurejurando ea firmassent, Petrumque jam credulorum tormentis patrassent, ut putatum est, recesserunt a templo suo exclusi nullatenus. At ille, beato completo mane præcepto, mercede pietatis inecolumitate potitus est.

NOTÆ.

(27) Quid in codicis Græci lacuna sit perditum, demonstrat Latinus textus.

(28) Ægyptii quippe sunt Dioscori et Severi asseclæ, quorum hominum contra concilium Chalcedonense notæ sunt ira et impietas.

(29) Reapse et in priscis ecclesiarum Rom. munitis spectatur fluvius cum inscriptione *Jordanes*, quo lustralem baptismi aquam significari, nemo antiquarius non dicit.

(30) Gens Ægyptiorum propositi tenax.

et permansit fidem custodiens, quam sibi martyres tradiderunt, et mercedem quæ auferri non posset labuit a recta fide minime recidendam, sed cum hac existentem et manentem, atque separationem illius nullatenus admittentem: sed neque præcedentibus similia patitur, neque fide vel sospitate privatur, ut iterum sicut ingratus corripiatur, et flagellatus meliora sectetur, sed est fidelis, immutabilis, indeficientis sanitatis vindemiarius botryones. Et Petrus quidem taliter communicator Ecclesiæ factus est, et filius lucis appellatus est.

Mennas autem Christodori sanctorum dispensatoris notarius, cum Alexandrinus existeret, et ejusdem hæreseos, manifeste flagellatus communicavit. Hic enim sanctos dormiens ad honorabile sacrarium et mysticam cœlestemque mensam pergentes, quasi ad sancta percepturos sacramenta, videbat; qui conversi et sequentem minime contemplantes, ad eum se vertunt, et retentis præ manibus virgis, indefesse hunc et fortiter flagellabant, causam tormentorum manifestantes. Dicebant enim: Quamobrem pergentes nos ad communionis perceptionem intuens, non pariter cucurristi? Igitur si in domo vis permanere nostra, nostras sequere sanctiones; et unde nos Dominica esca fruimur, illinc et ipse communica, digitorum extensionibus sacramentam monstrantes.

Sed cum neque multa spondentes flagella ei persuasissent, verissime minitantes dimiserunt, facturum penitus se quod jussum fuerat pollicentem. Qui conversus doloribus adstringebatur, tanquam vere percussus livorem habebat, voluntati martyrum testimonium perhibentem; unde surgens statim communicavit, doloresque tormentorum deposuit, et veræ fidei gratia illuminatus anima, benignos de cætero sanctos possedit. Porro volentes aliorum quoque mentionem plurimorum facere, qui martyricis communicare præceptis, fidelique didicere veritatem, solis quæ dicta sunt sumus contenti, ut nemo nos suspicetur fidei tantum causa, sanctorum scripsisse miracula. Hic ergo et de Petro ac Menna notario, narrationem terminantes, et sanctos hymnis solitis efferentes, ad aliam divinitus inspiratam relationem veniamus.

XL. De Joanne Mnematita sanctorum qui renum patiebatur dolorem.

Non inconveniens, ut arbitror, est, Joannem etiam huic commendare scripturæ qui mnematites nuncupabatur, eo quod monumento præciseret curationis sanctorum; mnema quippe monumentum interpretatur; qui tam Christodoro quam dispensationi ministrabat sanctorum, quoniam cum de Petro Ægyptio referebamur Mennam etiam notarium apposimus, licet martyribus ministrantium personas fides et genera miraculorum in eos patratorum nos ab invicem separare coegerint, dum colligere illas vellemus et studeremus.

Α ῥῶσιν ἐδρέφατο, καὶ φυλάττων τὴν πίστιν διαμένειν, ἦν οἱ μάρτυρες αὐτῷ δίδωκαν, καὶ τὸν μισθὸν ἀναφαίρετον ἐσχέκε τῆς ὁρθῆς οὐ τεμνόμενον πίστεως, ἀλλὰ ταύτῃ συνόντα καὶ μένοντα, καὶ τὸν χωρισμὸν αὐτῆς οὐ δεχόμενον· οὐδὲ πάσχει τοῖς προλαβοῦσι τὰ ὁμοία, οὐδὲ πίστεως στρεφίται καὶ ῥώσεως, καὶ πάλιν ὡς ἀγνώμων παιδεύεται καὶ μαστιγούμενος, μεταποιεῖται τὰ κρίττινα, ἀλλ' ἐστὶ πιστὸς ἀμετάθετος, ἀδιαλείπτως τρυγῶν τῆς ὑγείας τοὺς βότρυας. Καὶ Πέτρος μὲν οὕτω κοινωνικῶς τῆς Ἐκκλησίας ἐγένετο, καὶ τέκνον φωτός.

Μηνᾶς δὲ ὁ Χριστοδῶρου τοῦ τῶν ἁγίων οἰκονόμου νοτάριος, Ἀλεξανδρεὺς ὢν καὶ τῆς αὐτῆς ὑπάρχων αἰρέσεως, φανερῶς μαστιγθεὶς ἐκοινωνήσεν. Οὗτος γὰρ τοὺς ἁγίους κοιμώμενος, ἐπὶ τὸ τίμιον ἱερατεῖον, καὶ τὴν μυστικὴν καὶ οὐράνιον τράπεζαν, ὡς εἰς μυστηρίων ἁγίων ἀπόντας μετέληψιν ἐβλεπεν. οἱ στραφέντες καὶ μὴ ἐπόμενον αὐτὸν θεωρήσαντες, πρὸς αὐτὸν ὑποστρέφουσι, καὶ ῥάβδους αὐτῶν ταῖς παλάμαις κατέχοντες, ἐντόνως αὐτὸν καὶ γενναίως ἐμάστιζον, τὴν αἰτίαν τῶν βασάνων ἐμπαίνοντες. Τίνος γὰρ ἔνεκεν, εἰςγον, ἀπόντας ἡμᾶς ἐπὶ κοινωνίας βλέπων μετέληψιν οὐ συνέδραμες; Εἰ τοίνυν εἰς οἶκον βούλει παραμένειν ἡμετέρον, τοῖς ἡμῶν ἀκολουθεῖ θεσπίσμασιν· καὶ ὅθεν ἡμεῖς Δεσποτικῆς τροφῆς ἀπολαύομεν, ἐκεῖσε καὶ αὐτὸς μεταλαμβάνει, ταῖς τῶν δακτύλων ἐκτάσεσιν τὴν ἱερὰν δεικνύοντας τράπεζαν.

Ἄλλ' οὕτε μετὰ κλειστάς αὐτοῖς συνθέσθαι μάστιγας ἐπεισαν, ἐμδριθῶς ἀπειλήσαντες εἰσεν, πάντως ποιεῖν τὸ καλεσθὲν συνταξάμενον. Ὁ δὲ στραφεὶς ταῖς ἀληθέσι ἐστύφετο, καὶ ὡς ὑπὲρ πληγθεὶς εἶχε τοὺς μώλωπας, τῷ τῶν ἁγίων μαρτυροῦντας βουλήματι. Ὅθεν ἀναστὰς εὐθὺς ἐκοινωνήσεν, καὶ τὰς τῶν βασάνων εὐθὺς ὀδύνας ἀπέβαλε· καὶ φωτισθεὶς τὴν ψυχὴν τῇ τῆς ἀληθοῦς πίστεως χάριτι, εὐμενὲς τὸ λοιπὸν τοῖς ἁγίοις ἐκτίσαστο. Βουλόμενοι δὲ καὶ κλεισίων ἄλλων μνήμην ποιήσασθαι μαρτυρικοῖς κεκοινωνηκότων προστάγμασιν, καὶ μαθόντων τῆς πίστεως τὴν ἀλήθειαν, τοῖς λεγθεῖσιν μόνοις ἀρχοῦμεθα· ἵνα μηδεὶς ἡμᾶς ὑποπτύσειεν πίστεως ἔνεκα γεγραμέναι τῶν ἁγίων τὰ θαύματα. Ἐνταῦθα γὰρ καὶ τὴν περὶ Πέτρου καὶ Μηνᾶ τοῦ νοταρίου διήγησιν συμπεράναντες, καὶ τοὺς ἁγίους ὁμνήσαντες, πρὸς ἄλλην διήγησιν ἔνθεον ἐλθόμεν.

D **Μ'. Περί Ἰωάννου τοῦ Μνηματίτου τῶν ἁγίων τοὺς νεφροὺς πάσχοντος.**

Οὐκ ἄτοπον, ὡς οἶμαι, καθέστηκε καὶ Ἰωάννην παραθέσθαι τῷ γράμματι τὸν Μνηματίτην ἐπιλεγόμενον, ὡς τῆς θεραπείας τοῦ τῶν ἁγίων προϊστάμενον μνήματος, ἐπειδὴ τὰ κατὰ Πέτρον διηγούμενοι τὸν Αἰγύπτιον, καὶ Μηνᾶν παρεθέμεθα τὸν νοτάριον, τὸν Χριστοδῶρον καὶ τῇ τῶν ἁγίων οἰκονομίᾳ διακονοῦμενον, εἰ καὶ τὰ τῶν ὑπερηρέτων τοῖς μάρτυσι πρόσωπα, αἱ πίστεις καὶ τὰ γένη, καὶ τῶν εἰς αὐτοὺς πρᾶχθέντων θαυμάτων διελεῖν ἡμᾶς ἀπ' ἀλλήλων ἠνάγκαζε, καίτοι συνάπτειν αὐτὰ βουλομένους καὶ σπεύδοντας.

Αἶθως ὁ Ἰωάννης ἐτυγχανεν, καὶ Μαριαύτην ᾤκει τὸ πρότερον· ἀλλ' εἰς τὸ τῶν ἁγίων γενόμενος τέμνωκος, τρέπον τινὰ γένος ἡλλάξατο· Αἰγύπτου γὰρ τοῦτο μᾶλλον ἐστὶ πλησιαιτέρον· τὸ δὲ τῆς μετοικήσεως αἴτιον, δαίμων ἦν, ὡς λέγουσιν, ἀγριος, ὃς ἐν αὐτῷ τὴν κατοικίαν ποιοῦμενος, ἀφόρητος ἦν διὰ πολλὴν ἀγριότητα. Τοῦτου χάριν ὁ Ἰωάννης δεδεμένος ἀλύσειν πρὸς τοὺς μάρτυρας ἤγετο, ὅπως αὐτὸν ἐλεήσαντες τοῦ συνοικούντος λυτρώσωνται δαίμονος· ὃ καὶ ὁἴκτον πεπράχασιν. Ἐκβαλόντες γὰρ εὐθὺς τὸ δαιμόνιον, τῆς τούτου μακρίας διηνεκῇ δωροῦνται τὴν λύτρωσιν.

Ὁ δὲ ταύτης τυχὼν τῆς λυτρώσεως, τῶν σεσωκῶτων ἁγίων δοῦλον ἑαυτὸν ἀπεγράφατο, τῆς θαρπείας ἀξίαν ἐνδεικνύμενος εὐνοίαν, δι' ἣν καὶ μετανάστης ἐγένετο, καὶ τὴν πατρίδα λιπὼν, τὸ τῶν ἁγίων μαρτύριον ᾤκησεν. Καὶ τοῦτο μὲν τῆς μετοικεσίας τὸ αἴτιον. Μετὰ χρόνον δὲ πᾶν συγχὼν τοὺς νεφροὺς βαρέως ἐνόσησεν, καὶ ἡ νόσος ἦν ἀνυπόστατος· ποτὲ μὲν γὰρ πίπτειν εἰς γῆν ἐκύλετο, ποτὲ δὲ τῆς γῆς ἀνιστάμενος ἀνὰ τὸ τέμνωκος ἔθεε, καὶ βαρυφώνοις στενάγμασι πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ διατρίβοντας ἐστέρει τῆς προσφιλοῦς ἀναπαύσεως, ἥτις αὐτοῖς ἡμεῖς προσγινέσθαι πέφυκεν, καὶ τάχα συγγνώμης ἐτύγχανεν ἄξιος, οὕτως σφοδρῶς ὀδυνώμενος. Τῶν μὲν γὰρ ἄλλων παθῶν ἴσως τις τῆς ὀδύνης στοχάσαιοτο, νεφρῶν δὲ πόνον εἰπεῖν καὶ ἄλγος ἀνεῖκαστον τῶν ὁ πεπονθῶτων οὐδεὶς, μόνος δὲ γινώσκουσιν οἱ νοσήσαντες. Κινδυνεύον οὖν οὕτως, ὡς ἐσημεν, Ἰωάννης σφοδρότατα, τάχα ἂν συντονωτέρας ἔτυχε τῆς λάσεως, εἰ σὺν μακροθυμίᾳ τοὺς ἁγίους ἔκτενε.

Καλὸν δὲ εἰπεῖν ὅπως καὶ τοῦτο διαφύγη τὸ νόσημα· ἐστὶ γὰρ ὁ τρόπος χάριτος ἐμπλεος. Ἰατρίσχος τις τοῦτον ἰδὼν χαλεπῶς ὀδυνώμενος, καὶ τῆς ὑγείας διακαῶς ὀρεγόμενος, Τρία δός μοι, πρὸς αὐτὸν ἔφη, νομίσματα, κἀγὼ σοι δι' ἀντιδότου παρέχω τὴν ἰασιν. Ὁ δὲ φυγεῖν σπουδάζων τὴν βάσανον, τὸ χρυσίον προθύμως ἐπέδωκεν, καὶ λαθὼν ἐτήρει τὸ φάρμακον, ἵνα πρὸς ὄρθρον αὐτὸ διὰ στόματος δέξηται. Καὶ κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα κοιμώμενος, παρεστῶτας αὐτῷ βλέπει τοὺς μάρτυρας, καὶ τὴν ἀπιστίαν τὴν πρὸς αὐτοὺς ὀνειδίζοντας, καὶ τῶν εἰς αὐτὸν διαφύγως γενομένων λάσεων ἀναμνησχομενος. Οὐ μόνον γὰρ αὐτὸν δαίμονος ἦσαν λυτρωσάμενοι, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῆς ποδᾶγρας ἀνιάτου νοσήματος, καὶ μυρίων ἄλλων παθῶν ἰδικῶς δεομένων συντάγματος, εἰ γράφειν αὐτὰ τις τὸ καθ' ἐν ἐδεήθησιν. Περὶ ὧν ὑπομνήσαντες πάντων αὐτὸν οἱ καλλίνικοι, καὶ μάλα κομψῶς ἐγκαλέσαντες τὸ ἀπιστον, τὸ ἀμνησνευτον, τὸ ἀχάριστον, καὶ εἰ τι τοῦτοις ἐστὶ παραπλήσιον. Τέλος ἐν εἰρωνείᾳ τὸν λόγον ποιοῦμενοι, Τί, φασίν; ἤμιν εἰ παρέσχες τὰ τρία νομίσματα, οὐκ εἴχομεν παρατεῖν σοι τὴν ἰασιν; τοὺς αὐτοὺς λόγους ἀπαρλλάκτως φθεγξάμενοι, οἷς πρὸς αὐτὸν ὁ καλὸς ἐκεῖνος ἱατρίσχος ἐχρήσατο. Πλὴν ἀπελθε, λέγουσι, καὶ ὅσα τῷ ἱατρῷ προσεκόμισας τῷ δεδωκότι σοι τὴν ἀντιδοτον, καὶ τῷ ἡμετέρῳ γαστρο-

Libyus Joannes erat, et apud Maræoten primitus habitaverat, sed cum ad sanctorum venisset basilicam, genus modo quodam mutavit, hæc enim est Ægypto propinquius. Porro transmigrationis auctor dæmon erat, ut serunt, agressionem faciebat in ipso, et erat ob multam feritatem intolerabilis. Hujus rei gratia Joannes vinculus catenis ad martyres agebatur, si quo modosui misseti, a dæmone qui se tenebat, eriperent; quod et velociter peregerunt; ejecto enim confestim dæmonio, ab hujus insaniam continuam donant redemptionem.

At ille hanc adeptus, sanctorum qui se salvaverant semet servum ascripsit, curatione dignam ostendens benevolentiam, per quam et transmigrator effectus est, et patria derelicta, penes sanctorum habitavit martyrium. Et hæc quidem fuit hujus causa transmigrationis. Post tempus autem admodum breve, renum languorem graviter incidit, et languor erat intolerabilis: etenim aliquando cadens in terram volutabatur, aliquando vero a terra erectus per basilicam discurrebat, gravibusque vocibus et gemitibus omnes qui in ea morabantur requie privabat amata, quæ illis ad quietem proficere solet. Et forte venia dignus erat tam valide dolens: nam aliarum quidem passionum dolor fortasse quisquam sit vehemens advertit; renum autem dolorem et cruciatum, fateor, nemo qui passus non est conjicere potest, cum hoc solimmodo qui horum languorem passi sunt, sciant. Cum ergo Joannes tam, ut diximus, valide perclitaretur, fortasse sanitatem magis concitam impetrasset, si sanctos longanimitè flagitasset.

Bonum autem est ut dicatur quo et hunc modo languorem effugerit, est enim modus gratia plenus. Mediculus quidam hunc sævo videns dolore fatigatum, et sanitatem ardentissime desiderantem: Tres, dixit ad eum, da mihi nummos, et ego tibi per antidotum sanitatem præstabo. At ille fugere volens supplicium, aurum alacriter tradidit, et accepto medicamine, observabat quatenus illud per os diluculo sumeret. Et eadem nocte dormiens sibi martyres videt astantes, et infidelitati quam in illos ostenderat exprobrantes, et sanitatum quas in eum diverso modo gesserant recordantes. Non enim hunc tantum a dæmonio liberaverant, sed et ab insanabili languore podagræ, milleque aliis passionibus quæ proprio egerent commento, si per singulas quisquam has vellet describere. Quæ omnia boni victores ad ejus memoriam reducentes, et incredulitatem complissime accusantes, et quod bonorum fuerit immemor et ingratus, et si quid est istis simile; postremo per ironiam sermonem facientes: Nonne si nobis, inquirunt, tres illos nummos tribuisses, haberemus tibi tribuere sanitatem? eisdem immutabiliter verbis affati, quibus ille bonus mediculus usus est. Verumtamen vade, dicunt, et quotquot medico qui dedit tibi antidotum attulisti, nostro etiam gazophylacio

affer, et nos potius tibi porrigimus sanitatem. **A** Iaque ipsi cum hæc dixissent, recesserunt. Ille vero velociter surgens, tria illa offert numismata, et sic incolumitatem consequitur. Quam cum a sanctis accepisset, ulterius renum nequaquam infirmitatem sustinuit. Nos autem sermonem hic de illo consummantes, sanctorumque claritatem glorificantes, ad sanatae linguae linguam nostram incitemus narrationem.

XLl. De puero Menna qui linguam extra os pendentem habebat.

Præsens hoc prodigium cum sit inter miracula maximum, et lingua quoque opus haberet majori, non carnis multitudine, sed loquentia latitudineque sermonum; quibus nos non mediocriter destituimur, quemadmodum ex his quæ præcesserunt datur intelligi. Quia vero et hoc nos dicere martyres judicaverunt, dicemus et ipsum, sicut dicere ipsi porrexerint. Mulier ante non multum temporis ad sanctorum venit basilicam, Maria nomine, ex Ægypti Babylone oriunda, et puerum habens quasi annorum plus minus octo, et hunc Mennam appellabat, ad honorem scilicet martyris ita puerum vocans.

Mennas ergo puer linguam habebat exterius ab ore pendentem, humanarumque linguarum, specie multum et magnitudine differentem; palmo enim extra labia porrigebatur, et totam barbam et guttur operiebat, et instar alti et pilosi superioris labii facta, colorem rubrum cum quodam atro, alterna vice commutans purpurizabat. Extraneum et nimis deforme spectaculum posita, cunctosque monens qui videbant ad nausiam simul et compassionem, atque intolerabilem vomitum; semper enim fontis more salivas distillans, et sputum jugiter fundens, vestimentum rigabat et pectus, et huic ex propria impertiebat nigredine, communicatorem eum coloris efficiens; ita ut hinc multi nec videre puerulum possent, sed et si accurrere contigisset, sui operirent corporis oculos, et facies suas converterent, ne præter voluntatem viso illo, præter voluntatem perverso stomacho vomuissent. Multi autem ex his qui videre hunc saltem ad modicum poterant, cum aspicerent magnitudinem passionis, vocem super hoc emittebant, quæ a Salvatore super proditore dicta est, huiusmodi clamans, quia bonum erat ei si natus non fuisset homo iste. Quidam autem huic et interrogationem addebant, quæ de cæco nato ab apostolis, facta est: Quis, putas, peccavit, hic an parentes ejus, ut sic cæcus nasceretur?

Et nisi illius cæcus esset, non sic materna prodidisset ex vulva. Sed noctu cum dormiret, dæmon quidam noxius multa circa homines languens invidia, cum hujus linguam comprehendisset, a propria habitatione abstraxit, et perstringens sine parcitate ille fœdissimus, majorem hanc plagis operatus est, forisque pendere et non separari ab interioribus fecit. Non solum enim super eum de-

A λαιώ προσένεγκε, καὶ ἡμεῖς σοι μᾶλλον τὴν θεραπείαν ὀρέγομεν. Αὐτοὶ μὲν οὖν ταῦτα λέξαντες ἔχοντο· ὁ δὲ ταχύτερον ἀναστὰς τὰ τρία προσφέρει νομίσματα, καὶ οὕτω τὴν ῥῶσιν κομίζεται· ἦν πρὸς τῶν ἁγίων δεξιόμενος, οὐκ εἶτι τῶν νεφρῶν ἀρρώστιαν ὑπέμεινεν. Ἡμεῖς δὲ τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐνταῦθα πληρῶσαντες, καὶ τῶν ἁγίων τὸ κλῆος δοξάζαντες, πρὸς λαθεῖσας γλώττης διήγησιν τὴν ἡμετέραν γλώτταν στρυνώμεν.

ΜΑ'. Περὶ τοῦ παιδίου Μηνᾶ τοῦ ἔξω τῇ γλώττῃ κρεμαμένῃ τοῦ στόματος ἔχοντος.

B Τὸ παρὸν τοῦτο τεράστιον μέγιστον ὄν ἐν τοῖς θαύμασι, καὶ γλώττης ἰδέσθαι μέζονος, οὐ πληθεῖ σαρκὸς ἔχουσας μέγεθος, ἀλλ' εὐποιᾶ καὶ λόγων εὐρύτητι, ὣν ἡμεῖς οὐ μετρίως χραιομεν, ὡς ἐκ τῶν προλαβόντων διδύλωται. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο λέγειν ἡμᾶς οἱ μάρτυρες ἔκριναν, λέξωμεν καὶ αὐτὸ, ὡς αὐτοὶ τὸ λέγειν ὀρέξωσιν· Ὦναιον οὐ πρὸ πολλοῦ καιροῦ τὸν νῦν τῶν ἁγίων κατεβλήθη· Μαρία μὲν τοῦ νομα, τῆς Αἰγύπτου δὲ Βαβυλῶνος ὁρμώμενον· καὶ μεράκιον ἔχουσα ἐτῶν ὀκτὼ πλείον ἢ ἑλαττον, καὶ τοῦτον Μηνᾶν προσηγόρευε, πρὸς τιμὴν δηλονότι τοῦ μάρτυρος οὕτως τὸ παιδίον καλέσασα.

C Μηνᾶς οὖν τὸ μεράκιον τὴν γλώτταν εἶχεν ἔξω κρεμαμένῃ τοῦ στόματος, εἶδει καὶ μεγέθει τῶν ἀνθρωπίνων γλωττῶν πολλὴ διαφέρεισαν· ἐπὶ σπιθαμῇ γὰρ μίαν ἔξω χεῖλέων αἰώρητο, καὶ πάντα τὸν πύγωνα καὶ τὸν γάργαραν ἔσκαπε, ὑπὲρ τῆς δικῆς βαθείας ὑπάρχουσα· τὸ δὲ χρῶμα τὸ ἐρυθρὸν μεταλάσασα, μετὰ μελάντεώς τινος ἰσοφύριζε, ξένον προκειμένη καὶ δυσειδέστατον θέαμα, καὶ πάντα κινουσα τοὺς βλέποντας πρὸς ναυτίαν ὁμοῦ καὶ συμπαθείαν καὶ πρὸς ἀφόρητον ἔμετον. Ἀεὶ γὰρ λιβάδος δίκην τοῖς σιάλοις καταστάζουσα, καὶ τὸν πτελεδὸν ἀενάως προχέουσα τὸ θ' ἰμάτιον ἔβραχε καὶ τὸν θώρακα, καὶ τοῦτο τῆς οικίας μεταδίδου μελάντεως, κοινῶν αὐτὴ ποιομένη τοῦ χρώματος· ὡς πολλοὺς μὲν ἐνταῦθεν μὴδὲ ὄρεῖν τὸ παιδίον δύνασθαι· ἀλλ' εἰ καὶ συνέβη γενέσθαι συνάντησιν, σκέπειν αὐτοὺς τὰ τοῦ σώματος ὄμματα, καὶ στρέφειν αὐτῶν εἰς τοῦ πίσω τὰ πρόσωπα, ἵνα μὴ παρὰ γνῶμην τὸν στόμαχος διαστραφέντας ἐμέσωσιν· πολλοὺς δὲ τοὺς βλέπειν αὐτὸ καὶ πρὸς βραχὺ γοῦν ἰσχύοντας, τὸ τοῦ πάθους ἐνορῶντας ὑπέρογκον, τὴν παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τῷ προδότη λεγθεῖσαν ἀφίναί φωνήν, καὶ ἐπὶ τοῦτο βοᾶν, ὅτι καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἀνθρώπος ἔκείνος· τινὰς δὲ ταύτῃ προστιθέναι καὶ τὴν περὶ τοῦ τυφλοῦ γεννηθέντος ἀποστολικὴν ἐπερώτησιν, τὸ· Τίς ἄρα ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἢ οὕτως ἐνηται;

D Καὶ εἰ μὴ τὸ παιδίον τυφλὸν ἐτύγχανεν, μὴδ' οὕτως μητρὶος νηδύος ἐξέθορεν· ἀλλὰ νυκτὸς ὡς ἐκάθευδεν, δαίμων τις ἀλιτῆρας πολλὴ νοσῶν τὸ μισάνθρωπον, τῆς τοῦτο γλώττης δραξάμενος τῆς οικίας ἐστίας ἐξέσπασεν· καὶ τλήξας ἀπειθῶς ὁ παμμύαρος, καὶ μέζονα ταύτην τὰς πληγαῖς ἐργασάμενος, ἔξω κρέμασθαι καὶ μὴ χωρεῖσθαι τοῖς ἐνδον πεποίηκε. Οὐ μόνον γὰρ αὐτῷ τὸ δυσεῖδές ἐπιφαίνεται,

ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ζωῆς ἦναι τῆς παρούσης ἐπιόδου· Τροφῆς μὲν γὰρ στερεᾶς παντοίως ἐστέρητο, μὴ δυναμένων εἰ τῶν ὀδόντων ταύτην λαβεῖν ὥστερ εἰσθῆσαν, διὰ τὴν τῆς γλώττης ἐξοχὴν καὶ παραύξησιν, ὅγρᾶς δὲ μόλις καὶ βρώδους ἡγεύετο βρώσεως, μηχανῇ τινὶ τῆς μητρὸς τὴν γλῶτταν εἰργούσης, καὶ ταύτην ἡγεύουσας τῷ στόματι. Καὶ τοῦτο μὲν ἦν τοῦ παιδὸς τὸ ἀβρώσιμα, ὃ μηδεὶς, ὡς οἴμαι, τῶν ἀνθρώπων ὑπέμεινεν, μηδὲ παθόντος ἄλλου τεύεται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μηδὲν ὑπὲρ τὸν ἥλιον εἶναι καίνον τε καὶ πρόσφατον ὁ σοφὸς Ἐκκλησιαστὴς ἀπεφάνητο.

Πολλοὶ γοῦν παῖδες αὐτὸ τῶν λατρῶν ἰδεάσαντο, καὶ τοῦτων ἰδόντες οἱ προύχοντες, καὶ πρὸς τὸ πάθος εὐθύς ἐκπληττόμενοι, μονοῦ πάντας τὰς ὁφείας τύπτοντες ἔφυγον, μηκέτι δρᾶσαι γυγνώσκοντες, μήτε εὐρεῖν ἐν τοῖς τῶν ἀρχαίων Ἀσκληπιδῶν συγγράμμασι. Κύριος δὲ καὶ Ἰωάννης οἱ μάρτυρες οἱ θεοὶ τὰς λύσεις προφέροντες, τὴν παρούσαν ἰδόντες ἀσθένειαν, οὐδὲν τοιοῦτο δεδράκασιν, οὐδὲ πρὸς τὴν θέαν αὐτὴν ἐξεπλάγησαν, οὐδὲ ὡς δυσχερῇ παρητήσαντο, οὐδὲ μὴ γεγράφθαι ταύτης τὸ φάρμακον παρὰ θεῷ τῷ πάντων λατρῶν διεκτῆρου. Ἀκριβῶς γὰρ ἠπίσταντο, ὡς πάντα ὅσα ἰδέλῃσεν ὁ Κύριος ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις, καὶ ὡς τὰ παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατα, δυνατὰ παρὰ θεῷ καθεστήκασιν, καὶ ὡς πάντα ἔλαβεν, καὶ πάντα, καθὰ ὁ Ἰὼβ ἔφησε, δύναται· καὶ ὡς ὁ μελωδὸς Δαβὶδ ἐν Ψαλμοῖς ἐμελώδησεν, οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ πλουσίως ἐκχύνονται. Ὅθεν τὸν ἀσθενούντα δεξιόμενοι, φιλοφροσύνης μὲν πρῶτον ἡξίωσαν, εἰτα καὶ θαρσεῖν τὴν τοῦτου τροφὴν παρεσκεύασαν, σκοπομένην αὐτῶν τὰ παραδόξα. Χρόνον δὲ βραχὺν ἀναμαίναντες οὐ τὴν θεραπείαν σκεπτόμενοι, ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ τοιοῦτο πᾶγμα θαυμάσιον εἰς ὀλίγους κομιδῇ καὶ λίαν ἀριθμωμένους ἀφίκοιτο, ἐμφανέστερον δὲ μέλλον τοῖς πλείοσι καὶ γνωριμώτερον γένοιτο. Καὶ τοῦτο ὅλῃον ἀπὸ τοῦ τῆς λύσεως τρόπου καθέστηκεν· οὐ γὰρ τότε ποιεῖν δι' ὀράματος, ἡ τότε προέταξαν, ὡς ἔθος αὐτοῖς διαπράττεσθαι, ἀλλ' ὅτε βωσθῆναι τὸ παιδίον ἰδέσπισαν, οὕτως ἐπράχθη φανερώς τὰ τῆς βώσεως.

Μεσοῦσης τῆς ἡμέρας μεθ' ἡλίου τινῶν τὸ μεῖν ῥάκιον πρὸ τοῦ τῶν ἀγίων ἐπαιξε μνήματος· καὶ ὅπερ φιλεῖ συμβαίνειν ἐν τοῖς παιδῶν ἀθύρμασι, ποτὲ μὲν αὐτὸς ἐτέρους πρὸς ἑαυτοῦ ἔφερον, ποτὲ δὲ τοῦτον ἄλλοι κατέβαλλον. Πεσόντος γοῦν αὐτοῦ, καὶ τοῖς μαρμαρίοις προσεγγισάσης τῆς ὁφείας, τοῦτων ἡ γλῶττα προσήψατο· καὶ μόνον ὡς ἐθῆξεν, ὡς ἐκ τινος διωκομένη καὶ φεύγουσα, πρὸς ὅπερ ἦν ἐν ἀρχαῖς συνεστέλλετο, καὶ τὰ ἴδια μέτρα τὰ πρὸ τοῦ πάθους ἰδέχετο, καὶ τὴν εὐχροίαν εὐθύς ἀνέλαμβανεν, τὸ δυσειδὲς ἐκείνο χρῶμα καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος· τὸ πολυπαρὲς βριθόμενον ῥίψασα· καὶ ἡ τῶν ὀδόντων ἀκουσίως ἔξω προκύπτουσα, τὴν τοιαύτην ἀθρόον λαβοῦσα συνήθειαν, οὐδ' ἐκουσίως προκύπτειν ἠνέσχετο, ἀλλ' εἰσω χεῖλέων ὡς ἐν οἰκείᾳ παστάδι καθ-

A formitas apparebat, sed et dolor vitæ presentis florebat: solido quippe cibo prorsus carebat, non valentibus hunc ullo modo dentibus more solito comminuere, propter linguæ supereminentiam et improbum incrementum. Humidam vero et sorbilem tantummodo gustabat escam, ingenio quodam matre linguam arcente, et escam ipsam in os effundente. Et hic quidem pueri languor erat, quem nullus, ut reor, hominum sustinuit, sed nec pati alium contemplatus est, quamvis nihil sub sole novum esse vel recens, Ecclesiastes sapiens perhibuerit.

Multi igitur hunc discipuli medicorum viderunt, et horum intuiti sunt præceptores, et pro tanta passione stupefacti omnes, tantum percutientes facies, fugiebant; neque quid hujusmodi factum scientes, neque audisse se nunquam tale jurantes, sed nec invenisse se in antiquorum conscriptionibus medicorum. Cyrus autem et Joannes martyres sanitates divinitus proferentes, præsentī visa infirmitate, nihil tale gesserunt, neque ad visionem ipsam obstupuerunt, neque ut quid difficile recusarunt, sed neque hujus medelam scriptam non esse apud Deum cunctorum medicum prædicarunt. Certissime namque noverant, quod omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cælo et in terra, in mari et in omnibus abyssi; et quod impossibilia apud homines, possibilia sunt apud Deum; et quod omnium miseratur, quia omnia, ut Job asserit, potest. Et sicut modulator David in Psalmis est modulatus, miserationes ejus opime funduntur. Unde infirmum primo quidem liberaliter susceperunt, deinde vero etiam nutrici adjuvanciam præstiterunt, eorum contemplanti miracula. Cumque brevi tempore præstolati fuissent, non super curatione ambigentes, sed ne tam mirandum negotium ad valde paucos, et qui possent facile numerari pertingeret, irac ut manifestus pluribus et magis cognitum fieret. Et hoc perspicuum a sanationis modo consistit. Non enim hoc facere per somnium vel hoc, ut moris erat eis agendi, jusserunt; sed quando incolumem reddere puerum decreverunt, sic gesta sunt quæ ad sanitatem pertinere liquido claruerunt.

D Mediente die, cum quibusdam coætaneis puer ante sanctorum monumentum iudebat; et quod contingere inter ludos puerorum assolet, aliquando quidem ipse alios in terram sternebat, aliquando vero hunc alii dejiciebant. Ergo eo cadente et marmoribus facie illius allisa, hæc ejus attigit lingua. Et ut solummodo tacta est, quasi a quoquam persecutionem passa, et fuga lapsa, ad id quod in principiis erat subterfugit, et mensuram suam quam ante passionem habuerat, extemplo recepit, et bonum colorem confestim resumpsit, deformi illo exploso, ac formæ seu magnitudine quæ multis carnibus gravabatur abjecta. Et quæ sine voluntate foras extra dentes eminebat, hujusmodi repente obliterata consuetudine, nec voluntarie prominere

patiebatur, sed intra labia sicut in proprio locata thelamo, priorem ornatum resumpsit. Et cum faceret secundum naturam operationem suam, inco-
gnitus ostendebatur propemodum puer his qui hunc ante paululum viderant. Hoc autem miraculo facto, clamor ingens ab his qui simul jocabantur pueris exsurgebat, et omnes qui in templo erant ad visionem conveniebant, qui ad patratum consternati prodigium, et sanctos laudibus extulerunt, et positam in Evangeliiis de Salvatoris actibus vocem, magna vociferatione miserunt: Vidimus, dicentes, mirabilia hodie; Christumque ipsum, qui per eosdem sanctos miraculum gesserat, glorificabant, et bene de sanitate propriarum passionum sperabant. Porro nos mirabilium hodie auditores effecti, horumque operarii dignis hymnis elatis, aliorum mirabilium efficiamur præcones.

XLII. De Eugenio geometra hydropico.

De rure nobis geometra venit Eugenius, qui omne quidem mensus est arvom, ventrem autem suum metiri non potuit, qui ex quadam humida in se collecta substantia creverat, non imitatus ruralem et numerabilem magnitudinem, sed incomprehensibilem, et mole maximoque tumore factam montibus similem celsitudinem. Demensis autem preclibus ulitur, inter sanctorum volens numerari miracula; magnam quippe hoc esse dignitatem existimans, idcirco ut hac fieret dignus proposuit. In hoc ipso autem et qualiter se haberet correptione demonstrans, sextum sese inter Ægyptiorum adduxit et Libyorum narrationes, prædicti numeri perfectionem admirans, et hunc propterea suscipere sorte festinans; unde nos tam desiderii quam disciplinæ hunc admirantes, preces agamus.

Geometra, ut diximus, erat Eugenius, Ægyptius genere. Hic aquarum potatione multarum ob calidorum aerum molestiam usus, languorem gravissimum incidit, qui valde suam expandens virtutem, in hydropem maximam minimum illud residuum transtulit. Nam et hoc habens Eugenius, nec sic ab aquarum potatione cessabat; quousque ventre tumescente paulatim jaceret immobilis, cetera grandia et magnos imitatus dracones, qui corporum mole magnitudineque gravati, incedere in anteriora non valent. Verum non tunc ab aquarum potu quiescebat: unde cum omne incrementum motum habeat principium, sicut horum periti dogmatizant, ipse crescebat nullatenus motus, natura etiam ipsa horum fallente sententiam. Porro dicere iterum et in hoc languore medicorum infirmitatem, cum omnibus sit perspicua, recusabo; hæc enim certa est, licet nos taceamus. Ergo hanc silentio prætereuntes, Joannis et Cyri verorum medicorum virtutem fatebimur: quantum enim præcedentium infirmitas facta est silentio digna, tantum horum virtus magnissime prædicatur. Nam et illis Eugenius

ἰσασα, καὶ κόσμον ἀναλαβοῦσα τὸν πρότερον, καὶ ποιουμένη κατὰ φύσιν ἑαυτῆς τὴν ἐνέργειαν, ἀγνώριστον ἐδείκνυ τοῖς πρὸ βραχέως ὄρωσι σχεδὸν τὸ μεῖράκιον. Τοῦτου γὰρ γεγονότος τοῦ θαύματος, βοὴ διαπρύσιος πρὸς τῶν ἀθυρόντων παιδίων ἐγένετο, καὶ τοὺς ἐν τῷ ναῷ πάντας ἐπὶ τὴν θέαν συνήθροισεν, οἱ πρὸς τὸ πραχθὲν ἐκπλαγέντες τεράστιον, καὶ τοὺς ἁγίους ἀνύμνησαν, κακείνην τὴν φωνὴν τὴν ἐν Εὐαγγελίοις καίμηνην περὶ τῶν τοῦ Σωτῆρος πράξεων μεγαλοφώνως ἀνέπεμπον, Εἰδομεν, λέγοντες, παράδοξα σήμερον· καὶ Χριστὸν αὐτὸν τὸν δι' αὐτῶν πεπραχότα τὸ θαῦμα εὐχαριστοῦντες ἐδόξαζον· καὶ περὶ τῆς ζωσεως πάντες ἐγένοντο τῶν οἰκειῶν παθημάτων εὐέλπιδες. Ἡμεῖς δὲ παραδόξων ἀχροαταὶ γενόμενοι σήμερον, καὶ τοὺς τοῦτον ἐργάτας ἀξίως ὀμνήσαντες, παραδόξων ἄλλων γενόμεθα κήρυκες.

MLV. Περὶ Εὐγενίου τοῦ γεωμέτρου ὕδρωπιδαυτος.

Ἐξ ἀρούρας ἡμῖν ὁ γεωμέτρης ἦλθεν Εὐγένιος, πᾶσαν μὲν μετρησάμενος ἀρουραν, ἑαυτοῦ δὲ τὴν γαστέρα μετρεῖν οὐ δυνάμενος, ἐκ τινος ὑγρᾶς οὐσίας εἰς αὐτὴν ἀθροισμένης αὐξήσασαν, καὶ μιμουμένην οὐκ ἀρουραν εὐμέτρητον μέγεθος, ἀλλ' ὅσῃ ἐοικὼς δυσέφικτον ὕψωμα, ταῖς ὑπερόγκοις καὶ μεγίσταις οἰδήσει. Μεμετρημέναις δὲ χρῆται δεήσεσιν, συμμετρεῖσθαι τοῖς θαύμασι τῶν ἁγίων βουλόμενος· μεγάλην γὰρ εἶναι τὴν ἀξίαν ἡγούμενος, διὰ τοῦτο ταύτης ἀξιούσθαι προσερχεσθαι. Ἐν ταυτῷ δὲ καὶ ὅπως ἔχει παιδεύσεως ἐνδεικνύμενος, ἔκτον ἑαυτὸν ἐν ταῖς Αἰγυπτίων καὶ Λιβύων ἡγάγε διηγήσεσιν, τοῦ λεχθέντος ἀριθμοῦ θαυμάζων τὸ τέλειον, καὶ διὰ τοῦτο τοῦτον σπουδάζας κληρώσασθαι· ὅθεν ἡμεῖς τοῦ τε πόθου καὶ τῆς παιδείας αὐτὸν ἀγασάμενοι, τὴν αἰτήσιν δρᾶσωμεν.

Γεωμέτρης ἦν, ὡς ἔφην, Εὐγένιος, τὸ γένος Αἰγύπτιος. Οὗτος ὕδροποσις πολλῇ διὰ τὴν τῶν θερμῶν ἀέρων ἐπαχθεῖαν χρώμενος, εἰς νόσον βαρυτάτην εἰσπέπτωκεν, ἥτις πολλὴ τῆς οἰκίας ἐνδοῦσα σφοδρότης, εἰς ὕδρον μέγιστον τὸ σμικρὸν ἐκείνο μετέβαλεν Εἰσιμμα· καὶ τοῦτο γὰρ ἔχων Εὐγένιος, τῆς τῶν ὕδατων οὐκ ἔληγε πόσεως· ἕως οὗ κατ' ὀλίγον ὀγκούμενος, ἀκίνητος ἔμεινεν, καὶ μᾶλλον κατέκειτο, τὰ μεγάλα κῆτη καὶ τοὺς μεγάλους μιμούμενος δράκοντας, οἱ σωματίων ἔγκω καὶ μεγέθει βαρούμενοι, εἰς τὰ πρόσω χωρεῖν οὐκ ἰσχύουσιν. Ἄλλ' οὐδὲ τότε τῆς τῶν ὕδατων ἐπαύετο πόσεως· ὅθεν πάσης αὐξήσεως ἀρχὴν ἔχουσας τὴν κίνησιν, ὡς οἱ ταῦτα δεινὸι δογματίζουσιν, αὐτὸς ἤυξε, καὶ μὴδ' ὥλες κινούμενος τὴν φύσιν αὐτὴν, καὶ τὸ τοῦτον παραλογιζόμενος θέσισμα. Λέγειν δὲ πάλιν καὶ ἐπὶ τοῦτου τοῦ νοσήματος τῶν λατρῶν τὴν ἀσθένειαν ὡς πᾶσιν οὖσαν εὐσύνοπτον παραιτήσομαι· δῆλγ γὰρ αὕτη καθέστηκεν, κἂν ἡμεῖς σιωπήσωμεν. Οὐκοῦν ταύτην σιγῇ παρέλκασαντες, τὴν Ἰωάννου καὶ Κύρου τῶν ἀληθινῶν λατρῶν λέξωμεν δύναμιν· ὅσον γὰρ ἡ τῶν προλαβόντων ἀσθένεια σιγῆς ἀξία γαίνηται, τοσαύτη

τούτων ἡ δύναμις μεγαλοφώνως κηρύττεται· ἐπεὶ κακείνους Εὐγένιος μετὰ πείραν πολλὴν ὡς ἀσθενεῖς παρωσάμενος, τούτους ὡς δυνατοὺς ἐκ μόνης ἀκοῆς ἐπελέετο.

Ἐλθὼν οὖν ἐπὶ τὸ τῶν ἁγίων ἰατρείον, τὸ πάσης ἀκηδίας καὶ παντοίων παθῶν ἀλεξίκακον, καὶ πείρα μεμάθηκεν ὁ δι' ἀκοῆς πρὸ τοῦ πάθους ἐγίνωσκε. Καὶ καθάπερ ἤκούσαμεν, οὕτως καὶ ἴδομεν, εὖν τῷ μελωδῷ διαπρυσίως ἐκήρυττεν· κατ' αὐτὴν γὰρ εὐθέως τὴν νύκτα, τὴν μεθ' ἡμέραν ἐν ᾗ παρεγένετο, πρὸ τοῦ τάφου τῶν ἁγίων κοιμώμενος, τούτους βλέπει προΐοντας τοὺς μάρτυρας, καὶ πρὸς αὐτὸν ἤκουε λέγοντας· Ἀναστάς ἐντεῦθεν, Εὐγένιε, πρὸς τὴν σὴν ἐστίαν ἀπόδραμε· ἰδοὺ γὰρ σὲ δι' ἡμῶν ὁ Χριστὸς ἐθεράπευσεν, καὶ τὴν νόσον ἧς ἐνεκα πρὸς ἡμᾶς ἤλθες ἴασατο. Ἐγερθεὶς οὖν πορεύου πρὸς ἀφεδρώνας ὡς τάχιστα, καὶ πᾶσαν τὴν ἐν σοὶ συναρθείσαν ὕλην ἀπόβαλε. Καὶ ταῦτα λέγοντες, τῆς τοῦ νοσοῦντος κοιλίας προσέψαυον, ὡς δῆθεν αὐτὸν καταψήχοντες, τῷ δ' ἀληθεῖ τὴν ἐκβολὴν δημιουργοῦντες τοῖς ὕδασι.

Τούτῳ δρῶντων αὐτῶν, ὡς μεθ' ὕπνον (καὐτὸν δὲ καὶ μετὰ νόσον εἰπεῖν) Εὐγένιος· ἔλεγεν (μέχρι γὰρ ὕπνου τὰ [τῆς νόσου κακράτησε], γύναια τρία τῶν μαρτύρων ἐπισθεν ἔκραζεν· Τίνος ἐνεκεν, ἄγιοι, ἡμεῖς μὲν χρόνον ἔχομεν ἐνθάδε καθήμεναι, καὶ ταῖς πληγαῖς ὀδυνώμεναι (τῶν γὰρ ἐκεῖσε κειμένων ἐτύγχανον, ὡς ταῦτα ἐπέγινω μετ' ὅναρ ὁ ἄρρωστος), καὶ νοσημάτων οὕτω πεπαύμεθα· οὗτος δὲ χθὲς ἀφικόμενος, καὶ πάθει τηλεκῶτερ κρατούμενος, σήμερον ἤξιωται ῥώσως, καὶ χωρεῖν οἶκοι κελεύεται· Πρὸς δὲ στραφέντες οἱ μάρτυρες, φησὶν, μετὰ πάσης ἀπελογουμένου πρᾶστος· Οὐχ ἡμεῖς, ὦ γύναια, τῆς ὕγείας τυγχάνομεν κύριοι, ἀλλὰ Χριστὸς ὁ προσολεῦς τε καὶ πρύτανις. Ἀφικνοῦνται τινες μακροτέρας παιδείας δεόμενοι, καὶ πάλιν ἑτεροὶ θεραπευθῆναι θάπτον ὀφειλοντες· ἡμεῖς γὰρ ὑπὲρ πάντων ὁμοίως τὰς ἰκετείας προσφέρομεν· καὶ ἐν ᾗ πρὸς τοῦ Δεσπότου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ κалуσθεῖμεν, τοῦτον θεραπεύσαντες εὐθὺς ἀπολύομεν. Τούτων οὖν καὶ ὑμεῖς σὺν ἡμῖν ἰκετεύσατε, ἵνα τὴν χάριν παράσχοι τῶν ὑμετέρων αἰτήσεων· καὶ εἰ σπλαγχνισθεῖ, καὶ μόνον κελεύσαι καταξιώσασιν, ταχέως ἡμεῖς πληρωταὶ τῶν θεῶν αὐτοῦ θεσπισμάτων γιγνώμεθα· οὐ χωρὶς ἐπινεύσεως, οὐτε κράτειν εἴτε ἀπολύειν τοὺς πρὸς ἡμᾶς ἐρχομένους δυνάμεθα. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ θεσπίσμοι μάρτυρες πρὸς τὰς γυναῖκας ἐφθέγγαντο.

Ἦνουν δὲ καὶ στρωμάτων ἀναστάς ὁ Εὐγένιος, πρὸς ἀφεδρώνας ἐσπούδαζε, σπεύδειν αὐτὸν τῆς γαστρὸς πρὸς τὸ μαρτυρικὸν ἀναγκαζούσης ἐπίταγμα. Καὶ ἐν τούτοις γενόμενος, ἄψασαν εὐθὺς τὴν ὕλην [τὴν ἐν μὲν χρόνῳ στιγμῇ προσεκέχονσε· καὶ ταύτην κενωθείς, ὡς εἰρήκαμεν, ὁ πάντων εἰσελθὼν ὅσον πρὸς αἶδος παχύτερος, πολὺ πολλῶν ἐξῆλθε τῶν ἀφεδρώων ἰσχυότερος. Μᾶλλον δὲ κἀναυθὰ σύμμετρος ὁ γεωμέτρης ἐξέθορε· μόνον γὰρ τῆς γαστρὸς τὸν ὄγκον ἔσχεν ἀμέτρητον, καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἰάσεως, τὸν μὲν διὰ πολλὴν πᾶνυ βραχύτητα, τὸν δὲ διὰ τὸ

A post multam experientiam tanquam infirmis depul-
sis, hos ex solo auditu veluti potentes elegit.

Itaque cum venisset ad sanctorum remedium capessendum, quod omne tedium et diversas passionibus abigebat, experimento didicit, quod auditu ante passionem cognoverat. Et sicut audivimus, ita et vidimus, cum modulatore altissime predicabat. Eadem quippe continuo nocte, post diem qua venerat, cum ante sepulcrum sanctorum dormiret, hos videt procedere martyres, et dicere sibi audit : Surge hinc, Eugeni, ad tuamque domum regredere : ecce enim te per nos Christus curavit, et languorem, propter quem ad nos venisti, sanavit. Surgens ergo ad secessum quantocius propera ; et facem omnem quæ in te collecta est, abice. Et cum hæc dicerent, ventrem tetigerunt languentis, hunc quasi fricantes, sed in veritate morbum ægritudinis insequentes, et aquarum abjectionem salubriter operantes.

Cum autem hoc gererent, ut post somnium (id ipsum est si dicamus post languorem, usque ad somnum quippe se languor obtinuit), Eugenius asserebat, mulieres tres clamabant post martyres : Quamobrem, sancti, nos annum hic habemus sedentes, plagasque dolentes (ex illis enim erant quæ illic jacebant, ut has post somnium recognovit infirmus), et præ languoribus requiem non habemus, et iste qui heri venit, et passione tanta tenebatur, hodie sanitate dignus efficitur, et domum abire præcipitur ? Ad quas martyres quasi conversi cum omni mansuetudine respondebant : Non nos, o mulieres, sanitatis domini sumus, sed Christus qui est provisor et custos. Veniunt igitur hic quidam prolixioris castigationis egentes, et rursus alii curari cito debentes ; nos enim similiter pro omnibus supplicationes offerimus, et quemcumque a dominatore Deo ac Salvatore nostro Jesu Christo jussi fuimus curare, hunc sanatum confestim dimittimus. Hunc ergo et vos una nobiscum exorate, ut gratiam vestrarum tribuat sanitatum ; et si misericordia motus tantum fuerit jubere dignatus, celeres nos completores divinatorum ejus decretorum efficiemur, sine cujus nutu neque tenere neque dimittere ad nos venientes valeamus. Et hæc quidem egregii martyres ad mulieres illas affati sunt.

Cum autem a somno et stramentis suffrexisset Eugenius, ad latrinas accelerabat, hunc accelerare ventre ad martyricum cogente præceptum. Et cum ad has pervenisset, omnem continuo limbum, qui in eo diutius fuerat, uno puncto temporis exinanivit. Et hoc, ut diximus, exinanito, qui omnibus intravit quantum ad speciem grassior, multis exivit, evacuante se secessu, gracilior. Imo et sic geometra iste pristina mensuræ redditus exauilivit ; solum namque ventris habuit tumorem, et tempus sanitatis immensum ; hoc quidem ob multam op-

pido brevitate, illum vero propter vastam et inestimabilem magnitudinem. Itaque taliter et Eugenius necem fugiens ægritudinis, et concite sanitate percepta, gratias moderate martyribus, et Christo qui per eos perceptionem contulit modulatus, exultans a templo secessit. Porro nos iterum quasi sanitate ipsi adepti fuisset in relatione iucundati, Christum sanctosque hymnis canentes, ad aliam delectabilem proficiscamur auditionem.

XLIII. De Taurino ludo.

Adest et Taurinus e proximo veniens, et vix antea tandem perveniens, dum iter eminus agit, ob breviorum pedum et tardiorum effectum; et non tantum huius rei gratia, ut apparet, sed et percussuræ causa fabrilis, propter quam canentes nos sanctorum miracula, citius audire non valuit. Verumtamen veniens rationem tarditatis reddidit, et ne præteriremus eum non scriptum poposcit, quem dignam pro culpa rationem facientem, unum ex his illum qui in martyricis gloriantur visitationibus faciemus.

Heraclii possessionis, quæ templo sanctorum proxima erat, et Sabbati ab hoc itinere tantum distabat, id est quatuor stadiorum et decem intercapedine, villanus Taurinus erat, et clavariam sectabatur artem; pedum autem non levem possidebat infirmitatem sed magnam, et quæ auditionis excedebat sermonem. Illi enim specie pedum, si dicendum est, abnegata, lororum imitabantur speciem mortuorum; propter quod et eum quem habebant possessorem, tali cognomine nominari fecerunt; clavarium enim ab arte cognominare omittentes, a pedibus vocabant loripeda; et forte iam bene tali eum nomine vocabant, quoniam pedes non solum lororum habebant idioma, sed quia et secundum hæc erant deinceps inefficaces, et quia quasi a clava propter pedes arte quiescens, a pedum vocabatur languore. Hanc Taurinus pessimam infirmitatem habens, post extremam medicorum repulsionem, quod nunquam aliquando pedes esset moturus huiusmodi perhibentium; hæc enim erat ipsorum ex arte sententia; ad Cyrum sublevatus venit, et Joannem Cyri commartyrem, divinæ medicinæ præceptores, et non ejus quæ Hippocratem, Galenum, et Democritum, qui de terra loquuntur, facit doctores; quo admirandi martyres veniente suscepto, hunc sanitate dignum, quam illi desperaverant, reddiderunt. Apparentes enim ei secundum morem in stramentis et lectis, salitam coturnicem et exsiccata præcipiunt sumere, et hanc terere et pedes ungere sancientes, iterum veluti somnium avolaverunt. At ille post somnium quod imperaverant faciens, mirabiliter sanabatur, et omni pedum infirmitate et duritia illa, lororumque deformi prorsus imaginatione deposita, integer et pedibus bonis facius est, et forte obtinere coturnices pedum crassitudine valens. Et Taurinus quidem sospitatis copia fretus, gratiarum actionibus Deo martyribusque oblati, recessit: nos autem hymnos cantan-

τὸν καὶ ἀνελάστον μέγας. Οὕτω μὲν οὖν καὶ Εὐγένιος τὴν μόρον φυγὼν τοῦ νοσήματος, καὶ σύντομον τὴν ὁδὸν δρεφάμενος, τὴν χάριν εὐρύθμως μελεθῆσας τοῖς μάρτυσι καὶ Χριστῷ τῷ δι' αὐτῶν δεδοκῶτι τὸ δρεφασθαι, τοῦ νεῦ σκιρτῶν ἀνεχώρησεν. Ἡμεῖς δὲ πάλιν ὡς πεπονθότες τὴν ἑαριν, τῇ διηγήσει τερπόμενοι, Χριστὸν καὶ τοὺς ἁγίους ὁμνήσαντες, ἐκ' ἄλλο τερπνὸν ὁρμήσωμεν ἀκουσμα.

ΜΓ'. Περὶ Ταυρίνου λουρπόδος.

Πάρεστι καὶ Ταυρίνος ἐκ τοῦ πλάς ἐρχόμενος· μόλις δὲ ποτε πρὸς ἡμᾶς ἀφικόμενος ὡς τὴν πορείαν μακρόθεν ποιούμενος, διὰ τὴν τῶν ποδῶν βραδυτέραν ἐνέργειαν· καὶ οὐ μόνως ταύτης χάριν, ὡς εἴκεν, ἀλλὰ καὶ τοῦ χαλκευτικοῦ κρούσματος ἕνεκα, δι' ὃ κελαδούντων ἡμῶν τῶν ἁγίων τὰ θαύματα, τυθέσθαι ὁρᾶτον οὐκ ἴσχυσεν. Ἐλθὼν οὖν ὁμοῦς τὰς αἰτίας τοῦ βράδους ἀπήγγειλε, καὶ μὴ παρελθεῖν αὐτὸν ἀγραφὸν ἤτησεν· ὅν ὡς ἀναξίαν τῆς μέμφεως τὴν ἀπολογίαν ποιήσαντα, ἐκ τῶν αὐχούτων μαρτυρικαῖς ἐπισκέψει καὶ αὐτὸν ποιησώμεθα.

Ἡρακλείου τοῦ κτήματος τοῦ τῷ σηκῷ τῶν ἁγίων προσεγγίζοντος, καὶ σαββάτου ὁδὸν τούτου μόνον ἀπ' ἔχοντος, τούτῃσι τετάρων καὶ ὀκτα σταδίων διάστημα, κωμήτης ὁ Ταυρίνος· ἐτύχχανεν, καὶ τὴν ἡλουργικὴν τέχνην μετήρχετο, τῶν ποδῶν τὴν ἀσθένειαν οὐ τυχοῦσαν ἐκείνητο, ἀλλὰ μεγάλην καὶ λόγον ἀκοῆς ὑπεραίρουσαν. Οὗτοι γὰρ τὸ τῶν ποδῶν εἶδος, εἰ ἔστιν εἰπεῖν, ἀρνησάμενοι, λῶρων ἐμιμοῦντο νεκρῶν ἰδιώτη· δι' ὃ καὶ τὸν ἔχοντα κτήτορα, τῇ τούτων ἐπωνυμίᾳ πεποικηκασιν ὀνομάζεσθαι· τὸ ἡλουργὸν γὰρ ἐπονυμάζειν ἀπὸ τῆς τέχνης ἐάσαντες, ἀπὸ τῶν ποδῶν ἐκάλουν λουρπόδα· καὶ τάχα καλῶς τοιοῦτοι αὐτὸν ἐκάλουν ὀνόματι, ἐπειπερ οἱ πόδες οὐ μόνον τὸ τῶν λῶρων ἔχον ἰδίωμα, ἀλλ' ὅτι καὶ κατὰ ταῦτα ἦσαν λοιπὸν ἀνενέργητοι· καὶ ὅτι, φησὶν, τῆς ἡλουργικῆς τέχνης διὰ τοὺς πόδας παυσάμενος, ἀπὸ τοῦ τῶν ποδῶν ἐκαλεῖτο νοσήματος. Ταύτην ὁ Ταυρίνος τὴν κακίστην ἔχων ἀσθένειαν, μετὰ τὴν τῶν λατρῶν τελευταίαν ἀπόφασιν, ὡς οὐκ ἂν ποτε πόδας ὁ τοιοῦτος κινήσειεν (αὕτη γὰρ ἦν αὐτῶν ἐκ τῆς τέχνης ἀπόφασις) πρὸς τὸν Κύρον αἰρόμενος ἔρχεται καὶ Ἰωάννην τὸν Κύρου τοῦ θεοῦ συμμάρτυρα, τοὺς θείας λατρικῆς ἐπιστήμονας, καὶ οὐ τῆς Ἱπποκράτην καὶ Γαληνὸν καὶ Δημόκριτον, τοὺς ἀπὸ τῆς φθεγγόμενος, ποιουμένης γεννήτορας. Ὅν οἱ θαυμάσιοι μάρτυρες ἐλθόντα ἐξάμεινοι, ῥώσεως τῆς παρ' ἐκείνων ἀπογνωσθείσης ἤξιωσαν. Φανέντες γὰρ αὐτῷ καθ' ὑπνους καὶ στρωμνὰς, ὡς εἰώθασιν, παστὸν ὄρυγα λαθεῖν ἐπιτάττουσι, καὶ τοῦτον τρίψαι καὶ χρῆσαι τοὺς πόδας θεσιπύσαντες, πάλιν ὡς ὄναρ ἀπέπτησαν. Ὅ ἐκ μετὰ τὸν ὑπνον ποιήσας τὸ θεσιπύσμα, παραδόξως ἐρῶννυτο, καὶ πᾶν ἀποβαλὼν τῶν ποδῶν τὸ ἀρρώστημα, καὶ τὸ κατεσκληρὸς ἐκείνο καὶ τῶν λῶρων δυσειδέστατον ἱδάλμα, ἄρτιος καὶ καλλίπους ἐγίνετο, καὶ τάχα ὄρυγας κρατεῖν τῇ τῶν ποδῶν ταχύτητι ἱκανώτατος. Καὶ Ταυρίνος μὲν οὕτω ῥώσεως ἐν εὐπορίᾳ γενόμενος, εὐχαριστήσας θεῷ καὶ τοῖς μάρτυσιν ἀπελθὺς. Ἡμεῖς δὲ ὁμνήσαντες, καὶ λόγων

εὐπορίαν πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν θαυμάτων ἀπαγγελίαν αἰτήσαντας, σὺν προθυμίᾳ ταύτης ἐχώμεθα.

ΜΑ'. Περὶ Ἐννης τῆς μοναστρίας τρία καταπιούσης σαμαμίθια.

Πρὸ τοῦδε πρὸς χώραν ἄλλην καὶ πόλιν εἰσελθόμεν ἡ κώμην ἑτέραν μετέλθωμεν, λέγειν ἐστὶν ἀκόλουθον καὶ θαῦμα ἕτερον, καὶ τάχα τοῦ προῤῥηθέντος ὑπέρτερον, ὃ παρ' αὐτῶν πάλιν τῶν ἁγίων προελθεῖν ἐπὶ μοναστείᾳ τινὶ τὴν αὐτὴν οἰκουσὴν κώμην ἐμάθομεν. Καὶ λέξωμεν θεοῦ τὸ λέγειν παρέχοντος, καὶ τοὺς τῆς αὐτῆς κώμης οἰκήτορας ἀλλήλων παντελῶς οὐ χωρίζομεν· εἰ καὶ Πέτρου τοῦτου διαστήσῃ, ὃν πρὸ μικροῦ παρεθέμεθα τῆς ῥηθείσης κώμης ὑπάρχοντα, ἑτέρα τις ἡμᾶς κατηγάγαγε πρόσφαις.

Τὸ Ἡράκλειον τοῦτο κτημάτιον ὕκει μονάστρια, **Β** Ἄννα μὲν τοῦνομα, μετ' ἄλλων δὲ πορθένων ἐποιεῖτο τὴν οἰκίαν. Ἐτῶν γὰρ ἦν ὥσει δώδεκα, ἥ καὶ τοῦτον ἔσχε τὸν χρόνον ἐλάττωνα· ἥτις ἡλικία μένειν ἐφ' ἑαυτῇ δι' ἀπειρίαν οὐ δύναται, καὶ νοῦ καὶ φρενῶν ὀλιγότῃ. Πῶς γὰρ ὁ τοιοῦτος; οὐ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας καὶ τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας παλαίσεις, τὴν πάλιν τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀναδεξάμενος, εἰ τοῦ παιδοτριβοῦντος χηρεῦσειεν; ἢ πῶς δαίμονος γνώη ποικίλα νοσήματα, εἰ μὴ σχολὴ τὸν εἰδὸτα διδάσκαλον; ἢ πῶς ἀπάτην ὄφεις καὶ πανουργίαν φιλάειτο, ἣν οὐδ' **Ε**ἴσα χωριθεῖσα μικρὸν τοῦ Ἀδάμ ἐβουλόξατο; Διὰ ταῦτα γὰρ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καθ' αὐτὴν οἰκεῖν οὐκ ἀκίνδυνον, καὶ μάλιστα τὴν πρὸς δαίμονας τὸν πόλεμον ἔχουσαν, καὶ μὴ δυναμένην ὅλως τηρῆσαι γυγνώσκουσιν κεφαλὴν ὄφεις ἡρέμα πως εἰσελάνουσαν, ἢ πτέρναν τὴν οἰκίαν αὐτῇ τηρουμένην σκεπάσασθαι.

Ὅθεν ἡ παρούσα μονάστρια νηπιῶδους ἡλικίας τυγχάνουσα, καὶ πρὸς ὥραν τῶν ἔργων δυναμένην οἷα συμβαίνει χηρεῦσασθαι· καὶνῷ δεινῷ περιπέπτωκεν, ὃν διάβολος αὐτῇ προσετρέπῃσε, καὶ μόνην εὐρῶν, τοῦτω τῷ τρόπῳ πρὸς θάνατον ἤλασε. Μονυθεῖσα γὰρ αὐτῇ τῶν ἄλλων, οἷα μετράκιον τὰ μετράκιον διήνυσται παῖγνια, καλὰ μοι τοῖσι τὴν περὶ τὸ παῖζειν πληρῶσα διὰ βεσιν. Καὶ ποτὲ μὲν τὸν κάλαμον αἵρουσα προσῆπτε τῷ στόματι, ποτὲ δὲ πάλιν ἀποκινουσα τοῦ στόματος καὶ πρὸς ἑδάφος ῥίπτουσα, πάλιν ἐλάμβανεν ἕτερον, καὶ πάλιν ἐν αὐτῷ τὰ αὐτὰ διαπράττετο. Ἀλλ' ἐν ὧν τοὺς δόνακας ἤμειδε, τὸν μὲν ἀπὸ τοῦ στόματος ῥίπτουσα, τὸν δὲ λαμβάνουσα, καὶ τοῦτον τῷ ὁδοῦσι προσπέρουσα, τινὶ καλὰ μὲν συνέτυχε ἐγκύῳ θανάτου τυγχάνοντι, καὶ θησαυρὸν ἔχοντι χαλεπὸν καὶ ἐπολεθρὸν.

Τρία γὰρ ἔρπετα τὰ καλούμενα σαμαμίθια τοῦτον ἔρπουσιν τὸν κάλαμον, φασὲν αὐτὸν καὶ κοίτην ποιοῦμενα, ὃν ἀνάγκως ἀρπάσασα τῷ οἰκίᾳ προσήνεγκε στόματι. Τὰ δὲ τοῦ κινήματος ἐπισπόμενα, καὶ πρὸς φυγὴν θορυβοῦμενα, διὰ τῆς ἀρχῆς ἐκπηδή-

Α tes, et sermonum opulentiam ad reliquorum recitationem miraculorum efflagitantes, hanc cum alacritate continuabimus.

XLIV. De Anna ancilla Dei quæ tria deglutarat samamithia.

Antequam ad regionem aliam, vel civitatem aut castellum transitum faciamus, consequens est ut et aliud dicamus miraculum, et forte præcedenti sublimius, quod ab ipsis iterum sanctis gestum fuisse in quadam ancilla Dei ejusdem habitatrice villæ, didicimus. Et dicemus, Deo largiente dicendi effectum, et habitatores ejusdem villæ non separabimus prorsus ab invicem; licet Petrum quem ante paulo commendavimus, a jam dicta villa secernere, alia nos coegit quædam occasio.

Β Heracliense hoc prædium ancilla Dei Anna nomine habitabat, et habitationem cum aliis virginibus faciebat; annorum enim erat quasi duodecim, vel certe brevis illis habuit tempus; quæ ætas manere super se tam propter imperitiam quam ob intellectus et sensuum paucitatem, non potest. Quomodo enim hujusmodi non adversus sanguinem et carnem, sed adversus principatus et potestates, et rectores arculi hujus, et spiritualis militiæ luctabitur, colluctatione adversus illos assumpta, si puerorum institutore destituatur? aut quomodo diaboli varia sciet molimina, nisi habeat gnarum magistrum? aut quomodo deceptionem serpentis et astutiam observabit, quam nec Eva separata paucillum ab Adam observavit? Propter hæc enim puerilis ætas apud se habitare sine periculo non potest, et maxime illa quæ bellum adversus dæmonas habet, et non valet, aut certe penitus nesciens observare caput serpentis sensim quodammodo insequens; vel proprium operire calcaneum, ne illi monstretur modis omnibus observandum.

Ε Unde præsens ancilla Dei cum puerilis esset ætatis, ad horam custodia valentium eam circumducere, sicuti solet sæpe contingere destituta, novitatem diram incurrit, quam ei diabolus præparavit, et solam inventam hoc modo ad mortem impulit. Cum enim solam se ab aliis hæc, utpote puella, videret, puellarum exsequebatur ludibria, calamis quibusdam jocandi replens affectum. Et aliquando calamum tollens ori applicabat, aliquando vero hoc ab ore remoto, et in terram projecto, sumebat iterum alium, et rursus in ipso eadem peragebat. Verum dum arundines alternantibus vicibus manderet, aliam ab ore projiciens, aliam vero accipiens, et hanc dentibus asserens, ad quamdam devenit arundinem, quæ mortem in utero bajulabat, secumque ac perniciosum introrsus thesaurum habebat.

Tria enim reptilia, quæ vocantur samamithia, hunc calamum habitabant, quem sibi latibulum fecerant et cubile, quem simpliciter arreptum proprio attulit ori. Illa vero cum motum sensissent, ad fugam turbata, et per initium ejus calami quod

ori proximum erat insilientia, in uterum puellæ allata sunt, non voluntarium sustinentia lapsum. In ventrem autem puellæ inducta, et insolitam habitationem nequaquam ferentia, fugere inde satagebant. Taliter autem discurrentia, et miseræ illius interim præcordia conturbantia, contortionesque viscerum facientia, intolerabiles illi dolores operabantur, quos profecto nemo scripturæ commendaverit, etiamsi multum habeat experimentum languoris. Unde puella incessanter plangebat et ejulabat, oculorumque lacrymas effundebat, et quiescere penitus non valebat. Quando autem unum ex reptilibus, quæ absorpta fuerant, paululum quiescebat, si tamen aliquando quiescebat, reliqua duo puellam domabant. Quod si etiam duo ex his nonnunquam, ut et hoc demus, forte dormiebant, tertium nullo modo quiescebat, sed ei non dormientem conferebat dolorem. Itaque modo quidem unum, modo vero duo, noscebantur.

Cum ergo inter indesinentes et acerrimos esset dolores, ferebatur ad sanctos; medicum enim non inveniebat alium, qui contra tantam sufficere posset ærumnam. Igitur, ut dictum est, veniens et martyres compatiētes inveniens, maturius a triplici redimebatur supplicio. Dicamus autem ut facta est ipsa redemptio; est enim redemptorum gratia plena. Alii cuidam infirmantium fratrum in visu sancti venientes dic, inquit, monachæ isti que clamant, clamabat enim assidue et prorsus non dormiebat, ut mane vigilans ad unam ex tabernis egredietur, priusquam escam gustet vel potum, et cadia tria (species hæc calicis est) sic apud Alexandrinos vocata, bibere jejuna patietur, et velociter sanitatem per cadiorum potionem recipiet.

At ille somnio viso, post somnium monastriæ retulit, ut sibi martyres jusserant; quæ horum audita jussione, mane ad cauponium exiit, et tres situlas vino plenas protinus bibitaquis non misto; non mista quippe bibere tria illa jussum fuerat cadia; quibus, ut dixi, absorptis, movetur statim ad vomitum, et cum vinum evomisset, una cum eo evidenter etiam tria illa evomuit samamithia, quibus per os abjectis ab omni mox efflicione difficilique dolore, ac verberibus liberata est, quæ onus illud tridymum adhuc parturiebat in utero deportatum. Itaque Anna quidem monastria, sic mortem quæ sibi a demonibus præparata fuerat exsilivit, fortius medicorum auxilium, quam illorum essent insidie, consecuta; et ad hymnos sanctorum omnes, qui illam sanitatem viderant concitantes, atque cum his eos laudibus efferens, cum his etiam a templo discedit. Nos autem, qui nunc audimus, quasi tunc præsentibus essemus credentes, sanctis hymnorum laudibus cumulat, ad alios hymnos miracula auditus præparemus et ora.

XLV. De Cobiote surdo camelario.

Ab Ægypto rursus in Libyam transeamus, et

σαντα τῆς ἐγγιστάτης τῷ στόματι, εἰς τὴν γαστέρα τῆς παιδὸς φέρονται, ἀκούσιον ὀλισθόν ὑπομείναντα. Εἰς τὴν κοιλίαν δὲ κατενεχθέντα τῆς μείρακος, καὶ τὸ ξένον τῆς ἐστίας μὴ φέροντα, φεύγειν κακῶς θεν ἡπαίγοντο· ἀλλὰ τὴν ἐξοδὸν οὐκ ἐγγίγνωσκον. Οὕτω δὲ διατρέχοντα, καὶ τῆς τῶς ἀθλίας τὰ σπλάγγνα ταράττοντα, καὶ συστροφὰς τῶν ἐγκάτων ποιοῦμενα, δυσόλιστους αὐτῇ τὰς ἀλγυδύνας εἰργάζοντο· ἃς οὐκ ἂν τις γραφῇ παραστήσειεν, οὐδ' εἰ παῖραν σχολήν πολλήν τοῦ νοσήματος· ὅθεν ἡ καὶ ἀπαύστως ἐκόπιετο καὶ ἐδίωκεν καὶ δάκρυα τῶν ὀμμάτων ἐξέχεεν, καὶ παντελῶς ἡρεμεῖν οὐκ ἔδυνάτο. Ὅτε γὰρ τὸ ἐν τῶν καταποθέντων ἐρπετῶν ὄλγρον ἡσύχαζεν, εἴπαρ ποτὲ καὶ ἡσύχαζεν, τὰ λοιπὰ δύο τὴν κόρην ἐδάμαζον· ἡ καὶ τὰ δύο πολλάκις, ἵνα καὶ τοῦτο δώμεν, ἐκάθευδον, τὸ ἕτερον οὐκ ἐπαύετο· ἀλλ' ἀκούμητον αὐτῇ τὴν δόνην ἐδράβεον, ποτὲ μὲν τὸ ἐν, ποτὲ δὲ τὰ δύο, πολλάκις δὲ καὶ τὰ τρία σπαράσσοντα.

Ἐν ἀπαύστοις οὖν καὶ δριμύσι ἀλγυδύσι ὑπάρχουσα πρὸς τοὺς ἁγίους ἐφέρετο, λατρὸν οὐκ εὗρισκεν ἕτερον πρὸς συμφορὰν τοσαύτην ἀρκέσαι δυνάμενον. Ἐλθοῦσα τοίνυν, ὡς εἴρηται, καὶ συμπαθεῖς εὐροῦσα τοὺς μάρτυρας, ὁρῶν τῆς τριπλῆς ἐκίνης ἑλκτροῦτο κολάσεως. Εἰπωμεν δὲ καὶ τὸ λύτερον ὡς γέγονεν· ἔστιν γὰρ τῆς τῶν λυτρωσαμένων χάριτος ἐμπλεον· Ἐτέρῳ τινι τῶν ἀσθενούντων ἀδελφῶν θναρ ἐλθόντες οἱ ἅγιοι, εἰπὼν, φασί, τῇ βοήσῃ ταύτῃ μοναστρίᾳ (εἰδὼς γὰρ διηκτικῶς καὶ τὸ σύνολον οὐκ ἐκάθευδεν), ἵνα πρώτας ὀρθρίσασα, εἰς ἐν τῶν καπηλείων ἐξέλθοι πρὶν ἢ βρώματος ἢ πόματος γεύσθαι· καὶ κάννια τρία (εἶδος τοῦτο καθεστὶς κύλικος οὕτω παρ' Ἀλεξανδρεῶσι λεγόμενον) πεινὴ νηστὶς ἀνάσχοιτο, καὶ τάχος τὴν ἰασιν διὰ τῆς τῶν καννίων δέξεται πόσεως.

Ὁ δὲ θεωρήσας τὸν θναῖον, τῇ νοσήσῃ τοῦτον μετ' ὕπνου ἀπήγγελλεν, ὡς οἱ μάρτυρες αὐτῷ διέταξαντο· ἡ δὲ τῆς τοῦτον τυθόμενῃ κελεύσεως, πρώτας εἰς καπηλεῖον ἐξέρχεται, καὶ τὰς τρεῖς εὐθέως· ἐπὶ κύλικας, οἶνου γεμούσας μὴ μιγάντος τοῖς ὕδασι· ἄκρατα γὰρ πεινὴ τὰ τρία κακέλευστο κάννια· ἅπερ, ὡς εἶπον, βοήσασα, κινεῖται θάττον πρὸς ἔμετον, καὶ τὸν οἶνον ἐμέσασα, ἐμεῖ προφανῶς καὶ τὰ τρία αὐτῷ σαμαθίδια διὰ στόματος ρίψασα, πάσης εὐθὺς ἀπηλλάγη κακώσεως καὶ δυσχεροῦς δόνης καὶ μάστιγος, ἃς ὁ φόρτος ἐκείνος ὁ τριδύμοις ἐπικυφορούμενος ὤδινεν. Καὶ Ἄννα μὲν ἡ μοναστρία οὕτω τὸν ἐκ δαιμόνων αὐτῇ σκευασθέντα δάφυγε θάνατον, ἰσχυροτέρας λατρῶν ἀρωγῆς τῆς ἐκείνων ἐπιβουλῆς εὐπορήσασα. Καὶ πάντας τοὺς ὀρώντας τὴν ἰασιν πρὸς ὕμνον τῶν ἁγίων ὀτρύνασα, καὶ σὺν τούτοις αὐτοὺς ἀνυμνήσασα, τοῦ τεμένους ἀπέρχεται. Ἡμεῖς δὲ νῦν οἱ ἀκούοντες, ὡς οἱ τότε παρόντες πιστεύοντες, τοὺς ἁγίους ἀξίως ὀμνήσαντες πρὸς ἑτέρους ὕμνους καὶ θαύματα τὰς ἀκοὰς εὐτρεπίσωμεν καὶ τὰ στόματα.

ME. Περὶ Κοβιώτου τοῦ κωροῦ καμηλαρίου.

Ἀπ' Αἰγύπτου πάλιν εἰς Λιβύην μετελθωμεν·

καὶ ἐν τῇ Μαρσώτῃ γενόμενοι, Κοβιώτην τὸν κωφὸν ἀνιχνεύσαμεν. Τοῦ Μαρσώτου γὰρ οὗτος ἐτύγχανεν· καὶ εὐρόντες τοὺς προλαβοῦσιν συνήλαμεν· καὶ τὰ κατ' αὐτὸν τοὺς ἀκούουσιν ἀπαγγέλλομεν· Γραφῆς γὰρ ἔβια τὰ εἰς αὐτὸν θραδέντα τοῖς μάρτυσιν. Κωφὸς δὲ Κοβιώτης γαγέννητο, οὐχ οὕτως ἐκ μητρὸς γενόμενος, ἀλλ' ἄρρω κωφωθείς ὡς ταῖς καμῆλαις παρέβαλλεν· τοῦτον γὰρ αἰὶ τῶν ζῶων ἐρρῶντιζε, καὶ πρὸ κωφώσεως, καὶ μετ' ἀλγυνίσθιον κώφωσιν, βαρυτάτην δὲ τὴν νόσον ὑπέρχουσαν· οὕτε γὰρ τὸ σύνολον ἤκουεν, οὕτε τῶν πᾶν μεγάλων τῆς φωνῆς προσσθάνετο, οἷον δήμου βοῆς ἢ θαλάττης ἤχου ὑφούμενον, ἢ μεγάλων ἀνέμων βοιζήματα· ὃν πάντες οἱ θεώμενοι, δαίμονες ἐνέργειαν τὴν κώφωσιν ἐλεγον, καὶ οὐ πάθος ἢ σύμπτωμα σώματος. Καὶ τάχα τάλη-
θός ἐστοχάσαντο, ἔκ τε τοῦ ἀδρόως συμῆθῃαι τὸ νό-
σημα, ἔκ τε τοῦ μὲνείναι τῶν λατρῶν ὠφελειαν τοῦτον
τινὰ δυνήθῃαι χαρίσασθαι. Πολλοὺς γὰρ περιελθὼν
καὶ πληρώσας πολλῶν ἐπιτάγματος, αὐτὸς ἐν τῇ
πάθει δέμεναι, διαπορᾶν εὐραῖν οὐ δύναμει. Ὅθεν
λατρίοις πολλὰ χαίρειν φθεγγόμενος, τῶν καμῆλων
ἐρρῶντιζε, ἀπαλατῆν τοῦ λοιποῦ μὴ προσδοκῆν τοῦ
νοσήματος.

Καὶ τάχα ἂν οὕτω μέχρι θανάτου δέμεναι, εἰ μὴ
πρὸς τῶν συνεκίων ὡς κωφὸς κατετρέφετο, καὶ πολ-
λὴν τὴν ἀδικίαν ὑπέμενεν· ὃν οὐ βαστήσας τὴν δυσ-
χερῆ παραπόνθησιν, ἅπαντα λιπὼν, τὴν ἐστίαν, τὰς
καμῆλους, τὰ ὑπάρχοντα, καὶ μηδὲν μὴδὲν περὶ
μυθεὶς ἐντελειόμενος, ζήλου πλησθεὶς, καὶ θεοῦ
πρὸς τοὺς μάρτυρας ἔρωτος, αὐτῶν, ὡς οἶμαι, τοιαύ-
την αὐτῷ προσπνευσάντων διάνοιαν, δρομαίως ἐπὶ τὸ
τούτων μαρτύριον ἔτρεχεν, τοιαύτην μόνον φωνὴν
πρὸς τοὺς ἑταίρους φθεγγόμενος· Ζῇ γὰρ ὦ ῥῳσιν,
Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, ὡς εἰ μὴ πρὸς Κύρον καὶ Ἰωάν-
νην τοὺς ἁγίους οὐκ ἄπειμι, καὶ τοὺτους ἐκδιδοσθῆς
τῆς ἐμῆς ἐπιηλείας ποιήσομαι· καὶ τοῦτο εἰπὼν
γυμνὸς ἐπενδυμάτων πρὸς τοὺς μάρτυρας ἔδραμεν.

Τότε γίνεται τι παράδοξον, καὶ τῆς τῶν ἁγίων
χάριτος ἄξιον, καὶ τῆς αὐτοῦ πολλῆς καὶ μεγάλης
θερμότητος. Ἦ μόνον γὰρ ἐξηλθε τὴν πύλιν τῆς πό-
λεως ἥτις Ἡλιακὴ προσσηγύρεται, εὐθέως αὐτοῦ τὰ
ὦτα ἤρξαντο διανοίγεσθαι, καὶ φωνᾶ· αὐτὸς ἀνθρώπων
πυνθάνεσθαι· ὅσῳ δὲ τῇ πορείᾳ προέκοιτο, προσῶτον
φωνῆς πλείον ἀνταλμυδάνετο· καὶ οὕτω τὸ δῶρον
πρὸς τὴν τῆς ἐδοῦ προκοπὴν κομιζόμενος, ἐν ὅσῳ
τῶν ἁγίων εἰσεῖθι τὸ τέμενος, τὸ τέλειον τῆς ἀκοῆς
ἀπελάμβανε, πᾶν ἴχνος καὶ γνώρισμα τῆς πολλῆς
ἐκείνης ἀπολείψας κωφώσεως. Καὶ δὴ τὴν ῥῶσιν
κατὰ τὴν πορείαν δρεψάμενος, ὡς ὅστις τοὺς ἁγίους
καὶ οὐχ ὡς ἔχων προσήρχετο νόσημα· καὶ προσ-
ενέγκας εὐθὺς τὰ χαριστήρια, ὧδα δ' ἔσαν τοὺς σε-
σωκότας γεραίρουσαι, τὴν αὐτὴν εὐθὺς ὑπέστρεψε·
μηδὲ καθίσαι κατὰ τὸν τῶν μαρτύρων σηκὸν ἀνα-
σχόμενος. Καὶ ἡμεῖς δὲ τὴν περὶ τούτου διήγησιν
ἐκπληρώσαντες, καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῆς χαριστήρια τοῖς
ἁγίοις προσέξαντες, διήγησιν ἄλλου ποιώμεθα θαύ-
ματος.

A cum apud Marcotem fuerimus inventi, Cobioten
surdum investigemus. Ille enim Marcotensis erat ;
et inventum virum prioribus annectimus, et quae
circa eum gesta sunt, audientibus referamus, scri-
ptura quippe digna sunt, quae in eo sunt a marty-
ribus acta. Surdus Cobiotes fuit, non ex vulva
factus, sed subito surdus, cum camelis fureret,
effectus : horum namque semper animalium curam,
et ante et postquam repente surdus factus est, per-
agebat. Cum autem languor esset gravissimus, ne-
que enim ullo modo audiebat, neque saltem grandes
strepitus seniebat, ut puta vulgi clamorem, aut
sonitus maris elatos, aut ingentium ventorum im-
petum magnum : quem omnes insipientes, aemo-
nis operationem esse huiusmodi aegritudinem
astruebant, et non corporis vitium aive casum.
Et forte veraciter aestimabant, tam ex eo quod
linguae subito contigisset, quam ex eo quod nul-
lus medicorum profectum huius quolibet confectus
potuisset : multos enim circumiens, et multorum
complens praeceptum, ipse in passione perseverarat,
mellorationem aliquam reperire non valens. Unde
medicis vale dicens, camelorum curam gerebat,
libertatem de caetero languoris non praestolans.

Et forte aie usque ad mortem proci dubio per-
mansisset, nisi a collegis tanquam surdus illuda-
retur, multamque injuriam pateretur : quorum
difficilem afflictionem non ferens, omnibusque de-
relictis, domo videlicet, camelis et patrimoniois, no-
mini quidquam de quoquam principiens zelo reple-
tus et divino erga martyres desiderio, ipse ei, ut
reor, talem inspirantibus animam, cursim ad ho-
rum martyrium festinabat : huiusmodi ad seculos
voce tantum affatus, Vivit enim Christus, inquit.
Deinde ad Cyrum et Joannem sanctos non lero,
et hos executores molestum meum non fecero. Et
hoc dicto, indumentis exutus cucurrit ad mar-
tyres.

Tunc etiam fit quiddam mirabile, sanctorumque
gratia, et ipsius multo et magno fervore dignissi-
mum. Ut enim tantum portam civitatis exiit, quae
Heliace appellata est, mox aures ejus compere
tescere, et hominum ipse voces audire ; et quan-
tum in itinere proficiebat, tantum voces recipie-
bat, et sic donum secundum viam profectum paulatim
percipiens, dum sanctorum ingrederetur basilica-
m, perfectionem resumebat auditus, omni ve-
stigio et signo mulae suae absurdæ infirmitatis
deleto. Cumque incolumitatem itineris percepis-
set, tanquam sanus et non sicut agrotus proce-
debat ad sanctos ; et gratiarum actionibus con-
festim oblatiis, cantibus scilicet honorantibus
salvatores, eadem die continuo remeavit, nec se-
dere quidem in martyrum basilica passus. Porro
nos de hoc narratione completa, et gratiarum
sanctis officiis persolutis, relationem alterius facio-
mus miraculi.

XLVI. De tribuno caeco.

Mennæ martyris templum, et quod est templum ante habitaculum, totius est Libyæ gloriatio, ejus habitator sanctus et custos etiam antequam pro Christo pateretur, erat, et posthac fuisse dignoscitur. Et certe gloria et excellentia dignum est ædificium, et sublimitate majori: per ipsum enim tam Mareotes quam Libya tota usque in hodiernum diem consistit, et quod est maximum Alexandria magna et clara Christique semper amica. Quotquot ergo martyris nostis martyrrium, etiam quod circa hoc ædificium utique nostis; ubi et tribunus, qui præsens ad relationem prolatus est, ibidem natus atque nutritus, in virum perfectum occurrit.

Hic valde crudeliter visibus infirmatus, cum non invenisset medicum, qui passionem sanare posset, ad perfectam impellitur cæcitatem. Ita ut neque noctis absentiam neque diel præsentiam nosset; compressos enim habebat oculos et nequaquam apertos, cum videlicet ab invicem separari palpebræ nullo modo possent, ac si glutino quodam annexæ. Verum et tali tribunus infirmitate habita, non incredulus gratiæ Cyri fuit sive Joannis, sed pie et juste credebatur, quod si profugus horum profectus efficeretur, visum profecto reciperet, quod et actu completum est; qui enim fide confirmatus est, et hujus habet immobile fundamentum, amandam consuevit quæ in operibus est adipisci perfectionem. Nam nemo qui Deo credidit, derelictus est; sed prout credidit, factum est; et pro mercede fidei, desiderata obtinuit.

Ad martyrrium ergo sanctorum veniens, et nato caeco fidem habens consimilem, et secundum illum dormiens a sanctorum audiebatur gratia: Vade, lava in Siloa, et vides. Imitatores enim hi Salvatoris cum sint, eiusdem ipsius verbis utuntur, iestinantes semper ostendere, unde sanitatum gratiam fundant. Cum autem langueret, martyrrium audito præcepto, ad sanctam Christi Dei nostri civitatem venit, et cum descendisset in Siloam, hujus aquis lotus, protinus vidit. Inde vero cum incedens videret, sciens muneris visum magnitudinem, ad sanctos rursus occurrit, et apud eos residuo vite tempore habitavit, donec dormiens in pace requiesceret, bonitate nobis ostensa quam erga benefactores habere debemus.

Et tribunus quidem, taliter ope percepta, fide ac incolumitate jam dicta politus est. Alius autem quidam Tabennensis monachus, ex his qui patrem et optimæ vite magistrum magnum se gloriantur habuisse Pachomium, tanquam cum qui conversationis eorum fuerit auctor, factusque sit eis scala a terra ducens ad cælum, tribuni languorem ferens ad martyres venit. Et eadem ab eis audita iussione, Vade dicentibus, lava in Siloa, et vides; gratulatorio eis affectu respondit: Ille quidem cæ-

A MΓ. Περὶ τριβούνου τοῦ τυφλοῦ.

Τὸ Μηνῶ τοῦ μάρτυρος τέμενος, καὶ τὸ πρὸ τοῦ τεμένους δωμάτιον, πάσης Λιβύης καθέστηκεν φρούργμα, ἥς οὐκ ἔστιν ὁ ἅγιος καὶ φύλαξ, καὶ πρὸ τῆς ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίας ἐτόγγανεν, καὶ μετὰ ταύτην γνωρίζεται. Καὶ ἄξιον ὄντως εὐκλείας τὸ κτήμα καὶ φρούργματος μαίζονος· δι' αὐτοῦ γὰρ ὁ τε Μαρρώτης, καὶ ἡ Λιβύη πᾶσα μέχρι τῆς τήμερον ἑστηκεν· καὶ τὸ δὴ μέγιστον, Ἀλεξάνδρεια ἡ μεγάλη καὶ λαμπρὰ καὶ φιλόχριστος. Ὅσοι γοῦν τὸ τοῦ μάρτυρος ἵστε μαρτύριον, καὶ τὸ περὶ τοῦτο κτημάτων, πάντες γινώσκετε, ὅθεν ὁ παρὼν τριβούνος εἰς διήγησιν ὤρμητο, ἐκείτος γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς καὶ εἰς ἀνδρὰ τέλειον ἀφικόμενος.

Β Οὗτος πᾶν δεινὸς ἀσθενήσας τὴν ὄρασιν, καὶ μὴ τυχὼν ἱατροῦ δυναμένου τὸ πάθος ἰάσασθαι, πρὸς τελείαν ἐλαύνεται τύφλωσιν, ὥς μὴδὲ νυκτὸς ἀπουσίαν μὴδὲ παρουσίαν ἡμέρας ἐπίστασθαι· εἰ τις αἰνὸς λίπος τοῦ διαγγέλλοντος· μαμυκῶτα γὰρ ἔσχα τὰ ὄμματα, καὶ μηδαμῶς ἀνοιγόμενα· μὴδὲ χωρίζειν ἀλλήλων δυνάμενος ὥς ἀπὸ κολλῆς τινος προσηλωμένα τὰ βλέφαρα. Καὶ τοιαύτην ὁ τριβούνος ἔχων ἀσθενέων, οὐκ ἠπίσται Κύρου καὶ Ἰωάννου τῇ χάριτι, ἀλλ' εὐσεβῶς καὶ δικαίως ἐπίστευεν, ὥς εἰ πρόσφωξ αὐτῶν ἀφικόμενος γένοιτο, πάντως τὸ βλέπειν κομίσεται, ὃ καὶ πράξει πεπληρωταί. Ὁ γὰρ πίστις βεβαιωθείς, καὶ ταύτης τὸν θεμέλιον ἔχων ἀσάλευτον, εὐθεὺς τυγχάνει καὶ τοῖς ἐν ἔργοις πρὸς φίλους τελειότητος· ἐπεὶ μὴδὲς πιστεύσας παρὰ Θεοῦ καταλείπεται, ἀλλ' ὥς ἐπίστανται γέγονε, καὶ μισθὸν ἔσχα τῆς πίστεως τὴν τῶν ποδομένων ἀπολαυσιν.

Γ Ἐν τῷ μαρτυρίῳ γοῦν τῶν ἁγίων γενόμενος, καὶ τῷ ἐκ γεννητῆς τυφλῷ τὴν πίστιν ἔχων ἐπαμίλλον, κατ' ἐκεῖνον κοιμώμενος, πρὸς τῆς τῶν ἁγίων ἡκούης χάριτος, Ὑπαγε νῆσαι εἰς τὸν Σιλωάμ, καὶ ἀναβλέψεις. Μιμηταὶ γὰρ οὗτοι τοῦ Σωτήρος ὑπάρχοντες, τοῖς αὐτοῦ κέχρηται ῥήμασιν, διὰ πάντων δείξαι σπουδάζοντες τὴν λαμπρίαν, ὅθεν τὴν χάριν ἀρδύονται. Ὁ νοσῶν δὲ τοῦ τῶν μαρτύρων ἀκούσας προστάγματος, τὴν ἁγίαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλιν κατέβηκε, καὶ καταβὼν εἰς τὸν Σιλωάμ, τοῖς τούτου νεφέλας ὕδατος, εὐθέως ἀνέβλεψεν. Ἐκείθεν δὲ πάλιν ὄρων ἀφικόμενος, εἰδὼς τοῦ τῶν ὕδατων ὕδρου τὸ μέγεθος, τοῖς ἁγίοις αὖθις προσέδραμεν, καὶ παρ' αὐτοῖς τὸν ἐπιλοιπον τοῦ βίου χρόνον κατέφυκτον, μέγας οὐ κοιμηθεὶς ἀνεπαύσατο, τὴν εὐνοίαν ἡμῶν ἐδεικνύμενος, ἣν πρὸς εὐεργέτας ἔχειν ὀφειλομεν.

Δ Καὶ τριβούνος μὲν οὕτως ἀπόνειο, πίστεως καὶ βώσεως τῆς λαχθείσης ἐπέτυχεν. Ἄλλος δὲ τις μοναστῆς Ταβεννησιώτης τὸν πατέρων πατέρα καὶ ζωῆς ἀρίστης διδάσκαλον τὸν μέγαν αὐχούνητον Παχόμιον, ὥς τῆς αὐτῶν πολιτείας ἀρχηγέτην γενόμενον, καὶ κλίμαξ αὐτοῖς γεγονὼς πρὸς οὐρανὸν ἀπὸ τῆς ἀναφύρουσας, τὸ τοῦ τριβούνου φέρων ἀβρώστημα πρὸς τοὺς μάρτυρας ἔρχεται, καὶ τῆς αὐτῆς πρὸς αὐτῶν ἀκούσας καλεούσας, Ὑπαγε λεγόντων, νῆσαι εἰς τὸν Σιλωάμ καὶ ἀναβλέψεις, χαρίεντως αὐτοῖς ἀπεκρί-

νατο· Ἐκεῖνος μὲν ὁ τυφλός, ὁ μακάριος, ὁ τοῦ παρόντος προστάγματος πρὸς τοῦ Δεσπότου τῶν ὅλων πυθόμενος, ἐν Ἱεροσολύμοις ἐτύγγανεν, καὶ τὸν Σιλωάμ ἐκίετο γαίτονα, καὶ εἰ πτωχὸς ἐγνωρίζετο, δαπανημάτων οὐκ ἐχρηζεν πρὸς τὸ πληρῶσαι τοῦ Σωτήρος τὴν σωτήριον ἐνταλσιν. Ἐγὼ δὲ πτωχὸς ὑπάρχων καὶ πρότερον, νυνὶ δὲ πολὺ τοῦ τότε πτωχότερος, καὶ αὐτὸ γὰρ ὅπερ ἐκεκτμήην πρὸ τοῦ τῶν ὁμμάτων νοσήματος, εἰς ἱατροὺς δαπάνησα· καὶ τοσούτοις ἀφιστῶς τοῦ Σιλωάμ διασθήμασι, ποιοὺς καλεῖσθε χρῆσθαι χρημάτων πρὸς τελείωσιν τοῦ ὁματέρου θεσπίσματος.

Οἱ δὲ πάνυ σεμνῶς μευιδιάσαντες, καὶ τερφθέντες αὐτοῦ ταῖς καλαῖς ἀποκρίσεσιν, καὶ τῶν ἀναλωμάτων ἀγαθὸν ὁωτήρες ἐγίνοντο. Ἀπ᾽ αὐτοῦ γὰρ, φασίν, εἰς τὴν Φρόντισιν καλουμένην ἀπόστασιν (ἀποθήκην δὲ λέγουσι τὴν ἀπόστασιν ἐν ἄλλαις χώραις καὶ τόποις καὶ πόλεσιν), κάλεισε Θωμᾶν τὸν τοῦ Κυμινᾶ τοῦ Αἰγυπτίου πιστικὸν ἐπιστήτην, καὶ τοῦτον εὐρών, Ἀβδάκυρος, ἐρεῖς, καὶ Ἰωάννης οἱ μάρτυρες πρὸς σέ με παύμασι, καὶ χρυσὸν ἕνα μοι δοῦναι θεσπίζουσιν, ἐν εὐρῇ δαπάνας ποιήσασθαι, ἐπειδὴ περ εἰς τὴν ἀγίαν με πόλιν ἀπέστειλαν. Καὶ ταῦτα μὲν εἰρηκότες ἀπῆλθον οἱ ἄγιοι. Ὡς δὲ μεθ' ὅπνουν τὴν πόλιν καταβᾶν καὶ τὴν ἀπόστασιν εὐρών καὶ τὸν ἄνθρωπον, τῶν ἁγίων εἶπεν τὴν κέλευσιν· καὶ λαθὼν εὐθέως τὸ νόμισμα (προδύμης γὰρ καὶ Θωμᾶς τὸ μαρτυρικὸν προσήκατο θεσπίσμα), εἰς τοὺς τοῦ Χριστοῦ τόπους ἀπέρχεται, καὶ ἐν τῷ Σιλωάμ σπουδαίως γενόμενος, τοῖς τοῦτου βέλτοις τὰς ὕψεις ἀποματτόμενος, σὺν ταῖς βανίσιν τοῦ νάματος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἀγλὴν ἀπεμάζετο. Ἐγνώρισεν γὰρ τὸ ὕδωρ τὸ προστάγμα καὶ τοὺς πέμψαντας μάρτυρας, δόλους ὄντας Χριστοῦ καὶ θεράποντας τοῦ πρὸ αὐτῶν τὸν τυφλὸν ἀποστελιαντος. Διὸ καὶ θέτον αὐτῶν πληρῶν τὰ κελεύσματα, σὺν τῷ τριβούνῳ καὶ τοῦτον ἀντίειπεν βλέποντα, ὥσπερ καὶ τότε τυφλὸν πρὸς τὸν αὐτὸν δεσπότην ἀπέστειλεν. Ἡμεῖς δὲ τοῦτοις τοῖς περὶ τῶν λαθέντων δύο τυφλῶν λαχθεῖσιν ἀρχοῦμενοι, τοὺς ἁγίους καὶ νῦν εὐφημήσαντες, ἄλλα κηρύττειν αὐτῶν σπουδάσωμεν θαύματα.

XLV. Περὶ Πατρικίου ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐσχήματος λευκώματα.

Τὸν Πηλουσιώτην Πατρικίον συνάψαι τοῖς προλαβοῦσιν ἀκόλουθον. Εἰ γὰρ τῶν ὁμμάτων ἄλλο τὸ νόσημα, καὶ τῆς λάσεως ὁ τρόπος καθέστηκεν ἕτερος, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέρων τὸ τέλος γαγίνεται, καὶ τῶν νοσημάτων ἡ τύφλωσις, καὶ τῶν θεραπειῶν ἡ ἀνάβλεψις. Οὐκοῦν εἰπωμεν καὶ αὐτοῦ τὸ ἄρρώστημα, καὶ τοῦ ἄρρώστηματος τὴν ἰασιν μὴ χωρίσωμεν. Πηλουσιώτης ἦν ὁ Πατρικίος· ἀλλὰ τῶν μὲν ἐμπροσθεν τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ἐκεῖσε ποιμαίνοντος· καὶ πρὸς αὐτὸν εἰς ὁμμάτων ἀσθένειαν, ἐν ταύτῃ τῇ κατ' ἡμέραν προέκοπτε, οὐ τοῖς ἐμπροσθεν ἐπικτεινόμενος, καὶ τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενος· ἡ γὰρ ἀνζηλωτὴς ἦν τῷ περιττῷ τῆς ὀράσεως· ἀλλὰ τῶν μὲν ἐμπροσθεν ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ὀπισθεν ἐπικτεινόμενος· οὕτω γὰρ αὐτὸν εὐφυὲς ἱατρὸς ἐθεράπευσεν. Ταῖς δὲ κατ' ὀλίγον προκοπαῖς ἔλθον πρὸς τὸ τέλος, πολλὰ

A cus, o beati, qui praesens praeceptum a Domino cunctorum audivit, Hierosolymis erat, et Siloam fontem vicinum habebat, et licet pauper esse nosceretur, sumptuum tamen non indigebat ad implendum Salvatoris salutare praeceptum. Ego autem qui pauper etiam primitus eram, et nunc multo pauperior, et ipsum enim quod ante oculorum languorem habebam, in medicos consumpsi; quique tot a Siloa spatulis absum, quibus ad consummandum praeceptum vestrum jubetis pecuniis utar.

At illi valde honeste subridentes, et in illius bonis delectati responsionibus, etiam expensarum benigni datores effecti sunt; etenim: Perge, inquit, ad apostasin quae Phrontonis vocatur, (horreum autem dicunt apostasin in aliis regionibus, locis et urbibus), et illic Thomam Cyminae Aegyptii praeetam inquire; et hoc invento, Abba-cyrus, dicis, et Joannes martyres ad te me miserunt, et aureum unum mihi dari praecipunt, ut inveniam expensas facere, quoniam ad sanctam me civitatem miserunt. Et his quidem dictis sancti abierunt. Ille vero post somnum, ad civitatem veniens, cum apostasin et hominem invenisset, sanctorum jussionem edixit, et accepto statim numismate, alacriter enim et Thomas martyricam sanctionem accepit, ad sancta Christi loca progreditur, et ad Siloam veniens, hujus rivallis facies lavit. Et post illam lavationem mox lotis faciebus, una cum guttis fluentibus, oculorum etiam caecitatem deterisit: agnovit enim aqua praeceptum, et quod martyres, qui ad se destinaverant, servi Christi essent et famuli ejus, qui ante illos caecum direxerat. Et ideo maturius eorum praeceptis completis, una cum tribuno, et hunc quoque remisit videntem, sicut etiam tunc caecum ad ipsorum remisit dominatorem. Porro nos his, quae de duobus dicta sunt caecis sanatis, contenti, sanctis nunc etiam collaudatis, alia ipsorum predicare satagemus miracula.

XLVII. De Patricio albugines in oculis habente.

Consequens est ut Pelusioten Patricium cum praecedentibus annectamus. Nam et si alius est oculorum languor et sanitatis modus, unus tamen est in utroque finis effectus, oculorum scilicet caecitas et recepti visus curatio. Ergo et languorem dicamus, et languoris sanitatem non dividamus. Pelusioten erat Patricius, et servus ejus, qui ibidem constitutam regebat Ecclesiam, et in infirmitatem incidens oculorum, in hac de die in diem proficiebat, non in ea quae ante sunt se extendens, et eorum quae retro sunt obliviscens; quod si gessisset, laudabilis procul dubio esset abundantia visus; sed eorum quae ante oblitus, et in ea quae retro consistant extensus, sicut quidam ingeniosus medicus medebatur. Porro cum ad perfectionem pervenisset paulatim proficiens, multividens dicebatur; sic enim laudabiliter

cæcos nominare solent; jam non laborem quemlibet præstans ei qui antea medebatur: etenim albugines in ambobus oculis habens, pessimam libertatem acceperat, ob quam ulterius Asclepiadis minime subdebatur; sed habebat cæcilitatem inexpugnabilem dominam, quæ se quasi mucrone captum a medicis subriperat: contra quam jam repugnare, et ab ea captivum recipere, omnibus erat hominibus impossibile, soli autem Deo possibile, et his quibus ab eo gratia sanitarum tribuitur, apostolis videlicet, justis, prophetis, et martyribus, qui irreprehensibiliter vixerunt, Deumque bonis operibus placaverunt; et ideo illum omnibus quæ voluerint, habent exauditorum.

Duos autem ex hac beata et gloriosa caterva Cyrum et Joannem, Patricius esse sciens, et posse se ab amara illa domina liberare, et libertatem donare quam medicorum amittere fecit opitulatione, ad illos cum fide venit, qua liquido sciebat posse flectere martyres. At illi huic per somnium astant, et modum sanitatis annuntiant: in balneum quippe ingredi jubent, et facies colore linire, et per hunc visum recipere, cujus maxima pars ut aiunt calx est, priusquam laticibus irrigaretur: incensoria vero est hæc oppido, et parum valde concedit igni, ut humana corpora magis exurat. Ille vero nihil ad sanctorum præcepta cunctatus, ad balneum proficiscitur, et cursim specie jam dicta linitur, et cum mansisset post unctionem parumper, ut conseruerant facere qui collyriis a medicis inunguntur, apertis oculis, compressos enim hos habebat, sedit, et repente visum adeptus est, more lacrymarum deponens albugines; et hoc modo lumen sicuti prius contemplatus est, quodque profecto collyriis medicorum amiserat. Erat autem inopinatum miraculum, quippe cum etiam videns, balneum exire non nosset; nam et qua intraverat nesciebat; sed egebat etiam tunc ductore, cum ipse acutius ductore videret. Ex hoc enim ad templum currens, eos qui videbant in admirationem vertebat, et ad sanctorum bonæ famæ præconia erigebat. Sanus autem et ipse factus, martyribus qui sanaverant collaudatis, Pelusium repedavit. Et nos quoque hymnis eos coronantes, aliorum illis hymnorum somitem, alterius miraculi scriptum inferimus.

XLVIII. De Antonio Thebæo qui viscerum patiebatur dolorem.

Adhuc clamantem audimus Antonium, adhuc magnas emittentem voces, adhuc eximie vociferantem, non propter languorem qui fugit, sed ob gratiam quæ attributa est, quam iaceri propter multam non sinit benevolentiam, sed cum reliquis posuit narrationibus dinumerari quas jam descripsimus, et unam fieri cum eorum scripturis connumerandam; cujus voluntatem laudantes, petitionem citius impleamus.

Thebæus erat Antonius, et civis Thebaidis An-

A βλέπων ἐλέγτο· οὕτω γὰρ εὐφήμως τοὺς τυφλοὺς ὀνομάζουσιν, μηκέτι κόπον τινὰ παρεχόμενος τῷ τῷ πρὶν αὐτὸν ἱατρούντι· ἐσχηκὼς γὰρ ἐν ὁμασίαις ἀμφοτέροις λευκώματα, κακίστην ἑλευθερίαν ἐδέξατο, δι' ἧς οὐκέτι τοῖς Ἀσκληπιάδαϊς ὑπέκειτο, ἀλλ' ἔσχε τὴν τύφλωσιν ἄμαχον ἐξοποιῶν, δορυδάτων αὐτὸν τῶν ἱατρῶν ἀπαρπάσσας, ἧν τὸ λοιπὸν καταγωνίσασθαι καὶ λαθεῖν ἀπ' αὐτῆς τὸν αἰχμάλωτον, πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπῆρχεν ἀδύνατον, μόνω δὲ Θεῷ ῥῆον ἐτύγγανεν, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ δωρουμένοις ἰάματα· ἀπόστολοι δ' οὗτοι καὶ δίκαιοι καὶ προφῆται καὶ μάρτυρες ἀμέμπτως βιώσαντες, καὶ Θεὸν θαυμάσαντες· καὶ διὰ τοῦτο πειθόμενον ἐν ἅπασιν αὐτὸν οἷς ἐθέλουσιν ἔχοντα.

Δύο δὲ ταύτης τῆς μακαρίας καὶ λαμπρᾶς ὁμηγύρω· καὶ Κύρον καὶ Ἰωάννην εἰδὼς ὁ Πατρίκιος, καὶ δυναμένους αὐτὸν τῆς πικρᾶς ἐκείνης δεσποίνης λυτρώσασθαι, καὶ τὴν ἑλευθερίαν χαρίσασθαι, ἦν ἱατρῶν ἀρωγὴ προσπαύλεσιν, μετὰ πίστει· κρὸς αὐτοὺς ἔρχεται, ταύτην σαφῶς ἐπιστάμενος πείσαι δυναμένην τοὺς μάρτυρας. Οἱ δὲ τοῦτω κατ' ὄναρ παρίστανται, καὶ τὸν τρόπον τῆς ὁγείας μνηύουσιν· εἰς τὸ λουτρὸν γὰρ τοῦτον λέναι κελεύουσιν, καὶ λαθεῖν τὰς θύρας ἐγγριεσθαι, καὶ διὰ τοῦτου τὸ βλέπειν κομίζεσθαι· οὐ τὸ πλείστον, ὡς λέγουσιν, ἀσθεσιὲς ἔστιν ὡς βραχεῖσα πρῶτον ἐν ὕδατι· καυστική δ' αὕτη λίαν καθέστηκεν, καὶ ὀλίγα πάνυ παραχωροῦσα πυρὶ πρὸς τὸ μέλλον καίειν ἀνθρώπινα σώματα. Ὁ δὲ μηδὲν εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἐνδιδάσκας προστάγματα, εἰς τὸ λουτρὸν μετὰ τὸν θυρεὸν ἔξεισι, καὶ δορυμῶς τοῦ λεχθέντος εἰδώς ἐγγριεσθαι· καὶ μέγας βραχὺ μετὰ τὴν ἐγγίρσιν, ὥσπερ εἰώθασιν ποιεῖν οἱ κολλουριοῖς παρὰ ἱατροῖς ἐγγριεμένοι· ἀνοίξας δὲ πάλιν τὰ θύματα, μεμυκῶτα γὰρ ἔχον ταῦτα ἐκάθητο, ἀθρόον ἀνέβλεψεν, θαυρῶν δίκην καταγαγὼν τὰ λευκώματα, καὶ ταυτὶ τὸ φῶς ὡς ἔστιν ἐδέξατο, ὅπερ ἱατρῶν κολλουριοῖς ἀπέλεσεν. Ἦν δὲ τὸ θαῦμα παράδοξον· καὶ βλέπων γὰρ τὸ λουτρὸν ἐξελεῖν οὐκ ἔγινωσκεν, ἐπεὶ μὴ ὅσας εἰσῆλθεν ἡπίστατο, ἀλλ' ἐδέετο καὶ τότε τοῦ ποδηγήσαντος πλέον αὐτὸς τοῦτο διηγούμενος θεώμενος. Ἐκ τοῦτου δὲ δραμὸν πρὸς τὸ εἴμενος, τοὺς ὀρώντας ἐξέπληττε, καὶ πρὸς τὰς τῶν ἁγίων εὐφημίας διήγειρε. Ῥωσθεὶς δὲ καὶ αὐτὸς εὐφημήσας τοὺς μάρτυρας, εἰς τὸ Πηλούσιον ἔρχετο.

D Καὶ ἡμεῖς δὲ τοῖς ὕμνοις αὐτοὺς στεφανώσαντες, ἐτέρων αὐτοῖς ὕμνων ἀπορμήν τὴν ἑτέρου θαύματος γραφὴν εἰσενέγκωμεν.

MH. Περὶ Ἀντωνίου τοῦ Θεβαίου τὰ σπλάγχα πάσχοντος.

Ἐτι βοῶντος Ἀντωνίου πυνθάνομαι, ἐτι φωνᾶς μεγάλας ἐκπέμποντος, ἐτι τὰ μέγιστα κράζοντος, οὐχ ἕνεκα τοῦ φυγόντος νοσήματος, ἀλλὰ τῆς δοθείσης χάριν ἰάσεως· ἦν σιωπᾶσθαι διὰ πολλὴν οὐκ ἀφίησιν ἐνοίαν, ἀλλὰ ταῖς λοιπαῖς αἰτεῖται συντάττεισθαι, αἷς ἤδη γεγράφαμεν, καὶ μίαν γενέσθαι ταῖς τούτων γραφαῖς ἐναριθμίον· ὃ τὴν βόησιν ἐπαινέσαντες, τὴν αἴτησιν θάπτον πληρώσωμεν.

Θεβαῖος ἦν ὁ Ἀντώνιος, καὶ πολίτης Ἀντωνίου

τῆς πόλεως. Οὗτος βαρυτάτην ἔσχεν ἀσθένειαν, ἥτις οὐ πασις ιατρῶν, οὐκ ἄλλοις ἀνθρώποις, οὐκ αὐτῷ τῷ νοσοῦντι καὶ πάσχοντι δὴλ' ἄχρι σήμερον γέγονε, ἀλλ' ἀγνωστος ἀνθρώποις ἐγένετο, καὶ παυσανμένη καὶ πρὸ τούτοις ὑπάρξασα. Ἐβόα γὰρ μόνον ὁ ἀρρώστος τὰ σπλάγχνα δεινῶς κατατρώγεσθαι, καὶ ὥσπερ ὑπὸ σκυλῆκων βιδρώσκεσθαι, μήτε τὴν αἰτίαν εἰδῶς, μήτε τὸ πάθος παντελῶς ἐπιστάμενος. Ἀλλὰ καὶ τῶν ιατρῶν οἱ σοφώτεροι, καὶ δόξαν εἰδήσεως ἔχοντες, τοῦτον συχνότατα βλέποντες κατὰ κάθοδον, ἀλὴν καὶ ἄλλην τὴν νόσον ἐδόξαζον· καὶ νῦν μὲν ταύτην, νῦν δ' ἐκείνην ἐφήμιζον καὶ ποτὲ μὲν τοῦτο, ποτὲ δ' ἐκεῖνο τὸ αἷτιον ἔλεγον· καὶ τὸ σήμερον ἔρριψαν μετὰ σοβαρᾶς ὀφρύος τοῖς ἀπασιν, αὐρίον σοβαρωτέρῳ φρονήματι διπυτεύοντες, καὶ πάλιν ὑπ' αὐτῶν ἀνετρέπετο, ἕτερον εἶναι καὶ οὐ τὸ χθιζὸν βεβαιούμενον. Ὡς δὲ πολλῶν τοιούτων ὁ ἀρρώστος πατρὸν πολλὴν διήλθεν, καὶ διαπορᾶν τοῦ πάθους οὐχ εἴδισκεν, ἀλλ' ἐν ὀδύναις ἀεὶ ταῖς αὐταῖς ἐγνωρίζετο, μίαν εἶναι κακῶν διασκέπτεται τὴν πρὸς Κύρην καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας ἀφίειν. Εἰ μὴ γὰρ οὗτοι, φησὶν, ταύτης με τῆς ἀνάγκης λυτρώσονται, ὥς καὶ τῶν κρυφίων τὴν ἔρευναν ἔχοντες, καὶ γινώσκειν δυνάμενοι τὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἀθέατα, ἄλλος οὐδεὶς με σῶσαι δυνήσεται, χάριν τοιαύτην ἐκ Θεοῦ μὴ δεξάμενος.

Ταύτην εἰς τοὺς ἀγίους τὴν πίστιν φραζάμενος, πρὸς αὐτοὺς παραγίνεται, καὶ διετὴ χρόνον ἀνὰ τῶν αὐτῶν σηκὸν διατῶμενος, καὶ πίστεως μὴ παθῶν τῆς εἰς τοὺς μάρτυρας ὕψους, ἣν ὁ τοσοῦτος καίριος ἱκανὸς ἦν αὐτῷ καταργάσασθαι, οὕτως ἀπαύστως ὥς ἔφημεν ὀδυνομένην καὶ κρᾶζοντι, καὶ μηδὲ νύκτας μηδὲ τῆς μετὰ ταύτην ἡμέρας τὸ σύνολον λέγοντι, τὴν ῥῶσιν ἀθρόως κομίζεται· μήτε τι καλεσθεὶς διαπράσσεσθαι, ὥσπερ ἄπαντες οἱ παθόντες καὶ παθῶν ἕνεκα τῷ ναῷ παρεδρεύοντες, μήτε τι διὰ ἁστροφῶν ἐμβολῶν ἢ ἀναγαγῶν διὰ στόματος· μόνον δὲ τοὺς ἀγίους μετὰ τὴν ῥῶσιν ἐωρακέναι λέγοντας, Ἰδοὺ σε τῶν παθῶν ἐρυσάμεθα, καὶ πάθος οὐκέτι ὁ μέχρι τοῦ παρόντος ὑπέμεινες. Ἀναστὰς οὖν τὴν ἐνεργαμένην κατάλαβε, μηκέτι τοῦτο δειλῶν τὸ ἀρρώστημα· ἐκεῖ δὲ γινώμενος, εἰς ἡμέτερον ἔνομα φύτευσον ἄμπλον, καὶ ταύτην ἡμεῖς σὺν σοὶ γεωργήσομεν, καὶ φυλακὴν ἡμοῦ τὴν ἀρμόττουσαν ἡμῖν προσοισόμεθα, καὶ κοινῶς αὐτῆς καὶ τὸν βότρυν ἐρεψόμεθα, καὶ πρὸς ληνὸν ἐρχόμενοι συμπατήσομεν. Σὺ δὲ τὸν οἶνον μεθ' ἡμῶν μερίζμενος τὴν μὲν σὴν ἀπόμοιραν λάμβανε, καὶ ὥς ἐν ἰσθμοῖς ἀνάλισκε· τὸ μέρος δὲ τὸ ἡμέτερον κατ' ἑτος ἐνθάδε κατὰ βάλει εἰς οἶνον τοῦτον τὸν ἡμέτερον, καὶ τοῦτο τοῖς ἐν αὐτῷ νοσοῦσιν ὀδελφοῖς καταμερίζε.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶπον οἱ μάρτυρες, καὶ οὐ μόνον εἶπον, ἀλλὰ καὶ φήσαντες ἐπράξαν. Ἐν Θεβαδί γὰρ ἀνελθὼν ὁ Ἀντώνιος, θάπτον ὥς ἐκτελεύσθη φυτεύει τὴν ἄμπλον, καὶ τοὺς ἀγίους ἐν πᾶσιν οἷς εἰρήκασιν εὐρύον ἀντιλήπτους, συμμυτεύοντας, συνεργυγντας, καὶ τοὺς βότρυας συνθλίβοντας, καὶ δι' μέγιστον εὐλογοῦντας, καὶ σκέποντας, καὶ πάντα ἀρεστά ποιοῦντας καὶ εὐκόλα. Κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἔτος διώρυξεν, ἐφύ-

lonius urbis. Hic gravissimam habebat infirmitatem, quæ non discipulis medicorum, non aliis hominibus, non ipsi languenti usque hodie claruit, sed ignota erat hominibus, et primitus dum existeret, et postmodum cum cessasset. Clamabat enim tantum infirmus se atrociter visceribus comedi, neque causam sciens, neque passionem prorsus agnoscens. Sed et medicorum sapientissimi, et opinionem scientiæ habentes, hunc sapientissime intuentes per circuitum, alium et alium opinabantur morbum, et nunc quidem hunc, nunc vero illum diffamabant; et aliquando quidem hanc, aliquando autem illam esse causam asseverabant; et quod hodie omnibus placebat cum elato supercilio, cras magis elato sensu respuebatur; et iterum quod ab illis refutabatur, aliud hesternum fuisse affirmabatur. Cum autem infirmus multorum talium experimentum multum ac diversum percipisset, meliorationemque passionis non invenisset, sed in doloribus semper eisdem perseverare dignosceretur, unam esse solutionem deliberat, ad Cyrum scilicet et Joannem protectionem; nisi enim isti me, ait, a necessitate liberaverint, qui et oculorum scrutinium habent, et cognoscere possunt, quæ aliis sunt hominibus invisibilia, alius nemo salvare me poterit, tali a Deo gratia non accepta.

Hac erga sanctos fide munitus, ad eos venit, et per biennium in eorum habitans templo, et fidei circa martyres defectum non patiens, ad quem nimirum operandum ei tantum tempus sufficiens fuerat; cum sic indesinenter, ut diximus, doleret atque clamaret, et neque nocte neque die quæ post hanc fuerat terminaretur, subito percipit soporositatem, neque quid ageret jussus more omnium qui causam passionum in templo morabantur, neque aliquid per ventrem imittens, aut per os educens; solus autem sanctos post sanitatem vidit ubi dicentes: Ecce te a passionibus liberavimus, et patieris non jam quod eatenus pertulisti. Surgens ergo, ad urbem quæ te protulit abi, ulterius hanc non formidans infirmitatem. Cum autem illuc perveneris, ad nomen nostrum planta vitem, et hanc tecum nos excolemus, et communiter ejus vindemiabimus bonum, ad torcularque asportatum simul calcabimus. Tu autem vinum nobiscum dividens, partem quidem tuam accipe, et quomocunque velis expende; partem vero nostram huc per singulos annos debebe, in hanc videlicet domum nostram, et hanc languentibus in ea fratribus divide.

Et martyres quidem hæc dixerunt, et non solum dixerunt, sed et dicentes egerunt. In Thebaidem namque cum venisset Antonius, plantat ocus sicut jussus est vitem, sanctos in omnibus quæ dixere opitulatores inveniens, secum scilicet plantantes, secum excolentes, secum vindemiantes et botryones pariter comprimentes, et quod est potissimum benedicentes et protegentes, atque omnia quæ difficilia

videbantur, levia facientes atque facilia. Eodem A
namque anno fodit, plantavit, vindemiavit, calcavit,
sanctorumque partem ad horum templum deposuit,
et his qui in eo diversis a languoribus tenebantur,
eorumque præstolabantur opem, distribuit. Hoc
autem gerens multis permansit annis, donec vide-
licet præsentem nuper vitam deseruit.

Itaque Antonius quidem ita ignoranter elanguit,
et languorem ignotum habuit, et sanitatem accepit
ignotam. Aphantis autem quædam mulier, castelli
est hoc apud Ægyptum nomen, unde hæc fuerat,
Anastus hanc noti vocabant, quæ passioni simili
serviens, nam neque languorem sciebat, neque lan-
guoris occasionem, et neque a medico lucrifacere
sanitatem valebat, aut saltem passionis notitiam,
sed in utroque deficiebat, ad martyres venit, qui
adversus omnes prævalent difficultates, passioni
exitum imponere credens. Verum quamdam habuit
ab Antonio differentiam non solum sexus, hoc enim
perspicuum, sed et prædicti languoris; propter
quod et communiter utrumque posuimus, propter
passionum similitudinem; et proprie utrumque
proferimus, diversitatem languoris insinuantes.
Denique ille quidem intus se comedi æstimabat,
hæc autem quoddam onus plumbeum sentiebat; et
ille quidem annis curatus duobus, hæc autem in
tertio evadit languorem; et hic quidem invisam
sanitatem accepit, ista vero manifeste dolorum
causam deposuit. Lapis erat hæc ovi magni magni-
tudinem ferens, et omnes stupefaciens visus, quem
et ante sanctorum thecam suspendit, ut per annos
plurimos esset omnibus manifestus, ad memoriam
miraculi, et patrantium præconium. Unde et nos de
illis narratione ponderata, sanctos ob utriusque
sanitatem et curam quam circa profugos agunt
laudamus. Non enim tantum super curatione lan-
guorum solliciti sunt, sed et eas ac operimenti
providentiam gerunt; et alterius sanitatis munus
sermonibus prædicemus.

**XLIX. De Piamoth et Georgio qui sanctorum obla-
tiones fraudati sunt.**

Piamoth Ægyptius martyrum flagellum et munus
expertus, illis debuit sociari, quos inter miracula
quæ in Alexandrinos scripta sunt interposuimus,
quando de sanctorum constantia et severitate fa-
ciebamus scripturam. Sed quia hunc illic poni ge-
nus prohibuit, tempore opportuno accessit per se
martyricam fortitudinem ostensurus, et quod non
solum in Alexandrinos, qui iuxta sunt, cum in se
peccant, possunt ulcisci; hoc enim qui præcesse-
runt exhibuerunt; sed et in procul degentes; sicut
sanitates, etiam non modo his qui prope sunt, tri-
buunt, sed et his qui longe sunt, conferunt.

Ergo Piamoth quidem atherophagus erat; clarum
autem est quod et gens sic vocitetur, tanquam
æva et barbata, et que a feris nihil bestiis distet.
Porro et vocabulum pheronymum dicunt, semper
enim isti atheran comedunt; atheran autem nuncu-
pant panem qui post coctionem rursus in ollis de-

teusent, iterūque, epάτησεν, καὶ τὸ τῶν ἁγίων μέ-
ρος κατήγαγεν εἰς τὸ τούτων σεβάσμιον τέμενος,
καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ διαφόροις κρατούμενοις νοσήμασιν,
καὶ τὴν αὐτῶν ἀρωγὴν προσδεχομένοις διένειμε.
Τοῦτο ὁρῶν πολλοὶς διέμεινεν ἔτεσιν μέχρις ἐναγχοῦς
τὴν παρούσαν ζωὴν ἀπολλοίσκεν.

Ἀντώνιος μὲν οὖν οὕτως ἀγνώστως ἐνόσησεν, καὶ
νόσον ἀγνωστον ἐσχκεν, καὶ ῥῶσιν ἀγνωστον ἔλαβεν.
Ἀφαντίς δὲ τις γυνή, κώμης τοῦτο τῶν κατ' Αἰγυ-
πτον ὄνομα, ὅθεν αὕτη γεγένητο (Ἀναστοῦν αὐτὴν
ἐκάλουν οἱ γινώριμοι), πάθει παραπλησίῳ δουλεύουσα,
οὔτε γὰρ τὴν νόσον ἐγίνωσκεν οὔτε τῆς νόσου
τὴν πρόφασιν, καὶ μήτε πρὸς λατροῦ κερδᾶναι
δυνήθεισα τὴν ἰασιν, ἢ τοῦ πάθους τὴν εἰδοσιν·
B ἄλλ' ἐν ἀμφοῖν ἀπορήσασα, πρὸς τοὺς μάρτυ-
ρας ἔρχεται, πάσαις αὐτοῖς ἀπορείαις ἰσχύοντας
πόρον ἐνθεῖναι πιστεύουσα. Ἔσχε δὲ τινα διαφορὰν
πρὸς Ἀντώνιον, οὐ μόνον τῆς φύσεως, τοῦτο γὰρ
πρόδηλον, ἀλλὰ καὶ τοῦ λεχθέντος νοσήματος· δι' ὃ
καὶ κοινῶς αὐτοὺς ἀμφοτέρους τετάχαμεν, διὰ τὴν
τῶν παθῶν ὁμοιότητα· καὶ ἰδίως ἐκάτερον φέρομεν,
τὴν διαφορὰν τῆς νόσου μνησύντες. Ἐκεῖνος μὲν οὖν
τὰ ἐνδον ὑπὸ νύκτι βιβρώσκεισθαι, αὕτη δὲ μολιδοῦν
τινὸς βάρους ἥσθαι· καὶ ὁ μὲν χρόνοις δύο θερα-
παύεται, ἢ δὲ τριοῖ τὴν νόσον διέφυγεν· καὶ ὁ μὲν
ἀφαντὴ τὴν ῥῶσιν ἐδέξατο, ἢ δὲ φανερώς τὸ τῶν ἁ-
γιδόνων κατήγαγεν αἶσιον. Αἶθος οὗτος ἐτύγγανεν
ὡς μέγαλον φέρον τὸ μέγεθος καὶ πάντας ἐκπλήτ-
των ὀρώμενος, ὃν καὶ πρὸ τῆς τῶν ἁγίων θήκης ἡώ-
C ρησεν, ἐπ' ἔτεσι πλείοσι φαίνεσθαι πρὸς μνήμην τοῦ
θαύματος, καὶ τῶν δεδρακότων ἀνύμνησιν. Ὅθεν καὶ
ἡμεῖς τὴν περὶ αὐτῶν διήγησιν στήσαντες, τοὺς
ἀγίους ὑμνήσωμεν, τῆς ἐκατέρων γνώσεως ἕνεκα,
μᾶλλον δὲ βρώσεως, καὶ φροντίδος τῆς εἰς τοὺς πρὸς-
φυγας· οὐ θεραπείας γὰρ μόνον τῶν νοσημάτων
φροντίζουσιν, ἀλλὰ καὶ τροφῆς καὶ σκεπάματος κη-
δονται, ἑτέρας δῶρον ἰάσεως τῇ λόγῳ χρηρῶμεν.

**ML. Περὶ Πιαμῶ καὶ Γεωργίου τῶν νοσησασαμέ-
νων τὰ τοῖς ἁγίοις καρποφορηθέντα.**

Πιαμῶς ὁ Αἰγύπτιος μαρτύρων μάστιγος πειρα-
θεὶς καὶ δουρήματος, ἐκεῖνοις ὀφείλει συντάττεσθαι,
οἷς ἐν τοῖς εἰς Ἀλεξανδρείαν γραφεῖσι θαύμασι
D παρεθέμεθα, ὅτε περὶ τοῦ τῶν ἁγίων ἐμβριθεύς τε
καὶ στυφοντός τὴν γραφὴν ἱποιοῦμεθα. Ἄλλ' ἐπειδὴ
τοῦτον ἐκεῖσε τεθῆναι τὸ γένος ἐκώλυσε, ἐπὶ καιροῦ
παραγέγωνε, δι' αὐτοῦ τὴν μαρτυρικὴν ἰσχὴν ἐνδει-
ξόμενος· καὶ ὡς οὐ μόνον Ἀλεξανδρείας τοὺς γείτονας
εἰς αὐτοὺς παροισούντας ἀμύνασθαι δύνανται, τοῦτο
γὰρ οἱ προλαβόντες παρέστησαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς
πῶρρω διάγοντας, ὥσπερ καὶ τὰς ἰάσεις, οὐ μόνους
τοῖς πῆλας, ἀλλὰ καὶ τοῖς πῶρρω χαρίζονται.

Πιαμῶς μὲν οὖν ἀθηροπάγος ἐτύγγανεν· ὅλην δὲ
τὴν ἔθνη, ὡς χαλεπὸν τε καὶ βάρβαρον, καὶ θηρῶν
ἀγρίων οὐδὲν διενήνοχε, καὶ τὴν κλῆσιν δὲ ψερώνυμον
λέγουσιν· ἀεὶ γὰρ οὗτοι τὴν ἀθήραν ἐσθίουσιν. Ἀθή-
ραν δὲ προσαγορεύουσιν τὸν ἄρτον τὸν ἐν χύτραις
μετὰ πῆψιν ἐψῆμενον. Ὁ δὲ Γεωργίος· ἐκ κώμης

ἑρμητο τῆς κατὰ Σαῖν τὴν πόλιν Μετῆλεως. Τούτοις A
 ἐκ διαφόρων ἐργαζομένοις τόπων προσκυτῆσαι τοὺς
 μάρτυρας, γύναια δύο διάφορα, καὶ τόπων διαφό-
 ρων ὁρμώμενα, προσφορὰς διαφόρους τοῖς ἁγίοις
 προσφέρειν παρέχουσιν· τῷ μὲν γὰρ Πιαμῷ τρι-
 μήσια δύο δέδωκεν· ὃν δὲ καὶ τῷ Γεωργίῳ παρέσχε
 τὸ ἑτερον· ἃ δὲ αὐτὸν μὲν ἔλαγον ἐνέγκαι συντάξαι
 οὐκ ἔμελλε, μὴ δυνάμεναι δὲ ταῦτα δι' αὐτῶν προσενέ-
 κασθαι, ἀνάγκη τινὲς τὴν πορείαν καθύστερον, δια-
 κόνους τοῦτοις ἐπέχρηστο, ἵνα ταῦτα φασιν ἀπὸντες,
 τοῖς ἁγίοις ὑπὲρ ἡμῶν προσκομίζοντες· χρέος γὰρ ταῦτα
 καὶ οὐ δύον τυγχάνουσιν. Οἱ δὲ τὰς αἰτήσεις τῶν
 γυναικῶν δεξάμενοι, οὐκ αὐταῖς καὶ τὰ διδόμενα δέ-
 χονται, οὐ φιλαδελφίας ἕνεκα καὶ τιμῆς τῆς πρὸς
 τοὺς μάρτυρας, ὑπῆρχον γὰρ ἂν καὶ μακάριοι, μαρ-
 τυρικοῦ σεβάσματος καὶ φιλαλληλίας χάριν τοῦτο B
 ποιοῦμενοι· ἀλλ' ὅτι κλέπται ἦσαν· τοῦτο γὰρ καὶ
 περὶ τούτων εἰπεῖν κατὰ τὸν θεῶν Ἰωάννην ἐστὶν
 ἀρμόδιον· καὶ τὸ δοθεὶς οἰκτεροῦν προσεδόκων λημμά-
 τιον· ὃ καὶ παπράχσιν, ἀγνοεῖν τοῦτο τοὺς ἁγίους
 οἰόμενοι. Ἄλλ' ὅπως οἱ θεῖοι ἀμφοτέροι κακῶς
 πραγματεύονται· εὐτέλει γὰρ λήμασι καὶ μικρο-
 τάτοις πάνν τιμήμασιν, βασιάνους μεγάλας κομίζου-
 νται, καὶ τιμωρίας οὐ μετρίας ὀφίστανται· ἵν'
 Αἰγυπτίων πάντων παιδεύεται γένοιτο καὶ διδάσκα-
 λοι, ἁγίους σέβειν ὡς ὀφείλου, καὶ τῆς αὐτῶν μὴ
 καταπτύειν δυνάμεως. Λαθόντες γὰρ τῶν γυναικῶν
 τὰ τέγματα, καὶ πρὸς προσευχὴν ἀφικόμενοι, ταῦτα
 καὶ ὅδιν δαπανήσαντες, πάλιν ἀπέχρονται, Κύρω
 μὲν καὶ Ἰωάννῃ τοῖς μάρτυσι, ὧν ἐκομίσαντο, C
 προσκομίσαντες.

Καὶ τούτων γινωσκομένων ἐμαρροδύμουν οἱ ἅγιοι,
 τὴν μετάνοιαν αὐτῶν ἀναμένοντες, καὶ τὸν Δεσπό-
 νην Χριστὸν καὶ ἐν τούτῳ φιλανθρωπικῶς μιμούμενοι.
 Ἄλλ' ὡς ἴδον καταλαβόντας τὰ ἴδια, καὶ πρὸς μὲν
 ἐκαστοὺς ἀναστρέψαντας, οὐκ ἀναστρέψαντας δὲ πρὸς
 μετάνοιαν, ἁγίως ἀμφοτέροις αἰκίζονται· τοῦ μὲν
 Πιαμῷ πόδας καὶ χεῖρας συνδύσαντες, καὶ πᾶν αὐ-
 τοῦ τὸ σῶμα ταῖς τῆς παρέσεως ὀδύνας μαστιγάντες·
 Γεωργίῳ δὲ, τούτων συγκатаβρώσαντι πονηροτάτῳ
 δαίμονι τὴν εἰσοδὴν συγχωρήσαντες. Γινόντες δὲ
 θέττον οἱ ὀπίσθεν τοὺς κακώσαντας, καὶ διαρρήδην
 πᾶσιν ὁμολογήσαντες τοῖς οὐκείοις τὰ πταίσματα,
 αἰτήσαντες δὲ καὶ τὰ γύναια τὰ τὰς προσφορὰς αὐ-
 τοῖς παρασχόμενα, κατάρχει αὐτοὺς μὴ καθάπτεσθαι, D
 πρὸς τοὺς ἁγίους ὡς οὐκ ἠλπίσαν ἐρχόνται, καὶ
 συγγνώμης τυχεῖν ἐλπίσαντες ὧν εἰς αὐτοὺς ἡμαρ-
 τήκασιν, σωφρονεῖν τοῦ λοιποῦ συνταττόμενοι.

Οἱ δὲ μάρτυρες τὸν Πιαμῷ ἐπὶ μήνας 22 αἰκισά-
 μενοι τῶν βασάνων ἀφίσταν· καὶ τὸν τρέπον ἐξέλο-
 μεν τῆς ἀρέσεως· ἔστιν γὰρ διηγῆσεως ἄξιον· ἐκείθεν
 δὲ Πιαμῷ ἐπὶ στρώματα, καὶ βλέπειν ἰδοὺ τοὺς
 ἁγίους ὁράματι ταῦτα προσελθόντας καὶ λέγοντας.
 Θέλεις τυχεῖν τῆς ἰσχύος καὶ φυγεῖν τῆς νόσου τὴν
 βάσανον; Ὁ δὲ, Καὶ μᾶλα, πρὸς αὐτοὺς ἀπεκρίνατο.
 Εἰ βούλη φασὶν ταύτην ἐκδύνασθαι τὴν μάστιγα, τὰ δύο

A coquitur. Præterea Georgios possessionis erat cu-
 jusdam apud Ægyptum degentium (1). His a diver-
 sis venientibus locis martyres adorare, mulieres
 dum diversæ ac diversorum locorum oriundæ, obla-
 tiones diversas ænetis tribuunt offerendas : nam
 harum quidem altera Piamoth trimisia duo tribuit,
 suam autem Georgio præbuit altera ; quæ per se
 quidem oblaturas se vovisse dicebant, sed cum
 hæc per se deferre non possent, necessitate ejus-
 dam qui viam impediabat, his qui ministri opus
 habebant, ut hæc aiunt abeuntes offeratis sanctis
 pro nobis ; debitum enim hæc, et non donum con-
 sistunt. At illi postulationibus feminarum acceptis,
 cum eis etiam quæ dantur assumunt, non amoris
 fraternitatis vel honoris martyrum causa, essent
 B enim beati si martyrici cultus, et mutui amoris
 gratia hæc egissent, sed quia fures erant ; hoc enim
 etiam de his secundum divinum Joannem apte di-
 cendum est ; et quod datum fuerat, proprium ex-
 spectabant munusculum facere, quod et gesserunt,
 hoc sanctos ignorare putantes. Sed vero miseri
 ambo male mercati sunt ; vilibus enim acceptioni-
 bus et valde modici prelii tormenta magna porci-
 piunt, et pœnas haud mediocres incurrunt, quo
 Ægyptiorum omnium eruditores fierent et magistri,
 sanctos ut debitum est colendi, eorumque virtutem
 minime respuendi. Acceptis enim mulierum vols,
 ad orationem profecti sunt, et his in via consum-
 ptis, redeunt, cum Cyro nihil et Joanni martyribus
 C ex his quæ collata fuerant, obtulissent.

Et his gestis, æquanimiter ferebant sancti, peni-
 tentiam eorum expectantes, et Domini Christi etiam
 in hoc misericordiam imitantes. Sed cum vidissent
 eos ad propria remeasse, et ad se conversos, non
 autem conversos ad penitentiam, digne flagellant
 utrumque ; Piamoth quidem manus et pedes colli-
 gantes, et totum corpus ejus paralyseos doloribus
 verberantes ; Georgii autem, qui cum altero accorp-
 tum porcum (2)-comederat, pessimo demonio in-
 troitum indulgentes. Cumque maturius miseri af-
 fligentes se cognovissent, et palam omnibus suis
 proprias confessi culpas fuissent, postulassentque
 feminas, quæ oblationes sibi præbuerant, ne se ma-
 ledictionibus impeterent, ad sanctos sicuti non spe-
 raverant veniunt, et veniam de his quæ in eo
 peccaverant impetrare deprecabantur, corrigi de
 cætero pollicentes.

Martyres autem cum Piamoth per menses sex
 verberassent, a suppliciis dimiserunt. Et modum
 quoque dicimus dimissionis ; est enim narratione
 dignus. Dormiebat Piamoth, et aspicere ænetos in
 visu putabat ad se venientes atque hæc dicentes :
 Vis adipisci sanitatem et fugere a languoris sup-
 plicio? At ille ad eos : Et valde, respondit. Si vis,
 aiunt, hoc flagellum evadere, duo trimisia defer

NOTE.

(1) Imo Græce : oriundus erat pago Metelide
 circa urbem Sain.

(2) Videtur Anastasius legisse τούτῳ ὅν συνκατα-
 βρώσαντος.

que acceperat et non attulisti, et reposta celerius. **A**nt conversus, neque enim illa tribuerat, neque cum veniret attulerat, notis somnium indicavit; qui hunc prædictam pecuniam commodant, qua languidus accepta, martyribusque oblata, a plagis dimittitur, mirandam eorum virtutem expertus, et ultra se talia non præsumpturum jurejurando pollicitus. Georgium autem a nequam dæmonio, necdum liberare judicare dignum, sed adhuc penes se per illud erudiendum habent, et purgare bis suum in die templum sanxerunt, quatenus deorsum sæpe prospiciens, et in suum quem acceperat mutatus, recorderetur delicti, et sese hoc nequiter egisse poeniteat. Nos autem etiam per hos agnita sanctorum virtute, operibus eos bonis placidos faciamus, et propter hæc eos iterum laudibus effe-
Brentes, aliorum beneficiorum ipsorum, potius quam minarum, de cætero memoriam faciamus.

L. De Nonno semitardum pedem habente.

Quoniam prodigium, quod ante hoc præcessit, non mediocriter nos virtutem sanctorum edocuit; ostendit enim quantum severi, quantumque sint misericordes, et quam corripiant rationabiliter hos qui ad poenitentiam spectant; in quo non decueat narrationem prodigiorum in Ægyptios et Libyos a martyribus patratorum sumere finem, ita ut a beneficio et compassione circa languentes sit inchoata, et in ultionem ac vindictam excessum terminata; sed sicut a misericordia et gratia coepit, ita in finem desinere misericordem, secundum aptam lineam cycli quæ cum ab eodem motus summat initium, in idipsum rursus cessationem sumpta recurrit. Ergo principium et finem misericordia teneat; sic enim et media cum talibus terminis confirmata misericordia nimium cernentur. Illud igitur utpote triste putatum prætereuntes, in hoc scripturam quam in Ægyptios et Libyos scripsimus, terminemus. Sicque cum Deo et martyribus miracula, quæ in exteris facta sunt, inchoemus. Porro et hoc esse bonum arbitrati sumus quod ab Ægyptiis incipientes in Libyos desinamus, quatenus alii illi quidem principium, alii vero narrationis finem sortiti, adversus invicem nullatenus dmicent, quasi Libyorum potius et non Ægyptiorum, vel quasi Ægyptiorum et non Libyorum scriptura consistat; sed communem hanc deputantes, communiter ut concedet pace mutua perfruantur.

Adsit itaque nobis Nonnus in medium veniens, et in narrationem adimplens, et finem imponens miraculis quæ in Ægyptios et Libyos scripta sunt, qui et Libyus erat, et illic Nicii civitatis oriundus, et ex his qui in divitiis erant opinatissimi, et genere florebant apud regionem suam insigni. Nonnus ergo iste, qui multis erat præcipuus, et crudeli corporis passione clarissimus. Hæc autem erat

τριμήσια κόμιζε, ἅπερ λαβὼν οὐκ ἐκόμισας, καὶ κομίζου θάπτον τὴν λατρίαν. Ὅ δὲ στραφεὶς (οὗ δὲ γὰρ ἦν αὐτὰ παρασχόμενος, οὐδὲ κομίσας ἐρχόμενος), τοῖς γνωρίμοις τὸν δνειρον ἤγγειλεν· οἱ δὲ τοῦτο τὸ λεχθὲν ἀργύριον ἐν χρήσει διδόναι, ὅπερ λαβὼν ὁ νοσῶν καὶ προσενέγκας τοῖς μάρτυσιν, τῶν πληγῶν ἀπολύεται, παιδευθεὶς αὐτῶν τὴν ἐξέλιξιν δύναμιν, καὶ τοιαῦτα μηχανῆται τολμᾶν ἐπαμνύμενος. Γεώργιον δὲ τοῦ πονηροῦ δαίμονος οὕτω λυτροῦσθαι καυχέσασιν ἄξιον, ἀλλ' ἐπεὶ παρ' αὐτοῖς δι' αὐτοῦ παιδεύμενον ἔχουσιν, καὶ κοσμεῖν αὐτῶν τὸν ναὸν δις τῆς ἡμέρας ἐθέλουσιν, ὅπως ἂν κάτω βλέπων συχνότερον, καὶ τὸ νῦν δὲν εὐχέται μιμούμενος· μνημονεύει τοῦ πταίσματος, καὶ μεταγινώσκει τοῦτο κακίστους προ-
Bξάμενος. Ἡμεῖς δὲ καὶ διὰ τούτων τῶν ἁγίων ἐγνω-
κότες τὴν δύναμιν, ἔργοις αὐτοῦ ἀγαθοῖς εὐμενέως πεποισμένα· καὶ διὰ ταῦτα πάλιν αὐτοῖς ἀνυμνή-
σαντες, εὐεργεσιῶν αὐτῶν μᾶλλον ἐτίμων καὶ οὐκ ἀπειλῶν τοῦ λοιποῦ μνημονεύσωμεν.

**N. Παρὶ Νωννοῦ τοῦ τὸν πόδα ἡμιτάρτον ἔχον-
τος.**

Ἐπειδὴ τὸ πρὸ τούτου τεράστιον οὐ μετρίως ἡμᾶς τὴν τῶν ἁγίων ἰσχὺν ἐπαίδευσεν, ἰδεῖν γὰρ ὅσον ἐμβριθεῖς εἰσι καὶ φιλόανθρωποι, καὶ ὡς παιδεύουσι κατὰ λόγον τοὺς πταίνοντας, καὶ πάλιν ἰώντες τοὺς εἰς μετάνοιαν βλέποντας, ἐν ᾧ περ οὐκ ἔπρεπε τῶν εἰς Αἰγυπτίους καὶ Λιβύας πραχθέντων τεράτων τοῖς μάρτυσι, πέρας λαβεῖν τὴν διήγησιν, ἐξ εὐεργεσίας μὲν ἀρξαμένην καὶ συμπαθείας τῆς πρὸς τοὺς πάσχον-
Cτας, εἰς ἀμυναν δὲ καὶ πταισμάτων ὑπερβλεψὶν λήξαν· ἀλλ' ὥσπερ ἐκ φιλοανθρωπίας καὶ χάριτος ἤρξατο, οὕτω πρὸς τέλος καταπαῦσαι φιλόανθρωπον, κατὰ τὴν τοῦ κύκλου γραμμὴν ἐναρμόνιον, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάλιν ἐλθοῦσα λαβεῖν τὴν κατάπαυσιν. Οὐκοῦν ἀρχὴν καὶ τέλος ἔχτω φιλόανθρωπον· οὕτω γὰρ καὶ τὰ μέσα πέρασι τοιούτοις κρατούμενα, φιλόανθρωπα πάντως κριθέσεται [καὶ διὰ σαρκικὴν ἡμῖν φρόνημα τὰ μὴ τοιαῦτα τυγχάνειν νομίζηται]. Ἐκείνο τοίνυν ὡς δοκοῦν λυπηρὸν παρελεύσαντες, ἐν τούτῃ τῇ εἰς Αἰγυπτίους καὶ Λιβύας γραφῇ συμπεράσωμεν· καὶ οὕτως σὺν Θεῷ καὶ τοῖς μάρτυσι τῶν ἐπὶ ξένοις γεγονότων θαυ-
Dμάτων ἀρξώμεθα· εἶναι δὲ τοῦτο καλὸν ὑπελήφα-
μεν, ἐν' ᾧ Αἰγυπτίων ἀρξάμενοι, εἰς Λιβύας κατα-
λήξωμεν καὶ ἐν αὐτοῖς καταπαύσωμεν· ὡς ἂν οἱ μὲν τὴν ἀρχὴν, οἱ δὲ τὸ τέλος τῆς διηγήσεως κληρωσά-
μενοι, πρὸς ἀλλήλους οὐδὲν διαμάχωνται, ὡς Λιβύων μᾶλλον καὶ οὐκ Αἰγυπτίων, ἢ ὡς Αἰγυπτίων καὶ οὐ Λιβύων ὄντος τοῦ γράμματος, ἀλλὰ κοινὸν αὐτὸ λογισάμενοι ὡς πρέπει κοινῇ πρὸς ἑαυτοῦς εἰρη-
νεύειν.

Παρίτω γοῦν ἡμῖν εἰς μέσον ὁ Νῶννος πληρῶν ἐφ' ἑαυτῷ τὴν διήγησιν, καὶ πέρας ἐπιτιθεὶς τοῖς γραφεῖσιν εἰς Αἰγυπτίους καὶ Λιβύας θαύρασιν, ὡς καὶ Λιβύην, καὶ Νικίου τῆς ἐκεῖσε πόλεως ὄρ-
μητο, καὶ τῶν ἐν πλοῦτι γινωριζομένων ἐτύχχανεν, καὶ γένει διέπρεπεν ἐπιστήμῃ κατὰ χώραν ὑπάρξαν-
τι. Νῶννος οὖν οὗτος ὅς ἐν πολλοῖς λαγῶν τὸ ἐξαίρετον, καὶ πάθει δεινῷ διέλαμπε σώματος. Τοῦτο δ' ἦν αὐ-

τοῦ τὸ ἀρρώστημα, τοῦ δεξιῦ ποδὸς ἡ ἀσθένεια· Αἱ αἰτίαι τούτων γὰρ ἔσχατον ἡμίστηρον, ἔσχατον μὲν διαφέροντα, ἀλλὰ πάσης ποδῶν ἐνέργειας χηρεύοντα, καὶ σῶμα τὸ λοιπὸν μὲν εὐεργετήσαι δυνάμενον, ἀλλὰ καὶ βλάψαι τὰ μέγιστα. Οὐ μόνον γὰρ οὐκ ἐλάττωσεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τοῦ πεπλακωτοῦ κακλήρωτο, ἀλλὰ μάτην ἐκ τούτου μόνον ἐκρέματο, ἀθανάτητα κλάδον καὶ τοῦ δένδρου κρεμάμενον, ὡς ἐν εἰκόνι φράσαι, μιμούμενος. Τὰχα δὲ καὶ τούτου χείρων ὑπῆρχε τῇ σῶματι· ὁ κλάδος μὲν γὰρ τὸ δένδρον ἰσως οὐδὲν τὸ φέρον αὐτὸν ἐλυμήνατο, ἀλλ' αὐτὸς μὲν οἷος ὑπῆρχε διέμενον· τὸ δὲ δένδρον καὶ τεθληδὸς κατὰ τοὺς λοιποὺς αὐτοῦ κλάδους ἐπαίετο καὶ τὸ στέλεχος, καὶ φύλλοις κατὰ καιρὸν ὠραίετο, καὶ καρποὺς εἰ τύχοι τοιοῦτον ἐδρίθετο, καὶ χωρεῖν ἐπ' αὐτῇ τὴν γεωργὴν παρῆσθεσκε, καὶ τῆς ἐλλογίας αὐτοῦ κατὰ Παῦλον εἰπεῖν τὸν μακάριον μεταλάμβανεν, οὐδὲν ἀπὸ τοῦ κλάδου τοῦ ξηρανθέντος βλαπτόμενον. Ἐνταῦθα δὲ οὐ μόνον ἢ ποὺς τῆς οἰκίας ἱστέρητο ἐνέργειας, ἀλλὰ καὶ διὸν τὸ σῶμα συναλεγεῖν αὐτῇ κατηνάγκαζε· καὶ εἴθε ἦν ἀνενέργητος, καὶ μὴ παντὸς τοῦ σώματος τὴν ἀργεῖαν εἰργάζετο! Εἶχε δὲ καὶ τούτου τι χαλεπώτερον· πάσχω γὰρ αὐτὸς καὶ ταῖς ὀδύναϊς κρατούμενος, συμπάσχειν αὐτῇ καὶ πᾶν μέλος ἵπποι τοῦ σώματος· ἀληθεύει γὰρ ὁ εἰπὼν πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος τῇ μέλει συμπάσχειν τῇ πάσχειν· ὡσπερ καὶ δοξαζόμενός ἐστι παρὸς καὶ συνδοξάζεσθαι.

Καὶ τοῦτο μὲν τοῦ Νώννου τὸ νόσημα, ὅπερ εὐθέως ἀρξάμενον, καὶ μὴ φανερὸν τοῖς πᾶσι γινόμενον ἱατρῶν ἔσχατον πλῆθος ἀντίπαλον, καὶ τούτων μάλιστα τοὺς ἐν λόγοις ἐξέχοντας· οἱ πολλὰκις λόγους μόνον τοῖς νοσοῦσιν χαρίζονται, τούτων οὐδὲν εἰς ἔργον προσέροντας. Ὅσον δὲ προέκοπτε, τοσοῦτον τοὺς μαχομένους ἔδωκεν ἥττονας· καὶ ὅσον αὐτῇ τὴν αὐξήσειν ἀπεδείκνυτο, τοσοῦτον αὐτοῖς κατὰ βραχὺν ἐσμικρύνοντο· ἕως ἔλθων πρὸς τὸ τέλος, οἷον ἦν γινόμενον γνωρίμον, ἐπ' αἰτίας ἐκυράνναι τὸν ἀγῆστον, οὐδένα λοιπὸν ἔχον ἐν ἀνθρώποις ἀντίπαλον.

Τούτου δὲ τὴν νίκην καθεύων τὴν ἤταν ὁ νοσῶν θεασάμενος, Κύριον καὶ Ἰωάννην τοῖς μάρτυσιν ὡς ἱατροῖς ἀπετήτοις προσέδραμεν, καὶ ὡς πάντα πράττειν ἱατροῦσιν ὅσα δρᾶν ἐθέλησιν· τοσαύτην γὰρ αὐτοῖς τὸ θεῖον παρέσχε τὴν δύναμιν ὡς πρὸς πᾶν ἀρρεῖν ἀρρώστημα δύνασθαι. Ὅθεν τὸν ἀνδρα τῆς εἰς αὐτοὺς ἀγασάμενος πίστεως, ἀναργεῖς ἤξιωσαν γνώσεως, ἥς καὶ πρὸ πείρας τὴν πίστιν ἐκείνητο. Καὶ νυκτὸς εἰς αὐτὸν ἀνιέμενοι, ἀλλὰ τὸ πόντος ἀκούμενον παρὰ τὴν αὐτῶν σερὸν ἀπαναγάζοντι, ἡ κηρυγῇ τῇ κατὰ πάσης ἐχούσῃ νόσου τὸ δύνασθαι ἀλείφειν τὸν πόδα καλεῖουσιν· ὁ ποιὼν μετὰ τὴν μαρτυρικὴν ἐπιφάνειαν, ὅτι καὶ τοῦτον ὡς τὸν ἄλλον ἐκτέτατο· ὡς λήθην παντοίας ποιήσεσθαι τὸ δῶρον λαβὼν τῆς λάτρεως τοῦ πρὸ ταύτης χαλεπωτάτου νοσήματος· λαμπρῶς δὲ φωνῇ τοῖς ἀγίοις προσενέγκας τὴν αἴψιν, καὶ τὴν αὐτῶν ἀρωγὴν σύνεικον ἔχειν εὐχόμενος, χαίρων καὶ σικρῶν τοῦ ἐπεμένου ἀπέρχεται. Ἡμεῖς δὲ τούτων τῶν εἰς ἀίγυπτίους καὶ Αἰθίους διηγηθέντων θαυμάτων, πίνετα δὲ ταῦτα πρὸς τοῖς δίκαι

Aegrotatio, dextri pedis infirmitas; hunc quippe habebat semiaridum, a ligno sicco nihil distantem, sed omni pedum operatione carentem, corporisque residuo nil prodesse, sed potius obesse valentem. Non solum enim non portabat quod portare a fictore sortitusert, sed in vanum ex hoc tantum pendebat, arefactum ramum et pendentem ab arbore, uti in imagine dixerim, imitatus. Fortassis autem et hujus corpori peior erat; nam ramus quidem arborem cum se ferret, in nullo fortassis exterminaret; ast arbor etiam florens secundum reliquos ramos et stipitem videretur, et foliis secundum tempus decoraretur, et fructibus si contigisset hujusmodi gravaretur, et gaudere super se agricolam faceret, et benedictionibus ausis, ut juxta Paulum dicamus, impertiretur, ab arefacto ramo nullatenus laesa. Hic autem non solum propria operatione carebat, sed et totum corpus otiosum secum fore cogebat. Et utinam esset sine operationis effectu, et non totius corporis serias effecisset! Habebat autem hoc aliquid aevius; cum enim ipse pateretur, et a laboribus teneretur, compati sibi omne membrum corporis faciebat: veritatem namque dicit, omnia membra corporis membro compati patienti; sicut et gloriam habente, cuncta constat simul glorificari.

Et hic quidem Nonni languor erat; qui mox ut coepisset nondumque omnibus manifestus esset, medicorum habebat multitudinem inimicam, et illorum maxime qui sermonibus excellebant, quique saepe verba sola languentibus donant, horum nil producentes in opus. Eo autem proficiebat, quo sibi repugnantes infirmiores aspiciebat; et quantum ipse incrementi monstrabat, tantum eum paulatim isti minorationis plorabant; donec veniens ad perfectionem, qualis esset affectus, dignoscere-tur; et licenter impeteret hominem, nullum habens inter homines hostem.

Hujus autem victoria, illorumque superatione languidus visa, ad Cyrum et Joannem martyres, tanquam ad insuperabiles medicos currit, quique omnia gerere queunt, quaecumque gerere volunt; tantam enim virtutem illis divinitas praeiitit, ut adversus omnem languorem possint sufficere. Unde virum fidei erga se habitae admirantes, evidenti dignum fecere scientia, cujus scilicet fidem etiam ante probationem possederant. Et nocua ad eum venientes, oleo quo splendor non dormiens penes confessionem eorum radiabat, et cerote adversus omnem habente posse languorem, linire pedem praecipunt; quo post martyricam illustrationem facto, sanum et hunc sicut alterum acquisivit, ita ut omnimodam oblivionem faceret, dono sanitatis accepto, suavissimi qui praecessit languoris. Praeterea clara voce laude sanctis oblata, cum habere cohabitricem opitulationem eorum exoravisset, gaudens atque tripudians a templo recessit. Porro nos hunc miraculorum quae in Aegyptio et Libyis

recensita sunt, quæ quinque super decem sunt, A
finem facientes, martyribus qui horum sunt cura-
tores benedicamus, et hos nobis in auxilium convo-
cantes, ad divinorum relationem miraculorum, quæ
in reliquis gentibus gesta sunt, properemus.

INITIUM MIRACULORUM QUÆ IN EXTEROS
SCRIPTA SUNT.

LI. De Georgio qui cataractas pertulit.

Tempus autem iam sit pauca etiam prodigio-
rum, quæ a martyribus in exteris facta sunt, Ro-
manis videlicet, Galatis et Cilicibus, Asianis etiam
et Insularis atque Phœnicibus, Constantinopoli-
tanis et Bithyniensibus et Æthiopicis, Thracensi-
bus et Medis, Palestinisque ac Syris et Elamitis,
nec non omnibus quæ sub cælo sunt gentibus, huic
commendare laudem opusculo. Impotens enim sum
ego ad sufferendum horum ultra calumniam et
molestiam incessabilem; quoniam sanctis, alunt,
sine personarum acceptione distribuentibus omni-
bus sanitatem, et super omnes æqualiter expenden-
tibus dona bonitatis suæ, extremos nos in eorum
laudibus ordinastis, imbecilliores fortassis et in-
gratos atque tardos nos ad gratiarum actionibus
plenos pro collatis beneficiis odas. Præsertim cum
nos digni simus præferri, multum sustententes la-
borem, itinerisque transigentes fastidium, et ma-
rinas respuentes procellas, et sæva pericula pa-
tientes, et innumera spatia recusantes, et amore
circa martyres habito ab ipsis ad eos novissimis
finibus terræ abeuntes, et ubique prædicantes Cyri
Joannisque miracula, et ineffabilem eorum et attri-
butam divinitus fortitudinem. Horum autem nos
zelum mirantes, et pro tanto studio quod erga
sanctorum laudes habebant obstupescientes, per-
paucis tristitiam medeamur, eis rationem reddentes,
et querelam quæ adversus nos erat circum-
solventes.

Denique jampridem diximus, quia causa fidei
miraculis, quæ in exteris facta sunt, ea quæ su-
per indigenis refulserunt, præponentes descrip-
simus, et pro his apologiam texuisse dignoscimur; et
quod neque ultimos vos velut ingratos posuerim-
us, neque primos illos quasi magis nobis devoti
sint prætulerimus, jam perhibuimus. In talibus
enim præponere quemquam, aut scripto postponere
alium, neque postposito nocuit neque huic præpo-
situm exhibuit meliorem. Nam neque vinem domi-
nus operariis mercedem conferens, eos qui primum
operati fuerant, honorabiliores novissimis arbitra-
tus est, neque mercedis dationem a novissimis
incipiens, reprehendit eos qui ante laboraverant,
nisi quia zelo repleti murmuraverant, et plus ac-
cipere quam sanctis fuerant voluerunt.

Ego autem etiam timui ne forte nos Alexandrini
reprehenderent, tanquam injuriam passi propter
privilegium quod putatur a vobis, dum gubernato-
res qui navitis honorabiliores sunt, in novissimis
triarum, et aurigæ post equorum clunes positi

Α τυγχάνουσιν, ἔλιος τευξάμενοι, τοὺς τοῦτων θερα-
πευτὰς εὐφημῆσωμεν μάρτυρας, καὶ τοὺτους ἡμῖν
πρὸς συμμαχίαν καλέσαντες, ἐπὶ θείαν αὐθις ἀφῆ-
γησιν τῶν ἐπὶ λοιποῖς ἔδωκεν πραχθέντων θαυμάτων
χωρήσωμεν.

APXH TON EIS XENOTY ΓΡΑΦΕΝΤΩΝ ΘΑΥ-
ΜΑΤΩΝ.

NA'. Περὶ Γεωργίου τοῦ πρεσβυτέρου τοῦ κα-
θόρτος ἐκίχυσιν.

Καίρῳ δ' ἂν εἴη λοιπὸν καὶ βραχία τῶν ἐπὶ τοῖς
ὀθνεῖσι γεγονότων τοῖς μάρτυσιν, Ῥωμαίοις τε,
φρημ, καὶ Γαλάταις, καὶ Κιλικί. Ἀσιανοῖς τε, καὶ
Νησιώταις, καὶ Φοίνιξι, Βυζαντιοῖς τε καὶ Βιθυνίοις
καὶ Ἀδίοξι, Θραξί τε καὶ Μήδοις καὶ Ἀραβί, Πα-
λαιστινοῖς τε καὶ Σύροις καὶ Ἑλαμίταις, καὶ πᾶσι
τοῖς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τυγχάνουσιν ἔδωκεν, τῷδε τῷ
τῶν ἑγκωμίων παραθέσθαι συντάγματι. Φέρειν γὰρ
ἐστὶ τοῦτων οὐχ οἷός τίς εἰμι τὴν κατάρβησιν καὶ τὴν
ἀπαυστον ὀχλήσιν· ὅτι πασι τῶν ἁγίων ἀπροσωπο-
λήπτως πᾶσι νεμόντων τὴν ἰσὺν, καὶ πᾶσιν ἰσὺς
ἐφαπλούσιν τὰ δῶρα τῆς αὐτῶν ἀγαθότητος, ταλεν-
ταίους ἡμᾶς ἐν ταῖς αὐτῶν εὐφημαῖς τετάχασθε,
νοθρωτέρους τάχα πού καὶ ἀγνώμονας καὶ βραδεῖς
πρὸς τὰς ὑπὲρ τῆς εὐεργεσίας χρησιστηρίους φῶδες
αἰνιττόμενοι. Καίτοι προκρίνεσθαι ἡμεῖς ἂν εἴημεν
ἄξιοι, πολλὴν ὑπομένοντες κάματον, ὁδοπορίας τε κό-
πον ἀνύοντες, καὶ θαλαττίου καταπτόντες κλύδωνος,
καὶ κινδύνων ἡλᾶτων ἀνεχόμενοι, καὶ ἀναριθμητὰ
διαστήματα τέμνοντες, καὶ πᾶσι τῷ πρὸς τοὺς
μάρτυρας ἀπ' αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς τῶν ἰσχυατῶν
ἀπαρχόμενοι, καὶ πανταχόσε κηρύττοντες Κύρου καὶ
Ἰωάννου τὰ θαύματα, καὶ τὴν ἀρρήτων αὐτῶν καὶ
θεόδοτον δύναμιν. Τοῦτων δὲ ἡμεῖς τὸν ζῆλον θαυ-
μάζοντες, καὶ τὴν πρὸς τὰς τῶν ἁγίων εὐφημίας
σπουδὴν ἀγαθόμενοι, δι' ὀλίγων τὴν λύπην ἀκασού-
μεθα, ἀπολογίας αὐτοῖς ἀξιῶσαντες, καὶ τὸ καθ'
ἡμῶν περιδύσαντες ἑγκλήμα.

Ἦδη μὲν γὰρ προλαβόντες εἰρήκαμεν, ὅτι πῶ-
στεως ἔνεκα, τῶν ἐν ὀθνεῖσι γιγνομένων θαυμά-
των τὰ ἐπὶ τοῖς αὐτόχθοσι λάμβαντα προεγράφα-
μεν, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦτων φθάσωμεν ἀπολογίαν ὑφά-
ναντες· καὶ ὥς οὕτε τελευταίους ὡμὰς ὡς ἀχαρίστους
D ἐτάξαμεν, οὕτε πρῶτους ἐκείνους ὡς μᾶλλον ὄντας
εὐγνώμονας. Τὸ γὰρ ἐν τοῦτοις προταγῆναι τινα ἢ
δεύτερον γραφῆναι τὸν ἑτέρον, οὐδὲν οὕτε τὸν δεῦτε-
ρον ἔδωκεν, οὐδὲ τοῦτου τὸν λαβόντα δέδειχε κρείτ-
τονα· ἐπεὶ μήτε τοῦ ἀμειλῶντος ὁ ἀσπότης τοῖς ἐρ-
γάταις τὸν μισθὸν παρεχόμενος, τῶν ἰσχυατῶν τοὺς
πρῶτον ἐργασαμένους τιμωτέρους ἡγάτα· οὕτε
τῆς μισθοδοσίας ἀπὸ τῶν ἰσχυατῶν ἀρξάμενος τοὺς
προλαβόντας ἐμέμψατο, εἰ μὴ ζῆλου πλεθύνειν
ἐτόγγυσαν, καὶ πλείω λαμβάνειν τῶν δεσπυσθέντων
ἠβούλοντο.

Ἐγὼ δὲ καὶ δέδοικα μήπως ἡμεῖς Ἀλεξανδρεῖς
ἐπιβλέψοιτο, ὡς ὀβρισμένοι διὰ τοῦ δοκοῦντος ὡμῶν
προτερήματος, εἴπερ κυβερνήται μὲν οἱ τῶν ναυ-
τικῶν τιμωτέροι, ἐν ἰσχυατοῖς καθέζονται τῶν
τριήρων, καὶ τῶν ἱππῶν ὑπισθεν οἱ ἡνίοχοι, καὶ οἱ

πρῶτοι γενέσθαι γλιχόμενοι, πάντως ἔσχατοι προσ-
τάσσονται γίνεσθαι. Καὶ πρῶτιστοι, μὲν οἱ ἔσχατοι,
ἔσχατοι δὲ πάλιν οἱ πρῶτιστοι γίνονται· καὶ τὰ τῶν
μελιῶν ἀτιμότερα, τιμὴν περισσοτέραν τὰ δοκούντα
τυγχάνειν ἀσχήμονα. Διὸ καὶ αἰτίαν τῆς τούτων προ-
γραφῆς προσδεξάμενοι, καὶ ὡς ἀναγκαίαν οὖσαν
μανθάνοντες, περὶ πρωταίων μὴ μάχεσθε, μήτε τῶν
μετὰ ταῦτα τετάχθαι νομίσαιτε, ἵνα μὴ πρὸς αἰρέ-
σεις καὶ σχίσματα διαιρούμενοι, τὸ προσφιλὲς τῶν
ἀγίων ἐγκώμιον διατέμνητε, καὶ τῆς αὐτῶν εὐφη-
μίας τὸ φαῖδρον ἀμαυρώσητε· ἀλλὰ χαίροιτε μᾶλλον
καὶ ἀλλήλοις συγχαίροιτε, τὰς τῶν ἑτέρων τιμὰς οἰ-
κεύμενοι, καὶ τὰς οἰκίας δωρούμενοι· καὶ τὸ δὴ
μέγιστον καὶ μακάριον, ὅτι συντελέσαι πρὸς ἑπαιδὸν
τηλικούτων ἀγίων εὐκλεῶν ἡξιώθητε. Φέρε τοίνυν
καὶ ἡμεῖς· τὰ τὰς εὐφημίας ἐπαύξοντα θαύματα
[deest verbum], καὶ μὴ μοι φαίνεσθε τῶν προ-
τέρων ἐλάσσονες ὑπερβολῇ θαυμάτων νικῶμενοι.
in medium afferamus; et mihi non apparebitis
rali.

Βοῶν δὲ τούτων καὶ μέσου δοκῶ τὸν πρεσβύτερον
Γεώργιον, ἡγούμενον μὲν τῆς αὐτῶν ὁμηγύρεως,
ἡγεῖσθαι δὲ καὶ ἐν τῇ τῶν θαυμάτων ἐπαγγελίᾳ γλι-
χόμενον, ὃς ἀξία καὶ χρόνιον καὶ παλαιότητι θαυμαστός
τῇ πρεσβείᾳ δεξάμενος, ἡγεῖσθαι καθίστηκεν ἀξιος,
καὶ προτραπείς πρὸς τῶν ἄλλων ἡγήσεται, ζῶν ἐτι
καὶ τυγχάνων ἐν σώματι, καὶ πᾶσιν ἐπαγγέλλων τῷ
στόματι τὸ γεγονός ἐν αὐτῷ τῶν ἀγίων τεράστιον.
Ἄγνοεῖ μὲν γὰρ αὐτῶν οὐδεὶς τῶν ἐν ἑταῖς τούτοις
τοῖς ἐπὶ καὶ ἐξήκοντα Κύρου καὶ Ἰωάννου κατε-
ληγόντων τὸ τίμενος· Ἰσασί δὲ πάντως ὡς οἶμαι·
ἀπὸ τοσούτων γὰρ χρόνων ὁ γέρον ὄσιως καὶ καθα-
ρῶς Χριστῷ δουλεύει καὶ μάρτυσιν, πάντα τελείας
τοῦ κλήρου τὰ τάγματα, καὶ χρόνόν τινα τοῦ ναοῦ
θαυμαστῶς ἡγησάμενος.

Κίλις ἦν ὁ Γεώργιος, καὶ πόλεως οὐκ ἀσκήμου πο-
λιτῆς ἐτύγχανεν· Ταρόν γὰρ ἦρχαι μητροπόλιν, καὶ
Παῦλον ἐκάλει συνήγορον, ἐπὶ πόλιν καὶ πόλει
γαυρούμενος, καὶ τούτοις οὐκ ἀγεννῶς σεμνυνόμενος.
Οὗτος οὖν ὁ Γεώργιος, ἐν παισὶ τελὼν, καὶ μαριχαλὶς
φέρων τὴν διαίταν, τῆς πατρίδος ἐκδημαῖ οὖν τοῖς
φύσασιν. Τῆς ἐκδημίας δὲ σκοπὸς ὑπῆρχε καὶ πρό-
φασις ἢ εἰς Μηνᾶν τὸν ἅγιον τὸν ἐν τῇ Μαρῶτι
προσπύνησις· ἦν τῆς Ἀλεξάνδρου κατελιηφότος ἀπ-
ερίδου ἐν μάρτυρι· καὶ τὴν ἐπ' αὐτὸν αὐτοῖς χειμῶ-
νος κωλύσαντος, καὶ χρόνου μικροῦ διηπεύσαντος,
τοῦ παιδὸς ὁ πατὴρ ἐτελεύτησεν, καὶ ὁ παῖς ὀρφανὸς
κατελίπετο, καὶ τῆς ὀρφανίας ἀκλόουτος ἢ τῶν
ὀφθαλμῶν ἐγένετο στέρησις, ἐκ πάθους ἐπιχύσεως
βύσασα.

Τατροῦ δὲ παντὸς πρὸς τὸ πάθος ὀκλάσαντος, καὶ
διὰ βρῆθην τὴν ἦταν ὁμολογήσαντος, Κύρος εὐθὺς
καὶ Ἰωάννης οἱ μάρτυρες θεραπευταὶ τοῦ πάθους
ἡγγέλλοντο· εἰς οὓς ἰδὼν ὁ Γεώργιος τοὺς εἰρηχό-
τας οὐκ ἥσυχνε· τὴν τε γὰρ ἐπιχύσιν ἀπεδύσατο,
καὶ τὴν γλυκελίαν ἀνελίψεν ὄρασιν. Τῆς ὕψους δὲ
τοῦτο ἦν ὡς φασι τὸ βοηθήμα. Τυρὸν αὐτῷ τρίψαι
τὸν ἐκ Βιθυνίας ἐρχόμενον, καὶ κηρωτῇ συμμίξαι
καὶ μένον ἐπιθεῖναι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπὶ τῆς ῥώσεως

A sedeant. Sed ei hi, qui primi fieri appetunt, no-
visimi fieri cunctorum jubentur: quia etiam pri-
mores quidem novissimi, novissimi vero rursus
primores efficiuntur; et quæ in membris sunt in-
honorabiliora, honorem abundantiorē induunt,
et honestatem quæ esse inhonesta videntur. Pro-
pter quod causam horum præscriptionis admitten-
tes, et veluti necessariam cognoscentes, de pri-
mata litigare nolite; neque si postponamini, vos
pertulisse injuriam arbitremini, ne ad hereses et
schismata partiti dilabamini, et amabile sanctorum
præconium reseceitis, eorumque bonæ famæ pulchri-
tudinem offuscetis. Sed potius gratulamini, et
alternis congratulamini, honores aliorum proprios
facientes, et aliis vestros donantes; et quod est
majus atque beatius, quia connumerari ad laudem
tantorum sanctorum et illustrium meruistis. Eia
igitur et nos miracula, quæ laudes augmentant
minores prioribus, miraculorum eminentia super-
rati.

Porro clamare de horum medio Georgium potest
presbyterum, qui abbas quidem congregationis
eorum erat, et ut in relatione miraculorum dux
fieri, appebatur. Cum autem dignum et tempore
et vetustate miraculi primatum sumpisset, dux
fieri non immerito visus est, et ad ducatum agen-
dum ab aliis exhortatus est; qui vivit adhuc, et
est in corpore, ore referens quod factum est in eo
sanctorum prodigium. Siquidem ignorat hunc
nullus ex his, qui in his septem annis et sexa-
ginta, Cyri et Joannis venerunt ad templum; imo
noverunt omnes, ut reor: a tot quippe annis semper
iste sancto ac pure Christo martyribusque deser-
vit, cum omnes cleri ordines consummasset, et per
tempus aliquod templo mirabiliter præfuisset.

Cilix erat Georgius, et civitatis non ignote ci-
vis, Tarso enim gloriabatur metropoli, et Pau-
lum vocabat coassortem, in concive ac civitate
gloriatum, et his non ignobiliter decoratum. Hic
ergo Georgius conversationem inter infantes et
pueros agens, a patria peregre proficiscitur cum
parentibus. Porro peregrinationis intentio et oc-
casio erat ad Mennan sanctum professionis, et apud
Mareoten adorationis devotio; quam cum Alexan-
driam pervenisset, martyri reddiderunt. Cumque
reditum illis hiems prohibuisset, et tempus mo-
dicum præterisset, pueri pater defunctus est, et
orphanus puer derelictus, orphanitatis successor
oculorum est effecta privatio, a fusionis passione
diffusa.

Medico autem omni circa passionem deficiente,
sparsimque sui superationem consistente, Cyrus
statim et Joannes martyres, curatores passionis
enuntiantur; ad quos Georgius veniens, predictos
dedecore non affecti, et cataractas deposuit, et
dulcem visus percepit intuitum. Porro sanitatis
hoc erat, ut inquit, auxilium. Casum illi terere a
Bithynia delatum, et ceroti miscere et superpo-
nere oculis, sanitatis fabricatores præcipiunt mar-

tyres; eoque agente iussione sanctorum, omnis quidem confestim oculorum humor deorsum fluebat; mundæ autem pupillæ ac lucidæ factæ, a crassa illa materia liberatæ remanebant, et lumen sine impedimento recipiebant, et deinceps operabantur operatione quam ante passionem haberant. Et hoc quidem quod factum est in eo prodigium, dictum est. Alia vero quæ a sanctis in ipso charismata gesta sunt, longum profecto est enarrare per singula, cum scripto proprio egeant, plurimoque tempore opus habeant, quam nunc eis secundum æquiparationem tribui debeat.

Ne vero hujus rei gratia hæc non scripta, vel sine commemoratione dimittamus, et hoc modo audientem lædere videamur, unius vol duum recordabimur, et hæc recedentes quantum virtus suppetat. Suscipiunt Georgium, cum puer esset, clementissimi martyres, et paternis eum diligentes visceribus, dimittere rursus ad genitricem minime judicarunt, sed vice patris habita, cum matre liberos dividunt, et huic filiabus attributis quæ duæ erant superadultæ, Georgium ipsi suscipiunt, juramentis per somnium genitrici credere suadentes, ab eis fore sanandum. Ante sanitatem quippe facta sunt hæc, sequo facturos quod pater, etiam si superstes esset, utique non fecisset. Quod consummaverunt, et quod dixere veraciter operati sunt.

Recepto enim peregrino simul et cæco, pupillo, vago, et paupere, omnia compendio sanaverunt; patriæ videlicet privationem, proprium facientes; cæcitatem, oculos illuminantes; orphanitati patres effecti; erratico habitationem tribuentes; paupertatem secundum utrumque, corpus scilicet et animam, locupletantes, si certe et secundum corpus locupletari permisisset. Hunc enim sicut veterem Samuelem in templo suo alentes, virtutum possessorem fecerunt, et in clerum paulatim provexerunt, qui convenienter in singulis ætatibus congruebat, suæque dignum dispensatione fecerunt, cum hanc moderari valuisset. Hunc a morte his liberaverunt, augmentum dierum et vitæ donantes.

Peilentia erat, et qui tunc egrotabant, prius quam languor nosceretur, moriebantur. Egrotavit etiam Georgius, et expletis terminis vitæ, præsentem obiit vitam, videntque angelos accipientes se et deducentes, et Cyrum eis et Joannem martyres occurrentes, et donari sibi presbyterum intercedentes, quod se facere non posse virtutes illæ dicebant, divinæ sanctioni more solito servientes; expectare autem factam ad Deum supplicationem eorum, et alterum ejus præstolari præceptum ferebant. Hæc martyres responsione accepta, vertebantur ad preces, ad Deumque genibus flexis donari sibi cultorem deprecabantur. Et hoc facientibus, e caelo vox ferebatur deorsum, martyribus presbyterum dari præcipientem, et annis in carne vivere viginti definientem. Et sic quidem iste mirabiliter mortem quam tunc urgebat evasit, plus quam Ezechias vitæ annos quinque percipiens, studio martyrum donoque divino. Cum autem vicennale

τέκτονες ἐπιτρέπουσι μάρτυρας· καὶ πεπραχὸς αὐτοῦ τῶν ἁγίων τὴν καλεῖσθαι, ἅπαν μὲν εὐθὺς τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ὑγρὸν καταφέρετο· καθαρὰ δὲ κόραι καὶ διαγωγὴς, τῆς παχείας ἐκείνης ὕλης ἀπαλλαγῆσαι δέμενον, καὶ φῶς ἀνεμποδίστως ἰδέγοντο, καὶ λοιπὸν ἐνῆργουν, ἣν πρὸ τοῦ πάθους ἔσχον ἐνέργειαν. Καὶ τοῦτο μὲν τὸ ἐπ' αὐτῶν γεγονὸς ἐλέγθη τεράστιον. Τὰλλα δὲ τοῖς ἁγίοις εἰς αὐτὸν πραχθέντα χαρίσματα, μακρὸν ἂν εἴη καθ' ἐν διηγήσασθαι, συγγραφῆς ἰσῆας δεδομένα, καὶ χρόνον πλείονος χρῆζοντα, τοῦ νῦν αὐτοῖς προσνεμηθῆναι κατ' ἰσμοιρίαν ὀφειλοντος.

Ἵνα δὲ μὴ τοῦτο χάριν ἀγραφα ταῦτα καὶ ἀμνημόνευτα καταλίπωμεν, καὶ ταῦτας δόξωμεν ἀδείκναι τὸν ἀκούοντα, ἐνδὲς ἡ δευτέρου μνηστῆσθαι, καὶ ταῦτα συντέμνωμεν ὡς δύναμις (31).

Λαβόντες γὰρ ξένον ὁμοῦ καὶ τυφλὸν, ὀρφανόν τε καὶ πλανήτην καὶ πένητα, πάντα συντόμως ἴδσαντο· πατρὶδος στήρην οἰκειωσάμενοι· τύφλωσιν, τοὺς ὀφθαλμοὺς καταυγάζαντες· ὀρφανείᾳ, πατέρας γενόμενοι· ἄλλοτριον ψκειώσαντο· πένιν κατ' ἀμφο, ψυχὴν λέγω καὶ σῶμα, πλουτοῦντες, εἴπερ καὶ κατὰ σῶμα πλουτεῖν καταδέχτο. Τοῦτον γὰρ ὡς τὸν παλαῖον Σαμουὴλ κατὰ τὸν αὐτῶν σῆκον ἀνατρέφοντες, καὶ ἀρετῆς παποιήκασιν κτήτορα, καὶ εἰς κλῆρον κατ' ὀλίγον προήγαγον, τὸν καταλλήλως ταῖς ἡλικίας ἀρμόζοντα· καὶ τῆς αὐτῶν οἰκονομίας ἤξωσαν, ὅτε ταύτην διέπειν ἤδυνάτο. Τοῦτο θανάτου δις ἐλυτρώσαντο, προσθήκην ἐτῶν καὶ ζωῆς χαρισάμενοι.

Λοιμὸς ἦν, καὶ οἱ τότε νοσούντες πρὶν ἢ διαγνωσθῆναι τὴν νόσον ἀπέθνησκον. Ἑνὸς τε καὶ Γεωργίου, καὶ τῶν ὄρων τῆς ζωῆς πληρωθέντων, τῆς παρούσης ζωῆς ἐκδεδήμηκεν· καὶ τοὺς ἀγγελίως ὁρᾷ λαβόντας αὐτὸν καὶ ἀπάγοντας, καὶ Κύρον αὐτοῖς καὶ Ἰωάννην συναντώντας τοὺς μάρτυρας, καὶ χαρίζεσθαι αὐτοῖς πρεσβύτην πρεσβεύοντας, ἵνα ποιεῖν ἔλεγον αἱ δυνάμεις μὴ δύνασθαι, θεῖον δὲ θεοπίσματι κατὰ τρόπον δουλεύουσαι· μένειν δ' αὐτῶν τὴν πρὸς Θεὸν ἱκεσίαν ἀπήγγελλον, καὶ δευτέραν αὐτοῦ προσδέχεσθαι κλεισιν. Ταύτην λαβόντες οἱ μάρτυρες τὴν ἀπόκρισιν, πρὸς ἱκεσίαν ἐτρέποντο, καὶ πρὸς Θεὸν τὰ γόνυα κλίναντες, δαρηθῆναι αὐτοῖς τὸν λάτριν ἔδοντο· καὶ τοῦτο ποιοῦντων, ἀπ' οὐρανοῦ φωνὴ καταφέρετο, δίδόναι προστάτους τοῖς μάρτυσι τὸν πρεσβύτερον, καὶ χρόνους εἶκοσι ἐν σαρκὶ διαρίζουσα. Καὶ οὕτω μένουτος ὁ θαυμάσιος τὸν τότε διέφυγε θάνατον, Ἐξελθὼν πλέον ἐτη πάντα ζωῆς κομισάμενος, μαρτύρων σπουδῇ καὶ θεῷ δο-

NOTE.

(31) Abhinc desiderantur tres pericopæ in Græco textu, quas Latinus conservavit.

ρήματι. Ὅτε δὲ τὸν εἰκοσαστὴ τῆς ζωῆς χρόνον ἐπλήρωσε, πάλιν ἀπέθνησκε, καὶ τὴν παρούσαν ζωὴν καταλείμπανεν, τοῖς λαβοῦσιν ἀγγέλοις ἐπόμενος· ἀλλὰ πάλιν συναντήσας τοῖς μάρτυσιν, πάλιν ὡς τὸ πρότερον ἀπελύετο, χρόνον ζωῆς εὐτυχήσας ἀόριστον. Ὁς δεύτερον τεθνεώσ, καὶ φυγὼν ἐκ θανάτου τὸ δεύτερον, τῆς τῶν ἁγίων πρὸς Θεὸν παρρησίας ἱστήκεν. Διηγχοῦ, καὶ εἰκὼν τῆς αὐτῶν ἰσχύος καὶ χάριτος· ἡμεῖς δὲ τὸν πρεσβύτερον τοῦτον τὸν θεσπίσιον ὅπερ ἡμῶν πρεσβεῦειν τοὺς ἁγίους αἰτήσαντες, καὶ προστάτας ποιεῖν καὶ ἡμῶν ἀξιώσαντες, ἐφ' ἑτέρου βαδίσωμεν διήγησιν θαύματος.

NB. Περὶ Ζωσίμου τοῦ ἀρχιῆτερος ἔχοντος ἀρρώστιν.

Ἦλθέ ποτε καὶ Βυζάντιος Ζωσίμος τοῦνομα, ἀρχιτέρας τὸ ἐπιτῆδευμα, καὶ τὸ πάθος παράλυτος· καὶ πόθεν μὲν αὐτῷ τὸ πάθος γεγένητο, λέγειν οὐκ ἔχομεν, πλὴν ὅτι πάρετος ἦν, καὶ τὰ τῆς πάρεως ἔφερε σήμαντρα, οὐ μάλ' ἐν βασιλεύων τὴν πάρεσιν, ἀλλ' ὅλοις καὶ τῷ ταῦτα συνέχοντι σώματι. Οὗτος οὐτε θυσιῶν ἤρκετο βαστάζεσθαι, ἀλλὰ πλειόνων ἔδειετο· οὐτε ἐν κλινῇ τιθέμενος, ὅπως αὐτὸν στρέψαι ἠδύνατο, ἀλλ' ἑτέρου τοῦ στρέφοντος ἔχρηζεν. οὐτε βρωμάτων ἀπτόμενος οἰκταῖς χερσὶ μεταδάμναεν, ἀλλ' ἄλλος αὐτὸν παριστάμενος ἔτρεφεν, καὶ ὡς οὐκ ἦν ἱατρὸς ἀπηλέγγετο, καὶ τὴν τέχνην ἀσθενοῦσαν ἰδεῖν, καὶ ἄλλοις ἐπαγγελλόμενος ἴασιν, αὐτῷ βοηθεῖν οὐκ ἠδύνατο, ἀλλ' εἰς ἀμυναν ἐκάλει τοὺς μάρτυρας.

Ἐλθὼν οὖν πρὸς τοὺς ὄντως ἱατροὺς καὶ ὁ Ζωσίμος, καὶ μαρτυρήσας αὐτοῖς τὸ πρὸς ἀλεξίκακον, τοῦτου τυχεῖν ἐλιτάνευε, καὶ λιτανεύων ἐπέτυχε, καὶ τοχὴν ἀπῆλκε βρώσεως. Τρεῖς γὰρ μόνας ἡμέρας τοῖς ἁγίοις εὐχόμενος, εἰς λουτρὸν ἔλθειν προστάττετο, καὶ θερμοῖς τὸ σῶμα λούσασθαι νάματι· καὶ δὴ πεισθεὶς τοῖς καλεῦσασιν, οἱ θεῖοι γὰρ ἐτύγγανον μάρτυρες, εἰς τὸ λουτρὸν παραγίνεται, καὶ τῶν ἐμπύρων ἀέρων ἐνδον γενόμενος ἐπὶ σιδήδος ὑπὸ τῶν αἰρόντων ἐτίθετο. Ταπεινότες δὲ τὸν Ζωσίμον οἱ βαστάζοντες, οἰκονομία Θεοῦ τῶν ἐμπύρων ἐξέσαν, τῆς ἐξόδου τὴν ἀφορμὴν τῶν χρεαδῶν τὴν εἰσφορὰν ποιησόμενοι.

Τούτων δὲ ποιησαμένων τὴν ἐξοδὸν, Κύρος ὁ μάρτυς ἐν μοναχῷ σχήματι τῷ νοσοῦντι παρίσταται, οὐκ ὅπως ὡς τοῖς πλείοσι φαίνεται, ἀλλ' ὅπως ἦν τε καὶ γράφεται· καὶ φανερὸν ἀναστῆναι τῷ νοσοῦντι προσέτατεν, καὶ θερμοῖς ἐγκυβίστησαι τοῖς νάμασιν. Ὁ δὲ μὴ θαμβηθεὶς πρὸς τὴν ὄρασιν, μηδ' ὅπως εἰς τοὺς προσλαβόντων τὸν παρὰ Θεόν, τοῦτο τετευχότος τοῦ μάρτυρος ὡς ἂν μὴ φόβῳ πίθοι τι τὴν διάνοιαν, μὴ δύνασθαι πρὸς αὐτὸν ἀπακρίνατο. Ἀλλὰ πάλιν τοῦτο ποιεῖν τοῦ φανεροῦς προτρέποντος μάρτυρος, καὶ κατὰ βραχὺ καταλαμβάνειν τὴν ἐμβασιν, καὶ κατέβαινεν λουσάμενος, πρὸς τὸ καλεῖσθαι ἐβιάζετο, δύναιμιν αὐτῷ τοῦ λαλοῦντος ἐμπνεύσαντος· καὶ χερσὶ καὶ ποσὶ κυλινδούμενος, καταλαμβάνει μολὴν τὴν ἐμβασιν, ὅπως εὐκρινε συρόμενος, καὶ ὡς ἰσχυρῶς καταλθὼν εἰς τὰ νάματα, ἀνελήλυθεν ὡς οὐκ ἤλπισεν·

A vitæ tempus expleasset, denuo moriebatur, et vitam presentem deserebat, angelos se tollentes secutus sed iterum occurrens martyribus, iterum sicut prius absolvebatur, tempus vitæ infinitum adeptus. Qui secundo defunctus, et a morte secundo elapsus, sanctorum apud Deum habitæ confidentiæ constitit index, et imago virtutis eorum et gratiæ. Nos autem presbyterum istum egregium pro nobis intercedere apud sanctos petentes, et patronos etiam nostrum facere postulantes, ad alterius gradiamur narrationem miraculi.

LII. De Zosimo archiatro paralyein sustinente.

Venit aliquando et Byzantinus Zosimus nomine, B studio vero medicus summus, et paralyticus passione. Et unde illi passio facta est, dicere non habemus, præter quod dissolutus erat, et paralyseos ferebat insignia non uno membro portans ipsam dissolutionem sed omnibus, et ipso quoque corpore quod membra continet omnia. Hic neque duobus contentus erat ad deportandum, sed plurimis opus habebat; neque in lecto jacens omnino se ipsum vertere poterat, sed alterius, qui se verteret, indigebat; neque cibis propriis tactis manibus percipiebat, sed alius astans eum alebat, et quasi medicus non esset, convincebatur; et qui aliis repromittebat sanitatem, sibi auxiliari non poterat, sed ad præsidium martyres invocabat.

Cum ergo et Zosimus ad eos qui revera medici sunt venisset, et testimonium illis remedii quod ab ipsis dabatur perhibuisset, hoc adipisci deprecabatur; et deprecatus, consecutus est; et consecutus, sanitate potius est. Cum enim solis tribus diebus sanctos orasset, ad balneum venire præcipitur, et calidis corpus lavare fluentis; qui jubentibus obediens, divini enim martyres erant, ad balneum venit, et intra ferventiores inventas aëres, supra stramentum ab his qui hunc gestaverant ponitur. Cumque posuissent illum qui portabant, dispensatione Dei a locis illis ferventioribus exierunt, exitus occasionem necessariorum illationem ferentes.

His autem exenitibus, Cyrus ille martyr in monachi schemate astat ægroto, non in somnis, ut multis apparet, sed in veritate, sicut erat et plangitur; et apparens, surgere languenti præcipiebat, et in calida mergi fluentia. At ille nil ad visionem stupefactus, nec omnino in mentem assumens admirationem illam quam tunc martyr patraverat, nequid timore pateretur in mente; non posse se ad eum respondit. Sed iterum cum martyr qui apparuerat, hoc facere et ad solum paulatim venire, ac descendere lavaturum præcepisset, ad id nil quod jussum fuerat languidus cogebatur, sibi eo qui loquebatur inspirante virtutem, manibusque ac pedibus provolutus vix ad solum pervenit, instar colubri tractus, et sicut valuit in fluentia descendens, sicut non speravit

ascendit. Denique languor quidem occidenti consepeliebatur, sed cum scandente jam nullatenus ascendebat.

Tunc probaticæ piscinæ lavacrum, calidi laticis solum imitatum est, non angelum lavandum suscipiens, et aquam descensione sua turbantem; sed Cyrum martyrem videns et hujus piam sanctionem admittens. Unde Zosimum quem dissolutum susceperat, incolumem ei qui miserat reddidit; et quem infirmum qui non movebatur accepit, sanum hunc dimisit, et facile motibus suis utentem. Qui cum in fluenta descenderet, præsentialiter sanctum videbat astare; ascendens vero a calida et benigna aqua, medicum videre non poterat. Et non erat Zosimus etiam sanus effectus sine tristitia; nam gaudebat quidem quia languore deposito sanitatem adeptus est, tristabatur autem quia sanitatis non videbat datorem. Gavisus autem simul et mœstus extra calidos aëres usus pedibus discurrebat, hymnum Deo dicens, et qui sanaverat martyri. Cum quo et omnes qui viderant, proprii videlicet et alieni, extranei et compatriotæ, unum præconii canticum referebant martyrum visitationem. Et ad balneum tanquam ad templum veniebant, et introeuntes lavabant; tunc et orabant, templum id et balneum desinientes, duplicem illic benedictionem carpentes.

LIII. De puero Eleutheropolita.

Succedat vero pusillo huic et brevissimo balneo mare magnum et spatiosum, et fluente calido ac dulcissimo salum et frigidissimum, et Constantinopoli Eleutheropolis, Zosimoque Procopius, imo Procopii servus Theodorus, atque sanctorum laudibus superaddant, pars et ipsi præconiorum effecti. Eleutheropoli habitabat Procopius, quæ civitas est Palestine provincie, et erat ex hujus illustribus, et servum possidebat Theodorum. Habebat autem passionem insanabilem, carnem videlicet quæ supra nasum excreverat. Quam cum ex medicis delere quisquam minime valuisset, Alexandriam navigio venit, sumpso Theodoro, ad Cyrum et Joannem procurans accedere, et ab eis desiderabilem sanitatem percipere. Et ipse quidem cum accessisset, desiderio non est fraudatus, sed quæ voluit prorsus obtinuit, licet tempore multo cum obtinuisset quieverit. Piper autem erat medicina illa, sartagine torridum, et inter nasum immissum.

Procopio autem apud martyres perseverante, juvenis cum esset Theodorus, frequentius se in mare jactabat, et hujus fluoribus aggaudebat, alacriusque se in hos mergebat cernuum, et natabat. Sed quadam die natantem, et jocantem atque cum fluctibus viriliter colluctantem, canis marinus veniens, calcaneumque remordens, traxit in pelagus, et modico spatio tracum, in arena profundius obruit, prædam mori putans, et escam præparatam reservans. At ille nondum quidem moriebatur, licet in inferni penetrali occultare-

A δύνοντι μὲν γὰρ ἡ νόσος αὐτῷ συνεβάπτετο, ἀνιόντι δὲ οὐδ' ἑλως αὐτῷ συνανήρχετο.

Tότε τὴν ἐν τῇ προβατικῇ κολυμβήτρει τῷ τοῦ θεοῦ ὕδατος ἔμβασιν ἐμιμήσατο, οὐκ ἀγγελον δεξιμένην λουσόμενον, καὶ τῇ καταβάσει τὸ νῆμα ταρασσόντα, ἀλλὰ Κύρον ἰδοῦσα τὸν μάρτυρα, καὶ τὸ τοῦ τοῦ δεξιμένην φιλόνητον θεόπισμα. Ὅθεν παράλυτον λαβοῦσα τὸν Ζώσιμον, ἐβρώμενον ἀπεδίδου τῷ σταίαντι· καὶ μὴ κινούμενον δεξιμένην τὸν ἄβρωστον, ὅγιά τοῦτον ἀπέλυε καὶ εὐκίνητον. Ὅς κατιῶν μὲν ἐν τοῖς νάμασιν παρυστώτα τὸν ἅγιον ἔβλεπεν· ἀνιών δὲ τοῦ θεοῦ καὶ φιλόπρηνος ὕδατος, τὸν λατρὸν ἰδεῖν οὐκ ἔδύνατο. Καὶ ἦν οὐδὲ βιωθεὶς ὁ Ζώσιμος ἄλυσος· χαίρει μὲν γὰρ ὅτι τὴν νόσον ἀποβαλὼν τῆς βιώσεως ἔτυχεν· ἡγαλλεῖ δὲ ὅτι τὸν δεδοκῶτα τὴν βῶσιν οὐκ ἔβλεπε· χαίρων δ' ὁμοῦ καὶ λυπούμενος, ἔβω τῶν θερμῶν ἀέρων ποσὶ χρώμενος ἔτρεχε θεὸν ἀνυμνῶν καὶ τὸν βῶσαντα μάρτυρα· μετ' οὗ καὶ πάντες οἱ βλέποντες οἰκαιοὶ τε καὶ ἄλλοι, μίαν εὐφημίας φθὴν ἀνεφέροντο, αἰνοῦντες Χριστοῦ τὴν εὐμένειαν, καὶ τὴν ἑναργίαν τῶν μαρτύρων ἐπίσχεψιν. Καὶ τὸ λουτρὸν ὡς τὸν νεῶν καταλάμβανον, καὶ ἐκθὸν εἰσιόντες ἰλουσιντο τε καὶ ἡδύχοντο, νεῶν αὐτὸ καὶ λουτρὸν ὀριζόμενοι, καὶ διελθὼν ἐκείθεν τὴν εὐλογίαν καρποῦμενοι.

ΝΓ'. Περὶ τοῦ παιδὸς τοῦ Ἐλευθεροπολίτου.

Διαδεχόμενος δὲ τὸ μικρὸν τοῦτο λουτρὸν καὶ βραχύτατον ἡ μεγάλη καὶ εὐρύχωρος θάλασσα, καὶ τὸ βεῖθρον τὸ θερμὸν καὶ γλυκύτατον, τὸ ἀλμυρὸν καὶ ψυχρότατον, καὶ Κωνσταντινουπόλιν Ἐλευθερόπολιν, καὶ τὸν Ζώσιμον ὁ Προκόπιος, μᾶλλον δὲ ὁ τοῦ Προκοπίου δοῦλος Θεόδωρος, καὶ τὴν τῶν ἁγίων εὐφημίαν αὐξήτωσαν, μέρος καὶ αὐτοὶ τῶν ἐγκωμίων γιγνόμενοι. Ἐλευθερόπολιν ὦκει Προκόπιος, Παλαιστίνης δὲ πόλις καθίστηται, καὶ τῶν ταύτης ἐμφανῶν ἔγνωρίζετο, καὶ δοῦλον ἐκείνητο τὸν Θεόδωρον· ἔσχε δὲ πῆθος δούλων, τῶν τῆς βίβδος ὑπερσάρκωσιν, ἦν ἐξ λατρῶν οὐδὲς δινηθεὶς ἀποτρίψασθαι, εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπιλαβὼν τὸν Θεόδωρον, Κύρω καὶ Ἰωάννῃ προσελθεῖν προαιρούμενος, καὶ πρὸς αὐτῶν τὴν τριπλόητον ἴασιν δεῖξασθαι. Καὶ αὐτοὶ μὲν προσελθὼν οὐκ ἀπέτυχεν, ἀλλ' ἔτυχεν ὧν ἠδούλετο, εἰ καὶ χρόνῳ πολλῷ καὶ τυχὼν ἀνεπαύσατο. Πλείεσι δ' ἦν τὸ βοήθημα τηγάκῳ φρυγόμενον, καὶ τῆς βίβδος εἴσω βαλλόμενον.

Προκοπίου δὲ προσκαρτεροῦντος τοῖς μάρτυσιν, νέος ὢν ὁ Θεόδωρος, συχνότερον τῇ θαλάσῃ προσέβαλλε, καὶ τοῖς ταύτης προσέχειρε βεύμασιν· ἐκθύμως τε αὐτοῖς ἐνεκυσίετα ταμὰ ἐνήχετο. Ἄλλ' ἐν μὲν κολυμβήοντα καὶ παίζοντα, καὶ τοῖς κύμασιν ἀνθηρῶς προσπαλαίοντα κύων συρθεὶς ὁ θαλάττιος, τῆς πτέρνης δακὼν εἴλκεν εἰς πύλας, καὶ μικρὸν ἐκπύρας διάστημα, φάμμεν βυθίᾳ προσέχων, τεθνάναι νομίσας τὸ θήραμα, καὶ βρώσιν ταμεινόμενος ἔτοιμον. Ὅ δὲ ἐτεθνῆκε μὲν οὕτω, εἰ καὶ εἰς ἔδου ταμεινὸν ἐκχευρπτο, Κύρον εὐρὼν ἀργῶν καὶ ἰωάν-

νην ἐν ὕδασι. Ἐκδιόμενος μὲν γὰρ Θεόδωρος ἐπεκα-
λεῖτο τὸν μάρτυρα ὁπὸ φάμμου δι' αἵματος, Κύρον
ἐν ᾧ καὶ Ἰωάννην ἐλάμβανε· καὶ ὡς πλησίον ἦν
αὐτῷ ἐμνημόνευσεν, καὶ ἐκ τοῦ πλάτους αὐτῷ βοή-
θειν ἐβόησεν, καὶ ρύσασθαι τοῦ συνέχοντος κλύδωνος,
ἐκδύσας ὧν· καὶ ἰδὼς Θεόδωρον, καὶ ἐξ οὐρανῶν οἱ
μάρτυρες τῆς δεήσεως ἤκουον, καὶ τῶν τριγῶν τὸν
ταβαμμένον ἀρπάσαντες, μὴ βοῶν πρὸς αὐτὸν
ἀπαφθέγγοντο, καὶ τοῦτον τῆς ὕδατος ἐξενέγκαντες
ἐπὶ γῆς τιθέασιν, οὐκ ἐμπνέοντα νέον Ἰωάνν δει-
κνύντες Θεόδωρον, καὶ τὴν πνοὴν δι' μετ' οὐ πολλὸν
χαρισάμενοι, πρὸς αἰσθησὶν ἦγον τὸν τραύματος,
ὅπερ ὁ κύων ἐναιργάσατο δῆγματι· τῆς πτέρνης γὰρ
τοῖς ὀδοῦσι δραξάμενος, καὶ ἐκ ταύτης ἔλκων τὸν
ἀνθρώπον, ἔπαιν αὐτοῦ τὸ πέλμα μέχρι δακτύλων
ἐμέριεν· ὅπερ ὡς ἀπὸ δένδρου φύλλον κρεμάμενον
καὶ τῆδε κακείως φερόμενον, τῷ τῆς κηρωτῆς φαρ-
μάκῳ προσήκοντα, φεραυτάτῃ βοῇ πόδα καὶ ψυχὴν
χαρισάμενοι, καὶ φυγὴν τοῦ θηρὸς ἀπροσέκχοντο.
Ἡμεῖς δὲ σὺν αὐτῷ, ἐπεὶ γὰρ ὥδε τῷ βίῳ περίεστιν,
καὶ τοῖς τότε παρούσι, καὶ τοῖς ἄρτιως ἀκούουσιν,
τοῖς σπουδαῖς ὑμνήσαντες, καὶ οὕτως ἐξέως ἐπι-
κουρεῖν καὶ ἡμῖν ἐν κινδύνῳ αἰτήσαντες, ἄλλοι
τεράστιον ἄλλον ἐπαίνων ποιησάμεθα πρόρασι.
runt illum, hymnis prosequentes, et ita velociter
aliud prodigium aliarum faciamus occasionem laudationum.

ΝΔ'. Περὶ Ἰσιδώρου ἐπιληπτικῆς.

Σμυρνήσῳ καὶ Δαμασκῷ ἐπὶ τοῖς τῶν μαρτύρων
δωρήμασιν, ἡ Παῦλον ἀπολαβοῦσα μὴ βλέποντα, δι-
ώκτην ἐξήνευσε, καὶ ποιήσασα κήρυκα, ἡ φωνεῦθη-
ναι ζητούμενον κρύψασα, καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ
νοκτὸς φυγαδεύσασα· καὶ τῆς πρὸ ταύτης εὐδαιμο-
νίας τὸ μετασχεῖν τῶν ἁγίων τῆς χάριτος ἡγήσθη
λαμπρότερον. Αὕτη γὰρ τῆς κολίης Συρίας μητρό-
πολις, τῆς οἰκίας Ἑβραίων· ἀρχηγὸς ἰδασίαν, Νίνον ἐαυτῇ
βασιλεύοντα, καὶ Σαμίραμιν τὴν περίφημον ἔχουσα.
Ἄμφω γὰρ ἐκαὶ βασιλεύσαντες, καὶ ταῖς τὴν πόλιν
κυκλώσαντες, ἀπ' αὐτῆς τὰς ἀποικίας ἐξήγαγον, εἰς
τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀραβίαν τὴν λεγομένην Εὐδαίμο-
να. Ἐμεινε δὲ Δαμασκὸς βασιλεύουσα ἕως ὁ Μακεδὼν
Ἀλέξανδρος ἀρετὴν ἀνελών, τοῖς αὐτοῦ θησαυροῖς
ἐκ ταύτης ἀφελάτο, καθελὼν σὺν αὐτῷ τὰ βασιλεία·
καὶ ταῦτα μὲν ἔξωθεν περὶ Δαμασκοῦ μαμαθήκαμεν·
οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πολλῶν βασιλέων ἐν αὐτῇ θεασάμε-
νοι μνήματα. Ἀπὸ δὲ τῆς θεοπνευστου Γραφῆς· πάλιν
αὐτὴν βασιλεύουσαν ἔγνωμεν, τὸν υἱὸν Ἀδερ, τὸν
Φούλα, τὸν Θεγλαφελλασάρ, τὸν Ἀζαήλ, τὸν Ῥαα-
σῶν βασιλεύοντα ἔχουσα· ὧν πλεόν ἁπάντων Κύρου
καὶ ΰεάννου δωρεῶν ἀπολαύσασα, καὶ ταῖς ἐπὶ Παύλῳ
μεγαλαυχταῖς ταύτας συνάψασα τοῖς σκιρτήμασιν
ἐναδρύνεται. Δαμασκηνὸς ἦν καὶ τῶν ἐν τέλει λαμ-
πρῶν διονυσίος, ἐκφένους βλαστήσας διὰ διαλάμψαν-
τος· οὐπερ ἀρχὴ καὶ ρίζα Νικόλαος ἦν ὁ φιλόσοφος,
ὁ Ἡρώδου παιδευτής, καὶ παῖδων τῶν Ἀντωνίου καὶ
Κλεοπάτρας διδάσκαλος· ἀφ' οὗ καὶ Νικόλαος δώδεκα
κατὰ διαδοχὴν ἐξανθήσαντες, φιλοσοφίᾳ γαυρούμενοι,
τὸ γένος ἐπαῖδρυναν, καὶ εἰς μέγα δόξης καὶ λαμ-
πρότητος ἤγαγον.

tur, Cyro in aquis adjutore Joanneque reperio.
Siquidem dum traheretur Theodorus, martyres
intocabat; dum vero sub arena jaceret, Cyrum
Joannemque in mentem sumebat, et quod proxi-
mus esset eorum commemorabat, et de pelago
auxillari sibi et eruere a continuo mari rogabat.
Et cum in profundis esset, clamabat Theodorus,
et de cœlis deprecationem martyres audiebant,
et audita continuo veniebant. Ergo martyres ve-
lociter assistentes, et per capillos sepultum ar-
ripiētes: Noli clamare, ad eum dicebant. Hoc
ab humido educto super aridam posuerunt, non
spirantem juvenem, Jonam ostendentes Theodo-
rum; et spiritum non post multum donantes, ad
sensem ducebant vulnera, quod canis operatus
est moras; calcaneo quippe dentibus apprehenso,
et taliter homine tracto, totum illius calcaneum ad
digitos usque paritū est. Quem sicut folium
quod ex arbore pendet, et hac illacque defertur,
cerote medicamine adunant, brevissimo mo-
mento pedem animamque donantes, et insperato
a bestia sugere concedentes. Porro nos cum eo,
adhuc enim huic superest vitæ, et his qui tunc ade-
rant et qui modo audiunt, eos qui salvum fece-
runt etiam nobis consulere in periculis postulantes

LIV. De Isidoro epileptico.

Decoretur etiam Damascus in martyrum donis,
quæ Paulam admisit non videntem, et dimisit
videntem, et hospitio recepit persecutorem, et scilicet
predicatore; quem questum ad occidendū,
occultavit, et nocte per fenestram caminatum
in sporta fugavit, ut ex sanctorum gratie partici-
patione dux clarius fiat, quam ex felicitate quæ
hanc præcavit. Hæc enim cum Colesyria metro-
polis esset, in toto prorsus Oriente principali jure
regnabat, Ninum in se regnantem, et Samiramin
habens illam famosam. Ambo quippe illi regnan-
tes, et muris civitatem circumdantes, ab ea habi-
tacula eduxerunt tam in Asiam quam in Arabiam
dictam Eudæmona. Mansit autem Damascus re-
gnans, donec Alexander Macedo Dario interempto,
ex hac thesauros ejus ademūt, cum ipsa etiam re-
galia destruens. Et hæc quidem extrinsecus de
Damasco didicimus; multorum nihilominus regum
in ipsa monumenta videntes. A divinitus autem
inspirata doctrina iterum regnantem in ea cogno-
vimus filium Ader, Phula, Teglabellasar, Azael,
Rhaason reges habentem. Quæ Cyri Joannisque
plus quam illorum muneribus freta, et sub Paulo
magniloquiis congregans, exultationibus gloriatur.
Damascenus erat Dionysius, et ex his qui inter
proceres et claros videbantur haberi, qui ex ger-
mine erat perpetuo fulgido; cujus origo et radix
Nicolaus erat ille philosophus, Herodis eruditior, filio-
rumque Antonii et Cleopatras magister, a quo etiam
Nicolai duodecim per successionem efflorentes, phi-
losophiæque decore nitentes, genus illustraverunt,
et ad magnam claritatem et gloriam dederunt.

Ex his splendidus Dionysius natus filium pro sapiaque successorem habebat Isidorum. Hunc cum puer esset, balneo secundum consuetudinem usum, nequissimus quidam insecutus est dæmon, et in terram cadentem atque jacentem, hi qui tanquam puerum illum aiebant, extra calidos aëres eduxerunt; intus enim insidias passus est dæmonis, defectionem animi passionem esse putantes, quæ multis sæpe contingit in balneis, et non malignorum spirituum operationem; cum et sine balneo sustinuerit lesionem; et excusatio non erat quæ languorem posset ulterius occultare; et idcirco et pueri passionem agnoverunt, et eventus dæmonice nequitie nuntiauerunt tunc talem esse, et illam intellexerunt commutationem, scilicet quæ prima in balneis facta est. Quo parentes comperito, non mediocriter tristabantur, et astabant; erat enim eis inter filios solus Isidorus masculus, et omnem in se postestatis ferebat fiducia; unde iam omne studium pro pueri curatione ponebant, et hunc probabilibus medicis ostendebant, multitudine melancholicorum humorum frequentes illas epilepsias et longas capitis gravedines accidere arbitantes: nam utrasque ut cognovimus patiebatur, alteras quidem frequentius, alteras vero indeficientius et prolixius. Sed quasi unam ab omnibus sententiam audiebant, idem hominibus in victum esse languorem, spiritum scilicet nequam, et non melancholicum humorem, causam habentem.

Cumque Dionysius pueri pater discipulorum [cod. ex libris pro discipulorum] Hippocratis infirmitatemprehendisset, hunc cum matre ad Cyrum et Joannem misit, sicuti ad Eliazum quondam Negum Syrum rex Damasci direxit; quos cum venissent, martyres receperunt, et post modicum dimiserunt, curatione donati. Apparentes enim matri pueri cum dormiret, hunc linire per se a capillis usque ad ungulas porcino præcipiunt adipe, divina dispensatione utentes, et ipsius curare animam festinantes; læsam quippe Julianam esse, hoc enim erat nomen ejus, circa fidem diffamabant, ad gentilem inclinatam errorem, ac proinde propter Adonidis mortem carnes refutare suillas. Et sive vera quæ dicebantur essent, sive falsa, quæ opinio divulgabat, Deum nosse, et qui hoc præceperant martyres: quia enim carnes exsecratur porcinas, manifestum erat et inambiguum. At vero cujus rei gratia has non manducabat, nullus ex his qui non ex propinquis erat sciebat. Verumtamen infirmitas pueri iussionem facere cogebat, et hunc insinuatoliniens adipe, infirmum manifeste linivit, et manifesta infirmitatis ferentem insignia.

Præterea dæmonium, quod huic molestum erat et comprimebat, perfectam unctionis aitrecitationem non præstolans, tanquam a divina fugiebat virtute flagellatum. Cyrus enim ac Joannes invisibiliter flagellabant, qui divina virtute circumterere consuevi sunt dæmonas; unde ab illo tem-

A Ἐκ τούτων ὁ λαμπρὸς γεννηθεὶς Διονύσιος παῖδά τε καὶ τοῦ γένους διὰ δόχον ἔσχεν Ἰσίδωρον. Τοῦτον ἐν μετράχοις τυγχάνοντι λουτρῷ κατὰ τὸ συνεχὲς χρώμενον, πονηρὸς τις δαίμων εἰσέλητο, καὶ χαμαὶ πεσόντα καὶ κείμενον οἱ παιδοτροφεῖντες αὐτὸν ἀνελόμενοι, ἔξω τὸν θερμῶν ὕδρων ἐξέβαλον· ἔξω γὰρ τὰ τῆς ἐπιπείρας τοῦ δαίμονος πέπονθε, ἀγνωρίαν εἶναι τὸ πάθος γινώσκοντες, τὴν πολλοὺς ἐν λουτροῖς πολλὰκις συμβαίνουσαν, καὶ οὐ πονηρῶν πνευμάτων ἐνέργειαν· ἀλλ' ὥς καὶ λουτροῦ χωρὶς τὴν βλάβην ὑπέμεινεν, καὶ πρόφασιν οὐκ ἦν ἡ ἀρρώστια ἐν τῷ πάθει λογίσασθαι· καὶ τοῦ παιδίου τὸ πάθος ἐγνώρισαν, καὶ δαιμόνων ἀδικίας τὰς συμβάσεις ἀτήγγελλον· τότε τοιαύτην ὑπάρχειν κακίαν ἐνόησαν, τὴν πρῶτην ἐν λουτρῷ γενομένην ἀλλοίωσιν. Τοῦτο μάθοντας οἱ φύσαντες, οὐ μετρίως πῶς ἠνέοντο καὶ ἡσυχάλουν· ἦν γὰρ αὐτοῖς καὶ μόνος ἀσπὴν ἐν πατρὶν ὁ Ἰσίδωρος, καὶ πάσας ἐφ' αὐτὸν τὰς τοῦ γένους ἐλπίδας κατέφερον. Ὅθεν οὗτοι σπουδῇ ἄπιστον τῆς τοῦ παιδὸς θεραπείας ἐτίθεντο, καὶ τῶν δοκιμοῦντων ἰατρῶν ὑπαδείκνυσιν, ἀπὸ πλῆθους μελαγχολικῶν χυμῶν τὰς συνεχεῖς ἀπολήψεις ἔσχεν, καὶ μακρὰς καρηθερίας συμβαίνειν εἰσέμεναι· ἐκτέρας γὰρ ὥς ἔγνωμεν ἔπασχεν, τὰς μὲν συνεχέστερον, τὰς δὲ ἐν τοκώτερον καὶ μακρότερον· ἀλλ' ὥς μὴν πρὸς πάντων ἀπόφασιν ἦκουσαν ἀνθρώποις ἀνίστηεν εἶναι τὸ νόσημα, πνεῦμα πονηρὸν καὶ οὐ μελαγχολικῶν χυμῶν ἔχον τὸ νόσημα.

C Ὁ τοῦ παιδὸς πατὴρ Διονύσιος, τῶν ἐξ Ἰαποκράτους θεωρήσας τὸ ἀνάγκη, τοῦτον ἐν τῇ μητρὶ πρὸς Κύρον καὶ Ἰωάννην ἀπέστειλεν, ὡς πρὸς Ἐλισσαῖον πόρτῃ Νάβιν τὸν Σύρον ὁ Λαμασκὸς βασιλεὺς ἐξέπεμψεν· καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀπολαβόντας οἱ μάρτυρες, μετ' ὀλίγον ἀπέλυσαν θεραπεύσαντες. Θανόντες γὰρ τῇ μητρὶ τοῦ παιδὸς ὡς ἐκάθευδεν, τοῦτον χρεῖαν δι' αὐτῆς ἀπὸ τριχῶν μέχρις ὀνόχων δεῖν προστάττον στέλει, οἰκονομῇ χρῆσθαι τὴν αὐτῆς ψυχὴν θεραπεύσαι σπουδάζοντες· βεβλῆσθαι γὰρ τὴν Τούλιαν, τοῦτο γὰρ αὐτῆς ὑπῆρχε τὸ ὄνομα, περὶ τὴν πίστιν ἐψημίζον, πρὸς πλάνην Ἑλληνικὴν ἀποκλίνουσαν, καὶ ταύτῃ διὰ τὸν Ἀδώνιδος θάνατον τὰ κρῖα παραιτεῖσθαι τὰ βεῖα. Καὶ εἰς ἀληθὴ ἦν τὰ λεγόμενα, εἰς ψευδὴ τὰ τῆς ψήμης ἐτύγγανεν, θεὸν εἰδέναι, καὶ τοῦτο κελεύσαντας μάρτυρας· ὅτι μὲν γὰρ τὰ κρῖα παρητεῖτο τὰ βεῖα, φανερόν ὑπῆρχε καὶ ἀμαχόν· οὗτο δὲ χάριν ταῦτα μὴ ἡσθίεν, οὐδεὶς τῶν ἐγγυτάτων ἐγίνωσκεν· πλὴν τοῦ παιδὸς ἡ ἀσθένεια τὸ κελευσθὲν ποιεῖν ἐδίδετο· καὶ τοῦτον τῷ μηνυθέντι καταχρύουσα στέλει, ἀβήρωστούντα προβήλως κατέχριε, καὶ φανερά τῆς ἀβήρωστας τὰ σήμαντρά φέροντα.

Τὸ δὲ τοῦτω παρενοχλοῦν καὶ θλίβον δαιμόνιον τὴν τελείαν τοῦ χρίσματος μὴ περιμεῖναν προσένεξιν, ὡς ὑπὸ θείας δυνάμεως μαστιζόμενον ἔρευγε. Κύρος γὰρ αὐτὸν καὶ Ἰωάννης ἀσπῆρας ἐμάστιζον, οἱ δὲ ἐξ δυνάμει περιστρωθεὶν ἡθισμένοι τοὺς δαίμονας· ὅθεν ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου μέχρις οὗ κατὰ τὸνδε τὸν βίον

ἦν ὁ Τσιδωρος, ἀπρόσιτος ὑπῆρξε τοῖς δαίμοσιν, καὶ παῖραν αὐτῶν τοῦ λοιποῦ τοιαύτην οὐκ ἔλαβεν, οἷαν πρὸ τῆς καταφυγῆς τῆς εἰς τοὺς μάρτυρας Κύρον καὶ Ἰωάννην ἐλάμβανεν· οἶμαι δὲ καὶ αὐτὴν ὠφελήθησαν τῷ θαύματι, εἴπερ ἐπ' ἀληθείας ἐδέχλητο, εἰ μὴ σφόδρα δυσσεβὲς τις ἦν καὶ ἀνόητος· ἡμεῖς δὲ καὶ ταῦθα θεὸν ἀνυμνήσαντες, καὶ μάρτυρας τοὺς ἐργάτας τοῦ θαύματος, ἐφ' ἕτερον θαῦμα τὴν γλῶτταν ὀπλίσσωμεν, ταύτης ἀρωγούς τοὺς τῶν θαυμάτων ἐργάτας ποιούμενοι.

NE. Περὶ Θεοδώρου τοῦ Κυπρίου τοῦ ἀπο μαγείας γεγονότος Λορδόποδος.

Φοινίκης ἐγγὺς ἡ Κύπρος καθίστηκεν, μεταξὺ τῶ παρθενικῶν ἔχουσα πέλαγος, ὅπερ τῷ νοί διαπλεύσαντες, ἐκ Φοινίκης τῇ νήσῳ προσβάλλομεν, καὶ τὸν Λαπίθιον εὐρηκότες Θεόδωρον, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀκριβῶς ἐραυνήσαντες, πρὸς εὐφημίαν τῶν δεδρακότων συγγράψωμεν· Ἰατρός ὑπῆρχε Θεόδωρος, καὶ τὴν τέχνην εὐδόκιμος, καὶ διὰ τοῦτο περίφημος· οὗτος ἀπὸ μαγείας ἀγνήτος γίγνεται, καὶ τοῦ πάθους ἀγνοήσας τὸ αἶτιον, αὐτὸν θεραπεύειν ἐσπούδαζεν, ἐκεῖνα ποιῶν, ἀπὸ αὐτοῦ ἰατρεῦειν ἐνόμιζεν, καὶ ἀπαθόντας ἑτέρους, οὐ μαγείαν, ἀλλ' ἀργίαν μελῶν, προσενέγκας ὠφέλησεν· ἀλλ' ὡς πάντα ποιήσας αὐτῷ τῆς νόσου τὴν ψυχὴν οὐκ ἐδράδευσεν, τῆς τέχνης ἐγνωκὼς τὴν ἀσθένειαν, Κύρου πρόσφω καὶ Ἰωάννου καθίσταται, τῶν φυγαδεύσαι δυναμένων τὸ νόσημα, καὶ χαρίσασθαι τῷ νοσοῦντι τὴν ἰασιν.

Ἐλθόντι γὰρ αὐτῷ κατ' ὕπνον οἱ μάρτυρες φαίνονται, καὶ φανέντες τὸ πάθος εὐθὺς φυγαδεύουσιν. [(32) Ὅς πνεύμονα λαβεῖν καλεῖσθαι.] καὶ φροῦσαι πυρὸς τοῦτον ἐν ἀνδραξίν, καὶ φρυγέτα σὺν οἷσιν λαβεῖν καὶ χρίσαι. Ἐπειδὴ δὲ τὴν χάριν ἰδοῦν μὴ ἀτελῇ τοὺς ἁγίους δωρησάσθαι, Θεόδωρον μὲν τοῖς εἰρημένους ἰδάντο βοηθήμασιν· ἡγωνισάμενοι δὲ τὸν μαγεύσαντα, καὶ τὰ τῆς μαγείας θεραπεύσαντες ὄργανα, τὸν δεδρακότα κατ' ἀξίαν ἀμείβονται· ὅτε γὰρ ἐνοικεῦσάσι Θεόδωρῳ προσέταττον τὸ βοηθῆμα, καὶ τοῦτ' ἐνεμίσγουν τῷ κελεύματι. Ἀποστείλον, λέγοντες, εἰνὰ τῶν σοι διακοιμώμενον εἰς Λαπίθιον, καὶ πρὸ τοῦ κοιμήματος τοῦ σου παρὰ τὸ πρόθυρον σκάψαι διάταξον· ἐκεῖσε γὰρ εὐρήσει τὸ τοῦ δεδρακότος κακούργημα, ὑπὸ τὸ πρόθυρον ἀφανῶς καλυπτόμενον· ὃ καὶ φανερούμενον, εὐθὺς ἀναρεῖ τὸν ποιήσαντα. Πίψας δὲ Θεόδωρος ὡς περικλυστο κατὰ τὸν λεγόμενον τόπον, τὸ τῆς ἀρρωστίας εὗρισκεν αἶτιον· καὶ τοῦτο φάνεν, ἀφανὲς εὐθὺς ὃ κακούργησας ἐγένετο, θανάτου τοῦτον παραχρῆμα σιλήσαντος, καὶ μαρτύρων βοῇ τὸν Θεόδωρον ἐκδικήσαντος. Ἐβραῖος δ' ἦν, καὶ τοιαύτης ὑπολήψεως οὐκ ἐλευθερός· διὸ καὶ τῶν ἰδίων ἔργων τοὺς πόνοὺς ἐδρέφατο, κατ' ἀλλήλα λαβὼν τῇ γεωργίᾳ τὰ δράγματα· ἡμεῖς δὲ τῶν ἁγίων τὸ σθένος θαυμάσαντες, καὶ ὡς οἱοί τε ἔσμεν αὐτοὺς ἀνυμνήσαντες, ἕτερα αὐτῶν οὐκ ἐλάττονος ὁμῆς καὶ δυνάμεως τῷ γράμματι διαγγέλλωμεν.

A pore, quousque in hac fuit vita Isidorus, inaccessibilis erat demonibus, et experimentum eorum tale de cetero non accepit, quale ante refugium ad Cyrum et Joannem martyras accipiebat factum. Opinor autem et ipsam hoc miraculo profecisse, si duntaxat veraciter erat laesa, vel si non quedam valde insensata et impia exstitit. Porro nos et hic Deo, et miraculi operatoribus hymnis benedicentes, ad aliud miraculum linguam armemus, hujus adjutores miraculorum operarios facientes.

LV. De Theodoro Cyprio qui a magia factus est lordus.

Phœnice proxima Cyprus exstat, interpositum habens parthenicum pelagus, quod animo navigantes, a Phœnice in insulam venimus, et Lapithio invento Theodoro, et his quæ illius sunt districtius perscrutatis, hæc ad laudem eorum qui operati sunt conscribamus. Medicus erat Theodorus, arteque bene probatus, et ideo ubique famosus. Hic a magia immobilis sit, causamque passionis ignorans, semetipsum curare studebat, illa faciens quæ se fore sanatura sperabat, et quæ alijs non magiam, sed otiositatem membrorum patientibus sæpe afferens profuit. Sed cum omnia fecisset [quin a se morbum depelleret, artis cognita] infirmitate Cyri Joannisque profugus constituitur, valentium et languorem fugare, et languenti sanitatem donare.

Itaque venienti ei martyres in visu videntur, et visi passionem continuo fugant hoc medicamine usi. Porci pneumonem sumere, et torrere hunc ignis in prunis et torrido cum vino linire ac inungere membra quæ patiebantur, præcipiunt. Quia vero gratiam oportebat non imperfectam sanctos donare, Theodorum quidem predictis sanaverunt auxilijs, eo vero qui magis exercuit agnito, magique organis manifestis effectis, dignam auctori vicissitudinem tribuunt. Quando enim Theodoro conficere adminiculum præceperunt, etiam hoc jussioni miscebant, Mitte, dicentes quemquam ministrantem tibi ad Lapithon, et ante cubile tuum præ foribus fodere dispone. Illic enim insidiantis invenes maleficium sub vestibulo invisibiliter coopertum; quod manifestatum mox, eum qui fecit interimet. Mittens autem Theodorus sicut jussus est ad jam dictum locum, infirmitatis reperit causam. Et hac apparente, qui male id operatus est, statim disparuit, morte hunc proinus rapiente et martyrum nutu Theodorum defendente. Hebræus autem erat, et hujusmodi æstimationis nullo modo liber; propter quod et operum messuit propriorum labores, competentes accipiens agriculturæ manipulos. Porro nos sanctorum robore collaudato, et sicuti possumus eis hymnis glorificatis, alia eorum non minoris motus atque virtutis, hoc scripto denuntiabimus.

NOTÆ.

(32) Inclusa in Græco textu deerant, quæ tamen Latinus conservavit.

PATROL. GR. LXXXVII.

LVI. De Georgio Cyprio qui pedibus ex operatione dæmonis infirmatus est.

Non autem despiciamus Georgium adhuc in Cyprio degentem, quoniam pauper est, et egestate deprimitur; nam nec Cyrus eum et Joannes martyres despexerunt, sed ut amatores pauperum assumpserunt, et curatione dignum exhibuerunt, tanquam veri pauperum amatores. Agri cultor erat Georgius, et prædium habitabat quod apud Nemesum adiacebat. Phava idem prædium vocabatur, quod quinquaginta quidem a civitate, tribus autem et dimidio stadiis a mari distabat. Præterea sic pedibus Georgius infirmatus est. Quæ per agros erant inspiciebat, et leporem, ut autumabat, videbat, et intuens insequabatur. Dulcis namque est hæc venatio rusticis, et incitans si apparuerit ad capiendum. Verum persequens non comprehendit; non enim erat lepus qui apparuerat, sed spiritus nequam, et hominem odiens. Porro a cursu iterum cessans, pedes movere non poterat, sed immobilis post cursum manebat, leporem quidem non capiens, capiens autem pedum obligamentum; talia enim sunt illius leporis dona.

Hinc ad Cyrum et Joannem super humeros Georgius asportatus effertur, et horum pedibus ab alumnis projicitur, et tempore multo facto, usque quo Deus et sanctorum gratia voluit, tali modo sanitatem adeptus est. Molestus erat infirmis, et laborem non brevem præstabat his qui talium studium in templo gerebant, citius ad latrinas veniens, sed ab his non citius rediens, ita ut dormire in his crebro dimitteretur, eo quod crebro abiret, et tardaretur ex consuetudine sedens. Taliter autem Georgio martyres viso, ad miserationem veniunt et compassionem, et in latrinis quadam die dormienti in somnis apparent dicentes: «Surgens egredere, et in tuis dormi stramentis. Qui expergefactus, et neminem videns, iterum dormiebat. Et iterum martyres secundo astant, eadem disponentes. At ille conversus iterum, et neminem rursus intuitus, iterum secundo dormiebat. Tertio autem sancti ei apparentes, peditem a latrinis egredi jubent, panem porrigentes ad manducandum. Porro tertio factus in somnis non quidem præsentem videbat martyres, sed inveniebat benedictionem datam ad sanitatem; et cum hanc manducaret, convalescebat. Sanctorum jussionis memor, a latrinis surgit, et saliens exit, ibidem languorem dimittens, sanctorum virtutem glorificans. Adhuc autem et superest iste, et martyrum peragrat templum, languorem pariter et sanitatem enarrans, et ad laudem Dei sanctorumque canticum qui sanaverunt commovens audientes.

LVII. De Cyriaco Rhodio dæmonium passo.

Non autem ineptum est Cyriaci etiam Rhodii facere mentionem, et cum insularis insulanum connumerare, et Cyprii adnectere Rhodium; plus enim congratulari insulanos invicem accepi, quam

A ΝΓ'. Περὶ Γεωργίου τοῦ Κυπρίου τοῦ τοῦς πόδας ἐξ ἐνεργείας δαιμονος ἀσθενησαντος.

Μὴ παρίδωμεν δὲ τὸν Γεώργιον, ἐτι κατὰ τὴν Κύπρον διάγοντας, ὅτι πίνης ἐστὶν καὶ πτωχεῖα συνέχεται· ἐπεὶ μήτε Κύρος αὐτὸν καὶ Ἰωάννης παρίδον οἱ μάρτυρες, ἀλλ' ὡς φιλόπτωχοι προσελάβοντο, καὶ θεραπείας ἤξισαν, ὡς ἀληθεῖς φιλοπῶντες. Γεωργὸς γὰρ ἦν ὁ Γεώργιος, καὶ χωρίον ἔχει τῇ Νεμασίῳ παρακείμενον· Φαῦα τὸ χωρίον ἐλέγετο, καὶ πεντήκοντα μὲν τῆς πόλεως, τρισὶ δὲ καὶ ἡμισυ τῆς θαλάττης σταδίοις διέστηκεν. Οὕτω δὲ τοὺς πόδας ἠσθένησεν ὁ Γεώργιος· τὰ κατ' ἀγρούς ἐπισκέπτετο, καὶ λαγῶν, ὡς ἐνόμιζεν, ἐδίεπεν, καὶ κατιδὼν κατεδίωκε· γλυκὺ γὰρ τοῦτο τοῖς ἀγροῖκοις τὸ θήραμα, καὶ παρ' οὐρῶν, εἰ φανῇ, πρὸς κατάληψιν· ἀλλὰ διώκων οὐκ ἔλαθεν· οὐ γὰρ ἦν λαγὼς τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ πνεῦμα πονηρὸν καὶ μισάνθρωπον. Τοῦ δρόμου δὲ πάλιν παυσάμενος, τοὺς πόδας κινεῖν οὐκ ἠδύνατο, ἀλλ' ἀκίνητος μετὰ δρόμον διέμεινε, λαγῶν μὲν οὐκ ἐληφώς, ἐληφώς δὲ τῶν ποδῶν τὸν ἐπίδυσμον· τοιαῦτα γὰρ ἐστὶν ἐκείνου τοῦ λαγῶς τὰ χαρίσματα.

Ἐντεῦθεν ἐπὶ Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας ἐπ' ὤμων αἰρόμενος ὁ Γεώργιος ἄγεται, καὶ τοῖς τούτων ποσὶν ὑπὸ τῶν θρεψαμένων προσπίπτει· καὶ χρόνον ποιήσας συχρὸν ἕως οὗ θεὸς καὶ τῶν ἁγίων ἡ χάρις ἠδούλετο, τότε τὸν τρόπον τῆς ἰάσεως ἐτύχεν· Ἐπαθῆς ὑπῆρχεν ὡς ἀβρῶστος, καὶ κόπον οὐ βραχύν τοῖς ἀνὰ τὸν ναὸν φιλοπονοῦσι παρείχετο· ταχέως εἰς ἀπεδρῶνας ἐρχόμενος, καὶ μὴ ταχέως αὐτῶν ἐξερχόμενος, ὡς καθεύδειν πολλάκις ἐν τοῖς ἀφίστασι, καὶ ἐμδραδύνειν ἐκ συνηθείας καθήμενον. Οὕτω δὲ τὸν Γεώργιον ἰδόντες οἱ μάρτυρες, εἰς οἶκτον ἐρχονται καὶ συμπάθειαν· καὶ τοῖς ἀπεδρῶσιν ἐν μὲ καθευδήσαντι, ἐν οὐείοις φαίνονται λέγοντες· Ἄναστας ἔξιδι, καὶ ἐν τοῖς ἰδοῖς κάθειδε στρώμασιν. Ὁ δὲ διυπνισθεὶς, καὶ μηδένα θεασάμενος, πάλιν ἐκάθειδεν· καὶ πάλιν οἱ μάρτυρες ἐκ δευτέρου παρίστανται, τὰ αὐτὰ διατάττονται· ὁ δὲ πάλιν στραφεὶς, καὶ μηδένα πάλιν ἰδὼν, πάλιν ἐκοιμάτο τὸ δευτέρον. Ἐκ τρίτου δὲ φανέντες οἱ ἅγιοι, πεζεύοντα δὲ τῶν ἀπεδρῶνων ἐξίειναι καλεοῦσιν, ἄρτον ἐσθίειν ὀρέξαντες. Ὁ δὲ τὸ τρίτον γενόμενος ἀφυπνος, οὐκ ἔώρα μὲν παρόντας τοὺς μάρτυρας, εὗρισκε δὲ τὴν δεδομένην εὐλογίαν πρὸς ἑαυτὸν, καὶ ταύτην φαγὼν ἀνερῶννυτο· καὶ τῆς τῶν ἁγίων μνημονεύσας καλὸν αὐτοῦ, τῶν ἀπεδρῶνων ἀνίσταται, καὶ ἀλλόμενος ἔξεισι, ἐκεῖνος καταλείψας τὸ νόσημα, καὶ τῶν ἁγίων δοξάζων τὴν δύναμιν. Ἐτι δὲ καὶ οὗτος περίεστι, καὶ περιπολεῖ τῶν μαρτύρων τὸ τέμενος, τὴν νόσον ὁμοῦ καὶ τὴν ἑαυτοῦ διηγούμενος, καὶ πρὸς αἶνον θεοῦ, καὶ τῶν ἱεραμένων ἁγίων ψῆδην κινῶν τοὺς ἀκούοντας.

ΝΖ. Περὶ Κυριακοῦ τοῦ Ῥοδίου δαιμονιώτητος.

Οὐκ ἄκαιρον δὲ καὶ Κυριακοῦ τοῦ Ῥοδίου μνήμην ποιήσασθαι, καὶ τοῖς νησιώταις τὸν νησιώτην συναριθμήσασθαι, καὶ τοῖς Κυπρίοις συντάξαι τὸν Ῥόδιον· πλεον γὰρ χαίρειν τοὺς νησιώτας ἀλλήλοις ὑπ-

εἰληφα, ἥ χαίρουσι τοῖς δὲ νησιώταις τυγχάνουσιν. Κυριακὸς τοίνυν ὁ Ῥόδιος δαίμονιον ἔσχεν ἀκάθαρτον καὶ τῶν πλεονόντων πολὺ χυλεπώτερον, ἄγριον τε καὶ μισάνθρωπον, καὶ πολλοὺς αὐτὸν περιβάλλον συμπτώμασιν· καὶ πολλὰς αὖ τῆς ζωῆς ταύτης αὐτὸν ἀπεστέρησεν, εἰ μὴ Χριστὸς ὁ τῶν ὅλων κηδεμὼν καὶ τῆς ἀνθρωπείας φύσεως φύλαξ ἀνυστακτὸς ἐπιτιμῶν διεκώλυεν. Οὕτε γὰρ ἡσυχάζειν καὶ πρὸς ἄλγιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην, οὕτε δεσμοῖς ὑποτάττεσθαι, οὕτε σιδηραῖς ὑποκύπτειν ἀλύσεις, οὕτε τοῖς ἄλλοις μηχανήμασιν φράττεσθαι, οἷς οἱ τοιοῦτοι πεφύκασι σωφρονίζεσθαι, ἀλλ' ἦν ἀδελφὸς τε καὶ ἀρετὸς, λογισμῶν ἔρμος, καὶ πάσης διανοίας ὁρφανὸς καὶ ἀλλότριος.

Βιαιῶς δὲ πᾶν πρὸς Κύρον ἀχθεῖς καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας, τοῦ δαίμονος ἀπηλλάττετο· κατὰ βραχὺ γὰρ τὸν λογισμὸν καταστήσαντες, καὶ τὰ ἀνθρώπων αὐτῷ φρονεῖν ἐγαρίσαντο. Οὕτω δὲ διαθέντες τὸν ἀνθρώπον οἰκτροτάτῳ φαρμάκῳ, καὶ τὸ δαίμονιον ἐκδιώκουσιν, δείξαι τάχα βουλόμενοι τοῦ Πονηροῦ τὴν ἀσθένειαν. Κρέα γὰρ μόσχια λαβεῖν ἐπιτρέψαντες, ἀνθραξὶ τε ταῦτα καταπλεῖσαι προστάξαντες, σὺν ὀνῳ λεῖαναι καὶ χρῖσαι τὸ σῶμα θεσπίζουσιν· καὶ τοῦτο Κυριακοῦ τὸ τάχος ποιήσαντος, φρουδὸν εὐθύς γέγονε τὸ δαίμονιον, οὐ τὸ φάρμακον δευλιάσας ὁ δαίμων ὁ κάκιοςτος, ἀλλὰ Κύρου φρίξας καὶ Ἰωάννου τὸ θέσπισμα· οὐδ' ἀναστρέψας ἔτι πρὸς ὀκνησιν, ἀλλ' ἀπῆκε· πεφρευγὼς εἰς ἀόικητον, καὶ ταυτὶ βῶν ἐαυτοῦ τὸ ἀδύναμον καὶ τῶν διωξάντων τὴν δύναμιν. Ἡμεῖς δὲ τῷ καθαρισθέντι συγκαίροντες, καὶ τοὺς καθαρίσαντας αὐτὸν ἁγίους δοξάζοντες, καὶ Χριστὸν τὸ τοιοῦτο αὐτοῖς δεδωκέντα τὸ σθένος γεραίροντες, ἀρχὴν ἑτέρου ποιησώμεθα θαύματος.

ΝΗ. Περὶ Πέτρου τοῦ Ἀμμάδα χοιράδας ἐσχηκότος περὶ τὸν τράχηλον.

Πέτρος ὁ Χάραξ, ἀνὴρ γέγονε τίμιος, γένει δὲ καὶ πλούτῳ καὶ φρονήσει γαρουόμενος, καὶ τρίτης Παλαιστίνης (ταύτης γὰρ πόλις ἐστὶ τὰ Χαραγμωδὰ), τυγχάνων ἐπίδοξος, τῆς πατρίδος τὰ ὅρια ταῖς εὐφημαῖς ἐπέρασε, καὶ τοῖς ὑπερορίοις ὡς τοῖς ἐγχωρίοις ἐτύγχανε γινώριμος· οὐ τοσοῦτον ἐκ θέας ὅσον ἐκ φήμης αὐτοῖς γινωσκόμενος. Πέτρος οὖν οὗτος ὁ κάλλιτος, ὁ πλούτῳ βέβητος, ὁ γένει καὶ φρονήσει κοσμούμενος, χυλεπῶ νόσῳ περιπίπτωκεν· φεῖδεται γὰρ οὐδ' αὐτῶν τὰ τῆς φύσεως ἴδια, εἰ καὶ τοῖς λεγθεῖσιν πλεονεκτήμασιν διαφέρειν τῶν ὁμοφύλων νομίζουσιν. Τοιοῦτο δὲ ἦν καὶ τὸ νόσημα· Τὰς χοιράδας πάντως ἀκούετε, καὶ ἀκούοντες πάντως γινώσκετε, καὶ οἴδατε ὡς πάθος ἐστὶ δυσκατέργαστον, καὶ νόμοις ἱατρῶν οὐ πειθῆνιον, καὶ ἄγχιον ἀγρίως τοῖς πάσχοντας. Τοῦτο καὶ Πέτρος περὶ τὸν τράχηλον ἐσχίκε, καὶ σὺν ἀποθανεῖν ἐκινδύνευε (τοιοῦτο γὰρ τῶν χοιράδων τὸ γέννημα), καὶ κινδυνεύον ἡπότε τοῦ σώζοντος, ἱατροῦ μὴ δυναμένου πρὸς τὸ πάθος μαχέσασθαι, καὶ μαχησαμένου τὴν νίκην κομίσασθαι· ἀλλὰ πολλῶν μὲν ἐσσηδώντων πρὸς τὸ στάδιον, οὐδενὸς δὲ τὸ βραβεῖον λαμβάνοντος, ἀλλ' ἡττωμένου καὶ φεύγοντος, καὶ τῇ φυγῇ στεφανοῦντος· τὸ νόσημα.

A congratulentur hi qui non sunt insulani. Cyriacus igitur hic Rhodius dæmonium habebat immundum, et multis aliis æsvius, quod cum efferum id est hominem odio haberet, multis hunc casibus immittebat; et frequenter actum est ut eum hac vita privasset, nisi Christus procurator omnium, et humanæ naturæ custos non obdormiens, increpasset et cohibuisset. Neque enim quiescere saltem ad modicum hominem permittebat, neque vinculis neque ferreis incurvari catenis, neque aliis machinamentis turbari, quibus soliti sunt hujusmodi corrigi. Sed erat intrepidus, et sine timore cogitationibus destitutus, et omni sensu orbis et alienus.

B Porro admodum violentem ad Cyrum et Joannem martyres ductus, a dæmonio liber effectus est: paulatim quippe sensum restituens, ei etiam quæ hominum sunt sentire donavit. Sic autem trahentes hominem, et dæmonium vilissimo medicamento pellunt, ostendere forte volentes infirmitatem maligni. Carnes quippe vitulinas sumere præcipiens, prunisque has cremare jubens, cum vine fricare, et ungere corpus decernunt. Quod cum celeriter Cyriacus egisset, inane statim dæmonium factum est, non medicamentum formidans nequissimus ille dæmon, sed Cyri metuens et Joannis præceptum. Nec ad habitandum ultra reversus est, sed semper fugiens absque habitatione manebat, hoc modo clamans et suam ipsius impossibilitatem, et pellentium propalans virtutem. Porro nos emundato congratulantes, et sanctos qui hunc mundare glorificantes, Christumque qui talem illis contulit fortitudinem honorantes, initium alterius faciamus miraculi.

LVIII. De Petro Ammada qui scrofas habuit.

Petrus ille Charax, vir honorabilis fuit, genere, divitiis, et prudentia decoratus, et ex tertia Palestina (hujus enim civitas sunt illa Charagmata) gloriosus exortus. Qui patriæ terminos laudibus transiit, et ita externis cognitus aderat, non tantum ex visione, quantum ex laude illis notus effectus est. Ergo Petrus hic optimis divitiis affluens, pro sapia ornatus, et prudentia famosus, ævum languorem incidit; naturæ quippe propria nec sibi met parcunt, licet jam dictis virtutibus distare a contri- bulibus autument. Talia etiam erat languor. Scrofas profecto auditis, et audientes utique nostis, scitis enim quam sit hæc passio ad sanandum difficilis et medicorum legibus non obsecundans, et angens bestialiter patientes. Hoc et Petrus circa collum habebat, et habito moribundus periclitabatur; tale quippe scrofarum est genimen; et periclitaturum qui salvaret non aderat, dum medicus dimicare contra ægritudinem non valet, vel dimicans asferre victoriam. Verum multi quidem insilliebant in stadium, nemo tamen accipiebat bravium, sed superatus effugiens, coronabat fuga languorem.

Diutius autem passione obtinente, et medico qui A uciaretur deficiente, morti Petrus appropinquavit. Sed hunc martyres praeoccupantes, de inferni manibus liberarunt. Cum enim in novissimis esset, periclitabatur [sanctosque Cyrum ac Joannem fando audiebat], qui soli languorem vincere poterant; et nihil moratus a patria navigavit, fide purissima ductus, quæ valeret inflectere martyres, unde nec ultra quatuor dies egregii illi hunc videre patientem patiebantur; sed eadem nocte apparentes infirmitatis dabant remedium. Panis autem erat ferens adhuc ex igne calorem, quem secare præcipiebant, et calidum afferre pro epithemate scrofis, et hoc portare spatio quasi horarum quinque, amabiliter appositum collo, et tunc balneo appropinquare, et intus intra calidum aerem inveniri, et a collo evelere medicinam, et hæc rursus uti, dum lavaretur usque ad perfectam ægritudinis sanitatem.

Qui evigilans (in somnis enim hæc facere jubebatur), præceptum studiose gerebat, et passionem studiosius deponebat. Consummata enim jussione sanctorum, et collo circumposito illo præsidio, et post hoc inventus in balneo, cum extraxisset a collo medicamentum, et scrofas cum ipso simul abstraxit, et cum scrofis periculum quod ex ipsis erat procul dubio nasciturum. Aiunt autem etiam has sexaginta et septem fuisse dinumeratas cum cecidissent a jugulo colli, et duas cum ipsis masculini simul sexus et feminini, quæ hunc hominum osorem generaverunt exercitium; supposito vero collo iterum medicamine, diebus quasi tribus quoque curantur vulnera, [(33) et omnis abjecta est quam habebat infirmitas, scrofarum videlicet porcinarum periculum, et ad sanandum difficilia vulnera]. Gratificisque cantibus oblati martyribus, gaudens pariter et exultans recessit, templum illis apud qui se salvaverant dedicandum.

LIX. De Stephano Aphrodisieo qui extraxit e capite scolopendram.

Uiquid ex Asia venientem non producimus Stephanum, et amatoribus martyrum quæ illius sunt enarrabimus? Sufficiunt enim hæc, cum ad notitiam venerint, tam ad virtutem sanctorum exhibendam, quam ad affectum sanctos amantium augmentandum. Asianus erat Stephanus Aphrodisiadis civitatis. Illic quibusdam supplicantibus pecuniam commendavit, fide secundum salutare mandatum pecuniam dans, et nil ad sui securitatem percipiens; propinqui enim erant hi qui pecuniam acceperant, et ideoque necessarium non esse arbitratas est quidquam prosteri, ut soliti sumus exigere ab his quos futuros suspicamus ingratos. At illi ejus deprehendentes simplicitatem, et quod datum fuerat lucrificare festinantes, faciunt malignam pro bona vicissitudinem, et virum maleficio impetunt, hunc e medio ablatum citius invisibilem facere

Ἐπὶ πολὺ δὲ τοῦ πάθους κρατήσαντος, καὶ λατροῦ τοῦ παλαίνοντος ἐπιλείψαντος, θανάτου πλησίον ὁ Πέτρος ἔγγινετο. Ἀλλὰ τοῦτον οἱ μάρτυρες φθάσαντες, τῶν ἄδου χειρῶν ἐλυτρώσαντο. Ὡς γὰρ ἐν ἐσχάτοις ὡν ἐκινδύνευε, Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς ἁγίους ἐπέθετο, μόνους νικῆσαι δυναμένους τὸ νόσημα· καὶ μὴ βραδύνας τῆς πατρίδος ἀπέπλεον, πίστιν ἀγνὴν ἐπαγόμενος. Πείσαι δυναμένην τοὺς μάρτυρας· ὅθεν οὐδὲ τεττάρων, πλείων ἡμερῶν οἱ θεσπέσιοι τοῦτον ἰδεῖν ἠνέσχοντο πάσχοντα, ἀλλὰ τῇ ταύτης ἐπιφαινέντες νυκτὶ, τῆς ἀβρώστιας εἰδίδουν τὸ φάρμακον. Ἄρτος δὲ ἦν, τὴν ἐκ πυρὸς ἐτι φέρων θερμότητα, διὰ πρῶται προσέταττον, καὶ θερμὴν προσενέγκαι ταῖς χοιράσιν ἐπίθεμα, καὶ τοῦτο βαστάσαι ὡς ὥρων πέντε διὰστημα τῷ τραχήλῳ προσφυλῶς ἐπιχειρῶν· καὶ τότε λουτρῷ προσπελάσαντα, καὶ ἔσω κατὰ τὴν θερμὴν ἀέρα γενόμενον, ἀποσπῶν τοῦ τραχήλου τὸ φάρμακον, καὶ τοῦτο πάλιν χρῆσθαι λουσάμενον, μέχρι τελείας τοῦ πάθους λύσεως.

Ὁ δὲ γρηγορήσας (καθ' ὅσον γὰρ ταῦτα ποιεῖν ἐκελεύετο), σπουδαίως ἔδρα τὸ θέσπισμα, καὶ τὸ πάθος ἀπέβαλε σπουδαιότερον. Τελέσας γὰρ τῶν ἁγίων τὴν κέλυσιν, καὶ τῷ τραχήλῳ περιθεὶς τὸ βοήθημα, καὶ ἐν τῷ λουτρῷ μετὰ τοῦτο γενόμενος, ἀποσπῶν τοῦ τραχήλου τὸ φάρμακον, καὶ τὰς χοιράδας αὐτῷ συναπέσπασεν, καὶ ταῖς χοιράσι τὸν ἐξ αὐτῶν γινόμενον κίνδυνον. Φασὶ δὲ καὶ ταύτας ἐξήκοντα καὶ ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν μετρηθῆναι πεισούσας τοῦ τέοντος, καὶ δὴ σὺν αὐταῖς ἐν ἀβρυνόθῳ, τὸ τοῦτο γεννήσαν τὸ μισάνθρωπον στράτευμα. Ἐπιθεὶς δὲ πάλιν τῷ τραχήλῳ τὸ φάρμακον ἡμέρας ὥσπερ τρεῖς, καὶ τὰ τοῦτο θεραπεύεται τραύματα, καὶ χαριστηρίους φθὰς προσενέγκας τοῖς μάρτυσι, χαίρων ὁμοῦ καὶ σχιρτῶν ἀπεδήμησεν, πῶς αὐτοῖς ἐν Χαραγμοβίοις γινόμενος, ὡς σιωπῶσι, δομήσασθαι συνδύμενος.

Charagmata facturus, sicuti fuerat pollicitus, his

ΝΘ'. Περὶ Στεφάνου τοῦ Ἀφροδισιεύου, τοῦ ἐκ κεφαλῆς ἐξεργησαντος τὴν σκολοπένδραν.

Τί δὲ καὶ τὸν ἐξ Ἀσίας οὐ παράγομεν Στέφανον, καὶ τοῖς φιλομάρτυσι τὰ κατ' αὐτὸν διηγούμεθα; Ἰκανὰ γὰρ ταῦτα πρὸς γνῶσιν ἐρχόμενα, καὶ τῶν ἁγίων ἀλκὴν παραστήσασθαι, καὶ τὴν τῶν φιλαγίων αὐξῆσαι διδάσκειν· Ἀσιανὸς ὤπῃρχεν ὁ Στέφανος Ἀφροδισιάδος τῆς πόλεως· οὗτός τιςιν ἱκετεύσασιν, χρυσίον ἰδάνεισεν, πίστιν κατὰ τὸ σωτήριον ἔνταλμα δεδωκὼς τὸ ἀργύριον, καὶ μηδὲν πρὸς ἀσφάλειαν ἑαυτοῦ κομισάμενος. Γνήσιοι γὰρ ἦσαν οἱ τὸ χρῆμα λαμβάνοντες, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δεῖσθαι τινος τῶν ἀναγκαζόντων ὁμολογεῖν τοὺς ἀγνώμονας ὀπλάμβανεν. Οἱ δὲ τῆς αὐτοῦ κατεγνωκότες ἀπλότητος, καὶ τὸ δοῦν, ἔρμαιον ποιεῖσθαι σπουδάζοντες, ποιοῦνται πονηρὰν ἀντιἀγαθῆς ἀνταπόδοσιν· καὶ φαρμακείᾳ τὸν ἄνδρα μετέρχονται, ἐκ ποδῶν αὐτὸν θάπτον ποιῆσαι γλιχόμενοι, ἵνα διὰ τὸ τῆς ἀναιρέσεως δόλῳ, καὶ τὴν δίχην λαθόντες ἐκφυγῶσιν, καὶ

NOTÆ.

(33) Inclusa desunt in Græco.

τὸ δάειον μὴ ἐκτίσῃσιν· τοῦτο γὰρ ἦν αὐτοῖς τὸ ἀποθνήσκον. Ἐλογίζοντο δὲ τάχα καὶ τοῦτο καθ' ἑαυτοὺς οἱ τρισάθλιοι, ὡς τοὺς ἀνθρώπους εἰ λάθοιεν, καὶ τὸ ὄμμα Κυρίου τὸ ἀκούμενον λήθονται.

Ἐπαρμάττετο μὲν οὖν, ὡς ἔφην, ὁ Στέφανος, καὶ θάνατος ἦν ὁ σκοπὸς τοῦ φαρμάκοντος· ὃν σκέπη μὲν Θεοῦ καὶ βουλὴ διαπέφυγε· πάντῃ δὲ τοῦ δηλητηρίου τὴν λύδην οὐκ ἔφυγεν, ἀλλ' αἰμορραγίας ὑποπίπτει νοσήματι, καὶ ἡμέρας ἐκάστης τὸν οἶκτον ἐδίεπε θάνατον, αἵμασι ῥέον διὰ γαστρός καὶ τοῦ στόματος, καὶ πάντας ἐκπλήττων τῷ πλήθει τῆς βένσεως, καὶ βόαν ἀναγκάζων τοὺς βλέποντας, ὡς θάνοι πάντως πρὸ τῆς τοῦ αἵματος στάσεως. Οὕτω καθ' ὥραν κινδυνεύειν ὁ Στέφανος, καὶ κατὰ ῥύσιν αἵματος ὑποπτεῖων τὸν θάνατον, καὶ μὴ τυχὼν λατροῦ τοῦ τὸν θάνατον ἐκδιώκοντος, ἐπὶ Κύρον ἔπλει τὸν μάρτυρα καὶ Ἰωάννην τὸν Κύρου συνόμιλον· τοούτους ἐκ κρυφίων πυθόμενος, μόνους μετὰ Θεὸν θεραπεῦσαι δυναμένους τὸ νόσημα, καὶ τῆς παρούσης ἀνάγκης λυτρώσασθαι. Εἰς οὗς ἀφικόμενος, καὶ δεήσεις αὐτοῖς ἐνεγκάμενος, ἠκούσθη τε καὶ τῶν κινδύνων ἐσώζετο. Φανέντες γὰρ κατὰ τοὺς ὕπνους οἱ ἄγιοι, πρῶτα φαγεῖν ἐπιτάττουσιν μὴ προσπαθέοντα πυρὶ τε καὶ νάμασιν· ἅπερ φαγὼν ὡς ἐκεκλεύετο, τῆς μὲν τῶν αἱμάτων ἀπηλλάττετο βένσεως, καὶ τῆς τελείας οὕτως ἐπέτυχε ῥώσεως.

Νῦν ἦν καὶ πρὸ τοῦ τῶν ἁγίων ἵστατο μνήματος, καὶ ταύτης τυχὲν ἐλιτάνευε, γονάτων κάμψει χρόμενος, καὶ ταῖς τοῦ μετώπου πρὸς γῆν κατανεύσει. Καὶ τοῦτο ποιοῦντος αὐτοῦ, καὶ ποτὲ μὲν ἀνισταμένου, ποτὲ δὲ πρὸς γῆν κατανεύοντος, ἡ κορυφὴ κατὰ μέσης ἀνοίγεται, καὶ ταύτης ἐκκηδὲ καὶ πίπτει σκολόπενδρα· θηρίον τοῦτον ἠριθμοῖ [ita cod.] ποσὶν ἐλυσσομένων, ἀσπίδι τε μικρᾷ παραπλήσιον. Ἦς ἐκπεσούσης καὶ φυγῇ χρησαμένης ὡς τάχιστα, ὁ Στέφανος ἐκθαμβος ἵστατο· καὶ ψλαφάσας ἑαυτοῦ τῆς κεφαλῆς τὸ μεσαίτατον, ὅθεν ἐξελθοῦσαν ἦσθετο τὴν σκολόπενδραν, τραῦμα μὲν κατὰ τὸν τόπον οὐχ εὗρισκεν, ἡ ῥύσιν αἵματος κατεμάνθανεν, ὀργότητος δὲ τινος καὶ χαυνότητος τῶν ὀστέων ἐπῆσθετο. Καὶ οὕτω τυχὼν τῆς ἰάσεως, εἰς ἔτι καὶ θαυμάζειν καὶ τεθηγέναι ποιεῖ τοὺς ἀκούοντας, καὶ συνυμνεῖ αὐτῷ τῆν τῶν ἁγίων ἀξιάγαστον δύναμιν. Ἡμεῖς δὲ πάλιν καὶ ἐνταῦθα τοὺς θαυματουργοὺς ὀμνύσαντες μάρτυρας, θαυματουργίας ἄλλης αὐτῶν μνημονεύσωμεν.

Σ. Περὶ Θεοδώρου τοῦ Βυζαντίου ἐσχηκότος τὸ πύρωμα.

Τὸν ἐκ Βυζαντίου Θεόδωρον, οὐχ ἡμεῖς πρὸς διήγησιν ἄγομεν, ἀλλὰ πάλιν καλοῦσιν οἱ ἄγιοι, ὥσπερ καὶ πρότερον πάσχοντα, πρὸς θεραπείαν ἐκάλεσαν. Πάντων γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς ἱσθὶν ποιούμενοι πρόνοιαν, καὶ τοὺς γειτνιώντας αὐτοῖς παθῶν ἀπαλλάττουσιν, καὶ τοὺς πόρρω διάγοντας ἀφικνεῖσθαι προτρέπουσιν, καὶ παρ' αὐτῶν τὴν ἱατρίαν δρέψασθαι· ὥσπερ λειμῶνος παιδρὸς καὶ μὴ λήγοντος εὐώδεις τῶν ἀνθέων τοὺς κάλυκας. Ἡβρώσκει μὲν καὶ Θεόδω-

A gestientes, ut per interemptionis incertum, et iudicium delitescentes effugerent, et mutuum non persolverent; hoc enim desiderium erat illis. Cogitabant autem apud se fortassis miserrimi, quod si homines latere potuissent, et oculum Dei, qui non dormit, latere nihilominus valuissent.

Denique ut dixi maleficio Stephanus impetebatur, et maleficii mors erat intentio; quam protectione Dei et voluntate diffugit quidem, sed maleficii lésionem penitus non evasit; verum fluxus sanguinis languorem incurrit, et per singulos dies mortem suam intuebatur, sanguinem super sanguinem fundens per os simul et ventrem, et omnes in admirationem agens præ multitudine fluxus, cunctosque clamare qui videbant compellens, quod moriturus esset ante sanguinis statum. Dum sic Stephanus per singulas horas periclitabatur, et mortem per sanguinis fluorem suspicabatur, et medico non invento qui mortem repelleret, ad Cyrum navigabat martyrem et Joannem hujus martyris comparem, hos comperiens ex millibus solos post Deum curare posse languorem. Ad quos cum venisset, et preces eis enixius obtulisset, auditus est, et a periculis salvabatur. Sancti enim, apparentes in somnis, porros manducare præcipiunt, neque igni neque aquis allatos; quos cum sicuti jussus est manducasset, et a fluxu sanguinis liberatus, et perfectam sic adeptus est sanitatem.

Nox erat et ante sanctorum monumentum astabat, et hanc consequi precabatur genibus flexis, et frontis nutibus in terram deflexis. Et cum hoc faceret, et aliquando quidem e contra staret, alioquin vero in terram sese curvaret, vertex per medium aperitur, et ex hoc salit et cadit scolopendra, quæ est bestia numerosis pedibus gradiens aspidique pusillæ simillima. Qua ruente et fugam quantocius ineunte, stupefactus Stephanus stabat palpsque capitis sui medium, unde scolopendram illam senserat exisse, nec vulnus in loco inveniebat, nec fluorem sanguinis agnoscebat, sed tantum humorem quemdam, et laxationem ossium advertebat. Qui taliter sanitate fretus [fruitus?] eatenus miratur et obstupescit, et audientes mirari facit et obstupescere, secumque laudare sanctorum dignam admiratione virtutem. Porro nos et hic fletum martyris miraculorum operadores laudantes, alterius eorum patrati miraculi faciamus memoriam.

LX. De Theodoro Byzantio qui incendium habuit.

Non nos a Byzantio ad narrationem Theodorum ducimus, sed sancti hunc iterum vocant, quem admodum dum pateretur, ad curationem prorsus vocaverant. Omnium quippe, qui supra terram, æquam providentiam facientes, et eos qui vicini sibi sunt a passionibus liberant, et qui procul degunt, venire, et a se sanitatem, quasi a prato delectabili et amœno boni odoris florum calycas metere cohortantur. Infirmabatur enim Theodorus.

et infirmitatis locus erat Byzantium. Causa vero infirmitatis ejus erat inextinguibile incendium quod valentius succensum, sinistrum ejus inflammabat pedem, locum illi non sinens saltem modicum incombustum, sed totum reddens ad aliud quid, quam pedis similitudinem. Medicorum vero sophistæ ac duces, qui flores erant artis clarissimi, cum ministris et pueris accurrentes, et fervidum illum languorem extinguere festinantes, infirmi esse ad hujus extinctionem convincebantur.

Sicut enim igne prævaléscente, omne quod ad ipsius allatum fuerit extinctionem fomes efficitur, et flamma quæ non mitigatur, omni quæ data fuerit specie, in naturam statim ignis translata, ita et hic cum validum esset incendium, omne quod medici ad ipsius cessationem afferebant, augmentabat potius languorem, et coaugmentabat pariter inflammationem. Et pene totum ipsius corpus passio combureret, ignis more depascens, nisi misericordissimi martyres ubique præsentés, et omnia cognoscentes, et languorem intelligentes, et hominem miserantes, et curationem donare volentes, Joannem diaconum, cujus et prius fecimus mentionem, cum miraculum puellæ quæ ceciderat exponeremus, qui et ipse de Byzantio fuit, et hominem cognoscebat, intimare illi per somnium exhortati fuissent, ad se venire et salutem percipere.

Qui Joannis recepta epistola, credens his qui scribere jusserant (ignorabat enim si passio tali teneretur Theodorus), navim statim ingreditur et sanctorum venit ad templum arrabonas sanitatis habens non mentientes ad se litteras scriptæ jussionis. Cum ergo venientem et vocationibus parantem invitatores vidissent, maturius eum præstita sanitate dimittunt, donum oculis tribuentes in se habitæ fidei. Et sanitatis quidem tempus brevissimum fuit; languoris autem medela et illius extinctio, lulum erat aqua solutum ad liniendum, quo doliorum Ægyptii obstruunt ora, qui vinum excolunt. Hoc enim laudabiles martyres in somnis apparentes, facere præceperunt. Theodorus itaque secundum repromissionem epistolæ sanitate percepta, cantans canticum gratiarum, Constantino-polim navigavit. Nos autem et hujus miraculi causa, et ante miraculum vocationis, eos qui invitaverunt et miraculum patrauerunt hymnis celebrantes, ad narrationem alterius miraculi navigemus.

LXI. De Philemone Macrocomite (34) qui jecoris vitio laborabat fistulamque habebat.

Videamus autem et Philemonem diaconum, et duplicem ejus addiscamus languorem, conspiciamusque ipsius duplicem sanitatem. Præsto est vir, cum magnis cursus motibus ad nos a Phœnice profectus, et a longo castello quod illic sortitus est ædificium. Præsto est ergo scripto, nobis languores [et quæ languores] insequuntur medica-

ρος, καὶ τόπος τῆς ἀρρώστιας ἦν τὸ Βυζάντιον· αἴτιον δὲ τὸ τοῦ ποδὸς ἀκατάσβεστον πύρεθρον· ὁ πόδα κατέφλεγεν, τόπον αὐτοῦ πᾶν βραχὺ οὐκ ἔβην ἀκατάφλεκτον, ἀλλ' ὅλον ἀμείψας πρὸς ἑτερόν τι τῆς ποδὸς ἀφομοίωμα. Ἰατρῶν δὲ σοφιστῶν καὶ ἡγούμενων τὸ λαμπρὸν τῆς τέχνης ἀπάνθισμα, σὺν ὑπουργοῖς καὶ μεϊρακίοις εἰστρέχοντες, καὶ τὸ πυρρῶπὸν ἐκεῖνο νόσημα σβῆσαι σπουδάζοντες, ἀσθενεῖς πρὸς τὴν τοῦτου σβῆσιν ἡλέγχοντο.

Ὅσπερ γὰρ πυρὸς ἐπισχύσαντος, πᾶν ὅπερ πρὸς τὴν αὐτοῦ προσενεχθεῖ κατὰσβεσιν, ὅλη γίνεται καὶ φλόξ ἀκατεύναστος, παντὸς τοῦ δοθέντος εἰς φύσιν εὐθύς πυρὸς μεταβάλλοντος· οὕτω καὶ ταῦθα σφοδροῦ τυγχάνοντες τοῦ πυρῶματος, πᾶν ὅπερ ἱατροὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ παῦλαν προσέφερον, ἤρξε μᾶλλον τὸ νόσημα, καὶ συνήρξε δὲ καὶ τὴν φλόγῳσιν, καὶ μικρὸν πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα τὸ πάθος κατέφλεγεν, πυρὸς δίκην βοσκόμενον· εἰ μὴ μάρτυρες οἱ φιλόθρωποι πανταχοῦ παρόντες καὶ πάντα γινώσκοντες, καὶ τὴν νόσον νοήσαντες, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐποικτεῖραντες, καὶ τὴν θεραπείαν δωρήσασθαι θέλοντες, Ἰωάννην τὸν διάκονον, οὗ καὶ πρῶτον ἐμνησθημεν, ὅτε τὸ θαῦμα τῆς πεσοῦσης παιδὸς συνετάττομεν, τὸν καὶ αὐτὸν ἐκ Βυζαντίου γενόμενον, καὶ τὸν ἄνδρα γνωρίζοντα δηλοῦν αὐτῷ δι' ἐνυπνίων παρώτρυναν ὥς αὐτοὺς εἰσεῖν καὶ σωτηρίαν κομίσασθαι.

Ὅς Ἰωάννου τὸ γράμμα δεξιόμενος, καὶ πιστεύσας τοῖς γράφαι· καλεῖσασιν (ἡγνῶει γὰρ ὁ διάκονος εἰ πάθει τοιοῦτο κρατεῖται Θεόδωρος), εἰς πλοῖον εὐθέως εἰσέρχεται, καὶ τὸ τῶν ἁγίων κατέλαβε τέμενος, ἀψευδεῖς ἀρραβῶνας ἔχων τῆς νόσεως τὰ πρὸς τῆς αὐτῶν γραφέντα καλεῖσσεως γράμματα. Ἐλθόντα γοῦν αὐτὸν καὶ πεισθέντα ταῖς κλήσεσιν ἑωρακότες οἱ κλητορες, θάπτον αὐτὸν ἀπολύουσιν ἀκεσάμενοι, δόκον τὸ τάχος τῆς εἰς αὐτοὺς χαριζόμενοι πίστεως. Καὶ βραχὺς μὲν ὁ χρόνος γέγονε τῆς ἰάσεως· τῆς δὲ νόσου τὸ φάρμακον, καὶ τοῦ πυρὸς ἐκεῖνου σβεστήριον, πηλὸς ὑπῆρχε λυόμενος ὕδατι καὶ χριόμενος, ὃ τῶν κνηδίων τὰ στόματα φράττουσιν οἱ τὸν οἶνον τὸν κνηδίων γεωργοῦντες Αἰγύπτιοι. Τοῦτον γὰρ οἱ πανεύφημοι μάρτυρες, ὅναρ ὀφθέντες ποιῆσαι προσέταξαν. Θεόδωρος γοῦν κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ γράμματος τυχὼν τῆς ἰάσεως, ἅσας ὥδην χαριστήριον, εἰς τὸ Βυζάντιον ἐπλευσεν. Ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦτου χάριν τοῦ θαύματος, καὶ τῆς πρὸ τοῦ θαύματος κλήσεως, τοὺς κεκληκότες καὶ τὸ θαῦμα πράξαντας ὑμνοψώσαντες, ἐπ' ἄλλου θαύματος διήγησιν πλεύσωμεν. ΣΑ'. Περὶ Φιλήμονος τοῦ Μακροκομήτου τοῦ ἡπαρ πάσχοντος καὶ σόριγτα ἐχοντος.

Ἰδωμεν δὲ καὶ Φιλήμονα τὸν διάκονον, καὶ τὸ διπλὸν αὐτοῦ καταμάθωμεν νόσημα, καὶ τὴν διττὴν αὐτοῦ θεωρήσωμεν ἱασιν. Πάρεστιν γὰρ ὁ ἄνθρωπος, σὺν δρόμου βοιζήμασιν ἐκ Φοινίκης ἡμῖν ἀφικόμενος, καὶ Μακρὸς κώμης τῆς ἐκεῖσε λαχοῦσης τὴν δόμῳσιν. Πάρεστι γοῦν τῷ γράμματι, τὰς νόσους ἡμῖν ἐνδεικνύμενος, καὶ τὰ τὰς νόσους ἡμῖν ἐλάσαντα φάρ-

NOTE.

(34) Dic Macrocometa, a patria Macrocome, longo castello.

μικρα, & καὶ νῦν γράφεσθαι βούλεται, καὶ πανταχόσε ἀκηρύττεσθαι πρὸς εὐφημίαν τῆς Κύρου καὶ Ἰωάννου δυνάμεως, τῶν οὐδαμινῶς καὶ ψιλοῖς βοηθήμασιν ἰσχυρὰ καὶ μεγάλα παύοντων νοσήματα. Οὐκοῦν καὶ ταῦτα τοῖς προλαβοῦσι συντάξωμεν, τῆς εἰς τοὺς ἀγίους εὐνοίας αὐτὸν ἀγασάμενοι.

Πάθῃ δύο δεινὰ καὶ δυσάτα προσὴν τῷ Φιλήμονι, ἐν μὲν τὸ τοῦ ἥπατος ἀεὶ πιάζον, καὶ θανάτου ποιοῦν παραπλήσιον· τὸ δεύτερον δὲ τῆς σύριγγος, ὃ τὴν τραχήλου αὐτοῦ κληρωσάμενον, χροῦνδιν αὐτὸν ἐκπτύειν ἐκ τραχήλου πεποίηκεν. Καὶ ταῖς μὲν ἀλγηδόσι τοῦ ἥπατος καιρὸς προσενέμετο καὶ χρόνου περίοδος, καθ' ἣν ἐσφριγῶν αὐταὶ καὶ ἡμαῖζον καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐδασάνον, καὶ καθ' ἣν ἐνεδίδοναν τε καὶ ἰσχυρίζον, καὶ τὸν ἄνθρωπον εἶλον ἀνώδυνον· ταῖς δὲ τῆς σύριγγος ἐσφρίσεσιν χρόνος οὐχ ὥριστο, οὐδ' ἐκπληρῆς γινωσκόμενη περίοδος, ἀλλ' ἀεὶ τοὺς ἰχθῦρας αὐταὶ κατέφερον, καὶ ἀλήκτως ἡνίων τὸν ἄνθρωπον. Διὰ ταῦτα παρενοχλῶν λατροῖς οὐκ ἐπαύετο· καὶ ὡς τοῦτον σφοδρῶς αἰκίζόμενος, ἐπέζητει τοὺς κρείσσονας, καὶ ποτὲ μὲν ἐκείνους, ποτὲ δὲ τοὺς τοῦτους ἐδίωκε, παρ' ἐκατέρων δὲ μὴδὲν ὠφελῆθαι ἀπελύετο.

Ὡς μὲν οὖν λατροὺς πλείονας ἥλλαξεν, καὶ τὰς νόσους ἀλλάττειν οὐχ εὗρισκεν, ἐπὶ Κύρον καὶ Ἰωάννην ἦλθε τοὺς μάρτυρας, παρ' οἷς ἐν πίστει γενόμενος, ὑγείας μὲν τὰς νόσους ἥλλάξατο, ἄλλους δὲ πάλιν λατροὺς οὐκ ἐνῆλλαξεν. Ὅν γάρ οἱ ἄγειο θεόθεν δεξάμενοι παθῶν οὐ βουληθῶσι λυτρώσασθαι, οὐδὲ πᾶς αὐτῶν ὁ τῶν λατρῶν κόσμος λυτρώσεται· ἀλλ' ἐπὶ τὸ λειπόμενον τῆς διηγήσεως εἰδόμεν, καὶ τὴν θεραπείαν εἰπωμεν τοῦ Φιλήμονος, ὥσπερ αὐτοῦ καὶ τὰς νόσους εἰρήκαμεν· αὕτη γάρ ἐστι τὸ γλυκὺ τῶν λεγομένων κεφάλαιον· ἐκάθευθεν δὲ ἐπὶ τῆς στρωμνῆς ὁ διάκονος, καὶ οἱ μάρτυρες αὐτῷ κοιμώμενοι παρίσταντο. Καὶ ὁ μὲν αὐτοῦ τὸ ἥπαρ ἐσχάτηεν, ὁ δὲ κατενείει τοῦ τραχήλου τὴν σύριγγα· καὶ ὁ μὲν τὰς ὀδύνας τοῦ ἥπατος ἐπαυσεν, ὁ δὲ τὰς τῆς σύριγγος πηγὰς ἀνεξήρανε· καὶ ἐπειδὴ ταῦτα ποιοῦντες ἐπαύσαντο, τότε ποιεῖν ἀπιόντας ἐκέλευσαν, καὶ ἀμφοτέρων τελεῖαν τὴν ῥῶσιν κομίσασθαι· ὁ τῆς σύριγγος στήσας τὰ ῥεύματα, τρίψαι κιστράφυλλα καὶ προσενέγκαι τῷ πάθει προσέταξεν· ὁ τὸ ἥπαρ δὲ ταῖς ἀραιῖς λασάμενος, ἐλαίας ἐνέγκαι χλωράς· καὶ τὰς μὲν ἐσθλὴν ἐθέσπισε, τὰς δὲ λειώσαι, καὶ τὸν τόπον κατακλῆσαι τοῦ ἥπατος. Ἀναστὰς δὲ μετὰ τὸν ὕπνον ὁ ἄρρωστος, τὰς ἀμφοτέρων τῶν ἁγίων προσταῖεις ἐπλήρωσεν, καὶ τὰς ἀμφοτέρων τῶν ἁγίων θεραπείας ἐβρέφατο. Φιλήμων οὖν ὁ θαυμαστός οὕτω φυγὼν τὰ νοσήματα, καὶ λαβὼν τὰ ἰάματα, τοὺς δευκότας ὁμῶν ἀπελήλυθεν. Ἡμεῖς δὲ δι' ἀμφοτέρας τὰς ῥώσεις διττῶς ὁμνούντες τοὺς μάρτυρας, πρὸς ἄλλων ὁμῶν μητέρα καὶ τροφὸν ἐπαγγελίαν προσεβήμεν.

ΣΒ. Περὶ Ῥοδόπης ἐσχηκυίας ἐκέρδματα.

Ἡ Ῥοδόπη τὴν γραφίδα τροχάζουσαν, καὶ χαράτειν ἑτέρα θαύματα σπεύδουσαν, τῆς ἐπὶ τούτοις πο-

menta demonstrans; quæque scribi vult et ubique prædicari ad laudem Cyri Joannisque virtutum, qui exilibus exiguisque adminiculis sortes magnosque languores compescunt. Ergo et hæc cum prioribus ordinemus, eum benevolentiae [hellenismus] circa sanctos habitæ admirantes.

Passiones duæ atroces, et quæ difficile sanari possunt, Philemoni aderant: harum quidem altera hepatis, semperque deprimens, et morti faciens similem: altera vero fistulæ quæ collum ejus sortita, fontem, id est pus, defluentem de collo, fecit. Et doloribus quidem hepatis definitum tempus, et temporis circuitus tribuebatur, in quo crescebant hi et vigeabant et hominem alternantibus vicibus cruciabant, et in quo recedebant et quiescebant et sine dolore nonnunquam hominem dimittebant; effusionibus autem tempus definitum nullum erat, nec alternus factus earum circuitus, sed jugiter sanies se deorsum mittebant, et sine requie hominem tribulabant. Propterea molestus esse medicis non cessabat, et cum his valide [ita cod.] verberatus, meliores quærebat; et modo quidem illos, modo vero istos prosequabatur, ab utraque autem nil adjutus dimittebatur.

Ergo cum medicos plurimos commutasset, et languores qualiter mutasset, minime invenisset, ad Cyrum et Joannem martyres venit, apud quos in fide repertus, languores quidem sanitate mutavit, sed nec iterum medicos commutavit. Quem enim sancti divinitus accepta gratia noluerunt a passionibus liberare, nec omnis medicorum mundus, ut ita fatear, liberabit. Sed ad narrationis residuum veniamus, et Philemonis curationem dicamus, sicut ejus etiam languores ediximus, hæc enim est dulce dictorum capitulum. Dormiebat supra stratum diaconus, et martyres dormienti ei astabant, et alter quidem jecur ejus attritabat, alter vero colli fistulam considerabat: et ille quidem dolores jecoris compescebat, isto namque fontes fistulæ desiccabat. Et quia cum hæc fecissent cessaverunt, hæc facere recedentes jusserunt; ut utriusque perfectam reciperet sanitatem. Qui ergo stare fecit fistulæ fluxus, citri folia terere et ulceri asferre præcepit. Is autem qui talibus hepar sanaverat, olivas deferre virides, et harum alteras manducare, alteras autem emollire, et locum jecoris cataplasmare præcepit. Ast infirmus surgens post somnium, utramque jussionem sanctorum implevit, et utrarumque curationes passionum percepit. Philemo ergo illè mirabilis, taliter languores effugiens, sanitatis dono recepto, eos qui contulerant collaudans abscessit. Porro nos ob utramque sanitatem dupliciter hymnis martyres prosequentes, ad aliorum hymnorum relationem matrem ac nutricem aecedamus.

LXII. De Rhodope quæ habuit ebullientes carbunculos.

Rhodope stylum [cod. descriptionem] rotantem et exarare alia miracula festinantem, ab itinere ad

hæc inhibuit, et hunc ad se transferens, scribere prius, quæ de se gesta sunt, compulit; qualiter videlicet aliquando prætereuntes eam martyres, et ad aliorum infirmorum visitationes divertentes, impedire præsumperit, et sui facere cum omnibus visitationem; licet hoc facto nihil profecerit, morte sanitatem præveniente, sanctorumque auxilium recedente. Ergo et nos, quæ sanctorum sunt conscribentes, et bonam eorum ad omnes condescensionem edisserentes, imitemur eos, et ea quæ circa ipsam gesta sunt conscribamus, illam sine commemoratione minime deserentes.

Rhodope genimen erat quidem Theupoleos, quæ omni præsidet Orienti, Antiochi vocata regis cognomine, et principantium in ea prosapiæ ac divitiarum claritate præfulgida. Tempore vero multo Alexandria habitavit, Joannem maritum habens, cum quo ad illam ascendit, qui rhetoricorum magister erat sermonum, et Eulogii, magni fidei prædicatoris, discipulus intimus, quique aliis propinabat utilitatem, quam ab Eulogio sacratissimo dum supererat cum ipso commorans hausit. Hujus cum esset conjux Rhodope in ea Alexandri civitate degens, extremum languorem perpressa est, per totum corpus ejus carbunculis efflorentibus. Cumque paucillum languor lenior fieret, et ille multus carbunculorum furor in superficie apparuisset, retardarique ista in corpore a medicis astimarentur, ad Cyri Joannis basilicam venire muliercula cupiebat, ut horum ope ac jussione, festinatiores carbunculorum depositionem acciperet. Et ecce pervenit. Quæ noctu dormiens, martyres aspexit phalanges ægrotantium peragran-
tes, et per singulos contra omnes congregientes, et sanitates unicuique conferentes; et huic quidem hoc, aliis autem aliud facere præcipientes. A principio ergo inchoantes, et usque ad eam, quasi subsequens esset, mœdendo pervenientes, et veluti absentem illam despicientes sineque consolatione derelinquentes, ad eum qui post hanc erat adveniunt, et deinceps ad cæteros jacentes progressi sunt.

Quæ cum transeuntes martyres aspexisset, et se nequaquam intuitos, nec facere ad salutem quidquam jubentes, quinimo appropinquantibus et non multo ab ea intervallo distantes, hæc ad eos profata est: « O Christi Domini famuli et imitatores ipsius erga nos habitæ bonitatis, o vos qui si qua sunt noxia humanæ naturæ depellit, divinitus passionum nostrarum dati medici, a Deo missi cunctorum insecutores languorum, et omnis curationis datores perpetui, propter hanc opitulationem vestram, quæ est erga nos, et ego veni, non solum videre, sed et participari desiderans gratiæ, et cum omnibus perfrui sanitate, quam vos

ἀρεῖας ἐκώλυσε· καὶ ταύτην πρὸς ἑαυτὴν μετενέγκασα. γράφειν πρότερον τὰ κατ' αὐτὴν ἐδιάσατο, ὥσπερ ποτὲ παρελθόντας αὐτὴν τοὺς μάρτυρας καὶ πρὸς ἁλῶν ἀσθενῶν ἐπισκέψεις ἐκνεύσαντας, ἀναποδίξεν ἐτόλμησεν, καὶ τὴν αὐτῆς ποιῆσαι μετὰ πάντων ἐπίσχεψιν· εἰ καὶ μηδὲν ὥνησεν τοῦτο ποιήσασα, ταῦ θανάτου τὴν ῥῶσιν προφθάσαντος, καὶ τὴν τῶν ἁγίων ἀρωγὴν ἀνακόψαντος. Οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς τὰ τῶν ἁγίων συγγράφοντες, καὶ τὴν πρὸς πάντας αὐτῶν ἀγαθὴν συγκατάθεσιν φράζοντας, αὐτοὺς μιμησώμεθα, καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ἀναγράψωμεν, οὐκ ἔωντας αὐτὴν ἀμνημόνευτον.

Ῥοδόπη γέννημα μὲν ἦν Θεοὑπόλεως, ἡ πάσης Ἐφῆας προκαθήμεναι, Ἀντιόχου κληθεῖσα τοῦ βασιλέως ἐπώνυμος, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ προϋπόντων γένει καὶ πλούτῳ προέλαμπε. Χρόνον δὲ συγχὴν Ἀλεξάνδρειαν ὥκησεν, Ἰωάννην ἔχουσα σύμβιον, καὶ σὺν αὐτῷ ποιησαμένη τὴν εἰς αὐτὴν ἐπίδασιν, ὅς ῥητορικῶν μὲν λόγων ὑπήρχε διδάσκαλος (34'), Εὐλογίου δὲ τοῦ μεγάλου τῆς πίστεως κήρυκος μαθητὴ γνησιώτατος. Πᾶσι δὲ τοῖς ἄλλοις πηγάζων ὠφέλειαν, ἦν Εὐλόγιῳ τῷ θείῳ περιόντι συνὼν ἰθυσάυρις. Τοῦτου σύζυγος ἡ Ῥοδόπη συγγένουσα, καὶ κατὰ τήνδε τὴν πόλιν Ἀλεξάνδρῳ διάγουσα, νόσον τὴν τελευταίαν ἐνόησεν, καθ' ὅλου τοῦ σώματος ἀνθρακας ἐξανθήσασα. Ὡς δὲ μικρὸν τῶν νόσων ἐράϊσεν, καὶ τῶν ἀνθρώπων οὐ πολλὸς ὁ θυμὸς ἐπαφαίνετο, ἐμβραδύνειν δὲ μόνον οὗτοι τῷ σώματι τοῖς ἰατροῖς ἐνομίζοντο, Κύρου καὶ Ἰωάννου τὸ τέμνον ἐπόθει τὸ γύναιον, ἵνα τούτων ἀρωγὴ καὶ καλεῦσμά τι ταχύτεραν ποιήσῃται τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀπόθεσιν. Καὶ δὴ παραγίνεται, καὶ νύκτωρ καθυδύουσα βλέπει τοὺς μάρτυρας, τὰς τῶν ἀρρώστων περιπολεύοντας φάλαγγας, καὶ πᾶσι καθ' ἕνα προσβάλλοντας, καὶ τὰς ἰάσεις ἐκαστῶν παρέχοντας· καὶ τοῦτῳ μὲν τοῦτο, ἄλλῳ δὲ ἄλλο ποιεῖν ἐπιτάττοντας. Ἀπ' ἀρχῆς μὲν σὺν ἀρεξάμενοι, καὶ μέχρις αὐτῆς, φησὶ, τὸν καθ' ἑξῆς ἰατρούοντας, καὶ ἐπ' αὐτὴν ἀφικόμενοι, καὶ ὡς ἀποῦσαν αὐτὴν παραβλέψαντες, καὶ καταλείψαντες ἀνεπίσχεπτον, ἐπὶ τὸν μετ' αὐτὴν ἀνακείμενον ἔρχονται· καὶ τοῦτον ἐπισκεψάμενοι, καὶ ποιεῖν τὰ πρὸς ὑγίαν θεοπίσαντες, ἐπὶ τὸν μετ' αὐτὸν παραγίνονται, κάκειθεν ἐπὶ τοὺς ἐξῆς κείμενους ἀπίσαν.

Ἡ δὲ ὥς παρελθόντας ἴδεν τοὺς μάρτυρας, καὶ μηδαμῶς αὐτὴν θεωρήσαντας, μηδὲ ποιεῖν τι πρὸς σωτηρίαν καλεῦσαντας, ἔτι δὲ πλησιάζοντας, καὶ οὐ πολλὸ αὐτῆς ἀρεστώτας διάστημα, τότε πρὸς αὐτοὺς ἀπεφθέγγετο· Ὁ Χριστοῦ τοῦ δεσπότου θεράποντες, καὶ μιμηταὶ τῆς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγαθότητος· ὦ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀλεξίκακοι, καὶ τῶν ἡμετέρων παθῶν ἰατροὶ θεοδώρητοι· ὦ πάσης νόσου διώκται θεόπεμπτοι, καὶ πάσης θεραπείας δοτῆρες δένναιοι, ταύτης ἕνεκα κἀγὼ τῆς πρὸς πάντας ὑμῶν ἀρωγῆς παραγέγονα, μὴ μόνον ἰδεῖν ἀλλὰ καὶ μετασχεῖν παθούσα τῆς χάριτος, καὶ σὺν πᾶσιν ἀπολαῦσαι τῆς ῥώσεως, ἣν ὑμεῖς πᾶσιν ἀφθύνετε τοῖς πρὸς

NOTÆ.

- (34) Ad hunc Joannem puto scriptas Procopii epistolas illas, quas supra edidimus.

ὁμᾶς ἐρχομένοις χάριζεσθε. Τί οὖν εἰς ὁμᾶς ἀμαρ-
τήσασάν με περιβέτε; ἢ ποίαν τῶν ὑμετέρων κελύ-
σεων [παραβῶσαν] ἀνεπισκέπτως παρήλθατε; ἢ τί
καθ' οἷον δὴ ποτε τρόπον λυπήσασαν, τῶν φιλανθρώ-
πων ὑμῶν δωρεῶν ἐστερήσατε; καὶ γὰρ μὲν οὐδὲν
ἐμαυτὴν οἶδα τῶν τοιούτων εἰς ὁμᾶς πλημμελήσα-
σαν. Εἰ δέ τι τῶν εἰρημένων μοι πέπρακται, καὶ
λήθης ἱματίων καλύπτεται, τοῦτό μοι, δέομαι, φρά-
σατε, καὶ σύντομον αὐτοῦ ποιήσομαι τὴν διόρθω-
σιν.

Τούτων οἱ ἄγιοι πρὸς τῆς Ῥόδου ἀκούσαντες,
οὐκ ἀτιμάζουσιν αὐτῆς τὴν ἀμώμητον δόξαν, ἀλλὰ
πρὸς αὐτὴν ἐπιστρέφοντες, τοιοῦτοις αὐτὴν καὶ αὐ-
τοὶ παραμυθούνται τοῖς ῥήμασιν. Οὐχ ὡς εἰς ἡμᾶς,
ὧ γύναι, πλημμελήσασαν παρήλθομεν, οὐδ' ὡς τι
τῶν ἡμετέρων, ὡς ἔφη, προσταγμάτων πατήσαν,
ἀλλ' ὅτι σου τὴν ἀνάλυσιν ἐγγίζουσιν βλέπομεν,
καὶ τοῦ προκαίρου βίου τὸ πλήρωμα, καὶ τῆς παρ-
ούσης ζωῆς τὴν ἀπόθεσιν, καὶ τῆς ἐν Χριστῷ κοιμή-
σεως τὴν ἀπαραιτήτον ἀφίξιν. ὧν οὐχ ἡμεῖς δοτήρες
ἢ διώκται τυγχάνομεν, ἀλλὰ Χριστὸς ὁ τῶν ὅλων
θεὸς καὶ δεσπότης καὶ πρύτανις, ὁ ζωῆς καὶ θανά-
του κατέχων τοὺς ὁλακας. Τί οὖν ἡμεῖς πρὸς ταῦτά
σοι δράστομεν; ἢ ποίας ἀθανασίας ἐρέξομεν φάρμα-
κον; εἰς τί δὲ καὶ ἢ ῥῆσις δοθήσεται; ἢ τί τῆς θερα-
πειᾶς τὸ χρῆσιμον; τίς δ' ὁ ταῦτα πρὸς ἡμῶν
κοιμώμενος; ἢ τίς ὁ τοῦτο ἐντροφῶν δωρήσας;
Σὺ γὰρ μετὰ βραχυτάτου καιροῦ τὰ τῶν βροτῶν
καταλείψασα, τὴν πάντων ὁδὸν ἰδεύσεις ὑπνώσασα,
ἣν ἀπόστολοι καὶ προφῆται καὶ μάρτυρες ὤδευσαν,
καὶ Χριστὸς αὐτὸς ὁ τῆς ζωῆς ἀρχηγὸς γενόμενος
ἀνθρώπος· εἰ καὶ τριτάτος ἀναστὰς τοὺς τῆς ἀνα-
στάσεως ἡμῶν ἀρραβῶνας παρέσχετο. Ἐγέρθη εἰς αἶ-
νον ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ τὴν ἐστίαν κατάλαβε πρὶν ἢ σε
ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος καταλάβοι διάκρυξις. Καὶ
ταῦτα μὲν φησάντες, ἀπῆλθον οἱ ἄγιοι· αὐτὴ δὲ
προῖα εἰς πόλιν ἀφίκετο, καὶ θαυμάζοντι τῷ ἀνδρὶ
τῆς ἐπανόδου τὸ σύντονον, τὴν τῶν μαρτύρων προ-
φητεῖαν ἀπῆγγελλεν· καὶ μετ' οὐ πολλὰς τὰς ἡμέρας
δεινῶς ἐπιδρῦσαντος τοῦ νοσήματος, πρὸς Κύριον
ἐξεδήμησεν, ὡς παρὰ τῶν ἁγίων ἐπέθετο. Ἡμεῖς δὲ
κάνταῦθα ἐπὶ τῇ προρρήσει τῆς Ῥόδου τελευτῆς,
τοὺς προειπόντας θαυμάσαντες, καὶ τὴν περὶ αὐτῆς
διήγησιν καταπαύσαντες, ἐπ' ἄλλου θαύματος ἀγω-
γὴν ἐκδημήσωμεν.

Εἴ'. Περὶ Ἐλπίδιου τοῦ ἐκ περιρρηγίας δονουμέ-
νου τὸ πρόσωπον.

Παρίτω μετὰ Ῥόδου Ἐλπίδιος, καὶ τοὺς ἀκροα-
τὰς ἐσιτάτω τῷ κατ' αὐτὸν εὐθὺς διηγήματι. Ἔστιν
γὰρ τοῦτο λίαν ἱκανὸν πρὸς ἐπίστασιν, καὶ τρέφειν
εἰδὸς εὐσεβῶς τοὺς ἀκούοντας. Οὗτος ἐχθροὺς ἔχων,
ὡς εἰσιν, δὲ μυχθηρίαις συζήσαντας, καὶ παρανό-
μων ἔργων ἐργάτας τυγχάνοντας, περιρρηγία πρὸς
αὐτῶν ὑποβάλλεται, οὐ μαγγανείαν ὑποστάς διὰ βρώ-
σεως, ἢ δηλητηρίων λαβῶν διὰ πόσεως, ἀλλὰ πληγὰς
ἀπειδῶς διὰ δαίμονος, καὶ μυσταροῦ καὶ μέγιστα
βλάπτοντος πνεύματος· δὲ γὰρ αὐτοῦ πᾶν ἔδοξετο
τὸ πρόσωπον· καθ' οὗ καὶ τὴν πληγὴν ὑπῆρξε δεξά-
μενος· ὅπερ ἀκουσίως καὶ βίαιως σείομενον ἑαυτῷ,

A omnibus qui ad vos accedunt donatis. Ut quid
ergo me in vos peccantem despexistis? aut quam
jussionum vestrarum me transgressam, sine
consolatione transiitis? aut quare me quomodo
vos contristantem misericordibus muneribus ve-
stris privastis? Et ego quidem nil novi me in vos
hujusmodi deliquisse. Si vero a me quidquam eo-
rum quæ dicta sunt perpetratum, et oblivionis
veste coopertum est, hoc mihi, obsecro, dicite, et
hoc ipsa concite corrigam.

B His sancti a Rhodope auditis, non inhorant
ejus immaculatam deprecationem, sed conversi
ad eam talibus illam et ipsi sermonibus consolantur:
Non tanquam quæ in nos deliqueris, o mul-
lier, te præterivimus, neque tanquam quæ quid-
piam ex nostris, ut ais, præceptis calcaveris, sed
quia resolutionem tuam videmus appropriare et
temporalis vitæ consummationem, et præsentis
depositionem, et in Christo inevitabilem dormiti-
onis accessum, quorum omnium non nos datores
vel persecutores sumus, sed Christus omnium
Deus et dominator et princeps, qui vitæ ac mor-
tis retinet gubernacula. Quid ergo nos ad hæc tibi
patrabimus, aut immortalitatis porrigemus reme-
dium? In quo autem sanitas dabitur? aut quæ est
curationis utilitas? Quis vero est qui hæc a nobis
ferat? vel quis qui horum potiarum muneribus? Tu
enim post paululum quæ sunt mortalium deserens,
viam cunctorum ibis, seporatura qua apostoli,
prophetæ ac martyres abierunt, et Christus ipse
auctor vitæ factus homo, quamvis tertianus re-
surgens resurrectionis nobis arrhas præstiterit.
Surge itaque, vade, et ad domum propriam pro-
ficiscere, antequam te animæ a corpore disjunctio
capiat. Et his quidem dictis, sancti abierunt. Ipsa
vero mane ad civitatem profecta est, et viro mi-
ranti reversionis compendium, prophetiam marty-
rum recitavit. Et non post multos dies dire
gravescere languore, ad Deum profecta est, ut a san-
ctis didicerat. Nos autem etiam hic super vaticinio
mortis Rhodopes, illos qui prædixerant admiran-
tes, et narrationem de ipsa deserentes, ad alterius
institutionem miraculi procedamus.

D

LXIII. De Helpidio ex maleficio faciem quatiente.

Præsto sit post Rhodopen Helpidius, et mox de
se facta relatione reficiat auditores; est enim hoc
satis idoneum ad epulationem, ac pie nutrire sciens
audientes. Hic nimirum inimicos habens, qui cum
semper nequiter viverent, et iniquorum operum
operarii essent, maleficio ab eis submittitur, non
maleficio per escam perpassus, aut venenum su-
mens in potu, sed plagis non parcentibus saucia-
tus, per dæmonem tetrum ac lædentem plurimum
spiritum; semper enim tota facies movebatur, in
qua plagam susceperat, quæ non sponit, sed vi
agitata, totum secum commovebat caput simul e:

collum. Et cum hæc pateretur, cunctis compassionis spectaculum adiacebat, ad miserationem commovens eos, qui hunc ita moveri videbant; Cain enim illum per inquietas facierum concussiones partim imaginabant, qui fratricidalis poenam propositi, ut semper tremere sortitus est; et quod hoc pejus est, faciem vibrabat Helpidius, et tremoribus nimis affligebatur. Et Deus quidem illum misericorditer poenis afflictebat, dæmon vero miserabiliter flagellabat. Sic laborantem Helpidium, omnes qui hunc intuebantur veraciter dignum misericordia decernebant; quanquam medicorum nullus hunc adjuvare conatus sit, sed nec aspicere omnino præsumperit; super artem enim suam erat infirmitas, et soli Deo a divinis ejus famulis, quibus præbuit quæcunque volunt, sanabilis erat passio.

Cum autem Cyri et Joannis miracula propinqui audirent, et non solum audirent, sed et liquido scirent, vicina enim est regio, et Alexandrinis non minus quæ sunt Alexandrinorum ediscunt, hunc gestantes adveniunt, et ad sanctorum projiciunt monumentum, auxiliari eos languido deprecantes. At illi Helpidii etiam ante perventionem miseri, dæmonumque insidiarum non nescii, apparentes in somnis sanaverunt; et hoc facere ad perfectam passionis præcipiunt sanitatem: aquam deferri ab Adytis jusserunt; est enim stagnum Adyta, Alexandria quingentis stadiis distans ad occidentem, Libyæque vicinum. Ex hoc fluento asferri, et ad potum dari patienti præcipiunt, atque ad abluendum caput et faciem. Facta autem sanctione sanctorum, veniens ad fluentum, bibit Helpidius et caput lavit et faciem, et passio statim nusquam comparuit; erat autem res digna miraculo, quoniam fluentum instabile, stare faciem et caput fecit instabile; et aqua quæ semper fluxu moveatur, reddebat inturbabile collum. Igitur Helpidius quidem taliter curatione reperta, et languore depulso, sanctis collaudatis abscessit, et ad civitatem suam pervenit incolumis. Quos et nos condignis honorificationibus celebrantes, alia ipsorum conscribamus fortia facta.

LXIV. De muto.

Non est bonum muto injuriam facere, licet nos calumniari tanquam injuriam inferentes non possit, neque dimittere silentio tacitum, quia nec istum gloriosi martyres semper tacentem dimittere passi sunt, sed eloquentem ex non loquenti operati, bene loqui largiti sunt, ne in hoc perfectionis eorum desit donum perfectum. Sanctos ergo et nos imitemur, et quod ipsi tunc operibus gesserant, hoc nunc sermonibus faciamus; et eum, qui semel locutus est, mutum iterum non ponamus, narrationem de ipso faciendam, silentio contegentes, ne forte nobis apud martyras deroget, et silentii nostri calumniator efficiatur, usum loquendi ab eis adeptus et tacere vel taceri de cæ-

Α συνεσάλευε πᾶσαν ὁμοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν τράχηλον· καὶ ταῦτα πάσχω· πᾶσιν θέαμα συμπαθείας προέκειτο, πρὸς οἷκτον κινῶν τοὺς κινούμενον βλέποντας· ἐκεῖνον γὰρ τὸν Κάιν ἐκ μέρους εἰκόνιζε, ταῖς τῶν προσώπων ἀπαύστοις κινήσεσιν, τὸν ἀδελφοκτόνου τιμὴν προαιρέσεως τὸ τρέμειν αἰετ κομισάμενον· καὶ τοῦτου δὲ χειρὶν ἐκλονεῖτο τὰς θείας Ἐλπίδιος, καὶ τοῖς τρόμοις ὑπερβαλλόντως ἐτρύχετο· ὅσον Θεὸς μὲν ἐκεῖνον φιλανθρώπως ἐκώλαζε, δαίμων δὲ τοῦτον μισανθρώπως ἐμάστιζεν. Οὕτω κάμνοντα τὸν Ἐλπίδιον, καὶ πρὸς πάντων ὁρώντων ἀληθῶς ἡλεούμενον, λατρῶν μὲν οὐδεὶς βοηθεῖν ἐνεχείρησεν, ἀλλ' οὐδὲ βλέπειν αὐτὸν ὧς ἐτόλμησεν· ὑπὲρ τέχνην γὰρ τὴν αὐτῶν ἦν τὸ ἀρρώστημα, μόνῳ δὲ Θεῷ καὶ τοῖς αὐτῷ θεοῖς θεραπεύουσιν, οἷς παρέσχεν ὅσα θέλουσι δύνασθαι, τὸ πάθος ὅπῃρην λάσιμον.

Τὰς Ἰωάννου δὲ καὶ Κύρου θαυματουργίας οἱ προσόντες ἀκούοντες, καὶ οὐ μόνον ἀκούοντες ἀλλὰ καὶ σαρῶς ἐπιστάμενοι· γείτων γὰρ ἡ χώρα καθέστηκεν, καὶ τὰ τῶν Ἀλεξανδρέων οὐχ ἤττον τῶν Ἀλεξανδρέων μαρθάνουσιν· τοῦτον ἄγοντες ἔρχονται, καὶ τῷ τῶν ἁγίων προσπίπτουσι μνήματι, βοηθεῖν αὐτοὺς τῷ νοσοῦντι δεδομένοι· οἱ δὲ τὸν Ἐλπίδιον καὶ πρὸς τῆς ἀφίξεως ἐλεήσαντες, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων ἐπιβουλήν οὐκ ἀγνοήσαντες, ὅναρ φανέντες λάσαντο· καὶ τοῦτο ποιεῖν πρὸς τέλος τοῦ πάθους θεοπέλουσιν ἱασιν· ὕδωρ ἐνέγκαι τῶν Ἀδύτων ἐκέλευσαν· ἔστιν δὲ λίμνη τὰ Ἀδύτα, Ἀλεξανδρείας σταδίου πεντακοσίους ἀπέχουσα, πρὸς δύσιν καὶ λίμνην τὴν γείτονα. Ταύτης τοῦ νάματος ἐνεχθῆναι προστάττουσι, καὶ πρὸς πόσιν δοθῆναι τῷ πάσχοντι, καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς κεφαλῆς τὴν ἀπόπλυσιν. Γενομένου δὲ τοῦ τῶν ἁγίων θεοπίσματος, ἤρχετο τὸ νάμα, ἐπὶν ὁ Ἐλπίδιος, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπλυνε καὶ τὰ πρόσωπα· καὶ τὸ πάθος εὐθὺς ἀφανὲς καὶ φροῦδον ἐγίνετο· ἦν δὲ τὸ πρᾶγμα θαύματος ἄξιον, οἷτι τὸ νάμα τὸ ἄστατον ἰσθὶ κεφαλὴν καὶ πρόσωπον ἄστατον· καὶ ὕδωρ τὸ αἰετ ῥεῖσει κινούμενον, ἀκλόνητον ἐποιεῖ τὸν αἰετ κλονούμενον τράχηλον. Ἐλπίδιος μὲν οὖν οὕτω τὴν θεραπείαν εὐράμενος, καὶ τὴν νόσον ἀποτριψάμενος, τοὺς ἁγίους ὁμνήσας ἀπόχετο, καὶ τὴν ἐνεγκάμενῃν ἐβρώμενος κατέλαβεν· οὗς καὶ ἡμεῖς ἐπαξίως γεραίροντες, ἐτέραν αὐτῶν ἀριστείαν συγγραφόμεν.

D. ΣΔ'. Περὶ τοῦ μοιγιάλου.

Οὐ καλὸν ἀδικῆσαι τὸν ἄλλον, εἰ καὶ κατηγορεῖν ἡμῶν ὡς ἀδικούντων οὐ δύναται, οὐδ' ἐᾶσαι γε σιωπώμενον, ἐπεὶ μηδὲ τοῦτον οἱ ἐνδοχοὶ μάρτυρες αἰετ σιγῶντα κατέλιπον, ἀλλὰ λάλον ἐξ ἀλάλων εἰργάσαντο, καὶ τὸ εὖ λαλεῖν ἐχαρίσαντο, ἵνα μὴ τῆς ἐν τούτῳ τελειότητος, τὸ τελειὸν αὐτῶν λίποιτο χάρισμα. Τοὺς ἁγίους οὖν καὶ ἡμεῖς μιμησώμεθα, καὶ ὅπῃ αὐτοὶ τότε τοῖς ἔργοις δεδράκαν, τοῦτο νῦν ἡμεῖς τοῖς λόγοις ποιήσωμεν, καὶ τὸν ἀπαξ λαλήσαντα, πάλιν ἄλλον μὴ τιθώμεθα, τὴν κατ' αὐτὸν σιωπῶντες διήγησιν, μήπως ἡμᾶς ἀδιάδῃ τοῖς μάρτυσιν, καὶ τῆς ἡμετέρας σιγῆς κατήγορος γίνηται, τὸ λαλεῖν πρὸς αὐτῶν κομισάμενος, καὶ σιγῇ ἡ σιγᾶσθαι τοὺς λοιποὺς μὴ βουλόμενος, ἵνα μὴ τοῖς λάλον αὐτῶν

ἀναβείξασιν ἀγνώμων κρῖνοιτο καὶ ἀχάριτος, σιγῇ ἂν αὐτῶν τὰς δωρεὰς ἀνασχόμενος.

Φοινίξ ὑπῆρχεν ὁ ἄλαλος, καὶ Τύρου τῆς πόλεως ὠρμητο, ἐλέγχων τάχα ταύτη τοὺς Ἑλληνας, καὶ τὰ ψευδῆ τούτων καὶ γραυῶν μυθάρια. Ἐνθεν γὰρ οὗτοι τὸν Κάδμου μυθεύονται πρῶτον γραμμάτων γενέσθαι γεννήτορα, καὶ τούτοις Ἑλλάδα ξενίσαι τὴν ἄμουσον, ἀφ' οὗ νῦν βλαστήσας ὁ ἄλαλος, σαφὲς ἐλεγχος ὥρθη τοῦ πλάσματος · ὃν Ἑλληνες ἀμαθία κατέκρυπτον, πρεσβεῖα Μωσῆος οὐ βλέποντες, καὶ Κάδμου χρόνους παντελῶς οὐ γινώσκοντες, οὓς πρὸς ἐλεγχον παρατίθεσθαι μερίζονα, καὶ σαφεστέραν ποιεῖν τὴν πλάνην τοῖς θελοῦσιν, ὁ σκοπὸς ὁ παρὼν οὐκ ἀφίξει, πρὸς ἐαυτὸν ἐφελκόμενος, καὶ πληροῦν αὐτὸν ἀναγκάζων τὸν κάλαμον. Τύριος ἦν, ὡς ἔφην, ὁ ἄλαλος, καὶ σύγγονον ἔσχε τὸ νόημα, οὐ χρόνῳ τινι συμβῆν ἀπ' ἄλλου νοσήματος, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς αὐτῇ συνετεχθῆν τῆς κηρύσεως · καὶ τοῦτο λαχὼν τὸ πάθος ἐκ φύσεως, οὐ γλυκεῖαν ἀφῆκεν φωνὴν πρὸς τοὺς φύσαντας, οὐ μητέρα ποτὲ τραυλίζων ἠγόρευον, οὐ πατέρα ψελλίζων ἐκέλευεν · οἳ δὲ αἱ τῶν παίδων οἱ γονεῖς ἐπευφραίνονται, καὶ ἀναρθρὰ ἢ τὰ τραυλίσματα καὶ ψελλίσματα · ὡς Ἀθηναῖοι τὸ πρὶν ἐπ' Αἰσχίνῃ καὶ Δημοσθένει τοῖς ῥήτορι καὶ τοῖς τούτων εὐγλώττοις στομύλμασιν.

Ἄνθρωπος οὖν γεγονὼς, τὴν γλῶτταν εἶχεν ἀκίνητον καὶ τοῖς λοιποῖς οὐ συντρέχουσιν μέλεσιν · καὶ τάχα ἂν τῆς παρουσίας ζωῆς οὕτω ἐξεδήμησεν, εἰ μὴ φιλόχριστοί τινες καὶ φιλόανθρωποι Κύρου καὶ Ἰωάννου τὴν χάριν γινώσκοντες, καὶ τὰ δι' αὐτῶν τοῖς πιστοῖς παρεχόμενα θαύματα ὡς πιστοὶ συμπάθσαντες, τοῦτον πρὸς τοὺς μάρτυρας ἤγαγον · ἐνθα γενόμενος, καὶ τὴν πίστιν τῶν ἀγαγόντων ἔχων πρεσβεύουσιν, καὶ οἶκτον τὸν αὐτοῦ πρὸς οἶκτον τοῦς ἁγίους ἐγείραντα, λάλος γλώττης ἐπέτυχεν, οὐ γλῶτταν ἄλλην κτησάμενος, ἀλλ' ἥς εἶχεν τὸν δεσμὸν ἀποθήμενος. Πάντως δὲ τὸ φάρμακον λέγειν ἀκόλουθον, δι' οὗ τὸ τῆς γλώττης πάθος ἐξέρχεται. Ὅπως αὐτῷ πίνειν καθιέδοντο οἱ ἅγιοι φανέντες ἐκέλευσαν · οὐ λόγοις τοῦτο θεσπίζοντες (οὐ γὰρ ἤκουον), ἀλλὰ νεύμασι, καὶ τοῦ νάματος δείξει. Ὁ δὲ γενόμενος ἐξυπνος, τὸ νάμα φέρειν ἐνένευεν · ἐμπαθήκει γὰρ διὰ νεύματος, ὃ δ' ἂν ἴδοι κοιμώμενος, τοῦτο ποιεῖν ἀνιστάμενος · καὶ δοθέντος αὐτῷ θάττον τοῦ ὕδατος, δεξιόμενος ἔπιεν. Καὶ πῶν εὐθέως ἐλάλησεν · καὶ λαλούντων ἀνθρώπων ἐπήκουσεν · καὶ τῶν ἁγίων ἀπήγγελλε θέσπισμα, τὸν δνειρον λόγοις τρανέσι διηγούμενος καὶ τῶν ὀφθέντων γεραίρων τὴν δύναμιν.

Οὕτως ὁ κωφὸς ἤκροάσατο, καὶ λόγον ὁ ἄλαλος ἀπεφθέγγετο, οὗ τῆς Κασταλίας γευσάμενος νάματος, οὐχ ὕδωρ πῶν ἀπὸ Στυγὸς κατεϊρόμενον, οὐ ρεῖθρον Καυκάσιον ἀρυσάμενος, εὐφημοῦν ἀρετὴν Πυθαγόρειον, ὡς Ἑλλήνων οἱ μῦθοι θεσπίζουσιν, καὶ τῶν γεγραφότων ἢ πρὸς ἀλήθειαν ἐνδεῖα · ἀλλ' εὐτυχήσας Ἰωάννου καὶ Κύρου τὴν χεῖρσιν ἀναπληροῦσαν αὐτῷ ἀπὲρ ἡ φύσις δημιουργεῖν αὐτοῖς παρεχώρη-

tero nolens; ne his qui eloquentem hunc ostenderunt, minus devotus esse judicaretur pariter et ingratus, dum dona eorum tacere paleretur.

Phoenix erat mutus, et Tyri civitatis oriundus, redarguens forte hic Græcos, et falsas horum et aniles fabellas. Hinc enim li Cadmon fatentur primum litterarum fuisse magistrum, et his Græciam muneratum indoctam [cod. miratam]. A quo nunc germinans mutus, manifestus fictionis index apparuit, quem Græci indisciplinatione abscondebant, primatum Moysi non videntes, et Cadmi tempora modis omnibus nescientes; quos ad redargutionem majorem commendare, manifestationemque his qui volunt errorem facere, intentio præsens non sinit, ad se nos attrahens; et implere suum calamum cogens. Tyrius erat, ut dixi, ille mutus, et passionem habebat cognitam non tempore aliquo ab alio accidentem languore, sed ex ipso secum partu nascentem. Et hanc ex natura sortitus, non dulcem ad parentes emisit vocem, non matrem aliquando balbutiens appellavit, non patrem claro saltem mutto [ita cod.], vocavit super quibus semper puerorum parentes lætificantur, licet sine articulis sint muttendi et balbutiendi eorum affectus; sicut Athenienses pridem super Æschine vel etiam Demosthene rhetoribus et horum versutis eloquentibus.

Vir ergo factus linguam immobilem habuit, cum reliquis membris minime concurrentem: et forte sic a præsenti vita migrasset, nisi quidam amici Christi et hominum amatores, Cyri ac Joannis gratiam et miracula quæ per eos præstantur fidelibus cognoscentes, tanquam fideles compassi, hunc ad martyras adduxissent; ubi fidem deducientium habens, cum venisset, intercedentem, nec non et miserationem sui, ad miserationem sanctos excitantem, eloquentis linguam adeptus est, non aliam linguam acquirens, sed vinculum ejus quam habebat deponens. Verum et medicinam dicere consequens est, per quam linguæ passionem diffugit. Aquam ei bibere dormienti apparentes sancti jusserunt, non verbis hoc decernentes, non enim audiebat, sed nutibus et lymphæ ostensionibus. Qui expergefactus ut fluentum afferretur innuebat; didicerat enim per nutum ut quidquid videret dormiens, evigilans faceret; et datam sibi maturius aquam suscepit et bibit, et bibens statim locutus est, et homines loquentes audivit; et sanctorum retulit sanctionem, somnium verbis expressis enarrans, et eorum qui apparuerant virtutem concelebrans.

Taliter surdus audivit, et verbum mutus pronuntiavit, non Castaliæ gustans fluentum, non aquam bibens a Styge descendentem, non laticem Caucasium hauriens, laudantem virtutem Pythagoricam, ut gentilium fabulæ sanciant, et scriptorum quantum attinet ad veritatem inopia, sed Joannis et Cyri jussione potitus, quæ suppleret illi quod natura facere concessisset; quo appa-

rent martyres abinde sanitates donare, et ea quæ ad perfectionem hominibus deerant accommodare, unde et a principio nativitatem sortiti sunt. Propter quod et nos eos quantum possumus collaudantes, et dari verbum in apertione oris supplicantes, sicut etiam nunc præsentī muto dederunt, ad reliquorum miraculorum narrationem alacriter properemus.

LXV. De Theodoro cæco et habente dæmonium.

Ad tempus nobis Cilix accessit Theodorus, duplicis et ipse infirmitatis fugam enarrans, et conscribi cum præcedenti, qui mutus et surdus existerat, volens; duplicisque languoris duplicem sortitus est sanitatem. Quo benigne recepto, propter benevolentiam quam circa martyras habet, et linguam illi ad breve tempus donabimus, et manum accommodabimus, et mutuū præstābimus calamum, sanctis laudem textenti, et virtutem eorum ardue prædicare studentī. Incipiamus ergo de illo referre, alacriter ei omnia facti, manus videlicet, lingua, et calamus scribere velociter et amplissime adhortatus.

Cilix erat Theodorus ex Anazarbeis exortus, passionibusque duabus difficilibus coarctatus, quarum altera dæmonium erat nequissimum, ferina sævitia superveniens, et dirumpens semper omne quod invenisset; multoties enim, ut quondam pater dæmonium patientis in Evangelis ad Dominum dixit, in ignem eum et aquam jactabat, occidere hunc non parcens ac perdere volens; altera vero oculorum cæcitas erat, non infirmitate facta naturæ, sed operatione demonis præparata, nec ex languore corporali superillata, sed ex feritate spiritus inducta; sic malignum erat dæmonium, et propter abundantiam rabiei malevolum! Verum cum in his esset Theodorus, et nihil salutare speraret, aut ab his ante liberationem, quæ sit per mortem, fugere passionibus expectaret; mors enim revera viro requies, ut Job qui philosophatus est in passionibus, est affatus, omnem auferens sæculi hujus difficultatem, præsentisque vitæ multam passionem, et multum laborem; Cyrus et Joannes annuntiantur a Deo donati dæmonum expulsores, et passionum corporalium veri propulsatores; et credens Deo et martyribus Alexandriam venit, et ad sanctorum pervenit ecclesiam, re denuntians fidei erga illum immobilitatem. Quem Christi suscipientes famuli, et a malis quibus afficiebatur liberarunt, et vitæ Deo amabilis operarium reddiderunt.

Apparentes enim ei non multo post sui adventum non vigilantī, sed super strata dormienti, pacta cum eo et jussiones inierunt, et sic eum dignum faciunt valetudine; pacta autem et jussiones per illos factæ, tumultuosæ vitæ requirebant depositionem, et vitæ monasticæ tranquillam susceptionem. Hæc enim illis a sanatis est merces ter amabilis, vitæ correctio. Unde tales et recipiunt, et sanatos statim dissolvunt; et hoc manifestum est

σεν· ἵνα φανῶσιν οἱ μάρτυρες ἐκείθεν τὰς ἰάσεις δωρούμενοι, καὶ τὰ πρὸς τελείωσιν τοῖς ἀνθρώποις ἐλλείποντας, ὅθεν ἐξ ἀρχῆς καὶ τὴν γένεσιν ἔλαχον· διὰ καὶ ἡμεῖς ὡς δυνατὸν αὐτοὺς εὐφημήσαντες, καὶ δοῦναι λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος ἰκετεύσαντες, ὡς καὶ τῷ παρόντι νῦν ἀλλὰ δεδωκάσιν, προθύμως πρὸς τὴν τῶν λειπομένων θαυμάτων διήγησιν ἐπειγόμεθα.

ΞΕ'. Περὶ Θεοδώρου τοῦ τυφλοῦ καὶ δαιμόνιον ἔχοντος.

Εἰς καιρὸν ἡμῖν ὁ Κιλίξ ἀφίκεται Θεόδωρος, διττῆς καὶ αὐτὸς ἀσθενείας φυγεῖν διηγούμενος, καὶ τῷ προλαβόντι θέλων συντάττεσθαι, γλώττης δεσμὸν πεφυγῶτι καὶ κώφῳσιν, καὶ διττοῦ νοσήματος διττὴν λαχόντι τὴν ἰασιν. Ὅν φιλοφρόνως δεξάμενοι, διὰ τὴν πρὸς τοὺς μάρτυρας εὐνοίαν, καὶ τὴν γλώτταν αὐτοῦ πρὸς βραχὺ χαρισώμεθα, καὶ τὴν χεῖρα δαείσωμεν, καὶ τὸν κάλαμον χρήσωμεν, τοῖς ἁγίοις τὴν εὐφημίαν ὑφαίνοντι, καὶ τὴν αὐτῶν ἀλκὴν διαπρυσίως κηρύττειν σπουδάζοντι· ἀρξώμεθα γοῦν τῆς κατ' αὐτὸν διηγήσεως, προθύμως αὐτῷ πάντα γινόμενοι, καὶ χεῖρα καὶ γλῶττα καὶ κάλαμος, ὁ συγγράφειν εὐφῶς ἐπειγόμενος.

Κιλίξ ἦν ὁ Θεόδωρος τῆς Ἀναζαρβείων ὁρμώμενος πόλεως, καὶ πάθει δύο δυσχερεῖσι κρατούμενος· ὧν τὸ μὲν δαιμόνιον ἦν πονηρότερον, ἀγριώτερόν πως ἐπερχόμενον καὶ βῆσσον αἰὲ πρὸς πᾶν εὐρισκόμενον· πολλάκις γὰρ ὡς ὁ τοῦ δαιμονιῶντος πατήρ ἐν Εὐαγγελίοις πρὸς τὸν Κύριον ἔφησεν, εἰς πῦρ αὐτὸν καὶ ὕδωρ ἐνέβαλε, κτείνειν ἀπειδῶς καὶ ἀπολλύειν βουλόμενον· τὸ δὲ τῶν ὀμμάτων ὑπῆρχεν ἡ τύφλωσις, οὐκ ἀσθενείᾳ γενομένη τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐνεργείᾳ σχεδιασθεῖσα τοῦ δαίμονος, οὐκ ἐκ νόσου σωματικῆς ἐπεισφρήσασα, ἀλλ' ἐξ ἀγριότητος πνεύματος ἐνδημήσασα· οὕτω πονηρὸν ἦν τὸ δαιμόνιον, καὶ δι' ὑπερβολὴν λύτης μισάνθρωπον. Ἄλλ' ἐν τούτοις τῷ Θεόδωρῳ τυγχάνοντι, καὶ μηδὲν σωτηριώδες διὰ τὸν χρόνον ἐλπίζοντι, ἡ τουτωνὶ τῶν παθῶν προσδοκῶντι φυγεῖν πρὸ τῆς ἐκ θανάτου λυτρώσεως· θάνατος γὰρ ὄντως ἀνδρὶ ἀνάπαυσις, ὡς ὁ φιλοσοφῆσας ἐν πάθεσιν ἰωὶ ἀπεφθέγγετο, πᾶσαν ἀναιρῶν τὴν ἐν βίῳ δυσχερείαν, καὶ τῆς παρουσίας ζωῆς τὸ πολυπαθεῖς καὶ πολύμοχον· Κύριος καὶ Ἰωάννης ἠγγέλονται δαιμόνων ἑλκὰ καὶ Θεοδώρητοι, καὶ παθῶν σωματικῶν ἀλγήθεις ἀλεξίκακοι· καὶ πιστεύσας Θεῷ καὶ τοῖς μάρτυσιν, εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἔρχεται, καὶ τῶν ἁγίων καταλαμβάνει τὸ τέμενος, ἐργῶ κηρύττων τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως τὸ ἀκρόαδαντον· ὃν οἱ Χριστοῦ λαβόντες θεράποντες, καὶ τῶν συνεχόντων δεινῶν ἡλευθέρωσαν καὶ βίου θεοφιλοῦς ἐργάτην ἀνέδειξαν.

Φανέντος γὰρ αὐτῷ μετ' οὐ πολὺ τῆς ἀφίξεως, οὐ γρηγοροῦντι, ἀλλ' ἐπὶ τῶν στρωμάτων καθεύδοντι, συνθήκας πρὸς αὐτὸν καὶ προστάγματα εἰθενται· καὶ εἰδ' οὕτως αὐτὸν ἀξιοῦσι τῆς ρώσεως· αἱ δὲ συνθήκαι, καὶ τὰ δι' αὐτῶν γεγονότα συντάγματα, τῆς παραχώδους ζωῆς ἀπήτουν ἀπόθεσιν, καὶ βίου μονήρους γαληνώσαν ἀνάληψιν· αὕτη γὰρ αὐτοῖς πρὸς τῶν ῥωννυμένων μισθοπορία τριπόθητος, ἡ τοῦ βίου τυγχάνει διόρθωσις. Ὅθεν τοὺς τοιοῦτους καὶ

γεγηθότες προσδέχονται, καὶ ῥωσθέντες εὐθὺς ἀπο-
λίσουσιν· καὶ τοῦτο ὅλον ἐκ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων
καθέστηκεν, οὐχ ἥττον δὲ καὶ τοῦ παρόντος ἡμῶν
διηγῆματος. Ἐλθόντες γάρ, ὡς ἔφην εἰπὼν, εἰς Θεό-
δωρον, θέλεις, ἔλεγον, ὑγιῆς γενέσθαι, Θεόδωρε; τοῦ
δὲ κατανεύσαντος καὶ τὸ, Ναί, τῷ στόματι λέξαντος
(τί γὰρ οὐκ ἔμελλεν ἐν τοσούτῳ κακῷ πιεζόμενος),
πάντων οἱ μάρτυρες ἔφασκον· Εἰ βούληται τυχεῖν τῆς
λάσεως καὶ φυγεῖν τῆς ἀσθενείας τὸν κίνδυνον, σύν-
θου ἡμῖν ὡς σωζόμενος οἰκεῖς Ἰερδάνου τοῦ θεοῦ πο-
ταμοῦ τὴν οὐράνιον ἔρημον, ἐνθα Χριστὸς ὁ Σωτὴρ
ἀπάντων βεβάπτιται, καὶ ταύτης οἰκίαν γινόμενος,
σχῆμα μοναστοῦ καὶ τρόπους ἐνδείκνυσται, τὸν Βαπτι-
στὴν Ἰωάννην μιμούμενος, τὸν ταύτης οἰκίστην καὶ
πολίτην γινόμενον· καὶ τὴν ῥῶσιν δι' ἡμῶν θεὸς σοι
χαρίζεται, καὶ λυτροῦται τῆς τῶν παρόντων κινδύ-
νων κολάσεως.

Συνθεμένου δὲ θάπτον τοῦ πάσχοντος, καὶ πληροῦν
αὐτῶν ὁμοκατότος τὴν κλίσουσιν, εὐθέως οἱ ἅγιοι
καὶ τὸ δαιμόνιον ὡς μαστιγίαν τινα καὶ δραπέτην
ἐλαύνουσιν, καὶ τὴν τῶν ὀφθαλμῶν θεραπεύουσιν
τύφλωσιν, ἣν ἑαυτῷ τὸ δαιμόνιον συνεισέγαγεν, αὐ-
τὸν μὲν κελεύσματος φυγαδεύσαντες, ταύτην δὲ τῇ τῆς
κηρωτῆς ἐπιθέσει διώξαντες. Θεόδωρος δὲ τὴν φυγὴν
τῶν ἀνίωντων εὐράμενος, καὶ τὴν ῥῶσιν ἐπὶ ταύτῃ
δρεφάμενος, εὐχαριστήσας ὅσον ὁλός τε ἦν καὶ ἡδύ-
ναστο, καταλαμβάνει τὴν ἔρημον, κάκεισε πληροὶ τὴν
τῶν ἁγίων θεοφιλῆ καὶ σεβασμίαν διάταξιν· ἡμεῖς
δὲ τούτους θαυμάσαντες, καὶ τῆς εἰς ἀνθρώπους
θείας αὐτῶν κηδείας [ita cod.] χάριν ὑμνήσαντες,
ἑτέρας αὐτῶν εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀναγράφωμεν
χάριτας.

ΣΤ'. Περὶ Μηνῶ τοῦ Λυκίου εἰς νόσον ὕδρον
περιελθόντος.

Τί δὲ καὶ Μηνᾶν ὑπὸ φάμμου κρυπτόμενον οὐκ
ἐκφέρωμεν, καὶ ὅλον αὐτὸν τοῖς ἀγνοοῦσι ποιῶμεθα;
Γραφῆς γάρ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν καθέστηκεν ἄξια,
καὶ οὐ φάμμου καὶ λήθης σκεπάσματος· ὡς Μενου-
θῆς τὸ δαιμόνιον, καὶ ταύτης αἱ τέλει καὶ ῥωμοὶ
καὶ τὸ τέμενος, ὧν ὠφέλιμος μὲν ἡ λήθη καθέστη-
κεν, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μάρτυσι πέπρακται. Ἐπι-
βλεψὲς δὲ λίαν ἡ θέα τοῖς βλέπουσιν, καὶ διὰ τοῦτο
φάμμου θαλαττῆς καλύπτεται, ἀνελούσῃ παντελῶς
αὐτῆς τὸ μνημόσυον, καὶ δημιουργοῦσῃ τὴν τῶν οὐ
θεωμένων ὠφέλειαν. Ἡκέτω τοίνυν ὁ Λύκιος διαβ-
ρήσας τῆς φάμμου τὸ κάλυμμα, καὶ φανερόν ἡμῖν
τὸ κατ' αὐτὸν ποιεῖτω τεράστιον, καὶ μὴ κρυπτέτω
κακῶς ὑπὸ κλίτῃ καὶ μύθῳ, τὸ καλῶς ἐπὶ λυχνίαν
φαίνειν εἰ ταθείη δυνάμενον.

Λύκιος μὲν ὁ Μηνᾶς ἐγνωρίζετο, καὶ Πατάρων
ὁρμασθαι τῆς πόλεως ἔλεγεν· πάθος δὲ εἶχεν οὐ
ψιλὸν ἀλλὰ μέγιστον, καὶ οὐδὲ ῥαδίως ἰώμενον, ἀλλὰ
δυσχερὲς καὶ δυσίατον, ἱατροῖς δὲ τῆς σήμερον ὅσον
ἐκ τέχνης ἀνίατον, εἰ μὴ θεὸς συμμαχοῦσαν αὐτοῖς
χαρίσειτο δύναμιν. Εἰς ὕδρον γὰρ πασῶν ἀνιάτρευ-
τον, καὶ χρονίσας ἐν αὐτῷ τῷ νοσήματι, δεινῶς
ἐκινδύνευε ταῖς ἀληθόσι τῶν σπλάγγων ὀδυνόμενος,
καὶ ταῖς τοῦ παντὸς σώματος· ὀγκώσσει συμπτυγό-

A ex multis quidem aliis, non minus autem et ex
præsente nostra narratione. Venientes enim, ut
jam dixi, ad Theodorum, Vis, dicebant, sanus fieri,
Theodore? Illo vero annuente, et maxime ore di-
cente; quid enim tanto malo oppressus diceret?
Iterum martyres dicebant: Si vis obtinere sanita-
tem, et fugere imbecillitatis periculum, inito con-
ventionem, quod sanatus habitas Jordanis divini
fluminis caelestem eremum, ubi Christus Salvator
omnium baptizatus est. Et hujus habitator effectus
formam monachi, et mores demonstras, Baptistam
Joannem imitans hujus habitatorem et civem olim
existentem; et incolumitatem Deus tibi per nos
donat, et liberat a præsensium periculorum puni-
tione.

Conveniente autem et cito patiente, eorumque
mandatum adimplere jurante, statim sancti dæmo-
nium ceu mastigiam quemdam et fugacem ejecit,
et oculorum sanant obsecrationem, quam secum
dæmonium contulit, illud quidem visione fugantes,
hanc vero cerati suppositione expellentes. Theo-
dorus vero fugam illorum, qui ad se venerant in-
veniens, et sanitate super illam potitus, gratias
agens, quantum potis erat et valebat, pervenit ad
eremum, ibique sanctorum jussu amabile et vene-
randum adimplet. Nos vero, hos admirantes, et
propter divinam illorum erga homines curam
laudantes, alias illorum erga nos homines descri-
bamus gratias.

LXVI. De Mena Lycio in morbum aquæ intercutis
incidente.

Quid vero et Menam sub arena occultatum
non in medium afferimus, eumque manifestum
nescientibus non facimus? Scriptura namque et
quæ de illo narrantur digna sunt et non arenæ et
oblivionis velamine, ut Menuthes dæmonium, et
illius cæremonia, et altaria, et delubrum, quorum
utilis quidem oblivio est; et ideo a martyribus
factum est; et damnosum nimis est spectaculum
insipientibus; quapropter arena marina coope-
ritur destruyente prorsus illius memoriam, et re-
parante invisibillium rerum utilitatem. Accedat
igitur Lycius dirumpens arenæ velamen, et ma-
nifestum in se gestum faciat nobis prodigium, et
non occultetur male sub lecto vel sub modio, quod
bene lucere super candelabrum, si positum fuerit
poterit.

Lycius ergo Menas esse noscebatur, et Pataren-
sium se esse dicebat civitatis oriundum; passio-
nem autem habebat haud levem, sed pessimam et
ad sanandum difficilem; porro medicis qui hodie
sunt quantum ex arte insanabilem, nisi Deus au-
xiliantem sibi donaret virtutem; in hydropem
enim incurabilem cadens et moratus in eodem
languore periclitabatur, doloribus viscerum fatiga-
tus, totiusque corporis molibus suffocatus. Sed

quid passionem huic volo commendare scripturæ, A
cum sufficiat omnibus ad notitiam ipse illius qui
dictus est languor? Mox enim qui hujus appellatio-
nem audiunt, doloris formant animo magnitudi-
nem. Verum donec Menas in exordiis esset lan-
guoris, et curam sui gerebat et medicos accersie-
bat [ita cod.], et jussiones eorum facere festinabat.
Quia vero passione proficiebat, et nullus vocatus
medicus veniebat, sciens insanabilem passionem,
mortem consequi cupiebat, ut saltem sic languo-
rem effugeret. Sed cum et hoc desiderans non im-
petrasset, ad Cyrum et Joannem martyras ducitur
ex duobus alterius causa, scilicet ut hunc aut
sancti miseri curarent, aut certe viscere super
cum moto, de morte misericorditer intercederent.
Unde alterum ex duobus obtinuit, sanitatem scilicet
et ospitatem; sed et languorem evasit, quem eva-
dere sine morte nullatenus aestimabat.

Dicemus autem et medelam; urbana enim est
hæc et martyrica plena gratia simul et fortitu-
dine. Dormienti enim ei qui patiebatur apparentes,
et quæ corde ipsius versabantur mere scientes, et
qualiter aliquando quidem mœstus mortem vocaret,
et terra obrui [cod. exui] vellet, aliquando vero con-
tra pro sanitate intercedere et vivere si sanus evi-
ceretur oraret, facere quodammodo utrumque præ-
cipiunt, et sanitatem porrigentes, et sepeliendum
terræ tribuentes. Si enim vis, inquit, ereptione
potiri languoris, a templo sublatus egredere, et
temetipsum sepeli arena vicina. At ille conversus
post optimum somnium, mortis potius quam sani-
tatis indicium, illam in arena sepulturam conjicie-
bat; et tamen quia utrumque, mortem scilicet et
sanitatem, etsi non similiter, propter languorem,
desiderabat, præceptum concite faciebat, vitæ cum
dolore habite præponens utrumque, mortem scilicet
sine dolore, et vitam absque languore. Egressus
ergo a templo, et arena, ut jussus fuerat, obrutus,
et sanitatem percepit, et speratam mortem evasit.
Cum enim arena sepeliretur, habebat etiam conse-
peliendum sibi languorem; ex hac autem post
sepulturam resurgens, non habebat insurgentem
secum infirmitatem; sed sic arena dissipata surge-
bat, sicuti quando ex matrice sine passione proces-
sit. Et Menas quidem tali modo sanitatem perce-
pit, et gratifica extensa [ex Gr.] laude, gaudens
pariter et exultans ad Lyciam pervenit. Porro nos,
iterum sanctos laudantes, alterius eorum offeramus
miraculi opus.

LXVII. De Georgio qui a spiritu agitur
semetipsum occidit.

Alium nobis Cyprus ad narrationem Georgium
protulit, et hunc copulare duobus præcedentibus
exhortatur, ut in mirabili sanctorum opere, tertio
prolato, hunc potioris occasionem superbix faci-
at. Unde mirantes et nos ejusdem insulæ hono-
rificentiam, et decentissimam erga martyras pie-
tatem, gloriamque ipsius multimodam, quæ stu-
detur [ex Gr.] in his, petitiones adimpleamus:

Α μνος · καὶ εἰ τὸ πάθος παραστήται τῷ γράμματι
βούλομαι; ἀρκεῖ γὰρ πᾶσιν πρὸς εἰδῆσιν λεγθὲν
αὐτοῦ καὶ μόνον τὸ ὄνομα. Εὐθὺς γὰρ οἱ τῆς τοῦτου
προσηγορίας ἀκούσαντες, τῆς ὁδοῦς ἐντυπώνονται τῇ
διανοίᾳ τὸ μέγεθος· ἀλλ' ὥς μὲν ἐν ἀρχαῖς ἦν ὁ
Μηνᾶς τοῦ νοσήματος, καὶ θεραπείας ἐφρόντιζε, καὶ
τοὺς ἱατροὺς μεταπέμπετο, καὶ ποιεῖν αὐτῶν τὰς
κελεύσεις ἐποῦδαζεν· ἐπειδὴ δὲ τῷ πάθει προέκοπτε,
καὶ ἱατρὸς οὐδεὶς προσκαλούμενος ἤρχετο, εἰδὼς τὸ
τοῦ πάθους ἀνίατον, θανάτου τυγχάνειν ἐγίγνετο,
ἵνα καὶ οὕτως ἐκφύγῃ τὸ νόσημα. Ἀλλ' ὡς καὶ τοῦ-
του ποθῶν οὐκ ἐτύγχανεν, ἐπὶ Κύρον καὶ Ἰωάννην
τοὺς μάρτυρας ἀγεται, δοῦν ὑατέρου ἐνεκεν, ἥ ὅτι
τοῦτον ἐλεήσαντες οἱ ἅγιοι θεραπεύουσιν, ἥ ὅτι
σπλαγχνισθέντες ἐπ' αὐτῷ περὶ τοῦ θανάτου πρε-
σεύουσιν· θδεν ἐνὸς τῶν δύο τετύχηκεν, ὑγείας,
φημι, καὶ τῆς ῥώσεως· καὶ τὴν νόσον διέφυγεν, ἥ
ἐκφυγεῖν θάνατον χωρὶς οὐκ ἐνόμιζε.

Λέγωμεν δὲ καὶ τὴν Ιασιν· ἄσπετα γὰρ αὕτη, καὶ
μαρτυρικῆς γέμουσα χάριτος ὁμοῦ καὶ δυνάμεως.
Φανέντες γὰρ κοιμωμένοι τῷ πάσχοντι, καὶ ἰδόντες
ἀκριβῶς αὐτοῦ τὰ ἱγκάρδια, καὶ ὡς ποτὶ μὲν βραθυ-
μῶν ἐπεκαλεῖτο τὸν θάνατον, καὶ γῆν ἤθελεν ὑπο-
δύεσθαι, ποτὶ δὲ αὐτῷ περὶ τῆς ὑγείας ἐπέσπευε, καὶ
ζῆν εἰ ῥωσθεῖη προσήρχετο, ἀμφοτέρω τρόπῳ τινὰ
ποιεῖν ἐπιτάττουσι· καὶ τὴν ῥῶσιν ὀρέγοντες, καὶ
τῇ γῇ δίδόντες ἐνθάπτεσθαι. Εἰ θέλῃς γὰρ, φησὶν,
ἀπαλλαγῆς τυχεῖν τοῦ νοσήματος, τοῦ τεμένου· αἰ-
ρόμενος ἔξιθι, καὶ σεαυτὸν ἐνθάπτε φάμμῳ τῇ γείτονι.
Ὅ δὲ στραφείς μετὰ τὸν κάλλιστον θυεῖρον, θάνατον
μᾶλλον ἢ ῥώσιν σύμβολον τὴν ἐν φάμμῳ ταφὴν ὑπε-
λάμβανεν· ὅμως ἐπειδὴ περὶ ἐκατέρων καὶ θανάτου καὶ
ῥώσεως, καὶ μὴ ὁμοίως διὰ τὴν νόσον ὥρέγετο, συντό-
μῳ· ἵπποις τὸ θέσπισμα, τῆς ἐπωδύνου ζωῆς ἐν προτιμή-
σει φέρων ἑκάτερα, καὶ τὸν ἀνύδυνον θάνατον, καὶ τὴν
ζωὴν τὴν ἀνευ νοσήματος. Ἐξελθὼν οὖν τὸ τέμενος,
καὶ φάμμῳ χωσθεὶς ὡς κεκλειυτο, καὶ τῆς ῥώσεως
ἐτυχεν, καὶ τὸν ἐλπίζομενον ἐφυγε κίνδυνον. Τῇ γὰρ
φάμμῳ παντελῶς ἐνθαπτόμενος, εἶχε συνθαπτόμενον
αὐτῷ καὶ τὸ νόσημα· ταύτης δὲ μετὰ τὴν ταφὴν
ἀνιστάμενος, οὐκ εἶχε συνεγειρόμενον αὐτῷ τὸ ἀρ-
ρώστημα· ἀλλ' οὕτω τὴν φάμμον διασκεδάσαν ἀν-
ίστατο ὡς ἐκ μητέρας ἀνευ πάθους προσήρχετο. Καὶ
Μηνᾶς μὲν τρόπῳ τοιούτῳ τὴν ῥῶσιν ἀπέληψε, καὶ
D χαριστήριον αἶνον ἀνατίνας τοῖς μάρτυσι χαίρων
ὁμοῦ καὶ σκιρτῶν τὴν Λυκίαν κατελήψε· ἡμεῖς δὲ
πάλιν τοὺς ἁγίους αἰνέσαντες, ἄλλην αὐτῶν θαυμα-
τουργίαν προσοίσωμεν.

EZ. Περὶ Γεωργίου τοῦ πνευματιώτορος καὶ ἐαν-
τὸν σφάξαντος.

Ἄλλον ἡμῖν ἡ Κύπρος Γεωργίῳ πρὸς διήγησιν
ἤγαγεν, καὶ τοῦτον τοῖς προλαβοῦσι δύο συνάπτειν
προτρέπεται, ἵν' ἐν τῇ τῶν ἁγίων θαυματογραφίᾳ
τρίτον ἐνέγκασα, τοῦτο μέλζονος ἀφορμὴν ἀγερωχίας
ποιήσαιο. Ὅθεν θαυμάσαντες αὐτῆς καὶ ἡμεῖς τὸ
φιλότιμον, καὶ τὴν εἰς τοὺς μάρτυρας εὐκρεπιστά-
την εὐσέδειαν, καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις αὐτῇ σπουδαζόμε-
νον πολύτερον καύχημα, τὰς αἰτήσεις πληρώσωμεν.

Κεχαρισμένοι γὰρ αὐταὶ καὶ ἡμῖν καθεστήκασιν, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν τοῖς ἁγίοις πραχθεῖσιν δύναμιν λέγωμεν, ὑπερβολὴν θαύματος ἔχουσαν, καὶ τὴν χάριν αὐτῶν δι' αὐτῆς εἰκονίζουσιν.

Κύριος ἦν ὁ Γεώργιος, καὶ δαιμόνιον ἔσχε ἐπὶ κακίᾳ πολλῇ γνωρίζομενον· δαιμόνων γὰρ πολλῶν ὑπῆρχε πολὺ πονηρότατον, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δρώμενα κακὰ μόνον αὐτὸ ποιεῖν ἠγωνίζετο· καὶ μεγάλῃν ἤτταν τὸ δεινὸν ὑπελάμβανεν, εἰ φανῇ μικρὸν τῶν ἄλλων ἀπάντων πρῶτερον· οὕτω δὲ χαλεπὸν καὶ μισάνθρωπον, χαλεπώτερον ἤπερ ἀλλοιδιότητι τὸν ἄνθρωπον, ἐπιτίπτον αἰεὶ καὶ συντρίβον τὸν ἄθλιον, καὶ αὐτοὺ τὰ πολλὰ μαρτυροῦν αὐτὸν ἐργαζόμενον. Τούτου ποθὼν τὴν φυγὴν ὁ Γεώργιος, εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἔρχεται, καὶ τὸν νεὼν τῶν ἁγίων κατέλαβε, καὶ τοῦτον κατήκχεσε μετὰ τῶν ἄλλων ἀσθενῶν διατιώμενος. Ἄλλ' ὁ δαίμων ἑκείνος ὁ ἄγριος μαρτυρικάς χειροὺς μαστιζόμενος, καὶ μὴ φέρων ἔτι τὴν ἐνθάδε Γεωργίου κατοικίαν, μήτε χωρίζεσθαι τοῦτον πρὸς αὐτὸν προσταττόμενος, τοιοῦτόν τι μηχανάται παγκάκιστον, καὶ τῆς αὐτοῦ πονηρίας ἐπάξιον, φυγὴν αὐτοῦ τῆς τῶν ἁγίων μνηστευόμενος μάστιγος.

Νυκτικόρακα τὸ καλούμενον ὄρνενον ἐμφωλεύσαι τῇ στέγῃ πεποίηκεν, καὶ τῶν τόπων ἄνω καθέδρην τε καὶ καθέζεσθαι, ἐν οἷς ἦν καὶ Γεωργίου τὰ στρώματα· ὅθεν ὁ νυκτικόραξ καθήμενος, ἐπ' αὐτὸν ἠκόνειζεν αὐτοῦ τὸ ἀφρόδευμα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν στρώσιν ἠφάνιζεν. Μαθόντες οἱ τῷ νεῷ διακονοῦμενοι, εἰς τόπον ἕτερον τὸν ἀσθενούντα μετήνεγκαν, τῆς ἀδικίας αὐτὸν ἐλεήσαντες. Ἄλλα πάλιν τὸ ὄρνενον ὡς ἔκ τινος ἀναγκαίου συνθήματος, ταῖς ἐκείνου στρωμαῖς συμμέτρηκετο, καὶ ὡς τούτων τὴν φυλακὴν προσδεξάμενος, καὶ ταύτας ἔχων οὐ δυνάμενος, ἐπάνω πάλιν ἀφώδευε, καὶ σὺν αὐταῖς συχοῖς τὸν Γεώργιον ἐρρύπτου τοῖς ἀφροδύμασιν. Αὖθις δὲ τοῦτον οἱ θυρωροὶ κατοικεῖραντες, εἰς τόπον αὖθις ἄλλον μετέθηκαν· τοῦτο δὲ πεποίηκε καὶ τὸ ὄρνενον, καὶ τῆς μεταθέσεως οὐκ ἡμέλησεν· οὐκ οἶσθεν τοῦτο ποιοῦμενον (ἔστι γὰρ ἀδιανόητον), ἀλλὰ δαίμονος αὐτῷ συνελαύνοντος. Ὡς δὲ πάλιν, μᾶλλον δὲ πολλᾶκις, οἱ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τεμένου ποιοῦμενοι, τὸν ἀρβαστοῦντα μετέφερον (δεκάκις γὰρ τοῦτο πεπράχασιν), καὶ τὸ ὄρνενον ἀκολουθοῦν οὐκ ἐπαύετο, τέλος ἐπαύσαντο, ἐνέργειαν εἶναι δαίμονος τὴν τοῦτου συνδρομὴν λογιζάμενοι.

Θυρωθεὶς οὖν ἐκ τούτου Γεώργιος, καὶ μάχαιραν εὐρὴν ἐκ διαβολικοῦ δηλονότι συντάγματος, ταύτην ἀρπάσας ὁ δειλαιὸς κατὰ τοῦ φάρυγγος ἤνεγκε, καὶ μεγάλην αὐτῷ τὴν σφαγὴν ἐνεργάσατο· κενθήσας γὰρ πρῶτον τὸν λάρυγγα, πάλιν ἐνθα καὶ ἐνθα τὸ ξίφος ἐκίνησεν, ὡς οὐκ ἀρχούσης τῆς προτέρας πληγῆς εἰς ἀνάρεσιν, εἰ μὴ καὶ τὸ ξίφος μετὰ τὴν τρώσιν καὶ κίνησιν καὶ τὴν πληγὴν ποιήσαιτο μείζονα. Ἦν πάνυ διὰ βάρους λαβὼν ὁ τρισάθλιος, πεσὼν εἰς γῆν ἐκυλλετο, καὶ ἔσκαίρεν ὡς οἱ σπατόμενοι σκαίρουσιν, τὴν ψυχὴν ἀπολλύειν οἰόμενος, καὶ τοῖς παρῶσιν θνήσκειν εὐθὺς νομιζόμενος. Ὅπως οἱ πυλωροὶ πασάμενοι, καὶ οἱ τὴν λειτουργίαν τῶν ἁγίων ποιοῦμενοι, εἰς θεὸς οὐκ ὀλίγον ἐνέπεσαν, οἰκτεῖον ἔγκλημα

A hæc quippe nobis etiam grata consistunt, et virtutem quæ in eo a sanctis gesta est edicamus; habet enim eminentiam miraculi, per se ipsam gratiam eorum imaginans.

Cyprius erat Georgius et demonem habebat in multa malitia cognitum; multis enim erat demonibus nequior, et mala quæ a multis gerebantur, solus ipse facere decertabat; et magnam superationem sui acer ille putabat, si apparuisset saltem in modico universis aliis mitior. Cum autem taliter sævus esset, et hominis osor, sævius quam alii tractabat hominem, immersus semper in eum, et conterens miserum et sese sæviorem in plurimis operans. Hujus desiderans fugam Georgius Alexandriam venit, et ad basilicam sanctorum accessit, et in hac habitavit cum aliis moratus infirmis. Sed ferus ille demon, qui a martyricis manibus flagellabatur, non ferens ultra istic habitare Georgium, neque separari ab eo, ut ab illis præcipiebatur, pessimum quid machinatur, et sua ipsius condignum nequitia, fugam sibi a sanctorum flagello promittens.

C Avem, quæ vocatur nycticorax, cubare fecit in tecto, et in locis superioribus dormire atque sedere; in quibus erant stramenta Georgii; unde nycticorax sedens stercus suam jaculabatur super eum, et totum ejus sordidum reddebat stramentum. Quo comperto, templi ministri in alium locum translulerunt infirmum, super injuriam ipsius ad misericordiam devoluit. Sed iterum avis, quasi ex quodam necessario pacto, cum illius comitabatur stramentis; et quasi horum custodiam suscepisset, et hæc dimittere minime valuisset, desuper iterum cacabat, et cum eis etiam Georgium sordidum stercoribus reddebat. Rursus autem hunc ostiarii miseri in alio loco posuerunt; hoc autem fecit et avis, et translationis curam non habuit, non sponte hoc faciens, est enim intellectu carens, sed se demone impellente. Cumque iterum, imo sæpe, hi qui administrationem templi faciebant, transtulissent infirmum (decies enim hoc egerunt), et avis subsequi non cessasset, postremo quieverunt, operationem esse demonis, hujus deprehendentes concursum.

D In furorē ergo ex hoc versus Georgius, machæra ex diabolica profecto operatione reperta, hanc infelix abreptam intulit contra guttur, et magnam sibi plagam operatus est; puncto enim primitus gutture, iterum hinc et inde gladium movit, quasi ad interemptionem prior plaga minime suffecisset, nisi et gladium post ictum movisset, et plagam majorem fecisset. Quam cum valde profundam miserrimus accepisset, cadens in terram volutabatur, et palpitabat sicut hi palpitant qui occiduntur, animam dimittere opinatus, et a presentibus mori putatus. Quod ostiarii videntes, dum officium celebrarent sanctorum, in pavorem non modicum corruerunt, proprium id crimen et cul-

pam ponentes, non observando eum ab huiusmodi perpetratione, qui a maligno dæmonio vexabatur; et timentes ne forte ex hoc sibi periculum fieret, per vicinas villas discurrebant medicos advocantes, si forte possent assuendo gutturis letali vulnere copulato saluum facere hominem moribundum, et se cum ipso periclitantes. Unum autem et solum apud Heracleion inventum, et multis precibus persuasum ad martyrium deduxerunt. Qui cum plagam vidisset fore mortiferam, recessit rem nullam aggressus, sed timore magno detentus, et miratus quomodo nondum mortuus esset Georgius, qui hanc sibi intulerat plagam; præsertim cum flatu per eam redderetur, et rursus per eam inspiratione ingrederetur, similiter et alimenta et potus inde facerent exitum.

At vero martyres, noctu venientes, dispensatori dormienti medicinam disponebant: vinum erat hæc et oleum, per quam et Dominus eum qui latrones inciderat saluum fecit, vinum ejus ulceribus infundens et oleum; per quam et Salvatoris æmulatores Georgium erunt, taliter facere Christodora precipientes. Kaloetem quemdam ostiarium comprehendentes flagellabant, flagellum ex fune magnum operati; ipse enim erat qui mediculum in templum suum adduxerat; et hæc flagellantes dicebant: Nescis quia mundi totius medicamentum domus nostra consistit? nescis quia Christus nos medicos donavit fidelibus? qua ergo pro causa medicum alium, dum ipse medicamine nostro egat, ad domum nostram duxisti? Et hunc benedictum dimiserunt, ne ulterius hoc faceret minitantes. Dixissent autem hoc audientes quod competentem cum flagellaverint, si super eo factam a sanctis operationem didicissent. Periclitantem, quippe illum de pneumone, et in inferni portis jugiter commorantem, et nullam a medicis spem salutis invenientem, aloem solum martyres dantes sanarunt; et non solum hujus rei causa flagellaverunt tanquam immemorem, sed et quia tot intuens curationem adeptos, sanctorumque fortissima ope fruentes, quasi fuerint illi ad salutem et creptionem infirmi, medicum ducere nisus est alium. Taliter ergo Georgius et insaniam dæmonis, et ipsum ipsius occidendi conatum effugit. Porro nos et super hoc quoque sanctos laudantes, aliud magnitudinis eorum prodigium conscribamus.

LXVIII. De Joannia quæ a maleficio torsiones patiebatur.

Multos pulchritudo perdidit, et species corporis exterminavit, sævam invidiam incidentes, et sumptus acris livoris effecti; invidiam quippe sustinent semper ea quæ bona quæque meliora sunt, et invidia oculis destruantur. Hoc autem et hi qui tam animabus quam corporibus sunt bonis, sæpissime patiuntur, nisi Deum habeant speciositatis suæ salvatorem, custodem et protectorem. Si enim adamantem durum, qui lapidibus nobili-

A καὶ μέμψιν τιθέμενοι, τὸ μὴ φυλάξαι τοιαύτης αὐτοὺς ἐγγειρήσεως τὸν ὑπὸ πονηροῦ δαίμονος ἐνεργούμενον· καὶ φοβοῦμενοι μήπως αὐτοῖς γένηται κίνδυνος, εἰς τὰς γείτονας κώμας διέτρεχον, ἱατροὺς προσκαλοῦμενοι, εἰ πως δυναθείη, βαρὰς τὸ τραῦμα συνάψαντες, σῶσαι, μήπω θανόντα τὸν ἄνθρωπον, καὶ αὐτοὺς οὖν αὐτῷ κινδυνεύοντας. Ἐνδὲ δὲ μόνου κατὰ τὸ Ἡράκλειον εὐπορήσαντος, καὶ πολλὰς αὐτὸν παρακλήσεις [πείσαντες, εἰς τὸ μαρτύριον ἤγαγον· ὅς τὴν πληγὴν θεασάμενος θανατηφόρον τυγχάνουσαν, ἀνεχώρησεν οὐκ ἐγγειρήσας τῷ πράγματι, φόβῳ μεγάλῳ κρατούμενος καὶ τεθηπὸς, πῶς οὕτω τέθνηκεν ὁ Γεώργιος· ὁ ταύτην ἐπ' αὐτῷ [πληγῇ] παρασχόμενος· ἥ τε γὰρ πνοὴ δι' αὐτῆς ἀνεδίδото, καὶ πάλιν ἡ εἰσπνοὴ δι' αὐτῆς ὑποιστήρχετο· ὁμοίως δὲ τε βρώ-

B ματα ἐκείθεν ἐποιοῦντο τὴν ἐξόδον.

Οἱ δὲ μάρτυρες νυκτὸς ἀφικόμενοι, τῷ μὲν οἰκονόμῳ καθυδόντι τὴν ἱατρειάν ἐπέταττον (οἶνος ἦν αὐτῇ καὶ Παιὼν δι' ἧς ὁ Κύριος τὸν εἰς ληστιάς ἐμπισπόμενα δίδωσεν, οἶνον αὐτοῦ τοὺς τραυμασμένους ἐπιχέων καὶ ἑλάνων)· δι' ἧς καὶ τοῦ Σωτῆρος οἱ μιμηταὶ Γεώργιον βύονται, οὕτω ποιεῖν Χριστοδῶρ θεσπίσαντες. Καλοῦσθαι δὲ τίνα θυρωρὸν κατεσχηκότας ἐμάστιζον, φραγέλλιον ἐκ σχοινίου μακρὸν ἐργασάμενοι· αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ τὴν ἱατρίσκον ἐκείνον ἐνέγκας αὐτῶν εἰς τὸ τέμενος· καὶ ταῦτα μαστίζοντες ἔλεγον· Οὐκ οἶδας οὗ τοῦ κόσμου παντός; ἱατροὶν ἡμῶν ὁ οἶκος καθέστηκεν; οὐκ οἶδας οὗτις Χριστὸς ἡμᾶς ἱατροὺς τοῖς πιστοῖς ἐχαρίσατο; οὐκ οἶδας οὗτις σε πυλῶν θανάτου ἡμεῖς ἀπὸ τῆς πόλεως; Τίνας οὖν ἔνεκεν ἱατρὸν ἡμῖν ἕτερον ἱατρείας ἡμετέρας δεόμενον εἰς ἡμέτερον οἶκον ἐκδύσαις; Καὶ καλῶς αὐτὸν βασανίσαντες ἔλεσαν, μήκετι τι τοιοῦτο ποιεῖν ἀπειλήσαντες. Εἶποιεν δ' ἂν οἱ ἀκούοντες, ὡς εἰκότως αὐτὸν ἐμαστίζωσαν, εἰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γινόμενῃ τῶς ἀγίαις ἐνέργειαις μάθοιεν. Κινδυνεύοντα γὰρ αὐτὸν ἐκ τοῦ πνεύματος, καὶ ἐν ᾧ πολλὰς συνεχῶς αὐλίζετο, καὶ μηδεμίαν ἐξ ἱατρῶν ἐλπίδα σωτηρίας εὐρίσκοντα, ἀλώηρον μόνον οἱ μάρτυρες πιστὴν δαδωκότας ἴδαντο. Καὶ οὗ ταύτης ἔνεκα μόνον ἐμάστιζαν ὡς ἀμνήμονα, ἀλλ' οὗτις καὶ τοσοῦτους ὁρῶν θεραπείας τυγχάνοντας, καὶ τῆς τῶν ἀγίων πανσθενούς ἀρωγῆς ἀπολαύοντα, ὡς ἀσθενούντων αὐτῶν πρὸς σωτηρίαν καὶ λύτρωσιν, ἱατρὸν ἀγαγεῖν ἐπεχειρήσεν ἕτερον. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Γεώργιος καὶ τὴν μανίαν τοῦ δαίμονος, καὶ τὴν ἐαυτοῦ μαιφρόν ἐγγειρήσιν ἔφυγεν. Ἡμεῖς δὲ, καὶ ἐπὶ τοῦτο τοὺς ἀγίους ὑμνήσαντες, ἄλλο ταραστήσιον τῆς αὐτῶν μεγαλοφυΐας συγγράψομεν.

ΣΗ. Περὶ Ἰωαννίας τῆς ἐκ περιεργείας στρογγυμέτρης.

Πολλοὺς δὲ κάλλος ἀπώλεσεν, καὶ ἡ ὥρα τοῦ σώματος ἐλυμήνατο, φόβῳ χαλεπῷ περιπέσαντας, καὶ γεγονότας βασκανίας δεινῆς παραδύωμα· φθονεῖται γὰρ αἱ καὶ καλὰ καὶ τὰ κρείττονα, καὶ φθονερῶν ὕμνοι καταλύονται. Τοῦτο δὲ καὶ οἱ καλοὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα πύσσουσιν, εἰ μὴ ἔχωσιν Θεὸν τῆς αὐτῶν ὠραϊότητος σωτῆρα καὶ προστάτην καὶ φύλακα. Εἰ γὰρ ἀδάμναι τὸν στέρεμνιον, τὸν λίθινον ἐπαινοῦμένων τιμιώτερον, τὸν χαλκῷ καὶ σιδήρῳ λεγόμενον

ἄδρανστον, ὀφθαλμοὶ βασκάνων ἐκτίχουσι, τί ἂν ἀνθρώποιον σῶμα μὴ πάθοιεν βασκάνοις εἰς ἔργον προκαίμενον; οἵτινες οὕτως καὶ βολαῖς ὀμμάτων μὴ φθίσουσιν τὸ φθονούμενον. Ἄλλοις αὐτὸ φθεῖρειν ὀργάνοις σπουδαῖουσιν· ὃ καὶ Ἰωάννῃ μικροῦ δέλφιν ὑπέρβαινε, εἰ μὴ Χριστὸν καὶ τοὺς μάρτυρας τῆς οἰκίας ζωῆς εὖρατο φύλακας· λέξωμεν δὲ καὶ τὸν φθόνον τῷ γράμματι, καὶ τῆς ἐκ τοῦ φθόνου βλάβης τὴν ἰασιν.

Ἰερὰς πόλεως τῆς ἐν Συρίᾳ τὸ γύναιον ὠρητο, ἥ καὶ εὐπρέπειαν ἐκείνητο σώματι, καὶ γόνεων εἶχεν εὐγένειαν, καὶ πλοῦτον τὸν ἐπαύοντα τὰ ἀμφοτέρω· εἰς τὴν τῆς Παλαιστίνης δὲ Καισάρειαν γήμισα, οὐ διὰ γένος καὶ χρήματα, ἀλλὰ δι' εὐμορφίαν μετρηχτο σώματος. Ἐν ἱερᾷ πόλει γὰρ ὁ δισκοῦστωρ θεόδωρος, ὁ Καισαρείας χρηματίας ἀνθύπατος, Καισαρείας τῆς ποτὲ Πυργοστράτινος; καλουμένης ὀρμώμενος, ταύτης διὰ κάλλος καὶ μόνον συνήπτετο. Ἐκθούσης δὲ σὺν αὐτῷ εἰς Καισάρειαν, εἰ τοῦ γήμαντος ἀδελφοὶ διὰ ζῆλον ἐφθόνησαν, ταυτῶν χρεῖστονα ταύτην θεωρούμενοι· καὶ φρονήσασαι, τὴν Ἰωάννην φαρμάσουσιν, θανατηφόρον αὐτῇ φάρμακον ἐμβαλοῦσαι τῇ κύλικι, καὶ πικρὴν ἀγροσύνην προσεσχεύαμενοι. Ἡ δὲ τὸ μὲν φάρμακον ἔπιεν, τὸν δὲ παραυτίκα θάνατον ἔφυγε, Θεοῦ τοῦτον διαδρᾶναι καλεῖσάτος· ἐν γαστρὶ δὲ τὸ φάρμακον ἔχουσα, στρόφους ἀνεκτότους ὑπέμενε, ὡς ὅτε αὐτῆς κατασθιόντων τὰ ἔντερα. Ἐνταῦθεν ἀπόρητα πάσχουσα, καὶ τὸν ἱατρὸν οὐχ εὐρίσκουσα, εἰ καὶ μυριοὶ ταύτης ἱατροὶ πρὸς ἐπίσκεψιν ἤρχοντο, οὐτὲ συνήθους τροφῆς μεταλαμβάναν, οὐτὲ πομάτων ἠνείκετο, οὐχ ὕπνων ἠδύως ἀπῆλθεν, οὐ βαδίζειν ὀρθῶς ἢ καθέζεσθαι συνήθεα· ἴδονατο, ἀλλὰ κάτω νεύουσα, καὶ τὴν αὐτῆς ποικίλῃ ταῖς ἀγκάλαις κατέχουσα, καὶ ταῖς ἀλγυδῶσιν οἰμώζουσα πάσας τὰς ὥρας διήνοιεν.

Καὶ οὕτως κατὰ βραχὺ καταρρέουσα τέθνηκεν, εἰ μὴ τινες αὐτὴν ἐλεήσαντες, τὰς Κύρου καὶ Ἰωάννου δυνάμεις ἀπήγγελλον, καὶ τὰ πρὸς αὐτῶν γινόμενα τέρατα. Ἡ δὲ τούτων ἀκούσασα, καὶ τοῖς ἀγγελθεῖσιν πιστεύσασα, τὴν Ἀλεξάνδρου πόλιν κατέλαβεν, καὶ τῷ τῶν μαρτύρων νεφρὸν προσεπλάσσε, καὶ περὶ τῆς ῥύσεως αὐτοῦς ἐλιτάνειν. Οἱ δὲ Θεοῦ φιλοπρόσωπον μιμούμενοι, δεινῶς αὐτὴν ἀπολλυμένην ἠλέησαν· καὶ κοιμωμένην φανέντες ἠλέησαν τοῖς ὁράμασιν τοῦ πάθους αὐτῇ τὴν θεραπείαν ὀρέξαντες· φακὸς ἦν αὐτῇ τὸ ὁσπερον ἐφώμενον καὶ τραγόμενον, καὶ πάλιν ἐν λουτρῷ τῇ πασχούσῃ γαστρὶ προσπλάσσομενον. Ἡ δὲ τὸ καλεῖσθαι θάπτον μετὰ τὴν θνῆσκον ἐπραξεν· καὶ τούτων ἡ γαστήρ ἐσθλὴν τε δεξαμένη καὶ ἐξωθεν, ἅπαν εὐθύς τὸ προσοπθῆν δηλητήριον ἔρησεν, ἐπὶ τὴν ἐπιφανείαν αὐτὴν τὴν αὐτῆς ἀναδράσασα· καὶ τούτου γεγονότος, μικρὸν αἰ' ἀλγυδόνες ἐπαύσαντο. Ἐπιφανέντες δὲ πάλιν οἱ ἅγιοι τελείαν αὐτῇ τὴν ὁγείαν χαρίζονται, πᾶσι τέλει αὐτὴν ἐσθλὴν ὀρέξαντες (εἶδος τοῦτο πλακοῦντος καθέστηκεν), καὶ ψαλμὸν τινα δόντες τῶν εἰς αὐτοὺς λεγομένων γεγραμμένων ὡς ἐἰ; πικτάκιον, καὶ λέγειν αὐτὸν συν-

PATROL. GR. LXXXVII.

A bus est honorabilior, quia xre ac ferro dicitur non quassari, oculi tabefaciunt invidorum, quid putas humanum corpus non patitur, invidis in opus propositum [ex Gr.]? qui quando et faculis oculorum non corruerint quod invidentiam patitur, aliis id corrumpere instrumentis accellerant; quod et Joannia pene sustinisset, nisi Christum et martyres custodes vite propriam invenisset. Dicamus autem hoc scripto invidiam, et sanitatem lésionis ex invidia factæ.

Hierapoleos, quæ in Syria est, mulier fuerat oriunda, quæ et decorem corporis possidebat, et parentum nobilitatem habebat, et divitias quæ utrumque incrementum magnificabant. In Palæstina vero Cæsarea, non propter genus atque pecunias, sed ob pulchritudinem corporis passa est persecutionem. In Hierapoli enim discors Theodorus proconsul effectus, qui Cæsarem, quæ quondam Turris Stratonis vocabatur, fuerat oriundus, huic ob pulchritudinem tantummodo copulatus est. Cum autem venisset cum eo Cæsarem, mariti sorores propter zelum emulatae sunt; sed huic meliorem videntes, Joanniam maleficio aggreduntur, et pestiferum pharmacum in calice ignorantem ei ad bibendum propinaverunt. At illa venenum quidem bibit, sed mortem statim evasit, Deo hanc evadere præcipiente. In ventre quippe venenum habens, tortiones incessabiles sustinebat tanquam si serpentes ejus interiora comederent. Hinc intolerabilia patiens, et medicum non inveniens, nec mille ad hujus visitationem venirent, neque consuetam escam percipiebat, neque potus sustinebat, neque suavior somno poterat, neque ambulare recte seu sedere solito poterat; sed decursum inclinata, et ventrem suum brachiis amplexata, et præ doloribus ingemiscens, omnes transigebat horas.

Et ita paulatim defluens mortua esset, nisi quidam ejus miseri illi narrarent quæ a Cyro et Joanne gerebantur prodigia. Quibus auditis, et his quæ sibi relata sunt creditis, Alexandri venit ad urbem, et in martyrum templo morata, eos pro sanitate deprecabatur. Qui divinam elementiam imitantes, ejus cum male periret miserum sunt; et cum dormiret apparentes in somnia, passionis curationem præceperunt. Lentis leguminis erat hæc decoctio et comestio, et iterum factum ex hoc in balneo ventris emplastrum. At illa quod jussum est mox post somnium gessit, et hoc ab intus ei a foris venter accepto, totum venenum quod biberat antea confectum evomit, quod in ejus superficie spharam effudit; et hoc facto, dolores medicum quieverunt. Illucescentes autem iterum sancti perfectam ei conferunt sanitatem, pastillum porrigentes ad manducandum, quod species est placenta, et psalmum quendam ex his qui in martyres illos dicebantur quasi scriptum in pittacio tribuentes, et hunc dicere continuatim præcipientes. At illa cum pastillum manducasset, et

perfectam sanitatem percepisset, hymnumque cecinisset, sanctis hunc se semper melodice canere repromittens, ad Palestinam profecta est et Cæsaream. Porro nos etiam nunc certatores hymnorum præconiis frequentantes, ad aliam ipsorum properemus laudabilem modis omnibus actionem.

LXIX. De Joanne caeco Romano.

Usquequo calamus vexamus, et dexteram ad scribendum minamus, et vocem ad clamandum excitamus? Fatigatus est enim calamus, et manus currere ultra non valet, sed et vox una cum his infirmata est, ab assiduitate cessans et desinens, quanquam sapiente Salomone scribente didicerimus, quod « funiculus triplex difficile rumpatur »²². Hæc autem cum tria essent, et unum haberent consilium, et sententiæ unus existerent, intentioneque una statuerent Cyri et Joannis prædicanda miracula, et diruptionem sustinuerunt et labori immissa sunt, et fatigium inciderunt [ita cod.], et superationem induerunt, prius quam prædicarent quid sanctis condignum, vel admiratione dignorum prodigiorum brevissimam portiunculam; clamare autem solummodo valent infirmitatis propriæ magnitudinem; unde et cum præsens vix prædicent, in prodigio quod est post hoc cessabunt, multum sanctos petentia veniam sibi cum oblivione donari petulantis ausus et maximi.

Nunc autem, his interim omissis quæ circa Joannem gesta sunt, prout possumus, edicamus, et audientibus cognita faciamus. Romanus enim erat, non civitatis oriundus Romanis sub tributo redactæ, sed ipsam Romam, quæ prima in eis imperat, urbem et patriam possidens. Etenim et Roma propriæ veraciter desideravit etiam hoc addi claritati; videlicet, Cyri Joannisque miraculis, tanquam quibusdam sacratioribus venustari, clariora hæc coronis et sceptris et purpura sciens. Nam cum hæc ex terra genesim habeant, in terram iterum dissolvuntur; charismata vero martyrum desursum et e cælo descendunt, cum divina virtute sint edita, resolutionem in terram nequam admittunt. Romæ itaque non invidemus desiderio, si terrenorum claritatem habens, celestium quoque gloriam appetit. Sed Joanne, qui ex hac fuerat, in medium advocato, per hunc desiderium ejus adimpleamus.

Hic oculorum primitus detinetur infirmitate, propter quam medicis tribulatio facta est, deponere infirmitatem desiderans, et recipere quæ ante hanc fuerat sanitatem, quod omnis est infirmitatis indicium. Sed hoc adipisci non valet, licet multa medicis tribuisset; semper enim persequens meliorem, pejorem faciebat languorem; et dum cum qui in istis erat conspicuus amplecteretur, ipse sine visu paulatim effectus est; usquequo spectabiles et illustres adiens, obscurus et obtene-

A εχῶς ἐπιτρέφαντες. Ἡ δὲ φαγοῦσα τὸν πᾶστελλον, καὶ τελεία; τυχοῦσα τῆς ῥώσεως, καὶ τὸν ὕμνον ὑμνήσασα, καὶ τοῦτον ἀεὶ μελεθεῖν ὀποσχομένη τοῖς μάρτυσιν, ἐπὶ Παλαιστίνῃ καὶ Καισαρείᾳ ὤδευσεν. Ἡμεῖς δὲ καὶ νῦν τοὺς ἀδελφούς ὑμνήσαντες, ἐφ' ἐτέραν αὐτῶν πανύμνητον πρᾶξιν ὀρμήσωμεν.

ΣΘ. Περὶ Ἰωάννου τοῦ τυφλοῦ.

Μέχρι τίνος τὸν κάλαμον σκύλλωμεν, καὶ τὴν δεξιὰν πρὸς τὸ γράφειν ἀλαύνωμεν, καὶ τὴν φωνὴν πρὸς τὸ βοᾶν διεγείρωμεν; Κέκμηκεν γὰρ ὁ κάλαμος, καὶ ἡ χεὶρ ἐτι τρέχειν οὐ δύναται, καὶ ἡ φωνὴ σὺν τούτοις ἡσθένησεν, τῆς συντονίας παυσαμένη καὶ λήξασα· καίτοι τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος γεγραφέτος μανθάνομεν, ὡς ἡ τὸ σπαρτίον τὸ ἐντριτον, οὐ ταχέως διαβράχθησεται. Ἡ ταῦτα δὲ καὶ τρία τυγχόνοντα, καὶ ἔν ἔχοντα βούλημα, καὶ μὴδ' γνώμης ὑπάρχοντα, καὶ σκοπὸν ἓνα στησάμενα, Κύρου καὶ Ἰωάννου κηρύξιν τὰ θαύματα, καὶ ῥῆξιν ὑπέμειναν, καὶ κόπῃ βέβληνται, καὶ καμᾶτ' πεπνῶκασιν, καὶ τὴν ἥτταν ἐνδεδυνται, πρὶν ἢ κηρύξαι τι τῶν ἁγίων ἐπάξιον, ἢ τῶν ἀξιαγᾶστων αὐτῶν τεράτων βραχὺ πῶς τι μόριον· βοᾶν δὲ καὶ μόνον λαλοῦσι, τῆς οικίας ἀσθενείας τὸ μέγεθος· ὅθεν καὶ τὸ παρὸν θαῦμα βιαίως κηρύξαντα, ἐν τῇ μετὰ τοῦτο τέρατι παύσονται, πολλὰ τοὺς ἁγίους αἰτήσαντα, συγγνώμην αὐτοῖς σὺν ἀμνηστειᾷ δωρήσασθαι προπετοῦ; καὶ μεγίστου τολμήματος.

Νῦν δὲ τέως τούτων ἀφεμένοι, τὰ κατὰ Ἰωάννην πρὸς δύναμιν λέξωμεν, καὶ τοῖς ἀκούουσι ποιησάμεθα γνῶριμα. Ῥωμαῖος οὗτος ἐτύγχανεν, οὐ πᾶσις ὑποπόρου Ῥωμαῖος ὀρμώμενος, ἀλλὰ Ῥώμην αὐτὴν τὴν πρῶτην αὐτῶν βασιλεύσασαν, πατρίδα καὶ πόλιν κτησάμενος· καὶ Ῥώμῃ γὰρ ἀληθῶς ἐπεθύμησε τῇ οἰκίᾳ καὶ τοῦτο προσθεῖναι λαμπρότητι, τὸ Κύρου καὶ Ἰωάννου τοῖς θαύμασιν ὡς θειοτέροις τιθεῖν ἐγκαλλωπίσασθαι, πολὺ ταῦτα λαμπρότερα στεφάνων καὶ σκήπτρων καὶ πορφυρίδος γιγνώσκουσα. Ταῦτα μὲν γὰρ ἐκ γῆς τὴν γένεσιν ἔχοντα, πάλιν εἰς γῆν ἀναλύονται· τὰ δὲ τῶν μαρτύρων χαρίσματα ἀνωθεν ἐξ οὐρανοῦ καταγόμενα, καὶ θεῖα δύναμις τικτόμενα, ἀνάλυσιν τὴν εἰς γῆν οὐκ εἰσδέχεται· τῇ Ῥώμῃ γοῦν μὴ φθονήσωμεν τῆς ἐφέσεως, ἢ τῶν γῆινων τὴν εὐκλειαν ἔχουσα, καὶ τῶν οὐρανίων τῆς δόξης ὀρέγεται· D ἀλλ' Ἰωάννην τὸν ἐκ ταύτης εἰς μέσον καλέσαντες, διὰ τοῦτου τὸν πόθον αὐτῆς ἐκπληρώσωμεν.

Οὗτος ὀφθαλμῶν ἀσθενεῖα τὸ πρῶτον κατέχεται, δι' ἣν λατροῖς ὄχλος ἐγένετο, ἀποθεσθαι μὲν ποθὼν τὴν ἀσθένειαν, ἀναλαθεῖν δὲ τὴν πρὸ ταύτης ἀπάθειαν, ὃ παντὸς ἀσθενούντος καθέστηκε γνῶρισμα. Ἀλλὰ τοῦτου τυχεῖν οὐ δεδύνηται, πολλὴν λατρῶν ἀμοιβὴν ποιησάμενος· ἀεὶ γὰρ δυνάων τὸν κρείσσονα, χεῖρον ἐπολεῖ τὸ νόσημα· καὶ τὸν ἐν τούτοις περιβλεπτον ἀσπαζόμενος, ἀδελπτος αὐτὸς κατ' ὀλίγον ἐγένετο· μέχρις οὐ τοῖς ἐμφανέσι καὶ λαμπροῖς προσώπῳ, ἀφανῆς καὶ ἀλαμπής· διαμπαῖς ἀποδείκνυται· καὶ

²² Eccl. iv, 12

τάχα οὐκ ἂν οὐδὲ τότε τῶν λατρῶν τὰς χεῖρας διέφυγεν, εἰ μὴ κενωθὲν τὸ βαλάντιον, τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἐφανέρωσε τύφλωσιν· σὺν τῇ γὰρ ὀφθαλμιατρῇ φωτὶ καὶ τὸ βαλάντιον φέγγος ἐξέλιπεν· ὅπερ ἀνάτως νοστήσαντος, καὶ ῥῶσιν λαβεῖν οὐδεμίαν ἰσχύοντος, νοσέειν καὶ αὐτὸς ἀνάτως ἐμάνθανεν. Ἔως μὲν γὰρ ἦν ἄδρὸν τὸ βαλάντιον, θάρσει, πρὸς τῶν λατρῶν συγχρότερον ἦκουεν, καὶ λύπην μηδαμῶς μὴδὲ μέριμναν κέκτητο· θάττον γὰρ σε καλῶς βλέπειν ἐλπίζομεν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ βαλάντιον τὴν κένωσιν πέπονθεν (συνεβρύηκε γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς θυμασιν), πάσχει καὶ αὐτὸς σὺν τούτῳ τὴν στέρησιν, ἣν προκεπονθῶς τῶν ὀμμάτων ἐτύγχανεν. Ἀπελθε, πρὸς αὐτὸν ἐπυνθάνετο, μηδεὶς σε θνητῶν ἀπατήσκειν, λέγων ὡς δεῖ τὸν ἥλιον· αἱ κόραι γὰρ σου διέβρευσαν, καὶ ἀλλήλοις ἐπάγγ' ἑλπίδα. Ὅρα μηδεὶς σου φάγοι τῶν λατρῶν τὸ ἀργύριον, μόνους σε ποιῶν τοὺς λόγους εὐέλπιδά, εὐδόμετον δὲ ποιεῖν οὐ δυνάμενος.

Ταύτας Ἰωάννης τὰς ἀποφάσεις δεξάμενος, ἐτιπερ ἐνοχλεῖν λατροῖς οὐκ ἠδύνατο, οὐκ ἐπειδὴ μόνον ὡς οὐκέτι βλέπειν μεμάρηκεν, ἀλλ' ὅτι καὶ χρημάτων ἐχέριεν, δι' ὧν λατροῦς θεραπεύεσθαι. Ἐν τούτῳ γεγονῶς καταστάσεως, λατρῶν πλείων δυνάμενον, καὶ γνῶμην λατρῶν χρημάτων οὐ χρεῖζοντα ἔχοντα, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄρρωστον τρέποντα· ὅπερ ἐπιζητῶν σπουδαιότερον, κατὰ τὴν αὐτηρίον εὕρισκε πρόβρῃσιν, καὶ κροτῶν συντονικώτερον, θύρας ἡνευγμένῃς ἐτύγχανεν. Κύρῳ γὰρ οὐκ εἰς μακρὰν καὶ Ἰωάννην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πυνθάνεται οἷους εὐρεῖν ἐθέλει καὶ γλίχεται, πιστῶν αὐτοῦ νοσημάτων δυνάμειως κρείσσονας. Καὶ τοῦτο μαθὼν, μᾶλλον δὲ πεισθεὶς, ἐπειδὴ περ ἐκ φήμης αὐτὸ προεγίνωσκε, θάττον τοὺς ἀγίους κατέλαβεν, ὅρον ἀσάλευτον θέμενος, μὴ εἰσελθεῖν αὐτὸν τὸ σεβάσμιον τέμενος, εἰ μὴ φῶς θεάσοιτο πρότερον, καὶ τῶν ὀμμάτων ἀποβάλοι τὴν πύρρῳσιν· καὶ τὸν οἰκίον ὅρον μετὰ δοκιμὴν οὐ μετρίαν ἐπλήρωσεν, τὸ Ὄμωσα καὶ Ἰστοῖσα, λέγων συγχρότερον, καὶ τὰ ἐκπορευόμενα ἐκ τῶν χειλέων μου οὐκ ἀθετήσω, μετὰ τοῦ Μελογράφου βωόμενος. Πρὸ γὰρ τῆς τοῦ νεῦ θύρας ἐκάθητο, ἀνέκειτο, ἡσθιεν, ἐκάθευδεν· ἐν ὧρ μὲν θέρους καυσούμενος, ἐν καιρῷ δὲ χειμῶνος πηγνύμενος· καὶ ποτὲ μὲν ὕετοῖς λαβροτέροις βρεχόμενος, ποτὲ δὲ σφοδροτέροις ἀκτίσι φλεγόμενος, ὑπὲρ κεφαλῆς ἔχων τὸν ἥλιον ἡμέρας συγκαλόντα, καὶ νυκτὸς τὴν σελήνην ἐκλύουσαν.

supra caput habens solem interdum concremantem, et noctu lunam exsolventem.

Ὅτω δὲ χρόνους ὀκτὼ διατελέσας ὑπαίθριος, καὶ τὴν οἰκίαν οὐκ ἀτιμάσας ἀπόφασιν, οὐδ' ἀτιμάσαι προσδοκῆσας εἰς ἐπειτα, ἣ ποιήσασθαι τὴν ἐκείθεν ἀπόφασιν, εἰ καὶ μέγρι θανάτῳ τυφλὸς ἐξεδάδοιτο. Ὅθεν ἐπαίνων μὲν τῆς οὕτω σταθερᾶς τοῦ λογισμοῦ καὶ βεβαίας κρίσεως ἄξιος, παρὰ πᾶσι τοῖς εἰδόσιν ἐκρίνετο, παρὰ τοῖς μάρτυσι καὶ τελείας ἰάσεως. Ἐπιστάντες γοῦν αὐτῷ νυκτὸς, ὡς ἐκάθευδεν, τὴν ὑγίαν παρέχουσι, καὶ τὸ βλέπειν χαρίζονται, λόγοις

A brosus prorsus ostensus est. Et forte nec tunc medicorum manus effugisset, nisi evacuatus sacculus, oculorum cecitatem manifestasset. Cum oculorum quippe lumine splendor defectu marsupii; qui cum insanabiliter elanguisset, et sanitatem nullam accipere valuisset, languere et ipse insanabiliter didicit. Donec enim marsupium dapsile fuit, confide a medicis saepius audiebat, tristitiam nequaquam neque sollicitudinem habere, citius enim te bene videre speramus. Quia vero solis evacuationem passus est, effluxit enim etiam iste cum oculis, patitur et ipse cum hoc privationem, quam et passus in oculis fuerat; vade, ab eis audiebat, nullus te mortalium decipiat dicens quod visurus sis solem; pupillae quippe tibi defluerant, et palpebrae mutuo congelatae sunt. Vide, nullus ex medicis pecuniam tuam manducet, solis te faciens bonae spei sermonibus, cum bonis te oculis facere nequeat.

His Joannes acceptis sententiis, ultra medicis molestus esse non poterat; non tantum quia, quod non esset ultra visurus didicerat, sed quod etiam pecuniis destitutus esset, per quas foret medicos placaturus. In hoc deveniens, medicum investigabat qui plus medicis posset, quique medicorum haberet animum, qui pecuniis non egeret; et non solum hoc, sed et qui infirmum aleret. Quod studiosius requirens, secundum reperit salutarem (35) valecinium; et pulsans instantius, ostium apertum adeptus est. Cyrum namque non longe atque Joannem, id est Alexandriae consistere audit, quales invenire vellet et cuperet, quique suis forent virtute languoribus fortiores. Et hoc ediscens imo credens, quoniam id jam ex fama noverat, ad sanctos celeriter venit, definitione immobilis posita, non se ingressurum eorum celebre templum, nisi prius lucem vidisset, et cecitatem oculorum deposuisset. Et propriam definitionem post non mediocre probationem implevit, Juravi et statui, saepius dicens, et quae procedunt per labia mea non faciam irrita, cum Melographo clamans. Prae foribus enim templi sedebat, jacebat, manducabat, et dormiebat, tempore quidem aetatis adustus, tempore autem hiemis congelatus; et modo quidem validioribus imbribus complutus, modo autem vehementibus radiis

D bus complutus, modo autem vehementibus radiis

Taliter autem annos octo sub divo transiens, et propriam non spernens sententiam, neque deinceps se irritam facturum expectans, aut inde facturum exitum, etiam si usque ad mortem caecus foret probandus. Unde laudibus quidem tam constantis animi et stabilis iudicii apud omnes qui noverant decernebatur [ex Gr.], et apud martyres etiam perfecta, sanitate dignus judicabatur. Assistentes ergo ei noctu dormienti, sanitatem pro-

NOTÆ.

(35) Hellenismus pro Salvatoris.

bent, et videre dovant, verbis hoc iubentes, et A oculos tangentes, et non medicaminibus uti præcipientes. Qualiter tamen vel quomodo aperientes oculos expurgant, nequaquam didicimus. Surgens enim post somnium e stratu, eadem mediante nocte sinopidis accepto colore, qui flammæ similis est, hæc in pariete qui est ante portam templi ubi et jacebat descripsit. « Ego Joannes maximæ urbis Romæ oriundus, cum per octo annos cæcus fuisset, hic per sanctorum Cyri et Joannis virtutem perseverando visum recepi ». Et colore his exaratis, ingressusque videns in templum sicut promiserat, et precibus impensis martyribus priusquam super terram sol fieret, et eos qui super terram erant radiis illustraret, letus discessit; memoriale propriæ benevolentiae, martyrumque gratiæ prædicamentum litteras quas fixit in pariete derelinquens. Porro nos hujus redemptione visus edicta, et cantico sanctis pro hac relato, ad nos ipsos calamum convertamus, et oculorum incolumitatem nostrorum scribamus, novissimos nos inter miracula quæ scripta sunt facientes, LXX. De Sophronio monacho, qui hæc scripsit, oculos passus.

Magna et clara est ejus qui a dæmonio vexabatur devotio, qui ante mortem habitabat in monumento, sicut divinum ei eloquium perhibet testimonium. A Salvatore quippe iste qui sanitatem receperat, et fugeret dæmonas qui in se sine paritate insaniebant, legionem habebat, quæ multorum erat dæmoniorum caterva nequissima, Christi qui se salvaverat fieri volebat pedisequus, et non valens hoc modo benevolentiam quam erga illum habebat ostendere; deprecabatur enim, inquit, illum qui a dæmonio vexatus fuerat, ut esset cum illo, Jesus autem non admisit eum, sed ire jussit et suis annuntiare in se salutarem factam misericordiam; prædicator abiens impiger et munificus in Decapoli Salvatoris effectus est, ingratitude esse proprium arbitratus, si suis tantum benefactorem, et non omnibus qui hunc infirmum viderant, prædicaret.

Quapropter nemo nos querelis submittat, si hujus imitatores esse voluerimus, vel Cyrum ac Joannem benefactores nostros post Deum prædicaverimus, gratiæque donationem hac scriptura descriperimus. Nam nemo unquam reprehendit leprosum, quem a lepra Christus mundavit, quique nemini quidquam dicere de curatione audivit, sed is tantum donum juxta Moysen offerri præceptum ubique Dominum prædicans enarravit, purgationemque suam diffamavit, sed et tacere prorsus noluit. Quos et nos ob devotionem æmulantes, curationem non occultabimus, sed efficiemur sancto-

tu τοῦτο κτείσαντες, καὶ τῶν ὁρμάτων ἀφάμενοι, καὶ φαρμάκοις οὐ παραγγέλλαντες χρῆσασθαι. Πῶς δὲ ἡ τοῖω τρόπῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοίξαντες ἐκκαθαίρουσιν, οὐκ ἐμάθομεν. Ἀναστὰς γὰρ μεθ' ὅντων τοῦ στρώματος, κατ' αὐτὸ τῆς νυκτὸς τὸ μεσοτάτον, καὶ λαβὼν σινοπιδίον (χρῶμα τοῦτο φλογὶ παραπλήσιον), ταῦτα τῷ τοίχῳ τῷ πρὸ τῆς πόλης τοῦ τειμένου ἐνθα κατέκειτο γέγραπεν· « Ἐγὼ Ἰωάννης πόλεως τῆς Ῥώμης ὁρμώμενος, τυφλὸς ὄντων χρόνων γενόμενος, ἐνθάδε διὰ τῶν ἁγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου δυνάμειος προσκαρτερήσας ἀνέβλεψα (36). » Καὶ ταῦτα χαράξας τῷ χρώματι, εἰσελθὼν τε βλέπων εἰς τὸν νεὼν ὡς συνέθετο, καὶ τὰς λιτὰς ἀναταίνας τοῖς μάρτυσιν, πρὶν ὑπὲρ γῆν ἥλιος γένηται, καὶ τοὺς ἐπὶ γῆς ταῖς ἀκταῖσι φαεινύνειν, ἐκείθεν πιστῶς ἀνεχώρησε, τῆς οικίας εὐνοίας μνημόσυνον καὶ μαρτυρικῆς χάριτος κήρυκα τὸ ἐν τοίχῳ γράμμα πεπλεγμένον. Ἡμεῖς δὲ τοῦτου τὴν ἀνάδελψιν φήσαντες, καὶ τὴν ὑπὲρ ταύτης ψῆθιν τοῖς ἁγίοις ἀνάψαντες, ἐφ' ἑαυτοὺς τὸν κάλαμον στρέψωμεν, καὶ τὴν τῶν ἡμετέρων ὁρμάτων ῥώσιν χαράξωμεν, τελευταίαν αὐτὴν τῶν γραφέντων θαυμάτων ποιούμενοι.

Υ. Περὶ Σωφρονίου μοναχοῦ τοῦ συγγραφέως, καθότις τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ χόσεως.

Μεγάλῃ καὶ λαμπρᾷ τοῦ δαιμονώντος ἡ εὐνοία, τοῦ πρὸ τελευταῖας οὐκ ὄντος τὰ μνημάτα, ὡς τὸ θεῖον αὐτῷ μεμαρτύρηκε λόγιον. Πρὸς τοῦ Σωτῆρος γὰρ οὗτος τὴν ῥώσιν δεξάμενος, καὶ φυγὼν τοὺς ἀπειδίως αὐτὸν ἐκαυχουμένους δαίμονας (λεγόμενα γὰρ ἔσχα πολλῶν δαιμονίων πονηρότατον ἄθροισμα), Χριστοῦ τοῦ σεσωκότος ὁπαδὸς ἠθούλετο γίνεσθαι· καὶ μὴ δυνήθεις ταύτῃ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν ἐπιδείξασθαι (παρεκάλει γὰρ αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς, ἵν' ἦ μετ' αὐτοῦ· ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν)· ἀλλ' ἀπείναι καλευσθεὶς, καὶ τοῖς οικείοις ἀπαγγέλλειν τὸν ἐπ' αὐτῷ σωτήριον ἔλεον, κήρυξ ἀπελθὼν ἄοκνος καὶ φιλότιμος ἐν τῇ δεκαπόλει τοῦ Σωτῆρος ἐγένετο, ἀγνωμοσύνης ἴδιον λογισάμενος, εἰ μόνοις οικείοις τὸν εὐεργέτην, καὶ μὴ πᾶσιν τοῖς εἰδόσιν αὐτὸν ἀσθενούντα κηρύξειν.

Διὸ μηδεὶς ἡμᾶς βαλλέτω ταῖς μέψεσιν, εἰ τοῦτου μιμηταὶ γενέσθαι θελήσωμεν, καὶ τοὺς μετὰ θεὸν ἡμῶν εὐεργέτας Κύρον καὶ Ἰωάννην κηρύξωμεν, καὶ τὴν δωρεὰν τῷ γράμματι γράψωμεν· ἐπεὶ μηδέπω τις τὸν λεπρὸν διεμέψατο, δὴ τῆς λέπρας ὁ Χριστὸς ἐκαθάρισεν, μηδὲν λέγειν περὶ τῆς θεραπείας ἀκούσαντα, μόνον δὲ τὸ δῶρον κατὰ τὸ Μωυσέως προσάγοντα ἐπίταγμα, πανταχοῦ τὸν δεσπότην κηρύξαντα, καὶ τὴν ἑαυτοῦ φημιζοντα καθαροῖν, καὶ σιγῇ ὡς κεκλεισμένον μὴ θελήσαντα. Οὐδὲ καὶ ἡμεῖς δι' ἐγνωμοσύνην ζηλώσαντες, τὴν θεραπείαν οὐ κρύψωμεν, ἀλλὰ γιγνόμεθα ἁγίων εὐγνώμονες

NOTE.

(36) Inscriptio hæc addatur titulo primo Christianarum inscriptionum a me alibi editarum; Memque epigrammata edita supra post Sermonem in lau-

dem SS. Cyri et Joannis (supra, col. 3421) attexantur poetice anthologiae.

κήρυκες, καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς τοῖς προλεχθεῖσιν ἐπι-
 ἄγωμεν· καὶ Χριστὸν αὐτοὺς τὸν αὐτῶν παιδεύτην
 ἐκμιμούμενοι, μηδὲν μὴδὲν ἡμᾶς λέγειν ἐθέλωσιν·
 λέξωμεν δὲ ὄνομα, καὶ πόλιν, καὶ πατρίδα, καὶ φρον-
 τιστήριον, ὅθεν τε ἐφυμεν, καὶ ὅπῃ Θεοῦ βουληθέν-
 τος ἐτάχθημεν, καὶ ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν ἀσθε-
 νειαν, καὶ τὴν θείαν τῶν ἁγίων ἐπισκεψιν, ὡς ἐπὶ
 τῶν προλαβόντων ἐδράσαμεν, πλεῖον οὐδὲν αὐτοῖς
 χαριζόμενοι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα χαράττοντες, τῆς τῶν
 ἐντυγχάνοντων γνώσεως ἔνεχεν· οὐ δὲ χάριν αὐτοὺς
 τελευταίους ἐτάξαμεν, ὕστερον λέξωμεν, ἐπειδὴν τὸ
 πάθος καὶ τὴν λατὴν γράψωμεν.

Ἔστι μὲν ὄνομα τῷ γεγραφότε Σωφρόνιος, πόλις
 Δαμασκός ἡ μητρόπολις (37-38), πατρίς ἡ Φοινίκη,
 οὐχ ἡ παραλία, ἀλλ' ἡ Λιδάνου τοῦ ὄρους ἐπώνυμος,
 ἧς ἔστι Δαμασκός ἡ ἀρχαία μητρόπολις· τὸ δὲ μο-
 ναστήριον ὅπερ ὁ ἱερεὺς Θεοδόσιος, ὁ πάντων τῶν Πα-
 λαιστιναίων μοναστῶν τῶν τε πρὸ αὐτοῦ, τῶν τε
 μετ' αὐτοῦ δι' ἀρετὴν ἡγησάμενος, ἀνὰ τὴν Ἱερμον
 τῆς ἁγίας Χριστοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως ἔρυσεν (39)·
 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γοῦν γεγονὸς ὁ Σωφρόνιος δι' αἰ-
 τίαν ἧς οὐκ ἀνάγκη μεμνησθαι τῷ γράμματι, τοὺς
 ὀφθαλμοὺς ἀμφοτέρους ἡσθένησεν (40)· οὐκ ἐπ' ὀλί-
 γας δὲ μόνας ἡμέρας ἔσχε τὸ νόσημα, ἀλλ' ἐπὶ
 μῆνας οὐκ ὀλίγους ἐτρέχετο· καὶ μὴ φέρων τῶν
 ἀληγηδόνων τὸ πῆλαγος (ἄτακτον γὰρ τὸ πάθος ὕ-
 ἔμενεν), τοὺς ἀρίστους αὐτοῦν λατροὺς ἐπαδείκνυσεν, καὶ
 μάλιστα τοὺς περιττοὺς τῶν ἄλλων ἔχειν νομίζου-
 σιν ἐν τε λόγοις καὶ σχήμασιν. Οἱ συχνῶς πρὸς τὸν
 αἶρα τὸν πάσχοντα σύροντες, καὶ τὰς κόρας πρὸς
 τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας σκεπτόμενοι, τὰ μὲν πρῶτα
 ἀλλαγὴν αἵματος τὸ τοῦ πάθους ἔλεγον αἰτίον· εὐθὺς
 γὰρ μετὰ τὴν ἀφίξιν ὑπέστη τοῦτο Σωφρόνιος. Ὡς
 δὲ διέτεινε τὸ ἀρρώστημα, πρὸς ξηροφθαλμίαν αὐ-
 τοῖς μετεπλάττετο, οὐ ξένους αἵρας αἰτίαν, ἀλλὰ
 δυσκρασίαν ἔχων τοῦ σώματος· ὅθεν καὶ τὰ μικρύν-
 οντα τὸ σῶμα προσέταττον, ὡς διὰ τούτων λώμενοι
 τοὺς τοιούτους νοσήματι περιπίπτοντας. Ἄλλ' ὡς οὐδὲν
 διὰ τούτων ἀνύειν ἠδύναντο, καίτοι πρὸς πάντα παιθ-
 ῆνιον τῆς ἀνάγκης ἔνεκα τὸν ἀρρώστον ἔχοντες,
 ἐπὶ τὴν ἀνιάτρευτον ἐπίχυσιν καὶ πλατυκορίαν κατε-
 ἔφευγον. Οἱ μὲν γὰρ ταύτην, οἱ δὲ τὴν ἄλλην τὸ
 πάθος ὠνόμαζον αἵρων ὀδυνῶν κακωμάτων δυσκρα-
 σίας ἀφήμενοι· καὶ τὸ μὲν πρότερον ἀλλήλοις ὁμο-
 φώνουν, αὐτοῖς δὲ τῶν ὀνομάτων ἐναλλαγὰς δι-
 ἐμάχοντο· ὕστερον δὲ, καὶ τὸν πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸν

A rum devoti præcones; et nostra quæque cum præ-
 cedentibus conferamus; licet ipsi Christum erudi-
 torem suum imitati, nemini quidquam nos dicere
 velint. Porro dicemus et nomen, et civitatem, et
 patriam, et curatorium, undeque nati simus, et
 ubi voluntate Dei ordinati; et super hæc infirmi-
 tatem oculorum, et divinam visitationem sancto-
 rum, sicut etiam in præcedentibus gessimus; plus
 nobis gratiæ nil præstantes, sed hæc abbreviantes
 ob notitiam eorum qui ista lecturi sunt. Interea
 cujus rei gratia nosmet novissimos posuerimus,
 postea disseremus, cum scilicet passionem scripse-
 rimus et sanitatem.

Est ergo nomen quidem ei qui scripsit Sophronius,
 civitas Damascus quæ est metropolis, patria
 B Phœnice non maritima, sed quæ ex Libano monte
 cognominatur, cujus est Damascus antiqua metro-
 polis; monasterium autem quod sacer Theodosius,
 qui omnibus Palæstinenis monachis, tam scilicet
 his qui ante eum, quam qui post eum fuere
 propter virtutem præfuit, in eremo sanctæ Christi
 Dei nostri civitatis fundavit. Itaque cum esset So-
 phronius Alexandriæ, propter causam, cujus ne-
 cesse non est in hoc opere facere mentionem, am-
 bobus oculis infirmatus est. Non autem per paucos
 tantum dies languorem habuit, sed per menses non
 paucos cruciabatur, et non ferens pelagus dolorum,
 inquietem quippe sustinebat passionem; optimis
 sese medicis demonstrabat, et maxime his qui plus
 C aliis quidquam habere putabantur tam verbo quam
 habitu. Qui frequenter ad aerem qui patiebatur
 trahentes, ei pupillas contra solarios radios inspi-
 cientes, primo quidem mutationem aeris, passionis
 causam esse dicebant, mox enim post ventonem
 pertulit hoc Sophronius. At vero cum extenderetur
 infirmitas ad exsiccitatem oculorum, xerophthalmia
 sibi formabatur, non externos habens aëres cau-
 sam, sed intemperantiam corporis; unde et ea
 quæ temperant corpus præcipiebant, quasi per hæc
 sanantes eos qui in hunc languorem incidissent. Sed
 eum nec per ista quidpiam proficere potuissent,
 quanquam necessitate cogente obsecundantem ad
 omnia infirmum haberent, ad insanabilem cata-
 etam, et platicoriam confugebant. Etenim alii qui-
 dem hanc, alii vero alteram passionem nomina-
 D bant, aëra extraneum jam seu corporum intempe-
 rantias dicere desipientes; et primo quidem invicem

NOTÆ.

(37-38) Recole Sophronii de seipso epigramma
 (col. 3421). Jam quod ibi legitur ἐναῖς, in codice qui-
 dem scribitur εναῖς, quod quid significet, nondum
 explico. Video tamen Petrum Parthenopensem
 Sophroniani operis compendium sic exordientem :
 Sophronius vir illustrissimus Phœnea urbe genitus.
 Num ergo Phœnea latei in corrupto vocabulo ἐναῖς?
 Certe urbs Palæstinæ Phœnea occurrit in priscis
 nummis apud Cellarium G. lib. III, 13, quæ urbs
 ubinam in Palæstina sita fuerit ignorat idem Cel-
 larius. Sed ecce rursus obstat, quod hic itemque
 citato loco ortum se Damasco metropoli Sophro-
 nius dicit; nisi forte Phœnea vel Phœnea suburbi-

carium oppidum Damasci fuit.

(39.) Ita Sophronius etiam in operis titulo. Jam
 vero Anastasii hujus copiosam Vitam in Vaticanis
 codicibus vidi. Denique addo, in eisdem Vat. codd.
 existare passionem sanctorum MM. Amoriensium,
 Sophronio nostro deserte inscriptam, qui titulus
 Allatio quoque et Fabricio fucum fecit; non est
 enim id reapse Sophronii opus, quia in eo appel-
 latur imperator Theophilus; tum ipsi martyres
 haud ante nonum sæculum fecere martyrium.

(40) Recole Sophronii ipsius Præfationem (supra
 col. 3479).

concordabant, sed nominum sibimet immutationibus impugnabant. Postea vero tulerunt et contra se, et adversus invicem bellum, in hoc tantummodo consonantes, in quo dicebatur ab eis passio insanibilis.

Hoc cum vidisset Sophronius, et quod nullum habiturus ab hominibus esset auxilium, manifeste cognovit, quia medici non resuscitabant, sicut magnus super illis prophetavit Isaias. Interea semper Cyri Joannisque dona comperiens, et qualia miracula patrarent in numerosis languoribus audiens, ad eos fide plenus egreditur, cum qua qui ad illos accedunt, omne quod desiderant assequuntur, abundantes eos in bonis recompensatores fidei, qua erga illos flagrant, invenientes. Qui et tunc languentem in se toto animo fidem habere videntes Sophronium, sua eum dignum sanitate decernunt. Et primum quidem omnem medicinalium stultiloquiorum sponsionem destruentes, patienti credere persuadent nil fore passurum ex his quæ medici novissime asseruerant: post hæc sanitatem donant, quam illi præbere non poterant.

Assistentes ergo ei ambo in somnis (tertia vero nox erat ex qua venerat), sic ei sanitatis fidem de futuris imposuerunt. Monachi quidem alter sacro vestitus erat habitu, et Joanni spirituali patri et magistro languentis simillimus, qui et ipse cum eo erat in martyrico templo, et super discipulo et filio supplicabat. Cyrus martyr erat, qui patris formam sicut monachus sumpserat, et stola monachi erat amictus. Joannes autem æque beatus Petrus Alexandrinus, qui præfectus erat prætoriorum figurabat; qui cum veniens chlamydem rutilantem portaret, percontabatur Cyrum qui in magistro [in forma magistri] languentis apparuerat: Habes, inquit, discipulum, qui dicatur Homerus? Noverunt autem et hi qui vestibula mundanie tantum discipline calcaverunt, quod cæcus fuisset Homerus, cataractas ei senectute induente; hoc enim sanctorum ænigma voluit indicare. At ille eam juramento effatus est, habere quidem se discipulum, sed Homerum nullo modo dici; et adhuc intulit, quod nec versus Homericos tetigerit unquam; per hoc innuens, quod Homerice fuerit calliginis expertus. Ad quem sanctus Joannes, quasi ad patrem loquens et eruditorem, respondit: Nos hoc comperto, ad visionem ejus concurrimus. Si autem non dicitur, inquit, Homerus, sicut audivimus, Deum qui est super omnia glorificabimus, quique a passione hunc tanta et vocabulo liberavit. Et tunc quidem taliter apparentes, et talibus eum verbis credere facientes, quod Homerice aliquin cæcitatibus non esset futurus communicator, somnium abeuntes solverunt.

A πρὸς ἀλλήλους ἤσαντο πόλεμον, εἰς τοῦτο καὶ μόνοι συνῆδοντες, εἰς τὸ τῶν παρ' αὐτῶν λεγομένων παθῶν ἀθεράπευτον.

Τοῦτο μαθὼν ὁ Σωφρόνιος, καὶ ὡς οὐδεμίαν ἔχοι πρὸς ἀνθρώπων βοήθειαν, ἔγνω σαφῶς ὡς ἱατροὶ οὐ μὴ ἀναστήσουσιν, ὡς ὁ μέγας Ἡσαίας περὶ αὐτῶν προεφήτευσεν· ἀεὶ δὲ τῶν Κύρου καὶ Ἰωάννου δωρεῶν πυνθανόμενος, καὶ ὅλα θαύματα πράττουσιν ἐπ' ἀμυθήτοις ἀκούων νοσημασιν, ἐπ' αὐτοὺς μετὰ πίστεως ἔξεισιν, μεθ' ἧς οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀπερχόμενοι πᾶν ὅπερ ποθοῦσι κομίζονται, ἀμοιβαίους (41) αὐτοὺς ἐν ἀγαθοῖς περιτεύοντες, τῆς εἰς αὐτοὺς εὐρίσκοντες πίστεως. Οἱ καὶ τότε νοσοῦντα Σωφρόνιον, καὶ εἰς αὐτοὺς ὀλοφύχως πιστεύοντα βλέποντες, τῆς οἰκείας αὐτὸν ἀξιοῦσιν ἰάσεως, καὶ πρῶτον μὲν ἅπαντα τὸν τῶν ἱατρῶν φλῆναφον ὀρισμὸν ἀνατρέψαντες, καὶ τὸν πάσχοντα πείσαντες, ὡς οὐδὲν πείσεται ὢν ἱατροὶ τὸ τελευταῖον ἐφθέγγαντο, μετὰ ταῦτα τὴν ὑγίαν χαρίζονται, ἣν ἐκείνους παρασχέιν οὐκ ἤδυναντο.

Ἐπιστάμενος αὐτῷ καθ' ὅπου ἀμφοτέροι (τρίτη δὲ ἡ νύξ ἀπ' ἧς παρεγένετο), οὕτως αὐτῷ περὶ τῆς τῶν μελλόντων ἀπαθείας τὴν πίστιν ἐνέθηκαν. Μοναστοῦ μὲν ὁ εἰς σχῆμα θεῖον ἠμφέεστο, καὶ Ἰωάννῃ (42) τῷ πνευματικῷ Πατρὶ καὶ διδασκάλῳ τοῦ νοσοῦντος ὁμολοιοῦ, συντείνοντι καὶ αὐτῷ κατὰ τὸν μαρτυρικὸν σηκόν, καὶ περὶ τοῦ μαθητοῦ καὶ παιδὸς ἰκετεύοντι. Κύρος ὁ μάρτυς ἐτύγγαεν, ὁ τοῦ πατρὸς τὴν μορφήν ὡς μοναχὸς ἀνελόμενος, καὶ στολὴν μοναστοῦ περιθέμενος· Ἰωάννης δὲ ὁ σὺν Κύρῳ μακάριος, τὸν Ἀλεξανδρέα Πέτρον, τὸν τῶν πραιτωρίων εἰκόνιζεν ἔπαρχον, ὃς χλαμύδα φορῶν ἀπαστρέπτουσαν, ἡρώτα Κύρον ἰλθὼν τὸν εἰς τὸν τοῦ νοσοῦντος φανέντα διδασκαλόν, ἔχεις, εἰπὼν, μαθητὴν λεγόμενον Ὀμηρον; Ἰσασι δὲ καὶ οἱ πρόθυρα μόνον κοσμηκῆς παιδείας πατήσαντες, ὡς τυφλὸς ὑπῆρχεν ὁ Ὀμηρος, ἐπύχουσιν αὐτῷ τοῦ γήρεος ἐνέγκαντος· τοῦτο γὰρ δηλοῦν τὸ τῶν ἁγίων ἠθέλειν ἀνιγναι. Ὁ δὲ μεθ' ὅρκων ἐφθέγγετο, ἔχειν μὲν μαθητὴν, Ὀμηρον δὲ μὴ λέγεσθαι· προσεπέφερεν δὲ ὡς οὐδὲ στίχον Ὀμηρικὸν ἠφατό ποτε· διὰ τούτου δηλῶν τὸ τῆς Ὀμηρικῆς ἀχλὺς ἀμέδεκτον. Πρὸς δὲ Ἰωάννην ὁ ἅγιος ὡς πρὸς τὸν πατέρα λαλῶν καὶ παιδευτὴν ἀπεκρίνατο· Ἡμεῖς τούτῳ παιδόμενοι, πρὸς ἐπισκεψιν αὐτοῦ συνεδράμενοι· εἰ δὲ λέγεται, φησὶν, Ὀμηρος ὡς ἡκούσαμεν, Θεὸν τὸν ἐπὶ πάντων δοξάσωμεν, τὸν πάθους τοιοῦτου καὶ προσηγορίας αὐτὸν λυτρωσάμενον. Καὶ τότε μὲν οὕτω φανέντες, καὶ λόγοις τοιοῦτοις αὐτὸν ἀποπείσαντες, ὡς Ὀμηρικῆς ποτε τυφλώσεως κοινωνὸς οὐ γενήσεται, τὸν βνεῖρον ἀπαλθόντες διέλυσαν.

NOTÆ.

(41) Cod. ἀμοιβᾶς. Nam pro ἀμοιβᾶς?

(42) Duo fuerunt Sophronio familiares viri, Joannis nomine nuncupati, Joannes nempe Moschus

et Joannes Eleemosynarius. Moschum autem hic designari puto.

Μεθ' ἡμέρας δὲ πάλιν ὀλίγας ἐν μοναχῶν στολαῖς ἀφικόμενοι, τῆς οἰκίας αὐτῶν κηρυτῆς ἐλαίῳ λυθείσης τῷ τῆς ἐπιτυμβίου κανδήλας αὐτῶν περιτεύοντι τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐνέναι καλεῖουσιν. Ὁ δὲ πληρώσας τὴν κέλευσιν, τὴν ταύτης ἀκολουθοῦν ὕλειαν ἐκ μέρους ἐδέξατο. Ἄλλ' ὅτε ῥῶσιν τελείαν αὐτῷ παρασχεῖν ἐπαλαγχνίσθησαν, οὕτω δι' ὁράματος τὴν δόσιν ἐτύπωσαν. Νύξ ἦν, καὶ Σωφρόνιος ἐπὶ τῶν στρωμάτων ἐκάθευδε· καὶ καθεύδων, Ἰωάννην τὸν διδάσκαλον τοῦς ἀδελφοῦς ἀπαντᾶς ἑστῆν τοὺς εἰς τὸ τέμενος ἔδοξε· μία δὲ τοῖς πᾶσιν ἐγένετο τράπεζα κυκλοτερής, καὶ δι' ὅλης τῆς τοῦ σπητοῦ στοᾶς διατείνουσα· τοῦτου γὰρ αὐτὴ τὸ σχῆμα κεκλήρωται, εἰ καὶ γωνίαις ὁκτώ τὴν μίαν τοῦ κύκλου γραμμὴν διαστελλούσα, σχῆμα δαίκευσις ἕτερον οὐ πάντῃ τοῦ κυκλοτερὸς διστάμενον. Τῷ οὖν σχήματι τῆς στοᾶς ἠκολούθει σαφῶς καὶ ἡ τράπεζα, ἥς ἐν ἀρχῇ Θεόδωρος ὁ μάρτυς ἀνέκειτο· λαν γὰρ καὶ αὐτὸς ἐτιμᾶτο τῷ πάσχητι· μεθ' ὃν Κύρος ἦν ὁ θεσπέσιος, Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν δεξιὸν ἐπαγόμενος, καὶ πρὸς τῶν δύο τῆς εὐσεβείας ἀθλητῶν μεσαζόμενος· οὐχ ἐτέρους χρώμενοι σχήμασιν, οὐκ ἐν μορφαῖς ἀλλοτρίαις φαινόμενοι, ἀλλ' ἐν αἷς ὑπῆρχον καὶ γράφονται· καὶ μετ' αὐτοὺς ὁ λοιπὸς ὄμιλος τῶν ἀσθενῶν ἀδελφῶν κατεκλίνοντο· καὶ πᾶσι μὲν μόνος διηκονεῖτο Σωφρόνιος· Ἰωάννης δὲ ὁ τοῦτου διδασκαλός, ὡς ἐν γελιτοῖν τῇ κέλλῃ τὰς ἑδωδὰς παρεσκεύαζεν.

Ὡς δὲ πέρας ἡ ἑστίασις ἐλαβε, καὶ τῆς κατακλιθεὶς οἱ τρεῖς ἀνέστησαν ἄγιοι, πρὸς Σωφρόνιον δὲ Θεόδωρος εἶρηνεν· Ἀπελθὼν κἀκεῖ σου τὸν διδασκαλόν, ἐν' ἀποδόμῃ Κυρὸς ὁ ἅγιος ὅτι ὃ ἂν αὐτῷ ἐποφειλεται. Ὁ δὲ ὁρμάτος τὸ καλευσθὲν διαπράξατο. Ἐλθόντα γοῦν τὸν Ἰωάννην (τοῦτο γὰρ ἦν τοῦ διδασκάλου τὸ ὄνομα), Εἰπέ πρὸς αὐτόν· ὁ μάρτυς Θεόδωρος εἶπεν, τί σοι χρεωστῇ; Κύρος ὁ ἅγιος, ἵνα παραχρηματῇ τὸ χρέος ἐκτίσειν· Ὁ δὲ παθὼν ἐπὶ προσώπον, μὴδὲν αὐτῷ χρεωστῆν εἶπεν τὸν μάρτυρα. Ὁ δὲ μάρτυς Θεόδωρος, Πάντως ἔρεῖς, ἀπεκρίνατο. Καὶ πάλιν ὁ Πατήρ τὴν προτέραν εἶπεν ἀπόκρισιν. Ὡς δὲ τοῦτο πολλάκις πέποιηκε, καὶ μὴ παραχωροῦντα τὸν ἅγιον ἔβλεπε, ἀλλὰ πάντως εἰσεῖν ἀναγκάζοντα, Ἐμοὶ μὲν οὐδὲν, εἶπεν, χρεωστῇ· τοῦτο δὲ λιτανεύω καὶ δέομαι, καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς αἰτοῦμαι τὸν μάρτυρα, εἰς τὴν κέλλαν ἡμῶν τὴν ταπεινὴν παραγενέσθαι, κακείσε συχνῶς ἡμᾶς ἐπισκέπτεσθαι· καὶ εὐλογεῖν μὲν ὀψιαίνοντας, ἰδοῦναι δὲ συνεχομένους νοσημασιν· Ἄν ἀκοῦσας Κύρος ὁ ἅγιος οὕτως εὐθὺς ἀπεκρίνατο· Ὅντως ἔρχομαι, ὅντως ἔρχομαι, ὅντως ἔρχομαι, τῷ τρισσῷ τοῦ προσήματος τὴν ἱερὰν αὐτοῦ πιστούμενος ἀφίξιν· ὅπερ ἀληθῶς καὶ πεπλήρωκε, καὶ πληροὶ συνεχῶς ἀφικνούμενος. Τὸ γὰρ Ὀμῶσα καὶ ἔστησα, καὶ τὰ διεκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων μου οὐκ ἀθετήσω, ἀγίων ἰδίων ἐπιστάμενος, παρὼν μὲν ἐν σαρκὶ συχνότερον ἐφαλλε· χωρισθεὶς δὲ σαρκὸς, καὶ πρὸς οὐρανὸν ἀναπτὰς, πάλιν ποιῶν οὐ διέλιπεν. Καὶ Ἰωάννης μὲν ὁ διδασκαλός τοῦτοις ἐθεραπεύθη τοῖς ῥήμασιν, ἔνορκον περὶ τῶν αἰτηθέντων ἐπαγγελίαν δεξάμενος.

Ὁ μαθητὴς δὲ τοῦτου Σωφρόνιος, δότας διαρῶς

Post paucos vero dies in monachorum stolis venientes, propriam suam cerotem oleo dissolvi, quæ ex candela quæ supra tumulum suum erat abundabat, et in oculos mitti jubent. Qui jussione completa, consequentem etiam partim sanitatem recepit. Sed quoniam inecolumitatem perfectam ei misericorditer dare voluerunt, taliter datum[donum] per somnium formaverunt. Nox erat, et supra stratum dormiebat, et dormiens Joannem magistrum fratres universos qui in templo erant ad convivium invitasse videre putabat; una vero cunctis facta est mensa in modum circuli, et per totam templi porticum extensa, hanc enim hæc figuram sortita est, licet angulis octo, unam cycli lineam distinguens, formam ostenderet aliam non omnino a rotunditate distantem. Ergo figuram porticus æquebatur evidenter et mensa; in cujus summitate martyr Theodorus recumbebat; valde namque et ipse compatiebatur patienti; post quem Cyrus erat egregius, Joannem fratrem dextrorsum agens, et medius inter duos pietatis certiores, non aliis schematibus utentes, non in alienis formis apparentes, sed in quibus fuerant et pinguntur; et post eos reliqua infirmorum stratum recumbebat caterva; et omnibus quidem, solus ministrabat Sophronius, Joannes autem hujus magister quasi in vicinitate cellæ præparabat dapes.

Cumque finem convivium percepisset, et ab accubitu surgentes tres illi sancti resedissent, sanctus ad Sophronium Theodorus dixit: Vade, voca magistrum tuum, ut reddat Cyrus sanctus quodcumque illi debet. Qui cursim quod jussum est egit. Cum ergo Joannes venisset (hoc enim erat magistri nomen), dixit ad eum martyr Theodorus: Dic quid tibi debet sanctus Cyrus? ut debitum statim exsolvat. Qui cadens in faciem, nihil sibi debere martyrem ait. Ast Theodorus martyr, Dices profecto, respondit. Et iterum Pater priorem dixit responsionem. Cumque hoc sæpe fecisset, sanctumque videret non desinentem, sed modis omnibus dicere cogentem, Mihi quidem nihil debet, inquit; hoc tamen precor et obsecro, et ex toto animo martyrem postulo, ut in humilem cellam nostram veniat, et illic nos frequentius visitet, et sanis quidem benedicat, oppressos vero a languoribus sanat. Quibus auditis, sanctus Cyrus mox ita respondit: Verè venio, verè venio, verè venio, trino juramento et hujuscemodi affatu sacrum suum affirmans adventum; quod et veraciter adimplevit, et adimplet continuatim accedens: juravi enim et statui, et quæ procedunt per labia mea non faciam irrita, proprium sanctorum esse non nesciens; quod cum esset quidem superstes in carne jugiter psallebat, cum autem separatus a carne ad cælum avolasset, iterum facere non desistit. Et Joannes quidem ille magister his placatus est verbis, juratoria repositione de postulatis accepta.

Discipulus autem hujus Sophronius hilares da-

iores sanctos intuitus, et ideo mensæ perseverare conspiciens, post convivium accedens ad Theodorum martyrem, intercedere pro eo ad Cyrum sanctum dicebat, humo positus, ac genibus inclinatis et collo. Porro Theodorus magister militum supplicatione suscepta, penes Cyrum protinus intercessit, Propter Dominum, dicens, et ob hunc servum tuum precare. At ille etiam ad eum respondit; et iubens jacentem surgere, ter signo crucis circumsepsit, pollice digito dexterae manus intra parvum valde spatium in aere signacula faciens, et benedictus Dominus per unumquodque signaculum dicens, quæ repromissio erant appropinquantis sanitatis, non ipsius curationis indicia; quando enim martyris digitus proximus quidem erat, sed patientis oculos non tangebatur, tunc benedictus Dominus solo dicto, vicinam et subsequentem sanitatem significabat.

Unde mox non post multos dies martyres Sophronio iterum dormienti apparent, præcedentes sponsiones præbentes. Porro agebatur sanitas liquido sic. Dormiebat is qui nunc ista refert, et in oratorium quoddam eorum quæ in domo propria erant, semet intrare videbat. Qui cum per ipsum ostii vestibulum exiret, Thomæ apostolo et martyri intrinsecus obvius fuit; et agnito sancto tam ex stola et forma, quam ex omni proprietate quæ circa formam consistit, maturius eum amplectebatur; et de curatione ipsius ait, quandoquidem Damasci virtutes hic multas ostendit, et signa frequentia et admiranda, qui etiam Sophronii fratrem ex longo valde languore dissolutum, et mensibus sex in passione facientem, in diebus perpaucis erexit, et honoratur nimium propter hæc a Damascenis apostolis, tanquam ab eis qui ejus sanitates metunt, et ipsius vindemiant gratias. Quem inventum Sophronius, cum fidem haberet in eum et amorem immensum, pro visibus supplicabat; cum sive Cyrus martyr hujus desiderium cognoscens in apostolum sese transfiguraret, sive potius Thomas apostolus existeret, et cum Cyro martyre coexistere, vel alia caterva martyrica, monachorum enim eum multitudo sequebatur, aliorumque sanctorum splendidis coruscantium vestibus. At vero martyr simul discipulus et apostolus, dextera manu extensa, et pollice iterum sinistri digito oculi palpebras tangens, tertio illum cruce Christi signavit. Dicente autem eo ad scribentem, Dimittite me; ille etiam et dextrum oculum signare supplicabat. Sanctus vero nil illum mali habere perhibuit; et hoc dicto abscessit, et a retinentis ulnis dimissus, finem visioni effecit.

Α τοὺς ἁγίους θεώμενος, καὶ διὰ τοῦτο τῇ τραπεζῇ προσκαρτερεῖν, μετ' ἐστίασιν προσελθὼν Θεόδωρον τῷ μάρτυρι, προσεύειν ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς Κύρον τὸν ἅγιον εἶπεν, γαμὰ καίμενος καὶ γόνυα κλίνας καὶ τράχηλον. Ὁ δὲ στρατηλάτης Θεόδωρος τὴν ἑκταίαν δεξιάν, πρὸς Κύρον εὐθὺς ἐπρασβεύσας, διὰ τὸν Κύριον, λέγων, καὶ διὰ τοῦτον τὸν δοῦλόν σου παρακλήθητι. Ὁ δὲ, Ναί, πρὸς αὐτὸν ἀπακρίνατο· καὶ κελεύσας ἀναστῆναι τὸν καίμενον, τρίτον τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ περιέφραξε, τῷ λιγανῷ δακτύλῳ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐκ μικροῦ πολὺ διαστήματος ἐν ἄφρι τῷ μεταξὺ τὰς σφραγίδας ποιούμενος, καὶ τὸ Εὐλογητὸς Κύριος, καὶ ἑκάστην σφραγίδα φθεγγόμενος· ἅπερ ἐπαγγελίας ἦν ἐγγιζούσης ἰάσεως, καὶ οὐκ αὐτῆς τῆς θεραπείας μηνύματα. Ὁ τε γὰρ τοῦ μάρτυρος δάκτυλος πύλας μὲν ἦν, τῶν δὲ τοῦ πάσχοντος ὀφθαλμῶν οὐκ ἐφῆπτετο· τὸ τε, Εὐλογητὸς Κύριος, μόνον λεγόμενον, γαίτονα καὶ ἀπόλουθον τὴν ῥώσιν ἐσήμανεν.

Ὅθεν εὐθὺς καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας οἱ μάρτυρες Σωφρονίῳ πάλιν καθύδοντι φαίνονται, τὰς προλαβοῦσας ἐπαγγελίας παρέχοντας· ἐπρόττετο δὲ οὕτω σαφῶς τὰ τῆς ὁράσεως· Ἐκάθειεν ὁ ταῦτα νῦν διηγούμενος, καὶ εἰς εὐκτήριόν τι τὸν κατὰ τὴν εἰκρίαν μὲν ἑαυτὸν εἰσερχόμενον εἶλεν. Οὐ κατ' αὐτὴν τῆς θύρας τὸ πρὸς οὐρανὸν, ἐξίόντι Θεωμῇ τῷ ἀποστόλῳ καὶ μάρτυρι τῶν ἐνθὸν ὑπήνησεν· καὶ γνωρίσας τὸν ἅγιον ἐκ τε τῆς στολῆς, ἐκ τε τῆς μορφῆς, καὶ παντὸς τοῦ περὶ τὴν μορφήν ἰδιώματος, ὁρῶν αὐτῷ προσεπλάκητο, καὶ περὶ τῆς θεραπείας εἶλετο· ἐπειδὴ περ ἐν Δαμασκῷ δυνάμεις οὗτος πολλὰς ἐπιδείκνυται καὶ σημεῖα συχνὰ παράδοξα, ὅς καὶ παρεθὲν Σωφρονίου τὸν ἀδελφὸν ἐκ μακροῦ πάνυ νοσήματος, καὶ μῆνης δέξιν τῷ πάθει ποιήσαντα, ἡμέραις ὀλίγαις ἀνίστηεν· καὶ τιμὰς περιττὰς διὰ ταῦτα Δαμασκηνοῖς ὁ Ἀπόστολος, ὅς δρεπομένοις αὐτὰ τὰ λάματα, καὶ τρυγῶσιν αὐτοῦ τὰ χαρίσματα (45). Ὁν εὐρηκίως ὁ Σωφρόνιος, καὶ πίστιν ἔχων εἰς αὐτὸν καὶ πᾶσαν ἀμετρήτην, περὶ τῶν ὁμμάτων ἔκτευν, εἰτε Κύρου τοῦ μάρτυρος τὸν τοῦτο πᾶσαν γινώσκοντος, εἰτε τὸν Ἀπόστολον ἑαυτὸν σχηματίσαντος, εἰτε Θεωμᾷ μᾶλλον τοῦ ἀποστόλου τυγχάνοντος καὶ συνόντος Κύρου τοῦ μάρτυρος, καὶ ἅμα τῆς μαρτυρικῆς δημηγύρεως· μοναστίῳ γὰρ αὐτῷ [ὁ] πλῆθος παρίετο καὶ ἄλλων ἁγίων λαμπροῖς ἀστραπτόντων ἐσθῆμασιν. Ὁ δὲ μάρτυς ὁμοῦ καὶ μαθητῆς καὶ ἀπόστολος, τὴν δεξιὰν ἑκτείνας χεῖρα, καὶ τῷ λιγανῷ πάλιν δακτύλῳ τῶν τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ βλεφάρων ἀπτόμενος, τρίτον αὐτὸν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ κατεσφράγιεν. Ἀπόλυσεν δὲ με, πρὸς τὸν γράφοντα λέγοντα, ἑκαίνος αὐτὸν καὶ δεξιὸν ὀφθαλμὸν σφραγίζειν ἑκάτεος. Ὁ δὲ ἅγιος, μηδὲν ἔχων δεινὸν ἐκείνῳ ἐφθέγγετο· καὶ τοῦτο φήσας ἀπέδραμεν· καὶ τῶν ἀγκυλῶν ἀφελὲς τοῦ κατ' ἐχοντος, πέρας ἐποιεῖτο τοῦτο τῆς ἡμέρας.

NOTÆ.

(45, Animadvertite urbis Damasci peculiarem erga Thomam apostolum venerationem, propter ejus multa ibidem patrata miracula.

Ὅδε στραφεὶς μετὰ τὸ γεγραμμένον ἐνὸπνιον, A
χαρὰν εἶχεν ὁμοῦ καὶ λύπην ἀφόρητον· χαρὰν μὲν
ἐπὶ τῆς τῶν ἁγίων ἐπισκέψεως ἐτυχέ· λύπην δὲ ἐπὶ
τὸν ἅγιον ἀπελθεῖν συνεχώρησεν, τὸν ἄλλον ὀφθαλ-
μὸν μὴ σφραγίσαντα· καὶ οὕτω λυπούμενος, εὐθέως
πάλιν ἀφύπνωσεν· καὶ Ἰωάννην εὐθέως τὸν Κύρου
βλέπει συνόμιλον, εἰς Ἰωάννην τὸν ῥήτορα τὸν
ἀξίως τῇ τῶν ἐπάρχων ἀξίᾳ τιμώμενον, περὶ τῆς
τῶν ἁγίων ἀρωγῆς πυνθανόμενον· αὐτὸς δὲ τὴν ἐπι-
σχεψὶν εἰρκεν, καὶ ὡς ἀχθεταὶ διὰ τὴν δεξιὸν ὀφθαλ-
μὸν, ἅτε μὴ σφραγίδα τοῦ σωτηρίου σημείου δεξά-
μενον, μήτε τελείαν εἰληφότες τὴν ἴασιν· ὁ δὲ μάρτυς
αὐτὸν ἱκανῶς ἐθεράπευσεν εἰπὼν, ὡς Οὐ πάθοι σοῦ
τι κακὸν ἐστὶ τὰ ὀφθαλμοὶ, οὕτε ὁ σφραγισθεὶς ὀφθαλ-
μὸς, οὕτε ὁ μένεις ἀσφράγιστος, τοῦ ἁγίου τὸν
ὀφθαλμὸν ὃν δέδοικας μὴ νοσεῖν φήσαντος· καὶ ταῦτα B
μεθ' ὅρκων ὁ μάρτυς φθεγγόμενος, πρὸς μείζονα
πληροφορίαν τοῦ πάσχοντος, τρίτον τῶ στόματι τὸν μὴ
σφραγισθέντα ὀφθαλμὸν, φησὶν, κατεφίλησεν· καὶ τοῦτο
ἑρᾶσα, καὶ τελείαν τὴν ῥῶσιν καὶ τὴν χάριν χαρισά-
μενος αἰείως, ἔλυσε τὸ ἐνὸπνιον· ἐκείπερ οἱ τὸν τῶν
ἔλων Θεὸν τῶν δόσεων ἀγαθῶν καὶ δωρημάτων τε-
λείαν δοτῆρα μιμούμενοι, ἀτελοὺς χαρὰς καὶ δωρή-
ματος αὐτοὶ διανομεῖς οὐκ ἐγίνοντο.

Οὕτως γοῦν ὁ Σωφρόνιος τὴν τῶν ἁγίων δωρεὰν
χομισάμενος, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἀγλὴν ἀποδέ-
μενος, πρὸς τὴν πάντων γραφὴν τῶν λεγθέντων
ἐξώρμησεν (44), μνημονεύων ἀπὸ τῆς ἰάσεως καὶ
τοῦ λόγου, οὗ πρὸ τῆς ῥώσεως ἐπηγγειλάτο· ὅθεν
εὐθέως μετὰ τὴν ἴασιν τοῦτο ποιεῖται τὸ σύνταγμα,
καὶ τὰς εὐχὰς ἀποδίδωσιν, πάσης ἐκτὸς ὑπερθέσεως,
τὴν εἰς αὐτὸν σπουδὴν τῶν ἁγίων μιμούμενος· καὶ
τῶν παρ' αὐτῷ γραφέντων ἑαυτὸν ἐταξεν ἴσχατον,
ὡς πάντων ἐλάττωσα, καὶ μαρτυρικῆς θεραπείας
ἀνάξιον, ἥς αἰτᾶται διὰ βίου τὴν μέθεξιν, ἐπ' ἀμφοῖν
βαίνειν ψυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ πάσης λυτροῦ-
σθαι δυσχερεστέρας συμβάσεως.

Ταῦτα ὑμῖν, ὦ Κύρε καὶ Ἰωάννη μακάριοι, Σω-
φρόνιος γράψας ἀνέθηκεν· ταῦτα ὑμῖν, ὦ Χριστοῦ
τοῦ Σωτῆρος θεράποντες, καὐτῷ σωτῆρες γενόμενοι,
προσφέρειν ἐτόλμησεν, τὸ θαρρῆν παρ' ὑμῖν εἰλη-
φῶς, καὶ τῆς προσφορᾶς ἀρωγὰς ὑμᾶς ποιησάμε-
νος· ταῦτα ὑμῖν, ὦ θεοπέσοι μάρτυρες, καρπο-
φοῦσαι τεθάρρηκεν, οὗ τῶν εἰς αὐτὸν δωρεῶν ὑμᾶς
ἀμειβόμενος, ἀλλ' εὐφημίας ταῦτα γραφὴν ὀριζό-
μενος, τῆς μὲν ἑαυτοῦ εὐγνωμοσύνης τὸ θερμὸν
ὀναγγέλλοντα, πάντα δὲ τῆς ὑμῶν μεγαλειότητος
ἐλαττωμένα· ἀλλ' ὑμεῖς αὐτὰ καὶ δέχοισθε προσ-
ηώς, καὶ φιλανθρώπων βλέποιστε βλέμματι, καὶ
δαφιλῇ χάριν αὐτοῖς ἐπιχέοιτε, ἵνα μὴ δι' αὐτῶν
ὑμεῖς καθυβρίζησθε, εἰ τῆς θείας ἐπιχρωματώσεως
ὀρρανίζοντο· αὐτὸν δὲ ὡς δοῦλον ἀχρεῖον, καὶ ὃ
ποιεῖν ἔφερετε πεποιηκότα προσδέχοισθε, καὶ ὡς
χρεώστην εὐγνώμονα δέξοισθε· καὶ συγγνώμης αὐ-

At ille conversus secundum [post] descriptum
somniaum, gaudium pariter et tristitiam habebat
intolerabilem; gaudium quidem quoniam sancto-
rum visitationem adeptus est; tristitiam vero, quo-
niam sanctum abire permisit, cum alterum ocu-
lum non signasset. Et ita tristatus, mox iterum
vigilavit [obdormivit], et Joannem mox Cyri com-
parem vidit, in Joanne rhetore digne praefecto-
rum dignitate honorato, de sanctorum auxilio
consulentem. Ipse autem consolationem dixit, et
quod molestus [molestus] esset propter dextrum
oculum, utpote qui signaculum salutaris signi non
inserpisset, neque perfectam sanitatem percepis-
set. Martyr vero sufficienter placavit eum dicens,
quia non tui aliquod mali patientur ulterius oculi,
neque ille qui signatus est oculus, neque ille qui
remansit minus signatus, sancto non infirmum
oculum quem metuis astruente. Et haec cum jura-
mentis martyr affatus, ad majorem satisfactionem
patientis, ter ore quasi oculum qui signatus non
fuerat osculatus est, et hoc gesto perfectaque
sanitate, ac gaudio secunde collato, somnium sol-
vit; quoniam qui universorum Deum, datorum
optimorum et donorum perfectorum datorem imi-
tantur, ipsi imperfecti gaudii ac doni largiores
non fuerunt.

Ita ergo Sophronius sanctorum donatione per-
cepta, oculorum abjecta caligine, omnium quae
dicta sunt scripturam exorsus est, memorans jugi-
ter sanitatis, et quod ante sanitatem promiserat.
C Unde mox post sanitatem hoc facit commentum,
et vota reddit absque omni dilatione, in se factum
sanctorum studium imitatus; et omnium se, qui
scripti fuerant, novissimum ordinans, utpote
omnium minimum, et martyrica curatione indi-
gnum. Cujus postulat per vitam participationem
in utroque habendam, anima scilicet et corpore,
et ab omni difficiliore liberari eventu.

Haec vobis, o Cyre ac Joannes beati, Sophronius
cum scripsit exsolvit; haec vobis, o Christi famuli
Salvatoris, qui et ei estis salvatores effecti, offerre
praesumpsit, confidere a vobis accipiens, et obla-
tionis vos opitulatores efficiens. Haec vobis offerre,
D o egregii martyres, ausus est; non muneribus vos,
quae in se patrastis, recompensans, sed laudis ea
facere scriptum definiens, quae partim quidem de-
votionis suae flagrantiam nuntiant, omnino autem
magnitudinem vestram extenuant. Sed vos ea et
benigne recipite, et misericordii oculo contemplami-
ni, et largam eis effundite gratiam, ne vos per ea in-
juriam patiamini, si divina vestra coloratio fuerint
destituta. Ipsum autem tanquam servum inutilem,
et quod facere debuit facientem suscipite, et veluti
debitorem devotum admittite, et venia in his eum
facite dignum, sensus ejus exiguitatem scientes.

NOTÆ.

(44) Confer Sophronii præfationem.

et linguæ tarditatem non ignorantes, et sermonis A
humilitatem insipientes. Et viventem quidem sem-
per protegit, et divina semper virtute custodite,
semper a sæculi malis salvate, semper ab omni
tentatione præsentis ac futura eruite, vigilantem
et dormientem, in terra, in mari, in civitatibus, et
in solitudine constitutum. Defunctum autem, et
vitam hanc deserentem a tetra confusione liberate,
et Domino præsentate, et majestatis ipsius inspec-
torem facite, et communicatorem bonorum quæ his
qui hanc viderint repromissa sunt operamini. Quæ
omnes nos consequi mereamur; in Christo Jesu
Domino nostro, cum quo Patri sanctoque Spiritui
est gloria, honor, imperium, magnitudo, magnifi-
centia, et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

τὸν ἐπὶ τοῦτοις ἀξιώσῃτε, τὸ τῆς αὐτοῦ διανοίας
εὐτελὲς ἐπιστάμενοι, καὶ τῆς γλώττης τὸ βράδος γι-
γνώσκοντες, καὶ σκοποῦντες τοῦ λόγου τὸ μέτριον·
καὶ ζῶντα μὲν ἀεὶ περιέποιτε, καὶ ἀεὶ θεῖα δυνάμει
φυλάττοιτε, ἀεὶ τῶν τοῦ βίου δεινῶν διασώζοιτε, ἀεὶ
παντὸς πειρασμοῦ παρόντος ἢ μέλλοντος ῥύσῃτε,
ἐγρηγορότα, καθεύδοντα, ἐν γῇ, ἐν θαλάττῃ, ἐν πό-
λεσιν, ἐν ἐρημίαις τυγχάνοντα· τεθνεῶτα δὲ καὶ τὸν
βίον τοῦτον καταλείψαντα, τῆς ζοφερᾶς αἰσχύνης
λυτρώσῃτε, καὶ θεῷ παραστήσοιτε, καὶ τῆς αὐτοῦ
δόξης ἐπὶ πτῆν ποιήσοιτε, καὶ τῶν ἐπηγγελμένων
τοῖς ταύτῃ ὁρῶσιν ἀγαθῶν κοινωνῶν ἀπεργά-
σοιτε (45)· ὧν ἀεὶ πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν ἀξιό-
σοιτε ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ ἡμῶν, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ
καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι δόξα, τιμὴ, κράτος, μεγαλο-
σύνη τε καὶ μεγαλοπρέπεια, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Postremi hujus miraculi, itemque primi, liberam ex Sophronio narrationem aliam dabimus in sequente volumine, auctore Petro Parthenopensi, ut videlicet agnoscant eruditi quantum intersit inter politum hujus stylium (quanquam hominis sæculo undecimo scribentis) et duram ac semibarbaram Bonifacii Anastasiique elocutionem, etsi hi tribus prope sæculis Petrum præverterunt.

In calce codicis, qui Sophronianum opus Latine continet, Anastasio interprete, hæc leguntur, de ætate ipsius codicis et de amanuense.

Finito libro, sit laus et gloria Christo.

Qui libro legit in isto,

Gualterio animam benedicat magistro.

Presbyter hoc opus fecit Gualterius.

Cum tertius papa residerat Innocentius.

Anno millesimo ducesimo quarto, per manus suprascripti libro peracto, rogatu Cencii cancellarii senatoris (46).

Dare ergo honorem sanctis martyribus Cyro et Joanni, pro quorum ipse amore fecit. Illorum precibus portæ eidem aperiantur paradisi scilicet, et infernales claudantur.

Qui multa bona in vita atque post mortem fecerunt,

Ab Alexandria Saracenorum Romam venerunt (47).

NOTÆ.

(45) Observent hæc heterodoxi qui sanctorum invocationem, supplicesque ad eos preces irridunt.

(46) Illic fuit deinde Honorius III papa.

(47) Intelligitur translatio reliquiarum SS. Cyri et Joannis Alexandria Romam, de qua nos diximus in Præfatione.

MONITUM.

(Ang. Mai. Spicileg. Rom. tom. IV, pag. 226.)

Post editam supra copiosam sancti Sophronii de SS. MM. Cyro ac Joanne eorumque miraculis historiam, piaculum mihi videbatur, si duas alias in eodem codice, et quidem priore loco, scriptas historias omitterem; quarum ambarum, vel certe alterutrius, auctor fuit idem Sophronius, ut in sequentibus patet. Prima incipit: Θεαρχίδος ἡμῖν λόγος· secunda in codice est acephala; in utraque autem commemorantur sancti Cyrilli de iisdem martyribus orationculæ, antehac incognitæ et ineditæ, quæ reapse in codice inter utramque historiam sunt interpositæ. Atque hæc quidem omnia in codice Græco pervetere, qui fuit olim in monasterio Cryptæ Ferratæ, nunc vero in Vaticana Bibliotheca sub numero 1607 custoditur. In Latino autem æque Vaticano 5410, prior quidem historia non legitur, quia codex est acephalus, neque a prædicto Græco sumptus (id quod diversus materiæ ordo quantitasque demonstrant); secunda autem ibidem legitur, sed initio carens, Cyrilli tamen orationculis terminata, Græce utraque historia inedita est: Latine vero primam edidit abs se elaboratam, sed cum ingenti varietate, Otho Zyllius apud Bollandum. Secundam ne Latine quidem quisquam ediderat; nam et illa, quam recitat Surius ad diem 31 Januarii, plane diversa est.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ

ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΗ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΝΔΟΞΩΝ ΑΝΑΓΥΡΩΝ.

ΚΥΡΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ.

VITA ET CONVERSATIO ET MARTYRIUM

ET PARTIALIS NARRATIO MIRACULORUM SANCTORUM ILLUSTRIMUM ANARGYRORUM

CYRI ET JOANNIS

α'. Ὁ θεαρχικός ἡμῖν λόγος, ἡ ὄντως ἀλήθεια Ἀ Χριστὸς ὁ θεὸς ἡμῶν, ἐν εὐαγγελίοις διαδρόσθην χρηρτίται οὕτως· Πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. Παῦλος δὲ ἡμῖν, τῆς ἀποστολικῆς ὁ κήρυξ ἀκρότης, αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ δηλαδὴ λαλοῦντος ἐν αὐτῷ θεοπεσιῶς βοᾷ, τὴν ἐλπίδα μὴ κατασιγῶνεν· πρὸς τοῦτο ἡμᾶς ἡ ἀγάπη τοῦ ἀγαπήσαντος, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἐαυτὸν δόντος, πάλιν αὐτοῦ, φημι, τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, διὰ τῆς τῶν μαρτύρων πολιτείας καὶ ἐπιστασίας ἐπεθάρρυνεν, τοὺς ὑπὲρ ἡμᾶς ἐπαφίνειν, καὶ βίον οἶόν τε εἶπεν τῶν ἁγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου μερικῶς, ἐκ πολλοῦ τοῦτο ἐπιμένους· ταυτὸν ἴδ' ἐστὶν εἰπεῖν πολιτεῖαν, ἀλλὰ γε καὶ τὴν ὑπὲρ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν λαμπρὰν τε αὐτῶν καὶ ὑπερκόσμιον ἀβλήσιν· καὶ δὴ θαυμάτων ἤγουν λάσεων ὀλίγων ἐκ πολλῶν, ὧν ἡμεῖς αὐτόπται καὶ ὑπηρεταὶ γεγόνα-

μεν (4), ἀλλὰ καὶ ἐσμέν θείᾳ χάριτι, τούτων λαχόντες πρὸς σωτηρίαν, οἱ τελωνῶν τελωνότεροι, μνημονεύσωμεν πρὸς τὴν τῶν ἐντυγχανόντων ὠφέλειαν.

β'. Κύρος οὖν ὁ ἀριθίμος πόλεως μὲν ὑπῆρχεν τῆς μεγίστης Ἀλεξάνδρου πολιτείας· ἐκ τίνων δὲ ἐφυτὸ κατὰ σάρκα, οὐκ ἴσμεν· τῇ δὲ πνευματικῇ γεννήσει Πατέρα μὲν τὸν θεὸν ἔχων, τὸν δὲ ὕδατος αὐτὸν καὶ πνεύματος ἀναγεννήσαντα· μητέρα δὲ τὴν ὀρθόδοξον τοῦ Πατρὸς Ἐκκλησίαν· ἱερεὺς τὴν τέχνην, οὗ τὸ ἐργαστήριον μέχρι τοῦ νῦν πᾶσιν ὄφελον πέφυκεν, εἰς ναὸν ὑπάρχον τῶν Ἁγίων Τριῶν Παίδων, διὰ τῆς αὐτῶν τῶν μαρτύρων χάριτος βρῶν ἰάματα· πῶς δὲ συνέβη ἐν τῷ ναῷ τὸ ἐργαστήριον γενέσθαι τῶν Ἁγίων Παίδων, εὐλογον οἶμαι ὥς ἐν ἐπιδρομῇ ἐξεῖ-
C πειν· πολλὴν γὰρ, εὖ οἶδα, παράσχοι τοῖς ἐντυγχάνουσιν τὴν ὠφέλειαν.

γ'. Ἀπολιναριὸς ὁ μέγας τῆς ἀλη[θείας] (2)... αὐτῶν λιπαρῶν, εἰς τὸν ναὸν ὀφείλων κατατεθῆναι, δὲ αὐτὸς δι' ἐπιθυμίας αὐτοῖς πολλῆς ἀνεστήσατο· ὁ δὲ σεπτὸς οὗτος καὶ παγκόσμιος τῆσδε εὐαγοῦς προσιτάξιος ἀμελήσας οὐδὲν, τὴν Βαβυλῶνα κατέλαβεν, καὶ τοῖς ἁγίοις (3) τὰ θεοπείσια γράμματα δεδωκώς, τὰς πρὸς αὐτοὺς διεξῆμι· « Ἅγιοι, ὁ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς καὶ δοῦλος ὑμῶν ταύτην ὑμῖν πέ-

4. Divinus nobis sermo, qui vere veritas est, Christus Deus noster in Evangelis altissime predicat, dicens: Omnia possibilia credenti. Beatus quoque Paulus apostolicæ dignitatis orator, Christo sermonem ipsi suppeditante, admiranda nobis voce testatur, spem non confundere. His ego fretus hortatoribus sensi me tum charitate Servatoris nostri qui dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis, tum accedente sanctorum ope, ad conatum viribus majorem incitari, ut quod pridem magno quodam studio cupiebam, res a BB. Cyro et Joanne mirifice gestas, clarissimumque eorumdem pro Deo Christo certamen et miraculorum seu curationum panaceas de multis quas nos ipsi, licet publicanis omnibus longe sequiores, oculis vidimus et divino etiam munere per eosdem partim ad salutem nostram experti sumus, ad utilitatem lectorum litterarum monumentis commendarem.

2. Cyrus itaque ille fama inclytus civitatis maximæ ab Alexandro conditæ civis fuit quibus sit parentibus secundum carnem ortus, nos latet; generatione autem spirituali Patrem habuit Deum, qui illum aqua et Spiritu regeneravit, matrem vero orthodoxam Patris Ecclesiam. Arte sua medicus erat et ad nostra usque tempora officinam ejus videre est in templo Trium Puerorum, ubi hodie sanctorum martyrum spirituales medelæ redundant. Quomodo factum sit ut sanctus Cyrus officinam suam in templum Trium Puerorum posuerit, quasi transitu dicendum; magnam enim, uti scio, gratiam obtinebant quam presentes requisierint.

5. Apollinarius, magnus ille veritatis defensor, ... Cum autem eadem efflagaret quæ desiderabat archiepiscopus, videlicet ut reliquias trium puerorum in templo possiderent, nihil prætermisit abbas venerabilis ut sancta perfecturus esset mandata. Babylonem igitur petiit, et sanctis mirabiles tradens epistolas hæc verba adjecit: « Sancti, hanc ad vos Dei episcopus et servus vester deprecationis episto-

NOTE.

(1) Confer supra protheoriam atque laudes sanctorum MM. Idem quippe auctor Sophronius est.

(2) Deest unum folium. Lacunam autem ex interpretatione Latina Zillii apud Bollandum meliori li-
cet. — Act. Sanct. Januar. t. III, p. 1085.

(3) Loquitur de tribus SS. pueris Babylonicis,

quibus templum Alexandriæ exstiterat Apollinaris urbis antistes, et quorum reliquias appetebat atque impetravit, demumque in trium puerorum Alexandrino templo collocavit, quo in loco olim sancti Cyri ergasterium medicum fuerat, et adhuc demonstrabatur.

lam mittit, qua recepta, responsum reddite. » His dictis, surrexit medius puer, extendit manum et excepta epistola iterum reclinavit, nuntio autem nullum dedit responsum. Per totam hebdomadem verecundus abbas responsum non retulit, ideoque rebus infectis rediit ad archiepiscopum et omnia narravit.

4. Qui in rebus fidei non multum perspicax, conscientia vero purus et Deo gratissimus erat pontifex, rursus Deo acceptum abbatem demittit his affatis : « Revertere adhuc et in nomine meo deprecare sanctos ; si te ipsum non sint suscepturi nec preces mittentis, tu epistolam hanc retractam reportabis, quam reliquiarum loco recipiemus, quasi ab ipsis acceptam et sanctificatam fuisset. » Patri cedit abbas, qui ipsi ceu Christo et verbis et factis obediebat, Babylonemque repetiit. Denuo sanctos supplicibus adiit precibus : « O tres beatissimi martyres, Dei episcopus denuo me remittit ad vos ; nolite despiciere pontificem qui vobis tantum et tam præclarum templum extruit, et qui tanto ad vos ardet desiderio. » Cum secundo nullum responsum darent sancti, divina quadam inspiratione commotus abbas ut mandata archiepiscopi perficeret, manum suam pectore iniecit ut depositam epistolam offerret. Hanc manu suscepit sanctus et, dum retraheret abbas epistolam, subsecuta est manus, quam piissime venerans et deosculans, ceuthesaurum inestimabilem in urbem Alexandriam retulit. Igitur Deus non confudit spem illius qui sancta mandata adimpleverat.

5. Quam suscipiens magnus ille pontifex Altissimi, gavisus est et exultatione sua nepotem induxit ut spirituales nuptias iniret. Indicta populo templo consecratione, divina inebriatus lætitia et toto stipatus clericorum cotu, pretiosam et venerabilem manum, adhuc receptam complectentem epistolam, piissime deposuit, Ecclesiam sanctificavit, nepoti manus imposuit, dicens : « Ecce sponsa tua, Ecclesiam indicans : de illa curabis, uti decet. » Quo facto multum in virtute profectum tribuit juveni et magnam fiduciam in Deum : indesinentem illum perfecti castitatis amatorem et divinarum virtutum operatorem demonstravit : semper enim verendi episcopi mandata exsecutus est juvenis.

6. Medicus, ut per anticipationem paulo superius jam innuimus, erat Cyrus. Artem non quoad mentem sed quoad formam exercebat ; non enim sola laborantium corpora sanabat, sed quæ dignæ fuerant animæ, has e morbo infidelitatis eduxit ; ægrois vero invisens non Galeni aut Hippocratis ac aliis ejusdem generis scriptionibus consolabatur ; sed verbis prophetarum, apostolorum et evangelistarum ad robur et vitam perduxit, in gregem Christi annueravit et regni celestis participes effecit.

πομφαν τὴν δεητικὴν ἐπιστολὴν, ἣν δεξάμενοι, ὅτε τὴν ἀνταπόκρισιν· τοῦτων οὕτως λεχθέντων, ὁ μέσος ἀνακαθίσας, τὴν χεῖρα τε προτείνας, τὴν ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν ἐπεσπάσατο· καὶ πάλιν ἀνακλιθεὶς ἀνταπόκριτον τὸν ἀνδρα κατέλιπεν· ὡς δὲ πᾶσαν τὴν ἔβδομάδα δυσωπῶν ἀδελφὰς οὐκ ἔτυχεν ἀποκρισεως, πρὸς τὸν ἀποστείλαντα ἀπρακτός ἐπαγγέλλεν, τὸ συμβάν διηγούμενος.

δ'. Ὁ δὲ τὴν πίστιν ἀπρόσκοπος, καὶ ἀγαθὸς τὴν συνείδησιν τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς προσφιλέστατος, πάλιν ὡσαύτως ἐκπέμπει τοῦτον τὸν θεάρεστον ἀνδρα εἰπὼν, « Ἀπὸ θι, ψῆσιν, ἔτι, καὶ ἀφῆσαι παρ' ἐμοῦ τοὺς ἀγίους· καὶ εἰ μὴ δέξωνται σου κἂν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν δέσιν, ἔπειτ' ἄγε τὴν ἐπιστολὴν ἀναλαβὼν ἀποκόμισε, ἵνα ἀντὶ λειψάνων ταύτην εἰσδῶμαι, ὡς παρ' αὐτῶν δεχθείσαν καὶ ᾗδῃ ἁγιασθείσαν· εἰς δὲ τῷ πατρὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ κατὰ πάντα καὶ πράξει καὶ θεωρίᾳ ὑπήκοος, τὴν Βαβυλῶνα πάλιν καταλήψεν· καὶ αὐτὸς τοὺς ἀγίους ἱκετεύων ἔλεγεν· » « Τρισμαχάριοι μάρτυρες, ὁ ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ με πρὸς ὑμᾶς πάλιν αὐτῶν ἐξαπέστειλεν· μὴ οὖν αὐτὸν ἀτιμάσῃτε τοιοῦτον ὑμῖν ναὴν δεινόμενον μέγαν τε καὶ ὑπέρλαμπρόν, πῶθ' ἂν πρὸς ὑμᾶς ἐναγόμενον· ὡς δὲ ἔτι αὐτὸν ἀνταπόκριτον εἶπον οἱ ἅγιοι, τὴν ἐπιστολὴν εἰς πέρας ἀγαγεῖν τοῦ ἀρχιερεως, ἐκ τινος θείας παρωρμηθῇ κινήσεως· καὶ τῷ στήθει τὴν χεῖρα βαλὼν (ἐκεῖ γὰρ εἶχεν τὴν ἐπιστολὴν), χεῖρ κατέχων ὁ ἅγιος, ταύτης λαβόμενος εἴλακε πρὸς αὐτὸν εὐσεβῶς ὁ μακάριος· συνέειπετο δὲ ἡ παναγία χεῖρ κατέχουσα τὴν ἐπιστολὴν, ἣν οὐδασμῶς ἀγκυλισάμενος, σὺν τῷδε τῷ ἁθίκτῳ καὶ προσκυνητῷ θησαυρῷ τὴν πόλιν καταλάβεν, ἔργῳ τοῦ πανιέρου προστάγματος τὴν πρὸς Θεὸν ἐλπίδα δεικνύς ἀκαταίσχυντον.

ε'. Ἦν δεξάμενος ὁ μέγας ἀρχιερεὺς τοῦ Θεοῦ, χαίρων ὁμοῦ καὶ ἀγαλλόμενος τὸν ἀδελφίδου πρὸς ἐτοιμασίαν τοῦ γάμου παρώτρυνεν· χρηρξας δὲ τῷ λαῷ τοῦ ναοῦ τὰ ἐγκαίνια, χαρὰ θείᾳ ἐναθρονόμενος, καὶ τῇ εἰρήσιν σὺν ὅλῳ κλήρῳ παραγενόμενος, ἐπαποθεὶς τὴν τιμίαν καὶ σεπτὴν ἐκείνην χεῖρα τοῦ ἁγίου ἅμα τῇ κατεχομένῃ παρ' αὐτῆς δεξιᾷ ἐπιστολῇ, ὡς δέον ἦν, εὐσεβῶς ἐντεθεῖναι, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἀγιάσας, τὸν ἀδελφίδου ἐχρηστότησεν, εἰπὼν πρὸς αὐτόν· « Ἰδοὺ ἡ γυνὴ σου, τὴν Ἐκκλησίαν λέγων, καὶ φρόντιζε αὐτῆς, ὡς πρέπει ἐστίν· τοῦτου γενομένου πολλὴν παρέσχε τῷ νέῳ τὴν εἰς Θεὸν προκοπὴν καὶ ἐλπίδα· ἀμέλει τοιγαροῦν καὶ ἀγνείας ἐραστὴν αὐτὸν ἀπειργάσατο, καὶ θείων ἀρετῶν ἐργάτην ἀπέδειξεν· καὶ θέλημα τοῦ φοβουμένου αὐτὸν ἀρχιερεως εἰσακούσας ἐποίησεν.

ς'. Ἰατρὸς οὖν, ὡς εἴρηται, τυγχάνων, ὡς φθάσαντες μικρῷ πρόσθεν εἶπμεν, ὁ ἅγιος κοσμικῶς μὲν τὸ σχῆμα, ἀλλ' οὐ τὴν γνώμην, τὰς ἱατρείας ποιούμενος, οὐ σώματα μόνον τῶν καμνόντων ἰάτρειεν, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς ἄξιας ἐξ ὧν νοσημάτων κατείχοντο, καὶ ἐξήγαγεν τῶν ἀλλοτρίων τῆς πίστεως, οὐκ ἐκ τῶν Γαλιθαίων καὶ Ἰσποκράτους καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς συγγαφῶν τοὺς ἀρρώστους ἐν ταῖς ἐπισκέψεσι παραμυθούμενος, ἀλλὰ προφητικῶν αὐτοὺς καὶ ἀποστολικῶν τε ἅμα καὶ εὐαγγελικῶν παραινέσεων

πρὸς τὴν ὄντως ῥώσιν καὶ ζωὴν ἐπελκόμενος, καὶ τῆς Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ποίμνης συναριθμῶν· ποιούμενος, καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας κληρονόμος ἀναδεικνύμενος.

Ζ. Τοῦτον ἰδὼν ὁ μισόκαλος δαίμων πολλοὺς τῷ Χριστῷ προσάγοντα, τῷ τῆς πόλεως ἄρχοντι δι' ἀνθρώπων πονηρῶν κατεμίνυσεν, ὡς Γαλιλαῖός τις ἱατρός τὴν ἐπιστήμην, ἅπαντα μικροῦ δεῖν τῆς πόλεως τὸν λαὸν ἀπεπλάνησεν, καὶ τῆς τῶν θεῶν ἀπίστησεν προσκυνήσεως· καὶ ὃν Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν Ἰησοῦν, ὡς Θεὸν παρεσκεύασεν σέβειν, καὶ τὴν πτῖρᾶν ἡμῶν ἐξαφανίζει θρησκείαν· τούτοις ὑπτασθεὶς ὁ δειλῖος καὶ ὑπερβύσσας ἀνιάρῳ θυμῷ, συσχεθῆναι τὸν ἄγιον τὸ τάχος προσέταξεν· τοῦτο μαθὼν ὁ μακάριος, καὶ πρὸς Ἀραβίαν τὴν Αἰγύπτου παράλον ἔρχεται, καὶ Τζωτὴν οὕτω καλούμενην ἔκτισε κώμην· τῇ δὲ οἰκῇσι καὶ τὸ σχῆμα μετέλλαξεν· τὴν γὰρ κεφαλὴν ξυρισάμενος, τὸ σχῆμα τὸ μοναχικὸν ἀμφιέννυται, καὶ τὴν χαμαῖζῳλον καὶ φθαρετὴν ὑπεκρύψας βιοτὴν, καὶ πρὸς τὰ μετέωρα διαδεθῆνώς, ὑπέρτερος ἐντεῦθεν πράξει τε καὶ θεωρίᾳ γέγονεν, μηκέτι τὰς νόστους ἐκ ποικίλων φαρμάκων ἰώμενος, οὕτε βοτανῶν χρώμενος βοηθήμασιν, ἀλλὰ εὐχῇ μόνῃ καὶ διδασκαλίᾳ εὐσεβεῖ τῶν ἀνιάρων καὶ τῶν ἀνιδίων ἀληθύνων τὰς ψυχὰς ἀπὸ λατρείας καὶ τὰ σώματα.

ἦ. Τότε Διοκλητιανῷ τὰ Ῥωμαίων σκήπτρα διέποντος δυσσεβῶς, καὶ πάντα διωγμὸν ταῖς Ἐκκλησίαις ἱγείραντος, μαθὼν Ἰωάννης (αἰδέσιμος δὲ οὗτος θεὸς καὶ κατὰ σάρκα ἐκ γένους ὑπεροχώτατος ἐτύχαιεν, οὐπω μὲν πολλῆς ἡ τῆς πίστεως ἐγνωρίζετο, τῇ δὲ στρατιωτικῇ ἀξίᾳ διαπρέφας), τὰ Ἱεροσόλυμα κατελάμβανεν, καὶ τὴν εὐχὴν τῷ Θεῷ ἀποδοὺς τὴν εὐάρεστον, εἰς Αἰγύπτου ἔρχεται, τῆς φήμης αὐτὸν πρὸς Κύρον ἐλκούσης τὸν ἄγιον, καὶ ὡς ὁμοπίστῳ τῷ μακαρίῳ συνήκασεν· καὶ πρὸς ἀρετὴν, ὁρῶν τὰς ἰάσεις ἐπιτελούμενας, ἐξετινέτο πλείονα· τοῦ διωγμοῦ δὲ σφοδρότερον ἐπιφύζοντος, καὶ Κασιανῷ τῆς ἐν Κανώπῳ Ἑλληνικῆς ἱερατεύοντος ματαίητος, παρθένους τρεῖς τὸν τόπον οἰκούσας, Χριστὸν δὲ μνηστευσάμενας, οἱ πρὸς τὴν ἄγρην ταύτην ἀπωρισμένοι συνέλαβον, καὶ ταύτας σὺν μητρὶ Συριανῷ προσφύρουσιν τῷ τῆς πόλεως ἄρχοντι· τότε τὰ περὶ αὐτῶν ἀκηκοὺς Κύρος ὁ ἄγιος, καὶ φόβῳ συσχεθεὶς ὡς φίλδχιτος, μὴ τὰς βασάνους ὡς μικρὰ τὰ μαιράκια δειλιάσαντα, τὸν Χριστὸν ἐφορμῶσναι καὶ τὴν πίστιν ἀνήρῳσναι διὰ τὸ τῆς ἡλικίας λίαν βραχύτατον· (καὶ γὰρ Θεοκτίστη πέντε καὶ δέκα ὡς πρεσβύτες αὐτῶν προσετύχαιεν· ἡ δὲ ταύτης δευτέρα Θεοδότῃ ἔτος διήνυσεν τρισκαίδέκατον· Εὐδοξίᾳ δὲ ἡ τούτων ὑστάτῃ ἔτος ἦγεν ἐνδέκατον· Ἀθανασίᾳ δὲ τούτων ἡ μήτηρ φερωνύμως ἐλέγετο· τῆς γὰρ ὄντως ἀθανασίας κληρονόμος ἐγένετο σὺν τοῖς αὐτῆς ποθεινοτάτοις γεννήμασιν)· δι' ἃς, εἰπόντες ὡς ἐφθήμεν, δειλιάσας Κύρος ἅγιος σὺν Ἰωάννῃ τὴν πόλιν εἰσδύεται, καὶ τὰς λεχθεῖσας ἁγίας πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἀλείφων μᾶλλον, καὶ μὴ δειλιᾶν διὰ τὴν Χριστοῦ τοῦ μνηστῆρος ἀπογράφει, καὶ χαρὰς λῆξιν καὶ εὐφροσύνην

θ. Ἀλλ' ὁ ἀλτῆριος ἐχθρὸς πάλιν διὰ τῶν ἀνιάρων ὀνηρετῶν αὐτοῦ φανερούς· τοὺς ἁγίους πεποίητο, καὶ τῷ ἄρχοντι διαβρήδην γνωρισθέντας,

7. Hunc cum multis ad Christum conducentem videret infensissimus daemon, urbis præditi per improbos homines indicavit. Galileus, dicebant, quidam medicus, scientia sua totum civitatis populum erroribus irretiit et a deorum adoratione averit; quem Judæi crucifixerunt Jesum, hunc in Deum colendum nuntiat et patrios deos ad nihilum reducit. His excitatus et hostili fervens animo, quam citissime constringendum sanctum jussit præses; Cyrus autem, re audita, in Arabiam ad mare Ægyptiacum confugit, et sic cognominatum vicum Tzoten inhabitavit. Habitatione mutata, mutavit quoque habitum: caput totondit et monachorum vestimenta induit; a terrena et corruptibili vivendi ratione assurrexit ad sublimia: verbis et facili colum sapiebat, et non amplius variis medelis et herbarum adjumentis corporum sanabat languores, sed sola oratione solisque pietatis doctrina ab infestissimis doloribus animas et corpora liberavit.

8. Eo tempore Romani imperii sceptrum inique consecutus erat Diocletianus, et ubicunque Ecclesiis suscitaverat persecutionem. Hæc ubi audit Joannes illustrissimus, genere nobilis, fidei civis nondum denuntiatus, ast re militari præstantissimus, Jerusalem petiit, ut gratissimas Deo preces persolveret. Venerat in Ægyptum, quo illum fama ad sanctum Cyrum perduxerat et inter quos communis fuit habitatio. In virtute multum profecit, dum sanationes a Cyro videret perfectas. Magis vero invalescente persecutione, Cassianus qui Canopi Græcorum vanitati sacrificabat, rescivit locum, ubi tres virginæ, Christo desponsatæ, degabant. Emisit qui virginæ insectarentur et una cum matre agerent ad Syrianum, præsidem urbis. Has ut captas audit sanctus Cyrus, timore percussus est ne tormentorum horrore Christum ejurarent et fidem negarent adolescentulæ, quæ annis erant tenerrimæ; major enim natu Theoclitia, decem et quinque habebat annos; secunda autem, Deodata, tertium decimum perficiebat; Eudoxia vero, nato minor annum dedit undecimum. Harum mater, Athanasia, vere et proprie immortalis vocabatur: immortalitatem reapse consecuta est cum desideratissimis filiabus suis. Propter illas, ut diximus, timuerunt sanctus Cyrus et Joannes; ideoque penetrant in urbem, ut natu et sexu fragiles ad agonem excitent, tormentis superiores faciant, Christi Sponsi regnum suasionem præparent, casitatis imponant coronam, gaudium et indesinentem lætitiâ præstent.

ὕπὲρ φύσιν διήγειρεν, καὶ τῶν βασάνων κατὰ τὸ τέλος μὴ ἐχουσάν.

9. Ast maleficus ille inimicus, per intolerandos conservos suos manifestavit præsidî sanctos nostros, et hujus mentem offuscant. Priusquam ad præsidis

tribunal adducti fuissent, asiterunt ignominie servi A
accusant s, apparuisse quosdam ac ignotos homines,
alterum monastico, alterum habitu militari, qui cap-
tas modo virgines inducerent, partim ad deorum con-
temptum, partim ad cultus illi debiti execrationem,
partim ad Cæsareorum jussorum despectionem, unum
quemdam, regem suum æternum prædicare. Quibus
perceptis, furore rugit Deo invisus præses, et a
militibus ante tribunal deferendos sanctos jussit.
« O miserrimi, felicitium deorum inimici, clamat
Syrianus, o morte durissima puniendi! Cor illas
virgines ab imperatoris servandis edictis aver-
tite? Num et vos Romanorum Cæsaris dominatores
estis, qui abominabilem Christianorum doctri-
nam colitis? Attamen poenitentiam agite, propitios
maximos invocate deos, et cujusdam pretii honores
ab imperatore habebitis. » Sancti vero responderunt:
« Fugitivos, o Syriane, non ambimus honores;
visibilia enim omnia evanescent: nunquam scilli-
bus demoniorum imaginibus deferemus cultum so-
lius Dei, nec Christum ahnegabimus, omnium Crea-
torem, quem in regem habemus æternum; frustra
nobis mortem minaris, cum morte simus fortiores,
ad hujus vite terminum non respiciamus, sed coro-
nam gloriæ et immortalitatis. »

10. Ingemiscens Syrianus et dentibus fremens
sic illos affatus est: « Benigne vobis servandæ suis-
sent Cæsaris leges et salus consequenda; quis
cæca capti estis superbia, plagæ impositæ ad im-
peratoris edicta vos redigent. » His dictis, virgines
in conspectum suum curavit adducendas, et omne
tormentorum genus ante sanctorum oculos expo-
nendum jussit; lanceis et fustibus dissecandos, igni
urendos, aceto inficiendos et membris dilaceratis,
illos panis e camelo confectos conficiendos voluit.
Omni, sicut indicatum est, tormentorum genere ad-
hibito, fortiores et constantiores vidit martyres ac
si alieno passi fuissent corpore. Quia vehementius
semper contradicebant, fervescens piceam eorum
pedibus immisit; ast imitatione et forti martyrum
contradictione plures ad fidem conversi sunt: e san-
ctorum constantia et vultus hilaritate confecerunt
multi hujus certaminis præmium esse futuram im-
mortalitatis vitam; martyres autem cum matre de-
vota jussit torquendas. Verum contra stimulum
calcitraverunt virgines, quæ generoso martyrum
exemplo incensæ præsidem vicerunt; demum hanc
sententiam tulit, ut caput abscinderetur, sicque
sponsa una cum matre Christo adiecit.
« Εφηνε, καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν τμηθῆναι ἐκέλευσεν
μὲν προσέταττεν.

11. Rursus autem Cyrum, et Joannem martyres
cruciavit: more ænetum incumbens illos lapi-
dibus obruit; ast cum a proposito sanctos avertere
non posset, nec blanditiis, nec hortationibus, nec
monitis, nec maximarum dignitate promissionibus,
nec lanceis, nec picea fervente, nec ebulliente

τούτου τὴν διάνοιαν ἀπημαύρωσαν· πρὶν ἢ γὰρ τῇ
αὐτοῦ ἀτάκτῃ τάξει οἱ ὑπηρέται ἀγόρευσι, [καταμη-
νύουσιν] ὡς δύο τινὲς μονάζων τε καὶ στρατιώτης
τὰς προσευχέας παρθένους κλωνύοντες; τοὶ θεοὶ
φέρειν τὴν θέουσαν οὐ συγχωροῦσιν λατρεῖαν, καὶ
τυραννοῦσιν τὸν Καίσαρα, μὴ πειθομένας αὐτοῦ τοῖς
προστάγμασιν, ἀλλὰ Ἰησοῦν λέγουσι βασιλεῖ· εἶναι
αἰώνιον· Συριανὸς δὲ οὗτος ὁ θεήλατος ἡγεμὼν πρὸς
τὰ λεγόμενα βρύξας, ἀγεσθαι καὶ αὐτοὺς τοῖς στρα-
τιώταις προσέταττεν πρὸ τοῦ βήματος, καὶ πρὸς
αὐτοὺς ἔφησεν· « Ὁ δύστηνοι καὶ θεῶν ἐχθροὶ τῶν
μακαρίων, θανάτου τε ἄξιοι, τίνας ἕνεκα τὰς παρ-
θένους εἰκινί τοῦ Καίσαρος· οὐκ ἔδτε τοῖς θεοσι-
σμασιν; ἢ μᾶλλον πεφῆναι ὡς ὑμεῖς αὐτοὶ τύραν-
νοι τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων τυγχάνετε, τῆς
βδελυρῆς τῶν Χριστιανῶν θρησκείας ὑπάρχοντες;
μετανοήσαντες τοίνυν, τοὺς μεγίστους ὑμῖν θεοὺς
ἠλεώσαθε, καὶ τιμὰς παρὰ βασιλέως οὐ τὰς τυχοῦσας
κομίσοισθε· » οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθησαν· « Ἡμεῖς
ὦ Συριανὲ, τιμὰς ἀτίμους οὐ προσέμεθα· πρόσκαιρα
γάρ εἰσι τὰ βλεπόμενα· οὔτε δαιμόνων ξοάνοις τὴν
μόνην πρόπουσαν θεῶ λατρεῖαν προσφέρομεν· ἀλλ'
οὔτε Χριστὸν ἀρνησόμεθα τὸν πάντα ποιήσαντα, ὃν
βασιλεῖ αἰώνιον ἔχοντες, δωρεὰς παρ' αὐτοῦ ἐπηγ-
γεῖλάμεθα, θανάτου κρείττους, καὶ πρὸς λῆξιν οὐχ
ὀρώσας, στεφάνων δὲ πλήρεις καὶ τρυφῆς ἀθα-
νάτου. »

1. Πρὸς οὓς οἰμώξας ὁ Συριανὸς καὶ τοὺς ὀδόντας
βρύξας εἶπεν· « Ἐδεῖ μὲν ὑμᾶς τῇ φιλανθρωπίᾳ πειθο-
μένους τοῦ νόμου, κερδῆσαι τὴν σωτηρίαν· ἐπειδὴ
δὲ τύφῃ κεκαρῆσθε, πληγαῖς ὑμᾶς εἰσεν τοῖς
προστάγμασιν πείσω τοῦ αὐτοκράτορος· » ταῦτα εἰ-
πόν, τὰς παρθένους ἐμπροσθεν αὐτοῦ γενομένας
παρόστησεν, καὶ πᾶν εἶδος βασάνων τοῖς ἁγίοις
ἐπέφερεν· ὡς δὲ μάλιστα πληξὰς καὶ ροπάλοις,
πυρὶ τε φλόγῃ καὶ ὀξύμῃ βρέξας, τὰ φεγόμενα
μέλη τριχίνοις ῥάκασιν προστρίβειν ἐκέλευσεν·
παντὶ τε εἶδει, ὡς λέλεκται, βασάνου χρησάμενο·
ρωμαλιστοῦρους ἔωρα τοὺς μάρτυρας, καὶ ὡς ἐν
ἄλλοις πάσχοντας σώμασιν, καὶ σφοδρότερον
ἀντιλέγοντας, πίση τε βραττούσῃ τοὺς πόδας ἐπλη-
ρωσεν· καὶ πολλοὺς [ὁρῶν] ἐφελκόμενους πρὸς μίμη-
σιν, καὶ τῇ πίστει προσαγομένους ταῖς καρτεραῖς
ἀντιστάσεις (ἐν γὰρ τῇ ὑπομονῇ τῶν τοσούτων,
D καὶ τῆς τῶν μαρτύρων ἀλύτου παιδρότης, οἱ πολ-
λοὶ τῆς μελλούσης ζωῆς τὰ τῆς ἀφθαρσίας εἰκονί-
ζοντο ἐπαθλα), μεταστῆναι καλεῖσας τοὺς μάρτυρας,
πάλιν τὰς παρθένους ἐκέλευσεν αἰκίζεσθαι ὅμα τῇ
φιλοθέῃ μητρὶ· ὡς δὲ πρὸς κέντρα λακτίζων, καὶ
ταῦταίς ἡτάτο ἐκ τῶν μαρτύρων τὴν τοῦ μαρτυρίου
ἀπαλειφόμεναι γενναϊότητα, τέλος τὴν ψῆφον ἀπ-
τῶνδε τῶν τοῦ Χριστοῦ νομῶν, οὖν τῇ γεννησα-

12. Κύρον τε πάλιν καὶ Ἰωάννην τοὺς μάρτυρας
ἐθαράνιζεν, καὶ κυμάτων δίχην προσρησόντων πέ-
τραις πάλιν ἐλύετο· ὡς δὲ πείθει τοὺς ἁγίους οὐκ
ἴσχυεν, οὐ θαπείαις· οὐ παρακλήσεσιν, οὐ νοουθε-
σίαις, οὐ τιμῶν προτάσει μεγίστων, ὡς ἔρετο· οὐ
μάλιστα, οὐ πίση βραττούσῃ, οὐ θερμῷ ὕδατι, οὐ

πυρὶ, οὐ τοῖς στρεβλωτικοῖς τῶν μελῶν ὄργάνοις, ἀποκαμῶν καὶ τούτοις τὴν ψῆφον ἐπῆγαγεν ψῆσας οὕτως· Κύρον τὸν τῶν Γαλιλαίων προστάτην, καὶ Ἰωάννην τὸν τούτου ὁμόφρονα, τοῖς θεοπίσμασι τῶν αὐτοκρατόρων μὴ εἰσαντας, καὶ τοὺς μεγίστους θεοὺς λατρεύειν οὐχ ἐλομένους, κεφαλὴν τιμωρίᾳ ὑπάγομεν· καὶ ταύτῃ τῇ ψῆφῳ τὸν τῆς ἀφθαρσίας ἀνεδήσαντο στέφανον· ἡμέραν εἶχεν τριακάδα πρώτην μὴν Ἰαννουάριος, ὅτε τὴν πίστιν τηρήσαντες, τὸν ἐρόμενον οἱ ἅγιοι τὸν ἀθλητικὸν ἐκτελέσκειαν· παρθένοι μὲν καὶ Χριστοῦ νόμφαι τρεῖς Θεοκτίστη, Θεοδότῃ, καὶ Εὐδοξίᾳ, καὶ ἡ ταύτας βλαστήσασα καὶ εὐσεβῶς ἀναθρεψαμένη Ἀθανασία, Κύρος τε ὁ ἀδελφὸς ὁ φιλόθεος, καὶ Ἰωάννης στρατιώτης ὁ τούτου ὁμόπιστος καὶ ὁμότιμος· καὶ τὰς μὲν τρεῖς ἁγίας παρθένοὺς σὺν τῇ τεκοσῇ κατὰ ἀνατολὰς ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου κατέθεντο, ἐν αὐτῇ δειμάμενοι σὸρὸν πρέποντα· Κύρον δὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ Ἰωάννην τὸν Κύρου συμμάρτυρα ἐν αὐτῇ τῇ οἰκῇ τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου κατέθεντο ἐν θήκῃ μιᾷ.

ιβ'. Χρόνου δὲ προσελθόντος οὐκ ὀλίγου, ὡς καθάρσει μὲν τῆς Ἑλληνικῆς τυραννίδος γενέσθαι, καὶ Χριστιανούς τὰ σκήπτρα κρατῆσαι τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, Θεοδοσίῳ τε τοῦ μεγάλου τὴν βασιλείαν κατέχοντος, καὶ ταύτην πιστεύως ἐργοῖς κοσμήσαντος, ὡς βίβλοι ἐκκλησιαστικοὶ μαρτυροῦσιν τῶν ιστοριογράφων, καὶ αὐτὰ δὲ βεβῆ πάσιν τὰ πράγματα· μὴ δ' εὖν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς ἀρετῆς μνημονεύσωμεν πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων ἀπόδειξιν· Πόλεμον αὐτῷ φασιν ἐκ τῶν θυσιῶν κενιῆσθαι μερῶν, πλείστων ὅσων ἐθνῶν ἐκ τινος συμφωνίας ἐπαναστάντων, καὶ ἐθνῶν ἔθνεσι μιγνυμένων, καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν συρρέοντων χειμάρρων ὥστερ ἄλλῃλοι· ἐπιβρόντων, καὶ θάλατταν ἀπεργαζομένων τῷ πληθει τοῦ ὕδατος, ἡ δίκην ἀκριβὸς καὶ φάμμου ἀριθμὸν οὐκ ἐχόντων· τὸν εὐσεβῆ δὲ τούτου Θεοδοσίον μὴ πρὸς ἐτέρων ἐθνῶν προτρέπειν ἔλθειν εἰς πρεσβείαν σπονδῶν· ἐμπράξαι, γίνεσθαι, ὡς σύνθεος αὐτῷ πρὸς θεὸν ἐπανέδραμεν,

ιγ'. Μαθὼν γὰρ κατὰ τὴν Σχῆτιν (ἐρημος δὲ αὕτη ἐστὶν πρὸς Αἰγύπτου οὕτως ὀνομαζομένη), ἄνδρα τῷ γένει Αἰγύπτιον, ἀρετῇ δὲ πάσῃ θείᾳ κομῶντα, καὶ θείας ἡξιωμένον τῆς χάριτος, καὶ μεγίστων θαυματουργημάτων ἐργάτην ὑπάρχοντα, πρὸς Θεόφιλον εὐθὺς γράφει οὕτως (αὐτὸς γὰρ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Χριστοῦ ποινιμῶν τῷ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ κηδεμὼν ἔγνωρίζετο), ὥστε τὸν προλεχθέντα θαυμασίον ἄνδρα πρὸς αὐτὸν ἐκπέμψαι, παρακαλέσαντα βοηθεῖν αὐτῷ ταῖς πρὸς θεὸν ἱκεσίαις εἰς τὸν πόλεμον, πιστεύων ὀρθῶς, καὶ εὐελπίς ὢν, ὅτι πάντως γενήσεται· πρὸς δὲ ἐκδραμὸν ὁ ἐπίσκοπος, καὶ τὴν αἰτίαν ἐξείπων, ἀναβαίνει πρὸς τὸν κρατοῦντα νοθετῶν ἐλιπάρει· ὁ δὲ Σενούφιος (τοῦτο γὰρ ὄνομα τῷ μακαρίῳ ἀνδρὶ [4]), συγχωρεῖν αὐτῷ τὸν ἀρχιερεῖα ἱκέτευεν, ἀμαρτωλὸν ἑαυτὸν εἶναι λέγων καὶ ἀχρεῖον δοῦλον ἀποκαλῶν τοῦ Κυρίου· ἐπεὶ δὲ συγχωρήσεως τυχεῖν οὐκ οἶός τε γέγονεν, κατὰ ἀνατολὰς ἔστη, καὶ τὸ μαφόριον ὁ φέ-

A aqua, nec igni, nec membrorum distentorum machinis, defatigatus est Syriacus et hanc in eos tulit sententiam : « Cyrus, Galileorum dux, et Joannes mente consentaneus, edictis Caesaris non cedentes, maximisque diis inservire negantes, poenam capitis subibunt. » Hac damnatione immortalitatis coronam sibi vindicarunt, die tricesima prima Januarii, quo servaverunt fidem, cursum et certamen compleverunt virgines et Christi sponsas Theoclistia, Deodata et Eudoxia, et quae illos generavit et in pietate enutrivit mater; Cyrus Deo acceptissimus abbas, et Joannes, miles, illis fide et honore conjunctus. Virgines sanctas una cum genitrice ad orientalem partem in templo Sancti Marci, uno secrete deposuerunt; Cyrum autem B illustrissimum et commilitonem Joannem in eodem apostoli et evangelistae Marci sede, uno loculo accepelieriunt.

12. Longo postea tempore evenit, ut Graecorum imperium destrueretur et Christiani Romanorum regno potiti sint. Sceptrum tenuit Theodosius et fidei operibus honestavit, uti in auctoribus ecclesiasticis legendum est et res ipsae clamant. Ad probationem dictorum unum referemus exemplum. Dicitur bellum imperatori exortum esse ab occidentalibus partibus regni: ex consensu multo per plures surrexerunt gentes; nationes miscbantur nationibus, irruerant ceu de monte praecipites torrentes, et intumescens mare, et eorum numerus erat quasi fluctus Oceani et ejusdem arena. Cum plus imperator alias adire non posset gentes ut foedus iniret, quemadmodum in vehementibus agitur bellorum motibus, more suo ad Deum confugit, et illum in fidelem adiutorem invocavit. C oia filii ex τῶν ἀνισχύρων ἐν κινήσει πολέμων καὶ πίστιν βοηθὸν ἐπισπάσαντο.

13. Audivit enim ad Scapem, in eremo Aegyptiaco, degere hominem natione quidem Aegyptium, virtute autem divina instructum et maximorum miraculorum operatorem. Statim scribit Theodosius ad Theophilum, qui eo tempore Alexandriae gregem Christi sedulo pascebat, ut praedictum mirabilem virum mitteret ad imperatorem, horteturque pontifex virum sanctum ut pro bello supplices ad Deum effunderet preces; credebatur enim imperator fiducialiter et fortiter sperabat omnia optime futura. Excucurrit igitur episcopus ad virum sanctum illique omnia declaravit, quae sivilique ut ad Theodosium adveniret sanctus. Senuphius autem, sic enim vocabatur vir beatissimus, veniam sibi a pontifice concedi petiit quod esset ipse peccator et Domini sui servus inutilis. Ast cum veniam non impetrasset, ad orientem stetit, et quod in humeris forebat humerale mani-

NOTAE.

(4) Ex hoc nostro, ut reor, opusculo mutuatus est eandem narrationem Glycas Annal. part. IV. ed. Paris. p. 257.

bus suis baculo imposuit, ad cœlum sustulit et sic exclamavit : « Domine Jesu Christe, quam mihi famulo tuo peccatori dedisti virtutem, hanc tribue baculo huic et maphorio. » Concedendo illos pontifici dixit : « Cum remittas imperatori scribe, ut maphorio circumdet caput et baculum manu teneat; præcedet ipse exercitum in bello et in facie hostium; etenim si Christus Deus me in servum suum habet et preces meas audit, per hæc victoriam, propter fidem in Deum dabit. »

τῶν ἐναντίων παρτάξιν· εἴπερ γάρ με Χριστὸς ὁ δεήσεως ἐπαχέουεν, καὶ τὴν νίκην διὰ τούτων τῇ

14. Quibus receptis, ceu galeam salutis humerale suo capiti imposuit Theodosius, et manu dextra baculum gestans, primus e fidelium exercitu in pugnam processit. Ut barbari illum viderunt, statim in fugam conversi sunt, seipsos interemerunt, nec telum nec vulnus ab exercitu receperunt; ad finem usque salutari ista galea decorari voluit pius imperator pro omni diademate. Popularem hujus sacri festivitatem celebrant Alexandriæ singulis annis, hoc festum imaginem nominant. Imaginem Theodosii habent, qua caput maphorio obiectum habetur, in manu dextra est baculus et miraculum per ipsam festivitatem prædicant.

τὴν μὲν κεφαλὴν τῷ μαφορίῳ κεκαλυμμένην ἔχοντος, αἰ τὸ θαῦμα κηρύττουσαν διὰ τῆς ἐτησίας αὐτῆς

15. Divina gratia et fidelis pique imperatoris Theodosii cooperatione omnia, ut ita dicam, Græcorum simulacra in urbe evertit ille ecclesiæ præsul pastor gregis assiduus et divino zelo plenus Theophilus; civitatem quoque totam desideratis exornavit ædibus, et in loco Canopo Apostolis magnum et mirandum templum erexit. Extra urbem situm est ad stadia duodecim; nimirum insigne et ipsis Græcorum pueris venerabile. Ibidem putatur cœlus Jeorum fuisse, ubi via lapidibus strata et eodem ex omnibus orbis partibus directa, porticis et balneis frequentibus demonstratur. Viginti quatuor aderant balnea, quæ hodieum, juxta testium asseverationem, eversa sunt ut tantum vestigia quædam remaneant. Foro insuper, rerum venalium abundat copia. Ab urbe autem Canopo duobus stadiis vicus distat, cui Manithe nomen, dæmonum olim domicilium, et malignorum spirituum habitatio; ibidem quoque templum evangelistis ædificavit divus Theophilus.

16. Morte transiit Theophilo, Ecclesiæ gubernium suscepit magnus Cyrillus, pietatis amator et fidei corruptorum destructor; cum Christianos simpliciores videret, sublevationis causa, est magno animæ detrimento idolum adentes, vehementissime de Menouthi phantasmatis dissipandis cogitavit. Multis ad Deum effusus precibus angelum vidit orationes suas suscipientem et ad se

ρων ἐπ' ὧμων εἶχε σὺν τῇ βακτηρίᾳ ταῖς χερσὶ διακατέχων, καὶ πρὸς οὐρανὸν ἀνατείνας, τάδε πρὸς αὐτὸν ἀνεβόησεν· « Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, οἶσάνπερ μοι ἰσχύιν δέδωκας τῷ σὺ ἁμαρτωλῷ οἰκέτῃ, πάρασσε καὶ ταύτῃ μου βακτηρίᾳ σὺν τῷ μαφορίῳ. » Καὶ δοὺς αὐτὰ τῷ ἀρχιερεῖ, τάδε πρὸς αὐτὸν ἔφησε· « Ταῦτα πέμψας τῷ βασιλεῖ γράψε, τὸ μὲν μαφορίον περιβαλίσθαι τῇ κεφαλῇ, καὶ τῇ χειρὶ τὴν βακτηρίαν κατέχοντα, πρὸ παντὸς ἐξείναι καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ εἰς τὸν πόλεμον καὶ Θεὸς ἡμῶν εἰς δοῦλον λελογίσται, καὶ τῆς ἐμῆς πρὸς Θεὸν πίστει δωρησεται.

17. Περιφθέντων τοιγαροῦν τῶν λεχθέντων κοσμεῖται μὲν ὁ θεοσεφῆς θεοδόσιος περικεφαλαίαν σωτηρίας ἱλαΐδα τὸ μαφορίον, καὶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὴν βακτηρίαν δεξιόμενος, πρὸς τὸν πόλεμον ἐξῆλθεν πρῶτος τοῦ πιστοτάτου αὐτοῦ στρατεύματος· ὃν ὡς εἶδον οἱ βάρβαροι, πρὸς φυγὴν εὐθέως ἐτρέπησαν, καὶ ἐαυτοὺς κατηνάλωσαν, βέλος παντελὺς ἡ πληγὴν παρὰ τοῦ στρατοῦ μὴ δεξιόμενοι· καὶ μέχρι τέλους τῇ σωτηρίῳ ταύτῃ περικεφαλαία τὸν εὐσεβῆ καὶ φιλόθεον αὐτοκράτορα ἀντὶ παντὸς ἐν αὐτοῖς σεμνύνεσθαι διαδήματος· ἐν αἷς καὶ πάνδημον ἑορτὴν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἄγουσιν, καθ' ἑκάστον ἔτος τὸ εἰκόνιον αὐτὴν ὀνομάζοντες· εἰκόνα γὰρ ἔχουσιν αὐτοῦ, λέγω δὴ, τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως θεοδοσίου, τῇ δὲ δεξιᾷ χειρὶ τὴν βακτηρίαν κατέχοντος, πανηγύριος.

18. Θεὸς δὲ χάριτι καὶ τοῦ πιστοῦ καὶ εὐσεβοῦς βασιλέως θεοδοσίου συνεργίᾳ ὁ τῆς Ἐκκλησίας πρόεδρος, καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ποιμνίων νομὴς ἀσφαλὴς, θεῖον ζῆλον πεπληρωμένος θεόφιλος πάντα, ὡς εἰπεῖν, Ἑλλήνων καθείλεν τὰ σεβάσματα, καὶ εὐκτήριοις οἰκοῖς τὴν πόλιν πᾶσαν ἐκόσμησεν· καὶ ἐν τῷ λεγομένῳ Κανώπῳ ναὸν τοῖς ἀποστόλοις ὑπερφυῶς τε καὶ μέγαν ἀνίστησεν· ἐξῶ δὲ οὗτος· ὑπάρχει τῆς πόλεως, δις τοῖς σημείοις δύο καὶ δέκα, λίαν ἐπίσημος· ὡς ὄντως εἶναι καὶ παισὶν Ἑλλήνων σεβάσμιος· ἐκεῖ γὰρ αὐτοῖς τῶν θεῶν ἡ σύνοδος, ὡς φασιν, ἐνομιζέτο· ὡς πᾶσαν ὁμοῦ τὴν ἐκ πόλεως ἐκεῖσε φέρουσαν ἀτραπὸν καταστρώσθαι πλατὶ, προσαστείους τε καὶ λουετροὺς πυκνοτάτοις αὐτὴν κατεστέφθαι· εἰκοσι δὲ εἶναι καὶ τίσσερα τὰ λουτρά διαγράφονται· καὶ ἕως ὀλίγου μὲν κατεστράφη, πολλοὶ λέγουσιν τῶν ἐπισταμένων· ἀλλὰ καὶ μέχρι αὐτοῦ, φημὶ δὴ, τοῦ Κανώπου τὴν τῆς πόλεως Φᾶν ἀναλογίζεσθαι, ἀγορὰν δὲ πᾶσαν προτίθεσθαι, οὐ ἀφαστόσαν κώμην σημείοις δύο Μενουθῇ εἶχεν οὕτω καλούμενον ἐβδολον, ἐν ᾧ φανερώς ἐνήργει τὰ πνεύματα· ἐν ᾗ πάλιν ναὸν ὀφειδόμεν τοῖς εὐαγγελισταῖς ὁ θεὸς θεόφιλος.

19. Μετὰ δὲ θεοφίλου τὴν κοίμησιν, Κυρίλλου τοῦ μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας διαδεξαμένου τοὺς ὁσάκας, τῆς εὐσεβείας ἑραστοῦ, καὶ καθαιρέτου τῶν φθορέων τῆς πίστεως, φρονεῖς ἦν αὐτῷ οὐχ ἡ τυχοῦσα καταργηθῆναι τὰ φάρμακα τῆς Μενουθῆς, Χριστιανούς τε τινὰς ἀπλουστέρων ἐκεῖσε προφάσει βώσεως αὐτομολούντας· ἐκκόψαι· πολλὰ περὶ τούτου τὸν θεὸν ἱκετεύσας, ἄγγελον ὁρᾷ ἐκ θεοῦ δεχθεῖσαν

αὐτῷ τὴν δέησιν εὐαγγελίζομενον καὶ προστάσσοντα, ὥστε Κύρου λαβόντα τοῦ μεγάλου ἐν μάρτυσιν ἐκ τοῦ ναοῦ Μάρκου τοῦ Ἀγίου ἐν τῇ Μενουθῇ, ἃ δὴ ἐν τῇ τῶν Εὐαγγελιστῶν ἐκκλησίᾳ κατατεθῆναι τούτων τὸ λείψανον· οὕτω γὰρ καὶ τὴν κόμην ὠνόμαζον, αἰδοὶ καὶ φίλτρῳ τῆς δαίμονος, διὰ τοῦ ἐνὸς ἀφοτέρους ὀνόματος τοὺς δύο μάρτυρας σημάνας ὁ ἀγγελος, ὡς ἐκ τῶν Κυρίλλου τοῦ μακαρίου δειχθήσεται· μὴ μελλήσας γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερεὺς προσφιλέστατος τὸ προσταχθὲν αὐτῷ διεπράξατο· εἰκάδι ὁγδόῃ Ἰουνίου μηνὸς τὴν τῶν μαρτυρικῶν λειψάνων μετέθεσιν ποιησάμενος· καὶ λόγους μικροὺς (1) τῷ φιλοχρίστῳ λαῷ οὕτως προσφθεγξάμενος, οὗς καὶ παραθήσομεν, πρὸς τὴν τῶν ἐντυγχανόντων πίστιν τε ἑμοῦ καὶ ὠφέλειαν· ἐν Θεῷ Πατρὶ σὺν Υἱῷ τῷ μονογενεῖ ἅμα τῷ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, ὁδὲα μεγαλοσύνη τε καὶ μεγαλοπρέπεια, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

NOTÆ.

(1) Videsis l. LXXVII ubi has parvas et ineditas S. Cyrilli oratiunculas exhibuimus.

ἈΛΛΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΑΚΕΦΑΛΟΣ
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΚΥΡΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ.

ALIA VITA ACEPHALA
SANCTORUM MARTYRUM CYRI ET JOANNIS.

... ἀσκησιν γενναίως κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς C
πονηρίας παρατασσόμενος· ὁ δὲ Ἰωάννης ἐπιγίγνεται μὲν βασιλεὶ ἐν ἐλ τῶν ἀριθμῶν ἐστρατεύετο· πλήν τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ ἀρέσκειν μᾶλλον ἐσπούδασεν· συνελήφθησαν οὖν οὗτοι οἱ ἄγιοι ἐν τῇ λεγομένῃ Κανώπῳ· ἐκεῖ γὰρ εἶχον τὴν οἰκησιν· συνελήφθησαν δὲ οὐ μόνον, ἀλλὰ μετὰ τριῶν ἀσιπαρθένων σὺν τῇ τούτων μητρὶ· ὣν ἡ μὲν πρώτη Θεοδότη ὀνομάζετο, πέντε καὶ δέκατον ἔτος ἤγεν τὴν γέννησιν· ἡ δευτέρα δὲ Θεοκτίστη ὀνομάζετο, τρίς δὲ καὶ δεκάτῃ· Εὐδοξία δὲ ἡ τρίτῃ, καὶ αὕτη ἄγουσα ἔτος ἐνδέκατον· ἡ δὲ τούτων μήτηρ Ἀθανασία προσηγορεύετο, ἥτις δόγμασιν μᾶλλον εὐσεβείας ἢ γάλακτι ἀναθρεψαμένη τὰς νεάνιδας, ἔπεισεν αὐτὰς τὴν ἀγνείαν ἐλθεῖν, καὶ τῶν ἀθανάτων νυμφίων νυμφεύσασθαι, θδεν ἀσθενοῦς τὰς λαμπάδας τῆς παρθενείας κατέχουσιν D
τὴν αὐτοῦ ἀπαδέχονται ἑλευσιν· ἀλλὰ τὸν τῆς παρθενείας πλοῦν καλῶς ταύτας ἀνυούσας, ὁ τῆς ὁμολογίας ἀγὼν κατελάμβανεν· οὐ μέντοι καταπλάγησαν τὴν τῶν λύκων ἐφοδον αἱ τοῦ Χριστοῦ καλλιμάρτυρες· εἶχον γὰρ ἀναφυχὴν οὐ μικρὰν Κύρον καὶ Ἰωάννην τοὺς ἁγίους μάρτυρας, οἵτινες διὰ τῆς ἐνθίου διδασκαλίας αὐτῶν τὰς ἁγίας παρθένους ἀπὸ φλEIFON εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγῶνα· καὶ γὰρ σφόδρα ἡγωνίων μὲν οἱ ἄγιοι, καὶ παρσευάζοντο περισσοτέρως εἰς τὴν κατὰ τῆς εἰδωλομανίας ἀντιπαράταξιν, δεδοικότες τῶν ἁγίων παρθένων τὸ νέον τῆς ἡλικίας, μὴ ποτε μὴ ἐνέγκωσιν· ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτὰς οἱ ἄγιοι· Ὁ μνημονεύσατε τῶν τοῦ Κυρίου βημάτων, καὶ μὴ καταπλαγῆτε τὰ ἐπαρχόμενα· αὐτοὺς γὰρ

... Generose et viriliter se contra malitiæ spiritus exercuit. Joannes in militum munere terreno inservierat imperatori, ast Regi cælorum magis placere satagit.... Igitur in dicto Canopi loco deprehensi fuerunt sancti, ubi eorum erat habitatio.... Ast non soli fuerunt deprehensi, sed et tres simul virgines una cum matre; quarum prima Theocista vocabatur, et decimum quintum natalitatis sue ducebat annum; secunda nominabatur Deodata, et decimum tertium agebat, tertia vero Eudoxia ad undecimum pertingebat; mater virginum Athanasie nomine appellabatur et filias magis pietatis doctrina quam lacte enutrivit, cum illis persuaserit ut castitatis virtutem eligerent, immortalium dicerentur sponsæ, inextinctas virginitalis lampades haberent et advenientem sponsum exciperent. Quæ virginitalis tramitem, inoffenso pede perfecerant, confessionis pugnam adituæ erant: luporum irruptionem non pertimuerunt Christi martyres, sanctos enim Cyrum et Joannem in magnos confessionis adiutores respiciebant, cum ab illis, ad pietatis agonem divinæ doctrinæ oleo perunctæ fuissent. Fortiter autem pro fide certarunt sancti et ad depellendam idololatriam abundantius præcincti erant; tantummodo propter tenebram virginum ætatem timuerunt, ne juvenalis palma martyrii excideret. Illas sic compellaverunt sancti: « Memento te verborum Domini et ab eventuris ne terreamini: ipse enim dixit: Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non pos-

sunt occidere¹. Et rursus: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit²; imitantes magistram vestram, cuius puritatem concupiscitis, temulamini confessionem. His similibusque verbis et exemplis sancti Christi martyres Cyrus et Joannes illas munierunt virgines et in agonis stadium ingressi fuerunt. Cum a militibus ad tribunal Syriani Alexandrinæ urbis præsidis perducti essent, omnem abjecerunt sollicitudinem, juxta mandatum Domini; non enim paratis responsionibus ad iudicis quaestiones stabant, sed Spiritu sancto instructi dictis dicta referebant. Præses enim sanctos et virgines simul convocavit ut abnegantes Christum relinquant et dæmonibus sacrificent; ast docuerunt Deum esse unicum totius creationis visibilis factorem, deos autem a paganis veneratos, non esse deos sed hominum perditores, ideoque deserendos edixerunt. Tunc illos blanditiis donorumque promissionibus aggressus est Syrianus, eosque charissimos et notissimos in regno stabilendos pollicitus est; sancti vero martyres munusculum iustis reservatorum memores et Christianæ libertatis iudicis promissiones despexerunt et manifestarunt quantum terrena a superioribus et cælestibus donis distent.

λετο, καὶ φίλους καὶ γνωρίμους καθιστῶν τῷ Ἰδῶ βασιλεὶ ἰδεοβαλεῖν. οἱ δὲ ἅγιοι μάρτυρες τῶν ἀποκαϊμένων τοῖς δικαίοις ἀγαθῶν ἐμνημόνευσαν, καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, καὶ τῆς πρὸς τὸν Χριστὸν παρήξιας· καὶ τοῖς παρὰ τοῦ δικαστοῦ ἐπαγγελλομένοις ἀντιπαρετάττοντο, δεικνύοντες ὅσον ταῦτα ἐκείνων ἐνδοξότερά τε καὶ τιμιώτερα.

Emissis omnibus verborum venenosis sagittis, phretraque sophismatum viduata, quam minime martyres vulneraverat Iudex; nam fide erant armati, scutoque christianæ charitatis induti; tum a verbis ad tormenta procedit Syrianus, sanctorum et virginum latus totumque corpus diris exagitavit cruciatibus; servi autem infensi præsidis defatigati sunt, nihil proficientes; sancti enim ne verbum quidem ad torturas dederunt, sed invicem in pœnis hortabantur, quasi non suppliciiis ast in lautis conviviis fuissent. Cum invictam generosorum Christi martyrum constantiam probasset Syrianus, perspexit illos de falsis numinibus tropæa relatu-ros; invitus illorum caput una cum virginibus gladio secandum jussit. Perfectum est ducis mandatum, sanguinem enim suum fundendo, fortes athlete, cælestia gaudia contra mortalem mutaverunt vitam, et ab certamine intente Deo victoriæ coronam reportarunt. Hæc peracta sunt juxta Ægyptios sexta mensis Mechir, et juxta Romanos tricesima prima Januarii, testante sanctissimo Alexandriæ episcopo Petro, perfecto imitatore Petri illius cui claves regni cælestis commissæ sunt et super quem Ecclesia fundata est. Impiissimum Arium sanctissimæ Trinitatis detractorem infesissimum evertit, quemadmodum Petrus apostolus Simonem Magum, βασιλείας τῶν οὐρανῶν πιστευθέντος, ἐφ' ὃν ἡ Ἐκκλησία τεθεμελιώτο (1), τὸν καθελόντα τὸν δυσμενῆ Ἀρειὸν τὸν τῆς ἁγίας Τριάδος ἐχθρὸν καὶ ἀλλότριον, καθὰ καὶ Πέτρος ὁ ἀπόστολος Μάγον τὸν Σίμωνα.

¹ Matth. x, 28. ² ibid. x, 22.

εἶπεν, Μὴ φοβείσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτείνοντων τὰ σώματα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτείνειν καὶ πάλιν· Ὁ ὑπομένων εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται· μιμήσασθε τὴν ὑμετέραν διδασκαλίαν τὴν ἐν γυναιξίν, ἥς τὴν παρθεναὶν ποθήσασαι, καὶ τὴν ὁμολογίαν ζηλώσατε· τοῖς καὶ ἄλλοις ὁμοίοις λόγοις καὶ παραδείγμασιν οἱ ἅγιοι τοῦ Χριστοῦ μάρτυρες Κύρος καὶ Ἰωάννης τὰς μαχαρίας ἐκείνας παρθένους ὅπλισαντες, οὕτως σὺν αὐταῖς εἰς τὸ κατὰ τῆς δικαιοδομίας ἀπεδύοντο στάδιον· ἐπεὶ γὰρ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ συλλαμβανόντων στρατιωτῶν, τῷ τοῦ Συριανοῦ ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας παρόντι βήματι, πᾶσαν ἑτέραν ἀπέβριψαν μέριμναν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου ἐντολήν· οὐ γὰρ οἰκτεροὶ συλλογισμοὶ πρὸς τὰς ἀπολογίας τὰς πρὸς τὸν δικαστὴν ἡτοιμάζοντο, ἀλλὰ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι σοφισόμενοι πρὸς τὰς αὐτοῦ ἐρωτήσεις ὑπήντησαν· ὁ μὲν γὰρ ἐκάλει τοὺς ἁγίους σὺν ταῖς δοξασίαις παρθένοις, πρὸς ἀρνησίν προτεροπόμηνος τὸν Χριστὸν καταλιμπάνειν καὶ θυσιάζειν τοὺς δαίμονας· οἱ δὲ διὰ τῆς ὁρωμένης κτίσεως τὴν ταύτης δημιουργὸν ἐπικρινώσκειν ἐδίδασκον, καὶ τοὺς παρ' αὐτῶν σεβομένους θεοὺς, ὡς οὐ θεοὺς ὄντας, ἀλλὰ λυμαινῶνας τῶν ἀνθρώπων, καταλιμπάνειν ἀνέπειθον. Εἶτα ὁ Συριανὸς κολακεύων ὁρμάτα δοῦναι ἐπηγγέλλετο, καὶ τοὺς παρὰ τοῦ δικαστοῦ ἐπαγγελλομένους ἀντιπαρετάττοντο, δεικνύοντες ὅσον ταῦτα ἐκείνων ἐνδοξότερά τε καὶ τιμιώτερα.

Ὡς δὲ πᾶσαν τὴν τῶν ἰσθμῶν αὐτοῦ λόγων βελόθην κενώσας ὁ δικαστὴς, οὐδαμῶς τοὺς μάρτυρας ἔτρωσεν (ἦσαν γὰρ καθωπλισμένοι τῇ πίστει, καὶ τὸν τῆς πρὸς Χριστὸν ἀγάπης ἐνδοξοῦμένου θώρακα), τέλος δὲ δι' ἔργων ἐχώρει, καὶ δεινῶς τοὺς ἁγίους σὺν ταῖς μαχαρίαις ἐκείναις κατὰ τὰ τῶν πλευρῶν καὶ ὅλου τοῦ σώματος τοῖς προσέφεραν τὰς τιμωρίας· ὡς δὲ ἀπέκαμνον οἱ ὑπηρέται τοῦ δυσμενοῦς μηδὲν πλεῖον ἀνύσαντες (οὕτε γὰρ ἀπόκρισιν ἤξιον οἱ ἅγιοι τοῖς δικασταῖς δοῦναι, ἀλλ' ἐνεκαρτέρουν τοὺς αἰχισμοὺς, ὡς οὐκ ἐν βασάνοις, ἀλλ' ἐν εὐνοχίαις ὑπάρχοντες), εἶτα ἰδὼν ὁ Συριανὸς τῶν γενναίων τοῦ Χριστοῦ ἀθλητῶν τὸ ἀήτητον, δίδωσιν καὶ ἄων αὐτοῦ καὶ τῶν θεῶν αὐτοῦ ἐπενέγκασθαι τρόπαια, κελεύσας τοὺς ἁγίους σὺν ταῖς τιμαῖς παρθένοις διὰ ξίφους τελεωθῆναι· καὶ δὴ πέρας τὸ πρόσταγμα τοῦ ἡγεμόνος ἐλάμβανεν, καὶ τῇ ἐκχύσει τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν οἰκτεῖον Δεσπότην Χριστὸν οἱ ἀλοφρόροι μάρτυρες μιμησάμενοι, τὰ ἐν οὐρανοῖς διατριβὰς ἀντὶ τῶν ἐπιγείων ἡλλάξαντο, καὶ τοὺς τῆς ἀθλήσεως στεφάνους παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου Θεοῦ ἐκομίσαντο· ταῦτα δὲ ἐπράττετο κατὰ μὲν Αἰγυπτίους μηνὶ Μαῦθρ ἑκτῇ, κατὰ δὲ Ῥωμαίους μηνὶ Ἰαννουαρίῳ τριακοστῇ πρώτῃ, μετὰ τὸ μαρτυρῆσαι τὸν ἀγῶνα ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας Πέτρον, τὸν ἀληθινὸν Πέτρον ἐκείνου μιμητὴν, τοῦ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τοῦ οὐρανοῦ πιστευθέντος, ἐφ' ὃν ἡ Ἐκκλησία τεθεμελιώτο (1), τὸν καθελόντα τὸν δυσμενῆ Ἀρειὸν τὸν τῆς ἁγίας Τριάδος ἐχθρὸν καὶ ἀλλότριον, καθὰ καὶ Πέτρος ὁ ἀπόστολος Μάγον τὸν Σίμωνα.

NOTÆ.

(1) En Petrus Ecclesiæ fundamentum a Græco biographo dicitur.

Ἐπειδὴ δὲ Κύρος, καὶ Ἰωάννης οἱ μάρτυρες σὺν ταῖς ἀοιδίμοις παρθένοις τῇ ξίφει ἐτελειώθησαν, καὶ ἦν αὐτῶν τὰ πανάγια σώματα ἀταφα, θηρίοις καὶ ὀρνέοις εἰς βορὰν κεείμενα, οἰκονομία Θεοῦ τὸ εὐσεβὲς μέρος τοῦ τῶν Ἀλεξανδρέων λαοῦ ζήλω καὶ πόθῳ θέλω καθοπλισθὲν, ἀρπάξει τὰ τῶν ἁγίων λείψανα σῶα καὶ ἀβλαβῆ, καὶ ταῦτα εἰς τὸν τίμιον ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου μετὰ πολλῆς δορυφορίας καὶ τιμῆς ἀποτίθουσιν, τοὺς ἁγίους Κύρον καὶ Ἰωάννην ἐν μιᾷ σορῷ· τὰς δὲ ἁγίας παρθένας Θεοδότην, Θεοκτίστην, καὶ Εὐδοξίαν, ἀμὰ τῇ τούτων μητρὶ Ἀθανασίᾳ, ἐν μιᾷ ὁμοίως ἰδιόζουσῃ σορῷ· ἥδει γὰρ ἀληθῶς τοὺς τῶν εὐαγγελικῶν παραγγελμάτων φύλακας, καὶ τῆς Μάρκου ἀβλήσεως μιμητὰς, συσκήνους τούτου γενέσθαι, καθάπερ ἐπὶ τῆς γῆς ἀμέλει καὶ ἐν οὐρανοῖς τῆς ἐκ δεξιῶν σὺν αὐτῷ ἀξιομνησκόμενοι στάσεως· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς τῶν ἁγίων ἀβλήσεως.

Ἀναγκαῖον δὲ ἡγοῦμαι δι' ὀλίγου εἰπεῖν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς μεταθέσεως τῶν ἁγίων λειψάνων Κύρου καὶ Ἰωάννου ἀπὸ τοῦ εὐκτερίου οἴκου τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου [εἰς τὸν] ἐπέκεινα Κανώδου ναὸν, τὸν πρῶτον ἐπ' ὀνόματι τῶν εὐαγγελιστῶν κτισθέντα, νῦν δὲ τῶν Ἁγίων Μαρτύρων ὀνομαζόμενον, καθὼς ἀπὸ συγγραμμάτων Πατέρων μαθεῖν ἠδυνήθημεν· ἐν ᾧ γὰρ τότῃ ὑπῆρχεν τὸ τῶν ἁγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου εὐκτεριον, πρὸς ταῖς ψάμμοις δαίμωνι ἀκάθαρτος ἐπεφάνετο ἐν εἰδῇ θηλείας ποίων φαντασίας πολλὰς, καὶ μαντίας δοκῶν λέγειν μηδὲν ἔχοντας ἀληθῆς, καὶ ἐπιταγὰς τινῶν φαρμάκων τερατευόμενος, μηδὲν παντάπασιν ὠφελῶν, ἀλλὰ τούτους εἰς ἀπόλειαν ἐφελκόμενος· πολλοὶ οὖν ἐάλωσαν τῇ τοῦ πονηροῦ πνεύματος κεχυρμένη παγίδι, οἵτινες θυσίαις καὶ κνίσσαις αἱ ἐδόκουν τιμᾶν τὸ δαιμόνιον, ἐν τῷ βωμῷ ἐν ᾧ ἦσαν νῦν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἀνγεύραντες· ἐπινόμεζον δὲ αὐτὸ οἱ Ἀγύπτιοι Μενουθῆ.

Ἐπὶ τῶν χρόνων τοίνυν τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως τοῦ Μικροῦ Θεοδοσίου, Κύριλλος ὁ ἐν ἁγίοις τὴν Μάρκον καθέδραν ἀληθῶς διέπων, καὶ τὸν τῆς ὀρθοδοξίας θερμότητον ζῆλον διαδεξάμενος, ἀκούων τὰ γινόμενα τοῦ πονηροῦ δαίμονος φαντάσματα ἐν Μενουθῇ (οὗτω γὰρ τὸν τόπον λοιπὸν ἐκ τοῦ ἐπιφανομένου δαίμονος ἐπινόμεζον), λυπούμενος δὲ καὶ ἀδμονῶν περὶ τῶν ἀπολλυμένων ὁ ὅσιος διὰ τῆς ἀπάτης ψυχῶν, εἰς λιτὰς καὶ ἱκεσίας ἐτράπη, παρακαλῶν τὸν Θεὸν φανερωσαί τρόπον, δι' οὗ τὸ ἴδιον πλάσμα ἐκ τοῦ ὀλεθρίου δαίμονος ἐλευθερωθήσεται καὶ τῶν αὐτοῦ φαντασιῶν· ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτοῦ δεομένου καὶ μετὰ θαυμάσιον προσπίπτοντος, ἐπιφαίνεται αὐτῷ νύκτωρ ἄγγελος Κυρίου λέγων· Ἐπειδὴ, φησὶν, ὡς ποιμὴν τῶν λογικῶν προβάτων ἱκεσίαν προσάγει, τάδε σοι κελεύει δι' ἐμοῦ ὁ ὕμῶν τε καὶ τῶν ἁγίων Δημιουργὸς καὶ Θεός· πορευθεὶς εἰς τὸ Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ κοιμητήριον, εὐρήσεις σορὸν ἐν ᾗ τὰ λείψανα τῶν ἑμῶν μαρτύρων Κύρου καὶ Ἰωάννου τεθησαύρισται· ταῦτα τοίνυν ἀνελόμενος, εἰς τὸν ἐπ' ὀνόματι τῶν εὐαγγελιστῶν κτισθέντα οἶκον, ἐπέκεινα τοῦ Κανώδου μετακόμεσον· τούτου γὰρ γενομένου, ἢ ἐν τῷ τόπῳ γινομένη φαντασία καταργηθήσεται.

A Postquam sancti martyres Cyrus et Joannes simul cum virginibus vitam suam gladio finierint, insepulta eorum remanserunt corpora, in esum projecta feris et avibus; Dei autem providentia pia et devota pars Alexandrinorum zelō et ardenti armata fuit desiderio, ut sanctorum reliquias asservaret; salvos et intactos magno honore et cultu detulit in templum sancti apostoli et evangelistae Marci; Cyrum sanctum et Joannem in unum deposuerunt loculum, virgines autem castissimas, Theoctistam, Deodatam et Eudosiam, una cum matre Athanasia conjunctim in alium ferebatur. Vere decorum fuit sanctorum Evangeliorum servatores et Marci pugnae imitatores sub eodem cum apostolo tegmine habitari, itaque in terris et in caelis ad dextram ejus stare dignabuntur. Et haec quidem de sanctorum certamine.

Necesse puto quaedam de translatione sanctorum reliquiarum Cyri et Joannis dicere, quae ab oratorio sancti apostoli et evangelistae Marci, in Canobi templum asportatae fuerunt. Templum hoc prius sub invocatione sanctorum evangelistarum aedificatum fuerat, nunc autem sanctorum martyrum nomen refert, uti e scriptis sanctorum Patrum ediscendum est. In eo loco, quo hodie sunt reliquiae sancti Cyri et sancti Joannis, ad arenas apparuit daemon impurus sub specie mulieris; multa perfecit phantasmatum, oracula edidit quae nihil veri praeseferant, quasdam medelarum praescriptiones indicabat quae nullam in se habebant utilitatem; ad perditionem omnia excogitata fuerant et multi absconditis maligni spiritus laqueis capti sunt, qui sacrificiis et pinguedine daemonem colere videbantur, in aram, nomine ejus exstructam deposuerunt dona; quam Aegyptii Menoutham appellabant.

Tempore Christiani imperatoris Theodosii Minoris, cum veritatis cathedram sancti Marci haberet Cyrillus, indefessus orthodoxae fidei et strenuus defensor, et audiret quae ab immundi spiritus phantasmatibus fierent in Menoutha, quo nomine vocabant locum daemone infestatum, doluit vehementer et ingemuit sanctus antistes de tot tantisque animationibus errore deperditis; conversus est ipse ad orationes et deprecationes, Deumque invocavit ut sibi manifestaretur modus quo commissas creaturas a pernicioso liberaret hoste ejusque phantasias. Postquam diu et cum lacrymis prostratus orasset episcopus, noctu illi apparuit angelus Domini dicens: Cum ut bonus pastor pro rationabili grege defers supplicationem, haec tibi vester et noster conditor Deus nuntiat: Vade in caemeterium Marci, ibidem reperies loculum ubi servantur reliquiae sanctorum martyrum in eorum Cyri et Joannis; has tolle et in aedem sub nomine sanctorum Evangelistarum erectam, ad Canobum deferas; quo facto evanescet quae in loco isto est phantasia.

Gaudio perfusus sanctus Cyrillus gratias retulit A Deo qui semper de suis curat creaturis et salutem tribuit, nihilque prætermisit ut divina mandata, per angelum manifestata, exsequeretur. Congregavit plium clerum populumque fidelem, quibus quæ sibi a Deo revelata fuerant, manifestavit; supplicante autem fere tota civitate, processit ad oratorium sancti apostoli et evangelistæ horasque permultas in oratione una cum populo fideli traduxit; accedens autem aperuit pretiosam Christi athletarum capsam, salvasque invenit sanctorum Cyri et Joannis reliquias, Spiritusque sancti gratia collucentes. Timore simul et spirituali amore illos suscepit, purissimis sindonibus cum myrrhis et aromatibus involvit, in currum ascendit et sic, clero populoque comitantibus et deprecantibus, a templo evangelistæ Marci exivit, et rediit ad eodem Evangelistarum apud Canobum. Expletis ibidem divinis mysteriis, reliquias martyrum Christi, auro et gemmis multo magis pretiosas, in comparatam thecam deposuit.

μυσταγωγίαν, οὕτω τὰ τιμιώτερα χρυσοῦ καὶ λίθων λείψανα ἐν τῇ ἡτοιμασμένῃ σοφῇ κατέθετο.

Vix eo loco assiterunt generosi Christi milites Cyrus et Joannes; ut ibidem inservientis maligni spiritus tropæa evertere cœperunt. In translatione sanctarum reliquiarum a dæmonibus et aliis infirmitatibus affecti liberati sunt multi; ast ipsimet malefici dæmonis ministri ab errore mentis sanati fuerunt, ita ut statim ad sanctum episcopum Cyrillum aggressi et lavacro gratiæ in sancto baptismo sanctificati fuerint. Templum vel potius sentina impuri spiritus, cum imagine et ara dissipata sunt. Quæ adjecta erat arena maris noi, alio modo quam maris fluctibus a sanctis martyribus excitalis et incumbentibus, totum everterunt et ad nihilum redegerunt, ita ut hodie dum locus inveniri non possit. Tacita effloruit per præsentiam martyrum gratia in illo deceptionis loco, et ex omnibus terræ finibus ad templum Cyri et Joannis festinant ægroti, ei qui fide convolant, languorum sublevamen recipiunt; dicitur enim: «Quidquid in precibus petieritis credentes, recipietis»²; hæc ad apostolos directa sunt et per illos ad omnes qui sinceræ sunt fidei; Christus Jesus in Evangeliiis decuit, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, honor et potestas, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

μαθητὰς, καὶ δι' αὐτῶν πρὸς πάντας τοὺς ἐν εὐαγγελίῳ πιστεύοντας, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελίοις ἔφησεν· μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα, τιμὴ, καὶ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

² Matth. xxi, 22.

Περὶ χαρῆς δὲ γενόμενος ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος, ἠὺχαρίσθησεν τῷ Θεῷ τῷ πάντοτε προνοούντι τοῦ ἰδίου πλάσματος τὴν σωτηρίαν· καὶ μὴδὲν ἀμελήσας, τὸ κελευσθὲν διὰ τοῦ θείου χρησίου πέρατι παρεδίδου· συναγαγὼν γὰρ τὸν θεοφιλῆ κλήρον σὺν τῷ πιστοτάτῳ λαῷ, ἐξηγησάμενος τὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φανερωθέντα αὐτῷ, μετὰ λιτῆς σὺν ὅλῃ σχεδὸν τῇ πόλει, εἰς τὸν εὐκτήριον οἶκον τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου παραγενόμενος ἐπὶ ἱκανὰς τὰς ὥρας σὺν ὅλῳ τῷ λαῷ τῷ Θεῷ δεηθεὶς, προσελθὼν ἀνέβησεν τὴν τιμίαν λάρνακα τῶν τοῦ Χριστοῦ ἀθλητῶν, καὶ εὗρεν τὰ τῶν ἁγίων Κύρου καὶ Ἰωάννου λείψανα σῶα, τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάριτι λάμποντα· ταῦτα τοίνυν μετὰ φόβου ὅμα τε καὶ πόθου πνευματικοῦ ἀνελόμενος, καὶ ἐν καθαραῖς σινδόσιν εἰλήσας μετὰ μύρων καὶ ἀρωμάτων, ἐπιθιδάσας εἰς ὄχημα, καὶ οὕτως σὺν τῷ κλήρῳ καὶ τῷ λαῷ μετὰ λιτῆς ἀπὸ τοῦ Εὐκτήριου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου ἐξῆλθον, ἐπέκεινα τοῦ Κανώδου τὸν ναὸν τῶν Εὐαγγελιστῶν κατέλαβον· καὶ ἐπιτελέσας ἐκεῖ τὴν θείαν πολυτελῶν τῶν μαρτύρων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν

ὄψω δὲ σχεδὸν τῷ τόπῳ ἐπέστησαν οἱ γενναῖοι τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται Κύρος καὶ Ἰωάννης, καὶ κατὰ τοῦ ἐκεῖσε ἐμφυλωθέντος πονηροτάτου δαίμονος ἀνεγείρειν ἤρξαντο τρόπαια· πολλοὺς γὰρ δαιμονίωντας καὶ ἀσθενεῖας ἄλλαις κεκρατημένους ἐν τῷ τῆν κατάθεσιν τῶν ἁγίων λειψάνων γίνεσθαι ἰθεράπευσαν· καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ἱερεῖς τοῦ ὁμοεθριοῦ δαίμονος, τῆς ψυχικῆς πλάνης ἴσσαντο· ὥστε παρὰ ταῦτα προσελθεῖν αὐτοὺς τῷ ἁγίῳ ἀρχιεπισκόπῳ Κυρίλλῳ, καὶ τῷ λουτρῷ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καθαγισθῆναι· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἱερὸν μᾶλλον δὲ μισερὸν τοῦ ὁμοεθριοῦ δαίμονος σὺν τῷ ἐν αὐτῷ ἀγάλματι καὶ τῷ βωμῷ ἀφανὲς κατασταθῆναι· ἡ γὰρ παρακειμένη φάμμος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ θάλασσα τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἁγίων μαρτύρων τοῦτο ἐπόρθησαν καὶ ἀφανὲς ἐποίησαν, ἡ μὲν ἐπικλύουσα, ἡ δὲ καταχώσασα· ὡς ἀθλον τὸν τόπον παντάσιν γενέσθαι· τοσαύτη δὲ χάρις ἀντὶ τῆς πρὶν ἀπάτης διὰ τῆς ἐπιστάσεως τῶν ἁγίων μαρτύρων ἐπήνησεν, ὡς ἐκ περάτων τῆς οἰκουμένης πρὸς τὸ τοῦ Κύρου καὶ Ἰωάννου εὐκτήριον τοὺς ἀσθενεῖς κατεπείγεσθαι, καὶ πάντας τοὺς πίστει προστρέχοντας ἀντιλαμβάνειν τῶν παθημάτων τὴν ἴασιν. Ὅσα γὰρ ἐὰν αἰτήσῃτε ἐν ταῖς προσευχαῖς, πιστεύοντες λήψεσθαι, πρὸς τοὺς

ἐν ταῖς προσευχαῖς, πιστεύοντες λήψεσθαι, πρὸς τοὺς

BΙΟΣ ΜΑΡΙΑΣ ΑΙΓΥΠΤΙΑΣ

THE APO ETAIPION OΣΙΩΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΡΗΜΟΝ ΤΟΥ ΙΟΡΔΑΝΟΥ (1).

VITA MARIE ÆGYPTIÆ

QUÆ EX MERETRICE ASCETA FACTA EST IN SOLITUDINE JORDANIS.

Ex Ms. Mediceo Regis Christianissimi collato cum Ms. Monachensi Ducis Bavarie, edidit ROMANUS, Act. Sancti. April. t. I, Latine p. 76, Græc. opp. p. xiii.

PROLOGUS.

α'. Μυστήριον βασιλέως κρύπτειν καλόν, τὰ δὲ ἔργα αὐτοῦ θεοῦ ἀνακηρύττειν ἐνδοξόν· οὗτω γὰρ εἶπεν ὁ ἄγγελος τῷ Τωβίτῃ, μετὰ τὴν παράδοξον τὴν ἐκ τυφλώσεως τῶν ὀμμάτων ἀνάδελφιν, καὶ μετ' ἐκείνους τοὺς κινδύνους, οὓς διήλθε, καὶ ὡς ἐρρύσθη, δι' ἣν εἶχεν εὐσέβειαν. Καὶ γὰρ τὸ βασιλεὺς μὴ φυλάττειν μυστήριον, ἐπισφαλές καὶ ἐπιλεπρόν. Καὶ τὸ σὺ γὰρ θεοῦ ἔργα παράδοξα, ψυχῇ φέρει τὸν κίνδυνον. Ὅθεν κατὰ φόβον τοῦ σιωπῆν τὰ θεῖα βαλλόμενος, καὶ τὸν ἐπισημαίνον κινδύνον τῷ δούλῳ, ὑποφώμενος, δε λαβὼν ὅπδ τοῦ δεσπότη τοῦ ἐτάλαντον, εἰς τὴν ἐκείνου κατέρωθεν (2), καὶ τὸ δοθέν εἰς ἐργασίαν ἐκρυψέν ἀπραγμάτευτον· ἐξηγήσιν ἱερὰν, ἕως ἡμῶν καταντήσαν, οὐδαμῶς σιωπήσομαι. Καὶ μοι μηδὲς ἀπιστεῖτω ὅτι ἀκῆχοα γράφοντι, ἢ ἐμὲ τερατεῖσθαι τὸ παράπαν ἡγούμενος, ἢ τοῦ πράγματος τῷ μεγέθει πληττόμενος· ἐμοὶ μὲν γὰρ μὴ γένοιτο καταφύεσθαι καὶ κατηλεῦσθαι λόγον, ἐν τῷ θεοῦ μνημονεύεται (3). Καὶ τὸ σμικρὰ (4) δὲ φρονεῖν καὶ ἀναξία τῆς τοῦ σαρκωθέντος θεοῦ λόγου μεγαλειότητος, καὶ ἀπιστεῖν τοῖς οὕτω λεγομένοις (5), οὐ μοι δοκεῖ εἶναι τὸ εὐλογον· εἰ δὲ τινες εἰσὶν οἱ τῆς τῇ γραφῇ ἐντυχάνοντες, καὶ τὸ παράδοξον τοῦ λόγου ὅθεν καταπληττόμενοι, καὶ πιστεύειν ἐπιχειροῦν οὐκ ἐθέλοντες, κακίαις βίαις γένηται Κύριος, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ τὸ ἀσθενές τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λογίζονται, δυσπαράδεκτα ἡγούνται τὰ παραδόξως (6) πῶς περὶ ἀνθρώπων λεγόμενα. Εἰμι (7) δὲ λοιπὸν ἐπ' αὐτὴν τὴν διήγησιν, πρᾶγμα λέξω ἐν τῇ γενεᾷ τῇ καθ' ἡμᾶς γινάμενον (8). Ὅτι ἐπεὶ ἱερὸς ἀνὴρ, τὰ θεῖα λέγειν καὶ πράττειν ἐκπαύσθην μεμαθηκώς, ἀφηγγαστο. Ἀλλὰ μὴδὲ τοῦτο πρὸς ἀπιστίαν ἐλύση τοὺς ἐντυχάνοντας, τὸ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γενεᾷ θαῦμα τοιοῦτον ἡγουμένους γενέσθαι ἀδύνατον· ἢ γὰρ χάρις τοῦ Πατρὸς (9) κατὰ γενεὰν εἰς ψυχὰς ὅσας διαβαίνουσα, φίλους θεοῦ καὶ προφήτας κατασκευάζει, καθὼς ἐδίδαξεν ὁ Σολομὼν. Καὶρὸς δὲ λοιπὸν τῆς ἱερᾶς ἐκείνης ἀπαρῆσθαι διηγήσεως.

1. Secretum regis celare bonum est, opera autem Dei prædicare gloriosum : ita angelus dixit Tobie post mirabilem illam oculorum excæcatorum illuminationem, easque ærumpas, quas sustinuit, et a quibus ereptus est propter suam pietatem. Etenim non servare arcanum regis, res est noxia et periculosa : Dei autem opera reticere, animam adducit in discrimen. Ego igitur silere divina reformidans, et respiciens sententiam prolatam in ærvm, qui acceptum domini sui talentum in terra abdidit, et infructuosum reliquit quod ad utilitatem datum erat ; sacram narrationem, quæ ad meas usque pervenit aures, non obvolvam silentio. Nemo vero cunctetur adhibere fidem audita scribenti, aut omnino fingere me existimet, rei magnitudine obstupescens. Absit a me sacrum sermonem, in quo nominandus Deus, interpolare mentiendo. Quod si quibus, parva et incarnati Verbi magnitudinem minus decencia cogitantibus, accidat fidem negare dicendis ; eos ergo crediderim contra rationem agere : si qui autem in hanc lucidant ascriptionem, et facti novitate consternati nolint facile eam recipere, his quoque misericors Dominus sit ; quoniam etiam hi humanæ naturæ infirmitatem considerantes, incredibilia æstimant quæcunque ultra captum humanum dicuntur. Nihilominus, aggrediar narrationem, rem dicturus hæc nostra ætate factam, prout eam exposuit vir quidam, a puero doctus loqui et agere divina. Rursus autem neque hoc in argumentum diffidentie adducat aliqui, æstimantes accidere non posse ut hæc nostra ætate ejusmodi fiat quiddam : nam gratia Patris, per generationes in animas sanctas se transferens, amicos Dei et prophetas constituit, uti Salomon docet. Tempus porro est sacram illam ordiri narrationem.

CAPUT I.

Sancti Zosimæ vita monastica, accessus ad Jordanem, inventa ab eo Maria.

β'. Ἐγένετο τις ἐν τοῖς κατὰ Παλαιστίνην μοναστηρίοις ἀνὴρ, βίῳ καὶ λόγῳ κοσμούμενος, δε ἐκ σπαργάνων αὐτῶν τοῖς μοναχικοῖς ἀντεράσθη ἤθεστέ τε καὶ

2. Fuit in iis quæ per Palestinam sunt monasteriis, vir quidam lingua ac vita cultus, atque ab infantia monasticis moribus actionibusque inu-

NOTÆ.

(1) Ms. Bavaricum addit in titulo συγγραφὴς παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Σωφρονίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων Vita... scripta a sancto Sophronio archiepiscopo Hierosolymorum.

(2) Ita idem ms. Regium vero κατέρωθεν, quod non displiceret, nisi immediate post sequebatur ἐκρυψεν.

(3) Idem, et forte melius, τῶν ἱερῶν καταφύεσθαι, καὶ κατηλεῦειν τὸν λόγον, de rebus sacris mentiri et adulterare sermonem.

(4) Ita melius ex Bavar. quam quod in Regio erat, καὶ τοῖς μικρὰ.

(5) Alias γενομένοις, factis.

(6) Ad verbum, quæ de hominibus quomocunque inmirabiliter dicuntur.

(7) Εἰμι, eo, ingredior : melius quam quod in Bavarico est ἡμι.

(8) Alias, γενέσθαι λεγόμενον, quod factum dicitur.

(9) Ibidem, τοῦ Πνεύματος, Spiritus ; et mox κατὰ γενεάς, secundum generationes et generationes : in Vulgata nostra est, per nationes : ubi hæc dicuntur de Sapientia.

tus, Zosimas nomine, ætate senex. Nemo autem appellationi soli inhærens, sermonem mihi existimet esse de eo Zosima, qui circa doctrinam lapsus, minus recte sapsit: alius enim hic, et ille alius: multumque differunt inter se, quamvis nomenclaturam ambo eandem sortiti. Istæ Zosimas orthodoxus fuit, qui in uno monasteriorum antiquorum ab initio conversatus, per omne exercitationis genus probatus, et ad omnem virtutem congruenter institutus, totum quidem ordinem in ejusmodi palæstra solitum servari custodivit, multa vero et sponte adjecit, volens carnem spiritui subicere. Quod ita ei successit, ut, propter multam rerum spiritualium experientiam, sæpius ex vicinis aut etiam remotioribus monasteriis ad eum confluerent plures, ipsius doctrina ad perfectionem informandi. Cum autem tantam animarum tractandarum peritiam assecutus esset senex, nunquam remissius egit in meditatione eloquiorum divinarum; sed insistebat eisdem, seu decumberet strato, sive assurgeret, vel quidpiam manibus operaretur, aut etiam cibum, quando hunc sumere conveniebat, susciperet. Si vero scire cupis quis illi cibus saperet, is utique qui nunquam consumebatur et nunquam ei deerat, psallere incessanter et sacras Scripturas animo ruminare. Quin etiam dicunt aliqui, divinis sæpe dignatus visionibus, mente ipsius coelitus illuminata; quemadmodum enim dicit Dominus, semper vigilantis spiritus oculo divina illustrationis species contemplabuntur, quicunque carnem suam expurgant, et viventes sobrie, ejus quod ipse manet boni arrhas exinde percipient.

3. Dicebat autem ipse de se Zosimas, quod ab ulnis, ut sic loquar, paternis in monasterium istud datus, per annos quinquaginta tres in monastico cursu perseveravit: postea vero vexari, ut inquebat, cepit cogitationibus quibusdam, quasi jam esset perfectus in omnibus, nec alienæ instructionis ulla tenus indigens. Sic enim, ut dixit, secum ipse diserebat: putasne; in terra est monachus, qui prodesse mihi possit, meque docere aliquod exercitationis genus novum, quod necdum novi et ipso opere non sum expertus? aut erit in eremo philosophantium quispiam, qui me vel cognitione vel actione præcedat? Hæc cogitante sene, supervenit quidam, et dixit ei: O Zosima, bene tu quidem, et quomodo homini est possibile certavisti, bene monasticum percurristi stadium: verum inter homines nemo est qui perfectum se possit dicere: sed plus quam assecutus est ei superest consequendum, quamvis nos id ignoremus. Ut igitur scias ipse, quam multæ sint aliæ viæ quæ ad salutem ducant; egredere de terra tua et de cognatione tua, et de domo patris tui, quemadmodum venerabilis patriarcha Abraham et veni in monasterium quod situm est prope Jordanem fluvium.

4. His auditis, exurgens continuo senex et mandato obediens, exiit e monasterio, in quo ab adolescentia manserat; veniensque ad Jordanem inter flumina sanctissimum, ab eo quise vocari deducitur ad monasterium, in quo esse eum volebat Domi-

A πράγμασι· Ζωσιμᾶς ἦν ὄνομα τοῦτω τῷ γέροντι. Καὶ μὴ τις τῇ ἐπωνυμίᾳ (10), νομισάτω με ἔχεινον λέγειν τὸν Ζωσιμᾶν, τὸν ἐν δόγματι ποτε διαβληθέντα ὡς ἑτερόδοξον· ἄλλος γὰρ οὗτος, καὶ ἄλλος ἑκείνος, καὶ πολὺ τὸ μεταξὺ τῶν δύο τῇ διαφοράν, εἰ καὶ μίαν ἐκείνην τὴν προσηγορίαν ἀμφοτέροι. Οὗτος τοίνυν ὁ Ζωσιμᾶς ὁρθόδοξος, ὃς ἐμόνασεν ἀρχήθεν ἐν τινι τῶν πάλαι μοναστηρίων, πᾶν εἶδος (11) ἀσκήσεως μετεργόμενος. καὶ πρὸς πᾶσαν ἐγκράτειαν (12) γενόμενος ἐπιτηδῆσιος· πάντα μὲν γὰρ κανόνα παραδεδομένον ὑπὸ τῶν (13) πρὸς τὴν τοιαύτην αὐτῶν παλαίστραν παιδοτρεφθέντων ἐφύλαττεν, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸς· προσεπιπύθησεν οἰκοθεν, ὑποτάξαι ζήτην τὴν σάρκα τῷ πνεύματι. Καὶ γε τοῦ σκοποῦ οὐ διήμαρτεν· οὕτω γὰρ ἦν ὁ γέρον [ἐπίσημος] περὶ τὸ πνευματικόν, ὡς πολλοὺς (14) πολλὰκις τὸν ἄγγυθεν μοναστηρίων, ἔστι δὲ ὅτε καὶ τῶν μακρὰν ἀπεχόντων, ποτὶν πρὸς αὐτόν, καὶ πρὸς ἐγκράτειαν ὑπὸ τῆς ἑκείνου διδασκαλίας τυποῦσθαι [καὶ κανονίζεισθαι]. Καίπερ δὲ οὕτως ἔχον περὶ τὸ πρακτικόν εἶδος ὁ γέρον, οὐδὲ τῆς μελέτης τῶν θείων Λογιῶν ποτὶ παρημέλησεν· ἀλλὰ καὶ κοιταζόμενος, καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐν χειρὶ κρατῶν τὸ ἐργόχειρον, ὅθεν τὴν τροπὴν ἐπορίζετο (15). Εἰ δὲ θέλει μαθεῖν τῆς τροπῆς, ἥς ἑκείνος ἔταυτο, ἐν ἔργον εἶχεν ἑκείνος ἀσκήτην, μηδὲ ποτε διαπανόμενον, τὸ φάλλειν διὰ παντός, καὶ μελέτην αἰεὶ ποιεῖσθαι τῶν ἱερῶν Λογιῶν (16). Πολλὰκις γοῦν φασὶ τινες καὶ θείας ὁράσεως ἀξιοῦσθαι τὸν γέροντα θεῶθεν αὐτῷ γενναίμηνς ἐλλάμψεως, καθάπερ ὁ Κύριος εἶπεν. Οἱ τὴν σάρκα θηλαζοὶ τὴν καυτὴν ἐκκαθάραντες, καὶ νήροντες αἰεὶ ἐργηγοῦσι τῇ τῆς ψυχῆς αὐτῶν ὁμῇ, ὁρῶσι θείας ἐλλάμψεως ὁράσεις, ἀρραβῶνας ἐνταῦθεν τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ καλοῦ κομιζόμενοι.

Γ. Ἐλεγεν οὖν ὁ Ζωσιμᾶς, ἐξ αὐτῶν εἰπεῖν τῶν πατρικῶν (17) ἀγκυλῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦτω δεδοσθαι, καὶ μέχρι τρίτου καὶ πεντηκостоῦ ἔτους ἐν αὐτῷ τὸν δρόμον τὸν ἀσκητικὸν ἠνυκίαι (18). Μετὰ δὲ ταῦτα παρενωλήθη, ὡς ἔρασαν, ὑπὸ τινων λογισμῶν, ὡς ἄρα (19) τελειούμενος ἐν ἁπασί, τῆς ἐτέρου διδασκαλίας οὐδαμῶς προσδεόμενος· ταῦτα γὰρ, ὡς ἔλεγεν, καθ' αὐτὸν ἐλογίζετο. Ἀράγε ἔστιν ἐν τῇ τῇ μοναχῶς, ὁ δυνάμενος ἔξιν τι παραδοῦναι μοι, ἢ ωφελῆσαι με ἰσχυρῶν, ὅπερ οὐκ οἶδα, οὐδὲ τίποτε, εἶδος ἀσκήσεως; ἄρα εὐρίσκειται τῶν ἐν ἐρήμῳ φιλοσοφούντων ἀνὴρ ὃς κατὰ πρόξιν ἢ θεωρίαν πρωτεύει μοι; Ταῦτα δὲ λογιζομένου τοῦ γέροντος, ἐφίσταται τις αὐτῷ καὶ φησὶ πρὸς αὐτόν· Ὁ Ζωσιμᾶ, καλῶς δὲ καὶ τὸν ἀσκητικὸν δρόμον διήνυσας· πληρὸν οὐδεὶς τῶν ἐν ἀνθρώποις ἔστιν ἔχων τὸ τελειόν, ἀλλὰ μέλλων ἔστιν ὁ ἀγὼν ὁ προκείμενος τοῦ παρωχηκότος ἤδη, καὶν ὡμᾶς οὐ γινώσκετε. Ἰνα γνῶς καὶ αὐτὸς οὖν, πόσαι εἰσι καὶ ἄλλαι πρὸς σωτηρίαν ὁδοί, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καθάπερ Ἀβραὰμ ἑκείνος ὁ ἐν πατριάρχαις αἰδέσιμος, καὶ δεῦρο εἰς τόδε τὸ μοναστήριον, τὸ πλησίον Ἰορδάνου τοῦ ποταμοῦ διακειμένον.

Δ. Αὐτίκα γοῦν ὁ γέρον, ἀκολουθῶν τῷ καλεῶσναι, ἐξῆλθαι τοῦ μοναστηρίου, ἐν ᾧ ἐκπαίδευσεν ἐμόνασε· καὶ καταλαβὼν Ἰορδάνην τὸν ἐν ποταμοῖς ἀγνώστῳ, δὴ γέγισται ὑπὸ τοῦ καλεῶσαντος αὐτὸν εἰς ἑκείνῳ τὸ μοναστήριον, εἰς ὃ ὁ Θεὸς αὐτὸν γενέσθαι πα-

NOTÆ.

(10) Ms. Bavar. τῇ ἐπωνυμίᾳ, nominis identitate
(11) Ibidem additur, ὡς οἶδόν τε, ut possit, pro viribus.

(12) Alias, καὶ πρὸς πάσης ἐγκρατείας λόγον, ad omnem continentiam normam.

(13) In ms. regio omittitur, ὑπὸ τῶν, et solum dicitur πρὸς τὴν τοιαύτην αὐτῶν παλαίστραν παιδοτρεφέντων.

(14) Ibidem περὶ τὸ πρακτικόν, nos utrumque interpretando conjungimus.

(15) Ad verbum, unde sibi victum comparabat.

Ms. Bavaricum aliter periodos dividens, hunc formati sensum, καὶ τροπῆς, εἰ θέον καλεῖν τροπήν; ἑκείνος ἐγούστω, μεταλαμβάνων, et cibum (si tamen cibum appellare decet quem gustabat ille) de more capiens. Unum opus, et.

(16) Idem τὰ ἱερῶτα λόγια.

(17) Idem πατρικῶν, maternis, et melius.

(18) Alias, διανύσαι ὡς οἶδόν τε.

(19) Item, ὡς εἰη τελειούμενος ἐν πᾶσι τῆς ἐρήμου, quasi perfectus esset in omnibus ad eremum, seu eremiticam vitam spectantibus.

εκελεύσατο (20). Κρούσας τοίνυν τῇ χειρὶ τὴν θύραν [τῆς αὐλῆς] ἐντυγχάνει πρῶτον μοναχῷ τῷ τὴν θύραν φυλάττοντι· ἐκεῖνος δὲ αὐτὸν μνησθεὶς πρὸς τὸν ἡγούμενον· ὁ δὲ τούτου δεξιόμενος, σχημά τε καὶ ἥθος εὐλαβείας θεασάμενος, βαλὼντα τὴν συνήθη τοῖς μοναχοῖς μετάνοιαν καὶ λαβόντα εὐχὴν, ἡρώτησεν αὐτὸν (21)· Πόθεν, ἀδελφε, παραγίγναι, καὶ εἶνος ἔνεκα πρὸς τοὺς ταπεινοὺς ἐλλήλους γέροντας; Ὁ δὲ Ζωσιμάς ἀπεκρίνατο, Τὸ μὲν πόθεν, λέγειν (22) οὐκ ἀναγκαῖόν μοι· ὠφελείας δὲ χάριν, ὦ Πάτερ, ἐλλήλουθα· ἀκήκοα γὰρ περὶ ὑμῶν ἑνδοξα (23) καὶ ἀξιώματα, δυνάμενα ψυχὴν προσοικειώσαι Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἡγούμενος, Ὁ Θεός, ἀδελφε, ὁ μόνος ὡμίμενος τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθενείαν, αὐτὸς καὶ σὲ καὶ ἡμᾶς διδάξει τὰ θεὰ θελήματα, καὶ δειγθήσεται εἰς τὸ ποιεῖν τὰ προσήκοντα· ἄνθρωπος γὰρ ἄνθρωπον ὠφελῆσαι οὐ δύναται, εἰ μὴ ἑκαστος ἐαυτῷ προσῆχον διαπαντός καὶ νήφοντι τῷ νῷ τὸ δέον ἐργάζοιτο, θεὸν κεκτημένος τῶν πραττομένων συλλήπτορα. Πλὴν ἐπειταρ, ὡς εἶπες, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θεάσασθαι ὑμᾶς τοὺς ταπεινοὺς κεκίνηκεν γέροντας, μέλλον μεθ' ἡμῶν εἶπερ τούτου παραγέγονας ἔνεκα, καὶ πάντας ἡμᾶς διαδράφει, τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ δόξας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λυτρον (24) ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλῶν ἐξ ὀνόματος. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἡγουμένου τῷ Ζωσιμᾷ, βαλὼν αὐδὸς μετάνοιαν, καὶ αἰτήσας εὐχὴν, καὶ ἐπειπὼν, Ἄμην, ἔμεινεν εἰς ἐκεῖνο τὸ μοναστήριον.

ε'. Εἶδε δὲ γέροντας πράξει καὶ θεωρίᾳ ἐκλάμποντας [καὶ τῷ πνεύματι ζέοντας], καὶ τῷ Κυρίῳ δουλεύοντας· ψαλμῶδία γὰρ ἦν ἀκατάπαυστος, στάσις ἔχουσα παννύχιον· καὶ ἐν χερσὶν εἶχον ἀεὶ τὸ ἐργόχειρον, καὶ οἱ ψαλμοὶ ἐπὶ στόματος. Λόγος γὰρ ἀργός οὐκ ἐποικτεῖτο, φροντίς πραγμάτων παρ' ἐκείνων οὐκ ἐχρημάτιζε, πρόσδοι τε δι' ἔτους ἀριθμοῦμεναι [τε καὶ συναγόμεναι] καὶ μέριμναι βιωτικαὶ μόθοις ἀρμόζουσαι, οὐδὲ ὀνόματι παρ' αὐτοῖς ἐγνωρίζοντο (25)· ἀλλ' ἐν ἦν [καὶ πρῶτον] καὶ μόνον τὸ σπουδαζόμενον πᾶσι, τὸ ἑκαστον αὐτὸν νεκρὸν εἶναι τῷ σώματι, ὡς ἀπᾶς τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ ἅπασιν ἀποθανόντα, καὶ μὴ ὑπάρχοντα. Τροφὴν δὲ εἶχον δδάπανον, τὰ θεόπνευστα λόγια· ἔτρεφον δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῖς ἀναγκαίοις μόνις, ἀρτῷ καὶ ὕδατι, ὡς ἑκαστον εἶναι πρὸς τὴν θεὸν ἀγάπην διάπυρον. Ταῦτα Ζωσιμάς, ὡς εἶπεν, θεώμενος ὠκοδομεῖτο λίαν ἐπακτεινόμενος πρὸς τὰ ἐμπροσθεν, ἀεὶ τε συναύξων τὸν δρόμον τὸν ἴδιον, καὶ συνεργάτας εὐρίων καλῶς τὸν θεὸν νεουργοῦντας παράδεισον.

ς'. Ἡμερῶν δὲ διελθουσῶν ἱκανῶν, ἡγγισεν ὁ καιρὸς καὶ ὃν ἱερὰς νηστείας ἐκτελεῖν Χριστιανοὶ παραδίδονται, προκαθαίρουσι ἐαυτοὺς εἰς τὴν τοῦ θεοῦ πόθους καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ προσκύνῃσιν. Τῇ δὲ πύλῃ τοῦ μοναστηρίου ἀνοιγομένης μηδέποτε, ἀλλὰ ἀεὶ κεκλεισμένης καὶ ποιούσης τοῖς μοναχοῖς τὴν ἀσκησιν ἀνεὐόλητον· οὐδὲ γὰρ ἦν ἀνοίξαι, εἰ μὴ πού μοναχὸς διὰ τινὰ χρῆσαν ἀναγκαίαν παρέβαλλεν· ἔρημος γὰρ ἦν ὁ τόπος, καὶ τοῖς ἐκ γειτόνων πλείστοι μοναχοῖς οὐκ ἀνεπίδατος δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἀγνωστος. Κανὼν δὲ τις οὗτος ἐν τῷ μοναστηρίῳ [ἀνωθεν] ἐφυλάττετο, δι' ὃν, οἶμαι, θεὸς καὶ Ζωσιμᾶν εἰς ἐκεῖνο τὸ μοναστήριον ἤγαγεν. Τίς δὲ ὁ κανὼν, καὶ πῶς ἐφυλάττετο, ἐθεν ἐρῶ· Τῇ Κυριακῇ, ἐξ ἧς πρῶτῃ τῶν νηστειῶν ἑβδομάς ὀνομάζεσθαι εἰώθειν, ἐτελείτο δηλαδὴ ἡ θεία μυσταγωγία κατὰ τὸ συνήθες, καὶ τῶν ἀρχάντων ἐκείνων ἑκαστος καὶ ζωποτικῶν μυστηρίων ἐγένετο μέτοχος· καὶ τροφῆς μικρᾶς, ὡς ἔθος ἦν, μετελάμβανον. Μετὰ τοῦτο συνήγοντο πάντες εἰς τὸ εὐκτήριον, καὶ γενομένης εὐχῆς ἐκτενοῦς καὶ γονυκλισίας ἐρ' ἱκανῶν,

A nus. Tum manu pulsans ostium, primo in eum incidit monachum cui forum cura demandata erat: hic vero ad hegumenum duxit; et hegumenus suscipiens eum, vidensque habitu vultuque modesto inclinantiem sese, ut monachi solent, atque ut pro se oraret postulantiem, interrogavit et dixit: Unde nobis ades, frater? aut cuius rei gratia ad nostram venisti humilitatem? Cui Zosimas: Unde, inquit adsim, nihil opus est dicere; veni autem profectus spiritualis gratia: audiivi enim de vobis gloriosa et laude digna, quæ possint animam ad intimam Christi Dei nostri familiaritatem adducere. Respondit hegumenus: Deus, qui solus noscit humanam infirmitatem, ipse te, frater, ac nos docebit divinam suam voluntatem, et ad faciendam quæ convenit diriget. Neque enim homo hominem juvare potest, nisi unusquisque sibi ipsi attendat continue, et mente casta quod justum est operetur, Deum habens arbitrum et susceptorem actionum suarum. Ast quia charitas Dei, ut dicis, impulit te venire, ad nos humiles senes visitandos; mane nobiscum, siquidem ideo advenisti; et nos omnes per gratiam spiritus enutriet bonus ille Pastor, qui dedit animam suam pro nostra redemptione, et oves proprias vocat nominatim. Talia loquente hegumeno rursum Zosimas inclinavit se ac benedicti petiit, atque respondens, Amen, in illo monasterio mansit.

5. His illesenes vidit, et actione et contemplatione eximios, servire Deo: erat enim iis psalmodia indefessa ac stallo pernox: quibus in manibus semper operis aliquid, in ore vero psalmus erat. Nullus inter eos otiosus sermo: nulla sollicitudo temporalium; redditus vero annue numerandi, et cura secularibus negotiis conjuncta, apud eos nec nominabantur quidem. Unum autem idemque omnium erat studium, ut quisque ipsorum mortuus esset corpori, quasi mundo et omnibus quæ in mundo sunt simul ac semel defunctus. Eca illis indeficiens erant divina eloquia: corpori vero indulgebantur necessaria duntaxat, panis et aqua; eo quod singuli maximo erga Deum amore flagrarent. Hæc conspiciens, uti retulit, Zosimas edificabatur plurimum, ad anteriora semper extendens se et cursum suum accelerans, utpote socios nactus, qui essent in vinea Domini operarii optimi.

6. Diebus porro elapsis plussculis, adfuit tempus quo sacrum Jejunium peragi solet a Christianis, præparantibus sese ad divinæ passionis ac resurrectionis venerandæ solemniam. Janua autem monasterii, nunquam reserata sed clausa semper, commoditatem præbebat monachis exercitationis ab interpellatoribus liberæ: neque enim recludi solebat nisi monachorum aliquis necessaria de causa emitti deberet; et locus omnino desertus, plerisque etiam vicinis monachis non tantum inaccessus, sed etiam ignotus erat: servabatur vero in monasterio regula quædam, cuius gratia, ut ego quidem existimo, Zosimam illic adduxerat Deus. Quæ vero illa et quomodo servabatur? Jam nunc dicam. Dominica die, quæ primæ post jejuniorum hebdomadæ nomen tribuit, celebrabantur publice divina ex more mysteria, et communicabatur unusquisque incrementum ac vivifico sacrificio: tum modico reficiebatur cibo. Post hac collecti in oratorium, facta proluxa oratione et genuflexione multa, osculabantur sese invicem senes, et sigillatim provoluti ad hegumenum

NOTÆ.

(20) Alias, παρεσκευάσατο, ordinaverat, præparaverat.

(21) Item, ταῦτα, hæc.

(22) Alias, μέγαν, multum, valde, quod minus placet.

(23) Ibidem μέγιστά τε, maximoque.

(24) Ibidem ἀντὶ πολλῶν, pro multis.

(25) Item, οὐδὲ ὀνομάζοντο παρ' αὐτοῖς ἡ ἐγνωρίζοντο, non nominabantur ab ipsis neque cognoscebantur.

pedes, veniam poscebant et benedictionem, quæ illos ad certamen præmuniret in viamque deduceret.

7. His peractis, aperiebatur monasterii janua, et consona voce decantabatur psalmus: *Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo? Dominus protector vite mee, a quo trepidabo? et reliqua.* Et egrediebantur omnes, unum plerumque vel alterum ad custodiam monasterii relinquentes; non ut custodiret intus reposita (nec enim apud eos erat quod fures auferre possent) sed ne oratorium absque sacro ministerio relinqueretur. Unusquisque vero de annona sibi prospiciebat, ut volebat et poterat: et hic quidem ad corporis necessitatem modicum panem, iste ficus, dactylos alius, alter legumena aquis macerata efferebat; quidam vero nihil, præter corpus suum eique superinjectam lacernam, sustentaturus se, cum cibum natura posceret, herbis in deserto nascentibus. Regula porro inter eos et lex inviolabilis erat: Nesciat alter de altero quem exercitationis rigorem modumve teneat. Nam transito Jordane ab invicem longe dividebantur, plenam sectantis solitudinem; ita ut nemo occurreret alteri: quod si quis alium vidisset eminus sibi adversum venire, continuo a recta declinabat via, atque in aliam sese partem convertibat, sibi vivens et Deo, cum jugi psalmodia eoque cibo qui ad manum erat,

πορεύεσθαι, καὶ ἐφ' ἑτερον μέρος ἐγίνετο, αὐτῷ ἐπιχειρῶν γευόμενος.

8. Postquam hunc in modum omnes jejuniorum dies ipsis transissent, revertebantur ad monasterium Dominica præcedente Salvatoris nostri vivificam a mortuis resurrectionem, cujus profectum cum ramis palmarum celebrare Ecclesia instituit: revertebatur autem unusquisque, referens sui propositum fructum conscientiam propriam, sibi ipsi testantem quomodo esset operatus, et qualium laborum semina messuisset; nemo enim præsumebat omnino interrogare alterum, quomodo propositum sibi agnomem absolvisset. Talis igitur erat monasterii regula, et sic perfecte complebatur: quia unusquisque eorum in deserto existens, sub agonotheta Deo contra seipsam pugnabat, tanquam non quaerens placere hominibus, neque ad ostentationem jejunas: quæ enim sunt hominum causa, ex voluntate ipsis placendi, ea parum admodum facientem juvant, ipsique causa sunt magnæ quandoque calamitatis.

9. Ergo ex consueto monasterii usu, Zosimas quoque eodem tempore Jordanem trajicit, modicum ferens ad usus necessarios comestum, et ipsum quo erat indutus vestimentum. Ibi, juxta præscriptum regulæ, per eremum oberrans, pro naturæ exigentia designabat horam sumendi cibi, noctu vero procumbebat humi modicum somnum capturus, ubicunque ipsum vesperprehendisset. Mane facto, iterum accingebatur itineri, contentus quidem semper ambulans, desiderium vero habens, ut postea retulit, penetrandi eremum interiorem, inveniendique in ea commorantem aliquem Patrem, qui ipsum ad id quod aspirabat posset perducere: et ambulabat festinanter, ac si contenderet cito pervenire ad illustre publicumque diversorium. Diebus autem viginti itinerando consumptis, cum sexta advenisset hora, tantisper repressit gressum, et versus orientem conversus consuetam persolvit orationem: conueverat enim certis diei temporibus intermittere ambulandi contentionem, et paululum requiescere a labore, atque nunc stando, nunc genu flectendo orare ac psallere.

NOTÆ.

(26) Ita correxi; nec enim commodum sensum videbatur facere, quod in utroque mss. legebatur,

ἡσπάζοντο ἀλλήλους οἱ γέροντες, καὶ τὸν ἡγούμενον, περιπυσσόμενος ἕκαστος, βάλλων μετάνοιαν. ἤτετο λαβεῖν εὐχὴν καὶ ἔχειν πρὸς τὸν προκείμενον ἀγῶνα συναγωνιστὴν καὶ ἑμπειρον.

Ζ'. Τοῦτων δὲ γενομένων ἡ θύρα τοῦ μοναστηρίου ἡνοίγετο, καὶ φάλλοντες συμφώνως τὸ, Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνας δειλιάσομαι; καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ, ἐξήσαν ἅπαντες τοῦ μοναστηρίου· ἕνα τινὰ πολλάκις ἡ δευτερον φύλακα τοῦ μοναστηρίου καταλιμπάνοντες, οὐκ ἔνα φυλάττει τὰ ἐνδοθεν ἀποκείμενα (οὐ δὲ γὰρ ἦν τι παρ' ἐκείνους κλέπταις εὐάλωτον), ἀλλ' ἕνα μὴ τὸ εὐκτήριον ἀλειτοργητὸν καταλείψειεν. Ἐκαστος δὲ αὐτὸν ἐπιστρίψεν, ὥστερ ἡδύνατο καὶ ὥστερ ἰδοῦλετο· ὁ μὲν γὰρ ἄρτον ἐκομιζε τῇ χρεῖᾳ τοῦ σώματος σύμμετρον, ὁ δὲ ἰσθάδας, ἄλλος φοινίκας, ἕτερος ἁσπρια βράχυντα ἐν ὕδατι, ἄλλος δὲ οὐδὲν, εἰ μὴ τὸ σῶμα ἴδιον καὶ τὸ ῥάκιον ὃ περιεβέβλητο, ἐτρέφετο καὶ ὁσάκις ἡ φύσις ἠνάγκαζε ταῖς φουμέναις βόταναις κατὰ τὴν ἐρημον. Κανὼν δὲ ἦν ἐκάστῳ αὐτῶν καὶ νόμος οὗτος παρ' αὐτοῖς φυλαττόμενος ἀπαράβατος, τὸ μὴ γινώσκειν ἕτερος ἕτερον, πῶς ἐγκρατεύεται, ἢ πῶς διδάγει ὁ ἕτερος. Τὸν γὰρ Ἰορδάνην εὐθὺς παραιτούμενον, μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἕκαστος ἐχωρίζετο, καὶ πολλὴν (26) εἶχε τὴν ἐρημον, καὶ οὐδεὶς παρεβάλλε πρὸς τὸν ἕτερον· ἀλλὰ καὶ εἴπερ εἷς ἐξ αὐτῶν ἐδεάσατο μακρόθεν ἕτερον ἐπ' ἐκείνῳ ἐργόμενον, εὐθὺς ἐξέκλινε τοῦ κατ' εὐθείαν δὲ ἐξῆς καὶ τῷ Θεῷ, φάλλον διαπαντός καὶ τροφῆς

ἡ'. Οὕτω τοίνυν ἀπάσας τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας διατελοῦντες, ὑπέστρεφον εἰς τὸ μοναστήριον, ἐν τῇ Κυριακῇ τῇ πρὸ τοῦ ζωοποιτοῦ τοῦ Σωτήρος ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως, ἣν ἐορτὴν προσόρτιον μετὰ βαλὼν ἐορτάζειν ἡ Ἐκκλησία παρέλαβεν. Ὑπέστρεφε δὲ ἕκαστος ἔχων τοῦ ἰδίου σκοποῦ γεώργιον, τὴν ἰδίαν συνελθόν, γινώσκουσαν ὅπως εἰργάσατο καὶ πόλιν πόνων σπέρματα κατεβάλετο· καὶ οὐδεὶς ἡρώτα τοπαράπαν τὸν ἕτερον, πῶς ἡ τίνα τρέπον τὸν προκείμενον ἀγῶνα διήδηλησεν. Οὗτος μὲν ἦν ὁ τοῦ μοναστηρίου κανὼν, καὶ οὕτω καλῶς ἐκτελούμενος. Ἐκαστος γὰρ αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ γινόμενος, ὅτ' ἀθλοθέτῃ τῷ Θεῷ καθ' ἐαυτὸν ἀγωνιζόμενος, τοῦ μὴ ἀρέσκειν ἀνθρώποις καὶ κατ' ἐπίδειξιν ἐγκρατεύεσθαι [ἐλευθεροῦντος]· τὰ γὰρ δι' ἀνθρώπους γινόμενα καὶ πρὸς τὸ ἀρέσκειν ἀνθρώποις τελούμενα, μὴ ὅτι γε εἰπεῖν οὐδὲν ὠφελοῦσι τὸν πράττοντα, ἀλλὰ καὶ πολλὰς γίνονται ζημίας τῷ ποιοῦντι παρατὰς.

θ'. Τότε τοίνυν ὁ Ζωσιμάς τῷ συνήθει νόμῳ τοῦ μοναστηρίου τὸν Ἰορδάνην ἐπέρασε, μικρὰ τίνα κομισάμενος ἐφόδια πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος, καὶ αὐτὸ τὸ ῥάκος ὅπερ ἡμφέεστο. Καὶ τὸν μὲν κανόνα διετίλει, τὴν ἐρημον διερχόμενος, καὶ καιρὸν τροφῆς ἐποίησεν τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως· ἐκάθευθε δὲ νυκτὸς εἰς τὴν γῆν ὀλίγον κατακλινόμενος καὶ ὑπνου μετρίῳ γευόμενος, ὅπου δ' ἂν αὐτὸν ὁ τῆς ἐσπέρας χρόνος κατέλαβεν· ἡδύνατο δὲ πάλιν βαθεῖως τοῦ βαδίζειν πάλιν ἀπὸρχετο, ἔχων αἰετὶς τῆς κινήσεως τὸν τόνον ἀνένδοτον. Εἰς ἐπιθυμίαν δὲ ἦλθεν, ὡς ἔλεγε, γενέσθαι κατὰ τὴν [ἐνδοτερον] ἐρημον [ἐλπίσας]... εὐρεῖν τινὰ Πατέρα κατ' αὐτὴν διατρίβοντα, δυνάμενον αὐτὸν συμβαλεῖσθαι πρὸς τὸ ποδοῦμενον· καὶ δὴ συντόμως τὴν ὁδοποιρίαν διήνυν, ὡς ἐπὶ τι σπεύδων περιφανὲς καὶ πρόβηλον καταγώγιον. Εἰκοσι δὲ ἡμερῶν ὁδὸν διανύσας, εἶω· ὅτε ὁ τῆς ἑκτῆς ὥρας ἦλθε καιρὸς, ἐστὶ τῆς ὁδοπορίας μικρὸν, καὶ βλάβας πρὸς ἀνατολὰς, ἐτέλει τὴν συνήθη εὐχὴν· εἰώθει γὰρ τεταγμένους τῆς ἡμέρας καιροῦς, ἐγκόπτειν μὲν τῆς ὁδοπορίας τὸ σύντονον, καὶ μικρὸν τοῦ κόπου διαναπαύεσθαι, ἐπὶ τῷ δὲ ψάλλειν καὶ γόνυ κλίνειν, καὶ οὕτω προσεύχεσθαι.

καὶ πόλιν εἶχε τὴν ἐρημον, Et civitatem habebat sive pύλας eremum.

ε'. Ἐν δὲ τῷ ψάλλειν καὶ ὁρᾶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀκαταπαύστῃ ὁμῳατι, ὁρᾷ ἐκ δεξιῶν κλίτους, ἐν ᾧ ἑστὼς τὴν ἐκτὴν προσήγχετο, ἀποσιχλασμα φανὲν ὡς ἀνθρωπίνου σώματος. Καὶ τὰ πρῶτα μὲν ἐταράττετο, φάσμα δαιμονικὸν ὑποπτεύων ὁρᾶν, καὶ γέγονε σύντρομος· τῷ δὲ σημείῳ τοῦ σταυροῦ σφραγισάμενος (καὶ τὸν φόβον ἀποσεισάμενος) [ἦδη γὰρ τέλος εἶχεν ἡ εὐχή αὐτοῦ], ἐπιστρέψας τὸ ὅμμα, ὁρᾷ τινα κατὰ ἀλήθειαν πρὸς μεσημβρίαν βαδίζοντα· γυμνὸν δὲ ἦν τὸ ὁρώμενον, μέλαν τῷ σώματι, ὡς ἐξ ἡλιακῆς φλογὸς μέλαν γενόμενον, καὶ τρίχας ἔχοντα ἐν τῇ κεφαλῇ [λευκάς] ὡσεὶ ἔριον, ὀλίγας δὲ καὶ αὐτάς, ὡς μὴ πλέον τοῦ τραχήλου τοῦ σώματος καταφέρεσθαι. Τοῦτο τοῖνον ὁ Ζωσιμᾶς θεασάμενος, καὶ ὡς περ ἔνθους ὄψ' ἦδοντος ἡρώμενος, περιχαρὴς τῷ παραδόξῳ θεάματι, ἤρξατο τρέχειν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἐπ' ᾧ καὶ τὸ ὁρώμενον ἔσπευδεν· ἔταίρε γὰρ χαρὰν ἀνεκλάλητον οὐδέπω γὰρ ἦν θεασάμενος ἐν ὧν τῶν ἡμερῶν ἐκεῖνον διαστήματι ἀνθρωπίνου αἵματος, [ζῶον, ἢ πεττινοῦ, ἢ χερσαίου μορφῇ ἢ ἀποσιχλασμα (28).] Ἐξήτει γοῶν γυνῶναι, τίς καὶ ποταπὸς ὁ ὁρώμενος, ἐλπίζων ὅτι τινὼν μεγάλων θεωρὸς καὶ ἐπόπτης γενήσεται.

ια'. Ὡς δὲ ἐπέγνω τὸν Ζωσιμᾶν ἐρχόμενον μήκοθεν, ἤρξατο φεύγειν καὶ τρέχειν ἐπὶ τὸ τῆς ἐρήμου ἐνδότερον· ὁ δὲ Ζωσιμᾶς, ὡς περ τοῦ γήρους ἐπιλαθόμενος, εἰ δὲ καὶ τὸν κόπον τῆς ὁδοῦ μὴ λογισάμενος, συνέτεινεν ἑαυτὸν καταλαβεῖν τὸ φεύγον αὐτὸν ἐπείγουστος. Οὗτος μὲν ἐδίωκε, τὸ δὲ ἐδίωκετο· ἦν δ' ὁ τοῦ Ζωσιμᾶ δρόμος ὀξύτερος, καὶ κατ' ὀλίγον ἐγένετο τοῦ φεύγοντος πλησιώτερος. Ὡς δὲ ἤγγισεν ἡδὴ, ὥστε καὶ φωνὴν λοιπὴν ἐξακούεσθαι, ἤρξατο κράζειν ὁ Ζωσιμᾶς, καὶ τοιαύτας φωνὰς ἀφίεναι σὺν δάκρυσιν· Τί με φεύγεις γέροντα καὶ ἁμαρτωλόν; δοῦλε τοῦ θντοῦ Θεοῦ, μείνων με, ὅστις ἀν εἰ, τὸν Θεὸν δι' ὃν ταύτην τὴν ἐρημον ὥκησας· μείνων με τὸν ἀσθενὴ καὶ ἀνάξιον, τὴν ἐλπίδα ἣν ἔχεις πρὸς τὴν τούτου σου τοῦ καμῆτος ἀντίδοσιν· στήθι καὶ μετὰδὸς εὐχῆς καὶ εὐλογίας τῷ γέροντι, τὸν Θεὸν μὴ βδελυττόμενον ποτε τινα. Ταῦτα τοῦ Ζωσιμᾶ σὺν δάκρυσι λέγοντος, γεγόνασιν ἀμφοτέροι τρέγοντες ἐν τινὶ τόπῳ, ἐν ᾧ περ τῆς χείμαρρος ἤρως ἐτετύπωτο· οὐ μοι δοκεῖ ποτε γινάμενος χείμαρρος, (πῶς γὰρ ἐν ἐκείνῃ τῇ γῇ φανήσεται χείμαρρος (29);) ἀλλ' ὁ τόπος τοιαύτης ἐλαχε θέσεως.

10. Dum autem orat, et oculos in cælum visum irretito defigit; ecce in dextero latere ejus in quo sextam persolvebat loci, veluti corporis humani simulacrum apparet. Et ipse quidem primam conturbatus suspicabatur diabolicum sibi offerri spectrum; tremoreque concussus, sanctæ crucis signo signavit seipsum: jam enim ad finem pervenerat oratio. Dein convertens oculos, vidit revera aliquem contra meridiem ambulare: nudum autem erat quod videbatur, et cute nigrum tanquam ex ardore solis; crines vero habens in capite ad instar lanæ, eosque modicos, nec multum ultra collum defluentes. Tali spectaculo recreatus Zosimas, et vix præ gaudio sui compos, eo versus procurrere cœpit, quo etiam illud quod apparuerat festinabat. Ineffabili enim replebatur lætitia, ut qui toto tam multorum dierum spatio nulla vel hominis vel alterius ejusmodi animalis vestigia deprehenderat. Cupiebat igitur cognoscere, quis et unde esset qui videbatur, sperans quod magna quædam spectaturus et auditus esset.

11. Verum persona illa, ut cognovit eminens Zosimam ad se venire, fugere cœpit, et versus interiore rem eremum currere. Zosimas autem, tanquam sui oblitus senii, et nihili faciens laborem itineris, contendebat assequi fugientem. Et ipse quidem insequabatur, illa vero fugiebat: sed velocior erat Zosimæ cursus, ac paulatim eum propius fugientem statuebat. Mox autem ut exaudiri etiam vox loquentis potuit, clamare cœpit, et hujusmodi verba jactare cum lacrymis: Quid me fugis senem et peccatorem, serve Dei? Expecta me, quisquis es, per eum ipsum cujus amore eremum hanc habitas: exspecta me infirmum atque indignum senem, per spem quam habes retributionis ex tanto labore consequendæ. Resiste, et tuam orationem ac benedictionem seni mihi impertire, per Deum, qui neminem a se repellit. Hæc cum lacrymis vociferante Zosima, pervenerunt ambo currentes ad locum quemdam, qui erat in modum alvei fluvialis excavatus; sed, ut mihi videtur, torrens ibi nunquam ullus fluxi, eumque situm locus potius habuit a natura.

CAPUT II.

Maria cum Zosima, divinitus sibi noto loquens, eidem exponit vitam suæ meretriciæ sordes.

β'. Ὡς οὖν κατέλαβον τὸν εἰρημὸν τόπον, τὸ μὲν φεύγον κατήλθε καὶ αὐθις ἀνῆλθεν καὶ εἰς τὸ μέρος τὸ ἕτερον, ὁ δὲ Ζωσιμᾶς κεκμηκὼς καὶ μὴ τρέψειν δυνάμενος ἔστη τὸ ἕτερον μέρος τοῦ τόπου χείμαρρος· οὐδὲν, καὶ προσέθηκε τοῖς δάκρυσι δάκρυα καὶ ταῖς οἰμωγαῖς οἰμωγὰς (30), ὡς πλησὺν αὐτοῦ λοιπὸν τοὺς ὀδυρμοὺς ἐξακούεσθαι. Τότε ἐκείνων τὸ φεύγον σῶμα φωνὴν τοιαύτην ἀφίησιν· Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον, οὐ δύναμαι ἐπιστραφῆναι καὶ ὁρθῆναι σοι οὕτως εἰς πρόσωπον· γυνὴ γάρ εἰμι, καὶ γυμνὴ, καθάπερ ὁρᾷς, καὶ τὴν αἰσχύνην τοῦ σώματός μου ἀπερικάλυπτον ἔχουσα. Δ

Ἄλλ' ἐπεὶ θέλεις πάντως ἁμαρτωλῶν γυναικῶν χαρίσασθαι μίαν εὐχὴν, ῥίψον μοι τὸ ῥάκος ὁ περιδέλθῃς, ὅπως ἐν αὐτῇ συγκαλύψω τὴν γυναικείαν ἀσθένειαν, καὶ στρέφωμαι πρὸς σέ, καὶ τὰς εὐχὰς σου κομῶμαι. Τότε ῥίψῃ καὶ φρονῶν ἔκστασις ἔλαβε τὸν Ζωσιμᾶν, ὡς ἔλεγεν, ἀκούσαντα τῶς ὅτι Ζωσιμᾶν αὐτὸν ἐκάλεσεν ἐξ ὀνόματος· ὁ δὲ γὰρ ὢν ὁ ἀνὴρ καὶ πρὸς τὰ θεῖα σοφώτατος, ἐπέγνω ὅτι οὐκ

12. Postquam ad jam dictum locum pervenit uterque; fugiens quidem descendit, et rursus in aliam ascendit partem; Zosimas autem defatigatus, neque amplius currere valens, stetit ex citimo loci torrenti formis latere; addens lacrymis lacrymas, et suspiria suspiriis, ut ipsi approprians suos tandem planctus exaudiret. Tunc illud fugitivum corpus, hujusmodi emisit vocem: Abba Zosima, ignosce mihi, per Dominum; non possum converti, neque sic coram vultu tuo videnda astare: mulier enim sum, verenda corporis discooperia gerens. Sed si omnino vis peccatrici femine petitionem unam indulgere, projice mihi pallium quo amicris, ut muliebrem infirmitatem contegam, et conversa suscipiam benedictionem tuam. Tunc horror et quedam mentis alienatio Zosimam occupavit, sicut aiebat, audientem quod Zosimam se compellere ex nomine. Cum enim acuti vir esset ingenii et divinarum rerum scientissimus, cognovit quod ex nomine se non compellasset illa, quem viderat nunquam et de

NOTÆ.

(27) Deerat hæc vox in ms. regio, quamvis ad complendum sensum necessaria: supplevimus ergo eam ex Bavarico, uti cæteras, antehac inclusas aut posthac includendas.

(28) « Aut alterius animalis sive volatilis seu terrestris figuram vel umbram: » præ quibus in ms. regio solum habetur ἢ ἐτέρου σῶδῶματα.

(29) Opportune hæc adduntur in Bavarico: « Quomodo enim in ejusmodi terra torrens visus fuisse? »

(30) Οἰμωγῇ, planctus, ejulatus: in hanc lectionem mss. consentiunt: alicubi minus recte, Οἰμωδῇ, scriptum invenitur.

quo nec audiverat quidem, nisi spiritu prædita esset prophætico.

13. Ut igitur intellexit quid juberet, statim involvens vetus et detritum quod gerebat pallium, versus illam projecit, seque obvertit. Ipsa vero accepto eo velavit partes corporis, quas præ cæteris obtegi conveniebat, conversaque ad Zosimam sic locuta est: Quid tibi in mentem venit, Zosima, quod tantopere cupias videre peccatricem mulierculam? Quid ex me scire aut discere volens, tantum laborem impiger suscepisti? At ille genu flectens, rogabat, ut sibi ex more benediceret: sed et ipsa idem postulabat, sese inclinans: et jacebant ambo, alter ab altero benedicti volens, nec aliud utrumque audiebatur, quam, Benedic. Tandem cum longior mora fieret, ait mulier ad Zosimam: Abba Zosima, tibi compellit ut benedicas, ac super me ores: te enim presbyterii dignitas ornat, tu ex multo tempore ad sanctum astas altare, et sæpius sacrificans divina obtulisti munera. Ad hæc etiam magis obstupuit Zosimas; et contremiscens senex, velut in agonia perfundebatur aurore; suspiransque et verba singultibus interrumpens, spiritu interciso et palpitanti pectore, ait ad eam: Manifestum est, o mater spiritualis, vel ex moribus tuis, quod ad Deum ascenderis, majorique ex parte mundo mortua sis: patet etiam donum quod tibi divinitus obligit, quia sis ex nomine compellans me, et presbyterum esse asseris, quem nunquam conspexisti. Quoniam igitur gratia, non ex dignitate, sed ex spiritualibus ornamentis dignoscitur, benedic, obsecro, propter Dominum, et ora pro me, tuæ suffragationis indigo.

14. Tunc instantiæ senili cedens mulier; benedictus sit, inquit, Deus, qui hominum et animarum salutem curat. Zosima autem respondente, Amen; surrexerunt ambo de genibus, et ad senem prior sic inquit mulier. Cur, obsecro, ad me peccatricem venisti, o homo? quare voluisti videre mulierculam omni virtute nudam? Verumtamen quando huc te adduxit sancti Spiritus gratia, ut mihi aliquod ministerium exhibeas temporis congruum; dic, quomodo nunc agitur cum gente Christiana? quid regis agunt? quomodo gubernatur Ecclesia? Zosimas ad hæc paucis respondit: Per tuas, o mater, sanctas preces, stabilem omnibus pacem indulsit Christus: sed obsecro ut hujus indigni senis deprecationem suscipiens, ores pro mundo universo atque pro me peccatore, ut solitudinis hujus tantæ non frustra fuerim emensus spatium. Ipsa vero reposuit: Hodie, abba Zosima, oportebat te, qui sacerdotio præcellis, ut dixi, pro me et pro omnibus orare, ad hoc enim ordinatus es: quia tamen jubemur obedire, lubens faciam quod imperasti.

τοῦτο γὰρ αὐτὸ καυχῆσθαι· πλὴν ἐπειπερ ὑπακοὴν ποιεῖν ποιήσομαι.

15. Hæc dicens ad orientem convertit sese, oculosque in sublime attollens ac manus extendens, cæpit orare movendo labia, sic tamen ut vox nulla distincte audiretur; unde neque Zosimas quidquam ex ejus oratione potuit intelligere: stabat autem, ut dixi, trepidus, terramque intuens, et omnino nil loquens. Urravit autem, sermonis sui testem appellans Deum, quod animadvertens longius protrahi orationem, oculos aliquantum a terra sustulit, viditque ipsam orare in altum sublatam, et in aere suspensam velut ad cubitum unum: quod cum vidit, majori correptus metu, vultumque anxius, et omnino nihil proloqui audens, solum intra se dicebat identidem, Domine, miserere. Sic autem in terra jacens, scandalizari cæpit senex cogitando, ne forte

ἂν ἐξ ὀνόματος ἐκάλειτο, ὃν οὐδέποτε εἶδε καὶ περὶ οὐ οὐδέποτε ἤκουσεν, εἰ μὴ τῷ προορατικῷ προφητικῷ χαρίσματι ἐλαμπρύνετο.

17. Ἐποίησε δὲ σὺν τάχει τὸ καλούμενον, καὶ περιελόμενος ὅπου εἶχε παλαιὸν καὶ ἐρρωγὲς ἱμάτιον, ἐρρίψεν ἐπ' αὐτὴν, ὀπισθοφανῶς ἱστάμενος· ἡ δὲ λαβοῦσα αὐτὸ ἐκάλυψε τινα μέρη τοῦ σώματος, ὅπερ εἶδε πλεόντων ἄλλων καλύπτεσθαι. Στρέφεται οὖν πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν, καὶ φησι πρὸς αὐτόν· Τί σοι ἔδοξεν, ἀδελφὲ Ζωσιμᾶ, ἀμαρτωλὸν θεάσασθαι γύναιον; τί ἐξ ἐμοῦ μαθεῖν ἡ ἰδεῖν τοσούτον κόπον οὐκ ὠκνησας ἀναδέξασθαι; Ὁ δὲ εἰς γῆν κλίνας τὰ γόνατα, ἤγει λαβεῖν εὐχὴν κατὰ τὸ συνήθες, ἡ δὲ καὶ αὐτὴ βάλλει μετάνοιαν (31)· καὶ ἔκειντο ἀμφοτέροι ἐπὶ τὴν γῆν, ἕκαστος ἐξαιτῶν εὐλογῆσαι τὸν ἑτερον, καὶ οὐδὲν ἦν ἀκοῦσαι παρὰ ἀμφοτέρων λεγόμενον, εἰ μὴ τὸ, Εὐλόγησον. Μετὰ δὲ πλείστης ὥρας διάστημα, ἔφησεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν Ζωσιμᾶν· Ἀδελφὲ Ζωσιμᾶ, σοὶ τὸ εὐλογῆσαι ἀρκυέει καὶ εὐχεσθαι· σὺ γὰρ προσευχόμενος ἀξίως τετίμησαι, σὺ ἐκ πλείστων ἐτῶν τῷ ἁγίῳ θυσιαστηρίῳ παρίστασαι, καὶ πολλάκις τῶν θείων δώρων μυσταγωγὸς γεγέννησαι. Ταῦτα τὸν Ζωσιμᾶν εἰς μέγιστα φόβον καὶ ἀγωνίαν ἔβαλε, καὶ σύντρομος ὁ γέρον γινόμενος ἰδρωτὶ περιεβρίετο καὶ ἔστυγε, καὶ τὴν φωνὴν περιεκόπτετο· λέγει δὲ πρὸς αὐτήν, διακεκομμένῳ καὶ συνεγεί τῷ ἀσθματι· Ἀλλὰ μὲν, ὦ μήτηρ πνευματικῇ, καὶ ἐκ τοῦ ἥθους αὐτοῦ, ὅτι σὺ πρὸς Θεὸν ἐξεβήσθης καὶ τὸν πλεόνον μέρει τὸ κόσμον νενέκρωσαι· ὅλον δὲ πλεόν τὸ δεδομένον σοι χάρισμα, τὸ οὗτο με ἐξ ὀνόματος· καλέσαι καὶ παρ' ἐσομένον λέγειν, ὃν οὐδέποτε θεάσασθαι· ἀλλ' ἐπειπερ ἡ χάρις οὐκ ἐκ τῶν ἀξιωματῶν γνωρίζεται, ἀλλ' ἐκ τρόπων ψυχικῶν (χαρακτηρίζεσθαι εὐθενοῖν), αὐτὴ εὐλόγησον διὰ τὸν Κύριον, καὶ μετὰ δὸς εὐχῆς τῷ δομένῳ τῆς σῆς ἀντιλήψεως (32).

18. Τῇ ἐνστάσει τοίνυν παραχωρούσα τοῦ γέροντος, ἔφησεν ἡ γυνὴ· Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ψυχῶν κηρύττων. Τοῦ δὲ Ζωσιμᾶ εἰπόντος τὸ, Ἀμὴν, ἀνέστησαν ἐκ τῆς γονυκλισίας ἀμφοτέροι, καὶ φησιν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν γέροντα· Τίνος χάριν πρὸς ἐμὲ τὴν ἀμαρτωλὸν ἐλήλυθας, ἀνθρώπων; τίνος χάριν γυμνὸν πάσης ἀρετῆς ἰδεῖν ἠθέλησας γύναιον; Πλὴν ἐπειπερ σε πάντως ἡ χάρις τοῦ ἁγίου καθωδήγησεν Πνεύματος, ὅπως τινὰ διακονίαν ἐκτελέσῃς τῷ χρόνῳ μου πρόσφορον [εἰπέ μοι], πῶς τὸ Χριστιανικὸν φύλον πολιτεύεται σήμερον; πῶς οἱ βασιλεῖς; πῶς τὰ τῆς Ἐκκλησίας ποιμενεται; Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς ἔφησεν πρὸς αὐτήν, Ἐν ὀλίγῳ, μήτηρ, εὐχαῖς ὑμῶν ὁσίαις, πᾶσιν ὁ Χριστὸς εἰρήνην σταθῆράν ἐχαρίσατο· ἀλλὰ δέξαι γέροντος ἀνάξιον παράκλησιν, καὶ εὖξει ὑπὲρ τοῦ κόσμου παντός, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἵνα μὴ ἀκαρπον τῆς ἐρήμου ταύτης γένηται μοι τὸ διάστημα. Ἐκείνη δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· Σὲ μὲν δέον (33), ἀδελφὲ Ζωσιμᾶ, ἱερώς ἐχοντα ἀξίωμα, ὡς εἶπον, ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ πάντων προσεύχεσθαι· εἰς ποιεῖν καλούμεθα, τὸ προσταθῆν ὑπὸ σοῦ προθύ-

19. Ταῦτα εἰπούσα, στρέφεται κατὰ ἀνατολὰς, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ ὕψος διαίρουσα, καὶ τὰς χεῖρας ἐκτείνουσα, ἤρξατο εὐχεσθαι ὑποψυθίζουσα· φωνὴ δὲ αὐτῆς οὐκ ἤκουετο ἐναρθρός, ὅθεν ὁ Ζωσιμᾶς οὐδὲν τῶν τῆς εὐχῆς δεδύνηται σημειώσασθαι· Ἰστατο δὲ, ὡς ἔλεγε, σύντρομος εἰς γῆν νευκυῶς καὶ μηδὲν καθόλου φθεγγόμενος. Ἄμυνε δὲ, Θεὸν τοῦ λόγου προβαλλόμενος μάρτυρας, ὅτι ὡς εἶδεν αὐτὴν εἰς τὴν εὐχὴν χρονίσασαν, μικρὸν ἀνακύψας ἐκ τῆς εἰς γῆν κατανεύσεως, ὅρᾳ αὐτὴν ὠφθεῖσθαι ὡς ἑνα πῆχυν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῷ ἀέρι κρεμαμένην καὶ οὕτω προσεύχεσθαι. Τοῦτο δὲ ὡς εἶδε, φόβῳ πλείονι συνεχόμενος καὶ σφόδρᾳ ἀγωνίων καὶ μηδὲν φθεγγέσθαι ὁλως τολμών, καθ' ἑαυτὸν δὲ μόνον λέγων ἐπιπολὺ τὸ, Κύριε ἐλέησον, κείμενος δὲ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν

NOTE.

(31) In ms. regio erat, ἤγει καὶ αὐτὴ λαβεῖν μετάνοιαν, potebat ipsa etiam accipere poenitentiam.

(32) Ms. Bavar. τελειότητος, perfectionis.

(33) Te quidem oportebat, et melius quam quod in regio; σήμερον, hodie.

τῷ λογισμῷ ὁ γέρον ἐσκανδαλίζετο, μήποτε ἄρα πνεῦμα ἢ καὶ τὴν εὐχὴν ὑποκρίνοιντο. Στραφεῖσα δὲ ἡ γυνὴ, ἤγειρε τὸν ἀδελφόν, λέγουσα· Τί σε, ἀδελφὲ, οἱ λογισμοὶ συνταράττουσι σκανδαλισθέντα, ἐπ' ἐμοί, ὡς οὐ πνεῦμα ὑπάργω καὶ τὴν εὐχὴν ὑποκρίνομαι; πληροφορήθητι, ἀνθρώπε, ὅτι ἁμαρτωλὸν εἰμι γύναιον, πλὴν τῷ βαπτίσματι τῷ ἁγίῳ τετελείωμαι· καὶ πνεῦμα οὐκ εἶμι, ἀλλὰ γῆ καὶ σποδὸς καὶ τὸ ὅλον σὰρξ, μὴδὲν πνευματικὸν ἐνόησασα. Καὶ ἅμα ταῦτα λέγουσα, σφραγίζει ἑαυτὴν τῷ σημειῷ τοῦ σταυροῦ μέτωπόν τε καὶ ὀφθαλμοὺς, χεῖλῃ τε καὶ τὸ στήθος, λέγουσα, οὕτως, Ὁ Θεός, ἀδελφὲ Ζωσιμᾶ, ἐξελέτω ἡμᾶς ἐκ τοῦ πονηροῦ καὶ τῆς ἐνέδρας αὐτοῦ, ὅτι πολλὰ καθ' ἡμῶν ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ.

15. Ταῦτα τοῖνυν ἀκούσας ὁ γέρον καὶ θασάμενος, ἐρῶμεν ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἐπιλάβετο τῶν ποδῶν αὐτῆς σὺν δακρυαῖς λέγων, Ὁρξίζω σε κατὰ [τοῦ ὀνόματος] τοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ ἐκ Παρθένου τεχθέντος, δι' ὃν ταύτην ἡμῖς σου τὴν γύναιον, δι' ὃν τὰς σάρκας ταύτας οὕτω κατεδάψαντας, μὴδὲν κρύψης ἀπὸ τοῦ δούλου σου, τίς εἰ, καὶ πόθεν, καὶ πότε, καὶ ποῦ τρόπων τὴν ἔρημον ταύτην κατώκησας· μὴδὲν κρύψης ἀπ' ἐμοῦ τὰ κατὰ σὲ, ἀλλὰ πάντα διηγῆσαι, ὅπως τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ ποιήσης κατὰδὼλα· *Σοφία γὰρ κεκρυμμένη καὶ ὁσιταῦρος ἀφανής, τίς ὠφέλεια ἐκ' ἀμφοτέρων;* καθὰ γέγραπται· εἰπέ μοι πάντα διὰ Κύριον· οὐ γὰρ καυχῆσεως ἔνεκεν λέξεις ἢ ἐπιδείξεως, ἀλλ' ἵνα με πληροφορήσης τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον· πιστεύω γὰρ τῷ Θεῷ, ᾧ ζῆς καὶ πεπολιτεύσαι, ὅτι τοῦτου ἔνεκεν εἰς τὴν ἔρημον ταύτην ὠδηγήθην, ὅπως τὰ κατὰ σὲ ποιήσης Κύριος κατὰδὼλα· οὐκ ἔστι τοῖνυν τῆς ἡμετέρας δυνάμεως τοῖς κρίμασι τοῦ Θεοῦ διαμάχεσθαι· εἰ μὴ γὰρ ἦν εὐάρεστον Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν τὸ γυναικῶναί σε καὶ ὅπως ἠγνώσκει, οὐδὲ συνεχώρει θεοβήναι σε ὑπὸ τινος, οὐδὲ ἐμὲ τοσαύτην ὁδὸν διανύσαι ἐνίσχυς, τὸν μηδέποτε προθέμενον ἢ δυνάμενον ἐξελεῖν τοῦ κελλήλου μου.

16. Ταῦτα εἰπόντος καὶ ἑτερα πλείονα τοῦ ἀδελφὸς Ζωσιμᾶ, ἔγειρασα αὐτὸν ἡ γυνὴ, ἔφησε πρὸς αὐτόν, Αἰσχύνομαι, ἀδελφὲ μου, εἰπεῖν σοι τὴν αἰσχύνην τὴν ἔργων μου, συγχώρησόν μοι διὰ τὸν Κύριον· πλὴν ἐπείπερ γυνὴν μου τὸ σῶμα τεθέσται, ἀπογυμνώσω σοι καὶ τὰς πράξεις μου, ἵνα γνῷς πόσῃς αἰσχύνῃς καὶ ἐντροπῇς ἡ ψυχὴ μου πεπληρωται. Οὐ γὰρ, ὡς περ ὑπέλαβες, τοῦ μὴ καυχήσθαι ἔνεκεν τὰ κατ' ἐμαυτὴν οὐκ ἤθελον ἐξηγήσασθαι (τί γὰρ καὶ ἔχω καυχῆσασθαι) σκεύος ἐκλογῆς τοῦ διαβόλου γενναμένη (34)· οὐδὰ δὲ ὅμως ὅτι ἂν ἀπαρξώμαι τῆς κατ' ἐμαυτὴν ἐξηγήσεως, φεύγης ἀπ' ἐμοῦ, ὡς φεύγῃ τις ἀπὸ βρωμῆς, μὴ φέρων ἀκούσαι τοῖς ὡσὶν ἄπερ ἄτοπα πέπραχα· λέγω δὲ ὅμως μὴ σωπῶσα μὴδὲν, ἐξορκουσά σε πρότερον μὴ διαλιπεῖν ὑπὲρ ἐμοῦ προσευχόμενον, ὅπως εὐροίμι ἔλεος ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς κρίσεως. Τοῦ δὲ γέροντος ἀκατασγέτως δακρυόντος, ἤρξατο ἡ γυνὴ τῆς καθ' ἑαυτὴν διηγῆσεως, οὕτως εἰπύσα·

17. Ἐγὼ, ἀδελφε, πατρίδα μὲν ἔσχον τὴν Αἰγύπτου· ζῶντων δὲ τῶν γονέων μου διωδέκατον ἔτος ἀνύουσα, τὴν πρὸς ἐκείνων στοργὴν ἀθετήσασα, ἐγεινάμην εἰς Ἀλεξάνδρειαν· καὶ ὅπως μὲν τὴν ἀρχὴν, τὴν ἐμαυτῆς παρθενίαν διέφθορα, καὶ πῶς ἀκρατῶς καὶ ἀκορῆτως εἶχον περὶ τὸ πάθος τῆς μίσεως, αἰσχύνομαι ἐννοεῖν· τοῦτο γὰρ νῦν εἰπεῖν ὑπάρχει σεμνότερον, ὃ δὲ συντόμως ἔρω, ἵνα τὸ ἐμπαθὲς μου γνῷς καὶ φιλήδονον, δέκα ἐπτά καὶ πρὸς ἑνιαυτοὺς, συγχώρησον, διετέλεσα ὁμόσιον προκειμένη τῆς ἀσωτίας ὑπέκκαυμα, οὐ δόσεως εἶνος, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἔνεκεν· οὐδὲ γὰρ τινὸν διδοῖαι πολλὰς θελόντων ἐλάμβανον. Τοῦτο δὲ ἐπενόησα, ἵνα πλείους ποιῶσω προσέχειν μοι, δῶρον ἐκτελοῦσα τὸ ἐμοὶ καταθύμιον· μὴδὲ γὰρ νομίσης με ὡς εὐποροῦσαν μὴ δέχεσθαι· προσαιτούσα δέεω,

* Eccl. xli, 17.

A spiritus esset atque orationem simularet. Conversa autem mulier excitavit abbatem, dicens : Quid te conturbant, abba, cogitationes tuæ, scandalizatum in me, quasi spiritus sim et orare me similem? Certus esio, o homo, quia mulier peccatrix quidem sum, sacro tamen dignata baptismo : spiritus autem non sum, sed terra et cinis, ac denique caro nihil spirituale cogitans. Atque hæc dicens signavit sibi ipsi signo crucis frontem et oculos, labiaque et pectus : sic, inquit, Deus, o abba Zosima, eruit nos a malo et ab insidiis ejus, quoniam multa est nobiscum virtus sua.

16. Talia audiens ac videns senex, projecit se in terram, ejusque pedes amplexus dixit : Adjuro te per Christum Deum nostrum, qui ex Virgine natus est, propter quem tantam amplexa es nuditatem, et propter quem carnem hanc sic extenuasti, nequid me celes famulum tuum : quæ, unde, quando, et quomodo eremum hanc inhabitasti? Nihil, inquam, eorum quæ ad te pertinent mihi occultes, sed omnia enarres, ut Dei magnalia efficias manifesta : Sapientia enim abscondita et occultus Thesaurus quæ utilitas utriusque? ut scriptum est. Dic mihi, per Deum obsecro, omnia : neque enim jactantiae vel ostentationis causa dixeris, sed ut mihi satisfacies peccatori indiguo : credo enim Deo, cui vivis et famularis, quod propterea in hanc eremum deductus sim, ut quæ circa te gesta sunt manifesta faceret Dominus. Non est autem in nostra potestate Dei iudiciis adversarii : nisi enim placitum Christo fuisset notum facere quomodo certaveris, non utique te cuiquam videndam præbuisset, neque mihi virtutem contulisset ad tantum iter emendandum, cui propositum erat nequaquam e cella mea egredi.

C 17. Hæc et alia plura, dicente Zosima, elevans eum mulier, dixit ad ipsum : Erubescio, abba mi, explicare tibi confusionem operum meorum : ignosce obsecro, propter Dominum. Verumtamen, quandoquidem corpus meum nudum vidisti, denu-dabo et vitam meam, ut cognoscas quantæ turpitudinis et verecundiæ plena sit anima mea. Non enim, quemadmodum suspicaris, jactantiae declinandæ causa renui tibi narrare de me, quæ sui diabolo vas electionis : sed quia scio, quod si inceperem tibi ea exponere, fugies a me, quemadmodum quis fugeret a serpente, non sustinens auribus excipere quæ ego turpissima egi. Dicam nihilominus, nihil reticens, sed ante omnia deprecans, ne cesses orare pro me, ut inveniam misericordiam in die iudicii. Sene autem incessanter lacrymante, exorsa est de se narrare mulier, sic loquens.

18. Ego, frater, patriam habebam Ægyptum : viventibus autem parentibus meis, cum duodecim duntaxat essem annorum, postposita eorum dilectione, veni Alexandriam. Quomodo autem ibi in primis contaminaverim virginatatem meam, etquam insatiabili aique impotenti concubitus desiderio æstuaverim, verecundor vel cogitare : et ipsum nunc dicere pudor velat. Unum breviter fatebor, ut ardorem libidinis meæ intelligas : quod decem circiter et septem annos vixi, publicæ luxuriæ (sit verbo venia) incentivum : idque non muneris alicujus gratia (ita mihi testis veritas), sæpe enim volentes dare quidpiam recusavi suscipere. Hoc autem faciebam, ut quamplurimos ad me concurrere facerem, gratis ipsis præbendo dedecus meum. Non quia dives eram ipsa (ne ideo censeas noluisse accipere)

NOTÆ.

(34) Ita perfectior in Bavarico sensus est per modum parenthesis. « Quid enim gloriæ, quæ, fui vas diaboli? »

vivebam enim mendicando vel ut plurimum stuppam deducendo in fila; sed quia inexplibili cupiditate desiderabam volutari in cœno, et hæc mihi vita erat ac putabatur, naturam efficere omnimoda contumelia.

19. Ita cum viverem, video æstivo quodam tempore turbam multam Ægyptiorum virorum ac Libyum concurrere ad mare; et interrogavi primo obvium mihi quoniam festinarent homines isti sic currentes. Ille vero mihi respondit: Hierosolymam omnes contendunt, propter Exaltationem sanctæ crucis, quæ intra paucos dies de more celebrabitur. Ego autem ad illum: Num et me forsitan accipiant, si voluero sequi? Si naulum, inquit, habes et viaticum, nemo est qui prohibeat. Tum ego: Vere, frater, neque naulum habeo, neque viaticum: abeo tamen et ego, conscendoque in unam conductarum navicularum; alent illi me, etiamsi nolint: corpus enim habeo, hoc ipsis erit pro naulo, pro viatico mihi. Propterea autem, abba mi, volebam ire, ut plures amatores (ignosce fatenti) haberem promptos ad libidinem meam. Dixi tibi, abba Zosima, ne me cogeres eloqui confusionem meam, horresco enim, per Deum juro, et te et aerem inficere sermonibus meis.

20. Tunc Zosimas, lacrymis solum irrigans, ei respondit: Narra per Dominum, mater mea, narra porro, neque præsindas filum tam salutaris argumenti. Ipsa vero priorem sermonem prosequens, hæc adjunxit. Juvenis igitur ille, audita verborum meorum obscenitate, risit et abiit. Ego vero proficiens quam gestabam colum (hanc enim solebam ad tempus circumferre) procurrere ad mare, quo cæteros videbam currere; et videns in littore stantes juvenes aliquot, decem numero aut etiam plures, corpore vegetos et motu agiles, atque ad id quod requirebam sufficientes (expectabant autem, ut mihi videbatur, navigationis socios alios; qui enim prævenierant jam navigia conscenderant) ego in medium eorum impudenter me inferens: Accipite, inquam, etiam me quocunque pergitis: nec enim vobis inutilis ero. Tum alia magis pudenda adiciens, omnes ad risum movi. Ipsi vero videntes meam promptitudinem ad quicquid impudenter libuisset, accipientes me induxerunt in navigium, quod paratum habebant: et quoniam etiam ipsi habebant quod præstolabantur, continuo cœpimus navigare.

21. Quæ vero deinceps secuta sunt, quomodo tibi possim narrare, o homo? Quæ lingua explicare, quis auditus valeat sustinere, quæ in navi atque per iter sunt acta, et ad quæ facienda miseros compuli vel invitos? Nullum lascivix genus est tam insolitum tanque inauditum, cujus non fuerim infelicitibus magistra. Itaque obstupesco abba, quomodo sustinuerit mare luxuriam meam; et quomodo terra non aperuerit os suum, ut viventem me ad inferna dimitteret, factam in laqueum tot animarum. Sed Deus, ut arbitrator, quærebat penitentiam meam: non enim vult mortem peccatoris, sed longanimitèr sustinet, conversionem expectans. Talius igitur intenti, studiis pervenimus Hierosolymam: cunctis autem diebus, quæ festivitatem præcessere, similibus aut etiam pejoribus occupabar: nec enim contenta juvenibus illis, quos per mare atque in itinere habueram mihi subservientes; pluribus quoque aliis abusa sum, cives et advenas in id ipsum conquirens.

22. Cum vero sancta exaltatæ crucis festivitas illuxit, ego quidem ut antea circuibam, venans adolescentum animas: videbam autem summo mane

A καὶ πολλὰς στυπτιὸν νήθους, ἐπιθυμίαν δὲ εἶχον ἀκρόεστον καὶ ἀκατάσχετον ἔρωτα τῶν ἐν βορῶν κυλίσσων· καὶ τοῦτο μοι τὸ ζῆν ἦν τε καὶ ἀλογίζετο τὸ διαπαντὸς ἐκτελεῖν τὴν ὕβριν τῆς φύσεως.

19. Τοῦτον τοίνυν βίωσιν μου τὸν τρόπον, ὁρῶ ἐν τινὶ καιρῷ τοὺς θερούς ἀνδρῶν Λιβύων καὶ Αἰγυπτίων ὄχλον πολλόν, τρεχόντων ὡς ἐπὶ θάλασσαν· ἠρώτησά τέ τινα τὸν τότε παρατυχόντα μοι. Ποῦ σπουδάζουσιν ἄρα οἱ ἄνδρες οὗτοι οἱ τρέχοντες; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο λέγων· Εἰς Ἱερουσόλυμα πάντας ἀνέρχονται, τῆς Ὑψώσεως ἕνεκεν τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἧτις μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰσθε γίνεσθαι. Ἐφην τε πρὸς ἐκείνον ἐγώ, Ἀρά γε λαμβάνουσι καμὲ σὺν αὐτοῖς, εἴπερ ἀκολουθήσαι θελήσω; Ὁ δὲ πρὸς με, Ἐάν ἔχῃς τὸν ναυλὸν σου καὶ τὴν δαπάνην, οὐδεὶς ὁ κυλώνων σε. Εἶπον δὲ πρὸς αὐτόν· Ὀντως, ἀδελφέ, ναυλὸν [καὶ] δαπάνην οὐ κέκτημαι· ἀπέρχομαι δὲ καὶ γὰρ, καὶ ἀνέρχομαι εἰς ἐν τῶν πλοιαρίων ὧν ἐμισθώσαντο, καὶ θρέψαι με ἔχουσι καὶ μὴ θέλουσιν· σῶμα γὰρ ἔχω, ἀντὶ ναυλοῦ λαμβάνουσι. Διὰ τοῦτο δὲ θέλω ἀπαλθεῖν (ἀββὰ μοι, συγχώρησον), ἵνα σὺν πολλοῖς ἐρασταῖς ἐν ἐτοιμῇ τοῦ πάθους μου. Εἶπον σοι, ἀββὰ Ζωσιμὰ, μὴ ἀναγκάσῃς εἰπεῖν σοι τὴν ἀσχημοσύνην μου· φρίττω γάρ, οἶδεν ὁ Κύριος, μολύνουσα καὶ σὲ καὶ τὸν ἀέρα τοῖς λόγοις μου.

20. Ὁ δὲ Ζωσιμὰς δάκρυσι βρέχων τὸ ἔδαφος, πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο· Λέγε διὰ τὸν Κύριον, ὃ μῆτέρ μοι, λέγε, καὶ μὴ ἐγνώσῃς τὸν [ἐλεμὸν] τῆς τοιαύτης ἐπωφελοῦς διηγήσεως. Ἡ δὲ αὖθις ἀναλαβοῦσα τοὺς προτέρους ῥήμασι, προσέθηκε ταῦτα· Ἐκείνους τοίνυν ὁ νεανίας, ἀκούσας τὸ αἰσχρὸν τῶν ῥημάτων, γέλῳ ἀνεχώρησεν· ἐγὼ δὲ ῥίψασα τὴν ἡλεκάτην ἤντησε ἰδύσασθαι (ταύτην γὰρ συμβέβηκε διὰ χρόνον βασιλεύειν με), τρέχῳ πρὸς θάλασσαν, ἐνθα τοὺς τρέχοντας ἐξέλεπον τρέχοντας· καὶ βλέπουσα νέους τινὰς πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ἐστώτας, ὡσεὶ C δέξα τὸν ἀριθμὸν ἢ καὶ πλειονας, σφριζόντας τοῖς σώμασιν ἅμα καὶ τοῖς κινήμασι, καὶ ἱκανοὺς μοι φανέντας πρὸς τὸ ζητοῦμενον (ὡς εἰκοιξε δὲ καὶ ἀλλοὺς συμπληρώτους ἀνέβαινον· καὶ γὰρ καὶ ἑταροὶ προανελθόντες ἦσαν εἰς τὰ πλοίαρνα), ἀναβῶν δὲ, οὕτως ἦν μοι ἔθος, εἰς μέσον αὐτῶν εἰσεπήδησα· Ἀβέετα, ἔφην, καὶ μὲ ὅπου ἀπέρχεσθε· οὐκ ἔχω γὰρ ὅμιν εὐρεθῆναι ἀδόκιμος· εἰτα ἑταρα εἰσποῦσα ῥήματα ἀσχηρότερα, ἐκίνησα ἅπαντας εἰς γέλωτα. Οἱ δὲ τὸ πρὸς ἀναβείαν ἐπαγωγὴν θεασάμενοι, λαβόντες ἀνάγναι με εἰς ὅπερ εἶχον πλοίαριον ἐτοιμον· κἀκεῖνοι γὰρ ἐν τοσούτῃ παραγεγόναν οὐπερ ἂν ἔμενον. Ἐκείθεν τοῦ πλοῦς ἀπερξάμεθα.

21. Τὰ δὲ ἐντεῦθεν πῶς σοι διηγήσομαι, ἄνθρωπε; ποῖα γλώσσα ἐξείποι ἢ ἀκοὴ παραδέξεται τὰ ἐν τῷ πλοίῳ καὶ κατὰ τὴν ὁδοπορίαν γενόμενα; ἅπερ μὴ θέλοντας ποιεῖν τοὺς ἀθλίους ἠγάχαζον; Οὐκ ἔστι εἶδος ἀσελγῆς, ῥητὸν τε καὶ ὁρόητον, οὐπερ οὐ γέγονα τοῖς ταλαιπώροις διδάσκαλος. Ἐγὼ τοίνυν, D ἀββὰ μου, καταπληττομαι πῶς ὑπήνεγκιν ἡ θάλασσα τὰς ἐμὰς ἀσωτίας· πῶς οὐκ ἠνοῖξεν ἡ γῆ τὸ στόμα, καὶ ζῶσαν εἰς ἄβυσσον με καθήγαγε, τὴν τοσαύτα ψυχὰς παγιδεύσασαν. Ἀλλ' ὡς εἰκοιξε ὁ θεὸς τὴν ἐμὴν ἐξήτει μετάνοιαν· οὐ γὰρ θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ μένει μακροθυμῶν, τὴν ἐπιστροφὴν ἐκδεχόμενος· οὕτω τοίνυν καὶ μετὰ τοσαύτης σπουδῆς ἀνῆλθομεν εἰς Ἱερουσόλυμα· καὶ ὅσας μὲν ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς ἐν τῇ πόλει διέτριψα, τοῖς ὁμοίοις ἐχρησάμην, μᾶλλον δὲ τοῖς χείροσιν· οὐ γὰρ μόνον ἀρκεσθὴν τοῖς νεανίσκοις, οὐ κατὰ τὴν θάλασσαν ἔλεγον καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπουργοῦντάς μοι, ἀλλὰ καὶ ἀλλοὺς πολλοὺς ἡγρεύωσα, πολίτας τε καὶ ξένους εἰς τοῦτο συλλέγουσα.

CAPUT III.

Marie conversio et vita in eremo.

22. Cum vero sancta exaltatæ crucis festivitas illuxit, ego quidem ut antea circuibam, venans adolescentum animas: videbam autem summo mane

23. Ὅτε δὲ ἔφθασεν ἡ ἀγία τῆς ὕψώσεως τοῦ σταυροῦ ἑορτή, ἐγὼ μὲν καθὰ καὶ τὸ πρὶν περιεφειν ψυχὰς νέων ἡγρεύουσα. Ἐβλεπον δὲ ὁρῶν βαθέως

πάντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν συντρέχοντας, καὶ ἀπήμι
 χάθω τρέχουσα σὺν τοῖς τρέχουσιν. Ἦλθον οὖν σὺν
 αὐτοῖς εἰς τὰ τοῦ οἴκου προαύλια· καὶ ὅτε ἦλθεν ἡ
 ὥρα τῆς θείας ὑψώσεως, ὤθουν καὶ ἀντωθούμην
 βιαζομένη τὴν εἰσοδόν, συνελθὲν τῷ ὄχλῳ σπουδά-
 ζουσα. Καὶ ἕως μὲν τῆς θύρας, δι' ἧς λοιπὸν εἰς
 αὐτὸν τὸν ναὸν τις ἐγένετο, ἐν ᾧ τὸ ζωποῖον ἔξω
 ἐδείκνυτο, σὺν μόχθῳ πολλῷ καὶ θλίψει προσήγγι-
 ζον ἡ ταλαιπωρος. Ὅτε δὲ τὴν φλὶάν τῆς θύρας
 ἐπάτησα, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀκωλύτως εἰσῆσαν,
 ἐμὲ δὲ θεία τις ἐκώλυσε δύναμις, μὴ συγχωροῦσα
 τὴν εἰσοδὸν εἰσελθεῖν. Αὐθὺς γὰρ ἀντωθούμην (καὶ
 ἀντεπεμπόμην), καὶ μόνῃ πάλιν ὠρώμην ἐστῶσα
 εἰς τὰ προαύλια. Νομίσασα γὰρ ἐκ γυναικείας
 ἀδυναμίας τοῦτο συμβαίνειν, πάλιν ἐμαυτὴν ἐτέροις
 ἐγκταμιζάσα, ἐβιάζομην ὡς οἶόν τε παραγκωνίζο-
 μένη, καὶ ἐμαυτὴν εἰσωθούσα. Ἄλλ' ἐκπίπῳ εἰς
 μάταια· αὐθὺς γὰρ ἦνίκα τῆς φλῆας ὁ ποῦς ἐπέβη ὁ
 ἄλλιος, τοὺς μὲν ἄλλους ὁ ναὸς εἰς ἐν μηδένος ἐμπο-
 δίζοντος, ἐμὲ δὲ μόνην τὴν τάλαιναν οὐκ ἐδέχετο,
 ἀλλ' ὥστερ στρατιωτικῆς πληθὺς τεταγμένης εἰς
 τοῦτο, τῆς ἐμοὶ προσταχθείσης ἀποκλείσαι τὴν εἰ-
 σοδόν, οὕτω μὲ τις ἀθρόα διεκώλυσε δύναμις, καὶ
 πάλιν ἱστάμην εἰς τὰ προαύλια.

κγ'. Τοῦτο εἶπε καὶ τετράκις παθούσα τέ καὶ ποιή-
 σασα, ἀποκαίρουσα λοιπὸν, καὶ μηκέτι ὤθειν καὶ
 ἀντωθεῖσθαι ἰσχύουσα (ἐγγενέει γάρ μου τὸ σῶμα ἐκ
 τῆς βίας κατατόπον), καὶ ἐνδοῦσα λοιπὸν, ἀνεχώρησα,
 καὶ ἔστην ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς αὐλῆς τοῦ ναοῦ· καὶ μό-
 λης ποτὲ ἐν συναισθήσει τῆς αἰτίας, τῆς καλωσύνης
 με ἰδεῖν τὸ ζωποῖον ἔξω, γεγέννημαι. Ἦφατο γὰρ
 τὸν ὀφθαλμὸν τῆς καρδίας μου λόγος σωτήριος,
 ὑποδεικνύων μοι, ὅτι ὁ βόρβορος τῶν ἔργων μου ἦν,
 ὁ τὴν εἰσοδὸν κλείων μοι. Ἠρξάμην δὲ κλαίειν, καὶ
 ὀδύρεσθαι, καὶ τὸ στήθος μου ὑπέπειν, καὶ στεναγ-
 μούς ἐκ βάθους τῆς καρδίας μου ἀνάγνοσα· κλαίουσα
 δὲ ὁρῶ ἐπάνω τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἱστάμην [ἐπάνωθεν]
 εἰκόνα τῆς παναγίας Θεοτόκου ἐστῶσαν, καὶ φημι
 πρὸς αὐτὴν ἀκλινῶς ἐνατενίζουσα· Παρθένη Δέσποινα,
 ἡ τὸν Θεὸν Λόγον κατὰ σάρκα γεννήσασα, οἶδα μὲν,
 οἶδα ὡς οὐκ ἔστιν εὐκρεπὲς οὐδὲ ὑλόγον τὴν οὕτως
 με ῥυπαρὰν οὖσαν, τὴν οὕτως πανάσωτον, εἰκόνα
 καθάρῃ σου τῆς Ἀειπαρθένου, σοῦ, τῆς ἀγνῆς, σοῦ
 τῆς σῶμα καὶ ψυχὴν ἐχούσης καθάραν καὶ ἀμώλυντον·
 δίκαιον γὰρ ἔστιν ἐμὲ τὴν ἁσώτον ὑπὸ τῆς σῆς καθαρότη-
 τος μισεῖσθαι τε καὶ βδελύττεσθαι. Πλὴν ἐπειπερ, ὡς
 ἤκουσα, διὰ τοῦτο γέγονεν ὁ Θεός, ὃν ἐγέννησας,
 ἀνθρώπος, ὅπως καλέσῃ ἀμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν·
 βοήθησον τῇ μόνῃ, καὶ μὴ ἐχούσῃ τινὰ πρὸς βοήθειαν·
 ἐπίταξον χάμῳ συγχωρηθῆναι τὴν εἰσοδὸν τῆς Ἐκ-
 κλησίας εἰσελθεῖν· μὴ στερήσῃς με τὸ ἔξωλον ἰδεῖν,
 ἐν ᾧ κατὰ σάρκα προσπαγίς ὁ Θεός, ὃν ἐγέννησας, τὸ
 αἶμα τὸ ἴδιον ὑπὲρ ἐμοῦ δέδωκεν εἰς ἀντίλυτρον·
 ἐπίταξον, ὦ Δέσποινα, χάμῳ τὴν θύραν ἀνοίγειναι
 τῆς θείας τοῦ σταυροῦ προσκυνήσεως, καὶ σὲ δίδωμι
 τῷ ἐκ σοῦ τεχθέντι Θεῷ ἑγγυτήν ἀξιόχρεωτον, ὡς οὐκέτι
 τὴν σάρκα ταύτην ἐνυθρίσω δι' αἰσχρὰς οἰαζόμεναις μί-
 ξεως, ἀλλ' ἦνίκα τὸ ἔξωλον τοῦ σταυροῦ τοῦ Υἱοῦ σου
 θεάσωμαι, κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ πᾶσιν ἐνυθρί-
 τάσωμαι, καὶ αὐτίκα ἐξέρχωμαι, ὅπου δ' ἂν αὐτῇ,
 ὡς ἐγγυτῆς σωτηρίας, ὑποθῇς καὶ ὁδηγήσῃς με.

κδ'. Ταῦτα εἰπούσα, καὶ ὥστερ τινὰ πληροφορίαν
 λαβοῦσα τὸ τῆς πίστεως ἔμπυρον, τῇ εὐσπλαχνικῇ
 τῇ Θεοτόκῳ καταβαρῆρῆσασα, κινῶ ἐμαυτὴν ἐκ
 τοῦ τόπου ἐκείνου, ἐν ᾧ ἐστῶσα ἐκποιοῦμην τὴν δέη-
 σιν· καὶ ἐρχομαι πάλιν, καὶ τοῖς εἰσίσουσιν ἐμαυτὴν
 ἐγκταμιζά, καὶ οὐκέτι οδοὺς ὠδῶν με καὶ ἀντωθού-
 μενος, οὐδεὶς ὁ κωλύων με τοῦ πλησίον γενέσθαι με
 τῆς θύρας, δι' ἧς εἰς τὸν ναὸν εἰσέεισα. Ἐκάλέν με
 οὖν ῥῆριχ καὶ ἔκτασις, καὶ ὅλη δι' ὅλου ἔκλονοῦμην
 καὶ ἔτρεμον. Εἶτα φθασάσης μου τὴν θύραν τὴν ἕως
 τότε ἡσφαλισμένην μοι, ὡσεὶ πᾶσα ἡ δύναμις, ἡ
 πρότερον με κωλύουσα, νῦν ἐμοὶ προσδοκοῖαι τὴν
 εἰσοδόν, οὕτως εἰσῆλθον ἄπνοος, οὕτως ἐνδὲς τῶν
 ἁγίων γεγέννημαι, τῆς τε ζωποιοῦ θείας τοῦ σταυροῦ
 κατηγνώμαι, καὶ εἰδὼν τοῦ Θεοῦ τὰ μυστήρια, καὶ
 οἶδς ἔστιν ἔτοιμος τοῦ δεχέσθαι τὴν μετάνοιαν. Πί-

A concurrere omnes ad ecclesiam : abique etiam ipsa,
 cum currentibus currens. Veni ergo cum illis ad
 basilicæ atria, et in ipsa exaltationis adorandæ hora,
 impellebam, impellebarque violenter, contendens
 cum turba ingressum obtinere. Ita usque ad ja-
 nuam templi, in quo salutarum lignum ostende-
 batur, appropinquabam misera, multo cum labore
 atque angustia : mox autem atque limen portæ
 attigeram, alii quidem absque impedimento ingressi
 sunt, me vero divina quedam virtus prohibuit, in-
 gressu arcens. Rursus igitur impellor retro, meque
 in atrio solam invenio. Existimans autem id acci-
 disse ex muliebri imbecillitate, rursus me permi-
 scens aliis, lactabar ut poteram, cubitisque connitens
 memetipsam impellebam. Sed laborabam frustra :
 rursus enim statim atque limen templi calcavi infeli-
 x, alios quidem excepit ecclesia nemine prohiben-
 te, me vero calamitosissimam suscipere recusabat :
 et tanquam sit militaris turba ordinata ad hoc ibidem
 B consisteret, ut ingressum præcluderet, sic me vis
 quedam subita repellebat, iterumque constitebat
 in atrio.

23. Hæc tertio ac quarto agens et patiens, ac de-
 nique fatigata, neque jam amplius valens trudere
 atque retrudi (defecerat enim virtus corporis præ
 violentia) tandem recedens discessi, et steti in an-
 gulo quodam atrii ; atque ibi vix demum in cog-
 nitionem veni causæ, prohibentis me intui vivificum
 lignum. Perculit enim oculus cordis mei salutaris
 sermo, ostendens mihi quod actionum mearum tur-
 pitudine præcludebat ingressum. Cæpi igitur flere, et
 dolere, ac pectus tundere : suspiria autem ex intimo
 corde trahens ac lacrymans, video supra locum, in
 quo constiteram, positam imaginem sanctissimæ Dei-
 paræ ; atque in eam oculos indesinenter intendens,
 sic alloquor : Domina Virgo, quæ Verbum Dei secun-
 dum carnem peperisti, scio quoniam neque rationi
 neque decori congruit, quod ego, usque adeo sor-
 dida, tuam semper virginis intemeratam imaginem
 aspiciam ; tuam, inquam, quæ semper casta corpus
 et animam incoincidentatam mundissimamque ser-
 vasti : quin potius æquum est ut puritas tua me
 impuram abominetur et oderit. Quandoquidem ta-
 men Deus, quem genuisti, ideo, sicut audiui, homo
 factus est, ut vocet peccatores ad penitentiam ;
 adjuva desolatam me et subsidio destitutam : jube
 etiam mihi indulgeri ingressum ad ecclesiam, neque
 privas me conspectu illius ligni, in quo confixus
 quoad carnem natus ex te Deus, proprium san-
 guinem dedit pro mea redemptione : jube mihi
 quoque, o Domina, aperiri ostium, ut divinam cruce-
 m adorem, teque genito ex te Deo vadem suscep-
 tibilem offeram, quod carnem meam nunquam
 deinceps commodabo obscenæ, ut antea, commi-
 sioni, sed mox ut crucem Filii tui videro, mundo
 D et omnibus quæ in mundo sunt vale faciens, illic
 ibo, quo tu ipsa, velut salutis meæ mediatrix,
 jusseris atque duxeris me.

24. Talia loquens, et fidei ardore tanquam pignore
 quodam certior redditæ gratiæ obtinendæ, atque
 in misericordia Dei paræ confixa, moveo me ab eo
 loco in quo consistens orationem feceram : rus-
 susque accedens introeuntibus me permiscui, neque
 amplius sensi qui me impelleret ac vicissim im-
 pelleretur, aut omnino prohiberet appropinquare
 portæ per quam ingressus erat in templum. Hic
 vero horror et stupor me cepit, totaque contremui :
 deinde attingens portam quæ hactenus mihi clausa
 fuerat, veluti si ea vis omnis quæ antea impedi-
 verat, nunc aditum laxavisset, citra laborem in-
 gredior ; atque in sanctum admissa locum, fructu
 sum salutari crucis aspectu ; vidique arcana Dei,
 et quam paratus sit suscipere penitentes. Itaque
 infelix ego in terram me prosternens, postquam

sanctum illud pavementum adoravi, cursim exivi festinans ad eam quæ mea fuerat mediatrix: constitutaque in loco, in quo sponsionis meæ signatum erat chirographum, ac genu flectens ante Deiparam semper virginem, huiusmodi verbis usa sum.

25. Tu, o Domina clementissima, humanitatem tuam erga me commonstrasti, tu non repudiasti orationem peccatricis indignæ. Vidi gloriam, cuius conspectu merito privamur impuri: sit igitur gloria Deo, qui per te suscipit peccantium poenitentiam. Quid enim amplius cogitabo aut dicam peccatrix? Tempus est, Domina, ut fidei iussione, quam interposuisti pro me, impleantur promissa. Nunc igitur, quo jubes, deduc me: nunc vel maxime fias mihi magistra salutis, manu ducens me per viam poenitentiae. His dictis, audio vocem eminus clamantis: Si Jordanem transieris, optimam invenies requiem. Ego vero vocem istiusmodi audiens, mihi per-suadens eam propter me faciam, exclamavi lacrymans, et Deiparæ dixi: Domina, Domina, ne derelinquas me. Itaque vociferans egredior ex atrio templi, festinante pergebam.

26. Egre dientem autem me conspiciens quispiam, tradidit mihi tres nummos dicens, Accipe hosce, Mater. Ego vero datos expendens, tres panes mihi cum ipsis emi, et eos in vaticum benedictionis accepi. Interrogavi deinde eum qui panes vendiderat, quæ aut ubi esset via ad Jordanem ducens: edocta quæ portam civitatis, quæ in illas ducebat partes, egrediebam currens, et proficisci incipiebam lacrymans: interrogationi vero interrogationem jungens, itoque die ambulans (erat enim inter arbitror, hora tertia quando crucem conspexi) tandem inclinante ad occasum sole, appropinquavi ad templum Joannis Baptistæ, quod prope Jordanem situm est. Hic ego cum prius oravissem, descendi statim in Jordanem, faciemque ac manus sancta illa aqua rigavi: deinde in ipso Præcursoris templo suscepi intemerata atque vivifica mysteria, atque comedi mediam partem panis unius, et ex Jordane bibi, sicque me super terram posui nocte illa. Mane autem facto inveniens ibidem parvam scapham, transivi in ripam alteram; iterumque rogavi ducem meam, ut duceret me quo placuisset. Fui igitur in hac eremo, et ab illo tempore usque in hodiernum diem elongavi fugiens; et hic habito, expectans Deum meum, qui salvat conversos ad se a pusillanimitate spiritus et tempestatis.

τῆς σήμερον ἐμάχρυνα φυγαδεύουσα, καὶ ἐν ταύτῃ ἀλιγοψυχίας καὶ καταγίλλος τοὺς ἐπιστρέφοντας πρὸς αὐτὸν διασώζοντα.

27. Dixit ad eam Zosimas: Quot vero anni sunt, o domina mea, ex quo in hac eremo habitas? Respondit mulier: Quadraginta septem anni, quantum existimo, sunt quod sancta civitate egressa fui. Et rursum Zosimas: Ecquid autem in cibum habuisti vel invenisti, o domina mea? Duos, inquit illa, et dimidium panem ferens Jordanem transivi, qui brevi arefacti induruerunt, et paulatim edendo assumpti sunt. Tunc Zosimas: Et sic absque difficultate transigisti tantum tot annorum spatium? neque tam subita mutatio quidquam te conturbavit? Rem, subiungit illa, nunc quæris, abba Zosima, quam vel referre horreo: si enim nunc in memoriam revocavero tam multa quæ sustinui pericula, tentationumque graviter me pulsantium rationem voluero reddere, vereor ne rursum ad eodem impingar scopolos. Nihilominus, reponit Zosimas, nihil dimittas, domina, quod mihi non enunties: hoc enim te suppliciter omnino rogavi ut absque involucro cuncta me doceas.

28. Cui illa: Crede mihi, inquit, abba Zosima, annos septemdecim transegi in hac eremo, luctans

φάσα τοίνυν ἐμαυτὴν ἐγὼ ἡ ἀθλία ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τὸ ἅγιον ἐκεῖνο προσκυνήσασα ἔδαφος, ἐτρεχον ἐξιοῦσα, πρὸς τὴν ἐγγυσησμένην με σπουδάζουσα. Γίγνομαι τοίνυν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τὸ τῆς ἐγγύης ὑπεργράφῃ χειρόγραφον· καὶ γόνυ κλίνασα ἐμπροσθεν τῆς Ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου, τοῦτοις ἐχρησάμην τοῖς ῥήμασι·

κε'. Σὺ μὲν, ὡ φιλάγαθε Δέσποινα, τὸ σὸν ἐνεδεῖξο [ἐπ' ἐμῇ] φιλάνθρωπον, σὺ τῆς ἀναξίας οὐκ ἔδωκ' αὐτῷ τὴν δέσπιν· εἶδον δόξαν, ἣν δικαίως οὐχ ὀρώμεν οἱ ἄστωτες· δόξα τῷ Θεῷ, τῷ διὰ σὺ δεχομένῳ τῶν ἀμαρτωλῶν τὴν μετάνοιαν. Τί γὰρ εἶχον πλέον ἢ ἀμαρτωλὸς ἐννοήσας, καὶ ταύτην δι' ἐμὲ γενέ-
λοιπόν, Δέσποινα, πληρωθῆναι λοιπὸν τῆς ἐγγύης, ἥς ἐγγυήσω, τὰ σύμφωνα. Νῦν ὅπου κελεύεις ὁδηγῶν· νῦν γενοῦ μοι μᾶλλον τῆς σωτηρίας διδάσκαλος, χειραγωγούσα πρὸς τὴν ὁδὸν τὴν εἰς μετάνοιαν ἀγούσαν. Καὶ ταῦτα λέγουσα, ἤκουσα πόρρωθεν κράζοντος, Ἐάν τὸν Ἰορδάνην διέλθῃς, καλὴν εὐρήσεις ἀνάπαυσιν. Ἐγὼ δὲ τῆς φωνῆς ταύτης ἀκούσασα, καὶ ταύτην δι' ἐμὲ γενέ-
σθαι πιστεύσασα, δακρύουσα ἔκραξα, καὶ τῇ Θεοτόκῳ ἔβησα· Δέσποινα, Δέσποινα, μὴ ἔγκαταλίπῃς με. Καὶ ταῦτα βοήσασα ἐξῆμ' ἐκ τῆς αὐτῆς τοῦ ναοῦ, καὶ συντόμως ἐβόδιζον.

κς'. Ἐξεργουμένην δὲ τις ἐωρακώς με, ἐπιδιδώσιν μοι τρεῖς φύλεις, δέξαι ταύτας, ἀμμά μου, εἰπόντων· Ἐγὼ δὲ τὰ δοθέντα μοι κομίσασα, τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἠγγράσα ἄρτους, καὶ τοὺτους ἔλαβον εὐλογίας ἐφ' ὁδόν. Ἡρώτησα δὲ τὸν τοὺς ἄρτους πιπράσκοντα, Ποῖα καὶ πῶθεν ἡ ὁδὸς καθέστηκεν, ἄνθρωπε, ἢ εἰς τὸν Ἰορδάνην ἀπάγουσα; Καὶ μαθοῦσα τὴν πύλιν τῆς πόλεως, τὴν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἐξάγουσαν, ἐξῆλθον τρέχουσα, καὶ τῆς ὁδοπορίας εἰχόμεν δακρύουσα. Ἐρωτήσῃ δὲ ὁράνουσα τὴν ἐρώτησιν, καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν τῆς ἡμέρας ὁδοιπορήσασα (ἦν γὰρ τρίτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας, ὅτε τὸν σταυρὸν ἔθεασάμην, ὡς εἰκάζω), κατέλαβον λοιπὸν, τοῦ ἡλίου πρὶς τὴν δύσιν κλίναντος, τὸν ναὸν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, τὸν καίμενον τοῦ Ἰορδάνου σύγγγυς. Καὶ πρότερον ἐν τῷ ναῷ προσκυνήσασα κατήλθον εἰς τὸν Ἰορδάνην αὐτίκα, καὶ πρόσσωπον καὶ χεῖρας ἐξ ἐκείνου τοῦ ἁγίου ὕδατος ἔβρεξα· μετέλαβον δὲ τῶν ἀγράντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ Προδρόμου, καὶ τοῦ ἐνὸς ἄρτου τὸ ἥμισυ ἔφαγον, καὶ ἐκ τοῦ Ἰορδάνου πούσα ἐπὶ τῆς γῆς ἐμαυτὴν τὴν νύκτα κατέκλινα. Τῇ δὲ ἐπαύριον εὐρούσα μικρὸν ἐκείσε πλοῖαριον, ἐπὶ τὸ μέρος τὸ ἔτερον γέγονα, καὶ πάλιν ἐξήτησα τὴν ὁδηγόν μου, ὁδηγήσάι με ὅπου δ' ἂν ἐστὶν αὐτῇ εὐάρεστον. Ἰέγονα τοίνυν κατὰ ταύτην τὴν ἔρημον, καὶ ἐξ ἐκείνου μέχρι αὐτὸν διασώζοντα.

κς'. Ὁ δὲ Ζωσιμὰς πρὸς αὐτὴν ἔφησεν· Πόσα δὲ ἔτη εἶσιν, ὦ κυρία μου, ἐξ ὅτε εἰς ταύτην αὐλήν τὴν ἔρημον; Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ· Τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἔτη, ὡς εἰκάζω, εἶσιν, ἐξ ὅτε τῆς ἁγίας πόλεως ἐξελήλυθα. Εἶπεν δὲ Ζωσιμὰς· Καὶ τί δὲ εὐρὴς ἢ ἐσχηκας τροφὴν, ὦ κυρία μου; Ἐφη δὲ ἡ γυνὴ· Δύο μὲν ἥμισυ ἄρτους τὸν Ἰορδάνην ἐπέραςα φέρουσα, ὅτινες κατ' ὀλίγον ξηρανθέντες ἀπελιθώθησαν, καὶ μικρὸν ἐπὶ χρόνους ἐσθίουσα διετέλεσα. Εἶπεν δὲ Ζωσιμὰς· Καὶ οὕτως ἀπόνως παρήλθες τῶν τοσοῦτων ἐτῶν τὸ διάστημα, μηδὲν τῆς ἀθρόας γενομένης μεταβολῆς ταραττούσης σε; Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ· Πράγμα μὲν νῦν ἠρώτησας, ἀββᾶ Ζωσιμὰ, ὅπερ φρίττω καὶ λέγουσα· ἔάν γάρ ἔλθω νῦν εἰς ἀνάμνησιν τῶν τοσοῦτων κινδύνων, ὡν περὶ ὑπέμεινα, καὶ τῶν λογισμῶν τῶν δεινῶν ἐνοχλησάντων μοι, φοβοῦμαι μὴ πως καὶ αὖτις ὑπ' ἐκείνων βληθῶμαι. Εἶπεν δὲ Ζωσιμὰς· Μηδὲν ἔσσης, κυρία μου, ὅπερ μὴ ἀναγγελῆς μοι· ἀπαξ γὰρ εἰς τοῦτο κατεπηρώτησά σε, ἵνα πάντα ἀπαρалаίπτως διδάξῃς με.

κγ'. Ἡ δὲ πρὸς αὐτόν· Πίστευσον, ἀββᾶ, δε-
καεπτά ἔτη εἰς ταύτην περιήλθον τὴν ἔρημον, θί-
γας

σὶν ἀνημέροις ταῖς ἀλόγοις ἐπιθυμίαις πικτεύουσα. Ἡνίκα τροφῆς μεταλαβὼν ἐπεχείρησα, ἐπιθύμουν τὰ χρέατα καὶ τοὺς ἰχθύας οὓς ἔχει ἡ Αἴγυπτος· ἐπιθύμουν τοῦ οἴνου τὴν πόσιν, τὴν ἐν ἐμοὶ καταθύμιον πολλῶ γὰρ οἶνῳ ἐρώμην ἥνικα ἐν τῷ κόσμῳ διέτριβον· ἐνταῦθα δὲ οὐδὲ ὕδατος ὀλῶς ἀπογεύσασθαι ἔχουσα, δεινὸς ἐπληγόμην καὶ τὴν ἀνάγκην οὐκ ἔφερον. Εἰσῆει δέ μοι καὶ τῶν πορνικῶν ἀσμάτων ἐπιθυμία ἡ παράλογος, δεινὸς αἰεὶ ταραττόυσα καὶ ἀναπειθούσα με ἔδειν τὰς ψυχὰς τῶν δαιμόνων ὥσπερ μεμάθηκα· εὐθύς δὲ θαυρόουσα, καὶ τῇ χειρὶ τὸ στήθος μου τύπτουσα, ἔμαυτὴν ἀνεμίνησκον τῶν συμφώνων ὧν ἐθέμην ἐξερχομένη κατὰ τὴν ἔρημον. Ἐγγιγνόμενη δὲ τῷ λογισμῷ πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου τῆς ἀναδόχου μου, κάκεινῃ προσέκλαιον, ἐκδιώξαι τοὺς λογισμοὺς αἰτούσα, τοὺς οὕτως τὴν ἀβλίαν μου ψυχὴν κατατρέχοντας. Ὅτι δὲ ἀρκούντως ἐδάκρυσα, καὶ τὸ στήθος εἰς δύναμιν ἔνωσα, ὥς ἔβλεπον πάντοθεν περιαστρῆτόν με· καὶ ἐντεύθεν λοιπὸν γαλήνη τις σταθερὰ ἐκ τρικυμίας ἐγένετό μοι.

κβ'. Τοὺς δὲ λογισμοὺς, τοὺς εἰς πορνείαν αὐθις ὑθύντάς με, πῶς σοι, ἀββᾶ, διηγῆσμαι; Πῦρ γὰρ ἐνδοῖεν τῆς καρδίας μου τῆς τάλαινης ἀνῆπτετο, καὶ ὅλην δι' οὐλοῦ ἐξέφλεγεν, καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν ἀνῆρθεῖς μίξως. Εὐθύς δὲ, ἥνικα λογισμὸς τοιούτος προσέβαλλεν, ἐρρίπτον αὐτὴν εἰς γῆν, καὶ τὸ ἔδαφος τοῖς δάκρυσιν ἐβρεχον, αὐτὴν μοι νομίζουσα παριστάει τὴν ἐγγυσημένην με, ὥσπερ προστάτιδα, καὶ παραβαθείσαν, καὶ ποινὰς τῆς παραδοσίας εἰσπράττουσαν. Οὐκ ἀνιστάμην τοῖνον ἀπὸ τῆς εἰς γῆν κατανεύσεως, ἣν συνέβη διερχέσθαι νυχθήμερον, ὥς ὅτου με τὸ φῶς ἐκείνο τὸ γλυκὺ περιέλαμψεν, καὶ τοὺς λογισμοὺς τοὺς ἐνοχλοῦντάς μοι ἐδίωξεν. Λοιπὸν αἰεὶ τὸ ὄμμα τῆς διανοίας μου πρὸς τὴν ἐγγυτὴν ἀκαταπαύστως ἀνέπεμπον, αἰτούσα βοήθειαν τῇ κινδυνεύουσῃ κατὰ τὸ τῆς ἐρήμου πέλαγος· καὶ γε βοηθὸν ἔσχον, καὶ τῆς μεταβολῆς συλλήπτορα. Καὶ οὕτως διήλθον τὴν δεκαεπτὰ ἐτῶν τὸ διάστημα, μυρίους κινδύνους προσομιλήσασα· ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἡ βοηθός μου παρέστηκεν ἐν πᾶσι, καὶ διὰ πάντων χειραγωγούσα με.

κγ'. Ἐλπειν δὲ Ζωσιμάς πρὸς αὐτὴν· Οὐκ ἐδεήθης τροφῆς, ἡ ἐνδομάτος; Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίνατο· Τοὺς μὲν ἄρτους ἐκείνους, καθὰ προείπον, ἀνάλωσασα, τὰ δεκαεπτὰ ἔτη ἐτρέφην βοτάναις, καὶ λοιποῖς τοῖς εὐρισκομένοις κατὰ τὴν ἔρημον· τὸ δὲ ἱμάτιον, ὅπερ εἶχον τὸν Ἰορδάνην διαπεράσασα, διαρρῦεν δεδαπάνηται. Πολλὴν ἐκ τοῦ χρόνου καὶ αὐθις ἐκ τῆς τοῦ θέρους φλογὸς ἀνάγκην ὑπέμεινα, συγκαυομένη τῷ καύσυνι, καὶ τῷ παγετῷ πηγνυμένη καὶ τρέμουσα, ὥς πολλάκις με χαμαὶ πεσοῦσαν ἀπνουν μέναι σχεδὸν καὶ ἀκίνητον. Πολλάκις τοῖνον καὶ πολλάκις συμφοραῖς καὶ πειρασμοῖς ἀνηκέστοις ἐπίκτευσα. Ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ πολυτρόπως τὴν ἀμαρτωλὸν μου ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα τὸ ταπεινὸν διετήρησεν· ἐννοοῦσα γὰρ μόνον ἐξ ὁποῦν κακῶν με ἐρρόσασα, τροφὴν ἀδάπανον κέκτημαι, τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου· τρέφομαι γὰρ καὶ σκίεσμαι τῷ ῥήματι τοῦ Θεοῦ διακρατοῦντος τὰ οὐρανότα· οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἄρτων μόνον ζήσεται ἄνθρωπος, καὶ παρὰ τὸ μὴ ἔχειν σκίπην, πέτραν περιβάλλοντο, ὅσοι τὸ τῆς ἀμαρτίας ἀπεδύσαντο περιβάλλοντο.

κδ'. Ἀκούσας δὲ Ζωσιμάς· ὅτι καὶ χρήσεων Γραφικῶν ἐμνημόνευσεν, ἐκ τε Μωυσέως καὶ τοῦ Ἰωβ, καὶ τῆς βίβλου τῶν Ψαλμῶν (35) ἔφησεν πρὸς αὐτὴν· Ψαλμοὶς δὲ, ὦ κυρία μου, ἡ ἄλλοις βιβλοῖς ἐντέτυχα; Ἡ δὲ ἀκούσασα τοῦτο ὑπεμεδίεσεν, καὶ φησιν πρὸς τὸν γέροντα· Πίστευσον, ἄνθρωπε, οὐκ εἶδον ἕτερον ἀνθρώπων ἐξ ὅτε τὸν Ἰορδάνην ἐπέρασα, εἰ μὴ τὸ σὸν πρόσωπον σήμερον· ἀλλ' οὐδὲ θηρίον ἢ

cum effrenatis cupiditatibus meis, veluti cum bestiis immansuetis. Si cibum aggrediebar sumere, desiderabam carnes piscesque quibus abundat Aegyptus, vini pocula, multam mihi amata : copiosus enim vino utebar, cum viverem in saeculo ; hic vero neque aquam gustare licebat graviter assuanti, atque sitim amplius tolerare non valenti. Subingrediebatur autem meretriciorum cantuum cupiditas adversa rationi, multum me conturbans, suadensque ut canerem quas didiceram diabolicas cantiones. Ego vero statim illacrymans, manuque pectus tundens, mihi ipsi revocabam memoriam promissorum, quae sanxi ad eremum digrediens ; et cogitatione referebam me ad imaginem Deiparae susceptricis meae, et quasi coram ea existens flebam, rogabam ut liberaret me a tentationibus, miseram animam meam tantopere instantibus. Postquam vero diu ploraveram et pectus pro viribus verberaram, vidi lumen undequaque me circumcingens, et exinde constans deinceps malacia mihi atque tranquillitas obtigiti.

29. Cogitationes vero quae rursum ad fornicationem impellebant me, quomodo tibi explicem, abba? Ignis enim in meo infelici corde accendebatur, totamque exurebat atque ad desiderium coitus pertrahabat. Ego vero statim atque ejusmodi tentatio offerebatur, prosternebar in terram, et lacrymis rigabam solum ; ipsam vadem meam astare credens tanquam praevicatorici, ad violatae sponsionis poenas exigendas : neque prius assurgebam de terra, in qua nonnunquam contigit totam diem ac noctem sic me jacere, donec suave illud lumen mihi circumfulgeret, et molestas mihi cogitationes dissiparet. Denique mentis meae oculos indesinenter deligebam in eam quae spondederat pro me, petens opem in hujus eremi pelago periclitanti animae. Et vero auxiliatrici meae habui ac penitentiae susceptricem : atque ita spatium annorum decem ac septem transegi, mille periculis implicata. Ex illo autem tempore usque in hodiernum diem, in omnibus mihi adfuit protectrix mea meque velut ad manum semper deduxit.

30. Dixit ei Zosimas : Numquid egisti victu et vestitu? Ipsa vero respondit : Consumptis, quos ante dixi, panibus, annos septemdecim sustentavi me herbis et qualicumque edulio per deserta inveniendo : vestimentum autem, quod habebam Jordanem transiens, consumptum atritumque est. Multam igitur ex frigore, multam etiam ex ardore aestivo molestiam sustinui, calore adusta, et frigore tremens atque constricta, adeo ut saepe in terram corruens fere absque spiritu immobilis permanerem ; unde multis quoque insidiis demonum et tentationibus perpetuis oppugnabar. Sed deinceps et usque nunc multiplex Dei virtus peccatricem animam meam et hoc vile corpusculum conservavit. Etiam cum solum recorder ex quantis malis me eruerit ; cibum habeo non consumendum, spem, inquam, salutis consequenda. Nutrior namque, et contorger Dei verbo omnibus dominantis, quia non in solo pane vivit homo : et pro eo quod vestimentum non habent, induuntur petram quicumque exuerunt peccati indumentum.

31. Audiens autem Zosimas quod meminisset liblicarum sententiarum ex Moyse et Job atque libro Psalmorum, dixit ad eam : An Psalmos quoque et Scripturas alias didicisti, domina? Ipsa vero subrisit ad interrogationem istiusmodi, et ait ad senem : O homo, crede, quod a die qua Jordanem transii, nullius hominis vultum praeter tuum hodie sum intuitus : sed neque feram aut aliud quoddam animal

NOTÆ.

(35) Ex psalmo liv, v. 9, accepta phrasis in fine uum. 26, facile apparet imbutis lectione Scripturarum, ut et hic locus ex Deut. viii, v. 3. Qui et ab evangelistis Matthæo et Luca usurpatur ; minus

obvius est locus ex Job, quia juxta versionem LXX expressus ; cum in Vulgata cap. 24, v. 8, legatur, Non habentes velamen, amplexantur lapides.

vidi, ex quo hanc solitudinem novi. Litteras igitur nunquam didici: quinimo nec psallentem quemquam nec legentem audivi: sermo autem Dei vivus et efficax, ipse docet hominem scientiam. Atque ecce hic finem habes narrationis meae: quod autem feci exordiens, nunc quoque adjuvo te per incarnationem Verbi divini, ut pro me peccatrice Dominum exores. Hæc illa cum dixisset, et huc usque sermonem protraxisset, inclinavit sese benedictionem postulans. Senex vero rursum cum lacrymis exclamavit: Benedictus Deus qui facit magna et admiranda, gloriosa ac prædicanda, quorum non est numerus. Benedictus Deus, qui ostendit mihi quanta largiatur timentibus se. Vere non derelinquis quærentes te, Domine.

52. Ipsa porro senem suslinens non permisit, ut sese ad benedictionem inclinare pergeret, sed sit ad eum: Adjuvo te per Salvatorem Christum Deum nostrum, ne quid horum omnium quæ audivisti mortalium alicui reveles, usque dum ab hac terra me abstulerit Dominus. Nunc vero vade in pace, quia rursum sequenti anno videbis me, et ego te, Dei gratia custoditum. Fac autem, propter Deum quod nunc tibi præcipio. Cum anno proximo Quadragesimale tempus advenerit, ne transeas Jordanem, sicut fieri solet in monasterio. Obstupuit Zosimas audiens quod de regula monasterii loqueretur: neque aliud dixit quam, Gloria Deo, magnas gratias indulgenti diligentibus se. Ipsa vero subjunxit: Expecta, abba, ut dixi, in monasterio: neque enim, si volueris egredi, id tibi succedet: vespere autem in creta Domini accipe mihi sacrum vas vivificæ corporis et sanguinis Christi, tantis mysteriis dignum, atque asser: manens omnino in ea Jordanis ripa, quæ terræ habitata est propior, donec adveniens suscipiam vitalia dona: ex quo enim illa suscepi in templo Præcursoris, prius quam Jordanem trajicerem, usque nunc carui participatione sanctificationis hujus, et nunc ipsam inexplabili amore concupisco: ideoque oro ne meam despicias petitionem: sed omnino mihi adferas salutifera atque divina mysteria, ea hora qua Dominus discipulos suos divini istius epuli fecit participes. Abbati vero Joanni, ejus in quo habitas monasterii hegumeno, hæc dicit: Attende tibi ipsi et gregi tuo: quædam enim ibi aguntur quæ indigent correctione: verumtamen nolo ut hæc ei nunc dicas, sed quando Dominus te reduxerit. Hæc elocuta, ei seni dicens: Ora pro me, denuo currat versus interiorem eremum. Zosimas vero genua flectens, et adorans solum in quo steterant vestigia pedum ejus, Deoque gloriam reddens ac gratias agens, cum gaudio spiritus et exultatione corporis reversus est, glorificavitque ac benedixit Christum Deum nostrum: et rursum solitudinem illam emetiens, venit ad monasterium, ea die qua cæteri monachi solebant reverti.

σὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν· αὐτὸς δὲ διελθὼν ἐκεῖνην τὴν ἔρημον ἐφθασεν εἰς τὸ μοναστήριον καὶ ἦν ἡμέραν ὑποστρέφειν εἰσθασιν οἱ αὐτοὶ μονάζοντες.

Ἄλλον ζῶον θεόταμα· ἐξ ὅτε ταύτην εἶδον τὴν ἔρημον· γράμματα τοῖνυν οὐ μεμάρηκα ποῦποτε. Ἄλλ' οὐδὲ ψάλλοντός τινος ἢ ἀναγινώσκοντος ἤκουσα· ὁ δὲ λόγος τοῦ Θεοῦ, ζῶν τε καὶ ἐνεργῆς ὢν, αὐτὸς διδάσκει τὸν ἄνθρωπον γινώσκιν. Ἔως ὥδε τὸ πέρας τῆς κατ' ἐμὲ διηγήσεως· ἀλλ' ὅπερ ἐποίησα ἐναργισμένη τῆς διηγήσεως, καὶ νῦν ἐνορκῶ σε κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκώσεως, εὐχεσθαι ὑπὲρ ἐμοῦ τῆς ἀσώτου διὰ τὸν Κύριον. Ταῦτα εἰπούσης ἐκείνης, καὶ τὸν λόγον ὥδε συντελεσάσης, ὤρμησεν βαλεῖν μετόνοιαν. Καὶ αὖθις ὁ γέρων σὺν δακρυσιν ἐκραζεν· Εὐλόγητός ὁ Θεός, ὁ ποιήσας μεγάλα καὶ θαυμαστά, ἐνδοξά τε καὶ ἐξάλσια, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός· εὐλογητὸς ὁ Θεός ὁ δέξας μοι ὅσα χαρίζεται τοῖς φοβουμένοις αὐτόν· ὅντως γὰρ οὐκ ἐγκατέλειπας τοὺς ἐκζητούντάς σε, Κύριε.

λβ'. Ἐκεῖνη δὲ ἐπιλαβομένη τοῦ γέροντος, οὐκέτι συνεχώρησεν βαλεῖν τελείως μετόνοιαν, ἀλλ' ἔφησεν πρὸς αὐτόν· Ταῦτα πάντα, ἄπερ ἤκουσας, ἄνθρωπε, ἐνορκῶ σε κατὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μηδὲν ἐξεῖπαι, ἕως ὅτε ὁ Θεός ἀπὸ τῆς γῆς ἀπολύσει με. Τὸ δὲ νῦν ἔχον ἐν εἰρήνῃ πορεύητι, καὶ πάλιν εἰς τὸ ἔτος τὸ ἐρχόμενον ὄψει με, καὶ ὁρθήσῃ μοι τοῦ Θεοῦ χάριτι φυλαττόμενος· ποιήσον δὲ διὰ τὸν Κύριον ὅπερ νῦν σοι ἐντέλλομαι. Εἰς τὰς νηστείας τὰς ἱερὰς τοῦ ἔτους τοῦ ἐπερχομένου μὴ περάσῃς τὸν Ἰορδάνην, ὥσπερ εἰώθατε ποιεῖν εἰς τὸ μοναστήριον. Ἐξίστατο δὲ Ζωσιμᾶς ἀκούων ὅτι καὶ τὸν κανόνα τοῦ μοναστηρίου ἀπήγγειλεν, καὶ οὐδὲν ἔτερον ἔλεγεν εἰ μὴ, Δόξα τῷ Θεῷ, μεγάλα χαρίζομένῳ τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Ἐκεῖνη δὲ ἔφησεν, Μείνων ἀδελῶ, ὡς εἶπον, εἰς τὸ μοναστήριον· οὐδὲ γὰρ θέλοντί σοι ἐξελεῖν εὐ γενήσεται· τῇ δὲ ἀγίᾳ ἐσπέρᾳ τοῦ βεῖπνου τοῦ μυστικοῦ, λάβε μοι τοῦ ζωοποιοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἰς σκευὸς ἱερὸν καὶ τῶν τοιούτων μυστηρίων ἐπάξιον, καὶ φέρε, καὶ μείνων μετὰ παντός εἰς τὸ μέρος τοῦ Ἰορδάνου τὸ προσεγγίζον τῇ οἰκουμένῃ, ὅπως ἐλθούσα μεταλάβω τῶν ζωοποιῶν δωρῶν. Ἐξ ὅτε γὰρ εἰς τὸν ναὸν τοῦ Προδρόμου, πρὶν ἢ τὸν Ἰορδάνην διέλθω, μετέλαβον, οὐκέτι μέχρι τοῦ νῦν τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ τοῦ τεύχεα· καὶ νῦν ἐκείνου ἐπιεμαι ἀκατασχέτω τῷ ἔρωτι· δι' ὃ αἰτῶ καὶ παρακαλῶ τὴν ἐκ τῆς μὴ παρακούσασθαι αἰτησιν, ἀλλὰ πάντως ἀγαγέ μοι τὰ τοιαῦτα ζωοποιὰ καὶ θεία μυστήρια, καθ' ἣν ὤραν ὁ Κύριος τοὺς μαθητὰς τοῦ θείου βεῖπνου μετόχους πεποίηκεν. Τῷ δὲ ἀδελῷ Ἰωάννῃ, τῷ ἡγουμένῳ τῆς μονῆς ἐν ἡ κατωκεῖς, ταῦτα εἶπέ· Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ τῇ ποιμνῃ σου· τινὰ γὰρ ἐκεῖ τελοῦνται δεδομένα διορθώσεως. Ἄλλ' οὐ νῦν σε θέλω ταῦτα εἰπεῖν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτε ὁ Κύριος ἐπιτρέψει σοι· ταῦτα εἰπούσα, καὶ Εὐχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ, τῷ γέροντι ψήσασα, ἐπὶ τὸ βάθος τῆς ἐρήμου αὐτὴς ἐξέδραμεν. Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς κλίνας τὰ γόνατα, καὶ προσκυνήσας τὸ ἑλκός ἐν ᾧ ἔστησαν τὰ ἰχνη τῶν ποδῶν αὐτῆς, δοὺς τῷ Θεῷ δόξαν καὶ εὐχαριστήσας, ὑπέστρεψεν ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς τε καὶ σώματος, δοξάζων καὶ εὐλογῶν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν· αὐτὸς δὲ διελθὼν ἐκεῖνην τὴν ἔρημον ἐφθασεν εἰς τὸ μοναστήριον καθ' ἣν ἡμέραν ὑποστρέφειν εἰσθασιν οἱ αὐτοὶ μονάζοντες.

CAPUT IV.

Sacra communio Mariæ præbita, sepultura curata.

53. Toto illo anno tacuit Zosimas, non audens quidquam eorum quæ viderat alicui enuntiare; penes se interim orabat Deum, ut iterum ei ostenderet vultum exoptatum: cruciabatur autem et affligebatur, cogitans quam longa esset anni perio- des, totumque ilium cupiebat esse unum solum diem, si fieri potuisset. Cum vero initium jejuniorum referens Dominica affuit, alii quidem statim post consuetam orationem psallentes exierunt; ipsum vero feblicitantem detinuit morbus et remanere coegit. Recordatus est ergo Zosimas quod sibi dixerat sancta, quia neque si volueris monasterio egredi id tibi succedet: transactisque diebus paucis resurgens a morbo, reliquum temporis in monasterio peregit.

λγ'. Καὶ τὸν μὲν ἐνιαυτὸν ἡσυχᾶσεν ἅπαντα, μηδὲν τολμᾶν ἐξεῖπαι μηδὲν ὧν ἐδέασατο· καθ' ἑαυτὸν δὲ τὸν Θεὸν καθιεκένυσεν, δεῖξαι αὐτῷ αὐτὸς τὸ ποδοῦμενον πρόσωπον. Ἐδυσχέραινεν δὲ καὶ ἐδυσφόρει τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐννοῶν τὴν περίοδον, μίαν ἐνθελὼν τὸν ἐνιαυτὸν ἡμέραν γενέσθαι, ὡς οἶόν τε ἦν. Ἦνιχα δὲ ἐφθασεν τῶν ἱερῶν νηστεῶν ἡ ἀπαρχομένη Κυριακῇ, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξ ἔθους εὐχὴν οἱ μὲν ἅλῳ πάντες ἐξέισαν ψάλλοντες· αὐτὸν δὲ νόσος κατέσχευεν πυρέξαντα, καὶ μένειν ἐνδὸν ἠνάγκασεν. Ἐμνήσθη δὲ Ζωσιμᾶς τῆς Ὁσίας εἰπούσης, ὅτι Οὔτε θέλοντί σοι τῆς μονῆς ἐξελεῖν οὐ σοι γενήσεται. Ὅλγαι δὲ ἡμέραι διέδραμον, καὶ τῆς νόσου διαναστάς ἐν τῷ μοναστηρίῳ διέτριβεν.

18. Ἦνίκα δὲ πάλιν οἱ μοναχοὶ ὑπέστρεψαν, καὶ ἤγγισεν ἡ ἑσπέρα τοῦ δείπνου τοῦ μυστικοῦ, ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα αὐτῷ· καὶ λαβὼν εἰς μικρὸν ποτήριον τοῦ ἀγράντου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἔβαλεν εἰς κανίσκιον λογάδας καὶ φοίνικας, καὶ φακὴν μικρὰν βραχέισαν ἐν ὕδατι· ἀπερχεται δὲ βαθείας ὁψίας, καὶ καθέζεται εἰς τὸ χεῖλος τοῦ Ἰορδάνου, τῆς Ὀσίας ἀναμένων τὴν ἄφριζιν. Χρονίζοντας δὲ τοῦ γυναικοῦ τοῦ ἱεροῦ, Ζωσιμᾶς οὐκ ἐνύσταξεν, ἀλλ' ἀκλινῶς εὗρα τὴν ἔρημον, ἀναμένων ἰδεῖν ὅπου ἰδεῖν ἐπεθύμῃσεν. Ἐλέγει δὲ καθ' ἑαυτὸν ὁ γέροντος καθήμενος· Ἄρα γε μὴ ποτε τὸ ἀνάξιόν μου ἔλθειν ταύτην διεκώλυσεν; Ἄρα ἦλθεν, καὶ μὴ εὐροῦσά με αὖθις ὑπέστρεψεν; Ταῦτα λέγων ἐδάκρυσεν, καὶ δακρύσας ἐστέναξεν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάρας, τὸν Θεὸν ἱκέτευσεν λέγων· Μὴ στερήσης με, Δέσποτα, καὶ αὖθις ἰδεῖν ὅπου ἰδεῖν συνεχώρησας· μὴ ἀπέλθω κενός, τὰς ἐμὰς ἀμαρτίας φέρων εἰς Ἐλεγον. Ταῦτα σὺν δακρυσὶν ἐπευξάμενος, εἰς ἑταρον λογισμὸν περιπέπτωκεν· Ἐλεγει γὰρ ἐν ἑαυτῷ· Τί δὲ, εἰ ἄρα καὶ ἔλθῃ, γενήσεται; Πλοῦσιον γὰρ οὐ πάρεστιν. Πῶς τοῖνον τὸν Ἰορδάνην παρέλθοι, καὶ πρὸς ἐμὲ γενήσεται τὸν ἀνάξιον; Οἱμοὶ τῆς ἐμῆς ἀναξήτου! οἱμοὶ τῆς ἐμῆς ἐλεεινότητος! Τίς με τοιοῦτον καλοῦ δικαίως ἐστέρησεν;

19. Ταῦτα λογιζομένου τοῦ γέροντος, ἰδοὺ καὶ τὸ δεῖον ἐφάσταν γύναιον, καὶ εἰς τὸ πέραν ἔστη τοῦ ποταμοῦ, ὅθεν καὶ ἤρχετο. Ὁ δὲ Ζωσιμᾶς ἐξάνεστη χαίρων καὶ ἀγαλλώμενος, καὶ δοξάζων τὸν Θεόν. Αὐθις δὲ τῷ λογισμῷ τοῦ μὴ δύνασθαι αὐτὴν περάσαι τὸν Ἰορδάνην ἐπάλλαιεν. Ὁρᾷ δὲ αὐτὴν τῷ σημείῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ τὸν Ἰορδάνην σφραγίσασαν (πανσέληνος γὰρ ὑπῆρχεν ἡ νύξ, ὡς ἔλεγειν), καὶ ἅμα τῇ σφραγίδι ἐπιβῆσεν ἐπ' ὕδατι, καὶ περιπατοῦσαν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐπάνω, καὶ πρὸς ἐκεῖνον βαδίζουσαν. Τὸν δὲ θελήσαντα ποιῆσαι μετάνοιαν διεκώλυεν κράζουσα, καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων βαδίζουσα, Τί ποιεῖς, ἀββᾶ, καὶ ἱερεὺς ὁράγων, καὶ βαστάζων θεῖα μυστήρια; Τοῦ δὲ πρὸς τὸ λεγόμενον ἐξήντος, ἀποβῆτα τοῦ ὕδατος ἔφησεν πρὸς τὸν γέροντα· Εὐλόγησον, Πάτερ, εὐλόγησον. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο σύντομος (ἐκστασις γὰρ αὐτὸν εἶχεν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ θεάματι)· Ὅντως ἀφένδης ὁ Θεὸς ἐπαγγελλόμενος ὁμοιοῦσθαι Θεῷ καθόσον ἐφικτὸν τοὺς ἑαυτοὺς ἐκκαθαρίζοντας· ὁ Θεὸς σοι, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅς οὐκ ἀπέστειλες τὴν προσευχὴν μου, καὶ τὸ ἑλεός σου ἀπὸ τοῦ δούλου σου· δόξα σοι, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ δέξας μοι διὰ ταύτης τῆς δούλης σου, πόσον ἀπέχω μέτρον τῆς τελειότητος. Καὶ ταῦτα ἅμα λέγοντα, ἦρπεν ἡ γυνὴ εἰπεῖν τὸ ἅγιον τῆς πίστεως σύμβολον, καὶ τὸ, Πάτερ ἡμῶν ὅ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, κατάρξασθαι. Καὶ τοῦτου γενομένου, καὶ τῆς εὐχῆς πέρας λαβοῦσης, κατὰ τὸ σύνθημα δέδωκεν τὴν ἀγάπην τῷ γέροντι εἰς τὸ στόμα· καὶ οὕτως τῶν ζωοποιῶν μυστηρίων μεταλαβούσα, εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας διάρασα, ἐστέναξεν σὺν δακρυσὶν, καὶ οὕτως ἐβόησεν· Νῦν ἀπολύεις τὴν δούλην σου, ὦ Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· δεῖ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου.

20. Τότε λέγει τῷ γέροντι· Συγχώρησόν μοι, δέξαι, καὶ ἄλλην ἐπιθυμίαν μου πληρῶσον· καὶ νῦν μὲν ἀπέλθε εἰς τὸ μοναστήριον, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι φρουρούμενος, εἰς δὲ τὸ τέλος τὸ ἐρχόμενον ἔλθε καὶ αὖθις εἰς ἐκεῖνον τὸν ἑταρὸν, ἔνθα σοι τὸ πρὶν συνέτυχον· ἔλθε πάντως διὰ τὸν Κύριον, καὶ πάλιν ἔπει με καθὼς θέλεις ὁ Κύριος. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀπεκρίνατο· Ἐλθε ἢν δυνατὸν ἐντέθῃς ἀκολουθεῖσάί μοι, καὶ βλέπειν διὰ παντός τὸ σὺν τιμῶν πρόσωπον· ποίησον δὲ μίαν τοῦ γέροντος αἰτησίαν, καὶ ἐξ ὧν ἐνήνοχα ὡδε μικρὰς τροφὰς μετὰλαβε· καὶ ἅμα ταῦτα εἰπὼν, δεικνύων αὐτῇ ὅπου εἶχεν κανίσκιον. Ἦν δὲ δακτυλὸς ἄκροισ τῆς φακῆς ἀφαιμένη, καὶ τρεῖς κόκκους ἀνελομένη, τῷ ἰδίῳ προσήγαγεν στόματι, ἀρκεῖν εἰπούσα τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ὥστε συνεπρεῖν τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἀμύαντον. Καὶ ταῦτα εἰπούσα, εἶπεν πάλιν τῷ γέροντι· Εὐχαί

34. Porro monachis iterum reversis, cum advenisset mysticæ cœnæ vespera, fecit quæ sibi fuerant imperata; et accipiens parvum poculum intemerati corporis ac venerandi sanguinis Christi Dei nostri, sumpsit in canistro ficus et dactylos, modicasque fabas aqua maceratas; abiens vero profunda jam vespera sedit in ora Jordanis, expectans Sanctæ adventum. Moram autem faciente muliere, non dormitavit Zosimas, sed indesinenter prospiciebat eremum, præstolans sicuti videret quod tantopere cupiebat. Dixit autem intra se dum ita sederet: Num forte indignitas mea aliqua ipsam venire prohibuit? aut forte jam venit, meque non invento rursus abiit? Hæc dicens flebat, et flens suspirabat, oculosque in cœlum attollens orabat Deum: Ne fraudes me, inquit, Domine, ab iterato ejus aspectu, quam semel a me conspici permisiisti; neque revertar hinc vacuus, mecum ferens opprobrium peccatorum meorum. Talia oranti cum lacrymis, longe diversa incidit cogitatio, dixitque intra se: Quid vero fiet si venerit? neque enim cymba ad manum est; quomodo igitur Jordanem transibit, atque ad me indignum accedet? Heu me miserum! heu infelicem! quis me tam grandi bono privavit propter culpam meam?

35. Ita secum ratiocinabatur senex, cum ecce advenit sancta mulier, et trans Jordanem stetit unde advenerat. Zosimas vero exsurrexit gaudens atque exsultans et glorificans Deum. Rursus autem affligebat eum cogitatio quod non posset Jordanem transire. Tum vidit eam venerando crucis signaculo Jordanem signare (nox enim ut in plenilunio illustris erat, quemadmodum-retulit) moxque ut aquas signavit, ingredi, ac super easdem ambulare, et venire ad se. Volentem autem inclinare se prohibuit, clamans et super fluvium incedens; Quid agis, abba? qui et sacerdos es et divina portas mysteria. Ipso vero verba ejus considerante, gradiens super aquas, dixit seni: Benedic, Pater, benedic. Qui expavescebat (stupor enim apprehenderat eum super admirabili visione) respondit eidem: Vere fidelis Deus est, qui promisit assimilando Deo quantum fas est qui seipsos perpurgassent. Gloria sit tibi, Christe Deus noster, qui non amovisti orationem meam neque misericordiam tuam a servo tuo. Gloria sit tibi, Christe Deus noster, qui ostendisti mihi per hanc famulam tuam, quanto intervallo distem a perfectione. Hæc loquentem rogavit mulier sanctum fidei Symbolum, et Pater noster qui es in cælis, inchoare: quo facto et fine orationi posito, juxta consuetudinem osculum senis ori dedit: et sic divina suscipiens mysteria, manusque in cœlum sustollens exclamavit: Nunc dimittis famulam tuam, Domine, secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum.

Nūν ἀπολύεις τὴν δούλην σου, ὦ Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· δεῖ εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου.

36. Tunc dixit seni: Ignosce, Pater, atque aliam etiam petitionem meam imple. Abi nunc in monasterium, Dei gratia te custodiente; proximo autem anno veni; rursusque ad torrentem illum, ubi tibi primum occurri, accede, obsecro, propter Dominum: ibi iterum me videbis, sicut Dominus voluerit. Ipse autem respondit ei: Utinam prosum ex nunc sequi te et tuo conspectu semper frui! sed et tu petitionem unam meam facito, atque ex his quæ detuli modicam accipe refectionem: et hæc dicens ostendit ei quem ferebat corbem. Ipsa vero summis digitis fabas attingens, et tria grana inde auferens, proprio admovit ori, dicens, sufficere gratiam Spiritus ut substantiam animæ incorruptam conservet: rursusque dixit seni: Ora, per Deum, ora pro me, et meæ humilitatis recordare. Ipse autem pedes Sanctæ amplectens, oransque ut pro Ecclesia

* Matth. vi, 9. * Luc. ii, 29.

et imperio atque ipso se deprecaretur, dimisit eam, abiitque sicens set suspirans; neque enim ultra retinere incomprehensibilem præsumebat. Ast illa rursus Jordanem signans, ascendit aquas, et aiecit prius ambulans, ab eo discessit. Senex vero reverens est, gaudio et timore multo plenus, seque ipsum redarguens quod nomen Sanctæ non curavisset discere: sed et hoc speravit se posse anno futuro consequi.

συνεχόμενος, μεμφόμενός τε αὐτὸν, ὅτι τὸ ὄνομα τῆς τυχῆν εἰς τὸ ἔτος τὸ ἐπερχόμενον.

37. Transacto autem anni circulo iterum abiit in eremum, omnia ex more faciens, et festinans ad spectaculum istud mirabile. Emetiens vero solitudinis spatium, et signa quædam inveniens, quesiti loci indicium facientia; circumspiciebat ad dexteram sinistramque, oculos quaquaversum volvens, instar ardentissimi venatoris, sicubi forte dulcissimum animal deprehenderet. Ast ubi nihil uspiam moveri conspexit, cepit iterum lacrymis seipsum perfundere, et sursum elevando oculos atque orando dicere: Ostende mihi, Domine, thesaurum tuum sacrosanctum, quem in hac eremo abscondisti: ostende mihi, obsecro, angelum incarnatum, cuius indignus est mundus. Atque hæc dicens pervenit ad locum, qui speciem alvei fluvialis habebat; et ex latere illius quod orientem solem respicit, jacere vidit mortuum Sanctam, manibus uti decebat compositis, vultuque conversam ad Orientem. Qui continuo accurrens, pedes Beatæ lacrymis abluī; nec enim aliquod membrum aliud audebat attingere.

38. Lacrymis igitur aliquandiu fuis, et rei ac temporis congruis recitatis Psalmis, sepulcralem fecit deprecationem, atque intra se: Numquid cadaver Sanctæ sepelire conveniet? aut si fiat, displicebit Beatæ? Hæc dicens, vidit ad caput ejus expressam in terra scripturam, ita jubentem: Sepeli, abba Zosima, in hoc loco humilis Mariæ cadaver, pulveri pulverem tradens, atque pro me Dominum jugiter deprecans, quæ obii in hac ipsa nocte Dominicæ Passionis, post susceptionem divini et mystici epuli. Has igitur litteras perlegens senex, gavisus est quod nomen Sanctæ didicisset: cognovit autem quod simul atque divina mysteria juxta Jordanem sumpsit, statim ad hunc locum reducta fuerit, in quo et defuncta est; adeo ut quam viam Zosimas non sine labore fuerat emensus viginti dierum spatio, intra horam unam transierit Maria, et ad Dominum illico emigravit.

Ζωσιμάς διὰ εἰκοσὶ ἡμερῶν κοπιῶν, εἰς μίαν ὥραν

39. Ergo Deum glorificans, et venerandum corpus lacrymis suis rigans, Tempus est, inquit, humilis Zosima, ut impleas quod tibi imperatur. Sed quomodo foveam conficere poteris, nihil præ manibus ad id congruum habens? moxque prospiciens vidit eminens breve lignum, eoque accepto cepit terram fodere. Verum hæc cum arida esset, nequaquam obediebat laboranti seni: sed fatigabatur ipse sudore circumfluens. Ex intimo autem corde suspirans, et oculos elevans, vidit grandem leonem adstare sancto cadaveri ejusque vestigia lambere. Quo conspecto præ formidine contremuit, maxime quia recordabatur dixisse Sanctam, quod nunquam conspexisset feram ullam: facto tamen crucis signo, credidit quod se indemnem servaret jacentis virtus. Leo vero cepit accedere ad senem ipsum, non tantum motu salutans, sed ipsa etiam oblatione sui.

(56) Hæc uncis inclusa, non quia in altero ms. desint; sed quia judicamus explicationis causa addita esse, vel ab auctore, vel a transcriptore: quod vero in ms. subjungitur πρώτῃ *prima*, id ab inepta interpolatione est, cum de mense Pharmuthi non exprimitur quotus illius dies fuerit: nec id exprimi necesse erat, quando diem nosse ex consequenti

A διὰ τὸν Κύριον, εὐχαί μοι, καὶ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος μέμνητον. Ὁ δὲ τῶν ποδῶν ἀφάμενος τῆς Ὁσίας, καὶ εὐχέσθαι ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τῆς βασιλείας, καὶ αὐτοῦ ἐξαίτησας, σὺν δάκρυσιν ἀφῆκεν, καὶ ἀπῆλθεν στένων καὶ ὀδυρόμενος· λοιπὸν γὰρ ἐπὶ πολὺ οὐκ ἐτόλμα κρατῆσαι τὴν ἀκράτητον. Ἡ δὲ αὖθις τὸν Ἰορδάνην σφραγίσασα, ἐπέβη τοῦ ὕδατος, καὶ περιπατοῦσα διήλθεν καθὰ καὶ τὸ πρότερον. Ὁ δὲ γέρονς ὑπέστρεψεν χαρὰ καὶ φόβῳ πολλῷ τῆς Ὁσίας μαθεῖν οὐκ ἐξήτησεν· ἥλπιζεν δὲ ὁμῶς τοῦ

λγ'. Τοῦ δὲ ἔτους διελθόντος, γίνεται αὖθις κατὰ τὴν ἔρημον, πάντα δηλαδὴ τελείας κατὰ τὸ σύνθηδες, καὶ τρέχων πρὸς ἐκεῖνον τὸ παράδοξον θέαμα. Ὁδεύσας δὲ τὸ τῆς ἐρήμου διάστημα, καὶ φθάσας τινὰ σημεῖα δηλοῦντα τοῦ ζητουμένου τόπου τὴν εὐρεσιν, δεξιὰ περιεβλέπετο καὶ εὐώνυμα, περιάγων πανταχοῦ τὸ βλέμμα ὡς θερευτῆς ἐμπειρότατος, εἶπου τὸ γλυκύτατον ζωγράφειν θέαμα· ὡς δὲ ἐβλεπεν οὐδὲν οὐδαμῶθεν κινούμενον, ἤρξατο ἑαυτὴν αὖθις βρέχειν τοὺς δάκρυσι· καὶ ταῖνας ἄνω τὸν ὄμμα, προσευχόμενος ἔλεγεν· Δεῖξόν μοι, Δέσποτα, τὸν θησαυρὸν σου τὸν ἀσυλόν, ὃν ἐν τῇδε τῇ ἐρήμῳ κατέκρυψας· δεῖξόν μοι, δέδομαι, τὸν ἐν σωματι ἀγγελον, οὐ οὐκ ἔστιν ὁ κόσμος ἐπάσιος. Καὶ ταῦτα εὐχόμενος, τὸν τόπον κατέλαθεν τὸν εἰς χειμάρρου τύπον σχηματίζομενον, καὶ εἶδεν πρὸς τὸ μέρος αὐτοῦ τὸ πρὸς ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον, κειμένην τὴν Ὁσίαν νεκράν, καὶ τὰς χεῖρας οὕτως ὥστερ ἔδει τυπώσασαν, καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὁρώσαν κειμένην τῷ σχήματι. Ὁ δὲ προσδραμὼν τοὺς πόδας τῆς Μακαρίας δάκρυσιν ἐπλυνεν· οὐδένος γὰρ ἑτέρου μέρους ἐτόλμα προσεῖναι.

λη'. Δακρύσας οὖν ἐφ' ἱκανὸν, καὶ ψαλμοὺς εἰπόν τῷ καιρῷ καὶ τῷ πράγματι προεπόντως, ἐποίησεν εὐχὴν ἐπιτάφιον, καὶ ᾤσιν ἐν αὐτῷ· Ἀρα θάψαι προστῆται τῆς Ὁσίας τὸ λείψανον; ἀρα μὴ καὶ τοῦτο ἀπαρέσκει τῇ Ὁσίᾳ γιγνώμενον; καὶ τῷτα λέγων, ὁρᾷ πρὸς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐκτετυπωμένην γραφὴν ἐν τῇ γῇ, δι' ἧς ταῦτα ἐγγράφητο· Θάψον, ἀββὰ Ζωσιμά, ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ τῆς ταπεινῆς Μαρίας τὸ λείψανον, ἀπόδος τὸν χῶρον τῷ χοί, ὑπὲρ ἐμοῦ διὰ παντός πρὸς τὸν Κύριον προσευχόμενος, τελειωθείσης, μνηί Φαρμουθί [κατ' Αἰγυπτίους, ὅς ἐστι κατὰ Ῥωμαίους Ἀπρίλιος (36)], ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ τοῦ πάθους τοῦ σωτηρίου, μετὰ τὴν τοῦ θεοῦ καὶ μυστικοῦ δεξιᾶν μεταλήψιν. Ταῦτα τοῖνον ἀναγνοὺς ὁ γέρονς τὰ γράμματα, ἐγάρη ὅτι τὸ ὄνομα τῆς Ὁσίας μεμάθηκεν· ἐπέγνω δὲ ὅτι ἅμα τῶν θείων μυστηρίων ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου μεταβίβει, εὐθύς ἐν τῷ τόπῳ γέγονεν, ἐν ᾧ τελεσιεῖται· καὶ ἤντηρ ὠδεύσεν ὁδὸν Μαρία διέδραμεν, καὶ εὐθύς πρὸς τὸν θεὸν ἐξεδήμησεν.

λθ'. Δοξάζων δὲ τὸν θεόν, καὶ βρέχων τὸ σῶμα τοῖς δάκρυσι, Καιρὸς, ἔφη, ταπεινὲ Ζωσιμά, τὸ κελυθὲν ἐκτελεῖσαι σε. Ἀλλὰ πῶς ποιήσεις, ταλαίπωρε, δρυγμα, ἐν χερσὶν μὴ ἔχων τὸ σύνολον; Καὶ τοῦτο εἰπὼν, εἶδεν ἐκ μικροῦ διαστήματος εὐλάριον βραχὺ ἐρρίμμενον κατὰ τὴν ἔρημον· ὅπερ λαβὼν ἤρξατο δῆθεν ὀρύττειν. Σηρὰ δὲ οὖσα ἡ γῆ οὐδαμῶς ὑπῆλκον κοπιῶντι τῷ γέροντι· ἀλλ' ἔκαμινεν ἰδρῶτι περιβρέσμενος· στενάζας δὲ μέγα ἐκ βάθους τοῦ πνεύματος, ἀναχύσας, ὁρᾷ λέοντα μέγαν τῷ λείψανῳ τῆς Ὁσίας παρεστῶτα, καὶ τὰ ἰχνη αὐτῆς ἀναλεῖχοντα. Ὁ δὲ ἰδὼν τὸ θηρίον, σύντρομος γέγονεν φοβούμενος, μάλιστα μνησθεὶς τῶν ῥημάτων Μαρίας, εἰπούσης ὅτι οὐδέποτε θηρίον ἐθεάσατο. Τῷ δὲ σημείῳ τοῦ σταυροῦ σφραγισάμενος, ἐπίστευσεν ὡς ἀβλαβὴ φυλάξει τούτον τῆς κειμένης ἡ δύναμις. Ὁ δὲ λέων ἤρξατο προσσεῖναι (57) τῷ γέροντι, οὐχ

NOTÆ.

Passionis Dominica nota Zosimas potuit, ut alibi plenius dictum est.

(57) Ms. Bav. προσεγγίζειν: et hæc prima fere post primi secundique capitis diversas lectiones, varietas accurrit, eaque vix notabilis, cum utraque vox idem significet: sed nec in cæteris fere ulla est diversitas sententiæ.

τοῦτον τοῖς κινήμασι μόνον ἀσπαζόμενος, ἀλλὰ καὶ ἀποδοῦναι. Ὁ δὲ Ζωσιμάς ἐφησεν πρὸς τὸν λέοντα· Ἐπειδὴ περ, θηρίον, ἡ Μεγάλη ἐπέτρεψεν ταφῆναι αὐτῆς τὸ λείψανον, ἐγὼ δὲ γέρων εἰμὶ, καὶ οὐκ ἰσχύω ποιῆσαι τὸ δρυγμα (οὐδὲ γὰρ ἔγω εὐρυκτήριον τῇ χρεῖα κατέλληλον· καὶ τοσοῦτον πάλιν οὐ δύναμαι ὑποστρέφαι τὸ διάστημα, ὥστε ἀγαγεῖν δρυγαν ἐπιτήδειον), ποιῶσιν οὖν τὴν χρεῖαν τοῖς δυνεῖν, ὅπως ἀποδώμεν τῇ γῇ τῆς Ὀσίας τὸ σκήνωμα. Εὐθὺς δὲ ἅμα τῷ βήματι τοῖς ἐμπροσθοῖς ποσὶν δρυγμα ἐποίησεν, ὅσον ἤρκει τῷ σώματι θαπτόμενον.

Πάλιν τοίνυν τῆς Ὀσίας τοὺς πόδας ἐκπλύνας τοῖς δάκρυσιν ὁ γέρων, καὶ πολλὰ καθικετεύσας νῦν [πλέον] ὑπὲρ πάντων προσεύχεσθαι, ἐκάλυψε τὸ σῶμα τῇ γῇ, παρεστῶτος τοῦ λέοντος, γυμνὸν ὑπάρχον καθὰ καὶ τὸ πρότερον, καὶ μηδὲν ἕτερον ἔχον εἰ μὴ ἐκεῖνο τὸ ἐρρήγνυμένον ἱμάτιον, ὅπερ τοῦ Ζωσιμά ῥίψαντος, ὁπισθοφανὺς ἐκάλυψεν ἡ Μαρία τινὰ μέρη τοῦ σώματος. Τότε τοίνυν ἀναχωροῦσιν ἑκάτεροι. Καὶ ὁ μὲν λέων (38) ἐπὶ τὰ ἔδωκ τῆς ἐρήμου ὡς πρόβατον ὑπεχώρησεν. Ζωσιμάς δὲ ὑπέστρεψεν, εὐλογῶν καὶ αἰνῶν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Ἐλθὼν δὲ αὐθις εἰς τὸ κοινόδιον, ἀπαντα τοῖς μοναχοῖς ἀφηγήσατο, μηδὲν τε ἀποκρύφας ὧν τε ἤκουσεν καὶ ὧν ἰδεόσατο· ἐξ ἀρχῆς γὰρ αὐτοὺς ἀπαντα κατ' ὀλίγον διηγῆσατο, ὥστε πάντας ἀκούσαντας τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ καταπλήττεσθαι, καὶ σὺν φόβῳ καὶ πόθῳ τελεῖν τὸ τῆς Ὀσίας μνημόσυνον. Καὶ Ἰωάννης δὲ ὁ ἡγούμενος εὗρεν ἐν τῇ μονῇ τινὰς χρῆστας διορθώσας, ὡς μηδὲ ἐν τούτῳ τῆς Ὀσίας τὸν λόγον γενέσθαι ἀρτὸν ἢ ἀνόνητον. Ἐτελεύτησεν δὲ Ζωσιμάς εἰς ἐκεῖνο τὸ μοναστήριον, ἑκατὸν ἑγγὺς ἐτῶν γενόμενος.

μ'. Ἐμειναν δὲ οἱ μοναχοὶ κατὰ διαδοχὴν ἀγράφως ταῦτα διδάσκοντες, καὶ κοινὸν προτιθέντες ὠφελείας ὑπόδειγμα τοῖς ἀκούειν ἐθέλουσιν· ἐγγράφως δὲ οὐδένα ἤκουσαν ταύτην παραδεικνέαν· μέχρι τῆς σήμερον τὴν διήγησιν. Ἐγὼ δὲ ἄπερ ἀγράφως παρέλαβον, ἐγγράφῳ διηγῆσαι δεδήλωκα· ἰσως δὲ καὶ ἄλλοι τὸν βίον τῆς Ὀσίας ἀγράφως, καὶ πάντως ἐμοῦ μεγαλοπρεπέστερον, κἂν οὕτω τι τοιοῦτον εἰς ἐμὴν γνῶσιν ἐλήλυθεν. Πλὴν καγὼ κατὰ δύναμιν ταύτην γέγραφα τὴν διήγησιν, τῆς ἀληθείας μηδὲν προτιμῆσαι θέλων. Ὁ Θεὸς δὲ, ὁ μέγας ἀμειδόμενος τοὺς εἰς αὐτὸν καταφεύγοντας, δόξῃ τὸν μισθὸν τῆς ὠφελείας τῶν ἐντυγχανόντων τῷ διηγήματι, [καὶ τῷ] τὴν παρούσαν γραφὴν εἰς τὸν ἐξηγητὴν γραφὴν παραδοθῆναι κελεύσαντι, καὶ τῆς μερίδος αὐτῶν ἀξιώσει στάσεώς τε καὶ τάξεως Μαρίας ταύτης τῆς μακαρίας, περὶ ἧς ἡ διήγησις, μετὰ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων αὐτῷ διὰ θεωρίας καὶ πράξεως. Δώσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς ὅσων τῷ Θεῷ, τῷ παθασίῃ τῶν αἰώνων, ὅπως καὶ ἡμεῖς καταξίωσθαι ἐλέω τυχεῖν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ὃ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις πάντοτε, σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ, καὶ τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

NOTE.

(38) Ita melius quam quod est in ms. regio, τοῦ γέροντος ἀναχωροῦντος καὶ ὁ λέων, etc.

PRÆFATIO

PETRI MATRANGÆ IN ANACREONTICA SANCTI SOPHRONII.

Sancti Sophronii Hierosolymitani antistitis venustissima Anacreontica diu ab eruditis peroptata, nunc primum Romanis typis eduntur. Ex quo namque Leo Allatius vir doctissimus hæc carmina aliorumque sacrarum melodorum se quam primum promiserat editurum (a), nemo posthac ea inquirenda curavit; neque Fabricius (b) aliam de Sophronii Anacreonticis notitiam nobis exhibuit, præter quam quod ipsius Allatii promissiones, qui tamen unicam oden quartam εἰς τὴν ἀπαντήν, etc., inscriptam, seu specimen Sophroniani leporis, in diatriba de Simeonibus edidit. Verumenimvero ætate nostra, qua viri illustres

(a) Cf. schol. ad Eust. Antioch. p. 285.

(b) Bibl. Græc. l. v, c. 16, ed. Harles.

A Dixit itaque leoni Zosimas: Quandoquidem, o animal, Sancta voluit ut suum corpus sepeliretur, ego autem senex nequeo fossam conficere (neque enim vel lignum habeo idoneum negotio, vel tanto intervallo possum reverti, ut instrumentum congruum afferam) tu quod opus est unguibus perfice, ut tabernaculum Sanctæ humo commendemus. Vix ille hæc dixerat, cum leo anterioribus pedibus fossam fecit, sufficientem corpori sepeliendo.

B 40. Rursum igitur pedes Beatæ lacrymis irrigans senex, multumque eam deprecans ut pro omnibus oraret, terra corpus abdidit, adstante leone; nudum utique sicut prius, nisi quod circumposita ei erat lacernula illa, qua ad se projecta per Zosimam, aversa Maria obtexerat corporis verecundiora. Sene autem digrediente, regressus est etiam leo in eremum instar agni, et Zosimas abiit, benedicens ac laudans Christum Deum nostrum. Porro reversus in cœnobium, narravit omnia monachis, nihil eorum quæ audierat ac viderat reticens: a principio enim cuncta illis minutim exposuit, ut omnes audientes obstupescerent Dei magnalia, et Sanctæ memoriam cum timore et gaudio celebrarent. Joannes vero hegumenus invenit in monasterio quosdam correctionis egentes, et ne in hoc quidem, sermo Beatæ vanus et inutilis appareret, Zosimas quoque in eodem monasterio obiit, centesimum ferme vitæ annum attingens.

C 41. Perseverarunt autem monachi hæc ipsa per traditionem discentes, atque ad communis utilitatis argumentum proponentes audire volentibus: sed non audivi quemquam scripto signasse narrationem: ego vero, quæ citra scripturam comperi, per litteras curavi nota facere. Forsitan tamen etiam alii Vitam Sanctæ scripserunt, multo quam ego magnificentius sublimiusque, quamvis istud ad meam notitiam non pervenerit: quare ut potui conscripsi historiam, nihil volens addere veritati. Deus vero qui magna tribuit confugientibus ad se, utilitatem legentium pro mercede reddat ei qui hæc narrationem conscribi jussit, faciatque participem gradus et ordinis ad quem ista, de qua est sermo, Beata attigit, nec non eorum omnium qui ipsi placuerunt a sæculo. Demus igitur etiam nos gloriam Deo, Regi sæculorum, ut nos quoque faciat misericordiam consequi in tremenda iudicii die, in Christo Jesu Domino nostro, quem semper decet gloria, honor et adoratio, cum experte principii Patre, sanctissimoque et vivifico Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

et benemeriti deperditorum auctorum opera ingenti patientia et labore e principibus Italiæ bibliothecis eruta, typorum beneficio æterna vita donaverunt, sacri melodi citharam squalido in pulvere sepultam et mutam adhuc latere, non equidem erat ferendum. Et revera si qui in edendis profanorum auctorum reliquiis, ad bonarum artium et litterarum incrementum, operam impendunt, perpetuis laudibus sunt commendandi, gloriam equidem non parvam sibi comparant, qui sanctorum Patrum incognita aut deperdita opera nunc evulgare student, ut inde sanctissima nostra religio splendidius emicet, et immutabilis Ecclesiæ catholicæ doctrina contra fallaces reformatorum nugas quaquaversus pateat. Me vero adhuc in timine, ut ita dicam, hujuscemodi studiorum, pretiosas sancti Sophronii odas tot sæculis ante conditas, primum edidisse, gaudiis exsultare nemo prohibebit.

Memorias enim de variis Græcorum controversiis inter Allatianas chartas conquiriti parvus codex a me diu desideratus, ita signatus C. A. 579, sacros et profanos anacreonticos novem complectens occurrit. Statim apographum manu ipsius Allatii confectum cognovi, et aliud Vernatiæ exemplar haud procul jacere vidi; tum, ne in pulvere hæc pretiosa collectio amplius delitesceret, in meas schedas redigere decrevi; quod et brevi absolvi, quanquam æstus ferventissimus non minimam mihi exhiberet molestiam, quippe sextili mense anni 1838 hæc omnia acciderunt. Interim ut dulcem inviserem patriam, iter in Siciliam aggressus, in scrinio meum laborem reposui, ea mente ut quam primum reversus melodos meos emendatos, typis tradendos curarem. At cum Allatianum codicem satis mendosum esse considerassem, archetypum anxie per Romanas bibliothecas præterire incepi. Vaticanam extemplo adii, ubi in quibusdam Allatii adversariis indiculum ejusdem manu conscriptum conspexi, qui Sophronii Odarum titulos tantum recensabat, e quodam codice desumptos quem emin. Sirletum, inde emin. Columnnam possedissee ipse Allatius adnotavit. Attamen inter codices Columnnenses venundatos nec meum Sophronium, neque ejusdem bibliothecæ indices reperire potui. Tum denuo in Vaticana-Sirletianis codicibus incassum perlustratis, eorumdem indicem inspexi; et ut Allatii assertio undique constaret, in C. V. 3970, f. 118. hæc gaudens perlegi: *εξ β' βιβλίον μεμβράτινον παλαιόν, οὗτινος κεφαλαιώδεις χαρακτήρες χρυσοί, ἐν ᾧ περιέχεται τὰς· Τοῦ ἁγίου Σωφρονίου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων Ἀνακρέοντεα*. Sequuntur Odarum tituli, quorum aliquot reticentur, aut alio auctori appinguntur.

Hucusque ita res se habebant; sed Sirletianum codicem inveniendi spem omnem non deposueram. Subsenseram enim Barberinianam bibliothecam hujusmodi codicem olim habuisse; duo tamen mee investigationi obstabant: illustrissimæ bibliothecæ fortuna, timebam enim ne meus Sophronius inde migrasset; et nulla cum ejusdem bibliothecæ præfecto amicitia. Studiorum amor fiduciam adjecit, nec mea opinio fefellit; tantam enim domini Pierilisii comitatem, quamvis ignotus, expertus sum, ut beneficii memoriam inunquam amittere possim. Namque etsi nova bibliothecæ ordinatio omnia teneret perturbata, facta ab illustrissimo principe potestate, mecum meum Sophronium inquirere non semel elaboravit; codex tandem inventus est.

Sancti Sophronii odæ e ve nustiore versuum Anacreonticorum genere conflantur; quippe omnes *dime- tri, impares, catalecti* sunt, et hoc modo scanduntur. Sit prioris odæ primus versus exemplum *ἀνδρὲς ὁδοῦ θεοῦ*, ubi *anapestum* habes et *iambum* in prima dipodia; sequitur secunda dipodia, quæ *iambo* et *syllaba* constat. Hujusmodi carmina in Anacreonteis odariis varia leguntur, unde et nomine generico *Anacreontica* appellata sunt. Dividuntur in *Tetrasticha*, quibus Melurgus noster, ex usu jam antea recepto, versus impares immiscuit duodecim syllabas continentes; qui ad genus, quod Prosodographi *Anapesticum*, *Hypercatalecticum* nuncuparent, pertinere videntur; e duobus *dactylis* nimirum, *spondæo*, *anapesto*, et syllaba redundante plerumque coalescunt; sæpe ab *anapesto* et *dactylo*, semel a *spondæo* et *anapesto* incipiunt, ut cuique observare licebit in versibus 35 et seq. odæ 17, qui insuper ab ordinaria scansione recedunt. Hi versus *anapestici*, quamvis ab Anacreonticis omnino alieni, prolixum concentum venuste interruptunt; et nunc sententiam aliquam argumento consonam, nunc vero epiphonema comprehendunt. Dum vero omnes odæ hisce versibus admiscentur, decima octava duos in calce solummodo, veluti conclusionem, habet. Insuper iidem versus impares fere per tres Anacreonticos subsequentes explicantur; dixi *fere*, namque non semel accidit ut aliquandiu tres versiculi in odæ principio, minime vero in ejusdem progressu inveniantur, et sæpe soli *anapestici* maximam odarum partem comitentur (c). Versus quibus odæ constant, numerum 126 non excedunt, ita ut minima inter odas non minus quam 90 contineat; omnium vero odarum versus simul collecti, absque ulla mutilatorum exclusionem, summam bis millium supra centum tredecim faciunt.

Sed missa carminum structura, meam de iisdem sententiam, quæcunque sit, paucis exponere non ambigo. Jamque norunt omnes hæc carmina *elegantissima, piissima et mellitissima* a Leone Allatio fuisse jamdiu existimata. Revera a tanti litterati judicio prudens lector non facile recedet; quinimo si rem bene perpendere voluerit, Sophronii carmina amplissimas etiam mereri laudes fatebitur. Siquidem cum temporum vi res litterariæ et classicæ dignitate sensim excidebant, cum sententiarum gravitati sermonisque puritati vacua verborum verboritas succedebat, melodum nostrum tot tantisque malis jactatum, concinnos versus compegisse, et poetica venustate exornasse, hoc omnino est admiratione dignum. Præterea Sophronius ea utitur facilitate in rebus etiam difficilibus exprimendis, dum fidei mysteria atque catholicæ

(c) Cf. ab ode 8 ad 21, una tantum 16 excepta.

religionis dogmata exponit, quorum non vulgari est imbutus cognitione (d), ut insuper exoptare nescias; et aliquot odorum initia tantam imaginum venustatem præferunt ut eximium aliquem aureæ Græcitatæ auctorem habuisse videantur; quamvis sæpe, ut l. c. Photius observaverat, ἐννεώτερος τοῖς ῥήμασι, quæ nova vocabula nos in adnotationibus recensuimus. Quæ dotes splendide enitescunt et, ut ita dicam, sentiuntur; at si quis de verbo ad verbum hæc Anacreontica ut rudibus linguæ Græcæ obvia sint, Latina facere tentat, frustra ad Sophronianam elegantiam reddendam aspirat, imo certum mihi est maximam venustatis partem perituram. Sophronius ipse meam sententiam confirmat, qui in octo prioribus odis nudas quasdam Evangeliorum historias sur barbito accommodavit: verumtamen tam est admirabilis Græcorum verborum dispositio, locutionum suavitas, et quædam imaginum ingenuitas, ut Græce lectæ satisfacere non desinant, e contra Latine ad verbum redditæ frigescant, et ingenias veneres amittant. Quod sane vir doctissimus cardinalis Sirletus ἀρχετύπου olim possessor experimento probavit. Notitias enim de Sophronio in Vaticana bibliotheca e codicibus Sirletianis perquirens, quemdam etiam miscelli generis codicem hæc nota 6285 signatum inspexi, in quo primam Sophronii oden Latinam factam, variantes in interlineis et in marginibus præferentem perlegi. Statim manum ipsius Sirleti cognovi, et post ferme duo sæcula adeo illæsa inspicitur scriptio, ut aurea pulvis atramento adhuc inhaerescat. Mihi interim interpretationem odorum meæ editioni adjicere cogitanti, Sirletiana translatio adeo animos infregit, ut potius si quando tempus a meis officiis vacuum siverit, versibus eas adumbrare decreverim, quam Sophronianos lepores prosa oratione insulsos efficere.

Præter pietatem qua omnia Sophronii scripta nitescent, ut Photius observavit de epistola synodica (e), multa scitu digna vel ad sacræ Scripturæ interpretationem, vel ad sacram aut profanam novam eruditionem spectantia, hæc Anacreontica eruditibus exhibent. Nos vero pauca seligimus exempla, et illud primum dignum observatione censeo quod in ode 4, v. 24 et seq. de Præcursoris alimentis enarrat. Plane enim asserit quod radicibus cujusdam fruticis, cui nomen *meleagrum*, vescabatur; præterea cum paulo antea dixisset promptum ἀπόνως semper Joanni adesse cibum, quod mox explicat esse μελάγρι τε βίζας, inde fit quod et τὸ ἀκρίδης, ad vegetaliū speciem referre, juxta certe Sophronii mentem, opus sit. Ne tamen sancti Sophronii opinio tam aperta ingenuos lectores offendat, paucos inter tot auctores, qui idem censuerunt, hic recitabo. Præmittam ante omnia doctissimi Calinei verba, quæ in commentariis ad hunc Evangelii locum leguntur (f): *Eorum sententia qui censuerunt Præcursores arborum germinibus vesci solitum, quam plurimos nacta est sectatores. Neque hoc a fide abhorret. Et re ipsa primos homines non solum, sed olim prophetas et denuo sanctos anachoretas summitatibus virentium et oleribus vicitasse, nemo sane inficias ibit. En Ovidii de primorum hominum esca descriptionem (g):*

Panis erant primis virides mortalibus herbar.

Quas tellus nullo sollicitante (h) dabat.

Et modo carpebant vivax et cespitem gramen.

Nunc epulæ et tenera fronde cacumen erant.

De simili vero prophetarum asceticorumque esca, et sacri codices, et Pratum spirituale, et monachorum vitæ exemplaribus abundant. Et primum de ἀκρίδων interpretatione sanctus Isidorus Pelusiota in epist. 5 ad Nilum, perfectum vitæ monasticæ exemplum a Joanne Baptista desumptum proponens, hortatur e pilis asceticorum indumenta conficienda esse, et ab herbarum foliis et summitatibus parcam alimoniam monachis desumendam: *Et τοῖνυν βρώματα καὶ τοδοῖμα κατὰ τῆς κατὰ Θεὸν τελείας ἀσκήσεως ἐν Ἰωάννῃ τῷ Βαπτιστῇ ἐπαυσεύθημεν, θριξὶ μὲν εὐλόγῳ τε πρὸς σκέπην ἀρκεσθῆσόμεθα, ἀκρέμοσι δὲ βοτάνων καὶ φύλλων πρὸς ὀλίγην τροφήν καὶ δύναμιν καὶ ἀπείρητον (i).* Idem urget inferius epist. 132. Anonymus Vaticanus in Catena Græcorum Patrum, qui Evangelii interpretantur, a Petro Possino edita (j), similia refert: *Οἱ μὲν φασὶ τὰ τῶν ἀκροδρόνων ἀκρίσματα κατὰ τὸ, ἦνθησαν ἡ κάππαρις καὶ ἡ ἀκρίς, ὃ ἐν τῷ ἱερῷ Ἐκκλησιαστικῷ εὐρηται. Theophylactus in Matth., τινὲς λέγουσι βοτάνας εἶναι τὰς ἀκρίδας ἃς καὶ μελιάγρια (k) καλοῦσι· τινὲς δὲ τὰ ἀκροδρόνων ἦτοι ὀπίρας ἀγρίας (l). Hæc satis perὶ ἀκρίδων. Æque patet Sophronium pro melle silvestri, μελίτι ἀγρίῳ, intellexisse arborem *meleagrum*. Reipsa radices hujus arbusti edules esse, variis testimoniis confirmatur. Apud Suidam in vocabulo μελάγρι hoc assertur ἀδείσποτον exemplum, quod e vita alienius anachoretæ extractum censeo, καὶ βίζαις αὐτοῖς μελιαγρίων καὶ καρβίαις καλάμων ἰδεσθῆναι. Apud Canguium μελιάγριον hoc arbustum appellatur. E vita igitur manuscripta sancti Cyriaci anachoretæ hæc duo exempla protulit laudatus Canguis: Ἀπορούμενοι τοῖνυν τροφῆς, καὶ οὐκ ἔχοντες ὅθεν τὴν τῆς φύσεως ἀνάγκην παραμυθῆσονται· οὐδὲ γὰρ, οὐδὲ μελιάγρια κατὰ τὴν ἔρημον πεφύκει, ἐὶ βίζας μελιαγρίων καὶ ἀκρέμονας καλάμων προσίετο. Ex hisce testimoniis duo arguuntur, scilicet radices μελιαγρίου edules, et*

(d) Sunt Photii verba de Sophronio in Myriob. cod. 231: Τῶν τερῶν δογμάτων οὐ τὴν τυχούσαν μάθησιν ἀποδείκνυνται.

(e) l. c. Εὐσεβείας μὲν ἐστὶ πλήρης.

(f) C. in Matth. ed. Ven. 1732, p. 89.

(g) Fast. l. iv.

(h) Quod Sophronius per τὸ ἀπόνως declaraverat.

(i) Edit. Paris. 1585, pag. 2.

(j) Romæ; typis Barberin. 1637.

(k) Optima lectio est μελάγρις, ita enim aperte ego legi in vetusto cod. membr. Vat. 1221, p. 9; at editiones mendose habent μέλαγρις.

(l) Cf. Cajet. et Baron. quæ eadem senserunt. Vid. Σύνοψ. Crit. hist. sacr. in cap. iii, v. 4, Matth.

in desertis solitas nasci, et villissimum esse cibum ad quem extrema necessitas sanctum Cyriacum compellebat. Quæ omnia utrum Præcursori convenient, videat lector : qui tamen novit in opinionem contrariam, vulgatissimam et ferme communem, sanctos passim Patres concurrisse, eamque doctos viros suscepisse.

In ode 17 novum Ascalonæ episcopum religiosissimum, et apprimè recti dogmatibus observantem invenies ; cuius virtutes a sancto archiepiscopo summis laudibus efferuntur. Quid denique dicam de sacrorum locorum descriptione, quos graphice enumerat, et jucunde quasi ante oculos exponit? In ode 21 Menas œconomus τοῦ Ἐννάτου Ἀλεξανδρείας vocatur, quod variis exemplis e *Prato spiritali* prolatis etiam probatur. Sane plurima in Alexandrina regione monasteria numeris fuisse distincta, e multis argumentis patet ; sæpe vero numeris etiam milliaria distantiae ab Alexandria ex. gr. designabantur, quod passim apud Moschum, in *Prat. spir.* ; ita enim in c. 110 legimus : Ἐλαβον τὸν κύριόν μου Σωφρόνιον, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλθόντος εἰς τὴν λαύραν τοῦ ὀκτωκαίδεκάτου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (m). Insuper in c. 162 : Ἀπὸ εἰκοσὶ μιλίων Ἀλεξανδρείας, λαύρᾳ ἐστὶ λεγόμενη τοῦ Καλαμῶνος ἀνὰ μέσον τοῦ Ὀκτωκαίδεκάτου καὶ τοῦ Μαργαῤῥ. Et antea in c. 51, mentio fit Anazarbi metropoleos secundæ Cilicum provinciae, a qua fere duodecim milliariibus distat monasterium quod dicitur Ægyptiorum. Et inferius : Uno ferme milliario distat a Jordane monasterium abbatis Gerasimi. In c. 170, narratur distare ab Hierosolymis fere 20 passuum milliibus monasterium quoddam quod Sampsonis dicitur. In c. 145, mentio etiam fit ipsius Menæ canobii Salama, nono ab Alexandria milliario, ut vertit Latinus interpres. Moschum vero cum Sophronio τὸ ἐννατον sæpe invisisse, legimus etiam in ipso *Prato spir.* c. 177 : Ἐλεγεν ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ὁ Κλειζ, δὲ Καθημένον ἡμῶν εἰς τὸ Ἐννατον Ἀλεξανδρείας. In c. 184, vitæ narrationem audiunt abbatis Joannis eunuchi dum nonum habitarent ; ὅτε αὖ ἡμεῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐν τῷ Ἐννάτῳ. Cujus abbatem Menam fuisse eo tempore, quo peregrinationes per canobia prædicti viri susceperant, e *Prato* ipso eruitur. C. 146, Cotel. 147, p. 414 : Οὐσιν ἡμῖν ἐν τῷ Ἐννάτῳ ἐν κοινοβίῳ Τουγοῤῥ, διηγῆσατο ὁ ἀββᾶς Μηνᾶς ὁ κοινοβιάρχης περὶ τοῦ ἐν ἀγίοις πάπα Εὐλόγιου. Et c. sequenti : Διηγῆσατο ἡμῖν καὶ τοῦτο ὁ ἀββᾶς Μηνᾶς ὁ κοινοβιάρχης τοῦ αὐτοῦ κοινοβίου. Cum ita res sese haberent, liceat conjicere Sophronium ex ore ipsius Menæ συκοφαντίας historiam audivisse. Numeris erant distincta non solum Alexandriæ monasteria, sed etiam aliorum locorum. Et tot unum sufficiat exemplum, quod legitur in fine συναξαρίου sancti Joannis evangelistæ, nostro Sophronio attributi, ejus miraculosus mannae e sepulcro effluxus die 8 Mali festo celebratur (n) : Τελεῖται δὲ ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ πεντῷ ἀποστολείῳ αὐτοῦ τῷ ὄντι ἐν τῷ Ἐβδόμῳ. De Maria denique Pauli candidati matre, in ejus laudes odarum postremam legimus, *Pratum spirituale* notitias nobis præstat haud dubias. Siquidem in c. 185, mater Pauli Candidati vocatur, ubi Sophronius et Joannes in Samo insula ipsam audiunt narrantem mirabilem modum, quo mulier Christiana virum gentilem ad fidem convertit : Ἐν Σάμῳ τῇ νήσῳ διηγῆσατο ἡμῖν ἡ θεοφιλὴς καὶ φιλόπνοχος Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ κυροῦ Παύλου τοῦ Κανυδάτου, etc., ubi et sanctitatem nobilis mulieris commendatam observas.

In mea Præfatione supra, promiseram Anacreonticorum sancti Sophronii interpretationem me aliquando versibus adumbraturum, ne eorumdem lepores prosa oratione prosternerem. Cum tamen viderem otia, quæ studiorum causa optabam, longe a me abesse, et odas Sophronianas sæpe percurrens tum propter poeticam structionem, tum etiam propter lectionum difficultatem non minimum linguæ Græcæ rudibus negotium facessituras, meam quidem sententiam revocans, soluta oratione eas edere decrevi. Et ne Sirlætum suis erga meum melodum privarem curis, oden primam ab ipso Latinam factam, ut in Præfationis l. c. monueram, e cod. Vat. Lat. 6285, a me primum erutam, meæ cæterarum interpretationi consociavi. Nec me latet quantum venustatis et poeticæ vis hæc carmina prosa oratione versa amittant : sed quamvis in meis criticis animadversionibus, et philologicis adnotationibus nil quod ad eorumdem explanationem quis desiderare potuerit omiserim, maximam legentium partem quidquid novi et venusti mei Sophronii carmina præseferunt, profecto adhuc latuisset. Meæ itaque interpretationi ea fuit mens, ut eadem a quocunque legantur, qui peregrinas ecclesiasticæ historiæ et sanctorum, notitias locorum, et ipsius sanctæ Scripturæ non parvi momenti Explanaciones ab iisdem excerpere velint. Mellitissimam oden in Joseph Jacobi filium Sophronii Iatrosophistæ, in interpretationis fine addidi. Qui quidem Sophronius idem fortasse ac Hierosolymitanus ab Allatio putatus est. Reapse in c. 69 *Prati spiritualis* a Moscho Sophronius appellatur *sophista* : utrum tamen medicinam exercuerit, hoc e monumentis non patet ; res vero non est omnino absurda. Oda hæc ad f. 68, q. v. post Sophronii *Odas* extenditur.

Præter hiatus ob aliquot quaternionum defectum, et versuum in quibusdam odis miram perturbationem, menda equidem non parvi ponderis exhibet Barberinianus codex, cætera pulcherrimus : cum vero neque Allatius in suo apographo ea castigasset, si levissima quædam exceperis et parvi momenti, ut infra patebit, ego Marte proprio ea recensenda curavi, simulque emendationum rationem lectoribus hic adjeci.

(m) Cf. Cotel. *Mon. Eccl. Græc.* t. II, p. 399, ed. Paris. 1681.

(n) Cf. *Menæum Græc.* ed. Ven. 1817, apud Glychi pag. 40.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΕΙΑ.

SOPHRONII HIEROSOLYMITANI ARCHIEPISCOPI

ANACREONTICA.

(Ang. Mai. Spicileg. Rom. t. IV, p. 49.)

A'. — Εἰς τὸν εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου (1). A

Ἀπὸ Πνεύματος Θεοῦ
Ἐπ' ἀποστόλους μολόντος,
Πυρίην ἐμοὶ παράσχους,
Μαρίη, λιτῆσι γλώσσαν.
5 Βροτὴν λέγειν γὰρ ὄντως
Σφαλερὸν πέφυκε γλώττῃ (2),
Θεόποις, τὴν λογιὴν
Θεόθεν βροτοῖς φανείσαν.¹
Γενέτης Θεὸς τὰ ὄντα
10 Σοφίῃ τέτυχε πάντα,
Ἀγαθὼν ὅπως τε θείων
Ἑσσεῖ κτίσις μετάσχοι.
Διὸ δὴ χερῶν κρατίστων
Ἀπὸ γῆς κόνιν κομίσσας,
15 Μερόπων ἔτευξε φύτλην
Μεγάλα βροτοῖς ὀπάων.
Παρθενικῆς Μαρίας ἔθνεα κόσμου
Σεμνὰ κυφορίην μέλψατε πάντα.
Μερόπων ὅλη γενέθλη,
20 Μαρίας κλυτῇ κυήσει
Ἱερὸν μέλος λιγαίνουσι.
Ἐπὶ γῆς δ' ἀνακτα δῆκεν
Τὸν Ἀδὰμ βροτῶν τοκῆα,
Ἵνα τῶν ὅλων ἀνάσθῃ
25 Χθονίων Κτίσαντος ἔργων.
Ζαθέως δ' Ἀδὰμ βιοῦντι
Στυγερὸς φθόνησε δαίμων,

I. — In Deiparæ annuntiationem.

(Sirleti.)

A Spiritu Dei
Ad apostolos accedente,
Igneam mihi præbe,
Maria, obsecro, linguam
Mortali nam dicere
Arduum est linguae,
Tuum partum, o Dei Mater,
Divinitus conspectum hominibus.
Creator Deus existentia
Sapienter condidit universa,
Quo divinorum bonorum
Æternum creatura particeps foret.
Quare potentibus manibus,
B Accepto ex humo pulvere,
Humanum genus condidit
Amplis afficiens donis.
Virginis Mariæ nationes orbis
Venerandum partum celebrate cunctæ.
Tota mortalium progenies
Inclyto Mariæ conceptui
Melos sacratum concinat.
Super terram autem regem posuit
Adamum parentem hominum,
Ut cunctis imperitaret
Terrestribus Creatoris operibus.
Sancte vero Adamo viventi
Detestabilis invidit dæmon,

VARIE LECTIONES.

¹ Codd. θεόποις τε τὴν λογιὴν · θεόθεν βροτοῖς φανείσα. Postquam typis impressa fuerant Anacreontica mei Sophronii, codicem Latinum miscelli generis in bibliotheca Vaticana inspexi, ubi hanc odam a card. Sirleto Latinam factam non sine gaudio perlegi; nam Sirlitianam versionem deprehendi meæ castigationi adamussim consonam.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(1) Idem argumentum etiam prosa oratione tractavit Sophronius, cujus excerpta e cod. Cæs. 59, edidit Lambec. VIII, p. 818.

Hujus odæ initium præter miram versuum suavitatem, aliquid præstantis præsert: namque invocatio ipsa impetu quodam poetico est prædita, lectoris animum expectatione alicujus rei magni momenti erectum tenens, quippe quia Spiritus sancti igneam linguam, a delapsa super apostolos non

dissimilem, Sophronius per Mariæ preces desiderat, ut τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον [Cf. *Metaphr. Græc.* 25 Mari. p. 118, Ven. 1756, apud Glychil] apte possit versibus celebrare.

(2) V. 5 et seqq. Ὁ νοῦς δὲ οὗτος · οὐδεὶς βροτὸς δύναται διηγήσασθαι τὴν λογιάν σου, ὦ Θεοτόκε, τὴν ὑπὲρ ἑννοίαν, ἀνευ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος βοηθείας, ἣν ἐγὼ διὰ προσεδῶν σου ἐπιπρόβω.

Ideo ipsum draco interfecit
Deceptionis ensem vibrans.
Caliginem autem in præcordiis
Mortalium alens propago,
Rursus in terram procumbit
Mortis exitio concidens.

At Deus isthæc conspiciens
Misericordie scatens opibus,
Gnatum tanquam hominem mittit,
Ut ipsos homines servaret.

Omnibus pereuntibus opera dæmonis,
Pater Verbum Filium dedit adiutorem.

Satana mortales lædente,
Deus Filium præbuit
Ut opem injuria affectis ferret.

Atque sacrum ministrum misit
Gabrielem in sacrum oppidum,
Quod quidem vocitant Nazareth,
Ad Mariam castum florem.

Inclytus nuntius Dei
Tum virginem est allocutus,
Maria purissima, ave,
Tecum sit ipse Deus.

Sermonem angeli puella
Puris præcordiis excipiens,
Cogitabat optima quale
Eloquium esset Deum tuentis.

Mariam rursus minister
Dulcibus sermonibus est affatus
Maria, timorem pelle,
Nam in Deo gratiam invenisti.

Deus, o Virgo, tuam præfigurans carnem,
Rubum incombustum ostendit vati.

Præmonstrans Deus carnem,
O Maria, tuam, ostendebat
Rubum inflagratum prophetæ.

Mentem divinam sortita
Polem divinitus paries,
Prolem, quam vocas Jesum,
Quia populum servabit.

Admirandum inter mortales puerum
Tunc virgo allocuta est,
Unde erit mihi hoc
Nuptialibus sine toris?

Ipse vero Virgini dixit:
Sanctus Dei Spiritus
Maxima cum virtute
In te, o inclyta, descendet.

A Διό μιν δράκων κατέκτα
Ἀπάτης ξίφος δονήσας.
30 Ζώον ἐς φρένας δὲ πᾶσα
Μερῶπων τρέφουσα φύτλη,
Πάλιν ἐς χθόνα προκύπτει
Θανάτου φθορᾷ πεσοῦσα.
Θεὸς εἰσορῶν δὲ ταῦτα,
55 Ἐλεον βρύων σὺν οἴκτῳ (3),
Γόνον ὡς βροτὸν προπέμπει
Ἵνα τοὺς βροτοὺς σώσῃ.
Μερῶπων ὀλλυμένων δαίμονος ἐργῶς,
Ὁ Πατὴρ Ὑἱὰ Λόγον δῶκεν ἀρήγειν.

40 Σατανᾶ βροτοὺς καχοῦντος,
Ὁ Θεὸς γόνον παρέσχεν
Ἀδικουμένοις ἀρήγειν.

B Ἰερὸν δ' ἐπεμψε λάτρηγ·
Γαβριήλ ἐς ἄστὺ θεῖον,
45 Ὁ γε Ναζαρεθ³ (4) καλοῦσιν,
Μαρίην πρὸς ἄγνῳν (5) ἄνθος.

Κλυτὸς ἀγγελὸς Θεοῦ
Τότε Παρθένον προσεῖπε·
Μαρίη πάναγνε, χαῖρε.

50 Μετὰ σοῦ Θεὸς γενέσθω.
Λόγον ἀγγέλου δὲ κούρη
Καθαρὰς φρεσὶν λαβοῦσα,
Ἐλογίζετο κρατίστη
Ποταπὸς λόγος Θεόπου.

55 Μαρίην πάλιν δὲ λάτρης
Γλυκεροῖς λόγοις προσεῖπεν·
Μαρίη, φόβον διώξοις·
Χάριν ἐν Θεῷ γὰρ εὔρες.

Ὁ Θεὸς ἦν⁴ πρῶτοπῶν, Παρθένε, ἄρχα,
60 Βάτον (6) οὐ καίουμένην δείξε προφήτη.

Πρῶτοπῶν Θεὸς γε σάρχα,
Μαρίη, τέην, ἐδείκνυ
Βάτον ἀφλογον προφήτη.
Νόνον ἐνθεον λαχοῦσα

65 Γόνον ἐνθῆως λοχεύσεις,
Γόνον δὲ καλεῖς Ἰησοῦν,
Ὅτι τὸν λεῶν σώσει.

Ἐξόνον ἐν βροτοῖσι κούρον,
Τότε Παρθένος προσεῖπε·

70 Πόθεν ἔσται μοι γε τοῦτο
Γαμικῶν ἀνευθε λέκτρων·

D Ὁ δὲ Παρθένῳ προσεῖπε·
Ἅγιον Πνεῦμα Θεοῦ⁵

Ἄμα τε σθένει μεγίστῳ
75 Ἐπὶ σέ, κλυτῇ, κατέλθοι.

VARIÆ LECTIONES.

³ λάτρηγ, Barberinianus ferme semper scribit hanc vocem cum ι, Allatianus cum η. ⁴ Codd. lectionem δ γενεαρεθ. ⁵ Allatianam scripturam prætulit Barberiniana, quæ pro ἦν habet οὖν. ⁶ Ita codd., at versus ob metrum hoc modo ordinandus ἅγιον Θεοῦ Πνεῦμα.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(3) V. 35 et seqq. Οὐ μόνον ὁ Θεὸς ἠλέησε τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἥδη διὰ τῆς τοῦ θρεῦστος ἀπάτης ὀλλύμενον, ἀλλ' ἐδείξεν τῇ νεαυτοῦ εὐσπλαγχνίαν πέμψας τὸν ἱδίον Ὑἱὸν εἰς τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ, Ἐλεον βρύων σὺν οἴκτῳ.

(4) Codd. pro Ναζαρεθ, constanter habent Na-

ζαρεθ, quam lectionem etiam in bibliis Vaticanis me videri memini.

(5) Viden' quam venuste Maria propter virginitatem ἄγνῳν ἄνθος a Sophronio vocatur?

(6) Βάτος dicitur per antiphrasin, et ut Etymologus ait, ὁ μὴ ὢν βατός.

- Πόρον ἐκ Θεοῦ λαβοῦσα
Γόνον ἀσπύρως γε τέξῃ,
Διό μιν Θεοῖο παῖδα
Καλέσει βροτῶν γενέθλη.
- 80 Τὸ Χερουβιμ, Μαρὶν πάγκλυτε, μούνη
Μερόπων ἐκ χθονίων δέξαι κῦδος.
Ἄφ' ὧς βροτῶν γενέθλης,
Μαρὶν κλέος Χερουβιμ
Ὅσιός ἐδεκτο μούνη.
- 85 Ῥοθέως δὲ σὸν φανέντα
Ὁ Θεὸς θρόνον παράσχοι
Τὸν Ἰεσίδου τοκῆος
Ἰακώβ δόμον ἀνάσσειν.
Σαόφρων δ' ἐπειτα κόρη
- 90 Πάλιν ἀγγέλω προσεῖπεν·
Ἐπ' ἐμοὶ Θεοῖο δούλη
Κατὰ σὸν λόγον γενέσθω.
Τότε παρθένον γε, λάτρης
Πόλον ἐς, λιπὼν, ἀνέπειπ·
- 95 Τότε γαστέρος φανάθη
Μαρὶν ἀριστος ὄγκος.
Ὅν πόλος εὐρυπέλωρ οὐ χάδεν ἔνδον (7),
Σὴ χάδεν εὐρυνὴ νηδὺς ἀρίστη.
Πόλος οὐ χάδεν Θεοῖο,
- 100 Μαρὶν, λόγον· τεῇ δὲ
Σαόφρων ἐδεκτο μήτηρ.
Ἵφάλοισ κόρην δὲ λήκτερος (8)
Νέον ἐγκυον ποιῆσαι
Ὁ σοφὸς δοκῶν Ἰωτῆφ
- 105 Κρυφίως θέλειν διώκειν.
Φίλος ἔσχε γὰρ δικαίως,
Ὅθεν οὐ κόρην ἐλέγχει,
Θανάτου θέλων βιαίω
Μαρὶν φυγὴν ὀπάσσαι.
- 110 Χθαμαλὰ φρεσὶν νοοῦντι
Γλυκερὸς προσῆλθεν ὕπνος,
Τότε καὶ λάτρης Θεοῖο
Κατ' ἑναρ λέγειν εὐκαλεῖ·
Ψόγον ἐκ φρενῶν διώξας,
- 115 Μαρὶν ἄγοις γυναῖκα·
Ἀπὸ Πνεύματος γὰρ αὕτη
Ἄγιος βρέφος λοχεύσσει.
Ψόγον εὐθέως δὲ ρίψας
Μαρὶν δόμοις κομίζει,
- 120 Ἵνα παρθένον φυλάξῃ
Ἄγαμον καλῶν ἀκοῖν.
Γαστέρι· θεοδόχῳ κόσμον ἀείρεις
Κοσμοτόχου σοφίης φορτὶς εἶσθα.
Αἰγόσιν τοκῆα κόσμου
- 125 Μαρὶν φέρουσα, πότμον
Αἰγόσι κλυταῖς κομίζεις.

A

Facultate ex Deo accepta,
Sobolem absque semine paries,
Ideo ipsum Dei Filium
Vocitabit gens mortalis.
Cherubim, Maria celeberrima, sola
Terrestribus ex hominibus accepisti decus.
Ex toto mortali genere,
Maria, honorem Cherubim
Sancte adepti es sola.
Tuis ex membris orio
Deus thronum præbebit,
Thronum Jessidæ parentis
Ut Jacob domum regat.

B

Prudens deinceps puella
Denuo nuntium allocuta est :
De me Dei ancilla
Secundum tuum sermonem fiat.
Ut, virginie relicta,
Ad polum minister volavit,
Tum Virginis apparuit
Mariæ optimus tumor.
Quem polus latiterminis non cepit intus,
Tua cepit, o eurynoë, alvus optima.
Polus non cepit Dei,
Maria, Verbum ; tua vero
Casta excepit matrix.
Clandestinis puellam toris
Novam gravidinem fecisse
Ille sapiens opinatus Joseph,
Clam extrudere volebat.

C

Amicus enim erat æquitatis,
Unde nec puellam coarguit ;
Mortis volens violentiæ
Mariæ fugam præbere.
Vilia mentem cogitanti
Dulcis accessit somnus,
Tunc quoque minister Dei
In somniis dicebat justo :
Vituperio ex mente repulso,
Mariam ducas conjugem,
De Spiritu namque ista
Sancto infantem pariet.
Vituperio vero statim abjecto,
Mariam in ædes ducit,
Ut virginem servaret
Innuptam vocans uxorem.
Ventre divinicipæ orbem portas,
Mundiparæ sapientiæ vectrix existens.
Ilibus parentem mundi
Maria ferens, mundum
Ilibus gloriosis portas.

D

VARIE LECTIONES.

* γαστρί. Ita codd., at ratione metri syncopen abstuli et correxi γαστέρι.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(7) Eadem fere verba adhibuerat Anatolius CP. patriarcha inter sacros Ecclesiæ Græcæ melodos non utique infimus in *idiomelo* ad Vesperas Annuntiationis : Ὅν γὰρ οὐρανὸς οὐκ ἐχώρησεν, ἡ νηδὺς

σου κεχώρηκεν, εὐλογημένη. *Menæum Græc. pag. 117.*

(8) Ἵφάλος ἐστὶ ὁ ὑποκάτω τῆς θαλάσσης, πρόφιός, λαβράτος.

II. — In Christi Domini Nativitatem.

Infunde mihi Dei Spiritum,
Maria, iterum tuis precibus;
Ut sobolem etiam digne
Tuam divinam celebrem.

Imperator jussit Caesar
Totius orbis mortales,
Ad urbem patriam profectos
Quam citius describi.

Quare sponsam intactam
Mariam, quæ nondum pepererat,
Inclytus consocians Joseph
In Bethleem processit.

Loco enim uterque oriundus
Uno, una stirpe atque urbe,
Omnia ex Davide sancto
Qui rex fuit et propheta.

Mariæ felix partus omnia salvat.
Mortalium sospitum redemptionem cano.

Mariæ inclytus partus
Conspicue omnia salvat.
Hominum redemptionem canto.

Dicam enim Filium Dei
In Bethleem manifestatum,
Dicam leges parientis,
Quæ naturæ leges nescit.
Mire cuncta ante tempora
Verbum ex Deo natum est;
Cum Patre nanque æterno
Filius exstitit coæternus.

Mire autem nunc est natus
Iterum ex impolluta virgine,
Temporum omnium conditor
In tempore iterum est genitus.

Divine olim processit
E Deo Patre minime se minuente;
Homo vero nunc apparuit,
Mortali virgine pariente,
Deipara Maria nunc pariente,
Nunc mortalium celebri letitiam.

Maria Deum parturiente,
Miro partu in lucem edito,
Mortalium gaudia canto.

Sacræ Dei naturæ
Hominum mortalem naturam
Inseparabiliter uniens,
Utrumque existens processit.

A B'. — Εἰς τὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ γέννησιν (9).

Ἄγε μοι Θεοῦ Πνεῦμα,
Μαρίη, πάλιν λιτῆσιν
Ἵνα καὶ τόκον προπόντως
Τὸν ἐνθεον λιγαίνω.
5 Βασιλεὺς κέλευσε Καίσαρ
Ἐπὶ γῆς βροτούς γε πάντας
Πόλιν εἰς τάχος δραμόντας
Πατρικὴν ἀπογραφῆναι.
Γαμετὴν ἀθικτον (10) ἐνθεν

10 Μαρίην τεκούσαν οὐπω
Ὁ κλυτὸς λαβὼν Ἰωσήφ
Ἐπὶ Βηθλεὲμ πορεύθη (11).
Δαπέδου γὰρ ἦσαν ἀμφω
Ἄφ' ἐνός, σπορᾶς, πολίχνης,
B 15 Ἰεροῦ τὰ πάντα Δαβὶδ,
Ὅς ἄναξ πάλιν προφῆτης.
Μαρίας εὐτοκίη πάντα σώσει,
Μερόπων σωζομένων λύτρον αἰῶνα.

Μαρίας καλὴ λοχείη
20 Προφανῶς τὰ πάντα σώζει,
Μερόπων τὰ λύτρα μέλπω.
Ἐρέω Τόκον Θεοῦ
Ἐν Βηθλεὲμ φανέντα,
Ἐρέω νόμους τεκούσης

25 Φύσεις νόμους λαβούσης.
Ζαθέως * χρόνων πρὸ πάντων
Λόγος ἐκ Θεοῦ λοχεύθη.
Ἀχρόνῳ γὰρ ἐστὶ κοῦρος
C Πατρὶ συμφυεὶς ὁμῆλιξ.

30 Ζαθέως δὲ νῦν ἐτέχθη
Πάλιν ἐκ κόρης πανάγνου,
Ὁ χρόνους ὅλους λοχεύων
Πάλιν ἐν χρόνους λοχεύθη.
Θεϊκῶς πάλιν προῆλθεν
35 Ἀπαθῶς Θεοῦ τεκόντος,
Βροτέως δὲ νῦν φαάνθη
Βροτέως κόρης τεκούσης.
Μαρίας Θειοτόκου ἄρτι τεκούσης,
Μερόπων εὐφροσύνην ἄρτι λιγαίνω.

40 Μαρίας Θεὸν τεκούσης,
Τοκετοῦ ξένου φανέντος,
Μερόπων χαρὰν λιγαίνω.
Ἰερῇ φύσει Θεοῦ (12)

D Μερόπων φύσιν βροτέων
45 Ἀδιαστάτως ἐνώσας (13)
Τὰ δύο πέλων προῆλθεν.

VARIE LECTIONES.

* Ὅς. Ita emendavi lectionem codicum δ. * Codd. hic exhibent interlinearem variam lectionem characteribus exaratum perminutis, δλ. Ζαθέων χρόνους. Ita vers. 32, δλ. χρόνος, et inferius v. 39, π εὐφροσύνης, id est ὅλως, πάλιν.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(9) Exstat sancti Sophronii sermo super idem argumentum in *Bibl. Patrum*, t. XII, ed. Lugd. Varia igitur, ut et deinceps videre est, sunt argumenta sancti Sophronii Odarum, quæ in *Deiparam aliosque sanctos*, ut Allatius in *Comm. ad Eust.* p. 284, parum accurate notavit, reapse non omnes inscribuntur: quod etiam de aliis melodis ibidem laudatis moneo, ut patet ex indice cod. Barberin. in calce præfationis appposito.

(10) Ἀθικτος, intactus; ad virginem refertur.

(11) Maria et Joseph e Davidica stirpe prognati ex Bethleem et eadem stirpe exorti sunt. Præter Evangelia, confer sancti Hippolyti testimonium apud Niceph. *Hist.* l. II, c. 3.

(12) Hic Sabelli hæresis per recti dogmatis confessionem rejicitur, qui Trinitatis personas confundens, nullam inter eas distinctionem admittebat.

(13) Monophysitis adversatur sanctus antistes. Et nota verba ἀδιαστάτως ἐνώσας. Nescio cæterum an aliquis possit incarnationis causam

- Κρατερὸς πέφυγε φύσιν,
 Ἄδιαίρετος δ' ἔμινε,
 Ὅθεν ἐν δύο φαάνθη
 50 Φύσσει διπλοῦς ὑπάρχων.
 Λόγος ὢν θεὸς τε πάντων
 βροτὸς εὐδοκεῖ γενέσθαι,
 ἵνα τοὺς βροτοὺς πεσόντας
 Γενέτῃ θεῷ συνάψῃ.
 55 Μίσος αὐτὸς ἔλθε Χριστὸς
 Γενέτου βροτῶν τε φύλης,
 Ὅτι καὶ φύσιν βροτεῖαν
 Μετέπων θεὸς νοεῖται.
 Ἐπὶ γῆς κοσμογόνου πᾶσα φανέντος
 60 Στυγερῆς ἀμπλακίης κόσμος ἐρύσθη.
 Ἐπὶ γῆς θεοῦ φανέντος
 Ἀφ' ἀμαρτάνος κακίστης
 Τὸ βροτῶν πέφυγεν ἔθνος.
 Νομίμως ὅθεν τεκοῦσαν
 65 Θεομήτορα προσεΐπων,
 Ὅτι νῦν θεὸν λοχεύει
 Μερῶπων φύσει μιγέντα.
 Ἔνον, ὦ φίλοι, τὸ θαῦμα
 Ὅτι παρθένος λοχεύει,
 70 Ὅτι παρθένος τε μένει
 Τοκετοῦ λαβοῦσα παῖσαν.
 Ὅθεν ὁ κλυτὸς προφήτης
 Νεφέλῃν κάλεσσε κούφην,
 Ὅτ' ἀνευ σπορᾶς βροτείας
 75 Νοερὸν λόχευσεν ὄμβρον.
 Προορῶν πάλιν προφήτης
 Μάρτην ἀνυμνον εἶπεν (14),
 Τόμον ἀγραφὸν τε καινὸν
 Γραφὴν οὐ χειρὶ βροτεῖα.
 80 Δογματῶν εὐσεβείης ἀρτί φανέντων
 Ἀπάτης ἀνδροφόνου κάθανε δαίμων.
 Δογματῶν θεοῦ φανέντων
 Ἀπάτης ἀναξ ὁ δαίμων
 Θάνεν ὁ βροτοὺς φονεύσας.
 85 Ῥυπαρῆς ἀνευθε κούρη
 Γόνον ἡδονῆς τεκοῦσα,
 Ἀλόγων τέθεικε φάτῃν
 Λογιῶν τρέφοντα φύτλιν.
 Σοφίης γὰρ ἐκπεσοῦσαν
 90 Γενεθὲν βροτῶν, θεοῖο
 Σοφίῃ πάλιν σώζει,
 Λογικοὺς βροτοὺς τιθεῖσα.
 Τότε τὸν πόλον λιπόντες
 Στρατὸς ἀγγέλων κατήλθεν
 95 Ἐπὶ * τε χθονὸς χορείην
 Ἱεροῖς ἐτευχον ὕμνοις.

A

Fortis vitavit confusionem
 Et individuum remansit,
 Unde in duobus apparuit
 Naturis duplex existens.
 Verbum et omnium Deus
 Mortalis fieri dignatur,
 Ut mortales lapsos
 Genitori Deo conjungat.
 Mediator ipse venit Christus
 Patris stirpisque mortalis;
 Namque mortalis natura
 Curator Deus cognoscitur.

Super terram creatore omnibus manifestato
 Ex horribili errato orbis est liberatus.

Super terram Deo prodeunte,
 E pessimis peccatis
 Fugit mortaliū genus.

Unde merito Genitricem
 Dei matrem dicam,
 Quia nunc Deum parit
 Hominum naturæ consociatum.

Novum, amici, miraculum
 Quod virgo parterit,
 Quod virgo etiam permanet,
 Posteaquam pepererit.

Ideo inclutus propheta
 Nubem vocavit levem,
 Quia absque humano semine
 Rationalem genuit imbrem.

Prævidens iterum propheta
 Mariam dixit innuptam,
 Librum non scriptum ac novum,
 Scriptum manu non mortali.

Placitis pietatis nunc manifestatis,
 Homicidæ fraudis perit dæmon.

Placitis Dei manifestatis,
 Fraudum princeps dæmon
 Perit, qui mortales interfecerat.

Absque sordida voluptate
 Cum virgo peperisset, filium
 In præsepe posuit animalium,
 Totius humani generis altorem.

E sapientia enim depulsam

Mortaliū stirpem, Dei
 Sapientia rursum salvat,
 Rationales efficiens mortales.

Tum, cælo derelicto,
 Exercitus angelorum descendit,
 Et super terram choreas
 Sacris necebat hymnis.

B

C

D

VARIE LECTIONES.

* Barb. perperam habet ἐπεί, et v. 100, cod. γενεή.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

tam plane numeris exprimere; dein ex Maria corpus humanum realiter a verbo assumptum prædicat: quare illum re ipsa θεομήτορα vocat contra Nestorū impietatem.

(14) Nota hic quæ contra impiū Arii hæresim ex-

ponuntur, qui inter alias blasphemias verbum in tempore creatum docebat; tum in catholicis dogmatibus exponendis miram Sophronii perspicuitatem.

Vere, dicebant, apparuit
Gloria in cœlis sit regnanti,
Et in terra pax omnino
Voluntati humani generis.

Angelici exercitus hymnum canto,
Dominici natalis miraculum veneror.

Natalis Dei miraculum

Jugiter veneratus,

Melos angelorum cano.

Ast vigiliis pastoribus

Inter greges ibi agentibus,

Nocturno astans tempore,

Dixit angelus Dei :

Gaudium mortalibus annuntio,

Procul omnis esto timor,

Audite; Christus nuper

Vobis natus est in Bethleem.

Manantes sudoris guttulis

Ob gressum concitatum,

Linteis in præsepe opertum

Aspicietis divinum parvulum.

Desertis montibus relictis,

Pastores cito decurrentes

Infantem in antro invenero.

Cum Maria Genitrice.

Sanctis ovium pastoribus consociati

Festinate ad præsepe, quod Deum excepit.

Sanctis una cum pastoribus

Ad antrum, Dei diversorium

Sanctum omnes festinate.

III. — In Magorum adorationem.

Iustorum Magorum

Iter pium cano,

Lynam enim meam excitant

E Perside profecti.

Infans siquidem unicus natus est

Mariz, rex omnium,

In Bethleem maxima

Urbe prolis Judæ.

A

Ὑπαρ ἡλόγουν (15) · φάνθη,

Κλέος ἐν πόλει κρατοῦντι,

Ἐπὶ γῆς ὅλον γαλήνη

400 Γενεῆς βροτῶν θελήσει.

Ἀγγελικῆς στρατικῆς ὕμνον ἀείδω,

Δεσποτικῶν τοκετῶν θαῦμα γεραίρω.

Τοκετῶν Θεοῦ τὸ θαῦμα

Μεγάλως ἀεὶ γεραίρων,

105 Μέλος ἀγγέλων λιγαίνω.

Φυλακὴν δ' ἔχει νομεῦσιν

Ἐπὶ ποιμνίοις ποιοῦσιν ¹⁰

Νυχτὶ χρόνῳ παραστὰς

Ἀγγέλους Θεοῦ (16) ·

110 Χάριν ἐξερῶ βροτοῖσιν,

Ἀφ' ὧς κλύειν κελεύω,

Ὅτι Χριστὸς ὕμνῳ ἄρτι

Ἐν Βηθλεὲμ λοχεύθη.

Ψεκάσιν ῥέοντες ὕμβρου (17)

115 Ἀπὸ συντόνου πορείης,

Ὅθοναις φάτνῃ σκεπασθὲν

Βλέπετε βρέφος τὸ θεῖον.

Ψεδά δ' ὥς ὄρη νομῆες

Λίπον, εὐθὺς δραμόντες

120 Τὸ βρέφος κατ' ἀντρον εἶρον

Μαρίῃ συνὸν τεκούσῃ.

Ὅσίοις μηλονόμοις σύνδρομα βαίνειν (18)

Ἐπὶ τὴν θειοδόχον ἐπιστάτε φάτνῃ.

Ἱεροῖς ὁμοῦ νομεῦσιν

125 Σπείος ἐς Θεοῦ δοχεῖον

Ἄγιον τρέχετε πάντες.

C

Γ. — Εἰς τὴν τῶν Μάγων προσκύνειν.

Ἀγαθῶν Μάγων δικαίων

Δρόμον εὐσεβῇ λιγαίνω,

Ὅτι μοι λύρην δοιοῦσιν

Ἀπὸ Περσίδος μολόντες (19)

5 Βρέφος εἰ μόνον λοχεύθη

Μαρίνης ἀναξ ἀπάντων

Ἐν Βηθλεὲμ (20) μεγίστη

Πόλει σπορὰς Ἰούδα.

VARIE LECTIONES.

¹⁰ Metri gratia verbum ποιῶ, ubi priorem syllabam poetæ corrumpere volebant, amanuenses, nī fallor, scripsere ποιῶ. Nam divinare non possum, curnam iidem scriptores, qui primam in ποιῶ corruperant, eandem vocem aliter absque ulla necessitate scribere voluerint. Neque me latet Hesychium notas ποιῶν pro ποιῶν, et in veteribus Aristophanis editionibus frequenter occurrere ποιῶ, ποῖε etc., et idem adnotasse Eustathium memini in quodam opere adhuc inedito. Henr. Stephanus tamen Etymologo dicenti hanc esse formam Atticam, haud libenter fidem adhibet. Nam, ut ipse observavit, hæc scriptura non est necessaria, cum syllabam ποι alioqui correctam apud auctores videamus, ut in fine versus ἀνδρα ποιητὴν etc. Et memini varia huiusmodi exempla exhibere Theocritum. Duo tamen, quæ in mentem veniunt, hic lectori propono *Idyl.* 3, v. 9, in f. ἀπάγασθαι με ποιησεῖς. Et *Idyl.* x, v. 38. Ἡ καλὰς ἄμμε ποιῶν, ita accuratæ et recentiores editiones, ubi legebatur ποιῶν. Hoc monitum et sequentibus verbis ita scriptis, quæ haud raro occurrunt, inserviat.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(15) Ὑπαρ ἡλόγουν, id est vere, realiter οὐδὲν σταλάζοντες ἰδρῶτα δίκην ὕμβρου, εὐρήστε, καὶ τ. λ.

(16) Mille circiter passibus a Bethleem aberat locus, Ader vocatus, ubi angelus Salvatoris natiuitatem pontificavit pastoribus; quos tres fuisse tradit Beda de locis sanctis l. ii, c. 8, quorum tria monumenta invisit Arculfus apud Adamn. l. ii, c. 3.

(17) Ἐννοία δὲ αὕτη Ἀπὸ ταχυνῆς ὁδοπο-

(18) Σύνδρομα βαίνειν, id est συνοδοιποροῦντες.

(19) Cf. Baron. An. t. I, de Magorum genere, eorumque regione.

(20) Bethleem in præcedenti ode πολίτην appellata, ob Christum in ea natum nunc μεγίστη evasit, juxta Michææ vaticinium c. v, 2.

- Γόνος ἔσχεν Ἀντιπάτρου (21)
 10 Ὅ τότε κρατῶν Ἑβραίων,
 Ὅς ἀπ' Ἀσκάλου προελθὼν
 Παρὰ τοὺς νόμους ἀνάσσει.
 Δρομέες τότε προῆλθον
 Ὅθεν ἥλιος προλάμπει,
 15 Ἱερουσαλὴμ δ' ἐσῆλθον
 Λογάδες Μάγων κρατίστων.
 Χριστὸν ἐς Ἀρτιγενὴ δῶρα λαβόντες,
 Ἀστέρι σὺν τε Μάγοις κόσμος ἐπέσθω.
 Ἐπὶ Χριστὸν ἄρτι πάντες
 20 Ἄμα τοῖς Μάγοις δραμοῦμεν
 Νέον ἀστέρα σκοποῦντες.
 Ἐλεγον δὲ πρὸς πολλὰς·
 Ἄρα ποῦ πέλει, πολλεῖται,
 Βασιλεὺς ὁ νῦν λοχαυθεῖς
 25 Ἱερῆς Ἰούδα φύλης;
 Ζαθέη (22) γὰρ ἐν τιθῇνῃ
 Ἐν ἀστέρα σκοποῦντες,
 Ἄτε δμῶες ἀγνὸν αὐτῷ
 Εἶδας ἤλθομεν προσοίσιν.
 30 Ζάκωτον δ' ἀνακτα χώρας
 Τὰ Μάγων μαθόντα πάντα
 Ναταῖς ὁμοῦ καλίστοις
 Κλόνος ἄγριος κατέσχευ.
 Θείκων Γραφῶν δὲ μύστας
 35 Ἱερεῦσι συγκαλέσας
 Ἐρέεινεν ἔνθα Χριστὸς
 Ἀποτίκτεται βροτείως.
 Φύλα Μάγων κρατερῶν ὄλβια φῆσιν,
 Πίστιν ἐθνῶν προδῶν οὐνεχα μάρψαν.
 40 Ἱερους Μάγους καλίσσω
 Ὅτι ἡ πίστιν εὐρον οὐτοὶ
 Ἱερὴν ἐθνῶν πρὸ πάντων.
 Ἱερεῖς δὲ θάττον εἶπον·
 Ἐν Βηθλεὲμ πολίχνῃ
 45 Μερῖδος κλυτῆς Ἰούδα·
 Τόδε γὰρ γράφει προφήτης.
 Κρυφίως δ' ἀναξ ἀλήτης (23),
 Τότε τοὺς Μάγους καλίσσας,
 Μάθεν ἀτρεκῶς πρὸς αὐτῶν
 50 Χρόνον ἀστέρας φανέντος.
 Λέγε δὲ σφισι δολόφρων
 Ἐπὶ Βηθλεὲμ προπέμπτων·
 Ταχέως, φίλοι, σκοπεῖτε
 Περὶ τοῦ βρέφους ἰόντες.
 55 Μετὰ τὴν θέαν δὲ πάντως
 Φανερώσατε προθύμως

A

Filius erat Antipatri
 Qui tum Hebræis imperabat,
 Quique ex Ascalone egressus
 Præter leges regnabat.
 Festinantes tunc prodierunt
 Unde sol præluet oriens,
 Et Jerusalem sunt ingressi
 Præstantissimi Magorum.
 Ad Christum recens natum, donis acceptis,
 Stellam cum Magis orbis sequatur.
 Ad Christum nunc omnes
 Una cum Magis properamus,
 Novam stellam intuentes.
 Dicebant autem civibus:
 Ubinam est, o cives,
 Rex qui nuper natus est
 E sancta Judæ stirpe?
 In sacra enim nutrice
 Ejus stellam insipientes,
 Tanquam servi obsequium ei
 Sanctum venimus oblaturi.
 At furiosum regionis regem,
 Omnia Magorum edoctum,
 Civibus una cum pessimis
 Atrox perturbatio habebat.
 Et divinæ Scripturæ doctoribus
 Cum sacerdotibus convocatis,
 Quærebat ubi Christus
 Natus esset humanatus.
 Præstantes Magos beatos dicam,
 Quia fidem ante omnes gentes sunt amplexi.
 Sanctos dicam Magos
 Quia fidem hi invenerunt
 Sanctam ante omnes gentes.
 Sacerdotes statim responderunt:
 In Bethleem oppidulo
 Tribus inclite Judæ,
 Ita enim scribit propheta.
 Clam autem rex vaser,
 Tum Magis advocatis,
 Quæsit accurate ab illis
 Tempus quo stella apparuit.
 Dicebat enim dolo meditans
 Ad Bethleem eos præmittens,
 Cito, dilecti, quærite
 De puero profecti.
 Eo autem viso, prorsus
 Me sedula certior facite,

B

C

D

VARIÆ LECTIONES.

" Codd. ὅπη. emendavi ὅτι. Nam præter quam quod versum claudicantem haberes, si codicum lectionem servare velles, vocabulum οὐνεχα nullo prorsus modo interpretari potes ὅπη. Etenim, duo versus impares per tria sequentia Anacreontica fideliter exponuntur.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(21) Quibus artibus Herodes Ascalonita, infandæ crudelitatis monstrum teterrimum, παρὰ τοὺς νόμους Jerusalem regno potitus fuerit, consule quæ scripsit Joseph. in *Antiq. Judaic.* l. xiv, c. 8 et seqq.

(22) Ζαθέη γὰρ ἐν τιθῇνῃ. Persis indicatur,

uberrima regio.

(23) Ἀλήτης *erro, vagus*, proprie de his dicitur qui proprios penates relinquentes, alio commigrant rei faciendæ causa, ut fuit Herodes; hic tamen malle reddere *solicitum, anxium, seductorem*.

Ut et ipse statim veniens
 Cervicem regi flectam.
 Rex, imprudentia omnes vicisti,
 Quis Christicida tam solers audiri potest?
 Rex, stultum te ostendisti,
 Quia Christum ipse putabas
 Invitum dolo interficere.
 Mandatis corde receptis
 Iniquarum regis nugarum,
 Relicta Jerusalem,
 In Bethleem venerunt.
 Novus at stellæ splendor,
 Quem in patria observaverant,
 Conspicue eos præcedebat
 Usque ad parvuli habitaculum.
 Quare maxima letitia
 Affecti sunt videntes splendorem,
 Et domum ingressi
 Cum matre Christum viderunt.
 Ad pedes Dei provoluti
 Hæc ei dona obtulerunt,
 Thus, pulchrumque aurum,
 Patriæ odores erat tertium
 Samariæ spolia, vim Damasci
 Antequam genitores vocaret, Christus cepit.
 Adhuc puer Christus
 Vim cepit Damasci
 Cum opibus Samariticis.
 Torrentis instar regem effugere
 In somnibus Magi edocti,
 Statim in patriam sunt regressi
 Aliud iter ingressi.
 Exercitus divini dux
 In somniis dixit Joseph
 Accepto infante cum matre,
 In terram fuge Nili.
 Quam primum enim Antipatri
 Fillus illum insequetur,
 Ut miser ipsum perdat
 Inviso ense prehensum.
 Lactantem tum cito
 Infantem e somno excitans,
 Una cum Genitrice
 Ad Nilum venit fugiens.
 Stupor cor meum percellit,
 Quod Deus hominum iram fugiat.

A ἵνα καὶ αὐτὸς εὐθὺς ἔλθῃν
 Κεφαλὴν ἀνακτι κλίνω.
 Βασιλεῦ, ἀφραδίῃ πάντα παρήλθες,
 60 Τίς ἔῴν Χριστοφόρος δευνὸς ἀκούσαι;
 Βασιλεῦ, ἀφρων φαάνθης
 Ὅτι Χριστὸν αὐτὸς οἶσι
 Ἀνελθεῖν ἀκοντα τέχνη.
 Νόμον (24) ἐς φρένα λαβόντας
 65 Ἀνόμων ἀνακτος ὕβλων,
 Ἱερουσαλὴμ λιπόντας
 Ἐνὶ Βηθλεὲμ προσήλθον.
 Σένον ἀστέρος δὲ φέγγος,
 Ὅπερ ἐν πατρὶ κατείδον,
 70 Προφανῶς σφέας προήγεν
 Ἀχρὶ τῶν βρέφους μελάθρων (25).
 Ὅθεν ἐν χαρᾷ μεγίστῃ
 Ἐέλθουν ἰδόντες αἰγλήν,
 Μεγάρων δ' ἔσω μολόντας
 75 Ἄμα Μητρὶ Χριστὸν εἶδον.
 Ἠρὲ ποδῶν Θεοῦ πασόντας
 Τάδε οἱ τὰ δῶρα δῶκαν,
 Λιβανον, καλὸν τε χρυσὸν
 Τρίτον ἦν ἄρωμα ἡ πατρὸς.
 80 Σαμαρείης προνομὴν, ἔργα Δαμασκοῦ (26).
 Γενέτας πρὶν καλέσῃ, Χριστὸς ἀφείλαν.
 Ἐτι μικρὸς ὢν ὁ Χριστὸς
 Δύναμιν λάβε Δαμασκοῦ
 Σαμαρειτικῶ σὺν ἔλθῃ.
 85 Ῥόν (27) ὡς δ' ἀνακτα φεύγειν
 Κατ' ὄναρ Μάγοι μαθόντας,
 Τάχος ἐς πατρὴν ἐχώρου
 Ἐτέρην τρίβον πατοῦντας.
 Στρατιῆς πρόμος Θεοῦ
 90 Καθ' ὕπνου ἔφη Ἰωσήφ·
 Συναλὼν πάντ' τεκούσῃ
 Ἐπὶ γῇν πρόφευγε Νεῖλου.
 Τὸ τάχος γὰρ Ἀντιπάτρου
 Γόνος αὐτὸν ἐκδιώξει,
 95 Ὅφρα ἡ μὲν τάλας ὀλέσῃ
 Φθονερῶ ἔλπει κρατήσας.
 Ὑποτίθιον δὲ θάπτον
 Βρέφος ἐξ ὕπνων ὀρούσας,
 Φορέων ὁμοῦ τεκούσῃ
 100 Ἐπὶ Νεῖλον ἤλθε φεύγων (28).
 Θάμβος ἐμὴν κραδίην ἀμφιπολεύει (29),
 Ὅτι Θεὸς χθονίων μῆνιν ἀλύσκει.

VARIAE LECTIONES.

¹¹ Metrum postulat ἄρωμα, ut edidi, non ἀρώματα, ut habent codd.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(24) Νόμον, id est ἐντολὰς.
 (25) Μελάθρων, ut et infra μεγάρων, est domus;
 hic tamen præsepe: nam quemque locum ad habi-
 tandum aptum sacræ Scripturæ sæpe domum ap-
 pellare consueverunt; quare etiam Matth. do-
 mum dixit speluncam, ut Euthym. observavit in cit.
 loco Matthæi.
 (26) Sunt Isaïæ de donis puero Jesu a Ma-
 gis oblati vaticinia in c. viii, 4: Antequam sciat
 puer vocare patrem et matrem suam, capiet vim
 Damasci et spolia Samariæ, etc. Conter hujus
 loci Epiph. et Just. martyr. in dial. cum Tryph.

interpretationes, et Baron. Ann. t. I, ann. I.
 (27) Nota comparationis venustatem et poeticam
 vim in ῥόν ὡς etc., ut impetus prærupti fluvii effu-
 gitur, ita Magi per diversam omnino viam regressi,
 celeriter in patriam concesserunt.
 (28) Quæ in hac peregrinatione contigerint, vi-
 desis apud Quaresmum in Elucid. terræ sanctæ,
 t. II, l. viii, c. 7, et Baron.
 (29) Apposite hic Sophronius sacro terrore per-
 culsus, admiratur Christum Dei Filium iram ho-
 minum aufugientem.

- Κραδίην ἐμὴν ἔλίσσει
Μέγα θάμβος, ὅτι Χριστὸς
105 Χόλον ἐκφυγεν τυράννου.
Φαραὼ χάριστος ἄλλος
Βασιλεὺς ἐκεῖνος ὤφθη
Κοτέων Μάγοις θείοις
Ἐπὶ πατρίδα τραπέουσιν.
110 Χαλεπῷ (30) δὲ πάντα πέμψας
Βρέφει ξίφει κατέκτα
Ὅσα Βηθλεὲμ λοχεύθη
Ἄφ' οὗτο πέφηνεν ἄστρον.
Ψόφος ἀτρεκῶν (31) προφήτου
115 Λογίων τότε κραδάνθη,
Ὅν δ' Ἑλκίου θεόπτῃς
Πάϊς ἐν βίβλοις γράψεν
Ψόφος ἐν Ῥαμᾷ (32) προήλθεν
Γοερῶς Ῥαχὴλ (33) γούσης
120 Τέκνα, δακρύων δὲ τέρμα
Ὅτι μὴ πέλεν στυγούσης.
Βρεφῶν μαρτυρίην τίετε πάντες,
Ἵνα Χριστὸν γε, φίλοι, ἴδωσιν εἶδω.
125 Βρεφῶν ποθοῦμεν δούλους
Ἄγιους, ὅπως κεν ἄμιν
Θεὸν ἴδωσιν ποιῶσιν.
A'. — Εἰς τὴν ἀπαντήν (34) τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ.
Ἀπὸ Βηθλεὲμ παρέλθω (35)
Μετὰ Παρθένου τεκούσης,
Βρέφος ἀγκάλας φερούσης
Κλυτὸν εἰς δόμον Θεοῦ.
5 Βιδίον κόμιζε, Λουκᾶ,
Κιθάρην φέρε, προφήτα,
Ἵνα οὖν ἡ τεχθέντι Χριστῷ
Διφυῆς μέλος προσάξω.
Γενέτη γάρ ἐστιν Ἰσος
10 Θεὸς ἐκ Θεοῦ παλάμας,

A

Cor meum involvitur
Ingenti stupore, quod Christus
Iram fugit tyranni.
Pharaon pessimus alter
Rex ille sese ostendit,
Iratus Magis divis
In patriam redeuntibus.
Diro tum omnes jussit
Infantes ense interfici,
Quotquot Bethleem nati erant
Ex quo apparuerat stella.
Tunc vere prophetae
Verba exitum obtinuerunt,
Quae Helciae Dei contemplator
Filius in libro scripsit.
Clamor in Rhama prodiit
Rachel lugubriter flente
Filios, et quia non erant
Incessanter lacrymante.
Infantium martyrium honorate omnes,
Ut Christum, dilecti, misericordem expe-
[riamur.

B

Infantium recolimus certamina
Sancta, ut et nobis
Deum misericordem reddant.

IV. — In occursum Domini.

E Bethleem advenio
Cum Virgine puerpera
Infantem ulnis gerente
Ad sanctam domum Dei.
Librum affer, o Luca,
Ferto citharam propheta,
Ut nato jam Christo
Duplex melos offeram.
Nam genitori aequalis est
Deus e Dei manu;

C

VARIAE LECTIONES.

¹¹ Norunt et Graecae linguae tirones ὅρα σαπίσσι με cum conjunct. construi, et saepe etiam cum opt. Hic loci vero cum conjunct. construendum existimo, quanquam codd. habeant ὁλέσσει. ¹² Allatiana editio hujus odæ in diatriba de Simeonibus. Parisiis, 1664, p. 5, οὖν (ut habet ejusdem apographum) mutavit in τῷ.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(30) Infantium miseranda caedes anno 42 Augusti evenit, cujus fama non solum in Rama audita est, sed longe lateque diffusa Romam usque ad ipsius imperatoris aures pervenit, qui ut Macrobius [Saturn. l. II, c. 4] refert, cum audisset Herodem inter pueros a bimatu et infra occisos filium quoque suum interfecisse, illud vulgatum exclamasse dicitur: *Melius est Herodis porcum esse quam filium.*

(31) Ἀτρεκῶν ἦγον ἀληθινῶν, παρὰ τὸ α στερητικὸν μόριον καὶ τὸ τρέψαι τὸ φοβοῦμαι. ὁ γὰρ τῇ ἀληθείᾳ χαίρων, οὐ μόνον οὐκ αἰσχύνεται λαλῶν ἐναντίον, ὡς ἂν λέγοι, ἀλλ' οὐδὲ φοβεῖται. Ita ad hoc vocab. Eustath. Com. in. Pent. can.

(32) Ῥαμᾶ excelsum interpretatur, ut sit sensus: vox in excelsis audita est, id est longe lateque dispersa. S. Hier. in c. II Matth.

(33) Ibidem Hier. in voc. Ῥαχὴλ, quia Rachel sepulta est juxta Bethleem in Ephrata, et Rachel veluti suos fleuit natos et tribus Judae et Benjamin interemptos.

(34) Ἀπαντή sive occursum Domini festum purifi-

cationis B. M. V. vocatur a Graecis propter ea quae tunc evenerunt, et olim quidem die 14 Febr. agebatur; Justinianus vero imperator anno 542, diem secundum ejusdem mensis ad festi celebrationem toto orbi Christiano indixit (Georg. Hamart. Chron. ms. in Just. imp. et Niceph. lib. XVII, c. 28). Sancti melodi oratio de eodem argumento edita fuit a Bollandi in Actis sanctorum t. I Febr. p. 274, et Parisiis in bibl. publ. c. 1157. Exstat etiam homilia Sophronii in Purificationem. Holstenius duas ejusdem alias mss. possedit; ut in praef. editor hujus vol. observavit.

(35) Mariae e Bethleem Jerusalem advenienti, ut puerum secundum leges in templo offerret, Sophronius sese comitem praebens, odæ argumentum nova imagine gratum lectoribus subjicit; ac quasi solus Jesum duplici natura praeditum numeris celebrare minime valeret, lepore quodam poetico Lucam invocatur ut historiam referat, et Davidis citharam desiderat ut eleganter melos dicere queat. Notandum in primo versu antiquam dicendi formam in παρ-ελθω.

Æqualis denuo genitrici,
Mortalis nam e mortali apparuit.
Quare unitum vocabo
Inconfuse manifestatum,
Duas enim naturas perfectas
Post unionem observo.
Ad Deum, ad Patrem Christus venit,
Dominicis præcurrere festinamus gressibus.
Quia Christus ad genitorem
Deum, ut infans procedit,
Præcurrere festinate omnes.
At de more peractio
Sancti puerperii tempore,
Utpote Mosis jubet
Lex sancti prophetae,
Divum infantem genitores
Jerusalem intulerunt
Hominem veluti, Deo oblaturi,
Qui semper una est cum Deo.
Divina enim obtinebat lex,
Quod omnis mas aperiens
Castissimas nativitatibus portas,
Deo offerendus esset;
Et victimam simul præsentari
Par turturum jubebat;
A pauperibus vero, pullos
Columbis natos.
Christus liberationem omnibus tribuens,
Mosaicorum legalium onus abstulit.
Ut liberum faceret
A lege hominum genus,
Servus legis apparuit.
Sacerdos tum quidam incolebat
Jerusalem in urbe,
Symeon magnus propheta
Gestans Dei spiritum.
Potentiam merito venerabatur
Divinam in sancta mente,
Consolationem iste gentis
Israel expectabat videre.
Promissione divina
Spiritus sanctus spondederat,
Ipsam non interitum
Antequam Dei Filium videret.
Repente e domo exiit
Et templum ingressus est sacrum,
Impellebatur enim a Spiritu sancto
Ut Christum ipsum inveniret.
Lex Mosaica nunc absolvitur,
Quia Christus apparens finem præbuit.

A
Ἰσος αὐτὸν πάλιν τεκούσῃ·
Βροτὸς ἐκ βροτοῦ γὰρ ὤφθη (36).
Διὸ σύνθετον καλέσω
Τὸν ἀσυγχύτως φανέντα·
15 Δύο γὰρ φύσεις τελείας
Μετὰ σύνθεσιν δοκεῖται.
Ἐς Θεὸν, ἐς γενέτην Χριστὸς ἰκάνει,
Δεσποτικῶς προδίδειν σπεύσομεν ἱχνους,
Ὅτι Χριστὸς ἐς τοκῆα
20 Θεὸν ὡς βρέφος προήλθεν,
Προδίδειν προδίδτε πάντας.
Ἐθιμος δ' ἐπὶ τελείῃ
Ἀγίας χρόνος λοχείης,
Καθὰ Μωσέως κελεύει
25 Νόμος εὐσεβοῦς προφήτου,
Ζάθεον πᾶν τοκῆς
Ἱερουσαλὴμ εἰσῆγον ¹²,
Βροτὸν ὡς Θεῷ προσοίσειν
Τὸν αἰ τοῦ Θεοῦ συνόντα.
30 Ζάθεος νόμος ¹³ γὰρ ἔσκεν
Ὅτι πᾶν διοίγον ἄρσεν
Τοκετοῦ πύλας πανάνθους,
Ἅγιον Θεῷ καλεῖσθαι.
Θυσίην δ' ὁμοῦ κομίζειν
35 Δύο τρυγόνας κελεύει,
Ἀπορουμένοις δὲ τέκνα
Τὰ πελειάδων γενέθλης.
Χριστὸς ἐλευθερίην πᾶσιν ὁπάζων
Μωσαϊκῶν νομίμων ἄχθος ἀείρει.
40 Ὅς ἐλευθερίαν ποιεῖται
Μερόπων νόμου γενέθλην,
Θεράπων νόμου φάνθη.
Ἱερὺς δὲ τις κατῴκει
45 Ἱερουσαλὴμ ἐν ἀστεί,
Συμεὼν (37) μέγας προφήτης
Φορέων Θεοῦ Πνεῦμα.
Κράτος ἀξίως ἐτίμα
Ἀγλαίς φρεσὶν Θεοῦ,
50 Παράκλησιν οὗτος ἔθους
Μένειν Ἰσραὴλ ἰδέσθαι.
Λόγον ἐνθέως βοῶντα
Ἅγιον παρέσχε Πνεῦμα,
ἵνα μὴ μόρῃ προσέλθῃ
55 Πρὶν ἰδῇ γόνον Θεοῦ.
Μεγάρων ἄφνω προήλθεν,
Ἱερὸν δ' εἰσῆλθε Θεῖον·
Ἅγιον γὰρ ἦγε ¹⁴ Πνεῦμα,
ἵνα Χριστὸν αὐτὸν εὕρῃ.
60 Ὁ νόμος Μωσέως ἄρτι τελείσθῃ
Ὅτι Χριστὸς προφανείς ὥπασε τέρμα.

VARIE LECTIONES.

¹² Eadem editio contra metri rationem legit εἰσῆγον. ¹³ Allatius in hoc versu verborum ordinem metri gratia sponte mutavit, nam Barberinianus legit ζάθεος γὰρ νόμος. ¹⁴ Allatius in diatriba edidit αἶγε pro ἦγε: at ego hanc mutationem arbitrio emendatorum, ut typotheta: libenter ascribo; nam ipse Allatius in apographo transcripserat ἦγε, ut habet Barb. Nec absimili modo dicendum inferius, v. 62, in verbo τελούντες, quod perperam impressum fuit in diatriba πελούντες.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(36) Observa luculentam duplicis naturæ in Christo explicationem.

(37) Vide de hoc Symeone notitias ab Allatio collectas in eruditissima de Symeonibus Diatriba.

- Νόμον οἱ γονεῖς τελοῦντες
 Ἰερεὶ βρέφος παρέσχον (58),
 Ὁ δὲ δέξατο προθύμως
 65 Παλάμαις Θεὸν δικαίαις.
 Σίνα θαύματα σκοπήσας,
 Ἄπερ οὐ πάρος τις εἶδεν,
 Τετακῶς (59) ἐς ὕψος ὄμμα
 Λέγει πρὸς βρέφους τοκῆα.
 70 Ὁ Θεός, τέον με δοῦλον
 Κατὰ τὸν σὸν ἄρτι μῦθον,
 Ἀπόλυσον ἐν γαλήνῃ,
 Ὅτι σου τὸ λύτρον εἶδον.
 Προφανῶς γὰρ αὐτὸ πᾶσιν
 75 Ὅραν βροτοῖς παρέσχες¹⁸,
 Φάος εἴνεσιν φαίνειν
 Κλέος Ἰσραὴλ λεῖψ σου.
 Συμεὼν ἐκ προγόνων διδως ὥφθης
 Ὅτι Χριστὸν παλάμαις δέξαι μούνος.
 80 Ῥόδς (40) ἐκ λόγων θεόπτου
 Γενέταις ἐτικτε θάμβος,
 Βάθος ἠγνῶσιν γὰρ οὔτοι
 Κρύψιον σοφῆς πρενοίας.
 Συμεὼν τότε προφήτης
 85 Μετὰ τοῦς λόγους ἐκείνους,
 Ὅρέγων βρέφος κομίζειν
 Μαριὰμ λέγειν¹⁹ τεκούσῃ.
 Τὸ βρέφος, πάναγνε, τοῦτο
 Ἐς ἔγερσιν ἐστὶ πολλῶν,
 90 Μόρον αὐτέων σὺν ἐθνῶν
 Ἐς ἐναντίον τε πῆμα.
 Ὑπὸ σὸν δὲ πνεῦμα, κούρη,
 Δόρυ κάρχαρον διέλθοι,
 Κραδῶν ὅπως ἀπέιρων
 95 Φανεροῦς λόγους ποιήσῃ.
 Ἐννομος εὐσεβίῃ πᾶσι φαίνεται,
 Πρῶτος ἔγνωσ Συμεὼν Χριστὸν ἐόντα.
 Φάτις εὐθέως ἰκέσθαι
 Ἰερὰν προφήτην Ἀννην,
 100 Θυγατὴρ πέλεν Φανουὴλ
 Ἀπ' Ἀσὴρ εὐόσα φύτλης.
 Χρόνον οὐ βραχὺν γὰρ αὐτῇ
 Σαόφρων πέλεσσε²⁰ χήρα,
 Ἰερῷ ἀεὶ παρούσα
 105 Θεὸν ἡμμένιζεν ὕμνοις,
 Ὑδὸν οὐδ' ὄλως ποιούσα
 Πολιοῖς ποσὶν παρέστη,
 Φανερὸν δ' ἔτενξε Χριστὸν
 Ἱερουσαλὴμ πολίταις.

A

Legem genitores adimplentes
 Sacerdoti puerum obtulerunt,
 Et ille excepit impigre
 Deum manibus justis.
 Nova miracula intuens
 Nemini antehac visa,
 In altum fixis oculis
 Dicebat infantis Patri:
 Deus, me tuum servum
 Secundum verbum tuum
 Dimitte in pace,
 Quia salutare tuum vidi.
 Conspicue enim ipsum omnibus
 Visibile praebuiti hominibus,
 Ad lucem gentibus revelandam,
 Gloriam vero Israel populo tuo.
 Symeon prae tuis majoribus felix,
 Quia solus Christum manibus excepisti.

B

Verba divini prophetae
 Genitoribus admirationem intulerunt.
 Nam ignorabant altitudinem
 Occultam sapientis providentiae.
 Tum Symeon propheta
 Post hos sermones
 Protensis manibus puerum porrigens,
 Mariae dixit Genitrici:
 Puer, Maria, iste
 In salutem est plurium,
 In perniciem ipsius nationis,
 Et in contradictionis signum.
 Et tuam animam, Virgo,
 Acutus pertransibit ensis,
 Ut cordium multorum
 Manifestos reddat sermones.

C

Iusta pietas omnibus ostenditur,
 Primus, Symeon, cognovisti Christum.
 Fama statim pervenit
 Ad sacram prophetiam Annam,
 Quae filia Phanuel
 Ex Aser erat tribu.
 Longo post tempore ipsa
 Pudica erat vidua,
 Et astans semper templo
 Deum hymnis propitium faciebat.
 Nullo rumore elato
 Vetulis pedibus adsuit,
 Et Christum manifestavit
 Jerusalem urbis incolis.

D

VARIAE LECTIONES.

¹⁸ Codd. παρέσχεν. At si contextum consideras, facile mendum invenies. Verba sunt Simeonis ad Dominum. Liqueat ergo personam secundam, cum quo quis loquitur, adhibendam non tertiam. ¹⁹ Allatiana editio λέγεται, contra meiri rationem et codicum lectionem λέγειν. ²⁰ Barb. τέλεσσε κῆρα, Allat. τέλεσσε κῆρα. Utramque respuī lectionem et castigavi πέλεσσε, χήρα. Luc. ii, v. 36, καὶ ἦν Ἄννα, etc.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(58) Sententiam veterum ferme omnium, si Eustathium, Theophylactum et Photium excipias, Symeonem scilicet τὸν θεοδόχον Hillelis filium fuisse sacerdotem, hic Sophronius sequitur, quod et denuo prædicat in oratione encomiastica de Joanne Baptista.

(59) Τετακῶς ἐς ὕψος ὄμμα, id est, ἀτενίσας εἰς οὐρανόν.

(40) Ῥόδς etc. id est ἐθαύμασαν οἱ γονεῖς τὸ τοῦ Συμεὼν ῥήματα.

Oblivione rejecta,
In corde custodi omnia,
Maria, et puero accepto
Ad Nazareth prolificiscere.
Maria, et Symeon, et ipse Joseph
Cum Anna, salvate omnes nos supplices.
Maria gloriosa cum Anna,
Symeon, Joseph domine,
Supplicibus estote præsidium.

V. — In Christi Domini nostri baptismum.

E dilecto deserto,
A Jordane sacro,
Cum Dei Præcursore
Sanctum carmen cantabo.
Vitam gloriosam agens
Magnus Dei propheta,
Puer divinus evasit
Festinans in inclyta deserta.
Erat enim e justis parentibus
Sacris legibus addictis,
Quare spiritu divino
Ex utero impletus est.
Propterea vinum effugit,
Et siceræ omnem potum,
Una cum cibis gratis
Delectantibus mortales.
Zachariæ magni celeberrime filii,
Poeticis labiis incipe cantum.
Fili sapientissimi propheta,
Sacer Dei propheta,
Præi versibus sapientibus.
Optimum autem habebat cibum
Sine labore semper promptum,
Esca erant germina,
Et meliagrî radices.
Venerandam induebat tunicam
E pilis camelorum acrium,
Et lumbos zona
Coriacea cingebat.
Divinitus prodiit præco,
Præcurrens Filio Dei,
Pater enim eum miserat
Ut Filium indicaret omnibus.
Mysterio nunc præciaro redeunte,
Luciferis citharis cantemus hymnos.
Festo inclyto redeunte,
Citharis inclytis acceptis,
Sacros cantemus hymnos.

A 110 Ύγον ἐξελοῦσα λήθης
Κραδίῃ φύλασσε πάντα
Μαρίῃ, βρέφος δ' ἐλοῦσα
Ἐπὶ Ναζαρέθ πορεύου.
Μαρίῃ, καὶ Συμεὼν, καὶ τὸς Ἰωσήφ
115 Μετὰ Ἀννης, ἱκέτας οὔχετε πάντας.
Μαρίῃ κλυτὴ σὺν Ἀννῇ,
Συμεὼν, ἀναξ Ἰωσήφ,
Ἰκέταις γένοιθε τείχος.
E. — Εἰς τὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν βάπτισιν (41).
Ἀπὸ τῆς φιλῆς ἐρήμου,
Ἀπ' Ὀρδάνου τε θείου,
Ἄμα Προδρόμῳ θεοῖο
Ἄγιον μέλος βοήσω.
B 5 Βίον ἀγλαὸν διώκων
Ὁ μέγας Θεοῦ προφήτης,
Βρέφος ἐνθεον φαάνθη
Τρέχον ἐς κλυτὰς ἐρήμους.
Γονέων γὰρ ἦν δικαίων
10 Ἱεροῖς νόμοις βιούντων,
Διὸ πνεύματος θεοῖο
Ἀπὸ νηδύος γεμίσθη.
Διὰ τοῦτο φεῦγεν οἶνον,
Σικέρων τε πόσιν πάντων,
15 Ἄμα φιλόταταις ἐδωδαίς
Ἑτέροις βροτοῖς εὐσαις, |
Ζαχαρίου μεγάλου πάγκλυτε κούρε,
Χεῖλεσιν ὑμνοπόλοις ἀρχεο μύθων.
Γόνε πανσόφου προφήτου,
C 20 Ἱερεῦ Θεοῦ προφήτα,
Ἐπέων σοφῶν ὑπάρχου.
Ἔχε δὲ τροφήν ἀρίστην
Ἀπόνους αἰὲ παρούσαν·
Ἀκρίδες (42) πῆλιν τὸ βρῶμα,
25 Μελεαγρίου (43) τε ῥίζαι.
Ζάθεον φέρεν χιτῶνα
Ζαχότων τρίχας καμῆλων.
Ἐπὶ ὀσφύος δὲ μίτρην (44),
Ἀπὸ δερμάτων κομίσαν.
30 Θεόθεν προῆλθε κήρυξ
Προθέων γένους Θεοῖο,
Ὁ πατήρ γὰρ τοῦτον ὥρσεν
Παῖν ὄφρα πᾶσι δείξῃ.
D Φωτογόνου τελετῆς ἀρτί φανείσης,
35 Φωτοφόροις κιθάραις μέλφομεν ὕμνους.
Τελετῆς κλυτῆς φανείσης,
Κιθάρας κλυτὰς λαβόντες,
Ἱεροὺς λέγοιμεν ὕμνους.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(41) In sanctum Joannem præcursorem, ejus laudes maxima odæ pars continet: orationem nostri melodi in præc. nunc primum in hoc volumine editam habes.

(42) Ἀκρίδες· ἀπὸ τοῦ ἀκρα ας παράγεται ἀκρίς ἰδος, καὶ ἀκρις ἰος ὑποχωριστικῶς· ὥστε ἀκρίδες ἐνθάδε σημαίνειν τὰ ἀκρα τῶν βοτανῶν, καὶ φυτῶν βλαστήματα, ἃ αἱ λαχανοπωλῆτραι ἐν Ῥώμῃ κοινωθεῖαι καλοῦσι puntarelle, mazzichi. Cf. præf. de

hac et seq. voce et Bocharti hieroz. t. III, pag. 264 et seqq.

(43) Μελεαγρίου· Μελεάγριον δὲ γένος ἐστὶ δένδρου, οὗ τρώξιμοι αἱ ῥίζαι. Αἱ rectius scribendum puto μελιάγριον, unde duo vocabula μέλι, ἄγριον.

(44) Μίτρην· ζώνην. Videsis quæ de hac voce fuse adnotavit doctissimus Heyne in vv. 137 et 187. Iliados iv.

- ἱερὸν βροτοῖσι λύτρον
 40 Ἐπὶ γῆς ἄγων ἐπέστη,
 Λύχνος ἔμφανώς φαάνθη
 Θεὸν εὐσεβῶς πιφασκίων.
 Κατὰ γὰρ χθόνα κρατίστη.
 Κρατερῶς δίδασκε πάντα,
 45 Τότε καὶ γόνους Ἰούδα,
 Ῥοθίοις (45) καθαίρειν ἤρτο "
 Αἰαλίων λεῖψ παρόντι
 Λέγγ. εὐθέτους πορείας
 Μάλα δὴ τάχιστα τεύξαι
 50 Νοερῶς Θεῷ μολῶντι.
 Μέγα κῦδος ἔνθεν ἤρην
 Παρὰ τοῖς βλέπουσι πᾶσι,
 Διὸ Χριστὸν αὐτὸν εἶναι
 Ἐδόκει λεῶς Ἑβραίων.
 55 Νάμασι θειοδόχοις λούσατο σῶμα
 Πιστοτάτων μερόπων πᾶσα γενέθλη.
 Ῥοθίοις Θεὸν "
 λαβοῦσι
 Μερόπων φιλευσεβούντων
 Τὸ γένος κάθαιρε σῶμα.
 60 Νοέων δὲ ταῦτα κήρυξ
 Φάτο τῷ λεῖψ· Τίς ὑμῖν
 Τέχνα δυστόκων ἐχιδνῶν
 Προφυγεῖν ἔδειξε μῆνιν;
 Σένον αὐτὸς οὐδὲν ἔρδω
 65 Ὅπερ οὐ γράφειν (46) προφήτης "
 Ἐμὲ γὰρ προσεῖπεν αὐδῆν
 Ἐν ἐρημίῃ βοῶσαν.
 Ὅθεν ὑμέας προβαίνων
 Ῥοθίοις ἔγωγε νίξω,
 70 Ταχέως δὲ τοι προλάμψοι
 Ὁ κρατῶν ἔμετο ῥώμη.
 Παρὰ τοὺς πόδας δὲ τούτου
 Θεϊκοὺς ἔγωγε, νεύσας (47)
 Ἀπορῶ κλυτῶν παδῶλων
 75 Παλάμη λύειν ἱμάντα.
 Ἀνδρομέης γενεῆς λύματα ῥύπων
 Ὑδασι Χριστὸς "
 ἀναξ λούσατο σῶμα.
 Γενεῆς ῥύπον καθαίρων
 Χθονίων φανελς ὁ Χριστὸς,
 80 Ῥοθίοις ἔθαψε σῶμα.
 Ῥοθίοις ἔνοισιν οὗτος
 Μόνος ὑμέας κάθαιρε,
 Νοερὸν τι πῦρ προχεύων
 Ἀπὸ πνεύματος βέβρωαν.

A

Sacram hominibus redemptionem

In terram afferens venit,
 Lumen clarum apparuit
 Deum pie manifestans.

In classica enim terra
 Omnia docebat fortiter,
 Mox vero Judæ genitos
 Aquis mundare cœpit.

Loquens populo astanti
 Monebat aptas semitas
 Quam citius parare
 Adventanti Deo.

Unde magnam gloriam est adeptus
 Ex omnibus prophetis.

Idcirco Christum eum esse

Putabat populus Hebræorum.

B

Undis Deum excipientibus corpora lavit
 Fidelium hominum omnis progenies.

Aquis Deum excipientibus
 Piorum hominum
 Genus lustravit corpora.

Hæc autem præco cogitans
 Dicebat populo: Quis vobis
 Filiis infelicium viperarum
 Effugere ostendit iram?

Nil peregrinum ipse facio
 Quod propheta non scripserit,
 Me namque dixit vocem
 In deserto clamantem.

Quare, vos præcursor

C

Aquis ego lavo;
 Quam primum autem adveniet
 Qui me superat potentia.

Ad hujus pedes vero
 Divinos ego provolutus
 Calceorum inclytorum ambigo
 Manu solvere corrigiam.

Humani generis ut purgaret sordes,
 Aquis Christus rex lavit corpus.

Generis sordes ut mundaret
 Hominum, Christus veniens
 Aquis lavit corpus.

Novis aquis iste
 Solus vos mundat,
 Rationalem quemdam ignem profundens
 E Spiritus effluviis.

D

VARIE LECTIONES.

" Habet ἥρω, unde tamen hujusmodi verbi formam deducere, et quomodo textui accommodarem, frustra expertus, meam emendationem adjicere decrevi. Et revera ἀρωμαξ, ut compertum est, significatione activa, usurpatur pro incipio, aggredior, et ἥρω esset 3, p. plus. perf. pas. ab ἀρω; et Joannem post prædicationem incepisse baptismum turbis conferre, testantur evangelistæ. " Codd. θεῶν, at cor. θεόν.
 " Codd. ὅπερ ὁ γράφων προφήτης (Isaias). Meæ emendationi non solum metri necessitas, sed et Joannis sermo aridet. Mirabantur Judæi vitam et prædicationem Joannis et baptismum in peccatorum remissionem. Adde quod nota erat austeritas ejus vitæ; quapropter putabant ipsum esse gentium expectationem. Joannes vero eos reprehendens ait se nihil facere præter quam quod propheta Isaias de se prædixerat, cum vocem in deserto clamantem illum annuntiaverat. " codd. χόρτος; pro Χριστός. Meam emendationem suadent versus impares.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(45) Ῥοθίοις· κύμασι, βεῖθροις· ἀπὸ τοῦ ῥόθος· (47) Νεύσας· νεύω τὸ κλίω, καὶ τὸ παρακλύω.
 δ ἔστι κυμάτων ὁρμή μετὰ ψάφου.
 (46) Προφήτης, Isaias scilicet in c. xl, 5.

Firmum ventilabrum ferens
 Propriam aream purgat,
 Et frumento domi collecto,
 Omnes paleas comburit.
 Tum ipse Christus venit
 Ad suum magnum prophetam,
 Ut semet baptizaret
 In Jordanis fluentis.
 Subterfugiebat vero propheta
 Hoc facere, ego, inquires,
 Tuarum aquarum indigeo,
 Et tu, rex, quid ad me venis?
 Hominum errata aqua purgat.
 Aquarum vim purificantem cano.
 Unda purgat hominum
 Pravitates, aquæ purissimæ
 Vim gloriosam celebro.
 At Christus lux respondit:
 Sinito nunc, hoc facito,
 Nam ita mihi par est
 Justitiam perficere.
 Mænum dexteram protendit
 In Jordane propheta,
 Et trepidans regem lavit
 Qui est omnium expiatio.
 Pater ita conclamavit:
 Filius meus hic est.
 Et Spiritus advolavit
 Supra Christum ceu columba.
 Unus Deus in Trinitate evidenter manife-
 Hunc pie gentes colite omnes. [status est. C
 Unus Deus trinus apparuit
 Pater, Filius, et Spiritus.
 Solum ipsum colimus.
 VI. — *In miraculum magni Dei et Salvatoris nostri*
Jesu Christi de Lazaro.
 Morbus atrox detinebat
 Olim Lazarum religiosum,
 Qui frater sapiens erat
 Mariæ Marthæque prudentis.
 Utraque soror incluta
 Statim ad Christum misit
 Qui dicerent: Tuus, rex, dilectus
 Difficili morbo vexatur.
 Christus suavis tum respondit:
 Morbus hic non est mortalis.
 Propter me nam ægotatio,
 Ut clarescat gloria mea.
 Et discipulis ait occulte:
 Filioli, dormit Lazarus,
 Quem ego, utpote amicum,
 E somno veniens excitabo.
 Citharæ nostræ præite, Martha

A 85 Στεγανὸν πτύον κομίζων
 Ἰδίην ἄλλω (48) καθαίρει,
 Συνάγων δὲ σίτον οἴκοι
 Ἀχύρων γένος φλογίζει.
 Τότε Χριστὸς αὐτὸς ἦλθε
 90 Πρὸς ἐὸν μέγαν προφήτην,
 Ἵνα μιν τάχιστα βάψῃ
 Ἐν Ἰορδάνου βεέθοις.
 Ὑπέφυγε δ' ὁ προφήτης
 Τίδε δρᾶν· Ἐγώ γε, φάσκων,
 95 Ῥοθίων τεῶν χατίζω,
 Σὺ δ', ἀναξ, τί πρὸς με βαίνεις;
 Μερόπων ἀμπλακίας οἶδμα καθαίρει,
 Ῥοθίων ἀγνωτόκων κάρτος αἰείδω.
 Μερόπων τὸ νᾶμα κλύζει
 B 100 Κακίας, ῥόου πανάγνου
 Σθένος εὐκλεὲς βοήσω·
 Φαίθων δὲ Χριστὸς εἶπεν,
 Ἄφες (49) ἄρτι, τοῦτο ῥέξαι,
 Ὅτι μοι προσῆχεν οὕτω
 105 Τελέσαι τρόπον δικαίου.
 Χέρα δεξιὴν προτείνει
 Ἐν Ἰορδάνῃ προφήτης,
 Τρομέων δ' ἀνακτα βάψεν
 Τὸν ὄλων κάθαρσιν ὄντα.
 110 Ὑόρος ἦν πατὴρ βοῶντος·
 Ἐμός ἐστι κοῦρος οὗτος·
 Τὸ δὲ Πνεῦμα προσκατέπη
 Ἐπὶ Χριστὸν ὡς πελεῖη.
 Εἰς Θεὸς ἐν Τριάδι προὔπτον εἰδείχθη (50),
 115 Τοῦτον ἐν εὐσεβίῃ τίετε πάντες.
 Θεὸς εἰς τριάς φαάνθη,
 Ὁ Πατήρ, Πάις, τὸ Πνεῦμα,
 Μόνον αὐτὸν εὐσεβοῦμεν.
 Γ'. — Εἰς τὸ περὶ τὸν Ἀδάρον θαῦμα τοῦ με-
 γάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
 Ἀγρίῃ νόσος κατέσχε
 Ποτὲ Ἀδάρον θεόπτην,
 Ὃς ἀδελφὸς ἦν περιφρων
 Μαρίας σοφῆς τε Μάρθης.
 5 Βριαρὴ δυὰς ἀδελφῶν
 Ἐπὶ Χριστὸν εὐθὺ πέμψεν,
 Ὅν, ἀναξ, φιλεῖς, βοῶσα,
 Χαλεπὴ νόσος δαμάζει.
 Γλυκερὸς δὲ Χριστὸς εἶπεν
 D 10 Νόσος ἐκτός ἥδε πότμου,
 Ἐμέθεν χάριν γὰρ αὕτη,
 Ἵν' ἐμὸν κλέος φαίνοι.
 Ἀνοφερῶς (51) δ' ἔφη μαθηταῖς·
 Τέκνα, Ἀδάρος καθεύδει,
 15 Ὅν ἐγὼ φίλον γε ὄντα
 Ἀφ' ὑπνου μολὼν ἐγείρω.
 Πηκτίδος ἡμετέρης ἀρχεο (52), Μάρθα,

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(48) Ἄλω accusativus more attico abjecta lit-
 tera v.
 (49) Ἀφες sinito, fiat nunc quod volo, ut notavit
 Grotius apud Critic. sacr. t. VI.
 (50) Finis hujus odæ Christianam pietatem re-
 dolet, quasi melodius hæreticos reprehendens di-

cat: Nolite Trinitatis mysterium negare; Deus enim
 apud Jordanem trinus et unus sese manifestavit.
 (51) Ἀνοφερῶς — οὐ διασαφῶς.
 (52) Ἀρχεο sensus est. Martha et Maria, præite
 me in carminibus, id est et vos, dum vitam fratri
 restitutam cano, mecum citharam pulsate.

Καὶ Μαρτὴ κάσιος σῶμα (53) λεγούσης.

Κιθάρην ἐμὴν γε, Μάρθα,

20 Μαρτὴ τε καὶ σὺ πλῆττε,

Κάσιος γὰρ ᾄσμα μέλπει.

Ἔπεσιν δ' ἔλεξαν οὗτοι

Ἵπνον, οὐ μόνον, νοοῦντες,

Ὅτι Λάζαρος καθεύδων.

25 Πάλιν ἐξ ὕπνου προσέλθοι.

Ζαθέοις δὲ Χριστὸς εἶπε

Πάλιν ἐμφανῶς ἐταίροις ·

Θάνα Λάζαρος περιφρων,

Πρὸς ὃν ὦ, τάχιστα βαίνω.

30 Θαλερὴ μαθοῦσα Μάρθα

Ὅτι Χριστὸς ἐγγὺς ἦλθε,

Προπάροιθεν ἦλθε καὶ μὲν (54)

Τάδε οἱ λόγοις βοῶσα.

Ἔδος ἐς ἡ Βηθανίης Χριστὸς ἰκάνει

35 Δυνάμει ζωοδότῃ πίστιν ἀέξων.

Ἵχνος (55) οὐκ ἂν εἶδε πότμου

Κάσις εἴπερ ἔνθα μέμνης,

Διὸ καὶ τὸ νῦν γιγνώσκω

Ὅτι μὲν θέλων σωῶσαι.

40 Κάσις ἐκ τάφου προσέλθοι

Ὁ οὖν, εὐθὺς Χριστὸς εἶπε ·

Φρονέω δ', ἐφητε Μάρθα

Παροῦσα, μαθοῦσα ταῦτα,

Λιγυρὴν (56) γὰρ εὖτ' ἂν ἔλθῃ

45 Κυκλικοῦ χρόνου τὸ τέρμα,

Τότε Λάζαρος προσέλθοι

Ἄμα τοῖς θανοῦσι πᾶσιν.

Μάλα, Χριστὸς εἶπε, θάττον,

Ὅτ' ἐγὼν ἔγερσις εἰμι,

50 Ὁς ἐμὴν ἔλοιτο πίστιν

Θανάτου βρόχους ἀλύξει.

Βηθανίην εἰσιδεῖν ἔλθετε πάντες

Χριστὸν ἔλόντα νέκυν Λάζαρον οἴκτου

Ἑσπερὶν δράμωμεν ἄνδρες

55 Ὅθι Χριστὸς ἐκ βερέθρου

Μόλε Λάζαρον καλέσεται.

Νοέω, δ' ἔλεξε Μάρθα,

Ὅτι Χριστὸς εἰ σὺ μόνος,

Ὁ μόνος γόνος Θεοῖο,

60 Ὁ βίου ἡ μολὼν ἐς ἄλκαρ.

Ξενικὸν δ' ἔχουσα χάριμα

Δράμεν ὁξέως πρὸς οἴκους,

Μαρτὴς δ' ἐς ὧτα λέξεν ·

Ὁ διδάσκαλος καλεῖ σε.

Et Maria, fratris salutem dicenti.

Citharam, Martha, meam

Tuque, Maria, pulsa,

Fratris nam canticum sonat.

Isti tamen dictitabant,

Somnum non mortem putantes,

Lazarum obdormientem

Somno rursus excitandum.

Tum dilectis Christus inquit

Iherum aperte amicis :

Prudens Lazarus est mortuus,

Ad eum statim eamus.

Solers cognoscens Martha

Quod Christus appropinquabat,

Occurrit ante castellum

Talia ei dicens :

Ædes ad Bethaniæ Christus venit

Vivifica potentia fidem aucturus.

Vestigia mortis non vidisset

Frater si hic fuisses,

Quare nunc et certum habeo,

Quod volens eum salvabis.

Frater ex sepulcro exsurget

Tuus, statim Christus inquit.

Martha tum respondit, puto,

Astans, ut hæc audivit :

Sonorus quando veniet

Orbicularis anni finis,

Tunc Lazarus exsurget

Una cum mortuis omnibus.

Sane, Christus statim inquit :

Ego nam sum resurrectio ;

Quique fidem tenet meam,

Mortis laqueos vitabit.

Venite omnes ad Bethaniam videre

Christum qui Lazarum liberat e morte.

Concurramus ad videndum

Quo Christus ab exitu

Pergit Lazarum vocare.

Novi, Martha tunc respondit,

Quod tu solus Christus es,

Sola tu Deisoboles.

Qui ad vitæ auxilium venis.

Affecta novo gaudio

Raptim domum est regressa,

Et Mariæ ad aures loquitur :

Magister te arcessit.

VARIE LECTIONES.

⁵³ Codd. ἐς ἔδος, ego horum verborum ordinem metri gratia mutavi. ⁵⁵ Codd. βίη. Quisque tamen facile perspiciet post ἐς ἄλκαρ requiri genitivum βίου, ut emendavi.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(53) Σῶμα — ὥσπερ ἐκ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου τοῦ ῥήματος κλάω γίνεταί κλάσμα, ἐκ δὲ τοῦ ἁδω ᾄσμα, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ σώω σῶμα; quod vocabulum novum, et fortasse Alexandrinæ dialecti proprium, lexicographi non adnotarunt.

(54) Fidelium pietas memoriam loci conservavit, ubi Martha occurrit Salvatore, qui super lapidem, ut fertur, sedit expectans eam arcessentem Mariam

ut una ad sepulcrum pergerent : hic lapis semper in honore habitus, a domo Marthe triginta passibus aberat, et ut asserit Adrichomius juxta ci-sternam jacebat.

(55) Ἵχνος, etc., observa poeticæ expressionis subtilitatem.

(56) Λιγυρὸν vocatur τέρμα propter tubarum sonum in extrema die futurum.

Tum citius Maria
Christo astitit progressa,
Cum lacrymis inclamans
Quæ Martha ante dixerat.
Hebræorum multitudo
Consolantium fletus convenit,
Ob lugendum fratrem putantes
Eam ad sepulcrum accedere.
Suscitans Christus Lazarum e mortuis,
Evexit maximum ad fastigium Bethaniam.
Christus magnam tunc castello
Gloriam attolit, suscitans
Lazarum jam mortuum.
At lacrymas inspicies
Mariæ Christus inquit,
Ante verba et ipse plorans;
Ubi mortui est sepulcrum?
Turba dixit tum circumstans:
Vide mortuum ut diligit!
At qui cæco visum dedit,
Sospitare amicum non valuit?
Christus tunc cum turba accessit
Fremens ubi erat sepulcrum:
Gratias ago Patri, dicit,
Quia de more me exaudisti.
Clare vero hæc sum effatus
Propter turbas circumstantes,
Ut cognoscant omnes, quod tu
Me misisti ut huc venirem.
Ut hominum lacrymis finem imponeret,
Palam Christus plorat commiserans.
Ut tu, Christe, finem ponas
Effusis mortalium lacrymis,
Lacrymarum fundis rivos.
Ad sepulcrum mortui veniens
Jussit ostium aperiri,
Martha dixit eum setere,
Nam quadriduanus erat.
Gratum, Christus tum respondit,
Verbum nonne dixi, virgo,
Quod si mihi tu credideris,
Ipsa gloriam Dei videbis?
Gravem fremitum tunc edit
Ore clamans glorioso:

- A 65 Ὁδρίμη δὲ θάπτον ἐνθεν
Μαρίη προσῆλθε Χριστῷ
Μετὰ δακρύων βῶσα
Λόγον ὃν προεῖπε Μάρθα.
Πολὺ πλῆθος ἐξ Ἑβραίων.
70 Προσέδρων (57) συνῆλθε κλαίον,
Στοναγεῖν χάσιν δοκοῦντες
Ὅτι πρὸς τάφον πορεύθη.
Λάζαρον ἐκ νεκρῶν Χριστὸς ἐγείρας
Ἐς μέγα Βηθανίην ὕψος ἐπήρεν.
75 Μέγα Χριστὸς ἄρτι κώμης⁷⁷
Πόρεν εὐχος, ἐξεγείρας
Χρῶν (58) Λάζαρον θανόντος.
Ῥῶν ὁμμάτων δὲ λεύσσω
Μαρίας ὁ Χριστὸς εἶπε,
B 80 Πρὸ λόγου δάκρυ σταλάξας
Τάφος ἐστὶ τοῦ θανόντος;
Συνιδὸν δὲ πλῆθος εἶπε,
Βλέπε πῶς φιλεῖ θανόντα.
Τυφλὸν ὃς βλέποντα τεύξε
85 Φίλον οὐ σθένε σαῶσαι⁷⁸;
Τότε Χριστὸς ἦλθεν ἐνθα
Τάφος ἦν βρέμουν συν δχλῶ,
Χάριν, εἶπε, Πατρὶ μέλπῳ
Ὅτι μευ κλύες συνήθως.
90 Ὑπαρ ἐννεπὸν δὲ ταῦτα
Διὰ τοὺς παρόντας δχλους,
Ἵνα γνῶσι πάντες ὅτι
Σὺ με πέμψας ἐνθα βαίνειν.
Μερόπων ὄρα γένους δάκρυα παύσῃ
95 Φανερώς δακρυχεῖ Χριστὸς ἀπ' οἴκτου.
Ἵνα, Χριστὲ, χεῦμα παύσῃς
Δακρύων βροτῶν γενέθλης,
Δακρύων ῥέεθρα λειθεῖς (59).
Φθιμένου τάφῳ πελάσας
100 Θύρετρον (60) κέλευεν αἰρεῖν.
Δυσσοδεῖν ἔλεξε Μάρθα
Τέτρατον γὰρ ἔσκεν ἡμαρ.
Χαρίεν δὲ, Χριστὸς εἶπεν,
Ἐπος οὐκ ἔλεξα, κούρη,
105 Ὅτ' ἐμὴν⁷⁹ κρατοῦσα πίστιν
Κλέος εἰσίδεις θεοτο;
Ψῶφον ὁδριμον δὲ τεύχει,
Στόματι κλυτῷ βοήσας.

D

VARIE LECTIONES.

⁷⁷ κώμης. Ita codd.; velim tamen dativum hic adhibere ut syntaxis postulat. ⁷⁸ Quanquam interrogatio in fine hujus versus per typothetæ errorem irrepserit, sit in lectoris arbitrio eam expungere: versum tamen metri gratia liceat sequenti modo componere: φίλον οὐ σθένει σαῶσαι. ⁷⁹ Codd. ὅτι μὴν, patet amanuensis error pro ὅτ' ἐμὴν. Et similia notavi in ode prima v. 7, ubi τὴν pro τὴν habent codd.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(57) Προσέδρων· τοῦτέστι τῶν συγγενῶν καὶ φίλων τῶν παραμυθουμένων Μάρθαν καὶ Μαρίαν. [Joan. xi, 31.] Hic itaque πρόσεδροι sunt qui circumcirca sedentes, sorores de Lazari morte consolabantur: qui mos in patria mea, quippe quæ Græca-Albanensis est, adhuc viget, et consessus ipsius locus voce generica λύπη vocatur.

(58) Χρῶν Λάζαρον θανόντος, id est mortuum; quapropter χρῶν θανόντος a τῷ Λάζαρον regitur et ad verbum esset Lazarum mortui corporis, id est jam mortuum. Lique enim quod χρῶς ου significat

cutem cum ipsa carne subjecta, ut Hesych. interpretatur σῶμα. Χρῶν denique Doricus est genitivus pro χρῶς, versus tamen a solita scansione recedit.

(59) Homerica locutio in Odys. E, v. 85, δάκρυα λειβῶν.

(60) Θύρετρον hic lapis est os obstruens sepulcri, quod erat σπήλαιον [Joan. xi, 38], ubi templa et sacella in tanti miraculi memoriam erecta recenset. Quaresmius in Terræ sanctæ elucidatione [t. II, l, iv, c. 4.]

Φίλε Λάζαρε, προθύμως
 110 Μόλε, δεῦρο θάπτον ἔξω.
 Ψυχρὸς εὐθὺ νεκρὸς ἔξω
 Δράμε δέσμιος καίριαις ³⁰.
 Ὁ δὲ Χριστὸς εἶπε λύειν
 Τὸν ἀπαξ μόρου λυθέντα
 115 Λάζαρε, σὺν Μαρίῃ, καὶ σὺ τε, Μάρθα,
 Μαίλιγον ἄμμι δότε Χριστὸν ἰδέσθαι.
 Μαρίη, σοφὴ τε Μάρθα,
 Ἄμα Λαζάρῳ με Χριστοῦ
 Φίλον ὡς φίλοι ποιεῖτε.

Z. — *Εἰς τὴν βαλκάντησιν τοῦ Κυρίου* (61).

Ἀγίης πρὸ ἔξ ἑορτῆς
 Μόλεν ἡμερῶν Ἰησοῦς
 Ὅθι Λάζαρον θανόντα
 Διέσωσεν ἐκ βερέθρου.
 5 Βαδίων (62) δὲ πρὸς κολώνην
 Ἰερὴν (63) δρους Ἐλαιῶν
 Δύο πέμψε (64) τῶν μαθητῶν
 Ἐνὶ Βηθφαγῇ (65) καλεῦσας.
 Γονάτων δρόμοις (66) μολόντες
 10 Ἐπὶ τὴν ἔναντι κώμην
 Ὅνον αὐτόθεν τε πῶλον
 Ἀγάγοιτε σὺν τεκούσῃ.
 Διὸ δεσπότη βοῶντι,
 Τί λύειν ἔνους ποθεῖτε;
 15 Ἐρέειτε, Χριστὸς εἶπεν,
 Ὁ δὲ συντόμως (67) προπέμψει.
 Θειοφόδοι ³¹ χαρὰς ἡμᾶρ ἐπέστη,
 Δείμα φέρον στυγερὴν πᾶσιν Ἑβραίοις.
 Χαρίεν σέβουσι Χριστὸν
 20 Μόλεν ἡμᾶρ, ἔμφοβον δὲ
 Ἀσεβεστάτοις Ἑβραίοις.
 Ἐταροὶ δὲ τὰς καλεῦσαις
 Τέλεσαν γόνου Θεοῦ.
 Ἄμα γὰρ φέρον τεκούσῃ
 25 Ἀδαήπονον (68) τε πῶλον.
 Ζυγὸν οὐ μαθέντι πῶλῳ
 Βαρὺν, οὐ βροτούς ἀείρει,
 Ἀπέθηχαν εὐθὺ Χριστὸν
 Ἐπιθέντες ἀγνὰ πέπλα.

A

Impigre, Lazare dilecte,
 Eia cito, veni foras.

Statim foras mortuus gelidus
 Venit fasciis devinctus.
 Christus autem jussit solvi
 Semel morte liberatum.

Lazare cum Maria tuque Martha
 Mitem nobis Christum efficite.

Maria, et Martha sapiens,
 Cum Lazaro me Christe
 Ut dilecti conciliate.

VII. — *In diem Palmarum.*

Sacrum ante festum sexto
 Die Jesus est profectus,
 Ubi Lazarum demortuum
 Ab exitio salvum fecerat.

In culmen vero procedens
 Sacrum montis Olivarum,
 Duos misit e discipulis
 In Bethphage ita jubens :

Quam citius advenientes
 In castellum, quod est contra,
 Inde pullum aselli
 Ducite cum matre.

Idcirco domino clamanti,
 Cur solvitis asellos ?
 Respondete, Christus dixit,
 Et continuo vos dimittet.

Deum timentibus dies venit lætitiæ,
 Ferens tristem pavorem Hebræis cunctis.

Christicolis pergrata
 Venit Dies, at Hebræis
 Impiissimis terribilis.

Discipuli jussa statim
 Absolverunt Filii Dei,
 Nam duxerunt cum matre
 Pullum inscium laboris.

Pulla jugo non subacto
 Gravi, quo vehit mortales,
 Christum statim posuerunt
 Puris vestibus impositis.

B

C

D

VARIÆ LECTIONES.

³⁰ Codd. καίριαις, et hic scribæ error inest, nam versus ratio postulat *καρπαίς* pro *κηρπαί* et *καίριαι*.
³¹ Barb. θεοφόδοι. Allatianam vero emendationem lubenter recepi metri gratia.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(61) Ab occurso turbarum ramos palmarum ferentium et Salvatorem ceu regem triumphantem excipientium, βαλκάντησις vocatur a Græcis festum quod est *dies Palmarum* apud Latinos.

(62) Βαδίων bene redderes per illud Lucæ [C. XIX, v. 29.] ὡς ἤγγισεν; nota hic novam participii formationem,

(63) Δύο πέμψε . . . ἐνὶ Βηθφαγῇ. Observa Sophronii interpretationem verborum *hie in castellum contra vos*; cujus testimonium, præter auctoritatem sanctitatis, non flocci est pendendum, quippe loca de quibus agitur, prorsus cognoscebat propter diuturnam in iisdem inhabitationem. Jansenius Bethphagen esse *castellum contra vos* solus inter tot interpretes etiam existimavit.

(64) Κολώνην Ἰερὴν, propter crebras orationes

ibi a D. J. ad Patrem effusas fortasse ἱερὴ vocatur olivarum κολώνη a dominica præsentia sanctificata.

(65) Ἐνὶ Βηθφαγῇ id est ἐλς Βηθφαγὴν · ἐνὶ enim Attice pro ἐν usurpatur, et hoc pro ἐλς ut apud Thueyd. I. VII, ἀποσταλούντες ὀπλίτας ἐν τῇ Σικελίᾳ.

(66) Γονάτων δρόμοις, hæc verba festinantis actionem præ oculis tibi ponunt, id est concitatam genum agitationem; quod inferius v. 50, diversimode dicitur · ταχινὸς δρόμος *citato gressu*.

(67) Συντόμως exponitur διὰ βραχίων, ego vero mallem reddere εὐθὺς.

(68) Ἀδαήπονον, *nondum laboribus subactam*; novam vocabuli compositionem frustra in lexicographis perquires; ex α priv. et δάμη atque πόνος formatur.

Et propheta quidam sacer
 Hæc prædixerat in libro,
 Filia, namque dixit, Sion
 Prodi, abjecto omni timore.
 Salvans enim te divinitus
 Venit rex ad te mansuetus,
 Insidens asellæ pullo,
 Qui corium vastum habitat.
 Christus ad urbem properat Jerusalem,
 Ut a morte redimat mortales.
 Jerusalem in urbe
 Christus morti subditur
 Propter humanum genus.
 Cives ad Jerusalem
 Et pueri cum senibus,
 Ac turbis peregrinis
 Ad Pascha concurrebant.
 Ad urbem cum cognosset
 Quod Christus properabat,
 Summis tenentes palmas
 Ei celeriter occurrerunt.
 Ramos viridis olivæ
 Quidam habentes properabant,
 Et floridis comis arborum
 Alii trivia sternebant.
 Alta moti religione
 Alii quidem viis asperis
 Expandebant vestes candidas,
 Qua erat Christo transeundum.
 Ramos virides arborum habentes,
 Eia, viri, cito ite obviam Christo.
 Tenens ramos manibus
 Virentes obviam Christo
 Occurrit genus hominum.
 Cives omnesque advenæ
 Cum apostolis Christum
 Ad vias clivi Olivarum
 Adventantem conspicientes,
 Novum hymnum ei obtulerunt
 Perargute clamitantes :
 Regi filio Davidis
 In altissimis sit gloria.
 Qui in Dei inclyto nomine
 Venit, benedictus,
 Et beata Davidis iterum
 Quæ venit potentia patris.
 Statim turbæ hymnum præcæarum
 Sacerdotes audientes

A 30 Ζάθεος δέ τις προφήτης (69)
 Προέλεξε ταῦτα βίβλῳ·
 Θύγατερ, γὰρ εἶπε, Σιών
 Ἀφοδος φῆλῃ προλάμπους.
 Θεόθεν γὰρ εἰς σὲ σώζων
 35 Βασιλεὺς τε παῦς ἔλθοι
 Ἐπ' ὄνου τε πῶλον ἔζων
 Ὁ μέγαν πόλιν πολεῦων.
 Χριστὸς ἐς ³¹ ἄστὺ θέει Ἱεροσολύμων (70)
 Ὅψρα θάνοι μερόπων εἵνεκα λύτρου.
 40 Ἱερουσαλήμ ἐς ἄστὺ
 Θανέειν ὁ Χριστὸς ἦλθε
 Μερόπων ὑπὲρ γενέθλης.
 Ἱερουσαλήμ πολίται,
 Τὰ βρέφη, γέροντες ἄνδρες,
 B 45 Ἄμα τοῖς ξένοισιν ὄχλοις
 Ἐπὶ Πάσχα συνδραμοῦσιν.
 Κατὰ τὴν πόλιν μαθόντες
 Ὅτι Χριστὸς εἰσελαύνει,
 Βατὰ κρατοῦντες ἄκρα
 50 Ταχίνοις δρόμοις ὑπήντων.
 Λασίοις κλάδοις ³² ἐλαίης
 Τινὲς ἔτρεχον λαθόντες,
 Θαλερὴν κόμην δὲ δένδρων
 Τριόδοις ἐβαλλον ἄλλοι.
 55 Μεγάλως σέβοντες αὖθις,
 Ἐτεροὶ τὰ λαμπρὰ πέπλα
 Τραχιναιῖς (71) τρίβοις ἐφήπλουον
 Ὅθι Χριστὸς εἶχε βαίνειν (72).
 C Ἐν χλοεραῖς ἄνδρες φυλλάσι (73) δένδρων
 60 Θάπτον ὑπαντῖαν σπεύσαστε Χριστόν.
 Παλάμαις κλάδους κρατοῦντες
 Χλοερούς ἐς ἅντα Χριστοῦ
 Μερόπων τρέχει γενέθλη.
 Ναῖται, ξένοι τε πάντες
 65 Ἐν ἀποστόλοις Χριστόν
 Καθ' ὁδὸν νάπη (74) ἐλαίων
 Πελάοντα προσνοοῦντες.
 Ξένον οἱ προσήγον ὕμνον
 Λιγυθρόως ³³ βοῶντες,
 70 Βασιλεῖ παιδὶ Δαβὶδ
 Ἐν ὑπερτάτοις αἶνος ³⁴.
 Ὁ κλυτῇ Θεοῦ κλήσει
 Προσιὼν μάχαρ τις ἔσκε·
 D Μαχαριστὸν αὐτὲ Δαβὶδ
 75 Τὸ μολὼν κράτος τοκῆος.
 Περιφῆμον εὐθὺς ὕμνον
 Ἱερεῖς κλύοντες ὄχλου

VARIE LECTIONES.

³¹ Codd. εἰς, versus tamen exigit ἐς ut emendavi. ³² Mallem hic quartum, quam tertium casum λα-
 σίοις κλάδοις ut habent codd. ita namque facile fuit sermo : Nonnulli currebant habentes ramos, etc.
³³ contra metri rationem codd. λιγυθρόως, emendaverim λιγυροθρόως, sed frustra. ³⁴ Codd. perperam
 habent αἶνος.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(69) Προφήτης. Zacharias scilicet, c. ix, 9.
 (70) Nota hic u longum in Ἱεροσολύμων ratione
 metri, ut et Nonnus sæpe produxit, et duarum syl-
 labarum τὸ σῶζεν et productionem more Ionico.
 (71) Τραχιναιῖς. Ita codd. quibus acquievi, et pro
 τραχιναιῖς puto usurpatum, abjecto ε per ellipsim.
 Suidas adnotavit etiam τραχινὴ ὁδός.

(72) Εἶχε βαίνειν id est ἐμελλε διέρχεσθαι.
 (73) Φυλλάσι· hic φυλλάδες non ξηροὶ κλάδοι καὶ
 φύλλα ἔχοντες, ut notavit Hesychius, sed e contextu
 contrarium eruitur, et apposite Sophronius adjecit
 τὸ χλοεραῖς.
 (74) Νάπη· νάπη apud Hesychium exponitur ὄρει-
 νός τόπος, hic vero esset clivus montis olivis consitus.

Ἐν ἀποστόλοις βοῶντες³⁶

Ἔρασεν γόνυ Θεοῦ.

80 Ἀντὶ πέπλων καρδίας δαίκνουμεν ἀγνάς (75)

Χριστὸς ὅπως ὁμαλήν οἶκον ὁδεύσῃ.

Ῥόν δν φέρουσιν (76) ὄχλοι

Ἄμα σοῖς, ἀναξ, μαθηταῖς

Στόμασιν κέλευε³⁷ παῦσαι

85 Ὑπέρογκα γὰρ βοῶσιν.

Σχεδόθεν δὲ Χριστὸς εἶπεν,

Ἀτρεκῶς λέγω, κακοῦργοι,

Ἐάν οὖς ἐφῆτε παῦσω,

Ἄλαλοι λίθοι λαλοῦσιν.

90 Τότε καὶ πόλις σαλεύθη

Πυλέων μολοῦντες εἰσω·

Τότε τις, πρὸς ἄλλον εἶπε,

Φάθι δὴ, τίς οὗτός ἐστιν;

Ἵγιως ὁ δὲ προσεῖπεν·

95 Ὁ μολῶν ἀναξ Ἰησοῦς

Γαλιλαῖος ὁ προφήτης

Ἀπὸ Ναζαρεθ γενέθλης (77).

Συναγωγῆς συγερεῆς κλαύσατε παῖδες,

Ὅτι Χριστὸν τὰ βροτῶν φύλα γεραίρει.

100 Γόνος Ἰσραὴλ στενάζει

Ὁ νόμου σκιὴν γεραίρων,

Ὅτι τιμᾷ Χριστὸν ἔθνη.

Φλογερῷ (78) μολόντι Χριστῷ

Ἱερῷ τυφλοὶ προσήλθον

105 Πόδας ἀσθενεῖς τε χεῖρας,

Ὁ δὲ πᾶσι δῶκε ῥῶσιν.

Χαλεποὶ δὲ γνόντες ἔργα

Ἱερεῖς μέγιστα Χριστοῦ

Βρεφῶν τε τερπνὸν ὕμνον³⁸

110 Ἱεροῦ μέσον κατεῖπον.

Ψῆθος ἐκμανῶς δονοῦντες

Ἐβῶν ἀνακτι πάντων,

Ἄϊεις τί φασί³⁹ παῖδες;

Ὁ δὲ, Ναίχι, Χριστὸς εἶπεν.

115 Ψῆφον ἐν γραφῇσιν οὕτω (79)

Ἀνέγνωτε ταῖς λεγούσαις,

Στόμα νηπίων πρὸς αἶνον

Ἵπομαζίων ἀνολξεῖς;

Στομάτων ἐξ ἀνάκων ἄσματα Χριστῷ

120 Βρεφῶν ὁμοποδίων πᾶς βροτὸς εἶποι.

A

Cum apostolis clamantis,

Dei Filium sunt allocuti.

Munda pro vestibis ostendamus corda,

Ut Christus facile domum ingrediat

Ea quæ turbæ proferunt

Cum tuis, Domine, discipulis,

Jube ne dicant amplius,

Clamant enim res elatas.

Ibi Christus tum respondit,

Improbi, vera loquor,

Si quos dicitis reprimam,

Muti lapides loquentur.

Tunc est commota civitas

Cum portas ingrediebantur :

Tum, quis, astanti aiebat,

Quis est, iste, eia fare ?

Qui apposite respondit :

Est qui venit rex Jesus

Ille propheta Galilæus,

E Nazareth progenitus.

Lugete, nati odiosæ synagogæ,

Christus enim gentes magni facit.

Gemit Filius Israelis,

Qui legis umbram colit,

Quia Christus gentes æstimat.

Ad coruscum accesserunt

Templum Christo venient

Cæci, claudi, et manus aridi,

Cunctisque valetudinem restituit.

Tristes autem sacerdotes

Facinora Christi scientes,

Suavemque hymnum infantium,

Templi in medio denuntiarunt.

Insane tumultuantes

Dicebant omnium regi :

Audis quæ dicunt infantes ?

Ei, Næ, Christus respondebat.

Verba nondum in scripturis

Edocentibus legistis,

Os ad laudem infantium

Adaperies lactantium ?

Oribus ex innocuis cantica Christo

Infantium canentium omnis homo dicat.

B

C

D

VARIE LECTIONES.

³⁶ βοῶντες essent sacerdotes, at vox paululum detorta in βοῶντος magis perspicuam exhibet sententiam ἱερεῖς κλύοντες ὄχλου βοῶντος etc. ³⁷ Codd. κέλευσα ao. i, 3, p. poet. at ἀναξ vocativus precantium sacerdotum imperativum deprecativum exigit; quæ propter expuncti τὸ σ, et ita imperativum formavi; aliam vero lectionem codicum κέλευσαι ob metri gratiam nullo modo admitti posse, nemo est qui non videat. ³⁸ Codd. ὕμνον pro ὕμνον. ³⁹ Hic etiam inest interlinearis varia lectio ita exarata, ἀλ. τί φῆσι.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(75) Τουτέστι· Ἡμεῖς δὲ ἀντὶ τοῦ στρώνουμεν τὰ ἱμάτια, καθαρῶς ὡς τὰς καρδίας ἡμῶν ἀπὸ παντὸς ἀμαρτημάτων ῥύπου, ἵνα τὸ πανάγιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀζήως μεταλαβάνωμεν.

(76) Ῥόν δν φέρουσιν . . . στόμασιν· τουτέστι τὰ ῥήματα ἀ λαλοῦσιν, sunt Matthæi [xvi, 10, 11,] verba.

(77) Ne mireris responsum : Hic est ille propheta Galilaus e Nazareth : nam loci asperitatem Nazareth præferentes, pessimi habebantur et proverbio erant apud omnes ; inde Nathanaelis admiratio :

A Nazareth potest aliquid boni esse ? [Joan. i, 47.] Et ut Hieron. de locis Hebraicis observavit, etiam nos Christiani, quasi opprobrio, Nazareth dicebamus ei Galilæi. Et notum est illud impium Juliani apostata effatum dum cum sanguine scelestam animam effundebat : Vicisti, Galilæe. — [Theod. Hist. iii, c. 20,] vel ut refert Nicephorus [lib. x, c. 34.] — Saturare Nazareth.

(78) φλογερῷ . . . ἱερῷ, id est λαμπρῷ propter aurea ornamenta. [Cf. Jos. Antiq. Jud. i, xvi, c. 14.]

(79) Psalmi viii, 3, sunt verba fere ipsa.

Nos etiam plenis vocibus
Infantium Christo charorum
Semper hymnum offeramus.

VIII. — *In mysticam et divinam cœnam Salvatoris Christi.*

Age me, lyra divina,
Ad cœnam nunc divinam,
Ut de mensa mystica
Cum Domino participem.
Licet enim celebrare
Christi nunc robur divinum,
Et symbolicæ finem legis
A Moyse conscriptæ.
In secundo olivarium
Monte Filius Dei cum esset,
Sanctis ait discipulis
Prædicens futura Dominus.
Hoc præceptum tenete
Quod manifeste doceo,
Quia duobus post diebus
Legis pascha instat.
Omnes ad agni cœnam divini
Admodum puris propereat cordibus
Me vero ob tristem invidiam
Filiū hominis capientes
Plebs, cives, sacerdotes
Duris oppriment flagellis.
Verbis invidis lacerant
Faciemque sputis obruent,
Furentesque eum Pilato
Interficient crucis morte.
Ast ego mortis vincula
Portasque simul frangens
Triduanus, Adam sumpto
E mortuis resurgam.
Sacrum Christus exhibet convivium,
Mosaicarum ovium abrogata cœna.
Ut vero legem impleam,
Quam quondam ego tuli,
I nunc ad urbem, Petre,
Una cum Salomes filio.
Prope urbem accedentibus
Occurret adolescens
Vas humeris deportans
Dulci plenum aqua.

A Στομάτων ἀπ' εὐρυμύθων
Βραφέων φίλων τε Χριστῷ⁴⁴
Προσφέροιμεν αἶψιν ὕμνον.

H. Εἰς τὸν μυστικὸν καὶ θεῖον δεῖπνον τοῦ Σω-
τῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ (80).
Ἄγε δὴ, λύρη με θεῖη
Ἐπὶ δεῖπνον ἄρτι θεῖον,
Ἵνα μυστικῆς τραπέζης
Ἄμα Δεσπότη μετάρχω.
5 Βοάαν γὰρ ἄρτι Χριστοῦ
Θεῖκον πάρεστι (81) κάρτος
Τυπικοῦ νόμου τε τέρμα
Ἵπὸ Μωσέως γραφέντος.
Γονίμω γόνος Θεοῦ
10 Ἐν ὄρει πέλων ἐλαίων (82),
B Ἱεροῖς ἐφῇ μαθηταῖς
Προλέγων ἀναξ τὸ μέλλον.
Δίδαγμα κρατεῖτε⁴⁵ τοῦτο
Ὅπερ ἐμφανῶς διδάσκω,
15 Ὅτι δεῦτερον μεθ' ἡμᾶρ
Γίνεται νόμου τὸ Πάσχα.
Δεῖπνον ἐς ἀμνοφόρον σπεύσατε πάντες
Μυστιφόροις κραδίαις κάρτα Θεοῦ.
Ἐμὲ δὲ φθόνῳ κακίστῳ
20 Πάνιν ἀνέρος λαβόντες
Ἱερεῖς, λεῶς, πολῖται
Στερεαῖς νίφουσι βύρσαις (83).
Ζαχάτοις βαλοῦσι μύθοις,
Πτυέλῳ βρέχουσιν ὀδὴν,
C 25 Πιλάτῳ δὲ συμμανέντες
Ἰκρίῳ κτενοῦσιν ὄψιν.
Θανάτου δ' ἐγὼν ὀχῆας
Ἄμα καὶ πόλλας ἀέξας⁴⁶,
Τὸν Ἀδάμ λαβὼν τριταῖος
30 Ἀπὸ νερτέρων ἀνέλθω.
Εἰλαπίνην ἁγίαν Χριστοῦς ὁπάξει
Μωσαϊκῶν προβάτων δαῖτα παθήσας.
Ἵνα δὴ νόμον τελείσω,
Ὅν ἐγὼ πάλιν παρέσχον⁴⁷,
35 Πέτρε, νῦν ἴθι πρὸς ἄστν
Ἄμα τῷ γόνῳ Σαλώμῃς.
Κατὰ τὴν πόλιν γεγῶσι
D Νέος εὐθὺς ἀντιάξει
Κέραμον φέρων ἐπ' ὤμων
40 Γλυκεροῦ γέμοντα βεῖθρου.

VARIAE LECTIONES.

⁴⁴ Quartum casum, ut codd. habent, mutavi in tertium, prout grammaticalis ratio exposcit. ⁴⁵ Codd. κρά-
τιστε. Huic vocativo non esse hic locum et constructio et sermo D. N. J. C. clare manifestant; emendavi
κρατεῖτε. ⁴⁶ Codd. ἀέξας, sed frustra emend. ἀέξας. ⁴⁷ Codd. παρέσχων, perlevem tamen mutationem τοῦ
ω in ο hic necessariam quisque intelligit.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(80) Divino invocato auxilio, eucharistici sacra-
menti institutionem celebrare aggreditur, quæ sum-
mam Christi potentiam et charitatem erga homines,
finem vero symbolorum Mosaicæ legis manifestat.

(81) Πάρεστι, licet.

(82) Ἐν ὄρει πέλων ἐλαίων [Marc. xiii, 3; Matth.
xxiv, 3] locus, ubi Christus Hierosolymis egressus
discipulis mysteria revelavit, est e regione alterius
positus, in quo orare eos docuit, et ad lævam As-
censionis jacet. Ibi, contra templum sedens, et ab

ejus discipulis de sæculi consummatione et ultimæ
ejus adventu interrogatus, etc., omnia eisdem reve-
lavit, quin etiam et suam proximam passionem
palam detexit. Eusebius [Cf. vii. Constant. l. iii,
c. 40; Adamn. l. i, c. 49; Bed. l. vii.] tradit Helenam
magnificum templum in eodem loco ædificasse.

(83) Βύρσαι. Hic βύρσαι sunt flagella e corrigiis
confecta: et nota tὸ νίφουσι eodem sensu usur-
patum quo Lucretius verbum ningo adhibuit, cum
dixit: Ninguntque rosarum floribus [lib. ii, v. 627.]

- Λιπαρῶν ποδῶν δὲ τούτου
 Καλὸν ἔχινον πατοῦντες,
 Ἐπὶ τὸν δρόμον δραμεῖσθε ⁴⁴
 Ὅθι κεῖνος αὐτὸς ἔλθοι.
 45 Μεγάρων (84) τ' ἐρεῖτε πρῶτον
 Ὅτ' ἔφην· τίς ἔσκεν οἶκος
 Ὅθι μοι μολοῦντι ⁴⁵ Πάσχα
 Σὺν ἐμοῖς φάγω μαθηταῖς;
 Ἀπὸ δαιτὸς θεϊκῆς πέμψατε Χριστοῦ
 50 Βέλυσθ' ὅσον καὶ προδότην θάπτον Ἰουδαν.
 Νόμον ἐκμαθὼν δ' ἐκεῖνος
 Τὸν ἐμὸν, τάχιστα δεῖξει
 Ἀνώγειον, ἐνθα θάπτον
 Ἰερὸν ποιεῖτε δεῖπνον.
 55 Συνιόντες οἱ μαθηταὶ
 Δράμον ὁρέεω· ἐς ἄστυ (85),
 Ὅσα Χριστὸς εἶπεν εὔρον,
 Ὅσα Χριστὸς εἶπεν ἔρξαν.
 Ὁ θεὸς δὲ σὺν μαθηταῖς
 60 Κατὰ τὴν πρόπουσαν ὥραν
 Ἐπὶ φαίδρῳ ἦλθεν οἶκον,
 Ἐπάγων νόμῳ τὸ τέρμα.
 Πρόβατον φαγῶν δὲ Μωσοῦ
 Ὁ Θεοῦ τοκῆς ἀμνός,
 65 Πρόβατον νόμου παλαιοῦ
 Τέρας αὐτὸ θῆκε πάντων.
 Μερῶπων ὅς ποθέει Χριστὸν ἐς ἄκρον,
 Ἀδύλως συμφαγέτω δεῖπνον ἐκείνου.
 Ῥύσιον δὲ αὐτὸς ἄρνα
 70 Μερῶπων πόρεν γενέθλη.
 Ἐν μυστικῇ τραπέζῃ
 Ἰδίην σφαγὴν τυπώσας.
 Στεφανήφορου (86) δὲ δεῖπνον
 Τότε ⁴⁶ Δεσπότης ἀνέστη,
 75 Προχέει τ' ἐς ἄγγος ὕδωρ
 Ἀποβαλεῖ τὰ θεῖα πέπλα.
 Τρυφεροὺς πόδας μαθητῶν
 Παλάμαις ἐνιπτε θείαις,
 Μετὰ λεντίου δὲ τούτους
 80 Κατέμασσαν οὐπερ ἔσθεν.
 Ὑπόδειγμα δοὺς βροτοῖσιν
 Χθαμαλῶν φρενῶν πρὸς ὕψος (87),
 Πάλιν ἐς τράπεζαν ἦλθεν
 Ὑποδὸς ἐοὺς χιτῶνας.
 85 Κάμει τὸν ἐν κακίῃ, Χριστὲ, καθαίροις
 Χεῖρσι ⁴⁷ ταῖς θεϊκαῖς πάντα λοέσας.

A

Validorum hujus pedum
 Vestigia persequentes,
 In ea insiste via
 Quousque ille perveniet.
 Domus dicetis domino
 Quod dixi : quæ est domus,
 Quæ venientes ego Pascha
 Cum meis edam discipulis?
 A Christi divina cæna propellite
 Cito execrandum et proditorem Judam.
 Voluntatem ille intelligens

B

Meam, statim ostendet
 Cœnaculum, ubi citius
 Sacram parate cœnam.
 Discipuli his auditis
 Ad urbem properarunt;
 Quæ ait Christus invenere,
 Quæ Christus ait fecere.
 Deus inde cum discipulis
 Idonea sub hora,
 In splendentem venit domum
 Legi finem imponens.
 Agnum Moysis manducans
 Agnus Dei genitoris,
 Legis agnum veteris
 Ipsum omnium portentum posuit.
 Hominum qui summe diligit Christum,
 Cœnam illis comedat impune.

C

Ipse agnum redemptorem
 Hominum generi præbuit,
 In cœna mystica
 Propriam figurans mortem.
 Dein cœna coronata
 Cum Dominus surrexisset,
 In pelvim fundit aquam.
 Sanctis vestibus depositis.
 Discipulorum pedes
 Sanctis lavit manibus,
 Hosque postea abstersit
 Linteo quod tenebat.

D

Exemplo dato mortalibus
 Humilitatis contra superbiam,
 Ad mensam est regressus
 Suis vestibus indutus.
 Me quoque, Christe, mundabis
 Divinis manibus cuncta lavans.

VARIÆ LECTIONES.

⁴⁴ Codd. δραμεῖσθαι, verumtamen ai in ε mutare fas sit, ut imperativum fiat. ⁴⁵ Codd. μολοῦντα, quod cum πάσχα minime concordare potest, nisi ut est Hebraice masculinum malueris facere πάσχα. at Græci neutrum semper fecerunt; vel potius dividere μολοῦντα hoc modo velis μολοῦν τό. Mihi revera mea emendatio præ cæteris conjecturis magis satisfacit. ⁴⁶ Quod codd. habent, τότε castigavi τότε. ⁴⁷ Claudicantem versum codicum lectio efficiebat, quare dat. com. χερσὶ in Ionicam dialectum mutavi χεῖρσι.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(84) Μεγάρων τ' ἐρεῖτε πρῶτον. Sophronius divi-
 tim quemdam fuisse dominum cœnaculi existimat.
 (85) Mandata Salvatoris statim peragunt disci-
 puli, et id nobis præ oculis ponit melodus noster
 cum repetit ὅσα Χριστὸς.

(86) Στεφανήφορου. Consule quæ refert Stukius

in eruditissimo opere *De antiquitate conviviorum*
 [Tiguri 1582].

(87) Πρὸς ὕψος, id est, mortalibus contra super-
 biam humilitatis exemplum exhibens. En humilitatis
 præceptum, non sacramenti institutionem, ut hæ-
 retici blaterant, in pedum lotionem.

*Lux mundi, accepto pane
Myris aïens distribuit.
Manducate corpus meum
In peccatorum veniam.*

*Jucundoque misto calice
Illum ipsis dedit dicens :
Bibite meum sanguinem
Qui peccata remittit.*

*Voce elata ad genitorem,
Deum hymnis celebrarunt.
Et ad clivum olivarum
Concinentes perrexerunt.*

*O amor, o dilectio propter quam Christus
Carnem propriam hominibus escam dedit !
IX. — In sanctum Paulum apostolum.*

*Virtutum apis, Paule,
Me duc ad tua alvearia,
Ut tuo melle collecto
Sancti cibi particeps fiam.*

*Rex carminum, propheta,
Præbe citharam, ut pulsem
Ad principem virtutum
Digno cantu celebrandum.*

*Ex Abraam stirpe nascitur
Insignis Domini famulus,
Et Cilicium Tarsus alit
Paulum in terris visum.*

*Vestigiis ab infantia
Sanctæ gentis incedens,
Suam reliquit patriam,
Proavis urbem inelytam.*

*Radix piorum hominum tu es, Paule :
In terra nam durissima produxisti germina.*

*Alacriter discubat
Sacra parentum scripta
In urbe Hierosolyma
Ex ore sapientium.*

*Sanctis imbutus legibus
Acer erat pharisæus,
Quare cæteris præstabat
Deum pie colentibus.*

A Φάος, ὡς κόμισσεν ἄρτον (88),
Ἐρέων δέδωκε μύσταις·
Τὸ δ' ἐμὸν φάγοιτε σῶμα
90 Ἐς ἁμαρτάδων καλύπτειν.
Χαρίεν δέπας (89) κεράσας·
Τάδε τοῖσι δῶκε λέξας·
Τὸ δ' ἐμὸν ποίσιθε αἷμα.
Τὸ ἁμαρτίας σκυλεύον.
95 Ψόφον ἐς τοκῆα δόντες
Θεὸν ἐν λόγῳ σὺν ὕμνον,
Ἐπὶ τὴν νάπην ἐλαῶν
Ἄμα τῷ φάναι προήλθον.
Ἡ πάθος, ὡ φίλη, ἦν διὰ Χριστοῦς (90)
100 Σάρκα βροτοῖς ἰδεῖν ὥπασε δαῖτα.
6'. Εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον τὸν ἀπόστολον.

B Ἀρετῶν μέλιττα Παῦλε (91)
Ἐπὶ σοῦς ἄγοις με σίμβλους,
Ἴνα σὸν μέλι τρυγήσας
Ἱερῆς τροφῆς μετάρχω.
5 Βασιλεῦ μελῶν προφήτα,
Κιθάρην δίδου τινάσσειν,
Ἀρετῶν ὅπως γενάρχην
Μέλεσιν σοφοῖσι μέλψω.
Γένος Ἀβραὰμ φυτεύει
10 Ὁ μέγας Θεοῦ λατρεῖς,
Κιλικίων τρέφουσι Ταρσοῖ
Ἐπὶ γῆς φανέντα Παῦλον.
Δρόμον ἐκ βρέφους ὀδεύων
Ἀγίων σοφῆς γενέθλης,

C 15 Ἰδεῖν ἀφῆκε πάτρην,
Πατέρων πόλιν γενεὴν [γενναῖαν ?].
Ῥίζα φιλευσεδέων ἐπλεο, Παῦλε,
Ἐν χθονὶ τετραπόρῳ γέναιο μόσχους (92).
Ἐδιδάσκετο προθύμως
20 Ἱερὰς γραφὰς τοκῆων
Ἱερουσαλὴμ κατ' ἄστυ
Ἰπὸ τῶν σοφῶν φρονούντων.
Ζαθέους νόμους τελέσας
Φαρισαῖος ἦν ἐς ἄκρον,
25 Ὅθεν εὐσεβῶν ὑπήρχεν
Ἐτέρων πλέον διώκτης.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(88) Φάος, ὡς κόμισσεν, etc. Hic κομίζειν pro ἀναβεῖν usurpatur ; et de vocabuli φάος interpretatione, illud Salvatoris effatum, *Ego sum lux mundi, ego sum vita*, primum in memoriam reduc, tum ita reddere potes : *Lux mundi, vita nostra accepto pane, etc.*

(89) Δέπας, calicem, in quo Christus vinum in sanguinem consecrando mutavit, insigne redemptionis nostræ monumentum, Hierosolymis juxta Golgotha in exbedra scrinio asservatum, argenteum, binis ansulis præditum, et fidelium devotis tactibus expositum fuisse Beda [De loc. sanct. c. 2] testatur. In verbo κεράσας temperans constantem Ecclesiæ catholicæ traditionem optimam Scripturarum interpretem, observa ; a qua si quis secedere velit, in nefandas hæreses inter sese pugnantes procul dubio rapietur ; prout Hydroparastatis contigit, qui solam aquam consecrabant, Armenis hæc. vero qui in calice eucharistico merum e contra adhibent, et idem inter protestantes observare licebit. Neque abs re Hierosolymitanæ Ecclesiæ apostoli-

cam traditionem Sophronius vindicare videtur cum dicit κεράσας ; namque Macario II Hierosolymitano canonem de mero adhibendo fortasse supponebant hæretici [Script. vet. t. X, præf. p. xv].

(90) Venusta hujus odæ conclusio hisce duobus versibus continetur, et ad illa Joannis [xiii, 1] cum dilexisset suos. . . in finem dilexit eos, spectant hæc Sophronii verba ὡ πάθος, ὡ φίλη.

(91) Poeticum prorsus est hujus odæ initium. et nescio an majus elogium poterit aliquis Paulo tribuere, qui hic a Sophronio *apis virtutum* vocatur. Quin, ut divina fruatur alimonia, ad ejus alvearia pervenire rogat, et Davidem ut citharam præbeat ad scite Apostolum celebrandum invitat, cujus encomium prosa quoque oratione illustraverat. [Cf. Bibl. Patr. Paris. 1651, t. XII.]

(92) Ἐν χθονὶ τετραπόρῳ γέναιο μόσχους : duos et excecatos Hebræorum animos non semel memorant Scripturæ ; quorum tamen plurimos fidei Christianæ Paulum conciliasse satis compertum est, quod ejus gloriam magis illustrat.

- Θαλάμους δὲ τοὺς (95) δικαίων
 Ἀγρίους ὄλους ἐπόρθει,
 Ἀγίους δὲ τοὺς ἐν ἄστει
 30 Ἐδίδου φέρων φονεύειν.
 Ὡ φρενὸς ⁹⁶, ὦ μανίης ἥς πέλε Παῦλος (94)
 Ὅτι σοφῶν ἀγέλην πᾶσαν ἀνῆρει.
 Ἰερὴν ἔβαλλε πίστιν
 Μανικὸς πέλων διώκτης,
 35 Κατὰ τὰς πόλεις δὲ βαίνων
 Ἀγίους κόλαζε πάντας.
 Κακὰ γράμματα γραφέντα
 Λάβεν ἐκ κακῶν προέδρων,
 Ἀγίους ὄσους Δαμασκὸς
 40 Τρέφε δεσμίους κομίσσαι.
 Λόγος ἐκ πόλου προκύψας,
 Ὁ λόγῳ πόλον κυλίνδων,
 Ἄμα φωτὶ παμμεγίστῳ
 Τρέπεν ὧς τάχιστα Παῦλον.
 45 Μέσον ἡμέρας δὲ λάμψας,
 Φάος ὀμμάτων ἀπούρας
 Κατὰ γῆν (95) τάνυσσε Σαῦλον
 Κατὰ γῆν κακῶς μανέντα.
 Χριστὸς ὢν μεδέων σὺν γενετῇ
 50 Παῦλον ἀπ' ἀντιβίων τεύχετο λάτρην.
 Νοεῖν δὲ τὸν βαλόντα (96)
 Ὁ βαλὼν θέλων τυπέντα,
 Λέγει ἡμέρας ⁹⁷ Ἰησοῦς
 Ἐπὶ γῆς πεσόντι Σαύλῳ.
 55 Ξένον εὐσεβοῦσι ῥέξεις
 Ἐμὲ, Σαῦλε, νῦν διώκων.
 Ἀπαμείβεται δὲ Σαῦλος
 Λέγε μοι, τίς αὐτὸς ἔσθες;
 Ὁ Θεὸς πάλιν βοήσας
 60 Φάτο πρὸς λαλοῦντα Σαῦλον,
 Τελέθω, λέγων, Ἰησοῦς
 Ἀπὸ Ναζαρεθ πόλιν γης.
 Πάλιν ὁ φέρων τὰ πάντα,
 Τελέθω δὲ ἐκδιώκεις,
 65 Βαρύ σοι πόδας τιταίνειν
 Ἀταλούς πρὸς ὀρθὰ κέντρα.
 Ἀχλὺς ἡερὴς (97), ἐμπλεε, Παῦλε,
 Εἰπέ, πόθεν στεροπαῖς πᾶσι φασίνεις;
 Ῥυπαρὸν ζόφον κομίζων
 70 Βλεφάροις, ἐς ἄστυ βαίνεις ⁹⁸,
 Ὅθι σοι πάλιν λαλήσω
 Ἄ σε, Παῦλε, δεῖ τελέσσαι.

A

Inde justorum lares
 Cunctos duriter vastabat,
 Et sanctos urbis incolae
 Trahebat occidendos,
 O mentem, o furorem quo agebatur Paulus!
 Nam sapientium gregem omnem interli-
 Sanctam fidem destruebat [ciebat.
 Quippe furens persecutor,
 Et perlustrans civitates
 Puniebat sanctos omnes.
 Exitia mandata
 A praesidibus nequam sumpsit,
 Ut adduceret devictos
 Sanctos quos Damascus aluit.
 Verbum caelitus prospiciens
 Nutu caelum omne movens,
 Coruscante luce summa,
 Statim Paulum mutavit.

B

In meridie vero splendens,
 Oculorum luce erepta,
 Humi Paulum projecit,
 Humi perperam furentem.
 Christus omnium Dominus cum Genitore
 Paulum ex adversario servum fecit.
 Cum percussor vellet Jesus
 Ut percussus eum cognosceret,
 Mansuete est allocutus
 Humi Paulum delapsum.

C

Mirabuntur te Christicolae,
 Saule, qui nunc me persequeris.
 Et respondens dicit Saulus:
 Fare age, tu quis es?
 Voce magna rursum Deus
 Ait Saulo loquenti,
 Jesus ego, dicens, sum
 Ortus in Nazareth oppidulo.
 Rursus autem, qui fert omnia;
 Ego sum quem tu persequeris.
 Contra stimulos erectos
 Calcitrare durum est.

D

Densarum tenebrarum plene Paule,
 Dic unde fulgens omnibus splendescis.
 Obtenebratis oculis,
 In civitatem abi,
 Ubi rursus tibi dicam
 Quae te, Paule, decet facere.

VARIAE LECTIOES.

⁹⁶ Barb. ὦ φρένες, ego tamen Allatianam emendationem recepi. ⁹⁷ Allatianam lect. prætuli Barber. ἡμέ-
 ρως. ⁹⁸ Hic inest interlinearis varia lectio ita signata ἄλ. βαλνός, quæ aptior mihi videtur.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(93) Θαλάμους, τοὺς οἴκους.
 (94) Ὡ φρενὸς, ὦ μανίης ἥς πέλε Παῦλος. O men-
 tem, o furorem in quo versabatur Paulus, etc.; ὦ
 namque hic θαυματικὸν est.
 (95) Κατὰ γῆν iterum non solum ad celeritatem
 cadentis demonstrandam, sed ad animi tam furen-
 tis depressam a Domino superbiam significandam.
 Probe Damascus, ad primum fere lapidem, locum
 tam mirificæ conversionis fuisse testatur Christia-
 norum pietas, quæ divo Paulo templum ibidem
 erexit, de quo plura Guillelmus Tyrius [De bell. sacr.
 l. iii], et sanctus Augustinus [De conv. S. Paul.

serm. 14] hæc refert: Hoc die in illis regionibus
 etiam ipsa loca testantur, quod tunc gestum est,
 et nunc legitur et creditur.

(96) Hæc erit vocum ordinatio, ut strophæ impli-
 catam facile percipias: — ὁ βαλὼν (Ἰησοῦς) θέλων τὸν
 τυπέντα (Παῦλον) νοεῖν τὸν βαλόντα, ἡμέρως ἔλεγε
 Σαῦλῳ πεσόντι ἐπὶ γῆς.

(97) ἀχλὺς ἡερὴς. Paulum tenebris malitinis ple-
 xum hic intellige judaismi erroribus a teneris un-
 guiculis imbutum; merito tantæ obscuritatis virum
 miratur melodus exin lumen fidei gentibus annun-
 tiasse.

Te videbunt enim gentes
Edocentem lucem Dei,
Tu redargues Israellem
Incredulam nationem.

Tunc vero sentiens Saulus
Se ab ipso Christo trahi,
Sodales manu eum ducentes
Uti cæcus sequebatur.

At Christus cum in somnis
Diluculo apparuisset,
Ananiam virum sanctum
Ad Saulum statim misit.

Tenebras Paulus reddidit luciferas,
Ut hominum densam tolleretur caliginem.

Ananias tremendis verbis
Cedens, ad persecutorem
Venit lucem allaturus
Binis oculis utramque.

Densis tenebris disiectis,
Superbiaque cordis, Paulus
Lavacro sancto accepto,
Gratia Dei est cumulatus.

Conviciis Hebræorum
Cunctis strenue calcatis,
Confundebat triste genus
Trinitatem docens homines.

Immortali luce, Paule, repletus es;
Tædis luciferis cum omnibus certas.

X. — In certamina sancti Pauli apostoli.

Sacra Ivra, age me rursus;
Ad Paulum iter facientem,
Ut continua certamina
Possim apte celebrare.

Custodiebat rex Aretas
Damascum urbem, ut Paulum
Miraculum fidelium
Interimeret prehensum.

At Domini discipuli,
Præcognita Aretæ mente,
Quod vellet, qui Deum vidit
Occidere Hebræis gratificans,

A Σὺ γὰρ ἔθνεςιν φαίνεις
Θεῖκον φάος διδάσκων,
75 Σὺ τὸν Ἰσραὴλ ἐλέγξεις
Γενεὴν ἀπιστον οὖσαν.

Τότε δὴ μαθὼν ὁ Σαῦλος
Ὅτι Χριστὸς αὐτὸς ἔλκει,
Ἐτάρων χέρας κρατούντων,
80 Ἄτε τυφλὸς, ἠκολούθει.

Ἵπνουκτίρ (98) δὲ λήξει
Ὅναρ ἐμφανὲς ὁ Χριστὸς
Ἀνανίαν ἄνδρα θεῖον
Ἐπὶ Σαῦλον εὐθὺ πέμψεν.

85 Φεγγυτόκον σκοτὴν ἔδραξε Παῦλος
Ὅψρα βροτῶν ζοφεράν ἀγλὴν ἀπάξει·
Φοβεροῖς λόγοισιν εἰξας

B Ἀνανίας ἐς διώκτην,
Δράμεν δμμασιν κομίζων
90 Τὸ διπλοῦν διπλοῖσι φέγγος.

Χαλεπὸν ζόφον δὲ ρίψας
Κραδίης κόρον τε Σαῦλος,
Λοετρὸν (99) δὲ θεῖον ἐνδύς
Χάριτος Θεοῦ γεμίσθη.

95 Ψόγον ἀθλίων Ἑβραίων
Ὅλων ἀνδρικῶς πατήσας,
Συνέχευε λυγρὸν ἔθνος
Τριάδα βροτοῦς διδάσκων.

Φωτὸς ἀειγενέος, Παῦλε, γεμίσθη
100 Φωτογόνους θαῖδας πᾶσιν ἐρίζεις.

Γ. — Εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἀγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου (1).

C Ἄγε πρὸς τρέχοντα Παῦλον
Πάλιν, ὦ λύρη με θεῖη,
Ἵνα συντόνους (2) ὀγῶνας
Πάλιν ἐνθέως αἰέσω.

5 Βασιλεὺς (3) φύλαττεν ἄστν
Ἀρέτας δαμασκόν, ὅψρα
Ἀγίων τὸ θαῦμα Παῦλον
Ἀνέλοι χειρὶ κρατήσας.

Γραφίδων θεοῖο μύσται
10 Ἀρέτα προγόνους ἔργον²¹,
Ὅτι περ θελοὶ θεόπτην
D Ἀνελεῖν φίλον Ἑβραίους²²,

VARIAE LECTIONES.

²¹ Versum ferme totum conturbatum recte lectioni restituere conatus sum. Et quomodo habet Barb. quin etiam et Allatianus, ἀρετὰς ἀγώνωντες ἔργον, quæ lectio non solum obscura est, sed etiam ratione metri claudicat. Et revera si discipuli non cognovissent Aretæ mentem quomodo Paulum e more per sportulam clam demississent? Ἀγνοοῦντες vero contrarium est et narrationi ipsius Pauli ad II Cor. xi, 32, et Act. ix, 24. Ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαῦλ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν. Mea emendatio e contra his omnibus consonat, Ἀρέτα προγόνους ἔργον. ²² Hic varians ita cod. signatur Δ. Ἑβραίους.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(98) Codd. conjunctim habent vocab. ὑπνουκτίρ; λήξις, hic est *quies profunda* cum, ut Anacreon [Od. iii.] pervenuste dixit, μερόπων δὲ φύλα πάντα—*κίεταί κόπῳ δαμέντα*. Ananias domus in occidentali civitatis parte erat, et in ecclesiam olim conversa, cujus rudera adhuc viatoribus ostenduntur.

(99) λοετρὸν . . . Domus in qua Paulus baptismum suscepit nomen antiquum retinet, id est, *domus Judæ in vico recto*. In eadem domo Paulus triduum jejunos moratus est, et visum, Anania manus sibi imponente, recepit [Cf. *Quaresm.* t. II.]

per J. C. revelationem Evangelium edoctus.

(1) Exstat fragmentum *De laboribus et certaminibus apostolorum Petri et Pauli* in *Bibl. Pair.* [Tom. II, Paris. 1575], cujus argumenti pars in hac ode tractatur.

(2) Συντόνους ἀγῶνας *non-interrupta certamina*, quæ ipse Paulus Galatis enumerat in c. xi et seq.

(3) βασιλεὺς . . . Ἀρέτας. id est, ut ipse Paulus narrat [ad II Cor. xi, 32], *gentis Aretæ præpositus*.

- Ἀπὸ σαργάνης χαλῶσιν
 Ἀπὸ τειχέων μεγίστων
 15 Μεσονυκτίῳ, λαθόντες
 Νεόπιστον ὄντα Παῦλον.
 Φωσφόρον εὐσεβίης ἔδνεσι τίκτων,
 Φωσφόρος ἀστεροπῇ ²³, Παῦλε, φαάνθης.
 Ἐπὶ τὰς πόλεις δ' ἀπῆλθεν
 20 Ἀράβων, Σύρων τε Παῦλος
 Ἀρέταν ²⁴ φυγῶν φονῆα,
 Μανίνην κακὴν τ' ἀλύσκων.
 Ζοφεράς πλάνας διῶξει
 Ἀπὸ γῆς θέλων ἀπάσης,
 25 Κατὰ γῆν πόλεως πᾶσαν
 Μερόπων γένη καθαίρων.
 Θεὸν εἰσίδεν Θεοῖο
 Γόνον διμῆσιν πανάγνοις,
 Τρίτον ἐς πόλον δ' ἀνέπειη
 30 Σοφίην μαθεῖν Θεοῖο.
 Ὡς σπυρί ²⁵ οὐρανίη, πῶς ἐχαλάσθης,
 Ἥ πόθεν ὄψον ἄγειν ἡῦραο τοῖον;
 Ἰερὸν δ' ἐκαίθεν ἦλθεν
 Παράδεισον, ἔνθα μύθος
 35 Μάθεν οὐ φατοῦς βροτοῖσιν
 Βροτέους λαλουσιν ὕβλους.
 Κατὰ δ' ἐνθέους καλεῖσαις
 Δράμεν ἐς πόλιν Θεοῖο,
 Πέτρον εἰσιδεῖν ποθήσας
 40 Τὸν Ἀπόστολόν γε πρῶτον.
 Λαβυρινθίους ²⁶ δὲ μύθους (4),
 Πάλιν ἐγγονον ²⁷ Ἰούδα
 Ἱερουσαλήμ ἐν ἄσται
 Θεῖκοις λόγοις ἐλέγχει.
 45 Μανίνην κακὴν μανέντες
 Λογάδες γένους Ἑβραίων
 Κτανέειν θέλουσι Παῦλον
 Σφετέρων χάριν ἐλέγχων.
 Δῶρον ἀπ' ἀθανάτου, Παῦλε, Θεοῖο
 50 Ἀνδράσιν ὀλλυμένοις πᾶσι χαρίσθης.
 Γόνον ²⁸ εὐσεβῶν ἀπάντων
 Λαλέων ἔτερπε Παῦλος,
 Ὅτι περ δίδασκε πίστιν
 Κατὰ κόσμον, ἣν ἐπόρθει.
 55 Ξένον ἐν ξένη τελοῦντα
 Ἐπὶ Ταρσὸν εὐθὺ πείψαν,
 Ἴνα μὴ μιν ἐκφανέντα
 Βέλυσθον γένος φονεύσῃ.

A

Per sportulam demittunt
 Altissimis e moenibus
 Media nocte occultantes
 Recens Paulum fidelem.
 Splendorem religionis gentibus afferens,
 Fulgur coruscans, Paule, apparuisti
 Inde ad urbes est profectus
 Arabum et Syrorum Paulus,
 Homicidam Aretam fugiens,
 Furoremque malum vitans.
 Cupiens orbem depurgare
 Ab erroribus funestis,
 Totum orbem peragravit
 Mundans hominum progeniem.
 Aspexit Deum Deo

B

Natum oculis purissimis,
 Perrexitque ad tertium caelum
 Ad sapientiam Dei discendam.
 O caelestis sporta, quomodo es demissus,
 Aut escam unde invenisti talem?
 Illinc autem ad sanctum venit
 Paradisum, ubi hominibus
 Loquentibus humano
 Infanda verba audivit.
 Ac divinitus inspiratus
 Jerusalem est profectus,
 Petrum cupiens invisere
 Apostolorum principem.
 Sermonesque ambagiosos

C

Denuo Judæ nepotum
 In urbe Hierosolyma
 Divinis redarguit verbis.
 Furibundi insanientes
 Hebraicæ gentis principes
 Paulum cupiunt interimere,
 Ipsos scilicet redarguentem.
 Dona ab immortalī Deo, Paule, relata
 Pereuntibus cunctis hominibus es largitus.
 Luctum omnium Christianorum
 Demulcebat Paulus loquens,
 Per orbem nam docebat
 Fidem quam olim persequabatur.
 In terra peregrina hospitem
 Tarsum statim dimiserunt,
 Ut ne ipsum deprehensum
 Turpe genus interficeret.

D

VARIE LECTIONES.

²³ Pro ἀστεροπῇ codd. habent ἀστεροπῇ. Utraque lectio minime obstat menti sancti Sophronii; attamen mea castigatio nescio quid roboris et poeticæ venustatis præferat. In eodem versu abjecta Allatiana lectione πᾶσι, recepi Barberinianam Παῦλε. ²⁴ Hic e contra Barberinianam lectionem Ἀρέτα respui, et Allatianam Ἀρέταν mihi vindicavi. ²⁵ Codd. ὡς σπυρί, quæ lectio, postquam aliquid negotii mihi facessivisset, ordinata est ut in editione, et ni fallor a scopo minime aberravi. Etenim si lector habet præ oculis Paulum per sportam e muris dimissum, facile hic intelligit sancti Sophronii mentem, qui tropologice Paulum ipsum, non sine poetica vi et quadam audacia, sportam vocat caelestem et quomodo e tertio caelo demissus esset, admiratur. ²⁶ Cum solo iota in penultima non recensetur a lexicographis vocabulum λαβυρινθίος. Recta lectio esset cum ei, licet prima accommodatior metro. ²⁷ Barberinianus interlinearem habet variantem ἄλ. ἐγγόνων, quam recepi. ²⁸ codd. γόνον, sed ἀποστιγίον ordo, et auctoris mens exposcebant νόον ut emendaveram, quod typothetæ non placuit.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(4) Ambagiosas Judæorum disputationes a Paulo apostolorum [ix, 29 et seq.] narrant, ut eum fratres, ne interficeretur, Tarsum miserint.

Inde Tarsum profectus est
Barnabas ut Paulum duceret
Ad edocendos Syros
Quo Christum pie colerent.
Manifeste omnes docebat
Pie Deum adorandum,
Patrem, Filiumque, Spiritum,
Solum omnium dominatorem.
Decus inspiciens, quod Paulo attribuit
Deus, nunc divinitus tripudio.

Instar amnis defluentis
Irrigantis omnem terram,
Taliter egit Paulus
Perlustrans gentes omnes.
Doctus est sapientiam Dei
Ut Dei fidem prædicare
Quare gentes eloquendo
Omnes ad Deum allexit.

Ad hoc enim missus fuit
A sapiente providentia
Quando cum Simone Petro
Sortem parem est sortitus.

Sumpsit Paulus omnes gentes
A virgine concedente,
Petrusque prudentissimus
Consanguineos Hebræos.

Quis hominum sapiens, ut fuit Paulus?
Deum quis mortalium ita est intuitus?

Omnes autem æque diligens
Et gentiles et Hebræos,
Firme omnes edocebat
Inculpate Deum colere.

Gratus omnibus cum esset
Eisdemque affectus patiens,
Omnis omnibus est factus
Ut omnes salvos faceret.

Stillans guttas sapientium
Dei dogmatum, trahebat
Cunctos Paulus ad Christum
Conditorem totius orbis.

Paule, sanctorum princeps sacerdotum,
Solus gentium turbas fideles reddidisti.

XI. — In Joannem Theologum.

Sanctorum genus prodeat
Honorem sancto præbens,

A

Ὁ δὲ Βαρνάβας πορεύθη
60 Ἐπὶ Ταρσὸν ὄψρα Παῦλον
Ἀγάγοι, Σύρους διδάξαι
ἵνα Χριστὸν εὐσεβῶσιν.
Προφανῶς δίδασκε πάντα;
Θεὸν ἐνθέως γεραίρειν
65 Γενέτην, Πάτριν, τὸ Πνεῦμα
Τὸν ὄλων κρατοῦντα μόνον.
Ἐσορῶν ἀγλαΐην ἣν λάχε Παῦλος
Θεὸθεν θεσπεσίως ἄρτι χορεύσω.
Ῥόδος οἷά τις προβαίνων (5)

70 Ἐπὶ γῆς ὅλην κατάρδει,
Ἐναλιγκίως ὁ Παῦλος
Δράσεν εἰς ἔθνη βαδίζων.
Σοφίη Θεοῦ σοφίσθη

B

Λαλεῖν Θεοῦ πίστιν,

75 Ὅθεν ἔθνεα προσῆγεν
Θεὸν εἰς ἅπαντα πείθων.
Τὸ γὰρ ἐκτελεῖν προφήχθη
Ἵπὸ πανσόφου προνοίης,
Ὅτε σὺν Σίμωνι Πέτρῳ.

80 Βάλεν εὖ νέμοντα κλῆρον.
Ἵπὸ παρθένου (6) διδόντος
Λάβε πάντα Παῦλος ἔθνη,
Ὁ σοφώτατος δὲ Πέτρος

Τέκνα συγγενῶν Ἑβραίων.

85 Τίς σοφὸς ἐκ μερόπων, ὡς πέλε Παῦλος;
Τίς Θεὸν ἐκ χθονίων ἔδρακεν οὕτως;
Φιλέων δὲ πάντας Ἰσως (7),
Ἑθνικούς, γόνους τ' Ἰουδα,

C

Ἀκλινῶς δίδασκε πάντα;
90 Θεὸν εὐσεβεῖν ἀμέμπτως.
Χαριέστατος δ' ὑπάρχων
Ὅλοσυμπαθὲς τε πᾶσιν,
Ὅλα τοῖς ὅλοις φασάνθη

ἵνα τοὺς ὅλους γε σώσῃ.

95 Ψεκάδας Θεοῦ ψεκάων
Δογμάτων σοφῶν, ὁ Παῦλος
Ἐπὶ Χριστὸν εἶλας πάντας
Τὸν ὅλον κτίσαντα κόσμον.

Ἀγίων μυστικῶν, ὄρχαμε Παῦλε,
100 Μόνος ἐθνῶν ἀγέλας μύστιδας ἔρδεις.

1A'. — Εἰς Ἰωάννην τὸν Θεολόγον (8).
Ἀγίων γένος προῖθοι (9)

D

Ἀγίῳ γέρας κομίζον⁸⁹.

VARIE LECTIONES.

⁸⁹ Codd. κομίζον et v. 4. φέρεις τόν, quas lectiones mendosas esse, et parum consonas sequentibus verbis, constat.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(5) Pauli ad gentes prædicationes venuste fluente comparantur terram irriganti fertilitatemque afferenti.

(6) ὅπὸ παρθένου videtur hic indicari Joannes, quanquam non a Joanne solummodo, sed etiam a Cepha et Jacobo consociatus ei fuit Barnabas, et prædicationis munus inter eos divisum, ut narratur ad Galat. [ii, 7 et seqq].

(7) Diserte Paulus hæc omnia scripsit ad Corin-

thios [c. ix, 19 et seqq.].

(8) Hæc ode εἰς Ἰωάννην τὸν θεολόγον inscribitur, e ejus encomio prosa oratione a nostro Sophronio scripto exstat fragmentum apud Cotelierum [ad Constit. apost. iii, 1]. et aliud apud Lambecium.

(9) Venustum prorsus est hujus ode initium, et summa sancti antistitis humilitatis refertum.

- Ἀγάμων φάλαγξ βοήσσι
Ἀγάμω φέριστον ὕμνον.
5 Βδελυρὴν ἔγωγε γλῶτταν
Φορέων, ῥυπῶν τὰ χεῖλην
Ἀπορῶ γόνῳ γε βροντῆς (10)
Καθαρὸν τὸν αἶνον φῆειν.
Γονέων πάϊς παάνθη
10 Ἱερῶν κλυτῆς τε ῥίξης,
Ζεβεδαῖος (11) αὐτὸν ἤρωσ,
Σελώμη (12) τε παῖδα τίκτον.
Δόμον ἔσχε πλωτὸν ἄνδρα
Ὁ πατήρ φιλήν δι' ἄγρην,
15 Σελώμη τεκούσα Χριστοῦ
Κλύε σύγγονας ὃ Θεοῖο.
Ἰαχῆς ὁ ὕρανης (13), ὄβριμε κοῦρε,
Στομάτων ἡμετέρων δέχνησο δῶρα.
Ἐκάλει δὲ καὶ τὸς ἔνθεν (14)
20 Τὸν δῶν ἄκαντα θεῖον
Ὁ πάϊς, διότι τέκνον
Σελώμης ὑπῆρχε θεῖον.
Ζαθεὺ γὰρ ἦν Ἰωσήφ
Σελώμη τόκος σάφρων,
25 Ὃς ἐμοῦ Θεοῖο Χριστοῦ
Γενέτης μόνον καλεῖτο.

- A
Innuptorum cohors præcinat
Innupto eximium hymnum.
Impuram namque ego linguam
Habens, et labia immunda
Purum hymnum filio tonitrus
Ad canendum impar sum.
Clara stirpe et parentibus
Sanctis puer ortum duxit,
Zebedeus illum heros
Et Salome genuerunt.
Pater vacans piscationi,
Piscatores domi habebat,
Et Salome mater Christi
Dei cognatos audiebat.
Fili robuste sonitus coelestis,
Labiorum nostrorum excipe donā:
Quare et ipse puer vocabat
Omnis orbis dominatorem
Divinum, quia Salome
Præclarum genuerat natum.
Namque erat Joseph incluyi
Salome prudens filia,
Qui Domini mei Christi
Pater solum vocabatur.
- B
Innox parvi tormenti bellici ictus sequitur, tonitruum
quos Joannes, dum Evangelium scriberet, audivit,
strepitus imitans, et in memoriam devotissimi populi
revocans. Hoc vero, quandoquidem ad hunc sermonem
venimus, animadvertat lector: patriæ meæ ecclesiam,
cæteroqui catholicissimam, Paschatis solemnitate
præ cæteris constituisse diacono Latini ritus decorandam,
ad Ecclesiæ unitatem non solum demonstrandam, sed etiam
sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientiam die tam solemnem
coram omnibus profitendam.
- (11) Zebedeum divitem fuisse piscatorem testatur
Marcus [c. 1, 20], cum narrat Jacobum et Joannem
reliquisse patrem cum mercenariis in navicula ut Christum
sequerentur. Hic igitur Zebedei et Salomes vitæ genus
indicatur, qui piscatoriæ arti operam dabat, quapropter
domi habebat πλωτὸν ἄνδρα, quod redderem virum rei
nauticæ peritum, pro πλωτῖκόν, siquidem absurdum
putarem homines vocari navigabiles.
- (12) Salomen matrem Joannis constanter prædicat
pluries Sophronius. Encomium supra laudatum Hippolytus
Thebanus in Chronico memorans, hæc ait: Ἐγκωμιάζων δὲ τὸν
εὐαγγελιστὴν ὁ ἀγνῶτος πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ὁ μέγας
Σωφρόνιος, διδάσκει τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν ὅτι
πατήρ τοῦ Θεολόγου Ζεβεδαῖος ἦν, Σελώμη δὲ ἡ
μήτηρ αὐτοῦ. Eadem repetit ipse Sophronius in Synaxario
sub die 8 Maii. [Cf. Men. Græcum, pag. 39, ed. Ven. Glychi 1817.] Insuper a Nicephoro [Hist. eccl. l. iii, c. 3, in f.] citatur Hippolytus
Portuensis, qui Sophronio congruit, et Epiphanius contra
Nazaræos ferme similia habet.
- (13) Ἰαχῆς ὕρανης, τούτῳ τῆς βροντῆς.
(14) Ut Sophronius docet, Joseph sponsus pater Salomes
existit. Cæterum de filiis a Joseph ex alia conjugē, ante
Mariam sibi desponsatam, susceptis, ut quidam putant, cf.
Sand. De sacra familia.

VARIE LECTIONES.

“ Emend. συγγόνους, codd. vero habent σύγγονας. at hujusmodi casu neque a συγγενής, neque a συγγενεύς, si tamen usus vocabulum recepisset, deduci potest. Nomin. τοῦ σύγγονας esset σύγγων, sed enim lexicographi non agnoscunt hoc vocabulum. “ Barber. lectio, quam in margine notaveram, et typhotheta, me invito, impressa fuit, qui meam correctionem respuit: namque Allatianam ἰαχῆς elegeram.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(10) Γόνῳ γε βροντῆς. Hoc nomine Joannes non solum, verum etiam Jacobus ejus frater, et Petrus a Christo apud Marcum [iii, 17] fuerunt insigniti, quippe qui vi magna, qualis inest tonitruum, Evangelium præ cæteris prædicaturi. Cæteroquin Joannes Evangelium suum cum a tonitruo orditur sublimissima illa verba fulgurans: *In principio erat Verbum*, etc. *Revera Joannes tonitrus filius*, ut verbis utar Epiphani [hæres. 73], *velut ex quibusdam nubi- bus, a sapientiæ ænigmatibus piam nobis de filio intelligentiam juxta similem modum persuasit*. Insuper dum Evangelium scriberet, fulgura e cælo micuisse non sine crebris tonitribus tradidit Prochorus ejusdem discipulus (quamvis ejus acta incertæ fidei sint existimata), qui hæc omnia vidit, et timore percussus humi veluti mortuus hæsit [cf. Men. Græc. die 26 Sept. Synaxarium, pag. 174, ed. Ven. Sari, 1755]. Quorum rerum quotannis memoriam agendi inde, ni fallor, mos Græcis prove- nit cum die Paschatis Evangelii Joannis initium le- gitur. Nec ægre feret benevolus lector peregrinam ceremoniam breviter audire, ut in principe patriæ meæ [Planæ Græcorum, diocesis Montisregalensis in Sicilia.] ecclesia magno martyri Demetrio dicata peragitur. Cum iustat tempus dicendi Evangelii, duo concelebrantes toudemque diaconi et ipse celebrans de more loca occupant; hic scilicet pro altari sedet ad populum conversus, concelebrantes e conspectu in extremo presbyterio: stat in ambone diaconus senior, alter ad portam ecclesiæ respi- ciens altare; insuper diaconus Latini ritus contra ambonem, cereis accensis omnium evangelia in agnosteis posita decorantibus. Post jussam atten- tionem primus Evangelii versiculus elata voce a celebrante legitur, idem a concelebrantibus et tri- bus diaconis ex ordine iteratur, et ita deinceps: cum vero ultimus diaconorum extrema verba cu- jusque versiculi vociferatur, tum aeris campani,

Christus ergo Deus cum esset
Cunctæ dominans naturæ.
Ad litus maris venit
Non dissimilis mortali.
Lumen virginittatis, splendor eloquii
In corda nostra lucem affert.
Unicam vocem proferens
Par inclytum venatur,
Jacobum virum probum,
Præstantemque hujus fratrem.
Ut senserunt vim divinam,
Adhæserunt ei vocanti,
Deserentes dilectum patrem,
Hamum, scapham et sagenam.

Christus autem, delectis
Duodecim discipulis,
Diligebat hunc præ cæteris
Amicis suis sanctis.
Hæc dilectio gaudium magnum
Charitatis attulit amicis,
Divinamque claritatem
Castis mentibus effudit.

Cœlesti sapientia cum esses refertus,
Tuba cœlestium sermonum evasisti.
Mente divina prædium
Mundaque carne, istum

Eligetis sacerdotem,
Ita Verbo Deo docente.
Peculiarior huic ostendit
Jure diligens eum Salvator;
Et supra proprium pectus
Soli præbuit recumbere.

Quando vero crucem adiit
Ipsam fratrem pronuntiavit,
Matrem constituens Mariam,
Mariæ filium adjungens.
Rursus Petro glorioso
Illius mortem cupienti
A Domino cognoscere
Manifeste occultat mortem.

Theologi sapientiæ mundus est defensus,
Simulacris insanix disjectis dæmoniacæ.

E crucis ligno pendens
Christus passus jam ac patiens
Ait virgini Genitrici,
Dixit virgini discipulo.
Tuus abhinc appelletur
Iste, mulier, castus filius;
Et tu præstantem matrem
Genitricem meam vocabis.

A Θεὸς οὖν πάλιν ὁ Χριστὸς,
Ἐπέχων φύσιν τε πᾶσαν,
Ἐπὶ χεῖλος ἤλθε λίμνης.
30 Βροτὸς οἷά τις προλάμπων.
Φωσφόρε παρθενίης, φωσφόρε μύθων,
Ἡμετέρῃ κραδίῃ φέγγος ἰάλλοις.
Ἰαχὴν μίαν προπέμψας
Δυσὰ κλυτὴν ἀγρεύει **,
35 Ἰάκωβον ἐσθλὸν ἄνδρα
Ἀγαθὸν χάσιν τε τοῦτου.
Κράτος ὡς ἴδον θεοῦ
Προσέβαινόν οἱ καλοῦντι,
Πατὴρς ** σέβας λιπόντες,
40 Κάλαμον, σκάφος, σαγήνην
Λόγος ἐκλογὴν τελέσσας
Δέκα καὶ δυὼν μαθητῶν,
Φιλέσκα τόνδε μάλλον
Ἀγίων ὄλων ἐταίρων.

B
45 Μεγάλῃν χάριν δὲ βάλλεν
Φιλία φίλοις προσώποις,
Ἐν δὲ φρεσὶν φιλόνοις
Θεῖχην ἔχευεν αἵγλην.
Σοφίης οὐρανίης μεστὸς ὑπάρχων,
50 Ἐπέων οὐρανίων αὐλὸς (15) ἐτύχθης.
Νόν ἔνθεον φοροῦντα (16)
Καθάρῃν τε σάρκα, τοῦτον **
Ἀφανὼν ποιεῖτε μύστην,
Ὁ Θεὸς Λόγος διδάσκων.

C
55 Σένα δεῖξε πλείστα τοῦτον
Φιλέων ἀναξ δικαίως,
Ἐπὶ καρδίῃν ταθῆναι
Ἰδὴν παρέσχε μούνη
Ὅτε δ' ἱερῷ προσῆλθε
60 Κασίγνητον αὐτὸν ἡῤεϊ,
Μαρίην ποιῶν τεκοῦσαν,
Μαρίῃ γόνον προσάπτων.
Πάλιν ἀγλαοῖο Πέτρου
Μόρον ἐκμαθεῖν ποθοῦντος
65 Παρὰ δεσπότου γε κείνου,
Μόρον ἐκφανῶς καλύπτει.
Θεολόγου σοφίῃ κόσμος ἐρύσθη,
Δαιμονικῆς μανίης φάσματα ῥίψας.
Ῥέθεισι ξύλῳ κρεμασθεὶς

D
70 Ὁ Λόγος παθὼν τε πάσχω
Λέγε Παρθένῳ τεκοῦσῃ,
Λέγε Παρθένῳ μαθητῇ.
Σέθεν, ὦ γύναι, καλεῖσθω
Γόνος ἀγνὸς οὗτος ἔνθεν,
75 Σὺ δὲ μητέρα κρατίστην
Καλέοις ἐμὴν τεκοῦσαν.

VARIAE LECTIONES.

** Codd. ἀγορεύει. ** Hic vice versa Barberiniana posthabita lectione πατὴρς, quam imprimi volueram, Allatianam metri gratia claudicantem typotheta post varias correctiones impressit. ** codd. τούτων, at interlinearis inerat varians ita signata, δλ. τοῦτον.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(15) Ἐπέων οὐρανίων αὐλὸς. Hæc verba ad sublimitatem Evangelii alludunt.

(16) Præcepta Salvatoris de sacerdotum puritate et vitæ innocentia adeo Joannes servavit, ut illius

benevolentiam quam maximam sibi conciliaverit, in pectus ejus recubuerit, et matris cura ei commissa fuerit [Joan. xix, 26, 27; et xiii, 23].

- Τότε δὴ τότε κλυτόφρων
 Ἐς ἔδν κόμιζεν οἶκον (17)
 Ἀγανὴν Θεὸν τεκοῦσαν·
 80 Ἰδίην ποιῶν τεκοῦσαν.
 Ὑπὸ Πάτμον ὧδ' ἐτύχθη (18)
 Θεόπαις νόμοις φυτοῖς⁸⁸,
 Ἀγίους τόπους ἑάσας
 Ἀσίης ἐπὶ λθε χώρον.
 85 Βροντογενὴ Θεὸν οὖν ἐλθὼν εἶπω
 Τοῦνεκα θειοτόκου κούρος ἐτύχθη.
 Φορέων σθένης θεοῖο
 Ἐφεσον κίχησεν ἄστυ,
 Ὅπερ Ἀρτεμῖς καχίστη
 90 Δνοφερῇ πλάνῃ κατείχεν.
 Χέρα καρτερὴν δὲ τείνας
 Ἀπάτης νεῶν καθεῖλεν,
 Βδελυρὸν δὲ τρέψε φάσμα
 Ἀσίηθεν ὡς πυρίπνουσ.
 95 Ψεκάσειν Θεοῖο μύθων
 Ἀπὸ χειλέων ψεχ⁸⁹των
 Φλόγα δαιμόνων ἀμέρδει,
 Χθονίων γένος δὲ σώζει.
 Ἀσίδος εὐγυάλου (19) λύτρον αἰίσω,
 100 Θειολόγου δυνάμει κῦδος ἀγέλων.
 IB'. — Εἰς τὸν ἀγῖον πρωτομάρτυρα Στέφανον.
 Ἀρετὴν, ἀγῶνα, νίκην
 Στεφάνου κλυτοῦ (20) λιγαῖνα,
 Σὺν ἀποστόλοις καλέσω
 Στίχα (21) μαρτύρων χορεύειν.
 5 Βασιλεῖ Θεῷ γὰρ οὗτος
 Μετ' ἀποστόλους στρατεύθη,
 Ἐνὶ μάρτυσι δὲ πρῶτος
 Στεφάνους ἔδῃσε κόρησιν (22).
 Γραφικῶς ὄθεν βοήσω,
 10 Στεφάνου τὸ διττὸν εὖχος
 Ὅτ' ἀποστόλοις συνηπται,
 Ὅτι μαρτύρων προλάμπει.
 Διὸ μιν Θεοῖο λάτρην
 Ταχέως τέθηκε πρῶτον

A

Tum vero, tum præclarus
 In sua excepit domo
 Puram Dei Genitricem,
 Tanquam propriam genitricem.
 Sub Patmo. . . hic editus est
 Dei Filii naturæ legibus.
 Sanctis relictis locis
 Ad regionem Asiæ venit.
 Deum ergo tonitru genitum beatum dicam,
 Quia Dei Genitricis filius evasit.
 Vi divina præditus
 Ad urbem venit Ephesum,
 Quam improba Diana
 Fædo errore detinebat.
 At protenta forti manu
 Templum erroris evertit,
 Et ex Asia simulacrum
 Ut ignivomus fugavit.
 Stillansque ex ore rorem
 Coelestium sermonum,
 Flammas dæmonum devicit,
 Genusque hominum servavit.
 Fertilis Asiæ canam redemptionem,
 Theologi potentia, glorias colligens.

B

XII. — In sanctum protomartyrem Stephanum.

Cano Stephani gloriosi
 Virtutum certamen,
 Cum apostolis agmen martyrum
 Choreas agere advocabo.
 Cum apostolis nam iste
 Militavit propter Deum,
 Primus autem inter martyres
 Vinxit tempora coronis.
 Ideo Stephani diserte
 Gloriam duplicem cantabo,
 Quia et apostolis adjungitur,
 Et præfulget inter martyres.
 Ideo ipsi Dei famulo
 Amato numine divino

C

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ Versus, quin et jam tota strophæ obscura est, et φύτης scribendum puto. Cæteroqui ferme certum habeo hiatum hic inesse ob amanuensis incuriam, qui hujus strophæ versus cum aliis confuderit. Nam neque narrationis ordo, neque mens auctoris lucide percipitur.

P, MATRANGÆ NOTÆ.

(17) Ἐς ἔδν κόμιζεν οἶκον. Quidquid de domo Joannis dicant critici, hoc certum a meo Sophronio asseritur, illum videlicet Mariam in propriam domum suscepisse. Nec me latet Augustinum [Tract. 16, in Joan.] docuisse non in sua prædia, sed in sua officia Joannem suscepisse Mariam. Cæteroqui Sophronii traditio non equidem parvi est pendenda, quippe qui sanctam civitatem diu incoluit, et hæc fortasse popularis traditio ibidem exsistebat. [V. Niceph. lib. 1, c. 28, et l. 11, c. 3.]

(18) Ordinis chronologici perturbatio omissionem aliquot versuum amanuensis vitio in hac ode coarctavit: namque hic Patmos Joannis exsilii locus indicatur, antequam ipse loca sancta relinqueret, et in Asiæ Minoris regionem perveniret; quin etiam ejusdem apostolici labores vix leviter attinguntur. Cæterum de commentitia templi Ephesinæ Dianæ

D eversione confer Baronii Ann. ecclesiasticos.

(19) Εὐγυάλου vocabuli nova compositio non est a lexicographis recensita; hic εὐγυαλος pulchras habens valles significare videtur.

(20) Statim in primo versu argumentum encomii in protomartyrem Stephanum Sophronius exponit, apostolos invitans et martyres, ut ipsum celebrent, qui et in apostolorum numerum cooptatus, martyrii perillustrem coronam primus retulit, quod est τὸ διττὸν εὖχος ut inferius.

(21) Στίχα verito seriem. Quamvis melodus meus aureæ Græcitatibus scriptor non fuerit, curabunt nihilominus lexicographi inter casus vocabuli τοῦ στιχ⁹⁰ et accusativum στιχα hic adhibitum recensere.

(22) Στεφάνους ἔδῃσε κόρησιν. Horatius [l. iv, oda 1, v. 52] similiter dixerat vincere novis tempora floribus.

Absque mora primas dedit
Sanctus chorus apostolorum.
Stephani certamina quicunque canit
Mentem lætitia sentit saturatam.

Gratia amabili repletus
Et robore præcellens
Stephanus coram populo
Portenta innumera patrabat.
Invidia tristi perciti
Hebræorum quidam feri
De dogmatibus cum Stephano
Disceptare convenerunt.

Erat enim gens furiosa,
Agmen dæmonum malorum
Libyæ et Alexandriæ,
Asiæque et Ciliciæ.

Sæpe sermones martyr
E sapienti corde fulgurans,
Disperdebat hostium ambages
Ceu ventus flando nubes.

Stephano divino nectam coronas
E styli calicibus flores decerpens.

Sanctis Stephani sermonibus
Manus victas statim dantes.
Contra ipsum produxerunt
Quosdam homines mendaces.

Contra Deum avorum,
Contra Moysen divinum
Asserebant contumelias
Audisse e Stephani sapientia.
Magna vi tum conclamantes,
Dolosam gentem incitantes,
Et perversos sacerdotes,
Statim Stephanum comprehenderunt.

Et insaniter furentes,
Dei familiæ in jus traxerunt
Iniquissimi consessus
Cum testibus falsissimis.
Stephanus, augustum nomen est tibi in-

[ditum,

Eo quod pietatis stemmata gestas.

Æquæ menti vale dicto

A sancto audisse aiebant,

A 15 Ἀγίων χορὸς μαθητῶν
Μέγαν ἐνθέως σκοποῦντα ** (23).
Στεφάνου τοῦ ἀέθλου ὅστις αἰεὶ
Κραδίην εὐφροσύνης οἶδε χορεύσαι (24).

Ἐρατῆς γέμων θεοῖο
20 Χάριτος βίης τε πλήρης,
Στέφανος λαὶ τε πρόσθεν
Τεράτων ἔτευχε πλῆθος.
Ζοφερῷ φθόνῳ τυπέντες

Τινὲς ἀγρίων Ἑβραίων,
25 Περὶ δογμάτων συνείρειν
Στεφάνῳ λόγους ἐπῆλθον.
Ζάκοτον γὰρ ἔσκεν ἔθνος
Βελίου (25) στόλος κακίστου
Φαρίης (26) τε καὶ Λιθύσσης (27),

B 50 Ἀσίης τε καὶ Κιλικίης.
Θαμινοῦς λόγους ὁ μάρτυς
Κραδίης σοφίης ** ἰάλλων,
Φθονερούς διώκε κείνου (28)
Νέφος ὡς πνοαῖς ἀήται

55 Στεφάνῳ θεσπεσίῳ στέμματα πλέξω
Γραφικῶν ἐκ καλύκων ἀνθεα δρέψας.

Ἰεροῖσι λόγοις νίκην
Στεφάνου τάχιστα δόντες,
Φέρον ἀνέρας κατ' αὐτὸν
40 Πατέρας πλάνης (29) βωόντας.

Κατὰ γὰρ Θεοῦ τοκῆων
Κατὰ Μωσέως τε θείου
Λέγον ὕβρεων ἀκούσαι
Στεφάνου σοφοῦ λαλοῦντος.

C 45 Λόγον εὐτόνως βωόντες,
Ἀπάτης λεῶν λαθόντες
Ἱερεῖς τε τοὺς κακίστους,
Στέφανον τάχος κατέσχεον,
Μανίης μέθῃ φλεγέντες

50 Φέρον ἐς κρίσιν θεόπτην
Ἀδικωτάτων θοόκων
Ἄμα μάρτυσιν κακίστοις.
Ὀνόμα σοι Στέφανος σεπτὸν ἐτύχθη,

Τοῦνεκεν εὐσεβίης στέμμα κομίζεις.

55 Νομίμου νόου τραπέντες

Ἀγίου λέγον πυθέσθαι,

VARIE LECTIONES.

** Codd. σκοποῦντος. Ausus sum hoc vocab. in accusativum convertere, ut cum λάτρεν concordaret. ** Barberinianus habet σοφίης, quam rectam lectionem recepi, abjecta Allatiana σοφίης, etsi de more typotheta postremam impresserit.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(23) Ἐνθέως σκοποῦντα, id est, ἀνδρα πλήρη πίστεως καὶ Πνεύματος ἁγίου, ut apud Acta apost. [c. vi, 5] legitur.

(24) Elocutio plane poetica et subtilis. Apud Ciceronem sæpe ut hic χορεύσαι verbum saturare adhibitum invenies.

(25) Βελίου vocabulum ab hymnographis Græcis usitatum a τῷ, Βελίᾳ deducitur. Βελίᾳ τῇ τῶν Ἑβραίων φωνῇ ἀποστάτην δηλοῖ. Suid., et ἀποστάτης διάβολος intelligitur, inde Βέλιος. Et revera hoc sensu etiam Paulus II Cor. vi, 15, vocabulum Βελίᾳ adhibuit.

(26) Φαρίης... ἔθνος, id est Hebræi ex Alexandria, Libya, etc., qui proprias synagogas habebant Hiero-

D solymis. Φαρίη autem a Φάρος insula nomen obtinuit.

(27) Λιθύσσης. En rectam Sophronii interpretationem vocabuli, quod vulgo Λιθερίτων legitur et exponitur. Confer Corn. a Lap. Commentaria in hunc locum, et ejusdem sententiæ expositores invenies.

(28) Eximia Stephani eloquentiæ comparatio: ἡ δὲ σύνταξις καὶ ἡ ἔννοια οὕτως ἔχει· ὡς ἀήται πνοαῖς διώκουσι νέφος, οὕτως ὁ Στέφανος ἐδίωκε λόγους φθονερούς ἐκείνου τοῦ ἔθνους.

(29) Πατέρας πλάνης (nam ita legendum, non πατέρα, ut perperam typotheta edidit), id est ψευδεῖς ut in Act. app.

- "Οτι Χριστὸν εἶπε νῆδν
 Σολομῶνος ἐκκαθελκεῖν.
 Ἔνα τ' Ἰσραὴλ παρέξειν,
 60 Νόμον, ἐντολάς, καλεῖσεις,
 Τὰ δὲ Μωσέως ἀμείψειν
 "Ατε μὴ σοφῶς τεθέντα.
 "Ο λεὼς δ' ἅπας ἐκείνος
 "Αμα ποιμέσι πλανήθη
 65 Κακομαρτύρων ἀκούσας
 Στεφάνῳ προσέειπε θείῳ.
 Προσέχον δὲ πρὸς πρόσωπον
 Θεϊκὴν βέουσιν αἴγλην,
 Χάριν ἀγγέλου γὰρ ἔσχεν
 70 Στεφάνου πάναγνος ὄψις.
 "Αγίῳ σε, Στέφανε, πρῶτον αἰδῶ,
 "Οτι Χριστοῦ τὸ πάθος πρῶτος ὑπέστης.
 "Ραθάγω φρένας δονήσας
 Ἱερεὺς (30) ὄλων ὁ προθύχων
 75 Τὰ κατηγορῶν ἀλιτρῶν
 Στεφάνῳ κέλευσε λύσιν.
 Στόμα δ' εὐλαλον διοίξας
 Λέγειν εὐκόλως ὁ μάρτυς,
 "Οτι Χριστὸν εἶπε Μωσῆς
 80 Ἰδοὺ νόμου τὸ τέρμα.
 Τὸ περ ὑμμες ἀγνοοῦντες
 Θεὸν ἀντίον ποιεῖσθε,
 Διὸ Χριστὸν ὡς τοκήες
 Ἄσεβῶς θεοκτονεῖτε.
 85 Ὑπὸ Πνεύματος δὲ θείου
 Πόλον ἐς τὸ ἔμμη πέμπει,
 Διὸ Χριστὸν αὐτὸν ἥρωας
 Ἴδε δεξιῶν τοκήος ⁸⁸.
 Μαρτυρικῆς στρατιῆς ἀρχὸς ἐτύχθη
 90 Εἵνεκεν εὐσεβείας, εἵνεκα θάρσους.
 Φανερόν δὲ πᾶσι τεύχων
 Λέγειν οὐρανὸν διοίχθαι,
 Ὅραν δ' ἀνακτα Χριστὸν
 Πατρὶ δεξιῶν συνόντα.
 95 Χόλος ἀγρίος δ' ⁸⁹ ἐτύχθη
 Κατὰ μάρτυρος παροῦσιν,
 Ὅθεν αὐτὸν ἐκδραμόντες
 Λιθάων (31) ἔβαλλον ὀμβρῶν ⁹⁰.
 Ψόγον ἤτεεν ὁ μάρτυρ
 100 Σὺν ἀμαρτίῃ τε λύττης
 Ἀκάκως τοῖς φονεῦσι ⁹¹
 Θεὸν εὐμενῶς ἔδασαι.
 Ψιθύρων δὲ, Χριστέ, λέξε,
 Ἐμὸν ἄρτι πνεῦμα δέξαι.

A

Quod Christus dixit templum
 Solomonis eversurum.

Novamque Israeli daturum

Legem, mandata, præcepta,

Omnia Mosis mutaturum

Quippe stulte constituta.

Universus autem populus

Cum pastoribus est deceptus,

Falsos testes auditos

Sancto Stephano objiciebant:

Ejus faciem inspiciebant,

Divine coruscantem,

Purus enim vultus Stephani

Gratia angelica nitebat.

Inter sanctos primum te, Stephane, ca-

[nam,

B

Quia Christi cruciatus primus subisti.

Tumultu perturbatus

Sacerdos omnium princeps

Criminationes improbas

Jussit Stephanum dissolvere.

At facundum os aperiens,

Expedite dixit Stephanus :

Mosen dixisse Christum

Finem legis suæ futurum.

Quod quidem vos nescientes

Deum adversum vobis redditis ;

Ideo Christum, vestris pares

Patribus, impie mactastis.

Tum divino impulsu spiritu,

Sublatis in cælum oculis,

Christum ipsum vidit heros

Ad Patris dexteram sedentem.

Martyrum catervæ princeps evasit

Pietatis ergo, fiduciæque causa.

Manifestans autem omnibus

Cælus jam esse apertos,

Et videre regem Christum

Ad Patris dexteram sedentem :

Ira immitti sunt accensi,

Circumstantes contra martyrem,

Unde in eum impetu facto,

Nimbo lapidum obruerunt.

Orabat autem martyr

Peccatum furiosum

Ut ejus intersectoribus

Deus remitteret elementer.

Tum susurrans, Christe, dixit

Nunc meum excipe spiritum :

C

D

VARIE LECTIONES.

⁸⁸ codd. perperam τοκήες. ⁸⁹ metri gratia particulam δὲ suo loco reposui. ⁹⁰ codd. ὀμβρῶν. ⁹¹ codd. φονεῦσαι quod nullo equidem modo concordare potest cum τοῖς.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(30) Id est, ὁ ἀρχιερεὺς ἐκέλευσε Στεφάνῳ λύσιν ἐκείνων, ἐφ' οἷς ψευδοκατηγοροὶ αὐτὸν διέβαλλον.

(31) Λιθάων. Unum e lapidibus, quibus Stephanus obrutus e vita decessit, a quopiam fidei collectum Anconæ servari testatur templum dudum

protomartyri hac de causa excitatum. Quinetiam, Beda [De loc. sanct. c. 3] teste, lapis super quem lapidatus fuit maxima veneratione habebatur in Apostolorum ecclesia in Sion edificata. Locus vero martyrii juxta Jerusalem ab Endoxia perillustri templo fuit decoratus [Evang. Hist. lib. 1, c. 22].

Inclinansque humi genua
Misit animam ad cœlum.
Stephane Christifere, Christum meis
Peccatis supplicans redde clementem.

XIII. — *Ejusdem in sanctam protomartyrem Theclam.*

Ex apibus loquacibus
Atque e puris alvearibus
Date mihi mel carpendum
Sancti Domini prophetae.
Nullam siquidem consequitur
Gloriam, qui mortali iura
Canit certamina sublimia,
Et præsertim mitis Theclæ.

Æterni filiam Dei
Comitetur carmen purum,
Ut sponsam simul et virginem
Queat, o virgo, celebrare.

Eia cito choreas agite
Pueri casti cum puellis,
Namque venit sanctus Spiritus
Melos sonorum ferens.

Virgines sacre, thalamum sponse
Æternis coronis exornate Theclæ.

Deus omnia commiserans
In confusionem lapsa,
Salutarem misit filium
Humana carne indutum.

Omnia sancte cum salvasset
Rursum rediit in cœlos;
Et ad dextram Genitoris
Simul in throno consedit.

Deum utpote Dei natum
Sapiens Paulus docebat
Homines Jesum venerari,
Atque vitam sanctam agere.

Utero ab innupto Christus est genitus,
Ideo Thecla, virginitatem dilexisti.

Sacros Pauli sermones
Ab elegantibus fenestris
Diu cum audisset Thecla,
Fidem sanctam est amplexa.

A 405 Γόνата χθονὶ προσέψαε
Πόλον ἐς τὸ πνεῦμα πέμπει.
Στέφανε Χριστοφόρε, Χριστὸν ἐμῇσιν
Λιτανεύων κακίαις ἴαον ἔρδοις.

II'. — *Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ἀγλῶν πρωτομάρτυρα (32) Θέκλαν.*

Ἀπ' αἰετῶν μελισσῶν,
Ἀπ' ἀκηράτων τε σίμβλων
Δότε μοι μέλι τρυγῆσαι,
Ἱερεῖς Θεοῦ προφηταί.
5 Βροτέην λύρην γὰρ ὄντως
Νοερῶν ἐφ' ὕψους ἄθλων
Ἀκλεὲς πάλαι δονῆσαι,
Ἀγανῆς μάλιστα Θέκλης.
Γόνον ἀφθίτου θεοῦ (33)

B 10 Μέλος ἀφθιτον προπέμφοι.⁷³
Ἵνα παρθένον τε νόμφην
Ἰδίῃ, πάναγνε, μέλῳ.
Δρομέως (34) χοροὺς τελεῖτε
Ἀγαθοὶ νέοι τε, κοῦραι,

15 Ὅτε Πνεῦμα θεῶν ἦλθεν
Μέλος εὐθροον κομίζον.
Ἱεραὶ παρθενικαὶ (35), παστὰδα Θέκλης
Στεφάνοις ἀθανάτοις στέφατ' νόμφης.
Ἐλεῶν Θεὸς τὰ πάντα

20 Ἐς ἀκοσμίην πεσόντα
Τέκος ὥπασεν σωῶζειν,
Βρότεον δέμας κομίζειν.
Ζαθέως δὲ πάντα σῶσας

C Πόλιν⁷⁴ ἐς πόλον μετέλθεν,

25 Ἐπὶ τε θρόνου καθέσθη
Ἐνὶ δεξιῷ τοκῆος.
Θεὸν ὡς Θεοῦ τε⁷⁵ παῖδα
Ὁ σοφὸς δίδασκε Παῦλος
Μέροπας σέβειν Ἰησοῦν

30 Βίον ἀγλαόν τε τίειν.
Λαγόνων ἐξ ἀγάμων Χριστὸς ἐτέχθη (36),
Διὸ τὴν παρθενίην ἤραο⁷⁶ Θέκλη.

Ἱεροῦς λόγους δὲ Παύλου
Θυρίδων ἀπ' εὐτορεῦτων
35 Σταθερῇ (37) κλύουσα Θέκλη
Ἀγαθὴν ἔδεκτο πίστιν.

VARIE LECTIONES.

⁷³ Allatianus habet προπέμπει. ⁷⁴ Codd. πόλιν, namque meam emendationem πόλιν respunt typotheta.

⁷⁵ Codd. θεῶν τε. ⁷⁶ ἤραο sine subscriptione edidi secutus orthographos recentiores.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(32) Πρωτομάρτυς vocatur Thecla eo sensu quo Ben. XIV disserit [*De can. sancti*, lib. III, c. 12]: *Martyres etiam dicuntur, qui subierunt tormenta mortem inferentia, quanquam divino auxilio illæsi ex iisdem evaserint.* Cæteroquin Acta sanctæ Theclæ commentitia Sophronius minime recepit, aut potius a falsis germana consulte secernebat, quæ hic recitat et commendat [Videsis apud Bolland. t. IV, p. 346 et seqq.] — Suavissimum prorsus est hujus odæ principium, et propter lyricam alacritatem apprimè notandum. Prophetas rogat ut duleia præbeant carmina, siquidem nullam consequitur gloriam, qui cithara mortali nisus certamina martyrum sublimia, et præsertim mitissimæ Theclæ celebrare conatur; Mariæ denique charæ ejus carminum cmmis præsentiam, ut Theclam virginem et sponsam meritis laudibus extollere possit, precatur. Jamque voti compos, divini spiri-

tus sonorum melos inspirantis impetu agitur, ac pueri puellæque alacres ducere choreas jubentur. Exin labores laudesque Theclæ sequuntur.

(33) Γόνον Θεοῦ, id est τὴν θεόπαῖδα, ut sæpe apud Nonnum et sacros Ecclesiæ Græcæ hymnographos Maria vocatur; γόνον namque legendum et v. 12, μέλῳ, vitio typotheta rejecto.

(34) Δρομέως interpretor ταχέως · v. seq. Horatius in *carm. sæc. v. 6*, dixerat, *virgines lectas puerosque castos.*

(35) Merito sacras virgines exhortatur ut coronis ornent thalamum Theclæ, quippe quæ, martyrium obeundo, Christo nuptura erat.

(36) Thecla, puta a Paulo erudita, Virginem Deiparam imitari cupiens, virginitatem perpetuam servare instituit.

(37) Quanquam hic Thecla vocatur σταθερῇ, in fenestra tamen triduum eam constitisse immotam

- Κραδίη πόθον λαβοῦσα
Μονάγου γόνου Θεοῖο,
Κτεάτων εἰλεπεν ἔλθων
40 Μετὰ μητέρος τεκούσης.
Λογάδα, κράτιστον ἔλθων,
Θάμυριν στύγῃσι θέκλῃ,
Ὅς ἀθέσφατόν γε φερὴν
Χερὸς ἐπώρα (38) τεκούσης ⁷⁶.
45 Μεγάλην νέος δὲ μῆνιν (39)
Κατὰ παρθένον ⁷⁷ κορύσσων,
Δολίοις λόγοις τὰ πάντα
Ἐρέει νόμον κρατοῦντι.
Ῥοδίων μαχλοσύνης χεῖρα φυγοῦσα,
50 Σταθερὸς παρθενίης ὁμὸς ⁷⁸ ἐτύχθης.
Νοσερῶν νόμων ὁ ἀρχὼν
Ἰερὴν κρίσιν (40) παρήλθεν
Θάμυριν θέλων λαίνειν
Κτεάτων δόσιν γεραίρων.
55 Ἐόνον ἀθρόως παρέσχεν
Ὅραν νόμον πολίταις,
Διὰ σῶφρονα (41) φλεγῆναι
Βίον θέκλῃν κελεύσας.
Ὁ δὲ δὴ Θεὸς τὸν ὁμῶν (42),
60 Μέγαν ὠκέως σταλάδας
Ἀπαθὴ φύλαξε νύμφην
Φλογερὴν πυρὴν ἀμέρσας.
Παρὰ δὲ φλογὸς φυγοῦσα
Συρίης κίχησεν ἄστῃ,
65 Τὸ κλυτὸν γόνου Σελεύκου
Κλυτὸν οὐνομα προφαίνον.
Γενεῆς ἡμερίων μέτρα (43) λιποῦσα,
Ἀέθλους ἦλθε θέκλῃ, ἀγγελιωτῶν.
Ῥοδοειδὸς δὲ θέκλῃς (44)
70 Χάριν ἤρπασε προσώπου
Νέος οὐνομα κρατίστου
Φορέων γόνου Φιλίππου.
Σχέτλιος πόθησε κούρην
Στυγερὸν πόθον προχεύσας,
75 Ταχέως δ' ἔκυσσε νύμφην
Μέσον ἄστεως κιοῦσαν.
Τρομερὸν φόβον δὲ θέκλῃ
Κραδίης ἀνευ (45) βαλοῦσα,
Στεφάνους χαμάζ' ἔριψεν,
80 Χλαμύδα σχίσεν ⁷⁹ τε κούρου.

A

Et incensa ingenti amore
Erga castum Filium Dei,
Opes deserit immensas
Cum sua simul genitrice.
Summas opes atque gradus,
Et Thamyryn odit Thecla,
Cui dotem locupletem
Manus addixerat materna.

At Thamyris in virginem
Incitatus ira immani,
Omnia verbis fraudulentis
Dixit legem moderanti.

Manus libidinis impetuosæ effugiens,
Virginitatis firmum exemplum dedisti.

Infirmam legem præses,
Et justitiam violavit,
Studens Thamyryn fovere
Opes dotis extollendo.

Peregrinam legem civibus
Statim præbuit conspiciendam:
Igne Theclam condemnavit
Propter vitæ castitatem.

At tum Dominus demittens
Imbrem illico copiosum,
Illasam servavit sponsam
Pyram flammeam exstinguens.

Ast flammis jam evasa
Ad Syriæ venit urbem,
Quæ inclyti Seleuci
Nomen inditum habebat.

B

Nullius momenti rebus Thecla relictis,
Angelorum propria præmia carpsit.

Venusti exhinc Theclæ
Gratiam vultus est furatus
Quidnam juvenis, cui nomen
Alexandri fortis erat.

Scelestus in puellam arsit,
Amorem inivisum prodens,
Et puellam est osculatus
Media urbe progredientem.

Ast timorem Thecla pavidum
Longe a corde cum ejecisset,
Humi sarta ejus detrusit,
Chlamydemque laceravit.

C

VARIÆ LECTIONES.

⁷⁶ Ἐπορεν χέρους τεκούσης ita ut codd. habent legendum. ⁷⁷ quanquam κατὰ eum accusativo reddi possit propter, mallet hic cum genitivo jungi ut esset contra virginem. ⁷⁸ codd. ὁμός, quod male scripsisse calligraphum puto pro οἰμός, via, semita, ratio, exemplum. ⁷⁹ Codd. non recte geminatur σ in σχίσαν, cum priorem syllabam ratio versus brevem requirat.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

minime Sophronius nos docet; quod quidem etiam D liatur, excepta metri ratione; nescio tamen quomodo in genitivi pluralis casum vocabula evaserint.

(41) Σώφρονα. . . βίον. Virginitatem scilicet.

(42) Ὁμῶν μέγαν σταλάδας. Imber divinitus demissus ignem exstinguit, et Thecla flammis liberata, Seleuciam Syriæ, non Antiochiam, ut prænotata acta referunt, petiit.

(43) Ἡμερίων μέτρα, res parvi momenti, utpote sunt temporaria.

(44) Lepidissima strophe, in qua nota poeticam venustatem in hac elocutione χάριν ἤρπασε ποιοῦ.

(45) Ἀνευ κραδίης, id est procul a corde.

(40) Ἰερὴν κρίσιν παρήλθεν. *Judicii sanctitatem præterit, violavit scilicet justitiam*, codd. tamen v. s. p. habent νοσερὸν νόμον, quod bene etiam concii-

Ob dedecus tristissimum
Et cupidinem incensam
Dolens iudici suasi
Firmam virginem domare.

Virginitatis præstans sibi comparare
Præmium pueris puellisque suasit.

In theatrum lacrymosum

Puellam pertraxerunt

Ut feris esca fiat leonibus

Atque vitulis marinis.

Sævam mortem rursus Thecla

Cum divinitus evasisset,

Taurorum loris duris

Ut necarent alligarunt.

Tum, infirmis loris ruptis,

Deus puellam liberavit :

Theclæ prosperum eventum

Solis fortibus concedit.

A prioribus certaminibus statim ad alia

Validiora certamina Thecla festinavit.

Semper clementem Christum sponsum tuis

Precibus redde, gloriosa Thecla.

XIV. — In excidium sanctæ urbis a Persis
captæ.

Sancta Dei civitas

.....
Cætera desunt.

XV. — In seipsum sive in prodigum.

.....
Desunt omnia.

XVI. — In sanctos martyres Ægyptios.

.....
Desunt initium.

Justi sanguinis fluentum

A Ὑπὸ δ' αἰσχεὸς κακίστου

Φλογεῶν πόθου τε κούρος,

Αγέων ἐπεισεν ἀρχὴν

Σταθερὴν κόρην δαμάσσαι.

85 Ἀγαθὸν παρθενίης ἄθλον ἀρέσθαι,

Ἄμα κούραις τε νέοις νεῦσε ποδοῦσιν.

Φιλοδακρύου θεήτρου (46)

Μέσον ἐς κόρην ἀφελικον

Ἀγρίοις λέουσι βρώσιν,

90 Φιλοποντίοις τε φώκαις.

Χαλεπὸν μόνον δὲ θέκην

Θεόθεν πάλιν φυγοῦσαν

Χαλεπωτέρων τε ταύρων

Θανέειν ἱμάσιν ἤψαν.

95 Ὑαφαρὸν δ' ἱμάτια ῥήξας

Ὁ Θεὸς σώσσε νόμῳ,

Πέρας ἐνθεὸν τε θέκης

Κρατεροῖς μόνος παρέσχεν.

Ἀέθλων ἐκ προτέρων εὐθὺς ἐπ' ἄλλους

100 Ἀέθλους ἀνδροτέρους ἔδραμε θέκῃ.

Ἐς ἀεὶ εὐμενέα Χριστὸν ἀκοίτην

Τελείας σοῖς ἱκέταις, πάγκλυτε θέκῃ.

1A'. — Εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς ἁγίας πόλεως τὴν ὑπὸ
Περσῶν γενομένην²².

Ἄγια πόλις Θεοῦ (47)

.....
Ἀεῖπει

1E'. — Εἰς ἑαυτὸν ἦτοι εἰς τὸν ἄσωτον (48).

.....
Ἀεῖπει ὅλον.

C 1C'. — Εἰς τοὺς ἁγίους μάρτυρας τοὺς Αἰγυπτίους.

.....
Ἀεῖπει ἡ ἀρχή.

Ῥέον αἵματος δικαίου

VARIE LECTIONES.

²² Hujus odæ titulum, quin etiam et sequentis 16, ab indiculo desumpti; nam hic desunt aliquot folia.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(46) Acta a Gratio edita eadem fere habent. Alexander injuriarum ira accensus Theclam præfecto stitit, quæ ad bestias, inde ad phocas damnatur; omnibus hisce superatis, tauris alligatur furentibus ut in partes distraheretur; de his quoque triumphat virgo, quam tandem in pace quievisse asserunt Beda, et sanctus Methodius. [Cf. Bolland. l. c.] Theclæ sepulcrum variis illustratum miraculis, et apud omnem Orientem satis celebre, altari splendido decoravit Zeno imperator perpulchro templo excitato [Niceph. Hist. lib. xvi, c. 8]. Cætera SS. Patrum testimonia de Theclæ celebritate videsis apud Baron. anno 45, et Bolland.

(47) Hujus odæ unicuique superest primus versus: utinam alium integrum codicem me felicior aliquis invenire possit! Mæstissimas Sophronii notas sine dubio legeremus propter sanctam civitatem a Chosroe Persa anno 614 captam. Inter tot hominum cædes et templorum vastationes, crux ipsa in Persidem fuit abducta (cujus restitutionem in sanctam civitatem et aliqua de Barbarorum excidiis, habes in ode 18), cum Zacharia Hierosolymitano antistite, cujus exstat epistola [Bibl. Patr. t. XII, p. 984 ed. Lugd.]. Exstant etiam Antiochi cujusdam

monachi Palestini, sanctitate et doctrina percelebris, homilizæ 129, qui propius omnia vidit et audivit [Cf. t. II Bibl. Patr. et Baron. ad an. 614], cladesque amarissime deploravit. Cæterum inter monachos furorem Persarum effugientes et ipsum Sophronium recensere liceat, cui tribuitur a quibusdam Antiochi epistola ad Eustathium monasterio Datalenæ Ancyrae præpositum, *De martyribus lauræ monachis*. Tum maxime Joannis Alexandria archiepiscopi liberalitas emicuit, omnes benigne excipientis et alentis non solum, sed alimenta, indumenta et auri copiam cum Chrysippo Hierosolymam mittentis ad captivos alendos et redimendos.

(48) Oda 15 desideratur, et sequentis 16 duodecim tantum supersunt postremi versus de *Ægyptiis martyribus*, in Diocletiani scilicet persecutione passis; quorum certamina Eusebius, quippe qui quædam horum martyriorum in Palæstina et Tyri oculis propriis vidit, in libro nunc deperdito sigillatim descripserat: de his tamen summam mentionem in ejusdem Historia [lib. viii, c. 7 et seq.] habemus. Superest insuper Chrysostomi inter panegyricas oratio 75 εἰς μάρτυρας Αἰγυπτίους, quorum miraculosa σώματα CP. servari sanctus orator

- Ἠρώμος Ἥλιος (49). γὰρ ἄμφω
Κεφαλῶν ξίφει στεροῦνται.
Ψόγον ἄθλιον κακίστης
5 Ἀγίοις πλάνης φυγοῦσιν
Στεφάνους παρέσχε θεῖους
Θεὸς ἀξίους ἀέθλων.
Πάντες ἀπ' ἐσθλοδότης θεσκέα θήκης⁸¹,
Ἀνέρες, ἀθλοφόρων δρέφατε δῶρα.
10 Ἀγαθὰ κλυτῶν βρουούσης
Ἀγίων μέγιστα θήκης,
Μέροπες, δρέψασθε πάντες.
12. — Εἰς Ναρσῆν ἐπίσκοπον (50) Ἀσκάλωνος καὶ
περὶ δογματικῶν.
Ἄγε μοι λύρην (51), πολῖτα,
Νοσρὴν τάχος δόνησαι⁸²,
Μέλος ὄφρα τερπνὸν εἴπω,
Γενέτην (52) σοφὸν λιγαίνων.
5 Βίον δὲ πάντα λέξω,
Πατρίδα, κλυτὸν τοκτῆα,
Πόλιν ἐνθα νῦν νομεύει
Ἀγαθὴ Θεοῦ προνοίᾳ.
Γενέτης μὲν ἔσκε Θωμᾶς,
10 Βροτὸς ἐλθὼς τὰ πάντα,
Πόλις Ἀσίδος δὲ Ναρσῆν
Ἀγαθὸν τρέφε νόημα.
Δανιὴλ νέος προλάμπων (53)
Σοφίην δῖωκε σῶφρων,
15 Διὸ καὶ δόμοις ἀνάκτων
Ἄγεται κρατεῖν δικαίως.
Ναετῶν ἀφθονίᾳ (54) πᾶσα μολοῦσα
Ἱεράρχην ἱερῇ πηκτὶδι μέλποις.
Ἐν ἀθεσφότοις βιοῦντα
20 Ἀρεταῖς ἀναξ (55) δοκεῖων,
Πόλιν Ἀσκάλου παρέσχε
Ἱερὴν σοφῶς νομεύειν⁸³.
Ζάθεον (56) νομῆα μέλπων
Πόθεν ἀρξομαι λιγαίνων;
25 Ὅτι μου νόον πιέζει
Ἀρετῶν πλάτος Τοκτῆος.
Ζεφύρου (57) πνέουσι κρείσσον
Ἀρεταῖς σοφοῦ νομήος,

A

Elias prior : ambo namque
Gladio capite privantur.
Dedecus pravi erroris
Strenue sanctis evitantibus
Sanctas præbuit coronas
Deus dignas certaminibus.
Mortales cuncti, e loculo benefico
Martyrum divina carpite dona.
Bona quæ fundit maxima
Sanctorum inclytus locutus,
Mortales, carpite cuncti.

XVII. — In Narsetem episcopum Ascalonis
et de dogmatibus.

Age cito mentalem lyram
Mihî percutite, o civis,
Ut iucundum melos dicam
Sapientem Patrem celebrans.
Vitam omnem ego exponam,
Patriam, clarum genitorem,
Urbem, quam nunc moderatur
Dei benigna providentia.

Thomas quidem fuit genitor
Vir omnimode beatus,
Et urbs Asiæ Narsetem
Optimum aluit ingenium.

Novus Daniel præclarus,
Prudens sectatus est sapientiam,
Quare merito palatiis
Imperialibus præficitor.

Omnium astans civium caterva
Pontificem sacra tibia celebrate.
Rex virtutes ineffabiles
Ejus vitæ demiratus,
Eum prudenter pastorem
Ascalonis designavit.

Pastorem sanctum celebrans,
Unde cantus mei principium?
A virtutum Patris copia
Obrui sentio mentem meam.
Spirant zephyro dulciores
Pastoris sanctæ virtutes,

B

C

VARIE LECTIONES.

⁸¹ Θῆτ codd. ego vero reposui θήκης. ⁸² codd. δόνησαι, at recta constructio et mens auctoris imperativum, non infinitivum requirunt. ⁸³ codd. νομεύων, at παρέσχε cum infinito et accus. construi notum.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

innuit. Quin etiam Nicephorus [Hist. lib. vii, c. 7] horum martyrum breviam descriptionem scriptis mandavit; confer etiam Martyrolog. Rom. cum notis Baron. die 5 Januarii.

(49) Ἥλιος, unus e martyribus securi tandem subjectis.

(50) Narsetis Ascalonæ episcopi virtutes et pietas commendantur: cujus cum nusquam mentionem perlegissem, neque a Lequinio inter Ascalonenses episcopos enumeratum invenissem, Sophronio meo tota laus debetur, si posthac historiæ ecclesiasticæ eximius antistes innotescet, et in album Ascalonensis cathedræ ejusdem nomen ascribetur. Ode quidem duas continet partes; in priorē, ejus doctrina de catholico dogmate exponitur; in altera vero, ipsius virtutes Christianæ laudantur.

(51) Ὑρην... νοσρην, quæ mentis potentiæ superior est.

(52) Γενέτην venerationis causa; cujus patriam,

D patrem sedemque episcopalem Sophronius in hac ode ostendit.

(53) Narsetis adhuc juvenis, Danielis tamen prudentiæ par, virtus præmio afficitur, et in aula imperiali insigni officio fungitur.

(54) Ἀφθονίᾳ est τὸ πλῆθος.

(55) Ἀναξ. Quisnam fuerit iste imperator nullo prorsus modo statuere possum, historicis illorum temporum hujus Narsetis nomen omnino tacentibus.

(56) Ζάθεον, etc. Narsetis virtutum tanta copia in Sophronii mentem affluit, ut quales incipiat celebrare ambigat. Versus quidem venustissimi sunt et numeris suavissimi.

(57) Ζεφύρι auras superant virtutes Narsetis. Quapropter Sophronius ad instar apīs, quæ flores ad mel conficiendum suaviores carpit, eximias ex ejusdem virtutibus laudabit: imago lepidissima!

Quare cyenus alas pandam

Apis more industriosæ.

Ardet mens illi divina

Inflammata charitate,

Ideo pascit gregem curis

Sapientium divinis.

Smyrnæ optimum germen castimonia abun-

[dat

Narses, inde et filios castos educat.

Sanctus cum esset, omnia

Divina dogmata præstantia

Inconcuſsa prædicavit,

Pie Deum veneratus.

Pure sanctam Triadem docet

Sapienter adorare,

Tres personas quidem laudat,

At unam omnium essentiam.

Verbum nunquam dicit Patrem,

Alium Spiritum appellat,

Ut trium personarum

Absit pessima confusio.

Inter inclitas personas

Nunquam separat naturam,

Quare neque ternas jubet

Triadis naturas venerari.

Trias quam adoras, sapiens Narse,

Incolas, terram quam regis protegat semper.

Prout mens gignit verbum

Et mortalium spiritum effert,

Ita Deum, qui Filium genuit,

Ait Spiritum ex se mittere.

Novum aut alienum a Patre,

Natum, aut a nato Spiritum

Rejicit docere, in unica

Conjüngens eos natura.

Quando vero Filius Dei

Voluit fieri mortalis,

Solus in terram venit

Homo, Patre minime deserto.

Et a Virgine Maria

Ait corpus desumpsisse,

Quare et duas docet individuas

Immutabiles naturas.

Pietatis luminare, prudentem Narsetem

Semper Ascaloni, Christe, conserva.

A

Ὅθεν ὡς κύκνος πετάζω

30 Πτέρυγας σοφῆς μελίσεως.

Θεικοῦ γάρ ἐστι πλήρης (58)

Κραδίην φλέγοντος οἴστρου,

Ὅθεν ἐνθέῳ μερίμνῃ

Ἀγέλην σοφῶν νομεύει.

35 Σμύρνης ἀγαθὸς βλαστὸς ἀγνῆ^α βρύει

Ναρσῆς, διὸ καὶ παῖδας ἀγνοῦς ἐκτρέφει (59).

Ἰερὸς πέλων τὸ πάντα

Δογμάτων πέφνηε κήρυξ

Ἀτρεκῶν καλῶν τε θείων,

40 Θεὸν εὐσεβῶς γεραίρων.

Καθαρὸν σέβας κρατίστης

Τριάδος σοφῶς διδάσκει,

Τρία μὲν πρόσωπα μέλει,

Ἄλιαν οὐσίαν δὲ πάντων.

45 Λόγον οὐ λέγει Τοκῆα,

Ἐτερον τὸ Πνεῦμα μέλει,

Ἵνα τῶν τριῶν προσώπων

Χύσιν ἐκφύγῃ κακίστην.

Μετὰ δὲ κλυτῶν προσώπων

50 Φύσιν οὐ θέλει διαιρεῖν,

Ὅθεν οὐδὲ τρεῖς καλεῖται

Τριάδος φύσεις γεραίρειν.

Τριάς ἦν εὐσεβείας, πάνσοφε Ναρσῆ,

Ναῖτας γῆν νομῆν αἰὲν ὀπάζοι^α.

55 Νόος ὡς λόγον λοχεύει

Μερόπων φέρει τε πνεῦμα,

Θεὸν ὡς Γόνου τεκόντα

Προφέρειν λέγει τὸ Πνεῦμα.

Ξένον ἢ νέον Τοκῆς,

60 Γόνου ἢ Γόνου τὸ Πνεῦμα

Ἀποπέμπεται διδάσκειν

Φύσιν ἐς μίαν συνάπτων.

Ὅτε δὲ βροτὸς γενέσθαι (60)

Γόνος ἤθελεν Θεοῦ,

65 Μόνος ἐν χθονὶ προῆλθε

Βροτὸς, οὐ λιπὼν Τοκῆα.

Παρὰ Παρθένου δὲ σῶμα

Μαρίῃ, λέγει λαβόντα,

Δι' ὃ καὶ φύσεις ἀτρέπτους

70 Ἀλύτους δύο^α διδάσκει.

Φωσφόρον εὐσεβείας σῶφρονα Ναρσῆν

Αἰὲν ἐς Ἀσκαλίην, Χριστέ, φυλάσσεις.

D

VARIE LECTIONES.

^α codd. perperam ἀγνῆν pro ἀγνῆν, nec typotheta meam castigationem secutus est. ^α codd. ὀπάζοις.
^α Attice δύο cum ω scribendum natura metri suavit.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(58) V. 31-36. Narses divina charitate incensus ad sancte gregem pascendum incumbit, qui, optimi pastoris exempla imitans, virtutum fructibus exuberat.

(59) V. 36-62. Hisce versibus catholicum dogma, quod recte Ascalonensis antistes profitens meritis a nostro melodo cumulat laudibus, ferme universum continetur; ejusdemque Sophronii *Epistolæ synodicae* summam mire hic expressam observa; cæterum hæreticorum refutantur pestiferæ blasphemiae, eorum non solum, qui jam Christi Ecclesiam distraxerant, sed etiam eorum qui tunc temporis

monophysismum prædicare audebant. V. 45 et seqq. Sabellius refellitur, qui personarum SS. Triadis confusionem docuit.

(60) V. 63-80 dogmata de Verbi incarnatione mire exponuntur, ejusdemque divinitatem contra Cerinthum, corporis humani et quidem a Virgine Maria integram et perfectam assumptionem contra Marcionem, in Verbo humanato φύσεις δύο ἀλύτους constituitur, obnoxiumque inde humanis, præter peccatum, affectibus omnibus prædicans, duplicis operationis distinctionem apprime indicat, etc.

- ῥύπον ἐκ βροτῶν καθαίρων
 Τὰ βροτῶν ὑπῆλθε πάντα,
 75 Τὸν ἀμαρτᾶδος ἐξ μούνης
 Ζυγὸν οὐ φέρεν κακίστης.
 Σοφὸς εὐσεβῶς διδάσκων
 Θάνεν, ὡς ἔφησε, Χριστὸς,
 Τάχος ἐκ τάφων δ' ἀνέστη.
 80 Θανάτῳ φθορὰν καθείρξας.
 Τὸ βροτῶν ἔρεισμα Ναρσῆν (61)
 Δογματῶν τὸ τερπνὸν ἄνθος,
 Τροφέα βλέπεις πνήτων,
 Πάλιν ὀρφανῶν τοκτᾶ.
 85 Ὑπὸ δ' ἐνθέου μερίμνης
 Βλέπε καὶ ξένον νόημα,
 Ἀδικουμένων ἀρωγὸν,
 Σθένος ἀσθενῶν τε πάντων.
 Τεκίων ἐκ κραδίας πάσας ὁ Ναρσῆς
 90 Ἀπάτης ἀνδροφόνου ρίζας ἀνέλκει.
 Φιλεῖν τὸν Χριστὸν οἶδεν,
 Ἐρεῖε καλῶς διώκτην,
 Κακίην κακῶς ποιούσιν
 Ἀγνοεῖ φρεσὶν φυλάττων *.
 95 Χάριτος γέμων θεὸς θείας
 Γίνεται τὰ πάντα πᾶσιν
 Ὁ σοφιώτατός γε Ναρσῆς,
 Ἵνα τοὺς ὅλους σῶσῃ.
 Υἱὸν ἐκφυγεῖν προσεύχου
 100 Κακίης ξένους, πολίτας,
 Ἵνα τῶν ὅλων ἀμοιβὰς
 Θεοῦ καλὰς κομίζῃς.
 Υἱὸς ἐκπέσοι νομῆς
 Ἄμα τε φθόνῳ κακίστῳ,
 105 Ἵνα σὺν ξένῳ πολίτῃς
 Ἐσαεῖ γελῶν χορεύῃς.
 Πτολίην Ἀσκαλίης μᾶλλον αἰεῖω,
 Ὅτι Ναρσῆν τεκίων εὖρε νομῆα.
 IH'. — Εἰς τὸν τίμιον Σταυρόν (62).
 Ἀσεβῶν (63) χρόνος παρελθὼν
 Ἀγαθὴ χόρευς πίστις (64),

- A
 Mundans homines a sordibus,
 Omnia subiit mortalium,
 Et tantummodo peccati
 Triste jugum haud pertulit.
 Pie sapiens docebat
 Christum mortuum esse, ut dixit,
 Sepulcro mox excitatum
 Vicisse mortis corruptionem.
 Præsidium mortalium Narsetem,
 Dogmatum florem jucundum,
 Vides pauperum altorem,
 Et parentem orphanorum.
 Et divina impulsam cura
 Mentem admirare peregrinam,
 Tutamen oppressorum,
 Et levamen infirmorum.
 B
 E filiorum cordibus exstirpat Narses
 Omnes radices fraudis mortiferae.
 Christum diligit, et bene
 Dicit semper persecutori,
 In inimicos odium
 Nescit pectore fovere.
 Ac divina abundans gratia
 Sapientissimus Narses
 Omnia fit omnibus
 Ut omnes salvos faciat.
 Opta ut hospites et cives
 Irreprehensi fiant omnino,
 Ut et omnium mercedem
 A Deo bonam consequaris.
 C
 In pastorem reprehensio
 Nulla sit, nec mala invidia,
 Ut et cives cum hospitibus
 Semper optime tripudiant.
 Urbem Ascalonis celebri lubenter,
 Quia Narsetem filiorum invenit pastorem.
 XVIII. — In venerandam Crucem.
 Infidelium præterit tempus,
 Fides sancta, júbila.

VARIE LECTIONES.

* Revera malletm φυλάττειν quam φυλάττων.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(61) Hic encomium Narsetis, nimirum odæ pars altera, incipit, atque ejusdem virtutes merito ad sidera extolluntur. Observa, quæso, Ascalonæ episcopum dogmatum vindicem præcipuum, populi præsidium, pauperum altorem, pupillorum parentem, injuriam patientium patrum infirmorumque levamen et salutem. Charitate insuper divina accensus bene persecutoribus precatur, nullum in inimicos odium nutrit, omnibus denique omnia fit [I Cor. ix, 23], ut omnes salvos faciat. Cives denique et hospites prorsus irreprehensibiles optat Sophronius precibus maxime Narsetis, ut is debitam divinitus tandem consequatur mercedem, et ipsi lætam jugiter agant vitam.

(62) Ejusdem argumenti duo sermones nostri Sophronii existant, unus scilicet, in Exaltationem venerandæ crucis et in sanctam ἀνάστασιν a Gretsero [De sancta cruce, Ingolstadtii, 1616; Lat. 1173] editus, alter in adorationem sanctæ crucis, et de

D jejuniis in Bibl. Patr., ed. Lugd.

(63) Ἀσεβῶν. Persarum scilicet. Heraclius imperator post tot triumphos de Chosroe relatos, ejusque cædem a filio Siroe patratam (cujus tamen cædis Sophronius nullam in hac ode mentionem facit), sœdus cum novo imperatore feliciter ferit, et sancta crux restituitur, quam Chosroes, direptis Hierosolymis, in Persidem abduxerat. Anno igitur 18 ejus imperii, quatuordecim post annos scilicet ex quo in Barbarorum manus venerat, veneranda crux recipitur. Subsequente anno ipse Heraclius Constantinopoli profectus, sanctam civitatem petiit, vivifica crucis signa [Cf. Cedren. ad annum 19 Heracl.] ineunte vere adiecit, solemniterque vota persolvit. Reditum itaque sanctæ crucis in Jerusalem Sophronius in hac ode exsultans celebrat, Persarum cædes ante crucem directam obiter attingens.

(64) Barbaris profligatis, cithara ut lætitiæ melos dicat, fides ut exsultet invitatur.

Impiorum evanuit nimbus.
Cithara, gaudium modulare.
Babylon perniciēs, damnum,
Fuit omnibus mortalibus,
Gignens genus impiorum,
Alens turmas iniquorum.

Exsultans hymnum cano
Laudans Deum, ut par est,
Quia pacem tam dilectam
Diuturnam concessit orbi.

Donum enim Dei maximum
Est pax, sed quæ venit
A potentia divina,
Quæ est firma vi divina.

Propter pessima peccata
Deus punitor apparuit,
Deus apparuit salvator
Fons pietatis et clementiæ.

Quasi turbo antehac Medus
Genus hominum metebat
Ense, jaculis, et hastis,
Atrocissimo furore.

Ira Dei urgente militans,
Visus est ceu falx flammea,
Quare et urbes concremavit
Cum civibus mitissimis.

Sanctam urbem evertit
Ubi Christus passus est,
Namque Christus illum egit
Propriam urbem ut spoliaret.

Expugnatam sanctam urbem
Totam implet cadaveribus,
Et torrente ignis totam
A Deo percitus inundat.

Cepit etiam crucem Dei,
Propugnaculum Dei maximum,
Potens hominum tutamen,
Malorum optimum remedium.

Sola namque in petra stetit
Calvarii Deum ostentans,
Tumque mortem interemit
Cum pessimis dæmonibus.

Et hominibus extinctis
Morte et pessima corruptione,

A
Ἀθέων νέφος ἐδάθη,
Κιθάρη, μέλιθε χάρμην⁸⁸.
5 Βαβυλῶν (65) βάραθρον οἶτος
Ἐφάνη βροτοῖσι πᾶσιν,
Ἀθέων φύουσα φύτας,
Ἀνόμων τρέφουσα δῆμους.

Γελῶν βοῶ τὸν ὕμνον,
10 Θεὸν ἀξίως γεραίρων,
Ὅτι τὴν φίλην γαλήνην
Χρονίην (66) δέδωκα κόσμῳ.

Δόμα γὰρ Θεοῦ γαλήνη
Τελέθει μέγιστον, ἥ δὲ
15 Θεικῷ σθένει μολοῦσα,
Θεικῷ κράτει κρατοῦσα.

B
Ἐφάνη Θεὸς κολάζων
Δι' ἀμαρτάδας κακίστας,
Ἐφάνη Θεὸς σωζών

20 Ἐλέμῳ βρύων σὺν οἰκτῷ.
Ζόφος ἦν πάροιθε Μῆδος (67)
Μερόπων γένη θερίζων
Δόρατι, ξίφει, βελέμῳ,
Καλεπωτάτῃ τε λύττῃ.

25 Θεικῷ χόλῳ στρατεύσας
Φλογερῇ πέφηνεν ἄρπῃ,
Διὰ καὶ πόλεις φλογίζει
Γλυκεροῖς ὁμοῦ πόλισταις.

Ἰερὸν τρέπεσχαν ἄστῳ
30 Ὅθι Χριστὸς ἔσχε πόντον,
Ὅτι Χριστὸς αὐτὸν ἤγεν
Ἰδίην πτόλιν σκυλεύσας.

C
Κρατερὴν πτόλιν κρατῆσας
Νεκρῶν δλην γεμίζει,

35 Ποταμῷ πυρὸς δὲ πᾶσαν
Ὁ θεήλατος ἐκβλύζει.
Λάβε⁸⁹ καὶ ξύλον Θεοῦ
Τὸ Θεοῦ μέγιστον ὄπλον,
Τὸ βροτῶν κράτιστον ἔρκος,

40 Τὸ παθῶν φέριστον δλαρ.
Μόνον ἐν πέτρῃ γὰρ ἔστη
Κρανίου Θεὸν προφαίνον⁹⁰,
Μόρον εὐθέως κατέκτα
Ἄμα δαίμοσι κακίστοις.

45 Νενεκρωμένοις βροτοῖσι
Θανάτῳ φθορᾷ κακίστοις,

D
VARIE LECTIONES.

⁸⁸ codd. χάρμην. Patet amanuensem postremam litteram v scribere oblitum esse; nec dissimili ratione in seq. v. scripsit οἶτο ὅρο οἶτος. ⁸⁹ codd. λάβεῖν et seq. v. τοῦ, quæ metri concinnitas non patitur. ⁹⁰ codd. προφαίνων.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(65) Pestis et calamitatum nutrix Babylon vocatur, e qua Persæ originem duxerant. En Simocattæ verba de Persarum origine [Theoph. Simoc. Hist. lib. iv, c. 43, Paris, typ. Reg. 1647]: Ἡ οὖν ἐκ Βαβυλωνίων Μῆδοι, καὶ ἐκ Μήδων Πέρσαι;

(66) Χρονίην. Reapse diuturnam pacem et tranquillitatem Heraclii victoriæ contra Persas videbantur orbi terrarum restituisse; at paucis inde annis impietas ipsius Heraclii hæreticorum protectoris in imperium iram divinam convertit. Haumar enim Arabum princeps et Saracenorum in Palæstinam victrices acies direxit, Jerusalem biennii tem-

pore obsedit, ejus calamitates Sophronius luxit [Bibl. Patr. t. XII, ed. Lugd.] oratione mœstissima, quique propter captam denique Hierosolymam mœrore affectus diem extremum obiit.

(67) En paucis nefandas Persarum cædes et furores: quippe qui, ab ira divina incensi, duce Chosroe, tot civitates diripuerunt, ac, civibus interfectis, flammis tradiderunt: sacramque civitatem eversam, cadaveribusque refertam infesto igni tandem dederunt, et crucem abstulerunt, ejus virtus, cum sola stetit in Calvario, mortem debellavit dæmonesque subegit.

- Βροτέην ⁵¹ κράτιστα βλάζει
Θανάτου κράτος πατούσαν.
Σύλον ἦν (68), πατήρ ὀλέθρου
50 "Οτ' Ἀδάμ τρύγησε βρώσιν,
Σύλον ἦν, φονεὺς ὀλέθρου
"Οτς Χριστὸν ἔσχευ ἥλοις.
"Οθεν ὥς πέδον ⁵² γε Πάρθου
Σύλον εἰσίδεν Θεοῖο,
55 Τότε Χοσρόην (69) φονεὺς
"Ολοῶν κρατοῦντα Μήδων.
Πολέμῳ ⁵³ γὰρ ἦν γενάρχης
"Ο καχὸς κακῶν ἀνάστων,
Γλυκερῆς δὲ τῆς γαλήνης
60 Κρυερὸς πέλεν διώκτης.
"Ρῶν ἐκ βίου κυλισθῇ
"Ο βίον κλόνης ταραττω,
"Ο φόνων τὰ πάντα πλῆσας
Φονικοῖς ξίφεσσι πίπτει.
65 Σοφὸν ἱκρίον Θεοῖο (70)
Τόδε τὸ τρόπαιον ἔσθῃ
Κατὰ Βαρβάρων βιαιῶν,
Κατὰ Χοσρόου κακίστου.
Τότε καὶ θάλος γαλήνης
70 Ἐπὶ γῆς προῆλθε πάσης
Πολέμων πατρὸς πεσόντος,
Γενέτου κλόνης δαμέντος.
"Υπὸ δὲ κλυτῆς γαλήνης
Θεῶθεν βροτοῖς μολοῦσης,
75 Μεγάλῃς πάλῃς τε "Ρώμης (71)
Ἐπιτέρπεται κρατίστως.
Φόδον ἐκβαλὼν διώκτου (72)
Ἀφρόδως ἐσεῖδε πάτρην,
"Ο φυγῶν πτόλιν τοκῆων
80 Ὅραται πάλιν πολίτης.
Χαρὰν ἱκρίου λαβόντες
Ἀγίου Θεοῖο παῖδες
Ἐς εὐδὸς τόπους μολοῦντες,
Ἐς εὐδὸς τρέχουσιν οἴκους.
85 Ψόγος ἐκνόμων Ἑβραίων
Ἐὰς ἐς χάρας τρεπίεσθω,

A

Statim vitæ fons scaturit
Mortis potentiam obruens.
Lignum fuit, quod mortem genuit
Cum comedit Adam fructum:
Lignum fuit, quod mortem perdidit
Quando tenuit Christum clavis.
Unde ut Parthi ad regionem
Lignum Domini pervenit,
Statim Chosroem interemit
Exitiosorum regem Medorum.
Auctor enim fuit belli
Impius impiorum imperator,
Atque jucundæ pacis
Dirus fuit persecutor.
Subito vita excessit
Qui vitam turbabat bello:
Qui cædibus omnia implerat,
Ense caditur letali.
Crux Domini sapiens
Hunc triumphum retulit
De Barbaris violentis,
De Chosroe pessimo.
Tunc tranquillitatis germen
In omni terra emersit,
Bellorum auctor cæso,
Genitore tumultuum domito.
Atque ob inelytam pacem
Divinitus ad mortales redeuntem
Magnæ Romæ filius
Maximis incedit lætitiis.
Persecutoris pulso metu,
Patriam invisit secure,
Qui parentum fugerat urbem
Civis rursus nunc conspicitur.
Et lætitia incensum crucis
Filii Dei sancti populus
In proprias sedes redit,
Inque proprias domos properat.
Vituperium exlegum Hebræorum
In eorum capita vertatur,

B

C

VARIE LECTIONES.

⁵¹ codd. βροτέην. Ni fallor, hæc est Sophronii mens: Dominus Jesus, etsi mortuus, manat tamen cruore (id est sanguine aqua permisto) mortis potentiam conculcante. Neveχρωμένος codd. nisi malueris τῷ iota addere ante σ, ita ut homines sint mortui, etc., quos liberavit. Equidem pretiosissimum illum sanguinem et aquam e sacro latere fluentem hic denotari, vix erit qui dubitare queat. At quid sibi vult illud βροτέην? Legendumne βροτοῖν, ut vocabulum sit novi typi, et quidem femini generis? namque πατούσαν hoc denotat. Cæterum in τῷ βροτέην, aliquam vocalem desiderari ratio ipsa versus ostendit. ⁵² codd. πίδων et v. 56. Ὀλοῶν. ⁵³ Perpensis quæ Sophronius ipse inferius v. 71 et 72, de Chosroe dicit, libenter πολέμῳ subrogarem genitivum casum, ut esset ille auctor et pater belli.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(68) Σύλον, ἦν etc. E ligno fructum vetitum Adamo præbente mors olim scaturit; e ligno rursus Christum clavis pendente tenente, vita omnibus exorta est. Quæ sententia sæpe in libris ecclesiasticis Græcorum occurrit, in *Octoecho* præsertim. (69) Reapse Chosroem crucis virtute profligatum profitebatur Heraclius, quod etiam nummis cruce victrice signatis significare voluit. Adde terrorem ab ipsa cruce Persis incussum, ac plurima prodigia quæ videsis apud Baronium [Ann. l. VIII]. — Crucis virtuti hic tribuitur mors Chosrois a filio Siroe interempti, cujus facinus silentio tegit Sophronius, ut supra monui. Siquidem ob ejusdem mortem

D tanta lætitia Heraclius affectus fuit, ut per litteras Constantinopolim missas eam civibus quam primum innotescere voluerit [Cf. Fleury, *Hist. eccl.* an. 629], quæ populo concurrenti in ambone Magnæ ecclesiæ lectæ fuerunt die Pentecostes ejusdem anni. (70) Cruce de Chosroe triumphante, pax universo orbi restituitur.

(71) Μεγάλῃς πάλῃς τε "Ρώμης. His verbis Heraclii nomen adumbratur; v. seq. lege ἐπιτέρπεται, ut habent codices.

(72) En pacis effectus: redeunt ad patrias sedes qui, hostium cædes effugientes, in diversas regiones sese receperant.

Namque rediit lignum Dei
In ipsius civitatem.

Piorum terræ crux est restituta,
Piorum mortalium gaude genus.

XIX. — *In ascensionem et in seipsum.*

Ab inclyto autem recursu
Gradus scandens super illos,
Olivarum montem osculabor
Unde in cœlos ascendit.

Et immensa altitudine
Sapientiæ divinæ, ob quam
Me servavit, collaudata,
Pedem statim inde referam.

Sub tectum ubi sodales
Venerandos sacra docebat
Occulta arcana revelans,
Deinde ego perveniam.

Atque per portam principem
Supra gradus procedens,
Pulchritudinem admirabor
Urbis sanctæ occasum versus.

Tuam venustatem ex Olivarum monte
Quam dulce est mirari, o urbs divina!

Et ad Lazari sepulcrum
Quatriduani mortui
Inde transiens, regi gloriam,
Qui illum suscitavit, dabo.

Et fervorem sancti amoris
Corde cohibens deveniam
Statim Bethleem in oppidulum,
Ubi omnium rex est natus.

Admirandam quadriporticum,
Et triconcham elegantem,
Sacrosantas illas ædes
Ingressus, tripudiabo.

A

Ἵτι τὸ ξύλον Θεοῦ
Μόλεν εἰς πόλιν Θεοῦ.

Σταυρὸς ἐς εὐσεβίων γαῖαν ἀφ' ἧς ἦν,
90 Εὐσεβίων μερόπων χαίρετε φύλαι.

10. — *Εἰς τὴν ἀνάληψιν καὶ εἰς αὐτόν* (75).

Ἀπὸ δὲ κλυτοῦ διαύλου
Ἀναβάς ἐκεῖνα βᾶθρα (74).

Ἐλαῶν ὅρος φιλήσω,
Ἵθεν ἐς πόλους ἀνῆλθεν (75).

5 Βάθος ἀπλετον δὲ θείας
Σοφίης, δι' ἧς με σῶσεν,
Ἄλαν ἀνέσας (76), ἐκεῖσε
Ταχέως πάλιν ὁρομήσω.

Γεραροὺς ὅπου τὰ θεῖα

15 Ἐτάρους ἐμυσταγῶγει,
Κρυφίους βυθοὺς φασίνων
Ἵπὸ τὸ στέγος γενεῖμην.

B

Διὰ τῆς θύρης μεγίστης
Ἐπὶ βαθμίδας προήκων,

10 Πόλιος δῶσει προσοῦσης
Ἀγίης Ἰδοίμι κάλλος.
Εὐπρεπὴν ὄραν ὡς γλυκὺ σῆμα
Ὀύρεος ἐξ ἐλαῶν, ἄστρ' Θεοῦ.

Ἐπὶ Λαζάρου δὲ τύμβον (77)

20 Τετραμέρου νεκροῦ
Διαβάς, ἀνακτι δόξαν,
Ὅς ἔγειρε τόνδε, δοίην.

Ζέσιν ἡμέρου δὲ θείου
Φρεσὶν ἰσχύων, ἰκοίμην

25 Τάχα Βηθλεὲμ πολυχῆν
Ἵθι ὡς παντάναξ ἐτέχθη.

C

Ζαθέου τετραστόου (78) δὲ

Ἄγαν ἐκπρεποῦς τρικόγχου
Μέσον ἐσμολῶν ἐκείνου

50 Ἱεροῦ δόμου χορεύσω.

VARIAE LECTIONES.

Ἔ In codd. deest quod et constructionis et metri ratio postulare videtur, et ἀφ' ἧς ἦν ἀπ' ἧς ἦν. Ἔ Codd. ἐλαῶν, sed cum versus secundam syllabam brevem exigeret, ausus sum hanc vocem ionicam facere ἐλαῶν, quod mihi suavit et seq. v. 18, ubi ita habent codices. Ἔ Codd. ὅθεν præterquam quod versus non patitur hanc lectionem, status adverbium requiri hic quisque sibi persuadet.

P. MATRANGÆ NOTE.

(75) Mæret quod absens loca sancta invisere, et inter venerabiles monachos et sodales versari non possit. Cum de ascensione in hac prima odæ parte vix perpaucæ attingantur, et sanctorum locorum enumeratio intercipiatur, duo inde mihi conicere fas sit, inconcinne scilicet εἰς ἀνάληψιν in codd. inseribi oden, atque eandem mutilam e Barberiniano codice ad nos pervenisse. Cæteroqui Sophronium Calvarię templā ante omnia adoravisse, ex in montem Olivarum profectum esse, statim e primo versu erui potest ἀπὸ δὲ κλυτοῦ διαύλου, quod quidem indicare videtur insita particula δὲ.

(74) Βᾶθρα. . . De hujusmodi gradibus ad commoditatem in templum Gethsemani accedentium, en quæ apud Nicephorum [Hist. lib. viii, c. 30] leguntur: Οἰκοθεὸν δὲ αὐτὴν (Ἑλένη) καὶ ἄλλα δύο ἐκκλησίας μεγαλοπρεπῶς ἀνίστασθαι. . . ἐτέραν δ' ἐν τῷ τῶν Ἐλαῶν ὄρει πρὸς τῇ ἀκρωρείᾳ, ὅπου δὴ λιπὼν τοὺς μαθητὰς ὁ Χριστὸς πρὸς οὐρανοὺς ἀνέληψεν, . . . καταφερούς δ' ὄντως τοῦ τόπου, ἀναβαθμοὺς ἐκ μαρμάρων ποιησαμένην, τὸν βουλόμενον ἐκ τῆς ἀγίας πόλεως πρὸς ἀνατολὰς κατὰγει.

(75) Ubi Helena (cf. l. ante citatum) ære privato

magnificum templum exstruxit, de cuius schemate rotundo ternis porticibus desuper cameratis videsis Quaresmium [l. II, p. 310]. S. Hieronymus et alii, quos Baronius citat, de cacumine hujus rotundæ referunt, postquam de vestigiis Domini humi impressis discessissent, nullo modo potuisse concamerari.

(76) Laudibus in Ascensionis templo altitudini divinæ sapientiæ datis, inde gressum refert, et inserius templum aliud invisit ab Helena in loco ædificatum ubi Christus arcana apostolis manifestavit, (cf. quæ in ode 8, v. 10, adnotavimus), ex in principe porta procedens, pulcherrimum in Jerusalem prospectum capit, cuius templi absidem ad orientem fuisse versam suadent illa verba πόλιος δῶσει προσοῦσης.

(77) S. Hieronymus, De locis Hebr. et Niceph. l. c. super Lazari sepulcrum ab Helena nobilem erectam fuisse ecclesiam testantur. Cætera de hoc sepulcro cf. apud Quaresmium l. c.

(78) Τετραστόου. Atrium quatuor porticibus sufflitum triplicem efformabat concham; concha autem est pars illa quæ in conchæ formam superne sinuatur. [Cf. Cangium, Gloss. med. Græc.]

- Βηθλεὲμ εὐαγέος κάλλεα δέρεειν
Χριστὸς ὁ κεῖθι φανεῖς πάντα με νεύσει ⁹⁷ (79).
Θαμὰ χρυσοφειγέας τε (80)
Ὅρων στύλους τέ μουσῆς ⁹⁸
35 Μάλα καλλίτευκτον ἔργον,
Ἀγέων νέφους λαθοίμην.
Ἰδέην (81) ἄνω δὲ βλέψω
Καλάθωσιν ἀστροφειγῇ,
Ἀπὸ καλλιεργίας γὰρ
40 Χάρις οὐρανοῖο λάμπει.
Κατὰ τὸ σπῆος γενοίμην,
"Οὐθι ⁹⁹ παντάνασσα κούρη
Τέτοκε βροτοῖσι ρύστην
Θεὸν ἀτρεχῶς βροτόν τε (82).
45 Λιπαρῇ πλακί προθήσω (83),
Θεὸν ἢ βρέφος δέδεκτο,
Βλέφαρα, στόμα, κράνος τε
Κοιμῆται χάρισμα¹ ἐκεῖθεν.
Μεγακυδέος δὲ φάντης
50 Ἐπὶ προσκύνησιν ἔλθω,
Ἄλογος δι' ἧς ὑπάρχων
Ἐτράφην λόγῳ Θεοῖο (84).
Νεκύων ἐς ἄντρον εἴξω²
Βρεφῶν ἅμα σφαγέντων
55 Γενέσει λόγου βροτείῃ,
Ἡρώδου φθόνῳ μανέντος.
Ἡ Βασιλεῖα (85) πάτερ, λῶστε νοήμων,
Αἴθε τεῖν κορυφῇ ἄρτι φιλοίην.
Συνετῷ λῶν τε κλήρω,
60 Ὅσοις ἐπισκόποις τε,
Μοναχῶν προηγέταις τε,
Ἐμὴν εἰσὶδω³ πατράρχην.

A

B

C

Bethleem sanctæ pulchras res videre
Christus, qui ibi est natus, mihi concedat.
Crebras et auro coruscas
Videns columnas, opus
Arte mira elaboratum,
Dolorum nimbū dispellam.
Et speciem cameræ videbo,
Laquearia coruscantia,
Nam propter artificium
Eximium splendent ut decor cæli.
Specum etiam ingrediar
Ubi Virgo regina omnium
Salvatorem mortalibus genuit
Deum verum atque hominem.
Apponam sacro lapidi,
Qui Deum excepit puerum,
Os, oculos et caput,
Ut inde feram beneficia.
Et præsepe gloriosum
Adoraturus veniam,
Quia, cum essem irrationalis,
Verbo Dei fui nutritus.
Mortuorum antrum ingrediar
Puerorum necatorum
Ob Herodis furiosi odium,
Quando Verbum natum est.
O Basili pater, eximie prudens,
Utinam tuum caput nunc osculari possim!
Cum clero et prudenti populo,
Cumque sanctis præsidibus,
Et præfectis monachorum,
Meum videbo patriarcham.

VARIE LECTIONES.

⁹⁷ Νεύσει. Ita codd. at ego malletm futurum νεύσει. ⁹⁸ codd. τεμούσης. ⁹⁹ codd. ὅθεν. ¹ Meam emendationem ἔξω typhetha more solito parvipendens, edidit ut habent codd. ² codd. εἰς ἰδω.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(79) Νεύσει, *concedat*. Sophronius itaque longe a sanctis locis aberat, et mæore maximo confectus, ut inferius, v. 36, ipse asserit. Mihi de tempore quo hæc ode scripta fuerit conjecturam facienti videtur posse statui Sophronium hanc composuisse cum Persarum vastationes cædesque fugiens plurimas regiones peragravit, et Romam etiam invisit.

(80) Columnas puta auro coruscas. Ἐργον καλλιτευκτον μουσῆς hic esset *Opus affabre et miro artificio elaboratum*: nam μουσα hic idem est ac τέχνη.

(81) Ἰδέην . . . Concamerationem ecclesiæ etiam circumspectet, ubi laquearia flosculis aureis adornata tanquam e calathis pendentes (hoc enim significare videtur vocabulum καλάθωσις), et speciem cœli stellarum splendore decori, intuitu offerentia. Eadem fere refert Eusebius τῆς ἀγίας ἀναστάσεως lacunaria describens. Apud eundem Eusebium l. c. descriptionem invenies templi Bethleemiti ab Helena summis impensis ædificati, quod postea Constantinus βασιλικῶς ἀναθήμασι . . . τοῖς ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ κειμηλίοις, παραπετάσμασι τε ποικίλοις τὰς τῆς μητρὸς ἐπαύξων φιλοκαλὰς donavit. Duo itaque continebat hoc templum, et præsepe et speluncam nativitatis, loca scilicet inter sese differentia, ut Sophronius inferius v. 49 indubitanter asserit; diversas tamen sententias de hisce locis videsis apud Quaresmium, t. II, p. 626,

et Nicephori [loc. cit.] testimonium, Ἐν ᾧ τοῦ θυσιαστηρίου χαμαὶ, τὴν φάντην καὶ τὸ θεῖον σπηλαιον περιέσχεν.

(82) Θεὸν ἀτρεχῶς βροτόν τε. Melurgus noster Monothelitis infestus cum occasionem nanciscitur, duas semper pro recto dogmate naturas in Christo Domino constituit.

(83) Beatus ille lapis, super quo natus est Jesus, diu fidelium devotioni expositus fuit.

(84) Helena aliud templum extruxit in martyrum innocentium honorem, de quo hæc Nicephorus l. c.: Καὶ τοῖς θεοῖς νηπίοις . . . ἐδημιούργει . . . τοῖς ἀντροῖς ἐκτὸς φροντιστήρια. Crypta adhæret ad austrum præsepi, in qua Innocentium corpora congesta fuisse pia traditio obtinuit. Sophronius noster anno 635, intra mœnia Jerusalem obsessus, populo mœstissimam orationem in die Christi natali dixit [Bibl. Patr. t. XII, ed. Lugd.], dolens quod in Bethleem non posset festum celebrare, neque *Innocentium antrum* venerari, hostibus jam ea loca occupantibus.

(85) Ἡ Βασιλεῖα. Quisnam sit hic Basilius prudentia eximius, aperte definire non queo, quem tamen monachum fuisse inferius eruitur. Basilium quidam varia narrat Muscho, et abbas erat Byzantinorum [Prat. spir. c. 40]; de quo Basilio cf. apud Cotel. Mon. Eccl. Græc. t. II, c. 32, pag. 346.

K'. — Εἰς τὸν πόθον ὃν εἶχε εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν A XX. — *De desiderio suo sanctae urbis et sanctorum locorum.*

- Ἄγιον πόλισμα θεῖον
 Ἱερουσαλήμ τ' ἐς νῦν δὴ *
 Ἐθέλων πύλας παρῖναι
 Ἴν' ἀγαλλίων ἐσέλθω *.
 5 Εὐαγέων Σολύμων ἐνθεος οἶστρος
 Αἰὲν ἐμὴν κραδίην σφόδρα θαμάζει.
 Βαδίων ἐπὶ πλακῶν σου
 Ἐς Ἀνάστασιν (90) κατέλθω,
 Ὅθι παντάναξ ἀνέστη
 10 Θανάτου κράτος πατήσας.
 Γλυκερὸν πέδον φιλήσω,
 Ἱερὸν κύβον (91) κατέιδω *,
 Μέγαν οὐρανόστερόν τε
 Τετρα
 15 Διὰ βήματος θεοῖο
 Μέσον ἐς τάφος θεοῖο
 Γεγονώς, πέτρην ἐκείνην (92)
 Μάλα προσκυνῶν φιλήσω.
 Ἐπαναξίου δὲ τύμβου
 20 Κίονας κύκλῳ τε κόγχας
 Ἀκροκρινοχρυσομέρφους * (93)
 Φιλέων, ἄγαν χορεύσω.
 Ἐπὶ τριπότον (94) παρέλθω
 Ὀλομαργαρογυρόχρουν (95),
 25 Περικαλλέως (96) γ' ἔπαυλον *
 Κρανίου τόπον προσέρπειν (97).

Sancta Dei civitas
 Jerusalem, cujus nunc
 Portis vellem adessee
 Ut ingrederer exultans,
 Inclytae Hierosolymae sanctus amor
 Semper cor meum graviter affligit.
 Super plantitiem tuam incedens
 Ad Anastasim deveniam,
 Unde omnium rex surrexit
 Conculcato mortis dominio.
 Dulce solum osculabor,
 Respiciam sacrum tholum
 Ingentem, ad instar ceteri,
 Quadr.
 E Domini suggestu
 In mediam tumbam Dei
 Perveniens, illam petram
 Veneratus osculabor.
 Et venerandae tumbae
 Columnas circumque conchas,
 Lilia aurata superne habentes,
 Osculans, affatim tripudfabo.
 Ad triporticum transgrediar
 Totam gemmis et auro ornatam,
 Ut in perpulchre habitatum,
 Locum Cranii obrepam.

VARIE LECTIONES.

* Addidi δὴ versui claudicanti. * codd. εἰσέλθω, et v. 6 ἡμῖν; metrum vero emendationem suavit. * codd. κύβον κατέιδω. * barb. ἀκροκρινοχρυσομέρφον. * codd. γὰρ Παῦλος.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(89) Hactenus peregrinabatur in aliis regionibus Sophronius, cum sancta loca revisere cupiens hanc ovem composuit. Locorum itaque sanctorum περιόδον ode continet, et quæ in iisdem præstantiora scite summatimque recensentur.

(90) Ἀνάστασιν. Sancti sepulcri templum a Constantino summa magnificentia excitatum Ἀνάστασις fuit appellatum: cujus *encantia* magno gaudio sub eodem imperatore celebrata fuere, et eorumdem memoriam Ecclesiae Græca quatuordecim die 13 Septembris renovat. Quæ vero Constantinus de ejusdem Ἀναστάσεως ædificatione scripserit, quæ et quanta fuerit divitiarum copia, ornamentorum præstantia, et marmorum excellentia vides apud Eusebium [VII. *Constantini* lib. III], qui idem templum diserite descripsit. Sanctæ Ἀναστάσεως κατηλιάρχης erat quidam Anastasius, cum Sophronius una cum Moscho illam ecclesiam invisit [*Litton.* c. 48]; de qua quæ sunt scitu digna confer passim apud eos qui de locis sanctis scripsere, et apud Quaresmium op. cit.

(91) Κύβον· κύβος hic estne θόλος? Namque apud Suidam, Apollodoro teste, κύβος ἀπὸ τῆς κυφότητος dicitur. Iusuper apud Arnaldum αὐτὴ ἡ κυφότης explicatur; etymon autem est κύπτω. Sane Eusebius magnifice trulli 12 columnis suffultæ, et S. sepulcro impositæ mentionem facit l. c. quæ infra v. 19 et 20 indubitant indicantur. Sophronius itaque statim principem hujus templi partem admiratur. Me vero de significatione vocabuli τοῦ κύβος hæsitantem, ad interpretationem nuper indicatam inpellit novum adjectivum οὐρανόστερον. Persæ enim, ut notavit Hesychius, regia tabernacula et aulas, ὧν τὰ καλύμματα κυλλότερη, οὐρανοῦς dicebant. Illic itaque, ut mea est sententia,

C τὸ οὐρανόστερον non solum miræ rotunditatis illius tholi, sed et pulchritudinis notionem exhibet.

(92) Πέτρην ἐκείνην, quæ scilicet Dominicum corpus recepit.

(93) Ἀκροκρινοχρυσομέρφους. Mire hoc novum vocabulum, quamvis turgidæ compositionis, *concharum et columnarum*, quæ sepulcrum circumdabant, ornamenta exprimit. Nam si ad conchas [Cf. v. 28 seq. *odæ*] hoc adjectivum referre vis, laquearia tibi præ oculis ponit auratis flosculis liliurum formam imitantibus exornata (et hic vocabulum τὸ καλῶς in superiore ode recitatum ab ipso Sophronio explanatur); si vero ad columnas refers, epistylia flores liliaceos auratis inter elices et volutas habentia repræsentat. Lilia sane ad hujusmodi ornamentum adhibita legitimus etiam III Reg. VII, 19.

(94) Τριπότον. Hujus triporticus Eusebius l. c. etiam mentionem facit: Μαρτὶς περιδρόμοις στοῦν ἐκ τριπλεύρου περιεχόμενον (χώρον).

(95) Ὀλομαργαρογυρόχρουν. Hoc novum, turgens et octopedale vocabulum perpulchra portico- rum ornamenta ante oculos ponit, marmorum scilicet pretiosorum incrustationem triporticum ambientem. Sane Eusebius l. c. scripsit porticus et atria fuisse φιλοκάλως ἡσκημένα.

(96) Sophronius, S. sepulcro adorato, Calvariae ecclesiam invisurus ad hanc triporticum procedit. Quadrangulata hæc ecclesia ad dexteram Ἀναστάσεως plagam constructa, et S. Mariæ vulgo vocata, crucifixionis locum continebat: et ubi quondam lignea crux, e qua salus mundi pendit, infixæ stetit, miræ magnitudinis argentea crux statuta in visibatur [Cf. Quaresm., Gretserum, Bedam, etc.]

(97) Προέρπειν. Calvarie mediocris altitudo aspera et petrosa, etsi paululum a sepulcro distan-

Oceanus vitæ semper viventis
 Et veræ oblivionis, luciferum sepulcrum.
 Et sacrum terræ umbilicum,
 Petram protensus osculabor,
 Ubi infixum stetit lignum,
 Quod delevit ligni maledictionem.
 Quam magna est tui gloria, illustris petra,
 Ubi crux redemptio hominum infixæ!
 Gaudio exsultans inde veniam
 Ubi cuncti adoramus,
 Quotquot sumus fideles,
 Gloriosum lignum divinum.
 Ut (cura plenus) festinans
 A pictore efformatæ
 Imagini obsequium præstem,
 Genua flectere gestiam.
 Et per splendidum suggestum
 Gaudio exsultans deveniam,
 Ubi invenit sanctum lignum
 Veneranda Helena imperatrix,
 Eum cum cordis compunctione
 Ineffabili ascendam.
 Ut aspiciam in alto positam
 Arundinem, spongiamque et lanceam.

A
 Ὠκεανὸς βιοτῆς ἀπὸν βιούσης,
 Ἀτρεκέως τε λήθης, φωσφόρε τύμβε.
 Ζάθεον μεσόμφαλὸν (98) τε
 50 Πέτραν ἐκταθείς φιλήσω,
 Ὅθι τὸ ξύλον πεπήγει
 Τὸ λύσαν ξύλου κατάραν (99).
 Ὡς μέγα σεο κλέος, φαίδιμε πέτρα,
 Σταυρὸς ὅπη μερόπων λύτρον ἐπήχθη.
 55 Θαλέων χαρὰ δ' ἐπείθω (1)
 Ὅθι προσκυνούμεν ὄντοι
 Πέλομεν λεῶς θεοῖο
 Ἀγλαὸν ξύλον τὸ θεῖον.
 Ἵνα παμμέδων ταχύνας (2)
 40 Κεχαραγμένη γραφὸς ¹⁰
 Σέβας εἰκὼν προσοίσω,
 Γόνατα δράμοιμι κάμψαι.
 Κατὰ παμφαῆς δὲ βῆμα (3)
 Γεγανυμένος πορευθῶ,
 45 Ξύλον οὗ τὸ θεῖον εὗρεν
 Ἑλένη μέδουσα κεδνή ¹¹.
 Μετὰ κραδίης δὲ πλήρους
 Κατανύξως ἀνέλθω
 Ὑπερώϊον θεοῦμαι
 50 Κάλαιον, σπύγγον τε, λόγχην ¹².

VARIAE LECTIONES.

¹⁰ Versus obscuritate referti ut codd. habent Ἵνα παμμέδων τε χύνη κεχαραγμένη γραφὸς. Vide adnot. Cæterum neque ταχύνας metri convenit. ¹¹ Barberinianus barbarum vocabulum continua scriptura exaratum ita exhibet εἰσιμεδουσακεδνή. Allatus in suo apographo divisionem verborum et binos accentus tantummodo adiecit. ¹² codd. κάλαμος σπύγγος τε λόγχη.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

tis, ab hoc verbo denotatur περιχαλλέως γ' ἐπαυ-
 λον, *perpulchre inhabitatum*, propter ecclesiam
 scilicet ibidem exstructam; ἐπιζυλός enim interpre-
 tatur εὐοικός ab Hesychio.

(98) Μεσόμφαλον, ut scilicet Gretserus [*De S. Cruce*
 lib. 1, cap. 17] animadvertit, non mathematicæ de
 medio terræ habitabilis SS. Patres Golgotham ita
 appellaverunt, sed moraliter. Videsis autem quare
Calvariae mons fuerit iste locus vocatus apud eum-
 dem Gretserum l. c. et Baron l. I *Annal.*

(99) Lignum fructum vetitum Adamo præbens,
 lignum fuit maledictionis, quam rursus crucis li-
 gnum delevit: quapropter inferius petra, ubi crux
 infixæ stetit, μερόπων λύτρον vocatur.

(1) Transit Sophronius ad Constantinianæ basi-
 licæ partem, ubi crux Domini ab Helena inventa
 fuit: cujus partem fidelium adorationi undique con-
 currentium expositam ipsa Helena in arcano sacra-
 rio servari iusserat, et quotannis (die 14 Septem-
 bris hoc festum ab Ecclesia Græca celebratur) ab
 episcopo sanctæ civitatis ostendebatur. Οὗ μέρος,
 ait Nicephorus [*Hist.* lib. viii, cap. 29], τὸ πλεῖ-
 στον ἡ θεία Ἑλένη ἀργυρὰ περιχλίσασα θήκη, τῷ
 ἐπισκόπῳ εἰς μνήμην ταῖς εἰσέπειτα κατελήμψανε
 γενναίᾳ, οὐ κατ' ἔτος; καὶ τὴν θείαν ὄψωσιν ἰδέσκειν
 ἐκτελεῖν. Hæc sancta crux custodem proprium ha-
 lebat. Cyrillus suo ævo quemdam Cosmam nomi-
 nat hoc munus obeuntem; insuper conc. Chalcedo-
 nense huius officii mentionem facit, quæ videsis
 apud Gretserum [*Op. cit.* lib. 1, c. 75].

(2) Duo sunt versus lectionis mendosissimæ et
 prorsus obscuræ, calligraphi fortasse incuria.
 Mens tamen Sophronii, ut reor, hæc est. Qui an-
 tequam sanctam crucem adoraret, illam fortasse
 sanctæ Virginis imaginem, quæ Ægyptiacam Ma-

riam [*Cf.* Damasc. *De imag.* lib. iii; conc.
 Nic. ii, act. 4, et ipsius Sophronii S. Mariæ Ægypt.
 Acta] crucem videre cupientem, et vi divina ab in-
 gressu basilicæ repulsam, tum Christo Domino conc-
 ciliavit, veneratum abiit, ut beneficia inde reportaret
 Ἵνα παμμέδων τε χύνη. (Hic tamen versus huius
 strophæ cum subsequentibus existimo confusos,
 intermediis scribæ vitio relictis.) Participium
 κεχαραγμένη, ut habent codd., in femininum ge-
 nus mutavi ut cum εἰκὼν concordaret, et ut rea
 se habet, ita interpretor lectionem obscurissimam:
Ut orbis rector beneficia super me effundat; genua
flectam ante imaginem a pictore efformatam in ve-
nerationis obsequium.

(3) Sophronii περίοδον sequamur: qui, ima-
 gine adorata, ad suggestum sacrum undique co-
 ruscum, ubi Helena sanctam crucem invenit, in-
 visendum proficiscitur: indeque ascendens, devo-
 tione compunctus sacram arundinem, spongiam et
 lanceam in aliqua ædium parte edita fortasse re-
 positas cum admiratione spectat. Cæteroque voca-
 bulum ὑπερώϊον Beda explanabit: ipse namque de
 lancea disserens [*De loc. sanctis*, c. 2], *Lancea*
militis, ait, *inserta habetur in cruce lignea in por-*
ticu Martyrii. Idem spongiam in illa exedra as-
 servari scripsit, in qua calix Domini inter Marty-
 rium et Golgotham scriniole erat reconditus: de
 arundine vero hæc notitia Sophronio debetur.
 Multa quidem scitu digna sunt de hisce sanctæ
 passionis instrumentis, quæ videsis in *Chronico*
Alexandrino, apud Paulum Æmilium, *De rebus*
gestis Francorum c. 4; apud Robertum monachum,
 c. 7; Bosium, *De cruce triumphante*; et *Diarium*
Romanum die ultima Maii 1792.

- Νεαρόν ¹³ δ' ἔπειτα κάλλος
 Βασιλικὴν εὖ κατείδω,
 Μοναχῶν ὅπου χορεία
 Νυχθίους τελοῦσιν ὕμνους ¹⁴ |
 55 Ἐν ἐμοῖς ἑρόμοις ποσὶν τε
 Ἐπὶ τὴν Σιών (4) ἀπέλθω,
 Ὅθι γλωσσοपुरρόμορφος ¹⁵ (5)
 Κατέβη χαρὰ θεοῦ.
 Ὅθι μυστικὸν δὲ δείκνον
 60 Τελέσας ἀναξ ἀπάντων,
 Ὅπαδῶν ἐνύψεν ἱγνη
 Μετριοφρόνως (6) διδάσκων.
 Ποταμῶν δίχην λάσεις (7)
 Ἀπὸ τῆς πέτρης ἐκείνης,
 65 Θεόπαις ὅπου ταῦνσθῃ,
 Μαρίη βρούσα πασιν.
 Χαῖρε, Σιών, φαίδων ἦλκε κόσμου
 Ἦν ποθέων στενάζω ¹⁶ νύκτωρ καὶ ἡμαρ.
 Ῥαγὲν ὡς ἀφῆκεν ἔδου (8)
 70 Νεκράδας σοφῶδες ἔργῳ,
 Τότε παντάναξ ὁ ῥήγας
 Ἐφάνη φίλος ἐκείσε.
 Σκοπιτὴν (9) λιπὼν Σιώνδε
 Περιφύς πέτρης, ἐφ' ἣν περ
 75 Δι' ἔμ' ὁ πλάσας ἐτύφθη,
 Δόμον εἰς πέτρην κατέλθω.
 Τόπον οὗ (10), κλάων στενάζω,
 Σοφίης φίλων ὁ πρῶτος
 Ἐδὼν ἐκλυσεν τὸ πῆμα,
 80 Χαμᾶδης πεσὼν φιλήστω.
 Προβατικῆς (11) ἀγίης ἐνδοθὲ βαίνων
 Ἐνθα τέκεν Μαρίην πάγκλυτος Ἄννα,

- A
 Et decus inde novum
 Basilicam contemplantor,
 Ubi turbæ monachorum
 Nocturnos canunt hymnos.
 Gressus meos exin movens
 In Sion veniam, ubi
 Sub linguarum ignis forma
 Gaudium Domini descendit.
 Ubi quidem cœnam mysticam
 Rex omnium instituens,
 Asseclarum pedes lavit
 Humilitatem docens.
 Maria est, quæ fundit omnibus
 More fontium salutem
 Ex illa petra, ubi
 Dei filia posita fuit.
 Salve, Sion, sol splendide mundi,
 Quam cupiens ingemisco noctesque diesque.
 Ut emisit ab inferno
 Mortuos inde liberatos,
 Tunc Salvator omnium rex
 Ibi apparuit benignus.
 Excelsa Sion relicta,
 Osculatus petram, supra quam Creator
 Verberatus propter me fuit,
 In aedes ad petram veniam.
 Locum ubi, flens suspiro,
 Princeps omnis sapientiæ
 Suam sententiam audivit,
 Humi stratus osculabor.
 In probaticam sanctam ingrediar
 Ubi Anna præclara peperit Mariam.
- B
 C

VARIE LECTIONES.

¹³ codd. νεαρόν et v. seq. κατείδω. ¹⁴ codd. ὕμνους. ¹⁵ codd. γλωσσοपुरρομόρφος. ¹⁶ codd. στενάζων.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(4) Hujus magnificæ ecclesiæ, quæ omnium ecclesiarum maxima nominari solebat [Baron. *Ana.* l. I, p. 219], ab Helena exstructæ iconographiam, ut tunc temporis exstabat, conservavit Adamnanus. Cf. Quaresmii t. III, p. 124.

(5) Γλωσσοपुरρόμορφος. Spiritum sanctum in formam ignearum linguarum super apostolos descensum indicat hoc sesquipedale vocabulum, cujus amplam explicationem exhibet Eustathius in tomo sequenti in *Commentario* nunc primum edito de iambico *canone Pentecostes*: cf. hirmum 5 odæ. Cœnaculum ab Helena in porticu templi circumclusum refert Nicephorus [*Hist. lib. viii, c. 30*], quæ res a Cyrillo Hierosol. [catech. 16] prænuntiata fuerat.

(6) Μετριοφρόνως a μετρίφρων, quod in lexicographis deest; idem vocabulum a Sophronio in ode 8, v. 82, explicatum est.

(7) V. 63 ad 66, versus obscuri explicatione indigent, et, ut existimo, hic Sophronius de aliqua petra, in qua Virgo mortua posita fuit antequam sepeliatur, procul dubio loquitur. Namque in superiore montis Sion planitie, inquit Beda, l. c., monachorum cellulæ frequentes ecclesiam magnam circumdant, illi, ut perhibent, ab apostolis fundatam eo quod ibi Spiritum sanctum acceperint, ibique Maria obierit. Μαρία igitur Θεόπαις ἐστὶν ἡ βρούσα πασιν λάσεις δίχην ποταμῶν ἀπὸ τῆς πέτρης ὅπου ἐταῦνσθῃ: neque πέτρα hic est sepulcrum, quod scimus in Gethsemani repositum.

(8) V. 69 ad 72. Nec minore obscuritate laborant hi versus, quorum mentem ita interpretari liceat. Post justorum animas ab inferis vocatas, tum Jesus e mortuis resurgens apparuit, etc.

(9) Σκοπιτὴν. Superior ecclesiæ fortasse est hic σκοπιτὴ, de qua loquitur Cyrillus Hierosol. loco supra citato, et δόμον κατέλθω inferior ejusdem ecclesiæ pars, ubi petra ... exstat (sunt Adamnani verba) supra quam Creator noster a creatura sua heu! flagellatus est. Sic et noster Sophronius loquitur, πέτρην ἐφ' ἣν περ.

(10) Τόπον οὗ, etc., locum ubi mortis sententiam audivit Salvator, Caiphæ domum videlicet, de qua Brocardus ita disserit: *Procedentes ultra in montem Sion inveniemus Caiphæ domum, cujus aulam Helena in ecclesiam convertit*. Cf. Niceph. l. c. Vocabulum φίλων non semel cogitavi ita emendare φίλος, mansuete, placide; revera Jesus non respondit Hebræorum injuriis cum eum coram Caipha steterunt.

(11) Προβατικῆς, etc. Domum Joachim juxta probaticam fuisse, ubi Anna Mariam in lucem edidit, non solum Damascenus [l. iv, c. 5, *De fid. orth.* et Orat. 1, de Virg. nat.] pluribus locis testatur, sed et fidelium pietas, quæ ecclesiam ibi sanctæ Annæ dicavit, ubi subitus fertur fuisse sacrum cubiculum in quo B. M. V. nata est. [Cf. Quaresm. loc. cit.]

Subiens templum, templum illud

Purissimæ Deiparæ,

Deosculans amplectar.

Parietes mihi charissimos.

Neque temere præteribo

In medium forum gradiens,

Ubi in patriis est nata

Thalamis regina Virgo.

Ubi ascendit paralyticus

E terra tollens illum grabatum

Jam sanatus jussu Verbi,

Locum illum etiam videbo.

Gaudens animo letabor

In prædio sacro, corpus

Quod olim excepi

Deiparæ Mariæ.

Hortum Gethsemani perillustrem canto,

Ubi est sepulcrum Matris Dei.

O quam suavis es, excellens mons,

Unde Christus rex ad cælos conscendit!

XXI. — In avum Menam æconomum noni Alexandriæ falso accusatum sub Phoca quod Theodosium Mauricii filium excepiisset.

Mhi lyram fer, propheta,

Eia tympanum agita,

Karia, ut cantu celebrem

Exsultans Triadis potentiam.

Triadis vivificæ pango gloriam,

Eximii Patris redemptionem cano.

Cum cymbalis exsultans

Triadis gloriam cano,

Celebrans Patris redemptionem.

Tristem gemitum nam abstulit

Obruentem animam meam,

Et lætitiæ ducem restituit

Mea suspiria fugantem.

Pater meus pius Menas

Pauperum erat pater,

Tutamen religiosorum,

Advenarum Pater omnium.

A

Ὑποδὺς νεῶν, νεῶνδε

Θεομήτορος πανάγνου,

85 Φιλέων περιπλακείην

Ἐρατοὺς ἔμοιγε τοίχους.

Φέρε δὴ μάτην μετέλθω

Ἀγορῆς μέσης οὐδεὺν,

Ὅθι πατρικοῖς ἐτέχθη

90 Θαλάμοις ἀνασσα κούρη.

Χαρόθεν φέρειν ἐκείνην (12)

Πάρετος κλίνην βεβήκει

Ἑγὼς Λόγου καλεῖσθαι,

Βάσιν οὖν ἴδοιμι καίην.

95 Ψυχωτερέως τρυφεύην "

Τεμείω δ' ἐπ' αὖν, τὸ σῶμα

Τὸ δεδεγμένον τὸ σῶμα

Μαρίην Θεὸν τεκοῦσας,

Γεθσημανῇ τέμενος (13) λαμπρὸν αἰίδω

100 Ἐνθα τέτυκτο τάφος " Μητρὶ Θεοῦ.

Ἡ γλυκὺ πλείστα πάλαις ἔξοχον οὖρος,

Χριστὸς ὅθεν μεδίω οὐρανὸν ἴδεν "

B

KA'. — Εἰς τὸν πάππον Μητῶν τὸν οἰκονόμον τοῦ ἐννάτου (14) Ἀλεξανδρείας συκοφαντηθέντα ἐπὶ Φωκά, ὅτι Θεοδόσιον " τὸν υἱὸν Μανρικίου ἐδέξατο.

" Ἀγε μοι λύρην, προφήτα,

" Ἀγε τύμπανον δόνησαι "

Μαρίη, ὅπως αἰίσω

Τριάδος κράτος· γεραίρων.

6 Τριάδι ζωστόκῳ κύδος ἀγείρω

Πατέρος θεσπεσίου λύτρα λιγαίνω.

Μετὰ κυμβάλων χορεύων

Τριάδος κλέος λιγαίνω,

Πατέρος τὰ λύτρα μέλπων.

10 Βλαβερὸν στόνον γὰρ ἤρεν (15)

Κραδίης ἐμῆς μολόντα,

Γλυκερὴν χαρὰν δὲ δῶκεν

Συναγῶν ἐμῶν διώκτην.

Γενέτης ἐπὶ θεόπτῃς (16)

15 Γενέτης πᾶν πενήτων,

Ὅσιον ἔρεισμα Μητῶς

Γενέτης ἔξιν τε πάντων.

C

VARIE LECTIONES.

" Ut est in ed t. codd. τρυφεύην. " Addidi τάφος, quod deest omnino in codd. " Codd. ἴδεν contra metri rationem et evang. historiam; Christus enim e monte Olivarum ascendit, non vidit cælos. " codd. Θεοδόσιος. " δόνησαι.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(12) E Sophronii verbis locum in probatica tantum a paralytico occupatum, quem tollere grabbatum suum jussit Salvator [Joan. v], a devotis fidelibus visitatum in tanti miraculi memoriam, atque in honore fuisse colligitur.

(13) Gethsemani prædium Μαρίας ἁγίων τέμενος fere semper vocatur a sacris melodiis, ubi Helena illustrem ædem ædificavit, ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου τ. v. ζωηφόρον ἐκείνης τάφον ἀσφαλῶς περιστοιχισασα, ita Niceph. l. c. Videsis tamen Baronii Annales anno 48.

(14) De hoc Mena et de ἐννάτῳ notitias in præfatione congesimus. De hujus odæ argumento satis erit verba Theophylacti recitare, quæ exstant in lib. vin. c. 45, in f. Κατὰ ταύτας τοῖνυν ἡμέρας εἰς τὴν οἰκουμένην πλάνη εἰσέρρηκε, καὶ Θεοδόσιον οἱ

D Ῥωμαῖοι μὴ τεθνηκέναι ἐδέξαζον· καὶ γίνεται τοῦτο καίριον μεγίστων κακῶν, καὶ φόνων εὐθηνειαν ἢ ψευδὴς αὐτῇ ὑπόθεσις πραγματοῦται. De tot itaque persecutionibus hanc Menæ ἀνέκδοτον nobis servavit Sophronius. Trinitatis patrocinio itaque Menæ θεσπεσίου, propter eximias virtutes quasi divini, a sycophantia liberationem Sophronius statim ascribit. Πατέρος est σεπτικὴ φωνὴ monachis deitate, doctrina, senectute spectandis tributa, ut ait div. Aug. Collat. Carth. c. 242.

(15) Σύνταξον δὲ οὕτως· ἡ τοῦ πατρὸς Μητῶς λύτρωσις ἤρεν ἐμῆς καρδίης στόνον μολόντα βλαβερόν.

(16) Γενέτης, id est πατὴρ τιμῆς ἐνεκα· θεόπτῃς intellige propter vitæ contemplativæ sublimitatem.

- Διὸ δὴ δράκων ἀλάττωρ (17)
 Ἀρετῶν ἐμοῦ τοκῆς
 20 Κλέος οὐ φέρων, ἐπ' αὐτὸν
 Φθονερὸν τίνασσε τόξον.
 Ἔνα (18) δὲ φθόνος κακίστου
 Νοερῶν ἐμῶν ἀδελφῶν
 Ἐσίδου τάχιστα; Μηνᾶς
 25 Ὅφειος πεσὼν ²¹ φαρέτρη.
 Ζακότην τάλας προῆλθεν
 Κραδίῃ φθόνον κορύσσων,
 Νέος εὐρέθη τ' Ἰούδας
 Γενέτην θέλων ὀλέσσαι.
 30 Ἀγαθῶν ἐκ πατέρων βλαστὸς ὑπάρχων
 Βελίου πῶς στυγερὸς πάτις φάνθης;
 Ἀγαθοῦ φανείς τοκῆς,
 Φθονερὸν τέκος κακίστου
 Βελίου πόθεν φάνθης; |
 35 Θεῖκον λόγον προφήτου ²² (19)
 Τέλει· φαγῶν γὰρ ἄρτον
 Γενέτου τάλας, κατ' αὐτοῦ
 Πόδας ἀθλίους ἐπῆρεν ²³.
 Ἰκανὸς (20) φθόνον δὲ θρέψας
 40 Κατὰ θεσφάτου τοκῆς,
 Μεθ' ἐταιρίδος κακίστης
 Δολίους (21) συνῆρε ²⁴ σείστρους.
 Ψευδοκατηγορίην πατρὶ τεκόντι
 Ἀντὶ τεκνοτροφίης σείω λοχεύεις ²⁵,
 45 Δολίην τέχνην τοκῆϊ,
 Τέκος ἀθλίον, λοχεύεις,
 Γλυκερῶς ἐπεὶ σ' ἐθρεψεν;
 Κρατεροῦ δ' ἀνακτος ἔχθρην (22)
 Νεκρῶν δόμον λιπόντα,
 50 Ἐν δώμασιν τοκῆς
 Ἰσροῖς (23) λέγων φανῆναι.
 Λόγον ἀστατόν γε τοῦτον (24)
 Ἀτρεκέας τάλας διώξας,

A

Idcirco draco scelestus
 Virtutum patris mei
 Ægre serens gloriam, in eum
 Arcum invidum tetendit.
 Invidia dæmonis quemdam
 Spiritualium fratrum meorum
 Statim sublit, et Menas
 Serpentis telo cecidit.
 Miser prodiit, cor furiosum
 Invidia repletum gerens,
 Novus Judas est inventus
 Patrem qui voluit perdere.
 Ex bonorum parentum genere natus,
 Quomodo dæmonis odiosus filius evasisti?
 Ex optimo Patre genitus,
 Invidiosi proles pessimi
 Dæmonis unde evasisti?
 Divini verba prophetæ
 Complet: nam miser edens
 Patris panem, in eum
 Infelices extulit pedes.
 Diu invidiam cum fovisset
 In patrem divinum,
 Cum infami meretricula
 Dolosos composuit rumores.
 Accusationem falsam genitori tuo,
 Pro eo quod te nutriti, struis?
 Dolosam fraudem patri,
 Miser filii, paras,
 Postquam suaviter te nutriti?
 Potentis hostem imperatoris,
 Mortuorum domo relicta,
 In sanctis ædibus patris
 Asserebat apparuisse.
 Hos instabiles sermones
 Miser vere cum movisset,

B

C

VARIE LECTIONES.

²¹ Barb. habet Μηνᾶς. . . . πεσὼν ut edidi, nam facile subintelligere potes ἐτόγγανε, αὐτὸν, ita ut sententia sit: Ubi invidia unum e fratribus invasit, statim Menas profligatus est a serpentis pharetra. Attamen mendi suspicio me tenet, et castigare velim hoc modo, sed non necessario πεσὼν Μηνᾶν ut sit φθόνος qui διὰ φαρέτρης ὄφειος interimere velit Μηνᾶν. ²² Codd. προφήτα, qui esset vocativus cui hic non est locus. Si velis retinere eandem vocem, perlevis accentus mutatio genitivum Doricum dabit. ²³ Codd. ἐπείρεν. ²⁴ Codd. συνῆρεν αἰστρους, quod vocabulum neque cum solo, neque generis masculini recensetur a lexicographis. ²⁵ Ibid. v. 44 et 47 in fine, quamvis in codd. desit interrogatio, hypothetice errorem non respuo.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

- (17) Δράκων ἀλάττωρ, id est ὁ ἀρχέτακος διά-
 στερνιον τοῦ ἐννάτου Ἀλεξανδρείας ὅπου Μηνᾶς οἰκο-
 νόμος ἐτόγγανε.
 (18) Ἔνα . . . νοερῶν ἐμῶν ἀδελφῶν. Proditoris
 nomen suppressit, ex honestis tamen et bonis
 parentibus natus inferius dicitur, et ab eodem
 Mena educatus.
 (19) Davidis scilicet in psal. xl. v. 10, verba
 ὁ ἐσθίων ἄρτους, ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ περνεισμόν.
 (20) Ἰκανός. *Diis*. In Menam criminatio omnino
 detestanda, at proditionis machinamentum μεθ' ἐται-
 ρίδος κακίστης, omnium quidem rerum pessima est.
 (21) Δολίους συνῆρε σείστρους. Apud Hesych.
 σείω pro συκοφαντῶ invenitur: σείω α. quo σείστρον,
 crepitaculum; duplex itaque huius verbi signifi-
 catio vocabulo τῶ σείστρου mise convenit, quod
 tamen hic masculinum observa.
 (22) Ἐχθρὸν, Theodosium scilicet Phocæ inimicum.
 (23) Ἐν δώμασιν τοκῆς ἱεροῖς, intellige μισα-

sterium τοῦ ἐννάτου Ἀλεξανδρείας ὅπου Μηνᾶς οἰκο-
 νόμος ἐτόγγανε.

(24) Falso rumore divulgato, res per stultiloquam
 mulierculam Alexandriæ κρατοῦντι delegitur; post
 hæc Menas ἐν χειμασιν collocatur: Χεῖμα locus
 est omnibus cæli inclementiis obnoxius, hic vero
 videtur indicare etiam locum cruciatu, ubi reos
 inquirendos fortasse detinere solebant iudices.
 Namque χειμάζεσθαι pro vexari, cruciari vulgo Ale-
 xandrinis usurpare observat Phrynichus, et anony-
 mus *De synonymis et diversis vocibus*, χειμάζειν αἰτ' οὐ
 μόνον παραχειμάζειν, ἀλλὰ τὸ ἐνοχλεῖν ὡς Μένανδρος
 ἐν Ἠνιόχῳ. Meam sententiam confirmat Cedrenus
 a. 6 Justiniani, ubi hæc leguntur: Ὁ δὲ Γαλιμαρ
 ἐλασινῶς χειμαζόμενος. Similia habet Theophrastus
 a. 1 Valentis, ἡνίκα καὶ Γαλάτης Οὐάλεντος οὐδὲ
 χαλεπῶς χειμασθεὶς ἀπέθανεν.

Per stultiloquam mulierculam

Alexandriæ præsidi denuntiavit.

Abi in malam rem, miser fili, qui patri
Parricidium struis postquam te nutrit.

Post hos sermones execrandos

Dolo instructos, pater meus

Mansuetus conjectus fuit

In vincula sub divo exposita.

Sperans enim præfectus

Veritatem cognoscere,

Cum perditis conviciatoribus

Detinebat patrem meum.

Deus patrum, quem tu veneraris,

Te, pater, filiis tuis cito restituat

Deus patrum bonus

Patrem quam citius sospitem

Charis filiis restituat.

Patrem meum hospitalem

Una cum invidis ferro

Misit victum Alexandriam

Ut a rege indicaretur.

Imperator patrem meum

Cum malivolis præfectis

Ad venerandum misit Cosmam

Verum cupiens dignoscere.

Propugnator iustitiæ et vindex,

Ex odiosæ invidiæ auctoribus

Sapientissimus Cosmas

Verum discere dicebat.

Et diserte ait, veritatis

Asseclas se servaturum,

At pessima morte multaturum

Asserentes dolosas nugas.

Accusatione falsa statim detecta,

Christe, dulcem patrem redime.

Deus, cito machinatione

Dolosa recta detecta,

Patrem charum sospita.

Gravi metu autem percussi

Cor invidum, sine plagis

Doloso præsidum furore

Patrem redarguerunt.

Tum vero invidiam detectam

Dolosamque omnem machinationem,

Plene Cosmas inclytus pio

Enarravit imperatori.

A

Διὰ φληνάφου γυναικὸς

55 Φαρίης ἐφη κρατοῦντι.

Ἐρβε πατροκταστὴν, ἀθλιε κοῦρε,

Ἀντὶ τεκνοτροφῆς πατρὶ λοχεύων.

Μετὰ δὲ βδελύγμα μύθων

Δολομηχάνων γε τούτων,

60 Ὁ ἐμὸς πατὴρ ὁ πρῶτος

Ἐνὶ χειμάσιν κατέστη.

Νομίσας τε γὰρ πυθέσθαι

Ἀτρεκέϊς λόγους ὁ ἄρχων

Μετὰ λοιθόρων ἀλιτρῶν "

65 Γενέτην ἐμὸν συνέσχεν.

Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὃν οὐ γεραίρεις,

Σὲ, πάτερ, σέο τέκνους θάπτον ὁπάζοι.

Ἀγαθὸς Θεὸς τοκῶν

B

Γενέτην, τάχος σάώσας "

70 Γλυκεροῖς τέκνοις ὁπάζοι.

Ξαναγόν " τ' ἐμὸν τοκῆα (25)

Φθονεροῖς ὁμοῦ σιδήρῳ

Φαρίης ἐπεμψε δῆσας,

Βασιλεῖ δίκην ὑφέξειν.

75 Ὁ δ' ἀναξ ἐμὸν τοκῆα (26)

Μετὰ δυσμενῶν ἐπαρχῶν

Ἰερῷ πέπομφε Κοσμᾶ

Ἀτρεκέϊς θέλων πυθέσθαι.

Πρόμαχος δίκης κολάζων,

80 Στυγεροῦ φθόνου τοκεῦσιν

Ὁ σοφώτατός γε Κοσμᾶς

Ἀτρεκέϊς λέγεν διδάσκειν.

Ῥόος εὐλαδὸς τε σώζειν

C

Ἀτρεκέϊς λόγους φιλοῦντας "

85 Θανέειν δ' ἐφη κακίστως

Δολίους λέγοντας ὁθλους.

Ψευδοκατηγορήν θάπτον ἐλέγξας,

Χριστέ, πατρὶ γλυκερῷ λύτρον ὁπάζεις.

Ὁ Θεὸς, τάχιστα τέχνην

90 Δολίην καλῶς ἐλέγξας,

Γενέτην φίλον σάώζεις.

Στυγερὸν φόβον δ' ἐλόντες

Κραδίῃ φθόνον, τοκῆα

Δίχα τυμμάτων ἐπαρχῶν (27)

95 Δολίῶν ἐλεγξαν ὁστρῶν.

Τότε δὴ φθόνον φανέντα

Δολίην τέχνην τε πᾶσαν,

D

Ὁ κλυτὸς τὰ πάντα Κοσμᾶς

Βασιλεῖ διήλθε θείῳ.

VARIE LECTIONES.

" Vocab. ἀλιτρῶν spiritu densò signatur in codd., et σέο accentu acuto. " Codd. σάωσης. " Ξαναγόν. Ita codd., at velim emendare ξαναγός. " Codd. φιλοῦντα.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(25) Ξαναγόν Menam appellat Sophronius eo quod benigne exciperet hospites, utque supra v. 17, *hospitum patrem* eundem dixerat.

(26) Veritas fortasse ex relatis actis nondum constabat, quapropter Menas ad Cosmam ut inquireretur mittitur. Quisnam fuerit iste Cosmas definire nonqueo: Συλαστινὸς quidam Cosmas laudatur in c. 172 *Limonarii*, vir summa virtute, humanitate, doctrina et comitate commendatus. Cæteroque hunc Cosmam insignem sui temporis

advocatam ad causæ tanti momenti cognitionem a principe deputatum non video repugnare: quin imo quæ v. 79 sequuntur, πρόμαχος δίκης καλάζων, et v. 85, ῥόος εὐλαδός, mire meæ suspicioni astipulantur.

(27) Δίχα τυμμάτων, id est ἀνευ πληγῶν calumniosa fraude detecta, Cosmas rem aperit principi, qui sycophantiæ auctores condemnat, et Menam ἀπὸ χειμάτων liberat: is tamen paulo post, incertè fortasse confectus, extremum obiit diem.

- 100 Ὑπὸ δ' ἀφθίτου Θεοῦ
Κραδίην ἀναξ ἀέξων,
Φθόνον εὐθέως ἐπιγνοῦς
Κρίσιν ἐνθεον παρέσχεν.
Φθονεροῦς δίκην παρέξειν
- 105 Δολίης τέχνης καλεῖσας,
Γενέτην τ' ἐμὸν καλεῖται.
Ἀπὸ χειμάτων ἀλύξαι.
Ὡ πάτερ, εὐσεβίης εἵνεκα σεῖο
Ψυχοκλόνου σε Θεὸς σῶσεν ἀνάγκης.
- 110 Ἀρετῶν τεῶν τὸ πλῆθος
Θεός, ὦ πάτερ, νοήσας
Στυγεροῦ μόρου ἔσωσεν.
Χαλεποῦ φθόνου πεσόντος
Γοερὸν νέφος καλύφθη,
- 115 Δακρύων χρόνος παρήλθεν
Πατέρος φίλου φανέντος.
Ψύθος ὤλετο προνοή
Θεϊκῆς δίκης μολούσης,
Ἀπὸ γὰρ Θεοῦ προνοίης
- 120 Γενέτου χάρις φαίνεται.
Στονάχων σῶν τεκέων Χριστὸς ἀκούσας,
Γενέτην ἐξ ἀδίκου ῥύσατο πότμου.
Στονάχων τεῶν ἀκούσας
Τεκέων Θεὸς τοκήα
- 125 Ἀδίκου φύλαξε πότμου.
- KB. — Εἰς τὸν κύριον Παῦλον τὸν κατεδιδότον καὶ
Μαρίαν τὴν μητέρα αὐτοῦ κοιμηθεῖσαν ἔν
Κυρίῳ (28).

Παῦλος.

- Ἀγαθοῦ πεσόντος ἔρκους,
Μαρίης ἐμῆς τεκούσης,
Τίνα τὸν γόνυ τελέσω;
Τίσι δακρύων βέθροισι;
5 Τίπτε τὸν, Μαρίη, κάλλιπες υἱά
Ποντοπορεῖν βίотου κύματα μούνον;
Βλαβεραὶ (29) πνέουσιν αἶραι
Ἀφ' ἁμαρτάδος παράγγων,
Βίотου σκάφος βροτοῖσιν
- 10 Ὑποπόντιον ποιοῦσαι.
Γνόφος ἔσχατος κακοῖσι
Ἀφ' ἁμαρτάδων ὁμίχλης
Ἀποτίκτεται προδαίνων
Βίον ἐσχάτως ἢ παράττειν.
- 15 Διὸ νῦν ἐμοίγε Παύλῳ
Βίотου πλέοντι ἢ πόντον
Ἐδέχθη γνώφος, θυέλλῃ
Ταραχοῦς τροφὰς κομίζων.

A

Atque ab immortalī Deo
Animos sumens imperator,
Invidia detecta, statim
Divinam sententiam dixit.
Invidis poenam subire jussit
Dolosæ machinationis,
Parentem meum jubet
E carcere liberari.

O pater, pietatem propter tuam
Deus te liberavit horrendo periculo.

Tuarum copiam virtutum,
Pater, Deus cum inspexisset
E morte horribili te liberavit.

Tristi invidia depulsa,
Nubes atra fuit disjecta;

B

Lacrymarum dies præteriiit,
Ut apparuit pater dilectus.

Criminatio periit, providentia

Justitiæ divinæ accedente,

Namque ob Dei providentiam

Gratia ostensa est genitori. [diens

Christus, tuorum filiorum gemitum exau-
Te patrem ex injusta salvavit morte.

Gemitu tuo audito,

Natorum, Deus, patrem.

Iniquæ sorti eripuit.

XXII. — In dominum Paulum candidatum et Ma-
riam ejus matrem in Domino mortuam.

Paulus.

C

Præsidio dilecto amisso

Maria mea genitrice,

Qualem luctum incipiam?

Quibus rivis lacrymarum?

Quid tuum, Maria, deseruisti filium

Solus ut vitæ fluctus permearet?

Spirant aura perniciosæ

E barathro peccati,

Quæ naviculam vitæ humanæ

Jam submergere festinant.

Summæ tenebræ exoriuntur

Mali ob caliginem peccati,

Quæ jam crescunt ita, ut vitam

Usque ad extrema turbent.

D

Quare me nunc etiam Paulum

Vitæ oceanum navigantem

Turbo et tenebræ invaserunt

Vitam turbidam efficientes.

VARIE LECTIONES.

²⁹ Codd. κοιμηθέντας. Fortasse cum Sophronius scribebat, Paulus erat vita functus; at quod in hac ode vivus representatur, et dialogum instituit cum matre mortua, quæ piissimas admonitiones ad honeste sancteque vivendum filio roganti præbet, idcirco κοιμηθεῖσαν emendavi, ne lectori negotium faceretur. Insuper ob eandem causam interlocutorum nomina adjeci. ³¹ Codd. ἄν' ita et v. 12. ³² Barb. ἐσχάτως. ³³ Codd. πνέοντι.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(28) Inter venustissimas mei Sophronii odae principem locum huic postremæ assigno: tanta enim pietate in Deum, charitate inter religiosissimam matrem, et optime moratum filium, et cordatis ad pie sancteque vivendum monitis abundat,

ut supra nullibi invenire queas. Hisce adde quamdam numerorum παθητικὴν harmoniam, quæ animum etiam severissimum commovet.

(29) Βλαβεραὶ αἶραι, hæreses fortasse undique invalescentes.

Maria.

Omnia quidem nosti, fili,
Quæcunque super terram
Repunt, naturæ legibus
Mortis corruptioni subjacent.
Christum ducens vitæ navigationis so-
[cium,
Non expavesces tempestatum ventum horri-
[dum.

Deus qui olim omnia condidit
Pœnam omnibus constituit,
Ut qui e terra nascuntur
Rursus in terram revertantur.

Deus ergo qui hæc statuit
Me quæ olim nata fueram
Jussit mori, naturæ
Obsequentem legibus.

Paulus.

Eia loquere nunc, mater,
Mihî luctu ingenti perduto,
Ut dolorum pondus queam
A meo corde dissipare.
Te mortua præsidio nostro,
Jaculorum inimici me timor domuit.

Maria.

Utinam ægritudinem
Tuam auferrem, chare fili!
Quam non potes sustinere
Male semper perturbantem.

Rationem solet gignere
Tristitiæ purus nimbus;
Et tui maximi doloris
Ego misera partem cepi.

Paulus.

Nemo omnium mortalium
Tanta mala passus est,
Idcirco gemitus me domant
Intuentem vitæ tumultus.

Maria.

In Deum mentem elevans,
Fili, in Dei Filium honorum
Omnium distributorem,
Tentationes evitabis.

Præsidium habes validum, fili, Genitricis
Christi, qui inimicorum vires confregit.

D

Detestare nova dogmata
Cum malis auctoribus,

A

Maria.

Ἐδάς ἀπαντα, τέκνον,
20 Ὅσα γῆς ²² ὑπερθεν ἔρπει
Ὅτι περ νόμοισι φύτης
Θανάτου φθοραῖς συνήπται.
Χριστὸν ἀγων βίτου σὺ μπλεον ἀλμης,

Χείματος οὐ τρομέεις ἐντρομον αἶρην.

25 Ζυγὸν ἐνδέδεκε πᾶσιν
Ὁ πάλαι θεὸς ποιήσας
Ἀπὸ γῆς φύσιν λαβοῦσιν
Ἐπὶ γῆν πάλιν βαδίζειν.
θεὸς οὖν ὁ ταῦτα ταύξας (30)

30 Ἐμὲ τὴν πάλαι γεγῶσαν
Θανέειν κέλευσεν, ἀρτι
Φύσεως νόμους ταλοῦσαν.

B

Παῦλος.

Ἰαχὴν ἱαλλε, μήτερ,
Μέγα μοι τραγῶντι πένθος (31),
35 Ἀχέων ὅπως τὸν ὄγκον
Ἀπ' ἐμῶν φρενῶν σκεδάσω.
Ἀσπίδος ἡμετέρης σεῖο πεσοῦσης,
Ἀντιδίων με δέος δάμνα βελέμνων.

Maria.

Κραδίης στέρησιν οἶμαι,
40 Φίλε πατ' ²², τὴν ἀραίην
Σθένος οὐκ ἔχει κομίζειν
Ἐσσεῖ κακῶς στροβοῦσαν.

C

Λόγον ἐκτεκεῖν (32) συνήθε ²².
Καθαρὸν νέφος ἀνίης,
45 Διὰ σὸν μέγιστον ἄλγος
Μέρος ἡ κάλαινα λείψεν.

Παῦλος.

Μερόπων κάκιστα τόσσα
Πάθεν οὐδὲ εἰς ²⁷ ἀπάντων,
Διό με στόνος δαμάζει
50 Βίτου κλόνον σκοποῦντα.

Maria.

Νόνος ἐς θεὸν τιταίνων,
Γόνε, τὸν ²² γόνον θεοῖο
Τῶν δλων καλῶν νομήα
Νοστροῦς λύκουσ ἀλύξοις.
55 Τεῖχος ἔχεις κρατερὸν, γούνε, τεπούσης (33)
Χριστὸν, ὃς ἀντιδίων ἐβλάσε κόρσας.
Ξένα δόγματα βεβλύττω (34)
Ἄμα τοῖς κακοῖς τοκεῦσιν,

VARIE LECTIONES.

²² codd. γῆ. ²² codd. φιλόπαι: τε ἦν et v. 42, στροβοῦσα. ²² codd. συνήθε. ²⁷ codd. οὐδὲ εἰς. ²² codd. τῶν, mallem τὸν metri gratia.

P. MATRANGÆ NOTÆ.

(30) Exstat hujusmodi sententia in Ciceronis Lælio iv, 13: *Quem fuerat æquius, ut prior introis- ram, sic prius exire de vita.*

(31) Μέγα μοι τραγῶντι πένθος. *Mihi luctu ma- ximo perduto.*

(32) Reapse calamitates prudentiores efficiunt homines.

(33) Mariæ Virginis præsidio infernales hostes

debellantur.

(34) Monita sequuntur pientissima. Perniciosa et nova dogmata (puta Monothelismum) eorumque auctores execrandos esse docet, pietatem erga Deum habere sinceram, præsidium esse senibus, opes indigentibus profundere, ægrotis auxilia præ- bere, etc.

- Ἦσαπερ δόμου θεοῖο
 60 Ἀπελαύνεται νομεῦσιν³³.
 Ὅλος εὐσεθῆς φασίνου
 Κραδίην σοφῶν³⁴ καθαίρων,
 Θεὸν ἀξίως γεραίρους
 Πραπίσιν, λόγοισιν, ἔργοις.
 65 Πολιοῖς γένοιο βᾶδος,
 Ἀπορουμένοισιν ἔλκος,
 Νοστροῖς ἄκος προλάμπους,
 Ἀδικουμένοισιν ἔρκος.

Παῦλος.

- Ῥυπαρῶς ἀεὶ βοῶσας³⁵
 70 Ῥυπαρὸν φέρω τὸ βλέμμα
 Ὅθεν ἐς Θεὸν νοῆσαι
 Ἀπορῶ τοῦ σοῦ γε θάρσους.
 Ἐκ μακάρων στανόεις Παῦλος ἐτύχθην (35),
 Μῆτερ ἐμὴ σταθερῇ, αἰὸ θανούσης
 75 Σὺ δὲ δὴ πάρος τεκοῦσα
 Ἐπὶ γῆς ἐμοὶ παρούσα,
 Πέλες ἀγκυρα κρατίστη
 Θεὸν ὡς ποιοῦσα.
 Τὰ σὰ γὰρ φέριστα πάντα³⁶
 80 Βίος εὐσεθῆς θεόφρων,
 Καθαραὶ λιτῶν πορεῖαι
 Ἐμὲ πρὸς Θεὸν συνήπτον.
 Ὑπὸ δὲ σκέπην μεγίστην
 Τελέων τεῶν λιτάων,
 85 Θεὸν εἶχον εὐνοοῦντα,
 Βίον εἶχον εὐδρομοῦντα.
 Παῦλος· ἐγὼ στανόεις πῶς ἐφάνθην,
 Μῆτερ ἐμὴ γλυκερῇ, αἰὸ θανούσης;

Μαρία.

- Φᾶος εἰσορᾶν θεοῖο
 90 Ποθέειν ἔχειν τε θάρσος,
 Φίλε παῖ, φίλον θεοῖο
 Ἱερὸν βίον διώκεις.
 Οὐρανίης Τριάδος πάγκλυτον εὖχος,
 Κούρε, σὲ πᾶρ χθονίοις ὄντα σῴσσοι.
 95 Χαρίεις Θεῷ φανήσῃ
 Ἀπὸ πράξεων ἀλιτρῶν
 Ἐπὶ θέσκελον διαίτην
 Πάλιν ἐστιῶν³⁷ προθύμως.
 Ὑγόν εἰ φύγοις δὲ φλαῦρον
 100 Τὸ ἀμαρτάνων ὁπηδόν,
 Θεὸν εἰσίδεις ἀπαύστως
 Ἐπὶ σὸν βίον σκοποῦντα.
 Ἀθανάτου Τριάδος παγκρατὲς ἔρμα
 Ἐκ θανάτου σε λυγροῦ, κούρε, σῴσσει.

A

Quotquot domus Dei
 Repelluntur a pastoribus.
 Præbe te omnino pium
 Scite cor mundatum habens,
 Deum digne dilige
 Mente, verbis, operibus.
 Baculum esto senibus,
 Pauperibus copia,
 Ægrotantibus levamen,
 Injuriam patientibus præsidium.

Paulus.

Cum vixerim semper immunde,
 Immundum sero vultum,
 Quare ut mentem ad Deum levem
 Indigeo tua fiducia.
 Felix eram, nunc Paulus sum miserandus,
 Post obitum tuum, mater, præsidium meum.
 Tu quidem, mea genitrix,
 Cum me in terra præcessisses,
 Eras ancora fortissima
 Deum propitium efficiens.
 Tua namque omnia optima :
 Vita pia in Deum intenta,
 Preces puræ, quas fundebas,
 Me Deo conciliabant,
 Sub potente autem umbra
 Tuarum precum vivens,
 Deum benivolum habebam,
 Vitam felicem agebam.
 Paulus ego quomodo miserandus evasi,
 Mater mea dulcissima, post tui fatum?

Maria.

Lumen Dei intuens,
 Fiduciam cupiens habensque,
 Fili chare, gratam Deo
 Sanctam vitam vives.
 Triadis cœlestis inclita gloria
 Te in terra viventem, fili, salvabit.
 Acceptus eris Deo,
 Si e scelestis peccatis
 Ad vitam piam rursus
 Æquo animo convertaris.
 Si triste vituperium fugies
 Peccatorum socium,
 Deum videbis continenter
 Tuz viam protectorem.
 Immortalis Triadis omnipotens præsidium
 A tristi morte, fili, te liberabit.

D

VARIÆ LECTIONES.

³³ Codd. δομεῦσιν. At extra Ecclesiam abiguntur ξένα δόγματα a pastoribus, non a δομεῦσιν, quod esset novum vocabulum, nempe ædificantibus³⁴ Ita codd.; at typhotheta emendationem meam σοφῶς sequi veritus est. ³⁵ Castigaveram βιάσας, sed frustra. ³⁶ codd. φέρεις τὰ. ³⁷ codd. ὁστέων.

P. MATRANGÆ NOTÆ:

(35) Quasi dicat: Dum viveres, mater, felix eram; te vero mortua, gemitus me obruerunt: siquidem in me misericordem efficiebas Deum tuis precibus, etc.

ΚΓ'.—Σωφρονίου μοναχοῦ λατροσοφιστοῦ εἰς τὸν Α
Ἰωσήφ.

Ὅνομα κλυτὸν λιγαίνειν
Χρόνος δλβιος κελεύει,
Φθόνος ἔνθεν ἐξελάσθω.
Ὅτι καιρός ἐστιν ὕμνων.
Τίς ἐμοὶ φόβον προσάψει
Ὅτι μαρτύρων τὸ πλῆθος
Χύσιν ἀστέρων ἑάσας,
Μόνον Ἐσπερον λιγαίνω;
Φιλότιμε πότνια νίκη
Ἀνάτελλε σὺν χορείῃ,
Στεφάνους πλέκουσα πᾶσιν
Ἀμαραντίνοις πετῆλοις.
Δότε μοι σοφοῦ προφήτου
Κιθάρην σοφῶς τινάζαι,
Ἀναβάλλομαι λιγαίνειν
Ἱερῶς λόγους ἐγχείρας.
Ἰακώβ δακρυχέων στήσατο παῖδα,
Καμάτους τῶν πατέρων χειρὶ κομίζων.
Ἐπράθη θέλων Ἰωσήφ,
Ἀπαλεύθερος φάνθη,
ἵνα τοῦ πόνου κρατήσας
Ἀρετῇ πλέον προλάβῃ.
Γεροῦς ἐπεμπε θρήνους
Τότε καρδίας τὰ κέντρα,
Ὅτι σύγγονοι προήλθον
Τροποδάρβαροι φανέντες.
Θεόθεν χάρις συνήλθεν
Ὅφρα φερτέρῃν δονεῖν
Ἐπιθυμίην, κολάζων
Ἀκατάσχετόν τε λύσαν.
Ἀνέλαμψε σὺν γαλήνῃ
Ἱερὸν προλάμπων ἄστρον

Πολυειδέϊ προσώπων
Τὸ ἐνύπνιον διδάσκων.
Φαραὼ δέδωκε τιμὴν,
Βασιλεὺς μέγας προήλθεν,
Στεφάνους ἐπλεξε τούτῃ,
Ἐσιδὼν δὲ Νεῖλος ἤλγει.
Ἐτι τοῦ νέου κρατοῦντος
Παρὰ Νεῖλον ὑγροχαίτην,
Ἐτι βαρβάρους ὀλούντας
Ὅσιρ δίκης σιδήρεω.
Ὁ πολὺς προήλθε σίτος
Ἐκατοντάδας κομίζων,
Βασιλεὺς μόνος συνῆξεν
Σοφὰ σύμβολα προβέψας.
Σοφίην λεῶν διδάξας
Ἐτραχον σοφὸν νοῆσαι,
Ἰλέψθαι θεῶν καλοῦντες
Μεγάλως στρέφοντα πάντας.
Τότε σύγγονοι κατήλθον,
Τότε χρυσίον παρέσπον,
Τότε συγγόνων τὸ πλῆθος
Ἐσιδὼν πόθῳ κατέσχευ.
Ἐλεγεν· Πόθεν μολόντες
Δολίως κατασκοποῦντες
Θέλετε ξίφῃ τινάζαι,
Τίνες ἢ τίνας τοκῆος;
Φόβος εὐθέως ἐπῆλθεν,
Γόνата κλόνος κατέσχευ,
Θεὸν ἐς μέσον καλοῦντες
Ἐλεγον σοφῷ δικαστῇ·
Βασιλεῦ κράτιστε κόσμου
Στέφανε, κλυταῖς τε νίκαις,
Βορέῃ, νότῳ κελεύεις
Ζεφύρῳ δὲ καὶ παρσύρῳ,

B

C

XXIII. — *Sophronii monachi medico-sophistæ in Joseph.*

Nomen inclytum celebrare tempus felix jubet; invidia procul hinc exsulet, quoniam tempus hymnorum est.

Quis mihi exprobrare poterit, si martyrum multitudinem ceu astrorum cætum prætermittens, solum Iesperum celebravero?

Decora et augusta victoria, surge cum choreis, coronas intexens amaranthinis floribus.

Date mihi sapientis prophetæ citharam sapienter pulsare; cantare meditator, sacros sermones excitans. Jacob lacrymas fundens filium composu it, labores patrum manu gerens.

Venditus est volens Joseph, libertus visus est, ut laborem vincens virtute magis niteret.

Lugubres emiserunt gemitus tunc cordis ejus intima, quia fratres accesserant Barbaris similes visi.

Deitus gratia supervenit, ut violentiorem invidiam arceret, et invictam rabiem reprimeret.

Illuxit cum serenitate sacrum splendens astrum varia in specie somnium ediscens.

Pharao honorem contulit, rex magnus prodiit, coronas illi intexuit, intuens autem Nilus doluit.

Adhuc juvene apud humidum comis Nilum dominante in Barbaros pereuntes sancto justitiæ gladio, Abundans surrexit messis millia manipulorum producens; rex solus collegit, signa sapientia præ-noscens.

Sapientiam populum cum docuisset, festinaverunt sapientem illum reputare; fatentes propitio Deo illum mirabiliter omnes conciliare.

Tunc fratres advenerunt, tunc aurum præbuerunt tunc fratrum multitudinem intuens amore flagravii.

Dixit: Unde venientes, per fraudem explorantes vultis bella indicare, quinam aut ejusnam patris estis?

Timor statim invasit eos, genua tremor occupavit, Deum in medio implorantes dixerunt sapienti iudici:

Rex potentissime mundi, illustris, inclytusque victoriis, Boreæ, Noto imperas, Zephyro quoque et Euro.

Μεθέπεις δὲ πλατὴ κόσμου
 Ἄτε πάλου αὐτὸν ἐξῆ,
 Ὁ δὲ χώρος ἐνθα βαίνει·
 Ὅτε πόντος, ἦδ' ἄλαι·
 Τεκίων τόκοις χορεύουσιν
 Πολιὴν κόμην τινάσσων,
 Τότε φέρτερος φανοίης
 Πολιότριχι ξυνεύνη.
 Βασιλεῦ κράτιστε πάντων,
 Γόνος Ἰσραὴλ ὑπάρχεις,
 Ἰκετεύομεν τραφήναι
 Ὀλίγην τροφήν λαδόντες.
 Δέλεαρ δέδωκε κόνδυ,
 Ἐκράτησεν ὡς ἀνάσσω,
 Τότε τοῦ πατρὸς τὸ πένθος
 Ἀναλαμβάνουσι πάντες.
 Τί θέλεις, μέγιστε, τοῦτο;
 Φέρε πρὸς θεὸν τὸ βλέμμα,
 Ὁ γέρων γέρων πεφυκώς
 Κατάρας πόροι κρατοῦσιν.
 Ἐλαθεν λόγον κραταιῶς
 Ἀπέπεμψεν ὡς σάφρων,
 Συμεὼν ἔχων ὀδυρμόν
 Ἐκαθέζετο βραβευτής.
 Ἴδιον φθάσαντες οἶκον
 Ὅλα συντόμως βοῶσι·
 Ὁ Βενιαμὴν ποθεῖται,

A

Ἰλέως, πάτερ, κατέλθοι.
 Πάλιν εἰς ξένους μολόντες
 Ἴδον ὡς ἄκοντες ἄνδρα.
 Ὁ δὲ, Χαίρετε, προσειπὼν
 Δακρύων ἔλεξε πάντα.
 Ἐμαθὸν πόλεις ἐκείναι
 Χάριν ἐκ θεοῦ μολοῦσαν,
 Ὁ πατὴρ τάχος καταλθὼν
 Ἀνέπαυστο προθύμως.
 Τὸ ἐμὸν τέκος προλάμπει
 Χορὸς εἰς μέσον βαδίζων
 Ἀναλαμβάνει τὸν ὕμνον,
 Ἐφάνη θεὸς συνάπτων.
 Ἐτέρε νομφίους τοκίος,
 Ἐτέρε παρθένους γυναῖκας,
 Ἐτέρε μοι χρόνοισι κῶμον
 Ἴνα καὶ τὰ τέκνα μείλῃω.
 Τὰ μὲν ὡδὲ πως ἐτύχθη
 Τὰ δὲ νῦν ἐγὼ μεθήσω,
 Τὰ πάλαι καλὸν λιγαίνειν,
 Τὰ δὲ βέλτερά κροτέϊτε.
 Πρόμαχος γὰρ οὗτος ἀρδὴν
 Ἀρεταῖς ὅλους παρήλθεν,
 Ἀρεθὴν μίαν διδάξας
 Φόβον ἐνθεὸν κομίζειν.
 Ἰαχὼ δακρυχέων στήσατο παῖδα,
 Καμάτους τῶν πατέρων χειρὶ κομίζων.

B

C

Recurris mundi latitudinem, tanquam equus ipse te agis; sive spatium intra quod incedias, pontus sit sive terra; filiorum filiis mistus choreas ducas canentem comam agitans, tunc melior videaris conjugii canis capillis ornata.

Rex potentissime omnium, genus Israel vides; obsecramus nutriri parvam escam sumentes.

In insidias delit scyphum, hos detinuit ut imperans; tunc patris desiderium omnes concipiunt.

Quid vis, maxime, rem talem? Tolle ad Deum oculos, senex senio confectus, ne viam suscipiat, intervalla detinent.

Tulit vocem vehementer, emisit hos ut vir pnoens; Simeon gemitus edens mansit ut arbiter.

Propriam reversi domum omnia breviter enarrant. Benjamin desideratur, alacriter, pater, adveniat.

Rursum ad alienos cum venissent, viderunt ceu invitum virum; ille vero: Gaudete, dicens, flendo omnia locutus est.

Didicerunt urbes illae gratiam a Deo venisse; pater brevi adveniens quievit laeto animo.

Mea progenies effulget; chorus in medium prodiens hymnum incipit; patuit Deus omnes conjungens.

Corona sponsae patris, corona virgines feminas, corona mihi tandem: convivium, ut et filios cantem.

Hæc quomodo illic contigerint. nunc ego præteribo; antiqua pulchrum est celebrare, meliora vero plaudite.

Athleta enim iste omnino virtutibus universos anteit; virtutem solam ostendens divinum terrorem adducere.

Jacob lacrymas fundens composuit filium; labores patrum manu gerens.

Codicis Barberiniani, e quo desumpta sunt sancti Sophronii Anacreontica, descriptionem hic appositam haud ingrate lector inveniet.

Codex est membraneus in 12 m. foliorum 121, cujus pars antiquior folia centum supra undecim continens, elegantissime sæculo ferme xiii est exarata. Præit odorum Sophronii aliorumque poetarum uberrimus index, qui summas litteras auratas, cæteras vero minio pictas et sere quadratas habet; hæc omnia foliis quatuor continentur: dein pariter scripta ἀπαριθμέτρια ἕτερα διαφόρων ποιητῶν, qui maxima ex parte desiderantur, paucissimis fragmentis exceptis, usque ad fol. 7 v. sequuntur. Primæ odæ inscriptio τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἀνακρεόντεως, etc., litteris quadratis, auro obductis constat, vario nec invenusto ornatu conclusa. Nonnullis odis præfigitur cum nomine Sophronii eadem inscriptio, ut 18, 19, ubi τοῦ ἁγίου deest, 20, vero Σωφρονίου nomen tantummodo præponitur; duæ tamen postremæ inscribuntur τοῦ αὐτοῦ [ita hic cod.]: Ἀνακρεόντεων κατὰ [ita cod.] στοίχους. Cæterum ne reliquæ odæ quæ nomine Sophronii carent, ab alio quovis auctore conflata parum cautis viderentur, primam tantummodo, uti in codice inscribitur, edidi. Odorum tituli porro quadratis litteris auro pariter textis ele-

ganter sunt exarati, uno excepto 41 : Εἰς Ἰωάννην τὸν θεολόγον, quem cum incuriosus calligraphus exscribere fortasse neglexisset, manus recentior denuo appinxit. Quæ vero non sine lectoris admiratione aspicuntur, sunt odarum κεφαλαῖοις litteræ auro non solum, sed sæpe minutis πολυγράμμοις affabre depictæ, dum stropharum omnium majusculæ auro tantum obteguntur, et ordinem alphabeticum fere sequuntur. Reliquam scripturam in politissima pergamena nitidissimam, non rarius continuatam, nulla habita apicum aut spirituum ratione, variantesque interlineares eodem caractere ita signatas αλ. π. præferentem invenies. Codicem tamen udo loco olim haud dubie repositum et inde inquinatum, jam vetustate laborantem folia aliquot amisisse, facile dignoscitur. Bibliopecta enim fasciolam membraneam ad plicaturas aliquot foliorum discissas agglutinavit, et rursus quaterniones collegit, qui notis antiquis numeralibus omnino carent, recentiores autem parum accurate sunt appositæ.

Deest codicis frons in primo fasciculo, qui ideo septem foliis constat : veteris scripturæ quaterniones omnes nunc quinderim sunt, folia vero centum supra undecim, quorum septuagesimum secundum, præter plurima amissa, discissum est. Sequitur dein quaternio xv qui hac nota 32 signatur, et duo folia insuper, ex archetypo jam pessumdato a quovis sæculo xv descriptis, in rudiori membrana, diverso atramento diversisque litteris confectis, qui Photii et Christophori, *primi a secretis*, politicorum versuum reliquias continet. Itaque pars maxima codicis periit, ut indiculus in fine præfationis positus demonstrabit : neque sane minima est jactura quam profanæ et sacræ musæ passæ sunt : nam melodorum series qui a sæculo vi ad x, et ulterius floruerunt, codex complectebatur. Ceteroqui temporum injuria hæc cæmina existimo deperdita, nec unquam a reliquis partibus, ut manus antiqua in eodem codice notavit, hujus *Anacreonticæ anthologiæ separata a possessore aliquo magis verecundo quam philologo*. Verumenimvero, ut unico utar exemplo, quid religiosius, quid castius Sophronii mei carminibus, quorum aliqua pessum iverunt?

Codicis nihilominus pulchritudo, plurima versuum perturbatione, et mendis abunde multatur ; fatum itaque quod hujusmodi perpulchri codices subire, nec nocte: effugit. Ast ego versus, imo integras strophas, quæ alienum locum occupabant, sua sede reposui, et hic, ut veritas pateat, meam recensio restitutionem. In ode 1, versus 40, 41 et 43, ut sunt in editione, post versum 54, in codd. inveniuntur, relicto unius versus spatio, qui revera non deest, et 99, 100 et 101, post stropham sequentem. In 5 ode tres versiculi 57, 58 et 59, post versum octogesimum tertium in cod. sunt exarati, et cum versu octogesimo quarto confusi : post duos impares tres versiculi 78, 79 et 80, una cum versu 113, pariter confusi post versum 112, erant translati ; versus 99, 100 et 101, in ode 6, post versum 17, Lazaro inepte associabantur, ode 49, v. 100 quanquam initio mutilus, strophæ deperditæ reliquum littera majuscula incipit et cum præcedenti strophæ coniungitur. Quid denique de ode 21 dicam? Omnes terni versus, quique duos impares sequi deberent, scribæ inscitia in duos coaliti susque deque per omnem oden vagabantur ; facta tamen restitutione, imparibus 66 et 67, tres soliti versiculi defuere.

Præter sancti Sophronii Anacreontica continentur vel memorantur in eodem codice duo Helii Syncelli Anacreontica, Michaelis Syncelli ode, Ignatii diaconi grammatici ode in Paulum, Arethæ archiepiscopi ode, Leonis magistri et Joannis grammatici et Georgii grammatici anacreontica, Acouthi ejusdem ode mutila, Photii et Christophori versus politici. De quibus lege Petri Matranga præfationem apud Mai Spicileg. Rom. t. IV, pag. XXX-XXXV. Photii versus politici exstant tom. CII, pag. 578 seq.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΝ

EJUSDEM S. SOPHRONII TRIODIUM

(Ang. Mai. l. c., p. 126.)

Cantus. Eum in camino ignis.

Consumptum voluptatibus, extinctoque visu, igne tui tremoris renova me, Christe, lumine salutis clarifica me, ut glorificem te inter omnes.

Odio habens libidinum satietatem, lætare commorans prope bonos : et melius te habe propter jejunii delicias, amaritudines voluptatum vitans, humilis anima mea, et vives in sæcula.

Indurata est anima mea, et excæcatus præ malorum ebrietate, minime aspicio te solum Deum : itaque miserere mei, et illumina me, et poenitentiae aperi mihi januas.

Quæ divinam reddidit nostram terrestrem atque corruptibilem, casta, substantiam ferventi tua in-

A Ψῆδῃ. Τὸν ἐν καμίνῳ τοῦ πυρός.

Πυρποληθέντα ἡδοναῖς, καὶ τὸ ὀπτικὸν ἀμαυρωθέντα, τῷ πυρὶ τοῦ σου φόβου ἀνακαινίσας, Χριστέ, φωτὶ με σωτηρίας αὐγασσον, ἵνα σε δοξάζω εἰς πάντας.

Κόρον μισήσασα παθῶν, ἐστιάσθῃτι καλῶν τῇ παρ-οικίᾳ· καὶ ἡδύνῃθι μᾶλλον, τῇ ἐκ νηστείας τρυφῇ, πικρίας ἡδονῶν ἐκκλίνασα, ταπεινὴ ψυχὴ μου, καὶ ζῆσεις εἰς αἰῶνας.

Πεπωρωμένος τὴν ψυχὴν, καὶ τῇ μέθῃ τῶν κακῶν ἐσκοτισμένος, οὐδαμῶς ἀτεινίζω, πρὸς σὲ τὸν μόνον Θεόν· διὸ με οἰκτεῖρον καὶ φώτισον, καὶ τῆς μετα-βολῆς ὑπάνοιξόν μοι πύλας.

Ἡ οὐρανῶσασα ἡμῶν τὴν γεῶδῃ καὶ φθαρτῇ, ἀγνή, οὐσίαν τῇ θερμῇ σου πρεσβείᾳ· κατευθυνθήναι·

ἡμῶν ἐντεύξεις, καὶ δεήσεις ποιήσον πρὸς τὸν σὸν καὶ πάντων θεὸν καὶ βασιλέα.

Ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ ἐν θαλάσῃ.

Νῆφον, γρηγόρησον, στέναξον, δάκρυσον· διὰ νηστείας ὅλον τῆς ἁμαρτίας τὸν φόρον, ψυχῇ, ἀπόρριψον· τῇ θερμῇ μετανοίᾳ ἀπόφυγε τὸ πῦρ· καὶ διὰ πένθους, τῶν παθῶν τὸν πενθήρη χιτῶνα διάρρηξον, τὴν στολὴν τὴν θείαν λαμβάνουσα.

Ὅρει προσέλθωμεν ἀρίστων πράξεων· διὰ νηστείας πάντας, τὰς χαμαιζήλους λιπόντας τῶν ἡδονῶν προσβολάς, καὶ εἰς γνόφον εἰσδύντες σεπτῶν θεωριῶν, μόνον ὀφόμεθα Χριστοῦ τὸ ἐράσμιον κάλλος, θεοῦμενοι μυστικῶς θείας ἀναβάσειςιν.

Ὁἱμοὶ! τίς γένωμαι, εἰ διαπράξωμαι, τὴν ἁμαρτίαν πράττων καὶ τὸν δεσπότην οὐ φρίττων ὁ ἀσυνειδήτος; διὰ τοῦτο πρὸ δίκης κατὰδικός εἰμι, δικαιοκρίτα ἀγαθέ· ἐπιστρέψας με σῶσον, τὸν ὑπὲρ πάντας βροτούς σε παραπικράναντα.

Ἡ ἀγεώργητος γῆ, ἡ βλαστήσασα τὸν τοῦ παντός τροφέα, τὸν ὑπανοίγοντα χεῖρα, καὶ εὐδοκίᾳ αὐτοῦ ἐμπιπλῶντα πᾶν ζῶον ἰσχυρὴ θεϊκῇ, στήριζον ἄρτων ζωτικῇ παρειμένας καρδίας τῷ κόρῳ τῶν δυσχερῶν ἡμῶν παραπτώσεων.

Τὸν ἐν τῇ βάρῃ Μωϋσῆ.

Ἵπνον ἀπόθου, ψυχῇ, τῆς δεινῆς ραθυμίας, καὶ προθύμως γρηγόρει πρὸς τὰς θείας ἐντολάς· ἐγγίξει ὁ νυμφίος· λαμπηδωφόρος σπεύσον αὐτῷ προσυπαντήσαι.

Τραυματισθέντα δεινῶς ἡδονῆς τῇ ῥομφαίᾳ, τῇ μωτώσει, οἰκτίρμον, τῆς εὐσπλαγχνου ῥοπῆς σου ἰάτρευσόν με, Λόγε, ὅπως σε εὐχαρίστως δοξάζω εἰς αἰῶνα.

Ἀπὸ παθῶν βλαβερῶν, ἀπὸ φθόνου καὶ ζήλου, ἀπὸ πάσης κακίας ἐγκρατεύθητι, ψυχῇ, σινοῖς τρεφομένη τοῖς τὴν τρυφὴν τὴν ἀνω αὐλως προξενούσι.

Θεογενῆτορ ἀγνή, τῆς ψυχῆς μου τὰ ἔλκη, καὶ καρδίας τὰ πάθη, καὶ νοῦς τὰς ἐκτροπὰς θεράπευσον, ὡς μόνη ἁμαρτωλῶν βοηθός, καὶ πορθουμένων τεύχος.

Τῶν γηγενῶν τίς ἤκουσε τοιοῦτο;

Τῶν γηγενῶν τίς οὕτως ὀλισθήσας, θεὸν παρώρισέ ποτε; Τίς ταῖς ὁρμαῖς τῆς κακίας ἐπηκολούθησε, καὶ καταγώγιον ὠφθῇ τῆς ἁμαρτίας, ὥσπερ ἐγὼ ὁ τάλας; Ἄλλ' ὡς θεός, ὁ θελητῆς τοῦ ἐλέους, σὺ με οἰκτεῖρον.

Θεοειδῶν ἀγγέλων αἱ δυνάμεις, τὸν εὐδιάλλακτον θεὸν ἐκδυσωπήσατε, σῶσαι ψυχὴν εἰς πέλαγος βιωτικῶν νηχομένην, καὶ τρικυμίας παθῶν χειμαζομένην, καὶ προσβολὰς τῶν ἐναντίων πνευμάτων κινδυνεύουσαν.

Δεῦρο, ψυχῇ, πεπορὶς κουφιζομένη, διὰ νηστείας ἀρετῶν, τῆς χαμαιζήλου κακίας ὑπερανάστηθι, καὶ θεωρίας ἐντρύφα ταῖς ἀνωτάταις· τρυφὴν ταῖς προξενούσαις τῶν ἀγαθῶν, θεοειδῆς γενομένη διὰ πίστεως.

Τίς ἀκουστάς ποιήσει τὰς αἰνέσεις σου τῆς τεκνύουσης ὑπὲρ νοῦν τὸν αἰνετὸν καὶ δεσπότην, ἀγνή, καὶ

A tercessione: dirige nostras preces, oratione-quomitte ad tuum omniumque Deum ac regem.

Quia ego sum in mari.

Sobrius esto, vigila, suspira, lacrymare: per integrum jejunium peccati onus, anima, deponē: ferventi poenitentia expelle ignem: atque post tristitiam dolorum lugubrem tunicam discerpe ut stolam divinam accipias.

Adeamus terminum bonarum actionum: cuncti per jejunium, abjectos relinquentes voluptatum impetus, et in obscuritatem penetrantes augustarum contemplationum, solam conspiciemus Christi amabilem pulchritudinem, volantes mystice per divinas ascensiones.

B Heu! quis fio? quid moliar? peccatum faciens. et Dominum non timentis, ego inscius: ideo iustitiae causa damnatus sum, iudex iuste et bone: converte me et salva qui super omnes homines te exasperavi.

Sterilis terra, quae genuit omnium parentem, qui parum aperit manum, suaeque gratia implet omne animal robore divino, superpone pani viventi debilitata corda! salsitate acerbiorum nostrorum errorum.

Eum in rubo Moysi.

Somnium dejice, anima, periculosa quietis, et ardentem vigila super divina praecepta: appropinquat sponsus: fer lampadem, et festina ei occurrere.

C Ictu mortifero vulneratum per voluptatis gladium, ope linamenti misericordiae demissionis tuae, clemens sana me, Verbum, ut te grato animo glorificem in saecula.

A doloribus noxiis, ab invidia et rivalitate, ab omni malitia abstine, anima alimentis nutrita quae delicias supernaturales et immateriales suppeditant.

Deipara casta, animae meae vulnera, et cordis dolores, mentisque errores cura, ut sola peccatorum auxiliatrix, et obsessorum propugnaculum.

Mortalium quis tale audit?

D Mortalium quis sic cadens Deum exasperavit unquam? quis impetibus malitiae obediit, et locus apparuit peccati, sicut ego miser? sed tanquam Deus, qui propensus est ad misericordiam, miserere mei.

Divinorum angelorum potestates, clementem Deum implorate qui salvet animam in mari hujus vitae nantantem, et tempestatibus libidinum agitatam, atque aggressionibus adversorum spirituum obiectam.

Age, anima, pennis sulta, per jejunia, virtutum, abjectam malitiam tibi substerne, et in meditationibus caelestibus pone delicias, in meditationibus quae beatos efficiunt bonos, similis facta Deo per fidem.

Quis auditas faciet laudes tuas, quae gennisti modo incomprehensibili laudabilem Herum, causa,

et Dominum, quem laudant archangeli? illum igitur implora pro populo delinquenti, Virgo in-nupta.

Floruit desertum.

Crucifigamus membra per temperantiam: sobrii simus ad orationes, ut scriptum est, et juxta vestigia vivamus patientis qui dolores damnavit ad mortem.

Exspuentes amarum peccatum, festinemus voluntate quæ iram experta est beneplacere Christo qui per crucem destruxit principium omnium malorum.

Cui assuesco peccatum trahit me in integram ruinam: sed tu me ab ea præserva per tuam crucem, clemens misericordissime.

Regere omnes actus, Regina, quæ regem genuisti, B servitate libera me dolosi soliusque bellantis.

Caminus modo.

Caminus libidinum inflammat animam meam: rore autem misericordiæ tuæ hanc refrigera: quo volente salierunt pacis fontes ex intacto latere tuo quando crucifixus es, benefice, cum magna humi- liatione.

Extollens nos ad malitiam inclinatos per tuam in cruce erectionem, Christe: unde jacentem me peccata in abyssum reduc et sustine, petra salutis, ut glorificem potentiam tuam.

Per lanceam tuam, Christe, libidinum cor- ruptionem expurga de corde meo, integrumque sanc- tifica quod serpens vulneravit dentibus venenatis: C et concede mihi absque impedimento per divinas vias ambulare.

Te fulgentem lampadem et carbunculum, in qua ignis divinitatis resideas illuminavit percussos nigra corruptione, intemerata, veneramur omnes benedicentes, benedicta propter fructum ventris tui.

Eterni parentis.

Cum splendore qui solem superat, ob jejunium fulgens, gratia fulgentissima evangelizat omnibus crucis radios, et auroram venerabilis passionis, et resurrectionis diem salutarem.

Castitatem optemus, impudicitiam fugiamus, præcingamus renes temperantia, ut puri appareamus ante purum et solummodo requirentem ab om- nibus puritatem, Salvatorem animarum nostrarum.

Christe, timore tuo confige carnes meas: qui cruci peccatum Adam confixisti, solve malorum meorum vinculum, mali confringe tela lancea tua, Domine, et ab illa calamitate libera me.

Judicem æquissimum et solum clementissimum, Virgo, quæ genuisti Christum Dominum, Puella, li- bera me a damnatione et igne ac vindicta, tu cujus fructus peccata mea suscepit.

Sapiens ineffabilis.

Qui ut astra in apogæo discipulos in prædica- tione ostendisti, Verbum Dei, corda nostra illu-

A Κύριον, ὃν περ αἰνοῦσιν ἀγγέλων ταξιαρχαί; Αὐτὸν οὖν ἐκδυσώπει ὑπὲρ λαοῦ ἡμαρτηκότος, Παρθένε ἀπειρόγαμε.

Ἐξήνθησεν ἡ ἐρημος.

Σταυρώσωμεν τὰ μέλη δι' ἐγκρατείας· νήφωμεν εἰς προσευχάς, ὡς γέγραπται, καὶ κατ' ἴχνος πολι- τευσώμεθα τοῦ παθόντος καὶ πάθη θανατώσαντος.

Ἐμείσαντες τὴν ἐμπικρον ἁμαρτίαν, σπεύσωμεν τῷ τὴν χολὴν θελήματι γευσάμενῳ εὐαρεσθῆσαι Χριστῷ, τῷ σταυρῷ καθελόντι τὸν ἀρχέκακον.

Συνήθειαν λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία ἔλκει με εἰς παντελὴ ἀπώλειαν· ἀλλὰ σὺ με ταύτης ἐκλύτρωσαι τῷ σταυρῷ σου, οἰκτίρμων, πολυέλεε.

Δεσπόζουσα ἀπάντων τῶν ποιημάτων, Δέσποινα, ὡς τὸν Δεσπότην τέξασα, τῆς δουλείας με ἐλευθέρωσον τοῦ, θολλοῦ καὶ μόνου πολεμήτορος.

Κάμινός ποτε.

Κάμινος παθὼν φλογίζει τὴν ψυχὴν μου· ἀλλὰ τῇ ὁρώσῃ τοῦ ἑλέους σου ταύτην καταμάραν· ὁ πηγά- σας ἀπαθείας κρουνοὺς πλευρὰς ἐξ ἀκηράτου σου σταυροῦμένος, εὐεργέτα, διὰ πολλὴν συγκατάθεσιν.

Ἵψώσας ἡμᾶς πεσόντας εἰς κακίαν, τῇ ἐν σταυρῷ σου ἀνυψώσει, Χριστέ· ὅθεν ὀλισθήσαντα ἁμαρτίας με εἰς βάραθρα, ἀνάγαγε καὶ στήριξον, πέτρα τῆς σω- τηρίας, ὅπως δοξάζω τὸ κράτος σου.

Λόγῃ σου, Χριστέ, παθὼν τὴν σηπεδὸνα ἀποκαθά- ρας τῆς καρδίας μου, ἔλον καθαγίαςσον, ὃν ὁ θς ἐτραυμάτισεν ὁδοῦσιν ἰοδόλοις· καὶ δίδου μοι ἀκωλύ- τως θείας πρὸς τρίβους πορεύεσθαι.

Σὲ τὴν φαινήν λαμπάδα καὶ λυχνίαν, ἐν ᾗ τὸ πῦρ τῆς θεότητος, οἰκῆσαν ἐφώτισε τοὺς νυκτοειδῆ συσχεθέντας φθορᾷ, ἀμύχαντες, γεραίρωμεν ἅπαντες εὐλογοῦντες, εὐλογημένη τὸν τόκον σου.

Ἀνάρχου γεννητορος.

Ἡλίου φαιδρότερον, νηστείας ἀναλάμψασα, ἡ πο- λύφωτος χάρις, εὐαγγελίζεται πᾶσι τοῦ σταυροῦ τὰς ἀκτίνες, καὶ τὰς αὐγὰς τοῦ τιμίου πάθους, καὶ τῆς ἀναστάσεως τὴν ἡμέραν τὴν σωτηρίον.

Ἄγνείαν ποθήσωμεν, πορνείαν ἀποφύγωμεν, τὴν ὁσφὺν σοφρῶσυνη περιζωσώμεθα, ὅπως καθαρὸι ἐποφθώμεν τῷ καθαρῷ καὶ μόνον ἐκ πάντων ζη- τοῦντι τὴν κάθαρσιν, τῷ Σωτῆρι τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Χριστέ, ἐκ τοῦ φόβου σου καθήλωσον τὰς σάρκας μου· ὁ σταυρῷ προσηλώσας τὴν ἁμαρτίαν Ἀδὰμ, λύσον τῶν κακῶν μου τὴν δέσιν, τοῦ Πονηροῦ σύν- τριψον τὰ βέλη τῇ λόγῃ σου, Δέσποτα, καὶ τῆς τοῦ- του βλάβης ῥύσαι με.

Κριτὴν δικαιοτάτον καὶ μόνον εὐδιάλλακτον, ἡ τε- κοῦσα, Παρθένε, Χριστὸν Κύριον, ῥύσαι με τῆς κρι- σως, Κόρη, καὶ τοῦ πυρὸς καὶ τῆς τιμωρίας, ἧς μοι προσέξηνσεν ἁμαρτίας ἡ ἀπόλαυσις.

Ὁ σοφίας ὑπὲρ ῥητόν.

Ὁ φωστήρας ἐν τοῖς ἱεράσι τοῦς μαθηταῖς ἀναδεί- ξας τῷ κηρύγματι, Λόγος Θεοῦ, τὰς καρδίας ἡμῶν

φώτισον φωτὶ ἀρετῶν, καὶ νηστεία καθαρον, διδοὺς Ἀ
μετάνοιαν ἐπιστροφῆς τοῖς δούλοις σου, εἰς τὸ δοξά-
ζειν σε, ὁ μόνος ὑπάρχων, ὑπεράγαθε.

Ἐλήλυθας ἐκ Παρθένου.

Ἐγκρατείας τὰς αὐγὰς δεχομένη ἀστράφῃ, ψυ-
χῇ, καὶ ἀπόφυγε τῆς ἁμαρτίας τὴν ζόφωσιν, ὅπως
ἀνατελῇ σοι ἡ τῆς ἀφέσεως αἴγλη θεῖου Πνεύματι.

Ἀγκίστρῳ με ἥδονῆς δαλιάσας ὁ δόλιος αἰχμάλω-
τον ἔλαβεν· ἀλλ' οἱ τὸν κόσμον ἀπόστολοι λόγῳ σα-
γηνεύσαντες, ἐκ τῆς αὐτοῦ με κακίας ἐκλυτρώσασθε.

Ἐδείχθητε τοῦ Ἥλιου τῆς δόξης αὐγάσματα, ἀπό-
στολοι ἑνδοξοί, πλάνης ἀλλὴν ἀπελαύνοντες· νῦν δέ
με φωτίζετε τὸν ὑπὸ πάσης κακίας σκοτιζόμενον.

Κεκράξομαι ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ θλιβόμενος πρὸς
σέ, καὶ ῥυθῆσομαι, καὶ ἥδονῶν ὑπερβῆσομαι τεί-
λους, καὶ σωθῆσομαι, τῇ σῇ, Πάρθενε, δυνάμει τει-
χιζόμενος.

Τῷ δογματὶ τῷ τυραννικῷ.

Νηστεύσωμεν πάσης ἥδονῆς, πικραίνοντες τὴν αλ-
σθητιν νηστεία, καὶ κατανύξωμεν πόμα θερμῶς πύ-
μεθα ψάλλοντες· Εὐλογεῖτε, τὰ ἔργα.

Τῆς στάσεως τῆς ἐκ δεξιῶν γενέσθαι κοινωνόν με
δυσωπεῖτε, ὅτ' ἂν καθίσσητε κρίναι βροτοὺς σὺν Χρι-
στῷ, ἀπόστολοι, τὸν πολλὰς ἁμαρτίας κρίσεως ὑπ-
εῦθυνον.

Ἐν ἄρματι θεῶν ἀρετῶν, νηστεία καθαρθέντες,
ἐπιβῶμεν, καὶ πρὸς αἰθέριον ὕψος τὸν νοῦν πετάσω-
μεν, ψάλλοντες τὸ, Εὐλογεῖτε, ἔργα.

Διέμεινας ἀφλεκτος, τὸ πῦρ τεκούσα τῆς θεότητος, C
Πάρθενε· ἀλλὰ κατάρλεξον πάθη ψυχῶν, τῶν βοών-
των πάντοτε· Εὐλογεῖτε, τὰ ἔργα.

Ἡ τὸν ἀχώρητον Θεὸν ἐν ταστρὶ χωρήσασα.

Ἀπερρίμμενος ἥδονῶν ἀγανὲς εἰς πέλαγος, τὴν τῆς
σῆς εὐσπλαγχνίας ἄβυσσον προσκαλοῦμαι· Σώσον με,
Κυβερνήτα.

Τῆς εὐσπλαγχνίας ἡ πηγὴ, δός μοι κατανύξω· στα-
λαγμὸν, ὅπως ἀποκλαύσωμαι τῶν κακῶν μου τὰς
ἀπείρους θαλάσσας.

Τῶν μαθητῶν σου, Ἰησοῦ, ταῖς σεπταῖς δεήσεσι τὴν
σεπτὴν δίδου μοι ἀνάστασιν, προσυκνήσαι καὶ τὰ θεῖα
σου πάθη.

Ἡ οὐρανώσασα ἡμῶν τὸ γεῶδες φύραμα, τῇ ἐν σοὶ
τοῦ Θεοῦ, πανάμωμε, ἐνοικήσει, ῥῦσαι πάντας κινδύ-
νων.

Ὁ φωτισμὸς τῶν ἐν σκότει.

Τὴν ἐν ἔμοι καθορῶν ῥαθυμίαν ὁ δολιόφρων σπεύ-
δει καὶ συμπράττει τῇ ἁμαρτίᾳ· χαίρει γὰρ οὗτος τῇ
ἐμῇ τιμωρίᾳ· ἀλλὰ σύ μοι δίδου διόρθωσιν, Σῶτερ, εἰς
ἐκείνου ἀναίρεσιν, δέδομαι.

Ὁ τὰς ἀρχὰς θριαμβεύσας τοῦ σκότους ἐν τῷ
σταυρῷ σου, τοῦτων ἐξελού με τῆς κακουργίας, τὸν
ἐμπεσόντα εἰς βυθὸν ἁμαρτίας, καὶ εἰς βόθρον ἀτό-
πων πράξεων, σοὺ δὲ τῷ ἔλεει σωθῆναι ἐλπίζοντα.

Ὁ νεκρωθεὶς ἐν σταυρῷ ἡπλωμένος, τὴν νεκρω-
θεῖσαν ζώωσον ψυχῇ μου τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ τὴν σε-
πτὴν σου ἐξανάστασιν φθάσαι ἐν εἰρήνῃ, Χριστὲ, ἀξίω-
σον πράττοντα τὰ σὰ ἐμμελῶς δικαίωματα.

A mina fulgore virtutum, et jejunio purifica, conce-
dens poenitentiam et conversionem servis tuis ad
te glorificandum, solus supreme et optime.

Natus es ex Virgine.

Abstinentiae accepto fulgore, illuminare, anima,
et fuge peccati obscuritatem, ut mittatur tibi in-
dulgentiae splendor divino Spiritu.

Hamo me libidinis decepti dolosus vinculumque
cepit: vos vero, Apostoli, qui medicante verbo, mun-
dum retibus inclusistis, illius malitia me liberastis.

Apparete solis gloriae faces, Apostoli nobiles,
tenebrarum obscuritatem expellentes: nunc autem
illustate me per omnem malitiam obscuratum.

Clamabo per noctem et diem obtritui ad te,
et liberabor, et voluptatum pertransibo murum,
et salvabor, tua potentia, Virgo, defensus.

Decreto Domini.

Abstinebimus, ab omni voluptate, macerantes
mentem jejunio, et compunctionis potum ferventer
bibamus citharizantes: Benedicite, opera.

Eorum qui stant a dextris fieri consortem de-
precamini, apostoli, ut obtineam, quando sederitis
cum Christo judicare homines, qui de multis pec-
catis reus accusor.

In currum divinarum virtutum, jejunio purifi-
cati conscendamus, ad caelestem verticem men-
tem extendamus, citharizantes hanc altitudinem:
Benedicite, opera.

Pernansisti incombusta, quae ignem divinitatis
genuisti, Virgo: sed combure libidines animarum,
clamantium semper: Benedicite, opera.

Quae immensum Deum in utero circumdediti.

Dejectus voluptatum in mare vastum, abyssum
tuae misericordiae advoco: Salva me, Gubernator.

Misericordiae fons, da mihi compunctionis gut-
tam, ut luceam malorum meorum infinita maria.

Discipulorum tuorum, Jesu, piis precibus angus-
tam concede mihi resurrectionem, atque venerari
divinas tuas passiones.

Quae in caelum introduxisti nostrum terrae li-
mum, per commorationem Dei in te, penitus in-
violata, praeserva omnes a periculis.

Illuminatio illorum qui in tenebris cedent.

Segnitiam quae est in me considerans dolosus
festinat atque adjuvat peccato: hic enim applaudit
poenae meae: tu autem da mihi conversionem, Sal-
vator, pro illius ruina, precor.

Qui de potestatibus tenebrarum triumphasti in
cruce tua, harum eripe me malitia qui cecidi in
profundum peccati, et in foveam pravorum actuum
sed sperantem per compassionem tuam salvari.

Qui mortuus es cruci affixus, peccato morientem
vivifica animam meam, et venerabilem tuam resur-
rectionem expectare in pace, Christe, dignar: fa-
cientem tuas composite iustitias.

Illuminatio meae impotentiae, salus casta meae A animae obsoletæ, salva me perditum, salva, puella, et vestimentum immortalitatis indue me post formidolosus lapsus perentem.

Eum in camino ignis.

Qui humiliasti teipsum, erectus in cruce, per misericordiam elevans cadentem olim fructu arboris : ideo te, solus superlaudabilis, glorificatum cantamus per sæcula.

Præ incuriæ sopore peccati profundo somno succubui : tu autem qui dormisti in cruce propter me, Christe mi, excita me stupefactum, non me deprehendat nox libidinum meorum.

Obeccatus voluptatibus circumago animam meam obscuratam : et ridet considerans me dolosus inimicus : ideo me illumina, et libera de hujus malitia, Christe, per sæcula.

In segnitia vitæ consumpsi atque sopore peccati; aggravata est anima mea, ad assiduum tuam intercessionem recurro : ne permittas me dormire somno mortis, immaculata Virgo.

Quæ hunc ante solem.

Animam meam lepra coopertam per pravas cogitationes, aspersione sanguinis tui purifica, Dei Verbum, et consortem tuæ gloriæ effice me, qui propter me ignobilem sustulisti volens crucifixionem.

Totus sui inclinatus onere pravorum actuum, Salvator : et, inter homines vivens, clamo ad te, hominum amator, animæ meæ incurabiles contusiones cura per tuam honorabilem flagellationem, ut laudem tuam divinitatem.

Iniquitate vascens et potans incuriam, ego in omnibus manens inemendabilis, alimentorum abstinentia indesinenter gaudeo : non enim hanc dixit abstinentiam futuram esse Dominus.

Quæ rigidæ veteris damnationis abrogatio fuisti, atque aviæ reformatrix, necnon generis humani cum Deo causa reconciliationis, ponsque unionis cum Creatore te, Dei Genitrix, magnificamus.

Optimates potentes.

Qui solus bonus es, fons misericordiæ, Agnus Dei qui tollis tanquam Deus peccata mundi, salva me delictorum fluctibus submersum, ad poenitentiae portum dirigens me.

Abstinentia pura, odium peccati, alienatio a libidinibus, amor in Deum, assiduitas in oratione, lacrymæ cum compunctione, pauperumque cura, ut Christus in Scripturis, demissa fuerunt.

Vulneratam animam peccati lancea, et incipientem ictibus multis pungi, medice animarum nostrarum, cura ut benefactor, suppetitans mihi remedia angustorum præceptorum tuorum, amator hominum.

Intemeratum tabernaculum, sanctissima Virgo, inquinatum me horrendum in modum libidinum motibus, fonte misericordiæ purifica, et da mihi pluvias compunctionis, Domina, peccati abyssum inundantes.

Liberator omnium.

Trajiciens vitæ instabile, in furum cavillationi-

Ο φωτισμός της ἐμῆς ἀσθενείας, ἡ σωτηρία τῆς ἀμαρτωθείας, ἀγνή, ψυχῆς μου, σῶσόν με, σῶσον ἀπολλύμενον, Κόρη, καὶ χιτῶνα τῆς ἀφθαρσίας με ἐνδύσον φθαρῆντα δεινούς παραπτώμασι.

Τὸν ἐν καμίνῳ τοῦ πυρός.

Ὁ ταπεινώσας ἑαυτὸν, ἀνυψώθης ἐν σταυρῷ, δι' εὐσπλαχνίαν ἀνυψῶν τὸν παθόντα βρώσει τοῦ ξύλου ποτι' διό σε, μόνη ὑπερύμνητε, τὸν δεδοξασμένον ὀμνοῦμεν εἰς αἰῶνας.

Ἀποστειλίας νυσταγμῷ, ἀμαρτίας τὸν βαρὺν ὑπέστην ὕπνον· ἀλλὰ σὺ ὁ ὑπνώσας ἐπὶ σταυροῦ δι' ἐμὲ, Χριστέ μου, ἔγειρον πτωθέντα με, μὴ με καταλάβῃ ἡ νύξ ἡ τῶν παθῶν μου.

Ἐκτυφλωθεὶς ταῖς ἡθοναῖς περιζέτω τὴν ψυχὴν ἐσκοτισμένην· καὶ γελᾷ καθάρων με ὁ δολοφύρων ἐχθρὸς διό με φώτισον καὶ λύτρωσαι τοῦτο τῆς κακίας, Χριστέ, εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἐν ἀμελείᾳ τὴν ζωὴν διαπνέσας νυσταγμῷ τῆς ἀμαρτίας, τὴν ψυχὴν ἐβαρύνῃ· τῇ ἀκραιφνέᾳ σου δὲ προσβλεψαί· μὴ ὀφείλῃ με εἰς θάνατον ὑπνώσαι, πανάχραντε Παρθένε.

Ἢ τὸν ἀπὸ ἑλλέν.

Τὴν λελεπτωμένην ψυχὴν μου τοῖς ἀτόποις ἐνθυμήμασι, τῷ βαντισμῷ τοῦ αἵματος σου κάθαρσον, Θεοῦ Λόγε, καὶ κοινωνῶν τῆς δόξης σου με ποιήσων, ὁ δι' ἐμὲ τὴν ἀδοξον καθυπομείνας θέλων σταυρώσων.

Ὅλος κατακάμψθην τῷ βάρει τῶν ἀτόπων, Σῶτερ, πρέξων· καὶ σκυθρωπάζων κράζω σοι, φιλόνηρωπε, τῆς ψυχῆς μου τοὺς ἀνάτους μώλωπας θεράπευσον τῷ σὺ τιμῇ μώλωπι, ἵνα ὕμνῳ σου τὴν θεότητα.

Βρώμα τὴν κακίαν ποιοῦμενος καὶ πόμα τὴν ἀμέλειαν, ὁ κατὰ πάντα μένων ἀδιόρθωτος, τῶν βρωμάτων τῇ ἀποχῇ ἀκαίρως ἐπαγγέλλομαι· οὐ γὰρ τοιαύτην ἐφησε νηστείαν ἐσεσθαι ὁ Κύριος.

Τὴν τῆς ἀποτόμου ἀρχαίας ἀναιρέσειν ἀποφάσεως, καὶ τῆς προμήτορος τὴν ἐπανόρθωσιν, τὴν τοῦ γένους τῆς πρὸς Θεὸν αἰτίαν οἰκειώσεως, τὴν πρὸς τὸν Κτίστην γέφυρὰν σε, Θεοτόκε, μεγαλύνομεν.

Τριστάκας κραταυρός.

Ὁ μόνος ἀγαθός, ἡ πηγὴ τοῦ εἵλους, ὁ ἀμνὸς ὁ τοῦ Θεοῦ ὁ αἵριον ὡς Θεὸς τὰ τοῦ κόσμου ἐγκλήματα, σῶσόν με ἀμαρτημάτων τρικυμίας ποντοῦμενον, μετανοίας πρὸς ὄρμον ἰθύνων με.

Νηστεία καθαρὰ μακρυσμός ἀμαρτίας, ἀλλοτριώσεις παθῶν, ἀγάπη πρὸς Θεὸν, προσευχῆς ἐπιμέλεια, δάκρυα σὺν κατανύξει, προμηθία πενήτων τε, ὡς Χριστὸς ἐν Γραφαῖς ἐνετεῖλατο.

Πληγέντα τὴν ψυχὴν ἀμαρτίας βορραῖα, καὶ κατὰστικτον πολλοὺς ὑπάρχοντα κακοίς, ἱατρὲ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἱασαί ὡς εὐεργέτης, ἐπιθείς μοι τὰ φάρμακα τῶν σεπτῶν ἐντολῶν σου, φιλόνηρωπε.

Ἀμόλυντα σκητὴ, παναγία Παρθένε, μολυνθέντα με δεινῶς παθῶν ἐπαγωγαίς, τῇ πηγῇ τοῦ εἵλους σου κάθαρσον, καὶ δὸς μοι δυερούς κατανύξεως, Δέσποινα, ἀμαρτίας βυθὸν κατακλύζοντας.

Αὐτοῦ τὸ πᾶντος.

Παροδεύων τοῦ βίου τὸ ἄστατον, ληστρικὸς λογι-

μοίς περιέπεισον, καὶ πληγῶδες προσώζεσα· ἰατρὲ τῶν νοσούντων, δίδου μοι χεῖρα, τῶν ἁγίων σου πάντων δεήσῃ.

Χαλεπῆς ἁμαρτίας κλυδώνιον τὴν ἐμὴν συνταράσσει διάνοιαν· ὥσπερ τὸν Πέτρον αὐτὸν με, Ἰησοῦ, μελωδούντα. Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, εὐδ' ἔτε τὸν Κύριον.

Ἐγκρατεῖα τὰ πάθη νεκρώσωμεν, τῇ νηστείᾳ τὸ Πνεῦμα πετρώσωμεν πρὸς οὐρανὸν, καὶ πράζωμεν κατανύξει καρδίας, Ἠμάρτημέν σοι, ὁ Θεός· ὡς οἰκτίρμων συγχώρησον.

Ἐν γαστρὶ σου σκηνώσας ὁ Ὑψίστος, οὐρανῶν πλατυτέρα σε ἔδειξε, καὶ προστασίας ἀμαχον τῶν βούλων, Παρθένε, πάντα τὰ ἔργα.

Εἶσα μὲν τῷ τῆς παρακοῆς νοσήματι.

Νηστεύσωμεν μήνους, πιστοί, τρυφήσωμεν τὴν ἀγάπην τὴν ἀνόθευτον, θρύψωμεν πένησι τὸν ἄρτον, τὸν θεῖον σιτιζόμενοι χάριτι, καὶ δάκρυσι τὰ δάκρυα ἐβίσσωμεν τὰ τῆς μελλούσης ἀποφάσεως.

Ταλαίπωρε, στέναξον, ψυχὴ, σκυθρωπώσῃ, μετανοίας τρόπους ἐνδείξει· νῦν ἐπὶ θύραις ἡ ἡμέρα, ὁ κρίνων ἀποπέμψας καθίσταται, ἐκείσε ἀπονέμων τὰ ἔξῃ τῶν πεπραγμένων, καθὼς γέγραπται.

Οὐ κέκτημαι πράξεις ἀγαθῆς, ἐσπλώσα τὸν χιτῶνα ὅνπερ εἴληφα θεοῦ ἐνδύματος ἐνδύσει· ἐν σκότει ἀγνωσίας πορεύομαι· φωτὶ με τοῦ προσώπου σου, Κύριε, ἀπεγνωσμένον νῦν καταύγασον.

Μαρία, Κυρία τοῦ παντός, παντοίως με δουλωθέντα ἁμαρτήμασι σὺ ἐλευθέρωσον, Παρθένε· τὸν Ἐλευθερωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν αὐτὴ γὰρ ὑπὲρ λόγον ἐκύψας, οὐσιωθέντα τὸ ἀνθρώπινον.

Ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός ὁμῶν.

Στέναξον, δάκρυσον, ψυχὴ, ἐπιστρέφον, μετανόησον· ἤγγικεν ἡ ὥρα, ἐπὶ θύραις ὁ κριτὴς· πρὸς ἀπολογίαν ἐτοιμάζου, καὶ βόησον, Ἠμάρτημά σοι, οἰκτίρμων· ἐλεῆμων, ἀγαθὲ, σὺ με οἰκτείρων.

Κόρον ἁμαρτίας, ψυχὴ μου, μίσῃσον τὸν ἀδελφόν, τρύψῃσον τῷ κόρῳ τῆς νηστείας ἐμμελῶς· τὰς σσητηριώδεις ἐντολὰς βρῶμα ποιήσον, ἀπάλαυσιν προξενούσας αἰωνίων ἀγαθῶν διὰ πίστειας.

Ἄγγελοι, Δυνάμεις, Ἀρχαί, Ἀρχάγγελοι, Κυριότητες, Θρόνοι, Ἐξουσίαι, Χερουβιμ, καὶ Σεραφίμ, τὸν ἀγαθοδότην καὶ Θεὸν ἐκτετεύδατε, συγχώρησον ὅλην μάταιων καὶ παθῶν ἀπαλλαγὴν δωρηθῆναι ἡμῖν.

Ἡ μόνη κησάσα τὸν ἀναρχον Λόγον, πάντως, ἐκ σοῦ σαρκωθέντα, καὶ μὴ τραπέντα ὅπερ ἦν· μένῃσα παρθένος μετὰ τέκον ἀνύμφευτε, ἐκείσε ὑπὲρ πάντων ἡμῶν, τοῦ λυτρωθῆναι ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν ἡμῶν.

Οἱ θεορήμονες παῖδες ἐν καμίνῳ.

Ὁ δικαιώσας στενάξαντα τελώνην, ὁ οἰκτειρήσας τὴν πόρνην ἀπὸ καρδίας δακρύσασαν, αὖσον, οἰκτείρων, Σῶτερ, ψυχὰς τῶν ὑμνούντων σε.

Καρποφορήσωμεν πράξεις ἐναρέτους διὰ νηστείας
PATROL. GA. LXXXVII.

A bus cecidi, et vulneratus foetui : medice agrotantium, da mihi manum, per omnium sanctorum tuorum preces.

Injuncti peccati suctus meam conturbat intelligentiam : quemadmodum Petrum salva me, Jesu, canentem. Omnia opera Domini, laudate Dominum.

Abstinencia libidines mortificabimus. Jejunio spiritum exaltabimus ad caelum, et clamabimus pro compunctione cordis. Peccavimus tibi, Deus qui compatiens es, dimittit.

In utero tuo tabernaculum posuit Altissimus, caelorum te posuit altissimam, et auxilium invincibile clamantium, Virgo, demonstrant omnia opera.

Eva autem per inobedientiam morbum.

Abstineamus ab ira, fideles, in deliciis habemus amorem sincerum, frangamus pauperibus panem divinum, charitate nutriti, et ope lacrymarum lacrymas comescamus venturi iudicii.

Ingemisce, misera anima, contristare, penitentiae mores ostende : nunc in januis dies, severe iudicans sedet, singulis distribuas digna factis, ut scriptum est.

Non comparavi actus bonos, inquinavi tunicam quam accepi quando divino vestimento indutus sum ; in tenebris ignorantiae ambulo : luce vultus tui, Domine, desperatum illumina.

Maria, omnium Domina, omnibus me servientem peccatis tu libera, Virgo : Liberatorem enim animarum nostrarum ipsa super omni verbo genuisti, carne humana vestium.

Quia ego sum Deus vester.

Ingemisce, lacrymare, anima, convertere, penitentiam age ; appropinquavit hora, in januis iudex : ad defensionem festina, et clama, Peccavi tibi, misericors : clameas, bone, tu miserere mei.

Multitudinem peccatorum exitiosam detestare, anima mea, multitudinem jejuniorum continuorum in deliciis habe : salutaria praecepta te nutrant, quae per fidem suppediant possessionem eternam bonorum.

Angeli, Potestates, Principatus, Archangeli, Dominationes, Throni, Virtutes, Cherubim et Seraphim, bonorum dispensatorem atque Deum supplicibus verbis orate ut nobis detur debitorum remissio libidinumque fuga.

Quae sola genuisti eternum Verbum, castissima, in te incarnatum, non autem desinentem esse quod erat : quae remansisti virgo post partum inviolata, ora pro omnibus nobis, ut liberetur ab exitio vita nostra.

Loquentes de Deo pueri in camino.

Qui justificasti ingemiscientem publicanum, qui misertus es peccatrici ex corde lacrymantis, salva animas laudantium te, Salvator, iisque misere.

Fructificemus in operibus egregijs per jejunium

pro Domino : et abstinemus a nocivis cogitationibus, ut divinis deliciis gaudeamus.

Angelorum chori te suppliciter exorant, apostolorum acies, et martyrum exercitus, Jesu, populo tuo indulgentiam tribuere.

Montem absque lapide, Virginem, luciferam lampadem, scalam conscensu facilem Dei campum, fideles beatam dicamus.

Manifestatum olim in monte Legislatori.

Pulchrum jejunium quod cor sagnat, divinitus germinat spicam virtutum maturam, quam optabimus in sanctis diebus, sanctificationem ex eo accipientes.

Me contemplans in peccatis multis coinquinatum, vulneratum et condemnatum, clemens per tuam compassionem miserere, salva me propter supplicationes sanctorum tuorum.

Heu mihi! miserrima anima, quomodo justificabitur? quis horror te invadet, sedente iudice, circumstantibus angelorum myriadibus? festina igitur ponere ante finem.

Regale vehiculum, splendidam nubem, montem uberrimum, lac concretum, te suppliciter exoro, inviolata Virgo, ut cures vulnera cordis mei.

Confortetur cor meum.

Cruci manus extendisti, tollens peccatum extensæ olim Adami manus ad scientiæ arborem, per viscera misericors, Verbum Dei optimum.

Conforta mentem meam invidia serpentis et libidinum motibus jactatam, per tuam passionem, amator hominum, qui passus es, et quietem fidelibus concedens.

Jejunii gratia resplendit, intemperantiæ tenebras expellens : ecce jucundus et salutaris dies ; penitentiae ostendamus fructus, et vivemus.

Quæ cadentes erigis, me voluptatum in præcipitia labentem, et in profundos peccati abyssi immersum resuscita, casta, et ad vitam induc.

Eum canentes hymnos in camino.

Qui cum impiis reputari propter multitudinem misericordiæ dignatus es, mea peccata dele in fide ut te glorificem, Christe, per sæcula.

Peccatorum meorum chirographum lancea tua lacera, et cordis mei dolores sana, Domine, percussa telo malitiæ pravorum dæmonum.

Denigratum cor peccati cruore, lava in sanguine qui fluit ex latere, Christe mi, ut te glorificem per omnia sæcula.

Quæ sine cultura germinasti cælestem spicam, Virgo, imple esurientem humilem animam meam.

Vivificantem fontem perennem.

Postquam jejunasset, Elisæus suscitavit mor-

A Κυρίῳ· καὶ βαθεῖων ἀποσχόμεθα λογισμῶν, ἵνα θείας τρυφῆς ἐπιτύχωμεν.

Οἱ τῶν ἀγγέλων χοροὶ σε δυσωποῦσι, τῶν ἀποστόλων ὁ ὄμιλος, καὶ τῶν μαρτύρων τὰ τάγματα· Ἰησοῦ, τῷ λαῷ σου συγχώρησιν δώρησαι.

Τὸ ἀλατόμητον ὄρος, τὴν Παρθένον, τὴν φωτοφόρον λυχνίδα, τὴν εὐδιάδατον· κλίματα, τοῦ Θεοῦ τὸ χωρίον, πιστοί, μακαρίσωμεν.

Τὸν προδηλωθέντα ἐν ὄρει τῷ νομοθέτῃ.

Ἡ καλὴ νηστεία πιαίνουσα τὴν καρδίαν, στάχυν ἀρετῶν ὥριμον ἐνθέως ἐκδυστάζει, ἣν ποθήσωμεν ἐν ἀγλαῖς ἡμέραις, τὸν ἁγιασμὸν ὑποδεχόμενοι.

Τὸν ἐν ἁμαρτίαις· πολλὰς κατεπιλωμένον τετραυματισμένον ὄρν, καὶ κατακεκριμένον, ἐλεῆμων τῷ σὺ ἐλᾷ οἰκτεῖρας, σῶσόν με ἰκεσίαις τῶν ἀγίων σου.

Ὁμοί! παναθλία ψυχῇ, πῶς ἀπολογίῃ; ποῖα φρίκη σε λήφεται, κριτοῦ θαθεζομένου, μυριάδων παρισταμένων ἀγγέλων; σπεύσον οὖν, πρὸ τέλους μετανόησον.

Τὸ βασιλικὸν ὄχημα, τὴν παιδρὰν νεφέλην, ὄρν τὸ πύτατον, ὄρν τετραωμένον, ἀπειρόγαμο, δυσωπῶσε, Παρθένε, ἱασαι τὰ πάθη τῆς καρδίας μου.

Στερεωθήτω ἡ καρδία μου.

Σταυρῷ παλάμας ἐξεπέτασας, τῆς ταθείσης πάλαι χειρὸς τοῦ Ἀδάμ πρὸς τὸ τῆς γνώσεως φυτὸν ἀναιρῶν τὸ ἀμάρτημα, διὰ σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, Λόγε Θεοῦ ὑπεράγαθε.

C Στερέωσόν μου τὴν διάνοιαν κλονουμένην φθόνῳ τοῦ ὄρεως· ταῖς τῶν παθῶν ἐπαγωγαῖς, τῷ σὺ πάθει, φιλόνηρωπε, ὁ παθὼν καὶ τὴν ἀπάθειαν πιστοῖς χαριζόμενος.

Ἡ τῆς νηστείας χάρις ἐλαψεν, ἀκρασίας σκότος διώκουσα· ἰδοὺ εὐπρόσδεκτος καὶ ἡμέρα σωτήριος· μετανοίας ἐνδειξόμεθα καρποὺς καὶ ζησόμεθα.

Καταπιπτόντων ἐπανόρθωσις, ἡδονῶν κρημνοὶς συμπτωθέντα με, καὶ ἁμαρτίας χαλεπὰ ἐμπεσόντα εἰς βάραθρα, ἐξανάστησον, ἀγνή, καὶ πρὸς ζωὴν ποδηγήσον.

Τὸν τοὺς ὕμνολόγους ἐν καμίνῳ.

Ὁ μετὰ ἀνόμων λογισθῆναι διὰ πλῆθος ἑλέους καταδεξάμενος, τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας ἐξάλειψον ἐν πίστει, D ὅπως σε δοξάζω, Χριστέ, εἰς τοὺς αἰῶνας.

Τῶν ἁμαρτιῶν μου τὸ χειρόγραφον, τῇ σὺ διάρρηξον λόγῃ· καὶ τῆς καρδίας μου τὰς ὁδὺς θεραπείωσον, Κύριε, πληγείσης βέλει τῆς κακίας τῶν πονηρῶν δαιμόνων.

Μεμελανωμένην τὴν καρδίαν τῆς ἁμαρτίας τῷ λύθρῳ, τῷ σὺ ἀπόπλυνον ἐκ πλευρᾶς ἀποστάξαντι αἵματι, Χριστέ μου, ἵνα σε δοξάζω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἡ ἀγεωργήτως ἐκδυστάσασα τὸν ἐπουράνιον στάχυν, Παρθένε, ἐμπλήσον πεινώσαν τὴν ταπεινὴν ψυχὴν μου.

Τὴν ζωοδόχον πηγὴν τὴν ἀέναον.

Νενηστευκῶς Ἑλισσαῖος ἀνέστησε· νενεκρωτέων

τον παῖδα, ὡς γέγραπται· καὶ ἡμεῖς νηστεύοντες, σαρκικὰ φρονήματα ἀπονεκρῶσαι, πιστοὶ, κατεπειχθῶμεν, ἵνα ζωῆς τῆς ἐκεῖ ἐπιτύχωμεν.

Ὁμοί! ψυχὴ, φοβερὸν τὸ χριτῆριον, καὶ τοῦ χριστοῦ ἡ φρικτὴ ἀπόφασις· σπεῦσον, μετανόησον, Χριστῷ διαλλάγηθι τῷ θιά σὲ ἐν σταυρῷ ἀναρτηθέντι, καὶ ρυσάμενυ πιστοὺς κατακρίσεις.

Τῆς μετανοίας μοι πύλας διανοίξον, τὰς τῶν παθῶν μου εἰσόδους ἀπόκλεισον, ὁ ληστὴ τὴν εἰσόδον δείξας εὐεπίδατον τοῦ παραδείσου, Χριστὲ, τῇ σῇ σταυρώσει, ἵνα δοξάσω τὴν σὴν ἀγαθότητα.

Ὅτι εἰς βάθῃ κακίας ἀπέρριμμαι, καὶ λογισμοῖς ἐναντίοις χειμάζομαι, δαίμοσι παιδόμενος, ἡδοναῖς δουλούμενος· βοήθησόν μοι, ἀγνή Παρθενομήτορ, πρὸς σωτηρίας ὁδὸν ὁδηγοῦσά με.

Μὴ ἐν ποτάμοις ὀργισθῆς, Κύριε, ἢ ἐν ποταμοῖς ὁ θυμὸς σου, ἢ ἐν θαλάσῃ τὸ ὄρημα.

Μέθην ἡδονῶν ψυχοφθόρων σβέσαντες, τὸ τῆς κατανύξεως πόμα διὰ νηστείας ἐμφορηθῶμεν.

Νήστευσον, ψυχὴ, ἀκρασίας βρώσεως, τρύφησον καλῶν θεωριῶν, ἵνα τῆς ἀνω τραπέζης τύχης.

Ἀνθρακες πυρὸς τοῦ ἀδύλου πλόντες, φλέξετε παθῶν μου τὴν ὕλην, θεοὶ ἀπόστολοι τοῦ Σωτῆρος.

Σάρκα τῷ Χριστῷ ἐκ τῆς σῆς δαείσασα, νέκρωτον σαρκὸς μου τὰ πάθη, ζωοκυῖτορ ἀγνή Παρθένη.

Τὸν ἐν φλογὶ τοῖς παισὶ τῶν Ἑβραίων.

Θανατωθεὶς ταῖς πολλαῖς ἀμαρτίαις, νεκρὰν προσφέρω τὴν ψυ· ἣν ἐν τῷ βίῳ· διό με οἰκτεῖρατε ζῆν· φόροις προσδεῖλαις ταῖς ὑμῶν, θεόπται μαθηταὶ τοῦ Κυρίου.

Περισχεθεὶς ἀμαρτίας ὀμίχλῃ, ᾄδῃ προσήγγιστα ἀπογνώσεως ὄντας· διό, με φωτίσατε, τοῦ Ἡλίου τῆς δόξης μύσται, καὶ ἀκτίνες ὑπάρχοντες θεόπται.

Ἀπὸ παθῶν ἐγκρατεῦσαι, καὶ σώξῃ, ψυχὴ ταλαίπωρε· ἀποχὴ γὰρ βρωμάτων νηστεία, ἀπρόσδεκτος τοῖς ὀρθῶς ἐκζητοῦσι, εἰ μὴ καὶ σφαλμάτων διόρθωσις ὑπάρχῃ.

Βάτον πυρὶ καιομένην Μωσῆς σε πρὶν ἐθεώρει, θεομήτορ Παρθένη· διό μου κατάσβεσον τῶν παθῶν τὰς καμίνους, καὶ πυρὸς γενένης ἐξάρπασον, καὶ σῶσον.

Ἐν Σιναίῳ τῷ ὄρει κατεῖδ' σε.

Ποταμοὶ γεγονότες, ἀπόστολοι, τῆς πηγῆς τῆς νοητῆς, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν εὐπορήσαντες ἐν καρδίᾳ καθαρεῖ, τῆς ἐμῆς ἀμαρτίας τὰ ρεῖθρα ξηράνατε ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν, καὶ πρὸς σωτηρίας ὁδὸν ὁδηγήσατε.

Ἀμαρτίας χειμάζει κλυδωνίων τὴν ἀθλάν μου ψυχὴν· δεξιὰν ὡς τῷ Πέτρῳ μοι ἔκτεινον, κυβερνήτα ἀγαθὴ· μὴ βυθὸς με καλύψῃ ὁ τῆς ἀπογνώσεως· βρῶμα μὴ γένωμαι κήτους ψυχοφθόρου, Χριστὲ πολυέλεε.

Ἀποστόλων χορὸς ἱκετεύει σε, Ἰησοῦ παμβασιλεῦ· δούσωπαί σε ἀγγέλων τὰ τάγματα· διὰ πλῆθος οἰκτιρ-

A tuum puerum, ut scriptum est : nos quoque jejunantes, carnales cogitationes mortificare fideles festinemus, ut vitam quæ ibi est obtineamus.

Hæu mihi! anima, formidandum judicium, et judicis terrifica sententia : festina, convertere, Christo reconciliare qui propter te in crucem suspensus fuit, et liberavit fideles a damnatione.

Pœnitentiæ mihi januas aperi, libidinum mearum introitum claude, qui latroni introitum ostendisti facilem paradisi, Christe, per tuam crucifixionem, ut glorificem tuam bonitatem.

Cum in abyssos malitiæ præcipitor, et oppositis cogitationibus jactor dæmonibus obediens, voluptatibus serviens : auxiliare mihi, casta Virgo mater, duc me ad salutis viam.

B Non in fluminibus irascaris, Domine, sive in fluminibus cor tuum, sive in mari indignatio.

EBrietatem libidinum quæ ruina sunt animarum exstinguentes, compunctionis potu per jejunium impleamur.

Abstine, anima, intemperantiæ cibo, nutri te bonorum contemplationibus, ut mensam superam obtineas.

Carbones ab igne supernaturali candentes, comburite libidinum mearum silvam, divini apostoli Salvatoris.

Quæ carnem Christo ex tua commodasti, mortifica carnis meæ libidines, quæ genuisti, casta Virgo.

Fum in flamma pueri Hebræorum.

C Occisus multis peccatis, mortuam afferō animam in vita : ideo miseremini mei, ob salutare preces nostras, Dei visione gaudentes discipuli Domini.

Circumdatus peccati nebula, desperationis inferno vere appropinquavi : ideo me illuminate, initiati Solis gloriæ, et qui reperiuntur radii Deum aspicientes.

A libidinibus abstine, et salva te, misera anima : privatio enim alimentorum jejunium non convenit recte quærentibus, nisi lapsuum correctio superet.

D Rubum igne combustam Moyses te olim videbat, Dei Genitrix Virgo : ideo libidinum mearum fornaces exstingue, et ab igne gehennæ eveile atque salva.

In Sina monte vidit te.

Flumina facti, apostoli, fontis intellectualis, et aquam viventem fundite in corde puro, mei peccati fluctus siccate per preces vestras, et ad salutis viam ducite.

Peccati undæ exagitant miseram mentem meam : dexteram, sicut Petro, porrigere mihi, gubernator bone : non abyssus desperationis me operiat : cibis non flammæ ceti qui animas disperdit, Christe misericordissime.

Apostolorum chorus supplex invocat te, Jesu omnium rex : suppliciter exorant te angelorum

exercitus : per multitudinem misericordiarum A
tuarum populo tuo suppedita liberationem a malis, vitæ emendationem, et regni tui consortium.

Virginitas et partus occurrerunt supernaturaliter in te, arca venerabilis rei sacræ, mater Virgoque casta : ideo propter fidem clamo ad te, totum me sanctifica, totum libera ab omni dissolutione libidinum torquentium me.

Impii non videbunt.

Domine, qui voluntarie elevatus es in cruce, et prostrasti inimicum voluntarie : nunc præcipitatum me in voluptatum abyssos, misericordia tua corrige.

Obscuram libidinibus pravis animam illuminata, Jesu, qui obscurasti solem, in cruce extensus, et illuminasti, Sol, terræ plenitudinem.

Sobrietatis oceanum navigare quiete dignare me, Christe, compescens fluctus intelligentiæ meæ : et in resurrectionis portum introduce.

Castam innocenti mente veneramur : pulchritudinem quæ ex Jacob processisti, per actus divinitus inspiratos decorati, pie cantabimus tanquam Genitricem Dei nostri.

Pueros innocentes in camino.

Cruxi affixus per misericordiam, latroni paradiscum aperuisti : nunc me spoliatum demonis astutia, et in anima vulneratum vulnere immenso, sana me, aperiens mihi januas pœnitentiæ præ tuo erga homines amore.

Jejunio extenuemus carnem, animam precibus saginemus, pauperes nutriamus, thesaurum non deficientem in cœlis ementes, et exclamantes : Dominum laudate, opera, et superexaltate.

Passione tua turbata est creatura, cruxi te videns affixum, Salvator optime : hinc suppliciter oro te impetibus serpentis semper jactatum, confortia mentem meam, misericors, in voluntatum tuarum increata petra.

Janua Dei clausa, quam solus trajecit Dominus, dirige me in semitas divinas, et aperi salutis januas mihi, gratia Dei plena : etenim ad te confugio, Virgo, solum auxilium generis humani.

Lapis non manu sculptus montis non compositi ex lapidibus politis.

Petram sculptam montis te prævidit orientem ex Virgine, Salvator, frangentem petras in tua crucifixione : ideo gravatum lapide duritiæ libera me, misericors.

Abstine a malitia, anima mea, divino amore luxuriata : januas adaperi omnibus bonorum cogitationibus, claudens pravitatis introitum, per temperantiam et orationem.

Condemnatum salva me, qui damnasti cruce tua, Domine Salvator, inimicam meam : et ne zehennæ ostendas subjectum aliquem vulneratum libidinibus, et peccatis debilitatum.

μῶν τῇ λαῷ σου παράσχου κακῶν ἀπαλύτρωσιν, βίου διόρθωσιν, καὶ τῆς βασιλείας τῆς σῆς τὴν οἰκείωσιν.

Παρθενία καὶ τόκος συνέδραμεν ὑπὲρ φύσιν ἐπὶ σοί, κιβωτὲ τοῦ σεπτοῦ ἀγιάσματος, Μητροπάρθενε ἀγνή· διὸ πίστει βοῶ σοί, ὅλον με ἀγιάσον· ὅλον ἐκλύτρωσαι πάσης ἀσελγείας παθῶν τῶν θλιδόντων με.

Ἀσεβεῖς οὐκ ὁφθαλμοῖς.

Ἐκουσίως, Δέσποτα, ὑφώθης ἐν σταυρῷ, καὶ κατέρβαζας τὸν ἐχθρὸν ἐκουσίως· ὅθεν κατεβράχμενον με ἡδονῶν εἰς βάραθρα, εὐσπλαγχνίᾳ σου διόρθωσον.

Σκοτισθέντα πάθεις ἀτόποις τὴν ψυχὴν, φαταγωγῆσον, Ἰησοῦ, ὁ σκοτίσας ἥλιον, σταυρῷ τεινόμενος καὶ φωτίσας, Ἦλιε, οἰκουμένης τὰ πληρώματα.

Τὸ νηστείας πέλαιος ἐκπλεύσαι γαληνῶς καταξιών με, Χριστέ, κατευνάζων κύματα τῆς διανοίας μου· καὶ τῆς ἀναστάσεως εἰς λιμένα με καθόρμισσον.

Τὴν ἀγνήν ἀγνεύοντι τιμῆσωμεν νοί· καλλοῦν τὴν τοῦ Ἰακώβ ταις ἐνθέοις πράξεσι καλλυνόμενοι, εὐσεβῶς ὑμνήσωμεν, ὡς Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ.

Σταυρῷ προσπαγεῖς δι' εὐσπλαγχνίαν, ληστὴ τὸν πρὸ δέισον ἀνέψας· νῦν δὲ ληστευθέντα με, δαίμονος δεινότητι καὶ τῇ ψυχῇ ὁλόσωμον πληγὴν δεξιόμενον, ἱάτρευσον ἀνοίξας μοι πύλας τὰς τῆς μετανοίας τῇ σὴ φιανθρωπότητι.

Νηστεία λεπτύνωμεν τὴν σάρκα, ψυχὴν προσευχαῖς καταπιδάνωμεν, πένθητας ἐκθρέψωμεν, πλοῦτον μὴ κενοῦμενον ἐν οὐρανοῖς ὀνούμενοι, καὶ ἀνακράζοντες· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, τὰ ἔργα, καὶ ὑπερυψοῦτε.

Τῷ πάθει σου κτίσις ἐκλονήθη, σταυρῷ σε θεασαμένη καθηλωμένη, Σῶτερ ὑπεράγαθε· ὅθεν ἱκετεύω σε, ταῖς προσβολαῖς κλονούμενον αἶν τοῦ θρεῶς, στερέωσον τὸν νοῦν μου, οἰκτιρῶν, σοῦ τῶν θελημάτων ἐν ἀβραγαί τῇ πέτρᾳ.

Ἡ πύλη Θεοῦ ἡ κεκλεισμένη, ἣν μόνος διώδευσεν ὁ Κύριος, θύων πρὸς τρίβους με θείας, καὶ διάνοιξεν τῆς σωτηρίας πύλας μοι, θεοχαριτωτε· πρὸς σὲ γὰρ καταφεύγω, Παρθέने, μόνῃ προστασίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Αἰθερὸς ἀχειρόμητος δρους ἐξ ἀλαξέτου.

Λίθου σε τιμηθέντα προσέδεν δρους προφήτης ἐκ Παρθένου, Σῶτερ, διαβρήξαντα πέτρας τῇ σὴ σταυρώσει· διὸ βαρούμενον ἀναισθησίας λίθῳ με, ὡς πανοικτιρῶν, ἐλευθέρωσον.

Νήστευσον καχίας, ψυχὴ μου, θείᾳ ἀγάπῃ ἐντρυφῶσα· θύρας ἀναπέτασον πάσαις καλῶν εἰδέαις, ἐναποφράττουσα τῆς πονηρίας εἰσοδόν, δι' ἐγκρατείας καὶ δεήσεως.

Ἐμὲ τὸν κατάκριτον σῶσον, ὁ κατακρίνας τῷ σταυρῷ σου, Δέσποτα Σῶτερ, μοῦ τὴν ἐχθραν· καὶ μὴ γέννη δέξις ὀπεύθυνον τὸν πληγωθέντα πάθει, καὶ ἀμαρτίαις ἀμαυρούμενον.

Φείσαι μου, Χρίστε, ὅτι ἂν ἐλθῃς κρίναι τὸν κόσμον Ἀ μετὰ δόξης· λύσον τὴν ἀχλὺν τῶν παθῶν μου, ταῖς ἱκεσίαις τῆς κηρύσεως σε, καὶ κληρονομήσον ποίησον τῆς οὐρανόου βασιλείας σου.

● Παιδες Ἑβραίων ἐν καμίνῳ.

Ὁμοῖοι ἐστέσθε αἱμάτων, παναοίδιμοι, τὴν φλόγα τῆς ἀπάτης· τοῦ πυρὸς οὖν ἡμᾶς τοῦ μέλλοντος πρεσβείαις ταῖς πρὸς Θεὸν λυτρώσασθε τοῦ ἀσβέστου εἰς αἰῶνας.

Στόματα φράξαντες λεόντων, τῶν βασάνων τε πυρὸν ὑπενεγκόντες, ἀθλοφόροι, τρυφὴν τὴν κρείττονα κληροῦσθε· ἥσπερ τυχεῖν δεήθητε καὶ ἡμᾶς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ὅλη φωτὶ περιλαμψθέντες τῷ τοῦ πνεύματος, γενναῖοι ἀθλοφόροι, μεταστᾶσι πιστοὶς τὴν ἀνεσιν αἰτεῖσθε, καὶ παραδείσου εἰσοδὸν, καὶ ζωῆς τὴν μετουσίαν.

Ἦμῶν προσάγω σοι, Παρθένε· μὴ παρίδῃς με κακοῖς κεκρατημένον, ἀλλὰ δίδου, ἀγνή, διόρθωσιν ταχεῖαν, διὰ νηστείας πάσης τε ἀγωγῆς ἀγαθοτρόπως.

Νικητὰ τυράννου καὶ φλογὸς τῇ χάριτι.

Τῶν βασάνων εἰδὼ ἀσθενέει σώματος ὑπενεγκόντες, λατοὶ νοσούντων, ἀθλοφόροι ὤφθητε· ὅθεν κραυγάζω, τὴν ἐμὴν νοσοῦσαν ψυχὴν λατρεύσατε, χρόνῳ τῆς νηστείας διὰ τῆς μετανοίας.

Οἱμοὶ! πῶς παρήλθον πᾶσαι αἱ ἡμέραι μου ἐν ἀμελείᾳ; καὶ ἰδοὺ τὸ τέλος φθάνει ἀτελείωτον κακὸν λαβεῖν με· οἱ καλῶς τὸν δρόμον τελείσαντες μάρτυρες, τέλος ἀγαθὸν μοι γενέσθαι δυνάμειτε.

Σταλαγμαῖς αἱμάτων, τὴν πυρὰν ἐσδέσθε τῆς ἀθείας, θεοὶ ἀθλοφόροι, καὶ τοῖς ἐκδημήσασιν τοῦδε τοῦ βίου ἐξαιτεῖσθε ὄντως τὴν θείαν ἀνάπαυσιν καὶ τῶν πεπραγμένων λύσιν παρὰ Κυρίου.

Ἰερεχὶλ σε πύλην ἀδιόδευτον, ἀγνή, προσεῖδε· μετανοίας πύλας πᾶσιν ὑπανοίγουσαν ἀπεγνωσμένοις· ὅθεν δυνάμει σε, τριβύς μοι ὑπόδειξον τὰς πρὸς τὰς ἐκείσε φερούσας καταπαύσεις.

Ὅρον παρηλθὲς τῆς φύσεως, τὸν δημιουργόν.

Ὑφθῃτε, θεοὶ ὡς ἄνθρωποι, ὕλην πονηρὰς ἀθείας συμφλέγοντες· καὶ εἴφει καρτερίας, στίφη συγκόπτοντες δαιμόνων, ἀθλοφόροι, φωταγωγοὶ τῶν καρδιῶν ἡμῶν.

Σκότος νοητὸν μετοικίσθητε, γενναῖοι ἀθλοφόροι· διὰ φωτίσασθε τὴν ταπεινὴν ψυχὴν μου ἐσκοτισμένην πλημμελήμασιν.

Ἠλγισαν πόρους προφέροντες οἱ πανευκλεεῖς ἀθλοφόροι τοῦ σώματος, καὶ νῦν τοῖς μεταστᾶσι πιστοῖς τὴν ἀπὸνον, ἄχραντε, ἀνάπαυσιν αἰτοῦνται, καὶ παραδείσου τὴν ἀπόλαυσιν.

Φάνηθι, ἄχραντε Δέσποινா, θεὸς συνεργὸς τοῖς ἀχρεῖς οἰκέταις σου, καὶρῷ τῆς ἐγκρατείας τὰς προσευχὰς ἡμῶν προσάγουσα Κυρίῳ τῷ τῶν αἰώνων βασιλεύοντι.

Ἄσμα ἀναπέμφωμεν, λαοί.

Ἐχων ὡς θεὸς τὸ συμπάθος, μετανοοῦντα δέξαι με τὸν δαπανήσαντα τὸν βίον μου ἀσώτως· βοῶ σοι τὸ Ἠμαρτον, κατηγόρων οὐ χρήζω, τὴν αἰσχύνην τῶν ἔργων προτρέπων.

Parece mihi, Christe, quando veneris judicare mundum cum gloria: dissipa nubem libidinum mearum, precibus Genitricis tuæ, hæredemque fac cælestis regni tui.

Pueri Hebræorum in camino.

Pluviis sanguinis exstinguistis, celeberrimi, flammam astutiæ: igne igitur futuro inextinguibili nos precibus ad Deum liberastis in sæcula.

Leonum ora claudentes, tormentorumque ignem sustinentes, victores athletæ, delicias meliores elegistis: quas ut obtineamus per sæcula valde orate.

Omni luce spiritus circumdati, generosi athletæ victores, exsiliū finem pro fidelibus rogate, et pa-

B radisi introitum, et vitæ participationem. Hymnum assero tibi, Virgo: ne oblique conspicias me malis oppressum, sed da, casta, emendationem promptam, reformans per jejunium omnem agendi rationem atque mores.

Victores de tyranno et flamma per gratiam.

Tormentorum species debilitate corporis sustinentes, medici ægrotantium, victores athletæ apparuitis: ideo clamo, meam ægrotantem animam sanate, in tempore jejunii per poenitentiam.

Heu mihi! quomodo transierunt omnes dies mei in negligentia? et ecce terminus appropinquat ut infinitum malum accipiam: vos qui bene cursum absolvistis, martyres, concedi finem bonum mihi suppliciter exorate.

C Cutis sanguinis ignem exstinguite impietatis, divini victores athletæ, et exsultantibus hujus vitæ obtinete revera divinam quietem et factorum remissionem apud Dominum.

Ezechiel te ostium clausum, casta, prævidit poenitentis januas omnibus desperatis subaperientem: ideo suppliciter exoro te, semitas mihi ostende ad quietes illasce.

Fines transiisti naturæ, Creatorem.

Apparete, divini carbones, silvam pravæ impietatis comburentes: et gladio patientis acies frangentes dæmonum, victores athletæ, illuminatores cordium nostrorum.

D Tenebras intellectuales transferte, generosi athletæ victores: ideo illuminate humilem animam meam obscuratam delictis.

Afflicti sunt labores corporis ferentes illustrissimi victores athletæ, et nunc, immaculate, pro fidelibus postulant ab exsilio requiem sine labore, atque paradisi possessionem.

Appare, immaculata Domina, divinus adjutor inutilibus servis tuis, in tempore temperantiæ preces nostras offerens Domino qui regnat in sæcula.

Cantemus hymnum populi.

Habens tanquam Deus compassionem, meditationem accipe me quia consumpsi vitam meam luxuriose: clamo ad te quia peccavi, excusationibus non indigeo, turpitudinem actuum declarans.

Panem angelorum respuens, similis factus sum A
jumentis in satiendo malitiam et perversitatem;
convertentem vero accipe me sicut unum merce-
narium, cœlestis Pater.

Noctem voluptatum ex deliciis supervenientem,
omnes fideles derelinquentes, ad lucem temperan-
tiæ diligenter appropinquemus, ut lucifero convi-
vio digni judicemur.

Gaude, sanctissimum templum, vellus aspersum
divinitus, signate fons immortalis profluentis, gre-
gem tuum, Domina, custodi ab omnibus hostibus
inexpugnabilem.

Loquentes de Deo pueri in fornace.

Consumpta hæreditate paterna eum peccatrici-
bus, orbatus sum deliciis gratiæ: sed accipe me,
Pater, per immensam misericordiam.

In splendidissimo jejunio claritatibus precum
fulgentes, lucidi agamus, ut peccati tenebras fu-
giamus.

Suppliciter exorat te spirituum chorus: supplices
adsunt Cherubim et sanctorum exercitus: animas
nostras salva, Christe misericordissime.

Racemum incultum quæ collegisti, obscuratum
me peccati ebrietate corrige, Dei Genitrix Virgo,
spes animarum nostrarum.

Manifestatum in monte legislatori.

Remotum ab amore tuo, Pater, et voluntarie im-
potibus voluptatum subjectum, convertentem ut
perditum accipe: solus enim reperiris misericor-
dissimus.

Ficus apparui sine fructu, solam malitiam ex-
colens misere, quæ ignem mihi suppeditat: tu
igitur, Domine, fructificantem me ostende actus
bonos fructificantem tibi.

Abstino, anima mea, a malitia et segnitie, im-
pera iræ et voluntati, et omni peccato: Jesus enim
isalem vult abstinentiam, maximus amator homi-
num Salvator noster.

Quæ inexplicabiliter genuisti Dei Verbum, puri-
ficans spiritu peccata mundi, pro servis tuis sup-
pliciter orans, ne cesses hoc, Dei Genitrix, ut
nos salvemur.

Quia Deus ego sum.

Postquam adoptavit me per balneum baptismi
optimus Pater, divitiis me exornavit omnium bo-
norum: sed servivi voluntarius infructuosus cogi-
tationibus, unde pauper factus sum.

Misericors, misericors, misericors esto, Domine:
judica iudicium meum mihi, juste iudex, parvum
suspirium meum per misericordiam magnam ac-
cipe, Christe, et ne oblique aspicias me.

Exuentes intolerabilem vestem intemperantiæ,
fulgentem temperantiæ induamur stolam, et splen-
didi, facti, lucidam Liberatoris præveniamus susci-
tationem.]

Salva me, salva me, a desperatione quæ Salva-
torem genuisti: vide, casta, oppressionem meam,
quam multitudo immensarum meorum malorum
affert singulis diebus debilitatæ animæ meæ.

Βρῶσιν λαλοῦντες ἀγγελικὴν, παρωμοῦσθην κτήνε-
σιν, ἐν τῷ σιτίζεσθαι τὴν μοχθηρὰν κακίαν· ἀλλ' οὐκ
ἐπιστρέφοντα δέξαι με ὥσπερ ἕνα τῶν μισθίων, οὐ-
ράνιε Πάτερ.

Νύκτα ἡδονῶν τὴν ἐκ τρυφῆς προσγινομένην
ἅπαντες πιστοὶ ἀφένενοι, φωτὶ τῆς ἐγκρατείας σπου-
δαίως προσέλωμεν, ἵνα τῆς φωτοφόρου εὐωχίας
καταξιωθώμεν.

Χαίροις, ὁ ἀνάγιος ναὸς, ὁ πόκος ὁ θεόδροσος,
ἐσφραγισμένη πηγὴ τοῦ ἀθανάτου βεῖθρου, τὴν ποί-
μνην σου, Δέσποινα, φύλαττε ἐκ παντοίων πολεμίων
ἀπολιορκήτως.

Οἱ θεωρήμοντες παῖδες ἐν καμίνῳ.

Ἐκπανήσας οὐσίαν τὴν πατρῴαν μετὰ πορνῶν
ἐξεβλήθην τῶν προαυλίων τῆς χάριτος· ἀλλὰ δέξαι
B με, Πάτερ, δι' ἁμετρον ἔλεος.

Ἐν φαίδροτάτῃ νηστείᾳ φωταυγαίαις τῶν προσ-
ευχῶν λαμπρυνθέντες, φωτόειδεις χρηματίζωμεν,
ὅπως τῆς ἁμαρτίας τὸ σκότος ἐκφυγώμεν.

Ἐκδυσώπει σε χορὸς τῶν δσωμάτων· τὰ Χερουδιμ
ἱκετεύει, καὶ τῶν ἁγίων τὰ τάγματα· τὰς ψυχὰς
ἡμῶν σῶσον, Χριστὲ πολυέλεε.

Τὸν ἀγεῶργητου βότρυν συλλαβοῦσα, ἐσκοτισμένον
με μέθη τῆς ἁμαρτίας σωφρόνισον, Θεοτόκε Παρθένε,
ἐλπίς τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Τὸν ἀποδηλωθέντα ἐν ὄρει τῷ νομοθέτῃ.

Τὸν ἀπὸ τῆς σῆς μακρυνθέντα, Πάτερ, ἀγάπης, καὶ
ἐθελουσίως ὀρμαῖς ἡδονῶν δουλωθέντα, ἐπιστρέφοντα
ὡς τὸν ἄσωτον δέξαι· μόνος γὰρ ὑπάρξεις πολυ-
C ἔλεος.

Ἄκαρπος εἰδέχθην συκῇ, μόνην τὴν κακίαν γεωρ-
γῶν ὁ ἄθλιος, τὸ πῦρ μοι προξενούσων· σὺ οὖν, Κύ-
ριε, καρποφόρον με δέξιν, πράξεις ἀγαθὰς καρπο-
φοροῦντά σοι.

Νήστευσον, ψυχὴ μου, κακίας καὶ ῥαθυμίας, κρά-
τησον ὀργῆς καὶ θυμοῦ, καὶ πάσης ἁμαρτίας· ἡ-
σουὺς γὰρ τοιαύτην θέλει νηστεία ὁ φιλανθρωπώτατος
Σωτὴρ ἡμῶν.

Ἡ ἀνερμηνεύτως τεχνῶσα τὸν Θεὸν Λόγον, τὸν
καθαίροντα Πνεύματι κόσμου τὰς ἁμαρτίας, ὑπὲρ
δωλῶν σου δυσωποῦσα μὴ παύσῃ τοῦτον, Θεοτόκε, τοῦ
σωθῆναι ἡμᾶς.

Ὅτι Θεὸς ἐγὼ εἰμι.

Υἱοθετήσας με διὰ λουτροῦ βαπτίσματος ὁ ὑπερ-
D ἀγαθος Πατήρ, πλούτῳ παντοίων κατεκόσμησε κα-
λῶν· ἀλλ' ἐδόουλεύσα θέλων τοῖς ἀκάρποις λογισμοῖς,
ὅθεν ἐπτώχευσα.

Ἦλωσ, Ἦλωσ, Ἦλωσ ἔσο, Κύριε· κρίνον τὴν κρίσιν
μου ἐμοί, δικαιοκρίτα, τὸν μικρὸν μου στεναγμὸν
διὰ ἔλεος μέγα προσδεχόμενος, Χριστὲ, καὶ μὴ παρ-
ίδης με.

Ἀποδυσάμενοι τὸ δυσαχθὲς χιτῶνιον τῆς ἀκρα-
σίας, τὴν φαίδραν τῆς ἐγκρατείας ἐνδυσάμεθα στο-
λὴν, καὶ λαμπροὶ γεγόνότες τὴν λαμπράν τοῦ Αὐτρω-
τοῦ φθάσωμεν ἔγερσιν.

Σῶσόν με, σῶσόν με, ἡ τὸν Σωτῆρα τέχασα· Ἦε
τὴν θλίψιν μου, ἀγνή, ἣν ἡ πληθὺς τῶν ἁμερτήτων
μου κακῶν ἐμποιεῖ καθ' ἡμέραν τῇ ἀθλίᾳ μου ψυχῇ
ἐξ ἀπογνώσεως.

Ὁν φοβίτουνται ἄγγελοι.

Θρηγῶ καὶ ὀδύρομαι, τὴν ὥραν ἐννοῶν καθ' ἣν παραστήσομαι τῷ θρόνῳ τῷ φρικτῷ, εὐθύνας ὀφείζων τῶν πολλῶν μου κακῶν, ὥνπερ ἐν ἀγνοίᾳ ἐτέλεσα καὶ γινώσκει.

Μωϋσῆς, καθαρτήριον νηστείας εὐρηκώς, Θεὸν κατενόησε τὸν μόνον καθάρων· ψυχὴ μου, νηστείᾳ καθαρίσθητι, ἵνα πλησιάζῃς Χριστῷ τῷ φιλανθρώπῳ.

Νηστείαν ποθήσωμεν μητέρα ἀρετῶν· τρυφὴν βελυξώμεθα γεννήτριαν παθῶν· καὶ κράξωμεν, Πάτερ ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, σῶσον ἡμᾶς, σῶσον εὐχαῖς τῶν σῶν ἁγίων.

Κριτὴν ὃν ἐγέννησας, Παρθένε Μαρίας, δυσώπει, ἐν ὥρᾳ με τῆς κρίσεως, ἀγνή, οἰκτελεῖται καὶ σῶσαι τὸν κατὰκριτον, μόνῃ προστασίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Τὴν φωτοφόρον νεφέλην.

Εἰς ἁμαρτίας πελάγη, εἰς ἀπογνώσεως βάθη, εἰς τρικυμίας λογισμῶν, καὶ παθῶν καταιγίδας περιπεσὼν ἀναδοῦ, ἐλεύσε, βοήθει μοι, καὶ τῇ σῇ εὐσπλαγχνίᾳ δμωρίσθαι μοι Πασμὸν ἁμαρτιῶν.

Διὰ νηστείας τὸ σῶμα, δι' ἐγκρατείας τὸ πνεῦμα, διὰ δακρύων τὴν ψυχὴν, ἐκκαθάρομεν, πιστοὶ, καὶ καθαροὶ τῷ καθαρῷ λαμπρῶς ὑπαντήσωμεν, ὁφόμενοι τὰ σωτήρια πάθη, ἃ ὑπέστη δι' ἡμᾶς ὁ ἀπαθής.

Ὡς ὁ τελώνης στενάξω, ὥσπερ ἡ πόρνη δακρύῳ, ὡς ὁ ληστὴς ἀναδοῦ, Μνήσθητί μοι, οἰκτιρῶν· ὡς ὁ τυφλός, Ὡς Δαβὶδ, κραυγάζω σοι, ἀνοιξόν τῆς ψυχῆς μου ὀφθαλμούς, πηρωθέντας τῇ κακίᾳ τοῦ δολοῦ πτεριντοῦ.

Τὸ ἀλατόμητον ὕδρος, τὴν ἀδιόδευτον πόλιν, τὴν ἀνωτέραν οὐρανῶν καὶ τῆς κτίσεως πάσης, τὴν καλὴν τοῦ Ἰακώβ, τὴν στάμνον τὴν πάγχρυσον, καὶ γέφυραν καὶ Μητέρα τοῦ Κτίστου, τὴν Παρθένον μακαρίσωμεν, λαοί.

Τὸ στερέωμα τῶν ἐπὶ τοῖς ποιοιθῶν.

Συσταυρούμενοι τῷ δι' ἡμᾶς σταυρωθέντι, νεκρώσωμεν ἅπαντα σαρκὸς καὶ μέλη ἐν νηστείαις καὶ εὐχαῖς καὶ δεήσεσιν.

Ὁ τὴν ἀκανθὰν τῆς ἁμαρτίας ἐκτίλας, σταυρώσει σου, Κύριε, τοὺς ἀκανθώδεις λογισμοὺς τῆς διανοίας μου ἐκτίλον.

Καθοπλίσαντες τὰς διανοίας νηστείᾳ, τρεψώμεθα ἐκφυλὰ δαιμόνων στίφη, τῇ δυνάμει τοῦ σταυροῦ ταχιζόμενοι.

Σωματούμενος ἐκ σοῦ προήλθεν ὁ Λόγος, τὴν ἐκπτωσιν, ἀχραντε, τῶν προπατόρων διὰ σπλάγχνα οἰκτιρῶν ἀνορθούμενος.

Ἀστέκτω πύρι ἐνωθέντες.

Σταυρῷ τὰς ἀρχὰς θριαμβεύσας, καὶ τὰς ἐξουσίας τὰς τοῦ σκότους, φωτοδότα, ὅτ' ἂν εἴθης μετ' ἐξουσίας κρῖναι κόσμον ἅπαντα, μὴ τὰ ἐμὰ, Λόγε, θριαμβεύσης πρόφρα, ἵνα τὴν πολλὴν σου δοξάζω εὐσπλαγχνίαν.

Κριτὸς ὁ κριτής, πρὸ βημάτων ἔστης κατακρίνων τὴν ἔχθραν τῷ σταυρῷ σου, μακρόθυμε δικαιοκρίτα· διὸ κατακρίσεως αἰωνίου ῥῆσαι τοὺς φθόβου κραυγάζοντας· σὲ ὑπερυψούμεν, Χριστέ, εἰς τέλος.

A

Quem horrescunt angeli.

Lamentor et ploro, hanc recogitans horam qua constituar ante thronum terribilem, ad iudicium subeundum multis de meis peccatis quae ignorans aut sciens feci.

Moses, inventa in jejuniis purificatione, Deum solum purum animadvertit : purificare, anima mea, in jejuniis, ut benigno Christo appropinques.

Jejunium amemus, ex quo nascuntur virtutes ; delicias exsecremur, quibus generantur cupidines ; clamemus : Pater, qui es in caelis, salva nos, salva per preces sanctorum tuorum.

Judicem quem genuisti, Virgo Maria, obsecra ; in hora iudicii, purissima, miserere mei, salvaque damnatum, sola tutela humani generis.

B

Nubem luciferam.

In peccatorum pelagus, in desperationis profundum, et cogitationum fluctus et passionum tempestates lapsus exclamo : misericordiae abyssus, auxiliare mihi, et tua miseratione irriga me, propitiationem peccatis adhibens.

Jejuniis corpus, abstinence spiritum, lacrymis animam emundemus, fideles, et mundi mundissimo splendide occurramus, ut salutare videamus passionum, quas pro nobis sustulit impassibilis.

Sicut publicanus ingemisco, sicut meretrix lacrymor, sicut latro exclamo : Memento mei, misericors : sicut caecus ad te vociferor : Fili David, aperi oculos animae meae, excaecatos malitia dolosi adversarii.

C

Montem non incisum, januam impenetrabilem, supereminentem caelos et omnem creaturam, Jacob pulchritudinem, urnam auream, fontem et Matrem Creatoris Virginem beatam dicamus, populi.

Firmamentum sperantium in te.

Confixi cruci cum illo qui pro nobis crucifixus est, omnia carnis mortificemus membra, in jejuniis et precibus et supplicationibus.

Qui peccati spinam evellisti crucifixione tua, Domine, spinosas mentis meae cogitationes evele.

Mentem muniamus jejuniis, inimicasque daemonum fugemus turbas, crucis firmati virtute.

Incarnatum ex te prodiit Verbum, immaculata, lapsum protoplastorum, per viscera misericordiae erigens.

In ignem intolerabilem protrusi.

Qui cruce de principibus triumphasti, et potestates tenebrarum illuminasti, quando veneris cum potestate judicare mundum universum, noli triumphare, Verbum, de meis oculis, ut multam tuam misericordiam glorificem.

Electus iudex, pro tribunali stetisti, damnans cruce tua inimicam, longanimis et juste iudex ; propterea ab aeterna damnatione libera qui territi clamant : superexaltabimus te, Christe, in finem.

Jejunii igne indurati, pii pueri erectam olim A flammam divino rore exstinxerunt; vere et nos jejunando fornacem omnium cupiditatum exstinguamus, ut gehennæ effugiamus flammam.

Ex te Dei sapientia sibi domum ædificans carnem sumpsit, ineffabili condensensu, puella innupta: sola enim tu generationum omnium electa es incorrupta incorrupti ut domus Verbi.

In legis umbra et littera typum videamus.

Serpentem Moyses in ligno extollens te præfiguravit, Christe, qui cruce libenter sublatus es et maligni malitiam venenum jaculantem dissipasti, atque ad te mortales attraxisti, benigne.

Ignem me purifica tui timoris, accendens in anima mea divinum tui amorem, tuæque cruce me munens quem dolo seduxit vetus inimicus, meam voluptatibus, Christe, mentem offuscando.

Turpium cogitationum, actionumque pravarum jejunemus, fratres; purificemus cor, divinisque virtutibus sumamus alas, atque humilis malitiæ impetus vitemus, ut Pascha magnum splendidis induti contemplerur.

Ex te nostram, Virgo, paupertatem ferre voluit qui natura dives erat; visibilis autem factus est nobis invisibiliter a celorum choris celebratus, quando contractam imaginem sua bonitate restitavit.

Christus fortitudo mea, Deus et Dominus.

Jejunium, lacrymas, preces, compassionem, compunctam indolem, sententiam rectam, vitæ puritatem ostendamus, fideles, ut gloria fruamur.

Sicut luminaria fulgentes in firmamento sanctæ Ecclesiæ splendide apparuistis, apostoli; quapropter illuminate corda nostra divino Spiritu.

Sicut divini carbonem incensi igne immateriali, cupidinosam cordium nostrorum materiam comburite, sapientes Dei nostri apostoli.

Candelabrum inextinguibile, thalamus splendescens, Seraphim superior, Cherubim currus, prorsus irreprehensibilis, a gravibus me peccatis et periculis libera.

Ex flamma ad sanctos.

Moysen jejunium Dei contemplatorem effecit, et Eliam igneo curru sustulit; festina nostrarum continens esse cogitationum, anima, ut ab humili libereris seductione.

Prolabens ad deteriora progredior et cicatricibus nova semper adjicio vulnera: sana, Christe, lapideam meam cæcitatem per benignorum intercessionem apostolorum.

Mundi lumina divine fulgentissima, cupiditatum nostrarum nebulas dissipate, et proscaenium inhabitantes gloriosæ resurrectionis ostendite, qui hymnis Solem gloriæ celebrant.

Generaciones generationum te, quam beatam Deus prædicavit, beatam jamdudum prædicant, ut prædixisti: sola enim mortalibus beatum genuisti. Verbum ineffabiliter ex te incarnatum.

Νηστείας πυρὶ στομωθέντες παῖδες εὐσεβεῖς, τῇ ἐπηρμένῃ πάλαι φλόγα θεῖα δρόσῳ ἐσέσαν· ὅντως καὶ ἡμεῖς νηστεύοντες τὰς καμίνους πάντων παθῶν κατασβέσωμεν, ὅπως τῆς γέννης ἐκφύγωμεν τὴν φλόγα.

Ἐκ σοῦ τοῦ Θεοῦ ἡ σοφία, οἶκον αὐτῇ δομησαμένη ἐσαρκώθη, ἀπορρήτῳ συγκαταβάσει, κόρη ἀπειρόγαμος· οὐ γὰρ μόνῃ πάντων γενεῶν ἐκκληλεῖται, ἀφθαρτος ἀφθάρτου εἰς κατοικίαν Λόγου.

Ἐν νόμῳ σκιᾷ καὶ γράμματι τύπον κατείδωμεν.

Τὸν ὄφιν Μωϋσῆς ἐν ξύλῳ ἀνυψῶν, σὲ προστύπου, Χριστέ, σταυρῷ ἐθειλουσίως ὑψωθέντα, καὶ τοῦ Πονηροῦ τὴν ἰοδίον κακίαν ἀπορραπίσαντα, πρὸς αὐτὸν δὲ τοὺς βροτοὺς ἀνελκύσαντα, φιλόφρονε.

Πυρὶ με τοῦ σοῦ καθάρισον φόβου, ἀνάπτων μου τῇ ψυχῇ τὴν θείαν σου ἀγάπην, καὶ σταυρῷ ταυρίζων με τῷ σπ, ὃν ἐξηπάτησε ὁλοῦ ὁ παλαιὸς περνηστής, ταῖς ἡδοναῖς ἀμαυρώσας τὴν ἐμὴν, Χριστέ, διάνοιαν.

Αἰσχροῦν λογισμῶν καὶ πράξεων φαύλων νηστεύσωμεν, ἀδελφοί· ἀγνίσωμεν καρδίαν, περιωρθῶμεν θείας ἀρετᾶς, καὶ χαμαιζήλου κακίας ὁρμῆς ἐκκλίνωμεν, ἵνα τὸ Πάσχα τὸ μέγα λαμπροφόροι θεασώμεθα.

Ἐκ σοῦ τὴν ἡμῶν πτωχείαν, Παρθένε, θέλων ἐφόρεσεν ὁ πλούσιος τῇ φύσει· ὁρατὸς δὲ γέγονεν ἡμῖν ὁ ἀοράτως τοῖς ὄντι χοροῖς ὑμνοῦμενος, τὴν συντριβέσαν εἰκόνα ἀναπλάττων ἀγαθότητι.

Χριστὸς μου δύναμις, θεὸς καὶ Κύριος.

Νηστείαν, δάκρυα, εὐχὰς, συμπάθειαν, εὐκατά- C νυκτον ἥθος, γνώμην ὀρθὴν, βίον καθαρότητα ἐπιδεικνύμεθα, πιστοί, ὅπως δόξης ἀπολαύσωμεν.

Φωστῆρες φαίνοντες τῷ στερεώματι τῆς σεπτῆς Ἐκκλησίας περιφανῶς ὤφθητε, ἀπόστολοι· διὸ φωτίσατε ἡμῶν τὰς καρδίας θεῖῳ Πνεύματι.

Ὡς θεοὶ ἀνδρακες προσαναπτόμενοι τῷ πυρὶ τῷ ὅλῳ τὰς ἐμπαθεῖς ὕλας καταφλέεσθαι τῶν καρδιῶν ἡμῶν, σοφοὶ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀπόστολοι.

Λυχνία ἄσβεστοι, νυμφῶν ὁλόφωτοι, Σεραφίμ ὑπερτέρα, Χερουδίκων δχημα, πανάμωμοι, ἀμαρτιῶν με χαλεπῶν καὶ κινδύνων ἐλευθέρωσον.

Ἐκ φλογὸς τοῖς ὁσίοις.

Μωϋσῆν ἡ νηστεία θεόπτην ἔδειξε, καὶ Ἠλίαν πυρὶν ἑλθεν ἄρματι· σπεῦσον λογισμῶν βλαβερῶν ἐγκρατεῦσθαι, ὅπως χαμαιζήλου, ψυχῇ, ρυσθῇ ἀπάτης.

Ὀλισθαίνων τοῖς χεῖρσι προσεπекτείνωμαι, καὶ τῷ μῶλωπι τραῦμα ἀεὶ προστίθμι· Ἰασαι, Χριστέ, τὴν λιθώδη μου πύρρῳσιν ταῖς τῶν ἀποστόλων, οἰκτίρμον, μεσιτείαις.

Οἱ τοῦ κόσμου φωστῆρες οἱ θεαυγέστατοι, τῶν παθῶν ἡμῶν νέφη διασχεδάσατε, καὶ προσκηνητὰς τῆς λαμπρᾶς ἀναστάσεως δείξατε, ὑμνοῦντας τὸν Ἥλιον τῆς δόξης.

Γενεαὶ γενεὶν σε, θεομακάριστε, μαχαρίζουσι, πά- λαι ὡς προσφῆτευσας· μόνῃ γὰρ βροτοῖς τὸν μακάριον τέτοκας Λόγον ἀπορρήτως ἐκ σοῦ σωματω- θέντα.

Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύνατον.

Ὁ Θεὸς καὶ Κύριε πολυέλεος, τὰ τῆς ἐμῆς καρδίας ἀποκάθαρσεν τραύματα, μετανοίας προσπλάττων μοι φάρμακα· ἡμαρτόν σου, σκεῖταιρον, σῶσόν με, ταῖς τῶν ἀποστόλων σου εὐχαῖς, ὡς πολυέλεος.

Ὁρμαῖς ἀτόποις ἐξηκολούθησα φρενοβλαβῶς, καὶ ὕλος ἐμαντοῦ ἐξω γέγονα, ἡδονῶν τὸ τραχὺ σιτισθήμενος· καὶ τῆς σωτηριῶδους καθυστερουμένης βρώσεως ὁ ἄσωτος· Χριστὲ σκεῖταιρον, σῶσόν με.

Ψυχὴ κακίας μὴ καθαρεύουσα, καὶ ἡδονῶν σαυτὴν φθοροποιῶν μὴ μακρύνουσα, τί ἀκαίρως ἀγάλλῃ νηστεύουσα; Ταυτὴν γὰρ τὴν νηστείαν οὐκ ἐξελέξατο Κύριος, ὁ μόνος· τὴν ἡμῶν θέλων διόρθωσιν.

Φωτὶ τῷ θεῷ με φωταγώγησον, ἡ τοῦ φωτὸς, Παρθένε Θεοτόκε, λογεῦτριά· καὶ ψυχῆς μου τὴν ζόφον ἀπάλαισον, ὅπως σε μακαρίζω, ἣν μακαρίζουσι πᾶσαι τῶν ἀνθρώπων γενεαί, ὡς προσεφήτησας.

Ὁ ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἡμῖν.

Ἰασαί με, Κύριε, καὶ ἰαθήσεται, τῷ μῶλωπί σου τοῦ τῆς ψυχῆς μου ἐκκαθάρας μώλωπις, Σῶτερ, ὁ ἐκ πάθης σαρκὸς καταδεξάμενος.

Ἀκαιοφροσύνην καὶ χερσωθείσαν μου ψυχὴν παντοίαις παθῶν εἰδέαις, Χριστέ μου, καθάρισον, ὁ στεφθεὶς ἀκάνθαις δι' ἄκραν ἀγαθότητα.

Ῥῦσαι τῆς κακίας με τοῦ πολεμήτορος, ἐπιστρέψόν με τὸν πλανηθέντα, καὶ ἐκδαπανήσαντα πάντα μου τὸν βίον ἄσωτος, πολυέλεος.

Νέον ἀπεκύησας ὡς βρέφος, ἄκραντε, τὸν Πατριουργόν μου, ὃν ἐκδυσώπει· πεπαιδευμένον με ἐν πολλῇ κακίᾳ ἀνακαινίσαι, Δέσποτα.

Σοὶ τῷ Πατριουργῷ.

Ἠπλώσας σταυρῷ τὰς, Χριστέ, παλάμας, χειρὸς τοῦ προπάτορος τὸ ἀκρατὲς ἀναιρῶν, ξύλῳ δὲ ξύλου ἱάσω τὴν κατάραν· ὅθεν σε ὁμνοῦμεν εἰς πάντα.

Σοὶ τῷ θελητῇ τῆς σωτηρίας, Λόγε, προσπίπτω· θελήματα τὰ πονηρότατα παῦσον ἐν τάχει· ἐκ τῆς ἐμῆς καρδίας, ὁ σταυρὸν καὶ πάθῃ θελήσει ὑπομείνας.

Ἄσωτον ζῶν διεστραμμένον βίον ποθήσας ἡμαυρωμαί· ἐγὼ ὁ ἄσωτος· λάμψον ἀκτίνα ἐπιστροφῆς μοι, Λόγε, ὁ ἡλίου φέγγος τῷ πάσχειν ἡμαυρώσας.

Παῦσον τῆς ἐμῆς πολυωδύνου πᾶσαν καρδίαν τὴν κάκωσιν, Μαρία, Μητέρα Θεοῦ, θραῦσον δαιμόνων τὰ βέλη καὶ τὰ τόξα, τῶν ἐκπολεμούντων τὴν ταπεινὴν ψυχὴν μου.

Ἠσαῖα, χόρευς· ἡ Παρθένος ἔσχεν ἐν γαστρὶ.

Τὴν λιθῶν πύρρῳσιν τῆς ψυχῆς μου, εὐσπλαγγνε Χριστέ, ἀπάλυνον, καὶ πηγὴν δός μοι, ἀγαθὴ, θείας κατανύξεως· ὁ ἐκ πλευρᾶς βλύσας μοι ζωὴν, τῆς ἁμαρτίας μου τοὺς χειμάρρους ἀναστέλλουσιν.

Ἐμαυτὸν ἀπέρριψα εἰς τὰ βάθη τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ ὕψη καταλιπὼν τὰ τῶν ἀρετῶν· ἀλλ' ἔλκυσον, σῶσόν με, ὁ ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ τὸ ἀνθρώπινον ἀνελκύσας πρὸς σέ, Κύριε.

Γλυκασυὸς ὢν, Κύριε, καὶ ἡδύτης, ὡς Δημιουργός,

A

Deum hominibus videre impossibile.

O Deus, et Domine multum misericors, mei cordis ablue vulnera, poenitentiae medicamentum applicans: peccavi tibi, miserere, salva me, per tuorum apostolorum preces, tanquam multum misericors.

Insanos secutus sum impetus, desipiens! et omnino impos mei factus sum, aspero voluptatum me nutriendi et salutari inferiori cibo, luxuriosus: Christe miserator, salva me.

Anima quae tuam non purgas malitiam et a voluptatibus non longe te submovent lethiferis, cum intempestive exsultat jejunando? Hoc enim non elexit Dominus jejunium, qui solus nostram vult emendationem.

Divino lumine illustra me, Virgo Dei Mater, luminis Genitrix, et ab anima mea expelle caliginem, ut te beatam praedicem, quam beatam praedicant omnes hominum generationes, sicut praedixisti.

Lumine amictus sicut vestimento.

Sana me, Domine, et sanabor, qui vulnera tuo vulnera animae meae emundasti, Salvator, in carne dolores nostros expertus.

Spinas proferentem et desolatam animam omnimodis cupiditatum speciebus emunda, Christe meus, qui spinis coronatus es ob extremam bonitatem.

Libera me de malitia inimici bella agentis; converte me, qui in errorem abductus sum et omnem substantiam meam dissipavi, vivendo luxuriose, multum misericors.

C

Parvulum ut infantem, immaculatam, Conditorum meum genuisti, quem obsecra ut me in multa turbatum iniquitate redintegret, Domina.

Tibi omnium Creatori.

Palmas in cruce extendisti, Christe, manus primi parentis dolens intemperantiam, et in ligno ligni sanasti malitiam; unde te in omnia celebramus hymnis.

Tibi libenti salvationis auctori, Verbum, procumbito: improbas cito in corde meo coerce volitiones, qui crucem et passiones voluntarie sustinuisti.

Luxuriosum victum, perversam vitam ambiendo, offuscatus sum ego luxuriosus: illucescat mihi conversionis radius, Verbum, qui solis splendorem

D

patiendi offuscasti.

Coerce dolorosi cordis mei omnem malitiam, Maria, Mater Dei, frange daemonum tela et arcus debellantium pauperem animam meam.

Isaia, tripudia; Virgo gravida est.

Lapideam animae meae caecitatem emolli, Christe misericors, et da mihi, bone, fontem divinae compunctionis, qui ex latere vitae mihi infudit peccatorum meorum torrentes auferentem.

Memet dedi praecipitem in peccatorum abyssum, excelsa virtutum derelinquens; sed trahere me, salva me, qui crucem ascendisti et genus humanum ad te attraxisti, Domine.

Domine, qui dulcedo es et jucunditatis auctor,

fel, Christe, gustasti; acetum enim bibens, lapsum qui Adami posteris exsistebat erigis; unde hymnis te celebramus, tuis salvati passionibus.

Sanctissima Domina, spes mea et refugium meum, animæ meæ sana vulnera, pacificam effice meam mentem, ut et ego gaudens tua celestem magnifica, Dei Genitrix semper Virgo.

Veni in profundum maris.

Guttis vestri sanguinis piorum irrigastis corda, impiorum vero instructas acies in eis gloriose suffocastis, victores admiratione digni.

Propriis membris universi Dominum glorificastis; nunc vero indesinenter glorificamini, athletæ qui fidelium estis gloria magnique protectores.

In lacu positus es profundissimo: omnibus igitur in fide mortuis, o Dei Verbum, per sanctorum athletarum preces, offensionum veniam concede.

Ut argutis te celebremus vocibus, Virgo, has nostras accipere voces et propitiationem pro debitis postulare memento, tuum scilicet supplicando Filium.

Tres pueri Babylone.

Cui, complectens irrationalium affectus, anima, assimilata es? Quidnam invenisti quo superaris? In peccatis clama ad Christum: Salva me, o bone.

Acquiescentem in sanctis obnix obsecratio, sancti ut in sanctis his diebus omnium piorum animos sanctificet.

Altissime, in misericordia dives et benignus, servis tuis jam obdormientibus veniam præbe, choris angelorum illos connumerans, tanquam benignus.

Præter jus consuetum, naturæ auctorem genuisti hominem factum, immaculata; illum igitur obsecra ut iniquitates nostras benigne aspiciat.

Redemptor universi.

Intrepidus capientes sensus, in laboriosa arena martyres labores carnis sustulustis, et ad sortem laboris expertem translati, omnem cordis laborem alleviastis.

Qui corruptibilia cœlestibus mutastis, carnalibus me perditum cupiditatibus per jejunium salvate et precum concentus, divini martyres omnium Dominum supplicando.

Supplicationibus martyrum tuorum, Christe, misericordias tuas omnibus demitte, et ad te reversis post suam ex hac vita migrationem, benignam præbe debitorum veniam et divinam requiem.

Tu quæ Deum impecabilem genuisti, nostra deleas peccata tua materna mediatione, Deipara, salvaque clamantes: Benedicite, opera, Domino.

Eva per inobedientiæ contagium.

Qui in petra spiritali animum stabilivistis, victores, inflexi ad omnes inimici astutias reman-

α γολῆς ἐγεύσω, Χριστέ· ὄξος γάρ πῶν, ὑπάρξασαν ἐκπτωσιν τοῖς ἐξ Ἀδάμ σὺ ἐπανορθοῖς· ὁθεν ὕμνου- μέν σε οἱ σωθέντες σοὶ παθήμασι.

Παναγία Δέσποινα, ἡ ἐλπίς μου καὶ καταφυγή, τὰ τραύματα τῆς ἐμῆς ἰαταῖς ψυχῆς· τὸν νοῦν μου εἰρήνευσον, ἵνα καὶ γὰρ χαίρων ἀνυμνῶ τὰ μεγαλεῖά σου, Θεοτόκε ἀειπάρθενε.

Ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης.

Αἱμάτων ἡρδεύσατε σταγόσι τῶν εὐσεδῶν καρδία· δυσσεβούντων δὲ τὰς παρατάξεις, περιφανῶς ἐν αὐτοῖς ἐπινίξατε, ἀθλοφόροι ἀξιάγαστοι.

Δοξάσαντες μέλεσιν οικείοις τὸν τοῦ παντὸς Δεσπότην, νῦν δοξάζετε ἀδιαλείπτως, δοξα πιστῶν, ἀθληταί, ὑπάρχοντες, καὶ μεγάλοι ἀντιλήπτορες.

Β Ἐν λάκκῳ ἐτέθης κατωτάτῃ· τοῖς οὖν πιστῶς θαυνοῦσιν, ὦ Θεοῦ Λόγε, πᾶσι παράσχου, τῶν ἱερῶν ἀθλητῶν δέησας, τῶν πταισμάτων τὴν συγχώρησιν.

Ἵνα σε φωναῖς διαπρυσίος ἀνευφημῶμεν, Κόρη· τὰς φωνὰς ἡμῶν ταύτας δεχθῆναι, καὶ ἱλασμὸν ὀφλημάτων αἰτῆσαι, ὡς Υἱόν σου ἱκετεύουσα.

Νέοι τρεῖς ἐν Βαβυλῶνι.

Τίνοι στέργουσα τὰ βάθη τῶν ἀλόγων ἀληθῶς ψυχὴ ἐξωμολῶσαι; Τίνα ὑπερβάλλοντα ἔσχε; Ἐν ἀμαρτίαις βῆσον τῷ Χριστῷ, Σωσὸν με, ἀγαθέ.

Γ Ἅγιοι, τὸν ἐν ἀγίοις αἰτήσασθε ἔκτανῶς ἐπαναπαύομενον ταύταις ταῖς ἀγίαις ἡμέραις καθαγιασάσαι πάντων τῶν εὐσεδῶν τὰ φρονήματα.

Ἵψιστε, ὃ ἐν ἐλέει πλούσιος καὶ ἀγαθός, τοῖς δοῦλοις σου ᾤφεις τοῖς προκοιμηθεῖσι παράσχου, χοροὶς ἁγίων τούτους συναριθμῶν ὡς φιλόανθρωπος.

Τέτοιας νομίμων δίχα, φύσεως τὸν πλαστοουργόν, γενόμενον ἄνθρωπον, ἄκραντα· αὐτὸν οὖν δυσώπει, τὰς ἀνομίας παραδίδει ἡμῶν, ὡς φιλόανθρωπον.

Αὐτῶν τὸ τοῦ παντὸς.

Ἀποτήρ χωροῦντες φρονήματι πρὸς ἐπίνονα σκάμματα, μάρτυρες, πόνους σαρκὸς ὑπέστητε, καὶ πρὸς ἄπονον λῆξιν μετοικισθέντες, πάντα πόνον καρδίας κουφίζετε.

Οἱ τὰ ἀνω φθαρτοὶ ἀλλαξάμενοι σαρκικοῖς με φθειρόμενον πάθει, διὰ νηστείας σώσατε καὶ εὐχῶν ἐμμελείας, μάρτυρες θεοὶ, τὸν τῶν ὅλων Θεὸν ἱκετεύοντες.

Ἵκεσίαις, Χριστέ, τῶν μαρτύρων σου, τὰ ἔλεῃ σου πᾶσι κατέπεμψον, καὶ τοῖς πρὸς σὲ τὴν εὐσπλαγχνον, μεταστάσει τοῦ βίου, λύσιν παράσχου ὀφλημάτων καὶ θέλαν ἀνάπαυσιν.

Ὅς τεκοῦσα Θεὸν ἀναμάρτητον, τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας ἐξάλειψον ταῖς μητρικαῖς πρεσβείαις σου, Θεοτόκε, καὶ σῶζε ἀναδιδώνας· εὐλογεῖτε, τὰ ἔργα, τὸν Κύριον.

Εἶδα μὲν τῷ τῆς παρακοῆς νοσήματι.

Στηρίζαντες πέτρα νοστή τὸ φρόνημα, ἀθλοφόροι ἀπαράτρεπτοι πάσαις Ἐχθροῦ ταῖς πανουργίαις ἐμελ

ναι· διό με τρεπόμενον πρὸς πάθῃ ψυχοφθόρα στη-
ρίζετε ταῖς πρὸς τὸ θεῖον παρακλήσεσιν.

Ἡ θεία καὶ ἐντως φωταυγής ὁμήγουρις τῶν μαρ-
τύρων, καθικέτευε τὸν ὑπεράγαθον Δεσπότην, καιρῷ
τῆς ἐγκρατείας συγχώρησιν πταισμάτων ἡμῖν πᾶσι
δωρήσασθαι, καὶ αἰωνίαν ἀγαλλίασιν.

Φιλάνθρωπε μόνε ἀγαθὲ, τοὺς δούλους σου ἐπ' ἐλ-
πίδι ἀναστάσεως κεκαυτημένους, αἰωνίου φωτός καὶ
ἀνεσπέρου ἀξίωσον μετέχειν, καὶ τρυφῆς ἀπολαύ-
σειως, ἵνα σε πόθῳ μεγαλύνωμεν.

Φωτὸς οἰκητήριον ἡ σὴ γεγέννηται παναγία Μήτηρ
Δέσποινα· ὅθεν πιστῶς ἀναβοῶ σοι, τὰς κόρας τῆς
ψυχῆς μου καταύγασον, καὶ τρίβον τὴν εὐθείαν ὑπό-
δειξον τῷ σε γνησίως μακαρίζοντι.

Ἀρματηλάτην Φαραὼ δέδουκας.

Ἡ φωτοφόρος τοῦ σταυροῦ προσκύνῃσιν πᾶσιν ἐπ-
έφανεν, ἡλιακὴν ἀγλὴν σωτηρίας πέμπουσα, καὶ
πάντας καταυγάζουσα τοὺς παθῶν ἀμαυρώσει κε-
κρατημένους· συνδράμωμεν, τοῦτον καθαρώς ἀπα-
σώμεθα.

Τῇ τῆς νηστείας καθαρθέντες χάριτι, καθαρωτάτω
νοῒ, τῷ καθαρῷ μόνῳ δεῦτε ἐκδοθῶμεν φωνὴν εὐ-
χαριστήριον· Σὺ τὸ αἷμά σου, Λόγε, ἡμῶν εἰς λύτρον
ἐξέχεας, καὶ τῷ σπ' σταυρῷ ἀγιάζεις ἡμᾶς.

Συμποδισθεὶς ταῖς προσβολαῖς τοῦ θύεως, πτώμα
ἐξαίσιον διὰ παντός κεῖμαι· Σῶτερ ὁ τὴν ἔκπτωσιν
τῶν πρωτοπλάστων πάθει σου καὶ σταυρῷ ἀνορθώ-
σας, ἀνόρθωσον καὶ ὁδήγησόν σου πρὸς θελημάτων
ἐκπλήρωσιν.

Παρισταμένη τῷ σταυρῷ σου, Κύριε, ἡ ἀπειρόγα-
μος, καὶ τὰς ἐν σοὶ τρώσεις καθορώσα, Δέσποτα, τι-
τρωσκομένη ἔλεγεν· Οἶμοι! τέκνον, ὠδίνας ἀποφυ-
γούσα τῷ τόκῳ σου, νῦν δυνωρῶς κατατρύχομαι.

Ἐκταπλασιῶς κἀμνον.

Τὸν ἰοδδὸν πάθει καὶ ψυχὴν καὶ διάνοιαν τετραυ-
ματισμένην κεκτημένον, Κύριε, ἐλέησον, οἰκτερον,
τῷ σταυρῷ θεράπευσον, καὶ ταῖς ἐκ πλευρᾶς σου κε-
νωθείσαις ρανίσιν· προθύμως ἵνα ψάλλω· Ἱερεῖς, εὐλο-
γεῖτε Κύριον.

Ἐπὶ τοῦ θρους πάλαι σε Μωϋσῆς προετύπωσε,
χεῖρας ἀνυψῶν καὶ Ἀμαλὴκ τροποῦμενος, σταυρῷ
πανσεβάσμιε, ὃν προσκυνοῦντες σήμερον, τρέπομεν
δαιμόνων τὰ ἀλλόφυλα στίφη, καὶ φόβῳ μελωδοῦμεν·
Ἱερεῖς, εὐλογεῖτε.

Ἵπὸ παθῶν κλονούμενον, ὃπ' ἐχθρῶν σχελιζόμε-
νον, ὑπὸ συνηθείας πονηρᾶς ἐλκόμενον, οἰκτείρησον,
εὐσπλαγχνε, τῷ σπ' σταυρῷ θαράκισον· ὅπως μελωδῶ
ἐν ἀκλόνητῳ καρδίᾳ· Οἱ παῖδες, εὐλογεῖτε.

Ὁδυνηρὰ στενάζουσα, μητρικῶς ἀλαλάζουσα, καὶ
τὴν ἐκ τῶν σπλάγχων συνοχὴν μὴ φέρουσα, σταυρῷ
ἐνητένιζες τῷ ἐκ τῆς σῆς τεχθέντι γαστρός, Τέκνον,
ἐκδοῦσα, τί το ὄραμα τοῦτο; πῶς πάσχεις ὁ τῇ φύσει
ἀπαθής; Πάντως θέλω τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων πα-
θῶν ἐλευθερώσαι.

Ἐρριξε πᾶσα ἀκοή.

Ἐγγόνους πάλαι Ἰακώβ εὐλογῶν προδιετύπου τρα-
νύατα σταυρὸν τὸν τίμιον· δι' οὗ, οἰκτίρμον, ἡμᾶς

sistis; quapropter me ad cupidines animæ lethales
conversum stabilite vestris ad divina exhortatio-
nibus.

Divine et vere fulgens martyrurum cœtus, sup-
plica benignissimum Dominum ut tempore absti-
nentiæ veniam offensionum nobis omnibus cum
æterna exultatione largiatur.

O tu, solus humanus et bonus, servos tuos in spe
resurrectionis dormientes æterni luminis quod
nescit occasum dignare participes esse, simulque
deliciarum fruitionis, ut te desideris extollamus

Luminis domicilium tua facta est sanctissima
Mater Domina; unde fiducialiter ad te clamo: pu-
pillas animæ meæ illumina, rectamque semitam
illi ostende qui te sincere beatam prædicat.

B *Carrum agitatore Pharaonem dejecisti in mare.*

Lucifera crucis adoratio omnibus apparuit ra-
diantem salutis fulgorem præmittens, omnesque
cupiditatum caligine oppressos illuminans· con-
curramus et hanc crucem pure osculemur.

Jejunii purificati gratia purissima mente, hic soli
puro extollamus gratiarum actionis vocem: tu in
redemptionem nostram sanguinem tuum effudisti,
Verbum, et cruce tua sanctificas nos.

Serpentis oppugnatione supplantatus, indecore
lapsu totus jaceo: Salvator, qui protoplastorum
lapsum passionē tua et cruce exexisti, erige me et
duc ad voluntatum tuarum adimpletionem.

C *Stans juxta crucem tuam, Domine, Virgo in-
nupta, in te vulnera videndo, Magister, vulnerata
ipsa dicebat: Eheu! fili mi, parturientium dolores
in partu tuo effugeram, nunc vero dolorose op-
primor.*

Septuplo fornacem.

Animam veneno infectam et mentem cupiditati-
bus vulneratam possidentis miserere, Domine, com-
miserare, cruce tua sana me, et guttis ex latere
tuo exhaustis ut ardentem psallam: sacerdotes, be-
nedicite Dominum.

In monte olim præfiguravit te Moyses elevans
manus, et in fugam veriens Amalec, crux omnino
venerabilis, quam hodie venerando fugamus ini-
mica dæmonum agmina et in timore modulamur:
sacerdotes, benedicite.

Cupiditatibus perturbatum, inimicis debilitatum,
mala consuetudine tractum miserare, misericors,
et tua cruce communi, ut in corde imperturbato
moduler; pueri, benedicite.

Dolorose ingemiscens, materno ejulans affectu,
et viscerum pressuram ferre impotens, in cruce
contemplabaris fructum ventris tui, clamans: Filii,
quidnam hic video? quomodo pateris, natura im-
passibilis? Quia scilicet vis humanum genus a
cupiditatibus liberare.

Horruit omnis auditus.

Prolem olim benedicens Jacob, manifeste præ-
figurabat pretiosam crucem, per quam, miseri-

cors, benedic nobis, liberalem sanctificationis præbens gratiam illam venerantibus et te Redemptorem omnium glorificantibus.

Aqua jejunii in anima et mente purificati, fideles, vivificans et divinum lignum complectamur; aperte omnibus proponitur, divinam infundens remissionem et lumen cœlestis et vitam et veram exultationem.

Scio te judicem formidandum in gloria divinitatis venturum ad redarguenda tunc occulta omnium, Domine; quare ad te clamo, bone: Peccavi, ignosce mihi, noli triumphare de meis multis gravibusque delictis.

Agnum olim cruci confixum agna contemplans, et splendorem solis obscuratum, fletus dicebat: Sol gloriæ, Jesu, occidis, mortem subiens; sed resurrectionis lumen fac oriri te desiderantibus.

Quia ego sum Deus, qui olim Israel.

In medio creationis quam sustinulisti crucem, Messia, Dei Verbum, medio hujus diei jejunio, fideliter adoramus, precantes ut et tuam videamus resurrectionem.

Virga potentiae in Moyse præfigurata mare cupiditatum dividentes, festinemus ad terram promissionis, et manna spirituali satiemus nos abundanter.

Quis non lamentetur te, quis non lugeat te, anima, desiderantem villosa nec desideris querentem bona, sed justum judicem qui tecum longanimitis est semper despicientem?

Carnem factum absque mutatione Christum, Virgo, generas; quem enixe obsecra ut carnalibus liberet cupiditatibus, adorantes quam in carne sustinuit crucem.

Qui tegis aquis superiora ejus.

Qui ut Deus concussisti fundamenta omnis terræ, elevatus in ligno inconcussus omnibus fulcimentum largitus es, salutarem scilicet crucis tuæ loriceam; quam adorantes, te superexaltamus in omnia sæcula.

Illud supra solis jaculationes refulgens crucis lignum contemplantes, venite, jejunio fulgentes nunc osculemur et gratiam hauriamus illuminantem, qua caliginem minuit his qui superexaltant Christum in sæcula.

Tu qui es fons aquæ vivæ salientis in vitam æternam, Verbum, sanguinem et aquam ex latere in cruce effudisti, Magister, peccatorum torrentes cohibens: unde obsecro te, aresce perversas cupidinum mearum scaturigines.

Ut spiritalem sanctificationem Deum in sanctis requiescentem paries, sancta Dei Genitrix purissima: Deum, inquam, qui cunctos terminos, divina crucis in qua fixus est gubernatione, sanctificat hodie, o Virgo.

Benedictus Dominus Deus Israel.

Benedictus es, Domine, Deus Israel, qui cruce tua veterem solvisti maledictionem, illamque nobis

εὐλόγησον, ἁγιασμοῦ παρεκτικὴν χάριν παρεχόμενος τοῖς προσκυνοῦσιν αὐτόν, καὶ τὸν πάντων Λυτρωτὴν σὲ δοξάζουσι.

Νηστείας ὕδατι πιστοὶ, καθαρθέντες καὶ ψυχὴν καὶ δίκαιοι, τὸ ζωοδότητον καὶ θεῖον ξύλον περιπτύξομεθα· πρόκειται πᾶσιν ἐμφανῶς, βρῦον θείαν ἀφαισιν, καὶ φῶς οὐράνιον, καὶ ζωὴν, καὶ ἀληθὴ ἀγαλλίασιν.

Κριτὴν σε οἶδα φοβερὸν ἐλευσόμενον ἐν δόξῃ θεότητος, πάντων τὰ κρύφια ἐλέγχειν τότε μέλλοντα, Κύριε· διό σοι κράζω, ἀγαθὲ· Ἡμαρτον, συγχώρησον, μὴ θριαμβήσῃ μου τὰ πολλὰ καὶ χαλεπὰ πλημμελήματα.

Τὸν ἄρνα πάλαι ἡ ἀμνάς, θεωρήσασα σταυρῷ καθηλούμενον, καὶ σκοτιζόμενον ἡλίου φέγγος, κλαίονσα ἔλεγεν· Ἦλθε δόξης Ἰησοῦ, ἔδως θανατούμενος· ἀλλὰ ἀνέτειλον τῆς ἐγέρσεως τὸ φῶς τοῖς ποθοῦσι σε.

Ὅτι ἐγὼ εἰμι Θεός, ὁ πάλαι τὸν Ἰσραὴλ.

Μέσον τῆς κτίσεως, ὃν καθυπόμειναι σταυρῷ, Μεσσία, Λόγε Θεοῦ, τῇ τῆς νηστείας σήμερον μεσασμῷ, πιστῶς προσκυνούμεν, αἰτούμενοι κατεῖναι καὶ τὴν ἀνάστασιν τὴν σὴν.

Ῥάβδῳ δυνάμειος προτυπωθείσῃ τῷ Μωϋσῇ τὴν θάλασσαν τῶν παθῶν διατεμόντες, φθάσωμεν πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· καὶ μάννα τοῦ νοητοῦ ἐμφορηθῶμεν διαφιλῶς.

Τίς μὴ θρηνησῇ σε, τίς μὴ πενθήσῃ σε, ψυχὴ, ποθοῦσαν τὰ πονηρὰ, οὐκ ἐκζητοῦσαν πόθῳ τὰ ἀγαθὰ, δικαίου κριτοῦ δὲ καταφρονοῦσαν ἀεὶ, μακροθυμοῦντος ἐπὶ σοί;

Ἐάρχα γενόμενον ἀναλλοιώτως τὸν Χριστὸν, Παρθένε, κυοφορεῖς· ὃν ἐκτενῶς ἰκέτευσ, σαρκικῶν παθῶν ἀπαλλάξαι τοὺς προσκυνούντας σαρκὶ ὃν καθυπόμειναι σταυρῷ.

Ὁ στεγάζων ἐν ὕδασι τὰ ὄπρῳα αὐτοῦ.

Ὁ συσσεύσας θεμέλια πάσης τῆς γῆς ὡς Θεός, ὁφθαλμοὶ ἐν ξύλῳ, ἄσειτον πᾶσιν ἐδωρήσω πιστοῖς ἔρεισμα, Κύριε, τὸ σωτήριον ὄπλον τοῦ σταυροῦ σου· ὅνπερ προσκυνούντες, σὲ ὑπερυψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἀπαστρέπτον θεώμενοι ὑπὲρ ἡλίου βολὰς, τοῦ σταυροῦ τὸ ξύλον, δεῦτε νηστεία ἀστραπτόμενοι νῦν ἀσπασώμεθα, ἀρῶμενοι χάριν φωτοφόρον, σκότος ἐκμηλοῦσαν τῶν ὑπερυψοῦντων Χριστὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἰδὼρ ζῶν τὸ ἀλλόμενον εἰς αἰωνίαν ζωὴν σὺ ὀπάρχων, Λόγε, αἶμα καὶ ὕδωρ ἐκ πλευρᾶς ἐν σταυρῷ ἐβλυσας, ἄεσποτα, ἁμαρτίας χειμάρρους ἀναστέλλον· ὅθεν δυσωπῶ σε, ξήρανον παθῶν μου τὰς πονηρὰς ἐκδύσεις.

Νοστήν ὡς ἁγίασμα, τὸν ἐν ἁγίοις Θεοῖν ἀναπαυόμενον τίκτεται, ἁγία Θεομήτορ ἀγνή, πάντα τὰ πέρατα ἀγιάζοντα θεῖα κυβερνήσει· σήμερον, Παρθένε, ξύλου παναγίου ἐν ᾧ σαρκὶ ἐπάγη.

Εὐλόγητός Κύριος ὁ Θεός τοῦ Ἰσραὴλ.

Εὐλογητός εἰ, Κύριε, ὁ Θεός τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ σταυρῷ σου λύσας τὴν ἀρχαίαν ἀράν· καὶ τοῦτον ἡμῖν δωρη-

σάμενος κρατάλωμα καὶ καταφυγὴν, καὶ ἀσφαλὴ κρηπίδα· δι' οὗ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν νῦν κεραιτούμεν.

Ὅτι σειραῖς συσφιγγομαι τῶν ἀμέτρων μου κακῶν, καὶ τὰς τρίβους σου τὰς σωτηρίους, Χριστέ, ἔκων ἐπιγινώσκω οὐ βούλομαι· τῷ σὺ με ἐπίστρεψον σταυρῷ, τὴν πόρυσίν μου λύων, δι' ἁπατὸν ἔλεος τῆς σῆς εὐσπλαγχνίας.

Τὴν Φαρισαίου ἔπαρσιν μιμησάμενος κακῶς, κατηνέχθην πτώμα χαλεπὸν καὶ δεινόν, καὶ καίμαι ἐχθρῶν καταπάτημα· ἀλλ' οἰκτείρον, σῶσόν με, Χριστέ, ὁ ἑαυτὸν δι' οἰκτρὸν ταπεινώσας, ὤφιστε Βασιλεῦ τῆς δόξης.

Αἱ γενεαὶ σε ἄπασαι μακαρίζουσιν, ἀγνή· Ἰησοῦς γὰρ μόνος ὁ τεχθεὶς ἐκ τῆς σῆς νηδύος, αὐτὸς ὡς ἐπίστασαι ἐποίησε, Κόρη, μετὰ σοῦ, Παρθένε μεγάλα· ὃν δυσώπει σῶζεσθαι πόλιν, καὶ λαὸν σου.

Κύριος ὢν πάντων καὶ Κτίστης.

Κύριος ὢν πάντων καὶ Κτίστης Θεός, μέσον γῆς ἐπὶ σταυρῷ ὑψώθη· πρὸς ἑαυτὸν ἀνυψῶν τῶν ἀνθρώπων πεσοῦσαν οὐσίαν κακίστη τοῦ Ἐχθροῦ συμβουλία· ὅθεν σε πιστῶς δοξάζομεν, τῷ σὺ πάθει στερούμενοι.

Καθάραντες αἰσθήσεις· νηστείας φωτὶ, τοῦ σταυροῦ ταῖς νοηταῖς ἀκταῖς πλουσιωτάτως, πιστοί, αὐγασθώμεν· καὶ τοῦτον ἐμφανῶς προκειμένον σημεῖον ὁρῶντες, χεῖλεις ἀγνοίς καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ προσκυνήσωμεν.

Τόπον οὐ ἔστησαν οἱ πόδες Χριστοῦ, προσκυνήσωμεν σταυρὸν τὸν θεῖον, πέτρα Χριστοῦ ἐντολῶν στηριχθῆναι τοὺς πόδας αἰτουῦντες ψυχῆς ἡμῶν, καὶ κατευθυνθῆναι ταύτης διαβήματα ὁδὸν εἰς εἰρήνην θεῖα χάριτι.

Κόρη ἐξ ἀνδρὸς προήλθες, Χριστέ, προσλαβόμενος ἐκ ταύτης σάρκα ἐννεον καὶ ἐμψυχον, καὶ σταυρῷ σου Ἐχθρὸν ἀφανίσας, φθαρείσαν τῶν βρωτῶν τὴν οὐσίαν πάλιν ὡς Θεὸς ἐκάλινσας· διὸ δόξαν σοι προσφέρομεν.

Νόμον πατέρων οἱ μακαρίστοι.

Μέσης ἡμέρας σταυρουμένου σου, μέσον τῆς γῆς βουλῆσαι κόσμου τὰ πέρατα, μέσου φάρυγγος τοῦ δράκοντος ἐξήρπασας, οἰκτίρμον· διὸ ἐν μέσῃ θεῶν ἑδομάδι νηστεῶν προσκυνούντες κραυγάζομεν τὸν τίμιον σταυρὸν σου· Τὸν Κύριον ὑμῶν, τὰ ἔργα, εὐλογεῖτε.

Χαρὰς σημεῖον ὄπλον, ἀρρήκτον τῆς Ἐκκλησίας τεῖχος, μαρτύρων καύχημα, ἀποστόλων ἐγκαλλώπισμα, ἀρχιερέων σθένος ἐνδυναμώσας τὴν ἐξασθενοῦσάν μου ψυχὴν προσκυνεῖν σε ἀξίωσον, ἐνθές μελψοῦντα τὸν Κύριον.

Θρηνῶ καὶ κλαίω καὶ ὀδύρομαι, ὅτ' ἂν εἰς νοῦν μου λάβω τὸ δικαστήριον τὸ ἀδέκαστον, μακρόθυμε, κατὰκριτος ὑπάρχων· διὸ μου φείσαι, καὶ τὸν ἐπιχείμενον κλοῖον τῆς ψυχῆς μου ἐλάφρυνον, ἵνα χαίρων κραυγάζω· Τὸν Κύριον ὑμῶν, τὰ ἔργα, εὐλογεῖτε.

Ἐτύπου βάτος τὸ μυστήριον τοῦ ὑπὲρ νοῦν σου τόκου, Κόρη πανάμωμε· ὡς ἐκείνη γὰρ διέμεινας,

A largitus es ut firmamentum et refugium et tutum fundamentum; per quam hostes nostros nunc oppugnabimus.

Quia catenis constrictus sum innumerabilium peccatorum meorum, et semitas tuas salutaris; Christie, ultro agnoscere nolo, tua me cruce converte, obdurationem meam solvens per ineffabilem tuæ benignitatis misericordiam.

Pharisæi superbiam perverse imitatus, demersus sum gravi terribiliq; casu, jaceoque hostibus conculcandus, sed miserere mei et salva me, Christie, qui teipsum per compassionem humiliasti, altissime Rex gloriæ.

Omnes generationes te beatam prædicant, purissima; Jesus enim solus ex ventre tuo prodix; ipse, sicut nosti, magna tibi fecit, puella Virgo; ipsum exora ut solvet civitatem ac populum suum.

Qui Dominus es omnium et Creator.

Qui Dominus es omnium et Creator Deus, in medio terræ cruce elevatus es; ad te attrahens hominum genus pessimo inimici lapsus consilio; unde te fideliter glorificamus, tua passione corroborati.

Purificantes sensus jejunii lumine, spiritualibus crucis radiis, fideles, copiosissime illustremur; ipsamque aperte propositam hodie videntes puris labiis et ore et corde adoremus.

C Locum ubi steterunt pedes Christi, divinam adoremus crucem, orantes ut petra Christi mandatorum firmentur pedes animæ nostræ et dirigantur ejus gressus in via pacis divina gratia.

Ex Virgine absque viro prodixisti, Christie, carnem ex ea suscipiens mente animaque præditam, et cruce tua inimicum e conspectu tollens, perditam mortalium substantiam ut Deus restaurasti; quare tibi gloriam offerimus.

Legum paternarum beati.

Media tu crucifixus die, in medio terræ, mundi terminos proposito extraxisti miserans de meliis draconis faucibus; quare in media divinorum juniorum hebdomade exclamamus adorantes pretiosam crucem tuam: Dominum nostrum, opera, benedicite.

Gaudii vexillum, infractus Ecclesiæ murus, martyrum gloriatio, apostolorum decoratio, pontificum fortitudo, corrobora animam meam deficientem, et dignare me adorare te divino afflatu psallendo Dominum.

Lamentor et ploro ac lugeo, cum ad mentem meam venit judicium incorruptum, o longanimis; quia damnatus sum; quapropter ignosce mihi et vineulum animæ meæ impositum alleva ut gaudens clamem: Dominum nostrum, opera, benedicite.

Figurabat rubus mysterium tui mentem excedentis partus, Virgo irreprehensibilis; nam sicut

ipse remansisti intombusta, ignem generans, Christum scilicet Salvatorem qui in cruce elevatus est; illum exora ut liberer ego ab igne, clamans ad Dominum.

Deficit omnis lingua.

Elisæus olim supra flumen securim per lignum natare faciens, te præfiguravit, vivificum, crux, lignum per quod ex alyssio idololatricæ dementiæ Christus gentes revocavit, in te confixus clavis; unde te adorantes, potestatem illius glorificamus.

Solis lumen, Salvator, tua crucifixione in tenebras conversum est, et lux lunæ diminuta est, et elementa omnia tremore turbata sunt; quare clamo ad te: turbatam cupiditatum tenebris rationem, Verbum, dextra tua mutans, illumina et salva me.

Vulnere tuo animæ meæ sana cupiditates, lateris tui plaga dolorosis in me dæmonum plagis sinem impone; clavis tuis, Christe, confice voluptatis cupiditatemque appetitus, dans mihi absque passione tuam venerabilem passionem adorare et tuam resurrectionem.

Speciosum forma genuit te speciosa Virgo; et te considerans in tua passione neque formam neque decus possidentem, Salvator, lugubrem canens odam dicebat: stupefacta sum, Fili mi, tua quæ mentem excedit humiliatione, per quem mortalitatis naturam humiliatam salvas.

Super divina custodia.

Sanctificationis liberalem largiens nobis gratiam, crux sancta, apostolorum gloriatio et firmamentum, ad adorationem hodie toti orbi proposita es, jejunii tempus nobis facilius reddens.

Manus crucem adumbrantes extendens Moyses, Amalec in fugam vertit: eam et nos efformantes, manus extendamus, ut jejuniis et observationibus agmina fugemus dæmonum qui nos prorsus invidiose debellant.

Divino crucis aratro terram sulcastis, divini discipuli, fructiferam hanc pietatem germinantem ostendentes, unde vobis supplicibus gratulamur vocibus, Christum semper glorificantes.

Boni Dei Mater, bonam effice meam animam quam vitiosa consuetudine malignus malam effecit, funeste inescans; ut semper tanquam salutis meæ causam hymnis te celebrem quam tam multi celebrant hymni.

Ipsa electa et sancta.

Salve, crux triplex divinaque, in qua unus Trinitatis carne indutus confixus est, confixos nos in impietatis abyssu liberans, quem superexaltamus.

Robur validæ crucis possidentes Verbi discipuli, eos qui gravi maligni imperio serviebant liberavere clamantes: Superexaltamus te, Christe.

Hei mihi! quodnam horrendum illud tribunal in quo sedens, Verbum, occulto mihi peracta ma-

A ἀφλεκτος πῦρ τεκοῦσα, Χριστὸν Σωτῆρα τὸν ἀνυψωθέντα ἐν σταυρῷ, ὃν δυσώπει ῥυθῆναι με πῦρ ἀναδιδόντα τὸν Κύριον.

Ἀπορεῖ πᾶσα γλῶσσα.

Ὁ Ἐλισσαῖος πάλαι ποταμοῦ τὴν ἀξίνην ἀνέλκων ξύλῳ, σὲ τὸ ζωοδῶντην ἐτύπου, σταυρῷ, ξύλῳ, δι' ᾧ ἐκ βυθοῦ ἀνέλκυσε Χριστὸς τὰ ἐθνη εἰδωλικῆς μανίας, ἐν σοὶ προσηλωθεὶς ὤθεν σὲ προσκυνοῦντες τὸ κράτος αὐτοῦ δοξάζομεν.

Ἥλιου σέλας, Σῶτερ, μετεβλήθη εἰς σκότος τῇ σὴ σταυρώσει· φέγγος τε σελήνης ἐμειώθη, καὶ στοιχεῖα τρόμῳ ἡλλοιώθη ἅπαντα· διὸ βοᾷ σοι, ἀλλοιωθέντα σκότει παθῶν τὸν λογισμὸν, Λόγε, σὴ δεξιᾷ ἀλλοιώσας, φωτίσον, σῶσόν με.

Τῷ μῶλωπι σου ἴασαι ψυχῆς μου τὰ πάθη, πλεονῶν σου τρώσει παῦσον ἐπωδύνους μου τὰς τρώσεις τῶν δαιμόνων· ἥλοις σου, Χριστέ, ἐξήλωσον τὰς ἐνθρόνους καὶ ἐραταθεὶς ὀρέξεις, διδοὺς μοι ἀπαθὲς πάθη σου τὰ σεπτὰ προσκυνῆσαι καὶ τὴν ἀνάστασιν.

Ὅρατον κάλλει τέτοκεν ὥρατά σε, Κόρη, ὃν καθ' ὁρῶσα, κάλλος ἐν τῷ πάσχῃ οὐδὲ εἶδος κεκτημένον, Σῶτερ, θρηνηδοῦσα ἔλεγεν· Ἐκπλήττομαι σου τὴν ὑπὲρ νοῦν, γιᾶ μοῦ, ταπεινώσιν, δι' ἧς σῶεις ταπεινωθεῖσαν τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐκ τῆς θαλάσσης φυλακῆς.

Ἁγιασμοῦ παρεκτικὴν χάριν δωρούμενος ἡμῖν, ἅγιε σταυρῷ, ἀποστόλων καύχημα καὶ στήριγμα, πρὸς καίτοι εἰς προσκύνῃσιν σήμερον πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, τὸν τῆς νηστείας καιρὸν κατευμαρτίζων ἡμῖν.

Σχιογραφούσας τὸν σταυρὸν χεῖρας ἐκτείνας, Ἀμαλῆκ ἔτραψε Μωϋσῆς· ὃν τυποῦντες, χεῖρας ἐκπετάσωμεν, νηστείας καὶ δεήσεις, στίφος ὅπως τρέψωμεν δαιμόνων ἐκπολεμούντων ἡμᾶς διὰ παντός φθονερῶς.

Θεῶν ἀρότρῳ τοῦ σταυροῦ κατενέωσατε τὴν γῆν, θεοὶ μαθηταί, καρποφόρον ταύτην ἀναδείξαντες, βλαστάνουσιν εὐσέβειαν· ὤθεν ὑμᾶς φωναὶς αἰτησίαις ἀνευφημοῦμεν, αἱ Χριστὸν δοξάζοντες.

Μῆτερ Θεοῦ τοῦ ἀγαθοῦ, ἀγαθύνον μου τὴν ψυχὴν· ἦν ὁ Πονηρὸς συνηθεῖα πονηρᾷ ἐκάκωσεν, ἀθλίως δελεάσας με, ὅπως ὡς σωτηρίας αἰτίαν ὁμολογῶ σὲ αἱ τὴν πολυύμνητον.

Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἁγία.

Χαίροις, ὁ σταυρὸς ὁ τριμερὴς καὶ θεός, ἐν ᾧ ὁ εἰς τῆς Τριάδος σάρκα φορέας ἐπάγη, ἐμπαγένας ἡμᾶς ἀσεβείας εἰς βυθὸν λυτρωσάμενος, ὃν ὑπερψοῦμεν.

Σθένος τὸν σταυρὸν κραταῖον κεκτημένοι, τοὺς θειῇ δυναστείᾳ τοῦ Πονηροῦ δουλωθέντας ἡλευθέρωσαν οἱ τοῦ Λόγου μαθηταὶ ἀνακράζοντες· Σὲ ὑπερψοῦμεν, Χριστέ.

Οἱμοὶ! τί φρικτὸς τὸ βῆμα ἐκεῖνο, ἐν ᾧ, Λόγε, καθίσας, τὰ πεπραγμένα κρυφῇ μοι φανερώσεις, Χριστέ,

στηλιτεύων τὴν ἀναισθησίαν μου! ἀλλὰ φεῖσαι ὦν συμπαθὲς, φεῖσαι μου τότε.

Κόλπων οὐκ ἐκστάς τῶν πατέρων, ἐν κόλποις ἀνεκλήθης Παρθένου, ἐπ' ἀνακλησεί τοῦ γένους οὐ ἐφόρεσας διὰ σπλάγχνα, Χριστέ, τὸ ὁμοίωμα· ὅθεν σε ὁμνοῦμεν.

Φωτίζου, φωτίζου.

Φαιδρύνου, φωτίζου, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σταυροῦ ταῖς ἀκτίσιν, ὃν φέρεις προκαίμενον πάντων εἰς πρόσκυνσιν· οὐ δὲ πληθὺς πᾶσα τῶν δαιμόνων, σκότους πλησθεῖσα ἀπόδραθι.

Κράτος ἐγκρατείας ὁ θεὸς πέφυκε σταυρὸς, συνεργὸς ἀγρυπνούντων, νηστευτῶν ἐνίσχυσις, πολεμουμένων ὑπέρμαχος· τοῦτον, πιστοὶ, πόθῳ συνελθόντες, περιχαρῶς προσκυνήσωμεν.

Θεμέλιοι θεῖοι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἑδρασμῶ εὐσεβείας, πάντας συντηρήσατε, καὶ ἐπὶ πέτρᾳ στηρίζετε τὴν ἀβράγη τοῦ ἐκλεξαμένου ὑμᾶς, ἀπόστολοι ἐνδοξοί.

Καρὰν συλλαβοῦσα τοῦ ἀρχαγγέλου τῇ φωνῇ, τῆς ἐμῆς νῦν καρδίας τὴν λύπην ἀφάνισον τὴν ψυχοφθόρον, καὶ δίδου, ἀγνή, χαροποιὸν πένθος, ὅπως εὖρω ἐκεῖ τὴν θεῖαν παράκλησιν.

Παῖδες εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ.

Πάθος σου τοῦ ἀπαθοῦς ὁρώσα ἡ κτίσις συνέπασχε, μακρόθυμε· ἥλιος ἐσθέννυτο, πέτραι διερρήγγυντο, πᾶσα γῆ ἐσείετο φόβῳ κραυγάζουσα· τὸν Κύριον ὁμνεῖτε, τὰ ἔργα.

Θηρίοις δεινοῖς τοῖς τοῦ καλάμου, Θεοτόκε μου ολκίρμων, ἐπιτίμησον, ἔνδον με συνθλίβουσι; Σῶτερ, ὁ τὴν ἀτιμὸν ὑπενεγκῶν τυπτόμενος ὕδριν καλάμῳ, Χριστέ, τιμῇσαι προελθόμενος πάντας τοὺς ἀτιμασθέντας τῇ πάλαι παραβάσει.

Εἰς νοῦν τὸ φρικτόν σου ὅτ' ἂν λάβω, κριτὰ δικαιώτατε, κριτήριον, τρέμω καὶ ἐξίσταμαι, φρίττω καὶ ὀδύρομαι, κατανοῶν τὰ ἔργα μου δίκης ἐπάξια· διό σου τὴν πολλὴν εὐσπλαγχνίαν, Σῶτερ, μὴ νίκησῃ τὸ πλῆθος τῶν κακῶν μου.

Τεκοῦσά σε ἀνευθεν ὠδίνων, ὀδύνας τῇ σῇ σταυρώσει καθυψίσταμαι, φλέγοντας τὰ σπλάγχνα; μου· ἥλοις γὰρ προσήλωσαι τὴν σὴν πλευρὰν, μακρόθυμε, ἐξορυστόμενος, ἡ πάναγνος ἑβδα Παρθένος· ἦν ὡς Θεοτόκον, συμψώνως ἀνυμνοῦμεν.

Ἄπαξ γηγενης σικεράτω τῷ Πνεύματι.

Σῶλψ τοῦ σταυροῦ τὴν φλόγα ἐμάρανας τῆς ἀμαρτίας, Χριστέ· χεῖρας πεπαρμένους δὲ χεῖρὸς ἐρρύσω τοὺς πολεμήτορας τὸν ἀκαρτῶς ἐκτείναντα χεῖρας πρὸς βρωσιν καρποῦ· ὅπερ μόνου φεύγειν τὴν μετάληψιν ἀπεφῆνω, Χριστέ πολυέλεε.

Πάθος σου, Χριστέ, τὸ πᾶσιν ἀπάθειαν βροτοῖς πηγάσαν φαιδρῶς βλέψαι καταξίωσον ἐν ἀπαθείᾳ τοὺς προσκυνούντας πιστῶς τὸν σὸν σταυρὸν τὸν τίμιον, τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν παραβλέπων, καὶ τῆς ἀναστάσεως ἀληθεῖς σου υἱοὺς ἐργαζόμενος.

A nifestabis, Christe, infamia meam duritiem notans, sed ignosce tanquam compatiens, ignosce mihi tunc.

*P*aterno non exiens sinu, Virginis in sinu recubisti, ut revocares genus cuius similitudinem ob misericordiam, Christe, sumpsisti, unde te hymnis celebramus.

Illuminare, illuminare.

*R*esplende, illuminare, Ecclesia Christi, crucis radiis quam expositam fers omnium adorationi; tu vero, omnis multitudo dæmonum tenebris repleta, confuge.

*C*ontinentiæ robur, vigilantium adjutrix, jejunantium confortatio, debellantium propugnatrix est divina crux: eam, fideles, desideriis convenientes cum exultatione adoremus.

*D*ivina Ecclesiæ Christi fundamenta, pietatis stabilimento nos omnes conservate, et super infractam consolidate petram illius qui vos elegit, gloriosi apostoli.

*T*u quæ gaudium, archangeli voce, concepisti, aufer nunc mœrorem cordis mei animæ meæ lethalem, et da, purissima, luctum lætificantem, ut ibi inveniam divinam consolationem.

Sancti pueri in fornace.

*T*uam, qui impassibilis es, passionem videns omnis creatura compassa est, longanimis; exstinctus est sol, petre scissæ sunt, omnis terra tremore conturbata est clamans: Dominum benedicite, opera.

C Diras increpa feras arundinis, Dei mei misericors Mater; intus me coarctant, Salvator Christe, qui ignominiosam ictus arundinei contumeliæ sustulisti, quia constitueras omnes honestare, dishonestos antiqua transgressione.

*Q*uando in mente horrendum tuum, justissime judex, concipis judicium, tremo et obstupescere, horresco et lamentor, opera mea recogitans digna vindicta; quare multam tuam misericordiam, Salvator, ne vincat multitudo delictorum meorum.

*E*go quæ te absque doloribus genui, dolores tua crucifixione sustineo viscera mea urentes; clavibus enim latere tuo transfusus et perfossus, longaminis, exclamabat castissima Virgo, quam vocis

D bus consonis tanquam Dei Matrem celebramus hymnis.

Omnis terrigena exsulet spiritu.

*L*igno crucis peccati flammam languere fecisti, Christe; manibus vero transfossus, de manu inimici eum liberasti qui incontinenter manum extenderat ad fructum manducandum; cuius solius participationem vitare visus es, Christe multum misericors.

*P*assionem tuam, Christe, ex qua omnibus scaturit impassibilitas mortalibus, dignare nos alacriter et passionis expertes videre, qui fideliter tuam pretiosam adoramus crucem: peccata nostra scilicet noli considerare et veros tuæ resurrectionis filios nos effice.

Lapsos nos in barathrum exaltatione tua exaltasti, bellum solvisti, et Patri tuo nos reconciliasti, sanguinem tuo pro nobis effundens, benefactor; unde te glorificamus ut Deum animarum nostrarum Redemptorem.

Quæ sola Dei Sapientiam hypostaticam genuisti, fac me sapientem, quæso, ut callidi malitia artificis insidias et impetus et dolos effugiam, Virgo Dei Mater innupta, validum fidelium refugium.

In pelago vitæ.

Limites carnis supergressi estis, athletæ, multa patientia suppliciorum ferendo doctores; quare omnem dolorem et anxietatem eorum alleviate qui vos hymnis celebrant.

Multitudinibus angelorum admotus est sanctorum athletarum exercitus, et optimum exorat Deum ut a multitudine peccatorum redimamur, hac dierum quadragesima.

Nec datus et in tumulo, Christe, dormiens, suscitasti mortuos et mortuis in fide, bonitatis tuæ divitiis, requiem tribuisti, Salvator, cum omnibus sanctis tuis.

Deus Dei Verbum, deificare hominem volens, ex te incarnatur, castissima, et mortalis videtur; quem indesinenter obsecra ut inveniamus misericordiam in tempore defensionis.

Imagini aureæ.

O vos athletæ, qui corruptibilem carnem exuendo incorruptibilitatem divino munere induistis, illi qui propter nos carnem ex incorrupta muliere suscepit nunc alacres assistitis; quare me vestitu sancto induite qui improbe nudatus sum.

Victorum gens, qui vos continenter gessistis, ut continentia stadium sine obstaculo percurramus nos corroborate, siquidem Christum in stadio viriliter prædicastis et tribunali assistitis coronas gestantes in lumine cum angelis Christi.

Per supplicationes tuorum sanctorum martyrum, Deus, fideles servos tuos dormientes paradisi cives et spiritalis luminis ostende; dignare illos indesinenter tibi clamare: Benedictus Deus.

Te solam bonam obsecramus, Virgo: malos nos factos effice bonos, et exire Christum obsecra natura sua bonum, ut continentia tempus bona operando impleamus, illum celebrantes hymnis.

In flammarum igne.

Celebres et venerabiles Christi Dei athlete, omnes debitis implicitos qui vos prædicant magnis criminibus et inferni tormentis liberate, maximis vestris ad ipsum supplicationibus.

Sancte electus et vere validus Christi Dei exercitus, martyrum turba, mentem nostram et corda sanctificate in his sanctis jejunii diebus, per vestras sanctas supplicationes.

Fluenta remissionis effundunt mirabiliter vestri sanguinis gutte et reliquiarum sepulcra, athlete: quare migratos fluento misericordie irrigate per intercessionem vestram, Christi coheredes.

Υψώσας ἡμᾶς πεσόντας εἰ; βάραθρα τῇ ἀνυψώσει σου· ἔλυσας τὸν πόλεμον, καὶ τῷ Πατρὶ σου ἡμᾶς; κατήλλαξας ὑπὲρ ἡμῶν τὸ αἷμά σου καταβαλλόμενος, εὐεργέτα· ὅθεν σε δοξάζομεν, ὡς Θεὸν Λυτρωτὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Μόνη τοῦ Θεοῦ Σοφίαν κοῦσασα τὴν ἐνυπόστατον, εὐφρίσιν με, δέομαι, τοῦ τῆς κακίας διαφυγεῖν σοφιστοῦ ἐπιβολὰς καὶ ἐνεδρα καὶ πανουργεύματα, Θεοτόκε Κόρη ἀπειρόγαμε, κραταῖον τῶν πιστῶν καταφύγιον.

Ἐν πειλιδι τοῦ βίου.

Υπερέβητε ὅρους σαρκὸς, ἀθληταί, πολλῇ ὑπομονῇ ὑπενεγκόντες τιμωρίας πόνους· διὰ ἅπαντα πόνον καὶ θλίψιν κουφίζετε τῶν ὑμᾶς ἀνυμολογούντων.

Μυριάδιν ἀγγέλων στρατὸς ἡνώθη ἁγίων ἀθλητῶν, καὶ ἱκετεύει τὸν πανάγαθον Θεόν, ἐγκλημάτων μνηρῶν ἡμᾶς ἐκλυτρώσασθαι, ἡμερῶν τεσσάρων ἀντάδι.

Νεκρωθεὶς καὶ ἐν τάφῳ, Χριστέ, ὑπνώσας, ἀνίστησας νεκρούς· καὶ τοῖς ἐν πίστει τεθνεώσι νέμεις ἀγαθότητος πλοῦτα, Σῶτερ, τὴν ἀνάπαυσιν, μετὰ πάντων τῶν σῶν ἁγίων.

Ὁ Θεοῦ Θεὸς Λόγος ζητῶν θεώσαι τὸν ἄνθρωπον, ἀγνή, ἐκ σοῦ σαρκούται καὶ βροτὸς ὁράται· δι' ἀπαύστως δυσώπει εὐρεῖν ἡμᾶς ἔλκος ἐν καιρῷ τῆς ἀπολογίας.

Τῇ εἰκόνι τῇ χρυσοῇ.

Στολισθέντες, ἀθληταί, τὴν ἀφθαρσίαν ἐνθέως τῇ ἀπεκδύσει τῆς φθειρομένης σαρκὸς, τῷ δι' ἡμᾶς σάρκα ἐξ ἀφθόρου προσλαβόντι γυναικὸς, νῦν παρίστασθε παιδρὸν· διὸ με ἐνδύσατε περιβολὴν ἱερὰν, γεγυμνωμένον κακῶς.

Ἐγκρατῶς πολιτευθεὶς, τῶν ἀδλοφῶρων ὁ δῆμος, τῆς ἐγκρατείας ἡμᾶς τὸ στάδιον ἐνδυναμοῦ τρέχειν ἀκωλύτως, ὡς κηρύξας τὸν Χριστὸν ἐν σταδίῳ ἀνδρικῶς, καὶ παρυστὸς βήματι στεφροφορῶν ἐν φωτὶ μετὰ ἀγγέλων Χριστοῦ.

Ἰκεσίαις ὁ Θεὸς τῶν σῶν ἁγίων μαρτύρων, τοὺς κοιμηθέντας πιστοὺς οἰκέτας σου, τοῦ παραδείσου πολίτας δεῖξον, καὶ φωτὸς τοῦ νοητοῦ καταξίωσον αὐτοὺς ἀπαύστως τοῦ βοῆν σοι, Εὐ, ὁ Θεός.

Σὲ τὴν μόνην ἀγαθὴν ἐκδυσωποῦμεν, Παρθένε· κεκαχωμένους ἡμᾶς ἀγάθυνον, καὶ ἐκτενώς τὸν Χριστὸν δυσώπει, φύσει ὄντα ἀγαθόν, ἐγκρατείας τὸν καιρὸν, τὰ ἀγαθὰ πράττοντας, ἀποπληρῶσαι ἡμᾶς, ὑμνολογούντας αὐτόν.

Ἐν κυρτῷ φλογός.

Μεγαλύνοντο Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ σεπτοὶ ἀθληταί, ἅπαντας τοὺς κατὰ χρέος μεγαλύνοντας ὑμᾶς, μεγάλων ἐγκλημάτων καὶ τῶν ἐκεῖ βασάνων λυτρώσασθε, ὁμῶν πρὸς αὐτὴν μεγίσταις ἱκεσίαις.

Ἀγιδεκτον Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ στεῖρὸν ἀληθῶς στράτευμα, μαρτύρων δῆμοι, ἀγιάσατε ἡμῶν τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας, ἐν ταύταις ταῖς ἁγίαις ἡμέραις τῆς νηστείας, ὁμῶν ἁγίαις ἱκεσίαις.

Ἐῖθρα βλύζουσιν ἀφέσεως τὰ ὁμῶν, ἀθληταί, αἵματα καὶ τῶν λειψάνων οἱ σοροὶ θαυμαστικῶς· διὰ τοὺς μεταστάντας τῷ βίῳ τοῦ ἔλεους δροσίσατε πρεσβείαις ὁμῶν, Χριστοῦ συγκληρονόμοι.

Τὸν σταυρὸν Χριστοῦ τὸν τίμιον, Θεοτόκε, ἀγνή, ἅλ-
βλέφαντας καὶ ἐκ καρδίας προσκυνήσαντας ἡμᾶς,
ταῖς σαῖς πρὸς τὸν Δεσπότην ἀξίωσον προσεβείαις
ἰδεῖν καὶ τὰ πάθη τὰ σεπτὰ, παθὼν κεκαθαρμένους.

Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγάλα.

Υπάρχοντες φωστῆρες, ἀπλανεῖς Χριστοῦ ἀθλη-
ται, φωτίσατε ἡμῶν τοὺς λογισμοὺς, καὶ νευρώσατε
ποιεῖν τὰ φωταυτὴ καὶ καθαρὰ Θεοῦ θελήματα.

Ρομφααὶ καθορᾶσθε, κατασφάττουσαι δυσμενεῖς,
γενναῖοι τοῦ Κυρίου ἀθληταί· ἀλλὰ ῥύσασθε ἡμᾶς
ἐκ τῶν βελῶν τοῦ πονηροῦ, ταῖς προστασίαις ὑμῶν.

Ἀνάπαυσον ἐν κόλποις τοῦ πιστοῦ, Χριστέ,
Ἀβραάμ, τοὺς δούλους σου τοὺς πιστοὺς ἐξ ἡμῶν ἐκ-
δημήσαντας πρὸς σὲ τὸν τοῦ παντὸς Δημιουργὸν καὶ
ὑπεράγαθον.

Σαρκός μου τὰς κινήσεις ἀπονέκρυσον ἡ Θεὸν σαρκὶ
ἀποτεκοῦσα ὑπὲρ νοῦν, καὶ παράσχου φωτισμὸν τῇ
διανοίᾳ μου, ἀγνή, ὡς ὑπεράγαθος.

Ὅ τὰ ὕδατα πάλαι νεύματι.

Τὰς ἡμῶν διανοίας θελὶν ἀρότρῳ νεώσαντες τῆς ἐν-
θεοῦ νηστείας, ἀρετῶν ἀσταχυὸν καρποφορήσωμεν·
ὅπως μὴ παινίσωμεν εἰς τὸν αἰῶνα τρυφῶντες· τρυ-
φῇν τὴν ἀδάπανον ἐπαγαλλόμενοι.

Πολυχρόνια πάθῃ ἐνδοθεν φέρων, σκοτίζοντα τὴν
ἀθλίαν ψυχὴν μου, πρὸς τὴν σὴν, ἄχρоне λόγε ἀχρό-
νου Πατρός, δύναμιν ἀήττητον συντετριμμένην καρ-
δίᾳ προστρέχω καὶ δέομαι, οἴκτειρον, σῶσόν με.

Ἡ καλλίστη νηστεία στρέφει καρδίαν, παίνουσα
λογισμοὺς θεαρέστοις, καὶ παθῶν ἄβυσσον ἀποξηραί-
νουσα, θυμῶς κατανύξῃς ἀποκαθαίρει τοὺς πιστοὺς
ἀφνεῖν προσάγοντας τῷ Παντοκράτορι.

Πολύνουμε Κόρη, χαίροις, ἁγία Παρθένε, Θεο-
κυήτορ Μαρία, τῶν πιστῶν καύχημα, κατάρτας λύ-
ρωσις, κλίμαξ ἱπουράνι, ἀκατανόητον θαῦμα, βάτε
ἀκατάφλεκτη, γῇ ἀγεώργητε.

Babylonia κάμινος.

Τὰς βλαβεραῖς τοῦ ὄψεως πλάναις ἐξελεόμενος,
Σῶτερ, δελεάζομαι δεινῶς, καθ' ἡμέραν τῷ ἄλγει μου
προστιθέμενος ἄλγος· διδὲ κραυγάζω σοι, πατὴρ τῶν
νοσούντων, ἐπίστρεψον, σῶσόν με.

Νενηστευκῶς ἀνέστησε παῖδα Σουμαντίτιδος πάλαι
δυναμούμενος σαφῶς Ἐλισαῖος τῷ Πνεύματι· ἡμεῖς
δὲ νεκρωθέντες ταῖς ἡδοναῖς τῶν παθῶν, ζωηφόρῳ
νηστείᾳ, πιστοὶ, ἀναζήσωμεν.

Τοὺς Νινευίτας ἔσωσας, Κύριε φιλάνθρωπε, πάλαι
μεταγνόντας ἐν κλαυθμῷ καὶ νηστείᾳ ὡς εὐσπλαγ-
χνος· καὶ ἡμᾶς τῷ ἐλέει τῷ σὺ οἰκτεῖρησον, ἀπο-
ροῦντας δι' ἔργων ἐξομολογεῖσθαι σου.

Ἡ μετὰ τόκον ἀφθονος μείνασα, πανάμωμε, λύ-
τρωσαι, δεόμεθα, ἀγνή, καταφθορὰς τοὺς δούλους σου,
πιστῶς τοὺς μελεπθούσας ἐν ὁμονοίᾳ ψυχῆς· Εὐλο-
γεῖτε, τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον.

Καινὸν τὸ θαῦμα καὶ θεοπρεπές.

Κρατῆρα θεῖον πλήσασα νυνὶ κατανύξῃς ἡ τῆς
νηστείας χάρις σαφῶς συγκαλεῖται, ἅπαντας πιστοὺς

PATROL. GR. LXXXVII.

Crucem Christi pretiosam intuentes et ex corde
adorantes, dignare nos, casta Deipara, tuis ad
Dominum intercessionibus passionem ipsam vene-
rabilem aspicere, passionibus purificatos.

Quia fecit mihi magna.

Vos qui luminaria estis, inerrantes Christi
athletæ, illuminate nostras cogitationes, et date
robur ad faciendas puras et illuminantes Dei vo-
luntates.

Rhomphææ videmini infestos jugulantes, gene-
rosi Domini athlete; sed a telis maligni auxilio
vestro liberate nos.

Requiescere fac in sinu fidelis Abrahæ servos
tuos, Christe, qui cum fide e nobis migrarunt ad
te universi Creatorem et benignissimum.

B

Carnis meæ motus mortifica, quæ Deum in carne
modo fidem excedente genuisti, et illuminationem
præbe menti meæ, purissima, tanquam benignis-
sima.

Qui aquas olim nutu.

Postquam divino cælestis jejunii aratro cogita-
tiones nostras novavimus, messem virtutum sera-
mus, ut nunquam in deliciis esuriamus in æter-
num, deliciis inexhaustis exultantes.

Diuturnas intus ferens cupidines quæ miseram
animam meam offuscant, ad tuam invictam poten-
tiam, Patris æterni Verbum æternum, corde
contrito accurro, et obsecro, miserere mei,
salva me.

C

Optimum jejunium cor mutat, Deo acceptis pin-
guet faciens cogitationibus et cupiditatum abys-
sum exsiccat, fluvia compunctionis emundat illos
qui in fide laudem dant Omnipotenti.

Salve, illustris puella, sancta Virgo, Deipara
Maria, fidelium gloriatio, maledictionis solutio,
scala cælestis, incomprehensibile miraculum,
rubus incombustus, terra inarata.

Babylonica fornax.

Noxiis serpentis erroribus abstractus, Salvator,
terribiliter illectus sum, dolori meo dolore in
dies adjiciens; quamobrem clama ad te, ægrotan-
tium medice, converte me et salva me.

Filium Sunamitidis olim post jejunium suscita-
vit Elisæus, manifeste spiritu corroboratus: nos
vero, fideles, cupidinum voluptatibus mortificati,
per vivificum jejunium reviviscamus.

Ninivitas olim, benigne Domine, penitentiam
in fletu et jejuniis agentes misericorditer salvasti;
nos quoque misericordia tua miserare, quibus
opus est ut te operibus confiteamur.

Quæ post partum integra mansisti, irreprehen-
sibilis, a corruptione, quæsumus, purissima, li-
bera servos tuos fideliter psallentes in unanimi-
tate spiritus: benedicite, opera Domini, Do-
mino.

Novum divinumque miraculum.

Divinum compunctionis calicem nunc implevit
jejunii gratis, et omnes aperte cum lætitia convi-

cat fideles, exclamans: Venite, fruimini, cupidinum ebrietatem abjicientes, ut ventura dignemini fruitione.

Prope est iudicium: attende, anima, conscientiam cura, et benefac ea quæ te semper indamnatam conservabunt; si enim nosmetipsos hic dijudicamus, utique ibi non iudicabimur absque testibus, ubi nocentes damnantur.

Principatus, Potestates, Throni, Cherubim, Dominationes, et Virtutes, et Seraphim, Angeli, Archangeli, Deum obsecrate ut juniorum compleamus tempus, quæ placita sunt ei faciendo, ut gloriam, tanquam servi qui dominis complacuerunt, obtineamus.

Tuam Genitricem, Christe, suscipe semper cum B martyribus, cum prophetis, cum sanctis omnibus obsecrantem pro servis qui te ad iram provocaverunt, te, inquam, placabilem, solum Dominum et Salvatorem, cui spirituum ordines trementes assistunt.

Attende, terra, dominum.

Continuis precationibus et continentia et contemplatione, alas faciamus animas ad divinum amorem.

Intemperantiæ frigus postquam effugimus, calefacimus omnes continentie lumine in divinis a Spiritu.

Quæ divinarum virtutum sale putredinem peccati eiecisti, anima, Deo conglutinare.

Requievit Christus in te sola benedicta, et C carnem suam ex te tulit.

Quem angeli sine fine.

In abscondito insidians quotidie scelestissimus quærit me comprehendere et devorare; ab ejus malitia libera me, Salvator, qui salvasti Jonam ex balena.

Jejunio purificati ad montem virtutum accedamus et attente audiamus quod loquetur in nobis Deus; loquetur enim pacem et illuminationem et sanationem animæ contritionum.

Peccatorum caligine quotidie offuscatus, impotens sum tua animadvertere mirabilia, Domina, quamobrem cordis mei oculos aperi, Jesu illuminator.

Misericordiarum tuarum guttis, Virgo semper incontaminata, cupidinosos cordis mei contaminationes abluе, liberalia lacrymarum fluentia spiritalis purificationis largiens.

Te incombustum rubum.

Flammam ignis inextinguibilis mente comprehendentes ferventissima pœnitentiæ cogitatione accedamus nunc ad ignem cupiditates comburentem.

Ore olim jejunante ignefactus exiens sermo æmulanter elementa turbat; illum æmulare, anima, et bene te gere.

Tribunal horrendum cogitans, infelix anima mea vias tuas semper ad voluntatum Redemptoris adimplerem dispone.

Meam animam iniquitatis inundatione obtene-

A έκδοῶσα μετ' εὐφροσύνης· δεῦτε, ἀπολαύσατε, τὴν μέθην παθῶν ἀποβαλόντες, ἵνα μελλούσης ἀξιωθεῖντε ἀπολαύσεως.

Ἐγγὺς ἡ κρίσις· πρόσχε, ψυχὴ, συνειδήσεως ἐπιμελοῦ, καὶ πράττε καλῶς τὰ σε ἀκατάκριτον αἰετὶ συντηροῦντα· εἰ ἑαυτοῦς γὰρ ὥδε ἀνακρίνομεν, οὐδ' ὅλως ἐκεῖ κατακριθῶμεν ἀνευ μαρτύρων, ἐνθα ὑπεύθυνοι κατακρίνονται.

Ἀρχαί, Δυνάμεις, Θρόνοι, Χερουβιμ, Κυριότητες, καὶ Ἐξουσίαι, καὶ Σεραφίμ, Ἄγγελοι, Ἀρχάγγελοι, θεὸν δυσωπεῖτε τῶν νηστειῶν τὸν χρόνον διανύσαι ἡμᾶς τὸ τοῦτου εὐάρεστον ποιοῦντας, ἵνα ὡς δοῦλοι εὐαρεστήσαντες, δόξης τύχωμεν.

Μετὰ μαρτύρων, μετὰ προφητῶν τὴν τεκοῦσάν σε, μετὰ ὁσίων πάντων, Χριστὲ, δυσωποῦσαν πρόσδεξαι αἰετὶ ὑπὲρ δοῦλων παροργισάντων σε τὸν εὐδιόλλακτον, καὶ μόνον Δεσπότην καὶ Σωτῆρα, ᾧ ἀσωμάτων τάξεις παρίστανται τρέμουσαι.

Πρόσχε, γῆ καὶ οὐρανέ.

Ἀδιαιρέτοις προσευχαῖς καὶ ἐγκρατεῖα καὶ θεωρίᾳ πτερῶσωμεν τὰς ψυχὰς πρὸς θεῖον ἔρωτα.

Τῆς ἀκρασίας τὸν κρυμὸν διεκφυγόντες θαλψῶμεν πάντες τῆς ἐγκρατείας φωτὶ ἐν θείῳ Πνεύματι.

Ἄλατι θεῶν ἀρετῶν τὴν σηπεδόνα τῆς ἀμαρτίας ἀποβαλοῦσα, ψυχὴ, θεῷ κολλήθητι.

Ἐπαναπαύσασθω Χριστὸς ἐν σοὶ τῇ μόνῃ εὐλογημένῃ, καὶ σάρκα τὴν ἑαυτοῦ ἐκ σοῦ ἐφόρεσεν.

Τὸν ὅπ' ἀγγέλων δοσιγῆτως.

Ἐν ἀποκρύφῳ ἐνεδρεύων καθ' ἡμέραν ὁ παμπόνηρος ἐπιζητεῖ με συλλαβεῖν καὶ κατάδρωμα ποιήσασθαι· αὐτοῦ με τῆς κακίας ρῦσαι, Σῶτερ, ὁ σώσας τὸν Ἰωάνν ἐκ τοῦ κήτους.

Διὰ νηστείας καθαιρόμενοι ἀρετῶν ὅρει προσέλθωμεν, καὶ ἀκουσόμεθα τρανῶς τί λαλήσει ἐν ἡμῖν ὁ θεός· λαλήσει γὰρ εἰρήνην, καὶ φωτισμὸν, καὶ ἱασιν ψυχικῶν συντριμμάτων.

Ἀμαρτημάτων ἀμαρτότησι καθεκάστην ἐκτυφλούμενος, ἀδυνατῶ κατανοεῖν τὰ θαυμάσιά σου, Κύριε· διό μου τῆς καρδίας τοῦς ὀφθαλμοῦς διάνοξον, Ἰησοῦ φωτοδότα.

Τῶν οἰκτιρμῶν σου ταῖς ράνισιν αἰετὶ, Παρθένε ἀμύλωντε, τοὺς μολυσμοὺς τοὺς ἐμπαθεῖς τῆς καρδίας μου ἀπόπλυνον, δακρύων ὀχετοῦς μοι παρεκτικούς καθάρσεως ψυχικῆς δωρουμένη.

Σὲ τὴν ἀκατάρλεκτον βᾶτον.

Φλόγα τοῦ πυρὸς τοῦ ἀστέκτου κατὰ νοῦν κακτημένοι, θερμότητι λογισμῷ τῆς μετανοίας, τῷ πυρὶ νῦν προσέλωμεν πάθη φλογίζοντι.

Στόματος νηστεύοντος πάλοι πυρακτούμενος λόγος ἐξελθὼν ζηλωτικῶς κλονεῖ στοιχεῖα· τοῦτον ζήλου, ψυχὴ, καὶ καλῶς πολιτεύητι.

Βῆματὸ φρικτὸν ἐννοοῦσα, παναθλία ψυχὴ μου, τὰς πορείας σου αἰετὶ πρὸς θελημάτων ἀποπλήρωσιν τοῦ Λυτρωτοῦ διευτρέπιζε.

Τὴν ἐσκοτισμένην ψυχὴν μου ἡδονῶν ἐπικλύσει,

φωταγώγησον, ἀγνή, ἡ φῶς τεκοῦσα, ἵνα πόθῃ καὶ Ἀ
πίσται δὲ μεγαλύνῃ σε.

Οὐρανίης ἀψίδος.

Κατακρίνας τὴν ἔχθραν ἐν τῷ σταυρῷ ἔτεινας,
Δικαιοκρίτα, παλάμας· νῦν δὲ κατακρίτον ὄντα με
παίσμασι σῶσον τὸν ἄσωτον, Σῶτερ, τὸν παραπι-
κράναντά σε τὸν φιλόνητον.

Τὴν κτηνώδη ποθήσας παθοποιὸν βίωσιν, σοῦ τῶν
ἐντολῶν ἐμακρύνθην, Σῶτερ πανάγαθε, ξένοις δου-
λούμενός καὶ ἀκαθάρτοις πόλῃται· νῦν δὲ ἐπιστρέ-
φοντα δέξαι με, εὐσπλαγχνε.

Μογιλάλου ὡς πάλοι τὰς ἀκοὰς ἤνοιξας, ἀνοίξον
ψυχῆς μου τὰ ὄντα γνώμῃ κωφεύοντα, καὶ ἐνωτίζε-
σθαί σου τὸν σωτήριον λόγον, Ἰησοῦ, ἀξίωσον, μόνε
φιλόνητε.

Ἦ σωτήριος πύλη, ἡ πρὸς Θεὸν γέφυρα, τῶν ἁμαρ-
τωλῶν ἡ προστάτις, πάναγνε Δέσποινα, περιστατούμε-
νον ταῖς συμφοραῖς με τοῦ βίου, καὶ κλυδωνιζόμενον,
Κόρη, κυβέρησον.

Ἑσταπλοσίως κάμνον.

Τῷ ἀκοιμήτῃ ὁματι ἐπιβλέψας με οἴκτειρον, τῷ
τῆς ῥαθυμίας νυσταγμῷ κρατούμενον καὶ ὕπνῳ δου-
λεύοντα τῶν ἡδονῶν ἐν κλίτῃ παθῶν, ὁ ἐπὶ σταυροῦ
τὴν κεφαλὴν σου προσκλίνας, καὶ θέλων ἀφυπνώσας
καὶ τὴν νύκτα μειώσας, Χριστέ, τῆς ἁμαρτίας φῶς
δὲν δικαιοσύνης.

Πλουτοποιοῖς χάρισμασι κασιμθεὶς ἐκ βαπτίσμα-
τος, μᾶλλον τὴν πενίαν τῶν καλῶν ἡγάπησα· καὶ
ξένος γεγένημαι τῶν ἀρετῶν ὁ τάλας ἐγώ· χώραν
εἰς μακρὰν ἀποδημήσας κακίας· διό με ἐπιστρέψας
ἐναγκάσαι, Σῶτερ, τῷ σὺ σταυρῷ τειχίσας εἰς
πάντας τοὺς αἰῶνας.

Μέθην παθῶν ἀπόρριψον, καὶ δακρύων ἐκζήτησον
τὸν καθαριζόν, διὰ νηστείας ὀνόν, ψυχῇ, καρδίαν
εὐφραίνοντα, καὶ ἡδονὰς μαραινόντα, καὶ τὰς τῆς
σαρκὸς ἀποτεφροῦντα καμίνους· καὶ σπεῦσον τῷ
παγέντι διὰ σὲ ἐπὶ ξύλου Χριστῷ συσταυρωθῆναι καὶ
ζῆσαι εἰς αἰῶνας.

Θεογενήτορ πάναγνε, τῆς ψυχῆς μου τὰ τραύματα,
καὶ τῆς ἁμαρτίας τὰς οὐλὰς ἐξάλειψον πηγὰς ἀπο-
σμήχουσα ταῖς· ἐκ πλευρᾶς τοῦ τόκου σου, καὶ τοῖς
ἐξ αὐτῆς ἀποκαθαίρουσα βέλτοισι· πρὸς σὲ γὰρ ἀνα-
κράζω, καὶ πρὸς σὲ καταφεύγω, καὶ σὲ ἐπικαλοῦμαι
τὴν χεῖριτωμένην.

Ἐξέστη ἐπὶ τοῦτο ὁ οὐρανός.

Ὅρῳ σε ἡπλωμένον ἐπὶ σταυροῦ τὰς ἀκτῖνας συν-
έστειλεν ἥλιος, πᾶσα δὲ γῆ τρόμῳ ἐκλονήθη, παμδα-
σιλεῦ, ἐθελουσίως βλέπουσα πάσχοντα τὸν φύσει σε
ἀπαθῇ· διό σε ἱκετεύω τὰ πάθη τῆς ψυχῆς μου ὡς
πατέρας, Χριστέ, θεράπευσον.

Ὁδοὺς σωτηριώδεις κατακλιπών, τὰς εἰς ἔθνη φε-
ρούσας διώδευτα σκότος δεινὸν ἔχων περικύκλω τὰς
ἡδονὰς, καὶ τῶν παθῶν τὸν ὄλισθον, καὶ τὴν καταγιδα
τῶν λογισμῶν· διό σε ἱκετεύω, τῷ σὺ σταυρῷ με
σῶσον, Χριστέ, ὡς μόνος πολυέλεος.

Χειμῶνι συνεχόμενος λογισμῶν καὶ παθῶν τριχυ-
μαίς· ποντούμενος, καὶ ἡδονῶν ὅσῳ χειμαζόμενος
χαλεπῶς, τὸ τῆς νηστείας πείλαος· ἐφθασα τὸ πρῶτον

bratam illumina, purissima, quæ lumen genisti,
ut desiderio et fide semper magnificem te.

Cælestis arcus.

Inimicitiam damnans in cruce palmas extendi-
sti, juste Jux; nunc vero lapsibus damnatum et
perditum salva me, Salvator, qui te tam benignum
exacerbavi.

Belluinam cupiditatum vitam desideravi, et a
mandatis tuis elongavi, Salvator optime, extraneis
et impuris serviens civibus; nunc vero reverien-
tem me suscipe, misericors.

Sicut olim difficulter loquentis aures aperuisti,
aures animæ meæ proposito obsurdascentes aperi,
et dignare me, Jesu, solus benignus, tuum salu-
tare verbum audire.

B Janua salutis, fons ad Deum, peccatorum pa-
trona, castissima Domina, me calamitatibus vitæ
circumventum et fluctibus agitatedum gubernas,
Virgo.

Septuplo fornacem.

Vigilanti oculo me inspicies, misurare me de-
siderii sapore et somno voluptatum ce-
dentem in cupiditatum cubili, qui in cruce caput
tuum reclinasti et sponte obdormuisti noctemque
peccati minuisti, Christe, lumen justitiæ.

Divitibus gratis exornatus ex baptismo, magis
paupertatem quam bona dilexi, virtutumque extra-
neus factus sum infelix ego, in longinquam mali-
tiae regionem abiens; propterea converte me et
ulnis amplectere, Salvator, cruce tua me mu-
niens in omnia secula.

Cupiditatum ebrietatem abjice, et jejuno ex-
quire, anima, lacrymarum purificans vinum quod
lætificat cor, voluptates languescere facit et carnis
fornaces in cinerem vertit, festina insuper fixo pro-
pter te super lignum Christo crucifigi et in æter-
num vivere.

Dei Genitrix purissima, animæ meæ vulnera et
peccati cicatrices oblitera, fontibus abstergens ex
latere fructus tui manantibus et emundans ejus-
dem fluentis; ad te enim exclamo, ad te perfligio
teque invoco gratia plenam.

Obstupuit cælum super hæc.

D Videns te in cruce extensum, radios subtraxit
sol, omnis vero terra tremore conturbata est,
Rex omnium, cernens te sponte patientem, qui
natura impassibilis es; quare exoro te, morbos
animæ meæ sana tanquam medicus, Christe.

Vias salutiferas derelinquens, easque secatus
quæ in infernum ducunt, terribiles transivi tene-
bras, circumhabens voluptates et cupiditatum la-
pus et cogitationum procellas; quare exoro te,
cruce tua salva me, Christe, qui solus es infinitus
misericors.

Tempestate cogitationum consuetus et cupidi-
tatum fluctibus mersus atque voluptatum turbinosa
agitatione graviter jactatus, ad jejunii pelagus,

tranquillum placidumque festinavi: in hoc me A
cruce tua gubernans, misericors, ad salutis por-
tum appelle.

Suscepisti, Virgo, absque semine illum qui
cuncta creavit, Verbum Dei, absque voluntate car-
nis; sine corruptione autem genuisti et sine dolo-
ribus maternis; quare te Deiparam et lingua et
corde confitenter magnificamus.

Audivi, Domine, dispensationem tuam.

Qui in continentia vixerunt, illuminati Christi
apostoli, continentiae tempus nobis facilem di-
vina mediatione præbent.

Duodecim chordarum organo salutare personuit
carmen discipulorum chorus numine afflatus, per-
versos confundens psalmos.

Copiosus Spiritus imbribus cuncta sub sole irri-
gastis, polytheismi siccitatem expellentes, beatis-
simi.

Humilia me et salva me elato incedentem animo,
Virgo purissima, quæ genuisti delapsos erigentem.

Principio carentem.

Sicut carbonēs ignis immaterialis, comburite
materiales meas cupiditates, apostoli, nunc in me
incentes amorem divinæ dilectionis.

Tubas canoras Verbi honoremus per quas ceci-
derunt instabilia inimici mœnia, et divinæ religio-
nis propugnacula stabilita sunt.

Simulacra cupidinem animæ meæ conterite, qui
templa et columnas contrivistis inimici, apostoli
Domini, templa consecrata.

Comprehendisti incomprehensum, naturæ legi-
bus bajulasti qui bajulat omnia; lactasti, purissi-
ma, qui creaturas nutrit, Christum vivificantem.

Proprie Deiparam te confitentes.

Qui fontes salutaris fluenti apparuistis, apostoli,
meam animam peccatorum siti liquēfactam irri-
gate.

Quasi sal dulcium documentorum effecti, putre-
dinem animæ meæ arefacite, et ignorantiae meæ
tenebras expellite.

Innumsum negligentiae pelago et jam sub flucti-
bus pressum tua dextra sicut Petrum salva me, be-
nigne.

Quæ gaudium peperisti, dolorem mihi præbe, D
Domina, quo divinam consolationem in die ven-
tura invenire possim.

Fide illuminans.

Qui extendisti cælum sicut pellem, extendisti
palmas in cruce, optime Jesu; quare obsecro te,
miserare me inimici injuria prostratum.

Libenter in cruce obdormisti, benigne, susci-
pationem salutis nobis præbens jacentibus, Domine,
in perditionis infimo; unde te fide glorificamus.

Passionis tuæ diem videre dignare servos tuos
illuminatos jejuniis splendoribus atque vivificantem
tuam resurrectionem, Salvator, hymnis celebran-
tes regni tui potentiam.

καὶ γαλήνη· ἐν ᾧ με κυβερνήσας τῇ σῇ σταυρῷ,
οἰκτίρμων, πρὸς σωτηρίαν ἐγκαθόρμισον.

Συνέλαβες, Παρθένε, ὅλα σποράς τὸν τὰ σύμ-
παντα δημιουργήσαντα Λόγον Θεοῦ, ἀνευ θελημά-
των τῶν τῆς σαρκός· ἀνευ φθορᾶς δὲ τέτοκας, ἀνευ-
θεν ὠδίνων τῶν μητρικῶν· διὸ σε Θεοτόκον καὶ
γλῶσση καὶ καρδίᾳ ὁμολογοῦντες μεγαλύνομεν.

Εἰσακήκκα, Κύριε, τῆς οἰκονομίας σου.

Ἐγκρατεῖα ζήσαντες οἱ πεφωτισμένοι Χριστοῦ ἀπό-
στολοι, ἐγκρατεῖας τὸν καιρὸν ἡμῖν μεσιτεῖα θεῖα σύ-
μαρτιζουσιν.

Δωδεκάχορδον ὄργανον μέλος ἐκελεύσας τὸ σωτή-
ριον, μαθητῶν χορὸς ὁ ἑνθεός, πονηρὰ συγγέγων μελ-
ωδήματα.

Ἐπομβρίαις τοῦ Πνεύματος πᾶσαν τὴν ὑψηλίον
κατηρδέυσαι, τὸν αὐχμὸν ἀποδιώξαντες τῆς πολυ-
θείας παμμακάριστοι.

Ταπεινώσασα σῶσόν με τὸν ὑψηλοφρόνως πολιτευό-
μενον, ἡ τεκούσα τὸν ὑψώσαντα τοὺς κατεβράχμενους,
Κόρη πάναγνε.

Τὴν ἀναρχον.

Ὡς ἄνθρακες τοῦ πυρὸς τοῦ ἁλίου συμπλέξατε τὰ
ύλῳδῃ μου πάθη, ἀνάπτοντές μοι νῦν τὸν ἔρωτα τῆς
θείας, ἀπόστολοι, ἀγάπης.

Τὰς σάλπιγγας τῆς εὐχῆς τοῦ λόγου τιμήσωμεν,
δι' ὧν πέπρωκε τελεχὴ ἀνίδρυτα ἐχθροῦ, καὶ τῆς θεο-
γνωσίας ἡδράσθησαν ἐπάλλεϊς.

Ἰνδάλματα ἐμπαθῆ τῆς ψυχῆς μου συντερίψατε, οἱ
ναοὺς τε καὶ στήλας συντερίψαντες ἐχθροῦ, ἀπόστολοι
C Κυρίου, ναοὶ ἡγιασμένοι.

Ἐχώρησας τὸν ἀχώρητον, φύσει ἐβάστασας τὸν
βαστάζοντα πάντα· ἐθήλασας, ἀγνή, τὸν τρέφοντα τὴν
κτίσιν, Χριστὸν τὸν ζωοδότην.

Κυρίως Θεοτόκον σε ὁμολογοῦντες.

Πηγαὶ τοῦ σωτηρίου νάματος δειγθέντες, τὴν ἐκ-
τακίσαν ψυχὴν μου, ἀπόστολοι, τῆς ἁμαρτίας τῷ δι-
ψει καταδρόσισάτε.

Ὡς ὅλες τῶν νοστίμων ὄντες διδαγμάτων, τὴν ση-
πεδόνα ψυχῆς μου ζηράνατε, καὶ τῆς ἀγνοίας τὸ
σκότος ἀποδιώξατε.

Νηχόμενον πελάγει τῷ τῆς ἀμελείας, καὶ ὑποβρύ-
χιον ἤδη γενόμενον, σὴ δεξιᾷ ὡς τὸν Πέτρον σῶσον,
φιλάνθρωπε.

Χαρὰν ὡς τετοκούτα, πένθος μοι παράσχου, δι' οὗ
τὴν θεῖαν παράκλησιν, Δέσποινα, ἐν τῇ μελλούσῃ ἡμέρᾳ
εὐρεῖν δυνήσομαι.

Ὁ φωτίσας τῇ ἐλλάμψει.

Ὁ ἐκτείνας οὐρανὸν ὥσει δέρβην, ἐξέτεινας τὰς
παλάμας ἐν σταυρῷ, Ἰησοῦ ὑπεράγαθε· διὸ ἱκετεύω
σε κατατεινόμενον ἐχθροῦ με ταῖς ἐμπρείαις οἰκτεί-
ρησον.

Ἀφύπνωσας ἐν σταυρῷ ἑκουσίως, φιλάνθρωπε,
ἐγγήγορσιν σωτηρίας ἡμῖν παρεχόμενος τοῖς καί-
μοις, Κύριε, ἐν κατωτάτῃ ἀπωλείας· ὅθεν σε πίστει
δοξάζομεν.

Τοῦ πάθους σου τὴν ἡμέραν ἰδεῖν καταξίωσον, τοὺς
δούλους σου φωτισθέντας νηστείας φαιδρότησι, καὶ
τὴν ζωοφρόν σου, Σῶτερ, ἀνάστασιν, ὑμνοῦντας τὸ
κράτος τῆς βασιλείας σου.

Ὁρῶσά σε ἡττημένον σταυρῷ ἡ πανάμωμος ἡλίας τετραμένη τὰ σπλάγχνα, καὶ εἶπε διὰ σπλάγχνα· Κύριε, σὺν οἰκτιρμῶν παθεῖν ἡνέσχου, πᾶσι παρέχων ἀπάθειαν.

Θαύματος ὑπερφουῶς ἡ δροσοδόλος.

Ἡμεδυνας τοῦ πονηροῦ, Σῶτερ, τὰ κέντρα, καθηλούμενος ἡλίοις, ἐν ξύλῳ ἀκανθῶν διάδημα ἀνεδήσω χλευαστικῶς, ἐκρίζων τῆς παραβάσεως τὴν ἀκανθάν· διδ' ἀνυμνοῦντας ἀναμειλπομεν· Εὐλογοῦτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον.

Ἡπλώσας· ἐπὶ σταυροῦ, Χριστέ, παλάμας, τὸ ἀνθρώπινον ἐπισυνάγων πρὸς τὴν σὴν ἐπίγνωσιν· καὶ λόγῃ τὴν σὴν πλευρὰν κεντηθῆναι κατεδίξω, ἀναδύσας· ἡμῖν πηγὴν φωτισμοῦ τοῖς ἀναρέλπουσιν· Εὐλογοῦτω ἡ κτίσις πᾶσα.

Ῥεῖθροις εὐσπλαγχνίας σου, οἰκτίρμον, ἀποκάθαρσόν μου τὴν καρδίαν ἀμαρτίας δῆγματι σπιλωθεῖσαν· καὶ ποταμοὺς κατανύξεις πηγάζειν με ἀζήωσον, Χριστέ Ἰησοῦ, ἵνα κρῶν γάξω σοι· Εὐλογοῦτω ἡ κτίσις πᾶσα.

Στάμνον σε τὸ μάννα κακτημένην τῆς θεότητος ἔγνωμεν, Κόρη, κιθαρὸν καὶ τράπεζαν καὶ λυχνίαν, θρόνον Θεοῦ καὶ παλάτιον καὶ γέφυραν μεταγύσας πρὸς θείαν ζωὴν ἀναμειλποντας· Εὐλογοῦτω ἡ κτίσις πᾶσα.

Τύπος τῆς ἀγνῆς λοχείας σου.

Ἐβλεν Ἥλιου τὸν Κύριον ἐν λεπιοτάτῃ αὐρᾷ λεπύνας πρότερον σάρκα νηστεῶν καὶ προσευχῶν ἐπιδόσεσιν· ὃν ζηλοῦσα, ψυχὴ μου, ἀπόρριψον τῶν ἡδονῶν τὸ πάχος, ὅπως θεάσῃ τὸν ποθοῦμενον.

Ξύλῳ ἀνυψώσας πρότερον ὁ Μωϋσῆς τὸν ὄφιν, Σῶτερ, ἐτίπου σου τὴν ἀνυψώσιν τὴν ἐν σταυρῷ, ὑπεράγαθε, ἰοδύλου κακίας τοῦ ὄφινος δι' οὗ ἀπελυτρώσω πάντα τὰ ἔθνη προσκυνοῦντά σε.

Τάφῳ ῥαθυμίας κείμενος ἐπιδαρουῖντα ἔχω λίθον πωρώσεως τὸν ἀείζων μὴ συνιών, [Σῶτερ, λόγον σου, καὶ τοῦ φόβου σου μὴ αἰσθανόμενος· οἰκτεῖρήσόν με, σῶσον τῷ σὺ ἔλεει, πολυέλεες.

Πάντων ὑπερτέρα, Δέσποινα, τῆς τῶν παθῶν κακίας· δεῖξον ὑπέρτερον, τὸν δοξάζοντα παναληθῆ Θεοτόκον σε καὶ ὁμνοῦντα τὸν τόκον σου, ἄχραντε, τὸν ἀκαταληψία, θεοχαρίτωτε, νοοῦμενον.

Δροσοδόλον μὲν τὴν κάμνον εἰργάσατο.

Ἡ ὑπέρφωτος ὁμήγουρις τῶν θείων σου μαρτύρων, πολυέλεες, ἐν τῷ φωτὶ σου τῷ ἀδύτῳ νῦν περιπολεῖ· αὐτῶν ἱκεσίαις φωτισμὸν καὶ ἱλασμὸν ἀμαρτιῶν πᾶσι παράσχου ἡμῖν.

Ὡς ὥρατος ὁ καιρὸς· ὃν ἡμῖν δέδωκας τῆς ἐγκρατείας, Κύριε, ἐν ᾧ οἰκτεῖρον τὰς ψυχὰς ἡμῶν ὡς ἀγαθὸς, εὐχαῖς τῶν ἁγίων ἀθλητῶν τῶν τὰ ὥρατα καὶ σεπτὰ στερεάντων πάθῃ σου.

Διεληθόντας πολυδύνονον κλυδώνιον τοῦ βίου τοὺς οἰκέτας σου ἐγκαθόρμισον εἰς λιμένα, Δέσποτα, ζωῆς, βοῶν μετὰ πάντων ἐκλεκτῶν· Εὐλογητὸς εἶ, ὁ Θεός.

A Videns te suspensum eruci irreprehensibilis Virgo ejulabat, visceribus sauciata, et dicebat : Per viscera misericordiae tuae, Domine, ad patiendum obstrictus fuisti, omnibus largiens impassibilitatem.

Miracula insignis rore perfusa.

Obtudisti, Salvator, maligni stimulos clavis defixus in ligno, spinarum diademate redimitus es irrisorie, transgressionis eradicans spinam ; quare hymnis celebrantes decantamus : Benedicat omnis creatura Dominum.

Expandisti in cruce palmas, Christe, humanum genus ad tuam cognitionem adducens, et lancea latus tuum pungi passus es, effundens nobis fontem illuminationibus decantantibus : Benedicat omnis creatura.

Fluentis miserationis tuae misericors, emunda cor meum peccati morsu maculatum ; et flumina compunctionis effundere me dignare, Christe Jesu, ut clamem ad te : Benedicat omnis creatura.

Te urnam deitatis manna possidentem agnovimus, Virgo, arcam et mensam et candelabrum, thronum Dei et palatium et fontem deducentem ad vitam divinam decantantes : Benedicat omnis creatura.

Typus casti partus tui.

Vidit Eliae discipulus Dominum in tenuissima aura, postquam attenuavit carnem jejuniorum et orationum incrementis ; quem imitans, anima mea, abjice voluptatum crassitiem ut videas desideratum.

Quando prius ligno exaltabat serpentem Moyses, tuam, Salvator optime, exaltationem in cruce figurabat, per quam a malitia venenum jaculantis serpentis liberasti omnes gentes adorantes te.

In desidia sepulcro jacens aggravantem habeo lapidem obdurationis, tuum semper vivens verbum, Salvator, non intelligens, nec timorem tuum sentiens : miserere mei, salva me tua misericordia, valde misericors.

Omnibus superior, Domina, cupidinum malitiae superiorem effice qui glorificat te verissimam Dei Genitricem et hymnis celebrat partum tuum, incorrupta, de quo sine comprehensione cogitatur, o Dei gratiis ornata.

Rore perfusam effecit sornacem.

Splendida divinorum martyrum tuorum multitudo, misericordissime, in tuo inaccessiblei lumine nunc versatur ; illorum precibus illuminationem propitiationemque peccatis omnibus nobis largire.

Quam speciosum tempus quod nobis dedisti continentiae, Domine, in quo miserare animas nostras, tanquam bonus, precibus sanctorum athletarum tuorum, qui speciosa et venerabilia vulnera tua dilexerunt.

Transgressos dolorosam vitae fluctuationem servos tuos dirige, Magister, ad portum vitae, ut clamem cum omnibus electis : Benedictus es, Deus

Quæ legis datorem, semper Virgo, peperisti, de- A
precare ut delicta omnium tollantur in tempore
presentis divini jejunii iis qui bene proponunt illud
exercere studiose.

Ex flamma ad sanctos rorem.

Sanctorum martyrum præclare gesta cœlestes
spiritus admirati sunt; illorum precibus miseri-
cordias tuas, Magister, in nobis copiose mirifica,
misericors.

Qui rore divino ignem conculecastis, athletæ mira-
biles Domini, liberate nos ab igne vindice, ferven-
tibus vestris ad Dominum intercessionibus.

Optime Salvator, orthodoxos qui e nobis migra-
runt; vita cœlesti et sancto splendore dignare,
supplicationibus sanctorum martyrum.

Supplicationibus Genitricis tuæ, misericors, et
sanctorum martyrum apostolorumque tuorum,
illumina animas nostras, ut glorificemus te in exul-
tatione animæ in sæcula.

Deum hominibus videre impossibile.

Sicut lux splendens jejunii gratia opera lucis facere
sensatos adhortatur; in ipsa illuminari festi-
nemus, ut luciferam passionem videamus illius qui
tenebrosas passiones Adami passione solvit.

Manifeste sicut sol exsurgentes, omnem terram
radiis pietatis et miraculorum luce martyres illu-
minarunt, et polytheismi tenebras dissipavere, quo-
rum supplicationibus, Deus, miserere nostri.

Præveniat bonitas tua, Domine, amotos e nobis
terribili tuo imperio; circumdet eos misericor-
dia tua et conducat ad tentoria luce faciei tuæ ful-
gentia.

Voce angeli, consilii Patris Angelum ineffabi-
liter, Deipara, genuisti; vota igitur servorum tuo-
rum suscipe quæ jejunii tempore nuncupamus,
ipsaque Deo nuncupa, sicut incensum.

Carmen triumphale.

Cupiditates mortificemus per abstinentiam, spi-
ritum vivificemus per divina opera; ut videamus
Christi passionem venerabilem purissima mente.

Immisericordis divitis mores imitatum, Christe
misericordissime, obsecro, cum paupere Lazaro
me constitue, liberans a flamma et ab igne inex-
tinguibili.

Omnium jejunavi recte factorum, usque ad
satietaem frui sum delictis, Domine, nunc
igitur esurientem me rege salutaris venerabilique
cibo.

Me damnatum, prorsus impolluta Domina, in
operum meorum condemnatione præcipitatum
salva, miserare, quæ, misericordissimum Deum
peperisti.

Quem horrescunt angeli.

Sterilium infelix, dives ful cogitationum, animam
inquinavi nefarilis voluptatibus, et tenebræ de-

Η του νόμου τὸν δοτῆρα, Ἀειπάρθενε, κηύσασα
ἰκέτευε τὰς ἀνομίας ὀπεξῆραι πάντων ἐν καιρῷ τῆς
νῦν ἐνεστώσης τοῖς καλῶς προαιρουμένοις ἐξασκεῖν
θείας νηστείας σπουδῇ.

Ἐκ φλογὸς τοῖς ὁσίοις δρόσον.

Τῶν ἁγίων μαρτύρων τὰ κατορθώματα, ἐπουρά-
νιοι νῆες ὑπερθαύμασαν· τούτων προσευχαῖς τὰ
ἐλέη σου, Δέσποτα, ἐν ἡμῖν πλουσίως θαυμάστωσον,
οἰκτίρμων.

Οἱ τὸ πῦρ θείᾳ δρόσῳ καταπατήσαντες, ἀθληταὶ
τοῦ Κυρίου ἀξιοθαύμαστοι, ῥύσασθε ἡμᾶς τοῦ πυρὸς
τοῦ κολάζοντος ταῖς πρὸς τὸν Δεσπότην θερμαῖς ὁμῶν
προσευχαῖς.

Ὑπεράγαθε Σῶτερ, τοὺς ἐκηδήσαντας ἐξ ἡμῶν
ὀρθοδόξους, ζωῆς ἀξίωσον τῆς ἐν οὐρανῷ καὶ ἁγίας
λαμπρότητος, ταῖς τῶν παναγίων μαρτύρων ἰκε-
ταῖς.

Ἰκεταῖς οἰκτίρμων τῆς κηρύσεως σε καὶ ἁγίων
μαρτύρων καὶ ἀποστόλων σου, φώτισον ἡμῶν τὰς ψυ-
χὰς, τοῦ δοξάζειν σε ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς εἰς τοὺς
αἰῶνας.

Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύνατον.

Ὡς φῶς νηστείας ἡ χάρις λάμπουσα, ἔργα φωτὸς
προτρέπεται τελεῖν τοὺς ἐχέφρονας· ἐν αὐτῇ φωτι-
σθῆναι σπουδάζωμεν, ὅπως τὰ φωτοφόρα πάθη ὀφύ-
μεθα τοῦ τὰ σκοτεινὰ πάθη Ἀδάμ πάθει λύσαντος.

Σαφῶς ὥς ἥλιος ἀνατελλαντες πᾶσαν τὴν γῆν ἀκτῖ-
νιν εὐσεβείας οἱ μάρτυρες, καὶ λαμπράσι θαυμάτων
ἐφώτισαν, καὶ τῆς πολυθείας σκότος ἠφάνισαν· ὧν
ταῖς ἰκεταῖς, ὁ Θεὸς, ἡμᾶς ἐλέησον.

Ἡ σὴ φθασάτω χρηστότης, Κύριε, τοὺς ἐξ ἡμῶν
φρικώδεις μεταστάντας κελεύσει σου, κυκλωσάτω
αὐτοὺς σου τὸ ἔλεος καὶ καθοδηγήσάτω πρὸς τὰ
σηνηώματα τὰ καταυγάζόμενα φωτὶ, τῷ τοῦ προσ-
ώπου σου.

Φωνῇ ἀγγέλου βουλῆς τὸν Ἀγγελον τῆς τοῦ Πατρὸς
ἀβρόχτης, Θεοτόκε, ἐκύησας· τὰς φωνὰς οὖν τῶν
δούλων σου πρόσδεξαι, ὥσπερ τῷ τῆς νηστείας χρόνῳ
προσάγομεν· καὶ ταύτας προσάγαγε Θεῷ ὥσπερ
θυμίαμα.

Ῥῶθὴν ἐπιτίμιον.

Τὰ πάθη νεκρώσωμεν δι' ἐγκρατείας, τὸ πνεῦμα
ζωώσωμεν δι' ἐνθέων πράξεων, ὅπως ὀφύμεθα Χρι-
στοῦ τὸ πάθος τὸ σεπτὸν καθαρωτάτῳ νοῷ.

Ἀσπλάγχχον ζηλώσαντα πλουσίου τρέπους, Χρι-
στὲ πολυεύσπλαγχνε, ἱκετεύω σύνταξον Λαζάρῳ πέ-
νητι, λυτρούμενός με τῆς φλογὸς καὶ τοῦ ἀσθέατου
πυρὸς.

Ἐκ πάντων ἐνήστευσα κατορθωμάτων, εἰς κόρον
ἀπῆλυσσα τῶν σφαλμάτων, Κέριε· νῦν οὖν πεινῶντά
με σωτηριώδους καὶ σεπτῆς ἐμπλήσον βρώσεως.

Ἐμὲ τὸν κατὰ κριτον ἐν καταδίχῃ, πανάχραντε Δέ-
σποτα, ἐβρίμμενον ἔργων μου σῶσον, οἰκτίρησον,
τὸν πανοικτίρμονα Θεὸν ἀποκυήσασα.

Ὅν ἐπὶ τρουσὶν ἀγγελοι.

Ἀχάρπους ἐπλούτησα ὁ τάλας λογισμοῦς, ψυχὴν
κατεμόλυνα ἀθέτμοις ἡδοναῖς, καὶ σκότος κυκλῶ με

ἀπογνώσεως· αὐγασόν μοι φέγγος, Θεοτόκε, τῆς μετανοίας.

Ὡς πάλαι ἐφώτισας τυφλὸν ἐκ γενετῆς, ψυχὴν μου καταύγασον μὴ βλέπουσαν τὸ φῶς τὸ σὸν, ἐλεῆμον, ἀλλ' ἐν σκότει δεινῆς λήθης συγχωσθεῖσαν καὶ μερίμναις τοῦ βίου.

Νηστεύσας ἀνέφην Ἠλίας οὐρανὸν, καὶ ὕμνοις καθήρδευσε διψήσασαν τὴν γῆν· νηστεύσωμεν βέιθοις καταντλούμενοι ψυχικῶν δακρύων ὅπως ἐλεθῶμεν.

Ὡς ἐμψυχος ἀμπελος ἐξήνθησας ἡμῖν τὸν βότρυον τὸν πέπειρον, πηγάζαντα βροτοίς, Παρθένε, τὸν οἶνον τῆς ἀφέσεως, καὶ τῆς ἁμαρτίας ξηράναντα τὴν μέθην.

Τὴν ζωοδόχον πηγὴν τὴν ἀέναον.

Θανατωθεὶς τοῖς πολλοῖς πλημμελήμασι τῆς ἀμελείας ἐν τάφῳ συνέχομαι, λίθον ἀπογνώσεως ἔχων ἐπικείμενον· ὅνπερ διάρας, Χριστέ, τῷ σὺ ἐλέει, ὥσπερ τὸν Ἀδάζαρον πρὶν ἐξανάστησον.

Τὴν τοῦ πλουσίου ἐκφύγωμεν μίμησιν κατακριθέντος εἰς φλόγα τὴν ἀσθεστον, καὶ Λαζάρου στέρωμεν τὸ ἐν πόνοις ἐμμόνον· ὅπως ἐντεῦθεν ἡμᾶς ἀποδημοῦντας ὁ Ἀβραάμ ἐν τοῖς κόλποις εἰσδέξηται.

Τὴν παθοκτόνον νηστείαν ποθήσωμεν· ταῖς προσευχαῖς ἐπιμόνων σχολάσωμεν, κλαύσωμεν, πενθήσωμεν, καὶ θερμῶς στενάξωμεν· ὅπως ἡμᾶς Ἰησοῦς παρακαλέσῃ, καὶ βασιλείας μετόχους ἐργάσῃται.

Τῆς παρθενίας τὸ θεῖον κειμήλιον, τῶν προπατόρων τὴν μόνην ἀνόρθωσιν, τὴν πηγὴν τὴν βρούσαν εὐσπλαγχνίας ἄδυσσον, τὴν καλλοπὴν Ἰακώβ, τὴν Θεοτόκον, οἱ δι' αὐτῆς σεσωσμένοι ὑμνήσωμεν.

Ὅτι ἐγὼ εἰμι Θεὸς ὁ μάννα ἐπομβρίσας.

Θέλων ἐπιτάχουσας ὁ φύσει πλούσιος, Χριστέ, ἐπαίνας νηστεύσας ὁ ἐμπικλὼν πᾶν ζῶον· διό με κόρεσον πεινῶντά σου τὴν χάριν, καὶ δεῖξον τῆς ἐκεῖ τραπέζης, Λόγε, κοινωνόν.

Παῖδας στομώσας, δυνατωτέρους τοῦ πυρός ποτε ἐν Βαβυλῶνι ἐργάσατο νηστεία· αὐτοὺς ζηλώσας, ψυχὴ μου, μὴ ῥαθυμει· καὶ πῦρ τῶν ἡδονῶν Πνεύματος· σβέσεις δροσιμῶ.

Ἀδάζαρον πτωχόν με ἁμαρτιῶν δεῖξον, Χριστέ, καὶ σκόρπισον τὸν πλοῦτον ὅνπερ κακῶς συνῆξα τῶν ἀμυθήτων μου πταισμάτων, ἐλεῆμον, καὶ δός μοι λογισμὸν ἐπιστροφῆς, ὡς ἀγαθός.

Χαῖρε, σὺ βούμεν τῇ δεξιμένῃ τὴν χάριν, ἡ καχαριτωμένη Παρθένε Θεοτόκε· Θεὸν δὲ ἐτεκες δυσώπει λυτρωθῆναι κινδύνων καὶ φόβος τοὺς ἀνυμνοῦντάς σε ἀεὶ.

Ἐκ φλογὸς ὁσίοις δρόσον.

Ἐννοῶν μου τὰ πλήθη τῶν παραπτώσεων, καὶ πληττόμενος κέντρῳ τῆς συνειδήσεως, ὥσπερ ἐν φλογὶ ὀδυνοῦμαι ὁ ἄθλιος· οἰκτιρὸν με, Λόγε Θεοῦ, τῷ σὺ ἐλέει.

Παραδότης Λαζάρου τὰ κατορθώματα, τοῦ ἀσπλάγχνου πλουσίου τρόπους ἐξήλωσα, εὐσπλαγχνε Χριστέ· ἐπιστρέψας με οἰκτιρεον, ὅπως σε δοξάζω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ψυχικαῖς ἀσθενείαις περικρατούμενος, καὶ τεθνή-

scapationis circumdant me; fac mihi lucere, Deipara, lumen poenitentiae.

Sicut olim illuminasti caecum a nativitate, animam meam illustra non videntem lumen tuum, miserator, sed in tenebris gravis oblivionis consepultam et in sollicitudinibus vitae.

Postquam jejunavit, aperuit Elias caelum et pluvia irrigavit sitientem terram; Jejunemus, fluentis spiritualium lacrymarum madentes, ut misericordiam consequamur.

Ut vitis animata nobis germinasti botrum maturum, ex quo mortalibus, Virgo, scatuat remissionis vinum, et qui peccati ebrietatem arefecit.

Fontem vitae plenum perpetuo fluentem.

Occisus multis negligentiae delictis in tumultu constitutus sum, lapidem desperationis habens superpositum; quem sustollens, Christe, misericordia tua, sicut olim Lazarum resuscita me.

Divitis effugium imitationem damnati ad flammam inextinguibilem, et Lazari cupiamus in doloribus permanentiam, ut exinde migrantes nos Abraham in sinu suo suscipiat.

Jejunium cupidinum mortem desideremus; precibus permanenter vacemus, fleamus, lugeamus et amore gemamus, ut nos Jesus consoletur et regni sui participes efficiat.

Virginitatis divinum thesaurum, protoplastorum solam erectionem, fontem ex quo fluit misericordiae abyssus, pulchritudinem Jacob, Deiparam, hymnis celebremus, per eam salvati.

Quia ego sum Deus qui manna depulsi.

Sponte pauper fuisti, qui natura dives es, Christe; esuristi jejunans, qui repleas omne animal; quare me satia qui tuam sitio gratiam, et illius mensae, Verbum, ostende socium.

Pueros corroborans fortiores igne Babylonico effecit olim jejunium; illos imitans, anima mea, noli desiderare, et ignem voluptatum Spiritus irrigatione exstingues.

Lazarum pauperem peccatorum ostende me, Christe, et dissipa divitias quas male congregavi offensionum inenarrabilem, o misericors, et da mihi cogitationem conversionis, tanquam bonus.

Salve, ad te clamamus quae suscepisti gaudium, plena gratia, Virgo Deipara; Deum quem peperisti obsecra ut liberentur a periculis et corruptione qui te semper hymnis celebrant.

Ex flamma ad sanctos rorem.

Cogitans meorum delictorum multitudinem et conscientiae stimulo percussus, velut in flamma doleo infelix: miserere mei, Verbum Dei, tua misericordia.

Recte facta Lazari negligens, immisericordis divitis mores imitatus sum, Christe misericors; converte me et miserare, ut te glorificem in omnia saecula.

Spiritibus infirmitatibus superatus et morituro

similis per desperationem, tuum, Jesu, rogo aspectum quo vivificantur invocantes te.

Sanctissima Virgo, tu me salvum fac ab infirmitate mea; auxilium meum sis, Genitrix illius qui vult misericordiam et quem superexaltamus in omnia sæcula.

Deum hominibus videre impossibile.

Olim hominem protoplastum gustus amarus misere paradiso expulit, et mortis laqueis subiecit; jejuna, o anima mea, fuge imitationem, fuge deliciarum voluptatem fecundam doloribus.

In mente concipiens tuum tribunal et flammam intolerabiles, Iudex justissime, meipsum condemno ante Judicium; paveo enim et contremisco, cum immense contra te deliquerim, sicut nullus alius super terram; quapropter miserere mei.

Cupiditatem abluamus caliginem luminosis precibus, et virtutum ramos portantes obviam ire Christo festinemus, qui pullum nunc conscensus expectatur et sati paratus est ad salvandum nos.

Ex te, Virgo, Dei gratia plena, his qui in nocte malorum tenebantur exortus est lucis et pacis Christus choragus, incuriæ transgressionem solvens et redemptionem nobis manifeste largiens.

Sterilem effectam meam mentem.

Virtute crucis tuæ roborata mentem meam quæ viribus deficit perversis oppugnationibus, et ad voluntatem tuam dirige, Domine.

Desidiæ somno super voluptatum lecto dormientem me suscita, Christe, et tuæ adoratore passionis ostende.

Clari in animabus effecti per jejunium, puri obviam ire Christo properemus, qui Jerusalem in carne advenit.

Malitia inimici anima occisus in tumulto multæ negligentiae jaceo; sed accelera, Christe, ad suscitandum me.

Minime combusta igne divinitatis, purissima combure materiales cupidinum impetus, ut te semper, Virgo, glorificem.

Qui in rubo Moysi.

Ab humili anima mea lapidem magnæ desidiæ amore gravissimum erue, Christe, et excita me de tumulto insensibilitatis, qui vita es omnium.

Ad Judæam, Christe, iterum venis quærentem te lignum vitæ per lignum tollere, desiderans immortalis reddere occisos ligni manducatione.

Amici mortem tuis natam fecisti; quem per viscera misericordiæ, præscius et Deus, suscitatus eras amicis tumulto quatruiduanum in tuam glorificationem.

In te, Virgo pura, vere spectatus est transitus Dei qui tuam custodivit puritatem, manifeste post partum sigillo signatam in omnia sæcula.

A ξεσθαι μέλλον δι' ἀπογνώσεως τῆς σῆς, Ἰησοῦ, ἐπισκέψεως δέσμαι τῆς ζωοποιούσης τοὺς σὲ προσκαλουμένους.

Παναγία Παρθένε, σὺ με διάσωσον τῆς ἐμῆς ἀσθενείας· γενοῦ βοήθεια, ἣ τὸν θαλήτην τοῦ ἑλέους καύσασα, ὃν ὑπερψοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας,

Θεὸν ἀνθρώποις ἰδεῖν ἀδύνατον.

Τὸ πρὶν τὸν ἀνθρώπον τὸν πρωτόπλαστον, γεύσεις πικρὰ δεινῶς τοῦ παραδείσου ἐξέωσε καὶ θανάτου τοῖς βρόχοις ὑπέζευξε· νῆστευσον, ὦ ψυχὴ μου, φεύγε τὴν μίμησιν, φεύγε τῆς τρυφῆς τὴν ἡδονὴν τὴν πολυώδυνον.

Εἰς νοῦν λαμβάνων σου τὸ κριτήριον καὶ τῆς φλογὸς τὸ ἀτεκτον, Κριτὰ δικαιοῦτατε, ἑμαυτὸν κατακρίνω πρὸ κρίσεως· δέδοικα γὰρ καὶ τρέμω ἀμετρα πταίσας σοὶ ὡς ἄλλος οὐδεὶς ἐπὶ τῆς γῆς· διό με οἰκτεῖρον.

Παθὼν ἐκπλύνωμεν ἀμαρύρτητα φωτιστικῆς εὐχαΐς, καὶ ἀρετῶν κλάδους φέροντες ὑπαντήσῃ Χριστῷ ἐπισπεύσωμεν, πῶλιν προσδοκωμένῳ νῦν ἐπιθέσσεσθαι ἐτοιμαζομένῳ τε παθεῖν, διὰ τὸ σῶσαι ἡμᾶς.

Ἐκ σοῦ, Παρθένε θεοχαρίτωτα, τοῖς ἐν νυκτὶ δεινῶν κεκρατημένοις ἀντίτειλεν ὁ φωτὸς καὶ εἰρήνης· Χριστὸς χορηγὸς τὴν ἐξ ἀπροτελείας λύσιν παράδασιν, καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν ἡμῖν σαφῶς δωρούμενος.

Στερωθέντα μου τὸν νοῦν.

Τῇ δυνάμει τοῦ σταυροῦ δυναμώσας μου τὸν νοῦν, ἐξασθενούντα προσβολαῖς πονηραῖς πρὸς τὸ θέλημα τὸ σὸν ἰθὺσον, Κύριε.

Ῥαθυμίας νυσταγμῷ ἐπὶ κλίνης ἡδονῶν καθυδοντά με διανάστησον, Χριστέ, καὶ τῶν σῶν προσκυνητὴν παθῶν ἀνάδειξον.

Λαμπρυνόντες τὰς ψυχὰς τῇ νηστείᾳ, καθαροὶ προσυπαντήσῃ ἐπειχθόμεν Χριστῷ πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐπιδουλοῦντι σαρκί.

Τῇ κακίᾳ ἐχθροῦ τὴν ψυχὴν θανατωθεὶς ἐν τάφῳ κεῖμαι ἀμελείας πολλῆς· ἀλλὰ τάχυνον, Χριστέ, ἐξαναστήσασαί με.

Μὴ φλεχθεῖσα τῷ πυρὶ τῆς θεότητος, ἀγνή, κατάφλεξόν μου τὰς ὕλῳδεις ὁρμάς τῶν παθῶν, ὅπως αἰ, Κόρη, δοξάζω σε.

D *Τὸν ἐν τῇ βάρῃ Μωϋσῆ.*

Τῆς ταπεινῆς μου ψυχῆς τὸν βαρύτατον λίθον, τῆς δεινῆς ραθυμίας ἀποκύλισον, Χριστέ, καὶ ἐγειρόν με τάφου τοῦ τῆς ἀναισθησίας, ἣ ζωῇ τῶν ἀπάντων.

Πρὸς Ἰουδαίαν, Χριστέ, πάλιν ἐρχῇ ζητοῦσαν τῆς ζωῆς σε τὸ ξύλον διὰ ξύλου ἀνελεῖν, ποθῶν ἀθανάτισαι τοὺς τεθνατωμένους τῇ διὰ ξύλου βρώσει.

Θάνατον φίλου τοῖς σοῖς προεδηλωσας φίλοις· διὰ σπλάγχνα ἑλέους ὁ προγνώστης καὶ Θεὸς ὃν ἐμελλεῖς ἐγείρειν ἐκ τάφου τεταρταῖον εἰς τὴν δοξολογίαν.

Ἐν σοί, Παρθένε ἀγνή, τεθεώρηται ὄντως τοῦ Θεοῦ αἰ πορεῖαι τοῦ φυλάξαντος τὴν σὴν ἀγνείαν μετὰ τόκον ἐσπραγισμένην σαφῶς εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Τῶν γηγεῶν τίς ἤκουσε τοιοῦτο;

Ὁ Δανιὴλ νηστεία πεπραγμένος ἔφραξε στόματα θηρῶν· τοῦτον ζηλοῦσα, ψυχὴ μου, τὸν ὠρυόμενον καθάπερ λέοντα ὄφιν, καὶ ἐκζητοῦντα κατὰ βρωμα ποιῆσαι πᾶσαν ψυχὴν, τῇ τοῦ σταυροῦ συμμαχίᾳ ἀποδίδωσκον.

Λόγε Θεοῦ, τὴν τεθανατωμένην ταῖς ἁμαρτίαις μου ψυχὴν, καὶ καθειργμένην ἐν τάφῳ τῆς παραβάσεως, ζωοπαρόχῳ σου λόγῳ ἐξαναστήσας προσφέρειν σοι βασιλῆα τῶν ἀρετῶν, ὡς νικητῇ τοῦ θανάτου καταξίωσον.

Ὁ οὐρανὸν ὡς θρόνον κακτημένος καὶ ὑποπόδιον τὴν γῆν, ὁ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς Λόγος, πῶλῳ ὀρούμενος, ἐπὶ τὴν πόλιν εἰσέρχεται τὴν ἁγίαν, ἐκ στόματος νηπίων αἶνον τερπνὸν ὡς βασιλεὺς τῶν ἀπάντων καταρτίσασθαι.

Ἐν γυναιξὶ σὺ μόνῃ ὠραιώθης, ᾧ υπερβαύμαστε ἄγνη, τὸν ὠραιότατον Λόγον ἀποκυήσασα τὸν ὑπὲρ πάντας φανέντα βροτοὺς ὥρατον· αὐτὸν οὖν ἐκδυώπει τὸ εἰδεχθῆς καθωραῖσαι, Παρθένε, τῆς καρδίας μου.

Τὴν θεῖαν ἐννόησας σου κέρωσιν.

Ἄκτισι τῆς ὡμῶν παρακλήσεως κατωκισμένους ἐν σκιᾷ ἁμαρτημάτων φωτίσατε τοὺς εὐσεβῶς, φωτοφόροι, ὅμας ἀνευφημοῦντας, ἀπόστολοι.

Ἀγάπην συμπαθεῖα συζηεῖσάντες πρὸς ἱκεσίαν τῷ Χριστῷ, πιστοί, ἐκπέμψαι σπουδάζωμεν, ὅπως ἡμᾶς ἀναστήσῃ ἐκ τάφου τῶν κρυφίων παθῶν ἡμῶν.

Φίλῳ σαρκικῆς ἀφειδήσωμεν οἱ νεκρωθέντες τῇ ψυχῇ, καὶ προσφιλεῖς χρηματίσωμεν τοῦ Λυτρωτοῦ, ὅπως ᾄδου φρικτῆς ἡμᾶς λυτρώσῃται κρίσεως.

Πρόφης τοῦ Λαζάρου τὴν κοιμήσιν, ὃν μετ' ὀλίγον ἀνιστῶν, ἐκ θηλαζόντων προσδέξῃ, Χριστέ, κλαυθφορῶντων τὸν αἶνον, τοῦ πάθους σου τοῦ θελοῦ τὰ σύμβολα.

Ἐκ σοῦ τὸ θεῖον ὕδωρ ἀνέδλωσεν ἀθανασίας καὶ ζωῆς, Θεοκυῆτορ πανάμωρε, οὗ οἱ γεύμενοι διψῆς, ἄγνη, θανατηφόρου ρυσθῆσονται.

Σοὶ τῷ Πατρί τῷ ᾧ.

Λίθον τὸν βαρὺν ἐκ τῆς ἐμῆς καρδίας διδραὶ πρεσεύσατε τὸν πανοικτιρμονα, λίθοι φανέντες τοῦ ἀκρογωνιαίου λίθου, θεηγόροι ἀπόστολοι Κυρίου.

Ἄγωμεν, τοῖς σοῖς προανεφώνεσι φίλοις· ὁ φίλος μου Λάζαρος ἤδη κεκοιμηται· τοῦτον ἐγείρων, ἐκτρίψω τοῦ θανάτου τὴν ἐλευθεροτόχον κακίαν εἰς αἰῶνας.

Πρῶτοι τὴν ψυχὴν καὶ ταπεινοὶ τὴν γνώμην γενόμενοι χάριτι, ὑποδεξώμεθα πρῶτον τὸν πάντων ἐρχόμενον Δεσπότην, τὴν ἀλαζονείαν τοῦ πονηροῦ συντρίψαι.

Πύλῃν σε φωτὸς πεφωτισμένος βλέπει προφήτης, πανάμωμε· τὸν φωτοδότην γὰρ τίτεις ἀφράστως ἡμῖν ὁμοιωθέντα, ὃν ὑπερυψώμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἥσατα, χόρευε.

Τῆς φίλας ῥῥαί με τοῦ δολοῦ, Δέσποτα Χριστέ, ἡ φίλους σου τοὺς σοφοὺς λέξεις μαθητάς· μεθ' ὧν

A

Quis mortalium tale quid audivit?

Daniel jejuniis munitus obturavit ora leonum; illum imitans, anima mea, serpentem rugientem sicut leo et querentem devorare omnem animam, crucis auxilio expelle.

Verbum Dei, occisam peccatis meam animam et in sepulcro transgressionis conclusam, verbo tuo vitam praebente suscita, et proferre tibi palmas virtutum velut mortis victori dignare.

Qui caelum ut thronum possidet et terram ut scabellum, Dei Patris Verbum, pullo vectus in civitatem ingreditur sanctam, ad perficiendam ex ore infantium laudem jucundam, ut rex omnium.

B

In mulieribus tu sola speciosa facta es, o admirabilissima Virgo pura, quae speciosissimum Verbum peperisti supra omnes mortales speciosum apparentem; illum igitur obsecra ut deforme cordis mei, Virgo, speciosum reddat.

Divinam tuam cogitans exinanitionem.

Exhortationis vestrae radiis illuminare habitantes in umbra peccatorum quippe vos celebrant, luciferi apostoli.

Charitatem compassioni conjungentes ad supplicandum Christo mittere properemus, fideles, ut nos suscitet e tumultu absconditarum cupidinum.

Amicitiam carnalem parvifaciamus qui in anima occisi sumus, et amici nominemur Redemptoris, ut ab inferni terribili damnatione nos redimat.

Prædixisti Lazari dormitionem, quem paulo post suscitans, ex ore lactentium ramos portantium laudem, Christe, suscipis, tuae divinae passionis signa.

Ex te divina scatuit unda immortalitatis et vitae, Dei Genitrix prorsus irreprehensibilis; et illam qui gustaverint a siti lethifera, pura Virgo, liberabuntur.

Tibi omnium Creatori.

Ut gravem lapidem de meo corde tollat supplicate misericordissimum, qui lapides apparuitis angularis lapidis, divina loquentes apostoli Domini.

Eamus, tuis inquebas amicis; amicus meus Lazarus jam sopitus est; illum suscitans, conteram mortis exitialem malitiam in saecula.

Mites corde et humiles mente facti per gratiam, suscipiamus mitem omnium Dominum venientem ad jactantiam maligni conterendam.

Januam lucis te conspiciat illuminatus propheta, irreprehensibilis: lucis enim datorem generos ineffabiliter nobis factum similem, quem superexaltamus in omnia saecula.

Isaia, tripudia.

Libera me ab amicitia dolosa, Christe Magister, qui amicos tuos sapientes elegisti discipulos; qui

buscum veniens expergefais amicum tuum fidelem, A
Salvator, Lazarum, qui gratias agens tibi celebrat te.

Complemento jejunii, Domine, reple cor nostrum et mentem gaudio, per tuorum apostolorum supplicationes, misericors, qui sincere dilexerunt te Salvatore animarum nostrarum.

Fetens ulceribus malitiæ, tumulum inhabito desidiæ, Christe, unde ad te clamo : Suscita me, salva me, ut et ego cum virtutum ramis occurram tibi clamans : Hosanna Deo.

In duabus voluntatibus et naturis genuisti nobis, Virgo, Filium Patris unigenitum factum hominem, ut nos Deus supremus ostenderet naturæ participes divinioris, incorruptæ.

Exsurge mihi, Domine.

In cruce, Domine, obdormiendo, in somnum mutasti dominatricem mortem ; Lazarus enim amicus, exclamabas, sopitus est ; sed ibo ut nunc suscitum eum.

Tuorum prophetarum prædictiones adimplens prædicatas civitati quæ prophetas occidit, appropinquasti, Domine misericors, sponte occidendus, me occisum servans a corruptione.

Qui corpus indomitum Verbo subiecistis per continentiam et deprecationem, solitarii et cœnobitæ, Christo occurrere super pullum incedenti et ad patiendum venienti.

Guttis misericordiæ tuæ irriga, tota irreprehensibilis, cogitationem meam liquefactam incendio peccati, et exstinctam cordis mei accende lampadem, janua lucis.

Terra et omnia in ea.

Resurrectionem et Vitam habentes amicum, mulieres, quid amare lamentamini ? appropinquat et vivificabit fidelem amicum, ipsius resurrectione omnium suscitationem presignificans solus benefactor.

Solitariorum recessus, aperiimini ad occurrendum ut agni spiritalia principi pastorum Christo, tanquam ramos portantes ; accedit Dominus volens occidi tanquam agnus, ut lupi tyrannidem destruat.

Venientis Bethphage pulsum tuorum pedum infestus audivit infernus, et pedes Lazari tetigit, dicens : Si vocatura est te Vita, ne tardes, sed exi ; novi enim meam destructionem in brevi.

Sacræ prophetarum voces te prædicant symbolice portam ex qua sedentibus in tenebris et in umbra ortus est sol, o Virgo, qui solus dat lucem.

Quia fecit mihi magna.

Ecce ascendimus, inquebas, Jesu, ad civitatem

(1) Animadvertamus orthodoxam S. Sophronii in liturgico libro confessionem duarum in Christo naturarum et voluntatum, contra tunc grassantes Monophysitas hæreticos et Monothelitas ; quam ego

A ἀφικόμενος ἐξεγείρεται φίλον σου πιστόν, Σωτήρ, τὸν Λάζαρον, εὐχαρίστως ἀνυμνοῦντά σε.

Συμπληρώσει, Κύριε, τῆς νηστείας πλήρωσον ἡμῶν καρδίαντες καὶ τὸν νοῦν, εὐσπλαγχνε, χαρὰς ταῖς τῶν ἀποστόλων σου ἰκεσίαις τῶν εὐκρινῶς ἡγαπηκότων σε τὸν Σωτήρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ὁδωδὸς τοῖς ἔλκεσι τῆς κακίας τάφον κατοικῶ τῆς βραθυμίας, Χριστέ· ὅθεν σοι βοῶ, Ἀνάστησον, σῶσόν με, ὅπως καὶ γὰρ κλάδοις ἀρετῶν καθυπαντήσω σοι, ἀνακράζων, Ὁσάννα τῷ Θεῷ.

Ἐν δυσὶ θελήμασι καὶ εὐσείαις (1) τέτοκας ἡμῖν ὕψιν τὸν μονογενῆ, Κόρη, τοῦ Πατρὸς γενόμενον ἄνθρωπον, ἵνα ἡμᾶς δείξῃ κοινωνοὺς φύσεως, ἀχραντες, θειοτίρας δ' ὑπέρθεος.

B

Ἀνάτειλόν μοι, Κύριε.

Ἐπὶ σταυροῦ, Κύριε, ὑπνώσας μεταβίβληκας εἰς ὕπνον, Δέσποτα, τὸν θάνατον· ὁ Λάζαρος γάρ, ἰδὼς, δ' φίλος κεκοίμηται· ἀλλὰ ἀπελεύσομαι ἐξυπνίσαι νῦν αὐτόν.

Σὺν προφητῶν κηρύγματα πλήρῳ προφητευόμενα, προφητοκτόνῳ πόλει, Κύριε, οἰκτίρμων παρεγένου, κτανθῆναι θελήματι, τὸν ἀποκτανθέντα με διασώζων τῆς φθορᾶς.

Οἱ σῶμα τὸ δυσήνιον τῷ λόγῳ ὑποτάξαντες δε' ἐγκρατείας καὶ δεήσεως μονασταὶ καὶ μιγάδες, Χριστῷ ὑπαντήσατε πῶλῳ ἐπιβαίνοντι, ἐρχομένῳ τε παθεῖν.

C

Ἐνίσταί σοι ἡλίου σου κατάρδυσσον, πανάμωμε, τὴν ἐκταχεῖσάν μου διάνοιαν φλογμῷ τῆς ἀμαρτίας, καὶ τὸν ἐσθεσμένον μου τῆς καρδίας ἀναψὸν λύχνον, πύλη τοῦ φωτός.

Γῆ καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ

Τὴν Ἀνάστασιν καὶ Ζωὴν ἔχουσαι, γυναῖκες, προσφιλεῖ, τί ἀποδύρεσθε πικρῶς ; παραγίνεται καὶ ζωώσει τὸν γνήσιον φίλον, τῇ αὐτοῦ ἀναστάσει τὴν ἔγερσιν πάντων προμηνῶν ὁ μόνος εὐεργέτης.

Καταγῶγια μοναστῶν, ἀνοήθητε ὡς ἄρνες λογικοί, τῷ ἀρχιποίμηνι Χριστῷ ἀπαντῆσαι ὡς κλαθηφόροι, προέρχεται θέλων ὡς ἄρνιον σφαγῆναι ὁ Κύριος, ὅπως τὴν τοῦ λύκου ὀλέσῃ τυραννίδα.

Ἐρχομένου πρὸς Βηθσαφαὶ κρότου σου ποδῶν δ' δυσμενὲς ἦσθετο ᾄδης, καὶ ποδῶν τοῦ Λαζάρου ἦπτετο λέγων· Ἐὶ μέλλει φωνεῖν σε ἡ Ζωή, μὴ μάλ' ἡσῆς, ἀλλ' ἐξελθε, ἔγνων τὴν ἐμὴν γὰρ κατέλυσιν ἐν τάχει.

Ἰσαί σε τῶν προφητῶν κηρύττουσι φωναὶ συμβολικῶς, πύλιν ἐξ ἧς τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ καθημένοις ἀνέτειλεν ἥλιος, Παρθένε, ὁ μόνος φωτοδότης.

Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγάλα.

Ἰδοὺ, προανεφώνεις, ἀναβαίνομεν, Ἰησοῦ, πρὸς

NOTÆ.

sane perspicuam confessionem æmulari velim Orientales Catholicos liturgicorum librorum scriptores vel editores, omni verborum ambiguitate remota.

πάλιν τὴν ἀγίαν καὶ χερσὶ μαιφόνων ἀληθῶς παρα-
δοθήσονται σταυρῷ ἀποκτανθῆναι σαρκί.

Θανάτου θέλων, Λόγε, ἐξαργάσαι φίλον τὸν σὸν,
σαρκὶ θανατωθῆναι δι' ἡμᾶς κατεπεγγή ἔκοντι, ἀθα-
νατίζων τοὺς βροτοὺς, μόνε ἀθάνατε.

Βασι σωφροσύνης ἐπισείσωμεν τῷ Χριστῷ, ἐν πύλλῳ
μετριάζοντι σαρκί, καὶ προσείπωμεν αὐτῷ ἐπὶ τὸ
πάθος· Ὁ ἐλθὼν εὐλογητὴς εἰ, Σωτήρ.

Φρικτὴ σου ἡ λοχεία, Θεοτόκε Μήτηρ Χριστοῦ·
διό σε μακαρίζομεν πιστῶς γενεαὶ τῶν γενεῶν, δοξο-
λογοῦντές σε, ἀγνή, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἑπταπλασίως κάμνον.

Τότε ἐμοὶ γνωσθήσεσθε μαθηταί, Σῦτερ, Ελεξας,
ὅτε ἐντολῶν ἐκπληρωταὶ γενήσεσθε ἐμῶν ὥσπερ
ἔφησα· ἐθέλοντι ἐρχόμενος πάθος πρὸς σεπτὸν, δι'
οὗ ἀπάθειαν παῖς τις κομίσεται κραυγάζων, ἱερεῖς,
ἀνυμνεῖτε.

Ἐν ἑαυτοῖς ταπεινώσιν ἀληθῶς περιφέροντες, τὸν
ταπεινωθέντα με Θεὸν μιμήσασθε, τοῖς φίλοις ἐδόη-
σας, πάθος, Χριστὲ, πρὸς θεῖον μολών. Ὁ οὖν ὑψηλὸς
θέλων γένεσθαι καὶ πρῶτος, τῶν πάντων δοῦλος ἔστω
τῇ προθέσει, κραυγάζων· Λαβὲ ὑπερυψοῦτε Χριστὸν
εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ῥῦπον παθῶν τοῦ σώματος καὶ ψυχῆς ἐκκαθαρώ-
μεν, καὶ τῷ καθαρῷ ἀκολουθεῖν σπεύσωμεν, πρὸς
πάθος ἀπάθειαν παρασκόμενον παῖτι βροτοῖς σπεύ-
δοντι Χριστῷ, ὃ μελεῖται πάντα κτίσις. Οἱ παῖδες, εὐ-
λογεῖτε.

Ἄνευ ὀδίνων τέτοκας τὸν τὴν Ἐβαν ρυσάμενον
ἐκ τῶν ὀδυνῶν, ὧν ἤδονῃ τῆς βρώσεως· κλαπέστα
ἐκέκτητο, Θεοκυῆτορ Δέσποινα· ὃν ἐθέλοντι πρὸς τὸ
μακάριον πάθος ἐρχόμενον ὀρώσα, ὀδυνᾶσαι καὶ
μέλπεις, λαὸν ὑπὸ Χριστὸν, κ. τ. λ.

Ἐξέστη ἐπὶ τοῦτο οὐρανός.

Ἰδόντες τὸν θαμίμονα Ἰωσήφ πρὸς πατρός, ἀδελφοί,
ἀφικόμενον φθόνῳ δεινῷ λήκην καταφέρουσι, καὶ
μακρὰν ἀπεμπολοῦσι φέροντα πάθους τὴν εἰκόνα τοῦ
ἀπαθούς Χριστοῦ τοῦ βασιλέως, ὃν μαθητὴς δολίως
ἀπεμολῶσαι ἐτοιμάζεται.

Ὁρῶν καὶ ἡμερῶν τε Δημιουργᾶ, ἀγνοεῖν τὴν
ἡμέραν προέφησας τῆς τοῦ παντός κόσμου συντε-
λείας τοῖς μαθηταῖς· ὅρους ἡμῖν τιθέμενος· μετριο-
φροσύνης, Λόγε Θεοῦ, δι' ἧς ἀνυψωθέντες, τοῦ πλά-
D Verbum Dei, per quam exaltati, seductoris ele-
vationis tua potentia semper humiliamus.

Σταυρώσωμεν τὰ μέλη δι' ἀληθοῦς ἐγκρατείας,
Χριστῷ συσταυρούμενοι, καὶ ἡδονῶν φύγωμεν τὸ
βέρος τὸ δυσσχεδὲς, καὶ ἐντολῶν γινώμεθα θεῶν τοῦ
Σωτῆρος ἐκπληρωταί, ἵνα ἐν τῇ μελλούσῃ τῆς κρί-
σεως ἡμέρᾳ, τῆς κακακρίσεως ῥυθισθῶμεν.

Ἦν πάλα κατηράσω, Λόγε, συκὴν ἁμαρτίας δη-
λοῦσαν τὸ ἄκαρπον.

Ἐν βυθῷ κατέστρωσέ ποτε.

Συναλθόντες δεῦτε τῷ Χριστῷ πάντες συνανθλῶ-
μεν, τῶν ἑλαιῶν ἐπὶ τὸ ὄρος σήμερον, καὶ καὶ ἀκου-
σόμεθα οἷα φθέγγεται τοῖς αὐτοῦ ἀγαπήσας, περὶ
τῆς δευτέρας τούτους ἐκδιδάσκων ἐπιλεύσεως.

Ἐν ἑλαίῳ ἔργων ἀγαθῶν πάντες ἐτοιμάζωμεν τὰς

A sanctam et in manus homicidarum vere tradat ut
cruce occidar in carne.

Morti volens auferre amicum tuum, Verbum, in
carne occidi propter nos ultro festinas, immorta-
les faciens mortales, solos immortalis.

Ramos temperantiae super Christum agitemus
qui pullo modestus est in carne, et illum alloqua-
mur: ad patiendum veniens benedictus es, Sal-
vator.

Tremendus tuus portus, Deipara Mater Christi:
quare te beatam praedicamus fideliter generationes
generationum, glorificantes te, pura, in saecula,
Amen.

Septuplo fornacem.

Tunc mei discipuli cognoscimini, inquebas,
B Salvator, quando mandata mea impleveritis sicut
dixi, voluntarie veniens ad passionem venerabi-
lem, per quam impassibilitatem omnis reportabit
clamans: Sacerdotes, benedicite.

In vobismetipsis veram humilitatem circumfe-
rentes me Deum humilitatum imitmini, clamabas,
Christe, amicis tuis, ad divinam veniens passio-
nem; qui igitur vult superior esse et primus, om-
nium servus proposito fiat, clamans: Populus su-
perexaltat Christum in omnia saecula.

Sordes cupiditatum corporis et animae emunde-
mus et purum sequi festinemus Christum qui ad
passionem omnibus praebentem mortalibus impas-
sibilitatem festinat, cui psallit omnis creatura:

C Pueri, benedicite.

Sine partus doloribus genuisti eum qui Evam a
doloribus liberavit quos cibi voluptate furata
comparaverat, Deipara Domina; illum voluntarie
ad beatam passionem venientem videns, doles
et canis: populus sub Christo, etc.

Obstupuit caelum super hoc.

Videntes consanguineum Joseph a patre ve-
nientem, fratres, invidia gravi, in fossam defo-
runt et procul vendunt ferentem imaginem passio-
nis impassibilis Christi regis, quem discipulus do-
lose vendere parat.

Temporum dierumque Conditior, dixisti disci-
pulis te nescire diem mundi universi consumma-
tionis: limites constituens nobis moderationis,
D Verbum Dei, per quam exaltati, seductoris ele-
vationis tua potentia semper humiliamus.

Crucifigamus membra per veram continentiam,
Christo, confixe cruci, et voluptatum fugiamus
pondus gravissimum, mandataque divina Salvato-
ris adimpleamus, ut in ventura iudicii die a dam-
natione liberemus.

Qua olim maledixisti, Verbum, ficus arborem
peccati sterilitatem ostendentem.

In profundo quondam prostravit.

Convenientes hic cum Christo omnes simul
ascendamus in montem Olivarum hodie, ibique
audiemus qualia loquitur ipsum amantibus, secun-
dum adventum eos edocens.

In oleo bonorum operum omnes paremus spi-

ritales lampades; sponsus enim subito supervenit; ne imparati reperiamur frustra pulsantes januam, non digni habiti compassione.

Præcedunt discipuli tui, ad passionem voluntariam te festinantem videntes, Verbum Dei; Judas perfidus parat iniquis prodere te a cujus amentia et obduratione omnes amove.

Filium et Verbum Patris quem corpore donasti ex tuo puro sanguine, Virgo Domina, ad passionem festinantem quam sufferre decrevit misericorditer intuens, vulneraris, illius longanimitatem glorificans.

Venite, populi, cantemus.

Perversum modo congregatum est concilium, et perversa meditatur ad occidendum te, vitam omnium Judam cooperatorem, Christe, accipiens.

Leprosi olim cæna propitiatorium facta est omnibus largiens propitiationem, quam inveniens meretrix sexcentorum delictorum absolutionem consequitur.

Qui leges tuas non servavit miser, avaritia perii, et prodere te homicidis cogitat Judas, laqueum vicissim sortiens.

Quomodo propter nos ad patiendum venis, optime? Quomodo ad tribunal Pilati velut judicandus accidere sustines? immensa divitia misericordiae tuae.

De te olim, Virgo impolluta, cantata prophetarum verba impleta sunt; etenim genuisti Verbum in carne voluntarie passiones sustinens.

In profunda quondam prostravit.

In cymbalis Davidicis nunc hymnum triumphalem Redemptori gratias agendo canamus; absoluti enim mortem, redemptionem et vitam concedens devinctis a sæculo, tanquam humanus.

In mortuis visus cum anima, occisione voluntaria in carne recepta, Christe, animas liberasti et congregasti et luce illustrasti, solus vitam præbens, Pascha venerabile et expiatorium.

Immolatus agnus propter nos, Pascha salutare ex mortuis resurgens hodie, infernum captivum duxit, auferens quos vinclos absorbuerat clamantes: Magna tua potentia, solus Liberator.

Qui virginem ostendite puram, etiam post partum, ex mortuis resurgens post triduum creationem lætificavit, innupta sanctissima Dei sponsa, qui ut Deus glorificatus est; gloriose enim glorificatus est.

Effloruit eremus sicut lilium, Domine.

Educens vinclos in virtute, Domine, tuo sub terram itinere, jactatorem excubantem occidisti serpentem, morte tua.

Hæc est dies quam fecit Dominus misericors; spiritu et corde in ea exsultantes, lætemur et tripudiamus.

Persecutoris a tyrannide liberati sanguine puræ et immaculatæ victimæ, nunc sectum constituamus, in laudatione vociferantes.

Salve tibi, dat e tumulo splendens Dominus: tibi

Α ψυχικὰς λαμπάδας· ὁ νυμφίος γὰρ ἐξαίφνης ἐφίσταται· μὴ ἀνέτοιμοι εὐρεθώμεν, ἀνόνητα κρούοντες τὴν θύραν, καὶ μὴ συμπαθείας ἀξιούμενοι.

Προπορεύονται σοὶ μαθηταί, πάθος πρὸς ἑκούσιον, Λόγε Θεοῦ, σὲ καθορῶντες σπεύδοντα· Ἰούδας ὁ δόλιος εὐτρεπίζεται τοῖς ἀνόμοις προδοῦναι σε· οὐ τῆς ἀπονοίας πάντας καὶ πωρώσεως ἐξάρπασον.

Τὸν ὕἱον καὶ Λόγον τοῦ Πατρὸς, ὅνπερ ἐσωμάτωσας σὼν ἐξ ἀγνῶν αἱμάτων, Κόρη Δεσποίνα, πρὸς τὸ πάθος σπεύδοντα ὃ εὐδόκησεν ὑπομείναι, ὡς ἐσπλαγχνος βλέπουσα τιρώσῃ, τοῦτου μακρόθυμον δοξάζουσα.

Δεῦτε, λαοί, ᾄσωμεν.

Τὸ πονηρὸν ἄρτι συνήχθη συνέδριον, καὶ πονηρὰ βουλευεται τοῦ θανατῶσαι σε τὴν ζωὴν τῶν πάντων, Ἰούδαν συνεργάτην, Χριστέ, λαθόμενον.

Ἡ τοῦ λεπροῦ πάλαι σκηνὴ ἱλαστήριον τὸν ἱλασμὸν χωρήσασα πάντων γεγένηται· ὃν εὐρούσα ἡ πόρνη μυρίων ὀφλημάτων λύσιν κομίζεται.

Νόμους τοὺς σοὺς μὴ συντηρήσας ὁ δειλαίος, φιλαργυρήσας ὤλετο, καὶ παραδοῦναι σε φονευταῖς ἐνθυμεῖται Ἰούδας τὴν ἀγχόνην ἀντικληρούμενος.

Πῶς δι' ἡμᾶς ἔρχῃ παθεῖν, ὑπεράγαθε; Πῶς παραστῆναι βῆματι ὡς κριθεσόμενος τοῦ Πιλάτου ἀνέχῃ; Ἀμέτρητος ὁ πλοῦτος τῆς εὐσπλαγχνίας σου.

Αἱ περὶ σοῦ πάλαι, Παρθένε, ἀδόμεναι τῶν θεηγόρων ἄχραντε ῥήσει πεπλήρωνται· καὶ γὰρ ἔτεκες Λόγον σαρκὶ θελουσίως πάθῃ δεξάμενον.

Ἐν θυῷ κατέστρωσέ ποτε.

Ἐν κυμβάλῳ νῦν Δαυιτικῷ ὕμνον ἐπινίκιον τῇ Αὐτρωτῇ εὐχαριστοῦντες ᾄσωμεν· εἴλα γὰρ τὸν θάνατον, ἀπολύτρωσιν καὶ ζωὴν χαρισάμενος τοῖς πεπδημένοις ἀπὸ τοῦ αἵωνος, ὡς φιλόανθρωπος.

Ἐν νεκροῖς ὀφθεῖς μετὰ ψυχῆς, νέκρωσιν ἑκούσιον ὁ τῇ σαρκὶ, Χριστέ, καταδεξάμενος, ψυχὰς ἡλευθέρωσας, καὶ συνήγειρας, καὶ φωτὶ καταλάμπρυνας, μόνε ζωοῦσα, Πάσχα τὸ σεπτὸν καὶ καθαρτήριο.

Ὁ τυθεὶς ἁμῶνς ὑπὲρ ἡμῶν, Πάσχα τὸ σωτήριο ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναδιώσας σήμερον, ᾄδῃν ἡχημαλώτευσεν, ἀφελόμενος οὓς δεσμώτας κατέπιε κράζοντας· Μεγάλη, μόνε Αὐτρωτὴ, ἡ δυναστεία σου.

Ὁ παρθένον δείξας σε ἀγνὴν καὶ μετὰ τὴν κύσιν, ἐκ τῶν νεκρῶν ἐξαναστὰς τριήμερος τὴν κτίσιν ἐφαιδρυνε, ἀπειρόγαμε παναγία Θεόνυμφε, ὃ δεδοξασμένος Κύριος· ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται.

Ἐξήνησεν ἡ ἔρημος ὥσει κρίνον, Κύριε.

Ἐξάξας ἐν ἀνδρείᾳ πεπδημένους, Κύριε, τῇ ὑπὸ τῇ καθίδῳ σου ἀλαζόνα παραπικραίνοντα, ἐθανάτωσας ὅπιν τῇ θανάτῳ σου.

Ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ οἰκτίρμων Κύριος, αὕτη ὑπάρχει· πνεύματι καὶ καρδίᾳ ἀγαλλιώμενοι, ἐν αὐτῇ εὐφρανθώμεν καὶ χορεύσωμεν.

Διώκτου τυραννίδος λελυτρωμένοι αἱματι τοῦ καθαροῦ ἁμώμου τε Ἰσραὴλ, νῦν συστηώμεθα ἱερτὴν ἐν αἰνέσει ἀλαλάζοντες.

Τὸ Χαῖρε, σοὶ προσνέμει ἐκ τάφου λάμψα; Κύριος·

σοὶ γὰρ καὶ μόνῃ, ἄχραντε, πρέπει, χαρίτωτε, ἡ τῆς Ἀνίμης ἐν σοὶ ἁγία, ἡ τῆς ἁγίας ἁγίας ἁγίας.

Ἐλθὺντας ἐκ Παρθένου.

Ἐκ τάφου σε ἀνατείλαντα ἥλιον ἄδυτον, ἀστέρες πολύφωτοι οἱ μαθηταὶ θεασάμενοι, πᾶσαν τὴν ὕψην τῆ τοῦ κηρύγματος αἴγλη κατεφώτισαν.

Χορεύομεν ἑορτὴν συστησάμενοι πνεύματι· ἀνέστη ὁ Κύριος, Πάσχα τὸ θεῖον εὐφρόσυνον χάριν παρεχόμενος τοῖς τὴν αὐτοῦ προσκυνούσι συγκατάβασιν.

Μηνύουσαι τὴν σεπτὴν σου γυναῖκα ἀνάστασιν, τοῖς φίλοις σου, Δέσποτα, περιχρῶς τοῦτο ἔλεγον, Ἰδομεν τὸν Κύριον, καὶ πρωτοδότως τὸ, Καίρε, ἀπειληφάμεν.

Συγχαίρει σοὶ γυναικῶν μυροφόρων, πανάμωμε, χορὸς ἀγιάτων, ἐξαναστάνα θεώμενος Λόγον ἐν ἐκλήσει ὑπὲρ αἰτίαν καὶ λόγον.

Ὁ τοῦ φωτός χορηγός.

Ὁ φωτὸς χορηγὸς ὑπὸ τὴν γῆν μετὰ ψυχῆς γέγονε, καὶ τοὺς ἐκεῖ δεσμώτας ἐξέλας ἀνέστη κρατῶς, τὴν ἀθανάσιαν πίστις χαρισάμενος.

Συνενεκρούμην σοὶ χθὲς νεκρωμένῳ δι' ἐμὲ, Κύριε· σήμερον δὲ συζωοποιούμαι, ζῶν ἀληθινὴν ἔχων σε καὶ Πάσχα ψυχῆς καθαρτήριον.

Βακτηρεύομενοι καὶ στηριζόμενοι σταυρῷ φάγωμεν τὸ καθαρὸν Πάσχα, τὰς πικρὰς σαρκὸς τῶν ἡδονῶν ἐκ τῆς διανοίας ἡμῶν ἀπελαύνοντες.

Ἡ βασιλεὺς τοῦ παντὸς τὸν Βασιλεῖα τοῦ παντὸς τέξασα, ὡς ἐκ παστοῦ τοῦτον τῆς γαστρὸς σου ὠραῖον ὄρωσα τάφου προελθόντα, ἀγάλου καὶ χόρευε.

Ἐν ἀδύσσω πταισμάτων κυκλοῦμενος.

Λαμπροφῶρος ἡμέρα ἐγέρσεως, πάντες λαμπροφῶροι ψυχῆς χρηματίζομεν· ὁ Λυτρωτὴς ἐγγίγεται, τὰ τοῦ ἔδου κενώσας βασιλεία.

Ἰερῶν γυναικῶν ὁ κατάλογος, βλέψας τὴν ζωὴν ἐκ νεκρῶν ἀνατείλαντα, τὸν μαθηταῖς συνέχαιρε, καὶ τὸ Πάσχα τὸ θεῖον ἑορταζεν.

Ἀπεπαύθη τῆς λύπης τὰ δάκρυα· ὁ χαροποιὸς Ἰησοῦς γὰρ ἐγγίγεται, συνεξεγείρας ἅπασαν τῶν βροτῶν τὴν οὐσίαν ὡς εὐσπλαγγος.

Παρθενίας τὰς πύλας οὐκ ἤνοιξας, μνήματος σφραγίδας οὐκ ἔλυσας, Δέσποτα, ἐξαναστὰς τριήμερος, ὁ βούληται τὸ πᾶν ἐργαζόμενος.

Ἀντίθεον πρόσταγμα.

Διωκτὴς ὁλέθριος ἐξηφανίσθη· τοῦ ἔδου κεκένωται τὸ ἀφεγγὲς βασίλειον· Χριστὸς γὰρ τὸ ἄχρονον φῶς καὶ ἀνὸλεθρον ἡστράψεν· ἀνέτειλε, χαρὰς τὴν οἰκουμένην πληρώσας σήμερον.

Κρουνὸς ἐπαφῆκάς μοι ἀθανάσιος, πλεῦρὰν ὀρυτόμενος καὶ χεῖρας, ὑπεράγαθε· θανάτῳ δὲ θάνατον, Σῶτερ, ἐνέκρωσας, καὶ συνεξανάστησας νεκροὺς τῇ σὴ ἐγέρσει, ὁ ὑπερένδοξος.

Κλαιούσας ἐδόξας ταῖς μυροφόροις, Χριστὲ, Ἐξεγγίγερμαί· τὸν ὁρῶν ἀποβρίβετε, τοῖς φίλοις μου εἴπατε, καθυπαντῆσαι μοι καὶ τὴν ἐπὶ νίκιον ὡδὴν ἀναφωνῆσαι τῇ δυναστείᾳ μου.

Παρθένον τήρησας σε μετὰ τὸν τόκον, ὁ πάντα

A enim et soli convenit, immaculata plena gratia, qua Evæ mœrorem abstulisti.

Exivisti a Virgine.

E tumulo exortum te solem inaccessibilem intuiti discipuli, lucidissimæ stellæ, omnia sub sole prædicationis fulgore illuminaverunt.

Tripudiemus, festum spiritu constituentes; surrexit Dominus, Pascha divinum, lætitiæ gratiam concedens iis qui condescensum ejus adorant.

Tuam venerabilem indicantes mulieres resurrectionem amicis tuis, Magister, exultantes illud dicebant: Vidimus Dominum et primæ salve accepimus.

Congaudet tibi mulierem unguenta ferentium, irreprehensibilis, sanctissimus chorus, suscitatum contemplans Verbum quem peperisti modo rationem et sermonem excedente.

Lucis choragus.

Lucis choragus sub terram cum anima descendit, et ibi vinctos educens surrexit fortiter, immortalitatem fidelibus largiens.

Tecum heri occidebar occisus pro me, Domine, hodie vero convivifcor, vitam veram te habens et Pascha animæ expiatorium.

Baculo instructi et cruce stabiliti, mœducemus purum Pascha, lactucas carnis voluptatum ex mente nostra expellentes.

Regina universi quæ Regem universi peperisti, illum quasi de thalamo speciosum videns egredientem de ventris tui tumulo, exsulta et tripudia.

In abyso delictorum circumventus.

Lucifera dies resurrectionis; omnes luciferi animabus nominemur; Redemptor resurrexit, inferni regna exinanians.

Sanctorum mulierum cœlus videns vitam ex mortuis exorientem, discipulis congaudebat et Pascha divinum celebrabat.

Cessaverunt doloris lacrymæ; lætificans enim Jesus surrexit, secum suscitans omnem mortalium substantiam misericorditer.

Virginitatis januam non aperuisti, monumenti sigilla non solvisti, Magister, resurgens post triduum, qui voluntate omnia operaris.

Divinum mandatum.

Persecutor infensus destructus est, inferni exinanitum est obscurum regnum; Christus enim in temporalem immortalemque fulguravit lucem, exortus est, gaudio terram implens hodie.

Scatebras immortalitatis mihi immisisti, latere confossus et manibus, optime; morte vero mortem occidisti, Salvator, et consuscitasti mortuos tua resurrectione, gloriosissime.

Flentibus unguenta ferentibus exclamasti, Christe: Surrexi; Inctum abjicite, amicis meis dicite ut mihi occurrant et hymnum triumphalem decantent potentiæ meæ.

Qui te virginem custodivit post partum, omnia

voluntate divina operans, visus est ut homo, gratia Dei plena, omnibus dans resurrectionem tanquam benefactor et gloriosissimus.

Qui in fornace ignis.

Quasi de thalamo splendescens et speciosus, Jesu, sponsus apparuisti, immorans sepulcro incorruptibilitatem nobis, occidens custodes, vivificans vero credentes in te vitæ datorem.

Immortales estote vos morte mea, clamabas tuis amicis, et Pascha magnum patriis gentium magnifice et splendide prædicate, ut me cognoscant omnes Christum vivere facientem.

Vivetis in me, dilecti discipuli; etenim ego Vita sum et exurrexi in gloria, ut videtis vos, clamabas: Buccinate tuba in exultatione animæ in sæcula.

Suscitatum e mortuis Virgo Filium contemplata: speciosus factus es, clamabat, vivificans Fili mi, morte occidens mortem; unde te glorificat consonis vocibus omnis creatura.

Deum de Deo Verbum.

Similis factus in omnibus, excepto peccato, hominibus, Jesu rex omnium, moreris et sepulcro decumbis; exurgis vero absque corruptione, innovans fidelibus incorruptibilitatis introitus, divina resurrectione tua.

Hæc nostra dies quam verè fecit Dominus, faciens in ea gloriosa et ineffabilia; lætemur in ea et clamemus magna voce: Venerandum Pascha nostrum immolatus es, Domine.

Quid cum unguentis quæritis pretiosissimum unguentum? inferni foetida auferens, solutionem vinctis insufflavit, et surrexit in gloria; implemini gaudio, exclamavit mulieribus angelus refulgens in sepulcro.

Cum mulieribus unguenta ferentibus, cum sapientibus apostolis, videns Filium tuum et Deum, tota irreprehensibilis, suscitatum ex mortuis, sicut dixerat, festivum concipe gaudium, obsecrans indesinenter ut salventur animæ nostræ.

Qui aquas olim.

Qui terram super aquas olim suspendit, voluntarie pendet ligno: ex latere autem scatet aqua remissionis et scaturientem transgressionem malignam arefacit misericorditer, quia glorificatus est.

De terra ad ea quæ sursum sunt sublatis Paschæ clarissima die, in ea hodie choros instituamus et laudem, mittamus occisori mortis, soli regi nostro, quia glorificatus est.

Inestimabile unguentum cur cum unguentis quæritis, mulieres? exclamavit angelus in sepulcro gloriose apparens: Ite, annuntiate discipulis, surrexit et terræ terminos inodoravit.

Filium tuum, Virgo, suscitatum a sepulcro speciosum forma videns discipulis clare congaudebas, immaculata; unde ad te clamamus: lætitiæ causa, salve, inventio et manifestatio vitæ.

Populus meus, quia in omnibus dominor vivis et mortuis.

Ut Deus deduco et educo de terra et salvo cla-

A βουλήματι τῷ θεῷ ἐργαζόμενος, ὠράθη ὡς ἄνθρωπος, θεοχαρίτωτε, πᾶσι τὴν ἀνάστασιν διδοὺς, ὡς ἐργέτης καὶ ὑπερένδοξος.

Τὸν ἐν καμίνῳ τοῦ πυρός.

Ὡς ἐκ παστάδος φωταυγῆς καὶ ὠραῖο, Ἰησοῦ, νυμφίος ὄφθης, ὁ καίνισας τῷ τάφῳ τὴν ἀφθαρσίαν ἡμῶν· νεκρώσας φύλακα, ζωώσας δὲ τοὺς πεπιστευκότας εἰς σὲ τὸν ζωοδότην.

Ἀθανατίσθητε ὑμεῖς τῷ θανάτῳ μου, τοῖς τοῖς ἐδόξας φίλοις· καὶ τὸ Πάσχα τὸ μέγα ταῖς πικρῆς τῶν ἐθνῶν μεγάλως λαμπρῶς τε κηρύξατε, ἵνα γνῶσι πάντες Χριστὸν νικοποιὸν με.

Ζήσεσθε, φίλοι μαθηταί, ἐν ἐμοί· καὶ γὰρ ἐγὼ ζωὴ ὑπάρχων ἐξανέστην ἐν δόξῃ, καθὼς ὁράτε ὑμεῖς· ἐδόξας, Σαλπίζατε σάλπιγγι ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἐγὼ γερμένον ἐκ νεκρῶν ἡ Παρθένος τὸν Υἱὸν θεοσάμενον, ἐδόξα, ζωοποιεῖ μου Υἱὲ, θανάτῳ νεκρώσας τὸν θάνατον· ὅθεν σε δοξάζει συμφώνως πᾶσα κτίσις.

Τὸν ἐκ Θεοῦ Θεὸν Λόγον.

Ὁμοιωθεὶς κατὰ πάντα ἁμαρτήματος διχα ἄνθρωποις, Ἰησοῦ παμβασιλεῦ, θνήσκεις καὶ τάφῳ κατὰκεισαι· μὴ φόβος μετασχῶν δὲ ἀνίστασαι, καίνιζων τοῖς πιστοῖς ἀφθαρσίας εἰσόδους τῇ θεῷ ἀναστᾷ σοῦ.

Αὕτη ἡμῶν ἡ ἡμέρα ἣν ἐποίησεν ὄντως ὁ Κύριος, ποιήσας ἐν αὐτῇ ἐνδοξὰ τε καὶ ἀπόρρητα· ἐν αὐτῇ εὐφρανθῶμεν, καὶ κρᾶζωμεν μεγάλην τῇ φωνῇ, τὸ σεβασμῶν Πάσχα ἡμῶν ἐτύθης, Κύριε.

C Τί μετὰ μύρων ζητεῖτε τὸ πολυτίμον μύρον; Τοῦ ἔθους τὸ δυσώδες ἀφελὼν, λύσιν δεσμώταις διέπνευσε, καὶ ἀνέστη ἐν δόξῃ· ἐμπλήσθητε χαρᾶς, ταῖς γυναῖξιν ὁ ἀστράπτων τῷ τάφῳ ἀγγελος ἀνιδήσεν.

Σὺν γυναίξιν μυροφόροις, σὺν σοφοῖς ἀποστόλοις, ὁρῶσα τὸν Υἱὸν σου καὶ Θεὸν ἐγὼ γερμένον, πανίμωμε, ἐκ νεκρῶν, καθὼς εἶπεν, ἐόρτιον ἀνάλαβε χαρὰν, δυσωπούσα ἀπαύστως σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ὅ τὰ ὕδατα πάλαι.

Ὁ τὴν γῆν ἐφ' ὕδατων πάλαι κρεμάτας, κρεμνέται ἐθελουσίως τῷ ξύλῳ· ἐκ πλευρᾶς βρούει δὲ ὕδωρ ἀφίεσθαι, καὶ τὴν ἀναβλύζουσαν τῇ παραβάσει κακίαν ἐξηραίνει ὡς ἐβσπληγχνος, ὅτι δεδόξασται.

D Ἐκ τῆς γῆς πρὸς τὰ ἄνω ἀνευχεθίντες, τοῦ Πάσχα τῇ λαμπροτάτῃ ἡμέρᾳ, ἐν αὐτῇ σήμερον χοροῦ· στησάμενοι, αἶνον ἀναπέμψωμεν τῷ νεκρωτῇ τοῦ θανάτου, μόνῳ βασιλεῖ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται.

Τὸ ἀτίμητον μύρον τί μετὰ μύρων, γυναῖκες, ἐπιζητεῖτε; ἐν τάφῳ ὁ φανερὸς ἀγγελος λαμπρῶς ἐδόξασεν· Ἀπίτε, κηρύξατε τοῖς μαθηταῖς, ἐξανέστη, καὶ κατενωδίασε τῆς γῆς τὰ πέρατα.

Τὸν Υἱὸν σου, Παρθένε, ἐγὼ γερμένον ἐκ τάφου ὠραῖον κάλλι ὁρῶσα, μαθηταῖς, ἀκραντε, λαμπρῶς συνέχαιρες· ὅθεν σοὶ κραυγάζομεν Χαρὰς ἡ ἀίτια, χαῖρε ἡ ἀνεύρεσις, ζωῆς φανέρωσις.

Λαὸς μου, ὅτι πάντων κυριεύω νεκρῶν καὶ ζώντων.

Ὡς Θεὸς καὶ κατάγω καὶ ἀνάγω ἐκ γῆς, καὶ σώζω

τοὺς βούντας· Σῶσον, Σῶτερ, ὁ σώσας τὸν Ἰσραὴλ ἐκ δουλείας.

Τὸ καταπέτασμα ἰδόντες οἱ παράνομοι σχιζόμενον, τῇ σῇ σταυρώσει, Αὐτρωτά, διεσχίσθησαν ὡς γέγραπται· καὶ μὴ κατανυγένας, ἔξος πλεῖν προσεφέρον σοι χολὴ μεμιγμένον.

Τὴν ἀμαρτίαν μου ἐξήλωσας ἡλωθεὶς ἐν ξύλῳ, Κύριε· καὶ ἐν τῷ τάφῳ ὡς νεκρὸς ἀφύπνωσας, τοὺς ὑπνώττοντας ἐξήγειρας ἐκ τάφων βλέψαι τὸ φῶς τῆς ἀναστάσεώς σου, Σῶτερ ζωοδότα.

Ὁ Πάσχα μέγα καὶ σεβάσιμον τῆς φθορᾶς δι' οὗ ἐρρύσθημεν, καὶ σκοτασμοῦ τῶν ἡδυνῶν καὶ δουλείας τοῦ πικροῦ Φαραὼ Θεοῦ Υἱὲ καὶ Λόγε, δίδου ἡμῖν κατατρυφῆσαι τῆς σῆς βασιλείας.

Τὸν γεννηθέντα ἐξ ἁγνῶν σου, ἀεὶ Παρθένε, αἱμάτων Χριστὸν, καὶ σταυρωθέντα ἐν σαρκὶ καὶ ταφέντα καὶ ζωώσαντα τοὺς πάλαι τεθαμμένους δίδου ἡμῖν, εὐλατὸν μητρικῇ παρρησίᾳ.

Ὁ ἐκ μη ὄντων τὰ πάντα.

Ἦλπε δόξης, ἀόρατε Βασιλεῦ, ὁρῶν σε κρεμάμενον, φῶς συνέστειλεν ἥλιος, καὶ ἡ γῆ ἐσειέτο, καὶ ἐδονεῖτο τῷ φόβῳ σου ἡ κτίσις.

Σήμερον ὥσθι ὥραιος ὡς ἐκ παστοῦ Χριστοῦ πορευόμενος· ἐκ τοῦ τάφου ὁ Κύριος, καὶ τὴν ὥραιότητά ἡμῖν τῆς θείας ἐγέρσεως δωρεῖται.

Πάσχα Κυρίου τὸ μέγα καὶ ἱερὸν Χριστός· ἐκ τοῦ τάφου γὰρ δεσμῶν ἐλευθερώθηκε ἀμαρτίας σήμερον, τὸν καταλύτην τοῦ ἔθου ἀνυμνοῦντες.

Τὸν σταυρωθέντα, ταφέντα καὶ ἐκ νεκρῶν, καθὼς προεμήνυσεν, ἐγερθέντα τριήμερον, Θεομήτορ, αἰτησαι, τοῦ διασῶσαι τοὺς δούλους σου, Παρθένε.

Ἔθου πρὸς ἡμᾶς.

Βήματι κριτῆς, ὁ κριτὴς, Πιλάτου παρέστηκεν, φέρων ἐμπυσμοὺς καὶ ραπισμοὺς καὶ καταβάς εἰς ἔθνη ἐρράπισας τούτου τὸ βασίλειον, ἐξανιστήσας πάλαι οὗς κατέπιεν.

Πάσχα ἑορτῶν ἑορτὴ λαμπρὰ καὶ πανηγυρὶς πασῶν πανηγύρεων, πιστοὶ, τῷ νικητῇ τοῦ ἔθου βοηθώμεν, Εἰργάτω παράδοξα ἡμᾶς ζωώσας· δόξα τῇ δυνάμει σου.

Χαίρει μαθητῶν ὁ χορὸς ἰδὼν τὸν διδάσκαλον, θάνατον θανάτῳ ἀληθῶς καταβαλόντα, καὶ τὰ βασίλεια τοῦ ἔθου κενώσαντα καὶ ἀναστάντα τάφου, καθὼς ἐφησεν.

Μόνῃ γυναικῶν τοκετὸν παράδοξον Ἰσχυρᾶς, μόνῃ καθορᾶς ἐκ τῶν νεκρῶν ἐγχευόμενον, Κόρη πανέμωμε, τὸν μόνον Θεὸν ἡμῶν, ὃν ἐκδυσώπει σῶσαι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἐπὶ τῆς γῆς ὁ ἀάρατος ὤφθη.

Ἐπὶ σταυροῦ ἐκουσίως ὑπνώσας τοὺς ἐν νεκροῖς ἀκουσίως ὑπνοῦντας μετὰ ψυχῆς ἐν αὐτοῖς καταβάς, φιλόανθρωπε, κραταιῶς συνεξανεστήσας.

Μετὰ νεκρῶν μὴ ζητεῖτε τὸν ζῶντα· μετὰ κλαυθμῶν τὴν παράκλησιν πάντων βλέψαι μὴ θέλετε, ὁ ἀστράπτων ἄγγελος μυροφόροις ἀπεφθέγγετο.

Τῶν μαθητῶν ἐκ νεκρῶν σε ὁ δῆμος ἑωρακὼς ἀνα-

A manes : Salva nos, Salvator, qui salvasti Israel de servitute.

Velum videntes impii scissum tua crucifixione, Redemptor, scissi sunt, sicut scriptum est ; at non compuncti, acetum ad bibendum attulerunt tibi felle mistum.

Peccato meo iratus es, clavis fixus in ligno, Domine, et in sepulcro sicut mortuus obdormiens, dormientes suscitasti de tumulis ut viderent lumen resurrectionis tuæ, Salvator vivificans.

O Pascha magnum venerandumque, per quod a corruptione liberati sumus et ab obscuritate voluptatum et a servitute amari Pharaonis : Fili Dei et Verbum, da nobis ut deliciis tui regni fruamur.

B Generatum ex tuo casto sanguine Christum, semper Virgo, crucifixumque in carne et sepultum et vivificantem olim sepultos, da nobis propitium maternâ libertate.

Qui ex nihilo omnia.

Sol gloriæ, invisibilis Rex, videns te pendentem, lumen sol contraxit, et terra commota est, et agitata est timore tuo creatura.

Hodie visus est speciosus quasi de thalamo Christus procedens de tumulo Dominus, et pulchritudinem divinæ resurrectionis nobis largitur.

Pascha Domini magnum et sacrum Christus ; de tumulo enim a compedibus peccati liberati estis hodie, destructorem inferni celebrantes hymnis.

C Crucifixum, sepultum et ex mortuis, sicut prædixerat, resurgentem post triduum, Dei Mater, supplica ut salvet servos tuos, virgo.

Posuisti te juxta nos.

Ad tribunal Pilati, electus Judex, asilistiti, ferens sputa et alapas, et descendens in infernum, bacillo cecidisti ejus regnum, suscitans quos olim absorbuerat.

Pascha festorum festum splendidum et solemnitas omnium solemnitatum ; fideles, victori inferno clamemus : Admirabilia operatus es, nos vivificans ; gloria potestati tuæ.

Gaudet discipulorum chorus videns præceptorem qui mortem morte vere deiecit et regna inferni exinanivit et de sepulcro resurrexit, sicut dixerat.

Sola mulierum partum mirabilem habuisti, sola intueris ex mortuis suscitatum, Virgo irreprehensibilis, solum Deum nostrum, quem obsecro ut salvet animas nostras.

Super terram invisibilis visus est.

In cruce voluntarie dormisti, et in mortuis invite dormientes, descendens inter eos cum anima, benigne, fortiter tecum suscitasti.

Cum mortuis viventem nolite querere ; cum fleatibus consolationem omnium videre nolite, inquit angelus refulgens unguenta ferentibus.

Discipulorum multitudo e mortuis te splendidum

intuita, Verbum, gaudio repleta est et plaudit in spiritu Paschati divino et salutari.

Quem ex tuo sanctissimo sanguine supernaturaliter corpore donasti Verbum, reviviscentem ex mortuis post triduum contemplata es, Virgo mater.

Abyssus extrema peccatorum.

Cantate ac psallite Deo qui omnium hostem passionem suam sustulit : agite gratias, populi ; tribus ac linguae terræ, et plaudite manibus : Dominus resurrexit.

Vulneratus est lancea tua inimicus, et igneus gladius fugam capessit ab iis qui resurrectionem tuam pie annuntiant, teque hymnis extollunt, optime Jesu.

Hodie enim revera celebramus resurrectionem Domini creationis per illam : secum enim mundum resuscitavit, et interfectus interfecit hostem.

Tu quæ sola castissima es coram Deo et hominibus, supra quam intelligere queamus intercedens apud Filium tuum, ora pro nobis, ut servis tuis male lapsis propitius sit atque auxilium ferat.

Tres pueri in fornace.

Hodie, gentes, plaudite manibus et psalmis, surrexit Christus suscitans mortuos voce magna dicentes : Benedictus es, Deus patrum nostrorum.

Agamus choros sacris exsultantes hymnis, in hoc paschali festo conclamemus ! Laus tibi, o Christe, qui ad redimendum nos magna operatus es.

Abstinetis vos hodie a contemplatione vestra, mulieres, et annuntiate Sion resurrectionem huius quem Virgo peperit, quique conceptos in dolore filios Evæ liberavit.

Nubes lucem ferens, o Virgo, qui absconditus est in sinu tuo : sol super quod dici potest splendidus Christus Virgo surgens e tumultu omnem terram divinis illuminavit splendoribus.

In ignem intolerabilem detrusi.

Spinis voluntarie coronatus, erroris spinam evellis radicitus ; inclusus autem in tumultu, æterne Fili et Verbum æterni Patris ; expergefatis omnes in tumultu celebrantes æternum Pascha.

Vos abeuntes, clamabat Magister apostolis, omnibus nuntiate populis meam et sepulcro stupendam resurrectionem, et veram integramque destructionem inferorum, ut super vivos et mortuos dominet.

Gaudete, clamas mulieribus unguenta portantibus, sacros tuos pedes tenentibus, quorum incessu prius fuit exterrita prima parens, easque nuntios ostendis apostolis dicentes : Surrexit Dominus et vivit in æternum.

Gaudio exsultas incomparabili videns, o Virgo Mater, Filium tuum primogenitum ventris tui a

λάμψαντα, Λόγε, χαράς πεπλήρωται και κροτεί εν Πνεύματι Πάσχα θεϊον και σωτήριο.

Ὅν ἐκ τῶν σὺν παναγίων αἱμάτων ὑπερφύως ἐσωμάτωσας Λόγον, ἀναβιώσαντα ἐκ νεκρῶν τριήμερον ἐθεάσω, Μητροπάθρβενε.

Ἀδυσσος ἐσχάτη ἀμαρτιῶν.

Ἄσατε και ψάlate τῷ Θεῷ ἐλόντι πάθει τὸν ἀπάντων πολέμιον, και πανηγυρίσατε λαοί, φυλαί και γλώσσαι τῆς γῆς, και κροτήσατε Ἐξανέστη ὁ Κύριος.

Τέτρωται τῇ λόγχῃ σου ὁ ἐχθρὸς, και ἡ φλογὶν ῥομφαία νῦτα δίδωσι τοῖς τὴν σὴν ἀνάστασιν εὐσεβῶς καταγγέλλουσι, και ὕμνοῦσί σε, Ἰησοῦ ὑπεράγαθε.

Ἡμέρον τὴν ἔγερσιν ἀληθῶς αὐτὴν ἐορτάζομεν τοῦ Δεσπότης τῆς κτίσεως ἐν αὐτῇ τὸν κόσμον γὰρ ἑαυτῷ συνανέστησε, και ἐνέκρωσε νεκρωθεὶς τὸν πολέμιον.

Πάναγνε, ἡ μόνη τῷ πλαστοουργῷ και τοῖς ἀνθρώποις ὑπὲρ νοῦν μεσιτεύσασα, τὸν Υἱόν σου Παιὸν τοῖς ἐπτακίσι δούλοις σου και ὑπέρμαχον χρηματίσαι δυσώπησον.

Τρεῖς παῖδες ἐν καμίνῳ.

Κροτήσατε, ἔθνη, ψαλμικῶς χεῖρας σήμερον, ἐξανέστη ὁ Χριστὸς συνεξεγείρας νεκρούς, μεγαλοφώνως βῶντας Ἐὐλογητὸς εἰ, ὁ Θεὸς ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν.

Ἐτησώμεθα χορεῖαν μουσικῶς ἀλαλίζοντες τῇ τοῦ Πάσχα ἐορτῇ και ἀνακραξώμεν Ὅ τὰ μεγάλα ποιήσας εἰς ἀπολύτρωσιν ἡμῶν, εὐλογητὸς εἰ, Χριστέ.

Γυναῖκες ἀπὸ θέας γραφικῶς δεῦτε σήμερον, τῇ Σιῶν εὐαγγελίσασθε τὴν ἔγερσιν τοῦ ἐκ Παρθένου τεχθέντος, και τῷ ᾠδῶν τῶν πικρῶν τὴν Ἐβαν λύσαντος.

Νεφέλη, φωτοφόρε, ὁ οἰκίσας τὴν μήτραν σου ὑπὲρ λόγον μέγας ἦλιος, Παρθένε Χριστέ, ἐξανταίλας τοῦ τάφου, πᾶσαν ἐφώτισε τὴν γῆν θείαις λαμπρότησιν.

Ἀστέριον πυρὶ ἐνωθέντες.

Ἀκάνθαις στεφθεὶς ἐκουσίως πρόρριζον τὴν ἀκανθαν τῆς πλάνης ἀποτέμνεις, ἐν μηνμαῖν κατακλεισθεὶς δὲ πάντας τοὺς ἐν μνήματι ἐξεγείρεις, Πάσχα κροτοῦντας αἰώνιον, ἀναρχε ἀνάρχου Πατρός Υἱὲ και Λόγε.

Ἀπίτε ὑμεῖς εἰς τὰ ἔθνη πάντα, ἀποστόλοις ἀνέδοι ὁ Δεσπότης διαγγέλλοντες τὴν ἐκ τάφου φρικώδη μου ἔγερσιν, και τοῦ θεοῦ ὄντως παντελῆ καθαιρέσιν, ὅπως τε θανόντων και ζώντων βασιλεύω.

Χαίρετε, βοᾶς μυροφόροις σου, τοὺς ἱεροὺς κρατούσας πόδας, ὧν τὸν κρότον ὁ προμήτωρ πρὶν ἐφοδῆθαι, και εὐαγγελιστρίαις ἀποστόλοις ταύτας δεικνύεις, Ὁ Κύριος ἀνέστη, λεγούσας, και ζῇ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Χαίρει, χαρμονῇ ἀνεκίστην βλέπουσα, Παρθένε Θεοτόκε, τὸν Υἱόν σου ὡς πρωτότοκον ἐκ γαστροῦ

σου· οὕτω καὶ πρωτότοκον ἐκ νεκρῶν νῦν ὁδῇ θείᾳ ἀνερχόμενον, πρῶτον τὰ τοῦ ἔδου κενώσαντα ταμίᾳ.

Ἐν νόμῳ σκίαρ καὶ γράμματι,

Τὴν ξύλῳ ποτὲ βλαστήσασαν φθορὰν ξύλῳ λάτρουσας, ἐν τάφῳ συγκλεισθεὶς δὲ τοὺς ἐν τάφοις ἡγείρας νεκροῦς· Πάσχα τὸ μέγα καὶ θεῖον, Λόγε ἀνάργου Πατρός, ὁ τοὺς βροτοὺς συμπόλιτας τῶν ἀγγέλων ἐργασάμενος.

Κλαιούσαις ποτὲ ἑδῶ γυναῖξιν ὁ θεὸς ἀγγελος, Χαρὰν ἀναλαβούσαι ἀποστόλοις σπεύσατε εἰπεῖν, ὡς ὁ Δεσπότης ἀνέστη, καὶ νῦν προάγει ὑμᾶς εἰς Γαλιλαίαν, ὡς εἶπεν πρὸ τοῦ πάθους ὁ φιλόανθρωπος.

Ἀγάλλου, ἡ γῆ, ἀγάλλου, οὐρανὲ, βροτοὶ σκιρτήσατε, ὁ Κύριος ἀνέστη, κατεπόθη θάνατος· λοιπὸν οἱ ἐν δεσμοῖς ἀπ' αἰῶνος ἡλευθερώθησαν, Πάσχα χροτοῦντες τὸ μέγα τὸ φαιδρὸν τε καὶ χαρμόσυτον.

Τὸ θρῆνον, Ἀγνή, μετήλθῃ σοι λοιπὸν εἰς ἀγαλλίαμα· ἰδοὺ γὰρ ὁ Υἱὸς σου καὶ Δεσπότης πάντων καὶ Θεὸς, ἐν ἐν σταυρῷ κατενόει· κάλλος μὴ ἔχοντα, ἐγγεγμένους ὥρατος πᾶσαν κτίσιν ἐκαλλώτισεν.

Εὐφραίνεται ἐπὶ σοί.

Εὐφραίνεσθε, οὐρανοὶ, ἀγαλλιάσθω δὲ ἡ γῆ ἅπασα, ἐκ τῶν νεκρῶν σήμερον πάντων ἡ ζωὴ γὰρ ἐγείρεται.

Ἡμαύρωται ὁ Ἐχθρὸς τῇ ἐπιλάμψει σου, Χριστὲ ἦλιε· εἶδον δὲ φῶς ἄδυτον οἱ πρὶν ἐν τῇ σκότει καθεύμενοι.

Δουλείας τοῦ νοητοῦ ἀπαλλαγέντας Φαραὼ σήμερον Πάσχα Θεοῦ ἁγίου ἁγιαστικῶς εορτάσωμεν.

Εὐφραίνου, Μήτηρ ἀγνή, τὴν εὐφροσύνην τοῦ παντὸς βλέπουσα, τὸ κατηφές λύσασαν ἔδου, καὶ βροτοὺς ἀναπλάσασαν.

Ἐπαρθέντας ἰδοῦσα ἡ Ἐκκλησία.

Ἐπὶ ξύλου ὥσπερ ἄμπελος, Ζωοδότα, ἀναρτιθεῖς, ἐπήγασας οἶνον σωτηρίας πάντας τὸν εὐφραίνοντα· διὸ σοὶ κραυγάζομεν· Δόξα τῇ δυνάμει σου, Κύριε.

Πύλαι ἔδου σοὶ ἠνοίγησαν, Σῶτερ, πόδες· καὶ πυλῶροί σε βλέψαντες περιβεβλημένοι στολὴν ἐκδικήσεως ἐξέστησαν, ἐφρίξαν, καὶ ἀπὸ προσώπου σου ἐφυγον.

Μετὰ μύρων σε γυναῖξες τὸ θεῖον μύρον, ἐπιζητούσαι ὀρθρίαι ἦλθον πρὸς τὸ μνήμα· ἀγγέλων εὐροῦσαι δὲ τὴν σὴν καταγγέλλοντα ἔγερσιν, Σῶτερ, κατεπόνησαν.

Ἐπαρθέντα σε ἐν ξύλῳ ἰδοῦσα, Λόγε, ἡ σὲ τεκούσα, ἱστῆνε, τάφῳ δὲ τεθέντα καὶ νεκροὺς ἐγείραντα, εὐφραίνεται βλέπουσα· ἦν ὡς Θεοτόκον δοξάζομεν.

Σὺ, Κύριέ μου, φῶς εἰς τὸν κόσμον.

Σὺ, Κύριε, χερσὶν ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον, ἐξέτεινα· ἐπὶ ξύλου τὰς ἀχράντους σου χεῖρας, πλευρὰν ἐξορτυγμένους.

Σὺ, Κύριε, ταφείς ὡς νεκρὸς ἐν τῷ μνήματι, ἐνθάψας τὴν κακίαν τοῦ νεκρώσαντος κόσμου, καὶ πάντας ἐξανέστησαν.

Ὁ πάτῃα ἱερὸν καὶ σεπτὸν καὶ σωτήριον· ὦ ἐν-

PATRUL. GR. LXXXVII.

A mortuis resurgentem cum gloria caelesti et primum deserta facientem inferorum loca.

Adumbrationem in lege et Scriptura.

Orta olim e ligno labe per signum tuæ crucis sanata consepultus exsuscitasti de tumultu mortuos; magnum divinumque Pascha tu es. Verbum æterni Patris, qui nos mortales fecisti concives angelorum.

Angelus Dei sentibus clamabat mulieribus: Gaudete iterum, festinantesque annuntiate apostolis quia Dominus resurrexit, et ecce præcedit vos in Galilæam, sicut dixit, amans homines, antequam pateretur.

Lætare, terra, lætare, cœlum; præ gaudio exultate, mortales. Dominus surrexit, absorpta est mors, qui in vinculis detinebantur in æternum sunt liberati, plaudentes acclamant Pascha festivum et lætificum.

Tibi, o Virgo pura, planetus conversus est deinceps in gaudium; ecce enim Filius tuus Dominus omnium Deusque quem in cruce considerasti absque decore, resurrexit speciosus forma, deditque pulchritudinem omni creaturæ.

Gaudet propter te.

Lætamini, cœli; præ gaudio exsulta, omnis terra; qui dat vitam omnibus surrexit hodie a mortuis.

Splendore tuo, Christe sol, debilitatur hostis; qui autem sedebant in tenebris, lumen viderunt inaccessibile.

Erepti hodie servituti mystici Pharaonis, sanctum Dei Pascha festivo cantu celebremus.

Lætare, Mater immaculata, omnium videns lætitiā qua evanescunt tristitia inferorum, mortalium quo status reparatur.

Gloriantes videns Ecclesia.

Affixus ligno sicut vitis, vite datorem scaturire fecisti, vinum salutis omnes lætificans; quamobrem alta voce clamamus: Gloria potestati tuæ, Christe.

Timor aperuit tibi, Salvator, portas inferni, et janitores aspicientes te vestimento vindictæ circumdatum, stupefacti ac terrore perculsi fugerunt a facie tua.

Mulieres unguentum te divinum cum aromatibus quærentes diliculo venerunt ad monumentum, inveniētes autem angelum tuam nuntiantes resurrectionem, Salvator, obstupuerunt.

Quæ te genuit, cernens te, Verbum, a ligno pendens, ingemuit, sed videns mortuos per te positum in sepulcro exspergefactus, lætatur; hanc utpote Deiparam glorificamus.

Tu, Domine, lux mundum illuminans.

Tu, Domine, qui manibus plasmasti hominem, manus super lignum impollutas extendisti, per os sumque habuisti latus.

Quasi mortuus in monumento sepultus, malitiam tu, Domine, in tumulto condidisti mundum mori- fiantis, et omnes resurrexerunt.

O sanctum, venerandum et salutare Pascha, o

divinum gaudium, per te angelis nos terreni facti sumus propinqui.

Concepisti Christum habuistique in utero, o omnino immaculata, vis infernalis destructorem Salvatoremque hominis.

Tibi sacrificabo cum cantu.

Fructu ligni deceptum me et perditum hostis consilio elatum me per crucem ad vitam revocasti et sordibus infectum incorruptibilitate fecisti honorabilem.

Linteamine circumvolutus traditus sepulcro, vincula inferni divina dirupisti potentia, surrexisti utpote Deus vitæ largitor.

Quod nemo tecum nomen habens peperisti, virgo, Dominum omnium, qui irritam fecit mortis potestatem largitaque es cunctis hominibus libertatem et immortalitatem.

Hebræorum pueri in fornace.

Petram vitæ clavis affixam ligno crucis olim viderunt saxa, et ipsa præ stupore scissa sunt, et obsecratus est sol, et terra funditus commota est.

Revocatione ad vitam omnium qui occubuerant morte acclamatus es ut rex, militibus te in sepulcro custodientibus: Benedictus es, Domine, in templo gloriæ tuæ.

Devinctos eripuisti, Verbum, ex imis inferni, tui Patris omnipotentia et surgere fecisti illos clamantes: Benedictus.

Expergefactum ex mortuis Dominum vitæ videns, Virgo, cum discipulis congaudes, clamasque indesinenter: Benedictus es, Domine.

Daniel extensis manibus.

Extulisti manus in cruce et terram funditus commovisti: qui dudum expectabatis donec Magister per crucem eximeret vos, nunc lætos editis clamores ut ad se vos trahat: Benedicite omnes.

Mortuum in specu deposuerunt te, unigenite Dei Verbum, mortem ipsam mortificans, vivificans autem quos venenoso morsu interfecerat dæmon, ideo clamantes: Benedicimus te.

Pascha dies lætitiæ illuxit nobis, in qua adepti sumus libertatem nos qui in servitute bellicosi hostis detenti eramus: quomobrem læti clamamus: Benedicite omnia.

Qui dat esse omnibus, carnem nostram induit et purus progressus est de utero matris immaculatæ, insufflans immortalitatem mortuis cantantibus: Benedicite omnia.

Lapis montis non hominis manu abscissus.

Fructu ligni et consilio Belial me vulneratum, vulneratum tu, Verbum, liberasti a maledictione, factum maledictio propter nos.

Quomodo mortuos inter omnia vivificantem queritis? Debilitata per illum morte, resurrexit sicut prædixit: radiosus Dei angelus id annuntiavit ferentibus aromata mulieribus.

O felicissimum Pascha per quod omnis homi-

A θεος εὐφροσύνη, διὰ σοῦ τοῖς ἀγγέλοις οἱ γῆνοι συνήφθμεν.

Συνέλαβες Χριστὸν καὶ ἀφθόρως ἐκύησας, πανάμωμε, τὸν τοῦ ἁδου τὴν ἰσχὺν καθελόντα, καὶ σώσαντα τὸν ἀνθρώπον.

Θύσω σοι μετὰ φωνῆς.

Βρώσει με τῇ τοῦ ξύλου κλαπέντα καὶ θνήξαντα, τῇ τοῦ Ἐχθροῦ συμβουλίᾳ ὠφελὲς ἐν ξύλῳ ἀνεκαλίσω, καὶ πεσόντα εἰς φθορὰν ἀφθαρσίᾳ ἐτίμησας.

Συνδόνι ἐνελθεις ταφῇ παραδέδοσαι· καὶ διαβρόχης τοῦ ἁδου θεῖα δυναστεία τὰ σπάργανα, ἐξανέστης ὡς Θεὸς, ζωοδότα, τοῦ μνήματός.

Κύριον τοῦ παντός, κυριώνουμε, τίτοκας, τὸν καθελόντα τὸ κύρος τοῦ θανάτου, πᾶσι τε τοῖς ἀνθρώποις παρασχόντα ἀθανασίαν καὶ ἀπολύτρωσιν.

Ἐν τῇ καμίνῳ Ἀδραμαῖοι παῖδες.

Ζωῆς τὴν ἥετραν προσηλωθεῖσαν ξύλῳ τῷ τοῦ σταυροῦ, πέτραι καθορύσαι πάλοι φόβῳ πολλῷ διεβράγησαν, καὶ ἥλιος τὸ φῶς ἀπέκρυψε, καὶ τὰ τῆς γῆς ἐσεισθῆ θεμέλια.

Ἐπανακλήσει τῶν πεπτωκότων ἀνακίχλησαι οἱ βασιλεῖς, ἐντάφω στρατιωτῶν φυλαττόντων σε, φιλόπρωπε. Εὐλογημένος ἐν τῇ ναυί τῆς δόξης σου, Κύριε.

Ἄδου ταμείων πεπεδημένους ἐξήρπασας, Λόγε, τοῦ Πατρὸς δυνάμει παντουργικῇ, καὶ βοῶντας ἐξανέστησας· Εὐλογημένος εἰ.

Ἐγῆγερμένον ἐκ τῶν νεκρῶν τὸν ζωῆς Κύριον, Κόρη, κατιδούσα χαίρεις συμμαθηταῖς σὺν αὐτοῖς τε μέλπεις πάντοτε· Εὐλογημένος εἰ, Κύριε.

Χεῖρας ἐκπετάσας Ἀσσηλ.

Ἵψωσας παλάμας ἐν σταυρῷ, καὶ τὰ θεμέλια τῆς γῆς ἰδόντας· τοὺς δὲ τὴν ἐκπιῶσιν, Δίσποτα, διὰ ξύλου ὑπομείναντας πρὸς αὐτὸν χαρμονικῶς βοῶντας εἰλκυσαι· Εὐλογεῖτε, πάντα.

Λάκκῳ σε κατέθεντο νεκρὸν νεκροῦντα θάνατον, ζωοποιούντα δὲ οὐς ἀπενέκρωσε δῆγματι ἰσοδύναμος ἀρχέκακος, Λόγε Θεοῦ μονογενῆς· διδὼ βοῶμέν σοι, Εὐλογεῖτε.

Πάσχα ἡ χαρμόσυνος ἡμῖν ἡμέρα ἐλαμψεν, ἐν ἣ ἐσχάχαμεν τὴν ἀπολύτρωσιν ἅπαντες οἱ δουλεῖα συνεχόμενοι τοῦ πολεμῆτορος Ἐχθροῦ· ὅθεν κραυγάζομεν· Εὐλογεῖτε, πάντα.

Ὁ πᾶσι τὸ εἶναι παρασχὼν αἰτίαν ἱσχυρῆ σε τῆς σαρκώσεως, καὶ προελθὺς ἀφθόρος ἐξ ἀφθόρου τῆς νηδύος σου ὁ ἀφθαρσίαν τοῖς νεκροῖς ἐμπνέων μέλπουσιν· Εὐλογεῖτε, πάντα.

Αἰθερὸς ἀρχὴ ὀργητοῦ ἔδρους.

Ξύλου με καρπῷ, συμβουλία τραυματισθέντα τοῦ Βελιάρ, σὺ τραυματισθεὶς ἐπὶ ξύλου, Χριστέ, ἰάσω· καὶ τῆς κατάρας με κατάρᾳ ὑπὲρ ἡμῶν γενόμενος, Λόγε, ἡλευθέρωσας.

Τὸν ζωοποιούντα τὰ πάντα ἐν τοῖς νεκροῖς· τῶς ἐκζητεῖτε· λύσας τοῦ θανάτου τὸ κράτος, καθὼς προεῖπεν, νῦν ἐξεγῆγερται, ταῖς μυροφόροις ἔλεγεν ὁ ἐξαστράπτων Θεός· ἀγγελος.

Ὁ μακαριώτατον Πάσχα, δι' οὗ ἐκ γῆς μετεβιβάσθη

πᾶσα τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις πρὸς τὴν ἐκείθεν μακα-
ριότητα· Πάσχα σεπτὸν καὶ ἁμωμον, σὺ τῶν πιστῶν
ἡ ἀπολύτρωσις.

Χαίρε, τῆς χαρᾶς ἡ αἰτία, χαίρε κατάρας ἀναιρέ-
τις, χαίροις ὀρθοδόξων τὸ κλέος τῶν σὲ ὑμνοῦντων τὸ
καταφύγιον, Θεογεννήτορ πάντα, δι' ἧς φθορᾶς
ἡλευθερώθμεν.

Ἰππον καὶ ἀναβάτην.

Ὅλος ἐπιθυμία καὶ ὅλος ὢν γλυκασμὸς. Ἰησοῦ,
ἀπεγύσω χολῆς σταυρῷ κρεμάμενος, τὴν προσγίνο-
μένην μοι ἁμαρτίαν, Δέσποτα, πικροτάτην σαφῶς
ιώμενος.

Ἦκουσε καὶ εὐφράνθη Σιών, ὡς γέγραπται, ἀνα-
στάντος σου, Λόγε· αἱ ταύτης θυγατέρες γὰρ πρῶ-
ταί σε θεοῖσιν καὶ τὸ, Χαίρε, δέχονται, τῆς κατάρας
ἀπολυτρούμεναι.

Δεῦρο, καὶ τὴν κινύραν Δαυὶδ ἀνάκρουσον, συστη-
σώμεθα, λέγων, ἐορτὴν ἀλαλάζοντες· αὕτη ἦν ἐποίη-
σεν ὁ Δεσπότης Κύριος ἡ ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως.

Χαίροις, εὐλογημένην θεοχαρίτωτε, μετὰ σοῦ ὁ Δε-
σπότης, ὁ καθελὼν τὸν θάνατον, καὶ λύσας τὸν ἁν-
θρώπον τῆς κατάρας, Δέσποτα, μεσιτεῖς σου, Μητρο-
πάρθενε.

Ὅτι ἐγὼ εἰμι Θεὸς ὁ σάρκα.

Ἐὐλῃ κατέκρινας τὴν ἁμαρτίαν Ἰησοῦ, καὶ ᾄδην
ἠχμαλώτευσας· τεθεὶς ἐν τῷ μνημείῳ, καὶ ἀνέστης
ὡς Θεός· συνεγείρας τὸν κόσμον δοξολογοῦντα τὴν
δυναστείαν σου.

Πάντα, κροτήσατε χεῖρας, ἔθνη, ψαλμικῶς, ἀνέστη
τὰ βασίλεια κενώσας τοῦ θανάτου ὁ ἀθάνατος Θεός,
βασιλεύει δὲ γῆν ἐπὶ πᾶσαν ὥς Βασιλεὺς τοῦ παν-
τός.

Πάσχα σωτήριον, Πάσχα ἀνάκλησις ψυχῶν, ἡμέρα
εὐφροσύνης· καὶ χαρᾶς αὕτη ὑπάρχει· εὐφρανθῶμεν
μυστικῶς καὶ Χριστὸν τὸν τῶν ὅλων Θεὸν Σωτήρα
δοξολογήσωμεν.

Ὅν ἐσωμάτωσας Λόγον, πανάμωμε ἁγνή, εὐφραί-
νου, ἐκ νεκρῶν ἐγγηγεμένον καθορώσα, καὶ ἐκέλευε
αὐτὸν, τοὺς ἀεὶ σε τιμῶντας σωταὶ κινδύνων καὶ πα-
ριστάσεων.

Ὁ πῆξας ἐπ' οὐδενός τὴν γῆν.

Φωστῆρες ἐπὶ σταυροῦ σε βλέποντες, Ἦλιε, ἀπλω-
θέντα γνώμη τὸ φῶς συνέστειλαν, γῆ πᾶσα ἐσείσθη,
ναοὺ φαίδρότης διεβρόχθη καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεψήχθη-
σαν, καὶ νεκροὶ τῶν τάφων ἀνέστησαν.

Σινδὼν καθαρωτάτῃ φόβῳ εἰλήσας· σε Ἰωσήφ κα-
λύπτει, Λόγε, ἐν μνήματι τὸν προσεπνέοντα ἀεὶ
τὸν οὐρανὸν νεφέλαις, καὶ τοῦ προπάτορος ἐνθάψαντος
πᾶσαν ἁμαρτίαν, φιλόνηρωπε.

Τὸν λίθον ἀποκυλίσας ἀπὸ τοῦ μνήματος, γυναῖξιν
ἔδδα ὁ θεὸς ἄγγελος, τίνα μετὰ μύρων ὡς θνητὸν
ἐψέκασθε ζητοῦσαι· ὁ ζωοδότης ἐξεγγερεται, θείας
συμμεθίας ἐμπλήσθητε.

Ἐκ τάφου ὡς ἐκ παστοῦ νομφίον, Πανάμωμε, τὸν
Χριστὸν ὄρωσα ἐκπορευόμενον ὅλον ὠραϊότατον σα-

num natura illinc ad beatitudinem, sanctum et ve-
nerabile Pascha, tu es credentium redemptio.

Salve, o causa nostrae laetitiae, salve, redemptio
nostra a maledictione! Laetare, o tu immaculata
Virgo Dei Genitrix, decus et refugium fidelium te
hymnis celebrantium, per quam mundati sumus
a sordibus peccati.

Equum et ascensorem.

Cum sis, Jesu, omne desiderium nostrum omnia-
que dulcedo, degustasti fel pendens de cruce et certe
sanasti nos, Magister, ab amaritudine peccati quod
invaserat nos.

Audivit et laetata est Sion, sicut scriptum est,
resurgente te, Verbum; filiae enim ejus primae
viderunt te salutemque ab ore tuo susceperunt a
maledictione liberatae.

Age plecte decachordum Davidis, dicens :
Celebremus in unum congregati hoc festum laetis
clamoribus, haec est enim resurrectionis dies
quam fecit Dominus.

Gaude, benedicta Deoque charissima Virgo
Mater, Dominus tecum qui te mediantē, o mater et
virgo, destruxit mortem liberavitque hominem a
maledictione peccati.

Eo quod sim ego Deus homo.

Per crucem, Jesu, omnem direxisti iniquita-
tem, captivum fecisti inferorum regnum, positus-
que in sepulcro et resurgens ut Deus tecum re-
surgere fecisti mundum tuam celebrantem poten-
tiam.

Omnes gentes, plaudite manibus, modulemini
cantus : surrexit Deus immortalis, destructo mor-
tis imperio; super omnem terram regnat utpote
Rex omnium.

Pascha saluberrimum, Pascha resurrectio ani-
marum, dies est laetitiae et jubilationis, gaudeamus
ergo et cantibus sacris glorificemus Christum per
quem omnes salvi facti sunt.

Gaude et tu, Virgo vere immaculata, videns a
mortuis resurgens Verbum quod a te assumperat
carnem; et roga ipsum ut colentes te semper ab
omnibus periculis et malis salvos faciat.

Qui fecit terram de nihilo.

Luminaria te, Sol divine, in cruce videntia
extensum, lucem suam haud inconsiderate recusa-
verunt, omnis commota est terra, scissum est
velum templi, aperta sunt monumenta, surrexe-
runt mortui.

Mundissimo involvens te, reverenter linte-
amine Joseph, deponit in monumento te, Verbum,
semper operiens caelum nubibus, consepulta te-
cum, amator noster, Protoparentis iniquitate.

Lapidem volvens monumenti, angelus Domini cla-
mavit mulieribus : Quem queritis venientes cum
aromatibus ad ungendum quasi mortuum? qui omni-
bus dat vitam resurrexit; divina impleamini laetitia.

Videns, o immaculata, Christum e tumultu surgen-
tem speciosum ut sponsa exiens e thalamo nuptiali,

reassumpta lætitia, ejus congaudes discipulis, A φῶς, χαρὰν ἀναλαβοῦσα τοῖς μαθηταῖς συνέχαιρας
dicens: Surrexit Dominus.

Tuam adumbrasti divinam exinanitionem.

Per lignum crucis quasi interfecto serpente, cum mortuis reputatus es, cum sis inter mortuos liber, et liberos effecisti degentes hic omnes devinctos.

Manifeste regnavit Dominus, lætetur omnis terra, jam neque mors neque inferni dominantur, siquidem evomuerunt quos tenebant captivos.

Πῶς erga Deum mulieres, quid quaeritis Christum ut mortuum in sepulcro? Surrexit sepulto hic quam habebat mors fetore, bonasque paravit semitas credentibus in se.

O immaculata, roga Christum egressum e sinu tuo, et intacta servata virginitate in gloria resurrectionem, ut omnia pacifiset.

Qui indutus lumine quasi vestimento.

Qui te invidia cruci affixerunt, foderunt tibi, o valde patiens Salvator, manus et pedes carnifices dederuntque bibere fel et acetum.

Quomodo qui vita est positus est in monumento? quomodo absque halitu is per quem spirant omnes homines, qui insufflat vitam mortuis et redemptionem?

Felix Pascha quo orepti de ore latibulis et exempli a dira servitute in veram promissionis terram translati sumus!

Salve, intacta Virgo, ab omnibus benedicta utpote liberans nos a maledictione, per quam mundus a lapsu surrexit, et laudibus extollit resurrectionem omnia vivificantis.

Puriose elatam fluctibus maris.

Crucifixus, quem clauserat inobedientia aperuisti mihi, Jesu Christe, paradysum, et surgens tecum surgere fecisti cunctos fideles.

Posuerunt te in lacu inferiori mortuum absque voce, vitæ datorem, qui mortuis insufflavit resurrectionem, quique in inferno degentes vivificasti.

Ejulantibus olim clamavit angelus mulieribus: Christus resurrexit, ite, annuntiate ejus resurrectionem apostolis.

Salutat te, Virgo, Magister assurgens e tumulo ut causam nostræ lætitiæ: apud eum funde preces pro omnibus nobis.

Tu superexaltatus Deus patrum nostrorum.

Incomprehensibilis, carne assumpta mortalitatis nostræ, crucifigi voluit; moriens mortem destruxit volens nos morti obnoxios facere immortales.

Omnes festivis cantibus celebremus Pascha, post tres dies surrexit Christus e monumento, cunctos illuminans conclamantes: Benedictus es, Domine.

Cur nunc effundis fletus amaros, o mulier, aiebat Christus Virgini juxta monumentum hæc modulanti: Benedictus es, Domine.

Sola ante alias mulieres contemplata est te, Christe, splendide assurgentem de tumulo, sanctissima Virgo, suscepitque ab ore tuo salutem.

λέγουσα: Ἀνέστη ὁ Κύριος.

Τὴν θείαν ἐννόησας σου κένωσιν.

Τὸν ὅρῳ ἐπὶ ξύλου ἐνέκρωσας, καὶ λογισθεὶς ἐν τοῖς νεκροῖς, ὃ ἐν νεκροῖς ὦν ἐλευθερίαν παρέσχε· δεσμώταις τοῖς ἐκείσε ὑπάρχουσιν.

Ὁ Κύριος σαφῶς ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσθῃ πᾶσα γῆ, οὐ κυριεύει ὁ θάνατος, οὐ βασιλεύει ὁ ᾄδης· οὐς εἶχε γὰρ δεσμίους ἐξήμεσεν.

Γυναῖκες μετὰ μύρων θεόφρονες· τί ἐν τῷ τάφῳ, ὡς θνητὸν, Χριστὸν ζητεῖτε; ἐγήγερται, τὸ τοῦ θανάτου θυσιῶδες ἐνθάφας, καὶ πιστοὺς εὐωδίας.

Χριστὸν τὸν προσθόντα ἐκ μήτρας σου, καὶ παρθενίας μηδαμῶς σφραγίδας λύσαντα, ἀφαντε, καὶ ἀναστάντα ἐν δόξῃ θυσιῶναι εἰρηνεύσαι τὰ σύμπαντα.

Ὁ δραβαλλόμενος φῶς ὡς ἡμέλιος.

ἤρυσεν τὰς χεῖράς σου, Σῶτερ, καὶ πόδας σου οἱ θεοκτόνοι, ἐπὶ σταυροῦ σε φθόνῳ ἀναρτήσαντες, καὶ χολῇ καὶ ὄδῳ· ποτίσαντες, μακρόθυμοι.

Ἡ ζωὴ ἐν μνήματι πῶς κατατίθεται; πνοὴν ὁ πᾶσι βροτοῖς παρέχων ἄπνους πῶς γνωρίζεται; τοῖς νεκροῖς ἐμπνέων ζωὴν καὶ ἀπολύτρωσιν;

Πάσχα τὸ μακάριον· ὃ ἀνήλθομεν ἐκ γῆς κεκοιμημένων, Πάσχα δουλείας δι' οὗ ἐλυτρώθημεν, καὶ ἐπαγγελίας πρὸς γῆν διεβιβάσθημεν.

Χαίροις, ἀπειρόγαμε καὶ παντευλόγητε, κατάρτας λύσις, δι' ἧς ὁ κόσμος ἀνίστη τοῦ πτώματος, καὶ τοῦ ζωοδότου δοξάζει τὴν ἀνάστασιν.

Μαινομένην κλύδωρι.

Σταυρωθεὶς ἀνέψας κεκλεισμένον τῇ παρακοῇ, Ἰησοῦ Χριστέ μου, τὸν παράδεισον, καὶ ἀναστὰς πάντας πιστοὺς συνανέστησας.

Ἔθεντο ἐν λάκκῳ σε κατωτάτῳ ἄφωνον νεκρὸν, τὸν νεκροῖς ἐμπνέοντα ἀνάστασιν, ζωοδότα, καὶ τοὺς ἐν ᾄδῃ ζωώσαντα.

Γυναῖξιν ἐδόξας θρηνηψούσαις ἀγγελὸς ποτε· Ὁ Χριστὸς ἐγήγερται· περεῦθητε, ἀποστόλοις τούτου τὴν ἔγερσιν εἶπατε.

Χαίρε, σὺ προσφθέγγεται ὡς αἰτία οὐσῃ τῇ· χαρὰς, ἀναστὰς, Παρθένε, ἐκ τοῦ μνήματος ὁ Δεσπότης, ὃν ὑπὲρ πάντων ἰκέτευς.

Ὁ ὑπερυνθόμενος τῶν πατέρων Κύριος.

Ὁ ἀπειρινόητος σάρκα ἐνδυσάμενος σταυρὸν κατέδεξατο, καὶ θάνατον ὥλεσε θανάτῳ τοὺς θανόντας βουλῆθαι ἀθανάτισαι.

Πάσχα ἡ πανήγυρις πάντες ἐορτάσωμεν, Χριστὸς ἐκ τοῦ μνήματος ἠγέρθη τριήμερος, φωτίζων τοὺς βούντας· Ὁ Θεός, εὐλογητὸς εἰ.

Γύναι, τί τοῖς δάκρυσι πικρῶς νῦν συγκέχουσαι; Χριστὸς ἀπεφθέγγετο πλησίον τοῦ μνήματος τῇ Κόρῃ μελιχδόσῃ· Ὁ Θεός, εὐλογητὸς εἰ.

Μόνῃ πρὸ τῶν ἄλλων σε γυναικῶν θεθεῖται, Χριστέ, ἐκ τοῦ μνήματος ὥραιος ἀστράψαντα, ἡ μόνῃ παναγία ἐπακρύσασα τὸ, Χαίρε.

Σοὶ τῷ παντουργῷ.

Σὲ τὸν παντουργὸν ἀναρτηθέντα ἔξωλ' ὁλὴν οἱ παρ' ἀνομοῖ ἐχθροὶ ἐπότιζον, μέλι ἐκ πέτρας θηλάσαντες, διψῶντες πάλαι ἐν ἐρήμῳ τῇ σῇ, Χριστὲ, προστάξει.

Νέκρωσιν, Χριστὲ, ἐπὶ σταυροῦ ὑπέστης, τεθεὶς δὲ ἐν μνήματι νεκρὸς τριήμερος πάντας ἐγείρεις νεκροὺς ἀπ' αἰῶνος, ἀνυμνολογοῦντας τὴν σὴν φιλοπρωπίαν.

Δεῦτε, μουσικῶς ἀλαλαγμῷ ἐν Θεῷ τὰς χεῖρας κροτήσωμεν, καὶ μελωδήσωμεν, Πάντα τὰ ἔργα, τὸν Κύριον ὁμνεῖτε.

Χαίρεις ἐκ νεκρῶν τὸν Κτίστην κατιδοῦσα, Ἄγνη, ἐγείρμενον, καὶ πᾶσι νέμοντα χάριν ζωὴν τε, καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῖς ὁμολογοῦσιν αὐτὸν Θεὸν τῶν ὁλῶν.

Ἦσασα, χορεύε.

Ὁ Χριστὸς ἐγήγερται καταλύσας κράτος τοῦ Ἐχθροῦ· εὐφραίνεσθε, οὐρανοὶ, χορεύε, ἡ γῆ. οὐκέτι ὁ θάνατος βασιλεύει· οὐδὲ γὰρ πονηρῷ κράτει ἐδίστασεν, ἀφηρέθη θείῳ νεύματι.

Γυναικῶν κατάλογος μυροφόρων τάφον τῆς ζωῆς προέφθασεν ἐν σπουδῇ μύρα ἐμφανῶς κομίζων μυρίσαι σε τὸν τῶν μύρων θελόν, κυρισμὸν ἐξαναστάνα δὲ κατιδὼν σε ἐμεγάλυνε.

Δεκτή ἡνέποιήσεν ὁ Δεσπότης· Κύριος ἐστὶν ἡμέρα περιφανῆς καὶ περικαλλῆς· ἐν ταύτῃ χορεύσωμεν, ἐκδοῶντες, Δέσποτα Χριστὲ, σῶσον τοὺς δούλους σου, τοὺς ἐν πίστει προσκυνοῦντάς σε.

Παρθενίας κάλλεσιν ὠραίωθης, ἄχραντε ἄγνη, τεκοῦσα τὸν ποιητὴν πάντων καὶ Θεὸν, τὸν ἄδην ἐκυλεύσαντα καὶ τοῖς νεκροῖς νέμοντα ζωὴν, οὗ τὴν ἐλάσασιν θεοφρόνως ἐορτάζομεν.

Τμηθεῖσα τμήτα.

Μωϋσῆς ἐτύπου πάλαι σου, Χριστὲ, τὴν θείαν σταύρωσιν, τὸν ὄφιν ἀνυψῶν καὶ γὰρ σταυρωθεὶς ἐνέψας ἡμῖν τοῦ παραδείσου πύλας· τεθεὶς δὲ ὡς περ νεκρὸς ἐν τῷ μνήματι νεκροὺς συνανέστησας, καὶ ἄδην ἐγύμνωσας.

Χριστὸς ἀνέστη· ᾄσωμεν, λαοί, καὶ μεγαλύνωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ χορεύσωμεν, καὶ φάλωμεν αὐτῷ πιστῶς ὡς νικητῇ τοῦ ἄδου καὶ βοηθῶμεν λαμπρῶς, Ἐξεγήγερται ὁ Κύριος, ἅπαντες φαιδρῶς ἐορτάσωμεν.

Ἀγαλλιάσθω ἅπανα ἡ γῆ, Χριστὸς ἐγήγερται ζωῶσας τοὺς νεκροὺς· μυροφόροις τε τὸ Χαίρετε, βοᾶ αὐταῖς ἐμφανισθεὶς τὸ πρῶτον, Ἄπιτε, παρεγγυῶν νῦν τοῖς φίλοις μου τὴν θείαν μου ἔγερσιν σπουδαίως κηρύξατε.

Χαίρε, χωρίον τοῦ Δημιουργοῦ, χαίρε, παράδεισε Κυρίου λογικῇ, χαίρε, οὐρανὲ καὶ θρόνε καὶ σκηνῇ ἐν ᾗ Ποιητὴς σκηνώσας, τὸ τοῦ ἄδου ἀμειδῆς, ἄγνη, σκηνώμα, σκυλεύσας ἀνέστησεν ἐκεῖ τοὺς καθεύδοντας.

Κύριος ὢν πάντων καὶ κτίστης Θεός.

Σταύρωσιν ὑπέστης θελήσει, Χριστὲ, καὶ ὄνειδη, ὥπως ἡμῶν πάντων ἄρρη τὸ ὄνειδος καὶ κατήλθεις ἐν τάφῳ ὡς θνητοὺς ἀνιστῶν καταφθαρέντας· ὁδὸν τῇ παντοδυνάμει σου ἐξουσίᾳ, πολυέλεε.

A

Tibi per quem omnia facta sunt.

Hostes improbi qui olim in deserto sitiētes suxerunt mel de petra mandato tuo, tibi, Christe, per quem omnia patrata sunt, cum pendebas de cruce porrexerunt fel bibere.

Passus es, o Christe, mortem crucis, depositus autem in sepulcro exanimis, omnes a saeculo defunctos post tres dies suscitasti, tuam hymnis celebrantes misericordiam.

Venite, plaudamus manibus, sacro et modulato carmine jubilantes dicamus : Omnia opera Domini, laudate Dominum.

Gaudes, o immaculata, cernens Creatorem a mortuis suscitatum gratiam et vitam et libertatem distribuentem omnibus qui proclamant illum omnium quæ sunt Deum.

B

Isaias, choras age.

Christus resurrexit, destructo hostis imperio ; letamini, cæli, exsulta, terra ; jam non dominatur mors ; illi enim, annuente Domino, erepti sunt quos potentia crudeli tenebat devinctos.

Tumulum ejus qui vitæ est præviæ tolerunt mulieres aromata ad ungendum te divinam aromatum fragrantiam, teque resurrexisse videntes concelebrarunt.

Dies est acceptabilis quam fecit Dominus, dies perillustis et celeberrima ; exsulemus in ea, et conclamemus : Domine Christe, salvos fac servos tuos adorantes te in fide.

Purissima Virgo, flore virginitatis decorata, Deum peperisti omnium creatorem, devicti spoliatores inferni vivificantemque mortuos tuam pie celebramus resurrectionem.

Divisa dividitur.

Moses serpentem erigens figuravit olim te, Christe, crucifixum : cruci enim affixus aperuisti nobis, Salvator, paradisi portas, et positus in sepulcro ut mortuus mortuos letum surgere fecisti, depopulatusque es inferos.

Christus resurrexit, populi, cantus edamus lætitiæ et exsulemus et psallamus illi ut inferorum victori, clamemusque aperte : Surrexit Dominus, diem hanc hilari animo celebremus.

Lætetur omnis terra, Christus resurrexit secum resuscitans mortuos : apparens primum mulieribus quæ serebant aromata, ait illis : Gaudete, festinanter abeuntes meam annuntiate resurrectionem amicis meis.

Salve, castissima Virgo, prædium Creatoris, salve, paradisi spiritualis Domini, cælum, thronum et locus ubi Creator fixit tabernaculum, spoliansque tristes inferos expurgavit omnes hic dormientes.

Cum sis Dominus et Creator omnium.

Crucem voluntarie et convicia passus es, Christe, ut nos omnes ab exprobratione eximeres ; et in sepulcrum descendisti ad resurrectionem mortuorum ibi perditorum, tuam, o valde misericors, laudent omnes potentiam.

Nunc regnavit Dominus fortiter vim confringens A
crudelis tyranni cuius eversum spoliat imperium,
nique devinctos ibi a saeculo liberavit clamantes
nunc, Gloria, Domine, virtutū tuar.

Hæc est vere dies splendida Paschatis quam fecit
Dominus, ut clamat David in Psalmis, nostros
læti cantus canticis celestium exercituum junga-
mus, et conglorificemus Dominum.

Virgo Deo charissima, dominaris omnium cum
sis Mater omnium Creatoris, statim ac vidisti illum
surgentem e tumulo, divino impleta es gaudio,
laudans Filii tui magnitudinem.

Cum prævidisset propheta.

Alta voce clamat terra: Surrexit Dominus a mor-
tuis, et omnem creaturam secum fecit assurgere,
depopulatus vi sua divina regnum inferorum et
mortis, eum in lætitia et fide collaudemus.

O sanctissimum Pascha omnem purificans mun-
dum, o Verbum et potestas Dei fac nos tui participes
in die iudicii in æternum celebraturos te post tres
dies resurrectum ex mortuis.

Quæ cum lacrymis tulerunt olim aromata pie
mulieres clare viderunt angelum sedentem juxta
sepulcrum iisque clamantem: Nolite amplius amare
fletu, Christus enim Deus resurrexit.

O Virgo quæ, non ullo mediante viro, Dominum
peperisti, et remansisti virgo stupendo miraculo post
partum: ideo una voce omnes sincere et firmiter
glorificamus te nos fideles, Matrem Dei impol-
lutam.

Vinculo charitatis.

Cruce tua pacem omnibus præbuisi, Domine:
descendens in infernum, luce tua illuminasti om-
nes ibi devinctos, et post tres dies resurgens, eos
tecum surgere fecisti.

Domine, tu qui olim ex pulvere hominem plasmasti,
temet usque ad pulverem mortis detrudisti et ruptis
vinculis ab hoc pulvere extraxisti defunctos a sæ-
culo qui celebrant, Altissime, et potentiam tuam et
robur.

Nos hodie ereptis mendacibus Ægypti viis, cele-
bremus in fide celeberrimum Pascha, et gloriam de-
mus Christo die tertia resurgenti et illuminanti
omnem terram.

Te Genitricem Dei laudamus utpote montem non
lapidibus factum, candelabrum et mensam Dei,
sanctissimam arcam, vas auratum manna continens
et altissimum Regis thronum.

Ima peccatorum abyssus.

Tuam olim Isaac clare præfiguravit passionem;
occisus es enim volens tu qui es omnium Deus
tanquam agnus, ut omnem redimeres mundum.

Transfixo tuo latere infernus vulneratus est,

Nῦν ἐδαστεύσεν ὁ Κύριος, τὸ πικρὸν τοῦ τυραν-
νοῦτος κράτος καταβαλὼν κραταιῶς, καὶ τοῦ ἄδου
βασίλειαν σαφῶς σκυλεύσας, καὶ δεσμίους ἐξέλας ἀπὸ
τοῦ αἰῶνος κράζοντάς, Δόξα, Δέσποτα, τῷ κράτει
σου.

Ἀδύτη, καθὼς βοᾷ Δαβὶδ ἐν Ψαλμοῖς, ἀληθῶς ἡ
φωταυγὴς ἡμέρα τοῦ Πάσχα πέφυκεν, ἣν ὁ πάντων
ἐποίησε Θεός· χορεύσωμεν ἐν ἀγαλλιάσει σὺν
ταῖς οὐρανίαις τάξεσι, καὶ Χριστὸν δοξολογήσω-
μεν.

Δέσποινα τῶν πάντων ὑπάρχουσα, ὡς τεκοῦσα τοῦ
παντὸς τὸν Κτίστην, θεοχαρίτωτα, ὁπνήκῃς ἐώρακας
αὐτὸν ἐκ τάφου ὑπερβίνα ἐπλήσθης θείας χαρμονῆς
δοξάζουσα τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα.

Προκατιδὼν ὁ προσήτης.

B Ἀσμπροφορεῖται ἡ κτίσις· Κύριος ἐκ νεκρῶν
ἐξεγέρεται, καὶ πᾶσαν συνεξήγειρε κτίσιν ἑαυ-
τῷ, κενώσας γαστέρα καὶ ταμειὰ ἄδου καὶ θα-
νάτου σθένει θεϊκῷ, ὃν ἐν πίστει καὶ πόθῳ δο-
ξάσωμεν.

Ἡ ιερῶτατον Πάσχα παντὸς τοῦ κόσμου κα-
θάρσιον, λόγος Θεοῦ καὶ δύναμις, δίδου καθα-
ρῶς μετέγειν σου ἡμᾶς· τοὺς εἰλικρινεῖ σε γνώ-
μη εὐσεβῶς δοξάζοντας αἰὲ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα
τρίτημερον.

Μύρα σὺν δάκρυσι πάλαι γυναῖκες θεῖαι κο-
μίζουσαι, καθήμενον τῷ μνήματι εἶδον προφα-
νῶς ἀσώματον βῶντα ἄγγελον ταύταις· Παύσασθε
πικρῶς δακρύουσαι· καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς
ἐξεγέρεται.

C Πείραν, Παρθένε, μὴ γνοῦσα ἀνδρὸς, τὸν Κύ-
ριον τίτοκας, παρθένος μετὰ κύησιν μείνας
φρικτῶς· διό σε ἀληθῶς πάντες Θεοτόκον ἀφθο-
ρον αἰεὶ αἱ πιστοὶ ὁμοφρόνως δοξάζομεν.

Τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης.

Τῷ σταυρῷ σου τὴν εἰρήνην παρασχόμενος πᾶσι,
Κύριε, καταδέδωκας εἰς ἄδου, καὶ τὸ φῶς τοῖς ἐκεί-
σε καταπέμφας πεπεδημένοις, καὶ συνεξήγειρας
τούτους τῇ ἰγέρσει σου τῇ τριημέρῳ.

Ἐκ χοδὸς ὁ διαπλάσας τὸν ἄνθρωπον πάλαι,
Δέσποτα, εἰς θανάτου χοῦν κατήλθες, καὶ
δεσμῶν ἀλύτων ἐξήρπασας τοὺς ἀπ' αἰῶνος νε-
κροὺς δοξάζοντάς σου τὸ κράτος, Ὑψίστη, καὶ δυ-
ναστείαν.

D Ἐξ Αἰγύπτου οἱ τῆς πλάνης λυτρωθέντες
τὸ Πάσχα σήμερον τὸ φαειρότατον ἐν πί-
στει ἐπιτελέσωμεν, καὶ δοξάσωμεν, τὸν ἀνα-
στάντα Χριστὸν τρίτημερον, καὶ φωταυγῆσαντα τὴν
οἰκουμένην.

Τὸ ἀλατόμητον ὕδρος, τὴν λυχνίαν καὶ θείαν τρά-
πεζαν, τὴν κιθάρην τὴν ἁγίαν, τὴν τοῦ μάννα στά-
μνον τὴν πάγχρυσον, τοῦ βασιλέως τὸν ὑψηλότατον
θρόνον ἀνυμνοῦμέν σε, Θεοκυήτορ.

Ἀδυσσος ἐσχάτη ἀμαρτημάτων.

Πάλαι σου τὸ πάθος προδιετύπου σαφῶς Ἰσαάκ·
ὡς ἀρνίον γὰρ ἐθελουσίως, θεῷ τῶν ὀκτων, ἐτύθης,
εἰς κόσμου παντελῇ ἀπολύτρωσιν.

Τέτρωται ὁ ἄδης πλευρὰν τρωθέντος σου, Δέσποτα

καὶ ἀπέλυσε τοὺς πρὶν δεσμώτας, μετὰ ψυχῆς κα-
ιδῶν σε ἐν τοῖς καταχθονίοις γινόμενον.

Μύρα σοι γυναικῶν ὡς τεθνηκότι κομίζει χορὸς·
ἀλλὰ βλέψας σε ἐγηγεσμένον τοῖς ἱεροῖς ἀποστόλοις
συνέχαιρε δοξάζων σε, Κύριε.

Ἄγιον ἄγιον, ὑπεράγία, τεκοῦσα Θεόν, τοῦτον θνή-
ξαντα ἐθελουσίως καὶ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα ἰδοῦσα,
εὐφροσύνης πεπλήρωσαι.

Oi paides en Babyloni.

Ὅτε σε ἥλιος εἶδε σταυρῷ κρεμάμενον, Ἥλιε,
ἐσκοτίσθη, καὶ γῆ ἐσαλεύθη, καὶ πέτραι ἐσχί-
σθησαν, καὶ οἱ νεκροὶ ἀνέστησαν ἐκ τῶν τάφων
ὁμνοῦτές σε.

Προσομιλῶν τοῖς ἐν ᾧ μετὰ ψυχῆς, ὁ Θεός
ἡμῶν, συνεγείρεις νεκρούς τῇ ἐγέρσει τῇ Β
φρικτῇ σου κραυγάζοντας, Εὐλογητὸς εἰ, Κύριε ὁ
Θεός.

Τὰς ἀρετὰς ὡς χιτῶνας ἀμφιασθῶμεν ἀστρά-
πτοντες τῇ ἡμέρᾳ, πιστοὶ, τῇ τοῦ Πάσχα, καὶ λαμ-
πρῶς ἐκδοήσωμεν· Εὐλογητὸς εἰ, Κύριε ὁ Θεός.

Τὸν νικητὴν τοῦ θανάτου καὶ σὸν Υἱὸν καὶ Θεὸν
ἡμῶν κατιδοῦσα, ἀγνή, ἐγεσθὲντα ἐκ τοῦ τάφου
ἐκραύγασε· Εὐλογητὸς εἰ, Κύριε ὁ Θεός.

Nomw patrwn oi makaristol.

Σταυροῦσαι θέλων, ὑπεράγαθε, καὶ ἐν καινῷ μνη-
μεῖω ἁπνούς κατάκεισαι, καὶ νεκροῖς ἐμπνέεις,
ἀέσπαστα, ζωὴν, ζωὴ ὑπάρχων, καὶ συνεγείρεις κό-
σμον ἑαυτῷ ἐξεγερθείς, ἀνυμνοῦντα τὸ κράτος
σου καὶ φόβω μελωδοῦντα· Τὸν Κύριον ὁμνεῖτε,
τὰ ἔργα.

Ἐν κατωτάτῳ λάκκῳ, Κύριε, σοῦ καταβάν· οὐ,
πᾶσα φύσις ἀνήνκεται τῶν ἀνθρώπων, καὶ λελύ-
τρωται καθείρξεως ζοφώδους ὁμολογοῦσά σου
τὴν εὐσπλαγγνίαν τὴν πολλήν, καὶ τὴν ἀπει-
ρον δύναμιν, καὶ φόβω μελωδοῦσα· Τὸν Κύριον
ὁμνεῖτε.

Πάσχα τὸ θεῖον καὶ σεβάσιμον, Πάσχα σωτη-
ριῶδες, Πάσχα μακάριον ἑορτάζωμεν γηγόμενοι· καὶ
ὁμνον εὐχαρίστως τῷ ζωοδότῃ καὶ καινοποιῷ ἡμῶν
Θεῷ ἐπινίκιον ᾄσωμεν συμφῶνως μελωδοῦντες· Τὸν
Κύριον ὁμνεῖτε.

Χαῖρε, πσιόντων ἐπανόρθωσις, χαῖρε, κατάρξ
σις, θεοχαρίτω, χαῖρε, πύλη ἀδιόδευτα, χαῖρε, φωτὸς
νεφέλη, χαῖρε, τεκοῦσα κόσμου τὴν σωτήριον χαρὰν,
χαῖρε, γῇ ἀγεώρηγχε, χαῖρε, βοώντων σκέπη, τὸν Κύ-
ριον ὁμνεῖτε.

Serlias Aespotikis kai dhardton.

Κατέβρας τὸν Ἐγθρόν ὀφύμενος ἐπὶ ξύλου, κατ-
ήλθες ἐν τῷ ᾧ καὶ πάντα τοὺς ἐκεῖ δεσμώτας
ὄντας ἐξήγειρας, ἰσχύιν ἀπονεκρώσας, Ἀόγε, τοῦ θά-
νάτου, καὶ κράτος τῇ ἐξουσίᾳ σου.

Σὺ ἀναστὰς τὴν Σιών φτελίσας, ζωοδότα, σὺν
μαθηταῖς ἡμέραις ἐν πλείοσιν ὁραθεῖς· καὶ τούτοις
συναυλιζόμενος κηρύττειν σε Θεὸν εἰς τὰ ἔθνη ἐν-
στεῖλαι, καὶ πάντων Σωτήρα Κύριον.

A Domine, liberosque evomuit qui prius detine-
bantur captivi, te cernens vivum inter inferorum
incolas.

Mulieres afferunt tibi tanquam mortuo aromata;
sed videntes quia resurrexeras, congaudent cum
sanctis apostolis, glorificantes te, Domine.

Sanctissima Virgo, quæ Sanctum sanctorum
peperisti Deum; cum hunc voluntarie mortuum
exsuscitatum vidisses, repleta es gaudio.

Pueri in Babylone.

Sol cum vidit te divinum solem pendentem a
ligno, obscuratus est, et commota est terra et la-
pides scissæ sunt, et laudantes te mortui egressi
sunt e sepulcro,

Te cum anima colloquente in inferno cum mor-
tuis expergefacis, o Deus noster, mortuos stupenda
tua resurrectione, clamantes : Benedictus es, o
Domine Deus.

In hac die Paschatis, nos fideles virtutibus
circumvestiamus : tanquam indumentis fulgen-
tibus et aperte clamemus : Benedictus es, Do-
mine Deus.

Casta Virgo cum vidisset Filium ejus Dominum
nostrum resurrectum victorem mortis exclamavit :
Benedictus es, Domine Deus.

*Legum Patrum suorum observatores maxime
laudandi.*

Crucem voluntarie passus es, o clementissime,
et positus in monumento novo mortuus insuflas
vitam defunctis, Domine, cum sis vita, tecumque as-
surgere facis mundum tuam cum tremore extollen-
tem potentiam : Opera Domini, benedicite Domino.

Te descendente, Domine, in lacum inferiorem,
inde attraxisti hominum naturam detentam in car-
cere tenebroso, celebrantem nunc misericordiam
tuam magnam vimque infinitam et hæc modulantem
cum tremore : Laudate Dominum.

Pascha divinum præclarum et saluberrimum,
felix Pascha, te gaudentes celebramus, tibi que stu-
pendorum præ novitate patratori et a quo habemus
vivere, unanimitate cantu gratitudinis hymnum lita-
mus dicentes : Laudate Dominum.

D Salve, Deo charissima Virgo, tu es eorum qui
ecceiderunt resurrectio, redemptio a maledictione,
porta impervia, nubes luminis, tu parturiens attu-
listi mundo salutem et letitiam. Salve, tellus in-
culta ; salve, præsidium clamantium : Benedicite
Dominum.

Hospitalitatis Dominicæ et in æternum duraturæ.

Exaltatus in cruce dirupisti, Verbum, vim ini-
mici et descensione tua in inferos, omnes hic agen-
tes captivitatem liberasti, et mortis potestatem ad
nihilum propria virtute redegisti.

Tu resurgens, auctor vitæ, misertus es Sion, per
complures dies visus es cum discipulis et habitans
cum eis quibus mandasti ut te apud omnes gentes
proclamarent Deum omniumque Salvatorem.

O Pascha, cunctis jubilationem asserens, o Verbum Dei Patris per quod a maledictione sumus erepti omnes nos qui te contremantes glorificamus, tuæ fac nos participes gloriæ in regno tuo.

O quæ genuisti Deum quo mors et inferi terrore percussisunt visa es, Virgo inter mulieres; deprecare semper ut liberet nos ab omnibus malis et periculis, te confidenter magnificantes.

Tuo amore in homines in terra degentes.

Malitiam e ligno ortam per lignum delevisti, o Jesu Verbum Pascha nostrum innocens, cuique nihil resistit, morte tua vivificasti quos lignum interfecerat.

Age in lætitia omnes agamus choros, Christus resurrexisti, evacuans certe tenebrosus imperium inferni, et resurrectionem instillans mortuis.

Primo mane cum venissent ad sepulcrum ferentes aromata, viderunt angelos superfosos splendore a quibus magno percussæ terrore didicerunt resurrectionem Salvatoris.

Salve, Deo charissima et benedicta, sola pulchritudo es angelorum, auxilium Christianorum. Salve, o tu quæ tuo partu clausisti nobis portas mortis.

Qui fecisti cælum ab initio.

O tu, per quem cæli explicati sunt, extendisti voluntarie manus super lignum; positus autem in sepulcro vivificasti mortuos exsuscitastique omnes gloriosa tua resurrectione.

Volens, ut innocens agnus jugulatus es, libens etiam, ad vitam revocasti hominem misere perditum, eo quod inimici consilio se præstitisset inobedientem, illumque misericordia tua paradisi civem effecisti.

Hæc est festiva et læta dies in qua pia jubilatione perfunditur omnis creatura et spiritualiter gaudet festum agens, exclamatur o resurgens mortuus, venerabile Pascha: Gloria tibi, Domine.

Te nos tui fideles læti concelebramus, o Virgo omnino sancta quæ Deum omnium peperisti omnibus afferentem e tumulo cum gloria lætitiæ et incorruptibilitatem et vitam, evertentemque potestatem et imperium diaboli.

Sinum Patris non deserens.

Voluntarie affixus ligno crucis, o Jesu misericors, irritam deturpasti omnem inimici dominationem, vitamque scaturire fecisti mundo.

Aneas inferni portas confringens, libertati nos omnes captivos, diruptis vinculis mortis, restituiti, Christe, potentia tua, et die tertia, Verbum, resurrexisti.

Vestimentis albis virtutum induentes nos in hoc festo splendido lætemur; magnum enim et salutare Pascha est; Pascha asserens mundo redemptionem et vitam.

Agnum Dominumque ex te immaculata incarnatum videns hodie mundo assurgentem ex mortuis repleta es gaudio.

A Ὡ Πάσχα, πᾶσι πιστοῖς παρεκτικὸν θυμῆδιαι· ὦ Θεοῦ Πατρὸς Λόγε, δι' οὗ ἐκ τῆς φθορᾶς ἡμεῖς πάντες ἐλυτρώθημεν οἱ σὲ δοξολογοῦντες πόθῳ, κοινωνοὺς ἡμᾶς δεῖξον τῆς βασιλείας σου.

Παρθένος ἐν γυναιξὶ Θεὸν τεκοῦσα ἐφάνης· ὃν ἐπ-τηξεν ὁ ὄθης καὶ θάνατος, ἀγνή, τοῦτον δὲ καθικέ-τευσ, παντοίων κακῶν καὶ κινδύνων λυτρωθῆναι τοὺς πιστοὺς σε μεγαλύνοντας.

Νεύσει σου πρὸς γῆσθῃ.

Ἐύλω τὴν διὰ ξύλου ἐξαφανίσας κακίαν, τοὺς ξύ-λω τεθνήξαντας θανάτῳ σου ἐζώσας, Πάσχα δ. ὡ-μον καὶ θεῖον, Λόγε τοῦ Θεοῦ Ἰησοῦ παντοδύναμη.

Δεῦτε ἐν εὐφροσύνῃ περιχορεύσμεν πάντες, Χρι-στός ἐξεγήγερται, τὸ ζοφερὸν βασιλεῖον ὄντως τοῦ ἔθου κενώσας καὶ τοὺς τεθνεῶσι πηγᾶσας ἀνάστασιν.

Ὁρθραὶ πρὸς τὸ μνημα αἱ μυροφόροι· ἐλθοῦσαι, ἀγγέλους τεθέσθαι λαμπρότητι ἀστράπτοντας· ὅθεν φόβῳ συσχεθεῖσαι τὴν τοῦ Λυτρωτοῦ διδασκοντο ἔγερσιν.

Χαῖρε, εὐλογημένη Θεοχαρίτω, μόνῃ ἀγγέλων εὐπρέπεια, ἀνθρώπων ἡ βοήθεια, χαίροις ἡ τὰ τοῦ θανάτου πύλας τῇ ἐνῆσαι τῇ σὴ ἀποκλείσασα.

Ὡς ἀρχὰς τοὺς οὐρανοῦς.

Ὁ διασπαστὴς οὐρανοῦς, ἐθελουσίως παλάμας ἐπὶ ξύλου ἐτάχης, ὤστερ· τεθεῖς δὲ νεκρὸς ἐν τάφῳ, ἀετῆστα, ἐζωοποίησας νεκροὺς, καὶ τῇ σεπτῇ σου ἐγέρσει πάντας τοὺς βροτοὺς συνεξανέστησας.

C Ὡς καθαρῶτατος ἁμῶν ἐθελουσίως ἐσφάγης, ἐκουσίως τὸν παρακοῇ Ἐχθροῦ συμβουλή ἀθλίως θνή-ξαντα ἀνακαλούμενος, Χριστέ, καὶ παραδείσου πολλί-την θεῖος οἰκτιρμοὺς ἀπεργαζόμενος.

Αὕτη ἡμέρα ἑορτῆς καὶ πανηγύρεως ἐστὶν ἐν ἣ πᾶσα κτίσις εὐσεβῶς χορεύει χαρῇ, καὶ χαίρει πνεύματι καὶ ἑορτάζει καὶ βοᾷ· ὃ ἐκ νεκρῶν ἀνα-τεῖλας, Πάσχα τὸ σεπτὸν, Κύριε, δόξα σοι.

Σὲ, Παναγία, οἱ πιστοὶ χαρμονικῶς ἀνυμνοῦμεν τῶν ὧν ὧν τέξασαν Θεὸν, τὸν πᾶσι χαρὰν ἐκ τάφου λάμψαντα, καὶ ἀφθαρσίαν καὶ ζωὴν, καὶ καθελόντα τὸ κράτος καὶ τὴν δυναστείαν τοῦ ἀλάστορος.

D Ὁ πατρικὸς κόλπους μὴ λιπών.

Ἀναρτηθεὶς ξύλῳ τοῦ σταυροῦ ἐθελουσίως, Ἰησοῦ φιλόανθρωπε, τὰς ἀρχὰς παρεδειγματίσας πάσας τοῦ ἀλάστορος, καὶ ζωὴν τῷ κόσμῳ ἐπήγαγας.

Πύλας χαλκᾶς ἔθου καθελών, καὶ τοῦ θανάτου τὰ δεσμὰ συντρίψας, Χριστέ, τοὺς δεσμίους ἡλευθέρωσας πάντας τῇ δυνάμει σου, καὶ ἀνέστης, Λόγε, τρι-ἡμέρος.

Λευκεῖμονοῦντες ταῖς ἀρεταῖς τῇ λαμπροφύρῳ ἑορτῇ χορεύσμεν, Πάσχα μέγα καὶ σωτήριον, Πάσχα ἡ ἀνάκλησις καὶ ζωὴ τοῦ κόσμου καὶ λύτρω-σις.

Ἡ τοῦ Θεοῦ ἀσπίς ἀμνὰς ὃν ἐσωμάτωσας ἀμνὸν καὶ Κύριον, ἐκ νεκρῶν ὄρῳσα σήμερον κόσμῳ ἀνατελλαντα, χαρμονῆς πληροῦσαι, πανάμωμη.

Κύριε, ὁ Θεός μου, ἐκ νυκτὸς ἄνθρωπος.

Κύριε, ὁ Θεός μου, ὁ σταυρῷ ᾗδην αἰχμαλωτεύσας, ὁ μὲν σου τὴν σταύρωσιν, τιμῶ τὴν ἀνάστασιν, διὰ τῆς τῆς φθορᾶς ἐλυτρώθην, καὶ τὴν ἀφθαρσίαν ἐπλούτησα.

Κύριε, ὁ Θεός μου, ὁ νεκρὸς τριήμερος χρηματίσας, παθὼν με νεκρώσεως, Χριστέ, ἐλευθέρωσον, καὶ τὴν νεκρωθεῖσαν ψυχὴν μου τῇ σῇ ἀγαθότητι ζώωσον.

Κύριε, ὁ Θεός μου, ὁ τὰς μυροφόρους χαρὰς ἐμπλήσας φανείς, καὶ τὸ, Χαίρετε, ταύταις προσφθεγξίμενος, θυμῷ διὰς ἐμπλήσων θείας τὴν κεκακωμένην καρδίαν μου.

Κύριε, ὁ Θεός μου, ὁ τὰς κλεῖς μὴ λύσας τῆς πρηνείας τῆς ἀπειρογάμου σε τεκούσης Θεοπαίδος, ταῖς αὐτῆς ἁγίαις πρεσβείαις λύσον τὰ δεσμὰ τῶν πταισμάτων μου.

Ναυτιῶντα σάλπῳ τῶν βιωτικῶν.

Προετύπου πάλοι, Σῶτερ, Ἰωνᾶς τὴν ταφὴν σου, τοῦ κήτους τριήμερος τὴν γαστέρα ἀδιαφθόρως οἰκήσας, δοξάζων σε λάκκῳ κατωτάτῳ· προσκλεισθεῖς γάρ, Λόγε, ἐξανέστης ἐκ νεκρῶν τριήμερος.

Χορευέτω πᾶσα κτίσις τῇ τοῦ Πάσχα ἡμέρᾳ· ἐν ταύτῃ ἀνέστης γάρ ἐκ τοῦ τάφου, ὁ παντοδύναμος λύσας τὸν θάνατον, καὶ τοὺς ἀπ' αἰῶνος κρημνιστὴν θεῖαν ἀπλύτρωσιν, Χριστέ, δεδώρησαι.

Μυροφόροι κόραι θέρθρου πρὸς τὸ μνήμα σπουδαίως ἀφίκοντο, βλέψαι ἐπιζητοῦσαι τὸν ζωοδότην· κατέβδον δὲ ἄγγελον ταύταις ἐκδοῶντα· Ἐξανέστη ὁ δημιουργὸς, λοιπὸν μὴ κλαίετε.

Ὁ τεχθεὶς ἀπόρως, Κόρη, ἐξ ἀβρόου σου μήτρας, τεθεῖς ἐν τῷ μνήματι ἐκουσίως· διαφθορὰν οὐ τεθέσται, ἀχραντὴ· τοὺς καταφθαρέντας δὲ ζωώσας, θεῖα δύναστις ἐαυτῷ συνήγειρεν.

Κάμινον παῖδες πυρίφλεκτον.

Σὲ παρὰ νόμων Ἑβραίων ὁ ὄμιλος τὸν νομοδότην ἐσταύρωσεν, ἀμνημονήσας τῶν σῶν θαυμασίων, Χριστέ, ὁ ὑπερυψούμενος τῶν πτερίων Θεός.

Ἀγαλλομένη ψυχῇ τῇ τοῦ Πάσχα περιχορευόμεν σήμερον ἑορτασίμῳ ἡμέρᾳ, καὶ κράξωμεν· Ὁ ὑπερυψούμενος.

Ὁ δὲ τῶν πλουτοδότα, σωματικῶς εἰσδεξάμενος, τὸν τριήμερον ἐγέρσει πλουτήσαντα ἡμᾶς πτωχεύσαντας, καὶ ἀθλίως, Λόγε, τεθνῆξαντας.

Σὲ μακαρίζει ὁ κόσμος, Παρθένε, λόγον μακάριον τέξασαν, τὸν μακαρίους βροτοὺς ἐργασάμενον αὐτῷ πειθαρχήσαντας, Θεομήτορ κήρη πανάμωμε.

Ἀρλεγκὸς κυρὶ ἐν Σινῇ προσομιλῶν.

Πέτραι τὴν πέτραν τῆς ζωῆς ὅτε κατέβδον πέτρας ἀρθεῖσαν ὑπερθεῖν ἐν τῷ Κρανίῳ διεββάγησαν, καὶ ἥλιος τὰς αὐγὰς ἐναποκρύψας σκοτασμὸν βοῶν ἐνδίδεται· Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον ὁμνεῖτε.

Ὅσπερ νυμφίον ἐκ παστοῦ σε προελθόντα, ἐκ τάφου ὡραιότατον τῶν ἀποστόλων ὄμιλος ἐβλεψε, καὶ Πάσχα ταῖς πατριαῖς συνορτάζων τῶν ἱδνῶν βοῶν διήγγελλε· Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν Κύριον ὁμνεῖτε.

A Domine, o Deus meus, matutinus de nocte.

Domine, o Deus meus, qui per crucem captivos duxisti inferos, tuam laudo crucem, tuam resurrectionem colo, quæ me exemplum a corruptione peccati et redemptione et immortalitate ditavit.

O Domine, Deus meus, mortuus resurgens die tertia negotiatus es mihi salutem, libera me, Christe, a mortalitatis cupiditatibus, et misericordia tua vivifica animam meam mortuam.

Domine, Deus meus, apparens aromata ferentibus dicensque illis: Ave, replesti eas gaudio; replete digneris nocens cor meum eadem divina lætitia.

O Domine, Deus meus nate de Virgine quæ illæsa sua virginitate et absque viro te genuit Dei Filium, sancta illius intercessione exime me a vinculis peccatorum.

Navigantem super mare viventium.

Salvator, tuam olim figuravit sepulturam Jonas qui ventrem ceti per tres dies habitavit illæsus, glorificans te in profundo maris; inclusus enim in tumulo, post tres dies, Verbum, resurrexisti.

In hac die paschali choros agat lætitiæ omnis creatura, nam in illa omnipotens Deus te ipsum exsuscitasti solutis mortis vinculis et donasti redemptionem divinam dormientibus a sæculo.

Ferentes aromata primo mane iverunt ad monumentum festinanter, hunc videre quærentes qui vitam dat; viderunt angelum clamantem, resurrexit Creator omnium, nolite amplius flere.

O Virgo, quem gestasti utero tuo immaculato peperisti absque macula; positus voluntarie in sepulchro non vidit corruptionem, vivificatis autem conspectis secum, hos propria virtute fecit resurgere.

Pueri in fornacem ardentem conjecti.

Plebs impia Hebræorum, tuorum obliis miraculorum, crucifixit te, Christe, legislatorem, Deum altissimum Patrum nostrorum.

Cum hilari corde choros agamus in hac festiva die paschalis et clamemus: O altissime.

O dives tumule qui te divitem corporaliter recepit ditantem nos pauperes resurrectione tua, qui misera morti occubueramus.

Beatam te dicunt homines, Virgo, quæ beatum peperisti Verbum mortales beatificans in Filio confidentes, Virgo Mater Dei immaculata.

Inter ignes habiens in Sina inustus.

Petræ cum te viderunt petram vitæ super rupem in Calvario monte erutam, scissæ sunt, et sol radios abscondens factus est tenebrosus, clamans: Omnia opera Domini, benedicite Domino.

Apostolorum cœtus vidit te assurgentem e tumulo speciosum sicut sponsus egrediens de thalamo, et Pascha celebrantes annuntiaverunt tribus populorum clamantes: Omnia opera Domini, benedicite Domino.

Quid cum aromatibus quæritis ut mortuum auctorem vitæ? surrexit evacuans inferorum loca, cum dulci melo cantat mulieribus angelus sanctus.

Chorus aromata ferentium in hac die resurrectionis Filii tui congaudet tibi, o Mater Dei editæ lætitiæ cantus omnis intellectualis et visibilis creatura.

Non in conceptu labem experta corruptionis.

Omnis creatura visibilis et invisibilis Christi resurrectionem nuntiet; plaudite manibus et canticis, Dominus surrexit desertum faciens mortis imperium.

Hæc est resurrectionis dies quam solus fecit Omnipotens; exsulemus in ea, videntes naturam hominum lapsam factam nunc immortalem, prima recuperata pulchritudine.

O Verbum, de tumultu surgens post tres dies, exsuscita animam meam quam mortificaverunt delicta mea, hanc vivifica et deluc in semitas mandatorum tuorum ut extollam ego tantus tui debitor misericordiam tuam.

In hac die paschali præ gaudio exsulemus hilaræque demus, Virgini salutem; pro hac enim quæ genuit Deum jus adepti sumus salutis et divinæ immortalitatis.

Pueri Israelitici in fornace.

Cruce tua maledictionem tollens positus es in sepulcro et tenebrosus mortis imperium ut summe potens, Christe, evertisti, resurgensque tecum fecisti surgere omnem creaturam; unde benedictum te per omne sæculum.

Cum in arborem crucis conscendisti, sol obscuratus est; sed cum in inferos descendisses, lux tua illuminavit animas quæ jacebant conspectæ in umbra mortis, unde laudamus te in æternum.

Libera me, Christe, devinctum vinculis peccatorum; fac luceat in anima mea compunctionis lumen, o tu Salvator, qui liberasti homines a tenebris æternis resurrectione tua, quam laudamus per omne sæculum.

O Virgo, quæ inter brachia gessisti Christum ex te incarnatum roga illum ut gestet et me errantem per vias difficiles hujus vitæ et millibus obnoxium peccatis per singulos dies ob ignaviam.

Casti tui partus figura.

Sol vidit te Verbum solem impervium inter latrones crucifixum, et obscuratus est; montes et colles et mare commota sunt, contremuit infernus, emittens quos tenebat captivos qui te celebrant.

Visus es quidem ut sol magnus subter terram occidens, sed exsurrexisti non deinceps occisurus, Salvator, ex mortuis et illuminasti mundum; te indesinenter extollimus.

Jesu Salvator morte tua mortem destruens resuscitansque omnes ibi delictos clamo ad te: Fac

Τί μετὰ μύρων ὡς θνητὸν [τὸν] ζωοδότην ζητεῖτε, ἐξεγγεραίαι ἔδου κενώσας τὰ βασίλεια, ἰδοὺ ταῖς γυναιξίν ἀπὸ τοῦ τάφου μελωδῶν ἅγιος ἀγγέλως.

Τῶν μυροφόρων ὁ χορὸς, Θεοκυῖοτορ, τῇ τοῦ Υἱοῦ σου σήμερον ἐξαναστάσει συγχορεύει σοι, καὶ πᾶσα ἡ νοητὴ καὶ ὁρωμένη ἀληθῶς κτίσις κραυγάζουσα.

Μὴ τῆς φθορᾶς διαπειράς κνοφορίαν.

Εὐαγγελίζου, ἡ κτίσις, Χριστοῦ τὴν ἔγερσιν, ὅσος ὁρώμενος κόσμος τε καὶ ἀόρατος· χεῖρας κροτήσατε καὶ κράξατε συμφώνως, ὁ Κύριος ἀνέστη κενώσας τοῦ θανάτου τὰ ταμῖα καὶ τὰ βασίλεια.

Αὐτὴ ἐστὶν ἡμέρα τῆς ἀναστάσεως· ἦν περ ἱποίησε μόνος ὁ Παντοδύναμος· ταύτῃ χορεύσωμεν, ὁρῶντες τῶν ἀνθρώπων τὴν ἐκπτώσιν οὐσίαν ἀπαθανατισθεῖσαν, καὶ τὸ πρῶτον κάλλος φορέσασαν.

Ὁ ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου, Λόγε, τρίτημερος τὴν νεκρωθεῖσαν ψυχὴν μου τοῖς πλημμελήματιν ἔγειρον, ζώωσον, κατεύθυνον πρὸς τριβύδας τῶν θείων ἐντολῶν σου, ὅπως σου κατὰ χρέος μεγαλύνω τὴν ἀγαθότητα.

Ἐν τῇ τοῦ Πάσχα ἡμέρᾳ φαειρῶς χορεύσωμεν, καὶ τῇ Παρθένῳ τῇ, Καίρε, λαμπρῶς βοήσωμεν· αὐτὴ γὰρ πρόβλεψεν ἡμῖν τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀθανασίας ἐγένετο τῆς θύρας τὸν τῶν ὧων Θεὸν κηρύσσασα.

Ἐν καμίνῳ παῖδες Ἰσραὴλ.

Τῷ σταυρῷ σου λύσας τὴν ἀρὰν ἐτίθης ἐν μνημεῖον, καὶ ἔδου τὸ ζοφερώτατον, Χριστέ, ὡς δυνατὸς καθεὶλες βασίλειον, καὶ ἀνέστης πᾶσαν τὴν κτίσιν σαυτῷ συναναστήσας· ὅθεν σε ὑμνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἀναθάντος σου ἐν τῷ σταυρῷ ὁ ἥλιος ἐσέσθη· εἰς ἔδου δὲ καταθάντος σου φῶς ἔλαμψε ψυχαῖς, ἐν σκότει, φιλάνθρωπε, ὑπαρχούσαις ποιμαινομέναις ὑπὸ πικροῦ θανάτου· ὅθεν σε ὑμνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Δεδεμένον λύσόν με, Χριστέ, σειραῖς ἁμαρτημάτων, καὶ λάμψον μοι μετανοίας θείαν ἑλλαμψίν, ὦτερ, ὁ σκότους βυσσάμενος τοὺς ἀνθρώπους τοῦ αἰωνίου τῇ σῇ, Χριστέ, ἐγέρσει, ἦν ὑμνολογούμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἐν ἀγκάλαις φέρουσα Χριστὸν ἐκ τοῦ σωματωθέντα, Παρθένε, αὐτὸν δυσώπει· ἐ[να]γκαλίσασθαι καμὲ, νῦν περιπλανώμενον ἀνοδίας πάσαις τοῦ βίου, καὶ πταίσμασι μυριοῖς συναντῶντα γνῶμη, ἐφθύμω καθ' ἐκάστην.

Τύπος τῆς ἀγνῆς Λοχείας σου.

Ἰδεν ἥλιος σταυρούμενον μέσον ληστῶν σε, Λόγε, ἥλις ἄδυτος, καὶ ἐσκότασεν ἔρη, βουνοὶ τε καὶ θάλασσα ἐκλονήθησαν· ἔδης ἐτρόμαξεν, δεσμίους ἀπολύσας· οὕς περ κατεῖχεν ἀνυμνοῦντάς σε.

Ὡφθης ὥς περ μέγας ἥλιος ὑπὸ τὴν γῆν μὲν δύνας, ἐξαναστάσας δὲ ἄδυτος, ὦτερ, ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ κατηύγασας· ἀκαταπαύστως μεγαλύνωμεν.

ὦτερ Ἰησοῦ, ὁ θάνατον τῷ σῷ θανάτῳ λύσας, ἐξαναστήσας δὲ πάντας τοὺς ἐκεῖ κατεχομένους,

Ανάστησον κατωτάτου με λάκκου, κραυγάζω σοι, A me solutum surgere a profundo lacu peccatorum meorum.

Ἦλθον μυροφόροι κλαίοντες ἐπὶ τὸ μνήμα θρόνου, καὶ μὴ εὐροῦσαι σε, ἴδον ἐν λευκοῖς προσκαθεζόμενον ἄγγελον, καὶ βῶντα· Ἡγέρθη ὁ Κύριος, σπεύσατε ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ τὴν ἔγερσιν.

Φρίττει πᾶσα κτίσις, Δέσποινα, τὸ ὑπὲρ νοῦν μυστήριον τῆς λοχείας σου· τίτεις γὰρ Θεὸν Ἐμμανουήλ, χρηματίζοντα δι' ἡμᾶς, παναμώμητε, ἄνθρωπον, τὸν λύσαντα θανάτου τὴν δύνασταιαν ἐν σταυρῷ αὐτοῦ.

**Ὁρ φρίττουσιν ἄγγελοι.*

Θρηγεῖ πᾶσα κτίσις σου τὸ πάθος, ἀγαθὲ· ὁ ἥλιος σβέννυται σοῦ δύναντος σταυρῷ, καὶ οἱ ἐν τῷ σκότει καθεργάμενοι ποτὲ μέγα φῶς δρῶσιν ὑμνοῦντές σε, B οἱ κτήριον.

Ἐτρόμαξεν ᾄδης σε ἰδὼν μετὰ ψυχῆς πρὸς τοῦτον, γενόμενον Χριστὲ παμβασιλεῦ, καὶ τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀπεδίδου νεκροῦς ἀνυμολογοῦντας· τὴν σὴν φιλανθρωπίαν.

Ἀράβης τοῦ μνήματος, Χριστὲ, ἔξαναστάς φερούσας ἀρώματα ταῖς θείαις γυναῖξί· καὶ τούτων τὸν θρῆνον μεταποιήσας, παράκλησις πάντων ἀπάρχων εἰς αἰῶνας.

Ἰδοῦσα δὲ ἔτεκες Θεὸν ἐκ τῶν νεκρῶν ὡς ὦπθης ἔμπροσ, Παρθένε Μαριάμ· αὐτὴν οὖν δυσώπει, πᾶσαν λύπην, ἀγνή, τῆς ἡμῶν καρδίας τελείως ἀπαλειψαμένη.

Τὴν φωτοζόρον.

Ἦς κατεβῆν ἐν ξύλῳ ἐθελουσίως τεθέντα, ὁ εὐγνωμότατος ληστής, Μνήσθητί μου, ἔδοξα, ἡνίκα εἴθης, Ἰησοῦ, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, καὶ γέγονε παραδείσου οἰκίτωρ πίστει μόνῃ ἀληθεῖ δικαιοθεῖ.

Σὲ κατιδὼν ἐνεκρώθη ἐν τοῖς νεκροῖς, Σῶτερ, ᾄδης· καὶ ἀπεδίδου τοὺς νεκροὺς οὐς κατέπιε πάλαι, δοξολογοῦντάς σου, Χριστὲ, τὴν ἀβύρτητον δύναμιν, τὸ εἶδος, τὴν πολλὴν εὐσπλαγγνίαν· δι' ἧς σῶσον καὶ ἡμᾶς, παμβασιλεῦ.

Ἦλθον κομίζουσαι μύρα ἐπὶ τὸ μνήμα γυναῖκες, καὶ κατιδοῦσαι σε, Χριστὲ, ἐκ νεκρῶν ἔγερθέντα, χαρὰς ἐπλήσθησαν πολλῆς, καὶ ἀποστόλοις σου ἀπήγγειλαν ὡς ἡγέρθης ἐκ τάφου, συνεγείρας κόσμον ἔλον ἑαυτῷ.

Θαύματος ὑπερφανὲς ἡ δροσοδόλος.

Θάνατον ἐθελουσίως κατεδέξω ἀνυψούμενος σαρκὶ ἐν ξύλῳ, καὶ ἔρῳ σε ἥλιος ἀπεστέβηθη, καὶ τοῦ ναοῦ ἡ φαιδρότης διεβράγη, παντοδύναμη διὸ σε ὑμνοῦμεν, ἀναμύλωντες· Εὐλογεῖτω ἡ κτίσις.

Ἔβλεψαν οἱ ἐν σκιᾷ πάλαι θανάτου καθεζόμενοι ἄδυστον φέγγος, ἐν αὐτοῖς σου, Κύριε, καταβάντος μετὰ ψυχῆς· καὶ δεσμῶν τῶν αἰωνίων ἀπελύθησαν, μεγάλως ὑμνοῦντές σε, καὶ λέγοντες· Εὐλογεῖτω ἡ κτίσις.

Ὁρθῆσαι πρὸς τὸ μνημεῖον ἀπελθεῖσαι ἐξαστράπτοντα ἄγγελον εἶδον αἱ γυναῖκες, λέγοντας· Ἐξανέστη ὁ Λυτρωτὴς, τί τὸν ζῶντα ἐν νεκροῖς εἰ λογίζεσθε; ἐμπλησθεῖσαι χαρὰς ἀναδοῦσατε· Εὐλογεῖτω ἡ κτίσις.

A me solutum surgere a profundo lacu peccatorum meorum.

Cum sicut venerunt mane aromata ferentes ad monumentum et non invēientes te, viderunt ibi sedentem angelum albis indutum et clamantem : Surrexit Dominus ; festinantes annuntiate discipulis ejus resurrectionem.

Stupet, o Domina, omnis creatura super mysterium tui partus mentibus nostris impervium, paris enim Deum Emmanuel negotiantem propter nos de salute hominum et evertentem cruce sua mortis imperium.

Ad quem stupent angeli.

Deflect omnis creatura passionem tuam, o summe bone ; sol obscuratur occidente te super crucem, et qui detinebantur in tenebris magnam viderunt lucem, tuam celebrantes misericordiam.

Tremefactus est infernus cum vidit te in anima venientem, Christe rex omnipotens, restituitque omnes a saeculo defunctos tuam laudantes philanthropiam

Suscitatus e tumulto visus es a mulieribus piis aromata ferentibus, et in gaudium vertisti luctus earum, cum sis omnium consolatio per omnia saecula.

Videns quem genuisti a mortuis resurgentem repleta es gaudio, Virgo Maria. Roga igitur illum, immaculata, ut omnem auferat dolorem a cordibus nostris.

Quae nobis attulit lucem.

Cum vidit Jesum voluntarie affixum cruci, bonus latro exclamavit : Jesu, memento mei, cum veneris in regnum tuum, et factus est incola paradisi, sola fide sua vere justificatus.

Te videns inter mortuos, ad nihilum reductus est infernus, restituitque quos absorbuerat mortuos, tuam celebrantes potestatem et misericordiam magnam per quam salvare nos digneris dominator omnium.

Mulieres venerunt ad monumentum ferentes aromata ; videntes te, Christe, a mortuis surrexisse magno completæ sunt gaudio, nuntiaveruntque apostolis quia per resurrectionem tuam totum exsuscitasti mundum.

Rex natura sua admirabilis.

In carne erectus super crucem mortem subire voluisti quod videns sol obscuratus est et scissum est velum templi ; quamobrem laudamus te, omnipotens, canticis nostris, omnis creatura benedicat tibi.

Qui olim sedebant in umbra mortis inaccessible viderunt lumen. Cum descendisti, Christe, cum anima inter illos, ex vinculis ereptisunt æternis, alte decantantes tibi Hymnum dicentes : Omnis benedicat creatura.

Mane cum venerunt ad monumentum, viderunt angelum qui dixit eis : Surrexit Liberator noster ; quid est quod adhuc illum queritis inter mortuos ? Gaudio repletæ clamate : Benedicat omnis creatura.

Filius tuus, o immaculata, destructis inferis, a mortuis surrexit : ora illum, Virgo, ut liberet a maculis peccati et poenis nos cantantes in fide : Benedicat omnis creatura.

Extraordinarium stupendumque portentum video.

Libenter pendens de cruce, sanasti nos, Salvator, a vulnere quod infixerat primus parens ; positusque in sepulcro expergefecisti tecum ibi dormientes, celebrantes nunc tuam misericordiam.

Cum apostolorum chorus vidit te olim suscitatum, Domine, cum tremore et jubilatione te adoraverunt prostrati ; clamabas illis : Ecce implentur quæ dixeram vobis : nolite igitur esse tristes, sed annuntiate gentibus.

Joseph iustus te involutum sindone mundo deposuit amans in sepulcro novo ; tu vero confregisti portas et vectes inferni, indeque extraxisti mortuos quos antea per vim absorbuerat mors.

Lætatae sunt aromata ferentes cum tuam audierunt resurrectionem ; unde clamabant apostolis : Currite festinantes, nolite constriari, sed gaudete ; a mortuis enim surrexit Dominus omnium.

Virgo cum vidisses Filium incomparabili decore surgentem de sepulcro sicut sponsus procedens de thalamo, repleta es jubilatione : precare ut nos laudantes te eruat a corruptione peccati et a poenis.

Hæc est dies quæ vocatur sancta.

Gloria Christo qui interfecit inimicum sedemque descendens, evertit illius imperii et ad vitam revocavit mortales quos per vim absorbuerat, quique nunc collaudant illum per omne sæculum.

Ecce, clamabat ferentibus aromata mulieribus angelus splendore relucens, locus in quo positus fuerat qui potestate sua evertit inferos : nolite ergo querere hunc, qui vita est, inter mortuos.

Inferi contra te, Verbum, debellantes devicti sunt utpote imbelliores quam ut tibi resisterent ; et brevi, jubente te, quam voraverant prædam evomuerunt ; ideoque liberati, unanimiter tuam concelebrant potentiam.

Videns, o Virgo, resuscitatum a mortuis Verbum quod ineffabiliter in cruce pepereras, anima tua fuit gaudio repleta, celebrasque sæculum per omne illius misericordiam.

Illuminare, illuminare.

Qui Dominus es horarum dierumque, tu Redemptor in die et hora sexta conviciis onustus, misericors crucem subire voluisti ut liberares nos omnes, Patrique dares satisfactionem.

Gemebundus resistit tibi infernus, o Salvator, sed brevi quos tenebat captivos emitit, tuam, o Verbum, incomprehensibilem potentiam et bonitatem celebrantes.

Festinantes in primo mane venerunt mulieres ad ungendum corpus tuum sacratum, et angelus dixit eis : Magnus vitæ Magister surrexit, repletae estote lætitia cœlesti.

Νέκρωσιν, Ἀγνή, ὁ οὗς τοῦ ἄδου ἐργασάμενος ὕψος, Παρθένε, ἐκ νεκρῶν ἐγήχερται· ὃν δυσώπει ψθοροποιοῦ ἁμαρτίας λυτρωθῆναι καὶ κολάσεως πάντας τοὺς ἐν πίστει ἀναμείποντας· Εὐλογεῖτω ἡ κτίσις.

Μυστήριον ξένον ὄρω καὶ παράδοξον.

Ἰώμενος τοῦ πρωτοπλάστου τὸ ἀλγῆμα ἡλγήσας κρεμάμενος, Σῶτερ, ἐθειλουσίως ἐν ξύλῳ, τεθεῖς δὲ ἐν τάφῳ ἐκὼν, τοὺς ὕπνουσας συνανέστησας σαυτῷ, ἀνυμνοῦντας τὴν φρικτὴν οἰκονομίαν σου.

Ὡς ἐβλεψέ πάλαι χορὸς ἀποστόλων σε ἀναστάντα, Κύριε, φῶδες τε καὶ χαρὰ προσεκύνη· πρὸς οὗς ἀνέβδας, Ἰδοὺ αἱ ἐκδόσεις τῶν ρημάτων μου· μὴ οὖν σκυθρωπάτε ὑμεῖς, ἀλλ' ἐπαγάλλεσθε.

Β Συγγνώμη σε, Σῶτερ, εἰλήσας κατέθετο Ἰωσήφ ὁ δίκαιος πόθῳ ἐν καινοτάτῳ μνημείῳ· πύλας δὲ τοῦ ἄδου σαφῶς καὶ μοχλοῖς συντρίψας ἡγεiras νεκρῶς, οὗς ὁ θάνατος ἰσχύσας πρὶν κατέπειν.

Ἠγάλλοντο αἱ μυροφόροι ἀκούσασαι τοῦ Χριστοῦ τὴν ἔγερσιν, ὅθεν τοῖς ἀποστόλοις ἐδόκιν· Δράματε σπουδαίως, ἰδοὺ μὴ λυπεῖσθε, ἀλλὰ χαίρετε ὑμεῖς· ἐξηγήθη ἐκ νεκρῶν ὁ πάντων Κύριος.

Φαιδρότατον ὁδὸν ἐν χάλλει ἀσύγκριτον, ὡς νομφίον βλέψασα, Κόρη, ἐκ τῆς τοῦ τάφου παστάδος Χριστὸν ἀναστάντα, χαρὰς ἐπληρώθη· ὃν ἰκέτευς φθορὰς καὶ κολάσεως ρυσθῆναι τοὺς ὕμνουσάς σε.

Αὕτη ἡ κλητὴ καὶ ἀγία ἡμέρα.

Αἰετῶν Χριστῷ τὸν Ἐχθρὸν καθελόντι, καὶ σκυλευσάντι ἄδην τῇ πρὸς αὐτὸν καταβάσει, καὶ ζωώσαντι τοὺς βροτοὺς οὐσπερ ἰσχύσας κατέπειν ἀνυμνολογούντας αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἰδε, γυναῖξί μυροφόροις ἐβόα ὁ φανερὸς ἐξαστράπτων τόπος, ἐν ᾧ κατετέθη ὁ τὸν θάνατον, καὶ τὸν ἄδην καθελὼν τῇ δυνάμει αὐτοῦ· μὴ οὖν ἐν νεκροῖς τὴν ζωὴν ἐπιζητεῖτε.

Ἄδης συναντήσας σοι κάτωθεν, Λόγε, ἐπικράνη μὴ σθένων σοι προσεγγίσαι, καὶ τάχος οὗς κατέπειν ἀπεδίδω νεκρῶς τῇ κελεύσει σου, ἀνυμνολογούντας· τὸ σὸν σὺμφωνῶς κράτος.

Ἰδες ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα, Παρθένε, ὃν σαρκὶ ἀπορρήτως ἐκυοφόρησας Λόγον, καὶ χαρὰς τὴν ψυχὴν ἐπληρώθης, τὴν αὐτοῦ συγκατάθεσιν ἀνυμνολογούσα εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Φωτίζου, φωτίζου.

Ἐρῶν ἡμερῶν τε Δημιουργὸς ὢν, Λυτρωτὰ, ἐν ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ ἔκτῃ ἱπνοειδίστον θέλων ὑπέστης, οἰκτίρμων, σταυρὸν, ἵνα ἡμᾶς πάντας ἐκλυτρώσῃς, καὶ καταλλάξῃς, Χριστέ, τῷ Πατρὶ.

Στενάδων ὁ ἄδης καθυπανετῆ σοι, Λυτρωτὰ, καὶ σὺν τάχει δεσμώτας οὗς εἶχεν ἀπέστελεν, θείας φωναῖς ἀνυμνοῦντάς σου τὴν ὑπὲρ νοῦν, Λόγε, δυναστεῖαν καὶ φοβεράν συγκατάθεσιν.

Ἦλθον μετὰ μύρων ὁρθροῦ βαθεῖος ἐν σπουδῇ τοῦ μυρίσαι σου σῶμα γυναῖκας τὸ δυχραντον, καὶ πρὸς αὐτάς ἐφη ἄγγελος· Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς ἠγέρθη, χαρὰς ἐνθόως πληρώθητε.

Φῶς τὸ ἐπιλάμψαν τοῖς καθημένοις ἐν σκιᾷ τοῦ Α θανάτου, Παρθένη, ἐκ νεκρῶν ὡς ἔβλεψας ἐξανασταῖ-
λαν ὡς ἥλιον σὺν γυναιξὶ πάσαις μυροφόροις ἔδοξο-
λόγεις χορεύουσα.

Τὸ φασινὸν ἡμῶν ἐξανασταῖ λόγ.

Ἀῆμος Ἐδραῖον σε τὸν μακρόθυμον, Λόγε, ἐσταύ-
ρωσε, δῆμον ἀπειρον καὶ ἔθνη ἅπαντα τῇ σὴ σταυ-
ρώσει σώζοντα, φιλόδυνωπε Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Οὐ παρεσάλευσας λίθου σήμαντρα τῇ ἀναστάσει
σου, ὡς οὐκ ἤνοιξας ἐν τῇ γεννήσει σου τῆς παρθε-
νίας κλεῖθρα τῆς τεκούσης σε, Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Ξένῳ τῷ σχήματι θεασάμεναι θειῶς ἀστράπτοντα
τὸν ἀσώματον γυναῖκα ἐκθαμβοὶ γεγεννημένοι ἤκουον·
Μὴ κλαίετε, ἀνέστη ὁ Κύριος.

Ἄγιον Κύριον τῶν δυνάμεων, ἀχραντε, τέτοκας, τὸν
κενώσαντα ἑαυτοῦ βασιλεῖα Θεογεννητοῦ, καὶ συναν-
ατήσαντα ἀνθρώπου τὸ φύραμα.

Τὸν τοὺς ὁμολόγους ἐν καμίνῳ.

Τὸν θέλουσίως σταυρωθέντα καὶ τεθέντα ἐν τάφῳ,
καὶ καταργήσαντα τοῦ θανάτου τὸ κράτος Χριστὸν τὸν Θεόν.

Ἄφθης γυναιξὶν ἐγγεγεμμένος ἐκ τοῦ μνήματος,
Σῶτερ, εὐαγγελιστρία· ἀποστεῖλας αὐτάς ἀποστόλοις
σου· διὸ σε ἀνυμνολοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶ-
νας.

Θάνατον, Χριστέ, τῷ σὺ θανάτῳ θανατώσας ἀν-
έστης, καὶ ἀθανάτου σου τοὺς θανόντας ζωῆς κατ-
ηξίωσας· διὸ σε ἀνυμνολοῦμεν εἰς πάντας τοὺς
αἰῶνας.

Ἐφης μαθηταῖς ἐγγεγεμμένος· Εἰς τὸν σύμπαντα
κόσμον κηρύττει σπεύσατε τὴν ἐμὴν δυναστείαν, ἐξ-
αίροντες τὸ σκότος τῆς πολυθείας φωτὶ τῆς ἀλη-
θείας.

Ὡς τῶν οὐρανῶν ὑψηλότερα, καὶ Χερουβὶμ ὑπερ-
τέρα τιμωτέρα τε, παναγία Παρθένη, τῆς κτίσεως,
δοξοῦσαι ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀεὶ σε δοξαζόντων.

Τὴν ζωοδόχον ἀγίην τὴν ἀνάκτορον.

Ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ πᾶσα σήμερον, καὶ εὐφροσύνην
νεφελαι βανάτωσαν· ὁ τῆς δόξης Κύριος σταυρωθεὶς
ἐγγίγεται, φθορὰς θανάτου ἡμᾶς ἐλευθερώσας, καὶ
ἀφθαρσίᾳ λαμπρύνας ὡς εὐσπλαγχνος.

Μύρα ποτὲ κοιμίζουσαις σὺν δάκρυσι ταῖς ἱεραῖς
γυναιξὶν ἀπεφθέγγετο ὁ ἀστράπτων ἄγγελος φαι-
δρῶς· Ἐν τῷ μνήματι μετὰ νεκρῶν τὴν ζωὴν τί ἐκ-
ζητεῖτε; Ἰδοὺ ἀνέστη φωτίσας τὰ σύμπαντα.

Ἡ φωταυγὴς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἔγερσις ὑπὲρ ἡλίου
αὐγὰς καταλάμπουσα, τοὺς πιστοὺς ἐν Πνεύματι εἰς
αἰῶνας ἅπαντας φωταγωγεῖ, ὁδηγεῖ πρὸς σωτηρίαν,
ἣν καθαρῶ λογισμῷ ἐορτάσωμεν.

Νενεκρωμένους ἡμᾶς παραπτώμασιν ἡ τὴν ζωὴν
τὴν αἰώνιον τέξασα, Θεοτόκε, ζώωσον, καὶ ποιεῖν εὐ-
έδωσον τὰ πρὸς ζωὴν ἀληθῶς καθοδηγοῦντα, ὅπως
πιστῶς σε ἀεὶ μεγαλύνωμεν.

Τὸν ἐν καμίνῳ τοῦ πυρός.

Τὸν ὑψωθέντα ἐν σταυρῷ καὶ ταφέντα ἐν σαρκὶ

Cum vidisti, Virgo, lumen, seilentes in umbra
mortis illuminans, surgens ex mortuis ut sol,
miscens te mulieribus quæ serebant aromata, cum
illis conglorificabas Dominum.

Lumen productio nobis.

Populus Hebraicus affixit te cruci longanimitate
patientem, et tuo hoc supplicio mundum infinitum
omnesque gentes salvantem, valde misericors
Dens noster.

Non confregisti sigillum lapidis in resurre-
ctione tua, sicut in nascendo matris parturientis te,
Dens noster, vulvam non aperueras, intacta ejus
virginitate.

B Mulieres cum vidissent angelum præter morem
vestitum luceque refulgentem cælesti, obstupue-
runt hæc audientes verba: Nolite flere, resurre-
xit Dominus.

Peperisti, immaculata, Dei parens sanctum Do-
minum Dominationum, inferorum eversorem et
secum omnes homines assurgere facientem.

Hymnum in fornace cantantes.

Voluntarie crucifixum et positum in sepulcro
Christum Deum, irritam facientem potestatem
mortis celebremus.

Visus es, Salvator, mulieribus a monumento
evigilatus, quas mittis ad apostolos hoc nuntiatur-
as quapropter laudamus te per omne factum.

C Christe, morte tua mortem resurgens destruxisti
et dignos effecisti mortuos qui vitam haberent
æternam; quamobrem benedicimus tibi sæculum
per omne.

Exsuscitatus dixisti discipulis: Festinantes ite
per totum mundum nuntiantes meam potentiam
fugantes gentilitatis tenebras ut locus detur luci
veritatis.

Cum super cælos sis exaltata et præmines Che-
rubim, plus honoranda cæteris omnibus creaturis,
Virgo omnino sancta, funde preces pro glorifican-
tibus te confidenter.

Fontem vitæ in æternum scaturientem.

Lætare hodie, omnis terra, pluantque nubes ju-
bilationis rorem: Deus gloriæ crucifixus resurre-
xit liberans nos a corruptione mortis, decoransque
utpote valde misericors immortalitate.

D Angelus splendore refulgens piis dicebat mulie-
ribus olim aromata ferentibus cum lacrymis:
Quid est quod queritis auctorem vitæ inter mor-
tuos? ecce resurrexit cuncta illuminans.

Hanc piis celebremus cantibus resurrectionem
nostri Dei, quæ splendore superat radios solis,
illuminare per omne sæculum omnes in Spiritu si-
deles, ducitque per viam salutis.

Mater Dei quæ hunc genuisti qui vita est, salva
nos peccatis nostris mortuos, et da nobis operari
quæ ad vitam ducant æternam ut te semper extol-
lamus.

In fornace ignis.

Christum voluntarie erectum in cruce, et tunu-

lō in carne mandatum, portasque ferreas et vectes inferni in resurgendo tertia die confringentem glorificemus.

Lætamini, cœli, lætare, terra, cum hominibus surrexit Christus et apparens discipulis congregatis replevit gaudio corda illorum.

Gaudete, clamavit auctor vitæ sistentibus mulieribus quæ suos sacros erant complexæ pedes ad quorum incessum olim conterrita fuit prima parens Eva in paradiso.

Cantibus sacris laudamus te, Mater Dei, cunctis sanctitate cœlorum ordinibus præeminentem et pontum divinum factam per quem nos mortales transferimur ad supernaturales jubilationes.

Verbum Deum de Deo.

O Hebræorum dementia! quomodo injuste damnaverunt ad mortem crucis Christum solum justum et insufflantem mortuis vitam sua potestate divina; reverenter ejus resurrectionem celebremus.

O Christe, resurrectio omnium e sepulcro surrexisti sigillis integris, et discipulis apparnisti illos arcana docens et clamans: Ite in universum mundum, gloriam meam annuntiantes.

Hæc est dies sanctissima resurrectionis, consolatio animarum nostrarum, dies jubilationis et invitans ad eam festo celebrandam exclamandumque: Gloria tibi, Pater, et tibi, Fili, et tibi, Spiritus sancte.

Virgo, quæ lumen peperisti, illumina precibus tuis et sensus et corda nostra, cupiditatum nostrarum caliginem fugans, efficiensque nos participes hujus diei quæ vesperum non habet.

Popule meus, ad legem attendite.

Tu qui hominem manu tua plasmasti, Omnipotens, manus tuæ clavis affixæ sunt cruci ut nos de manu inimici liberares.

Postquam dirupisses virga tenebrosam inferni carcerem conquisitos a te captivos traxisti ad te illoque tua potentia exsuscitasti.

Apostoli videntes te, Christe, post tres dies a tumultu suscitatum adoraverunt et per orbem terrarum tuam nuntiaverunt resurrectionem.

Gementes et flentes iverunt ad monumentum sanctæ mulieres, et ibi didicerunt te, Christe, surrexisse.

Hunc qui continet omnia concepisti, Virgo potens, qui confregit inferorum portas, et surrexit tertia die, sicut dixerat.

A Moyse conspectum in rubo.

Exaltatus in cruce consurgere fecisti mundum et positus, Salvator, in sepulcro dormientes expergefecisti, tuam laudantes misericordiam magnam.

Per tuam ad mortuos descensionem, mortem attulisti inferno, confregistique portas et vectes

A ἐθελουσίως, καὶ συντερίψαντα πύλας τὰς σιδηρὰς καὶ μοχλοὺς τοῦ ᾧδου, δοξάζωμεν Κύριον τὸν ἐξανστάντα τριήμερον ἐκ τάφου.

Ἀγαλλιάσθω, οὐρανὸς, εὐφραίνεισθω καὶ ἡ γῆ, σὺν τοῖς ἀνθρώποις· ὁ Χριστὸς ἐξανέστη, καὶ τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς ἐφάνη, οἷς συναλιζόμενος, τούτων εὐφροσύνης ἐπλήρην τὰς καρδίας.

Δακρυροῦσας γυναῖξί τὴν χερὸν ὁ ζωοδότης ἐπεφώνει ἀφαιμέναις τῶν τούτου ἱερωτάτων ποδῶν, ὡς πάλαι τὸν χρόνον πεφόδεται ἡ προμήτωρ Εὐα ἔνδον τοῦ παραδείσου.

Ἰερωτάταις σε φωναῖς τὴν μητέρα τοῦ Θεοῦ δοξολογοῦμεν, ὡς τῶν ἀνω ταγματίων ἀγιοτέραν σαφῶς, καὶ θεῖαν γέφυραν μεταγούσαν πρὸς ὑπερκosμίους βροτοὺς χοροστασίας.

B *Τὸν ἐκ Θεοῦ Θεὸν Λόγον.*

Ὁ τῆς Ἑβραίων ἀνοίας! πῶς ἐν ξύλῳ ἀδίκως θανεῖν καταδικάζουσι Χριστὸν δίκαιον μόνον ὑπάρχοντα, καὶ νεκροῖς τοῖς ἐν ᾧδῃ ἐμπνέοντα ζωὴν θεαρχικῶς; Οὐ τὴν θεῖαν τιμῶντες ὀνοῦμεν ἐξανástασιν.

Σπραγίδων ἐπικαιμένων ἐξανέστης τοῦ τάφου, ἡ πάντων ἐξανástασις, Χριστέ, καὶ μαθηταῖς πεφανέρωσαι, τὰ ἀπόβρῃτα τούτους διδάσκων, καὶ Πορεύεσθε, βροῶν, εἰς τὸν σύμπαντα κόσμον κηρύττοντες τὴν δόξαν μου.

Ἡ τῆς ἐγέρσεως; αὕτη παναγία ἡμέρα παράκλησις ὑπάρχουσα ψυχῶν, καὶ εὐφροσύνη χαρμόσυνο· τοῖς πιστοῖς συγκαλεῖται ἐνθῶς ἐορτάζειν καὶ βοᾶν· Ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός τε καὶ θεῖον Πνεῦμα, δόξα σοι.

C Φωτοκυήτορ Παρθένε, τῷ φωτὶ σου τῷ θείῳ καταύγασον ἡμῶν τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς καρδίας προσείλαι; σου· τῶν παθῶν τὴν ὀμίχλην σκεδάζουσα, καὶ πάντας κοινωνοὺς ἀνεσπέρου ἡμέρας ἐργαζομένη χάριτι.

Προσέχετε, λαὸς μου, τὴν νόμον.

Χεῖρὶ σου ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον, τὰς χεῖρας προσήλωσαι, Παντοδύναμε, ἐπὶ τοῦ ξύλου, τῆς τοῦ Ἑχθροῦ χειρὸς ἡμᾶς ἐκλυτρούμενος.

Ῥαπίσας τὸ τοῦ ᾧδου ἀφώτιστον, Χριστέ, δεσμότηριον, οὗ ἐκίχτητο εἰλας δεσμώτας, καὶ σεαυτῷ ὡς δυνατὸς ἐξανέστησας.

Ἰδόντες σε, Χριστέ, προσεκύνησαν ἐκ τάφου τριήμερον οἱ ἀπόστολοι ἐγγηγεμένον, καὶ πανταχοῦ τὴν σὴν ἐκήρυξαν ἔγερσιν.

D Στενάζουσαι καὶ δάκρυα ῥαίνουσαι τὸν τάφον τὸν ἅγιον καταλάμβανον θελαί γυναῖκες, καὶ ἐδιδάσκοντο Χριστοῦ τὴν ἀνάστασιν.

Τὴν πάντων συνοχέα συνέλαβας πανάμωμε Δίεποινα, τὸν συντερίψαντα ᾧδον τὰς πύλας, καὶ ἀναστάντα καθὼς εἶπεν τριήμερον.

Τὸν ἐν τῇ βάρῃ Μωϋσῆ.

Ἐν τῷ σταυρῷ ὀφύβηθαι συνανύψωτας κόσμον, καὶ τεθεῖς ἐν μνημεῖῳ τοὺς μνήμασι, Σῶτερ, ὀπνοῦντας ἐξεγείρεις, τὴν σὴν δοξολογούντας μεγάλῃν εὐσπλαγχνίαν.

Σὺ καταλθὼν ἐν νεκροῖς ἀπενεχρώσας ᾧδην, καὶ συντέριψας, πύλας τοῦ θανάτου καὶ μοχλοὺς, καὶ

τοὺς πεπεδημένους ἐξάγεις ἐν ἀνδρείᾳ, ἢ πάντων σωτηρία.

Ἄφθης τοῖς σοῖς μαθηταῖς ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, ἐφ' ἡμέρας, οἰκτίρμων, τεσσαράκοντα, αὐτοῖς πιστούμενος, κηρύττει εἰς ἅπαντα τὸν κόσμον Θεὸν ἐγγεγερμένον.

Σὺ εἰ ἢ πάντων ζωῇ, σὺ νεκρῶν καὶ τῶν ζώντων ἢ παράκλησις, Λόγε, καὶ χαρὰ καὶ φωτισμὸς ὁ λάμπας ἐκ Παρθένου, καὶ ἀναστὰς ἐκ τάφου εἰς πάντων σωτηρίαν.

Τῶν τηγνῶν τίς ἤκουσε τοιοῦτον;

Ὁ σταυρωθεὶς τριήμερος ἀνέστης, καθὼς προεῖπες, ἐκ νεκρῶν, συναναστήσας τὸν κόσμον τῇ ἀναστάσει σου· καὶ γυναῖξι μυροφόροις πρώταις ἐφάνης φθεγξάμενος τὸ, Χαῖρε, πάντων χαρὰ τῶν ἐκ ψυχῆς σε ποθούντων, πολυέλεε.

Νῦν ἡ φθορὰ ὑφάνισται· Χριστὸς γὰρ ἡ ἀφθαρσία καὶ ζωὴ ἐκ τῶν νεκρῶν ἐξηγέρθη, καὶ συναλλίσκεται τοῖς ἑαυτοῦ ἀποστόλοις, διδάσκων τοὺτους τὰ κρείττονα καὶ θεῖα, καὶ προσφωνῶν· Ἀπὸ Ἱερουσαλὺμ μὴ χωρίζεσθε.

Μύρα ποτὲ σὺν δάκρυσι φεροῦσαις ἄγγελος ἐφη γυναῖξι, Μετὰ νεκρῶν τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα; Σήμερον καθὼς προεῖπεν ἡγέρθη, οὐκ ἐστὶν ὧδε, κενώσας τὰ μνημεῖα, καὶ τοῖς νεκροῖς ἀθανάσιαν ἐμπνεύσας ὡς φιλόανθρωπος.

Ἐκ τῶν νεκρῶν ἰδοῦσα, Θεοτόκε, τὸν σὸν Υἱὸν τε καὶ Θεόν, ἐγγεγερμένον, ἐκλήσθης χαρὰς, ὑπάρχουσα πάντων αἰτία χαρὰς τε καὶ εὐφροσύνης· διὸ σε χαρμοσύνης πᾶσα ψυχὴ ὑμνολογεῖ καὶ δοξάζει, Ἄειπάρονε.

Ἐξήγησεν ἡ ἔρημος ὡς ἐκ χρίνον, Κύριε.

Ἡ κτίσις θεωροῦσα σε ἐπὶ ὕλου πάσχοντα ἐδελοσύως, ἀδελπότης, ἡλλοιώθη καὶ ἐκυμαίνετο, καὶ νεκροὶ ἐκ τῶν τάφων ἐξανίσταντο.

Γενόμενον ἐν βῆσιν σε, ζωοῦσα Κύριε, μετὰ ψυχῆς ὡς ἐβλεψέν ὁ παμφύγος θάνατος; ἐπληξεν, ἀπολύων δεσμώτας οὐδ' κατέστινεν.

Ἐκλήσθη πᾶσα κτίσις χαρὰς, οἰκτίρμων Κύριε, ἐν νεκρῶν ἐγέρσει σου· ἐν γὰρ ταύτῃ κόσμον συνήγειρας, καθελὼν τοῦ θανάτου τὰ βασίλεια.

Ῥομφαία τὴν ψυχὴν σου, Ἄγνη, διέλθεν, ἀχραντε, ὅτε Χριστὸν σταυρούμενον ἐθεάσω· χαρὰς ἐκλήσθης δὲ ἐγερέντα ἐκ τάφου τοῦτον βλέψασα.

Κάμινός ποτε πυρὸς ἐν Βαβυλῶνι.

Θνήσκεις ἐν σταυρῷ ζωὴ ὑπάρχων πάντων, καὶ ὡς νεκρὸς ἄνους ἐν μνήματι ἐτίθης, μακρόθυμε· καὶ τριήμερος ἐγγεγέρσαι εἰς κόσμου ἐξανάστασιν· ὅθεν ἐν εὐφροσύνῃ δοξολογοῦμεν τὸ κράτος σου.

Ἦκουσε Σιών τὴν ἑγερσιν Κυρίου, καὶ εὐφροσύνης νῦν πεπληρωταί· θυγατέρες ταύτης δὲ προφανῶς ἡγαλλιάσαντο, καὶ μαθηταῖς ἐκήρυττον λέγουσαι· Μὴ λυπεῖσθε, ὁ ζωοῦντες ἐγγεγέρται.

Ὁρθραὶ σπουδῇ γενόμεναι γυναῖκες ἐπὶ τὸν τάφον παρεγένοντο, καὶ ἐνδον προκύψασαι, ἐν λευκοῖς ἐβλεψόν ἄγγελον· καὶ φόβῳ συνεχόμεναι ἤκουον· Μὴ φοβεῖσθε, ὅντως ἀνέστη ὁ Κύριος.

Σὺ τὴν φωτεινὴν νεφέλην τοῦ ἡλίου τοῦ νοητοῦ,

A mortis, et de ejus imperio devinctos ibi in fortitudine tua eduxisti, o salus omnium.

Visus es discipulis tuis misericorditer apparens eis in multis augmentis per dies quadraginta, hortantes eos ad annuntiandum per omnem mundum resurrectionem tuam.

Tu es, Verbum, omnium vita, consolatio vivorum et mortuorum et jubilatio et lux nobis exorta es de Virgine et pro omnium salute surrexisti e tumulo.

Quis mortalium unquam audivit tale.

Crucifixus a mortuis resurrexisti tertia die, sicut prædixeras, sic mundum resuscitans ac primum apparuisti mulieribus aromata ferentibus, salutem dans illis, tu qui es valde misericors, gaudium eorum qui te toto diligunt corde.

Nunc sublata est corruptio; Christus enim immortalitas et vita surrexit a mortuis, et quos congregavit discipulos meliora et cælestia docet injungitque eis ne ab Hierosolymis discederent.

Olim Angelus dixit ferentibus aromata mulieribus: Ad quid inter mortuos queritis viventem? Christus non est hic; hodie, sicut prædixerat, surrexit, evacuans sepulcrum, mortuis insufflans utpote noster amans, immortalitatem.

Videns Dei Mater, Filium tuum et Deum surrexisse a mortuis, repleta es gaudio, cum sis lætitiæ voluntatisque nostræ causa, idcirco, o semper Virgo, ab omni vivente hymnos in tui honorem decantanti glorificaris.

Effloruit sicut lilium in deserto.

Creatura cernens te, Domine, voluntarie patientem in cruce, immutata fuit et agitata, et mortui egressi sunt e sepulcris.

Omnia absorbens mors conterrita est statim ut aspexit te vitæ datorem cum anima venientem in infernum, emisitque quos voraverat captivos.

Resurrectio tua ex mortuis, misericors Deus, omnem implevit creaturam lætitia, in hac enim die resuscitasti mundum mortis destruens imperium.

Gladus o immaculata tuum pertransivit animam, cum vidisti Christum cruci affixum; sed gaudio impleta es, viso illo e tumulo surgente.

Caminus ignis olim in Babylone.

Vita omnium moreris in cruce, et positus es ut mortuus absque habitu in sepulcro, Deus longanimis, et tertia die, ut resurgeret mundus, resurrexisti: ideo tuam læti celebramus potentiam.

Audivit Sion quia resurrexit Dominus, et superabundat nunc gaudio; filix ejus aperie lætata sunt nuntiaveruntque discipulis, dicentes: Nolite contristari, Dominus vitæ resurrexit.

Festinantes venerunt mane mulieres ad monumentum et inclinantes se ut viderent intus, Angelum conspexerunt albis vestitum quem stupefacte audierunt dicentem: Nolite timere, vere surrexit Dominus.

Nostris glorificamus te hymnis, Virgo Deo cha-

τ'σσιμα, splendidaque nubes solis mentes illuminantis, illumina corda nostra, sponsa Dei, ignaviae nostrae libidinumque tenebras dissipans.

Eterni Patris.

Statim ut sol vidit te Solem iustitiae expansum in cruce, contexit lucem, peirae scissae sunt stupefactae, infernus absque mora quos absorbuerat reddidit, tuam celebrantes fortitudinem, per quam vivunt omnes, omnipotens.

Evacuatis omnipotentia sua insatiabilis inferni gurgitibus, resurrexit in gloria qui est super omnes deos, et visus est discipulis; hunc cum Patre divinoque Spiritu adoremus.

Surrexit Dominus apparensque in tumultu sanctus Angelus aromata ferentibus dixit: Abite et discipulis tristibus flentibusque nunc in Galilaea dicite quia ibi sunt illum conspecturi.

O Immaculata, libera nos a tentationum, tribulationum libidinumque procellis; libera a tenebris a multiplicibus diaboli tendiculis, et Christum Deum nostrum indesinenter deprecare pro nobis qui te semper ut beatam celebramus.

Glorifico te, Domine, quia exaudivisti me.

Cum in crucem ascendisti, Domine, non amiseras potestatem, et descendens cum anima in inferos exemisti animas a vinculis æternis quas tecum misericors exauscitasti.

Vectes et portas inferni mirabiliter vi propria confregisti, Domine, in desertum convertisti inferos, itaque misericordiam tuam resurrectionemque gloriosam conglorificamus.

Mulieres venerunt ad ungendum corpus tuum gloriosum in monumento, ubi invento angelo sedente timore obstupuerunt; una cum iis celebramus te a sepulcro suscitatum.

Sanctum qui sanctos superat ultra quod excogitari potest peperisti, Deipara, quique mediante te, peccatorum dans remissionem liberavit sanctificavit fideles tuam celebrantes resurrectionem.

Regali decreto.

Exultatione tua super crucem naturam exaltasti humanam, Christe, et in tenebrosam orcum detrudisti Satan delapsam ab altitudine caeli, et exsurgens e tumultu mortem spoliasti.

Contrivisti vectes inferni et in fortitudine tua vinctos suscitasti simul glorificantes, tuam potentiam et tuam a monumento resurrectionem post tres dies.

Sancti cum viderunt te olim, Christe, apostoli surgentem e sepulcro cum gloria, repleti sunt gaudio clamaveruntque: Benedicite Domino.

Luctus tuus, immaculata Virgo, versus est in gaudium, cum vidisti Christum Filium tuum ac Dominum tertia die resurgentem in gloria mundumque illuminantem.

Qui ante Solem.

Misericors Deus, visus es affixus cruci duos inter latrones; positus vero in lacu inferiori consur-

A Θεοχαρίτωτε, ὑμνοῦντες δοξάζομεν· τὰς καρδίας ἡμῶν φωτίσον, τὸν σκοτασμὸν διώκουσα πάντα τῆς βεθυμίας καὶ τῶν παθῶν, Θεοῦ μφευτε.

Ἀνδρῶν Γεννήτορος.

Ὡς εἶδ' σε ἥλιο· δικαιοσύνης ἥλιε, ἐν σταυρῷ ἡλωμένον, τὸ φῶς συνέστειλε, πέτραι δὲ ἐρρήγυντο φόβῳ, ἥδης νεκροὺς τάχος ἀπεδίδον ὑμνοῦντας τὸ κράτος σου, Ζωοδότα παντοδύναμε.

Τοῦ ἄδου τὴν ἀπληστον γαστέρα ὁ Ὑπέρθεος παρὰ δόξως κενώσας ὡς παντοδύναμος, ἥδη ἐξανέστη ἐν δόξῃ· καὶ μαθηταῖς θείοις καθωράθη· αὐτὸν προσκυνήσωμεν σὺν Πατρὶ καὶ θείῳ Πνεύματι.

Ἡγέρθη ὁ Κύριος, ταῖς μυροφόροις ἔφησεν ὁ φωνεῖς ἐν τῷ τάφῳ ἅγιος ἄγγελος· Ἄπιτε, καὶ εἰπατε τοῦτο τοῖς μαθηταῖς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν, τοῦ αὐτὸν ἐκεῖ θεάσασθαι.

Ῥυσθῆναι, Πανάμωμε, ἐκ πειρασμῶν, καὶ θλίψεων, καὶ παθῶν καταγίγδους, καὶ ἀμαυρώσεως, καὶ τῶν πολυπλόκων παγίδων τοῦ Πονηροῦ, θυσώπει ἀπαύστως Χριστὴν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τῶν ἀεὶ σε μακαρίζόντων.

Ἦμῶ σε· ἀκοῆν γάρ, Κίριε.

Ἀνῆλθες ἐν σταυρῷ, Κύριε, δυναστεῖαν διεζωσμένος, καὶ κατελθὼν εὐσπλαγγχε μετὰ ψυχῆς μέχρι τοῦ ἄδου, ψυχῆς αἰωνίων δεσμῶν ἔλυσας, καὶ σεαυτῷ, οἰκτίρμων, συνανέστησας.

Συντρίψας τοὺς μοχλοὺς, Κύριε, καὶ τὰς πύλας φρικτῶς τοῦ ἄδου ἰσχυρί σου, Δέσποτα, ἐκένωσας αὐτοῦ τὸν πλοῦτον· διὰ τὴν πολλὴν σου συγκατάθεσιν καὶ τὴν σεπτὴν ἀνάστασιν δοξάζομεν.

Μυρίσαι τὸ σεπτὸν σῶμά σου ἐν τῷ τάφῳ ἦλθον γυναῖκες· εὐροῦσαι δὲ ἄγγελον καθήμενον ἐπὶ τοῦ τάφου, Χριστὲ, θειλῶσαι κατεπλάγησαν· μεθ' ὧν ὁμολογοῦμέν σου τὴν ἑγέρσιν.

Ἄγιον ὑπὲρ νοῦν τὸν Ἅγιον ἀπεκύησας, Θεοτόκε, ἁγιασμὸν λύτρωσιν καὶ ἄφραϊν ἁμαρτημάτων πιστοῖς μετετεῖλα σου παρέχοντα τοῖς τὴν αὐτοῦ δοξάζουσιν ἀνάστασιν.

Τῷ δόγματι τῷ τυραννικῷ.

Ἀνύψωσας φύσιν τῶν βροτῶν, Χριστὲ, τῇ ἐν σταυρῷ σου ἀνυψώσει, καὶ τὸν ἐξ ὕψους πεσόντα Ἐχθρὸν εἰς χάος ἀπέβρωψας, καὶ ταπεινὸς ἐξηγέρθης σκυλευσας τὸν θάνατον.

Συνέτριψας ἄδου τοὺς μοχλοὺς, καὶ τοὺς πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ, Χριστὲ, δεσμώτας ἑγείρεις, τὴν σὴν δοξάζοντας δύναμιν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ μνημείου ἐπρήμειρον ἑγέρσιν.

Ὡς ἐβόησε πάλαι σε χορὸς ἁγίων ἀποστόλων ἐκ τοῦ τάφου ἐγρηγερμένον ἐν δόξῃ, Χριστὲ, θυμηδίας ἔμπλεος γεγονώς, Εὐλογεῖτε, ἑβόα, τὸν Κύριον.

Τὸ πένθος σοι, Ἀχραντε ἀγνή, ἐτράπη εἰς χαρὰν, ἡνίκα εἶδες τὸν σὸν Υἱὸν καὶ Δεσπότην Χριστὸν ἐκ νεκρῶν τριήμερον ἀναστάντα ἐν δόξῃ, καὶ κόσμον φωτίσαντα.

Ἡ τὸν πρὸ ἡλίου.

Ὄφθης μέσον δύο ληστῶν ἐσταυρωμένος, πολυέλεος· καταταθεὶς ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ δὲ τοὺς ἐν σκότει καὶ

ἐν σκιᾷ θανάτου ἐξανέστησας, ὁμολογοῦντας, εὐσπλαγχνε, τὴν σὴν τριήμερον ἀνάστασιν.

Θάνατος ἀνθρώπων οὐκ ἐτι κυριεύει, καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐ Χριστὸς ἀνίστη ὁ ἀθάνατος, τὰ τοῦ ἔθους ἀποκινώντας ἀπληστα βασίλεια· ἀγαλλιάσθω ἅπαντα ἡ οἰκουμένη ἑορτάζουσα.

Ἐφη μυροφόροις ὁ ἄγγελος ἀστράπτων πρὸ τοῦ μνήματος, Τὸν ἐν νεκροῖς ἐλευθερον εἰ κλαίετε ἐκζητοῦσαι· Καθὼς προείπεν ἡδὴ ἐξηγήγερται· ἄπιτε ἔνθεν χαίρουσαι, καὶ ἀποστόλοις ἀπαγγεῖλατε.

Ἄφης· πλατυτέρα, Παρθένε, οὐρανῶν Θεὸν χωρήσασα, τὸν ὑπὸ σοῦ τεχνέντα ἀγαθότητι, καὶ θανάτῳ ἀθανασίαν πᾶσι δωρησάμενον· ὃν εὐσεβῶς δοξάζοντες, σὲ κατὰ χρέος μακαρίζομεν.

Ἰνδάλματος χρυσοῦ.

Θεὸς ὠνάγαθός, κατηξίωσας καὶ ἄνθρωπος χρηματίζαι, καὶ σταυρωθῆναι ἐπὶ ξύλου ἐθελουσίως, εἰς σωτηρίαν τῶν ἀναδοῶντων πάντοτε· Ἡ οὐσιωθεῖσα ὑμνεῖται τὸν Κύριον πᾶσα κτίσις.

Ἐν λάκκῳ Ἰωσήφ κατωτάτῳ σε κατέθετο ἐνειλήσας ἐν ὀθονίοις τε καὶ σμύρῃ καὶ ἐν ἄλλῃ· ἄλλ' ἐξανέστης σὺς τὸν τοῦ πιστῶς κραυγάζοντα· Ἡ οὐσιωθεῖσα, κ. τ. λ.

Ἐράθης μαθηταίς, παντοδύναμη, ἐκ τάφου ἐγχερμένως, καὶ τοῦτοις ἔφης, Πορεύεσθε εἰς τὸν κόσμον, κηρύττετέ μου τὴν οἰκονομίαν κρᾶζοντες· Ἡ οὐσιωθεῖσα, κ. τ. λ.

Ἀγίαςον ἡμῶν, παναγία Θεοnúμφευτε, τὰς καρδίας, ἡ κατεδούσα τὸν πανάγιον Θεὸν Λόγον ἐγχερμένως, καὶ ἐν εὐφροσύνῃ κρᾶζουσα. Ἡ οὐσιωθεῖσα, κ. τ. λ.

Ἀπορεῖ πᾶσα γλῶσσα.

Μόνον ἐπάγγη, Σῶτερ, ἐπὶ γῆς ὁ σταυρός σου, τὸ τοῦ θανάτου ὅλον οἰκητήριον· ἔκ βάθρων ἐσάλειψή· οἱ δὲ ἐν σκιᾷ καθήμενοι τῇ τοῦ θανάτου, δεσμῶν ὄντως ἐλύθησαν πάντες, Δόξα, ἀναδοῶντες, τῷ κράτει τῆς δυναστείας σου.

Ἡ γῆ ἐσειέθη, πέτραι διεβράγθησαν ἐν ὄρω, βουνοὶ καὶ ὄρη πάντα ἐσάλειψθησαν, καὶ ἥλιος ἐσειέθη βλέψας ἐν σταυρῷ κρεμάμενον, μοχλοὶ καὶ πύλαι αἱ σιδηραὶ τοῦ ἔθους ἐθλάσθησαν, Χριστὲ, ὅτι τῇ ἐκ νεκρῶν σου ἐγέρσει κόσμον συνήγειρας.

Νεκρὸν σε βλέψας πάλαι ἐν σταυρῷ ὁ εὐσχήμων Ἀριμαθίας, Δέσποτα, καθέλειν ἐκ τοῦ ξύλου, καὶ σινδόνι τότε καθαρᾷ ἐνεβλήθη, καὶ ἐν μνημεῖον καὶνῷ πολλῷ σὺν φόβῳ ἀπέθετο σπουδῇ· σὺ δὲ, καθὼς προείπας, ἀνέστης, Λόγε, τριήμερος.

Νομίμων διὰ τέτοιας ἀρρήτως τὸν Λόγον, ὃν ὑπ' ἀνόμων, Δέσποινα πανάμομη, βουλῇσι σταυρωθέντα, καὶ κατατεθέντα μνήματι, καὶ ἐγερθέντα ἐκ τῶν νεκρῶν ὡς εἶδες, ἐκλήσθης χαρμονῆς· τοῦτον ὑπὲρ ἡμῶν ζωσωπούσα τῶν ἀνυμνούντων σε.

Τεμνόμενῃν θάλασσαν ῥάβδῳ πύλινῃ.

Ἀναβάς εἰ· Ὑψος αἰμαλώσαν τὴν ἐν τῷ ἔθῳ πάλαι συναγομένην, ὡς κραταῖος ἑλαβες, Σῶτερ, καὶ συνανέστησας ἑαυτῷ, τριήμερος ἐκ τοῦ τάφου ἐξανατάς, φιλόφρονε, ὡς παντοδύναμος.

PATROL. GR. LXXXVII.

A gere fecisti tecum dormientes in tenebris et umbra mortis, et celebrantes nunc hymnis tuam post tres dies resurrectionem.

Mors jam non dominatur hominibus, sicut scriptum est, ex quo Christus non deinceps mortuus resurrexit insatiabilesque inferos vacuos fecit; omnis igitur terra lætetur diesque festos agat.

Resplendens angelus coram monumento aromata ferentibus dixit: Quid ploratis, quærentes inter mortuos qui se liberum fecit? resurrexit sicut prædixit; abite hinc lætantes et nuntiate apostolis.

Visa es, Virgo, latior cælis complectens Deum qui de te charitate natus est, moriensque donavit nos immortalitate; hunc pie celebrantes, te, memores congratulamur.

B

Simulacri aurei.

Cum esses Deus, dignatus es, misericors, homo fieri et voluntarie cruci affixus es propter salutem semper clamantium: Omnis creatura de nihilo producta laudet Dominum.

Involutum te sindone cum aromatibus et myrrha deposuit Joseph in lacu profundo; surrexisti autem omnes salvans fideles conclamantes: Omnis creatura de nihilo producta laudet Dominum.

Visus es a discipulis, omnipotens Deus, a monumento suscitatus, et dixisti eis: Ite per omnem mundum incarnationis meæ mysterium nuntiantes, clamantesque: Omnis creatura laudet Dominum.

O sanctissima Dei Sponsa, corda nostra sanctifica, tu, quæ vidisti Verbum Deum totius sanctitatis vidisti resurgentem clamasque cum exultatione: Omnis creatura laudet Dominum.

Insufficiens est omnis lingua.

Sola inflexio crucis tue, Salvator, in terra satis fuit ad funditus evertendum mortis imperium; omnes vero in umbra mortis sedentes, liberati sunt, vi potestatis tue gloriam dantes.

Commota est terra, saxa præ stupore scisso sunt, colles et omnes montes excussi: sol obscuratus est, videns te pendente a ligno; vectes et portæ ferreæ inferni confractæ sunt, quando resurgens a mortuis tecum resurgere fecisti mundum.

Olim cernens te, Domine, mortuum in cruce honestus Arimathie civis; sustulit inde corpus tuum linteoque involutum mundo reverenter deposuit in monumento novo; tu vero post tres dies surrexisti, sicut prædixeras.

Modo insolito ac ineffabili pepereras Verbum, immaculata Domina, quod consilio impiorum crucifixerunt, et depositum in monumento cum vidisti a mortuis resurgens, repleta es gaudio: Istud deprecare pro nobis te laudantibus.

Rursus divise sunt aque maris.

Ascendens in altum detentam in inferno captivitatem cepisti ut potentissimus Salvator, tertia die resurgens, canique surgere fecisti tecum, amator noster.

Olim te mortuum in sepulcro positum videns infernus, quasi mortuus ipse omninoque impotens factus est ad retinendam prædam; omnes vero defuncti lætati sunt, Salvator de tua resurrectione quæ illos vivificatos a vinculis exemit.

Quid queritis viventem inter mortuos? dixit resplendescens angelus apparens ad monumentum ferentibus aromata: abite festinantes nuntiateque apostolis ejus resurrectionem.

Babylonis caminus.

Cernens olim sol Dominum crucifixum abdidit lucem, petrae scissæ sunt, commoti sunt montes, tremuit terra, et qui olim occubuerant morti ab ejus vinculis soluti sunt.

Cum aspexerunt te inferi digni nunc qui derideantur, Verbum omnipotens, ad tuum adventum contremuerunt, omnes evomere mortuos qui potentiam tuam misericordiamque concelebrant hymnis.

Surrexit Dominus, exsultemus omnes plaudamusque manibus credentes et agamus choros una collaudantes illius potentiam, et clamantes: Opera Domini, benedicite Domino.

In te complexa es omnia complectentem, immaculata, illumque parturisti qui in carne sua morti occubens triduanæ mortem spoliavit: hunc pro nobis deprecare ut mortificet animæ meæ cupiditates et saluum me faciat.

In rubo ignito.

O pulcherrime inter filios hominum, Christe, C quomodo in cruce velatus fuit faciei tuæ decor? quomodo sustinere potuit terra videns te pendente a cruce, quomodo occidi te ab impiis permisisti? Laudamus, Domine, tuam ineffabilem misericordiam.

Triduanæ sepultura tua victus est inimicus, mortui soluti sunt a vinculis inferni; inferorum regna facta sunt deserta: ideo magnificamus glorificamusque te, vitæ auctorem.

Tu qui es vita æterna, quomodo mortem propter nos, Christe, subire voluisti? tu resurrectio omnium quomodo descendisti inter mortuos vacuosque fecisti inferos? quapropter nos memores te indesinenter cantibus extollimus.

Urbem et populum ad te confugientem libera, Mater Dei immaculata, a furore inimici, ab incursu et impugnatione gentium ut nos tui debitores te colamus hymnisque celebremus.

Sicut imber in agro.

Cantemus hymnum, plaudamus manibus cum hilaritate, auctor vitæ surrexit a mortuis.

Ascendisti in crucem: tua præcinctus potentia, Christe, et surrexisti a mortuis sicut prædixeras.

Apparuit angelus albis vestitus mulieribus clamans: Surrexit resurrectio fidelium et salus.

Mulieres venerunt festinantes ad sepulcrum aromata ferentes, videntesque surrexisse te adoraverunt.

A Νεκρωθέντα. πάλαι σε καὶ τεθέντα ἐν τῷ καινῷ μνημείῳ ἰδὼν ὁ ἄδης, ὅλος νεκρὸς ἔμεινε, ὥστε, καὶ ἀνενέργητος· οἱ νεκροὶ δὲ πάντες τῇ σῇ ἐγέρσει τῇ ζωηφόρῳ χαίροντες δεσμῶν ἐλύθησαν.

Ἐν νεκροῖς τὸν ζῶντα τί ἐκζητεῖτε, ταῖς μυροφόροις ἔφησε πρὸς τὸ μνημα φωτοειδὴς ἀγγελὸς ποτε ἐπιφανόμενος· ἀπελθεῖσαι τάχος τοῖς ἀποστόλοις καταμνηῦσαι σπεύσατε τὴν τοῦτου ἔγερσιν.

Babylonia caminus.

Τὸν σταυρωθέντα Κύριον πάλαι θεασάμενος ἥλιος, ἀπέκρυψε τὸ φῶς καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, τὰ ὄρη ἐκλονήθη, καὶ γῆ ἐτρόμαξε, καὶ οἱ πάλαι θανόντες δεσμῶν ἀπελύθησαν.

B Ἦνίκα σε εὗρακεν ἄδης ὁ παγγέλαιστος, Λόγε παντοδύναμι, σαφῶς, πρὸς τοῦτον ἀφικόμενον, ἐτρόμαξε, καὶ πάντας νεκροὺς ἀπλυσεν, ἀνυμνοῦντας τὸ κράτος καὶ τὴν εὐσπλαγγνίαν σου.

Ὁ Κύριος ἐγήγερται, πάντες ἀλαλάζωμεν, χεῖράς τε κροτήσωμεν πιστῶς, καὶ χοροὺς συστησώμεθα, τὴν τοῦτου δυναστείαν ἀνακηρύττοντες καὶ βοῶντες, Τὰ ἔργα, ὑμνεῖτε τὸν Κύριον.

Συνέλαβες, Πανάμωμος, τὸν πάντα συνέχοντα, τοῦτον τε ἐκύψας σαρκὶ σκυλεύσαντα τὸν θάνατον θανάτῳ τριημέρῳ· ὃν ἐκδυσώπησον, τῆς ψυχῆς μου τὰ πάθη νεκρῶσαι, καὶ σῶσαι με.

Thyr in bato kai puri.

C Ὁραιότετα Χριστέ, πῶς σου ἔβυ ἐν σταυρῷ τὸ κάλλος τὸ φαινόν; πῶς ὑφίσταται ἡ γῆ ὀρώσά σε κρεμάμενον; πῶς τὴν ἀδικον ὑπέμεινες σφαγὴν σου; Ὑμνοῦμεν τὴν πολλὴν σου καὶ ἄφατον, Κύριε, συγκατάδασιν.

Τριημέρῳ σου ταπῇ ἐσκυλεύθη ὁ ἔχθρος, ἐκ τῶν τοῦ ἔθους δεσμῶν ἀπελύθησαν νεκροί, νενέκρωται ὁ θάνατος, ἐκινώθη τὰ βασίλεια τοῦ ἔθους· διὸ σε, ζωοδότα, ἐν ὕμνοις δοξάζοντες μεγαλύνομεν.

Ἡ αἰώνιος ζωὴ, πῶς ἐγεύσω δι' ἡμᾶς θανάτου θέλων, Χριστέ; πῶς κατήλθες ἐν νεκροῖς ἡ πάντων ἐξανάστασις, καὶ ἐκένωσας τοῦ ἔθους τὰ ταμεῖα; διὸ σε εὐχαρίστως ὑμνοῦμεν ἀπαύστως καὶ μεγαλύνομεν.

D Ῥῶσαι πόλιν καὶ λαὸν καταφεύγοντα εἰς σέ, Θεογεννητορ ἀγνή, ἡ κυήσασα Χριστὸν ἐκ πάσης ἐναντίας ὀργῆς καὶ ἀλώσεως ἐθνῶν ἐπιδρομῆς τε, ὅπως σε κατὰ χρέος ἐν ὕμνοις τιμῶμεν καὶ μεγαλύνομεν.

Ὡς ὁμβρος ἐπ' ἀγρωστίν.

Ψαλμοὶς ἀλαλάζωμεν, κροτήσωμεν τὰς χεῖρας εὐφροσύνῃς, ἐκ νεκρῶν ὁ ζωοδότης ἐξηγέρθη.

Ἀντήλθες ζωσάμενος, Χριστέ, ἐν τῷ σταυρῷ σου δυναστεῖαν, καὶ ἀνέστης ἐκ νεκρῶν, καθὼς προεῖπας.

Λευχείμεν ὁ ἀγγελὸς ὥράθη γυναῖξιν βοῶν, Ἀνέστη ἡ ἀνάστασις πιστῶν καὶ σωτηρία.

Μυρίσαι σε σπεύδουσαι ἀφίκοντο γυναῖκες πρὸς τὸ μνημα, ἀναστάντα δὲ ἰδοῦσαι προσεκύνουν.

Ὡς ὁρθρος τὸν ἥλιον προφέρουσα, Παρθένε, ἐν ἀγκάλαις ἐξανέτειλας ἡμῖν τοῖς ἐν τῷ σκότει.

Sicut ante diluculum proferens solem, in ulnis lumen oriri fecisti super nos sedentes in tenebris.

Τὸν ὕπ' ἀγγέλων ἀσιγήτως.

Quem laudant angeli.

Ἀἴμος παράνομος· Ἑβραίων ἐπὶ ξύλου σε ἵσταύρωσε, τὴν διὰ ξύλου τοῖς βροτοῖς γενομένην βλάβην, Δέσποτα, ὡμέθεν ἐνθέως· ἔθεν φωναὶς χαριστηρίοις αἱεὶ σε ὁμνοῦμεν.

Injustus Hebraeorum populus affixit te cruci qui sanas [plagas ab arboris ligno illatas mortalibus, unde te grati indesinenter collaudamus.

Ἰσος Πατρὶ, Χριστὲ, καὶ Πνεύματι πεφυκὼς σταυρὸν ὑπέμεινας, καὶ λογισθεὶς ἐν τοῖς νεκροῖς τὰ βασίλειά ἐκένωσας τοῦ ἔθους παραδόξως, καὶ ἀναστὰς συνήγειρας ἑαυτῷ πᾶσαν κτίσιν.

Tu qui natura æqualis es Patri et Spiritui sancto crucem sustines et numeratus inter mortuos evacuasti inferorum loca modo prorsus mirabili et surgens fecisti tecum surgere omnem Creaturam.

Ἄθῃ παμφάγε, ποῦ τὸ κέντρου σου; ποῦ σου, θάνατε, τὸ νίκος; τῷ ἀναστάντι ἐκ νεκρῶν τεθανάτωσαι, νενέκρωσαι τῷ μόνῳ ζωοδότῃ· ὃν σὺν Πατρὶ καὶ Πνεύματι οἱ πιστοὶ προσκυνοῦμεν.

Omnia deglutiens infernus, tuus ubi est aculeus? o mors, ubi victoria tua? Auctor vitæ resurgens ex mortuis sola occidit te potentia sua, quem cum Patre et Spiritu sancto fideles adoramus.

Ἵνα θεώσῃ τὸ ἀνθρώπινον, ὁ Θεὸς ἄνθρωπος γέγονεν, ἐκ σοῦ, πανάμωμε ἀγνή· ὃν ἐκ τάφου ὠραιότατον κατείδες προελθόντα ὡς νικητὴν τοῦ ἔθους, καὶ χαρμονῆς ἐπληρώθης.

Quem peperisti, o immaculata Virgo, homo factus est ut nos faceret deos; hunc vidisti surgentem e sepulcro inferni devictorem, et repleta es gaudio.

Ἐν Σιναί τῷ ὄρει κατεῖδέ σε.

Vidit te in monte Sinai.

Ὡς ἀμνὸς πρὸς σφαγὴν ἤχθης, Δέσποτα, ἔκουσίως, Ἰησοῦ, οὐκ ἐρίζων, οὐ κράζων, ὡς γέγραπται· τῷ θανάτῳ σου ἡμᾶς, Λόγε, ἀθανατίζων τοὺς ὁμολογοῦντάς σου πάθος ἀγραντον, καὶ τὴν ἐκ τοῦ ἔθους φρικτὴν ἀναβίωσιν.

Sicut agnus voluntarie ductus es ad mortem, neque reluctans neque ullam proferens querelam ut scriptum est: vivificans nos omnes, o Verbum, morte tua, tuam celebrantes charitatem gratuitam stupendamque resurrectionem.

Συντριβέντας ἡμᾶς ἐκαινοῦργησας, Ἰησοῦ παμδασίλευ, τῇ σεπτῇ καὶ φρικτῇ ἀναστάσει σου· μαθηταῖς δὲ ὁραθεὶς τὴν εἰρήνην σου τούτοις παρέσχου, φιλόθρωπε· ἦν ἡμῖν δώρησαι τοῖς ὁμολογοῦσι τὴν σὴν θέλαν ἔγερσιν.

Gloriosa stupendaque resurrectione tua confractos nos renovasti, dominator omnium, Jesus, et apparens discipulis tuam, o amator hominum, dedisti pacem, quam donare nobis digneris tuam celebrantibus resurrectionem divinam.

Ἦ σεπτῇ μυροφόρων συνάθροισις παρεγένετο σπουδῇ πρὸς τὸ ἅγιον, Δέσποτα, μνημὰ σου, τοῦ μυρίσαι σε, Χριστέ· ἐν λευκοῖς δὲ κατείδον καθήμενον ἄγγελον, ταῦταις φθεγγόμενον· τί μετὰ νεκρῶν τὴν ζωὴν βλέπεις θέλετε;

Venerabilis ferentium aromata cœtus festinanter ad sanctum tuum venerunt sepulcrum ut te angere; conspexerunt autem in monumento sedentem angelum albis vestitum qui dixit illis: Quid queritis videre vitam inter mortuos?

Φωτοδότῃ ἐκύψας Κύριον πύλην οὔσα τοῦ φωτός, ἐκ τάφου ἀστράψαντα βλέψασα ἐπληρώθης χαρμονῆς· ἀλλ' αὐτὸν ἐκδυσώπει πένθος μοι δωρήσασθαι, Κόρη, χαρμόσυνον, πρόξενον, σεμνὴ, τῆς· ἐκεῖ παρακλησεως.

Facta es lucis ostium eo quod peperisti Dominum datorem lucis, et cum vidisti illum cum splendore monumento surgentem, gaudio repleta es. Sed deprecare illum, o Virgo, ut det mihi dolorem quem leniat lætitia pariatque mihi in hac terra consolationem.

Τὸ κατάσκιον ὅρος ὁ Ἀμβακούμ.

Mons adumbratus Habacuc.

Ἀπορρήτῳ ἐνώσει ὁμοιωθεὶς τοῖς ἀνθρώποις, ὁ μόνος ὑπερούσιος σταυρὸν σαρκὶ ὑπέμεινας, καὶ ἐλογίσθης ἐν τοῖς νεκροῖς, καὶ τριήμερος ἀνέστης ἡ ζωὴ τῶν πάντων.

Ineffabili unione tua cum natura nostra hominibus similis effectus, quamvis super omnem substantiam in carne passus es crucifixus, et inter mortuos annumeratus es, et post dies tres resurrexisti vita omnium.

Ἰησοῦ ὁ Θεὸς μου, ὕδρω ζωῆς χρηματίζων, βαδίζει κοπιῶν ἐν σαρκὶ, πρὸς τῇ πηγῇ· καθέζη δὲ, καὶ Σαμαρεῖτιδι γυναικὶ τῆς σοφίας σου τὸ νᾶμα μυστικῶς ἐπιχέεις.

O Jesu, Deus meus, aqua vitæ nostræ negotians salutem, incedis fatigatus in carne, juxta puteum sedes, sapientiæque tuæ fluentia effundis mulieri Samaritanæ.

Νοσημάτων ποικίλων τοὺς προσιόντας σοι, Λόγε, καθαίρων τῇ προστάσει σου, σταυρὸν ἐκὼν ὑπέμεινας· καὶ ἐν μνημεῖν καταταθεὶς, ἐξανέστησας τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων φθαρείσαν.

Crucem libenter sustinuisti, Verbum, ut vulneribus tuis accedentium ad te multimodas iniquitatum sordes sanares, et depositus in monumento coinquinatam hominum naturam surgere fecisti a labe peccati.

Ἐπὶ σὲ ἡ σοφία Πατρὸς ἀνάρχου κατῆλθεν, ὡς ὅτε ἐπὶ πόκον, ἀγνή καὶ σαρκωθεῖσα δίχα τροπῆς,

Sicut imber in vellus, descendit in te immaculata æterni Patris sapientia absque conversione

caro facta, quæ ducunt ad vitam ostendit nobis A
semitas constituentibus te post partum matrem vir-
ginem.

Pueris Hebræorum in camino.

Exaltatum in cruce omnem exaltasti tecum ho-
minum naturam, Verbum, et in tumultu depositum
misericorditer suscitasti divina resurrectione tua
dormientes in sepulchris.

Non longe ab Jericho et Salem qui salutis aquas
distribuit Samaritanæ, quique fons est sapientiæ
venit ad puteum Jacob.

Verbo tuo cæci visum recuperarunt, et constri-
ctione solui sunt paralytici, et triduanus mortuus
surrexisti e sepulchro, exsuscita animam meam
mortuam.

O Virgo, facta salus totius mundi, libera me a B
scandalis mundi et corporis infirmitatibus et ge-
henna in æternum duratura, ut cantem gloriam
tuam.

Te rubum incombustibilem.

Brachia extendens in cruce delevisti, o Christe
misericors, maculam qua nos contaminarat prima
parens nostra, manum ad fructum arboris vetitum
nefarie extendens.

Qui verbo super plantas consolidasti paralyticum
claudosque erexisti, cruci affixus es, Christe, et sur-
rexisti per plurimos dies apparens discipulis.

Vidit te Samaritana mulier quæ ante te venerat
ut aquam hauriret et accipiens a te aquam vitæ
abiti satiat, laudans te, o Christe Deus.

O Virgo sanctissima, tu es prodigium menti nos-
træ impervium; nam Deum caro factum peperisti,
qui resurrectione sua salvos nos omnes fecit.

Sicut vidit Isaias.

Vinctus et clavis voluntarie affixus cruci, o mise-
ricors, liberasti devinctum olim vinculis iniquita-
tum; positus vero in sepulchro exsuscitasti dormientes
mortuos qui tuam celebrant stupendam resurrectionem.

Dominus resurrexit post tres dies, sicut dixerat et
congregatis clamabat apostolis: Euntes per mundum
universum annuntiate quæ feci magna, quorum
testes fuistis.

Stupore percelluntur aures et corda ad opera-
tiones charitatis et misericordiæ tuæ, ambulans D
enim in carne super terram dedisti Samaritanæ
mulieri aquam vivam quærenti agnoscere te.

Sancta Dei Mater, quæ sanctorum sanctorum pepe-
risti, Verbum æterni Patris splendidi deprecare
semper ut sanctificet illuminetque animas et corda
credentium in se et laudes ejus celebrantium.

In ignem intolerabilem detrusi.

Exaltatus voluntarie in cruce omnem tecum
exaltasti naturam hominum, annumeratusque inter
mortuos tu qui vita es, vivificasti, Salvator mise-
ricors, mortuos qui dispensationem tuam glorio-
samque laudant resurrectionem.

O dator vitæ, mundus præ lætitia exultat in hac
sancta die resurrectionis tuæ in qua contrivisti

Α ὁδὸς ζωῆς ἔδειξεν ἡμῖν τοῖς εἰδόσι σε μητέρα μετὰ
τόκον παρθένον.

Tὸν ἐν φλογὶ τοῖς παισὶ τῶν Ἑβραίων.

Εὖ ἐν σταυρῷ ὤφθεις, τῶν ἀνθρώπων πᾶσαν τὴν
φύσιν συνανύψωσας, Λόγε, καὶ τεθεὶς ἐν μνήματι
τοὺς ἐν τάφοις ὑπνοῦντας ἡγεiras τῇ θείᾳ ἐγέρσει
σου, οἰκτίρμων.

Ἰερικὼ καὶ Σαλήμ τὰ πλησίον μετὰ ὁδῶν ἐπ-
ελθὼν πρὸς τὸ φρέαρ Ἰακώβ ἀφίκετο ἡ πηγὴ τῆς
σοφίας, ὕδωρ σωτηρίας Σαμαρείτιδι μέμων.

Εὖ ὁ τυφλὸς ὁμματοῦσας τῇ λόγῳ, καὶ παραλῶ-
τους τῇ προστάξει σου σφίγγας, καὶ νεκρὸς τριήμε-
ρος ἀνατεilas ἐκ τάφου, τὴν νενεκρωμένην ἀνάστη-
σον ψυχὴν μου.

Κόσμου παντὸς σωτηρία, Παρθένε, γεγεννημένη,
κοσμικῶν με σκανδάλων καὶ παθῶν τοῦ σώματος καὶ
τῆς αἰωνιζούσης λύτρωσαι γένειν, ὅπως ὁμνο-
λογῶ σε.

Εὖ τὴν ἀκατάφλεκτον βδοῦν.

Ὑψώσας παλάμας ἐν ξύλῳ τῆς κακῶς ἐκταθείσης
τοῦ προπάτορος χειρὸς πρὸς ξύλου βρῶσιν ἀναστέλ-
λων τὴν βλάβην, Χριστὲ πολυέλεε.

Ῥήματι παράλυτον σφίγγας καὶ χλωρὸς ἀνορθώ-
σας, ἐσταυρώθης, Ἰησοῦ, καὶ ἐξανέστης, μαθηταῖς ἐν
ἡμέραις πολλαῖς ὀπτανόμενος.

Ἴδε, Σαμαρεῖτις γυνὴ σε προσελθοῦσα ἀνέλῃσαι, καὶ
τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς ἐκ σοῦ λαβοῦσα, ἐκορέσθη, Χριστὲ
ὁ Θεὸς, ἀνυμνοῦμε.

Ὡ τῶν ὑπὲρ νοῦν σου θαυμάτων, παναγία Παρ-
θένε· σὺ γὰρ τέτοκας Θεὸν σεσαρκωμένον, τὸν τῇ
θείᾳ ἐγέρσει αὐτοῦ πάντας σῶσαντα.

Ὁρῶντες Ἡσαίας.

Δεσμώμενος, οἰκτίρμων, χαλεπὸς ξύλῳ προσ-
ηλούμενος, τὸν δεθέντα πάλαι ταῖς παραβάσει λυ-
τροῦσαι· τεθεὶς δὲ τάφῳ τοὺς ἐν τάφοις ἀφνυνώ-
σαντας νεκροὺς ἡγεiras ὁμνοῦντας τὴν σὴν φρικτὴν
ἀνάστασιν.

Ὁ Κύριος ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, ὡς ἔφησε τρι-
ήμερος, καὶ τοῖς ἀποστόλοις συναλιζόμενος ἐβόα, Εἰς
πάντα κόσμον ἀπελθόντες, διαγγεῖλατε τρανῶς ὅτι
καθαρὰτε μεγάλα μου θαυμάσια.

Ξυλίζεαι καρδία καὶ ἀκοή, Σῶτερ, τὴν εὐσπλαγ-
χνίαν σου καὶ οἰκονομίαν καὶ συγκατάθεσιν· σαρκὶ
γὰρ ἐν γῇ βαδίζων Σαμαρείτιδι αἰτούσῃ γυναῖκα ὕδωρ
ζῶν παρέσχες ἐνθέου ἐπιγνώσεως.

Ἁγία Θεοτόκε, τὸν ἐν ἀγίοις ἁγίον κηρύσσας Λόγον
προανάρχου Πατρὸς ἐκλάμψαντα, δυσώπει αὐτὸν
ἀπαύστως ἁγιάσαι καὶ φωτίσαι τὰς ἡμῶν ψυχὰς καὶ
καρδίας τῶν πιστῶν ἀνυμνοῦντων σε.

Ἀστέριον κυρὸν ἐρωθόντες.

Σταυρῷ ὤφθεις ἐκουσίως πᾶσαν συνανύψωσας
ἀνθρώπων τὴν οὐσίαν· ἐν νεκροῖς δὲ ζωῇ ὑπάρχων
λογισθεὶς ἐζώσας ὁμνοῦντας, Σῶτερ, τὴν οἰκο-
νομίαν σου, καὶ τὴν μετὰ βέβαιαν ἀνάστασιν, οἰ-
κτίρμων.

Ὁ κόσμος χαρὰ ἑορτάζει ἐν τῇ παναγίᾳ σου ἐγέρ-
σει, ζωοῦσα, ἐν ᾗ πᾶσαν τὴν δυναστείαν ἡοὺ κατεπά-

τησας, και θανάτου κέντρον, Λόγε, αναπήμδυνας, Α potentiam inferni, aculeum mortis obtudisti, et immortalitatis fontem scaturire fecisti mortalibus.

Ἰδοῦσα γυνὴ Σαμαρείτις κεκοπιακότα σε, οἰκτίρ-
μον, καὶ ζητοῦντα ὕδωρ πλεῖν ἀθανασίας, κομίζεται νά-
ματα, ἐκδοῦσα, Δός μοι τὸ ζῶν ὕδωρ, Κύριε, ὅπως μὴ
διψῶ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.

Οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐγνωρίσθης, πάναγνε Παρθένα Θεο-
τόκε, τούτῃ σάρκα ὑπὲρ λόγον ἐμψυχουμένην ἐκ τῶν
σῶν δανείσασα παναχράντων, Κόρη, αἱμάτων, παν-
άμωμε· ὅθεν σε τιμῶμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἐν νόμῳ σκιᾷ καὶ γράμματι.

Θαυμάζεται ὁρῶν ἐν ξύλῳ ταθέντα, Χριστέ, σὲ ἥλιος,
κλονεῖται τὰ στοιχεῖα, καὶ σαλεύεται πᾶσα ἡ γῆ, καὶ
διαρρήγνυνται πέτραι, καὶ βῆδες κάτωθεν τοὺς ἀπ' αἰ-
ῶνος· δεσμίους ἀπολύει ἀνυμνοῦντάς σε.

Ἐτέθης, Χριστέ, ἐν τάφῳ, ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις,
ἀνέστης δὲ ἐν δόξῃ, ἐν ἡμέραις πλείοσι τοῖς σοῖς συν-
αιεζόμενος φίλοις, καὶ τούτους κήρυκας εἰς πάντα
κόσμον ἐκπέμπων τῆς φρικτῆς οἰκονομίας σου.

Ὁδοὺς μοι ζωῆς δεικνύων, Ἰησοῦ, ἐν συμπαθείᾳ
πολλῇ, βαδίεις καὶ καθέξει πρὸς τὸ φρίαρ, Δέσποτα
Χριστέ, καὶ γυναικὶ αἰτουμένην ἀθανασίας κρουνοὺς
προσεπιπέμπεις ὕμνουσῃ τὴν πολλὴν σου συγκατά-
θασιν.

Σαρκοῦται ἐκ σοῦ Χριστὸς ὑπὲρ λόγον, Λόγος
ὑπάρχων Πατρός, ἅγια Θεοτόκε, καὶ σταυροῦται θέ-
λων δι' ἡμᾶς, καὶ τριημέριον ἐγέρσει κόσμου τὰ
πέρατα καταφωτίζει· μεθ' οὗ οὐ πατὰ χρέος μεγα-
λύνομεν.

Τριστατάς κραταιούς.

Δεσμεύσας τοῦ Ἑχθροῦ τὸ δλιθιον κράτος, οἷς
ὑπίστης δι' ἡμᾶς, φιλόανθρωπε, ἡμῶσις τῷ σταυρῷ
σου εἰρηνεύσας, Κύριε, τὰ δεισιτῶτα, καὶ τῆς Ἑθρας
διέλυσας τὸ μυστήριον· ὅθεν ὕμνουμέν σε.

Ὁ Κύριος, καθὼς πρὸ τοῦ πάθους προεῖπεν ἐξαν-
έστη, κραταιῶς σκυλεύσας ὡς Θεὸς τὰ τοῦ βίου βασι-
λεια, ἅπαντάς τε συνεγείρας τοὺς ἐκείσε καθεύδον-
τας, ἀπ' αἰῶνος αὐτὸν μεγαλύνοντας.

Ξενίζοντα μορφή καὶ τῷ σχήματι βλέψας μυρο-
φόρων ὁ χορὸς τὸν θεῖον λειτουργόν· παρ' αὐτοῦ
ἐδιδάσκετο· Ἦδὲ ὁ Χριστὸς ἀνέστη, ἀπελθεῖν κηρύ-
ξατε μαθηταῖς ἀθυμοῦσι καὶ κλαίουσιν.

Ἀνέστειλεν, ἀγνή, ὡς νυμφὸς ὡραῖος ἐκ νεκρῶν
ὁ ἐκ τῶν σῶν λαγόνων σαρκωθείς ὑπὲρ νοῦν ἀγα-
θότητι· ὅθεν σὺν τοῖς ἀποστόλοις κατιδοῦσα ἐδόξαζε·
τὴν τριήμερον τούτου ἀνάστασιν.

Λυτρώτα τοῦ παντός παντοδύναμη.

Τὰς ἀχράντους ἐκτείνας παλάμας σου ἐν σταυρῷ
ἐκουσίως, μακρόθυμη, ἐνηγαλίσσω ἅπαντας, καὶ χει-
ρὸς ἡλυτρώσω τοῦ ἀλλοτρίου· διὰ τοῦτό σε φόβῳ
δοξάζομεν.

Ὡς ἐτέθης βουλῆσαι ἐν μνήματι, οἱ καθεύδοντες
ἐν μνήμασι τῇ ἐκ νεκρῶν ἐγέρσει σου συνηγέρθησαν·
φόβῳ ἀναδοῶντες, Εὐλογεῖτε, τὰ ἔργα Κυρίου, τὸν
Κύριον.

Θαυματὰ καὶ παράδοξα πράγματα, καὶ τυφλοῦς

A potentiam inferni, aculeum mortis obtudisti, et immortalitatis fontem scaturire fecisti mortalibus.

Videns te fatigatum, misericors, mulier Samari-
tana, et quærentem bibere immortalitatis aquas,
porrigit aquam dicens : Da mihi aquam vivam ut
non sitiam in æternum.

Habitaculum Dei habita es, Virgo Deipara, ex
tuo enim sanguine puro carnem anima vivificatam
sumpsit, ideo laudamus te per omne sæculum

In legis adumbratione et littera.

Videns te sol mortuum in cruce obstupuit, com-
mota sunt elementa et omnis terra concussa est, et
petræ scissæ sunt, dimittuntque inferi quos ab æter-
no tenebant captivos, te celebrantes.

B Christe, resurrectio et vita depositus es in sepul-
cro, surrexisti vero in gloria; per dies plurimos
cum amicis tuis conversatus, mittis eos per omnem
mundum ut stupendam nuntient tuam dispensatio-
nem.

Mihi ostendens semitas vitæ in commiseratione
multa incedis acesdes lassus juxta puteum, et bi-
bere das fluentia æternæ vitæ quærenti et tuam
celebranti misericordiam.

Qui Verbum Patris est Christus ex te carnem
sumit, sancta Deipara, et affigitur cruci propter
nos, et resurrectione sua post tres dies, fines terræ
illuminat, merito te una cum illo extollimus.

C

Tertii ordinis potestates.

Vi devincta crudelis inimici, vinculis quibus
subjici voluisti super crucem hos qui divisi erant
pacificans reconciliasti, et inimicitie parietem ever-
tisti; quapropter laudamus te.

Dominus, ut dixerat ante passionem, resurrexit,
ut pote Deus fortis ægna spolians infernalium, ex-
suscitansque secum ibi dormientes ab æterno ma-
gnificantes illum.

Cætus aromata ferentium videns mirabilem fa-
cie et habitu divinum ministrum, ab eo didici: Chri-
stus resurrexit; euntes annuntiate hoc desolatis
fletibusque discipulis.

D

Tanquam sponsus decorus resurrexit ex mor-
tuis qui charitate quæ captum superat mentis in
visceribus tuis, o immaculata, carnem sumpsit; quod
cum apostolis videns triduanæ ejus resurrectioni
dedisti gloriam.

Tu omnium Salvator omnipotens.

Extensis voluntarie in cruce manibus impollu-
tis, ad te omnes traxisti, o longanimiter patiens,
liberastique ab aliena captivitate; quamobrem te
venerantes glorificamus.

Te in monumento, quia voluisti, deposito, dormien-
tes in sepulcris, resurgente te, ex mortuis tecum
surrexerunt, reverenter clamantes, Benedicite, opera
Domini, Domino.

Te mirabilia patrantem et stupenda, verbo illu-

minantem cæcos videns, gens Hebraica damnat te qui morte tua negotiaris pro omnium vita, o valde misericors Domine.

Conversatus per dies quadraginta cum apostolis venerabilibus et sanctis, nota fecisti eis quæ pro salvando disposueras mundo, qui laudibus te celebrat.

O quam stupenda res tuus, o Virgo sanctissima, partus, per quem omnes erepti sumus horrendæ damnationi, clamantes: Salve omnium salus totiusque resurrectio mundi.

Inobedientia sua permliderat nos Eva.

Voluntarie affixus es cruci, vidensque sol præ stupore abdidit lucem; funditus commota est terra, saxa velumque templi scissa sunt.

Unctum te Joseph involutumque sindone depositum in monumento novo: at vero cum sis omnium vita, tertia die resurrexisti, desertis potentia tua factis inferorum locis.

Tertia die visus es resurgens ab apostolis clamasque, Amici et discipuli mei, euntes annuntiate omni genti quæ vidisti, et nota facite mirabilia potentia: meæ quæ mentem superant.

Cum vidisti, o castissima, surgentem e tumulo cum gloria qui mortuis insufflat vitam, repleta es gaudio et exclamasti: Glorifico te, Fili, et tuam incomprehensibilem misericordiam.

Eo quod sim ego Deus Verbum.

Moses adumbrans crucifixionem, sole Deus rexque omnipotens, serpentem erexit; propter nos crucifixus liberasti nos homines, et abstulisti gaudium ab hoste maligno.

Flentes ferentesque aromata festinanter et summo inane venerunt ad monumentum, sicut enarrat evangelista, et aspicientes juvenem forma et vestitu coruscantem, præ timore obstupuerunt.

Verbum verbo curans morbos erigensque paralyticos et mortuos suscitans, te gens Hebraica morti addidit; sed a tumulo surrexisti divina potentia tua, regna vertens inferorum.

Qui Deus est super omnes deos visus est induisse carnem ex sanguine tuo, immaculata, et inter mortuos annumeratus qui est vita, propria suffrexit virtute: quod videns, repleta gaudio illum laudibus magnificasti.

In flammis ignis tibi præsto sunt.

Deleto Adami chirographo cruce quam sustulisti faciensque te voluntarie maledictionem, benedictionem nobis scaturire fecisti, Christe; ideo benedictus te sæculum per omne.

Sancti te viderunt discipuli resurgentem, Domine, et celesti repleti sunt gaudio; ad illos clamas: Scientes quia ego sum Deus per quem vivunt omnes, abite et annuntiate me regem universorum.

Tuam laudamus, Jesu misericors, gloriosam crucifixionem, sepulturam tuam stupendamque reaur-

Α ὀμματοῦντα τῷ ῥήματι, δῆμος Ἑβραίων βλέψας σε κατακρίνει θανάτῳ ζωὴν τῶν ὄλων χρηματίζοντα, εὐσπλαγγχε Κύριε.

Ἐν ἡμέραις, Χριστὲ, τεσσαράκοντα τοῖς σέπτοις καὶ σοφοῖς ἀποστόλοις σου σαφῶς συναλιζόμενος, ἐπιστώσω τὴν θείαν οἰκονομίαν, δι' ἧς ἔσωσας κόσμον ὁμνοῦντά σε.

Ὡς φοβητὲς σου ὁ τόκος, πανάμωμε! δι' οὗ πάντες φοβητοῦ κατακρίματος λελυτρωμένοι κρᾶζομεν· Χαῖρε, πάντων ἡ σωτηρία· χαῖρε, κόσμου παντός ἡ ἀνάκλησις.

Εὐα μὲν τῷ τῆς παρακοῆς νοσήματι.

Ἡπλώθης θελήσει ἐν σταυρῷ, καὶ ἥλιος θεωρῶν σε, ὑπεράγαθε, φόβῳ συνέσπειλεν ἀκτίνας· ἐπέσθησαν τῆς γῆς τὰ θεμέλια, καὶ πέτραι διεσχίσθησαν, ἀέσποτα, καὶ τοῦ ναοῦ τὸ καταπέτασμα.

Μύριδας σε πάλαι Ἰωσήφ, σινδόνι τε ἐνεύλησας, ἐναπέθετο τάφῳ καὶνῳ· ζωὴ δὲ πάντων ὑπάρχων ἐξανέστης τριήμερος, κενώσας τοῦ ἄδου βασιλεία θεία δυνάμει, παντοδύναμη.

Ἀράθης ἐκ τάφου ἀναστὰς τριήμερος ἀποστόλοις, καὶ ἐδόξασας· Ἄπιτε, φίλοι μαθηταί μου, κηρύξατε ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ἃ ἴβετε καὶ ἔγνωτε θαύματα τῆς ὑπὲρ λόγον δυναστείας μου.

Νεκροῖς τὸν ἐμπνέοντα ζωὴν ὡς ἐδίεψας ἐκ τοῦ τάφου, παναμώμητε, ἐγγεγεμμένον μετὰ δόξης, ἐπλήσθης θυμηδίας κρηνάζουσα· γιέ μου καὶ θεέ, μεγαλύνω σου τὴν ὑπὲρ λόγον συγκρατάσασιν.

Ὅτι ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς ὁ Λόγος.

Υἱώσε σταύρωσιν τὴν σὴν εἰκονίζων Μωϋσῆς τὸν ὄψιν, μόνε θεέ παμβασιλεῦ, ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς, καὶ ὄρεως δυσμενοῦς ἰοδόλον ἀφελὼν ἐξ ἀνθρώπων κακίαν, καὶ συντερίψας κάραν τὴν οὐδέθριον.

Μύρα σὺν δάκρυσι φέρουσαι ἑδραμον πρὸς τὸ θεῖον μνῆμα, αἱ μυροφόροι ἐν στουθῇ ὁρθοῦ βαθέος, καθὼς ὁ θεηγόρος φησὶ, καὶ ἀστράπτοντα μορφῇ καὶ στολῇ κατιδοῦσαι νεανίαν φόβῳ κατεπλήττοντο.

Νόσους ἰώμενον, λόγῳ παραλύτους ἀνορθοῦντα, Λόγε, καὶ ἀνιστῶντα τοὺς νεκροὺς ὁ τῶν Ἑβραίων λαὸς σε κατακρίνει θανέειν· ἀλλ' ἀνέστης ὡς Θεὸς κραταίως ἐν δυνάμει, τὸ τοῦ ἄδου καθελὼν βασιλείον.

Ὁφθῇ σαρκούμενος, πάναγνε, ἀρρήτως ἐκ τῶν σῶν αἱμάτων ὁ ὑπερούσιος Θεός, καὶ λογισθεὶς ἐν νεκροῖς πάντων ὑπάρχων ζωὴ ἐξανέστη κραταιῶς· ὃν ἰδοῦσα ἐπλήσθης θυμηδίας τούτου μεγαλύνουσα.

Ἐν κυρῇ φλογὶς παρίσταται σοί.

Διαβρήξας τὸ χειρόγραφον τοῦ Ἀδάμ τῷ σταυρῷ, Κύριε, τὴν εὐλογίαν νῦν ἐπήγασας ἡμῖν, κατάρτα ἐκουσίως, Χριστὲ, γεγεννημένος· διὰ σε εὐλογοῦμεν δεῖ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἰδὲν δῆμος ἀναστάντα σε ἱερῶν μαθητῶν, Κύριε, καὶ θυμηδίας ἐκκληρώθη μυστικῆς· πρὸς οὓς ἐδόξας, Γνόντας θεόν με ζωοδότην, πορεύεσθε, κηρύξατέ με ἀπάντων βασιλεῖα.

Ἀνομνοῦμέν σου τὴν σταύρωσιν τὴν σεπτήν, Ἰησοῦ εὐσπλαγγχε· δοξολογοῦμεν τὴν τάφην καὶ τὴν

φρικτὴν ἀνάστασιν ἐν πίστει, δι' ἧς ἐκ τῶν τοῦ ἔθου ἐλύθημεν ἀλύτων δεσμῶν, Χριστὲ Θεὲ τῶν ὅλων.

Ἰησοῦν θνέσωμάτωσας ὑπὲρ λόγον, ἀγνή Δέσποινα, ἐγγεγεμένον κατιδούσα ἐκ νεκρῶν ἐδόξας, Τί ὥραϊον τὸ κάλλος σου, Υἱέ μου, δι' οὗ πρὸς τὰ ἀρχαῖον Ἀδάμ νῦν ἐπανήλθε κάλλος.

Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγάλη.

Ὡς ἡρθης ἐπὶ ξύλου προσηλούμενος τοῦ σταυροῦ, φωστῆρες ἐναπέκρυψαν τὸ φῶς, καὶ ἐσεῖετο ἡ γῆ, καὶ οἱ ἐν ἔθου τῶν δεσμῶν ἐλευθεροῦντο, Σῶτερ.

Συντερίψας τοῦ θανάτου πύλας, Λόγε, καὶ τοὺς μοχλοὺς, ἀνέστης μετὰ δόξης, κραταιῶς οὐσπερ πρὶν εἶχεν δεσμώτας, ὡς Θεὸν δοξολογοῦντάς σε.

Ἡ γῆ πανηγυρίζει, ἐορτάζει ὁ οὐρανὸς τὴν ἔγερσιν τοῦ πάντων Ποιητοῦ, δι' ἧς ἐσωσεν ἡμᾶς ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ τῆς φθορᾶς δοξολογοῦντας αὐτόν.

Φωτὸς σου ταῖς ἀκτίσι διασκέδασον τῆς ἐμῆς ἀγνοίας, Θεοτόκε, τὴν ἀγλύν, ὅπως πίστειως φωναῖς ὁμολογῶ διηνεκῶς τὰ θαυμάσια.

Οὐκ ἐν σοφίᾳ καὶ δυνάμει.

Ἀνῆλθες, Λόγε, ἐν σταυρῷ πρὸς ζωὴν ἐπανάγων με· ἐλογχέυθης τὴν πλευράν, ἀθανασίας παρέχων μοι κρουνοὺς ἀνυμνοῦντί σου τὴν ἀγαθότητα.

Ἵνα ἐγέρῃς τοὺς ἐν τάφοις ὑπνοῦντας, Ἀθάνατε, ἐλογίσθης ἐν νεκροῖς· φθορᾶς δὲ μέινας ἀμέτοχος, ἀνέστης τριήμερος ὡς παντοδύναμος.

Νεκρὸν ἰδοῦσαι τὸν ζῶντα τοῖς νεκροῖς παρεχόμενον μισθόφοροι, ἐν σπουδῇ μυρίσαι ἡρχόντο κλαίουσας· ἐξεγγεγεμένον δὲ μαθεῖν, ἔχαιρον.

Ὁ κατὰ φύσιν τὴν οἰκειάν ὑπάρχων ἀόρατος, καθ' ὁράθην σαρκωθεὶς ἐκ σοῦ, πανάμωμος Δέσποινα, καὶ σταυρὸν καὶ θάνατον ὅλων ὑπέμεινεν.

Τὸν ἐν τῷ σταυρῷ σαρκὶ προσηλωθέντα.

Σταύρωσιν ἐκὼν ὑπέστης, Λόγε, καὶ λογισθεὶς ἐν τοῖς νεκροῖς τριήμερος ἀνέστης, ἀπαθανατίζων τοὺς βροτούς, ἐπιγόνους σου τὴν δυναστείαν.

Τί μετὰ νεκρῶν ἐπιζητεῖτε τὸν ζωοδότην καὶ Θεόν; Ἀνέστη, καθὼς εἶπεν, ἔφη μισθόφοροις γυναιξίν] ὁ ἀσώματος φανεὶς ἀστράπτων.

Ἄφθης μαθηταῖς ἐγγεγεμένους, καὶ ἐπὶ πλείοσιν αὐτοῖς ἡμέραις συνήλθου, τούτους εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, Λόγε, κήρυκας ἐξαποστέλλων.

Κύριον Θεὸν ἀποτακούσα τὸν κυριεύοντα, Ἀγνή, ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, δεῖξον ἀκυριεύτους ἡμᾶς ἐνεδρεύοντος ἔχθρου δολοῦ.

Ὁ τόκος σου ἀφθορὸς ἀδείχθη Θεὸς ἐκ λαγόνων σου προσελθών.

Υἱώτης σαρκὶ ἐπὶ τοῦ ξύλου, ἐν λακκῇ ἐτέθης κατωτάτῃ, καὶ ἀνέστης δόξῃ, συνεγείρας ἑαυτῷ πάντα τὸν κόσμον· ὅθεν συμφώνως, εὐεργέτα, ἀνυμνοῦμέν σε.

Ῥαίνουσας τὰ δάκρυα ὡς μύρα ὁ ἄγγελος ἔφη μισθόφορος· Τί τὸν ζῶντα ἐν τάφῳ μετὰ νεκρῶν ἐπι-

A rectionem, per quam ab indissolubilibus inferni vinculis soluti sumus, o Christe Deus, cum fide celebramus.

Videns qui de te, immacolata, carnem assumpserat Jesum a mortuis resurgentem, clamas: Quid decor tuus, o Fili mi, per quem pulchritudo pristina in veterem Adamum supervenit?

Quia fecit mihi magna.

Quando crucis ligno affixus pependisti, astra lumen suum abdiderunt, terra concussa est, et inferorum animæ suis e vinculis fuerunt liberatæ, Salvator.

Contritis portis vectibusque mortis, cum gloria surrexisti, fortiter extraxisti inde qui detinebantur captivi, quique te ut Deum laudant.

B Terra gaudet, cælum resurrectionem omnium rerum Creatoris concelebrat, qui quidem nos e vinculis et morte nomen ejus cum gratis laudantes servavit.

Luminis tui radiis mentis meæ tenebras, Dei Mater, expelle, ut fidei cantibus tuas sine fine celebrem laudes.

Non in sapientia, neque in potestate.

Ascendisti, Verbum, in crucem, ad vitam me reducens; latus transfixum habuisti, mihi bonitatem tuam laudanti fontes aperiens immortalitatis.

C Ut in sepulcro dormientes revocares ad vitam, inter mortuos annumeratus es, corruptionis vero nostræ immunis, surrexisti tribus elapsis diebus, omnipotens.

Mortuum visuræ Christum mortuis vitam præbentem venerunt aromata ferentes festinantes ut ungerent, et flebant; sed illum audientes resuscitatum, gavisæ sunt.

Qui propria invisibilis est natura visus est incarnatus de te, immacolata Domina, et crucem mortemque libens passus est.

Hunc in carne sua crucifixum.

Crucis supplicium voluntarie passus, o Deus Verbum, ei numeratus inter mortuos, post tres dies surrexisti, immortales sic reddens homines, tuam agnoscentes potentiam.

D Quid inter mortuos quæritis vitæ auctorem et Deum? Surrexit sicut dixit, ait angelus, gloria splendescens ferentibus aromata mulieribus.

Discipulis vivens apparuisti, et per plurimos dies conversatus es cum illis, eos ad fines terræ, Verbum, mittens apostolos.

Dominum Deum quæ peperisti, o Virgo, vitæ mortisque magistrum, doce nos imbecilles hostis fugere insidias.

Sanctus quem genuisti Filius sese Deum ostendit.

Exaltatus fuisti in crucem, in uno positus sepulcro, inde cum gloria surgens, omnia traxisti ad te ipsum: Idcirco te celebramus benefactorem.

Lacrymas fundentibus sicut aromata, angelus dixit mulieribus: Cur vivum inter mortuos in sepul-

cro quaritis? surrexit hominum amans disruptis inferorum vinculis.

Videntes Christum suscitatum apostoli, divina repleti sunt lætitia, et multos per dies cum illo comederunt, ab ejus ore cœlestia et quæ sunt salutis audientes.

Quæ sicut luminis porta ex inferorum abyssis solem proprio lumine fines illuminantem terrarum vidisti, divina repleta es lætitia, o immaculata.

Per amorem, misericordia, imaginis tuæ.

Quando in crucem exaltatus es volens, contremuerunt terra, colles montesque te crucifixum videntia, o longanimiter patiens.

Quia tuum reformidaret descensum, quos tenebat captivos demisit brevi infernus, ineffabilem collaudantes potentiam tuam.

Quæ te viderat, o patiens, sanantem cæcos, vitam et resurrectionem, insana te occidit turba Judæorum.

O Virgo, quæ viso Filio tuo suscitato repleta es gaudio cum apostolis, cum eis te collaudamus.

Omnia opera Domini.

Te cruci affixum videns bonus latro clamavit: Memento mei, Domine, perterritus de tua potentia justitiæque tuæ stupenda.

Apparuisti, Christe, mulieribus, dicens illis: Gaudete; Evæ enim deleveristi peccatum, et gaudium resurrectio tua attulit hominibus.

Cæco cuidam a natiuitate olim donasti visum, J-su, a quo venit lumen: sic aperire mihi digneris oculos, ut intelligentiam habeam mandatorum tuorum.

Salva me a flammis gehennæ et ab æterna damnatione, o Virgo pura; cogitationum mearum seda fluctus iratos, et me deduc ad tranquillos vitæ portus.

Lapis de monte non manu hominum abscissus.

Extendens, Domine, brachia in ligno crucis, labem qua animas nostras infecerat manus primæ parentis ad lignum arboris olim extensa, expunxisti: ideo gloriam damus incomprehensibili modo quo omnia ad redemptionem nostram ordinasti.

Descensione tua ad inferos portas vectesque mortis confregisti; dominia ejus potentia tua fecisti deserta et resurgens tertia die totum illuminasti mundum.

Apparens sanctis tuis apostolis post resurrectionem tuam dixisti: Per omnem euntes mundum annuntiate fideliter quæ vidisti per me patrata ineffabilia stupendaque mirabilia.

Cum ferentibus aromata mulieribus vidisti Christum suscitatum a mortuis, luctuque in gaudium verso, huic dedisti gloriam, unde alta voce magnificamus te, Deipara.

ζητείτε; ἐξηγήθη λύσας τοῦ ἄδου τὰς ὁδούς ὡς φιάνθρωπος.

Ίδόντες Χριστὸν ἐξηγεμένον οἱ θεοὶ ἀπόστολοι, ἐνθίου χαρμονῆς ἐπληροῦντο ἐπὶ πλείταις συνεσθίνοντες αὐτῷ ἡμέραις, καὶ διδασκόμενοι τὰ σωτήρια καὶ κρείττονα.

Ὡς πύλη φωτὸς ἐκ τῶν ἄδου κευθμένων τὸν ἥλιον ἰδοῦσα, ἀνατελλοῦσα, Κόρη, καὶ φωταγωγήσαντα τὰ πέριτα τοῦ κόσμου, θείας ἐπλήσθης θυμηδίας, παναμώμητα.

Δι' ἀγάπην σου, οἰκτίρμον, τῆς σῆς εἰκότος.

Ὡς ὕψωθης ἐπὶ ξύλου ἰδελοῦσώς, γῆ καὶ βουνοὶ καὶ ὄρη ἐσαλεύθησαν τρόμῳ πάσχοντά σε βλέποντα, οἰκτίρμον, μακρόθυμε.

Δεδοικώς σου τὴν κατάβασιν, Σῶτερ, ἄδης οὐσπερ νεκροῦς καταΐχεν ἀπεδίδου σὺν τάχει ἀνυμνολογούντάς σου τὴν ἀφραστον δύναμιν.

Ἡ ἀσύνητος ὁρῶσα σε τῶν Ἑβραίων συναγωγῇ, οἰκτίρμον, τοὺς τυφλοὺς ὁματοῦντα, ἔκτεινεν, ὑπάρχοντα ζωὴν καὶ ἀνάστασιν.

Θεωρήσασα ἐκ τάφου ἐξηγεμένον τὸν σὸν Υἱόν, Παρθένε, τοῖς αὐτοῦ ἀποστόλοις, ἀχραντε, συνέχαιρες, μεθ' ὧν σε δοξάζομεν.

Πάντα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ.

Ἐπὶ σταυροῦ σε κατιδὼν ληστής εὐγνώμων, Μνησθῆτί μου, ἐκραύγας, Δέσποτα, καταπλαγείς τὴν πολλὴν δυναστείαν σου, καὶ τὴν ὑπὲρ νοῦν σου φρικτὴν οἰκονομίαν.

Ὁφθης, Χριστέ, τῷ γυναιξί, Χαίρετε, λέγων, συμπαθὺς ὡς φιάνθρωπος, τῆς Εὐας προφανῶς δαλύων τὴν λύπην, καὶ χαροποιῶν τοὺς βροτοὺς τῇ σῇ ἐγέσει.

Πάλαι τυφλῷ ἐκ γενετῆς ὡς ἰδωρήσω, φωτοδότα, τὸ φῶς Ἰησοῦ, οὕτως μου τὰ τῆς καρδίας ἀνοιξον ὅμματα, τοῦ κατανεῖν σου τὸ φῶς τῶν προσταγμάτων.

Ῥῦσαι γέννης με πυρὸς, καὶ αἰωνίου κατακρίσεως, ἀχραντε· κόπασον τῶν λογισμῶν τὸν ἄγριον κλύδωνα, θύουον πρὸς τοὺς γαληνοὺς ζωῆς λιμένας.

Λίθος ἀχειρόμητος ὄρους.

Ἐτεινας παλάμας ἐν ξύλῳ, τῆς πρὸς τῆς βρώσεως τὸ ξύλον, Δέσποτα, χειρὸς ἐκταθείσης τὴν ψυχοφθόρον βλάβην ἰώμενος· ὅθεν τὴν ἀκατάληπτον οἰκονομίαν σου δοξάζομεν.

Πύλας καὶ μοχλοὺς τοῦ θανάτου τῇ κατάβασί σου συντρίψας, ἄδου τὰ βασιλεία πάντα τῇ σῇ δυνάμει, Σῶτερ, ἐκένωσας, καὶ ἀναττάς τριήμερος τὴν οἰκουμένην κατελάμπρυνας.

Ἐφης ὁπτανόμενος, Σῶτερ, τοῖς σοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις μετὰ τὴν ἀνάστασιν· Κόσμον διαδραμόντες πίστει κηρύξατε ἃ ἐν ἐμοὶ κατέβητε φρικτὰ καὶ ἄβρητα θαυμάσια.

Ἰδὲς τὸν Χριστὸν ἐγερθέντα μετὰ γυναικῶν μυροφόρων, καὶ μεταβαλοῦσα τὸν θρόνον εἰς εὐφροσύνην τοῦτον ἰδὲς ἄλλες, ὅθεν μεγαλοφῶνως σε, Θεοκυῆτορ, μεγαλύνομεν.

Ἐξέστη τὰ σόμματα.

Δεσμούμενο; Δέσποτα, καὶ ἕλψι προσηλούμενος, ἔλυσας δεσμῶν με ἁμαρτίας, καὶ τῇ ἀγάπῃ τῇ σὴ προσήλωσας· ἔθεν εὐχαρίστως σου ὁμῶν τὴν μεγαλειότητα καὶ τὴν ἀπραστοὶ δύναμιν.

Ὁ πάλας κατάκριτος Ἀδὰμ ἐπιφανέντος σου, Σῶτερ, ἐν τῷ ᾧδῃ, ἀπαλύθη τῆς καταδίκης τῶν τοῦ θανάτου δεσμῶν· Δόξα τῇ πολλῇ σου, ἐκδοῶν, Λόγε, ἀγαθότητι, Ἰησοῦ πολυέλεε.

Ξενίζων ὀπτάνεται ταῖς γυναῖξιν ὁ ἄγγελος ἔνδον καθεζόμενος τοῦ τάφου, καὶ προσεφώνει, Τίνα ἀφίκεσθε ὁρθραὶ ζητοῦσαι; ὁ Χριστὸς ἦδη ἐξεγήγερται θανάτῳ; τὸν θάνατον.

Ἀγία πανάμωμε, τὸν ἐν ἁγίοις· Ἄγιον ἐπαναπαύμενον τεκοῦσα, τοῦτον ὡς εἶδες ἐκ τάφου λάμψαντα καθίπερ νυμφίον ἐκ παστού, ὅμοιος ἐμεγάλυνες τὴν αὐτοῦ συγκατάβασιν.

Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ.

Τὴν ἐν τῷ Ἀδὰμ ἁμαρτωθείσαν, φιλόφρονε, φύσιν ἀνακτιώμενος, ἔτεινας παλάμας σου ἕλψι προσηλούμενος, καὶ τὴν πλευρὰν τὴν ἀχραντὸν ἐξορυττόμενος· διὸ σου τὴν πολλὴν εὐσπλαγχνίαν ἀνυμνοῦμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὡς ἔβλεψε κάτω σε ὁ ᾧδης σκυλεύοντα τοῦτον τὰ βασίλεια, οὗς πάλας κατέπιε, φόβῳ σου νεκρούμενος, νεκροὺς ἐίδου ἅπαντας, Λόγε, κραυγάζοντας, Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, τὰ ἔργα.

Θρηνοῦσαις ἔδδα μυροφόροις τῷ λίθῳ καθήμενος ὁ ἄγγελος, Ἀρόμῳ ἀπαγγεῖλαι μαθηταῖς τὴν ἔγερσιν τοῦ ζωοδότου· ἦδη γὰρ ἔντως ἐγήγερται, τοῦ ᾧδου καθελὼν τυραννίδα, καὶ τοῦ διαβόλου συντρίψας τὴν κακίαν.

Ἐνα μὲν δοξάζω τῇ οὐσίᾳ Τριάδα, κηρύττω τρισὶ προσώποις δὲ τὴν μίαν θεότητα, Πατέρα τὸν ἄναρχον, Υἱὸν, καὶ Πνεῦμα ἅγιον· βοῶν ἐκάστοτε, Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, τὰ ἔργα.

Ὡς ὥρθη Θεὸς ἐκ σοῦ, Παρθένε, μὴ λύσας τῆς παρθενίας ὅλως σήμαντρα, οὕτως ἐξεγήγερται λίθου τὰ σφραγίσματα καταλιπὼν ἀσάλευτα, ὃν κατιδοῦσα χαρὰς ἐπληρώθη εὐλογοῦσα τὴν τοῦτου θείαν δύνασιν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἄσας γηγενης.

Ἄνω ἀνελθὼν εἰς ὕψος, μακρόθυμε, ἐθελουσίως σταυροῦ, ἐλκυσας τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν βαρύνων τῆς ἀπωλείας πρὸς φῶς· καταθεθεὶς δὲ μνήματι ζωῇ ὑπάρχων, Χριστέ, τοὺς ἐν τάφοις ἡγείρας καθελόντας, τῇ σεπτῇ καὶ ἐνδόξῳ ἐγέρσει σου.

Μύρα σοι χορὸς γυναῖων ἐκόμιζε τῷ τῆς ζωῆς χορηγῷ· καὶ κατανοήσας σε ἐγγεγεμένον, εὐγγελλίσαιτο τοῖς μαθηταῖς τὴν ἔγερσιν σου συνηγμένοις ὁμοῦ καὶ πενθοῦσιν, οἵτινες ἰδόντες σε, φωτισμοῦ καὶ χαρὰς ἐπληρώθησαν.

Ἦλπε Χριστέ, ἐν ᾧδῃ γενόμενος μετὰ ψυχῆς ὡς θιζὲς, τοῖς ἐκεῖ καθελόντι πεπεδημένοις ἐκ τοῦ αἰῶνος τὸ φῶς τὸ ὅν φαιδρὸς ἐπέλαμψας· καὶ ἐξ-ἀνέστησας τῇ ἀγίᾳ τοῦτους ἀναστάσει σου, ἀνυμνοῦντας τὴν σὴν συγκατάβασιν.

Νεύματι τὸ πᾶν, Παρθένε, τὸν φέροντα Θεὸν ἐκύησας, ἄνθρωπον γενόμενον δι' εὐσπλαγχνίαν, Θεοχα-

A

Omnia abierunt.

Vinctus et affixus cruci, Domine, liberasti me a vinculis peccatorum, devinxisti tibi vinculo charitatis tuae: memor idcirco magnificentiam tuam laudo et ineffabilem potentiam.

Vetus Adam olim damnatus te, Salvator, adveniente in inferos solutus est a vinculis damnationis et mortis, magna voce glorificans, o Christe valde misericors, bonitatem tuam magnam.

Stupendus apparuit angelus mulieribus in interiori sedens monumento, qui dixit eis: Quem venistis mane quærentes? Christus, occisa morte, resurrexit.

Sancta omninoque pura, Sanctum sanctorum peperisti dormientem in sepulcro; cum hunc vidisti surgentem e tumulto quasi sponsus e thalamo, speciosum, hymnos decantasti misericordiae ejus.

Sancti pueri in camino.

Hominum valde amans extendisti brachia in cruce cui clavis affixus et latus perforari sinens, nostram reparasti naturam peccati Adami labe infectam; ideo per omne sæculum laudamus misericordiam tuam magnam.

Cum vidit te infernus suum evertentem imperium, quos olim voraverat mortuos reddidit, dicentes, Verbum: Opera Domini benedicite Domino.

Angelus super monumenti petram sedens, clamabat flentibus quæ ferebant aromata mulieribus: Festinantes annuntiate discipulis resurrectionem vitæ auctoris: vere enim resurrexit, tyrannidem inferni malitiamque diaboli conterens.

Trinitatem unam essentia glorifico, in tribus personis unam confiteor divinitatem, æternum Patrem, Filium et Spiritum sanctum; clamans indesinenter: Opera Domini, benedicite Domino.

Sicut visus est Deus ex te nascens, Virgo, intacta virginitate tua, sic resurrexit intacto lapidis sigillo; quem cum vidisti repleta gaudio benedixisti sæculumque per omne benedices divinam illius potentiam.

Omnis filius terræ

Voluntarie super crucem erectus, longanimis Deus, eduxisti hominem de tenebroso perditionis carcere ad lucem, et depositus in tumultu tu, Christe, qui es vita, resurrectione tua gloriosa omnia suscitasti dormientes in sepulchris.

Tibi, a quo nobis vita, aromata fert ad ungendum mulierum chorus, considerans quia resurrexeras, nuntiavit discipulis in unum congregatis et desolatis, quod audientes illuminati sunt ac repleti gaudio.

Christe sol vere cum in infernum cum anima pervenisses ut Deus, luce tua illuminasti dormientes hic captivos a sæclis et sancta tua resurrectione hos suscitasti tecum tuam collaudantes misericordiam.

Assensu tuo peperisti, Virgo, omnia sustinente: Deum, misericordia sua hominem factum deprecare

hunc ardentier ut illuminet corda nostra, quæ te A
celebrant, castissima Dei parens.

Victoriæ hymnum cantemus Domino qui fecit mirabilia in mari Rubro, quasi ad ejus gloriam celebrandam.

Per tuam venerandam crucem omnes labe vetiti arboris mundati sumus : quapropter tuam laudamus bonitatem.

Qui volens crucifixus est resurrexit Christus Deus noster, infernale omnino evertens imperium ; glorificemus illum.

Insolito fulgentem aspectu videntes angelum quæ afferebant aromata, ab illo lætitia repletæ didicerunt Domini resurrectionem.

Fuisti, immaculata Virgo, aurora Solis justitiæ per B
quem ignorantie tenebris eruti sumus.

Creatori quem tremantes adorant angeli hymnum dicite, gentes, et per omne sæculum exaltate illum.

Sol cum vidisset Deum in carne sua crucifixum, obscuratus est, commota est terra et petra scissæ sunt.

Post tres dies resurrexit Christus a mortuis et consurgere fecit omnes in umbra mortis dormientes.

Apparuit tuis apostolis post resurrectionem, et omnes, o misericors, ineffabili replevisti gaudio.

Indesinenter celebramus Trinitatem, Patrem videlicet a quo sunt omnia, Verbum coæternum illi, et C
Spiritus Dei non factum.

O casta Deipara, libera nos ab æterno supplicio et damnatione, qui te celebramus.

Laudamus te, Maria, inter omnes mulieres benedictam et Deo charam.

Extensis brachiis in cruce, me multis vulnertum artificis diaboli misericorditer refecisti.

Portis vectibusque inferni contractis tertia die resurrexisti a mortuis ; o tu omnium resurrectio misertus nostri.

E morte tua vere scaturire fecisti vitam mortuis et tertia die surrexisti cum gloria videntibus te discipulis.

Filium tuum Deum omnium, Virgo immaculata, nobis te confidenter laudantibus fac propitium.

Quia ego sum Deus caro jactus.

Sicut olim Moses erexit serpentem, ita tu miserans erectus es in cruce, ita nos sanans a vulnere venenoso inimici salvansque.

Gloria tibi Jesu laudibus digne nostris ; volens enim depositus in tumulo, surrexisti ut Deus et per tuam resurrectionem totum exsuscitasti mundum, omnipotens.

Ecce surrexit auctor vitæ a mortuis, clamabat olim angelus resplendens mulieribus : ne dein-

ρίτωτε · ὃν ἐκτενῶς ἰκίτετε φωταγωγήσαι ἡμῶν τὰς καρδίας, τὴν μακαρίζοντων σε ὡς ἀγνὴν ἀληθῶς Θεομήτορα.

Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, τῷ ποιήσαντι θαυμαστὰ τέρατα ἐν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, φῶδῃ ἐπιρικιῶν, ὅτι δεδοξασται.

Διὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ, Κύριε, τῆς τοῦ ξύλου ἅπαντες ἐβρύσθημεν κατάρas · διὸ σου δοξάζομεν τὴν ἀγαθότητα.

Ὁ σταυρωθεὶς βουλῆσει ἐξεγήγερται, τὰ ταμεῖα ἅπαντα σκυλεύσας τοῦ θανάτου, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν · αὐτὸν δοξάζωμεν.

Ξένη μορφή ἰδοῦσαι ἐξαστράπτοντα μυροφόροι ἄγγελον, τὴν θείαν ἔμμοῦντο τοῦ Χριστοῦ ἀνάστασιν χαρᾶς πληρούμεναι.

Ἀνατολή, Παρθένε, ἐχηρημάτισας τοῦ Ἥλιου, ἄχραντε, τοῦ τῆς δικαιοσύνης, δι' οὗ ἐξ ἀγνωσίας σκότους ἐβρύσθημεν.

Τὸν Ποιητὴν τῆς κτίσεως δι' ὀφίτουνσιν ἄγγελοι ὕμνεϊτε, λαοί, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Θεὸν σαρκὶ σταυρούμενον ὁ ἥλιος βλέψας ἐσκότιζετο, καὶ γῆ ἐσαλεύθη, καὶ ἐβρύχυνντο πέτραι.

Ἐκ τῶν νεκρῶν τρίτημερος Χριστὸς ἐξηγέρθη, καὶ συνήγειρε πάντας τοὺς ἐν σκότει θανάτου καθημένους.

Ὁφθης μετὰ τὴν ἔγερσιν τοῖς σοῖς ἀποστόλοις, καὶ ἐπλήρωσας τοὺς εὐφροσύνης, οἰκτίρμον ἀνεικάστου.

Πατέρα τὸν παναίτιον, Λόγον συναΐδιον, καὶ Πνεῦμα Θεοῦ ἁκτιστον, Τριάδα ὑμνήσωμεν ἀπαύστως.

Ῥῥσαι ἡμᾶς κολάσεως καὶ τῆς αἰωνίου κατακρίσεως, τοὺς σε ἀνυμνοῦντας, ἀγνή Θεογεννητορ.

Σὲ τὴν μακαρίαν ἐν γυναιξὶν καὶ εὐλογημένην τοῦ Θεοῦ.

Ἐτεινας παλάμας ἐπὶ σταυροῦ, τὸν κατατενῶμενόν με πολλαῖς μεθοδεῖαις τοῦ Πλάνου, οἰκτίρμον, ἀνακτώμενος.

Πύλας τοῦ θανάτου καὶ τοὺς μοχλοὺς λύσας, ἐκ νεκρῶν τρίτημερος ἐξανέστης, ἡ πάντων, οἰκτίρμον, ἐξανώστασις.

Ἐβλύσας νεκροὺς τὴν ὄντως ζωὴν, καὶ ἐξαναστάς τρίτημερος ἀνελήφθης ἐν δόξῃ, ὁρώντων τῶν σεπτῶν μαθητῶν.

Ἦλυν ἡμῖν ἀπέργασαι, ἄχραντε Παρθένε, τὸν σὸν Υἱὸν καὶ Θεὸν τὸν ἀπάντων τοῖς πίστει ἀνυμνοῦσί σε.

Ὅτι ἐγὼ εἰμι Θεὸς ὁ [κατὰ] σάρκα.

Ὅσπερ ἀνύψωσε πάλαι τὸν ὄφιν Μωϋσῆς, οἰκτίρμον, οὕτω σὺ ἐπὶ τοῦ ξύλου ἀνυψώθης, τοῦ ἀλάστορος Ἐχθροῦ τὴν λοβὸλον κακίαν ἀπορραπίζων, καὶ διασώζων ἡμᾶς.

Δόξα τῇ δόξῃ σου, δεδοξασμένε Ἰησοῦ · τεθεὶς γὰρ ἐν μνημείῳ ὡς νεκρὸς ἐθειλουσίως, ἐξανέστης ὡς Θεὸς, συνεγείρας τὸν κόσμον τῇ σῇ ἐγέρσει ὡς παντοδύναμος.

Ἦδη ἐγήγερται ὁ ζωοδότης ἐκ νεκρῶν, ἐβόα γυναιξὶ πάλαι ὁ ἄγγελος ἀστράπτων · Μὴ θρῆνεῖτε σὺν

λοιπὸν, ἀλλὰ τοῖς ἀποστόλοις ἐπὶ τούτου ἔγερσιν ἀπαγγέλλετε.

Ἄγιε Κύριε, ὁ γεννηθεὶς ἐκ τῆς ἀγνῆς Παρθένου, σταυρωθεὶς τε καὶ ταφείς ἐθελοσύτως, καὶ ἀναστὰς ἐκ τῶν νεκρῶν, ταῖς αὐτῆς ἰκισίαις τὰ σὰ ἐλέη πᾶσι κατὰπεμψον.

Τὸν τοῦ παντός Δημιουργὸν καὶ Σωτῆρα τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἱερεῖς, ὁμνεῖτε, λαός, ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ὑμνολογοῦμέν σου, Χριστέ, τὴν τριήμερον ἀνάστασιν, καὶ τὴν φαινοτάτην ἀνάληψιν ἐν πίστει δεῖ δοξολογοῦμεν.

Τὸν σταυρωθέντα δι' ἡμᾶς καὶ νεκρὸν τεθέντα μνήματι, καὶ τῇ τούτου ἔγερσει φωτίσαντα τὸν κόσμον Χριστὸν ὑπερυψοῦμεν.

Ἦλθε ἄδουε Χριστέ, ὁ ταφείς καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν, φωταγωγῆσον πάντων ἡμῶν τὰς διανοίας δοξάζειν σε ἀπαύστως.

Ἰκετήριαν τῷ ἐκ σοῦ σαρκωθέντι Λόγῳ ποιήσουν, Θεοτόκε Παρθένε, ἡμᾶς ὅπως οἰκτιρῇ τοὺς ταπεινωμένους.

Μεγαλύνομεν, Χριστέ, τὴν σὴν Πανάχρατον.

Ὡς ἀμυνὸς ἐπὶ σφαγῇν προσήχθης, Δέσποτα Χριστέ ὁ Θεός, καὶ τοῖς τραύμασι σου οἷς ἐκουσίως ὑπέστης, τῶν δαιμόνων πᾶσαν πονηρὰν πληθύν ἐτραυμάτισας.

Συνετριβήσαν μοχλοὶ τῇ παρουσίᾳ σου τοῦ ἔθους, Χριστέ, καὶ ἀνέστησαν οἱ ἀπ' αἰῶνος θανόντες, ἀνυμνοῦντές σε τὸν νικητὴν καὶ πάντων δεσπόζοντα.

Ἡ ἀγία σου, Χριστέ, ἐκ τάφου ἔγερσις ὑπάρχει ζωὴ ἡ ἀναλκῆς δὲ διηνεκῆς εὐφροσύνη, ἣν ἐν πίστει ἅπαντες ἡμεῖς νῦν προσορτάζομεν.

Φῶς ἡμῖν τὸ ἐκ φωτός, Παρθένε ἀχραντε, ἐκύψσας, καὶ ἐμείψσας τῆς ἀθείας, τὸ σκότος· ὅθεν πάντες πίστεως φωναῖς ἀνυμνολογοῦμέν σε.

Τὴν θελαρ ἐννοήσας σου κέρωσιν.

Ἡ πρὶν τῇ ἀμαρτίᾳ κατὰχριτος φύσις ἡμῶν, Παμβασίλευ, τῇ σῇ προσήφει ἠλέηται, ὁμνολογοῦσά σου φόβῳ τὴν ἔγερσιν καὶ θελαρ ἀνάληψιν.

Θαμβεῖται ἀσωμάτων τὰ τάγματα κατανοοῦντά σε, Χριστέ; φορέσαντα σῶμα γήινον, καὶ ἐπιβάντα νεφέλῃ, καὶ πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ἀνερχόμενον.

Ἰδοῦσαι ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια τὰ σὰ, Χριστέ παμβασίλευ, τῇ σῇ ἀνόδῳ ἐξέστησαν αἱ τῶν ἀγγέλων δυνάμεις, καὶ φόβῳ καὶ χαρᾷ προσεκύνησαν.

Κροτήσωμεν τὰς χεῖρας· ὁ Κύριος ἐξεγερθεὶς ἐκ τῶν νεκρῶν πρὸς οὐρανοὺς ἀνελήλυθεν, ὑποταγέντων ἀγγέλων αὐτῷ ὡς Ποιητῇ καὶ Θεῷ ἡμῶν.

Ἦσαίτε, χόρευτε.

Ἰερὰν πανήγυριν πᾶσα κτίσις ἀγεῖ ἐμφανῶς, τῇ ἀναλήφει τῇ σῇ, Λόγε καὶ Θεέ, ἐν ᾗ προσενηνόχας τῷ Πατρὶ σου ἦν περ ἐξ; ἡμῶν φύσιν ἀνέλαβες ὑπὲρ λόγον, ἀναλλοίωτε.

Ὡς Θεός συνέτριψας πύλας ἔθους, Σῶτερ, καὶ μοχλοὺς, καὶ ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν πρὸς τοὺς οὐρανοὺς αὐριον ἀνέρχεται, τῶν ταγμάτων τῶν ἀγγελικῶν, Πύλας διάρατε, ἐκθεῶντων μετ' ἐκπλήξεως

A ceps flete, sed annuntiate discipulis illius resurrectionem.

Domine sancte, qui Deipara virgine natus, crucifixus volens et sepultus es, surrexisti a mortuis, hujus precibus nostri omnium miserere.

Sacerdotes, hymnum dicite omnium Creatori Salvatorique animarum nostrarum : exaltate illum, populi, per omne saeculum.

Laudamus, Christe, tuam post tres dies resurrectionem, gloriosamque ascensionem tuam cum fide glorificamus.

Pro nobis crucifixum depositumque in tumulo, mortuum et resurrectione sua illuminantem mundum superexaltamus.

B Christe sol nesciens occasum qui pro nobis sepultus es et surrexisti a mortuis, illumina mentes nostras, ut indesinenter tuam cantemus gloriam.

Virgo Deipara, deprecare Verbum quod ex te carnem sumpsit ut humiliatis nobis praestet misericordiam.

Magnificamus, Christe, tuam sanctitatem.

Sicut agnus, Domine Christe, ad occisionem ductus es et vulneribus quae voluntarie passus es omnem daemoneum turbam vulnerasti.

Conspectu tuo confracti sunt, Christe, inferni vectes, et a saeculo mortui resurgentes laudant te sicut victorem omniumque dominatorem.

C Resurrectio tua sancta, Christe, vita est nobis; cui subjacere voluisti infirmitas nobis gaudium attulit sempiternum, quod nunc in fide festo celebramus.

Virgo purissima, per te lumen nobis venit e lumine, et imminutae sunt impietatis tenebrae, ideo omnes in fide hymnum tibi decantamus.

Divinam resurrectionem tuam intellexisti.

Nostram asumendo naturam, eam olim ob peccatum condemnatam reparasti, omnipotens Deus; ideo tuam reverenter resurrectionem ascensionemque celebrat.

Stupent praeterea attoniti coelestes ordines cum vident te, Christe, super nubem ascendentem in caelum forma indutum humana.

D Videntes vestimenta tua cruore tincta angelorum potestates ante te reducem vultu demisso reverenter praet gaudio exsultantes adoraverunt.

Plaudamus manibus, Dominus ex mortuis per se suscitatus reversus est in caelum subditos sibi angelos habens ut Creator et Deus noster.

Age choros Isaías.

Omnis creatura festos dies agit aperte in ascensione tua, Verbum Deusque, quam a nobis sumpsisti naturam ad Patrem usque mirabiliter extulisti.

Confregisti ut Deus, Salvator, portas vectesque inferni, et nunc a mortuis resurgens scandis astra, exclamante angelicorum ordinum turba cum stupore : Aperite portas.

Mirantibus ascensionem tuam discipulis sanctis sese offerentes angeli clamabant : Quem conspicietis euntem in cœlum, ille veniet cum gloria ut iudicet mundum.

Hanc quam olim dedisti discipulis pacem, o Christe, dum ascenderes in cœlum, hanc nobis emitte servans nos in charitate multa, ut unanimi voce te concelebremus Salvatorem.

Vere splendescere fecisti super nos radios solis qui mentes illuminat, o purissima Virgo, et per quem in umbra mortis sedentes viderunt agnitionis lumen, te præ gratitudine laudantes.

Non glorificabuntur impii.

Terram relinquens ad cœlum reversurus ubi cum Patre et Spiritu sancto assides, tuorum non oblitus discipulorum, illis laudantibus te, amator noster, benedixisti.

Cum angelorum legiones viderent te, Jesu, ascendentem in cœlum cum natura nostra, stupefacti laudem dederunt tuæ erga homines misericordiae.

Quam ex nobis sumpsisti naturam nobilitans eam super thronum Patris collocasti, Domine; natura cum eadem venturus es, omnipotens, ad iudicandum mundum.

In castitate, piisque vacantes operibus formosam filiam Jacob devote celebremus ut Dei nostri matrem.

Omnium Salvator.

Super alas Cherubim in gloria evectus es videntibus te, Domine, discipulis tuis et indesinenter clamantibus : Omnia opera Domini, benedicite Domino.

Discipulis suis benedicens evectus est Christus in cœlum ut Paracletum mitteret eis psallentibus clamantibusque unanimi voce : Omnia opera Domini, benedicite Domino.

Inimicitiae diruens parietem, reconciliasti homines cum Patre, o Verbum æternum, et ascendens in cœlum, nostram quam assumpseras naturam extulisti super angelos et potestates.

Te laudamus, Deipara, te commune fidelium gaudium, te auxilium certum hominum, te pontem per quem omnes ad Creatorem suum salutemque deveniunt.

Eva nos sua perdiderat inobedientia.

Nubes sicut thronus suscepit te de monte Olivæ, piis conspicientibus discipulis clamantibusque cum tremore : Noli relinquere orphanos quos ineffabiliter miserans dilexisti.

Absque corpore apud nos descendisti, reversus es autem cum natura nostra quam assumpseras; ante te reverenter se aperiant portæ cœlorum videntesque angeli stupent ad tuam erga nos misericordiam.

Quid statis vos aspicientes illum mirabiliter ascendentem? dicebant olim angeli sanctis apostolis. Qui ascendit in gloria, sic rursum descendet in terram omnes iudicaturus.

Σοὺ τὴν θείαν ἀνοδὸν θαυμαζόντων θεῶν μαθητῶν, ἐπίστησαν ἐμφανῶς ἄγγελοι αὐτοῖς, βοῶντες, "Ὁν βλέπετε ἀνύοντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, οὗτος ἐλεύσεται μετὰ δόξης κρίναι ἅπαντας.

"Ὡν, Χριστὲ, δεδωρηθῆαι πρὸς τὰ ἄνω πάλαι ἀνὶν εἰρήνην τοῖς μαθηταῖς, ταύτην καὶ ἡμῖν πλουσίως κατὰπεμψον ἐν ἀγάπῃ πάντας συντηρῶν, ὅπως συμφώνως σε τὸν Σωτῆρα μεγαλύνωμεν.

Φωτοφόρον ὄχημα τοῦ ἡλίου σὺ τοῦ νοητοῦ γεγένησαι ἀληθῶς, ἀφαντα, ἀγνή, δι' οὗ οἱ καθήμενοι ἐν τῷ σκοτίᾳ ἐβλεψαν τὸ φῶς τῆς ἐπιγνώσεως, κατὰ χρέος σε δοξάζοντες.

Ἀσεβεῖς οὐκ ὄψονται τὴν δόξαν.

Ἀναλαβανόμενος ἐκ γῆς πρὸς οὐρανοὺς, οὗς οὐκ εἰπας τῷ Πατρὶ συνεδρεῦων, Δέσποτα, κατὰ τῷ Πνεύματι, μαθητὰς εὐλόγησας ἀνυμνοῦντάς σε, φίλάνθρωπε.

Ἀσωμάτων τάξεις σε ὡς εἶδον, Ἰησοῦ, μετὰ σώματος οὐρανοῖς ἐπιβάντα, χαίρουσαι κατεπλήττοντο τὴν πολλὴν σου, Κύριε, πρὸς ἀνθρώπους συγκατάβαιν.

Τὴν ληφθεῖσαν, Δέσποτα, οὐσίαν ἐξ ἡμῶν ἐν τῷ θρόνῳ τῷ πατρικῷ ἐνθρόνους, Κύριε, κατεκάλλυνας, μεθ' ἧς μέλλεις ἐργεσθαι κρίναι κόσμον, παντοδύναμε.

Τὴν ἀγνὴν ἀγνεύοντι τιμῶμεν νοῦ, καλλονὴν τὴν ἱακῶς ταῖς ἐνθέοις πράξεσι καλλυνόμενοι, εὐσεβῶς ὑμνήσωμεν ὡς Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Λυτρωτὰ τοῦ παντός.

Χερουβὶμ ἐπὶ ὤμων ὀχούμενος ἀνελήφθης ἐν δόξῃ, ὁρῶντων σε τῶν μαθητῶν σου, Κύριε, καὶ βοήτων ἀπαύστως, Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, εὐλογεῖτε τὸν Κύριον.

Εὐλογῶν μαθητὰς ἀνεφέρετο εἰς τὸ ὕψος Χριστὸς, τὸν Παράκλητον τοῖς ἐκπέμψαι ψάλλουσι καὶ συμφώνως βοῶσι, Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου, εὐλογεῖτε τὸν Κύριον.

Καθελὼν τὸ τῆς ἔχθρας μεστόχοιον τοῦς θνητοῦς τῷ Πατρὶ σου κατήλλαξας, καὶ ἀνελθὼν ἀνήγαγας ἡν προσελήφας σάρκα, ἀναρχε Λόγε ὑπεράνω ἀρχῶν καὶ δυνάμεων.

Τὸ κοινὸν τῶν πιστῶν ἱλαστήριον, τὴν ἐτοίμην ἀνθρώπων βοήθειαν, τὴν πρὸς τὸν Κτίστην γέφυραν τὴν μεταγύουσαν πάντας πρὸς σωτηρίαν, τοῦ Θεοῦ τὴν Μητέρα δοξάζωμεν.

Εἶδα μὲν τῷ τῆς παρακοῆς νοσήματι.

Ἐξδρῶς, Χριστὲ, τῶν ἑλαίων νεφέλῃ σε ὥσπερ θρόνος καθυπέλαβε, πάντων τῶν θεῶν μαθητῶν σου ὁρῶντων, καὶ ἐν τρόμῳ βοῶντων σοι, Μὴ λίπης ὀρφανούς οὗς ἡγάπησας δι' εὐσπλαγχνίαν ἀδιήγητον.

Κατήλαθες τὸ πρὶν ἄνευ σαρκὸς (1), ἀνέρχῃ δὲ σῶμα φέρων, ὁ προσελήφας· φόβῳ δὲ πύλαι οὐρανῶν σοι ἀνοίγονται· καὶ νῦν οὐράνιοι ὁρῶντες καταπλήττονται, Δέσποτα, τὴν δι' ἡμᾶς σου συγκατάβασιν.

Τί ἴστασθε βλέποντας ὁμεῖς τὴν ἀνοδὸν τὴν φορικώδη; πάλαι ἐφῆσαν ἄγγελοι θείους ἀποστόλους· "Ὁν τρόπον θεωρεῖτε, ἐλεύσεται καὶ πάλιν ἐπὶ γῆς κρίναι ἅπαντας, ὁ μετὰ δόξης ἀνερχόμενος.

Συνούσα τοῖς θεοῖς μαθηταῖς ἡ Πάναγνος καὶ ἄ ὁρῶσα ὃν ἐγέννησε γῆθεν ὑφούμενον ἔδοα· Ἀνέρχῃ πρὸς Πατέρα συνάναρχον, τῆς δόξης σου πληρώσας τὰ σύμπαντα, δεδοξασμένε μόνε Κύριε.

Τὴν δέξιν ἐκχεῶ πρὸς Κύριον.

Πληρώσας τὰ ἐπὶ γῆς τῆς δόξης σου, ἀνελήφθης μετὰ δόξης ἀφράστου, καὶ τῷ Πατρὶ· προσηγάγου τὴν σάρκα ἣν ἐξ ἡμῶν διὰ σπλάγχνα ἐφόρεσας, καὶ ὑμνησαν οὐρανῶν αἱ δυνάμεις σε, μόνε φιλόνηρωπε.

Ἐπάρθῃτε, ἐπουράνιοι πύλαι, καὶ εἰσδέξασθε Θεὸν σαρκοφόρον, αἱ νοερὰι ἀνεδῶν δυνάμεις ταῖς πυθόμεναις, τίς οὗτος ὃν λέγετε; καὶ αἰνεσιν ὡς Ποιητῇ τῶν ἀπάντων ἀπαύστως προσάξατε.

Τὴν ἀνοδὸν τὴν φρικτὴν θεώμενοι οἱ τοῦ Λόγου μαθηταὶ ἀνεδῶν· Πέμψον ἡμῖν τὸ πανάγιον Πνεῦμα, καὶ ὁρανοὺς μὴ ἐσθῆς τοῦς δούλους σου γινώσκοντας σε ἀληθῇ καὶ Θεὸν καὶ βροτὸν, ἀναμάρτητε.

Ἐθέλωσας τῶν βροτῶν τὴν οὐσίαν, ἀπορρήτως γεννηθεὶς ἐκ Παρθένου, ὁ τοῦ Πατρὸς ὁμοούσιος Λόγος, καὶ ἀνελήφθης ἐν δόξῃ δωροῦμενος εἰρήνην σοῦ τοῖς μαθηταῖς, καὶ τῷ κόσμῳ τὸ πλούσιον ἔλεος.

Παῖδες Ἑβραίων ἐν χαμίνῳ.

Πάθος καὶ θάνατον ὑπέστης, καὶ τριήμερος ὡς εἶπας ἐξηγέρθης, καὶ πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ἀνῆλθες, μελωδούντων τῶν μαθητῶν σου, Κύριε ὁ Θεός, εὐλογητὸς εἶ.

Πνεῦμα ἡμῖν ὡς ἐπηγγελῶ τὸ πανάγιον ἀπόσταιλον, οἰκτιρμον, οἱ σοφοὶ μαθηταὶ ἔδωκον, τὸ σοφίζον καὶ συνετίζον ἅπαντας, τοὺς πίστευσε σε ὑμνοῦντας.

Χεῖρα· κροτήσατε, τὰ ἔθνη, ἀλαλάξατε Θεῷ ἐν εὐπροσύνῃ· ἀνελήφθη ἰδοὺ καὶ κάθηται ἐν δόξῃ ἐν δεξιᾷ ὡς συνθρονος τοῦ Πατρὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Κόλπους πατρῶους μὴ κενώσας ἐν τοῖς κόλποις σου ὁ Λόγος ἀνεκλήθη, ἀλογίας ἡμᾶς ρυσάμενος, Παρθένε, τοὺς μελωδούντας, Κύριε ὁ Θεός, εὐλογητὸς εἶ.

Ἑπτακλασίως κάμνον.

Ὁ μορφοθεὶς, ὡς γέγραπται, ὑπὲρ νοῦν τὸν ἀλλότριον, καὶ διὰ παθῶν πᾶσι πιστοῖς ἀπάθειαν σαφῶς δωρησάμενος, ἀπὸ τῆς γῆς ἀνέρχεται νῦν ἐμφανισθῆναι τοῦ Πατρὸς τῷ προσώπῳ, Ἀγγέλων, φρόνων Κυριοτήτων αὐτὸν δοξολογούντων εἰς πάντας.

Λευχειμονούντες ἄγγελοι ἀποστόλοις ἐπέστησαν, ἐπαπορουμένοι τῷ καινῷ θεάματι τῆς σῆς ἀναλήψεως, λέγοντες, Ὑμεῖς τί ἀτενίζοντες οὕτως θαμβεῖσθε εἰς τὸ ὄψος; Ἰησοῦς οὗτος πάλιν ἐλευσεται, ὃν τρόπον ὁρᾶτε, κρῖναι κόσμον.

Πάντα πληρώσας, Κύριε, ὡς Θεός ἀδιάστατος, πρὸς τοὺς οὐρανοὺς μετὰ σαρκὸς ἀνέδραμες, καθυποταγέντων σοι ἀγγελικῶν δυνάμεων, καὶ χαρμονικῶς τῶν μαθητῶν ἀνυμνοῦντων καὶ φόβῳ μελωδούντων· Ἰερεῖς, εὐλογεῖτε.

Θεοκλήτορ πάναγνε, τῆς ψυχῆς μου τὰ τραύματα, καὶ τῆς ἁμαρτίας τὰς οὐλὰς, ἐξάλειψον, πηγαῖς ἀπο-

Discipulis aderat sanctissima Virgo, et videns assurgentem de terra quem genuerat, exclamabat: Ad Patrem revertens coeternus illi, implevisti mundum gloria tua; tibi soli decus et honor.

Deprecare pro nobis Dominum.

Terra per te repleta gloria, cum ineffabili majestate in caelum es evehctus, ferens ad Patrem quam de nobis misericorditer assumpseras naturam, et tuam, o solus clemens, laudaverunt misericordiam angelicae potestates.

Aperimini, portae caelestes, et date introitum Deo incarnato: Quem dicitis, clamaverunt postulanti-bus angelicae Potestates; at illae: Indesinenter laudem dicite huic per quem omnia facta sunt.

Videntes stupendam Verbi ascensionem ejus discipuli clamaverunt: Mitte nobis Spiritum sanctum, et ne nos oerelinquas orphanos servos tuos confluentes te, sanctissime, vere Deum et hominem.

O Verbum simile Patri et ineffabiliter natum de Virgine, hominum naturam deificasti, et assumptum in gloria pacem dedisti discipulis tuis et te valde misericors praestitisti erga mundum.

Pueri Hebraeorum in fornace.

Tormenta mortemque passus es, et tertia die sicut praedixeras resurrexisti et reversus es ad Patrem in caelum, cantantibus discipulis: Benedictus es, Domine.

Emitte nobis, o misericors, sanctissimum Spiritum tuum, sapientes clamabant discipuli, qui doceat omnes in te credentes veram doctrinam et sapientiam.

Gentes, plaudite manibus, cantate Deo in letitia. Ecce enim assumptus est sedetque Christus in gloria ad dexteram Patris ejusdem throni particeps in aeternum.

Non reliquerat sinum Patris recumbens in sinu tuo Verbum quod nos ab insania cupiditatum liberavit; ideo clamamus: Benedictus es, o Deus.

Caminus septuplo ardentior factus.

Qui ineffabili modo formam ut scriptum est in-duerat non suam, nunc, nobis per passionem suam malorum expertibus factis, surgit de terra, glorificandus ante faciem Patris, ejus celebrantibus gloriam per omne saeculum Thronis, Angelis et Dominationibus.

Veste candida apparuerunt angeli apostolis qui novi ascensionis tuae spectaculi testes, suis non fidere oculis videbantur, dixeruntque eis, Ad quid attoniti aspicitis in caelum? sicut videtis Jesum ascendentem, sic rursum veniet ad judicandum mundum.

Cuncta ut Deus infinitus replens, Domine, caelum cum carne nostra conscendis demissis ante te vultibus ministratoriis angelicis potestatibus laetisque te celebrantibus apostolis et dicentibus: Sacerdotes, benedicite Domino.

Sanctissima Dei Mater, animae meae dele vulnera, lava aquarum fonte quae scaturiunt de latere Filii

tui peccatorum cicatrices, his extergens salubribus fluentis : ad te clamo, ad te confugio, tanquam solum mei præsidium.

Omnem auditum invasit stupor.

[Aperite portas, intellectuales cœlorum Potestates; ecce enim adest Rex qui nostram suscepit naturam et introibit ad Patrem suum, Deus et homo, patris magnalibus et stupendis.

Psallite vos omnes qui intellectuales estis; promittite cantus in honorem tam miranda patrantis Dei et in cœlum ascendenti et mittenti Spiritum sanctum suum apostolis sanctificans nos omnes qui divinitati ejus gloriam damus.

Sepultura tua soluti sunt qui degebant in inferno; homines te resurgente resurrexerunt, et ascensio tua, solus immutabilis et omnipotens, a quo venerunt nobis salus et omnia bona, cœlum et terram illuminavit.

Salutantes te cum Gabriel omnibusque angelis dicimus : Ave splendidum Regis palatium, ave Virgo purissima per quam adunata sunt cœli et terra, devenitque nobis salus tuam consentibus immaculatam maternitatem.

Tropæum victoriæ in dextera tua.

Qui extraordinariam hanc descensionem super terram ignoraverunt angeli, in ascensu tuo percontantur dicentes : Quis est ille rex potestatum ?

Postquam crucifigi te, Christe, voluntarie passus es, die tertia resurrexisti, reversusque es in cœlum videntibus te discipulis tuamque mirantibus incomprehensibilem potentiam.

Cujus voluntati resistit nihil incomprehensibilis Deus imperavit nubi pro ascensu suo, et de Olivarum monte altitudinem cœli conscendit nube quasi currum subministrante.

Vere excelsior facta es, Virgo, cœlestibus angelorum ordinibus, de qua carnem sumpsit Verbum Patris : Filium deprecare, o immaculata, ut nos liberet ab omnibus actibus malis.

Te collaudantes in camino.

Ascendentem ad Patrem luminis principium in gloria, mittentemque Spiritum sanctum apostolis laudate omnes et exaltate.

Cantate et psallite jubilantes vos qui habitatis terram, hodie enim assumptus est in gloria qui nos mortales cœlorum incolis in æternum consociavit.

Viri Galilæi, quid sic statis aspicientes in cœlum ? dicebant angeli discipulis ; sicut videtis Christum ascendentem, sic rursus veniet in gloria.

Tu es, o Virgo, terra illa quæ sine cultura tulisti germen quo divina potentia nutriuntur omnia, humilem animam meam ac egentem exsatura.

Casti tui partus figura.

O Deus clementissime, tormenta crucis mortem-

A σμήχουσα ταίς ἐκ πλευρᾶς τοῦ τόκου σου καὶ τοῖς ἐξ αὐτῆς ἀποκαθαίρουσα βεβροῖς· πρὸς σὲ γὰρ ἀνακράζω, καὶ πρὸς σὲ καταφεύγω, καὶ σὲ ἐπικαλοῦμαι τὴν μόνην προστασίαν.

Ἐφριξε σῶσα ἀκοή.

Ἄρατε πόλας νοητῶς, ἐπουράνιοι δυνάμεις· ἀφίεται ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν θνητὴν οὐσίαν ἀναλαβόμενος, καὶ εἰσαλεῦσθαι Θεὸς ὑπάρχων καὶ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Πατέρα αὐτοῦ, ἐργασάμενος φρικτὰ καὶ παράδοξα.

Ψάlate πάντες συνेतῶς, ἀλαλάζετε θεῷ τῷ ποιῇσαντι ἔργα παράδοξα, καὶ ἀνελθόντι πρὸς τὰ οὐράνια, καὶ ἀποστόλοις τὸ σεπτὸν Πνεῦμα καταπέμψαντι, τὸ ἀγιάζον ἡμᾶς τοὺς δοξάζοντας αὐτοῦ τὴν θεότητα.

Β Δίλνται ᾄδης σὴ ταφή, καὶ ἀνάστατις ἀνθρώπων· διδῶρηται τῇ ἀναστάσει σου, καὶ κατηγύαση γῇ καὶ οὐράνια τῇ ἀναλήψει σου, Χριστέ, μόνε ἀναλλοίωτε καὶ παντοδύναμε, ὁ δοτὴρ τῶν ἀγαθῶν καὶ Σωτὴρ ἡμῶν.

Φωνήν σοι τὴν τοῦ Γαβριὴλ μετὰ πάντων τῶν ἀγγέλων προσφέροντων· Χαῖρε, παλάτιον τοῦ βασιλείως τὸ φωτεινότερον· χαῖρε, ἡ γῆν τοῖς οὐρανοῖς, Παρθένε, συνάψασα, δι' ἧς σωζόμεθα, οἱ εἰδότες σε ἀγνὴν Θεομήτορα.

Σοῦ ἡ τροπαιοῦχος δεξιὰ.

Σοῦ τὴν ἐπὶ γῆς καινοπραπὴ ἀγνοσάντων ἀγγέλων κατὰ βασιν, ταύτην ἀναβαίνοντος ἐν οὐρανοῖς μαθητιῶσι λέγοντες, Τίς οὗτος ὑπάρχει ὁ βασιλεὺς τῶν δυνάμεων;

C Σταύρωσιν ἑκούσιον, Χριστέ, καθυπομείνας ἀνέστης τριήμερος, αὐθις ἀνελήφθης τε εἰς οὐρανοῦς τῶν μαθητῶν ὁρώντων σε καὶ ἐκπληττομένων τὴν ὑπὲρ νοῦν δυναστείαν σου.

Νέφη τὴν ἐπίβασιν αὐτοῦ παντοδύναμω βουλήσει τιθέμενος, ὁ ἀπερινόητος τῶν ἑλαίων ἐξ ὅρου νῦν ἀνέδραμεν ἄνω πρὸς τὸ ὕψος νεφέλῃ προσεποχούμενος.

Τάγματα ἀγγέλων ἀληθῶς ἐπουρανίων, Ἄγνή, ὑπερβέβηκας, Λόγον σωματούσασα τὸν τοῦ Πατρὸς· ἐν ἔκτενῶς ἱκέτευε, πράξεων ἀλόγων ἡμᾶς ρυσθῆναι, πανάμωμε.

Τὸν τοῖς ὕμνολόγους ἐν καμίνῳ.

D Σοῦ πρὸς τὸν ἀρχιφωτὸν Πατέρα ἀνελθόντα ἐν δόξῃ, καὶ καταπέμψαντα ἀποστόλοις τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁρνεῖται καὶ ὑπερφυοῦτε.

Ἄσατε καὶ ψάlate Κυρίῳ, ἀλαλάζετε, αἱ πατρία τῆς γῆς· ἀνελήφθῃ ἐν δόξῃ γὰρ σήμερον συνάψας τοῖς ἐπουρανοῖς ἡμᾶς εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί ὁρνεῖτε; εἰς τὸ ὕψος ἐν φόβῳ, οὕτως ἐστήκατε; μαθηταῖς οἱ ἀσώματοι· ἔλεγον· Ὅν τρόπον βλέπετε, καὶ πάλιν Χριστὸς ἐν δόξῃ ἔξει.

Ἡ ἀγεωργήτης ἐκβλαστήσασα τὸν οὐράνιον σῶμα, τὸν διατρέποντα θεϊκὴ δύνασταια τὰ σύμπαντα, Παρθένε, ἐμπλήσων πενιῶσαν τὴν ταπεινὴν ψυχὴν μου.

Τύπος τῆς ἀγνῆς λοχείας σου.

Πάθος καὶ στυγρὸν καὶ θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπ-

έστης, ὁ ὑπεράγαθος, καὶ ἐξαναστὰς θεοπερπῶς ἀνελήλυθας πρὸς τὸν ἀναρχόν, Λόγε, Πατέρα σου· διό σου προσκυνούμεν τὴν ἀκατάληπτον θεότητα.

Κράζει Μωϋσῆς ἐν Πνεύματι, Ἀγγελικαὶ δυνάμεις ἐνισχυσάτωσαν τῷ παμβασιλεῖ σωματικῶς ἀναβαίνοντι ἀπὸ γῆς πρὸς τὰ ἄνω βασίλεια, καὶ θρόνον καθιστῶντι τῷ πατρικῷ φύσιν τὴν ἐκπτωτων.

Πύλαι, νοητῶς ἐπάρθητε, προφητικῶς ἐδόξα Δαυὶδ ἐν Πνεύματι· ὁ μονογενὴς Υἱὸς Θεοῦ ἐβασίλευσεν ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀνέεισι σαρκὶ πρὸς τὸν Πατέρα, ὃν κατερχόμενος οὐκ ἔλιπεν.

Ὅτι Ἐγὼ εἰμι ὁ ἐν θαλάσῃ.

Συναλιζόμενος ἐν τεσσαράκοντα τοῖς μαθηταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θείαν ἐκ τάφου, Σῦτερ, ἀνάστασιν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ θεῖον συνθέμενος αὐτοῖς ἐξαποστέλλειν, ἐν φωναῖς ἀνελήφθης, ἐν δόξῃ ἐπ' ὤμοις Χερουβικαῖς φρικτῶς ἐποχοῦμενος.

Πύλας ἐπάρατε, γνῶτε παράδοξα, νοερὰ δυνάμεις ταῖς ἀνωτέροις ἐβόων, ὁ βασιλεὺς τοῦ παντός σῶμα γήινον φέρων ἀνῆλθε πρὸς ἡμᾶς εἰς προανάπαυσιν αὐτοῦ, τοὺς ἀνθρώπους θεώσας δι' εὐσπλαγχνίαν πολλὴν καὶ ἀμετρον ἔλεος.

Ἀποκρυβὴν αὐτοῦ σκότος ὁ θέμενος τῇ ἀσωμάτῳ φύσει, ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων ὁ ἐπιβαίνων Θεός, σαρκωθείς ἐκ Παρθένου νεφέλης φωτεινῆς, διὰ νεφέλης ἀπὸ γῆς πρὸς τὸ ὕψος ἀνῆλθεν, ὁρῶντων μαθητῶν τὴν ἔνδοξον ἀνοδον.

Ἡ ἀγεύργητος γῆ ἡ βλαστήσασα τὸν τοῦ παντός τροφέα τὸν ὑπανοίγοντα χεῖρα, καὶ εὐδοκία αὐτοῦ ἐμπιπλῶντα πᾶν ζῶον ἰσχυρὴ θεῖα, στήριξον ἄρτι φρικτῶς παρειμένους καρδίας· τῷ κόρῳ τῶν δυσχερῶν ἡμῶν παραπτώσεων.

Ἰνδάλματος χρυσοῦ.

Τὴν φύσιν τοῦ Ἀδάμ προσλαβόμενος, καὶ ταύτην θεώσας, Λόγε, πρὸς τὸν ἀρχιφωτὸν ἀνηγαγείς σου Πατέρα, καταπλαγείσης πάσης ἀσωμάτων τάξεως, καὶ ἀναβώσης, Ὑμνεῖτω τὸν Κύριον πᾶσα ἡ κτίσις.

Ἦλίας προτυπῶν τὴν φρικτὴν σου ἀνάβασιν, ζωοδότα, θεῖω ἐν Πνεύματι ἐδείχθη ἀρματολόγος, καὶ πρὸς τὸ ὕψος ὅλος ἀπὸ γῆς ἐφέρετο, μέλπων σοὶ τῷ Κτίστῃ, Ὑμνεῖτω τὸν Κύριον πᾶσα κτίσις καὶ ὑπερψούτω.

Αἰνέσατε Θεὸν, ἀλαλάξατε, τὰ ἔθνη, κροτήσατε χεῖρας, συμφώνως ψάλατε, ἐν δόξῃ Χριστοῦ ἀνῆλθεν, ὁ βασιλεὺς τῶν ὁδῶν πρὸς ἡμᾶς ἐλήλυθε σῶσαι τοὺς βδώντας· Ὑμνεῖτω τὸν Κύριον πᾶσα κτίσις.

Κυρίως σε, Ἄγνη, καταγγέλλοντες δοξάζομεν Θεοτόκον· σὺ γὰρ τὸν ἕνα ἀπεκύησας τῆς Τριάδος σεσαρκωμένον· ὃν σὺν τῷ Πατρὶ καὶ Πνεύματι μελωδοῦμεν· Ὑμνεῖτω τὸν Κύριον πᾶσα κτίσις.

Ἀπορεῖ πᾶσα γλῶσσα.

Ὁ μετὰ δόξης ἄρτι ἐπιβαίνων νεφέλῃ, τίς ἄρα πέλει, ἔφησαν ἀνύτεραι αἱ τάξεις ταῖς βούσαις· Πύλας νοητάς διάρατε· Θεὸς ὁ μόνος τὰ ἐπὶ γῆς συνάψας

A que propter nos passus es, et ut Jeccebat Deum resurgens ad æternum Patrem tuum reascendisti, verbum, idcirco incomprehensibilem tuam adoramus divinitatem.

Clamat Moses in Spiritu : Angelicæ potestates confortamini in summo rege de terra assurgente in carne ad superna regna, et naturam hominum lapsam considerare faciente super thronum Patris.

Aperimini portas, clamabat David in Spiritu prophetico : Filius Dei unigenitus regnavit super omnes gentes, et in carne revertitur ad Patrem quem descendens apud nos non reliquerat.

Quia ego sum qui imperat mari.

Cum discipulis conversatus per dies quadraginta, Salvator, post tuam resurrectionem et promissum ad eos mittendi Spiritum sanctum, inter concentus assumptus es in gloria stupendo modo super alas Cherubim vectus.

Aperitè portas, discite incredibilia, dicebant angelicæ potestates præminentibus sibi cæteris ; qui regnat super omnia ascendit ad nos in requiem suam naturam indutus humanam, sicque deificans homines ob nimiam charitatem misericordiamque infinitam.

Suam involvens tenebris incorporalem naturam Deus qui ambulat super pennas ventorum, carne sumpta ex Virgine nube lucida, de terra in altum ascendit super nubem, videntibus discipulis gloriosam ejus ascensionem.

Terra illa es, o Virgo, quæ sine labore produxit omnium nutritorem, illum nempe qui manum aperit impletque omne animal benedictione divina sua virtute ; corroborata pane vitæ corda nostra præ fastidio languentia ob infelices culpas.

Aurei simulacri.

Assumpta Adamæ natura illamque deificans, o Verbum, deducis illam ad Patrem tuum, lucis scaturiginem, stupente omni cœlestium spirituum ordine et conclamante : Celebret Dominum omnis creatura.

Elias ascensionem tuam stupendam præfigurans, Spiritu divino ductus visus est curram agens, elatusque de terra in altitudinem cœli te celebrans creatorem et dicens : Laudet Dominum et superexaltet illum omnis creatura.

Laudate Deum, jubilate, gentes, plaudite manibus, voce concordi psallite : Christus rex surrexit in gloria unde venerat, ad salvandos nos clamantes : Omnis creatura laudet Dominum.

Merito prædicantes te Dei Matrem glorificamus, o Virgo immaculata ; sic enim unum a Trinitate carnem fecisti, quem cum Patre et Spiritu sancto ut Dominum celebret omnis creatura.

Insufficiens est omnis lingua.

Quis est iste qui modo ascendit cum gloria in nube ? dixerunt cœlestes legiones aliis clamantibus, Aperite portas ; Deus est solus terram cœlo

jungens, illum extollamus glorificemusque venerantes.

Repulsa in Eden natura visa est in altissimis sedens mirabiliter super thronum Patris tui, Christe, et undique suscipiens adorationes Angelorum Archangelorum, Thronorum, Potestatum et Dominationum: gloria Deo nostro ita in eam benefico.

Expectate, inquis, o Verbum, discipulis tuis ob ascensionem tuam mæstis: sedete expectantes usque dum veniat ad vos paracletus divinus fons omnium charismatum inefficiens; ille quo melior nemo docebit vos omnia.

Tu fortitudo omnium in te confidentium.

Tu, Domine, naturam jam condemnatam transgressionibusque maculatam super angelos ulpote misericors extulisti.

Cum gloria cælum conscendisti, laudantibus te, Domine, angelis ut suum Creatorem ac Deum.

Postquam in cælum ascendisti, misisti, o elementissime, apostolis tuis Paracletum Spiritum veritatis qui doceret eos.

Verbum de te assumpta carne venit ad nos, immaculata, sua motus misericordia, ut nos primo parentum nostrorum peccato lapsos reficeret.

In intolerabilem ignem detruai.

Peractis omnibus quæ præordinaveras propter nostram salutem assumptus es, Domine, in gloria, videntibus te discipulis et cum tremore concjmantibus: Omnia opera Domini, benedicite Domino.

Viri Galilæi, dicebant angeli, quid sic attenditis ad Dominum vestrum in cælum revertentem; quem sic videtis rursus veniet ad judicandam omnem creaturam, constitutus omnium iudex.

O qui cælum conscendis cum gloria nube vectus, emitte nobis juxta promissum tuum Spiritum rectum, Spiritum divinum, Spiritum indivisum a te, clamabant divini apostoli, ut te per omne sæculum laudemus.

Eligens sibi habitaculum ex te, Virgo innupta, carnem sumpsit ineffabili misericordia; sola enim filiorum hominum electa es immaculata ut immaculati fieres domus.

Nova et digna Deo miranda res.

Qui medios inter lætitiæ castus ascendit in cælum cum gloria ut olim prædixerat propheta, ille est Dominus et Deus omnium; gentes, psallite, psallite in fide et tremore glorificantes qui invisibilia et inenarrabilia fecit.

Tristibus dixit discipulis: Si obediens Patri meo qui me misit discedo a vobis, hæc non in æternum erit separatio; abite per totum mundum; illum docete quia ego sum vere Deus qui feci quæ audistis et vidistis.

Pace data omnibus, nubes te, Christe, suscepit et assumptus es de terra videntibus te discipulis cunctis; et in cælum assides Patri super omnes Principatus et Potestates.

Α σεντῶς τοῖς οὐρανοῖς, τοῦτῃ μεγαλωσύνην καὶ δόξαν φόβῳ προσάξωμεν.

Ἡ ἀπωσθείσα φύσις ἐν Ἑδέμ καθορᾶται ἐν τοῖς ὑψίστοις θρόνῳ πατρικῇ ἐνιδρυμένη παραδόξως, καὶ προσκυνουμένη πάντοτε ὑπὸ Ἀγγέλων, ὧν Ἀρχαγγέλων, Θρόνων, Δυνάμεων, Ἀρχῶν· δόξα τῷ τῷδοκῇσαντι οὕτως μόνῳ Θεῷ ἡμῶν.

Ὅρατε, ἔφη, Λόγε, μαθηταῖς λυπουμένοις τῇ σῇ ἀνάσσει· κάθησθε πρόσμενοντες ἐν πίστει ἕως ἔλθῃ θεὸς πρὸς ὑμᾶς Παράκλητος ἐκ τῶν ὑψίστων, τῶν χαρισμάτων πάντων ἡ ἀφθονος πηγὴ· οὗτος ὑμᾶς διδάξει τὰ πάντα ὡς ὑπεράγαθοι.

Τὸ στερέωμα τῶν ἐπὶ σοὶ πεποιθότων.

Τὴν κατὰκριτον καὶ παραβάσει φθαρῖσαν ἀνήγαγες, Δέσποτα, φύσιν ἀνθρώπων ὑπεράνω τῶν ἀγγέλων, ὡς εὐσπλαγχνος.

Ἀνελήλυθας πρὸς οὐρανὸν μετὰ δόξης, ὁμνεύοντων σε, Κύριε, τῶν ἀσωμάτων ὡς τῶν ὁλῶν Ποιητὴν καὶ Θεὸν αὐτῶν.

Τὸν Παράκλητον, τῆς ἀληθείας τὸ Πνεῦμα, ἀπέστειλας, Δέσποτα, τοῖς μαθηταῖς σου, ἀναβῶν εἰς οὐρανούς, ὑπεράγαθε.

Σωματούμενος ἐκ σοῦ προήλθεν ὁ Λόγος, τὴν ἐκπτῶσιν, ἄχραντε, τῶν πρωπατόρων διὰ σπλάγγνα οἰκτιρῶν ἀνορθούμενος.

Ἀστέκῃ πυρὶ ἐνωθέντες.

Ἦσαν ὁ Θεὸς ἐκκληρώσας τὴν ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίαν ἀνελήφθης, καθορώντων τῶν μαθητῶν σου, καὶ φόβῳ βῶντων σοι, Εὐλογεῖτε, πάντα τὰ ἔργα, τὸν Κύριον.

Ἄνδρες ἀληθῶς Γαλιλαῖοι, τί ἐκταννίζετε οὕτω τῷ Δεσπότη πρὸς οὐρανούς ἀνερχομένῳ, ἔλεγον οἱ ἄγγελοι; Ὅν ὄρατε, πάλιν οὗτος μέλλει ἐρχεσθαι κρίναι πᾶσαν κτίσιν, κριτὴς πάντων ὑπάρχων.

Πνεῦμα τὸ εὐδὲς, Πνεῦμα θεῖον, Πνεῦμα τῇ συνόν σοι ἀμερίστως, ὡς ὑπέσχου, πέμφον ἡμῖν, ὁ ταῖς νεφέλαις δόξῃ ἐποχοῦμενος, Θεοῦ Λόγε, θεοὶ ἀποστολοὶ ἔκραζον, ὅπως σε ὁμνῶμεν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἐκ σοῦ τοῦ Θεοῦ ἡ σοφία οἶκον ταυτὴν δομησάμενη ἐσαρκώθη, ἀπορρήτῳ συγκαταβάσει, κόρη ἀπειράγαμ· σὺ γὰρ μόνῃ πάντων γενεῶν ἐκλέλειςαι ἀφθόρος ἀφθόρου εἰς κατοικίαν Λόγου.

Καινὸν θαῦμα καὶ θεοπρεπές.

Ὁ μετὰ δόξης ἐν ἀλαλαγμῷ ἀνερχόμενος, ὡς ὁ προφήτης πάλαι φησὶν, οὗτος πάντων Κύριός ἐστι καὶ Δεσπότης· ψάlate, ἔθνη, τοῦτῃ ἐν πίστει ψάlate, καὶ τρῶμῳ αὐτὸν δοξολογεῖτε τὸν ἐργασάμενον ἀνεξήχιστα καὶ ἀπόρρητα.

Κατηφίσωιν ἔφη μαθηταί,· Οὐ χωρίζομαι εἰς τὴν αἰῶνα διὰς ὑμῶν, εἰ καὶ πρὸς τὸν πέμψαντα Πατέρα ὑπάγω· ἅπτε, κόσμον ὅλον μαθητεύσατε γινώσκαι Θεὸν ἀληθινόν με, τὸν ἐργασάμενον ἃ ἐδεῖσθε καὶ ἤκούσατε.

Εἰρήνην πᾶσιν ἔφησας, Χριστέ, καὶ νεφέλῃ σε ὑπολαβούσα αἰθὴς φωτός, πάντων καθορώντων, ἀπὸ γῆς ἀνυψώθηκε· καὶ ἀναβῶν ἀπέκεινα ἐκάθισας ἀπάσης Ἀρχῆς καὶ Ἐξουσίας· διὸ ὁμνοῦμεν τὴν πολυύμνητον δυνάστεϊάν σου.

Φωτὸς δοχεῖον φαίνει σε, ἀγνή, ὃ ἐκ σοῦ ἀτρέπτως ἅρκαυθεὶς ἀβρόχως Θεός· ἐν σταυρῷ ὑφώσας τοῦ Ἀδάμ τὴν οὐσίαν, καὶ ἐν νεκρῷ πρωτότοκος γενόμενος, καὶ μένων Θεὸς ἐν τοῖς ὑψίστοις, ἅμα Πατρί τε καὶ θείῳ Πνεύματι δοξαζόμενος.

Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ.

Ὁ ἀπρόσιτος τὴν φύσιν, προσίτός μοι γενόμενος, ὡς ἐμὲ φορέσας, ὅλην μου τὴν φύσιν ἐλάμπρυνε, καὶ τῇ αὐτοῦ ἀναλήψει ἀνεβίβασεν ὑπὲρ πάντα ἀπάσης ἀρχῆς καὶ δυνάμεως.

Διφρελάτης ὁ Ἥλιος τὸν αἰθέρα διήρχετο, προτυπῶν σου πάλοι, Λόγε τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀνάληψιν· ὡς γὰρ ἐν ἄρματι, Σῶτερ, ἐποχοῦμενος, τῇ νεφέλῃ πρὸς τοὺς πατρικοὺς κόλπους ἐφθασας.

Μαθητῶν ἀτενιζόντων τὸ φρικτὸν τῆς ἐπαρώσεως Β σου, ἱλαμπεύοντες, θεοὶ προσεφθέγγοντο ἄγγελοι· ἡ ἀνδρὲς ὑμεῖς Γαλιλαῖοι, καθὼς βλέπετε, οὕτως ἤξετε· πάλιν ὁ αὐτὸς κρίναι ἅπαντας.

Ἀναπάλλεται συντριβεῖσαν καὶ φορῶν ὑποκύψασαν τὴν βροταίαν φύσιν, ἄκραντε, Θεὸν σωματώσασα, καὶ ὑπὲρ φύσιν τεκούσα, ἀπαρόγαμα· ᾧ κραυγάζομεν· Δόξα, Χριστέ.

Παῖδες εὐσεβεῖς ἐν τῇ καμίνῳ.

Ὁ περιπατῶν ἐπὶ πετρῶν ἀνέμῳ νεφέλῃ ἐποχοῦμενος, νῦν ἀναλαμβάνεται εἰς τὰ ἐπουράνια, ἐνθα ὑπῆρχε πρότερον, καὶ τὸν Παράκλητον ἐκπέμπει μαθηταῖς ἀνυμνοῦσι καὶ ὑπερυψοῦσιν αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Σταυρὸν καὶ ταφὴν καθυπομείνας βουλῆσαι ἀνίστη, παντοδύναμε, καὶ τοῖς ἀγαπῶσί σε ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ὀπτανόμενος ἔχαροποιεῖς αὐτούς· εἰδ' οὕτω τε αὐτοὺς εὐλογήσας, πρὸς τὸν σὸν Πατέρα ἀνῆλθεις μετὰ δόξης.

Μυστα· σαφῶς τὰ ὑπὲρ λόγον, ὁ Λόγος, τοὺς θεολόγους ἀναβέβηκε, πέμψας ὡς ὑπόσχετο ἐπὶ μαθητὰς αὐτοῦ τὸ παντοῦργον καὶ σύνθρονον Πνεῦμα· βοώντων αὐτῷ· Τὸν Κύριον ὑμνεῖτε, τὰ ἔργα, καὶ ὑπερυψοῦτε.

Ἡ πύλη Θεοῦ ἡ κεκλεισμένη, ἣν μόνος διώδευσεν ὁ Ὑψίστος, θύνον πρὸς τριβῆς μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ διανοίξον τῆς σωτηρίας πύλας μοι, Θεοχαρίτωτε· πρὸς σὲ γὰρ καταφεύγω, Παρθένε, μόνη προστασία τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Λίθος ἀχειρόρμητος ὄρους.

Ἔως ἂν ἐνδύσησθε, ἔφη τοῖς μαθηταῖς, εὐθέως ἐξ ὑφους, κάθησθε ἐμῷ συνηγμένοι· ἐγὼ γὰρ ἤδη ἀναλαμβάνομαι, καὶ τοῦ Πατρὸς τὸν σύνθρονον ἀποσταλῶ ὑμῖν Παράκλητον.

Δεῦτε μυστικῶς συνελθόντες πάντες εἰς ὑψος θεωρίας, ὅρμασι κατιδωμεν νοδὸς ἀναληφθέντα καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν ὡς σύνθρονον Πατρός τὸν Λόγον τὸν αἰῶν.

Ἥλιος ἐκ τάφου ὥραιος ἐξαναστὰς ὁ Δεσπότης, ὥσπερ σελασφόρους ἀκτίνας τῇ οἰκουμένῃ πάσῃ ἐξέλαμψεν τοὺς ἀποστόλους φαίνοντας, καὶ τὴν ἀγλὴν ἀπιδιώκοντας.

Φεῖσαί μοι, Χριστέ, ὅτ' ἂν ἔλθῃς κρίναι τὸν κόσμον.

Lucis te receptaculum ostendit, o immaculata, Deus qui ineffabili modo de te incarnatus est: exaltasti enim in cruce Adami substantiam et factus es primogenitus ex mortuis, manens in caelo Deus una cum Patre et Spiritu sancto conglorificatus.

Sedens in gloria.

Qui naturam habet inaccessible, mihi tamen accessibilis factus, eo quod portaverit me, meam illustravit naturam quam ascensione sua supra dominationes potestatesque collocauit.

Elias olim curru vectus tuam per aera figuravit, Verbum Dei, ascensionem; aube enim, Salvator, quasi curru vectus pervenisti in sinum Patris.

Stupentibus discipulis ad ascensionem Magistri sui, illamque considerantibus diverunt angeli Dei: Viri Galilaei, sicut nunc ascendentem illum, sic descendentem videbitis ad omnes judicandos.

Dans Deo corpus et supra naturam parturiens Deum, innupta, humanam regeneras naturam humilium in teque infectam peccati: huc Filio tuo clamamus, Gloria tibi sit, Christe.

Sanctos laudamus pueros in fornace.

Qui ambulat super pennas ventorum nubecula vectus, nunc repetit caelum ubi ante sedebat, mittitque Paracletum discipulis laudantibus exaltantibusque illum saeculum per omne.

Crucem mortemque voluntarie passus surrexisti, omnipotens, et te visibilem praebens per quadraginta dies amantibus te discipulis, laetificasti eos; deinde data illis benedictione, cum gloria ad Patrem tuum ascendisti.

Postquam ea quae omne verbum superant theologos, o Verbum, edocuiisti discipulisque juxta promissum misisti Spiritum sanctum tecum in throno assidentem et per quem omnia facta sunt, clamantibus illis, Opera Domini, exaltate Dominum et benedicite illi.

Quae porta es clausa per quam solus transivit Altissimus, dirige me per semitas Domini et aperi mihi janua salutis; ad te enim confugio, Virgo, unicum generis humani praesidium.

D

Lapis montis non manu hominum abacissus.

Donec induamini virtute ex alto, inquit discipulis, sedete una conegati; ecce enim caelum repero et mittam vobis Paracletum assidentem Patri super eundem thronum.

Agamus dum simul assurgentes mystice in altum contemplationis, mentis oculis intueamur Verbum aeternum quod ascendit assidetque Patris ad dexteram.

Surgeas matutinus ut sol de tumulo, radiis tuis omnem illuminasti mundum per apostolos veritatis lumine lucentes pellentesque tenebras.

Parce mihi, o Christe, cum veneris ad iudican-

dum mundum, per illius preces quæ te peperit; A μετὰ δόξης, λύσον τὴν ἀχλὺν τῆς ψυχῆς μου ταῖς ἰκτα-

fac me heredem.

Ad te mane confugio quia misericors es.
Vi mortis dirempta potentia tua e tumulto sur-
rexisti, Christe, post tres dies, et cum gloria cœ-
lum. conscendisti, celebrantibus te discipulis ut
Deum erga homines benignum.

Ne nos relinquis orphanos, o valde misericors,
sed sicut promissisti mitte Spiritum tuum; sic ad te,
bone Salvator, clamabant discipuli tui cum vide-
runt te de terra in cœlum ascendentem.

Ecce nunc venturus est super terram Spiritus
sanctus sub ignitarum specie linguarum ut Verbi
discipuli quorum natura e luto facta est viri ap-
pareant igniti ad prædicandum illum tanquam
hominum amantem.

In assumendo hominum naturam ex ea quæ
nescivit virum, impulsus misericordia, firmum
dedisti presidium et defensionis murum nobis
constituentibus te Deum hominumque amatorem.

Ob zelum pro legibus patriis laudandi.

Iis per ineffabilem misericordiam tuam adunatis
quæ disjunxerat peccatum et intersecto morte
quam in carne subiisti hoste, cum gloria reverte-
ris ad Patrem non ante relictum, clamantibus dis-
cipulis. Opera Domini, benedicite Domino.

Misertus eorum quos amavisti, sed quos perdi-
derat crudelis hostis, de monte Olivarum in cœ-
lum ascendisti, videntibus discipulis et demirantibus
eo quod nubes sicut thronus Cherubim te cum
corpore suscepit; idcirco te Salvatore cum eis
collaudamus.

Non vos relinquam orphanos filios et hæredes
regni mei, sed cum ad cœlum pervenero mittam
ad vos ex alto Paracletum qui vos doceat quæ
mentes vestras superant, ignitis qui vos faciat
in vestra fragili natura, clamabas discipulis, unde
cum illis te in æternum laudamus.

Præter naturæ consuetudinem paris, Virgo, dato-
rem legis, tollentem quæ obscuræ sunt in lege
et impertinentem nobis quæ illuminat charitatem;
ideo me sub lege peccati alligatum libera, o Vir-
go, ut psallam: Opera Domini, benedicite Domino.

Nec sufficit lingua.

Egentis deperditæque misertus creaturæ, ut vere
miserator solus, hominum induisti naturam, et
forti per Passionem tuam alligato, ad Patrem in
altum ascendisti, Christe, omnia replens gloria
tua.

Quid contracti estis animo, quid stupore per-
culsi? clamant apostolis angeli stantes cum eis
in monte: hic Jesus quem videtis ascendentem,
ille in multa gloria rursus veniet ad iudicandum
mundum et unicuique juxta pacem dedisti.

O qui sanctis discipulis tuis pacem dedisti,
præstans illos emissionem Spiritus tui felices, Ver-
bum Dei misericors, salva nos ab icibus inimici,

σάις τῆς κυησάσης σε· καὶ κληρονόμον ποίησον τῆς
οὐρανοῦ βασιλείας σου.

Πρὸς σὲ ὀρθρίζω τὸν δι' εὐσπλαγχνίαν.

Θανάτου κράτος θεία δυναστεία καθελὼν ἐξανέστης
τρίημερος, Χριστέ μου, καὶ πρὸς οὐρανοὺς μετὰ
δόξης ἀνῆλθες, τῶν σὺν μαθητῶν ἀνυμνούντων Θεόν
σε καὶ φιλόανθρωπον.

Ἡμᾶς μὴ λήπης ὀρφανούς, οἰκτίρμων· ὡς ὑπέσχου
δὲ πέμψον τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα, οἱ σοὶ μαθηταί, Λυ-
τρωτὰ, προσεφώνουν, ἦνίκα ἐκ γῆς ἀνερχόμενον ἴδον
σε, φιλόανθρωπε.

Ἴδου τὸ Πνεῦμα μέλλει κατεῖναι ἐπὶ γῆς νῦν ἐν
γλώσσαις πυρίναις, ὅπως δείξῃ πυρίνους σαφῶς τοὺς
πλίνους τοῦ Λόγου σεπτοῦς μαθητὰς, καταγγέλλον-
τας τοῦτον ὡς φιλόανθρωπον.

Βροτεῖαν φύσιν ἐκ τῆς ἀπειράνδρου ἐνδυσάμενος,
Λόγε, δι' ἄκραν εὐσπλαγχνίαν, βεβαίαν ἡμῖν ταύτην
δίδωκας σκέπην καὶ τεῖχος ἀεὶ, τοῖς εἰδόσι Θεόν σε
καὶ φιλόανθρωπον.

Νόμων πατρῶν οἱ μακαριστοί.

Τὰ διεστῶτα ἀγαθότητι ἐπισυνάψας, Λόγε παν-
υπεράγαθε, καὶ πατάξας τὸν πολέμιον τῷ πάθει τῆς
σαρκὸς σου, πρὸς τὸν Πατέρα, ὅνπερ οὐ κατέλιπες
ποτε, μετὰ δόξης ἀνέδραμες, τῶν μαθητῶν βοώντων,
Τὸν Κύριον ὁμνᾶτε, τὰ ἔργα.

Καταλεῖσας οὖς ἡγάπησας κακωκωμένους, Σῶτερ,
ἐχθροῦ δεινότητι, Ἐλαίων ἐξ ὅρου, Δέσποτα, βλεπόν-
των ἀνεληφθῆς τῶν μαθητῶν σου, πῶς μετὰ σαρκὸς,
θαυμαζόντων, σὲ νεφέλῃ ὑπέλαβε, χειροδικῶς ὡς ὁρ-
νός· διὸ σε σὺν αὐτοῖς εὐλογοῦμεν.

Οὐ καταλεῖψω ὀρφανούς ὑμᾶς, υἱοὶ καὶ κληρονόμοι
τῆς βασιλείας μου· ἀνελθὼν δὲ τὸν Παράκλητον ἀπο-
στελῶ ἐξ ὕψους, ὑμᾶς μουσῶντα τὰ ὑπὲρ κατὰ λην
καὶ νοῦν, καὶ πυρίνους δεικνύοντα μετῴζει τοὺς πη-
λίνους, εἰδὼς μαθηταῖς σου, οἰκτίρμων· ὅθεν σὺν αὐ-
τοῖς σε ὁμνοῦμεν εἰς αἰῶνας.

Νομίμων δίχα, Κόρη, φύσεων τὸν νομοδότην τίτεις
νόμου ἐξαίροντα τὸ σκιδῶδες, καὶ τῆς χάριτος δωρού-
μενον τὸ φέγγος· διὸ τῷ νόμῳ τῷ τῆς ἀμαρτίας με,
ἀγνῇ, χαλεπῶς νῦν τροπούμενον ἐλευθέρωσον, ψάλλειν,
Τὸν Κύριον ὁμνᾶτε, τὰ ἔργα.

Ἀπορεῖ πᾶσα γλῶσσα.

Ἡπορημένην καὶ κακωκωμένην τὴν κτίσιν κατ-
ήλυσας, μόνος ὡς ὑπάρχων ἐλεῆμυν καὶ οἰκτίρμων·
σάρκα ἀνθρωπίνην ἐληψας, καὶ διὰ πάθους τὸν ἰσχυ-
ρὸν δεσμεύσας ἀνέδραμες, Χριστέ, ἄνω πρὸς τὸν Πα-
τέρα, πληρώσας δόξης τὰ σύμπαντα.

Τί δοῦμεῖτε; τί δὲ ἰχθαμεῖσθε; εἰδὼν τοῖς ἀπο-
στόλοις ἀγγελοὶ ἱστάμενοι σὺν τούτοις ἐν τῷ ὄρει·
οὗτος Ἰησοῦς ὃν βλέπετε ἀναληφθέντα, οὕτως ἐν δόξῃ
πάλιν ἐλεύσεται πολλῇ, κρῖναι τὴν οἰκουμένην, καὶ
πᾶσι νεῖμαι τὰ ἅγια.

Ὅ τὴν εἰρήνην δοὺς τοῖς ἱεροῖς μαθηταῖς σου, τῷ
Πνεύματί σου πάντας εὐλογήσας, οἰκτίρμων Θεοῦ Λόγε,
ἐκ τοῦ πονηροῦ συντήρησον [ἡμᾶς] ἀπαρτρώτους·

ὅπως τὸ ὅν ποιήσαντες θέλημα, Χριστὲ, πάντες τῆς Α ut facta voluntate tua, omnes digni qui regnemus
 βασιλείας σου ἅμα ἀξιωθῶμεν.

Φωτὸς δοχεῖον πᾶσαν τοῦ φωτίσαντος κτίσιν ἔδει-
 χθης μόνη, ἀφαντε πανάμωμη Μαρία Θεοτόκε· ὅθεν
 δουλοπῶ σε, φώτισον τὴν σκοτισθεῖσαν ταῖς ἡδοναῖς
 τοῦ βίου ἀθλίαν μου ψυχὴν, ὅπως ὡς ἐν ἡμέρᾳ ταῖς
 θεαῖς τριβόις πορεύσωμαι.

Tu sola immaculata sanctissimaque Maria
 Dei Mater, visa es lucis receptaculum omnem illu-
 minantis creaturam : quapropter, rogo te, infeli-
 cem animam meam vitæ cupiditatibus obcæcatam
 illumina, ut sicut in die per semitas quæ ad Deum
 ducunt incedam.

SOPHRONII PATRIARCHÆ HIEROSOLYMITANI COMMENTARIUS LITURGICUS.

(Ang. Mai, Spicil. Rom., IV, 31.)

Σωφρονίου πατριάρχου Ἱεροσολύμων λόγος περι-
 ἔχων τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἅπασαν ἱστορίαν
 καὶ λεπτομερῆ ἀφήγησιν πάντων τῶν ἐν τῇ
 θεῷ ἱερουργίᾳ τελουμένων.

B Sophronii patriarchæ Hierosolymitani Commenta-
 rius complectens totam historiam ecclesiasticam
 et subtilem expositionem rerum omnium quæ in
 divina Liturgia peraguntur.

α'. Τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 ὑποσχομένου καὶ εἰπόντος, «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος,
 ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς, ἐκεῖνος διδά-
 ξει ὑμᾶς, καὶ ὑπομνήσει πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν, καὶ
 τ' ἄλλα ἀναγγελεῖ ὅσα ἀκούειν καὶ βασιτάζειν ἅρτι οὐ
 δύνασθε· » μετὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Παρακλήτου,
 ἀρχιερεῖς οἱ ἀπόστολοι ἐχρημάτισαν, τοῦ ἐν εἰδῇ
 πυρίνων γλωσσῶν ἐνοικήσαντος ἐν αὐτοῖς θεοῦ
 Πνεύματος, διδάσκοντος αὐτοὺς καὶ προχειρισαμέ-
 νου εἰς ἐν ἑκάστον ἔθνος, οὗ τὴν διάλεκτον λαλεῖν
 τοῦτους ἐσφίσειν· ἐποίουν οὖν εὐχαῖς μυστηρίων θείας
 ἱερουργίας καταλλήλους τῇ καρτερίᾳ τοῦ ἔθνους· καὶ
 τοῖς καιροῖς τῶν περιστάσεων, καὶ ταῖς ἐνέδραις τῶν
 δικαιόντων· καὶ ἐν μὲν ταῖς εὐχαῖς καὶ ταῖς ἐκφω-
 νήσεσιν ἴσω· διέφερον ἄλλήλων· ὁ δὲ γε τύπος τῆς
 παραδόσεως τῶν μυστηρίων παρὰ πάντων ἀπαρ-
 λάκτως ὁ αὐτὸς ἐτελεσουργεῖτο, καθὼς καὶ ὁ Κύριος
 ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τοῦτο παρέδωκε. Μετὰ δὲ τοὺς
 θεηγόρους ἀποστόλους τινὲς τῶν θεῶν Πατέρων ἰδιό-
 ζοντες, ἑκάστος εὐχαῖς ἐποίητο καὶ ἐκφωνήσεις, καὶ
 ἀτηρητισμένην ἱερουργίαν ἀκολουθίαν· ὡς ὁ ἐν ἁγίοις
 ἐπιφανὴς Ἐπιφάνιος, καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, καὶ
 ὁ θεὸς Χρυσόστομος· πάντες δ' ὁμοῦ ἐκ τῶν ναμά-
 των τῆς ζωηρότου πηγῆς τοῦ Παρακλήτου ἠρύσαντο
 διδάγματα· ἅπερ ἡ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησία ὡς παρ'
 αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ λεγόντα τε καὶ πραγθέντα ἐδέ-
 ξατο· καὶ νῦν πρὸ τῶν ἄλλων ἡ ἱερουργία τοῦ Μεγά-
 λου Βασιλείου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου κρατεῖ
 μετὰ τῶν προηγουμένων, ἣν τινες Ἰακώβου μὲν
 εἶναι φασιν τοῦ ὀνομασθέντος ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου,
 ἕτεροι δὲ Πέτρου τοῦ κορυφαίου, καὶ ἄλλοι ἄλλως.

β'. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν ἐν τῇ θεῷ ἱερουργίᾳ τελου-
 μένων πρόκειται λέγειν ἡμῖν, ἀναγκαῖον πρότερον
 εἰπεῖν τί τε δὴ Ἐκκλησία, καὶ τίνων δῆλωσις καθ-

1. Dominus et Salvator noster Jesus Christus pro-
 misit et dixit : « Cum venerit Paracletus quem ego
 mittam vobis a Patre, ille docebit vos et suggeret
 vobis omnia quæcunque dixi vobis; alia quoque
 annuntiabit quæ nunc audire et portare non pote-
 stis ». Post adventum Paracleti munus summo-
 rum pontificum susceperunt apostoli; etenim qui
 sub specie linguarum ignitarum descenderat et in-
 habitabat Spiritus sanctus, docuit et produxit illos
 ad omnes gentes quarum loquela illos imbuerat.
 Preces igitur mysteriorum, scilicet divinæ liturgiæ,
 fecerunt unusquisque prout populi perstantis, tem-
 porum adjuncta et persequentium insidiæ permitte-
 bant; in precibus et invocationibus differebant ab in-
 vicem, typus autem institutionis mysteriorum in-
 variabiliter ab omnibus servatus fuit, quemadmo-
 dum Dominus noster Jesus Christus illum tradidit.
 Divinis vero apostolis ex hoc sæculo adeptis,
 quidam inter sanctos Patres separatim egerunt;
 preces et invocationes fecit unusquisque, imo et
 adaptatum liturgiæ ordinem. Is inter sanctos fuit
 illustrissimus Epiphanius, talis magnus Basilius et
 divus Chrysostomus; sua præcepta ex stillici-
 diis vivifici fontis Spiritus sancti hauserunt. Hoc
 modo orthodoxorum Ecclesia instituta sua, quasi a
 Christo dicta et peracta fuissent, recepit. Nunc
 D autem præ cæteris et post præsanctificationum li-
 turgiam valet liturgia Basilii et Joannis Chryso-
 stomi; præsanctificationum autem liturgiam quidam
 Jacobo tribuunt, cognominato fratri Domini, alii
 vero Petro apostolorum capiti, et aliter alii.

2. Cum nobis sermo est de rebus quæ ad divi-
 nam liturgiam spectant, necesse est ut prius dica-
 mus quid sit Ecclesia et quam significationem

¹ Joan. xv, 26.

concha, synthronus, myax et alia ejusdem generis habebant. Ecclesia ita nominatur, quod in ea orthodoxi congregantur et convocantur; complexus quoque vocatur, quia mirabilia Dei in se habet; concha, juxta Bethlehemiticum stabulum et speluncam in qua sepultus est Dominus; synthronus typus est throni cœlestis, in quem, cum carne sua, assumptus victor hujus mundi et quo insedit. Synthronus dicitur et non simpliciter thronus, quia Filius cum Patre in eo consedit; ceteri autem synthroni honorem indicant, quem post resurrectionem suam consequentur iusti juxta illud: « Ego dixi, Dii estis ». Consident sacerdotes, perinde ac si cum Christo crucifixi essent cum passionibus suis et desideriiis; ministri vero in angelorum modum astant. Mensa sancta sanctum monumentum refert, in quo sepultus est; sancta prothesis calvariam loci in quo crucifixus est: ideo sacrificatur in ea; ciborius, in modum Noemiticæ aræ [cib a ciboto (arca) et orius ab horario ordinato] desumitur; convolutæ autem columnæ ad imitationem quatuor animalium accipiendæ sunt, quæ vidit propheta.

3. Aliare sic nominatur, vel juxta cœlestem et spiritualem aram, ita ut sacerdotes terreni hierarchias repræsentent spirituales et immateriales, quæ more ignis ardentis splendent, vel juxta sacrum Christi monumentum, in quo Filius se victimam Deo Patri obtulit. Myax (volutæ super aræ) primum figurat cœlum, et alia Ecclesiæ structura repræsentat firmamentum visibile, et quæ infra succensa sunt candelabra rationem siderum habent; gradus cœlestem imitantur aram, et sicut ibidem ministrant angeli Dei, sic et terreni sacerdotes in gradibus astant et Domino cultum debent semper tribuunt. Idcirco convenit sacerdotem esse ignem ardentem, irreprehensibilem, ab omni macula et improbatione liberum; sacerdotes enim archangelorum vicem gerunt, et quemadmodum Seraphimi carbonem suscepit et tradidit Isaia², sic sacerdotes sumunt panem, id est corpus Domini et dant populo. Ne quis igitur opinetur figuras repræsentativas tantum esse sanctas corporis et sanguinis Christi; ast credat quisque panem et vinum oblatum converti in corpus et sanguinem Christi. Alia explicatio. Gradus (podium scilicet sacrum) est elevatus et sub pedibus locus; secundam Christi indicat præsentiam, qui insidens judicabit vivos et mortuos.

4. Ornatus sit juxta sacrum et legalem cultum; Christi crucifixi mortem in cruce exornatam demonstrat, sive velaminis formam refert; cancelli ad morem cancellorum sunt sepulcri; opera ænea quæ simplicem ingressum adimunt, locum orationis indicant, ab introitu populam exteriori cohibenti, interioris

στηκεν ἡ κόγχη, τὸ σύνθρονον, ὁ μύαξ, καὶ τὰ ταῦτα. Ἐκκλησία λέγεται ὡς ἐν ταύτῃ συναγειρομένων καὶ καλουμένων τῶν ὀρθοδόξων· ὀνομάζεται δὲ περιόχη, ὥστερ ἔχουσα τὰ τοῦ Θεοῦ τεράστια· κόγχη δὲ κατὰ τὸ ἐν Βηθλεὲμ σπήλαιον, καὶ κατὰ τὸ σπήλαιον ἐνθα ἐτάφη· τὸ σύνθρονόν ἐστι τύπος τοῦ Δεσποτικοῦ θρόνου, ἐν ᾧ νικήσας τὸν κόσμον μετὰ σαρκὸς ἀνελήφθη, καὶ ἐν αὐτῷ ἐκάθισεν· σύνθρονον δὲ λέγεται καὶ οὗ θρόνος, διὰ τὸ συγκαθεζεσθαι τὸν Υἱὸν μετὰ τοῦ Πατρὸς· τὰ λοιπὰ σύνθρονα δηλοῦσι τὴν τιμὴν, ἣν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὀρεῖσιν ἀπολαβεῖν οἱ δίκαιοι· κατὰ τὸ, « Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστέ »· συγκαθεζονται δὲ οἱ ἱερεῖς ὡς τῷ Χριστῷ συνσταυρωθέντες σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, τῶν διακόνων ἱσταμένων εἰς τύπον τῶν ἀγγέλων· ἁγία τράπεζα δηλοῖ τὸ ἅγιον μνημεῖον, ἐν ᾧ ἐτάφη· ἡ δὲ ἁγία πρόθεσις ὁ τοῦ Κρανίου τόπος ἐν ᾧ ἐσταυρώθη· καὶ διὰ τοῦτο θύεται ἐν αὐτῷ· ὁ κυδῶριος ἐστὶν εἰς τύπον τῆς κιβωτοῦ τοῦ Νῶε· τὸ μὲν γὰρ κιβωτὸς, τὸ δὲ ὤριον· τούτῳ δὲ διατάξας αὐτοῦ· τὰ δὲ παρακλόνια κατὰ μέμψιν τῶν τισσάρων ζώων τῶν ὀρθέντων τῷ προσφύτῃ.

γ. Θυσιαστήριον λέγεται κατὰ τὸ ἐπουράνιον καὶ νοερὸν θυσιαστήριον ἐν ᾧ ἀντιτυποῦσι τὰς νοεράς καὶ αὐλούς ἱεραρχίας οἱ ἐνυλοὶ ἱερεῖς· τούτους δὲ εἶναι ὡς πῦρ φλέγον· ἡ κατὰ τὸ ἅγιον μνημεῖον Χριστοῦ, ἐν ᾧ θυσίαν ἑαυτὸν προσήγαγεν τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ὁ Χριστός. Μύαξ ὁ ἐπάνω τοῦ βήματος, τύπος τοῦ πρώτου οὐρανοῦ· τὸ δὲ λοιπὸν στέγος τῆς Ἐκκλησίας εἰς τύπον τοῦ φαινομένου οὐρανοῦ, τὰς κανθῆλας ὑφαντούσας κάτωθεν ἔχον ἀντὶ τῶν ἀστέρων· τὸ δὲ βῆμα ἐστὶ κατὰ μέμψιν τοῦ ἐπουρανοῦ θυσιαστηρίου· καὶ ὥστερ λειτουργοῦσιν ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ, οὕτως ἐν τῷ ἁγίῳ βήματι ἱστανται καὶ οἱ ἐνυλοὶ ἱερεῖς παρεστῶτες καὶ λατρεύοντες τῷ Κυρίῳ διαπαντός· καὶ διὰ τοῦτο ἀρμόζει τὸν ἱερέα, ὡς πῦρ φλέγον εἶναι, καθάπερ τε καὶ ἀμμεπτον ἀπὸ παντὸς ῥύπου καὶ μώμου· οἱ ἱερεῖς ὁμοιοῦνται ἀρχαγγέλοις· ἡ γὰρ ὥστερ Σεραφὶμ ἔλαβε τὸν ἀνθρώπου καὶ διέωκε τῷ Ἡσαΐα, οὕτως καὶ οἱ ἱερεῖς λαμβάνουσι τὸν ἄρτον ἥτοι τὸ Δεσποτικὸν σῶμα καὶ διδῶσι τῷ λαῷ. Μηδεὶς οὖν δοκεῖτω ἀντίτυπα εἶναι τὰ ἅγια τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον πιστευέτω προσφερόμενον μεταβάλλεσθαι εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ (1). Ἄλλως· Τὸ βῆμα ἐστὶ τόπος ὑπόδαρος· ὑποδεικνύει δὲ τὴν δευτέραν παρουσίαν, διὰ τὸ καθέντα ἐν αὐτῇ μέλλειν κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

δ. Κοσμητὴς ἐστὶ κατὰ τὸ νομικὸν καὶ ἅγιον κόσμιον, ἐμφαίνον τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ τὸ ἐκσφράγισμα διὰ σταυροῦ κοσμούμενον; ἡ εἰς τύπον ὁ κοσμητὴς τοῦ καταπετάσματος· τὰ κάγκελλα ἀντίτυπα τῶν τοῦ τάφου καγγέλων· χαλκὰ δὲ διὰ τὸ μὴ εἰσέρχεσθαι τίνα ἀπλῶς· δηλοῦσι δὲ καὶ τὸπον

² Psal. LXXXI, 6. ³ Isa. VI, 6.

(1) Animadvertite præclarum de SS. Eucharistia testimonium.

προσευχῆς, ἐν ᾧ σημαίνει τὴν μὲν ἔξωθεν τοῦ λαοῦ A εἰσοδόν, τὴν δὲ ἔσωθεν τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων ὑπάρχουσαν. καὶ μόνοις τοῖς ἱερεῦσι βατήν. Ἡ σωλεία εἰς τύπον τοῦ ποταμοῦ τοῦ πυρὸς τοῦ χωρίζοντος τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐκ τῶν δικαίων, κατὰ τὸν Παῦλον λέγοντα· « Ἐκείνου τὸ ἔργον τὸ πῦρ δοκιμάσει. » Ὁ ἄμβων ἐκφαίνει τὸ σχῆμα τοῦ λίθου, ὃν κυλίσας ὁ ἄγγελος ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ, πλησίον τῆς θύρας τοῦ μνήματος, ἀναβοῶν ταῖς μυροφόροις τὴν ἀνάστασιν· αἱ βαθμίδες τοῦ ἄμβωνος δηλοῦσι τὴν τοῦ Ἰακώβ κλίμακα. Ἡ γυναικωνίτις γέγονεν ἵνα διαίρωνται αἱ γυναῖκες ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν· καθὼς αἱ μυροφόροι οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸν τάφον μετὰ Ἰωσήφ καὶ Νικοδήμου, ἀλλ' ἰστάμεναι ἔξω ἐθρήνον. Νάρθηξ ἐστὶ διὰ τὸ ἐστάναι τὸν λαὸν ἔξω ἐν τῇ τοῦ θυμιάματος ὥρᾳ. Τὰ κατηχούμενα εἰς τύπον τῶν μὴ κατερχομένων ἀγγέλων ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν οὐρανῶν σκοποῦντων τὰς ἐν γῇ ἱεροτελεσίας· ἡ δὲ διὰ τὸ λέγειν τὴν Γραφήν, « Ἀρατε πόλεις. »

ε'. Τὸ σημαντήριον αἰνίσταται τὰς τῶν ἀγγέλων σάβιπτας, ἐν αἷς οἱ ἄγγελοι μέλλουσιν σαλπίζειν ἐν ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἐξυπνίσει πάντα τὰ ἔθνη. Ἡ ἐνδοτή [ἐνδοτή?] ὁ κόλπος τῆς Θεοτόκου. Τὸ εἰλιτὴν [εἰλιτὴν?] ἡ σινδόνη μεθ' ἧς ἐνεταφιάσθη. Ὁ δίσκος νεφέλης τύπον ἐπέχει ἐν μικρᾷ περιγραφῇ. Τὸ ποτήριον, περὶ οὗ εἶπε· « Πίετε πάντες. » Ἡ λαβὴ κατὰ τὸν προφήτην Ἠσαΐαν λέγοντα· « Ἀπιστάλη πρὸς με ἐν τῶν Σεραφίμ » σημαίνει δὲ καὶ τὴν Παρθένον, βασιλεύσαν καὶ αὐτὴν τὸν οὐράνιον ἄρτον. Ἀστερίσκος καθὼς τὰ τέσσαρα ζῶα ἐπικαλύπτει τὸν οὐράνιον ἀνθρώπου· ἐστὶν δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ κολλᾶσθαι τοὺς μαργαρίτας ἐν τῷ δισκοκαλύμματι. Ἡ θύρᾳ διὰ τὸ μὴ εἶναι κοινὸν ἐμπνεῖν εἰς τὸν θεὸν κρατῆρα. Αἱ κανδήλαι καὶ οἱ κηροὶ τύπος εἰς τοῦ αἰωνίου φωτός· δεικνύουσι δὲ καὶ τὸ φῶς ὅπερ ἐκλάμψουσιν οἱ δίκαιοι. Κυριακὴ λέγεται διὰ τὸ τὸν Χριστὸν ἐν αὐτῇ ἡγερωθῆναι· σημαίνει δὲ ἄρκος παρὰ Κυρίου· ἐν αὐτῇ γὰρ ἐθεράπευσεν τὸ Ἀδαμιαῖον πάθος· οὐ κλίνομεν δὲ γόνυ ἐν αὐτῇ, διότι τὰ πίστως ἀνθρωπώδῃ διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ· οὐ κλίνομεν γόνυ μέχρι τῆς Κυριακῆς τῆς Πεντηκοστῆς, διὰ τὴν τὰς ἐπτά ἡμέρας μετὰ τὸ ἅγιον Πάσχα ἐπαπαυμένως κρατεῖν· ἡ γόνυ ἐπὶ ἐπὶ ἐπὶ μὲν καὶ ἡ Κυριακὴ γ', ἥτις τύπος τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· εὐχόμεθα δὲ κατὰ ἀνατολὴν καὶ δι' ἄλλα μὲν, μάλιστα [δὲ] διότι ἐλπίζομεν τὴν ἐν Ἐδέμ ἀπολαμβάνειν τροφὴν τὴν κατὰ ἀνάτη λην πεφυτευμένην.

ς'. Ἀρχιερεὺς τύπος ἐστὶ τοῦ Δεσπότη· ὡς περ D γὰρ ὁ Δεσπότης ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους, οὕτως καὶ ὁ ἐπίσκοπος τοὺς ἱερεῖς. Λευκὴν στολὴν περιβέβηται ὁ ἐπίσκοπος διὰ τὴν μορφὴν τῶν ἁγίων δυνάμεων, τούτεστι τοῦ Δεσπότη· καθὼς καὶ Ἰωάννης περὶ αὐτοῦ λέγει· « Τὸ ἐνδύμα αὐτοῦ λευκὸν ὥστε χιῶν. » Τριπλοῦν τὸ ὁμοφόριον περιβέβηται, διότι τὴν Τριάδα ὑψίεται. Ἡ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἱερέως στρογγύλη κορυφαία, δηλοῖ τὸν ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ὅτι ὁ διπλοῦς στέφανος ἐκ τῆς τῶν τριγῶν σημειώσεως, εἰκονίζει τὴν τοῦ κορυφαίου

A Sancta sanctorum definiunt et solis presbyteris accessum præbent. Solea in modum luminis igniti peccatores a justis separat, juxta divum Paulum dicentem : « Cujusque opus per ignem probatur ». Ambo petrae formam induit, qua revoluta insedit angelus ad ostium monumenti, et mulieribus, myrrham deferentibus, resurrectionem annuntiavit ; gradus autem ambonis scalam Jacobi commemorant. Mulierum vero statio exsistit, ut seminae ab hominibus separentur ; sicut mulieres unguentum deferentes, cum Josepho et Nicodemo in sepulcrum ingressae non sunt, ast steterunt foras et flevunt. Est narthex, ut populus thymiamatis hora foris astet. Catechumenorum divisio in modum angelorum est, qui non in terram descendant, sed de caelis effusus in terra preces perspiciunt ; vel juxta illud Scripturae : « Attollite portas ».

5. Signaculum angelorum tubas representat, quibus angeli in ultima die canent et omnes gentes e somno suscitabunt. Sacrae mensae instratum sinum Dei Genitricis significat ; corporale sindonem qua sepultus est. Discus in parvo circuitu, nubes formam refert. Calix, de quo dictum fuit : « Bibite omnes ». La bis, juxta illud prophetisaie : « Misit ad me unum ex Seraphim », Virginem significat, quae paucam de caelis portabat. Sidus et quatuor animalia, quae coeli fulgorem obtegunt, significant margaritas in adversa disci facie non esse conglutinandas. Colum adest, ut nihil impuri in sanctum calicem incidat. Candelabra et cerei aeternam lucem figunt ; innuunt justos, lucis more, splendescere. Dominica sic vocatur, quod ea die Christus resurrexit ; medelam Domini significat, quia Adami morbum eo die sanavit. Dominica non flectimus genu : fides enim per resurrectionem Domini exsurgit ; ad Pentecosten usque genu non flectimus, ut septenarium septies numerum efferamus ; septem per septem [49] et Dominica 1, efficiunt 50, quod futuri saeculi figura est. Si ad orientem conversi nostras preces effundimus, haec inter alias ratio potissima, quod fructum ex Eden carpere speramus, qui ex oriente provenit.

6. Pontifex locum Domini tenet : quemadmodum enim Dominus suos angelos mittit, ita episcopus sacerdotes. Stola alba induitur sacerdos, in formam coelestium potestatum, videlicet Domini ; de hoc enim dicit Joannes : « Vestimentum ejus album sicut nix ». Triplici (Humerali) circumdatur, ideoque Trinitatem induit. In sacerdotis capite circinata tonsura spineam coronam significat ; duplex autem corona quae ex capillorum forma efficitur, venerandum coryphaei apostoli caput ad vivum exprimit, cum Petrus pertonsus ab insulsis

* I Cor. III, 13. * Psal. XLIII, 7. * Matth. XVI, 27. * Isa. VI, 6. * Matth. XVII, 2.

ilulus fuerit, a Domino autem benedictus. Summa e duodecim lapidibus, ad Petri Imitationem, ignita specie in sacerdote fulget, iuxta illud Prophetae: « Qui facit angelos suos spiritus »; » et iterum: « Quis ille, qui venit ex Edom »? Hic enim *coccineus* vocatur; profecto Christus in Passione sua chlamydem coccineam portavit. Sacerdotes vero locum Seraphici chori tenent et stolis suis obiecti sunt veluti pennis; duabus labiorum alis hymnum celestem canunt, manuum autem capulo spirituales ignem Christum accipientes in altari ferunt. βοῶντες, καὶ κατέχοντες τὸν νοητὸν ἀνθράκα Χριστὸν, ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τῇ λαβίδι τῆς χειρὸς φέροντες.

7. Diaconi, in modum angelicarum potestatum, veluti administratores spiritus suis subtilibus alis, ita linteis vestibus inservientes circumvolant. Sancta phalanx nominatur, quia gratia Dei in illa adstat; albi coloris est, quia caro Christi quemadmodum caro humana, fuit alba; *maschales* habet, propter latus perfossum lancea. Manicæ, vincula manuum ejus simulant, quibus ad Annam et Caipham perductus fuit; non enim a tergo, sed ante pectus alligatus erat. Sacræ autem cohortis anacolapha, locum habet cinguli sensus cohibentis. Cingitur sacerdos, quia spiritualia perficit et simpliciter rationalia constringit. Penula est vestis inconsutilis, quæ a Spiritu sancto apparuit; chlamys coccinea est. Enchirium lineum est; si penula purpureum habet colorem, illud Scripturæ commemoratur: « Quare rubra sunt vestimenta tua »? Sin autem album, mutationem indicat; angelus enim in albis apparuit mulieribus, et splendorem resurrectionis præmonstravit, ad quam populus intendit. Humeral, vestimentum Aaronis refert, quo sub lege induebantur sacerdotes; parvum vero ad sinistram habebant sudarium.

8. Sacræ phalangis tonsura, veluti sacerdotis, spineam Domini nostri coronam demonstrat. Epitrollum capitis ejus firmamentum cherubici throni: « Cherubim enim requiescent super caput ejus »: » ad angelorum visionem alludit. Tunica alba est sicut angelis; orarium angelos imitatur; ideo ad pedes defluit et sinistro superponitur humero; duo Testamenta significat; Novum a fronte est, Vetus a tergo: vestis autem coheret, nam si Vetus et Novum Testamentum inter se conjuncta non fuissent, nulla adesset continuïtas. Manipuli quos gerunt diaconi, sudaria corporis apostolorum sunt.

Hæc cum explanata sint, jam de victima dicendum est, quæ a sacerdotibus sacrificatur. Dominus noster Jesus Christus, qui pro mundi vita et salute sacrificatus est, quotidie et quo modo in Calvarie loco crucifixus est, ita in sancta prothesi a sacerdotibus sacrificatur; cum lancea sacrificatur, ne forsan

ἀποστόλου τιμίαν κάραν, ἣν ἀποκαρεῖς ὑπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐνεπαίζετο· ταύτην ὑπόλογησεν ὁ Χριστός. Κορυφή δὲ τοῦ δωδεκαλίθου, ὡς ἔστιν ὁ ἀπόστολὸς Πέτρος, πυροειδής· ἰσότης τοῦ ἱερέως κατὰ τὸν προφήτην, « Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα »· καὶ πάλιν, « Τίς οὗτος ὁ παραγενόμενος ἐξ Ἐδὼμ; » ὃ λέγεται *κόκκινον*· καὶ πάλιν ὅτι γλαυῦδα κοκκίνην ἐφόρεσεν ὁ Χριστὸς ἐν τῷ πάθει· οἱ πρεσβύτεροι κατὰ μέμψιν Σεραφίμ εἰσι, ταῖς μὲν στολαῖς δίκην πτερῶν κατακαλυμμένοι, ταῖς δὲ διὸς πτέρυξι τῶν χειλέων τὸν ὕμνον

ζ. Οἱ δὲ διάκονοι εἰς τύπον τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων ταῖς λεπταῖς τῶν λινῶν ὡραίων πτέρυξι ὡς λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν περιτρέχουσι. Στιγάριον λέγεται διότι ἔστηκεν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῷ· τύπος δὲ ἐστὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ ὡς λευκὴν, καθὼς καὶ ἡ ἀνθρωπίνη σὰρξ· ἔχει δὲ καὶ μασχάλας διὰ τὴν ἐκ λόγχης κεντηθεῖσαν πλευράν. Τὰ εἰς τὰ μνίχια λωρίδια δεικνύουσι τὰ δεσμὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, δι' ὧν ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς Ἀναν καὶ Καϊάφαν· οὗ γὰρ ὅπισθεν, ἀλλ' ἐμπροσθεν ἔδησαν αὐτόν. Ἀνακολαφὴ τοῦ στιγαρίου ἀντὶ τῆς αἰσθητῆς ζώνης. Τὸ ζώννυσθαι τὸν ἱερέα διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐν πνευματικῇ διαγωγῇ διεκωσμένον, καὶ τὸ λογικὸν αὐτοῦ περισφίγγεσθαι. Τὸ φελώνιον ἐστὶν ὁ χιτὼν ὁ ἄβραφος ὃ ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκφανθεῖς, ἐστὶ δὲ ἡ κοκκίνη χλαμύς. Τὸ ἐγγχείριον τὸ λέντιόν ἐστὶ· εἰ ἐστὶ στιγαροφελώνιον πυροειδές, διὰ τὸ λέγειν τὴν Γραφὴν· « Διὰ τί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια; » εἰ δὲ λευκά εἰσι, διεκνύουσι τὴν μεταμόρφωσιν, καὶ ὅτι ὁ ἄγγελος ἐφάνη ταῖς γυναῖξιν λευκός, δεικνύων διὰ τῆς λευκότητος τὴν ἑλλαμψίν τῆς ἀναστάσεως· ὃ δὲ κάλαμος ἐστὶ παντός τοῦ λαοῦ. Τὸ ὡμοφόριον ἐστὶ κατὰ τὴν στολὴν Ἀαρὼν, ὅπερ ἐφόρουσιν οἱ ἐν νόμῳ ὀρχηρεῖς, σουδάρια μικρὰ ἐν τῷ ἐκωνύμῳ μέρει περιτιθέντες.

η'. Ἡ κουρά δηλοῖ, ὡς καὶ τοῦ ἱερέως, διότι στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἔδηξαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Τὸ ἐπιτρούλλιον τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἑδραίωμα τοῦ χειρουργικοῦ θρόνου· « Ἐπαναπαύσεται γὰρ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὰ Χερουβίμ »· δηλοῖ δὲ καὶ ἀγγέλων θεωρίαν. Τὸ δὲ στιγάριον λευχεῖμον ὡς ἀγγέλου. Τὸ δὲ ὡράριον εἰς τύπον τῶν πτερῶν ἀγγέλων, διότι καταχέεται ἕως τῶν ποδῶν, καὶ ἐπικείται τῷ ὀριστερῷ ὡμῷ, μνηστὸν τὰς δύο Διαθήκας, τὴν μὲν Νέαν ἐμπροσθεν, τὴν δὲ Παλαιὰν ὀπισθεν· διὰ τοῦτο ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐὰν μὴ μῆκει τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Νέαν, οὐ κοινωνεῖ. Τὰ ἐγγχειρίδια ὅπερ βαστάζουσιν οἱ διάκονοι, εἰσι τὰ σουδάρια τοῦ χρωτὸς τῶν ἀποστόλων.

Ἐπειδὴ γοῦν ταῦτα οὕτω προδιακρίνεται, εἰπωμεν καὶ περὶ τοῦ σώματος τοῦ θυομένου παρὰ τῶν ἱερέων. Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καθ' ἐκástην καταθύμενος περὶ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας, ὡς ἐν Κρανίου τόπῳ σταυρωθεὶς, οὕτως καὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ προθέσει παρὰ τοῦ ἱερέως· μετὰ λόγχης

* Psal. ciii, 4. * Isa. lxiii, 1. * ibid. 2. * Ezech. x, 1.

δὲ, ἵνα μὴ ἐπιλανθάνομεθα τῆς ἐν τῷ ἁγίῳ πάθει τοῦ σταυροῦ μετὰ λόγῃς νυγείσης ἀχράντου πλευρᾶς, ὁπνὶ καὶ οὕτως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ, εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ἀνάπλασιν τοῦ παντός, ἅπερ προσφέρει ὁ ἱερεὺς θυσίαν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Θ'. Τὸ γοῦν προσαχόμενον πολλοῖς ὀνόμασιν ὀνομάζεται · καλεῖται γὰρ εὐλογία, προσφορά, ἀπαρχή, ἄρτος · εὐλογία μὲν ὡς τῆς ἀρᾶς τῶν πρωτοπλάστων ἀναίρεσις · προσφορά δὲ, ὡς ἐξ ὅλου τοῦ ἀνθρωπείου φυράματος, ὅσα τῆς φιλοτιμίας τῷ Θεῷ καὶ Κτίστῃ εἰς τὰ τῶν ἁγίων Ἅγια προσηνέχθημεν · ἀπαρχὴ δὲ, ὡς πάντων τῷ Θεῷ προσεννεγμένων τυγχάνουσα ἱερῶτέρα καὶ ἀνωτέρα. Ἄρτος δὲ λέγεται, ὡς τὸν οὐράνιον ἄρτον παραδελούην, τροφὴ ἡμῶν μεταλαμβανόντων γινόμενον.

Τὸ δὲ σφραγιζεσθαι τὴν προσφορὰν ὁ μέγας Βασίλειος παρέδωκεν · προσκομίζεται ἡ προσφορὰ διὰ τὸ κοινωνεῖν τὸν λαὸν ἕκαστον μερίδα · εἰ δὲ πληθύνει ὁ ὄχλος, χρή μερίζειν τὰς μερίδας, προκομίζοντες τὸν ἄρτον καὶ ἀποτιθέμεντες αὐτὸν ἐν τῷ δίσκῳ, ὡς ἐν νεφέλῃ, λέγομεν οὕτως · « Ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἦχθη. » Ἡ πρόθεσις ἰσοδύναμος πέφυκε τοῖς τῶν ἁγίων Ἅγίοις, μᾶλλον δὲ καὶ πολλὸ ταύτης μεζών · ἡ καὶ τοῦ σπηλαίου τῆς Βηθλέεμ · ἡ τὸ ἱερωμένον ἀνώγειον, ἐν ᾧ συνδειπνήσας ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς ἔφη · « Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. » λέγει δὲ · « Εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. » Ἄλλα τίς ἡ τάξις Μελχισεδέκ, καὶ τί παρ' αὐτοῦ προσφερόμενα; Ἄρτος καὶ οἶνος ὡς τὸν Ἀβραάμ ἐδεξιοῦτο · εἰ οὖν ἐξ ἐτέρας; φυλῆς ὁ Μελχισεδέκ, τύπος δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ λογίζεται καὶ πιστεύεται, ἐκδέδληται ἄρα ἡ Λευιτικὴ ἱερωσύνη · ταύτης δὲ ἐκβαλλομένης, ἀνάγκη πᾶσά ἐστιν καὶ τοῦ παλαίου νόμου καὶ λατρίας γενέσθαι μετέσθιν.

Γ'. Περὶ δὲ τῆς ἡμετέρας λατρίας φησιν · « Ἰδοὺ θυμίαμά μοι προσφέρεται ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὥσπερ γὰρ ὁ ὑπερούσιος Θεὸς σάρκα ἐκ τῆς Παρθένου προσλαβόμενος ἐν μιᾷ ὑποστάσει τέλειος ἦν Θεὸς καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὅμοιος ἡμῶν κατὰ πάντα χωρὶς ἁμαρτίας, οὕτω καὶ τὸ καινὸν σῶμα ὡς ἐκ τινος κοιλίας καὶ αἱμάτων, καὶ σαρκὸς τοῦ παρθενικοῦ σώματος, τοῦ ὅλου ἄρτου, φημί, παρὰ τοῦ διακόνου ἡ καὶ τοῦ ἱερέως διατέμενεται σιδήρῳ τινί, ὃν λόγῃν λέγουσιν, ὅπερ ἀνωτέρω εἰρήται · καὶ οὕτως ἰδιω-ὑποστατικῶς ἐκ μέσου ταύτης ἀφιερῶνται · τοίνυν ἄρτος τῆς προθέσεως, εἴτ' οὖν ὁ ἀποκαθαίρομενος ἐμφαίνει, ὅτι ἀνέλαβε τὸ φύραμα ὅλης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ προσηνέχθη ὡς ἀπαρχή, καὶ ἐξαίρετον ἐλοχάρπωμα τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ · ὁ μὲντοι διάκονος ἡ ὁ ἱερεὺς ἐτοιμάσας σὺν αὐτῷ καὶ τὸ μέλλον ἀποτελεῖσθαι Δεσποτικὸν αἷμα ἐν τῷ προσήκοντι πάθους καιρῷ διὰ τῆς τοῦ ζωοποιοῦ Πνεύματος ἐπιφοιτήσεως, ἀφίησι ταύτην ἐν τῇ προθέσει, τὴν εὐχὴν ἐπιλέγοντος τοῦ ἱερέως · οὗτος δὲ ὁ τὸ σῶμα διατέμνων ἀπὸ τῆς εὐλογίας τὸν ἀγγελον μμμεῖται τῇ Παρθένῳ τῷ, Χαίρε, προσφθεγόμενον · οὕτω τοιγαρὸν ἀφίεται τὸ θεῖον σῶμα ἐν τῇ προθέσει ὥσπερ

A quod in sancta crucis passione, lancea perforatum fuit latus, obliviscamur; inde exivit sanguis et aqua, ad incorruptionem et refectionem hujus mundi, quod sacerdos offert sacrificium pro populo.

9. Actio sancta multis appellatur nominibus: vocatur benedictio, oblatio, primitiae, panis: benedictio, uti protoparentum maledictionem adimens; oblatio, quia illud, quod in toto hominum genere optimum habemus, honoris gratia Deo Creatori nostro in sacrificium sanctissimum offerimus; primitiae, quod nihil sanctius, nihil praestantius Deo deferre possumus. Panis dicitur, quia panem coelestem manifestat, quod nobis suscipientibus in manducationem traditur.

B Oblationem signare magnus nos docuit Basilius; hanc autem deferunt, ut unusquisque e populo quamdam in communione partem recipiat: si turba fuerit abundantior, dividendae sunt ipsae partes. Portamus panem in disco populoque apponimus, sicut in nube, dicentes: « Sicut agnus ad occisionem ductus es ¹¹. » Prothesis eandem, imo multo majorem habet virtutem quam Sancta sanctorum; Bethlehemiticam indicat speluncam, vel coenaculum stratum, in quo post cenam Dominus suis dixit discipulis: « Hoc facite in meam commemorationem ¹², » id est in aeternum, secundum ordinem Melchisedech. Quid est ordo Melchisedech et quid ab ipso fuit oblatum? Panis et vinum quibus Abrahamum suscepit; si ex alienigena tribu fuerit Melchisedech, in hoc figuram Christi fuisse putatur et creditur. Sic respicitur sacerdotium Leviticum, quo rejecto, necesse est ut lex et cultus antiquus permutentur.

10. De nostro autem cultu dicitur: « Ecce sacrificium mihi offertur in omni terra ¹³. » Sicut enim immaterialis Deus carnem e Virgine suscepit, et in una hypostasi perfectus Deus erat et perfectus homo, nobis in omnibus similis absque peccato, ita et novum corpus ex cujusdam utero et sanguine, carnemque de Virgine desumptam, id est ex substantia panis, diaconus et sacerdos dissecant ferro, scilicet lancea, de qua supra quaestio fuit. Hoc modo hypostatice consecrant. Panis enim in prothesi jacet, ast ille apparet expians. Qui totam hominum naturam suscepit, in primitiis seipsum offert Deo et Patri et in electum e fructibus omnibus sacrificium. Attamen diaconus, vel sacerdos cum illo, res parat, ut convenienti Passionis tempore, per adventum Spiritus vivificantis perficiatur sanguis Domini. Re in prothesi posita, invocationem facit sacerdos. Cum a benedictis corpus Domini separat, angelum imitatur, qui Virgini Ave. nuntiavit. Sic enim in altare adest divinum corpus, quemadmodum fuit in Bethlehem, ubi natus est Christus; eodem modo quo fuit in Nazareth, quo fuit in Capharnaum, vel ut simpliciter dicam, tempus triginta annorum quod

¹¹ Isa. LIII, 7. ¹² Luc. XXII, 19. ¹³ Malach. I, 11.

ante baptismum et predicationem effluxit, adimplet prophesis.

11. A summo pontifice assignatur tempus, quo primus sacerdotum res divinas incipiat. Tempus illud indicat Isaias propheta, cum nativitatem Præcursoris et adventum Christi annuntiat; præ cæteris enim vultibus tempus illud peroptime designavit Isaias. De Joanne quidem prædixit: « Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te », et cætera quæ vaticinatus est; de Christo autem: « Ecce Virgo in utero habebit », quæcunque de passione, sepultura et resurrectione ventura aperuit. In illo tempore manifestari debuit mysterium, quod ante constitutionem mundi absconditum fuerat. Qui initium sacræ liturgiæ facit sacerdos, figuram refert Joannis Præcursoris et Baptistæ predicationem suscipientis et dicentis: « Pœnitentiam agite; appropinquavit enim regnum cælorum ». Diaconus vero, sicut angelus, dicit: « Jube, domine, benedicere; » requirit a sacerdote, id est a Divinitate, ut sancta mysteria perficiantur. Qui interpellatus fuit sacerdos ut sanctissimam Trinitatem in perfectionem mysteriorum invocet, dicit: « Benedictum sit regnum; » populus autem vice sua divinitus permutatus, quemadmodum apostoli transformati fuerunt, cum gaudio et timore respondet: « Amen, » id est: veritas. Incepta jam sacra actione et prima oratione perfecta, leguntur quædam ex prophetis, eo fine ut perspectum sit prædicta suam habuisse impletionem et Vetus præcessisse Testamentum: unus est legislator, qui in ultimis diebus apparuit.

ὡς προανακηρυχτά τὰ ἀναφανέντα, ἅμα δὲ καὶ ὡς προηγησαμένης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· εἰς νομοθέτης, οὗτος ὁ γεννηθεὶς ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐχηρμάτισεν.

12. Sciendum est quod initio cujusque officii, sive matutini sive serotini, primo canuntur psalmi Veteris Testamenti: deinde cantici legis gratia, ut omnes cognoscant unum esse et eundem Deum et Dominum Christum, qui nova et vetera condidit. Expleta prima oratione, uti jam dictum fuit, canuntur antiphonæ, primo ut omne bonum confiteatur et deferatur Domino, qui salutem generi humano tribuit; deinde magna voce proclamant: « Dominus regnavit, » id est: Magis regnat Dominus, Rex ante sæcula, qui humilem carnem nostram induit et carnem hanc virtutem proclamavit, etsi plerisque in cruce ignominia apparuerit et ipse habuerit servi cognomen. Sicut rex qui potestatem et virtutem in se ipso habet, et his ad depellendos inimicos non utitur, serius autem cum subditos ulcisci voluerit, exurgit et parvulo quodam telo hostes confodit, et in abyssum perditionis detrudit, ab omnibus tyrannide liberatis, has audit voces: « Nunc regnavit Dominus noster, nunc virtutem induit: » consilium ejus et ultionis desi-

Α ἐν Βηθλεὲμ, ἐνθα γεγέννηται ὁ Χριστός· ὁμοῦ δὲ καὶ ὡς ἐν τῇ Ναζαρετ, ἥ ὡς ἐν τῇ Καπερναοῦμ, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν τὸν τριακονταετὴ χρόνον τὸν πρὸ τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς διατριβῆς ἡ πρόθεσις ἀποκληροῦ.

ια'. Διδόται ὁ καιρὸς παρὰ τοῦ ἀρχιερέως τῷ πρώτῳ τῶν ἱερέων μέλλοντι ἀρχεσθαι τῆς θείας μυσταγωγίας· οὗτος δὲ ὁ καιρὸς σχηματίζει τὸν περὶ τοῦ προφήτου Ἰσαΐου ἀναφωνηθέντα καιρὸν τῆς Προδρόμου Ἰωάννου γεννήσεως, καὶ τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίας· ἀμφοτέρων γὰρ τούτων τῆς γεννήσεως τὸν καιρὸν μετὰ τῶν ἄλλων θεηγόρων Ἰσαΐας ἀριθηλότατα προεφήτευσεν. Περὶ μὲν τὸν Ἰωάννην οὕτως εἶπεν· « Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἀγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἐμπροσθέν σου, » καὶ ε' ἄλλα ὅσα

Β περὶ αὐτοῦ προηγόρευσε. Περὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ· « Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, » καὶ ὅσα περὶ τοῦ πάθους καὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως προηγόρευσε· ἐν τούτῳ γὰρ τῷ καιρῷ καὶ ἡ τοῦ ἀποκεκρυμμένου μυστηρίου πρὸ καταβολῆς κόσμου φανέρωσις, τὸ πέρας ἐνεδείξατο· ὁ δὲ ἱερεὺς ὁ τὴν ἐναρξιν τῆς θείας λειτουργίας ποιούμενος, εἰκόνα φέρει τοῦ Προδρόμου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, προκαταρξαμένου τοῦ κηρύγματος καὶ λέγοντος· « Μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεῖα τῶν οὐρανῶν. » Λέγει οὖν ὁ διάκονος· « Εὐλόγησον, δέσποτα, » αἰτούμενος ὑπὲρ τῆς θείας μυσταγωγίας πρὸς τὸν ἱερέα, τούτεστι πρὸς τὴν θεότητα· καὶ προσκαλούμενος ὁ ἱερεὺς τοῦ ἐπιφοιτῆσαι τὴν ἁγίαν Τριάδα τοῖς μυστηρίοις, λέγει· « Εὐλογημένη ἡ βασιλεῖα, » ὁ δὲ λαὸς ἀλλοιωθεὶς τὴν θείαν ἀλλοίωσιν, ὡς ἐπὶ τῆς μεταμορφώσεως οἱ ἀπόστολοι, μετὰ χαρᾶς καὶ φόβου ἀποκρίνεται· « Ἀμήν, » τούτεστι, ἀλήθεια. Ἀρχομένης δὲ τῆς θείας λειτουργίας παραλέγεται μετὰ τὴν πρώτην αἴτησιν τὰ προφητικά, ἅμα μὲν

Γ ὡς προηγησαμένης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης· εἰς νομοθέτης. ιβ'. Χρὴ δὲ γινώσκειν ὅτι ἐν ἀρχῇ πάσης ἐωθινής τε καὶ λυχνητικῆς τελετῆς, πρῶτον τῆς Παλαιᾶς ψάλλονται οἱ ψαλμοί, εἶτα τῆς νέας χάριτος ἄσματα, ἐν ἔχοιεν εἰδέναι πάντες, ὡς εἰς καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς καὶ Δεσπότης ἐστὶν ὁ ταῦτα καὶ αἰὶνα νομοθετήσας Χριστός. Ἄδονται τοιγαροῦν, ὡς εἴρηται, μετὰ τὴν πρώτην αἴτησιν τὰ ἀντίφωνα, πρῶτον μὲν προτρεπόμενα τὸ ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ τῷ τεχνῶντι ἐπὶ σωτηρίαν παντὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· δεύτερον χρηρτόντα μεγαλοφώνως τὸ, « Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, » τούτεστι, νῦν μεζῶνως βασιλεύει ὁ πρὸ αἰώνων βασιλεὺς Κύριος, ἐνδυσάμενος τὴν ταπεινὴν ταύτην σάρκα ἡμῶν, ἣν καὶ δύναμιν προσηγόρευσε, καθάπερ τὴν δοκοῦσαν τοῖς πολλοῖς αἰσχύνῃ τὴν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, δοῦλον αὐτὸν ἐπονόμασεν· ὥστε γὰρ βασιλεὺς τις ἀεὶ μὲν τὸ κράτος καὶ τὴν δύναμιν ἔχων ἐν ἑαυτῷ, καὶ μὴ κεχρημένος τούτοις· πρὸς ἄμυναν τῶν ἐχθρῶν, ὕστερον δὲ θέλων ἐκδικῆσαι τοὺς ὑπηκόους, διαναστάς ἐν σμικρῷ τινι ὄπλῳ θραύει τοὺς πολεμίους· καὶ βυθῷ ἀπώλειας τούτους παραδούς, ἀκούει παρὰ πάντων τῶν ἐλευθερωθέντων τῆς τυ-

¹¹ Imo Malach. III, 1; Luc. VII, 27. ¹² Isa. VII, 14; Matth. 1, 23. ¹³ Matth. III, 2.

παννίδος, « Νῦν ἐδασθευσατέ Δεσπότης ἡμῶν, νῦν ἐν-
εδύσατο δύναμιν » τὴν βουλὴν αὐτοῦ καὶ τὴν θέλησιν
τῆς ἐκδίκησεως, βασιλείαν καὶ δύναμιν ἐνομαζόντων
ούτως καὶ ὁ Προφήτης προορώων τὴν ἐν σαρκὶ παρου-
σίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου, τὸν χρόνον καὶ τὴν ἐκδίκησιν
τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὴν τε τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῶν
σὺν αὐτῷ δαιμόνων κατάλυσιν, ἔτι γε μὴν καὶ τοῦ
θανάτου νέκρωσιν, καὶ τὴν τῶν παρ' αὐτοῦ κατ-
εχομένων ἐλευθερίαν, καὶ οἶονεϊ τῇ γεννήσει τοῦ Κυ-
ρίου παρὼν τῷ σπηλαίῳ, τὰ, « Νῦν ἐδασθευσατε, ἐξε-
φώνησεν, » καὶ « Νῦν ἐνεδύσατο δύναμιν » οὐχ ὡς οὐχ
ὑπάρχουσαν παρ' αὐτῷ, ἀλλ' ὡς ἀεὶ μὲν συνοῦσαν,
εἰς προορώμενον δὲ καιρὸν ταμιευομένην ἐκλάμ-
ψαι. Εἰώθειν δὲ ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις ἡ πάντως βεβαιούσα τὰ μέλλοντα ὡς ἐνεστώτα καὶ γεγεννημένα
ἀνακηρύττειν.

γ). Συντίταται δὲ τῷ τέλει τοῦ πρώτου ἀντιφώ-
νου τὸ, « Ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου σῶσον ἡμᾶς »
είνος χάριν, ἡ πάντως βεβαιούσα τὰ πρότερον εἰρη-
μένα· παρὰ αὐτοῦ τύπου περὶ τῆς Ἀειπαρθένου;
Τοῦ δευτέρου δὲ τὸ ἐφύμνιον, « Ταῖς πρεσβείαις τῶν
ἁγίων σου » ἐπεὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν καὶ συγχωρή-
σεως πταισμάτων τὴν θεῖαν τελούμεν μεταγωγίαν,
εἰκότως ὡς ὑπερτέραν οὖσαν τὴν Θεοῦ Μητέρα πάν-
των τῶν ἁγίων, ἡ καὶ αὐτῶν τῶν ἐπουρανίων δυνά-
μεων, εἰς ἱκεσίαν προσκαλούμεθα· εἰτα τοὺς εὐαρε-
στήσαντας τῇ ταύτης Υἱῷ. Τὸ δὲ, « Ὁ μονογενὴς Υἱός, »
παρὰ τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐμπαφώνηται·
ὑπὲρ δείκνυσιν, ὡς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀνρέπτης καὶ
ἄνθρωπος ἐχρημάτισεν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου
γένους.

Ὁ ἱερεὺς ἐξέρχεται βαστάζων τὸ Εὐαγγέλιον, ὡς
ὁ Χριστὸς τὸν σταυρόν· εἰ δὲ ὁ διάκονος βαστάζει,
μιμῶνται τὸν ἀγαρευθέντα Σίμωνα. Τὰ κηρία ὀφι-
κεύοντα ἐν τῇ εἰσόδῳ, δείκνυσιν τὸ θεῖον φῶς. Ἡ
μέντοι εἰσόδος τοῦ ἀρχιερέως τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου
ἀνάδειξιν τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν μέχρι γὰρ
ταύτης, εἰ καὶ ἦν ἀρχιερεὺς, ἀλλ' οὐχὶ πᾶσι ὄηλος
καὶ γνώριμος, οὐδὲ εἰς μέσον ἐστὼς καὶ κατὰ τὴν
ὑπερφύῃ καὶ ἐξαίτια τελῶν· ἀλλ' ὁ τὸν καιρὸν λαχὼν
ἱερεὺς ὡς πρόδρομος ἀνῆργει τὸ διὰ μετανοίας βά-
πτισμα· ὅς ἐισελθόντα ἰδὼν τὸν ἀρχιερέα, μεθίστα-
ται· μονοουχὶ ταῦτα τῷ Ἰωάννῃ φθεγγόμενος πρὸς
ἑαυτὸν· « Τοῦτον δεῖ αὐξάνεσθαι, ἐκείνον δὲ ἱλαττοῦ-
σθαι, καὶ εὐθύς παραχωρεῖ τῷ ἀρχιερεὶ τὰ μέγιστα
τελεσιουργεῖν.

δ). Βαστάζει δὲ ὁ διάκονος τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον
ὡς θεῖαν κέλυσιν τοῦ βασιλέως τοῖς στρατηγόις τοῦ
πιστοῦ λαοῦ προσάγων αὐτὸ, τοῦ ἱερέως ὀπισθεν
ἐρχομένου καὶ διὰ τῆς στολῆς αὐτοῦ, ὡς καύχημα
ἐν ταπεινώσει καρδίας, φέροντος τὰ πάντα τῆς
σταυρώσεως. Εἰτα οἱ ψάλται ἀνέρχονται ἐν τῷ ἁδωνι,
ψάλλουσι δὲ τὸ, Δεῦτε, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ·
« τούτῳ συμφωνοῦσι καὶ οἱ κάτω, δείκνυντες τὴν συμ-
φωνίαν τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων· συμφωνοῦσι
δὲ τούτῳ καὶ οἱ ἀπόστολοι· οἱ μὲν γὰρ ἔλεγον· Δεῦτε,
εὐρήκαμεν τὸν ποθοῦμενον· » οἱ δὲ· « Ἐρχου καὶ
ἴδε, » Ἠλθον, φησὶ, καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν

A derium regnum et virtutem appellant: sic et pro-
pheta, cum prævidisset Verbi Dei præsentiam in
carne humana, tempus ulciscendi genus humanum,
hostis et consociatorum demoniorum dissolutionem,
mortis quoque mortificationem, et libertatem
eorum quos detinuerat, etsi tantum ad speluncam
nativitatis Domini adfuerit, jam illud præcœnit:
« Nunc regnavit, nunc virtutem induit; » non eo sensu
ac si inciperet virtus in illo, sed tanquam inherens,
ad prævisum et adaptatum tempus reservata.
Consuevit Spiritus sancti gratia, quæ omnia con-
firmat, futura tanquam præsentia vel præterita
annuntiare.

B 13. Primæ antiphonæ adjicitur: « Per inter-
cessionem Dei Genitricis, salva nos. » Quare? Ut
illa, quæ semper virgo permansit, postulata con-
firmet. Deinde ad finem hymni additur, « per in-
tercessionem sanctorum tuorum. » Et enim cum
pro animarum salute et peccatorum remissione
sacra celebramus mysteria, convenientissimum est
ut omnibus sanctis et celestibus virtutibus superio-
rem Matrem Dei in adiutorium invoceamus, deinde
illos qui Filio ejus quam maxime placuerunt. Illud
« Unigenitus Filius, » ab imperatore Justiniano pro-
clamatur; ostendit incommutabilem Filium Dei ho-
minem factum fuisse pro salute generis humani.

C Egreditur sacerdos deferens Evangelium sicut Chri-
stus crucem bajulavit; si diaconus defert, Simonem
angariatum imitatur. Qui in introitu lucent ce-
rei, divinam lucem indicant. Introitus autem pontifi-
cis, Christi et Dei nostri manifestationem ad Jorda-
nem; usque ad manifestationem illam, etsi fuerit ponti-
fex, at non omnibus ostensus et agnitus, et nondum
steterat in medio ut supernaturalia et sanctissima
perficeret. Qui vicem Præcursoris tenet sacer-
dos, ut ad baptismum poenitentiae excitet, introeun-
tem pontificem videns recedit, et nihil aliud
nisi verba Joannis sibimetipsi quasi refert: Hunc
oportet crescere, me autem minui¹⁷; statimque sinit
ut pontifex majora perficiat.

D 14. Diaconus sanctum Evangelium, sicut jussa
summi regis ad duces populi fidelis, profert; sub-
sequitur autem sacerdos, et ioto apparatu suo,
qui in corde humili glorificatio est, omnia crucis
adjuncta refert. Deinde in ambonem veniunt can-
tatores, canuntque: « Venite, exsultemus Domino. »
Qui infra stant, concinunt, et concentu suo angelo-
rum et hominum symphoniam adumbrant; quibus ad-
numerandi sunt apostoli. Hi dixerunt: « Venite,
desideratum invenimus; » illi autem: « Veni et
vide. » — « Venerunt, et diem illam cum illo per-
manserunt, » et cætera quæ simpliciter ad baptismum

¹⁷ Joan. III, 30.

spectant. « Prævenimus faciem ejus in confessione, » hoc significat, quod ille, qui nunc apparet, Deus est ante sæcula, cælum et terram et mare creavit; homo autem factus est pro nobis et omnes humanæ naturæ proprietates in se habet, absque peccato; rursus vero in novissimis temporibus, cum eadem facie et hypostasi venturus est judicare vivos et mortuos: hoc non cum simili, nec sine corpore fiet. Venite adoremus eundem Deum credentes, procidamus propter peccata nostra, præveniamus et commoveamus faciem ejus in hoc sæculo per confessionem et contritionem cordis, ut in futuro iudicem propitiatum inveniamus. τομεν· προφθάσωμεν δὲ καὶ καταλάβωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνταῦθα ἐν ἐξομολογήσει καὶ συντριβῇ καρδίας, ἵν' αὐτὸν ἐκείθεν ὡς νυν εὐροιμεν κρίνοντα

15. Quibus adimpletis, cantus Trisagios canitur, qui divinitatis Filii hypostasim demonstrat, imo et Patris ejus et Spiritus vivificantis. « Agios o Theos » (sanctus Deus), hypostaseos proprietates discernit et paternitatem tribuit Patri; « Agios ischuros » (sanctus fortis), Filii et Verbi hypostasim commemorat; « Agios athanatos » (sanctus immortalis), consubstantialitatem et vivificantem Spiritum indicat. Hæc cuique et singulæ hypostasi conveniunt: nam unaquæque persona est sancta, fortis et immortalis; tribus una est natura et substantia; nomen commune Divinitas. Hujus trisagii cantici verba prope assecutus fuerat David propheta, cum diceret: « Sitivit anima mea ad Fortem, Vivum »¹⁸; et alibi: « Verbo Domini cæli firmati sunt.... spiritu oris ejus, omnis virtus eorum »¹⁹. Et alio loco: « In lumine tuo videbimus lumen »²⁰. Qui ab Isaia proclamatus fuit cantus seraphicus, et tria agia in unam contrahit dominationem, quantum a nostro Trisagio discrepet?

16. Post Trisagion a d. synthronum revertitur pontifex, stipatus a diaconis sicut ab angelis; comitantur eum sacerdotes quemadmodum apostoli cum Jesu Christo in montem transfigurationis prodire. Hoc ascensum de terra in cælum significat et transformationem conversationis Judaicæ quæ in terris dejecta repebat; manifesto enim lex gratiæ post Domini baptismum incepit. Consensus in synthrono innuit, quod Filius Dei in ea quam assumpsit carne (sicut et agnus quem in humeris imposuit, unde humerale desumptum est, videlicet Adamiticum genus), ascendit super omnes principatus, virtutes, dominationes, et seipsum ad Deum et Patrem contulit; una ex parte divinum habuit et ex altera tribuit, videlicet subjecto assumpto per dignitatem suscipientis et puritatem assumpti; Deus vero Pater illum ceu sacrificium et oblationem acceptam collegit pro genere humano. Forsan considerant in synthrono ad morem David, qui thronum ad judicandum stabilivit. Cum in synthrono stat, divinam transformationem indicat pontifex, ma-

A ἐκείνην· καὶ τ' ἄλλα ἀπλῶς ὅσα ἐχόμενα τοῦ βαπτίσματος. Τὸ, « Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, » τοῦτο δηλοῖ· Ἐπειδὴ, φησὶν, οὗτος ὁ νῦν φανεῖς, προαιώνιος μὲν ἐστὶ Θεός, καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ θαλάσσης δημιουργός· γέγονε δὲ νῦν ἄνθρωπος καὸ' ἡμᾶς· πάντα τὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἴδια ἔχων πλὴν μόνῃς τῆς ἀμαρτίας· μέλλει δὲ αὐθις ἐν ὑστεροῖς καιροῖς μετὰ τοῦ αὐτοῦ προσώπου καὶ τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως ἐρχεσθαι κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς· οὐκέτι μὲν τοιούτῳ σώματι, οὐκ ἄσωμάτως δέ. Δεῦτε, προσκυνήσωμεν αὐτῷ πιστεύοντες ὡς Θεῷ, προσπίπτοντες ὑπὲρ ὧν ἡμᾶρ πιστεύοντες ὡς Θεῷ, ἐνταῦθα ἐν ἐξομολογήσει καὶ συντριβῇ

B ιε'. Μετὰ δὲ τὴν πλήρωσιν τούτων, εὐθὺς ὁ Τρισάγιος ὕμνος ᾄδεται, τῆς θεότητος τοῦ Υἱοῦ δηλῶν τὴν ὑπόστασιν, καὶ μὴν καὶ αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ ζωοποιῦ Πνεύματος· τὸ, « Ἅγιος ὁ Θεός, » οἱ τῆς ὑποστάσεως ἰδιότητα διαιροῦντες τῷ Πατρὶ προσνέμουνσι. Τὸ, « Ἅγιος ἰσχυρός, » τῇ ἰδιότητι τῆς ὑποστάσεως τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου ἀφορίζουσι· τὸ δὲ, « Ἅγιος ἀθάνατος, » τῇ τοῦ ὁμοουσιῶν καὶ ζωοποιῦ Πνεύματος ἀφιεροῦσιν· ἀρμόττει δὲ ταῦτα καὶ μὴ ἐκάστη ὑπόστασι· ἐκάστη γὰρ τούτων καὶ ἅγια ἐστὶν καὶ ἰσχυρά καὶ ἀθάνατος· φύσις μὲν γὰρ καὶ οὐσία τοῖς τρισὶ μία· ὄνομα δὲ κοινὴ ἡ θεότης· τούτου μέντοι τοῦ Τρισαγίου ὕμνου διὰ βραχέων τὰς ῥήσεις ὁ Δαβὶδ προανακέκραγεν· « Ἐδίψησε, λέγων, ἡ ψυχὴ μου πρὸς τὸν ἰσχυρὸν τὸν ζῶντα, » καὶ ἀλλὰ χού· « Τῷ λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ Πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ· Πνεῦμα ἡ δύναμις αὐτῶν, » καὶ ἐτέρωθι· « Ἐν τῷ φωτὶ σου ὀφόμεθα φῶς. » Ὅθεν ὑπὸ τοῦ Ἡσαίου ἐκφωνηθεὶς σεραφικὸς ὕμνος, καὶ τὰ τρία ἅγια εἰς μίαν κυριότητα συνάγων, τίνα διαφορὰν φέρει τοῦ παρ' ἡμῶν ᾄδόμενου Τρισαγίου;

C ις'. Μετὰ δὲ τὸ Τρισάγιον ἀνέρχεται ὁ ἀρχιερεὺς ἐν τῷ συνθρόνῳ βασταζόμενος ὑπὸ τῶν διακόνων ὡς ἀγγέλων, συνερχομένων καὶ τῶν ἱερέων, καθὼς οἱ ἀπόστολοι συνήλθον τῷ Ἰησοῦ ἐν τῷ ὄρει τῆς μεταμορφώσεως· δηλοῖ δὲ τὴν ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν ἀνοδὸν, καὶ τὴν ἐκ τῆς γῆς χαμερποῦς πολιτείας τῶν Ἰουδαίων μετέθεσιν· ὡς ἐνταῦθεν δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀνάδειξιν τοῦ βαπτίσματος ἀρχὴν λαβούσης τῆς χάριτος. Τὸ δὲ καθίζεῖν ἐν τῷ συνθρόνῳ, δηλοῖ ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τὴν σάρκα ἣν ἐφόρεσεν, καὶ τὸ πρόσωπον ὃ ἔλαβεν ἐπὶ τῶν ὤμων, ὅπερ σημαίνει· τὸ ὠμοφόριον, ὃ ἐστὶ τὸ Ἀδαμιαῖον φέρον, ἀνεβίβασεν ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος, καὶ προσήγαγεν αὐτὸ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ· ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὲν ἐθέλωσε, τὸ δὲ ἐβίβωθη, τούτιστα τὸ πρόσλημμα διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ προσεσυνεχόντος καὶ τὴν καθαρότητά τοῦ προσεσυνεχθέντος, ἐβίβωτο αὐτὸν ὁ Πατήρ καὶ Θεός ὡς θυσίαν καὶ προσφοράν εὐάρεστον ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἣ καθέζονται ἐν τῷ συνθρόνῳ, κατὰ τὴν προφήτην Δαβὶδ, ὅτι ἐκεῖ ἐκάθητο θρόνον εἰς χροῖον. Ἐν τῷ δὲ ἐστάναι αὐτοὺς ἐν τῷ

¹⁸ Psal. xli, 3. ¹⁹ Psal. xxxii, 6. ²⁰ Psal. xxxv, 10.

συνθρόνῳ, δεικνύων ὁ ἀρχιερεὺς τῇ λαῷ τὴν θείαν μεταμόρφωσιν, ἔκτεινας τὴν χεῖρα σφραγίζει τρίτον τοὺς ἱερεῖς, καθὼς ὁ Χριστὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητάς.

17. Τοῦ δὲ Τρισαγίου πληρωθέντος, σφραγίζει τὸν λαὸν ὁ ἱερεὺς λέγων, « Εἰρήνῃ πᾶσι, » τούτῳτι· Εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις παριστάμενοι ἐν τῇ θείᾳ τραπέζῃ. Ἡ δὲ σφραγὶς ἦν εἰσθε ποιεῖν ὁ ἀρχιερεὺς ἐν τῷ τέλει τοῦ Τρισαγίου, εἰς πληρωσιν μὲν καὶ οἰονεὶ ἐκσφράγισμα τῶν περὶ Χριστοῦ προηγορευμένων προφητικῶν φωνῶν χαρακτηρίζεται· ἡ γὰρ αὐτοῦ διὰ σαρκὸς παρουσία σφραγὶς ἐγένετο ἐπικυροῦσα τὰ ὑπ' ἐκείνων προηγορευμένα ὡς ἀληθῆ· αὕτη δὲ καὶ εἰς ἀρχὴν τῶν θεοπερεσβῶν ἔργων καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀνάπλασιν τίταται· ἀρχαίαι δὲ ἡ σφραγὶς καὶ εἰς εἰρήνην, ἥτις τὰς τότε μερικὰς ἀρχὰς κατέλυσε, καὶ τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς μακρὰν ἔθνεσιν ἐδράβευσεν· πρὸς δὲ τὰ ἐπίγεια καὶ οὐράνια ὁ Χριστὸς ὁ τῆς εἰρήνης Πατὴρ εἰς ἐνότητα ἤγαγε καὶ μετὰ τὸ καθίσαι μετὰ τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, ἀναγινώσκειται τὸ λεγόμενον προκειμενον φερωνύμως ὀνομασθέν· πρόκειται γὰρ πάντων τῶν συμβολαίων τῆς χάριτος τῆς νέας· μνηθεῖ οὖν τὴν τῶν προφητῶν ἐκφαντορίαν, τὴν προμύνησιν τῆς παρουσίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. Μετὰ ταῦτα ἀνέρχεται ὁ Παῦλος ὡς περ τις στρατιώτης, καὶ τὴν οἰκείαν διδασκαλίαν τῇ πληθὲι διατρανοί, ἤγουν τῶν ἀποστολικῶν πραγμάτων ἀνάγνωσιν, καὶ τῶν Ἐπιστολῶν αὐτῶν παρίστησι τὴν ἐκλογὴν, καὶ τὸ τέλος τῶν υποσχέσεων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ἐξ ὧν ἡ δύναμις τοῦτοῦ καὶ τὸ ἀδιάπτωτον τῆς ἀληθείας συνίσταται· ἔφη δὲ πρὸς αὐτοὺς, « Δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁγίους ἀνθρώπων »· ὅρα τοίνυν πῶς τὸν κόσμον ὅλον ἐξώγρησαν ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς πλάνης καὶ οἱ ἁγίοι καὶ ἀγράμματοι.

18. Ἐπὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ἀποστόλου, ὁ Δαβὶδ ἔδει τὸ Ἀλληλουῖα· ὁμοίᾳ δὲ μὲν αὐτῇ, ἐφάνη· τὸ δὲ ἡλ, ὁ Θεός· τὸ οὐδᾶ, αἰνεῖτε τὸν ζῶντα Θεόν. — Τὸ ὡμοφόρον ἀφαιρεῖται τοῦ ἀρχιερέως εἰς τὸ ἔσχατον Ἀλληλουῖα, εἰς ἀπόδειξιν τοῦ πληρωθῆναι τὸν νόμον, καὶ τοῦ τὸν ἀρχιερεῖα ἱεραουργεῖν τὴν νέαν χάριν. Ὁ δὲ θυμιατὴς, ὁ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Ἀλληλουῖα μετὰ θυμιάματος κινούμενος, τὴν χάριν ὁμοίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὴν δεδομένην τοῖς μαθηταῖς ὅτε τοῦτους ἀπέστειλε τοῦ ἰᾶσαι πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν Ἰσραὴλ. Μετὰ τὸ Ἀλληλουῖα λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἡ δὲ διάκονος· τὸ ἀφαντον Εὐαγγέλιον, ὡς ἄγγελος ἀποσταλὴς, μετὰ τῆς θείας κελεύσεως ἀνέρχεται εἰς τὸν ἀμβωνα καὶ πληροὶ τὴν προφητείαν Ἠσαίου τὴν λέγουσαν, « Ἐπ' ὄρους πεδινοῦ ἄρατε σημεῖον. » Ἡ ἔκτασις τῶν χειρῶν τοῦ πληθῆδους δείκνυσιν τὴν εὐχαριστίαν ὡς ἀξιώθεντος τοιοῦτων θαυμάτων. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἀναπτύσσει τὴν χεῖρα μετὰ φόβου, καὶ ἀναγγέλλει ταύτην τῇ λαῷ· μετὰ σιγῆς ἱσταμένους, καθὼς Μωϋσῆς καὶ Ἠλίας καὶ πάντες οἱ προφῆται, ὁμιλοῦντες αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἀποστόλους λέγοντος, « Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. » Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν πύξας αὐτὴν ὁ ἀναγνούς, μετέρχεται διδοὺς πᾶσιν ὡς υἱοῖς ἀσπάσασθαι αὐτήν. Τὸ Εὐαγγέλιον ἐστὶ μνηστικὸν τῆς παρουσίας Χριστοῦ Ὑιου τοῦ Θεοῦ, καθ' ἣν

A numque extendens tertio sacerdotes signat sicut Christus discipulos.

17. Trisagio perfecto, populum signat sacerdos dicendo : « Pax omnibus, » id est, pacem ad invicem habeatis qui statis ad mensam Domini. Quam ad finem Trisagii facere consuevit pontifex signationem, intendit adimplentionem et sigillum prophetiarum de Christo; quod enim Christus in carne apparuerit, firmata et obsignata sunt quae de Christo fuerant vaticinata; ordinatur quoque ad initium operum divinorum et ad hominum redemptionem. Ad pacem etiam valet signatio, quae divisas dissolvit potestates et gentes longe lateque remuneravit : terrestria et coelestia in unitatem conduxit Christus, qui Pater pacis vocatur ¹¹⁻²². Deposito Vetere Testamento, quaedam e Novo, e symbolo gratiae leguntur : evanescent enim prophetae cum Christus ipse prodiiit. Praecedat Paulus, tanquam miles fortissimus et doctrinam suam multitudini explanat; leguntur Actus apostolorum, et excerpta Epistolarum, et in fine promissiones Christi Dei nostri. In his stat virtus et inconcussa veritatis firmitas. Ad apostolos dixit : « Venite post me et faciam vos piscatores hominum ²²; » adest nunc hora, qua piscatores et illitterati mundum universum ex erroris abyssu eduxerunt.

18. Post apostolicam lectionem, canit David : Alleluia. Al, significat, apparuit; El, Deus; uia, Laudate Deum vivum. — Ad ultimum Alleluia auferitur humerale a pontifice ut manifestum fiat legem adimpleri et a pontifice novam consecrari gratiam. Quod per Alleluia cantum cum incenso movetur thuribulum, gratiam Spiritus sancti apostolis collatam significat, qua immissi sunt discipuli ut omnes morbos et molliem in Israel tollerent. Post Alleluia sanctum Evangelium suscipit sacerdos vel diaconus, et sicut angelus Domini divina perficiens mandata, progreditur in ambonem et hanc prophetiam Isaiae adimplet : « In collem ponite signum ²⁴. » Cum fidei um turba manus extendit, gratias Deo pro acceptis mirabilibus refert. Cum tremore librum aperit sacerdos et mandata populo effatur; cum silentio astat fidelium coetus, quemadmodum Moyses, Elias et prophetae omnes, cum loqueretur Deus ad illos et diceret illis : « Ego sum bonus pastor ²⁵. » Lectione completa, librum sanctum claudit lector et omnibus filialiter deosculandum desert : Evangelium enim monumentum est praesentiae Christi Filii Dei, quo non in aenigmatibus sed realiter apparuit nobis; docet verba et gesta Christi, ejus ad nos mandata, passionem, sepulturam et resurrectionem; de miraculis vero Christi pauca scri-

¹¹⁻²² Isa. ix, 6. ²² Matth. iv, 19. ²⁴ Isa. xlii, 2. ²⁵ Joan. x, 11.

pservunt evangelistæ, magis ea quasi transeundo A indicarunt

τὸς νόμους οὓς ἡμῖν ἔθετο, τὰ πάθη, τὴν ταφὴν, τὴν ἀνάστασιν, καὶ αὐτὴν τὴν ἀνάγνωσιν· τῶν γὰρ θαυμάτων οἱ εὐαγγελισταὶ ὀλίγους ἐποίησαντο λόγους, ἐνὶ ῥήματι πλῆθη ἀπειρα θαυμάτων παραδεδωσαντες.

19. Quatuor Evangelia ordinantur ad formam quatuor animalium, quibus Deus, mundi rector, insidet et est super Cherubim. Facies quatuor animalium similes sunt, prima bovi, secunda vitulo, tertia homini et quarta aquilæ: prima igitur facies actionem et imperium exprimit; secunda, ordinem sacerdotalem adumbrat; tertia, humanam Dei præsentiam et manifestationem describit; quarta, aquila volans, Spiritus sancti supervenientis virtutem aperit. Evangelium secundum Joannem Christi imperium, actionem et receptionem exponit; scribitur enim: « In principio erat Verbum »²⁶. Evangelium secundum Lucam, sacerdotii figuram exprimit, cum a Zacharia sacerdote, incensum deficiente, incipiat, Matthæus generationem juxta carnem narrat: « Liber generationis Jesu Christi, » videlicet habet formam humanam Christi. Marcus autem cum prophetico spiritu, qui a sublimibus ad homines devenit, initium suum fecit, dicens: « Initium Evangelii, sicut scriptum est in prophetis, » aligeram Evangelii imaginem ostendit.

ἀνθρώποι; τὴν ἀρχὴν ἐποίησαντο λέγων· « Ἀρχὴ τοῦ περρωτῆν εἰκόνα τοῦ Εὐαγγελίου διὰ τούτου δεικνύς.

20. Quæ evangelicam lectionem subsequitur benedictio pontificis facta in populum, ostendit futuram Christi præsentiam anno 30,000 fore, testimonium enim digitorum sexies quinque millia indicat. Quæ post divina Evangelia sunt lectio, preces et postulationes, usque ad Cherubicum canticum, trium temporum doctrinam Christi Domini nostri innuunt, et catechesim quæ ad sanctum præparat baptismum, cum catechumeni, et nondum initiati et divino nondum dignati baptismo, a sanctis Christi mysteriis recedunt. Quæ interdum effunduntur preces, sicut pro catechumenis, pro fidelibus et pro sacerdote. Admirabiles enim Patres intellexerunt, quales esse debeant anima et manus suscipientis sanctissimum corpus Christi Dei nostri; et quia cor purius esse oportet quam solis radii, ad veniam peccatorum et benignitatem divinam conciliandam, orationes fieri statuerunt. Eilition devolvunt diaconi, quemadmodum Joseph et Nicodemus fecerunt cum sepelirent Dominum. Dicitur autem: « Catechumeni, procedite; » ter repetitur, quia « In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum »²⁷. Cum inclinatus orat sacerdos, submissionem demonstrat. Deinde clamat diaconus: Sapientia, id est, divina; clamat quoque sacerdos ad Deum: « Ut per potestatem tuam; » et cantatores, angelos imitantes, populum ad canticum Cherubicum convertunt. Omnes adhortatur Cherubicus cantus ut ad finem usque actionis attentiori asistent

ιβ'. Τέσσαρα δὲ τὰ Εὐαγγέλια κατὰ τὰ τετράμορφα ζῶα, ἐν οἷς κάθηται ὁ τῶν ὅλων Θεός, πρὸς ὃν ἀναφέρεται ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβίμ· ὧν τέσσαρα φαινόμενα πρόσωπα, τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, τὸ δεύτερον ὅμοιον μόσχῳ, τὸ τρίτον ὅμοιον ἀνθρώπῳ, τὸ τέταρτον ὅμοιον ἀετῷ· τὸ μὲν οὖν πρῶτον τοῦ λέγοντος τὸ ἐμπρακτον αὐτοῦ καὶ ἡγεμονικὸν χαρακτηρίζει· τὸ δὲ δεύτερον τὴν ἱερουργικὴν τάξιν ἐμφαίνει· τὸ τρίτον τὴν κατὰ ἀνθρώπον αὐτοῦ παρουσίαν καὶ φανέρωσιν διαγράφει· τὸ τέταρτον ὅμοιον ἀετῷ πετομένῳ τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφιπταμένην δύναμιν σαφηνίζει. Τὸ μὲν οὖν κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον τὴν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ἡγεμονικὴν αὐτοῦ καὶ πρακτικὴν καὶ ἐνδοξον γέννησιν διηγείται· γράφει γάρ, « Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος. » Τὸ δὲ κατὰ Λουκᾶν, τὸν τοῦ ἱεραρχικοῦ χαρακτήρος τύπον παρίστησιν· ἀπὸ γὰρ τοῦ Ζαχαρίου ἱερέως θυμῶντος ἀρχεται· Ματθαῖος δὲ τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν αὐτοῦ διηγείται· « Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ. » ἀνθρωπόμορφον δὲ τοῦτο τὸ Εὐαγγέλιον. Μάρκος δὲ ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ Πνεύματος τοῦ ἐξ ὕψους ἐπιδόντος τοῖς Εὐαγγελίῳ, ὡς γέγραπται ἐν προφήταις· τὴν

κ'. Τὸ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου σφραγίσαι τὸν λαὸν τὸν ἀρχιερέα, ὑποδεικνύει τὴν μέλλουσαν παρουσίαν ἐσεσθαι ἐν τῷ 3^ῳ 4^ῳ 5^ῳ 6^ῳ 7^ῳ 8^ῳ 9^ῳ 10^ῳ 11^ῳ 12^ῳ 13^ῳ 14^ῳ 15^ῳ 16^ῳ 17^ῳ 18^ῳ 19^ῳ 20^ῳ 21^ῳ 22^ῳ 23^ῳ 24^ῳ 25^ῳ 26^ῳ 27^ῳ 28^ῳ 29^ῳ 30^ῳ 31^ῳ 32^ῳ 33^ῳ 34^ῳ 35^ῳ 36^ῳ 37^ῳ 38^ῳ 39^ῳ 40^ῳ 41^ῳ 42^ῳ 43^ῳ 44^ῳ 45^ῳ 46^ῳ 47^ῳ 48^ῳ 49^ῳ 50^ῳ 51^ῳ 52^ῳ 53^ῳ 54^ῳ 55^ῳ 56^ῳ 57^ῳ 58^ῳ 59^ῳ 60^ῳ 61^ῳ 62^ῳ 63^ῳ 64^ῳ 65^ῳ 66^ῳ 67^ῳ 68^ῳ 69^ῳ 70^ῳ 71^ῳ 72^ῳ 73^ῳ 74^ῳ 75^ῳ 76^ῳ 77^ῳ 78^ῳ 79^ῳ 80^ῳ 81^ῳ 82^ῳ 83^ῳ 84^ῳ 85^ῳ 86^ῳ 87^ῳ 88^ῳ 89^ῳ 90^ῳ 91^ῳ 92^ῳ 93^ῳ 94^ῳ 95^ῳ 96^ῳ 97^ῳ 98^ῳ 99^ῳ 100^ῳ 101^ῳ 102^ῳ 103^ῳ 104^ῳ 105^ῳ 106^ῳ 107^ῳ 108^ῳ 109^ῳ 110^ῳ 111^ῳ 112^ῳ 113^ῳ 114^ῳ 115^ῳ 116^ῳ 117^ῳ 118^ῳ 119^ῳ 120^ῳ 121^ῳ 122^ῳ 123^ῳ 124^ῳ 125^ῳ 126^ῳ 127^ῳ 128^ῳ 129^ῳ 130^ῳ 131^ῳ 132^ῳ 133^ῳ 134^ῳ 135^ῳ 136^ῳ 137^ῳ 138^ῳ 139^ῳ 140^ῳ 141^ῳ 142^ῳ 143^ῳ 144^ῳ 145^ῳ 146^ῳ 147^ῳ 148^ῳ 149^ῳ 150^ῳ 151^ῳ 152^ῳ 153^ῳ 154^ῳ 155^ῳ 156^ῳ 157^ῳ 158^ῳ 159^ῳ 160^ῳ 161^ῳ 162^ῳ 163^ῳ 164^ῳ 165^ῳ 166^ῳ 167^ῳ 168^ῳ 169^ῳ 170^ῳ 171^ῳ 172^ῳ 173^ῳ 174^ῳ 175^ῳ 176^ῳ 177^ῳ 178^ῳ 179^ῳ 180^ῳ 181^ῳ 182^ῳ 183^ῳ 184^ῳ 185^ῳ 186^ῳ 187^ῳ 188^ῳ 189^ῳ 190^ῳ 191^ῳ 192^ῳ 193^ῳ 194^ῳ 195^ῳ 196^ῳ 197^ῳ 198^ῳ 199^ῳ 200^ῳ 201^ῳ 202^ῳ 203^ῳ 204^ῳ 205^ῳ 206^ῳ 207^ῳ 208^ῳ 209^ῳ 210^ῳ 211^ῳ 212^ῳ 213^ῳ 214^ῳ 215^ῳ 216^ῳ 217^ῳ 218^ῳ 219^ῳ 220^ῳ 221^ῳ 222^ῳ 223^ῳ 224^ῳ 225^ῳ 226^ῳ 227^ῳ 228^ῳ 229^ῳ 230^ῳ 231^ῳ 232^ῳ 233^ῳ 234^ῳ 235^ῳ 236^ῳ 237^ῳ 238^ῳ 239^ῳ 240^ῳ 241^ῳ 242^ῳ 243^ῳ 244^ῳ 245^ῳ 246^ῳ 247^ῳ 248^ῳ 249^ῳ 250^ῳ 251^ῳ 252^ῳ 253^ῳ 254^ῳ 255^ῳ 256^ῳ 257^ῳ 258^ῳ 259^ῳ 260^ῳ 261^ῳ 262^ῳ 263^ῳ 264^ῳ 265^ῳ 266^ῳ 267^ῳ 268^ῳ 269^ῳ 270^ῳ 271^ῳ 272^ῳ 273^ῳ 274^ῳ 275^ῳ 276^ῳ 277^ῳ 278^ῳ 279^ῳ 280^ῳ 281^ῳ 282^ῳ 283^ῳ 284^ῳ 285^ῳ 286^ῳ 287^ῳ 288^ῳ 289^ῳ 290^ῳ 291^ῳ 292^ῳ 293^ῳ 294^ῳ 295^ῳ 296^ῳ 297^ῳ 298^ῳ 299^ῳ 300^ῳ 301^ῳ 302^ῳ 303^ῳ 304^ῳ 305^ῳ 306^ῳ 307^ῳ 308^ῳ 309^ῳ 310^ῳ 311^ῳ 312^ῳ 313^ῳ 314^ῳ 315^ῳ 316^ῳ 317^ῳ 318^ῳ 319^ῳ 320^ῳ 321^ῳ 322^ῳ 323^ῳ 324^ῳ 325^ῳ 326^ῳ 327^ῳ 328^ῳ 329^ῳ 330^ῳ 331^ῳ 332^ῳ 333^ῳ 334^ῳ 335^ῳ 336^ῳ 337^ῳ 338^ῳ 339^ῳ 340^ῳ 341^ῳ 342^ῳ 343^ῳ 344^ῳ 345^ῳ 346^ῳ 347^ῳ 348^ῳ 349^ῳ 350^ῳ 351^ῳ 352^ῳ 353^ῳ 354^ῳ 355^ῳ 356^ῳ 357^ῳ 358^ῳ 359^ῳ 360^ῳ 361^ῳ 362^ῳ 363^ῳ 364^ῳ 365^ῳ 366^ῳ 367^ῳ 368^ῳ 369^ῳ 370^ῳ 371^ῳ 372^ῳ 373^ῳ 374^ῳ 375^ῳ 376^ῳ 377^ῳ 378^ῳ 379^ῳ 380^ῳ 381^ῳ 382^ῳ 383^ῳ 384^ῳ 385^ῳ 386^ῳ 387^ῳ 388^ῳ 389^ῳ 390^ῳ 391^ῳ 392^ῳ 393^ῳ 394^ῳ 395^ῳ 396^ῳ 397^ῳ 398^ῳ 399^ῳ 400^ῳ 401^ῳ 402^ῳ 403^ῳ 404^ῳ 405^ῳ 406^ῳ 407^ῳ 408^ῳ 409^ῳ 410^ῳ 411^ῳ 412^ῳ 413^ῳ 414^ῳ 415^ῳ 416^ῳ 417^ῳ 418^ῳ 419^ῳ 420^ῳ 421^ῳ 422^ῳ 423^ῳ 424^ῳ 425^ῳ 426^ῳ 427^ῳ 428^ῳ 429^ῳ 430^ῳ 431^ῳ 432^ῳ 433^ῳ 434^ῳ 435^ῳ 436^ῳ 437^ῳ 438^ῳ 439^ῳ 440^ῳ 441^ῳ 442^ῳ 443^ῳ 444^ῳ 445^ῳ 446^ῳ 447^ῳ 448^ῳ 449^ῳ 450^ῳ 451^ῳ 452^ῳ 453^ῳ 454^ῳ 455^ῳ 456^ῳ 457^ῳ 458^ῳ 459^ῳ 460^ῳ 461^ῳ 462^ῳ 463^ῳ 464^ῳ 465^ῳ 466^ῳ 467^ῳ 468^ῳ 469^ῳ 470^ῳ 471^ῳ 472^ῳ 473^ῳ 474^ῳ 475^ῳ 476^ῳ 477^ῳ 478^ῳ 479^ῳ 480^ῳ 481^ῳ 482^ῳ 483^ῳ 484^ῳ 485^ῳ 486^ῳ 487^ῳ 488^ῳ 489^ῳ 490^ῳ 491^ῳ 492^ῳ 493^ῳ 494^ῳ 495^ῳ 496^ῳ 497^ῳ 498^ῳ 499^ῳ 500^ῳ 501^ῳ 502^ῳ 503^ῳ 504^ῳ 505^ῳ 506^ῳ 507^ῳ 508^ῳ 509^ῳ 510^ῳ 511^ῳ 512^ῳ 513^ῳ 514^ῳ 515^ῳ 516^ῳ 517^ῳ 518^ῳ 519^ῳ 520^ῳ 521^ῳ 522^ῳ 523^ῳ 524^ῳ 525^ῳ 526^ῳ 527^ῳ 528^ῳ 529^ῳ 530^ῳ 531^ῳ 532^ῳ 533^ῳ 534^ῳ 535^ῳ 536^ῳ 537^ῳ 538^ῳ 539^ῳ 540^ῳ 541^ῳ 542^ῳ 543^ῳ 544^ῳ 545^ῳ 546^ῳ 547^ῳ 548^ῳ 549^ῳ 550^ῳ 551^ῳ 552^ῳ 553^ῳ 554^ῳ 555^ῳ 556^ῳ 557^ῳ 558^ῳ 559^ῳ 560^ῳ 561^ῳ 562^ῳ 563^ῳ 564^ῳ 565^ῳ 566^ῳ 567^ῳ 568^ῳ 569^ῳ 570^ῳ 571^ῳ 572^ῳ 573^ῳ 574^ῳ 575^ῳ 576^ῳ 577^ῳ 578^ῳ 579^ῳ 580^ῳ 581^ῳ 582^ῳ 583^ῳ 584^ῳ 585^ῳ 586^ῳ 587^ῳ 588^ῳ 589^ῳ 590^ῳ 591^ῳ 592^ῳ 593^ῳ 594^ῳ 595^ῳ 596^ῳ 597^ῳ 598^ῳ 599^ῳ 600^ῳ 601^ῳ 602^ῳ 603^ῳ 604^ῳ 605^ῳ 606^ῳ 607^ῳ 608^ῳ 609^ῳ 610^ῳ 611^ῳ 612^ῳ 613^ῳ 614^ῳ 615^ῳ 616^ῳ 617^ῳ 618^ῳ 619^ῳ 620^ῳ 621^ῳ 622^ῳ 623^ῳ 624^ῳ 625^ῳ 626^ῳ 627^ῳ 628^ῳ 629^ῳ 630^ῳ 631^ῳ 632^ῳ 633^ῳ 634^ῳ 635^ῳ 636^ῳ 637^ῳ 638^ῳ 639^ῳ 640^ῳ 641^ῳ 642^ῳ 643^ῳ 644^ῳ 645^ῳ 646^ῳ 647^ῳ 648^ῳ 649^ῳ 650^ῳ 651^ῳ 652^ῳ 653^ῳ 654^ῳ 655^ῳ 656^ῳ 657^ῳ 658^ῳ 659^ῳ 660^ῳ 661^ῳ 662^ῳ 663^ῳ 664^ῳ 665^ῳ 666^ῳ 667^ῳ 668^ῳ 669^ῳ 670^ῳ 671^ῳ 672^ῳ 673^ῳ 674^ῳ 675^ῳ 676^ῳ 677^ῳ 678^ῳ 679^ῳ 680^ῳ 681^ῳ 682^ῳ 683^ῳ 684^ῳ 685^ῳ 686^ῳ 687^ῳ 688^ῳ 689^ῳ 690^ῳ 691^ῳ 692^ῳ 693^ῳ 694^ῳ 695^ῳ 696^ῳ 697^ῳ 698^ῳ 699^ῳ 700^ῳ 701^ῳ 702^ῳ 703^ῳ 704^ῳ 705^ῳ 706^ῳ 707^ῳ 708^ῳ 709^ῳ 710^ῳ 711^ῳ 712^ῳ 713^ῳ 714^ῳ 715^ῳ 716^ῳ 717^ῳ 718^ῳ 719^ῳ 720^ῳ 721^ῳ 722^ῳ 723^ῳ 724^ῳ 725^ῳ 726^ῳ 727^ῳ 728^ῳ 729^ῳ 730^ῳ 731^ῳ 732^ῳ 733^ῳ 734^ῳ 735^ῳ 736^ῳ 737^ῳ 738^ῳ 739^ῳ 740^ῳ 741^ῳ 742^ῳ 743^ῳ 744^ῳ 745^ῳ 746^ῳ 747^ῳ 748^ῳ 749^ῳ 750^ῳ 751^ῳ 752^ῳ 753^ῳ 754^ῳ 755^ῳ 756^ῳ 757^ῳ 758^ῳ 759^ῳ 760^ῳ 761^ῳ 762^ῳ 763^ῳ 764^ῳ 765^ῳ 766^ῳ 767^ῳ 768^ῳ 769^ῳ 770^ῳ 771^ῳ 772^ῳ 773^ῳ 774^ῳ 775^ῳ 776^ῳ 777^ῳ 778^ῳ 779^ῳ 780^ῳ 781^ῳ 782^ῳ 783^ῳ 784^ῳ 785^ῳ 786^ῳ 787^ῳ 788^ῳ 789^ῳ 790^ῳ 791^ῳ 792^ῳ 793^ῳ 794^ῳ 795^ῳ 796^ῳ 797^ῳ 798^ῳ 799^ῳ 800^ῳ 801^ῳ 802^ῳ

δὲ χειρουδικὸς ὕμνος παρακαλεῖται πάντας ἐντεῦθεν
καὶ μέχρι τοῦ τέλους τῆς λειτουργίας προσεκτικώτε-
ρον ἔχειν τὸν νοῦν, πᾶσαν βιωτικὴν μέριμναν κάτω
ἀφέντες, ὡς βασιλέα μέλλοντες μέγαν ὑποδέχασθαι
διὰ μεταλήψεως τοῦ ἁγίου σώματος αὐτοῦ. Ἐν δὲ
τῷ λέγειν τοὺς ψάλλτας τὸν αὐτὸν ὕμνον ἅμα τῷ λαῷ,
ὥς ἴσται.

κα'. Τὸ σκευοφύλακτον ἐν ᾧ γίνεται ἡ προσκομιδὴ,
ἐμφαίνει τὸν τοῦ Κρανίου τόπον, καθὼς προετυπώθη
τῷ Ἀβραάμ ὅτε ἐστοίδαζε τὰ ξύλα, καὶ ἔθηκε τὸν
υἱὸν, καὶ ἀνήνεγκε τὸν κρινόν. Ἰερεὺς μόνος ἱστάμε-
νος ἐν τῇ ναῷ τοῦ χειρουδικοῦ ὕμνου ἀδομένου, τύπον
δεικνύει τοῦ Πατρὸς ἐκδεχομένου τὴν τοῦ Υἱοῦ προ-
έλευσιν. Τὰ ριπίδια εἰς τόπον τῶν Χερουβὶμ καὶ
τῶν Σεραφὶμ προηγούνται, καὶ τὰ σκήπτρα, καὶ αἱ
ρόμφαιαι ὡς σύμβολα βασιλείας. Ἀρχιδιάκονος
βιστάζων τὸ ὠμοφόριον διέρχεται, ὡς ἄγγελοι, βα-
στάζων τὴν παλαιὰν χάριν ὀφειλόμενους τὴν νέαν
χάριν. Διάκονοι ὡς νεφέλαι μετὰ σώματος προέρχον-
ται ὡς τῆς θεότητος ἐπαναπαυμένης ὡς ἐπὶ ὁρόνῳ
ὕψους τῶν Χερουβὶμ. Τὰ ἅγια ἀπὸ τῆς προθέσεως
ἕως τοῦ θυσιαστηρίου προέρχονται, εἰς τύπον τῆς
τοῦ κόσμου διαγωγῆς τοῦ Χριστοῦ ἕως τῆς ταφῆς
αὐτοῦ· καὶ ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸς καὶ ὠδήγησε τοὺς Μά-
γους ἰδεῖν τὴν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς σωτήριον
ἐπιδημίαν· δηλοῖ δὲ καὶ τὴν ἀπὸ Βηθανίας πρὸς τὴν
Ἱερουσαλὴμ τοῦ Κυρίου εἰσέλευσιν.. *Λέλειπαι.*

A menti, terrenam abjieiant sollicitudinem, quasi ma-
gnum recipientes regem per sanctissimi corporis
ejus participationem. Dum cantatores cum populo
eundem canunt canticum, demonstratur angelos
in excelsis concinere.

σημαίνεται ὅτι καὶ οἱ ἄγγελοι συνψάλλουσιν ἐν τοῖς

21. Apparatus quo perficitur sacrificium repræ-
sentat Calvarie locum, quem Abraham præfigura-
vit, cum pararet ligna, filio imposeret et hæluni sa-
crificavit. Sacerdos, qui solus in templo stat, dum
canitur hymnus Cherubicus, figuram gerit Patris
cælestis, qui Filium advenientem colligit. Flabella,
sceptræ et gladii, ut symbola dignitatis regis, de-
feruntur in locum Cherubim et Seraphim. Qui præ-
tereundo portat humerale, hic archidiaconus imi-
tatur angelos; evanescit enim veteris legis gratia,
cum novæ legis apparuit. Diaconi cœu alites in cor-
pore, procedunt, more Cherubim, qui in throno
quiescentem Dignitatem portant, sancta e prothesi
in altare deferuntur, ut figuretur terrestris vita
Christi e præsepi ad sepulcrum; Deus quoque Magos
conduxit ut adventum Salvatoris in carne viderent;
ostenditur etiam Domini introitus a Bethania in Je-
rusalem.... *Cætera desiderantur.*

SANCTI SOPHORONII ORATIO.

(*GOAR. Ritual. Græc. p. 456.*)

Ποιῆμα Σωφρονίου πατριάρχου Ἱεροσολύμων. C

Opus Sophronii patriarchæ Hierosolymorum.

Τριάς ὑπερούσιε, ὑπεράγαθε, ὑπέρθεε, παντοδύ-
ναμη, παντεπισκοπε, ἀράτα, ἀκατάληπτε, δημιουργὲ
τῶν νοερῶν οὐσιῶν, καὶ τῶν λογικῶν φύσεων, ἡ
ἐμφυτος ἀγαθότης, τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον, τὸ φωτίζον
πάντα ἀνθρώπων ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον· λάμψον
κἀμοὶ τῷ ἀναξίῳ δούλῳ σου, φωτίσόν μου τῆς δια-
νοίας τὰ ὅμματα, ὅπως ἀνυμνήσαι τολμήσω τὴν
ἁμετρον εὐεργεσίαν καὶ δύναμιν. Εὐπρόσδεκτος γε-
νέσθω ἡ παρ' ἐμοῦ δέησις διὰ τὸν παρεστῶτα λαόν·
ὅπως τὰ πλημμελήματά μου μὴ κωλύσωσιν ἐνθάδε
παραγενέσθαι τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα. Ἀλλὰ συγχώ-
ρησόν μοι ἀκατακρίτως ὅσον σοὶ καὶ λέγειν καὶ νῦν,
ὑπεράγαθε, Δοξάζομέν σε, Δέσποτα, φιλόδηρον, πα-
ντοκράτορ, προαιώνιε βασιλεῦ, δοξάζομέν σε τὸν
Κτίστην, καὶ Δημιουργὸν τοῦ παντός· δοξάζομέν σε
τὸν ἀπάτορα ἐκ μητρὸς, καὶ ἀμήτορα ἐκ πατρὸς.
Ἐν γὰρ τῇ προλαβούσῃ ἑορτῇ, νήπιόν σε εἶδομεν·
ἐν δὲ τῇ παρούσῃ, τέλειόν σε ὀρώμεν τὸν ἐκ τελείου
τέλειον ἐμφανέντα Θεὸν ἡμῶν. Σήμερον γὰρ τῆς
ἑορτῆς ἡμῖν ἐπέστη καιρὸς, καὶ χορὸς ἁγίων ἐκκλη-
σιάζει ἡμῖν· καὶ ἄγγελοι μετὰ ἀνθρώπων συνορτά-
ζουσι. Σήμερον γὰρ ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐν

Trinitas supersubstantialis, vere bona, vere di-
vina, omnipotens, omnia cernens, invisibilia, in-
comprehensa, substantiarum intellectualium naturæ
opifex, bonitas insita, lumen inaccessum omnem
hominem venientem in hunc mundum illuminans:
irradia quoque mihi servo tuo indigno, et mentis
meæ oculos illustra, ut immensum beneficium et
virtutem celebrare aggrediar; accepta fiat propter
astantem populum mea supplicatio, ne huc adve-
nientem Spiritum tuum sanctum peccata mea præ-
pediant: sed et permitte mihi inculcate ad te cla-
mare, et dicere: Super omnes bone, laudamus te,
benigne Domine, omnipotens, rex æterne, lauda-
mus te Creatorem, et mundi Opificem. Laudamus
te, ex matre sine patre, et ex patre sine matre
natum. Prævio namque festo infantem te vidimus:
in præsentem vero perfectum te cernimus, ex per-
fecto Deum nostrum perfectum, mundo manifestum.
Hodie etenim, festivum tempus adest, et sancto-
rum chorus nobiscum convenit, et angeli cum ho-
minibus celebrem diem agunt: nam hodie Spiritus
sancti gratia, in columbæ forma super aquas ad-

venit. Oritur hodie Sol occasum nesciens, et Domini luce mundus perfunditur. Hodie luna lucidis radiis mundo effulget. Rutilantes hodie stellæ splendore lucis orbem illustrant. Hodie nubes imbris justitiæ humanitatem cœlitus irrorant. Increatus hodie propriæ creaturæ manui sponte supponitur. Hodie propheta et Præcursor ad Dominum accedit: sed et tremore corripitur, cernens Dei erga nos condescensum. Hodie Jordanis fluentia in medicamenta, Domini præsentia convertuntur. Mysticis hodie fluentis omnis irrigatur natura. Hodie mortalium crimina Jordanis unda abstergantur. Hodie paradisi hominibus aperitur et Sol justitiæ nobis illucet. Hodie populo Mosaico, Domini præsentia, amara convertitur aqua. Hodie veteri lucu liberati, velut novus Israel salutem nacti sumus. Hodie tenebris exempti divina luce splendescimus. Hodie Domini apparitione caligo mundi expurgatur. Omnis hodie creatura superne scintillat. Error hodie dissolvitur: et viam salutis Domini adventus operatur. Hodie superna cum inferis diem festum agunt: et infera cum supernis conversantur. Hodie sacer et sonorus fidelium conventus exultat. Hodie Dominus ad baptismum contendit, ut in altum genus humanum attollat. Inflexus Dominus hodie proprio famulo inclinatur, ut nos servitutis iugo depressos erigat. Hodie cœlorum regnum comparavimus, regni enim Domini non erit finis. Terra et mare hodie sibi mundi gaudium diviserunt: et lætitia mundus repletus est. Viderunt te aquæ, Deus, viderunt te aquæ, et timuerunt. Jordanis conversus est retrorsum, ignem Deitatis intuitus corporaliter descendente, et in se subintrantem. Jordanis conversus est retrorsum, Spiritum sanctum contemplatus in columbæ forma demissum, et tibi circumvolitantem. Jordanis conversus est retrorsum, edoctus Deum invisibilem, visibilem factum: Creatorem incarnatum, Dominum in servi habitu demonstratum. Jordanis conversus est retrorsum, et montes exultaverunt, Deum in carne cernentes. Vocem etiam dederunt nubes, admiratæ eum qui adveniret, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Dominicam celebritatem hodie in Jordane contemplamur: ipsum vero, transgressionis mortem, erroris stimulum, inferni nexum, in Jordane demergentem, et salutis lavacrum mundo elargientem. Unde et ego peccator et indignus servus tuus magnalia miraculorum tuorum enarrans, timore correptus, in compunctione tibi exclamo, etc.

κὴν πανήγυριν σήμερον ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ὁρῶμεν, αὐτὸν δὲ τὸν τῆς παρακοῆς θάνατον καὶ τὸ τῆς πλάνης κέντρον, καὶ τὸν τοῦ ἔθους σύνδεσμον ἐν τῷ Ἰορδάνῃ βυθίσαντα, καὶ βάπτισμα σωτηρίας τῷ κόσμῳ θωρησάμενον. Ὅθεν καὶ γὰρ ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ ἀνάξιός σου, τὰ μεγαλεῖα τῶν θαυμάτων σου διηγούμενος, συνεχόμενος φόβῳ, ἐν κατανύξει βοῶ σοι, κ. τ. λ.

Α εἶδει περιστερὰς τοὺς ὕδασις ἐπεφοίτησι. Σήμερον ὁ ἄδυτος ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ ὁ κόσμος τῷ φωτὶ Κυρίου καταυγάζεται. Σήμερον ἡ σελήνη λαμπραῖς ταῖς ἀκταῖς τῷ κόσμῳ συνεκλαμπρόνεται. Σήμερον οἱ φωτεινοὶ ἀστέρες, τῇ φαεινότητι τῆς λαμπρείας τὴν οἰκουμένην καλλωπίζουσι. Σήμερον αἱ νεφέλαι ὅστων δικαιοσύνης τῇ ἀνθρωπότητι οὐρανῷθεν δροσίζουσι. Σήμερον ὁ ἀκτιστος ὑπὸ τοῦ ἰδίου πλάσματος, βουλῇ χειροθετεῖται. Σήμερον ὁ προφήτης καὶ Πρόδρομος τῷ Δεσπότην προσέρχεται· ἀλλὰ τρόμῳ παρίσταται, ὁρῶν Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς συγκατάθεσιν. Σήμερον τὰ τοῦ Ἰορδάνου νάματα εἰς ἰάματα μεταποιεῖται τῇ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ. Σήμερον βίβροις μυστικοῖς πᾶσα ἡ κτίσις ἀρδεύεται. Σήμερον τὰ τῶν ἀνθρώπων πταίσματα τοῖς ὕδασι τοῦ Ἰορδάνου ἀπαλεῖφονται. Β Σήμερον ὁ παράδεισος ἠνέωκται τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος καταυγάζει ἡμῖν. Σήμερον τὸ πικρὸν ὕδωρ, τὸ ἐπὶ Μωϋσέως, τῷ λαῷ εἰς γλυκύτητα μεταποιεῖται τῇ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ. Σήμερον τοῦ παλαιοῦ θρήνου ἀπηλλάγημεν, καὶ ὡς νέος Ἰσραὴλ διεσώθημεν. Σήμερον τοῦ σκότους ἐλευτρώθημεν, καὶ τῷ φωτὶ τῆς θεογονίας καταυγαζόμεθα. Σήμερον ἡ ἀγλὺς τοῦ κόσμου καθαίρεται τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Σήμερον λαμπαδοφορεῖ πᾶσα ἡ κτίσις ἄνωθεν. Σήμερον ἡ πλάνη καθήργηται, καὶ ὁδὸν ἡμῖν σωτηρίας ἐργάζεται ἡ τοῦ Δεσπότητος ἐπέλευσις. Σήμερον τὰ ἄνω τοῖς κάτω συνεορτάζει, καὶ τὰ κάτω τοῖς ἄνω συνομιλεῖ. Σήμερον ἡ ἱερὰ μεγαλόφρονος τῶν ὁρθοδόξων πανήγυρις ἀγάλλεται. Σήμερον ὁ Δεσπότης πρὸς τὸ βάπτισμα ἐπιτελεῖται, ἵνα ἀναβιβάσῃ πρὸς ὕψος τὸ ἀνθρώπινον. Σήμερον ὁ ἀκλινὴς τῷ ἰδίῳ οἰκέτῃ ὑποκλίνεται, ἵνα ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας ἐλευθερώσῃ. Σήμερον βασιλείαν οὐρανῶν ἠνεῳγάμεθα· τῆς γὰρ βασιλείας τοῦ Κυρίου οὐκ ἔσται τέλος. Σήμερον γῆ καὶ θάλασσα, τὴν τοῦ κόσμου χαρὰν ἐμερίσαντο, καὶ ὁ κόσμος εὐφροσύνης πεπληρωταί· εἰδοσάν σε ὕδατα, ὁ Θεός, εἰδοσάν σε ὕδατα, καὶ ἐφοδύθησαν. Ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω θαλασσοπλάγιος τὸ πῦρ τῆς θεότητος σωματικῶς κατερχόμενος, καὶ εἰσερχόμενος ἐπ' αὐτό. Ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω θεωρῶν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἰδεί περιστερὰς κατερχόμενον, καὶ περιπτάμενόν σοι. Ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, ὁρῶν τὸν ἀόρατον ὀραθέντα, τὸν Κτίστην σαρκωθέντα, τὸν Δεσπότην ἐν δούλῳ μορφῇ. Ὁ Ἰορδάνης ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ τὰ ὄρη ἐσκήρτησαν, θεὸν ἐν σαρκὶ καθορῶντα. Καὶ νεφέλαι φωνὴν ἔδωκαν, θαυμάζουσαι τὸν παραγενόμενον, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινόν, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, Δεσποτικῶς.

ΤΡΟΠΑΡΙΟΝ ΤΩΝ ΩΡΩΝ.

ΠΟΙΗΜΑ ΣΟΦΡΟΝΙΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ.

TROPARIUM HORARUM

OPUS SOPHRONII HIEROSOLYMITANI.

Ἡ πρώτη ὥρα, ἡχος πδ'.

Βηθλεὲμ, ἐτοιμάζου, εὐτρεπίζεσθαι ἡ φάτνη· τὸ σπήλαιον δεχέσθω· ἡ ἀλήθεια ἦλθεν, ἡ σκιά παρ-
έδραμεν, καὶ Θεὸς ἀνθρώποις ἐκ Παρθένου πεφανέ-
ρωται· μορφωθείς τὸ καθ' ἡμᾶς· καὶ θεώσας τὸ
πρόσημα· διδ' Ἀδὰμ ἀνανεοῦται σὺν τῇ Εὐᾷ· κρά-
ζοντες· Ἐπὶ γῆς εὐδοκία ἐπεφάνη σῶσαι τὸ γένος
ἡμῶν.

Ἦχ. γ'. Νῦν προφητικῇ πρόβρῃσις πληρωθῆναι
ἐπιέγεται· μυστικῶς ἡ φάσκουσα, ἡ Βηθλεὲμ γῆ
Ἰούδα, οὐδαμῶς ὑπάρχεις ἐλαχίστη ἐν τοῖς ἡγεμόσι,
προεπρεπίζουσα τὸ σπήλαιον· ἐκ σοῦ γὰρ μοι ἐξ-
ελεύσεται ἡγούμενος τῶν ἐθνῶν διὰ σαρκός, ἐκ Παρ-
θένου κόρης Χριστὸς ὁ Θεός, ὃς ποιμανεῖ τὸν λαὸν
αὐτοῦ τὸν νέον Ἰσραὴλ· ὃς δώμεν αὐτῷ ἅπαντες μεγα-
λυσύνην. Στιχ. Κύριε, εἰσακήκοα, δσ', ἡχ. πδ'.

Τάδε λέγει Ἰωσήφ πρὸς τὴν Παρθένον· Μαρία τί
τὸ δρᾶμα τοῦτο, ὃ ἐν σοὶ τεθέσται; Ἀπορῶ, καὶ ἐξ-
ίσταμαι, καὶ τὸν νοῦν καταπλήττομαι· λάβρα τοίνυν
ἀπ' ἐμοῦ γενοῦ ἐν τάχει· Μαρία, τί τὸ δρᾶμα τοῦτο
ὃ ἐν σοὶ τεθέσται; Ἀντὶ τιμῆς αἰσχύνῃν, ἀντ' εὐ-
φροσύνης τὴν λύπην, ἀντὶ τοῦ ἐπαινεῖσθαι τὸν φόγον
μοι προσήγαγες· οὐκέτι φέρω λοιπὸν τὸ θνείδος ἀν-
θρώπων· ὑπὸ γὰρ ἱερέων ἐκ τοῦ ναοῦ ὡς ἀμειπτόν
Κυρίου σε παρέλαβον· καὶ τί τὸ δρώμενον; Καὶ νῦν
τὸ αὐτό.

Ὡρα γ', ἡχ. πβ'.

Οὗτος ὁ Θεός ἡμῶν, οὗ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς
αὐτόν· ὁ τεχθεὶς ἐκ Παρθένου καὶ τοῖς ἀνθρώποις
συναναστραφεὶς· φάτνη πενιχρᾷ, ὕψος μονογενῆς,
καίμενος ὁράται βροτῶς, καὶ σπεργάνοις πλέκεται·
εἰς αὐτοῦ προσκύνῃσιν καὶ ἡμεῖς μεμυδούμεν· Τριάς
ἁγία, σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἦχ. πδ'. Ὁ Θεός ἀπὸ θαμιᾶν ἤξει· πρὸ τῆς γεν-
νήσεως τῆς σῆς, τρόμῳ δρῶσαι τὸ μυστήριον, Κύριε,
αἱ νοεραὶ στρατιαὶ κατεπλήττοντο· ὡς γὰρ βρέφος
νηπιάσαι εὐδόκησας, ὃ τὸν πόλον κοσμήσας τοῖς
ἄστρασι· καὶ τῇ φάτνῃ τῶν ἀλόγων ἀνακέκλισαι, ὃ
δρακὶ συνέχων πάντα γῆς τὰ πέρατα· τοιαύτῃ γὰρ
οἰκονομίᾳ ἐγνώσθη σου ἡ εὐσπλαγχνία, Χριστέ, τὸ
μέγα ἔλεος· δόξα σοι. Στιχ. Κύριε, εἰσακήκοα.

Δσ', ἡχ. γ'. Ἰωσήφ εἶπε ἡμῖν· πῶς ἐκ τῶν ἁγίων
ἦν παρέλαβες κόρην, ἔγκυον φέρεις ἐν Βηθλεὲμ;
Ἐγὼ, φησὶ, τοὺς προφῆτας ἐρευνήσας καὶ χρηματι-
σθεὶς ὑπὸ ἀγγέλου, πέπεισμαι ὅτι Θεὸν γεννήσει ἡ
Μαρία ἀνερμηνεύτως· οὐ εἰς προσκύνησιν, μάγοι ἐξ
ἀνατολῶν ἤξουσιν σὺν δώροις τιμίσι λατρεύοντες· ὁ
σαρκωθείς δὲ ἡμᾶς, Κύριε, δόξα σοι. Καὶ νῦν τὸ
αὐτό.

¹ Mich. v, 2; Matth. ii, 6.

A

Hora prima, cantus 84.

Bethleem, præparare, instauretur præsepe, spe-
lunca accipiat. Veritas venit, umbra transiit, et
Deus hominibus e Virgine manifestatus est, nostram
formam assumens, et assumptam divinizans. Ob
hoc Adam una cum Eva reviviscit, clamantque :
In terra benevolentia apparuit, ut salvaret nostrum
genus.

Cant. 3. Nunc prophetica prædictio compleri
festinat mystice, quæ dixit : Tu Bethleem in terra
Juda, nequaquam minima es in principibus, quæ
speluncam præparasti; ex te enim mihi egredietur
dux gentium per carnem, e puella Virgine natus
Christus Deus, qui regat populum suum novum
Israel¹. Demus illi omnes magnificentiam. Versus.

A Domine, obaudi, cant. 84.

Hæc loquitur Joseph ad Virginem : Maria, quod-
nam est istud opus, quod in te vidi? Dubito, et
stupeo, et mente turbatus sum. Occulte igitur exi
a me quamprimum. Maria, quodnam est istud
opus, quod in te vidi? Pro honore opprobrium, pro
lætitia luctum, pro laudibus contumeliam mihi at-
tulisti, non jam magis hominum injuriam sustineo.
Nam a sacerdotibus e templo tanquam inviolatam
Domini puellam te accipi; et quod est illud quod
video? Et nunc idem.

Hora tertia, cant. 82.

Ille Deus noster, non conferetur alius cum eo,
qui natus est e Virgine, et hominibus conversatus
est; præsepio paupere, Filius unigenitus jacens
videtur mortalis, et pannis involvitur. Hunc ado-
rantes et nos cantemus : Sancta Trinitas, salva
nostras animas.

Cant. 84. Deus ab Austro veniet. Ante tuam
nativitatem, tremore videntes mysterium, Domine,
spirituales militiae conturbatæ sunt. Nam ut puer
vagire voluisti, qui cælum astris exornasti; et in
brutorum præsepio reclinari, qui manu omnes
terræ terminos continens. Tali enim incarnatione
cognita est tua charitas, Christe, magna misericor-
dia; tibi gloria. Vers. Domine, obaudi.

Cant. 3. Joseph, dic nobis, quomodo hanc quam
e sanctis puellam accepisti, prægnantem ducis Be-
thleem? Ego, inquit, prophetas scrutatus et ab
angelo eruditus, credo Deum genituram fore Ma-
riam ineffabili modo : quem adorantes, Magi ab
Oriente venient donis eximiis colentes. Qui pro
nobis caro factus es, Christe, tibi gloria. Et nunc
idem.

Hora sexta, cant. 1 bis.

A

Ὡρα ς', ἡχ. α' δις.

Adeste, fideles, exaltemus divinum e cœlis in Bethleem descensum ad nos visibilem; et animum vita pura ornantes pro unguentis virtutes offeramus, præparantes accurate genethliaca dona in spiritualibus thesauris, clamantes: Qui in altissimis est, gloria Deo in Trinitate, per quem benevolentia in hominibus apparuit; qui Adam ab originali maledicto liberavit, ut homines diligens. *Vers. Deus ab Austro veniet, cant. 4 bis.*

« Audi, cœlum, et ausculta, terra, exultantur fundamenta, tremor occupet terrestria; quia Deus et Creator carnis formam induit; et qui potenti manu creaturam finxit, ejus in opus suum charitas noscitur. « O altitudo divitiarum, sapientiæ et scientiæ Dei! quam inscrutabilia sunt ejus judicia, et investigabiles viæ ejus! » *Vers. Domine, obaudi, cant. 81 bis.*

Adeste, Christiani populi, aspicimus prodigium omnem cogitationem percellens et superans; et pie cantantes, fide adoremus. Hodie enim ad Bethleem prægnans puella appropinquat Dominum paritura. Angelorum chori præcurrunt; et hæc cernens Joseph sponsus clamat: Quale est in te stupendum mysterium, Virgo? et quomodo parere debes, jugi inscia puella? Et nunc idem.

Hora nona, cant. 77 bis.

Conturbatus est Herodes videns Magorum pietatem, et iræ suæ impos, anni spatium accurate computavit. Matres liberis orbatae sunt, et immatura puerorum ætas amare demessa est; ubera evacuata sunt, et lactis viæ constrictæ; magna fuit clades; ideo pie, fideles, concurrentes adoremus Christi nativitatem. *Vers. Deus ab Austro veniet, cant. 2 bis.*

Quando Joseph, o Virgo, mœrore adhuc vulneretur ad Bethleem pergens, dicebas illi: Quid videndo me prægnantem mœres et turbaris, non cognoscens omnino meum stupendum mysterium? Deinceps amove metum omnem, prodigium agnoscens. Deus enim in terram descendit per misericordiam intra uterum meum nunc degens, et quando carnem assumpsit, hunc natum videbis quomodo bonus fuerit; et gratitudinis plenus adorabis tanquam tuum Creatorem, quem angeli canunt sine fine et glorificant, cum Patre et sancto Spiritu. *Vers. Domine, obaudi, cant. 82 bis.*

Hodie nascitur e Virgine qui manu omnem creationem continet; panno tanquam mortalis involvitur qui in substantia sua impalpabilis est. Deus in præsepio reclinatur, qui firmavit cœlos olim in principio; ex uberibus lacte nutritur, qui in deserto manna roravit populo; Magos ad se vocat Ecclesiæ Sponsus; illorum munera sumit Filius Virginis. Adoramus tuam nativitatem, Christe; ostende quoque nobis divinam tuam manifestationem. Et nunc iterum idem.

* Rom. xi, 35.

A

Δεῦτε πιστοί, ἐπαρθώμεν συγκατάδασιν θεϊκὴν ἀνοθεῖν, ἐν Βηθλεὲμ πρὸς ἡμᾶς ἐμφανῶς· καὶ νοῦν καθαρθέντες τῷ βίῳ, προσενέγκωμεν ἀρετὰς ἀντὶ μύρου, προαυτρεπίζοντες πιστῶς τῶν γενεθλίων τὰς εἰσόδους ἐπὶ ψυχικῶν θησαυρισμάτων κράζοντες, ὅτι ἐν ὑψίστοις, δόξα Θεῷ τῷ ἐν Τριάδι, δι' οὗ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία ἐπεφάνη· τὸν Ἀδὰμ ἐκλυτρούμενος τῆς ἀρχηγόνου ἀρετῆς ὡς φιλόδημος. Στιχ. Ὁ Θεὸς ἀπὸ θαιμᾶρ ἦξει, ἡχ. δ' δις.

« Ἄκουε, οὐρανὲ, καὶ ἐνωτίζου, ἡ γῆ, σαλευθήτω τὰ θεμέλια, ἐπιλαθέτω τρόμος τὰ καταχθόνια· ὅτι ὁ Θεὸς τε καὶ κτίστης, σαρκὸς εἰσέδυ πλάσιν· καὶ κραταίῃ κτίσας χειρὶ τὴν κτίσιν, σπλάγγνον ὁρᾶται πλάσμα-
τος! » Ὁ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνε-
ξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Στιχ. Κύρις, εἰσακήκοα
δο' ἡχ. πσ' δις.

Δεῦτε χριστοφόροι λαοί, κατιδόμεν θαῦμα πᾶσαν ἔννοιαν ἐκπλήττον καὶ συνέχον· καὶ εὐσεβῶς ἀνυμνοῦντες, πῖστε· προσκυνήσωμεν· σήμερον γὰρ πρὸς τὴν Βηθλεὲμ ἐγκύμων οὖσα κόρη παραγίνεται τοῦ γεννηθῆαι τὸν Κύριον· χοροὶ δ' ἀγγέλων προτρέχουσι· καὶ ταῦτα βλέπων ἰδὼς Ἰωσήφ ὁ μνηστὴρ· τί τὸ ἐν σοὶ ἔκγον μυστήριον, Παρθένε; Καὶ πῶς μέλλεις λοχεῦσαι ἢ ἀπειρόζυγος δάμαλις; Καὶ νῦν τὸ αὐτό.

Ὡρα θ', ἡχ. βαρύ.

Ἐξεπλήττετο ὁ Ἡρώδης ὁρῶν τὸν Μάγων τὴν εὐ-
σείδειαν, καὶ τῷ θυμῷ νικώμενος, τοῦ ἔτους ἡκριδο-
λόγει τὸ διδαστήριον· μητέρες ἡτεκνοῦντο, καὶ ἡ ἄωρος ἡλικία τῶν βρεφῶν πικρῶς καταθερίζετο· μαζοὶ ἐξη-
ραίνοντο, καὶ πόροι γάλακτος συνεστέλλοντο· μέγα ἦν τὸ δεινόν· διὰ εὐσεβῶς πιστοί, συνελθόντες προσ-
κυνήσωμεν τοῦ Χριστοῦ τὴν γέννησιν. Στιχ. Θεὸς ἀπὸ θαιμᾶρ ἦξει, ἡχ. β' δις.

Ὅτε Ἰωσήφ, Παρθένε, λύπη ἐπιτρώσκετο πρὸς Βηθλεὲμ ἀπαίρων, ἰδὼς πρὸς αὐτόν· τί ὁρῶν με ἐγκυνον συγγίνεις καὶ ταράττεσαι, ἀγνοῶν ὅπως τὸ ἐμὸν φρικτὸν μυστήριον; Λοιπὸν ἀπόθου φόβον ἅπαντα, τὸ παράδοξον ἔννοιῶν· Θεὸς κάτεισι γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς δι' ἔλεον ἐν τῇ μήτρᾳ μου νῦν· καὶ σάρκα προσελάβετο· ὅνπερ τικτόμενον ὤφει ὡς ἡδύοχησε· καὶ τῆς χαρᾶς πλησθεὶς προσκυνήσεις ὡς κτίστην σου· ὃν ἄγγελοι ὑμνοῦσιν ἀπαύστως καὶ δοξάζουσι, σὺν Πατρὶ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι. Στιχ. Κύρις, εἰσακήκοα δο', ἡχ. πβ' δις.

Σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου ὁ δρακὶ τὴν πᾶσαν ἔχων κτίσιν· ῥάκει καθάπερ βροτὲς σπαργανούται ὁ τῇ οὐσίᾳ ἀναψῆς· Θεὸς ἐν φάτῃ ἀνακλίνεται, ὁ στερεώσας τοὺς οὐρανούς· πάλαι κατ' ἀρχὰς· ἐκ μαζῶν γάλα τρέφεται, ὁ ἐν τῇ ἐρήμῳ μάννα ὁμορῆσας τῷ λαῷ· μάγους προσκαλεῖται· ὁ νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας· δῶρα τούτων αἶρει ὁ Υἱὸς τῆς Παρθένου· προσκυνούμεν σου τὴν γένναν, Χριστέ· δεῖξον ἡμῖν καὶ τὰ θεῖά σου θεωράνια. Καὶ νῦν πάλιν τὸ αὐτό.

Πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν αὐτῶν, εἰς πολλὰ ἔτη. Ἐκ δευτέρου· Πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν θεόστατον, θεοπροφῶρητον, θεοπρόβλητον, κραταιὴν καὶ ἁγίαν βασιλείαν αὐτῶν εἰς πολλὰ ἔτη. Ἀπαξ· πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὸν Δεσπότην καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν εἰς πολλὰ ἔτη· λέγομεν καὶ τὰ τυπικὰ σχήματα, καὶ ἀπολούμεν.

Durabile faciet Deus sanctum eorum regnum in multos annos. Secundo : Durabile facit Deus divino praesidio, divina custodia, divino munimine valens et sanctum regnum eorum in multos annos. Iterum : Durabilem faciet Deus dominum et summum pontificem nostrum in multos annos : dicimus typicas figuras, et solvimus.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ.

SOPHRONII HIEROSOLYMITANI PATRIARCHÆ.

(BRUNCK, *Analect.* t. III, p. 125.)

I.

Εἰς τόπον ἐπιξενουμένω.

Ὁ πρὶν ἀλωμένος, καὶ ἀνέστιον ἔχως ἐλαύνων,
Ἐστ' ἀπ' ὁδοπορίας, ἐστ' ἀπὸ ναυτιλίας,
Ἐνθάδε νῦν προσῶν, στήσον, ξένη, σὸν πόδα· δεῦρο
Ναιετάειν ἐθέλων, οἶκον ἔτοιμον ἔχεις.
Εἰ δ' ἐμὰ καὶ τίς ἔτευξεν ἀνακρινθεὶς, πολιτῆς
Εὐλόγιος, Φαρίης ἀρχιερεὺς ἀγαθός.

B

In locum hospitibus destinatum.

Qui antea agitatus, et instabile vestigium insequens, sive per itinera, sive per navigia, hoc nunc intrans, hospes, siste tuos pedes; hic habitare si vis, paratam domum habes. Si vero me quis construxerit interrogas, senex Eulogius, Alexandriae Phariæ summus et bonus sacerdos.

II.

Εἰς Ἰωάννην τὸν Ἐλεησινὰ Πάπαν Ἀλεξανδρείας.

Τύμβε, τίς ἡ πόθεν ἦν, ἔτι παῖς τίνος, ἔργα καὶ ὄλβον
Νεκροῦ, ὃν ἐνδὸν ἔχεις, ἐννεπε, κευθόμενον.
Οὗτος Ἰωάννης, Κύπριος γένος, υἱὸς ἐτύχθη
Εὐγενέος Στεφάνου· ἦν δὲ νομεὺς Φαρίης.
Κτήμασι μὲν πολυόλβος ὢλων πλέον, ὧν τρέφε Κύπρος,
Ἐκ πατέρος πατέρων, ἐξ ὁσίων τε πόνων·
Ἔργα δὲ θέσκελα πάντα λέγειν, ἅπερ ἐν χθονὶ τεῦξεν,
Οὐδ' ἐμοῦ ἐστὶ νόου, οὐδ' ἑτέρων στομάτων.
Πάντα γὰρ ἀνδρὰ παρῆλθε φαινοτάτης ἀρετῆς
Δόξαντα κρατεῖν ταῖς ἀρεταῖς ἑτέρων.
Τοῦ καὶ κάλλεα πάντα, τάπερ πόλις ἔλλαχεν αὐτῇ,
Εἰσὶ, φιλοφροσύνης κόσμος ἀρείδεατος.

In Joannem Eleemosynarium Alexandriae patriarcham.

Tumule, quis, et unde fuerit, cujusnam filius, quænam opera et opes fuerint mortui, quem intus absconditum habes, enarra. Ille Joannes fuit, Cyprius genere, filius Stephani ingenui; fuit autem pastor Alexandriae Phariæ. Opibus quidem longe ditissimus omnium quos aluit Cyprus, ex patris patribus, et ex honestis laboribus. Opera autem mirabilia dicere, quæ in terra gessit, neque meæ mentis est, neque alterius vocis. Omnem enim hominem superavit præclarissimis virtutibus, quicumque visus est virtutibus cæteros antecellere; et omnia ornamenta, quæ urbs ista obtulit, sunt benevolentiae monumentum firmissimum.

III.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Ἀρχὸς Ἰωάννης Φαρίης ἀρετῶν ἱερῶν
Ἐνθάδε νῦν μετὰ τέρμα φῶη παρὰ πατρίδι καίται·
θνητὸν γὰρ λάχε σῶμα, καὶ εἰ βίον ἐφθιτον ἔσχεν,
Ἀθανάτους πρήξεις τε κατὰ χθόνα βίβην ἀπείρους.

In eundem.

Præsul Joannes Alexandriae Phariæ sacerdotibus præstans, hic nunc post curriculum dilectam apud patriam jacet. Mortale enim sortitus est corpus, et si vitam incorruptam habuit, immortalia gesta in terra egit et infinita.

EJUSDEM FRAGMENTUM DOGMATICUM.

Βασιλείου ἐκ τοῦ ἐπιγεγραμμένου λόγου πρὸς τὴν Εὐνομίῳ δοξασ, ἥς Ἀέτιος ἤρξατο (α).

Basilii fragmentum scripti contra Eunomii opinionem jam ab Aetio edictam.

(Ang. MAH Script. veter. coll. t. VII, p. 22.)

Ἐξ ὧν δὲ παρήγαγεν αὐτὸς περὶ τῆς οὐσίας
καὶ τῆς ἐνεργείας λογισμῶν σαθρῶν, ὁ λόγος ἀπο-

Ab argumentis infirmis ab illo edictis, de substantia et operationibus, argumentatio similitudinem

(α) Ponitur Basilii editus locus ut intelligatur subsequens Sophronii scholium quod est ineditum.

demonstrat, vel rigidius dicendo, unum eundemque Filium cum Patre, et substantia et operationibus. Propter naturam, substantia sine operationibus non est, neque operationes sine substantia. Præterea substantiæ idea sine argumento non est, inspicendo substantiam firmant, nam nemo substantiam Dei vidit aliquando, sic eam firmant operationibus.

SCHOLIUM SOPHRONII.

Videte convenientiam confirmatam inter hæc per illum: Non plus licet ab operationibus substantiam (nisi eam nihil similem facias, inertem ponendo) quam operationes a substantia earum elementa, disjungere. An ergo, quæcunque operatio substantiæ manifestatio certa sit, quemadmodum hoc periti demonstraverunt, quis naturam immobilem dicere potest, quis activitatem inertem concipere potest, cum actuosam manifestationem omnis actus naturalis concipere deberet? Ita quod nunquam affirmari potest, tantum in Christum videretur, ab eo solo firmaretur, id est potius, firmaretur nec esset. Quoniam operationes cum substantiis sunt, necessarium est ergo considerare utrumque, quia per confusionem virtutes quæ erratæ sunt destructæ sunt. Esset enim stultus qui substantiam acciperet et motum illi abnueret.

Α δείκνυσιν καὶ κατ' οὐσίαν καὶ κατ' ἐνέργειαν ὁμοιον εἶναι τὸν Ὑῖον τῷ Πατρὶ, μᾶλλον δὲ ἀληθέστερον εἶπεῖν τὸν αὐτόν· οὕτε γὰρ οὐσία κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἄνευ, οὕτε ἐνέργεια χωρὶς οὐσίας ποτέ· μᾶλλον δὲ τὴν οὐσίαν πρὸς πίστωσιν ἔχοντες· οὐσίαν γὰρ οὐ πώποτε τις οἶδε Θεοῦ· διὰ δὲ τῆς ἐνεργείας ὁμοίως τὴν οὐσίαν πιστούμεθα.

ΣΧΟΛΙΟΝ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ.

Ὁρᾷς ὡς ἀλλήλαις ταύτας συνέζευξε, καὶ οὕτε φύσιν ἐνεργείας ἄνευ ἔστι θεάσασθαι, ἵνα μὴ πρὸς τὸ μὴ ὂν ἀπονεύσῃ ἐνεργείας ἀμοιροῦσα, οὐδ' αὖ πάλιν ἐνέργειαν τῆς ἐνεργούσης αὐτὴν ἐκτὸς φύσεως; Εἰ πᾶσα τοίνυν ἐνέργεια φύσειώς τινὲς οὐσιώδους ὀρίζεται κίνησις, ὡς οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ διειλήφασιν, ποῦ φύσιν τις οἶδὲ ποτε ἀκίνητον, ἢ παντελῶς ἀνενέργητον ἐνέργειαν εὗρηκεν, οὐ φυσικῆς δυνάμεως ὑπάρχουσαν κίνησιν; ἵνα ὅπερ οὐδαμῇ καθορᾶσθαι ἢ λέγεσθαι δύναται, τοῦτο ἐπὶ μόνου Χριστοῦ καθορᾶται καὶ λέγῃται, μᾶλλον δὲ μὴ καθορῶμενον λέγῃται· ἐπειδὴ δὲ τῶν οὐσιῶν ἐστὶν ὁμολογουμένη ἡ ἐνέργεια, ἀνάγκη θεωρεῖν σὺν ταῖς οὐσίαις καὶ τὰς ἐνεργείας, ἵνα μὴ κολοβῶμεν ἐν τῇ ἐνώσει τὰ τῶν ἐνωθέντων ἰδιώματα· λῆρος γὰρ ἂν εἴη πλατὺς, φύσιν μὲν ὁμολογεῖν, ἀνενέργῃ δὲ λέγειν αὐτήν.

SPURIA.

SOPHRONII (1) PATRIARCHÆ HIERSOLYMITANI,

DE LABORIBUS, CERTAMINIBUS ET PEREGRINATIONIBUS SS. PETRI ET PAULI.

(Biblioth. Patrum t. V, 1123. — ex Magist. Sac. Palatii.)

Petrus genere fuit Hebræus, habitabat in Galilæa Palestinæ, patria ejus Bethsaida. Simeonem Justum qui Christum in ulnis tenuit, compatriotam habuit. Pater Petri Jonas fuit temporibus Hyrcani, qui aures suas cum regno (id actitante fratre) amisit. Frater Petri Andreas: cepitque uxorem Petrus, filiam Aristobuli, fratris beati Barnabæ apostoli, ex qua suscepti filium et filiam. Andreas cælibem ducens vitam, Præcursoris Domini factus est discipulus. Petrus negotiis intendebat, ut qui uxori, familiæ et patris senio providebat. A Christo Petrus ob mentis firmitudinem appellatur¹; super fluctus maris tanquam incorporeus ambulat²; transfigurationis Domini inspector, vocem primam audit³;

C non exasperari contra peccatores eruditur⁴: illique mundi procuratio committitur, et traduntur cælestium thesaurorum claves⁵. Super cælum apostolorum constitutus est; Matthiam sufficit in apostolatam⁶. Non solum miraculorum magnitudine, sed et verborum efficacia, auditores, uxorem habens, ad fidem Christi rapiebat; constituitque 10,000 virorum Ecclesiam. Ananiam et uxorem sola increpatione prosternit. In Lydda Æneam paralyticum sanat⁷. In Joppe Dorcada suscitavit. In Cæsarea Cornelium centurionem cum sua tota familia ad Christum vocat, baptizat, Spiritu sancto implet⁸. Linteum videt, ut portam fidei per revelationem aperiat. Ab Herode Agrippa, duabus catenis vinctus, et traditus

¹ Matth. xvi, 18. ² Matth. xiv, 25. ³ Matth. xviii, 1 seqq. ⁴ Luc. ix, 56. ⁵ Matth. xviii, 18. ⁶ Act. i, 26. ⁷ Act. v, 1 seqq. ⁸ Act. x, 1 seqq.

NOTÆ.

(1) Sophronii vitam habes apud sanctum Hieronymum lib. *De scriptoribus eccl.* ad finem; nam si auctor hujus opusculi est sanctus Sophronius episcopus Hierosolymitanus, ut ipsa inscriptio præfert, ri-

diculum est sanctum Hieronymum potuisse scribere vitam sancti Sophronii Hierosolymitani episcopi, qui sub Heraclio obiit, anno Domini 636. Est enim alter Sophronius ille sancti Hieronymi amicus.

quaternionibus militum, carceri mancipatus, sol-
vitur ab angelo⁹. Occasione perfidiæ Simonis Magi,
Syriam discurrit¹⁰, adhuc autem et Pontum, Asiam
et Galatiam, et ubique seminando verbum vitæ,
Romam pervenit. Sidoniæ, Berythi, Bybli, episcopos
ex his, qui eum comitabantur, duos ordinavit: apud
Tripolim Phœnicie, Marcum hospitem suum Anti-
ochiæ, Antaradi, Acadi, Balneis et Peltæ, Gazaræ
et Laodiceæ: Martianum in Syracusa Siciliæ, Bran-
catium Tauromenii: Thianum Cappadociæ, An-
cyræ, Galatiæ, ubi et suscitatur mortuum, in Ponto,

A Sinope, Mystico Hellespontis, Coniæ Paphlagonum,
Claudiopoli, Honoriadis, Nicomediæ, Bithyniæ, Ni-
cææ: et ex prima profectioe sua in Casaream
per Cappadociam et Syriam (tertio jam anno voca-
tionis elapso) rediit Hierosolymam. Deinde rursus
per Antiochiam et Nicomediam ubi Prochorum præ-
fecit in episcopum: tum demum Romam pervenit,
ibi cum Paulo apostolo, tricesimo Neronis anno
passus est. Vide Tertullianum in libro ubi ait, mor-
tis Petri et Pauli mentionem in Annalibus ha-
beri.

⁹ Act. xii, 1 seqq. ¹⁰ Act. viii, 9.

ANNO SÆCULI VI INCERTO.

ALEXANDER MONACHUS.

MONITUM.

Quo tempore vixerit iste Alexander, mihi incompertum est. Citatur a Glyca, p. 4 *Annalium*, ubi de Constantini Magni baptismo agit. Duo exemplaria habuimus: alterum ex Bibliotheca Bavarica, alterum ab Andrea Schotto, societatis nostræ presbytero, antiquitatis illustrandæ studiosissimo, collatum cum perantiquo codice Cryptæ Ferratæ non procul Tusculo, cui plerasque correctiones in acceptis referimus; etsi nonnunquam, sed parce et prudenter, conjecturæ itidem aliquid indulsimus. Exstat in bibliotheca Bavarica liber hoc titulo: *Ἰουλοῦ Πολυδεύχους χρονικόν* · *Julii Pollucti Chronicum*. Exorditur auctor a creatione mundi, et usque ad imperium Valentis Chronicum perrexit. Certe in Valente exemplar desinit, etsi probabile, non tam auctorem, quam librarium hic fecisse finem. Hic ergo Julius, quem in Latinam linguam vertit, sed non edidit fidissimus studiorum meorum socius et adiutor P. Ferainandus *Credelius* (dabo tamen operam, ne cum mortuo interprete moriatur etiam translatio), aut Alexandrum expila-
vit; aut Alexander Julium; aut uterque tertium, adeo non modo sententiis, sed et verbis passim conveniunt. Versio Alexandri mea non est, sed Schotti nostri; licet eam alicubi ad exemplar Bav. et Cryptæ Ferr. accommodarim.

In Schotti exemplari titulus ita conceptus est: *Τοῦ ὁσιωτάτου Ἀλεξάνδρου καὶ μοναχοῦ εἰς τὴν εὐρεσιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ. Sanctissimi Alexandri et monachi in inventionem venerandæ et vivificæ crucis*. In Bavarica additur: *Εὐλόγησον, Πάτερ. Benedic, Pater*. Quod in codicibus manuscriptis animadvertimus plerumque præfigi hominibus Patrum, et sanctorum historiis; hocque vel a librariorum factum est benedictionis et divinæ opis cæpto labori impetrandæ gratiæ; vel, quod verisimilius arbitror, ex more publico, quod hominibus vel res gestas sanctorum lecturus in Ecclesia, prius benedictionem a sacerdote vel episcopo peteret. Quare plerisque etiam sancti Ephræmi Syri sermonibus hæc verba præposita videmus, quia consuetudine receptum erat sermones sancti Ephræmi publice in ecclesia pronuntiare. Testis sanctus Hieronymus, *De viris illustribus*.

In exempl. Cryptæ Ferratæ, vetustate prope consumpto, sic habet titulus: *Ἀλεξάνδρου μοναχοῦ λόγος ἱστορικὸς περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ τιμίου σταυροῦ, πρὸς τινὰς ὁσίους Πατέρας προτραπέντος ὑπ' αὐτῶν. Ἐν ᾧ ἐστὶ θεολογία ἀληθὴς καὶ περὶ τῆς θείας οἰκονομίας ἀπλανὴς ὁμολογία, καὶ ἐγκώμιον εἰς τὸν τιμὸν σταυρόν. Alexandri monachi oratio historica de inventione venerandæ crucis, ad quosdam sanctos Patres, quorum cohortatione ad scribendum accesserat; in qua est theologia vera, et de divina dispensatione sincera confessio, et encomium in venerandam crucem.*

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ
ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΕΣΙΝ
ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ.

ALEXANDRI MONACHI

DE

VENERANDÆ AC VIVIFICÆ CRUCIS INVENTIONE.

(GRETSE de Cruce, t. II, p. 1.)

Paternæ tuæ sanctitatis jussum non sine gravi A
perturbatione accepi. Injunxisti enim mea: imbecil-
litati, historicam quampiam narrationem contexere
de inventione viviſci ligni, venerandæ nempe ac
modis omnibus honorandæ crucis, in qua Dominus
noster Jesus Christus, sponte sua ac voluntate ex-
pansus, diaboli tyrannidem dissolvit, et incompre-
hensibilem in se credentibus salutem est largitus.
Hoc itaque mandatum tuum, cum tot modis virium
mearum facultatem excedat, vehementer sane metui
quidquam hujusmodi operis aggredi. Potius enim
aliis, quam mihi hic labor conveniebat, utpote qui
nullam ex toto illo disciplinarum orbe partem,
nullam omnino ex jugi studio exercitationem sum
consecutus: sed vere nihil aliud, quam merus sum
idiota, non solum propter sermonis, sed omnis prorsus
B cognitionis defectum, idque ex diuturnæ in valetudinis violentia.

Quamquam autem huic provincie me longe esse
imparem sciam, metuens tamen inobedientiæ peri-
culum incurrere, solo parendi studio, quod impe-
ras, exsequi conabor, omnia in Deum vestrasque
preces referens. Nihil autem nostrum asseremus
(novitii enim adhuc sumus, ac pene hesterni in
antiquarum rerum cognitione), sed quæcumque ex
prisca historia monumentis (qua in re etiam alii
ante nos partim bene, partim male elaborarunt)
erueri potuimus, quæque ex majorum traditione

Τὴν κέλυσιν τῆς ὑμετέρας πατρικῆς ἐσιότητος
δεξάμενος, λίαν διγγίλασα. Ἐκελεύσατε γάρ τῃ ἐμῇ
οὐδενίᾳ (1), ἱστορικόν τινα λόγον ποιήσασθαι περὶ
τῆς εὐρέσεως τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου, τοῦ πανσέπτου καὶ
σεβασμίου σταυροῦ, ἐν ᾧ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς
Χριστὸς τανυσθεὶς (2) ἔκουσίως, κατέλυσε μὲν τοῦ
καβόλου τὴν δύναμιν, καὶ θανάτου τὴν τυραννίδα,
ἐρηρίαν δὲ ἀκατάληπτον τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύου-
σιν ἐπέθηκε. Τοῦτο τὸ ἐπίταγμα, σφόδρα τυγχά-
νον ὑπὲρ τὴν ἐμὴν δύναμιν, δεξάμενος, ἐγχείρητιν
ἐδειλάσα· ἐτέρων γὰρ ἢ καθ' ἡμᾶς τό γε ὑπάρχει τὸ
πόνημα· οὐδὲν γὰρ τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως ἐν
μυήσει γεγόναμεν, καὶ τὴν ἐξ ἀσκήσεως γυμνασίαν
κεκτήμεθα, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἰδιῶται τυγχάνομεν, οὐ
μόνον τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ γνώσει διὰ τὴν ἐν ἡμῖν
παθῶν χρονίαν ἐπιπράττειαν.

Ἐπεὶ δὲ οὐχ οἶος (3) τὸν τῆς παρακοῆς ὑφορώμε-
νος κίνδυνον, πόθῳ τῆς ὑπακοῆς τὸ κελυσοῦν πειρά-
σσομαι πέραςτι παραδοῦναι, τὸ πᾶν εἰς τὸν Θεὸν καὶ
εἰς τὰς ὑμετέρας εὐχὰς ἀποθήσαντες (4). Ἐροῦμεν δὲ
ἴδιον οὐδὲν (χθίζοι γὰρ ἐσμεν, κατὰ τὸ λόγιον (5),
καὶ οὐκ οἶδαμεν)· ὅσα δὲ ἐξ ἀρχαίων ἱστορίων ἱσχύ-
σαμεν εὐρεῖν (πολλοὶ γὰρ ἕτεροι περὶ τούτου πεπο-
νήκασιν, οἱ μὲν εὖ καὶ καλῶς, οἱ δὲ καὶ ἐτέρως), καὶ
ὅσα ἐκ τῆς ἀνέκαθεν εἰληφαμεν παραδόσεως, ταῦτα
ὁμῶς, σὺν Θεῷ φάναι, ἐσπούδασα (6) πανταχοῦ τῆς

NOTÆ.

(1) Cod. Bav. οὐδεμίᾳ lego. Οὐδενίᾳ vel οὐδε-
νείᾳ a recto οὐδένεια, vel οὐδένεια, quasi dicat nul-
litas, nihilitas, prius usurpat Plato in *Phædro*, alte-
rum, Plutarchus in *Paramyth*.

(2) Manusc. habent τανυσθεὶς errore scribæ. Nam
legendum τανυσθεὶς, Iliad. v. Ἐπὶ χθονὶ κεῖτο τα-
νυσθεὶς. *Extensus*, seu *expansus* jacebat in terra.

(3) Lacuna post οὐχ οἶος. Hoc vel simile quid
deest Ἐπειδὴ δὲ οὐχ οἶος τ' εἶπαι ἀντιλέγειν, τὸν
τῆς, etc.

(4) Cod. Bav. ἀπορήσαντες. Sch. ἀπορήσαντες.

C Scripsi ἀποθήσαντες, ab ἀποθέω, *'rejicio, repello*.
Schottus legendum suspicatur ἀπαυορήσαντες, quia
a Deo et fratrum precibus pendere debemus, et
spes nostras inde suspensas habere.

(5) Κατὰ τὸν λόγιον. Sic habent exempl. Bav. et
Sch. Est autem λόγιος, præter cætera *historia et*
antiquitatis peritus, et in ea re facundus. Sed magis
placet, κατὰ τὸ λόγιον. Hesterni enim et novitii su-
mus, ut habet Scriptura dictum Job. viii.

(6) Sch. προσθῆναι ἐσπούδακα.

ἀληθείας φροντίσας. Ὑμεῖς δὲ τὰ λαίποντα ἐπιδιόρ-
θώσατε, καὶ προσεύξασθε ὑπὲρ ἡμῶν, ἀγώμενοι.
cipuam veritatis curam habens. Vos in quibus defecerimus, ea benevole corrigite, quaque estis
pietate, pro nobis per preces vestras intercedite.

Ἀρχὴν δὲ τοῦ λόγου ποιησόμεθα τὸν πάσης ἀρχῆς
κατάρχοντα. Ὁ μονογενὴς, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ὢν ἐν τοῖς
κόλποις τοῦ Πατρὸς, ὁ ἐκ ζώντος τοῦ Πατρὸς ζωοποιὸς
Λόγος ὁ ἐν ἀρχῇ ὢν, πρὸς τὸν αἰὲν ὄντα Θεόν, ὁ ὢν ἡ ἀπαύ-
γασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως τοῦ
αἰδίου Πατρὸς ἐκ τῆς ἀνάρχου ἀρχῆς, ἡ ἀνέκλειπτος (7)
ἀρχή, ἡ ἐκ τῆς ἀενάου ζωῆς ζωὴ ἀτελεύτητος, ἡ ἐκ
τῆς ζωοποιου πηγῆς πηγὴ ἀθανασίας, ἡ ἀπηκριβωμένη
καὶ ἀπαράλλακτος εἰκὼν τοῦ ἀοράτου Θεοῦ, τὸ ἐκμα-
γεῖον τοῦ φύσαντος Πατρὸς, τὸ ἐξ ἀκατάληπτου φωτὸς
φῶς ἀνεκλάλητον, τὸ ζωοπάροχον νῆμα τῆς ζωοτόκου
πηγῆς, ὁ ὁμοούσιος καὶ ὁμοθρόνος, καὶ ὁμοδύναμος,
καὶ ὁμάγαθος τῷ γενήσαντι Πατρὶ, ὁ πάντα ἔχων ὅσα
ἔχει ὁ Πατὴρ πλὴν τῆς ἀγεννησίας, ὁ σὺν τῷ Πατρὶ
καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι (τῷ ἐκ Πατρὸς αἰὲν ἐκπορευο-
μένῳ [8]) καὶ δι' αὐτοῦ τὰ πάντα, καὶ ἐκ μὴ ὄντων
εἰς τὸ εἶναι παραγῶν. Οὐδὲν γὰρ ἦν, εἰ μὴ ἡ ἁγία
Τριάς ὁ ὁμοούσιος, ἐν ταῖς ἰδίαις αἰὲν ὑπάρχουσα ἰδιό-
τησιν ἥτοι ὑποστάσεσιν, ἥγουν προσώποις, ἡ ἀκτι-
στος φύσις, ἡ ἀνέκλειπτος θεότης, τὸ θεοποτικὸν
ἄξιωμα, τὸ διηνεκὲς ἀγαλλίαμα, ἡ ἀπλή καὶ ἀσύνθε-
τος καὶ ἀσχημάτιστος οὐσία, ἡ αἰὲν καὶ ὡσαύτως
ἔχουσα, μὴδὲ ἀρξαμένη, μὴδὲ παυσομένη.

quædam natura, perpetua ac nunquam interitura
trinitas, quam penes est omnis imperii majestas,
quæ gaudium infinitum est, simplexque ac inco-

Οὗτος τοίνυν ὁ ζῶν καὶ ἐνεργὴς καὶ παντοδύναμος
τοῦ Θεοῦ Λόγος, βουλῇ τοῦ Πατρὸς καὶ συνεργείᾳ
τοῦ ἁγίου Πνεύματος πᾶσαν τὴν κτίσιν τὴν ὁρατὴν
καὶ τὴν ἀόρατον ἐν τῷ δέοντι καιρῷ εἰς τὸ εἶναι ἐξ
οὐκ ὄντων παρήγαγεν, ἐπιστάμενος μέντοι κατὰ θεϊ-
κὴν πρόγνωσιν, τὸ, πότε, καὶ ποῦ, καὶ πῶς, καὶ πόσα
χρῆ γενέσθαι τὰ ὄντα. Ἀπειροὶ γὰρ αἰῶνες, ἔν' οὕτως

¹ Hebr. 1, 3.

(7) Sch. ἀνέκλειπτος, fort. σκατάληπτος, incompre-
hensibilis. Magis placet, ἀνέκλειπτος, indeficiens.

(8) Videri posset auctor iste favere errori recen-
tiorum Græcorum de processione Spiritus sancti ex
solo Patre, cum ex Patre eum procedere affirmet,
nulla Filii mentione facta. Sed non est ita; nam quod
singulariter uni personæ divinæ tribuitur, id etiam
alteri convenire intelligitur, nisi sit illud, quod ab
altera persona distinguitur, ut recte tradunt theologi.
Pater autem non distinguitur a Filio per hoc,
quod ab eo procedit Spiritus sanctus, non enim ea
ratione opponitur Filio relative. Quare ut in illo loco
(Joann. xv. 26): Cum venerit Paracletus, quem ego
mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, qui a Pa-
tre procedit; subintelligendum est, a Filio quoque
procedere Spiritum sanctum; ita idem subintelligen-
dum est in hoc Alexandri loco, præsertim cum disertis
verbis asserat, Filium habere omnia, quæ Pa-
ter habet præter ἀγεννησίαν, quasi dicat innascibi-
litem; si omnia habet præter innascibilitatem, et
id, quo Pater est Pater (hoc enim excipiendum esse,
nullo monitore eget), necessario sequitur, Filium,
idem habere vim spirandi Spiritum sanctum: quia

A accepimus, ea vobis, nostros conatus Deo adjuvante,
ob oculos statuere sum adnixus, in omnibus præ-
cipuam veritatis curam habens. Vos in quibus defecerimus, ea benevole corrigite, quaque estis
pietate, pro nobis per preces vestras intercedite.

Principium autem operis nostri statuemus, qui
est omni principio prius principium, unicum Dei
Filium, qui existens in sinu Patris, ex vivo Patre
vivificum Verbum processit, qui ab omni principio
apud Deum fuit sempiternum, qui est « splendor
gloriæ et character substantiæ »¹, æterni Patris, ex
principio principii experite indeficiens principium,
qui ex vita illa perpetua vita est nullo unquam fine
terminanda, ex vitali suo fonte fons immortalitatis,
expressa ac certa invisibilis Dei effigies, Patrisque,
qui eum genuit, imago incommutabilis, incompre-
hensi luminis lumen ineffabile, vivifici fontis latex
vivificus, qui est ejusdem substantiæ, ejusdem glo-
riæ, ejusdem majestatis, ejusdem imperii, ejusdem
potestatis ac bonitatis, cum Patre, a quo genitus
est, habens omnia, quæcunque habet Pater, præ-
terquam quod Pater sit ingenitus, qui cum Patre
ac Spiritu sancto (qui ex Patre indesinenter pro-
cedit) suæque virtute omnia, cum nihil esset, ut ex-
sisterent, effecit. Neque aliud quidquam præterea
fuit, nisi sola hæc et sancta Trinitas, quæ unus est
substantiæ, distinctis licet proprietatibus, hoc est,
subsistentiis sive personis constans, increata quæ-
dam trinitas, quam penes est omnis imperii majestas,
et figuræ omnis expers natura, quæ eodem
modo semper se habens, neque unquam

Hoc igitur vivum, efficax, atque omnipotens Dei
Verbum voluntate Patris, ex cooperatione Spiritus
sancti, omnem creaturam visibilem simul et invi-
sibilem suo tempore, cum antea non esset, pro-
creavit, cognoscens per divinam præscientiam
quando, ubi, quomodo et quanta, quæcunque erant
producenda, oporteret esse. Infinita enim, ut sic

NOTÆ.

hæc vis nec est ἀγεννησία sive innascibilitas, nec
est etiam paternitas, quæ Pater est. Pater. Deinde
in exemplari Schotti collato cum antiquo codice Cryp-
tæ Ferratæ, in hunc modum Alexandri verba scripta
sunt: Ὁ σὺν τῷ Πατρὶ, καὶ παναγίῳ καὶ ζωοποιῷ καὶ
ὁμοούσιῳ Πνεύματι, τῷ ἐκ Πατρὸς αἰὲν ἐκπορευομένῳ,
καὶ δι' αὐτοῦ πεφηνότι, τὰ πάντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος
εἰς τὸ εἶναι παραγῶν. Qui cum Patre, et sancto
et vivifico et consubstantiali Spiritu, qui ex Patre
semper procedit, et per ipsum effulget seu elucet, om-
nia ex non esse ad esse eduxit. Si, ut dicit Alexander,
Spiritus sanctus φαίνει seu πέφηνε ex Filio; ergo
procedit ab illo, sicut ab igne vere dicitur ἐκπορεύε-
σθαι seu procedere splendor, qui ex igne elucet. Nec
aliud est illa splendoris ἐκπᾶσις seu ἐκλαμψίς
nisi ἐκπύρεσις. Ergo in Deo itidem hoc metaphorico
τῆς ἐκπᾶσις vocabulo nihil aliud intelligere pos-
sumus, quam processionem, et cum ibi non sit pro-
cessio ad intra, nisi secundum originem, fatendum
erit, ex hujus etiam auctoris sententia Spiritum
sanctum ex Filio secundum originem procedere.
Scio quid ad hæc respondere soleant Græci rece-
tiores, sed nunc non est his discutiendis locus.

dicaui, sæcula transierunt, quibus nihil erat, præter unum Deum in Trinitate glorificatum. Unum enim hæc tria sunt, in quibus inest Divinitas. Neque vero aliqua necessitate compulsus omnia creata produxit (nullius enim rei indiget Deus), sed infinita sua bonitate, quo plures essent, qui ejus gratiæ participes fierent. Conditis igitur omnibus, debitoque decore ornatis, postremo omnium hominem fabricavit, ex terra jam ante creata corpus effingens; a seipso vero et animam rationalem atque intelligentiæ capacem imponens, non illam antea existentem, sed tunc recens factam, neque partem aliquam ipsius Dei, ut insanus ac vecors Origenes blasphemio ore ausus est comminisci, essentialem nescio quam animarum præexistentiam, et post hanc portentosas quamdam rerum instaurationem stulte atque impie inducens. Quod enim in sacris ac divinis Litteris habetur, « Inspiravit Deus in faciem ejus spiraculum vitæ, et factus est homo in animam viventem », nullo pacto aliquam animæ præexistentiam confirmat; neque si dictum esset: « Et accepit homo animam viventem. » Sed neque illud *spiraculum* hominis anima erat; sed hoc tanquam ænigmate demonstratur, etiam Spiritum sanctum in hac universorum procreatione vim potestatemque suam habuisse, juxta Prophetam, qui ait: « Verbo Domini cæli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum », et iterum: « Spiritus Dei fecit me, et spiraculum Omnipotentis est docens me ». »

Quocirca omnia decentissimo ornatu divinum Verbum minima potentia suæ parte condens produxit. Et quid dico minima potentia suæ parte, qui solo nutu universa creavit, et nunc etiam

¹ Gen. ii, 7. ² Psal. xxxii, 6. ³ Job xxx, 4.

A είπω, διήλθον, ἐν οἷς οὐδὲν ἦν, εἰ μὴ μόνος ὁ Θεός, ὁ ἐν Τριάδι δοξολογούμενος· ἐν γὰρ τὰ τρία (9) ἐν οἷς ἡ Θεότης· οὐδὲ γὰρ διὰ χρεῖαν ἰδίαν παρήγαγε τὰ ὄντα· ἀνευθεὶς γὰρ τὸ θεῖον· ἀλλ' ἐξ ἀμέτρου ἀγαθότητος, ὡς εἶναι πλεονας τοὺς μετέχοντας τῆς αὐτοῦ χάριτος. Παραγαγὼν τοίνυν καὶ κατακοσμήσας τὰ πάντα τῷ πρέποντι κόσμῳ, ὑστερον πάντων δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον, ἐκ τῆς γῆς ᾗδη προϋποστάσης διαπλάσας τὸ σῶμα, παρ' ἐαυτοῦ δὲ ψυχὴν λογικὴν αὐτῷ καὶ νοεράν ἐνθούκτιστον, οὐ προϋπάρχουσαν, οὐδὲ μέρος οὖσαν Θεοῦ (10), ὡς παράφρων καὶ μανιώδης Ὀριγένης ἐδιδασκόμενος οὐσιώδη (11) τινὰ προϋπαρξίν ψυχῶν, καὶ τὴν ταύτῃ ἐπομένῃ τερατώδῃ ἀποκατάστασιν γραυδῶς, μᾶλλον δὲ ἀσεβῶς εἰσηγησάμενος. Τὸ γὰρ ἐν τῇ ἱερᾷ καὶ θεῇ Γραφῇ ἐμφερόμενον, ὅτι « Ἐνεφύσησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν », οὐ παραστατικόν ἐστι προϋπαρξέως τινος ψυχῆς· οὐδ' εἰ ἂν εἴρητο (12), « Καὶ ἔλαβεν ἄνθρωπος ψυχὴν ζῶσαν. » Ἄλλ' οὐδὲ τὸ φύσημα ἐκεῖνο ἦν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἵνα δειχθῇ ὡς αἰνίγματι, ὅτι οὐκ ἄλλότριον τῆς δημιουργικῆς δυνάμεως ὑπάρχει τὸ πανάγειον Πνεῦμα, κατὰ τὴν Προφήτην λέγοντα, « Τῷ Λόγῳ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πάντα ἡ δυνάμις αὐτῶν »· καὶ πάλιν· « Πνεῦμα Θεοῦ τὸ ποιήσάν με, πνοὴ δὲ Παντοκράτορος ἡ διδάσκουσά με. »

C Πάντα τοιγαροῦν καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐργασάμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τῷ πολλοστῷ (13) τῆς δυνάμεως ἐξεκάλυψε. Καὶ τί λέγω πολλοστῷ δυνάμει, ὅπουγε τὰ πάντα νεύματι μόνῳ ἐποίησε καὶ

NOTE.

(9) Cod. Sch. ἐν γὰρ τὰ τρία, καὶ τὰ τρία ἐν, τὰ ἐν οἷς ἡ Θεότης, εἴγε (τὸ ἀκριβέστερον εἰπεῖν) ἡ Θεότης. Unum enim tria sunt, et tria unum, illa, in quibus est Divinitas, vel potius, ut rectius loquar, quæ sunt Divinitas.

(10) Animam humanam esse particulam divinæ substantiæ docuerunt olim Stoici, hosque secutus Philo Judæus, in libro, cui titulus: *Quod deterius potiori insidietur*, et hæretici Gnostici, Manichæi, Priscillianistæ, ut refert sanctus Augustinus lib. *De hæres.* cap. 6, 46 et 78. Origenes autem concessit quidem animas ex nihilo a Deo creatas esse, sed omnes simul, una cum angelis, ac deinde fastidio deliciarum spiritalium, quibus in cælo perfruebantur affectas, avariæ cœpisse res terrenas, et propterea in corpora tanquam in carceres detrusas esse. Vide Orig. lib. i *De principiis*, cap. 7. Errorem hunc a Platone et Platoniciis acceptum. Ergo illud μέρος Θεοῦ non ad Origenem referendum videatur, nisi quis dicere velit, Alexandrum non satis perspectam habuisse Origenis sententiam. Per ἀποκατάστασιν, quam Alexander vocat τερατώδῃ, monstrosam et prodigiosam, intelligitur omnium tam hominum damnatorum, quam demonum restitutio in statum salutis æternæ; putavit enim Origenes omnes damnatos tandem salvos fore. Quem errorem commemorat et refutat sanctus Epiphanius epist. ad Joan. Hierosolym.; Augustinus, lib. xxi *De civit. Dei*,

cap. 17 et 23; Hieronymus in cap. iii Jonæ; et Gregorius, lib. ix *Moralium*, cap. 45; et alii.

(11) Sch. pro οὐσιώδῃ, μυθώδῃ, fabulosam.

(12) Cod. Bav. et Sch. ἡ γὰρ ἂν εἴρηται. Lego οὐδ' εἰ ἂν εἴρητο, neque si dictum esset: *Et accepit homo animam viventem*, inde animarum præexistentia ante corpora probari posset. Sch. ita legit: *Ἡ γὰρ ἂν εἴρητο. Si fuisset præexistentia animarum, profecto dictum esset: Et accepit homo animam viventem*, ut subintelligatur, ἡ γὰρ ἂν παραστατικὴν εἴη, εἴρητο ἂν.

(13) Τῷ πολλοστῷ ᾧ, ita cod. Bav. eo sensu, quem reddidit interpretatio, licet hoc etiam modo verti possit: *Varietate potentia suæ ea retezit, et quid dico varietate potentia, quando omnia solo nutu fecit et facit?* Si enim πολλοστῶς recte a nonnullis redditur, multifariam, recte etiam πολλοστὸν redditur varium seu varietas, ut sit idem quod πολλοπλάσιον, multiplex. Nec discipulicet hæc lectio: Τὸ πολλοστὸν δυνάμει ἐξεκάλυψε, καὶ τί λέγω πολλοστὸν δυνάμει; varietatem et magnitudinem suæ potentia patefaci, et quid dico varietatem potentia? Schotti cod. ita correctus est ex Crypt. Ferr.: Τὸ πολλοστὸν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ οὐκ ἐξεκάλυψε, καὶ τί λέγω τὸ πολλοστὸν; minima potentia suæ parte produxit, et quid dico minima potentia parte? Nam πολλοστός significat etiam multissimum seu unum de multis, seu πολλοστημέριον, minimum, minima pars.

ποιεῖ, ἔχων αἰεὶ σύνδρομον τὴν δύναμιν κατὰ τὸν Προφήτην τὸν λέγοντα, « Πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος, ἐποίησεν. » Ὁ δὲ ἐκστατικῶς Ὀριγένης ἐτόλμησε λέγειν πεπερατωμένην εἶναι τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, καὶ μυρίας ἑτέρας βλασφημίας ἀπαφρίσας καὶ ὑπέρογκας καὶ δυσεξάγγελτας ἐν τοῖς συντάγμασιν αὐτοῦ ἐκλήρησας, ἐπλήρωσε τὴν οἰκουμένην ἀμέτρου φλυαρίας· ἀξίαν δὲ τῆς αὐτοῦ τολμῆρας συνοδικῶς ἀπηνέγκαστο κατὰκρισιν. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκειμένον ἐπανεἰλωμεν.

Ποιήσας τοιγαροῦν ὁ Θεὸς τὸν ὀρθρωπον κατ' εἰκόνα ἰδίαν καὶ ὁμοίωσιν, ἔθετο αὐτὸν ἐν παραδείσῳ (14), καθὼς φησιν ἡ Γραφή, ἐργάζεσθαι πάντως οὐ τὴν βρώσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, φυλάττειν δὲ πάλιν δηλονότι τὴν δοθείσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ Κτίστου ζωοφῶρον ἐντολήν. Ἀλλὰ μηδεὶς μεμφέσθω αὐτῷ τῷ προοιμίῳ (15) μηχανῶντι, οὐ γὰρ εἰκὴ, οὐδὲ μάτην· ἀλλ' ἐπειδὴ περ προέκειτο ἡμῖν σταυροῦ μνείαν ποιήσασθαι, ἐδουλήθη δειξάιν τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ τὴν δόξαν ἀνωθεν, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐν πάσῃ τῇ κτίσει διαλάμπουσιν. Καὶ σκοπεῖτε εἰ μὴ οὕτως ἔχει· ἐνὶ γὰρ μετὰ ἀκριβοῦς πάσης ἰδεῖν, ὅτι πᾶσαν κτίσιν ὁρατὴν καὶ ἀόρατον σταυροειδῶς ὁ Θεὸς ἐποίησε· ποιήσας γὰρ τὸ πλάτος, καὶ τὸ μήκος, καὶ τὸ ὕψος, καὶ τὸ βάθος, σαφῶς τοῦ σταυροῦ τὸν τύπον ἐν μυστηρίῳ διεγράψατο, ἐν τοῦτοις δὲ τὸ πᾶν ὑπάρχει. Καὶ τοῦτο ἐστι, ὡς οἶμαι, τὸ εἰρημένον τῷ σοφωτάτῳ Παύλῳ. Φησὶ γάρ, « Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν Πατέρα, » καὶ τὰ ἐξῆς, « ἵνα ἐξιχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ ὕψος, καὶ βάθος, καὶ πλάτος, καὶ μήκος. »

rei gratia flecto genua mea ad Patrem, etc., « ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo et longitudo, et sublimitas et profundum¹. »

Ἀλλὰ καὶ ὅσα εἶματα ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, σταυροειδῶς ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ σοφῶς κρείττονι ἐγεννήθησαν. Τὰ γοῦν τετραμόρφα ζῶα σταυροῦ τὸν τύπον διὰ τοῦ σχήματος ἀναμφιδόλως σημαίνουν. Λέγει γὰρ ὁ Θεοπέσιος προφήτης· « Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνῳ ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, » καὶ τὰ ἐξῆς, « καὶ Σεραφίμ ἐστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, καὶ τὰ σκέλη αὐτῶν ὀρθὰ, ἐξ πτέρυγες τῷ ἐνὶ, καὶ ἐξ πτέρυγες τῷ ἐνὶ, καὶ ταῖς μὲν δυσὶ πτέρυξι κατακάλυπτον τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ταῖς δὲ δυσὶ τοὺς πόδας, καὶ ταῖς δυσὶν ἐπέταντο (16). » Μυστικῶς διὰ τῶν ἀνωτάτων δυνάμεων ἰδεῖσθαι ἡ δόξα τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ. Ἀλλὰ καὶ οἱ φωστῆρες σταυροειδῶς τὸ φέγγος αὐτῶν ἐξατράπτουσι, καὶ ἄνθρωπος δὲ σταυροειδῶς διεπλάσθη. Πᾶς γὰρ τις ἐστὼς καὶ ἐκτείνων τὰς χεῖρας ἀναντιρρόητως σταυρὸν διὰ τοῦ σχήματος τυποῖ. Καὶ ὁ παρὰ δαίμονος δὲ σταυροῦ τὸ σύμβολον ἔχει, τοῦτέστι τὸ εὐλοῖν τῆς ζωῆς, ἀφ' οὗ φαγεῖν ὁ ἀρχέκακος ὄφεις

A creat, voluntati per omnia vim potentiamque æqualem possidens, unde et Propheta : « Omnia quæcumque voluit, Deus fecit². » Vecors vero Origenes divinam potentiam certis limitibus circumscriptam ausus est dicere, et mille id genus blasphemiarum effutens, scriptisque suis intolerabilia quædam, et quæ dici nefas sit inferciens, infinitis mundum erroribus implevit : verum vesana hujus temeritas synodali jamdudum sententia est condemnata. Nos ad Institutum revertamur.

Cum itaque Deus hominem ad imaginem suam et similitudinem condidisset, posuit eum in paradiso, ut testatur Scriptura, ad operandum cibum nunquam perituum, sed in vitam æternam permanensurum³, custodiendo videlicet salutare præceptum

B sibi a Conditor omnium injunctum. At nemo nos reprehendat tam longo utentes principio; neque enim temere ac sine ratione id a nobis factum est.

Verum quoniam propositi nostri erat crucis memoriam facere, operæ pretium existimamus, si ostenderemus salutiferæ crucis gloriam, etiam diu ante, atque adeo ab ipso orbis principio, in universa hac rerum machina semper reluxisse; ac videte, annon ita se res habeat. Licet enim cuivis apertissime atque evidentissime videre omnes conditas res, tam quæ oculis conspici, quam quæ

C quatuor cuncta consistunt. Atque hoc ipsum esse existimo, quod sapientissimus ait Paulus : « Hujus

Quin et quæcumque in toto hoc universo præstantiora existunt præ cæteris, in crucis speciem, non sine evidenti quadam sapientia, Auctor ille omnium creavit. Nam et illa animalia quadruplicem formam referentia, crucis formam, ipso habitu, haud dobie repræsentant; inquit enim divinus propheta : « Vidi Deum sedentem super solium excelsum, et elevatum, » etc., « et Seraphim stabant in circuitu ejus, et crura eorum recta erant; sex alæ uni, et sex alæ alteri, et duabus alis velabant facies suas, duabus autem pedes, et duabus volabant⁴. » Ubi mystice per supernas illas potestates majestas vivificæ crucis ostenditur. Quin et lumiuaria cæli ad modum crucis lumen suum diffundunt, et homo etiam in formam crucis formatus est. Quisque enim erectus stans, manusque extendens, crucis figuram hoc gestu sine ulla dubitatione effingit. Insuper et paradisos crucis

¹ Psal. cxiii, 3. ² Joan. vi, 27. ³ Ephes. iii, 18. ⁴ Isa. vi, 2.

NOTÆ.

(14) Cod. Sch. ἐν παραδείσῳ τρυφῆς. Paulo post, ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν πάντως.

(15) Idem cod. μηδεὶς με μεμφέσθω, οὕτω τῷ προοιμίῳ.

(16) Cod. Sch. post, ἐπέταντο hæc habet : Ἀγλὸν δὲ οὗτοι ταῖς μέσας. Ἰδοὺ μυστικῶς, etc., manifestum autem est quod mediis (alīs volabant). Ecce mystice, etc.

noiam gorit, lignum videlicet vitæ ex quo ser-
prius, malorum ille architectus, propter immen-
sam suam in nos invidiam, homini ut comederet
persuasit, quo citius fallacibus eum suis technis,
divinis præceptis obaudientem, paradiso ejiceret,
pessimoque hoc astu peccato traderet, per pec-
catum vero in acerbissimam mortem præcipitaret.
Grassatum est enim peccatum a teterrimo hoc
principio per universas generationes generationum, donec tandem in imam malorum voraginem
pervenisset.

Divinum vero Verbum ne sic quidem a suo pla-
smate se averit. Neque enim dereliquit, quem
ad imaginem suam condiderat, neque repulit illum
diaboli tyrannide maleficioque miserrime oppres-
sum, sed singulis ætatibus cœpit eum invisere,
et per symbola, velot in ænigmate, nempe per
vivificam crucem, seductum hominem ab errore
revocare. Neque enim sustinuit Deus, utpote
optimus, quem ad incorruptionem et imaginem
sue proprietatis condiderat, propter diaboli im-
probam malitiam in perpetuum interitum interne-
cionemque concidere. Cum autem totus orbis ob
nefarios absurdosque concubitus interiret, con-
demnatus, ut funditus deleteretur, tunc justus Noe
cum tota sua domo instaurando orbi ab univer-
sali isto diluvio per minimum lignum servatus
est⁹. Similiter Abraham magnus patriarcha,
promissiones Dei, cum jurejurando, accepit;
quando in loco maxime edito charissimum filium
missus est sacrificare¹⁰. Cujus Deus obedientiæ
modum amplectens, ostendit ipsi arietem corni-
bus detentum in planta Sabec, quod est remis-
sio, futuram aliquando remissionem universo-
rum orbis scelerum per intelligibilis Agni in li-
gno suffixionem aperte præfigurans; terra vero
alta sacrificio huic delecta, juxta veterum tra-
ditionem, sacer mons fuit in Golgotha.

Quid vero sibi vult, quod Jacob virga extremi-
tatem adoravit¹¹, nisi ut prophetico instinctus spi-
ritu propheta demonstraret, almam crucem ab
omnibus Christi fidelibus adorandam esse et vene-
randam? Quæcunque vero Moyses signa atque pro-
digia ex divino præcepto in terra Ægypti, atque in

δι' υπερβολὴν φθόνου συνεχώρησε (17) τὸν ἄνθρωπον,
θῶτον διὰ τῆς ἐξ ἀπάτης παρακοῆς ἐκβαλὼν τοῦ
παραδείσου, καὶ διὰ τῆς κακίστης παρακοῆς παρα-
δοὺς αὐτὸν τῇ ἁμαρτίᾳ, διὰ δὲ τῆς ἁμαρτίας κα-
ταβαλὼν αὐτὸν εἰς τὸν πικρότατον θάνατον. Προέκοψε
δὲ ἡ ἁμαρτία τῆς κακίστης ἀρχῆς κατὰ γενεὰν καὶ
γενεὰν, ἕως οὗ κατήντησεν εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα
τῶν κακῶν.

Ὁ δὲ θεὸς Λόγος οὐδ' οὕτως ἀπεστράφη τοῦ ἰδίου
πλάσματος, οὐδὲ ἐγκατέλιπε, ὃν κατ' εἰκόνα
ἐποίησεν, οὐδ' ἀπόσωτο τὸν τυραννηθέντα ὑπὸ τῆς
τοῦ διαβόλου κακοτεχνίας, ἀλλὰ καθ' ἐκάστην γενεὰν
ἐπισκεπτόμενος οὐ διελίπε, καὶ ἀνακαλούμενος
συμβολικῶς, ὡς ἐν αἰνίγματι, διὰ τοῦ ζωοποιοῦ
σταυροῦ τὸν πλανηθέντα ἄνθρωπον. Οὐ γὰρ ἐβούλετο
ὡς ἀγαθός, τὸν ἐπὶ ἀφθαρσίας (18) κτισθέντα καὶ
εἰκόνα ὄντα τῆς ἰσλας ἰσότητος, διὰ τὴν τοῦ διαβόλου
κακουργίαν εἰς παντελὴ ἀπώλειαν χωρῆσαι. Ὅτε δὲ
ἐφθάρη πᾶσα ἡ γῆ ταῖς ἀτόποις ἐπιμυξίαις καὶ κατ-
εδικάσθη εἰς ἐξάλειψιν, τότε τὸν δίκαιον Νῶε πανοικεῖ
εἰς παλιγγενεσίαν τοῦ κόσμου ἐκ τοῦ οἰκουμηνικοῦ
ναυαγίου δι' ἐλαχίστου ξύλου ἔσωσεν. Ἀβραὰμ δὲ
ὁμοίως ὁ μέγας πατριάρχης διὰ ξύλου τὰς ἐπαγγελίας
τοῦ Θεοῦ μεθ' ὀρκωμοσίας ἐδίδετο, ὁπηνίκα εἰς τὴν
γῆν τὴν ὑψηλὴν ἀπεστάλη ἱεουργῆσαι τὸν ἀγαπητὸν
υἱόν, οὗ ὁ Θεὸς τὸν τρόπον τῆς ὑπακοῆς δεξιόμενος,
ἐνέδειξεν αὐτῷ χρίδιν (19) τοῖς κέρασι κατεχόμενον
ἐν φυτῷ Σαβέκ, ὃ ἐρμηνεύεται ἄφρασις, διὰ τοῦ
τύπου τὴν μέλλουσαν ἔσσεσθαι τῶν τοῦ παντὸς κόσμου
ἁμαρτιῶν ἄφρασιν, διὰ τῆς τοῦ νοητοῦ Ἀμνοῦ ἐπὶ
ξύλου προσηλώσεως, σαφῶς προμηνύων. Καθὼς
δὲ ἔχει ἡ παράδοσις, ἡ ὑψηλὴ γῆ ὁ ἁγίος ἐστὶ
Γολγοθᾶς.

Τί δὲ βούλεται τοῦ Ἰακώβ ἡ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς
ράβδου προσκύνησις, ἢ ὅτι προφητικῶς ἐμήνυσεν
ὁ πατριάρχης, ὅτι δεῖ προσκυνῆσθαι τὸν ζωοποιὸν
σταυρὸν ὑπὸ πάντων τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων;
Ὅσα δὲ τέρατα καὶ σημεῖα ἐποίησε Μωϋσῆς ἐν γῇ
Διγύπτου (20), καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη

⁹ Gen. vii et viii. ¹⁰ Gen. xxi, sqq. ¹¹ Gen. xlvii, f seqq.

NOTÆ.

(17) Cod. Crypt. Ferr. οὐ συνεχώρησε.
(18) Fort. ἐπ' ἀφθαρσία. Paulo post. Cod. Bav.
τῆς αὐτοῦ αὐδότητος, sue æternitatis.

(19) Apud LXX interpretes Gen. xxi, cum Abra-
ham filium immolare volens, prohibitus esset ab
angelo, subdit Scriptura: καὶ ἰδοὺ κριὸς εἰς κατεχό-
μενος ἐν φυτῷ Σαβέκ τῶν κεράτων. Et ecce aries
unus hærens in planta Sabec cornibus. In quæ verba
Græcum Scholium: Τὸ Σαβέκ ἄφρασιν τινὲς ἐκδεδώ-
κασιν, οἱ δὲ ὁρθός, ὡς εἶναι αὐτὸ τὸ λεγόμενον,
τράγος ὁρθὸς ἐπαναβεβηκὼς φυτῷ, ἐνταῦθα δὲ ὁρθός
τῶν κεράτων κατεχόμενος, ὡς εἶναι φανερόν τύπον
σταυροῦ. διὰ τοῦτο δὲ οὐχ ἐρμηνεύεται, ὅτι ἡ Ἑβραϊκὴ
μῆα οὕσα λέξις πολλὰ σημαίνει ἐρμηνευομένη. πρὸς
δὲ τοὺς πυνθανομένους δεῖ ἀποκρίνεσθαι καὶ λέγειν,
ὅτι τὸ Σαβέκ ἐπηρμένους ἐρμηνεύεται. Sabec quidam

reddiderunt, remissionem, alii vero, erectus, ut sen-
sus sit, aries seu hircus rectus supra plantam ascen-
dens. Hic autem rectus cornibus hærens, ut sit mani-
festa crucis figura. Eam vero ob causam interpreta-
tionem non admittit, quia Hebraica dictio, quæ una
est, varias habet interpretationes significaciones. Illis
vero, qui interrogant, oportet respondere et dicere,
Sabec interpretatum, idem esse quod in altum eve-
ctus. Eandem plantam Sabec, hoc est, remissionis
seu concessionis, crucis figuram fuisse, docet Leon-
tius Neapolitanus in Cypro episcopus, quem citat
sanctus Joannes Damascenus, oral. 1 et 3 de ima-
ginibus, et Patres concilii Nicæni ii, act. 4.

(20) Cod. Sch. hæc verba addit: Καὶ ἐν Ἑρυθρῇ
θαλάσσῃ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ. Et in Rubro mari et in
deserto.

διὰ προστάγματος Θεοῦ, διὰ τῆς χάδου ἐποίησε, σημαίνοντος χάνταυθα τοῦ νομοθέτου διὰ συμβόλου, ὅτι πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι εἰς τὸν σταυρωθέντα Χριστόν. Καὶ τί δεῖ λέγειν περὶ πάντων προφητῶν, οἵτινες ἀναφανδὸν τὸν ἐνδοξον σταυρὸν καὶ τὴν δι' αὐτοῦ ἔσεσθαι μέλλουσαν σωτηρίαν τῷ κόσμῳ ἐκήρυξαν; Τί γὰρ ἀναφανδότερον τοῦ εἰπεῖν: «Ὑν κυπαρίσσω καὶ πεύκη καὶ κέδρω ἅμα δοξάσαι τὸν τόπον τὸν ἁγίων μου (21);» Ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἁγία καὶ ὁμοούσιος Τριάς ἐν μιᾷ τῶν ἑαυτῆς ὑποστάσεων τὴν τῶν ἀνθρώπων διὰ σταυροῦ ψυχόννησε σωτηρίαν, εἰκότως καὶ τὸ τῆς σωτηρίας ὄπλον ἐκ τριῶν συνήρμοστο ξύλων. Τόπος γὰρ ὁ ἁγιός ἐστιν ἡ ἁγία καθολικὴ Ἐκκλησία, ἐν ᾗ πάντες οἱ πιστοὶ τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν περιφέροντες, τὴν ἄχραντον καὶ παύνηται ἐν ὑφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει δοξολογοῦσι Τριάδα.

Οὕτως πάντοτε ἀπὸ Ἀδάμ τοῖς σωζομένοις πᾶσιν, ἕως τοῦ Χριστοῦ, συμβολικῶς διὰ τοῦ τιμίου σταυροῦ ἡ δικαιοσύνη ἐβραβεύετο. Ὅτε δὲ ἦλθε (21) τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου τῆς ἐνδόξου διὰ σαρκὸς παρουσίας τοῦ θείου Λόγου, τότε δὴ τότε πάντα τὸν πλοῦτον τῆς ἐμφύτου αὐτοῦ περὶ ἡμᾶς ἐξεκάλυψε φιλανθρωπίας, οὐ διὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτῷ τῷ εὐεργέτῃ πρέπουσαν ἀγαθότητα. Οὐ γὰρ ἐβούλετο διὰ σπλάγχνα ἁλίου τῆς αὐτῆς φιλανθρωπίας, ἕως τέλους τυραννίσσεται τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ τῆς διαβόλου κακίας, ἀλλὰ βουλῆσει τοῦ Πατρὸς καὶ εὐδοκίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὁ αἰὶ παρὼν καὶ μηδαμῶς περιγραφόμενος, δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκλίνε τοὺς οὐρανοὺς, καὶ κατέβη, μὴ χωρισθεὶς τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐνοικήσας ἐν τῇ νηδῷ τῆς ἁγίας ἐνδόξου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, προκαθαρθείσης αὐτῆς τῷ ἁγίῳ Πνεύματι τὴν ψυχὴν σὺν τοῖς μέλεσιν, «Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν,» οὐ μεταβαλὼν τὴν ἑαυτοῦ θεότητα εἰς ἀνθρωπότητα, ἀτρέπτο: γὰρ καὶ ἀναλλοίωτος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἀλλ' ἐνώσας (22) ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ἐκ τῶν σπλάγγων τῆς Θεοτόκου σάρκα, ψυχὴν ἔχουσαν λογικὴν καὶ νοεράν, ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀχωρίστως, ἀδιασπάστως. Καθ' ὑπόστασιν δὲ εἰρηται, ὅτι οὐ διαπλασθέντι ἀνθρώπῳ ἠνώθη ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Λόγος τέλειος ὢν ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑπόστασει προσελάβετο τελείαν τὴν ἑαυτοῦ ἐν-ἀνθρώπων, εἰς ὃν αἰὶ Χριστὸς καὶ Υἱὸς καὶ Κύριος καὶ βασιλεὺς τῶν πάντων.

Τίττεται τοιγαροῦν ἐκ τῆς ἀπειρογάμου νύμφης.

¹¹ Isa. LX, 13. ¹² Joan. I, 14.

(21) Locum integer apud Isaiam est iste, cap. LX: Καὶ ἡ δόξα τοῦ Αἰδάνου πρὸς σὲ ἔξει, ἐν κυπαρίσσῳ καὶ πεύκῃ καὶ κέδρῳ ἅμα δοξάσαι τὸν τόπον τὸν ἁγίων μου. *Gloria Libani ad te venit, cypressus, et pinus, et cedrus simul glorificare locum sanctum meum.* Citat hunc Isaiæ locum sanctus Chrysostomus, ex eoque probat crucem Christi ex harum trium arborum lignis compactam fuisse, ut diximus lib. I *De cruce*, cap. 5, quod et Alexander hoc loco facit, Vulgata editio ita habet: *Gloria Libani ad te*

A deserto, totos quadraginta annos designavit, per virgam ea universa est exsecutus, monstrante per hoc summo illo legislatore, tanquam per notam non dubiam, omnia possibilia esse illi, qui credunt in eum, qui est crucifixus. Et quid de reliquis prophetis dicemus, qui omnes aperte venerabilem gloriosamque crucem, per quam salus toti mundo esset futura, palam prædicarunt? Quid enim clarius dici potest illo: «In cyparisso et picea, et cedro glorificare locum sanctum meum?» Postquam enim sancta et consubstantialis Trinitas in una suarum hypostaseon decrevisset humanam salutem per crucem operari, merito hæc salutis nostræ arma ex tribus lignis cooptavit. Locum vero sanctus ille est sancta atque universa Ecclesia, in qua omnes fideles vivificam crucem præferentes, glorificandam Trinitatem cum lætitia et gaudio celebrant.

Atque ita quidem ab ipso Adam usque ad Christum, omnibus, qui salvandi essent, iustitia, per venerandam crucem, obscure licet, ac velut per transennam, decernebatur. Quando vero venit plenitudo temporis gloriosi adventus divini Verbi in carne, tunc prorsus omnes suæ erga nos ingenitæ benevolentie thesauros aperuit, neque id propter operum nostrorum merita, sed tantum propter suam, quæ benefactorem decebat, bonitatem. Neque enim, quæ fuit in nos clementia, sustinuit Dei Filius usque in finem, hominem, diabolice malitiæ fraude oppressum, divexari; sed voluntate Patris et beneplacito Spiritus sancti, semper præsens existens, ac nullo loco circumscriptus, propter nos ac nostram salutem cœlos inclinavit atque descendit, non tamen a cœlis sejunctus, inhabitansque in utero sanctæ atque omni laude dignissimæ Virginis Mariæ, quæ antea anima pariter et membris omnibus fuerat a Spiritu sancto purificata, «Verbum caro factum est, et habitavit in nobis», non commiscens suam deitatem cum humanitate, Invariabile enim est atque immutabile Verbum Dei, sed uniens sibi in persona ex visceribus Deiparæ carnem, anima rationali et intellectuali instructam, sine confusione, mutatione, separatione, divulsione. Dictum est, *in persona*, quia Dei Verbum non est scititio homini conjunctum, sed ipsum Verbum perfectum manens in sua subsistentia, perfectam humanitatem assumpsit; unus semper existens Christus Filius Dei, Dominus et rex universorum.

Nascitur ergo ex puella nuptiarum experte de-

NOTÆ.

veniet, abies et buxus et pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis meæ.

(21) Ὅτε δὲ ἦλθε. Ab hoc loco omnia Pollux, usque ἐγενήθη δὲ, pag. seq. B, ubi ipse γένεσθαι τοῖνον, post quæ eadem rursus Pollux usque ad verbum περιέθετο.

(22) Omnia ab illo, ἀλλ' ἐνώσας, usque ad ἀλλ' αὐτὸς ὁ Λόγος τέλειος ὢν, addita sunt ex codice Cryptæ Ferratæ. Eadem Pollux.

scendente ex semine David atque Abrahæ, non imaginarie, sed vere, Deus verus, verus, inquam, cum assumpta natura, atque hinc proprie ac vere sancta Virgo Deipara habenda est, quæ sicut eum conceperat, ita etiam edidit. Nam sine corruptione concepit, et eo, qui Deo conveniens erat, modo peperit. Deus quippe erat, qui ex ipsa carnem suscepserat, neque ullis portis ad ingressum, aut ad egressum indigebat, sed ex ipsa vere natus est ille Emmanuel, perfectus in humanitate, unus etiam atque idem, in utraque natura existens, conservans in se diversarum concurrentium naturarum in unam eandemque personam sive hypostasim distinctionem et proprietatem.

Natus est igitur Dominus noster Jesus Christus, secundum carnem in Bethleem Judææ in diebus Herodis regis. Jam enim defecerant principes ex Juda, juxta prophetam, qui duraverunt usque ad Aristobulum quemdam sacerdotem summum, qui sibi etiam regium diadema imposuerat ¹⁴. Verum hunc acri obsidione postquam pressisset Pompeius Romani exercitus imperator, cum filiis vinctum Romanam misit, Judæisque vectigalia imponens, Hyrcanum, Aristobuli fratrem, summum sacerdotem declaravit ¹⁵. Ille vero amicitiam inivit cum quodam Antipatro Ascalonita, idolorum cultore, patre Herodis, quem et curatorem Palestinæ constituit. Erat vero Herodes hujus filius dexter strenuusque ad res gerendas, multosque latronum duces virtute sua compresserat. Hyrcano autem a Parthis capto, et Antipatro per dolum interfecto, nemineque, qui rebus præficeretur, existente, Herodes regnum invasit, magnam pecuniæ vim Romanis largitus, illisque socius effectus est ¹⁶.

Cum vero Augustus Cæsar in Ægyptum cum magno exercitu trajiceret ad bellum cum Cleopatra gerendum, ad quam tunc Ægypti regnum devenerat (quippe quæ ex gente erat Ptolemæorum), ipsi affuit, non ignavam operam navans, militibus pariter ac pecunia eum adjuvando. Tradidit autem Deus Cleopatram in Cæsaris manus, cessavitque Ægyptiorum imperium duodecimo anno imperii Augusti Cæsaris ¹⁷. Cæterum Romam reversus, Herodem, ut quem fidem sibi atque amicum expertus fuerat,

οὐσης ἐκ σπέρματος Δαυὶδ καὶ Ἀβραάμ, καταλήθειαν, καὶ οὐ κατὰ φαντασίαν, Θεὸς ὢν ἀληθινός, μετὰ τῆς προσλήψεως, καὶ διὰ τοῦτο κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία Παρθένος, ἥτις οὕτως αὐτὸν ἀπεκύησεν, ὥστερ δὴ καὶ συνέλαβεν αὐτόν. Ἀφθόρως γὰρ συνέλαβεν, θεοκρεπῶς καὶ ἐγέννησεν. Θεὸς γὰρ ἦν ὁ ἐξ αὐτῆς σαρκωθεὶς, καὶ οὐδαμῶς θύρας πρὸς τὴν εἰσοδὸν ἢ τὴν ἐξοδὸν ἐχρῆζεν. Ἄλλ' ὁ ἐξ αὐτῆς τεχθεὶς κατὰ ἀλήθειαν ὁ Ἐμμανουήλ, ὢν τέλειος (23) ἐν ἀνθρωπότητι, εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ὑπάργων ἐν ἑκατέρᾳ φύσει, σώζων ἐν αὐτῇ ἀεὶ τῶν συναβουσῶν φύσεων εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν τὸ διάφορον ἦτοι ἰδίωμα (24).

Ἐγεννήθη δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς (25) κατὰ σάρκα ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως. Ἦδη γὰρ ἐκλειοίπασιν οἱ ἐξ Ἰούδα ἀρχόντες, κατὰ τὴν προφητείαν, διαρκέσαντες ἕως Ἀριστοβούλου τινὸς ἀρχιερέως, ὅστις καὶ βασιλικὸν διάδημα περιέθετο. Ἀλλὰ τοῦτον πολιορκήσας Πομπήϊος ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς δέσμιον σὺν πατρὶ παρέπεμψεν εἰς Ῥώμην, καὶ ἐπιβαλὼν μέρους φόρου τοῖς Ἰουδαίοις Ὑρκανὸν, τὸν Ἀριστοβούλου ἀδελφὸν ἀνέδειξεν ἀρχιερέα. Οὗτος δὲ Ὑρκανὸς φιλικὴν ἤγεν πρὸς τινὰ Ἀντίπατρον Ἀσκαλωνίτην εἰδωλόδουλον, τὸν πατέρα Ἡρώδου, ὃν κατέστησεν ἐπίτροπον τῆς χώρας. Ἦν δὲ Ἡρώδης, υἱὸς αὐτοῦ, ἱκανὸς περὶ τὰ πράγματα καὶ πολλοὺς ληστάρχας κατέστειλεν τῇ ἀνδρείᾳ αὐτοῦ. Τοῦ δὲ Ὑρκανοῦ αἰχμαλωτισθέντος ὑπὸ Πάρθων, καὶ Ἀντίπατρου δολοφονηθέντος, καὶ μηδενὸς ὄντος τοῦ ἀντεχομένου τῶν πραγμάτων, ἐπαπήδησε τῇ ἀρχῇ ὁ Ἡρώδης πάμπολλα χρήματα δοὺς τοῖς Ῥωμαίοις, καὶ ὑπόσπονδος αὐτοῖς γενόμενος (26).

Αὐγούστου δὲ Καίσαρος ἀπάραντος εἰς Αἴγυπτον μετὰ στρατιᾶς ὅτι μάλιστα πλείστης, εἰς τὸν κατὰ Κλεοπάτρας πόλεμον, εἰς ἣν περιέστη τὰ τῆς ἀρχῆς Αἰγύπτου, οὖσαν γένος τῶν Πτολεμαίων, ὑπήντησε δὲ αὐτῷ Ἡρώδης παρέχων οὐ τὴν τυχούσαν λειτουργίαν ἐν τε στρατεύμασι καὶ χρήμασι (27). Παρέδωκε δὲ ὁ Θεὸς τὴν Κλεοπάτραν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Καίσαρος, καὶ οὕτως ἐπαύσατο ἡ κατ' Αἴγυπτον δυναστεία τῷ δωδεκάτῳ (28) ἔτει ἐπὶ τῆς βασιλείας Αὐγούστου Καίσαρος. Ἐπανερχόμενος δὲ

¹⁴ Lege Joseph lib. xiv Antiq. cap. 8. ¹⁵ Joseph. lib. xiv, cap. 17, 25; 19, 26. ¹⁶ Id. lib. 15, cap. 10; et lib. 1, de bello Judaico, cap. 15.

NOTÆ.

(23) Sch. τέλειος θεότητι καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι. Perfectus deitate, et perfectus in humanitate.

(24) Sch. ἰδιότητα.

(25) Ita Græci legunt, repugnante sancto Hieronymo, cujus hæc verba in cap. 11 Matthæi super illud: At illi dixerunt, in Bethleem Judææ: — Librarium hic error est, putamus enim ab evangelista primum editum, sicut in ipso Hebraico legitimus, Judææ, non Judææ. Quæ est enim aliarum gentium Bethleem, ut ad distinctionem ejus hic Judææ poneretur? Judææ autem idcirco scribitur, quia est alia Bethleem in Galilæa. Lege librum Jesu filii Nave. Josue xix. Si igitur, iudicio sancti Hieronymi, error est, ob causam aliam, in illo: In Bethleem Judææ; oportet etiam errorem esse in initio statim capitis, ubi Græci co-

dices: Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. Cum natus esset Jesus in Bethleem Judææ. Quod autem Alexander ait, Aristobulum fuisse ultimum ex Judæorum genere regem, id non simpliciter accipiendum est. Nam et post Aristobulum regnavit Hyrcanus frater ejus, et Antigonus filius Aristobuli. Quia tamen jam sub Hyrcano Herodes additum sibi ad regnum patefecit, Antigonusque profligavit, merito Aristobulus ultimus fuisse perhibetur.

(26) Eadem habet Julius ab illo, τοῦ δὲ Ὑρκανοῦ, usque, αὐτοῖς γενόμενος.

(27) Pro καὶ χρήμασι cod. Sch. καὶ ἀναλώμασι.

(28) Julius, καὶ τριτκαίδεκάτῳ.

ἐπὶ τὴν Ῥώμην ὡς εὐνοήσαντα τὸν Ἡρώδην μετὰ βουλῆς τῆς συγκλήτου ἀναδείκνυσαι βασιλέα τῆς Ἰουδαίας, περιθεὶς αὐτῷ καὶ διάδημα. Οὗτος δὲ ἐπιδὼς τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ Ἰουδαίῳ μὴ βουλομένῳ αὐτὸν δέξασθαι, ὡς ἀλλόφυλον ὄντα, πολλοὺς παρ' αὐτῶν κατέσφαξεν, λαφυραγωγῆσας τὴν πόλιν καὶ τὸ ἱερὸν, πονηρῶς δὲ χρῆσάμενος τῇ ἐξουσίᾳ, πάσας τὰς τῶν φυλῶν καὶ τῶν γενῶν αὐτῶν τὰς ἀναγραφὰς τὰς ἀπὸ τοῦ Ἑσδρά ἀνακειμένας πῦρ κατέκαισε, πρὸς τὸ μηκέτι γινῶναι τοὺς Ἰουδαίους, ἐκ ποίας πατριᾶς εἰσιν, ἐκ ποίας φυλῆς, καὶ τίνες εἰσιν οἱ αὐτόχθονες, καὶ τίνες οἱ λεγόμενοι γειῶραι (29), καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν ἰδίαν σφραγίδα ἐπέθετο, καὶ λοιπὸν ἀδεῶς ἀσήμερος τισὶν ἐπὶ χρήμασιν ἱκανοῖς τὴν ἀρχιερωσύνην ἐπίπρασκεν.

Ἐτους δὲ τεσσαρακοστοῦ δευτέρου Καίσαρος Αὐγούστου ἐξῆλθε παρ' αὐτοῦ δόγμα ὑπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Αὕτη ἡ ὑπογραφή πρώτη ἐγένετο, ὡς φησὶν ἱερὰ τῶν Εὐαγγελίων ἱστορία. Ταύτην δὲ τὴν ἀπογραφὴν ἤγουν φορολογίαν ὁ Καίσαρ ὡς εὐνοῦσά τινι καὶ μεγίστῃ τῆς συγκλήτου ἐνεχεῖρις Κυρινίῳ, ὃν κατέστησεν ἡγούμενον Συρίας ἥτοι τῆς Ἰουδαίας, ἐν ὑπατείᾳ τρισκαδεκάτῃ (30) Αὐγούστου καὶ Σουλανοῦ, καθ' ἣν ὑπάτειαν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη ἐν Βηθλέεμ τῆς Ἰουδαίας, κατὰ τὴν προφητείαν, τῷ τριακοστῷ καὶ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Ἡρώδου τοῦ Ἀντιπάτρου, τῇ πρὸ ὀκτῶν Καλανδῶν Ἰανουαρίων. Ἐπιφάνιος δὲ ὁ μέγας (31) καὶ ἱερὸς τῶν Κυπρίων ἐπίσκοπος, ἀγωνιστικῶς ἐπίσταται διαβεβαιούμενος, ὅτι πρὸ ὀκτῶ εἰδῶν Ἰανουαρίου γέγονεν ἡ ἀληθινὴ γένεσις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας. Οἱ δὲ λοιποὶ πάντες θεόσοφοι (32) διδάσκαλοι τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος, ὥρισαντο εἶναι τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Χριστοῦ τῇ πρὸ ὀκτῶ Καλανδῶν Ἰανουαρίων.

Ἀλλὰ πάντων μὲν τὰς χρήσεις ἐπὶ τοῦ παρόντος παραγαγὲν καιροῦ, παρέλκον ἡγοῦμαι. Οὐδὲ γάρ ταῦν περὶ τούτου ἡμῖν ὁ λόγος. Ἐνα δὲ ἐπίσημον διδάσκαλον παραγαγόν, ὃν καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς Ἐπιφάνιος παρήγαγεν, ὡς συνηγοροῦντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καταλείψω τοῖς ἐντυγχάνουσιν αἰρεῖσθαι τὸ ἄξιμον. Ἐφραίμ τοίνυν ὁ Σύρος, οὐχ ὁ τυχὼν καὶ αὐτὸς τῆς

A ex senatus decreto, Judææ regem declarat, diadema etiam imponens. Hic autem Hierosolymam ascendens, Judæisque, quod esset extraneus, eum admittere nolentibus, multos illico jugulavit, templumque diripuit, et potestate male abutens, omnes tribuum et familiarum descriptiones, ab Esdræ usque temporibus conservatas, combussit, ne cognosci amplius posset a Judæis ex quamvis patria prognati essent, ex qua tribu et quinam sint αὐτόχθονες, in terra illa sati, et in lucem editi, qui vero dicantur γειῶραι, adventitii et ascriptitii; stolam in suam potestatem redegit, ac de cætero sine metu, obscuris quibusdam, magno pretio, summi sacerdotii dignitatem vendidit.

B Quadragesimo autem secundo anno Cæsaris Augusti, exiit ab eo edictum, ut describeretur universus orbis. Hæc vero descriptio prima facta est, ut testatur sacra Evangeliorum historia, quam descriptionem, hoc est, census exactionem, Cæsar, ut benevolentissimo et maximo ex senatu Cyrenio demandavit, quem Syriæ, id est, Judææ præfecerat, consulu Augusti XIII et Sylvano tunc ejus collega; quo etiam consulu natus est Dominus noster Jesus Christus in Bethlehem Judææ, juxta prophetam, anno tricesimo tertio Herodis, Antipatri filii, ante diem octavum Kalendarum Januarii. Quamquam adversus hoc Epiphanius Cypriorum episcopus acriter insurgat, confirmans ante diem iduum Januariarum vere nativitatem Domini nostri Jesu Christi ex sancta Deipara ac semper virgine Maria accidisse. Cæteri vero omnes divini doctores sanctæ catholice et apostolicæ Ecclesiæ, uno velut ore definierunt natalem Christi fuisse diem octavum Kalendarum Januarii.

C Atque omnium quidem de hac re sententiam proferre superfluum in præsentiarum existimo; neque enim de hoc nobis sermo institutus est. Unum vero præ cæteris insignem doctorem adducens, quem etiam ipse Epiphanius testem laudat, tanquam sententiæ suæ adstipulatorem, lectori relinquam liberum, utrum, tanquam melius, eligere

²⁹ Luc. II, 1 seqq.

NOTÆ.

(29) De his, quæ hoc loco Alexander scribit, consule Nicephorum lib. I *Eccles. hist.* cap. 9; et Eusebium, lib. I *Hist. Ecclesiast.* cap. 7. Sunt autem γειῶραι iidem, qui γέωρες, terræ seu agrorum custodes, γεωφύλακες, μέτοικοι, πάροικοι, ἀδναῖ, inquilini; γεῶρας exponit Hesychius γείτονας ἐξ ἄλλου γένους, qui apud Israelitas vocantur προσήλυτοι, item τοὺς περὶ τὴν γῆν διακονομένους, qui *terram colunt*. Exod. XXI: Ἐν τε τοῖς γεῶραις καὶ αὐτόχθοις τῆς γῆς, ἀδναῖς et indigenis terræ. Ubi Theodoretus: γεῶραν τὸν προσήλυτον προσηγόρευεν. Georam nominavit proselytum. Ab illis verbis, ἐπανεργόμενος, eadem Pollux.

(30) De consulibus, sub quibus natus Dominus vide illustriss. Baronium, in *Apparatu ad Annales ecclesiasticos*. Ipse Cassiodorus sequitur, existiman-

tem Christum natum esse eoss. Cornelio Lentulo, et Valerio Messala seu Messalino, circumcismum autem Kalend. Januarii, quibus Augustus consulatum decimum tertium inierit, collega Plautio Sylvano. Cum Alexandro facit Epiphanius in *Panario*, hæres. 54, et ex recentioribus Onuphrius, *Comment. Fast.* lib. II. De anno imperii Augusti et regni Herodis lege eundem Baronium. Eadem verba sunt Pollucis et Alexandri inde: Ἐτους δέ, usque κατὰ τὴν προφητείαν.

(31) Eadem, quæ Epiphanii, fuit opinio Egyptiorum existimantium Christum natum esse sexto die Januarii. Refellit hanc sententiam non modo Ephræm citatus ab Alexandro, sed et sanctus Hieronymus in cap. I Ezech.

(32) Sch. θεοφύροι Πατέρες καὶ, etc.

voluerit. Ephræm igitur Syrus, non vulgaris et ipse pietatis doctor, in sermone, qui est de lucis victoria, ita inquit : « In læto Xanico mense conceptio læti fructus atque lucis facta est ; tunc celeriter discurrens caligo, non potuit illustrem ejus conceptionem obscurare. » Et post alia : « In antro nata est lux, quæ nostras dissipavit tenebras ; mense, quo tenebræ desinunt, orta nobis est lux illa intelligibilis mobilisque. Conceptionis autem ejus mensis aperuit nobis figuram, cujus Moyses in scriptis suis meminit, nativitatis vero ejusdem mensis similiter nobis illius figuræ mysterium declaravit. »

Nascitur igitur Dominus noster Jesus Christus in Bethleem Judææ, quadagesimo secundo anno imperii Augusti Caesaris, consulatu supra dicto : anno vero trigesimo tertio Herodis Antipatri filii ; a subjugata porro Ægypto anno tricesimo, ante diem octavum Kalendarum Januariatum, ut Patrum habet traditio, quando Magi venerunt Hierosolimam, quærentes, qui jam natus erat, Regem, cujus stella ab Oriente eis usque ad Judæam iter monstraverat. Cum autem jam in civitatem regiam accederent, stellamque itineris ducem amississent, solliciti, ex incolis de nato puero quæsi-verunt, cælestem simul illis viæ ducem commemorantes. Herodes vero cum sagax et solers esset, intellectis his, statim animadvertit signum hoc nequaquam humanum esse. Etenim cum Hierosolymis quamplurimi antea reges nati fuissent, nunquam ob quemquam eorum stella in Oriente apparuerat. Interrogatis igitur diligentissime Scribis, ex prophetia discit, in Bethleem nasci Christum oportere. Vocatis itaque clam Magis, summo studio eos de ortu stellæ interrogavit, eosque dolo abs se dimisit, maxima, ut par erat, dona decernens, ut postquam puerum invenissent, sibi id renuntiarent. Cæterum simul atque illis iterum pristinus ille viæ index apparuisset, maxima cum lætitia ipsius ductum sunt secuti in Bethleem, inventoque tot sibi votis expetito Rege, cumque donis suis venerati, per aliam viam, ut ab angelo jussi erant, in terram suam reversi sunt.

Tunc etiam Joseph, divino monitu, in Ægyptum cum puero ac matre ipsius profugit, ubi etiam usque ad obitum Herodis remansit. Colliguntur autem ab adventu Magorum et illusionem Herodis usque ad reditum in regionem suam anni duo. Tunc Herodes incensus ira, infantium cædem aggressus est, tricesimo quinto regni sui anno. Statim vero divina super eum incidit indignatio, multisque et gravissimis morbi malis excruciat, e vita discessit, postquam triginta et octo annos regni gubernacula tenuisset. Reliquit autem quatuor filios regni sui atque improbitatis heredes. Tunc itaque Joseph, ex divino præscripto, cum puero ac matre ex

Εὐσεβείας διδάσκαλος, ἐν τῇ εἰς τὴν νίκην τοῦ φωτός λόγῳ ὡδὲ φησιν· « Ἐν τῷ Ξαντικῷ δὲ τῷ φαιδριῷ σύλληψας τοῦ φαιδριῷ καρποῦ καὶ φωτός· τότε δὴ δραμὸν ὀξέως τὸ σκότος οὐκ ἴσχυεν ἀμαυρῶσαι· τὴν φωτεινὴν σύλληψιν. » Καὶ μεθ' ἑτέρα· « Ἐν τῷ σπηλαίῳ γέγονεν ἡ γένεσις τοῦ φωτός, τοῦ τὸ ἡμέτερον σκότος διασκαδάσαντος. Καὶ τῷ μηνὶ ἐν ᾧ λαίπεται τὸ σκότος ἀνέτειλεν ἡμῖν φῶς νοσητὸν καὶ κινητικόν (33). Ὁ τῆς συλλήψεως αὐτοῦ μὴν ἡρμήνευσεν ὁμῖν τὸν τύπον, ὃν Μωϋσῆς διὰ γραμμάτων ἐμήνυσε· καὶ ὁ μὴν τῆς γενέσεως αὐτοῦ ὁμοίως ἐδήλωσεν ἡμῖν τὸ μυστηρίον. »

Γεννᾶται τοίνυν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας τῷ τεσσαρακοστῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς βασιλείας Αὐγούστου Καίσαρος, ἐν ὑπατείᾳ τῇ προεγγραμμένῃ, ἔτους δὲ τριακοστοῦ τρίτου Ἡρώδου τοῦ Ἀντιπάτρου, ὑποταγῆς δὲ Αἰγύπτου τριακοστῷ ἔτει, τῇ πρὸ ὀκτὼ Καλανδῶν Ἰανουαρίων κατὰ τοὺς Πατέρας, ὅτε καὶ οἱ Μάγοι παρεγένοντο εἰς Ἱερουσόλυμα, ζητοῦντες τὸν τεχθέντα βασιλέα, οὗ καὶ ὁ ἀσθὴρ ἀπὸ Ἀνατολῶν ὠδήγησεν αὐτοὺς ἕως τῆς Ἰουδαίας. Ἐπιθάντες δὲ τῇ βασιλευσούσῃ πόλει καὶ τὸν ὁδηγὸν ἀπολέσαντες, θρηνοῦντες ἠρώτων τοὺς αὐτόχθονας, γνωρίζοντες αὐτοῖς καὶ τὸν οὐράνιον ὁδηγόν. Ὅθεν ἀκούσας ὁ Ἡρώδης, δεινὸς ὢν, συνήκεν μὴ εἶναι τὸ σημεῖον ἀνθρώπινον. Πολλῶν γάρ, φησὶ, γεννηθέντων ἐν Ἱερουσαλὴμ βασιλέων, ἐπ' οὐδενὶ τούτων ἀσθὴρ ἐφάνη ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐμπόνως οὖν ἐρωτήσας τοὺς Γραμματεῖς μαθᾶναι ἐκ τῆς προφητείας, ὅτι τὸν Χριστὸν εἰς τὴν Βηθλεὲμ καὶ λαθρα καλέσας τοὺς Μάγους ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀστέρος (34), καὶ ὅλην ἀπέστειλεν αὐτοὺς, ταξάμενος αὐτοῖς, ὡς εἰκὸς, δωρεὰς μεγίστας, ὅπως ἐπὶ αὐρῶσι τὸ παιδίον, ἀπαγγέλωνσιν αὐτῷ. Ὡς δὲ πάλιν ἐφάνη αὐτοῖς ὁ πάλαι καθοδηγὸν αὐτοὺς, μετὰ χαρᾶς μεγάλης τοῦτ' ἠκολούθησαν ἕως Βηθλεὲμ, καὶ εὐρόντες τὸν ποθεύμενον βασιλέα, καὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν ἐν δώροις, ἐχρηματίσθησαν ὑπὸ ἀγγέλου, καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν.

Τότε καὶ ὁ Ἰωσήφ, κατὰ τὸ θεῖον πρόσταγμα, φεύγει εἰς Αἰγύπτον μετὰ τοῦ παιδίου καὶ τῆς μητέρας αὐτοῦ, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευταίας Ἡρώδου. Συνάγονται δὲ ἐκ τῆς ἀφίξεως τῶν Μάγων καὶ τοῦ ἐμπαιγμοῦ τοῦ Ἡρώδου καὶ τῆς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ἐπανόδου ἑτῆ δύο. Τότε θυμωθεὶς ὁ Ἡρώδης τὴν μισοφονίαν τῶν νηπίων εἰργάσασθαι τῷ τριακοστῷ πέμπτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτει. Εὐθέως δὲ μετήλθε ἱερέατος ὁργὴ ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἐν ἀρρώστιας πονηραῖς ἐξεταζόμενος κατέστρεψε τὸν βίον, τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη κρατήσας τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. Κατέλιπε δὲ τέσσαρας υἱοὺς διαδόχους τῆς αὐτοῦ βασιλείας τε καὶ πονηρίας. Τότε δὴ διὰ προστάγματος

NOTÆ.

(33) Sch. tantum, φῶς νικητικόν. Paulo post ὁ γὰρ συλλήψεως αὐτοῦ μὴν ἡρμήνευσι.

(34) Pollux τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἀστέρος ἐπιστολῆς.

Κυρίου ἐπαγγέθεν ἐξ Αἰγύπτου Ἰωσήφ μετὰ τοῦ παι-
δίου καὶ τῆς μητέρας, αὐτοῦ ὄντος τετραετοῦς, καὶ
κατέφκησεν εἰς Ναζαρέτ, Ἀρχελάου τετραρχούντος
τῆς Ἰουδαίας. Οὕτω γὰρ ἐκαλοῦντο οἱ τοῦ Ἡρώδου
υἱοί, Ἀρχέλαος οὗτος, καὶ Ἡρώδης, καὶ Φίλιππος καὶ
Λυσανίας, διὰ τὸ ἕκαστον αὐτῶν ἔχειν τέταρτον μέρ-
ος τῆς βασιλείας. Τῷ δὲ ὀγδόῳ ἔτει (35) τῆς βασι-
λείας Ἀρχελάου, ἤρξατο ὁ Κύριος ἐν τῷ ἱερῷ διδά-
σκειν, ἐλθὼν ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, ὧν ἐτῶν δώ-
δεκα κατὰ τὴν σωματικὴν ἡλικίαν. Καταλθὼν δὲ μετὰ
τῶν κατὰ χάριν γονέων αὐτοῦ εἰς τὴν Ναζαρέτ, μετὰ
οὐ πολλὸ ὁ Ἰωσήφ τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, νομιζό-
μενος ὑπὸ πάντων εἶναι πατὴρ τοῦ Κυρίου.

Διαρκέσας δὲ ὁ Ἀρχέλαος ἔτι ἑνιαυτὸν ἕνα κα-
τέλυσε τὸν βίον μὴ καταλείψας κληρονόμον. Αὐγού-
στος δὲ ὁ Καίσαρ πενήτηκοντα ἔξ ἡμῶν ἑνιαυτοῦς
πληρώσας ἐτελεύτησε, παραδούς τὴν βασιλείαν Τι-
βερίῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. Ἦν δὲ ὁ Κύριος τότε ἐτῶν δεκα-
πέντε. Τιβέριος δὲ ὁ Καίσαρ γνήσιον φίλον ἔχων τὸν
Πιλάτον, ἡγούμενον τῆς Ἰουδαίας ἀπέστειλε, καὶ ἦν
ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς τοῦ Καίσαρος. Ἐν ἔτει δὲ πέμ-
πτῳ καὶ δεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος,
κατὰ τὴν τοῦ Εὐαγγελίου φωνήν, ἦλθεν Ἰωάννης
κατὰ ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ κηρύσσειν βάπτισμα με-
τανοίας ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἐβαπτίσθη ὁ Κύριος
ὑπ' αὐτοῦ, ὧν ἐτῶν τριάκοντα, καὶ ἤρξατο τῆς κατὰ
τὸ Εὐαγγέλιον πραγματείας.

Ἦν δὲ Ἡρώδης κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκβαλὼν
τὴν ἰδίαν γυναῖκα, θυγατέρα οὖσαν Ἀρετὰ τοῦ βοσι-
λέως Ἀραβίας, περὶ οὗ ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Κοριν-
θίους ἐπιστολῇ μνησθὲν ἐποίησατο, καὶ λαβὼν Ἡρώ-
διδαν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐτι-
ζώντος αὐτοῦ. Ὁ δὲ κήρυξ τῆς ἀληθείας Ἰωάννης ὁ
Βαπτιστής, μὴ φέρων τὴν ἀτοπίαν, σφοδρῶς τοῖς
ἐλέγχους ἐπῆλθε τῷ Ἡρώδῃ. Ὁ δὲ ἀκατασχέτῳ θυμῷ
ληφθεὶς, χαρίζομενος τῇ μοιχαλίδι τὴν παρῆρσιαν, τὸν
προφήτην ἀπεκεφάλισεν, ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν τὴν
δίεσιν εἰσπαρέξατο τὸν τολμηθέντων. Ἦ γὰρ γυνή
αὐτοῦ ἀτίμως διωχθεῖσα ἐπορεύθη πρὸς τὸν Ἀρέταν
τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ τὴν βίαν ἀπωδύρετο. Ὁ δὲ,
ὡς ὑβρισμένης τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, συναγαγὼν
πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὸν εἰς πόλε-
μον, καὶ κατέκοψε πάντα τὰ στρατεύματα αὐτοῦ,
καὶ τὴν χώραν αὐτοῦ πῦρ παραδούς ἡχμαλώτευσεν.
αὐτοῦ.

Ἐν ἔτει δὲ ὀκτῷ καὶ δεκάτῳ Τιβερίου Καίσαρος, ὁ
Ἡρώδου δὲ εἰκοστῷ, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλά-
του τῆς Ἰουδαίας, γέγονε τὸ σωτήριον πάθος πρὸ
δεκατριῶν Καλανδῶν Ἀπριλλίων. Πέπονθε δὲ ὁ Κύ-
ριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἰκουσίους,
θεὸς ὢν ἀληθινὸς καὶ ἀνθρώπος, τῶν ἐν αὐτῷ δύο

Ægypto rediit, eum puer jam quadriennis esset, habi-
tauitque in Nazareth, Archelao Judææ tetrarchiam
obtinente. (Tetrarchæ enim vocabantur Herodis
filii Archelaus iste, Herodes, Philippus et Lysanias,
quod cuique quarta pars regni assignata erat.) Octa-
vo autem regni ipsius anno cœpit Dominus in tem-
plo, docere veniens in medium doctorum, annos ha-
bens jam duodecim secundum corporalem ætatem,
rediitque in Nazareth cum illis, qui per gratiam pa-
rentes ejus esse meruerant. Nec multo post obiit
Joseph, ab omnibus pater Domini existimatus.

Archelaus vero, postquam unum adhuc annum
superstes fulset, etiam e vivis discessit, nullam
hæredem relinquens. Augustus item, quinquaginta
sex annis cum dimidio expletis, mortuus est Tiberio
filio regnum tradens, eratque tunc Dominus anno-
rum quindecim. Cumque Tiberius summo amore
Pilatum prosequeretur, eum, ut Judææ præset, misit,
atque ibi commoratus est usque ad Cæsaris mortem.
Cæterum anno decimo quinto Tiberii Cæsaris, juxta Evangelii testimonium, venit Joannes
ex divina revelatione, baptismum pœnitentiæ an-
nuntians per universam Judæam, a quo etiam Do-
minus baptizatus est, annorum jam triginta, quæque
ad Evangelii negotium spectant, est auspicatus ¹⁸.

Juxta idem tempus Herodes conjugem a se expulit,
quæ erat filia Aretæ regis Arabiæ, cujus meminit
Paulus in Epistola ad Corinthios ¹⁹, acceperatque
Herodiadem Philippi fratris sui uxorem, ipso adhuc
vivo. Præco autem veritatis Joannes Baptista, non
ferens tantam rei improbitatem, palam Herodem
sceleris coarguit. Ille impotentia animi victus, adul-
teræ gratificans, prophetam capite truncavit. Verum
non diu tam nefarii ausus poenam effugit. Uxor
enim ejus ita turpiter ejecta ad Aretam patrem
confugit, injuriæque sibi illatæ conquesta est,
qui, ut filiam injuria affectam ulcisceretur, omni
populo suo congregato contra ipsum in certamen
descendit, omnemque ejus exercitum delevit, ter-
ramque ejus igne vastans subjugavit. Sed ne sic
quidem Herodes improbitati modum posuit ²⁰.

Ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐπαύσατο ὁ Ἡρώδης τῆς πονηρίας

Anno autem decimo octavo Tiberii Cæsaris, He-
rodis vero vicesimo, presidente Judææ Pontio Pilato,
salutaris Christi passio est perpetrata, decimo tertio
Kalendas Aprilis. Passus est autem Dominus noster
Jesus Christus, pro nostra salute, sponte sua ac
voluntate, Deus verus atque homo existens, duobus

¹⁸ Luc. iii, 1 seqq. ¹⁹ II Cor. xi, 32. ²⁰ Hegesipp. lib. ii, c. 12; Joseph. lib. xviii, cap. 7.

NOTÆ.

(35) Sch. τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη διακρατήσας ἐν
τῇ ἀρχῇ. Triginta et septem annos regnum tenuit.
Quæ lectio, si non Alexandro, ac certe veritati
conformior est. Ita et Pollux. Lege Bar. tom. I
anno Christi VIII. Quod subditi Alexander, Christum
ex Ægypto reversum fuisse quadriennem, Epipha-

nium sequitur, qui idem tradidit lib. i, tom. I,
cap. 21 Panarii, quorum sententia Christus duos
tantummodo annos in Ægypto mansit, quod aliis
non placet. Vide Baron. loc. cit. quem et de aliis,
quæ Alexander narrat, consulas licet.

in ipso naturis, nullam partitionem aut divisionem recipientibus. In cruce enim atque in sepulcro indivisibilis utrumque naturarum œconomia permansit, in quibus unus et solus Dominus Jesus Christus, unicus Filius ac Verbum Dei vivi agnoscitur. Et quandoquidem crux in universo gloriosa existiterat, cunctaque in modum crucis condita fuerant, sicut supra demonstratum est, recte Dominus crucis mortem sustinere voluit, ut suo sanguine omnia sanctificaret, nosque a maledictione legis redimeret, et a potestate diaboli vindicaret, ex ejusque tyrannide atque omni prorsus corruptione liberos assereret. Mortuus itaque pro nobis vere, et non imaginarie, est Dominus, in crucem actus, sub Pontio Pilato præsidente, et sepultus, resurrexitque tertia die secundum Scripturas vere, undecimo Kalendas Aprilis, sub æquinoctium vernal, non tamen ipsa delitate in aliquam passionem aut mortem incidente, nequaquam (absit ab omni Christiano hujusmodi opinio: omnis namque passionis expers est, quidquid divinum est, atque immortale), sed potius præsens constitit unitæ sibi secundum subsistentiam carni ejusdem essentiae, atque iisdem passionibus atque afflictionibus subjectæ, quibus et nostra, et certa tantum dispensatione, ea quæ carnis sunt, sibi ascivit: concilians etiam nobis per mysticas illas epulas veri corporis et sanguinis, rationalis istius Agni, Christi Dei nostri, peccatorum nostrorum remissionem vitamque perpetuam.

Perfecto igitur crucis resurrectionisque mysterio, Judæi, Domini interemptores contra seipsum, in propriamque perniciem apud semetipsos exquisierunt, quomodo tam stupendum miraculum occultarent. Pilatum magna vi pecuniæ onerant, atque persuadent, ut sepulcrum sigillo consignaret, et militum præsidio custodiri imperaret. Deus vero illis omnia hæc facere permisit, ut quibus ipsi in malum abutebantur, ipse magis veritatem confirmaret. Nisi enim sepulcrum custodiri jussisset, forte dicere potuissent, licet falso et mendaciter, a discipulis furto sublatum fuisse, nunc vero cum

φύσεων μηδαμῶς ἐπιδεχομένων μερισμὸν ἢ διαίρεσιν. Ἐν σταυρῷ γὰρ καὶ ἐν τάφῳ ἀμέριστος ἔμεινε ἡ οἰκονομία τῶν δύο φύσεων, ἐν αἷς γνωρίζεται ὁ εἷς καὶ μόνος Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ ζῶντος Θεοῦ. Καὶ ἐπειδὴ περ ἐν τῷ παντὶ ὁ σταυρὸς ἐνδοξος καὶ τὸ πᾶν σταυροειδῶς ὑπῆσθη, καθὼς προλαβὼν ἀπέδειξεν ὁ λόγος, εἰκότως (36) ὁ Κύριος τὸν διὰ σταυροῦ ὑπέμεινε θάνατον, ἵνα διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἰδίου ἀγάσῃ τὰ σύμπαντα, καὶ ἐξαγοράσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, καὶ ἐλευθερώσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς καταδυναστείας τοῦ διαβόλου καὶ λυτρώσῃται ἡμᾶς ἐκ τῆς τυραννίδος καὶ φθορᾶς. Ἀπέθανεν οὖν ὑπὲρ ἡμῶν ἀληθῶς καὶ οὐ κατὰ φαντάσιαν ὁ Κύριος (37), σταυρωθεὶς ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐτάφη, καὶ ἀνέστη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς, ἀληθῶς, τῇ πρὸ δεκαμιάς Καλανδῶν (38) Ἀπριλλίων κατὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν, οὗ τῆς θεότητος αὐτοῦ καταπεσούσης εἰς πάθη καὶ θνήσιν (μὴ γένοιτο· ἀπίοι γὰρ καὶ ἀπέστω ἀπὸ παντὸς τοῦ Χριστιανοῦ τὸ τοιοῦτο φρόνημα, ἀπαθὲς γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀθάνατον), συμπαρούσης δὲ μᾶλλον τῇ ἐκνοθείᾳ αὐτῇ καθ' ὑπόστασιν ὁμοουσίῃ ἡμῖν καὶ ὁμοιοπαθεῖ σαρκί, καὶ οἰκειομένης τὰ τῆς σαρκὸς πάθη οἰκονομικῶς, καὶ δωρομένης ἡμῖν, διὰ τῆς μυστικῆς βρώσεως τοῦ ἀληθινοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ λογικοῦ Ἀμνοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, ἀφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ ζωὴν αἰώνιον.

Τὸ δὲ κατὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὴν ἀνάστασιν μυστήριον ἐπιτελέσαντες (39) οἱ κυριοκτόνοι Ἰουδαῖοι εἰς ἑαυτοὺς ἰδραματούργουν, ὅπως κρύψωσι τὸ θαῦμα. καὶ πρῶτον μὲν χρήμασιν ἱκανοὶς πείθουσι τὸν Πιλάτον σφραγισθῆναι τὸν τάφον καὶ φυλαχθῆναι ὑπὸ τῆς τῶν στρατιωτῶν κουστῶδας. Ὁ δὲ Θεὸς συνεχώρησεν αὐτοῖς πάντα ποιεῖν, ἵνα δι' ὧν αὐτοὶ κακοῦργοῦσι, μᾶλλον συνιστῶσι τὴν ἀλήθειαν. Εἰ γὰρ μὴ ἐφύλαξαν, εἶχον ἂν εἰπεῖν, εἰ καὶ ψευδὲς τὸ λεγόμενον, ὅτι ἐκλάπη ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Νῦν δὲ μετὰ τοσαύτης ἀσφαλείας περικαθίσταντες τῷ τάφῳ, ἀναμφίβολος ἡ ἀνάστασις γέγονε, τῶν στρατιωτῶν

NOTE.

(36) Omnia ab illo εἰκότως usque ad illa, ἡμᾶς ἐκ τῆς τυραννίδος, addita sunt ex codice Cryptæ Ferratæ.

(37) Sch. cod. additur, σαρκὶ κατὰ τὰς σάρκας, post vocem Κύριος,

(38) Ita habet cod. Bav. ita et Schottii; sed Cryptæ Ferr. cod. πρὸ ὀκτῶ καλανδῶν, ut et supra loco δεκατριῶν καλανδῶν habet ὀκτῶ, sed lectio hæc non potest subsistere, alioquin Dominus, secundum Alexandri opinionem, eodem die passus esset et resurrexisset, nempe viii Kalend. Apriles, hoc est 25 die Martii. Quo die, licet multi veterum dicant, Dominum crucifixum esse, et in cruce spiritum emisisse, nemo tamen vere simul affirmare potest, Christum eodem die resurrexisse. Lego igitur supra quidem, πρὸ δεκατριῶν, hic autem τῇ πρὸ δεκαμιάς, ut Christus Dominus ex Alexandri sententia inortuus sit xiii Kalend. Aprilis, hoc est, 20 die, et resurrexerit undecimo Kal. Aprilis, hoc est 22

die Martii, qui est tertius ab obitu; sic enim omnia sibi constant. Theophilus Cæsariensis episcopus in concilio Cæsariensi, sub Victore Rom. Pontifice, teste Bedæ lib. *De æquinoctio verno*, ita vel dixit, vel scripsit: *Passus namque Dominus est xi Kalend. Aprilium, qua nocte a Judæis traditus est, et vii Kalendas resurrexit.* Ex cuius sententia dicendum est, Christum a proditore venditum 22 die Martii; crucifixum 1x Kalend. Apriles, hoc est 24 die Martii, et resurrexisse 26 die Martii. Pollux ita: *Γέγονε τὸ σωτήριον πάθος πρὸ δεκάτῃ τρίτῃ (δεκάτης τρίτης) Καλανδῶν Ἀπριλλίων, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνίστη μὴν Μαρτίου κβ'.* Ita ut ex Pollucis sententia Dominus sit mortuus 20 Martii, et resurrexerit 22 ejusdem. Confirmat ergo Pollux emendationem nostram.

(39) Sch. τοῦδε κατὰ τὸν σταυρὸν καὶ τὴν ἀνάστασιν μυστηρίου ἐπιτελεσθέντος, etc.

πανταχοῦ τὸ θαῦμα κηρυττόντων, καίπερ λαβόντες ἐκ τῶν ἀρχιερέων χρήματα οὐκ ὀλίγα. stupendam promulgantibus, licet, ut tacerent, a conducti.

Τοῦ δὲ Κυρίου ἀναληφθέντος καὶ θαυμάτων μεγίστων (40) ἐπιτελουμένων ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ διὰ τῶν ἱερῶν ἀποστόλων, πάλιν διεπρίοντο ἐν αὐτοῖς οἱ ἀρχιερεῖς, λέγοντες· Τί ποιήσομεν; ὅτι μὲν γὰρ σημεῖα καὶ τέρατα μεγάλα ἐπιτελοῦνται διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, πᾶσι φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεόν διανεμηθῇ εἰς τὰς μετέπειτα γενεάς, δεῦτε κρύψωμεν τὸν τόπον τῆς ταφῆς αὐτοῦ. Ἐάν γὰρ ἴωσιν οἱ λαοὶ κενὸν τὸν τάφον, πάντες πιστεύουσιν εἰς αὐτόν. Τότε ἐκέλευσαν χωρῆσαι τὸν τάφον καὶ τὸν τόπον τοῦ Κρανίου, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ὁ ἀγιώτατος σταυρὸς, τὰ τῆς σωτηρίας σημεῖα λήθῃ παραδοῦναι φιλονεικούντες. Καὶ αὕτη μὲν ἐστὶν ἡ κακίστη συμβουλή τῶν παρανόμων Ἰουδαίων. Ὁ δὲ Θεὸς πάντα συνεχώρησεν αὐτοῖς ποιῆσαι, σαφῶς οἰκονομῶν τὰ μέλλοντα. Ἐπειδὴ γὰρ ἐμελλεν ἡ πόλις ἐρημωθῆναι καὶ πυρὶ παραδοθῆναι, συνεχώρησεν ὁ Θεὸς κρυθῆναι πρὸς ὀλίγον τὸ ζωοποιὸν ξύλον καὶ τὴν ἐνδοξον ἀνάστασιν, ἵνα μὴ ἐν τῇ ἀναστάσει ὑπὸ Ἰουδαίων καὶ ἐθνῶν πυρὶ οἱ τόποι παραδοῶσιν· ἥξει γὰρ ἐν τῷ δέοντι καιρῷ μετὰ δόξης πολλῆς ἀναδειχθῆσθαι μέλλοντα.

Ὁ δὲ Πιλάτος πάντα τὰ πεπραγμένα ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ἀνήγαγε τῷ Καίσαρι, καὶ ὅτι ὁ σταυρωθεὶς Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος Χριστὸς, ἀνέστη τριήμερος, καὶ θαυμάσια μεγάλα ἐπιτελοῦνται ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Τιβέριος δὲ ἀκούσας ταῦτα καὶ θαυμάσας, ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ καὶ ἐβούλετο παραχρῆμα τοῦτον διὰ βασιλικοῦ τύπου ἀναγορεύσαι Θεόν. Ἀντεπράχθη δὲ ὑπὸ τῆς ἰδίας συγκλήτου, μωρίαν ἡγησαμένης τὸν λόγον τοῦ σταυροῦ. Ὁ δὲ Καίσαρ ἐκράτει τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ τοὺς διαβάλλουσι Χριστιανούς ἐλεθρον ἤπειλυν. Μαθὼν δὲ ὅτι Ἡρώδης συνήνεσεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι διὰ τῆς ἀθεμίτου αὐτοῦ μοιχείας τῆς εἰς τὴν Ἡρωδιάδα κακὰ πολλὰ ἐγένετο κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ ὅτι Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν, ἀνδρὰ δίκαιον ὄντα, διὰ τὸν ἐλεγχον τῆς παρανομίας ἐφόνευσε, λίαν ἠγανάκτησε. Καὶ αὐτὸν δέσμιον μετὰ τῆς μοιχαλίδος εἰς Ῥώμην ἀπενεχθῆναι ἐκέλευσε, καὶ γυμνῶσας αὐτὸν τῆς ἀρχῆς καὶ δημεύσας, σὺν τῇ Ἡρωδιάδι παρέπεμφεν ἐξόριστον εἰς Ἰσπανίους (41), κακέισε τὸν βίον χαλεπῶς κατέστρεψε. Τὴν δὲ κακῶς ὀρχησαμένην κόρην κατέπιεν ἡ γῆ, ἐπὶ ζωῆς τῆς γεννησαμένης ἐχίδνης.

Ἀπέθανε καὶ Τιβέριος βασιλεύσας ἑτη κθ', καὶ ἐθαύλευσε Γάιος αὐτ' αὐτοῦ ἑτη τέσσαρα. Οὗτος ἦν ἀν-

A tanta cura sepulcrum obsederint, haudquaquam dubia resurrectio evasit, militibus ubique rem tam summis sacerdotibus non parvo pretio fuissent

Postquam autem Dominus in cœlum assumptus fuisset, et maxima miracula in nomine ipsius a sanctis apostolis designarentur, rursus summi sacerdotes furore correpti sunt, dicentes : Quid faciemus ? signa enim mirandaque prodigia, in nomine Jesu, ab ejus discipulis fieri omnino clarum est, neque enim id negare possumus ; verum ne amplius id in futuras generationes diffundatur, venite, occultemus locum sepulture ejus. Si enim populi viderint vacuum sepulcrum, omnes credent in illum. Tunc jusserunt obrui sepulcrum locumque Calvarie, in quo sanctissima crux jacuerat, hæc salutis signa oblivioni mandare contententes. Atque hoc fuit pessimum prævicatorum Judæorum consilium. At vero Deus cuncta ab illis fieri permisit, prudenter interim futura disponens. Quandoquidem civitas jam erat devastanda, atque igni conflagratura, concessit Deus vivificum lignum locumque gloriose resurrectionis ad exiguum tempus occultari, ne in tanta rerum confusione a Judæis vel gentilibus igni hæc loca traderentur ; quæ tempore opportuno magna gloria erant revelanda.

Jamque Pilatus ad perpetuam rei memoriam cuncta, quæ de cruce acciderant, ad Cæsarem transmiserat, nempe Jesum qui dicebatur Christus, postquam eum cruci suffixissent Judæi, tertia die resurrexisse, quodque stupenda quædam ac portentosa in ejus nomine fierent ²¹. Quæ Tiberius audiens, admiratusque, Domino credidit, statimque eum decrevit, more regio, Deum declarare, cui hac in re a senatu repugnatum est, stultitiam existimante, quæ de cruce ferebantur. Cæsar tamen fixam sententiam in animo suo retinuit, mortem interminatus, quicumque Christianos aliqua calumnia impetere ausi essent ²². Cumque intellexisset Herodem etiam in mortem Christi consensisse, et propter nefarium ejus adulterium, mala quam plurima evenisse in Judæa, et Joannem Baptistam, virum justum, quod ipsum improbitatis suæ coarguisset, occidisse, vehementi in ipsum ira concitatus est, vinctumque Romam cum adultera perducere jubet, regnoque exuens, bonaque ejus proscribens, una cum Herodiade, exilio multatum, in Hispanias misit, ubi in summis rerum angustiis vitam finivit. Puellam autem, quæ scelerate ac nefarie tripudiaverat, terra absorpsit, viva adhuc vipera illa, quæ illam pepererat ²³.

Moritur autem Tiberius, rerum potitus annos viginti duos, et pro eo in imperium successit Caius,

²¹ Tertull. Apol. cap. 5. ²² Aliter Joseph. lib. xviii, cap. 9. ²³ Hegesip. lib. xxxii ; Niceph. lib. 1, c. 20.

NOTÆ.

(40) Θαυμάτων μεγίστων, et seqq. ex Polluce omnia, usque ad ἀναδειχθῆσθαι μέλλοντα.

(41) Pollux εἰς Σπανίους.

annos quatuor, vir austerus et maxime superbus; A eorum hoc Pilatus accusatus, Romam venit, ut causam diceret, atque eo miseriarum venit, ut sui ipsius homicida efficeretur. Judei vero quotidie in majores rerum perturbationes confusionemque devolvebantur, ut innumeri eorum a Romanis interficerentur. Cæsar autem alium Herodem, Aristobuli filium, nomine Agrippam, regem Judææ declaravit, in eum unum omnes tetrarchias conferens. Hic multis gravissimisque malis discipulos Christi affecit. Jacobum quidem fratrem Domini gladio interfecit, juxta Actorum apostolicorum testimonium, qui et Petrum de medio tollere aggressus est, nisi præter opinionem omnium ex manibus ejus per sanctum angelum fuisset ereptus. Nec prius a nefariis suis conatibus destitit timidus ac sævus Herodes, quam divinam in se iram esse expertus, a verbis consumptus exspiravit.

Atque hoc quidem tempore Jacobus, qui Justus et frater Domini dicebatur, primus, ex ordinatione divina, Hierosolymorum episcopus constitutus fuerat. Judeis autem in majorem quotidie confusionem incidentibus, multa contra Domini discipulos mala machinati sunt. Quorum magnus numerus a Romanis necatus est. Suscepit vero, ut etiam testis est Paulus, alius Agrippa Judææ regnum²²; mortuo autem Caio, Claudius post eum imperavit, annos quatuordecim. Hoc tempore magna fames per universum terrarum orbem accidit, ut Agabus antea vaticinatus fuerat²³. Tunc Judei in rabiem conversi dolo super rerum venalium mercatu in mutuas cedes proruperunt. Quo permotus Cæsar, misit ad gentium principes, ut nemini Judæorum parcerent, quo factum est, ut ingens multitudo eorum interficeretur, domusque ac liberi prædæ essent, ab Italia etiam ac Roma multis poenis cruciatuque ejecti, quæ omnia illis propter nefarios in Christum ausus acciderunt.

Moritur interim Claudius, post quem Nero imperium suscepit, tenens illud annos quatuordecim. Hic sceleratus inprimis, et si quis alius, effeminatus fuit, qui primus persecutionem in Christianos excitavit. Occidit autem Petrum et Paulum, Christi apostolorum principes, multosque ex stirpe sua, cum aliis infinitis principibus senatus perdidit. Tunc etiam Festus, Judææ adhuc præfecturam obtinens, vita functus est. Judei autem, accepta occasione qua Romanæ servitutis a se jugum depellerent, majores longe et absurdiores, quam antea motus excitarunt, fratremque Domini Jacobum interemerunt, reliquos vero discipulos virgis cæsos urbe sua expulerunt, qui divina revelatione docti in locum Jordani proximum recesserunt, illicque commorati sunt, ob mala quæ urbi impendere eis Deus prædixerat.

²² De quo cap. xxv et xxvi Act. ²³ Act. xi, 1 seqq.

NOTE.

(42) Bav. πολλοὺς δὲ τῶν πρὸ γένος. Fort. πρὸς γένος. Scripsi, τῶν προγόνων. Sed melius, πρὸς

ἡμερος καὶ λίαν ὑπερήφανος. Τούτῳ διαβληθεὶς ὁ Πιλάτος, παραστάσιμος ἀνενέχθη εἰς Ῥώμην καὶ εἰς τοσαύτας περιπέπτωκεν ἀνάγκας καὶ περιστάσεις, ὥστε αὐτὸν φονεῦσθαι αὐτοῦ γενέσθαι. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι εἰς μερίζοντας ἀταξίας ἐξετράπησαν, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀναλωθῆναι. Ὁ δὲ Καίσαρ Ἡρώδην ἄλλον Ἀριστοβούλου, τὸν Ἀγρίππα λεγόμενον, βασιλεία τῆς Ἰουδαίας ἀνέδειξε, παραδοὺς αὐτῷ πάσας τὰς τετραρχίας. Οὗτος δεινὸς ὢν ἑκακοποιεῖ τοὺς μαθητὰς τοῦ Χριστοῦ. Ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου μαχαίρᾳ, κατὰ τὴν ἱσρὰν τῶν Πράξεων φωνήν, ἐπιχειρήσας θανατώσας· καὶ Πέτρον, εἰ μὴ παραδόξως δι' ἀγγέλου ἁγίου ἐρρύσθη ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Καὶ οὐκ ἐπαύσατο δὲ ὁ προειρημένος Ἡρώδης ἀλαζωνευόμενος, ἕως οὗ τῆς θείας δίκης πείραν ἔλαβε, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξε.

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἰάκωβος ὁ δίκαιος καὶ κληθεὶς ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου πρῶτος ἦν κατασταθεὶς ἐπίσκοπος, κατὰ πρόσταξιν Θεοῦ, τῆς Ἱεροσολύμων ἁγίας Ἐκκλησίας. Τῶν δὲ Ἰουδαίων ἀτάκτως φερομένων κατὰ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου, πλείονων κακῶν ἐπιειράθησαν. Καὶ γοῦν πλῆθος πολὺ ὑπὸ Ῥωμαίων κατεσφάγη. Ἦν δὲ ἄλλος Ἀγρίππας παραλαβὼν τὴν βασιλείαν τῆς Ἰουδαίας ὁ κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον Ἀπέθανε δὲ Γάιος, καὶ ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἀντ' αὐτοῦ ἔτη δεκατέσσαρα. Ἐπὶ τούτῳ ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, κατὰ τὴν προφητείαν Ἀγαθού. Τότε Ἰουδαῖοι εἰς μαρίαν τραπέντες, δόλω κατὰ τῆς ἀγορᾶς ἀλλήλους κατέσφαζον, ἐφ' ᾧ κινήθεις ὁ Καίσαρ ἀπέστειλε τοῖς τῶν ἐθνῶν ἀρχουσιν ἀπειδῶς χρῆσασθαι τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ λαὸς ἱκανὸς ἐξ αὐτῶν ἀνῆρέθη, καὶ οἱ οἶκοι αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα ἐγένετο εἰς διαρπαγὴν, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ Ῥώμης μετὰ πολλῶν θλίψεων καὶ ζημιῶν ἐξεβλήθησαν. Ταῦτα συνέβη αὐτοῖς διὰ τὴν εἰς Χριστὸν τολμᾶν.

Κλαύδιος δὲ ἀπέθανε, καὶ Νέρων ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἔτη δεκατέσσαρα. Οὗτος πονηρὸς ἦν καὶ λῆγνος, εἰ καὶ τις ἄλλος. Αὐτὸς πρῶτος ἤγειρεν διωγμὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Ἀνεῖλε δὲ Πέτρον καὶ Παῦλον τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ, καὶ πολλοὺς δὲ τῶν προγόνων (42), καὶ ἑτέρους πολλοὺς τῶν πρώτων τῆς συγκλήτου ἀπόλεσε. Τότε θῆτος ὁ ἡγεμὼν. Ἐπὶ κατέχων τὴν τῆς Ἰουδαίας ἀρχὴν, ἐτελεύτησεν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, καιροῦ δραξάμενοι τῆς ἀναρχίας, ἐπὶ πλεόν τὴν αὐξήσιν τῆς ἀταξίας ἐποίησαντο. Ἀπέκτειναν δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου, καὶ τοὺς λοιποὺς μαθητὰς μαστίζοντες ἐδίωξαν τῆς πόλεως, καὶ αὐτοὶ, κατὰ ἀποκάλυψιν Θεοῦ, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν περιχώρον τοῦ Ἰορδάνου, κάκεισε διέτριβον, διὰ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει ἔσεσθαι κακὰ, κατὰ τὴν πρόβησιν τοῦ Κυρίου.

γένος, cognati. Pollux, occidit viros et mulieres, σύν τε ἄλλοις μυρίοις τῷ γένει προσήκουσι.

Τότε ὅλον τὸ ἔθνος τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἀποστασίαν εἰργάσαντο. Ἀγρίππας δὲ φυγὰς ὤχητο ἐπὶ τὴν Ῥώμην. Τότε Νέρων ἐν ὄργῃ καὶ θυμῷ ἔγραψε τῷ τῆς Ἐφᾶς στρατηγῷ (Οὐεσπασιανὸς δὲ ἦν τὸ τῆνικαῦτα) κελεύων αὐτὸν συνεγείρειν πᾶσαν τὴν ὑπ' αὐτῷ στρατιάν καταλαμβάνειν τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἀρδρῶν ἀπωλεῖσαι αὐτήν. Οἱ δὲ δυνάμειοι τῶν Ἰουδαίων ἀκούσαντες, κατέλαβον τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅτε οὐκ ὀρωτάτην οὖσαν τοῖς τεύχεσι καὶ πύργοις μεγίστοις ἡσφαλισμένην. Ὁ δὲ στρατηγὸς προλαβὼν τὴν χώραν, πάσας τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας καταστρέψας, ἐξαπέλει πυρί. Καταλαβὼν δὲ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ πολιορκήσας αὐτὴν ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ πολλὰ μηχανήματα κατασκευάσας, οὐδὲν ἴσχυσε ποιῆσαι, διὰ τὴν τῆς πόλεως ὀχυρότητα· ἀλλὰ καὶ ἐξεληθόντες οἱ τοῖς πόλεως αἰφνιδίως πολλοὺς ἐπληξαν τῶν Ῥωμαίων. Καταδὰς δὲ εἰς Καίσαρειαν Οὐεσπασιανὸς ἀπέβη ἀναλαβεῖν τὸν στρατὸν.

Ἐν τούτοις δὲ ἀνῆρέθη Νέρων ἐπὶ τῆς Ῥώμης, καὶ ἐκράτησε Γάλβας μῆνας ζ'. Κάκεινος ἀνῆρέθη, καὶ ἐκράτησεν ὁ Ὄθων τρεῖς, καὶ μετὰ τοῦτον Βιτάλιος ἐκράτησε μῆνας τρεῖς. Ἐν πολλῷ οὖν κινδύνῳ καὶ ἀκαταστάσι τῶν πραγμάτων ὑπαρχόντων, καὶ βαρβάρων τινῶν ἐπιχειμένων τῇ Ῥωμανίᾳ (43), ὁ κατὰ τὴν Ἐφᾶν στρατὸς ἀκούτα τὸν Οὐεσπασιανὸν ἔσπεψε βασιλεῖα, συναίνεσις πάντων κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἀρχόντων. Ἀπαίρων δὲ ἐπὶ τὴν Ῥώμην, χειμῶνος ὥρᾳ, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Τίτον καὶ Δομετιανὸν Καίσαρας ἀναδείξας, τὸν μὲν Τίτον πολιορκήσαντα Ἱεροσόλυμα κατέλιπε, Δομετιανὸν δὲ ἐπέστειλεν εἰς ἐκστρατεῖαν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη τῇ Ῥώμῃ, ὁ ἐκείνους στρατὸς μετὰ τῆς συγκλήτου, ἀνελόντες τὸν ἀνταρτον, σὺν εὐωχίᾳ μεγίστῃ καὶ κρότοις συνήντησαν αὐτῷ. Καθεσθεις δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου κατέσφαξε πάντας τοὺς ἀτάκτους, καὶ ἐξαίρων τὰ Ῥωμαίων αὖθις ἐπὶ νηρωθῶν, τοῦ Δομετιανοῦ ἐξολοθρεύσαντος τοὺς ἐπανισταμένους βαρβάρους.

Πολιορκουμένης δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπὶ ἑτῇ δύο, πάντες οἱ ἐν αὐτῇ λιμῷ ἐτάχσαν, τὰ τέχνα αὐτῶν φαγόντες ἐν τῇ πολιορκίᾳ. Παραλαβὼν δὲ αὐτὴν ὁ Καίσαρ, κατακόψας τὸν λαὸν τὸν ἐν αὐτῇ, καὶ σκωλευσας πᾶσαν μετὰ τοῦ λαοῦ (44) πυρὶ παρέδωκε. Τότε ἐπληρώθη ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, ὁ, Οὐ μὴ ἀφθεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον ἐν αὐτῇ. Τοὺς δὲ ἀναιρεθέντας διαγράψουσιν τινες εἰς τριακοσίας μυριάδας. Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως πάλιν ἐπανεληθόντες οἱ πιστοὶ εἰς τὴν ἁγίαν Σιών, προσβάλλοντο δευτέρον ἐπισκόπον Ἱεροσολύμων Σιμεῶνα, τὸν τοῦ Κλεόπα τοῦ ἐν Εὐαγγελίοις ἐμφερομένου, αὐτόπτην καὶ ἀχροατὴν, καὶ ἀνεψιὸν ὑπάρχοντα τοῦ Κυρίου. Κλεόπας δὲ ἀδελφὸς ἦν τοῦ κατὰ χάριν πατρὸς τοῦ

⁴³ Matth. xxiv, 2.

(43) Cod. Bav. ἐπιχειμένων τῆς Ῥωμανίᾳ. Sch. τῆς Ῥωμανίας· scripsi, τῇ Ῥωμανίᾳ. Sunt autem et quæ antecedunt, et quæ sequuntur excerpta ex

A Atque hoc quidem tempore, universa Judæorum natione defectionem a Romanis inceperant, Agrippa fugiens, Romam proficiscitur: tunc Nero, summa ira ac furore incensus, ad Vespasianum exercitus Orientalis ducem scripsit, ut ex tempore omnem exercitum cogat ad Judæorum terram invadendam, penitusque devastandam. Judæorum vero potentissimi, hujus rei certiores facti, Hierosolymam, ut quæ urbs triplici muro esset munitissima, turribusque maximis tuta, sibi præsidio ac propugnaculo ceperunt. Vespasianus autem exercitus dux regionem invadens, omnes civitates Judææ ac Galilææ depopulatus, igne delevit. Hierosolymam etiam expugnare aggressus, cum eam annum integrum obsideret, multasque belli machinas ad eam expugnandam exstruxisset, nihil, propter singularem ejus urbis munitionem, efficere potuit. Quin ipsi cives ultro eruptiones facientes, multos Romanos ceciderunt. Vespasianus itaque Cæsaream descendens, exercitui, ut se reficeret, permisit.

Romæ interim Nero jugulatur, imperavitque Galba menses septem, qui et ipse cæsus est. Regnavit deinde Otho menses tres, et post hos Vitellius menses totidem. Rebus itaque in summo periculo confusioneque maxima constitutis, barbarisque nonnullis in Romanam ditionem irrudentibus, omnis, qui in Oriente tunc erat, exercitus, Vespasianum nihil tale cupientem, imperatorem coronavit, consensu ac voluntate omnium ducum Orientalis militiæ. Romam igitur sub initium hiemis decedens, filios suos Titum et Domitianum Cæsares declarans, illum in obsidione Hierosolymitana reliquit, hunc in externam militiam contra barbaros misit, cumque jam Romæ propinquaret, omnes, qui tunc illic aderant, milites sublato æmulo, simulque senatus, enim multo applausu, magnaque lætitia excipientes deduxerunt; qui simul ac fastidium imperii conscendisset, protinus omnes rerum perturbandarum auctores jugulari præcepit, atque ita præter spem res Romana est mirum in modum reparata, barbaris a Domitiano internecone deletis.

Cum autem biennali obsidione Hierosolymorum urbs premeretur, eo necessitatis omnes, qui in ea erant, redacti sunt, ut fame tabescentes, suos ipsorum liberos propter obsidionis angustias edere cogerentur. Capta vero urbe, populoque omni fuso, Cæsar illam ac cives prædatus igne succendit. Tunc exitu comprobatus est Domini sermo: *Non relinquetur lapis super lapidem in ea* ⁴⁴. Sunt qui tradunt, occisorum numerum trigesis centum fuisse millia. Post devastatam autem urbem redeuntes omnes fideles in Sion, creaverunt secundum episcopum Simeonem filium Cleophae, ejus in Evangelio mentio sit; qui Dominum ipsum viderat, audiverat, ejusque consobrinus fuerat. Cleophas vero frater

NOTE.

Polluce.

(44) Cod. Sch. μετὰ τοῦ ναοῦ, cum templo.

fuit patris secundum gratiam Domini nostri. Colliguntur vero anni quadraginta a Salvatoris passione usque ad devastationem Hierosolymorum.

Vespasianus autem rerum potitus imperavit annos decem, fatisque concessit, imperavitque post eum Titus filius annos tres, eoque mortuo Domitianus, illius frater, imperii gubernacula est assecutus. Qui rursus in Judæos magnam persecutionem excitavit, omnes qui ex regia stirpe erant inquirens: de Christo enim didicerat, quod ex Davidis prosapia descenderet, magnumque ac nobile genus haberet, quodque quidam essent hujus sectam profitentes, qui prædicarent Christum regem sempiternum, omnes sub cælo potestates dissoluturum, solumque regnaturum. Quamobrem ira inflammatus imperator edixit ne quis Christianorum vivus relinqueretur, mittensque Hierosolymam, nepotes Judææ fratris Domini victos Romam adduci jussit, quos de Christo regnoque ipsius interrogavit. Illi autem responderunt non esse terrenum illius regnum sed cæleste, futurumque ut in consummatione sæculorum veniret cum gloria judicare vivos et mortuos, et retribuere unicuique secundum opera sua. Quo audito, Cæsar timore perculsus eos a vinculis dissolvit, et persecutionem in Christianos repressit.

Hic posteaquam imperium annos quindecim obtinuit, moriens discessit. Pro quo Nerva unum duntaxat regnans annum etiam moritur, et post eum Trajanus annos viginti imperavit. Hic contra Christianos persecutionem maximam movens multos martyrio affecit, usque adeo, ut ipsi gentium principes fatigati eorum, qui martyrium subibant, multitudine, ad Cæsarem id referrent Christianorumque libertati hoc testimonium darent, omnia eos ex debito legum præscripto facere, nisi quod Christum duntaxat solum Deum confiterentur. Hæc audiens imperator persecutioni finem imposuit. Sub eo autem Romæ Ignatius, Antiochenus episcopus, martyrium passus est, et Simeon Cleophae filius, ætatis vicesimum supra centesimum annum agens, ab Attico quodam, viro consulari, in crucem æctus est. Eodem tempore Judæi, ad consuetam sibi vesaniam redeuntes, regem sibi creare ausi sunt. Qua re commotus imperator ad eos præfectos violentos misit, qui, capto tyranno, per omnem mundum Judæos deinceps persequentes, innumerabilem eorum multitudinem occiderunt.

Defuncto autem Trajano, pro eo Ælius Adrianus viginti et unum annos imperavit. Hic cum adversa corporis valetudine uteretur, totum mundum peragravit malo suo remedium querens. Postquam vero ad sanctam civitatem pervenisset, vidissetque eam penitus devastatam, Christianorum duntaxat una quadam ibi ecclesia constituta, integram de novo exstrui mandavit, excepto templo; quo intellecto Judæi undique gentium, brevi tem-

A Κυρίου. Συνάγονται δὲ τεσσαράκοντα ἔτη ἀπὸ τοῦ σωτηρίου πάθους ἕως τῆς ἀλώσεως Ἱεροσολύμων.

Ἐβασίλευσε δὲ Ὀυέσπασιανὸς κραταῖς ἔτη δέκα καὶ ἀπέθανε, καὶ ἔβασίλευσε Τίτος ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ ἔτη τρία καὶ ἀπέθανε, καὶ ἔβασίλευσεν ὁ Δομετιανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, καὶ πάλιν διωγμὸν μέγαν τοῖς Ἰουδαίοις ἐπέγειρεν, ἐπιζητῶν τοὺς ἐκ βασιλικῆς συγγενείας· ἐμνήσθη αὐτῷ τὰ περὶ Χριστοῦ, ὅτι ἐκ τοῦ Δαυὶδ ὑπάρχει, καὶ μέγα ἔχει γένος, οἳτινὲς εἰσι χριστιανίζοντες, καὶ καταγγέλλοντες Ἰησοῦν Χριστὸν βασιλέα αἰώνιον, μέλλοντα καταλύειν πάσας τὰς ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν δυνάμεις, καὶ μόνος μέλλει βασιλεύειν. Θυμωθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τούτῳ, ἐκέλευσε μὴ ζῆν Χριστιανούς· ἀποστείλας δὲ εἰς Ἱεροσόλυμα, τοὺς ἐγγόνους Ἰούδα, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀπήγαγεν, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ βασιλείας. Οἱ δὲ ἀπεκρίναντο μὴ εἶναι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ἐπίγειον, ἀλλ' ἐπουράνιον, μέλλειν δὲ ἐν τῇ συντελείᾳ τῶν αἰώνων ἔρχεσθαι μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, καὶ ἀποδοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Καῖσαρ, καὶ ἐμφοδὸς γενόμενος, ἀπέλυσεν αὐτοὺς, καὶ τὸν κατὰ τῶν Χριστιανῶν διωγμὸν ἐκώλυσεν.

Ἀπέθανε δὲ Δομετιανὸς βασιλεύσας ἔτη δεκαπέντε, καὶ Νερουᾶς ἔβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἔτος ἑν. Ἀπέθανε δὲ Νερουᾶς, καὶ ἔβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Τραϊανὸς ἔτη εἰκοσιν. Οὗτος διωγμὸν ἐπὶ πολὺ κατὰ Χριστιανῶν κινήσας, μάρτυρας παμπολλοὺς ἐφόνευσεν, ὥστε τοὺς ἀρχοντας τῶν ἐθνῶν ἀποκαχίσσαντες τῷ πλήθει τῶν μαρτυρούντων ἀναγαγεῖν τῷ αὐτοκράτῳ, μαρτυροῦντας τῇ τῶν Χριστιανῶν ἐλευθερίᾳ, ὅτι πάντα κατὰ νόμους τοὺς πρέποντας διαπράττουσι, Χριστὸν δὲ μόνον Θεὸν ὁμολογοῦσι. Ταῦτα ἀκούσας ὁ αὐτοκράτωρ ἔπαυσε τὸν διωγμὸν. Ἐμαρτύρησε δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἰγνάτιος ὁ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας, καὶ Σιμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα, ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπίσκοπος, σταυρωθεὶς, ὧν ἐτῶν ἑκατὸν καὶ εἰκοσιν, ἐπὶ Ἀττικῷ τινος ὑπατικοῦ. Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν Ἰουδαῖοι τῇ σφῶν μανίᾳ χρώμενοι ἐτόλμησαν βασιλέα ἑαυτῶν στήσαι, ἐφ' ᾧ κινηθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέστειλεν ἀρχοντας σιδαροὺς ἐπ' αὐτοὺς, οἳτινες χειρωσάμενοι τὸν προδληθέντα τύραννον ἀνὰ πᾶσαν λοιπὴν τὴν οἰκουμένην διώκοντες, πλήθη ἀναρίθμητα τῶν Ἰουδαίων κατέσφαζον.

Ἀπέθανε δὲ Τραϊανὸς, καὶ ἔβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ Ἀῆλιος Ἀδριανὸς εἰκοσι καὶ ἑν ἔτος. Οὗτος περιεῖη τὰς χώρας, λωθθεὶς δὲ σῶμα καὶ ζητῶν τινα ἐπικουρίαν τοῦ πάθους. Ἐλθὼν δὲ κατὰ τὴν ἀγίαν πόλιν, καὶ ἰδὼν αὐτὴν ἡδραφισμένην, μόνην δὲ τὴν τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαν ἱσταμένην, ἐκέλευσε κτισθῆναι τὴν πάλιν ὁλὴν, παρεκτός τοῦ ναοῦ. Ἀκούσαντες δὲ Ἰουδαῖοι συνεβρόβησαν ἐκ παντὸς ἔθνους, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ταχέως λίαν ἐκτίσθη (45). Ἀλλὰ πάλιν ὁ

NOTÆ.

(45) Cod. Sch. πυκνῶς λίαν συνψίσθη.

ἐκβαλόντων αὐτοὺς ὁ πονηρὸς δαίμων, οὐκ εἰσεν αὐτοὺς ἡρμεῖν, ἀλλὰ ἀποστάντες τῆς Ῥωμαίων ὑποταγῆς, κατέστησαν ἑαυτοῖς στασιώτην τινὰ καλούμενον Βαρχωλίθαν. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Καῖσαρ ἀπέστειλεν ἐπ' αὐτοὺς στρατόπεδα πάμπολλα, καὶ πολυχρονίως ἐπολιοῦρκον τὴν πόλιν, ἕως οὗ λιμῷ καὶ δόλῃ διεφθάρη πᾶς ὁ λαὸς ἐν αὐτῇ.

Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐσχάτη ἐρήμωσις τῆς Ἰουδαίας. Πάντας γάρ τοὺς Ἰουδαίους ἐξολοθρεύσας καὶ εἰς παντελὴ ἐρημίαν καταστήσας τὴν πόλιν, ἐκέλευσε τοῖς Ἕλλησι κατέχειν αὐτὴν, γράψας νόμον δογματικῶς κελεύοντα, μηδέτι τοὺς Ἰουδαίους ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν τῆς πατρίδας γῆς τὸ ἔδαφος. Οἱ δὲ οἰκήτορες τῶν Ἱεροσολύμων ἐξ ἁλλοφύλων τυγχάνοντες στήλην τῷ Αὐτοκράτορι ἔδρυσαν ἐν αὐτῇ τῷ ἱερῷ παρὰ τὴν ὥραιαν πύλην, καὶ ἀμείψαντες τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἐκάλεσαν αὐτὴν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ κρατούντος Ἀλλίαν. Ἡ δὲ πρὸ τούτων τῶν χρόνων ἐν Ἱεροσολύμοις ἁγία Ἐκκλησία ἐξ Ἑβραίων συστάσα οὐκ εἰδέχeto ἐπισκοπον ἀπερίτμητον. Τοὺς δὲ χρόνους αὐτῶν συγχωρήσει μοι ἡ ὁσίотης ὁμῶν ἀπορήσαντι μὴ διασημᾶναι, οὗ γὰρ ἂν εὐχόλως εὖροι τις πώποτε. Τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν ἐστί ταῦτα. Πρῶτος Ἰάκωβος ὁ τοῦ Κυρίου ἀδελφός, Σιμεὼν ὁ τοῦ Κλεόπα, Ἰούστος, Ζαχαῖος (46), Τοβίας, Βενιαμὴν, Ἰωάννης, Μαθίας, Φίλιππος, Σενέκας, Ἰούστος, Λεῶνης, Ἐφρηῆς, Ἰωσήφ, Ἰούδας. Οὗτοι πάντες ἐκ τῆς περιτομῆς ὑπῆρχον, δέκα καὶ πέντε τὸν ἀριθμὸν. Καὶ συνάγονται ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Ἱεροσολύμων, ἕως τῆς ὑστερας πολιορκίας καὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων τελείας ἐκβολῆς ἑτη πεντήκοντα ὀκτὼ (47).

Ἡ δὲ κατὰ τὴν Ἀλίαν συστάσα ἁγία Ἐκκλησία ἐξ ἐθνῶν τυγχάνουσα, πρῶτον καθιετᾷ ἐπίσκοπον ἐξ ἐθνῶν Μάρκον, ἄνδρα κατὰ πάντα ἀγιώτατον. Μαθόντες δὲ ἐκ παραδόσεως οἱ πιστοὶ τὸν τόπον τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ κεχωσμένοι ἐτι καὶ ἀφανῆ τυγχάνοντα, ἐρχόμενοι καθ' ἡμέραν σεβασμίως προσεκύνουν ἔπερ θεωροῦντες οἱ εἰδωλολάτραι, τοῦ διαβόλου ὑποβάλλοντος αὐτοῖς, ψευδομένησαν ἐκεῖσε ναὸν τῷ ἀγάλματι τῆς ἀκαθάρτου δαίμονος Ἀφροδίτης. Κυλιθεὶν δὲ τὸ τῶν Χριστιανῶν πλῆθος τῆς ἐν τῷ τόπῳ προόδου, ἄγνωστοι τοῖς πολλοῖς λοιπὸν οἱ ἅγιοι τόποι ἐγίνοντο.

Ἀπέθανε δὲ Ἀδριανὸς, καὶ ἐβασίλευσεν Ἀντωνίνος ὁ Εὐσεβὴς ἀντ' αὐτοῦ εἰκοσι καὶ δύο ἔτη. Μετὰ τούτων δὲ Μάρκος Ἀουρήλιος Οὐέρρος, ὃν καὶ Ἀντωνίνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ σὺν καὶ Λουκίῳ ἀδελφῷ διαδέχεται ἑτη τεσσαρακαίδεκα (48). Διωγμῷ δὲ κινήθέντος πολλοὶ γεγενᾶσι μάρτυρες θανόντες προθύμως ὑπὲρ Χριστοῦ. Σημεῖα δὲ μεγάλα ἐγίνετο, ὥστε αὐτὸν τὸν Καῖσαρα Μάρκον, σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι αὐτοῦ, σπᾶναι ὕδατος μέλλοντα διαφθεῖραισθαι, τῇ

pore, eo confluerunt, celeriterque civitas est ædificata. Verum malus iterum genius illis mentem eripiens, quietos esse non sivit. Itaque a Romanorum deficientes imperio, sibi pro rege seditiosum quemdam, Barchochthēban nomine, constituerunt. Quod statim ut Cæsar audivit, magno in eos exercitu misso, urbem eorum tandiu obsedit, donec omnes, qui in ea erant, fame et siti conficerentur.

Atque hæc fuit ultima Judaicæ gentis devastatio. Omnibus enim Judæis internecione cæsis, urbeque ad meram solitudinem jam redacta, rursus eam instauravit, et a Græcis habitari præcepit, legenti eis præscribens, qua expresse cavebatur, ne cui posthac Judæorum patriæ solum oculis intueri liceret. Incolæ autem Hierosolymitani, externæ nationis homines, columnam imperatori in ipso templo statuerunt, prope portam Speciosam, nomenque immutantes civitatis, ab imperatoris nomine Æliam appellarunt. Sancta autem, quæ ante id tempus fuerat Hierosolymis Ecclesia, neminem nisi circumcissum ad episcopii munus amiserat. Dabit autem veniam sanctitas tua, si tempus, quo quisque eorum fuit, cum minus compertum habeam, non demonstravero, utpote quod laud facile a quoquam inveniri potuerit. Cæterum nomina illorum hæc sunt: primus Jacobus frater Domini, dein Simeon filius Cleophræ, Justus, Zachæus, Tobias, Benjamin, Joannes, Matthias, Philippus, Seneca, Justus, Levi, Ephres, Joseph, Judas; qui omnes quindecim ex circumcisione fuerunt. Colliguntur autem a vastatione Hierosolymorum usque ad hanc postremam obsidionem, Judæorumque ultimam ejectionem, anni quinquaginta octo.

Sancta interim Ecclesia Æliæ constituta, cum ex gentibus esset, primum ex gentibus creat episcopum Marcum nomine, virum vitæ sanctimoniam cumprimis conspicuum. Cæterum fideles, cum ex traditione majorum locum sacri montis Golgothæ, qui jam obscurus ac obrutus erat, didicissent, quotidie ad illum accedentes, religiose adorabant: quod idololatricæ conspicati, diabolo eos instigante, ædem illuc statuae impurissimæ deæ Veneris dicatam construxerunt; prohibita itaque Christianorum multitudine, ne ad eum locum posset accedere, ignorari tandem a multis sacra loca cœperunt.

Moritur autem Adrianus, et loco ejus imperavit Antoninus Pius, annos duos et viginti: post hunc vero Marcus Aurelius Verus, cui etiam Antoninus filius cum Lucio fratre succedit per annos quatuordecim; cumque ingens persecutio esset orta, multi martyrio affecti sunt, forti infractoque animo pro Christo morientes. Magna autem signa fiebant, ut, cum ipse imperator Marcus, cum universo exercitu in maximum discrimen esset addu-

NOTE.

(46) Nicephorus in Chronico, Zacharias pro Zachæus.

(47) Cod. Crypt. Ferr. ἑτη πεντήκοντα.

(48) Pollux ἑτη 18'.

cius, ne penuria aquæ omnes interirent, Christianorum precibus sit conservatus, Deo in locis aquæ expertibus ingentem ipsis imbrem mittente. Moritur autem Verus, cui in imperium Commodus succedit per annos duodecim. Post quem imperavit Pertinax menses sex, post hunc Severus annos octodecim; sub quo etiam maxima persecutione excitata, multi ubique locorum martyrii laurea sunt coronati.

Hoc vero extincto Antoninus Caracalla annos septem imperavit, eumque excipiens Macrinus unum annum, et post hunc alius item Antoninus annos 14, deinde Alexander annos 15. Illi vero, qui ab Adriani imperio, in civitate Æliensi, ad episcopatus fastigium evecti sunt, sequentes fuerunt: Marcus, Cassianus, Publius, Maximus, Julianus, Caius, Julianus alter, Capito, Valens, Dolichianus, Narcissus, qui Narcissus apostolicis dotibus cumprimis illustris, et silentii ac solitudinis amans, episcopatum deserens in ignotum locum profugit, et cum diu multumque a populo et episcopis illius provinciæ quæsitus non inveniretur, subrogatur in ejus locum episcopus Dios, et post eum Germanion; huic succedit Gordias. Sub hoc Narcissus iterum, tanquam ex adytis, apparet, fuitque cum electo episcopo, ætate admodum provecta, ita ut tricesimus a Dominica passione in episcoporum ordine vixerit. Episcopo autem, cum quo commoratus fuerat, defuncto, et Narcisso ad extremam senectutem jam progresso (centum enim et sexdecim annos excesserat), Alexandrum quemdam episcopum, ab alia provincia, religionis ergo, ad sacra loca venientem, pro ipso, ex divina revelatione episcopum Hierosolymitanum constituunt, multis eum ad id cohortationibus incitantes, qui tandem martyrio consummatur. Atque his temporibus Ecclesia Dei alta pace fruebatur, eo quod mater imperatoris, Mamaea, pia admodum Dei cultrix erat.

Alexandro autem ab imperio decedente, suscepit illud Maximinus per annos tres. Hic acerbè in Alexandri familiam invectus, persecutionem in Christianos resuscitavit, præsidēsque Ecclesiarum de medio tolli præcepit, tanquam blasphemiarum in deos suos auctores. Eo mortuo Romanum assumpsit imperium Pupienus et cum eo Balbinus menses tres. His succedit Gordianus annos sex, post eum Philippus imperator annos septem. Hic demum vere in Christum credidit. Verum Decius, diaboli minister, eum interimens, imperium per annos duos obtinuit. Sub quo dum acerbissima persecutio esset exorta, innumeri ubique martyrio sunt affecti. Eo autem una cum liberis interfecto, Gallus et Volusianus in imperium per tres annos succedunt, post quos Valerianus et Galienus se-

Α τῶν Χριστιανῶν εὐχῇ περισωθῆναι, τοῦ Θεοῦ ἐν ἀνδρῶσι τόποις ἀποστείλαντος αὐτοῖς τὸν ἱετόν. Τελευτήσαντος δὲ Οὐήρου διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν Κόμμοδος ἔτη δώδεκα. Μετ' αὐτὸν ἐβασίλευσε Περτίναξ μῆνας ἑξ. Μετὰ τούτων ἐβασίλευσε Σεβήρος ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ· ἔφ' οὗ, διωγμοῦ μεγάλου κινήθεντος, πολλοὶ κατὰ πάντα τόπον ἐμαρτύρησαν.

Τούτου δὲ τελευτήσαντος Ἀντωνίνου Καράκαλος ἔτη ἐπτά, Μακρίνος· τοῦτον διαδεχάμενος ἐβασίλευσεν ἔτος ἓν. Καὶ μετ' αὐτὸν Ἀντωνίνος ἄλλος ἔτη τεσσαρακάδεκα. Ἐβασίλευσε μετὰ τούτων Ἀλέξανδρος ἔτη τρία καὶ δέκα. Οἱ δὲ κατὰ τὴν Αἰλίαν γινόμενοι ἐπίσκοποι ἀπ' Ἀδριανοῦ τῆς βασιλείας, οὗτοι εἰσι· Μάρκος, Κασσιανός, Πούπλιος, Μάξιμος, Ἰουλιανός, Γάιος, Ἰουλιανός ἕτερος, Καπίτων, Οὐάλης, Δολιχιανός, Νάρκισσος (49). Οὗτος δὲ ὁ Νάρκισσος ἀποστολικὸς χάρισμα λαμπρυνόμενος, καὶ τῆς ἡσυχίας ἐρώων, καταλείψας τὴν ἐπισκοπὴν εἰς ἀγνώστους τόπους ἀπῆδρα. Πολλὰ ζητηθέντος ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων, καὶ μὴ εὐρεθέντος, προβάλλεται ἀντ' αὐτοῦ ἐπίσκοπος Διός, μετ' αὐτὸν Γερμανίων. Τοῦτον διαδέχεται Γορδίας. Ἐπὶ τούτου, ὥσπερ ἐξ ἀδύτων, πάλιν ἀναφαίνεται Νάρκισσος. Καὶ ἦν σὺν τῷ χειροτονηθέντι ἐπισκόπῳ γέρον πολὺ ὑπάρχων, ὥς εἶναι αὐτὸν τριακοστὴν ἀπὸ τοῦ σωτηρίου πάθους. Τοῦ δὲ σὺν αὐτῷ ἐπισκόπου τελειωθέντος καὶ τοῦ Ναρκίσσου ὑπεργηράσαντος, ἦν γὰρ ἐτῶν ἑκατὸν ἑξακάδεκα, Ἀλεξάνδρον τινα ἐπίσκοπον ἀπὸ ἑτέρας χώρας ἐλθόντα εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων, ἀντ' αὐτοῦ κατὰ ἀποκάλυψιν Θεοῦ καθιστῶσιν ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων, πολλὰ αὐτὸν παρακαλέσαντες, ὅστις καὶ μαρτυρίῳ ὑπερον τελειοῦται. Κατ' ἐκείνους δὲ τοὺς χρόνους εἰρήνῃ πολλῇ ὑπῆρχεν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ. Ἦν γὰρ ἡ μήτηρ τοῦ αὐτοκράτορος, Μαμαία, θεοσεβὴς λίαν.

Ἀλεξάνδρου δὲ καταπαύσαντος τὴν ἀρχὴν, διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν Μαξιμίνος ἔτη τρία. Οὗτος κακῶς τῷ Ἀλεξάνδρῳ οἶκῳ χρησάμενος διωγμὸν ἤγειρε κατὰ τῶν Χριστιανῶν, καὶ τοὺς προεστώτας τῶν Ἐκκλησιῶν ἀναιρεῖσθαι προστάττει, ὡς αἰτίους τῶν εἰς τοὺς θεοὺς βλασφημιῶν. Τούτου δὲ τελευτήσαντος τῶν Ῥωμαίων ὄρχην παραλαμβάνει Πουπίνος καὶ Βαλβίνος μῆνας τρεῖς. Τούτους δὲ διαδέχεται Γορδιανός· ἔτη ἑξ. Μετὰ τούτων Φίλιππος αὐτοκράτωρ ἔτη ἐπτά ἐβασίλευσεν· οὗτος γενεῶς ἐπίστευσεν εἰς Χριστόν· ἀλλ' ὁ ὑπηρέτης τοῦ Σατανᾶ Δέκιος τούτον ἀποκτείνας κατέσχε τὴν βασιλείαν ἔτη δύο. Ἐπὶ τούτου, διωγμοῦ χαλεποῦ κινήθεντος, οὐκ εὐαριθμητοὶ κατὰ τόπους ἐμαρτύρησαν. Τούτου δὲ σὺν παισὶ κατασφαγέντος, διαδέχεται τὴν βασιλείαν Γάλλος καὶ Βουλτισανός ἔτη τρία· καὶ τούτους δὲ Οὐαλεριανός·

NOTE.

(49) Non conveniunt hæc cum enumeratione Nicephori in *Chronico*: quem vide. Cod. Sch. post Ju-

lianum, habet hos: Ὁ Σύμμαχος, Γάιος ἕτερος, Καπῆτων, Οὐάλης, Δολιχιανός, Νάρκισσος, etc.

καὶ Γαληνὸς (50) διαδέχεται ἐπὶ δεκαπέντε. Οὗτος ἂν
διωγμὸν μέγαν κατὰ Χριστιανῶν ἤγειρεν. ὑπὸ βαρ-
βάρων δὲ αἰχμαλωτισθέντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐπαυσε
τὸν διωγμὸν.

Ἐν δὲ Αἰλίᾳ Ἀλέξανδρος μαρτυρήσας Μαρζαβάνην
διάδοχον τῆς λειτουργίας κατέλιπε, καὶ τούτων Ὑμέ-
ναιος διαδέχεται. Μετὰ Γαληνὸν Κλαύδιος ἔδασκευ-
σεν ἐπὶ δύο. Καὶ τούτου διάδοχος κατέστη Ἀουρηλια-
νὸς ἐπὶ ἑξ. Μετὰ τούτων Τάκιτος καὶ Φλωριανὸς
ἐκράτησαν μῆνα· ἐννέα. Τούτου Πρόδος διάδοχος Ἰγέ-
νονεν ἐπὶ ἑξ. Τούτου δὲ τελευτήσαντος τὴν ἡγεμο-
νίαν ἀδέξαστο Κάρος σὺν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ Καρίῳ
καὶ Νουμεριανῷ ἐπὶ δύο. Μετὰ τούτους μετέρχεται
βασιλεῖαν Διοκλητιανὸς καὶ Μαξιμιανὸς εἰκοσι καὶ
ἑν ἔτος. Ἐπὶ τούτων ὁ βαρύτερος καὶ μακρότερος τῶν
Χριστιανῶν γέγονε διωγμὸς, ἐν ᾧ ἀναρίθμητοι καὶ
Κυρίῳ μόνῳ ἔγνωσμένοι μυριάδες ἐμαρτύρησαν.
Ἐν Αἰλίᾳ δὲ Ὑμέναιος τὴν λειτουργίαν καταπαύσας,
Ζαῦδα διάδοχον αὐτοῦ καταλέλοιπεν, καὶ τούτου τε-
λευτήσαντος, Ἑρμῶν τὸν θρόνον κατέσχεν Ἱεροσολύ-
μων.

Οἱ δὲ περὶ Διοκλητιανὸν καὶ Μαξιμιανὸν τὸν ἐπί-
κλην Ἐρκοῦλιον, μετὰ τὸ ἀποκτείναι αὐτοὺς τῶν
ἀγίων πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ κόρον λαβόντες τῶν
κακῶν, τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀπονοίας ἀρθέντες, προφά-
σει θεοσεβείας ἀλιτάρχει γενόμενοι, ἐκ συνθήματος
ἀπέθεντο τὸ βασιλεῖον, καὶ εἰς ἰδιωτικὴν διαγωγὴν
κατεστάθησαν. Μαξιμιανὸς (51) ὁ λεγόμενος Γαλέ-
ριος, καὶ Μαξέντιος ὁ υἱὸς τοῦ Ἐρκοῦλου κατέσχον
τὴν Ῥωμαϊκὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ ἐννέα. Ὁ μὲν τοῦ Μα-
ξιμιανὸς ἐν τοῖς τῆς Ἑφῆς μέρεσι διέτριβεν, ὁ δὲ
Μαξέντιος ἐν αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ τῇ μεγάλῃ τὰ βασιλεία
ἐποίησας, θῆρες ἄγριοι οὗτοι καὶ πᾶν εἶδος κακίας
μετερχόμενοι, καὶ σφοδρῶς κατὰ τῶν Χριστιανῶν
ἐπιμαίνοντες. Συνεδασίλευσε δὲ αὐτοῖς κατὰ τὴν
Βρετανίαν Κώστας ὁ μέγας, ὁ τοῦ μεγάλου Κων-
σταντίνου πατὴρ, ἀνὴρ τὰ πάντα γαληνότητος καὶ
πραότητος, εὐσέθειαν ἀσπαζόμενος, καὶ εὐδωλα
μουσατεύμενος, καὶ λίαν τοὺς Χριστιανούς ἀποδεχόμε-
νος.

Ὁ δὲ Κωνσταντίνος ἐτι ὑπάρχων παῖς παρὰ τῷ
τῆς Ἑφῆς τυράνῳ ἐτρέφετο, παιδεύμενος τὴν Ἑλ-
ληνικὴν σοφίαν, ὅθεν αὐτῷ καὶ ἐν Παλαιστίνῃ ὄντι
καὶ θεωροῦντι, ὅσα πάσχουσιν οἱ δοῦλοι Χριστοῦ,
ἐδάκνυτο ἡ ψυχὴ. Ἦν γὰρ μισοπὸνῆρος ἐκ παιδόςθεν.
Τὸν δὲ Διοκλητιανὸν ἐν δαλματίᾳ διάγοντα κατέλαβε
θεήλατος ὀργή, καὶ ὀγκωθεὶς τὸ σῶμα εἰς πολλὰ
διεβρῆγγυτο μέρη, τῆς βλασφημίας αὐτοῦ γλώσσης
σπαίσης ἐν τῷ λάρυγγι αὐτοῦ καὶ πληθεὺς σκωλή-
ων ἀναβρυσάσης. Οὕτως ἀπέβρηξε τὸ πνεῦμα. Ὁ δὲ
Ἐρκοῦλιος ἐν Ταρσῷ τῆς Κιλικίας κατέστρεψε τὸν
βίον. Ὁ δὲ Γαλέριος Μαξιμιανὸς, ὥσπερ ἄδειαν λα-
βὼν, ἀθέως ἅμα καὶ ἀπανθρώπως ἐπέχρητο τῇ τυραν-
νίδι. Γυναικουανούς γὰρ γενομένου αὐτοῦ ἄνῳνα;

quantur per annos quindecim. Ille magna in Chri-
stianos persecutione grassatus est. Cum autem a bar-
baris esset interceptus, filius ejus persecutioni finem
fecit.

Æliæ interim Alexander martyrio sublatus Mar-
zabaneum successorem in ministerio suo reliquit,
quem deinde Hymenæus excipit. Post Galienum
Claudius imperavit annos duos, cujus successor
creatur Aurelianus, imperans annos sex, et post
eum Tacitus cum Florianus rerum potiti sunt men-
ses novem. Hos Probus subsecutus est per annos sex,
eo autem e vivis sublato, suscepit imperium Carus
cum filiis Carino et Numeriano per annos duos. Post
illos imperium adeptus est Diocletianus, et cum
illo Maximianus annos viginti et unum. Sub his
gravissima et longissima in Christianos persecutio
exorta est, qua infinitæ ac soli Deo cognitæ my-
riades martyrium subierunt: Hymenæus autem
episcopatus ministerio jam defunctus, Zaudam in
Æliensi civitate successorem reliquit. Atque eo
mortuo Hermon sedem episcopalem Hierosolymis
obtinuit.

Postquam autem Diocletianus et Maximianus,
cognomento Herculius, occisis multis sanctorum
millibus, satiati quodammodo flagitiis, quæ perpe-
traverant, viderentur, inmodica mentis vesaniam
actos imperii tædere cepit, quod sub pietatis re-
ligionisque prætextu, ex composito deponentes,
in vitam privatam remigrarunt. Post quos Maxi-
mianus, qui etiam Galerius dicebatur, et Maxen-
tius filius Herculæ, imperium obtinuerunt annos
novem. Maximianus autem in Oriente versaba-
tur. Maxentius vero in augustissima civitate
Romana, imperiali fungebatur munere, belluæ
sane immanissimæ, quique in omne impietatis ge-
nus pervenerant; imprimis autem contra Chri-
stianos insanientes. Regnavit cum ipsis in Britan-
nia Constans magnus, qui Constantini magni pater
fuit, vir per omnia placidissimus ac humanissimus,
pietatem amplectens, et idola detestans; Christia-
nos quoque præ cæteris charos habens.

Constantinus autem adhuc puer apud Orientis
tyrannum educabatur; in Græcicis disciplinis
apprime instructus. Unde accidit quod, cum in
Palestina versaretur, videretque quam acerbam
Christi entores paterentur, graviter animo indo-
lescere; fuerat enim ab incunabulis improbitati
infensissimus, malorumque osor acerrimus. Dio-
cletianum interim in Dalmatia agentem divina
vindicta corripuit. Nam cum corpore graviter in-
tumiisset, in varias partes disruptus est, blasphe-
maque ejus lingua in gutture putrescente, et a ver-
mium multitudine consumpta, vitam amisit. Her-
culius vero Tarsi in Cilicia fatali necessitate abrep-
tus est. Galerius autem Maximianus, velut omni

NOTÆ.

(50) Pollux, Γαλληνός.

(51) Quem Alexander vocat Maximianum, is est Maximus tyrannus Orientis.

deposito metu, imple simul et inhumane tyrannide usus est. Cumque in feminas impotentissime ferretur, subditi ipsius id potissimum, omni cura ac studio, nitebantur, ut locum quærerent ubi uxores ac filias suas a conspectu tyranni occultarent, eoque dementiæ, dæmonum fraude devenerat, ut nihil gustare, inconsultis oraculis, auderet, Christianos autem funditus deleri jussit, idque non solum ob impietatem, qua erat, sed etiam, ut fortunas eorum diriperet.

Cumque videret Constantinum majori in dies ætate augeri, prudentiæ egregie ornari, suspirans, atque adeo per sortes id suspectum habens, per eum futurum, ut aliquando tyrannis sua dissolveretur, dolo ipsum interficere est aggressus. Verum juvenis, divina providentia dolum ipsius prænoscent, exemplo Davidis, fuga salutem quæsit: tyranno autem jam in summum flagitiorum ingresso, contraque Christianos gravissima quæque moliente, vindicta divina conatus ejus perfregit, punitionis suæ flagellum in eum mittens; ulcus enim terribilissimum secundum partes occultas, quæ libidinis ipsi ministræ fuerant, enatum, omni ope humana valentius ei constitit, cumque putredine et graveolentia partes illæ merito invasæ penitus depascerentur, verminumque vis magis magisque accresceret (erat enim infelix ille obeso admodum serandum cunctis, qui illum intuebantur, spectaculum præbuit.

Pupugit autem tunc animum illius cogitatio, ob injustas in Christianos cædes exercitas sibi hæc divina justitia evenisse. Quare extemplo edicta per universas urbes promulgavit, ut omnes Christiani libere dimitterentur, omniaque intrepide, pro more suo, administrarent, et ab omnibus in honore pretioque haberentur, utque pro imperatoris salute apud Deum precibus intercederent. Quibus celeriter peractis, illico divina erga genus humanum se clementia ostendit, illeque qui jam extremum ducebat spiritum, salutis redditus est, et ab ulcere illo difficillimo Christianorum precibus sanatus est, præter omnium sententiam. Verum vulnere necdum plene ad cicatricem coacto, in deteriorem amentiam, diabolo ipsum agitante, tyrannus impulsus est, edictaque ac leges crudelitatis plenissimas scripsit, quibus Christianos reipublicæ administratione, imo vita prohibuit, neque in habitabilibus neque in desertis locis degere permisit. Alioqui, inquit, in pace vivere, et rebus secundis frui non poterimus, nisi penitus Christianorum genus deleatur. Atque ita Christianorum status ab omnibus jam pro desperato habebatur. Cæterum Deus plasmatis sui nequaquam oblitus est. Etenim tum videre licebat Christianos gregatim undique cum liberis et uxoribus ad mortem cogi, sed divina justitia mox consilium improborum dissipavit: ex omnibus enim locis hostes, barbarorum insultus, famēs, terræ siccitates, gravissimæ pestes, mortisque intempestivæ, præter expectationem, oriri

ἄρχον οἱ ὑπ' αὐτοῦ τελούντες, τοῦ κρύψωσι τὰς ἰδίας γαμετάς καὶ θυγατέρας ἀπὸ προσώπου τυράννου. Εἰς τοσοῦτον δὲ ἦν ἐντετηκὼς τῶν πλανώντων αὐτὸν δαιμόνων ἀπάτη, ὥς μὴ ἀνέχεσθαι τινος γυῖο-σασθαι ἀνευ μαντίας· τῶν δὲ Χριστιανῶν πανολεθρίαν γενέσθαι προσέταξεν, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀσεβειαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀρπάσαι τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν.

Βλέπων δὲ τὸν Κωνσταντῖνον προκόπτοντα εἰς μέγεθος τῆς ἡλικίας καὶ συνέσει κεκοσμημένον, καὶ ὑποπεύσας, μᾶλλον δὲ μαντεύσάμενος αὐτὸν καταλύτην μέλλειν ἔσεσθαι τῆς τυραννίδος αὐτοῦ, δόλῳ αὐτὸν θανατῶσαι διανοεῖτο. Ἀλλὰ θεῖα προμνηθεῖα μαθὼν ὁ νέος δόλον, ὥς ὁ Δαυὶδ φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπορίσατο. Τοῦ δὲ τυράννου εἰς ἀμετρον ἀτοπίας ἐκδάντος καὶ τοὺς Χριστιανοὺς σφοδρῶς ἐπικειμμένου, ἡ θεῖα δίκη τοῦτον ἀνεχέτις μάστιγι κατ' αὐτοῦ ὑπεριείσα. Ἔλκος γὰρ χυλεπὸν κατ' αὐτὸ τῆς ἀκολασίας κρυπτὸν μόριον ἀναφυὲν, κρεῖττον πάσης ἀνθρωπίνης τέχνης κατέστη. Νομῆς δὲ καὶ σήψεως καὶ δυσωδίας δεινότητις διαλαβούσης τοὺς τόπους, σκωλήκων δὲ πληθὺς ἀναεσθόμενου, ἦν γὰρ καὶ πολύσαρκος ὁ δεῖλαιος, εἰς ἀπελπισμὸν λοιπὸν ἐληλυθὼς, ἔκειτο θέαμα ἔλεινδον πᾶσι τοῖς περὶ αὐτόν.

corpore), in desperationem tandem incidens, mi-

Τότε δὲ ἔννοιά τις ὑπεσιῆλθεν αὐτῷ, ὥς ἄρα διὰ τὸν ἀδικὸν τῶν Χριστιανῶν φόνον ὑπὸ τῆς θείας δίκης αὐτῷ συνέβη. Εὐθέως οὖν κατέπεισε προστάγματα κατὰ πᾶσαν πόλιν ἀναλῦσθαι τοὺς Χριστιανούς, καὶ πράττειν καταθυμίως τὰ κατ' ἔθος, καὶ ὑπὸ πάντων τιμᾶσθαι, παρακαλεῖν τε καὶ εὐχεσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ αὐτοκράτορος. Ταῦτα γέγονε, καὶ εὐθέως ἡ θεῖα φιλανθρωπία ἐδείκνυτο. Καὶ πάλιν ὁ ἐν ἐσχάταις ἀναπνοαῖς γεγωνὼς, αὖθις ὕγιης καὶ βωμολόος ὤπηρχε, τοῦ χυλεπώτατος ἔλκος ἐκείνου τῇ εὐχῇ τῶν Χριστιανῶν παραδόξως ὕγιασθέντος· Ἀλλὰ μὴ πω τοῦ τραύματος καλῶς συνουλώσαντος, εἰς μειζοτέραν μανίαν κινήθεις ὑπὸ τοῦ ἐνεργούντος τοῦ ἐν αὐτῷ διαβόλου ὁ τύραννος προστάγματα ἄθεα καὶ νόμους πεπληρωμένους ὀμότητος ἔγραψεν, ἐν οἷς ἐκέλευσε μῆτε ζῆν μῆτε πολιτεύεσθαι Χριστιανούς, μῆτε οἰκεῖν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, μῆτε ἐν ταῖς ἐρήμοις· ἄλλως γὰρ, φησὶν, οὐδὲ ζῆν καὶ εὐημερεῖν οὐ δυνάμεθα, εἰ μὴ ἐξαλειφῇ τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν. Καὶ ἦν λοιπὸν παρὰ ἀνθρώποις ἀπηλπισμένα τὰ Χριστιανῶν. Ὁ δὲ θεὸς οὐκ ἐπελάθετο τοῦ οἰκείου πλάσματος· ἦν γὰρ ἰδεῖν ἀγγελῶδιν συρομένους τοὺς Χριστιανούς πανδημεῖ σὺν γυναῖξί τε καὶ τέκνοις ἐπὶ τὸν θάνατον. Ἀλλ' ἡ θεῖα δίκη τὰς βουλὰς τῶν ἀνόνων διεσκέδασε· πανταχοῦ γὰρ πόλεις καὶ ἐπαναστάσεις βαρβάρων εὐθέως, λιμοὶ τε σφοδροὶ καὶ αὖχμοι λοιμοὶ τε, αἰεροὶ θάνατοι ἄφρων ἐπέσκηψαν, ὥς μὴ ἀρκεῖν τοὺς ζῶντας θάπτειν τοὺς νεκροὺς, κεραυνοὶ τε καὶ φόβητρα ἐπέμπαγον, ὥστε ἕκαστον ἑαυτοῦ μόνον [μεριμνᾶν, καὶ

οὕτως ἔπρακτα ἔμειναν τὰ τοῦ τυράννου προστάγ-
ματα.
immittebantur, ex quo factum est ut quilibet de rebus suis solliciti fuerint, tyrannique jussu infecta
permanserint.

Ὁ δὲ τὰ πάντα χρηστὸς Κωνσταντῖνος διεσώθη
πρὸς τὸν οἰκεῖον πατέρα. Ὁ δὲ δεξιόμενος αὐτὸν ὕγι,
καὶ πολλὰ τῷ Θεῷ εὐχαριστήσας, μετ' οὐ πολὺ δὲ πα-
ραδοὺς αὐτῷ τὴν βασιλείαν, μετήλλαξε τὸν βίον. Ἀν-
ηγορεύθη δὲ βασιλεὺς ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐν τῷ πρώ-
τῳ ἐνιαυτῷ τῆς διακοσιοστῆς ἐβδομηκοστῆς πρώτης
Ὀλυμπιάδος, μηνὶ Ἰουλίῳ, εἰκοστῇ καὶ πέμπτῃ. Ὁ
δὲ Μαξέντιος πονηρότατος πάντων τῶν πρὸ αὐτοῦ
γεγονὼς τοὺς τῇ Ρώμῃ ἐνοικοῦντας ἀπέτριβε καὶ
μάλιστα τοὺς Χριστιανούς. Πολλοὺς οὖν τῶν πρώτων
φονεύσας, καὶ πολλοὺς ἐξορίσας, τὰς οὐσίας αὐτῶν
διήρπαξεν. Τῇ δὲ αὐτῇ τοῦ Γαλερίου χρώμενος
ἀκολασίᾳ πολλὰς τῶν ἐλευθέρων γυναικῶν ἐμίανεν,
ἐτέρας δὲ μυρίας ἀνοσιουργίας καὶ ἀβήρητοποιίας
ἐπιτηδεύων, ἀφόρητος πᾶσιν ὕπηρχε, γοητικὰς κα-
κομαγανείας χρώμενος. Τοῦ δὲ μεγάλου Κων-
σταντῖνου τὰ βόρεια καὶ δυτικὰ μέρη ἕως αὐτοῦ
τοῦ Ὁκεανοῦ ὑποτάξατος, ἦν εἰρήνῃ πολλὴ καὶ
θυμῆδία (52) καὶ κατάστασις ἐν ὅλῃ τῇ κατ' αὐτὸν
οἰκουμένῃ.

Occidentis partes usque ad Oceanum subegisset,
quæ ipsi parebant, est exorta.

Οἱ δὲ Ρώμης οἰκήτορες θῆσιν πρὸς αὐτὸν ἐσταδίαντο
παρκαλοῦντες, μὴ περιθεῖν τὴν μητέρα τῶν βασι-
λέων ἀπὸ ἀπηνόους τυράννου, μᾶλλον δὲ σαρκολόγου
θηρίου ἀπολλυμένην. Ταῦτα ἀκούσας ὁ μέγας Κων-
σταντῖνος καὶ συμπαθήσας αὐτοῖς, ἐφρόντιζε τοῦ
ἐλευθερῶσαι αὐτοὺς ἐκ τῆς δουλείας, ἐδεδίδε δὲ
τοῦτο διὰ τὰς γοητείας καὶ αὐτοῦ κακομαγανείας.
Ἦδη γὰρ ὡς πολλὰ ἀνέτεμε παιδία προφάσει τῆς
ἀθεμίτου αὐτοῦ μαντείας. Ἐν πολλῇ οὖν φροντίδι
καὶ σκέψει ὑπάρχοντι ὤρθη αὐτῷ ἐν κάμπῳ διάγοντι
μετὰ τῶν στρατιωτῶν περὶ μεσημβρίας στηλοειδῆς
σταυροῦ ἐκ φωτὸς κατεσκευασμένος (53), ἐν ᾧ ἐπι-
εγγέγραπτο, « Ἐν τούτῳ νίκα. » Ἐμφόθος δὲ γενόμε-
νος ὁ βασιλεὺς, ἡρώτα τοὺς σὺν αὐτῷ, εἰ καὶ αὐτοὶ
τι ἐθέλσαντο. Οἱ δὲ ὁμολογήσαντες τὴν αὐτὴν αὐτῷ
ἐωρακέναι ὀπτασίαν, τότε ὁ βασιλεὺς ἀναβῆσθαι
τῷ φρονήματι, θάρσους τε καὶ προθυμίας ἀνάπλεως
ἦν. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστάς ὁ Κύριος εἶπεν
αὐτῷ « Ἕρῃσαι τῷ φανέντι σημεῖω, καὶ ἔση νικῶν
πάντας τοὺς ἐχθροὺς σου. Ἡμέρας δὲ γενομένης
ἀμελητὶ σχεδιάσας σταυρὸν, ὅσπερ μέχρι τῆς σήμε-
ρον ἐν τοῖς βασιλείοις φυλάττεται, ἐκέλευσε προ-
άγεσθαι αὐτὸν εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ δὲ δυσσεβὴς
τύραννος, θαρσύνων τοὺς δαίμοσιν αὐτοῦ, καὶ γε-
φυρώσας τὸν παραρρέοντα ποταμὸν πολλαῖς ναυσίν,
ἐξῆλθεν εἰς πόλεμον.

Impius vero tyrannus, auxilio dæmonum suorum confusus, fluvium, qui præterfluebat, ponte jun-
gens magnis navium copiis, ad pugnam processit.

Constantinus autem per omnia humanissimus ac
benignissimus, apud patrem vivus est conservatus,
quem ille sanum validumque suscipiens multis
Deo gratis actis, non multo post, cum illi impe-
rium tradidisset, vitam cum morte commutavit.
Creatus autem est imperator Constantinus magnus
anno primo Olympiadis ducentesimæ septuagesi-
mæ primæ mense Julio, die vicesimo quinto.
Maxentius vero, omnium, qui ante ipsum impera-
verunt, pessimus ac scelestissimus cum esset,
multos Romæ commorantes exstinxit, et potissi-
mum Christianos. Cum itaque multos ex illis,
eosque præcipuos occidisset, multosque exsilio
multasset, bona fortunasque invadens diripuit,
atque eadem, qua Galerius intemperantia usus,
multas ingenuas mulieres fœde contaminavit, alia-
que id genus mille flagitia perpetrans, quæ dici
nefas sit, intolerabilis cunctis esse cœpit, magica-
rum artium imposturis impotenter deditus. Cum-
que Constantinus magnus, Septentrionis atque
magna pax ac læta tranquillitas iis regionibus,

Cives Romani inter hæc ad eum supplicatum
mittuntur: ne eam urbem, quæ mater imperato-
rum fuerat, quæque a pessimo tyranno jam ferme
perierat, despectui haberet. Quibus intellectis,
Constantinus magnus, miseratione illorum ductus,
ex servitute illos in libertatem asserere in ani-
mum induxit, in quo tamen aggrediendo non me-
diocriter trepidabat, propter magicæ artis, qua ille
instructus erat, improbas technas. Videbat enim
quomodo infinitos pueros ad nefariam incantatio-
nem suam perficiendam dissecuisset. Cum itaque
in summa cura atque animi sollicitudine versaretur,
visa ipsi est cum exercitu, in campo agentii
versus meridiem crux ex luce clarissima, columnæ
ad modum facta, cum hac inscriptione: « In hoc
signo vince. » Qua re attonitus imperator, quæsi-
vit ex illis, qui cum ipso erant, num et ipsi simile
quid vidissent, qui omnes consentientibus animis
fassi sunt eandem sibi speciem fuisse visam: tunc
imperator sollicitudine liberatus, animoque ac bona
spe plenus est redditus, cui etiam eadem nocte
astans Dominus, ut signo sibi viso uteretur, mo-
nuit, futurum enim ut omnium suorum hostium
potiretur victoria. Illescensente itaque die, continuo
crucem, quæ usque adhuc in regia asservatur,
construi, et ante se in bellum præferri jussit. Im-

NOTÆ.

(52) Pollux θυμῆδία, cod. Bav. θυμῆδία.

(53) De hac visione crucis Constantino divinitus

oblata, vide lib. II *De sancta cruce*, cap. 36 et 37.

Commissa pugna inimici virtute crucis contriti sunt, maximeque eorum parte occisa, reliqui cum tyranno versus civitatem fugerunt, cumque pons multitudine nimia fatisceret, in flumine perierunt sicut Pharaon tyrannus. Itaque cernere erat totum fluvium equis simul atque insessoribus constratum. Cives autem Romani Constantinum coronatum magna cum lætitia, faustisque acclamationibus in urbem susceperunt, crucemque victoriæ auctorem, imperatorem vero salutis suæ assertorem appellarunt. Tunc præcepit imperator reliquias sanctorum martyrum in unum conferri, magnaque cum veneratione sepulturæ tradi, et injuria affectis facultates suas restitui. Celebrarunt autem festum victoriæ partæ septem perpetuos dies, summis laudibus atque honore Christi crucem afficientes. Atque hæc septimo anno imperii Constantini acciderunt.

Quibus cognitis, Galerius Maximianus progressus eandem belli aleam tentavit, atque ita paulum a Christianis persequendis abstinuit. Magnus vero Constantinus in crucis invictissimis armis omnem spem reponens, contra ipsum movit, habuitque secum Licinium in bello contra tyrannos socium, qui præ se ferebat, quasi a Christianorum decretis institutisque non prorsus abhorreret. Tyrannus autem magicis suis imposturis totus incumbens, in aciem contra sanctum imperatorem processit, infinitis militum coplis imprimis conspicuus. Cumque acies jam committerentur, defensores tyranni, conspecto venerabilis crucis signo nostrorum impetum non sustinentes, in fugam acti sunt, quantaque potuerunt celeritate terga verterunt, imperatoris militibus summo eos conatu insequentibus, multisque illorum cæsis, qui a imperatorem confugerunt.

Impius vero diadema, quo indignus erat, a se abiciens, ne in fuga posset agnosci, tanquam gregarius miles aliquis, inter reliquos fuit, ex uno autem vico in alium profugiens, seque occultans, vix cum paucis amicis nudus evasit, congregatosque deorum suorum scilicet sacerdotes, prophetas, vates, et quotquot in vaticinando clari habebantur, omnes, velut impostores ac deceptores, salutisque suæ insidiatores jugulavit. Cumque jam vivus in Cæsaris manus esset venturus (instabat enim ipsi adhuc bellum), eo miseræ divina eum vindicta corripiens redegit, ut projectus in solum supinus opem imploraret, neque eam a quoquam consequeretur, flamma autem ex intimis visceribus, medullisque accensa, incredibiles ei graviter anhelanti, et nunc huc, nunc illic sese vertenti dolores pareret, ita ut oculi ei exsiliarent in terram, cæcunque relinquerent. Flamma autem illa interna in immensum quotidie ardesciente, ita ei corpus computruit, ut jam ossibus non hæreret, ultroque mortem advocaret, atque hoc modo totus ille tabe peresus, tandem vitam abruptit.

Συμβολῆς δὲ γενομένης, συναντήθησαν ὑπὸ τῆς τοῦ σταυροῦ δυνάμεως οἱ ὑπεναντιοί, καὶ κατακοπέντες οἱ πλείστοι, οἱ λοιποὶ σὺν τῷ τυράννῳ, ὡς ἐπὶ τὴν πόλιν ἔφυγον, τῆς δὲ γεφυράς κρείττονι δυνάμει διαβρῆγείσης, κατεποντίσθησαν ἐν τῷ ποταμῷ κατὰ τὸν Φαραὼ πανστρατί. Καὶ ἦν ἰδεῖν ὅλον τὸν ποταμὸν πεπληρωμένον ἰππῶν σὺν ἀναβάταις. Οἱ δὲ πολλοὶ τῆς Ῥώμης στεφανώσαντες αὐτὸν εἰσεδέξαντο μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ εὐφημιῶν, τὸν τε νικοποῦν σταυρὸν καὶ τὸν νικηφόρον βασιλεῖα σωτήρα ἀποκαλοῦντες. Τότε ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε συναχθῆναι τὰ λείψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ ὁσὰ ταφῇ ταῦτα παραδοθῆναι, καὶ τοῖς ἀδικηθεῖσιν τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀποδοθῆναι· καὶ ἦσαν ἄγοντες ἐπινίκιον ἑορτὴν ἐπὶ τῆς ἡμέρας γεραίροντες τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. Οὗτος ἦν ἔβδομος ἐνιαυτὸς τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γαλέριος Μαξιμιανὸς ἐξελήλυθε. Ἐξεδέχετο γάρ καὶ αὐτὸς τὸν αὐτὸν μόρον, καὶ μικρὸν ἀπέστη τῆς κατὰ τὸν Χριστιανὸν ἀπειλῆς. Ὁ δὲ μέγιστος Κωνσταντῖνος θαρρῶν τῷ ἀπτήτῳ ὅπλῳ τοῦ σταυροῦ, ὥρμησεν ἐπ' αὐτόν. Εἶχε δὲ καὶ Λικίνιον συμπολεμοῦντα αὐτῷ κατὰ τῶν τυράννων, προσποιούμενον χαίρειν τοῖς Χριστιανικοῖς δόγμασιν. Ὁ δὲ τύραννος ταῖς γοητικαῖς ἀπάταις ἐπεριετόμενος, παρατάξασθαι τῷ εὐσεβεῖ βασιλεῖ ἐξελήλυθεν ἀναριθμήτῳ πλήθει τῶν στρατοπέδων φανταζόμενος. Γενομένης δὲ τῆς συμβολῆς, καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ φανέντος, οἱ τοῦ τυράννου ὑπασπισταὶ τὴν προσβολὴν μὴ ἐνέγκαντες, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ οἱ μὲν ἔφυγον κατὰ τάχος, οἱ δὲ κατὰ κράτος ἐδίωκον, πολλῶν χιλιάδων τῶν ἐναντιῶν καταπεσοῦσιν. Οἱ λοιποὶ καταλιπόντες τὸν τύραννον προσεχώρησαν τῷ αὐτοκράτορι, ἐκείνους οἱ λοιποὶ ἡγήσαντο, τὸν τυραννὸν ἀποστρέφοντες, τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλοῦντες.

Ὁ δὲ δυσσεβὴς ῥίψας τὸ βασιλεῖον, οὐπὲρ ἀνάξιος ἐτύγχανεν, ὡς ἂν μὴ ἐπιγνοῦσθαι φεύγων, περιερχόμενος δὲ ἀπὸ κώμης εἰς κώμην καὶ κρυπταζόμενος μόλις μετ' ὀλίγων τῶν εὐνουστάτων διεσώθη γυμνός. Συναγαγὼν δὲ τοὺς ἱερεῖς τῶν ὀθίων θεῶν, καὶ τοὺς προφῆτας, καὶ τοὺς μάντις, καὶ τοὺς ἐπὶ μαντείᾳ βεβοημένους, οὓς πρῶτον ἀγαπῶν ἐτίμα, ὡς ἀπατεῶνας καὶ πλάνους, ἐπιβούλους θ' ἑαυτοῦ σωτηρίας κατέσφαξεν. Μέλλοντα δὲ ζῶντα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως ἐμπεσεῖν (ἐπέκειτο γὰρ αὐτῷ ἐτι ὁ πόλεμος), προλαβοῦσα θεήλατος ὀργὴ οὕτως αὐτὸν διέθηκεν, ὡς κείσθαι αὐτὸν περὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ἑλίου δρόμον ἐπικουρίας, καὶ μὴ τυγχάνοντα. Φλόξ δὲ ἐκ βάθους τῶν σπλάγχνων καὶ μυελῶν αὐτοῦ ἀναφθεῖσα ἀνυπολόγους αὐτῷ τὰς δυνάμεις ἐνεποίησε ἀσθμαίνοντι, καὶ τῇδε κάκεισε περιστρεφόμενῳ, ὥστε ἀμφότερα τὰ ὅμματα αὐτοῦ ἐκπηθῆσαι ἐπὶ τὴν γῆν καὶ καταλιπεῖν αὐτὸν τυφλόν. Τῆς δὲ ἔνδον φλογὸς εἰς ἀπειρὸν ἐξαπτομένης, αἱ σάρκες αὐτοῦ συνεσάπησαν, καὶ τῶν ὀστέων ἀπεχωρίζοντο, ὥστε ἐφ' ἑαυτοῦ ἐπικαλέσασθαι τὸν θάνατον. Οὕτως δὲ δι' ὅλου κατωσαπὲς ἀπέρρηξε τὴν ψυχὴν.

Τῶν δὲ τυράννων ἐκ ποδῶν γενομένων, καὶ μονο-
κράτορος γεγονότος τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐν βα-
θείᾳ εἰρήνῃ ὑπῆρχεν ἡ οἰκουμένη, καὶ τὰ τῶν Χρι-
στιανῶν ὁσημέραι εἰς ὕψος ἐγείρετο, καὶ ἐν πᾶσιν
ἔθνεσιν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ ἰδοῦν ἤρξατο. Τῷ δὲ Λι-
κινίῳ, ὡς συμμαχήσαντι αὐτῷ εἰς τὴν τῶν τυράν-
νων κατάλυσιν, ἐξέδοτο Κωνσταντίνος τὴν ἀδελφὴν
αὐτοῦ εἰς γυναῖκα. Καὶ ἀφορίσας αὐτῷ μοῖραν Ἰκα-
νὴν τῆς Ῥωμαίων γῆς, ἀνέδειξε βασιλεῖα, ἀπαιτήσας
αὐτῷ συνθήκας μὴδὲν κατὰ τοῦ δόγματος τῶν Χρι-
στιανῶν πράττειν. Ὁ δὲ Λικίνιος κρατήσας τῆς ἀρ-
χῆς, οὐκ ἤνεγκε τὴν εὐτυχίαν, ἀλλ' ὥσπερ λήθην λα-
δῶν τῶν συμβεβηκότων τοῖς πρὸ αὐτοῦ τυράννοις,
εἰς εἰδωλολατρεῖαν ἐξώκειλε. Καὶ ὢν τῆς πικρᾶς
καταστροφῆς θεατὴς γέγονε, τούτων τὸν βίον ἐζηλώ-
κει, γυναικομανῶν, ἀδικῶν καὶ φονεῶν τοὺς Χρι-
στιανούς. Ταῦτα μαθὼν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ Κωνσταν-
τίνος σεβαστὸς, καὶ συσχεθεὶς τῇ λύπῃ ἔγραφεν αὐτῷ,
παραινῶν ἀποστῆναι αὐτὸν τῆς κατὰ τῶν Ἐκκλη-
σιῶν τοῦ Χριστοῦ μανίας. Ὁ δὲ καταφρονήσας μα-
νικωτέρως τὸν διωγμὸν ἐχρήσατο, καὶ λοιπὸν κρυπτῶς
κατὰ τοῦ εὐεργέτου ἐπιβουλὰς ἐπένοε, ὕστερον καὶ
δημόσιον πόλεμον συνεκρότει κατ' αὐτοῦ, ὅπλ' ὁθείας
δυνάμειος φρουρούμενου τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ συμ-
βολῆς γενομένης ἐν τοῖς τῆς Βιθυνίας μέρεσι, καὶ
τοῦ ἐνδόξου σταυροῦ προάγοντος, ὑποχείριος γέγονεν
ὁ δεῖλαιος τῷ αὐτοκράτορι, ζῶν συλληφθεὶς. Φιλαν-
θρώπως δὲ χρησάμενος ὁ κατὰ πάντα πράοτατος
βασιλεὺς τῷ θυμῷ ἐκέλευεν αὐτὸν ἐν Θεσσαλο-
νίκῃ διάγειν ἡσυχάζοντα. Ὁ δὲ μικρὸν ἡσυχάσας
ἐφωράθη βαρβάρους τινὰς μισθωσάμενος πρὸς τὸ
αὐθὺς ἀνομαχεῖσθαι· μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Κωνσταν-
τίνος ἐκέλευεν κεφαλὴν αὐτὸν ὑποστῆναι τιμω-
ρίαν. Τότε τελείως τὰ πράγματα ἡσυχίας καὶ γαλή-
νης ἀπῆλause τῇ τοῦ σταυροῦ ἀνητήτῳ δυνάμει, τῆς
τῶν τυράννων μοχθηρίας ἀπαλλαγίσσης.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὁ τῆς Αἰλίας ἐπίσκοπος
Μακάριος ὁ φερώνυμος ἦν Ἑρμωνῶν διαδεξάμενος.
Ὁ δὲ μέγας Κωνσταντίνος μονοκράτωρ γενομένος
πᾶσαν τὴν φροντίδα εἰς τὰ θεῖα μετένεγκεν, ἀνοι-
κοδομῶν ἐκκλησίας καὶ φιλοτίμως πλουτῶν αὐτὰς ἐκ
τοῦ δημοσίου λόγου ἐν τε χρήμασι καὶ ἀναλώμασι,
καὶ παντοίοις κειμηλίοις, καὶ πρῶτον νόμον ἔγραψε
ἀποδοῖσθαι τὰ τοῖς εἰδώλοις ἀφιερωμένα (54) τῇ
τῶν Χριστιανῶν Ἐκκλησίᾳ, καὶ τοὺς ἐπὶ εἰδωλολα-
τρούντας κεφαλικάς ὑφίστασθαι τιμωρίας· δεύτε-
ρον νόμον ἔγραψε, Χριστιανούς μόνους στρατεύε-
σθαι, ἐθνῶν τε καὶ στρατοπέδων τούτους ἀρχειν.
Τρίτον νόμον ἔγραψε, ἀπράκτους εἶναι τὴν τε τοῦ
σωτηρίου πάθος ἐδομάδα, καὶ τὴν τῆς Διακαινη-
σίμου (55). Καὶ ἦν λοιπὸν εὐλογία βαθεῖα καὶ χαρὰ

A Tyrannis itaque de medio sublati, soloque
Constantino Magno jam rerum potente, profunda
statim pace atque otio universus orbis frui cœpit, in
diesque Christianorum res majoribus incremen-
tis sunt adductæ, cunctisque in gentibus Christi
crux glorificata. Licinio autem, qui ipsi ad ty-
rannos de medio tollendos socius fuerat, Constans
sororem suam matrimonio junxit, partem-
que provinciarum, quæ Romano parebant imperio,
eamque satis amplam designans, regem decla-
ravit, hac prius ab eo conditione pactoque exacto,
ne quid unquam contra Christianorum dogma mo-
liretur. Licinius autem jam regnum consecutus,
prosperisque rebus insolescens oblivioni tradens
quæ tyrannis ante se evenerant, ad primum deo-
rum cultum conversus est, et quorum infelli-
cem exitum conspexerat, eorum vitam imitatus
Christianos morte omnique contumelia affecti.
Quod ubi rescivit Constantinus, magno dolore
perculsus, monet eum, ut ab hac vesana in
Christi Ecclesias rabie absteineat; quibus ille
apretis, longe impotentius in Christianis perse-
quendis debacchatus est, ac primum quidem oc-
culte contra eum, a quo tantis beneficiis cumulatus
fuerat, consilia machinasque inire cœpit, postea
vero in manifestum adversus imperatorem divina
virtute custoditum, erupit bellum. Commissa ita-
que pugna in Bithyniæ partibus, et venerabili
cruce præcedente, vivus captus in manus Caesaris
Constantinus præcepit. Ac tunc demum perfecta
tranquillitas quiesque rebus data est, crucis invictæ
virtute, tyrannorum improbitate sublata.

Eodem tempore Eliæ episcopus Macarius Her-
moni succedit. Cum ad unum jam Constantinum
imperium devenisset, omnem sollicitudinem ad res
divinas transtulit, templaque exstruens, et benigne
pecuniis reliquisque impensis dotavit, ac primam
legem tulit, ut quæ idolis offerri solita erant, Chri-
stianorum Ecclesiis darentur, et ut qui deinceps
idola colere ausi fuissent, capite plecterentur;
alteram item legem scripsit ut Christianis solis
militare liceret, ipsique in gentes ac milites im-
perium haberent; tertiam insuper edidit legem, ne
quid operis in hebdomade Passionis salutaris,
neque in hebdomade Renovationis, exercere liceret,
siquid deinceps pax alta et lætitia in universo
orbe, omnibus nationibus ad divinum baptismum

NOTE.

(54) Sch. Ἀποδοῖσθαι τοὺς τῶν εἰδωλῶν ναοὺς
τοῖς τῷ Χριστῷ ἀφιερουμένοις. Paulo post, Κεφα-
λικαῖς ἐπιτιμᾶσθαι τιμωρίαις.

(55) Ita scribendum et legendum: est autem heb-
domas τῆς διακαινησίμου, hebdomas paschalis, qua

resurrectio Domini celebratur. Id ostendo primum
testimonio Maximi Margunii, episcopi Græci, qui
consultus quidnam hoc vocabulo significetur, re-
spondit his verbis: Σημαίνεται παρ' ἡμῶν διὰ τού-
του τοῦ ὀνόματος ἡ ἡ πρώτη ἐβδομάς τῆς Ἀνα-

concurrentibus, propriisque manibus paternos A
deos confringentibus.

Verum id non tulit humani generis pestis diabolus, sed rursus rationem excogitavit, qua tantam Christianorum lætitiā subverteret, efficeretque ut homines denuo creaturam in deorum numerum referrent, sed id exsequi non potuit. Deprehensus enim est: itaque Creatorem creaturis exæquari infirmis in fide persuadere tentavit, ortusque est ingens tumultus in Dei Ecclesiis, Ario quodam Alexandrino totum orbem sursum deorsumque perturbante. Adjunxerant se ejus factioni pauci quidam episcopi, atque inter hos primus Eusebius Nicomediensis, et Eusebius Pamphili, alique cum ipso. Quam contentionem magnus cernens Constantinus, acerbissimum animo dolorem concepit, et initio quidem verbis litterisque admonitoriis utriusque partis pugnam dissolvere conatus est. Ubi vero animadvertit malum omni medicina superius esse, synodum œcumenicam in urbe Nicæna fieri præcepit, conveneruntque eo episcopi numero trecenti et octodecim, quorum pleraque pars confessorum erat, stigmata Christi in corporibus suis circumferentium, cum quibus

ἐν ἑλῇ τῇ οἰκουμένῃ, πάντων τῶν ἐθνῶν ἡσυχίᾳ προσερχόντων τῷ θεῷ βαπτίσματι, καὶ ἰδίαις χερσὶν τοὺς πατέρας θεοὺς συντριβόντων.

Ἀλλὰ ταῦτα οὐκ ἦν φορητὰ τῷ ἀλάστορι δαίμονι, ἀλλὰ πάλιν καθ' ἑαυτὸν ἐδραματοῦργει, πῶς ἂν ἐκώφεεν τὴν τοσαύτην τῶν Χριστιανῶν χαρμονίην, καὶ ποιῆσαι μὲν τοὺς ἀνθρώπους θεοποιῆσαι τὴν κτίσιν, οὐκ ἔτι δὲ οἴσεται ἦν. Ἐφωράθη γὰρ ἡ ἀπάτη αὐτοῦ. Τὸν δὲ Κτίστην συντάξαι τοῖς κτίσμασι παραπεισαι ἐπειράθη τοὺς ἀσθηρίκτους. Καὶ ἦν τὰς αἰῶνας οὐκ ὀλίγος ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ, Ἀρείου τινος Ἀλεξανδρέως ἄνω καὶ κάτω κινουόντος, καὶ τὴν οἰκουμένην ταραττοντος. Συναπλήχθησαν αὐτῷ ἐπίσκοποι τινες ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, ὧν πρῶτος Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς. Θεωρῶν δὲ τὴν μεγάλην φιλονεικίαν ὁ μέγιστος Κωνσταντῖνος, ἠνέστο τὴν ψυχὴν, καὶ πρῶτον μὲν ἐπειράτο διὰ παραινέτικῶν ῥημάτων καὶ γραμμάτων τῶν ἑκατέρων μερῶν διαλύσαι τὴν ἔριν (56). Ὡς δὲ εἶδεν ἀνῆκστον γινόμενον τὸ κακὸν, προσέταξε γενέσθαι οἰκουμένην συνόδον ἐν τῇ Νικαίᾳ πόλει. Καὶ συνῆλθον ἐπίσκοποι τὸν ἀριθμὸν τριακοῖσι ἑξάκα καὶ ὀκτώ, ὧν οἱ πλεῖστοι ἦσαν ὁμολογηταί, καὶ σίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες. Ἦν

NOTE

στασίμου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἑορτῆς. Significatur hoc nomine apud nos tota prima hebdomas festi Resurrectionis Salvatoris nostri. Vide Catalog. bibliothecæ August. ab Hœschelio editum. Secundo idem probō ex Typico S. Sabæ, impresso Venetiis anno Domini 1545, in quo capiti 46 hujusmodi titulus præfigitur: Εἰδήσεις τοῦ τύπου τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης Κυριακῆς τοῦ Πάσχα, καὶ τῆς ἑβδομάδος τῆς διακαινησίμου. Forma modi sanctæ et magnæ Dominicæ Paschæ et hebdomadis diacænesimæ. Et in ipso capite singulas dies seu serias Paschalis illius hebdomadis enumerans, secundam feriam vocat τὴν δευτέραν τῆς διακαινησίμου. Tertiam, τὴν τρίτην τῆς διακαινησίμου, et ita deinceps usque ad Sabbatum τῆς διακαινησίμου. Idem ex aliis Græcorum libris ritualibus liquet. Idem Pollux: Τρίτον νόμον ἔγραψεν ἀπράκτους εἶναι τὰς δύο τῆς πασχαλίας ἑβδομάδας, μίαν καὶ πρὸς, μίαν δὲ μετὰ. Illa autem μία μετὰ, est hebdomas τῆς διακαινησίμου.

Male ergo Calvinianus scholiastes Junius in notis ad Curopalatam De officiis aule Constantinopolitane, interpretatur ἑβδομάδα διακαινησίμου, hebdomadem Rogationum. Male etiam rationem nominis reddens, ait, eam dici διακαινησίμου, exinanitioni dicatam, quia per illud tempus exinanierunt sua corpora, et macerant oraturi Deum pro commoditate anni. Primum, non scribendum, διακαινησίμος, sed διακαινήσιμος, ut habent exemplaria Alexandri, Rituales libri Græcorum, et codex bibliothecæ Augustanæ ms. quo continentur Evangelia diebus sacris prælegi solita, quorum initium τῇ τρίτῃ τῆς διακαινησίμου.

Quocirca hebdomas τῆς διακαινησίμου dicitur, quasi septimana renovationis, τοῦ διακαινησίμου, cum Christo resurgente omnia renovata et instaurata fuerint. Secundo tantum abest ut hæc hebdomas ab exinanitione jejunantiumque inedia nomen invenerit, ut tota illa hebdomade jejunium solvere moris fuerit: testis Balsamon in can. 69 Apost., qui, cum percensuisset dies, quibus jejunandum est, excipit quartos dies, et Parascevas, seu serias sextas, quæ sunt πρὸς τῆς ἀποκριῶς seu ἀπόκριω, ante

carnisprivium; et quæ sunt πρὸς τῆς τυροφάγου, et hebdomadem τῆς διακαινησίμου. In iis enim Balsamon, inquit Balsamon, quia jejunant Armenii propter Ninivitas. In eo, qui est ante carnisprivium, et in eo, qui est ante τυροφάγον, hæretici Tetraditæ magnum jejunium observant. Hebdomas autem τῆς διακαινησίμου, tanquam ipse magnus Dominicus (Pascha) dies reputatur. Idem docet Anastasius episcopus Casareæ Palæstinæ tract. De artziburio, ubi inter hebdomadas a jejuniis plane exceptas ponit τὴν ἑβδομάδα τῆς διακαινησίμου. Eandem hebdomadem inter exceptas numerat Nicolaus patriarcha Constantinopolitanus in versibus ad Anastasium montis Sinai antistitem. Rogationes Triduanæ ante Ascensionem Domini Græcis ignotæ sunt: nec ulla habent stata jejunia inter Pascha et Pentecosten. Νῆστεία γὰρ οὐ γέγραπται, οἷδε γονυκλισία, inquit Nicolaus patriarch. de tempore inter Pascha et Pentecosten. Vide Typicum S. Sabæ, cap. 51. Exempli. Sch. hanc lect. ascriptam habet ex cod. Cryptæ Ferratæ: Τὰς πασχαλίας δύο ἑβδομάδας μίαν πρὸς, καὶ μίαν μετὰ. Quæ est fere lectio Pollucis. Quod Alexander ab imperatore Constantino lege sancitum tradit, idem prius decretum legimus constitutione apostolica, quæ sanctis Petro et Paulo ascribitur his verbis: Τὴν δὲ μεγάλην ἑβδομάδα πᾶσαν καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ἀργεῖτωσαν. Magna hebdomade tota, et ea, quæ hanc sequitur, serientur. Addit Pollux aliam legem: Τὴν δὲ παρασκευὴν καὶ τὴν Κυριακὴν τιμᾶσθαι προσέταξεν, τὴν μὲν διὰ τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, τὴν δὲ διὰ τὴν ἀνάστασιν. Feriam sextam et Dominicam honorari jussit; illam, propter crucem Domini, hanc, propter resurrectionem. Item hanc: Ἐνομοθέτησέ τε σταυρῷ μὴκέτι καταδικάζεσθαι ἀνθρώπων διὰ τὸ σῶσαι τὸ πρὸς τὸν τοῦ Σωτῆρος. Τοῖς δὲ νομίμασιν αὐτοῦ καὶ εἰκόσι, τὸν σταυρὸν συνεκτυπούσθαι διὰ παντὸς ἐθέλοισιν. Legem tulit, ne quis hominum amplius ad crucem damnaretur, ob reverentiam in crucem Salvatoris. Numismatis vero et imaginibus suis crucem adjungi perpetuo sanxit.

(56) Cod. Sch. Κατακλίσαι τὴν αἵρεσιν. Exstinguere hæresin.

ὅτε σὺν αὐτοῖς ὁ πανεὐφύμνος καὶ μέγας Κωνσταντῖνος, καὶ ὁ δὲ τῆς ὑποθέσεως κινήσεις, ἐγγράφον πίστει ἐκθεσιν ἐξήνεγκαν, τὴν κατὰ πάσαν Ἐκκλησίαν ὀρθοδόξως νῦν ἀπαγγελλομένην. Τοὺς δὲ περὶ Ἀρεινοὺς ἐπιμένοντας τῇ κακοδοξίᾳ ἀπεκήρυξαν, καὶ ἐξώρισαν, καὶ χειροτονήθησαν ἑτεροὶ ἀντ' αὐτῶν. Φιλοτιμησάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπισκόπους καὶ ἀσπασάμενος ἀπέλυσε μετ' εἰρήνης εἰς τὰς ἰδίαις παροικίαις, χαίρων ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν.

Παρακελεύσατο δὲ τῷ τῆς Ἀλβίας ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ παρόντι ἐν τῇ συνόδῳ, καὶ τῶν ἀποστολικῶν δογματικῶν ἐπερμαχοῦντι, ἀναζητῆσαι τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν, καὶ τὸ θεόληπτον μνῆμα, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους τόπους, καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκόπους ὁμοίως προετρέψατο αἰτήσασθαι, εἰ τι συνορᾷ πρὸς ἀπαρτισμὸν ἕκαστος τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας. ἦν δὲ ἐνεακαιδέκατος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐνιαυτός, ὅτε ἐγένετο ἡ κατὰ Νίκαιαν σύνοδος. Μετὰ ταῦτα ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ μητέρα Ἑλένην τὴν ἀξιώπαινον καὶ θεοφιλῆ εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ γράμματων καὶ χρημάτων ἀφθονίας πρὸς τὸν Μακάριον (57) Ἱεροσολύμων, ἐπὶ ἀναζήτησει τοῦ ζωοποιοῦ ξύλου (58), καὶ οἰκοδομῇ τῶν ἁγίων τόπων, αὐτῆς αἰτησαμένης τῆς βασιλίδος, φασκούσης ὅπασιν θείαν ἑωρακέναι, κελεύουσιν αὐτὴ τὰ Ἱεροσόλυμα καταλαβεῖν, καὶ τοὺς ἁγίους τόπους εἰς φῶς ἀγαγεῖν χωσθέντας ὑπὸ τῶν ἀνόμων, καὶ ἀφανεῖς γενομένους, ἐπὶ τοσούτους χρόνους. Μαθὼν δὲ ὁ ἐπίσκοπος ἀφικομένην τὴν βασιλίδα, σὺν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόποις ἀπήντησε τῇ βασιλίδι (59). Εὐθέως δὲ παρεκελεύσατο τοὺς ἐπίσκοπους τὴν ζήτησιν τοῦ ποθομένου ξύλου ποιήσασθαι. Ἀπορούντων δὲ πάντων περὶ τοῦ τόπου, καὶ ἄλλων ἄλλως ἐξ ὑποφίας διηγουμένων, ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος πάντας παρεκάλει ἡσυχίαν ἀγεῖν, καὶ σπουδαιότερον εὐχὴν ὑπὲρ τούτου τῷ Θεῷ προσφέρειν.

Τούτου δὲ γενομένου εὐθέως ἐδείχθη θεόθεν ὁ τόπος τῷ ἐπισκόπῳ, ἐν ᾧ ἱερῷ τῆς ἀκαθάρτου δαίμονος ὁ ναὸς καὶ τὸ ἀγαλμα. Τότε ἡ βασίλισσα τῇ βασιλικῇ αὐθενσίᾳ χρωμένη, συναγαγοῦσα πλῆθος πολλῶν τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν ἐκέλευσεν ἐκ βάθρων ἀνατραπῆναι τὸν τῆς δαίμονος ναὸν (60), καὶ τούτου γενομένου ἀνεφάνη τὸ θεῖον μνῆμα, καὶ ὁ τόπος τοῦ Κρανίου, καὶ μὴ μῆκοθεν τρεῖς σταυροὶ κεχωσμένοι· ἐπιμελῶς δὲ ἐρευνήσαντες εὗρον καὶ τοὺς ἡλούς. Ἐξεῖθεν λοιπὸν ἀμχανία καὶ θλίψις κατέλαβε τὴν βασιλίδα, ἐπζητοῦσαν ποῖος ἄρα ἦν ὁ Δεσποτικὸς σταυρός. Ὅ δὲ ἐπίσκοπος διὰ πίστει τὴν ἀμφιβολίαν ἔλυσε. Γυναικὶ γὰρ ἀρρώστωσιν τῶν ἐπιφανῶν, καὶ ἀπεγνωσμένη ὑπὸ πάντων, καὶ τὰ τελευταῖα πνεύσῃ προσαγαγὼν ἕκαστον τῶν σταυρῶν, τὸν ζή-

etiam interfuit ipse ille magnus omniumque præconio dignissimus Constantinus. Cumque res tractari cœpta esset, fidei expositionem litteris mandatam ediderunt, quæ nunc rite per universam Ecclesiam pronuntiatur. Eos autem qui in prava Arian opinionione permanserant, a suo corpore absciderunt, exsilioque damnarunt, aliis in eorum locum creatis; maximo autem honore Imperator episcopos afficiens, eosque quam humanissime complectens, congregationem cum pace dissolvit, gavisus supra modum propter unanimum Ecclesiarum consensum.

Mandavit autem Macario Aëniensi episcopo, qui et ipse synodo interfuerat, et pro apostolicis dogmatibus acriter pugnaverant, ut in vivifica cruce querenda sepulcroque divino ac reliquis sanctis religiosisque locis investigandis omnem diligentiam abhiberet. Etiam alios episcopos est adhortatus ut peteret unusquisque, quod ad perfectionem suæ Ecclesiæ necessarium esse cerneret. Agebatur autem decimus nonus imperii ejus annus, quando facta est synodus Nicæna. Post hanc misit Imperator matrem suam Helenam, mulierem omni laudem genere ornatissimam, cum litteris, magna pecuniæ vi ad Macarium Aëliensem episcopum, ut una cum eo vivificum lignum investigaret, sacraque loca ædificiis exornaret, id ipsum exposcente imperatrice, asserenteque divinam visionem sibi oblatam, quæ jussu heretico Hierosolymam sese reciperet, et sacra loca ab improbis obruta, et tanto tempore ex hominum cognitione erepta in lucem educeret. Episcopus autem ubi intellexit Imperatricem jam adventare, cum comprovincialibus episcopis obviam processit. Statim vero eis injunxit, ut ad inveniendum desideratum crucis lignum se totos darent. Dubitantibus vero omnibus super hoc, aliisque aliud ex suspitione commemorantibus, Macarius omnes quieto esse animo jussit, et intentissimas Deo preces offerre.

Quo facto, confestim divinitus locus ille episcopo revelatus est, in quo locata erat impurissimæ deæ effigies. Tunc Imperatrix, Imperatoria utens auctoritate, magno numero opificum et operariorum ex fundamentis dæmonis istius templum subverti jussit: quod simul atque effectum est, apparuit Dei sepulcrum et locus Calvariæ, et non procul inde tres cruces defossæ; diligentius etiam investigantes, invenerunt et clavos. Hic vero alia Imperatricem cura invasit, inquirentem quænam de tribus vere Dominica crux esset: quam dubitationem episcopus per fidem dissolvit. Cum quædam primæ nobilitatis matrona, cunctisque noia, graviter ac periculose ægrota- ret, etiam fere spiritum exhalaret, productis duabus crucibus, eam, quæ quærebatur, invenit:

NOTE.

(57) Sch. Πρὸς τὸν φερώνυμον τὸν τῆς πόλεως ἐπίσκοπον.

(58) Cod. Sch. addit, τοῦ ἐνδόξου σταυροῦ.

(59) Idem cod. Συναγαγὼν τοὺς τῆς ἐπαρχίας

ἐπισκόπους, μετὰ τῆς δεούσης τιμῆς ἀπήντησαν αὐτῇ.

(60) Idem cod. Τὸ μυστὸν οἰκοδόμημα, τὸν χρόνον ποῦ ἀπορρίφθηναί.

simul atque enim sola Dominicæ crucis umbra A
ægotam attigit, protinus divina virtute exsiliens,
magna Deum voce glorificavit. Imperatrix vero
maximo cum gaudio pariter ac reverentia crucem
suscipiens, partem ejus cum clavis ad filium retu-
lit, reliquam vero, confecta theca aurea, ejus civi-
tatis episcopo tradidit, in perpetuum omnium gen-
tium memoriam. Quæ postquam præcepisset in loco
vivifici sepulcri templum ædificari, et aliud simili-
ter in sacro monte Golgotha, et in Bethleem, ubi
Dominus secundum carnem natus fuerat, et in monte
Olivarum, ubi Dominus discipulis benedicens, as-
sumptus est, allisque præclaris id genus confectis,
ad filium rediit.

Quam magna cum voluptate suscipiens, veneran-
dæ crucis partem in oculis aureis reposuit, eamque B
episcopo perpetuo custodiendam dedit, annuis festis
inventionem crucis celebrandam præscribens. Cla-
vos autem partim galæ suæ incendi mandavit; par-
tim equi sui lupatis immiscuit, ut impleretur quod
a Domino per prophetam dictum fuerat: « In illa
die erit, quod super frenum equi est, sanctum Do-
mino omnipotenti ». » Imperator deinde ad Maca-
rium episcopum scripsit, ut ædificationem templo-
rum maturaret, et architectum eo misit, cum
magno pecunie pondere; cui etiam in mandatis
dedit ut diligenter sacra loca ædificiis exornaret,
ita ut eorum magnificentia nihil toto orbe par in-
veniri posset. Scripsit etiam ad præfectos illius pro-
vinciæ, ut publico ære et sumptibus, et materia illud
opus, quantum possent, promoverent. Celebrabat
autem tunc imperator splendide imperii sui vici-
nalia, gratias agens Deo pro omnibus beneficiis
tempore imperii in se collatis. Colliguntur autem a
Christi in carne præsentia, usque ad tempus inven-
tionis crucis venerandæ, anni trecenti quinquaginta
duo: ab Adam vero usque ad tempus, quo Christus
in carne apparuit, anni quinquies mille quadrin-
genti et septuaginta quinque.

In urbe autem Ælia successit Macario episcopo
Maximinus vir placidissimus et venerabilis inprimis,
utpote qui in persecutione plurima tormenta
pertulerat; huic oculus alter extritus fuerat. Eodem
tempore et beata Helena moritur, ætatis annum
agens octogesimum, multa filio suo de Christiana
pietate præcipient. Imperator autem postquam co-
gnovisset absolutam esse structuram templi, quod
dicitur, Nova Jerusalem, mandavit episcopo, ut eo
se conferret, uique synodum complurium episcopo-
rum indiceret ad sacra loca dedicanda. Episcopus
autem iste fuit Eusebius Nicomediensis, qui Aria-

τούμενον εἶρεν μόνον· ὡς ἡγγισ γὰρ ἡ σκιά τοῦ
σωτηρίου τῇ θανάτῳ, ἡ ἀπνοῦς καὶ ἀκίνητος θεὸς
δυνάμει παραχρῆμα ἀνεπήδησε, μεγάλη τῇ φωνῇ
δοξάζουσα τὸν Θεόν. Ἡ δὲ βασίλισσα μετὰ χαρᾶς
μεγάλης καὶ φόβῳ ἀνελομένη τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν,
μέρος μέντοι σὺν τοῖς ἡλοῖς ἀνεκόμισε πρὸς τὸν παῖδα,
τὸ δὲ λοιπὸν, γλωσσόκομον ἀργυροῦν ποιήσασα,
παρέδωκε τῷ ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως εἰς μνημόσυνον
πάσαις γενεαῖς. Καὶ θεοπίσασα ἐκκλησίαν γενέσθαι
ἐν τῷ ζωοποιῷ μνήματι καὶ ἐν τῷ ἁγίῳ Γολγοθᾷ,
καὶ ἐν τῇ Βηθλεὲμ, ἐνθα ὁ Κύριος τὴν κατὰ σάρκα
γέννησιν ἐτέχθη, καὶ ἐν τῷ ὄρει τῶν Ἐλαιῶν, ἐνθα ὁ
Κύριος εὐλογήσας τοὺς μαθητὰς ἀνελήφθη, καὶ ἄλλα
πολλὰ καλὰ ποιήσασα, ἀνέστρεψε πρὸς τὸν παῖδα.

Ὁ δὲ μετὰ χαρᾶς αὐτὴν ὑποδεξάμενος, τὴν μὲν
τοῦ τιμίου σταυροῦ μερίδα ἐν χρυσῇ θήκῃ ἀποθέμε-
νος παρέδωκε τῷ ἐπισκόπῳ (61) εἰς τήρησιν, ἐνιαυ-
σιαῖς μνήμας ἐορτάζειν τὴν ἀνάδειξιν τοῦ σταυροῦ
προστάξας. Τῶν δὲ ἕλων τοὺς μὲν εἰς τὴν Ἰβρίαν
περικεφαλαίαν ἀνεχάλλευσσε, τοὺς δὲ ἀνέμειξε τῷ σα-
λιβαρίῳ τοῦ ἵππου αὐτοῦ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ
τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, « Ἐν τῇ
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται τὸ ἐπὶ χαλινῶν τοῦ ἵππου ἅγιον
τῷ Κυρίῳ παντοκράτορι. » Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔγραψε
τῷ ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ ἀπιστεύειν τὴν οἰκοδομήν,
καὶ ἀρχόντα τοῦ ἔργου ἀπέστειλε μετὰ θαφιλίας
χρημάτων, παραγγέλων αὐτῷ φιλοτίμως κτισθῆναι
τοὺς ἁγίους τόπους, ὡς μὴ εἶναι τοσαύτην καλονήν
ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ἐγραψε δὲ καὶ τοῖς ἡγεμόσι τῆς
ἐπαρχίας, παντοίως συνεπιλαβεῖν τοῦ ἔργου ἐκ τῶν
δημοσίων πραγμάτων ἐν τε χρήμασι καὶ ἀνάλωμασι
καὶ ὕλαις. Ἦν δὲ τότε ὁ βασιλεὺς φαιδρῶς ἄγων τῆς
εἰκοσαετηρίδος τὴν ἐορτήν, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ ὑπὲρ
πάντων τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἐποίησεν ἐν τοῖς χρόνοις
τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Συνάγονται δὲ ἔτη ἀπὸ μὲν
Χριστοῦ παρουσίας ἕως τῆς εὐρέσεως τοῦ σταυροῦ ἔτη
τριακόσια πεντήκοντα δύο, ἀπὸ δὲ Ἀδὰμ ἕως τοῦ
Χριστοῦ παρουσίας ἔτη πεντακισχίλια καὶ τετρακό-
σια ἑβδομήκοντα πέντε.

Ἐν δὲ Ἀλίᾳ τὸν Μακάριον ἐπίσκοπον διεδέξατο
Μαξιμιανὸς· οὗτος δὲ πρὸς ἀνὴρ καὶ ἐπίσημος·
ἐν γὰρ τῷ διωγμῷ πολλοὺς βασάνους ὑπέμεινε, καὶ
τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπεῖς ἀπέλυσεν. Καὶ ἐν τού-
τοις τελευταῖς ἡ μακαρία Ἑλένη ἐτῶν οὐσα π' (62),
πολλὰ ἐντεταλαμένη τῷ παιδί περὶ τῆς εἰς Χριστὸν
εὐσεβείας. Μαθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι τέλος ἔσχεν ἡ
οἰκοδομὴ τῆς νέας Ἱερουσαλὴμ, ἐκέλευσε τῷ ἐπι-
σκόπῳ (63) καταλαβεῖν αὐτὴν καὶ συγκροτῆσαι σύν-
οδον πλείων ἐπισκόπων καὶ ἐγκαινιάσαι (64) τοὺς
ἁγίους τόπους. Οὗτος δὲ ἦν Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας,
ὁ τῶν Ἀρειανῶν δογμάτων ἀντεχόμενος (65). Οὗτος

²⁷ Zach. xiv, 20.

NOTÆ.

(61) Παρέδωκε τῷ ἐπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως
εἰς τήρησιν ἐνιαυσίαις μνήμας ἐορτάζειν τὴν
ἀνάδειξιν τοῦ σταυροῦ προστάξας· Ἀλέξανδρος δὲ τὴν
τηνικαύτα ἀποστολικὴν χάρισμασι διαλάμπων,
μητροφάνην τὸν ὄσιον διαδεξάμενος.
(62) Sch. addit. Ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως.

Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἡ μακαρία Ἑλένη τέλει τοῦ
βίου ἐχρήσατο.

(63) Cod. sch. Τῷ ἐπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως.

(64) Forte, ἐγκαινίσει.

(65) Sch. Ὁ τῶν Ἀρειανικῶν δογμάτων γεννάτης
ὡν πρόμαχος.

ἀναθεματισθεὶς ἐν τῇ Νικαίῳ μετὰ τῶν συνθρόνων (66) αὐτοῦ καὶ ἐξορισθεὶς, μετὰ χρόνον δὲ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ βασιλέως εἰς ἐφόδον λαβόντες, χαρτίον βασιλικὸν ἀνήνεγκαν τῷ βασιλεῖ, ὁμνύοντες, ὅτι περ ὑπογράφουσι τῇ ἐκθέσει τῆς πίστεως, καὶ ἐν πᾶσιν ἀκολουθοῦσι τοῖς ἁγίοις Πατράσιν. Πεισθεὶς δὲ τούτοις ὁ βασιλεὺς ἀνεκάλεσάτο αὐτοὺς ἐκ τῆς ἐξορίας, καὶ τιμῆς ὅτι μάλιστα πλείστης ἤξιωσε. Σχολάζοντος δὲ τοῦ Κωνσταντίνου πύλεως θρόνου, ταῖς οἰκείαις μηχαναῖς χρώμενος τυραννικῶς κατέσχεν τὸν τῆς βασιλευσύνης θρόνον ὁ Εὐδόκιος. Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς μεζονος ἐξουσίας καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ ἀποκατέστησεν εἰς τὰς τῆς Ἐκκλησίας ὑπηρεσίας, ἐξέωσας τοὺς ἀξίως διενεργούντας αὐτάς (67).

Τούτου δὲ γενομένου κατὰ Ἀθανασίου λοιπὸν Β Ἀλεξανδρείας ἐσχόλαζον, πολλὰς κατ' αὐτοῦ σκατορίας· ἐπινούοντες. Ὁ δὲ βασιλεὺς δίκαιον ἡγήσατο καὶ Ἀθανάσιον καλέσαι εἰς τὰ ἐγκαίνια τῶν ἁγίων τῶπων. Καλεῖται οὖν πρῶτον ἐν Τύρῳ συνελθεῖν τὴν σύνοδον, καὶ τὰ κατὰ Ἀθανάσιον διασκέψασθαι, καὶ οὕτω δίχα πάσης διχοτομίας· ὁρμῆσαι πάντας ἐπὶ τὴν ἑορτὴν. Ἀπέστειλε καὶ τὸν αὐτοῦ ἀνεψιὸν Δαλμάτιον ἐπόπτην γενέσθαι τῆς συνόδου (68). Συνελθόντων δὲ τῶν ἐπισκόπων ἐν Τύρῳ, παρὴν σὺν αὐτοῖς καὶ ὁ τῆς Αἰτίας ἐπίσκοπος· Μαξιμινᾶς, ἀγνοῶν παντάπασιν τὰ κατὰ Ἀθανασίου σωρευόμενα. Ὡς δὲ εἰσῆλθεν Ἀθανάσιος εἰς τὸ συνέδριον, περιέστησαν αὐτῷ οἱ κατήγοροι, μεγάλα καὶ βαρὲα αἰτιάματα φέροντες κατ' αὐτοῦ, ἅπερ ὑπέθεντο αὐτοῖς οἱ παρόντες δικασταί, Εὐδόκιος· ὁ Νικομηδείας καὶ οἱ περὶ αὐτόν. Ἄλλ' οὐκ ἴσχυσαν ἀποδείξαι, Ἀθανασίου ἀπολογουμένου, καὶ ἀράχνης δίχην διεσπώντες· τὰ ὅτι αὐτῶν προτεινόμενα (69). Εἰς μανίαν δὲ τραπέντες οἱ κατήγοροι, ἐφ' οἷς ἐφωράθησαν ψευδᾶμενοι, συνέχον ἅπαν τὸ συνέδριον, βοῶντες· Ἄρατε τὸν γόητα, γοητεία γάρ τινι χρυσάμενος πάντας ἐφίμωσε. Καὶ ἐφρονέυθη ἂν Ἀθανάσιος, εἰ μὴ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως ἐξήγαγεν αὐτὸν διὰ στρατιωτῶν ἐκ χειρὸς αὐτῶν.

Λόγος δὲ κρατεῖ, ὅτι Ἀθανάσιος ἐκεῖθεν φυγὼν, ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ποιήσας εὐχὴν, καὶ τῷ ἁγίῳ μύρῳ χρίσας καὶ ἀγιάσας τοὺς εὐκτηρίους οἴκους, πρὸ τῆς τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων παρουσίας, οὗτος κατέλαβε τὸν βασιλεῖα, πάντα τὰ κατ' αὐτοῦ ἐξεῖπών. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ θαυμάσας τῶν ἀντιδίκων αὐτοῦ τὴν πονηρίαν, καὶ τιμῆς μεγίστης ἀξιώσας αὐτόν, μετὰ γραμμάτων βασιλικῶν ἀπέστειλεν ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρείαν. Παραγενόμενοι δὲ οἱ ἐπίσκοποι εἰς Ἱερουσαλὴμ, φαιδρῶς λίαν ἐπετέλεσαν τὴν ἑορτὴν τῶν ἐγκαίνιων, τοῦ βασιλέως ἀποστείλαντος· κειμήλια καὶ παντοδαπὰ χρυσὰ τε καὶ ἀργυρὰ, λίθοις τιμίῳις πεποικιλμένα, καὶ περιπετάσματα πεποικιλμένα καὶ πολύτιμα, καὶ χρήματα ἱκανὰ εἰς

norum sectæ adhæserat. Hic in Nicæa synodo condemnatus cum sectatoribus suis, atque in exsilium actus est, postea tamen illi humanitatem imperatoris ad reditum impetrandum periclitantes, epistolam obtulerunt hac sententia : Juramus nos subscribere atque suscipere fidei expositionem, atque in omnibus sanctos Patres sequi, quibus creditis : Imperator eos ab exsilio revocavit, maximoque honore cumulavit. Cumque sedes Constantinopolitana vacasset, solitis suis technis utens, tyrannice imperatricis urbis thronum occupavit Eusebius, et majore potestate oblenta, suæ sectæ homines ad ecclesiastica ministeria provexit, legitimos ministros eorum expellens.

Deinde contra Athanasium insurrexerunt, multis in eum dolis conflictis. Imperator autem ad Ecclesiarum dedicationem etiam Athanasium advocare æquum censuit, primumque imperat Tyri synodum cogi et Athanasii causam examinari, atque ita omni dissensione deposita, Patres ad dedicationis festum properare. Misit ad hæc consobrinum suum Dalmatium, ut synodi spectator adesset : cumque episcopi convenissent, fuit cum illis etiam Æliensis episcopus, Maximonas, inscius eorum, quæ undique in Athanasium struebantur. Postquam vero in judicio Athanasius comparuit, circumsteterunt eum accusatores, gravis crimina objectantes, ea nimirum, quæ ipsis, qui judicio præerant, suggesserant, nempe Eusebius Nicomediensis, qui cum ipso erant idem molientes. Verum nihil aperte convincere poterunt, Athanasio se graviter defendente, eorumque accusationes, velut aranearum telas, confringente. Quare accusatores in rabiem versi, aperteque mendacii convicti, omne judicium confundentes, vocibus clamare cœperunt : Tollite præstigiatores, præstigiis enim utens omnes dementavit. Jamque perierat Athanasius, nisi imperatoris consobrinus eum per milites suos ex eorum manibus abduxisset.

Fama autem est Athanasium, illinc fugientem, in civitatem sanctam pervenisse, fusaque ad Deum oratione ædes sacras sacro unguento perunxisse et consecrasse, antequam cæteri episcopi advenissent, eosque apud Cæsarem antevertisse, omnia ipsi, quæ sibi intentata fuerant crimina, exponendo. Quæ ille audiens, admiratus adversariorum improbitatem, maximis beneficiis atque honore Athanasium afficiens, cum litteris imperiali auctoritate conscriptis, Alexandriam misit. Cæterum cum jam episcopi Hierosolymam venissent, dedicationis festum celebrarunt, imperatore suppeditante magnam pecuniam, ac donaria varia aurea et argentea, pretiosis lapidibus ornata, variegata peripetasmata, magni

NOTE.

(66) Sch. Ὁμοφρόνων.

(67) Cod. Sch. Ἐν ταῖς οἰκείαις παροικίαις ἐξέωσας τοὺς προγεγορευμένους αὐτῶν.

(68) Sch. Ἐπόπτην γενέσθαι τῆς καταστάσεως τῆς

συναθροισμένης συνόδου.

(69) Cod. Sch. Κατασπώντος τὰς συκοφαντίας αὐτῶν. Paulo post, καὶ πάντα τὰ κατ' αὐτὸν ἀνεδίδαξεν αὐτόν.

pretii copiosamque pecuniam egenis distribuendam, et in subsidium omnibus ad diem illum festum convenientibus. Ut vero audivit Christi amantissimus imperator de sanctorum locorum dedicatione, magnas gratias Deo egit, animumque magis ad Christianam religionem adjecit.

Fuit vero hic tricesimus imperii ejus annus, statimque legem imperiali forma conscripsit, ne cuiquam Judæorum intra sextum ab Hierosolymis lapidem comparere liceret, magnaue ob Dei in se beneficium voluptate perfusus est, cum videret etiam barbaras nationes ad doctrinam veritatis accurrentes, facillique imperio suo subjectas, vivensque alium insuper annum, ac menses paucos, in morbum incidit, in quo baptizatus Nicomediæ obiit. Distulerat enim, ut in Jordane, quod summopere desideraverat, baptizaretur.

Cum autem erectiore esset animo, res suas pie disposuit, relictis tribus filiis imperii simul et pietatis hæreditibus. Maximum quidem natu, sibiue cognominem Constantium præfecit partibus quæ sunt ad occasum. Alterum vero ejusdem cum avo Constantio nomine, Orientis imperatorem constituit. Minimum natu, Europæ. Nullus vero morti parentis adfuit. Obiit autem celeberrimus imperator Constantinus, annum agens sexagesimum quintum. Imperavit vero pie, Deoque grate annos triginta duos, et relicto terrestri regno, coeleste adeptus est. Venerandas vero ejus reliquias composuerunt milites in urna aurea; feceruntque planctum magnum super eum, lugentes ac si charissimum parente, non dominatore rege orbatii essent. At enim Constantius Orientis imperator, acceptum patris cadaver, justisque imperatoris persolutis, in edito loco condidit, Constantinopoli, in templo Apostolorum, ubi mater ejus Helena sepulta fuerat: in eum enim finem extruxerat beatus Constantinus illam ecclesiam, ut ibi imperatores et sacerdotes conderentur, ne procul abessent ab apostolicis reliquiis. Mortuus est autem vicesimo primo die Maii, undecimo Kalendas Junii, sub consulatu Feliciani et Tatiani.

Cæterum Constantio jam nuper in imperium ingressu, accesserunt ad eum Arianæ vesanæ principes, adhortantes eum ut adjectum illud, ὁμοούσιον, ex Symbolo fidei tolleretur, dicitantes ex hac vocula

διδοσιν τῶν πτωχῶν καὶ φιλοτιμίαν πάντων τῶν συνεργημένων εἰς τὴν ἐορτήν. Ὡς δὲ ἤκουσε τὰ κατὰ τὰ ἐγκλίνα τῶν ἀγίων τόπων ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς, πολλὰ εὐχαρίστησεν τῷ Θεῷ, καὶ μᾶλλον προσετίθη τῷ Χριστιανισμῷ.

Ἦν δὲ τριακοστὸν τοῦτο ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Νόμον δὲ εὐθὺς ἔγραψε μετὰ βασιλικῷ τύπου, ὥστε μὴ δύνασθαι φανῆναι Ἰουδαίους εἰς Ἱερουσόλυμα, ἀπὸ ἐξ σημείων κύκλῳ. Ἐχαιρε δὲ ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, βλέπων καὶ τὰ βάρβαρα ἔθνη προστρέγοντα τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, καὶ ἡδέως ὑποτασσόμενα τῷ βασιλεῖ (70). Ἐπιθώσας δὲ ἐτι ἔτος ἐν καὶ μῆνας ὀλίγους περιέπεσον ἀρρώστια τιλ, ἐν ᾗ καὶ βαπτισθεὶς ἐν Νικομηδείᾳ ἀπέθανεν. Ἀνεβάλ-
λετο δὲ τοῦτο ἕως τοῦ τοῦδε καιροῦ, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ τοῦτου ἀγκυθῆναι ποθῶν.

Εὐθυμος (71) δὲ γενόμενος διέθετο εὐσεβῶς, τοὺς τρεῖς υἱοὺς καταλείψας τῆς αὐτοῦ βασιλείας καὶ εὐσεβείας κληρονόμους, τὸν πρεσβύτερον τὸν καὶ ὁμῶνυμον αὐτοῦ Κωνσταντῖνον ἄρχοντα ἀναδείξας τῶν ἐσπερίων μερῶν. Τὸν δὲ δεύτερον τὸν ὁμῶνυμον τοῦ πάππου Κωνσταντίου, τῆς Ἀνατολῆς βασιλεία ἐχειροτόνησεν, τὸν δὲ νεώτερον τῆς Εὐρώπης. Οὐδεὶς δὲ τούτων παρῆν εἰς τὴν αὐτοῦ τελευτήν. Τελευτᾷ δὲ ὁ πανεύφημος Κωνσταντῖνος ὁ βασιλεὺς ὢν ἐτῶν ἐξήκοντα πέντε, ἐβασίλευσε δὲ εὐσεβῶς καὶ θεαρέστως ἑτη τριάκοντα δύο, καὶ καταλείψας τὴν ἐπίγειον βασιλείαν, τῆς οὐρανίου ἀπελάβετο. Τὸ δὲ τίμιον αὐτοῦ λείψανον ἐν λάρνακι στρατιωτῶν χρυσεῖν ἐν-
C θέντες, ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτὸν θρηνοῦν-
τες, ὡς πατὴρς φιλοστόργου, καὶ οὐ βασιλεὺς ἐξουσιαστὸν στερηθέντες. Καταλαβὼν δὲ Κωνσταντῖος ὁ τῆς Ἑώας βασιλεὺς, καὶ βασιλικῶς κηδεύσας τὸν πατέρα, ἐφ' ὧφλου ἀπέθετο ἐν τῇ τῶν ἀποστόλων Ἐκκλησίᾳ ἐν Κωνσταντίνῳ πόλει, ἐνθα ἀπατίθη ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἑλένη. Εἰς τοῦτο γὰρ ὁ μακάριος Κωνσταντῖνος φιλοδόμησεν ἐκείνην τὴν ἐκκλησίαν, εἰς τὸ θάπτεσθαι ἐκείσε τοὺς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, ὅπως μὴ ὦσι μακρὰν τῶν ἀποστολικῶν λειψάνων. Ἐγένετο δὲ ἡμέρα τῆς κοιμήσεως αὐτοῦ εἰκάδι πρώτῃ Μαΐου μηνὸς τῇ πρὸ δεκαμίδς καλανδῶν Ἰουνίων, ἐν ὑπατίᾳ Φηλικιανῷ καὶ Τατιανῷ.

Κωνσταντίου δὲ ἄρτι κρατήσαντος τῆς βασιλείας, προσήλθον αὐτῷ οἱ τῆς Ἀρείου νόσου προστάται, παρακαλοῦντες αὐτὸν τοῦ ὁμοουσίου τὸ πρόσρημα ἐκ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως περιελθεῖν. Αἴτιον γὰρ τοῦτο

NOTÆ.

(70) Idem cod. Καὶ ἦν ἰδεῖν ὑποτασσόμενα τῇ Ῥωμαίων βασιλείᾳ. Paulo post: Περιέπεσαν ἀρρώστια δι' ἧς καὶ ἀπέθανεν καὶ ἐν Νικομηδείᾳ διάγων ἐν προστείλῳ τινὶ δέχεται τὸ πανάγιον βάπτισμα· ἀνεβάλλετο δὲ τοῦτο, etc. Incidit in morbum, quo et obiit. Et Nicomediæ agens in suburbio quodam suscipit sacrosanctum baptismum, distulerat vero hoc, etc. Sequitur Alexander opinionem Eusebii de baptismo Constantini; sed Eusebium plures refellunt, etiam ex Græcis. Hunc Alexandrum nominatim refutat Glycas, iv part. *Annalium*.

(71) Hæc omnia, usque ad illa, κρατήσαντος τῆς βασιλείας, partim restituta, partim adjecta sunt ex

manusc. cod. cryptæ Ferr. Nam in Bavarico pleraque deerant, ei quæ aderant, tam depravata erant, ut vix veri sensus scintilla emicaret. Sed accipe ipsa verba: Κατέλειπε δὲ τοὺς αὐτοὺς υἱοὺς τρεῖς ὄντας κληρονόμους τῆς βασιλείας· τὸν μὲν πρεσβύτερον εἰς τὰ Ἑσπέρια, τὸν δὲ δεύτερον τὴν ἀρχὴν ἐνετείλατο, τὸν τρίτον τῆς Εὐρώπης. Οὐδεὶς δὲ τούτων παρῆν εἰς τὴν αὐτοῦ τελευτήν. Τελευτᾷ δὲ ὢν ἐτῶν 71, ἐβασίλευσε δὲ ἑτη 42. Ἀνεκόμισε δὲ τοῦτου λείψανον ὁ Κωνσταντῖνος εἰς Κωνσταντίνου πόλιν. Ἐτελεύτησε δὲ εἰκάδι δευτέρᾳ τοῦ μηνός. Κωνσταντίου τοίνυν τῆς βασιλείας, etc.

ἔφασαν γεγενῆσθαι τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν διαιρέσεως. Οὐκ ἄρθεντος, οὐκ ἔτι ἔσται ἀμφισβήτησις, περὶ δογμάτων. Ὁ δὲ κορυφαῖος γνώμης ἀβασανίστως δεξιόμενος τοὺς λόγους αὐτῶν, συνέθετο τοῦτο ποιῆσαι, καὶ πάλιν ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγη ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ.

Κατ' ἐκείνους δὲ τὸν καιρὸν θαῦμα γέγονεν ἐν Ἱεροσολύμοις πάντα λόγον ὑπερβαῖνον. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ τῶν δογμάτων φιλονεικίᾳ ἐκκοπή γέγονε τῶν προσερχομένων τῇ πίστει, σκανδαλιζομένων ἐπὶ τῇ τῶν ἱερωμένων διαφωνίᾳ, οὐρανόθεν ἔδειξεν ὁ τῶν θαυμασίων Θεός, ὅτι οὐχ ὁ λόγος τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως αἴτιος τῶν σκανδάλων, ἀλλὰ τῶν ἀδοκίμων ἱερῶν ἡ σκαιότης καὶ τῆς κακίτης αὐτῶν γνώμης ἡ ἀδίακρασία. Τοιγαροῦν ἄφνω φαίνεται ἐπάνω τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ ἡμέρας μεσουσῆς παμμεγέστατος σταυρός ἐκ φωτὸς κατεσκευασμένος, καλύπτων τὴν τοῦ ἡμετέρου ἡλίου λαμπρότητα τῇ ὑπερβολῇ τοῦ φωτὸς, ἐνώπιον πάντων τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων, πιστῶν τε καὶ ἀπίστων. Κύριλλος δὲ ἦν τότε ὁ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος, τὸν ὁμολογητὴν Μαξιμῶν διαδεξάμενος. Τοῦτου σώζονται κατηχήσεις δεσποτικῶν, εὐδοκίμων συγγεγραμμέναι, ἐν αἷς τὸ ἅγιον Σύμβολον ἐρμηνεύσας μνήμην τῆς τοῦ ὁμοουσίου λέξεως οὐκ ἐποίησατο, τῶν καταδυναστευόντων τότε τὰς συσκευὰς ὑπορώμενος. Ἐμεινε δὲ ὁμῶς σὺν τοῖς ἁγίοις Πατράσι, συνηγορῶν ἀγράφως τῇ Ἐκκλησίᾳ. Οὗτος ἔγραψε τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ περὶ τοῦ γενομένου σημείου. Ἀμεινον δὲ τὰ περὶ τοῦτου διδάξει αὐτὰ τοῦ ἐπισκόπου τὰ γράμματα, ἔχοντα τὰδε.

« Ἐπὶ μὲν τοῦ μακαρίου καὶ αἰδιόμου πατρὸς σου τὸ σωτήριον εὐρηται τοῦ ζωοποιῦ σταυροῦ ξύλον, ἐπὶ δὲ σοῦ, εὐσεβέστατε βασιλεῦ, προγονικὴν εὐσέθειαν ἐπανάγοντος, εἰκότως οὐκ ἐκ γῆς, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ τὰ θαυματουργήματα. Ἐν γὰρ ταῖς ἁγίαις ταύταις ἡμέραις τῆς Πεντηκοστῆς, νόναις Ματαί, περὶ τρίτην ὥραν παμμεγέστατος σταυρός ἐκ φωτὸς κατεσκευασμένος ἐν οὐρανῷ ὑπεράνω τοῦ ἁγίου Γολγοθᾶ καὶ μέχρι τοῦ ἁγίου ὄρους τῶν Ἑλαιῶν ἐκτεινόμενος ἐφαίνετο, οὐχ ἐνὶ καὶ δευτέρῳ μόνον φανεί, ἀλλὰ παντὶ τῷ τῆς πόλεως πλήθει φανερώτατα δειχθεῖς, οὐδ' ὥς ἂν τις νομίσει, ὀξείως ἢ καὶ κατὰ φαντασίαν παραδραμῶν, ἀλλ' ἐπὶ πλείοσιν ὥραις ὑπὲρ γῆν ὀφθαλμοφανῶς θεωρούμενος, καὶ ταῖς ἀπαστραπτούσαις μαρμαρυγαῖς τὰς ἡλιαχὰς ἀκτῖνας νικῆσας. Ἡ γὰρ ἂν νικῶμενος ὑπ' αὐτῶν ἐκαλύπτετο, εἰ μὴ δυνατωτέρως ἡλίου τοῖς ὀρώσι παρεῖχε τὰς λαμπρότητας, ὥς ἅπαν ἐξ αὐτῆς τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας συνδραμεῖν τὸ πλῆθος, τῷ τῆς θεοπίας φώτῳ συσχεθὲν ἐξ οὐρανοῦ θεόθεν γεγεννημένης. » Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐπίσκοπος.

Ἐκ ταύτης δὲ παραδοξοποιίας πολλὰ χιλιάδες προσετέθησαν τῇ πίστει. Ἔως ὧδε περὶ τῆς εὐρέσεως (72) τοῦ ζωοποιῦ σταυροῦ ἡ ἱστορία ἔστω,

omnem Ecclesiarum divisionem extortam fuisse, qua sublata, nullam amplius de dogmatibus futuram controversiam; quem illorum sermonem ille temere, ob mentis nimiam levitatem admittens, concessit id fieri, ortusque hinc est per universum mundum tumultus non minimus.

Circa idem vero tempus res miranda Hierosolymis accidit, quæ omnem orationem superat. Cum enim ob hanc sententiarum diversitatem, variamque digladiationem, magna fieret divisio eorum, qui recens ad fidem venerant, quod offenderentur hac sacerdotum dissensione, ostendit cœlitus mirabilem ille operator Deus, nequaquam verbum nostræ fidei ansam scandalorum præbuisse, sed solum improbitatem male probatorum sacerdotum stolidamque mentis perversæ intemperiem. Ecce enim derepente supra sanctum montem Golgotha, medio jam die, pretiosissima crux ex coruscis radiis confecta apparuit, solis nostri claritatem suo splendore obscurans, idque videntibus omnibus, qui civitatem incolebant, pusillis et magnis, fidelibus et infidelibus. Fuitque hoc tempore episcopus Hierosolymitanus Cyrillus, successor confessoris Maximonæ, cujus etiamnum decem et octo Catecheses servantur legitime conscriptæ, in quibus sacrum explicans Symbolum, verbi *consubstantialis* mentionem omisit, principum in se, nisi id fecisset, insidias paratas videns, mansit tamen cum sanctis Patribus, Ecclesiam voce, non scriptis defendens. Hic ad imperatorem de eo, quod acciderat, scripsit. Clarius autem episcopi ipsius litteræ id edocebunt: hæc ita se habent:

« Tempore præstantissimi ac piæ memoriæ patris tui, salutare vivificæ crucis lignum inventum est. Tuo vero tempore, piissime imperator, tibi avitam virtutem referenti, merito non ex terra, sed ex cœlo signa monstrantur. Sacris enim hisce Pentecostes diebus, Nonis Maii, circa horam tertiam, maxima crux ex luce facta, de cœlo, super sacrum montem Golgotha, usque ad sanctum montem Olivarum extenta apparuit; non uni tantum, aut alteri visa, sed universæ civitatis multitudini apertissime ostensa. Neque ut aliquis forte existimare posset, celeriter secundum phantasiam percurrrens, sed multis horis supra terram manifeste conspecta, splendore suo solis radios longe superans. Certe enim ab illis superata, abscondita fuisset, nisi intuitibus ipsam sole lucidiores radios exhibuisset: adeo ut illico universa civitatis multitudo ad sanctam Ecclesiam concurreret, metu divini istius prodigii cœlitus facti perterriti. » Atque hactenus quidem episcopus.

Ex quo tam stupendo miraculo multa hominum millia ad fidem se applicuerunt. Hæc de vivificæ crucis inventionem, totaque historia dicta sint, et

NOTE.

(72) Addita sunt ex cod. Crypt. Ferr. scripta, ut apparet, in illos, qui Quiriacum, seu Cyriacum,

prius Judam appellatum, Hierosolymitanum episcopum constituunt; ejusque auspiciis crucem inven-

nemo seipsum decipiat vana referendo, fabulosas-
que narrationes peregrinis nominibus contextas ar-
gumento huic inserendo. Neque enim ullus alius
episcopus præter prædictos fuit, neque alius Ro-
manorum imperator, neque alio modo veneranda
crux deprædicata est et promulgata. Ab Augusto
enim imperatore, sub quo Christus secundum car-
nem natus est, usque ad Constantinum Magnum,
triginta quinque imperatores intercesserunt. Simi-
liter a Jacobo fratre Domini, usque ad hujus impe-
rium, triginta quinque fuerunt Hierosolymis epi-
scopi. Venerandam autem diem exaltationis sanctæ
crucis et dedicationis templi Patres ex imperatorio
jussu definierunt quotannis celebrandam decimo
quarto die Septembris, in honorem Patris, et Filii,
et Spiritus sancti.

Quoniam vero, divina nos adjuvante gratia, ora-
tione processimus ad splendidam festi nostri diem,
quæ est ostensio et exaltatio sanctæ crucis, age,
quantum in nobis est, crucem paucis quibusdam
salutationibus prosequamur, sicque sermoni nostro
finem imponamus. Salve igitur, crux pretiosa; salve,
quia in te Dominus noster Jesus Christus exalta-
tus est, in quo sunt omnes thesauri lætitiæ et
gratiæ. Salve, crux pretiosa, per te enim æterna
lætitia in cælo simul atque in terra paratur. Salve,
crux pretiosa; salve, quia diu ante, atque adeo ab
omni principio Conditor rerum in universa crea-
tura tuam imaginem depinxerat. Salve, crux glo-
riosa, quia omnes potestates celorum in tua exal-
tatione inenarrabiles Deo hymnos offerunt. Salve,
crux, per te enim in civitatibus, insulis, omnibus-
que nationibus Ecclesiæ orthodoxorum fundamenta
accipiunt. Salve, crux, quia per te omnia fidelium
ora in sermones de Deo resolvuntur. Salve, crux,
per te enim angeli cum hominibus super terram
choros ducentes Christum celebrant. Salve, crux,
quoniam per te homines in cælis cum angelis simi-
liter ante Deum consistunt, cum ineffabili gaudio
omnium rerum Conditorum glorificantes. Salve,
crux, per te enim Adam a maledictione liberatus
est, saliens et exultans ut in paradysum rediit,
recepta pristina dignitate. Salve, crux, per te enim
omnis diabolica potestas prostrata est, et omnis
operatio dæmonis conculcata. Salve, crux sancta,
per te enim sancta et consubstantialis Trinitas
ubique terrarum creditur, cantatur, celebratur,
glorificatur, cognoscitur. Salve, crux; per te
enim omnis anima Christo credens salvatur.

Salve, crux, per te enim bona nunquam auferenda
hominibus conferuntur. Et quid tandem dicemus,

NOTÆ.

tam tradunt, modo plane diverso ab illo, qui
communi Patrum et historicorum consensu firma-
tur. Talem narrationem apocryphis libellis plenam
de crucis inventionem legitimis in manuscripto co-
dice Græco bibliothecæ Augustanæ, quo nonnullæ
sanctorum Vitæ continentur, quam edidimus in
Horto sanctæ crucis, nuncque huic secundo tomo
inseruimus, ut si quem talia delectant, habeat

καὶ μηδὲς αὐτὸν ἀπαταιῶν ματαιολογῶν ἀσύμφορα
καὶ μυθοποιίας δι' ὀνομάτων παραξένων παρεσσαγα-
γεῖν τῇ ὑποθέσει. Οὐδὲ γὰρ ἐπίσκοπος ἕτερος γέγονε
πώποτε παρὰ τοὺς προγεγραμμένους, οὐδὲ βασιλεὺς
ἕτερος· Ῥωμαίων, οὐδὲ ἑτέρῳ τρόπῳ ὁ τίμιος σταυ-
ρὸς ἀνεκρήρυχθη. Ἀπὸ γὰρ Αὐγούστου τοῦ βασιλέως,
ἐφ' οὗ ὁ Χριστὸς κατὰ σάρκα (ἐγεννήθη), ἔως τοῦ
μεγάλου Κωνσταντίνου τριάκοντα πάντε γεγόνاسιν
βασιλεῖς, ὁμοίως καὶ ἀπὸ Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου
ἕως τῆς αὐτῆς βασιλείας τριάκοντα πάντε γεγόνασιν
Ἱεροσολύμων ἐπίσκοποι. Τὴν δὲ σεβάσιμον ἡμέραν
τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου σταυροῦ, καὶ τὸν ἐγκαίνιον
ὠρίσαντο οἱ Πατέρες μετὰ βασιλικῷ προστάγματος
τελεῖσθαι ἀνὰ ἔτος ἕκαστον τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ
τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, ἥτις ἐστὶν ἡ πρὸ δέκα ὁκτώ
Β Καλανθίων Ὀκτωβρίων, εἰς δόξαν Πατρὸς, Υἱοῦ καὶ
ἀγίου Πνεύματος.

Ἐπειδὴ (73) δὲ χάριτι Θεοῦ κατηντήσαμεν τῷ
λόγῳ εἰς τὴν εὐσημον ἡμέραν τῆς ἑορτῆς ἡμῶν ἥτις
ἐστὶν ἀνάδειξις τοῦ ζωοποιῦ σταυροῦ, φέρε καθὼς
οἶόν τέ ἐστιν, μικρά τι χαιρετήσαντες τὸν σταυρὸν,
καταπαύσωμεν τὸν λόγον. Καίροις τοίνυν, σταυρὲ
τίμιε. Καίροις, ὅτι ἐν σοὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς
ὑψώθη, ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς χάριτος καὶ
τῆς χάριτος. Σταυρὲ τίμιε, διὰ σοῦ γὰρ ἡ ἀένναος
χαρὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς βραβεύεται. Καίροις,
σταυρὲ τίμιε, ὅτι ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὁ Δημιουργὸς
ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τὴν εἰκόνα σου ἐξωγράφησεν.
Καίρε, σταυρὲ ἔνδοξε, ὅτι πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν
οὐρανῶν ἐπὶ τῇ σῇ ὑψώσει ἐξαισίους ὕμνους ἀνα-
πέμποσι τῷ Θεῷ. Καίροις, σταυρὲ διὰ σοῦ γὰρ ἐν
πόλεσι, καὶ ἐν νήσοις, καὶ ἐν παντὶ ἔθνει, αἱ Ἐκκλη-
σίαι ὁρθοδόξων θεμελιώνται. Καίρε, σταυρὲ διὰ
σοῦ γὰρ πᾶν στόμα πιστῶν εἰς θεολογίαν ἀνέφεται.
Καίροις, σταυρὲ μακάριε διὰ σοῦ γὰρ ἄγγελοι σὺν
ἀνθρώποις ἐπὶ γῆς χορεύοντες τὸν Χριστὸν ἀνυμνοῦσι.
Καίροις, σταυρὲ διὰ σοῦ γὰρ ἐν οὐρανοῖς ἄνθρωποι
ὁμοίως σὺν ἀγγέλοις παρίστανται τῷ Θεῷ, μετὰ
ἀνεκλαλήτου χάριτος τὸν Ποιητὴν δοξάζοντες. Καίρε,
σταυρὲ διὰ σοῦ γὰρ ὁ Ἀδάμ τῆς κατάρας ἐλυτρώθη,
σκιρτῶν καὶ ἀγαλλιώμενος εἰς τὸν παράδεισον, ὡς
ἐλήλυθεν, ἀπολαθὼν τὸ ἴδιον ἀξίωμα. Καίροις,
σταυρὲ σοῦ γὰρ πᾶσα διαβολικὴ δύναμις καταβέβλη-
ται, καὶ πᾶσα δαιμονικὴ ἐνέργεια καταπεπότηται.
D Καίροις, σταυρὲ ἅγιε διὰ σοῦ γὰρ ἡ ἀγία καὶ
ἐμοῦσσιος Τριάς ἐν παντὶ τόπῳ πιστεύεται, καὶ
ᾄδεται, ὁμνείται, δοξολογείται καὶ γνωρίζεται. Καί-
ροις, σταυρὲ διὰ σοῦ γὰρ πᾶσα ψυχὴ Χριστῷ πι-
στεύουσα σώζεται.

Καίροις, σταυρὲ διὰ σοῦ γὰρ τὰ ἀναφαίρετα
ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις δεδωρηται. Καὶ τί εἵπωμεν,

quibus se oblectet.

(73) Qui Schotti exemplar contulit cum cod. Cry-
ptæ Ferratæ, notat multa plura encomia in illo co-
dice contineri, quam sint in exempl. Schotti, vel
etiam in Bavarico, quod cum Sch. cod. ubique
propemodum convenit. Utinam vero ut alia, ita et
crucis præconia enotasset! rem piis gratam, cruci-
que honorificam præstitisset.

ἡ τί παραλίπωμεν; Πῶς ἀνυμνήσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ Θεοποιοῦ σταυροῦ; Ὡς δομοῦ σταυροῦ, ἐν ᾧ τὰ μεγαλεῖα τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων κέκρυπται, ἀγγέλοις αἰδέσιμον, καὶ ἀνθρώποις σεβάσιμον! Τί γὰρ ἔρασιμώτερον ὀνόματος σταυροῦ, ἢ ὑψότερον Χριστιανός; Τί δὲ τοῦτου ἐνεργέστερον εἰς θαυματουργίαν; Σταυρὸς Ἑκκλησίας θεμέλιος; Σταυρὸς θείας δυναστείας σημεῖον. Σταυρὸς ἀγγέλων χαρὰ καὶ δαιμόνων πένθος. Σταυρὸς ὀλεθρὸν δαιμόνων. Σταυρὸς παντὸς κόσμου ὁ φωστὴρ ἀειφανὴς καὶ παντοφάνης. Σταυρὸς τῆς ἀκράδαντος, ἀβράγης καὶ ἀκαταπολέμητον πάσης τῆς οἰκουμένης. Σταυρὸς ἱερῶν δόξα καὶ κράτος. Σταυρὸς στρατοπέδων παντοκρατορίας. Σταυρὸς φύλακτῆριον. Σταυρὸς διαδόλου πανολεθρία. Σταυρὸς λαῶν εὐφροσύνη. Σταυρὸς Χριστιανῶν ἐλπίς. Σταυρὸς ἀσθενούντων ἰατρός. Σταυρὸς εὐεχουσίντων ἀδιάπτωτος ὑγίεια. Σταυρὸς χειμαζομένων λιμὴν. Σταυρὸς πολεμουμένων εἰρήνη. Σταυρὸς ἑρθεοδόξων καύχημα καυχημάτων. Σταυρὸς εἰδωλολατρίας κατάλυσις, καὶ εὐσεβείας ἀνόρθωσις. Σταυρὸς παρθενίας διδάσκαλος, καὶ σωφροσύνης φύλαξ. Σταυρὸς δικαίων ἀσφάλεια καὶ ἀμαρτωλῶν σεμνῶς βιούντων ῥῆμα.

Σταυρὸς νηπίων φύλαξ, καὶ νέων σωφροσύνη, καὶ γερόντων βακτηρία. Σταυρὸς πτωχῶν ἀετιμότης πλούτου, πεπλανημένων ἀπλανὴς ὁδηγός. Σταυρὸς ἀνάπαυσις ἐν κόποις ἡμερινοῖς. Σταυρὸς ἐθνῶν εὐταξία καὶ παντὸς τοῦ κόσμου γαλήνη. Καὶ τί εἶπω, ἢ τί παραλίπωμεν; ἢ πῶς σε ἀνυμνήσωμεν, σταυρὲ ἀγίωτατε. Ὅτι σὲ μόνον ἀπὸ πάσης κτίσεως ὁ βασιλεὺς ἡρετίσται, καὶ ἀνέδειξεν ὄπλον ἀήτητον κατὰ τοῦ διαδόλου καὶ τοῦ θανάτου. Διὰ μακάριον πάντες οἱ καταξιωθέντες ἰδεῖν τὴν σὴν ἀνάδειξιν. Σὺ εἰ τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα. Περὶ σοῦ γὰρ ἀγγελλώμενοι ὁσμέραι καλεδοῦσι λέγοντες πρὸς τὸν Θεόν, « Ἐδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημεῖωσιν τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τούτου. » Σὺ εἰ τὸ καύχημα τῶν ἀποστόλων· ἀδιαλείπτως γὰρ βοῶσι δι' ἐνός αὐτῶν ἱεροκήρυκος, « Ἐμὲ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου. » Σὺ εἰ τῶν μαρτύρων στέφος. Σὺ εἰ τὸ καύχημα τῶν ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς τὴν σάρκα σταυρωσάντων σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Ὡς τῆς ἀνεκλήπτου χαρᾶς Θεοποιοῦ σταυροῦ! Ὡς τῶν ἐν αὐτῷ ἀκαταλήπτων μυστηρίων, καὶ ἵνα τὸ τοῦ Ἀποστόλου φθέγγωμαι, « Ὁ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ! » Παρὰ γὰρ τοῦ ξύλου νεκρωθέντες, παρὰ τοῦ ξύλου τῆς κατακρίσεως ἐζωοποιήθημεν. Ὡς τῆς ἀμέτρου χάριτος τοῦ θεοκτότου!

Δέον οὖν ἡμᾶς τὴν πανέορτον ταύτην ἑορτὴν συστήσασθαι· ἐν τοῖς πυκάζουσιν (74), ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. » Πυκάζοντες δὲ εἰσιν, ὡς φασιν οἱ περὶ ταῦτα δεινοί, τὰ ἐξ ἀμελείας ἢ παλαιό-

⁷⁴ Psal. LIX, 6. ⁷⁵ Galat. VI, 14. ⁷⁶ Rom. XI, 33. ⁷⁷ Psal. CXVII, 27.

NOTÆ.

(74) Πυκάζουσιν. Scholia Græca explicant σκιάζουσιν, καλύπτουσιν κοσμοῦσιν. Videtur autem legendum πυκάζοντα, pro πυκάζοντες ut infra col. 4085 D.

A quid loquemur? Quomodo prodignitate virtutem Dominicæ crucis celebrabimus? O crucis nomen, in quo magna mysterierum Christi abscondita sunt, angelis reverendum hominibusque venerandum! Quid enim amabilius est nomine crucis, quid suavius Christianis? Quid vero ea potentius ad miracula operanda? Crux Ecclesiæ est fundamentum. Crux principatus indicium. Crux angelorum voluptas, demonum dolor. Crux perniciēs diaboli; totius mundi astrum, semper et ubique resplendens. Crux murus inconvulsibilis et inexpugnabilis totius orbis. Crux sacerdotum gloria et robor. Crux exercituum armatura. Crux civitatis præsidium. Crux populorum gaudium. Crux Christianorum spes. Crux ægrotantium medicus. Crux bene habentium firmissima salus.

B Crux naufragantium portus. Crux belligerantium pax. Crux orthodoxorum gloriatio gloriatorum. Crux idololatriæ solutio, pietatis instauratio. Crux virginitalis magistra, et temperantiæ custos. Crux iustorum tota defensio, et peccatorum penitentia. Crux monachorum ornamentum pieque viventium gloriæ.

μετάνοια. Σταυρὸς μοναζόντων ἐγκρατικόσιμα, καὶ

Crux parvulorum servatrix, juvenum prudentia, senum sustentaculum. Crux mendicantium inexhaustæ divitiæ. Crux errantiumque index certissima. Crux in labore quotidiano requies. Crux nationum disciplina, et mundi universi lætitia. Et quid tandem dicam, aut quid omitiam aut quomodo digne te celebrabo? Te enim sola Rex ex omni creatura elegit et fecit armaturam inexpugnabilem contra diabolum ac mortem; quamobrem beati in primis illi omnes qui digni habiti sunt te saluari. Tu prophetarum es propheta, de te enim constituta vocibus proclamantes ad Deum inquirunt: « Deditis inveniuntibus te significationem, ut fugiant a facie arcus⁷⁴. » Tu es exultatio apostolorum; indesinenter enim unus ex illis ore clamant: « Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini⁷⁵. » Tu es martyrum corona; tu es voluptas eorum, qui in montibus, speluncis ac terræ cavernis carnem crucifigunt cum passionibus et concupiscentiis suis. O ineffabilis Dominicæ crucis voluptas! O memorabilia, quæ in ea abscondita sunt, mysteria! denique, ut cum Apostolo dicam: « O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! quam incomprehensibilia sunt judicia ejus⁷⁶! » Per lignum enim semel mortificati, rursus per lignum a condemnatione vivificati sumus. O immensa gratia ejus, qui nos salvavit, Domini!

Æquum itaque est, ut hanc diem omnium solemnissimam in condensis constituamus, usque ad cornua altaris⁷⁷. » Condensa verodicitur, qui harum rerum periti sunt, ea quæ, per neglectum ac vetustatem

sordidata, rursus accurato studio pristinae integritati et nitiori restituuntur ad exhilarandos animos eorum qui mentis oblectationem quaerunt. Disponamus igitur nos, ut jubemur, insuavitatemque et horrorem, quem ex diutina negligentia contraximus, exuentes, lætam hanc omnique veneratione dignissimam diem, in salutaris crucis memoriam institutam, misericordiae operibus ac fide celebremus: atque ita peccata nostra auferentur, nosque cum timore simul et gaudio ad Deum clamabimus: « Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nostri; sancta et consubstantialis ejusdemque majestatis Trinitas, miserere nostri; » quam decet honor, potestas, majestas et magnificentia in infinita sæcula sæculorum. Amen.

Α τῆτος ρυπωθέντα ἡ τὰ ἐξ ἐπιμελείας πάλιν ἐπὶ τὸ τιμαλφέστερον μετακοσμούμενα εἰς εὐφροσύνην τῶν εὐδογούντων ἐν ἀγαλλιάσει. Διατεθῶμεν τοίνυν, ὡς προτετάγμεθα, καὶ τὴν συμβῆσαν ἡμῖν ἐκ τῆς βαθυμίας ἀπεκδυσάμενοι ἀθλίαν, τὴν φαιδρὰν ταύτην καὶ πάνσεπτον ἡμέραν τῆς τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ μνήμης ἐπιτελέσωμεν ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίροντες ἁμαρτίας, καθὼς φησιν ἡ Γραφή, καὶ μετὰ φόβου, καὶ χαρᾶς οὕτω βοησωμεν, « Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς, ἅγια Τριάς, ὁμοούσιε καὶ ὁμόθρονε, ἐλέησον ἡμᾶς: » ἢ πρέπει δόξα, κράτος, μεγαλοσύνη τε, καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΕΓΚΟΜΙΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΡΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ.

ALEXANDRI MONACHI HISTORIOGRAPHI

HISTORICUM ENCOMIUM

DE INVENTIONE PRETIOSÆ ET VIVIFICÆ CRUCIS.

Encomium sanctæ crucis, quod nunc publicamus, epitome est prioris. Quis id compendium redegerit, mihi non liquet. Omitit brevior omnia usque ad imperium Constantini Magni, quando, sublati tyrannis, cosolus potitus est, cum Hierosolymitanæ Ecclesiæ cathedram Macarius teneret. Deinde, exposita crucis inventione, iterum multa resecat, usque ad Encomia sanotæ crucis quæ plura et copiosiora in hoc apographo exstant, quam in duobus exemplaribus, quibus nos in editione Alexandri usi fuimus. Invenies etiam aliculâ variantem scripturam, quod collatio cum editione docebit.

Quis vero Alexander iste fuerit, haud satis compertum est. Credibile sit, esse illum, cujus apud Surium tom. XXXI exstat Encomium in sanctum Barnabam apostolum hac inscriptione: « Alexandri monachi laudatio in apostolum Barnabam, quam habuit rogatus a magno sacerdote venerandi templi præfecto, quod beato Barnabæ consecratum fuerat, » quia stylus concinit, et sollicitudo excusandæ propriæ infirmitatis, quasi tanto oneri subeundo imparis. Ex prædicta tamen Epigrapha nihil certi colligitur, de conditione et ætate Alexandri, ut nec ex reliquæ orationis decursu, nisi quod Alexander Encomium sancti Barnabæ, in ipsa Cyprio, eo loco ubi sancti Barnabæ lipsana reperta fuerant, instituisse merito creditur: ibi enim magnificum templum in honorem sancti Barnabæ extruxerat Anthemius episcopus Salaminæ, variis miraculis admodum nobile, cujus præfectum egisse videtur ille, qui hoc Encomium ab Alexandro efflagitaverat.

Porro una cum reliquiis beati Barnabæ inventum est Evangelium Hebraicum sancti Matthæi, manu sancti Barnabæ exaratum, de quo Alexander: « Rogatu imperatoris (is Zeno erat) Evangelium in urbem Constantinopolim attulerant, etc. Ubi usque ad hodiernum diem servatur, et in magna quinta Paschæ feria quotannis in palatii oratorio evangelium ex eo libro recitatur. » Cedrenus in Compendio Historiarum. « Id Evangelium Zeno reposuit in palatio, in æde Sancti Stephani in Daphne. » Inventionem sancti Barnabæ refert Baronius ad annum Christi 485, eodemque tempore Alexandrum vixisse affirmat; quod tamen, mea quidem sententia, satis perspicue ex ipso Encomio non colligitur.

At sive unus sit utriusque Encomii auctor, sive diversus, hæc Epitome laudes sanctæ crucis decantans non est indigna lectu, quicumque tandem brevioris officio functus sit. Ea ad me venit Antuerpia a R. P. Andrea Schotto, societatis nostræ, qui eamdem dono acceperat ab erudito, et lucubrationibus Arnobianis satis noto viro Geverharto Elmenhorstio, anno Christi 1618. Vale.

INCIPIT ENCOMIUM.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὁ τῆς Ἀλίας ἐπίσκοπος Μακάριος ὁ φερώνυμος ἦν Ἑρμονᾶν διαδεξάμενος. Ὁ δὲ Μέγας Κωνσταντῖνος μονοκράτωρ γενόμενος πᾶσαν τὴν φροντίδα εἰς τὰ θεῖα μετέθηκεν. Ἀνοικοδομῶν τὰς ἐκκλησίας, ἐπ[ε]λ φιλοτίμως πλουτῶν [ἦν] ἐκ τοῦ δημοσίου λόγου, ἐν τα χρήμασι καὶ ἀναλώμασι, καὶ παντοίοις κειμηλίοις. Καὶ πρῶτον νόμον ἔγραψεν ἀποδοῦναι τοῖς τῶν εἰδώλων ναοῖς τοῖς τῷ Χριστῷ ἀφιερωμένοις, καὶ τοῖς ἐτι εἰδωλοτρούνας, κεφαλαικᾶς ἐπιτιμᾶσθαι τιμωρίας. Δεύτερον νόμον ἔγραψεν, Χριστιανοὺς μόνους ὁρθοδόξους στρατεύεσθαι, ἐθνῶν δὲ καὶ στρατοπέδων τούτους ἀρχειν. Τρίτον νόμον ἔγραψεν, ἀπράκτους εἶναι τὰς πασχαλίας ἑβδομάδας δύο, μίαν πρὸ, καὶ μίαν μετὰ. Καὶ ἦν λοιπὸν εἰρήνη βαθεῖα, καὶ χαρὰ ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, πάντων τῶν ἐθνῶν ὁσημέραι προσσερχόντων τῇ πίστει, καὶ βαπτιζομένων, καὶ ἰδίαις χερσὶ τοὺς πατέρας θεοῦ συντεριβόντων.

Ἀλλὰ ταῦτα οὐκ ἦν φορητὰ τῷ ἀλάστορι δαίμονι, ἀλλὰ πάλιν εἰς αὐτὸν ἐδραματοῦργει, πῶς ἂν ἐκκόψει τὴν τοσούτην τῶν ἀνθρώπων χαρμονήν. Καὶ πείσαι μὲν τοὺς ἀνθρώπους θεοποιεῖσθαι τὴν κτίσιν οὐκέτι οἷός τε ἦν· ἐξωράθη γὰρ ἡ ἀπάτη αὐτοῦ. Τὸν δὲ Κτίστην συντάξει τοὺς κτίσματα παραπλῆσαι ἐπιράθη τοὺς ἀστηρίκτους. Καὶ ἦν πάλιν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ, Ἀρείου τινὸς Ἀλεξανδρείας ἄνω καὶ κάτω κυκλοῦντος, καὶ τὴν οἰκουμένην ταράττοντος. Συναπήχθησαν δὲ αὐτῷ ἐπίσκοποι τινες ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, ὧν πρῶτος Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς. Θεωρῶν δὲ τὴν μεγάλην φιλονεικίαν ὁ Μέγας, Κωνσταντῖνος, ἠνίατο τὴν ψυχὴν· καὶ πρῶτον μὲν ἐπεῖρατο διὰ παραινετικῶν γραμμάτων τῶν ἑκατέρων μερῶν κατασβεῖσαι τὴν ἔριν. Ὡς δὲ ἔβην ἀνήκεστον γινόμενον τὸ κακὸν, προσέταξε γενέσθαι οἰκουμένην σύνοδον ἐν τῇ Νικαίᾳ πόλει, καὶ συνῆλθον ἐπίσκοποι τὸν ἀριθμὸν τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτώ. Ὡς οἱ πλείστοι ἦσαν ὁμολογηταί, τὰ σιγίγματα τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι βαστάζοντες. Ἦν δὲ σὺν αὐτοῖς καὶ ὁ πανεύφημος Κωνσταντῖνος, καὶ δὴ τῆς ὑποθέσεως κινηθεῖς, ἔκθεσιν πίστεως ἔγραψεν ἐξήνεγκαν, τὴν κατὰ πᾶσαν Ἐκκλησίαν ὁρθοδόξων νῦν ἀπαγγελλομένην. Τοὺς δὲ περὶ Ἀρείου καὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδέα ἐπιμένοντας τῇ κακοδοσίᾳ ἀνεκήρυξαν, καὶ ἐξωρίσθησαν, καὶ χειροτονήθησαν ἕτεροι ἀντ' αὐτῶν. Φιλοτιμησάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς ἐπισκόπους, καὶ ἀσπασάμενος ἀπέλυσε μετ' εἰρήνης εἰς τὰς ἰδίας παροικίας, χαίρων ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν.

Παρακλεῖσθαι δὲ τῷ τῆς Ἀλίας ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ παρόντι ἐν τῇ συνόδῳ, καὶ τῶν ἀποστολικῶν δογμάτων ὑπερμαχοῦντι ἀναζητῆσαι τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν, καὶ τὸ θεοδόχον μνημα, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους τέλους, καὶ τοὺς ἄλλους δὲ ἐπισκόπους ὁμοίως

^A Eo tempore in Æliæ episcopatu celebris Macarius Hermonæ successit, Magnus autem Constantinus imperator omnem curam et sollicitudinem ad res divinas illustrandas convertit, ædificans ecclesias, easque ex publico ærario pecuniis, impensis et variis ornamentis ac thesauris locupletans. Ac principio legem tulit, ut idolorum delubra Christianis traderentur, et ut qui adhuc in idololatriæ scelere hærebant capitali supplicio afficerentur. Alteram legem tulit, ut ex Christianis, ii soli qui orthodoxam fidem amplectebantur, militarent, militibusque cum imperio præessent. Tertiam legem sanxit, qua iussit ut duæ paschales hebdomades, altera ante, et altera post Pascha festivæ et ab omni opere servili immunes essent: et erat de cætero universum per orbem pax alta, et gaudium omnibus nationibus ad divinum baptismum concurrentibus, propriisque manibus paternos deos confringentibus.

^B Verum id non tulit humani generis pestis diabolus, sed rursus rationem excogitavit, qua tantam Christianorum lætitiā subverteret, et ut homines deo creaturam in deorum numerum referrent: id obtinere non potuit. Deprehensa enim est fallacia ejus; itaque Creatorem creaturis exæquare infirmis in fide persuadere tentavit, ortusque est ingens tumultus in Dei Ecclesiis, Arii quodam Alexandrino totum orbem sursum deorsumque perturbante; adjunxerant se ejus factioni pauci quidam episcopi, atque inter hos primus Eusebius Nicomediensis, et Eusebius Pamphili, alique cum ipso; quam contentionem Magnus cernens Constantinus, acerbissimum animo dolorem concepit, et initio quidem verbis, litterisque admonitoris utriusque partis pugnam dissolvere conatus est. Ubi vero animadvertit malum omni medicina superius esse, synodum œcumenicam in urbe Nicæna fieri præcepit, conveneruntque eo episcopi numero trecenti et octodecim, quorum pleraque pars confessorum erat, stigmata Christi in corporibus suis circumferentium: quibus etiam interfuit ipse ille magnus omniumque præconio dignissimus Constantinus, cumque res tractari cœpta esset, fidei expositionem litteris mandatam ediderunt, quæ nunc rite per universam orthodoxorum Ecclesiam pronuntiatur. Eos autem, qui in prava Arii et Eusebii Nicomediensis opinione permanserant, a suo corpore absciderunt, exsilioque damnarunt, aliis in eorum locum creatis; maximo autem honore imperator episcopos afficiens, easque quam humanissime complectens, singulos in suas dioceses dimisit; gavisus supra modum propter unanimem Ecclesiarum consensum.

^D Mandavit autem Macario Æliensi episcopo, qui et ipse synodo interfuerat, et pro apostolicis dogmatibus acriter pugnaverat, ut in vivifica cruce quærenda, sepulcroque divino ac reliquis sanctis religiosisque locis investigandis omnem diligentiam adhiberet.

Etiam alios episcopos est adhortatus, ut peteret unusquisque, quod ad perfectionem suae Ecclesiae necessarium esse cerneret. Agebatur autem decimus nonus imperii ejus annus, quando facta est synodus Nicæna.

Posthæc misit imperator matrem suam Helenam, mulierem omni laudem genere dignissimam Deique amantissimam, cum litteris, magnaque pecuniæ vi ad Macarium merito hoc nomine insignitum, Æliensem episcopum, ut una cum eo vivificum lignum investigaret sacraque ædificiis exornaret, idipsum exposcente imperatrice, asserenteque divinam visionem sibi oblatam, quæ jusserit, ut Hierosolyma sese reciperet, et sacra loca ab improbis obruta, et tanto tempore ex hominum cognitione erepta in lucem educeret.

Episcopus autem, ubi intellexit imperatricem jam adventare, cum comprovincialibus episcopis debito cum honore obviam processit. Statim vero eis injungit, ut ad inveniendum desideratum crucis lignum se totos darent. Dubitantibus vero omnibus super loco, aliisque aliud ex suspitione commemorantibus, Macarius omnes quieto esse jussit animo et sedulas Deo preces offerre. Quo facto, confestim divinitus locus ille episcopo revelatus est, in quo proposita erant impurissimi dæmonis templum et effigies.

Tunc imperatrix, imperatoria utens auctoritate, magno numero opificum et operariorum ex fundamentis dæmonis istius templum subverti jussit, quod simul atque effectum est, apparuit divinum monumentum, et locus Calvariae, et non procul inde tres cruces defossæ. Diligentius etiam investigantes, invenerunt et clavos.

Hæc verò alia imperatricem cura invasit inquirentem quænam de tribus verè Dominica crux esset; quam dubitationem episcopus per fidem dissolvit. Cum quædam mulier, cunctis nota, et ab omnibus jam desperata, etiam fere spiritum exharet, productis duabus crucibus, eam, quæ quærebatur, invenit; simul atque enim sola Dominicæ crucis umbra ægotam attigit, protinus divina virtute exsiliens magna Deum voce glorificavit.

Imperatrix vero, maximo cum gaudio, pariter et reverentia crucem vivificam suscipiens, partem ejus cum clavis ad filium retulit, reliquam vero confecta theca aurea ejus civitatis episcopo tradidit in perpetuum omnibus gentibus memoriam. Quæ postquam præcepisset in loco vivifici sepulcri templum ædificari, et aliud similiter in sacro monte Golgotha, et in Bethleem, ubi Dominus secundum carnem natus fuerat, et in monte Olivarum, ubi Dominus discipulis benedicens, assumptus est, aliisque præclaris id genus confectis, ad filium rediit.

Quam magna cum voluptate suscipiens adorandæ

προστρέψατο, αἰτήσασθαι, εἰ τι συνορᾷ εἰς ἀπαρτισμὸν ἑκαστος τῆς ἰδίας Ἐκκλησίας. Ἦν δὲ ἐννεακαίδεκατον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὅτε ἐγένετο κατὰ Νίκαιαν σύνοδος.

Μετὰ ταῦτα ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὴν αὐτοῦ μητέρα Ἑλένην, τὴν ἀξιεπαίνον καὶ θεοφιλή, εἰς Ἱεροσόλυμα, μετὰ γραμμάτων καὶ χρημάτων ἀφθονίας, πρὸς τὸν φερώνυμον Μακάριον τῆς Αἰλίας ἐπίσκοπον ἐπὶ ἀναζητήσει τοῦ ζωοποιῦ ξύλου τοῦ ἐνδόξου σταυροῦ καὶ οἰκοδομῇ τῶν ἁγίων τόπων· αὐτῆς τοῦτο αἰτησάσης τῆς βασιλίδος, φασκούσης ὅτι πείσιν τινὰ θείαν ἐπαράδειξαι κελεύουσιν αὐτὴ τὰ Ἱεροσόλυμα καταλαβεῖν, καὶ τοὺς ἁγίους τόπους εἰς φῶς ἀγαγεῖν χωσθέντας ὑπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ ἀφανεῖς γιγνόμενους ἐπὶ τοσούτους χρόνους.

Μαθὼν δὲ ὁ ἐπίσκοπος ἀφικομένην τὴν βασιλίδά, συναγαγὼν τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, μετὰ τῆς δεούσης τιμῆς ἀπήντησεν αὐτῇ. Εὐθέως δὲ παρεκάλεισε τοὺς ἐπισκόπους τὴν ζήτησιν τοῦ ποθομένου ξύλου ποιήσανθαι. Ἀπορούντων δὲ πάντων ἐπὶ τοῦ τόπου, καὶ ἄλλο ἄλλο ὑποφίας διηγουμένου, ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος πάντας παρεκάλει ἡσυχίαν ἀγεῖν, καὶ σπουδαιότεραν εὐχὴν ὑπὲρ τούτου τῷ θεῷ προσφέρειν. Τούτου δὲ γενομένου, εὐθέως ἐδείχθη θεόθεν ὁ τόπος τῷ ἐπισκόπῳ, ἐν ᾧ ἱερότο τοῦ ἀκαθάρτου δαίμονος ὁ ναὸς καὶ τὸ ἄγαλμα.

Τότε ἡ βασίλισσα, τῇ βασιλικῇ αὐθεντίᾳ χρωμένη, συναγαγούσα πλῆθος πολλὸν τεχνιτῶν καὶ ἐργατῶν, ἐκέλευσεν ἐκ βάθρων ἀνατραπῆναι τὸ μυστάρην οἰκοδόμημα, καὶ τὸν τοῦ πόρου που ἀποβρίσκειν. Τοῦτο δὲ γενομένου, ἀνεφάνη τὸ θεῖον μνημεῖον, καὶ ὁ τόπος τοῦ Κρανίου, καὶ οὐ μῆκρον τρεῖς σταυροὶ κεχωρισμένοι· ἐπιμελῶς δὲ ἐρευνήσαντας εὗρον καὶ τοὺς ἥλους.

Ἐκείθεν λοιπὸν ἀμνηχανία καὶ θλίψις κατέλαβε τὴν βασίλισσαν, ἐπιζητούσαν, πόσος ἄρα εἴη ὁ δεσποτικὸς σταυρός. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος διὰ πίστεως τὴν διάκρισιν ἔλυσεν. Γυναὶκί γὰρ ἀβήρωστούση τῶν ἐμφανῶν, καὶ ἀπεγνωσμένη ὑπὸ πάντων, καὶ τὰ τελευταῖα πνεύσει, προσπαγῶν ἑκάτερον τῶν σταυρῶν, τὸν ζητούμενον ἦρκεν· μόνον γὰρ ἠγγισεν ἡ σικὰ τοῦ σωτηρίου σταυροῦ τῇ ἀσθενούσῃ, εὐθέως ἡ ἀπνοὺς καὶ ἀκίνητος θεὸς δυνάμει παραχρῆμα ἀνεπήδησεν καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ βοῶσα, καὶ δοξάζουσα τὸν Θεόν.

Ἡ δὲ βασίλισσα Ἑλένη τῇ φωνῇ βοῶσα καὶ δοξάζουσα τὸν Θεόν, μετὰ χαρᾶς μεγάλης καὶ φόβου ἀνελομένη τὸν ζωοποιὸν σταυρὸν, μέρος μὲν τι σὺν τοῖς ἡλοῖς ἀνεκόμεσε πρὸς τὸν παῖδα. Τῷ δὲ λοιπῷ γλωσσόκομον ἀργυροῦν ποιήσασα, παρέδωκε τῷ ἐπισκόπῳ τῆς πόλεως, εἰς μνημόσυνον πάσαις γενεαῖς, καὶ θεσπίσασα ἐκκλησίαν γενέσθαι ἐν τῷ ζωοποιῷ μνηματι καὶ τῷ ἁγίῳ Γολγοθᾷ καὶ ἐν τῇ Βηθλεὲμ ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἐνθα ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν ὑπέμεινε, καὶ ἐν ὅρει τῶν Ἑλαιῶν, ἐνθα ὁ Κύριος εὐλογησας τοὺς μαθητὰς ἀνελήφθη. Καὶ ἄλλα πολλὰ ποιήσασα ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀνέστρεψε πρὸς τὸν παῖδα.

Ὁ δὲ μετὰ χαρᾶς αὐτὴν ὑποδεξάμενος, τὴν μὲν

τοῦ τιμίου σταυροῦ μερίδα ἐν χρυσῇ θήκῃ ἀποθέμε-
νος, παρέδωκε τῷ ἐπισκόπῳ εἰς τήρησιν, ἐνιαυσίαις
μνημαῖς ἐορτάζουσιν τὴν ἀνάδειξιν τοῦ τιμίου σταυροῦ
προστάξας. Τῶν δὲ ἡλίων τοὺς μὲν εἰς τὴν ἰδίαν περι-
κεφαλαίαν ἐχάλλευσεν, τοὺς δὲ ἀνέμιξε τῷ συμβα-
ρίῳ τοῦ ἵππου αὐτοῦ, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν τοῦ Κυ-
ρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος: « Ἐν τῇ ἡμέρᾳ
ἐκείνῃ, ἔσται τὸ ἐπὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου, ἅγιον
Κυρίου παντοκράτορι. »

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔγραψε ἐπισκόπῳ Μακαρίῳ ἐπι-
σπεύδειν τὴν οἰκοδομὴν, καὶ ἄρχοντα τοῦ ἔργου
ἀπέστειλε μετὰ θαυμασίας χρημάτων, παραγγελίας
αὐτῷ φιλοτίμως κτισθῆναι τοὺς ἁγίους τόπους, ὥς
μὴ εἶναι τοιαύτην καλλονὴν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Ἐγραψε
δὲ καὶ τοῖς ἡγεμόσι τῆς ἐπαρχίας παντοίως συνελ-
θεῖν τῷ ἔργῳ ἐκ τοῦ δημοσίου λόγου, ἐν τε χρήμασι
καὶ ἀναλώμασι καὶ ὕλαις. Ἦν δὲ ὁ βασιλεὺς φαιδρῶς
ἄγων τῆς εἰκοσαετηρίδος τὴν ἐορτὴν, εὐχαριστῶν τῷ
Θεῷ ὑπὲρ πάντων τῶν αγαθῶν, ὧν ἐποίησεν ἐν τοῖς
χρόνοις τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Συνάγονται δὲ τὰ ἔτη
ἀπὸ μὲν Χριστοῦ παρουσίας ἕως τῆς εὐρέσεως τοῦ
σταυροῦ, τριακόσια πενήντα δύο ἔτη. Ἀπὸ δὲ
Ἀδάμ ἕως παρουσίας Χριστοῦ, ἔτη πεντακισχίλια
πεντακόσια. Καθ' ἑτέρους δὲ πεντακισχίλια τετρα-
κόσια ἑβδομήκοντα πέντε.

Ἐν δὲ Αἰλίᾳ τὸν φερώνυμον Μακάριον διδέξατο
Μαξιμίνος. Οὗτος δὲ πρὸς ἀνὴρ καὶ ἐπίστημος λίαν.
Ἐν γὰρ τῷ διωγμῷ πολλὰς βασάνους ὑπέμεινε διὰ
τὸν Θεόν, καὶ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν ἀπολέσας ἀπελύθη
ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως. Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν
καιρὸν ἡ μακαρία Ἑλένη ἡ βασίλισσα τέλος τοῦ βίου
ἐχρήσατο, ἐτῶν οὕσα ὀγδοήκοντα, πολλὰ ἐντεταμένη
τῷ παιδί περὶ τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας.

Ἔως ὅδε περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ ζωοποιοῦ σταυ-
ροῦ ἡ ἱστορία ἔστω. Καὶ μηδεὶς ταῦτ' ἀπατάτω
ματαιολογῶν ἀσύμφορα καὶ μυθοποιίας δι' ὀνομάτων
παραξένων παρεισάγων τῇ ὑποθέσει. Οὐδὲ γὰρ ἐπί-
σκοπος ἕτερος ἱεροσολύμων γέγονε πώποτε παρὰ
τοῖς προγεγραμμένους, οὐδὲ βασιλεὺς ἕτερος Ῥω-
μαίων, οὐδὲ μὴν ἑτέρῳ τρόπῳ ὁ τίμιος σταυρὸς
εὐρέθη. Ἀπὸ γὰρ Αὐγούστου τοῦ βασιλέως, ἐφ' οὗ
ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ κατὰ
σάρκα, ἕως τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως Κωνσταντίνου,
τριακόνα καὶ πέντε γεγονάσι βασιλεῖς. Ὁμοίως δὲ
καὶ ἀπὸ Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ πρώτου τῶν
ἐπισκόπων ἕως τῆς αὐτῆς βασιλείας, τριακόνα καὶ
πέντε ἱεροσολύμων ἐπίσκοποι γεγονάσι. Τὴν δὲ
σεβάσμιον ἡμέραν τῶν ἐγκαινίων τῶν ἁγίων τόπων,
καὶ τῆς ὑψώσεως τοῦ προσκυνητοῦ σταυροῦ, ὥρισαντο
οἱ Πατέρες μετὰ βασιλικῆς προσταγμάτων γίνεσθαι
ἀνὰ ἕτος ἕκαστον τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τοῦ Σεπτεμ-
βρίου μηνός, ἥτις ἐστὶν ἡ πρὸ δεκαοκτῶ Καλανδῶν
καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐπειδὴ δὲ χάριτι τοῦ Θεοῦ κατηντήσαμεν τῷ λόγῳ
εἰς τὴν εὐσημιον ἡμέραν τῆς ἐορτῆς ἡμῶν, ἥτις ἐστὶν
ἡ ἀνάδειξις τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, φέρε καθὼς οἶόν

A crucis partem in loculis aureis reposuit, eamque epi-
scopo perpetuo custodiendam dedit, annuis festis,
inventionem crucis celebrandam præscribens. Clavos
autem partim galeæ suæ incudi mandavit, partim
equi sui lupatis immiscuit, ut impleretur quod a Do-
mino per prophetam dictum fuerat: « In illa die erit,
quod super frenum equi est, sanctum Domino omni-
potenti ».

B Imperator deinde ad Macarium episcopum scripsit,
ut ædificationem templorum maturaret, et archite-
ctum eo misit, cum magno pecuniæ pondere, cui etiam
in mandatis dedit, ut diligenter sacra loca ædificiis
exornaret, ita ut eorum magnificentia nihil toto orbe
par inveniri posset. Scripsit etiam ad præfectos il-
lius provincie, ut publico ære et sumptibus, et mate-
ria illud opus, quantum possent promoverent. Cele-
brabat autem tunc imperator splendide imperii sui
vicennalia, gratias agens Deo pro omnibus beneficiis
tempore imperii in se collatis. Colliguntur autem a
Christi in carne præsentia, usque ad tempus inventio-
nis crucis venerande, anni trecenti quinquaginta
duo. Ab Adam vero, usque ad tempus quo Christus
in carne apparuit, anni quinquies mille quingenti:
secundum alios vero quinquies mille quadringenti se-
ptuaginta quinque.

C In urbe autem Ælia successit Macario episcopo
Maximinus vir placidissimus, et venerabilis in pri-
mis, utpote qui in persecutione plurima tormenta
pertulerat; huic oculus alter extritus fuerat. Eodem
tempore beata Helena moritur, ætatis annum agens
octogesimum, multa filio suo de Christiana pietate
præcipiens.

Huc usque de inventione sanctæ crucis dictum
sit, et nemo seipsum decipiat vana referendo, fabu-
losasque narrationes peregrinis nominibus contex-
tas argumento huic inserendo. Neque enim ullus
alius episcopus Hierosolymitanus præter prædictos
fuit, neque alius Romanorum imperator, neque
alio modo veneranda crux inventa est. Ab Augusto
enim imperatore, sub quo Christus secundum car-
men natus est, usque ad Constantinum Magnum
triginta quinque imperatores intercesserunt. Simi-
liter a Jacobo fratre Domini usque ad hujus impe-
rium, triginta quinque fuerunt Hierosolymis epi-
scopi. Venerandam autem diem dedicationis sancto-
rum locorum, et exaltationis adorandæ crucis, Pa-
tres, ex imperatorio jussu, definiunt quotannis
celebrandam decimo quarto die Septembris, qui
est xviii Kalend. Octobris, in honorem Patris, et
Filii, et Spiritus sancti.

Ὁκτωβρίων, εἰς ὁδὸν τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ,

Quoniam vero, divina nos adjuvantegratia, oratione
processimus ad splendidam festi nostri diem, quæ
est ostensio et exaltatio sanctæ crucis, age, quan-

ium in nobis est, crucem paucis quibusdam salutationibus prosequamur; sicque sermoni nostro finem imponamus.

Salve igitur, crux pretiosa; salve, quia in te Dominus noster Jesus Christus per dispensationem exaltatus est, in quo sunt omnes thesauri letitiæ et gratiæ; salve, crux pretiosa, per te enim æterna letitia in cælo simul atque in terra paratur. Salve, crux pretiosa, quia diu ante, atque adeo ab omni principio, Conditor rerum in universa creatura tuam imaginem depinxerat. Salve, crux gloriosa; quia omnes potestates cælorum ob salutem per te partam, tremendos Deo hymnos offerunt. Salve, crux gloriosa, per te enim in civitatibus, insulis, omnibusque nationibus Ecclesiæ orthodoxorum fundamenta accipiunt. Salve, crux gloriosa, quia per te omnia fidelium ora in sermones de Deo resolvuntur. Salve, crux beata, per te enim cælestes angeli cum hominibus in terra Christum celebrant. Salve, crux beata, per te enim homines terrestres cum angelis similiter ante Deum consistunt cum ineffabili gaudio omnium rerum Conditorum glorificantur. Salve, crux beata, per te enim Adamus, a maledictione liberatus, saliens et exsultans in paradysum introivit, primæva dignitate recepta. Salve, crux sancta, per te omnis diabolica potestas prostrata est, et omnis diabolica operatio. Salve, crux sancta, per te enim ter sancta et consubstantialis Trinitas agnoscitur, creditur et glorificatur. Salve, crux sancta, per te enim bona, quæ nunquam auferentur, hominibus concessa sunt.

Et quid tandem dicemus, et quid omittemus? quomodo pro meritis potentiam Dominicæ crucis decantabimus? O crucis nomen, in quo magna mysteriorum Dei abscondita sunt, angelis reverendum, et hominibus venerandum! Quid enim amabilius aut suavius Christianis nomine crucis? Quid eo efficacius ad patranda miracula?

Cruz, divinæ potentie efficacissimum signum est. Cruz angelorum gaudium, luctusque dæmonum. Cruz, Ecclesiæ fundamentum. Cruz, totius mundi lucerna semper et ubique lucens. Cruz, murus inexpugnabilis, perfringi nequius, et invictus totius orbis. Cruz, sacerdotum conveniens et confusionis expers gloria. Cruz, regum robor, potentia, et armatura victrix contra hostes. Cruz, exercituum armatura fortissima, et hostibus insuperabilis. Cruz, civitatum custodia, nec insidiis nec prædæ obnoxia. Cruz, populorum gaudium continuum et incomprehensibile. Cruz, dæmonum perpetua et inquietæ perniciēs. Cruz, dæmonum ruina fatalis et æterna. Cruz, Christianorum spes firma, omnis confusionis et imminutionis expers. Cruz, ægrotantium tam animarum quam corporum medicina decantissima. Cruz, bene valentium casus ignara sanitas. Cruz, eorum qui undis jactantur, portus tranquillius. Cruz, belligerantium pax inconversa. Cruz, orthodoxorum gloriatio gloriationum, et hæreticorum jugis condemnatio.

▲ τί ἐστὶ μικρὰ χαιρετήσαντες τοῦτον καταπαύσωμεν τὸν λόγον.

Χαίροις τοίνυν, σταυρὲ τίμιε, χαίροις, ὅτι ἐν σοὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὑψώθη οἰκονομικῶς, ἐν ᾧ πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς χάριτος καὶ τῆς χάριτος. Χαίρε, σταυρὲ τίμιε· διὰ σοῦ γὰρ ἀένναος χαρὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς βραβεύεται. Χαίρε, σταυρὲ τίμιε, ὅτι ἀνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὁ Δημιουργὸς ἐν πάσῃ κτίσει τὴν εἰκόνα σου ἐζωγράφησεν. Χαίρε, σταυρὲ ἔνδοξε, ὅτι πᾶσαι αἱ κατ' οὐρανὸν δυνάμεις ἰσως τῇ διὰ σοῦ σωτηρίᾳ φρικτωδεστάτους ὕμνους ἀναπέμπουσι τῷ Δεσπότη. Χαίρε, σταυρὲ ἔνδοξε· διὰ σοῦ γὰρ καὶ ἐν πόλεσι, καὶ ἐν νήσοις, καὶ ἐν παντὶ ἔθνει Ἐκκλησίαι ὀρθοδόξων τεθεμελιωνται. Χαίρε, σταυρὲ ἔνδοξε· διὰ σοῦ γὰρ πᾶν στόμα πιστῶν εἰς θεολογίαν ἠνέφκεται. Χαίρε, σταυρὲ μακάριε· διὰ σοῦ γὰρ ἄγγελοι οὐράνιοι σὺν ἀνθρώποις ἐπὶ γῆς Χριστοῦ ὕμνοῦσι. Χαίρε, σταυρὲ μακάριε· διὰ σοῦ γὰρ ἐν οὐρανοῖς ἐπίγειοι ἄνθρωποι ὁμοίως παρίστανται τῷ Θεῷ, μετὰ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς τὸν Ποιητὴν δοξάζοντες. Χαίρε, σταυρὲ μακάριε· διὰ σοῦ γὰρ ὁ Ἀδάμ τῆς κατάρως ἐλευθερωθεὶς, σκιρτῶν καὶ ἀγαλλιώμενος εἰς τὸν παράδεισον εἰσελήλυθεν ἀπολαβὼν τὴν ἀρχαίον ἀξίωμα. Χαίρε, σταυρὲ ἅγιε· διὰ σοῦ γὰρ πᾶσα διαβολικὴ δύναμις καταβέβληται, καὶ πᾶσα δαιμονικὴ ἐνέργεια κατελύθη. Χαίρε, σταυρὲ ἅγιε· διὰ σοῦ γὰρ ἡ τρισαγία καὶ ὁμοούσιος Τριάς παντὶ τόπῳ γνωρίζεται καὶ πιστεύεται καὶ δοξολογείται. Χαίρε, σταυρὲ ἅγιε· διὰ σοῦ γὰρ τὰ ἀναφαίρετα ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις δωδῶρηται.

Καὶ τί εἰπωμεν καὶ τί παραλείψωμεν; πῶς ἀνυμνήσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ Δεσποτικοῦ σταυροῦ; Ὁ ὄνομα σταυροῦ, ἐν ᾧ τὰ μεγαλεῖα τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ ἐγκέχυρται, ἀγγέλοις αἰδέσιμον, καὶ ἀνθρώποις σεβάσιμον! Τί γὰρ ἐρασμιώτερον ὄνομα-τος σταυροῦ, ἢ ἡδύτερον Χριστιανοῖς; Τί δὲ τοῦτου ἐνεργέστερον εἰς θαυματουργίαν;

Σταυρὸς, θείας δυναστείας ἐνεργέστατον σημεῖον. Σταυρὸς, ἀγγέλων χαρὰ καὶ δαιμόνων πένθος. Σταυρὸς, Ἐκκλησίας θεμέλιος. Σταυρὸς, τοῦ παντὸς κόσμου φωστὴρ ἀειφανὴς καὶ παντοφανής. Σταυρὸς, τείχος ἀκράδαντον καὶ ἀβράγης καὶ ἀκαταπόλεμτον πάσης τῆς οἰκουμένης. Σταυρὸς, ἱερῶν δόξα ἱεροπρεπὴς καὶ ἀνεπηρέαστος. Σταυρὸς, βασιλέων κράτος καὶ δυναστεία, καὶ νικητικὸν ὅπλον κατὰ τῶν πολεμίων. Σταυρὸς, στρατοπέδων παντευχία παναλκιστάτη, καὶ ἀκατάπληκτος τοῖς ἐναντίοις. Σταυρὸς, πόλεων φυλακτήριον ἀνεπιβούλευτον καὶ ἀσχύλευτον. Σταυρὸς, λαῶν εὐφροσύνη διηνεκὴς καὶ ἀκατάληκτος. Σταυρὸς, διαβόλων πανολεθρία διηνεκὴς καὶ ἀκατάπαυστος. Σταυρὸς, δαιμόνων κατάπτωμα αἰώνιον τε καὶ ἐξαίσιον. Σταυρὸς, Χριστιανῶν ἑλπίς βεβαία τε καὶ ἀνεπαίσχυτος καὶ ἀμείωτος. Σταυρὸς, ἀσθενούντων ἰασις εὐπρεπεστάτη ψυχῶν τε καὶ σωμάτων. Σταυρὸς, εὐεκτούντων ἀδιάπτωτος ὁγίασμα. Σταυρὸς, χειμαζομένων λιμὴν εὐδίστατος. Σταυρὸς, πολεμουμένων εἰρήνη ἀσταςίαστος. Σταυρὸς, ὀρθοδόξων καύχημα καυχημάτων, καὶ αἰρετικῶν κατάκριμα ἀκατάπαυστον.

Σταυρός, εἰδωλολατρείας κατὰ λυσι, καὶ εὐσεβείας ἀνθρώποις. Σταυρός, παρθενίας διδάσκαλος καὶ σωφροσύνης φύλαξ. Σταυρός, δικαίων ἀσφάλεια καὶ ἀμαρτωλῶν μετάνοια. Σταυρός, μοναζόντων ἐγκρίσις καὶ σεμνῶς βιούντων εὐχοσίμια. Σταυρός, νηπίων φύλαξ, καὶ νέων σωφρονισμός, καὶ γερόντων στηριγμὸς βακτηρία. Σταυρός, πτωχῶν ἀδοπάνητος, θησαυρός, καὶ πλουσίων αὐταρκειᾶς διδάσκαλος. Σταυρός, πεπλανημένων ὁδός, καὶ ἀπολλυμένων ἀπλανής ὁδηγός. Σταυρός, ἀνάπαυσις ἐν κόποις ἡμεριναῖς, καὶ βοήθεια ἐν φόβοις νυκτερινῶν. Σταυρός, ἐθνῶν εὐταξία, καὶ παντὸς τοῦ κόσμου βαθυτάτη γαλήνη.

Καὶ τί εἰπωμεν, ἢ τί παραλείψωμεν, ἢ πῶς σε ἀνυμνήσωμεν, πανένδοξε σταυρέ; ὅτι σὲ μόνον ἀπὸ πάσης τῆς κτίσεως ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης ἀνέδειξεν ὅπλον ἀήττητον κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ τῆς ἀμαρτίας, καὶ τοῦ θανάτου. Διὸ μακάριοι ὄντες πάντες οἱ καταβιβόντες τὴν ἁγίαν ἰδεῖν ἡμέραν τῆς σῆς ἀναδείξεως. Σὺ εἰ τῶν προφητῶν τὸ κήρυγμα· περὶ σοῦ γὰρ ἀγαλλιώμενοι ὁσημέραι κίλαδοις λέγοντες πρὸς τὸν Θεόν· « Ἐδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημειώσεις τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τοῦ θανάτου. » Σὺ εἰ τὸ καύχημα τῶν ἀποστόλων· « Ἀδιαλείπτως γὰρ βοῶσιν ἐν Ἐκκλησίᾳ ἁγία δι' ἐνὸς αὐτῶν ἱεροκήρυκος· » « Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. » Σὺ εἰ καὶ τῶν μαρτύρων στέφανος· ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ τὸν σταυρὸν ὄραντες ἠκολούθησαν τῷ Κυρίῳ. Σὺ εἰ τὸ καύχημα καὶ τὸ ἀγαλλίαμα τῶν ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς κατοικούντων διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· ὅτι καὶ αὐτοὶ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Σὺ τῶν ἐγγύς καὶ τῶν μακρὰν ἀναψυχὴ καὶ ἀνάπαυσις. « Ὡς τῆς ἀνεκλήπτου χάριτος τοῦ Θεοῦ τοῦ σταυροῦ! » Ὡς τῶν ἐν αὐτῷ ἀνεκλήπτων καὶ ἀκαταλήπτων μυστηρίων!

Καὶ ἴν' εἰπω κατὰ ἐκστατικὸν τι μετὰ τῆς ἱερᾶς σάλπινγος· « Ὡς βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρήματα αὐτοῦ! » Παρὰ γὰρ τῷ ξύλῳ τῆς ζωῆς νεκρωθέντες, παρὰ τῷ ξύλῳ τῆς κατακρίσεως ἐζωοποιήθημεν. Διὰ τὴν ἀμετρον χάριν τοῦ σεσωκότος Θεοῦ τοῦ δέον ἡμᾶς τὴν πανόρτον ταύτην συστήσασθαι· ἐν τοῖς πυχάζουσιν ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. » Πυχάζοντα δὲ εἰσιν, ὡς φασιν οἱ περὶ ταῦτα δεῖνοι, τὰ ἐξ ἀμελείας ἢ παλαιότητος ῥυπωθέντα, εἴτα ἐξ ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς πάλιν ἐπὶ τὸ τιμαφέστερον μετακοσμούμενα εἰς εὐφροσύνην καὶ τέρψιν τῶν εὐωχηθσομένων ἐν γάμοις ἐν ἑτέροις τινὶ φαίδρῃ θυμῷ.

Διατεθῶμεν τοίνυν ὡς προτετάγμεθα, καὶ τὴν συμβῆσαν ἡμῶν ἐκ ῥαθυμίας τῇ συνειδήσει ἀπεκδυσάμενοι δεῖδιαν, τὴν φαίδραν ταύτην καὶ πάνσεπτον ἡμέραν τῆς τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ μνήμης ἐπιτελέσωμεν, ἐλεημοσύνας τε καὶ πίστις, καθὼς φησιν ἡ θεία Γραφή, παρρησίαν ἐν εὐλαβείᾳ κεκοσμημένην

A Crux, idololatriæ disiectio, et pietatis restitutio. Crux, virginitalis magistra et temperantiæ custos. Crux, securitas iustorum, et peccatorum poenitentis. Crux, monachorum ornamentum, et eorum qui honeste vivunt, decus. Crux, infantium custos, juvenum temperantia, et senibus firmantis baculus. Crux, pauperum inconsumptus thesaurus, et divitum doctrix quid satis sit. Crux, errantium via, et pereuntium dux certissima ad salutem. Crux, requies in laboribus diurnis, et auxilium in timoribus nocturnis. Crux, nationum disciplina, et totius mundi pax profundissima.

Et quid dicemus, aut quid omittemus, aut quomodo te celebrabimus, o gloriosa crux; quia te solam ex omnium creaturarum numero fecit Rex gloriæ invictam contra diabolum, peccatum et mortem, armatam. Quapropter beati sumus omnes, quibus hæc gratia data est, ut sanctum Ostensionis seu Exaltationis tuæ diem aspicere-mus. Tu prophetarum oraculum es; per te enim exsultantes quotidie sonoris vocibus Deo decantant: « Dedisti mentibus te significationem, ut fugiant a facie arcus ^{33.3.} » Tu es gloriatio apostolorum; perpetuo enim in sancta Ecclesia clamant ore cuiusdam sacri præconis: « Mihi vero absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi ^{34.} » Tu es martyrum corona; quia et ipsi sublata cruce Christum secuti sunt. Tu es gloriatio et exultatio eorum, qui degunt in montibus, speluncis, et in cavernis terræ propter nomen Domini, quia et ipsi carnem cum passionibus et concupiscentiis crucifixerunt. Tu eorum qui prope, et qui longe sunt, refocillatio es et requies. O ineffabilem Dominicæ crucis gratiam! O inexplicabilia et incomprehensibilia, quæ in eo latent, mysteria!

Et ut ego quoque aliquid quasi ex raptu cum sacra illa tuba proloquar: « O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei, quam investigabilia sunt judicia ejus ^{35.1.} » Nam juxta lignum vitæ interempti, vicissim juxta lignum condemnationis vivificati sumus. Quocirca propter immensam gratiam Domini Salvatoris decet, ut hoc festum celebremus in condensis, usque ad cornua aliaris ^{36.} » Sunt autem condensa, ut harum rerum periti tradunt, ea quæ vel ex negligentia, vel ex vetustate sordidata, deinde cura et industria in meliorem formam reformantur ad lætitiā et voluptatem convivantium in nuptiis, splendidiori speciei restituta.

Agamus ergo, ut jubemur, et quidquid inquinamenti conscientia contraxit, abjiciamus, dum hunc illustrem et omni veneratione prosequendum diem in memoriam vivificæ crucis seriamur. Eleemosynis, et fide, prout mandat Scriptura, libertatem timore et reverentia ornatam adepti, et victri-

^{33.3} Psal. LIX, 6. ³⁴ Galat. VI, 14. ³⁵ Rom. XI, 35. ³⁶ Psal. CXVII, 27.

cibus crucis armis in humeros sublati, hymnum illum angelicum, qui nobis cœlitus ad placandam omnem iram donatus est, Deo pro more decantemus : « Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis, » Sancta Trinitas, incomprehensibilis, incircumscrip̃ta, extra se non prodiens, consubstantialis, æqualis potestatis, durationis, gloriæ, miserere nobis, et propitiare peccatis nostris propter nomen sanctum tuum, et da nobis invenire misericordiam et miserationes in illa die justæ retributionis tuæ. Tu enim es Deus noster, et te Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum decet gloria, magnificentia, imperium et potestas ante omne sæculum, et nunc et in universa sæculorum sæcula. Amen.

ἀναλαβόντες, καὶ ἄραντες ἐπὶ τῶν ὤμων τὸ νικητικὸν ὄπλον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τὸν δωρηθέντα ἡμῖν οὐρανὸν εἰς παῦσιν πάσης ὀργῆς ἀγγελικὸν ὕμνον συνήθως πρὸς τὸν Θεὸν βοήσωμεν : Ἄγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς : ἅγια Τριάς, ἀκατάληπτε, ἀπεριόριστε, ἀνεκφοίτητε, ὁμοούσιε, καὶ ὁμόθρονε, καὶ ὁμόδοξε, ἐλέησον ἡμᾶς, καὶ ἰλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου τοῦ ἁγίου, καὶ ὁδὸς ἡμῖν εὐρεῖν ἔλεος καὶ οἰκτιρμοὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναποδόσεώς σου τῆς δικαίας. Σὺ γὰρ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ πρέπει σοι τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Πνεύματι δόξα, μεγαλοσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία πρὸ παντὸς αἰῶνος, καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ALEXANDRI MONACHI LAUDATIO IN APOST. BARNABAM.

(SURIUS *Vitæ Sanctorum* xi jun. pag. 169.)

I. Maximum orationis argumentum nobis, magna A germonis paupertate laborantibus, patrio certe studio et affectu commotus proposuisti, Pater optime, et eorum, qui virtutis exercitatione præstantes sunt, probatissime. Nobis enim laudandum proposuisti divinum et beatissimum virum, insignem apostolum, consolationis filium, orbis terrarum facem, Barnabam, inquam, multarum laudum præconis celebratum. Ego vero inscitiam meam cum argumenti magnitudine conferens, tractationem hanc exhorrescens, jussis tuis parere diutius recusavi. Quæ enim oratio tam perfecti apostoli rebus narrandis par esse poterit, cum hujusmodi negotium tale sit, ut non solum meas vires omnino superet, sed omnibus etiam aliis difficultatem asferre possit? Omnes igitur inferiores esse arbitror, quam ut Barnabæ res gestas narrare valeant. Quod si quis de illo aliquid dicere aggressus fuerit, sit, quamvis sapiens, peritus et orationis facultate præstantissimus, longo tamen intervallo a tergo relinquatur, longe inferior existens, quam apostoli dignitas postulat, et in ejus laudum pelago omnino demergetur. Alius quidem ex justorum hominum numero aliud quoddam a Spiritu sancto donum assecutus est : apostoli autem ipsi omnes divinarum gratiarum thesauros acceperunt, et virtutes omnes se habere ostenderunt. Qui potero igitur miser ego infinitis perturbationibus oppressus, apostolicæ virtutis pontum transare? Namque tenui et tarda sum lingua (ut quod est in Litteris divinis scriptum, de me dicam¹), neque ita eloquens sum, ut divinas admirabilis apostoli Barnabæ virtutes commode narrare possim. Ita enim perfecte virtutem omnem vir h'c exercuit, et nemo alius in aliqua virtute profecit. Quamobrem provinciam hanc mihi injun-

ctam suscipere hactenus recnsavi, cum meam imbecillitatem tanti viri gloriosis factis enarrandis imparem esse cognoverim.

II. At cum memoria repeterem, quod in Litteris divinis scriptum legi, hominem, qui obedientiam non servat, interitum subire : qui vere est obediens, eum ab interitu liberum esse : vix ad id, quod præcepisti, multum certe metuens, aggressus sum, satius esse ducens in eo ipso accusari, quod oratio mea manca sit, quam in contumaciæ crimen incurrere. Illud igitur unum a vobis peto, ut mecum una sanctissimum Barnabam orationis adiutorem mihi esse precemini, ipsi autem viro, quem laudabimus, non dubito id gratum fore, quod a nobis, qui nihili sumus, dicetur : nam et ejus Domino alibi quando placuisse legimus duo illa minuta, olim a vidua et paupere muliercula oblata². Non enim Deo ipsi tam grata et accepta est earum rerum, quæ offeruntur, magnitudo, quam mens ipsa et æquus animus, quem is ostendit, a quo aliquid offertur, sive parvum, sive magnum illud sit. Cum vero Barnabam laudamus, tunc et omnium apostolorum sacrum collegium collaudamus, quorum enim vocatio una fuit, eorum eadem est et gloria : et quorum ordo unus, eorum eadem est et dignitas : quorum paria certamina, eorundem coronæ diversæ non sunt : quorum denique institutionis ratio communis, eorum præmia æque honorata sunt. Jam vero Barnabam ipsum oratione nostra in medium producamus, et quam maxime possumus, laudum præconia illi concinnemus, sum enim ejus viri amator ardentissimus. Scio autem, et mihi persnadeo, hujus apostoli vel nomen ipsum auribus vestris jucundissimum accidere. Itaque illum honoremus, quatenus pro viribus de illo dicentes, æqui animi

¹ Exod. iii, 10. ² Luc. xxi, 1 seqq.

significationem demus : quod enim ejus viri dignitas A mundum dereliquit, et omnia quæ in illo sunt, quis-

postulat, id tale est, ut omnem orationem ab eo su-

perari fateamur.

III. Laudetur igitur a nobis infimis magnus ille apostolus Barnabas. Celebretur consolationis filius ab hominibus qui Christo crediderunt. Extollatur a quovis homine ille, qui a Patre ipso honoratus, a Filio vocatus, et a Spiritu sancto perfectus est. Barnabas, inquam, magnus Ecclesiæ orator, illa evangelicæ prædicationis tuba, magna Christi vox, Spiritus sancti cithara, divinæ gratiæ plectrum. Barnabas in expediendis pro Christo bellis miles robustissimus : qui corpore in corporeum hostem, simul versans cum apostolorum exercitu, validissime profligavit : qui bonarum disciplinarum religiosus præceptor exstitit, et Christiani ovilis dux certus, et rationalis quidam summi Dei paradisi, omnium virtutum germina florentia in se continens : qui egregium quoddam fidei germen fuit, charitatis rosa, suavissimum odorem emittens, spei slos incorruptus, divinæ gratiæ fructus jucundissimus, illius vitis, quæ vitam omnibus præbet, palmes feracissimus, immortalitatis racemus, mel distillans, patientiæ propugnaculum firmum atque immobile, continentiæ sectator ita validus, ut crucem gestaverit, et adversus Christi interfectores intrepidus militiæ dux fuerit, Christi crucifixi germen ad cælum usque protensum. Barnabas consolationis filius, pietatis magister, fidei columna ac fastigium, turris firma et immobilis, fundamentum stabile, et crepida indissolubilis, saxum immotum, fluctuantium portus valde tranquillus, fidelis et prudens dispensator, architectus nobilissimus : qui cœlestem in terris semitam tenuit, et parem angelis vitam duxit : qui fuit Ecclesiarum patronus, adiutor pauperum, inopes abunde nutriens, viduarum consolatio, et orphanorum diligentissimus procurator ac pater. Barnabas Christi mysteriorum thesaurus, orthodoxorum sanctæ Dei Ecclesiæ dogmatum minister, ægrotantium medicus liberalis, sanos et valentes homines, firma certaque animi jucunditate afficiens, Christiani gregis custos vigilantissimus, in terris manens, et in cœlis vita atque institutione versans : qui in mundo pietatis dogmata clara et alta voce prædica-

vit, et in cœlis sempiternam coronam recepit : qui fuit gentium dux, ad Deum eas perducens, et Ecclesiarum Dei beatissimus præco, campus quidam benevolentibus Christi floribus refertissimus, virtutum cœlestem odorem spirantium quoddam rosetum, Christi gratiarum ager fertilissimus : qui vitam valde sinceram ac puram in terris transegit, tam recte in terra vivens, quam angeli ipsi in cœlis vivunt. Idem virtutum exercitatione insignis, contemplationibus et miraculis præstans, virginitatis margarita quædam pretiosa, et castitatis beryllus lectissimus, temperantiæ gemma purissima, Christum in se loquentem habens, electum Dei vas, qui

IV. Defessa est oratio nostra, dum admirabilem, divinum et optatissimum apostolum Barnabam laudibus extollere cupit, atque contendit, quodque mirum est, nondum ad exordium pervenit. Hujus enim admirabilis viri laudes majores sunt, quam ut nostra oratio illas attingere possit. Earum igitur tractationem, ut orationibus nostris majorem, omit-

tentes, pauca quædam de ejus vita et martyrio ab auctore Stromatum Clemente, aliorumque veterum hominum scriptis, repetita vobis, venerandi auditores, exponam, et ita narrationi huc finem imponemus, divinis Litteris concedentes, ut hujus viri semper decantati et celeberrimi caput magnifico illo præconio coronent : *Erat Barnabas vir bonus, et plenus Spiritu sancto et fide*². Quid huic præconio par, aut unquam fuit simile?

V. Ortum duxit beatissimus hic vir de laudatissima illa tribu Levi, ex qua Moses et Aaron, magni illi Dei prophetae et populi optimates ortum duxere, ejus cognationis etiam Samuel propheta particeps fuit. Ejus autem proavi bellorum causa cum ad Cypriorum regionem migravissent, æquo animo illic habitabant. Erant autem viri admodum religiosi, Dei legem reverentia, et valde divites : quamobrem et Hierosolymis facultates multas possidebant, et agrum prope urbem illam pulcherrimum, non solum omnium generum fructuosis arboribus elegantem, sed ædificiorum magnitudine valde illustrem. Ex quo enim tempore Isaias propheta ita reliquit scriptum : *Beatus, qui habet semen in Sion, et domum in Jerusalem* ; hanc ejus prophetiam Hebræorum filii corporeo sensu interpretabantur, et ditissimus quisque dabat operam, ut aliquid in urbe Hierosolyma possideret. Cum vero in Cypriorum regione natus esset hic, de quo scribimus, et parentes elegantem puerum vidissent, statim Joseph eum nominarunt, puerum suum patriarchæ illius appellatione honorantes. Factum vero est, ut cum nominis appellatione, morum etiam nobilitas con-

² Act. xi, 24.

veniret, si quis enim vocem hanc, Joseph, interpretetur, inveniet idem valere quod *Dei additamentum*; additus enim fuit a Deo justus hic vir apostolorum cœtui, et sacro sanctorum consortio. Ad hæc eandem vocem, Dei gloriam interpretari possumus. Neque quisquam putet verbum hoc exsuperantiae causa dictum, sed a divinis Litteris sumptum sciat. Ait enim Paulus: *Vir non debet caput tegere, cum sit imago et gloria Dei* ⁴. Quod si virum quemcunque, imaginem Dei et gloriam lectissimus ille apostolus appellavit, quid dicemus de hoc viro in rebus divinis perfectissimo?

VI. Cum vero Barnabas ipse adolevisset, illum in urbem Hierosolymam parentes perduxerunt, et Gamalieli legem ac prophetas diligenter edocendo tradiderunt, qui et Paulum, tunc Saulum appellatum, condiscipulum habebat. Quotidie vero Barnabas magis proficiebat, tum doctrina, tum omni virtute, nondum tamen ad Levitarum ordinem aggregatus fuerat, eo quod non erat ætate illa, quam ea res postulabat: adhuc enim cum ephebis numerabatur. Non tamen a templo discedebat, cum in jejuniis ac precibus die ac nocte versaretur. Ita vero leges et reliqua divina scripta memoriter pronuntiabat, ut litterarum monumentis non indigeret, quietemque ipsam tam charam habebat, ut temperantiae matrem illam esse duceret. Perniciosas vero hominum consuetudines exsecratur, ac vehementer fugiebat, purum et a vitiiis intactum seipsum ita conservans, ut virtutis esset specimen quoddam. Quamobrem apud omnes existimatione et gloria florebat.

VII. Accidit autem, ut tempore illo Dominus Jesus Christus Hierosolymam veniret, et paralyticum in probatica piscina sanaret, aliaque signa multa et prodigia in templo ederet ⁵. Illa omnia cum Barnabas vidisset, obstupuit, et statim ad Christi pedes se abiecit, eumque precatus est, ut illi benediceret. Christus autem, qui cor hominum et animos inspicit, Barnabæ fidem gratam habens, benevole ipsum accepit, et divini sui congressus eundem participem fecit: quare ad Christi charitatem magis accendebatur. Quam primum vero adiit domum Mariæ matris Joannis, qui Marcus postea dictus est: quæ Maria ejus matertera esse dicebatur, quamobrem et Marcum Barnabæ consobrinum appellabant ⁶. Illam cum adisset: Age, inquit, mulier, veni et vide, quæ patres nostri videre concupiverunt: ecce enim Jesus quidam propheta e Nazareth Galilææ in templo est, magnifica quædam edens miracula, qui multis videtur Messias esse, qui venturus erat. Cum hæc audisset admirabilis illa mulier, relictis omnibus his, quæ habebat in manibus, templum Dei adiit: ubi cum Jesum templi Dominum vidisset, ad ejus pedes se abiecit, eumque sic precata est: Si gratiam inveni, o Domine, in conspectu tuo, veni ad domum ancillæ tuæ,

A ut ingressione tua famulis tuis benedicas. Ejus petitioni Christus Dominus assensus est; quem mulier illa valde læta in cœnaculum suum accepit. Ex illo igitur die, quoties Dominus Hierosolymam venisset, illic una cum discipulis suis diversabatur, quibuscum et Pascha illic fecit, ubi et mysteriorum sacramenta eosdem discipulos suos edocuit. Sermo enim quidam a Patribus traditus ad nos pervenit, eum, qui lagenam aquæ portabat, quem Dominus ipse discipulis suis præcepit ut sequerentur, Marcum fuisse beatæ illius Mariæ filium. Quod autem illum Dominus non nominarit, sed dixerit: *Ite ad quemdam* ⁷; providentia quadam factum est, sicut Patres sancti locum hunc interpretantes dixerunt, ut re obscure dicta hoc nos doceret, Dominum Jesum apud eum diversari, quicumque se paratum præbet. In illo igitur ipso cœnaculo Dominus Pascha fecit, in illo apparuit Thomæ apostolo, cum a mortuis surrexisset ⁸: illic, postquam Jesus in cœlum assumptus est, discipuli cum reliquis fratribus centum viginti, in quibus erant Barnabas et Marcus, ex monte Olivarum convenerunt ⁹: illic Spiritus sanctus in linguis igneis ad discipulos descendit in die Pentecostes ¹⁰; illic collocata nunc est magna et sanctissima Sion, omnium Ecclesiarum maxima.

VIII. Tunc vero Barnabas secutus est Dominum revertentem ab Hierosolymis in Galilæam. Cum autem multi undique ad Dominum convenirent, et ejus fidem sequerentur, dixit discipulis suis: *Messis quidem multa, operarii autem pauci*. ¹¹ Itaque designavit septuaginta illos discipulos, quorum primus dux, et summus erat magnus Barnabas. Sed nemo audiens apostolos hanc appellationem illi viro imposuisse, temere et sine divino consilio id factum fuisse opinetur: nam Petrus ipse illi nomen hoc imposuit ¹², ille, inquam, Petrus, qui persancti Spiritus revelationem Filii Dei theologiam edidit ¹³. Et quemadmodum Jacobus et Joannes propter virtutem, filii tonitru vocati sunt ¹⁴, ita et Barnabas virtutis suæ causa filius consolationis appellatus est, quippe qui propter sanctitatis præstantiam, omnibus consolationi fuit.

IX. Idem cum audisset Dominum docentem: *Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam, et facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum nunquam deficientem in cælis* ¹⁵; nihil moratus, statim rem omnem pretiosam a parentibus mortuis sibi relictam vendidit, et egentibus distribuit: sibi vero solum agrum unum reservavit, unde ali posset. Postea vero quam Dominus crucem perpessus est, et a mortuis resurrexit, ac Spiritum sanctum ad discipulos suos misit, tunc divinus Barnabas Christi charitate magis inflammatus, illum etiam agrum vendidit, cumque multum pecuniæ ex ejus pretio accepisset, omnem pecuniam illam ad apostolorum pedes deposuit, neque quidquam omnino sibi reser-

⁴ I Cor. ii, 7, 8. ⁵ Joan. v, 1 seqq. ⁶ Coloss. iv, 10. ⁷ Marc. xiv, 13 seqq. ⁸ Joan. xx, 26. ⁹ Act. i, 9. ¹⁰ Act. ii, 1 seqq. ¹¹ Matth. ix, 37; Luc. x, 2. ¹² Marc. iii, 16. ¹³ Act. iv, 8. ¹⁴ Marc. iii, 17. ¹⁵ Luc. xii, 33.

vavit, suo exemplo omnes discipulos ad eandem virtutem alliciens ¹⁶. Ille et cum Saulo disputabat, quem ad Christi Domini fidem perducere cupiebat. Saulus autem cum legis institutione diligenter atque accurate niteretur, Barnabam ipsum ut deceptum irridebat, et in Christum maledicta jaciens, fabri filium, idiotam et agrestem hominem appellabat, quem ut et morte violenta sublatum deridebat. Cum vero miracula, quæ per apostolos efficiebantur, et populi multitudinem in dies majorem ad fidei prædicationem confluentem videret, animo cruciabitur: cumque una cum Libertinis, Cyrenensibus atque Alexandrinis magnum illum Ecclesiæ oratorem Stephanum adortus esset, neque sapientiæ et Spiritui, qui per Stephanum loquebatur, resistere posset, insania et furore multo correptus, inordinatos populi homines contra Stephanum concitavit ¹⁷. Quo interfecto, persecutionem magnam commovit adversus Ecclesiam, quæ erat Hierosolymis.

X. Verum cum ita inordinate Damascum profisceretur ad vexandos atque affligendos fideles homines, Christus Dominus illum dejecit, et in terram supinum prostravit: qui cum prostratus esset, eum tandem cognovit quem persequeretur, et visu corporeo excecatus, mentis aciem ad cœli celsitatem omnino erexit. Cum vero Hierosolymam reversus esset, dabat operam, ut Christi discipulis adhereret: quem tamen omnes illi, multam ejus savitiam formidantes, fugiebant. At magnus Barnabas illi occurrens, ait: Quousque tandem, Saule, pergis esse Saul: Quare ita petulanter beneficiorum auctorem Jesum persequeris? Desine horribile illud mysterium oppugnare, quod a prophetis ipsis olim clara voce prænuntiatum est, nostris autem temporibus pro nostra salute patefactum fuit. Hæc cum audisset Saulus, ad pedes Barnabæ se dejecit, multisque lacrymis et clamoribus: Ignosce, inquit, mihi, dux luminis et veritatis magister Barnaba: expertus enim sum, et re ipsa cognovi vera esse quæ tu dixisti. Quem enim ego maledictis persequens, fabri filium appellabam, illum nunc confiteor Dei vivi Filium unigenitum, ejusdem essentiae, gloriæ et solii participem, coeternum, et principium cœvum: qui cum sit splendor gloriæ, et character substantiæ invisibilis Dei, in novissimis his diebus propter nos et nostram salutem seipsum exinanivit, formam servi accipiens ¹⁸, hoc est perfectum hominem ex sancta Virgine et Dei parente Maria se fecit, non confusionem, non conversionem, nec divisionem, aut separationem passus: et figura inventus ut homo, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis ¹⁹: qui et resurrexit a mortuis tertia die, et apparuit vobis apostolis suis, et assumptus est in cælum, et sedet ad dexteram Patris, et rursus veniet cum gloria judicare vivos et mortuos, et regni ejus non erit finis.

XI. Hæc cum audivisset divinus Barnabas a bla-

phemo et persecutore illo dicta, obstupuit, et præ gaudio ejus vultus lacrymis, ut matutino rore flos aliquis, perfusus est: cumque illum amplexus et osculatus fuisset: Ecquisnam, inquit, Saule, te docuit talia divinitus inspirata verba pronuntiare? Ecquis tibi persuasit, ut Jesum Nazarenum Dei Filium confitereris? Undenam cœlestium dogmatum tam perfectam scientiam didicisti? Tum ille, demisso vultu, et lacrymas fundens, ac corde valde compunctus, respondit: Ille ipse Dominus Jesus, quem ego peccator maledictis laceravi et persecutus sum, hæc omnia me docuit. Nam tanquam abortivo et mihi apparuit, cujus divina et jucunda voce aures ipsas adhuc personantes habeo: sua enim benignitate singulari et omnium maxima persecutus me fuit, quippe qui mihi prostrato, et miserabiliter jacenti, seipsum defendens, potius quam mihi succensens: Saule, inquit, Saule, cur me persequeris? Ego vero horrens et metuens, respondi: Quis es, Domine? Tum ille multa mansuetudine et miseratione me prosequens: Ego, inquit, sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris. Ob id ego singularem ejus patientiam obstupescens, ipsamque orans, dixi: Quidnam ego faciam. Domine? Tunc ille statim omnia hæc, quæ dixi, et his plura me instruxit ²⁰.

XII. His auditis magnus Barnabas Saulum manu apprehensum duxit ad apostolos, eisque dixit: Quare pastorem fugitis, lupum existimantes? Quare gubernatorem, ut piratam, propulsatis? Cur bellatorem optimum, ut proditorem, execramini? Cur Christi Sponsam deducenstem, ut thalami directorem, rejicitis? (Spiritalis enim est thalamus Ecclesia Dei.) Hunc pro pastore, gubernatore et propugnatore Dominus sibi delegit. Tunc narravit eis Paulus, quæcumque ipsi acciderant in via, quodque vidisset Christum Dominum, et loquentem secum audivisset, ac quemadmodum in urbe Damasco Christi nomen libera oratione prædicasset. Itaque una cum illis in urbe Hierosolyma Christi prædicationem exercebat. Erat autem Judæis ipsis valde molestus atque invisus, quod qui heri et nodius tertius Jesum persecutus fuerat, ille ipse, mutato consilio tunc eundem illum Jesum Dei Filium esse prædicaret. Consilium itaque inierunt Judæi de Paulo interficiendo. Quod cum didicissent apostoli, eum miserunt, ut in sua patria Evangelium prædicaret ²¹.

XIII. Cum vero de his, qui propter Stephani eadem atque angustias dispersi, Antiochiam venerant, et Christi Evangelium prædicaverant, auditum fuisset ab iis qui erant Hierosolymis, apostoli beatum Barnabam, magnum et potentem virum, ad sanctissimum Ecclesiæ, quæ illic erat, et Christi gregem pascendum miserunt ²². Qui cum illuc venisset, multo adjumento fuit hominibus Christi fidem sequentibus: ejus enim divina prædicatione ac do-

¹⁶ Act. iv, 1 seqq. ¹⁷ Act. vi, vii, viii, ix. ¹⁸ Hebr. i, 3. ¹⁹ Philipp. ii, 6. ²⁰ ibid. 8, 9. ²¹ Act. ix, 4 seqq. ²² ibid. ²³ Act. xiii, 1 seqq.

cirina factum est, ut multa populi accessio ad Christum fieret. Cum vero divino Spiritu ductus Barnabas, ab urbe Antiochia egressus esset, urbes omnes ac regiones peragravit, Christi Evangelium longe lateque diffundens, neque prius desitit, quam ad urbem Romam omnium maximam venerit. Ex universis enim discipulis Christi primus Evangelium in urbe Roma prædicavit. Cumque multi ad Christi fidem venissent, et Barnabam ipsum summe honorarent, humana gloria rejecta, clam fugiens, Roma exiit. Etenim beatus ille vir ita omnes homines, qui erant temporibus illis, animi submissione ac modestia superabat, ut ad hujus virtutis culmen perveniret. Id quod declarat ejus historia. Cum enim divinæ Litteræ ubique virum hunc cum primis nominent ac laudent, ipse primas aliis concedens, secundas partes amplexus est, diligenter imitatus Dominum suum, qui dixit: *Dicite a me, quia mitis sum et humilis corde* ²⁶.

XIV. Postea cum idem Barnabas ad Ægypti urbem Alexandriam venisset, et Dei sermonem ibi prædicasset, illinc exiit, peragrans deinceps urbes omnes quoad venit Hierosolimam. Unde etiam egressus, reversus est Antiochiam. In qua cum Dei gratia Ecclesiam copiosorem factam vidisset, valde gavisus est. Inde autem discedens, Tarsum venit ²⁷, Paulum quærens : quem inventum, Antiochiam perduxit. Ibi cum totum annum transegerent, et multum populum ad Christi disciplinam transtulissent, cumque ibi primum Christi discipulos Christianos vocassent, atque illinc accepissent ab Ecclesia, quæ pauperibus distribuerent, ascenderunt rursus Hierosolimam quarto decimo anno postquam Dominus Jesus crucem pertulit, quemadmodum scribit Paulus, cum dicit : *Quatuordecim annis postea Hierosolimam ascendi cum Barnaba* ²⁸. Cum vero ministerium complevisset, et fidem ac dexteram ab apostolis datam accepissent, ut ipsi ad gentes perfecti, ii vero, qui cum Petro erant, circumcisis prædicarent, descenderunt Antiochiam, habentes Marcum ministrum ²⁹. Missi autem a Spiritu sancto ex urbe Antiochia, venerunt in Cyprum, et totam insulam peragraverunt, Salamina Paphum usque Evangelium prædicantes, et miracula facientes : quo tempore Elymam excæcarunt et proconsulem Sergium Paulum fide illuminarunt ³⁰.

XV. Postea vero quam multos ad Christi disciplinam converterunt, e Cypro discedentes, venerunt Pamphylia. Cum vero Marcus ipse apostolos vidisset pro Evangelii prædicatione pericula subeuntes, neque honori studentes, sed brevem et caducam hanc gloriam derelinqnentes, ad bellum contra infideles homines suscipiendum properare, ipse ad pericula subeunda claudicare cœpit, quippe qui adolescens erat formidolosus, et infirmior. quam ut mortem

contemnere posset. Derelictis igitur apostolis, reversus est Hierosolimam ad matrem suam. Cum vero apostoli Barnabas et Paulus opus complevisset ad quod missi fuerant, et infinita pro Christi certamina sustinuissent, venerunt Antiochiam, unde a divina gratia missi sunt ad gentes. Necesse autem fuit rursus proficisci Hierosolimam ad Petrum apostolum propter falsos illos apostolos, qui docebant discipulos, ut se circumciderent et legem servarent ³¹. Cum autem Marcus illos ab omnibus honoratos videret, quodque post multa illa verbera et pericula robustiores facti essent, et integris corporibus præditi : propriam imbecillitatem accusans, doluit quod factum a se fuerat, et ad Paulum quidem ipsum erubuit se conferre, Barnabam vero adiit lacrymans : cumque ad ejus pedes se abjecisset, eum rogabat, ut superioris errati veniam impetraret, et ejus precibus firmior fieret in posterum, futurum promittens, ut omnia mortis genera pro Domini nostri Jesu Christi nomine, prompto animo sufferret. Multis his lacrymis magnus ille virtutibus ornatu Barnabas flectitur, eumque hortatus, ut a luctu desisteret : Fiat, inquit, quod Deus vult, modo tu paratus sis præstare quod promiseris.

XVI. Cum vero scripta accepissent, quæ ab Apostolis in urbe Hierosolyma decreta fuerant, descenderunt Antiochiam, et una cum fratribus exultabant ³². Marcus autem ipsos animo parum fidenti secutus est. Post hæc visum est Barnabæ et Paulo peragraræ urbes omnes, et fratres visere. Tunc Barnabas Paulum rogabat, ut Marcum secum una venire pateretur : quippe paratus esset usque ad mortem pro Christi fide certamen sustinere. Paulus vero contra rogabat Barnabam, ut secum una Marcum non haberent. Hinc occasio quædam nata est, ut apostoli a se vicissim separarentur, divina Providentia id utiliter permittente. Deus enim ipse Marcum populorum et gentium multarum pastorem ac magistrum creaturus erat ³³.

XVII. Sed nemo imprudenter proprio affectu metiatur, quod est in sacra de Apostolorum actis historia, quo loco de Paulo et Barnaba narratur illud : Facta est dissensio ita ut discederent ab invicem. Non enim ad hoc iracundiæ aut furoris affectu impulsus sunt Christi apostoli (minime hoc nos cogitemus); nam qui carnem cum affectibus et cupiditatibus crucifixi erant, qui voce magna sic omnes Christo credentes admovebant : *Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia* ³⁴; qui fieri potest, ut illi ipsi in hujusmodi affectum inciderint? Scimus autem, et ex divinis Litteris dissensionum diversitatem cognovimus, et vocem hanc *ἡμετέροις* in bonam partem accipi solitam, ut cum ait Apostolus : *Consideremus nosmetipsos in provocatione charitatis, et bonorum operum* ³⁵. Talis fuit et

²⁶ Matth. xi, 29. ²⁷ Act. xi, 25. ²⁸ Galat. ii, 1. ²⁹ Act. xv, 39. ³⁰ Act. xiii, 1 seqq. ³¹ Act. xiv, 1 seqq. ³² Act. xv, 1 seqq. ³³ ibid. 1 seqq. ³⁴ Ephes. iv, 31. ³⁵ Hebr. x, 24.

apostolis dissidendi ratio, hoc est, Dei zelus. Paulus enim accuratam censuram requirebat, apostolicæ professioni convenientem: Barnabas vero ad humanitatem propensor erat; quamobrem et Marcum secum habens, in Cyprum navigavit ²⁴.

XXVIII. Cumque eam insulam totam peragrasset, populos multos ad Christi fidem convertit, et Salaminam venit, ubi paulisper moratus est, edens miracula, et prædicans regnum Dei: quo loco turbæ multæ ad Christi fidem accesserunt. Disputabat autem cum Judæis in synagoga omnibus Sabbatis, divinarum Litterarum testimonijs Jesum Christum illum esse probans, quem Deus promiserat. Omnes autem Barnabam reverebantur propter divinam quamdam honestatem, quæ in illius aspectu vigeat. Erat enim oris specie valde gravis, habitu ac veste admodum tenui, ejusmodi illorum est, qui deliciis abjicientes, in virtutis exercitatione versantur. Erat superciliis contractis, et oculis hilaritatem præ se ferentibus, non torum aliquid, sed grave quiddam in se habentibus, et reverenter admodum deorsum spectantibus. Oris honestas et labra decora, mellis suavitatem distillantia, in eodem illo inerant. Non enim aliquid unquam pronuntiabat, quod foret supervacaneum. Ejus incessus compositus, et ab ostentatione alienus, totus denique omni ex parte apostolus Barnabas erat tanquam recta quædam Dei columna, omnium virtutum splendor illustris.

XIX. Hic cum in urbe Salamina Christi prædicationem doceret, venerunt e Syria Judæi quidam, qui maledicta in eum conjicientes, quæque ab illo dicebantur oppugnantes, turbam contra ipsum excitaverunt, criminantes nihil veri ab eo dici: sed quem ipse Jesum Christum fuisse diceret, eum fallacem quemdam hominem, et Deo ipsi contrarium fuisse, legem, prophetas et Sabbati observantiam reprobantem. fidem et Barnabæ interficiendi opportunitatem observabant. Sanctus vero Christi apostolus Barnabas, cum omnes fratres congregasset: Vos, inquit, scitis quomodo una vobiscum omni tempore versatus fuerim, unumquemque admonens et hortans, ut in gratia et Domini nostri Jesu Christi fide constanter permaneat, et ejus præcepta observetis, et ab omni pravo opere mentem et manus cohibeat. Namque oportet omnes nos sisti ante tribunal Christi ²⁵, ut recipiat unusquisque propria corporis sui, quæ fecerit, sive bona, sive mala: præterit enim figura mundi hujus, et Dominus venturus est de celo judicare vivos et mortuos. Nolite igitur negligentes esse, scientes, quod qua hora non putatis, Dominus noster veniet ²⁶. Erumnas et labores libenter perferatis, corda vestra spe confirmantes, quod adventus Domini prope sit. Recordemini quæ vobis sæpe dixi, præsentis vitæ res, sive prosperæ, sive adversæ sint, breves et caducas esse, omniaque hæc cele-

A riter præterire: futuri vero illius sæculi bona semper in eodem statu permanere, æterna et finem nullum habentia. Neque enim regnum cælorum aliquando præterire poterit: neque judicium illud finem habebit, sed semper erit, his qui peccando vitam transegerunt, immortalem poenam afferens, et finem nullum habituram. Date igitur operam, ut sine culpa et labe in die illo extremo inveniamini, ne in gehennam sempiternam decidatis. Memoria repetite, quot signa et prodigia per me servum suum Deus ipse apud vos effecerit, et pro me Deum orate. Ego enim jamjam immolandus sum, et tempus illud prope est, quo ab hoc corpore dissolvendus sum, sicut Dominus noster Jesus Christus mihi significavit. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi: nunc reposita mihi est corona justitiæ, non solum autem mihi sed et omnibus qui propter Christi confessionem certamen sustinuerint ²⁷.

XX. Hæc cum dixisset, una cum omnibus Deum oravit: multusque fletus hominum fuit, eo quod Apostolus ille dixerat tempus prope esse, quo a corpore dissolvendus foret. Barnabas vero cum panem et calicem sumpsisset, et divini ministerii ordinem totum complevisset, una cum fratribus particeps factus est Eucharistiæ mysteriorum. Quo facto Marcum secum habens secessit, et ipsi seorsum dixit: Hodie infidelium Judæorum manibus me consummari oportet: tu vero extra civitatem occidentem versus egredere, et corpus meum invenies: quod cum sepelieris, exi e Cypro. et ad Paulum proficiscere, et esto cum illo, quoad Dominus res tuas disposuerit: futurum enim est, ut nomen meum per totum orbem terrarum divulgetur.

XXI. Post hæc ingressus est Barnabas in synagogam, et Judæos ipsos docebat, illis persuadere studens Dominum Jesum esse Christum viventis Dei Filium. Illi vero Judæi, qui e Syria illuc venerant, furore perciti, e synagoga surrexerunt, et manibus in eum conjecis, in obscuram quamdam synagogæ illius cellam usque ad multam noctem custodierunt. Cumque illum eduxissent, et multis cruciatibus affecissent, postremo nefarii homines eundem lapidaverunt, et accenso rogo quodam magno, beatum Barnabæ corpus in eum conjecerunt, ut nullæ ipsius reliquæ superessent. Divina vero Providentia factum est, ut apostoli corpus integrum permaneret, neque ab igne ipso læderetur. Marcus igitur, ut Barnabas præceperat, extra urbem egressus occidentem versus cum quibusdam fratribus, reliquias sancti Barnabæ clam abstulit, et in spelunca quadam, stadiis fere quinque ab urbe distante, sepelivit. Mox in urbem reversi, planctu et lacrymis eum persecuti sunt.

XXII. Illo autem tempore contra Salaminæ urbis Ecclesiam persecutio magna commota est, om-

²⁴ Act. xv, 37 ²⁵ II Cor. v, 11. ²⁶ Luc. xii, 40.

²⁷ II Tim. iv, 7.

neque alii alio dispersi sunt. Itaque sancti apostoli A Barnabæ sepulcrum deinde ignotum erat. Proinde Marcus cum e Cypro navigasset, ad Paulum venit, qui erat Ephesi, eumque de Barnabæ martyrio certiore fecit. Id cum illa audivisset, lacrymavit, et Marcum secum tenuit. Postea vero cum Petrus apostolus divina revelatione iussus esset Romam proficisci, secum duxit et Marcum, quem quodammodo sibi filium genuerat. Illi cum essent in urbe Roma, Evangelium Marcus conscripsit : quod Petrus apostolus legit, et divino Spiritu scriptum cognovit atque approbavit. Itaque Marcum ipsum per manuum impositionem ordinavit, et ut maxime idoneum in urbem Ægypti Alexandriam, Libyam et Pentapolim misit. Quo cum Marcus venisset, Domini Jesu Christi Evangelium illis regionibus prædicavit, ita ut multi ad Christi fidem conversi fuerint. Cum vero novem annos Dei fidem Marcus in ea regione docuisset, martyrio in urbe Alexandria functus est.

XXIII. Multo autem tempore postea, cum Christiana fides latius fusa esset, et imperatores Christiani Romanorum imperio potirentur, miracula quædam magna Deus ipse in eo loco edebat, ubi reliquæ sancti apostoli et generosi martyris Barnabæ repositæ fuerant. Nam cum multi homines impuros spiritus habentes per locum illum transirent, spiritus ipsi voce magna clamantes egrediebantur. Multi etiam paralytici, et claudi, variisque morbis et cruciatibus vexati, ad eum locum profecti pernoctabant : qui omnes curabantur : ob idque Salamina civitas gaudio magno perfundebatur. Quod vero divina quædam potentia in eo loco miracula efficeret, id quidem omnes cognoscebant : quenam tamen esset causa gratiæ illius tam copiosæ, id nequaquam intelligere poterant. Regionem autem illam sanitatis locum indigenæ appellabant.

XXIV. Cum vero beatus Martianus obiisset, sanctæ memoriæ Leo imperio successit. Huic erat gener Zeno Isaurus genere, qui post Leonem et ipse imperator fuit. Tempore autem illo in religioso Acemetensium monasterio exsilit monachus quidam, qui, ut Judas inter apostolos, diaboli mores imitabatur. Illi nomen erat Petrus, qui fullonis artem exercebat, sanctam vero synodum in urbe Chalcedone celebratam aversabatur, et dogmatis Eutychiani erat propugnator. Ejusmodi hominem, ut corruptiorem et pestilentem, atque apostolicorum dogmatum hostem acerrimum, ejus loci homines e monasterio expulerunt. Qui cum illinc expulsus fuisset, Constantinopolim profectus est, et assentatorum vitam imitatus, modo hanc, modo illam domum obibat, ventri et gulæ serviens : cumque execrabilis suæ hæresis participes homines quosdam honore præditos invenisset, illis adhærere cœpit, per quos etiam in ejus notitiam venit, qui erat gener imperatoris, patricius et excubitorum comes : sic enim appellabatur, qui excubiis præsi-

debat. Itaque Petrus ille cum religionis specie quadam se induisset, erat quidem assidue cum Zenone imperatoris genero, non audebat tamen propriam impietatem aperire. Eundem autem Zenonem ad Orientis partes proficiscentem secutus est fullo ille usque ad urbem Antiochiam : ubi cum multos Apollinaris sectatores invenisset, una cum illis contra patriarcham temeritatem exercuit, adversus eum seditiosissimum quemque hominem concitans, et Chalcedonensem synodum convicians, ac patriarcham ipsum Nestorianum appellans.

XXV. Cum igitur Antiochena civitas multa seditione et tumultu perturbaretur, Petrus ille comitem Zenonem dolo aggressus : Nisi, inquit, hujus civitatis episcopus permutetur, fieri non potest, ut populus quiete vivat. Quinetiam multam auri vim ei proposuit, si ab eo impetraret quod petebat : patefecit enim illi consilium suum, quod antea occultaverat. Tunc Infames quosdam et improbos homines, qui eadem, quæ ipse, sentiebant, persuasionibus suis secum duxit, et gravissima quædam scelera contra patriarcham falso conficta, ad imperatorem detulit. Sed ejus malitia nihil profecit, cum imperator apostolicorum dogmatum esset propugnator. Postea vero quam Leo ipse terrestre imperium dereliquit, et ad immortale illud regnum translatus est, imperio successit Zeno. Antiocheni vero, quos supra diximus, imperatori supplicationem obtulerunt, petentes fullonem illum Petrum sibi episcopum creari. Id quod factum est, auro ipso omnibus qui erant in aula regia, persuadente, ut Petri Fullonis patrocinium susciperent. Statim igitur ut Petrus ille ordinatus est episcopus, sanctam Chalcedonensem synodum anathemate fuit detestatus. Cumque Apollinaris sectatoribus placere studeret, qui Theopassiani appellabantur, eo quod Deum ipsum passum fuisse dicebant, novitatem quandam pessimam excogitavit ut hymno illi, qui Trisagion appellatur, hoc etiam in fine adderet : *Qui crucifixus est propter nos*. Hæc cum sancti episcopi et Patres nostri audivissent, ad pravam illius opinionem refrenandam alacri et prompto animo aggressi sunt : et primum quidem litteris eum ab impietatis voragine revocare conati sunt. Sed cum eundem repugnantem majore audacia et temeritate contra fidem orthodoxam efferri vidissent, omnes, qui sunt in orbe terrarum, episcopi, sententia pronuntiata, sub anathemate illum expulerunt.

XXVI. In hac orationis parte libenter eos, qui ex nostris hominibus non vicio, sed quadam mentis levitate, novitatem hanc temere amplexati sunt, his verbis compellarem : Quenam causa vos, fratres, adduxit, ut recte sentientem Patrum nostrorum doctrinam relinqueretis, et novitatem ab hæreticis nuper excogitatum sequeremini ? Animadvertendum vobis erat, quemadmodum sancti Patres nostri non fictas fabulas secuti, nobis hunc hymnum canendum tradiderunt, sed divina quadam revelatione docti, quæ non uni aut alteri, neque in aliquo terræ an-

gulo, sed meridie ipso in luce clarissima universo Constantinopolitane urbis populo Christi amantissimo facta est, quo tempore beatissimus Pater episcopus et magister cum primis probatus Proclus Constantinopolitane sedi praeidebat. Quidquid autem divina gratia suggerente divinitus nobis revelatum est, illud nulla ex parte mancum, sed omnino perfectum est, et ad salutem idoneum, non indigens humanarum argumentationum inventis, neque additamento, vel subtractione aliqua, ut divinae Litterae docent, cum dicunt: Verbum, quod ego praecepit tibi hodie, vide ut illud valde observes, neque quidquam addas, neque ab eo aliquid immittas, cum revera divinis eloquiis aliquid addere, vel detrachere, periculosum, ait, et perniciosum, qui haec faciunt, magnam afferat: non enim ii sumus, qui Christum corrigere possimus, sed qui Christo subijci et obedire debeamus. Haec, et multa alia licet de hac re dicere nostris hominibus ita sentientibus, quos doceri cupimus, extremae inscitiae esse, haeretici hominis novitatem admittere. Desinant igitur cum haeretico homine deinceps sentire.

XXVII. Itaque cum Petrus ille ab omnibus episcopis sub anathemate (ut diximus) damnatus esset, et Zeno propter invasionem Basilici ab imperio aufugisset, ipse quoque fugiens ad ignota quaedam loca se contulit. Postea vero quam Zeno ad imperium reversus est, Petrum Fullonem requisivit, et Antiochense Ecclesiae episcopum restituit, cum nondum anathemate liberatus esset: beatum vero Calendonem patriarcham in Oaxim exsulem relegavit, Fullone illo Antiochense sedis episcopatum vi capiente. Qui ut impius, et nullam spem reliquam habens, tyrannidem ipsam impune, vel scelerate potius exercebat, interficiens, proscribens, et omnes eos fugans, qui volebant cum ejus impietate communicare. Sed haec quidem missa faciam, cum multa sint, et propriae historiam requirant. Conferet autem se oratio nostra ad id, quod magis urget, ut sancti apostoli Barnabae gratiam omnibus notam faciamus, et quanta patriam suam cura et benignitate prosequatur, declaremus.

XXVIII. Cum nondum contentus esset Petrus Fullo innumerabilibus illis malis, quibus Orientis partes affecit, in provincias etiam illas, quae nihil ad eum pertinebant, manus iniecit. Cum enim imperatoris, et eorum qui erant apud imperatorem gratiosi, lenitatem auro sibi comparasset, ipsius etiam Dei legem deinceps contempsit, et Cyprios homines Dei et fidei amatores, ac recta sentientes, omnibus modis vexare cogitavit, quoniam ejus insule habitatores pietatem a patribus suis traditam servantes, recusabant cum ejus impietate communicare. Itaque Cypri sedem sanctissimam, et a principio inde usque ab apostolorum tempore liberam, ipse arripere et sibi subicere aggressus est, idque ad imperatorem retulit, falsum deferens ac dicens: Quoniam verbum Dei ab urbe Antiochia ad Cyprum

insulam manavit, ob id Cypri Ecclesiam sub Antiochense sedis patriarcha esse oportet, quandoquidem apostolica et patriarchica sedes est.

XXIX. Haec ille rectae fidei et sententiae desertor contendebat, cum tamen non ignoraret ea quae in urbe Epheso sancta illa synodus, Cyrillo praesidente, definierat, a se violari atque corrumpi. Sed pietatis praeco, et sanctissimus apostolus Barnabas patriae suae opportuno tempore subveniens, illius Petri stultitiam vel malitiam potius redarguit. Cum enim episcopus Salaminae jussus fuisset ad regiam urbem se conferre, et adversus Antiochenos coram patriarcha causam dicere, praeter timorem torpescere, Fullonis illius insidias suspectas habens. [Erat tunc Salaminae urbis episcopus Anthemius, vir cum primis admirabilis, quod ad rectam fidem et vitae innocentiam pertineret, sed ad disputationem cum adversariis sustinendam, parum valebat. Cum igitur ancipiti cogitatione fluctuaret, neque certum haberet, quid ageret, num videlicet Constantinopolim proficisci deberet, necne: nocte in somnis astitit illi quidam, divinam quamdam speciem praese ferens, et luminis splendore multo effulgens, lucidaque veste indutus, ac sacro habitu decorus, qui et haec dixit: Cur ita tristis es nunc, episcope? Quomodo tantus iste torpor te corripuit? Cur vultus tuus ita concidit? Nihil mali ab adversariis tuis patieris. Haec cum dixisset, ab Anthemio discessit; qui expectatus, et timore perterritus episcopus, in faciem se prostravit et multis lacrymis Deum ita precatus est: Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, adjuva Ecclesiam hanc. Scio autem, quod illam adjuvas. Si visio haec a te profecta est, fac, quaeso, ut eadem iterum, ac tertio mihi ostendatur ut te mecum esse certo scire possim.

XXX. Interea episcopus ille divinis precibus attentius vacabat, ab omnium hominum congressione remotus. Nocte autem, quae deinceps consecuta est, cum astitisset idem ille vir eadem forma et habitu, quo antea visus fuerat: Jam, inquit, tibi dixi nihil mali te passurum ex his quae tibi adversarii minantur. Nihil igitur suspicans, prompto animo ad urbem Constantinopolim venias. Haec cum dixisset, discessit. Episcopus vero rursus Domino gratias egit neque quidquam alicui dixit, sed exspectabat tamen revelationem tertiam. Nocte igitur consequente idem vir apparuit, qui gravius eum increpans: Quousque inquit, non vis credere verbis meis, quae diebus his complenda sunt? Proficiscere in urbem regiam prompto et alacri animo: illic enim cum gloria reverteris, neque quidquam mali ab adversariis passus fueris, cum Deum ipsum propter me servum suum tui pugnatores habeam. Tunc episcopus: Quaeso, inquit, domine mi, dic, quis es tu, qui haec mecum loqueris? Tum ille ait: Ego sum Barnabas, discipulus Domini nostri Jesu Christi, segregatus a Spiritu sancto, ut una cum Paulo apostolo electionis vase munus apostolicum inter gentes exercerem. Hujus rei signum hoc habeam: Egrederere

extra urbem occidentem versus stadiis quinque, in A eam regionem, quæ Sanitatis locus appellatur (per me enim Deus ipse in loco illo miracula efficit), et sub arbore Siliqua effodias: speluncam enim atque arcam invenies, quoniam illic totum corpus meum conditum est, et Evangelium manu propria scriptum quod a sancto apostolo et evangelista Matthæo excepi. Quoniam vero adversarii tui sursum et deorsum miscent omnia, et jura quædam obijcientes, tecum disceptant, Antiochiæ sedem apostolicam esse contententes, et tu contra jus tuum illis opponas: Et mea, inquit, sedes apostolica est: nam et apostolum habeo in patria mea. His dictis, Barnabas discessit.

XXXI. Episcopus vero expectatus, Deum adoravit, totoque clero et populo Christi amantissimo congregato, exiit in eum locum, quem per revelationem didicerat, multo apparatu, et cruce ipsa prælata. Cumque preces ad Deum misisset, jussit locum effodi: quem postquam paulum fodissent, invenerunt speluncam lapidibus obstructam. Illis autem sublatis, apparuit arca illa: qua detecta, invenerunt venerandas sancti et venerabilis apostoli Barnabæ reliquias, suavem gratiæ spiritualis odorem spirantes, invenerunt etiam Evangelium supra Barnabæ pectus impositum. Illam vero arcam plumbeo sigillo munierunt. Cumque Deum precati essent et adorassent, discesserunt, viris religiosis in loco illo ab ipso episcopo constitutis, qui vespertinis et matutinis hymnis Deum collaudarent. Ille igitur insigniores episcopos secum habens, venit in urbem regiam Constantinopolim, et ad patriarchæ domum deductus est. De cujus adventu cum imperator audivisset, patriarchæ ipsi mandavit, ut cum synodo, quæ illuc convenerat, omnium partium controversiam audiret, et quod illi videretur decerneret. Coacto igitur concilio, cum causa illa tractaretur, adversarii afferbant sua jura, ut sibi videbantur, quod Antiochena sedes apostolica et patriarchica sedes esset: ob idque contendebant et alias provincias sibi subjectas esse debere.

XXXII. Hæc cum assererent, iis, qui præsentibus erant, rationi consentanea dicere videbantur. Beatus vero Anthemius paulum moratus, contra obijciens: Et mea, inquit, sedes apostolica fuit inde usque a principio et libertate honorata, qui et apostolum habeo in patria mea integro corpore constantem, beatissimum, inquam, illum Barnabam, sanctarum laudum præconiis celeberrimum. Hoc cum Anthemius opposuisset, nihil loci adversariis relictum est, cum episcopi, qui præsentibus erant, silentio Anthemi orationem confirmassent. Adversarii vero ipsi rubore perfusi, muti remanserunt, responso illo tam justo percussis. Hæc cum imperator audivisset, episcopum Cypri ad se accersiri jussit, et de revelatione sancti apostoli Barnabæ diligenter ab eo quæsit. Ille nihil ex his, quæ vera cognoverat, occultavit, sed ordine rem omnem imperatori narravit. Ille hæc audiens, valde gavisus

est, divinæ gratiæ divitiis admirans, quod imperii sui temporibus tantum miraculum a Deo factum cognosceret.

XXXIII. Tunc Antiochenæ urbis episcopum illine expulsi, et jussit, ut in posterum Cypri episcopo, quod ad eam causam pertinebat, nihil omnino molestus esset. Beatus vero Anthemius episcopum ita rogavit: Quoniam sancti pontificatus tui temporibus Domino nostro Jesu Christo placuit, sanctum suum apostolum Barnabam revelare, jube, quæso, celeriter Evangelium illud, quod inventum est, nobis afferri. Id si feceris, mihi filio tuo gratissimum erit: habebis enim et meipsum posthac tibi, pater, in omnibus obtemperantem. Assensus est ejus petitioni episcopus, et quemdam ex iis, quos secum habebat, una cum fidelissimo imperatoris ministro episcopum misit, qui Evangelium illud in urbem Constantinopolim attulerunt. Erant autem libri tabellæ thyinis lignis compositæ. Evangelium illud imperator in manus sumpsit, et deosculatus est, auroque multo exornatum in palatio suo reposuit, ubi ad hodiernum usque diem servatur, et in magna quinta Paschæ feria quotannis in palatii oratorio Evangelium ex eo libro recitatur. Episcopus vero Anthemius magnis honoribus prosecutus, pecuniis multis donatum, ad insulam Cyprum remisit, ei que mandavit ut sancto apostolo Barnabæ templum in eo loco erigeret, ubi venerandæ ipsius reliquiæ inventæ fuerant. Multi autem ex optimatum numero pro illius templi ædificatione pecuniam contulerunt.

XXXIV. Ille igitur in Cyprum reversus, multos artifices atque operarios collegit, et ædificationi non mediocrem operam dedit, et apostolo Barnabæ templum valde magnum tum ædificio, tum multo et vario ornatu insigne construxit. Ad eam vero templi partem, quæ ad Libyam spectat, aulam quamdam composuit, quatuor porticus habentem, et cellas hinc atque illinc e regione sibi oppositas in aula construxit, ut qui divina officia in templo illo monachi celebrarent, in illis cellis habitare possent. Quin etiam e longinqua regione aquæ ductum derivari fecit, et in medio æurio concham quamdam pulcherrimam construxit, in quam aqua illa deflueret, ut tam qui eo in loco habitabant, quam qui peregre venissent, abunde aquis illis frui possent. Multa etiam alia hospitia illic ædificavit, in quibus peregrini et hospites recreari possent, ita ut qui locum illum vidisset, parvæ alicujus et jucundæ urbis figuram videre sibi visus esset. Dein arcam illam, in qua Barnabæ apostoli reliquiæ conditæ erant, in dextera sacræ aræ parte collocavit, qui locus multo argento et marmoreis columnis ornatus erat. Diem vero festum, quo beati apostoli et generosi martyris Barnabæ memoria celebraretur, Patres agi per singulos annos constituerunt, in Idus Junii, ut Romani numerant: ut vero Cyprii Constantienses, die undecimæ ejus mensis, qui ab illis dicitur Mesores, et decimus numeratur: ut

antem Asiani homines, vel Paphii numerant, decimo nono mensis, qui Phthipatus dicitur, et nonus numeratur. Hoc igitur anni tempore in eum locum, quem supra diximus, gentiles plurimum conveniunt, et divina officia concelebrant in gloriam Patris, Filii, et Spiritus sancti, cui debetur gloria in sæcula sæculorum. Amen.

XXXV. Reliquiarum sancti apostoli Barnabæ revelatio ita se habuit, ut diximus. Quæ vero miracula quotidie a sanctissimo ipsius sepulcro abunde proficiuntur, ea si quis conscribere velit, ne multis quidem voluminibus (ut opinor) illa complecti poterit. Nos igitur ad eorum, quæ supra diximus, memoriam redeantes, virum hunc pietatis causa omnibus certaminibus egregie functum, ob idque cœlesti corona donatum, hymnis divinis prosequamur, et eundem beatum prædicantes, laudum præconis celebremus. Hic enim, tanquam oliva quædam fructifera, in domo Dei plantatus quotidie fructus suavem odorem spirantes Deo ipsi offert. Hic imperatorum gloria, sacerdotum iucunditas, populorum exultatio, eorum, qui angustiis premuntur, consolatio, afflictorum profugium ac recreatio, desperatorum spes atque adiutor, peregrinorum requies, ægrotantium medicina, sanorum custos, spiritualium gratiarum fons, Ecclesiæ murus, orthodoxorum firmamentum, fidelium hominum propugnatio, totius orbis terrarum decus. Cæterum tot et tantæ sunt, beatissime apostole Jesu Christi Barnabæ, laudes tuæ, ut omnium hominum mentem atque orationem superent. Nihilominus tamen nostri ser-

monis paupertatem exiguum illam quidem, sed promptam certe, acceptam habens, pro nobis apud eum, quem dilexisti, Christum unigenitum Dei Filium et Verbum, intercedere non graveris, ut ille a præsentis et laborioso hoc sæculo nos eripiat, nobisque concedat, ut remissionem peccatorum, clementiam et misericordiam multam assequamur in illo die terribili, cum venerit iudicare vivos et mortuos.

XXXVI. Tuum vero successorem, qui sanctam sedem tuam gubernat, firmam atque immobilem, cujus et tu propugnator fuisti, fidem eodem sensu tuentem, orthodoxæ veritatis legitimum et verum doctorem, Salvatoris nostri imitorem, pastorem et Patrem nostrum, qui præsens est, et sanctam tui memoriam illustrem repræsentat, Deum exora, ut multis annorum circulis in sanctissima tua sede conservet valentem, et populum ipsius in pace et tranquillitate regentem, qui et veritatis doctrinam omni cum sanctitate et iustitia dirigat. Te insuper oramus, ut quæ patriam tuam semper prosecutus es, eadem et nunc illam prosequaris, eamque tuis sanctis apud Deum precibus custodias, et a scandalis operantium iniquitatem eripias, ut in pace, modestia ac pietate vitam in hoc sæculo ducamus, et misericordiam Domini nostri Jesu Christi expectantes, ad æternam illam vitam pervenire possimus, cujus nos omnes participes fieri optamus gratia, misericordia et benignitate Domini nostri Jesu Christi: cui gloria sit, Patrique et sancto Spiritui, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

INDICES.

I.

INDEX RERUM ET VERBORUM MEMORABILIU

QUÆ IN PROCOPII COMMENTARIIS IN OCTATEUCHUM EXPLICANTUR.

Revocatur lector ad numeros grandiori caractere in textu expressos.

A
 Aaronis virga, 408.
 Ab aliquo esse de causa dicitur, 81.
 Abies iustitiam denotat, 210.
 Abimelech parricidii penas luit, 505. Abimelech nomen commune regibus Gerarorum, 158.
 Abiactari nunquam de impiis dicitur, 142.
 Abortum qui efficit lege divina non supplicio afficitur, 582.
 Abrahamus non usus est illicita vaticinandi arte, 137. Abrahamus propheta fuit, 140. Abrahamus rex quomodo nominetur, 146. Abrahami fides qualis fuerit, 126. Abrahami patientia et fortitudo, 120. Abrahami filii qui sint, 118. Abram Nini tempore fuit, 464.
 Absoloni capillorum pondus, 307.
 Abyssus, 20. Abyssus quid sit, 10.
 Acetum quid significet, 386.
 Achab levis et inconstans fuit, 537.
 Actionum divinarum modus cognosci potest et debet, 451.
 Adamus ante lapsum habuit spiritum sanctum, 42. Adamus non propter se paradiso ejectus est, 71. Adami nominis ratio explicatur, 41.
 Ἀδάμ, 131.
 Adoratio et cultus imaginum differunt, 273.
 Adversis in rebus Deus semper præsto est suis, 163.
 Adulans alicui contra Deum illi cui adulatur in manus traditur, 452.
 Adulatio prohibetur, 361.
 Adulterium est maximum delictorum quod in mulierem committitur, 451.
 Aeamim, 184.
 Egypti et Palestine collatio, 457.
 Egyptii a Mestraim, 110. Egyptii divinis honoribus poluerunt aquam, 254. Egyptii natura pecunie sunt avidissimi, 215. Egyptii olim apud omnes sapientias laudem habuerunt, 550. Egyptii proclives ad voluptatem, 120. Egyptii venerati sunt hircos et vitulos, 240. Egyptiorum multa Hebraeis abeuntibus se comites iunxerunt, 212.

Enan locus, 184.
 Eoles ab Elisa, 110.
 Equalitas amicitie mater est, 70.
 Aer cælum nominatur, 51. Aer nominatur spiritus Dei, 10.
 Etatis annus vicesimus initium ad reserendas, et sexagesimus finis, 378.
 Etatum conditiones diversæ, 378.
 Eternum accipitur aliquando pro toto vite nostre curriculo, 77.
 Eternæ felicitatis varia nomina, 319.
 Etham cantor sapientia celebris, 550.
 Ethiopes a Chus, 110.
 Affectiones naturales, 524.
 Affectus bifariam necantur, 244.
 Affectus equorum instar raptant homines, 259. Affectus quam ob causam homini sint dati a Deo, 95.
 Affines qui nominentur in Scripturis, 219.
 Affinitatis improbe eventus, 530.
 Afflictiones Israelitis inferri cur Deus permiserit, 124.
 Agarenti idem qui et Ismaelitis, 153.
 Agnus victima pura fuit in lege, 248.
 Agricultur a viro bono ex animi sententia succedit, 158.
 Ἀγροστής herba, 462.
 Agrostis herba, 24.
 Achiman, 492.
 Albedo morbus qualis sit, 546.
 Ambitio et invidia causæ sunt seditionum, 406.
 Ambulare coram Deo quid sit, 88.
 Amicitia quomodo conservetur, 70.
 Ammonites et Moabites quare non ingredientur ecclesiam, 159.
 Ammonitarum situs, 139.
 Amor Dei arctius nos tenet quam cognatorum amor, 540.
 Amorrhæus sonat loquax, aut irritator, 495.
 Amor malorum momentaneus est, 154. Anathemata etiam temere facta non sunt contemnenda, 514.
 Anathemata, 580. Anathema, 415, 450.
 Ancho urbs, 498.
 Angelus proprius est cuivis Chri-

stiano, 384. Angelum unicuique, subsidii causa, Deus apposuit, 251. Angeli mali ante diluvium quadam mulieribus occulta aperuerunt, cum quibus congressi sunt, 520. Angeli non fuerunt Deo socii in creatione hominis, 55. Angeli non possunt creare quiddam, 113. Angeli præsidet sunt populorum, 464. Angeli quando creati, 5. Angeli subsidio nobis a Deo mittuntur, 428. Angeli super homines succenturiati, 581. Angelorum conspectus amicis res jucunda, hostibus horrenda, 418. Angelorum creationem cur Moses omiserit, 6. Angelorum mentio fit demum temporibus Abraham, 62. Angelorum sermones quantum ad virtutem a qua moventur Dei sunt, 129. Angelorum nomen plis tribuitur, 94. Angelis circumdat pios Dominus, 177. Angelos esse creatos, 11.
 Anima appellatur homo, 558. Anima hominis quomodo incrementum acquirit, 44. Anima ipsa ulciscitur hominem cum peccato violatur, 90. Anima non gignit animam, 59. Anima quibus rebus polluitur, 549. Anima una eademque et in sensibus et in intellectu operatur, 50. Anima præcipuas vires a sanguine accipit, 249. Animæ cognatio cum Deo, 50. Animæ origo, 50, 229. Animæ immortalitas annuntiatur, 126. Animæ potentiæ tres, 57. Animam qui exstinguit eodem crimine quo homicida tenetur, 557. Animæ animalium quales sint et unde creatæ sint, 51. Animæ corporibus in utero formati divino more infunduntur, 58. Animæ divinum et animalium quomodo differant, 55.
 Animalia bruta initio abstinerunt esu carniarum, 41. Animalia cur perdantur a Deo, 96. Animalia hominum mores instituunt, 53. Animalia non resurgent, 102. Animalia quomodo alia munda, alia immunda nominentur, 100. Animalia restituta homine abolebuntur, 529. Animalia significant gentes et populos, 527. Animalia ter-

restria aquatilibus præstantiora, 53. Animalium nomine mores indicat Scriptura, 536. Animalium quæ cibis interdicta sunt allegoria, 544. Animalium quæ immolantur tres sunt species et quid designent, 551. Animalium ruminantium allegoria, 542. Animalium tres secundum ætatem differentie, 126. Animalium varii usus 52.

Animantium brutorum tres differentie, 61.

Animata jure naturæ præstantiora sunt inanimatis, 81.

Animus aliquando utriusque tam læpræ quam sanitatis particeps est, 353. Animi communes conceptus hauriunt aquam vivam, 544. Animi communes conceptus a Deo impressi redarguunt homines, 65. Animi nomen designat vim sentientem, 57.

Antipodes non esse, 19.

Apelles Marcionis discipulus scripsit opus in quo nittur convincere Scripturam esse falsam, 98.

Apeliqua, 588.

Aphrice nomen ab Apher filio Abrahami, 152.

Apompeus, 556.

Apostoli iudices orbis, 208. Apostoli nullam terræ portionem dominio acceperunt, 452. Apostoli non soli sunt columnæ Ecclesiæ, 500. Aqua est signum vitæ, 189. Aqua mundi principium, 11. Aqua viva est celestis doctrina, 220. Aqua cur supra firmamentum evectæ sint, 20. Aquæ defectus allegorice, 145. Aquæ omnes in mare fluunt, 21. Aquæ et aeris affinitas, 51. Aqua ventorum vi non minuitur, 106. Aquæ vivæ, 166. Aquarum allegoria, 20.

Aquilæ natura, 461.

Ara legis et gratiæ, 295.

Arabes bellorum ayidi sunt, 161.

Araboth, 478.

Arad urbs, 498.

Arbelus rex Assyriorum, 461.

Arca adoranda erat sub imaginibus vitulorum, 275. Arca Noe quali figura fuerit, 97. Arca typus Christi fuit, 255.

arx, 7.

Arma non licebat in tabernaculo Domini reponere, 517.

Ars est principium artificialium operum, 6.

Aser divitiæ, 209.

Assyriorum reges, 461.

Astabei populi a Sabatha, 111.

Astarthe Venus, 545.

Astra non designant futuram hominis vitam, 29. Astra non esse in cælo fixa, 100.

Astrologi genethliaci Deum faciunt auctorem peccati, 28. Astrologorum decades, 275.

Astutia aliquando commendatur, 550.

Asylorum ratio, 452.

Attendere et audire differunt, 89.

Audire et attendere quid differant, 89.

Augurum modus inquirendi futura 151.

Aulæ idem quod et cortinae, 218.

Aurora quid sit in sacris Litteris, 160.

Aurum gratiam portendit, 295.

Auscultatio quid sit, 118.

Auscultatione aliorum majora in religione discimus, 246.

Avaritia non obsequitur legi nec reverteretur gratiam, 579. Avaritiæ crimen alienum esse debet a viro bono, 155.

Aves ex aquis natæ, 50. Aves in lege interdictæ quid significant, 545.

Aves noctivagæ, 544. Avium et piscium affinitas, 51.

B

Baculus nominatur Christus, 229. Baculus sive virga est regni symbolum, 225. Baculorum diversi usus, 255. Baculorum usus apud priscos, 189. Badarsanes, 100.

Balaamus, 417. Balaamus ex ruditu asinæ auguratus est, 419, 250. Balaamo quare angelus apparuerit Balgaad, 490.

Ballum antiquata, 198.

Baptisma sacrum jam olim in lege delineatum est, 347.

Baptismus quid, 22. Baptismi formula, 184. Baptismi mysterium, 22.

Baptismi ritus apud antiquos, 480.

Baptismi sacramentum cur aquæ elemento potissimum constet, 11.

Baptismi typus 296. Ex baptismo proficiscitur illuminatio vera per illuminationem spiritus, 252.

Bathor mons, 498.

Beatus mensura, 530.

Beata virgo domicilium Christi, 298.

Beati gloria inter se differunt, 449.

Beelphegor, 425.

Beelsephon, 258.

Bellum spirituale non est visibile, 504.

Belli lex victoribus donat quæ victi possederunt, 244. Bella Domini, 416. Bella divina quænam sint, 427.

Benedicatur aliquando melior a deteriore, 178. Benedicatur quod minus est a majore, 557.

Benedicens an sit major eo quod benedicatur, 122.

Benedictiones spirituales sanctis hereditario obveniunt, 471. Benedictionum differentia, 172. Benedictionum usus, 197.

Beneficia ecclesiis ex animo conferenda, 292.

Bethel quid, 118.

Bethor, 489.

Blasphemie pena, 574.

Bona hominis duo, 65.

Bona opera non debent naturæ accepta referri, 414. Bona opera præter ea quæ imperantur facienda sunt, 504.

Bonitas Dei impiis occasio est indurationis, 254.

Bono viro res ex animi sententia succedunt, 158.

Bonorum nomine comprehenduntur bona immobilis, 152.

Bos significat tactum, 525. Boum nomen doctoribus verbi Dei sæpe tribuitur, 528.

Bovillus sanguis venenum est, 24.

Butomum herba, 24.

Buxus significat constantiam mentis, 210.

Byssus, 297.

C

Cædes Deo displicet, 428.

Ceremoniæ quid celestis præ se ferant inquirendum est, 525. Ceremoniæ quare sint institutæ, 509.

Caini exemplum quantum profuerit posteris, 91. Caini morbus, 186.

Calamitatibus aliorum luctari non est humanum, 159.

Calceamenta præstantiora pedibus, 255.

Calebi nomen quid significet, 401.

Caligo non potest referri ad pradicamentum substantiæ, 15.

Camini fuligo significat ignis gehennæ penam, 241.

Candelabrum aureum, 294. Candelabri mysterium, 591.

Canes in Scriptura nominantur homines impudentes, 281.

Capillorum ablatio honoris et glo-

rie significat ablationem, 562.

Cappadoces a Mosoch, 110. Cappadoces Philistini fuerunt, 158.

Cappore, 548.

Capra significat oblectum, 525.

Carbunculus quid significet, 53.

Carmelus pagus, 518.

Carmen quid sit, 239.

Caro conspurcatur magnis scelerebus, 549. Caro movet voluptates et vicissim, ab illis movetur, 106. Caro non peccat, 554. Caro quid significet in sacris Litteris, 95. Carnium esus etiam ante diluvium in usu fuit, 100. Carnium esus non fuit frequentatus ante diluvium, 109. Carnium facultas donum Dei est, 596.

Casia, 507.

Castigantur a Deo filii non apostate, 276.

Castis occulta Dei patent, 271.

Castitatis causa est animus, non corpus, 149.

Castra Dei, item alia demonum, 178.

Cathermeni in conventum Ecclesiæ admittuntur in quo laudibus celebratur Deus, 557.

Cedrus significat immortalitatem, 210.

Cedrinum lignum Christi corpus demonstrat, 552.

Cenezorum situs, 137.

Cetorum magnitudo, 52.

Chaldei ab Arphaxat orti sunt, 112.

Chaldeorum mos in fœderibus jungendis, 126.

Chananei proprie Sidonii, 128.

Charitas fide et spe præstantior legem implet, 278.

Cherubim, 295. Cherubim quid sint in sacris Litteris, 79.

Choenix et Ephesus synonyma, 557.

Christiana vita superat mundi illecebras, 250. Christiano civis angelus proprius est, 581.

Christiani advenæ sunt in hac terra, 220. Christiani Deum evidentius contemplantur quam priscus populus, 225.

Christianos oportet corpore et animo puros esse, 271.

Christus appellatur angelus, 145.

Christus baculus nominatur, 225. Christus cur noctu resurgere voluerit, 17.

Christus Deo Patri æqualis, 22. Christus Dominus est qui legem dedit, 472.

Christus ejusdem est substantiæ cum Patre, 228. Christus eo tempore est passus quo Adamus veltum cibum edit, 66.

Christus eques, 208. Christus est altare de terra erectum, 279. Christus est propheta a Mose promissus, 444.

Christus ex duabus naturis compositus est, 295. Christus in Evangelio hominum more nos alloquitur, 155.

Christus laborum nostrorum quies est, 94.

Christus locus sanctus, porta cæli, domus Dei, 164. Christus manus, brachium, dextra Patris, 237.

Christus mediator est absque cuius ope Deo appropinquare non possumus, 291.

Christus pro nobis orat, 240. Christus pro omnibus passus est, 410.

Christus quare jejunavit quadraginta diebus, 280.

Christus quare jubet sanguinem suum bibere, cum tamen esus sanguinis lege interdictus sit, 537.

Christus quare petra, 158. Christus quoad humanitatem forma erat inhonesta, 216.

Christus quomodo a nobis offeratur, 590. Christus quomodo fuerit sub lege, 228.

Christus quomodo judicator sit mundum, 170. Christus quomodo serpens dici possit, 416.

Christus quomodo vitulo, ariet, hirc, turturi, columbæ, comparetur, 132. Christus rex et sacerdos est secundum ordinem Melchisedech, 359. Christus sacerdos est

secundum humanitatem, 122. Christus serpens nominari potest, 226. Christus sol iustitie, 248. Christus taurus appellatur, 200. Christus volens passus est, 146. Christus virga nominatur, 204. Christi aternitas, 187. Christi caro quomodo edatur, 342. Christi carnes sunt sacra Scriptura, 250. Christi contemplatio duplex iuxta duas ejus naturas, 132. Christi descensus ad inferos, 204. Christi divinam generationem non possumus enarrare, 251. Christi et Moysi similitudo, 444. Christi fratres quatenus sint sancti, 409. Christi fuga abaque metu fuit, 431. Christi membra cur non sint rupta a militibus, 252. Christi mysterium non est recens, 297. Christi mysterium suo fulgore perstringit oculos, 322. Christi passio interverte aqua conscientiam nostram repurgat, 353. Christi regnum erit aeternum, 304. Christi resurrectio, 206. Christi sabbatismus, 95. Christi sacerdotium quando incoeperit, 359. Christi sacrificium undique absolutum et perfectum est, 356. Christo adest et inest naturaliter Spiritus sanctus, 186. Christo convenit vere nomen sancti sanctorum, 296. Christum adorant mater et discipuli, 186. Christum quomodo in praesentiarum participemus, 249. Christum representant, 298.

Cibus nullus quis est vitandus, 102. Cibus nullus rejiciendus nisi qui intemperantie ancillatur, 548. Cibo necessario naturam fraudare vitium est, 263. Cibi cum moderatione sumendi sunt, 265.

Cinctura quid significet, 252.

Cinctorum situs, 127.

Circumcisio a Josue facta, 405. Circumcisio non est fœdus sed fœderis signum, 150. Circumcisio non patefacit aditum ad promissiones, 402. Circumcisionem diversa membra appetunt, 256. Per circumcisionem externam interna praedicatur, 152. Circumcisionem spirituales docuerunt apostoli, 200.

Circumcisi animi indicium, 402.

Clamor mentis penetrat ad aures Dei, 238.

Claudicatio quid sit in Scripturis, 180.

Cleodemus propheta, 182.

Coccineum filum typus est Ecclesiae, 352.

Coccineum typus est sanguinis Christi pro nobis effusi, 350.

Celestium rerum speculatio obscuritate etiam doctis parit, 124.

Caelum cur primo creatum, 8. Caelum non esse sphaericum, 8. Caelum non esse sphaericum aut mobile, 100. Caelum non est causa fertilitatis, 138. Caelum primum et secundum seu medium, 17. Caelum primum domicilium Christi et beatorum, 18. Caelum principium et finem habere, 8. Caeli formam quidam existimarunt hemisphaericam, 8.

Cona Domini, 206.

Cogitationum nostrarum ordo, 78.

Cognoscere quid sit, 81.

Colendi Deum varii sunt modi, 404.

Columba visum significat, 325.

Columbini pulli quid representent, 326.

Columnae tabernaculi apostolis significant, 300.

Commoda nostra non debemus comparare incommodo alterius, 281.

Communes animi conceptus a Deo impressi redarguunt homines, 65.

Communio bonorum, 376.

Conceptus mulierem contaminat, 315.

Concilium usus, 167.

Confessio. A confessione et penitentia cur peccatores abhorreant, 68.

Cogitationes humanae quae nos perducant, 403.

Conjugium captivae mulieris quare a lege permittitur, 148. Conjugium Christi Ecclesiae, 150, 167.

Connubium fratrum et sororum permissum liberis Adami, 89. Connubii cum gentilibus societas Deo displicet, 147.

Consecratio legis non perfecte tenet sanctitatem, 275.

Consecrata Deo vel sunt sancta vel anathemata, 380. Consecratorum Deo differentiae, 379.

Consortium impiorum vitandum est, 368.

Contingentia, 29.

Contionum duo genera, 393.

Conviciis persequendum proximum discimus; etiam Deum blasphemare, 284.

Convivia post ablationem, 142.

Corda extenuantur quae recipiunt sacra dogmata, 237.

Core seditionem excitat, 406.

Coronare capillum signum nobilitatis et fortitudinis, 189.

Coriandri natura, 457.

Corpus est causa animae et peccato commaculetur, 354. Corpus omne finitum est, 518. Corpus potest immortalis fieri per cibos ad eam rem apparatus, 74. Corporis contagio vix in senectute liberatur, 151. Corpora non sunt hominibus ponere nomine data, 54.

Correctionem non omnes libenter admittunt, 129.

Corruptionis nomen comprehendit peccatum et pernam peccati, 105.

Corus quid, 154.

Creare aliquid quomodo homo dicatur, 39. Creare et facere differunt, 463.

Creatio angelorum quare sit omissa a Moise, 6. Creatio convivio magnifico confertur, 25. Creatio renovatur per inspirationem, 42. Creationis dies primus qua in re sequentes antecellit, 8. Creationis historiam cur legislationi Moses praeponat, 2. Creationis ordo, 25, 25.

Creatura universa visibilis aequo humore circumdata, 100. Creaturae Dei sunt perfectae, 111. Creaturae inanimatae quomodo Deum laudibus celebrent, 20. Creaturae initio creationis perfectae prodierunt, 25. Creaturae nullae post primum diem ex non existentibus factae sunt, 126. Creaturae rationales et sentia tenentur lege aliqua secundum quam sunt a Deo ordinata, 62. Creaturarum pulchritudo Dei notitiam in nobis generat, 117.

Creatus cur dicatur mundus et non factus, 7.

Crederentis sequitur benedictio domini, 171.

Criminibus non statim fides adhibenda est, 153.

Crucis supplicium cur execrandum nominetur, 450.

Cubitus quomodo geometrice nominetur, 98.

Cultus Dei per instrumenta musica a Davide excogitatus est, 515. Cultus et adoratio imaginum differunt, 275.

Capressus typus est virtutis et celestis doctrinae, 210.

Curiositas reprehenditur, 2.

Καταίον, 425.

Καὶ καὶ ἑνοῦται, 514.

Κορυμφοί, 501.

Χαράδρε, 550.

Χλιδω, 520.

Χολ, 457.

Dæmon Apopompeus, 356. Dæmonis sacra fiebant in montibus, 362. Dæmones alii alibi operantur, 164. Dæmones an possint concumbere cum mulieribus, 94. Dæmones cur aliquando vera dicant, 441. Dæmones habitant in singulis ethnicis, 274. Dæmones incantamentis non habent potestatem in animas, 319. Dæmones lucrum putant si animas hominum abstrahant a Deo, 215. Dæmonum castra, 178. Dæmonum malitia an sit privatio vel substantia, 5. Dæmonum operationes quibus nos decipiunt se quoque extendunt in aves, 362. Dæmonum vaticinia inutilia sunt. Dæmonum vis in subditis efficax est, 417.

Damascus condita ab Ur, 112.

Dans judicium, 208.

Daniel in Babylonem a Deo ablegatus est ut pietatis semina illic spargeret, 115. Daniel reputatur omnis qui divina sapientia praeditus est, 315.

Davidis sepulchrum, 529. Davidem prophetam fuisse, 526.

Decalogi distinctio, 273.

Decepti demum fraudem sentiunt, 69.

Delicere a Deo maximum damnum est, 274.

Delicta (ob) aliena nemo puniendus, 281.

Denarii numeri mysterium, 25. Denarii numeri mysterium, 187.

Deus ab initio statim multorum deorum opinionem oblatam esse voluit, 62. Deus aeternus infinitus, 7. Deus affectibus non perturbatur, 125. Deus aliter laudatur in futuro saeculo, 338. Deus amat per paucos vivere, 289. Deus an solum universalis crearet an etiam particularia, 229. Deus bifariam novisse aliquid dicitur, 512. Deus cum bonus sit quare inimicitiarum inter animata suctor sit pagina, 70. Deus cur creaverit hominem quem sciebat lapsum, 80. Deus cur creavit homines quos malos fore sciebat, 53. Deus est ens principalissimus, 223. Deo nihil est infinitum, 41. Deus est pater noster ex gratia, 463. Deus exaudiat sanctos etiam si mortui fuerint, 84. Deus in adversis praesto est suis, 165. Deus malorum preces repudiat, 84. Deus mortem non creavit, 54. Deus non est auctor mortis, 75. Deus non est ut homo, 78. Deus non fert illos qui etiam specie tenus impie agunt, 274. Deus non habet figuram, 518. Deus non verbis solum dehortatur a vitis sed reipsa opitatur, 137. Deus non erudit ut homo filium, 78. Deus nunquam dubitat, 78. Deus omnium quidem Deus est quatenus creator, sed praecipue piorum Deus est, 150. Deus Pater et Filius unum sunt, 151. Deus per similitudines et typos indicat futura, 125. Deus propter Christi eandem ita exasperatus est, ut nullis precibus flecti potuerit, 189. Deus quare diabolo multa permittat, 61. Deus quare hominem mori voluerit, 56. Deus quando puniat peccata, 105. Deus quomodo aliquid dicere dicatur, 11. Deus quomodo aliquid non dare dicatur, 459. Deus quomodo conspiciatur, 181. Deus quomodo juret, 431. Deus quomodo loquatur, 511. Deus quomodo penitere dicatur, 96. Deus quomodo quiescat, 46. Deus quomodo videatur, 117, 155. Deus quomodo videre dicatur, 12. Dei bonitas impis occasio est indurationis, 254. Dei enim erga nos non minus adversae res quam secundae confirmant, 80. Dei

dextra est Filius, 260. Dei dialecti, 11. Dei digitus, 240. Dei electio aut descriptio duplex est, 581. Dei facies quid sit, 515. Dei gloria, 292. Dei bustes non sunt amore complectendi, 318. Dei iussus et imperium quid sit, 52. Dei manus, 45. Dei nomen in creatione usurpatum, Domini in legislatione, 118. Dei nomen ministris dei aliquando tribuitur, 182. Dei nomen tetragrammatum, 255. Dei nomina, 181. Dei notitia vera quanam sit, 279. Dei potentia est Filius Dei, 131. Dei virtus quid, 51. Dei vultus sive facies est Christus, 152. Deo bifarium placeamus, 347. Deo consecratorum differentia, 579. A Deo delictum maximum damnatum est, 274. Deo major debetur honorque parentibus, 217. Deo punienti facile etiam est poenam removere, 256. Deo quinque rebus coniungitur, 379. Deo voce non est opus, 11. Deum donorum suorum non poenitet, 71. Deum in carne habitare non est absconditum, 221. Deum laedit qui iustos laedit, 140. Deum videre quid sit, 518. Deum visum esse ab aliquo non aliquid vidisse Deum eundem ducit Scriptura, 515. Deos plures esse qui opinantur diabolo sunt similes, qui ab initio hoc persuadere conabatur, 62. Dicitur homines, 40. Diabolus expetit saltem in minima apud nos habere partem, 245. Diabolus nobis nolentibus peccatum ingerere non potest, 66. Diabolus Pater est peccatorum, 276. Diabolus piis triffuram struit insidias, 214. Diabolus quanto sit nobis inferior, 71. Diabolus quomodo puniatur a Deo, 69. Diabolus seditionis molitor est, 562. Diabolus sua creatione bonus erat, 10. Diabolo permittuntur aliqua a Deo, 61. Diabolo potestatem nos tentandi quare Deus permittat, 66. Diaconus absente presbytero baptismum administrat, 551. Didrachmum, 306. Dies bifarium intelligitur. 15. Dies Domini, 16. Dies festi, 46. Dies fuit ante solis creationem, 26. Dies iustorum in numerato tenet Deus, 289. Diesne an nox prior ordine fuerit, 15. 15. Dies parandi impletos esse, dicitur solum de sanctis mulieribus, 153. Dies pro morte in Scripturis, 145. Diis sapientes viri est comparandum saeculo, 280. Dies unus in Scripturis pro multis ponitur, 49. Diei Graecum nomen unde deductum, 12. Diei septimi festivitas, 46. Digitus Dei, 240. Dilatandi verbum quomodo accipiat, 170, 174. Diligendi proximum viam demonstravit Christus, 278. Diluvium non est fato imputandum, 101. Divinatio per insomnia, 418. Divina inspiratio quid sit, 47. Divinae cognitionis differentia, 409. Divinae res non ad ostentationem humanam comparatae sunt, 455. Divini cultus varii modi, 404. Divini vultus ostentatio, 588. Divino vultui se opponere, 520. Divinarum actionum causae sunt obscurae modum tamen facile cognosci potest, 451. Divinorum iudiciorum ratio, 402. Divinis non admiscenda sunt humana, 540. Divitiae maximum momentum malo ad peccandum, 155. Divitiae quanam proprie dicantur, 174. Doctores verbi dei boves appellantur, 328. Doctrinae in Ecclesia quatuor sunt differentiae, 394. Doctrina veritatis

mutatur pro capite eorum qui sermonem excipiunt, 256. Dolus non omnia culpabilis, 161. Domesticorum malitia familia destruitur, 61. Dominus nosquam dicitur a Mose visus esse sed solum a tribus patriarchis, 221. Domus bifarium accipitur, 105. Domus nomine bona mobilia et suppellex comprehenduntur, 152. Domus nomine significantur, divitiae et generis propagatio, 314.

E

Ebrietas Loti, 154. Ebris aliquis bifarium dicitur, 109. Ecclesia constituta vox Dei ad nos pervenit, 391. Ecclesia est spelunca, 158. Ecclesia externa exstruitur ad exemplar ecclesiae primogenitorum, 292. Ecclesia mons Domini nominatur, 290. Ecclesia nunc arcta, nunc ampla est, 500. Ecclesia quomodo filios suos pariat, 75. Ecclesia tollit idola, 176. Ecclesiae et Christi conjugium, 150, 167. Ecclesiae ornatus, 298. Ecclesiae probatio consistit in tolerandis calamitatibus, 156. Ecclesiae solatium in persecutionibus, 175. Ecclesiae beneficia ex animo conferenda, 292. Ecstasis, 58. Ecstasis quid, 124. Eleemosynae principium suscipere Deum, 6. Elementa non possunt per se suas operationes absolvere, 10. Elementorum ex quibus homo constitutus est allegoria, 525. Elementorum proprietates, 21. Elias alio modo assumptus est quam Henoch, 95. Elias cur in Carmelo altare exstruxit, 356. Elias exemplo Deus docuit quo pacto corpora in aera sint subvehenda, 91. Elimae ab Elam orti sunt, 112. Elom, 495. Embryo imperfectus non inter homines connumeratur, 58. Emmanuel, 304. Enakim urbs, 490. Engasion gaber, 532. Enoch exemplum docet quo pacto ab impiis in iudicio segregandi simus, 91. Ens principalissimum et immutabile est Deus, 225. Ephri et chenix sunt synonyma, 557. Ephod, 510. Epiphania quatuor in divinis litteris, 499. Episcoporum officium, 177. Episcopatum, 299. Eribea, 588. Eriphallaz, 505. Equorum allegoria, 259. Erat verbum non denotat semper aeternitatem, 9. Esau designat quercum, 156. Esdras scripturarum collector, 456. Esdras tempore idola a sacrificiis in montis Garizim caverna abscondita sunt, 440. Ethnicis (in) singulis daemones habitant, 274. Ethni quid significet, 152. Enoch nomen etiam illis tribuitur qui non sunt castrati propter officium, 191. Eunuchorum genera, 452. Eusebii liber de nominibus locorum, 181. Eva non didicit praeceptum Dei ex Adamo, 57, 63. Evae situs, 128. Evangelica vita est praestantior legali, 158. Evangelicis doctoribus silentium periculosum est, 593. Evangelium difficilius et operosius est lege, 250.

Ex, particula indicat materiam, 81. Excelsa quid fuerint, 530. Exemplar Samariticum, 455. Exsecratio iniusta non laedit, 417. Exsequiarum officium non convenit sacerdoti, 540.

F

Facere et creare quid differant, 7. Facies Dei quid sit, 515. Facies Dei quid, 66. Facies est sedes sensuum, 45. Facies terrae, 45. Facundia humana nihil differt a mutis si conferatur cum divina, 238. Fames fuit in Iudaea ante utramque direptionem urbis, 468. Fames spiritualis, 119. Fatum astrologicum impugatur, 28. Femina dicitur omnis homo vitilis irretitus, 217. Femur designat semen, 180. Fenus et usura ex impietate oriuntur omnemque pellunt humanitatem, 577. Ferre ad vindictam impiorum creatas 85. Fermentum, 530. Fertilitas non a caelo aut stellis, 159. Fertilitatem nullam sentiunt peccatores, 75. Festa Iudeorum typi fuerunt Christi, 287. Festa legis cur a nocte incipiant, 15. Festum tabernaculorum cuius rei monumentum fuerit, 14. Festum tubarum, 572. Festi dies, 46. Festi tabernaculorum explicatio, 426. Festi dies quare instituti sint a Deo, 509. Festorum celebrandorum spiritualis ratio, 285. Fidelis homo etiam unicuique toto populo infideli praestantior est, 403. Fideles nominantur bestiae, 212. Fideles sequitur benedictio Domini, 171. Fidelibus Christus protectionem largitur, 503. Fides Abrahami qualis fuerit, 126. Fides absque operibus est mortua, 542. Fides Gedeonis, 504. Fides interveniente gratia est necessaria ad salutem, 155. Fides mortua est absque operibus, 251. Fides non caret mercede, 171. Fidei de Christo fundamenta, 250. Fidei via paranda iustitia non est ab initio ostensa Israelitis, 257. Fide violata valet natura et cognatio, 441. Fidum dupliciter in Scripturis dicitur, 463. Filius Dei est dextra Patris, 151. Filii prophetarum prophetae nominantur, 540. Fimbriae, 302. Finis quid sit, 519. Firmamentum est secundum celum, 17. Firmamenti materia, 18. Fodrus salis, 409. Fons aquae viva, 166. Fontes aquarum quomodo terra ebullire dicatur, 48. Forma est praestantior materia, 4. Fortitudo a dei obedientia separata non est virtus, 404. Fortunae nomen quomodo usurpetur in sacris litteris, 169. Fortunae res non sunt committendae, 424. Fratriscum et proximi nomen etiam hosti tribuitur, 450. Fratres propter religionem paternam a Mose nominantur Iudei, 218. Fratrum nomen consobrinis tribuitur in sacris litteris, 167. Fratrum nomine consobrinis comprehenduntur, 141. Fraus quaedam non est culpabilis, 161. Fraudem tum demum sentimus cum iam decepti sumus, 69. Fuga Christi absque metu fuit, 454. Fugae exempla, 179.

G

Gabaon ubi sit, 489.
 Gad tentatio aut probatio, 209.
 Gadal, 439.
 Galaaditis situs, 502.
 Galatæ a Gamor, 110.
 Galgala revolutio, 485.
 Garizim, 459.
 Garizim montis ingens altitudo, 440.
 Gandii et exsultationis nomine aliquando Christus intelligitur, 153.
 Gedeonis fides, 504.
 Generationis nomen aliquando significat sæculum, 125.
 Generationes quatuor a primordiis mundi, 276.
 Genesios liber, 1.
 Genethisicorum ars incerta et detestanda, 27.
 Gentes quasi additamentum quoddam obreperunt legi divinæ, 338.
 Gentes septuaginta numero post divinum orbem, 464. Gentes sunt filii Abraham, 117. Gentium conversio, 402.
 Gerar, 550.
 Geraritica regio ubi sita sit, 111.
 Gerarorum reges dicti Abimelechi, 158.
 Gergessorum situs, 128.
 Getuli ab Evila, 110.
 Gigantes quid sint, 95.
 Gihon appellatur Nilus, et Silo, 539.
 Gog, 420.
 Gladius Domini, 470. Gladius pro pena seu supplicio sumitur in Scriptura, 79. Gladius verbi Dei, 447.
 Gloria Dei, 392. Gloria Dei quæ sit, 314.
 Græci quidam Deum Hebræorum venerantur, non tamen agnoscunt idololatram, 269. Græci si in nymphas incidissent, comas nutriebant, 586.
 Graminis fructus, 23.
 Gratia non operibus salvalor etiam is qui plurima bona opera facit, 148.
 Gratiam invenire in oculis Dei, 512.
 Gratia agendæ Deo ob accepta beneficia, 195. Gratia semper agendæ sunt pro acceptis beneficiis, 416. Gratiarum actione nihil pio homini prius, 150.

H

Habitare in domo Domini, 157.
 Herem, 415.
 Hæresum auctores omnium penas luent quæ hæretici deliquerint, 285.
 Hæretici depascuntur agros ecclesiæ instar belluarum, 282. Hæretici hucina admiscunt divinis, 540. Hæretici Ismaelitis similes qui gladio victum querunt, 192. Hæretici quidam Christi aliquando cæssaturum regnum aiunt, 504. Hæretici sunt plagiarum, 280. Hæreticorum conventicula fugienda sunt, 557. Hæreticorum inventiones lapidibus similes sunt, 271. Hæreticorum libri plurimi sunt, 146. Hæreticorum pena mors est, 280.
 Harmonia universitatis cuius nos admonet, 2.
 Hebræa lingua quare ab Heber integra conservata sit, 14. Hebræi non fuerunt Ægyptii, 259.
 Hebron, 459.
 Heliopolis, 492.
 Herba graminis, 25. Herba semine carentes, 24. Herbarum venenatarum usus, 21.
 Herodis iuramentum, 525.
 Heroum urbs, 195.
 Hieroglyphice artis origo, 520.

Hierosolymitani excidii typus, 184.
 Hin est mensura sex cyathorum, 571.
 Hin mensuræ quantitas, 404.
 Hircus qui propter peccatum principis immolatur quid significet, 535.
 Historia Mosis duplex est, 2. Historiæ sacræ usus, 496.
 Hocci pro expiandis peccatis imolabantur, 248.
 Homicidæ quædam celebrantur in Scriptura, 218.
 Homo ante lapsum an immortalis fuerit, 74. Homo ante lapsum non habuit carnem spirituales, 84. Homo duplici natura constat, 41. Homo ex quatuor elementis compositus est, 521. Homo ex superflua et inutili parte terræ est creatus, 50. Homo in se habet semina et fontes virtutis, 544. Homo natura politicus est, 45. Homo non dicitur imago Dei factus esse, sed secundum imaginem, 482. Homo non inquinatur ab illis quæ ingreditur corpus, 341. Homines piscibus conferuntur, 545. Homo quare sit morti destinatus, 54. Homo quatenus ad imaginem Dei sit creatus, 47. Homo quomodo comparetur brutis animalibus, 55. Homo quomodo creare aliquid dicatur, 59. Hominis creatio differt creatione reliquorum animalium, 49. Hominis dignitas, 56. Hominis imperium in animalia, 72. Hominis maximum exitium est a Deo negligi, 85. Hominis natura ante lapsum, 47. Hominis opus quodnam fuisset si permansisset in paradiso, 51. Hominem Deus reliquis animalibus ut Dominum et regem præfuit, 57. Homines cur olim ita longævi, 92. Homines imperium in animales, etc. sermonis usum successionem quasi, ab Adam accepissent, 57. Homines omnes quasi unum animal computantur, 227. Homines primi non habuerunt notitiam diaboli, 62. Homines quomodo omnes moriantur, 95. Homines sic a Deo ordinati sunt ut statim horis corpus curent, 65. Homines universi servi sunt Christi, 577. Hominum victus ante diluvium, 75. Hominibus primis cor cibus a Deo sit datus cum immortales essent, 60. Hominibus singulis bonus et malus genius a Deo appositus est, 251.
 Hospes activus, hilaris et expeditus esse debet, 154. Hospites comitari utile est, 155.
 Hospitalitas Loti, 156. Hospitalitas non ex munerum magnitudine sed ex animo iudicanda est, 149. Hospitalitas non minima felicitatis causa Abrahamo, 149. Hospitalitatis exemplum, 154.
 Hostiæ pacificæ bifariam dividuntur, 551.
 Humana non admiscenda divinis, 540. Humanæ cogitationes quo nos perducant, 405. Humani corporis habitus, 57. Humanis viribus non possumus quod justum est cognoscere, 586.
 Humilitatis exemplum, 154. Humilitatis præceptum, 179.
 Hyacinthus, 298.
 Hypocrisis prohibetur, 361.
 Hyssopus habet virtutem purgandi, 530. Hyssopus ostendit fervorem spiritus, 532.

I

Iberi a Thobel, 110.
 Idolum quid sit, 275. Idola abominations nominantur, 240. Idola tolluntur ab Ecclesia, 176. Idola universa excisa sunt Procopii sæculo, 509. Idolorum artem Judæi tollunt, 378.
 Idolothitis quare abstineant sancti, 67.

Idomæi servierunt Israelitis post captivitatem Babylonicam, 153.
 Ignis extremo die dividendus, 23. Ignis illuminationem piis, impiis conflagrationem portendit, 124. Ignis nomen quomodo Deo tribuatur, 221. Ignis Scripturæ naturam representat, 588. Ignis symbolum, 292.
 Ignorantia hominem inducti ad peccatum, 103.
 Illuminatio vera unde proficiatur, 251.
 Imago Dei, 56. Imago Dei bonorum omnium complementum, 41. Imago Dei duplici ratione acquiritur, 47. Imago Dei in homine quid sit, 47. Imago Dei in homine restituitur per Christum, 59. Imaginum compositionem cur Judæi prorsus tollant, 578. Imaginum cultus et adoratio differunt, 275.
 Imptior, 165.
 Imperium quid, 279.
 Impietas in parentes damnatur, 449. Impii benignitatem Dei sentiunt quam tamen contemunt, 231. Impii mente peccant, iusti labilis, 267. Impiorum inimicos nos esse oportet, 595. Impiorum vitam Deus non expetit scire, 95. Impiorum societas res est periculosa, 407. Impios quomodo Deus non noscat, 101.
 Impositio manuum quid significet, 559.
 Imprecationum efficacia a Deo pendet, 588.
 Improbis quædam mala jam adsunt quædam occurrunt, 81.
 Imprudentia facit serviles spiritus, 126.
 Impuritas duplex est in homine, 549.
 Impurorum hominum societas vitanda est, 545.
 Incarnatio Salvatoris per serpentem signatur, 226.
 Incestus, 190.
 Incircumcisiis aliquis diversa ratione dicitur, 255.
 Indurare aliquem quomodo de Deo dicatur, 237.
 Infantes qui tamen videntur innoxii cur a Deo puniantur, 244.
 Infideli toto populo unus homo fidelis præstantior est, 405.
 Initium et primum quid differant, 245.
 Injuriarum accipere quam facere præstabilius est, 560.
 Injustitia perdit et corrumpit terram, 97.
 Injusti quare serventur causa iustorum, 155.
 Inspiratio Dei est Spiritus sanctus, 47. Inspiratio divina, 42.
 Institutio applicat nos ad portum stabilem, 217.
 Intelligibilia quomodo percipiantur, 117.
 Intemperantiæ exemplum, 596.
 Intemperans quis sit, 109.
 Intestinis quænam partes corporis adnumerentur, 505.
 Iris an sit naturalis, 107.
 Isaac typus Christi, 144. Isaacus et Rebecca typus Christi et Ecclesiæ, 150. Isaac corporis magnitudo, 159. Isaaci nomen cur non mutatum, 151. Isachar mercedem significat, 207. Isaias propheta serva dissectus, 546. Israelitæ quater aquæ causa murmurarunt, 416. Israelitæ convertentur ad Christum postremis temporibus, 179. Israelitæ Deum et numina Ægypti pariter coluerunt, 275. Israelitæ quoties et quibus in locis Deum tentarunt, 403.
 Ismaelitarum sacerdotes decimo an-

no circumcidantur, 208. Israeliticæ terræ divisio, 495.

J.

Jabis vicus, 498.
Jabok fluvius, 180.
Jacobus simplex fuit, non tamen ideo stultus, 154. Jacobi persona nunc apostolos, nunc Christum designat, 167.
Jephonne quid significet, 401.
Jephthe votum, 427. Jephthe votum, 505. Jephthe exemplum, 580.
Jericho lunam significat, 487.
Jerichuntis restitutio, 487.
Jerichantini typus fuerunt extremi iudicii, 580.
Jerusalem regno et sacerdotio destinata fuit, 475.
Jethro quisnam fuerit, 2' 8. Jethronis nomen significat superfluum, 219.
Jobus existimatur omnis homo qui patienter fert adversa, 315. Jobi historiae scopus, 61.
Jona columba, 126.
Jones a Johan, 110.
Jortianis Evangelii principium, 11.
Joseph in Egyptum a Deo ablegatus est ut pietatis semina illic spargeret, 115. Josephus typus Christi, 186.
Josias librum Deuteronomii inventum legit, 444.
Josua typus Christi, 219. Josue typus Christi fuit, 268.
Judæi Ethiopes a Judæan, 111.
Judas Iscariotes ortus est ex tribu Dan, 208. Judæ nomen quid significet, 205. Judæ peccatum cur non remittatur ei, 361.
Judæi consulto injustitiam adhaerunt, 290. Judæi prohibentur alibi quam ad tabernaculum sacrificare, 357. Judæi quare a Juda denominati, 202. Judæi sunt Caino similes, 88. Judæorum conversio in fine sæculi futura, 146. Judæorum rejectio, 402. Judæis regnum celorum cur non promittatur, 55.
Judæici regni finis initium fuit doctrinæ Christi, 203.
Judicem Christi exemplum observare convenit, 445.
Judicium quid, 279. Judicium Dei dicitur piorum sententia, 279. Judicia Dei quanta sapientia, potentia et clementia abundant, exemplum, 239.
Judicium Dei est et iuste justum sequeris, 284. Judicii extremi typus, 580. Judicia Dei publica quibus plecit homines qualia sint, 510. Judiciorum Dei modus, 156. Judiciorum Dei ratio, 402.
Juliani apostatæ cavillum, 182.
Juramentum excindendi Nabalis cur violarit David, 518. Juramentum Herodis, 525. Juramentum per circumcisionem, item per membra nuptis inservientia, 147.
Jurans id per quod jurat Deum facit, 178.
Jusjurandum quare Deus adhibeat, 157.
Jus naturale, 320. Jus naturale compendium est legis, 361.
Justitia non requirit aequalitatem in penis et præmiis, 86. Justitiæ opera, 261.
Justificatio manet ex fide, 247.
Justificamur gratis in Christo, 278.
Justo omnis in bonum cedunt, 483.
Justo viro nullum membrum turpe est 147. Justum cognoscere non est humanarum virum, 360. Justi cognati invicem, 153. Justi in edibus omnia celeriter fiunt, 154. Justorum vis et potentia, 153. Justus Deus etiam corporis robor suppeditat, 167.
Justus nullus cibis est vitandus, 102.
Justos qui lædit, Deum lædit, 140.

L

Lachis urbis situs, 499.
Lactis allegoria, 206. Lacte alendi Catechumeni, 257.
Lætari calamitatibus aliorum non est humanum, 159.
Laminae, 502.
Lapides in Scriptura denotant sanctas virtutes, 164. Lapides quid allegorice, 17.
Legislationis cur præponatur a Mose creationis historia, 2.
Legislator parum curat historicum sensum, 375.
Leo si cubat terribilis est propter pectoris amplitudinem, 203.
Lepra mortis signum est, 236. Lepra quale malum, 546. Lepræ sex species, 546.
Levitarum maledictio in benedictionem conversa est, 20.
Levitici librum tanquam inutilem quidam male rejiciunt, 525.
Lex amara est, 262. Lex avet res sanctas in locum segregatum recondere, 536. Lex cedit gratia, 461. Lex cur in medio ignis laetæ, 194. Lex cur non omnibus hominibus data sit, 635. Lex cur permittat connubium captivæ, 148. Lex etiam utilis est Christianis, 362. Lex naturæ incitat ad colendum Deum, 81. Lex non explicat diserte promissiones divinas, 228.
Lex non potest præstare suis cultoribus Spiritum sanctum, 295. Lex non potest sanctimoniam præstare, 357. Lex nullum crimen inconsulto admissum punit violentius, 151. Lex ostendit fidem interveniente gratia esse necessariam ad salutem, 155. Lex per angelos data, 152. Lex præterita in memoriam revocat et futura adumbrat, 14. Lex primo homini data non fuit difficilius, 55. Lex primo homini non sensili voce data est, 62. Lex quæ præcessit corruptionem tabularum differt ab ea quæ secuta est, 530. Lex resurrectionis tempus nobis delineavit, 570. Legis abrogatio significata est per fractionem tabularum, 511. Legis consecratio non perfecte tenet sanctitatem, 275. Legis definitiones, 454. Legis doctrina quomodo nos Christo adducat, 264. Legis doctrina quomodo recipiatur in Ecclesiam, 297. Legis duo principalissima munera, sacerdotium et regnum, 201. Legis et prophetarum usus fuit cultus, 570. Legis loco habendum est omne quod Deus imperaverit, 265. Legis Mosaicæ membra, 2. Legis sanctimonia non est sectanda Christo apparente, 275. Legis tempora, 562. Legis vita humilior est quam Evangelica, 158. Legis vita subjecta est timori mortis, 329. Legi amicus Deo amicus est, 510. Legi quomodo mortis nomen tribuatur, 54. Legem Domini mente insculptam tenere oportet, 291. Legem legenti intelligentia, fide et assiduitate opus est, 480. Leges quare a Deo dantur, 67.
Liber vite, 105. Liberi quomodo puniantur pro peccatis parentum, 275. Liberi non tam ex concubitu quam ex benevolentia Dei proveniunt, 128. Liberorum calamitate parentes affliguntur, 108. Liberorum multitudo benedictio Domini, 167.
Libertas et servitus quare differentiam delictorum invehant, 561. Libertatem non oportet interdicere etiam si diabolus impediatur, 251.
Liberum arbitrium, 29.
Locus quid sit dialecticis, 516. Loci variae significationes et notæ, 516.
Lolium, 24.

Loti ebrietas, 159. Lot quare inebriatus fuerit, 109. Loti Alia veniam merentur, 159.
Lucerna significat puram doctrinam, 500.
Luctus qui impenditur mortuo vite contrarius est, 366.
Luda vicus, 489.
Ludendi verbo Scriptura pognam aliquando intelligit, 142.
Lugere an deceat virum sanctum, et quanam lugendi, 630. Lugendi modus a Deo præscribitur, 366. Lugendi tempus apud Judæos fuit triginta dierum, 215.
Lumbarum mysterium, 232.
Luna qualis fuerit initio creationis, 26. Lunæ mutationes et vicissitudines, 26. Lunæ usus, 26, 27.
Lupis comparari possunt fideles, 212.
Lutra, 297.
Lux materia caret, 25. Lux Mosis multum differt a vera luce, 575.
Luxuria et voluptates pierumque lepram gignere consueverunt, 584.
Lydorum situs, 112.

M

Machabei quare suillis carnibus abstinerint, 67.
Madianitis ab Abrahamo orti sunt, 219.
Madaroth, 505.
Magis damnatur, 565.
Magi fuerunt ex posteris Balaami, 421.
Magistratibus reverentia deferenda est, 284.
Magnus quid esse duplici ratione dicitur, 59. Magnus habetur qui in omnibus virtutum servat, 158.
Mali puniuntur speciebus præferunt, 505.
Malchus scriptor rerum Judaicarum, 152.
Maledictio in benedictionem conversa, 200.
Maledicentia, 116.
Malum cavere satius est quam admittere, 418. Mala non originem trahunt a Deo, 245. Mala summa cum summis bonis semper contendunt, 70. Mali hominis sunt totius mundi hostes, 2. Mali et peccatores quid differunt, 121. Mali origo tollenda est, 244. Malorum hominum commercium quantum noceat, 70.
Mandatum quid, 279.
Mandragera, 171.
Mandya, 516.
Mare quid sit in sacris Litteris, 180.
Manetis error, 9.
Manichæi docent Deum absque elementis non posse punire fontes, 371. Manichæorum error refellitur, 53.
Manna quale fuerit, 596. Manna non est proprium, sed ex interrogatione ortum, 266. Manna spirituale, 278. Manna subministratio quid doceat, 265.
Manus Dei quæ sint, 43. Manus signum est operum, 227. Manuum impositio quid significet, 359.
Mare quid allegorice, 118. Mare typus baptismi, 259. Ex mari oriuntur flumina et fontes, 21. Maria plura esse, 21.
Maroz, 505.
Mas est omnis homo qui ad virtutem contendit, 217.
Masonroth, 516.
Massepha civitas, 490.
Materia non fuisse increatam, 4.
Matricem aperit Dominus in generatione sanctorum, 169.
Matrimonium non fuit initio creationis in paradiso, 81. Matrimonium

sancti non propter voluptatem, sed propter liberos contraxerunt, 158.
 Mechir mensura 550.
 Medi a Madai, 110.
 Medicina quatenus utilis sit, 554.
 Medis humanis nos uti Deus vult, 515.
 Meditationibus divinis subinde augetur Dei notitia, 225.
 Mel duplex, 350. Mel significat carnalem voluptatem, 350.
 Melathra quid fuerint, 831.
 Melchisedecus non fuit angelus aut spiritus sanctus, aut Sem, 122.
 Mendacium quod bonum finem propositum habet veritati acquipollent, 525.
 Mens speculationi rerum divinarum dedita subinde proficit in visione Dei, 379. Mentis vox penetrat ad aures Dei, 258.
 Mercenarius est qui religionem quantum arbitratur, 569.
 Meron vicus, 469.
 Messis, 266.
 Metus accordibus utilis est, 270.
 Metu majore minor expellitur, 350.
 Michael angelus, 418. Michael archangelus praefectus celestium virtutum, 178.
 Ministri Dei non sunt abstrahendi in mundi negotia, 379. Ministris Evangelii silentium periculosum est, 505.
 Miraculum est regeneratio, 485.
 Miracula subsequuntur incredulitatem, 265. Miraculorum initium per lignum fit, 221.
 Misericordia minor delicta abolet, 281. Misericordia Dei amplitudo, 515.
 Moabitae et Ammonitae quare non ingrediuntur Ecclesiam, 159. Moabitatum situs, 159.
 Modius, 151.
 Molochidolum, 539.
 Momentum quid, 54.
 Moneta probata utuntur mercatores, 147.
 Monoceros, 420.
 μόνορυς, 508.
 Montes quid significant allegorice, 118.
 Mors et vita haec sunt res medicæ, 527. Mors naturalis non pona ducitur, 275. Mors non est a Deo creata, 54. Mors non est creata a Deo, 256.
 Mors quasi somnus quidam est, 171.
 Mors somnus vocatur, 461. Morti quam ob causam homo sit destinatus, 54.
 Mortem non denuerunt Henoch aut Elias, 91.
 Mortificatio pura quam sit, 547.
 Mos aqua, 216.
 Mosaica legislationis membra, 2.
 Moses aeternæ vitæ non ignarus fuit, 151. Moses cur arcana mysteria omittat, 3. Moses cur suas laudes in scripta sua retulerit, 509. Moses dedit Judæis litteram, ipsi sibi reservavit rem, 257. Moses est qui virtutibus quibus Moses præditus fuit coruscaverit, 515. Moses fuit per omnia verissimus Domini typus, 229. Moses homo Dei, 216. Moses non fuit ingratum filium Pharaonis, 217. Moses quid ab aliis legislatoribus differat, 2. Moses salutem adeptus est intervenia sacramentorum, 215. Mosisa ciotinas, 1. Mosis cædes fuit argumentum pietatis, 218. Mosis corpus quidam transmutatum dicunt, 478. Mosis genus dicendi, 2. Mosis historia duplex est, 2. Mosis incredulitas, 266. Mosis lingue vitium cur Deus non emendarit, 221. Mosis scopus in scribendo, 12. Mosis scriptura comparari potest amenissimo paradiso variis arboribus excolto, 562.
 Mosphetan, 502.

Muliebri tactu abstinere divinum munus est, 140.
 Muller dicitur etiam virgo, 545.
 Muller in quibus posterior et in quibus aequalis viro, 57. Mullieris officium, 57.
 Multiplicationis duplicis meminit Scriptura, 150.
 Mundus citra divinam opem vivere nequit, 175. Mundus est corruptibilis, non tamen interiturus, 74. Mundus magna quædam urbs, 12. Mundus non est æternus, 15. Mundus non est animal, 8. Mundus universus constat duobus partibus, 354. Mundi aeternitatem quomodo Græci probare voluerint, 5. Mundi materiam non esse fortuito inventam, 4. Mundi partes alloqui utiles hominibus, tamen quoque malos ledere norunt, 85. Mundi partes deformes collatae ad rationem universi sunt pulcherrimæ, 12. Mundum cur Deus creasse, non fecisse dicatur, 7. Mundum Deo cœternum non esse, 4. Mundum quomodo Christus judicator sit, 176.
 Munus biliarum in Scriptura usurpatur, 384. Munus differt a sacrificio, 82.
 Musicis instrumentis Deum colere, a Davide excogitatum est, 515.
 Myrtus typus est piorum, 210.
 Mysteria antiquius statuis insculpebantur, 520. Mysteria Christi celebrantur a Venere abstinere debent, 252.

N

Nascendi ordo non meretur prærogativam, sed animus, 85.
 Natalitia convivia, 142. Natalitia omnia repunt, 150.
 Natura cedit voluntati Creatoris, 242. Natura cursum suum a sexto die exorsa est, 46. Natura hominis ante lapsum, 47. Natura manca lacta est in primo homine, 414. Natura est contraria Deo, 9. Natura quomodo producat aliquando imperfecta, 229. (Natura accepta referri non debent bona opera, 41. Natura cursus cur aliquando interpoletur, 289. Naturam hominis non esse depravatam a nativitate, 105. Naturam necessario cibo fraudare vitium est, 265.
 Naturale jus compendium est legis 561.
 Nazarei nihil differabant a sacerdotibus sacra munera exsequentibus, 50.
 Ninive in Arabia oppidum quoddam nominatur, 111.
 Nivus rex, 464.
 Nisan mensis idem qui nobis Aprilis, 576.
 Noachus est omnis perfectus coram Deo, 515. Noachus est typus Christi, 106.
 Nomen Dei tetragrammatum, 235. Nominum ingeminationes in vocando desiderium significant, 68. Nominum mutatio, 150. Nominum mutatio subjecti mutationem designat, 245.
 Nosce teipsum, proverbium unde ortum sit, 441.
 Notitia Dei duplex, 512. Notitia divina varie distribuitur hominibus, 515. Notitia substantialis, 512.
 Nox quid sit, 12. Noctis etymologia Græca, 12. Noctis utilitas, 15. Noctes cur in lege diebus, præponantur, 15.
 Nubium nomen sanctis tribuitur, 462.
 Nuditatis per se non est turpis, 164.
 Numen infinitum est, 518. Numinis afflatus non est loco aut numero alligatus, 597.
 Numeri quaternarii et denarii mysteria, 25. Numeri senarii mysterium, 45. Numerorum divisio, 45.

Nuptiæ non sunt aspernandæ, 167.
 Nux naturaliter vigilas inducit et somnos fugat, 174.

O

Obedientiam Deus ante omnia requirit, 224.
 Obolus ferreus et argenteus, 506.
 Octavus dies resurrectionis est, 355.
 Octonarii mysterium, 16.
 Oculus in corpore respondet menti in animo, 567.
 Odor bonus Christi, 296.
 Og rex Basan, 417.
 Oleum typus est lætitiæ.
 Ὀψοβόρος, 228.
 Opera ex abundantia, 429. Opera hominum masculina aut feminina, 286.
 Opera sine fide mortua, 542.
 Ophianorum sive Ophitarum hæresis, 61.
 Ophite Estheni nominantur, 545.
 Oppressorum clamorem Deus exaudiat, 220.
 Opulentissimi etiam suos dolores habent, 75.
 Orationis incensum sive thymiana, 296.
 Orandum etiam pro illis est qui diversam sequuntur religionem, 259.
 Orandum non voce solum sed mente, 151. Orautes pueri exaudiantur a Deo, 145.
 Oriens quid allegorice, 118.
 Ornamenta Ecclesiæ, 150.
 Ostium allegoria, 251.
 Otium maxime infestat hominum animum, 80.
 ὀψάω, 2.
 Ovis significat gustum, 525. Ovis designantur pusillanimes, 327.
 Oza cur punitus sit a Domino, 522.
 Oza exemplum, 521.

P

Palea quid, 252.
 Palestina laus et comparatio cum Egypto, 457.
 Palestini a Chanaan, 110.
 Pallium et tunica differunt, 165.
 Palmarum urbs, 468.
 Panis superabundantialis quem nominat Oratio Dominica, 568. Panes duodecim in templo Apostolos significabant, 575. Panes propositionis, 339.
 Paraboli cur utantur propheta, 557.
 Paradisus tres arbores differentes habuit, 61. Paradisi situs, 51.
 Paralipomenon libri usus, 547.
 Parentes honorandos esse Christus exemplo suo docuit, 278. Parentes post Deum secunda causa sunt ut simus, 278. Parentes qui offendunt graviter accusantur in Scriptura sacra, 449. Parentum peccata non excludunt liberos a salute, 121.
 Pariendi dies impletos esse, dicitur solum de sanctis mulieribus, 155.
 Partus mutili, ut cæci, claudi, quare fiant, 229.
 Passiones et resurrectionis Domini dierum numerus, 14.
 Pastores qui, 166.
 Paterna domo exire quid sit, 141.
 Pater noster Deus est ex gratia, 465. Patris nomen quibus tribuatur, 276. Patres pii non despondeant ethnicas uxores suis liberis, 165. Patres spirituales, 197.
 Patientiæ exemplum in Abrahamo, 120.
 Paulus in quod cælum raptus sit, 18.
 Paulus quomodo aliquando versute egerit, 350.
 Pax omnibus bonis anteponenda, 179. Pacis laus, 417.

Peccator mutire vix audet in conspectu Dei, 580. Peccator omnis creatura hostilem se præbet, 485. Peccatores cur ad confessionem et penitentiam difficulter progrediantur, 68. Peccatores comparantur ære alieno oppressis, 576. Peccatores Deus patitur usque dum mensura est repleta, 469. Peccatores et mali quid differant, 121. Peccatores quomodo sint lugendi, 423. Peccatores urbes statuunt, 89.

Peccatum est iter devium a recta via, 388. Peccatum hominis Deus non pertrahit in solem, 68. Peccatum importat intolerabilem servitutem, 71. Peccatum libenter inquiri causas quas se velit, 68. Peccatum nemo vitare potest, 587. Peccatum non omne ad mortem est, 517. Peccatum qui committit quasi cæcus peccare existimatur, 65. Peccatum Scriptura spinas nominat, 332. Peccatum simul cum mundo est, 5. Peccati immunis in hoc sæculo nemo esse potest, 548. Peccati naturam non esse ingenitam, 9. Peccati nomen victimæ pro peccatis tribuitur, 409. Peccati poma et castigatio differunt, 585. Peccati radices penitus et corpore erui oportet, 85. Peccato abstinere primum hominis bonum, secundum erubescere ob culpam, 65. Peccato nemo caret, 390. Peccato quomodo moriamur, 547. Peccata dicuntur etiam ea que inconsulto et ignoranter agimus, 551. Peccata et nobis proficiat demonstrat lex universa, 84. Peccata faciunt ut homo mortem vite præferat, 85. Peccata operibus nostris abolenda sunt, 577. Peccata per species et singulatum confitentur, 507. Peccata quædam orationibus hominum possunt dissolvi per gratiam Christi, 577. Peccata quando puniantur a Deo, 105. Peccata quomodo sint puniendi, 809. Peccatorum aliquos reliquos sempermanet in nobis in hac vita, 412. Peccatis alienis non est communicandum, 281. Peccat inconsulto qui prætextu religionis observat, quod tamen observandum non erat, 551. Peccare de anima proprie dicitur, 554. Peccantibus medicoriter offertur occasio penitentiam, 88.

Pellicæ tunica quid, 54.

Pentateuchi definitio, 455.

Per particula indicat instrumentum, 81.

Peregrini apud gentes contemnebantur, 565. Peregrinos comitari utile est, 135.

Perfectionem quomodo consequamur, 528.

Persecutiones fugiendæ sunt, 165.

Petra Christus, 138.

Petræ multæ sunt, sed falsæ dictæ, 517.

Phantasia hominis quid oblata re aliqua agat, 78.

Pharan oppidum, 121.

Pharaoni exitum cur prædicatur, 22.

Pharazon, id est potentes, 500.

Phase, 245.

Pherizæorum situs, 127.

Philosophiæ usus, 251. Philosophiæ quatenus danda sit opera, 217.

Philosophi propriis viribus ea assequi non possunt, quæ ex Scripturis docentur, 166.

Phinees exemplum, 425.

Phutai, 442.

Phutai in Africa, 240.

Phylacteria quid fuerint, 406.

Pietas non iudicatur ex magnitudine munerum, 530. Pietas præfertur nature, 195. Pietatis via omnibus patet, 550.

Pili portendunt peccata, 351.

Pinguedo in sacrificiis virtutis typus est, 529.

Piorum sententia iudicium Dei dicitur, 379.

Pipiones quid representent, 526.

Pisces hominibus conferuntur, 543.

Piscum divisio, 51. Piscum et avium affinitas, 51.

Plantæ cur ante solem creatæ, 25.

Plantæ quales initio creatæ sint, 25.

Plantis vitæ inest, 30.

Platanus arbor, 174.

Plumbi allegoria, 261.

Pœnas aliorum docent nos penitentiam, 425. Pœnas commensurantur peccatis, 90. Pœnas delictorum in hoc sæculo dare exoptandum est, 276. Pœnas nemo persolvere debet propter aliena delicta, 281.

Penitentia Dei quid sit, 514. Penitentia est portus securitatis, 86.

Penitentia non cadit in Deum, 96.

Penitentiam agentes fertilitas insequitur, 75. Penitentiam docent nos pœna et calamitates aliorum, 425.

Penitentibus odio prosequi grande flagitium est, 185.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

Pœnitio ad breve tempus durat nisi radices egerit in animo, 545.

nis injustitiæ et fraudis, 576.

Proverbum: Ne ingrediaris in domum fratris tui, si adversa jactaris fortuna, 169. Proverbum: Nosce teipsum, ejusque origo, 441. Proverbum: Sui sibi jumento mortem apportare, 75.

Providentia Dei erga pupillos et viduas, 284. Providentia Dei malitiam nostram ad bonum finem deducit, 186.

Providentia Dei huc respicit ne indignis dentur honesta, 159. Providentia divina omnia perillustrat, 294. Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Providentia divina rationes sapientia et iudicio plenas sunt, 462.

Q

Quadragesarius numerus mali omnis est in Scriptura, 453.

Quæstiones quædam vitandæ, 251.

Quaternarius numerus afflictionis symbolum est, 147. Quaternarii numeri mysterium, 25.

Quis, dictio hæc poni solet de raro contingentibus et de rebus magnis, 143.

R

Ragnells nomen denotat divinum pastorem, 220.

Rahab meretricis laus, 461.

Rama, 489.

Raphaim, 521. Raphaim ubi fuerint, 27.

Ratio nostra voluptate obfusatur, 69.

Rationale sacerdotis, 502.

Regnum Christi æternum erit, 504.

Regnum colorum, 18.

Regeneratio est magnum miraculum, 485.

Religio falsa est cisterna peritura, 229.

Reptilia omnia vescuntur terræ, 70.

Reptilibus et hominibus perpetuum inter se bellum est, 70.

Remissio peccatorum nulla est post hanc vitam, 251. Remissionem peccatorum donant passio Christi et baptismus, 145. Remissionem peccatorum habemus in solo Christo per fidem, 552. Remissionem peccatorum septenario numero concludit Scriptura, 96.

Resurrectio, 560. Resurrectio non fuit semper manifestata, 455. Resurrectionis Christi gloria vicit supplicii ignominiam, 505. Resurrectionis spes a Deo ostenditur, 75. Resurrectionis spes confirmatur creatione hominis, 50. Resurrectionem corpus nanciscitur beneficio animæ, 51. De resurrectione universali, 102.

Resurrectio, 560. Resurrectio non fuit semper manifestata, 455. Resurrectionis Christi gloria vicit supplicii ignominiam, 505. Resurrectionis spes a Deo ostenditur, 75. Resurrectionis spes confirmatur creatione hominis, 50. Resurrectionem corpus nanciscitur beneficio animæ, 51. De resurrectione universali, 102.

gi non licebat sacrificare, 382. Reges sacerdotum munia apud antiquos obire poterant, 359.
Rinocorura torrens *Aegypti* nominatur, 490.
Robur corporis a Deo iustis suppeditatur, 167.
Romani a Benjamin, 194.
Ros Benjaminis filius a quo Romani, 194.
Rosis initio creationis nullae spinæ, 23.
Rubedo significat iram et furorem, 156.
Rubus ardens denotabat mysterium incarnationis Christi, 222. Rubi ardentis miraculum, 25.

S

Saba, 552. Saba oppidum ubi situm fuerit, 121.
Sabachta remissio, 376.
Sabai a Sava, 110.
Sabbatum quomodo sanctificetur, 277. Sabbatum spirituale, 277. Sabbatum typus incarnationis Christi, 278. Sabbati mysterium, 14. Sabbati violentia, 405. Sabbato nullum opus vitandum nisi quod impellente avaritia suscipitur, 318. Sabbata sabbatorum, 372. Sabbatorum una pro prima ponitur, 16.
Sabbatismus Christi, 95.
Sacerdotium Christi quando incepit, 359. Sacerdotium excedit omne humanum fastigium, 308. Sacerdotium non temere abripiendum est, 301. Sacerdotii laus, 415.
Sacerdotialis stola, 301.
Sacerdos honoratior est principe, 535. Sacerdotis animus confertur arcis foderis, 485. Sacerdotem esse creaturam congruit, 122. Sacerdotem non oportet luctui deditum esse, 540. Sacerdote rex inferior est, 428. Sacerdotes consortium profanorum hominum vitare debent, 541. Sacerdotes non solum ex tribu Levi originem traxerunt, 235. Sacerdotes regum munia apud antiquos obire poterant, 359. Sacerdotes sobrii esse debent, 540. Sacerdotes soli in lege inungebantur oleo et sanguine, 359. Sacerdotum ordo bellicosus est, et oppugnat vitia, 504.
Sacra quæ sunt in honorem demonum qualia sint, 324.
Sacramentorum interventu salutem adipiscimur, 215.
Sacrificium est quod fit de rebus inanimatis, 521. Sacrificium et munus differunt, 82. Sacrificium vaccæ rubræ, 411. Sacrificii Christi initium a cena sumendum, 247. Sacrificia pacifica bifariam dividuntur, 351. Sacrificia quare apud priscum mundum peracta, 79. Sacrificia quomodo Deus desideret, 82. Sacrificiorum differentia, 287. Sacrificiorum reliquæ quando et ob quam causam damnentur in cibis, 538.
Sacrificare alibi quam ad tabernaculum non licebat, 387. Sacrificabant aliquando pili quovis loco, 512. Sacrificiant antiqui thure, 82. Sacrificandus, 528. Sacrificanti pure gaudium innascitur, 85. Sacrificantes Græci discalceati ad sacra cominebant, 222. Sæculum præsens in quinque dividitur tempora, 246. Sæculum præsens septenarius comparatur, 376.
Saxor oppidulum, 157.
Sal æternitatem et soliditatem denotat, 550. Sal symbolum est prudentie, 350. Salis fœdus, 409. Salis usus, 575. Salem ubi sita fuerit, 121.
Salomoni non conveniunt promissiones de perpetuitate regni Davidici, 545.

Salutis consequenda ordo, 595.
Samarita quæ et Neapolis, 440.
Samariticum exemplar, 455.
Sameas Salamites, 455.
Samgar, 500.
Sampson nusquam iustus vel propheta appellatur, 508. Sampson serpenti comparatur, 208.
Samuel Mosi comparatur a Davide, 506. Samuel non apparuit Sauli post mortem, 519. Samuelis genus, 510.
Sancta sanctorum, 296.
Sanctificatio, 42. Sanctificatio vera et typica, 564. Sanctificationis modus alius erit in futuro sæculo, 306.
Sanctificare quid, 46. Sanctificari quid, 564.
Sanctimonia legis non est sectanda Christo apparente, 275.
Sancti in æterna vita gloria inter se differunt, 449. Sancti in hoc mundo stellæ et sidera creduntur, 247. Sancti non colunt creaturam, 483. Sancti non habebant rem cum uxoris gravidis, 128. Sancti quatenus fratres Christi sint, 409. Sanctorum preces Deus exaudit etiam si mortui fuerint, 84. Sanctorum scripta sunt sacra anathemata, 269. Sanctorum vita est hic peregrinatio, 89.
Sanguis bovillus venenum est, 21. Sanguis est vehiculum animæ in animalibus, 557. Sanguis pro anima accipitur, 84. Sanguis symbolum est animæ humane, 558. Sanguinis allegoria, 252. Sanguinis esus cum in lege interdicitur quare Christus jubet sanguinem suum bibere, 327.
Sanitas ante morbum et recuperata post morbum, differunt, 521.
Sapiens solus liber est, 146. Sapientis in domo nemo deses est, 117.
Sapphirus demonstrat beatam virginem, 291.
Sara exemplum mulieribus propositum imitentur, 151.
Saraceni iidem qui et Ismaelitis, 153.
Satanas adulterinam lucem infudit hominum mentibus, 247. Satanæ renuntiamus in baptismo, 184.
Satietas pater est contumeliæ, 457.
Satis faciendum est fratribus pro iniuria, 535.
Saul quare rex datus Judæis, 95.
Scenopegia, 572.
Scriptura duos proposuit canones qui nos omni virtute ornant, 278. Scriptura Mosi comparari potest amoenissimo paradiso variis arboribus excolto, 562. Scriptura ostendit mores nostros petitis similitudinibus ab animalibus, 542. Scriptura sacra contrarietatis caret, 17. Scriptura sacra quomodo legenda, 1. Scriptura sancta sæpe repetitionibus utitur quæ tamen non sunt contrariæ præcedentibus, 49. Scriptura sæpe de uno quasi de duobus loquitur, 151. Scriptura sæpe quædam non narrat sed per alia significat, 176. Scriptura apostolicæ omnibus instar spiritualis convivii appositæ sunt, 574. Scriptura mos est, alia agere et alia sub his significare, 222. Scriptura mos est ut in repetitionibus addat quæ antecedentibus deesse videbantur, 75. Scriptura origo, 1. Scriptura sacra repetitiones quem usum habeant, 17.
Scortatio animæ, 274. Scortatio non est fructus puri cordis, 140. Scortatio quam horrendum crimen apud priscos fuerit, 90. Scortatio spiritualis, 405.
Scythæ a Magog, 110.
Sebachtenia Sebachata, 114.
Seditionum causa, 406.
Seductores non sunt perimendi, 183.
Seir mons, 121.

Seminis profluvium duplex, 535.
Seminum diversitas, 586.
Semiramis, 461.
Senarii numeri mysterium, 45.
Sensus quinque quomodo percipiant Christum, 246. Sensus sunt fores corporis nostri, 249. Sensus quomodo res percipiantur, 117.
Senum nomen quibus tribuatur in Scripturis, 490.
Sepeliri cum Christo quid sit, 592.
Sephore nomen significat visitationem vel pulchram, 220.
Septenarius est symbolum creationis mundi, 103. Septenarius finis est revolutionis temporum, 555. Septenarius numerus in Scriptura pro perfectione sumitur, 86. Septenarius numerus libertatis symbolum est, 90. Septenarius numerus representat præsens sæculum, 376. Septenarius numerus ubique in scriptura multitudinem denotat, 461. Septenarii numeri mysterium, 187.
Septimi diei festivitas, 46.
Seraphim, 235.
Serpens non fuit erecta statura creatus a Deo, 70. Serpens peccati pater nominatur in Scriptura, 226. Serpentis morsus est mors, 415. Serpentis vox quid sit, 521.
Servitus est ascititium malum, 281.
Servitus et libertas quare differentiam delictorum invehant, 561.
Servi cur septimo anno liberi dimittendi, 277. Servi in illis quæ contra religionem sunt domino obedire non debent, 281. Servorum allegoria, 235.
Sebum quid significari in sacrificiis, 551.
Siccitas allegorice, 145.
Sicera significat omnem ebrietatem, 540.
Sicli pretium et pondus, 514.
Siclus, 507.
Signum non semper est res nova et præter naturæ cursum, 107. Signa querere est contra Deum, 416. Signis impii, pili moventur doctrina, 225.
Simila quid sit, 534. Simila representant vitam, 550.
Similitudinibus et typis futura indicantur a Deo, 125.
Simi homines non habent rectos olfactus meatus, 567.
Simonis magi exemplum, 532.
Simplicia vetustiora compositis, 4.
Simulacrum, 559. Simulacra et idola quid differant, 275.
Sinus montis situs, 472.
Sirenes dicuntur pili propter facundiam et hymnos, 512.
Smaragdus, 501.
Sobne exemplum, 555.
Societas impiorum hominum vitanda est, 545.
Sol cur non sit in primo celo, 17. Sol cur post plantas et lucem creatus sit, 25. Sol diem non parit sed indicat, 15. Sol non est lucis origo, 25. Sol receptaculum lucis, 25. Solis et lune motus, 26. Solis usus, 26 et 27.
Sophora, 552.
Sors divina et fortuita, 424. De Sortibus, 494.
Species seu forma est præstantior materia, 4.
Speculatio rerum intelligibilium comparatur celo sereno, 516.
Speculativa vita pendet ex practica, 505.
Speculorum usus in sacris, 297.
Spelunca ecclesiæ, 158.
Spes in Christo nos hilares efficit, 589.
Spiraculum quid in sacris litteris, 50.
Spiritus Dei in omnibus permanent,

95. Spiritus Dei solum Spiritus sanctus nominatur, 10. Spiritus differentia, 295. Spiritus et spiraculum quid differant, 50. Spiritus nomine significatur intellectiva potentia, 37. Spiritus prerogativa in spirituali cultu valet, 415. Spiritus non peccat, 334. Spiritus sanctus homini indefinitus adest, 508. Spiritus sanctus quomodo in columbæ specie apparuerit, 133. Spiritus sancti opus est linguas mutare, 115. Spiritus vitæ quid sit, 51. Spiritus unus est nullamque palitur divisionem, 263. Spiritus unus et una ejus in omnibus virtus est, 397. Spiritum eundem habuerunt prophetæ et Apostoli, 265. Spiritu eodem sancti ante et post Christi adventum sunt sanctificati, 397.

Status imperatoris confugientes ad ipsas servant, 249. Status antiquitus insculpebantur mysteria, 520.

Stellæ matutinae nomen angelis tribuitur, 6. Stellæ non sunt causa fertilitatis, 139. Stellæ sunt in secundo celo, 17. Stellæ non esse in celo fixas, 100.

Sterilitas lugubris fuit antiquitas, 385.

Substantiæ incorporeæ et animæ nostræ ex nihilo creatæ, 4. Substantiæ incorporeæ nullam admittunt divisionem, 59.

Succoth tabernacula, 185.

Summum Hebræis quid dicatur, 19. Superhumeralis, 501.

Superliminaris allegoria, 254. Superstitiosis prædictionibus non est fides adhibenda etiamsi aliquando veræ sint, 363.

Synodorum usus, 167.

Sychimitas quomodo delere potuerint Simeon et Levi, 201.

Symeon et Levi quomodo potuerint delere Sychimitas, 201. Symeonis maledictio in benedictionem conversa est, 201. Symeonis tribus cur non sit benedicta a Mose, 475.

Syneon quid sit, 497.

Syri ab Aram orti sunt, 112.

T.

Tabernaculi dimensio, 299. Tabernaculi velum Christi carnem significat, 295.

Talonis lex a Christo est emendata, 446.

Temperantiæ commendatio, 289. Temperantiæ exemplum, 505.

Tempus creationis et redemptionis sanctum, 254. Tempus legis prophetarum et gratiæ, 360. Tempus non est numen, 104.

Tenebræ genitæ et non genitæ, 14. Tenebræ per se non subsistunt, 10. Tenebræ non esse substantiam, 15.

Tentatio Christi, 61. Tentationes fervent in deserto, 119. Tentationes Israelitarum, 405.

Terminus vitæ nostræ respicit animi nostri propositum, 289.

Terra in aquis subsistit, 19. Terra quomodo polluta dicatur, 339. Terræ nomine quicquid in corporibus crassius est intelligitur, 238.

Testamentum Dei a Christo apertum, 150. Testamentum Dei quomodo sit in homine, 150. Testamentum Novum Veteris fuit scopus, 5. Testamentum Vetus cur paulo obscurius, 5. Testamenti Veteris libros quidam

juniorum prophetarum comportavit, 114.

Testimonium quid, 279.

Tetamum quid sit, 468.

Thalamus, 492.

Thare primus status et idola fecisse dicitur, 114.

Tharsis, 535.

Thenach vicus, 502.

Theologia ranticum est, 461. Theologia difficilis aditu est, 271. Theologia, duplex, 515.

Thus signum est bonæ fragrantiae bonorum operum, 530.

Timor et promissio homines a malo avertunt, 65.

Titanes, 521.

Tobal, 126.

Transferendi verbum quomodo usurpetur, 93.

Tribulationes a Deo in bonum nostrum immittuntur, 121.

Trinitas, 48. Trinitatis nomine cur baptizemur, 22. Trinitatis sanctæ una est operatio, 51. Trinitatis tres personæ ostenduntur, 115. Trinitatis typus, 351.

Tristitia hominis peculiaris est, 75.

Tuba, 272. Tubarum mysterium, 394.

Tunica et pallium differunt, 165.

Turtur significat auditum, 325.

U

Uncini, 502.

Unctionis sacerdotalis mysterium, 504.

Uncti nominantur etiam hi qui unctionem externam non habent, 191.

Universitatis harmonia cujus nos admoneat, 2.

Usura omnem pellit humanitatem, 377.

Uxores ethnicae non despondeant pii patres suis liberis, 165. Uxoribus gravidis, lactentibus, sterilibus abstinebant sancti, 128.

V

Vasa omnia tabernaculi fuerunt typi futurorum, 29.

Vaticinium demonum non ad utilitatem spectant, 430.

Venena prosunt etiam, 24.

Venenatarum herbarum usus, 24.

Venus mascula damnatur a Deo, 539.

Ventus vel aer nominantur spiritus Dei, 10. Venti dicuntur spiritus Dei, 260.

Verba Dei nullum aeternum admittunt, 453. Verbi Dei natura, 457.

Versutiæ nunquam inter bona connumerantur, 550.

Vespera nomine quid intelligendum, 247.

Vestimenta naturalia et artificialia, 59.

Victima pro peccatis peccati nomen habet, 409. Victimæ quomodo Deus desideret, 81. Victimarum finis et usus, 325. Victimarum partes quid significant, 528.

Victoria nostra non est in mundo, 594.

Victus hominum ante diluvium, 75.

Viduas et pupillos Deus sua providentia tuetur, 284.

Vindictæ cura habenda, 432.

Vindicta Deo permittenda, 185.

Vinum nota illorum est qui crediderunt, 206.

Vir est finalis causa propter quam condita est mulier, 56. Viri mille curis obruti conspecta muliere exhilarantur, 57. Viri officium, 88. Viris major loquendi libertas competit quam mulieribus, 399.

Virga Aaronis, 408. Virga est regni indicium, 226. Virga sive baculus nominatur Christus, 225. Virgarum diversi usus, 255.

Virgo hæc non est casta cujus animus libidine ardet, 149.

Virtus ante peccatum et prænitentia acta inter se differt, 321. Virtus imperit et dominationis causa, 72. Virtus in simplicitate non in versutia consistit, 550. Virtus latior exurgit suppresso peccato, 105. Virtus non debet naturæ accepta referri, 414. Virtus potentissimum phyltrum ad amorem conciliandum, 180. Virtutis bonus odor est, 166. Virtutis etiam minimi successus non absque divina virtute inasuntur hominibus, 158. Virtutis fundamenta facienti Deus cetera adiungit, 150. Virtutis opera vitæ nobis procurant, 338. Virtutem quidam fugiunt non odio, sed pudore, 129. Virtutem qui in omnibus servat magnus habetur, 158. Virtutes omnes in uno eodemque homine cernere non est impossibile, 104. Virtutes sacrificii loco Deo offerendæ sunt, 240.

Visibilis aliquando pro mirabili seu spectabili ponitur, 8.

Visiones propheticae quales, 538.

Visitatio Dei terribilis et formidolosa est, 355.

Vitus prædicatur etiam de auditu, 278.

Vita et mors sunt res mediæ, 327.

Vita mali in mortem festinat, 155.

Vita nostra mari comparatur, 345.

Vita præsens palæstra est futuræ vitæ, 56. Vitæ exitus est victoria sanctorum, 594. Vitæ sedes in sanguine est, 505. Vitæ terminus certus non, est nobis constitutus, 289.

Vitia diversa in uno homine reperire impossibile est, 104.

Vitis an fuerit ante diluvium, 109.

Vitulo comparatur Christus, 291.

Vitalis designatur fortis, 327.

Vocatio Dei expectanda est, 501.

Vocatio gentium, 184. Vocatio gentium, 598. Vocationis gentium tempus et auctor, 201. Vocationi divinæ omnia postponenda, 229.

Volumina sanctorum sunt sacra anathemata, 269.

Voluptas hominem inescat et rationem obfuscat, 69. Voluptas omnis aqua seu humore et terra perditur, 322.

Votum Jephthæ, 505. Vota Deo facta conservanda, etiamsi hominis vitam concernant, 590. Vota non temere esse faciendæ, 506. Votorum ratio, 427.

Vulpes qui nominentur in Scriptura sacra, 507.

Vultus Dei ostentatio, 388.

X

Xanthicus mensis annuum inchoat apud Judæos, 576.

Z

Zabelon quid significet, 206.

Zebec urbs, 497.

Zizania, 24.

Zoar oppidulum, 157.

Zoroaster fuit Assur, 112.

II.

INDEX ANALYTICUS

AD PROCOPII COMMENTATIONES IN ISAIAM PROPHETAM.

Revocatur lector ad paginas Editionis Parisiensis numeris crassioribus in textu Latino expressas.

A

Aaronis virga, quæ juglandes reddidit, quid significet, 179. Aaronem Christus in Ægypto est allocutus, 163.

Abba Pater, in spiritu per Christum inclamare nobis datum est, 158.

Abel, quod Caino fratri suo crediderit, mortem sibi conciliavit, 668. Abel sanguis clamavit ad Deum, 657.

Abisac virgo, quæ Davidem forebat, ab eo non cognita, 117.

Abiud igne divino consumptus, 99.

Abominatio quid proprie, 49. Abominationibus terra repleta, 47.

Abraham cur patriam egredi jussus, 107. Abraham Deus vocavit ab extremis terræ, 453, 457, 460, 461. Abrahamus exultavit, ut videret diem incarnationis Christi, etc., 42. Abraham Dei Verbum vidit in hominis speciem transformatum, 91. Abraham, cum Deum esset intuitus, terram se esse et pulverem dixit, et cur, 95. Abraham posteros idololatria summa laborasse, 437. Abraham cur plenus dierum esse dicatur, 22. Non omnes, qui semen sunt Abraham, sunt ejus filii, 18.

Abyssus, id est, vitiatorum multiplicitas, 509. Abyssum operantes apprehendit confusio, 362. Abyssus implebitur serpentibus, 207.

Acceptio personarum apud Deum nulla, 200.

Accusatus vincet, 28.

Achaz rex impius, 108. Achazi conjux absque virili semine concepit, ut aiunt Judæi, 117.

Achor vallis erit in requiem armentorum populo Dei, 730, 739.

Achordanus, Assyriorum rex, tacita interfuit morte, 435.

Actionis studio nos perpetuo viæ cursu, non secus ac Moses, exerceri decet, 5.

Adamus de terra formatus, 505. Adam per Emmanuelem restauratus, 118. Adam (in) omnes morimur, et in Christo omnes vivificabimur, 150. Adami utriusque discrimen, 117. Adama terram illam virginem, ex qua effusus Adam, significat, 228. Adamus mystice, 616.

Adeps Christi corpus significans, 624, 625.

Adonis avi sui, suæque sororis filius, et ipse Adonis elegans fabula, 228. Adonis colebatur sacris, 258.

Adulatio simpliciores atollit, 71.

Adventus uterque Christi, 58.

Ægyptus profana et impura, 193. Ægyptus Deo vacua, ac demonum ibi vim suam exercentium abundans, 366. Ægyptus ad Christi pueri adventum maximis cumulata beneficiis, 363. Ægypti manufacta a facie Domini movebuntur, 262. Ægypti civitates quinque lingua Chanaanæ erunt loquentes, 270. Ægypti oracula, ad adventum Christi, tacerunt ac defecerunt, 192-193. Ægyptum captivam rex Assyriorum agel, 274. Ægyptii tanquam mulieres, erunt in timore, 270. Ægyptii ab elementis quatuor obsessi, 90. Ægyptii aquam bibent juxta mare, 268. Ægyptii regni, imperante Augusto Cesare, cepit abrogatio, 266. Ægyptii excitabuntur in Ægyptos, 262.

Ægyptiacum regnum a Romanis eversum, 193. Ægyptiorum falsitas et mendacium, 240. Ægyptiorum spiritus turbabitur in ipsis, 262-263. Ægyptios percussit Dominus plaga magna, et sanabit eos, 270, 271. Ægyptiorum (in) perniciem cuncta movebuntur, quæ Deus creavit, 7.

Ægyptiorum ad Deum conversio prædicta, 261. Ægyptios omnes ad se pertraxit Christus, 271. Ægyptiorum dii qui et quales olim fuerint, 125, 366, 367. Ægyptii cur gens excelsa dicantur, 259. Ægyptii idololatriæ fuerunt addictissimi, unde gens conculcata dicit, *ibid.* Ægyptii servant Assyris, 270, 272. Ægyptum cur insulam vocavit propheta, 273.

Æquitalem videt oculus Domini, 23.

Aer in profundissimas tenebras in Ægypto conversus, 212. Aer luce destitutus, 85.

Æthiopum negotiatio laborabit, 311, 319, 321. Æthiopum juvenes, et senes nudos rex Assyriorum agel, 274.

Afflictio humilitatem parit, 70. Afflictio iniquorum de longe veniet, 165, 161.

Aggeus quo tempore prophetavit, 372.

Agallim civitas, 227.

Agar aperuit oculos, et protinus aquam vidit, 61.

Agnes nobiscum versatus peccata sustulit, 501. Agni allegorice expositi, 80.

Agonia quid sit, 116.

Agricolæ malos Dominus male perdet, 76.

Agricolatio Dei simus, 630.

Alæ navium, id est, vela, 258. Alarum terræ nomine apostoli designati, 306. Alas assumunt, qui Deum expectant, sicut aquilæ, current, et non laborabunt, 447, 448.

Alis (in) terræ portenta sunt audita, 501, 306, 512.

Allenigenæ ante Christi adventum in Judæa nulli fuere, 51. Allenigenæ moraliter qui dicantur, 48, 49.

Altitudo humiliabitur hominum, 52-54. Altitudo viro- rum cadet, 34-36. Altitudines Dei in ejus guttare, 80.

Amicitia ut conciliatur, 633.

Amictus gloriæ pro spiritu mororis, 698. Amictus glori- osus, 702.

Ammon interpretatur, populus nobiscum, 190.

Ammonites in Ecclesiam Domini ad decimam usque ge- nationem sunt ingressi, 258. Ammonites lex cavet

Domini Ecclesiam ingredi, 639.

Amorrhæorum iniquitates nondum impletæ, 12.

Amos propheta quo tempore vixit, 4.

Ananiam D. Petrus spiritu oris sui interfecit, 332.

Angeli magni consilii 149. Angeli peccata ulcisci, sed non remittere possunt, 181. Angeli celestes ad murorum recentis Jerusalem custodes constituti, 712. Angeli mit- tentur rogantes pacem, amare gentes, 395. Angeli Ecce- siam custodiunt, 404. Angeli congregabunt electos a summo celo, usque ad ejus terminos, 207. Angeli etiam judicabuntur a iudicibus, 62. Angelorum voces Hierosoly- mis audita, quæ illinc discedendum monent, 15. Ange- lorum primaria, et naturalis vita quæ, 100. Angelorum Dei consilium verum, 307, 309. Angelos suos facit spiri- tus, et ministros suos flammam urentem, 98. Angelicis virtutibus, tanquam vallo, cingebatur Israel, 151. Angeli mali, tortores Dei, 207. Angeli mali in tani principes, 363, 364. Angeli mali per gigantes significati, 203. Ange- lorum malorum ministerio ad impios ulciscendos utitur Dominus, 336.

Anima una, pro mutuo consensu, 709-711. Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur, 146. Anima omnis hominis per- timescet, 199, 205. Animæ beneficium non leve, 35.

Anima semen celo demissum accipit, 29. Anima verbo Dei nutritur, 326. Anima divino timore cineta, principa- tus et potestates superare potest, 229. Animas mortuorum ab inferis evocare pythionici videntur, 140. Animæ vitam significant ea, quæ oculus non vidit, etc., 628. Animæ ornatus, 148. Animæ mortalium ante adventum Christi vim patiebantur Satane, 154.

Animalia quæ in Ægypto pro diis colebantur, 366, 367. Animalia quædam femine solius opera nascuntur et existunt, 117.

Animi sensus divino perficiuntur spiritu, 1. Animi mo- tus interni purgandi, 23.

Annus acceptabilis, 336, 700, 701, 706. Annus redem- ptionis adest, 719, 720, 721. Annus retributionis Sion, 410.

Antiochus Epiphanes, Asiæ rex, templum cum sacri- lege spoliasset, cum morte vitam commutavit, 156. Fuit genere Græcus, *ibid.* Antiochus, in-Julios peracerbus, cum Machabeos urgeret afflictio, 156.

Antiquius primo fine caret, 543

Apenna, urbs florentissima, 245.
 Aper ferox expopitur allegorice, 16.
 Apis est exiguum, et viribus carens animal, quod in hoste ulciscendo emori consuevit, 125. Apum allegoria, 123.
 Apostoli, Ecclesie magistri, 565. Apostoli, Ecclesie muri, 565. Apostoli, sperulatores et custodes appellati, 592. Apostoli, oculi Ecclesie perspicaces et acuti, 641.
 Apostoli, Ecclesie primitie, 710. Apostoli, salutis fontes, 196. Apostoli, angeli vocantur, 509. Apostoli, messores, 146. Apostoli, sapphiri vocati, et fontes aquarum, et fundamenta orbis terræ, 616. Apostoli, piscatoriam vitam agentes, mare fatigabant, 471. Apostoli peccatorum remittendorum acceperunt a Christo potestatem, 678. Apostoli peritia navigandi mare superarunt, 471. Apostoli nulla gestare calceamenta iussu, 193. Apostolorum doctrina in omnia regna propagata, 42, 710. Apostolos nobis duces rex justus largitus est, 583. Apostolos duodecim elegit Jesus, 456. Apostolos primum, deinde prophetas creavit Deus, 102.
 Apostolorum sudorum fructus, 341.
 Aqua elementorum omnium maxime vitam tuetur, 391. Aquam nomine quid in Scripturis significari solet, 129. Aquæ nomine intelligitur doctrina, 237. Aqua, id est, Evangelii promulgatio, 624. Aqua, id est, verbum Dei vita præditum, 391. Aqua aliena quæ dicitur, 290. Aqua, quæ fertur et perit, Judaicus significatur populus, 581. Aqua multa, gentes multe, 250, 251. Aquæ ductus Ecclesie doctores indicant, 460. Aqua robor Dominus exercitum auferet a Judæa, 60, 61. Aqua fidelis divini baptismatis, 401. Aqua saliens in vitam æternam, 196. Aqua de Salvatoris fontibus hauriendi, 61, 191. Aquæ Egyptiæ deficiunt, 268. Aquæ Egypti, tanquam fluvius, ascendunt, 267. Aquam angustam dabit Dominus impiis, 571. Aquæ baptismatis virtus, 61. Aqua in sanguinem in Egypto mutata, 212. Aqua in sanguinem mutata, baptismi typus, 193. Aquæ rationales, 476. Aquam in vinum in nuptiis commutavit Christus, 145. Aquarum congregatio dissecata, 267.
 Aquila magna pro Babylonis, 551. Aquilarum renovatur juvenus, 448.
 Aquilone (ab) venit fumus, 225.
 Arabes, nunc Saraceni, 215. Arabes interpretantur, vesperitini, 227.
 Aram, id est, Syria, 109.
 Araneorum telæ comparantur scribæ et Pharisei, 668. Aratores peregrini venient, 698, 703 et 704.
 Architectus sapiens allegorice, 64. Architecti scientiarum periti, 65.
 Arcturus, 206.
 Arena maris infinita numero, et ad agriculturam inutilis, 172.
 Areas, præfectus regis Damascenorum, 244.
 Argentum impurum tropologie, 31, 52. Argentum reprobum, 50.
 Ariel vicus, qui Areopolis dicitur, 225. Ariel civitas pro Jerusalem, 555, 556, 557. Ariel interpretatur, Dei leo, 228, 533. Ariel cubitorum duodecim, 533. Ariel conteretur, ut vas solet testaceum in minutas confringi particulas, 569.
 Arietes gentium imperatores significant maximos, 687.
 Arioli ventriquet, 265.
 Armatura Dei nobis induenda, 594. Armatura judicialis, 674.
 Arnon, Moabitum urbs munitissima, tropologie, 150.
 Asarach, Assyriorum Deus, 423.
 Ascensus quid sit, 226.
 Assedec, Egypti civitas, 270.
 Asinus cognovit præsepe domini sui, 10. Asinus significat gentes, 390. Asini et bovis differentia, 10, 11. Asino et bove junctis arare lege cautum erat, 10.
 Aspidæ volantes, 366, 367. Aspidæ pro diis, 367. Aspidum genimina de semine serpentum egredientur, 223. Aspidum foramina, id est, hæreticorum latibula, 184. Aspidum ova frangere qui dicantur, 667.
 Assumptionis verbum quid significat, 6.
 Assur cadet non gladio viri, etc., 576, sed gladio divino percussus, 578.
 Assyrius, expugnata Tyro, movit etiam in Egyptos, 565. Assyrii apum nomine significati, 120. Assyriorum principes quis dicitur, 167. Assyrii botris comparati, 260. Assyrii quando orbis imperio sunt potiti, 200. Assyrii quibus dominati sunt nationibus, et quotannis flourerunt, 120; quod ipsi templum Dei diriperant, a Medis deleti sunt, ibid. Assyrii Dei flagello percussi, 175. Assyriorum imperium eversum, 578. Assyrius Deus de terra sua ac de montibus suis perdet, 221. Assyriorum reges orbem vastarunt universum, 420. Assyriorum centum octoginta quinque millia Domini interfecit angelus, 423, 453.

Astra ad quid creata, 515. Astra tanquam folia de vite, ac de ficu, omnia cadent, 48.
 Astrologia a Chaldeis inventa, 48.
 Atheorum civitates eversæ, 517. Atheorum animæ vastatæ, 538.
 Audacia quid, 83. Audacia et timiditas inter se contraria, 163.
 Audiendi verbum ad mentem refertur magis, 20.
 Auditio multa portentosas calamitatem significat narrationes, 280.
 Auditores prudentes, qui, 63.
 Auditus et visus differentia, 5. Auditus audientes, et non intelligentes, 98, 102.
 Auguratio a Cretensibus inventa, 48.
 Auribus percipere quid sit, 20, 479. Aurum obrium quod, et quale, 211.
 Auster, spiritus est vehemens, 192.
 Autumnus quid signet, 256. Autumnus fructus fugaces, quid mystice, 15.
 Avis nomine quid significet, 550, 551.
 Azotus, urbs Palestinæ maxima et munitissima, 274.
 Expugnata, 275.
 Azymorum septimus dies celebris, 31.

B

Babylon confusionem significat, 200. Et quid allegorice, ibidem, etc., 201. Babylonis filia virgo, 552. Et quænam ista sit, 551. Babylonis filia misera, 216. Babylonis nomine Hierosolymorum innuitur civitas, 599. Babylonem curavimus, et non est sanata, 15. Babylon a Cyro subacta, 1. Babylon cecidit, et ejus omnia simulacra, 276. Babylon, demonum et ferarum facta latibulum, 218. Babylon posita in luti barathrum in perditionem, 230. Babylon in solitudinem, sicuti Sodoma et Gomorra, redacta, 217. Babylon non habitabit in perpetuum tempus, 214, 215. Babylon intelligibilis quæ, 215.
 Babylonii idololatriam adauferunt, 645, 646. Babyloniorum imperium ad Medos delatum, 277.
 Balaam, tanquam ariolus, futura prævidit, 2. Balaam inutilis divinitio, 235, 236.
 Baladan, et Baladon, 432, 435.
 Balanus, 105.
 Balborum di-certa erit lingua, 410.
 Baptismi effectus, et virtus, 23.
 Baptismatis virtus peccata remittit, Christo quæ reddit conformes et in cæli regiam ingressum præbet, 61. Baptismatis ope nos, tanquam terræ mandati cum Christo sepelimur, 53, 54. Baptismatis vicem, mare, ignis columna, et nebula suppleverunt, 497.
 Baptizat Salvator in Spiritu sancto et igne, 98. Baptizari Spiritu et igne, quid, 23, 55.
 Barba, virilis naturæ, fortitudinisque symbolum, 120. Barbam radere, est luctus, et ignominie signum, 121.
 Basan quis locus, et quid significet, 56.
 Basiliscus serpens, solo necat aspectu, 668. Basiliscus quid anagogice, 674.
 Beatus quis vere, 241. Beatus, qui seminat super omnem aquam, ubi bos et asinus ambulat, 10, 386. Beatus, qui in Sion habet semen, ac domesticos in Jerusalem, 576, 577, 578. Beati, qui plorant, quoniam ridebunt, 588. Beatorum spectacula nunquam intuebuntur profani, 200.
 Beelphegori initiabantur Israelitæ, 325.
 Bel Græci Saturnus, cui liberos suos in sacrificium offerebant permulti, 528. Bel cecidit, 527, 528.
 Belial et Christi nulla societas, 83.
 Bellatores allegorice, 63.
 Bellum animarum, 479. Bella, et bellorum rumores sub consummationem mundi, 106. Bellis est impleta terra, 220.
 Beneficia multa quibus collata sunt, multum exigetur ab eis, 4.
 Bestiæ agri Deo benedicunt, 489.
 Biblus civitas : et Biblina litteræ quænam erant, 238.
 Blasphemias in Deum cum audiebant Hebræi, suas lace-rabant vestes, 418.
 Blemmyes qui, et quales inter Egyptios homines, 275.
 Boni definitio, 82. Bona beatorum, quæ oculus non vidit, nec in cor hominis ascenderunt, 29. Boni exultabunt cum gloria Domini, 512. Bonis Deus semper adest : a peccatoribus longe recedit, 208.
 Bos agnovit possessorem suum, 10. Bovis conculcatio a vepribus et spinis erit, 119. Bos et ursus simul pascuntur, 177. hujus loci explicatio, 183. Boum nomine quid significetur, 125. Bove, quia porus est, et in sacrificium offerebatur, Israel significatur, 390. Boves nullo metu pascunt in montibus, 124.
 Bosor interpretatur, caro, vel carneus, 721. Bosor, quid mystice, 20. In Bosor Deo sacrificium, 408.

Brachium Domini, quid sit, 119, 327. Brachium suum revelavit Dominus, 594, 598.
Buccina sonus ingens futurus, 254.
Buccinatores, 505.
Butyrum, cibus infantium primus, 125. Butyrum et mel comedit omnis qui relictus est in terra, 119, 121. Quid moraliter, 125.

C

Cæcitas ex Israelis parte contigit, 346. Cæci, cæcorum duces, 641. Cæcos Dominus ducet in via, quam non novērunt, 470, 476. Cæcorum oculi videbunt, 389, 360, 410.
Cæsaris nomen, imperatorum Romanorum commune, 364.
Cain primogenitus, sed maledictus: Abel autem honore affectus, 8.
Calphas propter sacerdotii, qua fugebatur, dignitatem, prophetavit, 2, 189, 484.
Calamitates, sunt futurorum bonorum semina, 154. Calamitatum differentia, 12, 13.
Caligo super gentes, 680, 685.
Calix salutaris, 585. Calix in manu Domini vini meri plenus musto, 584. Calix ruinae, calix furoris Dei, 582, 584. Calix in sacra Scriptura in bonam et in malam partem usurpari solet, 585.
Calvitium, ignominiae symbolum, et quid allegorice, 221.
Camelorum greges ad Christum venient, 680.
Canes impudentes animo, nescientes saturitatem, 656, 677.
Canities, gloria senis, 63.
Captivitas duo genera, 706.
Caput omne quid significat, 15. Caput omne in laborem et tristitiam, 11. Capitis et caudæ nomine quid significetur, 160.
Carbones ignis tropice quid, 556, 557. Carbones purgatorii quid mystice, 98.
Carbunculus mystice, 616.
Carmelus, mons Samariae, 588. Carmelus erit manifestus, 595, 597. Carmelus moraliter expositus, 169. Carmeli nomine Judaicus intelligitur populus, 389. Carmeli sterilia loca gentes Dei cognitione privatas significant, 424.
Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt, 509. Caro a febre corrumpitur, 509. Caro cadet universa, 758, 759. In carne qui metit, terram comedit, 229. Carnis opera a divina avertunt lege, 142. Omnis caro femur, 455. Carnem proximi sui unusquisque devorat, 45. Carnem suam crucifixerunt, qui sunt Iesu Christi, 705. Caro Christi, vere est cibus, etc., 61. Caro Salvatoris, miraculorum effectrix, 98. Et mundi peccatum sustulit, 98. Caro Christi sursum assumpta et elevata, 41.
Carthago, urbs Africae, Tyriorum colonia, 298. Carthaginis non amplius veniunt naves, 296. Carthaginis ululate naves, 295, quoniam perit munus vestra, 296, 298.
Castigat nos Deus, ad pietatem provocans, 156.
Cauda mystice pseudopropheta significat, 160.
Cauponantes verbum Dei, 83.
Caupones miscent vinum aquae, 30. Quid mystice, 51, 85. Caupones vinum diluentes, 82.
Cedar Arabiae civitas, 285, 472. Cedar, posterorum Esau sedes, qui diu adversus Jerusalem, et legem hostes se praeberunt, 472. Cedar gloria deficiet, 281. Cedar omnes oves Christo congregabuntur, 680, 686.
Cedrus omnis Libani proceræ et sublimis humiliabitur, 535. Cedrus in terra aqua carente, 456. Cedri pro superbis et elatis, 138. Cedri malas significant potestates, 53.
Chalane, locus turris Babel, 157, 163.
Chaldaei in siderum disciplina multum versati, 452.
Chaldaeos omnes Dei furor populus, 206. Chaldaeorum Deus auferet semen, 542.
Chales, reliquiarum Israel typus, 18.
Chanaan interpretatur, aestus, seu commotio, 211. Chanaan execratus est Noe, 210.
Charitas non cogitat malum, 25.
Chermel in saltum reputabitur, 539. Chermel pro Iudaeorum populo, 539. Chermel Ecclesiae frequentiam et sublimitatem demonstrat, 597.
Choreb mons, ubi in rubo Mosi Deus apparuit, 99.
Chorus quid sit, 104.
Christiani a Christo nuncupantur, 465, 470, 482, 651. Christiani corona redempti, 745.
Christus idem, quod unctus, 531. Christus, regem Hebraeorum commune nomen, 501. Christus, soli iustitiae, et lux vera, 441. Caput credentium, 484. Princeps pacis,

150. Lux gentium, 835. Expectatio gentium, 519. Apostolus et pontifex, 129. Solus rex justus inter mortales fuit, 380. Rex simul et pontifex, sanctus, innocens, et cælis celsior factus, 189. Lumen quod illuminat omnem hominem in hunc mundum venientem, 681. Primus et ultimus, vite initium et finis, 545. Panis virificus, 61, 401. Ipsameli sapientia, 83. Virtutum omnium dominus, 567. Saeculi novi primitiae, 150. Filius Dei, et rex gloriae, 55. Legis et prophetarum finis ultimus, 576. Flos campi, et lilium convallium, 710. Patris exuvia, et electa sagitta, tanquam in pharetra reconditis, 532. Dei virtus et Patris, 149. Resurrectio et vita, 151. Angelus magni consilii, 149. Omnium plorum hominum fundamentum, 504. Natura Dei Filius, 612. Omnium inspector, et arbiter, 616. Iustitia, salutare, et lampas in mundo, 710. Iustitiae fons, 553. Et alia ejus ante et post incarnationem nomina, 505, 551. Christus super omne quod nominatur constitutus, 151. Christus unus nomen a Patre, quod est super omne nomen, iudiciumque in omnes accepit, 721. Christus nobis factus a Deo sapientia, iustitia, sanctificatio et redemptio, 182. Christus, peccati profligator, petra factus, supra quam suam ipse construxit Ecclesiam, 41. Christus Matre editus pauperula, per omnia ambulavit humilis, 600. Christus non ex sanguine carnis, neque ex voluntate viri natus, 126. Christus secundum humanitatem unctus, 464. Christus cur ex semine David venire voluit, 152. Christus Deus et homo qui humanitatis ratione inungitur a Patre, 699. Christus in ruinam, et resurrectionem multorum venit, 124. In Christo omnis habitavit deitatis plenitudo, 98. Christus aliis sanctificatio, aliis offendiculum extitit, 135. Christus omnem animorum et corporum infirmitatem credentibus sanare poterat, 15. Christi generationem quis enarrabit, 596, 604. Christus ex David secundum carnem erat oriturus, 115. Christi corpus Spiritu sancto, terrenaque substantia constare, 265. Christi quietus, et sine strepitu adventus, 129. Christi adventu pax in universo terrarum orbe, 46. Christi mysterium longe ea, quae cernitur, creatura majus, 541. Christi os, tanquam gladius acutus, 551, 552. Christi oraculorum virtus, 626. Christum Samaritanum, edacem, vinosum, nothum, ac daemoniacum appellare Judei non erubuerunt, 67. Christus tyrannum mundanum iudicavit, 271. Christus, quatenus Deus, passio non obnoxio, 601, 605. Christi livore sanati sumus omnes, 596. Et sicut ovis, ad victimam ductus est, ibidem. Christus peccata nostra portavit, et pro nobis doluit, 596. Christus non sui, sed nostri causa subit mortem, 525. Christus passus non sui (quia peccatum non admisit), sed in nostridebiti persolutionem, 601. Christus ex infirmitate cruci est affixus: vivit autem ex virtute Dei, 151. Christus unus pro omnibus mortuus est, ut qui vivunt amplius sibi non vivant, 601. Christus crucis mortem nostrae salutis causa pertulit, quam nullus vel angelus, vel potestas, vel homo fuerat subfector, 721. Christus salutem operatus est ipso medio mundi, quia carnem de terra, non cælo demissam habuit, 515. Christus figuris omnibus finem imposuit, 22. Christi in terram descensus monti comparatus, 41. Christus duos condidit populos in recentem unum hominem, 615. Christi exitus, quid sit, 126. Christus descendit ad inferos, 114. Christus omnium dormientium primitiae factus est, 533. Christus solus morte superior evasit, 465. Christus etiam secundum carnem glorificatus, 627. Christus non seipsum clarificavit, ut pontifex fieret, 294. Christi nomen, et signum salutis nunquam defectorum, 651, 652. Christum in omnes gentes regnare contigit, 615. In Christum qui credit, in divinam ejus transformatur pulchritudinem, 607. Per Christum, est omnium conversio, et per eundem ad Patrem ad Deum via, 619. Christus formetur in nobis, 505. Qui est in Christo, nova est creatura, 471. Christi populus honestate et prudentia commendabilis, 82. Christum nomine quidem permulti, sed opere pauci proficiunt, 172.
Cibus vitam protrahens quis et qualis, 61. Cibi Egypti qui, 16. Cibi intelligibiles, 536.
Cimyras cum Myrrha filia rem habuit, ex qua Adonim suscepit, 288.
Circumcisio nihil est, 714. Circumcisionis minister fuit Christus propter veritatem Dei, 677.
Cisternæ rimosae, 290.
Citharæ sonus cessabit, 505.
Citium, oppidum insulae Cypri, 298.
Citienium (de) terra venit captivus, 295, 298.
Civitas Dei, id est, Ecclesia, 427. Civitas requisita, et non derelicta, 708, 711. Civitas adultera oblationi tradita, 296, 300, 301. Civitas obessa, 16. Civitas igne succensa, tropologica, 15, 16. Civitates fortes in cumulum positæ, 516, 517. Civitas adversus civitatem, 262. Civi-

tates desertæ, ac desolatæ in generationes instaurabuntur, 698, 705. Civitates ita desertæ fient, ut non habitentur, 98.

Clamor quid sit, 197. Clamoris nomen quot modis usurpatur, 75.

Claudus saltabit, sicut cervus, 410. Claudii multi prædas facient, 405.

Clavis domus David in homero ejus, 292. Claves regni habebant scribæ, 205. Clavis scientiæ, 157, 581.

Cleophas cor Deus aperuit, 99.

Cælum, Domini thronus, 92, 729, 741, 758. Cælum mundanæ fabricæ supremum existit, 115. Cælum Dominus manu sua formavit, 514, 515, 521, 543, 544, 565. Cælum, tanquam fumus firmatum est, 580. Cælum fixum, 466. Cælum ex aqua, non igne, constat, 466. Cælum animatum non esse, contra quorundam opinionem, 212. Cælum omnia splendore et altitudine asperat, 515. Cælum cur, et quando gaudere dicitur, 212. Cælum exultavit desuper, 508. Cæli janus aperte sunt, 504, 507. Cælum audit qui loquatur Deus, 6. Cælum claudi quando dicitur, 507. In cæli ornamentum Dominus inducet manum, 504, 507. Cælum commotum, 2. Cælum, sicut liber, plicabitur, 408. Cælum irascetur, 210. Cælum tenebris induetur, et quasi sacculus indumentum ejus, 570, 575. Cælum, id est, celestes virtutes, 504, 544. Cæli omnes tabescent virtutes, 408. Cælum transitorium, 508, 678. Cælum novum, 741, 744. Cælum quid moraliter, 8.

Cognitio ignorantem deturbat, 158.

Collis omnis excelsus humiliabitur, 54, 56, 455. Colles vastabit Dominus, 470, 476. Colles pro adversariis potestibus, 459. Colles audiunt iudicium Domini, 7. Colles exsiliunt, 624, 650. Collum nomine prophetæ, et sacerdotes intelliguntur, 175. Colles allegorice, 170, 505. Colles pro impietate, 8.

Colloquia humana dissipavit verbum Dei, 150.

Columbæ cum suis pullis quid indicant, 690. Columbarum natura, 226.

Concludendi verbum, pro obridere, et affligere, 546.

Conjectoria definitio, 65.

Consiliarii mirabiles, 65. Consiliarius mirabilis, Dei Verbum, 161. Consiliarium munus et officium, 56, 64.

Consilium antiquum verum, 516, 517. Consilium magnum, quod a sæculis latebat, 149. Consilium mortalium magni consilii destruet angelus, 150. Consilium malorum iniqua cogitabit, 280.

Consolandi verbum, pro spe, 579.

Consolatio ibi frequens, ubi est poenarum acerbitas, 586. Consolatio lacti comparata, 754.

Contritio a Domino veniet, 199, 205.

Contumeliæ soboles, est omne peccatum, 211.

Coriza quid sit, 651.

Cor in corpore principatum tenet, 456. Cor nostrum omni custodia servandum, 25, 111. Cor lapideum Dominus avellet, 615. Corda perscrutatur Deus, 25. Corde mundi Deum videbant, 91.

Corona pulchritudinis in manu Domini, 708, 711. Corona spei, Dominus Sabaoth, 518. Coronæ nomen significat eos, qui in Christo cum virtute et laude vixerunt, 711. Corona superbie, 551. Corona contumeliæ, 565.

Corruptio Dei utilitate non caret, 675.

Corruptibile hoc induere incorruptionem decet, 689. Corruptio manavit a peccato, 520.

Crapulatus cadet, et resurgere non poterit, 504.

Creatore nihil antiquius, 145.

Credendi verbum quid proprie, 107.

Credere nos oportet, ut intelligamus, 107, 110. Creditum pater est Deus, 26. Credit (qui non), jam iudicatus est, 54.

Crucis venerandæ erecto signo, restituta fuit libertas, 188. Crux divina signum Salvatoris, 188, 215. Crucis promulgatio, 585. Cruce Christus nostri causa glorificatus, 185. Crucem Christus universæ gentis nomine est amplexus, 189. Crucem (per) sumus adepti salutem, 652. Crucis partes quadrifariam distinctæ, quid significant, 188. Cruce (in) tantum nobis est glorandum, 188. Crucis signum manifestum et conspicuum, 254. Crucis signum permulti in palmis, aut brachiis inuri sibi curabant, 496. Crucis aspectum et nomen demones refugiunt, 58.

Cubiculorum nomine mansiones apud Deum significantur multe, 535. Cubicula mortuorum etiam designant sepulchra, 555.

Cucumerarium, 15.

Culices contra Ægyptios, 114.

Cupiditates ressectæ arescent, 288.

Currus Dei, hoc est, angel, 759.

Custodes sancti qui sint, 712.

Cyparissus ascendet pro stœba, 624, 631.

Cyrus, Medorum et Persarum rex, Dei christus, 201,

500, 516. Cyrus Babylonem expugnavit, 221, 489. Cyro reconditis in tenebris thesauros prodere Deus erat pollicitus, 280. Cyrus templum Dei restaurari iussit, ejusque sanctam suppellectilem restitui, 130. Cyrum (per) redemptionem particularis, per Christum autem universorum hominum, 535.

D

Dæmon apostata, 259. Dæmon Moabitarum, 255. Et ejus imbecillitas, 256. Demones, lacus contriti, qui aquam continere non possunt, 440. Demones astuti et capti difficiles, 218. Demones olivæni et caliginosi, 218. Demones quidam in terræ visceribus jacent: et circa sepulchra versantur, 140. Demones desertis incalidisque gaudent locis, 215. Dæmonum lex de colendis idolis, Græcè νόμος appellata, 265. Dæmonum vaticinatio nihil prævisere nec prædicere potest, 545. Demones sibi futurorum notitiam arrogant, 535. Demones in futuris prædicandis per mortuos, evocatorum animorum personam induunt, 557. Demones ante Christi adventum futura se mentisque cogitationes intelligere fingebant, 509. Demones in nostram graassantur naturam, 535. Demones, qui gentes in fraudem deduxerunt, qualia passuri, 525. Demones in simulacris latebant, 264. Demones hominum infestant corpora, 184. Demones hominum animas quondam driplebant, 705. Demones in homines tyrannidem exercebant, 270. Demones vivum in se Dei verbum non admittant, 140. Demones quomodo morbos sanare, si futura prædicere queunt, 139, 140. Demones non prius dimittunt, quam virtutibus sublati, in consilii errorem compulerint, 16. Demones, principes Taneos, 564. Dæmonum virtus ab impotentia non differt, 556. Dæmonum vires frangebat Christus, 182. Demones perierunt, 560. Demones mittuntur in abyssum, 207. Dæmoniorum onus quam grave est animabus, 538. Dæmonia in Babylonia saltabant, 214. Dæmonia lascivunt in nobis, et tanquam choreas ducunt, 218.

Dago, externorum populorum simulacrum, quod Ascaloni et Gaza colebatur, 538. Dago contritus est, 537. Damarum historia naturalis et allegoria, 215.

Damascus, Syrorum metropolis, 127. Damascus cum regibus suis et subditis Assyriorum potestatem venit, 109. Damascus dissoluta et in fugam conversa, 244. Damascus tollitur a civitatibus et erit in ruinam, etc., 245, 245. Damasco (in) non amplius erit regnum, 244.

Damnati suam ipsorum vicem lugebunt, 511. Damnatorem non moritur vermis, 400.

Daniel senioribus Babyloniis jus dixit, 65. Daniel, præterque tres, captivi quidem corpore, non autem animo, 705. Daniel somniis futura prædixit, 2. Daniel in agrestium animalium formis imperiorum vices vidit, 2. Danielelem cum sociis in regis aula eunuchum fuisse, 454. Danielelem (per) significantur prudentes et perspicaces, 505.

David mansuetissimus, 295. David choros ad hymnorum modulationem, psalmosque et cultum Dei præstantiorem instituit, 50. David, Christi typus, 252.

Deebon ara oracula reddens ruit, 225, 225.

Desertum Dominus in paludes faciet, 602. Deserta ædificabuntur sempiterna, 76, 698. Et excitabuntur priora, ibid. Deserta relictorum agni depascentur, 77. Deserta nomine quid in Scriptura significetur, 611, 620.

Deus est spiritus, 519. Finis optatus, lætitia plenus, 70. Universorum dux, 59. Omnium natura Dominus, 158. Virtutum Dominus, 755. Nostræ salutis peritus artifex, 156. Ignis consumens, 98, 170. Sacer et magnus gladius in draconem sinuosus, 552. Deus principio et fine caret, 501. Deus tantus est, ut omnia compleat, nec ad ejus investigationem via aliqua longiore, aut navigatione sit opus, 406, 407. Deus fortis, Hebræo monosyllabo dicitur, El, 172. Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, cur ita dicitur, 45, 44. Deus quodam pacto general, 604. Deus de Deo, 505, 604. Deus ex Virgine natus, 115, 116. Deus in Judæa natus, 40. Deus se ad carnis participationem demisit, 45. Dei natura mutationem non patitur, 601. Deus semper idem, ejusque sententia, vel natura nunquam immutatur, 528. Dei vires cum nullis comparandæ, 752. Dei natura nihil sublimius, 631. Deus loco non concluditur, sed in dignis sursum requiescit virtutibus, 729. Deus cum ulciscitur scelera, non ponit humanitatem, 256. Deus non esurit, nec laborat, neque ipsius sapientiæ erit investigatio, 447, 448. Deum, cur divina Scriptura iratum, dolentem et penitentem dicat, 4. Deus perturbationum expertus, 55. Deus super Cherubim sedet, 420. Deus cur dicitur sedere, 92. Deus elucebit in consilio, 75. Deus in cœta deorum judicabit, 45. Deus quibus hominibus, et quomodo olim visus, 91. Deum vidit nemo, et vivet, 732. Deo præsentia sunt

omnia, 501. Deus non in abscondito locutus, neque in loco tenebroso, 522. Deus verbis olim predicabat, nunc vero reipsa efficit, 538. Deus si suam a nobis revocaret providentiam, nos interire necessum esset, 563. Deo (s) qui se elongant, peribunt, 12. Deus deserit eos, a quibus deservit, est, 15.

Dii de terra ascendentes, qui sint, 140. Dii confutiles, 478.

Dextera Domini, quid, 152. Dextera Dei, unigenitus ejus Filius, 505.

Dextri ad preparatum sibi a mundi constitutione regnum vocati, 308.

Diabolus, Dei furor, 585. Diabolus, turpitudinis tons, 85. Diabolus, superbis parvis, 211. Diabolus, nequitia et superbis parens, 211, 540. Diaboli plura nomina et quæ, 559. Diabolus, Babylonis princeps, 215. Qui adversus Deum colentes assidue bellum gerit, ibid. Diabolus superbia elatus, sociis secum assumptis, a Deo recessit, 55. Diabolus mortis appellatione significatus, 519. Diabolus se in lucis angelum transformavit, 83. Diabolus in habet patrem, qui agit acceleat, 26. Diaboli vires superatæ et exciæ, 701. Diabolus salutem non consecutus, 567. Diaboli (qui sub) tyrannide vitam vixerunt, in ferarum naturam transierunt, 640.

Diademata regni in manu Dei, 703, 711.

Dicere idem quod docere, 84. Dicere est aliquanto, quam facere simplicius, aliquanto etiam acerbius, 84.

Dies duplo major, quam naturalis patitur cursus, factus, 450, 451, 452. Diei nomine Christi significatur incarnatio, 558. Dies Domini venit insanabilis, 199, 208, 229. Dies ligni vite, 741. Dies retributionis venit, 719, 721. Dies magnus quis dicatur, 24. Dies æterni, 735.

Dilectionis perfectæ caput, 25.

Diligere Dominum Deum tuum, et proximum tuum sicut teipsum: istud totum continet legem, 172.

Dioscuros navigantibus dare salutem arbitrabantur antiqui, 189.

Divi, seu divinatores, exstirpandi, 115.

Divinatio a Palæstina inventa, 48. Divinatio, per mortuorum evocationem, 357. Divinationes de corde dissipant Dominus, 507, 509.

Divinitas manet invisibilis, 91.

Divites in infernum descendant, 77. Divitum animæ camelis comparatæ, 686. Divitis et Lazari pauperis parabola, 311.

Divitiæ instabiles, 49. Divitiæ inique congestæ evomentur, 705. Divitiæ, injuriarum et contumeliæ hortatrices, 49. Divitiarum studium quam grave sit malum, 49.

Doctores sunt capitis instar, 221. Doctores mali causam mortis afferunt, 238.

Doctrinæ semen est disciplinarum fundamentum, 11.

Dognatum falsorum imago animo impressa est idololatris, 49, 58.

Dolor et metas menti perpetuo tenebras offundunt, 554. Dolor abibit, 410, 411. Dolor, qui secundum Deum est, 587.

Dominus est unus, 497. Dominus Deus, ipsa est Trinitas, 467. Dominus Sabaoth, cur ita dicatur, 95. Dominus Sabaoth, nomen Dei, 581. Dominus Sabaoth, unigenitus Dei Verbum, 91. Dominus erit in nomen et in signum perpetuum, neque deficiet, 634, 651.

Domus multe si fuerint, in desertum erunt, 77. Domus gladio viduata, 104. Domus ita deserta, ut in eis non sint homines, 98. Domus deserta peribunt, 505. Domus Jacob, quæ, 47. Domus Jacob in laqueo, 151, 152. Domus Domini supra firmam salutaremque petram fundata, 47. Domus Dei gentibus, non Judæis nota, 40. Domus Dei in vertice montium, 39, 40, 42. Domus Dei est in cælis, 45. Domus pro mundo, 567. Domus, pro universa invisibilis visibilisque mundi structura, 97.

Donum, quod supra mundi conditionem est, finem non habet, 151. Donum a Deo unusquisque habet proprium, 496.

Dormitio sanctorum, mors appellatur, 331.

Draco princeps omnium, quæ sunt in aquis, 538. Draco juxta papyrus, calamus, bulonium, suum posuit cubile, 268. Draco homines, tanquam hiems aspera, steriles efficit, 590. Draco Ægyptius, 268. Draconis nomine diabolus intelligitur, 539, 540. Draco agitur in hamo, 358.

Dynastes, id est, præpotens, 62.

E

Ebrietate ad omne malorum genus disjiciuntur homines, 307.

Ebriosis regnum Dei non possidebunt, 77.

Ebrius cadet et non poterit resurgere, 301, 307, 315.

Ebrii absque vino, 348.

Ecclesia Dei una, 191. Ecclesia Dei ubique terrarum, 158. Ecclesia ubique terrarum propagata, 545. Ecclesia orbe toto diffusa, 184. Ecclesiarum omnium una est ubique et catholica, 565. Ecclesia catholica ab extremis ad extrema pertingit, 590. Ecclesia, domus et civitas Dei viventis, 711, 738. Ecclesia, civitas nova, quæ super petram stat et immobilis permanet, 401. Ecclesia, domus et mons Dei, 40, 41, 75. Ecclesia, hortus Christi, 660. Ecclesia, spelunca, et stabulum firmum et stabile, 411. Ecclesia, specula et pacis visio, 518. Ecclesia Christi excitari cepit, cum Judæorum instituta observari desierunt, 564. Ecclesiam Christus sibi virginem castam acervit, non habentem maculam, vel rugam, 515, 712. Ecclesia idem fundamenta jecit, qui fundamentum est, 519. Ecclesia Christi supra petram fundata, 35, 56. Ecclesia Dei in evangelico verbo edificata, 198. Ecclesia vivis lapidibus constans, expugnari non potest, 516. Ecclesia (in) Deus posuit primum apostolos, deinde prophetas, 65. Ecclesiam muro cingit Christus, 695. Ecclesia muri inexpugnabilis, 717. Ecclesia mures est Christus, apostoli et ejusdem discipuli, 565. Ecclesia virorum numero exigua primam, infinita autem multitudine deinceps aucta, 595. Ecclesiam angeli custodiunt, 404. Ecclesia inconcussa firmitas clavorum nomine significatur, 611. Ecclesiam (adversus) laeteri portæ non prævalebunt, 437. Ecclesia dealbata, quæ antea nigra fuerat, 485. Ecclesia valde dives, 401. Ecclesia innumeris virtutum capitibus excelsa, 691. Ecclesia iudicii et justitiæ plena, 304. Ecclesia Christi libera, 745. Ecclesia (in) animarum magna differentia, 235, 256. Ecclesia in hac vita inter impios, tanquam in medio mari relinquitur, 512. Sed in futuro sæculo illustranda sunt, ibid. Ecclesia (in) bonorum et malorum pueri simul coeunt, 183. Ecclesia Dei aquis olim, et Deo omnique bono destituta, sed aliunde necne his irrigua, 406. Ecclesia ab apostolis de gentium conversione facta, 194. Ecclesia per apostolos excitata, 17. Ecclesia insularum voce designata, 306, 512. Ecclesia (in) salutem cum gloria percipimus, 555. Ecclesia terre luxuravit, 505. Ecclesia Judæorum adultera, 26.

Echinus allegorice, 218.

Echo quid sit, et ex quo et quomodo fiat, 217. Et quid moraliter, 218.

Edamus et bibamus: cras enim moriemur, 286, 290, 301.

Edom, quæ regio et quid mystice significet, 719, 720, 723. Edom interpretatur, fulvis, vel terrenus, 721.

El Hebraice, quid in Scriptura significat, 150, 372.

Elamitæ interpretantur contemptores, et invisibiles hostilesque significant potestates, 290.

Elatio animi quid et quam pessima, 14. Elatio omnis quiddam habet dæmonicum, 55.

Eleale et Ezeon clamavit, 225. Eleale transitus interpretatur, 241.

Electum genus, 492. Electus Domini Israel, 507. Electi pauci, 456.

Eliacin, regis Ezechie œconomus, 417.

Elias solitudinis delectatus, hominum turbas solebat efugere, 5.

Eloquium Dei iræ plenum, 576. Eloquium Dei ignitum, 99.

Elymam oris sui spiritu divinus Paulus excæcavit, 552.

Emmanuel interpretatur, nobiscum Deus, 150. Emmanuel est Dei Verbum, quod carnem assumpsit, 117. Emmanuel, fons æquæ salientis in vitam æternam, 129. Emmanuel appellatio non est de futuro, 114. Emmanuel Judæis scandalum, gentibus stultitia, 155. Emmanuel ex sancta Virgine natus, 117. Emmanuel adhuc puer, quod in Adamo manserat, purum et incorruptum, est imitatus, 118. Emmanuel nomen ejus vocabis, non vocabatur, sicuti in Evangelis legitur, 113.

Ephraim, columba amens et vecors, 274, 275, 671. Ephraim nomine cur decem Israelis tribus appellentur, 109, 115.

Episcopi, non tanquam principes, aut imperatores, sed consilarii a Deo conceduntur populo, 56.

Epistolæ biblinæ super aquas, 252, 253. Quæ sint, 254.

Epulæ spirituales, 640.

Equos sibi multiplicare lege prohibuit, 49. Equorum usum omnes sanctitate illustres semper sunt aver-
sati, 49.

Eriici quid designent, 215. Eriici in Babyloniorum domibus habitabant, 214. Sunt mures spinis acutis horridi, 215.

Errantium cor instabile, ebriorumque more, cupiditibus agitur et vacillat, 615.

Errore (ab), quem dudum secutus sis, recedere perdifficile, 630.

Esau, Edom dictus, qui terram significat, quod terreno vite genere delectatus sit, 282. Esau primogenitus, sed odio habitus: Jacob autem a Deo dilectus, 9.

Esebon, Moabitica civitas, 236. Esebon camporum fertilitas, 239. Esebon, interpretatur, rationes, 241. Esebon lamentatur, 237.

Eunuchus ne dicat: Ecce ego sum lignum aridum, 636, 637, 638, 647.

Evangelium est verbum super terram abbreviatum, 172. Evangelium est Dei virtus, 450. Evangelium ut a lege veteri differat, 535, 760. Evangeliorum (in) oraculis nihil pravam, nihilque sinuosum, 519. Evangelii lucem avertentes tenebras mentis excipient, 142. Evangelium ante Salvatoris adventum annuntiatur in ignorantie tenebris ambulantibus, 145. Evangelii prædicationem conciliat aeternam, 553. Evangelium (qui) docent, de Evangelio vivant, 301. Evangelium in universo mundo prædicandum, 42.

Evangelizantium pedes speciosi, 590.

Exactores carpuntur, 70. Exactorum virgam dissipabit Dominus, 144-147.

Exceisi conterentur injuria, humiliabuntur, et gladio cadent, 176.

Excommunicationis exempla, 203.

Ezechias absque virili semine conceptus, ut aiunt Judæi, 117. Ezechias pietas insignis, 174. Ezechias fuit in Deum admiranda pietatis, 414. Induitur sacco, 419. Ezechias suis precibus Bapace fudit exercitum, 532. Ezechias oratio, cum egrotavit et morbo convulso, 429, 450. Ezechias vite Deus quinquem adjecit annos, 429. Ezechias trecenta auri talenta tributi imperavit Assyrius, 175.

Ezechiel Dei gloriam per enigmata vidit, 92.

F

Fals tropologica, 46.

Fames nomine quid significet, 141. Fames dura, quæ sit in Scriptura, 141-145. Fames audiendi verbi Dei, 61. Famem (propter) multitudinem facit mortuorum, 77. Fames invadet eos, qui copia rerum elati, in cæteros petulantius se gerunt, 391. Famem sequitur gladius, 584-586.

Felicitatis prædicatione superbiæ parit, 71.

Fenum pro peccatis, 476.

Ferrum provocabulum tropice, 640, 641.

Fermentum modicum totam adulterat massam, 53.

Fidelium nutriti reges et nutriti regina, 586.

Fides una, 191. Fides est intelligentiæ radix, 508.

Fides intelligentiam necessario præcedere debet, 107. Fidei compendium justos facit Christus, 353. Fidem et opera virtutum Deo offerre decet, 22. Fidei scutum, 594. Fidem bibere, 145.

Figmentum suum Deus non odit, 353.

Filiorum differentia, 11. Filiorum duplex generis, 157, 136. Filiorum appellatio in sacris Scripturis, quid, 8. Filius glorificat Patrem, 497. Filii per adoptionem, 485. Filii alieni Dei mentis sui, 294. Filii hujus sæculi, filii lucis prudentiores, 167. Filii iniqui, semen nequam, 11. Filius hominis vultus in nubibus, 284. Filii Dei omnes dicuntur homines, ratione creati, 484. Filius Dei natura ex Deo Deus, 503, 534. Filius Dei Unigenitus solus peccati laqueos evitavit, 180. Filius Dei repletus est aquis, 460. Filii Dei divinitas invisibilis, 91. Filii Dei generationem quis enarrabit, 596, 604. Filium novit nullus, nisi Pater: nec Patrem, nisi Filius, 123.

Flos de radice ascendet, 176. Explicatur varie, 179.

Flumen Dei repletum est aquis, 582. Flumina Dominus in iniquos facit, 489. Flumina, pro tentationum insultibus, 484. Fluminis impetus lætificabunt civitatem Dei, 254. Flumina aquæ viventis, 193. Flumina elevaverunt vocem suam, 254. Et simul manu plaudent, 464.

Fluvii terræ omnes, tanquam regio habitata, 232. Et quid hoc designet, 234. Fluvius pacis, 405. Fluvius inclytus in Sion decurrens, 382. Fluvii pro legis doctrina, 476. Fluvii nomine philosophandi intelligitur ratio, 268. Fluvius Dominus desertos in comminatione sua ponet, 570, 572 et 573. Fluviorum etiam nomine apostoli, et evangelistæ signantur, 492. Fluviorum multorum nomine intelliguntur angeli, 404. Fluvii Æthiopiarum, qui sicut, 257.

Fons perennis, 660. Fons egrediens de domo David, potabit torrentem inimicorum, 631, 653. Fons aquæ salientis in vitam aeternam, 61. 196. Fontes apparuerunt aquarum, et revelata sunt orbis terræ fundamenta, 196. Fontes aperientur in medio camporum, 456. Fontes Israelis, 196. Fontes salutis, 196.

Forceps mystice, 99.

Fornax paupertatis, 541.

Fornicatio, id est, idololatria, 644. Fornicatio duplex, animi et corporis, 50.

Fortis quid a gigante distet, 62.

Fortitudinis duo extrema vitiosa, 83.

Fraudes, quæ divinatione constant, 425.

Fructus horreis sempiternis digni, 16. Fructus autem nales, pro vite suavitatibus, 16. Fructum spiritualium ubertatis, 650.

Fullonis ager quid mystice, 110, 111.

Fumus in ignem mutatus, 738. Fumus furoris Dei, 756, 758. Fumus moraliter, 111.

Fundamenta terræ tropice, 503. Fundamenta, id est, pii homines ut apostoli, propheta, etc., 304.

Funiculus scelerum, 91.

Furor Domini, tanquam vallis sulphure succensa, 576. Furor Domini sicut grando, 548. Furor Domini super omnes gentes, 408. Furor Domini iudicii tempore in impios venturus, 390. Furor ardens cum gloria, 576.

Futura quatenus perquirenda Christiana, 141.

G

Gales salutis, 504.

Galilea gentium, 597. Gallus erit manifesta, 395, 597.

Gaudium tympanorum cessabit, 305. Gaudium verum et solidum, est Christus, 653.

Gaza lingua Persica, idem est quod divitiæ, 455.

Gazareni qui dicantur, 556.

Gebon peribit, 225.

Gedeone duce hostium innumera multitudo superata, quid significet, 147, 148.

Genesareth lacus, in Evangelio mare vocatur, 144.

Gemitus abibit, 410, 411.

Gentes omnes, tanquam gutta de cado, et tanquam saliva, 646. Gens universa, et subiecta genti multitudo differant, 42, 43. Gentes a demonibus captivæ detinebantur, 699, 704. Gentibus visus est restitutus, 353. Gentis, populi nomen conjunctim frequenter usurpat, 11. Gentium singularum nomine continentur pauci, 43. Gentes olim cæcæ, nunc visum adeptæ sunt, 477. Gentes omnes tanquam gutta situla, 445. Gentes Israelitarum filii, 484. Gentes omnes in Christum operaturæ, 319. In gentes omnes Domini manus exercebat, 221. Gentes permittit Deus in viis suis ambulare, 619. Inter gentes judicabit Dominus, 45. Gentium multarum vox in montibus quid ostendit, 203. Gentium omnium vocationem unigenitus Dei est operatus, 633. Gentes Deus ad spirituales invitat epulas, 640. Gentes ambulabant in lumine Christi, 680, 684. Gentes, quæ non servient Christo, peribunt, 680. Gentium timor cessavit, 395, 596.

Geon, Ægypti fluvius, id est, Nilus, 269.

Gepha, regio barbara, quæ camelorum commendatur fecunditate, 686.

Germen beatorum hominum florens, fructus egredit aberes, 585.

Gibbor Hebraice quid, 150.

Gigæi angeli visi sunt armati, 675.

Gigantes cæli conciduntur fundamentis, 208. Gigantis nomen in bonam partem usurpatum: et quid istud significet nomen, 62. Gigantes omnes sunt excitati, 230. Gigantes veniunt, ut impleant iram Dei, 199. Gigantem qui reperit, accipiet spolia, 562. Gigantes tropice quid, 305, 307.

Gladius Domini in cælo est inebriatus, 408. Gladius Domini sanguine est impletus, 408. Gladius, id est, Dei verbum, cujus ope demonum fraudes propellimus, 552, 594. Gladius orationis, 46. Gladii in aratra contudentur, 59, 46. Gladius adversus diaboli tyrannidem exsultis, 552. Gladium sanctum, magnum et validum super serpentem draconem fugientem inducet Dominus, 554, 557, 558. Gladius quid mystice, 181.

Gloriæ et honoris differentia, 168, 196. Gloria Dei universus orbis repletus, 94. Gloria Domini erit in insulis maris, 304. Gloria Domini videbitur, 455. Gloria, id est, Christus, 754. Gloriam meam alteri non dabo, 538, 541. Gloria hominis, tanquam flos feni, 455. Gloria peccatorum descendit in infernum, 230.

Gloriosus conturbabit eum fortitudine Dominus, 176. Gomorrhæ nomen quid significat, 17, 217. Gomorrhæ populus quid indicat, 20. Gomorrhæ sarmegium fecit vinea Dei, 15. De Gomorrhæ nihil omnino superest, 17. Gramen, genus herbæ maxime secundum, 161, et quid moraliter, 162, etc., 162.

Grandine Dei intelligitur ira, 390. Grandinis copia in Ægypto calamitosa, 195.

Gratia per Christum data, 626. Gratia superabundavit ubi abundavit delictum, 28. Gratia salvi sumus, 516.

Grege omnis Domini dispersus, 10.

II

Heretici oppugnant Ecclesiam, diabolo, tanquam duci milites, obtemperantes, 427. Heretici sophistarum rationum fastu veritatem oppugnare, vel persecutionem movere conantur, 252. Heretici aspidibus comparati, 184. Hereticos silentio oportet vincere, et non cum eis de rebus vanis decertare, 427. Hereticus, post adhortationem alteram, devitandus, 427.

Hermogenes a divino Paulo Satana traditus, et cur, 205.

Herodiani qui fuerint, 181.

Hierosolyma ad Sionis sita radices, 286. Hierosolyma per Assyrios expugnata, 285.

Homo primus de terra terrenus, secundus de coelo celestis, 509. Homo pretiosior lapide ex Suphir, 210. Homo omnium ratione praediorum, post angelos, praestantissimus, Deique imagine honoratus, 50. In hominis fabrica nihil est, quod quisquam reprehendat, 515. Homines Dei veluti quaedam sunt geminae, 562. Homo in plaga existens, et sciens ferre infirmitatem, 546. Homo comedens brachii sui carnes, non saturabitur, 159. Homines ferrei in aurum et argentum conversi, 694. Homines elongabit Dominus, et multiplicabuntur, qui relictii sunt in terra, 98. Omnis homo a cognitione est inlatus, 671. Homo, qui puer Dei dicitur, 576. Homo Juda, germen dilectum, 75. Hominis vita septuaginta annorum spatium concludit, 29, 500.

Honesti definitio, 83. Honesti naturae non adhaerescit, qui in Dominum non credit, 83.

Honor pro requie, 183.

Hortus Christi floribus abundat, 631.

Hosanna in excelsis, puerorum inlatio, 138.

Hostia, quae umbram futurorum bonorum habebat, 22. Hostia, quae tollit peccata mundi, 22. Hostiam viventem unumquemque seipsum offerre decet, 22.

Humeri nomine significantur vires, 199.

Humiles Deus gratia cumulatos in altum evehit, superbiusque resistit, 649. Humiles populi salvabuntur, 235. Humiles exaltabuntur 534. Humiles, pro beatis rerum arcanarum interpretibus, 585.

Hymnorum modulationem David instituit, 50.

I

Idola ex materia pretiosa constabant, 55. Idola coli coepere, lege Dei despecta, 7. Idola deargentata ac deaurata comminuerunt, 571. Ab idolis nihil adjumenti sentiebant, qui ea fabricabant, 59. Idolorum cultu sublati, bonorum spem annuntiarum decuit, 251. Idolorum arguitur imbecillitas, 528. In idolis abscondebantur demonia, 166. Idola Egyptiorum animalibus consecrata, 528. Idola Egypti ad Salvatoris adventum commota, et in abyssum delurbata, 166.

Idololatria cur fornicatio dicatur, 556. Idololatria falsorum dogmatum, 49, 58.

Idolothitis qui vescuntur, demoniorum participes sunt, 166.

Idumea erit in desertum, 283. In Idumaea mactatio multa, 408. Idumeorum gens ad Arabiam petram maxima, ab Esau deducta, qui Edom dicitur, 282. Idumaei semper Israelitis inimici, etsi uterque populus a duobus fratribus originem duxerit, 282. Idumeorum sapientia perit, 283.

Ignis duplex virtus, 169. Ignis urens accenditur, 167.

Ignis ardens cunctis diebus, 736. Ignis progreditur in montes ratione praeditos, 170. Ignis sanctificat, 170. Ignis opus cuiusque probabit, 98. Ignis vindictae sempiternae, 577. Ignis murus, 153, 288. Sine igne divino neminem purgari posse, 96. Ignem Dominus pluit in Sodomam, 556. Ignis appellatione sanctus significatur Spiritus, 629.

Igni cur Deus Scriptura comparat, 98. Ignem in se accenderunt Judaei, 577. Ignis per allegoriam fusa explicatus, 98, 99. Ignis purgatorius, 99. Ignis inferni non extinguetur, 400, 576, 736, 759. Ignis mystice, 38.

Illuores nulla veritate, sed virtutis opinione decuntur: et Rabbi cognomentum sibi comparant, 66.

Imagines sanctorum martyrum in navium proris olim depictae, 189.

Imperium Christi sempiternum, 152.

Impietas, quae latebat, produceretur, et redargueretur, 504, 515.

Impius praevalet adversus justum, 612. Impius cum in maiorem multitudinem venit, contemnit, 288. Impius iustitiam non discit in terra, nec veritatem faciet, 526.

Impius auferetur, ut non videat gloriam Domini, 526.

Impius super Libani cedros exaltatus, 178. Impius, pro diabolo, quod ipse sit impietatis auctor et princeps, 560.

Impium Christus interdicti spiritus laborum suorum, 552.

Impii quibus rebus terri solent, 512. Impii conteren-

tur, 53, 58. Impis non est gaudium, 649. Impios ulciscetur adversariae potestates, 207. Impiorum multitudo mari comparata, 192. Impiorum opulenta cessabit, 505, 515. Impiorum civitas in saeculum non aedificabitur, 516. Impiorum terra cadet, 529, 531, 535. Impiorum via recta facta est, 475.

Improbiorum non potest non infelix exitus esse, 67. Improbos magis respicere quam interire, Deus maluit, 290.

Incantatio ab Aegyptiis inventa, 48.

Incarnationis divina negotium, 117.

Incensi nomine quid significatur, 25, 24.

Inclamare in Scripturis quid sit, 197.

Incredulitas, fornicationis animi et corporis causa, 50.

Incredulorum semen in perditionem factum, 595.

Increpandi verbum quo sensu sumptum, 250.

Infernus subitas exacerbatus est, 220. Infernus dilatavit animam suam, et aperuit os suum ne cesset, 77. Infernum depredatus est Christus, 152.

Iniquitas, tanquam ignis, succenditur, 159, 161.

Iniquus ex utero, 541. Iniquus deficiet, 554, 560. Iniqui ex aliorum abigendi consortio, 55. Iniqui comburentur, neque erit qui extinguat, 55, 58. Iniquorum Deus perdet injuriam, 210.

Injuria propulsanda, 26. Injuriam qui facere dicantur, 211.

Injustitia genus duplex, unum animi, alterum corporis, 26.

Inopia non est timentibus Dominum, 676.

Insulae expectabant Christum, 580, 680. Insulae per allegoriam, 506, 512. Insulae per Ecclesias, 415, 466. Insula etiam animam voluptatibus inundant significat, 472, 522.

Ira quid a furore differt, 89. Ira furoris Dei, sicut ignis devorat, 576. Ira quasi fluvius violentus venit a Domino, 675. Iram suam de sancto Dominus inducit super habitatores terrae, 554, 556, 557. Iram suam Deus in gentem iniquam mittit, 165.

Iracundus vir, minime pulcher, 663.

Irascor. Non irascetur in finem Deus, neque in saeculum iracundiam servabit, 194.

Isaac Deum vidit, 91.

Isaia propheta, Amos filius, 417. Isaia carbone divino purgatus, 100. Isaia apostolorum gratiam excepit, 102.

Isaia cur trito et crasso utebatur pallio, 275. Isaia labra expiata carbone, 616. Isaia os Deus implevit prophetiae spiritus gratia, cum purgatione opus non haberet, 98.

Isaia ut vidit Dominum, 91.

Israel, id est, divinitatis contemplator, 659. Israel primogenitus Dei, non autem unigenitus vocatus est, 9. Israel, hereditatis Domini funiculus, 8. Israel, Dei populus, solusque benedictus, 272. Israel seipsum vendidit, 541. Israel fuit fidei in Christum primitia, 272, 275. Israel sanctus in medio exaltatur Ecclesiae, 198. Israel omnis domus delectatur contentionibus, 100. Israel gloria et pinguis deficient, 246, 248. Israel avulsus adventu Christi, et insertae gentes, 124. Israelis fracta sperarum orbem impletum iri, 542. Ab Israel Dominus abscidit caput, et caudam, etc., 159, 160. Israel egressus de terra Egypti, tanquam dices, 191. Israel lux erit in ignem, 167.

Israel intelligibilis quis dicitur, 555, 551. Israelis reliquiae salvabuntur, 18, 171 et 172. Israel salvabitur omnis, cum gentium intraverit plenitudo, 562. Israelis filii quando colligentur, 125. Israel filii multos dies sedebunt sine rege, et sine sacrificio, etc., 18. Non omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitae, 18.

Israelitae gravius, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Israelitae, quam Judaei, peccaverunt, 153. Israelitae ad vituli confectionem animam adiciunt, 3. Israelitae in duas partes per Jeroboam divisi, 75. Israelitae a se Deum repulerunt, 9. Idola religiose coluerunt, ligno ut dicerent, Deus meus es tu, 10. Israelitae veros cibos, Egyptus nunquam comedit, 16. Israelitae verus coelesti pane nutritur, 16.

Jasir interpretatur, robur, seu vires, 240.

Jebus civitas, 353.

Jejunium ad quid institutum, et ut jejunandum, 24. Jejunium absque vitiorum abstinentia non prodest, 636. Jejunii veri clamor ad Deum usque penetrat, 657. Jejunio anima est humilianda, 656. Jejunium verum corporis quidem labores in occulto subit, vultus autem hilaritatem in apertum depromit, 657.

Jericum muri sola Josue voce dejecti, atque prostrati, 57. Jeremias, urbs valida, murusque aeneus firmissimus a Deo vocatus, 507.

Jeroboam impius, ad quem decem tribus, relicto Davidis regno, defecerunt, 258. Jeroboam decem tribus Israelitarum deficere curavit, 75.

Jerusalem lateribus constructa, 157. Jerusalem, civitas dives, 405, 404. Jerusalem tripliciter intelligi convenit, 502. Jerusalem virgo, quae nullam habet idololatricam labem, 425, 424. Jerusalem sensibilis cum a Judeis est adempta, pia quoque urbis disciplina sublata est, 564. Jerusalem recens, quae, 712. Jerusalem recentis propugnacula, quae et qualia, 947. Jerusalem caelestis, civitas Dei viventis, 45, 256. Jerusalem, quae sursum est mater nostra, 45. Jerusalem terrenam repudiavit Dominus, 594. In Jerusalem olim in manu Domini connexionis vinculo servata, nunc relicta est, 67. Jerusalem, veluti superliminaria, 94. Propter Jerusalem non quiescat Dominus, 708. Jerusalem regnabit Dominus, 304, 508. De Jerusalem Domini verbum exhibit, 39, 40, 44. Jerusalem in fructuum habundantia ubertate, 701. Jerusalem Cyri, Dariique inaugurata mandato, 690. Jerusalem predicantur afflictiones, 557. Jerusalem fletu flevit, 571. Jerusalem Babylonis nominis nuncupata, 545. Jerusalem cum eversa fuit, mira erat integrorum virorum paucitas, 19.

Jesse, Davidis pater, 184.

Jesus Hebraice Salvatore significat, 524, 531. Jesus Nave reges quodque vi captos spelunca conclusit, 508. Jesus Nave, reliquiarum Israel typus, 18. Jesus Nave, veri Jesu typus, 704.

Jesus, Josedechi filius, sacerdotum princeps, 188.

Jesus Christus unus Dominus per quem omnia, et nos per ipsum, 468. Jesus nobis auctor salutis, 127, 715. Jesus, carbunculus, et adamas vocatus, 616.

Joach, filius Asaph, a commentariis, 415.

Joachaz captivus, 120.

Joannes Bapt. lucerna ardens et lucens, 441.

Job significat eos, qui animo manent infracto adversus omnia, 505.

Jonas ex ventre ceti remeavit incolomis, 115.

Jordanis retroactis cursum suspendit, 510, 572. Jordanis deserta florebant, et exultabant, 457.

Josephus somitis futura praedixit, 2. Josephus per spicas quo sibi, et fratribus essent eventura, praevидit, 2.

Jubal, musicorum organorum auctor, 77.

Judea iramentis subtilis concidit, 67. Judea corrumpit, 60. Judaeum Nabuchodonosor postremus expugnavit, 156. Judei unde sic vocati, 282. Judei, filii scelerati, et populus iniquitatis plenus, 17. Judei versantur in tenebris, 577. Judei stulti, 545, 546. Judei a Deo aversi ob fidei cecitatem, 104. Judei confusi sunt, cum gentes ab idolorum cultu ad pietatem transierant, 477. Judeis visus est ademptus, 555. Judaeorum mens veritatis non admittit lumen, 546. Judei crasso et pingui ingenio praediti, 29.

Judei magis, quam ipsa bruta, a ratione alieni, 10. Judei patrem sibi diabolum ascripserunt, 10. Judaeos nunc etiam occupat pertinacia, 155. Judei assimilantur Babylonii quia impij, 15. Judei abacti, quod divinis non paruerint monitis, 4. Judei corporalem generis splendorem, hoc est semen Abrahae jactabant, 12. Judei in veteri lege remanent, 155. Judei sterilibus comparantur arboribus, 105. Judaeorum impietatis, et calamitatis epilogus, 66, 67.

Judei cur Sodomitum et Gomorrhae nomine vocentur, 18. Judaeos non uno separatim morbo affici, sed omni confertim malorum genere, tanquam colluvie, opprimi, 14. Judei non facile credebant prophetis, 280. Judaeorum sacrificia avertatur Deus, 22. Judaeorum cordi, cum legitur Moses, obtenditur velamen, 546. Judaeorum deserta domus, 48. Judei ut furentibus militibus Jesum tradiderunt, sic sunt et ipsi Romanorum copis traditi, 68. Judei quod in Salvatore scelus impie committere ausi sint, jugi per Romanos interitu puniti sunt, 157. Judei non potuerunt gravius pecare, quam cum dixerunt: Tolle, tolle, crucifige eum: non habemus regem, nisi Caesarem, 13. Judaeos dispersos Dominus colligit a quatuor terrarum plagis, 188. Judaeorum reliquiae salvae factae sunt, 17.

Judas botrus inutilis abscissus, 255. Judas et Ephraim, post-Babylonicam servitatem, Hierosolymis simul habitabant, 188. Judas promissione Christi honoratus, 9. Judas pseudopropheta, 161.

Judices cauponibus non abimiles, 64, 65. Judicium munus et officium, 63. Judices supra thronos duodecim sessuri, 36.

Judicium nunc est hujus mundi, 701. Judicium Domine cum populo suo, 27. Judicium in veritate educte Deus, 465. Ad judicium veniet cum senioribus populi, 60. Judicium in deserto requiescet, 585. In judicio Domine exercituum exaltabitur, 77. Judicii nomine etiam legem significari, 465.

Jugum legis, 148.

Justificemur non ex operibus justitiae, quae fecimus nos, sed secundum misericordiam Dei, 494.

Justitia portae, 524. Justitia Dei in arcum, 182. Justitia Dei non desinit, 590. In justitia Deus sanctus glorificabitur, 77. Justitia in Sion civitate fidei requievit, 30. Justitia habitabit in Carmelo 585. Et obtinebit justitia requiem, 586. Justitia, non mornia, custodit aut iustitiam civitatem, 631, 632. Justitiae generationes vocabantur plantatio Domini in gloriam, 688, 705. Justitiam qui fecerit, letitia exultabit, 710. Justitiam disciplinam mystes, et initiator, Christus, 536. Justitiam esurientes et sitientes, beati, 511. Justitiam discite, qui habitatio terram, 536. Justitiam qui non didicerit, in interitum ibit, 536.

Justus ex fide vivit, 576. Justus prior est accusator sui, 45, 94. Justus palmae comparatus, 105. Os Justum meditabitur sapientiam, 196. Justum quemlibet oderant Judei, inutilemque vocabant, 632. Justorum cogitationes sunt etiam judicia, 69. Justorum via preparata, 332, 334. Super justos oculus Domini, 23.

Justi viri tollantur, neque quisquam est, qui consideret, 656. Justorum decem nomine civitas servari potest, 19. Justi quinque si inter Sodomitas fuissent, non perissent, 66, 75. Justi sepultura erit in pace, 656. Justi in nubes assumuntur ut in aere Domino occurrentes, ut cum eo perpetuo degant, 509.

Juvenis moribus, 64. Juvenis remp. administrare, non leve malum est, 65.

L

Labia impura cur habere dicebat Isaias, 95.

Labore quae nobis ipsi comparamus, ac diligimus magis, et in majori habemus pretio, 3.

Lac gentium quid sit, 695. Lac rationale, 624. Lac per metaphoram, 685.

Lacrymam omnem Dominus auferet ab omni facie, 516, 519.

Lacus ipsos, maria vocare Scriptura solet, 192.

Lactare, sterilis, quae non parit, etc., 600, 610 et 611, 620.

Lactabantur qui habitant in petra, 469, 472.

Laetitia recessit omnis terrae, 503. Laetitia sempiterna super sanctorum caput, 525. Laetitia ex omni domo tolleretur, 585. Laetitia iniquorum descendet in infernum, 220. Laetitia avium, 410. Laetitiam bibent in monte Sion, 516, 518.

Lanceae moraliter exposita, 46.

Laodicea, urbs florentissima, 245.

Lapis angularis, electus, et pretiosus in Sion, 135.

Lapis pretiosus in fundamenta Sion immissus, 549. Lapides de via projicendi, 647. Lapides, id est, orbis terrae fundamenta, 196. Lapides sancti voluntur super terram, 616. Lapides electi, 617.

Laqueus in cubilibus ubique, et in domibus simul, 470, 477. Laquei animorum vitandi, 478.

Later tabesceat, 504, 514.

Lateres ceciderunt, 153. quid allegorice, 157.

Lavacrum regenerationis nos purgat, 27. Lavacri salutis gratia, 46.

Lavacro sacrosancto quasi nix dealbamur, 28.

Laudatio fortem nunquam insolentem facit animum, 71.

Laus quid a gloria et honore distat, 168. Laudes quicquam acceptas Deo non decantabit, qui falsas de eodem cogitationes mente teatur, 195. Laus non est pulchra in ore peccatoris, 581.

Legati turbantur, 199, 208, 209.

Leo, animal natura crudivorum, 183. Leo et bos comedent paleas, 741. Leo, vitulus, atque taures simul pascentur: et puer parvus ducet eos, 177. Leo in tribulatione et angustia, 568, 567. Leo, sicut bos, vescetur paleis, 177. Expositio hujus loci, 182, 185, 184.

Leprosi extra castra pelli jubebantur, 92.

Leviticis tribus sola sacerdotioungebatur, 271.

Lex, est vinculum, quae justum e'licit nomen, sed ad penas servat constrictos, 519. Lex est justi et injusti regula, agenda imperans, prohibensque fugienda, 30. Lex non est ad fraudem, luci causa, excogitata, sed veritatis magistra: omnibus gratis est proposita, 141. Lex

per angelos in manu Moysi mediatoris ordinata, 116. Lex Dei, veritas, 182, 465. Lex Dei in ore iusti, 381. Lex Dei cur obsignata sigillo dicatur, 137. Leges Domini de ipsius carne manserunt, 44. Lege Dei despecta, creaturae serviebant potius gentes quam Creatori, etc., 7. Legis defectum adventu suo supplevit Christus, 25. Lex Moysica praesenti saeculo praemia concedebat, vitae promissionem, terraeque bona, et pacem nominatim significans, 701. Lex tanquam pedagogus, 477. Lex vetus, veritatis effigies, quam nova perfectior expulsi, 182. Lex vetus soli Israelitico populo angelorum voce promulgata : sed Christus est gentium expectatio, 519. Legis veteris et Evangelii discrimen, 508, 760. Lex ad peccatorum purificationem infirma, 353. Legis praecepta corporalia, 25. Legis umbra Evangelium significabat, 152. Legis compendium, 25. Lex recens, 44. Lex evangelica de celesti, imo etiam de terrestri Sione prodiiit, 44. Lex Christi omnibus populis pacem enuntiavit, 46.

Libanus, mons Phoeniciae, gentes significans, 559, 588. Libanus omni idololatriae genere refertissimus, 55. Libanus cum elatis concidit, 186, 188. Libanus erubuit, 595, 596, 599. Libanus in bonam, et in malam partem in Scripturis usurpatur, 55, 56. Libanus, Jerusalem solet nuncupare Scriptura, 177. Libani nomine omnium Iudaeorum significatur tribus, 424. Libanus, alienigenarum mons, lignis abundans ad domorum constructionem idoneis : et quid mystice, 691.

Liber novus magnus, 124, 125. Liber signatus, 358. Libido intemperantium effrenata gravi dolore pungit, 147.

Ligna campi saturabuntur, 158. Ligna, quae cariem non sentiunt, 155. Ligni vitae dies, 741. Ligna agri applaudunt ramis, 624, 650.

Linguae balbutientium discunt loqui pacem, 580, 582. Linguae ab effectis contrariis descriptio, 96. Lingua pacis diserta, 584. Linguae nomine sermones significantur impii, 192.

Linum operantes apprehendit confusio, 269. Linum fumigans Deus non exstinguit, 465, 464, 467.

Litterae biblicae quae, et quales, 328. Lobnam, Iudaeae civitas, 420, 421.

Locus aeternus quis dicatur, 400. Locustae captivum a ludentibus, 594.

Lorica iustitiae nobis induenda, 594.

Lot incorrupte iura dicens a Sodomis rejectus, Christi typum gessit, a Iudaeis rejecti, 19.

Lucifer, qui oriebatur mane, de caelo decidit, 220. Descendit ad inferos, et ad fundamenta terrae, ibid. Lucifer terram commovit, reges concussit, vastavit orbem universum, urbes expugnavit, etc., 220.

Luctus idoneus, laetitiae principium, 226. Luctus ad vesperam erit, 250, 251. Luctus appellatione quid indicatur, 755, 754.

Lugebunt omnes, qui laetabuntur corde, 505, 509, 511. Lugentibus per Christum alata consolatio, 702.

Lumborum clamor quid sit, 225. Lumborum nomine quid intelligitur, 224.

Lumen, res est omnium longe maxima, universique boni effectrix, 659. Lumen, Dei verbum, quod Ecclesiam illustrat, 285. Lumen intelligibile nunquam extinctum iri, 696. Lumen de lumine, 467, 604.

Luna lumen suum non datur, 199, 514. Luna erubescit, 514. Luna lux erit quasi lux solis, 572, 575. Luna tropice, 697.

Lupi rapaces, 26, 27. Lupi et agni pascentur simul, 177, 741.

Luti instar sumus, qui de terra fingimur, 515.

Lux est substantia tenebrarum dissipatrix, 85. Lux excitat non parit : imo cernendi vim ad actum provocat, 1. Lucis appellatione discipulos suos nuncupavit Christus, etc., 612. Lucis ac tenebrarum nomine quid ibi significetur, 512. Lucis ac tenebrarum nulla societas, 85.

Lysias, dux Antiochi Epiphaniae contra Iudaeos, 156.

M

Machabeorum libri citantur, 156.

Madam, regio barbara, camelorum fecunda, 686.

Madianitarum reges interfectione deleti, 175.

Maledictus, qui sedit in homine, 156.

Malum quid sit, 82, 85. Malum est ejus, quod rectum est, depravatio, 669. Mala qui in alium cogitat, ipse sibi damnum meditatur, 68. Mali neciunt intelligentiam, 636. Mala Dominus creat, 508. Malum non est in civitate, quod non fecerit Dominus, 529.

Manasses futurorum nozione per sortilegia adipiscet

frustra conatus : quia futura praedicere, tantum est Dei, 559.

Manicorum nomine quid intelligitur, 519.

Manna quid representabat, 660.

Mansuetudo Dei ineffabilis, 542.

Mansiones multae apud Deum Patrem, 185.

Manus Domini quid sit, 525, 545, 565. Manus Dei erecta, 164. Manum Dei excelsam nemo avertere potest, 22.

Manus omnis dissolvitur, 199.

Mare iustus vitae, 57. Mare Dominus comminatione sua desertum faciet, 570, 572 et 573. Maris appellatione significantur impii, 192. Maris aqua continebatur tropice, 506, 512. Mare pro insulis, et ipsarum incolis, 189. Mare Rubrum quid figurabat, 190. Mare in sicum conversum, 490. Mare Aegypti desolabit Dominus, 191.

Maria Virgo, Emmanuelis Mater, legi Deuteronomicae non obnoxia, 117. Maria Virgo sacrosancta nubi levi comparata, 264.

Mars in aprum mutatus, et cur, 258.

Martyres per ignem probati, 617.

Masculum omne in Domini conspectum venire iussu, 25.

Masculi nomine principes ac duces intelliguntur, 528.

Matrimonium amplexi vitam Deo simul et mundo tribuunt, 639, 640.

Medi argenti rationem non habent, neque auro indigent, 214. Medi, gens divitiis abundans, 215. Medi quid per transumptionem significant, et a quo nominati, et a quo oriundi, 216.

Mediocritatis definitio, 85.

Melechsedech, Christi typus, 42. Sacerdotium secundum ordinem Melechsedech, 25.

Melitenses a divo Paulo Christi fidem edocti, 189.

Mempheos principes errare facient Aegyptum, 263.

Mendacium, est hominibus naturalis quidam morbus, 96. Mendacium, luti instar, aureo tanquam in vase, apud externae sapientiae magistros, reconditur, 625.

Mens magna allegorice, 167. Mentem exercet rerum necessarium penuria, 5. Mentem sinceram Deus ad rerum spiritualium contemplationem provocat, 1. Mentis occulta perspicit Deus, 23.

Mensa intelligibilis, 640.

Mercenarii graviter accusantur, 242.

Messias quid mystice, 146.

Metit male, qui male seminavit, 194.

Metuentibus Deum, innosces ejus manus, 751.

Metum, qui est in peccatis, Christus nobis ademit, 612.

Michaeas quo tempore vixit, 4.

Miraculorum Christi brevis epilogus, 197, 198.

Misericordia Domini in pondera, 549.

Moab, idem est quod ex patre, 169. Moab resectum est cornu, et robur ejus concalcatum, 525. Moab injuriosus valde, arrogans, et fastuosus, 525. Moab contumeliosus demonem apostatam significat, 259. Moab, velut cithara, sonabit, 257, 241. Moab pro demone, qui in Deum scece efferebat apud Moabitas, 525. Moab filia erit, sicut avis avolantis pullos alatus, 228. Moab pennas impietatis non effugiet, 522. Moab semen quid, 228. Moab gloria in multis divitiis afficietur, 254, 228 et 229.

Moabitis demonibus suos immolabant liberos, 257.

Moabitis in Ecclesiam Domini in progeniem usque decimam, et in saeculum sunt non intraturi, 228, 238. Moabitarum praeceptiones humanae innixae rationibus, 224.

Moabitis cavet lex Domini ecclesiam ingredi, 639. Moabitarum demon, 255, 256. Moabitis nocte peribit, 225. Moabitis viri quid signant, 224. Moabitis lumbus, et cor ejus clamat in ea, 225, 226.

Moloch tabernaculum, 507.

Monachorum sancti coetus, 705. Monachorum exercitationes, 519.

Mons. — Montis definitio, 41. Mons Dei quid sit, 41.

Mons Domini est in caelis, 45. Mons sanctus, id est, Ecclesia, 184. Mons pro excelsio vitae genere, 269. Omnis mons aratus arabitur, 119. Quid significat, 125, 124. Mons campestris, quid sit, 201, 202 et 204. Mons Sion caelestis, 41. Mons in novissimis diebus erit manifestus, 59, 40.

Mons, pro malis potestatibus, 56. Omnis mons humiliabitur, 455. Montes vastabit Dominus, 470, 476. Montium verbo quid allegorice, 560. Montes pro spiritibus immundis, 459. Montes caelestes, 575. Montes complanabit Dominus, 507, 511. Adversus montes Dominus iudicio contendet, 27. Montes exsiliunt, 621. Montes ratione praediti, 170. Montes pro impietate, 8. Montes allegorice, 90, 750, 751.

Mores bonos corrumpunt colloquia prava, 26. Mores sceleratos cum est amplexa civitas, ad posteros, tanquam in legem, parentum flagitia transeunt, 48, 40. De moribus disputatio non est aperta, 25, 26.

Mors ab Adamo ad Mosem usque regnavit, 521. Mors per

Adamum in omne genus humanum grassatur, 330. Mors hominis ultima cessabit, 321. Mortis stimulus, peccatum, 330. Mortis imperium, revocatis in vitam omnibus, irritum faciet Christus, 333. Mors tempore resurrectionis absorbetur, 322.

Mortale hoc induere immortalitatem decet, 689.

Mortui Domini qui sint, 350. Mortui vitam non vident, neque medici eos suscitabunt, 326, 328. Mortuorum resurrectio probatur, 329, 350, 353. Mortuorum ossa in vitam revocabuntur, 333.

Moses lingua balbus, Ægyptiorum disciplinis instructus, quibus ingenio, prudentiaque longe superior evasit, 51, 95. Moses universa Ægyptiorum sapientia instructus, 268. Moses ex rerum contemplatione, ad hominum curam avocatur invitus, 5. Moses doctrina, tanquam imber super terram, et quasi stillis super germina ejus eloquia, 74. Moses mediator vocatus, 116. Moses populi exstitit consiliarius, 56. Moses, miraculorum patrorum, divina usus virga Israelitis in libertatem asseruit, 179. Moses in contemplatione et actione totam transegit vitam, 5. Moses, simulato gregis pascendi studio, totos quadraginta annos in Ægyptiorum disciplinis versatus, 5. Moses cur extra castra tentorium fixit, 107. Moses vultus cur gloriam consecutus, 193. Moesen Christus est allocutus, 265.

Mulier masculum enixa in lege septem dies erat immonda, 117. Muliebrem mundum Dominus humilibat, et auferet, 72. Mulieres septem virum unum apprehendunt, etc., 73.

Mundus unus, ac ejus opifex Deus unus, 501. Mundus universus per Christum Patri reconciliatus est, 150.

Murmurare invicem nolite, 105.

Murmuratores a serpentibus perierunt, 659.

Murorum appellatione doctores indicantur Ecclesie, 685. Murus testaceus, 259. Murus igneus, 15. Murus allegorice, 56, 57.

Mus pro deo habitus, 739.

Musca ex stercoribus natae hominibus molestæ, et odiosæ, 122. Musca canine in Ægyptiorum plagam, 114. Muscarum nomine quid intelligitur, 119. Muscas, id est, imbelles et infirmum exercitus hostilis genus, disperdet Dominus, 123. Muscarum allegoria, 120, 122. Muscis sibi libat Dominus, 119.

Mussitatores obedientiam discent, 361.

Myrtus ascendet pro conyza, 624, 631.

N

Nabalot arietes ad Christum venient, 680, 686.

Nabeoth, quæ civitas, 686, 687.

Nabuchodonosor visionibus futura prospexit, 2. Nabuchodonosor Danielis Deum magnum esse, signis adactus, confessus est, 568.

Nadab igne divino conflagravit, 99.

Nathanael, verus Israelita, in quo dolus non est, 27.

Natura inconstans et lubrica eget potentiori ad retinendum aliquid, 677.

Naves Tharsis, 689 et 690. In navium proris deorum imagines depingebantur, 189.

Nazaræ vinum et sicera interdcebatur, 85.

Nebrii urbs ubi sita, 226, et ejus vallis, 227.

Nechora interpretatur aromatum cella, 453.

Necyomania, 644.

Negotiatio Tyri, merces sancta Domino, 296, 297.

Negotiatorum semen, quasi messis comportata, Negotiatorum gentium, 296.

Nemrim aqua deserta, 225, 226.

Neomenia sempiterna annis digna, 21.

Neptalim possessionis descriptio, 144.

Nilus septem ostiis in mare sese exonerat, 191, 192. Nilus nullum preferebat animalis genus, quod pro deo non haberetur, 123.

Ninive, quasi aquarum pascua, aqua ejus, 119.

Nix quid sit, et ex quo, et quomodo fiat, et concreseat, 28.

Noam (per) fide intelliguntur probati, 303.

Nobiles in infernum descendunt, 77.

Nolo, verbum communiter usurpatum, 23.

Nomen Christi permulti in palmis, aut brachiis iniuri sibi curabant, 496. Nomina sanctorum hominum arripiebant ethnici, 496.

Novacula inebriata quid mystice, 121.

Novum nihil sub celo, 511.

Nova Dominus faciet, 489.

Nox venit, cum nemo operari poterat, 209. Nox meridiana, 251.

Nubes quomodo, et ex quo fit, et quid mystice, 74, 265. Nubes roris ante messem, 260. Nubes Christi corpus significans, 265. Et sacrosancam Virginem, 264. Nubes justitiam stillaverunt, 508. Nubes idololatriæ, 146. Nubes, id

est, sacrorum mysteriorum interpretes, 513. Nubes mystice quid, 264, 688.

Nuntii celeres, 252, 259.

O

Occulta in apertum Dominus educit, 168.

Oculi interni, 91. Oculorum nomine quid intelligitur, 168. Oculis lippientibus sol est inutilis, 68. Oculi Domini sublimis, 54. Oculi Domini in omnia regna terrarum, 389.

Olea Ecclesie denotat fructum, 460.

Olera infirmorum sunt cibus, 61.

Olfactus voluptate Deum delectari credere, est indignum, 23.

Oliva bona quid mystice, 247.

Onocentauri habitabant in Babylone, 214, et quod genus sit animalis, 215. Onocentauris demones obviabant, 440.

Onocrotali, asini agrestes, 215. Onocrotali tropice, 218.

Opera virtutum Deo offerre decet, 23.

Opiniones falsæ, sunt idola, 58.

Opprobrium hominum non timeandum, 580. Opprobrium populi sui Dominus auferet ab omni terra, 316, 320, 321.

Oracula divina assidua meditando diligentia nostris imprimuntur mentibus, 3. Oracula, ad Christi statim adventum tacuerunt, ac defecerunt, 192, 193.

Oratio sanctorum, sacer est gladius, 532.

Oreades nymphæ, 238.

Orgiorum festa etiam a Judeis solemniter celebrata, 238.

Orientis et Occidentis nomine hominum genus significatur universum, 676.

Orion lucem non dabit, 199. Et quid eo significetur, 206.

Orphanos (in) scribuntur symgraphæ, 164.

Oryx avis, cui comparantur Jerosolymitani, 585.

Os Domini quid significet, 29. Os Domini a mendacio est alienum, 29. Os de cordis abundantia loquitur, 581.

Ossa dicuntur animarum virtutes, 661. Ossa eorum Deus dissipabit, qui hominibus placebant, *ibid.* Ossa sicut herba, germinabant, 751-755.

Otium Deus odit, 21.

Ova allegorice, 168.

Ovis pabulum a verpibus et spinis erit, 119. Ovis (de) peccatorum comedere, quid sit, 668. Ovium nomine quid significatur, 121. Ovium natura et allegoria, 213. Ovium vellus quid, 125.

Ozias rex Samarie a Salmanasare captus, 109. Ozias initio plus, sed rerum successu elatus, sacrum ministerium usurpavit, et lepra statim est percussus, 92.

P

Pagi speluncæ usque in sæculum erunt, 585.

Palea allegorice, 185.

Palma quid in Scriptura denotet, 460.

Palmites vitis, discipuli sunt Christi, 255.

Panis, qui cor hominis confirmat, 241. Panis robur Dominus exercituum auferet a Judeo, 60, 61. Panis afflictionis, 371. Panem cœli dedit eis, 61. Panem de cœlo Israelitis largitus est Deus, 8. Panis de cœlo, qui mundo vitam largitur, 141, 471. Panis vivificus reconducendus, 61, 630. Panis vitæ Christus, 401.

Papaver excutitur virga, 535.

Pardus requiescet cum hircio, 177.

Parvuli mystici, 139.

Pascha calceatis pedibus edendum, 193.

Passiones hujus sæculi non sunt ad futuram gloriam condignæ, 28.

Pastophorium, 292.

Pastores nihil omnino a dormientibus differentes, 642. Pastores multi demoliti sunt vineam Dei, 19. Pastores fornicantes, 31. Pastores stulte egerunt, et Dominum non quesierunt, 19. Pastores mercenarios accusat gravior Christus, 242.

Patientia spem operatur, spes autem non confundit, 256. Paulus (D.) de tribu Benjamin ortus, 153. Paulus (D.) oris sui spiritu Elymam excæcavit, 532. Pauper populus Domino benedictus, 316, 517. Pauperis rapina in principium domibus, 69. Pauperes in pace requiescent, 225.

Pauperiem propter Deum patientes, beati, 311.

Paupertatem (ad) fortiter ferendam adhortatio, 202. Paupertas, ad pietatem dux et magistra, 49.

Pax non est impiis, 512. Pax tranquillissima de copioso flumine inundavit Ecclesiam, 755. Pax nullo fine terminata, 150. Pax per carnem cunctis illuxit, 17. Pacis nostræ disciplina super Christum, 596. Pacis Christi non erit finis, 151. Pacem omnia, quæ cœlum, quæ terram

incolunt, per Christum adepti sunt, 130. Pacem qui loquitur ore, et occulte in se ipso habet odium, est lupus rapax, 27.

Peccare qui faciunt homines, debentur, 339. Peccaverunt omnes, et egent gloria Dei, 745. Peccat (in quo quisque), in hoc ipso sibi affert contumeliam, 211.

Peccantium hominum duae species, 69.

Peccatoribus (a) Deus longe recedit, 308. Peccatores existentes a vulva, 541. Peccatores Deus ad terram usque deprimit, 211. Peccatores conterentur, 33. Et comburentur, neque erit qui exstinguat, 33, 58.

Peccatum omne contumeliae soboles est, 211. Peccata qui committit, sibi longa vincula connectit, 81. Peccata qui facit, ex diabolo est, 10. Peccata in auctorem suum testabuntur, 43. Peccatis suis quisque, tanquam catenis, constringitur, 57. Peccata longe a Deo separant, 653. Peccata cessare facit curatio, 238. Peccata rubro assimilantur colori, 38. Peccatum ad mortem, quid et quale, 94, 239. Peccata confiteri non erubescendum, 494. Peccatorum naturae graminum herbarum comparata, 161, 162. Peccata taurorum aut hircorum sanguis tollere non poterit, 21. Peccata ante Salvatoris adventum medicinam admitterent, cum in Babylone essent prophetae, 13. Peccatorum remittendorum potestatem a Christo acceperunt apostoli, 678.

Pedes calceati quid designant, 193, 194.

Pentecostes magnus dies et celebris, 21.

Perfectus audit, mentem ad legis voluntatem convertens, 20.

Persarum regnum primus sibi subiecit Cyrus, 215.

Persecutionem propter Deum patientes, beati, 511.

Petra, Palaestinarum civitas, 473. Petra deserta, quid, 139, 230. Petra imperium Assyriorum significans, 378.

Petra, quae Christi corpus excipit, 578. Petra scandalis, 133. Petrarum scissura quid mystice, 58. Petram (super) vias deprehendi non possunt, 411.

Petrus (D.) spiritu oris sui Ananiam et Sapphiram interfecit, 332. Petrus (D.) cur dicitur Petra, super quam aedificavit Ecclesiam, 41, 43. Petro (D.) Christus regni colorum claves tradidit, 715.

Phaason, rex Damasci, captus, 109.

Pharaonis nomen Aegyptiorum regum commune, 363.

Pharao cognomine Necha, apud quem tot Moses edidit portenta, 364. Pharao, princeps magnus, cubat in medio fluminis suorum, 266. Pharao draconis nomine vocatus, 268. Pharao mari absorptus, 39. Pharaonis cor cur Dominus induravit, 750. Pharaonis tropice, 490, 491.

Pharisei originem a Sodomis duxerunt, 240. Phariseorum doctrina lignis et lapidibus similis, 634.

Phoeniciae mercatores messi comparati et cur, 298.

Phylegus a D. Paulo Satanæ traditus, ut blasphemare desineret, 203.

Pinus metaphorice, 692. Pinus lugeat, 339.

Piorum via recta, 323-324.

Pisces tropice, 267.

Piscina de Spiritus sancti fontibus profluens, 290.

Piscina baptismatis typus, 111. Piscinae aqua, Scripturae veteris ac divinitus inspiratae sermo significatur, 290, 291.

Plaga quid, 13, 14. Plaga pro servitute, 271.

Planetarum defectus, 212.

Plantatio Domini, tanquam Dei agricultura, 703. Plantatio infidelis, 247.

Pleiades, 206.

Pluvia caelestis, 74. Pluvia nomine evangelicæ promulgationis significatur munus, 629.

Poenitentia eluit peccata, 632. Poenitentia tempus dolorum prævertendum, 758.

Populus animal ratione carens, 160. Populus Dei ex quibus gentibus effectus, 19.

Portarum appellatione quid ostenditur, 718. Portarum nomine Ecclesiae doctores significati, 695. Portas aereas Dominus conteret, 507. Portas per allegoriam, 691.

Potentes Scriptura muro et urbibus comparare solet, 307. Potentes potentior arguentur, 4, 35.

Potestates adversæ, scelerum ultitrices, 215. Potestates male in profundissimas inferni partes a Salvatore demissæ, 586. Potestates supernæ nihil torpens, nihilque frigidum habent, 93.

Potus vivificus et salutaris, 143. Potus dolosus, 83.

Prava erunt in recta, 455-458, 441, 470.

Primo quod est antiquius fine caret, 545.

Primogeniti in lege natura maledicti, qui, 9. Primogenito omnis naturæ nihil præstantius, 145. Primogenita in Aegypto luxerunt, 195.

Princeps futuri sæculi, 130. Princeps huius mundi ejicietur foras, 701. Principis attritio in paucitate populi, 11. Princeps imperabat cum judicio, 390, 319. Princi-

pes Jerusalem infideles socii furum, munera diligentes, etc., 84. Principes furum participes, 30. Utilitati dedecus præponunt, 31, 32. Principum nomine quid allegorice, 151. Principum studia, moresque subditi imitari solent, 33. Principes Judaice gentis, canes muti et caeci, 649. Principes mutabant potentiam, 447.

Principium quod non habuit, extremum non est habiturum, 543. Principio nihil prius, nec antiquius, 145.

Probitas nequitiam deturbat, 138.

Profundi nomen quid significat, 115.

Propheta definitio, 1, 63. Propheta, Israelis fontes, 196. Prophetae, cur videntes appellati, 5, 200. Propheta videt principem animi parte, tanquam per somnium reapse informata, 1. Propheta divinæ voluntatis nutum contemplatur, 3. Prophetae animi puritate, et spiritus virtute attolluntur adjuvi, 74. Prophetae plerumque solent aperte ita loqui, ut nulla sit opus interpretatione, 2. Prophetae per symbola aliquando loquuntur, 2. Prophetarum qualis scribendi stylus et character, 213, 215. Prophetae an intelligant ea quæ loquuntur, 1, 2, 470. Prophetae eum nubes dicantur, 74. Prophetae populi existerunt consiliarii, 36. Prophetarum chorus primum Jerusalem eripit institui, 682. Prophetas Judæi partim ferro, partim lapidibus interfecerunt, 577. Prophetarum vita qualis, 275. Prophetae divinam et ineffabilem mente exceperunt virtutem, 212. Prophetae inter Judæos sublimis et pauci, 7. Prophetarum alii visionis, alii verbi vocabulum suarum vaticinationum exordis præfixere, 6. Prophetam extra Jerusalem perire non licet, 543. Prophetae ethnicorum argenteo corrupti vaticinabantur, 286. Prophetarum Dominus claudet oculos, 558.

Prophetiae de futuris existunt, 4. Prophetia paterna, 6. Prophetia per somnia, 2. Prophetiae falsae in veras prophetias scriptæ, 164. Prophetia munus penes Judæos ad Joannem usque stetit, 63.

Prophetissa concepit et peperit filium, 124.

Proselytus quis dicitur, 231.

Prudens in tempore tacebit, 60.

Prudentiam prudentiam Dominus abscondet, 339.

Pruna purgatoria, 98. Pruna nomine significatur Christus, 98.

Puer infans super foramen aspidum, 177. Puer Dei exaltabitur, et glorificabitur valde, 396, 397, 399. Puer Christi quis dicitur, 184. Puer-prisquam bonum et malum cognoscat, non obtemperabit malitia, 112. Pueris suis Christus serpentes et scorpiones concecandi facultatem largitus est, 184. Puerorum nomine quid intelligitur, 138, 183.

Pupillus in depastionem iniqua, 163. Pupillus tropologie, 26. Pythagoræ discipuli, pro omni ratione, ac testimonio, ipse dixit, usurpare erant soliti, 583.

Pythones de ventre loquuntur; 140. Pythonum signa dissipabit Dominus, 307.

Pythonici de terra loquuntur; istud ratione, et exemplo probatur, 129, 140.

Q

Quadrupedem nomen pro Aegyptiorum diis, 366.

Quercus, turpitudinis arbor nuncupatur, 56. Quercus omnis Basan humiliabitur, 932, 56. Quercus Basanitidis, ululate, 177, 339.

Quinquagenarii in acie militari, 63.

R

Raasin, rex Damasci, 171. Raasin populus volens, 2.

Racemorum nomine quid ostenditur, 253.

Raiphon idolum, 307.

Rama, civitas Saul, apprehendetur a timore, 175.

Ranae de terra exstiterunt in Aegyptiorum plagam, 114.

Ranas terra ebullivit in Aegypto, 212.

Rapsaces adversus Deum imple debacchatus, noctu per angelum deletus, et a suis filiis interemptus, 231. Rapsaces mentis a Deo factus impotens, 420. Rapsacem impium et furem ultus est Dominus, 59.

Ratio, quæ prodest aliis, seipsam non ignorat, 1.

Regina cæli, 479.

Regionum appellatione significatur Ecclesiae, 234.

Reliquiae servatae, quarum primitiæ discipuli fuere Salvatoris, 576. Reliquiae Judeorum ultimis temporibus salvandæ sunt, 21. Reliquiae salvæ factæ sunt, 17. Reliquiarum nomine quid intelligendum veniat, 187.

Remmon aqua implebitur sanguine, 225 et 227.

Requie Deo dilecti fruuntur, 185.

Requiescendi verbum quid significat, 30.

Resurrectionis probatio, 319, 320.

Rex bonus ad salutem operatur omnia, 407. Rex iustus regnabit, 580, 519. Regis est imperare, 36. Regis dignitas

In multa gente, 11. Regem sibi postularunt Israelitas, 58. Reges omnes terrae veniant, ut Christo serviant sub iugum unum, 45. Omnes gentium reges in honore dormierunt, 220. Reges omnes gentium de thronis suis excitati, 220. Reges Hebraeorum de more inaugurantur oleo, 510. Reges, qui non servient Christo, peribunt, 680, 683, 684, 685. Reges Arabum et Saba dona allaturi, 689. Rhinocorua, urbs Egypto contermina, 546. Rhinocuri, Egypti civitas, 261. Ros Dei, resurrectionis erit causa, 351, 355. Ruben primogenitus, reiectus: et promissione Christi Judas honoratus, 9. Ruinam sequitur contritio, 584.

S

Saba, gens Ethiopiae, ex qua regina ad Salomonem est profecta, 482, 515.

Sabaim quid sit, 519.

Sabana, Moabitum civitas, lamentatur, 257.

Sabaoth quid significat, 55, 85.

Sabbata qui custodiit, beatus, 658, 659. Sabbati cessatio quid spiritualiter, 24.

Sacerdos, populorum est caput, 160. Sacerdotes, loquimini ad cor Jerusalem, 455, 440. Sacerdotes collibus significati, 175. Cum sacerdotibus populi Dominus in iudicium veniet, 27. Sacerdotum nomine intelliguntur angeli, 440. Sacerdotes idolorum non, nisi proposita mercede, respondebant, 286. Sacerdotium regale, 492. Sacerdotio mutato, et legis mutatio fiat est necesse, 271. Sacerdotii ibi significatur translatio, 705.

Sacrificium Deo, spiritus contribulatus, 22. Sacrificiis translatis, transmutari sacerdotium oportet, 25. Sacrificium laudis, 22.

Sagittae Dei multae secundum tempora fuerunt, una autem ante omnes electa, et eximia, id est, Christus, 552. Salix vitalem significat facultatem, 496.

Salmanas Assyrius contra Samariam, et Iudaeam, 129. Salmanasar Samariam cepit, 109.

Saltus nomine quid in Scripturis significari solet, 739. Saltus allegorice, 179. Saltus mystice, 640.

Salvari cunctos, et ad veritatem pervenire Dominus exoptat, 69.

Salvator nobiscum est peregrinatus, 51. Salvator, quem quisque meruit, in futurum saeculum recondit, 701.

Salutis nomen, pro Jesu positum, 590. Salutem, quem est a Deo, videbunt omnes fines terrae, 590.

Samaria, Israelitarum metropolis, 127. Samaria, hodie Sebastia, 109. Samaria cum regibus suis et subditis in Assyriorum potestatem venit, 109. Samariam Nabuchodonosor postremus expugnavit, 156. Samariam direptio per Isaiam praedicta, et expressa, 155.

Samuel, Anna filius, 452. Samuel in Saulis probrum ab inferis evocatus, 115. Samuelis assumpta persona daemon locutus est, 140.

Sanctificatio nomen Dei, quid sit, 556. Sanctificandi verbum quot modis usurpatur in Scriptura, 169.

Sanctus in sanctis, nomen Domini, 649. Sanctus in medio Sion exaltatus, 191. Sanctus solus Deus, 556. Sanctus, sanctus, sanctus per orbem universum deprecatur Ecclesia, 91. Sancti adversus principatus et potestates victoria sunt potiti, 214. Sancti per ignem probati, 617. Sanctis Dei constat civitas, 616. Sancti nuncupantur lapides qui super terram volvuntur, 616. Sanctorum oratio, sacer est gladius, 553. Sanctis ne misceantur profani, legis cautum, 95, 96. Sanctorum imagines in navium proris olim depiciebant, 189. Sanctorum hominum nomina multi arripiebant ethnici, 496. Sanctorum penuria sub mundi finem, 65. Sanctorum nomine sacra Christi intelliguntur oracula, 626.

Sanguinari diabolus patre nati, 228.

Sanguis salutaris, 519. Sanguis Christi, vere est potus, 61. Sanguinem filiorum suorum obliviscetur nunquam Deus, 356.

Sanitas mystice, 151.

Sapiens intelligit quae loquuntur, 2. Sapiens in oculis Dei quis dicatur, 85. Sapientum sapientiam Deus convertit in stultitiam, 385. Sapientum consilium infatuabitur, 262. Sapientum perit consilium, et eorum deficit sapientia, 285. Sapientes ethnici nomine quidem commendantur, sed vite probitate sunt obscuro, 168.

Sapientiae definitio, 85. Sapientiae spiritus ignorantem non operatur, 1. Sapientia Dei, rerum omnium est architectrix, 618. Sapientia Dei multiplex propter Ecclesiam innotuit, 721. Sapientiam sapientum Dominus evertet, 210, 559. Sapientiae principium, timor Domini, 76, 155.

Sapphiram D. Petrus spiritu oris sui interfecit, 551.

Sapphiri mysterium, 616.

Saraceni, quondam Arabes, 215.

Saron evasit palus, 595, 597.

Satanas per adolescentem, id est, Christum, libit in combustionem, 154. Satanae et angelis ejus praeparatur ignis, 400. Satanam contumeliosum, et fraudulentum condemnavit Christus, his verbis: Nunc iudicium est huius mundi, 464. Satanas assimilatus muro, 507.

Satieta fastidium, et aversionem parit, 745.

Scelesti qui operatur, Christo rege nunquam gaudere poterit, 209.

Scientia quid sit, 85. Scientia occultis nulla utilitas, 85.

Scribe regni claves habebant, 205. Scriba doctus in regno colorum, similis est homini patrifamilias, 157. Scribarum disciplina lignis et lapidibus comparata, 694. Scriba Gomorrhae habebant sacramenta, unde unam fellis et botrum amarissimum collegerunt, 240.

Scriptura divina ad communem omnium utilitatem data, 2, 3. Scriptura sacra ad hominum captum sese accommodat, 157. Scripturae divinae sensus multiplex, 2, 3. Scripturarum divinarum difficultas quo potissimum speciat, 5. Scriptura humano more alloquitur mortales, 5.

Sculptile qui facit, maledictus, 49, 166. Sculptilia in bestias facta, 537, 528. Sculptilia, ululate in Jerusalem, et in Samaria, 163, 166.

Sculptura cur dicitur Dei Filius, 698.

Sebana interpretatur conversio, 240.

Sedecias rex captus, et crudeliter execratus, 287.

Seir mons Arabiae, et illustris Eam civitas, 292.

Semen sanctum, fulcimentum ejus, 98, 105. Semen aequum, quid, 12. Seminis appellatio quot modis usurpatur, 705.

Semita, id est, scripta prophetarum, 476.

Senex quot modis usurpatur solet, 65.

Seniores in Jerusalem in plateis sedebant, 701. Coram senioribus glorificabatur Dominus, 504, 508.

Sennacherim, Assyriorum rex, a suis ipsius filis interfecit, 425, 455.

Sennacherimus Samariam everit, 155.

Sensus animi naturales divino percipiuntur spirita, 1. Septenario numero eorum, qui praevenerunt Egypto, exprimitur multitudo, 193.

Sepultura iusti erit in pace, 656.

Seraphim circa Domini gloriam stantes, 91, 95. Seraphim interpretantur, flagrantiss, seu ferventes, 95, et cur alas habere dicantur, ibid. Seraphim manus, quid, 100.

Sermo visibilis, 6.

Serpentibus implebitur abyssus, 207. Serpens bestiarum omnium prudentissimus, 357, 358. Serpens totus ubique synosus, et praeus, omniumque calces observans, 358. Serpens Evam sua seduxit prudentia, 167. Serpens comedit terram, quasi panem, 741. Serpentes ora pariunt, 667. Serpenti terra vesci toto ita tempore imperatum fuit, 229. Serpentum naturam, et virus assumpserunt iniqui, 229. Serpentes pennati, 225. Serpentem Dominus interficiet, 554, 555.

Servus, pro circumciso populo, 477. Servi Dei comedent, bibent et exultabunt, 711.

Seth, Moabitum civitas, facta habitatoribus meditatio, 256.

Sibilus Dei quid, 119.

Signum Domino in perpetuum in Egypto, 370. Signum attollite in monte campestri, 199, 201. Signum elevabitur velut a monte, 252. Signum Dominus elevabit gentes, 186, 187, 188. Signo dato Deus vult ratam et rectam promissam facere gratiam, 112. Signum temporis ratione triplici dividitur, 114. Signum super insulas levabit Dominus, 562. Signa contra Egyptum missa, 114. Signum Filii hominis, id est, crux, 188.

Siligo spiritualis, 25.

Siloe aquae vadunt cum silentio, 2, 128, 129.

Siloe quid significat, 159.

Simeoni et Levi Jacob cum fausta precaretur, eorum furori maledixit, 210.

Simoni cor Deus aperuit, 99.

Sinistri ignis eterni torrebuntur supplicio, 208.

Sion civitas ubi sita, et quid mystice, 30. Sion, mons peraltus, in quo constructum Domini templum fuerat, 289. In Sion monte convivium paratum, 518. Sion civitas fidelis, et iudicii plena, quomodo facta est meretrix, 30, 51. Sion tribus modis intelligi convenit, 563. In Sion sanctus habitabit populus, 571. Sion Dominus fundavit, 223. Sion filia virgo, 425, 424. Sion filias dominatrices Deus humiliavit, 72. Sion filiorum et filiarum sordes Dominus abluit, 75. De Sion exiit lex, 59, 40, 44. In Sion montem qui insurgunt, elidet eos Deus, 155, 156. In monte Sion regnabit Dominus, 156, 504, 508, 515. Sionis cives, Christi regis inscribuntur titulo, 584. Sionis nomina con-

flata ex gentibus Ecclesia designatur, 383. Propter Sion non tacebit Dominus, 708. Sion; id est Evangelicum verbum, in quo Dei edificatur Ecclesia, 198. Sion nova, id est, Ecclesia, 752. Sion iudicio et iustitia est impleta, 595. Sion, tanquam ager, arabitur, 48. Sionem consolatur Dominus, 579.

Sirenes, quod voluerum genus: et quid mystice, 215. Sirenum cabile, 410. Sirenes Deo benedictæ, 489. Sirenes externæ doctrinæ professores, sermonis facundia et lepore prædiliis significant, 492. Sirenes in Babylone requiescent, 214, 215.

Sodoma cecitatem, sterilitatem, etc., significat, 17, 217. Sodoma inter quinque urbes primas obtinuit, 28. Sodomorum urbs ut erat præcipua, ita quoque nequitia præter cæteras, abundabat, 19. Sodomorum principes, qui, 20. Sodomorum vita scelerata et impura, 240. Sodomorum clamor multiplicatus, 36. De Sodomis nihil omnino superest, 17.

Sol obtinebrabitur, 314. Sol retroactas decem gradibus, 415, 420, 430, 431, 432. Solis lux erit septupla, 572, 575. Sol non amplius erit in locum diei, 681, 682, 696. Sol confundetur, 314. Solis miseriam exsipient tenebræ, 205. Sol pro Deo habitus, 453.

Solemnitates quæ potissimum celebrandæ, 24.

Somnas regis Ezechiel scriba, 413, 517. Transfigit ad hostes, 292, 415.

Somnia nobis proferunt obscura natura, exercentem vim intelligendi Deo, 3.

Spelunca, Ecclesia Christi, 508.

Spes super spem, 548. Spes est immortalitatis in Ecclesia Dei, 693. Spes non prius abicienda, quam exitum res ipsæ sortiantur, 566. Spes nobis conciliat salutem, 591. Spem qui habet in homine, execrandus, 275.

Sperare. Qui sperat in Domino beatus, 286.

Spice nomine Christi discipulorum significatur cæcus, 246.

Spinæ erunt loco panis et vini, 121, 122.

Spiritus sapientia et scientia, 85. Spiritum differentia, 338. Spiritus octuples, 176, 177. Spiritum pro scriptis, Scriptura usurpare solet, 532. Spiritus vehemens quis dicatur, 195. Spiritus salutis, id est, spiritalis doctrina, 532. Spiritus repelles et venenati corporis sensibus incubant, 184. Spiritus omnipotentis, 630. Spiritus divinus hostes areat, 16. Spiritu Dei vehementi qui victus est, ac superatus, exarscit. Spiritus Dei, sicut aqua in valle, 576. Spiritus appellatione sola, sanctus significatur Spiritus, 456. Spiritus sanctus, sapiens architectus, 64.

Spiritus sanctus est vita, lux et potestas, 180. Spiritus sanctus pro gratiarum varietate non est varius, sed semper idemque varias habens operationes, 180. Spiritus sanctus in specie columbæ super Christum descendit, 457.

Spolia quid allegorice, 146.

Sponsæ ornamenta quid significent, 564. Sponsas ornari quid, 563. Sponsæ Christi oculi stibio decorati, 616, 619.

Satanæ vires atirivit Christus, 152.

Silva pro iniquorum carnibus, 170.

Stellæ cœli lucem non dabunt, 199, 209. Stellæ de cœlo casuræ, 314. Stella a stella gloria differt, 185.

Stephanus plenus gratia et fortitudine, 22.

Stercora moraliter exposita, 90.

Stobæa quid, 631.

Stola per allegoriam, 148.

Struthio camelorum natura, 215. Struthiones per allegoriam, 492. Struthionum siabaia, 410. Struthionum filie Deo benedictæ, 489.

Stultitia pro humilitate, 625. Per stultitiam prædicationis, Deo placuit salvos facere credentes, 625.

Stultus stulte loquatur, 380, 585. Stulti sicut principes Taneos, 262.

Stupor habens noctis meridianæ significationem, 231. Sublimitas sublimis Christi, apostolorum et discipulorum eminentiam significat, 546.

Sulphur in Sodomam pluit Filius a Patre, 356.

Supellex pro animabus, 567.

Superbia, soror est iniquitatis, 211. Superbia, fons omelium malorum, 55. Superbia, dux est ad contumeliam, 56. Superbia parens diaboli, 211.

Superbus peribit, 529, 560. Superbi cedris comparati, 158. Super omnem superbum dies Domini exercituum, 53, 55. Superbiorum Deus deprimit contumeliam, 210.

Suphir, Indis regio, lapidum pretiosorum secunda, 211. Et quid allegorice, 212.

Sus Chobet, 174.

Surdorum aures audient, 410.

Sycomoræ mystice, 157, 159.

Synagoga Judeorum fornicatrix, 644.

T

Tabernaculum David, Ecclesiæ typus, 232. Tabernacula, quæ non movebuntur, 403, 404.

Tanathas, exercitus Assyrii præfectus, 275.

Taneos campus, ubi per Moysen portenta sunt edita, 564. Taneos defecerunt principes, 262.

Tauri appellatione quid significetur, 285. Tauri mystice, 80.

Tecta vana, pro superbia et fastu, 289. Tectorum nomine inanes et sublimis significantur discipline, 234.

Teglatphalassar Damascus cepit, 109.

Tela araneum quid significet, 669.

Temperantia scorificatori valde dura, 154.

Templum sub Zorobabel et Jesu restauratum, 572. Templum divinum quod, 15. Templum Dei in terra, 97.

Templum, id est, Ecclesia, 513.

Tempus cognatum est illi, quæ in aspertum cadunt, 41. Tempora continuo motu conficiunt astra, 515. Temporum ratio cur a quibusdam historiographis præmissa, 6.

Tenebras Dominus fecit, 508. Tenebræ trium dierum in Ægypto, 115. Tenebræ in Ægypto profundæ, 195.

Tentorium Moysi extra castra fluxum quid significet, 108. Tentorii desertio, templum Hierosolymitanum significat, 15.

Terram Dei fundavit manus, 542, 545. Terram, solus armavit Dominus, 507, 508. Terra existit mundanæ fabricæ infima, 115. Terra in mundi medio librata, manet immobilis, 466. Terra, scabellum pedum Dei, 744, 749, 758. Terra tota impleta cognitione Domini, 177, 182, 185. Terram habitantibus timor, fovea et laqueus, 304, 306. Terra in habitationem, ut plantæ, et animalia in usum hominibus cesserunt, 515. Terræ facies quid sit, 309. Terra erit ardens noctu et interdiu, et non exstinguetur in perpetuum tempus, 410. Terræ obstupuerunt termini, 447. Terræ habitatores erunt pauperes, 505. Terra tota propter furorē iræ Domini comburetur, 159. Terra audiat verba oris Dei, 7. Terra corrupta, pro illis, qui terrena sapiunt, 509. Orbem terræ Dominus corrumpet, 505, 509. Terræ bases super quæ solidatæ, 212. Terra misericordiam germinavit, 598. Terra egit imple propter habitatores suos, 304, 305. Omnis terra cum lætitia clamat, 220. Terræ omnes clamabunt habitatores, 335, 337. Terra inhorruit, 2. Omnis terra in igne Domini et gladio iudicabitur, 708. Terra luxit, et corruptus est orbis, 305, 309. Terram vorabit maledictio, quoniam peccaverunt, qui incolunt eam, 503, 504. Terra relinquatur deserta, 98. Omnis terra erit vepes et spinæ, 119, 121. Terra dissipatione dissipabitur, ac direptione diripietur, 503. Terra turbatione turbabitur, 504, 507, 515. Terra revertetur in sulphur, 410. Terra suum revelabit sanguinem, et non abscondet interfectos suos, 551, 555. Terra inebriabitur sanguine, 408, 629. Terra a suis movebitur fundamenta, 210, 212. Terra populi mei spinas et gramen proferet, 585. Terra sicut vestimentum, veterascet, 580. Terra transita, 508. Terra longinqua, quid, 294 et 295. Terra mansuetorum, 401. Terra nova, 744, 744. Terra quid tropologicè, 6.

Terræus homo per lignum fumigans significetur, 465.

Testa, quæ Bibli perferrebat litteras, 258.

Testamentum æternum, habitatores terræ mutaverunt, 505, 505. Testamenti Veteris et Novi discrimen, 125. Testamentum recens, 466.

Thammur, id est, Adonim, iugebant mulieres, 258.

Tharacha, rex Æthiopum, 175.

Tharsis naves quod ostendunt, 689, 690.

Theman (in) non amplius erit sapientia, 285.

Terebinthus, 105.

Thesauri abditii nulla utilitas, 85. Thesauri iustitiæ, 595. Thesaurus in terra colligere prohibuit Christus, 49. Thesaurum Christi in vasis fictilibus habemus, 625.

Thedas pseudopropheta, 161.

Thronus exaltatus quis dicatur, 97. Thronus David Ecclesiæ præsidem significat, 232.

Tinea depascens quid significat, 575, 576.

Timiditas quid, 85.

Timor Domini disciplina et sapientia, 676. Timor apprehendet impios, 399.

Titiones duo fumigantes, 111.

Tortularia Leo placenta, 720.

Tortores Dei, adversariæ potestates, 207.

Traditiones fabulosas Scripturæ sacræ adiungebant Judæi, 31.

Tribulatio super tribulationem, 548.

Tribus omnes amputabuntur a terra, 205.

Trinitatis personæ distinctæ, 468. Trinitas unus Deus, 467, 468. Trinitas in una divinitatis natura, 95.

Tristitia alibit, 410, 411.
 Trituratores, 522.
 Tunica iustitie, 708. Tunica letitie, 148, 587.
 Turris prealata humiliabitur, 52-58. Turris allegorice, 157.
 Turturum natura, 236.
 Tyrus flumen pedibus transmissum, 634.
 Tyrus, robur maris, 298. Tyrus. Emporium omnibus regnis universe terre, 296, 298, 501. Tyrus tanquam canticum erit adultera, 296, 500. Tyrii non amplius mercaturam facturi, et cur, 298.

U

Ululatus quid sit, 236.
 Umbra nulla est opus, exorta veritatis luce, 22. Umbra ad Christi adventum evanuit, 395. Umbra mortis quid, 146.
 Unctio letitie lugentibus, 698. Unctionis nomen significat hilaritatem, 702. Unctio mystica, 519.
 Undas spirituales, 753.
 Unguento ungentur in monte Sion, 516, 518, 519. Unguentis liniri militie studium profitentes solebant, 584.
 Urbes munitas Dominus evertet, 522, 523, 524. Urbium appellatione potestates adversarie designat, 517. Urbes relinquenter deserte, 505. Urbes multas post Christi crucem ita deletas, ut ne nomine quidem supersint, 104.
 Urias sacerdos, 124. Et ejus lex, 126.
 Urai quid moraliter, 670, 671.
 Uvam fellis. Dei vinea produxit, 15.

V

Vaccam bonum alet homo, 119, 121. Quid tropologie, 125.
 Vae Assyriis, virga ira et furoris in manibus eorum, 546. Vae coronae injuria, 548. Vae, qui descendunt in Egyptum auxilii causa, 576. Vae desiderantibus diem Domini, 82. Vae gens peccatrix, 11. Vae multitudini gentium multarum, 250. Vae prophetantibus de corde suo, 509. Vae pravaricantibus legem, 304-306. Vae illis, qui conjungunt domum domui, et agrum agro copulant, etc., 77. Vae, qui dicitis malum bonum, et bonum malum, etc., 82. Vae, qui dicit Patri, Quid generabis; et matri, Quid paries, 514, 515, 520. Vae qui in equis et carribus confidunt, 275. Vae, qui expergiuntur mane et siceram sectantur, 77. Vae iniquo, quia mala pro operibus manum ejus evenient ei, 60. Vae qui in abscondito consilium inveniunt, 559. Vae scribentibus iniquitatem, 163. Vae terrarum, 232-238. Vae, qui trahitis peccata, tanquam funiculo longo, 81. Vae vobis divitibus, quoniam consolationem vestram iustis, 511. Vae vobis legisperitis, etc., 581. Vae vobis, qui nunc ridetis, quoniam lugebitis, 511. Vae vobis, qui saturati estis, quoniam esurietis, 104.
 Vallis pro vitis, 289. Valles sudant fundamenta terre, 7. Valles vertentur in picem, 410.
 Vantiloqui de ventre loquuntur, 140.
 Vasa Domini quae dicantur, 594. Vas (fenne) hostile cessabit, 622. Vasa corruptibilia, id est, diabolica nequitie ministri, 619.
 Vaticinantes per mortuos, 265.
 Vaticinia per demones, et astra fieri, 556.
 Venelia non sunt, quae Dei sunt, 632.
 Veneficium ab Aegyptiis inventum, 48. Veneficia sunt idolorum servitus, 556.
 Ventris nomen quid significat, 241.
 Ventiloqui quae dicantur, 265.
 Venus penetravit ad inferos ut amasium inde referret, 258.
 Verbum quid sit, 150. Verbum ubi abest, auditu nihil opus, 61. Verbum operosum in aurem audientem peperat, 104. Verbum principibus attributum, lex autem populo, 20. Verbum abbreviatum Deus facit in toto orbe, 171, 172. Verbum in Sina monte traditum, 44. Verbum e caelis pluviae et nivis iussu a Patre descendit, 629. Verbum Evangelii quando omnibus inclaruit, 41. Verbum accepimus fidei, quod salutarem iustitiam conciliat confessionem, 678. Verbum, id est, Deus, 8. Verbum Dei in sinu Patris recumbens, videndum se praebuit hominibus, 91. Verbum Domini, facto ex Jerusalem docendi principio ad omnes dimanavit, 44. Verbum Dei unigenitum, 81. Verbum Dei, latex vivus, 196. Verbum Dei carnem assumpsit, 117, 118. Verbum Dei omnibus populi pacem enuntiavit, 442. Verbum Dei nomine Salvatoris praecepta significari, 442. Verbum Dei vita praeditum aquae comparatum, 591. Verbum Dei, animae pabulum, 526. Verbum Dei vivens, efficax, et omni accipiti gladio acutius, 538.

Verbum Dei semper vivum, semper manens, vitamque sempiternam afferens, 442.

Veritas mendacium compositum, 46. Veritatis lumen meridiana luce clarius, 231. Veritatis (ad) indagacionem nostrae sufficiunt meditationes, 3. Veritatis (ad) indagacionem sensuum omnium certissimus est visus, 5. Veritatis possessio labore, sudore et pulvere comparatur, 5. Veritatem qui indagat anxie ipsam tandem aliquando facie ad faciem repertam intuebitur, 142. Veritate demonstrata, mendacii arguitur natura, 58. Veritas, per Christum data, 626.

Vermis, qui non moritur, 400, 576, 758, 759. Vermis tropice quid, 458.

Vespasianus armis Egyptum occupavit, 267.

Vespertilioes Dominus projicit, 52, 53. Vespertilioes adorare quis dicatur, 58. Vespertilioes templa construebant ethnici, 59. Et qualis eorum natura, 104.

Vestimentum salutis, 148, 708. Vestimenta sua lacerabant Hebraei, cum in Deum audiebant blasphemias, 418.

Vestis nuptialis, 111.

Via regia et media, 573. Via, id est, sacra Scriptura, 538, 539. Via pura et via sancta, 406. Via Domini, iudicium, 522-524. Viae nomine quid in Scriptura significatur, 132.

Videndi verbum dupliciter sumitur, 6. Ad eorum explanationem, quae videntur, oratione est opus, 5. Videndi, vel visionis vocabulum suarum vaticinationum exordiis prophetae praefixerunt, 6. Videntes videbunt et non cognoscent, 98, 102.

Vidua vera quae, et quid mystice, 26. Vidua in directionem inquit, 163. Viduas (in) faisse scribuntur synographae, 164. Viduum iudicio non attendunt principes seu iudices, 50, 84. Viduae nomine quid in Scriptura significatur, 611. Viduum suscitatur filius, 98.

Villicus iniquitatis, 167.

Vincula peccatorum, 81.

Vindictam nominis persaepe, tanquam vi, in nos attrahimus, 104.

Vinea Domini Sabaot, 115, 236. Vineae Domini, domus Israel, 75. Vineae Domini uvarum loco fecit spinas, 104. Vineam Sorech Dominus plantavit, et in ejus medio turrim edificavit, 104. Vineam suam Dominus ex Egypto transtulit, 125. Vineae facta est dilectio in cornu, 2. Vineae Sebana a Moabitibus colitur, 240. Quid moraliter, 104. Vineae Sebana lugebit, 234-239. Vineae cultus describitur, quid tropologie, 122. Vineae spinifera, 74. Vineae tentorium, 15. Vineae et vinum lugebunt, 305-308, 511. Vineae Sodomorum, vineae eorum, 249. Vineae acceptio multiplex, 259. Vineae nomine quid significatur, 14, 15.

Vinitores peregrini venient, 698, 705, 704.

Vinum cor letificat hominis, 241. Vinum spirituale, 32. Vinum sacerdotibus et Nazaraeis interdictum, 83. Vino succensi quae et qualia committunt scelera, 77. Vinum in iuste damnatorum bibunt iudices, 84. Vino ad iracundiam proni absterneant, 85. Vinum adulterium, 269. Vinum Phariseorum, fel draconum, et aspidum insanabile, 210. Vinum bibent in monte Sion, 516, 518, 519. Vini et lactis mystica generatio, 694, 692. Vinum pro Christi passionis mysterio, 625.

Viperarum genimina, 667.

Virga, regiae maiestatis symbolum, 178. Virgam exactorum dissipabit Dominus, 144-147. Virga virtutis, 179. Virga (in) iniquitates eorum visitabo, 12. Virgae acceptiones variae, 178, 179. Virga egreditur de radice Jesse, 176-178. Virga directionis, virga regni tui, 538.

Virgo an puella discrepet, 116, 117. Virgo, quae Davidem lovebat ab eo non cognita, 117. Virgo in utero habebit et pariet filium, 112, 114, 116. Virgo generavit, 604. Virgo Babylonis quae sit, 534. Virginem (in) Spiritus sanctus sese demisit, eamque Altissimi virtus umbravit, 609. Virginum sanctarum exercitationes, 519.

Virtus Dei, rerum omnium opifex, 152. Virtus in infirmitate perditur, 594. Virtus superabundavit, cum abundavit infirmitas, 4. Virtutis jugum sceleratis durum, 154. Virtutis premium, quod et quale, 168. Virtuti calibet malitia semper adjacet, 289. Virtutum et vitiorum incrementa a minoribus incipere solent, 11. Virtutum parentes, sunt honeste animi cogitationes, 241, 242. Virtutem (ad), nisi per laborum difficultates, non potest aditus, 154. Virtutum studia gentibus olim inaccessa, 599. Virtutum gloriatio, Deus, 753. Virtutum ministrarum coelestium quantum est momentum, 100. Virtutes omnes, quae in caelis sunt, Deum habent pro fine, 538. Virtutes colorum lugebunt, 575.

Visionis commentio, 6. Visionis vocabulum in initio libri sui posuerit Isaias, 5. Visiones novem Isaias contra gentes, 199.

Visitatio erit cum tonitru et commotione, 351-357.

Vissus et auditus discrimen, 5. Visum homini caeco Christus sputo restituit, 98, 102.

Vita hominum quot annis modo concluditur, 300. Vitam largitur perpetuam, qui vitæ fons est, 630.

Vitis peregrina quæ sit, 341. Vitis, Ecclesiam denotat ætatis, 160. Vitis Dei vera est ad ipsius imaginem sata, 16. Vitæ vastavit aper de silva, 587. Vites lugere, quid sit, 256.

Vitula triennis tropice, 225, 239.

Vituli nomine quid intelligendum, 183.

Vituperatio fortem nunquam contrahit animum, 71.

Voluptas via lata, 214. Voluptatis illecebræ duces immituntur a diabolo, 83. Voluptatum undis immergimur, 610. A voluptatibus corporis jam assuetis recedere, est perdifficile, 630. Voluptatem sectantur infiniti, honestatem pauci, 154. Voluptates scaturientes exsiccanda, 474.

Vox audietur tanquam buccinæ, 252. Vox clamantis in deserto, 435, 440, 441. Voces visibiles, 6.

Nópe; omnem domum, vicum, civitatem, et regionem ibi significat, 263.

Vulneris definitio: quid a plaga et livore differat; et quid mystice significet, 15.

Valures feminae solius opera nascuntur, 117.

Z

Zabulon terræ descriptio, 144.

Zacharias, Barachias filius, 124.

Zacharias quo tempore prophetavit, 126, 572.

Zelavit Dominus adversus Jerusalem et Sion zelum magnum, 475.

Zelus quid ibi significet, 475. Zelus bonus, 253. Zelus cum tribuitur Deo, non passio aliqua: sed in eos, qui peccant, animadversio demonstratur, 475. Zelus populum apprehendet ineroditum, 326, 337. Zelum suscitabit Dominus, 470, 475. Zelo flagrant beati martyres, 475.

Zorobabel, Christi typus, 188.

Zizania, semen nequam, 12.

Zythum facientes contristabuntur et animis dolebunt, 26.

III.

IN OPERA JOANNIS MOSCHI.

A

Abibas continens et a secularibus rebus abstractus, 5091, a. A patre reprehensus patienter sustinet, *ibid.* Partem hereditatis suæ in pauperes distribuit, 5091, c. Abramius abbas, postmodum factus episcopus Ephesi, 2935, c.

Achilla Alexandrinæ Ecclesie episcopus, 5083, b.

Addas monachus Mesopotamensis, pialano inclusus, 2925, a. Barbari manus eum occidere volentis obrigescit, *ibid.* Restituitur senis oratione, *ibid.*

Adelphius episcopus Arabessi demoniacam oratione liberat, 2991, b.

Ægina civitas Ciliciæ, 2875, c.

Agiodulus abbas fratrem mortuum ut ei pacis osculum præbeat excitat, 2859, c.

Alexander Alexandrinæ civitatis episcopus, 5083, b.

Alexander patriarcha Hierosolymitanus benignus in furem famulum, 2883, a.

Alexander Cilis moribundus a demone correptus, 5084, b.

Alexander monachus monachis salutaria verba profert, 5055, a.

Amanus mons, 2946, c. In eo invenitur corpus sancti anachorete, *ibid.*

Anastasii imperatoris mors, 2888, d., *seq.*

Anazonis abstinentia, 2895, b. Mortem suam prædicat, 2895, c.

Anazarbus, metropolis secundæ Cilicum provincie, 2906, d.

Andreas abbas Messenius sanat fratrem demoniacum, 2962, a., *seq.*

Angeli monacho sacrificanti dextra lavaque astant, 5087, a. Non admonent eum consecrantem fixa ritum hæreticorum, cur, 5087, b. Angeli appariti baptizant puellam paganam quæ omnia bona erogaverat homini pelli necem dare volenti, 5098, c., *seq.* Angeli apparitio abbati Leontio, 2855, b. Angelus monachum interrogat, ubi vult sepeliri, 5047, c.

Animæ vitis varia medicamenta, 2934, a.

Antinous civitas, ubi sita, 2898, d.

Apamiensis secunda Syrorum provincie, 5079, d.

Apollinaris Alexandrinus patriarcha, 5071, a. Adolescentem verecundum et pauperem arte insigni et charitate adjuvat, 5071, c.

Arsenites Thebaidis civitas, 2925, b.

Asini monasterii nuncupati Mardes factum memorabile, 5026, d.

Athanasius Alexandrinæ civitatis episcopus, 5083, b. Athanasius puer in litore maris episcopum simulans catechumenos baptizat, 5085, c. Ecclesie et episcopo cum sociis traditur, 5086, a.

Athanasii abbatis admonitiones et mirabiles ejus visio, 2994, d.

Athenogenes episcopus Petrensis, 2987, c.

Aurifex juvenis cruci aureæ de suo peculio ex pietate quadam addit, 5087, c., *seq.* Adoptatur ob opus hoc pietatis in filium a patricio, 5090, a.

B

Babylas mimus, audita Evangelii sententia ad meliorem vitam convertitur, 2879, c. Item dum ejus concubina, *ibid.* Cum hisdem religiosum habitum assumit, *ibid.*

Baptismus quod simplex, 5046, c. De baptismo ab his qui fidem non habent collato, an validus, 5086, c., *seq.* Baptizati sancto chrismate uncti, 2854, d. Nudi sancto oleo ungebantur, 2854, d.

Barnabas anachoreta spinam pedi infixam non evellit, 2859, b.

Blasphemus in bestiam Virginem Galanus miraculose pedibus et manibus truncatus punitur, 2902, d.

C

Cæcorum trium relatio, quomodo excæcati fuerant, 2950, d.

Calamon monasterium, ubi situm, 5026, b. 5050, b.

Canis monacho viam ostendit, 5026, c.

Caparasima vicus civitatis Phœnicie, 2910, c.

Castitas Deo monachos familiares efficit, 5022, a.

Charitas mira ejusdem sancti Patris, 2859, a. Charitas ejusdem semper habitantis in cellis Cuziba, 2870, b.

Christophorus cæcus in nocte flectit genua, 2965, a. Ejus visio de accensis candelis rite certantium, 2965, b.

In Hierosolymam tendit ad crucem adorandam, 2965, c.

Christos medicus animarum, 5007, b.

Clemens stromateus, 5046, d. Hypotypateon quintus nominatur, *ibid.*

Columba fuliginosa et squalida apparet super caput monachi Syri hæresin Severianam proferentis, 2966, c.

Communio accepta, ut mos erat, die sancto cenæ Dominicæ, 2935, d. In linteo mundissimo involvitur et in armario reponitur, *ibid.*

Conon presbyter Alexandrinus, in monasterio Pentacula, 2854, c. Factum mirabile abbas Cononius, 2862, d.

Conon alter abbas semel comedit in hebdomada panem et aquam, 2870, a.

Consecrationis verbis a pueris joco prolatis super pane, panis et saxum in quo positus igne coctus delapso consumuntur, 5032, a., *seq.*

Continentia commendatur, 2978, c.

Conversio ejusdem militis ad miraculum Dei in se factum, 2867, a.

Cor mundum in sæculo et tabernis gerere difficile est,

5075, d. *seq.* Deus nihil requirit nisi cor mundum, *ibid.*

Cosmas eunuchus, 2891, d. Ejus reliquiae pretiosae, *ibid.*

Paralyticum sanat, 2894, a.

Cosmas scholasticus et aspectu et doctrina docens annis xxxiii, in omni se virtute exercuit, 5059, d. *seq.* In solitudine tria ista consecutus est, non jurare, non mentiri, non ridere, 5042, b.

Cyriaco abbati laurae Calamoni B. Maria cum Joanne Baptista et evangelista apparet, 2902, a. Cellam ejus

ingressi B. Maria recusat propter Nestorii libros, *ibid.*

Cyriacus princeps periculo latronum eripitur, infantum intercessione quos a morte servaverat, 5031, c.

D

Dæmonum opus, quale est, 2974, c. Dæmones apparent prope cellulam solitarii, cur non ingrediuntur, 5027, a. Dæmon in habitu monachi ad cellam cujusdam senis in Rayhu, 2984, a. Quomodo dæmon apparuerit cuidam seni in forma pueri nigerrimi, 5627, b. Quomodo dæmon Isaac abbati apparuit in forma adolescentis, 5027, c.

David latronum princeps ad monasticam vitam aspirat, 5005, c. Minatur mortem omnibus monachis nisi recipiant eum, 5006, b. Admissus fit exemplum virtutis et ab angelo sibi peccata esse remissa audit, *ibid.* Extra psal-morum cantum mutus, 5006, c.

Deo quid majus, 5007, a. Deus ubique est, *ibid.*

Dionysius Seleucia episcopus, 2938, a.

Dionysius Ascalonis civitatis episcopus, 5046, b.

Distractiones tempore orationis ingerit diabolus, 2910, b.

E

Eleemosyna quæ in pauperes confertur, a Christo tanquam sibi exhibitæ suscipitur, 5059, a. *seq.* Eleemo-syna Zenonem imperatorem a poena liberat, 5042, b. Liberat a morte mercatorem Tyrium, nomine Moschum, 5065, a. *seq.* Eleemosyna merces: puellæ pagana, quæ eleemosynam fecerat, baptismus datur ab angelis, 5098, c. *seq.* Eleemosynarii filius qui Christum curatorem elegerat, divitem filium, Deo sic disponente, uxorem accipit, 5090, b. *seq.* Quomodo triticum germinaverit in mona-sterio propter cessationem consuetæ eleemosynæ, 2941, b. *seq.*

Elias archiepiscopus Hierosolymorum, 2831, c. A vino abstinet, ut solebat, cum esset monachus, 2885, b. In Italia relegatus propter Chalcedonensem synodum, 2885, c.

Elias abbas tentationem carnis superat territus visione mirabili, 2866, b. *seq.*

Elise solitarii dictum, 2907, a.

Ephraem Antiochenus patriarcha, 2883, c. Hæreticum causa fidei in ignem provocat, 2896, a. *seq.* Ejus stola in igne manet illæsa, 2886, c.

Episcopus quidam architectis servit, 2886, d. Columna ignis super caput ejus apparet, 2887, a. Ephremio comiti episcopatum prædicat, 2887, b.

Eucharistia miracula, 2875, c.; 2877, b. Maximum et stupendum miraculum S. Eucharistia sub Dionysio Seleucia episcopo, 2938, c.

Eugenius abbas, postmodum episcopus Hermopolis in Ægypto, 5054, b.

Eulogius Alexandrinus patriarcha templum Juliano martyri mirabili visione erigere jubetur, 5010, c. Eulo-gius edificat ædem sanctæ Dei Genitricis, quæ cognomi-natur Dorothea, 2950, d.

Eustochius Ierosolymitanus archiepiscopus, 2838, d.

Evagrii philosophi mirabilis conversio, 5078, b. *seq.* Cum chirographo a Synesio accepto sepelitur, 5079, a. Mortuus satisfactum sibi a Christo renuntiat, *ibid.* Te-statur id chirographo in manu ejus in sepulchro invento, 5079, c. Servatur miraculosum chirographum, 5079, d.

Excommunicatus monachus post mortem absolvitur et liberatur, 5071, a. *seq.*

F

Femina monacho fugienda, 5107, c. Femina quædam ne fratri cuidam scandalo sit, conspectum ejus fugit et in orerum vadit, 5050, b. Femina sanctimonialis egregium factum, pro quo compunctus adolescens ejus amator, monachus effectus est, 2911, d.

Fides si desit recta, nullæ sunt virtutes, 2874, a.

Fides viro suo a muliere servata, quomodo ambo adju-ventur, 5067, a. *seq.*

Flavianus Antiochiæ patriarcha apud Peram relegatus ab Anastasio propter Chalcedonensem synodum, 2885, c.

Fornicationis spiritus in abbate, 2862, c. Quomodo Deus eum punivit, *ibid.*

G

Gaius mimes (B. Virginem blasphemans) penitur truncatis manibus et pedibus, 2902, d.

Gennadii Constantinopolitani patriarchæ laus eximia, 5007, c.

Genulfexio monachi tabulam excavat ad quatuor di-gitos.

Georgius abbas inclusus prævidet repentinum ma-gnumque terræ motum quo corruerunt urbes maritimas Phœnicis, 2906, c. Georgius in cella manens in ecclesia invenitur et communicet, 2990, a. *seq.*

Gerassimus abbas ex leonis pede ascolum extrahit, 2966, d. Ei gratus est leo et obsequiosus, 2967, a. Gerassimi (B) monasterium, 2859, c.

Gevemer dux Palæstinæ in sanctum monumentum ingredi vult, ab ariste impeditur, 2905, b.

Gregorii papæ humilitas Joanni Persæ in salutando ex-hibita, 5015, d.

Gregorius anachoreta et Thaleus ejus discipulus, 2947, c.

Gregorius Cappadox furnum ingreditur, vestimentoque suo illum detergit, nihil omnino ab igne læsus, 2950, b. Persequitur leones usque ad Jordanem, 2950, c.

H

Hæresis spiritalis adulterium visione ostenditur, 5086, c. *seq.* Unde nascuntur hæreses, 2926, d. Hæreticorum con-sortia vitanda, 2862, a. De communicatione cum hære-ticis, 2871, b. *seq.* Hæreticus locus preparatus feidus, ignes evaporans, visione ostenditur, 2871, c.; 2874, a.

Hebræus quidam moribundus baptismum expetens arena baptizatur, 5046, a. *seq.* Sanitati restituitur, *ibid.*

Homicidæ pulchrum dictum ad monachum qui eum sequebatur dum duceretur ad decollandum, 2925, b. De homicida senæ qui de eodem crimine accusabat ado-lescentem, 2925, d. Quomodo adolescens liberatur, *ibid.*

Homo similitudo Dei fuit ab initio, 5019, c. Factus est similitudo bestis postquam a Deo excidit, *ibid.* Homines ab hominibus corrigendi, non ab angelis, 5087, b.

Humilis majorem gloriam habet quam rex, 5102, c. Humilitas episcopi, 5102, b. *seq.* Humilitas monachi senis mollit agricolam furem, 5110, b. Humilitas conciliat fratres, *ibid.*

I

Ignis et aqua meritis sanctorum panno deferuntur, 2874, c.

Imaginis B. Mariæ Dei Genitricis adoratio, 2899, b. Ejus adorationem dæmon, ut a tentatione fornicationis desistat, omitti stipulatur, *ibid.* Imago immaculatæ Vir-ginis Mariæ in specula senis, 5051, a. Coram hac imagine candela accensa miraculose non minuitur, 5051, b.

Imago Theodosii monachi in aquam demissa, aquam scaturire facit, 2959, b.

Infantulus dierum viginti quinque designat patrem suum ore et digito, 2979, a.

Isaac abbas Thebei visio, qua reconciliationem cum inimico ante communionem necessariam esse dicit, 5050, a.

Isidorus monachus Melitensis, 2878, b. Jugiter fletus, et maximum peccatorem se vocans, cur, *ibid.*

J

Jeremiæ propheta ossa in Tetraphyllo Alexandria requiescunt, 2951, a.

Joannes Chysosomus Constantinop. episc. in exilium mittitur in Cucusum, 2991, d. In qua domo mansit, *ibid.* Throno Dei assistere Adelphio revelatur, 2994, b. Ejus laus, 5070, d.

Julianus episcopus Rostrensis, 2931, d. *seq.* Venena-tum calicem, signo crucis ante edito, innoxius ebibit, *ibid.*

Julianus Arabs cæcus moneturne se ab Ecclesia separet, 2934, c. *seq.*

Julianus Stylites mittit cuidam seni pannum involutum habentem intus tres carbones ignis, 2874, c. Factum mi-rabile Juliani Stylitis, 2875, a. *seq.* Prædicat mortem Simeonis Stylitis, 2911, a.

Julianus senex monasterii Ægyptiorum LXX annis in spelæo vivens admodum pauper, 2906, d. Nocte coelitus cella ejus illustratur, 2907, a.

Juramentum duorum fratrum nunquam sese ab invicem separandi, 2935, a. De juramentis temere factis, 5107, b.

L

Lapides pretiosos projicit in mare mercator, ne propter eos occidatur a nautis, 5034, a.

Lapsas spelunca, ubi sita, 2854, b. Quomodo sit ecclesia, *ibid.*

Latro fit monachus, 5031, d. Ad saeculum redit, ut crimen infanticidii morte expiet, 5054, b.

Leo papa, ejus epistola super tumulum sancti Petri posita, apostolica manu emendatur, 5011, a, *seq.* Sanctus Leo Eulogio per visum se exhibet, 5014, c. Adsepulcrum sa. cti Petri audit sibi peccata dimissa, praeterquam impositionis manuum, 5014, b, *seq.*

Leo monachus, genere Cappadox, se vendit ut alios liberet, 2978, a, *seq.* Martyrio afficitur, 2978, b.

Leo iter praebet monacho in semita praesentibus valde angusta, se erigendo in posteriores pedes, 5054, a. Leo Gerasimum abbatem semper comitatur, quia ex ejus pede aculeum extraxerat, 2967, a. Nutritur a sene, *ibid.* Pascat asinum monasterii, *ibid.* Asino per furtum subdito, ejus officium supplet ferendo aquam, etc., 2967, b. Leonem pascat quotidie Paulus Helladicus, 5050, c. Leonem a sene pascantur in spelunca, 2854, c.

Leontius abbas videt angelum altari astantem, 2855, b. Leontii Cilicis misericordia erga pauperes, 2914, c. Linguae continentia, 2862, b.

Lycos Thebaldis civitas, 5027, c.

M

Mansuetudo mulieris illustris, qua arte hanc virtutem edocta sit, 5098, a.

Macarius Hierosolymorum archiepiscopus, 2866, b, 2954, c.

Marcellus Scythiota, 5018, a, *seq.*

Marcus anachoreta hebdomadas integras jejunit, 2862, b. Operator die ac nocte, *ibid.*

Mardes mons, ubi situs, 5026, c.

Mare Rubrum duo monachi pedibus perambulant, 2986.

Mare mortuum, 2871, c.

Mariam Dei Genitricem esse credit Ecclesia catholica et apostolica, 2871, b. Maria Virgo (B.) apparet Cyriaco, cur in cellam ejus intrare recusat, 2902, a. B. Mariae commendata uxor a marito Constantinopolim proficente, cum filia a morte praeservatur, 2927, a, *seq.*

Maria meretricis conversio et vita, 2879, a, *seq.*

Maria mulieris peccatrix submersio, 2927, c.

Menas diaconus monasticum habitum deserit, 2862, a. A Simeone Styllita divinitus agnoscitur, et ad monasterium suum remittitur, 2982, d. Ejus poenitentia post fugam Deo grata signo ostenditur, *ibid.*

Milliaris, genus numismatis, 5059, a.

Miracula cur in Ecclesia fiant, 5106, c. Miraculum Domini erga uxorem et filiam viri fidelis, qui hospitio suscipere monachos consueverat, 2927, a, *seq.* Miraculum sancte Dei Genitricis erga Cosmianam uxorem Germani patricii, 2905, a. Miraculum fontis baptismalis in Caeanenium civitate, 5106, c. Miraculum baptisterii castelli Cedrebat, 5107, a.

Missa celebrande etiam olim certum tempus praescriptum, 2874, b.

Monachi tres mortui inventuntur a piscatoribus Pharonitis, 2885, b. Monachi duo nudi ingrediuntur ecclesiam ut communicent, nec aspiantur ab aliquo nisi ab abbate Stephano, 2885, d. Monachus a puella rustica prudenter retractus, ne cum ea peccaret, 2890, b, *seq.* Monachus inclusus in monte Olivaram demoni jurat, 2899, b. Monasticae vitae laus, 5019, b.

Mortis meditatio et silentium opus verae philosophiae, 5025, d. Mortuus in monumento eruit oculos homini eum spolianti, 2951, c. Mortuus puellae stupendum miraculum, quae exspoliatores detinuit, nec eum relaxare voluit donec is promitteret se monachum futurum, 2951, d, *seq.* Mortuus et sepultus Thomas mulierem super se impositam non patitur, 2945, b. Mortuus anachoreta genibus flexis, manibus in eum extensis post XV annos integer perseverat, 2946, c.

Moschus mercator Tyrius miserae mulieri eleemosynam dat, ut maritum redimat, 5063, a, *seq.* Ejus visio in carcere, *ibid.*

Mulier religiosa monachum a turpi desiderio compescit, 5094, c. Mulier prudens monachum in se impetentem sapienter consilio rejicit, 5096, a, *seq.*

Myrogenes hydropicus ab interna hydropisi postulat liberari, 2838, d. Preces tantummodo petens reliqua omnia munera recusat, *ibid.*

N

Namanes Saracenorum nationis dux, 5023, b.

Negligentia religiosi punita, visione ignis ostenditur, 2899, a. Negligens sui, siti moriens in deserto a sociis aquam postulat, quae pedes suos circumfluebat, 2863, a, *seq.*

Nestori libri, ingressum beatae Mariae Virginis impediunt, 2902, a.

Nonnus presbyter nocte in templo orans invenitur, et stella super caput ejus apparet, 2982, b. Manus ejus lucebant tanquam lampades ignis, *ibid.*

Nuptiae et procreatio liberorum relinquenda his qui terrena respiciunt, 5022, a.

O

Oblationes sanctificatae et perfectae verbis in via dictis, 2871, a. Oblationis verba ordinatus tantum dicere debet, *ibid.* Oblationis tempore olim Spiritus sanctus visus, 2871, a, 2874, c, 5045, b.

Occidere monachum tentans Saracenus a terra absorbetur, 2958, c. Occisor monachi morte divinitus punitur, 2867, c.

Olympius abbas haereticorum fugam, linguae et ventris continentiam docet, 2862, b. Olympius fert mala praesentia inuito aeternorum, 5003, b.

Operantes Deus adjuvat, 5007, a.

Orationis efficacia, 5035, b. Oratio militis septies per diem repetita, 2926, b. Oratio Adelphi demoniacam liberat, 2991, b. Zachari oratio pestem Caesarea avertit, 2995, c. Oratio pro mortuis, 2998, d, *seq.*

Oratorium super reliquias sanctorum exstructum, 2946, c.

Orientis sago inverso eversionem Sina docet, 2987, c.

P

Palladius abbas, 2919, a. Ejus conversionis causa, *ibid.* Pardus mulio, mire poenitet cur, 2959, b. Leoni se devorandum exponit, 2959, c.

Patientia duorum senum erga latrones, 5105, c, *seq.* Patricius periculum metuens praetura abdicat, 2954, b.

Paulus patriarcha Alexandriae, 5098, c. Paulus Helladicus, ejus vita, 5050, c.

Paupertas commendatur, 2978, c. Paupertas Deo grata, dum Juliani cella nocte caelitus illustratur. Paupertas Myrogenis nihil recipiens nisi preces, 2858, d.

Penthecula monasterium, ubi situm, 2854, c. Petrus abbas, postea Chalcedonensis episcopus, 2998, a.

Philosophiae opus semper meditari mortem, 5025, d. Plis et in spirituali exercitio sudantibus propinquat Deus, 5007, a.

Poemen abbas nudus Leoni accumbit, 5054, d. A bestis devoratur, *ibid.*

Poenitentia omni aetati convenit, 5027, b. Polychronius presbyter novae Laurae, 2855, c.

Pontici monachi vita austera, 2958, d. Presbyter virgo, calumniosis apud episcopum accusatus, ab angelo e carcere liberatur et ad eundem carcerem reductur, ignorante custode, 2970, d, 2971, a, *seq.*

Psalmorum perpetua meditatio demones perturbat, concitat, irritat, perdit, contristat, e contra nos commovet, 5018, c.

Pterygius mons, ubi situs, 2947, a. Ptolemais civitas Phoenices, 2910, c.

Pueri missam celebrant, verba consecrationis super panem proferendo, 5082, a, *seq.* Ab igne celestis panis et saxum consumuntur, 5082, b. Pueri monasterio traduntur et ecclesia loco illo miraculoso exstruitur, 5085, a.

R

Romani gerunt bellum in Africa cum Mauritanis, 2867, a. Victi fugantur a Barbaris, et plurimi illorum passim caduntur, *ibid.*

Rufinus qui ecclesiasticam conscripsit historiam, 5085, b.

Rumellensis episcopi vita et sanctitas, 5014, c, *seq.* Rumellum parvum oppidum non procul ab urbe Romana, *ibid.*

S

Sacerdotii dignitas et onus, 5014, b, *seq.* Saecularium colloquio fugiendo monachis, 5027, a.

Sali in aqua liquescenti comparatur monachus cum mulieribus conversans.

Saraceni tres demonio repleti evaginatiss gladiis se invicem concidunt, 5025, c. Saracenus qui anachoretam occiderat, ab ave raptus in sublime in terram dimittitur, 2867, c. Saracenus monachum necare volens, terra apera absorbetur, 2958, c. Saracenus monachum volens cadere biduo immobilis haeret, 2995, d.

Septem virginitas spoliator ab ea retinetur, nec dimittitur, nisi se monachum fore juraverit, 2951, d.

Scythiotae monachi, 2907, d.

Scythopolis secunda Palestinae metropolis, 2906, a.
 Sergii anachoretae factum pulchrum, 2987, a. Leoni imperat, *ibid.* Sergius anachoreta novit divinitus monachum non baptizatum esse, 3002, b. Praevideat Sergius Gregorium monachum fore patriarcham, 3003, a.
 Simeon Stylita fulgure percussus interit, 2911, a.
 Simeonis abbas episcopatum renuntiat, 2931, a. Ejus charitas erga mulierem Saracenam, 2999, a.
 Spes nulla salutis extra catholicam Ecclesiam, 2971, b.
 Stella super caput defuncti monachi conspicitur dum ad sepulcrum deferretur, 2858, b. Stella super caput Nonni apparet, 2962, b.
 Stephanus monasterii Eliotarum presbyter, 2914, c.
 Perstat in cella, tentationes demonis superans, 2915, a.
 Egregium ejus dictum ad tres senes, 2915, b.
 Stylita cujusdam vita, 2994, a.
 Stylites monachus Severianam haeresim profitens Ephraem Antiochenum ad ignem provocat in causa fidei, 2886, b. Ejus conversio ad fidem catholicam, *ibid.*
 Synesius episcopus Cyrenae, 3078, b. Evagrius philosophum sodalem suum in studiis liberalibus ad fidem Christi convertit, 3078, b.

T

Tedium quomodo superandum, 3003, c.
 Tentationes. In tentationem induci, quid, 3102, a.
 Tetrapylus, locus Alexandrinis venerabilis, cur, 2930, d, *seq.*
 Thalelai archiepiscopi Thessalonicensis mors detestabilis, 2895, d.
 Thalelaeus abbas sexaginta annos transigit in vita monastica nunquam flere desistens, 2911, c.
 Thecla de iniquorum manibus erepta, 2867, a.
 Theodorus Seleucia episcopus, 2933, c.

Theodorus Rosensis episcopus, 2988, c.
 Theodorus Darae civilis episcopus, 3011, c.
 Theodorus aecularis solum die Sabbati et Dominicae die comedens, 3023, a.
 Theodorus anachoreta in mari dulcem aquam oratione sua efficit, 3042, b.
 Theodosius solitarius de pugna spirituali et Dei auxilio visione docetur, 2918, a.
 Theodosius abbas suis orationibus a Deo obtinet fontem fratribus monasterii in scopulo, 2938, c, *seq.*
 Theodotus patriarcha Ierosolymitanus 2882, b. Lecticam clerico cedit in itinere, *ibid.*
 Theophanes Nestorianus haeticorum in inferno visione ab haeresi revocatur, 2871, c.
 Theophilus patriarcha Alexandrinus, 3078, b.
 Thomas apocristarius crenobii Apamiensis, 2946, a. De miraculo corporis ejus post mortem, *ibid.*
 Turrium Jordanis monasterium, 2833, c, 2958, d.

V

Ventris continentia, 2862, b.
 Vinum abstinencia consultur, 3050, b.
 Virgines quinque quae exire voluerunt e monasterio ut acciperent viros, a daemonio correptae sunt, 2998, d.
 Virtus hominum in quo consistit, 3007, a. Virtutes, quomodo requirantur, 3063, d.

Z

Zachaeus abbas Caesarea pestem precibus suis avertit, 2985, b, *seq.*
 Zoili lectoris varia pietatis exercitia, 3053, c, *seq.*
 Zozimus Cilix episcopatum recusans ad cellulam suam reddit, 2986, a. Babylonis episcopatum ei deferendum divinitus indicatur, 2986, b.

IV.

IN OPERA S. SOPHRONII HIEROSOL.

Revocatur lector ad columnas editionis nostrae.

A

Abrahae felicitas promissa, 3327, b. Abraham Christus promissus et optatus, 3346, d.
 Abstinentia libidines mortificat, 3830, a.
 Acedie vitium, 3463, 3465, c. Flamma daemonii meridiana, *ibid.*
 Acephalorum polycephala haeresis, 3283, a. Labijs innumerisque linguis haeresis acephalorum, 3225, a. Fidelibus ac pijs implissime ac scelestissime sese opponunt, *ibid.* Doctrinas confundunt inconfusas Trinitatis, *ibid.*
 Adam rex a Deo constitutus, 3754, b. Dominabatur creaturæ terrestribus, 3251, b. Mandata Dei transgreditur, 3303, a. Extorris declaratur a communione paradisi, 3514, a.
 Adventus Domini secundus, 3514, d.
 Aermutationes ignotae ante peccatum Adami, 3251, a.
 Agapi paralytici simulata fides, 3333, 3326, 3527, a. Ejus visio, 3527, c. Ejus communiō et mors, 3530, a, *seq.*
 Agarenorum gens, 3206, c. Occupant et obsident Bethleem impii Agareni, 3312, c. Arca eorum, 3207, b.
 Alexandria Egypti atque Libyarum metropolis, 3547, b. Alexandriae festum Imago nuncupatum quotannis celebratur, 3587, b.
 Ammonius Alexandrinorum Ecclesiae dispensator, 3423, c. Ammonii scrofas habentis in gutture sanatio miraculosa, *ibid.*, *seq.*
 Andre-as apostolus a Petro baptizatur, 3571, b.
 Angeli corpora coelestia vocati, 3519, j. Tabernacula Dei, carbonēs, turbines, flammæ, etc., *ibid.* Angelorum creatio opus Verbi, 3521, b. Angeli sunt immortales non natura sed gratia Dei, 3182, a. Angelorum natura, 3516, a. Caelum cursu expeditissimo transmittunt. 3519, d. Caelum et æthera replent, *ibid.* Creatoris voluntatem inflexe pericunt, *ibid.* Animas mortuorum excipiunt, 3320, b. Hominis custodes, 3519, d. Elogium angelorum, 3519, b. Ad angelos precatio, 3320, a. Per angelum vocem Deus incarnatur, 3278, c. Angeli apparitio ad Cyrillum Alexandriae episcopum, 3694, d. Angeli veste candida apparent discipulis Christum in caelos ascendentem intuentibus, 3970, d. Anima hominum permanent incorrupta, 3182, a. An fuerint creatæ ante corpora, vel ante hujus mundi productionem, *ibid.* Animarum vita præcedens, a quibus excoGITATA, 3339, c. Animæ languores, 3491, b. Animæ bel-

lum adversus divitias et corporis juventutem, 3483, b.
 Anna Mariam Virginem post sterilitatem et per preces genuit, 3267, a. 3270, a.
 Anna sterilis, 3266, d. Samuelem generavit, quoniam Deus voces ipsius exaudivit, 3267, a. Anna propheta explicata, 3297, d. Anna dies noctesque in templo Domini consumit, 3527, d. 3530, a.
 Anna ancilla Dei Hieracellense prædium cum alijs virginibus habitans, 3590, b. Quomodo tria sunamithia degitit, 3590, d. Ejus visio, 3591, b. Sanatio, 3591, c.
 Antonius Thebaeus viscerum magnam dolorem patiens, 3602, a. Cum fide venit ad SS. martyres Cyrum et Joannem, 3602, b. Ejus visio, 3602, c. Sanatus in Thebaidem reddit, plantat vineam et ad templum SS. martyrum per singulos annos partem fructuum affert, 3602, c, *seq.*, 3603, a.
 Aphantis mulier Egyptia ad tumulum SS. martyrum Cyri et Joannis sanata, 3603, a, *seq.*
 Aphrodisiades civitas Asiae, 3631, d.
 Apollinaris refellitur, 3166, a. In concilio Constantino-politano condemnatur, 3180, a.
 Apollinarius Alexandriae urbis episcopus, 3678, c. Quomodo reliquias SS. trium puerorum Babylonicorum obtinet et eas collocat in templo Alexandrino, 3678, c, 3679, a, *seq.*
 Apostoli sicut luminaria fulgentes in firmamento sanctæ Ecclesiae, 3863, c. Apostoli lapides lapidis angularis, 3898, c. Apostoli præter Petrum et Andream a Jacobo et Joanne baptizantur, 3571, b. Apostoli mittantur ad gentes quarum loquela illos imbuet Spiritus sanctus, 3582, a. Per apostolos Christus illuminat mundum, 3978, d. Apostoli cum Christo homines judicabunt, 3546, b. Apostolica dignitas superat martyrii amplitudinem et nitorem, 3582, b.
 Aristotelis discipuli, sapientia jam corrupta sapientissimi defensores, qui quæ dicunt nesciunt, 3390, a.
 Arius in concilio Nicæno condemnatus, 3183, d. De-tractor infestissimus S. Trinitatis, 3691, d.
 Ariarum impietas, 3154, b, 3155, c.
 Athanasia mulier Egyptia Christiana, 3682, c. Deprehenditur cum tribus ejus filiabus, 3682, c. Ejus martyrium, 3683, c. Ubi sepelitur, 3686, a, 3694, a.
 Athanasia uxor Marcellini, Egyptia, 3307, d. SS. Martyribus Cyro et Joanni non credit, imo crebrius illos deridet, *ibid.*, 3510, a, 3511, a, *seq.* Quomodo pulicem

comprehendere volens incurvata manet, 3311, b. *seq.*
Ejus visio, 3311, d. Sacrum limen templi SS. martyrum
caleans sanatur, 3314, a. Hos martyres praedicat, 3314, b.
Atheran, panis qui post coctionem rursus in ollis
decoquebatur, 3603, d.

B

Babylon Aegypti, 3379, b.
Baptismi collatio, 3693, b. Baptismi balneus, 3839, c.
Basili liturgia, 3982, c. *seq.*
Benedictio vocatur sacrificium missae, 3990, a.
Bethleem coelestis, 3303, a. Ubi vera lux orta est, ubi
aeterna vita floruit, etc., 3303, b. Deifera civitas, 3311, a.

C

Cadmus, unde ortus, 3646, a. An apud Graecos primus
magister litterarum, *ibid.*
Caesarea civitas Palaestinae, quondam Turris Stratonis
vocata, 3638, b.
Calix, ejus significatio, 3986, b. Calici sidus et quatuor
animulae, *ibid.*
Callinicus filius Dorotheae, qui ovum serpentis absor-
buerat, 3535, c. Visio matris ad tumulum SS. martyrum
Cyri et Joannis, 3839, b. Quomodo dracena quae ovum
generaverat advenit in medio multitudinis, et puer san-
atur, ex ipsius ore exeunte serpente, 3539, et *seq.*
Calix qui pedem frangerat, sanatur candela oleo deli-
bitus, SS. Cyro et Joanne sic praecipitibus in appari-
tione, 3450, c.
Candela arcensa ante tumulum SS. martyrum Cyri et
Joannis, 3486, c.
Candelabrum et cerei, quid significant, 3986, c.
Canobi demonis oracula, 3694, b. Quomodo ara hujus
demonis evertitur et ejus oracula cessant, 3695, 6.
Canones sacri, 3367, a.
Castaliae fontium, 3646, d. Castalici fluentis silentium,
3410, c.
Chalcedonense concilium perimit profanam dualitatem,
Egyptum et Dioscorum, 3486, b. Ab Aegypti odio ha-
bitum, 3574, a.
Charitatis virtus, 3359, d. Scutum Christianae charita-
tis, 3691, b.
Cherubim oculis plena et quadriformis, 3316, c. 3534,
Deum vehere dicuntur, *ibid.*
Chosroes, rex Persarum, esse lethali cecidit, 3810, a.
Christodorus dispensator basilicae SS. martyrum Cyri
et Joannis, 3438, a. A tempestate liberator invocatis
SS. martyribus, 3438, c. *seq.* In gravem morbum incidit,
3439, c. Ejus visio, 3442, b. Sanatur, 3442, c.
Christus promissus Abrahamo, Davidi, 3537, b. *seq.*
Sanctorum omnium vehemens desiderium ibat ad Christum,
3537, c. *seq.* Per angeli vocem incarnatus est,
3578, c. Conceptio Christi ineffabilis, 3350, d. Sine se-
mine Christi conceptio, 3383, a. Christus oritur, per nati-
vitatem, per resurrectionem, 3302, a. Christus intrans lac-
tas dicitur, 3747, c. Uterum virginium fluentis enu-
tritur, 3350, b. Christus anima intelligenti atque invi-
sibili praeditus, 3366, a. Animam sibi creat, 3266, b.
Veram carnem susceptum in Maria et ex illa, 3207, d. In
Christo duae naturae distinctae, 3282, a. *seq.*, 3274, b. Du-
plex quoad naturam sed non duplex quoad hypostasim,
3259, c. Christi divinitas, 3208, a. Christus fugit iram ty-
ranni, 3730, a. Crucem mortemque voluntarie patitur
3978, c. Christus ut mortuus mortuos secum surgere
facit, 3922, c. Resurrexit resuscitans mortuos, *ibid.*
Christi resurrectio aedificat, 3642, c. 3914, a. *seq.* Christi
ascensio, 3907, a. *seq.* Super alas cherubim in caelis eve-
hitur, 3967, b. Christus iudex unicuique reddit secun-
dum suum laborem, 3395, b. Mediator dicitur, 3742, a.
Sapientia Patris, character, imago, sigillum, etc., 3532, a.
Lux dicitur, 3202, a. Salus quae in Deipara Virgine ap-
paruit, 3212, b. Pax nominatur, 3307, d. Sanctificatio et
Redemptio, *ibid.* Cibus noster, 3304, d. Procurator om-
nium, et humanae naturae custos, 3630, a.
Christus ductus ad Annam et Caiphan habuit manus
alligatas non a tergo sed ante pectus, 3367, b.
Cobolotes Marcotensis, auribus factus cum camelis haere-
ret, 3594, a. Sanatur vadens ad tumulum SS. Cyri et
Joannis, 3391, b.
Colicam morbus, qualis est, 3427, a.
Columbarum natura et indoles, 3500, d. Columbae pen-
nas induere, quid, 3427, a. Columba ad Noe in arcam re-
dians, 3500, d. 3501, a.
Communio percipitur, 3322, a. Juvenis communicans
sonitum terribilem naso reddit et caecus fit, 3522, a. *seq.*,
3522, c. Communio sumptum basilicae SS. martyrum Cyri et
Joannis, 3584, b. *seq.* In communione percipitur Christus,
3531, c. Communio incommensuratum et vivificum sacrificio, 3702, d.
Communionis conjugalium ordinem evertunt homines,

3470, a. In hoc convenienter reprehenduntur, *ibid.*

Concilia quatuor universalis recepta in divinis Ecclesiae
dogmatibus, 3185, c.

Confessoriorum officia, 3566, b. *seq.* Confitentorum
peccatorum multi modi, 3566, a.

Confusio aeterna, quos manet, 3471, a.

Constantinopolitanum concilium triflugem Macedonii,
Apollinaris et Magni impietatem exstinxit, 3186, a.

Constantinus, qui primus Christianus Romanorum
sepectra roboravit, 3410, a.

Corpus vivificum et sanguis salutaris Christi distribui-
tur, 3367, a. Singulis Dominicis diebus sumere hanc im-
mortalem escam promittit in somno Stephanus, 3567, a.
Corporis Christi ac sanguinis vivifica ac beata perceptio,
3574, a. Corporis et sanguinis Christi praesentia realis,
non figura representativa, 3983, c.

Cosmas et Damiano quale miraculum tribuitur, 3810, d.

Cosmiana incolumis corpore venit adoratum reliquias
SS. martyrum Cyri et Joannis, 3531, c. In itinere de
jumento cadit, 3531. Ejus precatio ad tumulum sancto-
rum, 3534, b. Sanatur esse credens in somno percussa
alapa in maxillis, 3535, d.

Creatio mundi, 3179, c. Unus Deus omnia condidit,
Pater et Filius et Spiritus sanctus, 3179, c. Omnia per
unigenitum Filium Pater in Spiritu sancto fecit, *ibid.* d.
Coelum et terra, omniaque quae illorum ambitu conti-
nentur, solo nota creata, 3521, b. Cuncta per Dei Verbum
facta sunt, 3263, d. 3296, c.

Creatio angelorum opus Verbi, 3321, b.

Creatio hominis ex nihilo, 3301, a. Creatio hominis
opus Verbi, 3321, b.

Credenti omnia possibilia, 3678, a.

Crucis salutaris interventu nostri sensus ab omni probo
expurgantur sordentes maculae, 3514, b. Crucis elogium,
et salutatio, 3514, b. *seq.* Christianorum tutelaris et il-
lissima custos, 3515, a. Crux figurata, 3870, c. *seq.*
3873, a. Crux in secundo adventu Christi viam praemunit
coelestium virtutum choris, 3514, d.

Crucis Exaltationis festum, 3711, a. Olim festum Exal-
tationis Resurrectionem antecederet, 3505, a. Ratio
hujus permutationis, 3506, a. *seq.* Crucis adoratio fulgida,
3506, c. Crucis adoratio mentem remouit, et avocet ab
obscurorum operum confusanea turpitudine, 3511, d.

Crucis ligni vitalis adoratio in medio jejuniis, 3514, b,
3878, a.

Crucis triumphus in Chosroem, 3810, a. *seq.*

Crux propugnaculum Dei maximum, 3907, c. Potens
hominum tutamen, *ibid.* Maiorum optimum remedium,
ibid. Crucis lignum in medio terrae nostrae salutis causa,
3514, b.

Cyrillus Alexandriae episcopus post Theophilum,
3687, d. Vir evangelicus, pietatis propugnator, 3595, c.
Ejus scripta, 3187, b. Apparet ei angelus, 3694, d. Trans-
ferre jubet corpora SS. Cyri et Joannis et templo sancti
Marci ad Canobum, prope Alexandriam, 3694, d; 3414, a,
seq.; 3595, c. Ejus elogium, 3411, c.

Cyrus Alexandriae civis, 3678, b. Arte sua medicus,
ibid., cuius officium videre est in templo Trium Puo-
rorum, *ibid.* Quomodo Cyrus artem suam exercet non
solum corpora sed animas sanans, 3679, b. *seq.* In Ara-
biam ad mare Egyptiacum confugit, 3682, a. Caput
tondet et vestimenta monachorum induit, 3682, b. Tres
virgines ad martyrium excitat, 3682, c. *seq.* Deprehen-
ditur, adducitur ad tribunal Syriani praesidis Alexandriae,
3683, a; 3690, c. Ejus martyrium, 3683, c. *seq.* 3686, a,
3407, b. Ubi sepellitur, 3686, b; 3694, a; 3583, c. Basilica
in ejus honorem, 3379, a. Translatio reliquiarum sancti
Cyri, 3694, b; 3414, a. *seq.* S. Cyri apparitiones et mira-
cula a col. 3423 ad col. 3663.

D

Demon, an sanitatem porrigere possit, 3410, d. An
veritas ab illo sit expectanda, 3410, c. Daemonibus tri-
buntur morbi, 3623, a; 3627, a. Daemon intrat in corpus
hominis post susceptionem sacerdotum Christi myste-
riorum, 3550, a. Demonis Canobi oracula et praescrip-
tiones, 3694, b.

Damascus metropolis Coesaryie, 3623, c. In toto
Oriente principali jure regnabat, *ibid.* A Nino et Semi-
ramide circumdatur muris, *ibid.* Multorum regum monu-
menta in ea conspiciuntur, 3623, c.

David in regem a Deo assumptus, 3209, c. David parens
Christi, prophetiae dono illustratus, 3304, c. Psalmorum
modulator, 3582, c. Davidis pietas, discretio, 3211, b. Cur
noluit aquam bibere et cisterna Bethleem, 3211, c;
3212, a. Qualem Deus Davidi felicitatem promittit,
3527, c. David secundum sensum mysticum id est
Christus, 3235, b.

Deudata virgo Christiana martyr, 3682, c; 3690, c.

Deus ex magnitudine creatorum cognitus, 3503, a. Deus unus est, 3219, a. Dei potentia, 3418, a, seq. Dei immensitas, 3526, b. Dei bonitas erga peccatores, 3453, d. Deo cuncta facilissima sunt et possibilis, 3233, a. Dei opera non reticere, 3098, a. Dei beneficia, 3204, a. Voluntas Dei omnipotens, 3209, a. Quis ei obistere valeat, *ibid.* Qui voluntatem Dei paternam facit, ille intrabit in regnum celorum, 3207, b. Diu efficitur, 3204, b.

Diabolus bellus odio in homines flagrans, 3246, b. Sagitta abscondita diaboli, *ibid.* Diabolus draco, 3398, d. Quorum auctor habetur, 3398, d; 3242, c. Diaboli invidia, 3466, b. Calamitatibus homines afficit, 3342, c. Eos accendit ad mutuum inimicitiam, *ibid.*

Diaconi, 3987, a. Eorum vestimenta, 3987, b. Didymus, ejus sententia de animarum praeexistentia refellitur, 3182, b. Resurrectionem perimit, *ibid.* Condemnatur, 3186, c.

Diocletianus ubicunque Ecclesiae persecutionem suscitavit, 3662, b; 3399, c.

Dionysius Damascenus, 3622, d. Diocorus refellitur, 3166, a. In concilio Chalcedonensi condemnatur, 3186, b.

Discretio virtutum omnium regina, 3311, c.

Divitiae optabiles his qui post divitias agunt, 3147, b.

Dominica, ejus significatio, 3786, c. Dominica genu non flectitur, *ibid.*

Dorotheus cujus filius ovum serpentis absorberat lamentationes in basilica SS. martyrum Cyri et Joannis, 3538, c, seq.

E

Ecclesia, car ita nuncupatur, 3985, a. Sponsa Salvatoris, 3270, b.

Elephantinus morbus, 3467, d; 3470, d. Moyses elephantino morbo pressum cum leproso sequestrabat, 3467, d. Ejus causa, *ibid.*; 3470, a.

Elia ascensionem Christi figurans, 3974, c; 3978, a.

Emmanuel duplicem habet significationem, 3274, a; 3178, b.

Ephesinum concilium, 3186, a. Deiecit hominicolam Nestorium, *ibid.*

Epiphani (S.) liturgia, 3982, c.

Epitruillum, vestimentum diaconi, 3987, c.

Eucharistia, vide Corpus Christi.

Endoria virgo Christiana, martyr, 3682, c; 3690, c.

Eugenius geometra Aegyptius, 3385, b, seq. Quomodo sit hydropticus, 3385, c. Ejus visio ad sepulchrum SS. martyrum Cyri et Joannis, 3386, a, seq. Sanatur, 3386, d.

Eulogius Alexandrinus praesul Ecclesiae, 3458, a; 3435, c.

Eutyches negat Domino carnem ejusdem atque nobis esse naturam, 3295, c; 3294, a. Refellitur, 3163, b; 3470, b. In Chalcedonensi concilio condemnatur, 3186, b.

Eva maledictio irrogata, 3202, a. Eva maledictio in benedictionem commutata, 3342, b. Eva praeps lapsus prodeunt filii Mariam Virginem, 3362, a.

Evagrius sententia de praeexistentia animarum, 3182, b; 3339, c. Resurrectionem perimit, *ibid.* In synodo condemnatur, 3186, c.

Evangelia quatuor ordinantur, 3999, a. Quid expriment, *ibid.* Evangelica documenta sequi in summis dogmatibus, 3236, c.

F

Fatum sine ratione introducit, 3505, b.

Feræ non inlabant ante peccatum, 3221, b.

Festum sanctae Crucis, vide Crux.

Fides stipendium salutis, 3453, c. Fidei sinceritatem auri loco exigit Deus, 3305, b. Fidei differentia et indelicta, 3506, b. Fidei arma, 3691, b. Fidei finis salutis animae, 3210, b. Fidei inconcussa petra, 3226, c. Fide salutem lucrari, 3494, a. Fides recta, quomodo utilis, 3458, b; 3499, a. Fidei potentia, 3393, b.

Fili Dei, quinam, 3327, c; 3275, c; filii adoptivi, 3208, b; filii lucis, 3277, b, seq. Filii Dei, Deus, 3219, b.

Filius Dei aeternus, 3271, b, incircumscriptus, *ibid.* Filius Dei dextera Dei et brachium, 3296, c; 3275, c. Filium Dei cum gaudio et fide recipere, 3227, c.

Fistulae remedium a SS. martyribus Joanne et Cyro per somnium indicatum, 3638, c.

G

Gabriel archangelus a Deo missus ad Virginem Mariam, 3235, c. Significatio nominis bujus Gabriel, 3275, b.

Gabriel laetitia angelus, 3250, c. Arcanorum interpres scientissimus, 3318, d. Precatio ad sanctum Gabriel, 3318, d.

Galatitarum haeresis, 3402, b.

Geddes naulomachi fistulam habentis sanatio miraculosa, 3455, a, seq.

Gennadius, e cujus capite egressae sunt muscae, 3487, a.

seq. Ejus visio, 3487, d. Percutitur a conductore camelorum, 3490, a. Caput ejus sancitum verberibus, stercore camelli aquae immisto ungit et sic sanatur, 3490, b.

Georgius a demone agitatus mortem sibi consciscere tentat, 3634, a, seq. Quomodo a SS. martyribus Cyro et Joanne sanatur, 3635, b.

Georgius a muliere suam accipit ut eum offerat SS. martyribus Cyro et Joanni, 3606, a. Sus comeditur et non offertur, 3606, c. Georgius in suam matrat, 3607, a.

Georgius Cyprius, pedibus ex operatione demonis infirmatur, 3637, a. Ad Cyrum et Joannem super humeros deportatus effertur, 3637, b. Ejus visiones, 3637, c.

Georgius presbyter Tarso natus ut Paulus apostolus, 3614, c. Patre mortuo, fit caecus Alexandria, 3614, d. Sanatur ad tumulum SS. Cyri et Joannis, *ibid.*, seq.

Gesius sophista, medicus, deridens Christianos, etiam Cyrum et Joannem martyres, 3514, d, seq. Numeros cum collo arefactos habet et omni motu carentes, 3515, b.

Multioties ei apparentes SS. martyres ei praecipunt tintinnabulum cum agnato in collo suspendere, et ori frenum injicere, et intrare in templum suum, dicens: Stultus sum, 3518 seq. Facit hoc et sanatur, 3519, a.

Gethsemani hortus, ubi est sepulchrum Matris Dei, 3825, b. Grammaticorum facies artes, 3287, c.

Gratis, quam B. Virgo Maria invenit apud Deum, qualis est, 3246, b; 3247, a, seq. 3251, a.

H

Hereticorum nomina, 3190, c, seq.

Helena imperatrix, quae invenit sanctum lignum, 3919, b.

Helias leprosus, 3182, d. Ad Cyrum et Joannem venit, diu manet in basilica et recedit sanitate non recuperata, 3463, c. Absenti obvians SS. martyres, revertere ei praecipunt et totum corpus ungere stercore camelli aqua fontis dissoluto, 3463, d; 3466, a, seq. Totum ejus corpus sanatur praeter faciem quia eam non inunxerat, 3466, b.

Helpidia hemorrhoidosa, ad tumulum SS. Cyri et Joannis sanatur bibens myrtum vino mistum, 3495, b.

Hierapolis Syria civitas, 3683, c.

Homo rex constitutus eorum omnium quae supra terram sunt, 3350, b. Hominis creatio ad imaginem Dei, 3250, a. Bonus creatus est, *ibid.* Homini Deus divinum ac salutare mandatum imposuit, postquam contidisset illum, 3250, b. Ejus status in paradiso ante peccatum, 3251, a. Hominis lapsus, 3250, c. Ejus status post peccatum, seu effectus ipsius peccati, 3251, b. Homo in primum decus restituitur, 3251, b.

Humanitas in terram corruptionis misere deturbata, rursum de terra erigitur a Christo, 3274, c.

Hydropisis causa, 3261, c.

Ibas, ejus epistola ad Marim Persam, 3187, a. Ejus doctrina condemnata in concilio Constantinop. II, *ibid.*

Impietatis abyssus, 3126, c. Igne qui non exstinguetur factorem suum cognoscent impii, 3305, a.

Incarnatio ex Virgine Deo conveniebat, 3270, b. Incarnatio inenarrabilis Filii Dei Mariae revelatur ab angelo, 3250, d. Incarnationis dogmatia expositio, 3129, 3162 seq. Filios Dei ingressus uterum inactum B. Mariae ab omni contagione libera, 3159, d. Non per phantasiam factus, 3162, a. Carnem nobis substantialiorem et animam rationalem animabus nostris consimilem assumpsit, *ibid.*

Finis incarnationis, *ibid.* Utero Virgineo deportatus, tempus explevit legitimi puerperii, 3182, a. Duas natiuitates ejusdem Dei Verbi, 3165, d. Non alius quidem miracula operatus est, alius autem perpetravit humana, 3167, c. Incarnationem Verbi negantes, 3225, b. Quicquid incarnationem erraverunt, 3282, a; 3295, a. Incarnationis effectus in nobis, 3285, b.

Inferi tenebrae, 3505, a. Supplicia reproborum finem non habebunt, 3187, b.

Invidia genitrix mortis, 3250, a. Invidia pellienda, 3487, b.

Isaac figura Christi, 3925, d.

Isaias a Deo inspiratus, 3271, c. Isaias praedixit incarnationem Verbi ex Virgine, 3271, b; 3231, b; 3271, b.

Istidorus de Majuma, pulmone laborans, 3451, a, seq. Sanatur eum fides sua in SS. Cyrum et Joannem qui in visione ei praecipunt comedere citri portionem, 3451, c. Comedit, evomit vermem cum cibo, et sanatur, 3451, c.

Istidorus filius Dionysii Damasceni, 3635, a. Epilepticus sanatur ad tumulum SS. Cyri et Joannis, liliendo se porcino adipe a capillis usque ad ungulas, 3635, c, seq.

J

Jacobus apostolus ab Andrea baptizatur, 3571, b.

Jacobus frater Domini Hierosolymitanus episcopus, 3307, a; 3503, c.

Jecoris vitio laboranti remedium per somnium indicatur a SS. martyribus Cyro et Joanne, 3638, d.

Jejunii virtus, 3851, d; 3884, a; 3883, d; 3894, a. Jejunium coarctat ac frangit intemperantem carnis appetitum, 3310, c. Profligat spiritus circumdantis nos aeris incolas, 3311, a. Puros et amicos Dei nos reddit, *ibid.* Agilitatem parit corpori, 3311, d. Chaldaicum ignem exstinguit, 3314, a. Servat incolumem civitatem Nivitarum, *ibid.* Fecit Moysen contemplatorem Dei, 3863, b. Jejunium dierum quadragesimae, 3311, a. Jejunium quod praecedit divinam passionem ac venerandam resurrectionem, 3702, c.

Jesus id est Salvator, 3234, a; 3299 d. Varii ejus tituli, *ibid.*

Joannes miles, persecutione orta, Jerusalem venit, 3682, b. In Aegypto habitat, cum Cyro, *ibid.* Vide Cyros Alexandriae civis... Ad tribunal Syriani cum Cyro adducitur, cum Cyro martyrii palma decoratur, 3683, c; 3686 a. Ejus miracula a col. 3433 ad col. 3663. Joannis (S.) martyrii laus, 3379, a. Basilica in ejus honorem, *ibid.*

Joannes Baptista major omnibus qui e mulieribus nati sunt, 3339, b. Ejus generatio ab archangelo Gabriel annuntiata, 3326, a. Duplici modo praecursor Salvatoris, 3326, c. Utriusque testamenti mediator, 3339, d.

Joannes evangelista consobrinus D. N. J.-C. secundum carnem, 3371 b. Zebedeus pater ejus, Salome mater ejus, 3786, a. Filius tonitrus vocatur, *ibid.* A Petro baptizatur, 3371, b. In terra tres habuit matres, 3371, c. In sua domo excepit Mariam, 3790, a. Ephesus venit, *ibid.* Theologus vocatur, 3787, d; 3790 b.

Joannis Chrysostomi liturgia, 3982, c.

Joannes patriarcha Ecclesiae Alexandrinae, 3434, a. Sub eo quae a martyribus Cyro et Joanne gesta sunt describuntur prolegia, 3438, b; 3434, a.

Joannis Mnematis sanatio ad tumulum SS. martyrum Cyri et Joannis, 3575, d. seq.

Joannes de Byzantio, propter pedes sanatos toto vitae tempore martyribus Cyro et Joanni servire se devovet, 3451, a.

Joannis de Cyro, Aegyptii, in ambobus oculis habentis albugines, sanatio ad tumulum SS. Cyri et Joannis, 3462, seq.

Joannes ulcerosus sanatur se liniendo vitro trito aquis solis immisto, quod ei jussum fuerat in visione a SS. martyribus, 3470, b. seq.

Joannis Chrysonis femora putrefacta habentis sanatio miraculosa, 3474, d.

Joannes caecus Romanus annos 8 sub divo transigit ad templum SS. Cyri et Joannis, 3639, a; 3662, d. Quomodo sanatur, *ibid.*

Joannina mulier Hierapoleos cui ob pulchritudinem copulatur Theodorus proconsul, 3638, a. Mariti sorores emulatae eam maleficis aggrediuntur, 3638, b. Bibit venenum, mortem quidem evadit, sed dolores incessabiles in ventre sentit, 3638, b. Sanatur ad tumulum sancti Cyri et Joannis, 3638, d.

Jonas figura Christi, 3930, b.

Josephus a fratribus venditus, figura Christi, 3902, c.

Josephus sponsus Mariae, ex vera uxore sua quatuor habuit filios et tres filias, 3371, b.

Judeorum execranda incredulitas, 3212, a. Judei scripto tabellae significati, 3347, a. Judeorum perfidia in Christum figurata, 3212, a. seq. Judei in praecipue acti propter incredulitatem eorum effusi divinis, 3227, b.

Judicii ultimi signa, 3317, c. seq. Judicium ultimum astringit, 3320, d; 3496, d; 3862, a.

Juliana caeca et Juliana cataphorica, 3496, c.

Juliani comitis conversio et sanatio a SS. martyribus Cyro et Joanne, 3433, b. seq.

Juvenilis delictorum Deus non reminiscitur, 3433, d.

L

Leo (S.) papa, ejus epistola ad Flavianum adversus Eutychen et Nestorium, 3187, d.

Leontius diaconus, S. Sophronii notarius, 3199, a.

Lex duplici modo nota, 3347, a. Legi finem dedit Christus, et legis novae facies est exemplar, 3333, a.

Libidinosus aurigae infirmo et impotenti coaparatur, 3438, c.

Lignum genuit mortem cum comedit Adam fructum, 3810, a. Lignum perdidit mortem quando clavis tenuit Christum, *ibid.* Ligni divini adoratio, 3819, a. Vide Crux.

Liturgiae preces, aliae ab aliis diversae, cor, 3982, a. seq. Typus vero institutionis mysteriorum invariabilis ab omnibus servatus, 3982, c.

Lucas a Deo inspiratus, quod conscripsit, 3233, b. Luce Evangelium, quid exprimit, 3699, b.

Lupellus, piscis marinus, 3447, b.

M

Macedonius in concilio Constantinopolitano condemnatus, 3186, a. Macedoniana impudentia atheismus, 3222, a. Magi qui fidem ante omnes gentes sunt amplexi, 3746 b; a Perside profecti, 3743, c.

Magia, ejus effectus, 3342, d. seq.; 3636, b.

Maledictio vetus deleta per lignum, 3322, b.

Maleficium, 3482, d; 3487, b; 3498, d; Maleficia soluta, 3546, d; 3636, c. Maleficium datum in mulierem quae dolores ventris incessabiles habet, 3638, b.

Mamithe, vicus a Canopo duobus stadiis distans, 3687, d. Domicilium demonum, *ibid.* Templum in eo vico edificatum a Theophilo Alexandriae episcopo, *ibid.*

Manipuli, diaconorum vestimenta, 3987, d.

Marci Evangelium, 3999, b.

Maria e sterili Anna progenita, 3270, a. Maria cum viris non educata, neque inter peiores masculos unquam versata, 3258, c. Ab omni contagione libera, 3159, d. Virgo immaculata, 3162, d; 3363, c. Omnes viros et feminas superat sanctitate, 3351, b. Angelorum ordines superavit, 3258, c. Fulgores archangelorum obtinebravit, *ibid.* Virtutibus potentior virtus prodiit, *ibid.* Sola inter mulieres virgo paritura, 3271, b. Sola inter mulieres Dei mater appellanda, *ibid.* Ab Isia virgo appellatur, 3271, c; nitidiori puritate exornatur a Spiritu sancto in eam superveniente, 3274, d. Virgo post partum integerrima, 3248, c. Qualem gratiam invenit apud Deum, 3246, b. seq.; 3247, a; 3251, a. A S. Petro baptizatur cum Joanne evangelista, 3371, b. In domo Joannis evangelistae manet, 3790, a. In orto Gelhemani ejus sepulchrum, 3425, b.

Maria Virgo Deipara, 3212, b; 3299, b; 3342, c. Maria ci-
sterna sacra, 3310, a; 3312, b. Maria genitrix superemulata
gaudii, 3328, b. Maria mysticum diversorium ineffabilis
gaudii, *ibid.* Maria fons misericordiae, 3846, c. Maria so-
lum auxilium generis humani, 3833, c. Maria spes ani-
marum nostrarum, 3639, b. Maria sola pulchritudo ange-
lorum, 3927, b. Receptaculum lucis omnem illuminantis
creaturam, 3982, a.

Mariae Aegyptiacae vita, 3697, seq.

Maria filia Joannis diaconi, quae ad tumulum SS. mar-
tyrum Cyri et Joannis ex alta fenestra in pavimento de-
labitur illusa, 3451, b. seq.

Maria hydropeica sanatio ad tumulum SS. Cyri et
Joannis, 3482, a. seq.

Martyres laudantur, 3390, d. seq. Martyrum invocatio,
3383, a. Martyres colimus, 3311, a. Martyres oblationibus
laetificati, 3312, b. Martyrum reliquiae adorantur, 3351, c.
Virtus martyrum post mortem 3414, d. Demonium in
fugam convertunt, a. 3415. Apud Christum pro nobis inter-
cedunt, 3310, a. Martyrum virtus, unde oritur, 3334, c.

Martyria, quae ex maleficio viscera laesa patiebatur, sa-
natio miraculosa, 3482, d. seq.

Mari adhuc parvula, a dentibus et auribus dolens sa-
natur infuso melle per aures, quod mari ejus per
somnia jussum fuerat a SS. martyribus Cyro et Joanne
3447 d. seq.

Matthaei vestimenta diaconi, 3987, b.

Matthaei Evangelium, 3999, b.

Mechir, mensis apud Aegyptios, 3407, b.

Melchisedech figura Christi, 3990, b.

Mense martyris templum in Libya, 3393, a.

Mennis loripedes sanatur ad tumulum SS. martyrum
Cyri et Joannis, pedes ungens oleo, quod ei praeeperant
per somnium SS. martyres, 3433, b. seq.

Mennatis Philoponi sanatio ad tumulum SS. Cyri et
Joannis, 3427, c. seq.

Mennatis pueri linguam extra os pendentem habentis
sanatio miraculosa, 3579, b. seq.

Menoutha, ara demoni Canobi extracta ab Aegyptiis,
3694 c. In hoc loco apponuntur reliquiae SS. Cyri et
Joannis, 3694, d. seq.

Mennuthis demon Aegyptius, qui spe recipiendae sani-
tatis adorabatur, 3410, b. seq. Habebat in castello, 3410,
b; 3414, a.

Miraculorum utilitas in Ecclesia Dei, 3479, c.

Monachorum ad Jordanem degentium usque tempore
quadagesimae, 3702, c. seq.

Moyses legis scriptor, 3498, d.

Myrrhae loco Deus a nobis depositus incorruptam animae
corporisque integritatem, 3305, b.

N

Narses episcopus Acalonis, 3803, a. Ejus doctrina,
3803, a. seq.

Natalis dies Domini, dierum domina appellata,
3201, b. Gemina laetitia nos cumulat, 3201, a. Genio
splendore nos perfundit, *ibid.*

Nativitatem Christi et locum exortus hujus contrari de-

siderabant iusti, prophetae, angeli, 3210, c.

Nazareth in qua Evangelia Dei recitata sunt, 3289, a. In qua a Gauriele archangelo Maria fuit salutata, 3300, a.

Nemesio expraefectus, caecus, ad tumulum SS. martyrum Cyri et Joannis manus imponit super oculos Photini caeci qui visum recuperat, ille vero non sanatur, cur, 3302, b, *seq.*

Nestorius refellitur, 3165, a; 3170, d. Ejus haeresis, 3282, a; 3291, b; 3293, b. In concilio Ephesino condemnatur, 3186, a.

Nicolaus philosophus, Herodis eruditior, filiorumque Antonii et Cleopatras magister, 3622, d.

Nonnus Libyus ad tumulum SS. Cyri et Joannis sanctus pedem suum liniens oleo candela SS. martyrum et cerote, 3607, d, *seq.*

Numerus septimus numerus mysticus apud S. Scripturam, 3383, d.

O

Oblatio vocatur sacrificium missae, 3990, a.

Olivarum mons, e quo cum humana natura in coelum Deus reveritur, 3289, b; 3979, b.

Opulentia luxuriae genitrix et magistra omnis libidinis, 3453, b.

Orarium, ad pedes defluit et sinistro superponitur humero diaconi, 3987, c. Ejus significatio mystica, *ibid.*

Orationis virtus, 3622, a; 3438, c.

Origenis sententia de praesistentia animarum refellitur, 3182, b. Origenes in quinta universali synodo condemnatur, 3186, c.

Origenistae paradisi plantationem proiciunt, 3182, c. Nolunt Adam in carne formatum fuisse ex eo Evam formatam fuisse vituperant, *ibid.* Principio angelos a Deo creatos fuisse prohibent, *ibid.* Aeternitatem suppliciorum negant, 3183, a.

P

Pachomius pater monachorum et optimae vitae magister magnus, 3393, d.

Panis vocatur sacrificium missae, 3990, a. Panis, id est corpus Domini, 3983, c. Portamus panem in disco populoque apponimus, 3990, b.

Pascha dies ieiuniorum, in qua adepti sumus libertatem, 3913, c.

Patricius Pelusiotus, albugines in ambobus oculis habens, sanatur ad tumulum SS. Cyri et Joannis balneis utendo, 3398, b, *seq.*

Paulus capite laborans, ad tumulum SS. Cyri et Joannis sanatur, percussus ictibus baculi, 3475, a, *seq.*

Paulus candidatus et Maria mater ejus in Domino mortui, 3850, b.

Paulus apostolus, gratia aemulus Petri, 3333, a. Apostolatus dignitate proxime accedens, *ibid.* Gregi ethnico destinatus, 3358, c.

Petrus princeps apostolorum, 3333. A Christo baptizatus, 3371, b. Petrus super quem Ecclesia fundata est, 3691, d. Circumcisorum apostolus factus, 3358, c. Petri et Pauli communis solemnitas, 3358, c, *seq.*

Petri paralytici sanatio ad tumulum SS. Cyri et Joannis, et conversio ejusdem ad fidem catholicam, 3571, c, *seq.*

Petri Characis, circa collum scrofas habentis, sanatio miraculosa, 3650, d.

Petrus Alexandriae episcopus, 3691, d.

Philemon diaconus a Phoenice, jecoris vitio laborans, fistulamque habens, 3635, d. Quomodo sanatur, *ibid.* *seq.*

Photinus caecus ad tumulum SS. Cyri et Joannis sanatur, alio caeco in oculis ejus manus imponente, 3506, b.

Pianoth Aegyptii paralytici sanatio, 3603, c, *seq.*

Portae inferi, haereses odio Christum habentes, 3571, d. Puerorum trium Babylonicorum reliquiae in templo Alexandriae collocatae, 3678, c, *seq.*

Præsanctificatorum liturgia, cui tribuitur, 3982.

Psalmi Veteris Testamenti initio cujusque officii sive matutini sive serotini cantati, 3991, c.

R

Ratiocinationum humanarum silet vilitas ubi Deus est qui denuntiat, 3253, a.

Redemptor sese declarat Christus per suam nativitatem et resurrectionem, 3203, a.

Resurrectio Christi astruitur, 3642, c. Resurrectio mortuorum inchoata, 3202, c.

Resurrectionis donum, 3503, a. Ingressum ad immortalitatem vitam nobis largitur resurrectio, 3506, b.

Rhodii tauri silentium, 3410, c.

Rhodope Theopoleos visio, 3639, c. Ejus mors, *ibid.*

S

Sabelliana execrabilis impietas, 3222, a; 3134, c.

Sacerdotem convenit esse ignem ardentem, irreprehensibilem, 3983, c. Sacerdotes archangelorum vicem gerunt, *ibid.* Locum Seraphici chori tenent sacerdotes, 3987, a.

Sacrificii missae ordo et ejus ritus varii, 3991, b, *seq.*

Salome filia Josephi qui Christi pater existimabatur, 3363, b; 3786, b. Salome soror Jacobi, Josa, Judae, Symeonis, necnon Mariae ac Annae, 3363, c. Mater Joannis evangelistae, 3786, a.

Salutationis angelicae paraphrasis, 3235, d, *seq.* 3242, a, *seq.*

Sancti honorantur multis modis, 3587, c. Laus sanctorum debitum, 3390, a, *seq.* Sanctorum zelus pro fide catholica, 3366, c. Sancti plus salute corporis animarum integritatem desiderant, 3426, b. Sancti etiam boni puniendo sceleratos, 3507, c.

Saraceni in Oriente omnia diripiunt, 3198, d.

Sarapammon sciron habens in pede, sanatur ungens pedem suum oleo et cerote tumuli SS. Cyri et Joannis, 3486, d.

Senuphius monachus Aegyptius magnae virtutis, 3686, c. Theodosio praedicti victoriam in Barbaros, 3687, a.

Seraphim sex alis exornata, in prima coelestium exercituum acie collocata, 3315, c. 3219, c. suo ardore caeteros omnes incendant, *ibid.* Expressum quoddam divinum similitudinis simulacrum prae se ferunt, *ibid.* Secundaria lumina splendorem quantum fas est circa illum medium excipiunt, 3315, d. Sacratissimam Trinitatem ter sanctam praedicant, 3219, c.

Simeonis prophetia explicata, 3297, d.

Sophronius Damascenus, 3666, b. Alexandriae ambobus oculis infirmatur, *ibid.* Ad tumulum SS. Cyri et Joannis cum fide veniens, sanatur, 3667, a, *seq.* Sophronio scribenit multoties ei apparuerunt SS. martyres Cyrus et Joannes, 3583, b. Nunc atramentum et calamus porrigentes, nunc quaternionem sumentes, falsa corrigentes, *ibid.* Expositio fidei suae ad Sergium, 3151, c. *seq.*

Bethleem ingredi non valet impeditus a Saracenis, 3206, b, se comparat Job, 3147, b. Adam a paradisi habitatione proscripto, 3206, a. Moysi qui non potuit ingredi in terram promissam, 3209, a, *seq.* Davidi aquam et cisterna Bethleem bibere cupienti, 3209, c.

Stellae propter nos creatae, 3502, c. Stellis subjectos esse homines et ipsum Deum, credere impium est, 3502, d, 3503, a.

Stephanis cancerum habens, ad tumulum SS. Cyri et Joannis sanatur, SS. martyres visibilibus manibus tangunt ejus passionem, 3478, c, *seq.*

Stephanus Asianus, sanguinem per os et ventrem simul fundens, ad tumulum SS. Cyri et Joannis sanatur, scolopendra e capite ejus exit, 3631, d, *seq.*

Stephanus haereticus, in oculis albugines habens, vadit, ad tumulum SS. Cyri et Joannis, 3566. Quomodo per multas apparitiones SS. martyres eum adducunt ad fidem catholicam et ad sanationem, *ibid.* *seq.*

Syrianus praeses Alexandriae civitatis, 3682, c; 3691, a.

T

Taurinus lordus sanatur pedes suos ungens salita coturnice exsiccat et trita, remedium hoc in visione ei praescribitur a SS. martyribus Cyro et Joanne, 3587, a, *seq.*

Temperantiae stola fulgens, 3589, d.

Thecla protomartyr, 3793, a. Audit Paulum praedicantem et fidem Christi amplectitur, 3793, c; 3798, a. Opes immensas deserit, *ibid.* Ad ignem damnatur, ignis eam non laedit, 3798, b. Ad Seleucum urbem Syriae venit, *ibid.* Chlamydem lacerat juvenis qui osculari eam volebat, 3798, c. Ejus martyrium, *ibid.*

Theocista virgo Christiana, martyr, 3682, c; 3690, c.

Theodora uxor Theodori SS. martyrum basilicae dispensatoris, bis sanatur ad tumulum SS. Cyri et Joannis, 3443, b, *seq.*

Theodora quae absorbuerat ranam, ad tumulum SS. martyrum sanatur bibendo aquam ante escam, 3493, c, *seq.*

Theodoritus, ejus scripta adversus Cyrillum, 3186, d.

Theodorus Alexandriae civis, in utroque oculis albugines habens sanatur ad basilicam SS. Cyri et Joannis, sese lavando ad fontem SS. Martyrum, 3430, a, *seq.*

Theodorus Cyprius, medicus, a magis factus lordus, ad basilicam SS. martyrum Cyri et Joannis sanatur iniungendo pneumone porci et vino torrido membra quae patiebantur, 3626, a, *seq.*

Theodorus subdiaconus, podagram habens, et hæreseos Juliam Halicarnaseos, ad tumultum SS. Cyri et Joannis per multas visiones ad fidem catholicam adducitur et sanatur, 3530, a, *seq.*

Theodorus adolescens cæcus, precatur cum magna fide in basilica SS. Cyri et Joannis, visum recuperat, 3522, a, *seq.*

Theodorus ex maleficio viscera inflammata habens, sanatur a SS. martyribus Cyro et Joanne, 3498, b.

Theodorus cæcus et habens demonium, ab iisdem martyribus sanatus, fit monachus in eremo Jordanis, 3647, a, *seq.*

Theodorus servus Procopii, a cane marino in arena obrutus, invocat SS. Cyrum et Joannem qui super aridam eum ponunt, 3619, c, *seq.*

Theodorus præsul Ecclesiæ Alexandrinæ post Eulogium, 3458, a, *seq.*

Theodosius imperator, sceptrum fidei operibus honestavit, 3686, b. Ex prædicatione Senuphii monachi vincit barbaros, *ibid.*

Theophilus Alexandria episcopus, 3686, d. In loco Canopo Apostolis erigit templum, 3687, c.

Theophilii manibus ex pedibus victi sanatio ad tumultum SS. Cyri et Joannis, 3542, d, *seq.*

Theopompus ad tumultum SS. Cyri et Joannis liberatur a maligno spiritu qui eum torquebat ab annis 18, 3466, c, *seq.*

Tonsura in sacerdotis capite circumdata spineam coronam significat, 3986, d.

Trinitatis dogma astruitur, 3151, 3154, *seq.* Numeratur Trinitas non essentis nec naturis, sed subsistentis, 3153, c. Trinitatis una substantia, 3218, b. Trinitas ter ab angelis sancta prædicatur, 3219, c.

Turris Stratonis vocatur Cæsarea Palæstinæ, 3638, b.

V

Valentinianorum error, 3162, a; 3285, a.

Victima altaris, Christus, 3987, d.

Virginitatis excellentia, præ connubio ejus eximie prærogativa, 3259, a. Quis ad virginitatis sanctitatem non anhelet, accedens propius ad Deum natum, 3204, b.

Vitam illam, quæ post præsentem vitam futura est, credimus æternum permansuram, 3183, b.

Z

Zacharias languorem testicularum patiens, a SS. martyribus Cyro et Joanne in visione sanatur, 3474, a.

Zebedæus matrimonio junctus Salome filie S. Josephi sponsi Mariæ, genuit Joannem evangelistam et Jacobum, 3571, c.

Zozimas monachus, 3689, a. Vadit ad eremum Jordanis, 3703, a. In monasterium quoddam intrat, 3702, a, *seq.* Miratur vitam monachorum, *ibid.* Ex consueto usu monasterii Zozimas Jordanem trajicit, 3703, a. Quomodo vivit in eremo Jordanis, 3703, c, *seq.* Mulier nuda ei occurrit, currit post eam quæ fugit, eam assequitur, 3706, a, *seq.* Pallium ei porrigit, 3707, a. Audit vitæ enarrationem Mariæ Egyptiæ, 3710, d. Redit ad monasterium, et anno sequenti tempore Paschatis ei offert divina mysteria, 3722, a, *seq.* Invenit eam mortuam, 3723, b. Quomodo nomen ejus cognoscit, *ibid.* Sepellit eam, 3726, a.

Zozimus Byzantinus medicus sanatur ad tumultum SS. Cyri et Joannis sese lavans in fluentis calidis, quod ei præceptum fuerat a SS. martyribus, 3618, b.

ORDO RERUM

QUÆ IN TOMO TRIPARTITO CONTINENTUR

PARS PRIMA.

PROCOPIUS CÆSARUS, SOPHISTA CHRISTIANUS.

Notitia.	9
Commentatio Joan. Christ. Ernesti de Commentariis Procopii in Heptateuchum et Canticum.	14
Præfatio Ang. Mai.	18
Monitum Jac. Gesneri.	19
COMMENTARIUM IN GENESIM.	22
— IN EXODUM.	511
— IN LEVITICUM.	690
— IN NUMEROS.	794
— IN DEUTERONOMIUM.	894
— IN JOSUE.	991
— IN JUDICES.	1042
— IN LIBRUM I REGUM.	1079
— IN LIBRUM II.	1119
— IN LIBRUM III.	1147
— IN LIBRUM IV.	1179
— IN LIBRUM I PARALIPOMENON.	1202
— IN LIBRUM II.	1210
— IN PROVERBIA.	1222

PARS SECUNDA.

COMMENTARIUM IN CANTICA CANTICORUM.

FRAGMENTA in Cantica.

EPISTOLÆ.

Monitum ad Epistolæ.

Epistola prima. — Hieronymo.

II. — Pythio.

III. — Diodoro.

IV. — Hieronymo.

V. — Alypo et Stego grammaticis et Jerio Romano.

VI. — Palladio.

VII. — Gessio Iusigni medico.

VIII. — Zachariæ fratri.

IX. — Epiphanio.	2727
X. — Sosiano.	2727
XI. — Joanni.	2727
XII. — Diodoro.	2730
XIII. — Zachariæ et Philippo.	2730
XIV. — Victori fratri.	2730
XV. — Diodoro.	2731
XVI. — Eidem.	2731
XVII. — Eidem.	2734
XVIII. — Dorotheo.	2734
XIX. — Zachariæ et Philippo, fratribus.	2734
XX. — Zachariæ fratri.	2735
XXI. — Eidem.	2738
XXII. — Thomæ fratri.	2738
XXIII. — Eidem.	2738
XXIV. — Zachariæ et Philippo, fratribus.	2739
XXV. — Zachariæ.	2739
XXVI. — Philippo fratri.	2739
XXVII. — Constantino.	2742
XXVIII. — Ulpio.	2742
XXIX. — Sosiano.	2742
XXX. — Ulpio.	2742
XXXI. — Silano.	2743
XXXII. — Philippo fratri.	2743
XXXIII. — Zachariæ.	2746
XXXIV. — Epiphanio.	2746
XXXV. — Joanni.	2746
XXXVI. — Zachariæ et Philippo, fratribus.	2747
XXXVII. — Epiphanio.	2747
XXXVIII. — Zachariæ et Philippo, fratribus.	2747
XXXIX. — Athenodoro.	2750
XL. — Sosiano.	2750
XLI. — Nephatio.	2750
XLII. — Palladio.	2751
XLIII. — Nestorio.	2751
XLIV. — Stephano.	2754
XLV. — Diodoro.	2754
XLVI. — Zachariæ et Philippo, fratribus.	2753
XLVII. — Diodoro.	2755

XLVIII. — Irenæo.	2753
XLIX. — Zachariæ et Philippo.	2758
L. — Eisdem.	2758
LI. — Eisdem.	2758
LII. — Hieronymo.	2759
LIII. — Agapeto.	2759
LIV. — Dorotheo.	2762
LV. — Stephano.	2762
LVI. — Sabino.	2762
LVII. — Hieronymo.	2766
LVIII. — Orioni.	2766
LIX. — Apollonio.	2766
LX. — Nephallo.	2767
LI. — Silano.	2767
LXII. — Diodoro.	2770
LXIII. — Epiphonio.	2771
LXIV. — Gessio medico.	2771
LXV. — Antiocho.	2772
LXVI. — Stephano.	2774
LXVII. — Diodoro.	2774
LXVIII. — Nonno.	2774
LXIX. — Hieronymo et Theodoro.	2775
LXX. — Hermæ.	2775
LXXI. — Orioni.	2775
LXXII. — Anatolio.	2775
LXXIII. — Dorotheo.	2775
LXXIV. — Pancratio.	2778
LXXV. — Gessio perito medico.	2778
LXXVI. — Philippo.	2779
LXXVII. — Hieronymo.	2779
LXXVIII. — Diodoro.	2779
LXXIX. — Marcello.	2782
LXXX. — Sabino.	2782
LXXXI. — Dorotheo.	2783
LXXXII. — Stephano.	2783
LXXXIII. — Petro.	2783
LXXXIV. — Zachariæ et Philippo fratribus.	2783
LXXXV. — Eisdem.	2786
LXXXVI. — Orioni.	2786
LXXXVII. — Diodoro.	2787
LXXXVIII. — Cyriaco.	2787
LXXXIX. — Zachariæ et Philippo fratribus.	2787
XC. — Eudemoni.	2787
XCI. — Nephallo.	2790
XCH. Nestorio.	2790
XCIII. — Zosimo et Macario.	2790
XCIV. — Zachariæ fratri.	2791
XCv. — Orioni.	2791
XCvi. — Joanni.	2791
XCvii. — Sossiano.	2792 ^b
XCviii. — Joanni.	2792 ^b
XCix. — Philippo fratri.	2792 ^b
C. — Evagrio.	2792 ^b
CI. — Nilo.	2792 ^c
CII. — Chlondonio (desideratur).	2792 ^c
CIII. — Zachariæ fratri.	2792 ^c
CIV. — Dorotheo.	2792 ^c
FRAGMENTUM EX RESPONSES THEOLOGICIS.	2792 ^c
PARS TERTIA.	
<i>Monitum Anasii Villoisonis in Panegyricum Anastasi.</i>	2795
PANEGYRICUS IN IMP. ANASTASIUM.	2795
<i>Monitum Combessii ad locum de sancta Sophia.</i>	2825
DE SANCTA SOPHIA.	2827
MONODIA IN SANCTAM SOPHIAM TERRÆ MOTU COLLAPSA.	2837
JOANNES MOSCHUS.	
Notitia.	2843
PRATUM SPIRITUALE.	2847
Lipomanus ad lectorem.	2847
Proemium auctoris.	2851
Caput primum. — Vita sancti Joannis, et de spelunca Sapaas.	2851
II. — De sene, qui in propria spelunca pascebat leones.	2854
III. — Vita Cononis presbyteri monasterii Penthucula.	2854
IV. — Visio abbatis Leontii.	2855
V. — Relatio abbatis Polychronii de tribus monachis.	2855
VI. Ejusdem relatio.	2858
VII. — Vita et mors ejusdam senis qui recusavit abbas fieri in monasterio Turrium.	2858
VIII. — Vita abbatis Myrogenis hydropici.	2858

IX. — De mira ejusdam sancti Patris charitate.	2859
X. — Vita abbatis Agiodoli.	2859
XI. — Dictum abbatis Olympii.	2859
XII. — Vita Barnabæ anachoretæ.	2862
XIII. — Vita abbatis Marci anachoretæ.	2862
XIV. — De fratre qui a spiritu fornicationis impugnabatur, et leprosus effectus est.	2862
XV. — Factum mirabile abbatis Cononis.	2862
XVI. — Relatio abbatis Nicolai de seipso et sociis.	2863
XVII. — Vita magni senis.	2863
XVIII. — Vita alterius senis monasterii lauræ, qui cum leonibus dormiebat.	2866
XIX. — Relatio abbatis Eliæ de seipso.	2866
XX. — Conversio ejusdam militis ad miraculum Dei in se factum, cujus etiam vita compendiose describitur.	2867
XXI. — Mors anachoretæ et ejus interfectoris.	2867
XXII. — Vita alterius senis Cononis.	2870
XXIII. Vita Theoduli monachi.	2870
XXIV. — Vita senis ejusdam habitantis in cellis Cuziba.	2870
XXV. — De fratre monasterii Cuziba, necnon de abbate Joanne.	2870
XXVI. — Vita fratris Theophanis, ejusque mirabilis visio, et de communicatione cum hæreticis.	2872
XXVII. — Vita presbyteri villæ Mariandos.	2874
XXVIII. — Factum mirabile abbatis Juliani Stylitæ.	2878
XXIX. — Miraculum, sanctissimæ Eucharistiæ.	2878
XXX. — Vita Isidori monachi Melitensis, alterumque miraculum circa sanctissimam Eucharistiam.	2878
XXXI. — Conversio et vita Mariæ meretricis.	2879
XXXII. — Conversio et vita Babylæ mimi, necnon Cometæ et Nicossæ concubinarum ejus.	2879
XXXIII. — Vita sancti episcopi Theodoti.	2882
XXXIV. — Vita divi Alexandri patriarchæ Hierosolymitani.	2883
XXXV. — Vita Eliæ Hierosolymorum archiepiscopi, et de Flaviano Antiocheni patriarcha.	2883
XXXVI. — Vita Ephræm Antiocheni patriarchæ, et quomodo Styliten monachum a Severianæ hæreseos impietate converteret.	2883
XXXVII. — Vita episcopi, qui cathedra relictavenit in sanctam civitatem, et mutato habitu ministrabat architectis.	2886
XXXVIII. — Mors Anastasii imperatoris impii.	2887
XXXIX. — Vita monachi monasterii abbatis Severiani, et quomodo a puella rustica prudenter retractus fuerit, ne cum ea peccaret.	2890
XL. — Vita abbatis Cosmæ eunuchi.	2891
XLI. — Vita abbatis Pauli Nazarenensis.	2895
XLII. — Vita abbatis Anaxinontis servi Dei.	2895
XLIII. — Detestabilis mors impii Tablæ archiepiscopi Thessalonicensis.	2895
XLIV. — Vita senis monachi prope civitatem Antineum commorantis, et de oratione pro mortuis.	2898
XLV. — Vita monachi inclusi in monte Olivarum, et de adoratione imaginis sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ.	2899
XLVI. — Mirabilis visio abbatis Cyriaci lauræ Calamonis, et de duobus impii Nestorii libris.	2899
XLVII. — Miraculum sanctæ Dei Genitricis contra Gaianum nimium qui eam in theatro blasphemabat.	2902
XLVIII. — Miraculum item sanctæ Dei Genitricis quo Cosmiana uxor Germani patricii coacta est ex hæresi Severianæ ad veram Christi fidem redire.	2903
XLIX. — Mirabilis visio ducis Palestine, quæ et ipse coactus fuit prædictæ hæresi abrenuntiare, et Christi Ecclesiæ communicare.	2903
L. — Visio et dictum abbatis Georgii inclusi.	2906
LI. — Vita Juliani senis monasterii Egyptiorum.	2906
LII. — Dictum abbatis Eliæ solitarii.	2907
LIII. — Vita senis Cyriaci ex monasterio Sanctæ Sabæ.	2907
LIV. — Vita monachorum Scythiorum, et de sene Ammonio.	2907
LV. — Visio ejusdam senis commorantis in Scythiæ, et de abbate Irenæo.	2910
LVI. — Vita Joannis discipuli senis magni, qui morabatur in vico Caparasma.	2910
LVII. — Mors Simeonis Stylitæ, et de Juliano abbate etiam Stylite.	2911
LVIII. — Item de Juliano.	2911
LIX. — Vita abbatis Thalelæi Cilicis.	2911
LX. — Factum egregium sanctimonialis femine, per quod compunctus adolescens ejus amator, monachus effectus est.	2911
LXI. — Vita abbatis Leontii Cilicis.	2914

- LXII. — Vita abbatis Stephani monasterii Æliotarum presbyteri. 2914
 LXIII. — De eodem. 2915
 LXIV. — De eodem. 2915
 LXV. — De eodem. 2915
 LXVI. — Vita abbatis Theodosii solitarii. 2917
 LXVII. — De eodem. 2917
 LXVIII. — De eodem. 2917
 LXIX. — Vita abbatis Palladii, et senis Thessalonicensis inclusi. nomine David. 2919
 LXX. — Vita monachi Addas Mesopotameni inclusi. 2925
 LXXI. — Pulchrum dictum homicidæ ad monachum qui eum sequebatur dum duceretur ad decollandum. 2925
 LXXII. — Relatio abbatis Palladii de sene homicidæ, qui adolescentem falso de eodem crimine accusabat. 2925
 LXXIII. — Vita Joannis militis Alexandrini. 2925
 LXXIV. — Ejusdem Palladii verax dictum de hæresibus. 2925
 LXXV. — Miraculum Domini erga uxorem et filiam viri fidelis, qui hospitio suscipere monachos consueverat. 2927
 LXXVI. — Submersio Mariæ mulieris peccatrici. 2927
 LXXVII. — Relatio trium pauperum cæcorum, quomodo excecati fuerint. 2929
 LXXVIII. — Stupendum miraculum puellæ mortuæ, quæ exspoliatorum delinquit, nec eum relaxare voluit, donec is promitteret se monachum futurum. 2931
 LXXIX. — Maximum et stupendum miraculum sacramentissimæ Eucharistiæ sub Dionysio Seleuciæ episcopo. 2935
 LXXX. — De fonte concessio a Deo fratribus monasterii in Scopulo ad orationes abbatis eorum Theodosii. 2938
 LXXXI. — De puteo aqua impleto, submissa imagine ejusdem abbatis Theodosii. 2939
 LXXXII. — Vita Joannis senis monasterii Scopuli. 2939
 LXXXIII. — De eodem. 2939
 LXXXIV. — Vita et mors anachoretæ ejusdem monasterii servi Dei. 2942
 LXXXV. — Quomodo triticum ejusdem monasterii germinaverit propter cessationem consuetae elemosynæ. 2942
 LXXXVI. — De altero ejusdem monasterii anachoretæ qui statim ut communionem sacram sumpsit, consummatus est. 2943
 LXXXVII. — Inventio corporis Joannis anacho retæ nuncupati Humilis. 2943
 LXXXVIII. — Vita abbatis Thomæ apocrisarii canobi Apamiensis, et de miraculo corporis ejus post mortem. 2943
 LXXXIX. — Inventio corporis sancti anachoretæ in monte Amano. 2943
 XC. — Mors duorum anachorefarum montis Pterygi. 2947
 XCI. — Vita abbatis Gregorii anachoretæ, et Thalelei ejus discipuli. 2947
 XCII. — Vita fratris Gregorii Cappadociæ, et inventio corporis Petri solitarii sancti Jordanis. 2949
 XCIII. — Vita abbatis Sisinnii qui episcopatu renuntiavit, et ejus discipuli. 2951
 XCIV. — Vita abbatis Juliani episcopi Bostrensis. 2951
 XCV. — Vita Patricii senis monasterii in Scopulo. 2954
 XCVI. — De eodem, et de Juliano Arabe cæco. 2954
 XCVII. — Vita et mors duorum fratrum monachorum, qui nunquam ab invicem separari juraverant. 2955
 XCVIII. — De eodem fratre superstitite. 2958
 XCIX. — Vita Antonii senis monasterii in Scopulo. 2958
 C. — Vita Petri Pontici monachi. 2958
 CI. — Vita Pauli monachi Romani. 2959
 CII. — Relatio Sophronii sophistæ de eo quod sibi in via contigerat. 2959
 CIII. — Vita et virtus abbatis Strategii. 2962
 CIV. — Vita abbatis Nonni presbyteri. 2962
 CV. — Vita sancti senis Christophori, genere Romani. 2962
 CVI. — Relatio abbatis Theodori de monacho Syro Severiano. 2966
 CVII. — Vita abbatis Gerasimi. 2966
 CVIII. — Vita presbyteri virginis, ejusque uxoris iudæ virginis. 2970
 CIX. — Vita abbatis Georgii, qui nunquam turbabatur. 2971
 CX. — Dicta egregia sancti cujusdam senis Ægyptii. 2974
 CXI. — Factum cujusdam viri calvi et sacco induti. 2975

- CXII. — Vita et mors Leonis monachi, genere Cappadociæ. 2975
 CXIII. — Admonitio abbatis Joannis de Petra. 2978
 CXIV. — Vita abbatis Danielis Ægyptii. 2978
 CXV. — Admonitiones abbatis Joannis Cilicis. 2979
 CXVI. — De fratre cui falso obiciebatur subtraxisse numisma. 2979
 CXVII. — De fratre demoniaco ab abbate Andrea sanato. 2981
 CXVIII. — Vita Menæ diaconi monachi in Raythu. 2982
 CXIX. — De demone, qui in habitu monachi profectus est ad cellam cujusdam senis in Raythu. 2983
 CXX. — De tribus monachis mortuis inventis a piscatoribus Pharonitis. 2983
 CXXI. — Vita et mors abbatis Gregorii Bysantini, et alterius Gregorii Pharonitæ ejus discipuli. 2983
 CXXII. — De doobus monachis, qui nudi ingressi sunt ecclesiam ut communicarent, nec visi sunt ab aliquo, nisi ab abbate Stephano. 2983
 CXXIII. — Vita abbatis Zozimi Cilicis. 2986
 CXXIV. — Ejusdem relatio. 2986
 CXXV. — Factum pulchrum abbatis Sergii anachoretæ. 2987
 CXXVI. — Egregia responsio abbatis Orenti montis Sina. 2987
 CXXVII. — Vita abbatis Georgii sancti montis Sina, et alius cujusdam ex Galatia Phrygiæ. 2987
 CXXVIII. — Vita Adelphi episcopi Arabessi, et de beato Joanne Chrysostomo. 2991
 CXXIX. — Vita cujusdam Stylitæ. 2994
 CXXX. — Admonitiones abbatis Athanasii, et mirabilis ejus visio. 2994
 CXXXI. — Vita abbatis Zachæi Sanctæ Sion. 2995
 CXXXII. — De eodem. 2995
 CXXXIII. — De sancto monacho, qui Saracenum venatorem per duos dies immobilem reddidit. 2995
 CXXXIV. — Vita Theodori anachoretæ. 2998
 CXXXV. — De quinque virginibus qui exire voluerunt e monasterio, et a demonio correptæ sunt. 2998
 CXXXVI. — De charitate abbatis Sisinnii erga mulierem Saracenam. 2999
 CXXXVII. — Relatio abbatis Joannis de abbate Callinico. 2999
 CXXXVIII. — De abbate Sergio anachoretæ, et de monacho gentili, qui baptizatus est. 3002
 CXXXIX. — Predictio abbatis Sergii de Gregorio preposito monasterii Pharan. 3002
 CXL. — Vita ejusdem Gregorii patriarchæ Theopolitani. 3003
 CXLI. — Prudens responsio abbatis Olympii. 3003
 CXLII. — Alia prudens responsio abbatis Alexandri. 3003
 CXLIII. — Vita David latronum principis, postea monachi effecti. 3003
 CXLIV. — Admonitiones unius ex senibus qui erant in Cellis. 3006
 CXLV. — Vita beati Gennadii patriarchæ Constantinopolitani, et de ejus lectore Charisio. 3007
 CXLVI. — Visio Eulogii patriarchæ Alexandrini. 3010
 CXLVII. — Mirabilis commendatio epistolæ beati Leonis Romani pontificis ad Flavianum scriptæ. 3011
 CXLVIII. — Visio Theodori, episcopi Darne, de eodem beatissimo Leone. 3011
 CXLIX. — Stupenda relatio Amos patriarchæ Jerosolymitani de sanctissimo Leone pontifice Romano. 3014
 CL. — Vita et sanctitas episcopi civitatis Rumelli. 3014
 CLI. — Relatio abbatis Joannis Persæ de beatissimo Gregorio Romano urbis episcopo. 3015
 CLII. — Vita et dicta Marcelli Scythiæ, abbatis monasterii Monidion. 3018
 CLIII. — Responsio monachi monasterii Raythu ad fratrem secularem. 3021
 CLIV. — Vita Theodori secularis, hominis Dei. 3021
 CLV. — Relatio abbatis Jordanis de tribus Saracenis qui se invicem interfecerunt. 3023
 CLVI. — Responsio cujusdam senis ad duos philosophos. 3023
 CLVII. — Relatio duorum monachorum monasterii Subavorum Syrorum de cane, qui fratri viam ostendit. 3026
 CLVIII. — De asino qui monasterio nuncupato Marles inserviebat. 3026
 CLIX. — Vita abbatis Sophronii solitarii, et admonitiones Menæ ducis canobii Severiani. 3027
 CLX. — Quomodo demon apparuerit cuidam seni in forma pueri nigerrimi. 3027
 CLXI. — Vita abbatis Isaac Thebei, et quomodo etiam die apparuerit demon in figura adolescentis. 3027
 CLXII. — Responsio abbatis Theodori Pentapolitani super solutione abstinentiæ vini. 3029
 CLXIII. — Vita abbatis Pauli Helladii. 3030

CLXIV. — Responso abbatis Victoris solitari ad monachum pusillanmem.	5051
CLXV. — Vita latronis nuncupati Cyriaci.	5051
CLXVI. — Vita latronis monachi effecti et postea in saeculari habitu decollati.	5051
CLXVII. — Vita et mors abbatis Pæminis solitarii.	5054
CLXVIII. — Dicta abbatis Alexandri senis.	5055
CLXIX. — Vita senis ejusdem capti oculis in monasterio abbatis Sisci.	5055
CLXX. — Vita ejusdem sanctæ mulieris in eremo defunctæ.	5055
CLXXI. — Vita duorum mirabilium virorum, Theodori philosophi et Zelli lectoris.	5058
CLXXII. — Vita prædicti Cosmæ scholastici.	5059
CLXXIII. — Factum mirum Theodori anachoretæ, qui oratione sua in mari dulcem aquam effecit.	5042
CLXXIV. — Factum naucleri viri religiosi, qui pluviam a domino impetruit.	5042
CLXXV. — Relatio de Zenone imperatore, viro eleemosynario.	5043
CLXXVI. — Pulchra relatio abbatis Andreæ de decem viris peregrinantibus, inter quos fuit et adolescens Hebraeus.	5045
CLXXVII. — Mala mors monachi Ægyptii, qui habitare volebat in cella Evagrii heretici.	5047
CLXXVIII. — Vita senis conobii Scholarium, viri simplicis.	5047
CLXXIX. — Vita sanctimonialis femine, quæ erat ex sancta civitate.	5049
CLXXX. — Vita Joannis anachoretæ, qui in spelunca villæ Sochas morabatur.	5051
CLXXXI. — De eodem.	5051
CLXXXII. — Vita abbatis Alexandri Cilicis, qui prope mortem a dæmone abreptus est.	5054
CLXXXIII. — Mirabile factum senis Ægyptii, nomine David.	5054
CLXXXIV. — Vita abbatis Joannis eunuchi, nec non juvenis monachi, qui nunquam bibere statuerat, atque alterius senis valde orationibus dediti.	5055
CLXXXV. — Vita mulieris fidelis, quæ mira sapientia virum suum gentilem ad fidem convertit.	5058
CLXXXVI. — Vita Moschi mercatoris Tyrii.	5062
CLXXXVII. — Doctrina abbatis Joannis Cyzici pro acquirendis virtutibus.	5065
CLXXXVIII. — Vita duorum fratrum Trapezitarum Syrorum.	5066
CLXXXIX. — Vita mulieris quæ fidem servavit viro suo negotiatori, etambo a Deo adjuvi sunt.	5067
XC. — Miraculum de ligno donato abbati Brachæ Ægyptiæ.	5070
CXCI. — Vita compendiosa sancti Joannis Chrysostomi patriarchæ Constantinopolitani.	5070
CXCII. — Relatio de quodam monacho monasterii divi Gregorii pape, quomodo post mortem ab excommunicatione fuerit absolutus.	5071
CXCIII. — Factum mirabilis charitatis sancti abbatis Apollinaris patriarchæ Alexandrini erga juvenem divitem ad inopiam redactum.	5071
CXCIV. — Admonitio senis qui morabatur in Scythi, facta cuidam monacho ne ingrederetur tabernas.	5075
CXCV. — Vita Evagrii philosophi a Synesio Cyrenes episcopo ad Christi fidem conversi.	5078
CXCVI. — Miraculum, quod pueris Apamiensibus contigit, qui joco verba sanctæ consecrationis protulerunt.	5079
CXCVII. — Relatio Rufini de sancto Athanasio et aliis pueris sodalibus.	5083
CXCVIII. — Responsio sancti Athanasii episcopi Alexandrini, num quis sine fide baptizari possit.	5086
CXCIX. — Relatio de sene quodam simplice, qui cum sacramentum offerret, angelos videbat.	5087
CC. — Quomodo juvenis aurifex a viro patricio sit in filium adoptatus.	5087
CCI. — Vita viri Constantinopolitani nobilissimi, cui pater moriens Dominum Jesum Christum reliquit curatorem.	5090
CCII. — Vita Abibæ sæcularis hominis filii, servi Dei.	5091
CCIII. — Relatio de quodam lapidario, qui prudenti consilio vitam in mari servavit.	5094
CCIV. — Quomodo mulier religiosa et timens Deum, monachum a turpi desiderio compescuerit.	5094
CCV. — De alia muliere prudenti, quæ se impetentem monachum sapienti consilio reject.	5095
CCVI. — Qua arie mulier quædam illustris mansuetudinem edocta sit.	5098
CCVII. — Vita puellæ Alexandrinæ, quæ a sanctis angelis de sacro fonte fuit levata.	5098

CCVIII. — Pulchra responsio senis, facta fratri qui a tristitia impugnabatur.	5099
CCIX. — Pulchra admonitio ejusdem sancti viri super verbis orationis Dominicæ: <i>Et ne nos inducas in tentationem.</i>	5102
CCX. — Quomodo sanctus episcopus altercantem secum alterum humilitate superavit.	5102
CCXI. — De sene magnæ virtutis, qui fratrem suum illi suffuratum, a carcere liberavit.	5102
CCXII. — De duobus senibus, qui mira patientia erga latrones usi sunt.	5105
CCXIII. — Cor signa et prodigia divinitus in sancta Ecclesia fiant.	5106
CCXIV. — Miraculum fontis baptismalis in Cransenium civitate.	5106
CCXV. — Aliud miraculum baptisterii castelli Cedrebat.	5107
CCXVI. — Prudens consilium de non temere delinendo, deque non servando quæ temere delinita fuerint.	5107
CCXVII. — Optimum senis consilium, ne monachus mulieri appropinquet.	5107
CCXVIII. — Quomodo abbas Sergius injuriantem agricolam patientia confoderit.	5107
CCXIX. — Quomodo frater quidam humilitate discono de se conquerenti conciliatus sit.	5110

S. SOPHRONIUS, HIÉROSOLYMITANUS PATRIARCHA.

Notitia in S. Sophronium.	5115
Prefationes Ang. Maii.	5125
VITA S. SOPHRONII EX VARIIS COLLECTA.	5125
Caput primum. — Communia cum magistro suo Joanne Moscho studia Alexandriæ; unde <i>Prati spiritualis</i> auctor dictus.	5125
II. — Sanctorum Cyri et Joannis miracula scribit, sancto Joanni Eleemosynario familiaris; Romam abiit; redit in Palestinam.	5131
III. — Patriarchatus Sophronii et certamina adversus Monothelitas.	5136
IV. — Romam mittitur Stephanus a Sophronio: hic urbe a Saracenis capta moritur.	5141
Vitæ epitome ex Menæis Græcorum	5145
OPERA S. SOPHRONII.	
EPISTOLA SYNODICA AD SERGIUM PATRIARCHAM.	5147
ORATIONES.	5201
Oratio I. — In Christi natalitia.	5201
Anton. Ballerini Prefatio in sequentem nomitiam.	5212
II. — In SS. Deiparæ annuntiationem.	5217
III. — De Hypapante sive occursu Domini.	5287
IV. — In exaltationem S. Crucis.	5303
V. — De festo S. Crucis.	5310
VI. — De SS. angelis et archangelis.	5351
VII. — Encomium in S. Joannem Baptistam.	5352
VIII. — Encomium in SS. apost. Petrum et Paulum.	5355
IX. — Encomium de S. Joanne evangelista.	5363
Monitum in sequens opusculum.	5365
DE PECCATORUM CONFESSIO.	5365
FRAGMENTUM DE BAPTISMATE APOSTOLORUM.	5371
Ang. Maii prefatio in Vitam SS. Cyri et Joannis.	5375
LAUDES IN SS. CYRUM ET JOANNEM.	5379
NARRATIO MIRACULORUM SS. CYRI ET JOANNIS.	5423
I. — De Ammonio octavario scrofas habente in gutture.	5425
II. — De Theodoro qui albores in utraque oculis habuit.	5430
III. — De Calo qui pedem eruperat.	5430
IV. — De Isidoro qui pulmone infirmabatur.	5431
V. — De Menna Philopono qui emphrazin habuit.	5431
VI. — De Gegdæo nautomacho qui fistulam habuit.	5434
VII. — De Menna lorio.	5435
VIII. — De Christodoro œconomo qui per stagnum navigans periclitatus est, et dum de navigationis molestia ægrotasset, in morbum incidit.	5435
IX. — De Theodora uxore ejusdem œconomi oculis graviter dolente.	5445
X. — De Maru filia œconomi quæ per dentes etiam et aures doluerat.	5447
XI. — De Maria filia disconi quæ per fenestram altam ceciderat, et cadens in nihilo læsa est.	5451
XII. — De Juliano comite qui ex maleficio dissolutus est membris.	5455

XIII. — De Helia leproso.	3463
XIV. — De Theopompo daemonizante.	3466
XV. — De Joanne ulcero.	3467
XVI. — De Zacharia qui languorem testiculorum patiebatur.	3470
XVII. — De Joanne Chrysono qui putrefacta femora habuit.	3474
XVIII. — De Paulo caput vermibus plenum habente.	3475
XIX. — De Stephanide quæ cancrum habuit.	3478
XX. — De Maria hydropica.	3479
XXI. — De Martyria quæ ex maleficio viscera læsa patiebatur.	3482
XXII. — De Sarapammone sciron habente in pede.	3485
XXIII. — De Gennadio qui caput plenum muscis habuit.	3487
XXIV. — De Juliana cæca, et Juliana cataphorica.	3490
XXV. — De Heliadia hæmorrhoida.	3491
XXVI. — De Theodora quæ absorbuerat ranam.	3495
XXVII. — De Theodoro qui a sanctis jussus est comedere aspidem.	3498
XXVIII. — De Nemesione expræfecto et Photino cæco.	3502
XXIX. — De Athanasia quæ non credit sanctis Cyro et Joanne martyribus.	3507
XXX. — De Gesio iatrosophista.	3514
XXXI. — De Theodoro, qui cum communicasset naso sonitum reddidit, et statim cæcus effectus est.	3519
XXXII. — De Agapio gentili.	3523
XXXIII. — De Cosmiana, quæ ad sanctos oratum abiit, et de jumento cecidit corpusque contrivit.	3531
XXXIV. — De Dorothea, cujus filius Galiticius nomine cum ad sanctos pergeret, ovum deglutiverat serpentis.	3535
XXXV. — De Theophilo qui a magia manibus et pedibus vincitus est.	3542
Initium miraculorum quæ in Egyptios et Libyos scripta sunt.	3547
XXXVI. — De Theodoro subdiacono podagram habente.	3547
XXXVII. — De Joanne subdiacono qui albugines in ambobus oculis habuit.	3562
XXXVIII. — De Stephano similiter in oculis habente albugines.	3566
XXXIX. — De Petro paralytico.	3571
XL. — De Joanne Moemaita sanctorum qui renum paliebatur dolorem.	3575
XLI. — De puero Menna qui linguam extra os pendentem habebat.	3579
XLII. — De Eagenio geometræ hydropico.	3583
XLIII. — De Taurino lordo.	3587
XLV. — De Anna ancilla Dei quæ tria deglutiverat samamistria.	3590
XLV. — De Cobiote surdo camelario.	3591
XLVI. — De tribuno cæco.	3595
XLVII. — De Patricio albugines in oculis habente.	3598
XLVIII. — De Antonio Thebeo qui viscerum patiebatur dolorem.	3599
XLIX. — De Piamoth et Georgio qui sanctorum oblationes fraudati sunt.	3605
L. — De Nonno semilardum pedem habente.	3607
Initium miraculorum quæ in externos scripta sunt.	3611
LI. — De Georgio qui cataractas pertulit.	3611
LII. — De Zoimo archiatræ paralytin sustinente.	3618
LIII. — De puero Eleutheropolita.	3619
LIV. — De Isidoro epileptico.	3622
LV. — De Theodoro Cyprio qui a magia factus est lordus.	3626
LVI. De Georgio Cyprio qui pedibus ex operatione demonis infirmatus est.	3627
LVII. — De Cyraco Rhodio demonium passo.	3627
LVIII. — De Petro Ammada qui scrofas habuit.	3630
LIX. — De Stephano Aphrodisio qui extraxit e capite scolopendram.	3631
LX. — De Theodoro Byzantio qui incendium habuit.	3634
LXI. — De Philemone Macrocomite qui jecoris vitio laborabat fistulamque habebat.	3635
LXII. — De Rhodope quæ habuit ebullientes carbonculos.	3638

LXIII. — De Heliadio ex maleficio faciem quætuente.	3642
LXIV. — De muto.	3643
LXV. — De Theodoro cæco et habente demonium.	3647
LXVI. — De Mena Lycio in morbum aquæ intercutis incidente.	3650
LXVII. — De Georgio qui a spiritu agilitus semel ipsum occidit.	3651
LXVIII. — De Joannia quæ a maleficio torsiones patiebatur.	3655
LXIX. — De Joanne cæco Romano.	3659
LXX. — De Sophronio monacho, qui hæc scripsit, oculos passo.	3663
Vita et conversatio et martyrium et partialis narratio miraculorum SS. Hieronymi Anagyrorum Cyri et Joannis.	3678
Alia Vita acephala SS. martyrum Cyri et Joannis.	3690
VITA MARIE ÆGYPTIÆ quæ ex meretrice asceta facta est in solitudine Jordanis.	3698
Caput primum. — S. Zozimæ vita monastica accessus ad Jordanem, inventa ab eo Maria.	3698
II. — Maria cum Zozimo, divinitus sibi noto loquens, eidem exponit vitæ suæ meretricis sordes.	3706
III. — Mariæ conversio et vita in eremo.	3711
IV. — Sacra communio Mariæ præbita, sepultura curata.	3719
Præfatio Petri Matranga in Anacreontica S. Sophronii.	3726
ANACREONTICA.	3734
I. — In Deiparæ Annuntiationem.	3734
II. — In Christi Domini Nativitatem.	3739
III. — In Magorum adorationem.	3745
IV. — In Occursum Domini.	3750
V. — In Christi Domini nostri Baptismum.	3755
VI. — In miraculum magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi de Lazaro.	3759
VII. — In diem Palmarum.	3766
VIII. — In mysticam et divinam cenam Salvatoris Christi.	3771
IX. — In sanctum Paulum apostolum.	3773
X. — In certamina sancti Pauli apostoli.	3779
XI. — In Joannem theologum.	3784
XII. — In sanctum protomartyrem Stephanum.	3790
XIII. — Ejusdem in sanctam protomartyrem Theclam.	3795
XIV. — In excidium sanctæ urbis a Persis captæ.	3799
XV. — In seipsum sive in prodigum.	3799
XVI. — In sanctos martyres Ægyptios.	3799
XVII. — In Narsetem episcopum Ascalonis et de dogmatibus.	3802
XVIII. — In venerandam crucem.	3806
XIX. — In ascensionem et in seipsum.	3811
XX. — De desiderio suo sanctæ urbis et sanctorum locorum.	3818
XXI. — In avum Menam reconomum noni Alexandriæ falso accusatum sub Photæ quod Theodosium Marcii filium excepisset.	3825
XXII. — In dominum Paulum candidatum et Mariam ejus matrem in Domino mortuam.	3830
XXIII. — Hymnus in Joseph.	3835
TRIIDIUM.	3839
COMMENTARIUS LITURGICUS.	3862
ORATIO.	4002
TROPARIUM HORARUM.	4006
In locum hospitibus destinatum.	4010
In Joannem Eleemosynarium, Alexandriæ patriarcham.	4010
FRAGMENTUM dogmaticum de Eunomii opinione.	4010
SPURIA, de laboribus, certaminibus et peregrinationibus SS. Petri et Pauli.	4011
ALEXANDER MONACHUS.	
Monitum.	4014
DE VENERANDÆ AC VIVIFICÆ CRUCIS INVENTIONE.	4015
Historicum encomium Alexandri monachi de inventione pretiosæ et vivificæ crucis.	4075
LAUDATIO IN BARNABAM APOSTOLUM.	4087
Indices Analytici.	4107

